SC.9.Pl.S.

37
13 C
15

MAG 3141

Digitized by Google

Digitized by Google

R. P. NATALIS
ALEXANDRI
ORDINIS FF. PRÆDICATORUM,
IN SACRA FACULTATE PARISIENSI DOCTORIS
ET EMERITI PROFESSORIS

HISTORIA ECCLESIASTICA VETERIS
NOVIQUE TESTAMENTI

Ab orbe condito ad Annum poſt Chriſtum natum milleſimum ſexcenteſimum : Et in loca ejuſdem inſignia Diſſertationes Hiſtoricæ, Chronologicæ, Criticæ, Dogmaticæ.

EDITIO OMNIUM NOVISSIMA

Notis & Animadverſionibus, quoad Hiſtoriam & Diſſertationes novi Teſtamenti, aucta ad caſtigationem & illuſtrationem opinionum quarumdam Auctoris;

OPERA ET STUDIO

CONSTANTINI RONCAGLIA
CONGREGATIONIS MATRIS DEI.

Tomus Sextus
Sæculum Octavum, Nonum, & Decimum continens.

L U C Æ MDCCXXXIV.

Typis LEONARDI VENTURINI
DE SUPERIORUM LICENTIA.

Digitized by Google

INDEX

CAPITUM, ARTICULORUM, Paragraphorum, Diſſertationum, Quæſtionum, Propoſitionum & Aſſertionum, Voluminis VI. Hiſtoriam Eccleſiaſticam Novi Teſtamenti VIII. IX. X. Sæculorum continentis.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

OCTAVI SÆCULI

SYNOPSIS.

CAPUT I. De Romanis Pontificibus, qui rexerunt Eccleſiam octavo Sæculo, 1.
Art. I. *De Joanne VI. Joanne VII. & Siſinnio,* ibid.
Art. II. *De Conſtantino,* 1.
Art. III. *De Gregorio II.* ibid.
Art. IV. *De Gregorio III.* 4.
Art. V. *De Zacharia.* 5.
Art. VI. *De Stephano II. & Stephano III.* 7.
Art. VII. *De Paulo Primo,* 10.
Art. VIII. *De Stephano Quarto,* 11.
Art. IX. *De Hadriano Primo,* 13.
Art. X. *De Leonis Tertii initiis,* 16.
Cap. II. *De Hæreſibus Octavi Sæculi,* 18.
Art. I. *De Iconoclaſtarum Hæreſi,* ibid.
§. I. *De ejus Ortu ac Statu ſub Leonis Iſauri Imperio,* ibid.
§. II. *De ejuſdem Hæreſeos Incrementis ſub Imperio Conſtantini Copronymi, & Leonis ejus filii,* 20.
§. III. *De reſtitutione Sacrarum Imaginum ſub Conſtantini & Irenes Imperio; Et de Synodo Septima Oecumenicâ,* 22.
§. IV. *Hiſtoria ſingularum Actionum Synodi Septimæ,* 23.
§. V. *De Canonibus Synodi Septimæ Oecumenicæ,* 26.
§. VI. *De geſtis poſt Synodum Septimam in causâ Imaginum,* 27.
Art. II. *De Alberto & Clemente Hæreticis,* 33.
Art. III. *De Hæreſi Feliciana & Elipandiana,* 34.
§. I. *De Auctoribus, & Erroribus,* ibid.
§. II. *De Felicianæ & Elipandinæ Hæreſeos Damnatione,* 36.
§. III. *De Felicianæ Hæreſeos Debellatoribus,* 38.
Cap. III. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis Sæculi VIII.* 39.
Art. I. *De S. Aldelmo,* ibid.
Art. II. *De Venerabili Beda,* ibid.
Art. III. *De Sancto Germano Patriarcha,* 41.
Art. IV. *De Sancto Joanne Damaſceno,* ibid.
Art. V. *De Coſma Hieroſolymitano, Georgio Hamartolo, & Anaſtaſio Abbate,* 42.
Art. VI. *De S. Bonifacio,* 42.
Art. VII. *De B. Alcuino, & S. Paulino Aquilejenſi,* 43.
Art. VIII. *De Etherio & Beato,* 44.
Art. IX. *De Paulo Diacono,* 45.
Art. X. *De Georgio Syncello,* ibid.
Art. XI. *De Theophane,* 46.
Art. XII. *De Fredegario,* ibid.
Art. XIII. *De Antonio Meliſſa,* 47.
Art. XIV. *De Ambroſio Autbperto,* ibid.
Art. XV. *De Leidrado & Odilberto,* ibid.
Cap. IV. *De Synodis Provincialibus, quarum Decretis reſtaurata Diſciplina eſt Octavo Sæculo,* 48.
Art. I. *De Synodo Germanica,* ibid.
Art. II. *De Synodo Liptynenſi,* ibid.
Art. III. *De Synodo Sueſſionica,* 49.
Art. IV. *De Synodo Clovesboviæ in Anglia,* ibid.
Art. V. *De Concilio Vermerienſi,* 50.
Art. VI. *De Concilio Vernenſi,* 51.
Art. VII. *De Synodo Compendienſi,* 52.
Art. VIII. *De Synodo Dingolvingenſi, in Bajoaria,* 53.
Art. IX. *De Concilio Francofordienſi ad Mœnum,* ibid.
Art. X. *De Synodo Forojulienſi,* 55.
Cap. V. *De Politia Eccleſiaſtica Sæculi VIII.* 56.
Art. I. *De Primatibus & Metropolitanis,* ibid.
Art. II. *De Epiſcopis,* 57.
Art. III. *De Clericis,* 62.

Art. IV. *De Monachis, & Sanctimonialibus,* 67.
Art. V. *De Bonis Eccleſiæ,* 71.
Art. VI. *De Oneribus, & Immunitatibus Eccleſiarum & Clericorum,* 72.
Cap. VI. *De Imperatoribus, qui rerum potiti ſunt Octavo Sæculo,* 74.
Art. I. *De Tiberio Apſimaro, & Juſtiniano Rhinotmeto iterum Imperante,* ibid.
Art. II. *De Philippico, Anaſtaſio, & Theodoſio Adramytteno,* 75.
Art. III. *De Leone Iſaurico,* ibid.
Art. IV. *De Conſtantino Coprouimo,* 76.
Art. V. *De Leone Conſtautini filio,* 77.
Art. VI. *De Conſtautiuo & Irene,* ibid.
Cap. VII. *De Regibus, Rebuſque Francorum Octavo Sæculo,* 79.
Art. I. *De Dagoberto III.* ibid.
Art. II. *De Chilperico III. & Clotario IV.* ibid.
Art. III. *De Theodorico IV.* 80.
Art. IV. *De Interregno poſt Theodorici Regis obitum,* 81.
Art. V. *De Childerico Tertio, Merovingiorum Regum poſtremo,* 82.
Art. VI. *De Pippino Rege,* 83.
Art. VII. *De Carolo, & Carolomanno Regibus,* 84.
Art. VIII. *De Carolo Magno, Ex quo Franciæ totius Monarchiam obtinuit,* 85.
Cap. VIII. *De Rebus Hiſpaniæ,* 89.
Art. I. *De Vvitiza, & Ruderico Regibus,* ibid.
Art. II. *De Pelagio,* 90.
Art. III. *De Alfonſo, cognomento Catholico,* ibid.
Art. IV. *De Froila, Aurelio, & Silo Regibus,* ibid.
Art. V. *De Alfonſo Caſto, Mauregato, & Veremundo Regibus,* 91.

I N H I S T O R I A M

ECCLESIASTICAM

S Æ C U L I O C T A V I

DISSERTATIONES SELECTÆ.

DISSERT. I. *DE Gregorii II. Romani Pontificis erga Leonem Iſaurum Imperatorem Moderatione,* 92.
Quæſt. unica. *Utrùm Gregorius II. Leonem Iſaurum tributorum exactione privaverit, vel Italiæ populos ad defectionem incitarit,* ibid.
Prop. ibid.
Diſſert. II. *De Tranſlatione Regni Francorum a Childerico Rege, ad Pippinum Majorem Domûs,* 96.
Quæſt. unica. *Utrùm a Zacharia, vel Stephano III. Romanis Pontificibus Francorum Regnum ablatum fuerit Childerico, & Pippino collatum,* ibid.
Prop. *Nec Zachariæ, nec Stephani III. Romanorum Pontificum Auctoritate, Regnum Francorum a Childerico III. ad Pippinum tranſlatum eſt,* ibid.
Diſſert. III. *De Convocatione, & Præſidentia Septimæ Synodi,* 107.
Art. I. *A quo fuerit convocata,* ibid.
Prop. ibid.
Quæſt. II. *Quis Syuodo Septimæ præfuerit,* 108.
Prop. ibid.
Diſſert. IV. *De Fide Iconomachorum circa Eucharistiam,* 109.
Prop. 110.
Diſſert. V. *De Felicis & Elipandi errore,* 114.
Quæſt. unica. *Utrùm Felix & Elipandus Neſtorii hæreſim inſtaurarint,* ibid.
Prop. ibid.

P A N O P L I A

A D V E R S U S H Æ R E S E S

O C T A V I S Æ C U L I.

DISSERT. VI. *DE Imaginibus advertùs veteres novoſque Iconomachos: Ac præſertim contra libros IV.* JOANNIS DALLÆI *Calviniſtæ Miniſtri,* 118.
Quæſt. unica. *Utrum uſus, cultuſque Imaginum Chriſti, & Sanctorum, pugnet cum lege Dei,* ibid.
Aſſertio Catholica, ibid.
§. I. *Dogma Catholicum ex Scripturâ Sacra probatur: & objectiones Dallæi & aliorum, ex eadem petitæ, diluuntur,* ibid.
§. II. *Dogma Catholicum de uſu & cultu Imaginum probatur ex Patribus, & Eccleſiæ Judicio,* 126.
§. III. *Dallæi Objectiones ex Patribus quinque priorum Sæculorum petitæ diluuntur,* 133.
§. IV. *Diluitur objectio* DALLÆI *ducta ex* SANCTO GREGORIO MAGNO, 140.
§. V. *Proponitur Objectio* DALLÆI *ex libris Carolinis petita,* 142.
§. VI. *Reſponſio illorum confutatur, qui libros Carolinos alicujus Hæretici Opus eſſe ſcripſere; Et oſtenditur illorum Auctorem eſſe Carolum Magnum,* 144.
§. VII. *Ad objectiones ex Libris Carolinis petitas reſpondetur,* 146.
§. VIII. *Diluitur Objectio* DALLÆI *ex Concilio Francofordienſi petita,* 151.
§. IX. *Proponitur objectio* DALLÆI, *ex Synodo Pariſienſi ſub* LUDOVICO PIO *petita,* 155.
§. X. *Reſpondetur ad Objectionem ex Synodo Pariſienſi petitam,* 157.

§. XI. *Reſpondetur ad quorumdam Heterodoxorum Objectionem ex* HINCMARO *petitam*, 159.
§. XII. *Diluitur Objectio* DALLÆI, *petita ex* AGOBARDI *teſtimonio*, ibid.
§. XIII. *Diluitur objectio* DALLÆI *ex* JONA AURELIANENSI *petita*, 161.
§. XIV. *Oſtenditur* DUNGALUM *Dallæi, aliorumque recentium Iconomachorum cauſæ non favere*, 162.
§. XV. *Oſtenditur Dallæum abuti auctoritate* WALAFRIDI STRABONIS, 163.
Diſſert. VII. *Contra Felicis, & Elipandi Hæreſim*, 164.
Quæſt. unica. *Utrùm Chriſtus ſecundùm humanam naturam ſit Filius Dei Adoptivus*, ibid.
Prop. ibid.

HISTORIÆ

ECCLESIASTICÆ

NONI ET DECIMI SÆCULI

SYNOPSIS.

CAPUT. I. DE *Pontificibus, qui Romanam & univerſalem Eccleſiam rexerunt Sæculis nono & decimo*, 173.
Art. I. *De Leone III.* ibid.
Art. II. *De Stephano V.* 175.
Art. III. *De Paſchali I.* 176.
Art. IV. *De Eugenio II.* 177.
Art. V. *De Valentino, & Gregorio Quarto*, 179.
Art. VI. *De Sergio II.* 182.
Art. VII. *De Leone IV.* ibid.
Art. VIII. *De Benedicto III.* 184.
Art. IX. *De Nicolao I.* 185.
Art. X. *De Hadriano II.* 189.
Art. XI. *De Joanne VIII.* 191.
Art. XII. *De Marino, Hadriano III. & Stephano VI.* 194.
Art. XIII. *De Formoſo*, 195.
Art. XIV. *De Stephano VII.* 196.
Art. XV. *De Romano, Theodoro, & Joanne IX.* 198.
Art. XVI. *De Benedicto IV. Leone V. & Chriſtophoro*, 200.
Art. XVII. *De Sergio III.* Ibid.
Art. XVIII. *De Anaſtaſio III. Landone & Joanne X.* 201.
Art. XIX. *De Leone VI. Stephano VIII. Joanne XI. & Leone VII.* 202.
Art. XX. *De Stephano IX. Marino II. & Agapeto II.* 203.
Art. XXI. *De Joanne XII. Leone VIII. Antipapa, & Benedicto V.* 204.
Art. XXII. *De Joanne XIII.* 206.
Art. XXIII. *De Dono II. Benedicto VI. & Benedicto VII.* 207.
Art. XXIV. *De Joanne XIV. & Joanne XV.* ibid.
Art. XXV. *De Gregorio V.* 209.
Art. XXVI. *De Silveſtro II.* 211.
Cap. II. *De Hæreſibus quæ Eccleſiam infeſtarunt ſæculis nono & decimo*, 212.
Cap. III. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis Noni & Decimi Sæculi*, 214.
Art. I. *De Abytone Baſileenſi*, ibid.
Art. II. *De Methodio Patriarcha Conſtantinopolitano*, ibid.
Art. III. *De Dungalo Diacono*, 215.
Art. IV. *De Amalario*, ibid.
Art. V. *De Theodulfo*, 216.
Art. VI. *De Theodoro Studita, & Nicephoro Patriarcha Conſtantinopolitano*, 217.
Art. VII. *De Halitgario & Jona Aurelianenſi*, 219.
Art. VIII. *De Eginhardo, Thegano, & Nitardo*, 221.
Art. IX. *De Hilduino, Freculfo, & Paſchaſio Ratberto*, 222.
Art. X. *De Agobardo*, 223.
Art. XI. *De Smaragdo, Adelbardo, & Anſegiſo Abbatibus: & de Benedicto Levita*, 228.
Art. XII. *De Sancto Benedicto Anianenſi Abbate*, 229.
Art. XIII. *De Amolone, & Floro*, ibid.
Art. XIV. *De Haymone Halberſtatenſi. Lupo Ferrarienſi, & Rabano Mauro*, 231.
Art. XV. *De Angelomo, Vvalafrido Strabone, Landulfo Sagaci, & Vvandalberto*, 233.
Art. XVI. *De S. Prudentio, Ratramno, & S. Remigio Lugdunenſi*, 234.
Art. XVII. *De Uſuardo*, 235.
Art. XVIII. *De S. Eulogio Martyre*, ibid.
Art. XIX. *De Anaſtaſio Bibliothecario, & Joanne Diacono*, ibid.
Art. XX. *De Almanno, Milone & Hubaldo Monachis*, ibid.
Art. XXI. *De Chriſtiano Drutmaro*, 236.
Art. XXII. *De Iſaac Lingonenſi Epiſcopo*, ibid.
Art. XXIII. *De Hincmaro Archiepiſcopo Remenſi*, 237.
Art. XXIV. *De Herardo Turonenſi Archiepiſcopo, & Vvaltero Aurelianenſi*, 240.
Art. XXV. *De Photio.* ibid.
Art. XXVI. *De Theodoro Abucara, & Petro Siculo*, 242.
Art. XXVII. *De Heirico Autiſiodorenſi*, ibid.
Art. XXVIII. *De S. Adone Viennenſi Epiſcopo*, ibid.
Art. XXIX. *De Auctore Annalium Francorum, qui Fuldenſes nuncupantur, & Monacho Sancti Galli Scriptore Vitæ Caroli Magni*, 243.
Art. XXX. *De Aimoino, & Abone*, ibid.
Art. XXXI. *De Remigio Antiſiodorenſi*, 245.
Art. XXXII. *De Reginone*, 246.

Art. XXXIII.

Art. XXXIII. *De Leone Sapiente, & Simeone Metaphraſte,* ibid.
Art. XXXIV. *De Auxilio,* 248.
Art. XXXV. *De Sanctis Odone & Odilone,* ibid.
Art. XXXVI. *De Moſe Barcepha,* 249.
Art. XXXVII. *De Ratherio Veronenſi, Fulcuino, & Herigero,* ibid.
Art. XXXVIII. *De Attone Vercellenſi,* 251.
Art. XXXIX. *De Flodoardo, Luitprando, Vvitikindo, & Dudone,* ibid.
Cap. IV. *De Synodis Provincialibus, & Nationalibus, quibus ſancita eſt & reſtaurata Diſciplina Sæculis Nono & Decimo,* 253.
Art. I. *De Concilio Altinenſi,* ibid.
Art. II. *De Concilio Glovesboæ.* ibid.
Art. III. *De Concilio Arelatenſi VI.* ibid.
Art. IV. *De Concilio Moguntiaco,* 254.
Art. V. *De Concilio Remenſi,* 256.
Art. VI. *De Concilio Turonenſi III.* ibid.
Art. VII. *De Concilio Cabilonenſi II.* 258.
Art. VIII. *De Concilio Aquiſgranenſi primo ſub Ludovico Pio,* 260.
Art. IX. *De Concilio Pariſienſi VI.* 261.
Art. X. *De Concilio Aquiſgranenſi II.* 264.
Art. XI. *De Synodo apud Lauriacum,* 266.
Art. XII. *De Synodo ad Theodonis-Villam,* ibid.
Art. XIII. *De Synodo Vernenſi II.* 267.
Art. XV. *De Synodo Bellovacenſi,* ibid.
Art. XVI. *De Concilio Meldenſi,* 268.
Art. XVII. *De Concilio Moguntino I. ſub Rabano Archiepiſcopo,* 270.
Art. XVIII. *De Synodo Ticinenſi,* 271.
Art. XIX. *De Synodo Sueſſionenſi II.* 272.
Art. XX. *De Concilio Valentino III.* ibid.
Art. XXI. *De Concilio Tullenſi apud Saponarias,* 273.
Art. XXII. *De Synodo Tullenſi Secunda apud Tuſiacum,* 275.
Art. XXIII. *De Synodo Vvormatienſi,* 277.
Art. XXIV. *De Concilio Duziacenſi II.* 279.
Art. XXV. *De Conciliis Ticinenſi, & Pontigonenſi, ſub Carolo Calvo Imperatore,* ibid.
Art. XXVI. *De Synodis Ravennenſi, & Trecenſi II.* 280.
Art. XXVII. *De Synodo apud Sanctam Maceram,* 281.
Art. XXVIII. *De Conciliis Moguntino & Metenſi ſub Arnulfo Rege,* ibid.
Art. XXIX. *De Concilio Viennenſi,* 282.
Art. XXX. *De Concilio Triburienſi,* ibid.
Art. XXXI. *De Synodis Troſleianis,* 284.
Art. XXXII. *De Synodo Confluentina,* 285.
Art. XXXIII. *De Synodo Erpfordienſi,* ibid.
Art. XXXIV. *De Synodo Engilheimenſi,* ibid.
Art. XXXV. *De Synodo Auguſtana,* ibid.
Cap. V. *De Politia Eccleſiaſtica Sæculi IX. & X.* 287.
Art. I. *De Primatibus,* ibid.
§. I. *De Primate Bituricenſi,* ibid.
§. II. *De Primatu Drogonis Metenſis Epiſcopi,* 288.
§. III. *De Primatu Senonenſi,* 289.
Art. II. *De Metropolitanis* 291.
Art. III. *De Epiſcopis,* 294.
Art. IV. *De Clericis,* 312.
Art. V. *De Monachis, & Sanctimonialibus,* 316.
Art. VI. *De Bonis Eccleſiæ, & eorum adminiſtratione Sæculis IX. & X.* 333.
Art. VII. *De Clericorum Immunitatibus & Oneribus nono & decimo Sæculo,* 341.
Cap. VI. *De Imperatoribus Orientis,* 347.
Art. I. *De Nicephoro Logotheta, Stauracio, & Michaele Rancabe,* ibid.
Art. II. *De Leone Armeno, Michaele Balbo, & Theophilo,* 348.
Art. III. *De Michaele III. & Theodora Matre,* 349.
Art. IV. *De Baſilio Macedone, & Leone Sapiente,* 350.
Art. V. *De Alexandro, Conſtantino, Porphyrogenito, Romano Lecapeno, & Romano Juniore,* 351.
Art. VI. *De Nicephoro Phoca,* 352.
Art. VII. *De Joanne Tzimiſce,* ibid.
Art. VIII. *De Baſilio Bulgaroctono, & Conſtantino ejus fratre,* ibid.
Cap. VII. *De Imperatoribus Occidentis, & Regibus Francorum,* 353.
Art. I. *De Carolo Magno Imperatore,* ibid.
Art. II. *De Ludovico Pio Imperatore, & Rege Francorum,* 357.
Art. III. *De Lothario Imperatore, Ludovico II. ejus filio, & Succeſſore, & Carolo Calvo Francorum Rege, & poſt Ludovici obitum etiam Imperatore,* 362.
Art. IV. *De Ludovico Balbo Francorum Rege, Ludovico III. & Carolomanno ejus filiis, pariter Regibus, & Carolo Craſſo Rege & Imperatore,* 370.
Art. V. *De Arnulfo Imperatore, Odone, Carolo Simplice, & Rodulfo Francorum Regibus,* 372.
Art. VI. *De Germaniæ rebus poſt obitum Ludovici Regis, filii Arnulfi: & de rebus Italiæ poſt obitum Berengarii Regis, uſque ad Ottonis I. Imperium,* 375.
Art. VII. *De Ludovico Quarto, Lothario, & Ludovico V. Francorum Regibus,* 376.
Art. VIII. *De tribus Ottonibus Imperatoribus,* 377.
Art. IX. *De Hugone-Capeto Francorum Rege, & initiis Roberti ejus filii ac in Regnum Succeſſoris,* 379.
Cap. VIII. *De Regibus Hiſpaniæ,* 381.
Art. I. *De Ramiro, & Ordonio I.* ibid.
Art. II. *De Alfonſo Magno, Garſia, Ordonio II. & Froila,* ibid.
Art. III. *De Alfonſo Monacho, Ramiro II. & Ordonio III. Legionis Regibus,* 382.
Art. IV. *De Sanctio Craſſo, Ramiro III. & Veremundo Podagrico,* 383.
Cap. IX. *De Regibus Angliæ IX. & X. Sæculo,* ibid.

Art. I.

Art. I. *De Egberto, & Ethelvulpho Regibus*, ibid.
Art. II. *De Ethelbaldo Ethelberto, & Ethelredo Regibus*, 384.
Art. III. *De Ælfredo Rege*, ibid.
Art. IV. *De Eduardo Seniore*, 385.
Art. V. *De Æthelſtano Rege*, 386.
Art. VI. *De Eadmundo, Edredo, & Eduvio Regibus*, 387.
Art. VII. *De Rege Edgaro*, ibid.
Art. VIII. *De Eduardo Rege & Martyre, & Ethelredo*, 389.

IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM IX. ET X. SÆCULI

DISSERTATIONES SELECTÆ.

Dissert. I. De *Tranſlatione Imperii a Græcis ad Carolum Magnum*, 390.
Diſſert. II. *De Ludovici Pii Imperatoris Exauctoratione & Reſtitutione*, 397.
Diſſert. III. *De Papiſſæ Fabula*, 409.
Diſſert. IV. *De Photiano Schiſmate. Et Octava Synodo Oecumenica*, 417.
§. I. *Bardæ, Gregorii Syracuſani, & Photii conſpiratione, Ignatius Conſtantinopolitanus Patriarcha e Sede detruditur*, ibid.
§. II. *Photius intruditur in Sedem Conſtantinopolitanam*, 418.
§. III. *Quid in causa Ignatii & Photii geſſerit Nicolaus I.* 419.
§. IV. *Synodus Latrocinalis contra Ignatium Conſtantinopoli celebrata*, ibid.
§. V. *Canones in Pſeudo-Synodo Conſtantinopolitana Prima & Secunda conditi*, 420.
§. VI. *Nicolaus I. Photianam Synodum in irritum mittit, reſtituit Ignatium, damnat Legatos prævaricatores*, 421.
§. VII. *Photius congregatâ Synodo, Nicolaum I. Romanum Pontificem excommunicat: Literas Encyclicas contra Romanam Eccleſiam ſcribit: altera Synodo convocatâ, Schiſma confirmat*, 424.
§. VIII. *Nicolaus I. Gallicanos Epiſcopos ad ſuccurrendum Eccleſiæ, & Græcorum objectiones refellendas adhortatur. Quod illi impigrè & luculentè exequuntur*, 427.
§. IX. *Baſilius Imperator Nicolai I. Sententiam exſecutus, Photium e Sede Conſtantinopolitana expellit, Ignatium reſtituit: Romanum Pontificem de his certiorem facit*, 428.
§. X. *Synodus Romana Adriani II. contra Photium*, 429.
§. XI. *Adrianus II. Pontifex Maximus Octavam Synodum Oecumenicam celebrari juſſit, quam convocavit Baſilius Auguſtus*, ibid.
§. XII. *Adrianus II. Octavæ Synodo præfuit per Legatos*, 430.
§. XIII. *Quid geſtum Actione prima Synodi Octavæ*, 431.
§. XIV. *Quid geſtum Actione II.* 432.
§. XV. *Quid geſtum Actione III.* ibid.
§. XVI. *Quid geſtum Actione IV.* 433.
§. XVII. *Quid geſtum Actione V.* ibid.
§. XVIII. *Quid geſtum Actione VI.* 434.
§. XIX. *Quid geſtum Actione VII.* 436.
§. XX. *Quid geſtum Actione VIII.* ibid.
§. XXI. *Quid geſtum Actione IX.* 437.
§. XXII. *De Canonibus Synodi Oecumenicæ Octavæ, aliiſque geſtis Actione X.* ibid.
§. XXIII. *Græci Bulgarorum Diœceſim in Conſtantinopolitani Patriarchæ ditionem tranſcribere temerè tentarunt*, 444.
§. XXIV. *Synodus VIII. ut verè Oecumenica ab Eccleſia recepta eſt*, 447.
§. XXV. *Defuncto S. Ignatio, Photius in Sedem Conſtantinopolitanam iterum adrepſit.* 448.
§. XXVI. *Photius a Joanne VIII. in Sedem Conſtantinopolitanam reſtitutus*, 449.
§. XXVII. *Photius a Joanne VIII. reſtitutus, Pſeudo-Synodum adversùs Oecumenicam Octavam celebrat, quam pariter nuncupat Octavam*, 450.
§. XXVIII. *Joannes VIII. Photianam Synodum, Photiumque ipſum damnavit; quod & ejus Succeſſores fecere. Mentiuntur itaque Græculi nonnulli, qui eum in Eccleſiæ Romanæ Communione mortuum aſſerunt*, 452.
§. XXIX. *Cum Photio extinctum Schiſma, ante Michaelem Cerularium non revixit*, 454.
Diſſert. V. *De Cauſa Gotteſcalchi, ejuſque erroribus, ac damnatione, Impugnatoribus, ac Patronis*, 461.
§. I. *Quis Gotteſcalchus*, ibid.
§. II. *Rabanus Gotteſcalchi errores impugnat*, 462.
§. III. *Gotteſcalchus erroris convincitur, & damnatur a Rabano in Synodo Moguntina: indeque remittitur ad Hincmarum Archiepiſcopum Remenſem, Metropolitam ſuum*, ibid.
§. IV. *Gotteſcalchus in Cariſiaca Synodo damnatus*, 464.
§. V. *Gotteſcalchus poſt damnationem in errore pertinax*, 465.
§. VI. *Duas in partes ſciſſa eſt Eccleſia Gallicana, aliis Gotteſcalchum impugnantibus, aliis ejus Patrocinium ſuſcipientibus, non tamen erroris*, 468.
§ VII. *Eccleſia Lugdanenſis, quamvis Gotteſchalco, errore facti, nonnihil patrocinata videatur; ejus tamen erroribus nequaquam favit*, 473.
§. VIII. *Hincmarus, aliique Epiſcopi in Cariſiacum Palatium convenientes, quatuor contra Gotteſchalcum edidere celeberrima Capitula*, 477.

§. IX.

Art. XXXIII. *De Leone Sapiente, & Simeone Metaphraſte,* ibid.
Art. XXXIV. *De Auxilio,* 248.
Art. XXXV. *De Sanctis Odone & Odilone,* ibid.
Art. XXXVI. *De Moſe Barcepha,* 249.
Art. XXXVII. *De Ratherio Veronenſi, Fulcuino, & Herigero,* ibid.
Art. XXXVIII. *De Attone Vercellenſi,* 251.
Art. XXXIX. *De Flodoardo, Luitprando, Vuitikindo, & Dudone,* ibid.
Cap. IV. *De Synodis Provincialibus, & Nationalibus, quibus ſaucita eſt & reſtaurata Diſciplina Sæculis Nono & Decimo,* 253.
Art. I. *De Concilio Altinenſi,* ibid.
Art. II. *De Concilio Gloveshoæ,* ibid.
Art. III. *De Concilio Arelatenſi VI.* ibid.
Art. IV. *De Concilio Moguntiaco,* 254.
Art. V. *De Concilio Remenſi,* 256.
Art. VI. *De Concilio Turonenſi III.* ibid.
Art. VII. *De Concilio Cabilonenſi II.* 258.
Art. VIII. *De Concilio Aquiſgranenſi primo ſub Ludovico Pio,* 260.
Art. IX. *De Concilio Pariſienſi VI.* 261.
Art. X. *De Concilio Aquiſgranenſi II.* 264.
Art. XI. *De Synodo apud Lauriacum,* 265.
Art. XII. *De Synodo ad Theodonis-Villam,* ibid.
Art. XIII. *De Synodo Vernenſi II.* 267.
Art. XV. *De Synodo Bellovacenſi,* ibid.
Art. XVI. *De Concilio Meldenſi,* 268.
Art. XVII. *De Concilio Moguntino I. ſub Rabano Archiepiſcopo,* 270.
Art. XVIII. *De Synodo Ticinenſi,* 271.
Art. XIX. *De Synodo Sueſſionenſi II.* 272.
Art. XX. *De Concilio Valentino III.* ibid.
Art. XXI. *De Concilio Tullenſi apud Saponarias,* 273.
Art. XXII. *De Synodo Tullenſi Secunda apud Tuſiacum,* 275.
Art. XXIII. *De Synodo Vormatienſi,* 277.
Art. XXIV. *De Concilio Duziacenſi II.* 279.
Art. XXV. *De Conciliis Ticinenſi, & Pontigonenſi, ſub Carolo Calvo Imperatore,* ibid.
Art. XXVI. *De Synodis Ravennenſi, & Trecenſi II.* 280.
Art. XXVII. *De Synodo apud Sanctam Macram,* 281.
Art. XXVIII. *De Conciliis Moguntino & Metenſi ſub Arnulfo Rege,* ibid.
Art. XXIX. *De Concilio Viennenſi,* 282.
Art. XXX. *De Concilio Triburienſi,* ibid.
Art. XXXI. *De Synodis Troſleianis,* 284.
Art. XXXII. *De Synodo Confluentina,* 286.
Art. XXXIII. *De Synodo Erpfordienſi,* ibid.
Art. XXXIV. *De Synodo Engilbetmenſi,* ibid.
Art. XXXV. *De Synodo Auguſtana,* ibid.
Cap. V. *De Politia Eccleſiaſtica Sæculi IX. & X.* 287.
Art. I. *De Primatibus,* ibid.
§. I. *De Primate Bituricenſi,* ibid.
§. II. *De Primatu Drogonis Metenſis Epiſcopi,* 288.
§. III. *De Primatu Senonenſi,* 289.
Art. II. *De Metropolitanis* 291.
Art. III. *De Epiſcopis,* 294.
Art. IV. *De Clericis,* 312.
Art. V. *De Monachis, & Sanctimonialibus,* 316.
Art. VI. *De Bonis Eccleſiæ, & eorum adminiſtratione Sæculis IX. & X.* 333.
Art. VII. *De Clericorum Immunitatibus & Oneribus nono & decimo Sæculo,* 341.
Cap. VI. *De Imperatoribus Orientis,* 347.
Art. I. *De Nicephoro Logotheta, Stauracio, & Michaele Rancabe,* ibid.
Art. II. *De Leone Armeno, Michaele Balbo, & Theophilo,* 348.
Art. III. *De Michaele III. & Theodora Matre,* 349.
Art. IV. *De Baſilio Macedone, & Leone Sapiente,* 350.
Art. V. *De Alexandro, Conſtantino, Porphyrogenito, Romano Lecapeno, & Romano Juniore,* 351.
Art. VI. *De Nicephoro Phoca,* 352.
Art. VII. *De Joanne Tzimiſce,* ibid.
Art. VIII. *De Baſilio Bulgaroctono, & Conſtantino ejus fratre,* ibid.
Cap. VII. *De Imperatoribus Occidentis, & Regibus Francorum,* 353.
Art. I. *De Carolo Magno Imperatore,* ibid.
Art. II. *De Ludovico Pio Imperatore, & Rege Francorum,* 357.
Art. III. *De Lothario Imperatore, Ludovico II. ejus filio, & Succeſſore, & Carolo Calvo Francorum Rege, & poſt Ludovici obitum etiam Imperatore,* 362.
Art. IV. *De Ludovico Balbo Francorum Rege, Ludovico III. & Carolomanno ejus filiis, pariter Regibus, & Carolo Craſſo Rege & Imperatore,* 370.
Art. V. *De Arnulfo Imperatore, Odone, Carolo Simplice, & Rodulfo Francorum Regibus,* 372.
Art. VI. *De Germaniæ rebus poſt obitum Ludovici Regis, filii Arnulfi: & de rebus Italiæ poſt obitum Berengarii Regis, uſque ad Ottonis I. Imperium,* 375.
Art. VII. *De Ludovico Quarto, Lothario, & Ludovico V. Francorum Regibus,* 376.
Art. VIII. *De tribus Ottonibus Imperatoribus,* 377.
Art. IX. *De Hugone-Capeto Francorum Rege, & initiis Roberti ejus filii ac in Regnum Succeſſoris,* 379.
Cap. VIII. *De Regibus Hiſpaniæ,* 381.
Art. I. *De Ramiro, & Ordonio I.* ibid.
Art. II. *De Alfonſo Magno, Garſia, Ordonio II. & Froila,* ibid.
Art. III. *De Alfonſo Monacho, Ramiro II. & Ordonio III. Legionis Regibus,* 382.
Art. IV. *De Sanctio Craſſo, Ramiro III. & Veremundo Podagrico,* 383.
Cap. IX. *De Regibus Angliæ IX. & X. Sæculo,* ibid.

Art. I.

Art. I. De Egberto, & Ethelvulpho Regibus, ibid.
Art. II. De Ethelbaldo Ethelberto, & Ethelredo Regibus, 384.
Art. III. De Ælfredo Rege, ibid.
Art. IV. De Eduardo Seniore, 385.
Art. V. De Æthelſtano Rege, 386.
Art. VI. De Eadmundo, Edredo, & Eduvio Regibus, 387.
Art. VII. De Rege Edgaro, ibid.
Art. VIII. De Eduardo Rege & Martyre, & Ethelredo, 389.

IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM IX. ET X. SÆCULI DISSERTATIONES SELECTÆ.

Dissert. I. De Tranſlatione Imperii a Græcis ad Carolum Magnum, 390.
Diſſert. II. De Ludovici Pii Imperatoris Exauctoratione & Reſtitutione, 397.
Diſſert. III. De Papiſſæ Fabula, 409.
Diſſert. IV. De Photiano Schiſmate. Et Octava Synodo Oecumenica, 417.
§. I. Bardæ, Gregorii Syracuſani, & Photii conſpiratione, Ignatius Conſtantinopolitanus Patriarcha e Sede detruditur, ibid.
§. II. Photius intruditur in Sedem Conſtantinopolitanam, 418.
§. III. Quid in cauſa Ignatii & Photii geſſerit Nicolaus I. 419.
§. IV. Synodus Latrocinalis contra Ignatium Conſtantinopoli celebrata, ibid.
§. V. Canones in Pſeudo-Synodo Conſtantinopolitana Prima & Secunda conditi, 420.
§. VI. Nicolaus I. Photianam Synodum in irritum mittit, reſtituit Ignatium, damnat Legatos prævaricatores, 421.
§. VII. Photius congregatâ Synodo, Nicolaum I. Romanum Pontificem excommunicat: Literas Encyclicas contra Romanam Eccleſiam ſcribit: altera Synodo convocatâ, Schiſma confirmat, 424.
§. VIII. Nicolaus I. Gallicanos Epiſcopos ad ſuccurrendum Eccleſiæ, & Græcorum objectiones refellendas adhortatur. Quod illi impigrè & luculentè exequuntur, 427.
§. IX. Baſilius Imperator Nicolai I. Sententiam exſecutus, Photium e Sede Conſtantinopolitana expellit, Ignatium reſtituit: Romanum Pontificem de his certiorem facit, 428.
§. X. Synodus Romana Adriani II. contra Photium, 429.
§. XI. Adrianus II. Pontifex Maximus Octavam Synodum Oecumenicam celebrari juſſit, quam convocavit Baſilius Auguſtus, ibid.
§. XII. Adrianus II. Octavæ Synodo præfuit per Legatos, 430.
§. XIII. Quid geſtum Actione prima Synodi Octavæ, 431.
§. XIV. Quid geſtum Actione II. 432.
§. XV. Quid geſtum Actione III. ibid.
§. XVI. Quid geſtum Actione IV. 433.
§. XVII. Quid geſtum Actione V. ibid.
§. XVIII. Quid geſtum Actione VI. 434.
§. XIX. Quid geſtum Actione VII. 436.
§. XX. Quid geſtum Actione VIII. ibid.
§. XXI. Quid geſtum Actione IX. 437.
§. XXII. De Canonibus Synodi Oecumenicæ Octavæ, aliiſque geſtis Actione X. ibid.
§. XXIII. Græci Bulgarorum Diœceſim in Conſtantinopolitani Patriarchæ ditionem tranſcribere temerè tentarunt, 444.
§. XXIV. Synodus VIII. ut verè Oecumenica ab Eccleſia recepta eſt, 447.
§. XXV. Defuncto S. Ignatio, Photius in Sedem Conſtantinopolitanam iterum adrepſit. 448.
§. XXVI. Photius a Joanne VIII. in Sedem Conſtantinopolitanam reſtitutus, 449.
§. XXVII. Photius a Joanne VIII. reſtitutus, Pſeudo-Synodum adversùs Oecumenicam Octavam celebrat, quam pariter nuncupat Octavam, 450.
§. XXVIII. Joannes VIII. Photianam Synodum, Photiumque ipſum damnavit; quod & ejus Succeſſores fecere. Mentiuntur itaque Græculi nonnulli, qui eum in Eccleſiæ Romanæ Communione mortuum aſſerunt, 452.
§. XXIX. Cum Photio extinctum Schiſma, ante Michaelem Cerularium non revixit, 454.
Diſſert. V. De Cauſa Gotteſcalchi, ejuſque erroribus, ac damnatione, Impugnatoribus, ac Patronis, 461.
§. I. Quis Gotteſcalchus, ibid.
§. II. Rabanus Gotteſcalchi errores impugnat, 462.
§. III. Gotteſcalchus erroris convincitur, & damnatur a Rabano in Synodo Moguntina: indeque remittitur ad Hincmarum Archiepiſcopum Remenſem, Metropolitam ſuum, ibid.
§. IV. Gotteſcalchus in Cariſiaca Synodo damnatus, 464.
§. V. Gotteſcalchus poſt damnationem in errore pertinax, 465.
§. VI. Duas in partes ſciſſa eſt Eccleſia Gallicana, aliis Gotteſcalchum impugnantibus, aliis ejus Patrocinium ſuſcipientibus, non tamen erroris, 468.
§ VII. Eccleſia Lugdunenſis, quamvis Gotteſchalco, errore facti, nonnihil patrocinata videatur; ejus tamen erroribus nequaquam favit, 473.
§. VIII. Hincmarus, aliique Epiſcopi in Cariſiacum Palatium convenientes, quatuor contra Gotteſchalcum edidere celeberrima Capitula, 477.

§. IX.

§. IX. S. *Prudentius Trecenſis Epiſcopus Cariſiaca Capitula viſus eſt oppugnaſſe, quibus paulò ante ſubſcripſerat*, 478.
§. X. *Lugdunenſis Eccleſiæ ſententia de Cariſiacis Capitulis expenditur*, 479.
§. XI. *Valentinæ Synodi III. expenduntur Decreta: Et oſtenditur cum Cariſiacis Capitulis non pugnare*, 481.
§. XII. *De Hincmari pro Cariſiacorum defenſione Capitulorum lucubrationibus*, 483.
§. XIII. *De morte Gotteſchalci*, 484.
§. XIV. *Qua occaſione Hincmarus librum* DE NON TRINA DEITATE, *contra Gotteſchalcum ſcripſerit*, ibid.
Diſſert. VI. *De Cauſa Rothadi Sueſſionenſis Epiſcopi cum Hincmaro Remenſi Archiepiſcopo*, 488.
Diſſert. VII. *De cauſa Vulfaldi, aliorumque Clericorum ab Ebbone Remenſi Archiepiſcopo Ordinatorum, cum Hincmaro ejus Succeſſore. Et de Synodis Sueſſionenſibus II. & III. & Trecenſi*, 495.
Diſſert. VIII. *De Cauſa Hincmari Laudunenſis Epiſcopi cum Hincmaro avunculo Remenſi Archiepiſcopo; Deque Conciliis in ea celebratis*, 503.
Diſſert. IX. *De Divortio Lotharii Regis, & Teutbergæ Reginæ*, 514.
Diſſert. X. *De Paſchaſio Radberto, ejus Scriptis & Doctrina*, 528.
§. I. *De Vita, & Operibus Paſchaſii*, ibid.
§. II. *De Paſchaſii doctrina circa Euchariſtiam*, 529.
§. III. *Paſchaſius contra receptam de Euchariſtia fidem non adinvenit novam: ſed univerſalis Eccleſiæ fidem expoſuit, ac propugnavit*, 531.
§. IV. *Calviniſtarum argumenta in Paſchaſium diluuntur*, 535.
Diſſert. XI. *De Rabano Mauro, ejus Scriptis, ac Nævis*, 539.
§. I. *De Vita & Scriptis Rabani*, ibid.
§. II. *De Nævis Rabani, ejuſque doctrina circa Euchariſtiam*, 540.
Diſſert. XII. *De Amalario, ejuſque Operibus, ac Nævis, in re præſertim Euchariſtica*, 542.
Diſſert. XIII. *De Ratramno, & ejus Operibus, ac præcipuè de libro ſub nomine Bertrami vulgato*, DE CORPORE ET SANGUINE DOMINI, 544.
§. I. ibid.
§. II. *Qua in re Adverſariorum Sententiam de Euchariſtia impugnet Ratramnus*, 545.
§. III. *Qua occaſione ſcriptus Ratramni Libellus* DE NATIVITATE CHRISTI, *Deque ejus nævis*, 547.
§. IV. *Qua occaſione librum* DE ANIMA *Ratramnus ſcripſerit*, 549.
Diſſert. XIV. *De Joanne Scoto, ejuſque Operibus, & erroribus*, ibid.
§. I. *Joannes Scotus Erigena Æthelingienſis in Anglia Abbas non fuit*, ibid.
§. II. *Joannes Scotus Bedæ diſcipulus, & Alcuini ſocius non fuit, nec Univerſitatis Pariſienſis Conditor*. 550.
§. III. *Joannes Scotus Martyr non fuit*, ibid.
§. IV. *De Joannis Scoti Operibus, Erroribus, & Damnatione*, 551.
Diſſert. XV. *De Fide Chriſtianorum X. Sæculi circa Euchariſtiam*, 553.
Aſſert. unica. *Sæculo X. nihil in Fide & Doctrina Eccleſiæ de Euchariſtia novatum eſt*, ibid.
Diſſert. XVI. *De Exauctoratione Joannis XII. a Romana Synodo*, 561.
Quæſt. unica. *Utrùm Joannes XII. a Romana Synodo anno* DCCCCLXII. *legitimè fuerit exauctoratus*, ibid.
Prop. ibid.
Diſſert. XVII. *De Septem Electorum Imperii Inſtitutione*, 565.
Quæſt. unica. *Utrùm a Gregorio V. Romano Pontifice inſtituti ſint*, ibid.

PANOPLIA

ADVERSUS HÆRESES

NONI ET DECIMI SÆCULI

DISSERT. XVIII. A*Dverſùs Photinum, alioſque Græcos Sſchiſmaticos. De Proceſſione Spiritus Sancti a Patre & Filio*, 569.
Aſſert. I. ibid.
Aſſert. II. *Additio verborum illorum*, FILIOQUE, *ad Symbolum, jure facta eſt, nec Latini propterea violati Symboli rei dici poſſunt. Ratio igitur legitima hæc nequaquam fuit, cur Græci a Romanæ & totius Occidentalis Eccleſiæ Communione deficerent*. 581.

F I N I S.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ OCTAVI SÆCULI SYNOPSIS.

CAPUT I.

De Romanis Pontificibus, qui rexerunt Eccleſiam octavo Sæculo.

ARTICULUS I.

De Joanne VI. Joanne VII. & Siſinnio.

Joannes VI.

SERGIO Papa ad meliorem vitam tranſlato, ejus in locum Romanæ & univerſalis Eccleſiæ Pontifex creatus eſt *Joannes* iſtius nominis Sextus, natione Græcus, die vigeſima nona Octobris, anni Chriſti ſeptingenteſimi primi. Cui ut negotium faceſſeret, miſit *Tiberius* Imperator *Theophylactum* Exarchum: Sed ille ab exercitu pro Pontifice ſtante repreſſus eſt; opuſque fuit ut Pontifex, miſſis Sacerdotibus, militum ſeditionem ſedaret, qui Exarchum erant oppreſſuri: Charitatem Apoſtolicam commendavit laudatiſſimus Pontifex, redimendo captivos, quos *Giſulphus* Dux Beneventanus in Campaniam incurſans fecerat, ut *Paulus Diaconus*, & *Anaſtaſius Bibliothecarius* teſtantur. *Joanne Sexto* ſedente, patrimonium Alpium Cottiarum Eccleſiæ Romanæ donavit *Aripertus* Rex Longobardorum, ut referunt cum iiſdem Auctoribus *Beda* & *Ado Vienneſis*, in Chronico. Obiit memoratus Pontifex anno Chriſti ſeptingenteſimo quinto, cùm annos tres, menſes duos, ac dies duodecim ſediſſet, & ad *S. Petrum* ſepultus eſt.

Joannes VII.

II. Eodem anno, poſt unius menſis & dierum decem & octo interregnum, die prima Martii, creatus eſt Pontifex *Joannes* ejus nominis *Septimus*, ex Græcia pariter oriundus. Ad quem *Juſtinianus Rhinotmetus* Imperator honorificentiſſimam Legationem miſit, ad controverſiam a Canonibus Synodi Quiniſextæ finiendam; rogans ut

congregatâ Synodo, quos vellet approbaret, vel rejiceret, prout æquum videretur. Sed Legatos, re infectâ, remiſit Pontifex, Canones illos nec approbans, nec damnans, ne Imperatorem commoveret. Quod humanæ fragilitatis timiditati tribuit Anaſtaſius Bibliothecarius *S. Vuilfridi* Archiepiſcopi Eboracenſis, qui variis calumniis oppreſſus, ab *Alcfrido* Rege, & Epiſcopis Angliæ, Sede pulſus, ad Sedem Apoſtolicam appellaverat, cauſam cognovit, eumque habitâ Synodo, & recenſitô Judicio quòd ſecundùm ipſum latum fuerat ſub *Agathone* Papa, abſolvit, ac in Sedem reſtituit. Sedis Apoſtolicæ Sententiæ non paruit Rex *Alcfridus*: Sed ipſo non poſt multum temporis defuncto, *Oſredus* filius ejus illam executioni mandari permiſit, cùm Synodo factâ juxtà fluvium *Nidd* partes conveniſſent, ac poſt Judicium Primæ Sedis ipſum Eccleſiæ ſuæ adminiſtrationem recipere debere agnoviſſent. Quâ de re legendus *Beda*, lib.5. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Anglorum cap.20. & *Vuillelmus Malmeſburienſis* lib.3. De geſtis Pontificum. Obiit *Joannes Septimus* anno Chriſti ſeptingenteſimo ſeptimo, decimo-quinto Kalendas Novembris, cùm annos duos, menſes ſeptem, dies ſeptemdecim ſediſſet: atque in Baſilica *S. Petri*, ante altare Oratorii Sanctæ Dei Genitricis, quod conſtruxerat & exornaverat, ſepultus eſt, teſte *Anaſtaſio Bibliothecario*.

Joannes VII. cauſam Sancti Vuilfridi Eboracenſis Archiepiſcopi judicat, & in ſedem illum reſtituit.

Siſinnius.

III. Anno Chriſti ſeptingenteſimo octavo, decimo-quinto Kalendas Februarii, cùm Sedes tribus menſibus vacaſſet, Pontifex creatus eſt *Siſinnius*, natione Syrus, in corpore podagrâ confecto conſtantem animum, & publicæ rei ſtudioſum gerens. Morte repentinâ ſublatus eſt poſt diem a creatione ſuâ vigeſimum, cùm de reſtaurandis Urbis mœniis cogitaret. [*Ex Anaſtaſio.*]

Nota.

BOſſuet *in Defenſ. p. 2. l. 14. c. 37.* non deſinit carpere inopportunam œconomiam Jo: VII. ubi etenim noluit emendare Tomos, qui Trullanam Synodum continebant, ſed quales recepit, tales ad Principem direxit, viſus eſt & eos probare canones, quibus falſa doctrina in ea ſynodo fuit definita. En proinde ex Boſſuet novum erratum Romani Pontificis, ex quo ipſorum infallibilitas evaneſcit.

Ita ſibi blanditur hic Auctor, diligentiſſimè Pontificum menda colligendo, infallibilitatem ab ipſorum definitionibus amandare. Sed primò conſiderandum eſt, aliud eſſe aliquem errorem probare, aliud illum abſque emendatione vel ex nimio timore, vel aliqua alia impellente cauſa dimittere. Quòd Jo. VII. quidquid continebat Trullana Synodus probaverit, prorſus inficias ibo; quòd verò Græco Imperatori ex nimiâ indulgentiâ diſplicere noluerit errores notando, tranſmittere non renuam. Nec aliud ex hujus Pontificis facto inferre conceditur. Oportebat etiam vel verum vel larvatum Boſſuet in Romano Pontifice illam perſonarum diſtinctionem agnoſcere, quâ diverſimodè loquentem conſideramus, ſi ut particularis perſona doceat, & ſi doceat ut eccleſiæ univerſalis Magiſter, & Doctor. Novam non ſemel dicit; at animadvertendum illi erat, utiliter eccleſiam novas quandoque voces uſurpare, ſi eiſdem melius antiqua, ac vera doctrina explicatur. Ubi ergo Jo. VII. non ex ſuo privato ſenſu, ſed ut fieri multoties conſuetum erat, particulari ſynodo, vel clero romano adhibito pro examinandis Synodi Trullanæ canonibus, poſtea abſque emendatione dimittendos eccleſiæ univerſæ pronunciaſſet, tunc ſanè ſe geſſiſſet, quatenus univerſalis eccleſiæ magiſtri munus exercet; atque ita errando demonſtraſſet inaniter in ſolemnibus Pontificum definitionibus inerrantiam inquiri. Ita verò non egit Joannes; unde ſi lapſum fuiſſe dicamus, ut privata erat perſona lapſus eſt; ac proinde ab Anaſtaſio increpatus, ut obſervat etiam Lupus in Notis, & Scholiis ad Canones Concilii Trullani.

ARTICULUS II.

De Conſtantino.

MEnſe ſecundo poſt obitum *Siſinnii* vertente, ipſi ſuffectus eſt in Apoſtolica Sede *Conſtantinus*, natione Syrus, vir manſuetudinis laude celebris. *Felicem* Archiepiſcopum Ravennatem conſecravit, ab eoque Profeſſionem fidei, & obedientiæ promiſſionem, ſecundùm antiquos mores ſuſcepit. Quam cùm violaſſet *Felix* & a Sede Apoſtolica defeciſſet, ſuperbiæ & contumaciæ, volente Deo, pœnas dedit: Imperatoris namque mandato oculis orbatus, in Ponticam regionem deportatus eſt: magnaque ſeveritate puniti Ravennates, qui ipſi auctores defectionis fuerant. A *Juſtiniano* Imperatore Conſtantinopolim vocatus *Conſtantinus* Papa, ut finem aliquem imponeret controverſiæ de Canonibus Trullanis exortæ, eò profectus eſt, atque ab Imperatore ſummo cum honore, pietate, ac humilitate ſuſceptus. Coram ipſo namque ſe proſtravit, ac Beatos pedes exoſculatus eſt *Juſtinianus*; ac ſequente Dominica Euchariſtiam de manibus Pontificis accepit, ejus preces pro ſuorum remiſſione peccatorum flagitavit, omniaque Eccleſiæ renovavit privilegia, teſte *Anaſtaſio Bibliothecario*. De propagatis apud Saxones a viro Apoſtolico *Suviberto* Eccleſiæ finibus gaviſus eſt. *Philippico Bardani* Imperatoris Sextam Synodum abolere volenti, & Monothelitarum hereſim reſtaurare, invictô reſtitit animo, & ejus Literas hæreticam fidei Profeſſionem continentes, cum execratione reſpuit. *Felicem* Ravennatem olim Epiſcopum, ab exilio revocatum, & ad obedientiam redeuntem, communione donavit, ac Sedi reſtituit. Ab *Anaſtaſio*, qui poſt brevem *Philippici* tyrannidem ſalutatus fuerat Imperator, cùm Orthodoxam fidei Profeſſionem ſuſcepiſſet, *Michaëlem* Romanæ Eccleſiæ Presbyterum Conſtantinopolim Apocriſiarum miſit, ut lapſos Epiſcopos, qui in Synodi Sextæ damnatione ſuffragati fuerant, Eccleſiæ conciliaret. Quod & ab ipſo *Conſtantino*, velut a *Chriſtiani Sacerdotii Capite*, Epiſtolâ ſupplici rogavit *Joannes* Conſtantinopolitanus Epiſcopus. Vivere deſiit *Conſtantinus* Papa anno ſeptingenteſimo decimo-quarto, die nona Aprilis, cùm ſediſſet annos ſex, menſem & diem unum, maximo ſui omnibus Eccleſiæ Ordinibus relicto deſiderio; ſed pauperibus præcipuè, in quibus penuriæ tempore ſublevandis, nihil officii prætermiſerat; ut teſtatur *Anaſtaſius Bibliothecarius*. *Romanus Pontifex Chriſtiani Sacerdotii caput.*

ARTICULUS III.

De Gregorio II.

COnſtantino poſt dierum quadraginta duorum interregnum, ſucceſſit *Gregorius Secundus*, natione Romanus, ſanctitate, doctrinâ, facundiâ, conſtantiâ, ſtudiô pro fidei & Eccleſiæ rebus ſpectatiſſimus: qui ſub *Sergii* Pontificatu Sacellarius & Bibliothecarius Eccleſiæ Romanæ fuerat; in *Conſtantini* verò Papæ comitatu profectus Conſtantinopolim, *Juſtiniano* Imperatori de pluribus diſciplinæ capitibus, occaſione Trullanorum Canonum, quæſtionem moventi, pro ſua eruditione fecerat ſatis. Cumanum Caſtrum Romanæ Eccleſiæ a Longobardis ereptum, qui nec ultionis divinæ metu, nec muneribus, ad illius reſtitutionem flecti poterant, Ducis, populique Neapolitani auxilio recuperavit. *Luitprandum* Longobardorum Regem, Alpes Cottias, quas *Aripertus* ejus Deceſſor Eccleſiæ Romanæ donaverat, repetentem, admonitione ſua ad earum Donationem confirmandam adduxit. Monaſteria & Baſilicas plurimas reſtauravit, ac Monachis in iis conſtitutis, divinum cultum reſtituit. Propriam domum, poſt obitum *Honeſta* matris, in Monaſterium & Eccleſiam commutavit, quam Deo in memoriam *S. Agatho* Virginis & Martyris voluit eſſe ſacram. Inundationem Tiberis, domos, agroſque evertentem ac diſſipantem, publicis precibus & Litaniis indictis compeſcuit. De finibus Eccleſiæ dilatandis ſollicitus, *Corbinianum* Virum Apoſtolicum e Germania Romam adeuntem, ad converſionem Gentium procurandam Epiſcopum ordinavit. Qui Friſingenſibus ac vicinis civitatibus ac locis verbum ſalutis prædicavit, ac Friſingenſem fundavit Eccleſiam, cujus primus fuit Epiſcopus, ut teſtatur *Aribo* ejus Succeſſor in ejus Vita. * *Bonifacio* etiam Presbytero Anglo, viro ſanctiſſimo credidit Apoſtolatum ad Gentes: quem cùm Friſiorum, & Cattorum, qui contermini ſunt Saxonibus populi, plurimos ab idolorum cultu ad Chriſti fidem traduxiſſe, & ſancto Baptiſmate initiaſſe accepiſſet, Romam vocatum, Epiſcopum conſecravit: ab eoque ſolemne ſacramentum exegit de fidei integritate & unitate Eccleſiæ conſervandæ deque obedientia ſingulari Sedis Apoſtolicæ Pontificibus perpetuò præſtanda. Quod juramentum propriâ ſubſcriptione munitum, ſu-

* Apud Surium die 8. Septemb.

pra

pra corpus *S. Petri* pro more depoſuit, (ut refert Vitæ ejus Auctor ex *Villebaldo*, apud *Surium* die 5. Junii) Tum ipſi dedit in mandatis ne Ordinationes præſumeret illicitas, ne bigamum aut qui virginem uxorem non duxiſſet, illiteratum, quavis parte corporis vitiatum, pœnitentiæ publicæ olim ſubditum, curialem, aut cuilibet conditioni obooxium, aut aliquâ infamiæ notâ inuſtum, ad ſacros Ordines admitteret: ne Afris paſſim manus imponeret, quòd aliqui eorum Manichæâ hæreſi infecti, alii rebaptizati probarentur: ut Ordinationes extra Sabbathum quatuor Temporum non celebraret: ut Baptiſma extra Paſcha & Pentecoſten, niſi in vitæ diſcrimine poſitis non conferret: ut Eccleſiæ miniſteria, ornamenta, patrimonia ſtuderet augere, nuſquam imminueret: ut quatuor in portiones Eccleſiaſticos reditus & oblationes diſtribueret. Id conſtat ex Epiſtolâ *Gregorii II.* ad Clerum & Plebem Thuringorum. His, aliiſque monitis ac mandatis ſanctiſſimis inſtitotum, & variis Epiſtolis commendatitiis, ad *Carolum* ſcilicet Ducem & Majorem-Domûs Regiæ Francorum, ad Epiſcopos, & alios omnium Ordinum tum Clericos, cùm Laicos, ad Clerum, Optimates, & omnem populum Thuringorum, & Saxonum munitum remiſit, ut cœptum Apoſtolatûs officium obire pergeret. Ab eo, anno ſeptingenteſimo vigeſimo-ſexto, variis de capitibus conſultus, reſpondit ad ſingula, eâ Epiſtolâ, quæ incipit, *Deſiderabilem mihi* quam *Gregorio III.* perperam tribuit *Gratianus II.* Q. 5. C. *Presbyter.* XXXII. Q. 7. C. *Quod propoſuiſti*. De Coonſecratione, *Diſt.* 4. C. *Parvulos*, & Diſt. 5. C. *De homine*.

Error Gratiani,

Summa Epiſtolæ Gregorii ſecundi ad Bonifacium.

Hujus Epiſtolæ ſumma hæc eſt. Quæſierat primò *Bonifacius*, quibus gradibus conſanguinitatis vetitum ſit matrimonium? Reſpondit *Gregorius*, ſtricto jure non debere matrimonio copulari, quandiu ſe propinquos agnoſcunt: concedendum tamen Barbaris ad fidem recèns converſis, ut infra quartum gradum jongantur. Quæſierat ſecundò *Bonifacius*, quid faciendum viro, cui mulier infirmitate correpta non valuerit debitum reddere? *Gregorius* reſpondit: Bonum eſſe ſi ſic permaneat, & continentiam ſervet. *Sed quia*, inquit, *hoc magnorum eſt, ille qui ſe non poterit continere, nubat magis: non tamen ſubſidii opera ſubtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit, & non deteſtabilis culpa excludit*. De infirmitate matrimonium præcedente, & quæ perpetuam impotentiam adjunctam habet, ſed ſolùm contracto matrimonio inooteſcit, loquitur *Gregorius*. Non enim ignorabat Domini ſententiam: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*. Quæſierat tertiò *Bonifacius*, quid facto ſit opus, cùm Sacerdos accuſatur a plebe, nec certi ſunt teſtes criminis, cujus reus defertur? *Gregorius* reſpondet, Juramento purgatum in proprio gradu manere debere. Quæſierat quartò de Confirmationis iteratione. Reſpondet Gregorius eſſe prohibitam. Quæſierat quintò, num liceret duos vel tres calices in altari ponere, cum Miſſarum ſolemnia celebrantur? Id congruum noo eſſe Gregorius reſpondet. Quæſierat ſextò, num liceret cibis immolatitiis veſci? Reſpondet *Gregorius*, Sequendam *S. Pauli* doctrinam 1. ad Corinthios 10. *Si quis dixerit quia hoc immolatitium eſt, nolite edere propter eum qui indicavit, & propter conſcientiam*. Quæſierat ſeptimò utrùm liceret filiis, quos parentes in infantiæ annis intra ſepta Monaſterii in regularem diſciplinam tradiderant, inde egredi, & matrimonio copulari, ubi pubertatis annos attigiſſent? Reſpondet *Gregorius*, Id omnino vitandum; *Quia nefas eſt ut filiis a parentibus Deo oblatis voluptatis frena laxentur*.

Quæſierat octavò, quid de illis agendum, qui ab adulteris Presbyteris, abſque interrogatione Symboli, baptizati erant? Reſpondet Pontifex, ſervandum eſſe antiquum Eccleſiæ morem: *Quia quiſquis in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti baptizatus eſt, rebaptizari eum minimè licet. Non enim in nomine baptizantis, ſed in nomine Trinitatis, hujus gratiæ donum percipitur*. Quæſierat nonò, quid agendum de parvulis, qui a parentibus ſubtracti, ignorabant an baptizati eſſent, necne? Reſpondet Pontifex, *Secundùm Patrum traditionem eſſe baptizandos, ſi non fuerit qui teſtificetur*. De conditione in forma baptiſmi exprimenda nihil habet: quia nondum obtinuerat uſus baptizandi ſub conditione. Quæſierat decimò, an leproſis Dominici Corporis & Sanguinis participatio tribuenda eſſet? Reſpondit Pontifex, Eſſe tribuendam, ſi Fideles eſſent. Quæſierat undecimò, an vitandi causâ periculi, fugere deberent e Monaſterio, vel Eccleſia, quam peſtilens morbus invaſiſſet, hi qui ſani erant? Reſpondit Pontifex, id valde fatuum videri: quia *non valet quiſquam Dei effugere manus*. At quamvis fugere licitum non ſit Paſtoribus, & iis quorum opera Eccleſiæ neceſſaria eſt, & quos Officium, charitas, obedientia, ad manendum adſtringit: licèt fugere non teneantur cæteri, ſecedere tamen poſſunt & ſalubriorem aërem quærere, qui nullis hujuſmodi vinculis ſunt adſtricti: nec id diffitetur *Gregorius*, & ſi diffiteretur, ejus ratio nimis probaret. Eadem enim ratione illicitum eſſet fugere in perſecutione; illicitum eſſet fugere periculum incendii & naufragii; illicitum eſſet vitare ſicariorum inſidias: *Quia non valet quiſquam Dei effugere manus*. Quæſierat decimò *Bonifacius*, an cum Epiſcopis, aut Presbyteris, qui Sacerdotium vitiis maculabant, comedere vel loqui deberet, antequam eſſent emendati? Reſpondit Pontifex, id minimè recuſandum: *Quia plerumque contingit ut quos correctio diſciplinæ tardos facit ad percipiendam rectitudinis normam, conviviorum ſedulitas & admonitio blanda ad viam perducat juſtitiæ*.

Certior factus relatione *Germani* Conſtantinopolitani Epiſcopi de Iconoclaſtarum hæreſi a *Leone Iſauro* Imperatore aſſerta & edictô roborata, Synodum Romæ celebravit, in qua damnavit hæreſim, anno Chriſti ſeptingenteſimo vigeſimo ſexto. Quam *Hadrianus I.* in Epiſtolâ ad *Carolum Magnum* commmemorat. Graviſſimas etiam Epiſtolas duas dogmaticas ad *Leonem Iſaurum* ſcripſit, quæ extant in collectionibus Conciliorum. Ad iſtud tempus pertinet, quod *Theophanes*, *Zonaras*, & *Cedrenus* ſcriptis prodidere, *Gregorium* defectionis a *Leone Iſauro* Imperatore fuiſſe auctorem, & *Vectigalia quæ ad id uſque tempus Imperio pendebantur, inhibuiſſe, icto cum Francis fœdere*. Sed falſa eſſe quæ Græci illi Hiſtorici referunt, in Diſſertatiooibus demonſtrabo. Vitæ ſanctiſſimi Pontificis pro fidei Catholicæ conſervatione jugiter excubantis ſæpius per ſuos Exarchos, Duces alioſque Miniſtros inſidiatus eſt *Leo Iſaurus*: Sed pro *Gregorii* defenſione piè fœderati Romani & Longobardi, ipſum conjunctis viribus ab eorum dolis, inſultibuſque incolumem ſervavere. Ipſe verò in orationibus, jejuniis, eleemoſynis, publiciſque ſupplicationibus præſidium omne collocabat. *Anaſtaſium* Presbyterum Iconoclaſtam, a *Leone Iſauro* in Sedem Conſtantinopolitanam, ejecto *S. Germano*, intruſum, anathemate confixit.

Iconomachorum hæreſim damnat Gregorius Secundus,

Reſtaurandæ etiam Diſciplinæ Eccleſiaſticæ animum adjunxit *Gregorius*. Quamobrem habita Romæ Synodo illicita conjugia damnavit, anathemate feriens eos qui Presbyteram, vel Diaconam, id eſt, relictas a Presbyteris vel Diaconis

Illicita conjugia damnat.

uxorea, & continentiam profeſſas; qui Monacham Commatrem ſpiritualem, fratris uxorem, novercam; aut nurum, neptem, conſobrinam, cognatam, vel affinem, uxorem duxerint, Anathema etiam latum eſt in viduarum virginumque raptores: in eos inſuper qui ariolos, aruſpices, incantatores conſuluerint, aut Philalacteriis uſi fuerint. Nominatim excommunicati ſunt a Synodo *Hadrianus Exhilarati* filius, & *Epiphania* Diacona, qui matrimonium contra leges Eccleſiaſticas contraxerant, & prƐſtito de mutua ſeparatione juramento ſugerant. Eadem pœna in eos decreta eſt, qui nefario facinori præbuerant aſſenſum, Excommunicatione pariter plectendos viſum eſt Clericos, qui comam laxarent, & a Militia Clericali deficerent. Habita eſt Synodus anno Chriſti ſeptingenteſimo vigeſimo-primo, Nonis Aprilis in Baſilica *S. Petri*, conſidentibus Epiſcopis triginta duobus. Abuſum qui in nonnullas Eccleſias irrepſerat, ut Quintis Feriis, Quadrageſimali tempore, non jejunaretur, nec celebrarentur Miſſæ, ſuſtulit (teſte *Anaſtaſio Bibliothecario*) Quatuor celebravit Ordinationes; Presbyteros triginta quinque, Diaconos quatuor, Epiſcopos centum quinquaginta inauguravit. Obiit Sanctiſſimus Pontifex anno Chriſti ſeptingenteſimo trigeſimo primo, tertio Idus Februarii, cùm annos ſexdecim, menſes octo, & dies viginti ſediſſet. *Gregorius Dialogus* perperam a GrƐcis quibuſdam appellatur, quod nomen *S. Gregorii Magni*, ob editos Dialogorum libros proprium eſſe, perſpicuum eſt.

ARTICULUS IV.

De Gregorio III.

G*Regorio ſecundo* defuncto, creatus eſt Pontifex ejus in locum *Gregorius* alter, ejus nominis Tertius, natione Syrus, quem Divinarum Scripturarum ſcientia, Græcæ Latinæque linguæ peritia, Pſalmorum quos memoria complectebatur, intelligentia; facundia, fidei conſervandæ ſtudium, animi fortitudo & conſtantia, ſapientia, & manſuetudo ſingularis, paupertatis amor pro redimendis captivis, orphanis, viduis, egeniſque omnibus ſublevandis pia ſolicitudo, in Viros Religioſos propenſio, Summo Pontificatu dignum fecere, ut teſtatur *Anaſtaſius Bibliothecarius*. Nihil prætermiſit quò *Leonem Iſaurum* ab hæreſi & impietate revocaret, miſſis, Apocriſiariis, ſcriptis liberis commonitoriis, celebratâ Romæ Synodo in Baſilica *S. Petri*, anno ſeptingenteſimo trigeſimo ſecundo, in quâ, conſidentibus Epiſcopis nonaginta tribus, anathemate perculſi ſunt Iconomachi (ut refert *Anaſtaſius Bibliothecarius*.) Deinde Pontifex non minùs factis quam Decretis evertere ſtudens hæreſim imagines Salvatoris & Apoſtolorum ex una parte, Deiparæ & Sanctarum Virginum ex altera, in Baſilica *S. Petri*, magnifico ſanè opere erexit. Ibidem conſtruxit Oratorium, in quo ſacras Reliquias undique conquiſitas ad cultum condidit, Sanctorumque Natalitia ſacris Officiis & Miſſis quotidie celebrari ſtatuit a Monachis trium Monaſteriorum illic Domino miniſtrantium: & a Sacerdote in ipſo Oratorio Miſſas agente hanc clauſulam in Canone poſt illa verba, *& omnium Sanctorum tuorum*, dici inſtituit. *Quorum ſolemnitas hodie in conſpectu tuæ Majeſtatis celebratur, Domine Deus noſter, in toto orbe terrarum*. At hoc pro illo tantùm Oratorio inſtitutum fuit, atque adeò, ut notat *Vualafridus*, Cap.22. non eſt Canoni, qui univerſim dicitur, additum. Et Doctiſſimus Cardinalis *Bona*, in magno illo Miſſalium MSS. quæ pervolvit numero, unum dumtaxat ſe reperiſſe teſtatur, in quo hæc verba adſcripta ſint quod extat in Bibliotheca Barberina, Cod. 858. Plures etiam Baſilicas & Monaſteria S. Pontifex conſtruxit, reſtauravit, amplificavit, dotavit, exornavit, de quibus *Anaſtaſius Bibliothecarius* in ejus Vita.

Gregorius Tertius Iconomachorum hæreſim Decretis & factis damnat.

Lib. 3. Rerum Liturg. Cap. XI.

Ad ipſum ſtatim atque de ejus creatione certior factus eſt, Nuntios miſit literaſque dedit *Bonifacius* Germanorum Apoſtolus, quibus ipſi miniſterii ſui ac profectûs inter Gentes reddidit rationem, obſervantiæ erga Sedem Apoſtolicam argumenta dedit, eamque ſpopondit perennem fore; Pontificem denique nonnullis quæſtionibus conſuluit. Huic gratulatus eſt *Gregorius* uberem in munere Apoſtolico fructum, ipſum Archiepiſcopali dignitate auxit, & Pallio ornavit, quo in ſolemni Miſſarum celebratione, & conſecratione Epiſcoporum uteretur: Ad illius conſultationem reſpondit. Reſponſio novem conſtat capitibus. I. Baptizatos a Paganis denuo in nomine Sanctæ Trinitatis baptizari jubet, Formam legitimam, id eſt, verba Evangelica non fuiſſe a Paganis adhibita ſupponit. Vel dicendum, nondum fuiſſe eliquatam veritatem, quod validum ac ratum eſſet Baptiſma collatum a non baptizato, Qua de re certò pronuntiare non eſt auſus *S. Auguſtinus*, lib. 7. de Baptiſmo contra Donatiſtas, cap. 53. *Solet etiam quæri*, inquit, *utrùm approbandum ſit Baptiſma quod ab eo, qui non accepit, accipitur: ſi fortè hoc curioſitate aliqua didicit quemadmodum dandum ſit ... Sed nobis tutum non eſt in ea progredi aliqua temeritate ſententia, quæ nullo in Catholico Regionali Concilio cœpta; nullo Plenario Concilio terminata ſunt. Id autem ſit cura ſecura vocis aſſerere, quod in gubernatione Domini Dei noſtri & Salvatoris Jeſu Chriſti univerſalis Eccleſiæ conſeſſione roboratum eſt. Verumtamen ſi quis me fortè in eo Concilio conſtitutum, ubi talium rerum quæſtio verſaretur, non præcedentibus talibus, quorum ſententiae ſequi mallem, urgeret ut dicerem quod ipſe ſentirem: ſi eo modo affectus eſſem quo eram cùm iſta dictarem; nequaquam dubitarem habere eos baptiſmum, qui ubicumque, & a quibuſcumque illum verbis Evangelicis conſecratum, ſine ſua ſimulatione, & cum aliqua fide accepiſſent*. Et lib. 2. *contra Epiſtolam Parmeniani*, cap. 13. *Alia quæſtio eſt*, inquit, *utrùm & ab eis qui numquam Chriſtiani fuerunt, poſſit Baptiſmus dari: nec aliquid temerè inde affirmandum eſt, ſine auctoritate tanti Concilii, quantum tanta rei ſufficit*.

Bonifacii Germanorum Apoſtoli Quæſtionibus reſpondet.

Baptizatos a Paganis denuo Baptizari jubet, Quo modo id intelligendum.

Et *S. Baſilius* Epiſtolâ 5. ad *Amphilochium*, contendit Baptiſma collatum ab Hæreticis nullum eſſe, *Quia laici effecti, nec baptizandi, nec ordinandi habebant poteſtatem*. Non mirum igitur quòd *Gregorius III.* quatuor licèt poſt *Baſilium*, tribus poſt *Auguſtinum* Sæculis, baptizatos a Paganis denuo baptizari decreverit.

Secundò eos qui caballum agreſtem vel domeſticum comederint, condigna pœnitentia caſtigari jubet, quòd cibus ſit immundus, Tertiò pro defunctis dumtaxat in fide Catholica docet orandum. Quartò, eos qui dubitant utrùm baptizati fuerint, necne; vel qui a Presbytero *Jovi* mactante & carnes immolatitias comedente baptizati ſunt, præcipit baptizari. Quintò, matrimonium inter propinquos ad ſeptimam uſque generationem prohibitum declarat. Sextò, ſuadendum ait, ne qui ſecundam uxorem ducunt ulteriùs nubant. Septimò, his qui patrem, matrem, fratrem aut ſororem occiderint, comunione interdicendum ſtatuit uſque ad obitum; eoſque perpetuâ a carne & vino abſtinentiâ, & triduano qualibet hebdomada jejunio caſtigandos. Octavò, ſimilem indici jubet pœnitentiam his qui mancipia ſua Paganis ad immolandum vendiderint. Nonò, Epiſcopum nonniſi duobus vel tribus adſiſtentibus Epiſcopis docet ab ipſo conſecrandum. Cùm

Tertias nuptias diſſuadendas ſcribit Gregorius III.

Cùm Romam ſe tertiò contuliſſet *Bonifacius* anno Chriſti ſeptingenteſimo trigeſimo octavo, Concilium habuit *Gregorius III.* in cauſa Germanicarum, gentium, ad populos qui Chriſto nuper nomen dederant, in fide Chriſti magis confirmandos. Hujus Concilii meminit *Bonifacius* ipſe in Literis * quas Româ ſcripſit Presbyteris

Epiſt. 27. Monachis & Monialibus in Germania relictis. Eidem permiſit *Georgius* ut Presbyterum, qui ſibi ſuccederet in Eccleſiaſticum Miniſterium, eligeret; ut ipſe *Bonifacius* docet in ſuis ad *Zachariam Gregorii* Succeſſorem Literis.

Epiſt. 132. Eidem Româ diſcedenti tres Epiſtolas dedit; primam Prælatis & Presbyteris omnium Provinciarum; alteram Optimatibus ac populo Germaniæ; tertiam Epiſcopis in Alemannia & Bojoaria conſtitutis inſcriptam; quæ cum Bonifacianis editæ ſunt, necnon in ipſius *Bonifacii* Vita per *Othlonum* conſcripta. Diviſionem Bojoariæ in quatuor Epiſcopatus, nempe *Salisburgenſem*, *Friſingenſem*, *Ratiſponenſem*, & *Patavienſem*, a Bonifacio factam *Odilone* Duce conſentiente, ratam habuit idem Pontifex, & ad eum gratulatoriam hac de re dedit Epiſtolam, anno Chriſti ſeptingenteſimo trigeſimo nono, IV. Kalendas Novembris.

Duplicem Legationem ad *Carolum* Majorem-Domûs Regiæ Francorum, cum Clavibus *S. Petri* & particulis catenarum, direxit anno Chriſti ſeptingenteſimo quadrageſimo primo; duplicemque ſcripſit Epiſtolam, eo conſilio ut auxilium e Francia ſibi obtineret, ac Ducibus *Transemundo* Spoletano, & *Godeſcalco* Beneventano, contra Longobardorum Reges *Luitprandum*, & *Hildebrandum*,

Gregorius III. Francorum auxilium vocat contra Reges Longobardorum.

qui res *S. Petri* in Exarchatu Ravennate & Ducatu Romano diripuerant, prædictoſque Duces graviùs inſectabantur, eo quod hi erant in amicitia Romani Pontificis & *Stephani* Ducis, noluerantque nuperrimè contra Papam & Romanos, quibus *Stephanus* Imperatoris nomine præerat, in belli ſocietatem venire: *Hortamur Bonitatem tuam* (inquit, *Gregorius III.* in priori Epiſtolâ) *coram Domino & ejus terribili judicio, Chriſtianiſſime fili, ut propter Dominum, & anima tua ſalutem, ſubvenias Eccleſia S. Petri, & ejus peculiari populo, eoſdemque Reges ſub nimiâ celeritate refutes & a nobis repellas, & jubeas eos ad propria reverti... Conjuro te per Deum vivum & verum, & per ipſas ſacratiſſimas claves Confeſſionis B. Petri quas vobis ad Regnum dimiſimus, ut non præponas amicitiam Regum Longobardorum amori Principis Apoſtolorum*, &c.

Pietatem ſuam commendavit *Gregorius III.* in pleriſque Baſilicis & Monaſteriis reſtaurandis ac ornandis, de quibus legendus *Anaſtaſius Bibliothecarius* in ejus Vita.

Scripſit libros pro cultu Sanctarum Imaginum.

Scripſit ad *Leonem* Imperatorem & *Conſtantinum Copronymum* ejus filium, libros tres pro cultu ſanctarûm Imaginum: reliquit & Epiſtolarum librum unum, teſte *Anaſtaſio*; Sed hæc monumenta deſiderantur. Tribus Ordinationibus menſe Decembri celebratis, Presbyteros viginti quatuor, Diaconos tres, Epiſcopos octoginta conſecravit. Obiit quarto Kalendas Decembris, anno Chriſti ſeptigenteſimo quadrageſimo primo, cùm ſediſſet annos decem, menſes novem, dies duodecim, ut *Anaſtaſius* tradit.

Nota.

NOn recedens a conſueto ſuo more Boſſuet, Gregorium III. ſolemniter erraſſe dicit *p.2. lib.14. c.38.* dum Bonifacio reſpondet virum poſſe novum conjugium inire, ſi mulier eâ laboret infirmitate, ut debitum reddere non valeat. At poterat Natali, aliiſque conſentire, qui Gregorii reſponſum de infirmitate, quæ præceſſiſſet matrimonium, quamvis poſtea innotuiſſet, intelligunt, quæque perpetuam induceret impotentiam. Atque ita Gregorium interpretari neceſſe erat, conſtans etenim ſemper fuit in eccleſia dogma, validi matrimonii vinculum naturali, divinoque jure eſſe indiſſolubile; ſolùmque in eo caſu ſolutionem pati, quando unus conjugum ad fidem convertatur, altero in ſua infidelitate permanente, ut dicitur 1. *ad Cor.7.* illas tamen præ oculis habendo circumſtantias, quas ibidem ſacri Interpretes introſpiciunt. Et quamvis quidam etiam fuerint inter PP. qui crediderint adulterium matrimonii vinculum ſcindere, nullum tamen adinvenire eſt, qui vel etiam leviter dubitaverit ob ſupervenientem alicui conjugi infirmitatem potentiam coëundi interdicentem, alteri licere novas nuptias cum altera inire. Quis ergo modò ſibi poterit ſuadere Gregorium Bonifacio ita reſpondiſſe, ut inauditum in eccleſia dogma pro regula ſervanda proponeret, omnibus ſilentibus, adeo ut neque ipſe Bonifacius Germaniæ Apoſtolus animadverteret errorem pro regula ſibi obtrudi?

Putat Boſſuet illa verba, quæ in Gregorii reſponſione continentur: *Si mulier infirmitate correpta non valuerit debitum reddere &c.* infirmitatem deſignare conjugio jam inito ſupervenientem. Id tamen ſupponit utique, ſed non probat; nil enim vetat ea ita intelligere, ut illa mulier tali laboraret infirmitate, ut ad copulam eſſet inepta, non verò quòd infirmitas eamdem poſt initum conjugium comprehenderit.

Addunt aliqui in eo etiam Gregorium erraſſe, quòd voluerit iterum eſſe baptizandos, qui a Paganis fuerant baptizati. Verùm Gregorii reſponſum illos reſpiciebat, de quibus dubitabatur, an in nomine Patris & Filii & Spiritûs S. fuiſſent baptizati, ut conſtat ex iis quæ habet Natalis art. ſequenti *verſ. Eodem anno*.

Cæterùm Gregorii reſponſa ad Bonifacium habenda eſſe, ſicut habentur Pontificum ex Cathedra loquentium definitiones, quamvis aſſerat Boſſuet, dicere non cogimur; neque etenim ita communiter habentur epiſtolæ decretales Romanorum Pontificum, cùm eiſdem particulares Antiſtites eoſdem conſulentes inſtruere intellexerit, non ſemper verò univerſam Eccleſiam quoad fidem & mores edocere.

ARTICULUS V.

De Zacharia.

OCtavo die a *Gregorii Tertii* obitu, *Zacharias* natione Græcus creatus eſt Pontifex, die quinta Decembris, vir humanitatis laude inſignis, tardus ad iram, velox ad miſericordiam, Cleri populique Romani amantiſſimus. Tunc imminebat Urbi Rex Longobardorum *Luitprandus*, cujus animum legatione miſsâ delinivit, & reſtitutionem quatuor civitatum, quas a Romanorum Duce eripuerat, ut polliceretur obtinuit; quod perfecit anno ſequente, profecto ad ipſum *Zacharia*, quem perhonorificè ſuſcepit. Ad eumdem Regem iterum profectus eſt anno Chriſti ſeptingenteſimo quadrageſimo tertio, ut eum ab armis in Ravennæ Exarchatum convertendis deterreret. Ab eo Ticini ſummo cum honore ſuſceptus, illum precibus rationibuſque debellavit. Glorioſiùs triumphavit de *Rachi Luitprandi* in Regnum Longobardorum Succeſſore, qui in Pentapolitanam Provinciam prædabundus irruperat, & Peruſiam obſidione premebat.

Rachis Rex Longobardorum Movetur.

Ipſum enim adiit eum muneribus, precibuſque ad ſolvendam obſidionem adduxit.

naſticam Vitam amplectitur, ſacris Zacharia Pontificis adhortationibus ad ſæculi faſtidium excitatus.

duxit. Quin & ſacris adhortationibus tantum ipſi vitæ ſæcularis indidit faſtidium, ut abdicato Regno cum uxore *Theſia*, & filia *Rattruda* Vitam Religioſam ſub Regula *S. Benedicti* profiteretur: ille in Caſſinenſi Cœnobio; iſtæ in Monaſterio puellarum, quod non procul a Caſſino conſtruxere ac dotavere, ut *Anaſtaſius Bibliothecarius*, & *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi, cap. 8. teſtantur. Sæculo nuntium miſit *Rachis* anno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo. *Zachariam* Pontificem tranſlationis Regni Francorum a *Childerico III.* Merovingiorum poſtremo Regum ad *Pippinum* Majorem-Domûs, plerique Scriptores tum antiqui cùm recentiores auctorem faciunt. Sed hanc fabulam impugnabimus in Diſſertationibus.

Evecto in Sedem Sancti Petri Zachariâ, *Bonifacius* Germanorum Apoſtolus ad ipſum literas dedit ſuæ erga ipſum obſervantiæ teſtes, eumque certiorem fecit de trium Epiſcopatuum erectione in Germania, ſcilicet *Vuirceburgenſis* ſive *Herbipolenſis* in Francia Orientali, *Birburgenſis* in Haſſia, *Erphordienſis* in Thuringia. Extat Epiſtola inter Bonifacianas 132. Literis *Bonifacii* reſpondit *Zacharias* anno ſeptingenteſimo quadrageſimo-tertio, ipſique de numero Chriſtianorum in Germania plurimùm aucto gratulatus eſt, ac trium Epiſcopatuum erectionem confirmavit: Probavit conſilium *Bonifacii* & *Carolomanni* Majoris Domûs de Synodo celebranda ad reſtaurandam diſciplinam.

Zacharia Reſponſa ad Interrogationes Bonifacii Archiepiſcopi.

Reſpondit ad quinque Interrogationes ejuſdem *Bonifacii*. Prima erat de Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis adulteris, concubinariis, ebrioſis, venatoribus, & qui præliis intererant, ſanguinemque hominum fundebant. Reſpondet *Zacharias*, ut ſi quos horum criminum reos *Bonifacius* repererit ante Synodum celebrandam, hos altaribus miniſtrare vetet: Secunda *Bonifacii* interrogatio ſpectabat licentiam eligendi Succeſſoris, quam *Gregorius Tertius* conceſſerat. Hanc negat Zacharias *contra omnem Eccleſiaſticam regulam & Inſtituta Patrum* eſſe reſpondens, ut vivente Epiſcopo Succeſſor ipſi deſignetur. Indulget tamen diſpenſatione ſingulari, ut imminente obitu, præſentibus cunctis, Succeſſorem eligat, qui ad Sedem Apoſtolicam accedat conſecrandus.

Matrimonium improbat, quod ex Gregorii III. Deceſſore ſui diſpenſatione contractum dicebatur, ſubreptitiam diſpenſationem judicans qua Sacris Canonibus enormiter contraria erat.

Tertia *Bonifacii* interrogatio erat de laïco, qui licentiam a *Gregorio Tertio* Papa ſibi indultam aſſerebat, ut mulierem in tertia generatione ſibi propinquam avunculi ſui viduam, ab altero viro conſobrino ſuo adhuc ſuperſtite digreſſam, & ante matrimonium velatam, in uxorem aſſumeret. Reſpondit *Zacharias*, Veriſimile non eſſe quòd *Gregorius Tertius* matrimonium hujuſmodi permiſerit: quia *Ab Apoſtolica Sede illa non diriguntur, quæ contraria eſſe Patrum ſive Canonum Inſtitutis inveniantur*. Quamobrem commonendos eſſe & increpandos ut a ſcelesto illo matrimonio recedant, ne in æternum pereant. Quarta *Bonifacii* interrogatio erat de Kalendis Januarii, de auguriis, philacteriis, incantationibus, & aliis obſervationibus, quas ajebant gentili more in urbe Roma fieri. Reſpondet *Zacharias*, Hæc omnibus Chriſtianis deteſtanda & pernicioſa eſſe: hæc a Patribus abſciſſa: Et quia inſtigatione diaboli iterum Romę pullulabant, *Gregorii Tertii*, Deceſſoris ſui Decretis ac ſuis fuiſſe radicitus, amputata. Quinta *Bonifacii* interrogatio erat de Epiſcopis, ac Presbyteris adulteris & fornicatoribus, qui Româ reverſi, dicebant ſe licentiam obtinuiſſe a Papa, ut in Eccleſia ſuis muneribus cùm Epiſcopali, tum Presbyterali fungerentur. *Zacharias* reſpondet, Id falſum eſſe, jubetque ut Canonica in eos vindicta exerceatur. His literis tres alias addidit Zacharias ad totidem Epiſcopos a *Bonifacio* nuper in Francia, in Haſſia, in Turingia inſtitutos. Anno Chriſti ſeptingenteſimo quadrageſimo-quinto ad *Bonifacium* tria Pallia miſit, quæ petierat, pro *Grimone* ſcilicet Rotomagenſi, *Abele* Remenſi, & *Artberto* ſeu *Ardoberto* Senonenſi; ſimulque ad ipſum literas dedit, quibus *Adalberti* & *Clementis* damnationem etiam confirmabat; Seque & Romanum Clerum purgabat a *Simoniaca hæreſi*, quam nonnulli per calumniam ipſis affingebant.

Bonifacius Moguntinus Archiepiſcopus creatur in locum Gervilionis

Laudabat præterea *Bonifacium* quòd non crediſſet falſo Sacerdoti, qui ſe dicebat ordinatum Epiſcopum a Papa. Denique Apoſtolicas vices ipſi confirmabat non ſolùm per Bojoariam, ſed per univerſam Franciam. Probavit conſilium Principum Francorum de Sede *Bonifacii* figenda Moguntiæ, cui jus Metropoliticum Germaniæ primæ reſtitutum eſt.

Depoſitus fuerat Gervilio in Synodo Provinciali.

Depoſitus fuerat in Provinciali Synodo *Gervilio* Moguntinus Epiſcopus duplicem ob cauſam; quòd nempe homicidii reus eſſet in bello Saxonico commiſſi, & quòd venationi cum avibus & canibus vacaret.

Una ex cauſis depoſitionis fuit, quòd venationi cum canibus & avibus vacaret.

Ad vacantis igitur Eccleſiæ Præfecturam Majores domûs *Bonifacium* nominarunt, & ad ejus confirmationem obtinendam, legationem ad *Zachariam* Pontificem direxere, ut teſtatur *Othlonus* in Vita *S. Bonifacii*. Id anno Chriſti ſeptingenteſimo quadrageſimo-ſexto factum eſt.

Quæſtioni Baptiſmi formam ſpectanti reſpondit Zacharias.

Eodem anno *Zacharias Bonifacio* reſcripſit ſuper controverſia de Baptiſmo exorta. In Bojoaria Sacerdos quidam baptizarat forma ſolita, ſed vitiata Latinitate, dicens: *Baptizo te in nomine Patria, & Filia, & Spiritua Sancta.* Quos ille baptizaverat, rebaptizandos exiſtimabat *Bonifacius*; aliter ſentiebant *Virgilius* & *Sidonius*, qui in Bojoariam Evangelii prædicandi causâ perrexerant, & in *Bonifacii* diſciplinam ſe tradiderant. Secundùm eorum ſententiam *Zacharias* reſpondit: *Si ille qui baptizavit, non errorem aut hæreſim introducens ſed pro ſola ignorantia, Romanæ locutionis infringendo linguam, baptizans dixiſſet, non poſſumus conſentire ut denuo baptizentur. Quia, quod tua bene conceptum habet Sancta Fraternitas, quicumque baptizatus fuerit ab hæreticis in nomine Patris & Filii, & Spiritûs Sancti nullo modo rebaptizari, ſed per ſolam manûs impoſitionem purgari debet.*

Adalbertum & Clementem Hæreticos damnat.

Eodem anno, menſe Octobri, Synodum Romæ habuit *Zacharias*, in qua *Adalbertum & Clementem* hæreticos, de quibus ad ejus Sanctitatem retulerat *Bonifacius*, damnavit.

Reſpondet ad varia capita, de quibus fuerat a Pippino Majore-Domûs Regia Francorum interrogatus.

Anno ſeptingenteſimo quadrageſimo octavo, reſpondit idem Pontifex ad varia Capitula, de quibus fuerat a *Pippino* Majore-domûs conſultus per *Ardobanium* Presbyterum. Tres circa res verſabantur; circa Sacerdotalis Ordinis diſciplinam, circa Pœnitentiam homicidis imponendam, & circa copulas illicitas. Septem ac viginti Capitibus conſtat *Zacharia* reſponſio, pro numero Capitulorum a *Pippino* propoſitorum, totaque ex antiquis Canonibus petita eſt, ut legenti patebit.

Reſpondet ad varia Bonifacii Capitula

Eodem anno Kalendis Majis reſpondit *Zacharias* ad varia *Bonifacii* Capitula, propoſita in literis quas Romam detulerat *Burchardus* Wirceburgenſis Epiſcopus. Primum eſt de forma & Miniſtro Baptiſmi. Reſpondit Pontifex, Nullum eſſe Baptiſma, niſi ſit verbis Evangelicis, *In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti*, conſecratum: contra, ratum eſſe, his verbis etiam ab impiis, Schiſmaticis, Hæreticis collatum. *Qui vel unam de Trinitate perſonam in Baptiſmate non nominaverit, illud Baptiſma verum eſſe non poſſe.* Baptizandos eſſe, qui a Presbyteris adulteris, ſacrilegis, & qui Diis gentium immolaverant fuerant, baptizati, de quibus dubitabatur an verbis Evangelicis baptizaſſent. Secundum Capitulum eſt de vagis & erroneis Epiſcopis & Presbyteris quos in Provinciali Synodo deponendos, & ad Pœnitentiam ſub Re-

gula

gula Monaſtica agendam damnandos reſpondet. Tertium Capitulum eſt de *Sumſonis* Presbyteri Scoti hæreſi circa Baptiſmum. Contendebat ille ſine myſtica invocatione aut lavacro regenerationis poſſe fieri Catholicum Chriſtianum per Epiſcopalis manûs impoſitionem. Hunc ab Eccleſia ejici Pontifex jubet. Quartum Capitulum eſt de iis qui baptizati ſunt ab hæreticis, dubitaturque utrùm in nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti baptizati ſint, necne. Hos baptizandos eſſe juxtà *Gregorii Tertii* Deceſſoris ſui, & ſacrorum Canonum mandatum, *Zacharias* reſpondet. Quintum Capitulum eſt de Volumine, quod a *Bonifacio* de unitate Fidei Catholicæ & Doctrina Apoſtolica ſcriptum, *Zacharias* approbat & commendat. Sexto Capitulo *Bonifacius* petierat, ut a *Zatharia* Sacerdos in partes Franciæ ad Concilia celebranda dirigeretur. *Zacburias* id, eo ſuperſtite, facturum ſe negat. Septimo Capitulo de Charta Orthodoxæ Profeſſionis & Catholicæ unitatis a *Bonifacio* & Francorum Epiſcopis ad Sedem Apoſtolicam miſſa gratulatur. Octavo Capitulo *Virgilium* Presbyterum Sacerdotii honore, habita Synodo, exuendum edicit. Trium delatus erat ille criminum reus. Primò, quòd diſcordias inter *Bonifacium* Archiepiſcopum, & *Odilonem* Bojoariæ Ducem ſeminaſſet. Secundò, quòd ſe affirmaſſet a Papa dimiſſum, ut unius defuncti ex quatuor illis Epiſcopis, quos *Bonifacius* in Bojoaria conſtituerat, Diœceſim obtineret. Tertiò quòd aſſereret alium eſſe mundum, & alios homines ſub terra, qui alio Sole atque alia Luna illuſtrarentur. Sed falſas fuiſſe accuſationes illas ad *Bonifacium*, & ab illo ad *Zachariam* contra *Virgilium* delatas exiſtimat *Baronius*, quòd non ſolùm Sacerdotio exutus non ſit, ſed ad Salizburgenſem Epiſcopatum promotus & Sanctorum Faſtis fuerit adſcriptus. Contra, P. *le Cointe* in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum, * *Virgilium* cui fuerunt cum *Bonifacio* ſimultates, diſtinguit ab eo qui Salizburgenſis Epiſcopus fuit, & inter Cœlites conſcriptos. Nonum Capitulum eſt de eodem *Virgilio* & *Sidonio*, quos ſe Romam evocaturos *Zacharias* pollicetur. Decimum eſt de *Bonifacii* Archiepiſcopatu fixo Moguntiæ; illique permittit ut ſibi Coadjutorem aſſumat ac ordinet.

Virgilium Sacerdotii honore exui jubet ob tria capita, quorum unum erat, quòd Antipodas eſſe aſſereret.

Ad ann. 748. num. 52.

Anno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo primo *Zacharias* Fuldenſe Monaſterium ſub Regula *S. Benedicti* a *Bonifacio* fundatum, Sedis Apoſtolicæ munivit Privilegio, eidemque Sedi immediatè ſubjecit, *Bonifacio* rogante. Privilegium iſtud extat apud *Othlonum* in Vita *Bonifacii*, in editionibus *Surii Caniſii* & *Serarii*, quæ illud a mendis purum exhibent, quæ in *Sirmondi* editione leguntur, quam ſolam conſuluit *Joannes Launoias* in defenſione Sedis Apoſtolicæ adversùs Privilegia ſubreptitia, ut occaſionem haberet illud impugnandi.

Fuldenſis Monaſterii O. B. Privilegium.

Anno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo primo, reſpondit *Zacharias* ad Epiſtolam *Bonifacii*, & ad varias ejus quæſtiones per *Lullum* propoſitas; quæ reſponſio Epiſtolâ *Zacharia* duodecimâ continetur. Eâ in Epiſtolâ ſuaderi vult Chriſtianis, ut a graculis, corniculis, ciconiis, fibris, leporibus, & equis ſylvaticis ſibi temperent: compertum eſſe nihilominus ex Scriptura Sacra innuit, Chriſtianis id eſſe liberum. De ætate quâ Sacerdos ordinari debet, reſpondet: Provectæ ætatis, & boni teſtimonii viros, juxtà Canonum ſtatuta, ordinandos eſſe. Si autem minimè reperiuntur, & neceſſitas expoſcit, a viginti quinque annis & ſupra Sacerdotes & Diaconos ordinandos. Presbyteros, qui de laïcis promoti ſunt, & criminales cauſas quibus erant obvoluti, celarunt, privandos habitu Sacerdotali, pœnitentiæque ſubjacendos declarat. Cenſum Eccleſiarum, ſive pecuniæ Eccleſiaſticæ ſub precario cenſu præſtationem in ſubſidium exercitûs approbat; & collectionem ſolidi de caſata, ad reſarciendum Eccleſiæ damnum, juxtà Concilii Liptinenſis Decreta. Ad alia etiam capita, de quibus ipſum conſuluerat *Bonifacius*, reſpondet.

Ad varias Bonifacii quæſtiones Zacharias reſpondet.

Zacharia Pontificis piâ munificentiâ multæ ædes ſacræ reſtauratæ & ornatæ. Ab ipſo caput *S. Georgii* Martyris inventum, & in Baſilicam ſub ejus invocatione Deo ſacram, quæ *Ad Velum Aureum* appellatur, tranſlatum eſt. Libros Dialogorum *S. Gregorii Magni* Græco Sermone donavit, ut *Anaſtaſius Bibliothecarius* in ejus Vita, & *Photius* in Bibliotheca teſtantur. Obiit anno ſeptingenteſimo quinquageſimo ſecundo, die decima quinta Martii, cùm annos decem, menſes tres, & dies decem, Eccleſiam rexiſſet. Tribus Ordinationibus menſe Martio celebratis, Presbyteros triginta, Diaconos quinque, Epiſcopos octoginta quinque creaverat. Inter Sanctos relatus eſt, & anniverſariâ memoriâ auctus.

ARTICULUS VI. *

De Stephano II. & Stephano III.

Sancto *Zacharia* ſuffectus eſt *Stephanus* Presbyter, ejus nominis *Secundus*, qui tertio a creatione ſua die ſubitò defunctus eſt.

Ipſi ſubrogatus eſt *Stephanus* iſtius nominis *Tertius*, natione Romanus, traditionis fideliſſimus cuſtos, amator Eccleſiæ, Pauperum pater, quibus excipiendis alendiſque quatuor Xenodochia reſtauravit, multiſque bonis ac privilegiis auxit, tria erexit a fundamentis, dotavitque, unum in Urbe, duo extra muros. Difficillimis temporibus creatus eſt Pontifex. Tunc enim *Aiſtulphus* Rex Longobardorum Imperii reliquias in Italia uſurpabat, Romaniſque, niſi ſe dederent, minitabatur excidium. Legationes mittebat ad Pontificem & ad Regem prædictum *Conſtantinus Copronymus* Imperator, quibus illi jubebat ut apud Longobardum ageret pro reſtitutione civitatum quas invaſerat: iſtum verò conveniebat ut eas redderet Imperio. Sed res armis, non legationibus cum *Aiſtulpho* erat agenda: nec tamen parabat exercitum, copiaſque mittebat Imperator ad infringendos Longobardorum conatus. Quamobrem *Stephanus* auxilium Francorum contra Longobardos popoſcit, imò ad *Pippinum* Regem, in quo ſpem omnem collocarat, iter in Franciam ſuſcepit, *Aiſtulpho* eum ab hoc itinere fruſtra deterrente. Eum in Franciam deduxere *Chrodegangus* Metenſis Epiſcopus, & *Autcharius* Dux, *Pippini* Legati. In Agaunenſi ſeu *S. Mauritii* Monaſterio tantiſper commoratus Pontifex, inde a *Fulrado* Abbate Leberacenſi & Archicapellano Palatii, ac *Rotardo* Duce, ad Regem magno cum honore deductus eſt. Cujus in occurſum *Pippinus* ſtatim ad villam Regiam Pontigonem * perrexit. Hæc geſta ſunt anno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo-tertio. Anno ſequenti *Stephanus III.* a *Pippino* Rege honorificentiſſimè ſuſceptus eſt. *Pippinus* ad millia paſſuum non pauca *Carolum* filium natu majorem obviam ei cum ſuis Optimatibus præmiſit; ipſe cum uxore *Bertrada*, & altero filio *Carolomanno*, ad tertium lapidem ſe obtulit, atque ad ejus conſpectum de equo deſcendens, ſeque in terram inclinans, unà cum conjuge, filiis, ac Proceribus ſuis ipſum excepit, & aliquo etiam ſpatio operam ſtratoris ei navavit, ut teſtatur *Anaſtaſius Bibliothecarius*. Die poſt adventum proximo, *Stephanus* Pippinum obſecravit, ut cauſam *Beati Petri* & Reipublicæ Romanorum defendendam ſuſci-

Stephanus III. venit in Gallias et a Pippino Rege poſcit auxilium contra Longobardos.

* Pont Yon.

Digitized by Google

ciperet. Hic verò jurejurando ſe obſtrinxit ad Exarchatum Ravennæ, cæteraque Reipublicæ loca & jura ex Longobardorum tyrannide vindicanda, ut teſtantur Annales Metenſes. In Monaſterio *S. Dionyſii* gravi morbo correptus *Stephanus III.* inſigni miraculo ſanatus eſt, ejuſdem ſancti Martyris interceſſione, ut refert *Anaſtaſius*, utque Pontifex ipſe teſtatur in Epiſtolâ quam *Hilduinus* refert in Areopagiticis. Eo in Cœnobio dicavit altare, & inter Miſſarum ſolemnia Pippinum cum filiis & uxore in Reges Francorum unxit, cùm *Childericus* tunc obiiſſet, ac in eo Merovadarum Stirps penitus defeciſſet, ipſoſque abſolvit a perjurio, quod in *Childerici* exauctoratione commiſſum erat. Id teſtantur Anaſtaſius Bibliothecarius, Hilduinus in Areopagiticis, Annales Bertiniani, Metenſes, Lauresbamenſes, &c.

Pippinum Regem inaugurat.

Pippinum præterea, ejuſque filios, Patritios Romanorum dixit Pontifex, ut Annales Metenſes memorant, utque ex Epiſtolis compertum eſt, quas poſtea Stephanus *Pippino Regi, Carolo & Carolomanno item Regibus, & utriſque Patritiis Romanorum* inſcripſit. *Carolum & Carolomannum* priùs e ſacro fonte levaſſe *Stephanum III.* colligitur ex multis Epiſtolis, quibus *Pippinum* ſpiritalem ſuum compatrem, *Bertradam* Pippini uxorem ſpiritalem ſuam commatrem, eorumque filios *Carolum & Carolomannum* ſpiritales ſuos filios appellat. Peractâ Regum inunctione, *Stephanus* Papa Monaſterium Sandionyſianum muneribus ac Privilegiis honeſtavit, moxque a *Pippino* in Italiam reductus eſt anno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo quarto.

Reſponſio Stephani III. ad varias Quæſtiones.

* De Bretigny.

Dum in Galliis verſaretur *Stephanus III.* & apud Cariſiacum cum *Pippino* Rege moraretur, ad varia capita de quibus fuerat interrogatus, Britanniaco* Monaſterio novemdecim reſponſa dedit; quorum ſummam hic exhibeo. Primum eſt de eo qui ancillam, ſeu fornicariam abjicit, & uxorem legitimam accipit. Reſpondet cum *Sancto Leone* in Epiſtolâ ad *Ruſticum* Narbonenſem: *Ancillam a toro abjicere, & uxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicationem eſſe conjugii, ſed profectum honeſtatis.*

Secundo reſponſo caſus exponit, quibus ſeparare licet conjuges, ſi uni eorum contigerit ut debitum reddere non poſſit; ac duos tantùm eſſe docet, nempe vexationem a dæmone, & lepram. Tertium reſponſum eſt de eo, qui ancillæ ſeu fornicariæ in aliena regione miſcetur, deinde in patriam reverſus, ingenuam ſeu legitimam uxorem ducit, poſtea in alienam regionem denuo profectus, ibi ancillam, cum qua fornicatus eſt, alteri viro ſociatam reperit. Pontifex negat hujuſcemodi virum alteri poſſe in extera regione conjungi, quamdiu ſuperſtes eſt uxor quam in propria patria duxit. Quarto reſponſo commatrem de Baptiſmo vel Confirmatione, in uxorem duci vetat: contractum cum ea matrimonium irritum declarat. Quinto reſponſo, negat licere viro, qui uxorem repudiarit, aliam ducere, illa ſuperſtite, ſuamque ſententiam confirmat ex *Innocentio I.* in Epiſtolâ ad *Exuperium* Epiſcopum Toloſanum. Sextum reſponſum eſt de Virginibus, quæ nondum velatæ, promiſſam virginitatem tranſgrediuntur, & matrimonium ineunt. De illis *Stephanus* eadem ſtatuit ac *Innocentius I.* in literis ad *Victricium* Rotomagenſem: *Has agendam aliquanto tempore pœnitentiam, quia ſponſio earum a Domino tenebatur.* Septimo reſponſo, Monachos & Moniales e Monaſterio fugientes ut matrimonium ineant, excommunicatione plectendos decernit, juxtà Concilium Calchedonenſe. Octavo reſponſo, viduas, quæ ſuſcepto velo continentiam profeſſæ, poſtea nupſerunt, ſtatuit in Monaſterium ſine mora mittendas, ut illic in pœnitentia vitam finiant. Idque confirmat allegato *Siricii* Decreto in *Epiſtolâ ad Himerium Tarraconenſem.* Nono reſponſo, virum ſanum, qui leproſam uxorem duxit, ab ea ſeparari jubet, ne filii leproſi naſcantur. Decimo reſponſo, conſultum ſe teſtatur de illo Presbytero, qui dicit, ſe neſcire qui eum benedixit, & tamen aliquandiu Miſſas celebravit & baptizavit: poſtea verò ſacrum Officium dimittens, uxorem duxit. Reſpondet autem: Hunc Presbyterum abjiciendum eſſe, & in Monaſterium detrudendum, ubi perpetuò culpam lugeat. Infantium, quos baptizavit, ratum eſſe baptiſma, ſi in nomine Sanctæ Trinitatis ſint baptizati, quia & laïcis licitum eſt Baptiſmum conferre, cum neceſſitas urget, ne qui baptizandi ſunt, in æternum pereant. Mulierem denique quam duxit, pariter in Monaſterio recludendam & Pœnitentiæ ſubjiciendam, ſi eum cognovit Presbyteri fungi officio: ſi verò id ignoravit, liberam dimittendam.

Baptiſmum in vino collatum non probat Stephanus III.

Undecimum reſponſum eſt de Presbytero, qui cum deeſſet aqua, periclitantem infantem vino baptizavit: *Si in vino quis, propterea quod aquam non inveniebat, omnino periclitantem infantem baptizavit, nulla ei exinde adſcribitur culpa. Infantes ſic permaneant in ipſo Baptiſmo. Nam ſi aqua adfuit præſens, ille Presbyter excommunicetur, & Pœnitentiæ ſubmittatur, quia contra Canonum ſententiam agere præſumpſit.* Sic habet editio *Sirmondi*, ſed mendoſa eſt dubio procul; neſciviſſe enim Pontificem, nullum eſſe Baptiſmum in vino collatum, quis ſibi perſuadeat? Sic autem reſtituenda videtur ſincera lectio Reſponſi: *Nulla ei exinde adſcribatur culpa, ſi infantes ſic permaneant in ipſo Baptiſmo.* Sic enim reſponſio rectè procedit; Papa nempe ſtatuit, ut Presbyter, qui infantem, cùm præſens aderat aqua, in vino baptizavit, excommunicetur ac pœnitentiæ ſubjiciatur. Ejuſmodi verò pœnas negat infligendas Presbytero, qui cum aquam non inveniret, omnino periclitantem infantem in vino baptizavit.

Reſponſi ſincera lectio reſtituitur.

Duodecimo reſponſo docet infantem poſſe baptizari effuſione aquæ cum concha, aut ſolis manibus, ſi neceſſitas urgeat, modò baptiſmus in nomine Sanctæ Trinitatis perficiatur. Reſponſum decimum-tertium eſt de Presbytero qui baptizavit, nec Symbolum, nec Orationem Dominicam, nec Pſalmos tenens, nec ſciens utrùm ab Epiſcopo ſit conſecratus. Hunc dignitate exutum, perpetuæ Pœnitentiæ in Monaſterio ſubjicere jubet Pontifex. Ratum verò baptiſmum eſſe docet ab eo collatum in nomine Sanctæ Trinitatis. Decimum-quartum reſponſum eſt de Presbytero, qui ſe ordinatum ab Epiſcopo neſciens, ruſtico modo ſic baptizavit: *In nomine Patris mergo, & Filii mergo, & Spiritûs Sancti mergo.* Decernit Pontifex ut ille in Monaſterium ad agendam toto vitæ tempore Pœnitentiam detrudatur; infantes verò ſic in nomine Trinitatis baptizati, quamvis ruſticè, in eo permaneant Baptiſmo.

Baptiſmus ruſtico modo collatus nihilominùs ratus habetur.

Decimo quinto reſponſo ſtatuit, juxtà Canonem Antiochenæ Synodi XV. Epiſcopum certorum criminum accuſatum, & condemnatum ab omnibus Epiſcopis ejuſdem Provinciæ, ab aliis judicari non debere, ſed firmam manere ſententiam. Decimoſexto decernit Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos in judicium vocatos, a proprio Epiſcopo, cum numero legitimo Collegarum judicandos eſſe, ſecundùm formam a Synodo Carthaginenſi, Cap. XX. præſcriptam. Decimum-ſeptimum eſt de Presbytero; cujus crimen ante Ordinationem admiſſum innotuit. Hunc, ſi crimen confeſſus fuerit, a Sacrificii oblatione ſuſpendi ſtatuit, cæteris verò fungi miniſteriis indulget,

Epiſcoporum & Presbyterorum Judicia Canonica.

juxtà

juxtà Concilii Neocæſareenſis Canonem 9. Decimo-octavo Clericos vel Monachos nutrientes comam anathemate percellit.

Matrimonium indiſſolabile.

Decimum nonum reſponſum ſpectat cauſam fœminæ, quæ alteri nupſit, cùm ejus vir in aliena Provincia mortuus falsò putabatur. Decernit autem Pontifex cum *S. Leone* in Epiſtolâ ad *Nicetam Aquilejenſem*; legitimatum fœdera noptiarum eſſe redintegranda; inculpabile judicandum, quod neceſſitas intulit, & reſtituendum quod fides poſcit. Si autem aliquæ mulieres ita poſteriorum virorum amore ſunt captæ, ut malint his cohærere, quàm ad legitimum adire conſortium, a Communione Eccleſiaſtica eſſe removendas.

Romam cùm perveniſſet *Stephanus Tertius*, *Fulrado Abbate*, *& Hieronymo Pippini* fratre comitibus, literas dedit ad *Pippinum*, *Carolum*, *& Carolomannum* Reges Francorum, quibus conqueſtus eſt quòd *Aiſtulphus* Longobardorum Rex promiſſis minimè ſtaret, nihilque cùm Eccleſiæ Romanæ, tum Reipublicæ Romanorum, ſive Imperio reddidiſſet. *Sed tamen, boni filii, credentes eidem iniquo Regi, quod per vinculum ſacramenti pollicitus eſt, propria veſtra voluntate per Donationis paginam, B. Petro Sanctaque Dei Eccleſia, & Reipublica, civitates & loca reſtituenda confirmaſtis. Sed ille oblitus fidem Chriſtianam & Deum qui eum naſci præcepit, irrita, quæ per Sacramentum firmata ſunt, facere viſus eſt.* Cùm autem idem *Aiſtulphus* per *Scameras* ſive exploratores, perque deprædationes ſeu devaſtationes, Romanis moleſtus eſſet, alias ad *Pippinum* & filios litteras dedit *Stephanus* Papa, quæ his verbis incipiunt: *Providi & Sapientiſſimi Salomonis*: quibus ipſos urgebat ut *Aiſtulphum* compellerent ad reſtituendum Eccleſiæ & Reipublicæ quod abſtulerat, & quod *Pippinus* Romanæ Sedi donare decreverat. *Etenim ſicut primitus Chriſtianitati veſtræ ediximus, iniquus Haiſtolfus Rex, ingreſſo in ejus perfido corde diabolo, omnia quæ per Sacramentum B. Petro per noſtros Miſſos, reſtituenda promiſit, irrita fecit, & nec unius palmi terræ ſpatium Beato Petro reddere voluit ..... Non enim quæ jam reddere, ut conſtituit, propria Beati Petri noluit, ſed etiam ſcameras atque deprædationes ſeu devaſtationes in civitatibus & locis Beati Petri facere ſua impertatione non ceſſavit, nec ceſſat .... Pro quo peto vos Excellentiſſimi & a Deo protecti filii, & nimis obſecro, doleat vobis pro Sancta Dei Eccleſia & Beati Petri cauſa, & quod per Donationem Beato Petro offerendum promiſiſtis, eidem contradere debeatis.* Miſſæ ſunt hæ literæ per *Vuilharium* Numentanum Epiſcopum, ſub finem anni ſeptingenteſimi quinquageſimi quarti.

Pontifex ſpem omnem in Rege Chriſtianiſſimo & gente Francorum collocat, contra Longobardorum Regum violentiam ac fraudes.

Anno ſeptingenteſimo quinquageſimo quinto ineunte, cùm *Aiſtulfus* Rex Longobardorum Romam obſediſſet, & ſuburbana omnia popularetur, nec ſacris rebus parceret ejus exercitus, *Stephanus* per *Vuarnerium* Abbatem, quo cum *Georgium* Epiſcopum, & *Thomaricum* Comitem miſit, duas Epiſtolas in Franciam tranſmiſit, unam ſuo nomine *Pippino* Regi; alteram ſuo & omnium Romanorum in afflictione poſitorum nomine ad eumdem *Pippinum*, ejuſque filios, necnon ad Epiſcopos, Abbates, Presbyteros, Monachos, Duces, Comites, cæteroſque Francos. Cùm verò obſidio Urbis acriùs a Longobardis urgeretur, alias literas in nomine *Sancti Petri* ad eoſdem ſcripſit, novo miroque exemplo, quod nec a Deceſſoribus antea, nec poſt a Succeſſoribus uſurpatum eſt. Ex litteris ad *Pippinum* Regem conſtat Eccleſiam populumque Romanum ſpem omnem ſuam in Chriſtianiſſimo Rege ac Francis ut in Liberatoribus ſuis poſuiſſe, cùm ab hoſtibus premeretur. *Adjuva nos*, inquit, *& auxiliare noſtri ſub magna velocitate, Chriſtianiſſime.... Peto te, ne pereamus, ne quando dicant gentes quæ in cuncto orbe terrarum ſunt: Ubi eſt fiducia Romanorum, quam poſt Dominum in Regibus Francorum habebant?..... Salva nos, antequam pereamus, Chriſtianiſſime Rex?.... Conſidera fili, conſidera, & omnino percogita, per Deum vivum te conjuro, quoniam & noſtra, & omnis Romanorum populi anima, poſt Deum, & ejus Principem Apoſtolorum, in tua a Deo protecta Excellentia, & gente Francorum a Deo tibi commiſſa pendeat .... Quoniam nulli alio, niſi tantummodo tua amantiſſima Excellentia, vel dulciſſimis filiis, & cuncta genti Francorum, per Dei præceptionem & Beati Petri, Sanctam Dei Eccleſiam, & noſtram Romanorum Reipublicæ populum commiſimus protegendum.* Potitus eſt optatis Pontifex optimus, profligatos a Francis Longobardos, ereptamque ex eorum tyrannide Ravennam totumque Exarchatum, Pentapolimquè ac viginti civitates iis Provinciis comprehenſas, gaviſus eſt, earumque dominio Romanam eccleſiam auctam *Pippini* munificentiâ.

Mortuo *Aiſtulpho*, *Deſiderium* ad obtinendum Longobardorum Regnum juvit *Stephanus tertius*, ſancito cum ipſo fœdere ipſique auxilium Francorum impetravit, iis conditionibus, ut civitates quas Aiſtulphus ad mortem uſque contra pactum retinuerat, & quas *Pippini* Donatio complectebatur, Eccleſiæ Romanæ reſtitueret, ut teſtatur *Anaſtaſius Bibliothecarius*. Hæ civitates erant *Faventia*, *Imola*, *& Ferraria*, cum earum finibus; *Auximum*, *Ancona*, *& Humana*, cum earum territoriis, & *Bononia*, ut conſtat ex litteris *Stephani* ad *Pippinum* Regem ea de re datis, & per *Fulradum* Abbatem, *Georgium* Epiſcopum, & *Joannem* Sacellarium tranſmiſſis, quibus eum rogavit ut cum *Deſiderio*, ubi promiſſa impleviſſet, amicitiam fœduſque paciſceretur. Solum tamen Ferrariæ Ducatum *Stephanus* recepit, *Deſiderio* Rege cæteras civitates contra promiſſa retinente.

Privilegium Sandionyſiano Monaſterio a Stephano III. conceſſum.

Anno ſeptingenteſimo quinquageſimo ſeptimo, *Stephanus* Papa Privilegium tribuit *Fulrado* Abbati pro Sandionyſiano aliiſque diverſis Monaſteriis ab eo fundatis, quo conceſſit ut proprium Epiſcopum eligerent, & conſecrari curarent, qui Sedis Apoſtolicæ vice, illis Monaſteriis provideret; legitur hæc clauſula in Editione PP. *Dacherii* & *Mabillonii* Tom. a. Sæculi III. Benedictini; In Editione *Sirmondi* non legitur. Quænam altera ſincerior habenda ſit, quæritur. Interpolatum eſſe Privilegium quâ parte Monaſterio San-Dionyſiano proprium Epiſcopum concedit, *P. le Cointe* in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum contendit, idque demonſtrari aſſerit his verbis ejuſdem Privilegii: *Sancimus ut nemo Epiſcoporum de quacumque Eccleſia, Presbyterum, vel Diaconum ordinare, vel aliquod Eccleſiaſticum Miniſterium celebrare, vel Concilium convocare in prædictis Monaſteriis audeat, niſi ille quem Abbas in illo tempore exiſtens, ad hæc officia peragenda invitaverit.* Si enim proprium Epiſcopum habuiſſent dicta Monaſteria, neceſſe non fuiſſet ut alius Epiſcopus ad Ordinationes celebrandas, vel alia munia Epiſcopalia obeunda ab Abbate invitaretur. Hæc probabilior ſententia.

Interpolatum.

Obiit *Stephanus Tertius* ſexto Kalendas Maias ejuſdem anni ſeptingenteſimi quinquageſimi-ſeptimi, & in Baſilica *S. Petri* ſepultus eſt. Sedit annos quinque & dies viginti octo. Ordinatione unâ menſe Martio celebratâ creavit Presbyteros duos, totidemque Diaconos, Epiſcopos verò viginti.

Nota.

Hic iterum cogimur andire Boſſuet falsò erroris accuſantem Stephanum II. ſeu III. *in defenſ. Declarat. p.2. l.14. c.38.* Primò putat ab ipſo poligamiam probatam fuiſſe, reſpondendo, adhuc ſuperſtite ancilla, quam aliquis ſibi juſtis copulaſſet nuptiis, poſſe aliam accipere; cùm tamen optimè Natalis *ancilla* nomine fornicariam mulierem intelligat. Ipſiuſmet reſponſi verba afferamus: *Si quis*, ait, *in aliena patria ancillam duxerit in conſortium, poſtea in patriam reverſus ingenuam acceperit, & iterum contigerit, ut ad ipſam, in qua antea fuerat patriam revertatur, & illa ancilla, quam priùs habuit, alii viro ſociata fuerit, hic talis poteſt aliam accipere; tamen non illa vivente ingenua, quam in patria propria habuit.* Quæſo ſtatim animadvertas ancillę nomine conſuetum fuiſſe fœminam deſignare, cum qua aliquis illicitam conſuetudinem haberet; unde S. Leo apud eumdem Boſſuet *ep. ad Ruſt. Narbon.* ait; *Ancillam thoro abjicere, & uxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio conjugii, ſed profectus eſt honeſtatis.* Deinde clariſſimè Stephanus loquitur de viro, qui potuerit in ſua patria ingenuam accipere, hoc eſt legitimo conjugio alteri nubere; unde ſignum eſt ancillam legitimę uxoris locum non obtinuiſſe. Eamdem ancillam verò alteri in ipſius abſentia legitimè ſociatam ſupponit; unde illegitimè primò agnovit copulatam. Demum apertè cognoſcit ex legitimo matrimonio tale ligamen conſurgere, ut eo conſtante nulli licitum ſit alteri ſociari; atque ita vivente ingenua, quam in propria patria duxerat, novum dicit non potuiſſe inire matrimonium. Dum ergo concedit alteri poſſe nubere, ancilla ſuperſtite, ſtatim innuit ſocietatem cum ea habitam fuiſſe fornicariam. Tam clarè proinde patet Stephanum nomine ancillæ fornicariam ſignificaſſe, ut neſciam quomodo de legitimæ uxoris connubio potuerit interpretari.

Eumdem Stephanum velut errantem traducit Boſſuet, quia reſponderit infantes periclitantes vino baptizatos permanere debere in eodem baptiſmo. Ut hujus erroris Stephanum reprehendat eamdem lectionem retinet, quam mendoſam eſſe oſtendit Natalis, undecimum Stephani reſponſum explicando. Et quidem nonniſi ſummam irrogando Stephano injuriam in eo erraſſe diceremus, quòd voluerit infantes permanere in Baptiſmo, quòd vino collatum fuiſſet. Ignorare non poterat aquâ eſſe miniſtrandum; unde in eodem reſponſo vult excommunicandum, & pænitentiæ ſubmittendum presbyterum, cui aqua præſto eſſet, & tamen vinum in baptiſmo adhibuiſſet. Quomodo ergo velle potuit infantes vino baptizatos, quia aqua præſens non erat, in eodem baptiſmo debuiſſe permanere? Non deſunt etiam inter eruditos, qui velint Stephani reſponſa commentitia eſſe, atque addita ex proprio arbitrio. Atque id maximè verum eſſe dicunt de reſponſo quoad præfati baptiſmi valorem, cùm in pluribus editionibus deſit, & in aliis Siricio adſcribatur, quod mendacii ſignum eſt.

ARTICULUS VII.

De Paulo Primo.

CUM Sedes vacaſſet dies triginta duos poſt obitum *Stephani Tertii*, *Paulus* illius frater contra *Theophylactum* potioribus ſuffragiis electus eſt Pontifex die 28. Maii ejuſdem anni 757. A primis annis in Eccleſiaſtica Militia ſub *Gregorio Secundo* & *Zacharia* Pontificibus meruerat, *Stephanum* germanum ſuum in Eccleſiæ regimine conſiliis ſuis ac operâ juverat. Manſuetudinis & charitatis laude ſingulari excelluit. Noctu viſitabat infirmos, quibus alimenta cæteraque neceſſaria ſubminiſtrabat. Luſtrabat etiam carceres, vinctos ſolvebat, eorum, qui ære alieno oppreſſi detinebantur, ſolvebat debita, viduis, pupillis, egeniſque omnibus Patrem ſe exhibens. *Conſtantinum* Copronymum, miſſis ad eum Legatis & Commonitoriis litteris, ad fidem & pietatem revocare fruſtra conatus eſt. E dirutis Cœmeteriis corpora Sanctorum in Baſilicas Urbis tranſtulit. In paterna domo conſtruxit Monaſterium in honorem *Sancti Stephani* Pontificis & Martyris, & *S. Silveſtri* Confeſſoris & Pontificis; quod cùm multis prædiis dotaſſet, ac rebus omnibus neceſſariis inſtruxiſſet, ac Sanctorum *Stephani* & *Silveſtri* corpora in Oratorio; aliorum verò Reliquias condidiſſet in Eccleſia infra clauſtra Monaſterii conſtructâ & magnificè ornatâ, Monachorum Græcorum Congregationem ibi conſtituit qui Græco ritu Sacris operarentur. In Via Sacra juxtà templum *Romuli* Eccleſiam erexit in honorem Sanctorum Apoſtolorum *Petri* & *Pauli*, ubi Apoſtolorum Principes ad martyrium pergentes genua flexerant Deo ſupplicaturi, quo in loco eorum genuum ſacrorum in duriſſimo ſilice impreſſio cernebatur ad memoriam poſteritatis ſempiternam, ut teſtatur *Anaſtaſius Bibliothecarius*. Statim atque electus eſt, ad *Pippinum* Regem literas dedit, ejuſque amicitiam expetiit, *Immonem Pippini* Legatum Romæ detinens, donec ipſe ordinatus eſſet. Tunc enim tantùm Diaconus erat, ut patet ex inſcriptione Epiſtolæ, quæ decima-tertia legitur in Codice Carolino: *Domno Excellentiſſimo filio Pippino, Regi Francorum, & Patritio Romanorum, Paulus Diaconus, & in Dei nomine electus Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, cum gravi gemitu & immenſo mœrore cordis.*

Paulo Pontificatum gratulatus eſt *Pippinus*, & ſabanum, ſeu linteum illud in quo *Giſlana* filia ſua e Baptiſmo ſuſcepta fuerat, ad ipſum tranſmiſit ut amicitiæ pignus, quod Pontifex magno cum gaudio ſuſcepit, & juxta corpus Sanctæ *Petronillæ* depoſuit: ac deinceps *Pippinum* compatrem, *Bertrudam* Reginam commatrem, *Giſlanam* ſpiritalem ſuam filiam appellavit. Id teſtatur Epiſtola quam *Pippino* per *Vunlfardum Sancti Martini Turonenſis* Abbatem *Pippino* deferendam curavit, quæ vigeſima-ſeptima eſt, in Codice Carolino, & ſic inſcribitur: *Domno excellentiſſimo filio, & noſtro ſpiritali compatri, Pippino Regi Francorum, & Patritio Romanorum, Paulus Papa.*

Interea *Deſiderius* Rex Longobardorum Provinciam Pentapoleos cum Ducatibus Spoletano & Beneventano, igne, ferroque vaſtavit; *Albinum* Ducem Spoletanum, nonnulloſque Proceres, qui ſe *Beato Petro*, *Pippinoque* Regi ſummiſerant, graviſſimis vulneribus afflixit, & in carcerem conjecit. Quia verò Dux Beneventanus Otorantum fugerat, nec eum inde poterat ullis artibus educere, Beneventanis Ducem præfecit *Argem*. Præterea *Georgium Conſtantini Copronymi* Imperatoris Legatum accerſivit Neapoli, communicatoque conſiliò, Imperatorem ſollicitavit ut Ravennatibus bellum inferret, tranſmiſſo in Italiam exercitu, ſe pro viribus ſuppetias laturum pollicitus. Poſt hæc Romam venit, rogantique Pontifici, ut ſecundùm pacta reſtitueret Imolam, Bononiam, Auximum, Anconam, & alias civitates, haud acquievit; ſed ut petitionem æquiſſimam eluderet, ſimulatè reſpondit, ſe pacem

cum

cum Sede Apoſtolica ultro amplexurum, modò ſibi remitterentur obſides, quos *Pippino* Regi tradiderat. De his *Pippinum* Regem certiorem fecit Pontifex, datis ad eum literis, quas per *Georgium* Epiſcopum, & *Stephanum* Presbyterum Legatos ſuos, & *Robertum Pippini* Oratorem, tranſmiſit; ab eoque auxilium popoſcit contra Longobardos. Leguntur in Codice Carolino num. XV. Scripſit etiam ad omnes Francos litteras, in qoibus hæc ad commendationem *Pippini*, Gentiſque Franciæ, obſervatione digna ſunt: *Verè elevatum eſt nomen gentes veſtra ſuper multas generationum nationes, & Regnum Francorum vibrans, emicat in conſpectu Domini, quòd talibus benigniſſimis Dei Catholica & Apoſtolica Sancta Eccleſia liberatoribus præornatur Regibus. Novus quippe Moyſes, novuſque David, in omnibus operibus ſuis effectus eſt Chriſtianiſſimus & a Deo protectus filius & ſpiritualis compater Dominus Pippinus, Dei nutu victorioſiſſimus Rex, per quem exaltata Dei Eccleſia triumphat, & fides Catholica ab Hæreticorum telo illibata conſiſtit. Et vos quidem Chariſſimi! Gens Sancta, Regale Sacerdotium, Populus acquiſitionis, cui benedixit Dominus Deus Iſraël, gaudete & exultate, quia nomina veſtra, Regumque veſtrorum, enarata ſunt in cœlis, & merces veſtra magna eſt coram Deo, & Angelis ejus*, &c.

Pippini, & Gentis Francorum commendatio.

Cùm Græcos expeditionem parare, ut Ravennatem Exarchatum, Romanamque Urbem invaderent, rumor increbuiſſet, auxilium *Pippini Paulus* Pontifex contra ipſos imploravit, datâ ad eum Epiſtolâ, quæ trigeſima quarta legitur in Codice Carolino. De *Marino* Presbytero ſuo, quòd io Fraocia degeos, ibi familiaritatem cum *Georgio*, qui *Conſtantino Copronymo* Imperatori erat a Secretis, iniret, occultas contra Sedem Apoſtolicam molitiones ſuſpicatus, *Pippinum* rogavit, ut illum in Regno ſuo Epiſcopum ordinari juberet, ut hoc beneficio honoreque auctus, nefaria conſilia deponeret. Id conſtat ex Epiſtolâ *Pauli I.* ad *Pippinum*, 39. Codicis Carolini. Antiphonarium & libros Græcos, maximè Ariſtotelis, & Sancti Dionyſii Areopagitæ, *Pippino* miſit, loco muneris, curavitque ut Cantus Romanos a Gallis ediſceretur Monachis, quos ex ſua Diœceſi *Remedius* ſeu *Remigius* Rotomagenſis Archipræſul, *Pippini* Regis Frater, miſerat Romam, in Schola Cantorum inſtituendos, ut conſtat ex litteris *Pauli* Papæ ad *Pippinum*, quæ in Carolino Codice habentur num. XXV. & XLIII. Monaſterium *S. Silveſtri* in monte Soractæ, cum tribus aliis ei ſubjacentibus, *Pippino* conceſſit, ut conſtat ex literis ad *Pippinum* ab eodem Papa datis quæ leguntur in Codice Carolino, numer. XII.

Paulus I. auxilium Pippini Regis Chriſtianiſſimi contra Græcos & Longobardos rogat.

Thaſſilonem Bajoariorum Ducem, qui *Pippini* Regis injuſſu in Bojoariam receſſerat, cum ipſo recounciliare ſtuduit, & eam ob rem Legatos miſit ad *Pippinum*, qui cùm Ticinum veniſſent, a *Deſiderio* Longobardorum Rege, qui filiam ſuam *Thaſſiloni* deſponderat, ulteriùs progredi ſunt prohibiti. Id conſtat ex literis *Pauli I.* ad *Pippinum*, quæ in Codice Carolino, num. XX. leguntur. Sæpe hunc Pontificem auxilium a *Pippino* poſtulaſſe, tum contra Græcos, qui claſſem in Italiam tranſmittere decreverant, & Eccleſiæ ditiones, Romamque invadere; tum contra Longobardorum Regem *Deſiderium*, qui Sedis Apoſtolicæ ſubditis & clientibus moleſtus erat, nec civitates reſtituebat Pippinina Donatione in Sedis Apoſtolicæ ditionem tranſcriptas, conſtat ex frequentibus literis ab ipſo datis ad *Pippinum*, quas Codex Carolinus exhibet.

Obiit Sanctiſſimus Pontifex anno Chriſti ſeptingenteſimo ſexageſimo ſeptimo, quarto Kal. Julii, quo die ejus memoria in Tabulis Eccleſiaſticis celebris eſt, cùm annos decem, & menſem unum ſediſſet, unaque Ordinatione menſe Decembri factâ, Presbyteros duodecim, Diaconos duos, plurimos Epiſcopos conſecraſſet.

ARTICULUS VIII.

De Stephano Quarto.

MOrtuo *Paulo Primo*, *Toto* Dux Nepeſinus *Conſtantinum* fratrem ſuum, hominem laïcum armata manu in Sedem Pontificiam intruſit, *Georgio* Epiſcopo Præneſtino per vim coacto, ut illum ordinaret. Conciliabulo vicinorum Epiſcoporum congregato, electionem ſuam probari fecit. *Pippini* Regis ac Fraocorum amicitiam ſibi conciliare fruſtra tentavit, ſcriptis ad eum literis. Sedit annum unum & menſem unum; & Presbyteros octo, Diaconos quatoor, Epiſcopos octo ordinavit. *Chriſtophori* Primicerii, & *Sergii* ejus filii ſtudio & induſtria, cùm proximè dejiciendus eſſet *Conſtantinus*, vocatis contra *Totonem* Ducem Longobardis ad Eccleſiæ libertatem vindicandam, *Philippus* Presbyter, *Vualdiperti* Presbyteri factione in Sedem Apoſtolicam introſus eſt. Sed Pſeudo-Pontifice utroque ejecto, ſummo omnium Ordinum conſenſu *Stephanus* iſtius nominis Quartus, natione Siculus, ex Monaſterio a *Zachariâ* Papa aſſumptus ad Cubicularii munus, & ipſi, ac *Stephano Tertio*, & *Paulo Primo* ob pietatem & ſacram eruditionem gratiſſimus, ac inter primarios Miniſtros, Pontifex renuntiatus ac inauguratus eſt. In Monaſterium *Cellas novas* deportatus *Conſtantinus*, indeque paulò poſt a Tuſcis & Campanis militibus eductus, erutis oculis, in platea jacens relictus eſt, teſte *Anaſtaſio Bibliothecario*. Ut primùm creatus eſt Pontifex *Stephanus Quartus*, Nuntios in Franciam direxit ad *Pippinum*, ipſum rogans ut Epiſcopos aliquot eruditos Romam ad Synodum mitteret. Miſſi fuere duodecim, ſcilicet *Vuillicarius* Senonenſis, *Lullus* Moguntinus, *Gavienus* Turonenſis, *Addo* Lugdunenſis, *Herminardus* Bituricenſis, *Daniel* Narbonenſis, *Tilpinus* Remenſis, *Herulfus* Lingonenſis, *Herembertus*, *Babulfus*, *Giſelbertus*, & *Joſeph*, incertarum Sedium Antiſtites. Habita Synodus anno ſeptingenteſimo ſexageſimo-nono, menſe Aprili. Præfuit *Stephanus Papa*, conſederunt Itali & Gallicani Epiſcopi mox nominati. Adductus ad Synodum *Conſtantinus* Antipapa, & de invaſione Sedis Apoſtolicæ Interrogatus, vim ſibi a populo Romano factam dixit; ac in terram proſtratus, veniam a Patribus precatus eſt: ſed mutato conſilio, ſequenti die ſuam propugnare voluit Ordinationem, reponens *Sergium* Ravennatem, & *Stephanum* Neapolitanum Archiepiſcopos, ex Laïcis eſſe conſecratos. Tum illum colaphis cædi juſſum, extra Eccleſiam ejecerunt, & Acta Conciliaboli, quod in ſuæ intruſionis confirmationem collegerat, igni tradidere. Poſt hæc, populus, confeſſione factâ, veniam deprecatus eſt, quòd de manibus *Conſtantini* Communionem ſuſcepiſſet. *Tunc allatis ſacratiſſimis Canonibus, eiſque liquidò perſcrutatis, prolata ſententia eſt ab eodem Sacerdotali Concilio, ſub anathematis interdicto, ne ullus umquam præſumat Laicorum, neque ex alio Ordine, niſi per diſtinctos gradus aſcendens, Diaconus aut Presbyter Cardinalis factus fuerit, ad ſacrum Pontificatûs honorem poſſe promoveri*: ut teſtatur Anaſtaſius Bibliothecarius.

Conſtantinus Antipapa.

Duodecim Epiſcopi Gallicani Synodo Romanæ adſunt ſub Stephano Quarto.

Acta Synodi contra Conſtantinum Antipapam.

De Epiſcopis verò, Presbyteris, & Diaconis, quos *Conſtantinus* conſecraverat, ſtatutum eſt: *Ut Epiſcopi illi, ſi aliquis eorum Presbyter aut Dia-*

conne fatrit, in priſtinum honoris ſui gradum reverteretur. Et ſi placibiles fuiſſent coram populo civitatis ſuæ, denuo facto decreto electionis, more ſolito, cum Clero & plebe, ad Apoſtolicam advenisſent Sedem, & ab eodem Sanctiſſimo Stephano Papa, Benedictionis ſuſcepiſſent conſecrationem. De Presbyteris & Diaconis idem ſtatutum, additumque, ut qui ex iis conſecrandi erant, ad Epiſcopalem Dignitatem nuſquam promoverentur: qui verò ab eodem ex Laïcis ordinati erant, in religioſo habitu, reliquo vitæ tempore permanerent. Hâc promulgatâ ſententiâ, Epiſcopi illi, qui ab eodem *Conſtantino* ordinati fuerant, ab eodem Sanctiſſimo Papa conſecrati ſunt. *Ita enim in eo Concilio ſtatutum eſt, ut omnia quæ idem Conſtantinus in Eccleſiaſticis Sacramentis ac divino cultu egit, iterata fuiſſent, præter ſacrum Baptiſma, atque ſanctum Chriſma.* Denique hac in Synodo ſancita eſt ſacrarum imaginum veneratio, damnataque Conſtantinopolitana Pſeudoſynodus a *Conſtantino Copronymo* adversùs earum cultum congregata. Hæc habentur ex *Anaſtaſio* in Vita *Stephani Quarti*.

Ordinationes ab Antipapa Conſtantino, celebrata, a Stephano IV. iteratæ non fuerunt.

Ex *Anaſtaſii* narratione difficultas oritur graviſſima de Sacrarum Ordinationum iteratione. Videtur enim iterum ordinaſſe Epiſcopos, quos Antipapa *Conſtantinus* conſecraverat. Sed reſpondemus, Sacramentum Benedictionis vocari ab *Anaſtaſio* quod Sacramentale dumtaxat quoddam fuit, rituſque ſacer, quo antiquitus depoſiti & gradu ſuo dejecti, Pontificiæ reconciliationis beneficio ad priſtinos honores iterum promovebantur, & priſtinos in gradus reſtituebantur. Ritum etiam illum *Conſecrationem* appellavit *Anaſtaſius*, quia cum Ordinum ſuorum inſignia reciperent coram altari, & Benedictione Epiſcopi reconciliarentur ac poteſtatem obeundi munia Ordinum, quos illegitimè ſuſceperant, ejus indulgentia conſequerentur, videbantur quaſi de novo conſecrari. Alio modo reſpondet *Auxilius*, lib. 1. *De Ordinationibus Formoſi Papæ*, Cap 4. *Nunquam exemplum a malis eſſe ſumendum...... Quocirca Conſtantinus qui Neophytus, armiſque circumſeptus, Apoſtolicam ſibi Cathedram uſurpavit, jure damnatus, atque dejectus eſt. Jam verò quod eum oculis privarunt, non Apoſtolicum, ſed Apoſtaticum eſt. Ordinationem quoque ejus, non rectitudinis intuitu, ſed invidia zelo, contra Sanctorum Patrum ſanctiones in priſtinos depoſuerunt gradus.* Et infra: *Bene quod Neophytum ab Apoſtolica Celſitudine projecerunt. Sed manifeſtè in eis peccaverunt, qui ſecundùm Canones ordinati fuerant, & eos deponere non formidarunt, eoſque nefariè auſu iterum in eadem Ordinatione conſecrandos eſſe ſtatuerunt. Alioquin fruſtra Sanctiſſimus Leo Papa conſuluit ut Pſeudoepiſcopi abjiciantur, & eorum Ordinatio rata conſiſtere poſſit. Fruſtra enim Papa Anaſtaſius præfixit, ut Ordinationes Acacii nulla portio læſionis attingeret.* Verùm multò veriſimilius eſt *Stephanum quartum*, & Epiſcopos, qui in Romana Synodo cum ipſo ſederunt, non ita fuiſſe Traditionis neſcios, ut ordinatos a *Conſtantino*, qui verè, & ſi non legitimè & canonicè conſecratus erat Epiſcopus, iterum ordinandos cenſerent. Ut enim alia omittam, non ignorabant celebre illud *S. Gregorii* Magni reſponſum, lib. 2. Epiſtolâ 32. ad *Joannem* Epiſcopum Ravennatem datâ: *Illud autem quod dicitis, ut is, qui ordinatus eſt, iterum ordinetur, valde ridiculum eſt, & ab ingenii veſtri conſideratione extraneum: niſi fortè quod exemplum ad medium deducitur, de quo ille judicandus eſt, qui tale aliquid feciſſe perhibetur. Abſit autem de fraternitate veſtra ſic ſapere: ſicut enim baptizatus ſemel iterum baptizari non debet; ita qui ordinatus eſt ſemel, in eodem Ordine iterum conſecrari non debet. Sed ſi quis forſitan cum levi culpa ad Sacerdotium venit, pro culpâ Pœnitentia indici debet, & tamen Ordo ſervari.* Non ignorabant Decretum Concilii Capuani, quo *Bonoſi* hæretici Ordinationes probatæ ſunt, nec Synodi Carthaginenſis Tertiæ ſanctionem, quâ Concilii Capuani ſententia confirmata eſt. Non ignorabant *S. Auguſtinum*, lib. 1. *De Baptiſmo contra Donatiſtas*, Cap. 1. probare non eſſe iterandum Hæreticorum Baptiſma, qui nec Sacramentum dandi Baptiſmi, id eſt, Ordinatio in eis iteratur. Non eſt igitur exiſtimandum eruditum Pontificem, cæteroſque Præſoles, præcipuè Gallicanos, qui ſacra eruditione erant conſpicui, a Traditione defeciſſe & ſanxiſſe, ordinatos a *Conſtantino* Antipapa, iterum eſſe ordinandos.

Poſt Romanam Synodum mortuo *Sergio* Ravennate Archiepiſcopo, *Michaël* ejuſdem Eccleſiæ Scriniarius, a *Mauritio* Duce Ariminenſi, annuente *Deſiderio* Rege Longobardorum, in illam Sedem intruſus eſt, quem *Stephanus* Papa exauctoravit, & *Leonem* ejuſdem Eccleſiæ Archidiaconum conſecravit, teſte *Anaſtaſio Bibliothecario*.

Stephano moleſtiam crearunt *Deſiderii* Regis Longobardorum nefariæ molitiones adversùs *Chriſtophorum* Primicerium, & *Sergium*, qui in Pontificis amicitia cum Regibus Francorum *Carolo* & *Carolomanno* arctiſſimè nectenda fovendaque, in Eccleſiæ Romanæ bonum, ſtudioſiſſimè laborabant. Hos enim de medio auferre decrevit, ne conſiliis ſuis in futurum adverſari poſſent. Ipſos e Conjuratorum manibus eripere non potuit Pontifex, nec impedire quin ipſis eruerentur oculi. Quo ex vulnere triduo poſt obiit *Chriſtophorus*; *Sergius* verò in Monaſterium *Clivi Scauri* deportatus, & poſtmodum in Cellarium Lateranenſe deductus, ibi uſque ad *Stephani* Papæ obitum permanſit. De hoc virorum optimè de Eccleſia meritorum fato, fusè *Anaſtaſius Bibliothecarius*.

Anno ſeptingenteſimo ſeptuageſimo, *Stephanus IV.* Carolo & Carolomanno Regibus Francorum redintegratam inter eos amicitiam gratulatus eſt, ipſoſque *S. Petri* nomine eſt obteſtatus, ut Sedem Apoſtolicam contra Longobardos tuerentur: ab iiſque *S. Petri juſtitiæ* exigerent, id eſt, reſtituere cogerent civitates, quas adhuc retinebant, & cuilibet illas redditas aſſerenti fidem denegarent. Id conſtat ex Epiſtolâ *Stephani Quarti* ad *Carolum* & *Carolomannum*, quæ extat in Codice Carolino quadrageſima ſeptima.

Stephanus Quartus Reges Chriſtianiſſimos obteſtatur ne cum Longobardis affinitatem contrahant.

Scriptis ad eoſdem Reges literis, *Bertæ* Reginæ Matris conſilia vehementer improbavit, quæ *Deſiderii* Regis Longobardorum filiam ex Italia ſecum adduxerat, eam ut alterutri filiorum uxorem traderet. Illos hortatus eſt ne uxores ſuas repudiarent, & alias ſuperducerent, quod Chriſtianis Principibus indignum: & ne conjugium inirent cum alienigenis, & præcipuè cum Longobardorum Regum filiabus, qui perjuri erant, & Romanæ Eccleſiæ inimici. In memoriam revocavit exemplum *Pippini*, qui *Conſtantino Copronymo* Imperatori ſororem eorum *Giſilam* uxorem dari noluit, quamvis ardentiſſimis votis expetitam. Obteſtatus eſt ne contra Apoſtolica mandata & voluntatem Pontificia nuptias ipſis indecoras, & Eccleſiæ rebus incommodas contraherent: neque *Giſilam* ſororem filio *Deſiderii* Regis collocarent: hoc enim fœdere violatam iri amicitiam, & fidem, quam Sedis Apoſtolicæ Pontifici promiſerant. Ipſos, inquam, adjurat per Deum vivum & verum, per tremendi judicii diem, per omnia divina Myſteria, & ſacratiſſimum corpus *Sancti Petri*, ne hujuſmodi nuptiis conſentiant. Hanc adjurationem in Confeſſione *Beati Petri* ſe poſuiſſe teſtatur, & Sacrificium ſuper eam atque ho-

hoſtias Deo obtuliſſe, & cum lacrymis ea eadem ſacra Confeſſione eam direxiſſe. Contra quam ſi quis agere præſumpſerit, *Sciat ſe auctoritate Beati Petri Apoſtolorum Principis anathematis vinculo eſſe innodatam, & a Regno Dei alienam, atque cum Diabolo & ejus atrociſſimis pompis, & cæteris impiis æternis incendiis concremandum, deputatam.* Hanc adjurationem & Epiſtolam miſit per Legatos, *Petrum* Presbyterum, & *Pamphilium* Defenſorem Regionarium. Extat in Codice Carolino quadrageſima quinta.

Obiit *Stephanus Quartus* anno Chriſti ſeptingenteſimo ſeptuageſimo ſecundo, Kalendis Februariis, cum ſediſſet, annos tres, menſes quinque, dies viginti octo, & Ordinatione una menſe Decembri facta, Presbyteros quinque, Diaconos quatuor, plures Epiſcopos inauguraſſet. Statuit *Ut omni die, Dominico a ſeptem Epiſcopis Cardinalibus Hebdomadariis, qui in Eccleſia Sal-*

Gloria in excelſis *olim uno Paſchatis die a Preſbyteris, aliis diebus a ſolis Epiſcopis in Miſſa dicebatur*

vatoris obſervabant Miſſarum ſolemnia, ſuper altare Beati Petri celebraretur, & GLORIA IN EXCELSIS *diceretur*. Scilicet olim a ſolis Epiſcopis dici poterat hic Hymnus, a Presbyteris verò ſolo Paſchatis die dicebatur, ut initio libri Sacramentorum *Sancti Gregorii* legimus. Qua de re doctiſſimus Cardinalis *Bona*, lib. 2. *Rerum Liturgicarum*, Cap. 4. num. 5. legi poteſt.

ARTICULUS IX.

De Hadriano I.

CUM Romana Sedes octo tantùm dies poſt obitum *Stephani Quarti*, vacaſſet *Hadrianus*, civis Romanus nobilitate, pietate, eruditione, charitate in pauperes, ſtudio traditionis, & prædicationis Evangelicæ, conſtantia, cæteriſque virtutibus conſpicuus, ex Diacono Cardinali creatus eſt Pontifex. Ipſa electionis ſuæ die revocavit Judices tam de Clero, quàm de militia, qui in exilium ſub *Stephani Quarti* obitum a *Paulo* Cubiculario, cognomento *Afiarta* fuerant deportati, & cæteros, qui in carcerem conjecti erant, libertate donavit. Ut primùm conſecratus eſt, Oratores ad ipſum direxit *Deſiderius* Rex Longobardorum, qui ſuo nomine ipſi amicitiam jurarent, & civitatum Pontificiæ ditionis, ex Pippinina Donatione, quas retinebat, reſtitutionem integerrimam. Juratis ægrè credidit *Hadrianus*, & Legatos ad *Deſiderium* miſit, qui civitates reciperent, & mutuam ipſi amicitiam nomine ſuo ſponderent. Sed via illi Roma diſceſſerant, cum nuntium pervenit de nova *Deſiderii* fraude, qui Faventiam urbem, & Ducatum Ferrariæ, & Comachium Ravennatis Exarchatus civitatem invaſerat, & ſummam annonæ difficultatem Ravennatibus inferebat. Tentare barbari Regis animum decrevit Pontifex, miſſis ad eum Legatis *Stephano*, Sacellario, & *Paulo* Cubiculario, cum literis, quibus ipſum monebat, obſecrabat, adjurabat, ut Civitates tyrannicè occupatas Eccleſiæ reſtitueret. Sed nova ille adinventa ſtrophà, reſpondit, id ſe priùs non impleturum, quàm Pontifex cum ipſo his de rebus præſens contuliſſet. Fraudem nectebat *Deſiderius*; Pontificem namque adigere decreverat ad *Carolomanni* filios, qui ſe ejus patrocinio cum matre commiſerant, ungendos in Reges Francorum, eo conſilio ut Francicam Monarchiam turbaret, *Hadrianum* Papam a *Caroli* Francorum Regis amicitiâ divelleret, ſicque Urbem, & Italiam totam, Longobardorum Regno ſubjiceret. Spem ipſi faciebat *Paulus* Cubicularius, alter ex Apoſtolicis Legatis, quem muneribus & promiſſis corruptum in partes pellexerat, fore ut Pontificem ad eum vi aut arte deduceret. Verùm *Hadrianus* prudentiâ ſingulari & invictâ conſtantiâ eorum dolos & inſidias eluſit. Contigit namque, ut *Paulus* necis illatæ *Sergio* Secundicerio, qui cæcus in Cellario Lateranenſi degebat, famâ publicâ reus proclamaretur. Quam occaſionem ve- *Hadriani I. magnanimitas & prudentia.*
lut cœlitus oblatam captans Pontifex, clam dedit in mandatis *Leoni* Archiepiſcopo Ravennati, ut ipſum ex Longobardi Regis Aula redeuntem, ſeu Ravennæ, ſeu Arimini in cuſtodia detineret. Quod cum impleviſſet *Leo* Archipræſul, quæſtio de *Sergii* nece ab Urbis Præfecto habita eſt, jubente Summo Pontifice: *Paulo* Cubiculario decrevit exilium *Hadrianus*; eumque Conſtantinopolim deportari mandavit. Sed Ravennas Archiepiſcopus ipſum, inſcio Pontifice, juſſit occidi. Ob extinctum Longobardicæ factionis principem, actus in furorem *Deſiderius*, in Umbriam cum exercitu irrumpens, Senogalliam, Montem Feretri, Urbinum, Eugubium, aliaſque civitates & Caſtra Pontificiæ ditionis occupavit, ferro & igne omnia longè latèque devaſtans. Ipſum ad æquitatem ac pietatem revocare conatus eſt *Hadrianus*, miſſa legatione viginti ſeniorum Monachorum cum Abbate Monaſterii Beatæ Virginis in territorio Sabinenſi: at nihil ab ipſo obtinuere venerabiles Dei ſervi. Ut verò ſe a pace & juſtitia Sedi Apoſtolicæ reddenda minimè alienum ſimularet, Legatos & ipſe miſit ad *Hadrianum*, qui ad mutuum colloquium cum ipſo habendum illum invitarent. Id ſe facturum negavit Pontifex, donec Rex Longobardorum civitates omnes reſtituiſſet. Legatos non ſemel direxit, qui eas exigerent, reciperentque: Sed nullus tot legationum obteſtationumque fructus; precibus Pontificis minis reſpondebat obſtinatus Princeps, Romanos fines populari pergebat, ad Urbis obſidionem propediem venturus. Quamobrem Pontifex dum Civitatis munitiones curabat, ut Longobardorum inſultibus obſiſtere poſſet, ad ſolitum Sedis Apoſtolicę præſidium, Francorum ſcilicet gentem confugit. Legatos maritimo itinere miſit ad *Carolum* Regem, obſecrans ut *Pippini* genitoris exemplo Romanæ Eccleſiæ ſuccurreret, & *Deſiderium* Regem ad Civitatum, quas hucuſque detinuerat, vel nuper invaſerat reſtitutionem compelleret. *Carolus* bellum adversùs *Deſiderium* decrevit in generali Francorum conventu Genevæ habito. Interim *Deſiderius* cum *Adalgiſo* filio & exercitu, Romam versùs iter arripuit, ſecum ducens uxorem & filios *Carolomanni* Francorum Regis nuper defuncti miſitque Legatos qui ſuum in Urbem adventum Pontifici denuntiarent. Intrepidus Pontifex negavit ſe ſuſcepturum Longobardorum Regem, niſi priùs civitates Apoſtolicæ Sedi reſtituiſſet. Urbem muniri, ac præſidiis majoribus atque potentioribus cuſtodiri præcepit, collecto ex Tuſcia, Campania, Ducatu Peruſino, & Pentapolitanis Civitatibus exercitu, ad propulſandos Longobardos. Tum ſententiam excommunicationis in ſcriptis latam *Deſiderio* Regi ſignificavit per tres Epiſcopos ad eum miſſos, quam eſſet ipſo facto incurſurus, ſi fines Romanorum abſque Pontificia venia, ingrederetur, cum ipſe, tum Longobardi, necnon *Autcharias* Francus, qui cum uxore & filiis *Carolomanni* in Longobardiam confugerat. Hoc fulmine territus *Deſiderius*, qui non omnem religionis ſenſum exuerat Viterbio in Longobardiam reverſus eſt, teſte *Anaſtaſio Bibliothecario*. Ut receſſit *Deſiderius*, Spoletini, Firmani, Auximani, Anconitani, & Caſtelli Fœlicitatis incolæ, volente, Deo ſponte ſe Pontifici Maximo ſubdidere, hoſque Ducatus & civitates recepit in fidem & obedientiam *Hadrianus*.

Anno 774. *Carolum* Regem Francorum Romæ honorificentiſſimo ſuſcepit apparatu, de quo *A-*

na-

naſtaſius Bibliothecarius: eique Codicem Canonum obtulit, ad uſum Occidentalium Eccleſiarum: quem *Henricus Caniſius* primus in lucem edidit *Tom.VI. Antiquæ Lectionis*. In illa Epitome continentur Canones Apoſtolici quadraginta quinque, Aocyrani viginti quatuor, Neocæſareenſes quindecim, Gangrenſes viginti, Antiocheni viginti quinque, Laodiceni octo & quinquaginta, Sardicenſes unus & viginti, Carthaginenſes tres ac triginta, Africani quinque ſupra centum.

Collectio Canonum Carolo Magno, ab Hadriano data.

Rectè contendit doctiſſimus *Sirmondus* Tomo 2. Conciliorum Galliæ, oblatam Carolo non Epitomem ſed integram Collectionem Canonum, ex quibus illa Epitome deinceps conflata eſt tum Decretalium a *Siricio* ad *Gregorium Juniorem*: denique illi datum eſſe librum qui *Codex Canonum* a *Nicolao* Papa dicitur (D.19. C. *Si Romana Eccleſia*,) quique Moguntiæ primùm excuſus anno milleſimo quingenteſimo vigeſimo quinto, in editione poſtea Pariſienſi anno milleſimo ſexcenteſimo decimo-nono inſcriptus eſt, *Codex Canonum vetus Eccleſiæ Romanæ*. Collectio continet viginti Canones Nicænos, Conſtantinopolitanos, Epheſinos, Calchedonenſes, qui in Epitome deſiderantur. Romani Pontificis Epiſtola velut dedicatoria, quæ Collectioni Canonum præfixa eſt, primis ſingulorum verſuum literis hunc titulum reddit: *Domino Excellentiſſimo Filio Carolo Magno Regi Hadrianus Papa*.

Hadrianus I. jus eligendi Romanum Pontificem, & Inveſtituram concedendi ſingulis Epiſcopis, Carolo Magno non conceſſit.

Hadrianum Primum jus conceſſiſſe *Carolo Magno* eligendi Romanum Pontificem, & Inveſtituram concedendi ſingulis Epiſcopis, tradit *Sigebertus* ad annum Chriſti ſeptingenteſimum ſeptuageſimum-tertium, ex quo *Gratianus* Diſt. 63. Cap. *Hadrianus*, hæc penè ad verbum exſcripſit: *Hadrianus Papa Romam venire Carolum Regem ad defendendas res Eccleſiæ poſtulavit. Carolus verò Romam veniens, Papiam obſedit, ibique relicto exercitu, in Sancta Reſurrectione ab Hadriano Papa Romæ honorificè ſuſceptus eſt: poſt Sanctam verò Reſurrectionem reverſus Papiam, ſuſcepit Deſiderium Regem, deinde Romam reverſus, conſtituit ibi Synodum cum Hadriano Papa in Patriarchio Lateranenſi, in Eccleſia Sancti Salvatoris, quæ Synodus celebrata eſt a CLIII. Epiſcopis Religioſis, & Abbatibus. Hadrianus autem Papa cum univerſa Synodo, tradiderunt Carolo jus & poteſtatem eligendi Summum Pontificem, & ordinandi Apoſtolicam Sedem; dignitatem quoque Patritiatûs ei conceſſerunt. Inſuper Archiepiſcopos & Epiſcopos per ſingulas Provincias ab eo Inveſtituram accipere definivit, & ut, niſi a Rege laudetur & inveſtiatur, Epiſcopus a nemine conſecretur, & quicumque contra hoc Decretum ageret, anathematis vinculo eum innodavit, & niſi reſipiſceret, bona ejus publicari præcepit.* Legitur apud eumdem *Gratianum*, Cap. 23. ejuſdem Diſtinctionis, ſimilis conceſſio facta *Othoni Primo*, Regi Teutonicorum a Leone Octavo, *ad exemplum Beati Hadriani Apoſtolicæ Sedis Antiſtitis, qui Domino Carolo victorioſiſſimo Regi Francorum & Longobardorum, Patriciatûs dignitatem, ac Ordinationem Apoſtolicæ Sedis, & Inveſtituram Epiſcoporum conceſſit*.

Gratianus refellitur.

Sed iſtam conceſſionem fictitiam eſſe probat *Anaſtaſii Bibliothecarii*, *Eginhardi*, & antiquorum Auctorum, qui res geſtas *Caroli Magni* ſcriptis commendarunt, ſilentium. Secundò, duplicis adventûs *Caroli Magni* Romam intra eumdem annum narratio repugnat teſtimoniis Auctorum Carolo ſynchronorum. Tertiò, nec Patritiatum ullum *Hadrianus Carolo* conceſſit, nec ipſi dignitatem patritiatûs contulit in commentitia illa Synodo: ſiquidem *Stephanus Tertius* ipſum cum *Pippino* Patre & *Carolomanno* fratre, Patritium Romanorum appellaverat. Quartò recentius eſt ævo *Caroli* Inveſtituræ nomen, ad ſignificandam Epiſcoporum inſtitutionem uſurpatum. Quintò, incredibile eſt quòd *Carolus* poſt Paſcha Papiam redierit ad Caſtra, Urbem illam Regni Longobardici caput ad deditionem compulerit, ibi rebus ordinatis, Romam redierit, Synodo interfuerit, inde Spiram adierit; & Laureſhamenſis Eccleſiæ Dedicationi interfuerit, poſtridie Idus Auguſtas: hæc, inquam, omnia tam brevi temporis intervallo confecta, haud veriſimile eſt. Sextò, neque *Carolus*, nec ejus filii, fictitio illo jure in Romani Pontificis electione umquam ſunt uſi. Septimò *Hadrianus* in Epiſtolâ ad *Carolum Magnum* datâ anno ſeptingenteſimo octogeſimo ſeptimo, indicat deſiderium Chriſtianiſſimi illius Regis, ut Epiſcopi Ravannatis electio non fieret abſque Miſſorum ſuorum interventu. Cui reſpondet *Hadrianus*, id numquam factum; ſed morem iſtum obſervatum etiam temporibus *Pippini* Regis, ut Decreto Cleri atque plebis ad Sedem Apoſtolicam perlato, proprium Antiſtitem ſibi conſecrandum Ravennates peterent. Multominùs ergo conceſſiſſet *Carolo* jus eligendi Romanum Pontificem. In alterâ verò Epiſtolâ ſcriptâ ad eumdem anno ſeptingenteſimo ſeptuageſimo quarto, quò Longobardorum Regno potitus eſt, docet a ſe factas Epiſcoporum in Regno Longobardico conſtitutorum Ordinationes, poſt Cleri & plebis Decretum ad ſe miſſum. Jus itaque inveſtiendi ſive inſtituendi Epiſcopos *Carolo* non conceſſerat in Romana Synodo. Octavò, *Florus Magiſter* in Tractatu *de Electione Epiſcoporum*. quem ſcripſit circa annum octingenteſimum vigeſimum ſecundum, conſenſum Regis Epiſcoporum electionibus conſuetudine inductum docet. Ipſi ergo incognita erat Conceſſio *Hadriani*, & Romanæ Synodi. *Lupus* etiam *Ferrarienſis* Abbas Epiſtolâ 81. de jure Regum in electionibus ſtabiliando tractans, omne robur trahit a conceſſione *Zachariæ Pippino* Regi factâ, non omiſſurus Privilegium ab *Hadriano Primo* & Romana Synodo *Carolo Magno* collatum, ſi quod extitiſſet. *Leonis* autem *Octavi*, Antipapæ, nulla eſt in contrarium auctoritas, qui falſo exemplo ſe muniit, ut Privilegium a ſe conceſſum *Othoni*, a quo fuerat intruſus, ſpecioſo colore indueret.

Hadriano Papæ moleſtus fuit *Leo* Archiepiſcopus Ravennas, qui multas Æmiliæ civitates, cum Pentapoli, ſibi conceſſas a *Carolo* Rege Francorum mentiebatur, illaſque ad defectionem ſollicitabat, de cujus audaciâ non ſemel conqueſtus eſt, datis ad eumdem Regem literis. Sed *Carolus Leonem* cum Pontifice conciliavit.

Capitulorum Collectio ab Angelramno oblata Hadriano I. ejuſdem Pontificis nomine falsò ab Hincmaro, & aliis pleriſque inſcripta eſt.

Novam Capitulorum Collectionem ab *Ingelramno* ſive *Angelramno* Metenſi Epiſcopo ſibi oblatam ſuſcepit *Hadrianus I.* anno Chriſti ſeptingenteſimo octogeſimo quinto. Capitula iſta *Hadriano* Papæ tribuit *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus in Opuſculo adversùs Hincmarum Laudunenſem, cap. 24. ab eoque *Angelramno* datam hancce Collectionem affirmat: & editiones pleræque omnes ſub *Hadriani* nomine illam exhibent. Sed illam *Angelramno* inſcribunt Codices MSS. optimæ fidei, & venerandæ antiquitatis in Bibliotheca Monaſterii *S.Victoris* Pariſienſis, & Monaſterii *Latienſis*. Præterea, Collectio illa ſuppoſititias Romanorum Pontificum a *Sancto Clemente* ad *Siricium* Epiſtolas complectitur, quas genuinas non eſſe noverat *Hadrianus*: ſiquidem Codex Canonum, quem *Carolo* Regi obtulit Romæ anno Chriſti 774. Decreta Romanorum Pontificum *a Siricio* dumtaxat *ad Gregorium Juniorem* complectitur. Addidiſſet autem & Epiſtolas priorum Pontificum, ſi ullius fuiſſent apud ipſum auctoritatis. Rectè igitur *Antonius Auguſtinus* Juris Canonici peritiſſimus Præſul, iſta Capitula *Hadriano Primo* abjudicat, Dialogo decimo-quinto *de Emendatione Gratiani*,

Notum

Pſeudepigraphum Hadriani I. privilegium pro Monaſterio Turonenſi Sancti Martini.

Nothum videtur privilegium, quod Hadriani Primi nomine inſcriptum, & Eccleſiæ Turonenſi Sancti Martini conceſſum edidit Vir Cl. Radulſus Monſnier in Libro cui titulus eſt: *Celeberrima Sancti Martini Turonenſis Eccleſia jure propugnata*. Plurima ſunt ſuppoſitionis argumenta. 1. Stylus privilegii, ſtylo Epiſtolarum Hadriani I. planè diſſimilis eſt. 2. In Collectione Epiſtolarum illius ſeu in Codice Carolino non habetur 3. Nulla Hadriani Epiſtola, Reſcriptum nullum ſic incipit: *In nomine Domini ego Hadrianus Papa*, quemadmodum incipit iſtud Privilegium. 4. Hæ loquendi formulæ, *Hujus decretum privilegii: & Auctoritate Domini mei Beati Apoſtolorum Principis Petri*, ſtylum Pontificium non ſapiunt. 5. Purum putum figmentum eſt quòd Monaſterium Turonenſe Sancti Martini a priſcis temporibus ad uſque Pontificatum Hadriani I. proprium & clauſtralem Epiſcopum habuerit: nec ullam veri ſpeciem habet quòd Hadrianus Primus id conceſſerit Turonenſi Monaſterio. Deſignari tempus non poteſt quo Epiſcopatus iſte clauſtralis erectus ſit, nec primus Epiſcopus indicari, nec dici a quo Pontifice, quando & ubi, an Romæ, an Cæſaroduni Turonum inſtitutus. Veriſimile non eſt quòd rem adeò ſingularem & inſolitam nemo Hiſtoricorum, qui ante Hadrianum I. ſcripſerunt, memoriæ commendaſſet; quòd eam ſiluiſſent Fredegarius in Chronico ad annum 768. perducto, & Anaſtaſius Bibliothecarius in Vita Hadriani I. nec etiam veriſimile eſt Hadrianum I. doctiſſimum Pontificem & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſtudioſiſſimum, aut ejus Deceſſores, in urbe aut ſuburbio Turonenſi alterum Epiſcopatum inſtituiſſe aut confirmaſſe contra Canones Spiritu Dei conditos & totius Mundi reverentia conſecratos, cùm Nicæni Concilii Canone octavo ſancitum ſit, *Ne in una Civitate duo Epiſcopi probentur exiſtere*. Præterea, legiſſet atque expendiſſet Hadrianus I. Adeodati Privilegium, quod eo dicitur confirmari cujus in examine verſamur; compertumque & exploratum habuiſſet proprium & clauſtralem Epiſcopum ab Adeodato inſtitutum ac datum non fuiſſe Monaſterio & Eccleſiæ S. Martini, ut obſervavimus in Synopſi Hiſtoriæ ſuperioris Sæculi Cap. I. Articulo V. §. III. Incredibile pariter eſt, & abſque ullo in tota retro Antiquitate Eccleſiaſtica exemplo, quòd Epiſcopatus clauſtralis inſtitutus fuerit in urbe Epiſcopali & Metropolitana ad prædicandum peregrinis, quaſi ad hanc functionem non ſufficerent ſimplices Presbyteri ſive ſæculares, ſive Regulares ab Epiſcopo miſſi ac deputati. Pſeudepigraphum igitur Privilegium, & Hadriano I. ſuppoſitum eſt, quod ſic habet: *Ideò ſecundum antiquam conſuetudinem eidem venerabili loco Apoſtolica Inſtitutionis cenſuram confirmarè a nobis depoſcit, quatenus privilegium quod a prædeceſſore noſtro ſanctæ recordationis Domino Adeodato claruit in iſto tempore, noſtra Apoſtolica ejuſdem Auctoritas confirmaret. Idcirco veſtris annuentes votis præfati Patris inſtitutionis Decretum præſens Apoſtolicis Infulis ſancimus, ſimulque eadem roboramus, Apoſtolicam ſequendo normam. Quapropter auctoritate Beati Petri Apoſtolorum Principis fulti decernimus condicto Monaſterio veſtro ſtatuentes prorſus omnia quæ uſque nunc ſunt, & ut liceat ibidem habere Epiſcopum, ſicut a priſcis temporibus uſque hactenus fuit, per cujus prædicationem populus qui a diverſis regionibus devota mente quotidie ad ſancta ejuſdem Confeſſoris Chriſti Monaſterii limina concurrit, remedia percipiat a Creatore animarum. Et quando Epiſcopus ſancti præfati loci de hoc ſæculo migraverit, & alius ab Abbate, necnon eadem Congregatione Religioſæ electus fuerit, ſine qualibet controverſia, ne longitudo itineris obſit, a vicinis Epiſcopis, ſicut mos extitit, ordinetur.* Sexto temporis nota pſeudepigraphum eſſe Privilegium indicat. Datum enim dicitur *Indictione nona, Carolo Romanorum Patritio*. At Indictio nona cum Patritiatu Caroli Magni non concurrit. Hæc enim in annum 786. incidit, Patritiatus verò Caroli Magni annu 794. conſignatur in Annalibus Eccleſiaſticis Cardinalis Baronii. Accedit quòd Hadriani I. Epiſtolæ vel nullam temporis notam habeant, vel per annos Imperatorum ſimul & per Indictiones conſignatæ ſint, ut Epiſtola ad Actardum Nannetenſem Epiſcopum. Denique Hadrianus Secundus ad Carolum Calvum ſcribens Epiſtolâ trigeſima-tertiâ figmentum clauſtralis Epiſcopi in Monaſterio & Eccleſia Sancti Martini a priſcis temporibus inſtituti & ab Hadriano Primo confirmati evertit, cùm ejus Majeſtatem rogat ne Metropolitanam Eccleſiam Turonenſem, meritis glorioſiſſimi Confeſſoris Chriſti Martini honorabilem *deſtrui, deſolari & dehonorari* ſuo tempore patiatur; Hortatur ut omnibus ſervet *ſua jura Metropolitanæ. Noſtis enim* inquit, *quia omne Monaſterium in poteſtate Epiſcopi conſiſtere debet juxtà canonicam auctoritatem: & quia hoc eſt tranſgreſſum, ideò plurima Monaſteria habentur deſtructa, ſicut Monaſterium Sancti* * *Martini Turonis, in quo jacent Epiſcoporum primi Turonenſium Lidorius & Gatianus; ſicut & Monaſterium Majus; ſicut etiam alia in eadem civitate Monaſteria, quæ forſitan per Epiſcopale Miniſterium, & veſtrum ſapientiſſimum conſilium, & largiſſimum donum, poterunt redire ad priorem ſtatum. Debent enim vici omnes cujuſlibet Parochia in poteſtate conſiſtere Præſulis, ſicut moris eſt Eccleſiis plurimis.* Non dixiſſet certè Hadrianus Secundus Turonicum Sancti Martini Monaſterium per Epiſcopi Metropolitani Turonenſis miniſterium in priorem ſtatum reſtitui poſſe; non dixiſſet omne Monaſterium, ne hoc quidem excepto in poteſtate Epiſcopi conſiſtere debere juxta canonicam auctoritatem, ſi Monaſterium illud celebre Sancti Martini proprium Epiſcopum clauſtralem habere, & ab antiquis temporibus habuiſſe noviſſet, atque a lege Diœceſana & Juriſdictione Turonenſis Epiſcopi omnimodis ſolutum & liberum eſſe ac fuiſſe.

Sic emendandum & legendum eſt, non prout in editis, S. Medardi Turonenſis, *errore manifeſto ſcribarum vel Typographorum, cùm nullum ſit Turonibus S. Medardi Monaſterium.*

Hadrianus I. Legatos mittit ad Synodum Oecumenicam Septimam.

Ad Synodum Septimam Oecumenicam Nicææ celebratam pro damnanda Iconomachorum hæreſi, & ſacris imaginibus reſtituendis, ac earum cultu vindicando, Legatos miſit *Hadrianus*, *Petrum* Archipresbyterum Eccleſiæ *S. Petri*, & *Petrum* Abbatem *Sancti Sabæ*, qui ejus nomine Synodo præfuere, anno Chriſti ſeptingenteſimo octogeſimo-ſeptimo. Damnavit etiam *Felicianam* de adoptione Chriſti hæreſim, contra quam Epiſtolam eruditam ſcripſit ad Hiſpaniæ Antiſtites, quæ in Synodo Francofordienſi lecta eſt, & ſecundùm eam damnata hæc hæreſis, præſentibus ejus Legatis *Theophilacto* & *Stephano* Epiſcopis. Reſpondit ad Capitula ex libris Carolinis adversùs Nicænam Secundam Synodum in Synodo Francofordienſi excerpta, & inde Romam ad ſe tranſmiſſa. Pallium conceſſit *Ermemberto* Archiepiſcopo Bituricenſi. *Carolum* Francorum Regem rogavit, ut nullum Ravennatem aut Pentapolitanum in conſpectum admitteret abſque literis Pontificiis, quemadmodum ipſe neminem e Regia ditione, abſque Regiis literis admittere decreverat. Urbem novis ædificiis ornavit, Eccleſias reſtauravit plurimas, & muneribus donavit magnificis. * Obiit ſeptimò Kalendas Januarias anno Chriſti ſeptingenteſimo nonageſimo-quinto, cum annos viginti tres, menſes decem, & dies ſeptemdecim ſediſſet, ac Ordinationibus duabus menſe Martio celebratis, Presbyteros viginti quatuor, Diaconos

Felicis & Elipandi Hæreſim damnat.

De his Anaſtaſius Biblio-thec. ejus Vita.

nos ſeptem, Epiſcopos centom octoginta quinque ordinaſſet. Romæ ad *Beatum Petrum* ſepultus eſt, non Nonantulæ, ut quidam ſcripſere.

Hadriani I. mortem luget Carolus Magnus Rex Chriſtianiſſimus.

Carolus Magnus Rex Francorum *nuntiato ſibi Adriani Pontificis obitu, quem amicum præcipuum habebat, ſic flevit, ac ſi fratrem, aut chariſſimum filium amiſiſſet,* (inquit *Eginhardus in Vita Caroli Magni*.) Fletui religioſa conjunxit officia, ſuffragiaque cum eleemosynis, nec tantùm per ſuas ditiones; ſed etiam per extera regna, quorum Reges ad eamdem pietatem ſcriptis Epiſtolis provocavit, & inter alios *Offam* Merciorum Regem, ut conſtat ex litteris a *Willelmo Malmesburienſi* deſcriptis lib. 1. *De Geſtis Regum Anglorum*, cap. 4. Ejuſdem Pontificis ſepulchrum hoc ornavit Epitaphio.

Epithaphium Hadriano I. a Carolo Magno poſitum.

Hic Pater Eccleſiæ, Romæ decus, inclytus auctor,
Hadrianus requiem Papa beatus habet.
Vir cui vita Deus, pietas lex, gloria Chriſtus,
Paſtor Apoſtolicus, promptus ad omne bonum.
Nobilis, ex magna genitus nam gente parentum,
Sed ſacris longè nobilior meritis.
Exornare ſtudens devoto pectore Paſtor
Semper ubique ſuo Templa ſacrata Deo.
Eccleſias donis, populos & dogmate ſancto
Imbuit, & cunctis pandit ad aſtra viam.
Pauperibus largus, nulli pietate ſecundus,
Et pro plebe ſacris pervigil in precibus,
Doctrinis, opibus, muris erexerat arces,
Urbs, caput orbis, honor, inclyta Roma, tuas.
Mors cui nil nocuit, Chriſti qua morte perempta eſt,
Janua, ſed vitæ mors melioris erat.
Poſt Patrem Carolus lacrymans hæc carmina ſcripſit:
Tu mihi dulcis amor, te modo plango, Pater.
Tu memor eſto mei, ſequitur te mens mea ſemper,
Cum Chriſto teneas Regna beata poli.
Te Clerus, populus magno dilexit amore,
Omnibus unus amor, optime Præſul! eras.
Nomina jungo ſimul titulis, Clariſſime noſtra;
Hadrianus, Carolus; Rex ego, tuque Pater.
Quiſque legas verſus, devoto pectore ſupplex,
Amborum, mitis, dic, miſerere Deus.

ARTICULUS X.

De Leonis Tertii initiis.

EAdem, quâ *Hadrianus Primus* deceſſit die, *Divina inſpiratione, una concordia, eadem voluntate, a cunctis Sacerdotibus, ſeu Proceribus, & omni Clero, necnon ab Optimatibus, & cuncto populo Romano, Dei nutu,* electus eſt Succeſſor *Leo Tertius*, inquit, *Anaſtaſius Bibliothecarius*. Is patre natus erat *Aſupio* cive Romano, a teneris in Veſtiario Lateranenſis Patriarchii educatus: & in Pſalmodia, Divinisque Literis inſtitutus, caſtimoniâ, facundiâ, animi conſtantia inſignis, Monachorum amiciſſimus, quorum colloquiis & ſocietate in orando plurimùm delectabatur. In Pauperes & infirmos beneficentiſſimus, & ferventiſſimis adhortationibus divites aſſiduè provocans ad miſeriam pauperum largis eleemoſynis ſublevandam. His virtutum gradibus ad ſupremam Dignitatem aſcendit: quam novorum illuſtravit ſplendore meritorum. *Erat enim*, inquit Anaſtaſius, *Eccleſiaſticarum rerum defenſor, & contrariorum fortiſſimus expugnator, & mitiſſimus, & Eccleſiæ benevolus & præclarus amator, tardus ad iraſcendum, & velox ad miſerendum, nulli malum pro malo reddens, neque vindictam ſecundùm merita tribuens, ſed pius ac miſericors, a tempore Ordinationis ſuæ omnibus ſtuduit juſtitiam facere.* Verba ſunt *Anaſtaſii*.

Leonis III. virtutes.

Ut primùm *Leo Tertius* creatus eſt Pontifex, ſuam ad Pontificatum promotionem *Carolo Magno* ſignificavit, illiuſque poſtulavit amicitiam, ſuam viciſſim ei pollicitus. *Carolus* ipſi creationem conſentientibus omnium ſuffragiis factam gratulatus eſt, ad eumque miſit *Angilbertum* cum muneribus ipſi dans in mandatis, ut de exaltatione Sanctæ Dei Eccleſiæ, de ſtabilitate Pntificatûs eidem *Leoni* nuper collati, & de firmitate ſui Patritiatûs ageret. *Illi*, inquit, *omnia injunximus, quæ vel nobis voluntaria, vel vobis neceſſaria eſſe videbantur, ut ex collatione mutua conferatis, quicquid ad exaltationem Sanctæ Dei Eccleſiæ, vel ad ſtabilitatem honoris veſtri, vel Patritiatûs noſtri firmitatem neceſſarium intelligeretis. Sicut enim cum Beatiſſimo Prædeceſſore Sanctæ veſtræ Paternitatis pactum inii, ſic cum Beatitudine veſtra ejuſdem fidei & charitatis inviolabilis fœdus ſtatuere deſidero. Quatenus Apoſtolica Sanctitatis veſtræ, divina donante gratiâ, Sanctorum advocatis precibus, me ubique Apoſtolica Benedictio conſequatur, & Sanctiſſima Romana Eccleſiæ Sedes, Deo donante, noſtrâ ſemper devotione defendatur. Noſtrum eſt, ſecundùm auxilium divinæ pietatis, ſanctam ubique Chriſti Eccleſiam ab incurſu Paganorum, & ab infidelium devaſtatione, armis defendere foris, & intus Catholicæ fidei agnitione munire.* In hoc poſitus erat Patritiatus Romanus. Sucepta *Caroli Magni* Legatione & muneribus, *Leo* per nuntios ad ipſum miſit Claves Confeſſionis *S. Petri*, id eſt, ex Confeſſione ſeu ſepolchro *S. Petri* acceptas, & vexillum Urbis Romæ, inſigne ſupremæ poteſtatis. Tunc enim Roma cum Ducatu Romano ſponte *Carolo* Regi Francorum deditionem fecit. Litteras etiam & Legationem a *Kenulpho* Merciorum Rege *Leo* Papa ſuſcepit de ſua creatione gratulatorias per *Athelardum* Archiepiſcopum Dorovernenſem, mutuaſque ad ipſum Epiſtolas dedit, quibus gratias egit de dilectione & muneribus, & memoratum Archipræſulem plurimùm laudavit. Ex Hunnorum theſauris a *Carolo Magno* ad Apoſtolorum limina tranſmiſſis multas Eccleſias decoravit, extruxitque in Lateranenſi Palatio Triclinium, ſeu Aulam opere magnifico, quæ ab ejus nomine *Leoniana* appellata eſt. De his *Anaſtaſius Bibliothecarius* in ejus Vita. Concilium Romæ celebravit idem Pontifex aono Chriſti ſeptingenteſimo nonageſimo-nono adversùs Libellum, quem *Felix* Urgellitanus Epiſcopus, *Alcuino* San-Martiniano apud Turonos Abbati dudum direxerat.

Regum Chriſtianiſſimorum Patritiatus in Eccleſia defenſione poſitus.

Eodem aono, ſeptimo Kalendas Maii, immane facinus & ſacrilegium in Pontificem commiſſum eſt, cùm Litaniam Majorem celebraturus procederet. *Paſchalis* enim Primicerius, & *Campulus* Sacellarius cum nefariorum hominum manu ipſum aggreſſi, multis ipſum plagis affecere, oculos ei eruere, & linguam amputare ſunt conati, & ſemivivum in platea reliquerunt, ac deinde in cuſtodiam detruſere. Ex quâ ab *Albino* Cubiculario ereptus, & oculorum ac linguæ uſu divinitus recepto, Spoletum deductus eſt a *Vvinigiſo* Duce, qui ad eum ex conjuratorum manibus eripiendum accurrerat. Inde ad *Carolum Magnum* Regem Francorum profectus eſt; cujus in occurſum direxit Rex Chriſtianiſſimus *Hildevaldum* Archiepiſcopum & Cappellanum, & *Aſcharium* Comitem: & poſtmodum *Pippinum* Regem filium ſuum, cum aliis Comitibus: poſtremò ipſe Vicario Chriſti obviam ivit. Poſt mutuos amplexus Pontifex Hymnum Angelicum, *Gloria in excelſis Deo*, cœpit canere. Dum in Galliis verſabatur, conjurati, qui vitam ipſi eripere non potuerant, calumniis eum aggreſſi ſunt, & miſſis ad Regem Libellis, falſa Sancto Pontifici crimina impoſuere: quibus accuſationibus inſuperhabitis, *Carolus Magnus* ipſum Romam reduci juſſit cum honorificentiſſimo comitatu, & fidelibus Miſſis, qui in Auctores ſeditionis inquirerent.

Conjuratio in Leonem III.

Ad Carolum Regem Chriſtianiſſimum confugit.

Caroli M. pietas erga Romanum Pontificem.

ferent. Hi quæſtione de accoſatoribus *Leonis* habitâ, *Paſchalem* & *Campulum* nefariæ conjurationis & ſacrilegii Auctores, & eorum complices apprehenſos in Franciam adduci curarunt. Iſta conſtant ex *Anaſtaſio Bibliothecario*.

An oculi penitus eruti, & lingua præciſa Leoni III.

An oculis & linguâ penitus orbatus fuerit a ſicariis *Leo tertius*, non omoino certum eſt: Sed oculorum & linguæ uſum, cum proſpera valetudine, ipſum tam ſubitò recepiſſe, haud citra miraculum contigit. De his ita ſcribit *Anaſtaſius Bibliothecarius* in ejus Vita. *Ipſi verò inſidiatores atque operatores malorum, Judaico more, ſine ullo divino vel humano honoris intuitu, ferino more comprehendentes, in terram eum projecerunt, & abſque ullâ miſericordiâ ſciadendo expoliantes eum, crudeliter ei oculos evellere, & ipſum penitus cæcare conati ſunt. Nam lingua ejus præciſa eſt, &, ut ipſi omnino tunc arbitrati ſunt, cæcum eum & mutum in media platea dimiſerunt. Verùm ipſi maligni, Paſchalis & Campulus, ſicut veri Pagani & impii, ad ipſius Monaſterii Eccleſiam ante Confeſſionem eum trahentes, ante ipſum venerabile altare iterum oculos & linguam ampliùs crudeliter eruerunt, & plagis eum diverſis & fuſtibus cædentes laniaverunt, & ſemivivum in ſanguine revolutum ante ipſum altare dimiſerunt.*

De his Annales Laureshamenſes hæc habent: *Romæ Leo Papa cùm Litania proceſſurus de Laterանis ad Eccleſiam Beati Laurentii, quæ ad Craticulam vocatur, equo ſedens pergeret, in inſidias a Romanis diſpoſitas juxtà eamdem Baſilicam incidit. Ubi equo dejectus, & erutis oculis, ut aliquibus viſum eſt, lingua quoque amputata, nudus ac ſemivivus in platea relictus eſt.*

Tertio ſcilicet Irenes iterum Imperantis.

De his *Theophanes*, in Chronico: *Eodem etiam anno*, * inquit, *Beati Adriani Papæ Romani affines tumultu in Leonem Papam exſitato, oculis eum mulctaverunt. Verùm cùm homines ad eum excæcandum deputati, miſericordia ducti, ei pepercisſent aliquatenus, haud ei penitus oculorum lumen extinctum eſt. Leo ſubinde ad Carolum Francorum Regem confugit.*

De his *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Hiſtoria ſeu Chronographia Tripartita, ad annum ſeptimum Conſtantini & Irenes: *Eodem etiam anno*, inquit, *& Romæ cognati beatæ memoriæ Hadriani Papæ commoventes populum, tumultuati ſunt contra Leonem Papam, & tenentes cæcaverunt eum, non tamen penitus lumen ejus extinguere potuerunt.*

De miraculo verò quô Sanctus Pontifex oculorum & linguæ uſum recepit, ita ſcribit in ejus Vita: *Contigit, cooperante Deo, & beato Petro Apoſtolo ſuffragante, cum ab ipſis carnificibus in Monaſterium Sancti Eraſmi in cuſtodiam mitteretur, ut viſum receperit, & lingua ad loquendum illi reſtituta ſit.* Et infra, ait Dominum in eo adimpleviſſe miſericordiam ſuam, *Ut manifeſtaretur gloria Dei, & mirabilia in illo, quemadmodum promiſit ſperantibus in ſe, Pſalmiſta dicente: Dominus illuminatio mea, & ſalus mea, quem timebo? Dominus defenſor vitæ meæ, a quo trepidabo? Et iterum: Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine, & lumen ſemitis meis. Et verè a tenebris eum Dominus eripiens, lumen reddidit, & linguam ad loquendum reſtituit, & totis eum ſolidavit membris, & in omnibus operibus mirabiliter deducens confortavit.*

De his Poëta Saxonicus:

Tranſacto tempore pauco
Amiſſum recipit viſum, pariterque loquelam;
Seu quia feſtinans tortor trepidanſque nefandis,
Dum concurrentes metuit non talia turbas
Paſſuras, ſed velle ſuum defendere Papam,
Non, quantùm voluit, crudelia facta peregit;
Seu, quod credendum magis eſt, antiqua Redemptor
Per meritum Magni renovans miracula Petri,
Sanari Succeſſorem donaverat ejus.

De his *Theodulphus Aurelianenſis* libro tertio, Carmine ſexto ad *Carolum Magnum*:

Arma et Pontificum, ſpes & defenſio Cleri,
Per te Pontifices jura ſacrata teneat.
Mentior, expertus ſi non Leo Præſul id ipſe eſt;
Quod recitet modulo fiſtula noſtra brevi.
Quem malè dejecit ſua gens, Urbs, atque Cathedra,
Quem letho potiùs, quàm tibi vita dedit.
Quem bene ſuſcepit tua, Rex! miſeratio clemens,
Solatur, mulcet, perfovet, ornat, alit.
Quem furibunda manus ſpoliavit lumine, linguâ,
Veſtibus & ſacris, Ordinibuſque piis.
Reddidit hæc Petrus, quæ Judas abſtulit alter,
Hic qui Confeſſor, Proditor ille Dei eſt.
Seditioſa cohors Judam eſt hâc parte ſecuta,
Ille necem Domini, Præſulis iſta volens.
Reddita namque negat, negat hæc ablata fuiſſe,
Hæc auferre tamen ſe voluiſſe canit.
Reddita ſunt, mirum eſt; mirum eſt auferre nequiſſe,
Eſt tamen in dubio hinc mirer an inde magis.
Nam ſalvare Petrus cùm poſſet in Urbe Quirina,
Hoſtibus ex atris inſidiiſque feris.
Hoc tibi ſalvandum, Rex Clementiſſime! miſit,
Teque ſuâ voluit fungier ille vice.
Per ſe reddit ei membrorum damna pavenda:
Et per te Sedis Officiique decus.

De his *Paulus* Aquilejenſis Diaconus libro vigeſimo-tertio Hiſtoriarum, ad annum ſeptimum Conſtaotini & Irenes: *Eodem etiam anno, Romæ cognati beatæ memoriæ Adriani Papæ commoventes populum, tumultuati ſunt contra Leonem Papam, & tenentes cæcaverunt eum, non tamen penitus lumen ejus extinguere potuerunt.*

De his Chronicon Moiſſiacenſe: *Inſtigante*, inquit, *diabolo, Romani comprehenderunt Leonem Apoſtolicum in ipſas Litanias, quod eſt ſeptimo Kalendas Maii, & abſciderunt linguam ejus, & voluerunt eruere oculos ejus, & eum morti tradere. Sed, juxtà Dei diſpenſationem, malum, quod inchoaverant, non perfecerunt.* Hæc Veterum Auctorum teſtimonia deſcripſi, ut judicet Lector, quantùm tribuendum ſit recentioribus nonnullis, qui vel excæcatum penitus, & linguâ mutilatum *Leonem Tertium* affirmant, & linguam amputatam, erutoſque oculos ipſi divinitus reſtitutos; vel abſque miraculo ſanatum negant. Cætera quæ *Leonis Tertii* Pontificatum ſpectant, ſequenti ſæculo commemorabo. Annum enim quartum dumtaxat Pontificatûs numerabat octavo Sæculo deſineote. Unde cùm annos viginti, menſes quinque, & dies decem & ſeptem ſederit; nec migraverit e vita ante annum octingenteſimum decimum ſextum, pridie Idus Junii; maxima pars rerum ab ipſo, aut ſub ipſo geſtarum ad Hiſtoriam Noni Sæculi pertinet.

SCHOLION I.

In hujus capitis Articulo quarto, pag. 15. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Suadendum ne quis tertiò contrahat Matrimonium.*

R. Gregorii Tertii Romani Pootificis Epiſtolam Decretalem expendens, ejuſque ſumma capita recenſens, hæc habeo: *Sextò ſuadendum ait, ne qui ſecundam uxorem ducat, ulteriùs nubant.* De meo nihil addo. Sic porrò Gregorius III. *Et ſi valueris, devitandum doce, ne cum uxor obierit, ampliùs quàm duabus debeat copulari.* Quibus conſilium iſtud continentiæ non placet, multò magis diſplicebit ſi viduis mulieribus, pariterque viris ſuadeatur, ut nec ſecundò nubant, ſed in ſtatu viduitatis maneant & continentiam ſervent,

ſecundùm Apoſtoli conſilium I. ad Corinthios VII. *Beatior autem erit ſi ſic permanſerit, ſecundùm meum conſilium; puto autem quòd & ego Spiritum Dei habeam.* Ad Propoſitionis verba ſenſumque non attenderunt Indiculi cenſorii Auctores.

SCHOLION II.

Articulo quinto ejuſdem Capitis, pag. 19. Edit. primæ, Religioſi Ceoſores hanc Propoſitionem notant velut meam: *Non ſunt recipienda quædam Diſpenſationes Papæ exorbitantes & enervantes Eccleſiaſticam Diſciplinam?*

R. De illa Juris quæſtione nullum ibi verbum habeo, neque hæc Propoſitio apud me legitur. Zachariæ dumtaxat Pontificis Reſponſa ad Interrogationes Boniſacii Moguntini refero. Quàm fideliter referam, oſtendet collatio dictorum meorum cum Epiſtolâ I. Zachariæ, cap. V. Diſpenſationes tamen exorbitantes & enervantes Eccleſiaſticam Diſciplinam, cùm Sancta Sedes Apoſtolica concedere oon ſoleat, exiſtimare par eſt obreptum fuiſſe Summo Pontifici, ſi quando fuerint impetratæ. Cùm autem de obreptione conſtat, non ſunt admittendæ. Hinc Sacra Synodus Tridentina Seſſione XXII. *De Reformatione*, Cap. V. ſtatuit; *Diſpenſationes, quacumque auctoritate concedendæ, ſi extra Romanam Curiam committendæ erunt, committantur Ordinariis illorum qui eas impetraverint; eæ verò quæ gratiosè concedentur, ſuum non ſortiantur effectum, niſi priùs ab iiſdem, tamquam Delegatis Apoſtolicis ſummariè tantùm, & extrajudicialiter cognoſcatur, expreſſas preces ſurreptionis vel obreptionis vitio non ſubjacere.*

SCHOLION III.

In Articulo nooo ejoſdem capitis, pag. 55. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa nullum admittebat ex Regno Galliæ ſine Literis Regis.*

R. Hadriani I. geſta recenſeos, dixi, illum neminem e Regia Caroli Magni ditione admittere decreviſſe abſque Literis Regis. Hujus facti teſtis Hadrianus ipſe Epiſtolâ VII. ad Carolum Francorum Regem; *Sed ſicut veſtri homines*, inquit, *ſine veſtra abſolutione ad limina Apoſtolorum neque ad nos conjungunt; ita & noſtri homines qui ad vos venire cupiunt, cum noſtra abſolutione & Epiſtolâ veniant*, &c. Quorſum igitur id reprehendunt Religioſi Cenſores?

SCHOLION IV.

In Articulo X. Religioſi Cenſores hanc Propoſitiooem notant, pag. 58. Edit. Primæ: *Roma ſe dedidit Carolo Regi Francorum, qui in ea exercuit temporalem auctoritatem.*

R. Quòd ibi ſcripſi, Leonem Tertium ſusceptâ Caroli Magni Legatione & muneribus. *Ad ipſum miſiſſe Claves Confeſſionis S. Petri, id eſt, ex Confeſſione ſeu ſepulchro Sancti Petri acceptas, & vexillum Urbis Romæ, inſigne ſupremæ poteſtatis. Tunc enim Romam cùm Ducatu Romano ſponte Carolo Regi Francorum deditionem feciſſe:* Id, inquam, certiſſimis Hiſtoriæ documentis probavi Diſſertatione XXIV. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi quarti pag. 436, 437. 438. 439. Edit. primæ. An Regum Chriſtianiſſimorum munificentiam in Romanam Eccleſiam commemorari ægrè ferunt Religioſi Cenſores?

CAPUT II.

De Hæreſibus Octavi Sæculi.

ARTICULUS I.

De Iconoclaſtarum Hæreſi.

§. I.

De ejus Ortu ac Statu ſub Leonis Iſauri Imperio.

Iconomachorum origo.

GEntiles, Judæi, Marcionitæ, Manichæi, Theopaſchitæ, jam olim ſacris imaginibus bellum indixere, ut teſtatur Septima Synodus Actionibus primâ & quintâ. A Judæis bellum tam impium inſtauratum eſt anno Chriſti ſeptingenteſimo vigeſimo tertio: quo tempore *Saracntapechys* Dux Hebræorum, inſignis præſtigiator, ad *Jezidum* Arabum Calipham, leviſſimi Principem ingenii ſe contulit; apud quem Vatem agens, diuturnum illi ſpopondit Imperium, prolixamque ac fœlicem vitam, modò ex Chriſtianorum templis, totiuſque regni ſui finibus, Chriſti & Sanctorum imagines deturbaret. Præſtigiatori auſcultavit Princeps imprudentiſſimus: expilari templa, ſacras imagines & picturas ubivis deleri juſſit e veſtigio. Chriſtianis ſacrilego Edicto parere recuſantibus, Hebræi & Arabes alacriter impia mandata executi ſunt. Verùm non diu inultam reliquit impietatem Deus præpotens. *Jezidus* quippe poſt ſeſquiannum a perpetrato facinore, ſublatus eſt: cujus filius *Ulidus* Hebræum Impoſtorem, ceu parricidii reum, turpiſſimâ nece multavit, in priſtinum interim ſtatum & cultum reſtitutis imaginibus. Iſta conſtant ex Relatione *Joannis Monachi*, Vicarii Orientalium Epiſcoporum, in Septima Synodo, Actione quinta.

Leo Iſaurus Imp. bellum ſacris imaginibus, & earum cultoribus indicit.

Verùm non diu intactus manſit imaginum ſanctarum cultus. Ab Hebræis quippe in Chriſtianos derivata impietas eſt, auctore *Conſtantino* Nacoliæ in Phrygia Salutari Epiſcopo, ex quo initium hæreſeos fitit, teſte *Taraſio* Patriarcha Conſtantinopolitano Actione 4. Septimæ Synodi. Is ob impietatem a ſuis Diœceſanis expulſus, in Aulam irrepſit, ac *Leonem Iſaurum* Imperatorem io ſanctas imagines accendit. Sed & Judæi, quibus jurejurando ſe obſtrinxerat, conceſſurum ſe illis quicquid poſtulaſſent, cùm ad Imperium evectus eſſet, quod ipſi fuerant vaticinati, ipſum impulere ut ſanctas imagines, ac earum cultum, quaſi Idololatriæ reliquias aboleret. Id conſtat ex *Cedreno*, *Zonara*, & *Conſtantino Manaſſe*, Græcis Hiſtoricis.

Anno itaque Chriſti ſeptingenteſimo vigeſimo ſexto, Imperii ſui undecimo *Leo Iſaurus* impium tulit de imaginibus abolendis Edictum. Quo promulgaro, ingens tumultus excitatus a plebe eſt. Unde ſibi metuens Imperator, ſacrilegum conſilium diſſimulavit. *Non hoc*, inquit, *ſpectat mea ſententia, ut eæ prorſus deleantur; ſed hoc aio, ſublimiore loco eas locandas eſſe, ne ore quiſquam eas contingat, atque ita quodammodo rebus honore dignis contumeliam inferat.* His artibus omnem imaginum veneratiooem abolere meditabatur. *Leonis Iſauri* impietati, quâ potuit conſtantiâ, obſtitit *S. Germanus* Conſtantinopolitanus Patriarchs. Ipſi traditionem & uſum ſanctæ Eccleſiæ objecit, religioſam imaginum venerationem a Conciliis probatam; ſolemnia, quæ emiſerat, promiſſa de non

con-

convellendis Eccleſiæ ritibus, cùm Imperator inauguratus eſt, revocavit in memoriam; ipſum per ſacra omnia exoravit, ne ipſo imperante, ſacrarum imaginum fieret everſio: Antichriſti Præcurſorem fore adjiciens, qui facinus iſtud perpetraret. Tandem nullum non movit lapidem, ut illum a concepta revocaret impietate. Iſta conſtant ex Actis *S. Stephani Junioris*, apud *S. Joannem Damaſcenum*, & ex *Cedreno*.

Verùm nihil promovit Sanctus Patriarcha; quin imò *Leo* in furorem verſus, in Fideles quoſque imaginom Deſenſores ſævire cœpit. Duodecim enim Imperialis Collegii Profeſſores cum Oecumenico Magiſtro qui ipſis præſidebat, viros pietate & rerum divinarum ſcientiâ conſpicuos, quorum abſque conſilio quidquam agere præcedentes Imperatores neſas duxerant, cùm in ſuam hæreſim pertrahere non poſſet, imò acerrimos experiretur adverſarios, immiſſo igne in Collegium, vivos combuſſit. Quibuſcum ornatiſſima conflagravit Bibliotheca, tricena & tria millia Voluminum continens: in quibus admirabile illud erat ex draconis inteſtino confectum, *Iliadem Homeri & Odiſſeam* aureis literis deſcriptas complexum; ut a *Cedreno*, *Zenaca*, & *Conſtantino Manaſſe*, memoriæ proditum eſt. Id contigit anno ſeptingenteſimo vigeſimo-ſexto.

Eadem tempeſtate impius Imperator ſtatuam Salvatoris pervetuſta religione celebrem, quæ ad æneam Urbis portam in excelſo illuſtrique loco diu ſteterat, deturbari juſſit. Quare populus Regiæ Urbis dolore vehementi ac irâ percitus, cum ipſum *Leonem* ſtatuit invadere, tum plures ipſius Miniſtros trucidavit, eoſque imprimis qui ſacram imaginem dejiciebant. Mulieres enim Orthodoxæ ſatellitem cui facinoris iſtius erat executio demandata, e ſcala præcipitem egerunt. Quo factum eſt, ut & ipſæ gladio necarentur, & alii pro pietate pugnantes exilio, proſcriptione bonorum, variiſque ſuppliciis afficerentur. Iſta conſtant ex *Actis S. Stephani Junioris*, & ex *Cedreno*.

…gorii … …ani …tificis in propuguanda fide adverſùs Leonem Iſaurum conſtantia.

Præerat tunc Eccleſiæ Romanæ *Gregorius II.* Sanctiſſimus Pontifex, quem S. *Germanus* Conſtantinopolitanus Patriarcha de *Leonis* hæreſi, & perſecutione Fidelibus illata certiorem fecit. Extant Literæ quas ad eum reſcripſit *Gregorius*, inſertæ Septimæ Synodo, Actione quarta. Perfidus Imperator Concilium Oecumenicum a Pontifice poſtulavit, cui reſpondit generoſus Pontifex his verbis: *Scripſiſti ut Concilium univerſale cogeretur, & nobis inutilis ea res viſa eſt. Tu perſecutor es imaginum, & hoſtis contumelioſus, & everſor: ceſſa, & nobis hoc largire ut taceas: tum mundus pace fruetur, & ſcandala ceſſabunt....Non animadvertis hunc tuum conatum, quo adversùs imagines inſurrexiſti, facinus eſſe turbulentum, & inſolens, & ſuberbum! Cùm Eccleſia Dei alta pace fruerentur, tu pugnas, & odia, & ſcandala ſuſcitaſti. Ceſſa, & quieſce, tum Synodo minimè opus erit. Scribo ad omnes, & in quaſcumque regiones orbis terrarum, quibus offendiculo fuiſti, Germanum Patriarcham Conſtantinopolitanum, & Gregorium Papam Romanum circa imagines peccaſſe; & nos ab hac cura quietum te præſtabimus, ne peccatum aut lapſus ullus ſit tuus, utpote qui a Deo poteſtatem & cœleſtia, & terrena ſolvendi acceperimus.* His præmiſerat Pontificiæ & Regiæ Poteſtati præſcriptos fines: *Scis*, inquit, *Imperator! Sanctæ Eccleſiæ dogmata non Imperatorum eſſe, ſed Pontificum, qui tutò aſſolent dogmata tradere. Idcirco Eccleſiis præpoſiti ſunt Pontifices a Reipublica negotiis abſtinentes: & Imperatores ergo ſimiliter ab Eccleſiaſticis abſtineant, & quæ ſibi commiſſa ſunt, capeſſant.*

Pontificia & Regia Poteſtatis fines.

Minas intentavit Sanctiſſimo Pontifici ſacrilegus Imperator, miſſurum ſe Romam ſatellites, qui *S. Petri* imaginem confringerent, ipſumque *Gregorium* in exilium deportarent, ſicut olim a *Conſtantino* relegatus fuerat *Martinus I.* Ad hæc generoſus Pontifex: *Scire debes*, inquit, *Pontifices qui pro tempore Romæ extiterint, conciliandæ pacis cauſâ ſedere tamquam parietem ſeptumque medianum Orientis & Occidentis, ac pacis arbitros ac moderatores eſſe: quique ante te fuerunt Imperatores, in hoc componenda pacis certamine deſudarunt. Quod ſi nobis inſolenter inſultes, & minas intentes, non eſt nobis neceſſe tecum in certamen deſcendere. Ad quatuor & viginti ſtadia ſecedet in regionem Campaniæ Romanus Pontifex. Tum tu vade, ventos perſequere.* Sæviens in dies *Leo* Legatos quos *Gregorius* Conſtantinopolim direxerat, ut ferinum ejus animum demulcerent, exilio addixit, in quo glorioſæ confeſſionis præmium fœlici morte retulere, ut teſtatur *Nicolaus I.* in Epiſtolâ ad *Michaëlem* Græcorum Imperatorem.

S. Germanus C. P. pugnat pro ſacrarum imaginum cultu.

Pro ſacrarum Imaginum cultu ſtrenuè pugnare perrexit *S. Germanus*, dogmaticis literis ad diverſos datis, præcipuè ad *Joannem* Synadenſem Epiſcopum, & *Thomam* Claudiopolitanum. In priori narrat congreſſum ſuum cum Nacoliæ Epiſcopo, quem ab Iconomachorum errore revocavit. Idem Sanctiſſimus Patriarcha non ſemel cum *Leone Iſauro* Imperatore congreſſus eſt, qui eum ſimulachricolam vocavit, inflictaque alapha, e Regia exturbavit, illum ſe *Cononem* eſſe gloriatus, quem imagines everſurum vetus quoddam Vaticinium ferebat. Exinde ſanctiſſimi Patriarchæ exauctorationem molitus eſt, excogitatis vulgatiſque per *Anaſtaſium* ejus Syncellum calumniis, ut eum velut ſeditioſum, non ut Confeſſorem e Sede deturbaret. Proditionem compertam habuit *S. Germanus* cùmque *Anaſtaſius* ipſius in Regiam euntis Stolæ oram calcaſſet, dixit: *Noli feſtinare, Diippus te manet*. Et revera quindecim poſt annos *Conſtantinus Copronymus*, inter *Artabaſdum* generum ſuum, aliosque ſuos hoſtes, hunc quoque *Anaſtaſium* plagis in circo multatum, & facie retrorſum verſâ, equo impoſitum, ac nudum, per *Diippum* juſſit pro ſpectaculo duci, quòd ſibi derogato Imperio, *Artabaſdo* diadema detuliſſet. Sic impletum eſt *S. Germani* vaticinium.

Anno ſeptingenteſimo trigeſimo, *Leo* convocatis in Aulam Epiſcopis quibuſdam Apoſtatis, accerſito quoque *S. Germano*, impium promulgavit de abolendis ubique imaginibus Edictum: cujus ſubſcriptionem a Sancto Patriarcha cum nec precibus, nec minis impetrare potuiſſet, ipſum vi manifeſta e ſolio Patriarchico dejecit. Is verò cedens injuriæ & perſecutioni, Pallium in ſacra Menſa depoſuit: dicens *Si ego ſum Jonas, projicite me in mare. Nam extra Univerſalem Synodum novi aliquid de fide ſtatuere nequeo, o Imperator!* Depoſitis Patriarchatûs inſignibus, Platanium in domum ſuam gentilitiam ſeceſſit, vitam privatam acturus, cum geſſiſſet Pontificatum annis quatuordecim, menſibus quinque & diebus ſeptem. In ejus verò Sedem intruſit *Leo Anaſtaſium* Syncellum, impiis ſuis conſiliis ac hæreſi conſentientem. Hæc ex *Theophane* conſtant & *Cedreno*. *S. Germanum* paulò poſt e domo ſua in Monaſterium longè diſſitum deportari juſſit impius *Leo*, & tandem ſtrangulari prope centenarium. Ejus Martyrii memoriam quotannis ſtatâ die duodecimâ Maii celebrat Eccleſia.

Iconomachi a Gregorio II. in Synodo Romana damnati.

De his certior factus *Gregorius II.* Pontifex Maximus, Synodum Romæ celebravit, in qua cum vicinis Epiſcopis conſidens ac præſidens, Iconomachorum damnavit hæreſim, fidem Catholicam de ſanctis imaginibus confirmavit, *Anaſtaſium* Sedis Conſtantinopolitanæ invaſorem & Hæreticum necnon *Leonem Iſaurum* novæ hæreſeos promoto-

rem, & Catholicorum perſecutorem, diris Chriſtiano ritu devovit. Hujus Synodi meminere *Hudrianus I.* in Epiſtolâ I. ad *Carolum Magnum*, *Cedrenus*, & *Zonaras*.

S. Joannes Damaſcenus novam haereſim impugnat.

Interea *S. Joannes Damaſcenus*, qui tunc in Aula Caliphæ Saracenorum dignitate & gratiâ eminebat, ipſi a Conſiliis primarius, & Damaſci Præfectus, fidem adversùs naſcentem hæreſim ſtrenuè propugnavit, miſſis in Provincias Imperii Epiſtolis, & Orationibus luculentiſſimis de eultu ſanctarum Imaginum. Quod cùm *Leoni Iſauro* compertum eſſet, malis artibus ipſum perdere decrevit. Quadam ſcilicet Epiſtolâ illius interceptâ, aliam characteribus perſimilem exarari juſſit a ſcribis peritiſſimis, quæ velut ad ipſum Leonem ſcripta, ipſum ad Regiam Civitatem Damaſcum oppugnandam invitaret, deditionem ipſi ſpondens. Hanc ad Saracenorum Calipham tranſmiſit, quo ipſum in *Joannem* velut in proditorem patriæ & reum Majeſtatis accenderet. Nec inanis fuit ignavus impii *Leonis* conatus. Caliphas enim vocato *Joanni* Epiſtolam ob oculos poſuit, proditionem exprobravit. Is lectâ Epiſtolâ, literarum formas ſuis quidem ſimiles eſſe confeſſus eſt, ſe verò neque Epiſtolam illam ſcripſiſſe, nec de iis quæ in ea continebantur, uſquam cogitaſſe, conteſtatus eſt. Ejus Excuſationes non admiſit, nec purgationem audire voluit Princeps barbarus: Confeſtim dexteram ipſi juſſit amputari, quæ ipſo, quo abſciſſa eſt, die, illi coram Deiparę Virginis imagine proſtrato & oranti, miraculo reſtituta eſt. Ista conſtant ex *Joanne Hierofolymitano*, in ejus Vita.

Gregorius III. Legatos mittit ad Leonem Iſaurum cum Litteris Commonitoriis.

Anno Chriſti ſeptingenteſimo trigeſimo-primo, *Gregorius Tertius* in Sedem Apoſtolicam evectus eſt, *Gregorio II.* virtutibus & doctrina non impar, qui ſtatim ad extirpandam hæreſim ſe convertit. Commonitorias namque Literas ad *Leonem Iſaurum* ſcripſit per *Gregorium* Presbyterum, quibus illum ab hæreſi revocare conaretor. Verum *Leonis* rugitu ac minis perterrefactus *Gregorius*, Pontificis Epiſtolam ipſi reddere auſus non eſt. Re itaque infecta, Romam cùm rediiſſet, parum adfuit quin a Summo Pontifice gradu Sacerdotali privaretur ob ignaviam, ſed pro ipſo interceſſere Italiæ Epiſcopi, & ipſe paratum ſe exhibens ad novam Legationem fortiori animo obeundam, veniam obtinuit. Sed cum de ejus reditu Conſtantinopolim certior factus fuiſſet Imperator, ipſum in Sicilia detineri juſſit.

Romana Synodus contra Iconomachos ſub Gregorio III.

Anno Chriſti ſeptingenteſimo trigeſimo ſecundo *Gregorius III.* coactâ Romæ Synodo Epiſcoporum circiter nonaginta trium, Clero, Senatu, populoque præſentibus, Synodicum promulgavit Conſtitutum, quo decrevit: *Ut ſi quis deinceps antiquæ conſuetudinis, & Apoſtolicæ Eccleſiæ fidelem uſum contemnens adversùs venerationem ſacrorum Imaginum depoſitor atque deſtructor, & profanator, vel blaſphemus extiterit, ſit extorris a Corpore & Sanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti, & totius Eccleſiæ unitate atque compage.* Hæc refert *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Vita *Gregorii III.* Directa quoque hoc anno a Summo Pontifice altera legatio eſt ad *Leonem Iſaurum*, & Commonitoria Scripta per *Conſtantinum* Defenſorem tranſmiſſa. Verùm & ſcripta vi abrepta ac dilacerata ſunt, & Legatus annuâ cuſtodia conſtrictus.

Anno ſequenti, altera nihilominus Legatio, tum Pontificis, cum Senatûs nomine ad impium Imperatorem decreta eſt, quæ ipſum ſpe recuperandæ Italiæ, ſive potiùs Civitatum ac ditionum quas in Italia amiſerat, ad fidem revocaret. Verùm Legati octo menſibus detenti, probris pariter affecti ſunt, teſte *Anaſtaſio Bibliothecario*. Hoc item anno & ſequentibus, magis exarſit in Sacrarum Imaginum cultores *Leonis* furor, quorum plures diris ſuppliciis vexavit, ac morti addixit. Hos inter celeberrimi fuere *Hypatius* Epheſiorum Epiſcopus, & *Andreas* ejuſdem Eccleſiæ Presbyter, necnon *Gregorius Limaiotes*, qui in in Vita Monaſtica ad centenarium prope annum, maxima cum fama ſanctitatis, conſenuerat.

§. II.

De ejuſdem Hæreſeos Incrementis ſub Imperio Conſtantini Copronymi, & Leonis ejus filii.

Anno 742.

MOrtuo *Leone Iſauro*, extincta non eſt Iconoclaſtarum Hæreſis; filium enim reliquit impietatis ſuæ non minùs quàm Imperii hæredem, *Conſtantinum Copronymum*. Is ipſo ſui Principatûs exordio, Edicto vetuit, ne quis ullum ſervorum Chriſti, etſi Martyrem, aut Apoſtolum, Sanctum appellaret, aut eorum reliquias veneraretur, quas conſpui juſſit, ac Cœlitibus prohibuit ſupplicare, quos nihil poſſe effutiebat. Quin & Deiparam Virginem vocari noluit ſcelestus, ejus feſta abrogavit, omnemque ei denegavit honorem cultumque religioſum. Sumptis namque auro plenis loculis adſtantes interrogavit; Quanti eos putarent eſſe pretii? Reſponderunt: Magni. Tum evacuato auro rurſum interrogavit, Quanti loculos æſtimarent? cum reſponſum eſſet: Nihili: Ita, inquit, *Maria dum Chriſtum geſtavit utero, in honore fuit: Poſtquam eum peperit, nihilo reliquis mulieribus præſtantior eſt.* O blaſphemiam execrandam! Hanc Regiæ Urbis cives indigniſſimè & impatientiſſimè ferentes, *Artabaſdum* Curopalatem Imperatorem conſalutarunt, qui jam in *Conſtantinum* arma ſumpſerat. Urbem ingreſſus, mox ſacras imagines reſtituit, quo facto Populum demeritus eſt. Tunc *Anaſtaſius* Pſeudo-Patriarcha vivificum lignum Crucis tenens, per Chriſtum qui in ea ſuffixus eſt, univerſo Populo coram juravit, *Copronymum* Imperatorem ſibi olim dixiſſe: *Quem Maria peperit Chriſtum, hunc tu Filium Dei eſſe ne cenſueris, neque quidquam preter hominem. Ita enim eum Maria peperit, ut & me mater mea Maria.* Quâ auditâ blaſphemiâ (inquit *Cedrenus*) populus Imperium *Conſtantino* abrogavit, anno 742. Verùm breviſſima fuit de Tyranni exauctoratione lætitia; coacto enim exercitu, *Artabaſdum* fudit *Copronymus*, eoque cum filiis trucidato, Imperio, abſque æmulo, potitus eſt, anno 744.

Conſtantini Copronymi blaſphemia in Virginem Deiparam.

Synodus Pſeudoſeptima contra ſacras Imagines.

Tunc Romanæ præerat Eccleſiæ *Zacharias* Pontifex, qui miſſa Legatione perfidum Imperatorem demulcere, & ad officium revocare tentavit. Pontificium Legatum honorificè excepit, nec ſine ſpe remiſit *Copronymus*. Sed bello contra Saracenos proſperè confecto, bellum adversùs imagines Sanctorum & earum cultores redintegravit ardentiùs. Impium namque Concilium trecentorum triginta & octo Epiſcoporum, qui a fide defecerant, Conſtantinopolim congregavit, ut ſacras Imagines auctoritate & Decreto Eccleſiæ aboleviſſe videretur. Horum Epiſcoporum facilè Principes erant *Theodoſius* Epheſi, & *Paſtillas* Pergiæ in Pamphilia, Præſules. Hi nemine Catholicis a Sedibus vocato, Romano, Alexandrino, Antiocheno, & Hieroſolymitano Patriarchis abſentibus, & nequidem invitatis, aut conſultis, a decima die Februarii, uſque ad octavam Auguſti, anni 754. impiam Synodum prorogarunt. Ea die cùm ad Blachernenſem Deiparæ Baſilicam Iconomachi conveniſſent Antiſtites, conſcendit ambonem *Copronymus*, & *Conſtantinum* Monachum hominem nefarium & Hæreticum, Silæi in Pamphylia olim Epiſcopum, & propter facinora Sede pulſum, Patriar-

chain

Digitized by Google

cham proclamavit, dicens: *Conſtantino Oecumenico Patriarchæ, multi anni*. Poſt hæc Imperator cum novo Patriarcha in forum eſt progreſſus, & coram univerſo populo hæreſim in Pſeudo-Synodo ſtabilitam promulgarunt, anathema dicentes imaginum cultoribus ac defenſoribus, præcipuè *Germano* Conſtantinopolitano antea Patriarchæ, *Georgio* Cyprio Epiſcopo, & *Joanni Damaſceno*, quem per contumeliam *Manzur* appellarunt. Iſta conſtant ex *Theophane*, & *Cedreno*, & ex Actis impiæ Synodi.

Hujus Conciliabuli Definitio inſerta eſt Actioni ſextæ Septimæ Synodi, ac ibidem refutata. Hunc præ ſe fert titulum: *Definitio Sancta Magna ac Univerſalis Septima Synodi*. Quam inſcriptionem Septima Synodus Oecumenica ita refellit: *Quomodo magna & univerſalis, quam neque receperunt, neque concordaverunt reliquarum Præſules Eccleſiarum, ſed anathemati hanc tranſmiſerunt! Non habuit enim adjutorem illius temporis Romanorum Papam, vel eos qui circa ipſum ſunt Sacerdotes, nec etiam per Vicarios ejus, neque per Encyclicam Epiſtolam, quemadmodum lex edicit Conciliorum: Sed nec conſentientes ſibi Patriarchas Orientis, Alexandriæ ſcilicet, Antiochiæ, ac Sanctæ Civitatis, vel Comminiſtros, & ſummos Sacerdotes, qui cum ipſis exſtiſtunt. Porro Septima quomodo, quæ non concordavit cum præcedentibus ſex ſanctis ac venerabilibus Synodis?*

Ad ann. 754. Num. 38. Baronius refellitur. Iconomachi Sanctorum venerationem edito Canone non damnarunt.

Deceptus eſt autem doctiſſimus Cardinalis *Baronius*, cùm ſcripſit, Synodi Pſeudo-Septimæ Antiſtites edidiſſe nefandum Canonem, quo negarunt non ſolùm Sanctos omnes, ſed & ipſam Deiparam, aliquid juris habere poſt obitum ad intercedendum pro nobis apud Deum præpotentem, vel ullo modo poſſe nobis prodeſſe. Tantùm enim abeſt ut id definierint; ut potiùs edito Canone, conſtituerint contrarium planè dogma, & id aſſerentes anathemate confixerint. *Si quis*, inquiunt, *non confitetur Sanctam ſemper Virginem Mariam, propriè ac verè Dei Genitricem, ſublimiorem eſſe omni viſibili ac inviſibili creatura, & cum ſincera fide ipſius non expetit interceſſiones, tamquam fiduciam habentes ad Deum noſtrum, qui ex illâ genitus eſt; Anathema.*

Si quis non confitetur omnes Sanctos, qui à ſæculo uſque nunc ſunt, quique ante Legem, in Lege, & in Gratia Deo placuerunt, honorabiles eſſe coram ipſo, animâ & corpore; vel horum non poſtulat orationes, tamquam fiduciam habentium pro mundo intercedere, ſecundùm Eccleſiaſticam Traditionem, Anathema. Invocationem quidem Sanctorum negarunt, ſed eam edito Canone in Synodo non damnavere. Unde Septima Synodus Oecumenica hos Anathematiſmos recenſens, ait: *Antiqua quippe revera eſt in Catholica Eccleſia traditio, & valdè juſtè in commemorationem nobis principalium agnita: ſed impudenter hanc myſticam projicientes ſententiam, Catholicam alloquuntur Eccleſiam: Vias tuas nolumus. Unde poſt hanc editionem ſuam, & interceſſionum Deo acceptabilem oblationem abjecerunt, delentes hanc ex hoc Scripto ſuo, quod omnes noverunt.*

Nec aliud colligi poteſt ex Actis *S. Stephani Junioris*, laudatis a Cardinali *Baronio*: quæ blaſphemiæ quidem meminere, ab Iconomachorum Antiſtitibus verbo tenus in Beatam Virginem prolatæ, non autem Canone ſancitæ. Ita enim habent: *Audaciſſima illa lingua eò proruperunt, ut ingens quoque illud & improbum eloqui non dubitarint, ipſam Dei Genitricem Virginem inutilem quamdam poſt mortem, & commodi omnis expertem eam eſſe, nec cuiquam omnino adjumento ac præſidio eſſe poſſe.*

Conſtantini Copronymi perſecutio in Monachos, qui ſoli penè tum cauſam fidei tuebantur.

Solutâ Pſeudo-Synodo, *Conſtantinus Copronymus*, unà cum impio Patriarcha, prolatis in medium Crucis effigie, Sacra Euchariſtia, & ſacris Evangeliis, plebem ſuper illis ritu ſolemni jurare juſſit, quòd nuſquam imagines coleret, illas vocaret idola, & ut talia execraretur. Vetitum etiam Communionem accipere a Monachis, qui penè ſoli cauſam fidei propugnabant, Epiſcopis ferè omnibus Aulæ ingenio ſeſe accommodantibus, & impio Imperatori morem gerentibus: juſſit inſuper *Copronymus*, ut obvii quique Monachi; quorum ſacram veſtem *Tenebrarum indumentum*, & ipſos *Non memorandos* appellabat, *Idolorum cultores* vocarentur, & lapidibus appeterentur. Iſta conſtant ex Actis *S. Stephani Junioris*. Sed *Conſtantinum* Pſeudo-Patriarcham ejurare Monachatum imprimis voluit, aſcendere juſſit ambonem, jurare ſe nuſquam imagines veneraturum, exuere Monachum, nuptialem coronam geſtare, carnibus veſci, ad menſam regiam cytharedos audire, & omnibus guſtûs auriumque voluptatibus frui. Sed non multò poſt divina juſtitia impium Patriarcham immanitati *Copronymi* permiſit, qui certior factos quòd ejus in Chriſtum & Deiparam blaſphemias, erroremque Neſtorianum pateſeciſſet, ipſum multis verberibus multatum, & per Circum ignominiosè traductum atque raptatum, capite truncari juſſit, ac *Nicetam* Eunuchum, genere Sclavum, Patriarcham nominavit. Conſtant iſta ex *Theophane* & *Cedreno*.

Reliquum deinde *Conſtantini Copronymi* Imperium perſecutio continua fuit Catholicorum, qui ſacras imagines colebant, defendebantque. *Stephanum Juniorem* omnibus ob eximiam ſanctimoniam venerabilem, qui ſexaginta annos in monte Sancti *Auxentii*, in Bythinia, incluſus egerat, poſt multos cruciatus necavit, ejuſque corpus in *Pelagium* * abjici juſſit. Diris etiam ſuppliciis affecit, ac interemit *S. Andream Calybitem*. Multos etiam Procerum, atque Militum, variis cruciatibus ſuſtulit, delatos quòd Sanctis coram imaginibus ſupplicaſſent. Monachorum quoque habitum traduxit, & contumeliæ in Circo expoſuit, jubens unumquemque eorum apprehensâ manu muliere, in medium prodire. Atque ita ii ab omnibus conſputi, & ignominiâ affecti ſunt. Quin & reliquias Sanctæ Virginis & Martyris *Euphemiæ* cum ciſta in mare projici mandavit, quæ Deo ſervante incolumis Lemnum appulit, ac deinde *Conſtantino* & *Irene* imperantibus, dignâ cum veneratione in ſuum eſt reducta Templum, quod repurgatum ac denuo dedicatum eſt, cùm *Copronymus* ex eo armamentum, & locum fimo deponendo feciſſet. Præfectos conſtituit ſuæ conſcios impietatis. Quos inter Thraciæ Præfectus Monachos & Sanctimoniales omnes illius regionis Epheſum ductos his verbis allocutus eſt: *Qui Imperatori & mihi obedire vult, ſtolam is induat, hâcque ipsâ horâ uxorem ducat. Qui recuſaverit, is, erutis oculis, Cyprum deportabitur.* Rem executioni mandare ſtatim aggreſſus, multos eâ die Martyres fecit. Idem omnia Monaſteria, ſacram ſupellectilem, libros, animalia, divendidit, & pretium Imperatori tradidit. Libros Patrum, & Reliquias Sanctorum igni devovit, imaginum defenſores & cultores variis necis generibus ſuſtulit. Tandem *Copronymus* Monaſteria omnia militibus Iconomachis tradidit, Monaſticum Ordinem prorſus exſcindere ſatagens. Hæc ex Actis *Sancti Stephani Junioris* conſtant, nec non ex *Theophane* & *Cedreno*.

** Pelagium olim fuerat Baſilica S. Pelagiæ, quam demolitus fuerat Copronymus & ſepulturæ capitis damnatorum deſtinaverat.*

Anno Chriſti ſeptingenteſimo ſexageſimo-ſeptimo, cùm *Conſtantinus Copronymus* Legatos ad *Pipinum* Regem Chriſtianiſſimum miſiſſet ſex Patritios, cum pluribus Epiſcopis, qui filiam ipſius *Godegeſilam* Leoni Auguſto, ipſius *Copronymi* filio, collo-

Synodus Gentiliaci prope Lutetiam im cauſa ſa-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

et ſtum imaginum celebrata.

collocandam poſtularent, ac Ravennatis Exarchatûs reſtitutionem, loco dotis; quique, ne religionis diſparitas ineundo fœderi obeſſet:, controverſiam de imaginibus Gallicanorum Epiſcoporum examini ac judicio permitterent; *Pippinus* Concilium *Gentiliaci* celebrari juſſit, non abſque veniâ Sedis Apoſtolicæ, ut conſtat ex Epiſtolâ *Pauli I.* ad ipſum datâ. Ea in Synodo, quæſtio duplex ad examen vocata eſt: prima de imaginibus; altera de Proceſſione Spiritûs Sancti, circa quam & Romanos innovaſſe Græci cauſabantur. Quis fuerit iſtius Concilii exitus, etſi non dicant Auctores, qui illius meminere, ſcilicet *Eginhardus* in Chronico, Annales Francorum Bertiniani, *Ado Viennenſis* in Chronico, *Rheginus* & *Aimoinus* lib. 4. cap. 37. ex eis tamen quæ a Gallicanis Præſulibus in aliis Conciliis poſtea geſta ſunt, & ex fide Eccleſiæ noſtræ illorum temporum monumentis probatâ, colligere eſt, damnatam eâ in Synodo fuiſſe Iconomachorum hæreſim, & fidem Proceſſionis Spiritûs Sancti a Patre Filioque confirmatam.

Synodus Orientalis pro imaginum cultu.

Eodem penè tempore, *Coſmas* Alexandrinus, *Theodorus* Antiochenus, & *Theodorus* alter, Hieroſolymitanus, Patriarchæ, frequentem ex tribus Patriarchatibus Synodum Hieroſolymis celebrarunt, in quâ Iconomachorum damnatâ hæreſi, Synodicam Epiſtolam ad Romanum Pontificem miſère, quæ *Conſtantino* in Romanam Sedem intruſo tradita eſt. Hujus Concilii meminit *Hadrianus I.* in Epiſtolâ de Imaginibus ad *Carolum Magnum* ſcriptâ.

Synodus Romana ſub Stephano III.

Anno ſeptingenteſimo ſexageſimo nono, *Stephanus III.* Pontifex Maximus Concilium habuit Romæ, in Baſilica Lateranenſi, in quo diſcuſſis primùm ac reſciſſis *Conſtantini* Pſeudo-Papæ Actis qui a *Deſiderio* Longobardorum Rege intruſus fuerat, ſacrarum imaginum honos ſtabilitus eſt, damnataque Conſtantinopolitana Græcorum Iconomachorum Pſeudo-Synodus. Huic adſuere Concilio duodecim Galliarum Epiſcopi, quos a Regibus Chriſtianiſſimis *Carolo* & *Carolomanno* Romam mitti rogaverat *Stephanus*, ut ſibi in difficillimis Eccleſiæ negotiis doctrinâ & prudentiâ ſingulari, quâ pollebant, præſto eſſent. De hac Synodo ſcribit ad *Carolum Magnum Hadrianus I.* Cap. 5. Epiſtolæ Apologeticæ pro Imaginibus: *Porrò & Prædeceſſor noſter ſanctæ recordationis quondam Domnus Stephanus Papa ſimiliter cum Epiſcopis partium Franciæ, atque Italiæ Præſidens in Baſilica Salvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti, quæ appellatur Conſtantiniana, Prædeceſſoris ſui venerabile Concilium confirmans atque amplectens, magis magiſque & ipſe, unà cum omnibus Epiſcopis, Sanctorum Patrum Decretis adhærens, adorare atque venerari ſacras imagines ſtatuerunt.* Ejuſdem Concilii meminit *Anaſtaſius Bibliothecarius*, in Vita *Stephani III.*

Anno 775. *Conſtantino Copronymo* divinam ultionem in morte experto, *Leo* ejus filius moderatus eſt Imperium: cujus exordiô nonnihil reſpiravit Eccleſia: Sed hæreſis nihilominus dominata eſt. Hæreticus enim æquè fuit ac Pater, nec imagines reſtitui permiſit; quamvis, ut ſubditos demereretur, aliquandiu a Catholicorum abſtinuerit perſecutione. Sed furorem poſtea prodidit in ſacrarum imaginum cultores, cùm in *Irenes* Imperatricis uxoris ſuæ pulvinari duas imagines reperiſſet. Inquiſitione enim factâ in eos qui ipſas intuliſſent, *Theophanem* Cubicularium occidi juſſit, *Jacobum* Protoſpatharium, *Pappiam* Strategium, *Leonem* & *Thomam* Cubicularios, ignominiosè traductos, & in carcerem conjectos, verberibus affici juſſit, qui Confeſſionis gloriâ inſignes Martyrium, cujus deſiderium ac meritum ipſis non deſuerat, Vitæ Monaſticæ auſteritate ſuppleverunt. Imperatricem verò duriùs increpitam, & negantem illas imagines a ſe viſas, eumque demulcere ſatagentem, a ſe repulit, & ab ejus conſortio deinceps abſtinuit. Hæc anno ſeptingenteſimo octogeſimo contigere. De his *Theophanes*, & *Cedrenus*.

Leo Conſtantini filius imaginibus ſacris & earum cultoribus infenſus.

§. III.

De reſtitutione Sacrarum Imaginum ſub Conſtantini & Irenes Imperio; & de Synodo Septima Oecumenicâ.

ANno Chriſti ſeptingenteſimo octogeſimo-quarto, *Conſtantino* & *Irene* ejus matre quartum annum Imperantibus, *Paulus*, qui poſt *Nicetæ* obitum inauguratus fuerat Urbis Regiæ Patriarcha, morbo affectus, relictâ Sede, in *Flori* Monaſterium receſſit. Imperatrix mœſta ipſum convenit, rationem facti quærens. Cui *Paulus* lachrymis perfuſus: *Utinam*, inquit, *Eccleſiâ Dei tyrannicè adminiſtratâ, & a reliquis Sedibus eâ de cauſâ reſciſſâ, diriſque, & execrationibus devotâ, in Sacerdotii Throno Conſtantinopoli numquam ſediſſem!* Illa Patritios & ſpectatiſſimos quoſque e Senatu ad ipſum miſit, quæ ipſe diceret, audituros. Qui ad ipſos: *Niſi Synodum*, inquit, *univerſalem coëgeritis, & obtinentem apud vos correxeritis errorem, nulla vobis supereſt ſalus.* Reſponderunt ipſi: *Cur ergo Patriarcha deſignatus, inter Ordinationis ſolemnia, imagines te numquam adoraturum ſubſcripſiſti?* Tum ille: *Hæc*, ait, *lachrymarum mearum cauſa eſt: Illud me ad pœnitentiam amplexandam impulit, Deum deprecantem, ne me veluti Pontificem hucuſque mutum, nec veritatem [ſolo inſania veſtra metu] palam enuntiantem corripiat.* Vix hæc dixerat *Paulus*, cum ſpiritum emiſit. Hæc *Theophanes* & *Cedrenus* referunt: adduntque, liberam exinde unicuique fuiſſe poteſtatem de ſacrarum imaginum cultu diſputandi, ac illum propugnandi.

Paulo in locum *Tharaſius*, Imperatori a Secretioribus Mandatis, ſuffectus eſt. Is cùm munus illud, cui ſe, utpote laïcum, imparem judicabat, diu ac pertinaciter recuſaſſet, illud tandem ſuſcepit ea conditione, ut Synodus Generalis cogeretur: quod *Conſtantinus* & *Irene* lubenter conceſſerunt. *Tharaſius* itaque ut primum inauguratus eſt, anno Chriſti ſeptingenteſimo octogeſimo quarto, fidei ſuæ Profeſſionem, & ſupplices pro Concilii Oecumenici celebratione literas ad *Hadrianum I.* Romanum Pontificem direxit. Ad quem & Imperatores ſcripſere, rogantes ut Conſtantinopolim venire dignaretur Concilio præfuturus, aut Legatos mitteret, qui vices illius obirent ac locum tenerent. Extant hæ Literæ in præambulis ad Septimam Synodum.

Imperatores & Tharaſius Conſtantinop. Patriarcha Pontificem Romanum rogant per literas ut Legatos mittat ad Synodum, niſi per ſe adeſſe velit.

Anno Chriſti ſeptingenteſimo octogeſimo quinto, *Adrianus I.* Pontifex Maximus ſcripſit Literas ad *Conſtantinum* & *Irenem*, quæ habentur Actione ſecunda Synodi Septimæ. Incipiunt: *Deus qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere.* His literis ipſos primò adhortatur ad Sedis Apoſtolicæ reverentiam, de cujus divina auctoritate, hæc habet: *Nam ipſe Princeps Apoſtolorum B. Petrus qui Apoſtolicæ Sedi primitus præſedit, Apoſtolatûs Principatum, ac principalis jura, Succeſſoribus ſuis qui in ejus ſacratiſſima Sede perenniter ſeſſuri ſunt, dereliquit: quibus & auctoritatis poteſtatem, quemadmodum a Salvatore noſtro Domino Deo ipſi conceſſa eſt, & ipſe quoque ſuis contulit ac tradidit divino juſſu Succeſſoribus Pontificibus: quorum traditione, Chriſti ſacram effigiem, ſanctæque ejus Genitri-*

S. Petri & Succeſſorum primatus a Chriſto immediatè inſtitutus.

nitentis, Apoſtolorumque, & omnium Sanctorum veneramur imagines.

Secundò multa profert ad ſacrarum imaginum venerationem afferendam. Tertiò rogat Imperatorem & Imperatricem, ut ſi poſſibile non ſit ſacras imagines in priſtinum ſtatum ſubitò reſtituere, in primis refutetur, præſentibus Sedis Apoſtolicæ Legatis, Pſeudo-Synodus Conſtantinopolitana Iconomachorum. Deinde Imperatores, Patriarcha, & Senatus Regiæ Urbis, ſacramento ſe adſtringant, fore ut partibus non ſaveant, nec ullam mittendis ab Apoſtolica Sede Legatis vim inferant: imò eos honorificè excipiant, foveant, & ad Urbem remittant incolumes. Rogat etiam ut reſtituant patrimonia *B. Petri* ab Orthodoxis Principibus ad concinnationem luminarium, & alimoniam pauperum olim collata; necnon & conſecrationes Epiſcoporum Sedi Romanæ, ex jure veteri, competentes. Quartò ſe *Tharaſio* novo Patriarchæ ſuccenſere ſignificat duplicem ob cauſam. Primò, quòd ſe *Univerſalem Patriarcham* inſcripſerit: Secundò quòd ex Laico ad Epiſcopatum fuerit ſubitò promotus. Unde *Tharaſii* electionem ut perperam & contra Canones factam improbat: quam tamen non reſcindit, ſed Canonum in ea infractorum dat veniam, ea conditione, ut pro reſtituendis ſacris imaginibus ſedulò laboret. *Si autem* inquit, *ſacras ac venerabiles imagines in illis partibus non reſtitueris, Conſecrationem veſtram modis omnibus recipere non audemus.*

Hadrianus I. dat veniam Canonum infractorum in Tharaſii Patriarchæ Ordinatione.

Miſit porrò *Hadrianus* Papa Legatos Conſtantinopolim, qui ſuo nomine Concilio præeſſent, *Petrum* ſcilicet Archipresbyterum Eccleſiæ *S. Petri*, & *Petrum* Abbatem *S. Sabæ*: de quibus ad *Tharaſium* ita ſcribit: *Dilectos autem noſtros, Petrum ſcilicet Archipresbyterum Sanctæ noſtræ Romanæ Eccleſiæ, & Petrum Monachum & Presbyterum atque Abbatem, qui miſſi ſunt a nobis ad veſtigia tranquilliſſimorum Imperatorum, rogamus propter amorem S. Petri Apoſtolorum Principis, & propter nos, omni benigna ſuſceptione, & humanitate dignos apud vos judicandos & habendos.* Iſti Legati Actione I. Concilii nominantur ante *Tharaſium* ut *Tenentes locum Apoſtolicæ Sedis almi & Sanctiſſimi Archiepiſcopi Senioris Romæ Adriani.*

Hadrianus I. miſit Legatos, qui ipſius nomine Synodo præeſſent.

Miſerunt etiam cæteri Patriarchæ Legatos ad Synodum, cùm ipſi jugo Saracenorum oppreſſi adeſſe non poſſent. *Politianus* Alexandrinus Patriarcha *Thomam* Presbyterum & Monachum; *Theodorus* Antiochenus, & *Elias* Hieroſolymitanus, *Joannem* Presbyterum pariter & Monachum ea Legatione ornavere, qui trium Sedium Patriarchalium nomine in Synodo agerent, & Eccleſiarum Ægypti, Orientis, & Palæſtinæ fidem ac antiquam traditionem de ſacris imaginibus teſtarentur.

Alii Patriarchæ Legatos etiam mittunt.

Anno Chriſti 786. cùm Synodus Conſtantinopoli in Baſilica SS. Apoſtolorum collecta eſſet, Iconomachi milites adversùs Synodum ſeditionem excitarunt, quos cùm nec Imperatorum præſentia ſedare potuiſſet, res in ſequentem annum dilata eſt. Incredibilis fuit Imperatricis *Irenes* eò in negotiô prudentia. Miſſo enim *Stauracio* Patritio, & publici curſûs Logotheta in Thraciam ad legiones ibi conſidentes, Duces omnes ſibi devinxit, ut in copiis, quas *Conſtantinus Copronymus* inſtruxerat, & diſciplinâ ſuâ imbuerat, Urbe expellendis opem ferrent. Simulatâ igitur in partes Orientales, quaſi Arabibus illuc irrumpentibus profectione, omnis Imperatoris apparatus & comitatus uſque ad Malagina proceſſit. Itaque copiæ iſtæ foris advenientes, Urbem ingreſſæ, Imperatoris & Imperatricis Matris auctoritatem firmavere. Tum verò Imperatrix copiis ſeditioſis & hæreticis per Nuntios ſignificat: *Armis depoſitis, & ad me remiſſis, operâ veſtra me non indigere noveritis.* Illi velut a Deo ſenſibus alienati, arma depoſuere. Tum impoſitis in naves eorum familiis, ſingulos in Provincias ſuas ac domos ſe recipere juſſit. Paratô demum aliô exercitu, & deſignatis Ducibus ſibi addictiſſimis, ipſa iterum menſe Maio anni 787. per omnes Imperii regiones miſit, qui univerſos Epiſcopos Nicæam Bythiniæ Urbem, ad Synodum convocarent. Nicæam itaque convenerunt æſtate totâ Epiſcopi trecenti quinquaginta: Eò etiam ſe contulerunt Eccleſiæ Romanæ, & Orientalium Sedium Legati, qui Conſtantinopoli ſubſtiterant, unà cum *Tharaſio* Regiæ Urbis Patriarcha. Adfuerunt etiam ſelecti Archimandritæ & Monachi, necnon Proceres, quos inter eminebat *Nicephorus* Imperatori a Secretioribus Mandatis, ut ordine omnia in Concilio peragi curarent. Concilii locus fuit Primaria Nicææ Baſilica, Æternæ Sapientiæ, ſub titulo *S. Sophiæ* ſacrâ. Iſta conſtant ex *Theophane* coævo Scriptore, ex *Ignatio* Monacho in Vita *S. Tharaſii*, ex *Cedreno*, & ex Auctoris antiqui Præfatione ad VII. Synodum.

§. IV.

Hiſtoria ſingularum Actionum Synodi Septimæ.

Anno Chriſti ſeptingenteſimo octogeſimo ſeptimo, octavo Kalendas Octobris, Indictione undecimâ, inchoata eſt Nicæna Secunda Synodus. Illam *Tharaſius*, penes quem, utpote in arduis negotiis valde exercitatum, & Græcæ linguæ peritiſſimum, Legati Apoſtolici directionem Synodi reliquerant, brevi ſed eleganti Oratione aperuit. Secundò lectæ ſunt a *Leontio* viro clariſſimo ab Imperatorum Secretioribus Mandatis, Literæ *Conſtantini* & *Irenes* ad Synodum directæ; quibus inter alia jubebant, ut Literæ ab *Adriano* Papa miſſæ per ejus Legatos, in ſolemni conſeſſu, *ſecundùm Jus Synodicum* legerentur. Literæ namque Pontificum Romanorum veluti directrices erant Synodorum Oecumenicarum, & primò legi debebant, propter ſuffragii prærogativam Romanæ Sedi competentem. Tertiò Sancta Synodus ad cognoſcendam lapſorum Epiſcoporum cauſam converſa eſt. Præcipui fuerunt *Baſilius* Ancyranus, *Theodorus* Myrenſis, & *Theodorus* Amorii, qui coram ſacro Patrum conſeſſu adſtantes, fidei oblato Libello, hæreſim ſolemni ritu ejurarunt. Suum primò obtulit *Baſilius* Ancyranus, cui & ſequentes inſeruit Anathematiſmos contra recentem hæreſim. *Chriſtianorum calumniatoribus, id eſt, Imaginum confractoribus, Anathema. His qui aſſumunt eloquia, quæ a Divina Scripturâ adversùs Idola ſunt, in venerabiles Iconas, Anathema. His qui non ſalutant ſanctas & venerabiles imagines, Anathema. His qui appellant ſacras Iconas ſimulachra, Anathema. His qui dicunt, quòd ſicut ad Deos, Chriſtiani ad imagines accedunt, Anathema. His qui communicant ſcienter cum iis qui convitiantur & exhonorant venerabiles Iconas, Anathema. His qui dicunt, quòd præter Chriſtum Dominum noſtrum aliquis nos ab Idolis liberaverit, Anathema. His qui ſpernunt Magiſteria SS. Patrum, & Traditionem Catholicæ Eccleſiæ, prætendentes & aſſumentes voces Arii, Neſtorii, Eutychetis, & Dioſcori; & perhibentes, quòd niſi de Veteri Teſtamento fuerimus edocti, non ſequimur doctrinas SS. Patrum, neque Sanctarum Synodorum, atque Traditionem Catholicæ Eccleſiæ, Anathema.* Hoc Anathema poſuit *Baſilius*, quia Iconomachi ad ſolas Scripturas provocabant ſicut

Actio prima.

Lapſorum Epiſcoporum cauſa diſcutitur.

eut noſtræ ætatis Hæretici. *His qui dicunt, quòd Diabolicæ argumentationis inventio ſit factura Imaginum, & non Sanctorum Patrum Traditio, Anathema. His qui præſumunt dicere, Catholicam Eccleſiam aliquando Idola ſuſcepiſſe, Anathema.* His prolatis, receptus eſt in ſacrum Conſeſſum *Baſilius.* Receptus eſt & *Theodorus* uterque, Myrenſis, & Amorii, cùm ſimilem palinodiam recantaſſent, ac ſinceram exhibuiſſent Pœnitentiam. *Tharaſio* enim dicente: *Videtur vobis ut recipiant Sedes ſuas? Sancta Synodus dixit: Placet omnibus nobis.*

Producti ſunt ſubinde alii Epiſcopi lapſi, quorum cauſa difficilior erat, & mora in hæreſi diuturnior: quorum occaſione dixit Tharaſius: *Diuturniores paſſiones difficiliores ſunt ad curandum: ſic & anima quæ in obſcuro eſt hæreſeos, orthodoxiæ lumen difficilè recognoſcit.* Propter illos facta eſt diſquiſitio diligentior de modo quo recipiendi eſſent Hæretici, & potiſſimùm, utrùm ab hæreſi redeuntes, ad Sacrorum Ordinum Miniſteria & Eccleſiaſticas Dignitates eſſent admittendi. Prolati ſunt varii eâ de re Canones, veterum Patrum teſtimonia, & Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ monumenta. Præterea mota quæſtio fuit de Ordinationibus factis ab Hæreticis, an probandæ eſſent. Probandas oſtendit *Tharaſius*, Synodus edixit: Nihilominus lapſorum Epiſcoporum reſtitutio in aliam Seſſionem dilata eſt.

Actio ſecunda.

Actione ſecunda, ſexto Kalendas Octobris celebratâ, adductus eſt in Synodum *Gregorius* Neocæſareæ Epiſcopus, ac a Viro Regio Patribus oblatus, errorem confeſſus eſt, increpationem *Tharaſii* humiliter audiit, veniam a ſanctâ Synodo ſupplex poſtulavit. Ejus cauſa in alteram Actionem dilata eſt, juſſumque ut in Conſeſſu proximo, cum Libello ſe ſiſteret. Secundò, jubente Synodo *Lectæ* ſunt *Adriani I.* Romani Pontificis Literæ ad Imperatores datæ, quarum initium eſt: *Deus qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere*; quaſque ſupra deſloravimus. Lecta eſt & Epiſtola ejuſdem Pontificis ad *Tharaſium.* His perlectis, Apoſtolici Legati, prærogativâ ſuffragii uſi, aiunt: *Dicat nobis Sanctiſſimus Tharaſius Patriarcha Regiæ Civitatis, ſi conſentiat Literis Sanctiſſimi Papæ Senioris Romæ Adriani, an non?* Reſpondet Tharaſius: *Apoſtolus, cùm Romanis ſcriberet, approbans ſtudium ſinceræ fidei eorum, ait:* „ Fides veſtra annuntiatur in univerſo mundo. *Hoc teſtimonium ſequi neceſſarium eſt, & inconſultò agit, qui huic conatur reſiſtere. Unde Adrianus Præſul Senioris Romæ, cùm eſſet particeps eorum qui prædicto teſtimonio muniri meruerunt, ſcripſit expreſsè ac veraciter piis Imperatoribus noſtris, atque ad Humilitatem noſtram, affirmans optimè ſe habere antiquam Traditionem Eccleſiæ Catholicæ. Nam & ipſi ſcrutando Scripturas, ſyllogiſticè approbando rimati ſumus; ſic quòd confeſſi ſumus confitemur, & confitebimur, conſonamus & confirmamus, atque permanebimus in ſignificatione Literarum quæ lectæ ſunt, Imagines ſuſcipientes, ſecundùm antiquam Patrum noſtrorum Traditionem: & has affectuoſo amore adoramus, tamquam ad nomen Chriſti Dei, & intemeratæ Dominæ ſanctæ Dei Genitricis, ſanctorumque Angelorum, ac omnium Sanctorum factas: manifeſtiſſimè in unum ſolum Deum ſervitutem & fidem noſtram ponentes.* Iterum Legati Apoſtolici a Synodo quæſiere, an Literas *Adriani* ſuſciperet? Reſpondit ſancta Synodus: *Sequimur, & ſuſcipimus, & admittimus.* Deinde ſinguli Epiſcopi profeſſi ſunt, ſe recipere ſacras imagines; *ſecundum Synodicas Epiſtolas beatiſſimi Papæ Senioris Romæ Adriani.* Sententiam dixerunt & Archimandritæ, ſed ex ſingulari privilegio, quod Synodus conceſſit. Sancta enim Synodus dixit: *Juſtum eſt ut & Reverendiſſimi Monachi pronuntient.* Reverendiſſimi Monachi dixerunt: *Si ordo eſt talis, ut & nos Monachi pronuntiemus, ſicuti jubetis.* Tharaſius dixit: *Ordo eſt unicuique qui reperitur in Synodo, ut pronuntiet Confeſſionem ſuam.* De his *Adriani* Literis ſcribit *Tharaſius* ad ipſum Pontificem, poſt Synodum: *Qui cum omnes ſediſſemus caput fecimus Chriſtum. Jacebat enim in ſancta ſede Evangelium Sanctum, conteſtans omnibus nobis ſacratis viris, qui conveneramus: Juſtum judicium judicate: Judicate, inter ſanctam Dei Eccleſiam, & novitatem quæ facta eſt, & cùm prælatæ primitus veſtræ fraternæ Sanctitatis Literæ legerentur, præſtolabantur omnes, ſpiritualibus eduliis tamquam in regalibus cœnis fruentes, quæ Chriſtus per Literas tuas epulantibus præparabat: & ſicut oculus totum corpus ad rectitudinis & veritatis ſemitam oſtendebas.* Hæc planè egregia ad demonſtrandum quanta ſit in Conciliis Oecumenicis Apoſtolicæ Sedis auctoritas.

Hadriani dogmatica Literæ a Synodo ſuſceptæ ex officio.

Archimandritæ ex privilegio ſuffragantur.

Quanta in Conciliis Oecumenicis Apoſtolicæ Sedis auctoritas.

Actio tertia.

III. Kalendas Octobris, *Actio tertia* celebrata eſt, in quâ primò cauſa *Gregorii* Neocæſareæ Epiſcopi diſcuſſa eſt. Is publico in Conſeſſu Fidem orthodoxam dato Libello profeſſus eſt. At cùm rumor increbuiſſet, illum perſecutionis tempore vexaſſe Catholicos ſacrarum imaginum cultores, prolatus eſt Canon Apoſtolicus, quo hujuſmodi criminum reis Epiſcopatus abrogatur. Conclamarunt omnes, eum (ſi res ita ſe haberet) Epiſcopatu indignum. Sed cùm probari non poſſet perſecutio, cùm ipſe, tum alii Epiſcopi lapſi, in Sedes ſuas reſtituti ſunt. Secundò lectæ ſunt Literæ *Tharaſii* ad Patriarchas, Alexandrinum, Antiochenum, & Hieroſolymitanum, poſt ipſius Ordinationem directæ; quæ & Profeſſionem Fidei continebant, & preces, ut Synodo per Legatos ſuos intereſſent. Lectæ ſunt & Literæ eorumdem Patriarcharum ad *Tharaſium*, quibus abſentiam a Synodo ſuam excuſabant; ſcribebant, mittere ſe *Joannem* & *Thomam* Syncellos, qui ſuum locum tenerent. Neque abſentiam ſuam, quæ juſta erat ob prementem Barbarorum tyrannidem, obfuturam ne Synodus Oecumenica eſſet: quod probarunt Sexti Concilii exemplo, a quo Alexandrinus & Hieroſolymitanus Patriarchæ aberant. Cætera quippe ſupplere auctoritatem Romani Pontificis. Illuſtrius eſt teſtimonium pro Sedis Apoſtolicæ dignitate & auctoritate, quàm ut prætermitti debeat, ac negligi. *Ne moleſta nobis appareat*, inquiunt, *trium Apoſtolicarum Sedium almorum Patriarcharum, & Sanctiſſimorum Epiſcoporum qui ſub ipſis degunt, abſentia, non ex proprio eorum accidens propoſito, ſed ex tenentium, ſeu dominantium illis terribilibus minis, & mortiferis pœnis. Hoc autem ſubtiliùs eſt conſiderandum, etiam ab ipſa ſacra univerſali Sexta Synodo, in quâ nullus eorum qui per idem tempus in his partibus Epiſcopi erant, conveniſſe repertus eſt, propter Barbarorum tyrannidem: ſed nullum ex hoc ſancta adhaſit Synodo præjudicium; neque vires habuit prohibitio aliquid ſtatuendi, & manifeſta faciendi recta dogmata pietatis: præcipuè cùm Sanctiſſimus & Apoſtolicus Papa Romanus concordaverit, & in ea inventus ſit per Apocriſiarios ſuos. Et nunc, Sanctiſſimi, hoc cùm auxilio Dei ſimiliter fiat. Nam ſi tunc illius fides in orbis terræ perſonuit fines; ita & Synodi, quæ nunc per gratiam Dei congreganda eſt per interventionem veſtram, & ejus qui moderatur Apoſtolorum Principis Sedem, prædicabitur in omni loco qui ſub Sole eſt.* Tertiò lecta eſt Synodica *Theodori* olim Hieroſolymitani Patriarchæ, ad *Coſmam* Alexandriæ, & *Theodorum* Antiochiæ, Patriarchas directa: cujus audita lectione, Legati Apoſtolici profeſſi ſunt ſe ſuſcipere Literas Orientalium Patriarcharum; *Ut quæ in Orthodoxa Fide, & adoratione venerabilium imaginum, Adria-*

Romanæ Sedis auctoritas aliarum Sedium Patriarchalium in Concilii Oecumenici ſupplet præſentiam.

no

Digitized by Google

no Papæ, & Tharaſio Novæ Romæ Patriarchæ concordarent: & contrarium ſentientibus anathema dixit ſub hac formula: *Et qui non ita confitentur, anathema ſint a Sanctis trecentis decem & octo Patribus, qui hic ante collecti ſunt.* Sancta Synodus dixit; *Fiat, fiat, fiat.*

Actio quarta.

Actione quartâ prolatæ ſunt in medium antiquorum Patrum Sententiæ, quibus legitimus imaginum uſus approbatur. Lecta deinde eſt Epiſtola *Gregorii Tertii* Pontificis Maximi ad *S. Germanum* Conſtantinopolitanum Patriarcham. Lectæ item *S. Germani* ad *Joannem Synadenſem*, ad *Conſtantinum Nacoliæ*, & ad *Thomam Claudiopolitanum*, Epiſcopos: tum prolata ſunt in Hæreticos hæc Anathemata: *Chriſtianos accuſantibus, id eſt, imagines confringentibus, Anathema ſit. His qui aſſumunt dicta Sanctæ Scripturæ, quæ ſunt contra Idola, in venerabiles imagines, Anathema. His qui non ſalutant ſanctas ac venerabiles Iconas, Anathema. His qui appellant ſacras imagines Idola, Anathema. His qui dicunt, quòd veluti ad Deos Chriſtiani, ita ad Iconas accedant, Anathema. His qui communicant ſcienter injuriam & inhonorantiam inferentibus venerabilibus imaginibus, Anathema. His qui dicunt, quòd excepto Chriſto Domino noſtro, alius nos eruerit ab Idolis, Anathema. His qui audent dicere, Catholicam Eccleſiam Idola aliquando recepiſſe, Anathema.* Edita poſtmodum eſt Profeſſio Fidei, & ſingulorum Epiſcoporum ſubſcriptionibus munita. Primo loco Sedis Apoſtolicæ Legati ſubſcripſere; poſt ipſos, *Tharaſius* Patriarcha Conſtantinopolitanus; deinde *Joannes*, & *Thomas*, Legati Patriarcharum, Alexandrini, Antiocheni, & Hieroſolymitani.

Actio quinta.

Actio quinta habita eſt quarto Nonas Octobris, quâ variis teſtimoniis comprobatum eſt Iconomachos a Judæis, Saracenis, Gentilibus, Samaritis, & Manichæis, ceu aſpides a viperis venenum hauſiſſe. Patefactæ ſunt præterea Hæreticorum fraudes, qui *Conſtantini* Diaconi, & Carthophylacis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Sermonem in univerſos Martyres interpolaverant, ac integras periodos, quibus imaginum aſſerebatur veneratio, deleverant. Poſt hæc, intercedente *Saba* Monaſterii Studii Abbate, conſentiente verò Sancta Synodo ut ſacræ imagines ſuis locis reſtituerentur, utque cum illis Chriſtiani Litanias celebrarent, Legati Apoſtolici Decretum hac de re edidere, ut ſuffragii prerogativam Romano Pontifici jure debitam ſervarent. His porrò verbis Decretum editum eſt: *Tharaſio Sanctiſſimo Conſtantinopoleos Novæ Romæ Patriarchæ, atque omni Sanctæ huic & univerſali Synodo: Petrus Archipresbyter Sanctiſſimæ Eccleſiæ Sancti ac laudabilis Apoſtoli Petri, & Petrus Presbyter & Hegumenus Monaſterii Sancti Sabæ, ambo loci ſervatores Adriani Papæ ſenioris Romæ: Juſtum arbitramur, ut ſecundùm pronuntiationem omnium noſtrûm, imò juxtà antiquam traditionem Catholicæ Eccleſiæ, ſicuti omnes Sancti Patres edocent nos, veniat in medium noſtrûm colenda imago, & hanc ſalutemus..... Et aliud Capitulum ſuggerimus, ut omnes conſcriptiones, quæ contra venerabiles imagines factæ ſunt, cum Anathemate deleantur vel igni tradantur.* Sancta Synodus dixit: *Veniat, Fiat.* Denique iterata ſunt Anathemata in confractores imaginum: in eos qui dicta Sacræ Scripturæ contra Idola, adversùs imagines detorquent: in eos qui imagines Idola appellant; qui ipſas non ſalutant; qui demum Eccleſiam calumniantur, quaſi idola ſuſceperit.

Sedis Apoſtolicæ Legati Decretum edunt de colendis imaginibus, ut ſuffragii prærogativam ſervent Sedi Apoſtolicæ.

Actio ſexta.

Eucharistiam imaginem Christi vocare, alienum eſt ab Eccleſiæ doctrina.

Actione ſexta, quæ tertio Nonas celebrata eſt, Definitio Synodi Pſeudo-Septimę relecta fuit, & per capita ſcripto antirrhetico confutata. Ubi locus lectus eſt, quo omnes imagines hominum opera factas ſe deteſtari & anathemati tradere profeſſa eſt; eam ſe venerari tantùm quâ Filius Dei ſeipſum in Sacramento panis & vini, ante Paſſionem, expreſſit: Patres reſponderunt, Alienum eſſe a Sanctorum Patrum & Eccleſiæ doctrina hunc loquendi modum: quia etſi Patres panem & vinum vocaverint typos ſeu antytypa Corporis & Sanguinis Chriſti, id ad ipſa referendum eſt, antequam ſanctificata fuerint: poſt ſanctificationem autem Corpus & Sanguis Chriſti propriè dicuntur, & ſunt, & creduntur, non imago. Hujus loci occaſione, dubium emergit, utrùm Iconomachi realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam in Sacramento Euchariſtiæ negaverint? Qua de re in Diſſertationibus agemus.

Actio ſeptima.

Actio ſeptima tertio Idus Octobris habita eſt, in quâ condita eſt Fidei Definitio, quâ ſex Concilia Oecumenica imprimis recepta ſunt, & confirmata. Deinde ſtatutum, *Sicut figuram vivificæ crucis, ita venerabiles ac ſanctas imagines proponendas, tam quæ de coloribus & teſſellis, quàm quæ ex aliâ materiâ congruenter ſe habente, in Sanctis Dei Eccleſiis, & ſacris vaſis, & veſtibus, & in parietibus ac tabulis, domibus, & viis, tam videlicet imaginem Domini Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, quàm intemeratæ Dominæ noſtræ Sanctæ Dei Genitricis, honorabiliumque Angelorum, & omnium Sanctorum. Per imagines animos Fidelium erigi ad Prototyporum memoriam, & deſiderium, & ad honorariam his adorationem tribuendam: non tamen ad veram latriam, quæ ſecundùm fidem eſt, quæque ſolùm divinam naturam decet, impartiendam: ita ut iſtis, ſicuti figuræ pretioſæ ac vivificæ Crucis, & Sanctis Evangeliis, & reliquis ſacris monumentis, incenſorum & luminum oblatio exhibeatur, quemadmodum & Antiquis pia conſuetudinis erat. Imaginis enim honor ad primitivam tranſit.* Qua ex Definitione conſtât cultum latriæ nec imagini Chriſti, neque Cruci, nec ulli creaturæ exhiberi poſſe. Promulgata Definitione Fidei, Anathemate nominatim confixi ſunt Iconomachorum Principes, ſcilicet tota Pſeudoſynodus contra venerabiles imagines celebrata, *Theodoſius* Epheſinus Pſeudo-Epiſcopus *Siſinnius*, *Paſtillas*, *Baſilius Tricacabus*, *Anaſtaſius*, *Conſtantinus*, & *Nicetas* Pſeudo-Patriarchæ Conſtantinopolitani, *Joannes* Nicomedię & *Conſtantinus* Nacoliæ. Ingeminata ſunt anathemata contra eos qui Imagines *non oſculantur, tamquam in nomine Domini, & Sanctorum ejus factas:* & qui *omnem Traditionem Eccleſiaſticam, ſive ſcriptam, ſive non ſcriptam, irritam faciunt.* Celebrata deinde eſt feſtivis acclamationibus memoria *Sanctorum Germani* Conſtantinopolitani Patriarchæ, *Joannis Damaſceni*, & *Georgii* Epiſcopi Cyprii qui fidem Eccleſiæ circa ſacras imagines ſtrenuè defenderant. *Gregorium* habent vulgata Synodi Acta, & *Gregorium II.* Romanum Pontificem intelligunt, ſed *Georgium* reſtituendum eſſe, *Chriſtianus Lupus* rectè obſervat, illum ſcilicet, cujus pro imaginibus ſtudium, paſſiones, conſtantia, in Orthodoxa Pſeudo-ſeptimæ Synodi Refutatione æternis laudibus celebrantur. Hoc in Conſeſſu exarata eſt Epiſtola totius Synodi nomine ad *Conſtantinum & Irenem*, quæ incipit: *Glorificatur Eccleſiæ caput:* Et altera Encyclica ad omnes Eccleſias, quæ incipit: *Chriſtus Deus noſter.*

Imaginibus honorariam adorationem, non veram latriam exhibendam tradit VII. Synodus.

Peractâ Synodo, Patres Conſtantinopolim ab Imperatore vocati, Definitionem Concilii ipſi & Auguſtæ ejus Matri Irenæ ſacris ſubſcriptionibus muniendam obtulerunt, ut patet ex Appendice quæ ſub Actionis Octavæ titulo Concilii Actis adjecta eſt. Fauſtis acclamationibus Imperatores proſecuta Synodus, ſoluta eſt; Patres muneribus honeſtati, ad Eccleſias ſuas rediere. Literas quoque dedit *Tharaſius* ad Romanum Pontificem *Adrianum*,

num, qui Synodum quidem ſuſcepit; ſed ritu ſolemni non confirmavit, datâ ad Eccleſias omoes, aut ad Imperatores Epiſtolâ.

§. V.

De Canonibus Synodi Septimæ Oecumenicæ.

SEptima Synodus Canones viginti duos edidit pro Eccleſiaſtica Diſciplina, quæ graſſante hæreſi & perſecutionibus collapſa fuerat, ubique reſtauranda. Qua editi ſint Actione, incertum eſt.

Canones confirmati. *Primus* antiquos Canones confirmat, Apoſtolicos imprimis, deinde ſex ſanctarum & univerſalium Synodorum; tertiò localium Synodorum. Canon iſte non eſt approbatus ab Eccleſia Romana, quæ Canones tantùm quinquaginta recepit ex eis qui Apoſtolici nuncupantur, Conſtantinopolitanos, vigeſimum octavum Calchedonenſem, & Trullanos, non approbavit.

Scriptura Sacra ſcientia Epiſcopis neceſſaria. *Secundus Canon* ſtatuit ut nemo deinceps ad Epiſcopatum promoveatur, niſi qui Pſalterium memoriâ tenuerit, pſallendique noverit ordinem; qui *ſcrutabiliter, & non tranſitoriè* legere ſciat *ſacros Canones, Evangelium, divini Apoſtoli librum, & omnem Divinam Scripturam:* id eſt, qui hæc intelligat, & aſſiduo ſtudio magis ac magis ſcrutari valeat, *Ut ſecundùm Dei mandata converſari poſſit, & docere populum ſibi commiſſum. Subſtantia enim ſummi Sacerdotii ſunt eloquia divinitus tradita; id eſt, vera Scripturarum Divinarum diſciplina:* (ut ait magnus *Dionyſius*.)

Epiſcoporum electio. *Canon III.* electionem Epiſcopi, Presbyteri, aut Diaconi a Principibus factam reſcindit, ſecundùm Canonem trigeſimum Apoſtolorum, & Canonem quartum Nicænæ Synodi. Quod intelligendum eſt de electione quam Principes ſibi arrogant dominationis titulo, non de electione quam titulo patrocinii faciunt, Eccleſia coocedente, qualis eſt nominatio Epiſcoporum & Abbatum a Chriſtianiſſimis Regibus facta, & Eccleſiæ judicio ſubdita, quod ſpectat dotes & conditiones electorum.

Canon quartus vetat ne Epiſcopi a Clericis, aut Monachis ſibi ſubditis pecuniam, aut quævis munera exigant, *Quia non debent filii parentibus, ſed parentes filiis theſaurizare*, (ut ait Apoſtolus.) Eos verò qui alicujus exactionis causâ ſuſpenſionis, aut interdicti vinculum ſubditis injecerint, ſimili pœnæ ſubjectos iri decernit.

Nemo ſolo facultatum Eccleſiis donaturum intuitu ordinandus. *Canon quintus* coërcet eos, qui facultates ſuas, vel integras, vel ipſarum partem, Eccleſiæ dederunt, pro qua fuerant ordinati, & propterea pauperibus ob virtutem a Spiritu Sancto electis inſultabant: jubet eos noviſſimum Ordinis ſui locum tenere; ſi ſuperbiæ ſpecimen dare pergant, per *epitimium*, id eſt, pœnam Canonicam emendari. Si quis verò ſolo facultatum Eccleſiæ donandarum merito deinceps ordinetur, tam Ordinantem, quam Ordinatum, nec non & Mediatores, ſimoniæ damnat, ſecundùm Canooes Apoſtolicos, & Calchedonenſes.

Synodi Provinciales. *Canon ſextus* Provinciales Synodos, quas bis in anno celebrari ſanxerat Concilium Nicænum, vel ſingulis annis fieri jubet ſecundùm Trullanum Canonem octavum, ut emendetur quod contra diſciplinam peccatum eſt. Principes verò qui id prohibuerint, communione privantur.

Eccleſia ſine Reliquiis Sanctorum non conſecranda. *Canon ſeptimus*, in templis ſine reliquiis Sanctorum conſecratis, dominante Iconomachorum hæreſi, ſacras reliquias ſolita cum Oratione poni jubet. Qui verò Epiſcopus templum abſque ſacris reliquiis deinceps conſecraverit, deponitor.

Canon reprobatus. *Canon Octavus* Judæos, qui ſuſcepto Baptiſmo Chriſtianam Fidem haud ſincerè profitentur, ſed clam judaizant, in Eccleſiam non eſſe ſuſcipiendos edicit, ſed impune dimitteodos, neque pueros eorum baptizandos aut ſervos emendos, vel acquirendos. Hic Caoon unus ex iis eſt, *quos prioribus Canonibus, vel Decretis Sanctorum Sedis Romanæ Pontificum, aut certè bonis moribus adverſari*, ſcripſit *Anaſtaſius Bibliothecarius*, in Præfatione Synodi ad *Joannem Octavum* Pontificem Maximum. Repugnat enim *Sancto Gregorio Magno*, *lib.* 5. Epiſtolâ 45. lib. 4. Epiſtolâ 6. & lib. 7. Epiſtolâ 24. & Concilio Toletano Quarto, Can. 56. decernenti ut Judæi a Rege *Siſebuto* ad fidem & Baptiſmum coacti *Fidem, quam vi, vel neceſſitate ſuſceperunt, tenere cogantur, ne nomen Domini blaſphemetur, & fides, quam ſuſceperant, vilis & contemptibilis habeatur. Eos autem, quos circumciderunt, ſi filii eorum ſint, a parentum conſortio ſeparari; ſi ſervi, pro injuria corporis, libertati tradi, &c.*

Hæreticorum libri vetiti. *Canon nonus* vetat Hæreticorum libros contra venerabiles imagines a quocumque retineri; ſed in Conſtantinopolitani Patriarchatûs ſcrinia deferri, cum cæterorum Hæreticorum libris reconcondendos. Qui hos apud ſe ſervaverint Epiſcopi, Presbyteri, vel Diaconi deponuntor: Monachi, aut Laici, anathemate plectuntor.

Clerici propriæ Parochiæ deſertores. *Canon decimus* animadvertit in Clericos, qui Parrochiam propriam relinquunt, & ad alienas Parochias convolant, aut apud Magnates ſe recipiunt, Sacrum in eorum Oratoriis facturi. Qui abſque licentia proprii Epiſcopi, & ejus ad cujus Diœceſim divertunt, id ſuſceperit, gradu dejicitor. Pari pœnâ plectuntor, qui mundanas & ſæculares curas ſuſcipiunt. Capellanis hujuſmodi puerorum & famulorum inſtituendorum curam commendat, utque ipſis legant Divinas Scripturas: ad hoc enim etiam Sacerdotium conſecuti ſunt (inquit Sancta Synodus.)

Canon undecimus Oeconomos in omnibus Eccleſiis, ac Monaſteriis conſtitui decernit, juxtà Canones Calchedonenſes: quod niſi fecerint Metropolitani, Conſtantinopolitanus Epiſcopus in ſuis Diœceſibus Canonem exequetur: ſimiliter & Metropolitani in Comprovincialium Epiſcoporum Eccleſiis, ſi hanc neglexerint diſciplinam.

Oeconomi Eccleſiarum. Bonorum Eccleſiæ alienatio vetita. *Canon duodecimus*, Epiſcopos & Abbates coërcet, qui ex agris vel fundis Eccleſiarum ſuarum ac Monaſteriorum, in Principum manus aliquid tranſtulerint, vel alteri contulerint perſonæ, vel quovis modo alienaverint. Quod ſi fecerint, irrita eſto donatio, aut veoditio ſecundùm Canones Apoſtolicos; Epiſcopus verò, vel Abbas deponitor, tamquam qui diſperſit malè, quæ non collegit.

Canon decimus-tertius medetur cladi Monaſteriis illatæ a *Leone Iſauro & Conſtantino Copronymo* Imperatoribus Iconomachis, qui ex illis profana diverſoria fecerant. Ea in priſtinum ſtatum reſtitui jubet Synodus. Qui ea profanis uſibus addicta retinent, Clerici deponuntor; Monachi, & Laici excommunicantor.

Clericalis Tonſura abſque Ordinibus collata. *Canon decimus-quartus* vetat eos, qui Tonſuram Clericalem a pueritia acceperunt, & Lectores ab Epiſcopo non ſunt ordinati, in Miſſa & ſacris Officiis legere ad ambonem, etiam in Monaſteriis. Lectoris autem Ordinationem Chorepiſcopis permittit, ex Epiſcoporum mandato, & Abbatibus, Presbyteris, & Epiſcopali Benedictione inauguratis, in ſuis Monaſteriis.

Abbates in Eccleſia Orientali Minores Ordines conferre poterant. Tria diſcimus ex iſto Canone. Primò apud Græcos ſolemne fuiſſe, ut Clericalis Tonſura, abſque ullô Ordine conferretur, etiam pueris. Secondò, ut Lectores manuum impoſitione, non traditione libri Prophetiarum ordinarentur. Tertiò, Abbatibus ab Eccleſia Orientali fuiſſe indultum ut Minores Ordines Monachis ſuis conferrent.

Ca-

Digitized by Google

Beneficiorum pluralitas vetita.

Canon decimus-quintus Clericum in duabus Eccleſiis connumerari, ſive plura Beneficia poſſidere vetat. Illam Beneficiorum pluralitem *Negotiationem, turpe lucrum, rem ab Eccleſiaſticâ conſuetudine penitus alienum* vocans. Hanc in Regia Urbe nequidem ob unius tenuitatem Beneficii permittit: quam ſuppleri jubet labore manuum. Illam verò indulget in villis, ob hominum inopiam. Inter Beneficia curam animarum habentia, & ſimplicia, poſtulantia reſidentiam, vel non poſtulantia, non diſtinguit Synodus. Hujus namque diſtinctionis ad pluralitatem Beneficiorum permittendam, nulla antiquitus in Eccleſia habita ratio eſt. Nec uſquam plura Beneficia ab uno Clerico poſſideri permiſit, ut lautiùs viveret.

Modeſtia Clericorum in veſtibus.

Canon decimus-ſextus Epiſcopos & Clericos pretioſis, ſulgidis, & ſerica texturâ variatis veſtibus ornari prohibet; qui ſecus ſecerint, emendantor. Illos etiam coërceri jubet, ac plecti, qui viles & religioſas Clericorum aut Monachorum veſtes ludibrio habuerint; ut ſolebant Iconomachi.

Novarum Eccleſiarum aut Monaſteriorum erectio.

Canon decimus ſeptimus vetat templa & ſacra quævis ædificia, ſive a Laïcis, ſive a Clericis inchoari, niſi ſumptus neceſſarios ad conſummationem conferre poſſint, & præſentem vel certò obventuram pecuniam habeant: ſin minùs, ab Epiſcopo loci prohibendo. Id imprimis prohibetur Monachis, *Qui deſerentes Monaſteria ſua, præeſſe anhelantes, & obedire renuentes*, hujuſmodi ædificationem ſuſcipiunt.

Canon decimus-octavus ſœminas arcet ab ædibus Epiſcoporum, & Monachorum: ſi quæ in villis Eccleſiæ, vel Monaſteriorum ad opera manent, ſecedere eas jubet in alium locum, adveniente Epiſcopo, vel Abbate, ut omnis pravæ ſuſpicionis, & offenſionis tollatur occaſio.

Simonia in ingreſſu Monaſteriorum.

Canon decimus-nonus ſimoniacam Epiſcoporum, Abbatum, & Abbatiſſarum avaritiam caſtigat, munus aliquod ac pretium exigentium a Religioſæ Profeſſionis candidatis: ex quo fit *Ut quorum initium improbabile eſt, omnia ſint projicienda, ut Magnus ait Baſilius. Neque enim Deo per mammona ſervire licet.* Qui contra hunc Canonem peccaverit Epiſcopus, vel Abbas, vel quilibet ex ſacrato Collegio, deponitor, ſecundùm Canones Calchedonenſes: Abbatiſſa e Monaſterio ejicitor, & in aliud Monaſterium ad ſubjectionem relegator. Quæ autem filiis dantur a parentibus nomine dotis, vel quæ ex propriis rebus acquiſita, Monaſteriis offerunt, poſt eorum Profeſſionem Deo in perpetuum dicata manere, & in Monaſterii facultates tranſcribi, ſive perſeveraverint, ſive exierint, decernit Sancta Synodus. Excipitur caſus quo eorum exitus ex culpâ Prælati contingeret.

Monachorum & Monialium familiaritas interdicta.

Canon vigeſimus duplicia Monaſteria, Monachorum, & Sanctimonialium, fieri prohibet, iis exceptis quæ ſub *Sancti Baſilii* Regula militant, quòd eorum ſtructura & diſciplina nullis pravis ſuſpicionibus locum præbeat. Vetat multò magis Monachos & Moniales in uno Monaſterio commorari. Ipſis intercidit mutuò ad ſecretam collationem, & ſingularia convivia aditu: Nec Monachis permittit cum Monialibus conſanguineis vel affinibus confabulari, niſi Abbatiſſa præſente, & brevi colloquio.

Monachorum ſtabilitas.

Canon vigeſimus primus prohibet Monachos, & Moniales, relictis propriis Monaſteriis, ad alia proficiſci. Scilicet olim profitebantur omnes ad certum Monaſterium, ex quo niſi graviſſimis de cauſis transferri non poterant.

Modeſtia Chriſtianorum in conviviis.

Canon vigeſimus ſecundus. Thymelicos, id eſt, qui lyris, cytharis, aliiſque inſtrumentis muſicis, & meretriciis veluti cantionibus animos emolliunt, arceri jubet a conviviis Chriſtianorum, qui manducare tantùm debent ad vitam ſuſtentandam, non ad voluptatem. Clericos verò, & Monachos cum mulieribus ſecretò manducare vetat; imò & cum Secularibus quibuſcumque, niſi in itinere coëgerit neceſſitas. Indulget tamen ut cum viris, vel mulieribus pietate inſignibus, & conſanguineis, comedere poſſint ſacrati viri, ſi ad ſpiritalem directionem convivium proficiat.

§. VI.

De geſtis poſt Synodum Septimam in cauſâ Imaginum.

Libri Carolini contra VII. Synodum.

ANno Chriſti ſeptingenteſimo nonageſimo, cùm Acta Septimæ Synodi in Franciam perlata fuiſſent, & ab Epiſcopis, ab ipſoque *Carolo Magno* diſcuſſa, eorum Confutatio & Critice acerba ſatis & injurioſa edita eſt, Libris illis quatuor, qui Carolini vocantur, quòd vel a Carolo Magno, vel eo permittente, ipſius auguſto nomine ſint editi. Horum Auctor, quamvis Nicænam Synodum ſecundam acriùs impugnet, ab ea tamen, quod ſummam Fidei ſpectat, non diſſentit, ut in Diſſertationibus oſtendam.

Synodus Francofordienſis damnat Synodum Nicænam II. ſive potiùs adſcriptum ipſi errorem.

Anno Chriſti ſeptigenteſimo nonageſimo-quarto, in Synodo Francofordienſi, a Carolo Magno, conſentiente Romano Pontifice Adriano I. qui & Legatos ad eam miſit, ob damnandum Elipandi & Felicis errorem convocatâ, quæſtio de Græcorum Synodo, id eſt, de Nicæna ſecunda, habita etiam eſt, quæ nondum ut Oecumenica, Occidente penè toto ſuſcipiebatur. Ea verò, ſive potiùs perperam ipſi adſcriptus error, ſecundo Canone damnatus eſt his verbis: *Allata eſt in medium quæſtio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Conſtantinopoli fecerunt: in qua ſcriptum habebatur, ut qui imaginibus Sanctorum, ita ut Deificæ Trinitati, ſervitium, aut adorationem non impenderent, Anathema judicarentur. Qui ſupra Sanctiſſimi Patres noſtri omnimodis adorationem & ſervitutem renuentes contempſerunt, atque conſentientes condemnaverunt.* At Definitionem & doctrinam Synodi Septimæ revera non damnavit Synodus Francofordienſis, ut in Diſſertationibus oſtendam.

Capitulare contra Synodum VII. ad Adrianum I. mittitur. Cui reſpondet Pontifex.

Hâc ex Synodo Capitulare adversùs Septimam Synodum, ex Libris Carolinis excerptum, ad Adrianum I. Pontificem Maximum per *Angilbertum* Centulenſem Abbatem miſſum eſt; cui reſpondit eruditus Pontifex Apologeticâ Epiſtolâ ad Carolum Magnum datâ, *Non quemlibet hominem, ſed olitanam Traditionem defendens*; ut ipſe conteſtatur.

Miraculum ab Iconomachis confictum.

Anno Chriſti octingenteſimo decimo-tertio, Imperante Michaële Curopalate, & ad bellum contra Bulgaros profecto, cùm ſolemnis Supplicatio pro impetranda victoria Conſtantinopoli fieret a Templo *Sanctæ Sophiæ* ad Apoſtolorum Baſilicam, ubi ſepulti erant Imperatores; tumultuati ſunt Iconomachi, & confictô miraculô hæreſim cum *Conſtantino Copronymo* penè ſepultam excitare, conati ſunt. Scilicet Imperialium ſepulcrorum januam, nemine propter populi frequentiam advertente, vecte in eam impulſo, ſubito cum fragore, tamquam divinitus edito miraculo, aperuere. Mox ad *Copronymi* tumulum proſilientes, ipſum proſtrati invocarunt, dicentes: *Exurge, & Reipublicæ jam jam pereunti ſuccurre.* moxque illum equo inſidentem contra Barbaros procedere viſum effutierunt. Sed Urbis Præfectus habita de ipſis quæſtione, illos alligatis ad collum vectibus, & impoſturam palam fateri coactos, ad ignominiæ pompam traduxit. Id conſtat ex *Theophane*.

Leonis Armeni Imp. in Sacras Imagines, & earum cultores perſecutio.

Anno Chriſti octingenteſimo decimo-quarto *Leo Armenus* a *Sabbathio* Monacho Iconomachiæ addictiſſimo, & ab alio quodam ſub Monachi pariter habitu Impoſtore, in Dagiſtenſi Monaſterio degente, quem *Theodotus Meliſſenus* ſubornaverat, ſeductus eſt, & adversùs ſacras imagines excitatos. Junxit artes ſuas malis artibus perverſi Monachi *Theodotus* ille in Aula Imperatoris ſpectatiſſimus: cui cùm aperuiſſet Imperatoris conſilium, qui ipſum noctu adire decreverat vili habitu, & diſſimulatâ Majeſtate, Impoſtori Monacho anſam dedit ſe mentiendi Prophetam, qui larvatum licèt ac nuſquam antea viſum Imperatorem agnoſceret. Leo itaque in Iconomachum mutatus, bellum ſacris Imaginibus, & illarum Cultoribus indixit. Tentavit, ſed fruſtra *Nicephorum* Patriarcham: Juſſit Catholicos & Hæreticos ſimul congredi, ut veritas dogmatis clariùs pateſceret. Renuerunt Catholici, quòd Imaginum cultus jam ſatis traditione conſtaret, ac præterea in Septimâ Synodo eſſet definitus: Fidei autem dogmata ſemel in Synodo Oecumenica diſcuſſa & declarata, non eſſent ad examen revocanda: tum etiam quia Imperatoris non eſt de controverſiis Eccleſiaſticis decernere. Sic *Leonem* inter alios affatus eſt invictiſſimus Abbas *Theodorus Studita*, qui tot illâ in perſecutione trophæa tulit: *Ne tentes nunc, o Imperator Eccleſiaſticum ſtatum diſſolvere. Ait enim Apoſtolus: Quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia, primùm Apoſtolos, deinde Prophetas, tertiò Paſtores & Doctores, ad perfectionem Sanctorum. Non dixit, Reges. Tibi quidem, o Imperator! civilis ſtatus, & exercitus commiſſus eſt. Hac igitur cura: Eccleſiam autem Paſtoribus, & Doctoribus, ut ait Apoſtolus, derelinque. At ſi non vis hæc facere: ſi quis pervertenda Fidei noſtræ cauſa aliquid de cœlo nobis annuntiaverit, ipſum non audiemus: tantùm abeſt ut te audituri ſimus.*

Non eſt Imperatoris de controverſiis fidei decernere.

Leoni in reſtaurandâ hæreſi adiutores fuere, *Joannes Pancratii Sceaſta* filius, qui a puero dæmonem inhabitantem habuerat, incompoſitis motibus agitari ſolitus, & a mente alienari, quem *Hylilum* appellabant; quemque *Leo* ſpe Patriarchatûs illexit ad ſeducendam plebem, & in errores Iconomachorum pertrahendum: *Conſtantianæ* artificis ſutoris filius; *Cazimata* Grammaticæ Profeſſori & quidam Ludimagiſter, qui criminum ſibi objectorum pœnam fugiens, in Monaſterium diverterat, & nomen ſumpſerat *Antonii*; ſubindeque Monaſterii Metropolitani Præpoſitus, ac tandem Sylæi Epiſcopus evaſit. Hic a *Leone* vocatus, ac interrogatus, num ſcriptum legiſſet, adorandas imagines: Reſpondit, *Nullibi hoc ſcriptum eſt: verùm antiquam eſſe Traditionem aſſerunt.* Cui Leo: *Niſi in Evangeliis, aut apud Apoſtolum alurè & ad verbum ſcribatur: Veneremini Imaginem meam, nuſquam ipſam adorare conſentiam.* Poſt hæc, Patriarcham adhortatus eſt ut populum paululum condeſcenderet propter Imaginum adorationem offenſo; aut rationem redderet, cur adorari vellet Imagines, Scripturâ id nullibi præcipiente. Reſpondit *Nicephorus* Patriarcha Sanctiſſimus: *Hæc quæ a principio & ſuperioribus temporibus ab Apoſtolis & Patribus definita ſunt, nulla ratione innovamus, nec ampliùs quid moderandum cenſemus ab Apoſtolo docente: Si nos, aut etiam Angelus de Cœlo annuntiaverit præter id quod vobis denuntiavimus, Anathema ſit. Quâ verò de cauſâ, prout adoramus Crucem & Evangelium, eâdem pariter Imagines veneramur. Quando quidem neque illa adoranda ſcriptum eſt. Verùm quoniam ab Apoſtolis hæc excepit Eccleſia, utrùm ſcriptum, vel non ſcriptum ſit, non decet inquirere. Plura namque ſcripto non tradita, quæ dicuntur dogmata per Sancti Spiritûs inſpirationem ſucceſſivè temporibus a Sanctis ejus famulis ac ſervis, ordinata, Eccleſia excepit.*

Non Scripturâ ſolâ, ſed & Traditio, Regula fidei eſt.

Porrò Imperator, quòd ſciret Orthodoxos, ac Monachos maximè, Catholici Dogmatis palam aſſerturos veritatem, & Iconomachiam deleturos, ſacræ, quâ pollebant, præſidio doctrinæ, ſilentium ipſis indixit, omnemque prohibuit de Fidei rebus collationem. Quâ ſe lege, dato chirographo, adſtrinxerunt ipſi Monaſteriorum Præpoſiti. Hanc in ipſis conniventiam graviſſimâ perſtrinxit Epiſtolâ *Theodorus Studita*, quâ ad ipſos ſcripſit; Silentium illud nihil aliud eſſe quàm proditionem veritatis, abnegationem Præfecturæ, ſociorum ac ſubditorum perverſionem. Adducit exemplum Apoſtolorum, quibus cùm a Judæis denuntiatum eſſet ne docerent in nomine Chriſti, reſponderunt: *Judicate ſi juſtum eſt in conſpectu Dei vos potiùs audire quàm Deum*; Et: *Obedire Deo oportet magis quàm hominibus*. Poſt hæc ſubdit Theodorus: *Sed quid, quòd pluris facimus Monaſteria, quàm Deum? Pluris commoda quæ inde capimus, quàm mala quæ boni cauſâ ſuſtinemus? Ubinam eſt illud: Loquebar in conſpectu Regum, & non confundebar? Et illud: Labia mea non prohibebo; Domine, tu ſciſti? Ubi gloria & fortitudo Ordinis noſtri? Quonam pacto Sabas & Theodoſius, cùm impiam hæreſim, tum temporis Imperator Anaſtaſius amplecteretur, inſurrexerunt pro fide acriter pugnantes, tum eos qui perperam in Eccleſia ſentiebant, excommunicando, tum ad Imperatorem ipſum ſcribendo; Se mortem potiùs oppetere paratos, quàm ut de conſtitutis aliquid immutarent? Et dicunt [ut fama eſt] Domini Præpoſiti: Quinam ſumus nos? Primùm Chriſtiani, qui nunc & prorſus loqui debeant. Deinde Monachi, quos re nulla abduci, nec abripi par ſit, tamquam mundo minimè adſtrictos, minimèque obnoxios. Denique Præpoſiti, qui & aliorum ſcandala tollunt, & in nullo dare offendiculum debent: Ne vituperetur*, inquit, *miniſterium noſtrum.* Hæc *Theodorus Studita*, Epiſtola 2. Libri 2.

Leo Armenus Monachis ſilentium imperat in quæſtione de cultu Imaginum.

Silentium in cauſa fidei, eſt proditio veritatis.

Exarſit perſecutio in *S. Nicephorum* Patriarcham Conſtantinopolitanum, qui cùm *Leonis Armeni* Edicto ſubſcribere nollet, e Sede ab ipſo detruſus, in Inſulam Proconneſum exul deportatus eſt: Cujus in locum Imperator tyrannicè intruſit *Theodotum* illum *Meliſſenum*, qui ejus mentem depravarat. Exulavit quoque propter Fidei cauſam *Nicetas* ex Patritio Monachus, *Irenes* quondam Imperatricis conſanguineus: *Æmilianus* Cyzici, & *Michaël* Synnadorum, Epiſcopi, *Theophanes* Abbas, & *Theodorus Studita*, qui ex duriſſimo exilio, arctiſſimoque carcere, ubi *Leonis* mandato crudeliſſimè vexatus eſt, varias ſcripſit Epiſtolas, quibus cauſam Fidei propugnavit, Epiſcoporum & Abbatum zelum accendit, Confeſſoribus animos addidit.

Perſecutio in S. Nicephorum *Patriarcham Conſtantinopolit.*

Convocavit interea Pſeudo Patriarcha *Theodotus* Conciliabulum, Pſeudo Septimam Synodum confirmans, & Oecumenicam verèque Septimam, ſcilicet Nicænam ſecundam, Anathemate damnans. Scripſit *Theodorus Studita* ad Synodum Hæreticorum, omnium Præpoſitorum nomine, Epiſtolam, quæ prima extat Lib. 2. in quâ duplicem rationem dedit, cur ad Synodum vocati, non adeſſent. Primam, quòd abſque *Nicephori* Patriarchæ ſui, qui in exilium iniquè pulſus erat, ſententiâ, nihil ſive fidem, ſive diſciplinam ſpectans agere poſſent: alteram, quòd hæc Synodus ad everſionem ſecundæ Nicænæ, id eſt, ad tollendas imagines, coacta eſſet. Subdidere Fidei Profeſſionem Iconomachorum hæreſi e regione adverſam, hiſque exaratam verbis: *Nos itaque omnium minimi, qui præſentes, quique abſentes, conſonam univerſæ ſub cœlo Eccleſiæ fidem tenentes, divinum Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, & Sanctiſſi-*

Conciliabulum a Theodoto *Pſeudo-Patriarcha contra ſacras Imagines, & Synodum VII. Oecumenicam celebratum.*

S. Theodorus Studita *fidem tuetur adversùs Iconomachos.*

ma

ma Matris ejus, aut cujuſcumque Sanctorum imaginem erigere, & adorare, non ſolùm ex ſancta Nicana II. Synodo, alteræve qua ante illam diviniſſimè docuit, ſecurum & tutum eſſe affirmamus; ſed ab ipſomet adventu Domini noſtri ac Dei, tum ſcripto, quàm ſine ſcripto fundati, ſecurè ſupra Sedem illam conſiſtimus, de quâ Chriſtus ait: Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam; & porta inferi non prævalebunt adversùs eam. Hæc illi. Scripſit idem *Theodorus* e carcere Catecheticam Epiſtolam ad Confeſſores, quâ luculenter aſſeritur ſacrarum imaginum cultus. Incipit his verbis: *Theodorus omnibus ubique propter Chriſtum diſperſis Fratribus: & iis qui in carceribus & exiliis detinentur, in Domino ſalutem.* Eſt octava lib. 2. illamque & alias ſupra laudatas exſcripſit Annalium Eccleſiaſticorum Parens, ad annum octingenteſimum decimum-quartum. De abolitione Sacrarum imaginum a *Leone Armeno*, deque perſecutionibus ab eo motis in Catholicos earum cultores ac defenſores, legendi ſunt *Michaël* Monachus in Vita Theodori Studitæ, *Theoſterictus* in Vita *Niceta*, Anonymus in Hiſtoria Leonis Armeni, *Cedrenus*, & *Zonaras*, ex quibus hæc deſloravimus.

Michaëlis Balbi Imperatoris Principatus.

Anno Chriſti octingenteſimo vigeſimo, *Michaël Balbus*, poſt necem *Leonis Armeni* proclamatus Imperator, impietatem Principatûs exordio diſſimulans, ab exilio Catholicos revocavit, quos *Leo* propter fidei cauſam relegaverat. Omnes etiam Epiſcopos Orthodoxos adeſſe juſſit Conſtantinopoli, ut cum Iconomachis de ineunda in quæſtione de imaginibus concordia deliberarent. Qui ad ipſum egregiam illam Epiſtolam dedere, quæ a *Sancto Theodorum Studita* ſcripta creditur, & inter illius Epiſtolas extat 86. lib. 2. quâ ſe cum Hæreticis convenire non poſſe, conteſtati ſunt, & ſi quod dubium circa fidem emergeret, conſulendum eſſe Romanum Epiſcopum. *Jam verò* inquiunt, *Sermonem refellendi causâ cum Heterodoxis conferre, Apoſtolico mandato repugnat, minimèque convenit, niſi ad correptionem tantummodo. Propterea indigni nos Imperio veſtri famuli, ne hiſcere quidem contra præceptum audemus. Quòd ſi quod eſt hujuſmodi de quo ambigunt, aut diffidunt divina Munificentia veſtra piè a Patriarcha diſſolvi poſſe: jubeat magna ipſius & a Deo confirmata manus, ad communem utilitatem, a vetere Roma ſuſcipi declarationem, prout olim & ab initio Paternâ Traditione tranſmiſſus mos fuit: Hæc enim ſuprema eſt Eccleſiarum Dei, in qua Petrus Sedem primus tenuit, ad quem Dominus dixit: Tu es Petrus & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & porta inferi non prævalebunt adversùs eam.* Hæc illi.

In Controverſiis Fidei, quærendum Romani Pontificis reſponſum.

Cùm autem unà cum ſelectis Epiſcopis *Theodorus Studita* conveniſſet, omnes conſilium iniere adeundi Imperatorem, eique ſupplicandi, ut in proprias Eccleſias eos reſtitui juberet, & qui eas occupaverant, Hæreticos expelli. Ad Aulam igitur ſe contulere, & coram *Michaële* pro ſanctarum imaginum reſtitutione egregiè & fortiter peroraruut: quibus ille abſurdum illud reſponſum dedit: *Tametſi*, inquit, *egregia & honeſta ſint quæ dixiſtis; at mihi nequaquam amplectenda, qui hactenus imaginem nullam colui, vel adoravi. Quocirca & me æquum eſt eum manere qui fui, & vos pariter priſtinum ſtatum retinere, opinioneſque veſtras ſequi. Per me enim licebit, nec cuipiam obſiſtam; niſi quòd imagines in Regia Urbe a vobis erigi prorſus nolo, ſed extra eam procul, & ubicumque volueritis.* Hæc refert *Michaël* Monachus in Vita *Theodori Studitæ*.

Poſt congreſſum cum Imperatore, *Theodorus Studita* S. Nicephorum Patriarcham de re geſtâ certiorem fecit; ipſeque Conſtantinopoli degens, diſperſos Fratres congregavit, remque Catholicam ſtrenuè ſuſtentavit, *Joannicio* Anachoretæ ſanctiſſimo junctus, qui ad venerandas *Sancti Theophanis Martyris*, Præfecti Monaſterii Sigriani reliquias, in Urbem advenerat.

Michaëlis Balbi perſecutio in Catholicos.

Bello contra *Thomam* Ducem perduellem proſperè confecto, anno 823. ſævit in ſacrarum imaginum cultores ac defenſores *Michaël Balbus*, Conſtantinum Copronymum, ſibi proponens imitandum. Rurſus in exilium amandavit Epiſcopos & Abbates, quos Imperii ſui exordio revocaverat, ac inprimis *Theodorum Studitam*, & celebrem illum, qui poſtea Conſtantinopolitanam Eccleſiam tantâ cum laude rexit, *Methodium*: quem in Inſula Africæ detrudi juſſit in carcerem; ac *Euthymium* Sardium Præſulem flagris necavit, datis *Theophilo* filio ſuo ac Imperii Collegæ mandatis, ut crudele illud facinus executioni mandari curaret.

Legatio Michaëlis & Theophili Imp. ad Ludovicum Pium Imperatorem

Interim *Michaël & Theophilus* Romanum Pontificem & Imperatorem Occidentis ſibi conciliare ſatagentes, Legationem honorificam ad *Ludovicum Pium* miſere, ejus amicitiam rogantes, ac officia apud Romanum Epiſcopum. Ac ne ob hæreſim malè audirent, Profeſſionem Fidei ſuis Literis inſeruerunt, in cæteris integerrimam, circa caput imaginum multâ moderatione temperatam. Harum quippe uſum & cultum omnem ſe minimè prohibere ſignificabant, ſed adorationem ſolam & ſuperſtitionem multiplicem, quæ in Chriſtianæ plebis devotiones in Oriente irrepſerat; ob quam reprimendam, imagines in editiora loca extulerant, procul a populi contactu & oſculis. Legationem excepit Rothomagi *Ludovicus Pius* anno 824. menſe Novembri; ſubindeque petitâ Summi Pontificis *Eugenii Secundi* veniâ, Gallicanos Epiſcopos Pariſios convocavit, de imaginum cultu collaturos.

Synodus ſeu Collatio Pariſienſis.

In Synodo illâ Pariſienſi quamquam Nicænam II. Synodum rejecerint Gallicani Præſules, ab ejus tamen fide non diſſenſerunt, ut in Diſſertationibus oſtendemus. Hujus Collationis Acta Romam ad *Eugenium II.* miſit *Ludovicus Pius*, ejuſque ſubjecit examini.

Ejus Acta ad Eugenium II. Pontificem Max. tranſmiſſa.

Ea detulere *Jeremias* Senonenſis, & *Jonas* Aurelianenſis, Epiſcopi, qui a Pontifice non impetrarunt, ut Græcis in imaginum negotio aliquid œconomiæ gratiâ concederet Septimæ Synodi decretis repugnans.

Theophili Imp. novum adversùs ſacras Imagines, & Monachos earum defenſores bellum.

Theophilus mortuo patre, ſolus imperans, Catholicos imaginum ſacrarum cultores ac defenſores crudelitate majori perſecutus eſt. Imagines non ſolùm coli, ſed & pingi prohibuit, & jam pictas delevit, earum loco beſtiarum & avium figuras in ipſis templis effingi jubens. Monachis omnium civitatum aditu interdixit. Monaſteria profanis hominibus tradidit, *hoſque ęrtus diſſipavit, qui ſoli ad refrænandas cupiditates hominum faciebant*, ut ſcribit *Cedrenus*. Neque tamen Dei verbum tunc temporis alligatum fuit: Quidam enim, vel facto agmine, Principem reprehenderunt. Horum præcipui fuere Abrahamitæ Monachi, qui liberè in conſpectum ejus progreſſi, ex Sanctorum Patrum dictis, Magni videlicet *Dionyſii*, *Hierothei*, & *Irenæi*, demonſtrarunt, non nuper vivendi rationem Monaſticam extitiſſe, ſed perantiquam eſſe: ſed & ſacras imagines ipſis fuiſſe Apoſtolis familiares, quando & *Lucas* divinus Apoſtolus Deiparæ formam depinxerit, & Chriſtus linteo impreſſam ſui effigiem, nullo manus miniſterio elaboratam nobis reliquerit. Monachorum Sanctiſſimorum libertatem impatienter ferens impius Imperator, ipſos in exilium deportari juſſit ad fanum *S. Joannis Baptiſtæ*, quod *Terribile* dicebatur, in Ponto Euxino, ubi flagellis dilacerati, Martyrii coronam conſecuti ſunt. *Lazarus* Monachus, egregius Pictor inſigne etiam certamen ſubiit, ejus

nam-

namque manus laminis ferreis ignitis aduri juſſit *Theophilus*: eumque ſemianimem precibus *Theodora* Auguſtæ vix conceſſit; iſque reddita Eccleſiæ pace, conſumptis licèt manibus, præclariſſimam Chriſti Servatoris pinxit imaginem. *Theophanem* & *Theodorum* germanos fratres, Palæſtinos Monachos dirè vexavit. Mora fuit *Theophanis* libertas, qui a *Theophilo* de religione diſputare juſſus, & quoddam *Iſaïæ* proferens teſtimonium, negante Imperatore ita apud *Iſaiam* haberi & librum aperiente, interpolatum eſſe librum illum, & quotquot in ejus manus libri ſacri perveniſſent, conteſtatus eſt, & poſtulato ex Patriarchæ Bibliotheca Thomaïtica Codice, interpolationem probavit. Quamobrem verecundiâ ſuffuſus & in furorem actus Imperator, eos ducentis verberibus cæſos, & verſibus acuum candentium impreſſione frontibus inſcriptis notatos, in exilium relegavit, ubi mortuus eſt *Theodorus*; *Theophanes* verò ad Eccleſiæ pacem ſuperſtes vixit. Interim in Patriarchale ſolium, poſt *Antonii* mortem, virum nequiſſimum evexit *Theophilus*, *Joannem* quemdam Pſeudo-Monachum, artium magicarum peritiſſimum, in quibus Imperatorem ipſum inſtituerat.

Theophanis & Theodori certamen.

Certamen S. Methodii.

Eadem in perſecutione *Methodius*, qui eruditione ſuâ, & auctoritate, fidei cauſam ſtrenuè Conſtantinopoli propugnabat, immanites cruciatus eſt. Cùm enim *Theophilus* in expeditione adversùs Saracenos fuſus fuiſſet, rabiem ſuam in *Methodium* convertit, cum malorum omnium, quæ in Imperiom exundabant, proclamans auctorem; quòd idololatriam (ſic imaginum cultum vocabat impius) foveret. *Methodium* itaque, contuſis dentibus, in quamdam Inſulam relegatum, vivum cum duobus latronibus in ſepulchro quodam, ſive ſpeluncâ includi juſſit, quorum altero extincto, cadaveris fœtorem invictâ patientiâ ſuſtinuit generoſus Athleta. Ipſum *Theodorus*, & *Theophanes*, cùm ſtatum ipſius ac paſſionem a quodam piſcatore didiciſſent, literis Carmine Iambico ſanè eleganti ſcriptis ſolati ſunt: quod Latinè reddo.

Vivo perempto, vivificoque mortuo,
Terram incolenti, ac pariter calcanti polum,
Scripſere vincto vincti, & inſcripti notis.

Quibus ſimili Carmine reſcripſit admirandus *Methodius*, quod ſic habet:

Libris viciſſim deſcriptos cœlestibus,
Facileſque non ſine laude compunctos notis,
Secum ſalutat vinctos vivus obrutus.

Septem annis in tetro illo carcere detentus fuit *Methodius*, donec illum *Theophilus*, qui graviſſimas difficultates patiebatur in intelligentia librorum quorum lectione delectabatur, neminemque inveniebat, qui illas fœliciter exponeret, ac locis obſcuris lucem afferret, *Methodium* cui nullum noverat eruditione parem velut e ſepulchro redivivum, in Aulam revocavit: nec tamen aliquid de priſtino erga Catbolicos remiſit furore.

Theodora Auguſta Theophili Imp. conjux, poſt ejus mortem ſacras imagines, & earum cultum reſtituit.

Mortuo *Theophilo*, *Michaël* ejus filius, & *Theodora* conjux, ſecundùm ſupremam ejus voluntatem, Auguſti proclamati ſunt. Vix dum quatuor annos Michaël natus erat, cum orbatus eſt patre. *Theodora* Imperatrix religioſiſſima, & prudentia ſupra ſexum conſpicua, ad reſtituendam religionem applicuit animum, & *Theoctiſto* ac *Manuële* Primariis Aulæ juvantibus, Senatum in ſententiam ſuam traduxit. Moxque congregavit Synodum, in qua Decretum de ſacris imaginibus erigendis & colendis editum eſt. Iconomachi plerique omnes errorem ejurarunt, *Joannes* ſive *Jannes* Hæreticus Patriarcha exauctoratus: in ejus locum, ſummo omnium Ordinum applauſu invictus Confeſſor *Methodius* ſuffectus eſt. Hujus glorioſam famam obſcorare moliti ſunt Iconomachi, ſubornata muliercula, quæ eum ſtupri accuſaret: quorum ille calumniam diluit facto ſanè inſolenti, quo emortuam in ſe ac exſiccatam carnem, quà ſedes eſt libidinis, probavit, idque miraculo ſibi contigiſſe, cùm graviſſimis tentationibus ſtimulatus, Romæ *S. Petri* patrocinium, ut ab iis liberaretur imploraſſet. Sacræ autem imagines ritu ſolenni reſtitutæ ſunt anno Chriſti octingenteſimo quadrageſimo primo, annuumque, in hujus reſtitutionis commemorationem, *Orthodoxiæ* Feſtum inſtitutum eſt. Hæc excerpſimus ex *Conſtantino Manaſſe*, *Zonara*, *Cedreno*, & *Glyca*. Longius verò extra ſæculum octavum excurrimus, ut uno intuitu totam Hreſeos Iconomachorum Hiſtoriam Lector conſpiciat.

Synodus eam ob rem celebrata.

Methodius Patriarcha creatus.

Orthodoxiæ feſtum in memoriam ſolemnis ſacrarum imaginum reſtitutionis.

ANIMADVERSIONES in eam ſuperiorem poteſtatem, quam Hadrianus I. exercuit in Septima œcumenica Synodo.

§. UNICUS.

Hadrianus Papa ex ſua ſuperiori poteſtate præſcripſit ſeptima œcumenica Synodo quid de ſacrarum Imaginum cultu eſſet deſiniendum. Neque infringitur Hadriani auctoritas, quia diu poſtea Galli ſeptimam ſynodum ut legitimam agnoſcere renuerint.

Etiam in ſeptima Synodo, quæ eſt Nicæna 2. ut vult Boſſuet *in Defenſ. Declarat. p. 2. l. 12. c. 30.* emicuiſſe ſuperiorem concilii poteſtatem ex jam toties repetita ratione, quia nempe Hadriani epiſtolas PP. examinarunt. Cùm igitur *act. 2.* lectæ fuerint epiſtolæ Pontificis, altera ad Imperatorem, altera ad Synodum, ſeu Taraſium, ita Sedis Apoſtolicæ Legati Taraſium Patriarcham interrogarunt: *Dicat nobis ſanctiſſimus patriarcha Taraſius Conſtantinopolitanæ urbis epiſcopus, ſi conſentiat litteris ſanctiſſimi Papæ ſenioris Romæ?* Taraſius verò reſpondit eas admittere, hanc afferendo rationem, ut patet ex §. IV. ſuperioris articuli: *Nam & ipſi ſcrutando ſcripturas, ſyllogiſticè approbando rimati ſumus.* Sed quàm futile ſit hujuſcemodi argumenti genus jam ſæpius perſcrutati ſumus, & modò etiam ex ſequentibus edocemur.

In primâ igitur Hadriani epiſtolâ ad Imperatores, hæc de B. Petro, ejuſque ſucceſſoribus habentur: *Iſte itaque tam præcelſo prælatus honore promeruit confiteri fidem, ſupra quam fundatur eccleſia Chriſti. Beatam confeſſionem beatitudo ſequuta eſt præmiorum, cujus prædicatione ſancta univerſalis illuſtrata eſt eccleſia, & ex ea cæteræ Dei eccleſiæ fidei documenta ſumpſere. Nam ipſe Princeps Apoſtolorum B. Petrus, qui Apoſtolicæ Sedi primitus præſedit, ſui apoſtolatus principatum, ac paſtoralis curæ Succeſſoribus ſuis, qui in ejus ſacratiſſima ſede perenniter ſeſſuri ſunt, dereliquit; quibus & auctoritatis poteſtatem, quemadmodum a Salvatore noſtro Domino Deo ei conceſſa eſt, & ipſe quoque ſuis contulit, ac tradidit divino juſſu ſucceſſoribus Pontificibus: quorum traditione Chriſti ſacram effigiem, ſanctaque ejus Genitricis, Apoſtolorumque, & omnium Sanctorum veneramur imagines.* His verbis Hadrianus monet Imperatores in Succeſſoribus eamdem ac in Petro viguiſſe poteſtatem, ac proinde ab eis ſicut a Petro fidei documenta alias accipere eccleſias. Poſtquam verò divino jure æquè ac Petrum ipſius Succeſſores poteſtate docendi eccleſias potiri docet, ſubdit ex horum traditione ſanctas Imagines coli. Ita ſtatim repræſentat Imperatori Romanorum Pontificum auctoritatem, ex qua aliæ pendere debent eccleſiæ, & ut demonſtret catholicum eſſe ſa-

cra-

crarum Imaginum cultum, illum in Pontificum traditione fundamentum habere affirmat; ac proptèrea innuere voluit eamdem irrefragabilem eſſe fidei regulam. Poſtquam verò dogma de ſacrarum imaginum cultu explicavit, ac fidei catholicæ conſunum probavit, ita ſubdit: *Depoſco, & adjuro ut eaſdem ſacratiſſimas Imagines in ipſa a Deo conſervata regia urbe, & cæteris Græciæ partibus in priſtinum ſtatum reſtituere, & confirmare jubeatis: obſervantes traditionem hujus ſacroſanctæ noſtræ romanæ eccleſiæ: abjicientes & reſpuentes iniquorum atque hæreticorum calliditates, ut in hujus noſtra ſancta, catholica, & apoſtolica ac irreprehenſibilis Romana Eccleſia ulnis ſuſcipiamini.* Videas quòd etſi ageretur de ſynodo habenda, in qua Imaginum cultus catholicus definiretur, adhuc nihilominus ante ipſam Synodum vult Pontifex, ipſum reſtitui, proponendo pro regula ejuſdem cultûs traditionem Romanæ eccleſiæ nempe Romanorum Pontificum, a ſe perſcrutatam. Ejuſmodi cultum non ſuſcipientes hæreticos appellat, atque in ulnis Eccleſiæ Romanæ, quam *irreprehenſibilem* nuncupat, Imperatores ſuſcipiendos dicit, ſi Imaginum cultum promoviſſent. Id ne eſt voluiſſe Hadrianum ſuas definitiones Concilii examini ſubjicere? Eamdem romanæ eccleſiæ traditionem, ut immotam fidei regulam Auguſtis iterum in eâdem epiſtolâ propoſuerat; poſtquam etenim fauſta omnia pollicitus eſt, ita ſubdit: *Magis autem, ſi orthodoxæ fidei ſequentes traditiones eccleſiæ B. Petri Apoſtolorum Principis, amplexi fueritis cenſuram, & ſicut antiquitus veſtri prædeceſſores ſancti Imperatores egerunt, ita & vos eum honorificè venerantes ejus Vicarium ex intimo dilexeritis corde; poteſtaſque veſtrum a Deo conceſſum Imperium eorum ſecutum fuerit orthodoxam, ſecundùm ſanctam Romanam noſtram Eccleſiam, fidem.* Supponens verò non fuiſſe neceſſariam ſynodum pro cultu Imaginum conſtabiliendo, niſi ad eam convocandam cogeret hæreticorum veſania, jubet antea præſentibus ſuis Legatis anathematizandam illam pſeudo-ſynodum, in qua ſacrarum imaginum cultus fuerat damnatus: *In primis pſeudoſyllogam illud, quod ſine Apoſtolica Sede enormiter, nequiter, irrationabiliter contra Sanctorum Patrum traditionem de ſacris imaginibus eſt, anathematizetur, præſentibus Miſſis noſtris.* En quomodo ex ſua ſuperiore auctoritate jubeat, legeſque agendi præſcribat.

Eodem tempore ad Tharaſium Patriarcham ſcripſit Hadrianus, eumdemque pariter monuit ſedem apoſtolicam eſſe ab omni errore immunem; atque ita expoſcit ab eodem Tharaſio, ut velit eidem ſedi agglutinari, utpote quæ erat *orthodoxa, & Dei cultrix.* Deinde unicè attendendam Eccleſiæ Romanæ traditionem docens, ita ait: *Ex Perſona noſtra prædictorum Imperatorum veſtigia obſecret, & ut in conſpectu Dei per terribile illos adjuret judicium, ut ſacras Imagines in ipſa Deo conſervanda, & regia urbe, & in omni loco, in antiquum ſtatum reſtituere, & ſtabilire jubeant, conſervantes traditionem hujus ſacræ ac ſanctiſſimæ noſtræ Romanæ Eccleſiæ.* Ut autem oſtenderet Hadrianus omnino fuiſſe ſuis juſſis obtemperandum, & velle omnino imaginum cultum reſtitui, etſi Synodus eſſet cogenda, bis in eâdem epiſtolâ minatur Tharaſium, quòd ſi aliter egiſſet, ipſius Sacerdotium non fuiſſet ſtabile permanſurum: nimirum quia ex laicorum ordine contra ſacros canones repente ad patriarchatus culmen aſcenderat. Imperabant igitur Romani Pontifices, ac preſcribebant quid in ipſis œcumenicis conciliis foret agendum, immotum prorſus volentes, quidquid ipſi antea ſua definitione credendum propoſuiſſent.

Sed & ita ipſam ſeptimam ſenſiſſe ſynodum quis neget? Poſtquam lectæ fuerunt epiſtolæ Hadriani, ut patet ex ſynodi Actis, ac refert Natalis §.IV. ſuperioris capitis, Legati Sedis Apoſtolicæ expoſcunt a Tharaſio Patriarcha, ſi conſentiat literis Hadriani; & poſtquam eiſdem conſentire faſſus fuit, eodem modo univerſam Synodum interrogarunt, quæ una voce reſpondit: *Sequimur, & ſuſcipimus, & admittimus.* Deinde ſinguli epiſcopi profeſſi ſunt ſacras imagines recipere *ſecundùm ſynodicas epiſtolas beatiſſimi Papæ ſenioris Romæ Hadriani.* Sed & juvat Joannis ſanctiſſimi epiſcopi Taurominiæ ſubſcriptionem hìc adnotare: *Cùm veluti divinus orthodoxiæ terminus* (divina nempe definitio) *ſint literæ, quæ ab Hadriano Papa ſenioris Romæ ad pios Imperatores, necnon & ad Tharaſium univerſalem Patriarcham noſtrum miſſæ ſunt, ita profiteor.* Dicat modò ſapiens Lector, an ſi Hadriani dogmaticæ epiſtolæ ab inferiore ipſo Concilio prodiiſſent auctoritate, prudentia dictaſſet Apoſtolicis Legatis compellere particulares Antiſtites, univerſamque Synodum, ut eas ſequerentur, ac ſuſciperent? Novus profectò tunc fuiſſet agendi ordo, ut cogeretur ſuperior Judex inferioris decretum ſuſcipere, eidemque obſequi. Sed & illud hìc iterum repetendum, quòd cùm non ſolùm Romani Pontifices, ſed poſt ipſos Concilia dogmata definierint, omnino præter rem erat in errorum damnatione non Concilii, ſed Romani Pontificis definitiones extollere, quando iſte inferior ac errori obnoxius fuiſſet in judicando, illud verò ſuperius, & omni prorſus infallibilitate præfulgens. Et tamen ubi romani Pontifices Concilia prævenerunt in hæreſibus proſcribendis, veluti dictando quid eſſet definiendum, perpetua fuit eccleſiæ regula ſemper Pontificis epiſtolas celebrare, ut etiam in hac ſynodo perſpicimus; & quaſi uni romano Pontifici de proſtratis hæreſibus plaudere. Demum decretum, quod dicitur continere *divinum orthodoxiæ terminum*, prodire ne potuit ab eo, qui alterius ſubſit cenſuræ, eique ſubjiciatur?

Hæc qui unius veritatis amore perſcrutetur, ſtatim videbit non fuiſſe romani Pontificis epiſtolas in Conciliis cum Sanctorum ſententiis collatas, ut certi fierent PP. an conſonæ eſſent veritati. Illas igitur ut fidei regulas venerabantur, & nihilominus ut fides fieret illuſtrior, & veluti oculis ipſis omnes inſpicerent, quàm vera eſſent quæ Romanus Pontifex docebat, ex PP. libris ſententiæ depromebantur; atque ita apertiſſimæ ſententiæ in hac ſynodo fuerunt prolatæ, quibos SS. Imaginum cultus commendabatur. Sed & legantur quæ habet Natalis capite ſuperiore §.IV. ubi deſcribit quæ geſta ſunt *act.2.* hujus ſynodi. Interrogatus igitur Tharaſius, an conſentiret epiſtolis Papæ Hadriani, ita reſpondet: *Apoſtolus cùm Romanis ſcriberet, approbans ſtudium ſinceræ fidei eorum ait: Fides veſtra annuntiatur in univerſo mundo. Hoc teſtimonium ſequi neceſſarium eſt, & inconſultò agit, qui huic conatur reſiſtere. Unde Hadrianus, cùm eſſet particeps eorum, qui prædicto teſtimonio muniri meruerunt, ſeipſis affirmans optimè ſe habere antiquam traditionem &c.* Ut oſtenderet Tharaſius quare ſuſciperet epiſtolas Hadriani, dicit ipſum communitum fuiſſe Apoſtoli teſtimonio, quo oſtenditur fidem Sedis Apoſtolicæ in univerſo mundo annuntiandam, ac propterea illi reſiſti non poſſe. Nemo ergo dicet Scriptoras rimaſſe ut videret ſi quæ ſcripſerat Hadrianus traditioni conformarentur, cùm jam cognoviſſet ex ipſo Apoſtolo hujuſmodi epiſtolis eſſe acquieſcendum.

Boſſuet loco citato *cap.31.* ut probet Pontificis auctoritatem non ſatis eſſe ad conſtabilienda fidei dogmata, obſervat diu Galliam Septimæ Syno-

do

Digitized by Google

do, quamvis romani Pontificis approbatione roboratæ, refragatam eſſe, qua agendi ratione, ait ipſe, oſtendit non ultimo atque irretractabili judicio Imaginum cultum definitum crediditſe, quamvis concilio romanus Pontifex acceſſerit.

At huic objectioni reſponſum ſuppeditat Natalis infra diſſert. VI, §.VIII. ubi dicit non ſolùm Gallos, ſed aliarum etiam gentium Antiſtites ſynodum ſeptimam non recepiſſe, quia œcumenicam non agnoſcebant, nec Papa ritu ſolemni confirmaverat, ac œconomia quadam pro ea recipienda non urgebat. Quibus ita ſe habentibus potuerant Galli nolle illius definitionibus acquieſcere, abſque eo quòd dicerentur romani Pontificis auctoritatem parvifacere. Sed & alia ſuperaddi poteſt reſponſio ex Chriſtiano Lupo in diſſert. de ſeptima ſynodo cap. 15.

Cenſet igitur Lupus epiſcopos Francos non ſolùm errore facti lapſos fuiſſe, quaſi abſtinuerint a ſeptima recipienda ſynodo, quia falsò putaverint cultum divinum ſacris imaginibus fuiſſe decretum, ſed in ipſo dogmate cæcutiſſe, nolentes ſacras Imagines nec relativè ad prototypa eſſe ſalutandas, ſed tantùm ad populorum inſtructionem retinendas. Ea ſaltem ratione cultum, quem SS. Imaginibus, ſanctè exhibemus, criminabantur, quòd ſi non idololatricum, ſuperſtitioſum dicebant, ut ex Jona Aurelianenſi, & Walafrido Strabone Lupus demonſtrat. Quapropter auctoritate etiam Anaſtaſii Bibliothecarii affirmat a Francis eccleſiæ veritatem non fuiſſe intellectam. Et quidem ſi ſolummodo ſupra citato errore facti fuiſſent decepti, facillimè ipſorum tenebræ luce veritatis fuiſſent fugatæ; nil aliud etenim neceſſe fuiſſet quàm eos edocere de recta Nicenæ definitionis ſignificatione. Id verò non ſatis erat, ſed ad Francorum blaſphemias retundendas obſervat Chriſtianus Lupus romanam eccleſiam non ceſſaſſe Synodos celebrare, quarum unam ſub Stephano IV. Pontifice habitam publicavit Lucas Holſtenius, in qua anathematizantur nolentes ſacras Imagines venerari. At non ſolùm Galliarum Epiſcopi non rectè de hoc dogmate ſentiebant, ſed ut habet Thegani Chronicon apud ipſum Lupum, tunc Galliarum epiſcopi paſſim erant imperiti, ruſtici, inquieti, ſervili genere nati, ſuperbiſſimi, intolerabiles. Nil mirum igitur, ſi id genus epiſcopi in Septimam Synodum, ac Sedem Apoſtolicam rebellaverint, ſicut & poſtea in Imperatorem ſuum Ludovicum pium, & Pontificem Gregorium IV. quapropter ille illos ſuperbiæ adulationis, & perjurii graviter increpavit, ut ex Natale cap. 2. art. 5, hiſt. eccleſ. ſæcul. IX.

Non ita perversè ſentiebat Ludovicus, ſed quia ſciebat dogma per Synodum a Sede Apoſtolica confirmatam definitum, non poſſe novo examine diſcuti, ideo ut ſatisfaceret Græcorum Legatis, qui ipſum adiverant, ab Eugenio II. licentiam petiit, ut ſuis Sacerdotibus fas eſſet PP. ſententias de cultu ſacrarum Imaginum ſcrutari, ut ex ipſius epiſtolis apud Baronium & Sirmondum oſtendit Lupus. Eaſdemque poſtea ſententias noluit ſummo Pontifici celari, unde Hieremiæ, & Jonæ epiſcopis, qui tam Romæ, quàm Conſtantinopoli Legatorum ſuorum munus obire debebant, ita mandavit: *Quia nos a Pontifice petere voluimus licentiam, quatenus has collectiones a ſacerdotibus noſtris fieri permitteret, ideo non poterit prætermitti, quin oſtendatur, quod ex ipſius permiſſione collectum eſt*. Non per hoc tamen quòd Eugenius conſenſerit de Imaginum cultu PP. conſuli credendum eſt nondum reputaſſe irretractabili judicio ſtabilita, quæ Synodus unà cum Sede Apoſtolica definierat. Etiam S. Leo Magnus indulſit de Synodo Chalcedonenſi iterum agi; at ut ſcribit ad Leonem Auguſtum *ep.* 88. ita conceſſit ut ſimpliciorum infirmitati conſuleret: *Et de rebus*, ait, *apud Nicæam & apud Chalcedonem definitis nullam audemus inire tractatum tamquam dubia, & infirma ſint, quæ tanta per Spiritum Sanctum fixit auctoritas. Inſtructioni autem parvulorum noſtrorum, qui poſt lactis alimoniam cibo deſiderant ſolidiore ſaginari, miniſterii noſtri præſidium non negamus: & ſicut ſimpliciores non ſpernimus, ita a rebellibus hæreticis abſtinemus.* Et re vera Sedes Apoſtolica nil omiſit, ut in ſeptima Synodo ſtabilita, Græcis unàque Francis contra ea obnitentibus, firma eſſent, & inconcuſſa, anathematizans eos, qui cultum in ea probatum non probarent; quamvis ne res in deterius abirent, cum Gallis communionem ſervaret. Imò Leo IV. ut etiam oculis omnes perſpicerent, quàm ſeptima Synodus firma eſſet ac ineluctabilis auctoritatis voluit eam in Eccleſia Vaticana depingi. Vicit tandem Sedes Apoſtolica & qui illorum temporum hiſtorias perlegerit, Gallos tandem paruiſſe videbit romani Pontificis auctoritate proſtratos.

Cæterùm hìc velim obiter advertas, qoòd cùm Ludovicus Imperator mandaverit ſuis Legatis ita cum Pontifice agere, ut res non redigerent ad *aliquam irrevocabilem pertinaciam*, ex hoc infert Boſſuet Gallos eccleſiam romanam ſibi adverſam erroris non accuſaſſe, quia ad *irrevocabilem pertinaciam* non perveniſſe credebant. Verùm meliùs aſſequutus eſt illorum verborum ſenſum Chriſtianus Lupus, obſervans ex imperiti ſæculi locutione vocem illam *pertinaciam*, conſtantiam ſignificaſſe. Et re vera nemo dixerit Ludovicum, qui abſque romani Pontificis licentia nil attentandum cognoverat, quique ad Eugenium ſcripſerat a ſe ſacratiſſimæ Apoſtolicæ Sedi auxilium ſemper eſſe impendendum, ut apud Lupum habetur, ita perversè de Pontifice ſenſiſſe, ut timuerit ad hæreticam pertinaciam redactum iri, ſi ipſius Legati asperè cum eodem egiſſent. Volebat igitur humiliter ac blandè cum ipſo agendum; ne via occluderetur de Imaginum cultu agendi, atque ita non poſſet cum eccleſiis pax conciliari.

Demum obſervare eſt ex Chriſtiano Lupo neque Petrum de Marca, neque Sirmondum, cujus verba refert Boſſuet, ſufficienter probare Gallis rationes non defuiſſe ad hanc Synodum refellendam. Putant liberum fuiſſe Eccleſiæ Gallicanæ agere de Synodis ſive recipiendis ſive non recipiendis, ubi præſertim per ſuos Legatos eiſdem non interfuerit. Id ſtatim falſitatem redolere notat Lupus, cùm Ludovicus Imperator de hujuſmodi Synodo ab epiſcopis agendum non judicaverit, uſquedum a Sede Apoſtolica licentiam obtinuerit. Obſervat deinde bene agnoviſſe a ſuis Epiſcopis eccleſiam romanam edoceri non potuiſſe, unde ad Eugenium ſcribendo, dum ad eum ſuos Legatos miſit, Hieremiam archiepiſcopum Senonenſem, & Jonam epiſcopum Aurelianenſem, ita ipſum alloquitur: *Eos non ob hoc ad veſtræ Almitatis præſentiam miſimus, ut aliquo velut magiſterii officio fungerentur, aut docendi gratiâ directi putarentur &c.* Demum obſervat quòd ſicut nulla ſynodus œcumenica umquam vidit ſpecialem Legatum eccleſiæ Gallicanæ, ſed ſatis intelligebatur Synodo adeſſe per Legatos romani Pontificis, cùm eſſet ſub ejuſdem Patriarchatu, ita dicendum eſt per Pontificis Legatos huic Synodo adfuiſſe. Et ſanè nemo judicabit Hadrianum, qui ejuſdem convocationi conſenſerat, aliquid omiſiſſe, unde poſtea legitima dicenda non foret.

AR-

ARTICULUS II.

De Alberto & Clemente Hæreticis.

HI anno circiter ſeptingenteſimo quadrageſimo quarto in Francia turbas excitare, plebem Chriſtianam ſeducere, & *Bonifacio* Germanorum Apoſtolo negotium faceſſere cœperunt. De quibus ipſe ad *Zachariam* Pontificem Maximum ita ſcripſit: * *Maximus tamen mihi labor fuit contra duos hæreticos peſſimos, & publicos, & blaſphemos contra Deum & Catholicam Fidem. Unus, qui dicitur Aldebert natione generis Gallus eſt. Alter, qui dicitur Clemens, Scotus eſt. Specie errores diverſi, ſed pondere peccatorum pares. Contra iſtos obſecro Apoſtolicam Auctoritatem veſtram, quòd meam mediocritatem defendere & adjuvare, & per ſcripta veſtra populum Francorum & Gallorum corrigere ſtudeatis, ut Hæreticorum fabulas, & vana prodigia & ſigna præcurſoris Antichriſti non ſectentur, ſed ad canonica jura, & ad viam veræ doctrinæ convertantur; & ut per verbum veſtrum iſti Hæretici duo mittantur in carcerem, ſi vobis juſtum eſſe videatur, cùm vitam & doctrinam illorum vobis intimavero, & nullus cum eis loquatur vel communionem habeat..... Propter iſtos enim perſecutiones & inimicitias & maledictiones multorum populorum patior, & Eccleſia Chriſti impedimentum fidei & doctrinæ rectæ ſuſtinet. Dicunt enim de Aldeberto, quòd eis ſanctiſſimum Apoſtolum abſtuliſſem, patronum, & oratorem, & virtutum factorem, & ſignorum oſtenſorem abſtraxiſſem. Sed Pietas veſtra audiens vitam ejus, judicet ex fructu, utrùm veſtimenta ovium indutus, intus autem lupus rapax fuiſſet, an non. In primævâ enim ætate hypocrita fuit dicens, quòd ſibi Angelus Domini in ſpecie hominis, de extremis finibus mundi, mira tamen & incerta ſanctitatis reliquias attuliſſet, & exinde potuiſſet omnia, quæcumque popoſcerit, à Deo impetrare, & tunc demum per illam ſimulationem, ſicut Apoſtolus Paulus prædixit, penetravit multorum domos, & captivas duxit poſt ſe mulierculas oneratas peccatis, quæ ducebantur variis deſideriis, & multitudinem ruſticorum dicentium, quòd ipſe eſſet vir Apoſtolicæ ſanctitatis, & ſigna, & prodigia multa feciſſet. Deinde conduxit Epiſcopos indoctos, qui ſe contra præcepta Canonum abſolutè ordinarunt. Tum demum in tantam ſuperbiam elatus eſt, ut ſe æquipararet Apoſtolis Chriſti, & dedignabatur in alicujus honore Apoſtolorum vel Martyrum Eccleſiam conſecrare. Et interrogavit, quid voluiſſent homines viſitando limina Sanctorum Apoſtolorum? Poſtea in proprio honore ſuo dedicavit Oratoria, vel, ut verius dicam, ſordidavit; fecit cruciculas & Oratoriola in campis, & ad fontes, vel ubicumque ſibi viſum fuit, & juſſit ibi publicas orationes celebrari, donec multitudines populorum, ſpretis cæteris Epiſcopis, & dimiſſis antiquis Eccleſiis, in talibus locis conventus celebrabant, dicentes: Merita Sancti Aldeberti adjuvabunt nos. Ungulas ſuas & capillos dedit ad honorificandum & portandum cum Reliquiis Sancti Petri Principis Apoſtolorum. Tum demum, quod maximum ſcelus, & blaſphemia contra Deum eſſe videbatur, fecit. Veniente enim populo, & proſtrato ante pedes ejus, & cupiente confiteri peccata ſua, dixit: Scio omnia peccata veſtra, quia mihi cognita ſunt occulta veſtra; non eſt opus confiteri, ſed dimiſſa ſunt peccata veſtra præterita: ſecuri & abſoluti revertimini ad domos veſtras cum pace. Et omnia quæcumque ſanctum Evangelium hypocritas feciſſe teſtatur, ſuo habitu, inceſſu, & moribus imitatus eſt.*

* Epiſtola inter Bonifacianas centeſima trigeſima-quinta.

Aldeberti & Clementis mores & errores.

De Clemente verò hæc ſubdit: *Alter autem hæreticus, qui dicitur Clemens, contra Catholicam contendit Eccleſiam, Canones Eccleſiarum Chriſti abnegat, & refutat Tractatus, & intellectus ſanctorum Patrum, Hieronymi, Auguſtini, Gregorii recuſat. Synodalia jura ſpernens, proprio ſenſu affirmat ſe poſt duos filios ſibi in adulterio natos, ſub nomine Epiſcopi, eſſe poſſe legis Chriſtianæ Epiſcopum. Judaiſmum inducens, judicat juſtum eſſe Chriſtiano, ut, ſi voluerit, viduam fratris defuncti accipiat uxorem. Qui contra fidem Sanctorum contendit, dicens quòd Chriſtus filius Dei deſcendens ad inferos, omnes, quos inferni carcer detinuit, inde liberaſſet, credulos & incredulos, laudatores Dei ſimul & cultores Idolorum, & multa alia horribilia de prædeſtinatione Dei contraria Fidei Catholicæ affirmat. Quapropter de hoc utroque Hæretico precor, ut per literas veſtras mandare curetis Duci Carolomanno, ut mittatur in cuſtodiam, ut ſemina Sathanæ latiùs non ſeminet, ne forſitan una ovis morbida totum gregem polluat.*

Aldebertus Vitam ſuam ipſe conſcripſerat, aut ab aliquo e ſuis Diſcipulis conſcribi juſſerat, falſis miraculis & viſionibus populis imponentem: cujus huc fragmentum refertur in Synodo Romana ſub *Zacharia* Pontifice in ejus cauſa celebrata. *Incipit: Vita ſancti & beati Dei famuli, & præclari, atque per totum ſpecioſi, ex electione Dei nati, Sancti Aldeberti Epiſcopi. De ſimplicibus parentibus fuit procreatus, & de gratia Dei eſt coronatus: quia dum in utero matris ſuæ erat, ibidem gratia Dei cœpit, & antequam perveniſſet beatiſſima nativitas ejus, ſic vidit genitrix ejus quaſi per viſionem, egredientem vitulum de dextero latere ſuo, qui vitulus illi deſignabat gratiam illam quam ab Angelo acceperat, antequam exiret de vulva.*

Epiſtolam quamdam ineptiſſimam velut JESU CHRISTI divulgabat, ac e cœlo tranſmiſſam mentiebatur, ut conſtat ex Actis ejuſdem Synodi.

Tandem ignotorum Angelorum nomina in Oratione a ſe compoſita invocabat, ut conſtat ex fragmento, quod eadem in Synodo recitatum eſt: *Precor vos, & conjuro vos, & ſupplico me ad vos, Angele Uriel, Angele Raguel, Angele Tubuel, Angele Michaël, Angele Inias, Angele Tubuas, Angele Sabaoch, Angele Simiel.* Quibus de nominibus Romana Synodus dixit: *Non enim nomina Angelorum, præter nomen Michaëlis, ſed nomina dæmonum ſunt, quæ in ſuis orationibus invocavit ad præſtandum auxilium ſibi. Nos autem, ut a veſtro Sancto Apoſtolatu edocemur, & divina tradit auctoritas, non plus quàm trium Angelorum nomina agnoſcimus, ideſt, Michaël, Gabriël, Raphaël.*

Trium damtaxat Angelorum nomina Eccleſia agnoſcit.

Damnatus eſt *Aldebertus* in Synodo Sueſſionica anno ſeptingenteſimo quadrageſimo quinto, Canone ſecundo, his verbis: *Et ut hæreſis ampliùs in populo non reſurgat, ſicut invenimus in Adalberto hæreſim, quem publicè ter una voce condemnaverunt viginti tres Epiſcopi, & alii multi Sacerdotes, cum conſenſu Principis & populi, ita condemnaverunt ipſum Adalbertum, ut ampliùs populus per falſos Sacerdotes deceptus non peccat.* Canone verò ſeptimo decretum eſt, cruciculas ab *Adalberto* per campos erectas, cremandas eſſe, ut omnis plebium ſeducendarum aboleretur occaſio. *Similiter conſtituimus, ut illas cruciculas, quas Adalbertus per Parochiam plantaverat, omnes igne conſumantur.*

Aldebertus & Clemens in Synodo Sueſſionenſi damnantur.

Horum damnationem confirmavit *Zacharias* ſummus Pontifex, ut conſtat ex illius literis ad *Bonifacium*, eodem anno, decimo Kalendas Julias datis. *Retuliſti etiam nobis*, inquit, *quòd duos Pſeudo-prophetas in eadem Francorum Provinciâ inveniſſes. Ex quibus unum quidem nomine Semonem, juxtà tenorem tuarum ſyllabarum reperimus, qui*

Damnationem eorum confirmat Zacharias Pontifex.

qui & Sacerdotium ſibi vindicabat, & a luxuria minimè ſe continebat, ſeducens populum & inania prædicans, non ſolum ſuam animam inſi diaboli tradens, ſed & populorum corda in interitum demergens, & ab Eccleſia Dei eos ſeductionibus ſuis abſtrahens, & cruces in campis ſtatuens, & Oratoriola ad ſeducendum populum inſtituens, publicasque & antiquas Eccleſias relinquere, & ſanctitatis nomine ſe vocari faciens, & in ſuo nomine Eccleſias conſecrans, nomina etiam Angelorum, imò magis demoniorum ſe ſcire affirmans. Quæ verba Adalbertum hæreticum ſpectant: ſequentia verò Clementem. *Alium verò ita luxuria deditum, ut concubinam haberet, & duos ex ea filios procrearet, & tamen Sacerdotium ſibi vendicabat; affirmans hoc juſtum eſſe juxtà traditionem Veteris Teſtamenti, ut defuncti fratris ſuperſtes frater ducat uxorem, & quia Chriſtus reſurgens ab inferis nullum ibi reliquiſſet, ſed omnes inde abſtraxiſſet. Quæ omnia hæc deteſtabilia & ſcelesta judicamus. Bene autem tua Sancta Fraternitas juxtà Eccleſiaſticam Regulam eos damnavit, & in cuſtodiam miſit, & optimè vocavit Antichriſti miniſtros & præcurſores.*

Altera Synodus in Majoratu Carlomanni ipſos condemnat.

Damnati ſunt rurſus *Adalbertus & Clemens* in altera Synodo, quæ habita eſt in Majoratu *Carolomanni* anno chriſti ſeptingenteſimo quadrageſimo ſexto, de qua *Othlonus* in Vita *S. Bonifacii*, Lib. 1. cap. 37. *Cùm ergo*, inquit, *Carlomanni præcepto, ſanctique Bonifacii conſilio Synodalis Conventus haberetur, multi ibi non ſolum Clerici quilibet hæretica pravitate decepti, ab Eccleſia communione expellebantur; ſed etiam Epiſcopi, qui pro aliqua capitalis criminis maculâ diffamati erant, deponebantur. Erroris autem totius, qui tunc in Germania excreverat, maximi fuerant auctores duo Hæretici, quorum unus Clemens, alter vero Eldebertus dicebatur. De quibus poſtmodum, cùm Epiſtolas ad Zachariam Papam miſſas proferre cœperimus, dicetur congruentius.*

Tandem in Synodo Romana damnati.

Damnati ſunt denique in Synodo Romana, *Zachariâ* Pontifice Maximo Præſide, anno Chriſti ſeptingenteſimo quadrageſimo ſexto, lecta *Bonifacii* Relatione per *Deneardum* Presbyterum Romam perlatâ, memoratorumque Hæreticorum Actis ac Scriptis, quæ igne concremenda eſſe decretum eſt; hæc verò in *Adalbertum & Clementem* lata Sententia. *Aldebertus, cujus nobis Actus & nefaria commenta relecta ſunt, quia ſe Apoſtolum ausus eſt nominare, & capillos atque ungulas ſuas populis pro ſanctuario exhibuit, ſeducens populum diverſis erroribus; & quoniam ſub obtentu Angelorum, in ſuo auxilio Dæmones invocavit, ab omni Officio Sacerdotali deponatur, agens pœnitentiam pro commiſſis, & ampliùs jam populum minimè ſeducat; Si autem in his erroribus perſeveraverit, & populum ampliùs ſeduxerit, ſit ei Anathema, & æterno Dei judicio condemnetur, omniſque qui ei conſenſerit, vel ejus ſecutus fuerit doctrinam, aut adjunctus illi fuerit. Similiter autem & Clemens, qui per ſuam ſtultitiam Sanctorum Patrum ſcripta reſpuit, vel omnia Sinodalia Acta parvipendit, inferens etiam Chriſtianis Judaiſmum, dum prædicat fratris defuncti uxorem poſſe in matrimonio jungi, inſuper & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum deſcendentem ad inferos pios & impios ſimul inde abſtraxiſſe; ab omni etiam Sacerdotali Officio deponatur, & Anathematis vinculo obligetur; atque niſi reſipuerit, æterno Dei judicio condemnetur, vel etiam omnes, qui ejus ſacrilegis conſenſerint prædicationibus.*

Subſcripſit huic Synodo *Zacharias* Papa; ſubſcripſere poſt ipſum ſeptem Epiſcopi & ſexdecim Presbyteri ſanctæ Romanæ Eccleſiæ. Tribus Secretariis ſive Seſſionibus abſoluta eſt. Sententiam tulit *Zacharias*, & in Franciam promulgandam direxit; ſed quoad Acta memoratorum Hæreticorum, emendavit judicium Synodi, quia non illa igne cremanda, ſed in ſcriniis Eccleſiæ conſervanda ſanxit, ad perpetuam damnationis eorum memoriam, ut conſtat ex Epiſtolâ quam ſcripſit ad *Bonifacium*, pridie Kalendas Novembris ejuſdem anni. *Nos verò*, inquit, *congregatis Fratribus & Conſacerdotibus noſtris, eorumdem pravorum ſceleratiſſima Acta in eorum præſentia relegi fecimus, & dum nobis coram omni Concilio relecta fuiſſent, pro ſtudio omnes eadem ſchiſmatica dogmata ipſorum atque iniquiſſimas Traditiones, ſeu ſceleratiſſimam Vitam, quam ſibi Aldebertus conſcribere fecit, damnaverunt, & una voce exclamaverunt ut igne cremarentur. Sed nos hoc non rectum judicavimus, pro eo quòd ad reſervandum, ſive in æternum eos condemnandum, in ſcrinio ſancta Eccleſia reſervanda mandavimus, conſcribentes ipſi dignam Sententiam. Cujus inſtar Actionis ad tuam direximus Fraternam Sanctitatem, ut relecta in Provincia Francorum, omnis Schiſmaticus audiens taliter a Sancta Dei Catholica & Apoſtolica Eccleſia judicatum, a ſenſus ſui pravitate reſipiſcat.*

Zacharias Papa Synodi Romana judicium emendat.

ARTICULUS III.

De Hæreſi Feliciana & Elipandiana.

§. I.

De Auctoribus, & Erroribus.

ANno Chriſti ſeptingenteſimo nonageſimo ſecundo, *Felix* natione Hiſpanus, Urgellæ, quæ civitas eſt in Pyrenæi montis jugo ſita, Epiſcopus, ab *Elipando* Toletano Epiſcopo per literas conſultus, quid de humana Chriſti Servatoris natura ſentire deberet, utrùm ſecundùm quod homo eſt, proprius, an adoptivus Dei Filius credendus eſſet ac dicendus: contra antiquam Catholicæ Eccleſiæ doctrinam, adoptivum non ſolùm pronuntiavit, ſed etiam ſcriptis ad memoratum Epiſcopum Libris, pravam opinionem pertinaciſſimè defendit; ut refert *Eginhardus* in Annalibus, ad annum Chriſti 792. Ambo illi Antiſtites diverſas Provincias erroris ſui veneno infecere: *Elipandus* Aſturias & Gallæciam: Felix Septimaniam: qui & hæreſeos ſuæ virus Gallis ac Germanis afflare fruſtra conatus eſt, viris Eruditis præſentiſſimum ex Divina Scriptura opponentibus antidotum, & *Carolo Magno* ſui Regni Antiſtites ad novam hæreſim conterendam excitante, atque auctoritate ſua Hæreticos comprimente. Ita refert *Jonas Aurelianenſis* Lib. 1. adverſùs *Claudium Taurinenſem*.

Palmaris Felicianæ Sectæ error fuit, *Chriſtum ſecundùm humanitatem, non eſſe proprium Filium Dei, ſed adoptivum*: ut *Jonas Aurelianenſis* refert. Idem teſtantur *Etherius & Beatus*, lib. 1. adverſùs Elipandum. *Duæ*, inquiunt, *quæſtiones, in Aſturicenſi Eccleſia ortæ ſunt, & ſicut duæ quæſtiones, ita duo populi & duæ Eccleſiæ, una pars cum altera pro uno Chriſto contendunt.... Una pars Epiſcoporum dicit, Quod Jeſus Chriſtus adoptivus eſt humanitate, & nequaquam adoptivus divinitate. Altera pars dicit: Niſi ex utraque naturâ unicus eſt Dei Patris Filius proprius, non adoptivus: in tantùm proprius, ut ipſe ſit Dei Filius Deus verus; & ipſe adoretur & colatur qui ſub Pontio Pilato eſt crucifixus. Hæc pars nos ſumus, id eſt, Etherius & Beatus, cum cæteris ita credentibus.*

Idem conſtat ex Symbolo Fidei Elipandianæ, ab *Etherio* concionato ex illius Hæretici verbis: *Et per iſtum*, inquit, *Dei ſimul & hominis Filium, adoptivum humanitate, & nequaquam adoptivum divinitate, Mundum redemit.* Idem

Idem conſtat ex *Hadriano* I. Pontifice Maximo in Epiſtolâ ad Epiſcopos Hiſpaniæ, in quâ de Elipandi Epiſtolâ ejus hæreſim continente, ſic loquitur: *Materia autem cauſalis perfidiæ inter cætera rejicienda, de adoptione Jeſu Chriſti Filii Dei ſecundùm carnem falſis argumentationibus digeſta legebatur.*

Idem conſtat ex Libello Sacroſyllabo, a *Paulino Aquilejenſi*, *Petro Mediolanenſi*, cœteriſque Italiæ Epiſcopis in Synodo Francofordienſi editò. *Adſtruunt igitur*, inquit, *ſed falſis aſſertionibus, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum adoptivum Dei Filium de Virgine natum: quod divinis nequeunt approbare documentis. Hæc igitur dicentes, aut in utero Virginis eum ſuſpicantur adoptatum, quod dici nefas eſt, quia ex B. Virgine inenarrabiliter ſumpſit, non adoptavit carnem; aut certè purum eum hominem ſine Deo natum, quod cogitare impium eſt, aperte eſt fateantur.*

Idem conſtat ex *Alcuino*, paſſim in Libris contra *Felicem*, ſed maximè initio Libri quarti, ubi refert hęc Hæreſiarchæ verba: *Secundo modo nuncupativè Deus dicitur, ſicut ſuperiùs dictum eſt de Sanctis Prædicatoribus, de quibus Salvator Judæis ait: Si enim illos dixit Deos, ad quos Dei ſermo factus, qui tamen non naturâ, ut Deus, ſed per Dei gratiam ab eo qui verus eſt Deus, deificati, Dii ſunt ſub illo vocati: in hoc quippe ordine Dei Filius Dominus & Redemptor noſter juxtà humanitatem, ſicut in natura, ita & in nomine, quamvis excellentiùs cunctis electus, veriſſimè tamen cum illis communicat, ſicut & in cætera omnia, [id eſt] in prædeſtinatione, in electione, in gratiâ, in ſuſceptione, in aſſumtione nominis ſervi: ut idem qui eſſentialiter cum Patre & Spiritu Sancto in unitate Deitatis verus eſt Deus, ipſe in forma humanitatis cum electis ſuis per adoptionis gratiam deificatus fieret, & nuncupativè Deus.*

Idem conſtat ex *Agobardo* Lugdunenſi Archiepiſcopo, qui in libro adversùs *Felicem*, ejus errores detegit ex Schedula ab eo editâ in modum interrogationis & reſponſionis. *Dixit itaque Felix in ſupraſcripta ſua ſchedula, poſt aliqua quæ præmiſerat, quaſi interrogans: Deus Pater omnipotens voluntate genuit Filium, an neceſſitate?* Et reſpondit: *Quantùm ad Divinitatis ejus eſſentiam pertinet, neque voluntate, neque neceſſitate, ſed natura..... Quantùm verò ad humanitatis ejus ſubſtantiam, eumdem Filium ſuum, quia non ex ſemetipſo genuit, ſed de ſubſtantiâ Matris Virginis creavit, & naſci voluit: ob hoc, voluntate, propter redemptionem noſtram, non qualibet neceſſitate ejus Filius creditur.* Subdit Agobardus: *In hac ſententia Felix primùm ex interrogatione ſuperflua & vana, quâ interrogat utrùm voluntate an neceſſitate genuerit Filium Pater, occaſionem ſibi parat perveniendi ad id quod malè ſentit, & loquendo explicare non audet. Dicendo namque:* In vero quippe Filio de ſubſtantia Patris genito; *ita dividit divinitatem ab humanitate in Domino, ut eum in ſola divinitate dicat verum Filium, in quâ & de Patris ſubſtantia eſt genitus: juxtà humanitatem autem, in quâ & dicit illum de ſubſtantia Matris Virginis creatum, ſentiat eum non verum, licèt loquendo explicare non audeat. Apparet enim hæc fraus in eo quòd ſic de ſubſtantia divinitatis loquitur, quaſi de alia perſona præter humanitatem. Dicens namque de ſola divinitatis ſubſtantia.* In vero quippe Filio, *vult demonſtrare non eum eſſe in utraque ſubſtantia verum Filium* &c.

Alter *Felicis* & *Elipandi* error ad primarium illum conſequens, erat, Chriſtum hominem eſſe ſervum conditionalem Patris æterni. An porrò illi Epiſcopi Neſtoriani eſſent, inter Eruditos diſceptatur. Qua de re in Diſſertationibus agemus.

Addit tertium *Felicis* errorem *Agobardus*, ipſum videlicet docuiſſe, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ſecundùm carnem veraciter neſciſſe ſepulchrum Lazari, cùm diceret Sororibus ejus: *Ubi poſuiſtis eum?* Et veraciter ignoraſſe diem Judicii: & quâ de re conferrent duo Diſcipuli pergentes Emmauntem: & utrùm plus diligeretur a Petro, quàm a cœteris Diſcipulis, cum dixit: *Simon Petre! amas me plus his?* Hoc ut cognovit *Agobardus*, ad eum acceſſit, ipſumque palam interrogavit an ita ſentiret. Quod cùm tentaret confirmare, ipſum increpuit, confutavit, cœteriſque quos ſeducebat, memorata Scripturæ ſacræ loca expoſuit.

Addit inſuper, Poſt mortem *Felicis* ſe cognoviſſe per quoſdam Fideles Fratres, qui ab illo audierant, quòd dixiſſet, *Deum Dei Patris Filium nullatenus dici debere paſſum, aut Crucifixum, ſed ab eo hominem aſſumtum; confirmare hoc nitens exemplo Iſaac, qui a Patre ductus ad immolandum, non ipſe, ſed aries pro eo eſt immolatus, tamquam in Iſaac figuratus ſit Filius Dei, & in ariete Filius hominis. Hæc autem faciebat ſæpe dictus Felix, quia nullatenus acquieſcebat ſentire, nec ſuadere ſibimet ita valebat, ut crederet in uno Domino noſtro Jeſu Chriſto duarum naturarum unitionem ſubſtantialiter factam, & Deum Verbum ſecundùm ſubſiſtentiam carni unitum, ſicut liquidò in conſequentibus ex verbis illius apparebit.*

Nonnulli Auctores Felicianæ hæreſeos caput alterum commemorant de tollendis imaginibus, ſcilicet *Platina* in Vita *Hadriani I. Joannes Nauclerus* Generatione 27. *Bernardus Lutzemburgus* in Catalogo Hæreticorum, *Alfonſus a Caſtro*, adversùs Hæreſes, Tit. IMAGO. *Gabriel Prateolus* in Elencho Hæreticorum, lib. 6. Concilium Senonenſe ſub Cardinali *A Prato* anno 1529. celebratum, cap. 14. Sed Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ignoratione in iis quæ *Felicem* Urgelitanum ſpectant, hallucinati ſunt magni illi alioquin viri. Inde autem fluxit error, quòd in Synodo Francofordienſi adverſùs *Felicem* congregatâ, quæſtionem quoque de Imaginibus in medium allatam noviſſent.

Maximum ſanctitatis nomen apud Hiſpanos conſecutus erat Felix Urgelitanus, ut *Agobardus* teſtator, perſtringens eos, *Qui incautè admirantes vitam prædicti Felicis, probanda putabant cuncta quæ dixerat: neſcientes quia non ex vita hominis metienda eſt fides, ſed ex fide probanda eſt vita. Quamquam enim multi bene credentes, malè vivendo pereant; nullus tamen malè credens bene vivendo ſalvatur.* *Non ex vita hominis metienda fides.*

Inconſtantiſſimus fuit *Felix*. Nam hæreſim in Concilio Ratiſponenſi anno 792. cùm ejuraſſet *ſopitos infidelitatis cineres*, Elipando adhortante, ſuſcitavit, ut refert *Alcuinus* lib. 1. adversùs *Elipandum*. Tum anno Chriſti 799. *Caroli Magni* Imperatoris anno 32. Aquiſgrani convictus, præſente Imperatore, veram Fidem confeſſus eſt, & ad Eccleſiæ unitatem ex animo reverti viſus, ut idem *Alcuinus* teſtatur. At inventa poſt ejus obitum ſchedula dubiam ejus converſionem haberi fecit. *Elipandus* verò pervicaciſſimus ſenex diu reſtitit veritati; ſed ipſi tandem ceſſit, & Romanæ Eccleſiæ Definitioni ſe ſtare profeſſus, in Eccleſiæ Communione mortuus eſt, ſi Pſeudo-Chronico *Luitprandi*, alterique Chronographo, Epiſtolæ *Archarichi* Bracarenſis Epiſcopi ad *Elipandum*, necnon Legendario Eccleſiæ Aſtoricenſis aliqua fides: quæ monumenta in Vita *Sancti Beati* Preſbyteri *Thamaius* allegat. *Felicis inconſtantia.*

§. II.

De Feliciana & Elipandina Hæreſeos Damnatione.

Synodus Forojulienſis contra Felicianam hæreſim.

PRima contra Felicianam Hæreſim Synodus Forojulii, quod Aquilejenſis Provinciæ municipium eſt, a *Paulino* Aquilejenſi congregata fuit, anno ſalutis ſeptingenteſimo nonageſimo primo, *Caroli Magni* vigeſimo tertio. In ea Spiritum Sanctum a Patre Filioque procedere definitum eſt, & Chriſtum verum eſſe & proprium Dei Filium in utraque naturâ, non adoptivum. Id conſtat ex Symbolo quod in ea Synodo editum eſt: *Non alter*, inquit, *hominis Filius, & alter Dei: ſed unus idemque Dei hominiſque Filius, in utraque naturâ, divinâ ſcilicet & humanâ, Deus & homo verus. Non putativus Dei Filius, ſed verus: non adoptivus, ſed proprius; quia nunquam fuit, propter hominem quem aſſumpſit, a Patre alienus.*

Synodus Ratiſponenſis contra eamdem hæreſim.

Anno ſequenti, ſeptingenteſimo nonageſimo ſecundo, habita eſt Ratiſponæ Synodus altera, in qua Feliciana hæreſis Anathemate confixa eſt, & ab *Hadriano* I. Pontifice Maximo deinde condemnata: ad quem ductus *Felix* ab *Angilberto* Abbate, errorem ejuravit. Teſtis eſt hujus rei Alcuinus libro 1. contra Elipandum. *Antequam*, inquit, *ego eodem Sapientiſſimo Rege Carolo jubente veniſſem in Franciam, hæc eadem veſtri erroris ſecta, eodem glorioſo Principe præſidente, præſente Felice, quem multùm laudare soles, poſtea partis tunc temporis defenſore, ventilata eſt in celeberrimo loco, qui dicitur Raiginisburg, & Synodali auctoritate Sacerdotum Chriſti, qui ex diverſis Chriſtiani Imperii partibus convenerant, Anathemate damnata: imò & a B. memoriæ Hadriano Papâ, qui tunc temporis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Apoſtolicâ auctoritate ecxerat Sedem, funditus exterminata: donec idem Felix infeliciter ad veſtras refugiens partes, ſopitos infidelitatis cineres, vobis exhortantibus, reſuſcitare intendit.*

Hæreſis ab Hadriano I. damnata.

Coram quo Felix errorem ejuravit.

Idem teſtatur *Eginhardus* in Annalibus, ad annum 792. ubi de *Felice Orgellitano*, ſive *Urgellitano* ita ſcribit: *Hujus rei causâ ductus ad Palatium Regis, qui tunc apud Reginum Bojoariæ Civitatem, in qua & hyemaverat, reſidebat. Ubi & congregato Epiſcoporum Concilio auditus eſt, & erraſſe convictus, ad præſentiam Hadriani Pontificis Romam miſſus: ubi etiam coram ipſo, in Baſilica S. Petri Apoſtoli hæreſim confeſſus eſt, atque abdicavit. Quo facto, ad civitatem ſuam reverſus eſt.*

Eamdem Synodum commemorat *Poëta Saxonicus*, Lib. 3. Annalium, ad annum 792.

Celſa Pyrenæi ſupra juga condita montis
Urbs eſt Orgellis, Præſul cui nomine Felix
Præfuit. Hic Hereſim moliens condere pravam,
Dogmata tradebat fidei contraria ſanctæ,
Aſſirmans, Chriſtus Dominus quia corpore ſumto
Eſt homo dignatus fieri, non proprius ex hoc,
Sed quòd adoptivus ſit Filius Omnipotentis.
Reſponſumque Toletano dedit hoc Elipando
Pontifici, de re tanta conſultus ab ipſo,
Atque ſuum ſcriptis defendere dogma Libellis,
Omni quo potuit ſtudio curavit & arte.
Hinc ad Catholici deductus Principis Aulam

Ratiſpona.

*[Idem Regino * nam tum hyemavit in urbe]*
A multis ibi Præſulibus Synodoque frequenti
Eſt auditus, & errorem docuiſſe nefandum
Convictus, poſt hæc Adriano mittitur almo,
Sedis Apoſtolicæ fuit hoc qui tempore Præſul,
Quo præſente, Petri correctus in Æde Beati,
Pontificum coram ſancto celebrique Senatu
Damnavit Felix prius infeliciter a ſe
Ortam perfidiæ ſectam; meruitque reverti
Ad propria rurſus retinendum Sedis honorem.

Ejuſdem Synodi Annales Francorum Fuldenſes meminere ad annum 792. *Hæreſis Feliciana*, inquiunt, *ipſo Auctore eam abnegante, apud Reganeſpurg * primùm damnata eſt, qui etiam per Engilbertum Abbatem in præſentia Adriani Apoſtolici adductus, denuo eam Confeſſione factâ damnavit.*

Sive Ratiſponam.

Eadem hæreſis in Synodo Francofordienſi damnata.

Hæc Synodus a Carolo Magno convocata.

Tertia Synodus contra Felicianam hæreſim celebrata, eſt Francofordienſis. Convocata eſt a *Carolo Magno*, ex Epiſcopis ejus Imperio ſubditis, & anno Chriſti 794. habita. Convocatam a *Carolo Magno*, teſtantur ejuſdem Synodi Patres Canone 1. cujus hæc ſunt verba: *Conjungentibus, Deo favente, Apoſtolicâ auctoritate, atque Piiſſimi Domini noſtri Caroli Regis juſſione, anno vigeſimo ſexto Principatûs ſui, cunctis Regni Francorum, ſeu Italiæ Epiſcopis ac Sacerdotibus Synodali Concilio, inter quos ipſe mitiſſimus ſancto interfuit Conventui.*

Idem teſtantur in Synodicâ ad Hiſpaniæ Epiſcopos miſsâ: *Congregatis nobis*, inquiunt, *in unum charitatis conventu, præcipiente & præſidente piiſſimo & glorioſo Domino noſtro Carolo Rege, ad renovandum cum conſilio pacifica unanimitatis ſanctæ Dei Eccleſiæ ſtatum, & ad prædicandam Orthodoxæ Fidei veritatem.*

Sedem Apoſtolicam de quæſtione Fidei priùs conſuluerat Carolus Magnus per Legatos.

Id teſtatur & *Carolus Magnus* in Epiſtolâ ad *Elipandum* & cæteros Hiſpaniæ Epiſcopos: ex quâ etiam diſcimus, conſultam priùs ab eo fuiſſe Sedem Apoſtolicam de quæſtione Fidei. Noverat nempe religioſiſſimus & doctiſſimus Imperator, Majores cauſas, quales illæ ſunt potiſſimùm quæ fidem ſpectant, ad Summum Pontificem eſſe referendas ſecundùm traditionem. *Ad impletionem*, inquit, *hujus gaudii fraterna cogente charitate, juſſimus Sanctorum Patrum Synodale ex omnibus undique ditionis noſtræ Eccleſiis congregari Concilium, quatenus ſancta omnium unanimitas firmiter decerneret quid credendum ſit de adoptione carnis Chriſti, quam nuper novis aſſertionibus, & Sanctæ Dei univerſali Eccleſiæ antiquis temporibus inauditis, vos ex Scriptis veſtris intuliſſe cognovimus: imò & ad Beatiſſimum Apoſtolicæ Sedis Pontificem, de hac nova inventione, noſtræ Devotionis ter quaterque direximus Miſſos, ſcire cupientes quid Sancta Romana Eccleſia Apoſtolicis edocta traditionibus de hac voluiſſet reſpondere inquiſitione, necnon & de Britanniæ partibus aliquos Eccleſiaſticæ Diſciplinæ viros convocavimus, ut ex multùm diligenti conſideratione veritas Catholicæ Fidei inveſtigaretur, & probatiſſimis SS. Patrum hinc inde roborata teſtimoniis abſque ulla dubitatione teneatur.*

Legati Romani Pontificis adfuere Francofordienſi Synodo.

Adfuere Synodo Francofordienſi *Hadriani* I. Pontificis Legati, *Theophilactus* & *Stephanus*. Lecta eſt ejus ad Epiſcopos Hiſpaniæ contra *Elipandum* & conſortes Epiſtola, quâ niſi reſipiſcant, perpetuò Anathemate feriuntur. *Paulinus* Aquilejenſis Epiſcopus, cœterique Italiæ Præſules Libellum Sacroſyllabum ad hæreſeos Felicianæ & Elipandianæ confutationem edidere, Scripturæ Sacræ teſtimoniis, & exquiſitis rationibus probantem, Chriſtum, etiam quà homo eſt, eſſe verum, proprium, & naturalem Dei Filium, non adoptivum, nec ſervum conditionalem. Anathema dictum eſt in *Felicem* & *Elipandum*, ac Hæreſeos eorum Sectatores, ni ad ſanam mentem & Fidem redirent. Id patet ex I. Canone. *In primordio*, inquit, *Capitulorum exortum eſt de impia ac nefanda Hæreſi Elipandi Toletanæ Sedis Epiſcopi, & Felicis Orgellitanæ, eorumque ſequacibus, qui malè ſentientes, in Dei Filio aſſerebant adoptionem. Quam omnes qui ſupra Sanctiſſimi Patres, & reſpuentes unâ voce contradixerunt, atque hanc hæreſim funditus a Sancta Eccleſia eradicandam ſta-*

tue-

tarrunt, Idem conſtat ex Libello Sacroſyllabo: *Elipandum namque & Felicem novos hoſtes Eccleſiæ, ſed veternoſâ face perfidiæ pollutos, niſi ab hac ſtultitia reſipiſcant, & per recta fidei ſatisfactionem lamentis ſe abluant Pœnitentiæ, indignos & ingratos eos a conſortio Catholicorum perpetuâ animadverſione eliminare decernimus, & a gremio Orthodoxæ Eccleſiæ cenſemus alienos … Eos etiam, qui poſt hanc ſalaberrimam Definitionem, quam Plenaria Synodus ſancto afflata Spiritu concordi tec ſubtili ſinceritate terminavit, falſiſſimis eorum aſſertionibus, ſive clam, ſive publicâ voce, præbuerint aſſenſum, ſimili eos ſententia vindictâ ſancimus eſſe plectendos: reſervato per omnia juris Privilegio Summi Pontificis Domini & Patris noſtri Hadriani, Primæ Sedis Beatiſſimi Papæ.* Plenaria Synodus Francofordienſis appellatur, quo vocabulo non ſignificatur eſſe Oecumenicam, ſed frequentiſſimam ex omnibus Caroli Magni ditionibus. Hoc verò Concilium ultimam de Hæreticis ſententiam ex officio ſervat Romano Pontifici, quam ipſi *Juris*, utique divini, *Privilegium* vindicat.

Franco-fordienſis Synodus Plenaria.

Ultimam de Hæreticis Sententiam reſervat Hadriano I. Romano Pontifici.

Epiſtola Synodica.

Data eſt præterea Synodica Epiſtola ab Epiſcopis Germaniæ, Galliæ, Aquitaniæ, & Britanniæ, ad Hiſpaniæ Epiſcopos, Dogma Catholicum confirmans, & Hæreticorum argumenta diluens. Quam unà cum Epiſtolâ Hadriani Papæ, & Libello Sacroſyllabo, ad ipſos miſit *Carolus Magnus*, additâ luculentiſſimâ Epiſtolâ, Fidei Profeſſionem continente, & *Elipandum* ejuſque Sectatores ad ejurationem erroris adhortante. Religioſiſſimus Princeps *Filium & defenſorem Sanctæ Dei Eccleſiæ* ſe inſcribit: Quô titulô Chriſtianiſſimi Reges maximè gloriantur.

Concilii Francofordienſis meminit *Eginhardus* in Annalibus, ad annum 794. ubi cùm præmiſiſſet, *Carolum Magnum* Paſchalem celebritatem transegiſſe Francofurti ad Mœnum, hæc habet: *Rex ad condemnandam hæreſim Felicianam, æſtatis initio quando & generalem populi ſui Conventum habuit, Concilium Epiſcoporum ex omnibus Regni ſui Provinciis in eadem Villa congregavit. Affuerant etiam in eadem Synodo Legati Romani Pontificis, Theophilactus ac Stephanus Epiſcopi, vicem tenentes ejus, a quo miſſi fuerant, Adriani Papæ. In quo Concilio & hæreſis memorata condemnata eſt, & Liber contra eam communi Epiſcoporum auctoritate compoſitus; in quo omnes ſubſcripſerunt.*

De eadem Synodo *Poëta Saxonicus* lib. 3. *De Geſtis Caroli Magni*, ad annum 794. ita canit:

Dira veneniſera ſonuit ſemina ſecta,
Quæ Felix infœlici malè ſparſerat auſu,
Vellere de ſacro Domini radicitus agro,
Catholicus Princeps, Synodum celebrare vocatos
Undique Pontifices jam dictam fecit ad Aulam.
Necnon affuerat Stephanus cum Theophylacto.
Nam fuit Antiſtes Sedis Legatus uterque
Romanæ, quos Papa Sacer mittens Adrianus,
Ritè ſuam ſervare vicem mandaverat illic.
Tunc igitur cuncti cum Decreta generali
Hanc condemnarunt hæreſim, ſcriptuſque Libellus
Eſt illam contra, quem confirmaverat ille
Pontificum cœtus, ſimul & ſubſcripſerat omnis.

Eadem hæreſis damnata in Synodo Romana ſub Leone III.

Quarta Synodus contra Felicianam hæreſim Romæ celebrata eſt a *Leone III.* Pontifice Maximo, *Caroli Magni* hortatu, quinquaginta & ſeptem conſidentibus Epiſcopis, anno Chriſti ſeptingenteſimo nonageſimo nono, occaſione Libelli, quem contra *Alcuini* Epiſtolam, quâ ipſum ad ſaniorem mentem ut rediret hortabatur, *Felix* ſcripſerat, & in quem damnatæ ab Eccleſia, & ab ipſo ſemel iterumque ejuratæ hæreſeos capita conjecerat omnia. *Felicem* itaque in hæreſim relapſum, ſive hæreſim, quam ficto animo ejuraverat, pertinaciùs propugnantem, Romana Synodus Præſide *Leone III.* anathemate confixit. Iſta conſtant ex Actis Synodi, quorum Fragmenta ex Schedis *Pithœanis* Conciliorum Editores in lucem emiſere. Idem conſtat ex Confeſſione Fidei quam edidit *Fœlix* Aquiſgrani coram *Carolo Magno*, eodem anno, quæ apud *Alcuinum* legitur ad calcem librorum contra *Elipandum*. Synodum Urgellenſem eodem anno habitam refert V. C. *Stephanus Baluzius* in Calce Notarum ad *Agobardum*.

Synodus Aquiſgranenſis in qua Felix confutatur, & ad fidem revocatur.

Quinta denique Synodus Aquiſgrani celebrata eſt eodem anno Chriſti 799. in qua *Alcuinus* Abbas S. Martini Turonenſis, *Caroli Magni* juſſu cum *Felice Urgellitano* diſputans, ipſum convicit, & ad rectæ fidei profeſſionem revocavit. Id memoriæ proditum eſt ab Auctore antiquo Vitæ *Alcuini*, *Sigulfi* Abbatis diſcipulo ab *Alcuino* ipſo, lib. 1. adverſùs *Elipandum*; & ab ipſomet *Felice*, in Confeſſione Fidei ſupra laudata. Hæc porrò habet *Alcuinus* lib. 1. adverſùs Elipandum: *Sed & idem Felix anno præfati glorioſi Principis trigeſimo ſecundo advocatus, voluntariè veniens ad Aquis-Palatium, ibique in præſentia Domini Regis & Optimatum illius ſive Sacerdotum Dei rationabiliter auditus, & veraciter convictus, atque Deo dans gloriam, veramque confeſſus Fidem, in pacem Catholicæ unanimitatis reverſus eſt cum ſuis Diſcipulis, qui ibi tunc temporis erant præſentes.*

Hæc verò *Felix Urgellitanus* in Confeſſione Fidei: *poſtquam ad præſentiam Domini noſtri ac Piiſſimi glorioſique Caroli Regis perductus ſum, & ejus conſpectui præſentatus, licentiam ab eo accepimus, qualiter in ejus præſentiam in conſpectu Epiſcoporum quos ad ſe ordinatio glorioſi Principis noſtri convenire fecerat, ſententias noſtras, quas ex libris Sanctorum habere nos de adoptione carnis in Filio Dei, ſeu nuncupatione in humanitate ejus, credebamus, præſentaremus: qualiter non in violentia, ſed ratione veritatis noſtra aſſertio rata judicaretur, ſi ab illis per auctoritatem SS. Patrum minimè expedirentur. Quod ita factum eſt. Nam prolatas a nobis ſententias de ſupradicta contentione, hoc eſt, de adoptione carnis atque nuncupatione, ita illi ex auctoritate de libris SS. Patrum, id eſt, Cyrilli Epiſcopi & B. Gregorii Papæ urbis Romæ, ſeu B. Leonis, ſive & aliorum SS. Patrum, qui nobis priùs incogniti erant, ſeu per auctoritatem Synodi, quæ nuper in Roma, hac intentione, præcipiente glorioſiſſimo ac piiſſimo Domino noſtro Carolo, adverſùs Epiſtolam meam quam dudum Venerabili Viro Albino Abbati Turonenſis Eccleſiæ ſcripſeram, congregata eſt. In qua Synodo, præſente Leone Apoſtolico, & cum eo cæteri Epiſcopi numero LVII. reſidentes, & plerique Presbyteri ac Diaconi cum eis in domo Beatiſſimi Petri Apoſtoli: per quorum omnium auctoritatem iſtas jam dictas ſententias noſtras, non qualibet [ut dictum eſt] violentia, ſed ratione veritatis, ut oportuit, exclaſerunt. Quorum auctoritate veritatis, & totius Eccleſiæ univerſalis conſenſu convicti … & ad univerſalem Eccleſiam, Deo favente, ex toto corde noſtro reverſi ſumus, non qualibet ſimulatione ſeu velamine falſitatis, ſicut dudum [quod Deus ſcit] ſed ut dixi, vera cordis credulitate & oris profeſſione. Quod etiam in conſpectu multorum Sacerdotum & Monachorum profeſſi ſumus, pœnitudinem gerentes de priſtino errore & ſacramento quod pro hac intentione olim prævaricatus ſum: profitentes nos deinceps, adoptionem carnis in Filio Dei, ſive nuncupationem in humanitate, nullo modo credere vel prædicare; ſed, ſecundùm quòd dogmatibus Sanctorum Patrum informamur, eumdem Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum in utraque natura, deitatis videlicet & humanitatis proprium ac verum Filium profitentes, unigenitum videlicet Patris, unicum Filium ejus: ſalvis tamen utriuſque naturæ proprietatis.*

An-

Dubium an Felix hæreſim ſincerè ejuraverit.

An autem in ſana mente & recta fide conſtans fuerit *Felix* Urgellitanus, dubium eſt (ut dixi) propter ſchedulam poſt ejus obitum inventam, de quâ *Agobardus* Lugdunenſis Archiepiſcopus hæc habet initio libri adversùs ipſum editi: *Poſt obitum*, inquit, *Felicis illius, qui fuerat quondam Epiſcopus in Sede Orgellitana, inventa eſt à nobis quædam ſchedula ab eo edita ſub ſpecie interrogationis & reſponſionis: quam cùm legentes conſideraremus, inſpeximus hominem diligenter & fraudulenter inſtauraſſe, quantum in ſe fuit, omnem pravitatem dogmatis ſui, in qua dudum fuerat deteĉtus & convictus, & propter quam ab honore Epiſcopatûs depoſitus. Qui licèt aliqua verba, quæ priùs imprudenter efferebat, poſtea ſuppreſſerit, aliqua tamen nunc addidit, quæ tunc reticuit. Quam ſchedulam ego, ut potui, juxtà veritatem fidei cùm reprehendiſſem, vel reprehendendam publicaſſem, quidam ex Fratribus, ut comperi, indignè tulerunt; & non perverſitate animi [ut puto] ſed ſimplicitate ingenii, arbitrati ſunt me non id feciſſe zelo fidei, ſed zelo invidentiæ; ſicut mos eſt eorum, qui inanis gloriæ cupidi, idcirco bonis detrectant, ut ſe illis ſuperponere nitantur* &c.

Dubiæ Orthodoxiæ, poſt ejuratam hæreſim, fuiſſe *Felicem Urgellitanum*, *Ado Viennenſis* etiam confirmat in Chronico, ubi ita ſcribit: *Anno Incarnationis Domini 792. Felix Urgellitanus Epiſcopus hæreticus deprehenſus, adoptivum, non proprium Filium Dei Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum dogmatizans: qui ad præſentiam Adriani Pontificis Romani deductus, hæreſim verbis ſolummodo abdicavit, Synodus iterum facta contra ſupra dictam hæreſim in Franconofurt, Legatis Sedis Apoſtolicæ præſidentibus, Theophylacto & Stephano Epiſcopis; & auctoritate Sanctorum Patrum convictus & damnatus eſt iterum Felix cum errore ſuo, perpetuoque exilio apud Lugdunum relegatus eſt. Quem ferunt in eodem ipſo ſuo errore mortuum.*

§. III.

De Feliciana Hæreſeos Debellatoribus.

Etherius & Beatus.

Cum *Adoſindam* Reginam *Silonis* Regis viduam in partes trahere conatus eſſet *Elipandus*, & emergentem controverſiam prudentiſſima & religioſiſſima fœmina ad Sacerdotes detuliſſet; *Etherius* Uxamenſis Epiſcopus, & *Beatus* Presbyter palam *Elipandi* errorem ſunt aggreſſi. Qui indignè ferens ſuam doctrinam hæreſeos accuſari, ad *Fidelem* Abbatem litteras dedit menſe Octobri, anni 785. In iis conquerebatur *Elipandus*, quòd ipſe Archiepiſcopus Toletanus cùm eſſet, quem cæteri in Hiſpania, utpote inter Antiſtites Primarium, de fide conſulere deberent, a Presbytero Beato, & Etherio Epiſcopo, erroris argueretur, Scripſit etiam confidenter, Beatianam hæreſim (ſic enim Catholicam ſententiam a *Beato* & *Etherio* propugnatam vocabat) brevi a ſe extinguendam: quemadmodum, ante paucos annos, *Migetianorum* de celebratione Paſcatis hæreſim, in Concilio Hiſpalenſi damnaverat. Hanc Epiſtolam cum *Beato* & *Etherio* poſtea communicavit *Fidelis* Abbas, qui ſuam protinus, id eſt, Catholicam recenti de controverſia ſententiam *Elipando* expoſuere, ſeque ab hæreſeos ignominiâ, quam ipſis inurebat *Elipandus*, purgarunt duobus libris Apologeticis, qui inſerti ſunt Bibliothecis Patrum; eamque in Auctorem rejecere. De his *Alcuinus* lib. 1. contra *Felicem* ita ſcribit: *Quòd verò quemdam Beatum Abbatem, & diſcipulum ejus Hetherium Epiſcopum, dicitis hanc veſtram ſectam primùm contraire, laudamus eos in eo quòd veritatem defendere conati ſunt. Sed ſi verum eſt, quod dixiſtis eos duas naturas Chriſti in unum confundere, ſicut vinum & aquam, hoc nullatenus conſentimus: ſed in eo, ſi verum eſt, valde eos eſſe reprehenſibiles judicamus.* Sic Eutychianæ labem hæreſeos Catholicis Doctoribus affingebant novi Neſtoriani. Symbolum Fidei Elipandinæ, quod *Etherius*, & *Beatus* deſcribunt lib. 1. non eſt ab *Elipando* compoſitum, ut exiſtimavit *Vaſquezius*, ſed ab *Etherii* ex *Elipandi* ſententiis in Epiſtolâ ad *Fidelem* Abbatem, concinnatum; ut ipſe teſtatur: *Ipſa*, inquit, *verba fidei ſua nobis incognita in unum copulavimus: & quò faciliùs cognoſcerentur, more Symboli, brevi compendio, in paginam compegimus.*

Vaſquezius emendatur.

Paulinus Aquileienſis.

Scripſit etiam contra *Felicem* Urgellitanum tres libros *Paulinus* Aquileienſis Patriarcha, quos *Carolo Magno* nuncupavit, adjectâ ſub finem Regulâ Fidei metro ſcriptâ, quam honorificô proſequitur elogio *Alcuinus*, Epiſtolâ 81. ad ipſum datâ. Extant hi *Paulini* libri ad calcem Operum *Alcuini*.

Alcuinus.

Cæteris verò majorem hoc in certamine gloriam conſecutus eſt *Alcuinus*. Is ſtatim atque a *Carolo Magno* evocatus eſt in Gallias, adhortatoriam Epiſtolam ad *Felicem Urgellitanum* direxit, eum ut ad ſanitatem fidei traduceret. Cui, (ut ipſe teſtatur Alcuinus) non Epiſtolari brevitate; ſed Libelli prolixitate reſpondere *Felix* niſus eſt, atque in eo omnes perfidiæ ſuæ foveas maximè aperuit, aſſerens Chriſtum & veterem hominem eſſe, & nuncupativum Deum, & adoptivum Filium, & ſecundâ indiguiſſe regeneratione, & alia plurima Eccleſiaſticæ doctrinæ diſſentanea. Huic *Felicis* Libello ſeptem libros eruditiſſimos oppoſuit *Alcuinus*, qui lecti ſunt & approbati ab Epiſcopis coram *Carolo Magno*: ut ipſe teſtatur initiô libri primi adversùs *Elipandum*. Alcuino *Felicis* convictionem & converſionem debuit Eccleſia, ut ex ejus verbis colligitur, loco mox laudato: *Ego*, inquit, *cum Ruffino beatum Felicem martyrem non feci: ſed Felicem olim veſtri erroris complicem, Deo miſerante, Catholicum effeci*, &c. Scripſit etiam *Alcuinus* Epiſtolam ad *Elipandum*, quâ eum ad rectam fidem adhortatus eſt. Huic reſpondit Hæreticus Archipræſul Epiſtolâ injuriis ſcatente, ipſum *non Chriſti Miniſtrum, ſed antiphraſii Beati fœtidiſſimum diſcipulum, novum Arium, SS. Patrum doctrinis contrarium, Albinum nigredine teterrimum; non Stephano Levita, ſed Nicolao; non Vincentio, ſed Daciano ſimilem* appellans, & hæreſim de adoptione Chriſti ſecundùm humanitatem pro virili propugnans. Virulentam Epiſtolam duobus Libellis confutavit *Alcuinus*, *Laidrado* Epiſcopo Lugdunenſi, & *Nefridio* Epiſcopo Narbonenſi, aliiſque Præſulibus Gothiæ Provinciæ *, necnon *Benedicto* Abbati nuncupatis, quibus duos alios adjecit, Catholicam de Chriſto Deo veritatem SS. Patrum teſtimoniis confirmantes. *Benedictus* ille, cui *Alcuinus* libros etiam ſuos nuncupavit, vir fuit ſanctitate & doctrina inſignis, qui & ipſe contra *Felicis* Urgellitani hæreſim ſtrenuè pugnavit. Poſtremus denique *Felicianam* hæreſim impugnavit *Agobardus*, occaſione ſumtâ ex edita ab eo Schedula, quæ poſt ejus obitum inventa eſt: quam libro unicô, *Ludovico Pio* Imperatori nuncupatô, eruditè & luculenter confutavit. Extat in Bibliothecis Patrum.

* Du Languedoc.

Benedictus Abbas Anianenſis.

Agobardus Epiſcopus Lugdunenſis.

CA-

CAPUT III.

De Scriptoribus Eccleſiaſticis Sæculi VIII.

ARTICULUS I.

De S. Aldhelmo.

SAnctus Aldhelmus, Ordinis Benedictini Monachus, & Malmesburienſis Monaſterii Abbas, poſtea Schireburnenſis apud Saxones Occidentales Epiſcopus, obiit die XXV. Maji anno DCCIX. Illius cum laude meminerunt Venerabilis *Beda* lib.5. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum, cap.19. ubi eum *Virum undequaque doctiſſimum, ſermone nitidum, & Scripturarum tam liberalium, quàm Eccleſiaſticarum eruditione mirandum* prædicat: *Sigebertus* lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap.66. *Guillelmus Malmesburienſis* lib.1. de Regibus Anglorum cap. 2. lib.2. De Pontificibus, & in libro ſingulari de ipſius geſtis; *Harpsfeldius*, & alii. Ejus Elogium Hiſtoricum habes Parte I. Sæculi III. Benedictini, ex quo diſcimus *S. Egwinum* Wicciorum Epiſcopum, ejus æqualem, *S. Oſmundum* Sarisberienſem Epiſcopum Sæculo XI. *Eadmerum* Cantuarienſem Sæculo XII. *S. Aldhelmi* Vitam in literas retuliſſe. *Librum contra errorem Brittonum*, qui vel Paſcha non ſuo tempore celebrabant, vel alia Eccleſiaſticæ paci contraria gerebant, jubente Synodo ſuæ gentis ſcripſit adhuc Abbas. Librum etiam *De Laudibus Virginitatis*, ad exemplum *Sedulii* geminato opere, & verſibus hexametris, & proſâ compoſuit (inquit *Beda*) Scripſit & alia nonnulla, nempe librum metricum *De octo vitiis*, Ænigmata, & Epiſtolas quaſdam. Extant ejus Opera in Bibliotheca Patrum Colonienſi Tom. VIII. & Lugdunenſi, Tom. XIII.

ARTICULUS II.

De Venerabili Beda.

BEdæ tres haud longo tempore ab invicem ſummoti celebrantur. Major *Beda* Presbyter & Monachus Lindisfarnenſis laudatur a Beda Venerabili, in lib. de Vita *S. Cutberti*, cap.37. Alterum *Bedam* Monachum ſanctum, Caroli Magni æqualem celebrant Genuenſes. Medius inter utrumque, ſed utroque illuſtrior fuit *Beda Venerabilis*, Presbyter & Monachus Girvvenſis, Ordinis S. Benedicti ex ipſo Girvvenſi territorio apud Anglo Saxones, non longè a Tinæ fluminis oſtiis natus anno Chriſti DCLXXIII, Annum ſeptimum natus, a parentibus traditus eſt in diſciplinam Abbatis *Benedicti*, ac deinde *Ceolfridi*, qui Girvvenſi Monaſterio præfuere, cunctumque ex eo vitæ tempus ibi peragens, *omnem meditandis Scripturis operam dedit, atque inter obſervantiam diſciplinæ regularis, & quotidianam cantandi in Eccleſia curam, ſemper aut diſcere, aut docere, aut ſcribere, dulce habuit*. Anno ætatis decimonono Diaconus, trigeſimo Presbyter ordinatus eſt. Obiit anno Incarnationis Dominicæ ſeptingenteſimo trigeſimo-quinto, die vigeſima-ſexta Maji, quâ Aſcenſio Dominica celebrabatur, anno ætatis ſexageſimo-tertio. Corrigendus itaque *Simeon Dunelmenſis* Monachus, ſeu potiùs *Turgotus* ejuſdem Monaſterii Prior, lib.2. de Dunelmenſi Eccleſia, cap.14. ſcribens, *Bedam* anno ætatis quinquageſimo-nono defunctum. Ipſius namque *Bedæ* teſtimonio, ac ſuo refellitur. Siquidem *Beda* finem ſe impoſuiſſe teſtatur Hiſtoriæ ſuæ anno Chriſti ſeptingenteſimo trigeſimo-primo, ætatis ſuæ quinquageſimo-nono: *Turgotus* verò ipſum obiiſſe ſcribit anno Chriſti ſeptingenteſimo trigeſimo quinto: igitur anno ætatis ſexageſimo-tertio. In eumdem errorem impingit *Radulfus de Diceto*, in Abbreviatione Chronici. Corrigendus etiam Auctor libri de Vita *Alcuini* Abbatis, qui juxtà quorumdam opinionem affirmat *Bedam nonagenarium deceſſiſſe anno ſeptingenteſimo trigeſimo-primo*. Corrigenda denique interpolatio, quæ irrepſit in *Bedæ* Epiſtolam ad Wichredam Presbyterum *de Verno Æquinoctio, juxtà Anatolium*: quâ in Epiſtolâ adducitur exemplum *de præſenti anno Dominicæ Incarnationis ſeptingenteſimo ſeptuageſimo ſexto*, ad quem proculdubio *Beda* non pervenit, tum quia major centenario fuiſſet, tum quia *S. Bonifacius* Moguntinus Archiepiſcopus, anno ſeptingenteſimo quinquageſimo quarto, martyrio affectus, *Bedam* ut mortuum laudat in ſuis Epiſtolis. Statim ab ipſo obitu ſanctus habitus eſt & appellatus. *S. Bonifacius* in Epiſtolis ſuis non ſemel eum *Candelam Eccleſiæ* nuncupat; Lullus Bonifacii Succeſſor *beatæ memoriæ Bedam, & Beatum Patrem*: *S. Benedictus* Anianæ Abbas, Bedæ ſuppar, *ex dictis Beati Bedæ* verſus quoſdam refert in *Concordia Regularum*, Cap.36. *Alcuinus* in Præfatione Commentarii ſuper S. Joannis Evangelio *Beatum Bedam Presbyterum* laudat, & in libris contra *Felicem* non ſemel. *Hilduinus* in Epiſtolâ Areopagiticis præfixa ad Ludovicum Auguſtum, *Bedam Sanctum & Venerabilem* vocat. *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis eumdem *Sanctum* ſemel & iterum appellat, in Epiſtolâ nomine Synodi Tuſiacenſis ad *Rodulfum* Bituricenſem & *Frotarium* Burdigalenſem Antiſtites ſcriptâ, & in lib. de Prædeſtinatione, cap.9. *Notkerus* in Martyrologio XIII. Kalendas Aprilis *Sanctum Bedam Presbyterum* laudat. In Fuldenſi Monaſterio ara *Sancto Bedæ* erecta fuit ineunte Sæculo IX. teſte *Rabano Mauro* in Inſcriptione XXXIX. *Ad altare S. Benedicti in crypta Occidentale*, cujus hi verſus:

Cuthbertus, Beda hic, Æquitiuſque manent.

In Litaniis ab *Hartmanno* San-Gallenſi Monacho metricè eodem ſæculo compoſitis, apud *Caniſium* Tomo V. Antiquæ Lectionis *S. Beda* recenſetur poſt *S. Pachumium*.

Pluribus elogiis celebratur ab Auctoribus tum ſupparibus, tum ſequioribus. *Cuthbertus* in Epiſtolâ ad *Lullum*, quæ inter Bonifacianas habetur, * ipſum vocat *Clariſſimum Eccleſiæ Dei Magiſtrum*; Alcuinus, *Nobiliſſimum Magiſtrum Bedam Presbyterum*; Auctor libri de Officiis Eccleſiaſticis *Alcuino* adſcripti, *Sacerdotem & Doctorem eximium*. Ratramnus lib. de Nativitate Chriſti, *Presbyterum Anglorum, membrum Chriſti non reprobum*. Lanfrancus in Epiſtolâ ad Alexandrum II. *Anglorum Doctorem*. Concilium Aquiſgranenſe II. anno 836. *Venerabilem & modernis temporibus Doctorem admirabilem Bedam Presbyterum*. Walafridus Strabus lib. de Officiis Eccleſiaſticis cap.25. *Bedam Anglorum Patrem* nominat. *Venerabilem Presbyterum Bedam appellant Amalarius* libro 1. de Divinis Officiis cap.37. *Jonas* Aurelianenſis libro 1. de Inſtitutione Laïcali, *Uſuardus* in Martyrologio, Nonis Auguſti, *Chronicon Fontanellenſe*, Cap.9. & 15. & Algerus lib.1. de Sacramento Altaris, Cap.8. Cur *Venerabilis* appellatus ſit *Petrus Equilinus* in Catalogo Sanctorum inde ortum fabulatur, quòd ejus Diſcipulorum quidam ipſi Epitaphium invitis Muſis adornare conatus, cum Leoninum carmen ſic cœptum, *Hic ſunt in foſſa*, vellet abſolvere his verbis, *Bedæ ſancti* vel *Presbyteri oſſa*,

Id ipſe teſtatur in fine Hiſtoriæ ſuæ Eccleſiaſticæ.

Quo anno Beda obierit?

Sanctus Beda.

* *Epiſtola 95.*

Fabulæ quædam rejiciuntur.

oſſa, nec metrum ſtare poſſet, aliudque memoriæ tunc non occurreret vocabulom, poſt nocturnum ſomnum repererit hunc verſum Angelicis manibus tumulo inſcriptum:

Hæc ſunt in foſſa Bedæ Venerabilis oſſa.

Aliam addit fabulam idem Auctor, ſcilicet, *Bedæ*, cùm ex gravi ſenectute caligarent oculi, ſuaſiſſe Diſcipulum lapides in cumulum congeſtos numeroſam eſſe auditorum turbam, ad quos verba facere deberet. Cumque elegantiſſimum Sermonem fervore maximo habuiſſet, atque concluſiſſet his verbis, *Per omnia ſæcula ſæculorum*, lapides reſpondiſſe: *Amen, Venerabilis Beda*. Verùm omnium Auctorum qui de rebus Anglorum, & de ipſo Beda ſcripſere, his de miraculis ſilentium, ea commentitia eſſe indicat. Trithemius *Venerabilem* dictum putat dum adhuc in vivis erat, ideò ſcilicet quòd cum ipſius Homiliæ, eo vivente, in Eccleſiaſticis Officiis lectitarentur, *Venerabilem* nuncupabant, quem adhuc in carne degentem nondum poterant *S.* appellare. Quo factum ſit, ut nomen *Venerabilis* paſſim uſu receptum apud omnes, hactenus auctoritatem retinuerit. Verùm conjecturam iſtam falſam eſſe demonſtrat doctiſſimus P. *Mabillonius*. 1. Ex ſilentio comparium Auctorom quorum nullus Bedam *Venerabilem* appellat, quod argumento eſt cognomentum iſtud poſt *Bedæ* ætatem prodiiſſe. 2. Ex vetuſtiſſimo Codice Thuaneo ab annis octingentis manu deſcripto, in quo extant *Bedæ Homiliæ omnes*, cum hoc ubique titulo, *Homilia Domini Bedæ*. 3. Quia ante quàm *Paulus Diaconus*, Lectionarium Eccleſiaſticum juſſu *Caroli Magni* concinnaret; Auctorum eorum quorum Homiliæ recitabantur in Officiis divinis, nomina non præcinebantur, ut *Carolus Magnus* in Epiſtolâ ad *Paulum* ipſum teſtatur. Si ergo *Bedæ* Homiliæ, eo vivento, in Eccleſia lectæ ſunt, haud tamen *Bedæ Venerabilis* nomen præmiſſum eſt.

In Elogio Hiſtorico Bedæ P. 1. Sæculi III. Benedictini.

Bedæ Opera.

A tempore ſuſcepti Presbyteratûs uſque ad annum ætatis quinquageſimum nonom, hæc ſe ſcripſiſſe Opuſcula ipſe teſtatur:

In principium Geneſis uſque ad nativitatem Iſaac & ejectionem Iſmaëlis, libros tres.

De tabernaculo & vaſis ejus, ac veſtibus Sacerdotalibus, libros tres.

In primam partem Samuëlis, id eſt, uſque ad mortem Saul, libros quatuor. Librum tertium aggreſſus eſt anno 716. ut ex Præfatione conſtat. *De ædificatione Templi, allegoricæ expoſitionis libros duos.*

Item in Regum librum XXX. Quæſtionum.

In Proverbia Salomonis libros tres.

In Eſdram & Nehemiam libros tres.

In Cantica Canticorum libros ſex.

In Canticum Habacuch librum unum. Qui in editis deſideratur.

In librum B. Patris Tobiæ explanationis allegoricæ de Chriſto & Eccleſia librum unum.

Item Capitula lectionum in Pentateuchum Moyſi, Joſue, Judicum.

In libros Regum, & Verba dierum.

In librum B. Job.

In Parabolas, Eccleſiaſten, & Cantica Canticorum.

In Eſaïam Prophetam, Eſdram quoque & Nehemiam. Commentarius in Eſaïam deſideratur.

In Evangelium Marci libros quatuor.

In Evangelium Lucæ ſex. Quos ſcripſit petente Nothelmo tunc Presbytero Londinenſi, poſt Cantuarienſi Archiepiſcopo.

Homiliarum Evangelii libros duos.

In Bibliotheca Thuanea extabant duo pervetuſti Codices, Bedæ Homilias complexi. In primo ante annos octingentos exarato Homiliæ 50. continua ſerie exhibentur: in alio, qui annos ſexcentos præfert, diſtinguuntur in duos libros, præmiſſis ad utrumque *Capitulationibus*. Utrumque apographum confert Dominus *Mabillonius* in Elogio Hiſtorico *Bedæ*. Ex quibus colligit Vir Doctus Homilias in *Dominicos dies poſt Trinitatem* item in feſtos dies, *S. Stephani Protomartyris*, *S. Scholaſticæ*, *S. Mariæ Magdalenæ*, *Transfigurationis Domini*, *Aſſumptionis B. Mariæ*, *S. Bartholomæi*, *Nativitatis B. Virginis*, *S. Michaëlis*, *S. Lucæ*, *Præſentationis B. Mariæ*, & alias *de Communi Martyrum*, &c. aut ſubdititias eſſe, aut dubias, aut certè ex *Bedæ* Commentariis in *Marcum* & *Lucam* expreſſas.

Homiliæ dubiæ.

Sermo in verſum Pſalmi, *Dominus proſpexit ſuper filios hominum*, falsò adſcriptus eſt *Bedæ*, cùm in eo referatur teſtimonium petitum ex vita *Gregorii Magni* a *Joanne Diacono* ſcripta poſt annos centum & quinquaginta a morte Bedæ Venerabilis.

Commentarius in S. Pauli Epiſtolas ſub nomine Bedæ vulgatus, eſt Flori Diaconi.

Pergit ille in ſuorum enumeratione Operum. *In Apoſtolum*, inquit, *quæcumque in Opuſculis S. Auguſtini expoſita inveni, cuncta per ordinem tranſcribere curavi*. Quibus refellitur *Baronius*, qui Commentaria illa in Epiſtolas *S. Pauli* ex S. Auguſtini Operibus deflorata tribuit *Petro* Tripolitano Abbati, quem ob ſimile Opus *Caſſiodorus* commendavit. Refelluntur & ii qui illa tribuunt cuidam *Floro*, Monacho (ut Trithemius putat) Trudoniano cujus nomen præferunt in apographo Corbejenſis Monaſterii duobus voluminibus diſtincto. Nam & Lupus Abbas Ferrarienſis Epiſtolâ 76. *Collectaneum Bedæ in Apoſtolum ex Operibus Auguſtini* laodat. Et alia reperitur Expoſitio *Flori* nomine inſignita, non tantùm ex S. Auguſtini, ſed & aliorum Patrum Operibus contexta, quam penes ſe MS. habuit viri eruditus P. *Chiffletius* S. J. Exiſtimat tamen vir doctiſſimos P. *Mabillonius*, cùm in ſingulari Diſquiſitione, Tom. 1. *Analectorum*, tum in additionibus & correctionibus, ad calcem ſæculi quarti Benedictini, Commentarium in Epiſtolas *S. Pauli*, qui in vulgatis *Bedæ* Operibus habetur, eſſe *Flori* Diaconi Lugdunenſis, & genuinum Bedæ Commentarium in duobus MSS. Codicibus a ſe repertum deſignat.

Bedæ Commentarius in Epiſtolas S. Pauli nondum editus.

In Actus Apoſtolorum libros duos. Librum *Retractationum in Acta Apoſtolorum* non memorat in Operum ſuorum ſyllabo, quia illum poſt annum DCCXXXI. quo Indicem illum texebat, ſcripſit jam ſenex. *In Epiſtolas VII. Canonicas libros ſingulos.* Quos etiam ex Operibus *S. Auguſtini* magno ſtudio defloravit. *In Apocalypſim S. Joannis libros tres.* Quos Fratri *Euſebio*, ſeu *Hutberto*, Abbati ſuo futuro, qui ob amorem ſtudiumque pietatis *Euſebius* cognominatus eſt, nuncupavit. *Item Capitula Lectionum in totum Novum Teſtamentum, excepto Evangelio. Item librum Epiſtolarum ad diverſos, quarum de ſex Ætatibus ſæculi una eſt.* Quam ſcripſit Leonis Iſaurici anno IX. Chriſti DCCXXIV. *De Manſionibus filiorum Iſraël una. Una de eo quòd ait Eſaïas:* Et claudentur ibi in carcerem, & poſt dies multos viſitabuntur. *De ratione Biſſexti una. De Æquinoctio juxtà Anatolium, una. Item de Hiſtoriis Sanctorum. Librum Vitæ & Paſſionis S. Felicis Confeſſoris de metrico Paulini Opere in proſam tranſtuli. Librum Vitæ & Paſſionis Sancti Anaſtaſii male de Græco tranſlatum, & pejus a quodam imperito emendatum, prout potui, ad ſenſum correxi. Vitam S. Patris & Antiſtitis Cuthberti, & prius Heroico metro, & poſtmodum plano ſermone deſcripſi. Hiſtoriam Abbatum Monaſterii hujus, in quo ſupernæ pietati deſervire gaudeo, Benedicti, Ceolfridi, & Huetberti, in libellis duobus.* Aliæ Sanctorum Vitæ, ſcilicet *Patritii*, *Columbani*, *Euſtaſii*, *Arnulfi*, a *Beda* ſcriptæ non ſunt, ſed prior a probo, ſecunda & tertia a Jona Bobienſi Monacho, quarta a Paulo Dia-

Alia Bedæ Opera.

cono

cono. *Hiſtoriam Eccleſiaſticam noſtræ Inſulæ ac gentis, in libris quinque.* Hanc Hiſtoriam perfecit anno DCCXXXI.

Martyrologium de Natalitiis Sanctorum Martyrum diebus, in quo omnes, quos invenire potui, non ſolùm quâ die, verùm etiam quô genere certaminis, vel ſub quo Judice mundum vicerint, diligenter adnotare ſtudui. Genuinum *Bedæ* Martyrologium ex Codice MS. Viri Clariſſimi *D. Bouhier* Senatoris Divionenſis deſcriptum, in Lucem edidit *Godefridus Henſchenius* ante Acta Sanctorum menſe Martio coli ſolitorum, Tomo II. *Beda* dies nominibus Sanctorum vacuos reliquit centum & octogiuta. Plurimos ſupplevit Florus, non omnes, ut *Ado* Viennenſis in Præfatione Martyrologii teſtatur. *Henſchenius* Bedæ Martyrologio interuit Actuarium, quod *Flori* nomine publicavit, ac minori charactere curavit edi, ne cum *Bedæ* textu confunderetur.

Martyrologium.

Præter Proſaicum *Bedæ* Martyrologium, aliud metricum edidit Domnus *Lucas Dacherius* O. B. Tom. X. Spicilegii, excriptum ex apographo Cœnobii *S. Remigii* Remenſis manu *Bertigorie* Monachi exarato, *Ebbone* Archiepiſcopo. Iſtud Martyrologium non ab VIII. Kalendas Januarii incipit, ſed ab ipſis Januarii Kalendis. Complures Sancti qui in *Bedæ* Martyrologio Proſaico apud *Henſchenium* leguntur, omittuntur in Metrico; ut in Januario *Anterius Papa*, *Salvius in Africa*, *Hilarius Pictavorum Epiſcopus*, *Felix Presbyter Nolanus*, *Marcellus Papa*. In Februario *Scholaſtica* &c. *Mellitus* in Aprili &c. *Auguſtinus* in Maio &c. Auctorem Angelum extitiſſe, colligitur ex variis Sanctis Anglicanis; & quidem Monachum Girvvenſis Cœnobii fuiſſe conjicitur ex Feſto Dedicationis, quod V. Kalendas Majas notatur, tametſi Girvvenſis Eccleſiæ Dedicationem VIII. Kalendas Maii factam doceat Monaſticon Anglicanum. Nulli illo in Martyrologio Sancti celebrantur *Bedâ* poſteriores; non *S. Bonifacius* Moguntinus, aut alii quivis illuſtres Sancti; imò nullus ætate inferior *S. Vvilfrido* juniore memorato in Aprili. Qui *Vvilfridus* anno 732. obiit, uno tantùm anno poſtquam *Beda* ſuam abſolvit Hiſtoriam. Unde non mirum ſi Metricum Martyrologium in Indice Operum ſuorum *Beda* non recenſeat, cùm tribus annis dumtaxat *Vvilfrido* Juniori ſuperſtes fuerit. Ita præfatur Domnus *Lucas Dacherius* ad illud Martyrologium.

Pergit *Beda* in Indice Operum ſuorum texendo, & recenſet inſuper *Librum Hymnorum diverſo Metro, ſive Rhytmo.*

Librum Epigrammatum. De natura rerum, & de temporibus, Libros ſingulos. Item de Temporibus, Librum unum majorem. Librum etiam de Orthographia, Alphabeti ordine diſtinctum.

Item Librum de arte Metrica, & huic adjunctum alium de ſchematibus & tropis Libellum, hoc eſt, de figuris modiſque locutionum, quibus Scriptura Sancta contexta eſt.

Cùm hunc Operum ſuorum Indicem ediderit *Beda* anno ætatis quinquageſimo-nono, & quatuor annis ſuperſtes fuerit, alia poſtmodum ſcribere potuit, ut *Epiſtolam ad Egbertum* Eboracenſem Antiſtitem, & *Commentaria in Evangelium S. Joannis*, quæ veluti quoddam Auguſtinianæ Expoſitionis compendium eſſe videntur, inſertis hinc inde aliorum Patrum Sententiis, ut cap. 4 agendo de Regulo, verba *S. Gregorii Magni* adducit. Jonas Aurelianenſis Lib. I. de Inſtitutione Laicali cap. 13. citat plures verſus ex Beda *in Homilia Evangelii vigeſima*, qui in prædictis Commentariis leguntur, cap. 2. Unde ſuſpicatur P. *Mabillonius* legendum eſſe apud Jonam, *in Homilia Evangelii ſecunda*. Alcuinus etiam in Præfatione Commentarii ſui in S. Joannis Evangelium, *ex Homiliis Beati Bedæ Presbyteri* multa ſe accepiſſe fatetur.

Opera ſuppoſititia vel dubia.

Suppoſititia ſunt aut dubia Commentaria *in S. Matthæi Evangelium, in Pſalmos, in Boëtii Librum de Trinitate, Libellus de Officiis, Meditationes Paſſionis, Libri de elementis Philoſophiæ, Collectanea,* & *Liber de Remediis peccatorum*: Etſi *Regino*, in Collectione Canonum, Pœnitentialem Librum *Theodori* ceu *Bedæ* laudet Lib. 1. Cap. 297. Atque etiam *Yvo & Gratianus ex Pœnitentiali Bedæ* referant Capitulum *de Sacerdote Eucharistiam vomente.*

Fabula de Romano itinere Bedæ.

Honorius Auguſtodunenſis Lib. 4. de Scriptoribus Eccleſiaſticis cap. 2. falsò ſcribit *Bedam* Romæ mortuum ac ſepultum, quò numquam profectus eſt; licet a *Sergio*, aut a *Gregorio II.* in Urbem vocatus dicatur ob doctrinæ celebritatem. Quamobrem fabuloſum eſt quod a quibuſdam refertur, eum Romam profectum enodaſſe inſcriptionem quamdam a nullo intellectam, quæ *Portæ Ferreæ* inſculpta erat hunc in modum: P. P. P. S. S. S. R. R. R. F. F. F. eamque ſic reddiſſe: *Pater Patriæ Perditus eſt. Salus Secum Sublata eſt. Ruet Regnum Romæ, Ferro, Flamma, Fame.* Qua ex interpretatione *Venerabilis* nomen Senatûs Populique Romani Decreto meruerit. Lege Elogium Hiſtoricum Venerabilis Bedæ a doctiſſimo P. *Mabillonio* adornatum Sæculo III. Benedictino.

Spelmannus in Gloſſario.

ARTICULUS III.

De Sancto Germano Patriarcha.

SAnctus Germanus Archiepiſcopus primùm Cyzicenus, deinde Conſtantinopolitanus Patriarcha, veritatis Catholicæ adversùs Iconomachos defenſor acerrimus, de quo plura diximus Cap. 2. Art. 1. de Iconomachorum hæreſi agentes; obiit nonagenario maior anno Chriſti circiter ſeptingenteſimo trigeſimo primo, die duodecima Maii. Tres illius Epiſtolæ in VII. Synodo Oecumenica lectæ ſunt ad Fidei doctrinam confirmandam. Duæ ipſius Homiliæ *De Sancta Cruce* a *Gretſero* editæ. Quinque ejuſdem Orationes. I. *In præſentationem* II. *In Annuntiationem*. III. & IV. *In Dormitionem Deiparæ*, & V. *In Sanctam Chriſti Sepulturam*, edidit *Combefiſius* noſter ὁ μακαρίτης, Tom. I. Auctarii Bibliothecæ Patrum G. L. *Rerum Eccleſiaſticarum Theoria*, an illius ſit an *Germani Junioris* Conſtantinopolitani etiam Patriarchæ, qui initio Sæculi XII. floruit, incertum. Priori ipſam tribuunt Cardinalis *Bellarminus* & *Albertinus* Calviniſta: poſteriori *Gretſerus* & *Leo Allatius*. Prioris Germani liber eſt qui inſcribitur, *Retribuens & Legitimus, ſeu de vera & legitima Retributione, quæ rependitur hominibus prout vixerint*, in quo S. Gregorii Nyſſeni ſcripta ab Origenis erroribus immunia eſſe oſtendit. Hujus meminit Photius in Bibliotheca Cod. 233.

ARTICULUS IV.

De Sancto Joanne Damaſceno.

SAnctus Joannes Damaſcenus, nobiliſſimis in Syria parentibus genitus, Caliphæ Saracenorum primus Conſiliarius & Miniſter, Imaginum Sacrarum generoſus defenſor, cui dextra per calumniam *Leonis Iſaurici* amputata, Deiparæ Virginis ope divinitus reſtituta eſt: Monachus deinde in Laura *S. Sabæ*, & Presbyter a Joanne Hieroſolymitano Patriarcha inauguratus; tres Orationes egregias ac luculentas *De Sacris Imaginibus* edidit adversùs Iconomachos. Monothelitarum etiam impugnavit Hæreſim Oratione *De duabus Chriſti voluntatibus*. Acephalos inſectatus eſt Libello *De Natura Compoſita*: Theopaſchitas, Epiſtolâ *De Triſagio*: Omnes penè Hæreſes Libris quatuor *De*

Orthodoxa Fide; quibus ipſe primus Theologiam univerſam recto ordine comprehendit, ut loquitur Cardinalis *Bellarminus*, & *Magiſter Sententiarum* ac *S. Thoma* viam complanavit ad ſacram doctrinam tam præclarâ methodo tractandam & explanandam. Scripſit etiam *Paralella* ex Scripturæ ſacræ locis exquiſitis, & veterum Patrum Sententiis elegantiſſimis contexta; quæ partim res divinas, ac fidem ſpectant; partim rerum humanarum ſtatum; partim virtutes ac vitia. Omnium ad ſua uſque tempora hæreſeon ſectas & errores recenſuit, edito *De Hæreſibus* Libello. Deiparam Virginem elegantiſſimis Orationibus celebravit. Philoſophiam Peripateticam tradidit, expuſuitque in *Logica & Phyſica*, eamque primus Eccleſiæ conſecravit.

Oratio pro Defunctis non eſt S. Joannis Damasceni.

Oratio pro Fidelibus defunctis, in qua Fabulæ de Liberatione *Trajani* Imperatoris ab Inferis S. *Gregorii* precibus; & *Falconilla*, *S. Thecla* interceſſione, obtruduntur, non eſt *S. Joannis Damaſceni* ut demonſtravi Diſſertatione 1. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi II, in Reſponſione ad ſecundam objectionem.

Dialogus adversùs Manichæos non videtur S. Joannis Damaſceni.

De *Dialogo adversùs Manichæos* non immeritò dubitat doctiſſimus *Joannis Damaſceni* Interpres *Jacobus Billius*, an ipſius ſit, propter illa verba, quibus metaphoricus, non verus ignis inferni ſignificatur: *Quòd ſi ſatius fuiſſet ei*, nempe diabolo, *non ortum eſſe, quàm ortum eſſe ac ſempiternis pœnis affici dixeritis, hoc a nobis reſponſi feretis, Pœnam illam nihil aliud eſſe, quàm cupiditatis vitii ac peccati ignem, ac flammam fruſtratæ cupiditatis*. Quod *S. Joanni Damaſceno* repugnat Lib. 2. *De Fide Orthodoxa*, cap. 4. dicenti: *Diabolo ipſiuſque dæmonibus, iiſque qui ducem ipſum ſequuntur, numquam extinguendus ignis ſuppliciumque ſempiternum paratum eſt*. Et lib. 4. cap. ult. *Diabolus, & ipſius dæmones, & ipſius homo, hoc eſt Antichriſtus, & impii ac flagitioſi homines, in ignem æternum, non materiâ inſtar hujuſce noſtri conſtantem, ſed qualem Deus novit, conjicientur*.

Hiſtoria Barlaam & Joſaphat, non eſt illi abjudicanda.

Hiſtoria Barlaam & Joſaphat, Chriſtianis auribus digniſſima, non eſt cur *S. Joanni Damaſceno* abjudicetur propter locum illum, ubi *Barlaamus* Diſcipulum docens, jubet eum credere *In Spiritum-Sanctum ex Patre & Filio procedentem*. Quod *S. Joannes Damaſcenus*, in libris De Fide Orthodoxa, dicendum negat. Illas enim voces, *Ex Filio*, additas eſſe conſtat ex MSS. Codicibus, & *Billii* Abbatis interpretatione. Vita S. Stephani Junioris Martyris, non eſt S. Joannis Damaſceni, ſed Metaphraſtis, deſumpta ex alia antiquiori a Stephano Magnæ Eccleſiæ Diacono compoſitâ. Sermonem de Sancta Barbara Virgine & Martyre illi tribuit Allatius. S. Joannis Damaſceni operâ magnam acceſſionem ad Eccleſiaſtica Græcorum Officia factam, Simeon Theſſalonicenſis teſtatur in Dialogo contra Hæreſes, apud Joannem Allatium. S. Joannis Damaſceni Vitam a Joanne Patriarcha Hieroſolymitano ſcriptam ediderunt Bollandi Continuatores ad diem ſextam Maii. Illum commendant Græcorum Menologia, Conſtantinus Logotheta Acropolita in Sermone, quem ex MS. Vaticanæ Bibliothecæ ediderunt Henſchenius & Papebrochius inter Acta Sanctorum Menſis Maii, ad calcem Tomi II. pag. 731. Græcorum Menologia, Suidas, in Lexico, & Sigebertus libro De Scriptoribus Eccleſiaſticis, cap. 75.

ARTICULUS V.

De Coſma Hieroſolymitano, Georgio Hamartolo, & Anaſtaſio Abbate.

I. SAnctos Coſmas Hieroſolymitanos, cujus *Suidas* cum laude meminit, ex Abbate Epiſcopus Majumæ, elegantiſſimi vir ingenii, *S. Joanni Damaſceno* amiciſſimus, quo hortatore, multa ſcripſit, ut conſtat ex Epiſtolâ ejus Logicæ præfixa, Hymnos tredecim in præcipuas anni Feſtivitates compoſuit, qui extant Tom. XII. Bibliothecæ Patrum, Editionis Lugdunenſis. Diſtinguitur ab Abbate Hieroſolymitano cognomine, cujus meminit *Joannes Moſchus* in Prato Spirituali, Cap XL. *Triodium*, quo Græci in Divinis Officiis a Septuageſima uſque ad Octavam Pentecoſtes utuntur compoſitum dicitur a *S. Coſma*, auctum verò a *Theodoro* & *Joſepho* Studitis; ut obſervat *Aubertus Miræus* in Auctario de Scriptoribus Eccleſiaſticis.

II. Georgius Hamartolus iiſdem temporibus floruit. Is Græcè ſcripſit *Chronicon ab exordio Mundi uſque ad Imperium Conſtantini Copronymi*: quod in Bibliotheca Bavarica MS. extare, *Miræus* obſervat. Ejuſdem nomine edita eſt a *Gretſero* Tom. II. *De Cruce*, Homilia *De Inventione Sanctæ Crucis*.

III. His coævus erat Anaſtaſius Abbas Monaſterii *S. Euthymii* in Palæſtina, cujus *S. Joannes Damaſcenus*, initio libelli *De Triſagio* meminit. Scripſit librum *contra Judæos*, qui a *Turriano* Latinè redditus, legitur apud *Caniſium*, Tomo III. *Antiquæ Lectionis*, & Tom. XIII. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunenſis.

ARTICULUS VI.

De S. Bonifacio

SAnctus Bonifacius, natione Anglus, Friſiorum Haſſorum, Thuringorum, Bajoariorum, aliorumque Germaniæ populorum Apoſtolus, Sedis etiam Apoſtolicæ per Gallias Legatus a *Zacharia* Pontifice maximo inſtitutus, Moguntinenſium primus Archiepiſcopus, martyrio coronatus eſt in Friſiæ Villa *Dockamio*, die quinta Junii anni ſeptingenteſimi quinquageſimi quarti, & in Fuldenſi Monaſterio, quod fundaverat, ſepultus. Ejus Epiſtolas, & Vitam, Paſſionemque *S. Livini* Epiſcopi, Gandavenſium in Belgio Patroni, ipſi adſcriptam edidit, ac Notis illuſtravit *Serarius*. Extant Epiſtolæ, cum *Serarii* Notis, Tom. XIII. Bibliothecæ Maximæ Patrum, Editionis Lugdunenſis. Librum Bonifacii *De Unitate Fidei Catholica*, laudat *Zacharias* Papa, apud *Othlonum*, lib. 2. cap. 9. quem librum haud alium eſſe quàm Synodalia quædam Statuta, qualia Tom. IX. *Spicilegii* edita ſunt, conjicit *P. Mabillonius* in Obſervationibus præviis ad Vitam *S. Bonifacii*, P. II. Sæculi III. Benedictini.

Mutuæ ſocietates ſuffragiorum tam pro vivis quàm pro defunctis.

Ex Epiſtolis *S. Bonifacii* diſcimus, octavo ſæculo mutuas fuiſſe ſocietates ſuffragiorum, cùm pro vivis, tum pro defunctis. Epiſtolâ ſiquidem centeſima ſextâ ad *Optatum Abbatem Caſſinenſem*, ſcribit: *Diligenter quoque deprecamur, ut familiaritas fraterna charitatis inter nos ſit, & pro viventibus oratio communis, & pro migrantibus de hoc ſæculo & Orationes & Miſſarum ſolemnia celebrentur, quorum alternatim nomina defunctorum inter nos mittentur*. Et Epiſtolâ nonageſima quinta *Cudberti* Abbatis Wiremuthenſis ad *Lullam* Epiſcopum *Bonifacii* Succeſſorem: *Nomina*, inquit, *Fratrum, quæ ad nos miſiſti, cum nominibus hujus Monaſterii Fratrum dormientium in Chriſto ſcripta continentur, ita ut pro illis nonaginta & eò ampliùs Miſſas fa-* ce-

Digitized by Google

vero præceperim. Iſtiuſmodi ſocietates non tantùm in gratiam Monachorum, ſed etiam amicorum & familiarium ejuſdem Monaſterii fiebant. Hinc *Dodo* Abbas Hornbacenſis, Epiſtolâ inter Bonifacianas, octogeſima-quartâ ad *Lullum* ſcribit: *Cum ſalutationis officiis humili prece depoſcimus, iſtam familiam Chriſti & S. Petri in veſtra commemoratione ſemper habeatis & ipſi pro omnibus amicis noſtris tam Epiſcopis, & eorum Clero, quàm Abbatibus, & eorum Monachis, ſeu & Abbatiſſis, vel Deo dicatis, in iſta Congregatione S. Petri Oratores veſtros, tam vivos quàm defunctos, in veſtra mercede commemorare faciatis, ut in ſacris orationibus illorum aſſiduè memorare debeant, quatenus per illorum ſuffragia olim optatam adire mereamur januam Paradiſi. Similiter vos deprecamur, ut omnium amicorum veſtrorum nomina, tam vivorum, quàm defunctorum, per præſentem Fratrem noſtrum Saganaldum, per Breve ad nos dirigere faciatis.* Brevia illa erant Indiculi nominum eorum, qui in ſuffragiorum ſocietatem admittendi, ſeu admiſſi erant; quales extant in Bonifacianis Epiſtolis octava, nona & undecima ſupra centeſimam.

ARTICULUS VII.

De B. Alcuino, & S. Paulino Aquilejenſi.

I. Flaccus Albinus, ſeu Alcuinus, ex Anglo-Saxonum gente oriundus, in Eboracenſi Eccleſia ab *Egberto* Archiepiſcopo inſtitutus, ejuſdemque Eccleſiæ Diaconus ordinatus; Scholæ Eboracenſis, poſt obitum *Egberti*, Magiſter ac Moderator; in Franciam a *Carolo Magno* vocatus, ejuſdemque ac filiorum Præceptor, Palatinæ Scholæ præfuit, ac deinde Turonenſi, poſtquam ſeceſſit ex Aula. Pariſiis publicam Scholam moderatum fuiſſe, & Academiæ Pariſienſis jeciſſe fundamenta, fabula eſt ejus ſilentio convicta. Illuſtres, & eruditionis famâ celebres diſcipulos habuit, *Amalarium*, *Rabanum Maurum*, poſtea Moguntinum Archiepiſcopum, *Simeonem*, poſt Epiſcopum Wormatienſem, in Epiſtolâ 101. laudatum, *Oniam*, *Candidum*, *Nathanaëlem*, quibus inſcriptus liber in Eccleſiaſtem; *Odmanum*, ad quem ſcribit de Baptiſmi ceremoniis; *Daphnin*, in cujus gratiam explanat verſum ex Cantico Canticorum; *Sigulfum*, cujus relatu ejus Vita ſcripta eſt, cui nuncupatus liber de Quæſtionibus Geneſeos; *Homerum*, ſeu *Angilbertum*, Caroli Magni generum poſtea Centulenſem Abbatem; *Giſlam* & *Rictrudem* Caroli Magni filias, atque *Columbam*, quibus dedicavit Commentarios in Joannem; *Eanbaldum Juniorem*, Epiſcopum Eboracenſem; *Fridugiſum* cujus rogatu ſcripſit libros de Trinitate, & cui Martinianam Abbatiam reſignavit; *Ludgerum*, poſtea Mimigardefordenſem Epiſcopum; *Haymonem*, Halberſtadenſem deinde Antiſtitem; & alios in ejus Vita laudatos. Multis a *Carolo Magno* Beneficiis auctus eſt, ſcilicet Abbatia *S. Lupi* Trecenſis, *Ferrarienſi* in Waſtinenſi pago, *Cella S. Judoci*, ad hoſpitium peregrinis præſtandum deſtinatâ, & Abbatia *S. Martini* Turonenſis. *Caroli Magni* Legationibus honorificentiſſimis functus eſt. Monaſticam Vitam in Fuldenſi Monaſterio ſecundùm Regulam *S. Benedicti*, profiteri optavit; ſed cùm licentiam a *Carolo Magno* impetrare non poſſet, in Abbatiam Turonenſem *S. Martini*, eo annuente, ſe recepit, vitamque ibi egit Monaſticâ nullatenus inferiorem, & omnium exercitatione virtutum conſpicuam, ut docet Vitæ ejus Auctor, qui & *Monachum* ipſum vocat [*Monachi ſine voto*] & Vitam ejus Canonicis, ſicut *Benedicti Anianenſis* Vitam Monachis imitandam proponit. Monachum tamen fuiſſe *Alcuinum*, multis probare conatur doctiſſimus *P. Mabillonius* in ejus Elogio Hiſtorico. Gravius in ſpeciem argumentum eſt, quod petitur ex libello de *Pſalmorum uſu*, P. 1. ante medium: *Concede mihi*, inquit, *dilecti tui Patris mei Benedicti ſequi & imitari veſtigia.* Et P. 2. *Cœnobium petii, Vitam Monaſticam ſuſcepi, ſed miſer ego ſemper involvor variis modis in levitatibus.* Sed ea ſcripſiſſe *Alcuinum* in perſona Monachorum Turonenſium, in quorum gratiam iſta dictabat, reſponderi poſſe agnoſcit *P. Mabillonius.* Ex Confeſſione veræ Fidei robuſtius argumentum non deſumitur, cujus Auctor ait: *Væ mihi miſerrimo, qui falſum Monachi nomen fero, nihil dignum hujus nominis & habitûs agens.* Cùm enim inter dubia Alcuini Opera Confeſſionem illam numerandam multa probent, dubius manebit ejus Monachatus. Obiit Alcuinus ex paralyſi, Turonibus, die ſacro Pentecoſtes, XIV. Kalendas Junias, anno Domini octingenteſimo quarto, ut Vitæ ejus Auctor tradit. In Æde Martiniana ſepultus a ſuis, ipſique poſitum Epitaphium, quod ſibi vivens ſcripſerat. Ab *Eginbardo* in Vita Caroli Magni, a Monacho San-Gallenſi lib. 1. de ejuſdem Imperatoris geſtis, ab Anonymo in Vita *S. Aldrici* Senonenſis Archiepiſcopi, a *S. Paulino Aquilejenſi* in Epiſtolâ ad Carolum Magnum, ab ipſo *Carolo* in variis Epiſtolis, ab *Anaſtaſio Bibliothecario*, in Vita Hadriani I. ab *Amalario* lib. de Ordine Antiphonarii, cap. 58. a *Micrologo* cap. 70. a *Radulfo Tungrenſi*, lib. de Canonum Obſervantia, a *Sancto Odilone* Cluniacenſi in Vita *Sancti Maioli*, ab *Hermanno Contracto*, in Chronico, ad annum 799. ab *Honorio Auguſtodunenſi* lib. 4. de Luminaribus Eccleſiæ, cap. 4. a *Sigeberto* in Chronico ad annum 790. & lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis cap. 83. aliiſque celebratur *Alcuinus*. In *Rabani* Martyrologio adſcripta eſt XIV. Kalendas Junii *Depoſitio Domni Alcuini*. Et in Epiſtolâ Commentariis in libros Regum præfixa, *Beatæ memoriæ Albinum Magiſtrum* appellat. In Chronico Turonenſi abbreviato ad annum 794 & 796. *Sanctus* appellatur. Ab Amalario *Doctiſſimus totius regionis*; ab Anaſtaſio Bibliothecario, *Delicioſus Karoli Regis*: ab Hincmaro lib. De non trina Deitate, *Sanctus & venerandus Alcuinus*; Ab Ardone, in Vita Sancti Benedicti Anianenſis Abbatis, *Sapientia præclarus, ſanctitatis merito venerabilis*; a Sancto Odilone Cluniacenſi, *Juſtus, peritus, facundiſſimus, magnus.* Eum, cùm adhuc viveret, *Opere & ſermone potentem* Theodulfus Aurelianenſis Epiſcopus, *lib. 3. Carmine 1.* prædicavit. *Alcuini dubius Monachatus.*

Præter ſeptem libros quos *contra Felicem Urgellitanum* ſcripſit, & quatuor *contra Elipandum*, tres libros *De Fide S. Trinitatis* Carolo Magno dicavit. *Alcuini Opera.* Scripſit etiam *De Rhetorica*, *Dialectica*, & *Muſica.* Item ad *Eulaliam* Virginem, *De Animæ ratione*. Item *Interrogationes & Reſponſiones in librum Geneſeos*, quas Sigulfo conſecravit. *Enchiridion* quoque, ſive piam ac brevem *In VII. Pſalmos Pœnitentiales, in Pſalmum CXVIII. & in Pſalmos Graduales* Expoſitionem elaboravit: Item *Commentaria ſuper Eccleſiaſtem*, *Quæſtiones XXVIII. de Trinitate, ad Fridugiſum*; libros ſeptem Commentariorum *In Evangelium Sancti Joannis*. Præterea Caroli Magni juſſu Veteris ac Novi Teſtamenti libros omnes correxit. Pſalterium Davidicum per hebdomadam diſpoſuit, quod ſub titulo, *Officiorum per Ferias*, laudari ſolet. Homilias per annum legendas ex antiquis Patribus collegit. Librum *De Virtutibus & Vitiis*, ad *Widonem*, ſive *Witonem* Marcæ Brittanicæ Comitem ſcripſit. Libellum etiam *De Antichriſto*, a nonnullis *Rabano*, ab aliis *Sancto Auguſtino* adſcriptum. *Vitam & Miracula Sancti Martini* compendio deſcripſit. Varias Epiſtolas ad *Hadrianum I. Leonem III.* Sum-

mos Pontifices, *Carolum Magnum*, Viroſque Eccleſiaſti ac Politici ordinis Primarios ſcripſit. Muſas etiam ipſum coluiſſe, varia Poemata teſtantur. De illius Operibus legendi Vitæ illius ſuppar Auctor, *Sigebertus*, & *Trithemius*.

Confeſſio Fidei, *non eſt Alcuini Opus*,

Confeſſionem Fidei, quatuor in partes diviſam, quam ſub *Alcuini* nomine vulgavit *P. Chiffletius S.J.* anno MDCLVI. ipſi vindicat doctiſſimus *P. Mabillonius* in Elogio Hiſtorico *Alcuini*, Cap. XVI, ex eo quòd Auctor Partis 4. Cap. 15. a Deo poſtulet ſe *neceſſariis famulantium obſequiis & impenſa a Fratribus reverentiâ nuſquam extolli*. Quæ verba ſatis apertè innuunt, Auctorem Abbatem fuiſſe, multo ſervorum, & Monachorum numero & comitatu ſtipatum. Quod planè convenit in *Alcuinum*, cui ab *Elipando* exprobratum eſt, quòd viginti millia ſervorum haberet. Aliud argumentum ducit ex deſiderio ſolitudinis, cujus occaſionem ſe amiſiſſe dolet ejuſdem Partis IV. cap. 17, quod *Alcuini* ingenium prorſus ſapit. Hæc tamen non convincunt *Alcuinum* hujus Confeſſionis Auctorem fuiſſe: Monachus enim fuit hujus Confeſſionis Auctor; at Alcuinus Monachus non fuit, quamvis cum Monachis Martinianis Vitam duxerit Monaſticâ non inferiorem, Præterea, ex Confeſſione Fidei Pelagii, & libro de Dogmatibus Eccleſiaſticis ferè deſumpta eſt. 3. Nonnulla excerpta ſunt ex Meditationibus *Sancti Anſelmi*. 4. Nonnulla legere eſt 4. Parte excerpta ex lib. *De divinis Officiis*, qui perperam *Alcuino* adſcriptus eſt. 5. Multa in 3. Parte leguntur ex duabus prioribus ad verbum exſcripta: quod tanti ingenii judiciique virum præſtitiſſe veriſimile non eſt. 6. Multa ſunt rapſodiæ, quàm operi hominis eruditi ſimiliora. Quædam tamen hoc in Opere Alcuino haud indigna ſunt, maximè quæ de Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento in eo leguntur.

Liber De divinis Officiis *Alcuino ſuppoſitus*.

Liber *De Divinis Officiis*, non eſt *Alcuini*; ſed farrago ex diverſis ipſius *Alcuini*, aliorumque Auctorum poſteriorum Scriptis collecta. Nam Caput quadrageſimum eſt Tractatus *Remigii* Autiſiodorenſis Monachi *De Expoſitione Miſſæ*. Præterea multas ineptias, & errata continet *Alcuino* indigna. *Paſcha* Græcam vocem eſſe dicit, contra expreſſam *Alcuini* ſententiam lib. 6. in Joannem, cap. 32. ſcribentis; *Paſcha, fratres, non, ſicut quidam exiſtimant, Græcum nomen eſt, ſed Hebræum*. Impudici nomen derivat a *podice*, cap. 13, *Sacerdos*, Græcum vocabulum eſſe ait cap. 36. Inepta ſcribit de *cidari*, cap. 38. Id tandem demonſtrat Caput 32. quod eſt *De Solemnitate omnium Sanctorum*, quæ longè poſt *Alcuini* obitum in Gallia ac Germania celebrari cœpit, ſcilicet anno octingenteſimo trigeſimo-quinto, *Gregorio IV.* Pontifice Maximo ſuadente, ut ex *Sigeberto* & aliis Hiſtoricis conſtat. Et ex Concilio Moguntiaco, quod anno Chriſti octingenteſimo decimo-tertio, juſſu *Caroli Magni*, celebratum eſt, diſcimus nullam adhuc fuiſſe Feſti omnium Sanctorum celebritatem. Id, inquam, diſcimus ex Canone 36. qui eſt *De Feſtivitatibus anni*. Idem compertum eſt ex lib. 1. Capitularium, Cap. 164. & ex ſecundo libro Cap. 55. Præterea vetus Codex MS. cujus ope *Andreas Duchesnius* duodecim Capita integra reſtituit, quæſtionem *De Natalitiis Sanctorum*, Capiti XVIII. ſubjunctam, adſcribit *Elperico* Monacho, quem floruiſſe anno MXL. teſtatur *Trithemius*.

Spurium eſt Carmen III. de *Bugga*, ſcriptum regnante *Ina* Weſt-Saxonum Rege, qui uno ferè ſæculo *Alcuinum* præceſſit. XLVIII. de *Ethildrita*, quod eſt *Bedæ Venerabilis*; CLXXVII. quod *Angilberti* Abbatis Centulenſis.

In Editione Cheſniana Operum *Alcuini*, deſiderantur *Commentarii in quatuor Epiſtolas Sancti Pauli, ad Epheſios* ſcilicet, *ad Titum, ad Philemonem, & ad Hebræos*. Item *Præfatio in Pſalmos Pænitentiales*, ad *Arnonem* Saltzburgenſem Epiſcopum, quæ extat in *Spicilegii* Tom. IX. tum Epiſtola ad *Candidum & Nathanaëlem*, cujus fragmentum exhibet *Mabillonius* in Alcuini Elogio; * *Homiliarum duo volumina, Expoſitiones in Proverbia, & Cantica, & Vita Caroli Magni*. Alcuini Epiſtolas novas XXVI. ex pervetuſto Codice Sancti Emmeramni apud Ratisbonam edidit Domnus *Mabillonius* Tomo quarto *Veterum Analectorum*.

* P. 1. Sæculi IV. Benedict.

Non probandum, quod Epiſtola 69. & 70. ſcripſit *Alcuinus* contra ſimplicem immerſionem ab Hiſpanis in Baptiſmo uſurpatam: quibus immeritò vitio vertit, quòd Reſponſo *Sancti Gregorii Magni*, & Toletanæ Synodi Quartæ doctrinæ conſtanter adhærerent. Epiſtolam verò *Sancti Gregorii* ad *Leandrum* ea de re datam, quæ eſt quadrageſima prima Lib. 1. perperam abjudicat Sancto Pontifici mutili Codicis Româ allati lectione deceptus, Et refellitur teſtimoniis *Sancti Iſidori Hiſpalenſis*, Lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis c. 27. Concilii Toletani IV. Canone 6, & *Joannis Diaconi* in Vita *S. Gregorii Magni*, Lib. 1. cap. XLII.

Alcuini nævus

II. S. PAULINUS, Aquilejenſis Patriarcha, auctor Libelli *de Sanctiſſima Trinitate*, adversùs *Felicem & Elipandum*, qui dictus eſt *Sacroſyllabus*, & trium Librorum contra eumdem *Felicem Urgelitanum*, quos *Andreas Duchesnius* ex Puteana Bibliotheca primus in lucem edidit, unà cum *Epiſtolâ ad Carolum Magnum*, & *Regula Fidei*, obiit anno octingenteſimo-quarto, die undecima Januarii, & apud *Forum-Julium* in majori Baſilica ſepultus eſt.

ARTICULUS VIII.

De Etherio & Beato.

ETHERIUS *Uxamenſis* in Hiſpania Epiſcopus, & BEATUS Presbyter, viri ſanctimonia & eruditione inſignes, ſub finem octavi ſæculi floruere, libriſque duobus luculentis Fidem Catholicam adversùs *Elipandi* hæreſim propugnarunt. Sed & noſtri temporis hæreſes in antecesſum profligavere, de reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento præſentia, de Sacrificio Miſſæ, de Oratione pro defunctis, præclarè diſſerentes, & Eccleſiæ doctrinam iis exponentes verbis, quæ in ſenſum Calviniſtarum nullis poſſint ſtrophis detorqueri, De frequenti communione hæc habent antiquiorum Patrum dogmati conſona, quæ regulæ inſtar Fidelibus eſſe poſſint. *Dicunt aliqui: Semper communicare debet Chriſtianus, niſi aliquo intercedente peccato, Corpus Domini quotidie accipiendum; Hunc enim panem dari quotidie nobis, jubente Domino poſtulamus, dicentes*: Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. *Quod quidem benè dicunt ſi hoc cum religione, & devotione & humilitate ſuſcipiant; nec confidendo de juſtitia præſumptione, ſuperbiendo faciant. Cæterùm ſi talia fuerint peccata, quæ quaſi mortuum ab altari removeant, priùs agenda pœnitentia eſt, ac ſic deinde hoc ſalutiferum medicamentum ſuſcipiendum*. Qui enim manducaverit indignè, judicium ſibi manducat & bibit. *Hoc eſt enim indignè accipere, ſi eo tempore quis accipiat, quo debet agere pœnitentiam. Cæterùm ſi tanta non ſunt peccata, ut excommunicandus quiſque judicetur, non ſe debet a medicina Dominici Corporis ſeparare: ne dum fortè diu abſtinens prohibetur, a Chriſti Corpore ſeparetur. Ipſe enim vivit, qui Corpus Domini ſemper comederit, Et manife-*

Frequens Communio.

Digitized by Google

Conjugati ad ſacram Communionem ſe preparare debent dierum aliquot continentiâ.

nifeſtum eſt enim eos vivere, qui Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti attingunt. Unde timendum eſt, ne dum ſatis quiſque ſeparatur a Chriſti Corpore, alienus maneat a ſalute; ipſo Domino dicente: Niſi comederitis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem non habebitis vitam in vobis. *Qui enim jam peccare quievit, communicare non deſinat. Conjugatis autem abſtinendum eſt a coitu plurimis diebus, atque orationi vacare, & ſic deiu ad Chriſti Corpus accedere. Relegamus Regnorum Librum, & inveniemus Sacerdotem Abimelech de panibus propoſitionis noluiſſe priùs comedere David & pueros ejus niſi ante interrogaret, Utrùm mundi eſſent, pueri a mulieribus, non utique ab aliena, ſed a conjuge. Et niſi ecce audiſſet ab heri & nudiuſtertius vacaſſe ab opere conjugali, numquam panes quos priùs negaverat, conceſſiſſet. Quantùm inter propoſitionis panes, & Corpus Chriſti; Quanta differentia eſt inter umbram & corpus, inter imaginem & veritatem, inter exemplaria futurorum, & ipſa, quæ exemplaribus præfigurabantur. Quapropter eligendi ſunt aliqui dies quibus priùs homo continentiùs vivat, per quem ad tantum Sacramentum dignus accedere poſſit.*

Beati Commentarius in Apocalypſim *nondum editus.*

Scripſit etiam *Beatus* Presbyter *Commentarium in Apocalypſim*, ut Anonymus Vitæ ejus Auctor, teſtatur. Hunc ſe vidiſſe ait *Morales* in Eccleſia Vallecavenſi, Hiſpanis *Valcabado* haud procul a Saldana oppido Diœceſis Legionenſis; qui locus *S. Beati* memoriâ & cultu celebratur. Ab Hiſpanis vulgò appellatur *Sanctus Bieco*. Ejus vitam ab Anonymo Scriptore Hiſpano literis mandatam, ex Legendario Aſturicenſi MS. primus vulgavit *Joannes Tamaius Salazar* in Martyrologio Hiſpanico, & poſt eum *Bollandus* inter Acta Sanctorum menſis Februarii, Tomo III. & *P. Mabillonius* Tomo I. Sæculi IV. Benedictini, in Appendice. De eo *Joannes Mariana* Lib. 7. Rerum Hiſpanicarum, cap. 8.

Etherius & Beatus Monachi.

Monachos fuiſſe *Etherium & Beatum*, certum eſt, cujus Ordinis, haud ita certum. Alcuinus Lib. 1. adversùs Felicem, titulo Abbatis *Beatum* exornat. *Quòd verò*, inquit, *quemdam Beatum Abbatem, & diſcipulum ejus Hetherium Epiſcopum dicitis huic veſtra Secto primùm contraire, laudamus eos &c.* Nulli autem apud Hiſpanos Abbates erant præter Monachos. Idem Beatus Lib. 2. contra Elipandum ſe Monachum eſſe disertè ſignificat. *Verè bonum*, inquit, *& verè jucundum habitare fratres in unum: Unum fratrem dimiſimus in ſæculo; eſſe quantos invenimus in Monaſterio. Frater meus ſæcularis non tantùm me amabat, quantùm ſubſtantiam meam: cæterum Fratres ſpirituales, qui ſua utique negligunt, aliena non quærunt.* Idem conſtat ex Præfatione Commentarii ipſius in Apocalypſim hactenus inediti, cujus hæc verba refert Ambroſius Morales: *Hæc ego, Sancte Pater Ætheri, te petente, ob ædificationem ſtudii Fratrum tibi dedicavi; ut quem conſortem perfruor Ordinis, cohæredem etiam faciam mei laboris.* Hæc Monachi verba ſunt ad *Ætheriam* tum Epiſcopum Uxamenſem, quem olim *Beatus* diſcipulum, & *conſortem Ordinis* in Monaſterio habuerat. Hæc & alia ſcitu digna de *Beati* Monachatu obſervat *P. Mabillonius*, in Notis prævis ad Vitam *S. Beati*.

ARTICULUS IX.

De Paulo Diacono.

PAulus Warnefridi, Aquilejenſis Diaconus, *Deſiderio* poſtremo Longobardorum Regi a Secretis, cum Principe ſuo, aliiſque Nobilibus, Ticino expugnato, anno Chriſti ſeptingenteſimo ſeptuageſimo quarto in poteſtatem Caroli Magni Francorum Regis venit, ab eoque ſummo in honore habitus eſt, donec, ob ſuſpicionem neſcio quam, in Diumedæam Inſulam eſt relegatus. Unde ad *Arrechiſum* Beneventanum Ducem *Deſiderii* Regis generum, profugit, ac tandem in Monaſterio Caſſinenſi Religioſam Vitam ſub *S. Benedicti* Regula profeſſus eſt. *Chronicon S. Vincentii de Vulturno*, lib. 1. teſtatur ipſum invidioſè accuſatum, quòd in vitam Caroli Magni conjuraſſet. Cæterùm Regem maximum ipſius ingenii ac ſcientiæ admiratorem fuiſſe, & in ſuam gratiam ipſum poſtea recepiſſe, ut teſtantur literæ ad ipſum metro ſcriptæ Caſſinum, quibus illum ſalutat peramanter, ſuam chartam ita compellans:

Colla mei Pauli gaudendo amplectere dulcis,
Dicens multoties, Salve Pater optime, ſalve.

Ad initium uſque ſæculi noni ſuperſtes fuiſſe creditur *Paulus Diaconus*. Scripſit Vitas *Sancti Gregorii Magni, Arnulfi Metenſis Epiſcopi, Sancti Cypriani Carthaginenſis Epiſcopi & Martyris, SS. Benedicti, Mauri, & Scholaſticæ Virginis, Geſta Metenſium Epiſcoporum*, rogante *Angilramno* Epiſcopo Metenſi, quæ ab *Andrea Duchesnio* edita ſunt Tomo II. Collectionis veterum Hiſtoricorum Franciæ: *Hiſtoriam Longobardorum* ſex libris comprehenſam; & *Expoſitionem Regulæ Sancti Benedicti*.

Hiſtoriæ Miſcellæ Auctores.

Paulo Diacono maximam ſui partem debet *Hiſtoria Miſcella*, qui decem libris *Eutropii* ſequentes octo didit, Hiſtoriam a *Valentiniano I.* ad annum Æræ Chriſtianæ ſeptingenteſimum trigeſimum perſecutus. Reliquos ſcripſiſſe creditur *Landulfus Sagax*, ex *Anaſtaſii Bibliothecarii*, ſive potiùs ex *Theophanis* Hiſtoria, ab *Anaſtaſio* Latinè reddita. Nonnullas etiam Homilias & ſacros Hymnos edidit *Paulus Diaconus*. Auctor exiſtimatur Hymni, *Ut queant laxis reſonare fibris;* qui in Feſto *S. Joannis Baptiſtæ* canitur. *Homiliarum* etiam, juſſu *Caroli Magni*, collegit ex Tractatibus Patrum, Lectiones unicuique Feſtivitati convenientes per anni circulum accommodans, & in duo volumina diſtribuens, ut conſtat ex literis *Caroli Magni* ea de re ſcriptis ex *Sigiberto*, lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis cap. 81. & *Tritbemio* lib. 2. de Viris Illuſtribus O. B. cap. trigeſimo.

Homiliarium Pauli Diaconi a poſteris auctum.

Homiliarum iſtud a poſteris auctum eſt. Continet enim Homilias *Haimonis* Halberſtatenſis Epiſcopi, & *Erici* Monachi Autiſiodorenſis, quos nono ſæculo floruiſſe conſtat poſt obitum *Pauli Diaconi*. Nomine etiam *Euſebii Emiſſeni* inſcriptas Homilias complectitur. At quæ *Euſebii Emiſſeni* nomine circumferuntur Homiliæ in Evangelia per totius anni circulum, ſunt recentioris Auctoris. Has enim *S. Bruno Aſtenſis*, quem *Gregorius* Papa *Septimus* ad Epiſcopatum Sigoinum promovit, jure ſibi vendicat, ex Caſſinenſibus & Vaticanis Indicibus, & ex fide *Petri Diaconi* Bibliothecarii Caſſinenſis. *Paulum Diaconum*, ejuſque Opera commendant *Walafridus Strabo*, lib. *de Divinis Officiis*, c. 80. *Sigebertus*, lib. *de Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. 80. *Leo Oſtienſis*, in Chronico Caſſinenſi, lib. 2. *Petrus* Diaconus Caſſinenſis, *Tritbemius*, &c.

ARTICULUS X.

De Georgio Syncello.

GEorgius Monachus, Syncellus *Tharaſii* Conſtantinopolitani Patriarchæ, anno ſeptingenteſimo nonageſimo ſecundo *Chronicon* ſcripſit a Mundi exordio uſque ad *Diocletianum*. Illud ad ſuam uſque ætatem perducere decreverat, ſed morte præventus, perficere non potuit. De illo *Theophanes* in Hiſtoriæ limine hæc habet: *Sanctiſſimi Conſtantinopoleos Patriarchæ Tharaſii Georgius Abbas quondam Syncellus, vir eximius & eruditiſſimus, multis Chronographorum & Hiſtoricorum le-*

libris evolutis, & non vulgari diligentia examinatis, compendiarium, ab Adamo ad Imperatoris & Chriſtianorum perſecutoris Diocletiani tempora, Chronographiam ſcripſit; diſcuſſiſque ſtudioſè temporum rationibus, ad invicem comparavit, emendavit, ac ut nullus ante ejus ætatem, ſolertiſſimè compoſuit. Præterea inſuper Regum, & nationum univerſarum ſtatu & regimine annotato, ſingulorumque quantùm licuit, obſervatis annibus, ſupremarum & univerſalium Sedium, Romæ dico, & Conſtantinopolis, Alexandriæ, Antiochiæ, & Hieroſolymorum ſive qui ſanis dogmatibus & pabulis Eccleſiam aluerant, ſive qui per vim & latronum more Principatu arrepto, hæreſum pravitate gregem infecerunt, Pontifices enumeravit, & eorum tempora & annos egregio ordine digeſſit. Enimvero cùm vitæ termino præceptus, ad propoſitum finem non potuerit Opus inceptum perducere; ſed, ut præmonuimus, ſcriptis ſolummodo quæ Diocletiani attingunt ætatem, vitam hanc mortalem deſeruit, & cum recta fide ad Dominum profectus, nobis velut ſincerioribus amicis, quod fuerat molitus, Opus imperfectum ſimul reliquit, & ut, quæ deſiderantur, abſolveremus, præbuit argumentum.

De eodem Anaſtaſius Bibliothecarius in Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Præfatione ita ſcribit: *Georgius electâ Monaſticâ Vitâ, mundoque contempto, Chriſti ſe levi jugo & ſarcinæ mancipavit. Præterea contra Hæreticos inceſſanti agone deſudans, multis verberibus, mundi Principibus contra Eccleſiam æſtum ſævientibus, diverſiſque pœnis affectus eſt. Sic ergo ſtigmata Chriſti in corpore ſuo portans tam pro fidei conſtantia, quàm pro multarum virtutum inſignibus, ſanctæ memoriæ Tharaſii Regiæ Urbis Præſulis Syncellus effectus eſt. Sed ne multa proſequar, ſufficere arbitror ad præconium ejus, quòd a Sede approbatus ſit Apoſtolica: Quando ſcilicet Vicarii ejus unà cum trecentis quinquaginta Patribus in Nicæa urbe ſecundò convenientes, univerſalem Synodum celebrarunt. Siquidem & ſuum ejus in eodem ſeptimo & ſancto Concilio reperitur.* Latio donatus a *P. Jacobo Goar*, Ordinis noſtri FF. Prædicatorum Profeſſore, & Notis ab eodem illuſtratus, ex Regia Typographia, cum *Nicephori Conſtantinopolitani Breviario Chronographico* in lucem prodiit.

ARTICULUS XI.

De Theophane.

GEorgius Theophanes, ortus Conſtantinopoli, genere illuſtri, mortuo Patre *Iſaacio* ampliſſimarum facultatum hæres, a matre connubio junctus eſt nobili virgini, annos circiter duodecim natus. Quam ad perpetuam continentiam pariter ſervandam ſuâ adhortatione ac virtute impulit. Eam ob rem a ſocero, & a *Leone* Imperatore *Copronymi* filio exagitatus, & honoris ſpecie Cyzicum miſſus eſt cum uxore. Sigrianem cum diverſiſſet, *Gregorii Strategii* viri ſanctiſſimi & prophetiæ dono illuſtris ſolatio recreatus eſt, cujus ſeſe obſequiis addixit. Imperatore, Soceroque poſt triennium mortuis, facta uxori poteſtate vivendi in Monaſterio inter Virgines ſacras, ipſe in Sigriano Cœnobio Monaſticam Vitam profeſſus eſt, ſuiſque virtutibus Præfecturam poſt Abbatis mortem promeritus. *Leone Armeno* Imperatore Iconomacho, Fidem Catholicam de ſacrarum imaginum veneratione invicto confeſſus animo, ejus juſſu in carcerem detruſus eſt, ubi fame pedoreque per biennium cruciatus, in Samothracem Inſulam deportatus eſt, ubi poſt viginti dies ad palmam ſempiternam in cœlis percipiendam evolavit. Miraculis ejus eſt ſanctitas illuſtrata; & ab Eccleſia Græca die duodecima Martii ſacris Officiis celebratur. *Chronographiam* ſcripſit ab anno Diocletiani primo, ubi *Georgius Syncellus* deſierat, ad annum ſecundum *Michaëlis & Theophylacti* Impp. Prodiit e Typographia Regia Interprete *P. Goar* Ordinis noſtri FF. Prædicatorum profeſſore. Quo, dum Theophanis textum & adornatam a ſe Verſionem prælo pararet, morte prærepto, ejuſdem Ordinis Profeſſor alter, virtuti pariter, literis, ac Græciæ natus, *ὁ μακαρίτης* Combefiſius, amantiſſimi Sodalis curas ſuſcepit, ac Theophanis textum, adornatamque ab eo Verſionem recenſuit, cum Notis ejus Poſthumis edidit, noviſque Obſervationibus illuſtravit.

Multi fuere hujus nominis Auctores Græci, ut obſervat *Goar* noſter. Antiquiſſimus eſt Mitylenæus, Pompeii Magni miles, & geſtorum teſtis ac præco, a *Voſſio*, lib. 1. de Hiſtoricis Græcis, cap. 23. memoratus. Alter Poëta, cujus paucos verſus Anthologia exhibet lib. 3. Sect. III. Hos ſecutus eſt *Theophanes* ille Byzantius, cujus meminit *Photius* in Bibliotheca, *Cod. LXIV.* qui *Juſtini* Junioris bellum Perſicum, Romanaſque res, illo imperante geſtas, libris decem complexus eſt. Quartus eſt *S. Theophanes* ſub *Leone Armeno* Confeſſor, & Sigriani Monaſterii Abbas, quem *Baronius* a *Theophane* Agri Abbate perperam diſtinguit, ad annum 816. Num. 1. Ager enim locus eſt Sigrianes regionis, in quo Sanctus Theophanes Monaſterium condidit, cui præfuit, & ad quod corpus demortui relatum eſt, ut conſtat ex Menologio, in quo hæc leguntur: *Sancti Patris noſtri Theophanis Confeſſoris, Monaſterii Sigrianes Præpoſiti, in Magno Agro quieſcentis, memoria.* Alius ab iſto eſt, & quidem junior, *Theophanes* Epiſcopus Nicænus, *Theodori* frater, ſub *Theophilo* Imperatore Iconomacho, ob cultum Sacrarum Imaginum defenſum, notis in facie compunctus; qui ingenii fideique laudatiſſima reliquit monumenta. Coævus huic alter *Theophanes* Monachorum Præpoſitus, *Michaële* Imperatore *Theophili* filio, floruit: cujus lucubrationem de *Nicephori* Patriarchæ exilio, & Reliquiarum ejus tranſlatione refert *Metaphraſtes*, & ex eo *Surius* ad diem Martii XIII. Septimus ſub *Baſilii Macedonis* Imperio celebris extitit *Theophanes Cerameus*, Tauromenitanus Præſul, cujus Opera in lucem edidit *Franciſcus Scorſus*. Octavum ex *Joannis* cujuſdam Magnæ Eccleſiæ Diaconi & Rhetoris Scripto ſuggeſſit *Leo Allatius*. Qui plura de Theophane cupit, legat ejus Vitam ab Anonymo ſcriptam, ex Veneta Sancti Marci Bibliotheca erutam, & ab Eminentiſſimo bonæ memoriæ Cardinali *Franciſco Barberino* ad *Combefiſium* noſtrum tranſmiſſam, a quo Latinitate donata, & Chronographiæ Theophanis præfixa eſt. Legat & *Cedrenum*, & Notas *Goaris* noſtri in *Theophanem*.

Baronius emendatur.

ARTICULUS XII.

De Fredegario.

FRedegarius Scholaſticus *Excerpta Chronica*, ſive *Epitomen Hiſtoriæ Francorum* a *Gregorio* Turonenſi editæ adornavit. Scripſit etiam *Chronicon* jubente *Childebrando* Comite, *Pippini* Regis patruo, quod a fine Hiſtoriæ *Gregorii Turonenſis* uſque ad Pippini ipſius inaugurationem perduxit. *Fredegarii* Chronicon excepit *Appendix* a *Pippini* Regis Coronatione ad annum uſque ſeptingenteſimum ſexageſimum octavum, auctoritate *Nibelungi Comitis*, Childebrandi filii ſcripta. Extant Tomo I. Hiſtoricorum Franciæ ab *Andrea Ducheſnio* editorum.

ARTICULUS XIII.

De Antonio Meliſſa.

ANtonius Meliſſa, Monachus, ſcripſit libros duos *Locorum communium ad virtutes ſequendas, & vitia fugienda*; quos ex Patribus collegit. *Meliſſa* dictus, quaſi *apicula*, ab Opere, quod apiarium ſeu alvearium meritò dixeris, in quod mel ex Patrum floribus confectum congregavit. Extant in Bibliothecis Patrum. Paulò poſt *Sanctum Joannem Damaſcenum* vixiſſe hic Auctor videtur.

ARTICULUS XIV.

De Ambroſio Authperto.

AMbroſius Authpertus, ſive *Autbertus*, natione Gallus, ex Caroli Magni Imperatoris Archicancellario, Ordinis Benedictini Monachus, ac deinde Abbas Monaſterii *Sancti Vincentii* Martyris prope Vulturnum fluvium in Samnio ſiti, floruit tempore *Deſiderii* poſtremi Longobardorum Regis, anno circiter ſeptigenteſimo ſexageſimo, ut conſtat ex iis quæ de ſeipſo ſcribit ad finem ſuorum in Apocalypſim Commentariorum. *Ambroſius qui & Authpertus, ex Galliarum Provincia ortus, intra Samnii verò regionem apud Monaſterium Martyris Chriſti Vincentii maxima ex parte divinis rebus imbutus: non ſolum autem, ſed & ſacroſanctis altaribus ad immolanda Chriſti munera traditus, operante Beata & inſeparabili Trinitate, ſuffragantibus etiam meritis Beatæ Mariæ Virginis, temporibus Pauli Pontificis Romani, necnon & Deſiderii Regis Longobardorum, ſed & Arichiſi Ducis ejuſdem Provinciæ quam incolo, hoc Opus confeci atque complevi. Quod, propter facilitatem ipſum intelligendi, Speculum Parvulorum vocavi*, Ambroſii Autpherti cum laude meminit *Paulus Diaconus* lib. 6. de Geſtis Longobardorum, cap. quadrageſimo. De ipſo legendum *Chronicon Sancti Vincentii de Vulturno*, ex quo diſcimus ipſum etiam *Caroli Magni* Præceptorem fuiſſe: & cùm impeditioris linguæ eſſet, expeditè loquendi facultatem, & facundiam, Deiparæ Virginis, quam precibus interpellaverat, ipſi conſpicuæ & labia ipſius tangentis, beneficio accepiſſe: Septimum fuiſſe Vincentiani Cœnobii Abbatem poſt *Sanctum Paldonem*, Præceptum a *Carolo Magno* Imperatore obtinuiſſe pro ſuo Monaſterio, quò in ſuam tuitionem illud recipiebat, & Donationes Regum Longobardorum confirmabat: expleto denique in ſancto regimine anno uno, menſibus duobus & diebus viginti quinque, juſti operis palmam ſuſcepturum fœliciter ad Chriſtum migraſſe anno ſalutis ſeptingenteſimo ſeptuageſimo-octavo, Indictione ſecunda, & in *Beati Petri* Eccleſia dignô ſepulcbro locatum. Sic verò Sancti Abbatis Opera idem Chronicon recenſet:

Plurimos Sanctarum Scripturarum libros expoſuit. Nam Leviticum Moyſi, Cantica Salomonis, Pſalterii flores, melliflua ſuavitate, quæ in his divina maneant arcana ſacramentorum, quæve uniuſcujuſque Fidelis diſciplina morum, ſive Chriſti obſervatio mandatorum, ſuorum ediſſerens patefacit documento verborum. Librum quoque de conflictu vitiorum, ſed & Homilias aliquas Evangeliorum, pulchrâ ſuorum edidit declaratione ſermonum. Vitam etiam Beatorum Patrum Paldonis, Tatonis & Jaſonis, cum Hiſtoria ſui Monaſterii, plenâ relatione deſcribens, cunctis in exemplum Monachis ita proponit, ut divina munere Trinitatis, tam præcipuo charitatis, quàm unica pro Chriſto paupertatis, tres illos fratres ſpeculum oſtendat eſſe, normamque vivendi. Decem præterea libros edidit in Apocalypſim Sancti Joannis, quos *Stephano Tertio* Romano Pontifici nuncupavit. Epiſtola Dedicatoria multa habet contra æmulos & obtrectatores ſuos, qui ipſum a cœpto Opere prohibere conati fuerant: & Summo Pontifici gratias agit, qui illorum veſaniæ non præbuit aſſenſum, ſed potiùs ad continuandum laborem ipſum peramanter incitavit. Tum ad obtrectatores ſuos verba convertens: *Obſecro itaque vos*, inquit, *quicumque eſtis, qui in mea reprehenſione vigilatis, per manſuetudinem Chriſti, quâ eſtis præventi: obſecro vos per ſanguinem Crucifixi, quo eſtis redempti, ut a detractione linguæ parcatis, dum in rectitudine verbi non inveniti quod poſſit offendi. Quòd ſi vobis de vita & moribus indignis diſpliceo, pariter vobiſcum ſentio: nullus enim potiùs in hac parte me reprehendit, quàm ego*. Homilias etiam nonnullas edidit *Autpertus*, de Transfiguratione Domini, de Purificatione, & Aſſumptione Beatæ Mariæ. A Chronographo *S. Vincentii* ad Vulturnum fluvium, & a *Ferdinando Ughello*, Tomo VI. Italiæ Sacræ, *Sanctus* appellatur. Quo animo ſacris ſtudiis, & lucubrationibus navaret operam, demonſtrat hæc ejus oratio ad finem Libri X. in Apocalypſim: *Sed obſecro, mi Domine, Doctor Angelorum & hominum, ne in talium numero computes eum, qui emendatiorem vitam cum ſalubri doctrina aripere quærit. Et quia hoc ipſum, niſi a te acceperit, facere non poteſt; qui tribuiſti ſcientiæ donum, quæſo ut tribuas etiam voluntatem, ſtudium atque virtutem operandi bonum. Quòd ſi voluntas, ſtudium, virtuſque operandi bonum non perſequitur ſcientiæ donum; ſatis mihi eſt, Domine, ſtultum hebetemque eſſe. Neque enim ideò patriam parenteſque reliqui, ut mihi ſcientiæ dona largireris, ſed ut perfectione virtutum ad vitam æternam perduceres. Nolo certè hanc commutationem. Quòd ſi utraque non mereor, doctrinam ſcilicet atque operationem: aufer, quæſo, doctrinam, tantùm ut tribuas operationem virtutum.* O utinam eodem animo in ſacra ſtudia incumbamus!

Quo animo ſtudere debeant Monachi?

ATICULUS XV.

De Leidrado & Odilberto.

I. L*Eidradus* Lugdunenſis Archiepiſcopus, miſſus in Hiſpaniam in cauſa Felicis Urgelitani, Teſtamento Caroli Magni ſubſcripſit, ac demum ſeceſſit in Sueſſionenſe Sancti Medardi Monaſterium, ubi ſupremos vitæ dies abſolvit. Caroli Magni juſſu librum edidit *De Sacramento Baptiſmi*, & Epiſtolam *De Abrenuntiatione in Baptiſmo fieri ſolita*. Hunc librum inſignemque Epiſtolam edidit Dom. *Mabillonius* Tom. III. *Veterum Analectorum*.

II. De eodem argumento interrogatus a Carolo Magno *Odilbertus* Mediolanenſis Archiepiſcopus, Epiſtolam ad illum ſcripſit, librumque ex Patrum Scriptis excerptum. Hanc Epiſtolam & libelli capita edidit Dom. *Mabillonius* Tom. IV. *Veterum Analectorum*.

CAPUT IV.

De Synodis Provincialibus, quorum Decretis reſtaurata Diſciplina eſt Octavo Sæculo.

ARTICULUS I.

De Synodo Germanica.

HÆc Synodus anno Chriſti ſeptingenteſimo quadrageſimo ſecundo a *Carlomanno* Majore Domûs congregata eſt ad reſtaurandam diſciplinam ſub præcedentibus Principibus peſſundatam. Id conſtat ex Præfatione Synodi, quam *Othlonus* Presbyter in Vita *Sancti Bonifacii* & *Benedictus* Levita lib. 5. Capitularium exhibent. *In nomine Domini noſtri Jeſu-Chriſti. Ego Karlomannus Dux & Princeps Francorum, anno ab Incarnatione Domini ſeptingenteſimo quadrageſimo ſecundo, undecimo Kalendis Aprilis, cum conſilio Servorum Dei & Optimatum meorum, Epiſcopos qui in Regno meo* (id eſt, Majoratu) *ſunt, cum Presbyteris, ad Concilium & Synodum pro timore Chriſti congregavi* &c. Convocata autem eſt juxtà commonitionem Romani Pontificis, cujus nomine ipſi præfuit *Bonifacius* Archiepiſcopus, ut conſtat ex Epiſtolâ *Zachariæ* Papæ omnibus Fidelibus per Gallias & Francorum Provincias inſcriptâ: *Referente nobis Bonifacio Reverendiſſimo atque Sanctiſſimo fratre noſtro Epiſcopo, quod dum Synodus aggregata eſſet in Provincia veſtrâ juxtà noſtrum commonitionem, mediantibus filiis noſtris Pippino & Karlomanno, Principibus veſtris perogente etiam vicem noſtram præfato Bonifacio, Dominus inclinaſſet corda veſtra cum Principibus veſtris in prædicationem ejus, ut omnibus commonitionibus ejus obediretis* &c. Hanc Synodum quidam Ratiſponæ, alii Auguſtæ-Vindelicorum habitam conjiciunt, ſed cùm loci nomen in Vita *Bonifacii* ab *Othlono* ſcripta, in Epiſtolis *Zachariæ*, in Capitularibus, aut alibi non prodatur, rectiùs appellatur Germanica.

Summa Canonum In illa Synodo ſexdecim conditi ſont Canones. Primus eſt de Epiſcopis in novis Sedibus conſtitutis ſub Metropolitano *Bonifacio*. Horum Epiſcoporum nominatio *Carlomanno* Majori-Domûs ſeu Principi Francorum delata eſt. *Itaque*, inquit, Carlomannus *per conſilium Sacerdotum religioſorum & Optimatum meorum, ordinavimus per civitates Epiſcopos, & conſtituimus ſuper eos Archiepiſcopum Bonifacium, qui eſt Miſſus Sancti Petri.* Secundus Canon ſtatuit Synodum ſingulis annis congregari. *Tertius* eſt de reſtitutione pecuniarum Eccleſiis ablatarum: quod juſtitiæ pietatiſque officium a *Carlomanno* impletum eſt. *Quartus* eſt de falſis & adulteris Presbyteris, deque Clericis in fornicationem lapſis, qui gradu moti ſunt, & ad pœnitentiam coacti. *Quintus* prohibet ne Clerici tractent arma, vel ad exercitum pergant, præter eos qui ad Miſſarum celebrationem, ad excipiendas militum confeſſiones, & ad Sanctorum Reliquias portandas, fuerint electi. *Sextus* venationes Clericis prohibet, ad eumque finem accipitres & falcones habere. *Septimus* jubet ut Presbyteri Parochiarum Epiſcopis ſint ſubjecti & miniſterii ſui rationem quotannis in Quadrageſima ipſis reddant. *Octavus* eoſdem Presbyteros ad Epiſcopum in Viſitatione ſuſcipiendum paratos eſſe præcipit, ac populum colligere, qui Sacramentum Confirmationis ſuſcipere debet. *Nonus* ſtatuit ut in Cœna Domini ſemper novum Chriſma ab Epiſcopo accipiant. *Decimus* Epiſcopum eorum caſtitatis, vitæ, fidei, & doctrinæ teſtem eſſe jubet. *Undecimus* ignotos Epiſcopos, aut Presbyteros, ante probationem Synodalem, ad Eccleſiaſticum miniſterium admitti vetat. *Duodecimus* decernit ut Epiſcopus cum Gravione ſeu Graphione, id eſt, cum Judice Fiſcali ſeu cum Magiſtratu ad exigenda jura fiſcalia conſtituto, provideat, ne populus paganas obſervationes faciat; & inter alias, ſacrilegos illos ignes, quos *Nedfratres* vocant, ſive *Nodfyrs* ut *Lindebrogius* in Gloſſario legit, ubi hanc vocem ſic exponit: *Ruſticani homines in multis Germaniæ locis, feſto Sancti Joannis, palo ex ſepe extracto funem circumligant, illumque hàc illac ducunt, donec ignem concipiat, quem ſtipulâ aliiſque aridioribus lignis aggeſtis fovere curant, ac cineres collectos ſuper olera ſpargunt, hoc medio erucas abigi poſſe inani ſuperſtitione credentes. Eum ergo ignem Nodfeur, quaſi neceſſarium ignem vocant.* *Superſtitio damnata.* Canon decimus-tertius eſt de pœnitentia Presbyteri, Clericis, Monachis, & Monialibus in fornicationem lapſis irroganda. Carcere autem, jejunio in pane & aqua, flagellatione ſtatuit emendandum hoc crimen. *Decimus-quartus* decernit ut Presbyteri, vel Diaconi, non ſagis, laïcorum more, ſed caſulis induantur. *Decimus-quintus* mulieres arcet a domibus Presbyterorum & Diaconorum. *Decimus-ſextus* Regulam *Sancti Benedicti* a Monachis & Monialibus obſervari jubet.

Abſoluta Synodo, *Bonifacius* de illius Decretis certiorem fecit *Zachariam* Romanum Pontificem, qui illa gratanter ſuſcepit atque confirmavit, ut *Bonifacius* ipſe teſtatur in Epiſtolâ ad *Cudbertum* Dorovernenſem Epiſcopum. * *Decrevimus*, inquit, *in noſtro Synodali Conventu, & confeſſi ſumus Fidem Catholicam, & unitatem, & ſubjectionem Romanæ Eccleſiæ, ſine tenus vitæ noſtræ, velle ſervare Sancto Petro, & Vicario ejus velle ſubjici: Synodum per annos ſingulos congregare: Metropolitanos Pallia ab illa Sede quærere; & per omnia præcepta Petri canonicè ſequi deſiderare, ut inter oves ſibi commendatas numeremur. Et iſti Confeſſioni univerſi conſenſimus, & ſubſcripſimus, & ad corpus Sancti Petri Principis Apoſtolorum direximus, quod gratulando Clerus & Pontifex Romanus ſuſcepit &c.* *Inter Bonifacianas centeſima-quinta.*

ARTICULUS II.

De Synodo Liptinenſi. *

Liptinæ, vulgo Leſtines, Villa Regia in Diœceſi Cameracenſi.

ANno Chriſti ſeptingenteſimo quadrageſimo quarto, Synodus ad Liptinas Regii tunc Palatio nobiles, in Epiſcopatu Cameracenſi, *Carlomanno* auctore, *Bonifacio* Præſide celebrata eſt Kalendis Martii, in qua Canones quatuor ſunt editi. *Primus*, Synodi Germanicæ Canones confirmat, obſervandoſque ſtatuit. *Secundus* decernit pecuniam Eccleſiaſticam ſub precario & cenſu in ſubſidium exercitûs præſtandam, ea conditione, ut annis ſingulis de unaquaque caſata * ſolidus id eſt, duodecim denarii, Eccleſiæ vel Monaſterio reddantur, & ſi penuriam patiantur, eis reddatur integra poſſeſſio. *Canon tertius* emendari jubet adulteros, & qui inceſta matrimonia contrahunt, Epiſcoporum judicio: vetatque ne mancipia Chriſtiana Paganis tradantur. *Quartus* multari ſtatuit quindecim ſolidis eos, qui Paganas obſervationes in aliqua re fecerint. Publicarum Legum auctoritatem in foro civili his canonibus tribuit *Carlomannus*, cujus in Majoratu iſta Synodus habebatur. Hos Canones refert *Benedictus Levita* lib. V. Capitularium, Cap. 3.

Summa Canonum.

* Caſata *eſt habitaculum cum terra ad unam familiam alendam idonea.*

AR-

ARTICULUS III.

Do Synodo Sueſſionica.

Auguſta Sueſſionum, *vulgò* Soiſſons, *ad Axonam fluvium, urbs Epiſcopalis, ſub Archiepiſcop. Remenſi.*

ANNoo Chriſti ſeptingenteſimo quadrageſimo quinto, *Childerici III.* Regis anno ſecundo, *Pippinus*, qui ſe *Ducem & Principem Francorum* tunc inſcribebat, Synodum Sueſſione congregavit, Epiſcopis conſentientibus, ut docet Præfatio Actis Synodi præfixa. In ea damnatus eſt *Adalbertus* Hæreticus, de quo ſuperiùs diximos. Decem Canones conditi, qui nihil penè aliud ſunt, quàm Synodi Germanicæ Decreta renovata & confirmata. Plures Epiſcopos per Civitates ſui Majnratus conſtituit *Pippinus* de conſilio Sacerdotum & Optimatum. In eadem Synodo *Abel* ordinatus eſt Archiepiſcopus Remenſis, *Ardobertus* verò Senonenſis, ut conſtat ex tertio Canone. *Idcirco*, inquit Pippinus, *conſtituimus per conſilium Sacerdotum & Optimatum meorum; & ordinavimus per civitates legitimos Epiſcopos; & ideirco conſtituimus ſuper eos Archiepiſcopos Abel & Ardebertum, ut ad judicia eorum de omni neceſſitate Eccleſiaſtica recurrant, tam Epiſcopi quàm alius populus.* Monachos & Moniales *ſecundùm Regulam Sanctam* ſtabiles permanere juſſit *Canon tertius*. Nomine Regulæ Sanctæ Benedectina intelligitor, quæ penè ſola tunc vigebat in omnibus Franciæ Monaſteriis.

Stabilitas Monachorum B. O. ſecundùm Sanctam Regulam.

Epiſcopi viginti tres huic Synodo adſuere, necnon plures Preſbyteri & Abbates. Decretis vis publicæ legis addita eſt a *Pippino*, ut conſtat ex ultimo Canooe: *Si quis contra hoc Decretum, quod XXIII. Epiſcopi, cum aliis Sacerdotibus vel Servis Dei, unà cum conſenſu Principis Pippini, vel Optimatum Francorum conſilio conſtituerunt, tranſgredi, vel legem irrumpere voluerit, vel deſpexerit, judicandus ſit ab ipſo Principe, vel Epiſcopis, vel Comitibus, & componat ſecundùm quod in Lege ſcriptum eſt, unuſquiſque juxtà ordinem ſuum.* Interrant Synodo Optimates, quia Synodus & Comitia Regni inſimul celebrabantur.

ARTICULUS IV.

De Synodo Cloveshovia, in Anglia.

Cloveshovia, *vulgò* Clysf, *in Anglia.*

ANno Chriſti ſeptingenteſimo quadrageſimo-ſeptimo, *Cuthbertus* Cantiorum Archiepiſcopus, adhortante *Bonifacio* Archiepiſcopo & Apoſtolicæ Sedis per Germanias Legato, Synodum ex diverſis Britanniæ Provinciis Cloveshoviam, urbem Merciorum, ſive Anglorum Mediterraneorum congregavit, regnante tunc apud Mercios *Ædibaldo*. Ea in Synodo, lectis primùm Zachariæ Papæ ad Anglos litteris, quibus Diſciplinæ Eccleſiaſticæ reſtaurationem, & morum emendationem imperabat, triginta Canones editi ſunt.

Summa Canonum.

Primus Epiſcopos curam Paſtoralem ſibi creditam, & Canonicas inſtitutinnes, præ ſæcularibus negotiis ſectari jubet; bonis moribus, abſtinentiæ virtute, juſtitiæ operibus, doctrinæ ſtudiis, Clero populoque prælucere. *Secundus* eſt de pace & concordia inter Viros Eccleſiaſticos ſervanda, in ſermone, in opere, in judicio; ceu inter unius Domini Miniſtros, uniuſque miniſterii conſervos. *Tertius* jubet Epiſcopis, ut ſingulis annis Diœceſim luſtrent, populum doceant, paganas obſervationes extirpent. *Quartus* Abbates & Abbatiſſas ab Epiſcopis moneri ſtatuit, ut bene vivendi inprimis exemplum præbeant, tum Regulam a ſuis ſuoditis ſervari curent, eoſque diligant ut filios, non ut ſervos habeant; & eis neceſſaria, ſecundùm Monaſterii facultatem, ſubminiſtrent. *Quintus* Monaſteriorum, quæ a ſecularibus occupantur, nec ab eis adhuc poſſunt auferri, curam Epiſcopis commendat, ac viſitationem. *Sextus* ſtatuit ut Epiſcopi, ex Clericis, vel Monachis, Preſbyterum ordinent neminem, niſi morum probitatem, ac ſcientiam fidei in eo probaverint. *Septimus* Scholas in Cathedralibus Eccleſiis, & in Monaſteriis erigi ſtatuit, in quibus ſacræ lectionis & divinæ Scripturæ, ſtudio Clerici, Religioſique Viri exerceantur.

Diœceſis ab Epiſcopo viſitanda. Abbatum officia.

Octavus, nonus, decimus, undecimus, & *duodecimus*, Presbyteros officii admonent, videlicet ut a ſæcularibus negotiis cauſiſque abſtineant, ut templorum nitorem ac ornatum curent, ut lectioni, orationi, Miſſarum celebrationi, Pſalmorum cantui, prædicationi, adminiſtrationi Sacramentorum, in locis ab Epiſcopo ſibi commendatis, totos ſe dedant: Ut Symbolum fidei, Dominicam Orationem, ritus Sacramentorum, Chiſtianæ plebi linguâ vernaculâ exponere ſtudeant: Ut unam in docendo, baptizando ac judicando ſervent rationem: Ut cantum Eccleſiæ non adulterent, ſed ſimplicem, ſanctamque melodiam ſectentur; Ne in Eccleſiaſticis Officiis ea, quæ propria ſunt Epiſcoporum, agere præſumant.

Schola in Cathedralibus Eccleſiis & in Monaſteriis. Preſbyterorum officia.

Decimus-tertius, decimus-quartus, decimus-quintus, decimus-ſextus, & *decimus-ſeptimus*, de Feſtivitatum, & divinorum Officiorum celebratione decernunt. Ut ſcilicet uno ab omnibus ritu, in Baptiſmi Officio, in Miſſarum celebratione, in canendi modo Feſtivitates Dominicæ celebrentur, juxtà exemplar nempe Romanæ Eccleſiæ: Ut Sanctorum quoque Natalitia per anni circulum ſtatis diebus recolantur, prout ſunt in ejuſdem Eccleſiæ Martyrologio annotata. Ut Dominicus dies divino tantùm cultui ſit dicatus: quo die Abbates & Presbyteri in ſuis Monaſteriis & Eccleſiis maneant, Miſſarumque ſolemnia agant, omiſſis ſæcularibus negotiis, nec eo die ſe committant itineri, niſi inexcuſabilis neceſſitas urgeat: Ut populus iis diebus ad Eccleſiam ſæpius conveniat, ad audiendum verbum Dei, Miſſarumque Sacramentis, ac doctrinæ ſermonibus frequentiùs adſit. Ut ſeptem horæ Canooicæ com pſalmodia & cantu convenienti perſolvantur: nec aliquid cantetur aut legatur in Monaſteriis, quod communis uſus non admittit, ſed tantùm quod ex Sacrarum Scripturarum auctoritate deſcendit, & quod Romanæ Eccleſiæ conſuetudo permittit. Ut litania major ſeptimo Kal. Maji, & Rogationes tribus ante Aſcenſionem Domini diebus, cum jejunio uſque ad horam nonam, & Miſſarum celebratione obſerventur. Ut *Sancti Gregorii Magni*, & *Sancti Auguſtini* Anglorum Apoſtoli Natalitia ritu ſolemni celebrentur.

Dominicæ diei, & Feſtorum ſanctificatio.

De Jejuniis Quatuor Temporum decernit *Canon decimus octavus* ut ab omnibus uno modo ac ritu, juxtà Romanæ Eccleſiæ exemplar, obſerventor.

Canon decimus-nonus Monachos ſuis Præpoſitis humiliter ſubeſſe jubet, quietam ac regularem vitam agere, diſſenſiones vitare, pompaticis more ſæcularium, veſtibus non indui, ſed ſimplicibus, & propoſito ſuo convenientibus. *Vigeſimus* providere ſtatuit Epiſcopos, ut Monaſteria, juxtà vocabulum nominis ſui, ſint honeſta ſilentium, quietorum, atque pro Deo laborantium habitacula; non ludicrarum artium receptacula, id eſt, Poëtarum, Citharedorum, Muſicorum, ſcurrarum; ſed orantium, legentium, Dominumque laudantium habitationes. Vetat etiam ne interiora Monaſteriorum loca ſæcularibus pateant. Nam inquit, *ſatis nociva atque vitioſa conſuetudo eſt, illa laicorum familiaritas, & maximè in Nonnorum minùs regulariter converſantium Monaſteriis:* quia

Monachorum diſciplina.

Laïcorum familiari-

tas vitandæ Monachis.

quia ob hoc ſæpius diverſarum ſive nefandarum ſuſpicionum cauſæ non ſolùm oriuntur, ſed & perpetrantur, ac diffamantur, ad infamiam Profeſſionis noſtræ.

Clericorum & Monachorum ſobrietas & abſtinentia.

Vigeſimus primus ebrietatem ceu mortiferum venenum a Clericis & Monachis vitandam ſtatuit: eorum pura ac ſobria convivia eſſe jubet, non deliciis ac ſcurrilitatibus mixta: prohibetque ne ante horam canonicam, id eſt, tertiam diei completam, ſive ante meridiem, comedant aut bibant, niſi cogat infirmitas. *Vigeſimus ſecundus* ſtatuit, ut Clerici & Monachi Communionem Corporis & Sanguinis Domini dignos morum innocentia, ac fervore in Dei obſequio continuò ſe præbeant.

Frequens Communio quibus permiſſa?

Vigeſimus-tertius laicos etiam ad frequentem Communionem adhortatur: quam tamen omnibus non permittit aut conſulit, ſed pueris, *qui necdum laſcivientis ætatis corruptelâ ſunt vitiati*; & provectioris etiam ætatis Fidelibus, ſive cœlibes ſint, ſeu etiam conjugati, *qui peccare deſinunt*. Hos admoneri ſtatuit Synodus ut frequenter communicent *ne ſalutaris cibi potûſque inopiâ deficiant*.

Canon vigeſimus-quartus quempiam ad Monaſticæ Regulæ Profeſſionem admitti prohibet, niſi priùs in habitu laico probatus fuerit. *Vigeſimus-quintus* ſtatuit, ut Epiſcopi a Synodo Provinciali venientes, Presbyterorum, Abbatum, ac Præpoſitorum indictô Conventu, Synodica Statuta promulgent, ac obſervari jubeant. Si quid in ſuis Diœceſibus emendare non quiverint, de eo referant ad Synodum.

Eleemoſynæ præcepta & conditiones.

Canon vigeſimus-ſextus de eleemoſynæ utilitate & conditionibus agit. Docet, ex ſententia Patrum, quotidie eleemoſynas erogandas, *Ut delinquentibus, ac deinde per debitum jejunium pœnitentiam agentibus, peccata præterita citiùs ac pleniùs a Deo remittantur*, & ad gratiam obtinendam ne eadem iterentur, vel alia perpetrentur. A Juſtis verò eſſe erogandas, ut innocentiæ conſervationem a Dei Clementia faciliùs impetrent, ac bonorum æternorum in cœlis mercedem recipiant, pro temporalium in terris factâ largitione. Docet ſecundò, eleemoſynam non eſſe ex rebus injuſtè acquiſitis faciendam, *quia per hanc magis offenditur quàm placatur divina juſtitia*: cùm ſcriptum ſit Eccleſiaſtici 24. *Eleemoſyna quæ fit ex ſubſtantia pauperum, quaſi qui mactat filium in conſpectu patris ſui*. Docet tertiò eleemoſynas erogandas non eſſe ut eas erogantibus velut impunè peccare, & corporis voluptatibus indulgere liceat. Hi enim *venalem Dei juſtitiam ponunt*. Et *fruſtra ſuas tantùm eleemoſynas, & non intermixta flagitia, ſupernum penſare Judicem ex ſuo libitu volunt & optant*: Sicque *ſua Deo dare videntur, ſeipſos Diabolo per flagitia dare non dubitant*. Poſtremò docet dandam non eſſe eleemoſynam *ad minuendam, vel mutandam ſatisfactionem per jejunium, & reliqua expiationis opera, a Sacerdote pro ſuis criminibus jure canonico indictam.... Quia neceſſe eſt, ut caro quæ nos lata per incontinentiam traxit ad culpam, afflicta per jejunium reducat ad veniam feſtinanter*.

Pſalmodiæ utilitas.

Canon vigeſimus ſeptimus eſt de divina Pſalmodia, quam ſic Patres definiunt: *Pſalmodia opus divinum ſpiritu & mente agentibus, magnum eſt ac multiplex animarum medicamentum ſuarum*. Cùm pro ſe, tum pro aliis viventibus, ac defunctis orationes fundere quemquam poſſe docet. Illis, qui piorum Pſalmodiæ & orationibus ſe commendant, has prodeſſe, *Si tamen ipſi in expiatione debitâ ſuorum facinorum, & non in paſſione conſiſtunt adhuc vitiorum*. Inanem eſſe illorum confidentiam, qui ita ſpem ſuam in Pſalmis, orationibus, & jejuniis, quæ Deo pro ipſis ab aliis offeruntur, conſtituunt, ut ipſi liberiùs peccent, vel minùs jejunent, vel eleemoſynas parciùs largiantur. Hos iracundiam Dei provocare, & *Ejus juſtitiam quotidie inter ſe quaſi venalem ſtatuere*.

Quibus proſint aliorum orationes.

Modeſtia veſtium Monachis, & Monialibus præcepta.

Canon vigeſimus octavus vetat, ne plures Monachos, aut Moniales, in Monaſteriis recipiant Abbates & Abbatiſſæ, quàm ſuſtentare poſſint, ac eis neceſſaria præſtare. Prohibet etiam ne Clerici vel Monachi ſæculares homines in veſtitu imitentur: & ne Sanctimoniales *ornatis ac nitidis veſtibus incedant, quibus laica puella uti ſolent*.

Vigeſimus-nonus Clericos, Monachos, & Sanctimoniales apud ſæculares commorari prohibet. Trigeſimus ſtatuit ut Clerici & Monachi per Canonicas orationum Horas, non ſolùm pro ſe, ſed etiam pro Regibus, ac Ducibus, totiuſque populi Chriſtiani incolumitate divinam Clementiam exorent.

ATICULUS V.

De Concilio Vermerienſi. *

Vermeriæ, vulgò Verberie, in Valleſia, ad Iſaram fluvium, in Diœceſi Sueſſionenſi.

ANno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo-tertio, *Pippini* Regis Francorum primo, Vermeriis in pago Sueſſionenſi Concilium celebratum eſt, in quo Canones viginti & unus editi ſunt, In pleriſque, qui de matrimonio ſunt, prævio culparum examine, quas vel maritus vel uxor commiſit, Patres decernunt, utrùm vir, ſi conjugi ſuperſit, aliam ducere; ſimiliter utrùm uxor, ſi viro ſuperſit, alteri legitimè poſſit nubere.

Summa Canonum. Impedimenta Matrimonii proprio jure ac poteſtate ſtatuit Eccleſia.

Primus Canon eſt de conjugiis in tertio & quarto genu ſive gradu. Conjunctos in tertio gradu ſeparari jubet, Illiſque actâ priùs Pœnitentiâ, facultatem tribuit aliis ſe conjungendi. Tertius quippe gradus conſanguinitatis, impedimentum erat dirimens. Conjunctos in quarto gradu, ſeparandos non edicit, ſed eis pœnitentiam imponit, Illis verò qui conjungi volunt in quarto gradu, hanc licentiam negat. Conſanguinitas ſcilicet in quarto gradu, matrimonium contrahendum impediebat, ſed contractum non dirimebat, ex Eccleſiæ Gallicanæ diſciplina, *Secundus Canon* ſtatuit, ut qui cum filiaſtra ſua, ſeu uxoris ſuæ filia fornicatus eſt, ab uxore ſeparetur; & ille, & filiaſtra, nec mutuò, nec cum aliis umquam jungi poſſint: Uxor verò, quæ non eſt in reatu, poſt mariti mortem alii nubere poſſit, modò cum eo conjuncta non fuerit, poſtquam cognovit eum cum filiaſtra mœchatum eſſe. *Canon tertius* vetat ne Presbyter uxorem ducat, ſub periculo ſui gradûs, & ne relicta Sacerdotis alteri nubat. *Canon quartus* fœminas, quæ ſponte velatæ ſunt, ſtatuit cogendas ut eo in ſtatu maneant; non quæ invitæ, aut ſine virorum conſenſu. *Quintus* eſt de eo, cui mortem uxor cum aliis machinata eſt. Statuit Synodus, ut ſi unum ex aggreſſoribus, ſe defendendo, occidit, idque probare poteſt, non tantùm ipſi uxorem dimittere liceat, verùm & aliam, ſi velit, ducere, Quod intelligendum eſt de poteſtate aliam ducendi, poſt mortem ejus quam dimiſit, ut conſtat ex *Reginone*, lib. 2. cap. 118. & *Burchardo*, lib. 6. cap. 41, hunc Canonem allegantibus cum hacce clauſula; *Ipſa autem inſidiatrix pœnitentia ſubacta, abſque ſpe conjugii maneat*. Diſcrimen ſcilicet ponitur inter maritum, qui propulſando aggreſſorem homicidium fecit, & nefariam mulierem, quæ marito inſidiata eſt. Illi permittitur ut uxore mortua, alteram ducat: illi pœnitentia indicitur, & in pœnam ſpes conjugii aufertur, etiam poſt mortem mariti. *Canon ſextus*, matrimonium dirimi permittit, cùm quis ancillam duxit pro ingenua, vel cùm ingenua

nua ſervo nupſit pro ingenuo. *Canon ſeptimus* permittit, ſervo qui ancillam ſuam concubinam habuerit ut illâ relictâ, ancillam domini ſui ducat uxorem. *Octavus* decernit ſervum a domino libertate donatum, ſi poſtea cum ejus ancilla mœchatur, cogi poſſe ut illam uxorem habeat.

Canon difficilis de matrimonii indiſſolabilitate explicatur.

Nonus eſt de muliere, quæ maritum ſuum in alium Ducatum vel Provinciam euntem ſequi noluit. Hanc innuptam manere jubet Synodus, quandiu vir ejus fuerit ſuperſtes. Illi verò, ſi ſe continere non poteſt, aliam uxorem ducere permittit, cum pœnitentia, id eſt, eâ conditione ut pœnitentiam agat. Facultatem illam ducendi alteram uxorem, conceſſam interpretatur poſt mortem illius quæ ipſum ſequi noluit, doctiſſimus *P. le Cointe:* quia ſcilicet Synodus eò propendet ut ſecundas ipſi nuptias interdicat, quia ſuo e patria diſceſſu, ſeque, ſuamque uxorem periculo incontinentiæ & adulterii objecit. Sed non videtur is eſſe Canonis ſenſus, cùm agat de viro, *qui neceſſitate inevitabili cogente, in alium Ducatum ſeu Provinciam fugerit, aut Seniorem ſuum*, id eſt, Dominum, *cui fidem mentiri non poterat, ſecutus fuerit.* Huic igitur vitio verti non potuit profectio, proindeque nec a ſecundis nuptiis in pœnam prohiberi. Rea autem potiùs erat uxor, *quæ cùm valeret, & poſſet, amore parentum, aut rerum ſuarum, eum ſequi noluerat.* Unde potiùs ipſi imponenda fuiſſet pœnitentia, & ſecundæ nuptiæ interdicendæ. Quis ergo ſenſus Canonis? An quòd aliam uxorem cum penitentia accipere poſſit, eâ ſuperſtite, quæ ipſum ſequi noluit, cùm e contra illa non poſſit alium virum ducere, ſuperſtite marito, qui aliam in regionem profectus eſt? Huic ſenſui ſuffragari videtur conditio, quam addunt Regino, & Burchardus: *Si numquam in ſuam patriam ſe reverſurum ſperat.* Si enim in patriam reverſurum ſe ſperaret, uxorem ibi inveniret, cui poſſet ac deberet conjungi. Erravit ſanè Synodus Vermerienſis, ſi is Canonis illius ſenſus eſt. An potiùs viro, abſque ullâ ſuâ culpâ peregrè profecto, ſecundis nuptiis interdixit mortua uxore quæ ipſum ſequi noluerat, cùm deberet, & poſſet, illaſque dumtaxat indulgendo permiſit, & impoſitâ pœnitentia? Quia mos erat illorum temporum ut quandoque imponeretur pœnitentia & inſontibus, in exemplum, ut alii a peccato deterrerentur, verbi gratia, iis qui in bello juſto hoſtes occiderant? Sicque homini in aliam Provinciam profecto, etſi *inevitabili neceſſitate cogente*, ſecundis nuptiis, poſt mortem uxoris, quæ ipſum ſequi nolit, interdixit Synodus Vermerienſis, ne alii ſimilem neceſſitatem ſimularent, uxoreſque dimitterent?

Canon decimus eſt de filio, qui cum noverca mœchatus eſt. Utrique nuptias interdicit: at marito mœchæ licere declarat aliam ducere poſt ejus mortem, quamvis melius ſit continere. *Undecimus* eſt de eo, qui cum privigna, vel cum uxoris ſorore mœchatur; utriſque, & mulieribus quibuſcum inceſtum perpetrarunt, nuptias interdicit: prioris verò mœchæ matri, & poſterioris ſorori, uxoribus inſontibus, licere declarat, mortuis viris ſuis, aliis nubere. *Canon duodecimus* appendix eſt & major explicatio præcedentis. *Decimus-tertius* eum qui ancillam volens uxorem duxit, ſemper cum ea permanere jubet. *Decimus-quartus* vetat Presbyteros ab Epiſcopis vagis ordinari: ſic ordinatos, ſi digni ſunt, iterum conſecrari mandat. Neſciebatur quippe an verè Epiſcopi eſſent qui eos ordinarant. *Canon-decimus-quintus* Baptiſmum a Presbytero degradato, urgente neceſſitate, conferri poſſe docet. *Decimus-ſextus* arma Clericis interdicit. *Decimus-ſeptimus* dirimi docet matrimonium, cùm mulier viri probat impotentiam. *Decimus-octavus* ſtatuit ut vir qui cum uxoris ſuæ concubina mœchatus fuerit, nec ſuæ, nec alteri jungatur: uxor verò innocens faciat quod lubuerit, id eſt, poſt mariti mortem, ſi velit, alteri copuletur. *Decimus-nonus* eſt de ſervo & ancilla conjugatis, & per venditionem ſeparatis. Sic eos manere jubet Synodus, & alias nuptias contrahere vetat, ſi rejungi non poſſunt. *Vigeſimus* decernit, ut Chartellarius, id eſt, per epiſtolam ſeu chartam liber factus, qui cum ancilla manſerit, ſi eam dimiſerit, aliamque acceperit, poſteriorem dimittat. *Vigeſimus-primus* decernit, ut qui uxori ſuæ permiſerit ſacrum velum ſuſcipere, aliam ducere non valeat. Ex hac Synodo valida argumenta eruuntur ad confirmandum jus Eccleſiæ in ſtatuendis impedimentis matrimonium dirimentibus.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 296. Edit. primæ, Religioſi Cenſores neſcio quid reprehenſioni obnoxium eſſe ſignificant hâc notâ: *Quis ſenſus Canonis de eunte in partem longinquam, quem uxor ſequi non vult? An poſſit contrahere novum Matrimonium?*

R. Concilii Vermerienſis Canones ibi recenſeo. Nonus eſt de muliere, quæ maritum ſuum in alium Ducatum vel Provinciam euntem ſequi noluit. Hanc innuptam manere jubet Synodus, quandiu vir ejus ſuperſtes fuerit. Illi verò, ſi ſe continere non poteſt, aliam uxorem ducere permittit, cum pœnitentia, id eſt, ea conditione ut penitentiam agat. De illius Canonis ſenſu varias opiniones refero, nonnullas conjecturas propono interrogando, non affirmando, meum in re difficili & obſcura judicium ſuſpendens. Verùm (inquiebam) ſi is Canonis illius ſenſus eſt, quòd aliam uxorem cum pœnitentia accipere poſſit, eâ ſuperſtite quæ illum ſequi noluit, *erravit Synodus Vermerienſis.* Cum lege ſcilicet Evangelica pugnat Canon, *ſi is illius ſenſus eſt.* Quid igitur ſibi velint Religioſi Cenſores, cùm id reprehendunt, prorſus non capio.

ARTICULUS VI.

De Concilio Vernenſi.

Vernum; *vulgò* Verneüil, *ad Iſaram; olim Marchia, nunc Ducatus titulo inſigne: de quo Dominus* Mabillonius *Lib.* 4 De Re Diplomatica *Num. CLII.*

Concilium Vernenſe in Verno Palatio, anno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo-quinto, menſe Julio celebratum eſt. Convocatum fuit a Pippino Rege, illiuſque mandato omnes penè Galliarum Epiſcopi adfuere, de reſtauranda diſciplina acturi, ut conſtat ex Concilii Præfatione: *Glorioſiſſimus atque Deo Religioſus, Illuſter Vir Pippinus Rex Francorum, univerſos penè Galliarum Epiſcopos aggregari fecit ad Concilium Verno Palatio publico, recuperare aliquantis percupiens inſtituta Canonica.* Canones ea in Synodo editi ſunt viginti-quinque.

Summa Canonum.

Primus Canon ſtatuit Epiſcopos per ſingulas civitates eſſe ſive prohibet ne plures Epiſcopatus unus poſſideat. *Secundus* ſancit obedientiam Metropolitanis ab Epiſcopis ipſorum Provinciæ addictis, ſecundùm Canones præſtandam. *Tertius* jubet mores Clericorum Regularium, ac Sæcularium, ab Epiſcopis, in unaquaque Diœceſi corrigi & emendari ſecundùm Canones, ut ſic vivant qualiter Deo vivere poſſint. *Quartus* duas Synodos annis ſingulis celebrari decernit, primam Kalendis Martiis, *ubicumque Rex juſſerit, in ejus præſentia.* Alteram Kalendis Octobris ad quam Metropolitani convocent Epiſcopos, & Abbates

ſeu Presbyteros, quos voluerint. *Quintus* Monaſteriorum reformationem, & Monachorum, ac Monialium correctionem Epiſcoporum vigilantiæ committit: Qui ſi Monachos & Moniales ad Officium revocare non potuerint, res ad Metropolitani cognitionem deſcretur. Si verò nec Metropolitanus id valuerit, Abbates, vel Abbatiſſæ, Monachi, vel Moniales, Canonicam a Synodo Sententiam excipient. Si parere Synodo contempſerint, aut honoribus ſuis excident, aut excommunicabuntur ab omnibus Epiſcopis: *Et tales in eorum loco, in ipſa Synodo, conſtituentur per verbum & voluntatem Domini Regis vel conſenſu Servorum Dei, qui ſecundùm Ordinem Sanctam ipſum gregem regant.*

Monaſteriorum reformatio.

Canon ſextus Abbatiſſas duobus Monaſteriis præeſſe vetat ac extra Monaſterium exire, niſi ob incurſum hoſtium; aut niſi a Rege vocentur, & cum Epiſcopi ſui conſenſu, & celeriter ad Monaſterium reverti jubentur. Si in Monaſteriis Regularis Diſciplina reſtaurari ob nimiam paupertatem non poſſit, ea de re ſtatuit Regem ab Epiſcopo moneri, *ut in ſua eleemoſyna hoc emendari faciat*, Moniales, quæ regulariter vivere noluerint, ab aliis ſegregari edicit, *donec digna probata ſint quæ in Congregationem recipiantur.* Hæc reformandorum Monaſteriorum iis temporibus canonica ratio. *Canon ſeptimus* Baptiſteria eſſe prohibet, niſi in Eccleſiis, ubi conſtituerit Epiſcopus. *Octavus* Presbyteros abſque juſſione Epiſcopi, cujus in Diœceſi verſantur, Miſſas celebrare, vel baptizare vetat, & Synodo illius adeſſe præcipit: alioqui ſecundùm Canones judicantor. *Nonus* eſt de excommunicatione, & ſcienter cum excommunicatis communicantes interdicit communione. Qui ſe injuſtè excommunicatum cauſabitur, licentiam habeto Metropolitanum appellandi: *ſuam tamen excommunicationem cuſtodiat*; id eſt, abſtineat a Communione, ab Eccleſiæ ingreſſu, a Chriſtianorum conviviis & ſocietate, donec abſolutus fuerit. Si quis verò Epiſcoporum judicio parere noluerit, & pœnam canonicam ſubire, *Regis judicio, exilio condemnetur.*

Diſciplina circa excommunicationem.

Canon decimus Monachos peregrè proficiſci vetat, etiam ad Romanam Sedem, abſque licentia Abbatis. *Undecimus* ſtatuit, ut Clerici omnes aut in Monaſteriis vivant ſub Ordine Regulari, aut ſub manu Epiſcopi ſub Ordine Canonico; ſin minus excommunicatione plectuntor. *Duodecimus* vetat ne Clerici ab Eccleſiis ſuis ad alias migrent. Qui profugum Clericum ſuſceperit Epiſcopus, vel laicus, cum ipſo a Communione ſuſpenditor, donec eum ſuæ reſtituerit Eccleſiæ. *Decimus-tertius* Epiſcopis vagantibus Ordinationes & Epiſcopalia quævis miniſteria in aliena Diœceſi interdicit, niſi juſſerit Epiſcopus cujus in Diœceſi verſantur ſub pœna ſuſpenſionis ab Officio.

Decimus quartus die Dominico ab omni opere rurali abſtinere jubet: ſcrupuloſiorem eorum religionem non probat, qui illicitum putant ea die iter agere cum equis aut curribus, aut cibos parare, vel quæ ad nitorem domus, vel hominis pertinent, exercere. Id enim ad Judaïcam magis, quàm ad Chriſtianam obſervantiam pertinere Synodus exiſtimat. Quamobrem ſtatuit, ut quod antea die Dominico fieri licuit, liceat. *Decimus-quintus* nuptias publicè celebrari decernit. *Decimus ſextus* vetat ne Clerici ſæcularia negotia gerant, niſi pro cauſa Eccleſiarum, orphanorum, vel viduarum, ordinante Epiſcopo ſuo, vel Abbate. *Decimus ſeptimus*, Interpontificium durare vetat ultra tres menſes poſt mortem Epiſcopi. *Decimus octavus* prohibet ne Clerici ad laicorum Judicum tribunalia cauſas ſuas deferant, ſine licentia Epiſcopi ſui vel Abbatis, juxtà Canones Carthaginenſes. *Decimus nonus* immunitates Eccleſiarum ſalvas eſſe jubet. *Vigeſimus* Ratiocinia Monaſteriorum Regi, vel Epiſcopo reddenda ſtatuit; Regi, ſi Regalia ſint, id eſt, a Regibus fundata: Epiſcopo, ſi Epiſcopalia, id eſt, ab Epiſcopis extructa & dotata. *Vigeſimus primus* ſtatuit ut Epiſcopi ſinguli Presbyteratus * ſibi competentes obtineant. *Vigeſimus ſecundus* teloneos ab iis, qui pietatis cauſâ peregrinantur, exigi vetat. *Vigeſimus tertius* edicit ut Comites vel Judices in ſuis Placitis primo viduarum, orphanorum, vel Eccleſiarum cauſas judicent. *Vigeſimus quartus* vetat ne quis per pecunias ad honorem vel gradum Eccleſiaſticum promoveatur, quia *ſimoniaca hæreſis* eſt.

Diviní Dominicæ obſervantia.

** Id eſt, Parochias.*

Vigeſimus-quintus prohibet ne Epiſcopi, aliique Judicas, munera pro juſtitia facienda accipiant. *Quia ubi dona intercurrunt, juſtitia evacuatur.*

ARTICULUS VII.

De Synodo Compendienſi.

ANno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo ſeptimo, celebrata eſt Synodus Compendienſis, cui *Georgius* Epiſcopus Romanus, id eſt, Româ miſſus a *Stephano Tertio* Summo Pontifice, cum *Joanne* Sacellario interfuit. In ea Canones duodeviginti conditi ſunt, omnes ferè matrimonium ſpectantes. *Primo Canone* conjuges in quarto conſanguinitatis gradu non ſeparantur; in tertio autem vel ex tertio & quarto mixti ſeparantur. *Secundo Canone* idem ſtatuitur de affinibus in tertio gradu, vel in tertio & quarto conjunctis. *Tertio Canone* vir repetere poteſt uxorem abſque ſuo conſenſu velatam. *Quartus Canon* declarat, privignam liberam, quæ a vitrico, contra ſuam matriſque & parentum voluntatem, viro data eſt, ſive ingenuo, ſive ſervo, ſive Eccleſiaſtico, id eſt alicui ex infimis Eccleſiæ miniſtris, vel famulis, poſſe alteri nubere. *Quintus* irritum pronuntiat matrimonium, cùm alter conjugum ſervilis eſt conditionis, & putabatur liber. *Sextus* eſt de vaſſallo, qui relicta uxore, quam in alterius Beneficio duxerat, alteri apud Seniorem * ſuum conjungitur: declarat illum ſecundam poſſe retinere, quod intelligendum ex hypotheſi quòd prior mortua ſit. *Septimus* eſt de viro qui uxorem quam duxit, a fratre ſuo corruptam inveniens alteram ducit, & hac etiam, ob eamdem cauſam relictâ tertiam accipit. Statuit Synodus tertiam dimittendam, cui liberum erit alteri viro nubere: ſecundam verò eſſe uxorem legitimam, quia par erat viri & mulieris conditio, quando conjuncti ſunt, nec ipſe virgo erat. *Octavus Canon* eſt de viro, cujus uxor cum ipſius fratre mœchata eſt. Mœchis interdicitur conjugium in perpetuum: inſons verò maritus, *ſi vult poteſtatem habet accipere aliam.* Qui Canon inſertus eſt lib. 5. Capitularium cap. 19. Canon ſic exponi poteſt, ut maritus innocens, uxore adulterâ, mortuâ, poſſit aliam ducere; mulier verò, & frater qui cum ea mœchatus eſt, conjugium nunquam inire poſſint. Si alius eſſet Canonis iſtius ſenſus, nempe ut vir innocens, uxore mœcha ſuperſtite, poſſet alteri conjungi, erronea fuiſſet diſciplina; at nondum eliquatâ per Concilii Plenarii Decretum quæſtione, aliquatenus excuſandus error. *Nonus Canon* baptiſmum a Presbytero * non baptizato collatum verbis Evangelicis ratum eſſe docet. *Decimo Canone* prohibetur patri, qui filii ſui ſponſam oppreſſit, quam poſtea filius accepit, ne alteri nubat umquam; Matrimonium quoque interdicitur mulieri, quia non dixit quòd pater ejus cum ipſa commixtus fuiſſet. Permittitur autem filio inſonti aliam uxorem ducere. *Canon undecimus*

Compendium, *vulgò* Compiegne, *Regium Palatium, urbsque in Inſula Franciæ, Diœceſis Sueſſionenſis.*

Summa Canonum.

** Id eſt Dominum. Hinc vox Gallica,* Seigneur.

** Populari loquendi modo Presbyter appellatur, qui revera Presbyter non eſt.*

molierem, quæ velum accepit, cùm ſui juris eſſet, in Religioſa Proteſſione permanere jubet. *Duodecimus Canon* virum, qui filiaſtrum aut filiaſtram ante Epiſcopum ad Confirmationem tenuit, ab uxore ſua ſtatuit ſeparari, & alteram ducere vetat: ſimiliter & mulierem alteri viro nubere prohibet. *Canon Decimus-tertius* fas eſſe declarat viro, qui uxorem ſuam in Monaſterium ingredi, aut foras Monaſterium velari permiſit, poſt ejus mortem alteri nubere: id quoque licere mulieri, cujus vir Monaſticam Vitam, ipsâ conſentiente, amplexus eſt. *Decimus-quartus* eſt de eo qui cum matre & filiâ mœchatus eſt, neſcjente matre quòd cum filia, & filiâ pariter neſciente quòd cum matre ſua commixtus fuiſſet. Hunc, ſi poſtea oxorem duxit, ab ea ſeparari jubet Synodus, & ad mortem uſque uxore carere, molieri verò inſonti poteſtatem facit nubendi alteri viro: ſimiliter matri & filiæ dat licentiam accipiendi viros. Si autem inceſtuoſæ copulæ conſciæ fuerint, ipſas a maritis, quibus poſtea ſunt conjuoctæ, ſeparari decernit, & pœnitentiæ ſubjici, datâ maritis inſontibus aliàs accipiendi uxores facultate. *Canon decimus quintus* idem ſtatuit adversùs eum, qui cum una ſororum mœchatus, aliam in uxorem duxit: eamdemque formam erga duas illas ſorores obſervari mandat, *Canon* 56. Mulier ſana, qoæ viro leproſo nupſit, eo conſentiente, alteri nubere poteſt. Idem licet viro ſano, qui leproſam habet uxorem, Ad impedimentum impotentiæ revocatur hic caſus. *Decimus-ſeptimus* eſt de moliere quæ negat ſibi fuiſſe cum marito commercium, & maritus contra fuiſſe affirmat: Syoodus decernit aſſertioni viri ſtandum eſſe, quia vir caput eſt, mulieris. *Canon decimus-octavus* ſtatuit, ut qui, propter faidam in alias regiones fugiunt, dimiſſis uxoribus, alias non ducant, nec fœminæ dimiſſæ aliis viris conjungantur. Faidæ nomine gravis inimicitia intelligitur, eaque potiſſimùm quæ oritur ex homicidio, & per cognationes diffunditur, conſanguineis ejus, qui interfectus eſt, ultionem repoſcentibus, & conſanguineis homicidæ ipſum defendentibus.

SCHOLION.

Io hoc Articolo, pag. 303. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Matrimonium diſſolvitur, ſi vir inveniat uxorem a fratre corruptam, & aliam ducere poteſt.*

R. Neque id dixi, neque Syoodus Compeodienſis, cujus ibi Canones recenſeo, *Septimus* (inquiebam) *eſt de viro, qui uxorem quam duxit, a fratre ſuo corruptam invenitus, alteram ducit, & hâc etiam ob eamdem cauſam relictâ, tertiam accepit, Statuit Synodus tertiam dimittendam, cui liberum erit alteri viro nubere, Secundam verò eſſe uxorem legitimam, quia par erat viri & mulieris conditio quando conjuncti ſunt, nec ipſe virgo erat,* Narro quid Concilium decreverit: quæ tuoc fuerit Eccleſiæ Gallicanæ Diſciplina, expono, Quàm fideliter Concilii Compendienſis ſenſum expreſſerim, patet ex collatiooe dictorum meorum cum ipſo Canone, cujus hæc ſunt verba; *Si quis uxore accepta invenit eam a fratre ſuo contaminatam, & ipſam dimittens accepit aliam, ipſamque contaminatam invenit, uxor illius legitima eſt, propterea quia nec ipſe virgo fuit illo tempore. Quòd ſi tertiam poſtea acceperit, revertat ad medianam; & ipſa poſterior poteſtatem habeat alii viro ſe conjungere.* Sed quamvis notata Propoſitio mea non ſit, ſtupendum tameo eſt quòd in indiculo Cenſorio notetur, cùm non neſcire debuerint Religioſi Cenſores, affinitatem ex illicita copula in primo & ſecuodo gradu, etiam ſecundùm præſentem Diſciplinam a Concilio Tridentino Seſſione XXIV. *De Reformatione Matrimonii*, Cap. IV. ſancitam, Matrimonium poſtea contractum dirimere. Ex quo manifeſtum eſt, virum qui invenit uxorem a fratre ſuo ante Matrimonium carnali copula corruptam, ab ea non ſolùm ſeparari poſſe, ſed debere, quia legitima oxor non eſt: & aliam ducere poſſe, ſi velit, facti veritate coram Tribuoali Eccleſiaſtico probatâ, & re judicatâ.

ARTICULUS VIII.

De Synodo Diagolvingenſi, in Bojoaria.

En Bavier.

ANno Chriſti ſeptingenteſimo ſeptuageſimo-primo, *Thaſſilonis* Ducis *Bojoariorum* curâ & auctoritate Synodus apud Dingolvingam, congregata eſt, menſe Octobri; cui præter ſex Epiſcopos, & tredecim Abbates, Procere quoque Bojoarici Ducatûs adfuere, de rebus Politicis acturi. Ideòqoe ejuſdem Synodi Decreta, nomero tredecim, partim res Eccleſiaſticas ſpectant, partim civiles. In iis obſervatione digna ſunt ſingulari, *Sextum*, quo prohibetur, ne quis virum nobilem, qui partem hæreditatis ſuæ Eccleſiæ Dei dare voluerit, ab ejuſmodi propoſito revocet, *Nonum*, de cauſis, propter quas hæreditate ſuâ quis privari poteſt, Tres autem ſtatuuntur, ſcilicet homicidium, injuria Principis, & calumnia. Uxori tamen illius, qui propter aliquod ex his criminibus hæreditate privatur, ſua jura ſervat caput duodecimum. *Undecimo* accuſator & accuſatus pacificari poſſunt, antequam pugna, quæ *Vvehadine* vocatur, permittatur. Erat autem *Vvehadine* duellum, quod interpoſito pignore ſpondebatur. Legibus in Bojoaria permiſſum fuit hoc duelli genus. *Decimo-tertio* Epiſcopi & Abbates Synodo præſentes convenere, ut cùm quis eorum ex hac luce migraret, quilibet Epiſcopus vel Abbas ſuperſtes pro defuncto in Eccleſia ſua vel Cœnobio centum Miſſas, & totidem Pſalteria cantari juberet: ipſe verò triginta Miſſas celebraret. Pro Presbyteris verò vel Monachis, Epiſcopus vel Abbas triginta Miſſas celebrari, & Pſalteria totidem recitari curaret.

ARTICULUS IX.

De Concilio Francofordienſi, ad Mœnum.

Frācofordia *vulgò* Francfort for le Mein, *Franconiæ civitas, Diœceſis Mogantinæ.*

SYnodus Francofordienſis, in Moguntina Diœceſi, anno Chriſti ſeptingenteſimo nonageſimo quarto congregata, cui *Theopylactus & Stephanus* Epiſcopi, Romani Pontificis *Adriani Primi* Legati cum trecentis circiter Epiſcopis ex Germania, Gallia, & Italia adfuere, Canones conditi ſunt ſex & quinquaginta, *Primus* damnat *Elipandum & Felicem* Epiſcopos, qui in Filio Dei adoptionem aſſerebant. Alter eſt cootra Græcorum Synodum de adorandis imaginibus. Quo de Canone agemus in Diſſertatione adversùs veteres ac recentiores Iconomachos. Ceteri diſciplinam ſpectant, quorum breviarium ſubjicio.

Summa Canonum.

Tertius Canon Francofordienſis eſt de *Thaſſilone* quondam Bojoariorum Duce, qui Synodo coram ſe ſtitit, veniam fidei *Pippino & Carolo Magno* Regibus fractæ exoraturus. Gratiam ipſi a Rege factam, & beneficentiæ Regiæ erga eum, filioſque illius etiam Monachos, & filias Sanctimoniales, ſponſionem ratam habuit Syoodus. Poſt Concilium Francofordieoſe, in Gemmeticenſi Cœnobio piè vixit *Thaſſilo*. Cujus Elogium Hiſtoricum Tomo 2. Sæculi Tertii Benedictini legere potes.

Quar-

Quartas Canon eſt de ſtabili pretio annonæ, cùm privatæ, tum publicæ, quolibet tempore, ſive famis, ſive abundantiæ. Lex propriè eſt a *Carolo* Rege lata, & a Synodo accepta. *Statuit Piiſſimus noſter, conſentiente ſuncta Synodo, ut nullus homo, ſive Eccleſiaſticas, ſive laicas ſit, umquam cariùs vendat annonam, ſive tempore abundantia ſive tempore caritatis, quàm modiam publicum, & noviter ſtatutum.*

Quintas ſtatuit ut novi denarii ab omnibus ubique recipiantur: tranſgreſſoribus, ſi ingenui ſint, mulctam imponit; ſi ſervilis conditionis, eos ad flagella damnat. Non mirum: Lex enim eſt a ſolo Rege lata coram Synodo, ut patet ex his verbis: *De denariis autem certiſſimè ſciatis noſtram Edictum, &c.*

Sextus Canon ſtatuit, ut Epiſcopus juſtitias in ſua Diœceſi faciat Abbatibus, Presbyteris, cæteriſque Clericis, vel etiam aliis; & ut Comites Epiſcoporum Judicio interſint: Caſu verò contumaciæ vel inobedientiæ, cauſa ad Metropolitanum, vel ſi a Metropolitano dirimi aut componi non queat, ad Regem referatur.

Septimus prohibet migrationes Epiſcoporum a ſuis Diœceſibus, & Presbyterorum ac Diaconorum a ſuis Eccleſiis. *Octavus* ſpectat contentionem obortam de Provinciarum limitibus inter Metropolitanos Viennenſem & Arelatenſem. Lectæ ſunt Epiſtolæ Romanorum Pontificum *Zozimi*, *Leonis Symmachi*, *Gregorii*, decretumque ut Valentia, Geneva, & Gratianopolis, ut antea, ſub Viennenſi Metropoli permanerent. De Tarantaſia verò, quæ Viennæ Metropoli nolebat ampliùs ſubjici; & de Ebreduno & Aquis Sextiis, quæ pleno jure Metropolitico frui optabant, & Arelatenſis Epiſcopi auctoritate penitus eximi, Legatio ad Apoſtolicam Sedem dirigeretur, & quicquid Romanus Pontifex ſtatuiſſet, id obſervaretur.

Controverſia inter Metropolitanos Arelatenſem & Viennenſem compoſita.

Nonus Canon eſt de purgatione & reconciliatione *Petri* Epiſcopi, qui conjurationis adversùs *Carolum* Regem, ejuſque Regnum a *Pippino* filio nuper initæ particeps dicebatur. Decretum eſt ut juraret cum duobus, aut tribus, ſe hujus criminis purum eſſe. At nemine invento quo cum juraret, hominem ſuum duello dimicaturum miſit. (Quod medium ea ætate, in cauſis dubiis, prævia Judicum auctoritate adhiberi ſolebat ad explorandam veritatem.) *Petrus* verò coram Deo ſe inſontem eſſe conteſtatus eſt, rogavitque ut in ſuæ probationem innocentiæ ſuum illum hominem adjuvaret. Exivit autem hic homo ad *Judicium Dei*, id eſt, ad duellum, non ex Synodi cenſura, nec ex Regis ordinatione, ſed ſpontanea voluntate, ut ait Canon, & fœlici dimicatione declaratus eſt innocens.

Erat Epiſcopus Virodunenſis.

Decimus Canon eſt de *Gerbodi* Epiſcopi depoſitione, qui canonicè ordinatus non fuerat Diaconus ac Presbyter. Hunc a *Maginardo* Archiepiſcopo Rotomagenſi, *Metropolitano* ſuo, & a *Comprovincialibus Epiſcopis* deponi Synodus jubet.

Is erat Epiſcopus Ebroicenſis

Canon undecimus ſtatuit, ut Monachi a ſæcularibus negotiis & placitis abſtineant. *Duodecimus* vetat, ne Recluſi, niſi ex Epiſcopi & Abbatis approbatione fiant. *Decimus tertius* præcipit, ut Abbas cum ſuis dormiat Monachis, id eſt, in eodem Dormitorio, juxtà Regulam S. Benedicti. *Decimus-quartus* prohibet, ne cellerarii avari in Monaſteriis eligantur. *Decimus-quintus* jubet ut Monaſterium, in quo Sanctorum corpora condita ſunt, Oratorium habeat intra Clauſtrum, in quo peculiare Officium diurnum & nocturnum fiat. *Decimus-ſextus* prohibet, ne pro ſuſcipiendis in Sancto Ordine Fratribus pecunia exigatur. *Decimus-ſeptimus* decernit ut Abbas in Congregatione non eligatur, ubi juſſio Regis fuerit, niſi per conſenſum Epiſcopi loci illius. *Decimus-octavus* prohibet ne Monachus ob deviationem a Regulari Diſciplina cæcetur, aut mutiletur. *Decimus-nonus* ingreſſu tabernarum ad bibendum Clericis & Monachis interdicit. *Vigeſimus* Epiſcopum Canones & Regulam ignorare vetat. *Vigeſimus primus* Dominicam diem a veſpera in veſperam obſervari jubet. *Vigeſimus-ſecundus* Epiſcopos in villis & vicis prohibet ordinari. *Vigeſimus-tertius* ſervos alienos a nemine ſuſcipiendos, nec ſine dominorum licentia decernit ordinandos. *Vigeſimus-quartus* Clericos & Monachos in ſuo propoſito permanere præcipit. *Vigeſimus quintus* ſtatuit, ut decimas & nonas Eccleſiæ ſolvant, qui debent, & omnes decimam de ſua proprietate. *Vigeſimus-ſextus*, ut Eccleſiæ per eos reſtaurentur, qui beneficia habent, & ut res inde ablatæ reſtituantur. *Vigeſimus-ſeptimus*, ut Clerici de una in aliam Eccleſiam non tranſmigrent, neque recipiantur ſine conſcientia Epiſcopi, & literis commendatitiis. *Vigeſimus octavus* ne Clerici ulli abſolutè ordinentur, id eſt, abſque deputatione ad certam Eccleſiam. *Vigeſimus-nonus*, ut Epiſcopus ſibi ſubditos bene edoceat & inſtruat.

Monaſtica Diſciplina.

Ordinationes ad certam Eccleſiam.

Trigeſimus ſtatuit, ut cùm inter Clericum & Laïcum orta fuerit altercatio, Epiſcopus & Comes ſimul conveniant, & unanimiter inter eos cauſam definiant. *Trigeſimus-primus* cavet ne conjurationes fiant, ortas comprimi jubet. *Trigeſimus-ſecundus*, ut Monaſteria ſecundùm canonicam inſtitutionem ordinentur. *Trigeſimus-tertius*, ut Fides Catholica Sanctæ Trinitatis, & Oratio Dominica, atque Symbolum fidei, omnibus prædicetur, & tradatur. *Trigeſimus-quartus*, eſt de avaritia & cupiditate calcanda. *Trigeſimus-quintus* de hoſpitalitate ſectanda. *Trigeſimus-ſextus* criminoſos ab accuſatione Epiſcoporum, aut majorum natu excludit. *Trigeſimus-ſeptimus*, eſt de reconciliatione tempore neceſſitatis. *Trigeſimus-octavus* Presbyteros qui contra Epiſcopos ſuos contumaces fuerint, admitti vetat in communionem a Clericis Palatinis. *Trigeſimus-nonus* cauſam criminalem Presbyteri ab Epiſcopo judicari decernit; aut, ſi ad tribunal Epiſcopi finiri non potuerit, ad univerſale Concilium deferri.

Cauſa criminalis Presbyteri a quo judicanda?

Quadrageſimus puellas parentibus orbatas gravioribus fœminis commendari ſtatuit, ſub Epiſcoporum & Presbyterorum providentia. *Quadrageſimus-primus* eſt de reſidentia, & hæreditate Epiſcoporum. Quoad primum caput, vetat ne extra ſuam Eccleſiam ultra tres hebdomadas maneant. Quoad ſecundum, res ab Epiſcopis, poſt eorum Ordinationem acquiſitas, ad hæredes tranſire vetat. *Quadrageſimus-ſecundus* eos dumtaxat in Eccleſia Sanctos colendos ſtatuit, qui ex auctoritate paſſionum, & vitæ merito electi ſunt. *Quadrageſimus-tertius* arbores & lucos, & omnes Paganæ ſuperſtitionis reliquias deſtrui præcipit. *Quadrageſimus-quartus* mandat ut electi ab utraque parte Judices non ſpernantur. *Quadrageſimus-quintus* vetat ne parvuli jurare cogantur, ſicut Gunthadingi faciunt, id eſt, qui Gundebada Lege, ſeu Lege Burgundionum a *Gundebado* quondam Rege lata utuntur: *Quadrageſimus-ſextus* Canones ſancit obſervandos circa tempus velandarum Virginum. *Quadrageſimus-ſeptimus* ſtatuit, ut Epiſcopi de Abbatiſſis, quæ ſecundùm Canones & Regulam non vivunt, quæſtionem habeant & Regi denuntient ut honore priventur. *Quadrageſimus-octavus* oblationes, quæ in Eccleſia, vel in uſus pauperum fiunt, ad nutum Epiſcopi diſpenſandas edicit. *Quadrageſimus-nonus* eſt de Presbyteris ante trigeſimum ætatis annum non ordinandis.

Reſidentia, & hæreditas Epiſcoporum.

Ordinandorum ætas.

Quinquageſimus ſtatuit ut confectis Sacris Myſteriis, omnes ſibi invicem pacem præbeant. *Quinquageſimus-primus* eſt de offerentium nominibus

ante

Deus in omni lingua orandus,

ante oblationem non recitandis. *Quinquageſimus ſecundus* Deum in omni lingua docet orandum. De privatis Fidelium orationibus, non de Liturgia, aut Eccleſiaſticis Officiis ſtatuit. *Ut nullus*, inquit, *credat, quod non niſi in tribus linguis Deus orandus ſit; quia in omni lingua Deus adoratur, & homo exauditur, ſi juſta petierit.*

Quinquageſimus-tertius decernit, ut nulli Epiſcoporum & Sacerdotum liceat ſacros Canones ignorare. *Quinquageſimus-quartus* Eccleſias ab ingenuis conſtructas tradi aut vendi permittit, modò non deſtruantur, nec in uſus profanos convertantur.

Romanus Pontifex de Reſidentia cum Archiepiſcopo diſpenſat.

Quinquageſimus-quintus eſt de *Hildebaldo*, ſive *Hildeboldo*, Archiepiſcopo Colonienſi, & Archicapellano, pro quo diſpenſationem de reſidentia Rex ab *Hadriano* Pontifice poſtulaverat, obtinueratque; ſicut antea pro *Angilramno* Epiſcopo Metenſi, ut in Aula aſſiduè verſaretur *propter utilitates Eccleſiaſticas*. Eam diſpenſationem Synodus rogante Rege acceptam habuit. Quamquam Synodi conſenſus neceſſarius non eſſet, ut Apoſtolica gratiâ Rex, & Archicapellanus ejus fruerentur; niſi forſan examini Synodi rationes iſtius diſpenſationis Pontifex permiſiſſet. *Quinquageſimo ſexto* Alcuinus in conſortium Patrum receptus eſt, ſive orationum ab iis particeps factus, cùm Rex ipſum Synodo commendaſſet ceu virum in Eccleſiaſticis Doctrinis eruditum.

SCHOLION.

In hoc Articulo Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem in Indiculo ſuo notant pag. 312. Edit. primæ: *Diſpenſationes datæ a Papa ſunt examinandæ in Concilio Provinciali, cujus conſenſus requiritur.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea. Contrarium omnino aſſero ejus quod mihi affingunt. Concilii ſcilicet Francofordienſis Canones recenſens, ita ſcribo: *Quinquageſimus-quintus eſt de Hildebaldo ſive Hildeboldo Archiepiſcopo Colonienſi & Archicapellano, pro quo diſpenſationem de Reſidentia Rex ab Hadriano Pontifice poſtulaverat, obtinueratque ut in Aula aſſiduè verſaretur propter utilitates Eccleſiaſticas. Eam Diſpenſationem Synodus rogante Rege acceptam habuit.* QUAMQUAM, inquiebam, CONSENSUS SYNODI NECESSARIUS NON ESSET UT APOSTOLICA GRATIA REX ET ARCHICAPELLANUS EJUS FRUERENTUR; *niſi forſan examini Synodi rationes iſtius Diſpenſationis Pontifex permiſiſſet.* Canonis Francofordienſis ſenſum expreſſi, cujus hæc ſunt verba: *Dixit etiam Dominus Rex in eadem Synodo, ſe a Sede Apoſtolica, id eſt, ab Hadriano Pontifice licentiam habuiſſe, ut Angilramnum Archiepiſcopum in ſuo Palatio aſſiduè haberet propter utilitates Eccleſiaſticas. Deprecatus eſt eamdem Synodum, ut eo modo ſicut Angilramnum habuerat, ita etiam Hildebaldum Epiſcopum habere debuiſſet; quia & de eodem, ſicut & de Angilramno, Apoſtolicam licentiam habeat.* Omnis SYNODUS CONSENSIT, ET PLACUIT EIS EUM IN PALATIO ESSE DEBERE PROPTER UTILITATES ECCLESIASTICAS. Hæc Synodus Francofordienſis.

ARTICULUS DECIMUS.

De Synodo Forojulienſi. *

Friuli, *Carnorum urbs Venetæ Ditionis.*

ANte Synodum Francofordienſem, anno ſcilicet ſeptingenteſimo nonageſimo primo, ut exiſtimamus, vel poſt, nempe anno, Chriſti ſeptingenteſimo nonageſimo quinto, ut vult P. *le Cointe* in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum, congregata eſt Synodus Forojulienſis a *Paulino* Patriarcha, in quâ *Felicis Urgellitani* hæreſi, de Chriſti adoptione, damnatâ, quatuordecim Canones, Diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes, ſanciti ſunt.

Summa Canonum.

Primus Simoniam prohibet. *Secundus* docet vitam Paſtorum longè præcellere debere vitæ gregis; ut qui ſint *Sal terræ*, & *Lux mundi*: & de quibus dictum eſt: *Luceat lux veſtra coram hominibus*, &c. *Hinc enim colligi poteſt*, inquit Synodus, *in quantùm diſtare debet Paſtor a grege, dum iſtos homines, & illos plusquam homines, id eſt, lucem hominum, Dominus voluit appellari.*

Paſtorum virtus præcellent.

Vita & honeſtas Clericorum.

Tertius Clericos ebrioſos inſectatur, & ni reſipiſcant, deponendos decernit ſecundùm Canones. *Quartus* cujuſcumque mulieris coabitationem Clericis interdicit, ne matre quidem & ſororibus exceptis, ut ab iis penitus amoveatur omnis impudicitiæ ſuſpicio, quæ ex aliarum ad illas acceſſu oriri poſſet. *Quintus* vetat ne Clerici ſæcularibus negotiis ſe implicent. *Sextus* præcipit ut Clerici mundanas dignitates, venationes, omnemque reſolutam, & immoderatam lætitiam, quæ ex lyris, tibiis, ſimilibuſque luſibus, & ſæcularibus canticis captatur, reſpuant. *Septimus* Presbyterum, Diaconum, aut Archimandritam e ſuo dejici gradu prohibet, inconſulto Patriarcha Forojulienſi.

Matrimonia clandeſtina prohibentur.

Octavus Canon eſt de illicitis connubiis inter conſanguineos & affines, quæ ut vigilantiùs caveantur, decernit Synodus, ut nemini liceat furtim raptimque nuptias contrahere: Sed præmiſſis pactis ſponſalibus, & aliquâ dilationis morâ intercedente; interrogatis etiam diligenter vicinis vel majoribus natu loci illius, qui poſſint ſcire lineam generationum utriuſque, ſponſi ſcilicet ac ſponſæ; & ut ſine notitia Sacerdotis plebis illius nullatenus fiat. Cùm verò hoc ordine contracta fuerint matrimonia; & poſtea recordati fuerint conjuges ſe conſanguineos aut affines eſſe, aut veraci aliorum teſtimonio id probatum fuerit, & in eo conſanguinitatis aut affinitatis gradu conjuncti fuerint, ut ſeparari eos jubeant Canones, ſeparentur, & agant Pœnitentiam, & ſi fieri poteſt, perſeverent utrique innupti. Filii verò ex tali matrimonio bona ſide contracto procreati, legitimi habeantur ad hæreditatem defuncti capiendam. Ii autem, qui ſe comperta cognatione vel affinitate matrimonium dirimente, non ſeparaverint, excommunicatione & pœnitentiâ plectuntur, a ſecundis nuptiis omnino prohibentur, & filii ex inceſto conjugio nati declarantur illegitimi, & excluduntur ab hæreditate.

Nonus vetat, ne puer vel puella ante annos pubertatis, matrimonio ſocientur, vel ætate impares, ſed coætanei, ſibique conſentientes. Qui contra Canonem aliquos conjunxerit, ab omni Eccleſiaſtico gradu alienus, nec a publicis judiciis immunis eſto. Ratio decreti eſt, quia cùm maritus adultus eſt, & uxor parvula, & e contra uxor maturæ ætatis, & maritus teneræ, & per virum cognata & ſocrus ſæpe deprehenduntur adulteræ, & per puellam pater vel frater mariti in tantùm flagitium prolabuntur.

Matrimonium nec fornicationis cauſa dirimi poteſt.

Decimus Canon vetat, ne vir, qui conjugem propter fornicationem dimiſit, aliam uxorem ducat, adulterâ ſuperſtite; talique mulieri, ſi marito ſuperſtes vivat, ſpes omnis ſecundarum adimitur nuptiarum, in pœnam criminis. Hic Canon matrimonium, nec fornicationis cauſâ, dirimi poſſe docet: ac verba Chriſti ad ſolam licentiam dimittendi uxorem adulteram, non verò ducendi aliam, illâ ſuperſtite, referri. Quod *S. Hieronimi* teſtimonio confirmat, in Commentario Capitis decimi-noni *S. Matthæi*.

Unde-

Pœna Virginum & Viduarum Sanctum Propoſitum ſeu votum violantium.

Undecimus Virginibus aut Viduis, quæ in propoſito virginitatis aut continentiæ non perſeveraverint, quamvis non fuerint a Sacerdote ſacratæ, Communione interdicit uſque ad obitum, & a viris, quibuſcum fœdatæ fuerint, etiam matrimonii nomine, ſeparatas, perpetuam pariter agere pœnitentiam jubet. Ut autem his malis medeatur, Synodus vetat ne quis abſque ſui Epiſcopi licentia puellis aut viduis habitum mutet.

Clericis & Monachis aditus ad Sanctimonialium Monaſteria, abſque Epiſcoporum permiſſu prohibetur.

Canon duodecimus aditum puellarum Monaſteriorum viris quibuſcumque prohibet etiam Presbyteris, & Archimandritis, quaſi viſitationis, vel prædicationis cauſa, ſine permiſſu Epiſcopi civitatis; imò & ipſi Epiſcopo abſque Sacerdotibus vel Clericis ſuis. Si quis verò alienus ab illicita ſuſpicione, & quem morum gravitas ornat, permittente Epiſcopo, exhortationis vel ędificationis obtentu Parthenones adierit, jubet Synodus, ut cum teſtibus pergat, *ne propter incautam præſumptionem, Sancta Eccleſia Angelicus Ordo infametur.* Idem Canon Abbatiſſas & Moniales egreſſu Monaſteriorum interdicit, ne quidem ipſis permiſſa peregrinatione ad limina Apoſtolorum.

Diei Dominicæ obſervantia.

Canon decimus-tertius præclara docet de diei Dominicæ obſervantia, mirabilia commemorans, quæ Deus illa die operatus eſt. Jubet itaque Chriſtianis omnibus Sanctam illam diem a noctis initio cum omni reverentia & honorifica Religione venerari: *Abſtinere primùm omnium ab omni peccato, & ab omni opere carnali, etiam a propriis conjugibus, & ab omni opere terreno, & ad nihil aliud vacare, niſi ad orationem; concurrere ad Eccleſiam cum ſumma mentis devotione, ceſſante omni cauſarum ſtrepitu, cum charitate & dilectione benedicere Deum Patrem & laudare totis medullis cordis unigenitum Dei Filium, qui iſtam diem per glorioſam ſuam ſanctificavit Reſurrectionem*, &c. Iſtud eſſe *Sabbathum Domini dedicatum*, de quo ſcriptura dicit: *Qui fecerit in eo opus ſervile*, id eſt, peccati, *morte moriatur*. Similiter præcipuas Feſtivitates celebrandas, Patres ſanxere. Denique eo Canone Sacerdotes admonentur, ut verbo & exemplo populis præluceant.

Ab omni opere terreno, præcipuè verò a peccato, & ab opere carnali, Dominicis diebus abſtinendum.

Canon decimus-quartus eſt de primitiis & decimis ſolvendis. Quæ obligatio multis Scripturæ Sacræ teſtimoniis demonſtratur.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 315. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Vota ſimplicia irritare videntur Matrimonia.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea. De votis ſimplicibus, vel de hodierna diſciplina, ne verbum quidem ullum ibi habeo. Canones Synodi Forojulienſis ſimpliciter recenſens, ita ſcripſi: *Undecimus Virginibus aut Viduis, quæ in Propoſito Virginitatis aut continentiæ non perſeveraverint, quamvis non fuerint a Sacerdote Sacratæ, Communione interdicit uſque ad obitum, & a viris quibuſcum fœdatæ fuerant, etiam Matrimonii nomine ſeparatas, perpetuam pariter pœnitentiam agere jubet.* Concilii Forojulienſis ſenſum a mè fideliter expreſſum oſtendit verborum meorum collatio cum laudato Canone, cujus hæc ſunt verba: *Item placuit de fœminis cujuſcumque conditionis, puellis ſcilicet vel Viduis, quæ Virginitatis ſive continentiæ Propoſitum ſpontaneè pollicentes, Deo emancipatæ fuerint, & ob continentiæ ſignum nigram veſtem, quaſi Religioſam, ſicut antiquus mos fuit in his regionibus induta fuerint, licèt non ſint a Sacerdote ſacratæ, in hoc tamen Propoſita eas perpetim perſeverare mandamus. Si verò poſtea ſeſe ſive clanculo corruperint, ſeu publicè nupſerint, digna quidem mundano Judicio corporalibus coërcitæ vindictis, ſegregentur ab invicem, & agant cunctis diebus vitæ ſuæ Pœnitentiam, & a Communione Corporis & Sanguinis Chriſti priventur.* Hæc Synodus Forojulienſis.

Nota.

HÆc a Synodo Forojulienſi ſancita diſciplina ab ea ſanè diſcrepat, quæ olim obſervabatur. Concilium Chalchedonenſe can. 16. excommunicatione plectit Virgines, Monachoſque qui matrimonium contraxiſſent; at ſi placuerit Epiſcopo permittit *in eis largiri miſericordiam & humanitatem*, indulgere nempe, ut in contracto matrimonio permaneant. Sanctus Innocentius I. ſcribendo ad Victricium cap. 12. dicit *Virgines quæ Chriſto ſpiritualiter nupſerunt, & velari a Sacerdote meruerunt, ſi poſtea vel publicè nupſerunt, vel ſe clanculo corruperint, non eſſe admittendas ad Pœnitentiam agendam, niſi is, cui ſe junxerunt, de ſæculo receſſerit.* Etſi ergo caſtitatem Deo promiſiſſent, adeoque illicitè nupſiſſent, cum viro permanebant, poſt ipſius mortem pœnitentiam acturæ. Et S. Auguſtinus *lib. de bon. Viduitat. cap.* 10. improbat illorum ſententiam qui nuptias virginum poſt votum caſtitatis contractas non nuptias, ſed adulteria vocabant: *Qui dicunt* ait, *talium nuptias non eſſe nuptias, ſed potiùs adulteria, non mihi videntur ſatis acutè ac diligenter conſiderare quid dicunt.* Pergit deinde improbare illarum a maritis ſeparationem, quia ita eos faciebant *adulteros veros, cùm ſuis uxoribus vivis alteras duxerint.*

CAPUT V.

De Politia Eccleſiaſtica Sæculi VIII.

ARTICULUS I.

De Primatibus & Metropolitanis.

PRima Regum Chriſtianiſſimorum Dynaſtia ad exitum vergente, cùm Francia bellis civilibus turbata eſſet, maxima facta eſt Eccleſiaſticę Politiæ inclinatio. Extincta eſt Primatum dignitas. Synodi Nationaleş celebrari deſierunt, Epiſcopatus vel Clericis in libidinem & luxum effuſis, vel laicis avaris collati ſunt. Fœdam illam diſciplinæ prolapſionem deſcribit S. Bonifacius, Germaniæ Apoſtolus in Epiſtolâ ad *Zachariam* Romanum Pontificem. *Franci, ut Seniores dicunt pluſquam per tempus octoginta annorum Synodum non fecerunt, nec Archiepiſcopum habuerunt; nec Eccleſiæ canonica jura alicubi fundabant, vel renovabant. Modò autem maxima ex parte per civitates Epiſcopales Sedes traditæ ſunt laicis cupidis ad poſſidendum, vel adulteratis Clericis, ſcortatoribus, & publicanis, ſæculariter ad perfruendum.* His malis ut remedium afferretur, Summi Pontifices *Gregorius II. Gregorius III.* & *Zacharias: Bonifacio* Legationem Apoſtolicam per Gallias & Germaniam impoſuerunt; quod ille munus per annos viginti quinque obiit, nondum ulli Sedi addictus, ut *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis teſtatur *Ep. 6. c. 19.* Tandem *Zacharias* Papa ipſum Eccleſię Moguntinę Metropolitanum conſtituit, cum jure Primatûs in omnes Germanię & Galliæ Epiſcopos. Quo nomine Synodos ex utriuſque gentis Præſulibus convocavit, Eccleſiis Rotomagenſi, Remenſi, Senonenſi Metropolitanos ordinavit, illiſque Pallium

S. Bonifacius Moguntinus, Archiepiſcopus Germaniæ Primas creatus.

lium impetravit a Summo Pontifice, ut ex Epiſtolis *Bonifacii*, *Zacchariæ* Papæ, & ex Hiſtoria Remenſi *Flodoardi*, *lib. 2. cap. 16.* compertum eſt. Primatus Germaniæ collatus fuit non tantùm perſonæ *S. Bonifacii*, ſed Eccleſiæ Moguntinæ, & ad *Bonifacii* Succeſſores tranſmiſſus eſt. At Primatus ejus in Eccleſias Gallicanas perſonale Privilegium fuit, & ad tempus collatum, nec tranſiit ad ejus Succeſſores. Hinc Metropolitani a *Bonifacio* in Galliis ordinati, quodam modo Primates evaſerunt ſive Autocephali, hoc ipſo quò Pallio donati ſunt a *Zaccharia*, quò tunc ſoli Primates donabantur. Ad hunc autem Primatum ordinem pertinent, qui etſi nullos babeant ſub ſe Metropolitanos, ipſi tamen in Eccleſia ſubjiciuntur nemini, niſi Summo Pontifici. De quibus *Hincmarus* in Opuſculo quinquaginta quinque Capitum, cap. decimo ſexto ita ſcribit: *Quibus Canonum Decretis & Sedis Romanæ ſententiis claret, eoſdem Metropolitanos Primates eſſe ſingulos ſingularum Provinciarum, qui ex antiqua conſuetudine, & Apoſtolica Traditione, & convocare Synodos, & ordinare Epiſcopos, & ordinari a Provincialibus, ſine cujuſquam alterius Primatis interrogatione poſſunt, & diſponere regulariter quæque per ſuas Provincias queunt, &c. Illi autem Archiepiſcopi, vel Metropolitani, qui hæc ſine conſultu Primatis non poſſunt exequi, Archiepiſcopi tantùm, vel Metropolitani habeantur.*

At *Primatum* nomen a quibuſvis Metropolitanis aſſumi vetuit; illis proprium eſſe ſanxit *Carolus Magnus*, quibus Sedis Apoſtolicæ vices demandatæ eſſent, ut habetur lib. ſeptimo Capitularium, capite ter-centeſimo trigeſimo ſexto. *Ne alii Metropolitani appellentur Primates, niſi illi qui Primas Sedes tenent, & quos ſancti Patres Synodali & Apoſtolica Auctoritate Primates eſſe decreverunt. Reliqui verò qui alias Metropolitanas Sedes ſunt adepti, non Primates, ſed Metropolitani vocentur.*

Nulli in Galliis Primates propriè dicti tempore Concilii Francofordienſis.

Nullos fuiſſe in Galliis Primates propriè dictos tempore Concilii Francofordienſis, colligitur ex Canone ſexto, quo Rex edicit ut ad ſuum tribunal deferantur negotia, quæ a Metropolitanis finiri non potuerint. *Et ſi aliquid eſt*, inquit, *quod Epiſcopus Metropolitanus non poſſit corrigere, vel pacificare; tunc tandem veniant accuſatores cum accuſato, cum literis Metropolitani, ut ſciamus veritatem rei.* Sanè ſi tunc fuiſſent Primates Metropolitanis ſuperiores, ad ipſos a Metropolitanorum judicio fuiſſet appellatum. Attamen *Adrianus I.* Metropolitanum Remenſem *Tilpinum* * Primatem illius Diœceſis vocavit: * quòd in ſolâ ſubjectione Romani Pontificis permanens, Diœceſim Remenſem gubernaret. Metropolitanorum auctoritas Canonibus & Legibus Principum hoc ſæculo firmata eſt. Concilium Sueſſionenſe *Canone 3.* teſtatur Epiſcopos per civitates ordinatos ſub Archiepiſcopis *Abele* & *Ardoberto*, *ut ad judicia eorum de omni neceſſitate Eccleſiaſtica recurrant tam Epiſcopi, quàm alius populus.* Zacharias Papa in Reſponſione ad Capitula de quibus interrogaverat *Pippinus* Major domûs Francorum Metropolitanorum, honorem, & juriſdictionem in omnes Epiſcopos Provinciæ, quę in eo poſita eſt ut abſque eorum licentiâ nihil agant, niſi quæ ad ſuam Diœceſim pertinent, confirmat prolato Canone vigeſimo quinto Apoſtolorum, Canone nono Concilii Antiocheni, & Decreto *S. Leonis*. S. Bonifacius Epiſtolâ 105. ad *Cudbertum*, quâ ipſum de Synodi a ſe celebratæ Decretis certiorem facit: *Decrevimus*, inquit, *ut Metropolitanus, qui ſit Pallio ſublimatus, hortetur cæteros, & admoneat, & inveſtiget quis ſit inter eos curioſus de ſalute populi, quiſve negligens ſervus Dei.* Et infra; *Statuimus quod proprium ſit Metropolitano, juxta Canonum ſtatuta, ſubjectorum ſibi Epiſcoporum inveſtigare mores, & ſollicitudinem circa populos, quales ſint . . . Unuſquiſque Epiſcopus, ſi quid in ſua Diœceſi corrigere vel emendare nequiverit, ibidem in Synodo coram Archiepiſcopo, & palam omnibus ad corrigendum inſinuet, eodem modo quò Romana Eccleſia nos ordinatos cum ſacramento conſtrinxit, ut ſi Sacerdotes vel plebes Dei a lege Dei deviaſſe viderim, & corrigere non potuerim, fideliter ſemper Sedi Apoſtolicæ, & Vicario S. Petri ad emendandum indicaverim. Sic enim omnes Epiſcopi debent Metropolitano, & ipſe Romano Pontifici, ſi quid de corrigendis populis apud eos impoſſibile eſt, notum facere: & ſic alieni fient a ſanguine animarum perditarum.*

** Apud Flodoard. lib. 2. Hiſtor. Remenſis cap. 17.*

** Metropolitanorum auctoritas.*

Concilium Vernenſe *Canone 2.* ſtatuit ut Epiſcopis Metropolitanorum vice conſtitutis, *cæteri Epiſcopi in omnibus, ſecundùm Canonicam inſtitutionem, obediant.* Canon tertius, Synodi Provincialis convocationem Metropolitanis aſſerit.

Hadrianus Primus in Epiſtolâ ad *Tilpinum* Remenſem Archiepiſcopum: *Confirmamus Remenſem Eccleſiam, ſicut & antiquitus fuit, Metropolim permanſuram*, &c. . . . *Sicut ſacra docet auctoritas, & in Synodis Provincialibus convocandis & faciendis, & in Ordinationibus ac dijudicationibus, Remenſis Eccleſia, & Archiepiſcopus qui in ea conſtitutus fuerit, talem habeat auctoritatem, ſicut ſacri Canones, & hujus ſancta Eccleſia Conſtitutiones doceant.*

Capitulare Aquiſgranenſe *Caroli Magni* cap. 7. ſtatuit, *Ut ad Metropolitanum Epiſcopum Suffraganei reſpiciant, & nihil novi audeant facere in ſuis Parochiis ſine conſcientia & conſilio ſui Metropolitani, nec Metropolitanus ſine eorum conſilio.* Subjicit Canonem nonum Antiochenæ Synodi, quo Metropolitanorum honos & juriſdictio confirmatur. Et cap. decimo-tertio, decernitur executio Canonis Antiocheni vigeſimi, & Calchedonenſis decimi noni, quibus ſancitum eſt, *Ut Provinciales Epiſcopi, cum ſuo Metropolitano bis in anno, propter cauſas Eccleſiæ Concilia celebrent.*

ARTICULUS II.

De Epiſcopis.

Novorum Epiſcoporum Inſtitutio a Romano Pontifice.

I. IN Provinciis recèns ad Chriſtum converſis, novi Epiſcopatus auctoritate Romani Pontificis inſtituebantur. Sic *Gregorius Tertius* Summus Pontifex Bonifacio Moguntino Archiepiſcopo a ſe creato ſuoque per Germaniam Legato, in mandatis dedit, ut ubi multitudo creverat Fidelium, *ex vigore Apoſtolicæ Sedis* ordinaret Epiſcopos. Et ad Duces, plebemque Germaniæ ſcripſit, ut Epiſcopos, quos Bonifacius *per Apoſtolicam ſibi datam Auctoritatem ordinaſſet*, in Eccleſiæ miniſterio reciperent. (Epiſtolâ 6.) Cùm in Bojoariam ſe contuliſſet *Bonifacius*, ibique unicum reperiiſſet Epiſcopum, a Summo Pontifice antea ordinatum, tres alios Epiſcopos conſecravit, & Provinciam in quatuor Epiſcopatus diviſit, Salisburgenſem, Friſingenſem, Ratiſponenſem, & Patavienſem, *Odilone* Duce conſentiente. Quod *Gregorius Tertius* confirmavit datâ ad *Bonifacium* Epiſtolâ, anno ſalutis ſeptingenteſimo trigeſimo-nono. Idem *Bonifacius* trium Epiſcopatuum a ſe in Germania inſtitutorum, ſcilicet Virceburgenſis, Birburgenſis, & Herfordienſis confirmationem, a *Zacharia* Summo Pontifice poſtulavit, obtinuitque, anno ſeptingenteſimo quadrageſimo tertio. *S. Vuillibrordum* Friſonum Apoſtolum, rogante *Pippino* Principe, *Sergius* Papa Trajectenſem Epiſcopum conſtituit, & ordinavit, ut re-

referunt *Beda* Lib. 5. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum, cap. 7. & *Alcuinus* io Vita *S. Vuillibrordi*.

Epiſcoporum electio.

II. Epiſcopi a Comprovincialibus Epiſcopis eligebantur: hinc impium Imperatorem *Conſtantinum Copronymum* Acta *S. Stephani Junioris* meritò arguunt, quòd cuidam Presbytero ſuæ hæreſeos conſorti Eccleſiæ Conſtantinopolitanę ſacram Prǽfecturam commiſerit, *Non Patrum electione, non Synodi examinatione, non denique canonico ſuffragio atque decreto, ſed tyrannicâ potiùs poteſtate.* Nicæna ſecunda Synodus, Oecumenica VII. univerſam electionum ſacrarum poteſtatem penes Epiſcopos eſſe ſanxit, * eoſque deponi, qui tyrannide Principum intruſi eſſent. *Omnis electio*, inquit, a *Principibus facta, Epiſcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi, irrita maneat, ſecundùm Regulam quæ dicit: Si quis Epiſcopus ſæcularibus Poteſtatibus uſus, Eccleſiam per ipſas obtineat, deponatur, & ſegregentur omnes qui illi communicant. Oportet enim ut qui provehendus eſt in Epiſcopum, ab Epiſcopis eligatur, quemadmodum a SS. Patribus, qui apud Nicæam convenerunt, in Regula * definitum eſt, quæ dicit: Epiſcopum convenit maximè quidem ab omnibus, qui ſunt in Provincia, Epiſcopis ordinari.*

Canone 3.

Nicænæ Synodi Can. 4.

Octavo Sæculo, Francorum Principes Epiſcopos conſtituerunt de conſilio Sacerdotum, & Optimatum, ad Eccleſiaſticæ Diſciplinæ dudum in Galliis collapſæ reparationem operam navantes. Cum enim Epiſcopatus plurimi a Laicis tenerentur, Principum auctoritate opus erat, ut iis pulſis a Beneficiorum poſſeſſione, legitimi crearentur Antiſtites. Hinc *Carlomannus* in Synodo Germanica, anno ſeptingenteſimo quadrageſimo ſecundo celebrata, Canone primo, teſtatur *ſe per civitates ordinaſſe Epiſcopos per conſilium Sacerdotum & Optimatum ſuorum, & ſuper eos conſtituiſſe Archiepiſcopum Bonifacium, qui eſt Miſſus S. Petri.* Sic *Pippinus* in Synodo Sueſſionenſi, anno Chriſti ſeptingenteſimo quadrageſimo quinto profitetur ſe conſtituiſſe Epiſcopos *per conſilium Sacerdotum, & Optimatum, & ſuper eos Archiepiſcopum * Abel.* Hæc ſpectabat *Lupus Ferrarienſis* Abbas Epiſtolâ octogeſima-primâ ſcribens: *Pippinus a quo per Maximum Carolum & Religioſiſſimum Ludovicum Imperatores duxit Rex noſter originem, expoſita neceſſitate hujus Regni Zacharia Romano Papa, in Synodo cui Martyr Bonifacius interfuit, ejus accepit conſenſum, ut acerbitate temporis, induſtriâ ſibi probatiſſimorum, decedentibus Epiſcopis, mederetur.*

Remenſem.

Tom. 2. Concil. Galliç p. 95. & 110.

Carolus Magnus Adriani I. Summi Pontificis monitis ſanctiſſimis inſtitutus, liberas Epiſcoporum electiones eſſe voluit. Sic ad ipſum ſcribebat laudatus Pontifex anno ſeptingenteſimo octogeſimo-quarto. *Numquam nos in qualibet electione invenimus, nec invenire habemus: Sed neque veſtram Excellentiam optamus in talem rem incumbere. Sed qualis a Clero & Plebe ... electus canonicè fuerit, & nihil ſit quod ſacro obſit Ordini, ſolita traditione illum ordinamus* &c. Et in alterâ Epiſtolâ ad eumdem Regem datâ anno ſeptingenteſimo octogeſimo-octavo. *Nos*, inquit, *nullo modo meminimus, neque a Prædeceſſoribus noſtris Sanctis Pontificibus, neque a ſancta recordationis præcellentiſſimo genitore veſtro Domino Pippino magno Rege, neque a veſtra in triumphis Regali Victoria, Miſſum ad electionem Ravennæ directum eſſe, tam in electione Joannis Archiepiſcopi, quàm in electione Gratioſi ejuſdem. Sed dum de hac luce contigiſſet migrare Archiepiſcopum, ſolitâ traditione Clerus & Plebs conſiſtens Sedis Apoſtolicæ petebant immutilatam doctrinam: quatenus una concordia, una eademque voluntate, unoque conſilio conglobati, Apoſtolicam ſuſcipientes admonitionem, talem ſibi eligerent Paſtorem, qui nec a ſacris Canonibus reſpueretur, nec ullo extra Capitulo poſſet obſiſtere: qui cum jucunditate Decreti omnium manuum ſubſcriptione roborati ad noſtram Apoſtolicam Sedem occurrebant, proprium ſibi Antiſtitem conſecrandum, ſicut & nunc canonicè factum eſt, petentes.* Hęc in Eccleſia Romana vigebat diſciplina. Unde & *Stephanus Quartus*, cùm Epiſcopos a *Conſtantino* Antipapa conſecratos exauctoraſſet, cum Synodo decrevit, ut *Si placabiles fuiſſent coram populo civitatis ſuæ, denuo facto Decreto electionis, more ſolito, cum Clero & plebe ad Apoſtolicam advenissent Sedem, Benedictionis ſuſciperent conſecrationem.* [Ex Anaſtaſio Bibliothecario in vita *Stephani Quarti.*]

III. A Metropolitanis examine prævio, confirmabantur Epiſcoporum electiones: examen autem fiebat de ſcientia & moribus Electorum, ut eoo ſtat ex Canone ſecundo Septimæ Synodi, cujus hæc ſunt verba: *Inquiratur diligenter a Metropolita, ſi in promptu habeat legere ſcrutabiliter, & non tranſitoriè, tam ſacros Canones, & ſanctum Evangelium, quàm divini Apoſtoli librum & omnem divinam Scripturam, atque ſecundùm Dei mandata converſari, & docere populum ſibi commiſſum.* Idem obſervatum in Occidente, ſecundùm diſciplinam præcedentibus ſæculis jam vigentem. Confirmatio quidem Electionum ad Romanum Pontificem jure pertinebat, eo tamen non utebatur per Occidentem totum, ſed in Eccleſiis dumtaxat ſuburbicariis, ſecundùm morem priorum ſęculorum: tum ut Metropolitanorum dignitati majorem conciliaret apud ſubditos reverentiam; tum ut Conſuetudines antiquas Eccleſiarum ſervaret; tum ne gravarentur itinere prolixiori ſeu navigatione diuturnâ & incommodâ, quæ Romam ſuſcipienda eſſet. Hanc poſtremam rationem attenderat *Honorius Primus*, cum ambobus Angliæ Metropolitanis, Cantuarienſi, & Eboracenſi confirmaret Privilegium a *S. Gregorio Magno* conceſſum, ut qui alteri eſſet ſuperſtes, ſucceſſorem poſt ejus obitum conſecraret. *Is qui ſupereſt*, inquit, *conſors ejuſdem gradûs, habeat poteſtatem alterum ordinandi, in locum ejus qui tranſierat, Sacerdotem: ne ſit neceſſe pro ordinando Epiſcopo ad Romanam uſque civitatem fatigari, per tam prolixa terrarum & maris ſpatia.*

Confirmatio a Metropolitanis.

Jure confirmandi Epiſcopos non utebatur Romanus Pontifex per totum Occidentem.

Apud Bedam.

IV. *S. Bonifacius* Germanorum Apoſtolus fidem ſuam Sedi Apoſtolicæ ſolemni ſacramento obſtrinxit, cùm a *Gregorio II.* ordinatus eſt, omneſque Epiſcopos Legationi ſuæ ſubditos ad idem præſtandum incitavit. Sacramenti a *Bonifacio* præſtiti Indiculus habetur inter Epiſtolas *Gregorii Secundi*, & his verbis conceptus eſt: *Promitto ego Bonifacius Dei gratia Epiſcopus tibi Beato Petro Apoſtolorum Principi, Vicarioque tuo Beato Gregorio Papæ, & Succeſſoribus ejus, per Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, Trinitatem Inſeparabilem, & hoc ſacratiſſimum corpus tuum, me omnem fidem & puritatem ſanctæ Fidei Catholicæ exhibere, & in unitate ejuſdem fidei, Deo operante, perſiſtere, in quâ omnis Chriſtianorum ſalus ſine dubio eſſe comprobatur, & nullo modo contra unitatem communis & univerſalis Eccleſiæ ſuadenti cuipiam conſentire: Sed, ut dixi, fidem & puritatem meam, atque concurſum tibi ac utilitatibus Eccleſiæ tuæ, cui a Domino Deo data eſt poteſtas ligandi, ſolvendique, & prædicto Vicario tuo atque Succeſſoribus ejus per omnia exhibere. Sed & ſi cognovero Antiſtites contra inſtituta antiqua SS. Patrum converſari, cum eis nullam habere communionem aut conjunctionem: Sed magis, ſi valuero prohibere, prohibebo; ſin minùs, fideliter ſtatim Domino meo Apoſtolico renunciabo.* Quòd verò ad eamdem obedientiæ Apoſtolicæ Sedi præſtandæ Profeſſionem Epiſcopos Synodi ſuæ indu-

Sacramentum quo Epiſcopi fidem ſuam adſtringebant Romano Pontifici.

duxerit *Bonifacius*, docet ipſe Epiſtolâ 105. ad *Cutbertum* Lindisſarnenſem in Aoglia Epiſcopum. *Decrevimus in noſtro Synodali Conventu, & confeſſi ſumus Fidem Catholicam, & unitatem, & ſubjectionem Romanæ Eccleſiæ, ſine tenus vitæ noſtræ velle ſervare; Sancto Petro & Vicario ejus velle ſubjici; Synodum per omnes annos congregare, Metropolitanos Pallia ab illa Sede quærere, & per omnia præcepta Petri ſequi canonicè deſiderare. Iſti Confeſſioni univerſi conſenſimus & ſubſcripſimus.*

Epiſcopi qui a ſummo Pontifice ordinabantur, novo titulo ſidem ſuam & obedientiam Romanæ Sedi obligabant. Addebant ſacramentum fidelitatis erga Priocipem, & Rempublicam, quo ſe obſtringebant ad renunciandum Pontifici, ſi quæ defectionis ac proditionis conſilia ioiri a quopiam noſſent. Id patet ex Indiculo Epiſcopi, quem exhibet Diurnus Romanorum Pontificum cap.3. Titulo VIII. cujus bæc ſunt verba: *Promitto pariter, quod ſi quid contra Rempublicam, vel Piiſſimum Principem noſtrum a quolibet agi cognovero minimè conſentire, ſed in quantùm vertus ſuffragaverit, obviare, & Vicario tuo Domno meo Apoſtolico modis omnibus quibus potuero, nuntiare, & id agere vel facere, quatenus fidem meam in omnibus ſinceriſſimam exhibeam,*

Coadiutores & ſucceſſores difficulter dati, nec niſi graves ob cauſas.
Tom. 2. Concil. Gall. pag. 550. & 574.

V. Coadiutores & Succeſſores Epiſcopis dari abſque gravi cauſa & evidenti Eccleſiæ bono aut neceſſitate, non patiebatur Eccleſiæ diſciplina. Quam ob rem *Zacharias* Pontiſex Maximus *Bonifacio* Moguotino Archiepiſcopo roganti ut ſibi liceret eligere & conſecrare Succeſſorem, negavit quod *Eccleſiaſticæ Regulæ, & Inſtitutis Patrum* iſtud repugnaret. Ex gratia tamen ſingulari conceſſit, ut imminente obitu ſibi Succeſſorem, præſentibus conctis, deſignaret, qui ad Sedem Apoſtolicam veniret ordinandus. Cùm tandem ſenio confectum & fractum laboribos noſſet *Bonifacium* idem Pontiſex, annuit ut ipſe ſibi Succeſſorem ordinaret, *ſi Dominus hominem perfectum dediſſet.* Ordinavit autem Lullum Presbyterum Sanctiſſimum. *S. Auguſtinus* Anglorum Apoſtolus, & primus Cantoarienſium Archiepiſcopus, recentis Eccleſiæ Anglicanæ bonum ac neceſſitatem ſpectavit, cùm *Laurentium* ordinavit ſibi Socceſſorem. Quâ de re audiendus *Beda*, Lib.2. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum cap.4. *Succeſſit Auguſtino in Epiſcopatum Laurentius, quem ipſe idcirco adhuc vivens ordinaverat, ne ſe defuncto, ſtatus Eccleſiæ tam rudis vel ad horum Paſtore deſtitutus, vacillare inciperet. In quo & exemplum ſequebatur primi Paſtoris Eccleſiæ Petri, qui fundata Romæ Eccleſia, Clementem ſibi adjutorem evangelizandi, ſimul & ſucceſſorem conſecraſſe perhibetur.* Similis neceſſitas ſecit, ut *Biſi* Orientalium Anglorum Epiſcopo ſuperſtite, *ſed graviſſima infirmitate ab adminiſtrando Epiſcopatu prohibito, duo ſint pro illo electi, & conſecrati Epiſcopi: ex quo uſque hodie Provincia illa duos habere ſolet Epiſcopos,* [inquit Beda Lib.4. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum cap.5.] Ob eamdem rationem *Boſelo* Vectiorum in Anglia Epiſcopo datus eſt Coadjutor, teſte eodem *Beda*, cap.23. *Quo tempore,* inquit, *Antiſtes Provinciæ illius Boſelus tantâ erat corporis infirmitate depreſſus, ut officium Epiſcopatûs per ſe implere non poſſet: propter quod omnium judicio præfatus vir in Epiſcopatum pro eo electus, ac jubente Edilredo Rege per Vvilfridum B. memoriæ Antiſtitem, Epiſcopus ordinatus eſt.*

Imitandum ſanè Sanctiſſimi Patriachæ Aquilejenſis exemplum, quem cùm lethali morbo decumbentem *Carolus Magnus* inviſeret rogaretque ut ſibi deſignaret Succeſſorem, mille ex intimis præcordiis ſuſpiria trahens, reſpondit: *Domine Epiſcopatum iſtum diu ſine aliquâ utilitate vel profectu ſpirituali retentum judicio divino, & veſtræ diſpoſitioni relinquo, ne ad cumulum peccatorum, quem vivens exaggeravi, etiam mortuus aliquid ſuperinjicere apud inevitabilem & incorrumpendum Judicem deprehendar.* Quod ſapientiſſimus *Carolus* ita cœpit, *ut eum antiquis Patribus non immeritò coæquandum judicaverit*, [inquit Monachus San-Gallenſis Lib.2. c.27.]

Tranſlationes Epiſcoporum ob Eccleſiæ duntaxat bonum factæ.

VI. Tranſlatiunes Epiſcoporum ab una ad aliam Eccleſiam, non niſi ob Eccleſiæ bonum fiebant. Sic *Mellitus* Londonienſis Epiſcopus, cum idololatriâ adhuc eâ in urbe dominante, receptus non ſuiſſet e Gallia redux, poſt Laurentii Archipræſulis obitum, Eccleſiæ Cantuaricoſis adminiſtrationem ſuſceperat. Quo defuncto, Juſtus Roffenſis Epiſcopus ipſi ſucceſſit, ſibique in Roffenſi Eccleſia *Romanum* conſtituit ſucceſſorem. Hæ tranſlationes in receoti Eccleſia erant neceſſariæ. Harum poteſtatem conceſſerat Romanus Pontifex primis Angliæ Epiſcopis, cum jure ordinandi Epiſcopos, ut conſtat ex Epiſtolâ *Bonifacii* ad ipſum *Juſtum, apud Bedam*, Lib.2. Hiſtoriæ cap.8. Septimo quidem ſæculo hæc peracta. Sed eadem diſciplina octavo Sæculo viguit. Nam *S. Cuthbertus* ex Epiſcopatu Haguſtaldenſi ad Liodisſarnenſem tranſlatus eſt, teſte *Beda* Lib.4. cap.28. Sic Sæculo ſequeoti *Vulfelmus* ex Wellenſi Eccleſia tranſlatus eſt ad Cantuarienſem. Poſt hunc *S. Odo* Vviltunenſis Epiſcopus, Archipræſul Caotuarienſis ſactus eſt. Ipſi ſucceſſit *S. Dunſtanus*, qui primùm Vvicciorum & Londonienſium Epiſcopus fuerat: *Dunſtano Ethelgarus* priùs Seleſeiæ ſive Ciceſtriæ Epiſcopus: *Ethelgaro, Ælfricus* Vviltunenſium antea Epiſcopus: iſti *Siricius* Vvintonienſis Præſul: cui *Ælphegius* Vvintonienſis etiam Aotiſtes ſuffectus eſt: *Ælphego* verò *Livingus* ex Epiſcopo Vvillenſi, ut conſtat eſt *Vvillelmo Malmesburienſi Lib. 1. de geſtis Pontificum Anglorum.* Ex quibus clarum eſt, ſolemne ſuiſſe, ut ad Eccleſiam Regni primariam transferrentur aliarum Sedium Epiſcopi. Fiebant autem illæ tranſlationes, inconſulto quidem hîc & nunc Romano Pontifice, non tamen omnino abſque auctoritate Apoſtolicæ Sedis, quæ tranſlationes hujuſmodi Regni Epiſcopis permittebat. Fiebaot autem ut plurimum Regum ad nutum, vel ex eorum conſenſu. Attamen migrationes Epiſcoporum & Clericorum de Civitate in Civitatem *Carolus Magnus* in Capitulari Aquiſgranenſi abſolutè vetat, ſecundùm Canones Sardicenſes, & Calchedonenſes. *S. Germanus* ex Cyziceno Epiſcopatu ad Conſtantinopolitanam Sedem tranſlatus eſt, ſummo Eccleſiæ booo. Totius Cleri, Seoatus, Plebiſqoe Conſtantinopolitanæ conſpirantibus ſuffragiis, Epiſcopis & Apocriſiariis Sedis Apoſtolicæ præſentibus ac approbantibus, hæc ſacta tranſlatio, ut conſtat ex ejus Decreto, quod *Theophanes* refert ad annum ſeptingenteſimum decimum-quartum. Sic autem habet: *Suffragio atque conſenſu Religioſorum Presbyterorum, Diaconorum & totius ſanctioris Cleri, ſacrique Senatûs & populi Imperatricis hujus Civitatis; divina gratia quæ infirma ſemper curat, & quæ deſunt adimplet Germanum ſanctiſſimum Metropolitam & Præſidem Cyzici Metropoleoe in Epiſcopatum hujus a Deo ſervatæ Urbis & Reginæ urbium transfert. Facta eſt hæc tranſlatio coram Michaële Presbytero & Apocriſiario Apoſtolicæ Sedis: cæteriſque Sacerdotibus & Epiſcopis præſentibus.*

Anno 624.

Reſidendi obligatio.

VII. De ſacra reſidendi in Eccleſiis ſibi a Deo commiſſis obligatiooe, eadem ſuit Epiſcoporum octavo Sæculo ac præcedentibus ſententia. De qua Synodus Francoſordienſis, Canone quadrageſimo primo ſtatuit: *Ut nullus Epiſcopus propriam Sedem amittat, alibi frequentando, aut in propriis*

rebus ſuit manere audeat ampliùs quàm tres hebdomadas. Reges ipſi fas ſibi non putabant Epiſcopos in Aula retinere ut ſacra de rebus Eccleſiaſticis Conſilia dirigerent, ſine licentia Romani Pontificis & Synodi aſſenſu. Id probat Canon Synodi Francofordienſis quinquageſimus-quintus, cujus hæc ſunt verba: *Dixit etiam Dominus Rex in eadem Synodo, ſe a Sede Apoſtolica, id eſt, ab Hadriano Pontifice licentiam habuiſſe, ut Angilramnum Archiepiſcopum in ſuo Palatio aſſiduè haberet propter utilitates Eccleſiaſticas. Deprecatus eſt eamdem Synodum, ut eo modo, ſicut Angilramnum habuerat, ita etiam Hildeboldum Epiſcopum habere debuiſſet; quia & de eodem, ſicut & de Angilramno, Apoſtolicam licentiam habeat. Omnis Synodus conſenſit, & placuit eis eum in Palatio eſſe debere propter utilitates Eccleſiaſticas.* Non exemplo tantùm, ſed lege lata ſecundùm Canones, Diſciplinam Eccleſiaſticam de neceſſaria Epiſcoporum reſidentiâ confirmavit *Carolus Magnus* in Capitulari Aquiſgranenſi, edito anno ſeptingenteſimo octogeſimo-nono, Cap. 41. *Ut non liceat Epiſcopo principalem Cathedram ſuæ Parochiæ negligere, & aliquam Eccleſiam in ſuâ Diœceſi magis frequentare.* Subdit Canonem trigeſimum octavum Concilii Africani: *Rurſum placuit ut nemini ſit facultas, relictâ principali Cathedrâ, ad aliquam Eccleſiam in Diœceſi conſtitutam ſe conferre, vel in re propria, diutiùs quàm oportet, conſtitutum, curam vel frequentationem propriæ Cathedræ negligere.*

Quibus de cauſis Epiſcopi a Reſidentiæ lege legitimè diſpenſati cenſerentur?

A reſidentiæ lege cenſebantur juſtè diſpenſati Antiſtites, qui Romam pergebant, ſive ut Sacramentum exolverent, quod in ſua præſtiterant Ordinatione; ſive ut Apoſtolorum Principes venerarentur, & Summum Pontificem conſulerent, ſive ut Conciliis intereſſent vocati. Sic in Synodo Romanâ celebratâ ſub *Zacharia* Pontifice, anno ſeptingenteſimo quadrageſimo-tertio, Canone quarto, ſancitum eſt: *Ut juxta Sanctorum Patrum & Canonum ſtatuta, omnes Epiſcopi, qui hujus Apoſtolicæ Sedis Ordinationi ſubjacebunt, qui propinqui ſunt, annuè Idus Maji Petri & Pauli liminibus præſententur, omni occaſione ſepoſitâ. Qui verò de longinquo, juxta chirographum ſuum impleant.* Sic ad Romanam Synodum, ſub *Stephano quarto*, duodecim Præſules Gallicani, a Summo Pontifice poſtulati, cum Regum Chriſtianiſſimorum licentiâ profecti ſunt, anno ſeptingenteſimo ſexageſimo nono. Licentiam a Rege poſtulabant Epiſcopi ut Romam ſe conferrent, ut conſtat ex Epiſtolâ * *Adriani Primi* ad Carolum Magnum. *Sicut veſtri homines*, inquit, *ſine veſtrâ abſolutione, ad limina Apoſtolorum neque ad nos conjungunt: ita & noſtri homines qui ad vos venire cupiunt, cum noſtra abſolutione & Epiſtolâ veniunt.* S. Bonifacius Moguntinus Archiepiſcopus *Gregorio Tertio* Pontifice Maximo ad limina Apoſtolorum ſe contulit, tum orationis causâ, cùm ut de pluribus Eccleſiaſticæ Diſciplinæ Capitibus a Vicario Chriſti edoceretur. Id conſtat ex Epiſtolâ 3. *Gregorii Tertii* ad Optimates & populum Provinciarum Germaniæ. * Ita ſæculo præcedenti *Mellitus* Londonienſis Epiſcopus Romam, de neceſſariis Eccleſiæ Anglorum cauſis cum Apoſtolico Papa *Bonifacio* tractaturus, acceſſit. Et cùm idem Papa cogeret Synodum Epiſcoporum Italiæ, de vita Monachorum & quiete ordinaturus, & ipſe *Mellitus* inter eos aſſedit; ut quæ erant regulariter decreta, ſuâ quoque auctoritate ſubſcribens confirmaret, ac in Britanniam rediens, ſecum Anglorum Eccleſiæ mandata atque obſervanda deferret, cum Epiſtolis quas idem Pontifex Archiepiſcopo *Laurentio*, & univerſo Clero, Regi, atque genti Anglorum direxit. (Ex Beda, lib. 2. Hiſtoriæ cap. 4.)

Epiſt. 7. To. 2. Concil. Gall.

Tom. I. Concil. Gall.

Non dubium quin octavo, ſicut & præcedentibus, & ſequentibus ſæculis, Epiſcopi abeſſe ab Eccleſiis ſuis legitimè poſſent, cùm ad Provinciales, aut Nationales Synodos, vel ad Regni Comitia convocabantur. Id teſtantur Synodi omnes hoc ſæculo celebratæ in Italia, Germania, Gallia, Anglia, & in Oriente. Id teſtantur Comitia Regni, quæ Placita, vel Conſilia, & Synodi dicebantur: ad quæ Reges Chriſtianiſſimi Epiſcopos, Abbates, Duces, & Comites, Proceresque cæteros convocabant, ut de Eccleſiæ ac Reipublicæ rebus vel ſeorſim, vel in commune deliberarent, pro ratione cauſarum. Si enim eſſent merè Eccleſiaſticæ, earum cognitionem ſoli ſuſcipiebant Epiſcopi. Si merè ſæculares, ſoli duces & Comites, aliique Proceres laïci; ſi mixtæ, uterque ordo ſuffragabatur; Rex, quæ Diſciplinæ Eccleſiaſticæ reſtaurationem executionemque Canonum ſpectabant, aut Reipublicæ regimen, cum Epiſcopis & Conſiliariis ſuis decernebat. Hinc Synodorum Liptinenſis, Sueſſionicæ, Francofordienſis plerique Canones, nomine Regis promulgantur, aut a *Domino Rege & Sancta Synodo conditi* dicuntur. *Bonifacius* Moguntinus Epiſcopus a *Pippino* Rege per litteras petit an ad Placitum ipſum venire cupiat. *Propterea petimus vos ut nobis indicetis, ſi ad Placitum veſtrum debeamus venire, ut veſtram voluntatem perficiamus.* Idem Epiſtolâ 3. ad *Danielem* Epiſcopum, opus eſſe ſcribit ut ad Aulam *Pippini* Principis Francorum veniat, eius patrocinium ſibi ad regendam Eccleſiam maximè neceſſarium poſtulaturus: ſe autem angi vehementer, quòd flagitioſos Sacerdotes in Galliis degentes vitare non poſſit, ſi iter illud ſuſcipiat. *Nos quidem patrocinantes auxilium in Palatio Francorum quærentes a talium corporali communione abſtinere & ſegregare juxta præceptum Canonum non poſſumus, &c. Nam ſine patrocinio Principis Francorum, nec populum regere, nec Presbyteros, vel Diaconos, Monachos vel Ancillas Dei, defendere poſſum, nec ipſos Paganorum ritus & ſacrilegia idolorum in Germania, ſine illius mandato & timore prohibere valeo. Cùm autem ad illum de iſtis cauſis auxilium quærens pervenero, a talium communione abſtinere canonicè nullatenus corporaliter poſſum, niſi tantùm a conſenſu illorum.* Neceſſitas igitur adeundi Principem propter Eccleſiæ negotia, legitima ratio diſpenſationis erat ab obligatione reſidendi. Ab eadem lege ad certum tempus diſpenſabantur, qui Regem in exercitu ad Sacra facienda comitabantur. Unum autem vel duos dumtaxat, cum Capellanis & Presbyteris eorum, ut Princeps ſecum habeat, ſtatuit Concilium Germanicum *Canone* 2.

Tom. 2. Concil. Gall. p. 9.

VIII. Epiſcoporum Juriſdictio non minor erat, quàm præcedentibus ſæculis. Concilium Vernenſe *Canone* 5. ſtatuit. *Ut unuſquiſque Epiſcoporum poteſtatem habeat in ſua Parochia, tam de Clero, quàm de Regularibus, vel ſæcularibus, ad corrigendum, & emendandum, ſecundùm ordinem canonicum ſpiritualem, ut ſic vivant qualiter Deo placere poſſint.* Canone 14. Eos qui diei Dominicæ ſanctitatem operibus vetitis violaverint, ab Epiſcopis plecti decernit, non a laïcis. *Quòd ſi inventus fuerit quis in operibus ſupraſcriptis, quæ interdicta ſunt exercere, qualiter emendari debeat, non in laïcorum diſtrictione, ſed in Sacerdotis caſtigatione conſiſtat.* Canone decimo-octavo vetat eadem Synodus, ne Clerici publica Judicia ſine juſſu Epiſcopi petant, juxta Canonem nonum Concilii tertii Carthaginenſis. *Et maximè ne in talibus cauſis inquietudinem Domno Regi faciant.* Concilium Sueſſionenſe *Canone* 6. Epiſcopis mandat, vel potius *Pippinus* in Synodo, ut curent *per omnes civitates legitimum forum & menſuram fieri, ſecundum abundantiam temporis.* Ca-

Epiſcoporum juriſdictio.

Digitized by Google

Carolus Magnus in Capitulari Aquiſgranenſi, Cap. 28. edicit, *Ut ſi Clerici inter ſe negotium aliquod habuerint, a ſuo Epiſcopo dijudicentur, non a ſæcularibus:* atque ita mandetur executioni Concilii Calchedonenſis nonus Canon, quo ſtatutum eſt, *Ut ſi quis Clericus cum Clerico cauſam habeat, Epiſcopum ſuum non deſerat, & ad Judicia ſæcularia currat: ſed priùs apud Epiſcopum ſuum examinet cauſam, aut certè cum voluntate Epiſcopi cauſa dicatur apud quos utroque partes voluerint, &c.* Concilii Francofordienſis Canone ſexto hæc leguntur de Juriſdictione Epiſcoporum: *Statutum eſt a Domno Rege, & Sanctâ Synodo, ut Epiſcopi juſtitias faciant in ſuis Parochiis. Si non obedierit aliqua perſona Epiſcopo ſuo de Abbatibus, Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, Monachis, & cæteris Clericis, vel etiam aliis in ejus Parochia, veniant ad Metropolitanum ſuum, & ille dijudicet cauſam cum Suffraganeis ſuis. Comites quoque noſtri veniant ad Judicium Epiſcoporum.* Et Canone trigeſimo-nono: *Si Presbyter in criminali opere fuerit deprehenſus, ad Epiſcopum ſuum ducatur, & ſecundùm Canonicam Inſtitutionem conſtringatur.*

Judicia Canonica Epiſcoporum, & depoſitiones quo ordine facta?

IX. Quænam octavo ſæculo obtineret Diſciplina in Judiciis Canonicis Epiſcoporum colligi poteſt ex Capitulis *Ingelramni* Metenſis Epiſcopi *Hadriano I.* Pontifici Maximo oblatis, quæ ipſi *Hadriano* ab *Hincmaro*, & in vulgatis Editionibus tribuuntur. Ex ea Collectione conſtat, auctoritatem judicandi cauſas Epiſcoporum accuſatorum, eoſque deponendi, fuiſſe penes Provincialem Synodum: ſed auctoritatem Synodi Provincialis ſupremam non fuiſſe, ut Illuſtres quidam ac eruditi Scriptores perperam propugnarunt, cùm accuſati ac depoſiti poſſent ad Sedem Apoſtolicam appellare. Iſtius Collectionis Caput tertium ſic habet: *Nullus Epiſcopus, niſi canonicè vocatus, & in legitimâ Synodo ſuo tempore Apoſtolicâ Auctoritate convocata* [*cui Juſſione Domini, & meritis B. Petri Apoſtoli, ſingularis congregandorum Conciliorum auctoritas & ſanctorum Canonum ac venerandorum Patrum Decretis multipliciter privata tradita eſt poteſtas*] *ſuper quibuſlibet criminibus pulſatus audiatur, vel impetatur. Si aliter præſumptum a quibuſlibet fuerit, in vanum deducatur quod egerint.*

Caput nonum: *Salvo Romanæ Eccleſiæ in omnibus Primatu, manifeſtum eſt illa quæ ſunt per unamquamque Provinciam, ipſius Provinciæ Synodus diſpenſet, ſicut in Nicæno conſtat decretum eſſe Concilio.*

Caput X. *Ultra Provinciæ terminos accuſandi licentia non progrediatur. Omnis accuſatio intra Provinciam audiatur, & a Comprovincialibus terminetur.*

Caput XII. *Prudentiſſimè juſtiſſimèque Nicæna, ſive Africana Decreta definierunt, quæcumque negotia in ſuis locis, ubi orta fuerint, finienda, &c.*

Caput XIV. *Nullus Metropolitanus Epiſcopus, abſque cæterorum omnium Comprovincialium Epiſcoporum inſtantia, aliquorum audiat cauſas eorum, quia irrita erunt, imò etiam cauſam in Synodo pro facto dabit.*

Caput XX. *Nullus Epiſcopus extra ſuam Provinciam ad judicium devocetur; ſed vocato eo canonicè, in loco omnibus congruo tempore Synodali, ab omnibus Comprovincialibus Epiſcopis audiatur; qui concordem ſuper eum, Canonicamque proferre debent ſententiam. Quia ſi hoc minoribus tam Clericis, quàm Laicis conceſſum eſt, quantò magis, de Epiſcopis ſervari convenit? Nam ſi ipſe Metropolitanum, aut Judices ſuſpectos habuerit, aut infeſtos ſenſerit, apud Primatem Diœceſeos, aut apud Romanæ Sedis Pontificem judicetur.*

Caput XXVII. *Communi Decreto cenſemus, ut quandocumque aliquis Epiſcoporum criminatur, congregatis omnibus ejuſdem Provinciæ Epiſcopis cauſa ejus audiatur .... Qui ab aliis priùs judicari non poteſt, niſi ab iis a quibus ordinari poterit. Quòd ſi aliter factum fuerit, nullas vires habebit.*

Caput XXIX. *Si quis Epiſcopus ſuper certis accuſatur criminibus, ab omnibus audiatur, vel judicetur, qui ſunt in Provincia, Epiſcopis.*

Caput XLII. *Ut Provincialis Synodus retractetur per Vicarios Romani Pontificis, ſi ipſe decreverit.*

Caput XLV. *Placuit ut a quibuſcumque Judicibus Eccleſiaſticis, ad alios Judices Eccleſiaſticos, ubi major eſt auctoritas, fuerit provocatum, audientia non negetur.* Quæ Capitula libris etiam Capitularium inſerta ſunt. Unde perſpicuum eſt ea in Galliis recepta fuiſſe, & Judicia Canonica Epiſcoporum ſecundùm hujuſmodi Regulas, octavo ſæculo, & deinceps facta fuiſſe.

Carolus Magnus in Capitulari Aquiſgranenſi, Cap. X. vetat Epiſcopis & Clericis *Ne ſine conſilio vel literis Epiſcoporum, vel Metropolitani, audeant ad Regalem Dignitatem pro ſuis cauſis clamare, ſed in communi Epiſcoporum conſilio cauſa examinetur.* Et Canonem Antiochenum XI. ea de re laudat.

Eamdem in Anglia viguiſſe diſciplinam, conſtat ex iis quæ geſta ſunt in cauſa *Vuilfridi* Epiſcopi, qui in Provincia depoſitus ad Sedem Apoſtolicam appellavit, ac in Romana Synodo abſolutus eſt. De quo *Beda* ſcribit lib. 5. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum cap. XX. *Vuilfridus, regnante Ecgfrido pulſus eſt Epiſcopatu, & alii pro illo conſecrati Antiſtites ..... Romamque iturus, & coram Apoſtolico Papa cauſam dicturus, ubi navem conſcendit: flante Favonio, pulſus eſt in Friſiam, & honorificè ſuſceptus a Barbaris, prædicabat eis Chriſtum, & multa eorum millia verbo veritatis inſtituens, a peccatorum ſuorum ſordibus fonte Salvatoris abluit ..... Ibi ergo hyemem cum nova Dei plebe feliciter exigens, ſic Romam veniendi iter repetiit; & ubi cauſa ejus ventilata eſt præſente Agathone Papa, & pluribus Epiſcopis, univerſorum judicio abſque crimine accuſatus fuiſſe, & Epiſcopatu eſſe dignus inventus eſt. Quo tempore, idem Papa Agatho, cùm Synodum congregaret Romæ centum viginti quinque Epiſcoporum, adversùs eos qui unam in Domino Salvatore voluntatem atque operationem dogmatizabant, vocari juſſit & Vuilfridum, atque inter Epiſcopos conſidentem, dicere Fidem ſuam, ſimul & Provinciæ ſive Inſulæ de qua venerat. Cùmque Catholicus cum ſuis eſſet inventus, placuit hoc inter cætera ejuſdem Synodi geſtis inſeri, ſcriptumque eſt hoc modo: Vuilfridus Deo amabilis Epiſcopus Eboracenſis civitatis, Apoſtolicam Sedem de ſua cauſa appellans, & ab hac poteſtate de certis incertiſque rebus abſolutus, & cum aliis centum viginti quinque Coëpiſcopis in Synodo, Judicii ſede conſtitutus, & pro omni Aquilonari parte Britanniæ, & Hiberniæ Inſulis veram & Catholicam Fidem confeſſus eſt, & conſcriptione ſua corroboravit. Poſt hæc reverſus in Britanniam Provinciam Auſtralium Saxonum ab idololatriæ ritibus ad Chriſti Fidem convertit. Vectæ quoque Inſulæ Verbi Miniſtros deſtinavit, & ſecundo anno Aldfridi, qui poſt Ecgfridum regnavit, Sedem ſuam & Epiſcopatum, ipſo Rege invitante, recepit. Sed poſt quinque annos denuo accuſatus ab eodem ipſo Rege, & multis Epiſcopis, Præſulatu pulſus eſt: veniensque Romam, cum præſentibus accuſatoribus, acciperet locum ſe defendendi, conſidentibus Epiſcopis pluribus cum Apoſtolico Papa Joanne,* * *omnium judicio probatum eſt nonnulla in parte falſas contra eum eſſe machinatas calumnias. Scriptumque eſt a* præ-

S. Vuilfridus Epiſcopatu in Anglia depoſitus, ad Romanum Pontificem appellat, ab eoque Sedi ſuæ reſtituitur.

* Joannes VI. anno circiter 703.

præfato Papa Regibus Anglorum Edilredo & Alfrido, ut eum in Epiſcopatum ſuum [eo quod injuſtè fuerat condemnatus ,] facerent recipi. Bedæ concinunt *Fridegodus* & *Eadmerdus* in Vita *S. Vuilfridi* edita a doctiſſimo *P. Mabillonio*, P. 1. Sæculi III. Benedictini. Sed omnium accuratiſſimè & fuſiſſimè *Eddius Stephanus* coævus Auctor in ejuſdem *S. Vuilfridi* Vita, quam laudatus *P. Mabillonius* edidit Tomo I. Sæculi IV. Benedictini, cauſam Sanctiſſimi Antiſtitis, geminamque appellationem ad Romanos Pontifices *Agathonem* & *Joannem VI.* exponit, ejuſdemque Abſolutionem ac reſtitutionem ab eodem *Joanne Papa* in Romana Synodo decretam & Pontificis ad *Ethelredum* & *Alfridum* Reges Epiſtolam, ac demum Synodum Niddenſem apud Northumbros habitam anno DCCV. in qua Sedis Apoſtolicæ Judicium in cauſa *Vuilfridi* executioni mandatum eſt, *Oſeedo* regnante.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 337. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant velut meam: *Cauſa Epiſcopi depoſiti appellantis ad Papam, definiri debet in Provincia per Legatos miſſos a Papa.*

R. Totâ hac paginâ referuntur dumtaxat Capitula Ingilramni Metenſis Epiſcopi Hadriano I. Pontifici Maximo oblata, quæ ipſi Hadriano I. in vulgatis Editionibus tribuuntur. Ipſis verbis referuntur, quibus concepta & edita ſunt. De meo tantùm hæc ibi addidi: *Quæ Capitula libris etiam Capitularium inſerta ſunt. Unde perſpicuum eſt ea in Galliis recepta fuiſſe & Judicia Canonica Epiſcoporum ſecundùm hujuſmodi regulas Octavo ſæculo & deinceps facta fuiſſe.* Hæc igitur Propoſitio: *Cauſa Epiſcopi depoſiti appellantis ad Papam debet definiri in Provincia per Legatos miſſos a Papa*; non eſt mea eò loci. Si in Capitolia Ingilramni Hadriano I. oblatis habetur, vel ex iis colligi videtur Religioſis cenſoribus, eorum animadverſio magis ferit Ingilramnum Metenſem Epiſcopum, & Hadrianum I. Pontificem Maximum, quàm me feriat; imò ferit Synodum Sardicenſem, cujus canonibus Spiritu Dei conditis, & totius Mundi reverentiâ conſecratis nititur Eccleſiæ Gallicanæ diſciplina vetus, ſecundùm quam cauſæ dejectorum Epiſcoporum, ad Sedem Apoſtolicam appellantium, non Romæ, ſed in partibus, id eſt, in Regno finiebantur, Legatis Pontificiis in Provinciam miſſis, qui cum prioribus Judicibus, id eſt cum Epiſcopis qui in Concilio Provinciali vel Nationali primam cauſæ cognitionem ſuſceperant, cauſam Summi Pontificis auctoritate recenſerent, ac finirent.

ARTICULUS III.

De Clericis.

Ordinandorum ætas.

I. QUamvis pueri Clericalis militiæ tyrocinia in Seminariis Epiſcoporum, vel in Monaſteriis ponerent, tamen ante trigeſimum ætatis annum Sacerdotes non ordinabantur octavo ſæculo, niſi Eccleſiæ neceſſitas id poſtularet. Tunc enim ab anno ætatis vigeſimo-quinto poterant inaugurari. Hoc de diſciplinæ capite ſcripſit *Zacharias* Pontifex ad *Bonifacium* Archiepiſcopum Moguntinum. *Inquiſiſti etiam & hoc, ſi ante trigeſimum annum liceat Sacerdotem ordinari. Bonum & congruum eſt, chariſſime Frater, ſi fieri & inveniri poteſt, ut provecta ætatis & boni teſtimonii viri, juxta Sacrorum Canonum inſtituta ordinentur Sacerdotes. Si autem minimè reperiuntur, & neceſſitas expoſcit a viginti quinque annis & ſupra Levita & Sacerdotes ordinentur quemadmodum in Lege Domini continetur.* Carolus Magnus anno 789. in Capitulari Aquiſgranenſi Cap. L. ſtatuit juxta Canonem Concilii Neocæſareenſis, *Ut nullatenus Presbyter ordinetur ante triceſimum ætatis ſuæ annum: quia Dominus Jeſus Chriſtus non prædicavit ante trigeſimum annum.* Synodi Francofordienſis Canon quadrageſimus-nonus eſt *De Presbyteris ante XXX. ætatis annum non ordinandis.*

Clerici Epiſcopis, & certis Eccleſiis addicti.

II. Clericos Epiſcopis & certis Eccleſiis addicebat Ordinatio. Hinc *Zacharias* Romanus Pontifex in Reſponſione ad Capitula de quibus ejus Beatitudinem conſuluerat *Pippinus*, Cap. XVI. *De Clericis qui proprias Eccleſias relinquunt*, ſervandum eſſe docet Canonem XV. Apoſtolorum, cujus hæc ſunt verba: *Si quis Presbyter aut Diaconus, aut quilibet de numero Clericorum, relinquens propriam Parochiam, pergat ad alienam, & omnino demigrans, præter Epiſcopi ſui conſcientiam, in aliena Parochia commoretur, hunc ulteriùs miniſtrare non patimur, præcipuè ſi vocatus ab Epiſcopo, redire contempſerit.* Ibidem excommunicationem decernit in Epiſcopos, qui alterius Clericos ſuſceperint, laudato Canone XVI. Apoſtolorum. Ibidem Cap. X. Clericos in Ptochiis, Monaſteriis, atque Martyriis conſtitutos *ſub Epiſcoporum, qui in unaquaque civitate ſunt, poteſtate permanere* jubet, *ſecundùm SS. Patrum traditiones*: laudatque Canonem IX. Concilii Calchedonenſis. Concilii Vernenſis anno ſeptingenteſimo quinquageſimo quinto celebrati Canon XII. docet: *Clericis non licere in alterius civitatis Eccleſia, vel in poteſtate laicorum militare, ſed ibidem permanere, in qua principio miniſtrare meruerunt, &c.* Carolus Magnus in Capitulari Aquiſgranenſi edixit, ut Concilii Nicæni Canon XVI. & XVII. Antiocheni Canon III. & Calchedonenſis XIII. ſervarentur, quibus vetitum eſt ne Presbyteri, Diaconi, ſive in quocumque Ordine Eccleſiaſtico conſtituti, ſuſcipiantur in aliâ Eccleſia, ſed ſub pœna anathematis ad Eccleſias ſuas redire cogantur. Si quis autem auſus fuerit aliquem, qui ad alterum pertinet, ordinare in ſuam Eccleſiam, irritam fore hujuſmodi Ordinationem. In eodem Capitulari, cap. 25. ſtatuit Rex Maximus, ſecundùm Canonem ſextum Concilii Calchedonenſis, quem ſubjicit, *Ut nullus abſolutè ordinetur, & ſine pronuntiatione & ſtabilitate loci ad quem ordinatur.* Et Cap. LVI. ſtatuit ſecundùm Decreta Sardicenſis Concilii, & Sancti Leonis, *Ut Epiſcopus alterius Clericum ad ſe non ſollicitet, nec ordinet.*

Clericorum veſtes.

III. Modeſtas eſſe Clericorum veſtes, Patres Octavi Sæculi juſſere. Synodus Germanica decimo-quarto Canone prohibet, ne *Presbyteri vel Diaconi ſagis utantur laicorum more, ſed caſulis, ritu ſervorum Dei.* Quod Decretum confirmavit Synodus Sueſſionenſis, *Canone* 3. Alias fuiſſe Presbyterorum Titularium veſtes a veſtibus Monachorum, non ſolùm quoad formam, verùm etiam quoad materiam: illas ſplendidiores, præcipuè cùm e ſacro ſuggeſtu populum docebant; illas viliores: & ſuperpelliceum Clericis fuiſſe proprium, laneas veſtes Monachis, colligitur ex Reſponſione *Zachariæ* ad Capitula de quibus ipſum conſuluerat *Pippinus*, Cap. I. *Nam & nos ab Apoſtolica Auctoritate ſubjungimus, ut Epiſcopus juxta dignitatem ſuam indumentis utatur. Similè modo & Presbyteri Cardinales,* * *& qui in Monaſtica Vita velle habeant vivendi, plebi quidem ſibi ſubjecta, præclariori veſte induti, debitum prædicationis perſolvant; & in ſecreto propoſitum ſervent ſui cordis.... Non enim nos honor commendat veſtium, ſed ſplendor animarum. Monachi verò lanea indumenta juxta normam & Regulam Monaſticæ Diſciplinæ*

** Id eſt, Titulares & Parochiis Præpoſiti.*

Digitized by Google

plina, atque traditionem SS. probabilium Patrum, ſine intermiſſione utantur. Idem *Zacharias* in Synodo Romana anno 743. *Canone* 3. ſtatuit, *Ut Epiſcopus, Presbyter & Diaconus ſæculari indumento minimè utantur, niſi ut condecet, tunica Sacerdotali. Sed nec dum ambulaverit in civitate, aut in plateis, præter ſi in itinere longo ambulaverit.*

Septima denique Synodus Canone XV. de Clericorum veſtibus ſic decernit: *Omnis jactantia & ornatura corporalis aliena eſt a ſacrato Ordine. Eos ergo Epiſcopos, vel Clericos, qui ſe fulgidis & claris veſtibus ornant, emendari oportet. Quòd ſi in hoc permanſerint, Epitimio tradantur. Similiter eos qui unguentis innunguntur .... Igitur ſi inventi fuerint deridentes eos, qui vilibus & religioſis veſtimentis amicti ſunt, per Epitimium corrigantur. Priſcis enim temporibus omnis ſacratus vir cum mediocri & vili veſte converſabatur. Omne quippe quod non propter neceſſitatem ſuam, ſed propter venuſtatem accipitur, elationis habet calumniam, quemadmodum magnus ait Baſilius. Sed neque ex ſericis textueis veſtem quis variatam induebat, neque apponebat variorum colorum ornamenta in ſummitatibus veſtimentorum. Audierant autem ex deiſona lingua, quia, Qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt.* Hunc Canonem ut executioni mandaret ſanctiſſimus Patriarcha *Taraſius* (inquit Auctor Vitæ illius, apud *Surium*, die 25. Februarii.) *Multis ex iis, qui erant relati in numerum Clericorum, qui ſuos lumbos zonis cingebant aureis, & ornati erant variis & pretioſis veſtibus ſericis, aurum quidem ademit: fecit autem ſuccingere lumbos cingulis contextis ex pilis caprarum. Iis verò qui toti corpori contextas ex iiſdem filis purpureas veſtes habebant, excogitat tunicas remotas a curioſitate nimia & deliciis, ut quæ eſſent veſtitus honeſtus, & convenirent iis qui Deo ſervire ſtatuerunt, & profitentur humilitatem.*

Matt. 11. 8.

Duplex genus Clericorum.

IV. Clerici penè omnes octavo ſæculo in Societate & in Seminariis vivebant, vel in Monaſteriis. Cathedralis Eccleſiæ Clerus in Epiſcopio adunatus erat. Vitam inſtituebant ſecundùm Canones: unde Canonici ſunt appellati. Alii regularem vitam profitebantur in Monaſteriis. Duplex illud genus Clericorum diſtinguit Synodus Vernenſis Canone, XI. *De illis*, inquit, *hominibus, qui dicunt quòd ſe propter Deum tonſuraſſent, & modò res eorum vel pecunias habent, & nec ſub manu Epiſcopi ſunt, nec in Monaſterio regulariter vivunt: Placuit ut in Monaſterio ſint ſub Ordine Regulari, aut ſub manu Epiſcopi ſub Ordine Canonico. Et ſi aliter fecerint, & correpti ab Epiſcopo ſuo ſe emendare noluerint, excommunicentur.* Eos pariter diſtinguit *Carolus Magnus* in Capitulari Aquiſgranenſi, Capp. LXXII. & LXXIII. *Miniſtri altaris Dei ſuum miniſterium bonis moribus ornent, ſeu & alii Canonici obſervantia Ordinis, vel Monachi propoſito conſecrationis, &c. Simul & hoc rogare curavimus, ut omnes ubicumque qui ſe voto Monachica Vita conſtrinxerunt, monachicè & regulariter omnimodis ſecundùm votum ſuum vivant, &c. Similiter qui ad Clericatum accedunt, quod nos nominamus Canonicam Vitam, volumus ut illi canonicè ſecundùm ſuam Regulam omnimodis vivant, & Epiſcopus eorum regat vitam, ſicut Abbas Monachorum.* Et Cap. LXXVII. *Clericos qui ſe fingunt habitu vel nomine Monachos eſſe, & non ſunt*, emendari jubet, *ut vel veri Monachi ſiant, vel veri Canonici.*

Chrodegangus Canonicorum Congregationem inſtituit, quibus ſcribit Regulam.

Chrodegangus Metenſis Epiſcopus, regnante *Pippino*, Clerum ſuum in unam Societatem congregavit, ſub unoque clauſtro ad communem vitam informavit, præſcripta ipſi Regula, ut teſtatur *Paulus Diaconus*, in Fragmento de Metenſibus Epiſcopis, (apud *Ducheſnium* Hiſtor. Francor. Tomo II.) *Vir*, inquit, *egregius, & omnibus præconiis efferendus Chrodegangus Antiſtes ....Clerum adunavit, & ad inſtar Cœnobii intra clauſtrorum ſepta converſari fecit, normamque eis inſtituit qualiter in Eccleſia militare deberent: quibus annonas vitaque ſubſidia ſufficienter largitus eſt, ut perituris vacare negotiis non indigentes, divinis ſolummodo Officiis excubarent. Ipſumque Clerum abundanter lege divina, humanaque imbutum cantilena, morem atque ordinem Romanæ Eccleſiæ ſervare præcepit. Quod uſque ad id tempus in Metenſi Eccleſia factum minimè fuit.* Quamquam autem ſolis Canonicis Metenſibus data ſit primùm a *Chrodegango* hæc Regula, ab aliarum tamen Diœceſum quæ Regum Chriſtianiſſimorum parebant imperio Clericis, octavo & nono ſæculo ſuſcepta eſt & ſervata, nonnullis cum additionibus. Ex veteri MS. Vaticanæ Bibliothecæ cum Andegavenſi & Fiſcanenſi collato, illam edidit P. *Labbeus* Tomo VII. *Conciliorum*. Illam edidit & *D. Lucas Dacherius in Spicilegio*, *Tomo I.* In editione *P. Labbe*, quatuor & triginta dumtaxat conſtat Capitibus: & ſincera eſt proculdubio puraque *Chrodegangi* Regula; in Spicilegio, conſtat capitibus ſex & octoginta: hæcque ab Anonymo interpolata eſt, aſſutis ex Concilio Aquiſgranenſi plurimis additamentis. Nonnulla capita malè cum cæteris cohærentia, extranea, vel bis repetita, evidens præbent interpolationis argumentum. Ex Canonibus Sanctorumque Patrum ſcriptis, & maximè ex Regula *S. Benedicti*, ſuam *Chrodegangus* compoſuit. Illius ſummam exhibeo, prout ex probatæ fidei MSS. a *P. Labbeo* edita eſt.

Summa Regulæ Chrodegangi.

Primum Caput eſt de humilitate. *Alterum* de ordine Congregationis Canonicorum: ſtatuitque ut ſive in Eccleſia, ſive alibi, ſecundùm gradus ſuos, & Ordinationis tempus procedant, vel ſedeant. Ut nullus alterum puro nomine compellet, ſed addito priùs Miniſterii gradu, ſecundùm Conſtitutionem Apoſtolicæ Sedis. Ut junior Clericus, cùm obvium habuerit ſeniorem, inclinetur, ab ipſoque benedictionem petat: majorique minor aſſurgat, nec ſedeat coram ipſo injuſſus.

Ordo inter Canonicos ſervandus.

Tertium Caput ſtatuit ut omnes Canonici in uno dormitorio, ſeparatim in ſingulis cellis, ac lectis dormiant, & ita diſponantur, ut juniores ſint ſub oculis ſeniorum. Ut Laicis hominibus & maximè mulieribus Canonicorum clauſtra claudantur. Ut Clerici Canonici nullum Clericum in ſuis manſionibus habeant ad miniſterium, ſine licentia Epiſcopi. Ut in ipſorum ædibus nec extranei Clerici, nec Laïci manducent, bibant, vel pernoctent.

Dormitorium unum.

Quartum Caput eſt de Completorio & ſilentio. Jubet ut dato primo ſigno ad Completorium ſub initium noctis, omnes Canonici & Clerici Congregationis in Clauſtra ſe recipiant: ut dato ſecundo ſigno, ſe conferant omnes ad Eccleſiam *Sancti Stephani*, Completorium cantaturi. Poſtea non manducent nec bibant uſque in craſtinum hora legitima. Ut omnes ſilentium teneant uſque ad ſequentem diem poſt Primam.

Completorium & ſilentium.

Qui extra Clauſtra pernoctaverit, abſque vitio, prima vice verbis corripitor; altera, ipſo die in pane & aqua jejunato: tertia æquè auſtero trium dierum jejunio macerator: Quarta vice, diſciplina emendator. Si data opera moram traxerit, ut extra Clauſtra noctem ageret, excommunicatione percellitor, vel corporali diſciplina caſtigator.

Pœna pernoctantium extra Clauſtra.

Caput quintum eſt de divinis Officiis in noctibus. Hyeme octava circiter noctis hora Canonicis ſurgendum. Quadraginta aut quinquaginta Pſalmi prolixioribus illis noctibus decantandi. Inter Nocturnas & Matutinas Laudes vigilandum: Per illud intervallum vacandum lectioni aut cantui, ſive meditandum minùs exercitatis quid

Officium Nocturnum & Vigiliæ.

&c

& quomodo legendum vel cantandum ſit. Qui dormierit abſque licentia, ratione ſolius infirmitatis concedenda, excommunicator.

Officium dicendum etiam extra Chorum.

Caput ſextum eſt de horis Canonicis perſolvendis. Statuit ut qui in Clauſtris, vel prope ſunt, ſtatim ut auditum fuerit ſignum, relictis omnibus, ſumma cum feſtinatione ad Opus Dei per Horas Canonicas veniant. Si longè fuerint, nec occurrere ſtatis horis potuerint, Archidiacono judice, *agant Opus Dei cum timore divino, ubi tunc fuerint*.

Caput ſeptimum eſt de diſciplina pſallendi. Deo pſallendum docet *in timore & tremore*, pſallendum ſapienter, pſallendum ut *In conſpectu Angelorum*, ſecundùm Prophetam. Prohibet, juxta Eccleſiæ Romanæ morem, ne Clerici tempore divini Officii baculis innitantur, niſi cogat infirmitas.

Capitulum quotidianum.

Caput octavum ſtatuit ut Canonici quotidie ad Capitulum conveniant. Ibi aliquod Regulæ caput legendum, exceptis diebus Dominicis, & feriis quarta & ſexta, quibus Tractatus & Homiliæ Patrum leguntur, vel quid aliud ad audientium ædificationem. Epiſcopus, vel Archidiaconus, aut qui loco illorum præeſt, jubet quod jubendum eſt, corrigit quod emendandum, ordinat quod faciendum. Diebus Dominicis & Feſtis ſolemnibus, Clerus omnis civitatis ad Nocturnas & Matutinas Laudes, & ad Capitulum convenire debet cum Planetis ſeu veſtimentis Officialibus. Abſentes ab Archidiacono, vel Primicerio excommunicantor, aut etiam diſciplinæ corporali ſubjiciuntor.

Opus manuum.

Caput nonum eſt de opere manuum quotidiano. Canonici e Capitulo ire ad opera jubentur, idque cum bono animo & abſque murmuratione exequi, quod ab Epiſcopo, Archidiacono vel Primicerio, datum ſibi fuerit in mandatis.

Itinerantes.

Caput decimum eſt de Regula ab itinerantibus ſervanda, quantùm iter vel ratio permiſerint: Et de Officiis divinis aliiſque obſervantiis adimplendis in itinere, ſtatis horis.

Zelus.

Caput XI. eſt de zelo quem habere ad invicem debent. Hic autem non eſt zelus amaritudinis, ſed zelus bonus, quô ſe invicem ſervi Dei præveniunt, & infirmitates ſuas, ſive corporum, ſive morum, patientiſſimè tolerant; & ad vitia reprimenda cum Superioribus collaborant ut *Dei Adjutores*.

Caput XII. vetat ne quis ſocium excommunicet, aut cædat: ſed querelæ ad Epiſcopum, vel ad eum qui ſub ipſo Congregationem regit, deferantur, & judicentur.

Caput XIII. Studia partium præfocat, vetans ne quis in Congregatione alium defendere quavis occaſione præſumat, cognationis, amicitiæ, aut familiaritatis prætextô; quòd hæc ſit gravium ſcandalorum occaſio. Hujus capitis tranſgreſſores acriùs coërcendos ſtatuit.

Confeſſio & Communio.

Caput XIV. eſt de Confeſſionibus. Clericos bis in anno confiteri jubet peccata Epiſcopo ſuo, ſcilicet initio Quadrageſimæ vel ante Paſcha, & a medio menſe Auguſto uſque ad Kalendas Novembris. Extra hæc tempora, poſſe quoties voluerint, & opus habuerint, peccata deponere apud Epiſcopum, vel alium Sacerdotem ab ipſo delegatum. Singulis diebus Dominicis & Feſtivitatibus præclaris, debere Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu-Chriſti accipere, ſi peccata non impediant. Si quis peccatorum ſuorum aliquod Epiſcopum ſuum celaverit, & aliis Sacerdotibus confeſſus fuerit; *quia timet ne removeat eum Epiſcopus de gradu: & ſi adhuc in gradu non eſt, non accedat ad gradum, vel a Corpore Domini removeat eum*; cùm id probatum fuerit Epiſcopo, corporalem diſciplinam, vel carcerem paſſurum, vel aliam pœnam juxta modum culpæ, & Epiſcopi judicium. *Nimis enim improbus eſt, qui ante Dei oculos peccat, & hominibus confiteri erubeſcit; ubi Deo miſerante, de ipſo peccato debet accipere conſilium ſanitatis.*

Quî peccatum aliquod celant Epiſcopum, quo modo caſtigandi?

Caput XV. eſt de graviorum culparum emendatione. XVI. De vitandis excommunicatis. XVII. De excommunicatione Clericis contumacibus, ſuperbis, detractoribus, rebellibus, contentioſis, murmurantibus, jejunii tranſgreſſoribus, contemptoribus Regulæ infligenda, admonitione privatâ ſemel & iterum premiſſâ, & publica deinde objurgatione. Si non intelligit qualis pœna ſit excommunicatio, vel improbus eſt & incorrigibilis, ab eâ abſtinendum, & loco excommunicationis, vindictæ corporali ſubdendus. *Caput XVIII.* eſt de leviorum culparum emendatione. XIX. De modo excommunicationis.

Abſtinentia & jejuniorum tempora, & modus.

Caput XX. De Quadrageſimæ obſervationibus. Quadrageſimalibus diebus, exceptis Dominicis, unica refectio conceditur poſt Veſperas, nuſquam extra Clauſtra & commune refectorium ſumenda. Lectioni vacandum uſque ad Tertiam plenam, exceptis Dominicis Diebus. Deinde ad Capitulum conveniendum. A Paſchate ad Pentecoſten, refectio duplex, & eſus carnium Canonicis permittuntur, niſi Pœnitentiæ ſint addicti. Excipitur ſexta Feria. Regula interpolata quartam addit. A Pentecoſte ad Nativitatem *Sancti Joannis*, duplex quidem refectio Canonicis conceditur, ſed carnibus jubentur abſtinere. Hinc ad Feſtum *Sancti Martini* refectio duplex & abſtinentia a carnibus quarta & ſexta Feria. A Feſto *Sancti Martini* ad Natale Domini, carnibus abſtinendum, & jejunium ad Nonam uſque protrahendum. Deinceps uſque ad Caput Quadrageſimæ, eadem eſto jejunii ratio Feriis ſecunda, quarta, & ſexta. Duabus hiſce poſtremis Feriis carnibus abſtinendum. Quæ tamen cum Prioris licentia comedi poterant, ſi dies Feſtus his Feriis occurriſſet. Ex quo patet abſtinentiam ſexta Feria nondum fuiſſe lege & more univerſali præſcriptam. *Angilramnus Chrodegangi* ſucceſſor, temperavit conſtitutionem de abſtinentia poſt Pentecoſten, & per octavam conceſſit eſum carnium, in gratiam Solemnitatis.

Menſa.

Caput XXI. eſt de menſis ordinandis. Silentium & lectio in refectorio imperantur. Ante legitimam horam non comedendum aut bibendum, abſque Epiſcopi, aut ejus qui præeſt, licentia; nec Cellerarius contra rationem inquietandus. Laïci, aut Clerici extranei, in refectorium ut manducent vel bibant, abſque licentia non admittendi. Cibus vel potus abſque mandatis Epiſcopi e refectorio non portandus.

Menſura cibi & potûs.

Capitibus XXII. & XXIII. Cibi potûſque menſura præſcribitur. Cùm duplex refectio conceſſa eſt, Presbyteris ad ſextam tres calices, ad cœnam duo tribuuntur; totidem Diaconis; Subdiaconis duo ad utramque refectionem: inferioribus Clericis, duo ad prandium, ad Cœnam unus. Diebus jejuniorum eadem ſervatur menſura, & quod ad Cœnam aliis diebus dabatur, apud Cellerarium remanet.

Coquinæ miniſterium.

Caput XXIV. A miniſterio coquinæ per vices Canonicorum neminem excuſat, niſi propter ægritudinem, aut cauſas gravis utilitatis. Archidiaconus, Primicerius, & tres Cuſtodes Eccleſiarum *Sancti Stephani*, *Sancti Petri* & *Sanctæ Mariæ*, excipiuntur.

Caput XXV. De Archidiacono & Primicerio, quales eſſe debeant, & quo modo erga ſubditos, & erga Epiſcopum ſe gerere. Caput XXVI. De Cellerario. XXVII. De Portario, ſtatuunt.

Cura infirmorum.

Caput XXVIII. eſt de curandis infirmis. Canonicos infirmos, qui non habent unde ipſis ſubve-

nia.

Digitized by Google

niatur, non negligendos ſtatuit, ſed eis *ſicut Chriſto ſerviendum*, & neceſſaria omnia ſubminiſtranda ab Archidiacono, vel Primicerio: & unum è Clericis deputandum, qui ipſorum curam gerat, cui *ſolatium*, ſi opus ſit, dandum eſt, id eſt, famulus, ut Prior ſtatuerit.

Veſtes.

Caput XXIX. De veſtimentis, calceamentis, & lignis. Senioribus cappas novas ſingulis annis dari decernit ad Feſtum *Sancti Martini*: veteres, quas illi deponunt, tribui Junioribus.

Feſtivitates.

Caput XXX. De Feſtivitatibus Domini, Sanctæ Mariæ, duodecim Apoſtolorum, aliorumque Sanctorum, pro more Provinciæ celebrandis. Statuit etiam quibus diebus Epiſcopus refectionem Canonicis parare debeat, vel in Epiſcopali domo, ſcilicet in Natali Domini & Paſchate: vel in eorum refectorio, ſcilicet in medio & clauſo Paſchate, Aſcenſione Domini, Pentecoſte, & ipſius Epiſcopi Natalitiis. Abrogat conſuetudinem, qua Abbatiæ civitatis Metenſis, aut vicinæ, certis Feſtivitatibus Canonicos convivio excipiebant. Jubet fercula tradi Archidiacono, qui ipſis in proprio refectorio prandium parari curet.

Canonici facultates ſuas Eccleſiæ, vel Congregationi donare debebant, retento, ſi luberet, uſufructu, non ad hæredes carnales tranſmittere.

Caput XXXI. Statuit ut qui in Congregationem Canonicorum recipi voluerit, facultates ſuas Eccleſiæ *Sancti Pauli* ſolemni Donationis inſtrumento tradat, facta tamen, ſi voluerit, precaria, ut quandiu vixerit, uſumfructum percipiat. Id *S. Proſperi*, ſive potiùs *Juliani Pomerii*, & aliorum Sanctorum Patrum documentis conſentaneum eſſe monet, qui ſecundùm divinam auctoritatem ſanxerunt, *Ut illi Clerici, qui de rebus Eccleſiæ vivere cupiunt, res proprias quas habent, per inſtrumenta chartarum, Deo & Eccleſiæ, cui deſerviunt, condonent: & ſic rebus Eccleſiæ licentiùs abſque maxima culpa utantur: Ut ſicut de rebus Eccleſiæ ipſi Clerici gaudent; ita & Eccleſia de rebus ipſorum Clericorum tam pauperibus ſuis ſic aucta atque meliorata gratuletur.* Hoc eſſe temperamentum inter primorum Chriſtianorum perfectionem, qui bonis omnibus ad pedes Apoſtolorum ſeſe abdicabant, & laïcorum, vel aliorum Clericorum proprietatem. *Si omnia*, inquit, *relinquere non poſſumus, ſic ad uſum tantùm noſtra teneamus, ut dimiſſa, voluntas, nolumus, fuerint, non ad hæredum noſtrorum carnalium, atque parentum, ſed ad Eccleſiam, cui Deo auctore deſervimus, de cujus rebus ſtipendia habemus, loco hæreditario relinquamus.*

Eleemoſynæ pro Miſſa aut Confeſſione Canonicis data.

Caput XXXII. eſt de eleemoſynis; ſtatuitque, ut *Si aliquis alicui Sacerdoti pro Miſſa ſua, vel pro Confeſſione, aut infirmitate, ſeu pro quolibet charo ſuo, aut vivente, aut mortuo, aliquid in eleemoſyna dare voluerit, hoc Sacerdos a tribuente accipiat, & inde quod voluerit faciat.* Si autem omnibus Sacerdotibus ſub tali conditione, vel alio modo ſit datum *omnes hanc eleemoſynam communem habeant.* Ex duobus hiſce poſtremis capitibus patet, Canonicos a *Chrodegango* inſtitutos voto paupertatis adſtrictos non fuiſſe, adeoque non fuiſſe Canonicos propriè Regulares.

Canonici illi voto paupertatis minimè adſtricti.

Caput XXXIII. Ritum præſcribit, quo ad Capitulum, & ad Miſſam, diebus Dominicis, vel Feſtivitatibus Sanctorum, accedere debeant. *Caput XXXIV.* eſt de Matriculariis, qui bis in menſe ad ſacram lectionem audiendam convenire & peccata ſua bis per annum Sacerdoti confiteri jubentur. Erant autem Matricularii, pauperes in Eccleſiæ matricula deſcripti, quibus aliquæ poſſeſſiunculæ & prædiola titulo præcariæ & beneficii ad victum aſſignabantur. Ante Chrodegangum, *Canonicam Religionem* in Remenſi Clero *S. Rigobertus* reſtituerat, & *eorum uſibus ærarium commune inſtituerat*, ut teſtatur Flodoardus *Lib. 2. cap. 11.* Sed Regulam dederat nullam.

V. Curatorum inſtitutio penès ſolum Epiſcopum erat, quamvis jure Patronatûs etiam a Laïcis præſentari vel nominari poſſent. Id conſtat ex Reſponſis *Zachariæ* Pontificis Maximi ad Capitula *Pippini*, cap. 15. *Pro eo*, inquit, *quod interrogatum eſt de laicis, qui Eccleſias in ſuis proprietatibus conſtruunt, quis ipſas debeat regere aut gubernare; a Sanctis Patribus ita ſtatutum eſt, & in præceptis Apoſtolicis ſic continetur, juxta petitorie imploratum, ut ſi in quolibet fundo cujuſcumque juris Oratorium ſive Baſilica fuerit conſtructa pro ejus devotione in honorem cujuſcumque Sancti, in cujus Epiſcopi Parochiâ fundatum fuerit Oratorium, perceptâ primitus Donatione legitimâ, id eſt, præſtante tot, geſtiſque municipalibus allegatâ, prædictum Oratorium abſque Miſſis publicis ſolenniter conſecrabit: ita ut in eodem loco nec futuris temporibus baptiſteria conſtruantur, nec Presbyter conſtituatur Cardinalis: ſed & ſi Miſſas ibi facere maluerit, ab Epiſcopo noverit Presbyterum poſtulandum; quatenus nihil a quolibet alio Sacerdote allatenus præſumatur, niſi ab Epiſcopo fuerit ordinatum.*

Collatio Beneficiorum penès Epiſcopos.

Inter *Sancti Bonifacii* Moguntini Archiepiſcopi Statuta, hæc leguntur, quæ diſciplinæ caput, de quo agimus, confirmant: *Ut Laici Presbyteros non ejiciant de Eccleſiis, nec mittere præſumant ſine conſenſu Epiſcoporum ſuorum.... Ut Laici omnino non audeant a Presbyteris munera exigere propter commendationem Eccleſiæ cuique Presbytero.*

Concilium Vernenſe Canone VII. ſtatuit: *Ut publicum Baptiſterium in nulla Parochia eſſe debeat, niſi ubi Epiſcopus conſtituerit, cujus Parochia eſt, &c.* Et Canone VIII. *Ut omnes Presbyteri, qui in Parochia ſunt, ſub poteſtate Epiſcopi eſſe debeant, & de eorum ordine nullus Presbyter præſumat in illa Parochia baptizare, nec Miſſas celebrare, ſine juſſione Epiſcopi in cujus Parochia eſt.*

VI. Non ſolùm Epiſcopi, ſed etiam Presbyteri, verbum Dei prædicabant, ut conſtat ex Capitulari Aquiſgranenſi *Caroli Magni*, anni 789. Cap. LXXX. quo & normam prædicandi ſtatuit, quam a Concionatoribus benè multis attendi velim, qui ex proprio ſenſu prædicant, inanes conceptus venditantes, famelicis populis cupedias porrigentes, non panem; verbum hominum prædicantes, Dei verbum adulterantes. *Sed & veſtrùm*, inquit, *videndum eſt, dilectiſſimi & venerabiles Paſtores & Rectores Eccleſiarum Dei, ut Presbyteri quos mittitis per Parochias veſtras ad regendum & ad prædicandum per Eccleſias populum Deo ſervientem, ut rectè & honeſtè prædicent: & non ſinatis nova & non canonica aliquos ex ſuo ſenſu, & non ſecundùm Scripturas Sacras fingere & prædicare populo. Sed & voſmetipſi utilia honeſtè & rectè, & quæ ad vitam ducunt æternam, prædicate, aliſque inſtruite ut hæc eadem prædicent.*

Verbi divini prædicatio Presbyteris demandata.

Quid populo prædicandum?

Primò omnium prædicandum eſt omnibus generaliter ut credant Patrem & Filium & Spiritum Sanctum unum eſſe Deum omnipotentem, æternum, inviſibilem, qui creavit cœlum & terram, mare & omnia quæ in eis ſunt, & unam eſſe deitatem, ſubſtantiam, & majeſtatem in tribus perſonis Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti.

Item prædicandum eſt, quomodo Filius Dei incarnatus eſt de Spiritu-Sancto, & ex Maria ſemper Virgine pro ſalute & reparatione humani generis, paſſus, ſepultus, & tertia die reſurrexit, & aſcendit in cœlos, & quomodo iterum venturus ſit in Majeſtate divina judicare omnes homines ſecundùm merita propria, & quomodo impii propter ſcelera ſua cum diabolo in ignem æternum mittentur, & juſti cum Chriſto, & cum Angelis ſuis in vitam æternam.

Item diligenter prædicandum eſt de reſurrectione mortuorum, ut ſciant & credant in iiſdem corporibus præmia meritorum accepturos.

Item cum omni diligentia cunctis prædicandum eſſe

pro quibus criminibus deputentur cum diabolo in æternum supplicium. Legimus enim Apoſtolo dicente: *

Galat. 5.
„ Manifeſta autem ſunt opera carnis, quæ ſunt
„ fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum ſer-
„ vitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones,
„ æmulationes, animoſitates, iræ, rixæ, diſſen-
„ ſiones, hæreſes, ſectæ, invidiæ, homicidia,
„ ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia: quæ
„ prædico vobis ſicut prædixi, quoniam qui ta-
„ lia agunt, regnum Dei non conſequentur. *Ideò hæc eadem, quæ magnus Prædicator Eccleſiæ Dei ſingillatim nominavit, cum omni ſtudio prohibeantur, intelligentes quàm ſit terribile illud quod dixit:*
„ Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non
„ conſequentur.

Sed & omni inſtantia ammonete eos de dilectione Dei & proximi, de fide & ſpe in Deo, de humilitate & patientia, de caſtitate & continentia, de benignitate & miſericordia, de eleemoſynis, & confeſſione peccatorum ſuorum, & ut debitoribus ſuis, ſecundùm Orationem Dominicam, debita ſua dimittant, ſcientes certiſſimè, quòd qui talia agunt, regnum Dei poſſidebunt.

Ante Carolum Magnum Venerabilis *Beda* ad *Egbertum* Eboracenſem Archiepiſcopum ſcribens, ipſum hortatur: *Ut populis ſufficientes Doctores vitæ ſalutaris adhibeat, & hæc eos inter alia diſcere faciat, quibus operibus maximè Deo placere, a quibus ſe debeant abſtinere peccatis, quàm frequenti diligentiâ ſignaculo ſe Dominicæ Crucis ſuaque omnia munire; quàm ſalutare ſit omni Chriſtianorum generi quotidiana Dominici Corporis ac Sanguinis perceptio, juxta quod Eccleſiam Chriſti per Italiam, Galliam, Africam, Græciam, ac totum Orientem ſolertes agere* noverat. *Quod videlicet genus religionis,* inquit, *ac devotæ ſanctificationis, tam longè a cunctis penè Provinciæ noſtræ Laicis per incuriam docentium quaſi peregrinum abeſt, ut hi qui inter illos religioſiores eſſe videntur, nonniſi in Natali Domini, & Epiphania, & Paſcha, Sacroſanctis Myſteriis communicare præſumant: cùm ſint innumeri innocentes & caſtiſſimæ converſationis pueri ac puellæ, juvenes & virgines, ſenes & anus, qui abſque ullo ſcrupulo controverſiæ omni die Dominico, ſive etiam in Natalitiis Sanctorum Apoſtolorum & martyrum, quomodo ipſe in ſancta Romana & Apoſtolica Eccleſia fieri vidiſti, Myſteriis cæleſtibus communicare valeant. Ipſi etiam conjugati, ſi quis ſibi menſuram continentiæ oſtendat & virtutem caſtitatis inſinuet, idem & licenter poſſint, & libenter facere velint.*

Ad frequentem Communionem Concionator adhortetur innocentes & continentes.

VII. Beneficiorum pluralitas æquè vetita fuit octavo Sæculo ac Superioribus. Uni tamen plura Beneficia interdum commendata ob Eccleſiæ bonum. De iſto Diſciplinæ capite Synodus Septima Canone XV. ita ſtatuit. *Clericus ab inſtanti tempore non connumeretur in duabus Eccleſiis. Negotiationis enim eſt hoc & turpis commodi proprium, & ab Eccleſiaſtica conſuetudine penitus alienum. Unuſquiſque, ſecundùm Apoſtolicam vocem, in quo vocatus eſt, in hoc debet manere, & in una locari Eccleſia. Quæ enim per turpe lucrum in Eccleſiaſticis rebus efficiuntur, aliena conſiſtunt a Deo. Et hæc quidem in hac a Deo conſervanda Urbe. Cæterùm in villis quæ foris ſunt, propter inopiam hominum indulgeatur.*

Beneficiorum pluralitas abſolutè contra Canones.

Regula *Crodegangi* ab Anonymo interpolata, & *Tomo I. Spicilegii* edita, *Cap. LXVII.* ita ſtatuit: *Presbyter non ampliùs quàm unam Eccleſiam habeat: ſicut & vir unam uxorem.* Quod & in Concilio Nannetenſi, Canone VIII. ſancitum eſt.

Hugo Caroli Martelli nepos, * malis temporibus plures Epiſcopatus & Abbatias adminiſtravit, ut teſtatur *Chronicon Fontanellenſe, Cap. VIII. Hic,* inquit, *Præſulatum Eccleſiæ Pariſiacæ, ſimulque Bajocaſſinæ, cum Rothomagenſi tenuit, favore ſcilicet Patrui ſui Caroli Principis: Extra Decreta tamen Canonum. Cœnobia verò, nobiliora Fontinellam & Gemmeticum; prædia verò Regia quæ ejus inſederunt animo. Non enim cauſa perverſæ cupiditatis, aut aliquo ſæculari faſtu, a patruo ſuo Carolo Principe, ſive a Regibus Francorum qui ejus tempore ſceptra Regni hujus tenuerunt, ea impetrabat, ſed ut ſtatim Eccleſiis Chriſti contraderet.*

* *Hunc cum* Hugone *Caroli Magni filio naturali, quem Rotomagenſem quoque Epiſcopum faciunt, malè confundunt Auctor Anonymus cujus ſcriptum extat in Bibliotheca Cœnobii Gemmeticenſis, & Baldricus Dolenſis Antiſtes, Quæ de eo lege Appendicem* P. Mabillonii *ad Vitam* S. Hugonis, P. I. *Sæc. III. Benedict.*

Quam ſanctè tot Beneficiorum reditus diſpenſaverit, idem Chronicon teſtatur. *Quæ cuncta,* inquit, *ſi qui pleniùs ſcire cupiunt, ſcrinia civitatum Rothomagenſis, Pariſiacæ, & Bajocaſſinæ, & hujus Cœnobii Fontanellenſis, ſimulque Gemmeticenſis revolvant; illicque invenient quantam ſolicitudinem ac pervigilem curam de conſtructione, propagatione, & adminiſtratione, ac exaltatione Eccleſiarum habuerit.* Cùm a *Carolo Martello* plures Epiſcopatus, & Abbatiæ Laicis traditæ eſſent, qui milites & pecuniam ad bellum contra Saracenos difficillimum ſuppeditabant, *Hugo* plures Epiſcopatus & Abbatias tenens, eas in libertatem aſſerebat, impediebatque ne venirent in Laicorum poteſtatem: & in Eccleſiæ bonum omnes illos reditus convertebat. *Reginfridus* Rotomagenſis Archiepiſcopus ſimul & Abbas fuit Cœnobii Fontanellenſis, quòd cùm indignè adminiſtraret, nihilque ad conſulta Fratrum agere vellet, imò alimenta corporis ac tegumenta eis ſubtraheret, Monachi apud *Pippinum* Principem de illius tyrannide conqueſti ſunt. *Nec mora,* inquit Chronographus Fontanellenſis, *quæ petierant adipiſcuntur. Extemplo namque Auctoritate Regia idem Raginfridus de ordine regiminis hujus Cœnobii depoſitus eſt, reſervato ſibi Epiſcopatu Eccleſiæ Rotomagenſis.* Carolus Magnus *nulli Epiſcoporum Abbatiam vel Eccleſias ad jus Regium pertinentes*, niſi graviſſimis de cauſis umquam contulit, ut Monachus San-Gallenſis teſtatur. Cap. XI.

Alcuino ſuo filiorumque ſuorum Præceptori Abbatias *Sancti Martini* Turonenſis, *Sancti Lupi* Trecenſis, necnon Ferrarienſem in Diœceſi Senonenſi contulit, ac præterea Cellam *Sancti Jodoci*, & Cormaricenſem. *Alcuinus* tot Beneficiis ad faſtum luxumque non abutebatur, ſed earum adminiſtrationem ſuſcepit ut collapſam in illis diſciplinam, ipſumque bonorum temporalium ſtatum reſtauraret. Quàm ſanctè in ſacris illis Præfecturis vixerit quantum Eccleſiæ profuerit ac Reipublicæ, Scholam Turonicam moderando, Clericoſque ad hoc pietatis & doctrinæ Eccleſiaſticæ Seminarium confluentes inſtituendo, nemo neſcit, qui Vitam Alcuini noverit, ab Auctore ſuppari, ex relatione *Siguifi*, unius ex ejus diſcipulis ſcriptam. *Evoluto,* inquit, *non parvo tempore poſtquam Albinus ſecundò ad Carolum reverſus eſt, Sancti Martini apud Turonos præficitur Paſtor Monaſterii iſdem, qui dignè Deo iſtud cum aliis regens Monaſteriis, vitam ſubjectorum, quantùm valuit, corrigere ſtuduit. Ac quos indomitos accepit, rationabiles honeſtiſque moribus ut eſſent, & ſapientiæ inquiſitores, ſategit.* Et infra: *Cùm igitur ſenectute unaque infirmitate plus ſolito ſe ſentiret affectum, diu ut ſecum tractaverat, velle ſe ſignificavit Regi Carolo ſæculum relinquere, poſtulans licentiam apud Sanctum Bonifacium Monaſticam Vitam, ſecundùm Regulam Sancti Benedicti ducere, Monaſteriaque ſibi commiſſa ſuos ut inter Diſcipulos divideret, ſi fieri poſſet. Sed Rex unum denegavit; alterum libenter audivit, flagitans quietiſſimus Turonis honorificentiſſimè ut reſideret, ſibique & omni ſanctæ Eccleſiæ commiſſo non detrectaret .... Fecit ergo & ipſe Albinus ut Rex ſapientiſſimus rogaverat, non quærens quod ſibi foret utile, ſed quod multis; ac Turonis diem*

no-

noviſſimum peſtilatus fuit. Vita denique ejus non Monaſtica inferior fuit. Nam qualis in Patribus ſuperiùs nominatis præceſſerat, talis & in illo durabat; in jejuniis ſcilicet, in orationibus, in carnis mortificatione, in eleemoſynis, in Pſalmorum & Miſſarum multa celebratione, & in aliis virtutibus, quibus poſſibile eſt humanam ornari naturam. Præter enim dies Reſurrectionis ac feſtivitatis, jejunium protelabat in veſperum. Et infra: *Fugiebat modis omnibus otioſitatem. Nam aut legebat aut ſcribebat aut diſcipulos erudiebat, aut orationi vacabat & pſalmorum decantationi inevitabilibus tantummodo corporis indulgens neceſſitatibus. Erat pauperum pater, humilibus humilior, divitum ad pietatem invitator..... Celebrabat omni die Miſſarum ſolemnia multa cum honeſtatis diligentia, habens ſingulis hebdomadæ diebus Miſſas deputatas proprias. Dominica porrò die, nullo unquam tempore, poſtquam lux inchoaſſet apparere aurora ſe tradebat ſopori: Sed velociter Leviticè ſe præparans, ſuo cum Sigulfo Presbytero Miſſarum colebat ſolemnia ſpecialium uſque horam tertiam. Et tunc nimiâ cum reverentiâ publicam intrabat ad Miſſam.* Hæc *Alcuino* vitæ ratio erat. Unde non ex cupiditate, aut ambitione, tot fruebatur Beneficiis ſed ut Eccleſiæ prodeſſet. Hujus enim bono ſe totum devoverat; cujus unius ſtudio Scholam San-Martinianam moderabatur, profanaſque & ſacras Literas docebat. Quâ de re ad *Carolum Magnum* his verbis ſcribebat, Epiſtolâ I. *Ego verò Flaccus veſter ſecundùm exhortationem & bonam voluntatem veſtram, aliis per tecta Sancti Martini ſanctarum mella Scripturarum miniſtrare ſatago. Alios vetere antiquarum diſciplinarum mero inebriare ſtudeo. Alios Grammaticæ ſubtilitatis enutrire pomis incipiam Quoſdam ſtellarum ordine, ceu picto cujuſlibet magnæ domûs culmine illuminare geſtio. Plurima plurimis factus, ut plurimos ad profectum ſanctæ Dei Eccleſiæ, & ad decorem Imperialis Regni veſtri erudiam.* Denique quàm alienus fuerit ab opum cupiditate, & a faſtu *Alcuinus*, quàm fuerit ad ſerviendum Eccleſiæ comparatus, colligere eſt ex ejus Epiſtolâ ad *Laidradum* Lugdunenſem Archiepiſcopum, *Nefridium* Narbonenſem, & *Benedictum* Abbatem, libris ejus adversùs *Elipandum* prefixâ, in qua hæretico illi Antiſtiti divitias & numeroſum famulitium ipſi exprobanti ſic reſpondet: *Improperans & mihi idem præfatus Pater divitiarum multitudinem, ſervorum uſque ad viginti millia numeroſitatem: Ignorans quo animo quis habeat ſæculum. Aliud eſt habere ſæculum; aliud haberi a ſæculo. Eſt qui habet divitias, & non habet; eſt qui non habet, & habet. Hominem verò ad meum nunquam comparavi ſervitium, ſed magis devota charitate omnibus Chriſti Dei mei famulis ſervire deſiderans, ad cujus ſervitutis facultatem, divinâ, ut credo, jubente diſpenſatione, ad glorioſum & omni honore nominandum hujus Regni Principem & Regem Carolum adveni.*

ARTICULUS IV.

De Monachis, & Sanctimonialibus.

I. SAncti Benedicti Regula in Francia, Germania, & Anglia, primas tenebat octavo ſæculo, & omnia penè Monaſteria eam ſuſcepere. Synodus Germanica anno 743. Canone 16. ſtatuit: *Ut Monachi & Ancillæ Dei Monaſteriales, juxta Regulam Sancti Benedicti Cœnobia vel Xenodochia ſua ordinare, gubernare, vivere ſtudeant: & vitam propriam degere ſecundùm prædicti Patris ordinationem non negligant.* In Concilio Liptinenſi, *Abbates & Monachi receperunt Regulam Sancti Patris Benedicti, ad reſtaurandam normam regularis vitæ.* Hinc *Carolus Magnus* in Capitulari Aquiſgranenſi, Cap. LXXIII. Probationem præmitti debet ante Profeſſionem Monaſticam, juxta Regulam *Sancti Benedicti*, quam ſatis indicat, etſi disertè non nominet. *Simul & hoc rogare curavimus, ut omnes ubicumque qui ſe voto Monachicæ Vitæ conſtrinxerunt, monachicè & regulariter omnimodis ſecundùm votum ſuum vivant, &c. Et ut ad Monaſteria venientes, ſecundùm regularem ordinem primo in pulſatorio probentur, & ſic recipiantur. Et qui ex ſæculari habitu in Monaſteria veniunt, non ſtatim foras ad miniſteria Monaſterii mittantur, antequam probentur.* Et in Capitulari quod propriè Monachos ſpectat, Cap. XI. hæc habentur: *De noviter venientibus ad converſionem, ut ſecundum Regulam probentur, & non antea recipiantur, niſi ſicut Regula jubet. Et nullus cogatur invitus promittere: & de obedientia & de ſtabilitate permanendi, ſicut Regula jubet.* In aliis etiam Capitibus *Sancti Benedicti* Regula ſpectatur, ut Cap. V. *De Decanis & Præpoſitis, ut eorum mutatio ſecundùm Regulam fiat.* Cap. VI. *De Cellerariis Monaſterii, ut non avari, ſed tales mittantur, quales Regula præcipit.* Cap. IX. *De ſuſceptione hoſpitum, ſicut Regula continet.* Ex Vita *Sancti Wilfridi* ab *Eddio Stephano* coævo Auctore ſcripta, & edita I. P. Sæculi IV. Benedictini, conſtat illum inſtituta Monaſteriorum Northumbriæ melioraſſe, præſcribendo ipſis Regulam Sancti Benedicti.

Regula S. Benedicti in Monaſteriis Galliæ, Germaniæ, & Angliæ, recepta.

II. Monachi Sæculo octavo ſubditi erant Epiſcopis, ſicut & Sanctimoniales. Id probant Statuta *Sancti Bonifacii* Archiepiſcopi Moguntini.* Statuit enim Archipræſul Sanctiſſimus Cap. XI. *Ut Abbates, vel Abbatiſſæ ſic caſtè vivant, ut ſubjectos ſubjectaſque illorum, vel illarum, exemplum oſtendant ſanctæ converſationis. Quòd ſi non fecerint, ab Epiſcopo corrigantur. Si autem Epiſcopum minimè audierint, Epiſcopus Imperatori indicare faciat.* Cap. XII. *Ut diligenter unuſquiſque Epiſcopus in ſua Parochia provideat, ut ubi Monaſterium Monachorum fuerit, ſi regulariter vivant & monachicè: ubi autem Canonica vita fuerit, bene & canonicè vivant.* Cap. XIII. *ut Epiſcopi puellarum Monaſteria diligentiſſimè perſcrutentur, &c.* Idem conſtat ex Concilio Vernenſi *Canone* 3. quo ſancitum eſt, *Ut unuſquiſque Epiſcoporum poteſtatem habeat in ſua Parochia, tam de Clero, quàm de Regularibus vel ſæcularibus, ad corrigendum & emendandum, ſecundùm ordinem canonicum ſpiritalem, ut ſic vivant qualiter Deo placere poſſint.* Et Canone 5. *Ut Monaſteria, tam virorum, quàm puellarum, ſecundùm ordinem regulariter vivant: & ſi hoc facere contempſerint, Epiſcopus hoc emendare debet. Quòd ſi non poterit hos emendare, illi, quem Metropolitanum conſtituimus, hoc innoteſcat & ipſe hoc emendare faciat. Quod ſi hoc nec ipſe emendare poterit, ad Synodum publicam exinde veniant, & ibidem canonicam ſententiam accipiant & ſi publicam Synodum contempſerint aut honorem ſuum perdant aut excommunicentur ab omnibus Epiſcopis.*

Tomo IX. Spicilegii.

Monachi Epiſcopis ſubditi.

III. Conceſſa tamen fuere Monaſteriis quibuſdam Privilegia, quibus vel omnino, vel ex parte, ab Epiſcoporum Juriſdictione ſolverentur. Inter illa inſigne eſt Privilegium *Fuldenſi* Monaſterio a *Zacharia* Summo Pontifice conceſſum, rogante *Sancto Bonifacio* Moguntino Archiepiſcopo, qui illud fundaverat, in eoque conſtituerat *Monachos ſub Regula Sancti Patris Benedicti viventes, viros ſtrictæ abſtinentiæ, abſque carne & vino, abſque ſicera, & ſervis, propriis manuum ſuarum labore contentos:* ut ipſe ſcribebat ad *Zachariam*. Iſtud autem Monaſterium *Zacharias* a cujuſcumque Epiſcopi Juriſdictione ſolutum, Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjecit. Hæc ſunt Privilegii verba: *Quia poſtulaſti a nobis, quatenus*

Privilegia & immunitates Monaſteriorum.

Tom. I. Concil. Galliæ, p. 576.

Ibid. pag. 582.

Monaſterium Salvatoris a te conſtructum, ſitum in loco qui vocatur Buchonia, erga ripam fluminis Fulda, Privilegii Sedis Apoſtolicæ inſulis decoretur, ut ſub Juriſdictione ſancta noſtra, cui Deo auctore, deſervimus, Eccleſia conſtitutum, nullius alterius Eccleſiæ ditionibus ſubmittatur. Pro qua re piis deſideriis faventes, hac noſtra auctoritate, id quod expoſcitur, effectui mancipamus. Et ideò omnem cujuslibet Eccleſiæ Sacerdotem in præfato Monaſterio ditionem quamlibet habere, hac auctoritate præter Sedem Apoſtolicam prohibemus, Ita ut niſi ab Abbate Monaſterii fuerit invitatus, nec Miſſarum ſolemnitatem ibidem quiſpiam præſumat omnino modo celebrare; at profectò, juxta id quod ſubjecti Apoſtolicis Privilegiis conſiſtunt, inconcuſſè locus dotatus permaneat. Conſtituentes per hujus Decreti noſtri paginam, atque interdicentes omnibus omnino cujuſlibet Eccleſiæ Præſulibus, vel quacumque dignitate præditis perſonis, ſub Anathematis interpoſitione, qui hujus præſumpſerit præſentis Conſtituti a nobis præfato Monaſterio indulti quolibet modo exiſtere temerator. Privilegium iſtud auctoritate Regia roboravit *Pippinus* Rex Chriſtianiſſimus, cum Epiſcoporum & Procerum conſenſu.

Epiſt. 6. ad Boniſacium, Tomo 1. collect. Hiſtor. Francor, Ducheſnii, p. 663.

* *Quia*, inquit, *veneranda Pietas tua noſtram Excellentiam poſtulavit pro Monaſterio, quod a te noviter inſtructum eſt in ſolitudine Buchonia juxta fluvium Fulda, in loco quem Beata memoria Carolomannus germanus noſter legitima donatione tibi conceſſit, ut ſicut ex auctoritate Principis Apoſtolorum, pro quo legatione fungeris, Privilegio Sedis Apoſtolicæ ſublimatum eſſe conſtat, ita etiam noſtra auctoritatis præcepto roboretur: placuit nobis tuæ petitioni aſſenſum præbere. Et ideo hanc noſtram Præceptionis ſeriem ob honorem Dei, & venerationem S. Petri conſcribi juſſimus, per quam Privilegium Sedis Apoſtolicæ a Beato Zacharia tibi collatum, cum conſenſu Epiſcoporum, cunctorumque Fidelium noſtrorum, per omnia roboramus: præcipientes ut nullus Sacerdotum in Regno noſtro divinitus nobis conceſſo in præfato Monaſterio Juriſdictionem aliquam ſibi vindicet, præter Apoſtolicam Sedem, &c.* Hujus Monaſterii primus Abbas fuit *Sanctus Sturmius*, cujus Vitam exhibet Volumen II. Sæculi III. Benedictini.

Tomo 2. Concil. Gall. p. 38.

Simile Privilegium *Fulrado* San-Dionyſiano Abbati conceſſit *Stephanus Tertius* pro omnibus Monaſteriis ab ipſo in Francia fundatis, aut deinceps ab ipſo, vel ejus Succeſſoribus, fundandis & ædificandis. *Per hanc*, inquit, *Apoſtolicam auctoritatem Tibi dilecto filio noſtro Fulrado, vel veteris tuis Succeſſoribus Abbatibus, licentiam & poteſtatem largientes concedimus ædificandi Monaſteria ubicumque in Francia Provincia volueritis, &c. Et omnem cujuſlibet Eccleſiæ Epiſcopum, aut alium quempiam Sacerdotem, in præfatis Monaſteriis ditionem quamlibet habere, præter Sedem Apoſtolicam, hac auctoritate prohibemus.*

Sanctus Nivardus Remenſis Archiepiſcopus, Monaſterio Altivillarenſi, quod fundaverat, ibi conſtituens Monachos *ſub Regula SS. PP. Benedicti & Columbani* Deo ſervientes, Privilegium conceſſerat, quò tantùm abeſt ut ab Epiſcoporum Remenſium juriſdictione ſolveretur, ut potiùs iiſdem magis adſtringeretur, ac ſub eorum tuitione maneret: ſervatâ tamen Monachis libertate eligendi Abbatem. Iſtius Privilegii meminit *Flodoardus* lib. 1. Hiſtoriæ Remenſis Eccleſiæ, Cap. VII. *Privilegium quoque*, inquit, *poſcente præfato Abbate Berchario, eidem contulit Monaſterio, ut ſcilicet ipſe Præſul idem Monaſterium in ſui juris dominatione, dum adviveret, conſervaret; & ut poſt ſuum deceſſum, Remenſis Epiſcopus ipſum Cœnobium gubernet, & eoſdem Monachos contra omnes adverſitates defendat: ipſi verò Monachi poteſtatem habeant Prælatum ſibi regulariter eligendi, prout in deſcriptione ipſius Privilegii continetur.* Privilegium iſtud ante annum ſexcenteſimum ſexageſimum-primum, quo *Sanctus Nivardus*, obiit, conceſſum, octavo ſæculo inviolatum permanſit.

Monachi ad Epiſcopatus, & ad graviſſima Eccleſiæ negotia gerenda aſſumpti.

IV. Monachi octavo ſæculo ad ſacras Præfecturas, & ad graviſſima Eccleſiæ negotia gerenda conficiendaque aſſumebantur. In Septima Synodo Legati Sedis Apoſtolicæ, & Patriarcharum abſentium, penè omnes Monachi erant. *Sanctus Bonifacius* Germanorum Apoſtolus, & primus Moguntiæ Archiepiſcopus, ejuſque Succeſſor *Lullus*, Monaſticam Vitam erant profeſſi. Ratiſponenſes Epiſcopi alternis ex Canonicorum & Monachorum ordine aſſumebantur, ex quo *Sanctus Bonifacius* Epiſcopos in Bojoaria inſtituerat, ut teſtatur *Arnulphus* Ratiſponenſis Monachus, in *Vita Sancti Emmerammi* lib. 2. *Ex eo tempore*, inquit, *quo primùm a Bonifacio Apoſtolicæ Sedis Vicario, juxta Decreta Canonum, in Bojoaria ordinabantur Epiſcopi, viciſſim ſibi ſuccedebant in hujus Epiſcopatu Monachi atque Canonici; ita ut ſi anteceſſor eſſet Canonicus, fieret ſucceſſor Monachus, & iterum huic ſuccederet Canonicus. Hæc conſuetudo uſque ad noſtra permanſit tempora.*

Epiſcopi in Anglia Inſula Hyenſi, more extraordinario & inſolito Abbati parebant.

Inſula Hyenſis in Anglia, celeberrimo *Sancti Columbani* Monaſterio inſignis, Abbatem habebat ſacrorum Moderatorem, cujus juriſdictioni omnis Provincia, & ipſi etiam Epiſcopi, ob reverentiam *Sancti Columbani* parebant, ut refert *Beda* lib. III. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum, Cap. IV. his verbis: *Habere autem ſolet ipſa Inſula Rectorem ſemper Abbatem Presbyterum, cujus juri & omnis Provincia, & ipſi etiam Epiſcopi, ordine inuſitato debeant eſſe ſubjecti, juxta exemplum primi Doctoris illius, qui non Epiſcopus, ſed Presbyter extitit & Monachus.* Theodoro Cantuarienſi Archiepiſcopo, Fidei ac Diſciplinæ Eccleſiaſticæ in Anglia propagatori, ex Monachorum Ordine aſſumpto, ſucceſſit *Berechtuvaldus Eccleſiaſticis ſimul ac Monaſterialibus Diſciplinis ſummè inſtructus*. S. Cudbertus Abbas Eccleſiæ Lindisfarnenſis Epiſcopus inauguratus eſt: quâ in Inſula *A temporibus antiquis & Epiſcopus cum Clero, & Abbas ſolebat manere cum Monachis, qui tamen & ipſi ad curam Epiſcopi familiariter pertinerent. Quia nimirum Aidam, qui primus ejus loci Epiſcopus fuit, cum Monachis illuc & ipſe Monachus adveniens, Monachicam in eo converſationem inſtituit, quomodo & priùs B. Pater Auguſtinus in Cantia feciſſe noſcitur, ſcribente ei Reverendiſſimo Patre Gregorio, quod & ſupra poſuimus. Sed quia tua Fraternitas*, inquit, *Monaſterii Regulis erudita, ſeorſum fieri non debet a Clericis ſuis in Eccleſia Anglorum, quæ nuper auctore Deo, ad fidem perducta eſt, hanc debet converſationem inſtituere, quæ initio naſcentis Eccleſiæ fuit Patribus noſtris, in quibus nullus eorum ex his quæ poſſidebant, aliquid ſuum eſſe dicebat; ſed erant eis omnia communia.* Duobus autem annis in Epiſcopatu peractis *B. Cudbertus repetiit Inſulam ac Monaſterium ſuum, divino admonitus oraculo, quia dies ſibi mortis, vel vita magis illius, quæ ſola vita dicenda eſt, jam appropiaret introitus.* (Ex Beda, lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum, *Cap. XXVII. & XXVIII.*)

Hilda Abbatiſſa Monaſterium duplex. Studia Monaſtica.

Idem Cap. XXIII. de Monaſterio *Hilda* Abbatiſſæ ita ſcribit: *Tantùm lectioni divinarum Scripturarum ſuos vacare ſubditos, tantùm operibus juſtitiæ ſe exercere faciebat, ut facillimè viderentur ibidem, qui Eccleſiaſticum gradum, hoc eſt, Altaris Officium aptè ſubirent, plurimos poſſe reperiri. Denique quinque ex eodem Monaſterio poſtea Epiſcopos vidimus, & hos omnes ſingularis meriti ac ſanctitatis viros, &c.* Monaſterium illud *Hildæ*

Ab-

Abbatiſſæ duplex erat. Monachi ex una parte, Sacræ Virgines ex altera, Deo devotiſſimè ſerviebant. Hos & illas regebat *Hilda* Abbatiſſa, atque ad omnem virtutem informabat; & ad Scripturæ Sacræ ſtudium ſic excitabat, ut religioſiſſimos doctiſſimoſque Præſules Mooaſterium iſtud deinde Eccleſiæ daret.

S. Wilbrordus Friſonum Apoſtolus, & primos Trajectenſiom Epiſcopus, Monachus erat, & cum Monachis opus converſionis gentium aggreſſus eſt, teſte *Alcuino* in ejus Vita. *Statim ablactatum infantulum tradidit pater Ripenſis Eccleſiæ Fratribus, Religioſis ſtudiis, & ſacris literis erudiendum, &c. Ibique in prædicto Monaſterio multis profuturus, puer, Clericatûs accepit tonſuram, & pia profeſſione Monachum ſe fecit eſſe, &c. Cum connivintia ſui Abbatis & Fratrum, in Hiberniam veloci curſu conſcendit, .. ibique duodecim annis inter eximios ſimul pia Religionis & ſacra lectionis Magiſtros, futurus multorum populorum Prædicator, erudiebatur, &c. Aſſumptiſque ſecum duodecim Fratribus eo fidei fervore armatis, quo & ipſe, navim conſcendit: quorum aliqui poſtea, ob prædicationis Evangelicæ inſtantiam, martyrio coronati ſunt: alii qui verò Epiſcopatûs ordinem accipientes, poſt ſancta prædicationis labores in pace quieverunt.* Quid *Corbinianum* Friſingenſem, *Rudbertum* Saltzburgeoſem, *Suidbertum* Friſiorum Apoſtolum, *Vuillibaldum* Eiſtetenſem, *Hildulſum* Trevirenſem, *Vuillehadum* Bremenſem, *Burchardum* Vvirtziburgenſem, *Vuilfridum*, & *Joannem* Eboracenſes, *Eguvinum* Wigornienſem, *Aldhelmum* Sebireburnenſem, *Lambertum* Lugdunenſem, *Hugonem* Rothomagenſem *Vulframnum* Senonenſem, *Tetricum* Autiſiodorenſem, *Eucherium* Aurelianenſem, Epiſcopos ſanctiſſimos commemorem, ex Ordinis Benedictini Monaſteriis aſſumptos, quorum Acta Sæculum III. Benedictinum exhibet?

Monachi ad Epiſcopatum aſſumpti regularem vitam ducere tenebantur.

V. Qui ad Clericatum & Epiſcopatum ex Monachorum Ordine aſſumebantur, Vitam Regolarem ducere tenebantur. Id patet ex Capitulari Aquiſgranenſi Caroli Magni, cap. 27. *Item in Decretis Innocentii Papæ de eadem re, ut Monachus, ſi ad Clericatum provehatur, propoſitum Monachicæ profeſſionis non amittat. Quod enim in Monaſterio fuit, & quod diu ſervavit, in meliori gradu poſitus amittere non debet* (inquit *Innocentius I.*) Idem reſponderat *Zacharias* Papa ad Capitulom XIII. interrogationum *Pippini*. Idem probant Acta Saoctorum quos ex Monaſteriis ad Epiſcopatum aſſumptos ſupra diximus.

Profeſſionis Sanctimonialium, ſeu potiùs conſecrationis ætas.

VI. Sanctimoniales ante XXV. ætatis aonum haud conſecrabantor. Ante hanc tamen ætatem puellæ recipiebantor in Monaſteria, in regulari diſciplina erudiebantur, & virginitatem ſuam Chriſto devovebant. De his *Carolus Magnus* in Capitulari Aquiſgranenſi ita ſanxit Cap. XLVI. *Virgines non velentur ante XXV. annos, niſi rationabili neceſſitate cogente.* Neceſſitatem illam explicat Africanæ Synodi Canon XCIII. quem Rex Maximus ſubjicit; cùm ſcilicet periclitatur pudicitia virginalis, & vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, aut Virgo in mortis diſcrimine verſatur, &c. Concilium Francofordienſe *Canone XLVI.* de eodem capite diſciplinæ ita ſtatuit. *De Virginibus, quo tempore velandæ ſint, vel quibus occupationibus ante annos XXV. detinendæ, ſi neceſſitas compellit, ea quærantur quæ in Canone ſcripta ſunt.* Zacharias Papa ad Capp. XX. & XXI. Interrogationum *Pippini*, ſecundùm *Innocentii Primi* Decreta reſpondet, Virgines etiam a Sacerdote non velatas, quæ a propoſito virginitatis defecerunt, Pœnitentiæ ſubjiciendas eſſe: *Quia ſponſio earum a Domino tenebatur. Si enim inter homines ſolet bonæ fidei contractus nullâ ratione diſſolvi, quantò magis iſta pollicitatio, quam cum Deo pepigit, ſolvi ſine vindicta non poterit?*

Pecuniam pro ingreſſu Monaſterii exigere nefas.

VII. Pecuniam exigere pro ingreſſu in Monaſteria oefas erat, & Simoniæ ſpecies meritò cenſebatur. Id conſtat ex Synodo Septima, Canone XVIII. *In tantùm* (inquit) *inolevit avaritiæ facinus in Rectores Eccleſiarum, ut etiam quidam eorum, qui dicuntur Religioſi viri ac mulieres, obliviſcentes mandatorum Domini, decipiantur, & per aurum introitus accedentium tam ad ſacrum Ordinem, quàm ad Monaſticam Vitam efficiant. Unde fit, ut quorum initium improbabile eſt, omnia ſint projicienda, ut Magnus ait Baſilius.* Mos tamen erat io Oriente ut offerrent aliqua Monaſteriis inſtar dotis, qui in ea recipiebantur. Quocirca idem Canon ſubdit: *Porrò quæ filiis a parentibus dantur, more dotis, vel ſi qua ex propriis rebus acquiſita offeruntur; profitentibus his qui ea offerunt Deo dicata, definimus, ſive perſeveraverint, ſive exierint, manere ea in Monaſterio, ſecundùm repromiſſionem ipſorum, niſi fuerit culpa Prælati.*

Dotales oblationes.

Carolus Magnus in Capitulis quæ propriè Monachos ſpectant, Cap. XV. ſtatuit: *Ut nullus Abbas pro ſuſceptione Monachi præmium quærat.* Synodos Fraocoſordienſis *Canone XVI.* de hoc Diſciplinæ capite ita ſanxit; *Audivimus enim quod quidam Abbates cupiditate ducti, præmia pro introeuntibus in Monaſterium requirant. Ideò placuit nobis, & Sanctæ Synodo, ut pro ſuſcipiendis in Sancto Ordine Fratribus nequaquam pecunia requiratur; ſed ſecundùm regulam Sancti Benedicti ſuſcipiantur.* Inter *Sancti Boniſacii* Moguntini Archiepiſcopi: Statuta iſtud legitur XV. *Ut plus non mittantur in Monaſteria Canonicorum, atque Monachorum, ſeu Puellarum, quàm ſufficere poſſint.* Mooachorum & Sanctimonialium in quovis Monaſterio determinatus erat numerus, ſecundùm facultates Monaſterii, ne exigeretur pecunia novi oneris ratione, & quòd Monachis, aut Virginibus ultra numerum ſuſceptis, alendis impar eſſet. Ignobilibus verò æque ac nobilibus puellis patebat aditus ad Monaſteria, cum earum probata vocatio erat. Unde Pauliacenſis * Monaſterii Abbatiſſa divinitus correpta & infirmitate percuſſa memoratur in Vita *Sanctæ Auſtrebertæ*, P. II. Sæculi III. Benedictini, quòd puellam ſervilis generis, quæ in Sanctimonialium Collegium recipi ſerveotiſſimè ac humillimè poſtulabat, rejeciſſet.

* De Pavilly.

Fœminis non patebat aditus in Eccleſias Monachorum.

VIII. Interdictus erat fœminis in Eccleſias Monachorum ingreſſus, quibus nunc perperam in Chorum, & in Sacrarium aditus in Monaſteriis pleriſque patet. Vigebat ejuſmodi lex in Cœnobiis Sithivenſi & Fuldenſi ad Sæculum uſque decimum quartom, ut conſtat ex libro ſecundo *de Miraculis S. Bertini a Folcardo* Cænobita Sithivenſi conſcripto Cap. XII. *Cùm*, inquit, *venerandus Pater noſter Bertinus, poſtquam a diabolo in ſpecie mulieris tentatus eſſet, & a S. Martino viſitatus & liberatus conſideraret omnino Monachis non expedire ſexu fœmineo quovis modo communicari, ſub anathemate aditum fœminarum de aditis ejuſdem Cœnobii penitus excluſit. Quod ab ipſius B. Bertini tempore bene ab omnibus obſervatum eſt, uſque ad illud tempus in quo Adala nobiliſſima conjux Arnulſi Comitis & Abbatis iſtius loci, cum ſæpiſſime magnis infirmitatibus eſſet aggravata, deſiderare cœpit, ut in hoc Monaſterio ei licentiam Monachi darent intrare, ut coram altari S. Bertini pro ſalute deprecatura liceret ſe proſternere. Hujus igitur rei cauſa, advocatis venerabilibus Epiſcopis Vuicfrido Tarvennenſis Eccleſiæ Epiſcopo, & Folberto Cameracenſis, denudavit eis deſiderium ſuum; accepta etiam a Monachis licentia anno Nativitatis Domini nongenteſimo trigeſimo octavo,* an-

Digitized by Google

annoque quinto Ludovici Regis, Feria ſecunda Paſchæ introduxerunt eum præfati Epiſcopi in eodem Monaſterio, non ſine tremore maximo: quoniam hoc illa prima facere præſumpſerat, quod antea Reginarum nulla concupiſcere vel audebat. Sicque introducta, & ante altare B. Bertini proſtrata, devotè oratione fuſa, plenam corporis ſoſpitatem recepit. Vita *Sancti Bertini* Sithivenſis Abbatis edita eſt P. I. Sæculi III. Benedictini.

De Fuldenſi Cœnobio idem conſtat ex Vita S. Liobæ Abbatiſſæ Biſcoſheimenſis Auctore *Rudolpho* Monacho Fuldenſi, in qua de Sancta illa Virgine hæc leguntur: *Interdum etiam & ad Monaſterium Fuldenſium Monachorum cauſâ orationis venire ſolebat, quòd nec priùs, nec poſtea ulli unquam fœminarum concedi potuit: quia loco illo, ex quo a Monachis habitari cœptus eſt fœmineus negabatur ingreſſus. Tantùm autem huic ſoli conceſſus eſt propter hoc quòd S. Martyr Bonifacius eam Senioribus eorum commendavit, corpuſque illius ibi ſepeliendum decrevit. Cujus tamen adventus hoc ordine moderabatur. Relictis enim in vicina cella diſcipulabus ac pediſſequis ſuis, ipſa, cum una cæteris maturiore, Monaſterium diurno tantùm tempore intravit: & poſt orationem completa cum Fratribus collatione, noctibus ſemper ad Diſcipulas ſuas, quas in cella dimiſerat, revertebatur.* Vita *S. Liobæ* edita eſt P. II. Sæculi III. Benedictini.

Monachi miracula per Sanctos domeſticos patrata occultabant.

IX. Tantus erat Monachis ſolitudinis amor, ut miracula ſi quando per Sanctos in Eccleſiis ſuis patrarentur, aut occultare, aut cohibere pro virili ſtuderent ne confluentium hominum turbas paterentur, eorumque frequentiâ diſciplina regularis remitteretur. Sic S. *Hidulfus* ex Epiſcopo Trevirenſi Medianenſis, * Monaſterii primus Abbas, *S. Spinulo*, etſi mortuo, præcepit ut a patrandis miraculis ceſſaret, quamvis inde temporalia etiam commoda in Monaſterium redundarent. Qua de re Senonienſis * Chronographus *Richerius* ita ſcribit: *Ad augmentum gloriæ ſancti tres ſalinarii fontes in horto penes Monaſterium ſunt inventi. Fama igitur miraculorum & ſalinarum longè latèque divulgata tantum populi multitudinem ad ipſum locum deduxit, ut locus affluentiam gentium minimè capere potuiſſet. Unde vir ille Sanctus Hidulfus ſuæ inquietationis moleſtiam, quam ab advenientibus ſuſtinebat, ferre non valebat, licèt Monaſterio ſuo pro virtutibus Sancti & ſalinarum quæſtu aliquid emolumenti conferri ab illa gente videretur. Vir igitur beatiſſimus Hidulfus, qui pro divitiis mundi acquirendis paupertatis onus ſibi non aſſumpſerat, videns ſe & ſuos a propoſito ſuo non modicùm affluentiâ populi deviare, auxilium divinum ſuper hoc duxit requirendum.* Ipſum porrò ad Eccleſiam acceſſiſſe memorat, & ad *S. Spinuli* ſepulchrum orationi incubuiſſe, & quaſi vivo loqueretur, dixiſſe: *Gratias agimus Deo Salvatori, o frater Spinule! quòd miraculis fidem facientibus te divinæ Majeſtati aſtare certiſſimè credimus, etiam naufragia præſentis ſæculi evaſiſſe te, ac cœleſti gloria potiri gaudemus. Sed ſi frequentia populorum, quam Deus per te huc confluere fecit, aliquandiu preſſi fuerimus, non modicùm a via regia quæ ducit ad vitam, nos declinare videbis. Unde te in illa obedientia, quam dum viveres, nobis indiſſolubiliter exhibere ſolebas, admonemus & exhortamus in Domino, &c.... Videres mortuum, quaſi viveret, Magiſtro jubenti obedire, ceſſantibus ſignis miraculorum, aquis ſalſis in dulcedinem redeuntibus. Affluentia expreſſa populorum, Vir Sanctus & Fratres ſui ſine tumultu moleſtia, Deo deinde ſervierunt. Videns verò Deus famulum ſuum ſibi toto corde, & non mundo inhærere, quia parvum & inſtabilem quæſtum tam leviter abjecerat, majora pro minoribus ſtatim ei reſtituere dignatus eſt. Nam prædia multa in Alſatia partibus, nec non in Lotharingia, a Potentibus & Primatibus terræ, & alia quampluríma a diverſis Fidelibus Deo opitulante, ſunt collata; quæ omnibus ſupra dictis trecentis Fratribus ad victum ſufficere poſſent.*

De Moyen-Moutier.

De Senonc.

Eadem religione Sarlatenſes Monachi, cùm *Sancti Pardulphi* * Abbatis corpus e Garactenſi Monaſterio acceptum, juxta loculum *S. Sacerdotis* Lemovicenſis, collocaſſent, fierentque in dies miracula, quibus illuc frequens populus invitabatur, Sanctum *Abbatem a Pontifice ſeparantes, in Eccleſiam S. Joannis extra Monaſterium tranſtulerunt*, teſte *Gaufredo* Priore Voſienſi in Chronico lib. 1. cap. 2. Quantùm illa miraculorum oſtentatio diſciplinæ regulari obeſſet, teſtis eſt *Rodulfus* Abbas in *Chronico S. Trudonis* lib. 1. Studium illud occultandi miracula per Sanctos domeſticos patrata apud Monachos undecimo ſæculo adhuc perſeveraſſe tradens, ubi de *Guntramno* Abbate ſcribit: * *Hujus vero ultimis annis Domini noſtri Trudonis ſepulchrum frequentiſſimè cœpit coruſcare miraculis, quæ ille ſtudioſiſſimè ſatagebat occultare; ſagaci enim pectore concipiens quod futurum erat,* * Signa data eſſe infidelibus, non fidelibus, *dicebat: Quod non longè poſt illum nonnulli de noſtris experti ſunt, qui inter ipſa quoque miracula Deum offendere non timuerunt.* Nimirum, ut idem Cronographus obſervat initio libri 2. ſub *Adelardo II.* Abbate *Guntramni* ſucceſſore, *Cœperunt haberi miracula & virtutes ſepulchri S. Trudonis non tam timori & reverentiæ, quàm oſtentui & populari gloriæ. Frequentabat enim ſepulchrum ejus infinitus peregrinorum numerus.... Oratorium, chorus, templum, clauſtrum, pratum nocte dieque non inveniebatur a multitudine vacuum, quarum perſtrepentium continua inquietatio magna fiebat moleſtia, & ordinis impedimento, Senioribus ſolitis & volentibus Deo ſervire in quiete & ſilentio. Juniores verò, quibus tædio erat Religio & diſciplina odio, gratulabantur priùs occultè hac quaſi neceſſitate ſe Magiſtra Regula manudata proterire, &c.* Et infra. *Quantò longiùs ferebatur relatione peregrinorum glorioſa celebritas miraculorum S. Trudonis, tantò & noſtrorum reprehendebatur ſecularitas ex levitate morum & abuſione indiſciplinationis. Erat enim ſumma opportunitas quibuſque noſtri Ordinis perire volentibus, ex peregrina, ut dixi, veniente & abeunte multitudine, tum ex confracti Monaſterii vaſta reparandaque amplitudine.*

S. Pardoux.

Tom. VII. Spicilegii Dacheriani.

1. Cor. 14.

Seminaria & Scholæ in Monaſteriis.

X. Cœnobia Seminaria erant, in quibus pueri ad pietatem & ſtudia literarum inſtituebantur. Id conſtat ex Capitulari Aquiſgranenſi *Caroli Magni*, cujus LXXII. Capite ſtatuitur, ut tam Monachi, quàm Canonici, *non ſolùm ſervilis conditionis infantes, ſed etiam ingenuorum filios aggregent, ſibique ſocient. Et ut ſcholæ legentium puerorum fiant, Pſalmos, notas, computum, Grammaticam per ſingula Monaſteria, vel Epiſcopia diſcant.* Hac de re *Carolus Magnus* Encyclicam ad omnes Epiſcopos & Abbates Epiſtolam dedit. *Notum ſit*, inquit, *Deo placitæ Devotioni veſtræ, quia nos unà cum Fidelibus noſtris conſideravimus, utile eſſe, ut Epiſcopia, & Monaſteria, nobis Chriſto propitio ad gubernandum commiſſa, præter Regularis vitæ ordinem, atque Sanctæ Religionis converſationem, etiam in literarum meditationibus, eis qui donante Domino diſcere poſſunt, ſecundùm uniuſcujuſque capacitatem, docendi ſtudium debeant impendere: qualiter ſicut Regularis norma honeſtatem morum, ita quoque docendi & diſcendi inſtantia ordinet & ornet ſeriem verborum; ut qui Deo placere appetunt rectè vivendo, ei etiam placere non negligant rectè loquendo... Debet ergo quiſque diſcere, quod optat implere; ut tantò ampliùs quid agere*

Studia Monaſtica.

Tom. 2. Concil. Gall. pag. 121.

gere

gere debeat intelligat anima, quantò in omnipotentis Dei laudibus ſine mendaciorum offendiculis concurrerit lingua. Nam cum omnibus hominibus vitanda ſint mendacia, quantò magis illi declinare debent, qui ad hoc ſolummodo probantur electi, ut ſervire ſpecialiter debeant Veritati? Nam cùm nobis a nonnullis Monaſteriis ſæpius ſcripta dirigerentur ... Cognovimus in plerîſque præfatis conſcriptionibus eorumdem & ſenſus rectos, & ſermones incultos: quia quod pia devotio interiùs fideliter dictabat, hoc exteriùs, propter negligentiam diſcendi, lingua inerudita exprimere ſine reprehenſione non valebat. Unde factum eſt, ut timere inciperemus, ne fortè ſicut minor erat in ſcribendo prudentia; ita quoque & multò minor eſſet quàm rectè eſſe debuiſſet, in Sanctarum Scripturarum ad intelligendum ſapientia, &c. Cùm autem in Sacris Paginis ſchemata, tropi, & cætera his ſimilia inſerta inveniantur, nullè dubium eſt quòd ea unuſquiſque legens tantò citiùs ſpiritualiter intelliget, quantò priùs in litterarum magiſterio pleniùs inſtructus fuerit. Tales verò ad hoc opus viri eligantur, qui & voluntatem, & poſſibilitatem diſcendi, & deſiderium habeant alios inſtruendi.

Angilbertus Abbas Centulenſis ſive *S. Richarii* de ejuſdem Cœnobii reſtauratione & quaſi nova fundatione a ſe facta ex munificentia *Caroli Magni* ita loquitur, apud Auctorem Chronici Centulenſis, lib. 2. cap. XI. *Trecentos Monachos in hoc ſancto loco regulariter victuros, auxiliante Deo conſtituimus: optantes & ordinantes, ut non plus ejus numeri congregatio in perpetuum haberet: Centum etiam pueros ſcholis erudiendos ſub eodem habitu & victu ſtatuimus, qui Fratribus per Choros diviſis in auxilium pſallendi & canendi interſint.*

Diſciplina Regularis in Monaſteriis conſervanda Reges curam geſſere. Clauſura Monialium.

XI. Diſciplinæ Regularis in Monaſteriis, cùm virorum, tum Virginum, reſtaurandæ, vel conſervandæ, Epiſcopi & Principes maximam habuere curam. Concilium Vernenſe *Canone VI.* de Monialium clauſura diligenter ſervanda hæc ſtatuit: *Conſtituimus ut nulla Abbatiſſa duo Monaſteria præſumat habere; nec extra Monaſterium licentiam habeat exire, niſi hoſtilitate cogente. Sed Domnus Rex, quando aliquam de ipſis Abbatiſſis ad ſe venire juſſerit, ſemel in anno per conſenſum Epiſcopi, in cujus Parochia eſt, ut tunc aliqua veniat ex ſua juſſione, ſi neceſſitas fuerit, & alibi omnino non debeat, nec per villas, nec per alia loca demorari; niſi tantùm, quàm celeriùs potuerit, ambulare & reverti ... Similiter nec illæ Monachæ extra Monaſteria exire debeant.* Concilium Liptinenſe Regulam *S. Benedicti* accuratè ſervari ſanxit a Monachis, & ſecundùm eam Monaſteria ordinari. *Carolus Magnus* in Capitulari Aquiſgranenſi, & in Capitulis quæ Monachos propriè ſpectant, multas leges edidit ex Canonibus & Regula *S. Benedicti* maximam partem defloratas, quæ Regularem Diſciplinam, vel reſtaurant collapſam, vel conſervant reſtauratam. Ex his multa ſatis jam a nobis ſunt obſervata. In Capitulari anno XI. Regni ſui edito, Cap. III. ſtatuit: *Ut Monaſteria Regularia ſecundùm Regulam vivant, & Monaſteria puellarum Ordinem Sanctum cuſtodiant, & unaquæque Abbatiſſa ſine intermiſſione in ſuo Monaſterio reſideat, & duo Monaſteria non habeat.* In alio Capitulari de diverſis rebus partim Eccleſiaſticis, partim Politicis, Cap. III. ita ſtatuit: *De Monaſteriis minutis, ubi Nonnanes ſine Regula ſedent, volumus ut in uno loco Congregatio fiat Regularis, & Epiſcopi provideant ubi fieri poſſit: & nulla Abbatiſſa foras Monaſterium exire præſumat ſine Regis juſſione, nec ſibi ſubditas facere permittat: & earum clauſtra ſint bene firmata.* Et Cap. XI. Miſſis Dominicis per unamquamque Provinciam inquirere jubet, *An ſit aliquis clamor ſuper Epiſcopum, vel Abbatem, vel Abbatiſſam, & Regi renuntiare.* Et Cap. XIV. vetat *Ne Monachi, & qui in gradu Sacerdotali conſtituti ſunt, ad ſæcularia negotia tranſeant.* Cap. XV. prohibet *Ne Epiſcopi, & Abbates, & Abbatiſſæ cupplas canum habeant*, aut *falconos, accipitres*, vel *joculatores*. In Capitulari Aquiſgranenſi Abbatiſſarum temerarium ſuperbumque auſum coërcet, quæ benedictionem viris dare, manuſque illis imponere, & Virgines ritu ſolemni velare præſumebant. *Auditum eſt, aliquas Abbatiſſas, contra morem ſanctæ Dei Eccleſiæ, benedictiones cum manûs impoſitione, & ſignaculo ſanctæ crucis, ſuper capita virorum dare, necnon & velare Virgines cum benedictione Sacerdotali: quod omnino a vobis, ſanctiſſimi Patres, in veſtris Parochiis illis interdicendum eſſe ſcitote.* Denique diligenter curandum paſſim inculcat: *Ut Monachi monaſticè & regulariter vivant, omnimodis ſecundùm votum ſuum, ſecundùm quod ſcriptum eſt: Vota veſtra reddite Domino Deo veſtro.* Et iterum: *Melius eſt non vovere, quàm vovere, & non reddere.*

Abbatiſſarum quarumdam præſumptio.

In Capit. Aquiſgr. cap. LXXIII

Regum poteſtas in Monaſteria Regia fundationis.

XII. In Regia Monaſteria, id eſt, quæ vel a Regibus fundata erant, vel a fundatoribus in jus Regium traducta, poteſtatem maximam Eccleſia Regibus Chriſtianiſſimis dedit, in eo poſitam, ut rationes redituum & expenſarum coram ipſis reddi deberent, & abſque eorum voluntate inſtitui Abbates, vel Abbatiſſæ, ab Epiſcopis non poſſent. Synodi Vernenſis Canon XX. duo Monaſteriorum genera diſtinguit; alia Regalia, alia Epiſcopalia; & Regalium quidem rationes Regi; Epiſcopalium verò Epiſcopo reddendas ſtatuit. *In alia Synodo nobis perdonaſtis, ut illa Monaſteria, ubi regulariter Monachi, vel Monachæ vixerunt, hoc quod eis de illis rebus dimittebatis unde vivere potuiſſent, exinde, ſi Regalis erat, ad Domnum Regem faciant rationes Abbas, vel Abbatiſſa; & ſi Epiſcopalis, ad illum Epiſcopum. Similiter & de illis vicis.* Statuit Canon V. de Abbatibus & Abbatiſſis ſecundùm ordinem regulariter non viventibus, & commiſſa Monaſteria non regentibus, & Epiſcopi ſui, Synodique contemnentibus admonitionem, ut honorem ſuum perdant: *Et tales in eorum loco in ipſa Synodo conſtituantur per verbum & voluntatem Domni Regis, vel conſenſu ſervorum Dei, qui ſecundùm Ordinem Sanctum ipſum gregem regant.* Concilium Francofordienſe, *Canone XLVII.* ſtatuit ut *de Abbatiſſis, quæ canonicè, aut regulariter non vivunt, Epiſcopi requirant & Regi adnuntient, ut ab honore priventur.* Denique *Carolus Magnus* in Capitulari de cauſis Regni Italiæ, *Cap. 6.* decernit *De Monaſteriis & Xenodochiis quæ per diverſos Comitatus eſſe videntur, ut Regalia ſint, & quicumque ea habere voluerit, per beneficium Domni Regis habeat.*

ARTICULUS V.

De Bonis Eccleſiæ.

Bonorum Eccleſiæ adminiſtratio.

I. BOnorum Eccleſiæ adminiſtratio & diſpenſatio, erat penes Epiſcopos, octavo ſæculo. Id conſtat ex Canone Synodi Francofordienſis XLVIII. *De oblationibus*, inquit, *quæ in Eccleſia, vel in uſus pauperum conferuntur, canonica obſervetur norma, & non ab aliis diſpenſentur, niſi cui Epiſcopus ordinaverit.* Ex ſummo illo jure adminiſtrandi ac diſpenſandi facultates Eccleſiæ ortum habuit lex ab eadem Synodo lata *, *Ut propinqui vel hæredes Epiſcopi, res quæ ab Epiſcopo ſunt acquiſita, aut per comparationes, aut per*

Can. 41.

tradi-

traditiones, poſtquam fuerit ordinatus, nequaquam poſt ejus obitum hæreditare debeant, ſed ad ſuam Eccleſiam catholicè. Illa autem, quas priùs habuit, niſi traditionem ad Eccleſiam ex eis fecerit, hæredibus & propinquis ſuccedant. Sed enim cùm Epiſcopus ſummam in rerum Eccleſiaſticarum diſpenſatione poteſtatem haberet, ac ſoli Deo rationem reddere teneretur, difficillima fuiſſet, imò impoſſibilis diſcretio bonorum ex propriis vel Eccleſiæ rebus comparatorum, ut illæ ad hæredes tranſmitterentur, iſtæ relinquerentur Eccleſiæ. Quamobrem Patres decreverunt omnia prorſus bona poſt Ordinationem ab Epiſcopis acquiſita, in jus Eccleſiæ cedere debere.

In quibuſdam Eccleſiis jam prædia Canonicis in commune erant addictum deputata.

II. Aliquæ tamen villæ & prædia Canonicis jam erant aſſignata in nonnullis Diœceſibus, ut in Metenſi, auctore Chrodegango, & in Remenſi, auctore S. Rigoberto, de quo *Flodoardus, lib. 2. Hiſtoria Remenſis, cap. 11.* ita ſcribit: *Sed & Canonicam Clericis Religionem reſtituit ac ſufficientia victualia conſtituit, & prædia quædam illis contulit, necnon ærarium commune uſibus eorum inſtituit. Ad quod has villas delegavit, Muſceium, Roſeium; &c. Eccleſiam quoque S. Hilarii, cum ſuburbio ad eam pertinente; ſcilicet ut in annuâ tranſitus ſui die ſufficiens eis inde refectio pararetur; quæ ſupereſſent, ipſis communiter dividenda cederent. Famulos quoque, eorum colonias, ad neceſſaria Canonicorum ſervitia deputavit; & eoſdem Chriſti pauperes rerum ſuarum hæredes fieri deſtinavit. Harum verò ſumma rerum in XL. vel ampliùs manſos colligitur.*

Diviſio bonorum Eccleſiaſticorum.

III. Eccleſiæ reditus & oblationes in quatuor partes dividere tenebantur Epiſcopi, ſecundùm priſcum morem. Id conſtat ex Capitulari *Gregorii II.* Cap. V. ubi leges dandas Epiſcopis in Bavaria conſtituendis proponens, ait: *De reditu verò Eccleſiæ, vel oblationibus Fidelium, quatuor faciat portiones, quarum unam ſibi retineat: alteram Clericis pro ſuorum officiorum ſedulitate diſtribuat: tertiam pauperibus & peregrinis: quartam Eccleſiaſticis fabricis noverit reſervandam: de quibus divino erit redditurus judicio rationem.* Hæc lex locum habebat, ubi Clericis prædia aut beneficia ad victum in commune aſſignata non erant: nec reſtaurationi Eccleſiarum alio modo proviſum erat.

Decima, & Nona.

IV. Decimas Eccleſiæ ſolvere monebantur Fideles, quorum in iis retinendis avaritiam, & ingrati erga matrem Eccleſiam animi vitium Deum publicâ fame & terræ ſterilitate interdum punire, Patres prædicabant. Id conſtat ex Canone XXV. Concilii Francofordienſis. *Omnis homo ex ſua proprietate legitimam decimam ad Eccleſiam conferat. Experimento enim didicimus, in anno quo illa valida fames irrepſit, ebullire vacuas annonas a dæmonibus devoratas, & voces exprobrationis auditas.* Laïci, qui difficillimis temporibus Eccleſiæ prædia in precariam fruenda acceperant, Decimas & Nonas ſolvere Eccleſiæ tenebantur, & ſacras Ædes reſtaurare. Id diſcimus ex eodem Canone: *Ut decimas & nonas, ſive cenſus omnes generaliter donent, qui debitores ſunt, ex Beneficiis & rebus Eccleſiarum, ſecundùm priora Capitula Domini Regis.* Et Cap. 26. *Ut domus Eccleſiarum, & tegumenta ab eis fiant emendata, qui Beneficia exinde habent.* Decimæ, & Nonæ erant decima duplex, quam hujuſmodi Beneficiarii laïci perſolvere tenebantur Eccleſiæ. Qua de re lex a *Carolo Magno* lata extat in Capitulari, quod anno regni XI. condidit, Cap. VII. *Ut unuſquiſque ſuam decimam donet, atque per juſſionem Epiſcopi diſpenſentur.* Et Cap. XIV. *De rebus Eccleſiarum, unde nunc cenſus exeunt, Decima & Nona cum ipſo cenſu ſit ſoluta, & unde antea non exierunt, ſimiliter Decima & Nona cum ipſo cenſu ſit ſoluta.* Et lib. 1. Capitularium cap. 163. ſancitum legimus. *Ut qui Eccleſiarum beneficia habent, Nonam & Decimam ex eis Eccleſiæ, cujus res ſunt, donent. Et qui tale Beneficium habent, unde ad medietatem laborent, de eorum portione proprio Presbytero Decimas donent.* Hæc diſciplina ex lib. 4. Capitularium, Cap. XL. illuſtratur. *Conſiderandum eſt, ut de frugibus terræ, & animalium nutrimine, Nona & Decima perſolvantur. De opere verò & reſtauratione Eccleſiarum, Comes, & Epiſcopus, ſive Abbas, cum Miſſo noſtro, quem ipſi ſibi ad hoc elegerint, conſiderationem faciant, ut unuſquiſque eorum tantùm inde accipiat ad reparandum & reſtaurandum, quantum ipſe de rebus Eccleſiarum habere cognoſcitur. Similiter & Vaſſi noſtri, aut in commune tantum operis accipiant, quantum rerum Eccleſiaſticarum habent, vel unuſquiſque per ſe, juxta quantitatem quam ipſe tenet, &c.*

Decimarum exactio maxima cum charitate facienda viſa eſt, ita ut remitterentur, ſi id religionis, & ſalutis animarum bonum poſtularet. Hac de re audiendus *Carolus Magnus* Epiſtolâ VII. *Veſtra*, inquit, *ſanctiſſima Pietas ſapienti conſilio provideat, ſi melius ſit rudibus populis in principio fidei jugum imponere decimarum, ut plena fiat per ſingulas domos exactio illarum: An Apoſtoli quoque ab ipſo Deo Chriſto edocti, & ad prædicandum mundo miſſi, exactiones decimarum exegiſſent, vel alicubi demandaſſent dari, conſiderandum eſt. Scimus quia decimatio ſubſtantiæ noſtræ valde bona eſt. Sed melius eſt illam amittere, quàm fidem perdere. Nos verò in Fide Catholica nati, nutriti, & edocti, vix conſentimus ſubſtantiam noſtram pleniter decimare. Quantò magis tenera fides & infantilis animus, & avara mens illarum largitati non conſentit! Roboratâ verò fide, & confirmatâ conſuetudine Chriſtianitatis, tunc quaſi viris perfectis fortiora danda ſunt præcepta, quæ ſolida mens religionis Chriſtianæ non abhorreat.* Edixit tamen *Carolus Magnus*, ut excommunicatione plecterentur, qui ſolvere decimas pertinaciter recuſarent. lib. 1. Capitularium cap. 38. *Qui decimas poſt crebras admonitiones & prædicationes Sacerdotum dare neglexerint, excommunicentur. Juramento verò eos conſtringi nolumus, propter periculum perjurii.*

ARTICULUS VI.

De Oneribus, & Immunitatibus Eccleſiarum & Clericorum.

CArolus Martellus, Major-Domus & Dux Francorum, Epiſcopatuum, Abbatiarum, aliorumve Beneficiorum Eccleſiaſticorum reditus Laïcis Nobilibus dedit, qui ad Saracenos propulſandos operam contulerant, in eoque bello ſuas penè exhauſerant facultates. Paucæ fuerunt admodum a quibus manus abſtineret. In Chronico Epiſcoporum Albigeoſium, & Abbatum Caſtrenſium referuntur hi verſus fronti majoris januæ Eccleſiæ *Sancti Benedicti* Caſtrenſis inſcripti, de *Alphonſo IV.* Abbate. Tom. VII. Spicilegii.

Nobilium ut reparet Martellus damna virorum
Injecit dominas in ſacra feuda manus:
Caſtrenſi gazæ parcens Abbatis amore,
Cujus conſilio eſt uſus & auxilio.
Proximus eſt morti Princeps, hunc excitat Abbas,
Et tinctum Chriſti Sanguine monſtrat iter.

Hac de re conqueſtus eſt Bonifacius Apoſtolicæ Sedis Legatus Epiſtolâ 32. ad Zachariam Papam: *Modò*, inquit, *maxima parte per civitates, Epiſcopales Sedes traditæ ſunt Laïcis cupidis ad poſſidend*

dum, vel adulteris Clericis, ſcortatoribus, & publicanis ſæcalariter ad perfruendum. Iſtius temporis calamitatem egregiè deſcribit Fontanellenſis Chronographus, agens de *Theutſindo* Abbate, qui locum regiminis adeptus anno 734. hoc Cœnobium ad maximam paupertatem redegit. *Nam penè tertiam facultatum partem abſtulit, ſuiſque propinquis ac Regiis hominibus ad poſſidendum contradidit... Unde Milites Chriſti alimoniam conſequebantur, inde nunc paſtus exhibetur canibus; & unde lumen ante aram Chriſti in Eccleſia lucere ſolebat, inde armilla, baltei, & calcaria fabricantur, necnon ſella equina auro argentoque decorantur... Tales quippe Rectores nequiores ſunt Paganis: quoniam ſi Pagani locum ipſum cremaverint, terram tamen ſecum non tollant.*

Feuda quædam & pecunia ſub precario & cenſu ab Eccleſiis & Monaſteriis præſtita in ſubſidium exercitus, de conſenſu Epiſcoporum.

Carlomannus & Pippinus cum bona Eccleſiis a Carolo patre ablata, & a Laïcis occupata reſtituere omnino non poſſent, nutante Monarchia, belliſque externis ac domeſticis conflictatâ, ab Epiſcopis impetraverunt, ut ſub precario & cenſu a Comitibus, aliiſque Laïcis ex nobilium ac militarium virorum ordine tenerentur; eâ conditione ut ſingulis annis unaquæque caſata duodecim denarios Eccleſiæ vel Monaſterio ſolveret, donec res integræ reſtituerentur. Precaria illa aut militare beneficium, erat ad tempus conceſſum, ob neceſſitatem graviſſimam: extinguebatur morte beneficiati: ſi neceſſitas cogeret, renovabatur precaria juſſu Principis: non ſubtrahebantur Eccleſiis aut Monaſteriis reditus ad Clericorum aut Monachorum ſuſtentationem neceſſarii, ſed abundantes. In Eccleſiæ detrimentum non cedebat illud onus: ſiquidem penuriam propterea non patiebantur ejus Miniſtri, nec alienabantur ejus bona; & hujuſmodi beneficia conferebat charitas, quæ pro Reipublicæ defenſione ſollicita eſſe debet, cujus perturbatis temporibus tranquilla Eccleſia vix eſſe poteſt, cum Eccleſia ſit in Republica. Iſta ſacrorum feudorum, ſeu Eccleſiaſticæ pecuniæ præſtatio in ſubſidium exercitus, fiebat omnium Regni Ordinum conſenſu. Sic in Synodo Liptinenſi, *Sacerdotes, Comites & Præfecti*, conſenſum præbuere Decreto edito de pecunia Eccleſiæ ſub precario & cenſu in ſubſidium exercitus præſtanda. Canon ſecundus Principis editus nomine ſic habet: *Statuimus quoque, cum Concilio Servorum Dei, & populi Chriſtiani, propter imminentia bella, & perſecutiones caterarum gentium, quæ in circuitu noſtro ſunt, ut ſub precario & cenſu aliquam partem Eccleſialis pecuniæ in adjutorium exercitus noſtri, cum indulgentia Dei, aliquanto tempore retineamus, ea conditione ut annis ſingulis de unaquaque caſata ſolidus, id eſt, duodecim denarii ad Eccleſiam vel Monaſterium reddatur: eo modo ut ſi moriatur ille, cui pecunia commodata fuit, Eccleſia cum propria pecunia reveſtita ſit. Et iterum, ſi neceſſitas cogat, aut Princeps jubeat, precarium renovetur, & reſcribatur novum. Et omnino obſervetur ut Eccleſiæ vel Monaſteria penuriam paupertatemque non patiantur, quorum pecunia in precario præſtita ſit: Et ſi paupertas cogat, Eccleſiæ vel domui Dei integra reddatur poſſeſſio.*

In Concilio Sueſſionenſi, *Pippinus* Dux & Princeps Francorum, *unà cum conſenſu Epiſcoporum, ſive Sacerdotum, vel Servorum Dei conſilio, ſive Comitum & Optimatum Francorum*, ſtatuit cap. III. *Ut de rebus Eccleſiaſticis, ſubtractis Monachis vel Ancillis Dei conſolentur, uſque dum illorum neceſſitati ſatisfaciant; & quod ſuperaverit, cenſus levetur.* Addit: *Et Abbates legitimi hoſtem non faciant, niſi tantùm homines eorum tranſmittant.* Ex hac parte Canonis colligitur, Abbates alios fuiſſe *Legitimos*, id eſt, Abbatiarum adminiſtrationi Canonicè præpoſitos, ſive Epiſcopi eſſent, aut Clerici, ſive (quod fiebat ut plurimùm) ex Monachorum Ordine ab iiſdem Monachis electi. Alios militares & fiduciarios, qui Abbatias in feudum tenebant ex Principis conceſſione & Eccleſiæ conſenſu. Iſti non ſolùm milites ſuppeditare Principi tenebantur, ſed ipſi ad bellum proficiſci & contra hoſtes pugnare: illi verò a bellicis expeditionibus immunes erant, ſed milites ad certum numerum ſuppeditare debebant.

Bonifacii Epiſcopi & Sedis Apoſtolicæ Legati, aliorumque Præſulum œconomiam in permittendis precariis & cenſu cujus meminimus, approbavit ac laudavit *Zacharias* Pontifex Maximus Epiſtolâ VIII. ad ipſum Bonifacium. *De cenſu verò expetendo*, inquit, *eo quòd impetrare a Francis ad reddendum Eccleſiis, vel Monaſteriis non potuiſti aliud, quàm ut vertente anno ab unoquoque conjugio ſervorum XII. denarii reddantur: Et hoc gratias Deo quia potuiſti impetrare: & dum Dominus donaverit quietem, augeantur & luminaria Sanctorum, pro eo quòd nunc tribulatio accidit Saracenorum, Saxonum, vel Friſonum, ſicut tu ipſe nobis innotuiſti.* Tom. II. Concil. Gall.

Longè aberat ab hujuſmodi precaria & cenſu honorum Eccleſiaſticorum invaſio, & Monaſteriorum uſurpatio a Laïcis, in quos acriter invehitur *Sanctus Bonifacius Epiſtolâ CV. ad Cudbertum* Epiſcopum datâ, his verbis: *Ille autem qui Laicus homo, vel Imperator, vel Rex, vel aliquis Præfectorum, vel Comitum ſæculari poteſtate fultus ſibi per violentiam rapiat Monaſterium, de poteſtate Epiſcopi, vel Abbatis, vel Abbatiſſæ, & incipiat ipſe vice Abbatis regere & habere ſub ſe Monachos, & pecuniam poſſidere, quæ fuit Chriſti ſanguine comparata, talem hominem nominant antiqui Patres raptorem & ſacrilegum, & homicidam pauperum, & lupum diaboli intrantem ovile Chriſti, & maximo anathematis vinculo damnandum ante tribunal Chriſti.*

Opulenta Monaſteria Regi dona gratuita offerebant: Pauperioribus Rex ſubveniebat.

Monaſteria octavo ſæculo munera Chriſtianiſſimo Regi dabant, quæ Pippini Regis tempore, ſua ſponte offerebant Abbates & Abbatiſſæ. Contra verò pauperibus Monaſteriis, & propter inopiam diſciplinam regularem ſervare non valentibus, Rex eleemoſynis ſuis ſuccurrebat, monentibus Epiſcopis. Id conſtat ex Canone VI. Concilii Vernenſis, ubi de Abbatiſſis ſtatuitur: *Et qualia munera*, inquit, *ad Palatium dare voluerint, per Miſſos ſuos ea dirigant. Et ſi aliqua Monaſteria ſunt, quæ earum ordinem propter paupertatem adimplere non poſſunt, hoc Epiſcopus de veritate prævideat, & Domno Regi innoteſcat, ut in ſua eleemoſyna hoc emendari faciat.*

Eccleſiis immunitates antiquas reſtituit, novas conceſſit Carolus Magnus.

Eccleſiis immunitates antiquas reſtituit, & novas conceſſit *Carolus Magnus*, ut docent ejus Capitularia. In Capitulari anni 774. Cap. XVII. ſtatuit *Ut nullus Judex neque Presbyterum, neque Diaconum, aut Clericum, aut Juniorem Eccleſiæ extra conſcientiam Pontificis per ſe diſtringat, aut condemnare præſumat. Quòd ſi quis hoc fecerit, ab Eccleſia, cui injuriam irrogare dignoſcitur, tamdiu ſit ſequeſtratus, quamdiu reatum ſuum cognoſcat & emendet.* Ita ſacrorum azylorum jus ſalvum eſſe voluit, ut tamen *Homicidæ, & cæteri rei, qui Legibus mori deberent, ſi ad Eccleſiam confugiſſent, non excuſarentur, neque eis ibidem victus daretur:* ne ſcilicet Eccleſia patrocinari videretur criminibus, a quibus metu ſuppliciorum homines plerumque coërcentur. (In Capitulari anni 779. cap. 8.) At in Capitulatione *de partibus Saxoniæ* aliter ſtatuit Rex Magnus, ut gens recèns ad Chriſtum converſa majorem Eccleſiis reverentiam haberet. (Cap. 2.) *Si quis confugium fecerit in Eccleſiam, nullus eum de Eccleſia per violentiam expellere præſumat, ſed pacem habeat, uſque dum ad*

Placitum præſentetur; & propter honorem Dei Sanctorumque Eccleſiæ ipſius reverentiam, concedatur ei vita & omnia membra. Emendet autem cauſam in quantùm potuerit, & ei fuerit judicatum: & ſic ducatur ad præſentiam Domini Regis, & ipſe eum mittat ubi clementiæ ipſius placuerit. Id eſt, damnum illatum mulctâ pecuniariâ compenſet, pœna verò capitis exiliô commutetur. Donationes Eccleſiis factas, nec executioni mandatas ante Donatoris obitum, impleri jubet, Epiſcopo, & Miſſo Dominico curantibus (in Capitulari *de cauſis Regni Italiæ* Cap. VIII.) *Si cujuſcumque res in eleemoſynam datæ ſunt, & ipſe mortuus fuerit, antequam eas diſpenſet, tunc Miſſus Dominicus, unà cum Epiſcopo Parochiæ ipſius, conſideret qualiter in Domini Regis mercede ipſa eleemoſyna fiat facta, & infra triginta noctes impleta eſſe debeat.*

CAPUT VI.

De Imperatoribus, qui rerum potiti ſunt Octavo Sæculo.

ARTICULUS I.

De Tiberio Apſimaro, & Juſtiniano Rhinotmeto iterum Imperante.

Tiberius *Apſimarus* annum Imperii tertium agebat octavo ineunte Sæculo. Is anno Chriſti octingenteſimo primo *Philippicum* Nicephori Patritii filium in Cephaloniam relegavit, quòd caput ſuum aquilæ pennis obumbratum per ſomnium vidiſſet, futuri augurium Imperii. Anno ſequenti, Armeniæ Primores ingentem Saracenorum in Armeniâ degentium ſtragem edidere, & Legatione ad *Tiberium Apſimarum* directâ, ſe Imperio ſubjecerunt. Sed *Muamed* expeditione in Armenos ſuſceptâ, & copiis, quas illam in Provinciam tranſmiſerat Imperator, deletis, Armeniam Saracenis vindicavit, gentiſque Proceres unum collectos in locum vivos comburi juſſit. Sub id tempus, cùm *Azar* Ciliciæ bellum intuliſſet, *Heraclius* Imperatoris frater ipſi obviam factus, decem hominum millia, quibus ejus conſtabat exercitus, partim cæcidit, partim vinctos ad Imperatorem tranſmiſit. Idem anno ſequenti, Chriſti ſeptingenteſimo tertio, Arabum duodecim millia, qui *Azibo* Duce, in Ciliciam irruperant, profligavit. Interim *Juſtinianus* Cherſonæ degens, ſeque Imperium recuperaturum magnâ confidentiâ affirmans, incolis terrorem incuſſit; quo factum eſt, ut de nece illi inferendâ, vel eo ad Imperatorem deportando conſilium inirent. Quas ille præſentiens inſidias, & ad *Chaganum* Regem Avarùm fugiens, ſororem ejus duxit in matrimonium. Paulo poſt *Chaganus* ab *Apſimaro*

Juſtiniani Rinotmeti crudelitas.

muneribus illectus, necem genero molitus eſt; ſed ille compertis inſidiis uxoris indicio, necatiſque Præfectis, quibus crudele mandatum *Chaganus* dederat, remiſſâ in Chazariam conjuge, ad Bulgaros tranſiit: quorum ope reſtitutus, poſt decem annorum exilium, anno ſeptingenteſimo-quinto, novum imperandi exordium habuit. *Heraclium* Tiberii fratrem, Proceresque plurimos e muro ſuſpendi, milites innumeros interfici, primarios cives ſaccis incluſos in mare demergi; nonnullos ad cœnam invitatos e menſâ ad patibulum duci juſſit Princeps crudeliſſimus. *Tiberium* verò *Apſimarum* & *Leontium* catenis vinctos diu per Hippodromum traduci voluit, & ad pedes ſuos proſtratis cervices calcavit, populo clamante: *Super aſpidem & baſiliſcum ambulaſti, & conculcaſti leonem & draconem.* Demum in Cynegium miſſis caput amputari præcipit. Ad hæc, *Callinicum* Patriarcham, oculis orbatum Romam relegavit, & in ejus locum *Cyrum* quemdam, Monachum incluſum in Amaſtris Inſulâ, ſuffecit, quòd ipſi regreſſum in Imperium auguratus eſſet. Tum miſſu ad Avaros *Theophylacto* Cubiculario, uxorem, & natum ex eâ *Tiberium* recepit; matremque & filium Imperii ornavit inſignibus. Anno Imperii ſui tertio, Chriſti ſeptingenteſimo-ſeptimo, pacem, quam cum Bulgaris pepigerat, temerè violavit; ſed ingrati in eos, quorum ope fuerat in Imperium reſtitutus, animi pœnas, exercitus ſui clade, ſummâque ignominiâ perſolvit.

Anno imperii ſui ſexto, Chriſti ſeptingenteſimo decimo, de Cherſonitis, quos inſidias quondam ſibi ſtruxiſſe meminerat, ultionem ſumere decrevit, miſsâque in eos claſſe, omnes mactari juſſit, *Helîâ* Spathario expeditionis Duce conſtituto. Ferale Edictum executioni mandatum eſt, Cherſonitæ omnes trucidati, ſolis juvenibus & pueris velut ad ſervitutem reſervatis, *Tudunus* Cherſonæ Præfectus, & *Zoilus* vir princeps, necnon alii viri nobiles quadraginta, ligneis verubus transfixi, vivique combuſti. Alii præterea viginti ad lembum lapidibus onuſtum alligati, in mare demerſi ſunt. Claſſem Octobri menſe redeuntem immanis tempeſtas in mare diſjecit: tria & ſeptuaginta hominum millia naufragio ſepulta. *Juſtinianus* tantâ clade minùs commotus, quàm quòd in illâ Cherſonitarum ſtrage juvenibus & parvulis miles peperciſſet, novam ad illos jugulandos claſſem tranſmiſit. Verùm Duces tam efferatâ crudelitate commoti, vocato in auxilium *Chagano* Avarorum Rege, *Bardanem Philippicum* Imperatorem proclamarunt. His auditis, Juſtinianus majori furore percitus, *Eliæ* Spatharii, quem inter motuum iſtorum Auctores primarium noverat, liberos in matris ipſius ſinu trucidari, Ipſamque a proprio coquo violari juſſit. Mox novâ inſtructâ claſſe, *Maurum* Patritium Ducem conſtituit, ipſique dedit in mandatis, ut Cherſonæ mœnibus dirutis, totâque vaſtatâ & everſâ civitate, civium nemini vitam condonaret. *Maurus*, cùm irritis conatibus Cherſonam aggreſſus eſſet, Avaris ad Cherſonitarum auxilium ſubitò advolantibus, reque infectâ, ad Imperatorem redire milites vererentur, *Philippicum*, qui ad *Chaganum* confugerat, datô ſacramento, Imperatorem poſtularunt: qui cum claſſe Conſtantinopolim pergens, Regiâ Urbe, & Imperio potitus eſt, *Juſtiniano*, filioque ejus *Tiberio* mactatis. Occiſus porro eſt *Juſtinianus* ab *Eliâ* Spathario, apud Damatoym, quò ſe receperat.

Quàm immitis fuerit, & ad vindictam propenſus *Juſtiniani* animus, non ſolùm teſtantur immania, quæ proximè commemoravi facinora: ſed & nefaria vox ex illius ore audita, cum periculosâ exortâ tempeſtate, monenti cuidam ex domeſticis, ut votum Deo faceret, ſe, ſi ex illâ evaderet incolumis, & Imperium recuperaret, inimicis omnibus parciturum: *Immò*, inquit, *hic me Deus ſubmergat, ſi ulli pepercero.* Sublatus eſt anno Chriſti ſeptingenteſimo undecimo, cùm annum recuperati Imperii ſextum ageret. Iſta conſtant ex *Theophane*, *Zonarâ*, *Cedreno*, *Conſtantino Manaſſe*, & ex Hiſtoriâ Miſcellâ.

AR-

ARTICULUS II.

De Philippico, Anaſtaſio, & Theodoſio Adramytteno.

Philippicus.

I. PHilippicus malè partâ dignitate peſſimè oſus, tyrannidi hæreſim & ſtupra addidit. Collectâ Pſeudoſynodo, Sextum Concilium Oecumenicum abrogavit, ut Monachi hæretici & præſtigiatoris, qui ipſi Imperium portenderat, deſiderio faceret ſatis. Adjutorem habuit *Joannem* Monothelitam, quem pulsô *Cyro* Patriarchâ, ad Sedem Conſtantinopolitanam extulit. Interim Bulgari per Phileam ad freti Byzantini anguſtias irrumpentes, ingenti editâ ſtrage, ad Urbem uſque impreſſionem fecêre prædabundi, & Thraciam longè latèque devaſtarunt, abductô ingenti captivorum numero. Anno tertio Imperii, qui Chriſti ſeptingenteſimus decimus-tertius numerabatur, cùm, poſt Circenſes ludos, & convivium primariæ nobilitatis civibus paratum, ſomno ſub meridiem indulgeret, a Conjuratis arreptus, oculiſque privatus eſt pridie Pentecoſtes.

Anaſtaſius.

II. Ipſa verò Sacratiſſimâ Pentecoſtes die, populo in Magnam Eccleſiam congregato, *Artemius* qui *Philippico* a Secretis primus erat, Imperator coronatus eſt, indito *Anaſtaſii* nomine. Qui mox de conjuratis pœnas expetiit, qui *Philippicum* excæcaverant, eoſque effoſſis oculis Theſſalonicam in exilium juſſit deportari. Magnam deinde contra Saracenos claſſem paravit, qui ad Rhodum Inſulam lignorum cypreſſinorum cædendorum causâ appulerant. Sed ortâ in exercitu ſeditione, occiſoque Duce *Joanne* Diacono Generali Logothetâ, milites Adramytti *Theodoſium* quemdam tributorum exactorem, ad capeſſendum Imperium, invitum ac latitantem adegêre. Sex menſium ſpatio de Imperio armis diſceptatum.

Theodoſius Adramyttenus.

Theodoſius Thraciam, Urbemque Regiam tandem occupavit. Quam ob rem *Anaſtaſius*, rebus deſperatis, Imperii poſuit inſignia, & Monachus factus, Theſſalonicam tranſlatus eſt, anno Chriſti ſeptingenteſimo decimo quinto, cùm annos duos imperaſſet. Princeps fuit eruditus, & erga Eccleſiam Fidemque Catholicam bene affectus. *Sanctum Germanum* Cyzicenum Metropolitam in Sedem Conſtantinopolitanam tranſtulit, pulsô *Joanne* hæretico; eumque inter amicos habuit.

III. *Theodoſio* Adramytteno parcere recuſavit *Leo Iſaurus* Orientalium Dux, ſocioque *Artabaſdo* Armenorum Duce, *Anaſtaſii* partes fortiter propugnavit. Hunc Saraceni primùm, fictæ pacis nomine illudere ipſi volentes, quò Rempublicam faciliùs peſſumdarent, Imperatorem proclamarunt. Acceſſere Amorienſium, ac exercitûs ſuffragia. Tum *Theodoſius Adramyttenus*, rogatâ *Germani* Patriarchæ & Senatûs ſententiâ, a *Leone Iſauro* acceptâ fide ſponte ceſſit Imperio, & cum filio ſuo in Clericum detonſus, vitæ reliquum in otio transêgit. Eo Imperante, *Muſulmas* Saracenorum Princeps Cappadociam occupavit, ac Pergamum. Annos circiter duos regnavit. Mortuum Epheſi ſcribit *Cedrenus* ſuoque ſepulcro inſcribi juſſiſſe Υγιεία, id eſt, *Sanitas*: vulgatumque a nonnullis quòd poſt obitum miraculis inclaruiſſet. Iſta conſtant ex *Theophane*, *Zonarâ*, *Cedreno*, *Conſtantino Manaſſe*, & ex Hiſtoriâ Miſcellâ.

ARTICULUS III.

De Leone Iſaurico.

LEo *Iſauricus* a patriâ dictus, qui priùs *Conon* appellabatur, vir obſcuro natus genere, a *Juſtiniano* ſecundò imperante inter Spatharios conſcriptus, variâque ſub eo uſus fortunâ, ab *Anaſtaſio* Dux Orientalium creatus legionum, Imperium obtinuit anno Chriſti ſeptingenteſimo decimoſeptimo, vigeſima-quintâ Martii die. Anno Imperii primo, Saracenos *Muſulmâ* Duce Conſtantinopolim obſidentes, magnâ eorum clade atque dedecore repulit. Sed & Bulgari Saracenos aliunde aggreſſi, ad viginti duo millia cæciderunt. Ad hæc, fames ita gravis, ut ipſa hominum cadavera, imò & ſtercora in clibanum miſſa comedere cogerentur, & peſtilentiæ lues in eorum exercitu graſſata, innumeros e medio ſuſtulit, Deo & Deiparâ Virgine Regiam Urbem & Chriſtianorum Imperium protegentibus. Interea *Sergius* Protoſpatharius & Siciliæ Dux *Baſilium* Onomaguli filium Imperatorem creavit, ac *Tiberium* appellavit. Leo Paulum Chartularium, Patritii & Siciliæ Ducis auctum dignitate, cum copiis eò direxit. Qui Sacra Imperatoris coram exercitu perlecta reique contra Saracenos fœliciter geſtæ communicato nuntio, Imperium Leoni militaribus ſuffragiis eâ in regione confirmari curavit, ac Tyranni, & ſummi ſub eo exercitûs Ducis capita ad eum tranſmiſit: *Sergium* verò, datâ fide, revocavit ad obſequium Imperatoris.

Anno Chriſti ſeptingenteſimo decimo-nono, *Artemius* Theſſalonicam relegatus, a Nicætâ *Xylonite* in ſpem recuperandi erectus Imperii, a *Terbelio* Bulgarorum Principe exercitum, aurique centenaria quinquaginta accepit, moxque perrexit Conſtantinopolim, *Leonem* dejecturus Imperio: ſed ipſi infœliciter ceſſit expeditio temerè ſuſcepta. Cùm enim Bulgari obfirmatas in *Leonis* obſequio civium voluntates animadvertiſſent, & ab *Artemio* penitus alienas, ipſum *Leonis* poteſtati permiſere, a quo muneribus cumulati, domum redierunt. *Leo* verò *Arthemium*, & *Xylonitem*, capitis damnavit.

Anno ſeptingenteſimo vigeſimo-primo quidam Impoſtor e Syriâ erumpens, ſeque Chriſtum Dei Filium prædicans, Hæbreos ſeduxit.

Leo Iſaurus Sacrarum Imaginum cultores perſequitur.

Sacris imaginibus, & earum cultoribus bellum indixit impius Imperator, anno Chriſti ſeptingenteſimo vigeſimo ſexto, imperii ſuo decimo, gravemque perſecutionem exercuit, de quâ ſuperiùs egimus, Cap. 2. de Iconomachorum Hæreſi. Quam ob rem a *Gregorio Secundo* Romano Pontifice anathemate confixus eſt, quem etiam Romanis Italiſque, ne tributa *Leoni* ultrà penderent, prohibuiſſe, illoſque ad defectionem concitaſſe, *Theophanes* & *Cedrenus* ſcripſere. Quod an verum ſit, in Diſſertationibus expendam.

Graviſſima tributa.

Anno Imperii decimo-ſexto, Chriſti verò ſeptingenteſimo trigeſimo-primo, validam adversùs Romanos ac Italos, qui ejus impietati palam reſiſtebant, claſſem inſtruxit: ſed Deus ejus conſilia & conatus miſit in irritum. Claſſis namque in Mari Adriatico naufragium fecit. Hinc in furorem actus *Leo* auctiora Siculis & Calabris tertiâ parte tributa viritim impoſuit, patrimonia verò *S. Petri*, nimirum tria & ſemis auri talenta, Romanæ Eccleſiæ pendi ſolita, in publicum ærarium conferri juſſit, utque hæc accuratiùs exigeretur capitatio, pueros qui naſcerentur, deſcribi præcepit univerſos. Eo regnante, Saraceni frequentes in Provincias Imperii impreſſiones fe-

Terra motus vbrementiſſimi.

cere. Anno Principatûs ipſius vigeſimo-quarto, qui Chriſti numerabatur ſeptingenteſimus trieceſimus-nonus, terræ motu vehementi Conſtantinopolis, Nicomedia, Nicæa, necnon aliæ Thraciæ, ac Bythiniæ civitates concuſſæ. Mœnia Regiæ Urbis, aliaque ædificia publica, Eccleſiæ, Monaſteria corruerunt. Nicææ Templum unicom ſtetit. Incolarum plurimi cùm in civitatibus, tum in pagis, ruinis obruti. Menſes duodecim hæc duravit calamitas. Ea uſus occaſione Imperator tributorum auxit modum, mœnium reſtaurandorum ergò; quod vectigal deinceps perſeveravit, & Ceratia duo Adminiſtratoribus viritim collata. Obiit ex intercute, ſive inteſtinorum dolore, die Junii decimâ-octavâ, anno Chriſti ſeptingenteſimo quadrageſimo-primo, cum annos viginti-quatuor, treſque inſuper menſes imperaſſet. Hæc ex *Throphane*, *Zonara*, *Cedreno*, *Conſtantino Manaſſe*, & ex Hiſtoria Miſcella.

ARTICULUS IV.

De Conſtantino Copronymo.

LEoni ſucceſſit paternæ impietatis hæres Conſtantinus a ſtercore quo ſacrum fontem fœdavit, cum baptizatus eſt, dictus *Copronymus*. *Irenem* Chagani Regis Avarum filiam uxorem duxerat, vivente patre, quæ Chriſtianis initiata ritibus, Fidem Cathulicam & pietatem conſtanter tenuit, *Leoniſque & Conſtantini* ſæpe coarguit impietatem. Sub Imperii primordium, *Conſtantinus* ab *Artabaſdo*, cui Annam ſororem coniugem dederat ſibi ac Reipulicæ metuens, datis ad eum literis, filios eius, ſeu nepotes ex ſorore, ad ſe tranſmitti poſtulavit: deſiderium quidem eos vivendi atque complectendi ſimulans, illos vero apud ſe retinendi & ſub cuſtodia ſervandi conſilium iniens, ut patrem in officio contineret filiorum periculum. Fraudem ſubodoratus *Artabaſdus*, exercitum ad defectionem excitavit, & contra *Conſtantinum* proceſſit. Ille Amorium ſe recepit; indeque ad Orientalium Thema ſive exercitum confugit, cui *Longinus* præerat, a quo acceptâ ſecuritate, ſibi milites conciliavit. Interim *Theophanes* Patritius & Magiſter, *Artabaſdi* amicus, ad Magnæ Eccleſiæ Catechumena collecto populo, Conſtantinum mortuum eſſe, & *Artabaſdum* a Thematibus Imperatorem ſalutatum ſuaſit, prolatis id confirmans literis, & *Thalaſſii* Sileotiarii, qui recèns ab *Artabaſdo* miſſus erat, teſtimonio. Mox plebs univerſa, *Anaſtaſio* Pſeudo-Patriarcha duce, *Conſtantini* memoriam execrari, *Artabaſdo* fauſta precari omnia, ipſum Imperatorem proclamare, ſibique gratulari quòd Catholicum Principem & ſacrorum dogmatum defenſorem, ſublato hæretico, nacta eſſet. Paolò poſt *Artabaſdus* eum Opſicii copiis Urbem ingreſſus, ſacras imagines ubique erigi præcepit, ut pro religione & pietate magis quàm propriis commodis imperium adiiſſe videretur. *Conſtantinus* Thracenſium & Orientalium Thematum armis defenſus, Chryſopolis aggreſſione fruſtra tentatâ, ad Amorium hyemavit. Pro Imperio & ſalute fortiter ab utrâque parte certatum. *Artabaſdus* Aſiam in poteſtatem redegit. Copias in eum eduxit *Conſtantinus*, eumque in fugam verſum, Cyzicum uſque inſecutus eſt. *Artabaſdi* filius commiſſo poſtea ad Modrinem cum *Conſtantino* certamine, pariter in fugam datus. *Tiridates* Patritius Armenus, *Artabaſdi* conſobrinus, ac ſelecti Proceres eo in prælio deſiderati: utrimque magna clades. Tandem anno Chriſti quadringenteſimo-tertio, *Conſtantinus* in Thraciam penetravit. *Siſinnius* Thracenſium Dux obſidione cinxit Conſtantinopolim. Annonę penuriâ cives oppreſſi. *Artabaſdus* commiſſo prælio fuſus. *Nicetas* Dux Militiæ ſupremus, cum *Marcellino* Curatore in *Conſtantini* poteſtatem venit, a quo uterque capitis damnatus eſt. Urbem per terreſtrem murum ſubitò invadunt Imperatoris copiæ, die Novembris ſecunda. *Artabaſdus* cum *Baſtagio* Patritio ad Opſicium, indeque ad Puzane Caſtrum ſe recipiens, demum a *Conſtantino* comprehenſus, ab eoque cum duobus filiis excæcatus eſt. *Baſtagius* verò in Cynegio capite truncatus. Deinde *Artabaſdus* cum filiis & *Anaſtaſio* Pſeudo-Patriarcha, per Circum ad ludibrium traducti. *Siſinnium* quoque Patritium & Thracenſium Ducem, conſobrinum ſuum, quo adjutore Imperium recuperaverat, quadrageſimo poſt die oculis privavit immanis Princeps. Bellis civilibus in mutuam perniciem armatos Arabes in Syria & Dulichia fœlici ſucceſſu agreſſus eſt, & Germaniciam occupavit. Poſt hæc ab iiſdem, necnon a Sclavis, & Bulgaris, clades aliquot accepit. Sclaviniæ tamen Provincias ad Macedoniam ſitas redegit in ſervitutem, reliquas Imperio Romano ſubdidit. Nullum penè fuit ſuperſtitionis genus, cui *Conſtantinus Copronymus* deditus non fuerit, magiæ, divinationi ex animantium extis, &c. In omnem præterea libidinem effuſus, Deiparæ Virginis & Sanctorum hoſtis, Reliquiarum Sacrarum violator, ſanctarum everſor Imaginum, Piorum perſecutor. Legantur quæ ſuperius a nobis dicta ſunt, Cap. 2. de Iconomachorum Hæreſi, §. II. Eo imperante, ſæva peſtis ab anno ſeptingenteſimo quadrageſimo-ſeptimo ad triennium producta, per Siciliam, Calabriam, & Orientem pervagata, Regiæ præcipuè Urbi adeo immaniter incubuit, ut & locus ſepeliendis cadaveribus, & qui ea ſepelirent, prope deficerent. Cruciculis oleagineo liquore conſperſis, quæ cum in ſacris, tum in profanis veſtibus viſebantur, & ſpectris ad terrorem apparentibus, hæc prænuntiata lues. Poſtremis Imperii ac vitæ annis bello adversùs Bulgaros gerendo totum ſe dedit; in quos cùm expeditionem feciſſet, compoſita pace, rediit, anno Chriſti ſeptingenteſimo ſeptuageſimo-tertio. Cùm autem Bulgari copias in Berzetiam mitterent ad duodecim millia hominum, ille collecto numeroſo exercitu, ac diſſimulato conſilio, per Lithoſoriam in eos irrumpens, ipſos obruit, deletiſque univerſis, triumphali apparatu rediit in Urbem; hoc bellum *Nobile* appellans, in quo nullus Chriſtianorum periiſſet. Anno ſequenti, validam adversùs eoſdem hoſtes claſſem inſtruxit, nullo ſucceſſu, quia Meſembriam uſque delata, & adverſis jactata ventis, naufragio penè tota demerſa eſt. Interea *Tzerigus* Bulgarorum Princeps conſilia ſua revelari *Conſtantino* Imperatori animadvertens, ſe ad ipſum confugere velle ſimulavit, rogans ut ſecuritatis literas daret; ac amicos indicaret in Aula Bulgarica degentes, quibus fidere, & quorum uti poſſet auxilio. Singulorum nomina datis ad Bulgarum literis indicavit imprudens, quos ille medios diſſecuit. Id ubi ad *Conſtantinum* perlatum eſt, præ dolore ſibi canos evellens, vindictam de Bulgaris ſumere decrevit. Quamobrem anno Chriſti ſeptingenteſimo ſeptuageſimo-quinto adversùs ipſos exercitum duxit. Qua in expeditione morbo ſibi divinitus immiſſo, carbunculis ſcilicet pedes & crura depaſcentibus correptus, & febri vehementiſſima, & ob incendii vim Medicis ignota, Arcadiopolim, indeque Selymbriam delatus eſt. Tandemque ad Caſtellum Strongylum navigio devectus, miſeram efflavit animam, anno Imperii ſui triceſimo-quinto per menſes duos & dies viginti ſex inchoato. Moriens ſe igni æterno, ob dehoneſtatam Sanctiſſimam Virginem Dei Genitricem, ad-di-

Artabaſdi defectio, bellum, exitus.

Conſtantini Copronymi ſcelera.

Bellum Bulgaricum.

Copronymi miſera mors.

Ob impietatem maximè in Deiparam Virginem damnatus.

dictum teſtatos eſt, eamque deinceps coli & laudibus celebrari juſſit. Inter crudelitatis ipſios argumenta illud memorant Hiſtorici, quod poſt annos triginta a *Baſtugii* cæde, uxorem ejus in Choræ Monaſterium, ubi ſepultos jacebat, ſe conferre, & oſſa ejus tumulo eruta, ad Pelagium proprio pallio deportare compulerit: quem in locum, eorum, qui ſibi violentas manus intulerant, cadavera projiciebantur. Corpus *Copronymi* in Baſilica Sanctorum Apoſtolorum ſepultum, poſtmodum juſto Dei judicio effoſſum, & in foro Amaſtriano crematum eſt, jubente *Michaëlo* Imperatore, *Theophili* filio. Conſtant iſta ex *Theophane*, *Zonaeu*, *Cedreno*, *Conſtantino Manaſſe*, & ex Hiſtoria Miſcella.

ARTICULUS V.

De Leone Conſtantini filio,

CONſtantino Copronymo Leo filius ſucceſſit, pariter hæreticus, quamvis ad tempus pietatem ſimulaverit, nec a Deiparç veneratione adeo viſus ſit alienus. Omnes Ordines promereri ſtuduit; Monachos ſeligendo ex Cœnobiis, quos primariarum civitatum Eccleſiis præficeret; exercitus, copias plurimas conſcribendo & militares ordines augendo; populum Regiæ Urbis largitione pecuniarum a patre ſibi relictarum. *Conſtantinum* filium adhuc puerum, Thematum Præfectis, Senatu, militibus gregariis, populoque ſupplicantibus, in conſortium Imperii vocavit, eorum fide in ſcriptis acceptâ, quæ ſupra Sacram Menſam repoſuere, terribili ſacramento confirmantes, nullum ſe umquam, præter ipſum, ejuſque filium Imperatorem ſuſcepturos. *Teleram* Bulgarorum Principem ad ſe confugientem, & Chriſto nomen dantem, ex ſacro fonte ſuſcepit, & Patritii dignitate ornato, uxoris ſuæ *Irenes* conſobrinam in matrimooium dedit. Numeroſo eum exercitu in Syriam irrumpens, Jacobitas Syros captivos duxit, & in Thraciam tranſtulit. A Dorylei & Amorii obſidione repulit Arabes. Anno Imperii quinto, in apertam hæreſeos profeſſionem lapſus eſt, movitque perſecutionem adverſùs ſacrarum cultores Imaginum. Gemmarum inſana, quâ flagrabat, cupiditas, ipſum ad perpetrandum ſacrilegium impulit, quod ſubitò Deus ultus eſt. Coronam quippe lapillis pretioſiſſimis radiantem, quam in Majori Eccleſia dedicarat *Heraclius*, detractam inde ſuo capiti impoſuit: & confeſtim ex eodem capite carbunculi erupêre, ex quibus vehemens exorta febris, ipſum brevi extinxit, anno quinto Imperii per ſex menſes inchoato, Chriſti ſeptingenteſimo octogeſimo. *Conſtantinum* filium ſub *Irenes* matris tutela Imperii reliquit hæredem, annum tunc agentem decimum ætatis. Iſtâ conſtant ex *Theophane*, *Zonara*, *Cedreno*, & Hiſtoria Miſcella,

Leonis Sacrilegium Deo vindice punitum.

ARTICULUS VI.

De Conſtantino & Irene.

VIx Imperium cum *Irene* matre adierat *Conſtantinus*, cùm Senatorum Procerùmque nonnulli, conſpiratione factâ, *Nicephorum* Cæſarem *Conſtantini* patruum, Imperatorem conſtituere decreverunt. Conjurationis Auctores verberibus cæſos, & detonſos, in diverſa loca relegavit *Irene*: Cæſares autem & Nobiliſſimos, mariti ſui fratres, Sacerdotio inaugurari juſſit, ac in Chriſti Natali Sacra Myſteria populo erogare, ut ſpem omnem adiſpiſcendi Imperii depoſuiſſe viderentur. Eâ etiam die coronam pretioſam, quam *Leo* Imperator abſtulerat, novis ornatam gemmis reſtituit, obtulitque. Antiquam cum imaginum cultu pietatem excitavit, *Tarafio* facto Patriarcha, Sanctæ Virginis & Martyris Euphemiæ reliquias a Lemno Conſtantinopolim reportari juſſit, ac in Templo ſub illius nomine Deo dicato depoſuit, poſtquam ritu Catholico expurgatum eſt. Tonc annus Chriſti ſeptingenteſimus octogeſimus vertebatur. Eodem anno ad longos Thraciæ muros ciſta effoſſa eſt, in quâ vir proceræ magnitudinis ſepultus jacebat, & hęc inſculpta legebatur inſcriptio: *Chriſtus e Virgine naſcetur, inquo eum ego credo. Conſtantino & Irene Imperantibus Sol! me rurſus videbis.*

Irene Imperatrix antiquam pietatem cum Imaginum cultu excitat.

Anno Chriſti octingenteſimo primo, *Irene Conſtantinum* Sacellarium, & *Mamalam* Primicerium ad *Carolum Magnum* Francorum Regem Legatos miſit, qui filiam ejus *Rotrudim* Conſtantino Imperatori filio ſuo uxorem poſtularent; pactiſque conventis, & jurejurando ab utrâque parte firmatis *Eliſaus* Eunuchus & Imperatoris Notarius in Aula *Caroli* remanſit, qui Regiam puellam literas & mores Gręcorum edoceret. Poſt hæc Imperatrix *Theodorum* Patritium ingenti adornatâ claſſe, miſit in Siciliam adverſùs *Elpidium* Ducem, qui juſſus Præfecturâ cedere, renuebat. Multis ibi commiſſis præliis, victoriam *Theodorus* reportavit: *Elpidius*, exportatis cum *Nicephoro* Duca opibus, migravit in Africam, & ſecuritatis acceptâ fide ad Arabes defecit, qui eum honorificè & amanter ſuſceptum, fruſtra Imperatorem proclamarunt. Bellum contra Arabes, qui in Aſiam irruperant, fœliciter geri cœptum, pace non admodum decorà terminatum eſt. Id effecit Ducum diſcordia. Dux enim Bucellariorum, odio adverſùs *Stauracium* Patritium, qui rerum ſummam adminiſtrabat, concepto, Chriſtianâ Religione ejuratâ ad Arabes defecit: quibus ſuaſit ut pacem peterent. De ipſâ cum hoſtibus acturi progreſſi ſunt *Stauracias*, *Petras Magiſter*, & *Antonius Domeſticus*, Barbaris nimium fidentes, nec obſidibus poſtulatis. Unde ab illis detenti, pacem iniquis conditionibus componere coacti ſunt, eâ præſertim omnium maximè indecora, ut certus in annos ſingulos Arabum Caliphæ cenſus ab Imperatore ſolveretur. Fœlicior fuit contra Sclavinos expeditio *Stauracio* Duce ſuſcepta; gentem enim omnem ſubjecit Imperio ac tributariam fecit.

Legatio ad Carolum Magnum, initaque pacta.

Bellum Arabicum.

Anno Imperii ſui ſexto, Chriſti ſeptingenteſimo octogeſimo-quinto *Conſtantinus & Irene*, datis ad univerſos ditionum ſuarum Antiſtites literis, Synodum indixere pro cauſa fidei Conſtantinopoli celebrandam, quæ ſacta ſeditione ſuſpenſa eſt, & anno Chriſti ſeptingenteſimo octogeſimo-ſeptimo Nicęam tranſlata, ibique damnata Iconomachorum hæreſis, ac ſuus imaginibus Chriſti & Sanctorum reſtitutos honos. Anno ſequenti cum Arabibus infauſto exitu dimicatum eſt, & Romani exercitûs Duces fortiſſimi cecidere. Eodem anno, *Irene* pacta ſolvit cum Francis inita, & *Conſtantinum* filium *Marium* ex Armenia oriundam uxorem ducere coëgit, quamvis ab iis nuptiis abhorreret, nec propter conceptom erga filiam Caroli Regis Francorum amorem, conſenſum præbere vellet. Secuodùm hæc, miſit Imperatrix *Joannem* Sacellarium & Militiæ Logothetam in Longobardiam, cui expeditionis ſocium adjunxit *Theodotam* Regis nuper Longobardorum filium, tentatura ſi fortè ſubditas *Carolo* Provincias ac civitates ad defectionem incitare poſſet. Illi conjunctis cum *Theodoro* Patritio, Siciliæ Duce, viribus, prælium cum Fraocis commiſere, a quibus fuſi ſont, & *Joannes* occiſus.

Conſtantinus & Irene Synodum pro cauſa Fidei indicunt.

Pacta cum Francis inita ſolvit Irene.

Anno *Conſtantini & Irenes* decimo, Imperator ſe jam rebus gerendis idoneum exiſtimans, utpo-

te

te qui annum ætatis vigeſimum ſuperaret, materni Imperii jugum, *Stauracii* Reipublicæ ſummi Adminiſtri potentiam ægrè ac impatienter ferre cœpit. Communicato itaque cum fidiſſimis Aulicis conſilio, Matrem detinere, ac ſubinde in Siciliam relegare decrevit, ac per ſe Rempublicam gerere. *Stauracius* de conſpiratione certior factus, Auguſtam in filium concitavit. Hæc Imperatoris domeſticos verberibus cæſos, tonſoſque amandavit in exilium, necnon, & *Damianum* Patricium: *Petrum* verò Magiſtrum, & *Theodorum* Patritium Camulianum, ab Aulæ aditu prohibuit, quòd initi ab Imperatore conſilii conſcii eſſent. Imperatorem ipſum durioribus verbis, imò & verberibus exceptum, domi detinuit; compulitque Duces ac milites ad jurandum ſe non paſſuros, ut eâ ſuperſtite, *Conſtantinus* filius imperaret. Nec verò domeſticum diſſidium impedivit, quin claſſem adversùs Arabes inſtrueret, qui in Cyprum expeditionem ſuſceperant. Ab illis captus *Theophilus* Cibyrrheotarum Dux, & ad *Aaronem* Calipham ductus, mortem pati maluit, quàm Fidem Chriſtianam ejurare.

Domeſticum inter Conſtantinum & Imperatricem Matrem diſſidium.

Anno ſequenti, Armeniaci Thematis milites, ac reliquorum deinde Thematum copiæ, *Conſtantinum* ſolum Imperatorem proclamarunt, *Irene* in ordinem redactâ. *Stauracius* Patricius, *Aetius* Irenes Protoſpatharius, cæterique domeſtici, relegati. Ipſa juſſa ſecedere in Palatium, quod ad Eleutherium ſtruxerat. Poſt annum, in conſortium Imperii, rogantibus Optimatibus, revocata eſt, acclamante populo: *Conſtantino & Irene multos annos*.

Bellum Bulgaricum.

Anno ſeptingenteſimo nonageſimo-primo *Conſtantinus* ducto in Bulgaros exercitu, commiſſoque juvenilis ardoris impetu certamine, gravem ab iis cladem accepit. Paulò poſt militares ordines in Urbe collecti, *Nicephorum* Conſtantini Copronymi filium educere, & Imperatorem creare ſtatuerunt. Imperator, conjuratione cognitâ, *Nicephorum* patruum, & *Alexium* Patritium privavit oculis; *Chriſtophoro* verò, *Niceta Anthimo*, & *Eudocimo*, linguas præcîdi juſſit. Eâ re commoti Armeniaci, Ducem ſuum in vincula conjecêre. Miſſi contra eos a Conſtantino Duces, cum reliquorum Thematum copiis. Illi partem exercitûs maximam cæcidere, mutuam quoque paſſi cladem: Duces duos in poteſtatem acceptos excæcarunt. Imperator univerſas Imperii vires in ipſos convertere coactus, ſociorum Armeniorum traditione omnes comprehendit; ſpectatiſſimos neci addixit, & inter eos *Gregorium* Sinopes Epiſcopum; cæteros mulctis, & proſcriptionibus caſtigavit, mille notis compunctos hanc inſcriptionem in facie ſingulorum exhibentibus, *Armeniacus inſidiator*, in Urbem traduxit; indeque per Siciliam & reliquas Inſulas relegatos diſperſit.

Conjuratio detecta.

Anno ſeptingenteſimo nonageſimo-quarto, *Conſtantinus Mariam* conjugem repudiavit, & Monialem fieri coëgit, *Irenes* matris conſilio, quæ ut Imperium ad ſe unam traduceret, cunctorum odiis filium exponere ſatagebat: *Theodotam* verò Cubiculariam duxit, Catechiſtâ Imperatricem velante, nuptias verò illegitimas jungente *Joſepho* Abbate, connivente *Taraſio*, metu ne, quod minabatur, libidine ardens juvenis, Idolorum Templa patefaceret. Ne autem abſque causâ uxorem legitimam dimittere videretur, ipſe crimen affinxit, aſſeruitque ab eâ ſibi propinatum venenum. Licèt porro nihil prætermiſiſſet *Taraſius* Patriarcha, ut Imperatorem ab injuſto divortio & nuptiis illegitimis deterreret, nec approbaſſet facinus, ejus tamen conniventia *Platonem* & *Theodorum* Abbates ſanctiſſimos ita commovit, ut ab illius communione recederent, ac Imperatorem ceu excommunicatum vitarent, palamque damnarent contractas cum *Theodote* nuptias, ut fornicariam conjunctionem. *Theodotus* a novâ Auguſtâ, cujus conſanguineus erat, precibus ac muneribus tentatus, adduci non potuit ut ſileret, ac Patriarchæ jungeretur. Abbates imitati ſunt Monachi cæteri, piaculum exiſtimantes publico crimini connivere. Hinc in ipſos commotus Imperator, *Platonem* conjecit in carcerem, *Theodorum*, & reliquos Monachos, una cum Platonis nepotibus cæſos, Theſſalonicam relegavit. Porro & laudandum fuiſſe *Platonis*, ac *Theodori Studitæ* zelum, & commendatione dignam *Taraſii* œconomiam, teſtatur *Michaël* Monachus coævus Scriptor in *Theodori* Vitâ. *Neque enim*, inquit, *vel Patriarcha ipſe quantùm in eo erat, aut factum id approbabat, aut non abſurdum, id & alienum ab Eccleſiâ judicabat, aut Patrum canonis non compatiebatur; ſed ſapiens quoddam conſilium, & altâ mente, qualis ejus fuit, dignum agitans, non habuit tum ulciſcendi auctores facultatem; temporis injuriâ, quæ vellet agere non permittente. Quamobrem Regina ipſa* [Maria] *utriuſque prudentiam amplectens, & magnopere collaudans ſummam utriuſque virtutem, & in utili dijudicando intelligentiam, boni conſulebat, quod Patriarcha quidem de ſummo jure nonnihil remittens, veſanum Imperatorem a graviori malo revocaſſet, minantem jam ſe majorum exemplô, ſacrarum imaginum Legem fore, niſi quod animo conceperat, peragere ſineretur. Pater autem* (ſcilicet Theodorus) *flagitium propalam arguendo & acri reprehenſione atque objurgatione longiùs progredi prohibendo, tum eos qui peccarent, tum eos qui ſimile aliquid meditabantur, omnes affectibus ſuis, non intemperanter uti docuiſſet. Prorſus autem & relaxare interdum aliquid in judicio, bonum eſt; & exactum jus non præterire, utiliſſimum, unum in finem utrumque ſpectans, ut quod melius eſt pro re natâ præſtetur.* Cæterum Sanctiſſimi illi Abbates, cognito *Taraſii* Patriarchæ conſilio, ad ejus communionem rediere.

Conſtantini injuſtum divortium, illegitimæ nuptiæ.

Taraſii Patriarchæ œconomia. SS. Platonis & Theodori Studitæ pro Lege Dei zelus.

Eodem anno, *Cardamus* Bulgarorum Princeps pacta tributa a *Conſtantino* Imperatore exegit, minitatus ſe Thraciam alioqui vaſtaturum. Imperator ſtercora equina ad eum miſit involuta ſudario, reſponditque verbis tam ſuperbis; quàm fœdum erat munus: *Quod decuit, ex pacto tibi miſi. Senex es: ideo te fatigari nolo. Ego ad Marcellorum Caſtrum obvius prodibo. Tu fac illuc etiam te conferas. De ſucceſſu Deus judicabit.* Collectis protinus copiis contra Bulgarum proceſſit, eumque continuis diebus ſeptendecim laceſſens, ad prælium committendum cogere non potuit, ſed in Provinciam ſe recipere compulit.

Anno Imperii 17. filium ſuſcepit ex *Theodote* Auguſtâ quem *Leonem* appellavit, ejuſque ſeptem poſt menſes mortem deflevit. Interim *Irene* militarium ordinum Duces in partes ſuas traxit, ſuaſitque ut *Conſtantinum* Imperio abdicarent, ſibique uni rerum ſummam committerent. Variæ ſubinde a *Stauracio*, cæteriſque *Irenes* amicis, Imperatori ſtructæ inſidiæ, quarum vitandarum gratiâ, cùm ad Orientalium Thema confugeret, *Irene* ad amicos qui in illius erant comitatu, ſcripſit: *Niſi filium mihi tradatis, colloquia inter nos habita ipſi aperiam*. Illi timore correpti, *Conſtantinum*, dum precibus vacaret, comprehenſum, in Urbem deduxere, ac in Porphyrâ, ubi natus erat, incluſum, ex matris & Conſiliariorum ejus ſententiâ, immaniter excæcarunt, Auguſto menſe, Sabbatho; quo die, quinquennio ante patruum oculis orbaverat. Nec diu poſt vixit infelix maternæ ambitionis victima. Cæterùm quàm inviſum Deo fuerit iſtud facinus, ſeptendecim dierum caligo teſtata eſt. Annus fatalis *Conſtantini* fuit Imperii ipſius decimus-ſeptimus, Chriſti ſeptingenteſimus nonageſimus-ſeptimus.

Conſtantinus Imperator Matris inſidiis captus & excæcatus.

De

Irene ſola imperat.

Devolutâ ad *Irenem* ſolam Imperio, quidam ſeditione factâ, *Conſtantini Copronymi* filios in Therapiæ Palatio detentos eduxere, auctoreſque, fuerunt ut ad magnam Eccleſiam confugerent, ſperantes fore ut populus muliebris dominationis impatiens, aliquem ex illis Imperatorem ſalutaret. Quos *Irene* Athenas deportari juſſit, ubi cùm de occupando Regno conſilia agitarent, ab incolis occiſi ſunt. Orta deinde *Stauracium* inter & *Aëtium* Patricios gravis diſſenſio, utroque de Imperio, poſt *Irenes* mortem, in familiam ſuam transferendo cogitante. *Stauracius* tyrannidem affectans, lethali morbo prohibitus eſt ne conſilia nefaria ad exitum perduceret. *Irene* anno Imperii quarto, civile tributum Byzantinis remiſit, Abydique & Hieri commercia ſublevavit. Quam ob munificentiam a *S. Theodoro* Studitâ magnis laudibus ornata eſt. Epiſtolam quâ ipſi eam ob rem gratulatus eſt, deſcripſit Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens ad annum Chriſti octingenteſimum primum, Num. 24. Ad Irenem Legatos miſit *Carolus Magnus* Occidentis Imperator, anno Chriſti octingenteſimo ſecundo, qui eam ad matrimonium cum illo ineundum invitarent, ut eo pacto Orientis & Occidentis Imperia unirentur. Ab his nuptiis non abhorrebat *Irene*, ſed *Aëtius* qui Imperium ad *Leonem* fratrem ſuum transferre moliebatur, ejus ſe conſiliis oppoſuit. Denique nondum digreſſis Conſtantinopoli Francorum Legatis, *Nicephorus* Patricius & Logotheta Generalis invaſit Imperium, ac *Irenem* fortunis omnibus exutam in Leſbon Inſulam deportari juſſit, ubi nondum vertente anno defuncta eſt. Sola imperavit annos quinque. Ob Religionem, fidem, ac pietatem, cui reſtaurandæ tuendæque egregiam navavit operam, immortali laude digna *Irene*. Ob impotentem regnandi cupiditatem, & cæcitatem filio illatam, reprehenſioni & vituperio obnoxia. Cæterum Chriſtiano planè animo adverſam fortunam, tulit, ſic allocuta perfidum *Nicephorum*, Imperii uſurpatorem, qui eam in Palatio incluſam convênit, ut ab ea theſauros extorqueret: *Ego quidem orbatam quondam parentibus Deum me extuliſſe, & ad Imperii thronum, licèt indignam extuliſſe certa ſum: quapropter exturbationis hujuſmodi cauſam mihi delictiſque meis adſcribo. In omnibus itaque & per omnem modum, Sit nomen Domini benedictum.* Iſta conſtant ex *Theophane*, *Zonarâ*, *Cedreno*, & ex Hiſtoriâ Miſcellâ.

Irenes caſus.

Ejus virtutes & vitia.

CAPUT VII.

De Regibus, Rebuſque Francorum Octavo Sæculo.

ARTICULUS I.

De Dagoberto III.

Childeberto Tertio defuncto, in Regnum ſucceſſit *Dagobertus III.* ejus filius, anno Chriſti ſeptingenteſimo undecimo. Anno ſequente bellum Suevicum ſive Alamannicum confectum eſt, *Pippino* Duce, ſecundùm Annales Metenſes. *Pippini* obitu funeſtus fuit annus Chriſti ſeptingenteſimus decimus quartus. Cujus ante obitum *Theudoaldus* ſeu *Theobaldus* ejus nepos *Grimoaldo* patri in Majoratum domûs Regiæ jam ſucceſſerat. Qui cùm junioris eſſet ætatis, avia *Plectrudis*, Pippini uxor, præcipuam auctoritatem in adminiſtrando Regno ſibi vendicavit, ut Hiſtoria juſſu *Childebrandi* conſcripta, cap. 104. & Anonymus in Geſtis Regum Francorum, cap. 51. teſtantur. Anno Chriſti ſeptingenteſimo decimo-quinto, Neuſtraſii veteribus odiis adversùs Auſtraſios incitati, in *Theudoaldum* Majorem-domus, Auſtraſioſque inſurrexerunt. Civile bellum Francos inter graviſſimum exarſit. Cottia ſylva utriuſque exercitus cruore conſperſa, *Theudoaldus* in fugam verſus paulo poſt obiit. Ejus loco apud Neuſtraſios Major-domus Regiæ conſtitutus eſt *Rengenfridus*. Hic victore ſtipatus exercitu, Regiſque præſentiâ munitus, Carbonariam ſylvam, quæ Neuſtriam ab Auſtriâ diſterminabat, prætergreſſus eſt citiſſimè, pervenitque ad Moſam, totâ regione circumvaſtatâ. Deinde, ut Auſtraſiis a tergo alius hoſtis immineret, *Radbodum* Regem Friſiorum, quamvis Ethnicum, in ſocietatem fœderis atque amicitiæ vocavit. Interim *Carolus* Pippini ex Alpaide filius, quem Plectrudis, ne res novas moliretur, detinebat, e cuſtodiâ elapſus, Auſtraſiorum animos in ſpem magnam erexit. Id teſtatur Auctor Hiſtoriæ juſſu *Childebrandi* ſcriptæ, capp. 104. & 105. Anonymus in Geſtis Regum Francorum, cap. 51. & Annales Metenſes. Eodem anno, Regni ſui quarto, ætatis circiter vigeſimo, *Dagobertus III.* obiit, *Theodorico* filio in cunis relicto.

ARTICULUS II.

De Chilperico III. & Clotario IV.

II. PRætermiſſo *Theodorico* Dagoberti III. filio, Neuſtraſii Burgundioneſque *Danielem* quondam Clericum, *Childerici II.* filium, in ſolio collocarunt, & *Chilpericum* nuncupavere. Is cum *Radbodo* Friſiorum Rege inito fœdere, contra *Carolum*, qui Majoratum Palatii Auſtraſiani ſibi arrogabat, duxit exercitum. Profligatus eſt *Carolus* primâ expeditione; ſed in alterâ, cui Rex *Chilpericus* interfuit, Francis poſt obſidionem Coloniæ ad propria remeantibus, magna clades ab exercitu *Caroli* & Auſtraſiorum illata eſt. Anno Chriſti ſeptingenteſimo decimo-ſeptimo, *Carolus* iterum contra *Chilpericum* aciem inſtruxit. Prælium Vinciaci commiſſum eſt, cujus eventus fœlix Auſtraſiis fuit. Anno Chriſti ſeptingenteſimo decimo octavo, *Carolus* Regiam Dignitatem *Clotario* conferendam curavit, ut invidiæ minus ſibi conflaret, *Chilperico* Regi plus negotii faceſſeret: cujus meminerunt Anonymi coætanei in Geſtis Regum Francorum, & in Hiſtoriâ juſſu *Childebrandi* conſcriptâ. *Clotarius* ille *Theodorici III.* filius erat. Cùm verò Saxones in ſocietatem a *Chilperico* vocari *Carolus* animadverteret, in Saxoniam irrumpens, totam regionem cis Viſurgim vaſtavit.

Anno Chriſti ſeptingenteſimo decimo-nono, *Chilpericus* Eudone Aquitaniæ Duce, in auxilium vocato, certamen iniit cum *Carolo* in pago Sueſſionenſi. Victoria ſtetit penès *Carolum*, Francorumque ſeu Neuſtraſiorum magna ſtrages edita eſt. Brevi poſt prælium Sueſſionicum, obiit *Clotarius IV.* anno Regni ſecundo. Anno ſequenti, *Carolus* amicitiam per Nuntios iniit cum *Eudone* Aquitaniæ Duce, ab eoque obtinuit *Chilpericum* Regem, qui ſe in Aquitaniam receperat. *Chilpericum* revocavit *Carolus*, ut nomine ipſius Regnum minore cum invidiâ gubernaret. Neuſtraſii enim & Burgundiones, niſi Rex adeſſet, non libenter homini Auſtraſio pariturì videbantur. Diu ſuperſtes non fuit *Chilpericus*; obiit enim anno ſeptingenteſimo vigeſimo primo, Regni ſexto, ætatis quadrageſimo nono, nullâ ſuſceptâ prole. Ejus munificentia erga Monaſteria Sandionyſianum, Corbejenſe, Glannafolienſe, Metenſe *Sancti Arnulphi*, Fontanellenſe, Sitivenſe, Argentoratenſe *Sancti*

Ste-

Digitized by Google

Stephani, & *Sancti Luciani* Bellovacenſis Baſilicam, veteribus Documentis probatur, & Diplomatibus ab eo datis.

ARTICULUS III.

De Theodorico IV.

CHilpeeico Tertio ſucceſſit *Theodoricus IV.* puer ſeptennis *Dagoberti III.* filius in cunis a patre relictus. Educabatur in Monaſterio Calenſi, ex quo aſſumptus eſt in Regem: unde & *Colenſis* cognomen ipſi a Neotericis inditum eſt. Levatus eſt anno Chriſti ſeptingenteſimo vigeſimo primo. Eodem anno Saraceni Toloſam civitatem Aquitaniæ tunc attributam, obſidione cinxerunt. *Eudo* Aquitaniæ Dux inſignem de ipſis victoriam reportavit. Tunc Saracenis præerat *Izitus* Rex eorum decimus-ſextus. Anno Chriſti ſeptingenteſimo vigeſimo ſecundo, bellum Saxonicum a *Carolo* Majore-Domûs geſtum eſt. Anno ſeptingenteſimo vigeſimo quarto, *Carolus* Major Domûs *Regiafriudum* quondam eâ dignitate fulgentem, & tumultus excitantem in Andegavia profligavit. Mox ad Saxones, qoi bellum in Francos renovare conabantur, coërcendos arma convertit. Anno ſequenti bellum geſſit adversùs Bojoarios, fœlici exitu. Eodem anno Saraceni in Gallias irrumpentes, ab *Eudone* Aquitaniæ Duce ſunt profligati. *Gregorius II.* Papa *Eudoni* genus aliquod Eulogiarum tranſmiſit, quarom qui participes facti ſunt, e prælio illæſi abiere, ut refert *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Vita laudati Pontificis. Contra *Lontfridum* Sueviæ ſive Alamanniæ Ducem bellum confecit *Carolus* Major-domûs anno Chriſti ſeptingenteſimo trigeſimo. Anno ſequenti, *Carolus* Aquitaniæ, quam Dux *Eudo* ſingulari erga *Theodoricum* tunc adoleſcentulum fide laudabiliter, quietèque gubernabat, luctuoſam vaſtationem bis intulit, nullâ provocatus injuriâ. Interim *Abdirama*, qoi Provincias ditionis Arabicæ cis-fretum Gaditanum ſitas, Hiſpaniam videlicet ac Septimaniam, *Iſcuni* Caliphæ nomine gubernabat, in Franciam irrupit, obſidione cinxit Arelatem, commiſſoque prælio, Francos profligavit. Lugdunenſi deinde civitate occupatâ, per Burgundiam totam longè latèque graſſati Saraceni, Senonas uſque effuſi ſunt. Integrâ quoque Vaſconia & Burdigala potiti, ac cæteris Aquitaniæ II. urbibus, *Eudone* profligatô Pictavium uſque comite victoriâ ſunt progreſſi. In tanto rerum diſcrimine nec *Eudo* Dux Aquitaniæ cecidit animo, nec officio ſuo deſuit *Carolus* Major Regiæ domûs. Ambo ſimultate, quæ priùs inter illos fuerat, patriæ charitati condonatâ, vires ſuas ſimul junxerunt. In agro Pictavenſi pugnatum eſt, magna Saracenorum ſtrages edita. *Abdirama* Dux illorum occiſus. Idem prope Senonas victi fugatique, *Ebbone* Metropolitano Senonenſi agente. De his lege *Iſidorum Pacenſem* in Chronico, & *Rodericum* Toletanum Præſulem in Hiſtoria Arabum. Anno Chriſti ſeptingenteſimo trigeſimo tertio, *Carolus* Major-domûs duas expeditiones ſuſcepit, unam contra Saracenos, e quorum tyrannide Burgundiam, Lugdunumque liberavit, alteram contra Friſios. Primam inter ſecundamque expeditionem mediô tempore, *Pippinum* filium miſit ad *Luitprandum* Longobardorum Regem, ut eius comam, pro illius temporis more, primus attonderet, eique pater ſpiritalis fieret, quod gratiſſimum habuit Rex Longobardorum, multiſque moneribus donatum remiſit ad patrem.

Saracenorum in Franciam erruptio.

Saraceni profligati ab Eudone Aquitania Duce, & Carolo Majore-Domûs Regio Francorum.

Anno Chriſti ſeptingenteſimo trigeſimo ſexto, *Adelmelichus* Saracenorum in Hiſpania & Septimania Præfectus, numeroſiſſimô conſcriptô exercitu, in Provinciam irrupit, Avenionemque cœpit, *Maurontii* Comitis proditione, *Carolus Childebrandum* fratrem cum maximâ Francici exercitûs parte adversùs hoſtes direxit, qui Avenionem obſidione cinxit; mox ille cum reliquis copiis advolavit, & non ſolùm ex Francia expulit, ſed etiam in Septimania profligavit, victô necatoque *Amorro* altero eorum Duce, nobiliſſimiſque civitatibus, Biterris * Agatha, * Nemauſoque, * captis atque dirutis. Id conſtat ex Appendice ad Francorum Hiſtoriam juſſu *Childebrandi* conſcriptam, & ex Annalibus Metenſibus.

Beziers. Agde. Nîmes.

Anno Chriſti ſeptingenteſimo trigeſimo-ſeptimo *Theodoricus IV.* obiit, cùm annum Regni decimum-ſeptimum ageret, ætatis vigeſimum-tertium. Ejus erga plura Monaſteria pietatem ac munificentiam varia Monumenta teſtantur. Anno Regni ſui primô duo reſcripſit Diplomata pro Monachis Sitivenſibus, unum Sueſſione, alterum Confluentibus; item tertius Metis anno quinto pro Cella Leobardina; * & quartum apud Gundulfi Villam pro Cœnobio Murbachienſi. *

Theodorici pietas.

Leuvart-zell. *In Epiſcopatu Argentoratenſi.* Mourbach.

Dagoberto III. Chilperico III. Clotario IV. & *Theodorico IV.* regnantibus, ſanctitate in Francia claruerunt *Erminus* Lobienſis Abbas, *Leothodius* Auſcienſis Epiſcopus; *Vvirafridus* Presbyter, Turingorum Apoſtolus, *Eoldus* Viennenſis Epiſcopus, *Sanctus Silvinus* patriâ Toloſanus, qui ordinatus eſt Epiſcopus ut Evangelium Gentibus prædicaret, nullâ certâ Sede attributâ; *Sacerdos* Lemovicenſis Antiſtes, *Veredemus* Avenionenſis, *Eucemundus* Fontaneti * in Diœceſi Bajocaſſina * primus Abbas; *Lotharius* * Sagienſis * Epiſcopus, *Aichardus*, ſive *Richardus* Gemmeticenſis Abbas; *Sanctus Hubertus* Trajectenſis Epiſcopus, qui *Sancti Lamberti* Martyris reliquias & Cathedram Epiſcopalem ſimul Leodium tranſtulit, & idololatriam ex Arduenna, e Taxandria, & ex Brachbante ſeu Branchbanto penitus extirpavit, *Sanctus Domitius* Eremita, & *Sancta Ulphia* Virgo recluſa, filia ejus ſpiritualis, qui in Diœceſi Ambianenſi coluntur. *S. Pyrminius* Monaſteriorum Augiæ divitis * in Epiſcopatu Conſtantienſi ad Rhenum, & Murbachienſis in Argentoratenſi conditor; *Sanctus Corbinianus* Bojoariorum Apoſtolus, & primus Friſingenſium Epiſcopus, *Sancta Maadana* Martyr, Sancti Sacerdotis Lemovicenſis Epiſcopi mater, a Saracenis in Diœceſi Cadurcenſi interfecta. *Sanctus Beregiſus* Abbas Andainenſis in Epiſcopatu Trajectenſi. *Sanctus Gobrianus* ex Venetenſi Epiſcopo Eremita. *Sancta Bertha* Blangiacenſis * Monaſterii in Epiſcopatu Tarvanenſi fundatrix & prima Abbatiſſa. *Sanctus Hugo* filius Drogonis Campaniæ Ducis, *Pippini* Herſtallii nepos, qui ſimul Eccleſias quinque, tres videlicet Epiſcopales, Rotomagenſem, Pariſienſem, ac Bajocenſem, cum duabus Abbatialibus, Fontanellenſi ac Gemmeticenſi piè rexit, non cauſâ perverſæ cupiditatis, aut aliquo ſæculari faſtu tot Beneficia poſſidens; ſed ut Eccleſiis prodeſſet difficillimo tempore, utque erga Sanctorum Baſilicas & Monaſteria munificentiorem ac magnificentiorem ſe præſtaret. In quo non pluralitas Beneficiorum, quæ Sanctum ipſum non fecit ſed charitas & bonus redituum Eccleſiaſticorum uſus, imitatione digna ſunt, & laude. *S. Ceſſator* Lemovicenſis Epiſcopus. *Sanctus Pardulphus* * Waractenſis in Diœceſi Lemovicina Monaſterii primus Abbas. *Theofredus* * Calmeliacenſis Monaſterii in Epiſcopatu Anicienſi Abbas, & Martyr. *Sancta Hadeloga* Virgo, Caroli Martelli & Rotrudis filia; *Sanctus Eucherius* Aurelianenſis Epiſcopus.

In eadem Diœceſi.

Viri ſanctitate illuſtres.

Fontenay. Bayeux. S. Lohier. Sèez.

De Reichenouv. De Friſingen. De Blangy.

S. Pardoul. S.Chaffre.

AR-

ARTICULUS. IV.

De Interregno poſt Theoderici Regis obitum,

POſt *Theoderici Quarti* obitum, Francia per aliquot annos Rege caruit, ut ex duobus Chronicis breviſſimis diſcimus, quæ ab Andrea Ducheſnio inter Hiſtoriæ Francicæ Scriptores, Tomo I. edita ſunt, unum ex Remenſi Monaſterio *Sancti Remigis* a *Theodorico III.* ad *Pippinum* uſque Regem; alterum ex Codice Tiliano, a *Clotario Secundo* ad ejuſdem uſque *Pippini* mortem. Duravit Interregnum illud annos ſex & ampliùs, id eſt, penè ad finem anni ſeptingenteſimi quadrageſimi tertii. Tunc Franciam regebat *Carolus* Major-domus, quem propterea *Gregorius III.* Pontifex in Epiſtolis ad ipſum datis *Subregulum* vocat, titulo hactenus apud Prancos inuſitato, medioquo inter Majorem-Domatum ac Regiam Dignitatem. Tunc publicis Inſtrumentis apponebantur anni a *Theodorici* Regis obitu, ut conſtat ex Donationis, qua Carolus Major domus Sandionyſianum Monaſterium locupletavit, exemplari dato *anno poſt defunctum Theodoricum Regem quinto.* Bellum tertiò Saxonibus, intulit *Carolus Martellus* anno Chriſti ſeptingenteſimo trigoſimo-octavo, eoſquo tributarios fecit, ut teſtantur Annales Francorum Nazariani, Petaviani & Metenſes. Anno ſequenti profligavit Saracenos qui in Provinciam irruperant, eamque vaſtaverant. Id teſtantur Annales Francorum Metenſes, & Chronicon Fontanellenſe Francis auxilio fuit *Luitprandus* Rex Longobardorum, teſte *Paulo Diacono* lib. de Geſtis Longobard. Suppetias quoque *Carolo* tulere Alemanni, & Bojoarii. Alamannorum ſeu Suevorum Dux erat *Theodebaldus*, Bojoariorum ſeu Bavarorum *Odilo* anno ſeptingenteſimo quadrageſimo primo.

Carolus accepta a Gregorio III. Pontifice Maximo perbonorifica Legatione, viciſſim Legatos cum reſponſis ad illius Epiſtolas, miſit Romam; *Grimonem* Abbatem Corbejenſis Monaſterii, & *Sigibertum* ſeu *Sigobertum* Recluſum Monaſterii Sandionyſiani, ut conſtat ex Appendice ad Hiſtoriam *Childebrandi* juſſu conſcriptam, ex Annalibus Metenſibus, cap. 110. & ex Continuatore *Aimoini*, lib. 4. cap. 57.

Caroli Martelli obitus.

Eodem anno cùm in morbum incidiſſet *Carolus* Majoratum inter filios diviſit, Majoratum Auſtraſiæ *Carlomanno*, *Pippino* Majoratum Neuſtraſiæ attribuit, ut teſtantur Annales Metenſes. *Sancti Dionyſii* Baſilicam ac Monaſterium multis muneribus ditavit. Obiit menſe Octobri ejuſdem anni apud Cariſiacum, ſepultuſque eſt in Baſilica *Sancti Dionyſii* prope Pariſios, ut Annales Petaviani & Fuldenſes teſtantur.

Emendatur Baronius.

Scripſit *Baronius* ad hunc annum, *Sanctum Bonifacium* Germanorum Apoſtolum ad *Ethelbaldum* Merciorum Regem in Anglia, hominem ſceleſtiſſimum, epiſtolam dediſſe, ut eum ad pœnitentiam revocaret, & inter alia plura exempla Rogum, qui ob immenſa ſua ſcelera malè pereuntes animam unà cum corpore perdiderunt, atque in perpetuos cruciatus apud inferos damnati ſunt, de *Carolo* hæc habere: *Carolus quoque Princeps Francorum, multorum Monaſteriorum everſor, & Eccleſiaſticarum pecuniarum in uſus proprios commutator, longâ torſione, & verendâ morte conſumptus eſt.* Sed deceptum *Baronium* Viri Eruditi jam obſervarunt, ex eoque probarunt, quòd inter Bonifacianas Epiſtolas duæ tantùm *Ethelbaldo* Regi Merciorum inſcribantur, duodecima ſcilicet ac decima-nona, in quibus ne verbum quidem ullum occurrit de *Carolo*. Præterea *Carolus* nullum evertit Monaſterium, plura ditavit, imprimis Trevirenſe, Fontanellenſe, & Sandionyſianum. Quæ ipſius temporibus direptæ ſunt & dirutæ Baſilicæ, a Saracenis direptæ ſunt & everſæ, qui Provinciam, Burgundiam, Aquitaniam, ferro flammiſque devaſtarunt. Nec etiam Eccleſiaſticas pecunias in uſus proprios *Carolus* convertit: licèt facultates Eccleſiarum Nobilibus, militibuſqoe, propter aſſiduitatem bellorum, præſertim adversùs Arabes Mahumetanos, adversùs Saxones & Friſios idololatras, in ſtipendium tradiderit; ut Libellus de Majoribus-domus Regiæ a *Ducheſnio* editus, & Chronicon Autiſiodorenſe ſub *Aidulfo* Epiſcopo, teſtantur.

Refellitur fabula de Caroli Majoris-domus damnatione.

Eam ob rem odium Clericorum incurrit *Carolus Martellus* adeo grave, ut oſtenſam de illius æterna damnatione viſionem finxerint, & vulgaverint. Cujus fabulæ primus ſcriptor *Hincmarus* in Prologo Vitæ *Sancti Remigii*. Ex quo *Carolus le Cointe* in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum non abſque fundamento ſuſpicatur, commentom iſtud a Clericis Remenſibus excogitatum fuiſſe, quia *Carolus Rigobertum* Remenſem Archiepiſcopum dejecerat a Sede, ſubrogato *Milone* Trevirenſi jam Epiſcopo, ut teſtatur Auctor Vitæ *Sancti Rigoberti* apud *Bollandum*, die 4. Januarii. *Viſio* de *Caroli* damnatione Sancto *Eucherio* Aurelianenſi Epiſcopo oſtenſa ſcribitur ab Auctore *Vitæ* ipſius apud *Bollandum*, die vigeſima Februarii. Sed bujus fabulę additione interpolatam eſſe *Sancti Eucherii* Vitam, cùm multa alia probant, tum maximè quòd in tribus Codicibus MSS. e quibus *Bollandus* Vitam *Sancti Eucherii* edidit, nihil de ea legatur: & quòd integro poſt Sancti illius Præſulis obitum ſæculo, Viſio illa non ſit vulgata. Id colligitur ex literis *Ludovici Pii* ad *Hilduinum* Sandionyſianum Abbatem, in quibus ait *Carolum* proavum ſuum *Sancto Dionyſio corpus proprium in magni judicii die ſuſcitandum, & animam Domino præſentandam fideliter commendaſſe*. Quod non ſcripſiſſet *Ludovicus* Abbati Sandionyſiano, ſi Viſionis aſſictæ *Sancto Eucherio*, vel minima ſuſpicio tunc fuiſſet illo in Cœnobio, ubi *Carolus* ſepultus fuerat. Præterea de *Caroli Martelli* damnatione nemo quidquam ſcripſit, antequam regnaret *Carolus Calvus* ejus abnepos, qui anno Chriſti octingenteſimo quadrageſimo regnum ſuſcepit. Eo Rege, *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis Viſionem ſub nomine *Sancti Eucherii* a Clericis confictam vulgavit, in Prologo Vitæ *Sancti Remigii*. Eamdem Viſionem *S. Eucherio* oſtenſam de *Caroli* damnatione commemorant Epiſcopi Provinciarum Remenſis & Rotomagenſis cum *Hincmaro* & *Wenilone* in Cariſiaco Palatio congregati anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo octavo in Epiſtolâ ad *Ludovicum* Caroli Calvi fratrem. *Petrus Bibliothecarius* in Hiſtoria Francorum abbreviata, quam ab anno Chriſti ſeptingenteſimo decimoquinto ad annum octingenteſimum nonageſimum octavum perduxit, eamdem viſionem refert, *Hincmari* teſtimonio ſuffultam. Synodus quidem Cariſiaca cui præerat *Hincmarus*, in Literis ad Ludovicum Regem ſcriptis teſtatur viros, qui ſepulchrum *Caroli*, poſt Eucherii Viſionem inſpexerant, a ſe viſos, auditoſque: ſed cum ab obitu *Sancti Eucherii* ad Synodum Cariſiacam lapſi ſint anni quindecim ſupra centum, non potuit Hincmarus qui poſt illam Synodum viginti & quatuor annis ſuperſtes fuit, aliique Epiſcopi, qui eidem Synodo interfuerunt, plenam rei alibi incognitæ notitiam habere ab iis, qui, priuſquam *Sanctus Eucherius* obiret, teſtimoniom de dracone a ſe viſo in ſepulchro *Caroli* ferre potuerint.

Addit *P. Mabillonius* in Obſervationibus prævîis

ad Vitam *Sancti Eucherii*, teſtimonium Sandionyſiani Chronici, quod extat Tom. 2. Spicilegii. *Anno*, inquit, *MCCLXIV. tranſlati ſunt Reges in dextro Choro, ſcilicet Ludovicus Rex filius Dagoberti, Carolus Martellus Rex*, &c. Quòd ſi inane ac fuliginoſum dumtaxat Cenotaphium repertum eſſet, id non omiſſurus fuiſſet Chronographus ille. *Caroli Martelli* pietatem commendavit Gregorius Tertius Pontifex Maximus, quòd ejus opitulatione *Sanctus Bonifacius* centum millia Paganorum Germanorum ad Chriſtum convertiſſet. Quod ſanè de ejus æterna ſalute piè ſentire jubet. *Gregorii Tertii* ad *Bonifacium* ſcribentis verba hæc ſunt: *Agnoſcentes in ſyllabis Fraternitatis tuæ, quæ innotuiſti de Germaniæ gentibus, quas ſua pietate Deus noſter de Poteſtate Paganorum liberavit, & ad centum millia animas in ſinu matris Eccleſiæ, tuo conamine, & Caroli Principis Francorum, aggregare dignatus eſt.*

Obiit *Carolus* paulò major quinquagenario. Duas uxores duxit, *Rotrudem*, & *Sonechildem*. Filios ſex reliquit, *Carolomannum*, *Pippinum*, *Bernardum*, *Hieronymum*, & *Remigium* ex *Rotrude* natos, & *Griſonem* ſeu *Gripponem* ex *Sonechilde*: filias verò duas, *Hadelogam*, & *Chiltrudem* ex *Rotrude*. Griſo, Sonechilde matre concitante, adversùs *Carolomannum* & *Pippinum* rebellavit, & Laudunum occupavit. Quem illi, obſeſsâ captâque Urbe, apud Novum Caſtrum in Arduenna in cuſtodia detinuerunt, *Sonechildem* verò in Kalenſi Monaſterio incluſerunt.

Carolomannus & Pippinus Majores-Domus.

Anno Chriſti ſeptingenteſimo quadrageſimo ſecundo, *Carolomannus* & *Pippinus* duo bella fœliciter geſſere, unum in Aquitania, alterum in Alemannia: de quibus Auctor Appendicis ad Hiſtoriam *Childebrandi* juſſu conſcriptam, & Annales Fuldenſes ad annum DCCXLII.

Anno ſequenti, Bellum Bojoaricum non minori gloriâ geſſere contra *Odilonem* Ducem, qui cum *Theobaldo* Alemanniæ ſeu Sueviæ, & Hunaldo Aquitaniæ Ducibus ſive Præfectis, adversùs ipſos conjuraverat, vocatis in auxilium Sclavis & Saxonibus. Vicere *Carolomannus* & *Pippinus*. Sergium Presbyterum, *Zaccharia* Romani Pontificis Apocriſiarium, in prælio captum increpuere, quòd *Zacharia* nomine abuſus, Francis bello in Bojoarios interdixiſſet. Id teſtantur Auctor Appendicis ad Hiſtoriam *Childebrandi* juſſu conſcriptam, Annales Fuldenſes, & *Eginhardus* ad annum 743. Exinde Pax Bojoariis reddita eſt, *Hiltrude*, ut veriſimile eſt, eam a fratribus exorante. Nupſerat enim, iis invitis, *Odiloni*; quæ belli cauſa fuerat. Poſt hæc in Saxooes arma convertit *Carolomannus*.

ARTICULUS V.

De Childerico Tertio, Merovingiorum Regum poſtremo.

ANNO Chriſti ſeptingenteſimo quadrageſimo-tertio exeunte, *Carolomannus* & *Pippinus* curarunt vel conſenſerunt *Childericum* Theodorici Quarti filium, annum circiter decimus ætatis agentem, Regem conſalutari, ut eſſet, cujus nomine, ſi non majore cum auctoritate ac poteſtate, ſaltem minore cum invidia regnarent. Anno ſequente Majores-Domûs adversùs Saxones & Alemannos profecti ſunt. Saxonum Satrapa Theodoricus, Suevorum ſive Alamannorum Dux erat *Theodebaldus*. Theodoricum aggreſſus eſt Carolomannus, Pippinus Theodebaldum. Saxones ſubacti, qui Provinciis Majoratui *Carolomanni* attributis erant finitimi, plurimique ad Baptiſmum ſuſcipiendum perducti ſunt. *Theodebaldus* in fugam conjectus, deinde in Ducatum Sueviæ reſtitutus benignitate Victoris. Hoc utrumque bellum commemorant Auctor poſterioris Appendicis ad Hiſtoriam juſſu *Childebrandi* conſcriptam, & Annales Metenſes. Anno ſeptingenteſimo quadrageſimo-quinto, bellum Aquitanicum adversùs *Hunaldum* Ducem perduellem, & Alamannicum adversùs *Theodebaldum*, qui in Alſatiam irruperat, a Majoribus-Domus confectum eſt, ut teſtantur Auctor Appendicis poſterioris ad Hiſtoriam juſſu *Childebrandi* conſcriptam, & Annales Metenſes. Anno Chriſti ſeptingenteſimo quadrageſimo ſexto bellum Alamannicum & Aquitanicum redintegratum, ac fœliciter a Majoribus Domus confectum eſt, ut conſtat ex Annalibus Nazarianis, Petavianis, & Fuldenſibus. Anno ſequenti *Carolomannus*, nuntiô rebus ſæcularibus remiſsô, Romam profectus eſt. Abiturus, *Drogonem* filium ſuum primogenitum cum Auſtraſiæ Majoratu protegendum *Pippino* fratri commiſit. Tonſuram & habitum Clericalem ſuſcepit a *Zacharia* Pontifice Maximo, ut Aoaſtaſius Bibliothecarius, & Annales Metenſes teſtantur. Tum condidit Monaſterium in Soracte monte, ubi Deo totus vacaret. Interea Griſonem fratrem apud Novum Caſtrum in Arduenna detentum libertate donavit *Pippinus*. Anno ſeptingenteſimo quadrageſimo-ſeptimo perduelles Saxones ab eodem *Pippino* debellatos, Appendix Hiſtoriæ juſſu *Childebrandi* ſcriptæ commemorat. Anno Chriſti ſeptingenteſimo quadrageſimo octavo, *Carolomannus* relictô Soracte monte, in Caſſineoſe Monaſterium Sancti Benedicti receſſit, ibique Religioſam Vitam profeſſus eſt, ut Annales Tiliani, & Metenſes, *Eginhardus* in Vita *Caroli Magni*, aliique teſtantur. Anno ſequenti, *Griſo* in *Bojoariam* irrupit, *Odilone* Duce mortuo, & *Thaſſilone* puerulo in patris locum ſuffecto; Bojoariæque Ducatum per vim uſurpavit. Bojoarios aggreſſus *Pippinus*, ad deditionem compulit: cum *Griſone* ſeu *Grippone* fratre pacem init, eumque duodecim donavit Comitatibus, Bojoariæ Ducatu *Thaſſiloni* reſtitutô. At *Grippo* tali ſorte non contentus, in Aquitaniam ad *Vaifarium* Ducem profugit, novarum rerum ſtudio vehemeoter inflammatus, ut Annales Laureſhamenſes memorant. Interim *Zacharias* Papa Sacerdotes & Presbyteros Francorum per litteras hortatus eſt ad pacem inter *Pippinum* Majorem-Domus & *Griſonem* fratrem conciliandam, & ad Corpus *Sancti Benedicti* Caſſinatibus Monachis reſtituendum. Editæ ſunt hæ Litteræ Tom. I. Conciliorum Galliæ.

Carolomannus Major-Domus Sæculo renuntiat.

Anno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo ſecundo, Rex *Childericus III.* annum circiter decimum octavum ætatis agens, exauctoratus eſt, & in Monaſterium retruſus: Regium ſolium Pippinus Major-Domus occupavit: Franci deteſtandæ perduellionis rei *Pippinum* Sueſſione Regem elevarunt. *Pippini* elevatiooem ad hunc annum referunt Annales Petaviani, Pithœani, & Fuldenſes; quam anno integro Annales Nazariani, & Sandionyſianum Chronicon antevertunt; duobus Annales Loiſeliani. *Zacharia* Romano Pontifice ſuaſore vel auctore, exauctoratum *Childericum* & *Pippinum* Regem conſtitutum, fabula eſt a plurimis Auctoribus, abſque examine, litteris prodita, ut in Diſſertationibus oſtendam.

Childericus III. exauctoratur: Pippinus Regium ſolium occupat.

Fabula rejicienda.

Poſt mortem *Theodorici IV.* Regis ad elevationem uſque Pippini, Sanctimonia celebres in Francia fuere *Porcarius* Abbas Lirinenſis, qui cum quingentis Monachis Martyrio a Saracenis affectus eſt: *Vitalis* ex Herenſi Monacho Eremita in pago Ratiatenſi; *Sigibaldus* Metenſis Epiſcopus; *Vuillebrordus* Ultrajectenſis Præſul; *Pardulphus*

Viri ſanctitate celebres.

pi-

primus Abbas Waractenſis in Epiſcopatu Lemovicenſi; *Thurianus* Dolenſis Epiſcopus; *Heelindis* Eykenſis Monaſterii, in Leodienſi Epiſeopatu Abbatiſſa Ebbo Senonenſis Archiepiſcopus; *Alto* primus Abbas Cœnobii, quod ex ejus nomine *Alten-Muſter* vocatur, io Diœceſi Frinſingenſi; *Burchardus* ex Monacho Benedictino Wirceburgenſis Epiſcopus.

ARTICULUS VI.

De Pippino Rege.

Bellum Saxonicum.

Pippinus, poſtquam Majoratum-domus annis decem tenuiſſet, Rex a Francis creatus, adverſus Saxones perduelles duxit exereitum anno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo tertio. Hi profligati, & pœnitentiâ commoti, veniam & pacem a Rege poſtularunt, obtinueruntque iis legibus, ut annis ſingulis equos trecentos ipſi ſuppeditarent, & Sacerdotibus qui Evangelium in Saxooia prædicare vellent, liberum permitterent aditum, ut teſtantur Anonymus *Fredegarii* Continuator, & Annales Metenſes. Eodem anno, *Grippo* frater *Pippini*, cùm in Italiam ad *Aiſtulphum* Longobardorum Regem confugeret, ab exercitu, qui tranſitus Alpium *Pippini* nomine tuebatur, in Valle Maurienna necatus eſt, ut teſtatur Anonymus, qui Vitam *Pippini* Regis ſcripſit juſſu *Nibelungi* Comitis. *Stephanum Tertium* Pontificem Maximum, qui ad ipſum in Gallias confugerat, auxilium contra Longobardos petiturus, honorificentiſſimè ſuſcepit, ab eoque, cum uxore *Bertrada*, & filiis *Carolo* & *Carolomanno*, in Sandionyſiano Monaſterio unctus eſt. Tunc mortuus erat *Childericus*, & cum eo Meroveadarum ſtirps omnis extincta: quod enim legitur in Chronieo Fontanellenſi, cap. decimo tertio, Theodoricum Monachum Fontanellenſem *Childerici Tertii* Regis filium fuiſſe, falſum eſt; & hoc loco interpolatum eſt iſtud Chronicon, ut diſertè probat *P. le Cointe* in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum ad annum Chriſti 754. Num. XXXIX. & ſequentibus. *Stephanum* Papam anno Chriſti ſeptiogenteſimo quinquageſimo-quarto in Italiam reduxit *Pippinus*, Longobardos aggreſſus eſt & profligavit, Aiſtulphum eorum Regem in fugam dedit; Papiam, quò ſe ille receperat, obſidione cinxit, pacem Longobardis imperavit. Conditiones pacis fuere, ut Ravennatem Exarchatum, aliaſque civitates, Reipublicæ Romanæ reſtitueret, ut teſtatur *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Vita *Stephani Tertii*. Obiit *Carolomannus* Monachus Caſſineoſis, *Pippini* frater, cùm in Italiam reverteretur. *Pippinus* in Franciam redux filios ejus tonderi juſſit, ut Annales Petaviani memorant.

Pippinus Stephanum III. ſuſcipit, Rex ab eo ungitur.

Bellum Longobardicum.

Anno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo-quinto, ſecundò profectus eſt in Italiam cum exercitu *Pippinus*; Longobardorum copias iterum fudit; Ticinum, quò ſe concluſerat *Aiſtulphus*, obſidione cinxit, violatique fœderis pœnitenti pacem conceſſit, acceptis obſidibus, & tertia parte theſauri, quem Ticini Rex Longobardorum ſervabat, imperatiſque tributis, quæ Longobardi Regi Francorum a longo tempore ſolverant. Dum hæc gerebantur, *Conſtantini Copronymi* Imperatoris Legati *Pippinum* convenere, ac muneribus ampliſſimis donatum obſecrarunt, ut Exarchatum, cùm ab *Aiſtulpho* recepiſſet, Imperatori reſtitueret. Id decreverat *Pippinus*, cùm primam expeditionem adversùs Longobardos ſuſcepit; ſed mutatâ ſententiâ, denegavit Imperatori, tradere decrevit Sedi Apoſtolicæ, factamque in ſcriptis Donationem tranſmiſit Romam. Reliquit autem in Italia *Fulradum* Abbatem, qui civitates in pacto contentas ab *Aiſtulpho* reciperet, receptaſque mox in poteſtatem Romani Pontificis transferret. Complectebatur *Pippini* Donatio Adriam, Ferrariam, Comaclum, Bononiam, Imolam, Faventiam, Gabellum, Ravennam, Forum-Livii, Forum Popilii, Bobium, territorium Balnenſe, Cœſenum, Ariminum, Montem Feretri, Serram, Caſtellum Sancti Marini, Piſaurum, Urbinum, Forum Sempronii, Fanum, Luceolos, Callium, Senogalliam, Æſium, Anconam, Humanam, Auximum, Eugubium, Acerragium, & Narniam. Quæ omnes civitates, Caſtello Sancti Marini, & Adria Urbe exceptis, hodie parent Innocentio Duodecimo Pontifici Optimo Maximo. Harum dominium *Pippini* Regis Chriſtianiſſimi munificentiæ Romana debet Eccleſia. Cujus & inſigne monumentum extat Ravennæ ſic inſcriptum: *Pippinus. Pius. Primus. Amplificanda. Eccleſia. Viam Aperuit. Et. Exarchatum. Ravenna. Cum. Ampliſſimis* ..... Cætera tempus edax rerum, vel æmulorum Francici nominis ac gloriæ invidia delevit. *De Pippini* Donatione legendus *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Vita *Stephani Tertii*. Eodem anno *Pippinus* Franciam auxit integra Septimania, necnon Gerunda & Barcinone, pulſis inde Saracenis, ut Annales Metenſes teſtantur.

Pippini Regis erga Romanam Eccleſiam munificentia & Donatio.

Anno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo-ſeptimo, Regni Comitia habita ſunt Compendii, in quibus *Taſſilo* Dux Bojoariæ cum ſui Ducatûs Primatibus, Sacramentum fidelitatis *Pippino* Regi præſtitit, manibus ſuper ſacras Reliquias impoſitis. Datumque ſacramentum confirmarunt in Monaſterio Sandionyſiano agri Pariſienſis, ſuper corpora Sanctorum Martyrum *Dionyſii*, *Ruſtici*, & *Eleutherii*; in Monaſterio *Sancti Germani* prope muros Pariſienſes, ad Corpus *Sancti Germani* ejuſdem Urbis Epiſcopi; & in Turonenſi Monaſterio *S. Martini* ad corpus ejuſdem Sancti Confeſſoris, ut Annales Laureshamenſes, Tiliani, & Loiſeliani teſtantur. *Borutho* etiam Sclavorum Regi *Taſſilo* perſuaſit, ut ſe ſuaque in Pippini clientelam committeret. Placuit *Borutho* conſilium, fœduſque iniit cum Francis, datis obſidibus *Karaſto* filio, & *Chettumaro* nepote, quos baptiſmate initiari permiſit, ut Annales Boici teſtantur.

Taſſilo Dux Bojoariæ in Pippini Regis clientelam ſe confert.

Anno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo-octavo, *Pippinus* contra Saxones rebellantes cum exercitu profectus eſt, quibus devictis tributum trecentorum equorum impoſuit, ut Annales Laureshamenſes & Tiliani teſtantur.

Saxones a Pippino domiti.

Anno Chriſti ſeptingenteſimo, ſexageſimo *Vuaifarium* Ducem, qui tyrannidem in Aquitania exercebat, & Eccleſias opprimebat, ductô exercitu, ad ea quæ juſtitiæ erant, compulit, ut teſtatur Anonymus in Hiſtoria juſſu Nibelungi Comitis conſcriptâ.

Eodem anno *Remedium* ſive *Remigium* Archiepiſcopum Rotomagenſem, fratrem ſuum, & *Autharium* ſive *Andegarium* Ducem, *Pippinus* Rex ad *Deſiderium* Longobardorum Regem Oratores miſit, ut eum ad implenda pacta, & reliquas civitates Romano Pontifici reddendas compellerent; quibus ille ſpopondit ſe omnia jura & patrimonia & loca Sedi Apoſtolicæ pleniſſimè reſtituturum. Id conſtat ex Epiſtolâ *Pauli I.* ad *Pippinum*, quæ vigeſima prima legitur in Codice Carolino.

Anno Chriſti ſeptingenteſimo ſexageſimo-primo, bellum Aquitanicum redintegratum eſt, quod *Vuaifarius* fidem fregiſſet, & cum *Uniberto* Comite Bituricenſi, & *Blandino* Comite Arvernico, junctis copiis, totam Burgundiam, Cabillonum uſque devaſtaret. *Pippinus* exercitu ducto trans Ligerim, Aquitaniam vaſtavit, & Arvernicam regionem, Claromontem occupavit, *Blandinum* Comitem,

Bellum Aquitanicum.

tem, & plures alios captivos fecit. Id teſtatur Anonymus in Hiſtoria juſſu *Nibelungi* Comitis ſcripta, cui Annales Loiſeliani, Laureshamenſes, Fuldenſes & Bertiniani, ſuffragantur. Quod de Capite S. Joannis Baptiſtæ Alexandria in Aquitaniam hoc anno delato, & a *Pippino* Rege in Palatio Angiriaco Santonenſis Diœceſis ſuſcepto, ubi & celebre Cœnobium erexerit, apud *Sigebertum* a Miræo editum legitur, fabuloſum eſt; iſque textus additus *Sigeberto* ab Interpolatore quopiam. Nam *Pippinum* eo anno in Palatio Angiriaco moratum non eſſe, belli Aquitanici Hiſtoria probat; & ad hunc annum, qui cum anno *Conſtantini Copronymi* Imperatoris vigeſimo coincidit, Theophanes de capite Sanctiſſimi Præcurſoris ea commemorat, quæ cum narratione *Sigeberti a Miræo* editi conciliari non poſſint. *Eodem anno*, inquit, *Sancti Joannis Præcurſoris & Baptiſtæ Caput ex Autri Monaſterio in proprium Templum ſumptuosè conſtructum ad Emeſenorum urbem tranſlatum eſt. Confeſſio quoque ſacræ Reliquiæ reponendæ ædificata eſt, in quâ ad hunc uſque diem a Fidelibus veneratum, tam corporea quam ſpirituali odoris fragantia honoratur, & ab illo morborum omnium medela, velut e perenni fonte, in eos qui cum fide accedunt ſcaturit*. In vulgatis editionibus Sigeberti, ad hunc annum, leguntur hæc verba: *Caput Joannis Baptiſtæ in Ediſſeam civitatem transfertur*. Pro *Ediſſea* reſtituendum, *Emeſam*.

Caput Sancti Joannis Baptiſtæ Emeſam tranſlatum.

Anno Chriſti ſeptingenteſimo ſexageſimo-ſecundo, *Pippinus* Bituricas & Toarcium expugnavit, ac *Umbertum* & Comites reliquos *Vvaſfario* fœderatos, dato ſacramento, ſecum adduxit. Anno ſequenti novam expeditionem ſuſcepit in Aquitaniam, & Cadurcum uſque vaſtavit omnia, ut Annales Loiſeliani, Tiliani, Bertiniani, & Metenſes teſtantur. Anno 764. profligati ſunt iterum Aquitani a *Pippini* Ducibus in Septimania & Burgundia, teſte Anonymo in Geſtis *Pippini* Regis. Eodem anno, *Pippinus* ut ſuum ſtudium erga Sedem Apoſtolicam magis ac magis comprobaret, *Conſtantini Copronymi* Imperatoris Oratores audiſe noluit, niſi præſentibus Sedis Apoſtolicæ Legatis. Diſputationibus interfuit, quas de Fide orthodoxa & pia Patrum traditione habuerunt, ac de tota rei geſtæ ſerie Summum Pontificem certiorem fecit, ut conſtat ex litteris *Pauli I.* ad *Pippinum* datis, quæ in codice Carol. Num. 20. leguntur.

Attiniacum Attigny, Villa Regia & Palatium, ad lævam Axonæ ripam, in valle Burgenſi, Vongiſum inter & Reiteſte.

Anno 765. poſt Attiniacenſe Placitum, *Pippinus* cum exercitu Ligerim trajecit, in Aquitaniam penetravit, *Vvaifarium* commiſſo prælio fudit, ac in fugam dedit, *Blaudinum* Comitem Arvernorum cæcidit, ut teſtatur Anonymus in Geſtis Pippini Regis. Quod bellum annis ſequentibus identidem redintegratum eſt. Anno 767. Synodus Gentiliaci prope Pariſios, de Proceſſione Spiritus Sancti, & de ſacris Imaginibus, *Pippino* Rege coram, Legatis Apoſtolicis, & Græcorum Oratoribus præſentibus, habita eſt, ut Annales veteres, & *Ado Viennenſis* in Chronico teſtantur. Anno 768. *Pippinus* Legationem ab *Almanſore* Saracenorum Calipha directam ſuſcepit, & bellum Aquitanicum confecit, *Waifario* Duce a ſuis occiſo, ut Anonymus in Pippini Geſtis teſtatur.

Pippini obitus.

Liberi.

Obiit *Pippinus* Rex in Cœnobio Sandionyſiano prope Pariſios, anno Chriſti ſeptingenteſimo ſexageſimo-octavo, ætatis quinquageſimo-quarto, Regni decimo-ſeptimo. Tres filios ex *Bertrada* legitima uxore ſuſcepit, *Carolum*, *Carolomannum*, & *Pippinum*; & quatuor filias, *Rothaidem*, *Adeleidem*, *Giſilam* ſive *Giſlanam* & *Adam* Palatioli deinde Abbatiſſam. Tres dumtaxat ſuperſtites reliquit, duos filios, *Carolum*, qui *Magni* cognomen obtinuit, *Carolomannum*, & filiam *Giſilam*, cujus nuptias *Conſtantinus* Græcorum Imperator expetierat. Morti proximus Regnum inter filios diviſit; *Carolo* natu majori tradidit Auſtraſiorum Regnum; *Carolomanno* natu minori, Burgundiam Provinciam, Gothiam, Alſatiam, & Alemanniam ſeu Sueviam; utrique Aquitaniam nuperrimè ſubactam. Varia in gratiam ſacrorum locorum Diplomata dedit, ſcilicet pro Eccleſia Ultrajectina S. Martini, pro Monaſterio Fuldenſi, pro Eccleſia Trevirenſi, pro Monaſterio Prumienſi, quod Regia munificentia extruxit, pro Monaſterio Trevirenſi S. Maximini, & pro Monaſterio S. Dionyſii in agro Pariſienſi, quod Sylva Aqualina, multiſque prædiis donavit, Baſilicam ejuſdem Cœnobii, niſi morte præventus fuiſſet, ædificaturus. Redarguitur *Pippinus* in Chronico Beſuenſi, quòd Anglam Theodardi conjugem nefariè amaverit, ac in deliciis habuerit. His amoribus irretitus, *Bertradam* dimittere cogitabat, ſed ſalutaribus *Stephani Tertii* Romani Pontificis monitis ad meliorem frugem revocatus eſt. Reſipuit quoque *Angla* conterrita miraculo, quod in Beſuenſi Monaſterio contigit, quod ipſi Rex diripiendum potiùs quàm cuſtodiendum tradiderat. Vindice namque Dei manu tacta, inviſibili igne ardere cœpit, nec priùs liberata eſt, quàm emendationem ſpopondiſſet, ut Beſuenſis Chronographus refert.

Regni inter filios diviſio.

Munificentia in Eccleſiam.

Viri ſanctitate celebres in Francia.

Pippino regnante, Sanctitate celebres fuere in Francia *S. Hildegarius* Colonienſis Epiſcopus & Martyr, a Saxonibus occiſus, *S. Burchardus* Wirceburgenſis Epiſcopus, *S. Bonifacius* Archiepiſcopus, Moguntinus, ac deinde Ultrajectinus, qui Martyrium ſubiit anno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo-quinto, cum quinquaginta Sociis, quos inter *Eobanus* Chorepiſcopus Ultrajectinus eminebat: *Hadeloga* Kitzingenſis Abbatiſſa, in Epiſcopatu Wirceburgenſi, *Lotharius* Sagienſis Epiſcopus. *S. Rumoldus* Hybernus, olim Archiepiſcopus Dublinenſis, & Mechlinienſium Apoſtolus, ac Patronus: *S. Gummarus* Lirenſium Patronus: *Chrodegangus* Epiſcopus Metenſis, Gorzienſis Monaſterii in eadem Diœceſi fondator, Auctor Regulæ Canonicorum, quam Metenſibus Canonicis præſcripſit, primus Abbas Laureshamenſis: *S. Othmarus* Abbas S. Galli in Diœceſi Conſtantienſi ad Rhenum qui calumniam atrociſſimam patientiſſimè tulit. *S. Gangulphus* * Martyr, qui cum ab uxore adultera receſſiſſet, a Clerico, quo cum illa miſcebatur, occiſus eſt. *Sanctus Vvillibaldus* Epiſcopus Eyſtettenſis, *S. Vvunibaldus* Heidenheimenſis, Abbas, & *Sancta Vvalburgis* Abbatiſſa eorum ſoror. *Sanctus Aldebertus*, Auſtrovandiæ * Comes & *Sancta Regina* ejus conjux, Dononienſis * Cœnobii in Diœceſi Attrebatenſi fundatrix, cujus S. *Ragenfredis* * eorum filia, prima Abbatiſſa fuit. *Sancta Odilia*, Hohenburgi, * Ab *Attico* Alemanniæ Duce, ipſius patre, fundati Monaſterii, in Epiſcopatu Argentoratenſi prima Abbatiſſa. *Sanctus Virgilius* Salisburgenſis Epiſcopus, *Sanctus Venantius* Eremita & Martyr in Sanctæ Itiſbergæ pago. S. Æmilianus * Abbas in Diœceſi Burdigalenſi.

De Laureſheim. *In Epiſc. Vvormatienſi.* S. Gengnn. Oſtrovant. Saint Reine. Denain. Saint. Refroy. Honnburg. S. Emilion.

ARTICULUS VII.

De Carolo, & Carolomanno Regibus.

Bellum Aquitanicum.

ANno Chriſti ſeptingenteſimo ſexageſimonono, bellum Aquitanicum, quod a *Pippino*, Rege confectum videbatur, ab *Hunaldo Vaifarii* nuper occiſi patre, qui depoſita Monachi veſte,

Du-

Ducem Aquitaniæ rurſum ſe dixit, redintegratum eſt. Contra quem Carolus Rex exercitum duxit, de ipſoque facilè triumphavit, ut *Eginhardus* in Vita Caroli Magni teſtatur. Solis Regni ſui copiis bellum illud geſſit *Carolus*, nequicquam juvante fratre. Tunc enim inter ambos Reges quoddam ortum erat diſcordiæ ſemen, quod in apertam inimicitiam erupiſſet, niſi *Berta* Regina utriuſque mater dilectionem & concordiam inter eos reparaſſet.

Caroli Regis nuptiæ.

Deſiderii Longobardorum Regis filiam uxorem accepit *Carolus* ſuadente matre, fruſtra diſſuadente Romano Pontifice, *Himiltrude*, quam priùs ex gente Francorum duxerat, repudiata, licet ex ea jam *Rothaidem* ſuſcepiſſet. Sed ipſam poſt annum repudiavit: quod *Judicio Sanctiſſimorum Sacerdotum* factum ſcribit Monachus San-Gallenſis lib. 2. cap. 25. Romani ſcilicet Pontificis *Stephani Quarti*, & Gallicanorum Epiſcoporum monitis morem gerens *Carolus*, adulteram abegit, & in Longobardiam remiſit; legitimam uxorem *Himiltrudem* in Palatium revocavit.

Carolomanni obitus.

Obiit *Carolomannus* Anno Chriſti ſeptingenteſimo ſeptuageſimo-primo, Nonis Decembris, ætatis ſuæ vigeſimo-primo cùm annos tres, menſes duos, & dies decem regnaſſet. Uxorem *Gerbergam* duxerat, ex eaque ſuſceperat *Pippinum*, & aliam prolem, marem, an fœminam, incertum.

Munificentia in Eccleſiam.

Gerberga Regina, relicta Francia, cum filiis ad *Deſiderium* Longobardorum Regem confugit, & in ejus patrocinium ſe contulit, ſpreto mariti fratre, ut teſtatur *Eginhardus*. Præceptum Immunitatis Remenſi conceſſit Eccleſiæ Rex *Carolomannus* ut *Flodoardus* lib. 2. cap. 17. refert, eidemque villam *Novilliacum* tradidit, teſte *Hincmaro*. Superiorum Regum pro Monaſterio San-Dionyſiano Diplomata confirmavit, ut conſtat ex ejuſdem Cœnobii Antiquitatibus. Aliud tandem præceptum immunitatis emiſit pro Grandi-Valle celebri Monaſterio ad Juram montem, quod deſcripſit *P. le Cointe* in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum ad annum ſeptingenteſimum ſexageſimum-nonum Num. XXIII. *Carolo* & *Carolomanno* regnantibus, *Chrodegandus* Sagienſis Epiſcopus, *Chrodoberti*, qui Sedem ipſius invaſerat, machinatione occiſus eſt; Sepultus eſt S. Martyr in Parthenone Monaſteriolenſi, * ab *Opportuna* ſorore illius loci Abbatiſſa. Lege Vitam *Sanctæ Opportunæ* Sæculo III. Benedictino.

Granfel.

Monterevil.

ARTICULUS VIII.

De Carolo Magno.

Ex quo Francia totius Monarchiam obtinuit.

Carolus Rex mortuo fratre, Monarcha totius Franciæ factus, *Hadriano primo* Pontifici Maximo ejus auxilium adversùs Longobardos imploranti ſuccurrere ſtatuit, paternæ erga Sedem Apoſtolicam pietatis hæres.

Bellum Longobardicum.

Miſit primum Legatos ad *Deſiderium* Regem, ipſum precibus muneribuſque invitans ad reſtituendas Pontificiæ Ditionis civitates ipſique quatuordecim millia auri ſolidorum obtulit, ſi pacificè rem componere ſtatueret. Sed has aliaſque conditiones reſpuente *Deſiderio*, *Carolus* numeroſo cum exercitu ſuperatis Alpibus, Papiam, & Veronam obſidione cinxit. Cùm immineret Veronæ, uxor & filii *Carolomanni* fratris, necnon *Autcharius*, illi ſe dedidere. Veronam, aliaſque civitates Cis-Padanas non paucas ſuo ſubjecit imperio.

Prima Caroli Magni profectio Romam.

Et caſtris ad Papiam poſitis Romam profectus eſt anno Chriſti ſeptingenteſimo ſeptuageſimo-quarto, ut Paſcha cum *Hadriano* Papa celebraret, a quo honorificentiſſimo apparatu ſuſceptus eſt, miſſis ejus in occurſum univerſis, Judicibus ad triginta ferè millia, cum Bandora, id eſt, cum militari ſigno miſſis item omnibus militiæ ordinibus, Patronis, & pueris ramos palmarum & olivarum ferentibus ad unum milliare, directis etiam Crucibus & ſignis, ut mos erat, ad Exarchum aut Patritium ſuſcipiendum. Carolus ut Cruces conſpexit, deſiliit ex equo, & pedes perrexit ad Eccleſiam S. Petri, cujus gradus ſingulos exoſculatus eſt ut ſuam erga Principem Apoſtolorum devotionem teſtaretur. Stabat in ſupremo gradu Pontifex qui ipſum complexus, ad Confeſſionem *S. Petri* deduxit, univerſo Clero præeunte, & canente: *Benedictus qui venit in nomine Domini*. Ibi Donationem Romanæ Eccleſiæ a *Pippino* Rege Patre ſuo factam confirmavit, additò Spoletano Ducatu. Id conſtat ex *Anaſtaſio* Bibliothecario & ex Epiſtolâ quinquageſima octava Hadriani Papæ ad Carolum Magnum, necnon ex Epiſtolâ Dedicatoria ab eodem Pontifice præfixa Codici Canonum, quem, *Carolo* Magno obtulit cum primùm Romam profectus eſt, in qua hæc inter alia habentur:

In hanc Sanctam Sedem Magnus Rex Carolus ſplendet.
Omnibus per eum ditata bonis triumphat ubique,
Arma ſumens divina, gentes calcavit ſuperbas.
Reddidit priſca dona Eccleſiæ matri ſua,
Urbeſque magnas, ſines ſimul, & caſtra diverſa.
Longobardam ac Erulam virtute divinâ proſtravit gentem,
Gaudens celer venit ad limina Apoſtolorum ſoſpes.
Nimiis laudibus, hymniſque populo celebratur ab omni.

Româ ad Papiæ urgendam obſidionem regreſſus *Carolus Deſiderium*, cujus exercitus fame & peſtilentia debilitatus erat, ad deditionem compulit: quem cum Anſa uxore, & filia ablegavit in Franciam, ſicque Longobardorum Regno potitus eſt. Papiam verò Urbem Regiam cum pompa Rege Chriſtianiſſimo dignâ ingreſſus eſt, Hymnos ſcilicet ac laudes Dei cani jubens loco popularium acclamationum, quibus Triumphatores celebrari ſolent, omnemque Longobardorum Regum theſaurum exercitui diſtribuit. Longobardiæ vero partem Sedi Apoſtolicæ reſtituit, reliquam Francicæ dominationi ſubjecit, ac deinceps Rex Longobardorum eſt appellatus. Iſta conſtant ex *Eginbardo*, in Vita Caroli Magni, ex *Anaſtaſio Bibliothecario*, ex Monacho Engoliſmenſi, ex Annalibus Fuldenſibus, Bertinianis, & Metenſibus, ad annum 774.

Carolus Magnus Longobardorum Regnum obtinet.

Bellum Saxonicum.

Cùm Saxones in Haſſiam irrupiſſent, *Carolus* quadripartitum exercitum in Saxoniam tranſmiſit, illoſque profligavit anno Chriſti ſeptingenteſimo ſeptuageſimo-quarto. Ipſis pacem conceſſit in Wormatienſi Conventu, anno ſeptingenteſimo ſeptuageſimo-ſexto, eâ lege ut Chriſtiani fierent. Studio itaque *Caroli* Regis, multa millia Saxonum, tum hoc anno ad flumen Lippiam, tum ſequenti in conventu Padiburnenſi baptizata ſunt. Iſta conſtant ex Monacho Engoliſmenſi in Vita Caroli Magni, & ex veteribus Annalibus Francorum Loiſelianis, & Petavianis. *Rotgandum* Ducem Forojulienſem, perduellem bello, aggreſſus eſt *Carolus* Magnus anno 776. eoque interemptò, & captò *Stabilinio* ejus ſocero, Forojulienſem Ducatum, & Marchiam Tarviſinam, ad obſequium redire compulit.

Bellum Saraconicum.

Anno ſeptingenteſimo ſeptuageſimo octavo, Saracenis in Hiſpaniam dominantibus bellum intulit, cui Pompelone captâ, Cæſaraugustam contendenti *Abitaurus* Saracenorum Præfectus obviam occurrit, civitateſque, quas regebat cum obſidibus fratre ac filio tradidit.

Ipſi

Ipſi quoque ſe dedidit Saracenorum Præfectus alter *Ibiaalarabiat* quem vinctum in Franciam tranſmiſit. In Franciam porrò cum rediret, magna clades ejus exercitui illata eſt a Waſconibus. De his *Egiubardus* ib Vita Caroli Magni, & Annales Laureshamenſes. Exinde Comites in Aquitania conſtituit, qui illi Provinciæ providerent, eamque contra Waſcones tuerentur. Saxones, qui in Franciam irruperant, dum ipſe bello Saracenico erat occupatus, trajectô Rhenn, & ad Lippiam uſque ductô exercitu, commiſſoque ad Haſam amnem in interiore Weſtphalia certamine rurſus profligavit anno 779. ut Laureshamenſes Annales teſtantur.

Altera Caroli Magni profectio Romam.

Anno Chtiſti ſeptingenteſimo octogeſimo primo, Romam ſecundò profectus eſt *Carolus Magnus* ubi *Carolomannus* ejus filius ab *Hadriano* Pontifice baptizatus eſt in feſto Paſchatis, & mutato nomine, *Pippinus* vocatus. *Pippinum & Ludovicum* filios *Carolus* tunc Reges creavit, illum Italiæ, hunc Aquitaniæ. Utrumque unxit *Hadrianus*, ut conſtat ex Appendice ad Chronicon *Nibelungi* Comitis, ex vita Caroli Magni ab incerto Auctore conſcripta, & ex Annalibus Laureshamenſibus. Sabinenſe territorium Sedi Apoſtolicæ dono dedit. Conventum Francorum celebravit Wormatiæ, in quo juramentum fidelitatis, cum obſidibus accepit a *Thaſſilone* Bojoariæ Duce. His etiam in Comitiis annuit populo ſupplicanti, ut Epiſcopi deinceps ad exercitum non pergerent. Quam ſupplicationem, & Caroli Regis conceſſionem deſcripſit *Benedictus* Levita libr. 6. Capitularium, cap. 285. *Carolum* juniorem filium Neuſtraſiæ Regem dixit anno ſeptingenteſimo octogeſimonono. Alteri *Pippino* filiorum natu maximo Auſtraſiam reſervabat latiſſimo modo ſumptam, id eſt, Trans Rhenanas Regni Gallici Provincias, cum illa Galliarum parte, quæ Regibus Auſtraſiæ quondam paruerat.

Saxones domiti.

Sæpe redintegratum eſt bellum Saxonicum; ſed a *Carolo Magno* fœliciter geſtum eſt, Saxonia in Provinciam redacta anno Chriſti ſeptingenteſimo octogeſimo-quinto. De Saxonibus Chriſtianæ Religioni ſubactis, quam Francicæ ſubjectis ditioni magis gloriabatur *Carolus*. *Vvidkimdum & Albionem* Saxonum Duces ad ſe venientes benignè excepit Attiniaci, ubi ſacrum baptiſma ſuſcepere. De conſtruendis apud Saxones Eccleſiis, quibus Epiſcopi præficerentur, ſollicitum ſe præbuit, fidei fovendæ ac propagandæ ſtudio, quam huic genti prædicari curaverat. Brevi delibata pace, gens inconſtans & inquieta Francorum jugum excutere tentavit non ſemel: imò & a Chriſto defecit. Quamobrem ſæpius arma reſumere coactus eſt *Carolus*, donec Saxones penitus domuit jam Imperator, anno octingenteſimo quarto, eoſque a cultu Gentili ſincerè converſos ad Chriſtianam Religionem firmiter retinendam traduxit, & Trans-Albianos omnes cum familiis ſuis tranſportavit in Galliam anno ab initio belli trigeſimo-tertio, ut conſtat ex *Eginhardo* in Vita Caroli Magni, ex Poëta Saxonico, & ex Annalibus Laureshamenſibus, Bertinianis Fuldenſibus, & Metenſibus.

Gentis ad Chriſtum converſio piis Caroli Magni curis.

De *Aragiſi* Beneventani Ducis defectione, qui ſe pro Duce Principem appellari, & ab Epiſcopis ſuis tamquam Regem inungi, & coronâ ornari juſſerat, certior factus *Carolus Magnus*, in Italiam profectus eſt anno Chriſti ſeptingenteſimo octogeſimo-ſexto; ſed cùm *Aragiſus* ſe imperata a Rege impleturum, datis obſidibus, ſpopondiſſet, bello abſtinuit. Hujus expeditionis tempore, tertiò Romam profectus, celebratu ibi Paſchate cum *Hadriano* Papa, Sedem Apoſtolicam nova Donatione ditavit. In partibus Tuſciæ Longobardicæ dedit *Caſtellum Felicitatis Urbevetum*, *Balneum Regis*, *Ferenti Caſtrum*, *Viterbium*, *Martham*, *Taſcanam*, *Populoniam*, *Soanam*, *Roſellas*: in partibus Campaniæ, *Soram Arces*, *Aquinum*, *Arpinum*, *Theanum*, *Capuam*, ut conſtat ex Conſtitutione Ludovici Pii, quâ Donationes avi *Pippini*, & patris *Caroli* confirmavit, auxitque.

Tertia Caroli Magni profectio Romam.

Donatio Sedi Apoſtolica facta.

Româ diſcedens, Cantores Romanos, qui Cantum Gregorianum Gallos edocerent, & Gallicanarum Eccleſiarum Antiphonarios emendarent, ſecum adduxit; necnon Grammaticos & Calculatores peritiſſimos, ad inſtituendas in Gallis Scholas publicas, quod antea inauditum fuerat, & ſtudia literarum inſtauranda. Cantores *Carolo* Regi ab *Hadriano* conceſſi fuere *Theodorus & Benedictus*, quorum unum Metas, alterum Sueſſionem miſit: quia ut Auſtraſiis Metæ, ſic & Sueſſio civitas Neuſtraſiis commoda erat, quò vel ad emendandos Antiphonarios, vel ad Romanum cantum ediſcendum confluerent. Id Monachus Engoliſmenſis in Vita Caroli Magni commemorat.

Cantores Roma in Gallias adducti.

Bojoarios cum *Thaſſilone* Duce ſuo rebellantes ad obſequium reduxit *Carolus Magnus* anno Chriſti ſeptingenteſimo octogeſimo-ſeptimo. *Thaſſilo* Bojoariæ Ducatum, quem a *Pippino* quondam acceperat, Regi reddidit, deditque obſides electos duodecim cum filio ſuo *Theodone*, & fidelitatis ſacramentum præſtitit. Mortuo *Aragiſo* Duce Beneventano, filium ejus *Grimoaldum* illi ditioni præfecit, fruſtra diſſuadente *Hadriano* Romano Pontifice. Græcos, qui in Calabriam irruperant, profligavit *Grimoaldus*. Id anno Chriſti ſeptingenteſimo octogeſimo-octavo factum. Eodem anno Comitia Regni congregavit *Carolus* ad Villam *Ingelhaim*, in quibus *Thaſſilo* Dux Bojoariorum perduellionis convictus capitis damnandus viſus eſt: ſed Rex ad clementiam propenſor conſobrinum ſuum morti noluit addici, & pœnam capitis cum detruſione in Monaſterium commutavit, id adjiciens gratiæ, ut non in Palatio, ne cunctis Proceribus ludibrio eſſet, ſed in Cella *S. Goaris* in Diœceſi Trevirenſi, ad lævam Rheni ripam, cum filiis, tonderetur. Uxor etiam eius *Liutberga* & duæ filiæ velatæ ſunt, una in Kalenſi, altera in Laudunenſi Monaſterio. Id ex Annalibus Loiſelianis, & Nazarianis compertum. *Thaſſilo* in Cœnobio Gemeticenſi obiiſſe dicitur. Lege ejus Elogium Hiſtoricum inter Acta Sanctorum Ordinis Benedictini Sæculi III. De Hunnis quoque, qui fœdus cum *Thaſſilone* inierant, Triumphavit. Bellum adversùs eamdem gentem Chriſtianis infeſtam rurſus ſuſcepit anno Chriſti ſeptingenteſimo nonageſimo nono, & magnam Pannoniæ partem devaſtavit. Hunnorum Regulum ad ſe cum Pannoniæ Comitibus venientem anno ſeptingenteſimo nonageſimo-quinto honorificè ſuſcepit, & baptizatum muneribus cumulavit. Theſaurum anno ſequenti ex Hunnorum Regia, quæ *Ringus* dicebatur, ab *Henrico* Duce, qui illos cum Francorum copiis debellarat, ad ſe tranſmiſſum, partim diſtribuit inter Epiſcopos, Abbates, atque Optimates, partim Romam ad Apoſtolorum limina per *Angilbertum* miſit. *Theodonem* Hunnorum Dynaſtam ad ſe venientem anno ſeptingenteſimo nonageſimo-ſexto ut vaſſum ſuſcepit, baptizatumque in patriam remiſit cum muneribus, & Presbyteris populum erudituris, ut referunt Monachus Engoliſmenſis in Vita Caroli, & veteres Annales. *Pippinum* filium Italiæ Regem in Panonias miſit cum exercitu, qui, trajecto Danubio, Regem Hunnorum, ac theſauros occupávit. Erudiendæ verò gentis curam commiſit *Arnoni* Epiſcopo Salisburgenſi. Ita bellum a *Carolo* contra gentes barbaras magno Chriſtianæ Religionis bono geſtum ſemper eſt. Legationes & mu-

Bojoarios cum eorum Duce Thaſſilone ad obſequium reducit Carolus Magnus.

In Thaſſilonem perduellionis convictum juſtitiam clementia temperat Carolus Magnus.

Hunni debellati.

nera

nera accepit ab *Alfonſo* Rege Gallæciæ, & a *Babaluco* Saracenorum Duce, ut teſtatur Aſtronomus, qui res geſtas *Ludovici Pii* conſcripſit. Legationem etiam accepit ex Balearibus Inſulis, quæ ſe illius poteſtati ſubdiderunt, cum ab eo auxilium contra Saracenos illas infeſtantes accepiſſent.

Roma cum Ducatu Romano ſponte Carolo Magno ſe dedit.

Flagrante inter Francos & Græcos bello, Roma cum Ducatu Romano ſponte *Carolo Magno* ſe dedit, cui *Leo III.* Romanus Pontifex vexillum Urbis, ceu ſupremæ poteſtatis ſymbolum, unanimi omnium Ordinum voto direxit, eumque rogavit, ut per aliquem ex ſuis Optimatibus Romam ipſam ac populum Romanum, qui Græcis Imperatoribus hactenus paruerat, in ſuam fidem ac ſubjectionem reciperet, ut Monachus Engoliſmenſis, & Incertus Auctor in Vita Caroli Magni, & Annales Laureshamenſes, aliique teſtantur. Id factum anno ſeptingenteſimo nonageſimo-ſexto. Exinde Roma *Carolo* paruit. Unde qui Feſtum Pompeium ipſi dicavit his verbis uſus eſt: *Civitatem veſtram Romuleam*, & in parietinis Lateranenſibus *Carolus* hoc ornatur elogio: *Dominus noſter*: Literaſque ad eum datas *Leo* ſic inſcribit: *Domino Piiſſimo & Sereniſſimo*. Theopanes denique Romam Francorum poteſtati ſubjacuiſſe teſtatur. Quamquam verò pacem cum Græcis redintegrarit anno Chriſti ſeptingenteſimo nonageſimo octavo, quo *Irene* Imperatrix, quæ, *Conſtantino* filio excæcato, ſola rerum potiebatur in Oriente, miſit ad ipſum Legatos, Romanum tamen Ducatum, qui ſpontaneam deditionem ante biennium fecerat, ſervavit.

Carolus Magnus amiciſſimum Romanis Pontificibus colit.

Ut *Hadriano* Pontifici Maximo, cujus ceu Patris mortem deflevit, cuique inſigne Epitaphium poſuit; ſic *Leoni* Tertio fuit amiciſſimus *Carolus Magnus*. Hunc Pontificem nefariorum hominum conjuratione penè excæcatum & ſemivivum in platea, relictum cùm ſingulari Dei beneficio valetudinem paulò poſt recuperaſſet, *Carolus* ad ſe adduci juſſit, eumque honorificentiſſimè ſuſcepit Padibornæ. Quomodo immane ſacrilegium in *Leonem* commiſſum ultus ſit, in Hiſtoria noni ſæculi videbimus. Literarum non ſolùm humaniorum, ſed etiam Divinarum ſtudioſiſſimus fuit Carolus Magnus, & in utriſque *Alcuino* Præceptore plurimùm uſus eſt, quem Palatinæ Scholæ præfecit. Scholam ſcilicet in Aula ſua habuit Rex Maximus, & Doctores, qui ipſum, quocumque ibat, ſequebantur, aut ſi bellum ab eo gerebatur, in vicino tutoque loco cum Regina Regiiſque liberis ſubſiſtebant. Id ex *Eginhardo*, & ex *Alcuino* ipſo certum. Ab eodem *Alcuino* totam Scripturam Divinam recognoſci juſſit ac emendari, ut teſtatur hic Auctor in Epiſtolâ præfixâ Expoſitioni *B. Joannis Evangeliſtæ*. Juſſit etiam a *Paulo Diacono*, Monacho tum Caſſinenſi, colligi Homiliarium ex Patribus, ut in Officio Nocturno per totius anni circuitum congruentes cuilibet feſtivitati Lectiones aptarentur. Pſeudographis & dubiis narrationibus inhibitis, ſolos Canonicos libros, & Catholicos Tractatus, & ſanctorum Auctorum dicta legi & tradi ſanxit in Eccleſia. * Cantum Romanum a Monachis peragi ſtatuit. Extat *Caroli Magni* Conſtitutio *De emendatione librorum & Officiorum Eccleſiaſticorum*. Tom. I. Capitularium Editionis *Stephani Baluzii*, pag. 203. Extat ejuſdem Conſtitutio *De Scholis per ſingula Epiſcopia & Monaſteria inſtituendis*. pag. 201. Legibus Longobardicæ, Salicæ, & Bojoariorum, multa addidit Capitula annis Chriſti 789. & 798. Multa etiam edidit Capitularia, Hariſtallenſe anno ſeptingenteſimo ſeptuageſimo nono, Aquiſgranenſia annis ſeptingenteſimo octogeſimo-nono, & ſeptingenteſimo nonageſimo-ſeptimo. Nomen

Scholas inſtituit in Aula, in Eccleſiis Cathedralibus, & in Monaſteriis.

Capit. Aquiſgr. c. 72. & 78.

Caroli Magni Capitularia.

Hariſtallium, Herſtal, Regium Palatium, ad Moſam primo lapide a Leodio, nunc Brabuntina ditionis.

fortita ſunt a locis in quibus ſunt edita. Condebantur autem in Conventu Epiſcoporum, Abbatum, & Comitum. Leges cùm Eccleſiaſticas, tum civiles complectuntur. Leges de rebus & perſonis Eccleſiaſticis, ex Canonibus Conciliorum & Decretis Pontificum pleræque omnes excerptæ ſunt. Nec enim auctoritatem leges merè Eccleſiaſticas ferendi ſibi arrogavit Rex Maximus, ſed earum executionem imperavit: nec ſua edidit Capitularia abſque Epiſcoporum conſilio: Et erga Sacerdotes & Religioſos Viros *Monitoris* officium ſibi potiùs vindicavit, quàm Legiſlatoris: & *Sanctæ Dei Eccleſiæ Adjutoris*, humiliſque *Defenſoris* nomine gloriatur, ut ex Capitularis Aquiſgranenſis Præfatione conſtat. *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto in perpetuum. Ego Carolus gratiâ Dei, ejuſque miſericordiâ donante, Rex & Rector Regni Francorum, & devotus Sanctæ Dei Eccleſiæ Defenſor, humiliſque Adjutor ... Conſiderans pacifico pia mentis intuitu, unà cum Sacerdotibus & Conſiliariis noſtris abundantem in nos noſtrumque populum Chriſti Regis Clementiam*, &c. *Quapropter placuit nobis veſtram rogare ſolertiam, o Paſtores Eccleſiarum Chriſti, & ductores gregis ejus, & clariſſima mundi luminaria! ut vigili curâ, & ſedulâ admonitione populum Dei per paſcua vitæ æternæ ducere ſtudeatis, & errantes oves bonorum operum exemplo ſeu adhortatione, humeris intra Eccleſiaſtica firmitatis muros reportare ſatagatis, ne lupus inſidias aliquem canonicas ſanctiones tranſgredientem, vel paternas traditiones univerſalium Conciliorum excedentem, quod abſit, inveniens devoret. Ideò magna devotionis ſtudio admonendi & adhortandi ſunt, imò compellendi, ut firmâ fide, & infatigabili perſeverantiâ intra paternas ſanctiones ſe contineant. In quo operis ſtudio ſciat certiſſimè Sanctitas veſtra noſtram vobis cooperari diligentiam. Quapropter & noſtros ad vos direximus Miſſos, qui ex noſtri nominis auctoritate unà vobiſcum corrigerent, quæ corrigenda eſſent. Sed & aliqua Capitula ex Canonicis Inſtitutionibus, quæ magis vobis neceſſaria videbantur, ſubjunximus. Ne aliquis, quæſo, hujus pietatis admonitionem eſſe præſumptuoſam judicet, quâ nos errata corrigere, ſuperflua abſcindere, recta coarctare ſtudemus; ſed magis benevolo caritatis animo ſuſcipiat. Nam legimus in Regnorum libris, quomodo S. Joſias Regnum ſibi a Deo datum circumeundo, corrigendo, admonendo, ad cultum veri Dei ſtuduit revocare. Non ut me ejus Sanctitati æquiparabilem faciam, ſed quòd nobis ſunt ubique Sanctorum ſemper exempla ſequenda, & quoſcumque poterimus ad ſtudium bonæ vitæ, in laudem & in gloriam Domini noſtri Jeſu Chriſti, congregare neceſſe eſt.*

Auctoritatem condendi Leges Eccleſiaſticas ſibi non arrogavit Carolus Magnus.

Monaſteriorum Reformationem Carolus Magnus promovet.

Capitula etiam edidit Monachos propriè ſpectantia, curans ut Gallicana Monaſteria, ſecundùm Regulam *S. Benedicti* reformarentur; nec Reformationis promotores extra Galliam quæſivit, quidquid in contrarium ſcripſerit *Leo Marſicanus* in Chronicho Caſſinenſi. Qua de re legi poteſt *Carolus le Cointe*, in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum Tomo ſexto, ad annum ſeptingenteſimum octogeſimum-nonum, Num. CXII. & ſequentibus. Inſtitutionem Epiſcopatus Bremenſis, & diviſionem Saxoniæ in octo Diœceſes, dato Præcepto confirmavit anno Chriſti 789. ut teſtatur *Adam Bremenſis* lib. I. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. Eccleſiæ Bremenſi præfecit *S. Villehadum*; Mimigardevordenſi *S. Liudgerum*.

Leonis Tertii Reſponſum de Chore-

Cùm de Chorepiſcoporum poteſtate quæſtio difficilis eſſet exorta, *Arnonem* Archiepiſcopum Juvavenſem, & alios quoſdam miſit ad *Leonem III.* Pontificem Romanum anno 799. ut ejus reſponſis edoctus, controverſiæ finem imponeret cum Regni ſui Epiſcopis. Capitula edidit poſt reditum

tum Legatorum a Sede Apoſtolica; quibus juxta ejus Reſponſum, & Epiſcoporum Decreta, Chorepiſcopos deinceps fieri prohibuit; Ordinationes & Conſecrationes ab iis factas, ab Epiſcopis canonicè ordinatis reformari, & canonicè peragi juſſit; Confirmationis adminiſtrationem, Virginum, & altarium conſecrationem illis inhibuit, irritum declarans quicquid de Epiſcopali miniſterio uſurpaſſent. Extant iſta Capitula Tom. I. Capitularium Editionis *Baluzii*, pag. 327.

Opera ſervilia Dominicis diebus Carolus Magnus prohibet, pietatis opera præcipit.

Chriſtianam pietatem pro virili promovit, Eccleſiæque Leges obſervari curavit Rex Magnus. *Opera ſervilia* diebus Dominicis prohibuit in Capitularia Aquiſgranenſi anni 789. Cap. LXXIX. *Statuimus quoque*, inquit, *ſecundùm quod & in Lege Dominus præcepit, ut opera ſervilia diebus Dominicis non agantur, ſicut & bonæ memoriæ Genitor meus in ſuis Synodalibus Edictis mandavit, quòd nec viri ruralia opera exerceant, id eſt, nec in vinea colenda, nec in campis arando, nec in metendo, vel fœnum ſecando, vel ſepem ponendo, nec in ſylvis ſtirpare, vel arbores cadere, vel in petris laborare, vel domos conſtruere; nec in horto laborent, nec ad Placita conveniant, nec venationes exerceant. Et tria carraria opera licet fieri in die Dominico, id eſt, hoſtilia carra, vel victualia, vel ſi fortè neceſſe erit corpus cujuſlibet duci ad ſepulchrum. Item fœminæ opera textrilia non faciant, nec capulent veſtitus, nec conſuant, vel acupictile faciant: nec lanam carpere, nec lignum battere, nec in publico veſtimenta lavare, nec berbices tondere habeant licitum; ut omnimodis, honor & requies diei Dominicæ ſervetur. Sed & ad Miſſarum ſolemnia ad Eccleſiam undique conveniant, & laudent Deum in omnibus bonis quæ nobis in illo die fecit*. Et in Capitulatione de partibus Saxoniæ Cap. XVIII. ſtatuit *Ut in Dominicis diebus Conventus & Placita publica non faciant, niſi fortè pro magna neceſſitate, aut hoſtilitate cogente; ſed omnes ad Eccleſiam recurrant, ad audiendum verbum Dei, & orationibus vel juſtis operibus vacent. Similiter & in Feſtivitatibus præclaris Deo & Eccleſiæ Conventui deſerviant, & ſæcularia Placita dimittant*. Cap. XIX. mulctam decernit in parentes, qui filios ſuos infra annum baptizandos non curaverint, eorumque baptiſmum diſtulerint ſine conſilio & licentia Sacerdotis. Saxones qui ad Baptiſmum venire noluerint, capite plecti jubet, Cap. 8. *Si quis*, inquit, *deinceps in gente Saxonum inter eos latens non baptizatus ſe abſcondere voluerit, & ad Baptiſmum venire contempſerit, paganuſque permanere voluerit, morte moriatur.*

Saxones qui baptiſmum ſuſcipere nolebant contra pactorum fidem, capite plecti ſtatuit Carolus Magnus.

Qua ex lege perperam quis colligat probatam fuiſſe ab Eccleſia diſciplinam, ut Infideles ad Baptiſmum cogerentur, vel *Carolum Magnum* Saxones ad illum ſuſcipiendum coëgiſſe. Chriſto namque nomen dederat gens tota, datis *Carolo Magno* obſidibus, maxima pars Baptiſmum ſuſceperat, juraverant ſe Chriſtianitatem, & fidelitatem Regi ſervaturos, ut teſtatur Auctor Anonymus Vitæ Caroli Magni, & Francorum Annales qui incipiunt ab anno 708. & deſinunt in annum 800. commemorant ad annum 776. Unde ſolùm illos coëgit ad exequendum quod ſponte promiſerant.

Paganas obſervationes & ſuperſtitiones eliminat.

Superſtitiones omnes & Paganas obſervationes cohibuit, eiſque eliminandis operam dare juſſit Epiſcopos, adjuvante ſæculari Judice. Sic enim ſtatuit Capitulari 1. anno 769. Cap. VI. *Decrevimus ut ſecundùm Canones unuſquiſque Epiſcopus in ſuâ Parochia ſollicitudinem adhibeat, adjuvante Graphione, qui defenſor Eccleſiæ eſt, ut populus Dei paganias non faciat; ſed ut omnes ſpurcitias gentilitatis abjiciat & reſpuat, ſive profana ſacrificia mortuorum, ſive ſortilegos vel divinos, ſive phylacteria & auguria, ſive incantationes, ſive beſtias immolatitias, quas ſtulti homines juxta Eccleſias ritu pagano faciunt ſub nomine Sanctorum Martyrum, vel Confeſſorum Domini; qui potiùs quam ad miſericordiam Sanctos ſuos ad iracundiam provocant*. In Capitulatione de Partibus Saxoniæ, Cap. 21. multantur qui vota ad fontes ad arbores, aut ad lucos faciunt. Cap. 23. Divinos & Sortilegos Eccleſiæ & Sacerdotum addicit ſervituti. Lege & Caput LXIII. Capitularis Aquiſgranenſis anni 789. In Capitulari III. ejuſdem anni, Cap. 4. prohibentur ſortes in Pſalterio, vel in Evangelio factæ, & omne divinationis genus. Quadrageſimalis Jejunii ſanxit obſervantiam, pœna capitis decretâ in eos qui carnes abſque neceſſitate comederent. (Cap. 4.) *Si quis Sanctum Quadrageſimale Jejunium pro deſpectu Chriſtianitatis contempſerit, & carnem comederit, morte moriatur. Sed tamen conſideretur a Sacerdote, ne fortè cauſâ neceſſitatis hoc cuilibet proveniat ut carnem comedat.*

In Jejunii Quadrageſimalis contemptores pœnam capitis decernit Carolus Magnus.

Præcepta Judicibus a Carolo Magno data.

Judices iis dotibus præditos eſſe voluit, quæ ad rectè judicandum neceſſariæ ſunt, & jejunos cauſas audire, & pauperum negotia ante alia finire. In Capitularis Aquiſgranenſis anni 789. Cap. LXI. *Primùm Judici diligenter diſcenda eſt Lex a Sapientibus populo compoſita; ne per ignorantiam a via veritatis erret. Et dum ille rectum intelligit judicium, caveat ne declinet aut per adulationem aliquorum, aut per amorem cujuſlibet amici, aut per timorem alicujus Potentis, aut propter præmium, a recto judicio. Rectum autem & honeſtum videtur ut Judices jejuni cauſas audiant & diſcernant*. Et in Capitulari III. anni 789. Cap. I. *Ut Comites pupillorum & orphanorum cauſas primùm audiant: Et in venationem non vadant illo die, quando Placitum debent cuſtodire, nec ad poſtum.* Miſſi Dominici, *Carolo Magno* regnante, in Provincias dirigebantur, qui regia auctoritate emendarent omnia quæ contra Leges cùm Eccleſiaſticas tum Civiles agebantur, & querimonias omnes quæ contra Epiſcopos, Abbates, Abbatiſſas, Clericos, Monachos, Comites, Judiceſque ordinarios fiebant, exciperent, juſque omnium ordinum hominibus dicerent. De hujuſmodi Judicibus extraordinariis aliàs agemus opportuniùs, in Hiſtoria ſcilicet IX. ſæculi.

Miſſi Dominici ſeu Judices extraordinarii in Provincias deſtinati.

Caroli Magni Beneficentia in Eccleſias & Monaſteria Regni Ditionumque ſuarum.

Varias Eccleſias & Monaſteria muneribus & privilegiis auxit *Carolus Magnus*, dum ſolo Regis titulo Francis & Longobardis imperabat. Munificentiam ejus teſtantur Præcepta emiſſa pro Eccleſia Atrinenſi, pro Beneventana, pro Bremenſi, pro Comenſi, pro Mutinenſi, pro Oſnaburgenſi, pro Remenſi, pro Trevirenſi, pro Ultrajectina, pro Monaſterio Acutiano, pro Ambroſiano, pro Monaſterio *S. Aniani*, pro Angienſi, pro Carrofenſi, pro Caſſinenſi, pro Condateſcenſi, pro Cormariceno, pro Sandionyſiano, pro Flaviniacenſi, pro Sangallenſi, pro Monaſterio S. Germani prope Pariſios, pro Graſſenſi, pro Laureshamenſi, pro Sammartiniano, pro San-Maximinenſi apud Treviros, &c. quæ in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum a *P. Carolo le Cointe*, iis quibus data ſunt annis, exhibentur, Tomo VI. *Carolo Magno* regnante, ſanctitate celebres in ejus ditionibus fuere *Villebadus* Friſiorum & Saxonum Apoſtolus, & primus Epiſcopus Bremenſis, *Virgilius* Epiſcopus Saliſburgenſis, *Gregorius* Abbas & Rector Eccleſiæ Trajectenſis ad Rhenum, *S. Madelveus* Virodunenſis Epiſcopus, & Abbas Sancti *Vitoni*. Sancta *Vvalburgis*, Heindenheimenſis Abbatiſſa. *Authpertus*, Abbas *S. Vincentii* prope Vulturnum fluvium in Territorio Beneventano. *Lioba* Biſchoffheimienſis Abbatiſſa. *Fulradus* San-Dionyſianus Abbas. *Hiltrudis* Virgo. *Vvillibaldus* Epiſcopus Eyſtettenſis. *Angil-*

Viri ſanctitate celebres.

bertus

bertus inter *Caroli Magni* Palatinos illuſtris; multis ejus legationibus functus, Monachus deinde & Abbas Centulenſis. *Benedictus* Abbas Anianenſis, *Liudgerus* Abbas Wertinenſis, factus deinde Epiſcopus Mimigardevordenſis io Saxonia, anno Chriſti octingenteſimo ſecundo, *S. Paulinus* Foro-Julienſis Patriarcha, &c.

CAPUT VIII.

De Rebus Hiſpaniæ.

ARTICULUS I.

De Vvitiza, & Ruderico Regibus.

Vvitiza Regis impietas, libido, immanitas.

EGica Rege defuncto, *Vvitiza* ejus ex Regina *Cixilone* filius in Regnum ſucceſſit, anno Chriſti ſeptingenteſimo-primo, ſeptimo-decimo Kalendas Novembris. Initiò, juſti & optimi Principatus ſpecimen præbuit; exules, qui a patre fuerant relegati, in patriam revocans, ipſiſque honores etiam ac Magiſtratus, quos apud patrem geſſerant, reſtituens. Schedas etiam publicas, quibus delicta continebantur, atque infamiæ notæ non paucis inuſtæ, comburi mandavit, quò magis ſibi ſubditorum animos conciliaret. Sed paulò poſt depravatus, regnum exhibuit omoibus turpitudinum maculis deformatum, crudelitate immane, præcipua impietate adversùs Divinas Eccleſiaſticaſque Leges inſigne. Magno numero concubinas uxorum legitimarum luco habuit: lege latâ ut id cunctis liceret, cùm plebi, tum Proceribus, tum viris etiam ſacratis. Romani quoque Pontificis ſacrum Principatum agnoſci & coli vetuit. Eam ob rem Conventum Epiſcoporum Toleti haberi mandavit, *Ganderico* ejus Urbis Epiſcopo. Judæis præterea, quos piiſſimi Reges ex Hiſpania expulerant, redeundi conceſſit facultatem. Sæviit immaniter in Regii ſanguinis Principes, *Fuvilam* præcipuè Cantabriæ Ducem, & *Theodefredum* Ducem Cordubæ *Reccesvinthi* Regis fratres, *Chindaſuinthi* Regis filios: primum ſtipite percuſſum interfecit, ut ejus uxore liberiùs frueretur: alterum luminibus privavit. *Rudericus Theodefredi* filius, & *Pelagius* filius *Favila*, fuga evaſere. Secundùm hæc, popularium factiooum, tumultuumque civilium metu, Civitates plurimas, totâ Hiſpaniâ, mœnibus & munitione nudavit, armaque conflari juſſit in vomeres. *Oppa* fratri ſuo, Hiſpalenſi Archiepiſcopo Toletanam Eccleſiam regendam tradidit, vivente ejuſdem Eccleſiæ Pontifice *Sinderedo*, cojus id tulit ignavia. Nec mirum, cum impii Principis gratiam captans, temporique ſerviens, Sanctiſſimos Sacerdotes, qui *Vvitizæ* facinora liberè improbabant, vexaverit. Hunc tamen ſanctitate clarum, & zelo, quamvis non ſecundùm ſcientiam, accenſum, id præſtitiſſe, *Rodericus* Toletanus Archipræſul ſcribit. Sed nec Gunderici ejus Deceſſoris omni ex parte abſoluta, quam commendat ſanctitas, qui ſatis animi non habuit ad nefarios *Vvitizæ* conatos reprimendos, & ad ejus palam redarguenda facinora; & qui impiæ Synodi Toleti habitæ Decretis ſilentiò ſuô connivere viſus eſt. *Vvitizam* ex morbo Toleti obiiſſe *Lucas Tudenſis* teſtatur. *Ruderici* conjuratione regnô ſpoliatum, & luminibus orbatum, Cordubamque miſſum, ubi vitæ reliquum in carcere exegit, *Rodericus* Toletanus Antiſtes affirmat. Duos reliquit filios, *Siſebertum* & *Ebam*, omnibus propter patris impietatem & immanitatem inviſos. Obiit anno Regni decimo, ſalutis ſeptingenteſimo undecimo.

II. *Vvitiza* defunctô, *Rudericus Theodefredi* filius, *Chindaſuinthi* Regis nepos, Regnum Gotthorum Procerum ſuffragiô ſuſcepit. *Pelagium* patruelem ab exilio revocatum, cohorti Prætoriæ præfecit, qoi ſupremus erat eâ tempeſtate Regni Magiſtratus. *Vvitiza* Regis filios ignominia ac dedecore affectos, in Africæ Tingitanæ partem illam, quæ Gotthorum Imperio parebat, fugere compulit. *Juliani* Comitis, qui ei Hiſpaniæ parti, quæ freto Herculeo adjacet, præerat, filiam *Clavam* nomine, quæ in obſequiis Reginæ *Egilonæ* erat, eùm invitam atque reluctantem violaſſet *Rudericus*, Julianus injuriam ultus eſt Reipublicæ pernicie. Diſſimulatâ namque ad tempus injuriâ, filiam ex Aula dimitti obtinuit, fingens uxorem, quam in Africa reliquerat, gravi morbo laborantem, nullâ re levari poſſe, niſi ejus aſpectu; cæterùm propediem redituram. Cum eâ in Africam trajecit, habitoque cum *Muſa*, qui *Vlit* Miramamolini Saracenorum nomine Africam gubernabat, tractatu, Mauros in Hiſpaniam evocavit: qui pluribus commiſſis levioribus præliis, Hiſpalique occupata, decretorio tandem certamine *Radericum* Regem profligarunt, Gotthorumque Imperium delevere. In Luſitaniæ templo quodam, urbe *Viſeo*, hac inſcriptione lapis quondam repertus eſt: *Hic requieſcit Rudericus ultimus Rex Gotthorum:* qui indicio erat, ex fuga in eam regionem fuiſſe delatum. Exinde munitiſſimæ Hiſpaniæ urbes, *Turiſſio* ac *Muza* Ducibus, a Saracenis occupatæ. Gotthorum reliquiæ in Aſturiam & Cantabriam ſe recepere. *Urbanus* Toletanus Præſol ante Urbis obſidionem, quæ Dominico Palmarum die, prodentibus Judæis, capta eſt, in Aſtures confugerat, ſacras Reliquias, ne hoſtibus nominis Chriſtiani ludibrio eſſent ſecum aſportans, nec non ſacros libros, & Sanctorum *Iſidori*, *Ildefonſi*, *Juliani* Opera. Cœleſtes theſauri in extrema Hiſpania, ut ab injuria tutiores eſſent, in ſubterraneo ſpecu conditi, octo millibus paſſuum ab eo loco, ubi poſtmodum Ovetum urbs ædificata eſt. Ab ea re loco *Montis Sacri* nomen factum. Contigit generalis hæc Hiſpaniæ clades ab anno ſeptingenteſimo duodecimo, ad annum ſeptingenteſimum decimum-quintum. *Muza* Duce ab *Vlit* Miramamolino Saracenorum ex Hiſpania revocato, *Abdalaſiſius* ejus filius novis ditionibus præfectus eſt. Is *Egilonam* Reginam *Ruderici* Regis viduam uxorem duxit, pactam Chriſtianæ Religionis cultum, eaque ſuadente, coronam capiti ſuo impoſuit, ut major eſſet auctoritas. Sedem verò Imperii delegit Hiſpalim. Chriſtiani qui Maurorum Imperio parebant, quòd cum Mauris conſoſi eſſent, tunc mixti Arabes, deinde *Muzarabes* dicti ſunt. Hinc Officium Eccleſiaſticum quo utebantur, dictum eſt *Mozarabicum*. De his *Lucas Tudenſis*, lib. tertio Chronici; *Rodericus Sanctius*, Hiſtoriæ Hiſpanicæ parte. 2. Capp. 35. & 37. *Alfonſus a Carthagena* in Anacephalæoſi Regum Hiſpaniæ, Capp. 42. & 44. *Lucius Marinæus Siculus*, initio libri ſeptimi de Rebus Hiſpaniæ; *Franciſcus Tarapha*, lib. de Regibus Hiſpaniæ, in *Vvitiza* & *Roderico*. *Joannes Vaſæus*, in Chronico, *Rodericus Toletanus* Archipræſul, lib. tertio de Rebus Hiſpaniæ, Capp. 15. 16. 17. 18. 19. 20. & ſequentibus; & *Joannes Mariana* Scriptorum Hiſtoriæ Hiſpanicæ elegantiſſimus, lib. ſexto, Cap. 19. 21. 22. 23. & ſequentibus.

Imperium Gotthorum in Hiſpania a Mauris deletum.

Chriſtiani Muzarabes in Hiſpania.

ARTICULUS II.

De Pelagio.

Celebris Chriſtianorum Hiſpanorum de Mauris victoria.

PElagius Regii Gotthorum ſanguinis Princeps, compreſſæ a *Munuza*, Gegione pro Mauris Præfecto, ſororis injuriam ulturus, Gothis Chriſtianis, qui ſe apud Aſtures, Calæcos, & Cantabros receperant, in ſpem recuperandæ libertatis accenſis, Hiſpaniæ Rex creatus anno ſalutis ſeptingenteſimo decimo-ſexto, delectibus habitis, bellum difficillimum adversùs Mauros aggreſſus eſt. Ab *Alkama* Mauricæ militiæ Magiſtro, ingentique exercitu laceſſitus, moxque, ut videbatur, opprimendus, militibus cæteris per vicina loca diſſipatis, mille tantùm viros retinuit, cum quibus in Auſenæ montis ſpeluncam ſe condidit, cui hodie ſpeluncæ *Sancta Maria de Covadonga* nomen eſt. In ſpelunca obſeſſos *Oppa Vuitizæ* filius, Hiſpalenſis Præſul, quem Saraceni ſecum adduxerant, ad deditionem fruſtra hortatus eſt. Speluncæ aditum ſagittis & lapidum procellâ quaſſant Barbari; ſed tela lapideſque in jacientes reflectuntur, Domino exercituum pro Chriſtianis pugnante. *Pelagius* e latebris cum ſuis erumpens, pugnam invadit. Hoſtes incuſsâ divinitus formidine delibitati, continuòque in fugam verſi: Cæſi ſupra viginti millia: *Oppas* Hiſpalenſis Epiſcopus, patriæ hoſtis, in poteſtatem venit. Tantæ cladis nuntio perculſus *Munuſa*, Gegione fugiens, ad Olaliem vicum ab incolis cæſus eſt. Celebris illa Hiſpanorum Chriſtianorum de Mauris victoria, *Pelagio* Duce, parta eſt anno Chriſti ſeptingenteſimo decimo octavo. Anno ſequenti *Abdalaſiſius* Hiſpaniæ pro Mauris Gubernator ſuorum ferro periit, quibus æquè ac Provincialibus erat inviſus, quòd Principum filias magno numero vitiaſſet. Ejus in locum a *Zuclimano* Miramamolino Hiſpaniæ præfectus eſt *Alaher*, quem Hiſpali Sedem Imperii Maurici Cordubam tranſtuliſſe tradunt, & *Juliani* ac *Vuitiza* filios bonis ſpoliatos omnibus, peremiſſe, cùm illorum fraude cladem in Aſturibus acceptam ſuſpicaretur. Inſigni reportatâ victoriâ, *Pelagius* non ſolùm in Aſturibus Imperium firmavit, ſed in vicinas regiones propagavit, Legione, Gegione, aliiſque munitiſſimis urbibus a Maurorum ſervitute ac tyrannide ereptis. Legione captâ, priſca Gotthorum Regum inſignia Leonis rubra effigie mutata, in clypeo argenteo cælati, in pedes erecti, atque diducto rictu formidabilis, quidam Hiſtorici memorant. *Pelagius* Hiſpaniæ Rex Canicæ defunctus eſt, anno Chriſti ſeptingenteſimo trigeſimo ſeptimo. Ejus corpus

Pelagii Regis obitus.

in Sanctæ *Eulaliæ* Velanienſis, Canicenſis agri Eccleſiam quam extruendam curaverat, illatum, ubi & uxor *Gaudioſa* nomine ſepulta eſt. Regnavit annos octodecim. Duos reliquit liberos, *Favilam*, qui poſt ejus obitum Regnum obtinuit, nullaque re egregiè geſtâ clarus, poſt biennium, ab urſo, quem inter venandum avidiùs inſequebatur, dilaniatus occubuit: & *Ormeſindam* filiam, quam *Alfonſo* Principi, *Petri* Cantabriæ Ducis filio, ex *Recaredi* Regis ſanguine ſato, cujus virtute in reſtituendis Hiſpaniæ rebus plurimùm adjutus eſt, uxorem dedit.

Favila Regni hæres.

Viri in Hiſpania ſanctitate & ſapientia celebres.

Per hæc tempora, ſanctitatis & ſapientiæ laude in Hiſpaniis floruere, *Urbanus* Toletanus Archiepiſcopus; *Evantius* ejuſdem Eccleſiæ Archidiaconus, *Fredoarius* Accitanus Epiſcopus, & *Joannes* Hiſpalenſis Præſul, qui Scripturam Sacram linguâ Arabicâ donavit, utriuſque Gentis ſaluti conſulens; quoniam iſto idiomate non Mauri dumtaxat, ſed Chriſtiani paſſim utebantur, & magna erat Latinæ linguæ ignoratio. Iſta conſtant ex *Luca Tudenſi* in Chronico, lib.4. ex *Roderico* Archipræſule, lib.4. de Rebus Hiſpaniæ, Capp. 1. 2. 3. & 4. ex *Joanne Vaſeo* in Chronico Hiſpaniæ, ab anno ſeptingenteſimo decimo ſeptimo, ad annum ſeptingenteſimum trigeſimum-ſeptimum; ex *Lucio Marinæo Siculo*, lib. 7. ex *Roderico Santio*, Parte Tertia Hiſtoriæ Hiſpanicæ Capp.1. & 2. ex *Franciſco Tarapha* lib.2. de Regibus Hiſpaniæ, in *Pelagio*, & *Favila*; & ex *Joanne Mariana*, lib.7. de Rebus Hiſpaniæ Capp.1. 2. & 3.

ARTICULUS III.

De Alfonſo, cognomento Catholico.

Alfonſi Regis de Mauris victoria.

FAvila ſine liberis defunctô, *Alfonſus*, Pelagii gener, ut ab ipſo poſtremis teſtamenti tabulis mandatum erat, Rex Hiſpaniæ renuntiatus eſt: Princeps belli paciſque artibus eximius, Religionis cultor egregius, cui inditum propterea *Catholici* nomen. Ex inteſtinis Maurorum in Africa diſcordiis rei bene gerendæ occaſiones captans, Regni fines armis amplificavit, plurimas a Barbarorum jugo civitates eripiens; in Calæcia ſcilicet Lucum, Tudam, Aſturicam; in Luſitania Portum Cale ad Durii oſtium, Pacem-Juliam, Bracaram, Viſeum, Flaviam. Bletiſam, & Senticam; quæ duæ poſtremæ urbes hodie Ledeſma & Zamora ſunt. Septimancas etiam, Dominas, Mirandam, Segobiam, Abulam, atque Sepulvedam, quæ olim Segobriga, deinde Sepulvega dicta eſt, occupavit. Præterea Virneſcenos atque Rivogiam ſibi ſubdidit. In Vaſconibus quoque Pompelonem; in Cantabria partem eam, cui hodie Alavę nomen eſt, in poteſtatem redegit.

Alfonſi Regis pietas.

Captis verò civitatibus Epiſcopos reſtituit Religioſiſſimus Princeps, Chriſtiana templa inſtauravit, vel Mauricæ ſuperſtitionis ſordibus fœdata curavit expiari, ſacraque ſupellectili inſtruxit, exornavitque. Defunctus eſt Canicæ, anno ſalutis ſeptingenteſimo quinquageſimo ſeptimo, ætatis ſeptuageſimo-quarto, Regni undeviceſimo. Quinque liberos reliquit; ex *Ormiſinda* quidem Regina *Froilam*, *Bimaranum*, *Aurelium*, atque *Uſendam*, ſive *Odiſindam* filiam; ex ancilla verò *Mauregatum*. In ejus funere cœleſtes voces auditas memorant pſallentium: *Tollitur Juſtus, nemine conſiderante, ablatus eſt a facie iniquitatis, & erit in pace memoria ejus.* Sepultus eſt Canicæ ad Beatæ *Mariæ* Cænobium, cum *Ormiſinda* uxore. Hæc ex *Luca Tudenſi*, in Chronico, lib. 4. ex *Roderico* Archipræſule, lib.4. cap.5. *Vaſæo* in Chronico Hiſpaniæ, & *Joanne Mariana* lib.7. Rerum Hiſpaniæ cap.4.

ARTICULUS IV.

De Froila, Aurelio, & Silo Regibus.

Froila rex proſperè geſta contra Mauros & Vaſcones.

I. ALfonſo Regi *Froila* filius natu maximus ſucceſſit. Is *Juzepham* Hiſpaniæ pro Mauris Præfectum, cum numeroſo exercitu Calæciæ fines ingreſſum ingenti prælio ſuperavit, cæſis quinquaginta quatuor hoſtium millibus. Anno Regni ipſius tertio, *Abderrahmanus* Maurus, *Juzepho* oppreſſo, Mauros omnes in Hiſpania ſibi ſubdidit, novumque Cordubæ Regnum fundavit, excuſſo Miramamolini Imperio. Calæcos bello tentavit Rex barbarus. Pacem-Juliam circumſedit. Utrinque *Froila* virtute & armis repulſus eſt. Vaſcones perduelles domuit etiam *Froila*. Ovetum in Aſturibus urbem nobilem condidit, eique jus & honorem Epiſcopatûs procuravit. Sacerdotum conjugia *Vuitiza* impii Regis lege olim permiſſa

Digitized by Google

miſſa prohibuit. In ſævitiam quam in humanitatem fuit propenſior. Partam gloriam fœdavit cæde *Bimarani* fratris, quem Regnum affectare ſuſpicabatur, quòd in ipſum omnia populi ſtudia propenderent. Invidiam ex crudeli facinore ſuccenſam reſtinguere ſategit, *Veremundum* occiſi fratris filium Regni ſucceſſorem adoptando; ſed fruſtra: ab *Aurelio* enim fratre, ut *Lucas Tudenſis*, & *Rodericus* Præſul ſcribunt, vel a ſuis, (ut volunt alii) occiſus eſt. Ex *Menina*, Eudonis Aquitaniæ Ducis filia, quam uxorem duxerat, reliquit *Alfonſum* filium, cui poſtea *Caſto* cognomen fuit; & *Semenam* ſive *Ximenam* filiam, quæ *Bernardum Carpenſem* ſtupro peperit. Regnavit *Froila* annis undecim & menſibus tribus, ab anno ſcilicet ſeptingenteſimo quinquageſimo-ſeptimo ad annum ſeptingenteſimum ſexageſimum nonum. Oveti in majori templo cum uxore ſepultus eſt. Eo regnante, floruerunt egregii vitâ doctrinaque Viri, *Verus* Archiepiſcopus Hiſpalenſis, *Petrus* Toletanus Præſul cognomento *Pulcher*, qui libellum *de ratione Paſchatis celebrandi* ad cives Hiſpalenſes eâ in re errantes conſcripſit. Succeſſit ei *Cixilla* qui ſcripſit Vitam *S. Ildefonſi*: ad quem extant literæ *Hadriani I.* Romani Pontificis (tametſi *Egilam* eum vocat) Hiſpanos increpantis, quòd diebus Sabbathi, carnibus veſcerentur. Unde tempetamento quodam factum arbitratur *Marianna*, ut inteſtina & extremæ animalium partes hoc tempore, in uſu ſint, & præcipuo iis diebus, apud Hiſpanos, honore menſarum. Viderint Eruditi quantùm huic conjecturæ tribuendum ſit.

Viri in Hiſpania pietate & doctrina celebres.

Unde mos animalium exta & extremas partes ſabbathis manducandi apud Hiſpanos?

II. *Froilæ* in Regnum ſucceſſit *Aurelius*, anno ſeptingenteſimo ſexageſimo octavo. Eo regnante, bellum civile in Hiſpania exarſit, ſervis contra dominos arma ſumentibus. Sed ipſius induſtria brevi profligatum eſt, ſervis ad officium reductis. Nulla contra Saracenos prælia ab ipſo geſta memorantur. *Adoſindam* ſororem *Seloni* viru Principi, cum ſpe ſucceſſionis, connubio junxit, ipſe prole deſtitutus, & forte matrimonii expers. Regnavit annis ſex, menſibus ſex. Ad Vallem Canicam ſepultus eſt. Ejus temporibus, anno ſcilicet ſeptingenteſimo ſeptuageſimo-primo, obiit *Aznar Eudonis* Aquitaniæ quondam Comitis filius, qui Jaccam urbem, multas præterea arces atque oppida Mauris eripuit, Regnique Aragonum fundamenta jecit.

Aurelius Rex.

III. In *Aurelii* locum *Silo* Sororis vir, Praviæ cum *Adoſinda* uxore Regno eſt inauguratus. Cum Mauris pacem habuit. Calæcos tumultuantes ad Montem Ciperium ſive Cebrerum compeſcuit. *Alfonſum Froilæ* filium in Regni conſortium adoptavit, uxoris hortatu, ex quâ prolem nullam ſuſcepit. Regnavit annis octo, vel novem. Quidam Praviæ in *S. Joannis* Evangeliſtæ templo, quod ipſe a fundamentis ædificandum curaverat, ſepultum ſcribunt, ut *Lucas Tudenſis*, & *Rodericus* Archipræſul: alii Oveti in *Salvatoris* Baſilica, ubi ſepulchrom ejus nomine cum hac inſcriptione extat:

Silo Rex.

Hìc ſitus eſt Silo, ſit ſibi terra levis.

De his *Lucas Tudenſis*, P. 4. Chronici, *Rodericus Tholetanus*, lib. 4. de Rebus Hiſpaniæ, Capp. 6. & 7. *Vaſæus* in Chronico Hiſpaniæ; & *Joannes Marianna*, lib. 7. cap. 6.

ARTICULUS V.

De Alfonſo Caſto, Mauregato, & Veremundo Regibus.

I. ALfonſus regnare ſolus cœpit anno Chriſti ſeptingenteſimo octogeſimo tertio. *Mauregatus* ejus patruus, tametſi ex ſtupro genitus, pacto cum Mauris fœdere, ex quo quinquaginta virgines natalibus nobiles, & plebejæ totidem, quotannis tributi nomine erant Barbaris repræſentandæ, exercitum ab *Abderrhamano* eorum Rege obtinuit, cujus ope *Alfonſum* viribus imparem in Cantabriam confugere coëgit, Regnumque invaſit ac tenuit annis quinque, menſibus ſex. Praviæ ſepultus eſt Rex, nullâ re niſi pravis actionibus & proditione patriæ inſignis. Obiit anno ſeptingenteſimo octogeſimo-octavo, qui & *Abderrhamani* Regis Maurorum fatalis fuit.

Mauregatus Regnum invadit, patriam prodit.

II. *Mauregato* ſucceſſit *Veremundus* Diaconus, quem alii *Bimarani* a *Froila* fratre occiſi, alii *Froilæ*, *Alfonſi Catholici*, fratris filium aſſerunt. Regnavit annos tres, menſes ſex, filiis duobus ex uxore *Numilone* ſuſceptis *Ramiro* & *Garſia*. Ab hac verò gemina prole auctus, reliquo vitæ tempore abſtinuit, quam ſe contra fas duxiſſe noverat, ut qui cœlibatûs lege ob ſacrum Diaconatus Ordinem teneretur. *Alfonſum* a *Mauregato* ſpoliatum pulſumque, ad Regni conſortium revocavit anno Chriſti ſeptingenteſimo nonageſimo-primo, duodecimo Kalendas Auguſti, ut auctor eſt *Iſidorus Pacenſis*. Oveti cum oxore ſepultus eſt.

Veremundus Rex.

Alfonſum ad Regni conſortium revocat.

III. Mortuo *Veremundo Alfonſus Caſti* cognomen conſecutus, quòd a Bertæ uxoris complexibus per totam vitam abſtinuerit ſolus rerum potitus eſt. Maurorum numeroſos exercitus non ſemel delevit. Ovetum Regni Sedem fecit: eaque in Urbe templum *Salvatoris* nomine præcipuum & maximum extruxit, necnon Ædem Virgini Deiparæ ſacram, illique conjunctam Domum humandis comparatam Regibus. Tertiam *Thyrſi* Martyris nomine elegantiſſimam. Quartam *S. Juliani*. Cûm de ornando templo *Salvatoris* cogitaret, occurrerunt ipſi Angeli duo aurificum ſpecie, qui crucem auream gemmis diſtinctam, auroque fulgentem eleganti formâ perfeceruot, eaque perfecta, ſubitò diſparuere. Regnante *Alfonſo Caſto* S. Jacobi Apoſtoli Reliquias in Calæcia inventas memorant, & Epiſcopalem Iriæ Flaviæ Sedem retento nomine, & Bracarenſis Metropolitani jure ſervato, Compoſtellam a *Leone Tertio* tranſlatam fuiſſe honeſtandi loci causâ, *Alfonſi* Regis gloriam calamitas domeſtica ſugillaſſe viſa eſt. Scilicet *Semena* ſoror *Sanctia* ſeu *Sanctio* Saldaniæ Comiti nupſit, invito fratre. Comes eum per ſpeciem Comitiorum Legionem veniſſet, majeſtatis lege poſtulatus, excæcatis oculis perpetuo carceri in arce Lunæ mancipatus eſt Regis Edicto: *Semena* in Monaſterium detruſa: *Bernardus* Infans ex clandeſtino conjugio natus, *Alfonſi* Regis juſſu, in Aſturibus, Regio cultu educatus eſt. Obiit *Alfonſus Caſtus* anno Chriſti octingenteſimo quadrageſimo-quarto ineunte, ætatis octogeſimo-quinto Regni quinquageſimo-tertio, nulla relicta prole, *Ramiro Veremundi* Regis filio Regni Succeſſore deſignato; Oveti in Æde *B. Mariæ* ſepultus eſt. Conſtant iſta ex *Luca Tudenſi* in Chronico P. 4. ex *Roderico Toletano*, lib. 4. de Rebus Hiſpaniæ Capp. 7. 8. 9. 10. 11. & 12. ex *Vaſæo* in Chronico Hiſpaniæ, & ex *Joanne Marianna* lib. 7. Capp. 7. 9. 10. & 12.

Alfonſus ſolus regnat.

S. Jacobi Apoſtoli Reliquiæ Compoſtellæ inventæ.

IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM SÆCULI OCTAVI DISSERTATIONES SELECTÆ.

DISSERTATIO PRIMA.

De Gregorii II. Romani Pontificis erga Leonem Iſaurum Imperatorem Moderatione.

QUÆSTIO UNICA.

Utrùm Gregorius II. Leonem Iſaurum tributorum exactione privaverit, vel Italiæ populos ad defectionem incitarit?

CArdinalis *Baronius* ad annum ſeptingenteſimum trigeſimum ſcribit, *Quòd Græci Hiſtorici omnes, & idem Theophanes ait anno XIV. Leonis Imperatoris, ipſum Leonem a Gregorio II. privatum eſſe exactione tributorum Italiæ. Teſtatur id Cedrenus, & alii. Zonaras hæc Romæ [quod par eſt credere] facta eſſe ſynodicè tradit.*

Sic autem ſcribit *Zonaras* Tomo III. Annalium. *Qua de cauſa Gregorius qui tum Romæ veteris Eccleſiam gubernabat, repudiata ſocietate Præſidis novæ Romæ, necnon eorum qui illum ſequerentur, illos unà cum Imperatore Synodico Anathemate obſtrinxit, & vectigalia, quæ ad id uſque tempus inde pendebantur, inhibuit; icto cum Francis fœdere.*

Et infra; *Sub priore Juſtiniano Franci Germanica ſtirpe oriundi, Italiam invaſerunt, fueruntque Romanorum hoſtes; ſed ſub Leone Iſauro temporis illius Papa Gregorius ob perverſam opinionem defecit ab illo Imperatore impio, eique tributum pendere recuſavit, neque ſibi quidquam rei eſſe voluit cum impiis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Gubernatoribus, omiſſiſque bellis, pacem cum Francis fecit.*

Sic verò ante *Zonaram Theophanes* ad annum Leonis Iſauri XIII. *In veteri Roma vir undequaque ſacer & Apoſtolicus, Petri Apoſtolorum Coryphæi conſeſſor, eruditione præclariſque facinoribus clarebat Gregorius: qui Romam atque Italiam, totumque Occidentem a Leonis obedientia tam civili quàm Eccleſiaſtica, & ab ejus Imperio ſubtraxit.*

Sic *Cedrenus* Tomo I. ad annum Leonis Iſauri XIII. Gregorius *Apoſtolicus vir, & Petri Apoſtolorum Coryphæi aſſeſſor .... Is a Leone ob ejus impietatem defecit, & pacto cum Francis icto, tributa Leoni denegavit.*

Sigebertus in Chronico ad annum DCCXXXI. ſcribit: *Gregorius Romanæ Eccleſiæ XCIX. præſidet qui & ipſe Leonem Imperatorem erroris redarguit, & populum Romanum, & vectigalia Heſperiæ ab eo avertit.*

Platina in lib. de Vitis Pontificum, *In Gregorio II.* eumdem in errorem impegit. *Hic*, inquit, *ſtatim ubi Pontificatum iniit, Cleri Romani conſenſu, Leonem Imperatorem Conſtantinopolitanum Imperio & Communione Fidelium privavit, quòd ſanctas Imagines e ſacris Ædibus abraſiſſet, & ſtatuas demolitus eſſet.*

Theophanis Zonaræ, Cedreni, Sigeberti, Platinæ narrationem non *Baronius* duntaxat loco ſupra laudato, ſed *Bellarminus* lib. V. De Romano Pontifice, Cap. VIII. & Cardinalis *Perronius*, in Oratione ad Tertium Regni Francici Ordinem, recipiunt ac probant; Quos ſequenti refellimus Propoſitione. *Doctiſſimi Cardinales* Baronius, Bellarminus, & Perronius *refelluntur.*

PROPOSITIO.

GRegorius II. Pontifex Maximus Leonem Iſaurum tributorum exactione non privavit, nec Romam, Italiam, totumque Occidentem ab ejus obedientia abſtraxit, aut ab eo defecit ipſe, ut Theophanes, Zonaras, Cedrenus, & alii falsò ſcripſerunt.

Pro-

Gregorii II. moderationem erga Leonem Iſaurum Imperatorem ejus Epiſtola probant.

Probatur I. ex ipſius Gregorii II. Epiſtolis; ſic enim ſcribit Ep. I. ad ipſum *Leonem* Imperatorem. *Scis, Imperator! Sancta Eccleſia dogmata non Imperatorum eſſe ſed Pontificum, quæ tutò debent dogmatizari. Idcirco Eccleſiis præpoſiti ſunt Pontifices a Reipublicæ negotiis abſtinentes: Et Imperatores ergo ſimiliter ab Eccleſiaſticis abſtineant, & quæ ſibi commiſſa ſunt, capeſſant .... Ceſſa & quieſce, tum Synodo minimè opus erit: ſcribe ad omnes & in quaſcumque regiones orbis terrarum, quibus offendiculo fuiſti, Germanum Patriarcham Conſtantinopolitanum, & Gregorium Papam Romanum circa imagines peccaſſe, & nos ab hac cura quietum te præſtabimus ne peccatum aut lapſus ullus ſit tuus, utpote qui a Deo poteſtatem & cæleſtia & terrena ſolvendi acceperimus. Teſtis eſt Deus quaſcumque miſiſti ad nos Epiſtolas, mentibus cordibuſque Regum Occidentis obtulimus, pacem illorum tibi ac benevolentiam conciliantes, teque laudantes, ac mirificè efferentes, prout te antea converſantem intuebamur. Idcirco Laureata tua etiam receperunt, ut Reges a Regibus honore affici convenit; eòque cùm nondum inceptum hoc, conatumque tuum, quò adversùs imagines inſurrexiſti, audiviſſent. Cùm verò didicerunt certioreſque ſunt facti, te Jovinum Spatharocandidatum ad Calcopratia miſiſſe, ad evertendum & confringendum Salvatorem, qui appellatur Antiphonetes, ubi & miracula multa fiunt, involutæ ſunt illic mulieres zelo ſuccenſæ, & illarum æmulæ quæ unguenta ferebant, quæ Spatharocandidatum orarunt: Ne obſecramus, ne hoc facias, ajebant. Ille verò earum preces non admittens, erectâ ſcalâ conſcendit; cumque ter ſecuri faciem imaginis Salvatoris percuſſiſſet, hoc videntes mulieres & iniquum illud factum non ferentes, attractâ ſcalâ fuſtibus concisum illic necarunt. Tum tu malè æmulator, miſſis ſatellitibus, mulieres neſcio quot illic occidiſti, aſtantibus utilibus viris Romanis, & ex Francia, ex Vvandulis, ex Mauritania, ex Gotthia, & ut generatim dicam, ex tota interiori Occidente. Cùm autem advenifſent, & in ſuis regionibus ſinguli juvenalia tua puerilia que facta narraſſent, tunc projecta Laureata tua conculcarunt, & faciem tuam conciderunt, ac delectu habito Longobardi & Sarmatæ, cæterique qui ad Septentrionem habitant miſeram Decapolim incurſionibus infeſtarunt, ipſamque Metropolim Ravennam occuparunt, & ejectis Magiſtratibus tuis, proprios conſtituere magiſtratus, & vicinas nobis Sedes Regias, ipſamque Romam ſic tractare ſtatuerunt, cum tu nos defendere minimè poſſis; & hoc ob imprudentiam ac ſtultitiam ſuſtinuiſti. At enim nos perterrefacis, aiſque Romam mittam, & Imaginem S. Petri confringam; ſed & Gregorium illinc Pontificem vinctum adduci curabo, ſicut Martinum Conſtantinus adduci juſſit. Scire autem debes ac pro certo tenere, Pontifices, qui pro tempore Romæ extiterint, conciliandæ pacis causâ ſedere tamquam parietem intergerinum, ſeptumque medianum, Orientis & Occidentis, ac pacis arbitros & moderatores eſſe, quique ante te fuerunt Imperatores, in hoc componendæ pacis certamine deſudarunt. Quòd ſi nobis inſolenter inſultas, & minas intentas, non eſt nobis neceſſe tecum in certamen deſcendere: ad quatuor & viginti ſtadia ſecedet in regionem Campaniæ Romanus Pontifex, tum vade, ventos proſequere.*

Gregorius II. profitetur Eccleſiis præpoſitos eſſe Pontifices a Reipublicæ negotiis abſtinentes; ſe Epiſtulas *Leonis Iſauri* Imperatoris ad Reges Occidentis, ſecundùm ejus mandata miſiſſe; pacem illorum ac benevolentiam ipſi conciliaſſe ſicut ſui Anteceſſores Romani Pontifices pacis arbitri & mediatores Orientem inter & Occidentem difficillimis temporibus ſederant. Narrat quâ ratione certi quidam Occidentis populi, audito quòd Imperatoris juſſu ſubverſæ fuiſſent imagines ſacræ, ſeditionem fecerint, & in veterum Magiſtratuum locum novos ſuffecerint. Sed nec illius ſeditionis auctor fuit *Gregorius II.* nec eam probavit; nec populos tributorum penſionem recuſaſſe ſcribit, aut recuſare debuiſſe, vel prohibere ſe, aut prohibuiſſe ne tributa pendant.

Idem probatur ex alterâ ejuſdem Sanctiſſimi Pontificis ad *Leonem Iſaurum* Epiſtolâ, quâ eum ſic alloquitur: *Scripſiſti, Imperator ſum, & Sacerdos: enimvero qui ante te fuerant Imperatores hoc opere ac ſermone demonſtraverunt, qui curam geſſerunt Eccleſiarum unà cum Pontificibus, cupiditate, zeloque incenſi, rectaque fidei veritatem perveſtigantes, Conſtantinus Magnus, Theodoſius Magnus, Valentinianus Magnus, & Conſtantinus Juſtiniani pater qui Sexta Synodo interfuit. Imperatores iſti religiosè imperarunt, & cum Pontificibus uno conſilio ac ſententia Synodos congregantes, atque veritatem dogmatum perquirentes, ſanctas Eccleſias conſtituerunt & ornarunt. Hi ſunt Sacerdotes & Imperatores, qui id opere demonſtrarunt. Tu verò ex quo Imperium occupaſti, definitiones Patrum perpetuò non cuſtodiſti; ſed cùm ſanctas Eccleſias fimbriatis aureis veſtibus convestitas & variegatas inveniſſes, eas ornatu privaſti, atque vaſtaſti.*

Et infra. *Nam quemadmodum Pontifex introſpiciendi in Palatium poteſtatem non habet, ac Dignitates Regias deferendi; ſic neque Imperator in Eccleſias introſpiciendi, & electiones in Clero peragendi, neque conſecrandi, vel Symbola ſanctorum Sacramentorum adminiſtrandi, ſed neque participandi abſque opera Sacerdotis: ſed unuſquiſque noſtrum in qua vocatione vocatus eſt a Deo, in ea maneat. Vides, Imperator! Pontificum & Imperatorum diſcrimen. Si quiſpiam te offenderit, domum ejus publicas & ſpolias, ſolam illi vitam relinquens, tandemque illum etiam vel ſuſpendio necas, vel capite truncas, vel relegas, eumque longè a liberis, & ab omnibus cognatis & amicis ſuis amandas. Pontifices non ita: ſed ubi peccarit quis & confeſſus fuerit, ſuſpendii, vel amputationis capitis loco Evangelium & crucem ejus cervicibus circumponunt, eumque tamquam in carcerem in Secretaria ſacrorumque vaſorum ærariа conjiciunt, in Eccleſiæ Diaconia, & in Cathecumena ablegant, ac viſceribus ejus jejunium, oculiſque vigilias, laudationem ori ejus indicunt: Cùmque probè caſtigarint, probèque fame afflixerunt, tum pretioſum illi Corpus Domini impartiunt, & ſancto illum Sanguine potant; & cùm illum vas electionis reſtituerint, ac immunem peccati, ſic ad Dominum purum & inſontem tranſmittunt. Vides, Imperator! Eccleſiarum Imperatorumque diſcrimen. Imperatores qui piè & in Chriſto vixerunt, Eccleſiarum Pontificibus obedire minimè recuſarunt, nec eos vexarunt; Tu verò, Imperator, cum tranſgreſſus fueris, ac perverſus evaſeris, & manu propria ſubſcripſeris teipſum ſubjiciens, & confeſſus fueris, eum qui terminos Patrum tollit, execrabilem eſſe, in hoc proprio judicio condemnatus es, ac Spiritum Sanctum a te alienaſti. Perſequeris nos ac tyrannicè vexas militari carnalique manu: Nos inermes ac nudi, qui terrenos & carnales exercitus non habemus, invocamus Principem exercitûs omnis creaturæ ſedentem in cælis Chriſtum, qui eſt ſuper omnes exercitus ſupernarum Virtutum, ut immittat tibi dæmonem, ſicut ait Apoſtolus: Tradere hujuſmodi Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit.*

Tantùm abeſt ut *Gregorius II.* Imperatoris obedientiæ ſe vel alios ſubtraxerit, & ne penderentur vectigalia inhibuerit, ut ne quidem illum Eccleſiaſtica Communione privaverit, aut reipſa privatum in publico Fidelium conſeſſu denuntiaverit, vel anathema dixerit. Invocandum dumtaxat Deum eſſe ſignificat, ut quod apud *Beatum Paulum*

Digitized by Google

lum Corinthio inceſtûs reo contigit, Imperatori contingat. Secundò ſe *inermem ac nudum* Profitetur Pontifex Sanctiſſimus: quòd ſanè non dixiſſet, ſi tributorum penſionem inhibuiſſet vel inhibere habuiſſet in animo. Tertiò profitetur Pontificem introſpiciendi in Palatium, poteſtatem non habere, ac Dignitates Regias deferendi, ſicut nec Imperator in Eccleſias introſpiciendi. Multò minùs itaque exiſtimavit ſe poſſe tributorum penſionem prohibere, & populos ad defectionem compellere.

Probatur ſecundò Propoſitio ex *Paulo Diacono*, lib. VI. De Geſtis Longobardorum, Cap. XLIX. *Omnes*, inquit, *Ravenna exercitus vel Venetiarum talibus juſſis uno animo reſtiterant, & niſi eos prohibuiſſet Pontifex, Imperatorem ſuper ſe conſtituere fuiſſent aggreſſi*. Paulus Diaconus ſuppar Auctor evertit fabulam a *Theophane*, *Cedreno*, *Zonara*, & aliis vulgatam: Qui enim Ravennæ & Venetiarum exercitus a defectione prohibuit, haud ita fuit animo comparatus, ut tributorum penſitationi obſtaret, vel populos ad defectionem impelleret.

Probatur tertiò ex *Anaſtaſii Bibliothecarii* non ſolùm ſilentio, quòd maximi tamen eſſet ponderis, ſed diſerto teſtimonio, in Vita Gregorii II. *Juſſionibus itaque poſtmodum miſſis*, inquit, *decreverat Imperator, ut nulla imago cujuſlibet Sancti aut Martyris, aut Angeli ubicumque haberetur; maledicta enim omnia aſſerebat, & ſi acquieſceret in hoc Pontifex, gratiam Imperatoris haberet, & ſi hoc fieri præpediret, a ſuo gradu decideret. Reſpiciens ergo Pius Vir profanam Principis juſſionem, jam contra Imperatorem quaſi contra hoſtem ſe armavit, renuens hæreſim ejus, ſcribens ubique ſe cavere Chriſtianos, eò quòd orta fuiſſet impietas talis. Igitur perinde omnes Pentapolenſes atque Venetiarum exercitus contra Imperatoris juſſionem reſtiterunt, dicentes: Numquam ſe in ejuſdem Pontificis condeſcendere nece, ſed pro ejus magis defenſione viriliter decertare. Ita ut anathemati Paulum Exarchum, vel qui eum direxerat, ejuſque conſentaneos ſubmittant, ſpernentes ordinationem ejus, ſibi omnes ubique in Italia Duces elegerunt, atque de Pontificis, deque ſua immanitate cuncti ſtudebant. Cognita verò Imperatoris nequitiâ, omnis Italia conſilium iniit, ut ſibi eligerent Imperatorem, & Conſtantinopolim ducerent; ſed compeſcuit tale conſilium Pontifex, ſperans converſionem Principis*. Qui non alia ratione contra Imperatorem Iconomachum ſe armat, quaſi contra hoſtem, quàm ſcribendo Litteras ad omnes ubivis gentium Chriſtianos, ut ab ejus impietate caveant: & qui Italiam omnem in officio continet & in obedientia erga Imperatorem, prohibetque ne alium Imperatorem conſtituant, is certè ita affectus non eſt ut tributorum penſionem impedire velit, ac populos ad defectionem impellere.

Gregorius II. Italiam omnem in officio & obedientia erga Imperatorem continuit.

Ejuſdem Pontificis moderationem probat, quod inferiùs ſubjicit Anaſtaſius. *Cùmque*, inquit, *mitteret hominem proprium Romam cum Scriptis ſuis, in quibus continebatur ut Pontifex occideretur cum Optimatibus: Roma agnita crudeliſſima inſania, protinus ipſum Patritium miſſum occidere voluerant, niſi defenſio Pontificis animos præpediſſet*.

Sed audi quibus armis contra *Eutychi* Exarchi perſecutionem & inſidias ſe munivit Sanctiſſimus Pontifex, tametſi Romanos & Longobardos pro ſua defenſione contra Exarchum ſollicitos & armatos videret. *His ita ſe habentibus* (inquit Anaſtaſius) *elegit majus præſidium Pater ille, diſtribuere pauperibus largiſſima manu quæ reperiebat, incumbens orationibus & jejuniis, & Litaniis Deum quotidie deprecabatur: & ſpe ita manebat ſemper fultus pluſquam hominum: Gratias tamen voluntati populi referens pro mentis propoſito, blando omnes ſermone, ut bonis in Deum proficerent actibus, & in fide perſiſterent, rogabat; ſed ne deſiſterent ab amore vel fide Romani Imperii admonebat: ſic cunctorum corda molliebat, & dolores continuos mitigabat*.

Probatur quartò ex geſtis *Gregorii III.* qui *Gregorio II.* proximè ſucceſſit. Is enim, teſte *Anaſtaſio* in ejus Vita, *Leonem* ut Imperatorem agnovit, plenas ad eum humaniſſimis cohortationibus & admonitionibus literas ſcripſit, ut eum ab impietate revocaret: Inter illos, quos a communione Corporis & Sanguinis Dominici denuntiavit extorres, Imperatorem ne nominavit quidem. At non ita ſe geſſiſſet, ſi *Gregorius* II. ejus Deceſſor Imperii jugum excuſſiſſet, & ne ab Italis *Leoni Iſauro* penderentur vectigalia, prohibuiſſet. Sed nec Legatos miſiſſet Conſtantinopolim *Georgium* Presbyterum & *Conſtantinum* Defenſorem; nec eos carcere dumtaxat per annum detineri juſſiſſet (ut fecit) ſed trucidari præcepiſſet impius ac ferus Princeps, & armata manu in Pontificem & Romanos irruiſſet. Denique ſi Romani ac finitimi populi rebellaſſent adversùs Imperatorem, & recuſaſſent vectigalia pendere, *Cuncta generalitas Italiæ pro erigendis imaginibus ſupplicationum ſcripta unanimiter ad eumdem Principem* non *direxiſſet*. Quod ipſam feciſſe teſtatur *Anaſtaſius*. Haud enim grata fuiſſent illa ſupplicationum ſcripta, ſi hinc Italia ſe Imperatoris ſubtraxiſſet obedientiæ, & ei renuiſſet vectigalia ſolvere: hinc pro erigendis imaginibus, quæ de locis ſacris deturbatæ fuerant, Imperatori Libellos ſupplices obtuliſſet.

Gregorius III. Leonem Iſaurum ut Imperatorem agnovit.

Probatur quintò *Gregorius II. eruditus* fuit in Divinis Scripturis Pontifex, teſte *Anaſtaſio* in ejus Vita. Non eſt igitur veriſimile quòd Romanos, Italoſque ad defectionem impulerit ac tributa ſolvere Imperatori prohibuerit, cùm aliunde vir ſanctiſſimus eſſet. Non eſt, inquam, veriſimile ipſum violaſſe mandatum Chriſti, dicentis, *Lucæ* Cap. XX. *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari*. Repugnaſſe *S. Paulo*, ad Romanos ſcribenti Cap. XIII. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim poteſtas niſi a Deo... Ideo enim & tributa præſtatis: miniſtri enim Dei ſunt in hoc ipſum ſervientes. Reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum, cui vectigal, vectigal*. Non eſt veriſimile refragatum fuiſſe *Sancto Petro* Epiſtolâ I. Cap. II. dicenti: *Subjecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſive Regi quaſi præcellenti, ſive Ducibus tamquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum quia ſic eſt voluntas Dei, ut bene facientes obmuteſcere faciatis imprudentium hominum ignorantiam; quaſi liberi, non quaſi velamen habentes malitiæ libertatem, ſed ſicut ſervi Dei. Omnes honorate, fraternitatem diligite, Deum timete, Regem honorificate: ſervi, ſubditi eſtote in omni timore dominis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis. Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias, patiens injuſtè*.

Sanctæ Scripturæ & Traditio parendum eſſe docent Principibus etiam Hæreticis, etiam Eccleſiæ perſecutoribus in iis quæ Rempublicam ſpectant.

Probatur ſextò. Pontifex doctiſſimus traditionem Patrum non ignoravit, nec ab ea, qui ſanctiſſimus erat, ac traditionis retinentiſſimus atque obſervantiſſimus, deflexit. Porro Patres Imperatoribus, etiam hæreticis, obſequendum docent in iis quæ jura Reipublicæ ſpectant. Sic *S. Athanaſius* in Apologia ad *Conſtantium* Imperatorem: *Certè*, inquit, *me profectioni adornabam: nam & hujus quoque rei conſcius eſt Montanus, ut literis tuis acceptis ſi dignatus fuiſſes ſcribere, ſtatim deceſſerim, & promptitudine exequendi mandatum tuum anteveniſſem: non enim ita inſanio, ut iſtiuſmodi præceptis contradicendum putarim*.

Sic

Sic *Hoſius* Cordobenſis in Epiſtolâ ad eumdem Imperatorem: *Tibi* inquit, *Deus Imperium commiſit, nobis quæ ſunt Eccleſiæ concredidit: & quemadmodum qui tuum Imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ; ita & tu cave ne quæ ſunt Eccleſiæ ad te trahens, magno crimini obnoxius fias. Date* [*ſcriptum eſt*] *quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ Dei Deo. Neque enim fas eſt nobis in terris Imperium tenere; neque tu thymiamatum & ſacrorum poteſtatem habes, Imperator!*

Sic *S. Ambroſius* in Epiſtolâ XXXIII. ad Sororem, teſtatur ſe dixiſſe Valentiniano: *Noli te gravare, Imperator, ut putes te in ea quæ divina ſunt, aliquod Imperiale jus habere. Publicorum tibi mœnium jus commiſſum eſt, non ſacrorum.*

Sic *S. Gregorius Magnus* lib. II. Epiſtolâ LXII. ad *Mauritium* Imperatorem, ipſum rogans ut Legem iniquam & Eccleſiæ incommodam, quâ homines publicis rationibus obnoxios, & milites, Monachos fieri prohibuerat, temperaret: *Ego verò*, inquit, *hæc Dominis meis loquens, quid ſum niſi pulvis & vermis? Sed tamen quia contra auctorem omnium Deum hanc intendere Conſtitutionem ſentio, Dominis tacere non poſſum .... Ego quidem juſſioni ſubjectus, eamdem Legem per diverſas terrarum partes tranſmitti feci; & quia Lex omnipotenti Deo minimè concordat, ecce per meæ ſuggeſtionis paginam Sereniſſimis Dominis nuntiavi. Utrobique ergo quæ debui, exſolvi, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo, quod ſenſi, minimè tacui.*

Sic *Martinus I.* in Epiſtolâ *ad Theodorum*, ubi exilium ſuum deſcribit: *Quod autem præparatè non fecimus ad repugnandum, meliùs judicavi decies mori, quàm ut alicujuſcumque ſanguinem in terram fundi .... Eadem itaque horâ dedi meipſum ad exhibendum Imperatori, & non reſiſtendum.*

Sic *Agatho* in Epiſtolâ Synodicâ miſſa ad Conſtantinum Pogonatum: *Servilem*, inquit, *veſtri Sereniſſimi Principatus Romanam Urbem.* Et ſe Legatos miſiſſe ſcribit, ut obedientiam Imperatori debitam impleret: *Pro obedientia*, inquit, *quàm debuimus.*

Hanc Traditionem in Eccleſia Orientali ad ſua uſque tempora fuiſſe religiosè ſervatam docet *Sanctus Joannes Damaſcenus* Oratione II. De Imaginibus. *Et nunc*, inquit, *B. Germanus alaphis percuſſus, & in exilium miſſus eſt, & plures alii Patres, quorum nomina nos ignoramus. Nonne id latronum eſt? Dominus cùm ad ipſum tentandi gratiâ, Scribæ & Phariſæi acceſſiſſent, ut eum ſermone irretirent, quæſiiſſentque ex eo, Licetne Cæſari, cenſum dari, necne; Oſtendite, inquit, mihi numiſma: quod cùm oſtendiſſent; Cujus inquit, habet imaginem? Reſpondentibus autem illis, Cæſaris, ait: Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. Paremus tibi, Rex, in iis quæ ad vitæ civilis negotia pertinent, ut in tributis, vectigalibus, & congiariis ſolvendis, quorum tibi munus eſt creditum ac demandatum: At in Eccleſiaſticis rebus ſtatuendis ac decernendis habemus Paſtores, qui nobis locuti ſunt verbum, & leges, atque Inſtituta Eccleſiaſtica tradiderunt.* Nequaquam igitur verſimile eſt quòd *Gregorius II.* eruditus & ſanctus Pontifex ab ea traditione aberrarit, quæ Principibus etiam impiis, etiam hæreticis, etiam Eccleſiæ perſecutoribus, parendum eſſe docet in iis quæ jura Reipublicæ ſpectant; & prohibuerit ne vectigalia Imperatori ſolverentur, populoſque ad defectionem impulerit.

SCHOLION I.

In hac Diſſertatione, pag. 473. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Gregorius II. Leonem Iſaurum Tributorum exactione non privavit, nec Romam, Italiam, totamque Occidentem ab ejus obedientia abſtraxit, aut defecit ipſe.*

R. Mera facti & Hiſtoriæ quæſtio eſt. Opinionem meam ex Gregorii II. Epiſtolis, ex Paulo Diacono, Anaſtaſio Bibliothecario, aliiſque firmiſſimis probavi momentis. Sanctiſſimum Pontificem a calumnia vindicavi, & eo nomine de Sede Apoſtolica bene mereri mihi viſus ſum. Nec verò mea tantùm, ſed virorum omnium eruditorum in Galliis ſententia eſt. De hoc Hiſtoriæ capite ita ſcribit Vir Clariſſimus *Franciſcus Feu* Doctor Theologus Sacræ Facultatis Pariſienſis, SS. Gervaſii & Prothaſii in Urbe Regia Parochus, in Tractatu *De Legibus*, Quæſtione 4. Articulo 4. pag. 133. R. 2. *Gregorium II. de negandis Leoni Iſauro tributis penitus ſiluiſſe, nec quicquam fuiſſe molitum adversùs Imperatorem; imò in præſtandâ illi debitâ reverentiâ conſtanter inſtitiſſe, ut tam ex ejus doctrina, tum ex ipſius factis atque conſiliis fit conſpicuum. In priori enim ad Leonem Imperatorem Epiſtolâ profitetur, Regum non eſſe de Eccleſiæ negotiis Judicium ferre, ſicut nec Pontificum Reipublicæ negotiorum ſatagere: ſed Principibus præſtare obſequium. Quam doctrinam firmavit obſequio, & pro Imperatoris rebus ſollicitudine, quam nuſquam depoſuit. Licèt enim ex Anaſtaſio in Gregorii II. Vita, abdicationem iſti Summo Pontifici comminatus fuiſſet Imperator, niſi omnes omnino e Templis Imagines dejici curaret; ejuſmodi quidem Edicto reſtitit ipſe Pontifex, reſtiterunt quoque Venetiarum Exercitus & plerique alii: ſed tamen ne Imperatorem Gregorius læderet, & ut ſimul iram illius declinaret, in alienam ditionem ſe ad tempus recepit; & propoſiti tenax, pro officio exercitum, qui pro ipſius defenſione viriliter ſe decertaturum teſtificabatur, a tali propoſito deterruit: & cùm variis regiones Italiæ præfeciſſent ſibi Duces, imò & conſilium iniiſſet Italia fermè univerſa de alio eligendo Imperatore, quem Conſtantinopolim ducerent; huic defectioni Gregorius II. obſtitit tanto ſtudio, ut Paulo Patritio ſeu Romæ Præfecto a Romanis nece illata, vitam Euthychio Patritio, qui Romam Imperatoris nomine Pontificem e medio ſublaturus acceſſerat, ſervarit; & precibus hortationibuſque ſuis Romanos in fide Imperatori debitâ continuerit: quod niſi ejus laboribus & ſtudio fuiſſet præſtitum, ſuâ Dignitate procul dubio cecidiſſet Imperator. At non modò Romani, hæc pietatis officia Imperatori exhibuit, ſed & Mantuæ .... Gravi ergo in errore verſantur Cedrenus & alii, qui tot figmenta Gregorii II. memoriæ contumelioſa ſcribere non dubitant. De his enim S. Joannes Damaſcenus tam inſignis Imaginum defenſor, ne verbum quidem facit: ſilet quoque hujuſmodi factum Nicephorus Patriarcha Conſtantinopolitanus.* Hæc eruditus ille Theologus.

SCHOLION II.

In eadem Diſſertatione, pag. 474. 476. 477. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa non tractat temporalia, nec gladio ſe defendit.*

R. pag. 474. & 476. nulla mea verba ſunt; unus ibi loquitur *Gregorius II.* Pontifex Maximus. Pag. 477. de eodem hæc obſervo: *Invocandum dumtaxat Deum eſſe ſignificat, ut quod apud B. Paulum Corinthio inceſtuoſo contigit, Imperatori contingat. Secundò ſe inermem ac nudum profitetur Pontifex ſanctiſſimus.* Hæc eadem porro ſcripſit Gregorius: PONTIFEX INTROSPICIENDI IN PALATIUM POTESTATEM NON HABET .... NOS INERMES AC NUDI, QUI TERRENOS ET CARNALES EXERCITUS NON HABEMUS, &c.

&c. Quo igitur mucrone me confodiunt Indiculi Cenſorii Auctores, eodem latus Gregorii II. petunt.

SCHOLION III.

In eadem Diſſertatione, pag.476. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem velut meam notant: *Pontifices ſimul cum Imperatoribus congregarunt Concilia, & rexerunt Eccleſias.*

R. Hæc Propoſitio, *Pontifices cum Imperatoribus rexerunt Eccleſias*, ibi non legitur. Eccleſiæ Regimen Imperatoribus non competere, agnovi ſemper & docui. Unus totâ hâc paginâ loquitur Gregorius II. qui de Conſtantino Magno, Theodoſio, aliiſque piis Principibus ſcribit: *Imperatores iſti religioſè imperarunt, & cum Pontificibus uno conſilio ac ſententiâ* SYNODOS CONGREGANTES, *atque veritatem dogmatum perquirentes*, SANCTAS ECCLESIAS CONSTITUERUNT ET ORNARUNT. Hæc Gregorius II.

SCHOLION IV.

In eadem Diſſertatione, pag.481. & 482. Edit. ptimæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa contra Scripturam & Traditionem faceret, ſi ſubditos Imperatoris ad defectionem compelleret.*

R. Hæc tantùm ibi meis verbis enuntio: *Non eſt veriſimile Gregorium II. violaſſe mandatum Chriſti dicentis:* REDDITE ERGO QUÆ SUNT CÆSARIS CÆSARI. *Pontifex Doctiſſimus Traditionem Patrum non ignoravit, nec ab ea, qui ſanctiſſimus erat ac traditionis retinentiſſimus, deflexit. Porrò Patres Imperatoribus etiam hæreticis obſequendum docent in iis qua jura Reipublica ſpectant.* Deinceps Apoſtoli & Patres loquuntur per totam utriuſque paginæ notatæ ſeriem. Quamquam verò propoſitio quam notant Cenſores, apud me conceptis verbis ibi non legatur, ſed inferatur dumtaxat a Religioſis Cenſoribus; mea tamen, fateor opinio eſt: ſed & Sacræ Facultatis Pariſienſis, & Eccleſiæ Gallicanę, quam numquam Romana damnavit Eccleſia.

Nota.

UNà cum Natale propugnat Franciſcus Pagi Gregorii II. geſta recenſendo, hunc Pontificem tributorum exactione Leonem Iſaurum non privaſſe, eiſdemque, quibus Natalis, ad id probandum utitur argumentis. Cùm verò aliter narrent grecæ hiſtoriæ Scriptores, Theophanes nempe, Zonaras, Cedrenus &c. id ipſorum invidensiæ tribuendom putat inter alios Boſſuet, *p. 2. lib. 6. cap.* 17. qua ratione eos commemoraſſe tantùm dicit defectiones, prohibita tributa, & pacta cum Francis fædera, ut adversùs eccleſiam Romanam Orientalium animi incaleſcerent; prætermiſiſſe verò omnia Gregorii merita in ipſum Romanum Imperium. Verùm quidquid de aliis judicare vellemus, neſcirem ita de Theophane ſentire, cùm pro ſacris Imaginibus exulaverit, ac Confeſſoris titulo donari meruerit. Hic videtur innuere diu Gregorium peramanter cum Leone egiſſe, ut ad meliorem frugem reduceret, ac tandem, cùm nulla ampliùs ſupereſſet ſpes illum a ſuis erroribus revocandi, eidem tributa penſitari vetaſſe: *Italia*, ait in Chronographia, *tandem ac Roma tributa ad ipſum deferenda prohibuit.* In re tam obſcura malim potiùs alterius ſequi ſententiam.

Cum verò Natalis unàque Boſſuet indirectam Pontificis poteſtatem in temporalia omnino rejiciant, non eſt animus hìc in eadem perſcrutanda immorari; ſed aptiori loco, quæ ex aliorum mente, & ex iis quæ facta ſunt, adnotanda duxerim, exponam.

DISSERTATIO II.

De Tranſlatione Regni Francorum a Childerico Rege, ad Pippinum Majorem-Domûs.

QUÆSTIO UNICA.

Utrùm a Zacharia, vel Stephano III. Romanis Pontificibus Francorum Regnum ablatum fuerit Childerico, & Pippino collatum?

QUÆ de Francorum Regno, auctoritate Romani Pontificis ad Pippinum tranſlato circumferuntur, e duobus potiſſimùm Auctoribus hauſta ſunt ætate *Caroli Magni*, & *Ludovici Pii* conſpicuis, ſcilicet ex Annaliſta Loiſelliano, & *Eginhardo*. Sed cùm illi Auctores inter ſe non conveniant, inde ortæ ſunt opiniones duæ. Si fides eſt Annaliſtæ Loiſelliano, *Zacharias Papa per auctoritatem Apoſtolicam juſſit Pippinum Regem fieri*. Eginhardus in Vita *Caroli Magni* aſſerit *Childericum juſſu Stephani Romani Pontificis*, id eſt, Stephani Tertii, *depoſitum ac detonſum, atque in Monaſterium trauſum; Pippinum autem per auctoritatem Romani Pontificis ex Præfecto Palatii Regem conſtitutum*. Inde duplex orta eſt opinio. Alii Decreto *Zacharia*, alii Decreto *Stephani*, exauctoratum *Childericum Pippinum* Regem factum volunt. Pro *Zacharia* Decreto ſtant Annales Loiſelliani, Fuldenſes, Bertiniani, & Metenſes, nec non *Ado*, *Regino*, *Marianus Scotus*, *Lambertus Scafnaburgenſis*, *Sigebertus*, Continuator *Aimoini*, *Blondus*, & *Paulus Æmilius*. Pro *Stephani* Decreto ſtant, *Theophanes*, *Anaſtaſius* in Hiſtoria, Hiſtoriæ Romanæ Continuator ſub nomine *Pauli Diaconi* & *Hermannus Contractus*. E duabus illis opinionibus tertiam eruunt, *Otto Friſingenſis*, Abbas Uſpergenſis, & *Egiluvardus* in Vita *S. Burchardi*. *Pippinum* enim auctoritate *Zacharia* Regem factum conſentiunt, *Childericum* autem juſſu *Stephani* detonſum & Monaſterio incluſum affirmant. Poſtremà hæc opinio facilè refellitur: In eodem enim Francorum Conventu depoſitus eſt *Childericus*, ejuſque loco ſubrogatus eſt *Pippinus*; nec aliter vetuſtiſſimi ſenſerunt Auctores, ſive *Zacharie*, ſive *Stephani* Decreto utrumque confectum exiſtimarunt. Igitur duæ tantùm priores ſententiæ ſunt expendendæ.

PROPOSITIO.

Nec Zacharia, nec Stephani III. Romanorum Pontificum auctoritate, Regnum Francorum a Childerico III. ad Pippinum tranſlatum eſt.

HAnc tranſlationem a *Stephano III.* factam non eſſe, facilè demonſtratur. *Pippinus* enim Rex elevatus eſt anno poſt Chriſtum natum ſeptingenteſimo quinquageſimo-ſecundo, ſecundùm Annales Petavianos, & Foldenſes. Regni tranſlatio ſolemniter facta eſt in generali Francorum Conventu: elevatum enim *Pippinum more Francorum Sueſſione*, Petaviani, Loiſelliani, & Tiliani teſtantur *Tranſlatio Regni non eſt facta a Stephano III.*

An-

Annales. Celebratus autem eſt ille Conventus Kalendis Martii, ut illorum temporum mos ferebat. Eodem anno, eodemque menſe, obiit *Zacharias* Pontifex: Pontificatum enim ſuſcepit ineunte Decembri, anno Chriſti ſeptingenteſimo quadrageſimo primo, ſeditque annos decem, menſes tres, dies quatuordecim, & ſepultus eſt ad *B. Petrum* Apoſtolum, Idibus Martii, Indict. 5. quæ per menſem Martium anno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo-ſecundo componitur. Ceſſavit Epiſcopatus ejus dies duodecim, quibus elapſis, *Stephanus II.* electus eſt, & tertio die a ſomno ſurgens, & familiares cauſas diſponens, ſubitò alienatus obmutuit, & die ſequenti defunctus eſt. Statim ipſi ſuffectus eſt *Stephanus Tertius*. Sedere cœpit menſe Martio exeunte. Tertio ab Ordinatione ſuâ menſe, id eſt, menſe Junio, miſſis ad *Aiſtulphum* Longobardorum Regem Legatis, pacem cum illo in annos quadraginta pepigit, quam *Aiſtulphus* poſt quatuor pene menſes, id eſt, menſe Octobri, perjurii reus factus, violavit. Fruſtra directis cùm a *Stephano*, tum a *Conſtantino Copronymo* Imperatore ad Regem Longobardorum legationibus, tandem Pontifex, *Divinâ gratiâ inſpirante, clam per quemdam peregrinum ſuas miſit litteras Pippino Regi Francorum, nimio dolore conſcriptas. Adhuc etiam non ceſſavit dirigens, ut ſuos Romam ipſe Francorum Rex mitteret Miſſos, per quos eum ad ſe accerſiri faceret:* [inquit, *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Vita *Stephani III.*] Id libentiſſimè adimplevit *Pippinus*. Egreſſus eſt itaque Româ *Stephanus* decimo-quarto die menſis Octobris, Indictione ſeptimâ, id eſt, anno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo-tertio. Papiam venit, ab *Aiſtulpho* nihil impetravit. *Quintadecima die, menſe Novembri prædicta ſeptima Indictionis, a civitate Papia movens, ſuum in Franciam profectus eſt iter, & cum nimia celeritate, Deo prævio ad Francorum pervenit cluſas.* Hæc omnia habemus ex *Anaſtaſio Bibliothecario*, Ex quibus perſpicuum eſt, *Pippinum* jam per ſeſquiannum, & eo amplius regnaviſſe, cùm *Stephanus III.* in Franciam ejus cum Oratoribus pervenit: adeoque huic Pontifici nihil commercii fuiſſe cum *Pippino* Majoredomus: proindeque falsò ſcripſerunt *Eginhardus* & ejus aſſeclæ, *Pippinum* ex Majore-domus Francorum Regem factum auctoritate *Stephani III.* Romani Pontificis.

Zacharia auctoritate depoſitus non eſt Childericus.

Zacharia verò auctoritate nec depoſitum *Childericum*, nec *Pippinum* Regem elevatum, probatur ex Auctoribus, qui *Zacharia* Pontificis Maximi Vitam ſcripſere, apud quos altum eſt ea de re ſilentium. *Anaſtaſius Bibliothecarius* proſaico ſtylo id executus eſt, metrico *Flodoardus*. Neuter mentionem ullam facit exauctorationis Chilperici Regis, promotionis *Pippini*, aut legationis eam ob cauſam ad *Zachariam* deſtinatæ. Incredibile porro videtur, quòd tanti rem momenti prætermiſiſſent. Sed & in Epiſtolis omnibus *Zachariæ* altum eſt ea de re ſilentium. Sanè tantùm abeſt ut *Zacharias* in animum ſuum inducere potuerit a ſe deferri poſſe *Pippino* Francorum Regnum, ut contra pro Francorum Rege Carolum Martellum Pippini patrem habuerit, ut conſtat ex ipſius ad Bonifacium Moguntinum Archiepiſcopum Epiſtolâ. Et Epiſtolâ V. Caroli Martelli filios vocat *Galliarum Principes*.

Secundò judicium, quod in cauſa *Childerici* Regis a *Zacharia* latum perhibetur, ab ejuſdem Pontificis æquitate & ſanctimonia penitus alienum eſt. *Childericus* enim jure hæreditario Rex erat, a novem annis in ſolio erat collocatus; nihil peccaverat, quò poſſet e Regni poſſeſſione deturbari. Fingitur per Legatos ad *Zachariam* miſſos accuſatus de inertia & incapacitate ad Regnum adminiſtrandum, Sed nec accuſationem illam factam eſſe veriſimile eſt: nec, ſi facta eſſet, ejus rationem habuiſſet ullam *Zacharias* ſanctiſſimus & æquiſſimus Pontifex. Tunc enim quindecim duntaxat annos natus erat *Childericus*, cùm interrogatus ſupponitur *Zacharias*, ſecundùm Epocham Annaliſtæ Loiſelliani, qui Legationis ad *Zachariam* miſſæ primus meminit, eamque anno Chriſti ſeptingenteſimo quadrageſimo-nono conſignavit. Secundùm Annales verò Petavianos & Fuldenſes, qui *Pippinum* anno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo-ſecundo elevatum memorent, octodecim circiter annorum fuiſſe *Childericum* colligitur, cùm exauctoratus eſt. Annum enim Regni numerabat nonum ineuntem. Collocatus autem fuerat in ſolio *Theodorici* anno Chriſti ſeptingenteſimo quadrageſimo-tertio, anno ætatis circiter decimo. *Theodorici Quarti* Regis Francorum filium fuiſſe *Childericum Tertium*, conſtat ex vetere Genealogia Regum Francorum a *Faramundo* uſque ad *Pippinum*, quam *Andreas Duchesnius* Tomo I. Collectionis Hiſtoriæ Francorum publicavit: & ex Chronico Fontanellenſi, ejus Auctor ſub *Ludovico Pio* floruit, cap. 8. Commendante Donationem illi Cœnobio factam tempore *Theodorici Regis Patris Hilderici demum Regis noviſſimi ex genere Merovingorum*. Idem conſtat ex Diplomate ipſius *Childerici* Regis pro Monaſterio Sitivenſi, cujus fragmenta refert *Malbrancus* lib. 4. cap. 63. In eo enim *Theodoricum* parentem ſuum vocat. Cùm igitur obiiſſet *Theodoricus* anno ætatis vigeſimo-tertio, Chriſti ſeptingenteſimo, trigeſimo-ſeptimo, ex his conficitur *Childericum* vix annum decimum egiſſe cum Regium nomen conſecutus eſt, & annum circiter duodevigeſimum ætatis attigiſſe, cum eſt exauctoratus. Quâ verò ſpecie æquitatis accuſari poteſt ignaviæ, & propter ignaviam exauctorari Princeps illa in ætate, quæ Regni gerendis negotiis per ſe vix ſufficit? Florent hodie multa Regna, multique Principatus, in quibus cùm Reges, tum Principes liberam dominandi poteſtatem ante annum ætatis ſuæ decimum-octavum non ſuſcipiunt. An ideo ſocordes & ſolio indigni? Vetat igitur *Zachariæ* juſtitia & ſanctitas, ut *Childericum Tertium* depoſuerit, quia nihil clarum in ſe præter Regis vocabulum præferebat. Pontificem, quem Anaſtaſius in ejus Vita *Virum mitiſſimum, ſuavem, omnique bonitate ornatum*, prædicat, rem tam inſolentem aggreſſum eſſe, & Regem inſontem exauctoraſſe quis ſibi perſuadeat?

Tertiò, commentum illud de *Childerici* Regis depoſitione, auctoritate vel conſilio *Zachariæ* Summi Pontificis factâ, nititur putidæ fabulæ de Meroveadarum Regum ignavia & ſocordia, quam Auctores plerique omnes, qui conſulium in cauſa tranſlationis Regni Francorum a *Childerico* ad *Pippinum*, Zachariam, vel Stephanum III. commemorant, rationem fuiſſe tradunt Regni ad *Pippinum* ſic transferendi. Hujus autem fabulæ vanitas facilè demonſtratur, incipiendo a *Dagoberti* Magni filiis, ultra quos Regum ignavorum initia Scriptorum nullus extendit.

Fabula de Meroveadarum Regum ignaviâ refellitur.

Sigibertus Tertius, ſpontanea *Dagoberti* Magni ceſſione, nondum quadrimus in Auſtraſia regnare cœpit. Patrem amiſit ineunte anno Chriſti ſexcenteſimo trigeſimo-octavo, cùm annum Principatus quintum, ætatis nonum ageret. Poſt biennium, ubi annum octavum dominationis, undecimum vitæ iniit, rebellem expertus eſt *Radulfum*, cui Præfecturam Turingiæ commiſerat. In eo bello ſtrenuè ſe geſſit, & ultra quàm undecim annorum pueritia ferebat, Rhenum cum copiis trajecit, interfuit prælio, victus nihil animi remiſit, in tentoriis cum exercitu pernoctavit, ut

teſtator *Fredegarius* cap.87. De eodem *Sigebertus* Gemblacenſis in ejus Vita ita ſcribit: *Quia cum ætate ei robur & induſtria accrevit, non unicum ab inimicorum infeſtatione deſtitit, quàm ſuperbiam eorum domuit, & Thuringos, qui inſtinctu Radulſi rebelles erant, ſub jugo dominii ſui victos & confuſos reflexit*. Abhinc pacificè, tranquillèque ad obitum uſque regnavit, Auſtraſios in officio continens, & vicinas gentes, quæ bellicoſiſſimæ erant, ab irruptionibus in fines Francorum faciendis deterrens. Iſne, quæſo, ignavus & ſocors appellandus?

Clodoveus ſecundus anno ætatis quarto regnare cœpit, obiit anno Regni duodevigeſimo. Vixit igitur annos dumtaxat unum ac viginti, ut colligitur ex *Fredegario*, ex Anonymo qui Vitam Sanctæ *Bathildis* ſcripſit, & ex aliis Auctoribus coætaneis. Varia bella ſtrenuè ſœliciterque geſſit. *Sanctus Aquilinus*, qui Ebroicenſis poſtea Epiſcopus fuit, in caſtris *Clodovei* Regis triennio & menſibus ſex meruit, adverſùs Barbaros, qui in extremis Regni Francorum finibus cœperant efferatis animis inſoleſcere, ut Auctor Vitæ ipſius teſtatur apud *Surium*, die decima-nona Octobris. Acta quoque *Sancti Geremari* de *Sancto Amulberto Geremari* filio referunt, quòd rediens de Waſconia cum Rege, gravi infirmitate percuſſus eſt. Rex in cujus comitatu *Amulbertus* e Waſconia redibat, erat *Clodoveus Secundus*, eujus nomen in eadem *Sancti Geremari* Vita non ſemel occurrit. Inertiæ ac ſocordiæ non convenit hæc *Clodovei Secundi* in Waſconiam profectio, id eſt, ad extremos uſque Regni limites, ut eos ab incurſione vicinarum gentium tutaretur. De *Grimoaldo*, Majore-domus, deque *Childeberto Grimoaldi* filio, quem pater in Solio Auſtraſiæ collocare ſtatuerat triumphavit, capto *Grimoaldo*, & *Childeberto* exauctorato, Monarchiam Francorum adeptus eſt, obiitque poſt aliquot menſes, annos natus unum dumtaxat ac viginti. Hic itaque ex albo Regum ignavorum expungendus.

Clotarius Tertius annum Regni ſui decimumquartum, ætatis duodevigeſimum attigit, *nullare* (ut *Æmilius* loquitur) *niſi feſtâ pace nobilis*. An propterea ſocors & iners habendus, cui ſi aliquid præclarè gerendi occaſio defuit, animus certè non defuit? Qui *Childericum Secundum* ſocordem atque ignavum dicunt, Auctores non legerunt coætaneos Vitæ *Sancti Leodegarii*. *Childericus* adoleſcens, pro ſuâ ætate Regnum Auſtraſianum adeò bene adminiſtravit, ut poſt *Clotarii* fratris obitum, qui Regna Neuſtraſiæ, Burgundiæque tenuerat in Regem a pleriſque Neuſtraſiorum ac Burgundionum ſit expetitus adverſùs *Theodericum*, quem *Ebroinus* Major-domus *Clotario* fratri ſubrogare cupiebat. Id teſtatur *Urſinus* in Vita *Sancti Leodegarii*. Tunc *Childericus* annos natus erat ſeptemdecim. *Clotario* fratri ſuperſtes vixit anois quatuor, obiitque natus annos unum dumtaxat ac viginti. In Geſtis Regum Francorum, & in Continuatione *Fredegarii*, vituperatos invenitur, quòd levis & præceps nimis eſſet, quodque omnia perageret incautè, & Gentem Francorum in ſeditionem mitteret. Sed hæc ad ignaviam ſocordiamque non accedunt, junioríque ætati ſunt condonanda.

Poſt *Childerici Secundi* mortem, *Dagobertus Secundus*, *Sigiberti*, quondam Regis filius, in Auſtraſiam revocatus eſt, & paternarum ditionum magnam partem tunc recepit, majorem poſtea recuperaturus: in reliqua verò Francia regnavit *Theodoricus* prædicti *Childerici* Frater.

Dagobertus Secundus quinque circiter annorum puer erat, cùm orbatus eſt *Sigiberto* Patre. In illa ætate nec ignaviæ, nec ſocordiæ debet inſimulari, quòd in Hiberniam ablegatus ſit a *Grimoaldo* Majore-domûs, qui *Childebertum* filium ſuum, per inſignem tyrannidem in Auſtraſiæ ſolio collocavit. Poſt *Childerici* mortem ex Hibernia reverſus, cùm annum circiter vigeſimumquartum ageret, paterni Regni partem tantùm recepit, quam poſtea dilatavit, magiſque dilataſſet, niſi bello extinctus fuiſſet adverſùs *Theodoricum*, qui civitates aliquot Auſtraſiæ retinebat, infœliciter geſto. Cujus belli meminit Auctor coætaneus in Vita Sanctæ *Salabergæ*. An, quia prælio victus fuit, & in manus hoſtium venit *Dagobertus*, poſtquam in ditionum ſuarum adminiſtratione prudenter ac ſtrenuè per annos ſeptem ſe geſſiſſet, idcirco ſocors & iners cenſendus eſt.

Theodoricus Tertius de *Dagoberto Secundo* triumphavit, quo extincto, totâ Francorum Monarchiâ potitus eſt. Bellis civilibus per aliquot annos vexatus eſt, cùm Auſtraſios inter & Neuſtraſios pax vix coaleſceret. Ad Textricium infœlici pugnavit exitu, prælio ipſe interfuit, ut veteres Anonymi teſtantur in Geſtis Regum Francorum, & in Hiſtoria juſſu *Childebrandi* conſcriptâ. Bellicoſum Regem, cui ſæpe prælianti numquam animus, ſœlicitas ſemel defuit, ignavum & ſocordem immeritò quis dixerit?

Clodoveus Tertius, *Theodorici Tertii* filius natu maximus patri ſucceſſit. Obiit anno Regni ſecundo, ætatis decimo-nono. Junior ætas, & breve regnandi ſpatium vetant ne ignaviæ accuſetur, etſi nihil clarum geſſerit.

Childebertus Tertius hæreditario jure fratri ſucceſſit, quem coævi Auctores *Virum inclytum*, & *Regum Juſtum* prædicant. Hi autem tituli ab ignavia & ſocordia longiſſimè abſunt.

Dagobertus Tertius Auſtraſios domuit adhuc adoleſcens, ſuæque victoriæ vix ſuperſtes, dum grandiora moliretur, morbo conſumptus interiit, anno ætatis circiter vigeſimo. Iniquè ergo ignaviæ accuſatur.

Chilpericus Tertius intra quinquennium quo Regnum tenuit, bellum ter redintegravit, bis aperto campo cum hoſte ſigna contulit, ſociale fœdus iniit cum Friſiis & Saxonibus, diverſas adiit Neuſtriæ civitates, e Neuſtria profectus eſt in Auſtriam & in Aquitaniam, ut res poſtulabant: uſus eſt adverſâ fortunâ; infœlix ideo, non iners cenſendus.

Huic ſucceſſit *Theodoricus Quartus* nondum ſeptennis. Hic iter in varias Regni Provincias ſuſcepit; odium adverſùs *Carolum* Majorem-domûs, qui potiorem ſibi, quam par erat, arrogabat auctoritatem, prudenter diſſimulavit, ne illius potentiâ & artibus opprimeretur, aut Francia belli civilis incendio conflagraret. Obiit anno ætatis vigeſimo-tertio, *Carolo* ſuperſtite. Qui ejus ætatem, ſtatumque Regni ſpectaverit, ipſum non eſſe ignaviæ inſimulandum ſatebitur. Nulla itaque fides adhibenda eſt Auctoribus, qui Reges ſcenicos & umbratiles, ignavos, ſocordes, nihil regium præter nomen habentes, nobis exhibent.

Sed etſi *Theodoricus* Childerici Tertii Pater, ejuſque Majores inertes fuiſſent, an ipſe propterea anno ætatis ſuæ decimo quinto, vel decimooctavo ex avito Regno dejiciendus? Incredibile eſt itaque *Zachariam* Pontificem æquiſſimum & ſanctiſſimum, *Childericum* Regem, inertiæ inſimulatum, damnaſſe abſentem, inauditum, imò neſcium accuſationis contra ſe prolatæ, & Regnum ad *Pippinum* transtuliſſe. *Zachariam a Sedis Apoſtolica*

Quartò, verſimile non eſt *Zachariam* a ſuorum Deceſſorum doctrina, & Sedis Apoſtolicæ traditione defeciſſe. At ab ea defeciſſet, ſi *Childericum* *traditione non deflexit.*

cum

cum Tertium exſuctoraſſet, Regnumque ad *Pippinum* tranſtuliſſet. Pugnaſſet enim cum doctrina *Gregorii Secundi* a Majoribus acceptâ, qui in Epiſtolâ I. ad *Leonem Iſaurum* Imperatorem ita ſcripſit: *Idcirco Eccleſiis præpoſiti ſunt Pontifices a Reipublica negotiis abſtinentes; & Imperatores ergo ſimiliter ab Eccleſiaſticis abſtineant, & quæ ſibi commiſſa ſunt, capeſſant.* Et Epiſtolâ ſecundâ: *Nam quemadmodum Pontifex introſpiciendi in Palatium poteſtatem non habet, ac dignitates Regias deferendi: ſic neque Imperator in Eccleſias introſpiciendi, & electiones in Clero peragendi, &c.*

Stephanus 3. Pippinum abſolvit a perjurio in Childericum Regem admiſſo.

Quintò *Stephanus Tertius Pippinum* a perjurio in *Childericum* admiſſo abſolvit, ut *Theophanes* teſtatur ad annum octavum *Leonis Auguſti*. Quod teſtatur & *Anaſtaſius* in Hiſtoria Eccleſiaſtica ad annum 2. *Conſtantini* Auguſti: *Solvente ſcilicet eum* (Pippinum) *a perjurio in Regem commiſſo, eodem Stephano.* Quibus & *Otho Friſingenſis* ad annum Chriſti ſeptingenteſimum quinquageſimum tertium ſuffragatur. Hujuſmodi porro abſolutio argumento eſt, *Childericum Tertium a Zacharia* exauctoratum non fuiſſe, nec Regnum Francorum Apoſtolicâ ejus auctoritate ad *Pippinum* tranſlatum.

Pippinus ſecundùm mores Francorum Rex electus.

Sextò *Pippinus ſecundùm morem Francorum electus eſt ad Regem, & elevatus a Francis in Regno ſuo, in Sueſſionis Civitate:* ut habetur in Annalibus Loiſelianis. Quod & Tiliani confirmant his verbis: *Pippinus ſecundùm morem Francorum electus ad Regem, & elevatus a Francis in Regno, Sueſſionis Civitate.* Atqui mos Francorum non erat, ut Reges a Summo Pontifice poſtularent & acciperent; ſed ut in Regni Comitiis Clypeo impoſitos elevarent, acclamarentque, ut conſtat ex *Gregorio Turonenſi* lib. 2. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Regni Francorum cap. 40. ubi narrans quômodo Colonienſes poſt *Sigiberti* Regis, ejuſque filii *Chloderici* mortem *Clodoveo* Magno ſe dediderint, ait: *Plaudentes, tum parmis, quàm vocibus, eum Clypeo evectum ſuper ſe Regem conſtituunt.* Itaque nec a *Zacharia*, nec a *Stephano Tertio* Romanis Pontificibus Regnum Francorum a *Childerico Tertio* ad *Pippinum* tranſlatum eſt. Et quamquam *Stephanus III.* Pippinum unxerit, non ideò Regem creavit: jam enim a duobus annis regnabat: & abſque unctione Regia ſtat auctoritas.

Objectionibus Bellarmini & Baronii reſpondetur.

Objicit Cardinalis *Bellarminus* lib. 2. de Romano Pontifice, cap. 17. auctoritatem *Eginhardi* in Vita *Caroli Magni*, ſcribentis: *Pippinus autem per auctoritatem Romani Pontificis ex Præfecto Palatii Rex conſtitutus.*

Reſpondeo, *Eginhardum* abſque certo ullo documento, & probati Auctoris teſtimonio hæc ſcripſiſſe. Quod ex ipſomet oſtenditur: Ait enim ſe de *Caroli Magni* nativitate, infantia, pueritia ſcripſiſſe nihil, quia cùm manum calamo admovit, nemo tunc in vivis ſupererat, qui notitiam illorum temporum haberet. *De cujus nativitate*, inquit, *atque infantia, vel etiam pueritia, quia neque ſcriptis umquam aliquid declaratum eſt, nec quiſquam modò ſupereſſe invenitur, qui horum ſe dicat habere notitiam, ſcribere ineptum judicans, ad actus & mores, cæteraſque vitæ illius partes explicandas, ac demonſtrandas, omiſſis incognitis, tranſire diſpoſui.* Multò minùs ergo ſcivit *Eginhardus* res ante *Caroli Magni* nativitatem geſtas. Adeoque quod de *Pippino* ex Præfecto Palatii, *per auctoritatem Romani Pontificis* Rege facto ſcripſit, proprium eſt ejus commentum.

Secundò, Eginhardus *Childericum* Regem *juſſu Stephani Romani Pontificis depoſitum ac detonſum, atque in Monaſterium truſum*, ſcribit, quem alii, vel ex conſultu, vel ex Decreto *Zachariæ* Papæ exauctoratum affirmant. Accedit quòd *Stephanus* ante menſem Aprilem anni ſeptingenteſimi quinquageſimi ſecundi, non eſt ad Pontificatum aſſumptus; *Pippinus* verò præcedentibus Kalendis Martii Rex elevatus fuerat Sueſſione in Francorum Conventu. Pugnat itaque cum ratione temporum *Eginhardi* narratio. Pugnat & ipſe ſecum. *Pippinus autem*, inquit, *per auctoritatem Romani Pontificis ex Præfecto Palatii Rex conſtitutus, cùm per annos quindecim, aut eò ampliùs ſolus imperaret Francis, apud Pariſios, morbo aquæ intercutis diem obiit.* Cùm igitur *Pippinus* obierit anno Chriſti ſeptingenteſimo ſexageſimo octavo, ut vetuſtiquique Scriptores teſtantur, *Childericus*, ſecundùm *Eginhardum*, exauctoratus eſt eo anno, quô *Stephanus Tertius* venit in Franciam, auxilium adversùs Longobardos poſtulaturus, id eſt, anno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo tertio. At jam tunc Rex erat *Pippinus*, cùm ab ipſo auxilium contra Longobardos *Stephanus Tertius* poſtulavit, ad illumque in Franciam venit, ut ex *Anaſtaſio Bibliothecario* conſtat, & ex Literis *Stephani* ad *Pippinum* datis, antequam iter in Franciam ſuſciperet, quarum hæc eſt inſcriptio: *Domino Excellentiſſimo filio Pippino Regi, Stephanus Papa.* Suam itaque narrationem ipſe deſtruit *Eginhardus*.

Tertio *Eginhardus* fabulam de Regum Merovingorum inertia & ſocordia ſuperiùs confutatam occinit: *Gens*, inquit, *Merovingorum, de qua Franci Reges ſibi creare ſoliti erant, uſque in Childericum Regem qui juſſu Stephani Romani Pontificis depoſitus ac detonſus, atque in Monaſterium truſus eſt duraſſe putatur: quæ licèt in illo finita poſſit videri, tamen jamdudum nullius vigoris erat, nec quicquam in ſe clarum, præter inane Regis vocabulum præferebat. Nam & opes, & potentia Regni penes Palatii Præfectos, qui Majores-domus dicebantur, & ad quos ſumma Imperii pertinebat, tenebantur, neque Regi aliud relinquebatur, quàm ut Regio tantùm nomine contentus, crine profuſo, barbâ ſubmiſſâ, ſolio reſideret, ac ſpeciem dominantis effingeret; Legatos undecumque venientes audiret, eiſque abeuntibus reſponſa, quæ erat edoctus, vel etiam juſſus, ex ſua velut poteſtate redderet, cùm præter inutile Regis nomen, & precarium vitæ ſtipendium, quod ei Præfectus Aulæ, prout videbatur, exhibebat, nihil aliud proprii poſſideret quàm unam perparvi reditus villam, in qua domum ex qua famulos ſibi neceſſaria miniſtrantes, atque obſequium exhibentes, paucæ numeroſitatis habebat. Quocumque eundum erat, carpento ibat, quod bobus junctis, & bubulco, ruſtico more, agente trahebatur. Sic ad Palatium, ſic ad publicum populi ſui Conventum, qui annuatim ob Regni utilitatem celebrabatur, ire, ſic domum redire ſolebat. At Regni adminiſtrationem, & omnia quæ vel domi, vel foris agenda ac diſponenda erant, Præfectus Aulæ procurabat. Quo Officio tum, cum Childericus deponebatur, Pippinus pater Caroli Regis jam velut hereditario jure fungebatur*, &c. Hæc fabula de Merovingorum Regum inertia & ſocordia ab *Eginhardo* conficta eſt, ut, Regibus Karlovingis adularetur. Cœterùm multis nominibus hoc commentum exſufflandum eſt. Nam, præter ea quæ ſuperiùs diximus, promiſsâ barbâ nec *Clodoveo Tertio* convenit, qui diſceſſit e vivis anno ætatis decimo-nono, nec *Dagoberto Tertio*, qui vixit annos circiter viginti dumtaxat; nec *Theodorico quarto*, qui obiit anno ætatis vigeſimotertio, nec ejus filio *Childerico Tertio*, qui annum circiter duodevigeſimum agebat, cum exauctoratus eſt. Regia verò illorum Regum erga Eccleſias & Monaſteria pleraque munificentia demonſtrat ipſos ad eas anguſtias redactos non fuiſſe, ut nihil proprii præter unam, eamque modici redditus Villam poſſiderent, & precarium vitæ ſtipendium

dium haberent, quod eis Aulæ Præſectus exhiberet, ſicut *Eginbardus* ſcribit. *Theodoricus Tertius* Cœnobia in Diœceſi Rothomagenſi & intra muros Tarvanenſes erexit: alia locupletavit, Orbacenſe, Vedaſtinum, & Broilenſe, in Epiſcopatibus Sueſſionico, Attrebatenſi & Tarvanenſi. Mareolum Ecelefiæ Attrebatenſi: Baſilicæ *Sancti Martini* res proprietatis ſuæ ex Alamannia, & ex pago Briſigangenſi eootradidit. Condateſcenſe Monaſterium in hodierno Burgundiæ Comitatu, & Cœnobium Metenſe SS. Apoſtolorum, *Clodovai Tertii* munificentiam latè prædicant. *Childebertus Tertius* Caſtrum de Bubulis Cœnobio *S. Luciani* prope Bellovacum; Fontanellenſi, Villam Adpiecum, & Bannagam Inſulam; Sandionyſiano, Solemium Villam in hodierna Hannonia largitus eſt. Patris ac patrui ductus exemplo *Dagobertus Tertius*, Cœnobio Fontanellenſi quartam partem Arlaunenſis Sylvæ, multa bona Metenſi Baſilicę Sanctorum Apoſtolorum tribuit. Metenſe illud Monaſterium Villa Marte, variis poſſeſſionibus alia non pauca, Corbejenſe, Glannafolienſe, Fontanellenſe ac Sandionyſianum auxit, & *S. Luciani* Baſilicam ad Bellovacum anguſtiorem reddidit *Chilpericus Tertius*. Harum certè Donationum Auctores ad eas rerum anguſtias redacti non videntur, ut nihil proprii præter Villam unam, & exigui quidem redditus poſſiderent. Denique ſi locorum nomina conſulantur, ubi talium Donationum Regiarumque Præceptionum Chartæ pro diverſis Eccleſiis datæ ſint, corruit etiam fabula ab *Eginbardo* vulgata, de otioſa *Regum* per totos annos in Villa quadam deſidia. *Theodoricus Tertius* annis Regni ſui decimo, duodecimo, & decimo tertio, apud Compendium Chartas emiſit pro Monaſterio Sitivenſi, pro *Aigelberto* Cœnomanenſium Epiſcopo & pro Monialibus Cœnnmanenſibus: anno decimo quarto Teſtamentum *Amalfridi* confirmavit apud Cariſiacum, in procinctu pugnæ Textricianæ, cui præſens interfuit. *Claudius* Condateſcenſis Abbas de rebus ſui Mooaſterii Pariſiis apud *Clodoveum* Regem ibi commorantem egit. *Childebertus* Corſintiſcæ Regium dedit Diploma, quo Solemium Villam in hodierna Hannonia ſitam Monaſterio Sandionyſiano agri Pariſienſis tradidit. *Chilpericus* anno ſuæ Dominationis primo, Compendii præcepta dedit pro Cœnobiis Sandionyſiano & Corbeienſi; anno ſecundo item Compendii pro Sandionyſiano, Pariſiis pro Glannafolienſi; rurſum Compeodii pro Metonſi anno quarto Valentinianis, pro Civitate Cœnomanenſi. *Theodoricus Quartus* anno ſui Principatûs primo duo reſcripſit Diplomata pro Monachis Sitivenſibus unum Sueſſione, alterum Confluentibus; item tertium Metis: anno quinto pro Cella Leobardina; necoon quartum longè ſeriùs apud Gundulfi Villam, pro Cœnobio Murbachienſi. An totam vitam in Villa duxerunt otioſi, qui Pariſiis, Compendii, Sueſſione, Cariſiaci, Corſintiſcæ, Valentinianis, Confluentibus, Metis degiſſe comprobantur? Has obſervationes debemus Doctiſſimo *P. le Cointe* in Præſatione Tomi IV. Annalium.

Objicit *Bellarminus* antiquiſſimos Francorum Annales quo oomine Laureshamenſes *Eginbardo* ab *Andrea Duchesnio* adſcriptos intelligit. *Baronius* verò profert Annales Pithœanos ſive Fuldenſes. Addere potuerunt & Loiſelianos, Tilianos, Bertinianos, & Metenſes.

Reſpondeo, Hos Annaliſtas fabulam de *Childerici Tertii* exauctoratione cooſilio vel decreto Romani Pontificis, ab *Eginbardo* accepiſſe, & novis commentis auxiſſe. Ita ſcribit Laureshamenſis: *Anno DCCXLIX. Burchardus Vvirtzburgenſis Epiſcopus & Folradus Presbyter Capellanus, miſſi ſunt Romam ad Zachariam Papam, ut conſulerent Pontificem de cauſa Regum, qui illo tempore fuerunt in Francia, qui nomen tantùm Regis, ſed nullam poteſtatem Regiam habuerunt. Per quos prædictus Pontifex mandavit melius eſſe illum Regem, apud quem ſumma poteſtatis conſiſteret, datâque auctoritate ſuâ juſſit Pippinum Regem conſtitui. DCCL. Hoc anno, ſecundùm Romani Pontificis ſanctionem, Pippinus Rex Francorum appellatus eſt & ad hujus dignitatem honoris unctus ſacra unctione, manu ſanctę memoriæ Bonifacii Archiepiſcopi & Martyris, & more Francorum elevatus in ſolium Regni, in Civitate Sueſſiona. Hildericus verò, qui falſo Regis nomine fungebatur, tonſo capite, in Monaſterium miſſus eſt.*

Annales verò Fuldeoſes ſic habent: *Pippinus miſſâ Romam Legatione, Zachariam Papam interrogat de Regibus Francorum ex antiquâ Merovingorum ſtirpe deſcendentium, qui Reges quidem dicebantur, ſed poteſtas Regni tota apud Majorem-domus habebatur, excepto quod Charta & Privilegia Regis nomine ſcribebantur, & in Martis campum, qui Rex dicebatur, plauſtro, bobus trahentibus vectus atque in loco eminenti ſedens, ſemel in anno a populis viſus, publica dona ſolemniter ſibi oblata accipiebat, ſtante coram Majore-domus, & quæ deinceps eo anno agenda eſſent, populis annuntiante; ſicque Rege domum redeunte, cætera Regni negotia Major-domus adminiſtrabat. Orat ergo ſibi decerni, quis eorum juſtè Rex debeat dici, & eſſe, is qui ſecurus domi ſedeat, an ille qui curam totius Regni, & omnium negotiorum moleſtias ſufferat. DCCLII. Zacharias Papa ex auctoritate S. Petri Apoſtoli mandat populo Francorum, ut Pippinus, qui poteſtate Regia utebatur, nominis quoque dignitate frueretur. Ita Hildericus Rex qui ultimus Merovingorum Francis imperavit depoſitus, & in Monaſterium miſſus eſt: Pippinus verò in Civitate Sueſſionum a S. Bonifacio Archiepiſcopo in Regem unctus, Regni honore ſublimatus eſt.*

Annales Loiſeliani ſic habent ad annum Chriſti ſeptingenteſimum quadrageſimum nonum. *Burchardus Vvirtzburgenſis Epiſcopus, & Folradus Capellanus miſſi fuerunt ad ad Zachariam Papam, interrogando de Regibus in Francia, qui illis temporibus non habentes Regalem poteſtatem, ſi bene fuiſſet, an non. Et Zacharias Papa mandavit Pippino, ut melius eſſet illum Regem vocari, qui poteſtatem haberet, quàm illum qui ſine Regali poteſtate manebat, ut non conturbaretur ordo. Per auctoritatem, ergo Apoſtolicam juſſit Pippinum Regem fieri.* Et ad annum ſeptingenteſimum quinquageſimum: *Pippinus, ſecundùm morem Francorum, electus eſt ad Regem, & unctus per manus ſanctæ memoriæ Bonifacii Archiepiſcopi, & elevatus a Francis in Regno ſuo, in Sueſſionis Civitate.*

Annaliſtæ *Laureshamenſis* & Loſielianus, Legatos ad *Zachariam* miſſos affirmarunt anno 749. ipſum verò reſpondiſſe anno 750. & juſſiſſe ut *Pippinus* Rex fieret. Quâ in re a recta Chronologia aberrant; cùm *Pippinus* anno tantum 752. regnare cœperit. Secundò Legatos miſſos ſcripſit Annaliſta Loiſelianus, ut *Zachariam* interrogarent *de Regibus in Francia, qui illis temporibus non habentes Regalem poteſtatem, ſi bene fuiſſet, an non* ad illam interrogationem *Zacharias* nihil omnino reſpoodere debuit, niſi quòd *non bene fuiſſet*, quoniam æquitati repugnabat, penes eos qui Reges eſſent, Regalem non eſſe poteſtatem. At contra fingit prudentiſſimum & ſanctiſſimum Pontificem *Mandaſſe Pippino ut melius eſſet illum Regem vocari, qui poteſtatem haberet, quàm illum qui ſine Regali poteſtate manebat, ut non conturbaretur ordo.* Ideoque *juſſiſſe per auctoritatem Apoſtolicam Pippinum Regem fieri.* Hæc reſponſio cum interrogatione non convenit

Me-

Metas reſpondentis exceſſiſſet *Zurburias*, ſi *Pippinum* Regem fieri juſſiſſet. Id juſſiſſe ne conturbaretur ordo, perperam aſſeritur, quò maximè fuiſſet ordo turbatus. Quæ enim major ordinis everſio eſt, quàm tranſlatio Regni ab una ſtirpe quæ legitimò hæreditariòque jure a multis retro ſæculis regnat, ad aliam cui nullum jus in illud competit? Eadem politiori Latinitate ſcripſit Annaliſta Laureshamenſis, ſcilicet *Zacbariam* per Legatos conſultum de cauſa Regum, *qui nomen tantùm Regis ſed nullam poteſtatem Regiam babuerunt reſpondiſſe; Melius eſſe illum, Regem, apud quem ſumma poteſtatis conſiſteret, datâque auctoritate ſuâ juſſiſſe Pippinum Regem conſtitui*. At incredibile eſt ita conſultum æquiſſimum Pontificem non fuiſſe reſponſurum in gratiam Regiæ ſtirpis eoſque damnaturum, qui contra jus faſque Regiam ſibi poteſtatem arrogarent, ſuis Magiſtratibus abuſi. Tertiò Annales Loiſeliani & Laureshamenſes tradunt *Pippinum* unctum fuiſſe a *Bonifacio* Archiepiſcopo, cum in ſolium elevatus eſt Sueſſione, more Francorum. At nec unctus eſt *Pippinus*, cum Rex appellari cœpit, nec a *Bonifacio* Archiepiſcopo unctus eſt; a quo ſi unctus eſſet, illius unctionis meminiſſent *Vvillibaldus* & *Otblonus* in Vita *Sancti Bonifacii*. Sed unctus eſt, a *Stephano Tertio*, cùm jam annum ſecundum Regni numeraret: nec Sueſſione unctus eſt, ſed in Monaſterio Sandionyſiano agri Pariſienſis, cum jam *Childericus* obiiſſet abſque prole, & ſtirps Meroveadarum Regum eſſet extincta, ut *Anaſtaſius* in Vita Stephani Tertii, *Hilduinus* in Areopagiticis, Chronica San Benignianum, & Beſuerſe, ad annum Chriſti ſeptingenteſimum quinquageſimum ſecundum memorant. Quartò Annaliſta Fuldenſis novum commentum addit ad *Eginbardi* fabulam, ſcilicet Regem Francorum ſemel quotannis in publicum prodire ſolitum. Quintò Annaliſta metenſis Villam in qua Rex per annum reliquum delitescebat, vocat *Mamacens*, locum de quo nihil proditur. Sexto Annaliſtæ Tilianus & Bertinianus ex Loiſeliano deſcripſerunt fabolam de tranſlatione Regni a *Childerico* ad *Pippinum Zacbaria* Pontificis mandato. Quo etiam ex fonte hauſit Monachus Engoliſmenſis in Vita *Caroli Magni*.

Aimoini Continuator, quem laudat *Bellarminus* in Tractatu de poteſtate Papæ adversùs *Barclaium* cap. 42. Laureshamenſium Annalium verba deſcripſit. *Regino* in Chronico, & *Ado Vienneſis* Loiſelianorum Annalium ſenſum phraſi paulò elegantiori reddidere, *Marianus Scotus*, quem pariter *Bellarminus* laudat, Annaliſtam Fuldenſem tranſcripſit, & undecimo ſæculo vixit, a *Pippini* temporibus remotior. Quamobrem hi Auctores alia non egent refutatione, quàm Anneles memorati, & *Eginbardus*. Ex *Eginbardo* tranſcripſit *Hermannus Contractus*, quod habet ad annum 752. *Pippinus auctoritate Stephani Papæ, depoſito ac detonſo Hilderico, Rex Francorum factus, regnavit annis quindecim*. Et undecimo ſeculo floruit *Hermannus*, quatuor pene poſt *Pippinum* ſæculis. *Lambertus* Scafnaburgenſis, qui a *Bellarmino* contra *Barclaium* citatur, compendio refert quæ in Annalibus Laureshamenſibus habentur: & vixit undecimo ſæculo.

Objicies *Theophanis*, & *Cedreni*, quos laudavit *Bellarminus* teſtimonium. Sic Theophanes ad octavum *Leonis Iſauri* annum: *Pippinus primus extitit, qui Regio non oriundus ſanguine, imperium in gentem illam obtinuit, cum interim ipſe Stephanus eum a Perjurio in Regem admiſſo abſolviſſet, Regemque ipſum Pippini Deceſſorem, detonſis ejus capillis, in Monaſterium omni honore & quiete cumulatum relegaſſet*. Quæ eadem habet *Anaſtaſius*, in Hiſtoria Eccleſiaſtica ad annum ſecundum *Conſtantini Copronymi*.

Reſpondeo, *Theophanem* cum aliis Scriptoribus pugnare, qui Regnum auctoritate *Zacbariæ* ad *Pippinum* tranſlatum affirmarunt: pugnare eò magis quòd *Stephanum* abſolviſſe ait *Pippinum* a perjurio in Regem, *Childericum* nempe *Tertium* commiſſo; quòd ſi verum ſit, Regnum ante uſurpaverat *Pippinus*, & fidem *Childerico* juratam ſcelerat, quàm *Stephanus Tertius* ipſum conveniret: ac proinde *Zacbarias* ipſum Regem fieri non juſſerat, ut alii ſcripſere

Secundò, *Stephanus* eodem prorſus anno quo *Pippinus* regnare cœpit, Pontificatum iniit, id eſt anno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo-ſecundo, nec ante annum ſequentem, qui *Pippini* ſecundus numeratur, in Franciam venit. Illud igitur iter non anno *Leonis* octavo, ut *Theophanes* ſcribit, nec anno *Conſtantini* ſecundo, ut *Anaſtaſius* affirmat, ſed anno *Conſtantini* duodecimo confecit, *Childerico* jam exauctorato, & *Pippino* jam Rege.

Tertiò, *Theophanes* & *Anaſtaſius Carolum* Majorem-domûs, qui Saracenos ſæpe profligavit, confundunt cum *Pippino* ejus filio, qui priuſquam Rex fieret, nullum cum Saracenis bellum geſſit.

Quartò, fabulam ineptiſſimam de Regum Merovingorum, inertia, & de ſetoſo eorum tergo narrat, Theophanes; *Ea conſuetudo*, inquit, *apud eos* id eſt apud Francos, *obtinebat, ut eorum Dominus Rex videlicet, hæreditatis jure Principatum aſſequeretur, nec quid ageret aut molicetur, quàm præter modum & decus cibo potuque indulgeret, & domi clauſus moraretur: Die autem primâ menſis Maji ad totius gentis proſpectum ſederet in throno, & ſalutationes ab ipſis acciperet vicissim & redderet, & pro uſitata more munera conferret, & alia in vicem oblata referret: quibus demum peractis, uſque ad inſequentem Majum domi incluſus ſe continebat. Præfatum verò Majorem-domus habet Rex, qui arbitratu ſuo, & totius gentis, cuncta adminiſtret. Qui autem ea ſtirpe oriebantur, criſtati, quos Trichoracbatas Græci vertunt, audiebant, quòd pili ea dorſi medio velut porca ipſis enaſcerentur*. Cætera tam fabuloſa, quàm hæc de ſetoſo tergo fabula. Quæ cum Latinè reddiderit *Anaſtaſius* in Hiſtoria, majorem fidem hac in parte non meretur. Abſurdiſſimam hanc fabulam ex *Theophane* exſcripſit *Cedrenus*, qui ſæculo undecimo floruit: ſed nullam de Regni tranſlatione mentionem facit.

Quintò, *Theophanes*, *Anaſtaſius*, & *Cedrenus*, Conventum Francorum celebrari ſolitum ſcribunt Kalendis Maii, quod Hiſtoriis illorum temporum repugnat. Agebatur namque hujuſmodi Conventus Kalendis Martii, nec aliam ob cauſam *Campus Martis* appellatus eſt: ſeriùs verò ſub *Pippino* Rege cœptus eſt haberi Kalendis Maii, mutatoque nomine dictus eſt *Mais Campus*, ſive *Campomadius*, vel *Campomajus*, ut conſtat ex Annalibus Petavianis, ad annum Chriſti ſeptingenteſimum quinquageſimumquintum, & ex vetuſto Auctore qui vitam *Pippini* Regis ſcripſit juſſu *Nibelungi* Comitis, & ex Annalibus Metenſibus ad annum Chriſti ſexcenteſimum nonageſimumſecundum, & ad annum ſeptingenteſimum quinquageſimum quartum. Quæ apud *Theophanem* & *Anaſtaſium* leguntur, deſcripſit Auctor libri vigeſimi-ſecundi Hiſtoriarum, quæ *Paulo Diacono* tribuuntur, Num. 19.

Objicit Bellarminus *Pauli Diaconi* teſtimonium lib. 6. de Geſtis Longobardorum cap. 5.

Reſpondeo, Hunc Auctorem *Bellarmino* non favere, quia etſi Francorum Reges a ſuis Majoribus degeneraſſe ſcribat, tempore *Arnulfi* Metenſis Epiſcopi, quem inter Majores Domus Regiæ perperam nu-

numeravit, de exauctoratione tamen *Childerici* & de tranſlatione Regni ad *Pippinum* auctoritato Rumani Pontificis ne verbum quidem habet. *Hoc tempore*, inquit, *apud Gallias Francorum Regibus a ſolitâ fortitudine & ſcientiâ degenerantibus, ii, qui Majores-domûs Regales eſſe videbantur, adminiſtrare Regiæ potentiam, & quicquid Regibus agere mos eſt, cœperunt. Quippe cum cœlitus eſſet diſpoſitum ad horum progeniem Francorum transferri Regnum. Fuitque eo tempore Major-domus in Regio Palatio Arnulfus, qui poſtmodum claruit vir Deo amabilis, & mira ſanctitatis.*

Objicit Bellarminus *Ottonem Friſingenſem*, in Chronico, ad annum Chriſti ſeptingenteſimum quinquageſimum-ſecundum, dicentem: *Reverſis a Roma nuntiis, auctoritate Zachariæ Papæ, Pippinus a Beato Bonifacio Moguntino Archiepiſcopo, aliiſque Regni Principibus, in Sueſſiona civitate ad Regnum eligitur.*

Roſpondeo, Hunc Auctorem qui ſæculo duodecimo floruit, fabulam de *Childerici* exauctoratiune & translatione Regni ad *Pippinum*, ex *Eginbarda*, & ex Annalibus Loiſelianis & Laureshamenſibus acceptam & malè cunſutam deſcripſiſſe; & in hoc eum cæteris Aucturibus pugnare, quòd dicat *Pippinum* anno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo-ſecundo Sueſſione Regem electum, *Chidericum* autem elapſo poſt biennio detunſum fuiſſe: cùm eodem annu quo *Pippinus* Regnum obtinuit, *Childericum* exauctoratom, & in Monaſterium detruſum alii tradiderint, qui poſt *Eginbardum* hanc ſabulam vulgavere. Pugnat & ſecum ipſe *Otto Friſingenſis*, cùm ſcribit, *Pippinum* a *Stephano Papa* primò a fidelitatis ſacramento, quod *Childerico* promiſerat, cum aliis Regni Francurum Primoribus abſulutum, detonsò *Childerico* ac in Monaſterium detruſò, poſtmodum in Regem unctum. Si enim a fidelitatis ſacramento quu *Childerico* Regi tenebatur, *Pippinum* abſulvit *Stephanus tertius*, argumentu eſt *Zachariam* ejus Deceſſurem non exauctoraſſe *Childericum*, nec Rognum ad *Pippinum* tranſtuliſſe.

Idem Reſpondeu ad teſtimonium *Abbatis Uſpergenſis* e *Bellarmino* laudati contra *Barclaium*, cujus hæc ſunt verba: *Anno Domini DCCLII. Pippinus per auctoritatem Zachariæ Papæ, more Francorum electus ad Regnum, per manus Sancti Bonifacii Archiepiſcopi Moguntiacenſis elevatus eſt in Regni ſolium, in Sueſſionum civitate ..... Anno Domini* DCCLIV.... *Sic ergo Pippinus ex Præfecto Palatii auctoritate Apoſtolicâ ſublimatur, & unctus in Sedem Regni, poſtea regnavit annis quindecim, abſolutus per eumdem Papam Stephanum a juramento quod Regi Hilderico cum cæteris Primoribus fecerat. Hildericus verò qui falsò Regis nomine fungebatur, tonsò capite in Monaſterium miſſus eſt.* Totam Abbatis Uſpergenſis narrationem, quam ex *Eginhardo* in Vita *Caroli Magni*, ex Annalibus Laureshamenſibus, ex *Theophane*, & *Anaſtaſio* deſumpſit, deſcribere neceſſe nun eſt. Obiit autem *Uſpergenſis Abbas* anno Chriſti milleſimo ducenteſimo quadrageſimo, quinque poſt Pippinum ſæculis.

Objicit *Bellarminus* contra *Barclaium*, Chronicon *Sigeberti*, in quo hæc leguntur ad annum Chriſti ſeptingenteſimum quinquageſimum; *Hildericus Rex Francorum in Monachum tonſuratur; Pippinus verò Princeps auctoritate Apoſtolicâ, & Francorum electione, a Sancto Bonifacio in Regem conſecratur.*

Reſpundeo, *Sigebertum*, qui ad annum uſque Chriſti milleſimum centeſimum decimum tertium vixit, hæc ex Annalibus Laureshamenſibus & Fuldenſibus accepiſſe, & contra Chrunulogiam peccare, cùm anno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo regnare non cœperit *Pippinus*, ſed anno tantùm ſeptingenteſimo quinquageſimo ſecundo.

Objicit Bellarminus *Blondum* lib. X. Decadis primæ ſcribentem: *Invenio apud Alcuinum, Paulumque, & pleroſque alios, qui Francorum geſta ſcripſere, Proceres, populoſque ejus gentis Pippini virtutem & e contra Childerici Regis amentiam debitis penſantes meritis, Zachariam Pontificem Romanum conſuluiſſe, ineptumne Regem ultra tolerandum, an Pippinum merita ſcandendum Regia dignitate cenſeret. Cùmque reſpondiſſet Pontifex, eum qui Regia meliùs obire munera poſſet habendum Regem, Francos publico totius Gentis conſilio Pippinum declaraſſe Regem, Childerico in Clericum tonſurato.*

Reſpondeo, *Blondum* a *Pippini* Regis ætato procul abſuiſſe; vixit enim Sæculu decimo-quinto; *Alcuinum* ſalsò laudare, qui de *Childerici* Regis exauctoratione nihil habet; ficititii *Pauli Diaconi* teſtimoniu lib. 22. Hiſtoriarum niti, cujus narrationem ex *Theophane* & *Anaſtaſio* derivatam, ac proinde æquè ſabuloſam monuimus. Cæterùm *Æneas Sylvius* in Epitome lib. 10. Decadis 1. ſatis ſignificat cujus ſit auctoritatis iſtud *Blondi* teſtimonium: *Sunt*, inquit, *qui dicunt, Francorum Proceres Zachariam Papam conſuluiſſe, ineptumne Regem tolerarent, an Pippinum dignitate Regia dignum aſſumerent: Cùmque reſpondiſſet Pontifex, eum, qui Regia meliùs obiret munera, præferendum, Francos publicô totius gentis conſiliô Pippinum Regem declaraſſe, Childerico in Clericum tonſurato.*

Objicit *Bellarminus* contra Barclaium, *Pauli Æmilii* teſtimonium lib. 2. Hiſturiæ ſcribentis *Zachariam Francos ſacramento Regi Childerico dicto ſolvit.*

Reſpondeo, *Paulum Æmilium* Veronenſem ſcripſiſſe Francorum Hiſtoriam regnante *Franciſco Primo*, adeoque teſtem eſſe minùs idoneum eorum quæ *Pippini* temporibus geſta ſunt. Tam fabuloſa eſſe quæ de *Childerici* Regis exauctorationo auctoritate *Zachariæ* Pontificis, quàm quæ de Caroli Majoris-domus damnatione commemorat. Orationem a *Burchardo* Virtziburgenſium Epiſcopu ac *Pippini* Oratore coram *Zacharia* Papa Rumæ habitam finxiſſe ac ſtylo ſuo compoſuiſſe (quod Hiſturicis ſolemne eſt) in qoâ multa falſitatis arguuntur: (ut videre eſt in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum doctiſſimi P. *le Cointe*, ad annum Chriſti 752. n. 28.) Inanium rationum abſurdiſſimâ conglubatione narrationem ſuam claudere, ſcilicet *Zachariæ* viſum exauctorandum Regem *Childericum*, quia ſola ſupererat Cludovei Magni ſuboles, quia ſine liberis erat, quia carebat ingeniu, quia nullum ex amiſſu regno dolorem capturus erat, quia deerant agnati, qui vicem ejus & calamitatem quererentur. Imo quia ſulus e ſtirpe Clodovæi Magni ſupererat, magis ipſum Franci venerari; magis diligere Summus Puntifex debuiſſet. Vix ingreſſus erat adoleſcentiam, nondum uxorem duxerat, e ſuturo conjugiu ſperari poterant filii ac nepotes, qui Regno poſt eum potirentur: nun carebat ingenio ſed uſu, quia junior; & licet ingenio caruiſſet non propterea ſuiſſet exauctorandus.

Majur non eſt *Alberti Krantzii*, quem etiam *Bellarminus* contra *Barclaium* laudat, auctoritas. Scripſit ille in ſua Metropoli, lib. 1. cap. decimo-quartu: *Meritò Summus Pontifex & Gallorum Rex mutuis ſe attollunt ſavoribus, quando ab initio hæc Sedes domui Caroli hoc præſtitit, ut Regiam haberet dignitatem.* Scribebat enim *Krantzius* Sæculo decimo-ſextu, & *Eginhardum*, aliuſque ſupra conſutatos Auctores ſecutus eſt.

Objicit *Nicolaus Serarius* lib. 3. Rerum Mogun-

Digitized by Google

guntiacarum, teſtimonium *Egilnvardi* in Vita *Sancti Burchardi*.

Reſpondeo, *Egilnvardum* eaſdem fabulas narrare, & iiſdem pene verbis, ac *Eginhardum*; ſcribere præterea, *Zachariam* datâ auctoritate ſuâ *Pippinum* Regem conſtitui juſſiſſe & *Stephanum Tertium* ipſum a juramento, quod *Childerico* Regi cum cæteris Primatibus fecerat, abſolviſſe; *Childericum* tonſo capite in Monaſterium detruſiſſe. Quæ ſanè inter ſe pugnant, & rationi temporum non conveniunt.

Objicies teſtimonium Auctoris Anonymi, qui Appendicem Hiſtoriæ juſſu *Childebrandi* conſcriptæ ſubjecit, dicentem: *Quievit terra a prœliis, annis duobus. Quô tempore, unà cum conſilia & conſenſu omnium Francorum miſſâ Relatione a Sede Apoſtolica auctoritate perceptâ, præcelſus Pippinus electione totius Franciæ in Sedem Regni cum conſecratione Epiſcoporum & ſubjectione Principum; unâ cum Regina Bertradane, ut antiquitus ordo depoſcit, ſublimatur in Regno.*

Reſpondet *P. le Cointe* in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum ad annum 752 Num. 62. hujus Auctoris textum eſſe interpolatum, ſic autem reſtituendum videri: *Quievit terra a prœliis, annis duobus. Quô tempore præcelſus Pippinus electione totius Franciæ in Sedem Regni, cùm conſecratione Epiſcoporum & ſubjectione Principum, unà cum Regina Bertradane, ut antiquitus ordo depoſcit, ſublimatur.* E textu expungendas eſſe has voces, *unà cum conſilio & conſenſu omnium Francorum*, quia non differunt à ſequentibus, *electione totius Franciæ*; Expungendas & iſtas: *Miſſâ Relatione a Sede Apoſtolica Auctoritate perceptâ*: Quæ boni ſenſus expertem phraſim componunt. Quòd ſi Relationis nomine Legatio intelligatur miſſa ad Romanum Pontificem, & ab Apoſtolica Sede percepta auctoritas, ut *Pippini* Regis electio fieret, hanc Legationem fictitiam comprobari ſilentio *Anaſtaſii* & *Flodoardi*, qui nullam illius mentionem faciunt in Vita *Zachariæ* Papæ. Denique delendas conjicit has voces; *Cum conſecratione Epiſcoporum, & ſubjectione Principum*. Quia nec ab Epiſcopo Moguntino *Bonifacio*, vel alio quovis Antiſtite unctus eſt ſeu conſecratus: nec Magnates ſeu Proceres Regni per nomen Principum ab illo Auctore deſignari ſolent, qui ſolos Majores Regiæ-domûs *Principes* appellat. Itaque hæc Appendix a *Nibelungo* Comite, vel illius mandato conſcripta, videtur ab aliquo recentiore interpolata; niſi *Nibelungi* nomen falsò præfixum habeat in Codice MS. *D. Petavii*, in quo hanc Epigraphem legi teſtatur Andreas Ducheſnius: *Uſque nunc Inlaſter vir Childebrandus Comes avunculus prædicti Regis Pippini ſcribi procuravit. Abhinc ab Inluſtre viro Nibelungo filio ipſius Childebrandi, itemque Comite ſuccedat auctoritas.*

Objicies teſtimonium alterius Anonymi, qui Catalogum Majorum-domûs edidit. *Pippinus Dux*, inquit, *Legatos ad Zachariam Papam dirigit, interrogans eum, ſi ita manere deberent Reges Francorum, cum pene nullius eſſent poteſtatis, ſolo Regio nomine contenti. Quibus Legatis Romanus Pontifex reſpondit, illum debere Regem vocari, qui Rempublicam regeret. Detonſo igitur Hildrico, & in Monaſterio detruſo, mox Franci Pippinum ſibi Regem conſtituunt.*

Reſpondeo, Hunc Auctorem Annaliſta Loiſeliano, & *Eginhardo* recentiorem eſſe; & ex *Adone Viennenſi* videri multa hoc loco mutuatum: Viros eruditos exiſtimare ipſum undecimo Sæculo ſcripſiſſe. Ut ut eſt, non vixiſſe regnante *Pippino*, de quo non loquitur ut de Rege tum ſuperſtite. *Carolus*, inquit, *genuit Pippinum poſtea Regem effectum*. At ſi ſcripſiſſet, regnante *Pippino*, id notaſſet procul dubio cùm de Pippino ageret.

Objicies teſtimonium alterius Anonymi, in Opere Hiſtorico quòd a *Dagoberto I.* uſque ad *Pippinum* Regem ſcripſit, qui hæc habet: *Pippinus miſſis Romam Legatis, Zachariam Papam de Regno Francorum, & ignavis ejus Regibus conſuluit. Cujus auctoritate, & non multò poſt, juſſu Stephani Pontificis Romani, Hilderico, qui tunc temporis regimen Francorum tenebat, depoſito, atque in Monaſterium detruſo, Pippinus Major-domûs Rex Francorum electus, & Sueſſionis a Bonifacio Moguntinenſi Archiepiſcopo unctus eſt anno Domini 752.*

Reſpondeo, Opus illud, cujus Fragmentum a *Dagoberto I.* uſque ad *Pippinum* Andreas Ducheſnius Tomo I. ſuæ Collectionis deſcripſit, non in *Pippino* Rege, ſed in electione *Rudolphi* Regis Romanorum deſinere, ut conſtat ex editione *Urſtitii*, & ex titulo quem hujuſmodi Fragmento præfixit *Ducheſnius*, cujus hæc ſunt verba: *Fragmentum Hiſtoricum Auctoris Incerti, a Dagoberto I. uſque ad Pippinum Regem, ex alio prolixiore Fragmento, quod Alberti Argentinenſis Chronico præfixum eſt in editione Chriſtiani Urſtitii.* Chronicon autem *Alberti Argentinenſis*, ab electione *Rudolphi* Cæſaris, ad annum uſque Chriſti milleſimum trecenteſimum decimum-quartum perducitur. Itaque longè poſt *Pippini* Regis mortem ſcripſit Hiſtorici hujus Operis Auctor, & ex Loiſelianis Annalibus, ac *Eginhardo* fabulam hauriens, pugnantia in ſuâ narratione involvit, ſcilicet, *Zachariæ* auctoritate, & *Stephani Tertii* juſſu, *Childericum* depoſitum, & *Pippinum* Regem electum, atque Sueſſione a *Bonifacio* Moguntino Archiepiſcopo unctum.

Objicies teſtimonium *Joannis Aventini* in Annalibus Bojorum, lib. 3. laudantis Literas *Zachariæ* Romani Pontificis datas pridie Novembris, imperante Domino Piiſſimo Auguſto *Conſtantino* Imperatore, Imperii ejus anno XXXIII. Indictione quinta, quibus *Sancto Bonifacio* partes ſuas in hoc transferendi Regni Francorum negotio commiſit. Quâ de causâ Concilium Sueſſione celebratum eſt, in quo Regium nomen communi omnium ſuffragio abrogatum eſt *Childerico*, & *Pippinus* Rex ſalutatus, & a *Bonifacio Moguntino* Archiepiſcopo inunctus.

Reſpondeo, *Joannem Aventinum* fabulam veterem multis commentis auxiſſe: laudaſſe fictitias *Zachariæ* Papæ literas; Synodum eâ in causâ Sueſſione habitam commentum fuiſſe: Sueſſionem in confinio Germaniæ & Galliarum perperam ponere; quod Moguntiæ convenit, quæ Rheno Gallias a Germania diſterminanti adjacet: A commentitia *Pippini* a Bonifacio *Moguntino* Archiepiſcopo unctione imperitè acceſſere Moguntiorum Archiepiſcopi in electione Imperatoris primum locum; ſiquidem longè poſt hæc tempora Imperatores eligi cœpere, & Collegium Electorale inſtitutum eſt. Tandem Reſponſum quod a *Zachariâ* Papa datum fingit *Aventinus*, in Regiam dignitatem contumelioſum eſt, & a *Zachariæ* prudentia prorſus alienum. Sic namque reſpondentem Papam inducit: *In Divinarum Literarum ſacra Hiſtoria populum a Rege ignavo & ſocordi, luxuriaque, ſpreto prudentum conſilio, intento, indulgente ſummo ac æterna illa Majeſtate defeciſſe, virumque prudentem a ſuo corpore creaſſe Regem invenio, &c.... Princeps populo, cujus beneficio poſſidet, obnoxius eſt. Quæcumque enim habet, potentiam, gloriam, divitias, honorem, dignitatem, a populo accipit; plebi accepta referat neceſſe eſt. Regem plebs conſtituit, eundem & deſtituere poteſt. Proinde fas eſt, & licet ipſis Francis, Germaniſque, repudiato degenere monſtro, eligere eum, qui belli, domi, ſapientiâ conjuges, liberos, parentes*

omnium

omnium denique vitam & fortunas tutari & defendere queat, & valeat. Quâ doctrinâ quid Principum injurioſius Majeſtati dici poteſt?

Objicies teſtimonium *Guillelmi Nangii* in Chronico. Item teſtimonium *Joannis Trithemii* in lib. de origine Francorum.

Reſpondeo, *Guillelmum Nangium*, & *Trithemium*, fabulam de Legatione ad *Zachariam* miſſa & Reſponſo *Zacharia* in cauſa Regis *Childerici*, & unctione *Pippini* a *Bonifacio* Moguntiæ Epiſcopo, ex antiquioribus Annalibus hauſiſſe, quorum hac in narratione falſitatem convicimus: neuter tamen aſſerit *Pippinum* auctoritate *Zacharia* factum Regem, ſed unctum, cùm jam a Francis conſtitutus eſſet. *Quo audito*, inquit *Nangius*, id eſt, Reſponſo *Zacharia*, qui ſcripſerat, melius eſſe vocari illum Regem qui bene Rempublicam gubernabat, *Franci Pippinum Regem conſtituerunt, & Childericum qui tunc regnabat, factum Monachum in Monaſterium detruſerunt. Qui Pippinus juſſu & auctoritate Zacharia Papa, Surſſionis civitate, a Bonifacio Moguntiæ Epiſcopo in Regem Francorum inungitur.* Unctio *Pippini* Regis, quam auctoritate *Zacharia* Papæ factam ſcribit Nangius, *Pippinum* jam conſtitutum a Francia Regem ſupponit, ipſo teſte, non conſtituit. *Trithemius* etiam *Pippini* Regis creationem ſecernit ab illius unctione & creationem quidem a Francis factam ſcribit *Zacharia* conſilio; unctionem verò quâ novus Rex auguſtior & populis venerabilior redderetur, ejuſdem *Zacharia* juſſu. *Scripſit ergo*, inquit, *Epiſcopis, & Proceribus Francorum conſuluit, ut Childerico abrogatò, atque in Monaſterium detruſò, Pippinum facerent Regem, & Sancto etiam Bonifacio Archiepiſcopo Moguntino per Apoſtolica ſcripta mandavit, quatenus eumdem Pippinum in Regem ungeret Francorum, in Civitate Sueſſionum unctus & coronatus eſt per manus Sancti Bonifacii Archiepiſcopi Moguntiacenſis, anno Dominica Incarnationis DCCLII.*

Robertum Gaguinum lib. 3. Hiſtoriæ Francorum, *Carolum Sigonium* lib. 3. Hiſtoriæ de Regno Italiæ, & Hiſtoricos omnes recentiores prætereo, qui in fide *Eginhardi*, & veterum Annaliſtarum, & Chronologorum, indiſcuſſam fabulam literis mandarunt. Numeros enim Scriptorum nullius eſt ponderis ad auctoritatem faciendam, cùm certiſſimis documentis falſi convincuntur, & fons indigitatur ex quo figmenta hauſerunt. Sic Veterum Pontificum Decretales ad *Siricium* uſque Epiſtolas pſeudepigraphas eſſe viri omnes eruditi jam conſentiunt, quamvis illas Auctores plurimi ceu genuinas laudaverint. Sic donationem *Conſtantini* Romanæ Eccleſiæ factam nemo jam non rejicit, quamvis plurimorum Scriptorum ſuffragiô commendetur. Sic Romana ſub Sancto Silveſtro Concilia, Thurificationem *Marcellini* Papæ, & Sinueſſanam in ejus cauſa Synodum, omnes jam explodunt, quamvis plurimos olim Aſſertores habuerint. Veritatis ea conditio eſt ut ipſi nemo præſcribere poſſit, non ſpatia temporum, non patrocinia perſonatum, non privilegia regionum, (inquit *Tertullianus* lib. de velandis Virginibus cap. 1.)

Objicies teſtimonium *Gregorii Septimi* Pontificis Maximi in Epiſtolâ ad Herimannum Metenſem Epiſcopum, quæ eſt ſecunda libri quarti, in qua hæc habet: *Conſiderent cur Zacharias Papa Regem Francorum depoſuerit, & omnes Francigenas a vinculo juramenti, quod ſibi fecerant, abſolverit.* Et Epiſtolâ 21. libri 8. ad eumdem datâ: *Alius item Romanus Pontifex, Zacharias videlicet, Regem Francorum, non tam pro ſuis iniquitatibus, quàm eo quòd tanta poteſtati non erat utilis, a Regno depoſuit & Pippinum Caroli Magni Imperatoris patrem in ejus loco ſubſtituit, omneſque Francigenas a juramento fidelitatis, quod illi fecerant, abſolvit.*

Reſpondeo, Non omnia facta Hiſtorica, quæ a Pontificibus in eorum Epiſtolis commemorantur, propterea vera eſſe; privatas Epiſtolas ab iis utplurimùm non componi; ſed ab iis quibus id muneris commiſere: ſi quid proinde in documentis ſive probationibus, quas adhibent, infirmum ſit, aut falſum, illud tribuendum iis qui hæc documenta ſubminiſtrarunt, vel Literas Pontificias compoſuere. Quod impræſentiarum dicendum eſt. Vulgatam de *Childerici* depoſitione, auctoritate *Zacharia* Pontificis, & abſolutione Francorum a juramento fidelitatis fabulam congeſſit illarum Epiſtolarum Scriptor, vel *Gregorio* ſubminiſtravit quiſpiam cum aliis momentis, quibus *Herimanno* Metenſi Epiſcopo probaret, ſe *Henricum Quartum* Imperatorem juxtè excommunicaſſe ac depoſuiſſe. Proinde *Non tam culpandus ille eſt, cui negligenter obreptum eſt, quàm ille qui fraudulenter obrepſit*, (ut de *Stephano I.* ait *Sanctus Cyprianus*.) Non mirum autem quòd *Gregorius VII.* Pontifex cæteroquin Sanctiſſimus hanc fabulam de *Childerici* Regis depoſitione auctoritate *Zacharia*, indiſcuſſam arripuerit ad probandum *Herimanno* jure ſe Henricum IV. Imperatorem exauctoraſſe, cùm de ipſo ſcribat *Otto Friſingenſis*, nobiliſſimus, religioſiſſimus, & doctiſſimos Hiſtoricus, lib. 6. Chronicorum Cap. 35. *Lego & relego Romanorum Regum & Imperatorum geſta & nuſquam invenio quemquam eorum ante hunc a Romano Pontifice excommunicatum, vel Regno privatum.*

Objicies teſtimonium *Gratiani* Secunda Parte Decreti, Causâ decima-quinta, Quæſtione ſexta, cap. *Alius*.

Reſpondeo, Caput, *Alius*, eſſe ipſa verba *Gregorii Septimi* Epiſtolâ 21. libri octavi, ad *Herimannum* Metenſem Epiſcopum datâ. Sed *Gregorio Septimo*, & Gratiano, qui ejus verba exſcripſit, nihil fuiſſe quod ſuffragaretur in Romanæ Eccleſiæ ſcriniis, aut in probatis monumentis, evincit *Anaſtaſii Bibliothecarii* ſilentium, qui in Vita *Zacharia* Papæ nihil hujuſmodi commemorat. Qui ſanè rem adeo ſingularem, adeo ad memoriam poſteritatis inſignem, cujus nullum antea viſum erat exemplum, quæ ad Romani Pontificis extollendam auctoritatem tanti erat momenti, non prætermiſiſſet. Præterea, quæ *Zachariam* feciſſe commemorant *Gregorius Septimus* & *Gratianus*, ſine Synodo non feciſſet, quam in gravioribus cauſis congregari, Eccleſiæ mos erat, ac Romanorum Pontificum uſus. Agebatur ſcilicet, (ut in C. *Alius* habetur) de abdicando Rege inutili, de alio in illius locum ſufficiendo, & de Francigenis a juramento fidelitatis quod præſtiterant, abſolvendis: Quæ maximi ſanè momenti negotia erant, quibus nulla ſimilia retroactis occurrerant ſæculis. At nullam Synodum a *Zacharia* celebratam legimus, quâ jus hujuſmodi vel jam aſſertum Romano Pontifici, vel certè aſſerendum comprobaretur: nullam Epiſtolam, quam *Zacharias* ad Epiſcopos, & Procerea Francorum hac de re ſcripſerit. Tandem *Pippinus* & Francorum Proceres *Zacharia* ob tantum beneficium gratias egiſſent maximas: nullum autem eſt monumentum in Hiſtoria quô ipſos gratias egiſſe comprobetur; nulla *Pippini* ad Pontificem hac de re Epiſtola.

Sed etſi Romanum Pontificem conſultum in cauſa tranſlationis Regni a *Childerico* ad *Pippinum* concederemus, & reſpondiſſe, illum potiùs Regem habendum & appellandum eſſe, qui munia Regis obiret, & apud quem ſumma poteſtatis conſiſteret, ut *Eginhardus* aliique poſt ipſum Scripto-

to-

tores, jam convicti falſitatis, commemorant, non ſequeretur *Zachariam*, vel *Stephanum*, exauctoraſſe *Childericum*, & *Pippinum* Regem creaſſe. Cùm enim illi Scriptores habent, auctoritate, mandatis, Sanctione, juſſu Sedis Apoſtolicæ vel Romani Pontificis id factum, dignitatem potiùs quàm reſponſum ejus ſpectant, qui conſultus & interrogatus eſt. Ut preces enim, ſic & reſponſa & conſilia Potentum, ut mandata ſolent æſtimari, etiam ſi reipſa mandata non ſint. Commodè itaque ſumenda ſunt hæc Scriptorum in Objectionibus citatorum verba, & Francorum conſultationi ac interrogationi aptanda. Conſultationis porro natura non patitur, ut qui reſpondet, per auctoritatem, juſſionem, mandatum, ſanctionem reſpondeat, ſi aptè & convenienter reſpondere velit.

Zacharia igitur impudenter imponunt Centuriatores Magdeburgenſes in odium Romanæ Sedis ita ſcribentes: *Divinam quamdam poteſtatem ſibi arrogans* (Zacharias) *ponendi & deponendi Reges proterve aſſumpſit, & a fidelitatis juramento ſubditos eorum primus abſolvit, &c.*

Sed nec *Bellarminus* Cardinalis ſatis æquum ſe præſtitit erga *Zachariam*, cùm eum juſtè & legitimè depoſuiſſe *Childericum* Regem aſſeruit: quod ſi præſtitiſſet, juſtitiæ & ſanctitatis laudem non retuliſſet. *Bellarmini* verba lib. 11. de Romano Pontifice cap. 17. hæc ſunt: *Quòd Zacharias juſtè & legitimè depoſuerit Childericum Regem, & creari juſſerit Pippinum, affirmant omnes, quotquot hanc Hiſtoriam ſcribunt, tam Græci, quàm Latini, exceptis Magdeburgenſibus, Centuria VIII. Cap. X. in Vita Zachariæ, & Calvino, loco citato.* Tum duodecim Auctores laudat id aſſerentes: cum tamen eorum nullus aſſerat *Zachariam* juſtè & legitimè depoſuiſſe Childericum, & juſſiſſe ut *Pippinus* Rex crearetur. Rem, prout eam geſtam putavere, vel finxere, ſcriptis prodiderunt, quæſtionem juris non attigere.

SCHOLION I.

In hac Diſſertatione, pag. 486. & 490. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa tutâ conſcientiâ nec tranſtulit nec transferre potuit Regnum Galliæ ad Pippinum.*

R. De iſta Propoſitione idem quod de ſuperiore judicium ferendum eſt. Nec tamen his concepta verbis iis in locis legitur quos notat Cenſorius Indiculus. In ſola facti, non juris quæſtione expendenda verſor. Hæc Propoſitio mea: *Nec Zachariæ, nec Stephani III. Romanorum Pontificum auctoritate Regnum Francorum a Childerico ad Pippinum tranſlatum eſt.* Pag. verò 400. ita colligo: Vetat igitur *Zachariæ juſtitia & ſanctitas, ut Childericum III. depoſuerit, quia nihil clarum in ſe præter Regis vocabulum præferebat. Pontificem, quem Anaſtaſius in ejus Vita*, Virum mitiſſimum, ſuavem omnique bonitate præditum *prædicat, Regem inſontem exauctoraſſe, quis ſibi perſuadeat?* Inſonſne an reus fuerit Childericus, facti quæſtio eſt. Inſontem Regem Regno ſuo,boniſque omnibus a Romano Pontifice pro arbitrio privari poſſe, ne illi quidem Theologi dixerint, qui indirectam in temporalia Regum poteſtatem Romanis Pontificibus tribuunt. Hæc verò de illo Hiſtoriæ capite ſingularis non eſt opinio mea, ſed omnium quotquot ſunt in Galliis virorum eruditorum. Ita inter alios Vir clariſſimus *Franciſcus Feu* Doctor in Sacra Facultate Pariſienſi; & SS. Gervaſii & Prothaſii Regia in Urbe Paſtor, in Tractatu *De Legibus*, Quæſtione IV. Art. IV. pag. 535. *Et verò*, inquit, *quâ æquitate hæreditarium Regem annos tantummodo 15. natum ſpoliaſſet Pontifex adeo pius? Et quamvis licita fuiſſet Regum abdicatio propter ſcelera gravia* [*quod tamen abhorret a vero*] *quo jure Childericum innocentem damnaſſet Zacharias? Etenim quodnam Childerici ſcelus notatur? An hæreſis? An in Eccleſiam grave peccatum? Sed etſi fuiſſet aliquod ſcelus, an juvenilis ætatis Regi vitio vertendum fuiſſet? An non potiùs Principibus, præſertim verò Pippino Palatii Adminiſtro, penes quem univerſa belli, pacis, ærarii, & rerum omnium erat adminiſtratio? Poſito etiam aliquo gravi crimine; an indictâ causâ damnari potuiſſet Princeps, & Regno ſibi divinitus tradito privari? A tali abdicatione abhorruiſſet procul dubio Zacharias; & flagitium exiſtimaſſet auctoritatis alienæ invaſori favere; ſeque per nefas occupatæ tyrannidis participem fuiſſet arbitratus, ſi Pippinum ad uſurpandum Francorum Regnum vel ſuâ ſententiâ juviſſet. Peritior erat Sacrarum Scripturarum, & Traditionis Apoſtolicæ, quàm ut juveni Principi Regnum eriperet, ut traderet alteri. Ab antiquis enim & a ſuæ Sedis Pontificibus acceperat, ſupremam Regum poteſtatem divinitus fuiſſe conſtitutam; hominum nulli ſubditam eſſe. Alieniſſimus ergo Zacharias a deturbando Childerico.* Hæc eruditus ille Paſtor.

SCHOLION II.

In eadem Diſſertatione, pag. 495. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa non poteſt exauctorare Reges.*

R. Quamvis Propoſitio his concepta verbis ibi non legatur, quoad ſenſum in iis quæ ibi ſcripſi involvitur: nec tamen privata hæc & ſingularis opinio mea, ſed Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ.

SCHOLION III.

In eadem Diſſertatione, pag. 519. hanc velut meam Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Papæ Epiſtolæ quoad facta non faciunt fidem quia componuntur a Secretariis.*

R. Tam malè conſuta Propoſitio non eſt mea. Objectioni cuidam reſpondeo, *Non omnia facta hiſtorica, quæ a Romanis Pontificibus in eorum Epiſtolis commemorantur, propterea vera eſſe; Privatas Epiſtolas ab iis ut plurimùm non componi, ſed ab iis quibus id muneris commiſere: Si quid proinde in documentis ſive probationibus, quas adhibent infirmum ſit aut falſum, illud tribuendum iis qui hæc documenta ſubminiſtrarunt, vel literas Pontificias compoſuere.* Hæc probabilis & non ſpernenda Reſponſio Religioſis Cenſoribus videretur, niſi in mentem ſuam induxiſſent Summos Pontifices non ſolùm in dirimendis Fidei controverſiis, quarum jure divino Summi Judices ſunt; (ut credimus & docemus) Sed & in factis, non tantùm judicandis, verùm etiam referendis falli non poſſe: non ſolùm in finiendis Quæſtionibus Fidem aut Moralem Chriſtianam ſpectantibus; ſed & in hiſtoria Humana, & quacumque Narratione eſſe infallibiles; & hoc Privilegium cum eorum etiam Notariis communicari. Hæc certè ut non eſt Eccleſiæ Romanæ & Sanctiſſimorum Pontificum Doctrina; ita nec noſtra.

SCHOLION IV.

In eadem Diſſertatione, pag. 520. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa nullum depoſuit Regem ante Henricum IV.*

R. Mera facti & hiſtoriæ quæſtio eſt. *Ottonis Friſingenſis* hæc eſt obſervatio, cujus ibi verba de-

deſctipſi. Noboli, pio, erudito Hiſtorico fidem detrahentes non audiet virorum eruditorum Senatus.

Nota.

CUm hiſtoriam depoſitionis Childerici III. regis Galliæ, & tranſlationis regni in Pippinum auctoritate Zachariæ romani Pontificis factæ narret Eginhardus Caroli Magni Secretarius in vita hujus Imperatoris, qoique proinde non referat jam a longo tempore obſoleta, quæ propriis adinventis facilè eſſet adulterare; cumque poſtea ejus narrationem exceperint nobiliſſimi Hiſtorici non longè ab ipſo ſcribentes, ac deinde Galliæ annalium éditores, non ſatis ipſius auctoritas iofringi videtur ex argumento negativo deſumpto ex ſilentio Anaſthaſii, qui Zachariæ vitam literis conſignavit. Franciſcus Pagi in vita Zachariæ ad hanc confirmandam hiſtoriam, refert clauſulam libro Gregorii Turonenſis de Gloria Confeſſorum aſſutam, qoam ex anonymo Scriptore edidit Mabillonius de re diplomatica *lib.5. pag.385.* In hac igitur clauſula anno 760. ipſo Pippino adhuc ſuperſtite ſcripta, ita legitur: *Pippinus rex pius per auctoritatem, & imperium Domini Zacharia Papa, & unctionem S. Chriſmatis per manus beatorum ſacerdotum Galliarum, & electionem omnium Francorum in regni ſolio ſublimatus eſt*. Non ſunt autem, ut Natalis aliique putant, in Eginhardo talia inter ſe pugnantia, vel inveroſimilia, ut hujus narratioois fidem prorſus nutare dicendum ſit.

Et primò verum quidem eſt Eginhardum in vita Caroli Magni affirmare Childericum juſſu Stephani romani pontificis fuiſſe depoſitum; in Annalibus verò ad an. 749. & 750. auctoritate & ſanctione Zachariæ. At hæc ita componi poſſe videntur, ut utrique Pontifici depoſitio Childerici adſcribatur; Zachariæ nempe, quia ſub finem ſui pontificatûs inchoaverit; Stephano verò, quia eamdem perfecerit; ſeu quod fecit Zacharias operâ S. Bonifacii Archiepiſcopi Moguntini, Stephanus confirmaverit. Ita etiam Stephano tribui poſſe videntur plurima, quæ acciderunt in deſtitutione Childerici, ac Pippini inſtitutione.

Ex eo etiam Natalis putat Childerici depoſitionem eſſe putum Eginhardi commentum, quia cùm ipſe fateatur ignoraſſe quæ geſſerit Carolus Magnus in ſua pueritia, videtur multò magis credendum ignota ipſi fuiſſe, quæ Pippini tempore acciderunt. Mihi tamen leviſſima eſt hujuſmodi conjectura; ſcimus enim pueriles ludos moreſque etiam principum in puerili ætate communiter ignorari; neque etenim niſi quædam inſueta, & quæ ætatem ſuperent ſolent enarrari. Hinc continuò accidit, ut qui ſui Principis, quamvis adhuc inter vivos degentis, neſcit quæ puer, vel adoleſcens geſſerit, non tamen illius Avi Proavique facinora ignoret. Potuerunt ergo Eginhardo Caroli puerilia deliteſcere, non verò quæ ſub illius Patre Pippino evenere; ac præcipuè rem tanti momenti, qualis erat illius ad thronum exaltatio, Childerico exanctorato: ſemper obſervando non narraſſe quæ ob longum ſæculorum decurſum falſitatibus poſſent fœdari, vel quæ illi ob pene obliteratam ipſorum memoriam liberum eſſet legentibus obtrudere.

Nec demum ſecum pugnat Eginhardus dum refert in Annalibus Pippinum *more Francorum* in ſolium regni fuiſſe elevatum. Non voluit his verbis Eginhardus ſignificare Gallos præter conſuetum morem Pontificem per ſuos Legatos non adiſſe, ut de Pippino in regem ſalutando agerent; ſed ſolum innuit habito Pontificis reſponſo Pippino regnum detuliſſe *more Francorum*, hoc eſt coosuetas ſervando cęremonias in ipſius in regem inauguratione.

Quòd verò ultimi Merovingorum reges eſſent inertes, & quòd ipſorum ſocordia chriſtianæ reipublicæ eſſet exitialis, uno ore ttadont illius ætatis Scriptores. Quod etiam verum fuiſſe non leviter conjicimus, quia paulatim permiſerunt Majores Domûs rerum prorſus potiri, adeout vix in eis vacuom Regis nomen ſupereſſet. Ejuſdem autem indolis bene agnoſcere potuerunt Childericum, cùm annum ageret circiter decimum octavum; ac propterea cogitare de Pippino in ipſius locum inſtituendo.

Cùm igitur Eginhardi auctoritas non corroat, nec veroſimile ſit ita effrontem fuiſſe, ut in vita Caroli putum ſuum commentum de ipſius Patre Pippino enarrare voluiſſe; nec etiam appareat ab incerto auctore hojuſmodi libris Eginhardi fuiſſe ſuperaddita; neſcio conſentire Natali, qui depoſitionem Childerici, & Pippini inſtitutionem Zachariæ auctoritate factam inter fabellas amandat.

Ad removendam verò ab hujuſmodi depoſitione injuſtitiam, quæ prima facie apparet, quia detorbatus fuit a regno Rex, qui nihil peccaverat, duplicem ſcribentes aſſumunt viam. Qui indirectam Pontificis poteſtatem in temporalia agnoſcunt, dum nempe ita expoſcat immioens Chriſtianæ religionis periculum, hujuſmodi poteſtate dicunt Zachariam in Pipoinum, regnum tranſtuliſſe. Obſervant igitur chriſtianam fidem maximo expoſitam foiſſe pericolo, tum in Italia ob Longobardorum, ac Græcorum hæreſim; tum in Hiſpania ob mahometicam ſuperſtitionem, quæ ea regna invaſerat; tum in Germania, quia adhuc in pluribus regionibus idololatria graſſabatur. Cùm verò etiam Galliæ inteſtinis ſeditionibus agitarentur, nullus videbatur tot malis occurrere poſſe, quàm Pippinus Dux bello acerrimos, & qui etiam pacis artes non ignorabat. Hinc factum eſſe ajuot, Zachariam ſuâ auctoritate hunc ad Regnum evehendum prnnuntiaſſe.

Thomaſſinus verò *Vet. & Nov. eccleſ. diſcipl. p.3. l.1. cap.20. n.11*, ideo putat Pippinum etiam regis nomine decorari potuiſſe, quia jam omnem regiam poteſtatem legitime obtinebat ad ſe a ſuia Majoribus derivatam, relicto tantùm inani regia nomine Childerico: quod etiam obſervat Boſſuet *p.2. l.6. cap.34.* Hinc narrat Eginhardus ad an. 749. miſſos Romam Legatos, ut conſulerent Papam de cauſa Regum, qui illo tempore ſuetunt in Francia; qui nomen tantùm regis, ſed nullam poteſtatem regiam habuerunt: *per quos prædictus Pontifex mandavit meliùs eſſe vocari regem, apud quem ſumma poteſtas conſiſteret*. Hac ratione nihil elargitum fuiſſe Zachariam, dicit Thomaſſinus, quod jam Pippini non eſſet, vel ad quod jus non haberet; ſed regis nomen tribuendo ſolummodo oſtendiſſe poſſeſſionis juſtiſſimæ titulo regiam auctoritatem Pippinum ſibi adſciviſſe.

Addit Natalis unàque Boſſuet, quòd etſi in hac cauſa tranſlationis regni a Childerico ad Pippinum interveniſſe auctoritatem Zachariæ dicamus, re vera nonniſi ipſius conſilium adfuit. Et quidem, ut paulò ante vidimus ex Eginhardo, Proceres galli miſerunt Legatos, ut *conſulerent Pontificem de cauſa regum*. Habito verò pontificis reſponſo, ut dicitur in clauſula ſupra citata a Mabillonio edita, Pippinus *per auctoritatem Zacharia, & electionem omnium Francorum in regni ſolio ſublimatus eſt*. Fœdegarius etiam ad an. 773. dicit Pippinum *a Sede apoſtolica auctoritate perceptâ, electione totius Francia* in Sedem regni fuiſſe ſublatum. Cùm ex his conſtet etiam poſt Zachariæ reſponſa regni ſuffragiis Pippinum electum

fuiſſe,

ſuiſſe, non videtur Papæ ſolius auctoritate regium nomen adeptum eſſe: & quamvis id factum legatur *juſſione*, ſeu *auctoritate* Sedis Apoſtolicæ; cùm poſtea Francorum electio interceſſerit; hujuſmodi voces dicuntur hic benignius interpretandæ, quatenus nempe preces & conſilia Potentum videntur mandati vim præſeferre.

Si verò mihi liceat quid ſentiam in medium proferre, ita de tranſlatione Regni in Pippinum judicarem. Primò non intelligo quomodo ſolùm Regis vacuum nomen Pippino collatum dicendum ſit. Nemo dicere audebit Merovingorum ſtirpem legitimè Galliæ ſceptrum non obtinuiſſe; ac proinde regiæ poteſtatis uſus ipſi debebatur. Eſto igitur Majores Domûs & ob ſuam potentiam, & ob Regum inertiam regiam poteſtatem exercuiſſent, compertum eſt ea poteſtate uſos eſſe, quæ non propria erat, ſed aliena. Ex hoc autem ſequi neceſſe eſt non vacuum Regis nomen, Childerico exauctorato, Pippino collatum ſuiſſe, ſed & ipſam regiam poteſtatem. Quomodo deinde Pippini electio Pontifici Zachariæ tribuenda eſt, ſi Franci in ipſum eligendum poſtea conſpirarunt? Si Papæ auctoritas ſufficiens ſuiſſet ut Pippinus ad regni ſolium eveheretur, non oportebat poſtea Francos de eo eligendo agere, quem tamen elegiſſe, ex præfatis non poteſt in dubium revocari. Putarem ergo ex una parte Francos religioni duxiſſe Childericum a Regni ſolio exturbare, cum illi ſubditorum fidelitate obſtringerentur; ex alia verò parte conſideraſſe regni, ac totius chriſtianæ reipublicæ calamitates expoſcere, ut Pippinus non ut ſibi commodatam, ſed ut propriam, regiam haberet poteſtatem; ita enim procul dubio multò meliùs communi bono conſulebatur. Cùm verò in his rerum circumſtantiis quid ſibi agendum eſſet a Zacharia Franci popoſciſſent, reſpondiſſe credo, ita expoſcentibus regni totiuſque chriſtiani orbis neceſſitatibus, Childerico Pippinum ſuffectum iri debere, nec proinde fore infidelitatis arguendos. Hac ratione Zachariæ auctoritate, quia nempe pontificiâ poteſtate judicavit non ampliùs Childerico obedientiam præſtandam, dici potuit Pippinum regni ſolium conſcendiſſe; poſt Zachariæ enim judicium facta eſt Francis libertas Pippinum eligendi.

Nota.

SI fides habenda ſit Franciſco Pagi Pontificum Geſta fideliter ex Auctoribus fidei non ſubleſtæ colligenti, adinvenire eſt diu ante Henricum IV. indirectam in temporalia poteſtatem exercuiſſe.

DISSERTATIO III.

De Convocatione, & Præſidentia Septimæ Synodi.

ARTICULUS I.

A quo fuerit convocata?

PROPOSITIO.

SEptima Synodus a Conſtantino & Irene Auguſtis convocata eſt, Adriano I. Romano Pontifice conſentiente.

Probatur primò ex Actis ipſius Synodi. Sic enim habetur Actione 1. *Conveniente ſancta & univerſali Synodo, quæ per Dei gratiam, & piam Sanctionem Imperatorum, congregata eſt in Nicænſium Metropoli.* Ibidem lecta eſt Sacra Juſſio, cujus hic tenor: *Conſtantinus & Irene fideles Imperatores Romanorum: Sanctiſſimis Epiſcopis, qui in voluntate & gratiâ Dei, & juſſione Pii Imperii noſtri, convenerunt in Nicæna Synodo.* Et poſt alia. *Igitur beneplacito & nutu ejus* (Dei) *congregavimus vos Sanctos Sacerdotes ipſius, qui diſpoſuiſtis teſtamentum ejus ſuper incruenta Sacrificia, ut definitionibus Synodorum, quæ rectè dogmatizaverunt, Judicium veſtrum ſimile fiat. Adeo quippe conſtigimus pro veritate, & ad pietatem contendimus, ut Eccleſiaſtico Ordini conſulamus, antiquam legiſlationem confirmare volentes, ut & militaribus conſiliis detecti, & Reipublicæ curis vacantes, primum orbis opus habeamus pacificam obſervantiam Eccleſiæ Catholicæ; & in ſecundo hoc ponentes, ad ſacratiſſimam veſtram non fatigemur congregandam Synodum, dantes unicuique licentiam ut ſine ſubtractione loquatur, quæ ſibi viſa fuerint, ut diſtricta examinatio fiat.*

Et Actione quartâ: *Quamobrem Sancta & univerſalis hæc Synodus beneplacito Dei, & nutu fidelium & piorum Imperatorum noſtrorum, Irenæ novæ Helenæ, ac novi Conſtantini hujus a Deo conſecrandi germinis congregata, in hac Nicænſium clarâ Metropoli.*

Et Actione ſeptimâ: *Sancta, magna ac univerſalis Synodus, quæ per Dei gratiam, & ſanctionem piorum & Chriſtianorum Imperatorum Conſtantini & Irenæ matris ejus, congregata eſt ſecundò in Nicænſium clarâ Metropol.* Et infra: *Piiſſimis & Chriſtianiſſimis Imperatoribus noſtris Conſtantino & Irenæ matri ejus, Taraſius indignus Epiſcopus Regiæ Urbis veſtræ, & tota Synodus, quæ beneplacito quidem Dei, præceptione verò Imperii veſtri, ſecundò convenit in hac ſplendida Nicænorum Metropoli.*

Probatur ſecundò ex Epiſtolâ *Hadriani I.* Pontificis Maximi ad Taraſium. *Porro*, inquit, *poſt Confeſſionem fidei veſtræ notum factum eſt nobis, quòd veſtra venerabilis Sanctitas poſtulaverit ab Orthodoxis ac zelatoribus, & propugnatoribus veritatis, piiſſimis videlicet Imperatoribus noſtris, quò fieret univerſalis Synodus, & repromiſerint coram omni populo Chriſtiano ſupplicationi veſtræ prò annuentes, Synodumque in Regia Urbe fieri definientes. Nos autem, quemadmodum & in ipſa Diva continebatur Juſſione, dilectos nobis, & approbatos atque prudentes Sacerdotes; pro ſtatu Sacrarum Imaginum, ut priſco in illis partibus ordine conſtituantur, cum magno deſiderio, & maximo gaudio deſtinavimus.* Hadriani I. conſenſus hic disertè exprimitur

Probatur tertiò ex *Anaſtaſio Bibliothecario*, in Vita Hadriani I. *Hic elegantiſſimus Præſul*, inquit *atque fortiſſimus rectæ fidei Prædicator, direxit Miſſos, videlicet Petrum Presbyterum Romanæ Eccleſiæ, & Petrum religioſum Abbatem venerabilem Monaſterii Sancti Sabæ, ad Imperatores Conſtantinum, & Irenem, adhortans eos atque prædicans per ſuas Apoſtolicas litteras pro Sacris Imaginibus erigendis, qualiter per teſtimonia Scripturarum, ſeu Traditionem venerabilium Patrum, a priſcis temporibus uſque hactenus Orthodoxi venerantur in Sancta Catholica & Apoſtolica Romana Eccleſia, quòd præfati Imperatores eamdem venerantes atque amplectentes Apoſtolicam Epiſtolam, Concilium in Nicæa congregari fecerint trecentorum quinquaginta Epiſcoporum.*

Probatur quartò ex Poëta Saxonico, lib. 3. de Geſtis *Caroli Magni*, ad annum ſeptingenteſimum nonageſimum-quartum:

Annis præterea Synodum non pluribus ante
Conſtantinopoli celebrari fecit in Urbe
Græcorum Princeps, qui Conſtantinus habebat
Nomen, & ejuſdem genitrix Hirena vocata,
Et condixerunt ut Septima ſiu Generalis
Appellaretur.

Probatur quintò ex *Paulo Diacono*, lib. 23. Hiſtoriæ. *Ipſa* (Irene) *iterum menſe Majo mittens per omnem locum, convocat omnes Epiſcopos, quò convenirent in Nicaenſium civitatem, ad efficiendum illic Conſilium, & per totum æſtivum tempus congregati ſunt omnes apud Nicaam. Siquidem eos qui ex Romana Sedis & Orientalium perſona venere, non dimiſerat, ſed ſecum retentos habebat.* Hi Scriptores conſentiunt cum Hiſtoriæ Byzantinæ Scriptoribus, *Theophane*, *Conſtantino Manaſſe*, *Cedreno*, qui Synodum ab Imperatoribus convocatam tradunt. His Auctoribus ſuffragantur *Platina* in Vita *Hadriani I. Hartmannus Schedelius* Senenſis, in Ætate VI, Mundi, *Jacobus Philippus Bergomas* in ſupplemento Chronicorum lib. XI, &c.

Objicies *Hadriani I*, verba in Capitulis *Angilramno* Metenſium Epiſcopo datis, Num. 3. iſtud docentis de Romano Pontifice: *Cui juſſione Domini & meritis Beati Petri Apoſtoli, ſingularis congregandorum Conſiliorum auctoritas, & Sanctorum Canonum ac venerandorum Patrum Decretis multipliciter privata tradita eſt poteſtas.*

Auctoritas convocandi Concilia Oecumenica Summo Pontifici vindicatur. Reſpondeo, Convocationem Synodi Septimæ, aliarumque Synodorum, ab Imperatoribus factam, non imminuere jus & auctoritatem Romanorum Pontificum ad eaſdem convocandas: quia vel conſentientibus Pontificibus, eas convocarunt Imperatores, vel eas hoc modo convocatas Pontifices Eccleſiæque omnes ſuſcepere: nec eas convocarunt Principes, quòd jus habeant ullum de fidei dogmatibus decernendi, aut regendi Eccleſiam; ſed patrocinium & præſidium impendendo Eccleſiæ, auctoritatemque commodando ſuam, ut tantæ molis negotia ad optatum finem perducerentur; ut coërcerentur Hæretici; ut locus celebrando Concilio congruos deſignaretur; unô verbô, ad fidem tuendam, non ad potentiam oſtendendam (ut loquitur Pientiſſimus Imperator *Martianus* de Concilio Calchedonenſi.) Pontificum porro auctoritas in convocandis Conciliis, nititur his verbis Chriſti, quibus Primatus *Sancto Petro* datus ſignificatur; *Paſce agnos meos, Paſce oves meas*, & aliis Scripturæ Sacræ teſtimoniis, & Sanctorum Patrum diſertiſſimis locis, continuam traditionis ſeriem repræſentantibus, quâ Primatus *Sancti Petri* & Romanorum Pontificum probatur: Cujus Primatus dos eſt non poſtrema convocandorum jus Conciliorum. Nititur & ipſorum Conciliorum, Hiſtoriæque Eccleſiaſticæ monumentis, quæ ſummam fuiſſe Romanorum Pontificum in Synodis Oecumenicis auctoritatem probant: quæ tum in Diſſertatione de Romani Pon-
Tom. I, Sæculi I. tificis Primatu, * tum in aliis Hiſtoriæ noſtræ, & Diſſertationum locis obſervavimus. Ex quibus nemo non videt quàm indigna ſint Catholico Theologo, quæ *Launoius* Parte VI. Epiſtolarum in Epiſtolâ ad *Ludovicum Henricum Fajum Speſſaum* ſcri-
„ pturiit, vehementer fuiſſe obreptum *Hadriano*
„ Papæ, cùm verba laudata in Capitulis *Angil-*
„ *ramno* datis ſcripſit. Hæc deprompta eſſe ex ſub-
„ jectis ab *Iſidoro Mercatore* veteribus Romanis
„ Pontificibus, & cum-primis *Pelagio II.* Epiſto-
„ lis. Præterea Scripturæ-Sacræ imponi, cujus
„ nullus eſt locus, in quo Chriſtus id præcepe-
„ rit, quod in iſtis Capitulis præceptum dicitur:
„ Nullum eſſe locum, qui legitimæ Traditioni
„ injunctus, id præcepti genus evincat: Nullos
„ eſſe Canones *Hadriano* vetuſtiores, nulla San-
„ ctorum Decreta, quibus ſingularis illa congre-
„ gandorum Conciliorum auctoritas Romano Pon-
„ tifici reſervetur. In ſumma, ſex Oecumenicas
„ Synodos quæ *Hadrianum* præceſſerunt, & Se-
„ ptimam, quæ illius tempore celebrata eſt,
„ omnes eſſe ab Imperatoribus congregatas. Quô
„ ita poſitô, Romani Pontifices neglectæ aucto-
„ ritatis ſuæ, & Sancti Patres qui convocatis
„ Imperatoria poteſtate Conciliis interfuerunt,
„ contemptæ juſſionis Dominicæ accuſandi & con-
„ demnandi eſſet. Hæc ille: quæ cenſorio ſtigmate notanda cordatis Theologis meritò videbuntur.

QUÆSTIO SECUNDA

Quis Synodo Septimæ præfuerit?

PROPOSITIO.

S*ynodo Septimæ præfuit Hadrianus I. Pontifex Maximus per Legatos.*

Probatur I. ex Actis Synodi. Sic enim Actione I. ordo Epiſcoporum deſcribitur: *Conveniente Sancta & univerſali Synodo, id eſt, Petro Archipresbytero Romanæ Eccleſiæ, ſcilicet Apoſtoli Petri, & Petro Presbytero Monacho & Abbate Monaſterii S. Sabæ, retinentibus locum Apoſtolicæ Sedis Archiepiſcopi Senioris Romæ Hadriani, Taraſio Archiepiſcopo Conſtantinopoleos, Joanne & Thoma Presbyteris, & Vicariis Apoſtolicarum Sedium Orientalis Diœceſeos.*

Et Actione V. ubi Legati Romani Pontificis primi omnium loquuntur: *Petrus Archipresbyter & loci ſervator Sanctiſſimi Papæ ſenioris Romæ, Taraſio Conſtantinopoleos novæ Romæ Patriarchæ, atque omni huic Sanctæ univerſali Synodo; Petrus Archipresbyter, &c.*

Et Actione VII. *Conveniente ſancta & univerſali Synodo, juxta divinam gratiam, & pium Imperatorum a Deo electorum Decretum congregatâ in Nicæa ſplendida Metropoli Bithyniæ Provinciæ, hoc eſt, Petro religioſiſſimo Protopresbytero ſanctiſſimæ Romanæ Eccleſiæ Sancti Petri Apoſtoli, & Petro religioſiſſimo Monacho, & Præſide venerandæ Manſionis S. Sabæ, agentibus vicem Apoſtolicæ Sedis, & Sanctiſſimi Epiſcopi veteris Romæ.*

Definitioni etiam Synodicæ Legati Romanæ Eccleſiæ primi omnium ſubſcribunt ante *Taraſium* Conſtantinopolitanum Patriarcham, hoc modo: *Petrus miſeratione divinâ Protopresbyter Sanctiſſimæ Eccleſiæ Romanæ Beati Petri, & locum retinens Hadriani Papæ veteris Romæ, definiens ſubſcripſi.*

Petrus indignus Presbyter & Præſes Sancti Patris noſtri Sabæ, & vices agens Hadriani Papæ veteris Romæ, definiens ſubſcripſi.

Probatur ſecundò ex *Theophane* in Chronographia, *Cæterùm*, inquit, *Menſe Decembris die quinto ſupra vigeſimum, & eadem Indictione octavâ, religioſus Pater noſter Taraſius Conſtantinopolitanus Patriarcha renuntiatus eſt: Miſſiſque confeſtim Synodicis ſuis litteris, & libello fidei ſuæ teſte, ab Hadriano Papa in Eccleſiæ communionem admiſſus. Imperatrix etiam ad eumdem Papam miſit, qui ſuô nomine ab eo peterent, ut datis litteris homines, qui Conſilio adeſſent, delegaret. Papa verò Petrum Eccleſiæ ſuæ Oeconomum, & Monaſterii Sancti Sabæ Præpoſitum, viros honore præcipuos, & omni virtutum cultu ornatos deſtinavit.* Et ad annum 6. Conſtantini & Irenes: *Eodem anno*, inquit, *Imperatores miſerunt, qui univerſos ſuæ ditionis Epiſcopos in unum convocarent: ad quos ab Adriano Papa miſſi cùm literis homines, quos memoravimus, unà cùm Antiochia & Alexandria*

Pu-

Patriarchis acceſſerunt. Tum verò menſe Auguſti die decimo-ſeptimo, nona Indictione, in Imperatricis Urbis Sanctorum Apoſtolorum templo præſidentes, Sacras Scripturas inveſtigare, propoſitis ad invicem dubiis, difficultates examinare, Imperatoribus e Cathecumenis ſpectantibus, cœperunt. Et ad annum 7. *Ipſa* (Irene) *iterum menſe Majo per omnes Imperii regiones miſit, qui univerſos Epiſcopos Nicæam Bithyniæ urbem, ut in ea concilium haberetur, convocarent. Totâ itaque æſtivâ tempeſtate Nicæam Epiſcopi omnes convenere: eòque verò eos qui Romanæ Sedis, & Orientalium Thronorum perſonam referebant, demiſerat.*

Objicies teſtimonium *Photii* in libro de ſeptem Synodis, ubi ita ſcribit: *Sanctam & Oecumenicum Septimum Concilium, Nicæam ſibi quoque Bithyniæ civitatem delegit, in qua & antea rectorum dogmatum judicium fuerat. Trecenti & ſexaginta ſeptem interfuerunt Epiſcopi, qui ſacra magnaque Phalangis ſua Duces ac Præſides conſtituerunt Taraſium inter Epiſcopos celeberrimum, & Petrum religioſiſſimum Protopresbyterum Eccleſiæ Romanæ, & alterum Petrum Presbyterum ipſum quoque & Monaſterii Præfectum Sancti Sabæ. Hi Sedis Apoſtolicæ ſortiti ſunt locum, Hadriano tunc Pontificiam dignitatem exercente: & Joannem ac Thomam ſingulari vivendi ratione celebres, & ſacro honore inſignes, & totius Orientis Diœceſes Apoſtolicarum magnarumque Sedium gubernantes, nempe Apollinarii, & Theodoriti, & Eliæ, quorum primus Alexandriæ, alter Antiochiæ, tertius Hieroſolymorum erat Antiſtes.* Quinque igitur hujus Concilii Præſides ſtatuit *Photius*, & primo loco *Taraſium* Conſtantinopolitanum Patriarcham, ſecundò *Hadrianum* Romanum Pontificem, per ſuos Legatos, recenſet.

Confirmatur ex Libello Synodico, Numer. DCCLXXXVII. ubi de Synodo Septima hæc habentur: *Cui fuerunt Præſidentes, Sanctus Taraſius Conſtantinopolitanus, Petrus & Petrus Presbyteri Hadriani Sanctiſſimi Papæ Romani locum tenentes: Joannes & Thomas Monachi & Presbyteri, Patriarcharum Alexandrini, Antiocheni, Hieroſolymitani, Diœceſeos Orientis locum tenentes.* Pariter plures Præſides commemorat, & quidem primò locò *Taraſium* Patriarcham Conſtantinopolitanum, ſecundò *Hadrianum* Romanum Pontificem.

Confirmatur ſecundò ex *Nilo* in lib. de Synodis, ubi etiam plures Præſides aſſignat, quamvis primo loco ponat Hadrianum: *Sancta*, inquit, *& Oecumenica Septima Synodus Nicæo ſecundò habita eſt, Imperantibus Conſtantino & matre ejus Irene, congregata a ſexcentis ſexaginta tribus Sanctis Patribus adversùs Iconomachos. Præerant huic Hadrianus Papa Romæ, Taraſius Conſtantinopolis, Politianus Alexandriæ, Theodoritus Antiochiæ, Elias Hieroſolymorum.*

Reſpondeo, Græcos, cùm tot Synodorum Oecumenicarum Præſides faciunt, quot iis adfuere Patriarchæ, Præſidis nomen ſecundùm latiorem ſignificationem uſurpare; ſicut in Senatu multi ſunt Præſides, ſed tamen unus eſt Protopræſes, & Princeps Senatus, non ſolùm Senatorum, ſed & ipſorum Præſidum caput. Ita Patriarchæ ſinguli in Conciliis Præſides appellari jure potuerunt a Græcia, propter eminentem ſupra cæteros Epiſcopos dignitatem: ſed Romanus Pontifex primas tenet, ac Synodi totius, & reliquorum Patriarcharum Præſes eſt. Nec aliud colligitur ex *Nili* teſtimonio, qui inter Septimæ Synodi Præſides primum recenſet *Hadrianum* Romanum Pontificem.

Photius quidem *Taraſium* Synodi Septimæ primum Præſidem facit, ſed ex Actis ipſius Synodi refellitur, ſicut & Auctor Libelli Synodici, qui ipſum ſecutus eſt: & ex *Sancto Theodoro Studita*, ſuppare Scriptore, qui Romanum Pontificem vocat *Omnium Capitum Caput* (in Epiſtolâ *ad Leonem III.*) Proprius autem *Photii* error eſt, hominis Schiſmatici, ut non modo Septimæ, ſed & aliarum Synodorum Oecumenicarum Præſidem primum faciat Conſtantinopolitanum Epiſcopum.

SCHOLION I.

Diſſertationis hujus Quæſtione prima, pag. 523. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: Papa *ſolum dat conſenſum pro VII. Synodo, ut ab Imperatore congregetur.*

R. Hæc verba, *Papa ſolum dat conſenſum*, mea non ſunt. Hæc verò propoſitio mea: *Septima Synodus a Conſtantino & Irene Auguſtis convocata eſt, Hadriano Romano Pontifice conſentiente.* Quam quidem Propoſitionem invictè probavi ex Actis ipſius Synodi, & Hadriani I. Pontificis Maximi Epiſtolâ ad Taraſium, ex Anaſtaſio Bibliothecario, ex Poëta Saxonico, Paulo Diacono, Theophane, Conſtantino Manaſſe, Cedreno, &c.

SCHOLION II.

In eadem quæſtione, ad paginam 526. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Quo Jure Imperatores congregaverint Concilia.* Quibus verbis neſcio quid animadverſione cenſoria dignum ſignificant.

R. Pontificiæ tamen Auctoritati nihil ibi detraxi, nec Regibus & Imperatoribus nimium tribui. Dixi, *Convocationem Synodi ſeptimæ aliarumque Synodorum, ab Imperatoribus factam, non imminuere jus & auctoritatem Romanorum Pontificum ad eaſdem convocandas; quia vel conſentientibus Pontificibus eas convocarunt Imperatores, vel eas hoc modo convocatas Pontifices Eccleſiaque omnes ſuſceperunt. Nec eas convocarunt Principes, quòd jus haberent ullum de Fidei Dogmatibus decernendi aut regendi Eccleſiam; ſed Patrocinium & præſidium impendendo Eccleſiæ auctoritatemque commodando ſuam ut tanta molis negotia ad optatum finem perducerentur, ut coërcerentur Hæretici; ut locus celebrando Concilio idoneus ac tutus deſignaretur; uno verbo, ad fidem tuendam, non ad potentiam oſtendendam.* Deinde Romanorum Pontificum auctoritatem in Conciliis Generalibus convocandis jure divino niti oſtendo, & Joannem Launoïum contrarium aſſerentem acerrimè refello. Dolendæ ſanè vices meæ, quòd vera Sedis Apoſtolicæ jura hic & alibi pro mea virili parte propugnans, nihilominus vapulem.

DISSERTATIO IV.

De Fide Iconomachorum circa Euchariſtiam.

CONſtantinopolitanam contra imagines Pſeudo-ſynodum ſub *Conſtantino Copronymo* celebratam, negaſſe realem Corporis Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ præſentiam, Calvinianæ ſectæ Scriptores contendunt: repugnant Catholici. Controverſiæ dant occaſionem illa verba, quæ in Definitione memoratæ Pſeudoſynodi leguntur: *Lætentur & exultent, & fiducialiter agant hi, qui verum Chriſti imaginem ſinceriſſimâ animâ faciunt, & deſiderant, & colunt, & in ſalutem animæ & corporis offerunt: quam ipſe ſacratiſſimus Immolator & Deus noſter, ex nobis ex toto maſſam aſſumens, ſecundùm tempus propriæ Paſſionis*

in

in typum & rememorationem evidentiſſimam tradidit Miniſtris ſuis. Seſe namque voluntariè traditurus memorabili & vivifica morti ſua acceptum panem benedixit, & gratias agens fregit, & dans dixit. Accipite & comedite in remiſſionem peccatorum; Hoc eſt Corpus meum. *Similiter & Calicem tradens, dixit:* Hic eſt ſanguis meus: Hoc facite in meam commemorationem. *Veluti nullâ aliâ ſpecie ab eo electâ ſub cœlo, vel figurâ ejus Incarnationem inſtar imaginis repraſentare valente. En ergo imago vivifici corporis, qua pretiosè ac honorabiliter fit.*

PROPOSITIO.

ICONOMACHI *realem Corporis Chriſti in Eucharistia præſentiam non negarunt.*

Probatur. Etſi enim ipſam appellarent imaginem corporis & ſanguinis Chriſti, non tamen meram imaginem eſſe propugnabant: quod demonſtrare facile eſt, tum ex ipſo Hæreticæ Definitionis contextu, tum ex rationibus quibus freti aſſerebant nullam aliam eſſe veram Chriſti imaginem quàm Euchariſtiam. Vocabant enim dumtaxat Euchariſtiam imaginem Corporis Chriſti, habitâ ratione Incarnationis, ſeu modi ſingulariter mirabilis, quo formatum fuit Chriſti Corpus: quia ſicut ex puriſſima Virginei ſanguinis portione, nulla intercedente operatione hominis, ſed ſolâ Spiritûs Sancti virtute, Corpus Chriſti formatum fuit: ita in Euchariſtia, ex ſubſtantia panis, abſque humanâ operatione, ſolâ Sancti Spiritûs ſuper dona propoſita deſcendentis virtute, fit Corpus Chriſti. Quòd tamen ſubſtantiam & proprietatem Corporis Chriſti ſpectat, utrobique eamdem agnoſcebant Iconomachi, in Incarnatione nimirum & in Euchariſtia: adeoque Euchariſtiam imaginem ſuperficie tenus & accidentariam eſſe nolebant Corporis & Sanguinis Chriſti, ſed conſubſtantialem, quæ ipſum quidem repræſentat, ſpectata ſecundum externam ac viſibilem ſui partem: ipſamet autem Corporis Chriſti ſubſtantia eſt, cum ſpectatur ſecundùm partem internam & inviſibilem, prout non ſenſuum, ſed fidei objectum eſt. Id conſtat ex verbis Definitionis Iconomachorum poſt ea quæ ſuperiùs deſcripta ſunt, ſequentibus: *Sicut ergo Corpus Chriſti, quod ſecundùm naturam ſanctum eſt, utpote deificatum; ita manifeſtum eſt quod adoptione, id eſt, ipſa imago ejus ſancta eſt, utpote per quamdam ſanctificationem gratia deificata.* ὡς διὰ τινὸς ἁγιασμοῦ χάριτι θεούμενον. *Hoc enim & operatus eſt, ut diximus, Dominus Jeſus, ut ſicut carnem quam ſuſcepit, propriâ ſecundùm naturam ſanctificatione, ex ipſa unitione deificavit: ſimiliter & Euchariſtia Panem, ut non falſam imaginem naturalis carnis per Sancti Spiritus adventum ſanctificandum, divinum Corpus fieri voluit, mediante Sacerdote, qui oblationem de Communi ſeparans, ad ſanctificationem pertingere facit.* Quæ verba Nicæna Secunda Synodus approbavit, ut Orthodoxa, quamvis Euchariſtiam Dominici Corporis imaginem dici improbaverit, propter conſectaria quæ ex illius vocis pravo intellectu contra cultum ſanctarum imaginum inſerebant. Ait enim expendens mox prolata Iconomachorum verba: *Deinde dimiſſo mendacio, tangunt pauxillum quid veritatem, Divinum Corpus dicentes fieri.*

Idem oſtenditur ex ſerie rationum, quibus freti, Euchariſtiam ſolam eſſe Corporis Chriſti veram imaginem contendebant: Hoc enim fermè ratiocinio utebantur. Omnis imago quæ humanam Chriſti naturam repræſentat a Deitate ſeparatam, favet hæreſi Neſtorii, quæ naturas dividit, & perſonæ invehit adjectionem; ſed qualibet imago Chriſti naturam humanam repræſentat a Deitate ſeparatam: Nec enim pingi poteſt incircumſcripta Deitas. Itaque ſacrilegum eſt imaginem hujuſmodi effingere. Præterea (inquiebant) externa imago, quæ res per ſe ſubſiſtens eſt, ſuum repręſentare non poteſt prototypum, niſi etiam ut per ſe ſubſiſtens. At humana Chriſti natura per ſe non ſubſiſtit, ſed perſonâ Verbi ſuſtentatur. Itaque repręſentari non poteſt niſi ejuſdem conditionis imagine, quæ ſcilicet in ſe non ſubſiſtat, ſed Filii Dei hypoſtaſi ſuffulta ſit, cui perſonaliter uniatur. Porro hujuſmodi Chriſti imago nulla eſt pręter Euchariſtiam. Nulla igitur præter Euchariſtiam fingenda eſt, aut colenda imago Chriſti; ſed quęcumque effinguntur, falſæ ſunt. *Sicut*, inquiunt, *id quod ex nobis ſuſcepit, materia ſola eſt humana ſubſtantia per omnia perfecta, non figurantis, propriè ſubſiſtentem perſonam, ut non additamentum perſona Divinitati accidat: ita & imaginem, materiam præcipuam, id eſt, panis ſubſtantiam præcepit offerri, non figurantem hominis formam, ne idololatria ſubintroducatur..... Itaque Domini Caro ſecundùm naturam mente prædita, uncta eſt per Spiritum Sanctum Divinitate. Similiter & divinitus tradita imago carnis ejus Divinus videlicet Panis, repletus eſt Spiritu Sancto, cum Calice vitam ferentis Sanguinis lateris ejus. Hac ergo demonſtrata eſt vera imago diſpenſationis, qua in carne facta eſt Chriſti Dei noſtri; quam ipſe nobis verus naturæ Vivificator & Fictor voce propriâ tradidit.*

Hæc Iconomachorum argumenta erant, captioſa quidem in ſubjecta imaginum materia: quia ſicut imago hominis viventis non repræſentat corpus ab anima ſeparatum, niſi fortè ſecundum intelligentiam ut aiunt ſeptimæ Synodi Patres, licèt ipſam non repręſentet animam: ita imago Chriſti non repręſentat humanam ejus naturam a Deitate ſejunctam, licèt Deitatem ipſam non adumbret. Perperam etiam colligebant, rem quæ imagine repręſentatur, per ſe ſubſiſtentem eſſe debere, quia imago per ſe ſubſiſtens eſt: Id enim imagini accidentarium cum ſit, quia non convenit ipſi ut imago eſt, ſed ut res; illius exemplari ut conveniat non eſt opus; ſicut nec eſſe lapideum vel ligneum, quæ imagini competunt, ab exemplari in imaginem transfunditur. Ita ſere ab his Iconomachorum cavillis ſe expediere Septimæ Synodi Patres.

Ex his nihilominus perſpicuum eſt, ipſos non appellaſſe Euchariſtiam imaginem Corporis Chriſti, eo ſenſu quô pictæ, ſculptæ, vel fuſæ imagines nuncupantur: imo in ea verſatos fuiſſe ſententia, quòd Euchariſtia imago eſſet humanam Chriſti naturam ſeparatim non repræſentans, ſed Deo Verbo hypoſtaticè conjunctam: & quòd imago non eſſet per ſe ſubſiſtens, & perſonaliter diſtincta a Filio Dei, ut aliæ Chriſti imagines, ſed imago ſubſiſtentiâ Verbi ſuffulta, ipſique in unitate perſonæ conjuncta. Atqui Euchariſtia in illam evehi non poterat dignitatem, ut imago Corporis Chriſti eſſet, non per ſe, ſed in Verbo ſubſiſtens, niſi facta eſſet imago conſubſtantialis Corporis Chriſti; id eſt, non tantùm imago, ſed imago ſimul & reipſa Chriſti corpus. Igitur Iconomachi cenſebant Euchariſtiam eſſe verum & naturale Chriſti corpus.

Probatur tertiò. Patres qui adversùs Iconomachos ſcripſere, vel eorum hæreſim damnavere, nuſquam ipſis exprobrarunt, quod in dogmatibus Eccleſiæ circa divinam Euchariſtiam aliquid innovaſſent: id exprobraturi dubio procul, ſi Hæretici illi aliud eo de Sacramento ſenſiſſent ac docuiſſent, quàm tunc ſentiret ac doceret Eccleſia. Tunc autem credebat Eccleſia ſicut ab initio credidit, creditque modò, Corpus

pus

pus Chriſti eſſe verè, propriè, reipſa, ſubſtantialiter præſens in Euchariſtia. Id igitur credebant & Iconomachi, quorum fidem circa hoc caput approbant Patres, nedum non impugnant.

Hanc autem fuiſſe Eccleſiæ fidem, conſtat ex Nicæna Synodo II. ſive Oecumenicâ Septimâ, Actione ſextâ, ubi *Epiphanius Diaconus* Synodi Pſeudo-ſeptimæ Iconomachorum confutationem, a Synodo approbatam, & ejus nomine editam legens, hæc habet: *Nullus enim aliquando tubarum Spiritus, Sanctorum videlicet Apoſtolorum, aut illuſtrium Patrum noſtrorum, incruentum Sacrificium noſtrum, quod in commemorationem Chriſti Dei noſtri ac omnis diſpenſationis ejus efficitur, dixit imaginem Corporis ejus. Neque enim acceperunt a Domino ſic dicere vel confiteri, ſed audiant Evangelicè dicentem eum:* * ,, Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem non intrabitis in regnum Cœlorum. *Et:* Qui manducat meam carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in eo. *Et:* * Accepto pane, gratias agens, fregit & dedit Diſcipulis ſuis, & ait: Accipite & comedite; Hoc eſt Corpus meum. Et accipiens Calicem gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic eſt Sanguis meus novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. *Et non dixit; Accipite & comedite imaginem Corporis mei. Sed & Paulus divinus Apoſtolus, ex Divinis Domini vocibus hauriens, ait:* * Ego enim accepi a Domino quod & tradidi vobis, quoniam in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit & dixit. Accipite & comedite: Hoc eſt Corpus meum quod pro vobis frangitur. Hoc facite in meam commemorationem, &c. ,, *Ergo liquidò demonſtratum eſt quòd nuſquam Dominus vel Apoſtoli, aut patres, imaginem dixerint Sacrificium incruentum, quod per Sacerdotem offertur, ſed ipſum corpus, & ipſum ſanguinem. Et ante ſanctificationis quidem conſummationem, typos quibuſdam Sanctorum Patrum hac piè viſum eſt nominare: quorum eſt Euſtachius propagator orthodoxæ fidei, & Arianæ deſtructor veſaniæ, & Baſilius ejuſdem infelicis ſuperſtitionis depoſitor, qui omne quod ſub cœlo eſt, planam rectorum dogmatum baſim edocuit. Ex uno enim eodemque Spiritu diſputantes, unus quidem eorum interpretatur Salomonis dictum, quod in Proverbiis legitur:* ,, Comedite panem meum, & bibite vinum quod miſcui vobis: *hæc dicit:* Per panem & vinum typos Corporalium Chriſti prædicat membrorum. *Alter verò in Oratione divinæ Oblationis ita dixit:* Confidentes appropinquamus ſancto altari, & proponentes typos ſancti Corporis & ſanguinis Chriſti tui, te deprecamur. *Et quod deinceps infertur, certiorem Patris hujus perficit intellectum, quomodò antequam ſanctificata fuerint, vocata ſunt typi; poſt ſanctificationem autem, Corpus propriè ac ſanguis Chriſti dicuntur, ſunt, & creduntur. Ipſi vero* (Iconomachi) *volentes venerabilium Imaginum demoliri viſionem, aliam imaginem introduxerunt, quæ non eſt imago, ſed Corpus & Sanguis. Porro improbitate & aſtutiâ depreſſi, ſophiſmate pravo ſemet decipientes, adoptione nominaverunt fieri hanc divinam Oblationem. Et quemadmodum hoc dicere, aperta inſania eſt; ſic & imaginem aſſerere Corpus & Sanguinem Domini .... Deinde dimiſſò mendacio, tangunt pauxillum quid veritatem, Divinum Corpus dicentes fieri: & Si imago Corporis eſt, non poteſt eſſe hoc Divinum Corpus.* Sanè ſi Eccleſia crediditſſet ac docuiſſet Euchariſtiam eſſe figuram dumtaxat Corporis Chriſti, non ita abhorruiſſent

Joan. 6.

Matth. 26.
Marci 14.
Luc. 22.

1. Cor. 11.

Patres a nomine imaginis illi tribuendo; imò verò familiare fuiſſet hoc nomen Catholicis omnibus: & ſi figuram credidiſſent ſolâ virtute & efficaciâ Corporis & Sanguinis Chriſti plenam ac fœcundam, non verò ipſam Corporis & Sanguinis Chriſti ſubſtantiam continentem, hoc argumento ad hominem non impugnaſſent Iconomachos: *Si imago Corporis eſt, non poteſt eſſe hoc divinum Corpus.*

Idem conſtat ex *Sancto Germano Patriarcha* Conſtantinopolitano, acerrimo fidei Catholicæ contra Iconomachos defenſore, ſi tamen is auctor eſt *Theoria Myſteriorum*, ut *Albertinus* putat, non verò Germanus Junior, ut *Leo Allatius* exiſtimavit. Ut ut eſt, ſepoſitâ quæſtione iſtâ criticâ, quæ adhuc ſub judice verſatur, *Germanus*, quem *Albertinus* Calviniſta celebrem illum Iconomachorum debellatorem eſſe putat, in *Theoria* hæc habet: *Operatus eſt ſalutem in medio terræ Deus: niſi enim ita fuiſſet actum, quomodo qui in India perficiunt magnum hoc Myſterium, & credunt illud Corpus Chriſti & Dei eſſe noſtri crucifixum & ſepultum & reſurgens, hanc ſalutem in medio terræ dicerent Dominum operari?* Et infra: *Rurſus obſecrat Sacerdos ut conficiatur Myſterium Filii ejus & fiat ſive tranſmutetur ipſe panis & vinum in Corpus & Sanguinem Chriſti & Dei, & impleatur hoc: Ego hodie genui te. Unde & Spiritus Sanctus beneplacitò Patris, & voluntate Filii inviſibiliter præſens ſubmonſtrat divinam confectionem, & manu Sacerdotis obſignat & tranſmutat, & conficit propoſita ſancta Dona, in Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

Et infra: *Signantur autem divina Dona, ut adventus & glorioſa Sancti Spiritus præſentia tranſmutet & faciat ex pane quidem ipſum pretioſum Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti; ex eo autem quod eſt in Calice ipſum pretioſum Sanguinem magni Dei & Servatoris noſtri Jeſu Chriſti, qui effuſus eſt pro mundi vita & ſalute: & ut participantibus ex eo fiat in remiſſionem peccatorum, & vitam æternam.*

Idem conſtat ex *Sancto Joanne Damaſceno*, lib. III. Orthodoxæ Fidei, Cap. 14. *Quamobrem*, inquit, *ſi ſermo Dei vivus eſt & efficax, ac Dominus omnia quæcumque voluit, fecit: ſi dixit: Fiat lux, & facta eſt: Fiat firmamentum factum eſt: ſi verbo Domini cæli firmati ſunt, & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum: ſi cœlum & terra, aqua & ignis, & aër, & omne eorum ornamentum Domini verbo completum & abſolutum eſt, atque hoc etiam nobiliſſimum animal, quod homo nuncupatur: ſi ipſemet Deus Verbum, poſtea quàm ita voluntas ipſius tulit, homo factus eſt, atque ex puris & immaculatis Sanctæ ac ſemper Virginis ſanguinibus carnem ſibi ipſi ſine ſemine condidit, quid tandem afferri poteſt quin ex Pane Corpus ſuum, ex vino, & ex aqua Sanguinem ſuum efficere queat. Dixit antiquitus:* Producat terram herbam virentem; *atque ea etiamnum ortò imbre fœtus ſuos producit, divino præcepto impulſa ac roborata. Dixit* ,, *Deus:* Hoc eſt Corpus meum: &, Hic eſt Sanguis meus: & Hoc facite in meam commemorationem: *atque omnipotenti ipſius præcepto, donec ipſe veniat hoc efficitur. Ac pluvia nova huic ſegeti per conſecrationem exiſtit Spiritus Sancti vis inumbrans. Quemadmodum enim quicquid Deus fecit, id Sancti Spiritûs opera fecit: eodem modo nunc quoque Spiritûs operatio, ea quæ naturam ſuperant, efficit, quæque niſi ſola fide capi atque intelligi nequeant.* Quò tandem modò mihi fiet iſtud, *ajebat Sancta Virgo*, quoniam virum non cognoſco? *Reſpondet Archangelus Gabriël:* Spiritus Sanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi. *Tu quoque nunc quæris*

Quo-

Quomodo Panis Corpus Chriſti, & vinum cum aqua conjunctum Sanguis Chriſti fiat? Tibi item reſpondeo: Spiritus Sanctus ſupervenit, eaque efficit qua orationis facultatem & mentis intelligentiam excedunt.... Sanè Corpus Divinitati verè unitum, eſt illud Corpus, quod ex Sancta Virgine natum eſt: non quòd aſſumptum illud corpus a cœlo deſcenderit: ſed quia panis ipſe ac vinum in Corpus & Sanguinem Dei immutantur. Quod ſi, quâ pacto id fiat requiris, ſat tibi ſit audire quòd per Spiritum Sanctum id fiat, quemadmodum & ex Sancta Dei Matre per Spiritum Sanctum Dominus ſibi ipſi & in ſeipſo carnem condidit.... Nec quicquam nobis ampliùs perſpectum & exploratum eſt, quàm quòd verbum Dei verum eſt & efficax atque omnipotens: nam modus ejuſmodi eſt, ut nullâ ratione indagari queat. Quin ne hoc quoque alienum fuerit dicere quòd quemadmodum naturaliter panis per cibum, & vinum & aqua per potum, in comedentis corpus ac ſanguinem immutantur, corpuſque alterum fiunt: ſic propoſitionis panis ac vinum & aqua per Sancti Spiritus invocationem & adventum, mirabili modo in Chriſti Corpus & Sanguinem vertuntur, nec ſunt duo, ſed unum & idem.... Nec verò panis & vinum Corporis & Sanguinis Chriſti figura ſunt, [abſit] verùm ipſummet Domini Corpus divinitate affectum: quippe cum Dominus ipſe dixerit: Hoc eſt, non Corporis ſignum ſed Corpus; nec Sanguinis ſignum, ſed Sanguis.

Idem conſtat ex *Sancto Nicephoro* Patriarcha Conſtantinopolitano in Antirrhetico II. laudato a *Leone Allatio*, lib. 3. de Eccleſiæ Occidentalis & Orientalis perpetuâ conſenſione, Cap. 15. n. 21. ubi ſic Iconomachom hæreticum refellit: *Non ſine ſtupore admirabitur quiſpiam ipſius in hic quoque facultatem & inconſtantiam; quoniam, quod paulò ante propriè verèque Chriſti Corpus contendebat accipere, hoc idem nunc imaginem illius affirmat. At idem propriè & verè Corpus eſſe, & imaginem illius eſſe dicere an excogitari ſtolidius poteſt & quod magis pro deridiculo ſit? Et id quomodo? Quod ita volumus; omnia voluntati & impetui concedentes: ubi enim fides aut metus divinus non inſidet, ibi voluntatis affectus dominatur. Et hoc habemus*, inquit, *in figurum illius, non propter ipſam naturam rerum, & veritatem; ſed ut lubet, leges ferens & dogmata ſanciens, licèt res ita naturâ comparata ſit, aut non. Nos enim neque imaginem, neque figuram corporis illius hæc dicimus, licèt ſymbolicè conficiuntur, ſed ipſum Chriſti corpus deificatum: illius enim dicentis vox eſt:* Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis. *Hoc etiam diſcipulis exhibebat;* Accipite manducate Corpus meum, *dicens, non imaginem Corporis mei. Quemadmodum enim ex ſacra Virgine carnem per Spiritum Sanctum ſibi ipſi ſubſtituit; & ſi opus eſt ea noſtris quoque id exponere, quemadmodum panis & vinum & aqua naturaliter in Corpus & Sanguinem edentis ac bibentis tranſmutantur; neque dicemus aliud Corpus diverſum a primo fieri: ita & hæc ſupernaturaliter invocatione Sacrum facientis, & Sancti Spiritûs adventu, in Corpus & Sanguinem Chriſti tranſmutantur: namque hoc petitio Sacerdotis continet; & non duo intelligimus, ſed unum & idem fieri credimus. Sicubi verò Antitypa dicta ſunt, non poſt ſanctificationem, ſed antequam conſecrentur, ita nuncupata ſunt.* Ex quibus omnibus perſpicuum eſt, Eccleſiam octavo ſæculo, & graſſante Iconomachorom hæreſi, crediditſe & docuiſſe, Corpus Chriſti verè, propriè, reipſa, in Euchariſtia contineri: adeòque cum Iconomachis Patres non exprobraverint violationem Catholicæ fidei circa divinum illud Myſterium; argumento eſt ipſos pariter ſenſiſſe Chriſti Corpus verè, propriè, ſecundùm ſubſtantiam, in Euchariſtiæ Sacramento præſens eſſe.

Sancto Nicephoro *Theodorus Graptus* ſuffragatur in lib. de Inculpata Chriſtianorum Fide; *Non vocamus*, inquit, *ſacra Jeſu Chriſti Myſteria imagines & figuras Corporis ipſius, quamvis ſub Symbolis facta, ſed dicimus ipſum Chriſti corpus deificatum* αὐτὸ τὸ σῶμα Χριστοῦ θεωθέντος. Extat in Manipulo Rerum Conſtantinopolitanarum P. *Combefiſii*.

Objicies. Iconomachi dicunt Chriſtum *Imaginem materiam præcipuam, id eſt, Panis ſubſtantiam offerri præcepiſſe, non figurantem hominis formam ne idololatria ſubintroducatur.* Atqui Euchariſtiam Panis ſubſtantiam non vocaſſent, ſi credidiſſent panem reipſa tranſmutatum eſſe in ſubſtantiam Corporis Chriſti. Non credebant igitur Iconomachi, Panem in Chriſti corpus eſſe verè propriè & ſecundùm ſubſtantiam converſum in Euchariſtia, & Chriſti Corpus hoc in Sacramento reipſa & ſecundùm ſubſtantiam eſſe præſens.

Reſpondeo, diſtinguo minorem: Euchariſtiam panis ſubſtantiam non vocaſſent, ad deſignandum quid ſit, concedo; ad deſignandam materiam ex qua ſit, nego. Hic autem non ſibi ſumebant exponendum Antiſtites Iconomachi, quid divina Euchariſtia in ſeipſa eſſe credenda ſit, ſed quam materiam aſſumpſerit, ut eam corporis ſui faceret Chriſtus imaginem. Hæc autem duo cohærent optimè, quòd Euchariſtia Corpus Chriſti verum & proprium ſecundùm ſubſtantiam credatur, & quòd ex pane facta ſit, imo propter ſpecies panis ſuperſtites, panis dicatur humano loquendi more, quô fides, vel Philoſophia non interdicunt. Loquimur enim ut cæteri hominum, quicquid demum de rebus ſentiamus ut Philoſophi, vel credamus ut Chriſtiani Catholici: quod ſexcentis exemplis oſtendi poſſet. Sicut ergo nemo dixerit *Paſchaſium* negaſſe realem ſubſtantialemque Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, quia ſcripſit, *Euchariſtia Myſterium in pane celebrari: in eadem ſubſtantia celebrari: Chriſti carnem vel corpus eſſe in pane:* ita perperam colligitur, Iconomachos Antiſtites ſenſiſſe Euchariſtiam non eſſe verum & proprium Chriſti Corpus, quia deſignantes materiam, quam Chriſtus elegit ut eam Corporis imaginem ſui faceret, ajunt ipſum panis ſubſtantiam offerri præcepiſſe: maximè cùm ibi explicandam ſibi Euchariſtiæ naturam non ſumpſerint: & nihilominus electam hanc materiam, ſcilicet panem, *Divinum Corpus* fieri profeſſi ſint, conſecratione Sacerdotis. Tandem ſubſtantiam panis vocant materiam quæ offertur; non vocant ſubſtantiam panis prout conſecrata eſt, imò ſanctificatione ſive conſecratione immutari ſignificant, & *deificari*.

Objicies ſecundò. Qui aſſerunt Euchariſtiam eſſe imaginem Corporis Chriſti, non credunt eſſe verum & proprium Corpus Chriſti: ſed Iconomachi Antiſtites aſſeruere Euchariſtiam eſſe imaginem Corporis Chriſti: non credebant igitur eſſe verum & proprium Corpus Chriſti.

Reſpondeo, diſtinguo majorem: ſi ſumant nomen imaginis in ſenſu populari & excluſivo, concedo: Si illud uſurpent in ſenſu quodam peculiari & nequaquam excluſivo, nego. Similiter diſtinguo minorem: Iconomachi Antiſtites aſſeruere Euchariſtiam eſſe imaginem Corporis Chriſti; & non ſumebant nomen imaginis in ſenſu excluſivo, concedo: & ſumebant in ſenſu excluſivo, nego. Itaque biſariam imaginis nomen uſurpari poteſt, ſcilicet in ſenſu populari & excluſivo; ſecundùm quem, id quod alterius rei imago eſt, non eſt ipſa res: & in ſenſu quodam peculiari, non excluſivo; ſecundùm quem, res quæ imago

eſt

eſt alterius, & ipſa res ſimul, compendio quodam ſignificatur ut imago, intelligentiâ ſuppiente quod verbis non exprimitur, & apprehendente ipſam, non ſolùm ut imaginem, ſed ut prototypum. Iconomachi, cùm Euchariſtiam imaginem corporis Chriſti appellarunt, nomen imaginis uſurparunt poſteriori ſenſu, & idem intellexere, quod *Sanctus Cyrillus Hieroſolymitanus* & *Sanctus Gregorius Nazianzenus* in Oratione funebri *Gorgoniæ* ſororis, cùm Euchariſtiam vocant Antitypa Corporis & Sanguinis Jeſu Chriſti. Idem intellexere quod *Paſchaſius*, cùm ſcripſit ad Fritdegardum: *Hæc quippe Myſtica ſunt, in quibus veritas carnis, & ſanguinis, non alterius quàm Chriſti, in Myſterio tamen & figura*, & lib. de Corpore & Sanguine Domini c. 1. & 6. *Verùm carnem Chriſti in Myſterio ſumimus*. Idem intellexere quod intelligunt modò Catholici omnes, Euchariſtiam *Sacramentum*, id eſt, ſignum ſacrum Corporis & Sanguinis Chriſti nuncupantes: uno verbo intellexere Euchariſtiam ita eſſe imaginem Corporis Chriſti, ut ſimul eſſet *divinum ipſum Corpus*.

At, inquies, ſi hoc ſenſu nomen imaginis uſurparunt Iconomachi, cur Nicæni Patres ipſos arguerunt?

Reſpondeo, Jure meritoque ipſos reprehenſos fuiſſe a Nicænis Patribus, quia vix tunc imaginis aut figuræ nomine utebantur Eccleſiaſtici Tractatores ad Euchariſtiam deſignandam, quod antiqui Patres aliquando fecerant, ne Infidelibus & Cathecumenis, coram quibus loquebantur, Myſteria panderent, quæ a ſolis Fidelibus cognoſci operæ pretium erat. Cùm itaque Iconomachi ter aut quater Euchariſtiam pene in eadem periodo imaginem Corporis Chriſti appellaſſent, durior illa viſa locutio eſt Nicænis Patribus, meritoque in ſuſpicionem apud ipſos venere, quòd nomen imaginis ſecundum popularem ſignificationem, & in ſenſu excluſivo veritatis uſurparent. Quem tamen ſenſum cùm verbis ſequentibus diſertè rejicerent; contradictoria ipſos admittere & pugnantia loqui objecere Septimæ Synodi Patres. *Deinde dimiſſo mendacio, tangunt pauxillum quid veritatem, divinum Corpus dicentes fieri: Et, ſi imago Corporis eſt, non poteſt eſſe hoc divinum Corpus. Ergo hinc inde circumductæ, invalida omnino manent ea quæ ab illis ſuſurrata ſunt. Sicut enim oculus turbatus non rectè videt, ita & ipſi nequam confuſione cogitationum ſenſum ſuum turbantes & turbulentum reddentes, idipſum patiuntur quod inſanientes, alia ſcilicet pro aliis phantaſticè judicantes: aliquando quidem imaginem dicentes ſancti Corporis Chriſti ſacrum Sacrificium noſtrum, aliquando verò, poſitione Corpus*.

Eamdem contradictionem ipſis exprobrat *Sanctus Nicephorus* Patriarcha Conſtantinopolitanus loco ſupra laudato ex Antirrhetico 11. & in lib. de Cherubinis a Moyſe factis: *Si autem*, inquit, *Corpus Chriſti dixeritis eſſe imaginem Chriſti, ipſe quidem Corpus proprium vocat. Conſtantinus verò Iconomachus imaginem Chriſti vocat, quod nobis dedit Chriſtus ad manducandum: quomodo igitur idem dicitur Corpus Chriſti, & imago Chriſti? Quod enim eſt alicujus imago, hoc corpus ejus eſſe non poteſt. Et rurſus: Quod eſt corpus, non poteſt eſſe ejus imago. Omnis enim imago alia eſt ab eo cujus imago eſt. Quod ſi Filium dicit Scriptura imaginem Patris: ut ſi non naturâ, hypoſtaſi tamen & perſona differt Filius a Patre. Si igitur Sanctum Corpus, quod in Communione ſacra ſumitur, imago Chriſti eſt, aliud dicitur eſſe præter Corpus Chriſti: nullum enim corpus alicujus eſt imago ejus. Si verò pars Chriſti eſt, & non aliud præter Chriſtum, recidit corpus in duo*.

Objicies: Iconomachi aſſerebant, panem Euchariſticum *imaginem* eſſe *non falſam* Myſterii Incarnationis: Atqui falſa imago eſſet, ſi ſubſtantia panis conſecratione deſtrueretur ac tranſmutaretur in ſubſtantiam corporis Chriſti: ſiquidem caro Salvatoris non deſtruitur aſſumptione ſua ad perſonam divinam. Igitur non eadem erit Iconomachorum, quæ nunc eſt Eccleſiæ fides, de converſione panis in ſubſtantiam corporis Chriſti.

Reſpondeo, Nego minorem; ſatis enim eſt ad rationem ſigni ſenſibilis, ut ſenſibus obverſetur, & ad rei ſignificatæ notitiam perducat. Perinde verò eſt ad ſigni veritatem aut falſitatem, ut ſubſiſtat, vel non ſubſiſtat: ſiquidem ſubſtantia & ſubſiſtentia rei, cùm ſit extra ſenſuum objectum, ad rationem ſigni non pertinet. Sic Iris, ſeu veris, ſeu falſis conſtet coloribus, non minùs verum eſt reconciliationis Dei cum hominibus ſignum. Ita ſufficit ut maneant ſpecies panis a Chriſto aſſumpti, ad ineffabile Myſterium conficiendum & ſignificandum. Cur autem Euchariſtiam *imaginem non falſam* Iconomachi appellarent jam ſupra expoſui. Scilicet omnes Chriſti imagines falſas eſſe pertinaciter aſſerebant; quòd (inquiebant) naturam humanam a deitate ſeparatam, ac in ſe ſubſiſtentem repræſentarent, aut deitatem cum humana natura veluti confuſam; atque ita occaſionem darent in Eutychianum errorem impingendi. Ut igitur Euchariſtia haud falſa imago eſſet, ſecundum Iconomachos, neceſſe erat ut ab his incommodis ac defectibus immunis eſſet, quibus alias aiebant ſubjacere imagines. Illa autem incommoda nequaquam vitaſſent, ſi credidiſſent Euchariſtiam eſſe meram figuram Corporis Chriſti, ſive panem illius virtute fœcunditum: ſic enim corpus ſeorſim ſubſiſtens non minùs repræſentaſſet, quàm cæteræ Chriſti imagines. Sed illud incommodum vitare ſe penitus arbitrabantur, aſſerendo Euchariſtiam eſſe ipſum corpus Chriſti unitum deitati. Sic enim, ſecundùm ipſos, falſa non erat imago. Id ſignificabant his verbis: *Dominus Jeſus ſicut carnem quam ſuſcepit, propriâ ſecundùm naturam ſanctificatione ex ipſa unitione deificavit: ſimiliter & Euchariſtiæ panem non ut falſam imaginem naturalis carnis, per Sancti Spiritûs adventum ſanctificandum, Divinum Corpus fieri voluit, mediante Sacerdote, qui oblationem de communi ſeparans, ad ſanctificationem pertingere facit*.

Objicies ultimò. Iconomachi aiebant Chriſtum Imaginem, materiam præcipuam, id eſt, panis ſubſtantiam offerri præcepiſſe, non figurantem hominis formam, ne idololatria ſubintroduceretur. Atqui ſi verum & proprium Chriſti corpus reipſa & ſecundùm ſubſtantiam præſens in Euchariſtia credidiſſent, non fuiſſet illis timendum ne idololatriæ pateſaceret aditum Euchariſtiæ adoratio, cum non minùs ſub propria & naturali hominis formâ Chriſtus adorandus ſit, quàm ſub ſpecie panis abſconditus: non credebant igitur Iconomachi Corpus Chriſti reipſa & ſecundum ſubſtantiam in Euchariſtia præſens eſſe.

Reſpondeo, diſtinguo minorem: Non fuiſſet illis timendum ne idololatriæ aditum pateſaceret Euchariſtiæ adoratio; id eſt, ne Euchariſtiam adorantes idololatriæ rei fierent; vel ne, Chriſtum adorando ſub naturali & propria forma hominis, idololatræ evaderent, concedo: id eſt, ne adoratio quæ Chriſto juſtè ac religiosè exhiberetur ſub aliena hominis formâ, eſſet occaſio adorandi pictas vel ſculptas Chriſti imagines, quæ eadem, quâ Chriſtus, adoratione coli abſque idololatria non poſſent, nego. Hæc autem ſola erat Iconomachorum hypotheſis, non verò prior, quam ipſis affingunt Calviniſtæ,

P non

non ſecunda quæ nemini umquam venit in mentem. Supponebant itaque Iconomachi, Chriſtum, ſi ſe in Euchariſtia ſub forma hominis exhibuiſſet ac tradidiſſet, non tamen ſe ſub propria, naturali, ac vivente formâ exhibiturum; alioqui Euchariſtia non fuiſſet imago (ut ipſam vocabant) ſed Chriſtus ipſe nullo velo obumbratus. Verùm id unum intelligebant ac ſignificabant, Chriſtum noluiſſe ut Euchariſtia cæteris Corporis ipſius imaginibus humanâ arte effictis ſimilis eſſet, ſub qua deliteſceret, ſicut ſub ſpecie panis deliteſcit; quia hanc imaginem adorando, (quod religionis eſſet officium) periculum eſſet ne cultus ille ad factitias imagines extenderetur, quæ Chriſtum, ut iſta, non continerent, ſicque ſubintroduceretur idololatria.

Id ut clarius fiat, obſervandum eſt Iconomachos duplicem adorationem non diſtinxiſſe; relativam unam, abſolutam alteram; ſed abſque diſcrimine, idololatriæ nomine infamaſſe cultum omnem quem Catholici imaginibus Chriſti vel Sanctorum deferebant: & nihilominus ipſos Euchariſtiam adoraſſe. Id enim probant verba *Stephani Junioris* Conſtantinum Copronymum alloquentis: (prout ab Auctore Vitæ ipſius referuntur.) *An tu quoque Corporis & Sanguinis Chriſti Antitypa ab Eccleſia proſcribes, ut quæ imaginem ac verum illorum figuram tenent! Quæ & adoramus, & oſculamur, & eorum perceptione ſanctitatem conſequimur?* Cùm ex principio ab Iconomachis æquè ac a Catholicis recepto cultum imaginum probet *Stephanus*, palam eſt Iconomachos credidiſſe Antitypa, id eſt, Euchariſtiam eſſe adorandam, & eam revera adoraſſe; & quidem eâ adoratione quam imaginibus Chriſti & Sanctorum a Catholicis exhiberi calumniabantur. At ſecundùm Iconomachos, cultus omnis imaginibus exhibitus vera erat adoratio ſoli debita Deo. Igitur Iconomachi eam Euchariſtiæ adorationem deferebant, quam ſoli Deo deberi credebant.

Mirum porro eſſe non debet, quòd Euchariſtiam *Antitypa* vocet *Stephanus*. Servat enim nomen quo ante conſecrationem vocabantur Dona, propter ſpecies panis & vini ſuperſtites, licèt de illis ut jam conſecratis loquatur. Nec alius eſt illius ſenſus, quàm Catholicorum nunc omnium, qui Euchariſtiæ Sacramentum Panem vocant, quamvis Chriſti Corpus in eo ſecundùm ſubſtantiam contineri profiteantur, & illud hoc nomine adorent. Quamquam etiam dici poſſit, Sanctiſſimum illum Abbatem & invictum Chriſti Martyrem, cùm noſſet hunc loquendi modum ab Iconomachorum Synodo uſurpatum, qui & illum veterum quorumdam Patrum auctoritate tueri poterant, noluit ipſis propter hanc vocem negotium faceſſere, quamvis illius in Eccleſia uſus vix tum ullus eſſet: imò ex eâ contra illos argumentum duxit ad hominem, quò probaret ab Eccleſia non eſſe exterminandas imagines: ſiquidem, ipſis fatentibus, Chriſtus imaginem inſtituerat, ſcilicet Euchariſtiæ Sacramentum, ſub quâ ſuum Corpus mortalibus exhiberet; quam imaginem & ipſi adorabant.

DISSERTATIO V.

De Felicis & Elipandi errore.

QUÆSTIO UNICA.

Utrùm Felix & Elipandus Neſtorii hereſim inſtaurarint?

NEGAT *Vaſquezius*, *Diſputatione* 89. *in III. P. Sancti Thomæ* Cap. VII. Affirmant alii, quorum ſententiam probabiliorem cenſeo. Sit itaque:

PROPOSITIO.

Felix & Elipandus Neſtorii hereſim de duabus in Chriſto perſonis conſequenter propugnavere.

Probatur primò ex Concilio Francofordienſi, in Epiſtolâ ad Epiſcopos Hiſpaniæ, in quâ Patres his verbis *Felicem & Elipandum*, eorumque ſectatores alloquuntur: *Nonne olim eadem hereſis veſtra in Neſtorio ab univerſali Sancta Eccleſia refutata eſt, & damnata? Quapropter fortè illum anathematizare noluiſtis, dum alios, Bonoſum ſcilicet, Arium, & Sabellium, Manichæumque, qui prava de Dei Filio ſenſerunt, in Epiſtolâ veſtrâ anathematizaſtis. De cujus hereſi Beatus Cyrillus Eulogio Presbytero ſcribit hoc modo dicens: Neſtorius in ſuis Expoſitionibus ſimulat ſe dicere unum Filium & unum Dominum; ſed refert filiationem ad ſolum Dei Verbum.* Et paulò poſt: *Dicendo enim, quia propterea Deus Verbum Chriſtus nominatur, quia habet copulationem ad Chriſtum, quomodo non apertum eſt duos docere Chriſtos, ſi Chriſtus ad Chriſtum conjunctionem habet, tamquam alter ad alterum! Videtis enim Neſtorium dicere copulationem quod vos dicitis adoptionem.*

Et ibidem: *Sicut Arius Filium ſeparavit a Patre, dicendo; Erat quando non erat Dei Filius; ita per adoptionem ſeparatis hominem Chriſtum a Dei Filio.*

Ibidem: *Pater de Cœlis intonuit & eum Filium ſuum nominavit. Chriſtus de terris in cœlos clamavit, ſe Filium nominavit: & cum Judæis adhuc increduli eſtis? Latro in Cruce eum Dominum nominavit. Centurio morientem eum videns, clamavit: Verè Filius Dei erat iſte. Sed & dæmones eum verè Filium Dei ſummi cum ſuâ legione proclamaverunt, ſicut in Sanctis legitur Evangeliis: Et Elipandus una cum ſuâ legione, negat adhuc eum verè Filium Dei eſſe.*

Probatur ſecundò ex Epiſtolâ *Adriani primi* ad Epiſcopos Hiſpaniæ. *Adoptivum eum Filium*, inquit, *quaſi purum hominem, calamitati humanæ ſubjectum, non pertimeſcitis venenoſa fauce ſuſurrare.* At aſſerere Chriſtum eſſe adoptivum *Filium* quaſi purum hominem, eſt purus-putus error *Neſtorii*.

Probatur tertiò ex libro Sacroſyllabo. *Dei ergo Filius*, inquit, *quâ ratione credi poteſt adoptivus, qui inſeparabiliter aſſumpto homine, in una perſona coëunte utraque natura, non duo Filii, alius Dei, & alius hominis; ut [ſicut illi errando exiſtimant] adoptivus ſit hominis Filius. & ſine adoptione Dei Filius* Porro alium Dei, & alium hominis filium aſſerere, ipſa *Neſtorii* hæreſis eſt.

Probatur quartò ex Epiſtolâ Synodi Francofordienſis ad Epiſcopos Hiſpaniæ: *Quia*, inquit, *hominem Chriſtum verum Dei Patris Filium eſſe negaſtis vobis defenſor eſſe noluit, ſed tradidit vos in manus inimicorum ſuorum.* Ibidem: *Rurſus in-*

veni-

venimus in Libelli veſtri principio ſcriptum, quòd vos poſuiſtis: Confitemur & credimus Deum Dei Filium, ante omnia ſæcula, ſine initio, ex Patre genitum, coæternum, & conſubſtantialem, non adoptione, ſed genere. *Item poſt pauca in eodem loco legebatur:* „ Confitemur & credimus eum factum ex muliere, factum ſub lege, non genere eſſe Filium Dei, ſed adoptione; non naturâ, ſed gratiâ, &c. Hæc Liber Sacroſyllabus. Ex quibus perſpicuum eſt, *Felicem* & *Elipandum*, filios in Chriſto duos admiſiſſe, unum naturâ, alterum gratiâ, unum adoptione, alterum genere. Quod Neſtorianæ hæreſeos præcipuum caput eſt.

Probatur quintò ex *Paulino* Aquileienſi Patriarchâ, lib. 1. contra Felicem. „ Modò, *inquit*, Arium obvium amplectitur, modò prævium Neſtorium greſſu ſequitur errabundo ..... *Et infra:* Ait enim: ſi autem, ut vos vultis, homo aſſumptus a Filio Dei mox a conceptione Virginalis uteri verus conceptus eſt Deus, & verus natus eſt Deus: quomodo ipſe Filius Prophetice de ſemetipſo ait: „ Et nunc hæc dicit dominus, formans me ex utero ſervum ſibi? „ Et rurſus: quâ, *inquit*, auctoritate homo Dominicus ex utero Matris verus Deus conceptus, & verus Deus natus a vobis prædicatur, cum ſit naturâ verus homo, & per omnia ſubditus Deo?

Et infra: „ In duobus igitur vocabulis, proprii ſcilicet & adoptivi, verique & nuncupativi Dei, unicum eumdemque Dei Filium dividere, fronte impudentiſſimâ non formidat.

Et poſt: Si igitur nuncupativum, & non verum Deum, ut inſani capitis Vir iſte fauces deſpumat falſiſſimâ, ex utero vera Mater genuit .... Quomodo vera Dei Genitrix B. Virgo omnium Catholicorum veriſſimo confitebitur ore? *Et rurſus:* Nonne tu dicis, Chriſtum Jeſum, qui interemptus eſt, ſemper vivens, & quem Deus ſuſcitavit, non eſſe verum Deum? Petrus autem Auctorem eum prædicat vitæ?

Idem lib. 2. „ Nam ſi permaneas in ea perfidiæ pertinaciâ, quâ duos filios videris aſſerere, mox ad ima profundi lapſus detraheris,

Ibidem: Tu igitur dixiſti, non ego, Ideo obſervatum eſſe in toto Evangelii corpore hominis ſemper filium traditum, non Dei.

Probatur ſexto ex *Alcuino* lib. 1. contra Felicem. „ Nec ſibi ſufficiebat, *inquit*, tantummodo Chriſtum qui de Virgine natus eſt, negare proprium eſſe Filium Dei; ſed etiam hunc eumdem non conſentit verum eſſe Deum, ſed novo & inaudito Sanctæ Dei Eccleſiæ nomine, nuncupativum Deum nominare illum non timet, dividens Chriſtum in duos Filios, unum vocans proprium, Alterum adoptivum: Et in duos Deos, unum verum Deum, alterum nuncupativum Deum.

Ibidem: „ Igitur ſicut Neſtoriana impietas in duas Chriſtum dividit perſonas, propter duas naturas.... ita & veſtra indocta temeritas in duos eum dividit filios, unum proprium, alterum adoptivum. Si verò Chriſtus eſt proprius Filius Dei Patris & adoptivus: ergo eſt alter & alter. Similiter ſi in divinitate Deus verus eſt & in humanitate Deus nuncupativus, alter eſt; & nullatenus ſic ſentientes, poteſtis vobis evitare impietatem Neſtorianæ doctrinæ .... Diſcite veritatis doctrinam, ne ſitis magiſtri erroris: ne dum Eutychetis foveam declinare, & impermixtionem duarum naturarum cavere videamini, in Neſtorii barathrum inconvenienter dividendo decidatis, licèt voce diſſimili, tamen confeſſione pari.

Et lib. 5. „ Videte, Lectores, novum Sanctæ Scripturæ Interpretem, qui nititur Deum disjungere ab homine aſſumpto, & ex uno Deo Redemptore noſtro duos efficere Deos, unum verum, alterum nuncupativum; & Chriſtum quem tota Eccleſia Deum colit & adorat, iſte novus Interpres hominem vult ſolitarium, juxta Neſtorianam pravitatem credi.

Et lib. 7. „ Nec iterum Chriſtum dividimus in duos Filios, vel duos Deos, vel duas cum Neſtorio perſonas. Qui licèt duas palam non dixiſſet perſonas, tamen omnia quæ duabus ineſſe neceſſe eſt perſonis, in ſua Profeſſione fatetur. Similiter & tu licèt fugias verba duarum perſonarum, tamen omnia quæ neceſſe eſt duabus ineſſe perſonis, te in tuis litteris invenimus profiteri. Quis enim neſciat, apud unum Patrem alteram eſſe perſonam adoptivi filii, alteram proprii filii?

Et lib. 1. adversùs Elipandum: „ Chriſtus, *inquit*, divinitate conſubſtantialis Patri, humanitate conſubſtantialis Matri, ut ſit idem verus Deus & verus homo in unitate perſonæ; quem vos ſine dubio cum Neſtorio in duos dividitis filios, & in duas perſonas, per proprietatem & adoptionem. Non igitur idem magiſter veſter Neſtorius invenitur duas perſonas palam in Chriſto confiteri; ſed omnia quæ duabus neceſſe eſt ineſſe perſonis, proferre de Chriſto reperitur, adoptionem, ſicut & vos, humanitati adſcribens, & divinitati proprietatem filii deſignans.

„ *Ibidem:* Numquid non tu in eadem perſona adoptionem eſſe affirmas, quam Arius olim deteſtabili impietate adoptivam eſſe aſſeruit? Aut ſi hanc blaſphemiam declinare niteris, mox incidis in laqueum Neſtorii in duas Chriſtum dividens perſonas, unam propriam, & alteram adoptivam. Nam Neſtorius palam duas non nominavit perſonas in Chriſto; omnia tamen quæ duabus ineſſe perſonis neceſſe eſt, pravô ſenſu, ideſt, proprietatem & adoptionem filii, affirmavit in Chriſto. In ejus verò ſine dubio litteris adoptionis, nomen de Chriſto invenitur. Verba verò ſunt ejuſdem Neſtorii, poſt obſcuros ſenſus & caliginoſas ſententias, & impias infidelitates, hujuſmodi de humanitate Chriſti. Ait enim: Unde & multi ſecundùm B. Paulum, dicimur filii, ſed ſolus præcipuum habens hoc quod ..... Verbi copulationem adoptionem participans.

Et lib. 2. Reſpondens teſtimoniis *Sancti Auguſtini* ab *Elipando* interpolatis, vel ipſi ſuppoſitis, hæc habet: Aliam quoque, quam huc uſque diſtuli eventilare ſententiam, ponis praviſſimo calamo deſcriptam, de eadem, ut aſſeris, Epiſtolâ prolatam. Atque ita, inquis, & Filius Dei ſimul cum homine adoptivus dicitur; & filius hominis adoptivus ſimul cum Verbo dicitur. In cæteris incredula mens tua, & impia æſtimatio de humanitate tantummodo erravit Chriſti; nunc verò de impietate ad impietatem perveniſti atrociſſimam, affirmans Filium Dei cum homine eſſe adoptivum. Statimque perverſa viciſſitudine eumdem replicans ſenſum, dixiſti: Et Filius hominis ſimul cum Verbo adoptivus dicitur. Quid nequius, quid impius dici, vel excogitari poteſt, quàm ut Filius Dei, id eſt, Verbum Dei, cum homine accepto dicatur adoptivus? Senſiſti forſitan te dividere Chriſtum cum Neſtorio in duas perſonas, unam proprii filii, alteram adoptivi. Hunc volens vitare laqueum, incidiſti in ergaſtulum Arianæ perverſitatis.

„ *Et lib. 4.* Quid opus eſt, *inquit*, plura ex-

,, cipere ejuſdem Libelli teſtimonia, dum in Epheſina civitate, ad hoc ipſum Conventus Sacerdotum Chriſti ex diverſis Mundi partibus adunatus eſt, ut deſtrueret hanc ipſam iniquitatis Sectam, in qua vos Neſtorio irretitos eſſe, nulla eſt dubitatio?.... Hoc ſolùm vobis reſtat remedii, ut tota mentis alacritate relinquatis infidelitatem illius Neſtorii, atque veſtram, quæ proculdubio ex unius radicis impietate proceſſit.... Sed ut ſciatis nos neque cum Neſtorio, neque cum veſtra infidelitate, Chriſtum in duas dividere perſonas, *&c*.

Probatur ſeptimò ex *Agobardo*, libro adversùs *Felicem*, ubi de illo ita ſcribit: ,, Nullatenus acquieſcebat ſentire, nec ſuadere ſibimet ita valebat, ut crederet in uno Domino noſtro Jeſu Chriſto duarum naturarum unitionem ſubſtantialiter factam, & Deum Verbum ſecundùm ſubſiſtentiam carni unitum; ſicut liquidò in conſequentibus ex verbis illius apparebit.... Timens enim permixtionem Eutychetis incurrere, corruit in diviſionem Neſtorii. Sed quia eum, de quo ſermo eſt, corruiſſe diximus in Neſtorii peſſimam diviſionem, opportunum puto eſſe, hoc in loco ponere ſententias Neſtorii, antequam ad hujus dicta diſcutienda veniamus; ut prudens Lector cognoſcere valeat, quàm conſona Felix Neſtorio ſenſerit, ut ubicumque malè utramque in uno Domino dividit ſubſtantiam, & confugit iterum quaſi ad unitatem perſonæ, dicendo: Unus tamen in utroque, non duo; quantùm & in hoc eumdem Neſtorius imitetur.

Probatur octavò ex *Jona* Aurelianenſi Epiſcopo lib. 1. de cultu imaginum, ubi eùm de *Felice Urgelitano* ſermonem feciſſet, ſubdit: ,, Milites Chriſti invictiſſimis armis muniti, ejus veſanam doctrinam propulſaverunt. Ejuſdem namque Principis juſſu in unum coacti, adhibitâ etiam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ auctoritate; eumdem Felicem damnarunt: imo cum Auctore ſui erroris Neſtorio, quem imitatus eſt, perpetuo anathemati manciparunt. *His* Sigebertus, *in Chronico ad annum* 793. & Sanctus Antoninus *II. p. Chronici Tit. XIV. ſuffragantur*.

Objectionibus Vaſquezii reſpondetur.

Objicit Vaſquezius: Si *Elipandus* & *Felix* planè fuiſſent Neſtoriani, & duas in Chriſto aſſeruiſſent perſonas, non adeo ſuæ ſententiæ confidiſſent, ut a *Carolo Magno* poſtularent Concilium a quo ut ſua ſententia probaretur, poſſent efficere: Atqui *Elipandus* & *Felix* Concilium a *Carolo Magno* poſtularunt: Errorem igitur *Neſtorii* non propugnabant.

Reſpondeo, *Elipandum* & *Felicem*, non diſertis quidem verbis *Neſtorii* dogma tradidiſſe, ita ut duas in Chriſto perſonas expreſsè nominarent; ſed nomine dumtaxat adoptionis uſos eſſe, quam ita explicabant, ut reipſa nihil aliud planè quàm *Neſtorius* ſentirent: quia neque eam a noſtra adoptione diſtinguebant; nec majorem homanitatem inter & Verbum admittebant unionem, quàm moralem & ſecundùm dignitatem: neque adoptionem ſoli humanæ naturæ, ſed homini tribuebant, quem adoptione hujuſmodi priorem debebant conſequenter fateri. Non mirum itaque quòd Concilii Judicium a *Carolo Magno* poſtulaverint; quia vel non intelligebant modum quo ſuum exponebant ac propugnabant errorem in hæreſim *Neſtorii* reipſa recidere; vel ſperabant (quod Hæreticis non inſolens eſt) ſe ſimulatione ſuâ fucum facturos Synodo, & alios in partes ſuas pertracturos.

Objicit ſecundò *Vaſquezius*, Patres Concilii Francofordienſis cùm de *Felicis* & *Elipandi* errore loquuntur, ipſum vocare *novum & inauditum in Eccleſia*. At error eorum non fuiſſet novus & inauditus, ſi revera Neſtoriani fuiſſent.

Reſpondeo, Novum dici errorem quoad modum explicandi, non quoad rem ipſam. Unde & vetus ab eadem Synodo appellatur in libro Sacroſyllabo: *Elipandum namque & Felicem*, inquit, *novos hoſtes Eccleſiæ, ſed veternosâ face perfidiæ pollutos*, &c. Et paulò ſuperiùs: *Hæreſim veternoſam illuſtrium, fortium ſcilicet Virorum calcibus mirabiliter inculcatam, Catholicaque falce olim funditus detruncatam ſpinoſa moliuntur redivivâ radice ſuſcitare de ſtirpe.*

Objicit tertiò *Vaſquezius*, nuſquam *Hadrianum Primum*, & Synodum, Teſtimonia contra *Felicem* & *Elipandum* protuliſſe ad perſonæ unitatem in Chriſto comprobandam; ſed ea ſuppoſita, errorem de adoptiva Chriſti filietate evertiſſe. Porro ſi Neſtoriani fuiſſent, convincendi fuiſſent, ſicut *Neſtorius*, teſtimoniis probantibus unitatem perſonæ in Chriſto.

Reſpondeo, falſum eſſe antecedens. Epiſtola namque Concilii ad Epiſcopos Hiſpaniæ, hujuſmodi teſtimoniis eſt referta, (ut legenti evidens eſt) ad quam ſi attendiſſet *Vaſquezius*, id tam confidenter non negaſſet.

Objicit quartò *Vaſquezius*, ipſum *Elipandum* in Confeſſione fidei, quæ legitur apud *Etherium*, unam in Chriſto perſonam diſertè profiteri. *Cujus nempe gloriam*, inquit, (ſcilicet Chriſti, *ſecundùm divinitatem ſtupent cæleſtia, & magnitudinem contremiſcunt terrena; & qui dicit: Gloriam meam alteri non dabo: homo interior in unam eademque Dei perſona agglomeratus, atque carnis veſtimento indutus*, Elipandus itaque Neſtorianus non fuit.

Reſpondeo, *Elipandum* & *Felicem*, etſi verbo tenus unicam in Chriſto perſonam agnoverint, reipſa tamen duas invexiſſe. Hæc enim verba ex *Elipandi* Confeſſione prolata, majorem unionem non indicant, quàm accidentariam. Quòd revera duas cum Neſtorio perſonas in Chriſto admiſerit, verba immediatè ſequentia probant. *Quia*, inquit, *non per illum qui natus eſt de Virgine, viſibilia & inviſibilia condidit: ſed per illum, qui non eſt adoptione, ſed genere; neque gratiâ, ſed naturâ*. Ubi evidenter *illum*, & *illum* diſtinguit, id eſt, duos filios, & duas perſonas. Quòd ſi unitatem perſonæ admiſit, vel admittere ſe ſimulavit, id pari verſutiâ fecit ac *Neſtorius*, qui & unius perſonæ nomen admittebat, nec tamen illo utebatur ad ſignificandam unionem phyſicam & ſecundùm hypoſtaſim; ſed moralem, propter unitatem dignitatis & honoris, quomodo vir & uxor, vel duo amici, dicuntur una perſona. Hinc *Etherius & Beatus*, Symbolo fidei Elipandi recenſito, aiunt ipſum incurriſſe anathema denuntiatum a *Sancto Joanne* his verbis: *Omnis Spiritus qui ſolvit Jeſum, ex Deo non eſt; & hic eſt Antichriſtus*. QUID EST, inquiunt, *ſolvere Jeſum, niſi ſeorſum Deum, & ſeorſum hominem prædicare? Ipſe ſine dubio ſolvit Jeſum qui prædicat populo dicens: Numquid per illum qui natus eſt de Virgine viſibilia & inviſibilia condidit, aut per illum, qui non eſt adoptione, ſed genere; nec gratiâ, ſed naturâ cuncta creavit? Et ideo abſque dubio per illum, quem ſibi coæqualem & ſine adoptione genuit, cuncta creavit. Et per ipſum Dei ſimul & hominis filium, Verbum carnem factum, adoptivum humanitate, & nequaquam adoptivum divinitate, mundum redemit. Videte Spiritum qui ſolvit Jeſum.*

Id ampliùs conſtat ex verbis *Elipandi*, quæ a Synodo Francofordienſi referuntur in Epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ, quibus vocabat Chriſtum *Hominem Deificum & humanatum Deum*. Quæ re-

fel-

ſellens Synodus ait : *Una perſona Deus & homo; non homo Deificus, & humanatus Deus.* Qui loquendi modus ideo a Concilio rejicitur quia ſignificat Deum non verè ac propriè eſſe hominem, nec hominem Deum, ſed denominatione & appellatione quadam. Unde etiam in eadem Epiſtolâ dicitur : *Adoptivus non habet aliam ſignificationem, niſi ut Jeſus Chriſtus non ſit proprius filius Dei, neque ex Virgine ei in filium genitus, ſed neſcio ex quo ſervo adoptatus in filietatem [ut vos dixitis.]*

Eodem modo diluitur objectio petita ex his *Elipandi* verbis in Epiſtolâ ad Alcuinum : *Cùm ergo unus ſit Dominus Jeſus Chriſtus, & vera Deitatis, veroque humanitatis in ipſo non prorſus eademque perſona ſit :* &c. His enim non obſtantibus, *Alcuinus* hanc Epiſtolam refellens, probat *Elipandum* duas in Chriſto aſſerere perſonas, quamvis unam verbis tenus confiteri videatur. *Ecce, inquis, cui dicit Pater, Deus tuus ego ſum; non ei, id eſt, Verbo qui ante ſæcula ex Patre genitus; ſed illi qui in finem temporis de Maria Virgine homo factus eſt dicit : Quomodo in hiſce tuis verbis duas non intelligis in Chriſto perſonas te affirmare, dum dicis;* Ei, & illi? *Quaſi alius ſit qui ex Deo Patre genitus eſt, & alius qui ex Virgine Matre factus eſt, dum Evangeliſta dicit : Verbum caro factum eſt.*

Et infra, de *Sancto Leone* loquens, cujus auctoritate abutebatur *Elipandus*, ait : *Atque utinam ita te credere oſtenderes, ſicut in illius Beatiſſimi Doctoris litteris te legere agnovimus; dicit enim ille Doctor eximius.... LICET ergo in uno Domino Jeſu Chriſto vero Dei atque hominis filio, Verbi & carnis una perſona ſit, quæ inſeparabiliter atque indiviſè communes habeat actiones? Nonne unum eumdemque verum Dei Filium, & verum hominis filium, contra tui erroris impietatem, his verbis iſte Catholicus Doctor, quem tu ipſe in medium deduxiſti, affirmat?*

Denique, *Felicem Urgelitanum*, ſincerô animô & abſque fuco unam in Chriſto perſonam confeſſum non fuiſſe, & illam ipſam de unitate perſonæ Chriſti Confeſſionem ſuam deſtruxiſſe, probat *Alcuinus*, lib. 5. *Tandem*, inquit, *illò pervenimus, ubi deſtruis quod ædificaſti, & confiteris quæ negaſti. Jam neſcio utrum ſubdolâ ſimulatione prioribus tuis ſermonibus meliùs crederetur, quibus multimoda negamentatione veritatem impugnare probaris, aut cum diabolo timore preteeritus, nolens, Chriſtum Dei filium eſſe confiteris.... Dicis enim eumdem eſſe filium Dei, qui eſt & filius hominis, & Filium hominis qui eſt Filius Dei, ut ex tuis verbis agnoſci poterat.* QUI ILLUM (inquis) *ſibi ex utero matris, ſcilicet ab ipſo conceptu, in ſingularitate ſuæ perſonæ ita univit atque conſeruit, ut Dei Filius eſſet hominis filius, non mutabilitate naturæ, ſed dignatione : ſimiliter & hominis filius eſſet Dei filius, non vertibilitate ſubſtantiæ, ſed in Dei filio eſſet verus filius? Nec mirandum eſt, ſi ab aliis in Catholica profeſſione diſſentire probaris, dum tibi ipſi per vices diſcordare videris. In hâc enim ſententiâ tuâ Catholicus æſtimari potuiſſet, ſi priùs te ipſum in pravitate tui erroris non oſtenderes,* &c. Et infra; *Si ergo, ſecundùm tuam ſententiam, verus Dei filius bis genitus eſt, & eſt verus Dei filius in utrâque nativitate, paternâ ſcilicet & maternâ, quomodo poteſt fieri ut non ſint duo filii ex matre nati : unus quem tu aſſeris, Catholicâ voce, verum eſſe filium Dei : alter quem tua perverſitas verum non eſſe filium Dei affirmat? Verum & non verum, nullatenus unum eſſe poteſt. Sic etiam verus filius, & non verus filius, nullatenus unus eſſe poterit filius; nec Deus verus, & Deus nuncupativus unus eſſe poterit.*

PANO-

PANOPLIA ADVERSUS HÆRESES OCTAVI SÆCULI.

DISSERTATIO VI.

De Imaginibus.

Adverſùs veteres novoſque Iconomachos: Ac præſertim contra libros IV. JOANNIS DALLÆI *Calviniſtæ Miniſtri.*

QUÆSTIO UNICA.

Utrùm uſus, cultuſque Imaginum Chriſti, & Sanctorum, pugnet cum lege Dei?

ASSERTIO CATHOLICA.

U*SUS cultuſque Imaginum Chriſti & Sanctorum, cum Lege Dei nullatenus pugnat, imò Religioni conſentaneus eſt, & Fidelium excitandæ pietati utilis.*

§. I.

Dogma Catholicum ex Scripturâ Sacra probatur; & objectiones Dallæi & aliorum, ex eadem petita, diluuntur.

I. PRobator imaginum uſum cum lege Dei nullatenus pugnare, ex aureis Cherubim imaginibus, quas Deus extrui juſſit ex utraque parte Tabernaculi, & ſuper Arcam teſtimonii. (Exodi cap. 21.) *Duos quoque Cherubim aureos & productiles facies, ex utraque parte oraculi. Cherub unus ſit in latere uno, & alter in altero. Utrumque latus propitiatorii tegant expandentes alas, & operientes Oraculum, reſpiciantque ſe mutuò verſis vultibus in propitiatoriam quò operienda eſt arca, in quâ pones teſtimonium quod dabo tibi. Inde præcipiam & loquar ad te ſupra propitiatorium, ac de medio duorum Cherubim.* At ſi lege Decalogi vetitus eſſet Imaginum uſus, imagines Cherubim ſuper aream collocari non præcepiſſet. Itaque uſus Imaginum lege Dei non eſt vetitus.

Secundò id probat ænei ſerpentis conflatio & erectio, Deo mandante, (Numerorum 21.) *Oravitque Moyſes pro populo, & locutus eſt Dominus ad eum: Fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno: Qui percuſſus aſpexerit eum, vivet. Fecit ergo Moyſes ſerpentem æneum, & poſuit eum pro ſigno; quem cùm percuſſi aſpicerent, ſanabantur.* Lege itaque Dei vetitus non fuit imaginum uſus quilibet. Sanè Serpentem æneum Chriſti in Crucem elati figuram fuiſſe conſtat ex ipſius Servatoris verbis: *Sicut Moyſes exaltavit Serpentem in deſerto, ita exaltari oportet Filium hominis.* Si ergo licitus fuit ac ſalutaris uſus veteris figuræ, quæ futuram Chriſti paſſionem adumbrabat: cur illicitus & noxius cenſeretur uſus imaginis, quæ Chriſtum in Cruce paſſum, aut aliâ formâ exhibet?

II. Cultum verò imaginum legi Dei non repugnare, probatur exemplo *Jacob* Sanctiſſimi Patriarchæ, qui cùm ſingulis filiis *Joſeph* benedixiſſet, *Fide adoravit faſtigium virgæ ejus*, (ex Apoſtolo ad Hebræos cap. XI.) Ibi adorationis nomen pro externo venerationis teſtimonio, quod incurvatione corporis, ſalutatione, vel oſculo exhibetur, uſurpari perſpicuum eſt, non pro ſervitute quæ Deo ſoli exhibetur. Conſtat enim ex Geneſis cap. 47. Jacob *Converſum ad lectuli caput, Deum adoraſſe.* At quod de virgæ adoratione Apoſtolus commemorat, nihilominus verum eſt. Cultus autem ille fuit religioſus, utpote a fide imperatus: nec in ipſâ virgâ ſiſtebat, quam per ſe fuiſſe adoratam perabſurdum eſt; ſed vel ad ipſum *Joſeph* illud honoris & dilectionis teſtimonium referebatur; vel ad Chriſtum, cujus regia poteſtas per faſtigium virgæ *Joſeph* adumbrabatur. Porro ſi non repugnabat legi Dei cultus & honos faſtigio virgæ *Joſeph* a *Jacobo* exhibitus; nec pugnat cum eâ veneratio exhibita imaginibus Chriſti & Sanctorum, ad ſignificationem honoris amoriſque quò Chriſtum ipſum & Sanctos proſequimur.

III. Arcam fœderis Dei figuram fuiſſe nemo neſcit qui ſacras Litteras novit. Huic propterea venerationem a Sanctis veteris Teſtamenti meritò adhibitam. (Joſue 7.) *Joſue ſcidit veſtimenta ſua, & pronus cecidit in terram coram arca Domini uſque ad veſperam, tam ipſe, quàm omnes Senes Iſraël.* Quantâ veneratione, quàm ſacra ſolemnique pompâ, quàm religioſò apparatu, *David* Rex & Propheta Arcam e domo *Abinadab*,

dab, & e domo *Obededon* Hieroſolyma reduxerit, Hiſtoria ſacra teſtatur. *II. Regum cap. 6.* & *Oza* qui eam temerè attigerat a Deo percuſſum, & occiſum: & *Obededon*, cuius in domo quievit, divinis benedictionibus cumulatum. Quæ autem Arcæ adhibebatur veneratio, nec honor merè civilis erat, nec ſoli Deo debitus cultus; ſed reverentia & honor rei ſacræ, & ad religionem pertinenti debitus. Gradum igitur aliquem religioſi cultûs rebus ſacris impendere, earum intuitu ad quas referuntur, quarumque reſpectu ſanctæ dicuntur, a lege Dei non eſt alienum; immo eidem maximè conſentaneum eſt. Igitur nec religioſus cultus imaginum Chriſti, & Sanctorum, ullatenus repugnat legi Dei.

Confirmatur ex Pſalmo nonageſimo-octavo. *Exaltate Dominum Deum noſtrum*, inquit: *& adorate ſcabellum pedum ejus, quoniam ſanctum eſt.* Quibus verbis Arcæ venerationem imperari conſtat ex verbis Davidis I. Paralipomenon cap. 28. *Cogitavi ut ædificarem domum, in quâ requieſceret arca fœderis Domini, & ſcabellum pedum Dei noſtri.* Conſentiuntque Pſeudo Reformati Interpretes. Porro ſi Arca dicitur ſancta, ejuſque veneratio præcipitur ob relationem & habitudinem ad Deum, cujus ſingularem præſentiam ad protegendum populum electum ſignificabat, inique omnino damnant Calviniſtæ venerationem imaginibus Chriſti & Sanctorum delatam, ceu rebus ſacris, ex habitudine ad Chriſtum & Sanctos quos repræſentant, velut a lege Dei alienam.

IV. In Scripturis Veteris Novique Teſtamenti legimus, Deum & Angelos ſeſe viris Sanctis conſpicuos præbuiſſe. Illos verò in formis aſſumptis, corporeis licèt ac ſenſibilibus, ſive per formas illas & imagines externas, illorum præſentiam, ſubſtantiam, aut virtutem ſignificantes, ſive coram illis, coluerunt & venerati ſunt. Cur igitur a lege Dei alienum putant Calviniſtæ, Chriſtum & Sanctos per ipſorum imagines, aut in imaginibus colere, & imagines ipſas, propter prototypa, quodam honore proſequi, tamquam relatione & habitudine ſacras? Quod enim ex auro, argento, ligno, vel lapide ſit exſculpta aut conflata, vel penicillo ex coloribus expreſſa, vel ex ære, aut quavis aliâ materiâ ſenſili efformata effigies, ad rationem imaginis nihil intereſt.

V. Voces & nomina rerum ſignificatarum ſigna ſunt, & imagines quædam fluxæ & tranſitoriæ, ſicut imagines ſigna ſunt ſtabilia & permanentia prototyporum. At prioris ſigna generis veneramur. Quis enim ſanctum nomen *Jeſu* non honoret, prædicante Apoſtolo: *In nomine Jeſu omne genuflectatur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum?* Igitur & imaginem Chriſti venerari licet, expeditque. Et ſicut ſacrum *Jeſu* nomen propter literas & ſyllabas non colimus, ſed quia ſignum eſt nobis in memoriam revocans Chriſtum Jeſum Redemptorem noſtrum, & noſtræ ſalutis auctorem: ita Chriſti non colimus imaginem propter ſeipſam, ſed propter Servatorem quem exprimit. De Sanctorum imaginibus idem ſentiendum eſt. Enimvero ſi quoties nomen Regis audimus, reverentiam erga illud noſtram ſalutationis teſtamur officio, non ob nomen ipſum, ſed propter Majeſtatem Principis cujus ſignum eſt; cur auditis Sanctorum nominibus noſtram adverſùs illos venerationem ex religionis officio pietatiſque affectu non teſtemur? Quidni ergo & ipſorum veneremur imagines, ut noſtram erga illos venerationem teſtemur & amorem?

Lex Dei quarumlibet imaginum uſum non prohibet.

VI. Objiciebant veteres Iconomachi, idemque novi objectant, Dei mandatum, Exodi vigeſimo capite, ſimilitudinem omnem prohibentis: *Non facies*, inquit, *tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem quæ eſt in cœlo deſuper, & quæ in terrâ deorſum, nec eorum quæ ſunt in aquis ſub terrâ. Non adorabis ea, neque coles.* Igitur adverſùs Dei legem committit, qui Divorum imagines colit.

Reſpondeo, Hac Dei lege prohiberi dumtaxat idola, id eſt, falſorum Numinum ſimulachra, vel rerum quarumvis creatarum effigies, eô fine factas ut locô Dei adorentur; non verò imagines quaſcumque. Quod ex antecedentium & conſequentium verborum ſerie patet. Præmittuntur enim illa verba: *Ego ſum Dominus Deus tuus. Non habebis Deos alienos coram me.* Iſta verò ſubſequuntur: *Non adorabis ea, neque coles:* Idola ſcilicet Deos alienos repræſentantia. Hinc pro *Sculptili*, Septuaginta Interpretes *Idolum* vertunt. Et *Moyſes* verſu vigeſimo tertio ejuſdem Capitis, divinum illud interdictum de Sculptili non faciendo, clariùs explicat his verbis: *Non facietis Deos argenteos, neque Deos aureos.* Duæ itaque illæ ſententiæ; *Non habebis Deos alienos in conſpectu meo.* Et: *Non facies tibi ſculptile, &c.* ſunt unum Decalogi præceptum, ut docent *Clemens Alexandrinus* lib. 6. Stromatum, *Sanctus Hieronymus* in Pſalmum trigeſimum-ſecundum, & *Sanctus Auguſtinus* Quæſtione ſeptuageſimâ primâ in Exodum, & Epiſtolâ centeſimâ decima-nonâ ad *Januarium* datâ, cap. undecimo. Quamvis *Joſephus* & Philo Judæus, & poſt illos Auctores Commentariorum in Epiſtolas *Sancti Pauli* Sanctis *Ambroſio* & *Hieronymo* olim adſcriptorum, in Epiſtolæ ad Epheſios caput ſextum, ſententias illas ad duo præcepta diſtincta referant. Sanè unicum eſſe præceptum longè probabilius eſt: cùm alioqui non decem, ſed undecim numeranda eſſent Decalogi præcepta: & cùm hæc duo: *Non habebis Deos alienos;* Et, *Non facies tibi ſculptile;* in eumdem ſcopum collineent, ut ſcilicet unum Deum coli jubeant, ut disertè aſſerit *Sanctus Auguſtinus*, Quæſtione laudatâ in Exodum. *Illud*, inquit, *ubi dictum eſt:* Non erunt tibi Dii alii præter me, *apparet hujus rei diligentiorem executionem eſſe in iis quæ ſubjecta ſunt. Quò enim pertinet*, Non facies tibi idolum, neque ullum ſimulachrum.... Non adorabis ea, neque ſervies illis; *niſi ad id quod dictum eſt: Non erunt tibi Dii alii præter me?* Et Epiſtolâ laudatâ: *Prohibetur coli aliqua in figmentis hominum Dei ſimilitudo, non quia non habet imaginem Deus: ſed quia nulla imago ejus coli debet, niſi illa quæ hoc eſt quod ipſe; nec ipſa pro illô, ſed cum illô.* Sanè ſi Deus quarumlibet imaginum uſum prohibuiſſet, non præcepiſſet ipſe fabricationem Cherubim aureorum, eorumque collocationem ſuper Arcam. Neque verò imaginum Chriſtum vel Sanctos exprimentium veneratio, qualis rebus aliis ſacris, puta Codici Evangeliorum exhibetur, eâ lege magis prohibita eſt, quàm earum uſus. Siquidem illud lege non eſt vetitum, quod fini Legis minimè adverſatur. Finis autem præceptorum primæ tabulæ eſt, ut ſuus Deo illibatus ſervetur honos, eique ſoli debita exhibeatur ſervitus. Quod veneratio ſacrarum imaginum propter Chriſtum & Sanctos, non prohibet; cùm immensùm diſtet a ſupremo illo cultu & ſervitute, quam Deo exhibemus.

Iſtius cultûs rationem explicat, & cum Decalogi ſupra laudato præcepto non pugnare, disertè probat *Leontius* Neapolis in Cypro Epiſcopus, lib. quinto *Apologiæ Chriſtianorum contra Judæos, & de Sanctorum Imaginibus*, prout laudatur in Synodo Septimâ, Actione quartâ: ubi Judæos refellit, qui Chriſtianos accuſabant, quòd contra Decalogi mandatum imagines colerent. *Penes nos*, inquit, *ſicut Dei non adorantur Sanctorum characteres,*

ſteres, & Icones, vel forma. Si enim ut Deum adorare lignum imaginis, poſſem profectò & ligna reliqua adorare. Nam ſi ut Deum lignum adorarem minimè utique deletô charactere Iconam incenderem .... Et ſicut is qui juſſionem Imperatoris ſuſcepit, & ſalutavit ſigillum, non lutum adoravit, aut chartam, aut plumbum, ſed Imperatori adorationem & cultum impendit: ita & nos Chriſtianorum pueri, figuram Crucis adorantes, non naturam ligni adoramus, ſed ſignum, & annulum, & characterem Chriſti; cùm aſpicientes per eum illum qui in eo crucifixus eſt, ſalutamus, & adoramus. Et ſicut pueri proprii patris cujuſdam qui peregrè profectus eſt ad tempus ab illis, multo ergo eum affectu ex animâ flagrantes, ſive virgam ejus in domô videant: ſive ſedem, ſive chlamidem, hæc cum lachrymis deoſculantes amplectantur; & non illa adorant, ſed Patrem deſiderant & honorant: ita & nos omnes Fideles, ut virgam Chriſti, Crucem adoramus; ut ſedem verò & cubile, ipſius ſanctiſſimum Monumentum; ut domum, præſepe & Bethlem, &c. Non locum, neque domum, neque regionem, vel civitatem, aut lapides honorantes, ſed eum qui in illis converſatus eſt, & illuxit, & in carne innotuit, atque ab errore liberavit, Chriſtum videlicet Dominum noſtrum; & per Chriſtum ea quæ ſunt Chriſti, paſſionem in Eccleſiis, in domibus, & plateis, & in imaginibus, & in ſindonibus, & in penetralibus, & in veſtimentis, & in omni loco formamus: ut inceſſanter aſpicientes hæc, commoneamur, & non obliviſcamur, ut tu (Judæe) *oblitus es Domini Dei tui. Et ſicut tu adorans librum Legis, non naturam pellium, vel atramenti, quæ in ipſo eſt, adoras, ſed verba Dei quæ in illo continentur: ita & ego imaginem Chriſti adorans, non naturam lignorum & colorum adoro* [*abſit*] *ſed inanimatum characterem Chriſti tenens, per eum, Chriſtum tenere mihi videor & adorare. Et ſicut Jacob acceptam a filiis ſuis tunicam variam & ſanguinolentam Joſeph, deoſculatus eſt eum lachrymis, & propriis oculis hanc circumpoſuit: & non veſtimentum amans, vel honorans hoc fecit, ſed per id æſtimans Joſeph oſculari, & in manibus eum habere: Ita & Chriſtiani univerſi Imaginem Chriſti, vel Apoſtolorum aut Martyrum tenentes aut ſalutantes carne, Chriſtum ipſum, vel Martyrem ejus, animâ nos tenere exiſtimamus.*

VII. Objicit *Dallæus*, *lib.1. de Imaginibus*, *cap.6.* Veterum auctoritatem, qui præcepto Decalogi vetitas imagines quaſcumque disertè teſtantur. Ita *Clemens Alexandrinus* lib.5. Stromatum, ubi id Moſis Edictum, quo ſunt vetitæ imagines, cum quodam *Pythagora* dicto comparans: *Moſes*, inquit, *multis ante ſeculis apertè legem ſanxit, nullam oportere ſculptilem, vel fuſilem, vel fictam, vel pictam imaginem, ſimulachrumve facere, ut ſenſilia minimè attenderemus, ſed ad ea tranſiremus quæ percipiuntur intelligentia. Ut Dei enim Majeſtas vilis & contempta reddatur, efficit quæ eſt in promptu videndi conſuetudo, & quæ intelligentiâ percipitur, eſſentiam colere per materiam, eſt eam per ſenſum vilipendere.*

Sic *Tertullianus* lib. *de Spectaculis*, cap.23. *Jam verò*, inquit, *ipſum opus perſonarum, quæro an Deo placeat, qui omnem ſimilitudinem vetat fieri, quantò magis imaginis ſuæ?* Clarom eſt exiſtimaſſe *Tertullianum*, laudato Decalogi mandato ſimpliciter & abſolutè vetari omnem omnino ſimilitudinem, quacumque ex materia. quocumque artificiô effictam, quemcumque in uſum, ſive religionis, ſive ipſius communis vitæ adhibitam. Id apertiſſimè docet proximè recitatus ejus locus, in quo perſonarum uſum ex hoc precepto refellit; abſurdè niſi eum conſtituiſſe intelligamus, omnes omnino imagines divinâ hâc lege vetitas, non autem eas tantùm, quæ res inanes & commentitias repræſentant, quæque latriæ cultu adorantur. Ille ſanè in libro *de Idololatria*, cap.3. *Diabolum ait ſeculo intuliſſe artifices ſtatuarum & imaginum, & omnis generis ſimulachrorum*. Et Cap. ſequenti, de Domino loquens: *Toto mundo*, inquit, *ejuſmodi artibus interdixit ſervis Dei*. Tum capite ſequenti ſolvit, quod ſibi objici poſſe intelligebat, ſerpentis ænei ſimulachrum Dei juſſu in deſerto erectum fuiſſe, reſpondens eumdem Deum, qui lege vetuit ſimilitudinem fieri, ſerpentis ſimilitudinem edixiſſe. *Si eumdem Deum obſervas*, inquit, *habes legem ejus*, *Ne feceris ſimilitudinem. Si & præceptum facta poſtea ſimilitudinis reſpicis & tu imitare Moyſem. Ne facias adversùs legem ſimulachrum aliquod, niſi & tibi Deus juſſerit* Itaque cùm *lib.4. contra Marcionem*, cap.22. probare inſtituiſſet, *Moyſem* & *Eliam* in monte Thabor cùm *Jeſus* transfiguratus eſt, a *Petro* agnitos extraordinariæ ectaſeos lumine, non autem naturali aliqua notitia, numquam ipſi viſas eorum imagines inde aſtruit, quòd ullas Lex fieri vetet. Hæc enim probatio neceſſariò exigit, ut non falſorum modò Numinum, ſed & ſanctorum virorum imagines facere Judæis nefas fuiſſe putaverit *Tertullianus*. Nam omnem hanc ejus argumentationem futilem eſſe & vanam liquet, ſi Judæis hujuſcemodi imagines, & facere, & habere licuit, quales hodie in Romanæ Eccleſiæ communione defenduntur. Objicientibus verò artificibus, ſibi fame pereundum, niſi hanc quam unam noverant, artem exerceant; ſuadet ut induſtriam ad aliquod opus ſuo ſimile transferant. Qui ſignum deſcribebat, abacum linat; qui Martem ex tilia exculpebat, armarium compingat, & artes denique exerceat, quæ ſine exorbitatione diſciplinæ victum præſtant. Quis non intelligit iſtum, ſi putaſſet ſola idola Chriſtianis vetita, non autem omnia omnino ſimulachra, hoc loco hujus generis artifices moniturum fuiſſe ut fingendis Cæſarum aliorumque viventium imaginibus operam darent, unde non minor neque incertior quæſtus rediturus, erat quàm ex Deorum ſignis? Quòd ſi illius temporis Eccleſia omnis generis imaginibus ſic ornata & variegata fuiſſet, ut eſt hodie Romana, quis dubitat quin iſtos juſſuros fuerit, non artem, ſed ſpeciem operis mutare, Chriſtique Sanctos & Martyres, pro Diis, dæmonibuſque fingere. Cum ergo nihil hujuſmodi *Tertullianus* ſuggerat, cùm artes iſtas planè abroget; perſpicuum eſt putaſſe eum lege divina pariter vetitum eſſe, & Eccleſiæ Sanctos, & Paganorum Numina pingere. Hinc *Hermogeni* picturam tamquam grave crimen objicit libro adversùs eum conſcriptô, cap.I. *Præterea*, inquit, *pingit illicitè, nubit aſſiduè: legem Dei in libidinem defendit, in artem contemnit; bis falſarius, & cauterio, & ſtylo; totus adulter, & prædicationis, & carnis.*

Reſpondeo ad primum, *Dallæum* fraudulenter & imperitè allegare teſtimonium *Clementis Alexandrini*, ut probet imagines omnes præcepto Decalogi vetitas, com de falſorum Deorum imaginibus ipſum loqui ſit evidentiſſimum: *Rurſus autem*, inquit, *non eſſe geſtandos annulos, neque Deorum imagines eſſe eis inſculpendas, ſicut Moyſes multis ante ſeculis apertè legem ſanxit*, &c. quæ in objectione deſcripta ſunt. Idque hæc verba liquidò oſtendunt: *Ut Dei enim Majeſtas vilis & contempta reddatur, efficit quæ eſt in promptu videndi conſuetudo .... Quocirca Ægyptiorum quoque Sacerdotum ſapientiſſimi Minervæ Ædem ſub dio eſſe conſtituerunt, ut Hebræi, qui templum poſuerunt abſque ſimulachro. Sunt autem qui Deum colentes, facta cæli effigie, quæ aſtra continet, eum adorant.* Solùm ergo *Clemens Alexandrinus* voluiſſe videtur. *Clemens Alexandrinus explicatur.*

tur, divinæ legis interdicto vetitas fuiſſe falſorum Numinum imagines, quales a Paganis in annulis exſculpebantur, quas *Pythagoras* prohibuit. Sed etſi veri quoque Dei imaginem effingi nefas eſſe exiſtimaverit, atque Moſaïca lege prohibitum, quod ipſum ſenſiſſe probabile eſt, id contra Chriſti, Sanctorumque imagines non pugnat. Dei, enim ſit incorporeus & immaterialis, imaginem licitè effingi non poſſe, Veteres pene omnes, & ii etiam Patres, qui poſt exortam Iconomachorum hæreſim ſcripſere, ſenſerunt; eamque ſententiam *Toſtatus*, & *Durandus*, in III. Sententiarum Diſtinctione IX. Quæſt II. ſunt amplexati, quibus ſavere videtur Scriptura Sacra, Deuteronomii quarto capite: *Non vidiſtis aliquam ſimilitudinem, in die quâ locutus eſt vobis Dominus in Horeb de medio ignis: ne fortè decepti, faciatis vobis ſculptam ſimilitudinem, aut imaginem maſculi, vel fœminæ* &c. Et Iſaiæ quadrageſimo capite: *Cui*, inquit, *ſimilem fecistis Deum? Aut quam imaginem ponetis ei? Cui aſſimilaſtis me, & adæquaſtis? Dicit Sanctus*. Et Actuum 17. *Genus ergo cùm ſimus Dei, non debemus exiſtimare auro & argento, aut lapidi ſculpturæ artis, & cogitationis hominum, Divinum eſſe ſimile*. Sed de hoc inferiùs uberior ſermo habebitur.

VIII. Objicit *Dallæus* alium *Clementis Alexandrini* locum, lib. 6. Stromatum: *Quemadmodum*, inquit, *qui aliena furatur, cùm magnam faciat jacturam, in ea quæ meretur mala, jure incidit; ita qui divina opera ſibi vindicat per fingendi, vel pingendi artem, & dicens ſe eſſe effectorem plantarum, & animalium, & ſimiliter, qui veram imitantur Philoſophiam, fures ſunt*. Objicit & illud ejuſdem Patris in Protreptico, *Nobis enim eſt apertè vetitum artem fallacem exercere. Non facies enim*, inquit Propheta, *cujuſvis rei ſimilitudinem, eorum quæ ſunt in cœlo, & quæcumque ſunt in terra infra*. Igitur non ſolas falſorum Deorum, aut etiam veri Dei imagines, ſed quaſcumque rerum creatarum, ſive inanimatarum, ſeu viventium, ſeu hominum terrenam adhuc & mortalem vitam agentium, ſive cum Chriſto regnantium, imagines Decalogi præcepto vetitas exiſtimavit *Clemens Alexandrinus*.

Reſpondeo, *Clementem Alexandrinum* pingendi ſculpendique artes non damnare, aut a Deo vetitas aſſerere, ſed in eos dumtaxat ſtylum ſtringere artifices, qui ſe per fingendi vel pingendi artem, animantium vel plantarum exſculptarum, aut pictarum auctores eſſe primos gloriabantur, & hoc furti quoddam eſſe genus divinæ omnipotentiæ facti, quæ omnia occultè operatur: cujus homines, aliæque cauſæ creatæ ſolummodo miniſtræ ſunt. *Qui ergo*, inquit, *dixerit ſe aliquid excogitaſſe, vel feciſſe ex iis quæ pertinent ad creationem, impii & nefarii incœpti dabit pœnas*. Nam *generali & univerſâ Dei Providentiâ, per ea quæ moventur propinquiùs, per ſubmiſſionem tranſmittitur ad ſingularia efficax operatio*. Sed *Clementem Alexandrinum* in omne imaginum genus non invehi, neque illud exiſtimaſſe divinâ lege prohibitum, ſed falſorum dumtaxat Numinum ſimulachra, conſtat ex iis quæ paulò ſuperiùs habet in eadem paginâ. *Eſt autem adulterium, ſi quis relictâ Eccleſiaſticâ & verâ cognitione, & de Deo perſuaſione, accedat ad falſam, quæ non convenit, opinionem, aut in Deos referens aliquid ex iis quæ ſunt genita, & alicujus ex iis quæ non ſunt ſimulachrum aliquod conſtituens, ad tranſiliendum cognitionem, vel potiùs ab eâ deſiliendum ..... Quocirca præclarus quoque Apoſtolus unam fornicationis ſpeciem vocat Idololatriam, conſequenter Prophetę * qui dicit: Mœchatus eſt cum ligno & lapide. Ligno dixit, Pater meus es tu, & lapidi; Tu me genuiſti*. Et paulò adhuc ſuperiùs, ſolas imagines quæ ad Idololatriam effinguntur, primo Decalogi præcepto prohibitas disertè docet. *Et primum quidem*, inquit, *præceptum Decalogi oſtendit unum ſolum eſſe Deum omnipotentem, qui populum tranſtulit ex Ægypto per ſolitudinem in terram patriam, ut per divinas quidem operationes comprehenderent, ut poterant, ejus potentiam: ab eorum autem, quæ ſunt genita, abſtinerent idololatria, omnem ſpem habentes in Deo, qui eſt ex veritate*.

Jerem. 3.

Nec alius ſenſus eſt loci a *Dallæo* laudati ex Protreptico, ut ex antecedentibus & conſequentibus liquet. *Beati ergo*, inquit, *illi omnes duntaxat ex Sibylla ſententiâ*.

Qui ſibi viſa licet Divorum templa negabunt:
Surdorum & lapidum quæ ſunt altaria ſedes:
Ex lapide & manibus ſimulachra effecta virorum,
Cæſorum quæ ſunt animato infecta cruore
Quadrupedum, bipedum, volucrumque, & cæde ferarum.

Nobis enim eſt apertè vetitum artem fallacem exercere. Non facies enim [*inquit Propheta*] *cujuſvis rei ſimilitudinem*, &c. *Revera enim Cererem Praxitelis, & Proſerpinam, & Jacchum myſticum Deos exiſtimaremus, vel Lyſippi artes, vel manus Apellis, quæ divinæ exiſtimationis figuram præbuere materiæ. Sed vos quidem ut ſtatua fabricetur pulcherrima, valde adlaboratis: ne autem propter inſenſilitatem efficiamini ſtatutis ſimiles, non curatis*.

IX. Ad ea quæ ex *Tertulliano Dallæus* objicit, reſpondeo, ipſum imperitè locum ex libro *de Spectaculis* laudatum proferre, ut imaginum genus omne Dei lege vetitum *Tertulliano* viſum fuiſſe probet. Ibi namque de ſimilitudine falsâ, vel ad idololatriam efictâ loqui *Tertullianum*, tum ex locis adjunctis, cùm ex antecedentibus perſpicuum eſt. *An Deo placebit*, inquit, *auriga ille tot animarum inquietator, tot furiarum miniſter, tot ſtatuarum; velut Sacerdos coronatus, vel coloratus ut leno, quem curru rapiendum diabolus adversùs Heliam exornavit? Placebit, qui vultus ſuos novaculâ mutat? Infidelis erga faciem ſuam, quam non contentus Saturno, & Iſidi, & Libero proximam facere, inſuper contumeliis alaparum ſic objicit, quaſi de præcepto Domini laudat? Jam verò ipſum opus perſonarum, quæro an Deo placet, qui omnem ſimilitudinem vetat fieri, quantò magis imaginis ſuæ? Non amat falſum Auctor veritatis: adulterium eſt apud illum omne quod fingitur. Proinde vocem, ſonus, ætates mentientem, amores, iras, gemitus, lachrymas adſeverantem, non probabit, qui omnem hypocryſim damnat*. Præterea totus eſt eo in libro *Tertullianus*, ut probet, *Ex Idololatria univerſam ſpectaculorum paraturam conſtare*. (Cap. 4.) Communem eſſe ludorum originem, communes titulos, *Ut de communibus cauſis perinde apparatus communes habeant neceſſe eſt de reatu generali idololatriæ conditricis ſuæ*. Circi pompam, quorum ſit, *probari de ſimulachrorum ſerie, de imaginum agmine ..... in ſacris & ſacrificiis præcedentibus, intercedentibus, ſuccedentibus .... Et ſi pauca ſimulachra circumferat, in uno idololatriam eſſe*. (Cap. 7.) Rem equeſtrem olim ſimplicem peritè equitandi ſtudio, cùm in ludos tranſiit, idololatria fuiſſe contaminatam: *Caſtori & Polluci, Neptuno, quadrigis Solis, bigis Lunæ* deputari (Cap. 9.) *Artes ſcenicas de geſtu & flexu corporis mollita Veneris & Liberi immolare; illi per ſexum, illi per luxum diſſolutis. Quæ verò voce, & modis, & lyris tranſiguntur, Apollines, & Muſas, & Minervas, & Mercurios mancipet habere .... Dæmonas ab initio*

Exponantur teſtimonia Tertulliani.

tio proſpicientes ſibi inter cætera Idololatria, etiam ſpectaculorum inquinamenta, quibus hominem a Deo avocarent, & ſuo honori obligarent, ejuſmodi quoque artium ingenia inſpiraſſe. (Cap.X.) *Agonum apparatus idololatriam conſpurcare de coronis profanis, de Sacerdotalibus Præſidibus, de Collegiariis Miniſteris, de ipſo poſtremo boum ſanguine: Alios ſacros funebres, aut Diis nationum, aut mortuis fieri.* (Cap.XI.) Munus, quod alterum ſpectaculi genus eſt, quò ſe Veteres officium facere mortuis arbitrabantur, parentationis, adeoque idololatriæ ſpeciem eſſe. *Dæmonia* enim *in mortuorum idolis conſiſtere; pluribus & aſperioribus nominibus amphiteatrum conſecrari, quàm Capitolium. Omnium dæmonum templum eſſe. Martem & Dianam utriſque ludis præſidere.* (Cap.12.) &c. Ex quibus patet, *Tertullianum*, in libro *de Spectaculis*, totum eſſe ut ſpectacula, ludos, comedias, idololatriæ ſordibus inquinari probet, proindeque a Chriſtianis eſſe fugienda. Cùm ergn ipſum opus perſonarum Den diſplicere ex eo oſtendit, quòd Deus omnem ſimilitudinem fieri vetuerit, de ſimilitudine loquitur ad uſum & finem idololatriæ ordinata.

XII. Quæ verò objicit *Dallæus* ex libro *de Idololatria*, eodem ſenſu intelligenda eſſe, adjuncta docent. *Idolum* inquit, *tam fieri, quàm coli Deus prohibet. Quantò præcedit ut fiat quod coli poſſit, tantò priùs eſt ne fiat, ſi coli non licet. Propter hanc cauſam, ad eradicandam ſcilicet materiam idololatriæ, lex divina proclamat:* Ne feceris idolum. *Et conjungens*, Neque ſimilitudinem eorum quæ in cœlo ſunt, & quæ in terra, & quæ in mari: *Totò mundo ejuſmodi artibus interdixit ſervis Dei. Antecesserat Enoch prædicens, omnia elementa omnem mundi cenſum, quæ cœlo, quæ mari, quæ terra continentur, in idololatriam verſuros dæmonas, & Spiritus deſertorum Angelorum, ut pro Deo adverſùs Dominum conſecrarentur. Omnia igitur colit humanus error, præter ipſum omnium Conditorem Eorum imagines, idola imaginum conſecratio, idololatria. Quicquid idololatria committit, in artificem quemcumque & cujuſcumque idoli deputetur neceſſe eſt. Denique idem Enoch ſimul & cultores Idoli, & fabricatores in comminatione prædamnat.*

Quòd autem ait *Tertullianus* cap.5. de Serpente æneo, qui mandatò Dei de lege ſuâ diſpenſantis, conflatus & erectum eſt, non probat præcepto Decalogi vetitam fuiſſe imaginem omnem; ſed eas dumtaxat quæ populum rudem & ad idololatriam propenſum, trahere ad defectionem potuiſſent. Huius autem generis erat Serpens æneus, niſi Dei juſſu conflatus foiſſet ac propoſitus ut Myſterii aliquando conſummandi figura. Unde *Tertullianus* meritò excipit, Dei diſpenſatione erectum fuiſſe. Proinde non eſſe faciendum *ſimulachrum aliquod adverſùs legem, niſi & Deus juſſerit.* Quodnam autem ſit ſimulachrum adverſùs legem factum, ſtatim explicat Tertullianus. *Si nulla lex Dei prohibuiſſet idola fieri a nobis, ſi nulla vox Spiritus Sancti fabricatoribus Idolorum non minùs quàm cultoribus comminaretur, de ipſo Sacramento noſtro interpretaremur nobis, adverſas eſſe fidei ejuſmodi artes. Quomodo enim renuntiavimus Diabolo & Angelis ejus, ſi eos facimus.... Potes lingua negaſſe, quod manu confiteris? Verbo deſtruere, quod facto ſtruis? Unum Deum prædicare, qui tantos efficis? Verum Deum prædicare, qui falſos facis? Facio, ait quidam, ſed non colo... Imo tu colis, qui facis ut coli poſſint. Colis autem, non ſpiritu viliſſimi nidoris alicujus, ſed tuo proprio: nec animâ pecudis impenſa, ſed anima tua. Illis ingenium tuum immolas, illis ſudorem tuum libas, illis prudentiam tuam accendis. Plus es illis quàm Sacerdos, cùm per te habeant Sacerdotem. Diligentiâ tuâ Numen illorum eſt.... Totâ die ad hanc partem zelus fidei perorabit, ingemens Chriſtianum ab Idolis in Eccleſiam venire: de adverſarii, officinâ in domum Dei: attollere ad Deum Patrem manus matres Idolorum.... Eas manus admovere Corpori Domini, quæ dæmonis corpora conferunt.*

Nec verò artes ipſas pingendi & ſculpendi prohibitas aſſerit *Tertullianus*, niſi idololatriæ inſerviant, aut periculum ſit ne ad ejus uſus transferantur, idololatria ubique dominante. *Si ita neceſſitas exhibitionis obtenditur*, inquit, *habent & alias ſpecies, quæ ſine exorbitatione diſciplina, id eſt, ſine idoli conſictura opem victûs præſtent... Cùm igitur ad hæc artificiorum genera cohortemur, quæ idolum quidem, & quæ idolo competunt, non attingant; ſint autem & hominibus communia ſæpe, quo & idolis, hoc quoque cavere debemus ne quid ſcientibus nobis ab aliquibus de manibus noſtris in rem idolorum poſtuletur.*

Ad id quod ex libro quarto *contra Marcionem* Cap. 24. *Dallæus* laudat: *Quomodo Moyſem & Heliam Petrus cognoviſſet, niſi in ſpiritu? Nec enim imagines eorum vel ſtatuas populus habuiſſet & ſimilitudines, Lege prohibente.* Reſpondeo, *Tertullianum* exiſtimaſſe quidem quaſcumque imagines & ſimulachra Judæis eſſe lege prohibita, ut eorum ad idololatriam propenſio coërceretur, & hac parte poſitivum & cerimoniale fuiſſe mandatum, ſi per ſe ſpectetur imaginum uſus: naturale autem, ſi ſpectetur idololatriæ periculum. Quod cum *Tertulliano* Catholici quidam Theologi aſſerunt. Cùm autem cerimonialia legis præcepta Chriſtianos non alligent; nec periculum ſit ullum ne, qui præceptis Evangelicis imbuti ſunt, imagines Sanctorum, aut quorumvis hominum colant ut numina, ſive ut numinum ſimulachra: nihil contra uſum, cultumque imaginum Chriſti & Sanctorum conficit hic *Tertulliani* locus.

Adde, Montaniſtam jam tum ipſum fuiſſe cùm hæc ſcriberet, cujus proinde tanta non ſit auctoritas in Eccleſiaſticis controverſiis dirimendis. Accedit, quòd ſibi ipſi contradicat manifeſtè: Nam imagines quæ in alium uſum ac finem quàm idololatriæ effingerentur, quales fuere Cherubim Arcæ & ænei ſerpentis figura, Decalogi mandato non eſſe vetitas ſcribit *lib.2. contra Marcionem*, Cap. 22. nec diſpenſationem a Lege comminiſcitur. *Proinde*, inquit, *& ſimilitudinem vetans fieri omnium quæ in cœlo, & in terra, & in aquis, oſtendit & cauſas, idololatriæ ſcilicet, ſubſtantiam cohibentes. Subjicit enim:* Noo adorabitis ea, neque ſervietis illis. *Serpentis autem ænei effigies poſtea præcepta Moyſi a Domino, non ad idololatriæ titulum pertinebat, ſed ad remediandos eos qui a ſerpentibus infeſtabantur. Et taceo de figura remedii. Sic & Cherubim & Seraphim aurea in Arca figuratum exemplum, certè ſimplex ornamentum, accommodata ſuggeſtui, longè diverſas habendo cauſas ab idololatriæ conditione, ob quam ſimilitudo prohibetur; non videntur ſimilitudinum prohibiturum legi refragari non in eo ſimilitudinis ſtatu deprehenſa, ob quem ſimilitudo prohibetur.* Et Eccleſiæ Catholicæ conſuetudinem commemorans boni Paſtoris imaginem in calicibus depingentis, ex qua argumentum ducit ad ejus diſciplinam impugnandam, ſatis innuit illas imagines ſibi non videri divinæ legi contrarias, cùm Decalogi violationem Eccleſiæ, cujus doctrinam inſectatur, non objiciat. *A parabolis licebit incipias*, inquit, *ubi eſt ovis perdita a Domino requiſita, & humeris ejus revecta. Procedant ipſa picturæ calicum veſtrorum, ſi vel in illis perlucebit interpretatio pecudis illius, utrumne Chriſtiano, an Ethnico peccatori de reſtitutione colliniet.* *Lib de Pudicitia.*

XIV.

XIV. Denique ad id quod ex libro *contra Hermogenem* objicit *Dallaus*; Reſpondeo, locum ab ipſo laudatum non probare, quòd pictura ſit per ſe vetita, aut quod ipſam lege Dei vetitam *Tertullianus* putaverit: ſed quòd ſpectatis circumſtantiis temporis, ob idololatriæ periculum, ethnica ſuperſtitione ubique dominante, nefas cenſeret quarumcumque rerum effigies pingere. Unde tunc vix ullus erat apud Chriſtianos imaginum uſus. Quid ſi Hermogenem *illicitè pingere*, Tertullianus dixit, quia poſt ſuſceptum Chriſtiani nomen nihilominus pingebat ſimulachra Deorum, utique falſorum? ut notat *Rigaltius*.

Objicit *Dallaus* teſtimonium *Origenis*, *lib. 4. contra Celſum*, de Judæis ſcribentis: *In civitatem eorum nullus pictor admittebatur, nullus ſtatuarius, legibus totum hoc genus arcentibus, ne qua occaſio praberetur hominibus craſſis, neve animi eorum a Dei cultu avocarentur ad res terrenas, per hujuſmodi illecebras.* Quod ut probet, hæc ex Deuteronomio recitat: *Habebant enim*, inquit, *inter cæteras, legem hanc; Nolite impiè agere, nec facietis vobis ſculptile in ſimilitudinem, aut imaginem maſculi; vel fœmina, in ſimilitudinem omnium jumentorum, qua ſunt ſuper terram, vel avium pennatarum ſub cœlo volantium, vel piſcium quorumvis, qui degunt in aquis ſub terra.* Itaque cùm teſtetur *Origenes*, *Homilia VIII. in Exodum* hanc legem ad Novi quoque Teſtamenti homines pertinere: non eſt dubitandum, quin ille Chriſtiano nefas eſſe putaverit, ullam ex iſtis artibus exercere.

Exponitur locus Origenis. XVI. Reſpondeo, Verum eſſe quod *Origenes* refert, Judæos in civitates ſuas nullos ſtatuarios aut pictores admiſiſſe: non quòd lex divina eas artes, aut quamcumque ab illis artificibus effictam ſimilitudinem vetaret; ſed quòd Synedrii ac Synagogæ Decreto latiùs propagata Legis ſanctio eſſet, & ad quemcumque uſum imaginum porrecta vis illius, ſaltem extantium & humanarum: cujuſmodi ſcita Seniorum *Legis divina ſepem* vocabant, quòd homines a legis divinæ violatione longiùs arcerent, occaſionibus peccandi ſublatis & accuratiùs interdictis. Sed non omne genus imaginum vetitum Judæis fuiſſe Decalogi mandatô, ſed eas dumtaxat, quæ idololatriæ occaſio forent, Origeniani loci adjuncta probant. *Apud quos* inquit, (Judæos ſcilicet) *nullum aliud numen erat receptum, quàm Deus hujus rerum univerſitatis præſes, procul ablegatis omnibus ſimulachrorum opificibus. Nam in civitatem eorum nullus pictor admittebatur*, &c. & verbis Deuteronomii recitatis ſubjungit: *Qua lex hoc agebat, ut contenti rerum veritate, caverent ſibi a figmentis mentientibus ſpeciem maris aut fœmina aut pecudum, avium, reptilium, piſcium imagines referentibus. Illud quoque apud eos gravitatis & generoſitatis plenum: Cave ne fortè oculis ſublatis ad cœlum, viſòque Sole, Luna, ceteriſque ſtellis cœli: decore horum deceptus, adores aut colas aliquod ex ſiderum numero.* Idem eluceſcit manifeſtiùs ex *Homilia VIII. in Exodum*, a *Dallao* laudatâ: ubi explicans, quid ſit idolum, quid ſimilitudo, quæ Lege vetantur, ait: *Aliud eſt facere idolum, aliud ſimilitudinem.... Si quis in quolibet metallo auri, vel argenti, vel ligni, vel lapidis, faciat ſpeciem quadrupedis alicujus, vel ſerpentis, vel avis, & ſtatuat illam adorandam, non idolum, ſed ſimilitudinem fecit. Vel etiamſi picturam ad hoc ipſum ſtatuat, nihilominus ſimilitudinem feciſſe dicendus eſt. Idolum verò facit ille qui ſecundùm Apoſtolum dicentem*, Quia Idolum nihil eſt, *facit quod non eſt.... Addit autem & dicit:* Non adorabis ea, neque coles. *Poteſt, quis interdum & invitus adorare, ſicut nonnulli Regibus adulantes, cùm eos ad hujuſmodi ſtudia deditos viderint, adorare ſe ſimulant idola, cùm in corde ipſorum certum ſit, quia nihil eſt idolum. Colere verò, eſt toto his affectu & ſtudio mancipari. Utramque ergo reſecat ſermo divinus, ut neque affectu colas, neque ſpecie adores.*

Quod de Judæis refert *Origenes*, ipſos nullos pictores, nullos ſtatuarios, in civitatem ſuam admiſiſſe acceperat ille a *Philone* & *Joſepho*; a Philone, libro *Quis rerum divinarum hæres*, in lib. *de Decalogo*, in lib. *de Legatione ad Caium*, & in altero, *de Gigantibus*. Ex *Joſepho* verò, *lib. 8. Antiquitatum*, ubi *Salomonem* violatæ legis incuſat, *Quod æreas boum effigies baſi Maris*, id eſt ingentis labri, quod mare vocabatur ob capacitatem, *adjecerat, & Leonem in throno poſuerat: Nefas enim erat iſta facere.* Et libr. 17. cap. 8. Judæos ægrè tuliſſe refert quod *Herodes* aquilam auream prægrandem ſupra majorem Templi portam collocarat, quam Juvenes quidam, impellentibus Magiſtris, palam dejicere auſi ſunt. *Prohibet enim Lex*, inquit, *erectiones imaginum moliri, aut quorumcumque animalium effigies collocari, velut anathemata iis qui ex illius præſcripto vitam ſuam componere voluerint.* Et lib. 2. *de Bello Judaico*, ubi populi tumultum adversùs *Pilatum* deſcribit, qui *Cæſaris* imagines in urbem introduxerat, quas Judæorum conſtantiâ victus, tandem abſtulit, eamdem cauſam affert. *Quòd nullum fas ſit in Urbe collocari ſimulachrum.* Id autem nefas eſſe putabant ob idololatriæ periculum, quæ Lege vetatur.

Quamquam errat *Joſephus* cum *Salomonem* violatæ Legis reum facit ob æreas boum effigies baſi Maris ſuppoſitas, & figuras Cherubim exſculptas, pictaſque in Templo. Nam Scriptura Sacra, quæ id commemorat *III. Regum Cap. 6. & 7.* ob hæc opera nequaquam arguit *Salomonem*, imò Deo gratum fuiſſe ſignificat, qui perfectô templô ipſi ſemel & iterum conſpicuum ſe præbuit, & cum ipſo ut cum amico locutus eſt. Certè picturam, ſculpturamve non fuiſſe Judæis divinâ lege prohibitas ex eo conſtat quod *Beſeleelem* his artibus exornaverit. *Vocavi*, inquit Dominus Exodi XXXI. *Beſeleel, & implevi eum Spiritu Dei, ſapientiâ, & intelligentiâ, & ſcientiâ in omni opere, ad excogitandum quicquid fabrefieri poteſt ex auro, & argento, & ære, marmore, & gemmis, & diverſitate lignorum*, &c. *Error Joſephi notatur & refellitur.*

XVIII. Objicit *Dallaus*, * Quæcumque a Patribus ſcripta ſunt in Ethnicos ſimulachrorum adoratores, eadem in cultores imaginum jure merito retorqueri: ac proinde pariter vetitum eſſe lege divinâ cultum imaginum Chriſti & Sanctorum. *Lib. 1. cap. 2.*

Probat antecedens. Poteſt namque in ipſos torqueri, quod *Tertullianus* in Apologetico, Cap. 12. ſcribit: *Quantùm autem de ſimulachris ipſis nihil aliud reprehendo, quàm materias ſorores eſſe vaſculorum inſtrumentorum communium, vel ex iiſdem vaſculis & inſtrumentis, quaſi ſatum conſecratione mutantes licentiâ artis transfigurante, & quidem contumelioſiſſimè & in ipſo opere ſacrilegè.* Et extremo capite: *Igitur ſi ſtatuas & imagines frigidas, mortuorum ſuorum ſimillimas non adoramus, quas milvi, & mures, & aranea intelligunt; nonne laudem magis quàm pœnam merebatur repudium agniti erroris?* Imagines enim Chriſti & Sanctorum nec de meliore lutô, nec honeſtiore ſpecie, vel ſenſibus inſtructiores ſunt quam Gentilium ſtatuæ. Æquè ſorores utræque vaſculorum inſtrumentorumque communium, neque has magis quàm illas: mures, & araneæ, & milvi intelligunt.

Poteſt in ipſas torqueri quod de conſecratis

Deorum imaginibus, quas Pagani orabant & publicè colebant, ſcripſit *Minutius Felix*, in Octavio. *Quanta verò de Diis veſtris animalia muta naturaliter judicant, mures, hirundines, milvi! Non ſentire eos ſciunt, rodunt, inculcant, inſident, ac niſi abigatis, in ipſo Dei veſtri ore nidificant. Aranea verò faciem ejus intexunt, & de ipſo capite ſua fila ſuſpendunt. Vos tergitis, mundatis, eraditis, & illos quos facitis, protegitis, & timetis.*

Contra ipſas objici poteſt quod ſcribit *Lactantius*, lib. ſecundo Inſtitutionum, cap. 2. *Quid ſibi templa? Quid aræ volunt? Quid denique ipſa ſimulachra, quæ aut mortuorum, aut abſentium monimenta ſunt? .... Nec intelligunt homines ineptiſſimi, quod ſi ſentire ſimulachra & moveri poſſent, ultro adoratura homines fuiſſent, a quibus ſunt expolita..... Adorant ergo inſenſibilia, qui ſentiunt, irrationabilia qui ſapiunt, exanima qui vivunt, terrena qui oriuntur e cœlo.... Nempe ideo timetis, quòd eos eſſe in cœlo arbitramini .... Cur igitur oculos in cœlum non tollitis? Cur ad parietes & ligna & lapides potiſſimùm, quam illò ſpectatis ubi eos eſſe creditis?* Et quod Capp. 17. & 18. ait: *Perverſum eſſe & incongruens, ut ſimulachrum hominis a ſimulachro Dei colatur. Colit enim quod eſt deterius & imbecillius .... Inexpiabile facinus eſſe deſerere viventem, ut defunctorum monimentis ſervias, qui nec vitam, nec lucem dare cuiquam poſſunt, quâ ipſi carent.* His gemina ſunt quæ habent *S. Athanaſius*, in oratione contra Gentes P. 15. *Sanctus Joannes Chryſoſtomus*, in Iſaiam cap. 2. & Homilia 37. in Geneſim; *Theodoretus*, in Pſalmum centeſimum decimum tertium.

Catholicis ſacrarum imaginum cultoribus imperitè & iniquè objiciuntur quæ a Patribus ſcripta ſunt contra Ethnicos ſimulachrorum adoratores.

XIX. Reſpondent Catholici Theologi negando antecedens: hæc enim omnia contra Ethnicos meritò a Patribus objiciuntur, quia etſi ſimulachrorum materiæ ſorores eſſent vaſculorum; licèt illa inſenſibilia eſſent & irrationalia, licet de iis mures, hirundines, milvi, araneæ judicarent, &c. Nihilominus ab Ethnicis Numinum inſtar habebantur, & colebantur. Credebant, inquam, ea eſſe Numina, ſive ſimplici ſubſtantiæ commutatione; (quæ opinio apud rudiores invaluerat) ſive quadam divinitatis in ipſa infuſione, alligatione, & ſubſtantiali præſentiâ, quaſi ſtatum conſecratione mutarent, ut *Tertullianus* loquitur. (Quod ſentiebant eruditi.) Tandem nullus erat Ethnicus, qui ſaltem non crederet, illa ſimulachra eorum imagines eſſe, qui verè Dii eſſent. At longè ab iſta ſuperſtitione ſunt Catholici, qui Chriſti, & Sanctorum imagines, quas colunt, neque pro Numinibus neque pro Numinum imaginibus habent: ſed venerationem ita iis impertiendam propugnant, ut *Non credatur ineſſe aliqua in iis divinitas, vel virtus propter quam ſint colendæ; vel quod ab eis ſit aliquid petendum; vel quod fiducia in imaginibus ſit figenda veluti olim fiebat a gentibus quæ in idolis ſpem ſuam collocabant; ſed quoniam honos qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illa repræſentant: ita ut per imagines quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus & procumbimus, Chriſtum adoremus: & Sanctos, quorum illæ ſimilitudinem gerunt, veneremur*: ut habet Synodus Tridentina, *Seſſione XXV.*

XX. Urget *Dallæus*, Ethnicorum Theologos longè aliter de ſimulachris ſenſiſſe, Deos eſſe negaſſe, Deos tantùm aſſeruiſſe per ſimulachra vel in ſimulachris coli. Idem porro de cultu ſacrarum, ut vocant, imaginum, ſentire Romanæ communionis homines. Nam quemadmodum in Paganorum multitudine erant aliqui, ſed pauci, qui craſſiſſimo quodam & pecuino mentis errore, repugnantibus & reclamantibus eruditis, pro veris Numinibus haberent muta illa & ſurda ſimulachra, apud quæ in templis & fanis procumbebant: ſic in eorum Chriſtianorum plebe, qui venerantur imagines, fortaſſe etiam nonnulli reperiuntur adeo obeſæ naris, ut vel nullum, vel omnino exiguum diſcrimen eſſe arbitrentur inter imaginem, & ipſum cui conſecrata eſt, Sanctum. Ac ut inter eruditiores Paganos fuere, qui putarent Numen vel ipſâ ſubſtantiâ, vel certè vi ſuâ præſens adeſſe ſimulachris; ſic neque defuere inter communionis Romanæ homines, qui de Sanctorum unione cum imaginibus idem propemodum ſentirent.

Antecedens autem probat *Dallæus* ex *Celſo* Gentili Philoſopho, apud *Origenem*, lib. ſeptimo, dicente, Ridiculam eſſe Chriſtianorum ſapientiam, ſi nihil aliud docere volunt, niſi Deum non eſſe lapidem, lignum, æs, aurum, ab hoc vel illo artifice expolitum & elaboratum. *Quis enim*, inquit, *alius eſt, niſi ſit planè fatuus, qui hæc Deos eſſe putet, non autem Deorum donaria & ſimulachra!* Item ex *Luciano*, qui ipſum Numen a ſimulachro clariſſimè diſtinguit, cum Matronæ conquerenti quòd ſe invidioſâ laudatione Deabus comparaſſet, ſic reſpondet: *Ego te, o præſtantiſſima! nequaquam cum Deabus comparavi, ſed cum enimiorum artificum operibus ex lapide, ære, aut ebore confectis. At quæ ab hominibus ſunt facta, cum hominibus comparare, non puto impium; niſi Minervam illud eſſe exiſtimaſti, quod Phydias effinxit, aut cœleſtem Venerem illud, quod non multis ab hinc annis, Praxiteles Cnidi fecit. At vide ne indecorum ſit talia de Diis ſentire, quorum imagines veras nulla humana induſtria aſſequi poteſt, ut ſentio.*

Idem probat ex *Athenagora* Chriſtiano Scriptore, in *Legatione pro Chriſtianis*, ubi ſcribit, inter Ethnicos non defuiſſe, qui idola *Nihil quàm ſimulachra eſſe dicerent, Deos verò, quorum honori ea ſint dedicata, & quæcumque in ipſos conferuntur, reditus, ſacrificia, ad ipſos referri Deos, & propter ipſos fieri, neque alio modo homines convenire Deos poſſe.*

Idem probat ex *Arnobio*, *lib. ſexto adverſus Gentes*, ubi Paganum hominem ſic inducit loquentem: *Sed erras, & laberis. Nam neque nos æra, neque auri argentique materias, neque alias quibus ſigna conſiunt, eas eſſe per ſe Deos, & religioſa decernimus Numina; ſed eos in his colimus, eoſque veneramur, quos dedicatio infert ſacra, & fabrilibus efficit inhabitare ſimulachris..... In parte hac eadem, illud etiam dicere ſimulachrorum aſſertores ſolent, non ignoraſſe Antiquos nihil habere Numinis ſigna, neque ullum omnino ineſſe his ſenſum; ſed propter indomitum atque imperitum vulgus, quæ pars in populis atque in civitatibus maxima eſt, ſalutariter ea, conſilioque formaſſe, ut velut quadam ſpecie objecta hac, Numinum, abjicerent aſperitatem, metu; arbitratique præſentibus ſeſe ſub Diis agere, facta impia deponerent, & ad humana officia morum immutatione tranſirent.*

Denique id probat ex *Lactantio*, qui ſic loquentes introducit Ethnicos lib. 2. Divinarum Inſtitutionum cap. 2. *Non ipſa*, inquiunt, *timemus ſimulachra, ſed eos ad quorum imaginem ficta, & quorum nominibus conſecrata ſunt.*

Pagani ſimulachra eſſe Deos ſentiebant, non Deorum tantùm ſuorum ſigna & imagines.

Reſpondeo, Paganos omnes quotquot Sacerdotum & Pontificum ſuorum doctrinam ſequebantur, ſenſiſſe ſimolachra eſſe Deos, ſive immutatione ſubſtantiæ, ſive infuſione quadam & incorporatione Deorum in ipſa, vi conſecrationis: adeoque ipſa coluiſſe ut numina, ſpem in his ſuam poſuiſſe, ipſiſque ſupplicaſſe, ac ſerviiſſe; quamvis Cavillatores nonnulli, Semiethnici, & Philoſophaſtri, ut ſe a Chriſtianorum objectionibus liberarent, ac ne de dogmate tam abſurdo palam erubeſcere cogerentur, communem Gentilium ſententiam diſſimularent, emollirentque quantùm

in

in ipſis erat, dicentes, idola non abs ſe coli ut Numina, ſed tantùm ut Numinum ſimulachra. Quod autem hæc, quam diximus, communis fuerit Ethnicorum de ſuis idolis opinio, diſertè probant Catholici Theologi ex Sceiptura Sacrâ, cui potiùs quàm Philoſophis quibuſdam Gentilium credendum eſt: ſcilicet ex cap.20. Exodi. *Non facietis Deos argenteos*, inquit Dominus, *nec Deos aureos facietis vobis*, Levitici 19. *Nolite converti ad idola, nec Deos conflatiles faciatis vobis. Ego Dominus Deus veſter.* Pſalmo 113. *Simulacbra gentium argentum & aurum, opera manuum bominum. Os habent, & non loquentur, oculos babent, & non videbunt.... Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis.* IV. Regum 19. *Et miſerunt Deos eorum in ignem: non enim erant Dii, ſed opera manuum bominum, ex ligno & lapide.* Iſaiæ 44. ubi artifex lignarius dicitur, ex eodem ligno, ex quo pulmentum coxit, & calefactus eſt, feciſſe ſibi Deum. *Medium ejus combuſſit igni.... Reliquum autem ejus Deum fecit & ſculptile ſibi: curvatur ante illud, & adorat illud, & obſecrat, dicens: Libera me, quia Deus meus es tu.... Non recogitant in mente ſuâ, neque cognoſcunt, neque ſentiunt, ut dicant: Medietatem ejus combuſſi igni.... & de reliquo idolum faciam? Ante truncum ligni procidam? Pars ejus cinis eſt. Cor inſipiens adoravit illud.* Jeremiæ 2. *Dicentes ligno: Pater meus es tu: & lapidi: Tu me genuiſti. Ubi ſunt Dii tui, quos feciſti tibi? Surgant & liberent te in tempore afflictionis.* Sapientiæ 14. *Et hæc fuit vitę humanæ deceptio: quoniam aut affectui, aut Regibus deſervientes homines, incommunicabile nomen lapidibus & lignis impoſuerunt.* Sapientiæ 15. *Quoniam omnia idola nationum Deos æſtimaverunt, quibus neque oculorum uſus eſt ad videndum..... Homo enim fecit illos: & qui ſpiritum mutuatus eſt, is finxit illos. Nemo enim ſibi ſimilem homo poterit Deum fingere. Cùm enim ſit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim eſt ipſe his quos colit, quia ipſe quidem vixit, cùm eſſet Mortalis, illi autem nunquam.* Baruch 6. *Nunc autem videbitis in Babylonia Deos aureos, & argenteos, & lapideos, & ligneos in humeris portari, oſtentantes metum Gentibus..... Nam lingua ipſorum polita a fabro ipſa etiam inaurata, & inargentata, falſa ſunt, & non poſſunt loqui..... Hi autem non liberantur ab œrugine & tineâ..... Unde vobis notum ſit quia non ſunt Dii: Ne ergo timueritis eos. Sicut enim vas hominis confractum inutile efficitur, tales ſunt & Dii illorum. Conſtitutis illis in domo, oculi eorum pleni ſunt pulvere a pedibus introëuntium..... Tutantur Sacerdotes oſtia clauſuris & feris, ne a latronibus expolientur. Lucernas accendunt illis, & quidem multas, ex quibus nullam videre poſſunt: ſunt autem ſicut trabes in domo. Nigra ſunt facies eorum a fumo qui in domo fit. Supra corpus eorum, & ſupra caput eorum volant noctuæ & hirundines, & aves etiam ſimiliter, & cattæ. Unde ſciatis quia non ſunt Dii.... Aurum etiam quod habent, ad ſpeciem eſt. Niſi aliquis exterſerit æruginem, non fulgebunt: neque enim dum conflarentur, ſentiebant. Ex omni pretio empti ſunt, in quibus ſpiritus non ineſt ipſis.... Confundantur etiam qui colunt ea.* Quod toto capite inculcatur. Danielis 14. Daniel Regi interroganti, cur *Bel* non adoraret? Reſpondit: *Quia non colo Idola manu facta, ſed viventem Deum. Et dixit Rex ad eum: Non videtur tibi eſſe Bel vivens Deus? An non vides quanta comedat & bibat quotidie? Et ait Daniel arridens: Ne erres, Rex! iſte enim intrinſecùs luteus eſt, & forinſecùs æreus, neque comedit aliquando.* Actuum Apoſtolorum cap.19. *Demetrius* argentarius ait: *Et videtis, & auditis, quia non ſolùm Epheſi, ſed penè totiùs Aſiæ, Paulus hic ſuadens avertit multam turbam, dicens: Quoniam non ſunt Dii qui manibus fiunt.*

Idem conſtat ex Veterum Patrum teſtimoniis: *Sancti Irenæi*, lib.3. c.6. *A Moyſe*, inquit, *dictum eſt: Non facies tibi omnem ſimilitudinem in Deum, quæcumque in cœlo ſurſum, & quæcumque in terrâ deorſum.*

Sancti Cypriani, lib.3. Teſtimoniorum adverſùs Judæos. *De Idolis quæ Gentiles Deos putant. In Sapientia Salomonis: Omnia Idola nationum æſtimaverunt Deos, &c.*

Minutii Felicis, in Octavio: *Ecce*, inquit, *funditur*, (Idolum) *fabricatur, ſcalpitur: nondum Deus eſt. Ecce plumbatur, conſtruitur, erigitur; nec adhuc Deus eſt. Ecce ornatur, conſecratur, oratur; tunc poſtremò Deus eſt, cùm homo illum voluit & dedicavit.*

Et ante ipſos, *Tertulliani*, in Apologetico, cap.12. *Quantùm autem*, inquit, *de ſimulacbris ipſis, nihil aliud deprehendo, quàm materias ſorores eſſe vaſculorum, inſtrumentorumque communium, vel ex iiſdem vaſculis & inſtrumentis, quaſi fatum conſecratione mutantes.... ut revera nobis, maximè qui propter ipſos Deos plectimur, ſolatium pœnarum eſſe poſſit, quòd eadem ipſi patiuntur ut fiant. Crucibus & ſtipitibus imponitis Chriſtianos. Quod ſimulacbrum non priùs argilla deformat cruci & ſtipiti ſuperſtructa? In patibulo primùm corpus Dei veſtri dedicatur. Ungulis deraditis latera Chriſtianorum: at in Deos veſtros per omnia membra validiùs incumbunt aſciæ, & runcinæ, & ſcobinæ. Cervices ponimus: Ante plumbum, & glutinum, & gomphos, ſine capite ſunt Dii veſtri. Ignibus urimur: hoc & illi a primâ quidem maſſâ. In metalla damnamur: Inde cenſentur Dii veſtri.... Sed planè non ſentiunt has injurias & contumelias ſuæ fabricationis Dii veſtri, ſicut nec obſequia.*

Arnobii, lib.1. adverſùs Gentes. *Venerabar*, inquit, *ô cæcitas! nuper ſimulacbra modò ex fornacibus prompta, in incudibus Deos, & ex malleis fabricatos, elephantorum oſſa: picturatas veternoſis in arboribus tænias ſi quando conſpexeram, lubricatum lapidem, & ex olivi unguine ſordidatum, tanquam ineſſet vis præſens, adulabar, affabar, & beneficia poſcebam, nihil ſentiente de trunco: & eos ipſos Deos, quos eſſe mihi perſuaſeram, afficiebam contumeliis gravibus, cùm eos eſſe credebam ligna, lapides, atque oſſa, aut in ejuſmodi rerum habitare materiâ.* Arnobius non Ethnicus de vulgo, ſed Philoſophus, ſimulchra Deos eſſe credebat, & ut tales adorabat, antequam Chriſto nomen daret.

Sancti Athanaſii, Oratione contra Gentes, ubi ſcribit, Paganos ſupplices, *ante ligna procumbere, nec videre interim res ſimiles, ac prorſus ejuſdem generis ſuis ſeſe pedibus calcare, & pro fomentis ignium uſurpare, cùm tamen partes earum earum Numina appellent..... Pro Numinibus adorant, quos pretio a ſculptore redemerunt.* Et hunc quidem communem fuiſſe Gentilium errorem ſignificat, quamvis ipſorum Philoſophi illum diſſimularint, novaſque adinvenerint explicandæ ſuperſtitionis ſuæ rationes, ut ſe a Chriſtianorum objectionibus liberarent. *Hinc*, inquit, *cùm malè audiunt Ethnicorum Philoſophi Virique Eruditi, non inficias eunt ea Deorum ſpecies hominum & brutorum ſimulacbra eſſe: ſed ideo id in uſu haberi, ut Dii ſub iſtis imaginibus oracula promant & ſeſe oſtendant; alioqui eum qui inviſibilis eſt, niſi per iſtiuſmodi ſimulacbra & ceremonias cognoſci non poſſe. Alii porro quaſi majore Philoſophiâ inſtructi, ajunt iſta inſtituta eſſe & effigiata ad evocationem adventúmque Angelorum, aliarumque Poteſtatum,* con-

conciliandum, ut cùm illi ita ſe præſentes obtulerint & apparuerint, Numinis notitiam mortales, doceant: ac proinde iſtiuſmodi ſimulachra pro elementis litterarum humano generi eſſe quæ dum legunt; Dei notitiam condiſcere poſſunt.

Sancti Joannis Chryſoſtomi, in Genethliaco, laudati a *Theodoreto*, Dialogo I. *An non*, inquit, *extremæ eſt dementiæ, ipſos quidem, cum, in lapides, & ligna, & viles ſtatuas Deos ſuos inducunt, & tamquam in carcere quodam includunt nihil turpe arbitrari ſe facere, aut dicere: nos verò reprehendere, quod dicamus Deum templo ſibi ipſi per Spiritum Sanctum extructo, omni mundo per illud attuliſſe? Si enim turpe eſt in humano corpore Deum habitare, multò magis in lapide & ligno, quantò lapis & lignum homine vilioza ſunt!*

Sancti Auguſtini, lib.8. de Civitate Dei, Cap. 23. ubi de *Triſmegiſto*, ait: *At ille viſibilia & contrectabilia ſimulachra, velut corpora Deorum eſſe aſſerit. Ineſſe autem his quoſdam Spiritus invitatos, qui valeant aliquid, ſive ad nocendum, ſive ad deſideria eorum nonulla complenda, a quibus eis divini honores, & cultus obſequia deferuntur. Hos ergo Spiritus inviſibiles per artem quamdam viſibilibus rebus corporalis materia copulare, ut ſint quaſi animata corpora, illis Spiritibus dicata & ſubdita ſimulachra, hoc eſſe dixit Deos facere, eamque magnam & mirabilem Deos faciendi accepiſſe homines poteſtatem.*

Et in Pſalmum centeſimum decimum-tertium. *Quamquam, ut illi aſſerunt, in ſigno aliquo fabrefacto, atque eminenti collocatô ſuggeſtu cùm adorari atque honorari a multitudine cœperit, parit in unoquoque ſordidiſſimum erroris affectum, ut quoniam in illo figmento non invenit vitalem motum, credat Numen occultum: effigiem tamen viventi corpori ſimilem, ſeductus formâ & commotus auctoritate quaſi Sapientium Inſtitutorum, obſequentiumque turbarum, ſine vivo aliquo habitatore eſſe non putat.....Videntur autem ſibi purgatioris eſſe religionis, qui dicunt: Nec ſimulachrum, nec dæmonium colo; ſed per effigiem corporalem ejus rei ſignum intueor, quam colere debeo. Ita verò interpretantur ſimulachra; ut alio dicant ſignificari terram, unde Templum ſolent appellare Telluris; aliô mare, ſicut Neptuni ſimulachro; alio aërem, ſicut Junonis.... De quibus rurſus cùm exagitari cœperint, quòd corpora colant.... Reſpondere audent Non ſe ipſa corpora colere, ſed quæ illis regendis præſident Numina.*

Sancti Cyrilli Alexandrini, lib. 6. adversùs Julianum, pag. 194. *Contra verò*, inquit, *Julianus Numinum admirator & præco magnificus fidem in Deum per ſummam impietatem inſectatus, omniforme ſimulachrorum examen, lignaque & lapides Deos facere non veretur, eiſque boum agminæ immolare non ceſſat.*

Ex his patet, communem fuiſſe Paganorum errorem, quod ſimulachra Numina eſſent, quamvis Philoſophi ab illius invidia ſe liberare, ſubtilioribus expoſitionibus conarentur. Id confirmatur ex *Origene*, & *Arnobio*, quorum præ cæteris teſtimonia *Dallæus* oſtentat. Origenes lib. 7. contra Celſum: *Inter abhorrentes*, inquit, *a ſtatuarum, templorum, altarium ceremoniis, Scythæ, Numidæ, impiique Seres, & Perſæ, aliis moventur rationibus, quàm Chriſtiani & Judæi, quibus Religio eſt ſic Numen colere. Illarum enim gentium nemo ab his alienus eſt, quòd vereatur Numen ad viles has ceremonias detrahere, quæ verſantur circa aras & & materias effigiatas variis imaginibus, nec quòd intelligat dæmonas devinctos hærere certis locis & ſtatuis, ſive incantatos quibuſdam magicis carminibus, ſive aliàs incubantes locis ſemel præoccupatis, ubi lurconum more ſe oblectant victimarum nidoribus.... Cæterùm Chriſtiani homines, & Judæi, ſibi temperant ab his, propter illud Legis:* Dominum Deum tuum timebis, & ipſi ſoli ſervies.... Et non facies tibi ipſi ſimulachrum.... Non adorabis ea, nec ſervies illis.... *Nos verò ideò quoque non honoramus ſimulachra, quia quantùm poſſumus, cavemus ne quo modo incidamus in eam credulitatem, ut & his tribuamus divinitatis aliquid. Et hoc eſt crimen quod Celſo impingimus, aliiſque omnibus, qui hæc non eſſe Deos fatentur, deferre hos honores ſtatuis, cùm ſapientes credantur, adeo ut vulgus exemplo eorum in errorem trahatur, in tantùm depreſſum animas falsâ religione, ut negantem hos eſſe Deos, ne quidem audire ſuſtineant, quos ipſi aſſueverunt colere. Celſus certè ait ſe credere, non Deos hæc eſſe, ſed Deorum anathemata: non declarans quomodo hæc non hominum anathemata ſint, ſed Deorum, ut ipſe vocat. Liquet enim hæc dedicari ab hominibus falſam opinionem de Deo habentibus. Ac ne imagines quidem eorum putamus ſtatuas, ut qui Deum incorporeum & inviſibilem nullâ figurâ circumſcribamus.*

Arnobius verò libro ſexto hæc habet: *Non improba, neque aſpernabilis ratio, quâ poſſit quivis tardus, necnon & prudentiſſimus credere, Deos relictis ſedibus propriis, id eſt Cælo, non recuſare, nec fugere habitacula inire terrena, quinimmo jure dedicationis impulſos, ſimulachrorum coaleſcere junctioni. In gypſo ergo manſitant atque in teſtulis Dii veſtri? Quinimmo teſtularum & gypſi mentes, ſpiritus atque animæ Dii ſunt? Atque ut fieri auguſtiores viliſſimæ res poſſint, concludi ſe patiuntur, & in ſedis obſcuræ coërcitione latitare? Ergo illud a vobis parte in hac primùm deſideramus & poſtulamus audire; Invitine hoc faciunt, id eſt, jure dedicationis attracti, ſimulachrorum ineunt manſiones? An proni & faciles, neque ullis neceſſitatibus irrogatis?* &c. quæ fuſiùs perſequitur. Et infra: *Si apertum vobis & liquidum eſt, in ſignorum viſceribus Deos vivere, atque habitare Cælites, cur eos ſub validiſſimis clavibus, ingentibuſque ſub clauſtris, ſub repagulis, peſſulis, aliiſque hujuſmodi rebus cuſtoditis, conſervatis, atque habetis incluſos?* Quod autem *Dallæus* Catholicis affingit dicens, ipſos prope eadem ſentire de Sanctorum præſentia in imaginibus, aut unione ipſorum cum illis, quæ Pagani de ſuorum Numinum præſentia in ſimulachris, aut unione cum illis: putidæ calumniæ facilè convincitur ex Tridentina Synodo, quæ Catholicæ Fidei hac de controverſia profeſſionem expreſſit Seſſione vigeſimâ quintâ.

§. II.

Dogma Catholicum de uſu & cultu Imaginum probatur ex Patribus, & Eccleſiæ Judicio.

I. OCcurrit imprimis mulieris Hemorrhoiſſæ a Chriſto ſanatæ pium laudatumque facinus, quæ ut beneficii ſibi a Servatore collati memoriam ad poſteros propagaret, æream ſtatuam in ejus honorem erexit; quæ Cæſareæ Philippi, quam Paneadem vocant, adhuc *Euſebii Cæſareenſis* ætate viſebatur, ut ipſe refert *lib. 7. Cap. decimo-octavo*; ad cujus pedes, in ipſa baſi, ignota quædam naſcebatur planta, quæ ad fimbriam uſque æneæ diploïdis aſſurgens, depellendis omnis generis morbis præſentiſſimum remedium erat. Quo ex facto & miraculo colligitur, Chriſti imagines non eſſe damnandas, quaſi divinâ lège interdictas: Non enim miraculis Deus res nefarias & illicitas approbare ſolet, vel poteſt.

Hanc Hiſtoriam talis ſuſpicione laborare *Dallæus*

lans reſpondet; Ex opinione quæ vulgi animos occupaſſet, propagatum rumorem: Librorum Carolinorum Auctorem lib. 4. c. 15. hujus de facti veritate dubitare: Non eſſe veriſimile quòd mulier quæ antequam a Chriſto ſanaretur, omnes facultates in Medicos erogaverat atque conſumpſerat, ut *Lucas* & *Marcus* teſtatur, duo ex ære ſimolachra ante ædes erexerit; quod abſque magnis ſumptibus fieri non potuit. Vix etiam credi poſſe, quòd ænea illa ſimulachra trecentos annos Paneade in publico integra atque inviolata manſiſſent, ferventibus perſecutionibus. Scriptorum *Euſebio* vetuſtiorum ſilentium, in Apologeticis præcipuè pro Chriſtiana Religione editis, oſtendere quàm dubia ſit & incerta hujus Hiſtoriæ fides. Ut ut eſt, ex tota hac hiſtoriâ, ſi vel certa ſit & confeſſa, nihil aliud extundi poſſe, niſi unum fuiſſe Chriſti ſimulacbrum, non Epiſcopi, aut Doctoris alicujus juſſu, atque inſtituto, ſed mulierculæ e Paganiſmi luto emergentis voluntate effictum. Non in Eccleſia, ſed in vico publico pro foribus poſitum: eo animo, non ut vel adoraretur vel coleretur, ſed ut accepti divinitus a Chriſto Domino beneficii monumentum eſſet: Non ex Chriſtiano, ſed ex Ethnico, cui illa diu aſſueverat, uſu. Id innuere ſatis *Euſebium*, qui narrationem totam executus, hæc verba ſubjicit: *Nec verò mirandum eſt, Gentiles a Servatore noſtro beneficiis affectos hæc præſtitiſſe; cum & Apoſtolorum Petri ac Pauli, Chriſtique ipſius pictas imagines, ad noſtram uſque memoriam ſervatas in tabulis viderimus. Quippe priſci illi abſque ullo diſcrimine auctores de ſe bene meritos Gentili quadam conſuetudine tamquam ſervatores colere hujuſmodi honoribus conſueverant.*

Sed reponimus *Dallæo*, *Euſebium*, præ librorum Carolinorum Auctore quadringentis annis juniore audiendum eſſe, qui & Paneadenſium traditione, & propriis oculis perſuaſus, hanc fuiſſe Chriſti ſtatuam ipſi a muliere hemorroiſſa erectam, id memoriæ prodidit, ut & miraculum perenne quod per herbam circa illam creſcentem eùm ad effigiatæ diploidis fimbriam excreviſſet, fieri ſolebat. Nec incredibile eſt mulierem, quæ multas pecunias munerandis Medicis impenderat, quod Evangeliſtæ hyperbolicâ locutione ſignificant: *In medicos erogaverat omnem ſubſtantiam ſuam*, facultates habuiſſe, & reſtitutâ ſanitate augere potuiſſe, ex quibus Statuam Chriſto conflaret in grati animi monumentum. Quid ſi non ab ipsâ muliere, ſed ab aliquo Paneadenſi cive locuplete, ad Chriſti Fidem converſo, poſt ejus Aſcenſionem, & Evangelii prædicationem erecta ſit ad celebris miraculi memoriam? Quòd verò Chriſtianorum perſecutores hanc ſtatuam non ſuſtulerint, quam Chriſti eſſe non noverant, quid mirum? Et ſi Deus ſervari voluit tam illuſtre monumentum, nonne efficere potuit ne Tyranni de eo evertendo cogitarent? Eccleſiaſtici Scriptores *Euſebio* Antiquiores vel non viderant quod ipſe oculis ſuis conſpexit *Euſebius*, vel illud non magni momenti contra Paganos eſſe judicarunt. Quam enim rationem habuiſſent ſtatuæ Chriſto erectæ, qui ejus nomen odio infenſiſſimo proſequebantur? Quam rationem habuiſſent miraculi, cujus ad memoriam ſtatua poſita erat, vel illius quod fiebat per plantam effigiatæ diploidis fimbriam contingentem, qui miraculis a Chriſto editis, & illis quæ quotidie in Eccleſia patrabantur a Viris Sanctis, non credebant? Etſi verò a muliere ex Paganiſmo converſâ ſtatua illa erecta ſit, non Epiſcopi aut Doctoris alicujus juſſu, mulieris tamen in eâ erigendâ pietatem & grati animi erga Chriſtum teſtificationem qui improbaverit, nemo ex priſcis Doctoribus proferri poteſt. In Eccleſia quidem non eſt poſita illa Chriſti Domini effigies, ſed in vico. At quid intereſt? Cùm non magis in vico, quàm in Eccleſia collocari potuiſſet, ſi idolorum numero & loco habendæ eſſent Chriſti & Sanctorum imagines, & primo Decalogi mandato eſſent prohibitæ. Et ſi religioni, pietatique non repugnat ut in plateis erigantur, fas etiam eſt ut erigantur in templis. Hinc *Juliani Apoſtatæ* temporibus, cùm illam Chriſti ſtatuam Gentiles ignominiosè tractam confregiſſent, Chriſtianos ejus fruſtra collegiſſe, & in Eccleſia repoſuiſſe, ubi ſuâ adhuc ætate aſſervabantur, teſtatur *Sozomenus lib. 5. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. vigeſimo-primo*. Nec refert quòd *Aſterius* Amaſenus Epiſcopus apud *Photium*, Bibliothecæ Codice 271. dicat ſtatuam illam Paneadenſem a Maximino Auguſto, Conſtantini Deceſſore, fuiſſe ſublatam; ut ea, quô tempore ipſe ſcribebat, non extaret. Lapſum enim memoria *Aſterium* veriſimilius eſt, & *Maximino* tribuiſſe, quod *Julianus Apoſtata* commiſit circumſtantiaſque ſingulares illius Hiſtoriæ neſciviſſe, vel prætериiſſe, quas *Sozomenus* memoriæ prodidit, cum ex certiſſimis documentis illas didiciſſet. Quamvis dicere verè potuerit *S. Aſterius*, non extare hanc ſtatuam, quæ ſive *Maximini*, ſive *Juliani* Apoſtatæ temporibus ab Ethnicis confracta fuerat. Licet porro non eo animo ab Hemorrhoiſſa erecta ſit ut coleretur, nihilominus imaginum uſus apud Chriſtianos hoc probatur monumento: de quarum cultu inferiùs ſermo erit. Quod denique addit *Euſebius* de Gentilium conſuetudine, non elevat vim argumenti ex illâ hiſtoria deprompti: quia *Euſebius* morem illum Gentilium ſtatuas erigentium in eorum honorem a quibus beneficium aliquod impetraſſent, non condemnat, aut illicitum eſſe decernit: adeoque ad uſum Chriſtianæ Religionis transferri potuiſſe, non obſcurè innuit, Chriſti & Sanctorum imagines effingendo; ſicut alii ritus complures a Gentilibus uſurpari ſoliti, objecto & fine mutatis, ad Chriſtianam Religionem, jam inde ab Eccleſiæ exordiis traducti ſunt.

II. Probatur imaginum uſum apud Chriſtianos jam olim ut licitum habitum fuiſſe, ex *Tertulliano*, libro *de Pudicitia*, Cap. decimo, ubi contra Catholicos declamat, quòd mœchis pœnitentiâ functis veniam & Communionem relaxarunt, & diſciplinam illam ſuam boni Paſtoris approbarent exemplo, qui amiſſam ovem humeris ad ovile reportat, cujus effigiem in calicibus depingebant. *Cui ille* (inquit) *ſi fortè patrocinabitur Paſtor, quem in Calice depingis, proſtitutorem & ipſum Chriſtiani Sacramenti; meritò & ebrietatis idolum, & mœchiæ aſylum poſt calicem ſubſecutura: de quo nihil libentiùs bibas, quàm ovem pœnitentiæ ſecundæ. At ego ejus Paſtoris Scripturam haurio, qui non poteſt frangi.* Ex quibus conſtat, imaginem Chriſti ſub Paſtoris habitu a veteribus Chriſtianis pingi ſolitam. Emblema ſacrum vocet *Dallæus* ad vaſorum ornatum, non ad populi religionem & cultum depictum: qualia emblemata Calviniani ipſi in Miniſtrorum ſuorum Cathedris, & in primis pagellis Biblicorum Codicum, ut plurimùm ſolent depingere: ex hoc ſaltem conficitur, emblemata ſacra depingi poſſe citra violationem divinæ legis? Quidni ergo & imagines? Præterea ex religionis pietatiſque ſenſu factum fuiſſe quis non videat, ut Chriſtiani hanc boni Paſtoris imaginem, cujus munia ſe obire Chriſtus in Evangelio teſtatus eſt, in ſuis Calicibus effingerent? De cultu poſtea viderimus: Sed Chriſtianos hanc boni Paſtoris effigiem, ob Chriſtum quem referebat, ſalutare & oſculari potuiſſe qui negaverit, aſſerat etiam neceſſe eſt nefas eſſe hæc honoris ſigna deferre Evangelio, in quo Chriſtus boni Paſtoris parabolam ſibi accommodat: quod tamen dicere Calviniſtæ non audebunt.

III.

III. Idem probatur ex *Sancto Gregorio Nyſſeno*, in Oratione *de Filii & Spiritus Sancti divinitate*, ubi *Iſaac* ab *Abrahamo* in Sacrificium oblati mentionem faciens, ait: *Sæpenumero miſerabilis hujus rei imaginem in picturâ vidi, nec abſque lachrymis ſpectaculum præterii: adeo perſpicuè atque evidenter ars pingendi oculis rem geſtam ſubjecit.*

Et Oratione in Theodorum Martyrem: *Quòd ſi quis venerit ad aliquem locum ſimilem huic, ubi hodie noſter conventus habetur, ubi memoria Juſti, ſanctæque reliquiæ ſunt; primùm quidem eorum rerum magnificentiâ quas videt, oblectatur, dum ædem, ut templum Dei, & magnitudine ſtructuræ, & adjecti ornatus decore ſplendidè elaboratum intuetur; ubi & faber in animalium figuram lignum formavit, & latomus ad urgenti levitatem cruſtas lapideas expolivit; induxit autem etiam pictor flores artis in imagine depictos, fortia facta Martyris, repugnantias, cruciatus, efferatas & immanes tyrannorum formas, impetus violentos, flammeam illam fornacem, beatiſſimam conſummationem Athletæ, certaminum Præſidis Chriſti humana forma effigiem, omnia in nobis, tamquam in libro quodam, qui linguarum interpretationes contineat, coloribus artificiosè depingens, certamina atque labores Martyris nobis expreſſit; ac tamquam pratum amœnum & floridum, Templum exornavit.* Sanctorum itaque imagines quartô ſæculô in Eccleſiis Cappadociæ & Ponti depictæ erant, fructumque ex earum intuitu non mediocrem Fideles colligebant, ot idem Pater obſervat. *Solet enim*, inquit, *pictura tacens in pariete loqui, maximèque prodeſſe.*

IV. Idem conſtat ex *Heraclide* Nyſſeno Epiſcopo, quem duas Epiſtolas cootra Meſſalianos ſcripſiſſe, ex *Photio* diſcimus, Bibliothecæ Codice 51. *In quarum altera ſententia inerat de venerandarum imaginum antiquitate.*

V. Ex *Sancto Aſterio* Amaſeæ in Ponto Epiſcopo, in Sermone Panegyrico de *Sancta Euphemia* Virgine & Martyre. *Pictor verò*, inquit, *etiam ipſe religiosè per artem ſuam totam pro viribus in linteo deſignatam hiſtoriam ibidem juxta thecam ſacram appendit, ac propoſuit ſpectaculum.*

VI. Ex *Sancto Hieronymo*, in Caput qoartom Jonæ. *Et revera*, inquit, *in ipſis cucurbitis vaſculorum, quas vulgò ſaucomarias vocant, ſolent Apoſtolorum imagines adumbrari.* Quod ex veneratione & amore adversùs Apoſtolos ortum, eorum imagines in pretio apud Chriſtianos fuiſſe probat.

VII. Ex *Sancto Ambroſio*, Epiſtolâ quinquageſima-tertiâ, ubi de *Sanctis Gervaſio* & *Protaſio* ſibi per viſum oblatis loquitur: *Cum quadam*, inquit, *mihi tertiâ apparuerunt perſonâ, quæ ſimilis eſſe B. Paulo Apoſtolo videbatur: cujus me vultum pictura docuerat.*

VIII. Ex *Sancto Auguſtino*, lib. 1. *de Conſenſu Evangeliſtarum*, cap. decimo, ubi de qoibuſdam Ethnicis loquens, qui libros neſcio quos a Chriſto ſcriptos ad Apoſtolos *Petrum* & *Paulum* comminiſcebantur, ait: *Cùm enim vellent tale aliquid fingere, Chriſtum ſcripſiſſe ad Diſcipulos ſuos, cogitaverunt ad quos potiſſimum ſcribere potuiſſe facilè crederetur, tamquam ad illos qui ei familiariùs adhæſiſſent, quibus illud quaſi ſecretum dignè committeretur: & occurrit eis Petrus & Paulus. Credo quòd pluribus locis ſimul eos cum illô pictos viderunt: quia meritò Petri & Pauli, etiam propter eumdem Paſſionis diem, celebriùs, & ſolemniter Roma commendat.* Et libro vigeſimo-ſecundo contra *Fauſtum*, capite ſeptuageſimo-tertio, *Abrahami* filium ſuum in Sacrificium offerentis picturam multis in locis conſpici ait. Tandem ſermone nonageſimo-quarto *de Diverſis*, meminit imaginis pictæ, in qua Martyrium *Sancti Stephani* expreſſum erat. *Dulciſſima*, inquit, *pictura eſt hæc, ubi videtis S. Stephanum lapidari, videtis Saulum lapidantium veſtimenta ſervantem.*

IX. Ex *Sancto Joanne Chryſoſtomo*, his antiquiore, qui *Oratione in Sanctum Meletium*, Antiochenos Chriſtianos laudat, quòd *Sanctum* ejus *imaginem & in annulorum cavulis, & in calicibus & phialis, & in thalamorum parietibus ubique exaraverint.*

X. Ex *Sancto Paulino*, Epiſtolâ duodecima ad *Severum Sulpitium*, quâ Sanctiſſimæ Trinitatis effigiem muſivo opere deſcriptam in Baſilica, quam in honorem *Sancti Felicis* Nolæ extruxerat, his verſibus commendat:

Pleno coruſcat Trinitas Myſterio:
Stat Chriſtus agno: vox Patris cælo tonat.
Et per columbam Spiritus Sanctus fluit.
Crucem corona lucido cingit globo;
Cui corona ſunt corona Apoſtoli,
Quorum figura eſt in columbarum choro.

Et in Natali nono *Sancti Felicis*, refert ſe in Baſilicæ porticibus Teſtamenti Veteris hiſtorias pingendas curaſſe, ut ingens ruſticorum, & imperitorum turba, quæ ad celebrandum *Sancti Felicis* diem feſtum confluebat, pictis iſtis figuris, quaſi libris erudiretur.

Dum fallit pictura famem, ſanctaſque legenti
Hiſtorias, caſtorum operum ſubrepit honeſtas
Exemplis inducta piis.

Idem *Paulinus* conqueſtus eſt apud *Severum Sulpitium*, quòd effigiem ſuam unâ cum *Sancti Martini* imagine in Eccleſia depingi curaſſet, rogavitque ut ſaltem hos verſus ſubterſcribi juberet:

Adſtat Martinus perfecta regula vitæ:
Paulinus veniam quò mereare, docet.
Hunc peccatores, illum ſpectate beati,
Exemplar Sanctis ille ſit, iſte reis.

Ibidemque venerandam vocat *Sancti Martini* imaginem:

Martinum veneranda viri teſtatur imago.

XI. Ex *Prudentio*, in Libro *Peri-Stephanon*, Hymno nono, ſe *Sancti Caſſiani* Martyris imaginem Romæ in ipſius Baſilica conſpexiſſe, aſſerentis.

Stratus humi, tumulo advolvebar, quem ſacer ornat
Martyr dicatô Caſſianus corpore:
Dum lachrymans mecum reputo mea vulnera, & omnes
Vitæ labores, ac dolorum acumina.
Erexi ad cælum faciem, ſtetit obvia contra.
Fucis colorum picta imago Martyris,
Plagas mille gerens, totos lacerata per artus:
Ruptam minutis præferens punctis cutem.

Lege & Hymoum undecimum de *S. Hippolyto*.

XII. Ex *Theodoreto*, in Religioſa Hiſtoria, cap. 26. ubi teſtatur, *Sancti Simeonis Stylitæ, Romæ paſſim in officinarum propylæis erectas fuiſſe imagines, ut hunc ſibi tutelam ac præſidium adjungerent.*

XIII. Ex *Sancto Nilo Abbate*, *Sancti Joannis Chryſoſtomi* diſcipulo, io Epiſtola ad *Olympiodorum* Præfectum, cui per litteras interroganti, cujuſmodi picturis templum ſuâ munificentiâ extructum exornaret; ſuadet ut crucis effigiem, & utriuſque Teſtamenti hiſtorias adumbrari curet; *Ut qui litteras neſciunt*, inquit, *neque ſacras litteras poſſunt legere, picturæ contemplatione in memoriam revocent illorum præclara facta, qui vero Deo ſincerè ſervierunt.*

XIV. Ex *Theophilacto Simocatta*, lib. 1. Hiſto-

riæ

riæ laudato a *Photio* Cod. 65. ubi narrat, *Philippicum* Mauritii Imperatoris generum, imaginem non manufactam ferentem, exercitum obiviſſe, & luſtraſſe; quo facto victoriam ſtetiſſe penes Romanos, ipſamque imaginem *cum veneratione* ad *Simeonem* Amidæ Epiſcopum miſſam.

XV. Ex *Sancto Gregorio Magno*, lib. 7. Epiſtolâ quintâ Indict. 2. ad *Januarium* Calaritanum datâ, occaſione Calaritani cujuſdam ex Judæo Chriſtiani, qui in ipsâ feſtivitate Paſchali, ſequenti die baptiſmatis ſui, gentilium ſuorum Synagogam, quæ Calaris erat, vi occupatam invaſerat, atque imaginem illic B. Virginis Mariæ, & venerandam Crucem poſuerat. *Sanctus Gregorius* imprudentem hominis zelum reprehendit, ac civitatis Epiſcopum *Januarium* monet, ut Judæis Synagoga reddatur, *Sublatâ exinde, cum eâ, quâ dignum eſt, veneratione, Imagine, atque Cruce*.

Reſpondet *Dallæus* lib. 3. de Imaginibus, Cap. ſeptimo, *Gregorium* definire tantùm quâ ratione ex Judæorum Synagoga eripienda eſſet; cultum, qui illi debeatur, conſtituere nullum. Nimirum hoc velle; non proſtratô humi corpore de geniculis, quod Romani jam faciunt, adorandam; ſed decenter ex eo, quô erat loco, Clericorum manibus tollendam, & in Eccleſiam, ex quâ direpta fuerat, reportandam; eo geſtu atque inceſſu, qui ſacrum eſſe & Eccleſiaſticum, non profanum aut domeſticum inſtrumentum doceat. Ut ſi Judæo hujus injuriæ auctori pro imagine Codicem Novi Teſtamenti, aut ſacrum Calicem in eam Synagogam inſerre libuiſſet, iiſdemque verbis *Gregorius* exinde eos tolli juſſiſſet, cum eâ quâ dignum eſt veneratione, nemo (inquit) concluderet vel Novi Teſtamenti Codicibus, vel ſacris Calicibus adorationem analogicam deberi. Genevenſem Eccleſiam Miniſtris diſertè jubere, *Ut ſacrum Cœnæ Dominicæ panem cum reverentiâ diſtribuant*: Neminem tamen eſſe qui neſciat, iis ut ſacrum panem adorent, non juberi. Denique etſi his verbis ſignificaſſet *Gregorius* aliquam imaginibus deberi venerationem, eô tamen nondum eſſe definitum, quænam ſit iſta veneratio, cultuſne ſit religioſus, quod hodie Romani volunt; an verò hujuſmodi tantùm reverentia, qualis rebus perſoniſque Eccleſiæ, cunctiſque Religionis inſtrumentis, puta Sacerdotibus, Calicibus, Scripturæ Codicibus convenit. Nam iſta, & alia ejuſdem generis cùm veneranda & venerabilia omnes appellent; nemo tamen cultu religioſo proſequenda exiſtimat (inquit *Dallæus*.)

Dallæo reponimus, Venerationis nomen ſignificare honorem qui ſit habendus imagini, quem non exigit majorem Catholicæ, & Romanæ Eccleſiæ Fides, quàm qui rebus ſacris, verbi gratiâ: ſacris Calicibus, aut Codici Evangeliorum debeatur: quæ veneramur propter Chriſtum & Deum, ad quem relationem habent; Calices ſcilicet quia ſunt *Sanguinis Chriſti portitores*, ut *Optatus Milevitanus* loquitur: Codicem Evangelii, quia veritatem æternam ſignificat, & *verba vitæ æternæ* continet. Sic imaginem Chriſti veneramur ut rem ſacram: Eccur? Quia Chriſtum repræſentat. Imagines Sanctorum honoramus ut res ſacras, quia Sanctos referunt. Jam verò ſicut nemo eum idololatram dixerit, aut ſuperſtitioſum, qui ſuum erga veritatem æternam affectum & cultum, Codicem Evangelii oſculando, aut ſalutando etiam de geniculis, teſtificatus fuerit; quia non his apicibus humanâ manu exaratis, ſed coram illis æternæ veritati hunc defert cultum: ita fatuum eſſe oportet, aut certè partium ſtudio excæcatum, qui Catholicos idololatras aut ſuperſtitioſos dixerit, quòd imaginem ſalutent, oſculentur, aut coram eâ procumbant, vel pre-

Eccleſiæ Fides & diſciplina de cultu religioſo Sanctorum Imaginum, a calumnia vindicatur.

ces fundant: cùm hæc non eo fiant animo, ut ipſa per ſeſe imago honoretur, ſed ut Chriſtus, vel Sanctus coram imagine ſuâ colatur, ut loquitur Pontificale Romanum: * & *Ut per imagines, quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos, quorum illæ ſimilitudinem gerunt, veneremur* . . . . *Quoniam honos qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræſentant*: ut loquitur Tridentina Synodus Seſſione vigeſima quintâ. Iſtud eſt *imagines venerari ut res ſacras*; quia non aliâ ratione ſacræ habentur, quàm quia Chriſtum vel Sanctos referunt. Non mirum autem quòd *Sanctus Gregorius*, proſtrato humi corpore, de geniculis adorandam imaginem non definierit, cum ritus ille exterior ad ipſam venerationis, quæ imaginibus debetur, ſubſtantiam non pertineat, neque illum juſſerit umquam, aut jubeat Eccleſia, ſed ſolùm approbaverit ut ſignificationem venerationis amoriſque noſtri erga Sanctos. *Analogicam adorationem* imaginibus exhibendam *Gregorius* quidem non dixit; ſed nec Eccleſia dixit poſt Gregorium. Ubinam in Fidei noſtræ profeſſionibus? Ubi in Synodo Tridentina, *Analogicæ adorationis* mentio? Venerationem quam imagini adhibendam ut rei ſacræ *Dallæus* fatetur, *cultum religioſum* quidni vocemus, cùm res ſacras non honore civili, ſed ſuperiori quodam honoris gradu, quem religio approbat, veneremur? At *religioſum ſervitium* imaginibus deferri nemo umquam Catholicorum dixit, ut *Dallæus* blaterat. Denique ipſi Calviniſtæ Euchariſtiam de geniculis adorare permittunt, ſumpto adorationis nomine pro veneratione quæ Sacramentis debetur, quamvis eam figuram dumtaxat & imaginem Corporis Chriſti credant. Iniquiſſimè ergo & peſſimâ fide, illicitum, ſuperſtitioſum, idololatricum eſſe ritum ingeniculationis coram imaginibus effutiunt. Dallæum propriis ipſius verbis convincimus. Ita enim habet ille Apologiæ Cap. duodecimo. *Si Eccleſia Romana hoc tantùm a nobis exigeret, ut ſimpliciter Sanctam Euchariſtiam genibus flexis reciperemus, fateor ex hoc capite nos non habituros juſtam cauſam nos ſeparandi ab ipſâ*. Et poſtea: *Eccleſia Anglicana credunt & publicè docent, Euchariſtiam eſſe panem quoad ſubſtantiam, quòdque ejus adoratio foret gravis Dei offenſa; ita ut genuflexio quâ in ſua utuntur communione, aliter accipi nequeat, quàm pro adoratione Jeſu Chriſti in cœlo exiſtentis, & non panis qui eſt in terra*. Et ibidem: *Quando Paſtores noſtri conſecrantur ad miniſterium ſuum per impoſitionem manuum, numquid eam non recipiunt flexis genibus, abſque eo quòd ullus ſibi ideo perſuadeat illos ab iis adorari, per quos ad officium evehuntur, vel ſignum cujus in hunc finem eſt uſus?* Addit: *Quoad Baptiſmum, fateor eum ab adultis, genibus flexis recipi poſſe*. Hæc gemina ſunt Synodicis illorum Decretis. Sic enim Synodus ipſorum Petricovienſis Concluſ. IV. *Libertati Chriſtianæ donamus, ac permittimus, ut ſtantes vel genua flectentes Pii Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti ſumant*. Huic Decreto Synodus ipſorum Wodiſlavienſis concordat Concluſ. VI. Hunc quem Sacramentis deferunt honorem, dicentne civilem? Imo quia ex fide & religione proficiſcitur, velint nolint, religioſum eſſe fatendum eſt. Cùm igitur non aliam imaginibus venerationem exhibeamus, non eſt cur in Romanam Eccleſiam quaſi idololatriæ ream, ob religioſum cultum imaginem declament.

De Benedictione Imaginum.

XVII. Sanè Patres *Gregorio* antiquiores ſenſiſſe imaginem propter exemplar ſuum honorari poſſe, conſtat ex *Sancto Athanaſio*, *Oratione IV. contra Arianos*, cujus hæc ſententia laudata eſt

Actione quarta Synodi Septimæ: *In imagine Imperatoris ſpecies & forma eſt: in Imperatore verò eadem quæ in imagine ſpecies eſt. Paſſis autem eſt in imagine Imperatoris ſimilitudo; ita ut qui videt imaginem, in ea Imperatorem cernat; & rurſus qui viderit Imperatorem, cognoſcat quod hic ſit, qui in imagine eſt.* Quò fit, inquit, ut ſi quis in imagine Regem videre cupiat, huic imago loqui ſic poſſit; *Ego & Rex unum ſumus: Ego enim in illo ſum, & ille in me.* Ex quo ita colligit: *Qui ergo adorat imaginem, in ipſa adorat Regem. Illius enim forma & ſpecies eſt imago.*

Eadem eſt *Sancti Baſilii* ſententia lib. *de Spiritu Sancto*, Cap. XVII. aſſerentis; *Propterea Regis imaginem appellari Regem; neque duos eſſe Reges. Non enim dividi imperium;* ac ſimiliter non eſſe duas glorificationes; *eò quòd imaginis honor ad prototypum tranſeat.* Qui *Sancti Baſilii* locus a Septimâ Synodò etiam laudatus eſt. Quamquam igitur eum venerationis modum, qui ad diſciplinam pertinet, Eccleſia prioribus nominis Chriſtiani ſæculis, erga imagines non ſanxerit, immo nec frequentaverit, ut ſcilicet ingeniculationibus, oſculis, thurificationibus, cereorum accenſionibus honorarentur; vel Chriſtus & Sancti coram ipſis: ſenſit tamen (quod dogma ſpectat) aliquô venerationis pluſquam civilis gradu proſequendas, ob ſacra, quæ referebant, prototypa. Hocque in dogmate nulla facta mutatio eſt. Quamvis igitur infrequens admodum fuerit tribus primis ſæculis imaginum uſus: quamvis nec ſæculo quartô paſſim & ubique in Eccleſiis receptus; adeoque nec modus ille ipſas colendi conſtitutus, quem adverſus Iconomachorum hæreſim ſtudioſiùs & frequentiùs Eccleſiæ diſciplina uſurpavit: tamen & licitum, & utilem eſſe imaginum ſacrarum uſum; & iis, ceu rebus ſacris congruam venerationem eſſe deferendam ſenſit, ac datâ occaſione docuit. Porro in rebus diſciplinam ſpectantibus factam eſſe, & fieri adhuc poſſe in Eccleſia mutationem, *lege Fidei manente*, ut *Tertullianus* loquitur, nemo eſt qui non ſentiat.

XVIII. Uſus & cultus ſacrarum imaginum ab *Auguſtino* in Angliam cum Fide illatus eſt, quem ſcilicet uſum cultumque Romæ a *Sancto Gregorio Magno* ex traditione edoctus fuerat, & frequentari viderat. Hunc ad Regem *Edilbertum* cum Sociis ſuis, ſolemni ritu Deo ſupplicantem adiiſſe, Venerabilis *Beda* refert lib. 1. Hiſtoriæ Anglorum cap. 25. *At illi*, inquit, *non dæmoniacâ, ſed divinâ virtute præditi veniebant, Crucem pro vexillo ferentes argenteam, & imaginem Domini Salvatoris in tabula depictam.*

XIX. Uſum, cultumque Sacrarum Imaginum, non ſolùm ante Septimam, ſed ante Sextam quoque Synodum, in Eccleſia Græca ſolemnem fuiſſe probatur ex Collatione *Sancti Maximi* Martyris, quæ extat inter *Anaſtaſii Bibliothecarii Collectanea*, in quâ hæc leguntur; *Et in his ſurrexerunt omnes cum gaudio, & lachrymis, poſitiſque in terrâ genibus, oratio facta eſt. Et unuſquiſque ipſorum ſancta Evangelia, pretioſamque Crucem, & imaginem Dei, ac Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, atque Dominæ noſtræ, quæ illum peperit, Sanctiſſimæ Dei Genitricis ſalutaverant: Ponentes nihilominus manus ſuas ad teſtificationem eorum quæ dicta ſunt ..... Et converſus ad Epiſcopum Abbas Maximus cum lachrymis ait: Domine magne, diem judicii expectamus omnes. Noſti quæ ordinata ſunt, & diffinita ſupra ſancta Evangelia, & vivificam Crucem atque Imaginem Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, & ſanctiſſimæ, quæ illum genuit, ſemper Virginis Matris.* Hic locus in VII. Synodo Actione quartâ laudatus eſt.

XX. Idem probatur ex *Sophronio* Hieroſolymorum Patriarcha in Oratione *de Miraculis SS. Cyri & Joannis*, ab eadem Synodo laudata, in qua hæc habet; *Venientes ergo ad templum quoddam perfectum, ſpecie quidem terribile & præclarum, altitudine verò ad cœlum ipſum pertingens; quod intrantes, maximam Imaginem & admirabilem videbamus, in medio quidem Dominum noſtrum Chriſtum pictum coloribus habentem, Chriſti autem Matrem, & Dominam noſtram Dei Genitricem & ſemper Virginem Mariam ſiniſtrorſum, & dextrorſum Joannem Baptiſtam, & quoſdam ex Apoſtolorum & Prophetarum glorioſo Choro, & Martyrum cœtu: cum quibus & aderant ipſi Cyrus & Joannes Martyres, qui ante Imaginem ſtantes, Domino procidebant, genua incurvantes, & capita in pavimentum ferentes & pro Juvenis medelâ intercedentes.*

Et in Vita *Sanctæ Mariæ Ægyptiacæ*, in qua refert ipſam, cùm agendæ pœnitentiæ conſilium iniit, Beatæ Virgini, coram ejus imagine proſtratam, ſupplicaſſe.

XXI. Idem probatur ex *Joanne Moſcho*, *in Prato Spirituali*, Cap. 45. ubi refert, dæmonem cuidam Monacho in Monte Olivarum incluſo, & a Spiritu fornicationis dirè diuque agitato apparuiſſe, promiſiſſeque ſe eum deinceps non impugnaturum, modò ne Beatæ Virginis Imagines adoraret. Rem ille detulit ad *Theodorum Æliotam* Abbatem, qui ipſi reſpondit: *Expedit tibi potiùs ut non dimittas in civitate iſtâ lupanar, in quod non ingrediaris, quàm ut recuſes adorare Deum & Dominum Jeſum Chriſtum, cum Matre ſuâ.* Vides Chriſtum, & ejus Matrem, in imagine adorari, id eſt coli congruo ſibique debito honore; Chriſtum Deum adoratione propriè dicta, Beatam Virginem eximiâ præ Sanctis cæteris veneratione. Hic imaginum honos, ut in ipſis, coram ipſis, aut per ipſas, prototypa honorentur. Hanc porro narrationem & *Theodori Æliotæ* verba ineptè carpunt *Dallæus*, & *Forbeſius*, poſt librorum Carolinorum Auctorem: cùm enim *Theodorus* Abbas in Dogmatibus Eccleſiaſticis apprime eruditus, noſſet hæreſim & blaſphemiam eſſe, recuſare adorationem Chriſti, & venerationem Deiparæ Virginis in imagine, & hoc facto profiteri non eſſe adorandum Chriſtum, aut colendam Deiparam; & hæreſis, ac blaſphemia ſint graviora fornicatione crimina; prudenter Monachum temperantiâ & caſtimoniâ conſpicuum iſta comparatione docuit, prohibuitque, ne Dæmonis tentationi ſuccumberet.

XXII. *Leontius*, Neapolitanus in Cypro Epiſcopus, *Sermone quintô Apologetico pro Chriſtianis adversùs Judæos*, Eccleſiaſticam de Imaginibus doctrinam ſtrenuè propugnavit, quô ex Opere jam nonnulla delibavimus §. 1. Hæc verò nunc, obſervanda. „ Quia verò, *inquit*, me vidiſti Ico-
„ nam Domini noſtri Jeſu Chriſti, vel immacu-
„ latæ Matris ejus, vel alterius cujuſpiam Juſti
„ ſalutare, indignaris, & mox blaſphemans ſa-
„ lis, & nos Idololatras appellas. Deinde non
„ confunderis, dic mihi, videns me in toto ter-
„ rarum orbe templa Idolorum deſtruere, &
„ templa Martyrum ædificare? Si idola adora-
„ mus; cur Martyres, qui deſtruxerunt Idola,
„ adoraremus? Si ligna ut Deos honoro & glo-
„ rifico, quomodo honoro & glorifico Martyres,
„ qui lignea ſimulachra deſtruxerunt?

Ibidem. „ Quemadmodum Regis cujuſdam, be-
„ nigni, qui coronam variam & pretioſam ſibi
„ propriâ manu paravit, omnes, qui germanè
„ adhærent Regi ſalutant coronam & honorant,
„ non aurum & margaritas, ſed verticem Regis
„ honorantes, & ſapientiſſimas manus ejus, quæ
„ coronam ſtruxerunt; ſic o homo, Chriſtianorum
„ populi, quotquot figuras Crucis, & Iconarum
„ ſalutant, non ipſis culturam lignis vel lapidi-
„ bus

„ bus offerunt, vel auro, vel corruptibili imagini, vel arco, vel reliquiis; ſed per ea Deo, & ipſorum, & cunctorum Creatori gloriam, & ſalutationem, & cultum impendunt. Honor enim, qui Sanctis ejus impenditur, ad eum recurrit. Sicut e contra quidam imagines Imperiales demolientes, Principem offenderunt, & non ipſam tabulam.

XXIII. *Simeon Theſſalonicenſis* a Septima Synodo Actione quintâ laudatus: „ Nos, *inquit*, imagines hominum Sanctorum facimus ad recordandum & honorandum eos.... Sed & adorantes, non imagines, ſed eos qui per picturam indicantur, glorificamus: & hos non ut Deos, ſed ut proprios ſervos, & amicos Dei, & fiduciam habentes intercedendi pro nobis. At verò imagines Dei facimus, id eſt Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, quemadmodum viſus eſt ſuper terram, & cum hominibus converſatus eſt, hunc pingentes, & non ut intelligitur naturâ Deus.

XXIV. Synodus Quinisexta, Canone octogeſimo ſecundo decrevit, ut non amplius Chriſtus in agni figura, ſed in forma potiùs hominis exprimeretur, & *venerandas imagines* appellavit, *σεβαστὰς εἰκόνας*.

XXV. Doctrina Eccleſiæ de cultu imaginum confirmatur ex Epiſtolâ *Sancti Symeonis Stylitæ Junioris* ad *Juſtinum Juniorem* Imperatorem, quâ ipſum ad ultionem de Samaritanis nonnullis ſumendam hortatur, qui crucem & ſanctas imagines contumeliâ affecerant. „ Si piiſſimæ, *inquit*, Leges jubent; imagine Imperatoris injuriis laceſſitâ morti tradendos qui hoc conari præſumpſerint: quantâ digni ſunt damnatione in perditionem, qui in imaginem Filii Dei, & ſanctiſſimæ ac glorioſæ Dei genitricis, cum indicibili impietate & impudentiâ talia præſumpſerunt?

XXVI. Anonymus Auctor *Diſputationis Judæi & Chriſtiani*, a Septima Synodo, Actione quintâ laudatus, Judæo reſpondens qui adorationem imaginum Chriſtianis objiciebat, & Legis omne ſculptile, vel omnem ſimilitudinem vetantis violationem, hæc habet: „ Deum recentem præcipiunt te non adorare Scripturę, & omnem ſimilitudinem non adorare ut Deum. Imagines verò quas vides, ad recordationem benigniſſimæ ſalutis pinguntur, per Salvatorem noſtrum Jeſum Chriſtum effectæ, Incarnationis ejus perſonam ſignificantes: Sanctorum autem imagines ſimiliter uniuſcujuſque ipſorum ſignant agones, quos adversùs Diabolum habuerunt & victorias eorum atque coronas. Non autem, ut tu intelligis, deificantes eas Chriſtiani adorant, ſed zelo ferventes, & fide, Sanctorum contemplantur imagines memoriam ferentes horum pietatis, & adorantes, Sanctorum invocant Deum dicentes: Benedictus es Deus hujus Sancti ac omnium Sanctorum, qui dediſti eis patientiam & dignos illos feciſti Regno tuo: nos quoque participes eorum conſtitue, atque orationibus eorum ſalvos nos fac. At verò Salvatoris Iconam contemplantes & adorantes, ſpiritualibus oculis, & cordis intuitu Deo cunctorum Domino gratias agimus, qui dignatus eſt in formâ ſervi hominem ſuſcipere, & ſalvare mundum.... Ergo non ligneam imaginem vel picturam adoramus, aut colimus, ſed omnium Dominum Chriſtum Deum glorificamus.

XXVII. Venerationem ſacris imaginibus debitam confirmarunt miracula, inter quæ celebre illud eſt, quod in Imagine Chriſti a Judæis Beryti crucifixa patratum legitur, quæ copiam ſanguinis & aquæ emiſit. Cujus miraculi Hiſtoria in Septima Synodo relata eſt *S. Athanaſii* nomine, non magni illius Epiſcopi Alexandrini Arianorum debellatoris, ſed alterius, qui paulò ante Septimam Synodum floruit.

XXVIII. *S. Gregorius II.* Pontifex Maximus Traditionem de Veneratione ſacrarum imaginum propugnavit Epiſtolâ I. ad *Leonem Iſaurum* Imperatorem, doctrinamque Eccleſiæ vindicavit a calumnia. „ Et dicis, *inquit*, nos lapides, & parietes, ac tabellas adorare. Non ita eſt ut dicis, Imperator! ſed ut memoria noſtra excitetur, & ut ſtolida & imperita, craſſaque mens noſtra erigatur, & in altum provehatur per eos, quorum hæc nomina, & quorum appellationes, & quorum hæ ſunt imagines; & non tamquam Deos, ut tu inquis, abſit; non enim ſpem in illis habemus. Ac ſi quidem imago ſit Domini, dicimus; Domine Jeſu Chriſte, Fili Dei, ſuccurre, & & ſalva nos. Sin autem ſanctæ Matris ejus, dicimus: Sancta Dei Genitrix Domini Mater intercede apud Filium tuum, verum Deum noſtrum, ut ſalvas faciat animas noſtras. Sin verò Martyris: Sancte Stephane, qui pro Chriſto ſanguinem tuum fudiſti, qui ut Protomartyr loquendi confidentiam habes, intercede, pro nobis. Et de quovis Martyre ita dicimus: tales per illos preces offerimus, nec ita eſt, ut tu dicis, Imperator! quaſi Deos Martyres appellemus. „ Ibidem duobus verbis doctrinam Eccleſiæ de imaginum veneratione complectitur, illas coli dicens, *Non latria, ſed habitudine*. Sanctiſſimo porro Pontifici *Dallæus* per ſummam, putidiſſimamque calumniam imponit, quòd imaginum in Religione uſum juris eſſe naturalis dixerit; non aliter hominum generi antiquitus & a principio traditum, ac panis vinique uſum, & aliorum ad vitæ humanæ conſervationem pertinentium: Id enim nequaquam dixit *Gregorius*; ſed objicienti *Leoni Iſauro*, in ſex Conciliis nihil de imaginibus eſſe dictum, reſpondet: Ne de pane quidem & aqua quidquam dictum eſſe, quia hęc in vitę humanę quotidiano uſu erant. Proinde non mirum ſi de imaginibus, quæ in publico erant Eccleſiæ uſo, nulla in Conciliis mentio facta ſit.

XXIX. *Sanctus Germanus* Conſtantinopolitanus Patriarcha dogma Catholicum de ſacrarum imaginum veneratione, invictâ conſtantiâ & eruditione ſingulari defendit, in Epiſtolis ad *Joannem* Epiſcopum Synadenſem, & ad *Thomam* Epiſcopum Claudiopoleos. In priori quidem hæc habet: „ Hic eſt modus faciendarum imaginum, non quò convenientem incomprehenſibili & inacceſſibili Deitati in ſpiritu & veritate adorationem transferamus in manufactas imagines .... Sed quò dilectionem, quam juſtè habemus circa veros Servos Dei noſtri, hoc modo demonſtrantes, per illorum honorem in Deum qui ab his glorificatus eſt, & illos glorificavit, in confeſſione dominationis ejus glorificationem & cultum referamus: ut & nos imitatores fortitudinis eorum & charitatis in Deum, per bona opera & refragationem contra vitia demonſtremur .... Porro etſi Domini & Salvatoris noſtri, & intemeratæ Matris ejus, & Sanctorum imagines ſalutamus, ſed non ſecundùm eumdem affectum, & fidem circa illos habemus. At Deum quidem illum novimus .... Porro hanc ancillam & propriè Matrem ejus, & interceſſionem potentiſſimam ſuſcipimus. Illum quidem ut dominatorem, & quæ ſalutis noſtræ ſunt, tribuentem; hanc verò ut maternè pro nobis petentem; Et Sanctos omnes tamquam conſervos quidem noſtros, ſed placentes Deo, & ſupernam confidentiam & beatitudinem apud eum adeptos, & gratiam conſecutos a Deo ad

„ miniſtrandum nobis beneficia ipſius.

XXX. *Sancti Joannis Damaſceni* Orationes de Imaginibus præclara ſunt adversùs Iconomachos monumenta. Ex *Oratione III.* hæc tantùm verba deſcribo, quæ Eccleſiæ Doctrinam de cultu imaginum a calumnia vindicant. „ Neque ego, „ *inquit*, tamquam Deum imaginem adoro: ſed „ per imaginem, perque Sanctos, adorationem „ Deo atque honorem exhibeo, propter quem „ & amicos ejus veneror & colo.

XXXI. *Hadrianus I.* Pontifex Maximus in Epiſtolâ ad *Conſtantinum & Irenem* Imperatores, Actione ſecunda Septimæ Synodi recitata, dogma Catholicum de uſu & veneratione ſacrarum imaginum multis probat, & Eccleſiæ doctrinam vindicat a calumnia, exponens in quo ſit poſitus imaginum cultus. „ In univerſo mundo ubi Chriſtia„ nitas eſt, *inquit*, ipſæ ſacræ imagines permanen„ tes ab omnibus Fidelibus honorantur, ut per „ viſibilem vultum, ad inviſibilem Divinitatis „ Majeſtatem mens noſtra rapiatur ſpeciali af„ fectu. Per contemplationem figuratæ imaginis „ ſecundùm carnem, quam Filius Dei pro noſtra „ ſalute ſuſcipere dignatus eſt, eumdem Redem„ ptorem noſtrum, qui in cœlis eſt, adoramus. „ Nam abſit a nobis, ut ipſas Imagines (ſicut „ quidam garriunt) deificemus; Sed affectum & „ dilectionem noſtram, quam in Dei amorem & „ Sanctorum ejus habemus, omnimodo præferi„ mus: & ſicut divinæ Scripturæ libros, ipſas „ Imagines ob memoriam venerationis habemus, „ noſtræ fidei puritatem ſervantes.

XXXII. Tot & tam gravibus fulta momentis eſt *Septima Synodi Definitio*, quæ ſic habet: Se„ quentes divinitus inſpiratum Sanctorum Patrum „ noſtrorum magiſterium, & Catholicæ Traditio„ nem Eccleſiæ, definimus, ſicut figuram pre„ tioſæ ac vivificæ Crucis, ita venerabiles ac ſan„ ctas Imagines proponendas, tam quæ de colo„ ribus & teſſellis, quàm quæ ex alia materia „ congruenter ſe habente, in Sanctis Dei Eccle„ ſiis, & ſacris vaſis, & veſtibus, & in parieti„ tibus ac tabulis, domibus & viis: tam videli„ cet Imaginem Domini Dei & Salvatoris noſtri „ Jeſu Chriſti, quàm intemeratæ Dominæ noſtræ „ Sanctæ Dei Genitricis, honorabiliumque An„ gelorum, & omnium Sanctorum ſimul & al„ morum virorum. Quantò enim frequentiùs per „ imaginalem formationem videntur, tantò qui „ has contemplantur, alacriùs eriguntur ad Pri„ mitivorum earum memoriam & deſiderium. Et „ his oſculum, & honorariam adorationem tri„ buunt, non tamen veram latriam, quæ ſecun„ dùm fidem eſt, quæque ſolam divinam natu„ ram decet: ita ut iſtis ſicut figuræ pretioſæ ac „ vivificæ Crucis, & Sanctis Evangeliis, & reli„ quis ſacris monumentis, incenſorum & luminum „ oblatio, ad harum honorem efficiendum, exhi„ beatur, quemadmodum & Antiquis piæ conſue„ tudinis erat. Imaginis enim honor ad primi„ tivum tranſit: & qui adorat Imaginem, ado„ rat in ea depicti ſubſiſtentiam.

XXXIII. *Octava Synodus* hanc Definitionem roboravit, Canone ſecundo. Sacram, *inquit*, Do„ mini noſtri Jeſu Chriſti effigiem, eadem qua „ ſancta Evangelia veneratione colendam ſta„ tuimus: Ut enim per ſyllabas in Evangelio „ ſcriptas ſalutem conſequuntur omnes; ita per „ imagines arte coloribuſque pictas & expreſſas, „ docti juxta & indocti ex objecta re utilitatem „ capiunt. Quæcumque enim in ſyllabis oratio, „ hæc in coloribus pictura docet & repræſentat. „ ergo quicumque Chriſti Salvatoris Imaginem „ non adorat, is in ſecundo Chriſti adventu non „ videat ipſius faciem. Eadem ratione intemera„ tæ Genitricis illius effigiem, Sanctorum An„ gelorum, ac Sanctorum omnium, veneramur & „ colimus. Qui aliter ſentiunt, Anathema ſunto.

XXXIV. *Tridentina Synodus*, Seſſione vigeſima-quinta, eamdem Traditionem ſecuta, imaginum uſum ac venerationem approbavit his verbis: „ Imagines porro Chriſti, Deiparæ Virginis, & „ aliorum Sanctorum, in templis præſertim ha„ bendas & retinendas, eiſque debitum honorem „ & venerationem impertiendam; non quòd „ credatur ineſſe aliqua in iis divinitas, vel „ virtus propter quam ſint colendæ, vel quòd „ ab iis ſit aliquid petendum; vel quòd fiducia „ in imaginibus ſit figenda; veluti olim fiebat a „ Gentibus, quæ in idolis ſpem ſuam collocabant, „ ſed quoniam honos qui eis exhibetur, refertur „ ad prototypa, quæ illæ repræſentant: ita ut „ per imagines quas oſculamur, & coram qui„ bus caput aperimus, & procumbimus, Chri„ ſtum adoremus; & Sanctos, quorum illæ ſimi„ litudinem gerunt, veneremur: Id quod Con„ ciliorum, præſertim verò Secundæ Synodi Ni„ cænæ Decretis, contra imaginum oppugnato„ res eſt ſancitum.

„ Illud verò diligenter doceant Epiſcopi per „ hiſtorias Myſteriorum noſtræ redemptionis, „ picturis vel aliis ſimilitudinibus expreſſas eru„ diri & confirmari populum in articulis fidei „ commemorandis & aſſiduè recolendis; cum ve„ rò ex omnibus ſacris Imaginibus magnum fru„ ctum percipi; non ſolùm quia admonetur po„ pulus beneficiorum & munerum, quæ a Chri„ ſto ſibi collata ſunt; ſed etiam quia Dei per „ Sanctos miracula & ſalutaria exempla oculis „ Fidelium ſubjiciuntur, ut pro iis Deo gratias „ agant, ad Sanctorumque imitationem vitam, „ moreſque ſuos componant, excitenturque ad „ adorandum, & ad diligendum Deum, & ad „ pietatem colendam. Si quis autem his Decretis „ contraria docuerit, Anathema ſit. In has au„ tem ſanctas & ſalutares obſervationes ſi qui „ abuſus irrepſerint, eos prorſus aboleri Sancta „ Synodus vehementer cupit; ita ut nullæ falſi „ dogmatis imagines, & rudibus periculoſi er„ roris occaſionem præbentes, ſtatuantur.

Cohibendam quoque Pictorum ac Sculptorum licentiam ſemper exiſtimavit Eccleſia, qui imagines aliquando ad excitandam laſciviam quàm pietatem aptiores pingunt vel effingunt. Huius tamen generis eſſe non cenſeo Chriſti crucifixi imagines prout vulgò adumbrantur. Nec legem inde præſcribendam puto, ut talari veſte indutæ exhibeantur Chriſtianæ plebi, quòd Gregorius Turonenſis lib. 1. *De gloria Martyrum cap.* 23. commemoret Chriſtum ſemel ac tertiò cuidam per viſum intimaſſe, ut imaginem quæ ipſum Cruci affixum, quaſi linteo præcinctum parte quadam corporis exhibebat, reformarent, ſeque non parte tantùm, ſed toto corpore operirent. Re tandem ad Epiſcopum delata, ipſum *juſſiſſe deſuper velum expandi: & ſic*, inquit Gregorius, *nunc pictura ſuſcipitur. Nam etſi parumper detegatur ad contemplandum, mox demiſſo velo contegitur, ne detecta cernatur.* Quod Narbone contigit. Sanè totius Eccleſiæ morem Chriſtum in Cruce nudum proponentis, ut ignominia quam pro nobis pertulit, expreſſiùs ponatur ab oculos, faſtidiosè aſpicere diſciplinæ ſeverioris amatores non debent, cùm nihil ſit in hujuſmodi imaginibus quod Fidelium pietatem lædat, imò nihil quod ipſam non accendat: & ſcandalum graviſſimum oriundum foret, ſi Chriſtus in cruce pendens talari veſte indutus exhiberetur, qua illum exutum a militibus antequam crucifigeretur, Evangelica docet Hiſtoria. Trepidare itaque deſinant Viri quidam

Piorum quorundam inanis ſcrupulus revellitur, qui Chriſti crucifixi imaginem reformari vellent.

Pii

Pii, ubi nulla eſt timendi ratio, ne pietas corrumpatur aſpectu picturæ quæ Chriſtum Dominum cruci affixum nudum exhibet, parte tantùm aliqua corporis velata: cùm inde magis ædificentur Fideles, non ſolùm illuminatis cordis oculis, ſed etiam corporis, ſic *Aſpicientes Auctorem fidei & conſummatorem Jeſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta*,

§. III.

Dallæi Objectiones ex Patribus quinque priorum Sæculorum petita diluuntur.

Lib. 1. de Imag. c. 2. OBjicit *Dallæus* * Veteres primorum quatuor a Chriſto nato ſæculorum Patres, neque Chriſti, neque Sanctorum imagines veneratos eſſe; primamque rationem ex iis ducit, quæ Pagani de Religione diſputantes objiciunt. Chriſtiani namque illorum temporum Doctores Ethnicis, quibuſcum de Religione diſputant, ſimulachrorum cultum paſſim exprobrant, totúmque illum ritum tamquam graviſſimi erroris, & immanis cujuſdam ſtultitiæ atque væcordiæ plenum exagitant. Quo jure, ſi quam Pagani Numinum ſimulachris venerationem exhibebant, eamdem ipſi ſanctorum virorum imaginibus deferebant? *Tertullianus* ob ſimulachrorum cultum Ethnicos inſectatur, quòd
Apolog. cap. 12. *Materia ſint ſorores vaſculorum, inſtrumentorumque communium*: quod *Statuæ* ſint *& imagines frigida mortuorum, quas milvi, & mures, & araneæ intelligunt*. Minucium Felicem in Octavio, Lactantium lib. 2. Inſtitutionum cap. 2. eadem urgere palam eſt.

Cap. 3. Secundam rationem ex eo ducit, * quod Ethnici imagines, ſi quæ apud Chriſtianos fuiſſent venerationemque illis a Fidelibus exhiberi ſolitam, in hac cauſa non fuerant ommiſſuri; & Chriſtianorum in hoc argumento criminationes, ipſorum uſo, praxi, atque ſententia diſſolviſſent; eorumque in Sanctorum imagines cultum in medium attuliſſent, ad tollendam, aut certè mitigandam ſuæ in idola ſuperſtitionis invidiam. Id non omiſſum a Pagano cum *Joanne Theſſalonicenſi* diſputante, ut refertur in Synodo VII. Actione V. *Vos ergo*, inquit, *in Eccleſiis Imagines non pingitis Sanctis veſtris, & adoratis illas? Et non ſolùm Sanctis, ſed & ipſi Deo veſtro? Sic ergo æſtima, & nos ſimulachra circumferentes, non ea adorare, ſed incorporales Virtutes, quæ per illa coluntur*.

Addit, Paganos noſtris crimini vertiſſe, quòd nullis in Religione uterentur imaginibus, aut ſimulachris. *Cæcilium* de Chriſtianis, apud *Minucium*, diſputantem, dicere: *Cur nullas aras habent? Templa nulla? Nulla nota ſimulacbra?* Eamdem *Celſi* de Chriſtianis querimoniam *Origenem* teſtari lib. 8. Eamdem *Arnobium* lib. 6. Ex *Origenis* reſponſione liquere, illorum temporum Chriſtianos nullas habuiſſe ſacras (ut vocant) imagines, quas, ſi quæ tum apud eos fuiſſent, non erat hoc loco omiſſurus, ſed *Celſi* errorem detecturus, atque ſuarum a Paganicis diſcrimen demonſtraturus. Imagines quidem & effigies aliquas ipſum afferre in medium, ſed ſpirituales prorſus & inviſibiles. *Simulachra autem*, inquit, *Deo dicanda ſunt, non fabrorum operâ, ſed a Verbo Dei dedolata, formataque in nobis, videlicet virtutes ad imitationem Primogeniti totius creaturæ, in quo ſunt juſtitiæ, temperantiæ, fortitudinis, ſapientiæ, pietatis, cæterarumque virtutum exempla. Hæ ſunt ſtatuæ Deo dicata in animis juſtitiam juxta præceptum Dei, & fortitudinem, & pietatem, reliquaſque virtutes exercentium, quibus decenter honorari credimus omnium hujuſmodi ſtatuarum Archetypum primum, imaginem inviſibilis Dei, Deum unigenitum*.

Tertiam rationem ducit * ex Sanctorum Patrum diſputationibus adversùs Judæos, qui cùm imagines, maximè in religionis negotio, ſemper fuerint abominati, earum uſum cultumque apud Chriſtianos, ſi quis prioribus ſæculis obtinuiſſet, velut infandam aliquam impietatem criminati eſſent: ſicut Judæus quidam in Dialogo * paulò ante Synodi VII. tempora conſcripto, his verbis Chriſtianum Collocutorem compellat: *Scandalizor in vos, quia imagines adoratis: Scriptura quippe ubique præcipit non facere quemquam ſibi ſculptile, vel omnem ſimilitudinem*. At neque a Judæis, qui primis Chriſtianiſmi temporibus vixerunt, quidquam hujuſmodi Religioni noſtræ objectum fuiſſe invenimus, neque illius memoriæ Patres cum Judæis diſputantes in hoc argumento uſquam laborantes cernimus, aut hunc de adverſariorum animis ſcrupulum revellere ſatagentes; ut conſtat ex Dialogo *Juſtini* cum *Tryphone* Judæo, & ex libro *Tertulliani* adversùs Judæos. Imaginum ergo cultus nondum fuerat in Chriſtianam aut fidem, aut diſciplinam receptus. Ea verò mutatio, quæ tertio aut quarto ſæculo poſt contigit, cùm palam in Eccleſiis Imagines & dedicarentur, & colerentur, meritò effecit ut hunc ritum & Judæi accuſarent, & Chriſtiani purgarent atque defenderent, quoties de Religione inter ſe diſputabant. Cap. 4 Synodos 7. Act. 5.

Quartam rationem arceſſit * ex eo qoòd in veterum Eccleſiarum inſtrumentis & ſacrâ ſupellectili, nullæ imagines occurrant. Euſebius ſcilicet * diligentiſſimè deſcriptum nobis reliquit Templum illud, quod Tyri fuit a *Paulino* Epiſcopo magnificè conſtructum. Omnes operis partes, omnia ornamenta ſigillatim exſecutus, porticus, laquearia, Cathedram, candelabra; de imaginibus nihil. Quas tamen non omiſiſſet, ſi jam tunc in uſu & veneratione fuiſſent. Idem colligitur ex deſcriptione Baſilicæ a *Conſtantino Auguſto* Hieroſolymis conditæ. * Et ex *Athanaſio*, Alexandrinæ direptionem Eccleſiæ a Paganis & Hæreticis crudeliſſimè factam narrante. Memorat namque * confractam menſam, lacerata vela, everſam Epiſcopi Cathedram, disjecta Cleri & plebis ſedilia, violatos ſacri Baptiſmatis fontes; de Imaginibus non loquitur, quibus tamen, ſi quæ fuiſſent, parcitura non erat impiorum iſtorum audacia. Idem colligit ex *Optato*, lib. 6. contra *Parmenianum*, in quo deſcribit, quæ in Eccleſias Catholicorum contumelioſè a Donatiſtis acta fuiſſent. Ibi namque commemorat aras, Calices, divinoſque Codices, vela, atque altarium linteamina, cæteraque ejuſmodi ab illis furentibus aut confracta, aut eraſa: neque parietes tacet, quos illi, tamquam a Catholicis contaminatos, veluti luſtrali aquâ laverant; aureas verò vel argenteas imagines nullas commemorat. Id demum colligit ex Epiſtolâ tertiâ *Sancti Hieronymi*, ubi res ſacras percenſens, *quas Nepotianus* ſibi creditas ſummâ diligentiâ curabat, altare, vela, vaſa, &c. de imaginibus tacet. Cap. 8. Lib. 10. Hiſtor. Lib. 3. de Vita Conſtantini. Athanaſius Epiſt. ad Solitarios.

Quintum ex eo ducit argumentum, qoòd teſtatur *Auguſtinus*, incertum eſſe quæ verè fuerit Domini Jeſu, quæ B. Virginis, quæ Pauli facies, quæve oris forma, totaque effigies [*lib. 8. de Trinitate Capp. 4. & 5.*] At ſi ipſis Apoſtolorum temporibus obtinuiſſet, ut Sanctorum hominum pingerentur imagines in Fidelium cœtibus dedicandæ atque colendæ, eaque conſuetudo apud poſteros ſequentibus Sæculis conſtanter manſiſſet; haud dubiè *Chriſti*, Beatæque Virginis & Pauli effigies, ad vivum a primis illis Chriſtianis accuratiſſimè expreſſæ atque effictæ fuiſſent.

Reſ-

Reſpondeo ad hæc *Dallæi* argumenta, primò imaginum ſacrarum uſum tribus primis Eccleſiæ Sæculis apud Chriſtianos fuiſſe valde infrequentem. Unde mirum non eſt, ſi nec Ethnici, nec Judæi illum Chriſtianis objecerint. Neque quartô ſæculô, ſtatim in Eccleſiis omnibus obtinuit. Unde nec inter Eccleſiæ inſtrumenta numeratæ fuerunt Icones ab *Euſebio*, *Athanaſio*, *Optato*, aut *Sancto Hieronymo*. Nihil autem inde colligere poteſt *Dallæus* contra Catholicum dogma. Fatemur enim uſum imaginum, adeoque & earum venerationem actualem, non eſſe Dei lege præceptam, & ad diſciplinam dumtaxat pertinere, quæ ſubinde variari poteſt, & variata eſt in Eccleſia, invariatâ fide. Id unum Eccleſiaſtici dogmatis eſt, imaginum uſum lege Dei vetitum non eſſe, & utilem eſſe Chriſtianis; & venerationem imaginum Chriſti aut Sanctorum a Religione permitti & approbari, ut quæ ad Chriſtum Servatorem, & Sanctos referatur, nec habere aliquid cum idololatria commune. Everti verò non poſſe, confringi, aut dehoneſtari imagines, ubi earum uſus eſt ab Eccleſia receptus, abſque impietate; nec qui Chriſtum & Sanctos coram iis, in iis, aut per eas colunt, poſſe abſque calumniâ anathemate dignâ idololatras appellari. Hæc autem de imaginibus Chriſti & Sanctorum, abſque earum uſu, ſtare ſententia poteſt. Non conficit igitur *Dallæus* aliam fuiſſe veteris Eccleſiæ, quàm hodiernæ, de imaginum uſu & veneratione doctrinam, etſi vix ullum fuiſſe imaginum uſum tribus prioribus Sæculis, nec admodum frequentem quartô etiam ſæculô, probaverit.

Reſpondeo ſecundò: Etſi fuerint imagines aliquæ apud Chriſtianos, non inde ſequi quòd Ethnici & Judæi id illis exprobrare debuerint: cùm ignota ipſis magnam partem eſſet Chriſtianæ Religionis diſciplina. Unde *Cæcilius* ab *Octavio* quærit in Minutii Felicis Dialogo, cur Chriſtiani, *occultare & abſcondere quidquid illud colunt, magnopere nituatur; cùm honeſta ſemper publico gaudeant, ſcelera ſecreta ſint?* Et expoſtulat cur *nulla habeant nota ſimulachra?*

Reſpondeo tertiò, Ex locis pleriſque a *Dallæo* prolatis ſolùm colligi, nullas fuiſſe in Eccleſia veteri propoſitas *Imagines Dei*. At iſto de imaginum genere cum Hæreticis non contendimus. Fatemur in uſu non fuiſſe, non ſolùm quatuor prioribus ſæculis, ſed nec Synodi Septimæ temporibus, ut colligitur ex *Gregorii Secundi* Epiſtolâ I. ad Leonem Iſaurum. *Patrem*, inquit, *Domini Jeſu Chriſti non oculis ſubjicimus ac pingimus, quoniam quis ſit non novimus; Deique natura ſpectanda proponi non poteſt ac pingi*. Et ex Epiſtolâ *Sancti Germani* Patriarchæ Conſtantinopolitani ad *Joannem* Epiſcopum Synadenſem: *Neque enim* (inquit) *inviſibilis Deitatis imaginem, aut ſimilitudinem, aut figuram, aut formam aliquam exprimimus, quam nec ipſorum quidem Sanctorum Angelorum ſublimes Ordines, neque intelligentiâ complecti, neque inveſtigare penitus valent*. Et ex *Sancto Joanne Damaſceno*, Oratione I. de Imaginibus. *Non ſumus*, inquit, *ampliùs ſub pædagogo, quippe qui diſcernendi vim a Deo atque habitum conſecuti, ſciamus quid imagine exprimi poſſit. Neque enim formam*, inquit, *ipſius vidiſtis. Quis Legiſlatoris ſapientiam non admiretur? Quando enim illius imago qui ſub aſpectum non cadit, explicabitur? Quomodo illius effigies, qui nullam habet effigiem, exprimi poterit? Quomodo is qui & quantitate, & magnitudine vacat, & nullô terminô concluditur, effingetur? Quomodo illius qui formâ caret, qualitas adumbrabitur? Quomodo qui corporis eſt expers, coloribus deſcribetur? Quænam igitur hæc arcana ratio? Ea nimirum, ut cùm videris illum qui corpore vacat, propter te factum eſſe hominem, tunc humana illius formæ ſimilitudinem efficias*. Quidam etiam magni nominis Theologi, ut *Henricus*, *Toſtatus*, *Durandus*, nefas eſſe exiſtimarunt, Dei imagines facere: quibus præivit *Sanctus Thomas III. P. Quæſt. 25. Art. III. ad Primum*. Cæterùm ex eo quòd nullas Dei Imagines Eccleſia vetus propoſuerit, tam ineptè colligitur nullas omnino fuiſſe in uſu Chriſti, Sanctorumque imagines, aut Eccleſiam ſenſiſſe, uſum illarum ac venerationem eſſe illicitam, quàm ineptè colligeretur id ſenſiſſe Patres & Theologos, qui poſt ortum hæreſeos Iconoclaſtarum ſcripſere.

Reſpondeo quartò, argumenta *Dallæi* pene omnia probare quidem, vix in uſu fuiſſe ſtatuas apud veteres Chriſtianos: illas enim tamquam Gentilium proprias rejecere, ne idololatriæ ritus non penitus deſeruiſſe, ſed mutaſſe dumtaxat viderentur. Sed nullas in uſu fuiſſe picturas non probant: Nec mirum quòd primis Eccleſiæ Sæculis ſtatuarum uſus in Eccleſia pene nullus eſſet; ſiquidem nec ſub Synodi Septimæ tempora frequens erat, ut conſtat ex Epiſtolâ *Sancti Germani* Patriarchæ Conſtantinopolitani ad *Thomam* Claudiopolitanum Epiſcopum, in quâ poſtquam hiſtoriam retulit ab *Euſebio* proditam ſtatuæ in Chriſti honorem a muliere hemorroïſſa apud Paneadem collocatæ, iſta ſubjicit: *Non autem hoc dicimus nos, ut ſtatuas æneas facere ſtudeamus, ſed ut ſignificemus, cùm illud ſecundùm Gentilem conſuetudinem factum non repudiaverit Dominus: verùm longo tempore ſuæ bonitatis miraculum in eo demonſtrari ipſi placuerit; ſanctiorem illam, quæ apud nos obtinuit conſuetudinem, nefas eſſe vituperare*. Non tamen exiſtimavit Eccleſia vetus, ſtatuas Chriſtum aut Sanctos referentes, vetitas eſſe, aut idololatriæ vel umbram ullam continere: Mutata eſt igitur Eccleſiæ diſciplina, cùm ſtatuas recepit, nihil in fide innovatum.

Licet porro incertum eſſe ſcripſerit *Sanctus Auguſtinus*, quæ fuerit *Chriſti*, *B. Virginis*, & *Sancti Pauli* effigies, non ſequitur nullum fuiſſe uſum imaginum primis Sæculis, ſed *Chriſti*, *B. Virginis*, & *S. Pauli* effigies non fuiſſe ad vivum expreſſas, dum vitam mortalem agebant. Nam & Sanctorum Imagines in Eccleſia, & Heroum in uſu civili, habentur convenienter efficta, quamvis certum non ſit quænam fuerit eorum effigies, dum in terris verſabantur.

Objicit *Dallæus*, * veterem Eccleſiam disertè notaſſe, quam nonnulli Hæretici Chriſti Sanctorumque imaginibus exhibebant venerationem, eumque cultum inter iſtorum errores nominatim recenſuiſſe atque damnaſſe. (Lib. I. cap. 7.) Quod probat ex *Sancto Irenæo*, lib. 1. cap. 24. de Gnoſticis verba faciente: *Etiam*, inquit, *Imagines quaſdam quidam depictas, quaſdam autem & de reliqua materia fabricatas habent, dicentes formam Chriſti factam a Pilato, illô in tempore, quô fuit Jeſus cum hominibus, & has coronant & proponunt eas cum imaginibus mundi Philoſophorum, videlicet cum imagine Pythagoræ, & Platonis, & Ariſtotelis, & reliquorum; & reliquam obſervationem circa eas ſimiliter ut Gentes faciunt*. Id confirmat ex *Sancto Epiphanio* in Hæreſi Carpocratianorum: *Habent imagines*, inquit, *per colores depictas, quaſdam etiam ex auro & argento, & reliquâ materiâ, quas ſanè imagines Jeſu eſſe dicunt, & a Pilato factas eſſe. Habent autem eas occultè; inſuperque Philoſophorum quorumdam, Pythagoræ, Platonis, Ariſtotelis, & aliorum, cum quibus etiam alias imagines Jeſu collocant, collocataſque adorant, & Gentium Myſteria perficiunt. Qui verò ſunt Gentium mores alii, quàm Sacrificium, atque alia?* Denique *Sanctus Auguſtinus lib. de Hæreſibus Cap. 7.* de Carpocrate hæc habet: *Secta ipſius fuiſſe tra-*

ditur

ditur ſocia quadam Marcellina, quæ colebat imagines Jeſu, & Pauli, & Homeri, & Pythagoræ.

Reſpondeo, *Sanctos Irenæum, Epiphanium*, & *Auguſtinum*, Carpocratianos non arguiſſe, quòd imagines Chriſti colerent, ſed quòd eas colerent Gentilium ritu, eoſdemque ipſis deferrent honores, quos ſuis Idolis Pagani impendebant: Et præterea quòd Chriſtum afficerent contumeliâ, dum ejus imaginem eodem loco habebant, quo effigies *Homeri, Pythagoræ, Platonis*, & *Ariſtotelis*. Quòd autem Gnoſtici Gentilium ritu Chriſti colerent Imaginem, ſicut & alias quibuſcum ipſam proponebant, manifeſtè indicant illa *Sancti Irenæi* verba: *Et reliquam obſervationem circa eas ſimiliter ut Gentes faciunt.* Quæ *Sanctus Epiphanius*, cujus tempore adhuc illa fœtebat Hæreſis, ſic in-
Lib. 2. Cap. 1. terpretatur: *Qui verò ſunt Gentium mores alii, quàm Sacrificium, atque alia?*

Objicit *Dallæus* * teſtimonium *Origenis lib. 3.*
Lib. 2. Cap. 1. *contra Celſum*. Cùm nempe Chriſtianos irrideret *Celſus*, quòd *Jeſum*, hominem a *Pilato* damnatum & ſupplicio affectum adorarent, eoque nomine cum quibuſdam Gentibus conferret, quæ viros mortuos colebant, ſic reſpondet Origenes: * *Hos omnes immeritò nobiſcum conferri declarabimus. Nam iſtis, quos enumeravit, templa & ſimulachra poſita ſunt a ſuis populis. Nos verò qui non exhibemus Deo tales honores,* [*utpote magis congruos dæmonibus hoc illove loco conſecratis, ut quemque aut ipſi occupaverunt, aut Myſteriis quibuſdam incantati habitare coguntur*] *admiramur Jeſum, qui mentes noſtras ab omni ſenſibili, nec corruptibili tantùm, ſed etiam corrumpendo, traduxit ad cultum ſummi Dei, conſtantem correctione vitæ, atque precibus, quas offerimus ei ceu Mediatori inter omnem naturam genitam & ingenitam, qui nobis a ſuo Patre omnia beneficia deferat, & viciſſim in morem Pontificis vota noſtra ad ſummum Deum perferat.* Hæc ille, quem totâ hac defenſione uti nefas erat, ſi tum putaſſent Chriſtiani, divini cultûs partem eſſe imaginum venerationem.

Reſpondeo, Locum iſtum *Origenis* ſolùm evincere, Chriſtianos ſimulachra Deo, aut hominibus mortuis, tanquam Numinibus, non poſuiſſe: non finxiſſe, inquam, ſimulachra, quibus Ethnico ritu conſecratis Dæmones magicis Myſteriis invocati inſiderent. Evincunt etiam ſtatuas ex quacumque materia ſculptas, aut conflatas, Chriſtum aut Sanctos referentes, nondum in Eccleſiæ uſu fuiſſe: ſed non probant aut nullas omnino fuiſſe apud Chriſtianos effigies pictas, aut exiſtimaſſe *Origenem*, cæteroſque illius ætatis Doctores, lege divinâ vetitum eſſe imaginum uſum ac venerationem. Etenim illum duntaxat cultum ſenſibilium rerum eſſe a Deo prohibitum intellexere, qui a cultu ſummi Dei nos abduceret, ad quem Chriſtus Servator nos traduxit. Alioqui omnem erga res ſacras, ut ſacramenta, Evangelium, vaſa ſacra, reverentiam damnaſſent, quam tamen *Dallæus* Religioni conſentaneam agnoſcit. Alium porro cultum non vendicat Chriſti & Sanctorum imaginibus Eccleſia. Nihil ergo ex hoc *Origenis* loco adversùs Eccleſiæ dogma de uſu & veneratione imaginum colligi poteſt. Fatemur porro non exiſtimaſſe veteres Chriſtianos, Imaginum venerationem divini cultûs partem eſſe, quaſi ſine ea conſiſtere non poſſet; neque id cenſet Eccleſia, quæ Deum in ſpiritu & veritate credit adorandum, & amore præſertim coli: ſed non cenſuerunt imaginum uſum ac venerationem cum divino cultu pugnare. Sicut ergo *Origenes* Templa Deo vivo religiosè erigi poſſe non negavit, ſed ſuperſtitioſis Paganorum ritibus dedicari, ac frequentari; ita non putavit nefas eſſe imagines Chriſti, aut Sanctorum effingere, ac venerari: ſed Dei, quem imago nulla repræſentare poteſt: aut etiam Chriſti & Sanctorum, ſi Ethnico ritu dedicarentur, & Numinum inſtar colerentur, ſicut *Zamolxin* Getæ, *Mopſum* Cilices, *Amphilochum* Acarnanes, Thebani *Amphiaraum*. Lebadienſes *Trophonium* colebant. Hanc Origenis fuiſſe mentem, ſequentia probant. *Libet nunc*, inquit, *cùm hæc talia neſcio quomodo proferente audiamus ipſius: Utrùm nihil ſunt hi quos modò enumeraſti, nec ulla vis eſt apud Lebadiam in fano Trophonii, nec Thebis in Amphiarai, nec in Acarnania in Amphilochi, nec in Cilicia, in Mopſi: An eſt his locis aliquis ſive Dæmon ſive Heros ſive Deus, qui majora humanis viribus opera faciat? Si dicet, Nihil Dæmonum Deorumve ibi eſſe, ſaltem nunc fateatur ſuam ſententiam, cùm ſit Epicureus, nec eadem quæ Græci ſapiat, quippe qui nec Dæmones agnoſcat, nec Deos veneretur Græcanicos: & apparebit eum fruſtra verbis extuliſſe, quæ jam dixit ut vera, quæque inde conatur colligere. Quòd ſi dixerit, ſive Dæmonas, ſive Heroas, ſive Deos eſſe quos enumeravit, videat quòd his, quæ dixit, aſtruit imprudens, etiam Jeſum fuiſſe tale quippiam, ideoque facile tantæ multitudini approbaſſe ſe miſſum a Deo ut genus humanum inviſeret. Id ſi ſemel admiſerit, vide an non cogetur fateri potentiorem eum his, quibus modò connumerandum eſſe aſſenſit. Quandoquidem illorum nemo vetat coli etiam alios. At hic ſibi ipſe fidens ut potentiori, interdicit ne iſtos recipiamus pro Numinibus; quippe qui ſint impuri ac ſceleſti dæmones, incubantes terræ locis variis, ut quemque occupaverunt.*

Objicit *Dallæus* * Canonem Illiberitani Concilii trigeſimum-ſextum, qui ſic habet: *Placuit* Lib. 1. cap. 2. *picturas in Eccleſiis eſſe non debere, ne quod colitur, aut adoratur, in parietibus depingatur.* Unde colligit, iſtorum temporum Chriſtianos minimè exiſtimaſſe, ſibi vel ab Apoſtolis traditum, vel ab Eccleſia univerſali, aliquâ lege præceptum eſſe, ut *Chriſti, Mariæ*, & Sanctorum imagines in Sacris Ædibus haberent, & colerent. Colligit ſecundò, receptum apud Chriſtianos tum fuiſſe, nefas eſſe id pingere, quod colitur & adoratur; & quod cum iſto cohæret neceſſario, nefas pariter eſſe id adorare, aut colere, quod pingitur.

Reſpondeo, Ex hoc Canone aliud nihil colligi poſſe, quàm ſublatum fuiſſe in Provincia Bætica imaginum uſum, & cultum actualem ex Eccleſiis, quia partem illam diſciplinæ minùs expedire Chriſtianis adhuc inter Idololatras viventibus, judicarunt Illiberritani Patres: ſed perperam ex eo colligitur, ipſos exiſtimaſſe uſum cultumque imaginum per ſe ſpectatum, & quocumque metu offenſionis ac periculo ſublato, illicitum eſſe, & ad Idololatriam pertinere. Immaniter itaque errat & calumniatur *Dallæus*, cùm affingit Eccleſiæ, quòd ab Apoſtolis traditum exiſtimet, ac lege univerſali præcipiat, ut *Chriſti, Mariæ*, & Sanctorum imagines in ſacris Ædibus habeantur & colantur. Stare namque Religio Chriſtiana poteſt abſque uſu imaginum: nec Apoſtolicas Traditiones Eccleſia violaret, ſi legitimas ob cauſas imaginum uſum, in aliquibos locis, ad tempus, aboleret. Quòd *Joannes Antonius Delfinus* Catho- *A Dallæo hæc ejus verba reſervatne.* licus Theologus, lib. 3. *de Eccleſia*, rectè prudenterque animadvertit his verbis: *Quodſi aliquando, ut eſt humana ſuſpicentia, & temeritas, in populis obtingat, ut ſuperſtitio atque Idololatria figat altiùs radices, quam porro difficillimum ſit revellere, tum poſſunt ac debent Catholici Paſtores Eccleſiæ curare diligenter, ut quibus in locis tantum periculum ſit, tantaque abominatio, ad tempus Imagines & ſimulachra omnia tollantur de medio.*

dio ; atque interim bene inſtituantur ac admoneantur ſimplices ac rudiſſimi quique de cultu Dei & Sanctorum. Sic *Ezechias* Serpentem æneum, quo populum abuti ad ſuperſtitionem videbat, piè prudenterque ſubvertit, quem *Moyſes* Dei mandato erexerat. Id igitur unum ex Apoſtolica Traditione derivatum credit, Fidelibuſque credendum proponit Eccleſia, Imaginum uſum & cultum in templis, non repugnare legi Dei, ſed magnum fructum ſpiritalem afferre ; quia Dei per Sanctos miracula & ſalutaria exempla oculis Chriſtianorum ſubjiciuntur, ut pro iis Deo gratias agant, ad Sanctorumque imitationem, vitam moreſque ſuos componant ; excitenturque ad adorandum, ac diligendum Deum, ad pietatem colendam, ut docet Tridentina Synodus. Legantur quæ de hoc Illiberritani Concilii Canone diximus *Diſſertatione XXI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi III. Art. II. in Reſp. ad primam Objectionem*, ubi reſponſiones ab aliis Auctoribus ad argumentum, quod ex eo Canone ducitur, diluendum excogitatas, expendimus.

Lib.2.c.3.

Objicit *Dallæus* * teſtimonium *Euſebii Cæſarienſis* in Epiſtolà ad *Conſtantiam Licinii* uxorem, & *Conſtantii* ſororem, quæ ab illo petierat, ut ad ſe Domini Jeſu imaginem mitteret. Cui reſpondit his verbis: *Quia verò de quadam imagine, quaſi Chriſti, ſcripſiſti, hanc volens tibi a nobis mitti : quam dicis & qualem, hanc quam perhibes Chriſti imaginem? Utrùm veram & incommutabilem, & naturâ characteres ſuos portantem? An iſtam, quam propter nos ſuſcepit, ſervi formæ ſchemate circumamictus? Sed de forma quidem Dei nec ipſe arbitror te quærere ſemel ab ipſo edoctam, quoniam neque Patrem quis novit, niſi Filius, neque ipſum Filium novit quis aliquando dignè, niſi ſolus Pater qui eum genuit ..... Sed utique ſervi formæ imaginem quæris, & corpuſculi quô amictus eſt propter nos ; ſed & id gloriâ divinitatis temperatum didicimus, & abſorptum eſſe mortale a vita .... Quis ergo hujuſmodi dignitatis & gloriæ vibrantes & praefulgentes ſplendores exarare potuiſſet mortuis & inanimatis coloribus? Quandoquidem nec aſpicere in eum in monte egregii ſubſtinuere Diſcipuli, qui etiam ceciderent in faciem, importabile quod ſibi viſum fuerat, confitentes. Ergo ſi tunc incarnata ejus forma tantam virtutem ſortita eſt, ab inhabitante in ſe divinitate mutata ; quid oportet dicere, cùm mortalitate exutus, & corruptione ablutus, ſpeciem ſervilis formæ in gloriam Domini & Dei commutavit? &c.* Quibus luculentiſſimè demonſtrat *Euſebius*, nefas eſſe Chriſti Domini imaginem fingere, quà ejus forma, ſive divina, ſive etiam humana exprimatur. Jam ſi Chriſti, & Apoſtolorum imaginibus plenæ erant Eccleſiæ, privatæque Fidelium ædes ; quid opus erat Auguſtam, Chriſti Iconem tam longè ex Palæſtina ab *Euſebio* petere? Sed fac *Conſtantiam* vel cæcâ curioſitate, vel ignoto aliquo affectu ductam, de hujus potiſſimùm Epiſcopi manu illam, quam expetebat, Chriſti imaginem accipere voluiſſe ; ſiccine fuerat honeſtum Illuſtriſſimæ fœminæ deſiderium repulſurus *Euſebius*, ſi ei ſatisfacere per leges, rituſque, & fidem Eccleſiæ licuiſſet?

Reſponderunt Septimæ Synodi Patres ad hoc teſtimonium quod Iconomachi objectabant, *Euſebium Cæſareenſem* Arianum fuiſſe ; Ariani porro non ſolùm Filii conſubſtantialitatem cum Patre negabant, verùm etiam unicam in Chriſto contendebant eſſe naturam, & carnem ſine animâ ſuſcepiſſe Dominum noſtrum : animæ ſcilicet divinitatem impleviſſe. Unde Paſſionem divinitati conſequenter adſcribebant, teſte *Sancto Gregorio Nazianzeno* : Theopaſchitæ autem Imagines Chriſti effingere nefas eſſe volebant. Quo errore in-

Epiſt I. ad Cledonium.

fectum fuiſſe *Euſebium*, colligunt ex his verbis, quæ in Epiſtolà memoratâ ſubjicit. *Quia mutata eſt incarnata ejus forma in Divinitatis naturam.*

Non ita omnino habet Epiſtolæ textus, ſed : Incarnata ejus forma ab inhabitante in ſe divinitate mutata.

Reſpondent nonnulli, ſpuriam, & ab hæreticis Iconoclaſtis confictam fuiſſe illam Epiſtolam : Euſebiani enim ſtyli & characteris venam non habere. Ita doctiſſimus *Petavius*, lib.15. Theologicorum Dogmatum de Incarnatione, Cap. XIV. Num. IX. Quæ conjectura veriſimilis eſt.

Reſpondeo tertiò, Ex hac *Euſebii*, ſi genuina ſit, Epiſtola, ſolùm colligi, nondum in Cæſareenſi Eccleſia receptum fuiſſe uſum imaginum. Et. *Euſebium* deſiderio Auguſtæ fœminæ non feciſſe ſatis, non quòd Eccleſiæ fides id prohiberet, ſed quòd plena periculi res videretur, fervente adhuc Idololatriâ, curioſæ mulieri, qui ſexus eſt ad ſuperſtitionem pronus, Imaginem mittere.

Reſpondeo quartò, eſſe probabile *Conſtantiam Auguſtam* optaſſe Imaginem Chriſti Servatoris, quæ ipſum ad vivum refert : exiſtimaſſe effigiem hujuſmodi ad vivum expreſſam, in Palæſtina inveniri, ubi Chriſtus vixerat & omnia ſalutis noſtræ myſteria perfecerat : Ideo ſcripſiſſe ipſam ad *Euſebium*, ut ejus curis voti compos fieret. Hunc verò, ut ſe importuna petitione liberaret, reſpondiſſe ; Non poſſe fieri quod poſtulabat : quia cùm duplici Chriſtus naturâ conſtet, divina & humana, neutrius imago poſſit exprimi : non divinæ, quam nemo intelligentia complecti poteſt : non humanæ, cujus mortalitas a gloria divinitatis tota eſt abſorpta.

Objicit *Dallæus* * teſtimonium *Sancti Epiphanii* in Epiſtolà ad *Joannem Hieroſolymitanum*, quam *Sanctus Hieronymus* Latina lingua donavit, in qua narrat ſe in Palæſtina, cùm ad vicum quemdam veniſſet, qui dicitur *Anablatha*, inveniſſe ibi *velum pendens in foribus Eccleſiæ, tinctum atque depictum, & habens imaginem quaſi Chriſti, vel Sancti cujuſdam ; Non enim*, inquit, *ſatis memini cujus imago fuerit. Cùm ergo hoc vidiſſem, in Eccleſia Chriſti, contra auctoritatem Scripturarum, hominis pendere imaginem, ſcidi illud, & magis dedi conſilium cuſtodibus ejuſdem loci, ut pauperem mortuum eo obvolverent, & efferrent*. Mox ait ſe de Cypro velum aliud miſiſſe. *Precor*, inquit, *ut jubeas Preſbyteros ejuſdem loci ſuſcipere velum a latore, quod a nobis miſſum eſt ; & deinceps præcipere, in Eccleſia Chriſti ejuſmodi vela, quæ contra Religionem noſtram veniunt, non appendi*. Quis crediderit, ſi apud Chriſtianos tum recepta fuiſſet ea, quæ nunc in Romana Communione obtinet, de imaginibus ſententia ; quis, inquam, putaverit non indignaturus ad hoc *Epiphanii* facinus Eccleſiæ Anablatenſis Miniſtros, Sacerdotes, Ædituos, cuſtodes? Atqui ne muſſant quidem. Non violatam Religionem queruntur, ſed ſolùm quòd diſcerpto velo, facta ſit illius ſeu telæ, ſeu panni jactura. Id verò ſi contra Eccleſiæ Leges feciſſet *Epiphanius*, Joannes Hieroſolymitanus ipſi ſubinfenſus proculdubio criminatus eſſet. Denique *Sanctus Hieronymus Epiphanium* ſibi amiciſſimum erroris admonuiſſet, ſi quis eo in facto fuiſſet error, nec ejus Epiſtolam ad *Joannem Hieroſolymitanum* ea de re datam, ad poſteritatis memoriam tranſmiſiſſet, æternâ potiùs oblivione ſepeliendam.

Lib.2. Cap.4.

Reſpondent e Catholicis nonnulli, Epiſtolam illam fuiſſe ab Iconomachis confictam : alii ad reliquam Epiſtolam, aut *Sancti Hieronymi* Latinam interpretationem, attextam fuiſſe narrationem illam de velo pendente pro foribus Eccleſiæ Anablatenſis, & a *Sancto Epiphanio* conſciſſo : Sed hac miſſa reſponſione, quam validè confutavimus in Panoplia Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Quarti Sæculi, c. 6. Art. 26. ubi de *Sancti Epiphanii* Operibus egimus :

mus: Reſpondeo primò, Imaginem illam, ſive Chriſti, ſive alicujus Sancti, congruè non fuiſſe expreſſam, aut ſuperſtitionis alicujus, vel erroris, occaſionem rudibus Anablatenſibus præbuiſſe; & hoc nomine fuiſſe contra Religionem, & contra auctoritatem Scripturarum. Ideoque prudenter feciſſe *Sanctum Epiphanium*, qui velum in quo hujuſmodi picta erat effigies, conſciderit. Quod & nunc Epiſcoporum nemo non faceret, ſecundùm Tridentini Decretum Concilii, cujus hæc ſunt verba: *In has autem ſanctas & ſalutares obſervationes ſi qui abuſus irrepſerint, eos prorſus aboleri ſancta Synodus vehementer cupit; ita ut nulla falſi dogmatis imagines, & rudibus periculoſi erroris occaſionem præbentes ſtatuantur.... Omnis porro ſuperſtitio in Sanctorum invocatione, Reliquiarum veneratione, & imaginum ſacro uſu tollatur..... Omnis denique laſcivia vitetur; ita ut procaci venuſtate imagines non pingantur, nec ornentur.*

Reſpondeo ſecundò. Nondum in Eccleſiis Cypri & Palæſtinæ receptum fuiſſe, ut imagines in Eccleſiis proponerentur, ideoque *Sanctum Epiphanium* exhorruiſſe, cùm depictam in velo pro foribus templi Anablatenſis ſuſpenſo conſpexit imaginem, quaſi Chriſti, vel alicujus Sancti, & velum illud conſcidiſſe. Scripſiſſe porro ad *Joannem Hieroſolymitanum*, id eſſe *contra Religionem noſtram, & contra auctoritatem Scripturarum, ut hominis in Eccleſia Chriſti pendeat imago*: Quia nec Scriptura Sacra, nec Religio id jubet: imò utraque vetat id omne quod offenſionis cauſa eſſe poteſt. Cujuſmodi erat veli, in quo depicta erat hominis effigies, in Eccleſia ſuſpenſio, iis temporibus, quibus nondum uſum imaginum in Eccleſiis, Cypri & Palæſtinæ Epiſcopi, quorum erat diſciplinam Eccleſiaſticam his in regionibus ſancire, ſuſceperant. Cæterùm imaginum uſus, ſi ex ſeſe ſpectetur, aut ab Epiſcopis decernatur, viſus non fuit *Sancto Epiphanio* pugnare cum Religione noſtra, & cum auctoritate Scripturarum: Siquidem cum *Gregorio Nyſſeno*, *Baſilio*, *Chryſoſtomo*, communione conjunctus fuit, qui imaginum uſum in Eccleſiis Ponti, Cappadociæ, Antiochiæ, & Conſtantinopoleos approbant. Factum autem *Sancti Epiphanii*, quod ſpectatis temporum circumſtantiis, & eorum quibuſcum agebat, indole, prudens erat, in conſequentiam duci non debet, quaſi Eccleſiæ regula ſit; cùm Eccleſia univerſa uſum imaginum ſenſim poſtea receperit etiam in templis, ac tandem Oecumenico Decreto firmaverit; Quod enim a paucis, raròque fit, non eſt in Eccleſia tamquam lex obſervandum, neque una hirundo facit ver: Neque unius oratio tanti ponderis eſt, ut totius Eccleſiæ ab ortu ad occaſum Solis propagatæ morem & inſtituta poſſit evertere (inquit *Sanctus Joannes Damaſcenus*, Oratione *I. de Sacris Imaginibus*.) Sanè Librorum Carolinorum Auctor, qui illud *Sancti Epiphanii* teſtimonium in medium affert, libro quarto, cap. vigeſimo-quinto, factum illius non approbat; neque Gallicani Præſules, quorum doctrinam libri illi repræſentant, uſum Imaginum cum auctoritate Scripturarum, & cum Religione noſtrâ pugnare uſquam exiſtimavere; imò abhorruere ſemper ab iis qui imagines conſcinderent, aut confringerent. Itaque etſi de Imaginum Sacrarum in Eccleſiis uſu per ſe ſpectato dixiſſet *Epiphanius*, eſſe contra auctoritatem Scripturarum, ſive contra Religionem noſtram, ejus unius ſententia non eſſet cæterorum ſententiis præponenda Patrum; ſed inter ejus nævos effatum illud numerandum eſſet. Denique *Lutherus* ipſe, & ejus Sectatores, quibuſcum juncti ſunt communione Calviniſtæ, uſum imaginum in Eccleſiis, contra Scripturarum auctoritatem & ſinceritatem Religionis pugnare non ſunt arbitrati, ut teſtatur *Forbeſius*, lib. 7. Inſtructionum Hiſtorico-Theologicarum Cap. 15. *De ejiciendis*, inquit, *Imaginibus, Lutherus ipſe & qui ſe γνησίως ipſius diſcipulos eſſe gloriantur, non magnopere laborarunt: quamvis earum cultum conſtanter improbent.*

Objicit *Dallæus* & alterum *Sancti Epiphanii* locum a veteribus Iconoclaſtis in Sacrarum Imaginum defenſores contortum, qui ſic habet: *Attendite vobis, & tenete traditiones quas ſuſcepiſtis: ne declinetis ad dexteram, neque ad ſiniſtram.... Et in hoc memoriam habete, filii dilecti, ne inducatis Imagines in Eccleſias, neque in Cæmeteria Sanctorum. Sed per memoriam habete Deum in cordibus veſtris. Sed neque in domum communem. Non enim expedit Chriſtiano per oculos & vagationes mentis efferri.*

Reſponderunt Septimæ Synodi Patres, verba illa *Sancti Epiphanii* non eſſe. Idque probarunt his rationibus. 1. Quia eùm omnium hæreſeon hiſtoriam & confutationem ediderit ad *Theodoſii* uſque & *Arcadii* tempora, imaginum facturam & venerationem inter hæreſes recenſuiſſet & confutaſſet, ſi alienam a Chriſto exiſtimaſſet ac hæreticam. Secundò, quia in fine Epiſtolæ ad *Theodoſium* Imperatorem, Sancto *Epiphanio* falsò quoque adſcriptæ, hæc habentur: *Multoties locutus cum Comminiſtris meis ut auferrentur Imagines, receptus non ſum ab eis, neque audire vocem meam ſaltem paululum paſſi ſunt.* Florebant autem *Sancti Epiphanii* tempore in Eccleſia illuſtres Magiſtri, *Baſilius Magnus*, *Gregorius Theologus*, *Gregorius Nyſſenus*, *Joannes Chryſoſtomus*, &c. quibus veriſimile non eſt unum *Epiphanium* refragari voluiſſe. Tertiò, quia libri *Sancti Epiphanii* notiſſimi ſunt, & per totam Eccleſiam diffuſi. Quæ autem ex *Epiphanio* ab Iconomachis objecta ſunt, obſcuriſſima, & penitus ignota. Quartò quia Diſcipuli *Sancti Epiphanii* templum Deo dedicarunt ipſius nomine inſignitum, & imagine exornatum; quod minimè feciſſent, ſi ipſe ab imaginibus tantopere abhorruiſſet. Sed quod urget maximè omnium, eſt ſtyli ab *Epiphanio* diſſonantia.

Objicit *Dallæus* * teſtimonia *SS. Chryſoſtomi*, Cap. 5.
Amphilochii, *Theodoti*, a veteribus Iconomachis jam olim in medium allata. *Et Chryſoſtomus* quidem hæc habet: *Nos per Scripturas fruimur Sanctorum præſentiâ, non corporum eorum, ſed animarum imagines habentes. Quæ enim ab illis dicta ſunt, animarum ipſorum imagines ſunt.*

Amphilochius verò: *Non in tabulis* (inquit) *carneas perſonas Sanctorum per colores cura nobis eſt figurare; quoniam non his opus habemus; ſed converſationem eorum virtutibus imitari.* Si, quod poſtea Nicæni decreverunt; ſi, quod hodie docent Romani, jam tum ſenſit *Amphilochius*, ad Dei nimirum & Sanctorum honorem, ad piorum profeſſionem, fidem, atque ſanctificationem neceſſarias eſſe imagines, qui negare potuit his nos opus habere?

Tandem *Theodotus* Ancyranus Epiſcopus hæc habet: *Sanctorum vultus, non in Imaginibus ex materialibus coloribus factis formandos accepimus; ſed horum virtutes per ea, quæ de illis in Scripturis indicantur, quaſi quaſdam Imagines imitari didicimus, & ex hoc ad ſimilem illis zelum erigimur.*

Reſponderunt ad primum Septimæ Synodi Patres, *Sancti Chryſoſtomi* verba non improbare imaginum uſum, ſed lectionem Scripturarum, & Actorum Sanctorum commendare: cujus lectionis fructum imagines non impediunt, ſed juvant. *Quæ enim ſermo per auditionem repræſentat, hæc pictura tacens per imitationem oſtendit*: ut ait

Magnus *Baſilius*. Et Vetus Auctor Homiliæ, quæ inſcribitur: *Quòd unus eſt Veteris & Novi Teſtamenti Mediator*, quæ tempore Synodi Septimæ ſub nomine *Sancti Chryſoſtomi* circumferebatur, quamvis jam a viris eruditis inter opera ipſi aſſicta cenſeatur: hic, inquam, Auctor ait: *Ego & cerâ perfuſam dilexi picturam pietatis causâ. Vidi enim Angelum in Imagine pellentem Barbarorum cuneos. Vidi conculcatas Barbarorum tribus, & David veritatem dicentem: Domine, in civitate tua imagines eorum ad nihilum rediges.*

Synodus VII. Act. 6.

Ad ſecundum reſponderunt, Hunc *Sancti Amphilochii* locum, non abſolutè, ſed comparatè intelligendum; quaſi dicat, ſatius eſſe virtutes Sanctorum imitari, quàm illorum imagines coloribus exprimere. *Hæreticorum*, inquiunt, *proprium eſt recisa producere teſtimonia. Nam ſi quis ſtudiosè perſcrutatus fuerit, nullo modo ſenſum Patris inveniet inhibentem venerabilium imaginum formationem: ſed præferens virtutum effectum, hæc locutus eſt Pater, & ut ad imitationem nos erigeret converſationis eorum .... Totus enim Sermonis ſtylus hunc ſenſum commendat, & ad ſubverſionem venerabilium Imaginum nullatenus eſt id a Patre dictum. Nam etſi dicit: Non coloribus in tabulis carneas eorum facies cura nobis eſt figurare; propter intentionem virtutis hæc ab eo dicta ſunt. Subinfert enim: Sed converſationem eorum per virtutem imitari. Cura quippe nobis eſt virtutes bonorum virorum eligere, & actus eorum imitari, atque converſationem ipſorum æmulari. Præterea, templa iſtis jugiter dedicare, aut in Imagine illos erigere, illos, qui virtutem ipſorum contemnunt, non eſt laudabile. Nemo planè laudaverit, ſi viderit hominem virtutes Sanctorum parvipendentem, de die in diem horum imagines commendantem, vel templa multa erigentem, & ſuum ipſius templum deificis virtutibus non adornantem.* Falſum porrò eſt quod Septimæ Synodo & Romanæ Eccleſiæ aſſingit *Dallaus*, illam ſanxiſſe, iſtam credere, neceſſarias eſſe imagines ad fidem & ſanctificationem.

Ad tertium reſponderunt Septimæ Synodi Patres, teſtimonium iſtud *Theodoto* Ancyrano eſſe ſuppoſitum; idque manifeſtò probarunt perlectis ejus Sermonibus, & Interpretatione Symboli Nicæni ab ipſo editâ. Addidere, verba illa non ex Codice *Theodoti*, ſed ex Charta volatica, in Pſeudo-Synodo Iconomachorum lecta eſſe.

Objicit *Dallaus* teſtimonium *Optati Milevitani*, lib. 3. contra Parmenianum. *Dicebatur*, inquit, *illo tempore venturos eſſe* (nimirum in Catholicorum gratiam) *Paulum & Macarium, qui intereſſent Sacrificio, & cùm altaria ſolemniter aptarentur, proferrent illi Imaginem, quam primò in altari ponerent; ſic Sacrificium offerretur. Hoc cùm acciperent aures, perculſi ſunt & animi, & uniuſcujuſque lingua in hæc verba commota eſt, ut omnis qui hoc audierat, diceret: Qui inde guſtat, de Sacro guſtat. Et rectè dictum erat, ſi talem famam talis veritas ſequeretur. At ubi ventum eſt a ſupra dictis, nihil tale viſum eſt, ex eo quòd fuerat paulò ante mentita fama. Nihil viderunt oculi Chriſtiani quod horrerent. Nihil probavit aſpectus ex iis, quibus perturbatus erat auditus. Viſa eſt puritas, & ritu ſolita ſolemnis conſuetudo perſpecta eſt.* Quibus oſtendit *Optatus*, tam Catholicis, quàm Donatiſtis illa tempeſtate ignotas fuiſſe in Eccleſiis Imagines, præſertim verò in altari; tumque communem hanc fuiſſe omnium Chriſtianorum ſententiam, divinum cultum mixtis imaginibus pollui, ac velut inceſtari; quique ejuſmodi Sacrorum eſſet particeps, eum veluti quodam ſacrilegio inquinari. Niſi ſic ſenſerunt Donatiſtæ, quid eſt quod tantopere percelluntur, ſparsâ illa de *Paulo & Macario* famâ, quaſi ii eſſent imaginem in altari poſituri? Niſi idem quoque *Optati* & Catholicorum ſenſus fuit, quid ergo eſt quod concedit, perculſos Donatiſtas rectè dicturos fuiſſe: *Qui inde guſtat, de Sacro guſtat*, ſi talem famam talis veritas ſecuta eſſet?

Lib. 2, cap. 6.

Reſpondeo 1. Sparſum rumorem, quod *Paulus & Macarius* Numinis imaginem in altari poſituri eſſent: quam non ſecus ac Idolum erant habituri tum Catholici, cùm Donatiſtæ; quia auro, argento, aut lapidi ſculpturæ artis, aut cogitationis hominis divinum non eſſe ſimile, meritò perſuaſum habebant. Unde omnis qui hoc audierat, dixit: *Qui inde guſtat, de Sacro guſtat*, id eſt de idolothyto; & rectè dixiſſent, ſi talem famam talis veritas ſecuta eſſet.

Reſpondeo ſecundò, Hinc ſolùm poſſe colligi, nondum imagines, fictas præſertim, in uſum ſacrum fuiſſe ab Eccleſiis Africanis receptas recenti idololatriç memoriâ. Sed aliam fuiſſe Africanç Eccleſiæ de uſu & cultu imaginum Chriſti & Sanctorum, quàm ſit hodie Romanæ Eccleſiç doctrina, quamvis diſciplina fuerit diverſa, Heterodoxi non evincent.

Objicit *Dallaus* * locum *S. Hieronymi*, qui tertium Caput *Danielis* his verbis commentatur: *Sive ſtatuam, ut Symmachus, ſive imaginem auream, ut cæteri tranſtulerunt, voluerimus legere, cultores Dei eam adorare non debent. Ergo Judices & Principes Sæculi qui Imperatorum ſtatuas adorant & imagines, hoc ſe facere intelligant, quòd tres Pueri facere nolentes, placuerunt Deo. Et notanda proprietas, Deos coli, Imaginem adorari dicunt; quod utrumque Servis Dei non convenit.* Quibus verbis non eos modò damnat, qui creaturas habent pro Diis, ſed eos etiam reprehendit, qui Imaginem adorant, quicquid interim ipſi de exemplari ejus ſentiant. Neque verò obſcurum eſt iſtorum, quos hìc notat *Hieronymus*, non eam fuiſſe ſententiam, ut Imperatores, quorum imagines adorabant, haberent pro diis: cùm de Judicibus ac Principibus ſæculi loquatur, qui Chriſtiani tum erant: & Trium Puerorum exemplum atque auctoritatem proferat, ut eorum errori medeatur: quod non feciſſet, niſi Scripturas ſacras admiſiſſent, & Deo ſe obedire velle profeſſi eſſent.

Lib. 3. Cap. 3.

Reſpondeo, *S. Hieronymum* hìc eos arguere, qui imagines Imperatorum ethnico ſuperſtitioſoque cultu adorabant, quamvis Imperatores pro diis non colerent. Hi nimirum ſtatuas illas iiſdem honoribus afficiebant, quibus vigente Paganiſmo fuerant olim affectæ. Reliquias illas Paganicæ ſuperſtitionis ut aboleat *S. Hieronymus*, proponit exemplum Trium Puerorum, qui *Nabuchodonoſori* jubenti ut ſtatuam ipſius adorarent, reſpondere. *Deos tuos non colimus, & ſtatuam auream, quam erexiſti, non adoramus.* Sanè imperaſſe *Nabuchodonoſorem* Tribus Pueris cultum ſtatuç ſuæ idololatricum, conſtat ex *S. Hieronymo* ibidem. *Velox*, inquit, *oblivio veritatis: ut qui dudum Servum Dei quaſi Deum adoraverat, nunc ſtatuam ſibi fieri jubeat, ut ipſe adoretur in ſtatuâ. Quòd autem aurea ſit, & infiniti ponderis illud in cauſa eſt, ut ſtuporem videntibus ferat, & æs inanimatum adoretur ut Deus, dum unuſquiſque ſuam conſecrat avaritiam. Datur autem per occaſionem captivorum, barbaris nationibus ſalutis occaſio: ut qui primùm, per Danielis revelationem, potentiam cognoverant unius Dei, in Trium Puerorum quoque fortitudine diſcant mortem contemnere, & Idola non colere.* Igitur *S. Hieronymus* quoſdam idololatriç ritus adorationi ſtatuarum Imperialium, a quâ Judices & Principes ſçculi, Trium Puerorum exemplo deterret, admixtos fuiſſe ſignificat. Nihil autem ſimile in veneratione imaginum Chri-

ſti

ſti & Sanctorum, prout ab Eccleſia frequentatur, occurrit.

Sanè Chriſtianos accuſavit *Julianus Apoſtata*, quaſi *Conſtantini* Imperatoris Imaginem, in porphyretica columna ſtantem, ſacrificiis propitiarent, lucernis atque odoribus colerent, preceſque velut Deo allegarent, & ad depellenda mala ei ſupplicarent, ut *Philoſtorgius* obſervat lib. 2. cap. 18. quod etſi falſum eſſet quoad ſacrificia, & preces velut Deo allegatas; extraordinarios tamen honores ſtatuæ Religioſi Imperatoris delatos fuiſſe, *Theodoretus* innuit lib. 2. Hiſtoriæ, Cap. 34. *Theodoſius* piiſſimus Imperator edita lege juſſit, ut ſi quando ejus ſtatuæ vel imagines erigerentur, ſeu diebus (ut adſolet) feſtis, ſive communibus, adeſſet Judex ſine adorationis ambitioſo faſtigio; curaretque ut excedens cultura hominum dignitatem, ſuperno Numini reſervaretur. Effuſam hanc ſtatuas & Imagines Imperiales colendi licentiam, tametſi tantiſper caſtigatam, improbat *Zacchæus* Chriſtianus Philoſophus, Dialogi lib. 1. c. 28. ubi conquerenti *Apollonio* Philoſopho, cur Imagines hominum, vel ceris pictas, vel metallis defictas, ſub Regum reverentia etiam publicâ adoratione venerarentur; reſpondet, id ſibi probari nec poſſe, nec debere. Divini quippe ſpeciale hoc nomen officii eſſe. *Sed ſicut*, inquit, *in hujuſmodi malum primùm adulatio homines impulit: ſic nunc ab errore conſuetudo vix revocat. In quo tamen incautum obſequium, non aliquem divinum deprehenditis cultum: ſed propter ſimilitudinem amabilium vultuum, gaudia intenta plus faciunt, quàm ſi fortè exigant, quibus defertur: aut perfugii oporteat deferentes. Et licèt hanc incautioris obſequiis conſuetudinem cautiores horreant Chriſtiani, nec prohibere deſinant Sacerdotes; non tamen Deus dicitur, cujus effigies ſalutatur; nec adolentur thure Imagines, aut colenda aris ſuperſtant: ſed memoriæ pro meritis exponuntur, ut exemplum factorum probabilium poſteris præſtent, aut præſentes pro abuſione caſtigent.*

Lib. 2. Cap. 6. Objicit *Dallaus* * teſtimonium *Sancti Auguſtini*, Concione 2. in Pſalmum centeſimum decimum tertium, ubi multis in imagines & ſimulachra Paganorum invectus, illud etiam poſtremò cùm Propheta annotat, *Simulachra iſta opera eſſe manuum hominum, qui venerantur, quod ipſi ex auro argentoque fecerant*. Tum verò de Chriſtianis loquens, hæc ſubjicit: *Sed enim & nos pleraque inſtrumenta, & vaſa ex hujuſmodi materia vel metallo habemus in uſum celebrandorum Sacramentorum, quæ ipſo miniſterio conſecrata, Sancta dicuntur, in ejus honorem, cui pro ſalute noſtra inde ſervitur. Et ſunt profectò etiam iſta inſtrumenta, vel vaſa, quid aliud quàm opera manuum hominum? Verumtamen numquid os habent, & non loquentur? Numquid oculos habent, & non videbunt? Numquid eis ſupplicamus, quia per ea ſupplicamus Deo? Illa cauſa eſt maxima impietatis inſanæ, quòd plus valet in affectibus miſerorum ſimilis viventi forma, quæ ſibi efficit ſupplicari, quam quòd eam manifeſtum eſt non eſſe viventem, ut debeat a vivente contemni. Plus enim valent ſimulachra ad curvandam infelicem animam, quòd os habent, oculos habent, aures habent, nares habent, manus habent, pedes habent, quàm ad corrigendam, quòd non loquentur, non videbunt, non audient, non adorabunt, non contrectabunt, non ambulabunt.* Hactenus Auguſtinus; concedens quidem inſtrumenta & vaſa quibus Chriſtianorum Eccleſia in celebrandis Sacramentis utebatur, ipſa etiam utplurimùm ex auro & argento fuiſſe, os verò, vel oculos, quibus neque loquerentur neque viderent, Ethnicarum Imaginum inſtar habuiſſe pernegans. Itaque ex his duobus alterum conſtituendum eſt, vel tum in divino cultu nullas fuiſſe adhibitas a Chriſtianis Imagines; vel ſi fuerunt aliquæ, vivas & animatas fuiſſe, ſenſuque ac loquendi facultate præditas, omninoque alterius, quàm quæ nunc in uſu ſunt, naturæ atque ingenii; eòque nulla alia in Africanorum Fidelium Eccleſiis, atque Conventibus ſimulachra extitiſſe, præter ea, de quibus multos ante annos memoraverat *Clemens Alexandrinus*, cùm diceret: Unumquemque verè pium & Chriſtianum hominem eſſe *Simulachrum virtute præditum, Deo dicatum*.

Reſpondeo, Etſi nullæ tunc ſtatuæ in uſu ſacro eſſent, quod unum ex hoc *Sancti Auguſtini* loco *Dallaus* colligere poteſt, non ſequi quòd nullæ eſſent Imagines pictæ Chriſti & Sanctorum in Eccleſiis: quæ autem ibi *Sanctus Auguſtinus* habet, Idola Gentium, non Chriſtianorum Imagines perſtringunt. Pagani enim in Simulachris occultam Numinum vim contineri credebant, quæ ſimul ac conſecrata eſſent, cœlitus illapſa, in iis poſtea reſideret. *Non hoc viſibile colo* (inquiebat Paganus) *ſed Numen quod illic inviſibiliter habitat*. Dicebant, inquam, Ethnici: *Non ſe ipſa corpora colere, ſed quæ illis regendis præſident Numina*. Quibus opponit *S. Auguſtinus* illa Apoſtoli ad Romanos verba: *Qui tranſmutaverunt veritatem Dei in mendacium, & coluerunt & ſervierunt creaturæ potiùs quàm creatori, qui eſt benedictus Deus in ſæcula*. Ac priore quidem hujus ſententiæ parte damnari ait ab Apoſtolo Paganorum Idola, ſive ſimulachra; poſteriore verò eam, quam Simulachris imponebant interpretationem: *Effigies enim* (inquit) *a fabro factas appellando nominibus earum rerum, quas fabricavit Deus, tranſmutant veritatem Dei in mendacium; res autem ipſas pro Diis habendo, & venerando, ſerviunt creaturæ potiùs quàm Creatori, qui eſt benedictus in ſæcula.... Quis autem adorat, vel orat intuens Simulachrum, qui non ſic afficitur, ut ab eo ſe exaudiri putet, ab eo ſibi præſtari, quod deſiderat, ſperet?* Ad hoc autem probandum id affert, quod paſſim tum a Paganis fiebat, ut quam Solis dicebant, ſtatuam precarentur, Soli ipſi interim tergum obvertentes; *Neptuni* item ſtatuam gemitibus ferirent, cùm fonitu Maris a tergo ferirentur. Quod quidem eos ſatis arguebat haud quaquam ſimulachra habuiſſe pro nudis ac ſimplicibus rerum, quibus ea conſecrata erant, ſignis; ſed imaginatos eſſe in illis Simulachris delituiſſe vim aliquam, quæ eorum preces & vota audiret, diviniorem atque potentiorem, quàm ſint ipſa Solis & Maris, & ſimilium rerum corpora. At Catholici nullam vim divinam in Imaginibus Chriſti vel Sanctorum agnoſcunt, nec in illis ſpem collocant, nec iis ſupplicant, aut ab illis exaudiri ſe ſperant. Quamobrem Imagines Chriſti & Sanctorum ab Eccleſia propoſitas & honoratas iſte *Sancti Auguſtini* locus non perſtringit.

Objicit *Dallaus* * teſtimoniom *Sancti Auguſtini* alterum, lib. 1. de Moribus Eccleſiæ Catholicæ, cap. 34. dicentis: *Nolite mihi colligero profeſſores nominis Chriſtiani, nec profeſſionis ſuæ vim ſcientes, aut exhibentes. Nolite conſectari turbas imperitorum, qui vel in ipſâ verâ Religione ſuperſtitioſi ſunt, vel ita libidinibus dediti, ut obliti ſint quicquid promiſerint Deo. Novi multos eſſe ſepulchrorum, & picturarum adoratores; novi multos eſſe qui luxurioſiſſimè ſuper mortuos bibant, & epulas cadaveribus exhibentes, ſuper ſepultos ſe ipſos ſepeliant, & voracitates, ebrietateſque ſuas deputent Religioni.* Hìc *Sanctus Auguſtinus* duo flagitia, quæ ipſius tempore jam nonnullorum mores invaſerant, diſtinctè notat; alterum eorum, qui ad Chriſtianorum Martyrum ſepulchra fœdas Paganorum helluationes, atque compotationes imitaban- Lib. 1. cap. 7.

bantor; eorum alterum, qui picturas adorabant. Utroſque haud ſegniter damnat, *turbas imperitorum appellans*, & cum iis recenſens, qui *Chriſti nomen profitentes, profeſſionis ſuæ vim aut neſciunt, aut certè non exhibent*; teſtaturque nihil ad Chriſtianam doctrinam iſtorum labes pertinere. Non potuit clariùs aut diſertiùs docere, ſi qui tum eſſent qui Imagines adorarent, eorum factum doctrinæ Eccleſiaſticæ repugnaſſe, fuiſſeque quorumdam dumtaxat a communi, & publica Chriſtianorum fide privatam ac ſingularem aberrationem.

Reſpondeo, *Sanctum Auguſtinum* ibi damnare eos, qui ad quorumvis defunctorum ſepulchra imagines ipſorum adorabant, & quidem ſuperſtitioſo ritu, ut diſertè exponit. At de Martyrum imaginibus non loquitur, nec de Martyrum ſepulchris, ut mentitur *Dallæus*; nec venerationem imaginum Chriſti aut Sanctorum, ſecundùm Religionis regulas factam, improbat. Certè non loqui *Sanctum Auguſtinum* eò loci de Martyrum ſepulchris, conſtat ex his verbis: *Novi multos eſſe, qui luxurioſiſſimè ſuper mortuos bibant, & epulas cadaveribus exhibentes, &c.* Sic enim de Martyribus & eorum corporibus, abſque honorifica appellatione loqui *Sanctus Auguſtinus* non ſolet. Nec igitur de Martyrum imaginibus loquitur, aut eos perſtringit, qui ipſis honorariam adorationem, ſive ſalutationem deferunt, cùm ait; *Novi picturarum adoratores*, &c. Eos igitur damnat ſolummodo, qui more Gentilium, defunctis parentabant, & imagines ad eorum ſepulchra depictas, aut in domibus aſſervatas, bonore indebito proſequebantur. Quamobrem ſicut conſuetudinem Africanorum ſuorum, & ſanctiſſimæ

Lib. 6. Confeſſ. cap. 2.

ſuæ Matris *Monica*, epulas ad Martyrum ſepulchra deferentium, ut inde benedictionem quamdam reportarent, *Sanctus Auguſtinus* non damnat, *quia pietatem ibi quærebant, non voluptatem*, & epulas ibi quodammodo ſanctificatas cum pauperibus dividebant; ita venerationem imaginibus Martyrum delatam a piis Chriſtianis non damnaſſet. Sed ſicut damnavit comeſſationem & ebrietatem ſacrilegam, quæ in Eccleſiis fiebat, & ſuper ſepolchra Martyrum; ita ſuperſtitionem damnaſſet, ſi quæ venerationem ſacrarum imaginum fœdaſſet, ſalvô legitimô honore, quem ipſis exhibebat tunc temporis Eccleſia, & viri ſanctiſſimi, quibuſcum Auguſtinus ipſe communicabat.

§. IV.

Diluitur objectio DALLÆI *ducta ex* SANCTO GREGORIO MAGNO.

OBjicit *Dallæus* teſtimonium *Sancti Gregorii Magni* in Epiſtolis duabus ad *Serenum* Maſſilienſem Epiſcopum, qui cùm animo reputaret, multò plus detrimenti, quàm utilitatis attuliſſe imagines, frangi eas, & ex omnibus ſuæ Parœciæ Eccleſiis ejici juſſerat. Ad hunc reſcripſit *Gregorius*, eumque objurgavit, quòd fregiſſet imagines rudioribus utiles, Divinorumque Codicum vice iis eſſe obtendens qui literas neſciunt. *Et quidem*, inquit, *zelum vos, ne quid manu-factum adorari poſſit, habuiſſe laudavimus; ſed frangere eaſdem imagines non debuiſſe judicamus. Idcirco enim pictura in Eccleſiis adhibetur, ut ii, qui literas neſciunt, ſaltem in parietibus videndo legant, quæ legere in codicibus non valent. Tua ergo Fraternitas & illas ſervare, & ab earum adoratu populum prohibere debuit; quatenus & literarum neſcii haberent, unde ſcientiam hiſtoria colligerent, & populus in pictura adoratione minimè peccaret.* Hæc *Gregorius* lib. 7. Epiſt. 111. Indict. 2. Sed cùm *Serenum* a ſuſcepta ſententia dimovere non potuiſſet, octodecim poſt menſibus literas rurſus ad eum ſcripſit, in quibus his eum verbis increpuit: *Dic, Frater*, [inquit] *a quo factum Sacerdote aliquando auditum eſt quod feciſti? Si non aliud, vel illud te non debuit revocare, ne deſpectis aliis Fratribus, ſolum te ſanctum, & eſſe crederes ſapientem? Aliud enim eſt, picturam adorare; aliud per picturæ hiſtoriam, quid ſit adorandum, addiſcere.* Tum monet quas turbas illud ejus facinus in totâ Maſſilienſium Eccleſia excitaſſe dicatur; quòd ſuos ſic ſcandalizaſſe perhiberetur, ut maxima eorum pars ab ejus ſe communione ſuſpenderet. Suadet ut diſperſos Eccleſiæ filios omni ſtudio revocare feſtinet; doceatque ſe, quòd Imagines tranſiiſſe in adorationem videret, idcirco commotum fuiſſe, ut eas frangi præciperet; picturas enim ad ædificationem imperiti populi factas fuiſſe, ut neſcientes literas, ipſam Hiſtoriam attendentes, diſcant quid actum ſit. *Convocandi ſunt*, inquit, *Eccleſiæ filii, eiſque Scriptura Sacra eſt teſtimoniis oſtendendum, quia omne manufactum adorare non liceat, quoniam ſcriptum eſt: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.* Ex quibus palam eſt, in in hoc cum *Sereno* conſenſiſſe Gregorium, quòd non eſſent adorandæ Imagines; eòque ſententiam ſecutum eſſe, quæ cum Decreto Septimæ Synodi ex adverſo pugnat. Nam cùm Patres Nicæni anathema his decernant. *Qui non docent diligenter cunctum Chriſti amatorem populum adorare Venerabiles Imagines Sacras, & adorandas omnium Sanctorum*; Gregorius planè contra edicit Eccleſiæ oſtendendum, quia omne manufactum adorare non liceat.

Bellarmini verò reſponſionem, dicentis: *Gregorium* ſolùm reprehendere cultum Imaginum ſuperſtitioſum, id eſt, quo Imagines coluntur ut Dii, *Dallæus* impugnat hoc pacto. Si quam putaſſet Imaginibus deberi adorationis ſpeciem *Gregorius*, ſi quem gradum; quis non videt id eum hoc loco, & quidem neceſſariò commemoraturum fuiſſe, cùm eas *Serenus* facto hoc ſuo apertiſſimè multaret, non ſuperſtitioſâ modò adoratione, ſed religioſo etiam cultu? Idem ille *Sereni* amor, qui *Gregorium* ſubegit adeo diligenter conſilii ejus pietatem a facti temeritate diſtinguere; nonne etiam flagitabat, ut itidem definiret, & quidem accuratè, quid in Imaginum cultu damnandum ac repudiandum, quid commendandùm ac retinendum eſſet? Atque ut eum monet, *Aliud eſſe picturam adorare, aliud per picturæ hiſtoriam quid ſit adorandum addiſcere*; nonne ſimiliter monere debuerat, aliud eſſe Imaginem tamquam Deum adorare, aliud eamdem analogicè colere? At tantùm abeſt ut adorationem legitimam ab illicita & nefaria diſtinguere ſategerit, quin potiùs omnem omninò negaverit adorationem Imaginibus exhibendam: *Si quis*, inquit, *Imagines facere voluerit, minimè prohibe; adorare verò Imagines omnibus modis devita.*

Reſpondeo, *Sanctum Gregorium* Iconomachis antiquis & recentioribus, ut Lutheranis & Calviniſtis adverſari, qui Chriſti & Sanctorum Imagines impiè everterunt, ſiquidem eas in Eccleſiis eſſe ſervandas decernit, alienumque a traditione & Eccleſiæ doctrina eſſe ſcribit ut confringantur. Solam autem adorationem latriæ, quæ ſanctiſſimæ Trinitati exhibetur, negat Imaginibus deferendam; non verò honorariam adorationem, in ſalutatione, & aliis hujuſmodi ritibus externis poſitam, quibus reverentiam noſtram & amorem erga Chriſtum & Sanctos coram Imaginibus, & ab ipſis excitati, teſtamur. Unde cum *Sancto Gregorio* Septima Synodus non pugnat, quæ ſolam hujuſmo-

di honorariam adorationem, non verò Latriæ cultum & ſervitutem Imaginibus ſacris decernit; imò poſteriorem hanc ipſis abjudicat, ſolique vendicat Deo. *Serenus* porrò Imagines imprudenti zelo confringi juſſerat, & ab Eccleſiis eliminari, quia etſi quidam e plebe ſua eas ethnico & ſuperſtitioso ritu adoraſſent, ii fuerant verbo divino ſanandi & docendi picturas non eſſe adorandas, ſed uni Deo ſerviendum: non verò propterea confringendæ erant Imagines, quas non ſine ratione vetuſtas in Eccleſia admiſit; & quæ maximè utiles ſunt, Gentibus maximè & idiotis, quibus pro lectione pictura eſt, quâ ad Chriſti & Sanctorum venerationem, amorem, imitationem excitantur. Huic malo & offenſioni Chriſtianæ plebis ut medeatur, *Serenum* adhortatur Sanctus Pontifex, convocatiſque Eccleſiæ filiis, qui ſe ab ejus communione ob inſoliti facinoris horrorem ſuſpenderant, doceat Scripturarum ſacrarum teſtimoniis, nihil manuſactum adorandum eſſe, ea nimirum adoratione quæ Latriæ vocatur, & quæ eſt ſoli Deo debita ſervitus, quoniam ſcriptum eſt: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.* Tum factum ſuum excuſet, ac palam conteſtetur, ſe imagines alioquin utiles ideo ſuſtuliſſe, quòd eas tranſiiſſe in adorationem viderat, ſolamque *incompetentem adorationem* picturarum ſibi diſpliciuſſe. Hæc ex ſerie Epiſtolæ *Sancti Gregorii* manifeſta fient. *Perlatum ſiquidem ad nos fuerat,*
,, *inquit*, quòd inconſiderato zelo ſuccenſus, San-
,, ctorum Imagines ſub hac quaſi excuſatione,
,, ne adorari debuiſſent, confregeris. Et quidem
,, quia eas adorari vetuiſſes, omnino laudavimus,
,, fregiſſe verò reprehendimus..... Aliud eſt e-
,, nim picturam adorare, aliud per picturæ hi-
,, ſtoriam quid ſit adorandum addiſcere. Nam
,, quod legentibus Scriptura, hoc idiotis præ-
,, ſtat pictura cernentibus: quia in ipſâ etiam
,, ignorantes vident quid ſequi debeant, in ipſâ
,, legunt qui literas neſciunt. Unde & præcipuè
,, Gentibus pro lectione pictura eſt. Quod ma-
,, gnopere a te qui inter Gentes habitas, atten-
,, di debuerat; ne dum recto zelo incautè ſuc-
,, cenderis, ferocibus animis ſcandalum genera-
,, res. Frangi verò non debuit, quòd non ad a-
,, dorandum in Eccleſiis, ſed ad inſtruendas ſo-
,, lummodo mentes fuit neſcientium collocatum.
,, Et quia in locis venerabilibus Sanctorum de-
,, pingi hiſtorias non ſine ratione vetuſtas admi-
,, ſit, ſi zelum diſcretione condiiſſes; ſine du-
,, bio & ea quæ intendebas, ſalubriter obtinere,
,, & collectum gregem non diſpergere, ſed po-
,, tiùs diſperſum poteras congregare..... Hæc
,, autem dum in hoc animi tui incautè nimis mo-
,, tus exequeris, ita tuos ſcandalizaſſe filios per-
,, hiberis, ut maxima eorum pars a tua ſe com-
,, munione ſuſpenderet.... *Et infra*: Convocan-
,, di enim ſunt diſperſi Eccleſiæ filii, eiſque
,, Scripturæ Sacræ eſt teſtimoniis oſtendendum,
,, quia omne manuſactum adorari non licet; quo-
,, niam ſcriptum eſt: Dominum Deum tuum ado-
,, rabis, & illi ſoli ſervies. Ac deinde ſubjun-
,, gendum eſt; quia picturas Imaginum, quæ ad
,, ædificationem imperiti populi fuerant factæ, ut
,, neſcientes literas, ipſam hiſtoriam intendentes,
,, quid actum ſit diſcerent, quia tranſiſſe in a-
,, dorationem videras, idcirco commotus es ut
,, eas imagines frangi præciperes. Atque eis di-
,, cendum: Si ad hunc inſtructionem, ad quam
,, Imagines antiquitus factæ ſunt, habere vultis
,, in Eccleſia, eas modis omnibus & fieri & ha-
,, beri permitto. Atque indica, quòd non tibi
,, ipſa viſio hiſtoriæ, quæ pictura teſte pande-
,, batur, diſplicuerit: ſed illa adoratio quæ pi-
,, cturis fuerat incompetenter exhibita. Atque in
,, his verbis eorum mentes demulcens, eos ad
,, concordiam tuam revoca. Et ſi quis imagines
,, facere voluerit, minimè prohibe: adorare ve-
,, rò Imagines modis omnibus devita. Sed hoc ſo-
,, licitè Fraternitas tua admoneat, ut ex viſione
,, rei geſtæ ardorem compunctionis percipiant,
,, & in adoratione ſolius omnipotentis Sanctæ Tri-
,, nitatis humiliter proſternantur. Hæc Sanctus
,, Gregorius.

Nihil autem opus erat ut in hac ad *Serenum* Epiſtolâ modum venerationis, quæ ſacris Imaginibus licitè & religiosè exhibetur, omnem explicaret, qui ſolam diſciplinam ſpectat, ut ſcilicet ſalutationibus, oſculis, accenſione cereorum, thurificationibus honorentur: Satis erat ut ibi hunc honorem aſſereret Imaginibus, qui ſacris aliis rebus debetur, ut ſcilicet cum reverentia in Eccleſiis ſerventur & tractentur, nec temerè confringantur, aut violentur; cujus honoris exhibitionem imaginibus Chriſti & Sanctorum debitam eſſe, ex quo earum uſus in Eccleſia receptus eſt, fides docet.

Cæterùm quòd venerationem aliquam ſacris Imaginibus vindicaverit *Sactus Gregorius Magnus*, evidentiùs probat Epiſtola quinta lib. 7. ad *Januarium* Calaritanum data, ut oſtendimus ſupra §. 2. Num. 15. & Epiſtola quinquageſima quarta libri 7. ad *Secundinum* Incluſum data, in qoâ de Imagine Chriſti, quam ille a Pontifice poſtulaverat, ita ſcribit: *Imagines, quas tibi dirigendas per Dulcidium Diaconum regalli, miſimus. Unde valde nobis tua poſtulatio placuit: quia illum toto corde, tota intentione quæris, cujus imaginem præ oculis habere deſideras, ut te viſio corporalis quotidiana reddat exercitatum: ut dum picturam illius videt, ad illum animo inardeſcas, cujus imaginem videre deſideras. Abs re non facimus, ſi per viſibilia, inviſibilia demonſtramus. Sic homo qui alium ardenter videre deſiderat, aut ſponſam amans, videre conatur, ſi contigerit eam ad balneum, aut ad Eccleſiam ire, ſtatim per viam incedenti ſe præparat, ut de viſione ejus hilaris recedat. Scio quidem quòd Imaginem Salvatoris noſtri non ideo petis, ut quaſi Deum colas, ſed ob recordationem Filii Dei, in ejus amore recaleſcas, cujus te Imaginem videre deſideras. Et nos quidem, non quaſi ante Divinitatem, ante illam proſternimur, ſed illum adoramus, quem per Imaginem aut natum, aut paſſum, ſed & in throno ſedentem recordamur.* Quibus verbis disertè ſignificat *Sanctus Gregorius*, Catholicos ante Chriſti Servatoris imaginem proſterni ſolitos, ſed non quaſi ante Divinitatem, ſed coram imagine illum adorare, quem in memoriam revocat, ut ad ejus amorem accendantur. Et hic quidem *Sancti Gregorii* ſenſus planus eſt & naturalis: Coactus autem eſſet ac intricatus, quem ipſi *Dallaus* affingit: ſi nimirum hæc ejus verba: *Et nos quidem, non quaſi ante Divinitatem, ante illam proſternimur;* hoc ſenſu accipi deberent: *Et nos quidem, ante illam non proſternimur, quaſi ante divinitatem.* Præterea non ignorabat *Sanctus Gregorius*, Chriſtianos, & ante Pontifices, & ante Reges proſterni ſolitos; quos tamen hujuſmodi veneratione ut Deos non proſequebantur, ſed ut ſummos Dei in Eccleſia & Imperio Miniſtros: atque ita conſequens non eſſe, ut a nobis honore divinitati proprio colatur imagoChriſti, Deiparæ, vel alterius Sancti, ſi ante eam proſternimur.

S. Gregorius a calumniis Dallæi vindicatur.

In toto hoc verò Gregorianarum ad *Serenum* Maſſilienſem Epiſtolarum examine multiplicis mendacii calumniæque reus convincitur *Dallæus*: primò quòd ſaniora & tutiora fuiſſe *Sereni* quàm *Gregorii* conſilia ſcribat, idque eventum abundè comprobaſſe. At contra probavit eventus, ſa-

nio-

Digitized by Google

niora ſoiſſe conſilia *Gregorii*, quæ totios Eccleſiæ ſuffragiis approbata & ſummo conſenſu excepta ſunt. Eruditionem & ſanctimoniam ipſius Acta & Opera teſtantur; de *Sereno* nihil ejuſmodi legimus. Summam Gregorii prudentiam tota Paſtoralis adminiſtrationis ſeries commendat; *Sereni* temeritatem ſatis probat imprudens facinus, quòd plerique omnes, etiam Epiſcopi, improbavere, ut *Dallaus* fatetur. Alterum *Dallai* mendacium, & putida calumnia eſt, quòd *Sanctus Gregorius* ſchiſma, & iniquiſſimam imperitorum in Maſſilienſi Parœcia commotionem foverit, ut colligendi gregis neceſſitas *Serenum* vel invitum cogeret ejus ſententiæ cedere. Tam horrendam calumniam Acta, Scriptaque *Gregorii* ſatis luculenter convincunt, Charitatem omnino ſpirantia, & incredibilis ad colligenda Eccleſiæ membra propenſio, quæ in Schiſmate Iſtriæ pro ſua virili compeſcendo promicuit. Tertium mendacium & calumnia eſt, quòd *Gregorius* cauſam hanc invaſerit, amplificandæ ſtudio dignitatis, ſive Sedis. Nam a Chriſtianæ rei primordiis Romanos Pontifices fidei diſciplinæque vindices per totum orbem extitiſſe, quæſtioneſque graviores, non ſolùm ex occidente toto, ſed etiam ex Oriente, ſive fidem, ſive diſciplinam dubiam ſpectarent, ad Sedem Apoſtolicam fuiſſe relatas ſeries traditionis demonſtrat. Sed ea eſt & olim ſemper fuit Hæreticorum indoles, ut in mendaciis & calumnia, deſperatæ cauſæ præſidium collocarent.

§. V.

Proponitur Objectio DALLÆI ex libris Carolinis petita.

Lib. 4. Cap. 2. Lib. 7. Inſtruct. Hiſtorico-Theolog. Cap. 11.

D*Allaus* * Calviniſta, aliique ejuſdem Sectæ, & *Forbeſius*, aliique Lutherani Scriptores, contra dogma Catbolicum de Imaginum ſacrarum veneratione, librorum Carolinorum doctrinam objiciunt, & probare nituntur eam Septimæ Synodi Decretis planè eſſe contrariam, ejuſque Definitionem & fundamenta omnia convellere. Quæ luculentiora ſunt, hìc expono.

I. Ubi Scripturæ loca examinavit *Carolus Magnus*, quæ Nicæna Synodus ad hanc cauſam protulerat, identidem teſtatur, quam illa conſtituit, imaginum *adorationem, neque per Patriarchas, neque per Prophetas, neque per Apoſtolos, neque per Apoſtolicos viros, uſpiam inſtitutam eſſe*; (lib. 2. cap. 5.) & toto ejuſdem libri cap. 25. probat, *Nuſquam ab Apoſtolis, exemplis, aut verbis, inſtitutum* fuiſſe *imagines adorare*. Legendum etiam libri primi caput 30.

II. Lib. 2. illius Operis, cap. 21. Solum Deum Religioſo cultu colendum & adorandum probat libri illius Auctor, indeque colligit nullum cultum religioſum eſſe imaginibus exhibendum. *Solum*, inquit, *Deum colere, ipſum adorare, ipſum glorificare debere, totius divinæ Scripturæ tuba terribilis intonat. Unde cavendum illis eſt, & mundis omnibus pertimeſcendum, nedum imaginum cultum & adorationem Chriſtianæ Religioni ingerere nituntur, ſingularem unius Dei cultum & adorationem fruſtrare videantur. Quæ duo ita inter ſe mutuò reluctantur, ut ſi unum ſteterit, aliud ſtare non poſſit.... Solus igitur Deus colendus, ſolus adorandus, ſolus glorificandus eſt; de quo per Prophetam dicitur:* Exaltatum eſt nomen ejus ſolius. *Cujus etiam Sanctis qui triumphato diabolo cum eo regnant, veneratio exhibenda eſt. Imagines verò omni ſui culturâ & adoratione ſecluſâ, utrùm in Baſilicis propter memoriam rerum geſtarum & ornamentum ſint, an etiam non ſint, nullum fidei Catholicæ afferre poterunt præjudicium: quippe cùm ad peragenda noſtræ ſalutis Myſteria, nullum penitus officium habere noſcantur.*

Sanctis cum Chriſto regnantibus venerationem deberi agnoſcit

librorum Carolinorum Auctor, & tota Gallia, ac Germania Eccleſia.

Et lib. 1. cap. 2. Nicenæ Synodi Patres ſic perſtringit: *Non gratiam Dei in eâ veritate quærunt, de qua pia veritas, & vera pietas dixit,* Si permanſeritis in verbo meo, cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos: *Sed in Imaginibus artificum induſtria formatis, quæ ſpectatores ſuos plerùmque, ob rerum geſtarum memoriam, inducunt in admirationem; adoratores verò ſemper in errorem. Non enim mediocris eſt error, cùm aliud adoratur Religionis cultu, quàm is qui dixit:* Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.

III. Ne quis cavillator, inquit *Dallaus*, hìc obtrudat ſolemnem latriæ & duliæ, cultuſve abſoluti & relativi diſtinctionem, *Carolus* omnem omnino adimit imaginibus in Religione cultum, non adorationem modò divinitati debitam, ſed etiam *cultum*, (a) *obſervationem*, (b) *venerationem*, (c) honoremque eum qui *collo inflexo*, (d) vel *capite ſummiſſo exhibetur*, (e) vel *thuris, & luminarium oblatione* conſtat: quæ voces cultum quemvis religioſum, etiam latriâ inferiorem complectuntur, eumque adeo quem hodie Eccleſia Romana imaginibus deferendum putat. Vult enim Tridentina Synodus Fideles *Imagines venerari, oſculari, & coram iis caput aperire, ac procumbere*.

a L. 2. C. 23. & lib. 3. c. 18.
b L. 2. Cap. 27.
c In Cap. 30.
d Cap. I.
e Cap. II.

IV. Negat *Carolus* eam imaginibus exhibendam vel venerationem, quæ Sanctis vitâ functis, vel adorationem, quæ viventibus ex charitatis & ſalutationis officio exhibetur; hoc eſt, civilem ſalutationem, quæ religioſo cultu longè inferior eſt. *Si igitur Angeli*, inquit, *ſive homines, minimè adorandi ſunt, ſalvâ adoratione, quæ charitatis & ſalutationis officio exhibetur, multò minùs Imagines, quæ rationis expertes ſunt, nec ſalutatione, nec adoratione digna, eò quòd inſenſata ſint, adoranda ſunt: quæ ſi adoranda non ſunt, imò quia non ſunt, duplex illi in hac parte deliquium patrare perhibentur, ſive quia eas adorant, ſive quia ut hoc facerent, ab Apoſtolis ſibi traditum eſſe mentiuntur.* Hæc lib. 2. cap. 25.

V. Ne ſacris quidem vaſis æquiparari imagines patitur librorum Carolinorum Auctor, aut divinarum Scripturarum Codicibus; Nicęniſque iraſcitur, qui eas res inter ſe comparaverant. At qui Imaginibus hodie defertur honos, longo intervallo ſuperat eum, qui Vaſis, Voluminibuſque Sacris in Eccleſia habetur. ,, Quantâ (*inquit*) excellentiâ vaſa divino cultui mancipata,
,, Imaginibus emineant, divinæ legis Inſtrumen-
,, ta demonſtrant: Cùm utique illa, præcipien-
,, te Domino per Moyſen in teſtimonii Taber-
,, naculo condita, & inſtituente Vatum Sanctiſ-
,, ſimo David, per Salomonem in Templo Hie-
,, roſolymis condita atque dicata, & typicorum
,, ſenſuum arcana ſignificaverint, & in his quæ
,, ad Dei cultum pertinent, diuturni Miniſte-
,, rii officium geſtaverint. Hę autem, ſalvâ ra-
,, tione Cherubim ſive boum & leonum, qui non
,, ad adorandum, ſed ad rerum futurarum ſigni-
,, ficationem conditi ſunt, non ſolùm a quoquam
,, Sanctorum non conditæ, vel dedicatæ, ſed penè
,, cunctorum divinæ Legis oraculorum teſtimo-
,, niis uſquequaque ſunt abdicatæ. Hæc quoque
,, vaſa, quæ ad peragenda noſtræ redemptio-
,, nis Myſteria, Sancta habet Eccleſia, ſemper
,, ſunt Fidelibus neceſſaria, ſemperque in divi-
,, no cultu officioſa. In vaſis igitur Deo ſacri-
,, ficium, non in imaginibus offertur. Denique
,, ſine imaginibus & Lavacri unda, & ſacri li-
,, quoris Unctio percipi, & thymiamata adoleri

,, &

,, & luminaribus loca ſacra perluſtrari, & Cor-
,, poris & Sanguinis Dominici conſecratio effici
,, poteſt: ſine vaſis verò numquam. Nam & no-
,, ſtræ ſalutis Auctor, cùm & Veteri Teſtamen-
,, to terminum, & novo initium poneret, non
,, Imaginem, ſed Calicem accepiſſe prohibetur:
,, & per Prophetam Dominus non ait: Mun-
,, damini, qui fertis imagines: ſed, Mundami-
,, ni qui fertis vaſa Domini. *Hæc lib. 2. cap. 29.*
Et cap. 30. ,, Divinæ ſcripturæ libris, *inquit*,
,, Imagines rite æquiparari non poſſunt: cùm
,, Scripturæ divinæ ſint a Deo prædeſtinatę, &
,, per momenta ſæculorum ad humanæ ſalutis
,, emolumenta clementi exhibitione conceſſæ, ha-
,, beantque auctores ſanctos & venerabiles viros
,, virtutum lampadibus, & miraculorum inſignibus
,, coruſcantes, vel certè ipſum Dominum; Imagi-
,, nes verò & Gentilium errorum vanitate pro-
,, latæ ſint, & nullam ſalutis exhibitionem, nul-
,, lam ſacramenti alicujus mortalibus prærogati-
,, vam adducant, ſed oculis tantummodo faveant,
,, per quos quaſi per quoſdam legatos geſtarum
,, rerum memoriam cordibus mandent..... Un-
,, de datur intelligi, non picturas, ſed Scri-
,, pturas ad noſtræ fidei eruditionem eſſe con-
,, ceſſas. Quàm ergo ſit incautum quàmque
,, a ratione remotum dicere, Sicut Divinę Scri-
,, pturæ libros, ita Imagines ob memoriam ve-
,, nerationis habemus, facilè intelligere poteſt
,, quiſquis Divinarum Scripturarum cognitionem
,, habet: ,, Et poſt multa ſacrarum Literarum
elogia hæc ſubjungit: ,, Nihil igitur horum quæ
,, perſtrinximus, ſive his ſimilium, quæ brevi-
,, tatis ſtudio prætermiſimus, in imaginibus, o
,, imaginum adorator, o rerum inſenſatarum
,, cultor, invenire poſſe te conſtat, quæ dum
,, his omnibus meritorum prærogativis careant,
,, dolendus potiùs quàm mirandus es, cur eas
,, divinis Scripturæ libris, in quibus tot bona re-
,, periuntur, æquiparare affectes. Tu qui fidei
,, tuæ puritatem in Imaginibus conſervare te
,, dicis, ſupplex eis adſtare memento, cum thymia-
,, matibus: Nos præcepta Domini ſolerti inda-
,, gatione perquiramus in divinæ Legis Codici-
,, bus. Tu luminaribus perluſtra picturas, nos
,, frequentemus divinas Scripturas, Tu fucato-
,, rum venerator eſto colorum: nos venerato-
,, res & capaces ſimus ſenſuum arcanorum. Tu
,, depictis demulcere tabulis, nos divinis mul-
,, ceamur alloquiis. Tu figuris rerum inſta, in
,, quibus nec viſus, nec auditus, nec guſtus,
,, nec odoratus, nec tactus eſt: nos inſtemus
,, divinæ Legi, quæ eſt irreprehenſibilis, in
,, qua teſtimonium Domini, juſtitiæ ſive præce-
,, pta, timor ſive judicia ejus inveniuntur.

Reliquias Sanctorum colendas cenſet librorum Carolinorum Auctor, & tota Galliarum, ac Germania Eccleſia. Contra omnem ipſis honorem abjudicant Lutherani, & Calviniſtæ.

VI. Idem Auctor indignatur Sanctorum Mar-
tyrum & Confeſſorum Reliquiis & veſtibus Ima-
gines a Nicænis in honore coæquari. Nullam er-
go omnino Religioſam venerationem Imaginibus
exhibuit; cùm apud omnes in confeſſo ſit, eam
,, quæ Reliquiis defertur longè infra Latriam
eſſe. ,, Sanctorum, *inquit*, corpora venerari,
,, eorumque Reliquiis honorem exhibere non ſine
,, cauſa vetuſtas admiſit.... Dicant illi ubi um-
,, quam jubeamur Imagines adorare? Sancti in
,, cœleſtibus ſedibus cum Chriſto vivere, & eo-
,, rum oſſa quandoque reſurrectura creduntur:
,, at Imagines nec vixiſſe umquam creduntur,
,, nec reſurrecturæ .... Imaginibus ergo quæ nec
,, vixiſſe umquam creduntur, nec reſurrecturæ,
,, ſed aut ignibus aut cariæ conſumendæ perhi-
,, bentur, adorationem ſoli Deo debitam impar-
,, tiri, aut ſegnitiei eſt, ſi utcumque agitur;
,, aut inſaniæ, vel potiùs infidelitatis, ſi perti-
,, naciter defenditur. Nos itaque nec cum Vigi-
,, lantio, ejuſque ſequacibus, Reliquias abnegan-
,, tes, nec cum Simone ejuſque complicibus Ima-
,, gines adorantes, & Reliquiis ſive Sanctorum
,, corporibus, opportunum obſequium exhibemus;
,, & Baſilicas, prout libet, Sanctorum Imaginibus,
,, ſive etiam auro, argentove exornamus; &
,, ſervitium adorationis, ſive ſculturæ, ſoli Deo,
,, cui ſoli debetur, ipsò opitulante impendimus.
Hęc lib. 3. cap. 24.

Multò minùs patitur Imagines componi cum
Cruce, quia Crucis vexillo antiquus hoſtis, non
Imaginibus victus eſt; & Crucem jubemur tolle-
re, non Imagines. *Non ſunt igitur Imagines Cru-
ci æquiparandæ, non adorandæ, non colendæ, ſed
huic mundo cum cæteris quæ mundi ſunt relinquen-
dæ.* Hæc libro 2. cap. 26.

VII. Hunc Auctorem ne relativam quidem ve-
nerationem admittere conſtat ex libro 3. cap. 16.
,, Dicant igitur, *inquit*, quibus hoc tam pecu-
,, liare eſt dicere quia Imaginis honor in primam
,, formam tranſit: dicant ſi hoc legerint, aut
,, quibus valeant teſtimoniis approbare; Domi-
,, nus namque & Salvator noſter non ait: Quan-
,, diu feciſtis Imaginibus: ſed Quandiu feciſtis
,, uni de minimis iſtis, mihi feciſtis. Nec ait:
,, Qui Imagines: ſed, Qui vos recipit, me re-
,, cipit. Et lib. 4. cap. 10. de *Epiphanio* Dia-
cono ſic loquitur: *Dixit enim, Imaginem per no-
men ſignificationis, ad primæ formæ honorem, id
eſt, ad Sancti, in cujus nomine prætitulatur,
venerationem poſſe duci, quod fieri poſſe, nul-
lis rationis indiciis evidentibus poteſt approbari.*

VIII. Nonne is Auctor ea quæ olim a Nicæ-
nis & Romanis *ante Sanctorum Imagines concin-
nantur luminaria, & adolentur thymiamata*, pa-
lam & verbis quidem acerbiſſimis inſectatur? Non-
ne iis hoc nomine *veſaniam rationabiliter ſubſan-
nandam* exprobrat? Nonne, quem damnat, hu-
jus venerationis ritum ſic deſcribit, ut eumdem
eſſe cum eo appareat, qui ab adverſariis uſur-
patur? Nam de duarum pulchrarum fœminarum
Imaginibus verba faciens, quarum una *Maria* ſit,
altera Veneris; *Iſta*, inquit, *quia ſuperſcriptio-
nem Dei Genitricis habet, erigitur, honoratur, oſcu-
latur.* Quę nemo non videt, inquit *Dallæus*, eadem
illa eſſe, quæ hodie fiunt.

IX. Eòdem pertinet quod ille ſcribit lib. 4. cap. *Lib. 4. cap. 6.*
vigeſimo primo. Refert enim eo loco B. Virginem
pingi ſolitam, aſelli geſtamine vectam Puerum
in ulnis ferentem, *Joſeph* prævio in Ægyptum
deſcendentem. Ex ea autem pictura argumenta-
tur: Si Imago Virginis adoranda ſit, adoran-
dam itidem eſſe animantis imaginem, quòd nul-
lo pacto earum in adorando diremptio fieri poſ-
ſit: *Aut utriuſque adoratio eſt ſpernenda, aut utra-
que ſunt adoranda.* Ergo cùm hoc ſit abſurdiſſimum
illud ponendum, atque confitendum eſſe conclu-
dit. Jam quis non intelligit, ea ratiocinatione
quamlibet Imaginum adorationem, ſeu abſolu-
tam, ſeu relativam, ſeu latriam, ſeu duliam,
omnino funditusque ſubverti, cùm iſtorum cul-
tuum nullus, quantumvis exiguus, animantis ima-
gini conveniat? *Cùm ergo*, inquit, *altera ab al-
tera dirimi ſine diſſidio nequeat, & utraque, ne for-
tè animantis imago adoretur, adorari non debeant,
reſtat ut utraque adorationis honore careant: & or-
namentorum ſolummodo in Baſilicis, aut in quibus-
libet locis loca teneant, & aſpicientibus rerum ge-
ſtarum memoriam præbeant.*

X. Præterea, Nicænos Patres imprudentiæ &
præſumptionis arguit lib. 3. cap. 11. quòd Anathe-
ma dixerint totius mundi Eccleſiis, antequam a
ſingularum Provinciarum Eccleſiis, miſsâ Lega-
tione, ſcriptiſque Epiſtolis ſciſcitati eſſent, *Utrùm
Imagines adorari, aut non adorari, deberent.* Il-

lud

llud eorum Anathema *dementiſſimum* vocat : aitque, *Tolerabilius eſſe ab iſtis exſecrari, quàm cum illis res inſenſatas contra divinarum Scripturarum Inſtituta adorare.* His itaque aliiſque do cauſis, Nicænam hanc Synodum longè & ultra quàm dici poteſt, ab illa diſtare ait, quæ olim in eadem urbe contra *Arii* perfidiam habita fuerat : *Cùm illa*, inquit, *Eccleſiam Catholicam ab errore reducat, iſta e contrario in errorem inducat ; illa a periculoſiſſimo Arii naufragio eam depellat : iſta eam in adorandarum Imaginum naufragium coactam impellat ; illa Filium eſſe Patri conſubſtantialem & coæternum perdoceat, iſta res inſenſatas adorare perſuaſeat*, &c. *In illa execrentur eorum blaſphemia, qui Filium coëſſentialem Patri nec credunt, nec fatentur ; in iſta abominetur eorum pravitas, qui ſpretâ Picturarum adoratione ſoli Deo ſe ſervituros ſtrenua mente, & devoto pectore profitentur.* Ex quibus colligit *Dallæus* Cap. 3. novam tum temporis apud Chriſtianos fuiſſe opinionem, quam nunc de Imaginum veneratione tuemur, eamque Catholicos tum impugnaſſe, ſicut, hodie Proteſtantes oppugnant ; *Carolum Magnum*, inquam, totumque unà Germaniæ ac Gallicanæ Eccleſiæ Clerum.

§. VI.

Reſponſio illorum confutatur, qui libros Carolinos alicujus Hæretici Opus eſſe ſcripſere ; Et oſtenditur illorum Auctorem eſſe Carolum Magnum.

CUm *Surio* & *Bellarmino*, aliis nonnullis viſum eſt libros Carolinos Religioſiſſimo Imperatori perperam adſcriptos, & a neſcio quo ſcriptos Hæretico, ipſiuſque oblatos Majeſtati, ab eo miſſos ad *Hadrianum* Romanum Pontificem per *Angilbertum* Abbatem, ut eos refelleret : Sed non ita ſe res habet. Fuerunt enim hi libri vel a *Carolo Magno*, vel eo jubente ab alio, Regio ejus nomine compoſiti ac vulgati.

Id verò probatur ex totius Operis Præfatione. *Quoniam*, inquit, *in Eccleſia ſua Regni gubernacula Domino tribuente ſuſcepimus, neceſſe eſt ut in ejus defenſione, & ob ejus exaltationem, Chriſto auxiliante, toto annixu certemus.* Mox : *Quod opus*, inquit, *aggreſſi ſumus, cum conhibentia Sacerdotum in Regno a Deo nobis conceſſo, Catholicis gregibus Prælatorum, non arrogantiæ ſupercilio, ſed zelo Dei & veritatis ſtudio.* Et libri 1. Cap. ſexto, *Pippinum* Regem *Veneranda memoriæ genitorem ſuum* appellat ; cujus ſuaque curâ effectum ait, ut Gallicanæ, aliæque Occidentis Eccleſiæ, in pſallendi ordine cum Romana concordarent.

Secundò id probatur ex Epiſtolâ Synodali Concilii Pariſienſis ſub *Ludovico Pio* in eadem causâ habiti ad *Ludovicum* & *Lotharium* Imperatores datâ. *Eamdem vero Synodum*, (inquit) *cùm Sanctæ memoriæ Genitor veſter coram ſe, ſuiſque, perlegi feciſſet, & multis in locis, ut dignum erat, reprehendiſſet, & quædam Capitula, quæ reprehenſioni patebant, prænotaſſet, eaque per Angilbertum Abbatem eidem Hadriano Papæ direxiſſet, ut illius judicio & auctoritate corrigerentur : ipſe rurſus favendo illis, qui ejus inſtinctu tam ſuperſtitioſa, tamque incongrua teſtimonia memorato Operi inſeruerant, per ſingula Capitula in illorum excuſationem reſpondere quæ voluit, non tamen quæ decuit, conatus eſt.*

Tertiò probatur ex *Hadriani I.* Reſponſione ad *Carolum Magnum* miſsâ, quâ primò teſtatus quanto cum amore *Angilbertum* Abbatem ſuſcepiſſet, addit : *Inter quæ edidit nobis Capitulare adverſus Synodum, quæ pro ſacrarum imaginum erectione in Nicæa acta eſt.* Tum per unumquodque Capitulum reſponſum reddere aggreditur. Sunt autem ipſa Carolini Operis Capitula, mutato dumtaxat ordine.

Quartò *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus lib. contra *Hincmarum* Laudunenſem, cap. vigeſimo, de Synodo Septima loquens a Francofordienſi Concilio abdicata, hæc ſubjungit : *De cujus deſtructione non modicum Volumen, quod in Palatio adoleſcentulus legi, ab eodem Imperatore*, (nimirum Carolo) *Romam eſt per quoſdam Epiſcopos miſſum, in cujus Voluminis quarto libro hæc de Univerſalis nomine ſcripta ſunt.* Atque hoc loco *Hincmarus* vigeſimum octavum libri quarti Caput deſcribit, planè idem cum eo quod legitur in libris Carolinis a *Tilio* editis.

Quintò, Exemplaria MSS. Vaticanum & Tilianum, *Caroli* nomen præferunt. Poſtremi hunc fuiſſe titulum *Tilius* ipſe Meldenſis Epiſcopus prodidit : *In nomine Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, incipit Opus Illuſtriſſimi & Excellentiſſimi ſeu ſpectabilis viri, Caroli, nutu Dei Regis Francorum, Gallias, Germaniam, Italiamque, ſive harum finitimas Provincias Domino opitulante regentis, contra Synodum quæ in partibus Græciæ pro adorandis imaginibus ſtolidè ſive arroganter geſta eſt.* Itaque *Carolus Magnus* iſtius Operis Auctor eſt, aut certè eo jubente, ab alio ex ejus perſonâ & nomine illud eſt editum.

Quatuor tamen Operis Carolini libros ad *Hadrianum* Pontificem a *Carolo Magno* per Angilbertum miſſos non exiſtimo, quamquam aſſerere videatur *Hincmarus*, ſed Capitum dumtaxat lemmata ſive titulos. 1. Quia nec argumentis, nec convitiis quæ toto continentur Opere, Pontifex reſpondet, reſponſurus utique ſi legiſſet : Sed unicuique titulo ſimplicem ejus quod reprehenſum ac improbatum eſt, defenſionem ſubjicit. Secundò, quia nec ad ſingula Capitum lemmata reſpondet, nec eo, quo in libris quatuor propoſita ſunt, ordine. Tertiò, quia *Hadrianus* in Apologiæ cap. vigeſimo-quinto, poſtremum Capitulum ex miſſo ad ſe Capitulari refert ; in quo Francofordienſes Præſules ita loquuntur : *Ut ferat Dominus Apoſtolicus & Pater noſter, & cuncta ſimul Romanorum Eccleſia, ut ſecundùm quòd continetur in Epiſtolâ beatiſſimi Gregorii, quam ad Serenum Maſſilienſem Epiſcopum direxit, permittimus Imagines Sanctorum quicumque eas formare voluerint, &c.* Quod ultimum Capitulum in libris Carolinis non extat. Itaque non inanis eſt conjectura, Carolinos libros aliquot annis ante Francofordienſem Synodum, jubente *Carolo*, vel eo etiam navante operam, fuiſſe conſcriptos, nempe poſt triennium a Nicæna ſecunda Synodo, id eſt, anno circiter Chriſti ſeptingenteſimo nonageſimo ; ut ipſius Carolini Operis præfatio teſtatur : poſtquam Acta Septimæ Synodi e Græco in Latinum tranſlata, in Gallias perlata ſunt. Quæ Acta cùm Francofordienſis Concilii Patribus diſplicuiſſent, ac ea de re certiorem facere *Hadrianum* Papam decreviſſent, excepta fuere ex libris Carolinis lemmata Capitum non eodem quo in libro erant, ſed quo viſum eſt Collectori, ordine. Ideo *Capitulare* id vocat *Hadrianus* initio Apologiæ. Ut ut eſt, libros Carolinos Eccleſiæ Gallicanæ & Germanicæ tunc temporis de imaginibus ſententiam exhibere conſtat, cùm eadem tradant quæ Francofordienſis Synodus, quæ *Jonas Aurelianenſis*, quæ *Agobardus*, quæ *Walafridus Strabo*, quæ Pariſienſis ſub *Ludovico Pio* Conventus.

Nunc audiendæ ac diluendæ *Bellarmini* rationes, qui-

Cardinalis Bellarmini Objectionibus reſpondetur.

quibus probare ſibi viſus eſt libros illos non a *Carolo Magno*, ſed ab aliquo Hæretico ſcriptos eſſe. Prima eſt quòd extet *Hadriani* ad *Carolum* Apologia, quâ refelluntur: ex qua intelligitur ipſos ab aliquo Hæretico compoſitos, & a *Carolo* ad Pontificem miſſos, ut ipſis reſpooderet.

Reſponſio. Nulla eſt hæc ratio: Diſſimulavit enim prudentiſſimus Pontifex, quod non ignorabat, nomen Auctoris horom librorum, nec *Carolo Magno* tribuere ipſos voluit, quâ parte reprehenſioni obnoxii erant, ne illius animum offenderet; tribuit verò quâ parte laude digni erant, ut ipſum demereretur. Quamquam non totum Opus Carolinum ad *Hadrianum* Pontificem miſſum eſt, ut mox diximus, ſed excerpta ex eo Capitum lemmata: e quibus *Carolo Magno* poſtremum tribuit pro ſuâ prudentiâ, quod illud unum approbatione dignum eſſet, cætera ejus eſſe diſſimulat. *Hoc ſacrum* (inquit) *& venerandum Capitulum multùm diſtat a totis ſupradictis Capitulis, & idcirco eum agnovimus veſtra a Deo ſervata, Orthodoxaque Regalis Excellentiæ eſſe proprium in eo ubi recta fidei plena penitus confeſſa eſt ſenſum Sanctiſſimi Gregorii ſequi.*

Secunda ratio Bellarmini. Conſtat ex Hiſtoricis, *Gregorium II. Adrianum I. Leonem III.* Imperatores Græcos excommunicaſſe, & Imperium io Reges Francorum tranſtoliſſe, qoia Græci Imperatores Icooomachi erant: Non eſt ergo veriſimile *Carolum Magnum* eadem hæreſi laboraſſe, & pro errore Græcorum contra Romanum Pontificem ſcripſiſſe.

Reſponſio. Libri Carolini Icooomachos ſexcentis in locis impugnant, damnantque: tantùm abeſt ut Iconomachorum ſententiam tueantur. Non ſequitur ergo Carolum Magnum illorum auctorem non fuiſſe, quia Iconomachorum hæreſi infectus non fuit. De Imperii tranſlatione aliàs dicemus.

Tertia ratio Bellarmini. Claudius Taurinenſis, Iconomachiæ Patronos, tempore *Caroli Magni* ne mutire quidem auſus eſt, teſte Jona Aurelianenſi Epiſcopo. Summa igitur impudentia eſt, libros contra imagines *Carolo* tribuere.

Reſponſio. Falſum ſemper ſupponit *Bellarminus*. Libri enim Carolini non favent Iconomachis, cùm deſtrui non permittant imagines; imò nec earum honorariam adorationem penitus improbent, ſed cultum dumtaxat latriæ, quem ipſis putabant a Synodo Septima decretom. Sicut ergo perperam colligeretur Septimam Synodum a Concilii Francofordienſis trecentis Patribus, agente etiam *Carolo Magno*, damnatam oon fuiſſe, quia *Carolus Magnus* religioſiſſimus Princeps fuit, non Iconomachus: ita perperam colligitur libros Carolinos eo auctore ſcriptos non fuiſſe, quia Iconomachus non fuit. Eadem quippe ſententia eſt Concilii Francofordienſis & Operis Carolini.

Quarta ratio Bellarmini. Io Concilio Gentiliacenſi ſub *Pippino Caroli Magni* Patre, Græcorum error contra ſacras Imagines, præſentibus Græci Imperatoris Legatis, confutatus eſt; & ad Concilium Romanum ſub *Stephano* pro reſtituendis imaginibus celebratum miſit *Carolus* duodecim Gallicanæ Eccleſiæ Præſules. Itaque immeritò in Iconoclaſtam transformatur *Carolus Magnus*.

Reſponſio. Totum concedimus; ſed hinc non ſequitur *Carolum Magnum* Auctorem non eſſe librorum Carolinorum. Hi enim libri Gallicanorum Præſulum ſententiam exprimunt ac propugnant, imagines in templis ad ornatom, & ad rerum geſtarum memoriam ſervandas, non verò adorandas. Quamobrem non transformatur in Iconomachum Carolus Magnus, etſi eorum aſſeratur Auctor.

Quinta ratio Bellarmini. Carolus & Hadrianus ſemper ſoere conjunctiſſimi, defunctoque *Hadriano* Epitaphiom poſuit *Carolus*. Vix igitur credi poteſt illum tam acri ſtylo in laudatum Pontificem ſcripſiſſe alteriuſque fuiſſe fidei & religionis.

Reſponſio. Etſi conjunctiſſimi fuerint, ſequitur ne Imperatorem a Pontifice de cultu imaginom non diſſenſiſſe? Certè *Ludovicus Pius* conjunctiſſimus erat *Eugenio II.* a quo tamen in eadem quæſtione diſſenſit, ut ex Actis Concilii Pariſienſis compertum eſt. Sicut ergo *Ludovicus Pius Jeremiæ & Jonæ* Gallicanis Epiſcopis in mandatis dedit, ut *Eugenii* animum leniter ad id quod optabant, inclinarent, & cum ipſo reverenter agerent ac modeſtè: ita veriſimile eſt *Carolum Magnum* in mandatis dediſſe *Angilberto* Abbati, ut venerabundo, non procaci animo cum *Hadriano* ageret, & excerpta ex libris Carolinis Capita contra Nicænam Synodum Secundam cum eo communicaret. Hæc *Hadrianus* accepit, legit, confutavit. Nihil propterea venerationis & amicitiæ ſuæ erga ſummum Pontificem remiſit *Carolus Magnus*. Nec ſequitor *Carolum Magnum* & Gallicanos Præſules, alterius fuiſſe ab *Hadriano* fidei & religionis, quia imagines memoriæ tantùm inſtructionisque causâ habendas, non verò adorandas contendebant. Nondum enim erat eliquata & planè perſpecta veritas, (ut *Sancti Auguſtini* verba uſurpem *Sanctum Cyprianum* & Africanos Antiſtites excuſantis, circa Baptiſmom Hæreticorum aliud a *Stephano I.* Pontifice Maximo & reliquâ Eccleſiâ ſentientes) nec agnoſcebant adhuc Plenarium eâ de re totius Eccleſiæ Concilium. Neque enim cùm Septimam Synodum impugnabant, rem ſibi putabant eſſe cum Oecumenica Synodo, ſed cum Nationali dumtaxat Concilio Græcorom. Ita paſſim librorum Carolinorum Auctor profitetur, queriturque quòd illa ſibi Univerſalis aut Septimæ Synodi nomen arrogaret: Quam Oecumenicam dici poſſe negat, ad quam ſoli Græci conveniſſent; reliquarumque Provinciarum Eccleſiæ convocatæ, aut ſententiam per Epiſtolas Encyclicas, more Eccleſiaſtico, rogatę non fuiſſent.

Sexta ratio Bellarmini. Certum eſt *Carolum* hominem Græcè & Latinè peritum, prudentem & ingenioſum fuiſſe: libri autem iſti hominis barbari, imperiti, ac levis eſſe videntur.

Reſponſio. Etſi rodes & ioconditi fiogantur hi libri, & tales videri poſſint, ſi cum Scriptis elegantioribus conferantur, non tamen ſi cum aliis ejuſdem ævi lucubrationibus componantur. Ingenium enim, eruditionem, facundiam tantam, quanta in præſtantiſſimis illius ſęculi viris effulgebat, ſui Auctoris teſtantur. Sed age, ea expendamus, quibus *Bellarmini* Cardinalis cenſura nititur. Scriptor ille, inquit, Conſtantinopolim urbem notiſſimam in Bithynia eſſe dicit, cùm nemo neſciat eſſe in Thracia; in eaque Urbe Concilium pro cultu imaginum celebratum aſſerit, cùm tamen Nicææ celebratum nemo neſciat, niſi qui nihil legit. Tum quædam de Euchariſtia dicta Patribus Nicænis tribuit, quæ non ipſorum, ſed adverſariorum erant. Sed hæ mentis non ſatis attentę hallucinationes, vel memorię lapſus ſæpe numero exquiſitis eruditiſque ingeniis excidunt. Sine imperitia ergo & ſtultitiâ neſcire potuit *Carolus Magnus* Conſtantinopolim Thracię non Bythiniæ urbem eſſe. Aſſerere etiam abſque fœdæ ignorantiæ labe potuit, Concilium pro cultu imaginum Conſtantinopoli celebratum, quia primò Conſtantinopolim convocatum fuerat, & poſtea ob Iconomachorum tumultus, Nicæam tranſlatum eſt. Tandem quòd Nicænis Patribus Iconoclaſtarom de Euchariſtia dicta tribuit, ex præcipitiì Nicænorum Actorum lectione factum eſt: cùm enim Conſtantinopolitanæ contra imagines

Pſeudo-Synodi Acta Nicænis permixta ſint, proclive fuit ut Auctor qui illa curſim legit, vel fortè illorum dumtaxat Excerpta collecta ab homine non ſatis accurato, per incogitantiam ea verba Nicænorum Patrum eſſe putaverit, quæ revera ſunt Iconomachorum.

Inſtat *Bellarminus*, librorum Carolinorum Auctorem duo inſignia mendacia de Nicænis Patribus, quò ipſis invidiam conflaret, per ſomnam calumniam obtruſiſſe; unum quidem, quòd ii Synodicum Decretum ſine conſenſu Romani Pontificis feciſſent; alterum, quòd definiviſſent, imagines cultu latriæ adorandas eſſe.

Reſpondeo, Carolini Operis Auctorem nullibi aſſerere quòd Nicæna pro cultu imaginum Synodus abſque Romani Pontificis auctoritate definitionem ediderit: Imò ſcriptas a *Conſtantino* & *Irene* de Synodo convocandâ ad *Adrianum I.* literas diſertè nominat: *Adriani* cum *Taraſio* Conſtantinopolitano Patriarcha conjunctionem ad Imaginum adorationem aſſerendam ac promovendam memorat; ac *Joannem* Presbyterum objurgat, quòd *Hadriani* & *Taraſii* conſpirationem in cauſa imaginum adulatoriè commendaſſet, * detorto Davidici verſiculi ſenſu: *Miſericordia & veritas obviaverunt ſibi; juſtitia & pax oſculatæ ſunt*. Scripſit quidem *Hincmarus* lib. contra *Hincmarum* nepotem Cap. 20. *Nicænam Synodum de Imaginibus definiviſſe ſine auctoritate Apoſtolicæ Sedis*. Sed error *Hincmari* ad *Carolum M.* non pertinet.

Lib. 2. cap. 4.

Non impoſuit etiam Nicænæ Synodo Carolini Scriptor Operis, quòd Imagines latriæ cultu adorandas definiviſſet, ſed ejus ſenſum non aſſecutos, exiſtimavit rem ita ſe habere, quamquam diſertis verbis id negaſſent Nicæni Patres: exiſtimavit, inquam, Synodum diſtinctione adorationis honorariæ & adorationis latriæ fucum feciſſe, & errorem palliatum aſſeruiſſe, quem *Conſtantinus* Epiſcopus abſque verborum ambagibus protuliſſe viſus erat. *Errorem*, inquit, *illi videntur plebibus ingerere palliatum. Aiunt enim: Non adoramus Imagines ut Deum, nec illis divini ſervitii cultum impendimus; ſed dum illas aſpicimus, & adoramus, illò mentis noſtræ acumen defigimus, ubi eos, quorum illæ ſunt, eſſe non ignoramus*. Hæc libro 3. cap. 17.

§. VII.

Ad Objectiones ex Libris Carolinis petitas reſpondetur.

RElictâ igitur *Bellarmini* Cardinalis reſponſione, relictis etiam reſponſionibus aliorum, qui Librorum Carolinorum Auctorem, & totam eo tempore Gallicanam Eccleſiam, venerationem Imaginum impugnaſſe leviter farentur, Reſpondeo, Libros Carolinos ſolum cultum Latriæ per ſe Imaginibus abdicare, qui ſcilicet Deo ſoli debitus eſt. Hunc ſcilicet cultum a Synodo Nicæna ſancitum arbitrabantur Gallicani Præſules & *Carolus Magnus*. Cultus enim quo Imagines propter inſidentem ſanctitatem colerentur, & in ipſis collocarent Chriſtiani ſpem ſuam, & ipſis ſervirent, & qui vetitus eſt hoc præcepto Legis divinæ; *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies*, eſt cultus Latriæ. Hunc autem ſolum illicitè deferri contendit Imaginibus Librorum Carolinorum Auctor: quem a Nicæna Synodo ipſis adjudicatum putabat. Id autem ipſi perſuaſerat partim æquivocum adorationis nomen, quo illa Synodus uſa eſt, partim *Conſtantini* Conſtantiæ Cypri Epiſcopi ſententia, prout in Actis ejuſdem Synodi Latinè redditis legebatur, his conceptа verbis; *Suſcipio & amplector honorabiliter ſanctas & venerandas imagines ſecundùm ſervitium adorationis quod conſubſtantiali & vivificatrici Trinitati emitto; & qui ſic non ſentiunt, neque glorificant, a ſancta Catholica atque Apoſtolica Eccleſia ſegrego, & anathemati ſubmitto, & parti qui abnegaverunt incarnatam & ſalvabilem diſpenſationem Chriſti veri Dei noſtri, emitto*. Proclives erant præterea Galli noſtri, & ipſe imprimis Imperator *Carolus Magnus*, ad credendum Græcam levitatem in eum errorem lapſam eſſe, ut ſupremam adorationem imaginibus deferret. Offenſus enim erat *Conſtantino* Græcorum Imperatori *Carolus*, quòd contemptâ Sorore ſua, quam ipſi deſponderat, *Mariam Armenam* duxiſſet. Hinc inter Principes & gentem utramque offenſio & invidia. Politica itaque ſtudia *Carolum Magnum* & Gallicanos Germanoſque Præſules in partes traxere contra Synodum a Græcis Nicææ celebratam (hanc enim pro Oecumenica non habebant) in eam ſtrinxere calamum: atque ut ingenii acumine & eruditione Græcis erant ſuperiores, invidioſè diſputavere, ex æquivoco adorationis nomine ab ipſis uſurpato, & ex *Conſtantini* Epiſcopi ſententia, litigandi occaſionem ſumpſere: infirmas pleraſque probationes ab ea Synodo in medium adductas ſugillavere. *Conſtantinum* & *Irenem* imprimis irridendos propinarunt, quòd Scripta ſua *Divalia* nuncupaſſent, quòd ſeipſos prædicarent in Epiſtolâ ad *Hadrianum* Papam his verbis: *Elegit nos Deus, qui in veritate quærimus gloriam ejus*: quod Gentili more de Deo ſcripſiſſent: *Rogamus tuam Paternitatem, & maximè Deus rogat qui neminem vult perire*. Quod ſcripſiſſent incongruè & ſuperbè: *Per eum qui conregnat nobis Deus*. Synodum Nicænam rident; quòd mulierem inſtitutricem & doctricem habuerit, ſcilicet *Irenem*. In *Taraſium* Patriarcham multa effutiunt, ipſi vitium Ordinationis exprobrant, quòd ex Laico ad Sedem Conſtantinopolitanam aſſumptus eſſet, quòd rectam de Spiritu Sancto fidem non profiteretur, quem non ex Patre & Filio, ſed ex Patre per Filium procedentem dicebat, & novo abſurdoque vocabulo, *Patri & Filio contribulum*. Suffragium *Conſtantini* Epiſcopi acriùs impugnant, tum aliud *Eutymii Sardenſis* illius ſimillimum. Multa apocrypha, quorum auctoritate uſi ſunt Græci in Synodo Nicæna, rejiciunt; locutiones nonnullas Epiſcoporum paulò duriores carpunt: quod reprehenſione dignum videatur, ſive propter minùs congruam rationem, ſive propter æquivocationem, & ambiguitatem verborum, ſive ob ſermonis novitatem, aut barbariem, intactum dimittunt nihil. Convitiis etiam Græcos & eorum Synodum afficiunt. Uno verbo totum Opus Carolinum ſui Auctoris in Græcos offenſionem & invidiam ſpirat, Unde mirum non eſt, quòd ex præjudicatæ mentis affectu ipſe exiſtimaverit Nicænam Synodum adorationem ſupremam, ſeu cultum Latriæ Imaginibus ſanxiſſe, eoque nomine ipſam impugnaverit impotentiùs.

Quòd porro eam dumtaxat adorationem Imaginum impugnet Librorum Carolinorum Auctor, pluribus oſtenditur. Primò ex Cap. ſecundo libri primi, *Sed in Imaginibus*, inquit, *artificum induſtriâ formatis, quæ ſpectatores ſuos plerùmque ob rerum geſtarum memoriam inducunt in admirationem, adoratores verò ſemper in errorem: Non enim mediocris eſt error cùm aliud adoratur Religionis cultu, quàm is qui dixit; Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies*. Adorationem abſolutam, quæ objecto Religionis debetur, alteri a Deo exhiberi poſſe meritò negat, non autem venerationem quamlibet. Hanc enim Cruci, San-

ctis,

ctis, & eorum Reliquiis, Codici Evangeliorum, vaſis ſacris deberi, in progreſſu Operis agnoſcit, hancque religionis cultum, id eſt, a religione imperatum, vocare non gravaretur, cùm rem ipſam hoc vocabulo ſignificatam admittat.

Et infra: *Ecce cernuntur plures ſtare Imagines. ... in quibus quidem, quantùm in illis eſt, & imaginis ſimilitudo, & ſuperſcriptio nominis una eſt: verbi gratia & imago Pauli eſt, & ſuperſcriptio:* Sanctus Paulus. *Sciſcitandum ab eis eſt qui tanto errore laborant, ut eas pro arbitrio ſuo, & veritatem, & ſanctas, & veras, & non potiùs, ſecundùm venerabilium Patrum traditionem, Sanctorum imagines dicunt, quæ cunctis comparata ſanctior vel verior, quæ omnium ſanctiſſima aut veriſſima eſſe credenda eſt, quas dum eos æquales dicere pro materiarum & magnitudinum, vel operum diſcretione, ratio non permiſerit, & quaſdam quibuſdam ſanctiores, & quaſdam ſanctiſſimas fateri compeſcuerit, profiteri compelluntur ſecundùm veritatis indagatricem rationem, nec veritatis capaces, nec ſanctas dici debere.* Putabat imagines ſanctas & veras a Græcis appellari propter internam aliquam ſanctitatem, idque unum impugnat: Non autem ſanctas dici improbat ob reſpectum ad Sanctos. Et ſi neque hac ratione ſanctas vult appellari, ſolo de nomine litigat.

Secundò idem colligitur ex capite decimo-octavo ejuſdem libri. *Jam verò*, inquit, *quia ſe imaginum inſpectione ſalvandos credunt, ſicut Serpentis inſpectione Iſraëliticus populus a ſerpentium morſibus ſanabatur, ſi qua fortè eis corporis inclementia acceſſerit, recurrant ad Imagines, eaſque inſpiciant, quatenus dum illarum inſpectione minimè ſanati fuerint, revertantur ad Dominum, & per Sanctorum interceſſiones ab eo ſanitatem ſe accepturos credant, qui totius ſanitatis & vitæ eſt auctor.* Falsò ſupponit Nicænam Synodum docuiſſe, ſpem in imaginibus collocandam, divinam aliquam vim illis ineſſe, & beneficia poſſe ab ipſis expectari aut rogari. Solam ergo adorationem quæ objecto ſpei noſtræ & bonorum omnium Auctori defertur, ſcilicet cultum latriæ, Imaginibus Sanctorum exhibendam negat. Cæterùm vult per Sanctorum interceſſiones ſanitatem a Deo expectari ac rogari: ſi in omni loco, & maximè in Eccleſiis, quæ imaginibus ornatæ erant, cur non etiam coram imaginibus?

Tertiò idem colligitur ex Cap. vigeſimo-quarto ejuſdem libri. *Sed nec illud*, inquit, *quod ſcriptum eſt*, Vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis, *de quodam manufacto vultu intelligendum eſt: præſertim cùm manufacti vultus ideo non deprecandi ſint, quia nec exaudire queunt. Omne quod deprecatur, ideo deprecatur ut exaudiat: & omne quod exaudit, irrationale eſſe non debet: omne igitur quod deprecatur, irrationale eſſe non debet: quod ſi deprecari non debet, multò minùs adorari: cùm videlicet adoratio deprecationi emineat. Nam ſi manufacti vultus deprecandi & adorandi ſunt, ut illi garriunt, neceſſe eſt ut deprecantes exaudire, & adorantibus favere credantur: & ſi deprecantes exaudire, adorantibuſque favere creduntur, neceſſe eſt ut vita eis ſenſuum capax ineſſe credatur. Non autem ineſt eis vita ſenſuum capax: non igitur, ut illi garriunt, adorandi vel deprecandi ſunt.* Errore facti Septimæ Synodi Patribus tribuit, quòd imaginibus ſupplicandum ſenſerint ac decreverint. Adorationem itaque ſupremam, aut cultum certè religioſum abſolutum, qualem Sanctis exhibemus, negat imaginibus Sanctorum deferendum, non venerationem quæ rebus ſacris propter aliud exhibetur; Ex eâ namque non ſequitur illas rogari. Ita Crux Domini, & ejus figura, Codex Evangeliorum, vaſa ſacra, Sanctorum Reliquiæ, loca ſancta, veneratione digna librorum Carolinorum Auctor agnoſcit: quibus tamen non ſupplicatur, quia nec exaudire queunt.

Quartò idem colligitur ex libri ſecundi cap. ſeptimo. *Non mirandum eſt*, inquit, *ſi fallantur in minimis, qui falluntur in magnis: nec in eo ampliùs illorum error admirandus eſt, quòd ideo ſe juſtos, quia imagines adorant, eſſe gloriantur, nos autem qui eas adorare contemnimus, peccatores fateantur: cùm ob illarum amorem & Scripturarum divinarum puritatem violare conentur, & potiſſimum ſuæ fidei emolumentum in his eſſe arbitrentur: & eos qui ſpretis his, ſive cæteris hujuſcemodi vanitatibus, ſoli Deo ſerviunt, eumque colentes adorant, anathematizare obſtinatâ mente nituntur.* Ex æquivoco adorationis vocabulo Nicænis Patribus invidiam facit & dicam ſcribit erroris, quaſi adorationem & ſervitutem ſoli Deo debitam cum imaginibus partiti ſint; quaſi potiſſimum fidei ſuæ emolumentum in his conſtituerint; quaſi Chriſtianæ juſtitiæ præcipuam partem in adoratione imaginum poſitam ſint arbitrati.

Quintò idem colligitur ex cap. decimo tertio ejuſdem libri. *Unde*, inquit, *ſicut in cæteris, ita & in hoc exemplo aſſertio fruſtrabitur, qui ſuum errorem in adoratione Imaginum enitentem in eo fulcire conantur, quòd Silveſter Romanæ Eccleſiæ Præſul Conſtantino Imperatori Apoſtolorum imagines detuliſſe legitur. Detulit ergo eas illi ad videndum, non ad adorandum: detulit, non ut adorare, quem a ſimulacrorum cultu abſtrahere, & ad ſolius Dei adorationem convolare hortabatur, compelleret: ſed ut idem Imperator, quos in ſomnis viderat, eorum vultus in pictura fucis cognoſceret. Detulit, non ut ab idolorum culturâ fugientem, Imaginum adorationi cedere informaret, & ab hoſtili gladio liberatum, inteſtino enſe rigore perimeret, ſed ut per res notas ad res ignotas ejus mentem extolleret.* Illam rurſus adorationem duntaxat imaginibus abjudicat, quæ ſoli Deo debita eſt, & quam Gentiles ad ſimulachra & idola tranſtulere. Sed venerationem inferioris gradûs, ſive adorationem honorariam imaginum *Conſtantino* jubere potuiſſe *Sanctum Silveſtrum* fatetur, quamvis illud exemplum in conſequentiam trahi non deberet, etiamſi juſſiſſet, quia recèns converſo Principi lac propinandum erat; Chriſtianis autem in fide firmatis cibi ſolidiores porrigendi, ſecundùm Apoſtoli regulam. *Has igitur*, inquit, *ei etſi adorare juſſiſſet, eum tamen non juſſerit, ideo fortaſſis juberet, ut eum qui viſibilium cultor erat, per viſibilia ad inviſibilia provocaret, non ut nos de inviſibilibus ad viſibilia revocaret. Nec ideo nobis, quia ad percipiendum ſolidum cibum vires accepimus, ad lacteam eſcam lactentium more infantium redeundum eſſet: ſi illi cui necdum per fidei firmitudinem ſolidus cibus impertiri poterat, ſine dolo lac concupiſcendum daretur in quo creſceret.* At ſi adorationem honorariam imaginum, ſive illarum venerationem reſpectivam, propter Sanctorum reverentiam & amorem, illicitam & divinâ lege vetitam exiſtimaſſet librorum Carolinorum Auctor, non dixiſſet *Silveſtrum Conſtantino* lacteam eſcam porrexiſſe, ſi ipſi *SS. Petri & Pauli* adorandas imagines propoſuiſſet, ſed potiùs eſcam lethiferam, & venenum propinaſſe.

Sextò ex Cap. vigeſimo-primo ejuſdem libri. *Unde*, inquit, *cavendum illis eſt, & modis omnibus pertimeſcendum, ne dum imaginum cultum & adorationem Chriſtianæ Religioni ingerere nituntur, ſingularem unius Dei cultum & adorationem fruſtrari videantur. ... Ac per hoc ſi Religionis Chriſtianæ arx, ſive munimen, & glorioſum inſigne, unius Dei cultus & adoratio eſt; imò quia eſt,*

eſt, hunc Imaginibus, vel quibuſlibet rebus exhibere, contra Religionem Chriſtianam eſt, & ſi hac non adorare ſeu colere, contra Religionem Chriſtianam eſt, ut illi delirant; ſolum Deum adorare, ſeu colere, ejuſque cultus & adorationis arcem ſingularem eſſe, fateri, contra Religionem Chriſtianam erit. Solus igitur Deus colendus, ſolus adorandus, ſolus glorificandus eſt. Solam adorationem, quæ glorioſum inſigne unius Dei eſt, Imaginibus, vel aliis rebus exhibere, contra Religionem Chriſtianam eſſe contendit: non verò venerationem quamvis religioſam. Siquidem Sanctis cum Chriſto regnantibus hanc aſſerit ibidem. *Cujus etiam Sanctis*, inquit, *qui triumphato diabolo cum eo regnant, ſive quia viriliter certaverunt, ut ad nos incolumis Eccleſiæ ſtatus perveniret, ſive quia eamdem Eccleſiam aſſiduis ſuffragiis & interceſſionibus adjuvare noſcuntur, veneratio exhibenda eſt.* Imaginibus quidem parem ac Sanctis ipſis venerationem exhibendam negat, omnem cultum, & adorationem ipſarum excludit abſolutam, quâ nimirum propter ſeipſas colantur, non autem relativam. Nec aliud ſignificant hæc verba: *Imagines verò omni ſui cultura & adoratione ſecluſa, utrùm in Baſilicis propter memoriam rerum geſtarum, & ornamentum ſint, an etiam non ſint, nullum fidei Catholicæ afferre poterunt præjudicium.* Quòd ſi pertinaciùs quis contendat, reſpectivam quoque venerationem Auctorem illum, & Gallicanos Germanoſque Præſules Imaginibus Sanctorum abjudicaſſe, dicemus ipſos non impugnaſſe venerationem illam ut illicitam & divinâ lege ex ſeſe prohibitam, ſed ut periculoſam, propter abuſum imperitorum. Quod planè ſignificant hæc verba: *Cavendum illis eſt & modis omnibus pertimeſcendum, ne dum Imaginum cultum & adorationem Chriſtianæ Religioni ingerere nituntur, ſingularem unius Dei cultum & adorationem fruſtrari videantur.*

Septimò idem colligitur ex cap. decimo-ſexto libri tertii. *Nam*, inquit, *dum nihil nos in Imaginibus ſpernamus præter adorationem, quippe qui in Baſilicis Sanctorum Imagines, non ad adorandum, ſed ad memoriam rerum geſtarum, & venuſtatem parietum habere permittimus: Illi verò pene omnem ſuæ credulitatis ſpem in Imaginibus collocent; reſtat ut nos Sanctos in eorum corporibus, vel potiùs Reliquiis corporum, ſeu etiam veſtimentis veneremur, juxta antiquorum Patrum traditionem: illi verò parietes & tabulas adorantes, in eo ſe arbitrentur magnum habere fidei emolumentum, eo quòd operibus ſint ſubjecti Pictorum.* Illam dumtaxat Imaginum adorationem impugnat, quâ pene omnis ſpes credulitatis in illis collocatur. Hæc autem eſt adoratio latriæ; aut certè veneratio illis propter ſe ipſas exhibita, cujus periculo quia imperiti exponuntur, dum illis adorandæ proponuntur imagines, cenſet cultum omnem ipſis abrogandum; non quòd per ſe ſit prohibitus ac illicitus, quia doctos innoxiè eas venerari agnoſcit & colere cultu reſpectivo; ſed quòd rudioribus & imperitis erroris occaſio diſciplina hujuſmodi eſſe poſſit, qui cultum reſpectivum ab abſoluto non ita ſubtiles ſunt ut diſtinguant. *Nam etſi*, inquit, *a doctis quibuſque vitari poſſit hoc quod illi in adorandis Imaginibus exercent, qui videlicet, non quid ſint, ſed quid innuant, venerantur; indoctis tamen quibuſque ſcandalum generant, qui nihil aliud in his, præter id quod vident, venerantur & adorant.*

Octavò id colligitur ex capite decimo-ſeptimo, ubi expendit ſententiam *Conſtantini* Conſtantiæ Cypri Epiſcopi, *Quem præcipitanter*, inquit, & *ut ita dixerim, inſipienter, Conſtantinus Conſtantiæ Cypri Epiſcopus cæteris conſentientibus, ſe ſuſcepturum & amplexurum honorabiliter Imagines dixerit, & ſervitium adorationis, quod conſubſtantiali, & vivificatrici Trinitati debetur, eis ſe redditurum garrierit, non eſt plurimùm noſtrâ diſputatione diſceptandum: quoniam omnibus, qui hoc vel legunt vel audiunt, liquidò patet, illum non modici erroris voraginibus immerſum: quippe qui ſervitium ſoli Deo debitum Creatori, exhibere ſe fatetur creaturis, & dum cupit favere picturis; reluctatur cunctis ſacris Scripturis. Quis ergo unquam ſani capitis talem abſurditatem vel dixerit, vel dicenti conſenſerit, ut in tanto honore habeatur picturarum varietas quantò ſancta, vivificatrix & omnium creatrix Trinitas? Et tale exhibeatur ſervitium picturæ, quale exhibetur Domino à totius creatura? ..... Stet namque Epiſcopus in Eccleſia, & legat:* Dominum Deum tuum adorabis; & illi ſoli ſervies: *& non ut in Conventu ſederit, dicat:* „ Suſcipio & amplector honorabiliter ſanctas & „ venerandas Imagines, & illis ſervitium ado„ rationis, quod conſubſtantiali, & vivificatrici „ Trinitati debetur, impendo; *Sicque ſe in divinis verbis inſtabilem; & aliud ore profitentem, aliud corde credentem; aliud divinis paginis legentem, aliud in antro pectoris ſui tenentem; & divinis verbis obnitentem, & ſuas nugas Dominicis præceptis præferentem demonſtret.* Anſam dabat illa *Conſtantini* ſententia, quam verſio Actorum Septimæ Synodi minùs accurata duriorem reddiderat, ipſi tribuendi erroris, quem verbis tenus exprimit, imò ipſum in totam Synodum refundendi, quæ illum non emendaſſet. *Hadrianus* Papa in Epiſtolâ Apologeticâ pro cultu Imaginum ad *Carolum Magnum* cap. 0. *Conſtantini* ſententiam bonum in ſenſum trahit his verbis: *En prava revertentes hæreſi, totis viribus eorum tentaverunt Sanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ in ipſorum confeſſione ſatisfacere Eccleſiæ; & ideo talem adorationem confeſſi ſunt pro ſacris Imaginibus credere, qualis in Definitione Synodi conſtituta eſt inter cætera.* Quo loco Nicænæ II. Synodi Definitionem in medium affert: Significat Hadrianus, iſtos Epiſcopos, qui Iconoclaſtarum hæreſim ejurabant, ut omnem ex audientium animis ſuſpicionem abſtergerent, cultum, quem imaginibus tribuendum putabant, efficacibus atque emphaticis verbis expreſſiſſe; ſed ita tamen ut eorum ſententia ſit ex ipſius, cui intererant, Synodi Definitione interpretanda. Neque adeo illam *Conſtantini* Epiſcopi ſententiam, quantumvis duram, fraudi eſſe debere Concilio, cujus clara eſt & indubitata ſententia, infra latriam eſſe eum honorem qui imaginibus defertur.

At librorum Carolinorum Auctor non ita fuit æquus in Synodum Nicænam II. ſed ex opinione præconcepta ſcribens, ipſi tribuit errorem quem *Conſtantinus* videbatur expreſſiſſe, & Definitionem Synodi ad faciendum fucum concinnatam ait, & ad diſſimulandum errorem, quem minùs callidus prodiderat *Conſtantinus*. Exiſtimabant igitur *Carolus Magnus*, & Gallicani, Germanique Præſules totam Synodum Græcorum ſenſiſſe imagines eodem cultu adorandas, qui Sanctiſſimæ Trinitati defertur; *Conſtantinum* Epiſcopum id coram frequenti Synodo profeſſum, reprehenſum non fuiſſe; Definitionem eumdem errorem, diſtinctionibus ad faciendum fucum idoneis palliatum, plebibus ingerere. Hinc *Carolus Magnus*, poſt laudata ſuperiùs verba, de *Conſtantini* ſententia ſubdit: *Nam cùm ſibi, ſuiſque dinoſcatur in ſuâ perverſâ profeſſione obeſſe, nobis e contrario qui illorum nugis reniti cupimus, dinoſcitur prodeſſe: cùm videlicet errorem detegit infauſtum, quem illi videntur plebibus ingerere palliatum. Ajunt enim:* Non „ adoramus imagines ut Deum, nec illis divini „ ſervitii cultum impendimus, ſed dum illas aſpici-

Digitized by Google

„ picimus & adoramus, illò mentis noſtræ acu„ men defigimus, ubi eos, quorum illæ ſunt, „ eſſe non ignoramus. *At contra iſte illorum detegens errorem, & ſuam pandens abſque ulla obumbratione cogitationem, fatetur ſe, quale Sanctæ Trinitati, tale illis exhibere ſervitium, talemque adorationem: ſicque abſurditatem quam illi introrſus retinent latenter, hanc iſte egerit patenter. Nec latere quemquam poteſt illorum ignavia, cùm hanc pandat hujuſce profeſſionis ſententia.* Quam igitur adorationem imaginum impugnat librorum Carolinorum Auctor, ea latriæ adoratio eſt quam ſanxiſſe arbitrabatur Synodum Græcorum.

Nonò idem colligitur ex capite decimo octavo, ejuſdem libri. *Cùm ergo*, inquit, *illi pene omnem auxilii ſui ſpem in imaginibus defigant, non mediocriter a ſancta & univerſali diſſentiunt Eccleſia, quæ ſpem auxilii ſui non in pictura fucis, non in manufactis artificum operibus, ſed in Deo omnium creatore defigit.* Eam impugnat imaginum adorationem, quæ argumento eſt ſpem pene omnem in picturæ fucis collocari. At ex veneratione religioſâ, quæ rebus ſacris impenditur, colligi non poteſt, nos ſpem omnem in illis collocare, ſecundùm illius Auctoris ſententiam, qui & Reliquiis Sanctorum & figuræ Dominicæ Crucis, & Codici Evangeliorum, & vaſis ſacris hujuſmodi venerationem aſſerit; non impugnat igitur honorariam imaginum adorationem, ſeu venerationem.

Imagines quidem Cruci Dominicæ, ſacris Codicibus, ſacratis vaſis, Sanctorum Reliquiis, & multò minùs Sanctis ipſis, æquiparandas negat, Synodi Septimæ comparationes elevans. Sed in religioſi cultùs ordine infra latriæ adorationem varii ſunt gradus: alia per ſeſe coluntur, & abſoluto (ut vocant) honore, quam propria meretur excellentia, ut Angeli & Sancti homines. Alia propter aliud ad quod ordinem habent, honorantur, ut Reliquiæ Sanctorum, Crux Dominica, & ejus figuræ, Codex Scripturæ Sacræ, vaſa ſacra, templa, imagines. Et in iſto genere cultùs reſpectivi plures ſunt gradus. Quamvis ergo Imagines Sanctorum non tanto ſint honore afficiendæ, quanto Crux Dominica, & ejus figuræ, quanto vaſa ſacra, quantò Evangeliorum Codex, quanto Sanctorum Reliquiæ, & id probet librorum Carolinorum Auctor, non tamen inde ſequitur quòd venerationem omnem ipſis abroget.

Decimò idem colligitur ex capite decimo-octavo libri quarti. *Hoc etiam exemplo*, inquit, *adeo cernimus imaginum uſum inoleſcere, ut quæ priùs ob ornamentum Baſilicarum, & memoriam erant compaginata rerum geſtarum, inoleſcente paulatim nefario uſu, adeo nunc a Catholicis quibuſque extollantur, ut adorentur, eiſque luminaria, thymiamata, primitiæ, vel quædam munuſcula offerantur; & quod nequius eſt (ut in Græciæ partibus factum legimus) Pontifices qui ſolum Deum adorandum, ſolumque colendum, illique ſoli ſerviendum prædicare debuerant, & ipſi eis ſe ſervituros fateantur, eaſque colant & adorent, & eorum contemptores ſoliuſque Dei cultores veroſque adoratores, ob earum contemptum, & Hæreticos judicent, & anathematizare affectent. Uno namque & pene pari modo adorandorum & colendorum ſimulachrorum, vel potiùs dæmonum, & Gentilibus nequiſſimus uſus inolevit, & Catholicis, (quod non ſine quodam animi mœrore proſequimur) adorandarum imaginum ineptiſſima conſuetudo adcreſcit; & res ad aliud condita, ad aliud videntur uſurpata. Non enim nos Imagines in Baſilicis poſitas idola nuncupamus, ſed ne idola nuncupentur, adorare eas & colere eiſque ſervitium impendere recuſamus: quoniam plerùmque non res, ſed cauſa rei pro ſcelere reputatur: dum videlicet multa, quibus bene poteſt uti, malè uſu in flagitium convertuntur; ſicque una eademque res bene utentibus non eſt cauſa piaculi, & malè utentibus eſt cauſa periculi. Sollicitè ergo præcavendum eſt, & ſummâ induſtriâ procurandum, ne dum quidam noſtrorum quaſdam res, ultra quàm ordo expoſcit, ſublimare affectant, vetuſtiſſimi illius & carioſi erroris redivivi illis cineres convaleſcant, & victoriam quam in campo adepti ſunt, intra urbis mœnia perdant.* Non tam igitur cultum imaginum damnant *Carolus Magnus*, & Gallicani, Germanique Præſules, quàm ex cultu ſuperſtitionem reformidant; uſum prohibere videntur honorariæ Imaginum adorationis, ne abuſus oriatur, dum Eccleſia variis contentionibus diſtrahebatur. Cultu Imaginum quoſdam bene uti poſſe fatentur, plurimos abuti; proinde ab illo abſtinendum, cum occaſio piaculi reſecanda ſit.

Undecimò idem colligitur ex capite vigeſimo-ſexto. *Unde*, inquit, *magna ex parte errare eos conſtat, cùm eas ſanctas eſſe aſſerunt, & in locis contaminatis ſtatuendas eſſe decernunt. Pateſcit namque quodammodo in hoc eorum conſenſu, qui eas in viis, ſeu in urbium vicorumque plateis poni percenſent, quòd hac ſanctitate carent, ſicuti & carent, cùm ſcilicet ſi ſancta eſſe crederentur, in locis ſordidis poni cenſerentur.* Ludit in æquivoco, quaſi intrinſecam ſanctitatem Imaginibus Græci tribuerent.

Duodecimò id confirmatur ex cap. vigeſimo-ſeptimo. *Unde nimirum colligitur*, inquit, *quòd illi qui pene omnem fidei ſuæ firmitatem in Imaginibus ponunt, earumque adorationem inter bonorum operum inſtrumenta adnumerare non erubeſcunt, & modò pulchras, modò fœdas adorant Imagines, quodammodo fallantur. Nam ſi qualibet Imago quanto pulchrior eſt, tantò ampliùs habet ſanctitatis atque virtutis, neceſſe eſt ut ea quæ fœdior eſt, minùs habeat ſanctitatis atque virtutis: Et ſi ea quæ fœdior eſt, minùs habet, neceſſe eſt ut fœdiſſima qualibet aut nihil aut modicum habeat: & ſi ea quæ pulchrior eſt, ideo attentiùs adoratur, eò quòd cauſâ pulchritudinis, ampliùs habet virtutis, jam non ejus ſanctitas ex quadam religione, ſed ex artificis venit operatione.*

Et infra: *Falluntur verè & meritò falluntur, qui cum Deus Creator omnium ſe ſolum adorari cenſuerit, res quaſdam ſenſu carentes adorare nituntur: & dum putant ſe in adorandis Imaginibus quamdam Sanctis exhibere venerationem, ſoli divinæ adorationi, quamdam prorogant contumeliam. Quia igitur ſolus Deus adorandus, Martyres verò, vel quilibet Sancti venerandi potiùs ſint, quàm adorandi, & in hoc Opere jam diximus, & egregii Doctoris Hieronymi documentis roborandum eſt: qui dum contra Vigilantium quemdam hæreticum, qui Martyrum Reliquias nequaquam dicebat eſſe venerandas ſcriberet, inter cetera ait:* Quis umquam, o inſanum caput! Martyres adoravit? *Si ergo ſecundùm ejuſdem ſententiam, Martyres non adorantur, multò minùs eorum Imagines a Fidelibus adorandæ ſunt.* Solo itaque adorationis vocabulo Gallicani Præſules, & *Carolus Magnus* offendebantur; venerationem religioſam imaginibus delatam non impugnabant, quamvis eâ inferiorem eſſe vellent quæ Martyribus, & eorum Reliquiis exhibetur; imò ea quâ vaſa Sacerdotali conſecratione ſanctificata. Modum igitur loquendi potiùs repudiabant, quàm rem ipſam, unde nec ſanctas dici Imagines patiebantur, ſed ſolùm Imagines Sanctorum a Græcis in modo loquendi diſſentiebant, in re non ita, mentem eorum non aſſequebantur: Superſtitionem ut putabant, cum Imaginum religioſa veneratio-

Digitized by Google

tione conjonctam damnabant, non ipſam venerationem per ſe ſpectatam: Cultum abſolutum quô res propter ſe coluntur; non reſpectivum, quô propter aliud honorantur. Sancitum verò exiſtimantes a Synodo Nicæna, ut Imagines per ſeſe colerentur, & quatenus arteſacta quædam ſunt, & earum ſic ſpectatarum adorationem a Græcis frequentari, paſſim illud inculcant, quod res inſenſatæ adorari non debeant. Falsâ illâ ſuppoſitione nititur inepta conſequentia quam ducunt ex veneratione Imaginis B. Virginem aſello cum Puero Jeſu geſtatam repræſentantis, adorandam ſcilicet effigiem pecudis, ſi tota honoretur Imago. Id enim verum eſſet, ſi Imagini propter ſe & ratione materiæ ac colorum impenderetur Veneratio; ſed cum ratione Prototypi, ſcilicet Beatæ Virginis colatur, ejuſque honor ad Beatam Virginem referatur, tota non honoratur, nedum animal. Falſam ſuppoſitionem allata ex cap. vigeſimo primo Libri quarti verba produnt. *Cùm ergo in quolibet horam Imago Sancta Virginis Puerum tenens, pecudis animantis tergo ſuſcepta adoratur, numquid non ipſius animantis cum ea Imago adoratur: nullo enim pacto in adorando utriuſque Imaginis, Virginis videlicet ſive animantis, quædam poteſt fieri diremptio; præſertim cùm unius ſiat materia, neque Artificis ingenio compaginata, aut utriuſque adoratio eſt ſperaenda, aut utraque ſunt adorandæ.*

Reſpondeo ſecundò, ad majorem eorum quæ hoc in paragrapho jam diximus illuſtrationem; inter Gallicanos Præſules & Græcos, queſtionem potiùs fuiſſe de modo adorationis, quàm de re ipsâ. Hoc eſt venerandas imagines fatebantur & Galli noſtri, ſed non eo modo, quem ſanxerat Nicęna Synodus, & quem Gręci frequentabant, ſcilicet ingeniculatione, inflexione capitis, oſculis, thymiamatibus, luminaribus eoram accenſis. Quamquam enim hæc ſigna honoris arbitraria, eſſe non neſcirent, & vel cum adoratione latrię vel cum cultu religioſo inferioris ordinis, vel etiam cum merè civili veneratiune conjungi; Deumque adorari in ſpiritu & veritate, & non coli niſi amore ſuper omnia, in quo poſita eſt ſoli Deo debita ſervitus: quia tamen hi ritos in externo Dei cultu adhibentur, & præcipuè in incruento Sacrificio, timebant ne fierent imperitis erroris occaſio, ſi in Imaginum quoque veneratione frequentarentur. Ipſos autem maximè commovebat, quòd Nicæna Synodus anathemate perculiſſe videretur eos, qui ab hae diſciplina abhorrerent. *Si quis*, inquit, *Imagines non ſalutaverit in nomine Domini & Sanctorum ejus, Anathema ſit*. Vel ſecundùm antiquam Verſionem: *Si quis non oſculatur has tamquam in nomine Domini & Sanctorum ejus factas, Anathema ſit*. Ipſos commovebat pariter, quòd *Epiphanius* Diaconus Actione 6. plaudente Synodo vocaſſet eos *Semipravos* qui dicèbant, *Imaginales formationes ſufficere in commemorationem tantùm haberi, & non etiam ad ſalutationem*. Licèt autem hæc diſciplina fuiſſet a Patribus Nicęnæ Synodi ad novam herєſim coërcendam ſanctiſſimè conſtituta; Gallicani tamen Germanique Epiſcopi, qui Synodo non interfuerant, nec eâ de re fuerant per literas conſulti, non potabant eâ ſe adſtringi poſſe, & pręceps ipſis videbatur anathema, quod in eos extendi non deberet, quorum Eccleſia alios mores habebat, aliamque diſciplinam: Galli enim & Germani duorum Conciliorum contrariis Definitionibus turbati, hinc Conſtantinopolitanæ Iconomachorum, quę Imagines ex Eccleſiis ejecerat; illinc Nicęnę quę ipſis honorariam adorationem decreverat; & ſalutatione, thymiamatibus, cereorum accenſione, hanc ſignificari vel juſſerat, vel approbaverat; mediam viam elegere, donec lux major tenebras diſcuſſit. Imagines ſcilicet neque confringendas, neque adorandas apud ſe conſtituerunt, vel potiùs ab antiquo conſtitutum, & a *S. Gregorio Magno* confirmatum Eccleſiarum ſuarum morem retinuere. Id patet ex cap. vigeſimo tertio libri ſecundi Carolini. *Imagines ſanè*, ioquit, *quarum inſolentiſſimæ adorationis amor Conſtantino & matri ejus Irenæ, necnon & Taraſio Conſtantinopolitano Epiſcopo, exercendæ Synodi cauſa extitit, a B. Gregorio Romanæ Urbis Antiſtite & adorari prohibeatur & frangi*, &c. & recenſitis *S. Gregorii* verbis in Epiſtolâ ad *Serenum*, ita concludit: *Ecce quo magiſterio, quove documento venerandi Pontificis imbuti Imagines in Eccleſiis habere non renuimus, ſed earum adorationem prorſus abdicamus: cujus inſtitutis contraire ſe, quiſquis eas frangit, vel adorat, modis omnibus recognoſcat.*

Et Cap. trigeſimo primo, utramque Gręcorum Synodum, primam contra Imagines Conſtantinopoli, alteram pro Imaginibus Nicææ habitam comparans, hæc habet: *Illi eas convellendas atque contemnendas eſſe cenſuerunt ab Eccleſia perpetuâ abdicatione: Iſti eas non ſolùm habendas, verùm etiam venerandas ſtudent ſupplici adoratione. Illi eas mancipavere crepitantibus ignibus: Iſti honorant odoriferis thymiamatibus. Illi eas effugiebant etiam cernere: Iſti non ceſſant amplecti. Illi effodere ad ornamentum Eccleſiæ antiquis conſtitutas in parietibus: Iſti nuper conditas oblatis perluſtrant luminaribus. Illi eas ſtudebant prorſus abominari: Iſti ſanciunt omnino oſculari. Illi anathematizabant habentes: iſti e contrario non adorantes. Quæ duo mala cùm alterutrum ſibi contraria ſint & a recto tramite remota; reſtat nobis ut viam regiam, ſecundùm Apoſtolum gradientes, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram declinemus: ut nec cum illis prorſus abolendas dijudicemus, nec cum iſtis adorandas decernamus: ſed ſolum Deum adorantes, & ejus Sanctos venerantes, ſecundùm antiquam Patrum & Eccleſiaſticam Traditionem, eas in Eccleſia, in ornamenta, & memoriam rerum geſtarum, ſi libet, habeamus*. Venerandas Imagines Gallicani Præſules arbitrabantur, ſed non alio modo, quàm qui ab antiquo obtinuerat, & a *S. Gregorio Magno* approbatus eſt ad *Serenum* Epiſcopum Maſſilienſem ſcribente, ut ſcilicet in Eccleſiis honorificè collocarentor: extenſionem verò hujuſmodi honoris, ſeu acceſſionem a Nicæna II. Synodo factam, & ex Græcia ortam, ut ſcilicet ſalutationibus, oſculis, thymiamatibus, luminaribus, ſignificaretur ipſarum veneratio, non recepere niſi poſt multos annos. Nec mirum, cùm Nicænam Synodum II. pro Oecumenica non haberent, ſed eam ſpectarent ut Synodum Nationalem dumtaxat Græcorum, ut inferiùs videbimos.

Tandem incredibile eſt Gallicanos Epiſcopos, e quorum cœtu duodecim ſacræ Scripturæ & Canonum peritiſſimi *Stephano Quarto* Pontifici Maximo in Romana Synodo aſſidentes, venerationem ſacrarum Imaginum ſanxerant, a Traditione ita aberraſſe, ut earum cultum omnem reticerent. De quâ Synodo *Hadrianus I.* in Deſenſione Synodi VII. ad *Carolum Magnum*. Cap. V. *Prædeceſſor noſter ſanctæ recordationis Dominus Stephanus Papa cum Epiſcopis partium Franciæ, atque Italiæ Præſidens in Baſilica Salvatoris, Præceſſoris ſui venerabile Concilium confirmans atque amplectens, unà cum omnibus Epiſcopis præſidentibus, Sanctorum Patrum teſtimoniis adhærens, adorare atque venerari ſacras Imagines ſtatuerunt*. Idem teſtatur *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Vita *Stephani IV*.

§. VIII.

§. VIII.

Diluitur Objectio DALLÆI *ex Concilio Francofordienſi petita.*

QUarto poſt ſcriptionem Carolinorum librorum anno, *Carolus Magnus* numeroſiſſimam Synodum Francofordiæ ad Mœnum habuit; convocatis ex Gallia, Britannia, Germania, atque Italia CCC. minimùm Epiſcopis, qui damnatâ in primis *Elipandi* Toletani, ac *Felicis* Urgelitani, Epiſcoporum hæreſi, de Imaginibus poſtmodum egerunt, & quòd in earum gratiam Græci Præſules Nicæam nuper ab *Irene* coacti decreverant, id graviſſimis verbis notatum hunc in modum abrogaverunt, Canone 2. *Allata eſt in medium quæſtio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis Imaginibus Conſtantinopoli fecerunt, in quâ ſcriptum habebatur, ut qui Imaginibus Sanctorum, ita ut deificæ Trinitati ſervitium, aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur. Qui ſupra ſanctiſſimi Patres noſtri omnimodis adorationem & ſervitutem renuentes contempſerunt, atque conſentientes condemnaverunt.*

Synodus Francofordienſis damnavit Concilium VII. Oecumenicum.

Reſpondet *Alanus Copus*, *Gregorius de Valentia*, *Vaſquezius*, *Suareſius*, & *Binius*, Synodum Nicææ ad reſtituendum imaginum cultum habitam & verè Septimam atque Oecumenicam, a Francofordienſibus Patribus damnatam non fuiſſe, ſed eam quę ab Iconoclaſtis Conſtantinopoli, tribus & triginta ante Nicæam annis, ad evertendas Imagines celebrata fuerat. Sed refellitur hoc figmentum; Primò ipſis verbis Canonis laudati, ex quibus conſtat damnatam fuiſſe a Francofordienſibus Patribus Synodum, quæ de adorandis Imaginibus in Græcia celebrata fuerat: At Synodus Iconomachorum non decrevit adorandas Imagines, imò ex Eccleſiis ejiciendas ſtatuit & confringendas; Synodus verò Nicææ habita, quæ inter Oecumenicas Septima cenſetur, adorandas ſanxit, quam adorationem malè intellexere Gallicani & Germani Præſules. Itaque Synodus Francofordienſis non ſolùm Conſtantinopolitanum Iconomachorum Pſeudo-concilium, ſed Nicænam Synodum II. ad reſtituendum Imaginum cultum congregatam, rejecit ac damnavit.

At cur, inquies, Francofordienſes Patres ſe rejicere ſignificant Græcorum Synodum Conſtantinopoli habitam? Siquidem legitima Synodus Septima Nicææ, non Conſtantinopoli celebrata eſt. Reſpondeo, ipſos Nicænam intellexiſſe, ut ex adjunctis patet; ſed Conſtantinopolitanam vocaſſe, tum quia convocata eſt ab Imperatoribus Conſtantinopolitanis, tum quia Conſtantinopolim primò indicta eſt, ac Nicæam deinde tranſlata.

Secundò, horum Auctorum refellitur reſponſio teſtimoniis veterum Scriptorum, quorum plerique *Carolo Magno* ſuppares: ſcilicet Auctoris Anonymi Vitæ *Caroli Magni* a *Ducheſnio* inter Scriptores veteres Hiſtoriæ Francorum Tomo II. editæ. Qui ubi præfatus eſt *Carolum Magnum* Paſcha Francofordiæ anno 794. celebraſſe, ſubdit: *Ibique congregata eſt tunc Synodus Magna Epiſcoporum Gallorum, Germanorum, & Italorum, in præſentia Domni Regis Karoli, & Legatorum Domni Apoſtolici Hadriani. Quorum nomina hæc ſunt: Theophylactus, & Stephanus Epiſcopi .... Pſeudo-Synodus Græcorum, pro adorandis Imaginibus facta, rejecta eſt a Pontificibus.*

Secundò, ex Annalibus Francorum Fuldenſibus, ad annum 794. ubi de Synodo Francofordienſi, *Pſeudo-Synodus*, inquit, *Græcorum, pro adorandis Imaginibus habita, & falsò Septima vocata, ab Epiſcopis damnatur.* Eadem in Chronicis produnt *Rhegino Prumienſis*, *Urſpergenſis Abbas*, & *Hermannus Contractus*.

Tertiò ex *Adhelmo* Monacho, in Annalibus, ad annum 794. ubi de Synodo Francofordienſi ſcribens, hæc habet: *Synodus etiam, quæ paucos ante annos, Conſtantinopoli ſub Helena* * *& Conſtantino filio ejus congregata, & ab ipſis non tantùm Septima, verùmetiam univerſalis eſt appellata, ut nec Septima, nec univerſalis diceretur, habereturque, quaſi ſupervacua, in totum ab omnibus abdicata eſt.*

* Irene.

Quartò ex *Hincmaro*, in Opuſculo LV. Capitum, Cap. XX. *Septima*, inquit, *apud Græcos vocata univerſalis Pſeudo-Synodus de Imaginibus, quas quidam confringendas, quidam autem adorandas dicebant; neutra verò pars intellectu ſanò definiens, ſine auctoritate Apoſtolicæ Sedis,* * *non longè ante noſtra tempora Conſtantinopoli eſt a quamplurimis Epiſcopis habita, & Romam miſſa, quam etiam Papa Romanus in Franciam direxit. Unde tempore Karoli Magni Imperatoris, juſſione Apoſtolicæ Sedis, generalis eſt Synodus in Francia, convocante præfato Imperatore celebrata, & ſecundùm Scripturarum tramitem, Traditionumque Majorum, ipſa Græcorum Pſeudo Synodus deſtructa, & penitus abdicata, de cujus deſtructione non modicum Volumen, quod in Palatio adoleſcentulus legi, ab eodem Imperatore Romam eſt per quoſdam Epiſcopos miſſum,* * *in cujus Voluminis quarto libro hæc de Univerſalis nomine, ſcripta ſunt, &c. Hincmarus* eam, de qua verba facit, Synodum, *Caroli Magni* tempore celebratam fuiſſe ſignificat, & a Papa Romano in Franciam miſſam, quæ in Nicænam quidem II. Synodum optimè conveniunt, quam Regni Carolini anno vigeſimo-ſexto habitam fuiſſe conſtat; minimè verò in Conſtantinopolitanam, quæ regnante *Pippino*, celebrata fuerat, annis tredecim antequam *Carolus* regnare cœpiſſet. Præterea, Synodum illam abdicavit Francofordienſe Concilium, quæ Carolino Opere confutata eſt: hæc verò eſt Nicæna Synodus ſub *Conſtantino* & *Irene* celebrata.

Hac in parte falſus Hincmarus.

Per Angilbertum *Abbatem miſſum* Hadrianus *teſtatur, cui fortè adjuncti ſunt Epiſcopi comites itineris, ac Legationis Socii.*

Quintò ex *Adone Vienneuſi* in Chronico, ad annum Chriſti 794. ubi de Synodo Francofordienſi verba faciens, ait: *Sed Pſeudo-Synodus, quam Septimam Græci appellant, pro adorandis Imaginibus, abdicata penitus.*

Sextò ex Chronico Moiſſiacenſi deſinente in annum Chriſti octingenteſimum octavum, ex Annalibus Bertinianis, & Metenſibus, ex Annalibos Francorum ex MS. Tiliano editis, & ab anno 708. ad annum 808. continuatis; ex aliis Annalibus ab anno 769. ad annum 806. editis ex MS. Petaviano; ex Annalibus ab anno 741. ad annum 814. editis ex MS. *Loiſelli*: ex Annalibus Poëtæ Saxonici lib.4. ad annum 794.... ex Annalibus *Eginhardi*, ex *Caroli Magni* Vita ab *Ademaro Sancti Eparchii* Monacho ſcripta, ex *Aimoino*, lib.4. cap.85. & ex *Aventino*; qui omnes unâ voce teſtantur, Synodum, quam Septimam Græci appellabant, quæque pro Imaginibus adorandis habita eſt, a Synodo Francofordienſi abdicatam fuiſſe.

Nec obſtat quòd *Platina*, *Blondus*, *Sabellicus*, ac *Paulus Æmilius* dicant, reprobatam fuiſſe a Concilio Francofordienſi Synodum de tollendis Imaginibus. Hi enim omnes recentiores ſunt, & nullo pacto, quod ad teſtimonii pondus atque auctoritatem pertinet, cum Scriptoribus mox laudatis comparandi. Deinde quod iſti dicunt, non pugnat cum antiquorum Hiſtoricorum dictis. Nam in Synodo Francofordienſi duæ Synodi reprobatæ fuerunt, nimirum Conſtantinopolitana contra Imagines, & Nicæna pro Imaginibus, ut patet ex libris Carolinis, & ex *Hincmaro*. Patres enim Francofor-

coſordienſes Imagines ſervandas putarunt, contra quam cenſuerat Pſeudo-Synodus Iconomachorum; neque tamen adorandas, contra quam ſanxiſſe ipſis videbatur Nicæna Synodus.

Quamvis Synodus Francofordienſis errore facti Concilium VII. Oecumenicum damnaverit, ab eo tamen de Summa Fidei non diſſenſit.

Rejectâ itaque reſponſione *Alani Copi*, *Gregorii de Valentia*, *Vaſquesii*, *Suaresii*, & *Binii*, Reſpondeo cum doctiſſimis Cardinalibus *Baronio*, *Bellarmino*, *Perronio*, aliiſque Viris Eruditis, Patres Concilii Francoſordienſis Septimam Synodum errore facti damnaſſe, ſed conſtitutum ab eâ dogma de imaginum veneratione non impugnaſſe, aut ab ea de ſumma fidei diſſenſiſſe. Quòd autem in facto erraverit, nec planè perſpectam ac exploratam habuerit Synodi Septimæ ſententiam, indicant primò verba ſecundi Canonis: *Allata eſt in medium quæſtio de nova Græcorum Synodo, in quâ ſcriptum habebatur, ut qui Imaginibus Sanctorum, ita ut deificæ Trinitati ſervitium aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur. Qui ſupra ſanctiſſimi Patres noſtri omnimodis adorationem & ſervitutem renuentes contempſerunt, atque conſentientes condemnaverunt.* Potaverunt itaque Francoſordienſes Patres, contra quam veritas haberet, adorationem latriæ, quæ ſoli Deo debetur, a Nicæna II. Synodo fuiſſe Imaginibus decretam, lato in eus, qui refragrarentur, anathemate: & hanc ſolùm adorationem & ſervitutem rejecerunt atque damnarunt, non religioſam venerationem qualemcumque.

Sed an credibile eſt, inquit *Dallæus*, in trecentis Præſulibus, qui ad maxima Eccleſiæ negotia totô Occidente lecti, atque miſſi fuerant, neminem fuiſſe qui ſciret, quid in Nicæna nuper Synodo decretum ac definitum eſſet. Ita planè credibile eſt, quod certis documentis demonſtratur, ipſos non fuiſſe aſſecutos mentem Nicænæ Synodi, ac Definitionis fidei in ea editæ ſenſum ignoraſſe, quem ne a Legatis Pontificiis, qui Francoſordienſi Concilio aderant, edocerentur, effecit opinio præconcepta ex libris Carolinis adversùs Septimam Synodum. Præterea magis attenderunt ad *Conſtantini* Epiſcopi Profeſſionem, quàm ad Definitionem Synodi: unde non damnarunt Synodi Definitionem, ſed quod *in Synodo ſcriptum habebatur*, ſcilicet adorationem & ſervitium deificæ Trinitati debitum, eſſe Imaginibus impendendum. Sic enim habebat Profeſſio *Conſtantini* Conſtantiæ Cypri Epiſcopi, de quâ liber III. Carolinus Cap. XVII. in ipſa Capitis inſcriptione ait: *Quòd inſanè & præcipitanter, ſive inſipienter Conſtantinus Conſtantiæ Cypri Epiſcopus dixit: Suſcipio & amplector honorabiliter Sanctas & venerandas Imagines ſecundùm ſervitium adorationis, quod conſubſtantiali & vivificatrici Trinitati emitto.* Porro vitiò interpunctionis & barbaræ verſionis accidit, ut ſententiam illam affingerent *Conſtantino* Francoſordienſes Patres. Verba enim illa, *Suſcipio & amplector honorabiliter ſanctas Imagines*, participiis expreſſa ſunt in Græco textu, & a prioribus pendent, unde ita reddi debet tota ſententia: *Ego etiam indignus his conſentio & ejuſdem ſum ſententia, ſuſcipiens, & honorariè amplectens ſanctas ac venerabiles Imagines.* Deinde ſequitur altera pars ſententiæ, quæ divinum cultum ſive adorationem & ſervitium ſoli Sanctiſſimæ Trinitati aſſerit: *Et adorationem quæ fit ſecundùm latriam, ſoli ſuperſubſtantiali & vivificæ Trinitati emitto.* Error igitur Synodi Francoſordienſis circa Septimam Synodum, vitio Interpretis tribui debet, qui ipſam juſſu *Hadriani* Papę latinitate donaverat. De cujus imperitia conqueritur *Anaſtaſius Bibliothecarius*, qui alteram verſionem adornavit tempore Joannis Octavi. *Interpres*, inquit, *pene per ſingula relictô utriuſque lingua idiomate, adeo eſt verbum e verbo ſecutus, ut quid in eadem Editione intelligatur, aut vix, aut numquam poſſit adverti, in faſtidiumque verſa legentium, pene ab omnibus hac pro causâ contemnatur.* Ex his patet, Synodum Francoſordienſem, errore facti deceptam, Synodum Septimam damnaſſe, quòd ſupremi gradûs adorationem & cultum latriæ Imaginibus ab eâ decretum exiſtimaret, non quidem apertâ definitione, ſed conniventiâ, quia *Conſtantini* Epiſcopi ſententiam non emendaverat.

Secundò id ex Libris Carolinis probatur, quos ea in Synodo recenſitos & approbatos, ex *Hincmaro* colligere eſt. Ex his enim ſuperiori paragrapho demonſtravimus Gallicanos & Germanos Præſules, quorum ſententiam exhibent, Septimæ Synodi mentem aſſecutos non fuiſſe, & ſolam adorationem Latriæ Imaginibus abrogaſſe, quam ab illa ipſis decretam arbitrabantur, non verò venerationem quamconque religioſam.

Tertiò, Francoſordienſes Patres venerandas Imagines ſenſiſſe, licèt non eo ritu, quem Septima Synodus decreverat, ſed ſolùm eas ob Sanctorum amorem conſervando in Eccleſiis, qui ſanè religioſus honor eſt, conſtat ex uno Capitum a Synodo Francoſordienſi ad *Hadrianum* Papam miſſorum, cujus hæc ſunt verba: *Sciat Dominus Apoſtolicus, & Pater noſter, & cuncta ſimul Romanorum Eccleſia, ut ſecundùm quod continetur in Epiſtolâ Beatiſſimi Gregorii, quam ad Serenum Maſſilienſem Epiſcopum direxit, permittimus Imagines Sanctorum, quicumque eas formare voluerint tam in Eccleſia, quamque extra Eccleſiam, propter amorem Dei & Sanctorum ejus: adorare verò eas nequaquam cogimus qui noluerint. Frangere vel deſtruere eas, etiamſi quis voluerit, non permittimus. Et quia ſenſum Sanctiſſimi Gregorii ſequi in hac Epiſtolâ univerſalem Catholicam Eccleſiam Deo placitam, indubitanter liberè profitemur.* Capitulum iſtud Librorum Carolinorum poſtremum eſt apud *Goldaſtum* Tomo 1. Conſtitutionum imperialium & quamquam in vulgatis Editionibus Pariſienſi & Colonienſi, & in Tiliano MS. non extet ſuppoſititium, tamen cenſendum non eſt, cùm in Epiſtolâ Apologeticâ *Hadriani* Papæ ad *Carolum Magnum* totidem verbis legatur, & illud eſſe proprium *Caroli Magni* agnoſcat Pontifex, in eo quòd ſe ſenſum Sancti Gregorii ſequi profitetur. Eſto igitur ad libros Carolinos non pertineat, pars tamen eſt Capitularis e Synodo Francoſordienſi a *Carolo Magno* miſſi ad *Hadrianum*, per *Angilbertum* Abbatem, quod lemmata Capitum penè omnium Operis Carolini continebat. Depravatum tamen illud caput Viri Eruditi conjiciunt, in hiſce verbis: *Adorare verò eas nequaquam cogimus qui noluerint*: cùm hæc ſententia libris Carolinis, & ipſi Canoni ſecundo Synodi Francordienſis e regione repugnet. Reſtituendum itaque ſuſpicantur iſtorum verborum loco, *Adorare verò eas nequaquam conhibemus qui voluerint.* Id eſt, eos verò qui adorare voluerint, nullo modo permittimus facere, non conſentimus, non concedimus, ſed adorare prohibemus. *Conhibere* enim & *conhibentia*, verba ſunt illius ævi, uſurpata etiam ab Auctore librorum Carolinorum Lib. 3. cap. 11. in Præfatione, quæ idem ſignificant quod, *conſentire* & *conſenſus*.

Ut ut eſt, conſtat Francoſordienſes Patres ab Eccleſiæ Græcæ, & Romanæ communione non diſceſſiſſe, quod argumento eſt, ipſos exiſtimaſſe ſuperſtitionem, quam in cultum Imaginum apud Græcos irrepſiſſe putabant, errorem potiùs eſſe converſationis, quàm dogmatis; diſciplinam a Synodo Nicæna conſtitutam periculoſam ipſos cenſuiſſe, propter abuſum imperitorum, non illicitam: Definitionem quidem Synodi Septimæ

Ca-

Catholicam eſſe, ſed tamen ſocordiæ & negligentię reos illius Synodi Patres, qui *Conſtantini* profeſſionem non emendaverant. Unde non damnarunt Defiuitionem, quæ honorariam adorationem infra cultum latriæ ſoli Deo debitum, Imaginibus decreverat, ſed quod in Synodo ſcriptum habebatur (in *Conſtantini* ſcilicet Epiſcopi profeſſione) anathemate percellendos, qui Imaginibus Sanctorum, ita ut Deificæ Trinitati ſervitium aut adorationem non impenderent.

Gallicani Germanique Epiſcopi Synodum Nicęnam ſecundam pro Oecumenica non habebant.

Non mirum porro quòd Gallicani, Germanique Epiſcopi Synodum Nicænam ſecundam liberiùs damnaveriot, errore facti (ut diximus) decepti: qui eam pro Oecumenica non habebant, ſed ſolùm pro Natiooali Græcorum Synodo; quod perſpicuum eſt ex omnium Scriptorum teſtimoniis, qui teſtantur illam a Synodo Francoſordienſi damnatam, quos ſuperiùs laudavimus. Secundò id conſtat ex libris Carolinis, lib. 4. cap. decimo-tertio, ubi Auctor Synodum Nicææ pro reſtituendis Imaginibus habitam cum ea componens quæ Conſtantinopoli contra Imagines habita ſuerat, ait: *Inſolenti praterea deſiderio, tam iſti, quàm eorum Pradeceſſores, Synodum ambiunt agitare, eamque ſex venerabilibus Synodis aſſociare, & Septima Synodi nuncupatione cenſere. Nam dum illi & iſti in hac re importunè creduntur inhiaſſe, neque illi, neque iſti, hanc ad ſua ambitionis effectum voluerunt perducere. Cupientes ergo illam, qua ab eorum Pradeceſſoribus incautè & enormiter geſta eſt, abolere, & ſuam qua inepiè & ſtolidè nihilominus geſta eſt, ſtatuere, paradigma cujuſdam retulere, qui ſex aureis nummis ſeptimum volens adſociare, dum admittere niſus eſt aureum, æreum loco aurei dicitur admiſiſſe. Quo iſti expulſo, aureum aureis ſe gloriantur adſociaſſe. Qui ſi diligenter advertant, dum niſi ſunt loco æris ingerere aureum, intuliſſe creduntur ſtanneum, & ſeptimum Synodi numerum, quem Pradeceſſores eorum æneâ Synodo voluerunt complere, ſtannea iſti nihilominus Synodo applicata moliuntur adimplere. Sed repulſo a Septenè numeri myſterio nummo æreo, abacto quoque ſtanneo, ſoli tantummodo ſex remanebunt, quos & numeri perfectio, & fulgor Catholica eruditionis illuſtrat.*

Et cap. 28. *Inter catera deliramenta, qua in eadem Synodo vel geſta, vel ſcripta dicuntur, hoc quoque non omnibus eorum deliramentis minus eſt, quòd eamdem Synodum Univerſalem nuncupant; cùm neque univerſalis fidei inconvulſam habeat puritatem, neque per univerſarum Eccleſiarum geſtam conſtet auctoritatem.*

Nec Francoſordienſibus Patribus deeſſe momenta videbantur, quibus freti, Synodum, cui totius pene Occidentis ſuffragia deerant, pro Oecumenica agnoſcere ac venerari renuerent. Unde *Hadrianus I.* Capitulari a *Carolo Magno* miſſo per *Angilbertum* Abbatem ita reſpondet, ut Oecumenicæ Synodi nomen auctoritatemque nuſquam illis objiciat. Et *Hadriani* Succeſſores, Gallicanos Germanoſque Antiſtites in communione ſemper habuerunt, quamvis nondum Septimam Synodum recipientes, nec ſalutationibus, thymiamatibus & luminaribus ſuam erga Chriſti & Sanctorum Imagines ſignificantes reverentiam; quia perſuaſum habebant ipſos de ſolo venerationis modo, non de reipsa; de diſciplina, non de fide, a Romana & Græca Eccleſia diſſentire. Nec aliud colligi poteſt ex *Anaſtaſio Bibliothecario*, in Præfatione VII. Synodi, ad Joannem Octavom. *Qua enim*, inquit, *ſuper venerabilium Imaginum adoratione praſens Synodus docet, hac & Apoſtolica Sedes veſtra, ſicut nonnulla conſcripta innuunt, antiquitus tenuit, & univerſalis Eccleſia ſemper venerata eſt, & hactenus veneratur, quibuſdam dumtaxat Gallorum exceptis, quibus utique nondum eſt harum utilitas revelata. Aiunt namque, quòd non ſit quodlibet opus manuum hominum adorandum; quaſi non ſit Codex Evangeliorum opus manuum hominum, quem quotidie oſculantes adorant.... Similiter & forma ſancta Crucis, quam ſe adorare omnes ubique Chriſtiani fatentur. In quo conſiderare libet, quia ſi quamlibet Crucem auream, argenteam vel ligneam adoramus, qua utique non eadem eſt ipſa Crux, in qua ſalus noſtra patrata eſt, ſed figura & imago ejus; quare non adoremus figuram & Imaginem ejus, qui eamdem ſalutem operatus eſt in medio terra? Venerabilior namque eſt qui ſalutem operatus eſt, quàm ea materia in qua ſalutem operatus eſt. Ac per hoc magis eſt adoratione digna Imago Chriſti ſalutem operantis, quàm Imago Crucis ſalutem tantummodo bajulantis.*

Eadem fuit Eccleſia Britannica qua Gallicana de Septima Synodo & de Imaginibus ſententia.

Eadem fuit Britannicæ Eccleſiæ, quæ Gallicanæ, de Nicæna II. Synodo, & de Imaginibus ſententia, Carolinis temporibus, ut colligitur ex his quæ refert *Rogerius de Hovedem* Annalium P. I. ex Vita Regis Offæ: *Anno*, inquit, *ſeptingenteſimo nonageſimo-ſecundo, Carolus Rex Francorum miſit Synodalem librum ad Britanniam, ſibi a Conſtantinopoli directum, in quo libro multa inconvenientia & vera fidei contraria reperiebantur; maximè quòd penè omnium Orientalium Doctorum, non minùs quàm trecentorum vel eò ampliùs Epiſcoporum, unanimâ aſſertione confirmatum fuerit, Imagines adorari debere, quod omnino Eccleſia Dei execratur. Contra quod ſcripſit Albinus Epiſtolam ex auctoritate divinarum Scripturarum mirabiliter aſſirmatam; illamque cum eodem libro ex perſona Epiſcoporum ac Principum noſtrorum Regi Francorum attulit.* Eadem narrat *Matthaus Weſtmonaſterienſis*, ad annum Domini ſeptingenteſimum nonageſimum-tertium.

Objicit *Dallæus*. Si quo in errore verſati eſſent Francoſordienſes Patres, dubitandum non eſt quin *Theophylactus* & *Stephanus* eum pro virili ſuâ depulſuri fuerint, & veriora omnia edocturi; neque id ſi præſtitiſſent, credibile eſt Patres in errore manſuros fuiſſe; vel certè, quod in Nicænam Synodum paraverant, Decretum promulgaturos.

Reſpondeo Legatos *Hadriani Primi* ſatis forſan non expendiſſe Septimam Synodum, aut ſatis eruditos non fuiſſe, ut Gallorum Germanorumque Præſulum ſcrupulos eximere poſſent: vel illorum vincere non potuere pertinaciam, illoſque a præconcepta ſemel opinione abducere.

Objicit *Binius*, Patres Concilii Francoſordienſis ſæpe profiteri, ſe procedere ſub obedientia Romani Pontificis: & in libro Sacroſyllabo ſub finem, dum Sententiam contra Hæreticos ferunt, ſubjungere hæc verba: *Reſervato per omnia Juris Privilegio Summi Pontificis Domini & Patris noſtri Hadriani, Prima Sedis Beatiſſimi Papa.* Quæ profiteri non potuiſſent, inquit, *Binius*, ſi ſacroſanctam Nicænam Synodum a Sede Apoſtolica confirmatam condemnaſſent.

Reſpondeo, Ipſos venerationem ſuam erga Sedem *Sancti Petri* ſatis commendaſſe, Decreta ſua Romani Pontificis judicio dum ſubjecere, cujus eſt Provincialium Synodorum Definitiones in cauſis maximè fidei, confirmare. Sed nihil ſe remittere arbitrati ſunt de obſervantia erga Sedem Apoſtolicam ſua, rejiciendo Synodum, quam Oecumenicam non cenſebant, & quæ ab ipſo Pontifice ſolemniter confirmata non erat. Licèt enim Synodum Septimam ſuſcepiſſet *Hadrianus*, non tamen eam confirmaverat ſolemni more, miſsâ ad Imperatores, & ad omnes totius orbis Eccleſias Epiſtolâ. Id teſtatur ipſe in Epiſtolâ Apologeticâ pro cultu imaginum ad Carolum Magnum. *Synodum iſtam*, inquit, *ſecundùm noſtram Ordinationem fe-*

terunt, & in priſtino ſtatu ſacrae & venerandae imagines ſuſceperunt. Et ſicut de Imaginibus Sancti Gregorii ſenſu & noſtro continebatur, ita & ipſi in eadem Synodo Deſinitionem confeſſi ſunt: his oſculum, & honorariam ſalutationem reddidere; nequaquam, ſecundùm fidem noſtram, verum latriam, qua decet ſolam divinam naturam. Inſuper & pſeudoſyllogum illud, quod ab Hæreticis factum eſt ſub Conſtantino hæretico Imperatore, anathematizantes, cum eorum ſequacibus æquè complicibus damnaverunt: & ad fidem Catholicam Sancta Catholica & Apoſtolica reverſi Eccleſia, per Libellos eorum fecerunt rectæ fidei Confeſſionem, & ideo ipſam ſuſcepimus Synodum. Et infra: *Nos verò adhuc pro eadem Synodo nullum Reſponſum hactenus eidem Imperatori reddidimus, metuentes ne ad eorum reverteretur errorem:* ſcilicet Iconomachorum.

Germani & Gallicani Epiſcopi Romani Pontificis Primatum Jure divino inſtitutum, & fovendæ cum Romana Eccleſia & Apoſtolica Sede communionis neceſſitatem prædicabant.

Denique ſumma obſervantia *Caroli Magni* & Gallicanorum Præſulum, adverſùs Apoſtolicam Sedem, ipſos non deterruit a ſcribendis Libris Carolinis contra Septimam Synodum acerbiſſimo ſtylo, Non mirum ergo quòd non prohibuerit quin eamdem Synodum Francofurti damnarent. Nihil certè dici poteſt magnificentius de Romanæ Sedis Summique Pontificis Primatu, de ejus in cauſis Fidei judicandi prærogativa & ſumma auctoritate, de neceſſitate fovendæ cum Eccleſia Romana & Apoſtolica Sede communionis, quàm quod Lib. 1. Carolino Cap. ſexto, ex Gallicanæ & Germanicæ Eccleſiarum ſententia, ſcriptum eſt.

,, Antequam, *inquit*, diſcutiendorum teſtimonio-
,, rum, quæ abſurdè Orientales in ſua Synodo
,, taxaverunt, ſylvam ingrediamur, dignum du-
,, ximus, ut qualiter Sancta Romana Eccleſia cœ-
,, teris Eccleſiis a Domino prolata & a Fideli-
,, bus conſulenda ſit, proſequamur: præſertim
,, cùm non ab aliis Scripturis, niſi ab his, quas
,, illa inter Canonicas recipit, teſtimonia ſint
,, ſumenda; nec aliorum Doctorum, niſi eorum
,, qui a Gelaſio, vel cœteris illius Sanctæ Sedis
,, Pontificibus ſuſcepti ſunt, dogmata ſint ample-
,, ctenda &c. Et recenſito Sancti Auguſtini teſti-
,, monio, ſubjungit: Nam cùm hic cunctis per
,, orbem conſtitutis Sedibus Apoſtolicas genera-
,, liter præferat Sedes, multò magis illa omni-
,, bus præferenda eſt, quæ etiam cœteris Apo-
,, ſtolicis Sedibus prælata eſt, Sicut igitur cœte-
,, ris Diſcipulis Apoſtoli, & Apoſtolis omnibus
,, Petrus eminet: ita nimirum cœteris Sedibus
,, Apoſtolica, & Apoſtolicis Romana eminere di-
,, gnoſcitur. Hæc enim nullis Synodicis conſti-
,, tutis, cœteris Eccleſiis prælata eſt, ſed ipſius
,, Domini auctoritate Primatum tenet dicentis:
Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, &c. ,, Cui non incongruè B. Pau-
,, li Doctoris Gentium eſt attributa ſocietas, ut
,, illius Sanctæ Eccleſiæ omnino firmaretur au-
,, ctoritas: quatenus altero ad piſcandas animas
,, electo ex Piſcatore, altero ad muniendam Ec-
,, cleſiam ex Perſecutore: ut in altero Dei Fi-
,, lii vera confeſſio, in altero appareret divini
,, verbi ſacra prædicatio; cùm alteri conceſſerit
,, idem Dei Filius Claves Regni Cœlorum; alte-
,, ri Clavem aperiendorum legalium verborum:
,, utrique tamen virtutem ſignorum, quo alter
,, ad eum cruce, alter gladio pergens, Fidelibus
,, arrhabonem corporalis ſarcinæ relinquentes,
,, & exempli fulgore, verbi decore, & ſancto
,, cruore, ſupra dictam Eccleſiam Romanam ei
,, dicarent: quam ſupra ſolidiſſimam petram fun-
,, datam, nec deſcendens pluvia, nec venientia
,, flumina, nec flantes venti ruere compellerent.
,, Hæc ergo Sanctæ Fidei ſpiritualibus munita
,, armis, & a fonte lucis & origine bonitatis ſa-
,, lutaribus ſatiata fluentis, & horrendis atroci-
,, buſque hæreſum obſiſtit monſtris, & melliflua
,, prædicationis pocula Catholicis per orbem
,, miniſtrat Eccleſiis: Nam Beatiſſimus Hierony-
,, mus vir divinis Legibus, & multarum lingua-
,, rum peritiâ eruditus, dum Bethleemiticis mo-
,, raretur in arvis; & a B. Papa Damaſo Romæ
,, poſitu de difficilibus conſuleretur quæſtionibus:
,, eum pro cauſis Fidei, vice verſâ, conſuluiſſe
,, dignoſcitur, & ſive tacendarum, ſive dicenda-
,, rum hypoſtaſeon, vel quibus in Orientalibus
,, partibus communicare debeat, humillimis api-
,, cibus ut apices accipiat, deprecatur.... Unde
,, datur intelligi, ſanctos & eruditos viros per
,, diverſas mundi partes prædicationis & ſcien-
,, tiæ lampade corruſcantes, non ſolùm a ſancta
,, Romana Eccleſia non receſſiſſe, ſed etiam tem-
,, pore neceſſitatis, ob fidei corroborationem, ab
,, ea adjutorium imploraſſe. Quod regulariter,
,, ut præfati ſumus, & exemplis docuimus, om-
,, nes Catholicæ debent obſervare Eccleſiæ, ut
,, ab ea, poſt Chriſtum, ad muniendam fidem
,, adjutorium petant, quæ non habent maculam
,, nec rugam, & portentuoſa hæreſum capita cal-
,, cat, & Fidelium mentes in fide corroborat.
,, A cujus ſancta & veneranda communione mul-
,, tis recedentibus; noſtræ tamen partis numquam
,, receſſit Eccleſia, ſed eâ Apoſtolicâ eruditione
,, inſtruente, & eo, a quo eſt omne donum
,, optimum, & omne datum perfectum, tribuen-
,, te, ſemper ſuſcepit reverenda chariſmata.

Hunc locum etſi paulò prolixiorem, deſcribere integrum operæ prætium duxi, ut quo fuerit animo Gallicana Eccleſia erga Sedem Apoſtolicam & Romanum Pontificem, iis ipſis temporibus, quibus Synodum Septimam impugnabat, compertum ſit.

Refellitur Anonymus in Diſſertatione De Conciliorum quorumvis Deſinitionibus ad examen revocandis, *furtivis typis editâ anno* 1679.

Ex his quæ ſuperiùs duximus, conſtat quam leviter & temerè Anonymus quidam ex Proteſtantium grege Diſſertator (*Dulix* Carentonicus Miniſter is eſſe dicitur) Conciliorum univerſalium a Romano Pontifice confirmatorum Definitiones ad examen revocari poſſe colligat ex libris Carolinis, & ex Synodis Francofordienſi, & Pariſienſi, ex *Jona Aurelianenſi*, *Dungalo*, *Agobardo*, *Hincmaro*, &c. qui Synodum Septimam rejecere. Cùm enim illam pro Oecumenica non haberent, nec eam ritu ſolemni confirmaſſet *Hadrianus* Papa, nec ejus Succeſſores ad eam recipiendam Gallos, Germanos, Britannos, Italoſque Præſules urgerent, œconomia quadam, inde argumentum duci non poteſt, quo probetur, licere Synodorum Oecumenicarum Definitiones ad examen revocare. Certè Pontifices *Hadriani* Succeſſores Synodum Nicænam Secundam inter Oecumenicas non ſtatim computaſſe, fatetur Anonimus ille Calviniſta, laudatque *Nicolaum I.* & Romanam cum ipſo Synodum anno 863. habitam, ſex tantùm Synodos Univerſales numerantem: *Auctoritate*, inquit, *Principum Apoſtolorum Petri & Pauli, atque venerandorum ſex Univerſalium Conciliorum, omni charitatis officio exutus ſit.* Epiſtolam quoque ejuſdem Pontificis ad *Adonem Vienenſem* laudare potuiſſet; cùm enim initio ſui Epiſcopatûs Fidei ſuæ Profeſſionem ad *Nicolaum Primum* direxiſſet, profeſſus ſe probare quatuor Synodos Generales, nullâ cæterarum mentione factâ: ita reſcribit Nicolaus: *In petitione Pallii vobis annuimus. Verùm tamen iſtiuſmodi occaſione nullâ, non fuerat poſtulatio veſtra implenda, niſi recenſita intentione directa Scriptura cognoviſſemus, vos per omnia tenere velle quod Sancta dogmatizat Eccleſia. Ideoque volumus, pariterque Sanctitatem veſtram rogamus, ut ſub omni celeritate dirigatis*

Nicolaus I. Epiſt. 7.

qua-

qualiter vos de ipſa Quinta & Sextu Synodo ſentiatis. Quà in Epiſtolâ nullam mentionem facit Septimæ Synodi *Nicolaus I.* ſive quòd eam a Gallis univerſalem non cenſeri haud ignoraret; ſeu quòd nullatenus ipſi ſuſpecta foret Gallicanæ Eccleſiæ in Imagines Religio, tametſi longè moderatior eſſet, quàm Græcorum. Laudat & *Hadrianum II.* Epiſtola 34. quæ eſt ad *Carolum Calvum*: in qoa ſex tantùm Synodos Univerſales recenſet. *Sed de his*, ioquit, *nihil audemus judicare, quod poſſit Nicano Concilio, & quinque cæterorum Conciliorum Regulis, vel Decretis noſtrorum Anteceſſorum obviare. At de his, quod præfaſi Canones & Decreta decernunt, ipſique cum ipſis unà vobiſcum congregati, cum noſtro ſpiritu ſimiliter decernimus; & quod ſtatuunt, ſtatuimus; & quod judicant, judicamus.*

Ex Germanorum & Gallicanorum Epiſcoporum geſtis contra Nicænam Synodum ſecundam, malè colligunt Calviniſtæ & Lutherani Tridentinam Synodum ad examen poſſe revocari.

Denique quamvis Galli, Germanique Præſules jure egiſſent, cùm Nicænam Synodum II. improbavere, ac rejecere (quod tamen non concedimus); non ſequeretur jure Lutheranos & Calviniſtas Tridentinam Synodum ad examen revocare, ac rejicere, ut contendit Anonymus Diſſertator. Synodum namque Nicænam II. Romani Pontificis auctoritate celebratam, ejuſque Definitionem Legatis ejus ſuffragantibus eaſdem dubitabant Galli & Germani Præſules; unde neceſſe habuit *Hadrianus I. Carolum Magnum* eà de re ſacere certiorem in Epiſtolâ Apologeticâ. At Tridentinam Synodum Romani Pontificis auctoritate celebratam, atque confirmatam, quæ ſumma eſt in controverſiis fidei dirimendis, & omnino conſulenda & ſequenda, (ut Galli noſtri & Germani Carolinis temporibus ſanctiſſimè conteſtabantur) nemini eſt dubium. Ad Nicænam Synodum II. vocati non ſuerant Occidentalis Eccleſiæ Præſules, nec per literas encyclicas de rebus io eà tractandis conſulti: ad Tridentinam vocati ſuere omnes Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopi; datus eſt etiam Proteſtantibus Salvus-conductus ampliſſimus, & oblata audientia. Galli, Germanique Præſules errore facti decepti, Nicænam Synodum II. impugnabant, & ab eà non diſſentiebant de ſummâ fidei, ſed de diſciplinâ dumtaxat, ſcilicet de modo venerationis Imaginum: Lutherani verò & Calviniſtæ, errore juris multiplici Tridentinam Synodum rejiciunt, ab eà & ab uoiversâ Eccleſia Catholica, quæ ipſam ſummo conſenſu recepit, in plurimis præcipuiſque fidei capitibus pertinaciter diſſentiunt. Gallicani, & Germani Præſules non receſſerunt a Communione Eccleſiæ Romanæ, aut Eccleſiæ Orientalis, ſervente illâ de Imaginum cultu controverſiâ: Lutherani & Calviniſtæ Schiſma ſecere; Romanam Sedem, quam Patres noſtri, Carolinis & ſuperioribus temporibus ut *Primatum ſupra cateras Eccleſias*, etiam *Apoſtolicas auctoritate Domini obtinentem* venerabantur, quam *non habere maculam, neque rugam* agnoſcebant, quam *hæreſeon* omnium *capita calcare*, & *Fidelium mentes in fide corroborare* ſatebantur, Lutherani & Calviniſtæ *ut impuram Babylonem*, & *meretricem Apocalypticam*, ore, calamiſque virulentis infamarunt, execrati ſunt. Romanum Pontificem, quem pro cauſis fidei a Chriſtianis omnibus ex officio conſulendum, ſecundùm antiquam Traditionem in Scripturâ Sacrâ fundatam, Gallicani & Germani Præſules profitebantur, Lutherani, & Calviniſtæ *Monſtrum iniquitatis*, & *Antichriſtum* impudenter appellavere, obedientiæ ipſi ut omnium Chriſtianorum *Patri & Doctori* debitæ jugum excuſſere perduelles. Gallorum ergo, Germanorumque Præſulum geſta contra Nicænam Synodum II. non juvant cauſam Calviniſtarum; peſſimèque ex his colligit Anonymus Diſſertator, fas eſſe Conciliorum quorumvis Definitiones ad examen revocare. *Qualemcumque*, inquit, *fuerit tum Concilium Tridentinum, tum jus Pontificis Romani in Synodorum convocatione; noſtrorum in toto cauſa eſt. Hinc enim certiſſimè conſtat, olim licuiſſe cujuslibet Synodi, etiam a Romano Pontifice confirmata, Definitiones ad Sacra Scriptura, & Traditionis veteris Eccleſia normam expendere. Illinc verò non minùs manifeſtum eſt, quòd ſi a preſcriptâ regulâ abirent ejuſmodi Definitiones, non modò illis non acquieſcere licuit, verùmetiam fuerunt cum odio abjicienda: quod cùm olim licuerit, cur hodie in pari caſu minimè liceat, nullus video.*

Triplex Græcorum Synodus in cauſa Imaginum fingitur.

Reſpondent tertiò nonnulli viri eruditi, ut *P. le Cointe* in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum Tomo VI. triplicem ea ætate a Græcia habitam Synodum in cauſa imaginum: Primam Conſtantinopoli ab Iconomachis, quâ omnis veneratio imaginibus abrogata eſt. Alteram, ſive Conſtantinopoli, ſive Nicææ, ab Epiſcopis ſuperſtitioſioribus, qui in aliud extremum declinantes, Chriſti & Sanctorum imaginibus eamdem adorationem tribuendam ſanxerunt, quæ vivificæ deſertur Trinitati. Tertiam Nicææ celebratam, præſidentibus Sedis Apoſtolicæ Legatis, quæ eſt Septima Oecumenica, quâ honoraria Imaginum adoratio decreta eſt, divini verò honores iiſdem negati. Primam & ſecundam ab Auctore librorum Carolinorum, & a Synodo Francoſordienſi fuiſſe damnatas, non poſtremam. Fuiſſe autem in Oriente Chriſtianos his temporibus, qui per oppoſitum Iconomachis errorem Chriſti & Sanctorum imagines divinis honoribus afficerent, colligitur ex *Sancto Joanne Damaſceno*, lib. de *Hæreſibus*, versùs finem. *Chriſtianocategori*, inquit, *& ſunt & dicuntur, quòd cùm Chriſtiani unum Deum vivum & verum venerentur, ipſi venerandas Imagines Domini noſtri Jeſu Chriſti, Dominæque noſtra Sancta Maria, qua Deum peperit, SS Angelorum, atque ejus Sanctorum, ita coluerunt ut Deos more Græcorum. Iconoclaſta autem, &c.* Verùm hanc reſponſionem ſatis firmam non cenſeo, cùm nulla iſtius ſecundi Concilii, quod honores divinos imaginibus tribuiſſe fingitur, extent monumenta; & ex libris Carolinis perſpicuum ſit, illos non contra commentitiam illam Synodum; ſed contra Nicænam II. ſive VII. Oecumenicam ſcriptos eſſe: adeoque & Canonem II. Synodi Francoſurdienſis illam ſpectare. Standum itaque præcedenti reſponſioni, quam ſolam veram eſſe puto.

§. IX.

Proponitur objectio DALLÆI, ex Synodo Pariſienſi ſub LUDOVICO PIO petita.

L*Udovicus Pius* Auguſtus, cùm ab Imperatoribus Orientis *Michaële Balbo*, & *Theophilo*, de perturbato Orientalis Eccleſiæ ſtatu, ac de ſuperſtitione, quæ in cultum ſacrarum Imaginum irrepſerat, per Legatos & literas certior factus eſſet, *Freculphum* Epiſcopum, & *Adegarium* Romam miſit cum Orientalibus Legatis, qui Summi Pontificis *Eugenii II.* auxilium implorarent, eumque conſulerent quid facto eſſet opus. A Pontifice obtinuerunt *Ludovici Pii* Oratores, ut ipſi liceret unà cum ſuis Epiſcopis Orientalis Eccleſiæ negotium expendere, ac de remediis opportunis conferre ac deliberare. Secundùm hanc Romani Pontificis licentiam, *Ludovicus Pius* doctiſſimos Regni ſui Epiſcopos Lutetiam Pariſiorum convocavit. Ii verò cùm ad Kalendas Novembris anno Chriſti octingenteſimo vigeſimo-quarto conveniſ-

ſent, re deliberata, Epiſtolam ad *Ludovicum*, & *Lotharium* Imperatores ſcripſere, quâ docent ſe, quò rem totam meliùs ac certiùs cognoſcerent, primùm legiſſe *Hadriani* Papæ literas *ad Conſtantinum & Irenem* datas, ac eum quidem *juſtè reprehendere illos, qui Imagines Sanctorum temerario auſu in illis partibus confringere, & penitus abolere præſumpſerunt: ſed indiſcretè feciſſe in eo quòd ſuperſtitiosè eas adorare juſſit. Pro quarum etiam cauſa Synodum congregari præcepit, & ſuâ auctoritate ſub jurejurando cenſuit, ut erigerentur, & adorarentur, & ſancta nuncuparentur; cùm eas erigere licitum, adorare verò nefas ſit.* Obſervant inſuper *eum inſeruiſſe in eadem Epiſtolâ quædam teſtimonia Sanctorum Patrum valde abſona, & ad rem de qua agebatur, minimè pertinentia*, Addunt, *ex hujus Epiſtola textu Imperatorem & Clerum, ſimulque & populum, auctoritatem ſumentes, Synodum feciſſe, in quâ ſicut illi multùm deviaverunt, qui Imagines Sanctorum in illa alia Synodo, quæ ſub Conſtantino avo memorati Conſtantini facta eſt, penitus abjiciendas eſſe decreverunt; ſic iſti non mediocriter erraverunt, qui eas non ſolùm coli & adorari, & ſanctas nuncupari ſanxerunt; verumetiam ſanctimoniam ab iis ſe adipiſci profeſſi ſunt. Et ut id verum eſſe, quod aiebant, aſtruere, demonſtrarent, quædam SS. Scripturarum teſtimonia, & SS. Patrum dicta, ad ſuum ſuperſtitioſum errorem confirmandum violenter ſumpſerunt, & eidem ſuo Operi incompetenter aptaverunt.* Tum exponunt quâ ratione *Carolus Magnus cùm eamdem Synodum coram ſe ſuiſque perlegi feciſſet, & multis in locis, ut dignum erat reprehendiſſet, & quædam Capitula quæ reprehenſioni patebant, prænotaſſet, eaque per Angilbertum Abbatem eidem Hadriano Papæ direxiſſet, ut illius judicio & auctoritate corrigerentur, ipſe rurſus favendo illis qui ejus inſtinctu tam ſuperſtitioſa tamque incongrua teſtimonia memorato Operi inſeruerant, per ſingula Capitula in illorum excuſationem reſpondere quæ voluit, non tamen quæ decuit, conatus eſt.* Ipſum tamen excuſant, *Quòd in fine ejuſdem Apologiæ, ſic ſe ſentire, & tenere, & prædicare ac præcipere de his quæ agebantur, profeſſus eſt, ſicut a Beato Papa Gregorio inſtitutum eſſe conſtabat. Quibus verbis liquidò colligitur, quod non tantùm ſcienter, quantùm ignoranter, in eodem facto a recto tramite deviaverit. Niſi enim in concluſione objectionum ſuarum retinaculis veritatis, Beati ſcilicet Gregorii inſtitutis, adſtrictus iter devium præcaviſſet, in ſuperſtitionis præcipitium labi omnino potuiſſet.* Deinde commemorant *Freculphum* Epiſcopum ſibi vivâ voce expoſuiſſe, *Qualiter ipſe & Adegarius ſocius illius, de hac re cum Papa & Miniſtris illius egiſſent*, ſeque *relatu illius cuncta cognoviſſe, qualiter partim veritatis ignorantiâ, partim peſſimæ conſuetudinis uſu, hujus ſuperſtitionis peſtis illis in partibus* (id eſt Romæ, & in reliquâ Italia) *inoleviſſet*. Juſtum Imperatoris dolorem ex eo ortum laudant, *Quòd illos a recto tramite quoquo modo conſpiceret deviare, qui ſummâ auctoritate præditi, deviantes quoſque debebant corrigere.* Ejuſdem Principis zelum extollunt, *Qui cùm duos in periculo conſtitutos conſpiceret, & a via regia declinantes, unum ſcilicet ad ſiniſtram, in abruptum confringendarum Imaginum, prolapſum; alterum verò ad dexteram, in ſuperſtitioſam videlicet earumdem Imaginum adorationem proclivem, voluerit ſe affectu pietatis medium opponere, & utriuſque partis morbo ſalutiferum conferre medicinam.* In primis verò ejus prudentiam atque ſolertiam deprædicant, quòd cùm ſuperſtitioni ſuffragari videret eam partem, quæ debuerat errata corrigere, licentiam ab eadem impetraſſet tantæ rei cum ſuis quærendi familiariter veritatem; *Ut quoniam*, inquit, *inerat vobis voluntas conſulendi, & deerat auctoritas quærendi, ejus auctoritate quæreretis veritatem, cujus auctoritas deviare videbatur ab ipſa veritate, quatenus ſancto veſtro deſiderio ac vigilanti ſtudio veritas patefacta, dum ſe in medium oſtenderet, etiam ipſa auctoritas, volens noleaſque veritati cederet atque ſuccumberet.* Tum conſilium ſuum aperiunt, quâ ratione Imperator tam arduum negotium tractare debeat; nimirum ſic illi temperandam eſſe hanc operam, *Ut quiquid reprehenſione in utriſque partibus dignum cognoſcitur, ad Græcorum perſonam potiùs referatur, qui liberè admoneri poterant, & quorum ſcandalum, ſi pro veritate ortum fuerit, faciliùs tolerari poſſet.* Romanum verò Pontificem *Demulcendum eſſe, laudandum, & præferendum, ejuſque auctoritatem magnis laudum præconiis efferendam, Romanæque Eccleſiæ condignam laudem deferendam;* ſic tamen ut *Veritas ex teſtimoniis ſanctarum Scripturarum, & ſententiis SS. Patrum in medium proferatur, & veraciter ſobrièque exponatur.* Denique teſtimonia ex auctoritate divinâ, & ſententias Sanctorum Patrum, prout temporis anguſtia permiſit, ſe collegiſſe, & quicquid de negotio de quo agebatur, neceſſarium, aptumque judicarunt, & in unum congerere ſtuduerunt, Imperiali Majeſtati per venerabiles viros *Halitgarium* & *Amalarium* dirigere ſignificant. Et licèt ob temporis anguſtiam colligere omnia non potuerint, *Tamen in his, quæ collecta ſunt, ſummam hujus negotii de quo agitur, diſcretè comprehenſam eſſe juxta auctoritatem divinam & Sanctorum Patrum ſententias; ita videlicet ut unuſquiſque fidelis ea perlegens animadvertere queat, quòd Imagines Sanctorum ſtultâ præſumptione non ſunt confringendæ, & ad injuriam Sanctorum abolendæ, & penitus deſpiciendæ: nec aſſertione ſuperſtitioſa colendæ aut adorandæ, ſed potiùs hujuſcemodi ſuperſtitione remota, juxta veram Religionem, memoriæ & amoris causâ, ob recordationem eorum, quorum Imagines habendæ, ſicut a beatiſſimo Gregorio ſatis Catholicè perſpicuèque dictum declaratur.*

Poſt hæc, variorum locorum ex diverſis Patrum libris Collectionem ſatis prolixam *Ludovico Pio* exhibent individere certa capita diſtributam, quorum primum eſt *Contra eos qui imagines non ſolùm ab ædibus, ſed etiam a ſacris vaſis indiſcretè abolere præſumunt.* Secundum ſic inſcribitur: *Qualis diſcretio ſit tenenda erga Sanctorum imagines habendas & hiſtoriarum picturas ſanctiſſimi & egregii atque admirabilis, totiuſque Eccleſiæ Catholicæ doctiſſimi viri B. Gregorii Papæ dicta declarant.* Tertium, *Contra eos, qui indebito cultu eas colunt & adorant, & ſanctas nuncupant, & ſanctimoniam ſe per eas aſſequi fatentur, ſicut in illa Græcorum Synodo inſertum eſt.* Quartum, *Quid Doctores de indebito ſuperſtitionis cultu ſentiant?* Quintum, *Qua ratione, quave auctoritate Imagines Sanctorum adorandæ ſint, eiſque, ut fertur, incenſum ponendum, cùm ipſi Angeli, vel ſancti homines vivi ſe adorari noluerint.* Sextum, *Contra eos, qui annorum numero ſuperſtitionem Imaginum vindicare volunt, conſuetudinem ſequi cupiunt potiùs quàm veritatis auctoritatem.* Septimum, *Ne ex ſuperſtitione, aut ex qualibet alia occaſione ſcandala infirmioribus fratribus provenire poſſent, hoc ſummopere Sancti Viri provida conſideratione vitare ſtuduerunt, & dictis, factiſque ſuis nobis vitandum uſquequaque evidenter oſtendunt.* Octavum, *Propter eos qui ſibi ob hoc ſuffragari ad adorationem Imaginum putant, quod dicunt, adoraſſe Jacob Joſeph filium ſuum, vel certè adoraſſe faſtigium virgæ ejus, neceſſariam duximus qualiter id a Beato Hieronymo & Beato Auguſtino exponatur, ſubnectendam.* Nonum, *Contra illos qui hoc ſe adjuvari putant,*

quod

quod dicitur in libris Regum, quia adoravit Nathan Propheta David. Decimum, *Contra illos, qui Imagines ſe adorare profitentur, quia ſacra ab illis nuncupantur, & ſacris vaſis eas æquiparant.* Undecimum, *Contra eos qui pro Imaginum adoratione duo Cherubim aſſumunt in teſtimonium.* Duodecimum, *De cultu debito, quem Græci latriam dicunt, vel religione cultuque, quæ uno vocabulo Græci threſciam* vocant, *vel quod non ſit manufactum colendum, nec adorandum.* Decimum-tertium, *contra eos; qui eadem auctoritate, in illa Synodo Græcorum, ſe Imagines adorare profeſſi ſunt, ſicut & vivificam Crucem.* Decimum quartum, *Contra eos, qui ſignum ſanctæ Crucis in teſtimonium aſſumunt, ut eis ita licitum ſit adorare Imagines, ſicuti lignum ſanctæ Crucis.* Decimum quintum plura SS. Patrum teſtimonia abſque ordine congerit contra indiſcretos Imaginum Cultores. Decimum-ſextum exponit *Unde prima exorta ſit in Eccleſia Orientali Imaginum deſtructio.* His Epiſtolæ, quam a *Ludovico Pio* ad Romanum Pontificem ſcribendam cenſebant, exemplar ſubjiciunt, tum exemplar alterius, quam a Pontifice ad *Michaëlem & Theophilum* Orientis Imperatores ſcribi cupiebant, in qua eam restituendæ Orientali Eccleſiæ pacis proponunt viam, *Ut qui volunt, pro piæ memoriæ vel ſanæ doctrinæ, in locis competentibus, abſque ullo illicito cultu, pictas vel fictas habeant Imagines. Qui autem nolunt, abſque ullo illicito contemptu taliter habentes, vel habitas Imagines nullatenus ſpernant.*

Ludovicus Pius, acceptis his Epiſcoporum literis, ad *Eugenium Secundum*, qui tunc in Cathedra *S. Petri* ſedebat, literas dedit, quas per *Jeremiam* Senonenſem, & *Jonam* Aurelianenſem, cum illa Collectione teſtimoniorum perferri juſſit. Hos verò Græcorum Oratoribus ad Sedem Apoſtolicam pergentibus adjunxit, ipſiſque dedit in mandatis, ut graviores, luculentioreſque illius Collectionis ſententias Romano Pontifici legerent. Sed & ipſos monuit, ne cum Domino Apoſtolico immodeſtè agerent, imò hortatus eſt ut verbis blandioribus illum demererentur, & ad ſobriam de Imaginibus opinionem revocare tentarent. *Idcirco* (inquit in Epiſtolâ ad *Jeremiam & Jonam* datâ) *præcipimus Solertiæ veſtræ, ut priuſquam de his aliquid Domino Apoſtolico indicetis, diligenti curâ eadem vos recenſere curetis, & ea quæ meliùs & aptiùs præſenti negotio convenire inveneritis excerpere, atque deſcribere, illique ad legendum offerre ſtudeatis. Quia enim, ut noſtis, nos ab eo petere voluimus licentiam, quatenus has Collectiones a Sacerdotibus noſtris fieri permitteret: & ideo non poterit prætermitti quin oſtendatur, quod ex ipſius permiſſione collectum eſt. Illud tamen ſummopere providete, ut ea illi de his oſtendatis, quæ rationi de Imaginibus habendis per omnia conveniunt, & quòd ipſe, vel ſui, minimè rejicere valeant. Sed & vos ipſi tum patienter ac modeſtè cum eo de hac curâ diſputationem habeatis, ut ſummopere caveatis, ne nimis ei reſiſtendo eum in aliquam irrevocabilem pertinaciam incidere compellatis; ſed paulatim verbis ejus quaſi obſequendo, magis quàm apertè reſiſtendo, ad menſuram, quæ in habendis Imaginibus tenenda eſt, eum deducere valeatis.*

Patienter ac modeſtè cum Romano Pontifice conferendum.

Ex his colligit *Dallæus*, noſtri Occidentis Principes & Præſules, Nicænæ Synodi de Imaginibus Decretum verè repudiaſſe, ipſaſque Imagines, neque latriâ, neque adoratione ullâ relativâ colendas putaſſe, eaſque non aliter habendas, aut retinendas cenſuiſſe, quàm ad rerum memoriam, rudiorumque inſtructionem. Colligit ſecundò, non ignoraſſe noſtros, quæ Hadriani, quæ cæterorum Romanorum Pontificum partes in hoc negotio fuiſſent, iiſque non alio conſilio penerciſſe, & totum in hanc cauſam ſtudium diſſimulaſſe, niſi ut callidâ hac ſolertique œconomiâ, faciliùs eos ab errore ad veritatem, a ſuperſtitione ad Religionem traducerent.

§. X.

Reſpondetur ad Objectionem ex Synodo Pariſienſi petitum.

RESpondeo I. Conventum Pariſienſem Epiſcoporum a *Ludovico Pio* in cauſam Imaginum convocatum, nequaquam Synodi auctoritatem habere, quam nec ipſi qui eam ob rem convenere Gallicani Præſules ſibi arrogant, ut conſtat ex contextu Epiſtolæ a Rege mittendæ ad Pontificem, cujus exemplar habetur in Actis memorati Conventûs; „ Nos tamen, *inquit*, non Synodum congregando, ſed quemadmodum a vobis poſtulavimus, licentiamque agendi percepimus, unà cum familiaribus noſtris filiis veſtris, quantùm pro multiplicibus ſollicitudinibus Regni diverſis occupati per intervalla potuimus conſiderare, ſtuduimus quid Almitati veſtræ de tanta neceſſitate ſignificare potuiſſemus, qualiter idem populus a Deo per veſtram conſervandam orthodoxam Sanctitatem ad veram concordiam revocari potuiſſet.

Reſpondeo II. Gallicanos Præſules Pariſiis congregatos ſententiam ſuam de Imaginum veneratione, collectionemque a ſe adornatam, Romani Pontificis judicio ſubjeciſſe, ut ex Epiſtolâ Ludovici & Lotharii Imperatorum ad *Eugenium* conſtat, quam ex Præſulum conſilio ſcripſerunt. „ *Quia*, inquiunt, veraciter nos debitores eſſe cognovimus, ut his quibus regimen Eccleſiarum & ovium Dominicarum cura commiſſa eſt, in omnibus cauſis ad divinum cultum pertinentibus opem atque auxilium pro qualitate virium noſtrarum feramus: idcirco prætermittere nequivimus, quin tunc, quando Legati Græcorum nobis manifeſtaverunt, qualem ad vos deberent perferre Legationem, ſummâ cura ac ſollicitudine tractaremus, quale vobis adjutorium in hoc negotio cum Dei auxilio exhibere potuiſſemus. Et ob hoc a veſtra Sanctitate petiimus, ut Sacerdotibus noſtris liceret de libris Sanctorum Patrum ſententias quærere atque colligere, quæ ad camdem rem, pro qua iidem Legati vos conſulturi erant, veraciter definiendam convenire potuiſſent. Quas cùm illi, juxta conceſſam etiam a vobis licentiam ſolerter inquirerent, & divina opitulante gratia, quicquid invenire tam brevi temporis ſpatio potuerunt, collegiſſent, nobis ea perlegenda direxerunt. Quibus perlectis, ea veſtræ Sanctitati legenda atque examinanda per hos Legatos noſtros, Jeremiam ſcilicet & Jonam venerabiles Epiſcopos, mittere curavimus. Cum quibus, ſi veſtra Paternitas dignum duxerit, de eadem Legatione, quæ a vobis in Græciam mittenda eſt, non inutilem, ſed potiùs proficuam collationem habere poteſtis; quia & in ſacris ſunt Literis admodum eruditi, & in rationibus diſputatoriis non minimùm exercitati. Quos non ob hoc ad veſtræ Almitatis præſentiam cum memoratis ſententiarum collectionibus miſimus, ut hìc aliquo velut magiſterii officio fungerentur, aut hue docendi gratiâ directi putarentur: quia ſicut jam commemorati ſumus, nos debitores exiſtere ut huic ſacratiſſimæ Sedi in quibuſcumque negotiis auxilium ferre debeamus. „ Cùm itaque

que Romana Eccleſia Gallicanorum tunc temporis Præſulum ſententiam non probaverit, nullius eſſe debet hac in cauſa ponderis.

Reſpondeo III. Conventus Pariſienſis ſub *Ludovico Pio* Præſules diſcretam, ut loquuntur, ſeu prudentem & verè religioſam Imaginum venerationem non impugnaſſe, ſed ſuperſtitioſam; & earum adorationem, quam errore veteri, eamdem ipſis decretam fuiſſe a Græcis arbitrabantur, ac Sanctiſſimæ Trinitati, ob *Conſtantini* Epiſcopi profeſſionem a Patribus non emendatam, Et quia oſcula, thymiamata, luminaria, quibus Græci honorabant Imagines, ſuperſtitionis occaſionem eſſe cenſebant, ideo hunc eas venerandi modum, recenti, ſed periculoſa [ut ipſis quidem videbatur] diſciplina invectum, aboleri cupiebant; *Sancti Gregorii Magni* ad *Serenum* Maſſilienſem ſcribentis ſententiam ſapientiæ moderationiſque plenam Græcis proponi. Hanc nempe viam eſſe ad pacem eorum Eccleſiis reddendam convenientiſſimam; hinc eorum errorem & temeritatem coërcendo, qui Imagines Sanctorum confringebant: illinc eorum ſuperſtitionem emendando, qui eas indebito cultu proſequebantur. Iſta conſtant ex Epiſtolâ Gallicanorum Præſulum Pariſiis congregatorum ad *Ludovicum Pium* & *Lotharium* Imperatores, quâ ſuam Collectionem in id totam collineare aiunt, ut unuſquiſque Fidelis eam perlegens animadvertat, *Quòd Imagines Sanctorum ſtultâ præſumptione non ſunt confringenda, & ad injuriam Sanctorum abolenda, & penitus deſpicienda; nec aſſertione ſuperſtitioſâ colenda aut adoranda; ſed potiùs hujuſcemodi ſuperſtitione remotâ, juxta veram Religionem, memoriæ & amoris causâ, ob recordationem eorum quorum Imagines habenda, ſicut a Beatiſſimo Gregorio ſatis catholicè perſpicuèque dictum declaratur.* Et infra: *Apertè,* inquiunt, *ſermo veſtra correctionis contra illos uſquequaque dirigi poteſt, a quibus vobis illa Epiſtola, quam relegimus, directa eſſe cognoſcitur, quoniam ejus textu utramque partem reprehenſione dignam demonſtravit, & illam ſcilicet qua indebito ac ſuperſtitioſo cultu Imagines venerabatur, & illam, qua ab inferioribus locis eaſdem Imagines evertere ac delere præcepit.*

Idem colligitur ex capite 14. Collectionis, ubi argumentum diluunt ab adoratione Crucis ductum. *Deinde etiam illud ſpecialiter, non contra licitè habentes, ſed contra illicitum cultum imaginibus exhibentes opponendum eſt, quòd univerſalis Eccleſia tam ſacris fontibus conſecrando, quàmque etiam baptizandis vel baptizatis eodem ſigno ſanctæ Crucis conſignando vel benedicendo uti decrevit, &c. Dic quaſo, contra fas Eccleſiaſticam adorator imaginum! Quid tale huic ſimile ab Eccleſia Catholica in toto orbe terrarum de Imaginibus ſancitum eſt?* Solum itaque illicitum cultum Imaginum perſtringunt, non cultum omnem illarum illicitum ex ſe cenſent, ſed ſolum periculoſum, ratione abuſus. Neque contra Legem divinam; ſed contra fas dumtaxat Eccleſiaſticum, modum venerationis, oſculo, thymiamatibus, luminaribus, eſſe aiunt quòd univerſalis Eccleſiæ lege atque uſu non ſit inſtituta hæc diſciplina, ſicut adoratio Crucis. At venerationem religioſam Imaginum qualemcunque non impugnant.

Id confirmatur ex capite 15. *Hæc tibi haſtenus,* inquiunt, *Imaginum ſi quis es indiſcretus cultor, & hac tibi inante, & contra ſi quis es intemperans deſtructor, vide ne hac audiens putes temeritati tuæ licentiam dari, ut ubicumque non propter illicitum cultum, ſed propter diſcretum, & ob hoc propter licitum mentis affectum, pictas vel ſictas ſimilitudines videris ut illas aut deſtruas, aut irridendo ſubſannare debeas.*

Idem colligitur ex Epiſtolâ nomine Romani Pontificis ad *Michaëlem* & *Theophilum* Imperatores Græcorum ſcribenda, cujus exemplar ad *Ludovicum Pium* miſerunt. ,, Quamobrem, *inquit,* monendi ſunt omnes qui illas habere volunt ne amando, vel quolibet modo orando, vel complectendo, ultra quàm oportet, cultum eis illicitum ullatenus impendant. Similiter nec illi qui eas habere noluerunt, ſicubi eas aſpexerint, qualibet ignominioſa vel probroſa deteſtatione ſpernere, contumeliare, vel lacerare præſumant. Ideo ergo totius hujus rationis talis eſt ſumma ut qui volunt pro pia memoria, vel ſana doctrina, in locis competentibus, abſque ullo illicito cultu, pictas, vel ſictas habeant Imagines, qui autem nolunt, abſque ullo illicito contemptu, taliter habentes, vel habitas Imagines nullatenus ſpernant.

Græcorum ſuperſtitio in cultu Imaginum.

Ideo ergo Præſules Gallicani in Imaginum venerandarum modum qui oſculis, thymiamatibus, luminaribus, apud Græcos conſtabat, & a Synodo II. Nicæna erat approbatus, ita inſurrexere ne eadem ſuperſtitionis mala quæ in Oriente graſſari acceperant, in Gallicanam Eccleſiam irreperent. Lugenda nempe erat Cleri populique Conſtantinopolitani cæcitas in Imaginum ſuperſtitioſa veneratione, ſi ita res ſe habebat, ut *Michaël & Theophilus* Imperatores ſcripſerunt ad Ludovicum Pium. ,, Multi, *inquiunt,* de Eccleſiaſticis & Laïcis viris, alieni de Apoſtolicis traditionibus facti, & neque paternos terminos cuſtodientes, facti ſunt inventores malarum rerum. Primùm quidem honorificas & vivificas Cruces de ſacris Templis expellebant, & in eadem loca Imagines ſtatuebant, ponebantque lucernas coram eis ſimul & incenſum adolebant atque eas in tali honore habebant ſicut honorificum & vivificum lignum, in quo Chriſtus verus Deus noſter crucifigi dignatus propter noſtram ſalutem. Pſallebant, & adorabant, atque ab eiſdem Imaginibus auxilium petebant. Plerique autem linteaminibus eaſdem Imagines circumdabant, & filiorum ſuorum de baptiſmatis fonte ſuſceptrices faciebant. Alii religioſum habitum Monaſticum ſumere volentes religioſiores perſonas poſtponebant, qui priùs comam capitis eorum ſuſcipere ſolebant, adhibitis Imaginibus, quaſi in ſinum earum decidere capillos illorum ſinebant. Quidam verò Sacerdotum & Clericorum, colores de Imaginibus radentes immiſcuerunt Oblationibus & vino, & ex hac Oblatione, poſt Miſſarum celebrationem, dabant communicare volentibus. Alii autem Corpus Domini in manus Imaginum ponebant, unde communicare volentes accipere fecerunt. Nonnulli verò ſpretâ Eccleſiâ, in communibus domibus tabulis Imaginum pro altariis utebantur, & ſuper eas ſacrum Miniſterium celebrabant, & alia multa his ſimilia illicita & noſtræ Religioni contraria in Eccleſiis fiebant, quæ a doctioribus & ſapientioribus viris ſatis indigna eſſe videbantur. Propterea ſtatuerunt Orthodoxi Imperatores, & doctiſſimi Sacerdotes, locale adunare Concilium ad inquiſitionem ſuper his habendam, qui in idipſum convenerunt, Sancto Spiritu inſpirante: talia ubique communi conſilio fieri prohibuerunt, & Imagines de humilioribus locis efferri fecerunt; & eas quæ in ſublimioribus locis poſitæ erant, ut ipſa pictura pro Scripturâ haberetur, in ſuis locis conſiſtere permiſerunt: ne ab indoctioribus & infirmioribus adorarentur, ſed neque eis lucernas accenderent, neque incenſum adolerent, prohibuerunt; quemadmodum & nos nunc ſen-

,, timus

„ timus, & tenemus, abjicientes de Eccleſia Chriſti eos qui hujuſmodi malignis adinventionibus ſtudent.

a Bellarminus Tract. de cultu Imaginum.
b Lupus, in Schol. ad Synodum VII.
c Extat Tom. 27. Biblioth. PP. Lugdun.

Nec aſſentior *Bellarmino*,(a) & *Chriſtiano Lupo*(b) qui *Michaëlem* & *Theophilum* Imperatores in Epiſtolâ *ad Ludovicum Pium*, Orthodoxum Regiæ Civitatis Populum de varia circa ſacras Imagines ſuperſtitione falsò calumniari aſſerunt. His enim ut non aſſentiar facit Græcorum ad ſuperſtitionem propenſa indoles, de qua *Pantaleo* ex Ordine FF. Prædicatorum, in Tractatu contra Græcorum errores anno 1252. Conſtantinopoli in Ædibus FF. Prædicatorum ſcripto, hæc habet: (c) „ Nam quod in magno Conſtantini Palatio diligentiſſimè obſervatur, hoc Latinos facientes „ coarguunt. In Eccleſia utique dicti Palatii, u„ bi ſanctæ conſiſtunt Reliquiæ, Sanctæ Dei Ge„ netricis Imago poſt altare ſita, quam quodam „ excellentiæ privilegiò vocant DOMINAM DO„ MUS, ſtatim a Capite Jejunii in conclavi „ clauditur uſque ad Magnum Sabbathum; pan„ no illius portæ operiuntur: ſimiliter autem „ Sancti mantellis, ſanctique Koramidii locos „ Quadrageſimæ tempore, uſque ad illud Sab„ bathum, velaminibus tectos cuſtodiunt. San„ ctæ Dei Genitricis Imaginem, ut filios par„ turiat, compellunt, eaque mediante ipſam „ Domini matrem, ut commater fiat, accerſunt, „ hoc modo: Imagini ſindonem connectunt, „ ut baptizatum puerum de manu Sacerdotis i„ pſa ut commater accipiat. Quam ſuperſtitionem „ a ſe fieri, ſermone profitentur. Sed quòd I„ mago loquatur, aut fidem ſpondeat pro pue„ ro, aut teſtimonium reddat Baptiſmi, niſi Deum „ contemnat, quis audeat aſſerere? Nullam ſuper„ ſtitionis ſpeciem volentes omittere, & veros „ fratres habentes odio, Sanctos per ſuas Ima„ gines invitos ſibi fratres faciunt .... Ære con„ ducunt Sacerdotem cùm in Eccleſia cantatur „ Miſſa: funduntur pro execrabili fraternitate „ preces non exaudiendæ. Animalis enim eſt hu„ juſmodi fraternitas, non ſpiritualis. Cerei ad „ minùs accenduntur duo, & perungitur oleo fi„ ctus frater, & ſanctam amplectitur Imaginem, „ quàm auſus eſt dicere fratrem, &c.

§. XI.

Reſpondetur ad quorumdam Heterodoxorum objectionem ex HINCMARO *petitum.*

OBjiciunt e recentioribus Iconomachis nonnulli teſtimonium *Hincmari* Opuſculo LV. Capitum Cap. 20. ubi de Synodo Francofordienſi verba faciens, dixerit, *Auctoritate hujus Synodi nonnihil repreſſa eſt Imaginum veneratio. Sed tamen Hadrianus, & alii Pontifices in ſua opinione perſeverarunt, & mortuò Carolo, ſuarum pupparum cultum vehementiùs promoverunt.* Ex quo colligunt, *Hincmarum* quamcumque venerationem Imaginum ſugillaſſe.

Reſpondeo, *Dallæum* melioris fidei fuiſſe cùm hæc verba expendit, quàm pleroſque alios e Calviniana Secta Scriptores: ſiquidem faſſus eſt hæc verba non eſſe *Hincmari*. Verba ejus ſubjicio, quibus refellantur, ſi qui fortè *Hincmarum* objicerent. *Hæc*, inquit, *quamquam Hincmari nomine ab ipſo Baronio allata & ſugillata, velut inconſultè ac temerè dicta, ego tamen Hincmari verè eſſe non arbitror. Nam cùm Manuſcriptum illius, ex quo afferuntur, Operis Codicem vetuſtiſſimum diligenter inſpicerem, planè ea illic deſiderari animadverti, neque quicquam aliud reperiri præter ea, quæ ſunt a Clariſſimo Viro Cordeſio optima fide in Hincmari editione repræſentata. Et ſanè, ſi verum amamus, fatendum eſt iſta minimè cohærere cum illius loci, cui ſunt perperam aſſuta, vel conſilio, vel partibus. Itaque re accuratiùs perpenſâ, eò tandem deveni, ut ambigendum non putem quin iſta ſint Magdeburgenſium Centuriatorum verba, qui poſt deſcriptum, quem ſupra memoravimus, Hincmari locum, hæc ipſi inſuper monent, de ſuo, non de Auctoris, quem laudant, penu; quæ tum Baronius, tum ex noſtris hominibus non pauci, continua ac nuſquam interruptâ orationis ſerie decepti perperam pro veris ac genuinis Hincmari verbis imprudenter habuere.* Hæc *Dallæus*. Sanè *Hincmarum* religioſum cultum qualemcumque ſacris Imaginibus conceſſiſſe, conſtat ex *Flodoardo*, Hiſtoriæ Remenſis lib. 3. cap. 29. ubi teſtatur ipſum *flagitantibus Coëpiſcopis fratribus ſuis, librum ſcripſiſſe*, QUALITER *Imagines Salvatoris noſtri, vel Sanctorum ipſius veneranda ſint.*

§. XII.

Diluitur objectio DALLÆI, *petita ex* AGOBARDI *teſtimonio.*

AGobardum Lugdunenſem Archiepiſcopum non ſolùm Nicænam Synodum, ut cæteros Gallicanos Præſules repudiaſſe, ſed omnem imaginum venerationem acerrimè impugnaſſe, imo proximè acceſſiſſe ad Iconoclaſtas, contendit *Dallæus*, ac probare nititur libro ipſius *De Picturis & Imaginibus*. Nam a Decalogo exorſus, recitatiſque verbis quibus vetatur ne ullam ſimilitudinem faciamus: *Non de ſolis*, inquit, *ſimilitudinibus alienorum Deorum intelligitur dictum, ſed & de cœleſtibus creaturis, aut quæ in honore Creatoris humanus ſenſus potuit excogitare.* Mox ex *Deuteronomio* * deſcripto inſigni loco, quo *Moyſes* Iſraëlitas admonet, nullam formam ab eis viſam, cùm Deum in *Oreb* loquentem audiverunt, hæc ſubjicit: *In quibus verbis ſummopere notandum eſt quia ſi opera manuum Dei non ſunt adoranda & colenda, nec in honore Dei; quantò magis opera manuum hominum non ſunt adoranda & colenda, nec in honore eorum, quorum ſimilitudines eſſe dicuntur?* Quam ſententiam variis rationibus, & Scripturæ ac Patrum, præſertimque *Auguſtini* teſtimoniis confirmat; multiſque executus, *quantùm viſibilia noceant ad inviſibilia capienda, & quantùm amor corporearum rerum etiam bonarum, ad ſpiritalia contemplanda;* tandem concludit, *Hominem fidelem, ut proſcriut, ab exterioribus introrſum trahendam eſſe, non ab interioribus exteriùs projiciendam, ut deficiat. Tranſire enim*, inquit, *debet de carne ad animam, de corpore ad ſpiritum, de viſibilibus ad inviſibilia, de mundo ad Deum. Et iſte dicitur profectus, ſi ad meliora quis tranſeat, non ad deteriora. Melius verò eſſe animum; deterius corpus, eminentius ſpiritum, infimam carnem*, notum ex *Auguſtino* eſſe ait. *Multò autem*, inquit, *his deteriora eſſe, quæ humana, & carnalis præſumptio fingit, etiam ſtulti conſentiant. In quo genere iſta quoque inveniuntur, quas Sanctas appellant, Imagines; non ſolùm ex eo ſacrilegi quòd divinum cultum operibus manuum ſuarum exhibeant, ſed & inſipienter, ſanctitatem eis, quæ ſine anima ſunt, Imaginibus tribuendo; nec hoc ſolùm, ſed ſanctificationem quoque, quam per verbum Dei fieri teſtatur Apoſtolus, eis, quæ numquam locuta ſunt, ſimulachris, dementer concedendo.* Tum poſtquam ex Scripturis & Patribus probavit, religioſum cultum nulli præterquam Deo debeti, ſic diſputat: *Cùm omnium*, inquit, *una ſententia ſit cultum Religionis ſoli Deo deberi, quid ſupereſt Fidelibus, niſi ut purgatis ab omni figmentorum profana ſervitute*

Deuteron. 4.

ani-

Digitized by Google

animis, totis viribus decertemus, quatenus veraciter illud quod ſcriptum eſt, dicere valeamus: Non enim in errorem induxit nos hominum malæ artis excogitatio, nec umbra picturæ, labor ſine fructu, effigies ſculpta per varios colores, cujus aſpectus inſenſato dat concupiſcentiam, & diligit mortuæ imaginis effigiem ſine anima, malorum amatores ſunt, qui ſpem in talibus habent, & qui faciunt illos, & qui diligunt, & qui colunt. Ac ut omnem Imaginum Patronis erroris colorem atque excuſationem eripiat: *Dicet*, inquit, *forſitan aliquis, non ſe putare Imagini, quam adorat, aliquid ineſſe divinum, ſed tantummodo pro honore ejus, cujus effigies eſt, tali eam veneratione donare. Cui facilè reſpondetur, Quia ſi Imago, quam adorat, Deus non eſt, nequaquam veneranda eſt, quaſi pro honore Sanctorum, qui nequaquam divinos ſibi arrogant honores.* Quo loco ex Eccleſiaſtica Hiſtoria memorat, deſtructis apud Alexandriam delubris ac ſimulachris idolorum, *Crucis vexillum ubique pictum fuiſſe, non aliquam vultûs humani ſimilitudinem. Si enim*, inquit, *Sanctorum Imagines hi, qui dæmonum cultum reliquerant, venerari juberentur, puto quòd videretur eis non tam idola reliquiſſe, quàm ſimulachra mutaſſe.* Quod verò pertinet ad Imagines Apoſtolorum, & ipſius Domini, reſpondet, *Ob amorem potiùs & recordationem, quàm ob Religionis honorem, aut aliquam venerationem, more Gentilium, ab Antiquis expreſſas fuiſſe.* Tum ex geſtis *Silveſtri* Papæ refert, *Conſtantinum Imperatorem, necdum fonte vitæ renatum, Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli vultus, oſtenſis a prædicto Papa tabulis, in quibus utriuſque Apoſtoli effigies antiquitus ad memoriam expreſſa ſervabatur, ſicut viſione nocturna ſibi oſtenſi fuerant, cognoviſſe & illico adoraſſe. Sed*, inquit, *numquid hac auctoritate Conſtantini adorare Sancti alicujus Imaginem debemus? Cùm idem Imperator magis hoc ex conſuetudine idololatriæ paſſiſſe fecerit, quàm ex conſideratione veriſſimæ rationis, quam necdum ipſe cognoverat.*

Mox paucis interjectis, Iconoclaſtarum ſententiam probat. *Si Serpentem æneum*, inquit, *quem Deus fieri præcepit, quoniam errans populus tamquam Deum colere cœpit, Ezechias religioſus Rex cum magnâ pietatis laude contrivit; multò religioſiùs Sanctorum Imagines, [ipſis quoque Sanctis faventibus, qui ob ſui honorem, cum divinæ Religionis contemptu, eas adorari more idolorum indignantiſſimè ferunt] omni genere conterenda, & uſque ad pulverem ſunt eradendæ; præſertim cùm non illas fieri Deus juſſerit, ſed humanus ſenſus excogitaverit.* Tum ex *Auguſtino* demonſtrat, ipſos Paganos agnoviſſe, *Quod Deus caſtiùs abſque ſimulachris veneretur*: multiſque aliis contra Imaginum cultum obſervatis: *Nemo ſe fallat*, inquit, *nemo ſe ſeducat, nemo ſe circumveniat: Quicumque aliquam picturam, vel fuſilem ſive ductilem adorat ſtatuam, non exhibet cultum Deo, non honorat Angelos, vel homines ſanctos, ſed ſimulachra veneratur. Agit hoc nimirum verſutus & callidus humani generis inimicus, ut ſub prætextu honoris Sanctorum rurſus Idola introducat, rurſus per diverſas effigies adoretur, ut avertat nos ab ſpiritalibus, ad carnalia verò demergat; ac per omnia ſimus digni ab Apoſtolo audire, O inſenſati! quis vos faſcinavit, & ſic ſtulti eſtis, ut cùm ſpiritu cœperitis, nunc carne conſummemini?* Tum paulò poſt: *Aſpiciamus*, inquit, *picturam quaſi picturam, vitâ, ſenſu, & ratione carentem. Paſcatur hâc viſione oculus, Deum verò veneretur animus.* Mox: *Habuerunt namque & Antiqui Sanctorum Imagines, vel pictas, vel ſculptas, ſed cauſâ hiſtoriæ, ad recordandum, non ad colendum ..... Sed nullus antiquorum Catholicorum umquam eas colendas vel adorandas fore exiſtimavit.* Tum laudato Illiberritanæ Synodi Decreto, de ſui ſæculi hominibus conqueritur, qui Veterum terminos prætergreſſi, *ſuper ejuſmodi figmenta Miſſas celebrarent. Necdum enim*, inquit, *error emerſerat, quo hæc de carbonibus, minioque, vel ſynopide figurata effigies, Sanctæ Imagines vocarentur, & adoranda prædicarentur. Nec iterum ad ſua latibula fraudulenta recurrat aſtutia, ut dicat ſe non Imagines Sanctorum adorare, ſed Sanctos. Clamat enim Deus: Gloriam meam alteri non dabo, nec laudem meam ſculptilibus.*

Reſpondeo, *Agobardum* ſolum cultum Imaginum reprehendere ac impugnare, qui ex imperitorum abuſu, in ſuperſtitionem degeneret, ac ejuſdem cum eo ſit ordinis, qui ſoli Deo debitus eſt. In eos namque invehitur, *Qui divinum cultum operibus manuum ſuarum exhibent*: qui *ſanctitatem Imaginibus tribuunt*, intrinſecam ſcilicet; imo & *ſanctificationem*, ſive ſanctificandi vim; *qui ſpem in imaginibus habent*; qui ſtatuas Sanctorum *adorant*, ſicut Gentes adorabant *Idola*. Cultum autem hujuſmodi non eſſe Imaginibus deferendum, etiam *pro honore Sanctorum*; cùm *Imago Deus non ſit*, nec *Sancti divinos ſibi arrogent honores*. Cùm autem ait, *cultum Religionis ſoli Deo deberi*, de cultu latriæ loquitur, qui Deo defertur ut objecto & fini Religionis, non de cultu quovis ſacro, qui a Religione imperetur, dirigatur, & approbetur, ac propterea religioſus dicatur. Nam Sanctorum venerationem propugnat ut Religioni conſentaneam. Hanc fuiſſe *Agobardi* mentem præterea probant loca *Sancti Auguſtini* ab eo prolata in ſuæ confirmationem ſententiæ, ſcilicet ex lib. X. *de Civitate Dei* cap. 1. *Videndum ac diſcernendum eſt, quantùm Deus donat, immortales ac beati in cœleſtibus ſedibus, Dominationibus, Principatibus, Poteſtatibus conſtituti, quos iſti Deos, & ex quibus quoſdam, vel bonos dæmones, vel nobiſcum Angelos nominant, quomodo credendi ſint velle a nobis religionem pietatemque ſervari; hoc eſt, ut apertiùs dicam, utrùm etiam ſibi, an tantùm Deo ſuo, qui etiam noſter eſt, placeat eis ut Sacra faciamus, & ſacrificemus; vel aliqua noſtra, ſeu nos ipſos, Religionis ritibur conſecremus. Hic eſt Divinitati, vel ſi expreſſiùs dicendum eſt, Deitati debitus cultus; propter quem uno verbo ſignificandum, quoniam mihi ſatis idoneum non occurrit Latinum, Græco, ubi neceſſe eſt, inſinuo quid velim dicere. Latriam quippe noſtri, ubicumque Sacrarum Scripturarum poſitum eſt, interpretati ſunt ſervitutem. Sed ea ſervitus quæ debetur hominibus, alio nomine Græcè nuncupari ſolet. Latria verò, ſecundùm conſuetudinem quâ locuti ſunt, qui nobis Divina Eloquia condiderunt, aut ſemper, aut tam frequenter, ut penè ſemper, ea dicitur ſervitus, quæ pertinet ad colendum Deum; proinde ſi tantummodo cultus ipſe dicatur, non ſoli Deo deberi videtur. Dicimur enim etiam colere homines, quos honorificâ vel recordatione, vel præſentiâ frequentamus, &c.* Item laudat illud ex cap. 4. ejuſdem libri: *Huic nos ſervitutem, quæ latria Græcè dicitur, ſive in quibuſque Sacramentis, ſive in nobis ipſis debemus. Hujus enim templum ſimul omnes, & ſinguli templa ſumus, &c.* Item illud ex lib. 10. Cap. 19. & 20. ubi docet nulli creaturæ ſacrificandum: *Qui autem putant*, inquit, *hæc viſibilia ſacrificia Diis aliis congruere, Summo verò Deo tamquam inviſibili inviſibilia, & majora majori, melioríque meliora, qualia ſunt puræ mentis & bonæ voluntatis officia, profectò neſciunt hæc ita ſigna eſſe illorum, ſicut verba ſonantia ſigna ſunt rerum. Quocirca ſicut orantes atque laudantes, ad eum dirigimus ſignificantes voces, cui res ipſas in corde, quas ſignificamus, offerimus; ita ſacrificantes,*

Digitized by Google

tet, non alteri viſibile Sacrificium offerendum eſſe novirimus, quàm illi cujus in cordibus noſtris inviſibile Sacrificium non eſſe debemus ..... Putaverunt quidam deferendum Angelis honorem, vel adorando, vel ſacrificando, qui debetur Deo; & eorum ſunt admonitione prohibiti, juſſique ſunt hoc deferre, cui uni fas eſſe noverant. Imitati ſunt Angelos Sanctos etiam Sancti homines Dei. Nam Paulus & Barnabas in Lycaonia facto quodam miraculo ſanitatis, putati ſunt Dii, eiſque Lycaonii victimas immolare voluerant: quod a ſe humili pietate removentes, eis, in quem crederent, annuntiaverunt Deum, &c. Laudat & illud *S. Gregorii Magni*, Homilia XXV. in Evangelia: *Redemptor noſter, etſi humilitate homo inter homines, divinitate tamen ſupra homines fuit. Cùm ergo tranſeuntur vigiles, dilectus invenitur: quia cùm Prophetas & Apoſtolos infra ipſum eſſe conſpicimus, illum, qui naturâ Deus eſt, ſupra homines conſideramus*, &c.

Laudat & *Aviti Viennenſis* teſtimonium, in Dialogo cum *Gundobado* Rege, dicentis: *Illud tamen, quod ab æqualitate cæleſtis gloria Patrem & Filium, perinde & creaturam Angelicam ſecludentis, quamdam mihi invidiam illicitè ſuperuis Virtutibus delatâ, honoris obtenditis; dicentes: Ergo & Angelis, atque Archangelis, & quæcumque in excelſis ſunt, gloriam ferre debemus: licèt minimè pertineat ad cauſam, etiam ad præſens, non omnino ſic renuo quaſi creatura ſublimi atque præſtanti gloriam ferre timeamus. Eſt quippe divina, Angelica, eſt etiam humana gloria modus, quem in multis Scripturarum locis invenimus, & Sanctorum meritis, & apicibus Regum, ſine vitio aſſentationis adſcribi. Quæ enim inter homines prima gloria, Gloria hæc eſt omnibus Sanctis ejus.*

Laudat & *Sanctum Hieronymum* in Epiſtolâ contra *Vigilantium*, ad *Riparium* datâ: *Nos autem*, inquit, *non dico Martyrum Reliquias, ſed nec Solem quidem & Lunam, & Angelos & Archangelos, non Seraphim, non Cherubim, & omne nomen quod nominatur in præſenti ſæculo & in futuro, colimus & veneramur, ne ſerviamus creaturæ potiùs quàm Creatori. Honoramus autem Reliquias Martyrum, ut eum, cujus ſunt Martyres, adoremus: Honoramus ſervos, ut honores ſervorum redundent ad Dominum, qui ait: Qui vos ſuſcipit, me ſuſcipit.*

Laudat rurſus *Sanctum Auguſtinum* lib. 8. *de Civitate Dei*, Cap. 27. dicentem: *Nec tamen Martyribus templa, Sacerdotia, Sacra, & Sacrificia conſtituimus: quoniam non ipſi, ſed Deus eorum nobis eſt Deus. Honoramus ſanè memorias eorum, tamquam ſanctorum hominum Dei ..... Quis autem audivit aliquando Fidelium Sacerdotem ad altare, etiam ſuper ſanctum corpus Martyris ad Dei honorem cultumque conſtructum, dicere in precibus: Offero tibi Sacrificium, Petre, vel Paule, vel Cypriane, cùm apud eorum memorias offeratur Deo .... ut eâ celebritate Deo vero de illorum victoriis gratias agamus?* &c.

Laudat adhuc teſtimonium Smyrnenſis Eccleſiæ, in Epiſtolâ de Martyrio *Sancti Polycarpi*, narrantis, Judæos inſtigaſſe *Nicetum*, ut adiret Judicem, peteretque ab eo, ne humari concederet Martyris corpus; ne fortè Chriſtum Crucifixum relinquentes Chriſtiani, hunc colere inciperent. Ait autem Smyrnenſis Eccleſia, ipſos ignoraſſe, *Quia neque Chriſtum poſſumus aliquando derelinquere, qui mortem pro totius mundi ſalute ſuſtinuit, neque alium quemquam colere: quippe qui verum Deum, & qui ſolus colendus ſit, novérimus: Martyres verò tamquam diſcipulos Domini diligimus, & veneremur*, &c. Quorſum autem hæc omnia teſtimonia laudaſſet *Agobardus*, ſi probare aliud voluiſſet, quàm nullam creaturam, adeoque nec Imagines cultu latriæ adorandas? In illum namque unum ſcopum omnia collineant, nec probant cultum latriâ inferiorem deferri aliis a Deo non poſſe: cùm *Agobardus* ipſe venerationem Sanctorum, & honorem eorum Reliquiis delatum approbet. Non pugnat igitur *Agobardus* cum Definitione Septimæ Synodi, & cum doctrina Eccleſiæ de Imaginibus in Tridentino Concilio tradita: ſiquidem utraque Synodus negat adorandas Imagines adoratione propriè dictâ ſive Latriâ, & eis Numen aliquod, aut intrinſecam ſanctitatem, aut vim ſanctificandi ineſſe: & in eis ſpem collocare prohibet. Id autem unum impugnat Agobardus. *Nunc autem*, inquit, *error invaleſcendo tam perſpicuus factus eſt, ut idololatriæ, vel Anthropomorphitarum hæreſi propinquum aut ſimile ſit, adorare figmenta, & ſpem in eis habere.... Si viderimus pennatos Angelos pictos, prædicantes Apoſtolos, Martyres tormenta patientes, nullum ab Imaginibus quas aſpicimus auxilium ſperare debemus, quia nec malè poſſunt facere, nec bene.... Adoretur, colatur, veneretur a Fidelibus Deus; illi ſoli ſacrificetur, vel Myſterio Corporis & Sanguinis, quo ſumus redempti; vel in ſacrificio cordis contriti & humiliati. Angeli vel homines ſancti amentur, honorentur, charitate, non ſervitute. Non eis Corpus Chriſti offeratur, cùm ſint hoc & ipſi. Non ponamus ſpem noſtram in homine, ſed in Deo.*

Quod autem ait *Agobardus*, Sanctorum Imagines multò religioſiùs conterendas, quàm ſerpens æneus ab *Ezechia* Rege contritus ſit, non probat eum ad Iconoclaſtas acceſſiſſe: quia ex hypotheſi dumtaxat loquitur, quòd Sanctorum Imagines adorarentur *cum divinæ religionis contemptu more Idolorum*. Tunc enim œconomiâ quâdam aboleri ad tempus Imagines ſatiùs eſſet, niſi ſuperſtitio poſſet aliâ ratione cohiberi: idque non privato unius Epiſcopi conſilio, ſed re a pluribus diſcuſſâ, & conſulto maximè Romano Pontifice, ad quem majores cauſæ Fidem aut Diſciplinam ſpectantes ex toto orbe Chriſtiano referendæ ſunt. Cæterùm ob quamcumque Chriſtianæ plebis ſuperſtitionem Sanctorum Imagines conterendas non eſſe ſenſit Agobardus, *Sanctum Gregorium* laudans, quòd Maſſilienſem [a] Epiſcopum *Serenum* arguerit, quia *Imagines Apoſtolorum de ſuâ Baſilicâ eraſerat ob ſuperſtitionem vulgi eas contra regulam fidei adorantis, ut non potiùs rationabili auctoritate ejuſmodi errorem correxit, picturâ illâ ad poſterorum memoriam permanente.* Et Veterum morem approbat, qui *Sanctorum Imagines vel pictas, vel ſculptas habuerunt, causâ hiſtoriæ, ad recordandum*. Solam itaque ſuperſtitionem damnat, quâ plebs imperita ſpem in imaginibus collocare videbatur; & quâ nonnulli etiam Sacerdotes Sacrificium Miſſæ celebrare dicebantur ſuper imagines, *ſine Baſilica, ſine altari, abſque Sanctorum Reliquiis*.

[a] Forojulienſem vocat, memoriæ lapſu.

§. XIII.

Diluitur objectio DALLÆI *ex* JONA AURELIANENSI *petita*.

JOnas *Aurelianenſis* Epiſcopus * inquit *Dallæus*, abſolutè ac ſimpliciter Imaginum adorationem condemnat, neque uſquam vel diſtinguit, vel excipit cultum, qui poſſit iis legitimè deferri. *Imagines*, inquit, *ſe ea adoratione adorantes, quæ Deo ſoli debetur, anathema efficiunt*. Tum aliquanto poſt: *Verum eſt*, inquam, *ſanæque fidei congruentiſſimum, nullam prorſus ſimilitudinem omnium, quæ in cælo, vel quæ in terrâ, vel quæ ſub terram ſunt, faciendam, cui cultus aut adoratio, quæ ſoli Deo debe-*

* Lib. de culto Imaginum.

debetur, quodam modo exhibeatur. Mox: *Creaturam verò adorari, eique aliquid divinæ ſervitutis impendi, nefas ducimus*. Præterea Italicos (id eſt, eos qui cum Pontifice Romano Synodum Nicænam ſuſceperant) erraſſe non diffitetur: tantùm pertendit non adeo gravem fuiſſe illorum errorem, ac putabat Claudius. *Sed credibile eſt*, inquit, *quòd licèt & in cultu, & adoratione Imaginum, ignorantiâ fallente, aliquid temporis inſumpſerint, nullo tamen pacto ab unitate fidei Catholicæ defeciſſe, & ad idola converſi eſſe credendi ſint*. Ad hæc, Imagines, non aliter quàm *Gregorius & Carolus Magnus* ad ſolam præteritarum rerum memoriam retinendas cenſet. *Sinantur*, inquit, *in te Imagines Sanctorum, non ut adorentur, ſed potiùs ut quamdam pulchritudinem reddant, & quarumdam præteritarum rerum memoriam ſenſibus imperitorum ingerant, in Eccleſiis depingi*.

Alibi, cùm *Claudius Taurinenſis* eos reprehenderet, qui ad ſuum errorem muniendum reſpondebant: *Non putamus Imagini, quam adoramus, aliquid ineſſe divinum, ſed tantummodo pro honore ejus, cujus effigies, tali eam veneratione adoramus*: Jonas teſtatur neque ſibi hanc iſtorum orationem probari, *Una autem*, inquit, *reprehendimus ac deteſtamur; quia cùm eorum ſcientiam non ſubterfugit, Imaginibus nil ineſſe divini, majori digni ſunt invectione, eo quòd debitum honorem Divinitati, impenderint infirmo & egeno ſimulachro*. Et aliquanto poſt, cùm hanc ſententiam poſuiſſet Claudius, *Si opera manuum Dei non ſunt adoranda & colenda; quantò magis opera manuum hominum adoranda & colenda non ſunt, prorſus nec in honore eorum, quorum ſimilitudines eſſe dicuntur?* Reſpondet Jonas: *In hujus ſententiæ ſenſu nobiſcum ſobriè ſapis*. Præterea, cùm adderet Claudius: *Si imago quam adoras, Deus non eſt, nequaquam veneranda eſt honore Sanctorum, qui nequaquam divinos ſibi arrogant honores*; Jonas itidem ait: *Omnino approbamus, congruumque fidei Catholicæ judicamus*. Denique ſententiam ſuam ſic exponit: *Nos figmenta & Imagines non colimus. Imagines tamen & habemus, & habentibus non præjudicamus*.

Reſpondeo, *Jonam Aurelianenſem* cultum dumtaxat latriæ imaginibus abjudicaſſe, & cultum indiſcretum ac ſuperſtitionibus admixtum, qualem illum eſſe putabat, quem ſanxerat Nicæna Synodus, quique vigebat in Orientalibus Eccleſiis, & in Italia; ſed cultum omnem imaginum minimè impugnavit, nec impugnare conſequenter potuit, cùm effigiem Crucis *venerandam, adorandam, colendam* propugnet ex Traditione, *non eo quidem cultu & adoratione, qui ſolius Divinitatis eſt*, ſed alio inferiori: Quò etiam Reliquias Sanctorum colendas agnoſcit, quamvis ſint opera manuum Dei. *Opus namque*, inquit, *manuum Dei, corpora Sanctorum, quæ non adoranda adoratione divinitati debita, ſed pio ſunt amore amplectenda & honoranda, utpote Sancti Spiritus templa ſacrata*. Quod autem ſolum cultum ſuperſtitioſum impugnet Jonas, hæc palam oſtendunt. *Gallia Imagines Sanctorum, ob præmiſſas cauſas, & habet, & habere ſiuit: eas verò adorari, & in dæmonum cultum venerari, magnæ deteſtationi, & abominationi habet. Non igitur*, [ut aſſeris] *coluit idola, & nomen mutuvit, quia dereliquit diabolum & ſecuta eſt Chriſtum. Porro Imagines Sanctorum, ut dictum eſt, habet, non tamen eas in dæmonum cultum veneratur. Nam & illi qui nimio & indiſcreto amore, ob honorem Sanctorum, eorum Imaginibus ſupplicant, neſcio an temerè idololatræ ſint vocandi. Videntur ſanè potiùs ob hanc ſuperſtitione, adhibito rationis moderamine revocandi, quàm idololatræ, cùm utique Sanctæ Trinitatis fidem veraciter credunt & prædicent, nuncupandi*. Eos tantùm criminatur Jonas, *qui ſupplicant imaginibus*, non qui Sanctis ipſis coram Imaginibus ſupplicant: qui venerantur Imagines ob dæmonum cultum, non qui eas venerantur ob amorem Sanctorum, quamvis eum amorem *nimium ac indiſcretum* eſſe nolit, qui in ſuperſtitionem degeneret. Equidem illud religioſi cultûs imaginibus ex traditione delati auctarium, quo ſalutationibus, ingeniculationibus, luminaribus, & ſuffitibus honorabantur Imagines a Græcis, nondum Galli noſtri receperant, ut mirum non ſit, ſi *Jonas* Orientales perſtringat ut ſuperſtitionis reos & ſceleratiſſimo errori mancipatos: ſed tamen rem ipſam, ſive ſubſtantiam adorationis honorariæ imaginibus decretæ ac exhibitæ non damnat; cùm in Eccleſiis ob Sanctorum recordationem & amorem erigendas approbet ac propugnet, ſecundùm *Sanctum Gregorium*; eaſque *Anathematum ſordes* a Claudio Taurinenſi nuncupatas, indigniſſimè ferat: ejuſque facinus quo Imagines fregerat, *In Sanctorum Dei contemptum* vergere aſſerat. Sanè cùm *Jonas* plurima *Sancti Auguſtini* loca congerat, quibus cultum latriæ, ſive adorationem ſoli Deo debitam, nulli creaturæ exhibendam probat, argumento eſt ipſum ea dumtaxat de adoratione locutum, cùm adorationem Imaginum impugnavit.

§. XIV.

Oſtenditur DUNGALUM *Dallæi, aliorumque recentium Iconomachorum cauſæ non favere*:

DUngali Catholici Theologi, qui ſub *Ludovico Pio & Lothario* Imperatoribus, adverſùs *Claudium Taurinenſem* ſcripſit, auctoritate *Dallæus* abutitur, contenditque ipſum venerationem omnem Sanctorum Imaginibus abjudicaſſe. Id verò falſiſſimum eſſe ex ipſo *Dungali* Opere demonſtratur. Primò namque *Claudium* graviſſimè reprehendit; quòd dixerit, *Tantumdem errare, & uno ſimiliter nomine Idololatras eſſe vocandos eos, qui idola & ſimulachra Gentilium, diabolo inſtigante & per ea decipiente, adorant & colunt, credentes Deos ac Deas eſſe a quibus cuncta reguntur vel proſtuntur, & Chriſtianos qui Imaginem Chriſti & Sanctorum ejus pingunt & venerantur pro amore & honore Salvatoris & Redemptoris mundi, & ſacrorum Electorum, quos & ipſos, licèt longè inferiùs, diligunt tamen & honorant, quia priùs a Deo electi ſunt*. Calumniæ poſtulat *Dungalus Claudium Thaurinenſem*, quòd Chriſtianos, qui imagines Chriſti, & Sanctorum pingebant, & venerabantur ob eorum honorem, Idololatriæ accuſaret: quæ reprehenſio recentiores Iconomachos petit, qui ſimilem calumniam in Catholicos evomunt. Dungalus Recluſus Monaſterii Sandionyſiani, in agro Pariſienſi.

Præterea, narrans *Dungalus* quid in conventu Pariſienſi Gallicanorum Præſulum actum eſſet ac deliberatum de Sanctorum Imaginibus, ait: *De hac igitur Imaginum pictarum ratione, de quâ iſte in exordio ſuæ proponit Epiſtolæ, inquiſitio diligentiùs ante, ut reor, biennium, apud glorioſiſſimos & religioſiſſimos Principes habita eſt in Palatio: ubi divinæ Scripturæ, Sanctorum librorum, & probatiſſimorum, qui eos ſcripſerunt, virorum exemplis atque auctoritate, cum quanta & quali moderatione, ac diſcretione ſint habenda, inventum, confirmatum, ſatiſque evidenter diffinitum eſt: ut nemo poſthac, quamvis ſtolido & obtuſo deſipiens ſit corde, nec Angelis, nec hominibus, licèt Sanctis, nec eorum Imaginibus, nec cuipiam penitus in mundo creaturæ, conſubſtantialiter divinum poſſit honorem de-*

Digitized by Google

deferre, niſi ſoli omnium Creatori nui Deo Patri & Filio & Spiritui Sancto. Neque etiam e contrario aliquis hos prædictos, hoc eſt, vel Sanctos Angelos, vel Sanctos homines, aut eorum Imagines; vel quicquid in honorem, laudem, & gloriam unius veri & ſummi Dei fideliter componitur, deſtruere aut delere, deſpicere vel abominari præſumat; ſicut de hoc Sanctus Gregorius Serenum Maſſilienſem Epiſcopum corripuit & reprehendit, ita dicens, &c. Et poſtquam deſcripſit *Sancti Gregorii* verba, hæc ſubjungit: *Qualis autem & quanta eſt inſana elatio, & vana temeritas, ut quod a primævo tempore Chriſtianitatis, per annos ferme* DCCCXX. *aut eò ampliùs a ſanctis ac beatiſſimis Patribus & religioſiſſimis poſtmodum Principibus ad gloriam & laudem Dei in Eccleſiis & in quibuslibet Chriſtianorum domibus fieri conceſſum, conſtitutum, & juſſum eſt, unus homo blaſphemare, reprehendere, conculcare, projicere, ac exſufflare præſumat? Quaſi in tanto jam dicto ſpatio nullus fit ſanctus vel ſapiens in Eccleſia Dei extitiſſet Auctor, qui tam ardentiſſimum in corde ſuo zelum, vel ſubtiliſſimum haberet intellectum, ſicut iſte qui audet oppugnare quod cæteri, quaſi formidoloſi auſi non ſunt; vel vituperare, quod alii eſſe vituperandum quaſi ſtulti non intellexerunt.* Ex quibus perſpicuum eſt, Dungalum, & Gallicanos Præſules *honorem divinum* dumtaxat imaginibus Sanctorum exhibendum negaſſe: ipſis verò aſſeruiſſe honorem in eo ſaltem poſitum, ut cum reverentiâ haberentur, ſicut res aliæ in honorem, laudem, & gloriam unius veri & ſummi Dei fideliter compoſitæ: & hoc genus venerationis a Chriſtiani nominis origine habitum fuiſſe Imaginibus ut non deſtruerentur, aut deſpicerentur, ubi in uſu eſſe cœpiſſent: proinde *Claudium Thaurinenſem* hæreticum eſſe, qui earum uſum & venerationem oppugnare auſus ſit, eaſque projicere & conculcare.

Tertiò, idem colligitur ex iis quæ inferiùs habet. *Taliter autem*, inquit, *Eunomius & Vigilantius Hæretici, eorumque Sectatores, ſolent Catholicos blaſphemare, vocantes eos idololatras, & mortuorum hominum cultores; ſicut & Pagani extiterunt, eò quòd Reliquias Martyrum pro Chriſto patientium venerantur. Quibus nos e contra reſpondemus, quia neque Sanctorum Imagines in parietibus pictas, neque eorum corpora in ſepulchris condita, ſicut Deum adoramus: neque eis ſacrificia ponimus, quod eſt adeo abominabile, ſicut ſcriptum eſt:* Sacrificans Diis eradicabitur, niſi Domino ſoli: *Sed tantùm eos, quorum effigies, vel corpora ſunt, in Deo veneramur: & per eorum interceſſiones divinum nobis poſtulamus adeſſe ſubſidium.* Conſtat rurſus ex hoc loco, Dungalum ſolam adorationem Deo debitam, id eſt, latriæ cultum Imaginibus negare: & *Claudium Taurinenſem* refellere, qui Catholicos Imaginum cultores quaſi idololatras infamabat: Sanctorum verò venerationem in Reliquiis & Imaginibus, vel per eas, aut coram eis, propugnare. Unde ſicut ſacrarum Reliquiarum venerationem defendit *Dungalus*, ita & venerationem relativam Imaginum.

Quartò, *Claudium Taurinenſem* reprehendit, quòd *Ignorans horum uſurpationes verborum, hoc eſt, adoro, & colo, & quia nonniſi ad Deum ſolummodo ea exiſtimat pertinere, nimiùm blaſphemat Chriſtianos, non intelligens neque qua loquitur, neque de quibus affirmat.*

Et infra, conteſtatur Catholicos ſolum Deum adorare, propriè dicta adoratione quæ ſoli Creatori debetur: Angelos autem, homines Sanctos, crucem, longè diſpari modo colere & adorare. Cenſet ergo, citra crimen idololatriæ aut ſuperſtitionis, alia a Deo poſſe coli religioſo cultu. Si Crucem, quidni & Imaginem? *Nos autem*, inquit, *quibus has tam multas & tam probroſas infert calumnias, contra falſa ipſius teſtimonia, divinâ opitulante gratiâ, toto corde credimus, & ore confitemur, humiliati animo & corporis habitu ſubſtrati, quòd Deus ſolus ſit adorandus & colendus, prout Dominum & Creatorem omnium a ſua decet adorari creatura & coli, dum in eum ſolum credimus, & ſperamus, eique quotidie ſacrificamus. Creaturam etiam Dei ſanctam & bonam, hoc eſt Angelum Sanctum, vel hominem Sanctum, aut Sanctam Crucem, pro diverſitate dignitatum adoramus & colimus; hoc eſt, humiliter honoramus, diligimus, amplectimur propter Deum & in Deo, longè diſpari modo quàm illum colimus & adoramus.*

Denique Sanctorum Imagines, ſicut Crucem, & Reliquias Sanctorum, congruis honoribus colendas concludit. *His ergo omnibus ſuperiùs comprehenſis*, inquit, *certiſſimè & evidentiſſimè patet, picturas ſanctas, & ſanctam Domini Crucem, & ſacras Electorum Dei Reliquias, dignis & congruis honoribus a Catholicis & orthodoxis in Deo & propter Deum venerari oportere, non ut ſacrificando ois divinus honor & cultus ſoli Deo omnium Creatori debitus ſit a quoquam deferendus: ſed ut in ejus amore, honore, laude, & gloriâ ſuâ ſanctâ, inſignia & venerabilia vaſa, prout decet, ſingula eorum ab omnibus Fidelibus & Religioſis ſalvâ fide & non fictâ honorentur & amplectantur.*

§. XV.

Oſtenditur Dallæum abuti auctoritate WALAFRIDI STRABONIS.

V*Alafridum Strabonem* Augiæ-Divitis Abbatem inter Synodi Nicænæ II. hoſtes, & impugnatores cultûs Imaginum, perperam quoque laudat *Dallæus*, cùm ex Cap. 8. libri *de Rebus Eccleſiaſticis*, quò unô in locô hoc de argumento egit, conſtet ipſum ſolum cultum immoderatum Imaginum reprehendiſſe, & qui in ſuperſtitionem degeneraret; cultum verò moderatum approbaſſe & propugnaſſe. *Nunc jam*, inquit, *de Imaginibus & picturis, quibus decus Eccleſiarum augetur, dicenda ſunt aliqua. Quia & earum varietas, nec quodam cultu immoderato colenda eſt, ut quibuſdam ſtultis videtur: nec iterum ſpecioſitas ita eſt quodam deſpectu calcanda, ut quidam vanitatis aſſertores exiſtimant. Quis enim ſanum ſapiens, contra id quod ſcriptum eſt:* Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies: *Et iterum:* Non facies tibi omnem ſimilitudinem eorum, quæ in cœlo, vel in terra, vel in aquis ſub terra ſunt: *putabit in tabernaculi, vel templi conſtructione, feciſſe Moyſen & Salomonem? . . . . Cùm certum ſit & illos ita ſenſiſſe, & nos ita ſentire debere, quod videlicet non ſint Deo debitis cultibus & honoribus colenda, quæ ab illis vel nobis facta ſint, vel fuerint, aut ſignificandi alicujus Myſterii cauſa, ut tabernaculi & templi ſtructura omnis: ob commemorationem rerum geſtarum, ut pictura hiſtoriarum: aut ob amorem eorum, quorum ſimilitudines ſunt, animis videntium arctiùs imprimenda, ut Imagines Domini, & Sanctorum ejus. Neque enim fruſtra ſuperiori ſententia ſubjunctum eſt*, Non adorabis, neque coles ea. *Unde videlicet intelligamus, in his faciendis devotionem & utilitatem, quâ commoveri vel inſtrui appetimus, non eſſe culpandam: ſed in his colendis ſuperſtitionem & hebetudinem, qua ſpiritalem cultum ad corporalia traducere errones nituntur, eſſe damnandam.* Et infra: *Notandum verò, quòd ſicut quidam eaſdem Imagines, ultra quàm ſatis eſt, venerantur: ita alii, dum volunt cautiores*

res cæteris in Religione videri, illas ut quaſdam idololatriæ ſpecies reſpuunt, & præſumptionis faſtu ſimplicium corda ſcandalizant. Hujus rei quæſtio apud Græcos ſæpe tantas contentiones excitavit, ut ſub Gregorio Papa Juniore Conſtantinus Imperator apud Conſtantinopolim omnes Imagines depoſuerit: & ſub Gregorio III. Romæ Synodus ſit facta contra ſupradictam [ut dixerunt] hæreſim: in qua firmatum eſt, ut Sanctorum Imagines, ſecundùm priſcum Catholicæ Eccleſiæ ritum reſtituerentur. Ipſa denique querela Græcorum, temporibus bonæ memoriæ Ludovici Imperatoris, in Franciam perlata, ejuſdem Principis providentiâ ſcriptis Synodalibus eſt confutata. Quam etiam Claudius quidam Taurinenſis Epiſcopus, ſed in veritatis itinere, nominis ſui ſimilitudine, nutabundus, inter cæteras vanitatum ſuarum ineptias cupiens renovare, antiquam diverſorum contra ſum ſcribentium jaculis perfoderetur, ſuo judicio damnatus interiit.

Et paulò poſt: *Ergo cùm Chriſtianus populus tantâ ſit in divinis rebus docilitate in interiora ſapientiæ ſpiritalis inductus cellaria, ut non dicam picturam & Imagines, ſed ne ipſos quidem ſanctos homines vivos vel mortuos, divinis credas colendos honoribus, vel adorandos.... Cùm itaque talis ſit Chriſtiani perfectio ſenſûs, non ſunt omnimodis honeſti & moderati Imaginum honores abjiciendi. Si enim ideo quia novimus non adorandas nec colendas Iconas, conculcanda ſunt & delenda pictura, quaſi non neceſſaria, vel nociva: Ergo & quia credimus quòd Creator omnium, qui ubique eſt, & cœlum & terram implet, non habitat in manufactis, deſtruenda ſunt templa, ne videamur parietibus & tectis incluſum credere Creatorem. Sicque poterit evenire, ut dum cavemus, ne uſpiam ſit aliquis ubi inſipientium mens poſſit errare, nihil pene habeamus, quò vel devotionem noſtram exerceamus, vel ſimplices & ignaros ad amorem inviſibilium trahere valeamus. Quantum autem utilitatis ex picturæ ratione proveniat, multipliciter patet*, &c.

Denique ſic totum caput *de Imaginibus & Picturis* concludit: *Ergo ſicut omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil mundum, quia inquinata ſunt eorum mens & conſcientia: ita malis omnes viæ offenſionibus plenæ ſunt. Et ſicut boni etiam malis benè, ſic mali etiam bonis malè utuntur. Sic itaque Imagines & picturæ habendæ ſunt & amandæ, ut nec deſpectu utilitas annulletur, & hæc irreverentia in ipſorum, quorum ſimilitudines ſunt, redundet injuriam: nec cultu immoderato fidei ſanitas vulneretur, & corporalibus rebus honor nimiò impenſus arguat nos minùs ſpiritualia contemplari.* Itaque ex *Walafridi* ſententia amandæ ſunt Imagines, non deſpiciendæ, ita ut amor ille externum a nobis honorem in picturas ſacras exigat, & in exemplaria dirigatur internus affectus.

At, inquit *Dallæus*, nihil *Walafridus* de relativa illa ſeu adoratione, ſeu veneratione, quam Nicæni ac Romani Imaginibus tribuendam cenſent: quamque hoc loco omiſſurus non erat, ſi idem cum illis ſenſiſſet. Sed, rogo, quid eſt aliud *moderatus imaginum honor, ob amorem Domini & Sanctorum ejus quorum ſimilitudines ſunt*, niſi cultus & veneratio relativa, ſeu honoraria adoratio? (ut vocat Septima Synodus.) Hunc autem honorem cenſuit ſacris Imaginibus deferendum *Walafridus Strabo*. Illum vocet, quomodo lubuerit, *Dallæus*: de verbis non litigamus.

DISSERTATIO VII.

Contra Felicis, & Elipandi Hereſim.

QUÆSTIO UNICA.

Utrùm Chriſtus ſecundùm humanam naturam ſit Filius Dei Adoptivus?

PROPOSITIO.

Chriſtum, ſecundùm naturam etiam humanam, non eſſe Filium Dei Adoptivum, Sacræ Scripturæ teſtimoniis, & veterum Patrum conſenſu, contra Felicem & Elipandum demonſtratur.

I. Scripturæ loca, quibus adversùs *Felicem & Elipandum* pugnarunt Francofordienſes Patres, *Paulinus Aquilejenſis*, tum in Libro Sacroſyllabo, tum in tribus libris contra *Felicem*, *Etherius Uxamenſis* Epiſcopus, & *Beatus* Presbyter in duobus libris contra *Elipandi* errorem; *Alcuinus* in ſeptem libris adversùs *Felicem*, & quatuor libris adversùs *Elipandum*; & *Agobardus* lib. contra *Felicem*, hæc ſunt. *Scripturæ Sacræ teſtimoniis refellitur error Felicis & Elipandi.*

Iſaiæ 7. *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel.* Et Cap. 9. *Parvulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum ejus: & vocabitur nomen ejus, Admirabilis, Conſiliarius, Deus, fortis, Pater futuri ſæculi, Princeps pacis.* Matthæi 16. Ait Jeſus Diſcipulis: *Quem dicunt homines eſſe filium hominis? At illi dixerunt: Alii Joannem Baptiſtam, alii autem Eliam, alii verò Jeremiam, aut unum ex Prophetis. Dicit autem illis Jeſus: Vos autem quem me eſſe dicitis? Reſpondens Simon Petrus dixit: Tu es Chriſtus Filius Dei vivi.* Lucæ I. *Quod enim ex te naſcetur Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Joannis I. *Verbum Caro factum eſt, & habitavit in nobis: & vidimus gloriam ejus gloriam quaſi unigeniti a Patre.* Joannis 3. *Nemo aſcendit in Cœlum, niſi qui deſcendit de Cœlo, Filius hominis qui eſt in Cœlo.* Ibidem: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret.* Joannis X. *Ego & Pater unum ſumus.* Joannis 17. *Clarifica me tu, Pater, apud temetipſum, claritate quam habui, priuſquam mundus eſſet apud te.* Joannis I. *Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat, in Spiritu Sancto. Et ego vidi, & teſtimonium perhibui, quia hic eſt Filius Dei.* Et Matthæi 3. Pater de Cœlo idem teſtatur de Jeſu baptizato, & de aqua aſcendente: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Idemque repetiit in Monte Sancto præſentibus *Moyſe*, & *Elia*, & tribus Chriſti Diſcipulis: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui, ipſum audite.* Joannis 20. *Thomas* ubi miſit manum in Chriſti latus, dixit: *Dominus meus, & Deus meus!* Ad Romanos 8. *Proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum.* Et Cap. 9. *Quorum Patres & ex quibus eſt Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula.* Ad Galatas 4. *Miſit Deus Filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege.* Ad Coloſſenſes 1. *Tranſtulit nos in regnum Filii dilectionis ſuæ: in quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus remiſſionem omnium peccatorum: qui eſt imago Dei inviſibilis primogenitus omnis creaturæ: quoniam in ipſo condita ſunt univerſa in cœlis, & in terra, viſibilia & inviſibilia, ſive Throni, ſive Dominationes, ſive Principatus*

Digitized by Google

patus, ſive Poteſtates, omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt: & ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo conſtant. Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt principium, primogenitus ex mortuis: ut ſit in omnibus ipſe primatum tenens, &c. Ad Titum 2. *Expectantes beatam ſpem, & adventum gloriæ Magni Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, qui dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate*. Ad Hebræos 1. *Multifariam multiſque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis: noviſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio, quem conſtituit heredem univerſorum, per quem fecit & ſæcula*. I. Joannis 5. *Et ſcimus quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis ſenſum ut cognoſcamus verum Deum, & ſimus in vero Filio ejus: Hic eſt verus Deus, & vita æterna*. Ex quibus teſtimoniis ſequitur, Chriſtum non eſſe nuncupativum Deum, aut adoptivum filium, cùm non ſint in uno Chriſto duo filii, aut duo Dii; neque per Incarnationem Filius Dei in duos diviſus ſit, aut ſua dignitate exciderit, aut a Deo factus ſit alienus, adoptionique idoneus: & cùm hominem illum Jeſum, qui natus eſt ex Virgine, eſſe verum Deum, Angelus, Præcurſor, Petrus, Joannes, Thomas, ac Paulus teſtentur: ipſeque Pater voce e nube delapſa, ſemel & iterum ea de re teſtimonium perhibeat, dicens. *Hic eſt Filius meus dilectus*.

Error Felicis & Elipandi ex Traditione confutatur.

II. Patrum quoque conſentientibus teſtimoniis, *Elipandi & Felicis* error confutatur, qui unicum in utraque natura, eumdemque verum Dei Filium aſſerunt Chriſtum; adeoque adoptivum eſſe negant.

Sanctus Irenæus apud Theodoretum, Dialogo III. *Sed ipſe Jeſus Chriſtus cùm eſſet, paſſus eſt pro nobis, qui decubuit, & reſurrexit; qui deſcendit & aſcendit, Filius Dei Filius hominis factus*.

Sanctus Athanaſius in Epiſtolâ ad Epictetum: *Propterea taceant*, inquit, *qui aliquando dixerunt eum qui ex Maria proceſſit, non ipſum eſſe Chriſtum & Dominum & Deum. Niſi enim Deus eſſet, quinam ſtatim atque ex Maria prodiit, vocatus eſt Emmanuel, quod eſt interpretatum nobiſcum Deus?*

Sanctus Gregorius Nazianzenus in Epiſtolâ I. ad Cledonium: *Si quis*, inquit, *duos induxerit Filios, alterum ex Deo & Patre, alterum ex Matre: non autem unum & eumdem; is ab ea filiorum adoptione excidat, quæ rectè credentibus eſt promiſſa. Naturæ quippe duæ ſunt, Deus & homo: quemadmodum etiam anima & corpus: non tamen duo Filii, neque Dii: quemadmodum neque hic homines duo*.

Sanctus Gregorius Nyſſenus, in libello contra Apollinarem, *Qui Apollinaris*, inquit, *patrocinantur dogmatibus* . . . . . *objiciant quoſdam ex Eccleſia Catholica duos in ſuo dogmate filios agnoſcere; alterum naturalem; alterum qui adoptione poſtmodum acceſſit. Quod neſcio a quonam audierint, aut cum qua perſona luctentur. Nam hactenus neminem novi, qui talia perperam effutiret*.

Sanctus Cyrillus Alexandrinus Felicianam & Elipandianam hæreſim in Neſtoriana deſtruxit, illoſque paſſim impugnavit, qui *duos Chriſtos & duos filios* aſſererent. (In Homilia Paſchali 8. In Dialogo de uno Chriſto; In Epiſtolâ ad *Acacium* lib. XI. in Joannem, & alibi) Cui *Proclus* in Epiſtolâ ad Armenos, & *Paulus Emiſſenus* in Homilia Alexandriæ habita, cùm pax inter Orientales & *Sanctum Cyrillum* inita eſt, ſuffragantur.

Explicat ſcilicet Chriſti verba: Pater, clarifica Filium tuum.

In ejuſdem aſſertione dogmatis conſentiunt Latini Patres. *Sanctus Hilarius* lib. 3. *de Trinitate*, ubi de Chriſto ait: *Non ſolùm nomine conteſtatus eſt eſſe ſe Filium, ſed & proprietate, quâ dicitur, Tuum *. Multi enim nos Filii Dei: ſed non talis hic Filius eſt. Hic enim & verus & proprius Filius eſt, origine, non adoptione; veritate, non nuncupatione; nativitate, non creatione*.

Sanctus Damaſus Pontifex Maximus, in Epiſtolâ ad Paulinum Antiochenum. *Anathematizamus etiam eos*, inquit, *qui duos Filios eſſe profitentur, unum ante ſæcula, & alium poſt carnis aſſumptionem ex Virgine*.

Sanctus Ambroſius lib. 5. *de Fide*, cap. 3. *Eccleſiaſtica Fide*, inquit, *& Dei Patris, & David idem atque unus eſt Filius*.

Sanctus Hieronymus in cap. 4. Epiſtolæ ad Epheſios explicans illa verba: *Qui deſcendit ipſe eſt qui aſcendit ſuper omnes cælos*, obſervat hunc locum, ferire eos, *qui duos filios inſano errore confingunt Filium videlicet Dei & Filium hominis*.

Sanctus Auguſtinus, Enarratione 2. in Pſalmum CVIII. *Nullis*, inquit, *operum meritis præcedentibus in tantam celſitudinem ſubvecta eſt humana natura, ut totum ſimul, Verbum & caro, hoc eſt, Deus & homo, Unigenitus Dei Filius diceretur*. Et Tractatu VII. in Joannem: *Oportebat*, inquit, *ut ille baptizaret, qui eſt Filius Dei unicus, non adoptatus. Adoptati filii, miniſtri ſunt Unici. Unicus habet poteſtatem, adoptati miniſterium*.

Leporius in Libello Emendationis, cui *Sanctus Auguſtinus* cum aliis Africæ Epiſcopis ſubſcripſit; *In hoc*, inquit, *maximè fides noſtra conſiſtit, ut credamus unicum Filium Dei, non adoptivum, ſed proprium; non phantaſticum, ſed verum; non temporarium, ſed æternum, pro nobis omnia ſecundùm carnem fuiſſe perpeſſum*.

Caſſianus lib. 2. *de Incarnatione* cap. 6. aſſerit *Catholicorum omnium fidem credere & intelligere, ſcire & confiteri, quòd Dominus noſter Jeſus Chriſtus & hominis eſt Filius, quia ex homine natus eſt; & Dei Filius, quia ex divinitate conceptus*.

Sanctus Leo Magnus in Epiſtolâ ad *Flavianum*, cap. 5. Chriſtum manus & pedes palpandos poſt Reſurrectionem obtuliſſe ait, *Ut ſciremus Verbum hoc non eſſe quòd carnem: & ut unum Dei Filium & Verbum confiteremur, & carnem*.

Ferrandus Diaconus, in Epiſtolâ ad Severum: *Principaliter*, inquit, *fides noſtra Chriſtum Dei Filium ſic prædicat hominis filium, ut unum dicat Dei & hominis filium; nec alterum in divinitate Chriſtum veneretur, alterum in humanitate; ſed quem in divinitate, ipſum in humanitate*.

Sanctus Gregorius Magnus, lib. I. Moralium, cap. ſexto, de Chriſto ſic loquitur: *Omnes qui in fide Deo naſcuntur, ſuperat; quia non ut cæteros adoptio, ſed natura illum divinitatis exaltat; qui etſi humanitate cæteris apparuit ſimilis, divinitate tamen manſit ſuper omnia ſingularis*.

Sanctus Hildephonſus Toletanus Epiſcopus, lib. de Perpetua Virginitate B. Mariæ: *Ergo*, inquit, *non illum, ut cæteros adoptio filios Dei fecit Filium: Sed divinitatis natura illum in proprium Dei Filium exaltavit; donavit & illi nomen quod eſt ſuper omne nomen: ut eſſet totus Dei Filius homo & Verbum: quia numquam non fuit Dei Filius, qui ſempiternus permanet unici Genitoris Unigenitus. Numquam igitur ipſe purus homo conceptus, nec natus, ſicut cæteri naſcuntur infantes, ut ei ex adoptionis gratia, aut ex molimento virtutum prærogativa Filii præſtaretur: ſed Dei Verbum, quia caro factum eſt, aſſumpſit hominem in ſe ſine perſona hominis, ut totus eſſet Chriſtus proprius Dei Filius, non ex dono gratiæ renaſcendo, ut cæteri: ſed ſalva proprietate utriuſque naturæ*.

Error Felicis & Elipandi ex Orationibus Eccleſiæ impugnatur.

III. Ex Eccleſiæ Orationibus Catholicum dogma probarunt Patres, qui *Felicis* & *Elipandi* errorem impugnarunt; ſcilicet ex illis verbis, quibus Orationes Eccleſiæ clauduntur: *Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum Filium tuum, qui tecum vivit & regnat in unitate Spiritus Sancti Deus*. Et

ex

ex aliis quæ in ſolemnibos precibus uſurpantur. *Nos*, inquit *Alcuinus* lib. VII. contra Felicem, *Romuna plus auctoritate, quàm Hiſpanâ veritate aſſertiones fideì noſtra fulciri deſideramus, licèt nee illa reprobemus: in bis tamen qua Catbolicè dicuntur, unaſquiſque in boc ſe refutandum ſciat, in quo ab aniverſuli diſſentit Ecclesia. Romanu igitur Eccleſia, qua u Catbolicis & rectè credentibus ſequenda eſſe probatur, ſe per verum Filium Dei, & in Miſſarum ſolemniis, & in cæteris quoque omnibus Scriptis ſuis, vel in Epiſtolis, fateri ſolet eum, qui pro noſtra ſalute bomo fieri dignatus eſt, & Crucis ſubire tormentum. In Miſſa namque humana Nativitatis ejuſdem Domini noſtri ita cantare ſo-*
,, *lemus*: Præſta ut Unigenitum tuum, quem Re-
,, demptorem læti ſuſcipimus, venientem quoque
,, Judicem ſecuri videamus. *Illum qui nos ſuo ſanguine redemit, & per ſuum Adventum judicaturus eſt mundum, Unigenitum Filium Dei confitemur: quod de bumanitate illius ſine dubio dictum eſt. Item in die Natalis Domini*: Concede quæſu-
,, mus omnipotens Deus, ut nos Unigeniti tui
,, nova per carnem Nativitas liberet. *Et alibi*:
,, Deus qui nos Unigeniti tui pretioſo Sanguine.
,, *Item quarta Feria ante Paſcba*: Præſta quæſu-
,, mus, omnipotens Deus, ut per Unigeniti tui
,, Paſſionem liberemur. *Et in alia Oratione*: Lar-
,, gire, Omnipotens Deus, ut per temporalem
,, Filii tui mortem, quam Myſteria veneranda
,, teſtantur. *Et boc ſapias, quàm ne exemplis egeat, invenitur: ſcilicet, quòd ipſe qui pro nobis paſſus eſt mortem, unicus & verus dicitur Filius Dei, ſicut verè eſt.*

Scriptorum Eccleſiaſticorum rationes contra errorem Felicis & Elipandi.

Rationibus etiam validiſſimis hanc hæreſim confodere, qui adversùs eam ſcripſerunt. Prima petitur ex eſſentia adoptionis, quæ poſtulat ut adoptatus alienus ſit reſpectu ejus a quo adoptatur: at Chriſtus nuſquam alienus a Deo fuit, etiam quà homo: non eſt itaque Filius Dei adoptivus. Hanc rationem affert *Libellus Sacroſyllabus* in Concilio Francofordienſi editus. ,, Adoptivus, *inquit*, di-
,, ci non poteſt, niſi is qui priùs alienus eſt ab
,, eo, a quo adoptari deſiderat. Dei ergo Filius
,, quâ ratione credi poteſt adoptivus, qui inſe-
,, parabiliter aſſumptô homine in unâ perſona,
,, coëunte utraque natura, non duo filii, alius
,, Dei & alius hominis. ut ſicut illi errando æ-
,, ſtimant, adoptivus ſit hominis Filius, & ſine
,, adoptione Dei filius: ſed in una perſonâ u-
,, nus idemque Dei & hominis Filius, qui num-
,, quam hominem quem aſſumpſit, deſeruit, e-
,, tiam nec in Cruce, quando inclinato capite,
,, tradidit ſpiritum, Paulo atteſtante, qui ait:

1. Cor. 2. * Si enim cognoviſſent, numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent. ,, Dominus gloriæ dici-
,, tur crucifixus, cùm ſola caro ſit crucifixa; ſed
,, quia Dominus gloriæ idem ipſe erat, qui ho-
,, minis filius qui crucifigebatur, & numquam
,, hominem deſeruit quem aſſumpſit, ideo dici-
,, tur Dominus gloriæ crucifixus.

V. Ratio altera ducitur ex perſonæ Chriſti unitate: Filii namque ratio, ſive filietas, ex perſona ipsa, & ex perſonali proprietate, non ex natura præciſè conſiderata ſequitur: cùm itaque una ſit in Chriſto perſona, cui filii adoptivi ratio repugnat; Chriſtus non poteſt dici Filius Dei adoptivus. Hanc rationem paſſim adhibet *Paulinus Aquileienſis* in libris contra Felicem Urgelitanum. ,, Quo igitur pacto, [*inquit*, *lib.1.*],
,, perſona una duos exhibeat Deos, aut certè
,, unius perſonæ proprietas, diſparili nuncupa-
,, tione filiorum, dualitatis recipiat diverſita-
,, tem? Nam cùm conſtet homo unus ex dua-
,, bus diverſiſque naturis propter quod Paulus
,, interiorem & exteriorem denuntiat hominem:
,, non tamen Joannes Baptiſta hujuſcemodi in-
,, terior unus idemque & exterior homo, u-
,, nus Zachariç Patris proles ſecundùm interio-
,, rem hominem, hoc eſt ſpiritum, proprius:
,, & juxta exteriorem, id eſt carneum corpus
,, adoptivus filius rectè videbitur nuncupari.....
,, Chriſtus igitur unigenitus ſempiterni Genito-
,, ris Filius qui ab ipſa ineffabili Virginalis uteri
,, conceptione in Dei Filii perſonam ſuſceptus,
,, unàque cum Deo inconfusè, ſed & indivi-
,, duè factus perſona, unus idemque verus Dei
,, hominiſque filius, indiſcretus juxta carnis
,, diſpenſationem perſonâ, diſcretuſque naturâ.
,, Porro ſecundùm divinam ineffabilis gloriæ ma-
,, jeſtatem, inſeparabilis cum Patre, Sanctoque
,, cum Spiritu eſſentiâ, ſed diſcretus perſo-
,, nâ, ſemper unigenitus & verus Dei Filius
,, ceſſante prorſus omnino adoptivi vocabulô no-
,, minis. Non enim Chriſto Jeſu conſequenter
,, rateque, poſſibilitatis appellatio defertur ado-
,, ptionis, cui numquam dedecus contigit alie-
,, nationis.

,, *Et infra*: Non poteris filium, & filium, quod
,, eſt relativum ad aliquid, hoc eſt proprium &
,, adoptativum, uni adſcribere genitori. Nam cùm
,, ſit Deus omnipotens Pater unus, unum que coæ-
,, ternum ſibi genuerit, omnipotentem Filium:
,, quô igitur pactô unus natus unius genitoris &
,, proprius & adoptivus filius intelligatur, nullius
,, umquam poſſibilitatis ordo permittit. Præſer-
,, tim cùm hæc de Filio Dei agantur, qui ſem-
,, piternus de ſempiterno Patre genitus, ſic quo-
,, dam mirabili modo ſecundam propter nos ſu-
,, ſtinuit in tempore nativitatem. Quatenus &
,, hominis filius, quia voluit fieri, & Dei Fi-
,, lius idem ipſe incommutabilis permaneret.
,, Et tamen non duo, Dei & hominis filius,
,, ſed unus idemque Dei hominiſque Filius ado-
,, ratur.

Et poſt, Felici exprobrat, quòd Chriſtum adoptivum filium aſſerendo, quatuor perſonas in Sanctiſſima Trinitate conſequenter introduceat. ,, Nuncupativus etenim & verus, proprius
,, & adoptivus, non naturalia, ſed perſonalia
,, nominaſſe, quis ambiget? Numquidnam Catho-
,, licum, bonumque tibi videtur, ut duo Dii,
,, duoque Filii in dextera Patris ſedeant in ex-
,, celſis? *Et ibidem*, Felicem ,, qui ex eò quòd ungens & unctum in eadem Chriſti perſona diſferant, colligebat unitatem perſonæ non prohibere quin idem filius naturalis & adoptivus diceretur; ſic refellit: ,, Quia perſona Unigeni-
,, ti per aſſumptionem carnis nec augmentum
,, nec detrimentum, nec mutabilitatem, nec per-
,, mixtionem recepit, ſed permanſit hoc quod erat,
,, id eſt verus Deus: & verus Dei Filius ſine defectu
,, ſui ſuſcepit id quod non erat. Ille profectò
,, verus Deus, cujus thronus in ſæculum ſæculi
,, permanet, unctus a vero Deo ab eodem per-
,, hibetur Propheta. Verus igitur Deus unctus
,, a vero Deo, non ſicut tu anili fatuâque con-
,, ſueſti obſcuriùs fauce delirare, nuncupativus
,, Deus a vero Deo unctus, ſit; ſed verus Deus
,, unctus a vero Deo, in forma proculdubio cre-
,, ditur ſervi. Deus igitur verus Chriſtus Jeſus
,, habuit alterius generis formam, in qua ungi
,, poſſit a Deo *vero*. Non tamen habuit alterius
,, filii perſonam, per quam ſe duplicare poſſit in
,, alterum. Quoniam non perſona Unigeniti,
,, ſed naturarum diverſitas tantummodo in hoc
,, Incarnationis Sacramento recepit diſcretio-
,, nem.

VI. Tertia ratio profertur ab *Alcuino*, lib. 3. contra Felicem. ,, Adſumpſit, *inquit*, Dei Filius
,, carnem ex utero Virginali, in unitatem ſuæ
,, per-

,, perſonæ, non in carnem mutatus, ſed ut eſſet
,, proprius Filius Dei in duabus ſubſtantiis, Dei
,, ſcilicet & hominis, veluti ante fuit in una
,, natura proprius Dei Filius, nihil amittens
,, quod erat, quamvis aſſumpſiſſet quod non erat,
,, non diviſionem faciens in perſonæ proprietate,
,, nec commixtionem in naturarum conjunctione.
,, Si autem propter aſſumptionem vel ſuſceptionem
,, Chriſtus adoptivus eſt Filius, qui ex Virgine
,, natus eſt, cujus perſonæ in Sancta Trinitate
,, adoptivus eſſe dicendus eſt? Utique omnino
,, Filii perſonæ; ipſe aſſumpſit hominem, vel
,, ſuſcepit. Quod ſi ita eſt, nepos eſt Patris
,, ſecundùm humanitatem Chriſtus, qui a Dei
,, Filio aſſumptus eſt homo, vel ut tu vis, ado-
,, ptatus.

VII. Quarta ratio ex eo ducitur, quòd B. Vir-
go ſit verè & propriè Dei Genitrix: quâ digni-
tate inſignita non eſſet, niſi Chriſtus quatenus eſt
hic homo, id eſt, qua genitus eſt a B. Virgi-
ne, reipſa proprièque naturalis Dei Filius eſſet
in humanâ naturâ ſubſiſtens. Hanc rationem ad-
versùs *Felicem* contorquet *Alcuinus* libro 5. *Si ne-
ceſſe eſt*, inquit ,, adoptivum eſſe Chriſtum Dei
,, Patris, propter quod ex ſubſtantia ſua natus
,, non eſt ſecundùm carnem, quomodo non eſt
,, adoptivus Filius Virginis ille, qui natus eſt ex
,, Deo, quia de ejuſdem Virginis ſubſtantiâ crea-
,, tus non eſt? Ergo ſi neceſſe eſt hominem ex
,, Virgine natum, Virginiſque Filium, adoptivè
,, eſſe Filium Dei: Ipſo modo neceſſarium eſt,
,, Deum Dei Filium adoptivè eſſe Filium Virgi-
,, nis, quia alia ſubſtantia eſt Dei Patris, de
,, quâ eſſentialiter natus eſt Dei Filius: alia Vir-
,, ginis, de quâ corporaliter natus eſt Chriſtus.
,, Aut ſi hoc non audetis dicere (quia Chriſtia-
,, num nomen habetis) ut Beata Virgo non ſit
,, propriè Dei Genitrix, ſed per adoptionem;
,, Æquum eſt ut non audeatis affirmare Filium
,, Virginis adoptivum eſſe Dei Patris Filium.
,, Quid igitur reſtat, niſi ut utriuſque parentis
,, verus & perfectus in duabus ſubſtantiis Jeſus
,, Chriſtus ſit Filius totus Dei Patris proprius,
,, totus Virginis Matris proprius, ut ſit unus
,, Chriſtus, unus Filius, & unus Deus?

VIII. Quinta ratio ab *Alcuino* profertur lib. 2.
,, Si ille homo, quem aſſumpſit Filius Dei, ado-
,, ptivus eſt, adoptivus eſt ille qui eum aſſum-
,, pſit, quia una perſona eſt in homine & in Deo.
,, Et eſt omnino unus Filius, non duo Filii.
,, Unus autem filius quomodo poteſt eſſe pro-
,, prius & adoptivus unius Patris? Si adoptivus
,, eſt, proprius eſſe non poterit: ſi proprius,
,, adoptivus eſſe non poterit ejuſdem Patris,
,, Duos autem eſſe filios, unum proprium, &
,, alterum adoptivum, nefandiſſimum eſt credere
,, de Chriſto. Aſſumpſit namque ſibi Dei Filius
,, carnem ex Virgine, & non amiſit proprieta-
,, tem quam habuit in Filii nomine,

IX. Sexta ratio profertur ab *Alcuino*, lib. 4.
Chriſtus ait Apoſtolis: ,, Data eſt mihi omnis po-
,, teſtas in cœlo & in terra. Cui data poteſtas,
,, niſi illi qui de Virgine natus eſt? Nam Dei
,, Filius ex Deo ſubſtantialiter natus, eſſentiali-
,, ter habuit omnem poteſtatem cum Patre &
,, Spiritu Sancto; ſed hæc poteſtas data eſt Filio
,, Virginis. Et ſi omnem poteſtatem habet, quo-
,, modo poteſt eſſe ut non ſit omnimodis verus
,, Deus, & verus Filius Dei? Moyſes fuit Deus
,, nuncupativus, tamen non data eſt ei omnis
,, poteſtas. Ideo ſecundò percuſſit petram ad eli-
,, ciendam aquam.

X. Septima ratio ſic ab eo proponitur libro ſexto.
,, Qui aliis tradidit poteſtatem filios Dei eſſe,
,, quomodo poteſt fieri ut non haberet poteſta-
,, tem ſeipſum Filium Dei proprium facere? Vel
,, quomodo, quamvis in duabus naturis divinita-
,, tis ſcilicet & humanitatis, proprius potuit eſſe
,, Filius hominis, & non potuit totus in duabus
,, naturis proprius eſſe Filius Dei? Ergo ſi ille
,, qui natus eſt ex Virgine, totus eſt proprius
,, Virginis filius: æquum eſt ut credamus eum-
,, dem eſſe Dei Patris proprium Filium.

XI. Octava ratio ducitur ex novitate doctrinæ
Felicis & Elipandi, & ex Scripturæ Sacræ, Sy-
nodorum, & Veterum Patrum ſilentio, a quibus
nuſquam filium adoptivum appellatum eſſe Chri-
ſtum legimus. Hoc argumento adversùs *Elipan-
dum* pugnant *Etherius & Beatus* libro 2. *Non de-
dicit*, inquiunt ,, Eccleſia hanc fidem tuam per
,, totum mundum, nec conſuevit credere in eum
,, qui de Virgine natus eſt, non per illum facta
,, eſſe viſibilia & inviſibilia, ſed tantùm per illum
,, qui non eſt adoptione; ſed genere. Nec ha-
,, bet conſuetudinem dicere: Credo in Deum Pa-
,, trem omnipotentem: & in Filium ejus, qui
,, deitatem ſuam exinanivit, apparuit in mundo
,, per ſubjectæ creaturæ ſpeciem cum Patre &
,, Spiritu Sancto Abrahæ in ipſo fervore diei:
,, qui eſt adoptivus humanitate, & nequaquam
,, adoptivus divinitate. Hæc fides tua eſt. Nam
,, in toto mundo non eſt. Quod ſi verum non
,, dicimus, interrogemus omnem Eccleſiam Ca-
,, tholicam, ſi generaliter per totum mundum
,, talis fides eſt. Requiratur ordo Baptiſmi, &
,, Symbolum a duodecim Apoſtolis compoſitum,
,, quod habet Eccleſia traditum, pro quo bapti-
,, zat filios ſuos, ſine quo non poterit eſſe ba-
,, ptiſmus. Requirant & Symbolum trecentorum
,, Patrum adversùs tuam fidem compoſitum: &
,, ſi invenerint de tuis ſermonibus vel unum ibi
,, inſertum, nos exivimus ab Eccleſia. Si certè
,, novam habuerint hanc tuam doctrinam, ſicut
,, & nobis novella eſt, tu exiſti cum tuis ab Ec-
,, cleſia Catholica, quæ generaliter per totum
,, mundum eſt conſtituta,

Eodem telo Adoptionariorum hereſim confodit
Francofordienſis Synodus in Epiſtolâ ad Epiſco-
pos Hiſpaniæ. ,, Tu verò quiſquis es, inquit,
,, qui Chriſtum prædicas adoptivum, unde tibi
,, iſte ſenſus veniſſet, voluiſſem ſcire: ubi hoc
,, nomen didiciſſes, oſtende. Patriarchæ neſcierunt,
,, Prophetæ non dixerunt, Apoſtoli non prædicave-
,, runt, Sancti Tractatores hoc nomen tacuerunt,
,, Doctores fidei noſtræ non docuerunt. Fortè in ter-
,, tium cœlum raptus fuiſti, & ibi audiſti arcana ver-
,, ba, quæ huc uſque Sanctæ Dei Eccleſiæ igno-
,, ta eſſent, ſi tu in tertium cœlum raptus non
,, eſſes. Aut ſuper pectus Domini recubuiſti, &
,, ibi audiſti quæ B. Joannes audire non meruit.
,, Aut te per Choros Angelorum Agnus ducens,
,, hoc tibi nomen oſtendit. Aut tibi Leo de tri-
,, bu Juda, librum ſeptem ſigillis clauſum ape-
,, ruit, unde hæc Myſteria intelligeres, & no-
,, mina proferres, quæ quatuor animalibus inco-
,, gnita manſiſſent, imo toti mundo inaudita,
,, niſi tu novus Doctor ad declarandum tuum no-
,, men veniſſes, Dices enim; Cur times adopti-
,, vum Chriſtum Dominum nominare? Dico tibi,
,, quia nec Apoſtoli eum ſic nominaverunt, nec
,, Sancta Dei & Catholica Eccleſia conſuetudinem
,, habuit ſic eum appellare, imo nec credere
,, eum adoptivum eſſe, ſed proprium Filium, juxta
,, præcedentia Apoſtolorum teſtimonia, & ſan-
,, ctorum Doctorum dogmata.

Objicies verba Sancti Irenæi lib. 3. adversùs Hæ-
reſes, cap. XXI. dicentis: *Propter hoc Verbum Dei
homo, & qui Filius Dei eſt, filius hominis factus
eſt commixtus Verbo Dei, ut adoptionem percipiens
fiat filius Dei.* Quibus innuere videtur Chriſtum

Reſpondetur Objectionibus Felicis & Elipandi.

qua-

quatenus homo eſt, adoptionem percepiſſe.

Reſpondeo, Hæc verba, *ut adoptionem percipiens fiat filius Dei*, ad Chriſtum non referri, ſed ad homines; qui per Chriſtum adoptionem filiorum percipiunt, ut conſtat ex textu Græco apud *Theodoretum*, Dialogo 2. hoc *Sancti Irenæi* Teſtimonium laudantem: quem textum ita reddit Jacobus Billius: *Ob eam enim cauſam Verbum hominem induit, & Filius Dei filius hominis factus eſt, ut homo Verbi capax effectus, atque adoptionem conſecutus, filius Dei efficiatur*. Idem conſtat ex verſione *Sirmondi*, qui ſic illum locum reddit: *Propterea enim Verbum Dei eſt homo, ut homo Verbum capiens, adoptionemque conſecutus, filius Dei efficiatur*. Huncque *Sancti Irenæi* ſenſum antecedentia & conſequentia demonſtrant: Præmittit enim: *Ad quos Verbum Patris ait, ſuum munus gratiæ narrans*: „Ego dixi dii eſtis, & filii Excelſi omnes: vos autem ſicut homines moriemini. *Ad eos indubitatè dicit, qui non recipiunt munus adoptionis, ſed contemnunt Incarnationem puræ generationis Verbi Dei, fraudantes hominem ab eâ aſcenſione quæ eſt ad Dominum, & ingrati exiſtentes Verbo Dei quod incarnatum eſt propter ipſos*. Subdit verò continuò poſt verba in Objectione laudata: *Non enim poteramus aliter incorruptelam & immortalitatem accipere, niſi adunati eſſemus incorruptelæ & immortalitati. Quemadmodum autem adunari poſſemus incorruptelæ & immortalitati, niſi priùs incorruptela & immortalitas facta fuiſſet id quod & nos, ut abſorberetur quod erat corruptibile ab incorruptela, & quod erat mortale ab immortalitate, ut filiorum adoptionem perciperemus?* Non erat ergo cur *Eraſmus*, Præfatione in libros *Sancti Irenæi* adversùs Hæreſes, hunc locum cautè legendum admoneret, propterea quòd Chriſtum juxta conditionem humanam adoptivum eſſe filium Dei videatur aſſerere *Sanctus Irenæus*.

XII. Objiciebant *Felix & Elipandus S. Hilarii* verba, *lib. 2. de Trinitate*, adoptionem Chriſto tribuentis: *Ita poteſtatis dignitas non amittitur, dum carnis humilitas adoptatur*.

Reſpondet *Alcuinus*, Legendum eſſe, *adoratur*, cujus loco a *Felice* intruſa eſt vox illa, *adoptatur*. Carnis *equidem*, inquit, *a Magis humilitas adorata eſt, & myſticis munerum ſpeciebus honorata, non adoptata. Quod perſpicuè ex antecedentibus verbis ejuſdem Doctoris intelligi poteſt, ubi ait, quod tu ipſe poſuiſti: In pannis adhuc Deus adoratur. Idem ipſe qui in cunabulis jacuit, ab Angelis Chriſtus Dominus prædicatur, & a Magis Deus adoratur, non a Patre adoptatur in Filium. In quo loco certiſſimè de Magorum adoratione idem Pater Hilarius diſputat, non de paternâ adoptione, quam tu praviſſimè huic loco inſerere conaris*. Id confirmat *Hincmarus* in Præfatione libri *de Prædeſtinatione* contra Gotteſchalcum: *Et ſicut*, inquit, *ipſorum, qui interfuerunt Concilio, relatione didicimus, quando divæ memoriæ Dominus Carolus Felicem, infelicem Orgelitanæ civitatis Epiſcopum, Synodali Decreto hæreticum comprobatum, atque damnatum comperit, etiam reviſum invenit: quia corrupto muneribus Juniore Bibliothecario Aquenſis Palatii, librum B. Hilarii raſit, & ubi ſcriptum erat, Quia in Dei Filio carnis humilitas adoratur, immiſit: Carnis humilitas adoptatur*. Ut ut eſt, conſtat *Sanctum Hilarium* ab Adoptionariorum errore longè fuiſſe alienum, ut *Paulinus Aquilejenſis* lib 3. contra *Felicem* pluribus oſtendit. Quamobrem etſi hanc retinendam eſſe lectionem, *Carnis humilitas adoptatur*, veteres Codices ſuadeant, rectè reſpondetur, impropriam hanc eſſe locutionem; nec aliud Sanctum Hilarium adoptionis nomine intellexiſſe, quàm unionem hypoſtaticam: ut reſpondet *Sanctus Thomas* III. P. Q. 23. A. 4. ad I. Eodem modo exponendus eſt *Marius Victorinus*, cùm Chriſtum adoptione quadam filium aſſerit, nimirum ſecundùm carnem: *Non ſic*, inquit, *filius, quemadmodum nos. Nos enim adoptione filii, ille naturâ. Etiam quadam adoptione filius & Chriſtus; ſed ſecundùm carnem: Ego hodie genui te*.

XIII. Æquè commodum ſenſum patiuntur illa *Sancti Cyrilli* Alexandrini verba, Dialogo 3. contra Arianos, ubi ait: *Conſentaneum eſſe, ut tunc datum exiſtimemus fuiſſe Filio nomen illud, quod eſt ſuper omne nomen, quando & formam noſtri ſimilem ſubiens, tamquam unus ex nobis in Filium adſcriptus eſt Dei, adoptatus nobiſcum & propter nos ille verus ac germanus, ut & nos propter ipſum filii ſimus*. Vult enim ſolùm *Sanctus Cyrillus*, humanam Chriſti naturam gratiâ id conſecutam, ut in Deum aſſumeretur, ac fieret homo unus cum Verbo Deus, Deique Filius. Non loquitur, inquam, *Cyrillus* de filiatione hominis aſſumpti, ſed de ipſâ aſſumptione in unitatem perſonæ, adeoque filiationis propriæ unigeniti Dei Filii. Homo aſſumptus, jam eſt unigenitus Dei filius naturâ. Aſſumptio autem gratuita fuit. Et ſic ex gratia unionis homo eſt Filius Dei naturalis: licèt non propter naturam humanam, ſed propter naturam divinam, cum qua indiviſè unita eſt humanitas in unitate perſonæ & proprietate Filii Dei. Sic Deus aſſumens, & jam caro factus, filius eſt Virginis proprius ac naturalis, non quidem propter naturam divinam, ſed propter naturam humanam, quam ſibi aſſumpſit ex Virgine. Non tamen alius eſt Filius Dei, & alius Filius Virginis; ſed unus idemque totus Dei Filius, totus Virginis Filius. Cæterùm *Sanctum Cyrillum* ab eo longè fuiſſe errore, quo Chriſtus adoptivus Dei filius dictus eſt a *Felice & Elipando*, demonſtrant loca a nobis ſuperiùs judicata, præcipuè ille ex Dialogo qui inſcribitur, *Quòd unus ſit Chriſtus*, in quo hæc habet: *Binarius filiorum inæqualis natura nobis exoritur: ut divinâ gloriâ ſervus ornatur: & ſpurius quidam filius pari, ac naturalis veruſque, honoris excellentiâ decoratur. Etenim quomodo non diverſus ille ac ſeparatus eſt a naturali & vero filio, qui nuda ſolaque affinitate honoratus eſt, & miniſtri loco aſſumptus, & filii dignitate donatus, quemadmodum & nos ipſi?* Idem oſtendit inſignis alter locus ex libro XI. in *Joannem*, ubi hæc habet: *Conſummati ſumus in unitatem cum Deo & Patre per Mediatorem Chriſtum. Siquidem illum ipſum, qui natura veréque filius eſt, & ſubſtantivam cum illo unitionem habet, in nobis accipientes corporaliter & ſpiritualiter, ſupremæ illius naturæ participes & conſortes facti, glorificati ſumus*. Ex quibus verbis perſpicuum eſt, *Sanctum Cyrillum* aſſeruiſſe, Chriſtum Mediatorem, ac proinde utrâque naturâ conſtantem, unicum eſſe Dei filium, eumque naturalem, verum, ſubſtantivum.

Idem eſt *Sancti Auguſtini* ſenſus, cùm Chriſtum quà homo eſt, gratiâ Filium Dei eſſe aſſerit, Lib. *de Prædeſtinatione Sanctorum*, cap. 15. Loquitur enim de gratia unionis, quâ natura humana ad hoc provecta eſt, ut in perſonæ cum Verbo conſortium ac unitatem aſſumeretur; non de gratia adoptionis quæ cum naturali filietate pugnat. *Eſt etiam*, inquit, *præclariſſimum lumen prædeſtinationis & gratiæ ipſe Salvator, ipſe Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus: qui ut hoc eſſet, quibus tandem ſuis vel operum, vel fidei præcedentibus meritis natura humana quæ in illo eſt, comparavit? Reſpondeatur quæſo, Ille homo ut a Verbo Patri coæterno in unitatem perſonæ aſſumptus, Filius Dei unigenitus eſſet, unde hoc meruerit? . . . Nonne faciente ac ſuſcipiente Verbo,*

ipſe

Digitized by Google

ipſe homo, ex quo eſſe cœpit, Filius Dei unicus eſſe cœpit? Nonne Filium Dei unicum fœmina illa gratiâ plena concepit? &c. *Appareat itaque nobis in noſtro Capite ipſe fons gratiæ, unde ſecundùm uniuſcujuſque menſuram ſe per cuncta ejus membra diffundit. Eâ gratiâ fit ab initio fidei ſuæ homo quicumque Chriſtianus, quâ gratiâ homo ille ab initio ſuo factus eſt Chriſtus:* gratia utrobique, quia nec in homine Chriſto merita præceſſerunt ulla, quibus natura humana in perſonæ divinæ unitatem aſſumeretur, nec ulla præcedunt in nobis ut Chriſtiani ſimus: ſed non gratia ejuſdem generis. Gratia humanæ naturæ communicata, hic homo Filius Dei naturalis eſt; nos verò per gratiam regenerationis filii dumtaxat adoptivi. *Prædeſtinatus eſt ergo Jeſus*, inquit, *ut qui futurus erat ſecundùm carnem Filius David, eſſet tamen in virtute Filius Dei ſecundùm Spiritum ſanctificationis, quia natus eſt de Spiritu Sancto & Virgine Maria. Ipſa eſt illa ineffabiliter facta hominis a Deo Verbo ſuſceptio ſingularis, ut Filius Dei & filius hominis propter ſuſceptum hominem, & Filius Dei propter ſuſcipientem Unigenitum Deum, veraciter & propriè diceretur, ne non Trinitas, ſed quaternitas crederetur.*

XV. Idem eſt ſenſus *Facundi Hermianenſis* libro IX. ut verba ejus ſatis oſtendunt. Ait namque Chriſtum dici poſſe ,, Adoptionem filiorum
,, ſuſcepiſſe, *quia* ſacramentum adoptionis ſuſci-
,, pere dignatus eſt, & quando circumciſus eſt, &
,, quando baptizatus eſt, & poteſt ſacramentum
,, adoptionis adoptio nuncupari.... Sicut ergo
,, quamvis ſecundùm Apoſtolum expectemus ado-
,, ptionem, & redemptionem & ſalutem; tamen
,, quia jam ſacramentum adoptionis, & redem-
,, ptionis, & ſalutis accipimus, & filii Dei, & re-
,, dempti, & ſalvati rectè vocamur: Ita Chri-
,, ſtus quoque ſacramentum adoptionis, non ad
,, utilitatem ſuam, ſed ad ipſius Sacramenti con-
,, firmationem in Circumciſione & Baptiſmo ſu-
Rom. 15. 8. ,, ſcipiens, ſicut Apoſtolus ait: Dico enim Chri-
,, ſtum Miniſtrum fuiſſe Circumciſionis propter
,, veritatem Dei, ad confirmandas promiſſiones
,, Patrum, potuit ab antiquis Eccleſiæ Doctori-
,, bus rectè dici, quòd adoptionem ſuſceperit filio-
,, rum.

,, *Et infra*: Illud autem quis ferat, quod ali-
,, qui dicentes credere ſe nobiſcum duas Chri-
,, ſti eſſe naturas, & Deum illum atque homi-
,, nem non negantes, ſi audierint quòd gratiâ
,, ſit Filius Dei, ſic deteſtantur hoc verbum,
,, tamquam ſi de illo dicatur, qui Deus tantùm
,, non etiam homo ſit. Sicut autem & naturâ eſt
,, Filius hominis propter veram humanitatem, &
,, dignatione Filius eſt hominis propter veram
,, deitatem: ita etiam & naturâ Filius Dei eſt
,, propter veram deitatem; & gratiâ filios Dei
,, eſt propter veram humanitatem. Si verò &
,, ſecundùm humanitatem naturâ Filius Dei
,, dicatur, in illud Apollinaris incidetur, quòd
,, credidit Deum Verbum ex parte ſuæ ſubſtan-
,, tiæ, quæ tota ubique eſt, & partiri non po-
,, teſt, carnem ſibi feciſſe. Quòd ſi veraciter duas
,, dicunt ejus naturas, & ambæ divinæ eſſe non
,, poſſunt, quia humanitatis una natura eſt: pro-
,, culdubio non quemadmodum ſecundùm divini-
,, tatem naturâ Filius Dei eſt, ita etiam ſecun-
,, dùm humatitatem naturâ Filius Dei eſt. Si autem
,, ſecundùm humanitatem naturâ non eſt Filius Dei,
,, neceſſariò ſequitur ut aut meritis aut gratiâ ſit
,, filius Dei, qui ex quo eſſe cœpit, non fuit
,, aliud quàm Filius Dei.

Objiciebat *Felix Urgelitanus*: Qui negat Chriſtum aduptivum ſecundùm hominem Filium Dei, neget neceſſe eſt eum verum fuiſſe hominem.

Reſpondet *Paulinus Aquileienſis* lib. 1. Minimè id ſequi, ſed tantùm non eſſe purum hominem:
,, Cùm adoptivus filius ille dici debeat, qui pu-
,, rus eſt homo: qui non merito, ſed ex dono
,, gratiæ, adoptionis nomine cenſetur: Qui non
,, una perſona ex utraque natura cum Deo con-
,, ſtat, ſicut Dominus noſter Jeſus Chriſtus, qui
,, ſemper, ex quo conceptus de Spiritu Sancto
,, in utero Virginis ſecundùm hominem cœpit
,, eſſe, ſempiternus permanet Deus & homo. Num-
,, quidnam cùm confiteor eum non redemptum,
,, ſed Redemptorem, non ſalvatum, ſed Salva-
,, torem; putaſne hominem negem eum? Homi-
,, nem, inquam, illum verum confiteor; ſed De-
,, um verum eum prædicans, veneranter adoro.

Objiciebat rurſus *Felix* iſta Apoſtoli verba: Ephes. 5.
Omnis viri caput Chriſtus eſt: caput autem mulieris vir: caput autem Chriſti Deus; & dicebat neceſſe eſſe membra adoptiva adoptivum habere caput.

Reſpondet *Alcuinus* lib. 2. contra *Felicem*, Hanc ſententiam Apoſtoli ſpiritaliter, non carnaliter eſſe intelligendam. Et retorquet objectionem hoc modo: ,, Si Chriſtus qui eſt caput omnium noſtrûm
,, adoptivus eſt propter membra adoptiva, quod
,, nos ſumus, nonne vides eâ ratione poſſe dici
,, Deum Patrem eſſe adoptivum, qui caput eſt
,, Chriſti? Nam caput in corpore membrum eſt:
,, Et qui caput eſt capitis, quomodo propter ado-
,, ptionem capitis, quod Chriſtus eſt, non erit
,, & illud principale caput adoptivum? quod
,, quàm impium & abſurdum ſit, nemo ſanum
,, ſapiens non intelligit. Adde, Chriſtum adoptivum caput membrorum ſuorum, id eſt, adoptivum Patrem filiorum adoptivorum dici poſſe; ſed non rectè colligi, filium eſſe adoptivum, ex eo quòd filiorum adoptivorum ſit caput. Ut ſi quis naturalis filius quempiam adoptet, non ſequitur adoptantem eſſe filium adoptivum Patris a quo genitus eſt; ſed tantùm eſſe Patrem adoptivum ejus quem adoptavit.

Objiciebat præterea *Felix*, non poſſe unum hominem duos patres habere naturales: ſed unum poſſe naturalem habere, alterum adoptivum. Atqui Chriſtus in forma humanitatis filius eſt naturalis *Davidis*: erit ergo in eadem forma filius Dei adoptivus, non naturalis.

Reſpondet *Alcuinus* libro tertio, Juxta humanam conſuetudinem *David* inter avos vel proavos Chriſti numerandum eſſe, potiùs quàm Patrem propriè dicendum, qui prophetico ſpiritu Chriſtum Dominum ſuum dixerit. Nam ſi Deus Pater proprius non eſt Chriſti pater: ergo nullum habet proprium Patrem: quia B. Virgo ex nullius viri ſemine concepit, ſed de Spiritu Sancto impregnata eſt. Addit, ſi unus homo duos patres naturales habere non poſſit, multò minùs unius patris eumdem filium adoptivum & naturalem eſſe poſſe: ,, Quia ille unus filius non po-
,, teſt dividi, ut ſit unus patris & naturalis &
,, adoptivus: vel quædam pars filii ſit adoptiva &
,, altera naturalis in filii dignitate: velut ſi una
,, manus ſit adoptiva, & altera propria: vel ani-
,, ma ſit adoptiva, & caro in proprietate filii.
,, Quamvis enim anima non ſit ex patris ſemine,
,, ſicut eſt caro, tamen unus eſt filius Patris, ani-
,, mâ & carne totus vel adoptivus, vel proprius,
,, prout conditio nominis, vel naturæ ſibi attu-
,, lerit. Poteſt verò in una perſona eſſe paſſibi-
,, lis & impaſſibilis, mortalis & immortalis: velut
,, homo immortalis eſt animâ, mortalis eſt carne:
,, ſic etiam & Chriſtus impaſſibilis divinitate,
,, paſſibilis carne: tamen totus unus idemque eſt
,, Deus & homo. Unus eſt Chriſtus in forma Dei,
,, & unus Chriſtus in forma ſervi; & unus Chri-
,, ſtus æqualis Patri, & unus eſt Chriſtus minor Pa-

,, tre, idem Deus, idem homo; unus filius Dei
,, Patris totus proprius, & Virginis Matris to-
,, tus proprius.

Objiciebat iterum *Felix*: Humanitas Chtiſti non eſt genita ex Dei ſubſtantia; ergo Chriſtus homo non eſt in ſua carne verus & proprius Dei Filius.

Reſpondet *Alcuinus*, Non eſſe neceſſe ut humanitas Chriſti ſit ex Dei ſubſtantia, ut ſit Dei natoralis filius, etiam quà homo eſt; ſed ſatis eſſe quòd tota Chriſti perſooa genita ſit ex ſubſtantia Dei Patris: ſicut totus *Felix* erat proprius & naturalis patris ſui filius, quamvis ejus anima ex ſemine patris non eſſet.,, Et quo-
,, modo, *inquit*, potoſt fieri, ut tu ipſe totus
,, ſis tui Patris proprius filius & verus, ex cujus
,, carne tua anima non eſt generata? At ſi te
,, ipſum conſentias proprium eſſe filium patris
,, tui eum anima & carne, quamvis caro ſola de
,, ſubſtantia patris & matris procreata ſit: Er-
,, go multò magis perpende oculis cordis, ut in-
,, telligas Dei Patris Jeſum Chriſtum in utraque
,, ſubſtantia proprium filium & verum fieri poſſe.
,, An illius potentia in hnc impotens eſt, ut hoc
,, non poſſit perficere in filio ſuo, quod in cun-
,, ctis hominibus facit fieri? Aut tuus pater po-
,, tentior eſt Deo in hac parte, & potuit te pro-
,, prium filium habere ex anima & corpore, li-
,, cèt anima aliunde ſit corpori immiſſa? Si verò
,, nullus pruprius filius & verus poterit eſſe, ni-
,, ſi ex ſubſtantia patris totus natus ſit: ergo
,, in omni humano genere nullus pater habet pro-
,, prium filium & verum, niſi tantùm carne ſo-
,, la.... Tu igitur proprietatem filii, quam in
,, in te aſſeris, cognoſce in Filio Dei fieri poſſe:
,, & qui te ipſum dividere non vis propter ani-
,, mam & carnem in duos filios, proprium ſcili-
,, cet & adoptivum: ea ratione nec Chriſtum di-
,, videre tenes in duos filios propter perfectæ
,, divinitatis & perfectæ humanitatis naturam;
quia unus eſt Mediator noſter Jeſus Chriſtus.

Objiciebat *Felix*. Chriſtus prædeſtinatus eſt; ergo eſt Filius Dei adoptivus.

Reſpondet *Alcuinus* libro 2. *Aliter Chriſtum prædeſtinatum eſſe, aliter nos. Illum prædeſtinatum eſſe Filium Dei in virtute*, ſicut ait: Apoſtolus. *In qua virtute, niſi divinitatis? Nos verò prædeſtinatos eſſe per illum in adoptionem filiorum: non ille per nos:* neque in adoptionem.

Objiciebat *Felix*: Chriſtus quà homo ſervus eſt Patris, & filius ancillæ ejus: & in æternum Patri ſubditus erit, Apoſtolo teſte. Et ſæpe in Scripturis ſervus appellatur. Non eſt igitur verus & propriè dictus Dei Filius, ſed adoptivus, quà homo eſt.

Reſpondet *Alcuinus* libro ſexto: Chriſtum ſervum dici & eſſe dignatione, non neceſſitate; neque in ſervi conditionalis ſtatum redactum fuiſſe: *Nam conditio durum demonſtrat neceſſitatem, non voluntaria munus obedientia.* Chriſtum autem hujuſmodi neceſſitati non fuiſſe obnoxium, probat ex Apoſtolo dicente. *Chriſtus obediens Pa-*
Philipp. 2. *tri uſque ad mortem, mortem autem crucis; propter quod & Deus exaltavit illum, & dedit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen.* At, inquit *Alcuinus*, nomen ſervi conditionalis non eſt ſuper omne nomen, ſed inſertus filiorum nomine. Filii quippe nomen omnibus Sanctis Dei dignatione communiter donatum eſt. Quod eſt ergo excellentius cœteris nominibus nomen, quod Chriſto a Deo Patre, Apoſtolo teſte, datum eſſe dicitor propter obedientiæ mirabile ſacramentum? Illud ſcilicet quod idem ipſe ſubjungit dicendo, *Ut in nomine Jeſu omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.* Si jam Dominus eſt Jeſus, & in gloria eſt Dei Patris, id eſt in divinitatis Majeſtate: Ergo conditionalis ſervitii jugo ſubjectus non eſt; ſed ſicut Beatus Petrus, Princeps Apoſtolorum
ait; *profectus eſt in cælum ſubjectis ſibi Angelis, &* 1. Petr. 3.
Poteſtatibus, & Virtutibus: quod & Pſalmiſta
prædixit multò ante futurum. *Minuiſti*, inquit, Pſal. 8. 6.
eum paulò minùs, gloriâ & honore coronaſti eum, & conſtituiſti ſuper opera manuum tuarum, Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus. Idem ſignificat in a-
lio loco Apoſtolus his verbis: *Qui tradidit ſeme-* Epheſ. 5.
tipſum pro nobis oblationem & hoſtiam, in hoc quod ait: *Tradidit ſemetipſum:* voluntariè ſe tradentis, non conditionaliter ſervientis oſtendit affectum. Idem probant illa verba Regii Vatis. *In ca-*
pite libri ſcriptum eſt de me, ut facerem volun- Pſal. 39. 8.
tatem tuam, Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei. Volui, inquit, non ſicut dicere ſolebat Felix, *Debui:* debita enim ſervitute Deo Patri ſubjectum Chriſtum aſſirmabat. Quod quidem debitum, & conditionale ſervitium, inquit *Alcuinus*, ab Eccleſiaſticæ fidei veritate omnino alienum eſt. Catholica enim veritas in uno eodemque Chriſto credit & confitetur, ſecundùm veram ſubſtantiam carnis, omnes ejuſdem carnis, quas ſuſcepit, infirmitates voluntarias habuiſſe Chriſtum, cùm voluiſſet.

Ad illud autem de æterna ſubjectione Filii, (1. Cor. 15.) Reſpondet *Alcuinus* cum *S. Hilario*; Nihil aliud ibi eſſe ſubjectionis ſignificationem, quàm myſterii demonſtrationem; ut nimirum omnia in omnibus Deus ſit. Non autem ita intelligendam eam ſubjectionem, tamquam ſervitutem dominatui, aut infirmitatem virtuti, aut honori inhonorationem oppoſitam.

Licèt autem in Veteri Teſtamento Chriſtus aliquando ſervus nuncupetur, in Novo tamen Teſtamento Filius ubique nominatur, ut obſervat *Alcuinus* lib. 3. contra *Felicem*. Et ſi eum Propheta ſervum nominaverit, non tamen ex conditione ſervitutis, ſed ex humilitatis obedientia quâ factus eſt Patri obediens uſque ad mortem; ut reſpondet Synodus Francofordienſis in Epiſtolâ ad Hiſpanos. Sanè Apoſtolus ad Hebræos ſcribens cap. 3. ſervitutis notam Chriſto inuri vetat his verbis: *Jeſus præ Moyſe amplioris gloriæ dignus eſt habitus, quantò ampliorem honorem habet domus qui fabricavit illum. Omnis namque domus fabricatur ab aliquo: qui autem omnia creavit, Deus eſt. Et Moyſes quidem fidelis erat in omni domo ejus tamquam famulus, in teſtimonium eorum quæ dicenda erant: Chriſtus verò tamquam Filius in domo ſua, quæ domus ſumus nos.* Idem vetat ipſe Chriſtus Joannis 8. *Servus*, inquit, *non manet in domo in æternum: filius autem manet in æternum. Si ergo vos Filius liberaverit, verè liberi eritis.* Hinc *Sanctus Auguſtinus* a Patribus Concilii Francofordienſis in Epiſtolâ Synodicâ laudatus, Homilia 39. ait: *Dominus noſter etiam in forma ſervi, non ſervus, ſed in forma etiam ſervi Dominus fuit.* Et Tractatu III. in *Joannem*, prout in eadem Synodica refertur: *Per ſervum Lex data eſt, & reos fecit: Per Liberatorem indulgentia data eſt, reos liberavit. Lex per Moyſen data eſt: non ſibi aliquid ampliùs ſervus aſſignet, quàm quod per illum factum eſt. Electus ad magnum myſterium tamquam fidelis in domo, ſed tamen ſervus: agere ſecundùm legem poteſt, ſolvere a reatu legis non poteſt.* Hinc & *S. Leo* ibidem laudatus ait Sermone 2. *de Nativitate* cap. 3. *Aſſumpta eſt de Matre Domini natura, non culpa: creata eſt forma ſervi ſine conditione ſervili.*

Scripturam ſacram & Traditionem ſecutus *Hadrianus* I. Pontifex Maximus ſervitutis a Chriſto propellit injuriam, in Epiſtolâ ad Hiſpaniæ Epi-

ſco-

ſcopos ita ſcribens: *Adoptivum eum filium, quaſi purum hominem, calumitati humana ſubjectum, & [quod pudet dicere] ſervum eum impii & ingrati tantis beneficiis, Liberatorem noſtrum non pertimeſcitis venenoſâ fauce ſuſurrare. Cur non veremini, queruli obtrectatores Deo odibiles, illum ſervum nuncupare, qui vos de diaboli ſervitute liberavit?*

Et infra: *Nam etſi*, inquit, *in umbra prophetia dictus eſt ſervus, propter ſerviles formæ conditionem quam ſumpſit ex Virgine, ſicut ſcriptum eſt:*
Job. 1. „ Conſideraſti ſervum meum Job, quòd non ſit
„ ei ſimilis in terra: *hoc nos unà cum B. Gregorio intelligimus ſecundùm hiſtoriam de Sancto Job, & allegoricè de Chriſto dictum. Numquid propterea ſervi ei nomen imponere debemus, quia ſub perſona Job Scriptura eum typicè deſignabat? Hinc etiam alius Propheta, membrum ſcilicet ſacri Corporis, ex perſona ſummi Capitis, tropica clamat*
„ *involvente vaticinia nube:* O Domine, ego
Pſal. 115. „ ſervus tuus, & filius ancillæ tuę. *Et rurſus:*
Pſal. 85. „ Da imperium Puero tuo, & ſalvum fac
Iſai. 41. „ filium ancillę tuę. *Et illud:* Noli timere ſer-
„ vos meus Jacob, & rectiſſime quem elegi.
Qua cuncta & iuxta literam propheticè & myſticè revelata, noſtri Mediatoris deſignant perſonam: quòd quilibet Catholicorum virorum hujus Prophetia myſterio uſus, quemadmodum in quodam libro de Incarnatione Domini B. Ambroſius ſimile quid dixerit, propter eos videlicet Hareticos, qui phantaſticum, aut etiam ſemiplenum Dominicum Corpus ſacrilego ore ſuſurrant. Numquid docuerunt eum ſervum, vel adoptivum filium prædicare; cùm univerſalis Eccleſia Evangelicis atque Apoſtolicis imbutu lucidiſſimis documentis, Deum ac Dominum ſuum, totis medullis cordis, totâ animi devotione, in dexteram eum Patris profitetur ſedentem? Poſtquam autem ceſſavit umbra veritatis, & ipſa in promptu manifeſtata eſt veritas, quæ ſub allegorica ſylva latebat, nuſquam eum a Patre ſervum vocatum legimus, ſed Filium, & dilectum, & ſuum, nec Filium Dominum eum ſuum appellaſſe, ſed Patrem. Nam Deus & homo erat, qui ſecundum Deum dicebat: Ego & Pater unum ſumus: *& ſecundùm hominem:* Pater major me eſt: *& tamen non ait:* Pater Dominus meus eſt.

Objiciebat *Elipandus* Orationes ex Eccleſię Toletanę Miſſali deſumptas, ſcilicet hęc verba ex Oratione in Cœna Domini: *Qui per adoptivi hominis paſſionem, dum ſuo non indulget corpori, noſtro pepercit.*

Reſpondet *Alcuinus* lib. 2. contra *Elipandum*, Videri a quibuſdam corruptoribus, pro, *aſſumpti hominis*, nomen *adoptivi* poſitum. Similiter in Prefatione, ubi legebatur: *Et Jeſu Chriſto Filio tuo Domino noſtro, qui pietati tua per adoptivi hominis paſſionem*, &c. fortè in antiquioribus exemplaribus, *aſſumpti hominis*, poſitum fuiſſe, ſed poſtea interpolatum. Item, ubi dicitur: *Hodie Salvator noſter, poſt adoptionem carnis, ſedem repetiit Deitatis*; convenientiùs legi, *aſſumptionem carnis*, quàm *adoptionem*. Proferebat etiam *Elipandus* hæc verba ex aliâ Oratione: *Reſpice, Domine, Fidelium tuorum multitudinem, quam per Adoptionis gratiam Filio tuo facere dignatus es cohæredem.* Sed rectè reſpondet *Alcuinus*, ibi adoptionis nomen ad multitudinem Fidelium referri, quam Filio ſuo per adoptionem gratiæ Deus fecit cohæredem; non ad Chriſti Filii Dei perſonam pertinere. Item quod ex alia Oratione proferebat Elipandus; *Præceſſit in adoptione donum, ſed adhuc reſtat in converſatione judicium:* Vocabulum adoptionis ad Fideles pertinere, qui judicandi ſunt; non ad Chriſtum, qui judicaturus eſt. Hiſpanos Doctores, *Juvencum* Presbyterum, *Julianum Pomerium*, *Sanctum Iſidorum*, & Concilia Toletana, Chriſtum nuſquam adoptivum Dei Filium appellare. Ut ut eſt, Orationes Eccleſiæ Romanæ a *Sancto Gregorio Magno* præſcriptas vel ordinatas, Mozarabicæ Liturgiæ Orationibus opponit. Quod facit & Synodus Francofordienſis in Epiſtolâ Synodicâ ad Hiſpaniæ Epiſcopos.

Objicies. Secundùm quam naturam Chriſtus nec genitus eſt a Deo Patre, nec Deo Patri ſimilis, juxta eam non eſt Filius naturalis: Atqui Chriſtus, ſecundùm humanam naturam, nec genitus eſt a Deo Patre, nec Deo Patri ſimilis eſt: Chriſtus igitur ſecundùm humanam naturam non eſt Filius naturalis. Eſt igitur filius adoptivus.

Reſpondeo, diſtinguo majorem: Juxta eam non eſt Filius Dei naturalis. naturaliter concedo, ex aſſumptione illius naturæ ad hypoſtaſim Filii naturalis, ſive ex gratiâ unionis, nego. Sanè ſi hæc valeret argumentatio, in eamdem ſententiam concludere liceret: Juxta quam naturam Chriſtus, nec genitus eſt ex ſubſtantia Dei Patris, nec Patri ſimilis, juxta eam non ſubſiſtit in ſecunda perſona Sanctiſſimæ Trinitatis: Atqui juxta humanam naturam nec genitus eſt ex ſubſtantia Dei Patris, nec Deo Patri ſimilis: Ergo juxta humanam naturam non ſubſiſtit in ſecunda perſona Sanctiſſimæ Trinitatis. Concluſio tamen Neſtoriana eſt. Vitium hæret in majori, ſcilicet, quòd ſufficienti enumeratione non conſtat. Sic itaque ratiocinandum eſt. Quatenus Chriſtus ſubſiſtit indiviſibiliter ſubſiſtentiâ filiali, ſeu per æternam generationem productâ, eatenus eſt Filius Dei naturalis & proprius. Nam illa ipſa ſubſiſtentia filialis per æternam generationem producta, conſtituit Filium naturalem & proprium Dei: ſed & ſecundùm divinam, & ſecundùm humanam naturam, Chriſtus ſubſiſtit indiviſibiliter ſubſiſtentiâ filiali, ſeu per æternam generationem productâ. Itaque & ſecundùm divinam & ſecundùm humanam naturam, Chriſtus eſt Filius Dei naturalis & proprius.

Objicies. Si Chriſtus eſt naturalis Filius ſecundùm humanitatem; ita debet eſſe filius naturalis ſecundùm humanitatem, ſicut eſt ſecundùm divinitatem: atque ita eſſet genitus ex ſubſtantiâ Patris ſecundùm humanitatem, ſicut ab eo genitus eſt ſecundùm divinitatem.

Reſpondeo, An re ipſa ad modum rei non valere conſequentiam, præſertim in iſto negotio. Non enim fas eſt concludere: Si Filius Dei verus Deus eſt ſicut Pater, eſt ingenitus ſicut Pater. Nec ſimiliter fas eſt concludere: Si Chriſtus ſecundùm divinitatem naturalis Dei filius eſt per æternam generationem: ita ſecundùm humanam naturam Dei filius naturalis eſt per æternam generationem; ſed ſufficit quòd ſit naturalis Dei filius, quà homo eſt, unionis perſonalis beneficio.

Objiciebat *Felix* in Opere poſthumo, verba *Sancti Hieronymi* in Tractatu de ſimilitudine carnis peccati contra Manichæus, dicentis: *Hic filius hominis per Dei Filium Dei eſſe filius in Dei Filio promeretur: Nec adoptio a naturâ ſejungitur, ſed natura cum adoptione conjungitur.*

Reſpondet *Agobardus* lib. adverſùs *Felicem*, Adoptionis nomen pro aſſumptione a Sancto Hieronymo uſurpari. Unde poſtquam dixit: *Nec adoptio ſejungitur a naturâ, ſed natura cum adoptione conjungitur:* ut oſtenderet quæ eſſet hæc adoptio, adjunxit: *Quoniam cùm Verbum caro factum eſt, non per aſſumptum decrevit aſſumptor, ſed in aſſumente crevit aſſumptio. Quod ſupra dixit*, adoptio, *hoc inferius ſubjecit*, aſſumptio; *& quam ſupra dixerat naturam, explanavit ſubdendo* aſſum-

aſſumptorem & aſſumentem. *Adoptata itaque eſt natura humana, id eſt, ſuſcepta vel aſſumpta in perſona Filii a Filio; at cùm ipſe eſſet Filius, non alio, ſed eo modo quo erat ante filius. Et hoc eſt quod dicitur: Non per aſſumptum decrevit aſſumptor, ſed in aſſumente crevit aſſumptio.*

Objiciebat *Felix* verba *Aviti* Viennenſis Archiepiſcopi Epiſtola 28. ſcribentis: *Maximus Patriarcharum, cùm videret illam diem, in quo ſine fine*
Joan. 8. 36. *permanet Deus, concupivit tamen illam videre quo homo unitus eſt Deo. Vidit*, inquit, *& gaviſus eſt: quia ſicut cernebat illum in quo erat genuina Majeſtas; ita & iſtum deſiderio conceperat, in quo adoptatu illuſtrabatur humilitas.*

Reſpondet *Agobardus*, Adoptatam humanitatem *Avitum* dixiſſe, id eſt, aſſumptam. Cæterùm ex iis quæ præmiſit, apparere ipſum longè ab eo errore fuiſſe, quo Chriſtus ſecundùm humanitatem adoptivus Dei filius aſſeritur. Ait enim:
Gal. 4.4 *Apoſtolus autem dicit: Poſtquam venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum. Enimvero qui mittitur, erat antequam mitteretur. Quia ſi ante Mariam non fuiſſet, hunc ſimilem cæteris adoptio faceret Dei filium, non natura. Nec in Evangeli-*
Joan. 3.6. ,, *cis ipſe dixiſſet:* Tantùm dilexit Deus mun-
,, dum, ut Filium ſuum unicum daret. *Non electam ergo ab ipſa ineffabili paternitate, ſed genitam; cui tam Deo quàm homini vero, in utraque naturâ fideliter proprio, in divinitate emanaſſe de Patre, in corpore cœpiſſe de matre.*

Objiciebat *Felix*, ita divinam Scripturam loqui ut ea quæ Capitis ſunt, id eſt, Chriſti, referantur ad Corpus, id eſt, Eccleſiam; & ea quæ corporis ſunt, adſcribantur Capiti: adeoque Chriſtum ſecundùm humanitatem eſſe filium adoptivum, ſicut cæteros Sanctos.

Reſpondet *Agobardus*, Non eodem modo quo in Filio Dei Verbum & carnem, unam credimus omnino eſſe perſonam, non coniunctam ex duabus perſonis, ſed ex duabus ſubſtantiis, eodem etiam modo credi Chriſtum & Eccleſiam unam eſſe perſonam, quia unitas perſonæ Chriſti & Eccleſiæ, in ſpiritu, non in corpore eſt. Unde non ſequitur Fideles eſſe naturâ Dei filios, ſi Chriſtus naturâ filius Dei eſt: aut Chriſtum eſſe filium adoptione, quia Fideles adoptione ſunt filii. Cætera quæ objici poſſunt, a Scholaſticis diluuntur, quorum argutias miſſas facimus. Det Deus Optimus Maximus, ut qui Adoptionariorum hæreſim confutando, finem huic Sæculo imponimus, per gratiam & charitatem ſemper *Simus in vero Filio ejus; Qui eſt verus Deus, & vita æterna.*

QUÆSO, DOMINE, *miſericordia mea, exoro redemptio mea, deprecor charitas mea, ut qui ignorantiæ meæ tenebras* aliquantula *ſcientiæ luce perfudiſti interiùs, operam etiam claritate circumder exteriùs. Da etiam Domine, ut hoc Opus tanto labore confectum, Eccleſiæ tuæ fiat acceptum: nulli- que tuorum ſit oneroſum, quibus poteſt eſſe fructuoſum. Et qui de meo nec Tibi, nec tuis placere poſſum, obſecro ut ex tuo, & Tibi, & tuis complaceam. Illud autem attentiùs poſtulo, ut cui hoc Opus ad manus venerit, ipſumque perlegerit, tuâ inſpiratione tactus, meam orationem compleat ac dicat: Domine, fiat; Domine fiat. Amen*, AMEN.

Ambroſii Autperti *qui hoc Sæculo floruit, verba ſunt in fine Comment. in Apocal.*

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ NONI ET DECIMI SÆCULI SYNOPSIS.

CAPUT I.

De Pontificibus qui Romanam & univerſalem Eccleſiam rexerunt Sæculis nono & decimo.

ARTICULUS I.

De Leone III.

Leo Tertius in Synodo ſe purgat.

ANnum quintum Pontificatûs agebat Leo Tertius, nono ineunte Sæculo, cùm Carolus Magnus Rex Chriſtianiſſimus Romam profectus eſt, Synodumque in cauſa Romani Pontificis quibuſdam criminibus accuſati congregavit. Archiepiſcopi verò, Epiſcopi, & Abbates conteſtati ſunt ſe Judices illius eſſe non poſſe. *Nos*, inquiebant, *Sedem Apoſtolicam, quæ eſt caput omnium Dei Eccleſiarum, judicare non audemus: nam ab ipſa nos omnes & Vicario ſuo judicamur, ipſa autem a nemine judicatur, quemadmodum antiquitus mos fuit; ſed ſicut ipſe Summus Pontifex conſuevit, jubeat, canonicè obediemus.* Leo verò ſacra Evangelia amplexus, ambonem conſcendit in Baſilica S. Petri, & coram omnibus Ordinibus palam juramento ſe purgavit, ut refert Anaſtaſius Bibliothecarius. Quæ ante Natale Domini geſta ſunt, anno Chriſti octingenteſimo. Feſto autem Dominicæ Nativitatis illuceſcente, a Romanis ſalutatus eſt Imperator Carolus Magnus, eumque Leo Pontifex Maximus coronavit, & ſacro oleo inunxit, ac *More antiquorum Principum adoravit*; ut idem *Anaſtaſius*, & *Eginhardus* in Vita Caroli Magni teſtantur.

Sedes Apoſtolica caput omnium Eccleſiarum a nemine judicatur.

Leo Tertius Carolum M. Imperatorem coronat.

Anno Chriſti octingenteſimo quarto, Leo Papa in Germaniam venit ad Carolum Magnum Imperatorem. Occaſio itineris ejus hæc fuit. Chriſti ſanguinem Mantuæ fuiſſe repertum fama vulgaverat. Pontificem rogaverat Imperator ut in rei veritatem inquireret. Qui occaſione datâ, primò in Longobardiam, ut Imperatoris deſiderio faceret ſatis, deinde ad ipſum Imperatorem perrexit, a quo pietate & humanitate maxima ſuſceptus eſt, ut Annales Laureshamenſes, ſive Eginhardi teſtantur. Inde Vverdam ſe contuliſſe dicitur Pontifex, ibique Sanctum Suitbertum ſolemni ritu in Sanctorum album retuliſſe, quod ex Epiſtolâ Sancti Luidgeri Mimigardevordenſis Epiſcopi ad Rixfridum Trajectenſem Epiſcopum commemorat Cardinalis Baronius ad annum Chriſti DCCCIV. Verùm tota illa narratio falſitatis, ut Luidgeri Epiſtola ſuppoſitionis, a viris eruditis, jam olim convicta eſt. Primò, quia Leo Papa cùm Natale Domini celebrarit in Cariſiaco cum Carolo Imperatore, & octo dumtaxat diebus apud eum ſubſtiterit in Francia, ut veteres Francorum Annales referunt, S. Suitberti canonizationem pridie nonas Septembris. Carolo præſente, celebrare non potuit. Deinde Epiſtola S. Liudgeri nomine ornata narrat S. Suitberti in Catalogum Sanctorum relationem eo modo & ordine quo nunc & ab annis quadringentis celebrari ſolet: cùm ex Eccleſiaſticis monumentis certum ſit ſolemnem Canonizationis ritum primò ſervatum fuiſſe in S. Hugone Gratianopolitano Epiſcopo ab Innocentio II. poſtmodum in S. Bernardo ab Alexandro III. Antea ſimplex admodum erat Canonizationis ritus. Obtinebatur a Sede Apoſtolica facultas erigendi altare ſupra defuncti corpus, in eoque celebrandi. Quo erecto, peracta erat Canonizationis ſolemnitas, ut colligitur ex B. Petro Damiani in fine Vitæ S. Romualdi, fateturque Baronius ad annum MXXVII. Tertiò cùm in illâ Epiſtolâ, deſcribuntur Cardinales, Archiepiſcopi & Epiſcopi Summo Pontifici aſſidentes, Cardinales primo ſemper loco collocantur, contra illius & ſequentium Sæculorum morem. Sanè Innocentius II. trecentis poſt S. Liudgerum annis ad Carthuſiæ Priorem de S. Hugonis Canonizatione ſcribens, tertio loco Cardinales ponit. Quartò,

S. Liudgeri Epiſtola de Canonizatione S. Suitberti a Leone Tertio, ſuppoſititia.

nar-

Digitized by Google

narrat S. Suitberti miraculum de puero lunatico ſanato, quem pater a Studio Bononienſi revocaverat, cùm non multò ante Gregorium Nonum Pontificem Maximom literarum ſtudia Bononiæ ita florere cœperint, ut adoleſcentes ex longinquis regionibus eò confluerent. Quintò, narrat Indulgentias ſpeciales a Leone III. conceſſas celebrantibus feſtum S. Suitberti, & ad divina confluentibus. At ille Indulgentiarum ſpecialium uſus tunc temporis alibi non legitur. Quamqnam enim Indulgentiarum concedendarum poteſtas Eccleſiæ a Chriſto relicta ſit, quamquam ab ipſis nominis Chriſtiani exordiis viguerit, varia tamen in earum uſu fuit Eccleſiæ diſciplina: Fervente perſecutione, Lapſis Martyrum Libellos offerentibus concedebatur pœnitentiæ Canonicæ reláxatio. Hæc prima Indulgentiarum forma, ut ex S. Cypriano compertum eſt: Deinde reddità Eccleſiæ pace, erat in poteſtate Epiſcoporum Pœnitentibus, qui maximo eum fervore pœnitentiæ ſtadium decurrebant, pœnitentiæ tempus contrahere, & *de ipſis aliquid humanine rogitare*, ut ait Nicæna Synodus. Secundos hic Indulgentiarum modus. Septimo Sæculo & deinceps redemptin pœnitentiarum eleemoſynis, ſive in pauperum ſubſidium, ſive in Eccleſiarum conſtructionem aut reſtaurationem erogatis, invaluit. Tertius hic Indulgentiarum ſtatus. Undecimo Sæculo cadente, Urbanus II. pergentibus ad expeditionem Hieroſolymitanam, aut aliqnid ad cam conferentibus, Indulgentias conceſſit. Quarta hæc Indulgentiarum conferendarum, ſeu relaxandarum pœnitentiarum ratio. Duodecimo tandem Sæculo Indulgentiæ omnibus certas Eccleſias vel Altaria viſitantibus, & ad divina convenientibus concedi cœptæ. Itaque Indulgentiarum ſpecialium conceſſio Ecleſiæ Vverdenſi & cunctis Fidelibus feſtum Sancti Suitberti celebrantibus facta, ab uſu Sæculi noni aliena eſt. Expungatur ergo ex Actis Leonis Tertii Sancti Suitberti Canonizatio Vverdæ præſente Carolo Magno celebrata.

Varia in conceſſione Indulgentiarum diſciplina.

Anno octingenteſimo nono, Quæſtio Romæ habita eſt inter Leonem III. & Bernarium Vvormatienſem, ac Jeſſe Ambianenſem, Epiſcopos, necnon Adalardom Abbatem Corbeienſem, Imperatoris Legatos, de Symbolo Conſtantinopolitano, com additione, *Filioque*, in Miſſarum ſolemniis cantando. Cantandi licentiam dederat Pontifex, non addendi. Unde Symboli cantum cum additione improbavit, & argenteas duas tabulas ad Confeſſionem S. Petri affigendas curavit, in quarum una Symbolum Latinè, in altera Græcè ſcriptum legeretur, abſque ullo additamento, quò documentum daret poſteris, Eccleſiam Romanam teſſeræ fidei addere nihil voluiſſe. Collationis illios Acta deſcripta ſunt a Smaragdo Abbate, ex quo inſerta ſunt a Sirmondo Tomo II. Conciliorum Galliæ.

Leonem III. per Legatos, & honorificentiſſimas literas ſinceræ fidei profeſſionem continentes convenit *S. Nicephorus* Patriarcha Conſtantinopolitanus, anno octingenteſimo undecimo. His in literis ubi ſeptem Synodos Oecumenicas, aſſertamque in iis fidem profeſſus eſt, his verbis Romanum Pontificem orat: *Veſtra autem deſideratiſſima in Domino Fraternitas, vicem nobis reddens precibus ad Dominum fuſis, opportuniſque ſermonibus, & ipſis quoque rebus, nos confirmet, informetque, quo veſtris legibus, veſtrâque ſuffulti doctrina, in hac fide ſtabiles, ſimplices, & ab omni defectu immunes perſiſtamus, omniaque myſteria, quæ in ipſa, vel de ipſa ab initio ſunt tradita, inconcuſſa retineamus, & univerſum denique rationalem noſtrum gregem ſummi Paſtoris nomine & unctione inſignitum, intraque Eccleſiaſtica caulæ ſepta conſtitutum, manifeſtâ divina illius & Apoſtolicæ ſpiritualis doctrinæ fiſtula eburcinatione, vocibuſque divinitus inſpiratis in unum congregemus, & ab inſidiantium ferarum morſibus illæſum conſervemus.* Extat hæc Epiſtola Tomo VII. Conciliorum editionis *P. Labbe* S. J. a *Theodoro Peltano* ejuſdem Societatis Latinè reddita.

S. Nicephorus Patriarcha Conſtantinopolit. & S. Theodorus Studita Romani Pontificis Primatum verbis magnificis prædicant, & religiosè colunt.

Literas a *Theodoro Studita* Confeſſore Sanctiſſimo plures accepit Leo III. qoibus ipſum de ſtatu Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ commonebat, a Nicephoro impio Imperatore perturbatæ, qui Joſephum Oeconomum olim depoſitum, quòd Conſtantini Imperatoris nefarias nuptias cum Theodote pellice, quam pulsâ legitimâ uxore ſuperinduxerat, conciliaſſet, reſtitui a Nicephoro Patriarcha curaverat, factumque ejus a duabus Synodis excuſari, & Theodorum ipſom Studitam, alioſque ejus exemplo a communione Patriarchæ abſtinentes, ob reſtitutionem Joſephi, anathemate damnari. His in Epiſtolis, quas Annalium Eccleſiaſticorum Parens refert ad annum octingenteſimum nonum, Romanum Pontificem *Diviniſſimum omnium capitum Caput* Theodorus appellat, *Archipaſtorem Eccleſiæ quæ ſub cælo eſt*: rogat ut *manum Eccleſiæ* Conſtantinopolitanæ *porrigat, ſicut Chriſtus Petro*: neceſſarium eſſe ſuggerit *a divino* ipſius *Principatu Synodum convocari legitimam, ut orthodoxam Eccleſiæ dogma hæreticum expellat*. Se ſuoſque inter *minima Eccleſiæ membra* recenſet, *divino* ipſius *Paſtorali Principatui* addictiſſimum ſe profitetur, fœlicemque ſe ac ſuos exiſtimat, ſi inter *proprias* ejus *oves* reputentur, ejuſque precibus confirmentor ac documentis. Leonem III. amantiſſimis literis Theodorum Studitam, & Platonem ejus in vinculis ſocium recreaſſe, conſtat ex aliâ Epiſtolâ, quam ad eumdem Pontificem pariter ſcripſerunt, quam Baronius exhibet loco ſupra laudato. Irienſis Eccleſiæ Sedem Epiſcopalem Leonis III. auctoritate Compoſtellam translatam fuiſſe ob inventas illic *S. Jacobi* reliquias, idque precibus *Alfonſi* Regis cognomento *Caſti* conceſſum, rerum Hiſpanicarum Scriptores teſtantur. Ovetenſem Eccleſiam ab eodem Pontifice Archiepiſcopatu auctam, Lucas Tudenſis, & Rodericus Præſul aſſerunt. Eardulſum Nordanhumbrorum Regem a ſuis ſubditis e Regno pulſum, per Legatos ſuos cum Caroli Magni Oratoribus conjunctos, in ſolium, ditioneſque reſtituit Leo III. ut Annales Francorum Fuldenſes memorant ad annum Chriſti DCCCIX. Teſtamento Caroli Magni propriâ manu ſubſcripſit. Eccleſias urbis inſtauravit, ornavitque ſingulari munificentia, cujus monumenta exhibet Anaſtaſius Bibliothecarius in ejus Vita. Leonem III. ſeptem quandoque, vel novem Miſſas eadem die celebraſſe *Vualafridus Strabo* Lib. *de Rebus Eccleſiaſticis*, Cap. XXI. teſtatur. Leonem Papam de quo id Strabo memorat, falsò putat Leonem I. fuiſſe *Durantus* Lib. 2. Cap. 7. cùm laudatus Auctor dicat eum non longè a ſuis temporibus claruiſſe. Pluries eadem die Sacrificium offerri ab eodem Sacerdote quondam mos fuit, idque ſingulorum pietati permiſſum eſt, ut ex Strabone conſtat, utque multis Sanctorum exemplis confirmat doctiſſimus Cardinalis *Bona* Lib. 1. *Rerum Liturgicarum*, Cap. XVIII. Num. V.

Leo III. ſeptem vel novem Miſſas eadem die celebrat.

Cùm maligni quidam homines ſemina rixarum inter Leonem III. & Carolum Magnum Imperatorem ſpargere conarentur, ſic ad illum ſcripſit anno 807. *Qui per mendacium & malas machinationes vult Filium ſeparare a Matre, judicium habebit cum ipſo Clavigero Regni Cœlorum B. Petro Apoſtolo. Quia mihi in hoc mundo nihil pretioſius eſt quàm anima veſtra ſalus. Verumtamen tacere nul-*

Concordiam inter Sacerdotium & Imperium conſervare ſatagit.

lo mo-

lo modo poſſumus ne vos ipſi pro anima veſtra vigiletis, ſcientes quia iſta miſera & caduca vita in modicum exterminatur, & finem habet, & omnes rationem reddituri ſunt Domino. Tribus Ordinationibus menſe Martio celebratis, quibus Presbyteros triginta, Diaconos undecim, Epiſcopos viginti ſex creavit, obiit pridie Idus Junias, anno Chriſti octingenteſimo decimo-ſexto, cùm annos viginti, menſes quinque, dies decem & ſeptem ſediſſet, ac in S. Petri Baſilica ſepultus eſt, teſte *Anaſtaſio Bibliothecario.*

SCHOLION I.

Religioſi Cenſores in hoc Articulo pag. 1. Edit. primæ hanc propoſitionem notant: *Leo III. de multis criminibus accuſatur, a quibus ut ſe purget, Carolus Magnus Concilium congregat.*

R. *De quibuſdam* criminibus accuſatum *Leonem III.* dixi, non de multis. Quæ porro ibi refero, ex Anaſtaſio Romanæ Eccleſiæ Bibliothecario refero, fide digno Scriptore.

SCHOLION II.

In eodem Articulo Pag. 3. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Repugnat hujus & ſequentium ſæculorum mori, Cardinales Archiepiſcopis & Epiſcopis anteponi.*

R. Id abſque probatione non aſſero. Nam Innocentium Secundum trecentis poſt S. Liudgerum annis, cum ad Carthuſiæ Priorem de S. Hugonis Canonizatione ſcriberet, tertio loco Cardinales poſuiſſe obſervo. Idem obſervavit ante me vir doctiſſimus *Joannes Morinus* Lib. X. *De Adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ*, Cap. XX. pag. 771. col. 1. num. XI. Ita obſervavit Illuſtriſſimus & Reverendiſſimus *Joſephus Maria Sanfelerius*, Apoſtolicæ Sedis ad Germaniæ inferioris Provincias, tractum Rheni, cum poteſtate Legati a Latere Nuntius, in Epiſtolâ quam referunt Bollandi Continuatores, in Commentario prævio ad Vitam *S. Liudgeri*, §. IX. num. 45. ad diem XXVI. Martii. Sed & Cardinalis Bellarminus Libro I. *De Clericis*, cap. XVI. *Fateor*, inquit, *olim Epiſcopos quoſcumque prælatos fuiſſe Cardinalibus, non Epiſcopis, imo etiam Cardinalatum gradum fuiſſe ad Epiſcopatum, ut Onuphrius rectè docet in Lib. De Cardinalibus, & apertiſſimè colligitur ex Lib. I. Cap. VII. Vita S. Gregorii. Poſtea tamen mutatus eſt ordo, & cœpti ſunt Cardinales Epiſcopis anteponi, & Epiſcopatus gradus eſſe ad Cardinalatum.*

Nota.

PUtat Natalis *diſſert. 4. in hiſt. ſæcul. XIV. n. 27.* Leonem III. ſuam conciliis œcumenicis ſubjectionem agnoviſſe; nam ægrè ferens in Eccleſia Gallicana additam fuiſſe Symbolo particulam *Filioque*, opponit Præſulibus Gallicanis illam addendam non judicaſſe PP. Nicænos, ac ita ſubdit: *Videte quid ſentiatis de vobis. Nam & ego me illis non dico præferam, ſed etiam illud abſit mihi, ut coæquare præſumam.* At quis non videat hic Leonem comparationem non inſtituiſſe inter Pontificis, & Concilii auctoritatem? Voluit dumtaxat ſignificare non ſe judicare PP. Nicænis ſapientiorem; unde antea dixerat: *Non audeo dicere, iſtud, eos nobis minus intellexiſſe.* Nullum verò eſſe in Eccleſia ſupra Pontificem oſtenderunt Antiſtites dicendo *a nemine judicari*, ut refert Natalis initio articuli.

A quo tempore Cardinales fuerint Epiſcopis antepoſiti narratur tom. 1. p. 360.

ARTICULUS II.

De Stephano V.

CUm decem dumtaxat diebus poſt *Leonis III.* obitum Romana Sedes vacaſſet, in ejus locum ſuffectus eſt *Stephanus* hujus appellationis *Quintus*, natione Romanus, Diaconus a Leone ordinatus, bonis operibus & ſtudiis ſacris inſignis, Evangelicus Prædicator, populi Romani deliciæ. Utprimùm inauguratus eſt Pontifex, iter ad *Ludovicum Pium* Imperatorem in Gallias arripuit pro Eccleſiæ utilitatibus, a quo ſumma pietate & honore ſuſceptus eſt, ipſumque viciſſim magnis honoribus affecit, Imperatorem unxit, & Irmingardam Reginam ejus conjugem coronavit. Rem geſtam narrat *Theganus* Chorepiſcopus Trevirenſis in libro de Geſtis Ludovici Pii. *Eodem*, inquit, *anno, Leo Papa Romanus obiit, & Stephanus poſt eum ſucceſſit; qui ſtatim poſtquam Pontificatum ſuſcepit, juſſit omnem populum Romanum fidelitatem cum juramento promittere Ludovico, & dirigens Legatos ſuos ad ſupradictum Principem, nuntians ei ut libenter eum videre voluiſſet in loco ubicumque ſibi placuiſſet. Quod audiens, magno tripudio repletus, cœpit gaudere, & confeſtim juſſit Miſſos ſuos obviam ire Sancto Pontifici cum ſalutationibus maximis, & ſervitia præparare. Perrexit poſt Miſſos Dominus Ludovicus obviam ſupradicto Pontifici, obvians ei in Campo magno Remenſium. Deſcendit uterque de equo ſuo, & Princeps ſe proſternens omni corpore in terram tribus vicibus ante pedes tanti Pontificis, & tertiâ vice erectus, ſalutavit Pontificem iſtis verbis, dicens:* Benedictus qui venit in nomine Domini, Deus Dominus & illuxit nobis. *Et reſpondit Pontifex:* Benedictus ſit Dominus Deus noſter, qui tribuit oculis noſtris ſecundùm David Regem videre. *Amplexantes enim ſe & oſculantes pacificè perrexerunt ad Eccleſiam: Qui cùm diu oraverunt, erexit ſe Pontifex, & excelsâ voce cum Clero ſuo fecit ei laudes Regales. Poſtea Pontifex honoravit eum magnis honoribus & multis, & Reginam Irmingardam, & omnes Optimates & Miniſtros ejus. Et in proxima die Dominica, in Eccleſia ante Miſſarum ſolemnia, coram Clero, & omni populo conſecravit eum, & unxit ad Imperatorem, & coronam auream miræ pulchritudinis, & pretioſiſſimis gemmis ornatam, quam ſecum apportaverat, poſuit ſuper caput ejus. Et Irmingardam Reginam appellavit Auguſtam, & poſuit coronam auream ſuper caput ejus. Quamdiu ibi erat Beatiſſimus Papa, quotidie colloquium habebant de utilitate Sanctæ Dei Eccleſiæ. Poſt quod Dominus Imperator eum honoravit magnis & innumeris donis tripliciter & amplius quam ſuſcepiſſet ab eo .... dimiſit eum ire Romam cum Legatis ſuis, quibus præcepit ubique in itinere ſuo honeſtum exhibere ſervitium.* Eadem pene habent Auctor Anonymus Vitæ Ludovici Pii, & Flodoardus lib. 2. c. 19. Stephani V. nomine inſignitum eſt apud Gratianum Diſtinctione XXIII. C. *Quia Sancta*, Decretum de Romani Pontificis electione, quo cavetur ut *convenientibus Epiſcopis & univerſo Clero, eligatur præſente Senatu & populo, qui ordinandus eſt. Et ſic ab omnibus electus, præſentibus Legatis Imperialibus conſecretur. Nullaſque ſine periculo ſui, juramenta vel promiſſiones aliquas, nova adinventione audeat extorquere, niſi quæ antiqua exigit conſuetudo, ne Eccleſia ſcandalizetur, & Imperialis honorificentia minuatur.* Hoc Decretum in dubium revocat Baronius, quòd Lodovicus Pius in celebri Conſtitutione quæ incipit, *Ego Ludovicus*, liberam eſſe velle electionem & coronationem Romani Ponti-

Stephani V. iter in Gallias.

Ludovicum Pium Imperatorem ungit.

Dubium Stephani V. Decretum.

cis

ficis declaraverit, ſolùmque exegerit ut conſecratus Pontifex Legatos ad ſe mitteret. Addere potuit & Flori Magiſtri teſtimonium, qui in Tractatu *de Electionibus Epiſcoporum*, quem ſcripſit circa annum octingenteſimum vigeſimum, ſub Ludovici Imperio, ait: *In Romana Eccleſia uſque in præſentem diem cernimus, abſque interrogatione Principis, ſolo diſpoſitionis divinæ judicio, & Fidelium ſuffragio, legitimè Pontifices conſecrari*. Breviſſimo quo ſedit intervallo temporis, ſcilicet menſium ſeptem & dierum trium, multa in ornamentum Eccleſiarum contulit. Unica Ordinatione menſe Septembri celebratâ, Presbyteros octo, Diaconos quatuor, Epiſcopos quinque creavit. Obiit VIII. Kal. Februarii, anni DCCCXVII. ſanctiſſimus Pontifex, miraculorum etiam gratia inſignis, ut Theganns coævus Auctor in lib. *De Geſtis Ludovici Pii* teſtatur.

ARTICULUS III.

De Paſchali I.

POſt biduum a Stephani V. obitu, *Paſchalis* huius appellationis *Primus*, gente Romanus, a teneris divino cultui mancipatus, ſacrarum literarum peritus, caſtimonia, pietate, beneficentia in pauperes, aſſiduitate in orationibus, vigiliis, jejuniis, omnique virtutum genere inſignis, Religioſæ vitæ cultor, Monaſterio *S. Stephani* a *Leone III.* Præpoſitus, ſummo omnium Ordinum conſenſu creatus eſt Pontifex. Sacrorum Canonum diligentiſſimum obſervatorem, & paternarum traditionum defenſorem acerrimum ſe præbuit. Tardus ad iracundiam, ad miſerationem velox, amator populi ſemper viſus, teſte *Anaſtaſio* in ejus Vita. Utprimum inauguratus eſt, ſolemnem Legationem ad *Ludovicum Pium* Imperatorem decrevit, ad confirmandam pacem & amicitiam quæ ipſum inter & anteceſſores Pontifices interceſſerat. Hujus obeundæ munus Theodoro Nomenelatori impoſuit. Id teſtantur qui Ludovici geſta ſcripſere. Confirmationem Pippinianæ & Carolinæ Donationum, & Sardiniæ Donationem, Edicto quod incipit, *Ego Ludovicus*, expreſſam ab eodem Imperatore ſuſcepit. Bernardum Viennenſem Archiepiſcopum Pallio donavit. Ad ipſum literas dedit Abbas Sanctiſſimus, & Fidei adversùs Iconomachos propugnator egregius *Theodorus Studita*, ſuo & aliorum Abbatum Fidei gratia expulſorum nomine, quas Annalium Eccleſiaſticorum Parens ad annum 817. deſcripſit. His literis Paſchalem ita compellant Sancti Confeſſores: *Audi, Apoſtolicum caput, a Deo præpoſite Paſtor ovium Chriſti, Janitor Regni cœlorum, Petra fidei, ſuper quam ædificata eſt Catholica Eccleſia! Petrus enim tu, Petri Sedem exornans & gubernans. Lupi graves irruperunt in caulam Domini. Perſecutionem patitur Chriſtus cum Matre & Miniſtris. Siquidem contra imaginem incurſus, prototypi eſt perſecutio. Hinc detentio Patriarchalis Capitis, & exilia, & relegationes Archiepiſcoporum, & Sacerdotum, & Monachorum, Monacharumque, & compedes & vincula ferrea, tormentaque, & ad extremum mors. Altaria deleta ſunt, templa deſtructa, ſacra profanata, effuſus eſt ſanguis, & effunditur eorum qui retinent Evangelium.... Huc igitur ab Occidente, o Chriſti imitator, exſurge, & ne repellas in finem. Tibi dixit Chriſtus Deus noſter:* Et tu aliquando converſus, confirma fratres tuos. *Ecce tempus, ecce locus: opitulare nobis, qui es a Deo ad hoc ordinatus. Porrige manum quantùm fieri poteſt. Habes poteſtatem a Deo eo quòd omnium Princeps es, in quo poſitus es. Terreto, ſupplicamus, hæreticas feras calamo divini verbi tui. Paſtor Bone, pone animam pro ovibus, ſupplicamus. Audiat Eccleſia quæ ſub cœlo eſt, quia a vobis anathematizantur per Synodum qui hæc auſi.* Inſcribitur Epiſtola: *In omnibus ſumma virtute prædito, Lumini magno, Principi Sacerdotum primo, Domino noſtro Apoſtolico Papæ Paſchali.*

S. Theodori Studitæ ad Paſchalem I. litera.

Ad eumdem Pontificem recèns creatum Apocriſiarios miſit *Theodotus* Pſeudo-Patriarcha Conſtantinopolitanus, quos ille velut fures rejecit, ut teſtantur *Theodorus* Studita, aliique Monaſteriorum Præpoſiti in alterâ Epiſtolâ ad *Paſchalem* Papam miſſa per *Epiphanium*, quam refert Baronius ad annum octingenteſimum decimum-octavum. Sic Pontificem iis literis compellant. *Re ipſa cognovimus manifeſtum Apoſtolorum Principis ſucceſſorem Romanæ Eccleſiæ præſidere, certòque nobis perſuaſimus, Dominum Eccleſiam noſtram minimè deſeruiſſe, cui unum ſolumque auxilium a vobis hactenus, atque ab ipſo exordio, in occurrentibus moleſtiis, Dei providentiâ conceſſum eſt. Vos igitur illimis ac ſincerus ab initio fons orthodoxæ veritatis. Vos adversùs omnem hæreticam procellam tranquillus ſepoſitus portus Eccleſiæ univerſæ. Vos a Deo electa civitas refugii ſalutis*, &c. Quas potuit, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ tulit ſuppetias *Paſchalis* Pontifex, literas ſcripſit graviſſimas contra Iconomachos, ut *Theodorus Studita* teſtatur Epiſt. 62. 63. 66. lib. 2. Cod. Columu. & Monachis Græcis ad Eccleſiæ Romanæ gremium confugientibus Monaſterium apud *Sanctam Praxedem* extruxit, dotavit, ornavit, de quo legendus *Anaſtaſius* in ejus Vita.

Eccleſia Romana fons illimis ac ſincerus orthodoxæ veritatis.

Paſchali Primo conſpicuam ſe præbuit, Virgo & Martyr Sanctiſſima *Cæcilia*, eique corpus ſuum revelavit, quod aureis velatum indumentis ſanguine adhuc infuſis a Pontifice inventum eſt, cum corporibus SS. Martyrum *Valeriani* ejus ſponſi, *Tiburtii Maximi*, necnon *Urbani* & *Lucii* Romanorum Pontificum; quæ unà tranſtulit in Eccleſiam *S. Cæciliæ* nomine nuncupatam, quam inſtauravit, ornavitque: ac Monaſterium ſub honore SS. Virginum & Martyrum *Agathæ* & *Cæciliæ* juxta eamdem Baſilicam extruxit, in loco qui dicitur *Collis Jacentis*, in eoque munificè dotato Monachorum Congregationem inſtituit, qui quotidianas laudes in Titulo *S. Cæciliæ* Deo perſolverent. Hæc tranſlatio anno octingenteſimo vigeſimo primo facta eſt ſecundùm Sigebertum. De qua legenda eſt ipſius *Paſchalis I.* Epiſtola, & Anaſtaſius Bibliothecarius in Vita ejuſdem Pontificis.

Tranſlatio corporis S. Cæciliæ.

Lotharium Cæſarem *Ludovici Pii* filium Romæ Imperatorem coronavit Paſchalis Pontifex anno Chriſti octingenteſimo vigeſimo-tertio, ut Auctor Anonymus in Vita Ludovici Pii teſtatur. Captivos innumeros redemit, incendium immane ſuis precibus extinxit, Eccleſias urbis variis ornamentis auxit, de quibus legendus Anaſtaſius Bibliothecarius. Obiit pridie Idus Maias anno 824. cùm annos ſeptem, menſes tres, & dies ſexdecim Eccleſiam rexiſſet.

Nota.

THeodorus Studita, aliique Monaſteriorum Præpoſiti Paſchalem Papam alloquentes illum appellant *illimem ac ſincerum fontem orthodoxæ veritatis, tranquillum portum univerſæ Eccleſiæ adversùs hæreticam procellam, & civitatem refugii a Deo electam*. Ita ne nuncupandus, ſi Eccleſiam docendo, errorem illi dictare potuiſſet?

ARTICULUS IV.

De Eugenio II.

PAſchali defuncto, poſt dies quatuor de ſucceſſoris electione actum, in qua diſſentientibus ſuffragiis ſchiſma pene ortum, ſed *Eugenii* Archipresbyteri. S. Sabinæ electio legitima, nobilium patrocinio & favore vim ſortita eſt. Is pietate, doctrina, beneficentia non ſolùm in pauperes, ſed in omnium Ordinum homines ſingulari, pacis ſtudio, aliiſque virturum gradibus ad ſupremæ digoitatis culmen aſcendit. Ejus permiſſu Gallicani Epiſcopi Pariſios anno Chriſti 824. convenere, de ſacrarum imaginum cultu collaturi. Ad *Eugeninm* poſt iſtam Collationem *Ludovicus & Lotbarius* Imperatores ſcripſere, & collectas ab Epiſcopis SS. Patrum ſententias controverſiam illam ſpectantes miſere per Legatos Jeremiam Senonenſem Archiepiſcopum, & Jonam Epiſcopum Aurelianenſem, qui Sedi Apoſtolicæ officia ſua offerrent, non docendi Romanam Eccleſiam ac Pontificem auctoritatem ſibi arrogarent, ut Ludovicus Pius in Epiſtolâ ſuâ profitetur. Lege quæ de Conventu Pariſienſi in cauſa ſacrarum imaginum ſcripſi in Diſſertatione adversùs veteres novoſque Iconomachos Sæculo VIII.

Conventus Pariſienſis Gallicanorum Epiſcoporum, indeque ad Eugenium II. miſſa Legatio.

Frequentem Romæ Synodum celebravit *Eugenius II.* anno DCCCXXVI. die XV. Novembris, ut Eccleſiaſticæ diſciplinæ conſuſcret. Octo & triginta in ea conditi ſunt Canones. Tribus prioribus conſecrandorum Epiſcoporum dotes ex Paſtorali S. Gregorii exponit, cavetque ne ullus præmiis ordinetur, alioqui pœnis a Concilio Chalcedonenſi decretis ſubjaceat. *Quartus* indoctos Sacerdotes a ſacris miniſteriis ſuſpendendos ſtatuit, donec edocti ſuerint. *Quintus* Epiſcopum conſecrari vetat, niſi a Clero & populo poſtulatum, & ex Eccleſiæ vacantis gremio, niſi forſan dignus Epiſcopato in ea nullus eſſet. Prohibet etiam aliquem invitum conſecrari, quamvis urgente neceſſitate. *Canon ſextus* Epiſcopos reſidere jubet, nec eorum abſentiam vult excuſari, *niſi fortè per juſſionem Metropolitani vel Principis, ex neceſſitate contingat: quia abſentia Epiſcopi plerumque ſit calamitas plebis.* Statuit *Canon VII.* ut *juxta Eccleſiam clauſtra conſtituantur, in quibus Clerici Diſciplinis Eccleſiaſticis vacent;* unumque ſit eis refectorium, ac dormitorium. Ii verò ipſis præponantur ſub Epiſcopo, quorum *vita & doctrina* illis ſit honori ac ornamento. *Canon octavus* Presbyteros in Eccleſiis Baptiſmalibus ordinari ſuadet ab Epiſcopis, cum Parochianorum aſſenſu. *Canon nonus* in Congregationes Clericorum plores admitti vetat, quàm ali poſſint ex facultatibos Congregationi canonicè attributis. *Canon decimus* Sacerdotes nullos ordinari permittit, niſi certis Eccleſiis, aut Monaſteriis deputentur: iiſque mulierum ſamiliaritatem interdicit. *Canon undecimus* Sacerdotes qui ſedulè Divina perſcrutari ac meditari debent Eloquia, ludis vacare, aut eorum aſpectu delectari non ſinit. *Canon duodecimus* fœnus, venationem, aucupium, & ruſtica opera iiſdem prohibet: ac ne ſine ornatu Sacerdotali extra domos prodeant. *Decimus-tertius* eoſdem in ſecularibus negotiis pro teſtimonio dicendo, aut conficiendis inſtrumentis rogari vetat, qoia eos in talibus rebus eſſe non convenit. Excipitur caſus quo nullæ idoneæ ſæcularium invenirentur perſonæ ad maniſeſtandam teſtimonio ſuo veritatem. *Decimus-quartus* Clericos propter crimen depoſitos ab Epiſcopis alicubi recludi jubet ad agendam pœnitentiam. *Decimus-quintus* Clericos ſacris Ordinibus initiatos a Subdiacono ad Epiſcopum, ſi de mala ſamiliaritate cum aliqua fœmina ſuſpecti ſuerint, & a Metropolitano, vel Epiſcopo ter admoniti, cum ea confabulari, aut alio modo converſari deprehenſi fuerint, ſtatuit canonicè judicandos. *Decimus-ſextus* prohibet Epiſcopis ne res immobiles ſubjectarum plebium, aut piorum locorum in proprios uſus convertant. *Decimus ſeptimus* reprehendit Presbyteros, qui omnium ad ſe concurrentium in ſacris locis oblationes ad Miſſarum ſolemnia recipere renuebant. Tunc ſcilicet oblationes ex pane & vino olim a Chriſtianis fieri ſolitæ in pecuniarum eleemoſynam pro Miſſis converti cœptæ ſunt. Hinc factum, ut Laici ob modicam ſtipem ſingulas quiſque Miſſas ſibi arrogarent. Unde Presbyteri accepta ab uno eleemoſynâ, aliorum oblariones & eleemoſynas recuſare cogebantur, ne unum pro pluribus qui Miſſam poſtulaverant, offerre viderentur Sacrificium. Hunc, inquam, uſum reprehendere videtur *Eugenius II.* Canone XVII. Sic autem habet iſte Canon: *Preſbyteri nullius ſuadeantur ſermonibus, ut non omnium ad ſe concurrentium in quibuſlibet ſacris locis oblationes ad Miſſarum ſolemnitates recipiant. Quia cùm mediatores Dei hominumque exiſtant, in exercendis votis, relaxandiſque peccatis largiſſimam debent orationem peragere. Si quis autem contra hac temerator extiterit, aut deſinat, aut Doctoris proprii conſtringatur ſententiâ. Redemptor enim noſter cùm ſit omnipotens, immenſaque miſericordia plenus, quantorum populorum vota non recipit, & vincula peccatorum quatenus non reſolvit?* Eamdem conſuetudinem, quæ hoc reprehenditur Canone, perſtringit *Vvalafridus Strabo* lib. *de Eccleſiaſticis Officiis*, cap. 22. *Sed & in hoc*, inquit, *error non modicus videtur, quòd quidam ſe non poſſe aliter plenam commemorationem eorum facere, pro quibus offerunt, niſi ſingulas oblationes pro ſingulis offerant; vel pro vivis & defunctis non ſimul æſtimant immolandum, cùm verè ſciamus unum pro omnibus mortuum, & unum panem eſſe & ſanguinem, quem univerſalis Eccleſia offert. Quòd ſi cui placet pro ſingulis ſingulatim offerre, pro ſolius devotionis amplitudine, & orationum augendarum delectatione id faciat, non autem pro ſtulta opinione quâ putet unum Dei ſacramentum non eſſe generale medicamentum. Quodammodo enim in fide imperfectus eſt, qui putat Dominum non diſcernere, quando una petitione pro multis rogatur, quid cui ſit neceſſe: vel faſtidire eum æſtimat, cùm eadem oblatio nunc pro uno, nunc pro alio exhibetur.* Cujuſque Sacerdotis arbitrio & devotioni tunc permittebatur unum pro multis offerentibus Sacrificium, aut ſingula pro ſingulis celebrare. Noſtrorum verò temporum alia conditio eſt, alii mores: Nec ullus ignorat quid de hac re ab Apoſtolica Sede ſtatutum ſit, inquit doctiſſimus Cardinalis *Bona* Lib. II. *Rerum Liturgicarum*, Cap. VIII.

Romana Synodus ab Eugenio II. congregata. Summa Canonum.

Epiſcoporum reſidentia.

Seminarium.

Clericalis diſciplina.

Oblationes ad Miſſarum ſolemnia.

Canon decimus octavus Romanæ ſub Eugenio II. Synodi vetat literas dimiſſorias ad alienam Diœceſim concedi Presbytero, aut alteri Clerico, niſi Epiſcopo, ad cojus Diœceſim migrat, poſtulante. Ne verò falſitati ſit locus, jubet eas Metropolitani, vel Summi Pontificis, aut Principis Bulla roborari.

Literæ dimiſſoriæ.

Canon decimus-nonus ſtatuit ut Epiſcopi, univerſique Sacerdotes, qui *ad ſolam laudem Dei, bonorumque operum actionem conſtituuntur;* Advocatum *boni opinionis, & laudabilis artis* eligant; ad gerenda cùm Eccleſiæ, tum propria negotia: *Ne dum humana lucra attendunt, æterna præmia perdant.* Si autem Advocatum invenire non poſſint Presbyteri, in hujus rei cauſam inquirere Epiſcopum jubet *Canon vigeſimus*, eoſque ſecundùm

Temporalium Eccleſiæ negotiorum Advocati. Ad quid conſtituti Sacerdotes?

dùm Canones emendari, ſi mala illorum converſatio in cauſa ſit cur negotiorum ſuorum Patronos ac Procuratores invenire nequeant.

Jus patronatus.

Canon vigeſimus-primus Monaſterium vel Oratorium canonicè conſtructum, a dominio Fundatoris auferri prohibet, eidemque jus Patronatus aſſerit; ita tamen ut Presbyter, cui illud commendaverit, probetur Epiſcopo, ipſique reverentiam & obedientiam exhibere, & ad ejus Placita, ſive Synodos accedere teneatur.

Vigeſimus-ſecundus ferit rerum Eccleſiaſticarum invaſores. *Vigeſimus-tertius* Xenodochia, aut quævis pia loca Epiſcopis, in quorum Diœceſi exiſtunt, commendat, ut eorum ſollicitudine ad eaſdem utilitates, quibus conſtituta ſunt, ordinentur. *Vigeſimus-quartus* piis hujuſmodi locis, quæ Sacerdote ſunt deſtituta; & ſæcularium hominum habitatione profaniſque uſibus ſordeſcunt, Presbyterum præfici jubet ad facienda ſacra, ſive Epiſcopi auctoritate, ſi Eccleſiæ loca illa ſubjecta ſint; ſive admonitione & curâ, ſi ſub jure ſæcularium hominum ſint conſtituta. Si verò laïci Patroni ac domini infra tres menſes Presbyterum ibi conſtituere neglexerint, Epiſcopus ad id emendandum Principis implorabit æquitatem. *Canon vigeſimus-quintus* templa, & quævis pia loca vetuſtate collapſa, aut deſtructa reſtaurari mandat.

Canon vigeſimus-ſextus vetat ne Epiſcopus ſubjectos Sacerdotes, Clericos, vel pia loca, inſuetis exactionibus gravet.

Monaſtica Diſciplina.

Vigeſimus-ſeptimus Abbates doctos, Sacerdotes & regularis obſervantiæ ſtudioſos, Monaſteriis præfici jubet, *Vigeſimus-octavus* Monachos regulariter non viventes coërceri ſtatuit, & ad communem vitam redigi. *Vigeſimus-nonus* fœminas, quæ habitum Religioſum aut velamen ſuſcepere, in Monaſteriis regulariter vivere, aut in domibus ſuſceptum habitum caſtè obſervare jubet.

Diei Dominicæ obſervantia.

Canon trigeſimus opera ſervilia, & mercatus diebus Dominicis prohibet, quibus Chriſtiani omnes ad Eccleſiam concurrere, & ſoli orationi vacare debent. Reos tamen aut criminis graviter ſuſpectos, in carcerem iis diebus conjici permittit. *Canon trigeſimus primus*, ne quo tempore commiſſa facinora debent oratione abſtergi, alia impunè committantur.

Monaſticæ profeſſionis libertas.

Canon trigeſimus-ſecundus eos qui ad ingreſſum Monaſteriorum compulſi ſunt, in iis invitos retineri vetat: *Quia quod non petunt, non obſervant*: & peccata committere ſolent potiùs, quàm plangere.

Canon trigeſimus-tertius Laicos in Presbyterio, quando Miſſa celebratur, conſiſtere prohibet. *Trigeſimus-quartus* ſtudia in univerſis Epiſcopis, & aliis locis, ubi opus fuerit, inſtitui jubet. *Trigeſimus quintus* choreas & ſaltationes juxta Eccleſias in Sanctorum Natalitiis impediri ſtatuit: Paganorum mores id redolere docet; qui his vacant, ſi cum minoribus veniunt ad Eccleſiam peccatis, cum majoribus reverti.

Choreæ juxta Eccleſiam vetitæ.

Matrimonii indiſſolubilitas.

Canon trigeſimus-ſextus ſtatuit, *Nulli licere, exceptâ cauſâ fornicationis, uxorem relinquere, & deinde aliam copulare*. Si autem mutuo conſenſu, religioſæ vitæ cauſâ, ab invicem ſecedere voluerint, id abſque conſcientia Epiſcopi ne fiat, ut ab eo ſingulariter proviſo conſtituantur loco. Prima pars Canonis nonnullis perperam videtur ſolutionem matrimonii, non ſolùm quoad thorum, ſed etiam quoad vinculum, cauſâ fornicationis permittere. Commodum enim ſenſum patitur Canon laudatus, & eodem modo exponi poteſt ac verba Chriſti, Matthæi 19. *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.*

Canon trigeſimus-ſeptimus duas ſimul uxores, aut uxorem & concubinam habere vetat. *Trigeſimus octavus* a Comunione ſegregandos edicit, qui matrimonium in gradibus vetitis contraxerint, ſcilicet cum noverca, nepte, conſobrina, fratris vel cognati uxore.

Ritus probationis per aquam frigidam ab Eugenio II. non eſt inſtitutus, aut approbatus.

Ritum probationis per aquam frigidam inſtituit Eugenius II. ſi fides Remigianis membranis perveruſtis habeatur, ſæculo nono, ut conjicit P. *Mabillonius*, exaratis, ex quibus Ritum illum tranſcripſit, & publicavit, *Veterum Analectorum Tom. I.* Vix tamen mihi perſuadere poſſum id ab *Eugenio* Papa inventum, & ab omnibus Chriſtianis obſervari juſſum. Primò quia id inſtituiſſe dicitur *Eugenius*, ut *Nulli liceret ſuper ſanctum Altare manum ponere, neque ſuper Reliquias vel Sanctorum corpora jurare*. At incredibile eſt prudentiſſimum Pontificem, ut morem jurandi ſuper Altare & Reliquias Sanctorum in Eccleſia ab antiquo receptum abrogaret, Ritum invexiſſe, quo Deus tentaretur, miraculum ab ipſo poſtulando abſque neceſſitate. Miraculum in hujuſmodi probatione poſtulatum, evidens eſt ex precationis & conjurationis formula, quæ ſuper hominem fiebat; *Propterea obnixè te deprecamur, Domine Jeſu Chriſte, fac ſignum tale, ut ſi culpabilis eſt hic homo, nullatenus recipiatur ab aqua*. Et ex Oratione ad aquam benedictam: *Suppliciter te, Domine Jeſu Chriſte, deprecamur, tale præſentialiter facere digneris ſignum, ut ſi iſte, quod ei objicitur, eſt in aliquo culpabilis, non ſuſcipiat eum hæc aqua, ſed evaneſcat ipſe, & nullatenus modò intrò recipiat*. Actum Religionis, ſcilicet juramentum ſuper Altare vel Reliquias Sanctorum, ab Eugenio ſublatum quis credat, & ejus loco Ritum ſuperſtitioſum introductum? Secundò, adjurantur qui mittendi ſunt in aquam, *per Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, & per Chriſtianitatem quam ſuſceperunt, & per unigenitum Filium Dei, per Evangelium, & per Reliquias quæ ſunt in Eccleſia, ut non præſumant communicare, neque accedere ad Altare, ſi hoc fecerint*. An per unigenitum Filium Dei & per Sanctam Trinitatem adjurandos præſcripſiſſet Eugenius, qui in eadem periodo per Patrem & Filium, & Spiritum Sanctum adjurantur? Quaſi unigenitus Dei Filius & Sancta Trinitas a Patre, & Filio, & Spiritu Sancto diſtinguantur. Tertiò, ſi omnes tacuerint, jubetur Sacerdos accedere ad Altare, & eis Euchariſtiam dare, dicendo: *Corpus hoc & Sanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit vobis ad probationem hodie*. An credibile eſt Eugenium II. vetuiſſe juramentum ſuper Altare vel Reliquias Martyrum, propter periculum perjurii, & juſſiſſe ut hominibus de homicidio aut furto ſuſpectis Corpus Chriſti daretur ad probationem; qua in re periculum evidens erat ſacrilegii? Quartò Ludovicus Pius in Capitulari anno DCCCXXIX. Cap. 12. prohibet probationem per aquam frigidam. *Ut examen*, inquit, *aquæ frigidæ, quod hactenus faciebant, a miſſis noſtris interdicatur ne ulterius fiat*, Ritum ab Eugenio II. Pontifice Maximo inſtitutum Ludovicus Auguſtus non abrogaſſet. Fatendum tamen eſt iſtud probationis genus in Galliis & in Germania in uſu fuiſſe, etiam poſt Ludovici Edictum. Id enim conſtat ex Hincmaro Archiepiſcopo Remenſi, qui ab Hildegario Meldenſium Epiſcopo interrogatus, judicium aquæ frigidæ multis argumentis approbavit Epiſtola 39, in quibus cùm hujuſce judicii Ritum ab Eugenio II. inſtitutum non commemoret, colligere eſt ignotam tunc temporis fuiſſe Eugenii II. ea de re Conſtitutionem.

Scripſit Eugenius II. ad Bernardum Viennenſem Archiepiſcopum, illiuſque Eccleſiæ privilegia confirmavit. Rem frumentariam adeo curavit, ut nullibi viliùs quàm Romæ annona venderetur.

tur. Pater pauperum meritò dictus. Hujus operâ & precibus Romani Judices in Gallia detenti, ad Urbem tandem redire permiſſi ſunt, quos bonis paternis reſtituit, multaque ipſis contulit munera, cùm facultatibus omnibus deſtituti eſſent. Ædem *S. Sabinæ* Martyris in Monte Aventino, cujus Presbyter Cardinalis fuerat, in meliorem cultum reſtituit. Obiit Pontifex optimus, cùm ſediſſet annos tres, menſes duos, & dies viginti tres, die undecima Auguſti, anno DCCCXXVII. & in Baſilica *S. Petri* ſepultus eſt. De eo legendus Anaſtaſius Bibliothecarius in ejus Vita.

SCHOLION.

In hoc Articulo Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant pag. 10. Edit. primæ: *Matrimonium diſſolubile quoad vinculum causâ fornicationis.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea, contrarium hoc ipſo loco aſſero. Canones Synodi Romanę ſub Eugenio Secundo recenſeo. De trigeſimo ſexto ita ſcribo: Statuit, NULLI LICERE, EXCEPTA CAUSA FORNICATIONIS, UXOREM RELINQUERE, ET DEINDE ALIAM COPU-
„ LARE. Si autem mutuo conſenſu, Religioſæ
„ vitæ causâ, ab invicem ſecedere voluerint, id
„ abſque conſcientia Epiſcopi ne fiat, ut ab eo ſingulariter proviſo conſtituantur loco. (Sunt ipſa verba Canonis.) Hæc autem eſt ad illum Canonem obſervatio mea: *Prima pars Canonis nonnullis perperam videtur ſolutionem Matrimonii, non ſolùm quoad thorum, ſed etiam quoad vinculum, causâ fornicationis permittere. Commodum enim ſenſum patitur Canon laudatus, & eodem modo exponi poteſt ac verba Chriſti Matth. 19. QUICUMQUE dimiſerit uxorem ſuam niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.* Quem errorem refello, & a quo Eugenium Secundum & Synodum Romanam vindico, mihi tribuunt Religioſi Cenſores.

ARTICULUS V.

De Valentino, & Gregorio Quarto.

I. EUgenio Secundo ſubſtitutus eſt quamprimum *Valentinus* natione Romanus, Summis Pontificibus Paſchali, & Eugenio ob egregias dotes, ac virtutem eximiam chariſſimus. Ex Archidiacono electus eſt, incredibili omnium Ordinum applauſu. Sed brevì lætitia de illius creatione concepta, in luctum verſa eſt. Quadrageſimo ſcilicet ab inauguratione ſua die obiit vir ſanctiſſimus, teſte Anaſtaſio Bibliothecario.

II. Valentino ſucceſſit *Gregorius* hujus appellationis *Quartus*, gente Romanus, a Paſchali Papa Sacerdotio adauctus; genere clarus, ſed clarior ſanctitate; formâ conſpicuus, ſed pulchrior fide; divinarum literarum ſolertiſſimus inquiſitor, Eccleſiarum indefeſſus viſitator, pauperum Pater, viduarum nutritor, ac rerum contemptor terrenarum, ut ait Anaſtaſius Bibliothecarius. Gregorii Magni ſequutus exemplum, ac ſe ad tantum miniſterium inutilem præ humilitate exiſtimans, in Baſilica SS. Martyrum Coſmæ & Damiani latebras quæſiit, ubi a Clero & Populo inventus, & per vim edoctus, in S. Petri Sede collocatus eſt. Tranſtulit S. Gregorii Magni corpus, atque eo loci collocavit, ubi nunc jacet, magnis adhibitis ornamentis. Tranſtulit quoque corpora SS. Martyrum Sebaſtiani, Gorgonii, ac Tiburtii, ex Cœmeteriis in quibus ante jacebant, ad Eccleſiam S Petri. Baſilicam S. Marci Papæ & Confeſſoris, cujus Presbyter Cardinalis fuerat, reſtauravit, exornavitque, ut & plures alias Urbis Baſilicas * Juxta Eccleſiam S. Mariæ trans Tiberim Monaſterium condidit, ac in illud Monachos congregavit. Ut Statum Eccleſiaſticum contra Sarracenorum incurſus muniret, Oſtia civitate vetuſtate pene diruta, novam Oſtiam civitatem munitiſſimam ædificavit, quæ ex ejus nomine Gregoriopolis nuncupata eſt. Novas etiam ædes in commodum Pontificum extruxit. Hamaburgenſis Archiepiſcopatus erectionem a Ludovico Pio Imperatore procuratam confirmavit, Pallioque donavit, & privilegiis auxit Anſgarium Archipræſulem ſanctiſſimum, anno Chriſti DCCCXXXII. ut teſtatur Adam Bremenſis lib. 1. cap. 17. In Gallias venit, pacem inter Ludovicum Auguſtum & filios ejus conciliaturus. Quia verò cum filiis ejus venit, falſus percrebuit rumor ipſum adeſſe ut Imperatorem, eique addictos Epiſcopos excommunicatione feriret, niſi ſuæ ac Principum perduellium voluntati parerent. *Parum quid ſubripuit Epiſcopis præſumptio audaciæ, aſſerentibus nullo modo ſe velle ejus voluntati ſuccumbere. Sed ſi excommunicaturus adveniret, excommunicatus abiret; cùm aliter ſe habeat antiquorum Canonum auctoritas.* Ita refert Aſtronomus in Vita Ludovici Pii. Fragmentum Hiſtoriæ Franciæ a Ludovico Pio Imperatore uſque ad *Robertum Hugonis Capeti* filium, ex vetuſtis Codicibus MSS. editum a *Franciſco Ducheſnio* Tom. II. Hiſtoriæ Francorum, falsò narrat *Lotharium*, annuente Papa *Gregorio*, Ludovicum Imperatorem Patrem ſuum cœpiſſe, & apud urbem Sueſſionum in Monaſterio S. Medardi ſub arcta cuſtodia poſuiſſe. Gregorium enim filiorum defectioni minimè faviſſe, ſed in id totum incubuiſſe ut patrem ipſis conciliaret, Aſtronomus in Vita Ludovici Pii, & *Theganus* in lib. de ejuſdem Imperatoris Geſtis, teſtantur. Poſtremus ille Auctor Pontificem a Ludovico Auguſto regalibus donis honeſtatum commemorat, ſicut ille Auguſtum magnis honoraverat muneribus. *Paſchaſius* in Vita *Vvala* Abbatis lib. 2. ſcripſit Gallicanos Antiſtites *Gregorio IV.* depoſitionem fuiſſe comminatos. *Terrebatur*, inquit, *ab Auguſto, & ab omnibus ſuis, etiam ab Epiſcopis, qui ſibi pridie quàm veniſſemus, dexteras dederant, quòd unanimes eſſent ad reſiſtendum his, qui ex adverſo erant, Regibus filiis, Principibus & populo: inſuper conſiliabantur firmantes, proh dolor! quòd eumdem Apoſtolicum, quia non vocatus veniret, deponere deberent. Quibus auditis, Pontifex plurimùm mœrebatur, & verebatur. Unde ei dedimus nonnulla SS. Patrum auctoritate firmata, Prædeceſſorumque ſuorum conſcripta, quibus nullus contradicere poſſit quòd ejus ſit poteſtas, imo Dei, & Beati Petri Apoſtoli, ire, mittere ad omnes Gentes pro fide Chriſti, & pace Eccleſiarum, pro prædicatione Evangelii, & aſſertione veritatis: & in eo eſſet omnis auctoritas B. Petri excellens & poteſtas viva; a quo oporteret univerſos judicari; ita ut ipſe a nemine judicandus eſſet. Quibus profectò ſcriptis, gratanter accepit, & valde confortatus eſt.* Huc ſpectat quòd idem Pontifex in Epiſtolâ ad Gallicanos Epiſcopos, quæ inter Agobardinas extat, conqueritur illos *periculum honoris* ſibi fuiſſe comminatos, & quòd Gallicanas Eccleſias ita contrarias habiturus eſſet, ut *nihil in illis agere vel diſponere ipſi liceret; nec quempiam excommunicare, ipſis obſiſtentibus.* Has minas velut abſurdas Gregorius ridet & contemnit; maximè cùm propter crimen non intentetur, ſed ex hypotheſi dumtaxat, quòd eorum placitis non conſentiat. Ipſos ſuperbiæ, adulationis, & perjurii arguit; vocat illos arundines vento agitatas, queritur quòd ipſum contrariis nominibus in ſuâ Epiſtolâ appellaſſent, *Fratrem* nimirum & *Papam*. Ait

De his fusè Anaſtaſius Bibliothecar.

Gregorii Quarti in Gallias iter.

Defectioni filiorum Ludovici Pii a Patre Auguſto non favit.

Gallicanorum Epiſcoporum falſa ſuſpiciones, & diſſidium cum Gregorio Quarto non probandum,

Summus Pontifex a nemine judicandus.

Gregorii Quarti ad Gallicanos Epiſcopos litera gravis & aſpera.

juſſionem Apoſtolicæ Sedis non minùs ſacram ipſis videri debuiſſe, quàm Imperialem, cùm majus ſit regimen animarum, quod eſt Pontificale, quàm Imperiale. Magis pertinere ad dehoneſtationem Imperialis Poteſtatis opera digna excommunicatione, quàm excommunicationem ipſam, quam ne Imperatori infligeret, metuebant. Longè eſſe mentem illorum ab ea petitione ſcribit, quâ in Miſſarum celebrationibus Deo dicere ſolent, non voluntate, ſed voce: *Da nobis pro amore tuo proſpera mundi deſpicere, & nulla ejus adverſa formidare*. Ridiculum eſſe quod ſcripſerant, dehoneſtatum iri Pontificem abſque injuria Sedis: cùm nullo modo fieri poſſit, ut ſi is qui locum *B. Petri* tenet, exhonoretur, ſine crimine dumtaxat Cathedra ejus honorata permaneat: ſiquidem propter Cathedram ſedens in illa honorandus eſt. Miratur quòd ſe contrarios fore Pontifici ſcripſerint in legatione pacis & unitatis, quod Chriſti donum & miniſterium eſt. Falſum eſſe ait quod ſcripſerant, primam illam diviſionem Regni, quam inter filios fecerat Imperator, nunc juxta rerum opportunitatem, eſſe mutatam. Ait eam non eſſe opportunitatem, ſed importunitatem, cùm ſit cauſa & origo conturbationis & diſſenſionis, commotionis & deprædationis, perjuriorum, aliorumque malorum. Deinde ipſos neſcire an prior illa diſpoſitio ſit apud Deum commutata, an potiùs ratihabita: quâ in re haud ſatis attendiſſe viſus eſt ad illam Gregorii II. ſententiam: *Pontifex introſpiciendi in Palatium poteſtatem non habet*. Cùm autem ipſi objeciſſent Gallicani Epiſcopi, quòd contra juramentum fidelitatis *Ludovico Auguſto* præſtitum ageret, ſtando a partibus filiorum: negat ſe eſſe perjurum. Quin imo perjurii crimen in ipſos rejicit. *Bene autem ſubjungitis*, inquit, *memorem me eſſe debere juriſjurandi cauſâ fidei facti Imperatori. Quod ſi feci, in hoc volo vitare perjurium, ſi annuntiavero ei omnia quæ contra unitatem & pacem Eccleſiæ & Regni committit: quod ſi non fecero, perjurus ero, ſicut & vos, ſi tamen juravi. Vos tamen, quia procul dubio juraſtis & rejuraſtis, promittentes ei erga illum omnia fideliter vos agere, & nunc videntes illum agere contra fidem, & præcipitari in perniciem, non revocatis eum, quantùm ex vobis eſt, perjuri eſtis: quia pro ejus ſalute ſecundùm fidem promiſſam non laboratis*. Suggerit quid Imperatori debuerant reſpondere, cujus ſacris juſſionibus ſe præventos ſcripſerant. Id nimirum quod S. Gregorius Nazianzenus Imperatori dixit: *Patienter, quæſo, accipe libertatem noſtram. Scio te ovem eſſe gregis mei a Chriſto mihi Summo Paſtore annumeratam, & a Sancto Spiritu conſignatam*, &c. *Memento ſemper quòd una tibi natura eſt, eademque ſubſtantia cum omnibus qui tibi ſubjecti ſunt. Tu tamen animo eſto cum Deo, & non tam dominari te mundo, quàm dominari tibi Chriſtum glorare*.

Suggerit Epiſcopis Gallicanis quid Imperatori reſpondere pro ejus ſalute debuerint.

Prædicare ipſos debuiſſe Principi, quod S. Auguſtinus lib. 5. de Civitate Dei, cap. 24. ſcripſit: *Felices dicimus Imperatores, ſi juſtè imperant, ſi inter linguas ſublimiter honorantium, & obſequia nimis humiliter ſalutantium non extolluntur, & ſe homines eſſe meminerint: ſi ſuam poteſtatem ad Dei cultum maximè dilatandum Majeſtati ejus famulam faciunt ..... Si quod aſperè coguntur plerumque decernere, miſericordiæ lenitate & beneficiorum largitate compenſant: ſi luxuria tantò eis caſtigatior, quantò poſſet eſſe liberior: ſi malunt cupiditatibus quàm quibuslibet gentibus imperare. Et ſi hæc omnia faciunt, non propter ardorem inanis gloriæ, ſed propter charitatem felicitatis æternæ*, &c. *Tales Chriſtianos Imperatores dicimus eſſe felices interim ſpe, poſtea re ipſa futuros*. Aſperiores literas Gallicani Præſules Gregorio IV. incuiſſe videbantur, quorum iracundia falſis rumoribus incenſa, & ſtudium alioqui laudandum erga Ludovicum Pium Imperatorem, Epiſtolam immodeſtam, & a priſcorum Gallicanæ Eccleſiæ Antiſtitum pietate & reverentia erga Romanos Pontifices degenerem, ad ejus Sanctitatem dederat. Sanè cùm Romano Pontifici depoſitionem comminati ſunt, non attenderunt ad Anteceſſorum ſuorum doctrinam, quos ſcire debuerant vehementer improbaſſe factum Romanæ Synodi, quæ *Symmachi* Papæ cauſam judicandam ſuſceperat, cùm tamen ab inferioribus judicari non poſſet (ut teſtatur *S. Aviti* Viennenſis Archiepiſcopi Epiſtola nomine Eccleſiæ Gallicanæ ſcripta ad Senatores Urbis Romæ.) Cæterùm cùm in Gallias venit Gregorius ut ſequeſter pacis inter Ludovicum & filios, diſcuſſæ ſunt hæ nebulæ, & Antiſtites noſtri, ubi ejus adventum pacificum eſſe norunt, ipſum ut Patrem & Magiſtrum omnium Eccleſiarum coluere, illos ut Fratres ipſe complexus eſt. Fructu tamen caruit ejus in Gallias iter, & civilem diſcordiam, filiorumque & populi defectionem ab Imperatore ſpectans, quam cohibere non potuit, mœrens Romam rediit. *Gregorio IV.* monente, & omnibus Epiſcopis aſſentientibus, Ludovicum Pium ſtatuiſſe, ut in Gallia & Germania Feſtivitas omnium Sanctorum Kalendis Novembris celebraretur, quam Romani ex inſtituto *Bonifacii IV.* celebrabant, auctores ſunt *Ado Viennenſis* in Martyrologio, & *Sigebertus* ad annum 835.

Adventus Gregorii in Gallias pacificus.

Solemnitas omnium Sanctorum.

Ad Epiſcopos per Galliam, Germaniam, & univerſas Provincias conſtitutos Epiſtolam dedit *Gregorius IV.* anno DCCCXXXV. de cauſa *Aldrici* Cœnomanenſis Epiſcopi ad Sedem Apoſtolicam deferenda, & de appellationis facultate ipſi & aliis Epiſcopis in ſimilibus cauſis non neganda. *Decreto noſtro*, inquit, *veſtram rogantes Charitatem, mandamus, ut ſi aliquis ſuorum æmulorum Aldricum Cœnomanicæ Eccleſiæ Epiſcopum accuſare damnabiliter attentaverit; ut honoretur B. Petri Apoſtolorum Principis memoria, Eccleſiæque Romanæ cui præſedit privilegium, & noſtri nominis auctoritas: liceat illi poſt auditionem Primatum Diœceſeos, ſi neceſſe fuerit, nos appellare, & noſtra auctoritate, aut ante nos, aut ante Legatos noſtro ex latere miſſos, juxta Patrum Decreta, ſuas exercere atque finire actiones: nulluſque illum ante hæc judicet, aut judicare præſumat. Sed ſi quid, quod abſit, grave, intolerandumque ei objectum fuerit, noſtra erit expectanda cenſura, ut nihil prius de eo qui ad ſinum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ confugit, ejuſque implorat auxilium, decernatur, quàm ab ejuſdem Eccleſiæ auctoritate fuerit præceptum: quæ ſic vices ſuas aliis impertivit Eccleſiis, ut in partem vocatæ ſint ſollicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis*.

Jus Appellationum ad Romanum Pontificem in judiciis canonicis Epiſcoporum.

Judicia Epiſcoporum inter majores cauſas ſcribit eſſe connumeranda, quæ a Sede Apoſtolica finiendæ ſunt. In Judicio porro Sacerdotali moderationem docet ſervandam eſſe maximam. *Nam licèt*, inquit, *plerumque accidant in Sacerdotibus quæ ſunt reprehendenda; plus tamen erga corrigendos agat benevolentia, quàm ſeveritas, plus cohortatio, quàm comminatio, plus charitas, quàm poteſtas: cum nemo noſtrum ſine reprehenſione, aut ſine peccato vivat. Nam ſi Dominus ſtatim poſt trinam negationem B. Petrum Apoſtolum Præceptorem noſtrum judicaſſet, non tantum ex eo fructum, ſicut fecit, recepiſſet. Expectandi ergo atque corrigendi magis ſunt Rectores Eccleſiæ, quàm ſtatim & abſque noſtro conſulto judicandi: cùm majora negotia & difficiliores cauſarum exitus, Sanctorum Patrum Canones Spiritu Dei conditi, & totius mundi reverentia conſecrati, jubeant ſub noſtræ ſententiæ expectatione ſuſpendi, noſtroque moderamine*

Quanta ſervanda ſit in Sacerdotali judicio moderatio.

de-

deſinici. Addit nihilominus per facilitatem Sacerdotum divino tribunali non debere derogari. *Nihil*, inquit, *per noſtram facilitatem tribunalè excelſi Judicis derogare debemus; cùm illa ſiat ea ta, quæ pia, quæ vera, quæ juſta ſunt*. Nihil novum ſtatuere ſe ait, ſed Canonum Antiquorum executionem jubere. *Non novum aliquid præſenti juſſione præcipimus, ſed illa quæ olim videntur indulta firmamus: cùm nulli dubium ſit quod non ſolùm Pontificalis cauſatio, ſed omnis Sanctæ Religionis relatio ad Sedem Apoſtolicam, quaſi ad Caput Eccleſiarum, debet referri, & inde normam ſumere, unde ſumpſit exordium. ... Cujus Auctoritatis ſanctionem omnes teneant Sacerdotes, qui nolunt ab Apoſtolica Petra, ſuper quam Chriſtus univerſalem fundavit Eccleſiam ſoliditate divelli*.

Cauſæ majores ad Sedem Apoſtolicam referendæ.

Tandem Sacerdotes ab omnibus animi perturbationibus liberos eſſe debere tradit. *Sacerdotes, qui Throni Dei vocantur, quieti ab omnibus perturbationibus eſſe debent*.

Sacerdotes ab omnibus perturbationibus quieti eſſe debent.

Cùm Ludovicus Imperator legatos Romam miſiſſet ad Juſtitias faciendas, propoſita eſt coram eis controvetſia de quibuſdam poſſeſſionibus, quas Ingoaldus Monaſterii Farſenſis Abbas pervaſas fuiſſe ab Hadriano & Leone Romanis Pontificibus contendebat, injuſtè verò retentas ab eorum Succeſſoribus Stephano Paſchali, & Eugenio, Legati Imperiales ſecundùm Monaſterium judicarunt. Verùm Gregorius IV. noluit ſtare judicatis; ſed a Miſſorum Imperialium ſententia ad ipſum Imperatorem appellavit, ut docet *Chronicon* Farſenſe apud Ducheſnium Tomo III.

Gregorius Quartus, a ſententia Miſſorum Imperialium in cauſa temporali ad ipſum Imperatorem appellat.

Gregorio IV. Rabanus Maurus Carmen *de Cruce* nuncupavit. Obiit laudatiſſimus Pootifex anno Chriſti DCCCXLIII. cùm annos ſexdecim in S. Petri Cathedra ſediſſet.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 25. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Gregorius Quartus non tentavit deponere Imperatorem*.

R. Eo loci oſtendo Gregorium Quartum exauctorationem Ludovici Pii Imperatoris non attentaſſe, nec filiorum ipſius defectioni faviſſe ſed in id totum incubuiſſe ut pium parentem ipſis conciliaret. Pontificem a calumnia vindico. Quid ibi reprehenſiooe? Quid non potiùs laude dignum?

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 26. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant. *Papa conqueritur de Epiſcopis Gallicanis ipſum contemnentibus, & frivolè ipſum deturbantibus a Cathedra*.

R. Summam Epiſtolæ Gregorii Quarti ad Epiſcopos Gallicanos, quæ inter Agobardinas edita eſt, fideliter exhibeo, non iis tamen verbis quibus RR. Cenſorum nota concepta eſt. Cæterùm Hiſtoriæ res eſt.

SCHOLION III.

Ibidem Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Exiſtimant ſe a Papa excommunicari non poſſe*.

R. Gregorii Quarti querelas refero. Se ab illo excommunicari non poſſe hac in cauſa, de qua agebatur, Gallicani Præſules ſcripſerant, ob eam ſcilicet rationem, quòd in Ludovici Pii fide & obedientia adversùs filios perduelles, ſtarent. Cæterùm attendere debuerant RR. Cenſores quid de literis minacibus Epiſcoporum Galliæ ad Gregorium Quartum ſcripſerim pag. 28. *Aſperiores* (inquiebam) *literas Gallicani Præſules Gregorio Quarto miſiſſe videbantur, quorum iracundia falſis rumoribus incenſa, & ſtudium alioqui laudandum erga Ludovicum Pium Imperatorem, Epiſtolam immodeſtam, & a priſcorum Gallicanæ Eccleſiæ Antiſtitum pietate & reverentia erga Romanos Pontifices degenerem, ad ejus ſanctitatem dederat &c. Cæterùm cùm in Galliam venit Gregorius ut ſequeſter pacis inter Ludovicum & Filios, diſcuſſa ſunt hæc nebula, & Antiſtites noſtri ipſum ut Patrem & Magiſtrum omnium Eccleſiarum coluere*.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, pag. 27. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Pontifex introſpiciendi in Palatium poteſtatem non habet*.

R. Hæc Gregorii Secundi ſanctiſſimi Pontificis ſententia, hæc illius verba ſunt, & ejus laudato nomine a me referuntur. An RR. Cenſoribus reprehendendus videtur Gregorius II. quòd hæc ſcripſerit? An ego quòd retulerim?

SCHOLION V.

Ad ejuſdem Articuli pag. 30. Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Papa declarat a Gallis non poſſe impediri appellationes Epiſcoporum ad Papam*.

R. Quid cenſoria hæc nota ſibi velint, non intelligo. De Gregorio Quarto ſcribo quidem pag. 29. *Ad Epiſcopos per Galliam, Germaniam & univerſas Provincias conſtitutos Epiſtolam dedit Gregorius Quartus de cauſa Aldrici Cœnomanenſis Epiſcopi ad Sedem Apoſtolicam deferenda, & de appellationis facultate ipſi & aliis Epiſcopis, in ſimilibus cauſis non neganda*. Pag. 30. obſervo, *Judicia Epiſcoporum* a Gregorio Quarto *inter majores cauſas connumerari, quæ a Sede Apoſtolica finienda ſunt*. Hæc probo prolatis ipſius Gregorii verbis. Quid hic reprehenſione dignum.

SCHOLION VI.

In eodem Articulo, pag. 31. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant. *Papa appellat ad Imperatorem*.

R. Gregorium Quartum ad Ludovicum Pium Imperatorem Urbis Dominum de ſententia ab ejus Miſſus lata in cauſa temporalium quarumdam poſſeſſionum, quæ inter Abbatiam Farſenſem & Romanos Pontifices orta erat ac diſceptata, appellaſſe refero ex Chronico Farſenſi, quod a *Ducheſnio* Tom. III. editum eſt. Hiſtotiæ res eſt.

Nota.

NOn omittendum hìc, ita tunc etiam in Romano Pontifice eamdem B. Petri vivam & excellentem poteſtatem agnitam, ut *a nemine eſſet judicandus*, ſicut Paſchaſius monuit Gregorium IV. ipſo referente Natale. Ita ex perpetua traditione innoteſcit, adeo ſupremam in Eccleſia Romani Pontificis poteſtatem habitam fuiſſe, ut abſque ulla exceptione nullus ei eſſet Superior, cui ſubeſſe teneretur; atque ita ſemper abſolutè dicitur, *a nemine* eſſe judicandum.

Non video deinde, cur fuerit objurgandus Gregorius, quia ad Galliæ Præſules ſcripſerit, ipſos neſcire, an Deus ratihabuerit eam quæ facta primùm fuerat, rerum diſpoſitionem. Nil aliud voluit ſignificare, non ita facilè ab eis probandam novam diviſionem, unde tot mala oriri videbantur? Ita dice-

dicendo non contradixit Gregorio II. in ſe non agnoſcenti poteſtatem introſpiciendi in palatium, ſed ſolùm redarguere voluit quod non bene geſtum putabat: atque id ſupremi potiſſimum Paſtoris munus eſt.

Nota.

GRegorio IV. adſcribitur quædam epiſtola ad epiſcopos & orthodoxos fideles, qua dicitur priſtino gradui reſtitui Ebbonem Remenſem Archiepiſcopum ab epiſcopatu depoſitum, ut reum conjurationis adversùs Ludovicum Imperatorem. Verùm Sirmondus ad tom. 3. Concil. Gall. eam commentitiam ac mendacem eſſe demonſtrat.

Adnotandum inſuper, quòd cùm non videatur erroris vel mendacii inſimulandus auctor Chronici Farfenſis, etiam Franciſcus Pagi in vita Gregorii IV. ſcribit ipſum Gregorium ſententiæ a Miſſis Imperatoris latæ noluiſſe acquieſcere; ex quo infert nondum ea ætate judicia imperialia Romæ ceſſaſſe.

ARTICULUS VI.

De Sergio II.

ANno Chriſti DCCCXLIV. quarto Idus Februarii, *Sergius* hujus appellationis Secundus, natione Romanus, illuſtri genere, in Clero a teneris inſtitutus, ac in Schola Cantorum eruditus a Leone III. Acolythus, a Stephano V. Subdiaconus a Paſchali I. Tituli S. Silveſtri Cardinalis Presbyter, a Gregorio IV. Archipresbyter, creatus, eo ad ſuperos tranſlato, Pontifex ſummo omnium Ordinum conſenſu renuntiatus eſt, pulſo Joanne quodam qui Sedem invaſerat. Sergium, primum fuiſſe Pontificum qui nomen mutarit, & quidem *Os porci* ante Pontificatum appellatum fuiſſe, & ob turpitudinem cognominis Sergii nomen ſumpſiſſe, ex Martino Polono Platina tradit. Sed nemo id veterum Auctorum narrat; imo ex Anaſtaſio Bibliothecario, qui hoc tempore vixit colligitur eum ante Pontificatum Sergium vocatum fuiſſe nomine Patris. Sanè Joannem XII. primum fuiſſe qui priſcum nomen Papa creatus mutarit, cùm ante Pontificatum Octavianus diceretur, rectè obſervavit Onuphrius Panvinus in Annotationibus ad Platinam. Sergii virtutes compendio deſcribit ac prædicat Anaſtaſius Bibliothecarius. *Erat*, inquit, *origine inſignis, fide purus, prædicatione liberior, Deo humilis, hominibus clarus, virtute alacris, mente alacrior, Eccleſiarum gubernator, plebium cultor, pauperum fautor, viduarum tegmen, conſolator indigentium largitor diſperſorum congregatorum conſervator, inanium ſæculariumque rerum contemptor, ſolis in ſapientia divitiis avidus & amator.* Ludovicum Lotharii Imperatoris filium Romam cum Drogone Metenſi Epiſcopo aliiſque Antiſtitibus ac Proceribus, numeroſoque exercitu miſſum, honorificè ſuſcepit, miſſis obviam venerandis crucibus ac ſignis, Romaniſque Judicibus ac Scholis. Regem cum univerſo Clero Pontifex ad gradus Eccleſiæ S. Petri expectabat. Ibi mutuo oſculo, mutuaque ſalute data & accepta, atrium ingreſſi, ad portas argenteas pervenere. *Ludovicus dexteram Pontificis tenebat.* Quem Pontifex, januis claudi juſſis, ita compellavit: *Si pura mente, & ſincera voluntate, & pro ſalute Reipublicæ ac totius Urbis, hujuſque Eccleſiæ, huc advenisti, has mea ingredere januas juſſione: ſin aliter, nec per me, nec per meam conceſſionem iſtæ portæ aperientur.* Reſpondente Rege, ſe nullo malo animo veniſſe, in Eccleſiam S. Petri introductus eſt cum comitatu, & ad Confeſſionem Principis Apoſtolorum perductus, concinente Clero: *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Dominica ſequente, Pontifex *Ludovicum oleo ſancto perungens, Regali ac pretioſiſſima coronavit corona, Regemque Longobardis præfecit. Cui Regalem tribuens gladium, eum ſubcingere juſſit. Deinde Miſſarum celebratione finita, ab Eccleſia omnes cum Rege lætantes regreſſi ſunt.* Ita refert Anaſtaſius Bibliothecarius ex quo Ado Viennenſis, eumque ſequutus Baronius, corrigendi ſunt, qui Ludovicum II. a Sergio II. Imperatorem coronatum ſcripſere ad annum 844. Sanè Annales Bertiniani Ludovicum eo anno, non Imperatorem, ut ſcribit Ado, ſed Regem fuiſſe conſecratum teſtantur. Quippe is atque Drogo *Romam venientes, honorificè ſuſcepti*, inquit Bertinianus Monachus, *peractoque negotio, Ludovicum Pontifex Romanus unctione in Regem conſecratum, cingulo decoravit.* Non ergo a Sergio, ſed ab ejus ſucceſſore Leone IV. Ludovicus II. Imperator inauguratus eſt, ut iidem Annales referunt ad annum 850. his verbis: *Lotharius filium ſuum Ludovicum Romam mittit: qui a Leone Papa honorificè ſuſceptus, & in Imperatorem unctus eſt.* Drogoni, cæteriſque Epiſcopis ac Optimatibus, qui in Ludovici comitatu Romam venerant, poſtulantibus ut Romani Sacramentum fidelitatis novo Regi Imperatoris filio præſtarent, Pontifex acquieſcere noluit: ſed cùm ille, tum Rex & omnes Antiſtites, Optimateſque Romanorum & Francorum, Lothario Imperatori fidelitatem promiſerunt, teſte Anaſtaſio Bibliothecario. Ebbonem Archiepiſcopum olim Remenſem communione laica contentum eſſe juſſit. Siconulphus Beneventanorum Dux Romam veniens, quo tempore Ludovicus Rex ibi verſabatur, Sergii II. pedes oſculatus eſt, & Apoſtolica benedictione donatus. Annuit tandem Pontifex Lotharii precibus poſtulantis, ut cauſæ Ebbonis examen in Synodo Trevirenſi renovaretur: quod tamen factum non eſt, quia Sedis Apoſtolicæ Legati, prout conſtitutum fuerat, non adfuere, ut teſtatur Flodoardus lib. III. Hiſtoriæ Remenſis, C. 2. Drogoni Metenſi Epiſcopo, Caroli Magni filio, Lotharii Imperatoris, fratrumque Regum patruo, vices ſuas in omnibus Provinciis Tranſalpinis Sergius Papa conceſſit, id eſt, in Gallia & Germania. Quem tamen Primatum non geſſit, non conſentientibus Epiſcopis quorum intererat. Sergii II. Epiſtola hac de re data legitur Tomo III. Conciliorum Galliæ, ad annum DCCCXLIV. Plures Urbis exornavit Baſilicas, præcipuè verò SS. Martini & Silveſtri Eccleſiam, cujus fuerat Presbyter Cardinalis, reſtauravit ac decoravit. Obiit pridie Idus Aprilis, anno DCCCXLVII. una Ordinatione facta menſe Martio, Epiſcoporum XXIII. Presbyterorum VIII. & Diaconorum III. Sedit annos tres, menſes duos, & dies tres. Sepultus eſt in Baſilica S. Petri.

Sergius II. primus Romanorum Pontificum nomen non mutavit.]

Ludovicum II. Lotharii Imperatoris filium Regem conſecrat.

Baronius emendatur.

Drogoni Metenſi Epiſcopo vices ſuas in Galliis & Germania demandat.

ARTICULUS VII.

De Leone IV.

LEO *Quartus*, patriâ Romanus, Patre Radulpho, in Monaſterio S. Martini Literis imbutus, ac Vitam Religioſam profeſſus eſt. Ex quo ob virtutum decora, ad Lateranenſe Patriarchium a Gregorio IV. evocatus, Subdiaconus ordinatus eſt: deinde a Sergio II. Presbyter conſecratus, & Titulo SS. Quatuor Coronatorum præpoſitus. Poſt Sergii II. obitum, unanimi omnium conſenſu, ipſa die Pontifex electus eſt, & ad ſupremam

Leo Quartus inconſulto Imperatore conſecratus.

Ejus ſanctitas.

mam Dignitatem ſuſcipiendam coactus, inconſulto Imperatore conſecratus eſt, ob imminens Urbi a Saracenis periculum; quod antea Romani auſi non fuerant. Leonem Pontificatu digniſſimum fecere pietas, humilitas, benignitas, juſtitiæ amor, charitas plebis, beneficentia in pauperes, aſſiduitas in vigiliis & orationibus, eruditio ſacra, prudentiæ cum ſimplicitate morum admirabilis conjunctio. Miraculis ejus eſt ſanctitas comprobata. Nam & ſerpentem cujus halitu & veneno multi mortalium perierant, ſuis orationibus expulit; & incendium illud ſigno Crucis extinxit, quod diu per domos Saxonum, & Longobardorum graſſatum, S. Petri Baſilicæ imminebat. Octavam Aſſumptionis Deiparæ Virginis celebrari juſſit. Sæpius ſacras Conciones habuit ad populum, dignum Summo Pontifice oſtendens, ut ipſemet divini verbi panem populo Chriſtiano diſtribueret, ac Apoſtolos non ſolùm in regimine, ſed & in prædicatione imitaretur. Baſilicas, Altaria, Monaſteria, atque inprimis Monaſterium SS. Stephani & Caſſiani, in quo Græcos conſtituit Monachos, reſtauravit, ornavit, ditavit. Mœnia, arces, portaſque Urbis reparavit; & ne terrenis dumtaxar munitionibus, ſed cœleſtibus præſidiis contra hoſtes defenderetur, plurima intra ipſam congregavit Sanctorum Corpora; & inter alia Sanctorum Quatuor Coronatorum, quorum Eccleſiam in pulchriorem ſplendidioremque ſtatum a fundamentis erexit. Saracenis cum magna claſſe ad Urbem fineſque Romanorum diripiendos vaſtandoſque properantibus, Neapolitanos ac cæteros illius oræ maritimæ, ſua quidem ſponte ad communem hoſtem propulſandum armatos, quantis potuit copiis Oſtiam miſſis vehementiùs accendit; quò & ipſe profectus eſt, ut eis animos adderet. Ad beatorum pedum oſcula proſtrati Duces ac milites ſupplicarunt ut Euchariſtiam ex illius manibus ſumerent, ut protectione Corporis & Sanguinis Dominici communiti, fortiùs contra hoſtes Chriſtiani nominis pugnarent. Votis ipſorum annuit Sanctus Pontifex, & ſacra Communione donatis bene precatus eſt. Altera die navale certamen initum eſt, Saracenorum claſſis diſperſa, quorum plurimi in ipſo prælio periere: Plerique captivi Romam perducti. Nonnullos ad terrorem Romani Proceres furca ſuſpendi juſſere, cæteris facta gratiâ. Pontifex eorum operâ uſus eſt in reſtituendis Eccleſiis, & in extruendis mœnibus, quibus Vaticanum cinxit; Leoninamque urbem de ſuo nomine appellavit. Iſtud autem opus aggreſſus eſt, ne deinceps hoſtibus liceret Eccleſiam S. Petri una vel levi incurſione ſpoliare & incendere, ut ante conſueverant. Lotharius Imperator, ejuſque fratres Reges Chriſtianiſſimi, non modicam pecuniæ vim ad tantæ molis ædificium contulere. Hanc Urbem primo pontificatus ſui anno inchoatam, ſexto abſolutam, ſacra prece luſtravit, tres ſuper muros Orationes fundens. Corſos propriis finibus a Saracenis pulſos, ad Eccleſiam Romanam confugientes, in Urbem Portuenſem novis munitionibus adauctam benignè recepit, cùm fidelitatem ipſi ac ſucceſſoribus juraſſent. Illos in Leoninam Civitatem receptos falsò ſcripſit Platina. Hortanæ & Amerinæ antiquarum Civitatum dirutos muros, portaſque idem Pontifex reſtauravit. Centumcellenſem Civitatem a Saracenis everſam, commodiore ac munitiore loco reſtituit, ex ſuo nomine Leopolim appellavit, eamque per circuitum luſtrans, ſacris precibus dedicavit, anno ſui Pontificatus octavo.

Octavam Aſſumptionis Deiparæ Virginis inſtituit.

Navalis de Saracenis victoria.

Leoninæ Civitatis extructio.

Synodum Romæ celebrat Leo Quartus.

Anno Chriſti DCCCLIII. Lotharii & Ludovici Imperatorum conſilio, die VIII. Decembris, Leo IV. Synodum LXVII. Epiſcoporum in Baſilicam Sancti Petri congregavit, quos inter quatuor fuere ab Auguſtis Legati, ſcilicet Joſeph Eporegenſis, Nottingus Brixienſis, Petrus Spoletinus, & Petrus Aretinus. Ea in Synodo Canones XLII. Diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes promulgavit ſcilicet triginta & octo ex Synodo Romana Eugenii II. nonnullis additionibus auctos & quatuor a ſe conditos, quorum prior vetat plures in ſingulis Eccleſiis Presbyteros & Clericos ordinari, quàm ex illarum facultatibus ſuſtentari valeant. Nemo ſcilicet tunc ordinabatur niſi ad certam Eccleſiam, nondum introductis patrimonialibus titulis. *Secundus* jubet Presbyteros in quibuſcumque locis ſacris conſtitutos, adeſſe Diœceſanæ Synodo ſecundùm Epiſcopi ſui juſſionem. *Tertius* prohibet ne Patroni Laïci alienæ Diœceſeos Presbyterum Eccleſiis ſuis præficiant, abſque conſenſu Epiſcopi, cui ſubjacent. Qui ſecus fecerint, a Fidelium Communione ſegregantor. Presbyteri verò admoniti, & ad proprium Epiſcopum redire nolentes, gradum amittant. *Canon quartus* Abbates, aut alios piorum locorum Præpoſitos, prohibet Sacerdotes in illis conſtituere qui Sacris operentur: ſtatuitque ut nullus id præſumat, *niſi qui & Sacerdotalem gradum dare licitè poteſt, & canonicè de neglectis Presbyteros increpare*. Quod ad Epiſcopos Diœceſanos pertinet. In eadem Synodo Anaſtaſius Tituli S. Marcelli Presbyter Cardinalis *ab omnibus canonicè eſt depoſitus, eo quòd Parochiam ſuam per annos quinque contra Canonum inſtituta deſeruit, & in alienis uſque demoraretur. Qui cùm neque ad duo pro eo congregata Concilia venire vellet, neque per Apoſtolicas Epiſtolas, neque per tres vocatos Epiſcopos, Nicolaum videlicet, Petronatium, & Joannem, ideo meritò uno conſenſu, ſecundùm quod de talibus ſacris continetur Canonibus, eum Sancta Synodus depoſuit, & Sacerdotali honore privavit*. Ita Anaſtaſius Bibliothecarius, in Vita Leonis IV. Maximam jam tunc fuiſſe Cardinalium dignitatem cogita, cùm tres Epiſcopi Cardinalem ad Synodum canonicè vocaturi mittantur. Sed ad reſidentiam Cardinales obligatos fuiſſe, inde collige.

Summa Canonum.

Presbyterorum in Beneficiis quibus animarum cura annexa eſt, inſtitutio ad Epiſcopum pertinet.

Cardinalis Presbyter ob violatam Reſidentiæ Legem, a Synodo deponitur.

Synodum Sueſſionenſem contra Clericos ab Ebbone Remenſi quondam Archiepiſcopo ordinatos rogatus ab Hincmaro Leo IV. confirmare renuit. Ab Ignatio Conſtantinopolitano Patriarcha rogatus eſt, ut Sententiam depoſitionis in Synodo Urbis Regiæ latam contra Gregorium Syracuſanum Epiſcopum confirmaret, ut refert Nicolaus I. Epiſt. IX. Lothario Imperatore poſtulante, Pallium duplex Hincmaro Archiepiſcopo Remenſi conceſſit, unum cum cæteris Archipræſulibus commune, quo in deſignatis Solemnitatibus uteretur; alterum quod ad quotidianum ornamentum privilegio ſingulari adhiberet, teſte Clodoardo, lib. 3. Hiſtoriæ Remenſis, cap. 10. Ab Epiſcopis Britanniæ per Legatos *Nomenoii* Ducis & ipſorum Præſulum conſultus, Simoniacos Epiſcopos in Synodo judicandos reſpondit, nec a minori quàm duodecim Epiſcoporum numero dejiciendos; nec finitivam in eum ferendam eſſe Sententiam, qui Sedem Romanam appellaverit. Prudentio Trecenſi Epiſcopo juſſit, ut Monaſterium ab Adremaro Monacho conſtructum, Eccleſiamque in Patrimonio S. Petri conditam conſecraret; eâ lege ut in perpetuum ſub poteſtate Romanæ Eccleſiæ dictum Monaſterium permaneret.

Epiſt. II. Tom. III. Concil. Galliæ. Epiſt. I. ibidem.

Epiſcoporum Simoniacorum Canonicum Judicium quo fit ordine peragendum præſcribit Leo.

Cùm adversùs Leonem Quartum querela fuiſſet ad Lotharium Imperatorem delata, tamquam is Capitularia Regum Francorum contemneret, ad hanc ille criminationem reſpondit, ſe ea velle in perpetuum ſervare, magnum & impudens mendacium eſſe aſſeverans, quicquid contra dictum fuerat Imperatori. Fragmentum Epiſtolæ Leonis IV. ad Lotharium Imperatorem hac de re ſcriptæ,

Imperatorum Capitularia ſe ſervaturum profitetur.

re-

recitant Ivo Carnotenſis p. 4. c. 116. & lib. 2. Panormiæ c. 149. & Gratianus Diſt. 10. c. 9. *De Capitulis*. Hæc ſunt ejus verba: *De Capitulis vel præceptis Imperialibus veſtris, veſtrorumque Prædeceſſorum irrefragabiliter cuſtodiendis & conſervandis, quantùm valuimus & valemus, Chriſto propitio & nunc & in ævum nos conſervaturos modis omnibus profitemur. Et ſi fortaſſe quilibet aliter vobis dixerit vel dicturus fuerit, ſciatis eum procerto mendacem.*

Cùm Gratianus Magiſter militum ad Lotharium Imperatorem delatus fuiſſet, quaſi transferendi ad Græcos Imperii conſilia iniiſſet, Lotharius Romam venit, nullis ad Pontificem ac Senatum præmiſſis Epiſtolis. Hunc Leo Papa honorificentiſſimè ſuſcepit; ac placare ſategit. Imperator cum Pontifice, Romaniſque Proceribus, ac Optimatibus Francorum, de accuſatione memorata Placitum habuit. Daniel delator calumniæ convictus eſt, latumque Judicium ſecundùm Romanam Legem. Hæc geſta paulò ante Leonis obitum. Ludovicum Imperatorem unxerat Leo IV. anno octingenteſimo quinquageſimo, ut Annales Bertiniani teſtantur. Ex quibus emendatur *Baronius*, qui eum a Sergio II. unctum coronatumque ſcripſit. *Lotharius*, inquiunt, *filium ſuum Ludovicum Romam mittit: qui a Leone Papa honorificè ſuſceptus, & in Imperatorem unctus eſt*. Idem Pontifex Ethelvulphum Occidentalium Saxonum in Anglia Regem ad Apoſtolorum limina profectum honorificè ſuſcepit, filiumque ejus juniorem Ælfridum ſanctiſſimis præceptis inſtitutum Regem coronavit, ut Matthæus Weſtmonaſterienſis commemorat.

Leo Quartus Ludovicum II. Imperatorem unxit.

Obiit *Leo Quartus* Sanctiſſimus Pontifex XVI. Kalendas Auguſti, anno DCCCLV. cùm duas Ordinationes, unam menſe Decembri, alteram menſe Martio feciſſet, & creaviſſet Presbyteros 18. Diaconos VIII. Epiſcopos LXIII. Sepultus eſt ad S. Petrum. Ejus nomen ſacris Faſtis adſcriptum eſt. Homiliam conſcripſit, quam quiſque Epiſcoporum in Synodis Diœceſanis recitaret ad Clericos, quâ edocerentur Eccleſiaſtica Officia. In Annalibus Eccleſiaſticis, Tom. X. ad annum 855. Num. XXXIII. & in Collectionibus Conciliorum legitur.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 39. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Epiſcopi Simoniaci deponendi a Synodo. Si appellaverint ad Papam, non fiat contra ipſos Sententia definitiva.*

R. Quid ſibi velint, non capio, niſi fortè primam Cauſarum Epiſcopalium cognitionem ad Summum Pontificem, non ad Synodos Provinciales aut nationales pertinere, quam quidem Juris quæſtionem ibi non attingo. In facti dumtaxat narratione verſor, de Leone Quarto ſcribens: *Ab Epiſcopis Britanniæ per Legatos Nomenoii Ducis & ipſorum Præſulum conſultus, Simoniacos Epiſcopos in Synodo judicandos reſpondit, nec a minori quàm duodecim Epiſcoporum numero dejiciendos, nec finitivam in eum ferendam eſſe Sententiam, qui Sedem Romanam appellaverit*. Ex Epiſtola II. Leonis Quarti ad Epiſcopos Aremoricæ hæc refero. An illius ſenſum expreſſerim, oſtendit narrationis collatio meæ cum ipſâ Epiſtolâ, cujus hæc verba ſunt: *QUIBUS quidem convictis, qui tam deteſtabile nefas, quod jam multis eſt damnatum Conciliis, peregiſſe noſcuntur, nulla pœnitentia poſſumus ſubvenire, & tot ſpiritualibus Patribus obviare: ſed in illorum Patrum me Sententia convenire omnibus certum ſit: ita tamen ut omnia in Conciliis fiat Epiſcoporum. Nam nullam damnationem Epiſcoporum eſſe umquam cenſemus, niſi aut ante legitimum numerum Epiſcoporum, qui fit per duodecim Epiſcopos, aut certè probatâ Sententiâ per ſeptuaginta-duos idoneos teſtes..... Et ſi inter eos, quos damnandos eſſe dixerunt homines, fuerit Epiſcopus, qui ſuam Cauſam in præſentia Romanæ Sedis Epiſcopi petierit audiri; NULLUS SUPER EUM FINITIVAM PRÆSUMAT DARE SENTENTIAM: ſed omnino eam audiri decernimus.* Hæc Leo Quartus, quæ referuntur etiam Cap. *Nullam*, Causâ II. Quæſt. IV. Si mihi non parcant Cenſores RR. ſaltem Leonis Quarti Epiſtolam in Corpus Juris Canonici relatam revereantur.

SCHOLION II.

Ibidem, & pag. 40. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa promittit Decreta Imperatorum ſervare, & de negligentia redarguitur.*

„ R. Cùm adverſùs Leonem Quartum querela fuiſſet ad Lotharium Imperatorem delata, tamquam is Capitularia Regum Francorum contemneret, ad hanc ille criminationem reſpondit, ſe ea velle in perpetuum conſervare. Id probavi ex ipſius Leonis Quarti Epiſtolâ & verbis, ab Ivone Carnotenſi & Gratiano deſcriptis. Quid ſibi volunt Religioſi Cenſores? An Leo Quartus ipſis reprehenſione dignus videtur, quòd hæc ſcripſerit? An Ivo Carnotenſis & Gratianus, quòd ſuis Canonum collectionibus inſeruerint ad memoriam poſteritatis ſempiternam? An ego unus, quòd tam præclarum monumentum in Hiſtoria mea retulerim, quod in Scholis Juris Canonici toto orbe Chriſtiano perſonat?

ARTICULUS VIII.

De Benedicto III.

BEnedictus III. gente Romanus, *Petri* filius, a Leone Quarto S. Mariæ trans Tyberim Tituli Calliſti Presbyter Cardinalis creatus, poſt ejuſdem Leonis obitum, ſummo conſenſu electus eſt Pontifex IX. Kalend. Auguſti anni DCCCLV. Unde Heterodoxi refelluntur, qui Joannam Papiſſam inter Leonem IV. & Benedictum III. annos duos, menſem unum, & dies quatuor ſediſſe fabulantur; quâ de re in Diſſertationibus agemus. Pontificatum pene invitus ſuſcepit *Benedictus*, flens ubertim, & Deum ac Sanctos teſtes faciens, ſe nequaquam dignum eſſe qui tantæ Sedi præficeretur. Electionis ipſius Decretum Cleri, Procerumque ſubſcriptionibus munitum ad Lotharium & Ludovicum Imperatores miſſum eſt per Legatos, *ut priſca conſuetudo poſcebat*, inquit Anaſtaſius Bibliothecarius. Ex quo Baronii Cardinalis emendandus eſt, qui ſcripſit, Lotharium & Ludovicum Imperatores pactis cum Leone IV. initis, remiſiſſe confirmationem, quam ſibi vendicabant Romani Pontificis electi, vel qualecumque jus quod ſibi in ejuſdem electione vel conſecratione arrogare tentaſſent. Legati a Clero, Senatu populoque Romano ad Auguſtos directi, ab Arſenio Eugubino Epiſcopo tracti in partes fidem fefellerunt, & a Benedicti deficientes obedientia, *Anaſtaſium* Presbyterum olim Cardinalem, a Romana Synodo ſub Leone IV. depoſitum, in Sedem S. Petri per ſummum nefas inſtruxerunt. Factioni primò favere Imperatorum Legati ad confirmandam electionem miſſi; ſed Cleri, populique conſtantiâ in tuenda Benedicti electione, & cauſæ æquitate victi, Antipapam ejecere, & cùm ipſi, tum cæteri, qui Schiſmatico adhæſerant, veniam

Electionis Pontificiæ Decretum ad Imperatores miſſum.

Baronius emendatur.

Schiſma brevì extinctum.

niam erroris deprecati, pedes ipſius oſculati ſunt. Conſecratus eſt die 29. Septembris anni 855. Legatos a Michaële Græcorum Imperatore Theophili filio cum muneribus miſſus ſuſcepit. Gregorii Syracuſani depoſitionem ab Ignatio Patriarcha in Synodo Conſtantinopolitana factam confirmavit, ut Nicolaus I. Epiſtolis 6. & 10. teſtatur. Ipſi Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus obrepſit, ut Synodum Sueſſionenſem contra Clericos ab Ebbone ordinatos confirmaret: quod tamen adhibitâ cautione præſtitit, Hincmaro haud nimis fidens. *Si ita eſt*, inquit, * *noſtro ut ſcripſit Præ-*

** Epiſt. I. Tom. III. Concil. Gall.*

ſulatui intimaſti, & geſtorum ſerie demonſtraſti, ratas eas quidem Definitiones Apoſtolica fore promulgamus auctoritate, &c. Sedis etiam Remenſis Privilegia, eodem rogante Hincmaro, confirmavit, *Salvo in omnibus jure Apoſtolicæ Sedis.* Hubertum Clericum Boſonis Comitis filium, quibuſdam accuſatum criminibus, juſſit intra dies 30. Romam venire, coram Sede Apoſtolica reſponſurum, & ea de re Epiſtolam dedit ad Epiſcopos in Regno Caroli Calvi * Regis Chriſtianiſſimi conſtitutos.

Benedictus III. Hubertum Clericum Romam citat.

** Epiſt. II. ibidem.*

Hæc autem erant accuſationis contra ipſum ad Summum Pontificem delatæ capita. 1. Quòd cum ſcenicis mulieribus quotidie degeret. 2. Quòd Monaſterium S. Mauritii, Apoſtolicis privilegiis munitum tanta ferocitate pervaſiſſet, ut nullus jam priſcæ Religionis in eo ordo ſervaretur; & ejuſdem Monaſterii facultates meretricibus, canibus, atque avibus daret 3. Quòd Luxovienſe Monaſterium, in cujus clauſtra mulieribus nunquam patuerat aditus, hoſtili modo ingreſſus, cum illicitis mulieribus illic per aliquos dies commoratus fuiſſet. 4. Quòd perditis hominibus conjunctus, multa adulteria & homicidia perpetraſſet. 5. Quòd mulierem, quæ a proprio viro cau à pudicitiæ diſſociata, & Religionem profeſſa, e Monaſterio poſtea fugerat, & cuidam adultero conjuncta, Synodorum, & Antiſtitum mandata, minaſque, & excommunicationem ſpernebat, in ſuam defenſionem ſuſcepiſſet, ac retineret. 6. Quòd pacem inter Ludovicum Imperatorem & Reges ejus fratres a Pontifice firmatam, malis artibus ſcidiſſet.

Simoniacorum Armoricæ Epiſcoporum Cauſam cognoſcit.

Britanniæ minoris Epiſcopos ob ſimoniæ crimen exturbatos, ſed irregulariter, & *Nomenoii* Ducis non Synodi auctoritate, *Benedictus III.* reſtituere ſategit, datis ad ipſum *Nomenoium* literis, quæ interciderunt, quarum meminit *Nicolaus I.* Epiſtolâ LVI. ad Salomonem Brittonum Ducem. Varia pluribus Eccleſiis contulit ornamenta & munera quæ ab Anaſtaſio Bibliothecario in ejus Vita recenſentur. Non alienum a Majeſtate Pontificia exiſtimavit pientiſſimus Pontifex Clericorum defunctorum exequiis intereſſe: mandavit etiam ut Clerus Mortui Pontificis funus celebraret. Ordinationem unam menſe Decembri fecit, Epiſcoporum XX. Presbyterorum VI. & Diaconi unius. Obiit VI. Idus Aprilis, anno DCCCLVIII. Sepultus eſt ad Sanctum Petrum.

Clericorum defunctorum exequiis interdum adeſt.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 44. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notant Propoſitionem. *Non eſt contra dignitatem Papæ quòd interveniat exequiis Clerici defuncti.*

R. Univerſalis illa ſeu indefinita propoſitio ibi non legitur, ſed tantùm ſingularis iſta de Benedicto Tertio: *Non alienam a Majeſtate Pontificia exiſtimavit pientiſſimus Pontifex, Clericorum defunctorum exequiis intereſſe.* Id ante me obſervarunt Platina, Ciaconius, & alii. Hiſtoriæ res eſt. Opus-ne pietatis & miſericordiæ Pontificia Majeſtate indignum Cenſores Religioſi judicant?

ARTICULUS IX.

De Nicolao I.

Nicolaus hujus appellationis *Primus*, Theodori civis Romani filius, a teneris bene ac ſanctè educatus, per omnium virtutum ac Ordinum Eccleſiaſticorum gradus, in quibus ſub Sergio II. Leone IV. & Benedicto III. meruit ad Pontificiam Dignitatem, quâ ſe indigniſſimum ſolus ipſe ſentiebat, clamabatque, & quam omni conatu fugiebat, profectus eſt VIII. Kalendas Maii anno DCCCLVIII. & præſente Ludovico II. Imperatore coronatus. Qui cum ab Urbe diſceſſiſſet in locum quem Romani Quintum appellabant, eò profectus eſt *Nicolaus* cum Proceribus Romanis & adeo honorificè ſuceptus, ut Auguſtus ipſi ad mille paſſus obviam pergens, & ex equo deſiliens, ſtratoris vicem ipſi navaverit. Magna ſanè pro fide, pro Eccleſiaſtica unitate, pro diſciplinæ conſervatione ac reſtauratione geſſit *Nicolaus* Pontifex, ob quæ *Magni* cognomen obtinuit. Cauſæ Ignatii Patriarchæ Conſtantinopolitani & Photii ejuſdem Sedis invaſoris cognitionem ſuſcepit. Illius exauctorationem, iſtius intruſionem improbavit, ac irritas judicavit; Gregorium Syracuſanum Epiſcopum, qui Photium ordinarat, a Sacerdotali miniſterio repulit abſque omni ſpe reſtitutionis. *Zachariam* & Rhadoaldum Epiſcopos, qui Sedis Apoſtolicæ Legatione abuſi, Ignatii Patriarchæ exauctorationem confirmarant, & Photii invaſoris ac mœchi communione ſe polluerant, in Synodo Romana a Sacerdotii gradu, & Fidelium communione dejecit. Sedis Apoſtolicæ auctoritatem contra Michaëlem ſuperbum Græcorum Imperatorem ſingulari magnanimitate & doctrina propugnavit, pluribus literis ad eum datis. Joannem Ravennatem Archiepiſcopum, tyrannidem in ſubditos exercentem, & jura Sedis Apoſtolicæ violantem, atque Synodo Romani Pontificis ſiſtere ſe recuſantem, excommunicavit, nec priùs ſolvit anathematis vinculo, quàm ſe Apoſtolicis mandatis humillimè ſubdidiſſet. *Balduinum* Flandriæ Comitem, qui *Juditham Caroli Calvi* filiam ſibi rapuerat uxorem, ob idque fuerat a Gallicanis Epiſcopis excommunicatus, *Carolo & Herimintrudi* Reginæ ejus uxori reconciliavit, obtinuitque ut nuptias legitimas inter dictum *Balduinum*, & *Juditham* conjungi ſinerent. Ad Apoſtolorum limina confugerat Balduinus, Pontificemque Maximum ſupplex rogaverat ut pro ipſo apud Carolum Regem intercederet. Id lubenter præſtitit Nicolaus I. Legatoſque eam ob rem in Franciam miſit Rhadoaldum & Joannem Epiſcopos, literaſque dedit ad Carolum & Hermintrudem. At Balduinum ab excommunicatione abſolvere noluit, donec Regis in gratiam rediiſſet, ac Juditham reſtituiſſet, vel ad eam legitimè ducendam paternum conſenſum obtinuiſſet. Nec auctoritate, ſed precibus egit cum Rege. Id conſtat ex Epiſtolâ Nicolai ad Carolum Calvum, quæ inter illius Epiſtolas eſt XXIII. Tom. III. Concil. Galliæ. *Noverit*, inquit, *Dilectio veſtra, Balduinum, unde nobis intimaſtis, qui natam veſtram ſibi furto in uxorem contra fas ſociavit, quem ideo venerandi Præſules, Eccleſiam Domini in veſtro Regno gubernantes, vinculis anathematis obligarant, ad limina Apoſtolorum acceſſiſſe, & ut a vinculis ſolveretur, atque per nos gratiam inveniret, Sedem adiiſſe Apoſtolicam. Nos autem non ſolùm eum a vinculis minimè abſolvimus, aut in communione noſtra recepimus; ſed potiùs tam præſumptuoſam temeritatem deteſtati ſumus; atque veſtri pectoris naturalem affectum conſiderantes doluimus,*

Nicolaus I. cognitionem cauſa Ignatii Patriarchæ Conſtantinop. ſuſcipit.

Epiſt. IX. & X. Tom. III. Concil. Gall.

Nicolaus I. Balduinum & Juditham Carolo Calvo Regi Chriſtianiſſimo reconciliat.

Illos abſol-

Vere non vult ab Excommunicatione quam in illos tulerant Epiſcopi Gallicani.

Hac in cauſa Regi non præcipit, ſed illum rogat.

veſtræque mæſtitiæ participes effecti, vobis hodieque compatimur. Verùm quoniam ad divina ſeſe præſidia contulit, amatorumque veſtrorum Petri ac Pauli Apoſtolorum Principum, ſibimet expetiit afferre ſubſidia, non potuimus omittere, quo minùs, ut gratiam veſtram perciperet, apud piam Excellentiam veſtram interveniremus. Verùm veſtram in omnibus præ oculis habentes dilectionem, quamquam ſciamus & filiam veſtram, ſi libet, poſſe vos ei legaliter in uxorem dimittere, & pietatis veſtræ clementer gratiam impertiri, non tamen juſſa mittimus, ſed preces obtulimus. Metuendum eſſe ait ne quid deterius contingat, ſi erga Balduinum inexorabilis perſiſtat, ne ſcilicet (quod aliis innuerat literis) deficiat ad Normannos; tum ſubdit: *Non quò, vos, hæc dicendo terminos quos poſuere Patres noſtri, tranſgredi cupiamus, quos per gratiam Dei immotos perſeverare ſemper optamus; ſed quò gloriam veſtram ultra quam dici poſſit, diligentes, nullum velimus locum dare occaſionem quærenti.* Scripſit etiam ad Hincmarum & Remenſis Diœceſeos Antiſtites Nicolaus I. ipſiſque dedit in mandatis, ut Juditham paternis & maternis obtutibus præſentandam ſuſciperent, ſi tamen Regem intelligerent ita eſſe comparatum, ut ea quæ per Legatos Apoſtolicos Pontifici renuntianda ſpoponderat, adimplere vellet: niſi Mandata Apoſtolica exequerentur, ipſis excommunicationem comminatus eſt. Orta eſt difficultas in hujus conſummatione negotii, quia Hincmarus & alii Antiſtites Pœnitentiam Balduino & Judithæ imponendam cenſebant, & cogendos eſſe ad ſatisfaciendum Eccleſiæ, antequam abſolverentur, & conjungerentur: nec Summum Pontificem ab hac Eccleſiaſticæ Diſciplinæ cenſura ipſos immunes feciſſe. Balduinus verò & Judithæ contendebant ad pœnitentiam ſubeundam ſe non teneri, quia Pontifex id non imperaverat, imo juſſerat ipſos ſine mora conjungi. Conſiliis tandem amicorum acquievit Hincmarus, metuens ne ejus æmuli novam hanc arriperent occaſionem ad animum Pontificis in ipſum commovendum, & ne ab ejus gratia & communione excideret: Et ita rem temperavit: ut nec ipſe, nec Coepiſcopi, Balduini & Judithæ nuptiis intereſſent; communione tamen Eccleſiæ eos frui ſinerent, & omnibus quæ a miniſterio pendent Sacerdotum. Hæc diſcimus ex Epiſtolâ XVII. Hincmari ad Nicolaum Papam. *Balduinus*, inquit, *mihi Literas auctoritatis veſtræ direxit, in quibus continetur, ut eaſdem Literas Coëpiſcopis Provinciæ noſtræ legerem, & Judith paternis ac maternis obtutibus præſentandam ſuſciperemus, ſi tamen intelligeremus, quòd confeſtim præfatus Excellentiſſimus Rex noſter, quæ de illa vobis ſcriptis & verbis per Legatos veſtros Apoſtolatui veſtro renuntianda ſpopondit, adimplere vellet. Quod ſi eorum animos ad id protelandum eſſe intentos inveſtigare poſſemus, nequaquam eam reciperemus. Alioquin, id eſt, ſi aliter egiſſemus, gratia & communione veſtra frui nequaquam valeremus. Quam veſtræ auctoritatis Epiſtolam, ut oportuit, veneranter ſuſcepi, & Coëpiſcopis noſtris eam relegi, & præfata Judith apud Patrem & Matrem illius, quantùm potuimus, ut mandaſtis, communiter intervenimus, & paternis ac maternis obtutibus eam præſentare ſtuduimus. Poſt quæ voluimus, quia ſic nobis ſecundùm ſacras Regulas viſum fuerat, [non enim ſine dignis pœnitentiæ fructibus abſolvi poſſe putamus, quod anathematis vinculo a ſacris Regulis innodatum videmus,] ut juxta Eccleſiaſticam Traditionem priùs Eccleſiæ, quam læſerant, ſatisfacerent, & ſic demum quod præcipiunt jura Legum mundialium, exequi procurarent. Sed quoniam Literas veſtras, quæ inde nihil præceperunt, immo etiam nullam protelationem in eorum conjunctione fiendam ſignificaverunt, ſibi ſufficere voluerunt, & ſine veſtra auctoritate, ad quam clamaverant, cogi, niſi alio modo ſe ſubmitterent, non debuerunt: ex alterâ Epiſtolâ veſtra Sanctitatis eis retuli, quòd non Leges Eccleſiaſticas diſſolviſtis, ſed preces pro eo miſiſtis, qui poterat ſecundùm Leges mundanas poterat, quatenus locum pœnitendi haberet, quod contra Leges divinas admiſerat..... E contra carnales, & etiam quidam eorum qui antea conjunctioni hujuſmodi contradicebant, hac defenſione ut eis viſum fuerat, ſe protegentes, ſed ſicut ſe habet veritas, ſalute nudantes, ab iſtius noviſſimæ veſtræ Epiſtolæ verbis recedere noluerunt, quam ſine protelatione conjunctionem eorum debere fieri demonſtrare dicebant. Dicenti verò mihi, quia pro nulla poteſtate terrena, quod de Eccleſiaſticis Regulis intelligeretur, dimittere deberem, maximè cùm etiam mecum, imo cum Deo Dominus Rex noſter filius veſter Carolus faceret, quidam mihi hoc dederunt conſilium; ut quia non ſæcularis, ſed Eccleſiaſtica pietas de hoc mihi negotio imperaret, conſpirationem reſiſtentium aliquantulum declinarem, ne quiſquam æmulus noſter Sanctitati veſtræ ſuggereret, quaſi in contemptum ſancti Apoſtolatus veſtri, & Sedis Apoſtolicæ hoc egiſſem, & veſtræ manſuetudinis erga me animum commoveret; & quamcumque excommunicationem, ſicut pro Rothado actum fuerat, obtineret. Præſertim cùm in hac Epiſtolâ veſtræ auctoritatis legatur quod ſi aliter egiſſemus quàm in ea ſcriptum eſt, gratia & communione veſtra frui nequaquam valeremus. Quo contra mihi dicenti hoc in Epiſtolâ veſtrâ ob id poſuiſſe, ne fœmina illa a nobis deciperetur, & non ob hoc ne Eccleſiæ ſatisfaceret, reſponderunt, Cur aliter vellem veſtram Epiſtolam intelligere, quam vobis placuit eam componere, cùm de præterito mihi tranſmiſſi ejus ſenſum poſſem manifeſtè cognoſcere? Quapropter memor præteritarum Epiſtolarum mihi & Epiſcopis Regni filii veſtri Domni Caroli a vobis miſſarum, attendens etiam quæ in Epiſtolâ nuper per Luidonem mihi Benignitas veſtra mandaverat; inter metum præteritarum, & ſpem poſterioris Epiſtolæ mihi mitiora monſtrantis, contentionem in hac cauſa diſſimulando vitavi...... ſicque nihil nobis de Eccleſiaſtico miniſterio eis incedentibus; ſed tamen, quod voluimus, noſtram præſentiam ab hoc negotio ſubducentibus, Balduinus & Judith jura Legum ſæcularium quæ elegerunt exequi ſtuduerunt.* Cauſam divortii Lotharii & Teutbergæ Reginæ cognoſcendam Nicolaus I. ſuſcepit, Legatos ad ejus examen miſit ad Synodum Metenſem, qui cùm prævaricati eſſent, ac Lotharii divortium, ejuſque conjunctionem cum Waldrada pellice approbaſſent, Synodi illius Acta reſcidit: Theutgaudum Trevirenſem, & Gontharium Coloniæ Agrippinæ Epiſcopos adulatores, & facinoris Lotharii fautores in Synodo Romana depoſuit; Lothario Regi juſſit ut ejecta Waldrada pellice, Theutbergam in palatium, thorumque reciperet, atque ut uxorem ac Reginam haberet. Engeltrudem Boſonis Comitis uxorem quæ viro relicto hàc illàc vagabatur, cum omnibus ejus fautoribus, anathemate confixit. Synodi Sueſſionenſis Acta, in qua malis Hincmari Remenſis Archiepiſcopi artibus Rothadus Sueſſionenſis Epiſcopus exauctoratus fuerat, reſcidit, ipſumque Rothadum ad Sedem Apoſtolicam appellantem Romam mitti juſſit, ſuſpenſionis ipſo facto incurrendæ pœna adversùs Hincmarum, cæteroſque Epiſcopos Gallicanos decretâ, niſi Sedis Apoſtolicæ mandatis parerent: ipſumque Rothadum, causâ cognitâ, Sedi reſtituit. Wulfadi & Sociorum cauſam, quam everterat, confirmatis per obreptionem Hincmari, Synodi Sueſſionenſis ſecundæ Actis, eùm illi quam ad Sedem Apoſtolicam appellationem reno-

Quomodo ſe geſſerint Hincmarus, alii qui Epiſcopi Gallicani hac in cauſa?

Nicolaus I. cognitionem divortii Lotharii & Theutbergæ Reginæ ſuſcepit.

Item, Cauſa Rothadi Sueſſionenſis Epiſcopi, necnon Wulfadi & ſociorum Clericorum.

novaſſent, accuratiùs diſcuſſit, indictaque Synodo Sueſſionenſi III. priſtinis illos gradibus reſtitui juſſit. Roberto Cœnomanenſi Epiſcopo favit adversùs Monachos S. Karileſi, iſtiuſque Monaſterii regimen, quod abſque illius conſenſu dicebatur per obreptionem, ad Abbatem tranſlatum, Cœnomanenſibus Epiſcopis reſtituit, datis ea de re ad Carolum Regem, & ad memoratum Epiſcopum literis. Monaſterio Corbeienſi in pago Ambianenſi Privilegium Immunitatemque conceſſit ampliſſimam. De antiqua Immunitate Monaſterii S. Karileſi * certior factus a Carolo Francorum Rege, & Odone Bellovacenſi Epiſcopo ejus Oratore eam ob rem miſſo Romam, Privilegium libertatis ejuſdem Monaſterii confirmavit, datis ad univerſos Epiſcopos & Principes Galliæ literis. Lothario Regi juſſit ſub pœna excommunicationis, ut ſummoto Hilduino Clerico, quem Eccleſiæ Cameracenſis Epiſcopum deſignarat, alterius Epiſcopi ex ejuſdem Eccleſiæ gremio eligendi facultatem Clero & Plebi, juxta ſacros Canones tribueret; Hincmarumque Metropolitanum ſuo jure in eadem Eccleſia diſponenda, & Antiſtite conſecrando, uti permitteret. Epiſcopos qui Lothario adulabantur & connivebant, graviter increpuit, eiſque excommunicationem minatus eſt, niſi eum de officio commonerent, & Hilduinum ab eo intruſum excommunicarent, ſi ab ea Eccleſia recedere, & ejus bona reſtituere nollet. Stephano Comiti Arvernorum juſſit ut Sigonem Arvernenſem Epiſcopum Eccleſiæ ſuæ, dejecto Adone Clerico, quem intruſerat, reſtitueret, Synodoque ſe ſiſteret coram Legatis Apoſtolicis ſatisfacturus: alioqui vini & carnium uſu auctoritate Apoſtolica ipſi eſſet interdictum. Ad Rodulfi Bituricenſis Archiepiſcopi conſulta reſpondit; Ordinationes a Chorepiſcopis factas iterandas non eſſe. In Eccleſiam Narbonenſem nihil juris ſibi arrogare debere Bituricenſem Patriarcham, præter judicium appellationum. Nec Presbyteris, nec Diaconis, in Eccleſia Romana manus Chriſmate perungi, cùm ordinantur. Contra ſacras Regulas agere Pœnitentes, qui militiæ cingulum reſumunt: cæterùm pœnitentiæ moderationem ad Epiſcopum pertinere. Qui uxoris ſuæ filios ex priori viro ad Confirmationem coram Epiſcopis tenet, ex ignorantia, peccatum quidem committere, non tamen uſque ad ſeparationem conjugii puniendum. Conjugum non adulterarum interfectores ad pœnitentiam redigendos, abſque ſpe conjugii, niſi adoleſcentes ſint. *Gloria in excelſis Deo*, ab Epiſcopis in Cœna Domini, inter Miſſarum ſolemnia canendum: illiſque dumtaxat Pallii uſum ea die licitum eſſe, quibus ab Apoſtolica Sede conceſſus eſt.

* S. Kalais.

Summa Decretalis Epiſtola Nicolai I. ad Rodulfum Epiſcopum Bituricenſem.

Carolum Calvum Francorum Regem ad pacem cum Ludovico Imperatore nepote ſuo retinendam hortatus eſt Nicolaus I. eamque ob rem Arſenium Legatum in Gallias miſit, & ad Carolum, * necnon ad Epiſcopos in illius Regno conſtitutos, * literas commonitorias dedit. Ludovicum Germaniæ, & Carolum Calvum Reges paternè reprehendit, * quòd Regnorum ſuorum Epiſcopos in Urbem ad Synodum non miſiſſent. Egiloni Senonenſi Epiſcopo Pallium miſit. Improbavit tamen quòd non ex ipſius Eccleſiæ Metropolitanæ gremio, ſed ex quodam Monaſterio aſſumptus eſſet; juſſitque obſervari Canones, qui vacantis Eccleſiæ Clericos alienis præferri ſanxere, modò non ſint indigni: *Quia indecorum*, imo *illicitum eſt in alienа ſtipendia quemquam obrepere, & ex tranſverſo venientem in caſtra, inter quæ non militavit, Ducatum arripere.* Quod Celeſtini I. Decreto confirmavit. Ad Salomonem Brittonum Regem ſcripſit de renovando examine cauſæ Epiſcoporum, quos Nomenoius velut ſimoniæ reos dejecerat: ſignificavitque, *Nullam poſſe Epiſcopos ſui honoris ſuſtinere jacturam, quos non conſtat fuiſſe a XII. Epiſcopis, præſente, primamque ſententiam Metropolitano Epiſcopo obtinente, cum examinarentur, auditos.* Ad Nobiles Aquitanos * ſcripſit, ut res Eccleſiarum, quas injuſtè retinebant, ſine mora redderent, ac deinceps ab iiſdem abſtinerent, ſub pœna excommunicationis. Data ad Hincmarum, & cæteros Epiſcopos Gallicanos Epiſtola *, ipſos vehementer adhortatus eſt ut Græcorum objectiones adversùs Eccleſiam Latinam refellerent.

** Epiſt. L. & LI. Tom. III. Concil. Gallia.*
** Epiſt. LIII. ibidem.*
** Epiſt. 54. & 55. Tom. III. Concil. Gall.*
** Ibidem Epiſt. 56.*
** Ibidem Ep. 63.*
** LXX. ibidem.*

Cùm a Michaële Rege Bulgarorum ad Chriſtianam Fidem recèns converſo Legationem honorificam ſuſcepiſſet, ipſi plurimùm de veritatis agnitione & nominis Chriſtiani profeſſione gratulatus eſt; miſit Legatos qui genti Evangelium prædicarent, Paulum Populonienſem, & Formoſum Portuenſem Epiſcopos. Miſit etiam libros divinæ Legis, & populum Chriſto nuper acquiſitum ſanctiſſimis præceptis inſtituit, ad varia ipſius Conſulta reſpondens. Sexta feria, non item Sabbatho, abſtinentiam a carnibus Bulgaris præſcripſit. A cujus abſtinentiæ lege immunes eſſe voluit dies ſacros Natalis Domini, Epiphaniæ, Aſſumptionis Beatæ Virginis, Nativitatis S. Joannis Baptiſtæ, SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, Stephani Proto-Martyris, Joannis Evangeliſtæ, & Andreæ Apoſtoli. Rationem affert hujus conſuetudinis: Quia ſi Sancti tunc nati ſunt Deo, cui omnia vivunt, quando viſi ſunt oculis inſipientium mori, mulier ſancta, id eſt Eccleſia, jam non meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundum, id eſt, in lucem æternam. Quòd ſi de ejus nativitate lætatur, non jejuniis, non abſtinentiis, non denique ullis debet ipſo die vacare mœroribus. Ipſos ad quotidianam Communionem tempore Quadrageſimæ adhortatur, ſecundùm morem Eccleſiæ Romanæ. *Si mens in affectu peccandi non ſit, vel ſi hanc non de criminalibus peccatis conſcientia impœnitens, vel non reconciliata fortaſſis accuſet, vel ſi fratri diſcordantii quis ſuo vitio reconciliatus minùs exiſtat.* *Si enim*, inquit, *ex conſenſu conjugatorum, alio fortè, mundo corpore, tempore vacatur orationi, quantò potiùs iſto, quo Deo etiam carnis noſtræ decimas damus, quo ipſum in abſtinentia Dominum imitamur, quo non ſolùm illicita, verùmetiam multa a nobis quoque licita meritò reſecamus, omni eſt voluptati renuntiandum, & ut liceater orationi vacetur, caſtitati mentis & corporis incumbendum?* Docet a labore terreno Dominico die ceſſandum eſſe, *atque omni modo orationibus inſiſtendum; ut quod negligenter per ſex dies agitur, per diem Reſurrectionis Dominicæ precibus expietur.* Docet etiam quomodo Sanctorum Feſtivitates celebrandæ ſint. Idcirco diebus feſtis ab omni opere mundano ceſſandum eſſe ait, *Ut liberiùs ad Eccleſiam ire, Pſalmis & Hymnis, Canticis ſpiritualibus inſiſtere, orationi vacare, oblationes offerre, memoriis Sanctorum communicare, ad imitationem eorum aſſurgere, eloquiis divinis intendere, eleemoſynas indigentibus miniſtrare valeat Chriſtianus. Quæ omnia ſi quis negligens, orationi tantùm vacare voluerit, & ad cæteras mundi vanitates licitos labores converterit, melius illi erat ipſo die laborare manibus ſuis.*

Nicolai I. Reſponſa ad Conſulta Bulgarorum.
Reſponſorum ſumma.
Cap. 6.
Cap. 9.
Frequens Communio quibus permittenda?
Dominica diei, Feſtorum, ſacra Quadrageſima Chriſtiana obſervantia.

Quàm ſanctè Quadrageſima tranſigenda ſit, exponit. Docet eo tempore a venationibus abſtinendum: *Quantò enim*, inquit, *divinis cultibus eſt arctiùs inſiſtendum, jejunii tempore, tanto eſt a cunctis mundi noxiis oblectamentis longiùs recedendum; præſertim cùm neminem niſi reproborum venationes exercuiſſe ſacra deſignet Hiſtoria.* Abſtinendum quoque docet a jocis: *Non enim*, inquit,

Cap. 44.
Cap. 47.

lamenta eum jocis conveniunt, & fallax ac deceptria lætitia veraces lachrymas producere neſcit. In proximo præterea eſt Judex qui dixit: Væ vobis quia videtis nunc, quia lugebitis & flebitis. Continentiam quoque conjugatis ſuadet eo tempore, ad
Cap. 50. perfectionem Jejunii Quadrageſimalis. Eamdem ad diei Dominicæ ſanctificationem abſolutiſſimam
Cap. 63. poſtulat: *Quoniam ſi Dominico die ab opere mundano ceſſandum eſt, quantò potiùs a voluptate carnali, & omnimoda corporis pollutione cavendum? Præſertim cùm Dominici diei nomen, quòd nihil ea die, præter quæ Domini ſunt, Chriſtianos agere debeat, liquidò manifeſtet.* Idque tam de nocturno, quàm de diurno tempore aſſerit, quia diurno ac nocturno ſpatio conſtat dies una. Conve-
Cap. 64. nientius rationi & officio eſſe docet ut contineant conjugati donec infans ablactetur, ut ſcripſit S.
Prava conſuetudo conjugatarum mulierum. Gregorius: pravamque illam conſuetudinem improbat, quâ mulieres filios a ſe genitos nutrire contemnunt, eoſque aliis lactandos tradunt: *Quod ſolâ incontinentiæ cauſâ videtur inventum; quia dum ſe continere nolunt, deſpiciunt lactare quos gignunt.* Varia ipſis prohibet ſuperſtitionum gene-
Cap. 66. 77. 79. 90. ra: * In ſigno militari jubet ut caudam equi cum Cruce Chriſti commutent. * Baptizatos a quodam,
Cap. 33. de quo neſciebatur an Chriſtianus, an Paganus
Opinio privata Nicolai I. de Baptiſmo in Chriſti ſolius nomine collato. eſſet, non eſſe denuo baptizandos reſpondet, *ſi in nomine Sanctæ Trinitatis, vel tantùm in nomine Chriſti baptizati ſunt. Unum quippe idemque eſt, ut Sanctus exponit Ambroſius.* Secunda pars reſponſionis de Baptiſmo in ſolius Chriſti nomine collato, ad privatas Nicolai I. opiniones ſpectat. Id non reſpondit ut Chriſtianorum omnium Doctor, nec ad traditionis doctrinam ſatis attendit, ſed ad ſola S. Ambroſii verba, quorum ſenſum non eſt aſſecutus. Id verò mirum non videatur. Neque enim hoc de capite fuerat a Bulgaris conſultus, ſed tantùm de valore Baptiſmi a Judæo aut Pagano collati. Conſultationem Bulga-
Cap. A quodam, emendatur. rorum ſic proponit Nicolaus I. *A quodam Judæo, neſcitis utrùm Chriſtiano, an Pagano, multos in patria veſtra baptizatos aſſeritis, & quid de his ſit agendum conſulitis.* Ibi mendum eſſe oportet. Quo pacto enim is qui Judæus erat, potuit Paganus eſſe; aut de eo, quem certum erat Judæum eſſe, dubitabatur num Chriſtianus eſſet an Paganus? Quidam aiunt, Judæum illum natione fuiſſe, non religione. Meliùs Antonius Auguſtinus lib. 1. de Emendatione Gratiani, Dialogo XVIII. corrigendum putat iſtud Caput ex libro Cæſaraoguſtano, in quo, *A quodam viro*, pro *A quodam Judæo*, ſcriptum invenit.

Sardos, qui inceſtas & illicitas nuptias cum conſanguineis & affinibus contrahebant, a prava conſuetudine revocavit Nicolaus I. miſſis in Sardiniam Legatis, qui anathemate ferierunt illos, qui ſanctiſſimæ Diſciplinæ adverſabantur. Plures Urbis Eccleſias inſtauravit, ac exornavit laudatiſſimus Pontifex; aquæductum in gratiam pauperum reſtituit, Oſtiam civitatem validiùs munivit. Egenorum curam geſſit ſingularem, quorum nullum in Urbe quotidianæ liberalitatis ſuæ expertem eſſe voluit. Jejuniis, vigiliis, & orationibus nocte ac die vacans, nec requiem corpori, nec membra dabat ſopori, inquit Anaſtaſius Bibliothecarius. Non quæ ſua ſunt, ſe quæ Dei, primo loco poſuit & quæſivit, & cum adjutorio S. Petri bella Domini ſummo diſpenſationis libramine ſpiritualiter præliari curavit, inquit idem Auctor. Obiit Idibus Novembris, anno Chriſti DCCCLXVII. cùm ſediſſet annos novem, menſes ſex, & diebus viginti, & Epiſcopos LXV. Presbyteros VII. Diaconos IV. pluribus Ordinationibus menſe Martio & Decembri factis conſecraſſet. Sepultus eſt ante fores Baſilicæ S. Petri. Ejus obitum non ſolùm gentes omnes Chriſtianæ; *Nicolai I. Sanctitas.*
ſed ipſa etiam elementa intemperie inſolita flere viſa ſunt, inquit Anaſtaſius Bibliothecarius in ejus Vita. Sanctus ab Hadriano Succeſſore Græcia Latiniſque plaudentibus vocatus eſt; qui & *Novum Eliam*, & *Novum Phinees* illum prædicaverunt. Illum cum S. Gregorio in gloria Sanctorum viſum ſcripſit Joannes Diaconus Libro 4. de Vita Sancti Gregorii. Hoc ipſum Elogio Regino in Chronico proſecutus eſt: *Poſt Beatum Gregorium uſque in præſens, nullus Præſul in Romana Urbe Pontificali honore ſublimatus, Nicolao videtur æquiparandus; Regibus & Tyrannis imperavit, eiſque,* *Nicolai I. Elogium.*
ac ſi Dominus orbis terrarum auctoritate præfuit. Epiſcopis & Sacerdotibus religioſis ac Domini mandata ſervantibus humilis, blandus, pius, manſuetus apparuit. Irreligioſis & a recto tramite exorbitantibus terribilis atque auſteritate plenus extitit, ut meritò credatur alter Elias, Deo ſuſcitante, noſtris temporibus ſurrexiſſe, etſi non corpore, tamen ſpiritu & virtute. Quæ de Nicolao I. diximus, ex ejus Epiſtolis, & ex Anaſtaſio Bibliothecario excerpta ſunt.

SCHOLION I.

In hoc Articulo pag. 51. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa Regibus Galliæ plura præcipit ſub pœna Excommunicationis.*

R. Nicolai I. geſta percenſeo ex ejus Epiſtolis probata. Unicum ibi commemoro, quod aliquam habet cum propoſitione a RR. Cenſoribus fabricata convenientiam. *Lothario Regi* (inquam) *juſſit ſub pœna Excommunicationis, ut ſummoto Hilduino Clerico, quem Eccleſiæ Cameracenſi Epiſcopum deſignarat, alterius Epiſcopi ex ejuſdem Eccleſiæ gremio eligendi facultatem Clero & Plebi, juxta ſacros Canones, tribueret.* Propoſitio ab Indiculi Cenſorii Auctoribus fabricata, indefinita eſt: propoſitio mea, ſingularis. Quòd Nicolaum I. plura Regibus Galliæ ſub pœna Excommunicationis præcepiſſe ſcripſerim, affingunt mihi Religioſi Cenſores: Unum quidem ſub ea pœna Lothario præcepiſſe ſcripſi. Sed ſive Galliæ Regibus, ſive uni Regi Lothario unum, vel plura ſub pœna Excommunicationis præcepiſſe dicatur Summus Pontifex, mera facti quæſtio eſt, cujus ſi certa ſit & explorata veritas, nullus eſt animadverſioni cenſoriæ locus. Veritatem porrò obſervationis hujuſce meæ probat Epiſtola LXIV. Nicolai I. ad Lotharium Regem, cujus hæc ſunt verba: *Dilectionem tuam hortamur & monemus, atque Apoſtolica Auctoritate inhibendo mandamus, ut nullo pacto in his quæ ad Remorum ſanctam Eccleſiam pertinent, illicitos appetitus extendens, ditioni tuæ ſubmittas, neque Eccleſiæ Cameracenſi invaſorem diutiùs inhabitare permittas. Quod niſi feceris, & omnia Metropolitano Remorum non reſtitueris, ut ipſe juxta ſuum illic privilegium diſponere queat ..... Noveris te certiſſimè mucrone Eccleſiaſtico feriendum.* Hæc Nicolaus I.

SCHOLION II.

In eodem Articulo pag. 51. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa erravit circa Baptiſmum in nomine Chriſti.*

R. Verba illa non uſurpo, *Papa erravit*: ſed etſi uſurpaſſem, nemo verè Theologus negaverit Romanum Pontificem, ut privatum Doctorem, errare poſſe; quod unum de Nicolao I. ibi ſcripſi. *Secunda pars Reſponſionis* (inquiebam) *de Baptiſmo in ſolius Chriſti nomine collato ad pri-*

vatas

vatas Nicolai I. opiniones ſpectat. Id non reſpondet ut Chriſtianorum omnium Doctor ..... Id verò mirum ne videatur. Neque enim hoc de capite fuerat a Bulgaris conſultus. Quam Religioſi Cenſores criminantur, Reſponſio eſt Bellarmini Cardinalis Lib.4. *De Romano Pontifice*, Cap.12. cujus hæc ſunt verba: *Reſpondeo, Nicolaum non definiendo Quæſtionem de fide, illud dixiſſe; ſed ſolùm ut Doctorem particularem expoſuiſſe obiter opinionem ſuam. Nam quod ille intendebat docere in illo Canone, non erat de forma Baptiſmi, ſed tantùm de Miniſtro, de quo interrogatus fuerat. Itaque poſtquam reſponderat & definierat Baptiſmum eſſe ratum, etiamſi a Judæo vel Pagano detur, quæ erat præcipua quæſtio, addidit obiter: Baptiſmum eſſe ratum, ſive in nomine trium Perſonarum, ſive in nomine ſolius Chriſti detur. Quæ ſententia falſa quidem eſt; meo judicio, non tamen hæretica.* Hæc Bellarminus. Eodem modo reſpondit *Eſtius* in quartum Sententiarum Librum, Diſt.3. §.5. Eodem modo *Silvius* in III. Partem S. Thomæ, ad Quæſt. LXVI. Art.VI. *Ad Nicolai Decretum* (inquit) *Reſponſio veriſimilior eſt Melchioris Cani Lib.6. de Locis, Cap.VIII. ad 7. Pontificem ut privatum Doctorem falſæ opinioni adhæſiſſe, nihil tamen ea de re definiiſſe ..... Quod autem reſpondeo addit de Baptiſmo in nomine Chriſti tantùm, non ut definiens dicit, ſed juxta privatam ſuam opinionem erroneam.* Hæc Silvius poſt *Melchiorem Cano*.

Nota.

SIcut ex privata ſua opinione erravit Nicolaus, valorem baptiſmi in ſolius Chriſti nomine collati aſſerens, ita & erravit credendo, S. Ambroſium ſuæ opinioni ſuffragari. S. Ambroſius igitur ſolùm intendebat, adversùs Macedonianos oſtendere, non eſſe ex ea ratione Spiritum S. denegandum, quòd illius in mundi creatione S. Scriptura non meminerit. Ad eos autem refellendos utitur exemplo baptiſmi dicendo, quòd ſicut univerſa Trinitas effectuum hujus Sacramenti fons eſt & origo, quamvis quandoque uni Chriſto adſcribantur; eſt etiam Spiritui S. tribuendum, quod Pater & Filius in creaturis operantur, licèt de illo in mundi exordio S. Scriptura ſiluerit. Loquitur proinde Ambroſius non de forma baptiſmi, ſed de illius effectibus, quos dicit aliquando uni Chriſto adſcribi. Cæterùm *lib. de iis qui myſter. initiantur, cap.4.* expreſsè docet, nullius eſſe valoris baptiſmum, qui in nomine Perſonarum SS. Trinitatis non conferatur.

ARTICULUS X.

De Hadriano II.

HADRIANUS II. Patriâ Romanus, ex Stephani IV. & Sergii II. cognatione, a Gregorio IV. Subdiaconus ordinatus, ac deinde Tituli S. Marci Cardinalis Presbyter creatus eſt,
Hadriani II. Sanctimonia.
quo in gradu tam ſanctè vixit, ut jam ſicut futurus Pontifex ab omnibus coleretur. Charitate in pauperes tantâ fuit inſignis, ut eam Deus miraculo illuſtrarit multiplicationis denariorum, quos magnæ egenorum catervæ viritim erogaret. Divinis viſionibus prænuntiatus Pontifex, in Sedem S. Petri, quæ poſt Nicolai I. obitum per menſem vacaverat, ſummo omnium conſenſu, non tam electus, quàm raptus, & manibus Procerum ac plebis deportatus eſt. Ægrè tulere Lodovici Imperatoris Legati id abſque aſſenſu ſuo factum. Quibus hac ratione ſatisfactum eſt, quòd non ex Auguſti contemptu id factum eſſet, ſed ne deinceps mos expectandi Legatos Principum in Romani Pontificis electione inoleſceret. Electionem approbavit Imperator, ac Romanis per Literas gratulatus eſt, quòd virum ſuprema Sede digniſſimum elegiſſent. Conſecratus eſt XIX. Kalendas Januarias, anno Domini DCCCLXVII. Theugaudum Trevirenſem, & alios a Nicolao Deceſſore depoſitos & excommunicatos, ad Communionem, indulgentiâ ſingulari, eâ die recepit. Puplica ob optimi Pontificis inaugurationem lætitia Lamberti Spoletani Ducis irruptione in Urbem, ac deprędatione turbata eſt. Eccleſiæ Romanæ hoſtem Galli ſunt execrati, Ducatu mulctavit Imperator; Prædones ad reſtitutionem excommunicatione coëgit Pontifex. Nicolaum I. Deceſſorem ſuum Pontificem ſanctiſſimum ſibi imitandum propoſuit, a cujus hoſtibus paſſim *Nicolaitanus* vocabatur. Quos cùm œconomia prudenti toleraret maturitatis tempus expectans, quæ zizania ſepararet, a frumentis, ſuſpicione apud quoſdam laboravit, quaſi Deceſſoris Acta vellet infringere. Hanc diluit Sanctus Pontifex, Orientalibus, & aliarum gentium pleriſque Epiſcopis, Presbyteris, Clericis, Principum Legatis, & Optimatibus ad convivium vocatis quibuſcum ipſe diſcubuit, cum ipſe aquam eorum manibus infudiſſet. Poſt epulas in faciem procidens, orandi præbuit exemplum dicens: *Rogo vos, patres, fratres, & filii, ut fundatis Domino pro ſancta Catholica Eccleſia ſua preces, oretis pro Chriſtianiſſimo filio noſtro Ludovico Imperatore Auguſto, ut ei Deus omnipotens ad noſtram perpetuam pacem Saracenorum faciat ſubditam nationem. Oretis etiam pro me fragili & imbecilli, ut det mihi Chriſtus virtutem, tantam Eccleſiæ ſuæ multitudinem in ſanctitate & juſtitia regendi, quò commiſit B. Petro Apoſtolo cunctos regere quos redemit, quatenus qui curarum ſæcularium pulvere caligans, plerùmque ſpiritalia minùs luculenter intueor, veſtra mihi jugis oratio, quæ tantò purior, quantò ab inquinamentis ſæculi remotior eſt, divinitus ſuffragetur. Tum obortis lacrymis ſubjunxit: Quia pro valde bonis orare, chariſſimi, gratiarum actiones Deo perſolvere eſt, peto ut Dominum, Patrem, Deceſſoremque meum Sanctiſſimum & Orthodoxum Papam Nicolaum habentes in veſtris orationibus communes grates Domino referatis, qui eum Eccleſiam ſuam miſeratus elegit, & ad excludendum mundi timidiſſimos ſtrepitus, ſicut Joſue clypeo protectionis armavit, & gladio ſpiritalis potentia roboravit.*
Hadriani II. in memoriam Nicolai I. Deceſſoris ſui reverentia.
Tunc omnes Deo gratias egere, quòd Nicolai Sanctiſſimi Pontificis memoriam ac Decreta veneraretur, unàque ter exclamarunt: *Domno noſtro Hadriano à Deo decreto Summo Pontifici, & univerſali Papæ vita.* Tum ille ſilentium manu indicens, ter acclamavit: *Reverendiſſimo, Sanctiſſimo, & Orthodoxo Domino, Nicolao a Deo decreto Summo Pontifici & univerſali Papæ, ſempiterna memoria. Novo Heliæ vita perennis, & immarceſſibilis gloria. Novo Phinees æternæ Sacerdotii infulas. Sequacibus ejus pax & gratia.* Quantâ religione Deceſſoris Sanctiſſimi veſtigiis inſiſteret, palam fecit Hadrianus II. cùm *Photium* in Synodo Romana Anathemate confixit, & librum ejus contra Magni Nicolai memoriam igni devovit. Baſilio Orientis Imperatori Photii expulſionem, & Ignatii in Sedem Conſtantinopolitanam reſtitutionem gratulatus eſt per literas. Octavæ Synodo Oecumenicæ præſuit per Legatos. Ignatium acerrimè reprehendit, quòd Bulgaricam Diœceſim Romano Patriarchatui ſubditam occupaſſet.
Photium damnat. Octava Synodo Oecumenica præeſt per Legatos.

Scripſit ad Epiſcopos qui Synodo Trecenſi ex Nicolai I. Mandato celebratæ interfuerant, eorumque probavit diligentiam in colligendis geſtis, cauſam Ebbonis, & Clericorum ab illo ordinatorum ſpectantibus: Pallium conceſſit Vulfado Bituricenſi Epiſcopo; juſſit ut Nicolai I. nomen in Diptychis
Epiſt. I. Tom. III. Concil. Galliæ.

chis ſcriberent, & inter ſacra Miſſarum ſolemnia imprætermiſsè recitari facerent; & tam Græcis Principibus, quàm omnibus contra perſonam ejus vel Acta aliquid tentantibus viriliter obviarent, ac validiſſimè reſiſterent. *Actardum* Nannetenſem quondam Epiſcopum, virum probatiſſimum, e propria Eccleſia a Brittonibus ejectum, Eccleſiæ quæ vacaret, etiam Metropolitanæ, incardinari juſſit, * & Carolo Calvo Regi commendavit, eique interim Pallii uſum ad afflictionum ſolatium conceſſit. Rogavit etiam Herardum Turonenſem Archiepiſcopum, ut Abbatiam, quam in ejus Diœceſi olim tenuerat, illi concederet. Ludovicum Germaniæ Regem, ditiones Ludovici Imperatoris contra Saracenos ſtrenuè pugnantis, vel Lotharii ejus fratris invadere vetuit. * *Theutbergam* Reginam tædio calamitatum, ſolutionem matrimonii Romæ poſtulantem, ad Lotharium redire juſſit, * donec in Synodo ea de re ſtatuiſſet. Juſſit Lothario ut eam reciperet in conſortium; aut ſi alio in loco interim conſiſteret, promiſſas illi Abbatias ad vitæ ſubſidia concederet. *Vualdradam* pœnitentiam ſimulantem, rogante Ludovico Imperatore, communioni Eccleſiæ reſtituit, ea lege ut ad Lotharii ſocietatem non rediret. * Lothario Regi permiſit ut Romam veniret, ac aſſerentem ſe omnia impleviſſe quæ juſſerat Nicolaus I. & Vualdradam pellicem ejeciſſe, Eccleſiaſticæ Communioni reſtituit, ut Regino in Chronico teſtatur ad annum 869. Pacis & juſtitiæ inter Chriſtianos Principes ſervandæ curam geſſit maximam. Proceres Regni Lotharii, poſt ejus mortem, per literas * hortatos eſt ut fideles eſſent Ludovico Imperatori illius fratri, cui Regnum hæreditario jure debebatur, excommunicationemque minatus eſt, ſi ab eo deficerent. Scripſit etiam ad Proceres Regni Caroli Calvi eoſque hortatus eſt ut illum ab invadendo Regno Lotharii deterrerent. Ea de re ſcripſit etiam ad Gallicanos Epiſcopos, & ſpeciatim ad Hincmarum Archiepiſcopum Remenſem. Ad pacem verò inter Principes conciliandam, Legatos miſit in Gallias Paulum ac Leonem Epiſcopos. Cùm autem Carolus Rex, mortuo in Italia Lothario a Regni ejus Proceribus accitus, ab Epiſcopis ritu ſolemni coronatus eſſet Metis V. Idus Septembris, anno 869. Hadrianus Pontifex ipſum vehementer increpuit, quòd violata juramenti religione, Regnum fratris hereditario jure ad Ludovicum Imperatorem devolutum, contra divinas humanaſque leges per tyrannidem uſurparet. Novos Legatos miſit, qui Apoſtolica mandata ſignificarent, Joannem, Petrum, Uvibbodum, & Joannem Epiſcopos, & Petrum Presbyterum Cardinalem. Et niſi monitis ſuis pareret Rex, minitatus eſt ſe in Gallias venturum, & quæ ſui erant miniſterii peracturum. Arguit etiam Hincmarum Archiepiſcopum Remenſem, quòd murum pro domo Iſraël minimè ſe opponeret, nec Regi pravè agenti reſiſteret. Ipſum ob ſilentium, non ſolùm conſortem, ſed auctorem hujus tyrannidis videri. Hortatur ut Regem moneat, ut manus abſtineat a Regno Lotharii; & niſi monitis Apoſtolicis obedierit, ab illius communione & conſortio ſe ſubtrahat. Eadem de cauſa ſcripſit ad Proceres Regni Caroli: tum etiam ad Ludovicum Germaniæ Regem, & ad Epiſcopos Regni ipſius, Legatos commendans, monenſque ut Regi ſuo perpetuam pacem cum Imperatore ſuaderent. Miſſa hæc Legatio, ſcriptæque Literæ anno 870. 5. Kal. Julii. Cùm Carolus Calvus Rex Carolomannum filium acerbiùs exciperet, eumque ſuâ gratiâ, & beneficiis omnibus privaſſet, atque Regni ſui finibus expuliſſet, ac inſuper Epiſcopos adigere ut eum excommunicarent, & congregato exercitu illum opprimere velle diceretur; hæc mala avertere ſtuduit Hadrianus II. rogans Carolum, ut filium in gratiam reciperet, eique priſtina beneficia & honores redderet, donec ſaltem mitteret Legatos, qui ſalvo utriuſque honore, diſſidii cauſam cognoſcerent, ac Principem ad officium, ſi ab eo defeciſſet, revocarent: quoniam Carolomannus per Oratores & Literas ad Sedem Apoſtolicam confugerat. Scripſit etiam ad Proceres Regni Caroli Calvi, & Lotharii quondam Regis, ipſos avertens ab armis contra Carolomannum capiendis, ſub pœna excommunicationis. Scripſit demum ad Epiſcopos utriuſque Regni, prohibens ne contra ipſum excommunicationis ſententiam jacularentur. Quam alioqui irritam fore declarat, & in ipſos excommunicantes retorquendam. Datæ ſunt hæ Literæ III. Idus Julias, anno 871. Hincmari Laudunenſis Epiſcopi, in Synodo Duziacenſi anno 871. depoſiti, appellationem ad Sedem Apoſtolicam Hadrianus II. ſuſcepit, eumque Romam mitti juſſit, atque alterum in ejus locum ordinari prohibuit Epiſcopum, donec illius cauſa refricata & finita eſſet. Actardum Nannetenſem quondam Epiſcopum, Synodo, Rege, Turonico Clero, ac plebe poſtulantibus, ad Sedem Metropolitanam Turonenſem tranſtulit, ut conſtat ex ejus Epiſtolis XXVII. XXVIII. XXIX. Tom. III. Conciliorum Galliæ datis anno DCCCLXI. ineunte. Offenſum denique Literis aſperioribus Regem Carolum Calvum, promiſſo poſt obitum Ludovici Imperio delinire ſtuduit Hadrianus II. oſtenditque Regem Sedis Apoſtolicæ monitis & aſperioribus in ſpeciem Literis offendi non debere, ſed *Patris verba dilecti, non ex voto malè optantis, ſed ex radice veræ procedentia charitatis, humili ſemper intentione excipere, qua ſicut Salomon ait:* Quaſi ſtimuli, & ſicut clavi in altum defixi eſſe videntur, *Quod culpas delinquentium neſciant palpare, ſed pungere. Unde quoniam te virum perfectum, inquit, & per omnia Deo placentem habere cupimus, ceu pridem Pater, qui cariſſimum filium ſuum etiam non delinquentem, ne quando ſecurus exiſtens flagitiis ſe audacter commiſceat illicitis, flagello ſevero affligere non deſiſtit; quia nec propter amorem carnis diſciplinali parcendum eſſe virga a Sapiente monemur. Hinc etiam de ipſo Deo noſtro legimus ſcriptum:* Quem diligit Dominus, caſtigat & corripit: flagellat autem omnem filium quem recipit. *Quapropter ſcire vos decet, quia Deo permittente, pro veſtrâ ſalute talia veſtræ Serenitati a Sede Apoſtolica ſæpius monita venire videntur. Ideo magis omnipotenti Domino immenſas gratias agere, nobiſque deinde paternæ laudis gratanter debitis præbere obſequium, & non reprehenſionis vel murmurationis modica verba dirigere. Nam nos nullius zelo livoris, nullius ſubdolæ calliditatis dolo, vel etiam favore alicujus tranſitoriæ laudis, cariſſimam veſtræ Nobilitatis & Magnitudinis prudentiam & dilectionem modò affabiliter monere, modò autem pro Regiæ poteſtatis gloria, Vobis, quoties neceſſaria temporis res, vel proximi depoſcit neceſſitas, humilis precator aſſiſtere, aliquando verò verbis ſeverioribus fidenter corripere, ut Chriſti gratiâ in melius ſemper proficiatis, ſtudemus.* Hæc ille Epiſtola 38. Tom. III. Conciliorum Galliæ. Et Epiſtola ſequenti: *In veritate credite nobis quia tales virtutes ſic diligo in vobis ſicut animam meam. ... Et a die illa qua vobis per præfatum fratrem noſtrum mandavi, fideles orationes & certiſſimas amicitias nunquam aliorſum declinavi. Et ſi quædam literæ delatæ vobis ſunt aliter ſe habentes in ſuperficie, vel ſubreptæ, vel a noſtris nobis inſidiantibus extortæ, vel a qualibet perſona confictæ, duriùs aut acriùs moderatiùs ſonantes: id tamen nobis fixum ſemper manſit in mente quod Vobis ſignificavimus devotè. ...*

Margin notes (left):
** Ibidem, Epiſt. II. & III. & V.*
** Ibidem Epiſt. VII. & VIII.*
** Pacem & juſtitiam inter Chriſtianos Principes ſervari curat Hadrianus II. illos pro officio monet, hortatur, corripit.*
Ibidem. Epiſt. IX. & X.
Epiſt. XIV. Tom. III. Concil. Galliæ.
Ibidem, Epiſt. XV. XVI. & XVII.
Epiſt. XIX. XX. XXI. XXII. & XXIII. Tom. III. Concil. Galliæ.
Ibidem, Epiſt. XXIV. XXV. & XXVI.

Margin note (right):
Hadrianus IV. ſuarum aſperitatem Litterarum Carolo Calvo Regi Chriſtianiſſimo excuſat.

Solet ſæpe uterque parens in prolem opprobria, vel maledicta congerere, quam optat ſine crimine & læſione manere. Cui ſimile ſolet ſæpe Doctoribus & Prædicatoribus contingere. Quapropter non ad ſonum, ſed oportet ad votum reſpicere. S. Athanaſii Neapolitani Epiſcopi contra Sergium ejus nepotem, Neapolitanum Ducem, qui ipſum dirè vexabat, defenſionem ſuſcepit idem Pontifex, & Clero plebique Neapolitanæ, Sanctum Antiſtitem recipere nolentibus, Sacris omnibus interdixit, ut Petrus Caſſinenſis Diaconus teſtatur in ejus Vita. Obiit Hadrianus II. Kalendis Novembris anno DCCCLXXII. cùm annos quatuor, menſes undecim, & dies duodecim ſediſſet. Ad Sanctum Petrum ſepultus eſt. Ex Anaſtaſio Bibliothecario, * vel ex ipſius Hadriani II. Epiſtolis deprompta ſunt quæ de ipſo hucuſque diximus.

** Aut Guillelmo, ſi Onuphrium Pannimum audiamus.*

SCHOLION.

Ex hoc Articulo collectam a ſe Propoſitionem pag. 63. & 64. Edit. primæ notant Religioſi Cenſores: *Papa quandoque obſecrat, quandoque corrigit Reges.*

R. Hadriani II. geſta percenſens ſcripſi ipſum rogaſſe Carolum Calvum Regem Chriſtianiſſimum ut Carolomannum filium in gratiam reciperet. Offenſum Literis aſperioribus delinire ſtuduiſſe, promiſſo poſt obitum Ludovici Imperio. Iſta conſtant ex Hadriani II. Epiſtolâ, cujus verba deſcripſi. Hac in narratione quid animadverſione Cenſoriâ dignum. Diſplicet ne Religioſis Cenſoribus quòd Summus Pontifex obſecratione & precibus utatur, vel uſus eſſe dicatur erga Reges? Volunt ne ut ſemper jubeat, minetur, feriat, quaſi ad ipſum non pertineat illud Apoſtoli præceptum, *Argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina?*

II. Tim. 4.

ARTICULUS XI.

De Joanne VIII.

JOannes VIII. quem IX. Platina perperam appellat, patriâ Romanus, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Archidiaconus Cardinalis, poſt Hadrianum II. creatus eſt Pontifex XIX. Kalendas Januarii anno DCCCLXXII. Anno ſequenti Ludovicum Imperatorem a juramento, quo ſe Adelgiſo Beneventano Principi obſtrinxerat, abſolvit, cùm is a Senatu Romano Reipublicæ hoſtis declaratus eſſet, ut Regino teſtatur. Poſt Ludovici II. Imperatoris obitum, cùm Carolus Calvus Francorum Rex Italiæ Regnum occupaſſet, eum Romam invitavit Joannes VIII. & die Nativitatis Dominicæ anno Dom. DCCCLXXV. Imperatorem coronavit, ac Auguſtum appellavit, ut Annales Francorum Bertiniani, Fuldenſes, ac Metenſes, & Aimoini Continuator teſtantur. Electionem verò Caroli, ab Italici Regni Epiſcopis, cæteriſque Optimatibus, in Synodo Ticinenſi confirmatam menſe Februario, anno DCCCLXXVI. miſſis in Gallias Legatis in Synodo Pontigonenſi ratam quoque ab Epiſcopis Ciſalpinis haberi curavit circa menſem Junium ejuſdem anni. Tandem hanc electionem confirmavit Romana Synodus ab eodem Pontifice congregata menſe Februario, anno Chriſti DCCCLXXVII. Cùm Ludovicus Germaniæ Rex Caroli Calvi frater, abſentis & trans Alpes ad capeſſendum Imperium profecti Regnum depopularetur, Joannes VIII. ad Epiſcopos in Regno Ludovici conſtitutos Literas dedit ipſos arguens quòd Regem ſuum ab invadendo Caroli fratris Regno non cohibuiſſent, juſſitque ſub pœna anathematis, ut Legatione pro Chriſto hac in cauſa fungerentur. Ad examinanda verò & finienda negotia quæ inter utrumque Principem emerſerant, Legatos miſit Joannem Siculenſem, & Joannem Tuſcanenſem Epiſcopos. Scripſit etiam increpatorias eamdem ob cauſam Literas ad Comites in Regno memorati Ludovici Germaniæ Regis conſtitutos. Scripſit & ad Epiſcopos & Comites Galliæ, laudans illos quòd in fide conſtantes erga Carolum Auguſtum perſtitiſſent. Eos verò qui a Carolo defecerant, & Ludovico Germaniæ Regi adhæſerant, increpuit, juſſitque ut ad legitimi Principis obedientiam redirent, ſub pœna excommunicationis a Legatis Apoſtolicis infligendæ. Nova a Carolo Imperatore obtinuit Romanæ Eccleſiæ privilegia, de quibus Eutropius Longobardus ita ſcribit: *Venienti Romam, renovavit pactum cum Romanis, perdonans illis jura Regni & conſuetudines illius. Removit etiam ab eis Regias Legationes, aſſiduitatem vel præſentiam Apoſtolicæ electionis. Quid plura? cuncta illis contulit quæ voluerunt.* Cum Burdigalenſis Provincia eſſet a Normannis devaſtata, Frotarium Burdigalenſem Archiepiſcopum Joannes VIII. ad Bituricenſem Metropolim tranſtulit, rogante Carolo Calvo Imperatore, ut conſtat ex Epiſtolis VIII. ad Carolum Imp. XIII. ad Clerum & plebem Bituricenſem, & XIV. ad Epiſcopos ejuſdem Provinciæ. Vices ſuas Anſegiſo Archiepiſcopo Senonenſi in Gallia & Germania commiſit, ſcriptis ad Epiſcopos Galliæ & Germaniæ Literis: * quæ quidem in Concilio Pontigonenſi a Carolo Calvo Imperatore promulgatæ, at ab Epiſcopis receptæ non ſunt, nec agnitus Anſegiſi Primatus. Caroli Calvi auxilium contra Saracenos Urbi imminentes, & Romanum agrum vaſtantes, plurimis ad eum ſcriptis Literis, miſſâque palliâ, imploravit. Formoſum Portuenſem Epiſcopum in Synodo Romana depoſuit. Cauſæ exauctorationis hæ fuere, quòd a Nicolao I. in Bulgariam Legatus & Prædicator deſtinatus, Bulgarorum Regem terribilibus ſacramentis obſtrinxiſſet, ne alium Epiſcopum, ipſo ſuperſtite, a Sede Apoſtolica ſuſciperet. II. Quòd per ambitionem a minori Eccleſia ad majorem, videlicet Sedem Apoſtolicam proſilire conatus, plurimorum amicitias ac ſuffragia ad eum finem ſibi devinxiſſet. III. Quòd ſine licentia Pontificis propriam deſeruiſſet Eccleſiam, ob Urbe diſceſſiſſet & contra ſalutem Reipublicæ & Imperatoris cum ſuis fautoribus conſpiraſſet. Gregorium etiam Nomenclatorem, Stephanum Secundicerium, Georgium Gregorii Primicerii filium, Sergium Magiſtrum Militum, Conſtantinam Gregorii Nomenclatoris filiam, variis criminibus accuſatos, niſi ſtata die Sedi Apoſtolicæ ſatisfacturi ſe ſiſterent, a Chriſtiana Communione ſuſpendit in eadem Synodo, Literaſque de eorum damnatione miſit ad univerſos Gallos & Germanos. Datæ ſunt hæ Literæ XI. Kalendas Maii anno DCCCLXXVI. & in Concilio Pontigonenſi lectæ. Aritbertum Archiepiſcopum Ebredunenſem reprehendit, quòd alium Epiſcopum, præter eum, quem Clerus & Populus elegerat in Vencienſi Eccleſia conſecraſſet: Præcepitque ut cum utroque Romam veniret, facti rationem redditurus.

Mortuo Carolo Calvo Imperatore II. Nonas Octobris anno DCCCLXXVII. Ludovico Balbo Regi Francorum ejus filio ſuum de illius obitu dolorem per Literas ſignificavit, hortatus illum eſt ad pacem cum Regibus conſanguineis ſervandam, ſcilicet cum Carolomanno, Ludovico, & Carolo Craſſo, Ludovici Germaniæ Regis filiis. Auxilium denique illius imploravit contra Lambertum Spoletanum Ducem, & Adelbertum Marchio-

Joannes VIII. Carolum Calvum Imperatorem coronat, ejuſque jura tuetur.

Epiſt. III. IV. & VI. Tom. III. Concil. Gall.

Nova obtinet ab Imperatore privilegia.

Vices ſuas Anſegiſo Senonenſi Archiepiſcopo committit.

** Epiſt. I. Tom. III. Concil. Gall.*

Ibidem Epiſt. XV. XIX. XXI. XXIII.

Formoſum Portuenſem Epiſcopum in Synodo deponit.

Epiſt. VII. Tom. III. Concil. Gall.

Ibidem, Epiſt. XXIV.

Ibidem, Epiſt. XXVI.

chionem, qui Romanam Eccleſiam infeſtabant, ac ipſum Pontificem vexabant, inito etiam cum Saracenis fœdere. Tyrannos illos cùm diris omnibus Eccleſiaſtico ritu devoviſſet, anno 878. in Gallias venit, Synodumque Trecis habuit III. Idus Auguſti, præſente Ludovico Rege, in qua Lamberti & Adalberti excommunicatio, & Sententia in Formoſum, Gregorium Nomenclatorem, & Georgium Magiſtrum Militum lata, confirmatæ ſunt. His Sententiis perlectis, Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis hunc in modum interlocutus eſt: *Secundùm ſacros Canones ſpiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos, quos Apoſtolica Sedes per beatum & Dominum noſtrum Papam, & ſancta Romana Eccleſia omnium Eccleſiarum mater, privilegio S. Petri damnat, damno; quos anathematizat, anathematizo, quos excommunicat, excommunicatos habeo: & quos Privilegio B. Petri receperit, & ego recipio. Et quod in omnibus, ſecundùm Sanctarum Scripturarum tramitem, ſacroſanctaque Canonum Decreta, Sedes Romana tenet, per omnia & in omnibus, pro ſcire & poſſe meo, juvante Domino, perpetuùm proſequor, & teneo.* Similiter cœteri ſuffragati ſunt Epiſcopi: *Domine Sanctiſſime & Reverendiſſime Pater Patrum, Joannes Catholicæ atque Apoſtolicæ Eccleſiæ videlicet Romanæ Prima Sedis Papa; Nos famuli ac Diſcipuli veſtræ auctoritatis, Galliarum & Belgicarum Epiſcopi, his qua ſuper vulnera dolorum veſtrorum maligni homines ac miniſtri diaboli addentes, in ſanctam Matrem noſtram ac Magiſtram omnium Eccleſiarum commiſerunt, compatimur..... Atque judicium veſtræ auctoritatis, quod privilegio B. Petri & Sedis Apoſtolicæ in eos & complices eorum, juxta ſacros Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentiâ conſecratos, & ſecundùm ejuſdem Romanæ Sedis Pontificum Deceſſorum veſtrorum Decreta protuliſtis, voto, voce, & unanimitate noſtra, atque auctoritate Sancti Spiritus, cujus gratia in Epiſcopali Ordine ſumus conſecrati, gladio Spiritus, quod eſt verbum Dei, eos interimentes perſequimur. Scilicet quos excommunicaſtis, excommunicatos tenemus, &c.* In eadem Synodo ſententiam excommunicationis tulit Joannes VIII. adversùs rerum Eccleſiaſticarum pervaſores. Decretum etiam edidit adversùs Epiſcopos, qui de minori ad majorem Eccleſiam ambitûs causâ demigrabant. Et contra Laicos, qui viventibus uxoribus, alias ducebant. Condidit & Canones utiliſſimos, quos Synodus ſuſcepit, probavitque. De quibus agemus ſuo loco. Celebrata fuerat anno præcedente Ravennæ Synodus ejuſdem Pontificis mandato. Hujus Canones in Trecenſi confirmati fuere. Legem de ſacrilegiis, Gotticis Legibus addidit. Hincmaro quondam Laudunenſi Epiſcopo cæco, Sedis Apoſtolicæ æquitatem porrecto Libello imploranti, permiſit ut Sacrum faceret, ac mediâ parte redituum Epiſcopatus Laodunenſis frueretur. Ibidem Ludovicum Balbum coronavit VII. Idus Septembris, non Imperatorem, ſed Regem. Nam & deinceps ab ipſo Joanne Papa Epiſt. 125. & ab Auctore Bertinianorum Annalium, aliiſque Hiſtoricis, Rex dumtaxat, nuſquam Imperator appellatur. In Synodo quoque Tricaſſina Privilegium Floriacenſi Monaſterio conceſſit Pontifex, quo Monachis poteſtatem fecit eligendi ex ſuo cœtu Abbatem Regularem.

Joannes VIII. in Gallias venit, Synodum Trecis celebrat.

Gallicani Epiſcopi in ea Synodo Romanam Eccleſiam omnium Eccleſiarum Matrem & Magiſtram profitentur; ſe Romani Pontificis diſcipulos. Judicium ſuſcipiunt, quod privilegio S. Petri tulit.

Acta Joannis VIII. in Synodo Trecenſi.

Joannem VIII. cùm in Gallias veniens Arelaten tranſiit, Roſtagno illius urbis Archiepiſcopo vices ſuas per Gallias commiſiſſe ſcripſit Annalium Eccleſiaſticorum Parens, fretus Epiſtolis 93. & 94. ad Roſtagnum, & 95. ad univerſos Galliæ Epiſcopos. Sed Epiſtolas illas ſuppoſititias eſſe, & nuſquam Joannem VIII. vices ſuas per Gallias Roſtagno Arelatenſi conceſſiſſe veriſimilius eſt. Sanè poſteriores illæ duæ Epiſtolæ ſunt quinquageſima & quinquageſima ſecunda libri quarti S. Gregorii de Virgilii Arelatenſis Primatu ſcriptæ. Præterea cùm Joannes VIII. Anſegiſum, rogante Carolo Calvo Sedis Apoſtolicæ Vicarium per Gallias & Germaniam inſtituiſſet, haud probabile eſt quòd alterum in Galliis Primatem poſt biennium inſtituerit, everſo Anſegiſi Privilegio. Nec etiam credibile eſt Gallicanos Epiſcopos, qui adversùs Anſegiſi Primatum tam liberè reſtiterant Legatis Apoſtolicis, & Carolo Calvo, adversùs Roſtagni Privilegium ne mutire quidem auſos. Tertiò, ſi Joannes VIII. Primatum Roſtagno contuliſſet, in poſſeſſionem hujuſce Privilegii illum miſiſſet in Synodo Trecenſi, nec ibi poſt Hincmarum, Anſegiſum, & Lugdunenſem ac Narbonenſem Archiepiſcopos ſubſcripſiſſet.

Joannes VIII. vices ſuas Roſtagno Arelatenſi Epiſcopo per Gallias non commiſit.

Epiſtolæ Joannis VIII. falsò adſcriptæ.

Hugonem Lotharii quondam Regis filium naturalem, & Emmonem Bernardi Comitis germanum, qui Ludovici Balbi Regnum perturbabant, reſque novas moliebantur, Chriſtiana Communione privavit Joannes VIII. niſi intra dies triginta ad officium redirent. Mahenum Dolenſem Epiſcopum, cæteroſque Britanniæ Antiſtites arguit, quòd a Turonenſis Archiepiſcopi juriſdictione ſe ſubtraxiſſent, nec ab ipſo, ſed alter ab altero conſecraretur, ex quo Dux Nomenoius legitimos Epiſcopos de Sedibus ſuis expulerat. Juſſit ut Metropolitanum ſuum agnoſcerent, & colerent, niſi Sedis Apoſtolicæ communione vellent privari, & Ordinationes ſuas irritas haberi. Omnibus qui contra Eccleſiæ hoſtes in bello pugnaſſent, tam vivis, quàm defunctis Indulgentiam conceſſit, ut conſtat ex ejus Epiſtolâ ad Epiſcopos in Regno Ludovici conſtitutos. Wifredum Vencienſem Epiſcopum, qui cum excommunicatis communicarat, Miſſarum celebratione prohibuit. Anſelmi Lemovicenſis Epiſcopi reſcidit Sententiam, qui Stephanum quemdam ab uxore ſeparaverat, quòd urgente neceſſitate filium ſuum baptizaſſet. Archiepiſcopos Arelatenſem, Narbonenſem, & Aquenſem delegavit Judices contra Gibertum Nemauſenſem Epiſcopum, qui Monaſterium quoddam Sedi Apoſtolicæ ſubditum invaſerat ac Monachos expulerat. Airardum Archiepiſcopum Auſcenſem, ejuſque Suffraganeos, ad depravatos populi mores corrigendos hortatus eſt, præcipuè ad inceſta matrimonia prohibenda, & excommunicatione plectendos, qui ſe nefariis hujuſmodi conjugiis copulaſſent. Invigilare etiam illos juſſit, ne quis relictâ uxore, eaque ſuperſtite, aliam duceret, aut ſimul cum uxore concubinam haberet: Ut res Eccleſiæ nemo uſurparet: Ut Laicorum nullus poteſtati Epiſcopi Clericum ſubtraheret; quæ vitia in illa Provincia frequentia erant.

Epiſt. XLVI. Tom. III. Conc. Galliæ.

Ibidem, Epiſt. L.

Ibidem, Epiſt. LI.

Ibidem, Epiſt. LVIII.

Ibidem, Epiſt. LIX.

Ibidem, Epiſt. LX.

Photium in Sedem Conſtantinopolitanam magno Eccleſiæ damno reſtituit Joannes VIII. vixque contractam imprudenti facto maculam eluit, ipſius poſtea damnatione & excommunicatione, poſtquam ejus inſignem nequitiam ac fraudes, Legatorumque Apoſtolicorum ſeductionem compertas habuit. Scripſit ad Ederedum Archiepiſcopum Anglorum, pium ejus erga Sedem Apoſtolicam animum laudans, monenſque ut pro Eccleſia fortiter ſe gereret, ac ejus Eccleſiæ Privilegia confirmans. De Matrimonii indiſſolubilitate præclarum legitur hac in Epiſtolâ teſtimonium, quod hìc ſubjicio, ut innoteſcat quænam fuerit circa hancce quæſtionem Romanæ Eccleſiæ traditio. *His autem*, inquit, *quos affecit uxores propriæ contra præceptum Domini relinquere, præcipimus neque virum ab uxore, neque uxorem a viro, niſi cauſa fornicationis diſcedere: quòd ſi ob hoc diſceſſerit, manere innuptum, vel innuptam, aut ſibi mutuò recon-*

Photium in Sedem Conſtantinop. reſtituit, poſtea damnat.

Ibidem, Epiſt. LXV.

Matrimonii indiſſolubilitas, ſeparatis etiam ob

nlulte-rium conjugibus, a Joanne VIII. aſſerta.

conciliari: quoniam dicente Domino: Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet; & ideo eum priorem legitimo ſibi matrimonio junctam quiſquam deſerere nequeat, nulla ratione illi prorſus conceditur aliam, vivente priore, conducere: quod ſi fecerit, & non emendare ſub ſatisfactione ſtuduerit, ab Eccleſiæ conſortio maneat ſeparatus. Hoc teſtimonium Joannes Launoius in Lib. *de Regia in Matrimonium poteſtate*, inſigni & bonis omnibus execranda fraude corrupit, ita enim ſcribentem Joannem VIII. refert pag. 488. *Et ideo cùm priorem legitimo ſibi Matrimonio junctam quiſquam deſerere nequeat, illi conceditur aliam, vivente priore, ducere.* Expunxit tria hæc vocabula Interpolator, *Nulla ratione prorſus.* Sic etiam refert priora verba Pontificis: *Præcipimus neque virum ab uxore, neque uxorem a viro, niſi cauſâ fornicationis diſcedere: quod ſi ob aliud diſceſſerit, manere innuptum, vel innuptam.* Scripſit Pontifex Joannes, *quod ſi ob hoc diſceſſerit*; Sed Launoii intererat mutare *hoc* in *aliud*: quò ſignificaret Joannem VIII. fuiſſe in ea ſententia, ut conjux diſcedens quidem, ob aliam cauſam quàm fornicationem, debeat manere ἄγαμος: at verò ob fornicationem diſcedens, aliarum nuptiarum habeat poteſtatem. Launoium ob hujus interpolationis flagitium pro meritis caſtigat Vir Clariſſimus qui eruditas in peſtilentiſſimum ejus Opus Obſervationes edidit Pariſiis anno MDCLXXVIII.

Launoius Joannis VIII. teſtimonium fœdè interpolavit.

Joannes VIII. Moravis concedit ut linguâ Sclavonicâ divina Officia ac Miſſam celebrent.

Sanctum Methodium Moravorum Apoſtolum Romam vocavit ut prædicationis ſuæ rationem redderet, eique Archiepiſcopatum & Primatum illius Eccleſiæ confirmavit. Alium quoque ſub ipſo conſecravit Epiſcopum nomine Vvichinum poſtulante Comite Moravorum: indulſitque ut linguâ Sclavonica divina Officia celebrarent, ac Miſſas cantarent, modò Evangelium prius Latinè, tum Sclavonicè legeretur. * Anſpertum Archiepiſcopum Mediolanenſem Sedi Apoſtolicæ ſiſtere ſe recuſantem, & miniſterium ſacrum ante purgationem legitimam uſurpantem, in Synodo Romana depoſuit, miſitque Mediolanum Joannem Ticinenſem, & Vveltonem Ariminenſem, qui alium Archiepiſcopum ab Epiſcopis Provinciæ, & Clero Mediolanenſi eligi curarent, qui inter Presbyteros vel Diaconos illius Eccleſiæ dignior fuiſſet repertus: ac Decretum electionis Romam tranſmitti, ut Pontifex *ſecundùm morem priſtinum & ſecundùm Regiam conceſſionem*, Archiepiſcopum electum conſecraret. Athanaſium Neapolitanum Epiſcopum, Petrum Amalfitanum, plebemque Cajetanam & Amalfitanam a Communione ſuſpendit, donec pactum cum Saracenis fœdus diſrupiſſent. * Carolum Craſſum Ludovici Germaniæ Regis filium, cùm Longobardorum fines occupaſſet, Italiaque ditioni ſuæ ſubjecta, Romam armata manu perveniſſet, Imperatorem coronavit Joannes VIII. anno Chriſti DCCCLXXX. ut teſtantur Otho Friſingenſis lib. 6. cap. 8. Annales Francorum Metenſes, Aimoini-Continuator, & Hepidannus Monachus Sancti Galli in Annalibus. Ab eodem Imperatore auxilium rogavit * contra Saracenos, & palmam benedictam ad ipſum miſit, augurium victoriæ. Ad eumdem miſit Petrum & Zachariam Legatos pro totius ſtatûs Eccleſiaſtici ſalute, & ut ea quæ hactenus contra Eccleſiam Romanam perperam acta fuerant Imperiali auctoritate emendaret. * Legatos a Michaele Bulgarorum Rege ſuſcepit, eumque hortatus eſt ut Romanæ Eccleſiæ gentis ſuæ Sacra regenda permitteret, non Patriarchæ Conſtantinopolitano. Romanum Ravennatem Archiepiſcopum arguit * quòd Albericum Comitem Ravennam quaſi Imperatoris nomine advocaſſet, Nobileſque Ravennates vexaſſet: quòd contra Romanam Eccleſiam dominam ſuam recalcitraret: quòd denique legitimam alterius uxorem tradi conſenſiſſet raptori; cùm tantum flagitium juxta miniſterium ſuum prohibere ac funditus reſecare debuiſſet. Quam ob rem ipſum a ſacris Ordinibus conferendis ſuſpendit: eumque ad Synodum Romam venire juſſit, ſub pœna excommunicationis, ut ad objecta reſponderet. Qui cùm Synodo ſiſtere ſe recuſaſſet, excommunicatus eſt, ejuſque excommunicatio Ravennati Clero ac populo denuntiata. Angelbergam olim Imperatricem Ludovici II. Imperatoris uxorem, poſt ejus obitum Monialem factam, in tuitionem ſuſcepit Joannes VIII. & Carolum Craſſum rogavit ut eam Romam venire pateretur: & quia Auguſto ſuſpecta erat magni animi fœmina ob amicitiam Boſonis, pollicitus eſt Pontifex ſe invigilaturum ne aliquid ad Regni & Imperii perturbationem cum Boſone moliretur vel ei auxilium conſiliumve præberet. Scripſit * etiam ad Riccardem Auguſtam Caroli Craſſi uxorem, rogans ut Angelbergam ab exilio revocari, & Romam mitti ab Imperatore obtineret: necnon auxilium contra Saracenos dudum promiſſum & diutius dilatum concederet. Rogante eodem Imperatore decrevit ut Epiſcopis, quorum Diœceſes a Normanois vaſtatæ erant, aliæ Sedes vacantes tribuerentur, ut referunt Annales Francorum Fuldenſes, ad annum 886. Ottramnum Viennenſem Archiepiſcopum Romam ad Synodum vocavit factorum rationem redditurum, quòd Optandum Genevenſem Epiſcopum, quem ſuggerentibus illius Eccleſiæ Clericis, Pontifex conſecrarat ad injuriam Sedis Apoſtolicæ in carcerem detruſiſſet. Hunc ut propriæ Sedi ac honori reſtitueret intra octo dies, juſſit * ſub pœna excommunicationis. Ovetenſem Eccleſiam Gallæciæ Metropolim fecit, ut conſtat ex illius Epiſtolâ ad Aldefonſum Hiſpaniæ Regem CCCIX. Conſtitutionem edidit de S. R. E. Cardinalibus quâ ſtatuit ut bis in menſe ad aliquem Titulum convenirent, de reformatione Cleri & Chriſtianæ plebis acturi, Clericorum & Laicorum querimonias audituri, juſque ipſis dicturi: quòd ſicut Pontifex Moyſi, ita Cardinales LXX. Seniorum qui ſub eo judicabant, formam gerant in Eccleſia. Monaſteriorum diſpoſitionem, & Abbatum inſtitutionem iis commiſit Cardinalibus, qui fuerant ex Monaſteriis aſſumpti. Juſſit quoque ut ob eamdem Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſollicitudinem bis in hebdomada ad Palatium Apoſtolicum convenirent. Quæ nomine Joannis VIII. ad Photium ſcripta circumfertur. Epiſtola contra Spiritûs Sancti Proceſſionem a Filio, & additionem vocis *Filioque* ad Symbolum, ipſi per calumniam affictа eſt. Obiit XVIII. Kal. Januarii an. DCCCLXXXII. Hunc cum Joanne Diacono qui IV. libros de Vita Sancti Gregorii Magni ſcripſit, malè confudit Platina. *Non caruit*, inquit, *etiam hac laude ſcribendi Joannes Pontifex, dum adhuc privatus eſſet. Diaconus enim Primi Gregorii Vitam quatuor libris egregiè conſcripſit.* Imo Joannes Diaconus illud Opus ſuum, jubente Joanne VIII. Pontifice Maximo, aggreſſus eſt, illudque ipſi nuncupavit.

Epiſt. 247. anno 880.

Epiſt. 221.

Epiſt. 225. & 227.

Carolum Craſſum Imperatorem coronat.

Epiſt. 269. & 279.

Epiſt. 277.

Epiſt. 271. 272. 275. & 278.

Archiepiſcopum Ravennatem ſuſpendit, Romam vitat, contumacem excommunicat.

Epiſt. 282.

Epiſt. 298.

Epiſt. 292.

Conſtitutio Joannis VIII. de S. R. E. Cardinalibus.

Epiſtola Joanni VIII. ſuppoſita.

Platina emendatur.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 73. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant velut meam: *Matrimonium diſſolubile quoad vinculum cauſâ fornicationis.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea, mihi per calumniam affingitur. Imo eo loci refello errorem quem mihi affingunt. Joannis VIII. Pontificis Maximi Epiſtolam ad Ederedum Epiſcopum Anglum

glum expendens, hæc ſcripſi: *De Matrimonii indiſſolubilitate præclarum legitur hæc in Epiſtolâ teſtimonium, quod hîc ſubjicio, ut innoteſcat quænam fuerit circa hanc quæſtionem Romanæ Eccleſiæ Traditio.* Ne fornicationis quidem causâ diſſolvi poſſe Matrimonium quoad vinculum aſſero, eamque eſſe Romanæ Eccleſiæ Traditionem confirmo præclaro Joannis VIII. teſtimonio, quod vindico ab interpolatione *Joannis Launoii*, cujus Librum *De Regia in Matrimonium poteſtate* non dubito *peſtilentiſſimum* appellare.

ARTICULUS XII.

De Marino, Hadriano III. & Stephano VI.

I. JOanni *VIII.* die ab ejus obitu XIII. ſcilicet V. Kalendas Januarias anni DCCCLXXXII. ſubſtitutus eſt *Marinus*, qui Sedis Apoſtolicæ Legationem Conſtantinopoli tribus vicibus in cauſis difficillimis obierat: primò ſub *Nicolao I.* ad excommunicandum Photium. Secundò ſub *Hadriano II.* ad eumdem deponendum, & reſtituendum Ignatium, & Oecumenicam Synodum celebrandam. Tertiò ſub *Joanne VIII.* ad reparandam ruinam, quæ facta fuerat per tres Legatos pro Photii reſtitutione miſſos. Prudentia autem ſingulari, & invicto in gerendis Eccleſiæ rebus animo tantam ſibi celebritatem nominis peperit, ut Summo Pontificatu dignus facilè judicaretur. Hanc ut primùm conſecutus dignitatem eſt, Photium omniaque ejus Acta damnavit.

Marinus Pontifex Photium & omnia ejus Acta damnat.

Formoſum Epiſcopum Portuenſem reſtituit in Epiſcopatum, & à juramento abſolvit, quo Joanni VIII. coactus promiſerat ſe in communione laica perpetuò manſurum. Id teſtatur *Auxilius* lib. 2. *de Ordinationibus Formoſi* Cap. XX.

Formoſum in Sedem Portuenſem reſtituit.

Fulconi Remenſi Archiepiſcopo Hincmari Succeſſori Pallium & confirmationem Privilegiorum Eccleſiæ Remenſis conceſſit Marinus Papa, Flodoardo teſte. Legationem ab Ælfredo Rege Anglorum ſuſcepit: Quo rogante Scholam Anglorum Romæ erectam immunem fecit a tributis, ad eumdemque Regem partem miſit Dominicæ Crucis omnibus Regum opibus pretioſius munus, ut Matthæus Vveſtmonaſterienſis commemorat. Solemniacenſi Monaſterio Privilegium conceſſit, quo ſub pœna excommunicationis prohibuit Regibus, Epiſcopis, & Abbatibus, & quibuſvis aliis, ne minuerent vel auferrent bona & oblationes Monachorum uſibus deſtinatas, vel jura quælibet Chriſtianiſſimorum Regum Præceptis confirmata.

Privilegium Solemniacenſi Monaſterio concedit.

Vetuit etiam ne ullus Epiſcoporum, aut Comitum manſionaticum, ibi vel paratas, vel ſtationes exigere præſumeret. Abbatis ex ſuo gremio eligendi ipſis aſſeruit libertatem. Loci denique propter Normannorum incurſus muniendi licentiam ipſis conceſſit. Obiit laudatiſſimus Pontifex XV. Kalendas Februarii anni 884. cùm annum unum & dies viginti in Cathedra Sancti Petri ſediſſet. Mirum quàm turpiter in ejus Vita duodecim lineis comprehensâ, Platina ſit hallucinatus. 1. Gallum facit, quem ex Galleſio Faleriorum in Etruria oppido ortum conſtat. *Martinum Secundum* perperam ipſum vocat. 3. Malis artibus Pontificatum adeptum, nihil dignum memoriâ geſſiſſe, falsò ſcribit.

Platina emendatur.

II. Poſt Marini obitum, cùm Sedes biduo vacaſſet, creatus eſt Pontifex *Hadrianus III.* Patria Romanus, qui Deceſſoris ſui conſtantiam in execranda Photii communione imitatus eſt, inſuper habitis Baſilii Græcorum Imperatoris precibus. Obiit VII. Idus Maii, anno DCCCLXXXV. cùm annum unum, menſes tres, & dies undeviginti Eccleſiam rexiſſet.

Hadrianus III. Photii Communionem execratur.

III. Succeſſit ipſi *Stephanus* hujus appellationis *Sextus*, Romæ nobili genere natus, Hadriano II. familiaris, Marino Papæ amiciſſimus, a quo Presbyter Cardinalis Tituli Quatuor Coronatorum creatus eſt. Caſtitate, doctrina, charitate in pauperes, omnique genere virtutum, ſummam promeritus eſt dignitatem. Quo electus eſt die, pluvia diu optata, poſt longam ſiccitatem & annonæ penuriam, a Deo mortalibus conceſſa eſt.

Stephani Sexti ſanctimonia.

Lateranenſe Patriarchium cùm expilatum inveniſſet, inolitâ jam peſſima conſuetudine ut poſt obitum Pontificis univerſa Palatii Apoſtolici ſupellex diriperetur, paterna bona pauperibus erogavit. Miniſtros probitatis & ſapientiæ opinione claros elegit. Orphanos quotidie alebat. Nobiles ad paupertatem redactos vocabat ad convivium, & verbo Dei ſimul reficiebat. Miſſæ Sacrificium ſingulis diebus celebrabat, niſi charitatis Officiis, quæ privatæ devotionis operibus anteponenda ſunt, vacandum eſſet. Locuſtas, quæ ſata & vineas longè latèque depaſcebantur, aquâ benedictâ extinxit. In maleficos, & eos qui more gentium dæmones conſulebant, concionem habuit, ipſiſque palam imprecatus eſt. Eâdem concione populum ad reverentiam ſacris templis habendam eſt adhortatus, & a confabulationibus in domo Dei deterruit.

Sermo Stephani Sexti.

Hanc refert Anaſtaſius ſeu Guillelmus Bibliothecarius in ejus Vita. Ordinandis Eccleſiis, redimendis captivis, ſublevandis pauperibus, omnia ſua impendebat. Literis Baſilii Imperatoris in Marinum & Hadrianum III. Deceſſores ſuos contumelioſis, quas ad Hadrianum ſcripſerat, reſpondit, illos vindicavit, Photium ut laicum & damnatum execratus eſt, diſcrimen Pontificiæ & Imperialis dignitatis diſertè expoſuit, Romanæ Eccleſiæ reverentiam ipſi perſuadere conatus.

Literis Baſilii Græcorum Imperatoris reſpondet.

Quamvis, inquit, *ipſius Chriſti ſummam imperando ſimilitudinem geris, tamen res tantùm politicas & civiles curare debes .... Quemadmodum igitur vobis rerum temporalium principatus a Deo eſt traditus, ita nobis per Coryphæum Apoſtolorum Petrum rerum ſpiritualium principatus. Ratum tibi eſt ut cures quo pacto Tyrannorum impietatem & immanitatem potentia ferro prædas, ſubjectis tuis jura adminiſtres, Leges condas, terrâ marique exercitum rite componas. Noſtrè verò cura gregis tantò præſtantior eſt, quantum eſt inter cœleſtia ac terrena diſcrimen. Obteſtor igitur tuam Pietatem, ut Principum Apoſtolorum inſtituta ſequare, magnâque veneratione proſequare.*

Pontificiæ & Imperialis Dignitatis diſcrimen.

Omnium enim in orbe terrarum ordo & Pontificatus Eccleſiarum a Principe Apoſtolorum Petro originem accepit, per quem & nos ſincera & incorruptâ doctrina inſtruimus omnes & docemus.

Omnium Eccleſiarum Pontificatus a S. Petro originem accepit.

Ad Fulconem Remenſem Archiepiſcopum ſcripſit pro Theutboldo Lingonenſi Epiſcopo, ſignificans ad ſe Lingonenſis Eccleſiæ querimoniam perveniſſe, quòd obeunte Iſaac Epiſcopo, inconſulto Clero & populo, Egilonem quemdam Monachum, nuper de ſæculo venientem, in Epiſcopum Aurelianus Lugdunenſis ordinaverat, eiſque præpoſuerat nolentibus, quo divina vocatione hominem exuente, ne in idipſum incurrerent, concordi voto Clerus & Populus Theutboldum ipſius Eccleſiæ Diaconum eligentes, ab ipſo Papa ſibi Epiſcopum conſecrari petierant: ſed ille uniuſcujuſque Eccleſiæ Privilegium inconcuſſum ſervare volens, id agere diſtulit, eumque Aureliano direxit, ſcribens ut ſi Cleri Populique vota in eum concordarent, & ſacri Canones non obviarent, manus ipſi imponere non differret. Quod fieri ſi ratio prohiberet, & idipſum ſibi reſcriberet, interim tamen alterum ibi ordinare nullo modo ſe inconſulto præſumeret: Simulque & Oirannum Senogallienſem Epiſcopum a ſuo latere miſit executorem. Ita refert Flodoardus lib. 4. Hiſtoriæ Remenſis, cap. 1. Sed cùm Aurelianus mandata Pontificia deluſiſſet, Pontifex Teutboldum

dum Romam venientem Epiſcopum conſecravit, juſſitque Fulconi Remenſi Archiepiſcopo ut ipſum in poſſeſſionem mitteret, & extraneum quemdam ab Aureliano in angulo conſecratum & intruſum ejiceret, *cùm ille inter Epiſcopos non habeatur*, inquit, *qui neque a Clero electus, neque a populo eſt expetitus.*

Stephanus VI. Conciliam Vvormatienſe celebrari jubet in cauſa duorum Epiſcoporum de Eccleſia Bremenſi contendentium.

Stephani Sexti juſſu Concilium Wormatienſe in cauſa Hermanni Colonienſis, & Adalgarii Hamaburgenſis Epiſcoporum de Bremenſi Eccleſia contendentium celebratum eſt anno Chriſti 890. Huic Synodo præfuit vice Romani Pontificis Fulco Remenſis Archiepiſcopus, teſte Flodoardo, lib. 4. cap. 1. Epiſtola ad Sclvam, Ermenoirum, & Frodoinum Barcinonenſem, quæ Stephano VI. tribuitur, ſuppoſititia eſt, vel interpolata, ut viri eruditi agnoſcunt. Obiit laudatiſſimus Pontifex anno octingenteſimo primo, cùm ſex annis in Sancti Petri Cathedra ſediſſet, ut colligitur ex ejus Epitaphio apud Baronium Tom. X. Annalium, & in Baſilica Sancti Petri ſepultus eſt.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 77. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant? *Papa poteſt abſolvere a juramento.*

R. Eo loci de Marino Summo Pontifice ſcripſi: *Formoſum Epiſcopum Portuenſem reſtituit in Epiſcopatum & a juramento abſolvit quo Joanni VIII. coactus promiſerat, ſe in Communione laica perpetuò manſurum.* Id *Auxilii* teſtimonio confirmo Libro II. *De Ordinationibus Formoſi*, Cap. XX. Hiſtoriæ res eſt. De Dogmate ibi non agitur. Veruntamen nemo niſi Juris Canonici & Theologiæ penitus ignarus negaverit Summum Pontificem abſolvere poſſe a juramento, quod per vim & metum extortum eſt. Remitti ſe patiantur Religioſi Cenſores ad Cap. *Pervenit* 1. Ext. *De Jurejurando*, cujus hæc ſunt verba: *Cognitâ contumeliâ valde doluimus, aſſerentes ipſum Epiſcopum nullius juramenti vinculis ſuper hoc poſſe conſtringi: quem tamen abſolvimus, quia nefandiſſima coactione juravit.* Et ad cap. *Si verò aliquis*, ſub eodem Titulo quod Alexandri III. ad Senonenſem Archiepiſcopum reſcriptum eſt; cujus hæc ſunt verba; *Verùm aliquando in Romana Eccleſia a pluribus Prædeceſſoribus noſtris factum eſſe recolitur, quòd Clerici, qui coacti Miniſterium Eccleſiæ abjurarant, de juramento Abſolutionis beneficium meruerunt: & ad coërcendam iniquitatem eorum qui Eccleſiaſticos Viros ad præſtandum illud compulerant, permiſſi ſunt in eadem Eccleſia miniſtrare.* Patiantur iterum Religioſi Cenſures ad Sanctum Thomam ſe remitti, Secunda Secundæ, Quæſt. LXXXIX. Articulo nono, in Reſponſione ad tertiam objectionem, cujus hæc ſunt verba: *Quandoque aliquid ſub Juramento promittitur, de quo dubium eſt utrùm ſit licitum vel illicitum, proficuum vel nocivum, aut ſimpliciter, aut in aliquo caſu: & in hoc poteſt quilibet Epiſcopus diſpenſare. Quandoque verò ſub juramento promittitur aliquid quod eſt manifeſtè licitum & utile. Et in tali juramento non videtur habere locum diſpenſatio vel commutatio, niſi aliquid melius occurrat ad communem utilitatem faciendum: quod maximè pertinere videtur ad poteſtatem Papæ, qui habet curam univerſalis Eccleſiæ: vel etiam abſoluta relaxatio, quod etiam ad Papam pertinet in omnibus generaliter quæ ad diſpenſationem rerum Eccleſiaſticarum pertinent, ſuper quas habet plenitudinem poteſtatis.* Hæc S. Thomas.

ARTICULUS XIII.

De Formoſo.

STephano VI. legitimis ſuffragiis ſubſtitutus eſt *Formoſus* Portuenſis Epiſcopus, religionis integritate, divinarumque Scripturarum ſcientiâ clariſſimus, ut Luitpraodus coævus Auctor lib. 1. Hiſtoriæ Cap. VIII. teſtatur. Is ad Bulgaros fuerat a Nicolao I. deſtinatus Prædicator & Legatus; Joannis VIII. ob quaſdam ſuſpiciones offenſionem incurrit, a quo exauctoratus, excommunicatus & in Gallias velut captivus abductus eſt, & jurare coactus ſe numquam poſtea Romam vel ad Epiſcopatum rediturum. A quo juramento Marinus Joannis ſucceſſor, ipſum abſolvit. Tumultuaria fuit Formoſi in Pontificem electio. Sergius namque Romanæ Eccleſiæ Diaconus quorumdam factione creatus eſt contra ipſum Antipapa. Sed Formoſi pars ſuperior evaſit, ac Sergium expulit, ut Luitprandus teſtatur. Ad Stylianum Neocæſareenſem Epiſcopum reſcripſit, acceptis literis quas ad Stephanum Deceſſorem dederat. Photii damnationem confirmavit. Ab ipſo ordinatos ad laicam ſuſcipiendos communionem edixit, modò oblatis libellis ſe deliquiſſe faterentur, & pœnitentiâ veniam deprecarentur. Legatos denique miſit in Orientem ad curandam Eccleſiam Conſtantinopolitanam. Ejus præſidentibus legatis, Synodus Viennæ ab Epiſcopis Regni Arelatenſis celebrata eſt, anno Chriſti DCCCXCII. Synodum etiam Romæ celebrandam indixit, ut Orientalis Eccleſiæ hæreſibus & ſchiſmatibus afflictæ malis mederetur, necnon diſſidiis inter Africanos Epiſcopos exortis, ut ſcribit Flodoardus lib. 4. cap. 2. ubi & Fulconem Remenſem Archiepiſcopum ad hanc Synodum a Formoſo Papa vocatum commemorat. Eduardo Seniori Anglorum Regi, totique genti, Formoſum Papam Sacris interdixiſſe inde ſeptem annos totam Vveſt-Saxonum regionem Epiſcopis deſtitutam, Synodum a Rege poſtea congregatam, Præſide Pleigmundo Cantuarienſi Archiepiſcopo; electos ſeptem Epiſcopos legationem ad Sedem Apoſtolicam Pleigmundo impoſitam, placatum Formoſum abſolutionem Regi ſubditiſque conceſſiſſe, ac Epiſcoporum electionem confirmaſſe, Vvillelmus Malmesburienſis, lib. 2. de geſtis Regum Anglorum, cap. 5. commemorat. Sed hæc ſub Formoſi Pontificatu perperam conſignantur: cùm anno nongenteſimo quinto, ad quem Synodum illam refert laudatus Auctor, Formoſus Papa ſuperſtes non eſſet, qui annis ante novem obierat. Nec ad Eduardum Seniorem literas dedit Formoſus, qui Pontifex Eduardo regnante non fuit. Obiit enim Formoſus anno octingenteſimo nonageſimo-ſexto: Eduardus anno nongenteſimo primo regnare cœpit. Expungendum itaque Formoſi nomen ex Actis Eccleſiæ Cantuarienſis, & ejus in locum ſubſtituendum Joannem IX. qui anno nongenteſimo-quinto, regnante in Anglia Eduardo, Eccleſiæ præfuit, non immeritò conjiciebat vir eruditus *Gabriel Coſſartius* S. J. * aut certè pro Eduardo Rege ſcribendum Alfredum ejus patrem, qui & Aluredus, & Ælfredus appellatus eſt. Privilegium Eccleſiæ Remenſi conceſſit Formoſus, rogante Fulcone Archiepiſcopo, quo plurimas poſſeſſiones eidem Eccleſiæ reſtitutas auctoritate Apoſtolicâ confirmavit, ſanxitque, *Ut nemo Regum, nullus Antiſtitum, nemo quilibet Chriſtianus, decedente Remorum Epiſcopo, ipſum Epiſcopatum, vel res ipſius Eccleſiæ ſuis compendiis applicet, neque ſub ſuo dominio teneat præter ipſius civitatis Epiſcopum. Sed & tandem Metropolim non ultra conſtitutionem canonum.*

Formoſus damnationem Photii confirmat.

Synodus Anglicana ſub Eduardo Seniore Rege, ad Formoſi Pontificatum perperam refertur.

* *In Notit.*

Privilegium Eccleſiæ Remenſi a Formoſo conceſſum.

nonicam ſine regali Eccleſiaſticis, conniveate Paſtore, manere cogat: neque aliter ibi Epiſcopum, niſi ut ſacri Canones jubent, conſtitui faciat. Promulgans etiam ac ſtatuens, ut ea quæ idem venerabilis Præſul Fulco de villis hujus Eccleſiæ ac facultatibus earum, uſibus Eccleſiaſticorum ornamentorum, vel luminarium, ſeu ſtipendiis Canonicorum ac Monachorum, atque Sanctimonialium, ſeu Matriculariorum, & hoſpitum, vel pauperum conſtituerat, perpetuò inconvulſa permaneant, hanc auctoritatem ſui Decreti ſub anathematis vinculo violatoribus innodatis corroborans. Item ad ipſius Fulconis petitionem miſit aliud eidem Privilegium pro Monaſterio Avenaco, atque pro eo Monaſterio quod Rodulfus Abbas in honore S. Calixti Martyris & Papæ ex hereditario proprietatis ſuæ jure conſtructum Remenſi conceſſerat Eccleſiæ, tam eidem Cœnobio quàm omnes poſſeſſiones liberalitate Regali, vel aliorum Chriſticolarum munificentia Remenſi collatas Eccleſiæ, ſive quas idem Præſul acquiſierat, aut deinceps adquiſiturus erat, eidem Eccleſiæ Apoſtolicâ corroborans & ſtabiliens poteſtate. Ita refert Flodoardus libro 4. cap. 2.

Widonem Italiç Regem & filium ejus Lambertum Romæ unxit & coronavit. Quoſdam Provinciæ Remenſis Epiſcopos Metropolitano ſuo parere detrectantes, congregata Synodo ad officium revocari juſſit. Pro Caroli Simplicis adhuc pueri provectione ad Regni Francorum regimen literas dedit ad Odonem Comitem, qui Regium nomen & poteſtatem uſurparat, eumque monuit ut legitimum Principem bello deſineret laceſſere, donec Fulco Remenſis Archiepiſcopus, qui Caroli jus tuebatur, Sedem Apoſtolicam adiiſſet. Scripſit etiam ad Epiſcopos Gallicanos, jubens ut Odonem convenirent, ab invaſione Regni Caroli revocarent, & ad pacem hortarentur. Scripſit denique ad Carolum, cui gratulatus eſt devotionem erga Sedem Apoſtolicam. Sanctiſſima dedit monita pro recta Regni adminiſtratione, eulogiaſque miſit, ceu dilectionis & benedictionis Apoſtolicæ pignus. Illa conſtant ex Flodoardo lib. 4. cap. 2. Arnulſum Germaniæ Regem Romam vocatum, ut Sedem Apoſtolicam a tyrannide Principum Italiæ liberaret, ac factionem ſibi infeſtam coërceret, Imperatorem creaſſe dicitur a Reginone & Hermanno Contracto in Chronico ad annum 896. Hanc tamen inaugurationem Arnulfi in Imperatorem alto premit ſilentio Luitprandus coævus Auctor cap. 7. lib. 1. de eaque dubitanter loquitur Otho Friſingenſis lib. 6. cap. 13. Religioſiſſimus Pontifex (ſic eum Luitprandus appellat) obiit anno Chriſti octingenteſimo nonageſimo-ſexto, die Paſchatis, ut ſcribit Hermannus Contractus in Chronico. Sedit annis quatuor, & menſibus ſeptem, ut idem Chronographus aſſerit.

Caroli Simplicis Regis Chriſtianiſſimi jura Formoſus tuetur.

Arnulfum Germaniæ Regem creaſſe dicitur Imperatorem.

SCHOLION.

Ad hunc Articulum, pag. 82. Edit. primæ hanc notam Religioſi Cenſores appingunt; *De Formoſo multa mala dicit.*

R. Malè de Formoſo locutus videor, qui ita ſcripſi: *Stephano Sexto legitimis ſuffragiis ſubſtitutus eſt Formoſus Portuenſis Epiſcopus, Religionis integritate, divinarumque Scripturarum ſcientiâ clariſſimus*, &c. Res adverſas quas paſſus eſt deinceps enarro. Pag. 85. *Religioſiſſimum Pontificem* iterum voco. Hoc eſt de Formoſo multa mala dicere, judicio RR. Cenſorum. Ad maledictorum hujuſmodi cumulum addi velim ejuſdem Formoſi Elogium ex *Auxilio* in Dialogo, quem edidit Dom. Mabillonius Tom. IV. Veterum Analectorum: *Is eſt profectò ille qui in omni vita ſua tanta gravitatis forma extitit, ut vinum non biberet, carnis guſtum neſciret, fœminea copula expers, octogenarius virgineum ſuum corpus hominem exuens terræ commendaret. Iſte etiam gentes Bulgarorum, vitam ſanctitatis prædicatione confirmans, ut verus Apoſtolicus ad fidem adduxit. Et cum tanta probitate prædicatus toto mundo ut alter Lucifer illuxiſſet, vim paſſus eſt in ſepulcro, baſta dirata, oſſa fracta, atque quoddam Memphiticam, ejectus eſt extra publicum. Cui tanto viro examinato ut narrum, nil juvare potuere Schola clamantes: O! parcite ſepulto.* Addam & hæc *Frodoardi* in Libro Metrico de Romanis Pontificibus, cujus magna pars edita eſt a Dom. Mabilionio p. 22. Sæculi tertii Benedictini:

„ *Præſul hic egregius Formoſus laudibus altis*
„ *Evehitur, caſtus, parcus ſibi, largus egenis:*
„ *Bulgaricæ genti fideique ſemina ſparſit,*
„ *Delubra deſtruxit, populum cæleſtibus armis*
„ *Inſtruxit, tolerans diſcrimina plurima; promptus*
„ *Exemplum tribuens ut fiat adverſa ferenda,*
„ *Et bene viventi metuenda incommoda nulla.*
„ Quot & quanta mala dixi de Formoſo Pontifice Maximo!

Nota.

Mabillonius in Præfatione ad ſæculum V. Benedictinum putat, a Pontifice Formoſo illam labem incepiſſe, quæ ſæculo decimo adeò romanam eccleſiam deturpavit, ut non præſervandam a lapſu unuſquiſque credidiſſet, ſi adverſùs eam portæ inferi poſſent prævalere. Poſtquam autem animadvertit, præcedentes Pontifices vel ejus ſanctitatem non temeraſſe, vel ſi quæ commiſerunt errata, illuſtri pœnitentiâ diluiſſe, ea refert Arnulphi Aorelianenſis antiſtitis apud Gerberdum verba, ex actis ſynodi romanæ deprompta: *O lugenda Roma, quæ noſtris majoribus clara Patrum lumina protuliſti, noſtris temporibus monſtruoſas tenebras futuro ſæculo famoſas effudiſti!* Verùm tantæ labis initium a Formoſi pontificatu non deſumendum, meritò alii affirmant, cùm ſcientiâ fuerit præclarus, ac ſanctiſſimis moribus ornatus, adeò ut Deus ipſe miraculis teſtatam voluerit ipſius ſanctitatem, teſte Luitprando, quem refert Natalis articulo ſequenti. Ab eo etiam enarrantur quæ reſpondit Auxilius iis, quæ Formoſo objiciebantur, illum egregiè ab impactis criminibus vindicando.

ARTICULUS XIV.

De Stephano VII.

Poſt obitum *Formoſi*, Bonifacius homo nefarius, qui bis gradu depoſitus, a Diaconatu primùm inde a Presbyteratu, Sedem Apoſtolicam invaſit, tenuitque dies quindecim. Hujus Antipapæ memoriam damnavit Romana ſub *Joanne IX.* Synodus. Hunc verò *Stephanus* hujus appellationis *Septimus* expulit, intruſum pariter intruſus; ſed accedente Eccleſiæ conſenſu legitimus Pontifex. Eccleſiæ Narbonenſis poſſeſſiones Privilegio munivit, vetuitque ne Archiepiſcopi aliunde quàm ex Eccleſiæ vacantis gremio aſſumerentur, & ne regiâ auctoritate ſacram dignitatem uſurparent. Tunc Narbonenſi Eccleſiæ præerat Arnuſtus Archipræſul. Epiſtola ad Aribertum Arnuſti Deceſſorem in cauſa Judæorum allodia in Galliis poſſidentium, quam primus edidit Catellus in Commentariis Septimaniæ, *Stephano VI.* non VII. tribuenda eſt.

Bonifacius Antipapa.

Stephani Septimi in Formoſum Deceſſorem ſuum ſacrilegium & immane facinus.

In *Formoſum* Deceſſorem ſuum ſæviit inſtigante potiſſimùm *Sergio*, qui contra ipſum Antipapa fuerat. Hinc erroris occaſio Luitprando Ticinenſi, ut Sergio tribueret Stephani facinus. Violavit ſcilicet Formoſi ſepulturam, mortuum exhumari juſſit, in judicium vocavit, & in Cathedra Pontificia Sacerdotalibus indumentis ornatum collocari. Quem quaſi viventem his verbis compellavit ſacrilegus: *Cùm Portuenſis eſſes Epiſcopus, cur ambitionis ſpiritu Romanam univerſalem Sedem uſurpaſti?* His expletis, ſacris veſtibus exutum, tribus abſciſſis digitis, in Tyberim jactari præcepit, *cunctoſque quos ipſe ordinaverat, gradu proprio depoſitos iterum ordinavit*: ut teſtatur Luitprandus. Id ex Synodi Latrocinalis ſententia factum a Stephano. Facinus tam nefarium quis excuſare poſſet, quod damnavit Eccleſia, cœlum ipſum improbavit, Formoſi memoriam miraculo vindicans? De his Luitprandus lib. 1. cap. 8. ad ad Raimundum Epiſcopum hæc habet: *Quod quàm malè egerit, Pater Sanctiſſime, in hoc animadvertere poteris, quoniam & ii qui a Juda Domini noſtri Jeſu Chriſti proditore ante proditionem ſalutem ſeu benedictionem Apoſtolicam perceperunt, eâ poſt proditionem, propriique honoris ſuſpenſionem minimè ſunt privati, niſi quos improba forte deſœdarunt flagitia. Benedictio ſiquidem, quæ a Miniſtris Chriſti impenditur, non per eum qui videtur, ſed qui non videtur, Sacerdotem infunditur. Neque enim qui rigat eſt aliquid, neque qui plantat; ſed qui incrementum dat Deus. Quantæ autem auctoritatis quantæque religionis Papa Formoſus fuerit, hinc colligere poſſumus, quoniam dum a piſcatoribus poſtmodum eſſet inventus, atque ad B. Petri Apoſtolorum Principis Eccleſiam deportatus, Sanctorum quædam imagines hunc in loculo poſitum venerabiliter ſalutarunt. Hoc namque a religioſiſſimis Romanæ urbis ſæpe audivi.*

Error Stephani converſationis fuit, non prædicationis.

Erravit procul dubio Stephanus hac in cauſa; ſed converſationis error fuit, non prædicationis. Nullo enim modo ſpectabat ad fidem, quæ mota eſt de Formoſi Ordinationibus quæſtio, ſed circa duo tantùm capita verſabatur, quæ hominum opinationibus erant obnoxia. Primum, an Formoſi promotio ad Pontificiam dignitatem fuiſſet canonica: Alterum, an Epiſcopus depoſitus & degradatus validè Ordines conferret. Quæ quidem quæſtio nondum plenè eliquata pleriſque videbatur, & ſolam diſciplinam ſpectare.

Quæſtio de Ordinationibus Formoſi.

Fuerunt qui Formoſi Ordinationes reverà irritas eſſe, adeoque iterandas, & a Stephano jure iteratas contenderent, quatuor potiſſimum rationibus freti. Primam petebant ex Concilii Nicæni Canone 16. quô prohibetur ne Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus a civitate in civitatem transferatur; quod ſi factum fuerit, hoc prorſus in irritum ducatur; & a Canone 1. & 2. Concilii Sardicenſis, quibus decernitur ut Epiſcopus qui ex avaritia aut ambitione Sedem mutaverit, nec laica fruatur Communione, licèt excuſet ſe quòd populus eum poſtulaverit Unde cenſebant Formoſum velut iſtius violati Canonis reum a Sacerdotali gradu ad Laïcorum ſortem excidiſſe, qui nempe a Portuenſi Epiſcopatu ad Romanum tranſvolarat, adeoque Ordinationes ſacras illum conferre canonicè non potuiſſe.

Rationes quibus illas irritas eſſe quidam contendebant.

Rationem alteram petebant ab exemplo Conſtantini Papæ, qui ex laïco repente in Romanum Epiſcopum ordinatus, poſtea a Stephano Succeſſore depoſitus eſt, & ab eo ordinati iterum conſecrati. Parem autem eſſe contendebant Formoſi conditionem, qui ex laica, ad quam detruſus fuerat, Communione, ſtatim ad Sedem Pontificiam fuerat provectus. Tertiam rationem arceſſebant ex criminibus quæ Formoſus perpetraſſe dicebatur, conſpiratione ſcilicet in vitam Joannis VIII. & molimine Urbis tradendæ Saracenis, quorum cauſâ non ſolùm ab Epiſcopatu depoſitus, ſed omni gradu Eccleſiaſtico ſpoliatus & ad Communionem laicam redactus fuerat. Quartam rationem petebant a juramento quo ſe obſtrinxerat, ſe numquam Romam ingreſſurum, aut Portuenſem Eccleſiam repetiturum, ſed perpetuò Communione laica contentum iri. Addebant ipſum, cùm Pontifex electus eſt, confeſſum ſe non eſſe Epiſcopum, atque ordinari voluiſſe, quaſi numquam fuiſſet conſecratus.

Ordinationum Formoſi defenſio.

Contra, major, ſaniorque pars Sacerdotum Ordinationes Formoſi defendebat, nec abſque piaculo in irritum mitti poſſe cenſebat, ut teſtatur *Auxilius* in Epiſtolâ liminari Libri ſecundi ad *Leonem* Epiſcopum Nolanum datâ, qui & ipſe fuerat a Formoſo conſecratus, unde ejus Ordinatio in dubium vocabatur. *Miſſâ*, inquit, *legatione, aſſeris te violentia pati oppreſſiones, ut Epiſcopatum Sacerdotium, quod olim a Papa Formoſo ſuſcepiſti, quaſi nihil ſit, irritum facias. Qua ex cauſa fateris te mirifica ſolertia Francos, necnon & Beneventanæ civitatis peritos conſuluiſſe viros, eorumque conſulta apud te ſcripta retinere, quæ te hujuſmodi tranſgreſſionem committere manifeſta ratione prohibent. Nihilominus autem cogis me objectionibus, quas adversùs eumdem Formoſum Papam, ejuſque Ordinationes quidam objiciunt, dialogico ſchemate breviter reſpondere.* Reſpondit autem *Auxilius* duobus Libellis.

Ad objectionem petitam ex Nicænis & Sardicenſibus Canonibus, quibus migrationes ab uno Epiſcopatu ad alium prohibentur, reſpondet: His migrationes non prohiberi, quæ neceſſitate vel utilitate Eccleſiæ poſtulante fiunt: quod auctoritate Concilii Chalcedonenſis, S. Leonis, & Gelaſii Papæ, necnon S. Gregorii Nazianzeni, aliorumque, quorum tranſlationes & migrationes ab Eccleſia ſunt approbatæ, exemplis confirmat.

Ad objectionem petitam ex Conſtantini Antipapæ Ordinationibus reſpondet: Numquam exemplum a malis eſſe ſumendum. Conſtantinum, qui Neophytus, armiſque circumſeptus Apoſtolicam ſibi Cathedram uſurparat, jure damnatum atque dejectum: Ordinationes autem ejus, non rectitudinis intuitu, ſed invidiæ zelo, contra Sanctorum Patrum ſanctiones in irritum miſſas fuiſſe.

Ad objectiones petitas ex depoſitione & juramento Formoſi, reſpondet: Ipſum Apoſtolica Marini Pontificis auctoritate reconciliatum, ſicut Apoſtolica Joannis VIII. auctoritate depoſitus fuerat. Juramentum autem de Romana urbe non adeunda, nec repetendo Epiſcopatu, per vim ab ipſo fuiſſe extortum. Ut ut eſt, ſatis eſſe quòd Apoſtolica auctoritate poſtmodum reconciliatus ſit, & hujuſmodi juramenti vinculo ſolutus. Plurimos namque Sacerdotes iniquè depoſitos, poſtmodum reconciliatos fuiſſe, & in priſtinam reſtitutos dignitatem, ut Marcellum Ancyranum, Cyrillum Hieroſolymitanum, Miſenum, Leontium, Theodoſium, Ibam, Rothadum, &c.

Ad id quod objiciebant Formoſi adverſarii, Formoſum, etſi reconciliatus fuiſſet, poſtmodum humanæ laudis cupidum, propria relicta uxore, id eſt, Eccleſia Portuenſi, alienam abſtuliſſe; reſpondet: Tranſlationem quæ fit *certa imminente neceſſitate, vel certis exiſtentibus cauſis*, eſſe legitimum connubium, non alienæ uxoris ablationem; quod multis exemplis ex Hiſtoria Eccleſiaſtica petitis confirmat, Sanctorum præcipuè Gregorii Nazianzeni & Germani Conſtantinopolitani. Utrum verò Formoſus humanæ laudis cupidus Apoſtolicum Thronum conſcenderit, incertum eſſe, ideoque ſolius Dei judicio relinquendum. *Attamen*, inquit, *univerſa Romana civitas, & omnes*

cir-

circumpoſitæ regiones præcipua ſanctitatis tum fuiſſe commemorant, exceptis admodum paucis, qui eum infamare non erubeſcunt. Nec mirum, cùm etiam de Salvatore ſcriptum ſit: Alii dicebant, Quia bonus eſt: alii, Non, ſed ſeducit turbas.

Ad id quod objiciebant, Formoſum, eûm Pontifex creatus eſt, confeſſum fuiſſe ſe non eſſe Epiſcopum, ac juſſiſſe ut ſibi manus imponerentur, tamquam Epiſcopus non eſſet: reſpondet *Auxilius*: Si id verum eſſet, Formoſum in illa manus impoſitione, non id quod Epiſcopus erat perdidiſſe, ſed augmentum Apoſtolicæ Dignitatis, quod non habebat, accepiſſe: ſicut Presbyter cùm manus impoſitionem accipit ut cæteris præponatur & Epiſcopus fiat, non conſecratur iterum in eo quòd Presbyter eſt, ſed augmentum Epiſcopalis Miniſterii, quod non habet, accipit. Reſpondet ſecundò, ſe interrogaſſe eos qui præſentes fuerunt quando Formoſus inthronizatus eſt, qui dixere: *Proculdubio falſiſſimum eſt quod Formoſus in illa tranſlatione manus impoſitionem acceperit: ſed quemadmodum in itinere ambulantes precibus effuſis Deum exorant: ita & nos Gubernatorem omnium exorantes, deduximus eum ad Apoſtolicam Sedem, ibique inthronizavimus eum, dantes congruam Orationem.*

Probat deinde *Auxilius*, Ordinationes Formoſi ratas eſſe, etiamſi non rite fuiſſet ordinatus. Nititur 1. auctoritate S. Leonis dicentis, quòd *Si qui Clerici a Pſeudo-Epiſcopis in Eccleſiis ordinati ſunt, & ordinatio eorum conſueto judicio Præſidentium facta eſt, poteſt rata haberi, ita ut in ipſis Eccleſiis perſeverent.* 2. Auctoritate S. Gregorii ad Joannem Ravennatem Epiſcopum ſcribentis: *Sicut baptizatus ſemel iterum baptizari non debet; ita conſecratus ſemel, in eodem Ordine iterum non valet conſecrari.* 3. Anaſtaſii Papæ ad Anaſtaſium Imperatorem ſcribentis: *Nullum de his, vel quos baptizavit Acacius, vel quos Sacerdotes ſive Levitas ſecundùm Canones ordinavit, ulla ex nomine Acacii portio læſionis attingat, quòd forſitan per iniquum tradita Sacramenti gratia minùs firma videatur.* 4. S. Auguſtini in lib. contra Parmenianum Donatiſtam ſcribentis: *Quod autem in Libro Sapientiæ legitur*, Spiritus Sanctus diſciplinæ effugiet fictum: *ita intelligendum eſt, ut deſit ſaluti ejus, miniſterium tamen non deſerat quod per eum ſalutem operatur aliorum.* 5. Innocentii I. decernentis ut Bonoſiaci cum ſuis honoribus recipiantur. 6. Nicænæ Synodi, in qua de Clericis Novatianis, ſi quando veniant ad Eccleſiam Catholicam, placuit ut impoſitionem manus accipientes, ſic in Clero permaneant. 7. S. Leonis Papæ ad Flavianum, de Anatolio illegitimè licèt ordinato, non tamen expulſo. 8. Liberii exemplo, cujus Ordinationes iteratæ non fuerunt, etſi Arianæ hæreſi ſubſcripſiſſet. 9. Vigilii, cujus Ordinationes, cum Antipapa eſſet, factas nemo renovare auſus eſt. Tandem expectandum eſſe Univerſalis Concilii judicium Auxilius aſſerit, interimque Formoſi Ordinationes intactas manere debere. *Ideoque*, inquit, *in ſacro Ordine, quo conſecrati ſumus, permanentes, præſtolamur univerſalis Concilii æquiſſimum examen.* Legatur Sigebertus in Chronico, ad annum nongenteſimum.

Circa Liberium Papam errat Auxilius.

Gallicani Epiſcopi S. Petri auctoritatem in pravo Pontifice reveriti.

In Stephano VII. etſi pravo Pontifice, S. Petri auctoritatem reveriti ſunt Gallicani Epiſcopi, ut conſtat ex Literis Fulconis Remenſis Archiepiſcopi ad ipſum datis, quibus ſe excuſavit quòd Concilio ab eo indicto Ravennæ, ob tumultus bellicos, adeſſe non poſſet, petiitque ut ſibi liceret mittere Legatos Honoratum Catalaunenſem, & Rodulphum Laudunenſem, qui ſuam præſentiam ſupplerent. De his Flodoardus lib. 4. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, cap. 4. Tandem infœlix Pontifex æmulorum factione pulſus e Sede, quam invaſerat, & in carcerem detruſus, anno Chriſti nongenteſimo ſtrangulatus eſt, ut docet Epitaphium ipſi a Sergio III. poſitum, & a Petro Manlio editum inter vetera Baſilicæ Vaticanæ Monumenta. Sedit annos quatuor.

Stephani VII. infauſtus obitus.

SCHOLION. I.

Ad hunc Articulum, pag. 86. Religioſi Cenſo- hanc notam appingunt: *Papa damnat memoriam Papæ mortui.*

R. Stephanum VII. ſæviiſſe in Formoſum Deceſſorem ſuum, non ejus tantùm memoriam damnaſſe, conſtat ex Luitprando Ticinenſi. Id Acta Synodalia teſtantur, & *Auxilius* Libro ſecundo *De Ordinationibus Formoſi*, Cap. XXX. nec tacet *Baronius* Cardinalis, imo fusè commemorat Tom. X. Annalium, ad annum 897. Num. III. & eos erroris arguit, qui iſta de Formoſo negant, & conficta putant. Cæterùm obſervavi, Stephani VII. hac in cauſa *Errorem converſationis fuiſſe, non prædicationis.*

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 87. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa erravit, dicendo Ordinationes Epiſcoporum depoſitorum eſſe invalidas.*

R. Stephanus VII. *cunctos quos Formoſus ordinaverat, gradu proprio depoſitos iterum ordinavit*, teſtibus Luitprando, Actis Latrocinalis Synodi a Stephano VII. adversùs Formoſum celebratæ, necnon Actis Romanæ Synodi ſub Joanne Nono, Auxilio in Libris *De Ordinationibus Formoſi*, Sigeberto, &c. Ad Annales Cardinales Baronii ſe remitti Religioſi Cenſores patiantur, ita ſcribentis ad annum 897. Num. X. *Stephanum non auderem inter Romanos Pontifices numerare, niſi id factum a majoribus inveniſſem, utpote tanto indignum nomine, qui primus & ſolus nefando & inaudito ſacrilegio Petri Sedem adeo deturpavit. Iſte ſiquidem vi ſumma collecto conventiculo Epiſcoporum, ſimulque Presbyterorum Cardinalium ſibi ſimilium, Formoſi venerandum cadaver effoſſum, e ſepulcro extractum, tamquam viventem hominem ad Judicium adductum, judicari voluit atque damnari, & in pœnam tribus digitis amputatis in Tiberim demergi. Intentatum hactenus ſcelus, quod non Chriſtianorum tantùm aures exhorreant, ſed & aretas quoque inhumanos & feros Barbaros ab auditu, a fide revocet, & præ ſui immanitate fiat omnibus incredibile. Adjecit perfidus, ut omnes ab eodem Formoſo Pontifice ſacris Ordinibus initiatos exauctoraret. Execrati autem, proh nefas! & lapides tale portentum, ſua tunc voce, mutua colliſione, clamarunt, ſpontaneam libentiùs pati ruinam, quàm Romanâ Eccleſiâ ſcandalo tanto depreſſa, ſubſiſtere.* Hæc Baronius.

Nota.

LEgenda ſunt quæ infra dicam poſt art. 17.

ARTICULUS XV.

De Romano, Theodoro, & Joanne IX.

I. SUblato Stephano VII. *Romanus* patriâ Galeſianus, *Conſtantini* filius, creatus eſt Pontifex. *Stephani* Deceſſoris Acta contra *Formoſum* hunc reſcidiſſe *Platina* ſcribit. Sedit menſes quatuor & dies viginti.

II.

Theodorus Papa memoriam Formoſi vindicat, Actaque confirmat,

II. *Theodorus II.* Photii civis Romani filius, *Romano* in Sede Pontificia ſubſtitutus eſt anno Chriſti nongenteſimo primo. *Formoſi* memoriam pariter vindicavit, & Acta reſtituit. Qua de re ita ſcribit *Auxilius* Lib. 2. *De Ordinationibus Formoſi*, Cap. 5. *Eos, quos Stephanus ſecum in Eccleſia veſtiri prohibuit; Papa Theodorus, qui utique de Formoſi Ordinatione non fuit, & veſtiri, & ſuum agere officium præcepit: ejuſque corpuſculum, quod pertinaciter ejectum fuerat, cum exultatione ad Apoſtolicam tumbam reduxit.* De hoc item *Sigebertus* in Chronico ad annum 903. *Theodorus Romanæ Eccleſiæ CXV. præſidet. Hic contra Stephanum Papam ſentiens, reconciliavit ordinatos a Formoſo, quos Stephanus per vim Romæ intus & non foris exordinaverat, nec tamen præſumpſerat eos iterum conſecrare. His reconciliatis, Theodorus Papa libros abrenuntiationis reddidit, & igni cremari præcepit.* Sedit dies dumtaxat viginti, ex *Hermanno Contracto*, in Chronico.

Joannes Nonus congregata Romæ Synodo, Acta Stephani VII. contra Formoſum reſcindit.

III. *Joannes* hujus appellationis *Nonus*, patria Tiburtinus, *Rampoaldi* filius, O. B. Monachus, Diaconus, poſt obitum *Theodori II.* creatus Pontifex congregatâ Romæ Synodo anno Chriſti nongenteſimo quarto Acta *Stephani VII.* contra Formoſum reſcidit cap. 1. his verbis: *Synodum tempore piæ recordationis Stephani Papæ Deceſſoris noſtri celebratam in quam venerabile corpus Formoſi venerandi Papæ de ſepultura violatam per terram tractum eſt, & quaſi ad Judicium deductum, judicari & damnari præſumptum eſt: quod numquam Deceſſorum noſtrorum temporibus factum fuiſſe traditum eſt penitus abdicamus: & ne ulteriùs præſumatur fieri per quodlibet Spiritus Sancti Judicium interdicimus: Quia ad Judicium vocari mortuus non poteſt: cùm perſona quæ ad judicium vocatur, ideo vocetur ut aut fateatur objecta, aut convincatur objectis. Et omnibus patet quia mortui cadaver, pro ſe nec reſpondere, nec ſatisfacere poteſt.* Cap. 2. Venia conceſſa eſt Epiſcopis, Presbyteris & cæteris Clericis, qui eidem *Stephani VIII.* Synodo coacti interſuerunt, vetitumque fuit ne vis illis inferretur. *Indignum quippe eſt*, inquit, *ut Sacerdotium Senatus præjudicet; cùm pateat populum ſequendum non eſſe, ſed docendum.* Caput tertium ſtatuit ut *Quia neceſſitatis causâ de Portuenſi Eccleſia Formoſus pro vitæ merito ad Apoſtolicam Sedem provectus eſt; id in exemplum nullus aſſumat; cùm ſacri Canones hoc penitus interdicant.*

Caput quartum ordinatos a *Formoſo*, & pro quorumdam libitu temerè dejectos, in proprios Ordines & gradus reſtituit. Quintum reordinationes, rebaptizationes, & Sedium mutationes prohibet, juxta Canones Africanos.

Caput ſextum Unctionem *Lamberti* in Imperatorem approbat & confirmat; *Berengarii* verò ceu per ſubreptionem extortam rejicit.

Caput ſeptimum igne damnat memoratam *Stephani VII.* Romanam Synodum, ut Latrocinalem Ariminenſem, & Epheſinam II.

Caput octavum, *Sergium*; *Benedictum*, *Martinum* Presbyteros; *Leonem*, *Paſchalem*, & *Joannem* Diaconos ſeditioſos & ſacrilegos, juſtè & canonicè damnatos, & a gremio Eccleſiæ ſequeſtratos declarat.

Caput nonum violatores ſepulturæ Formoſi anathemate percellit.

Alia Synodi Decreta.

Caput decimum tumultibus & diſſidiis in Romanorum Pontificum electione eâ tempeſtate excitari ſolitis medetur: & quia oriebantur ex eo quòd Imperatoris Legati non intereſſent, violentiam & ſcandala prohibituri; ſtatuit ut Pontifex *convenientibus Epiſcopis, & univerſo Clero, eligatur, expetente Senatu & Populo, & ſic in conſpectu omnium celeberrimè electus ab omnibus, præſentibus Legatis Imperialibus conſecretur: Nulluſque ſine periculo juramentum, vel promiſſiones aliquas nova adinventione ab eo audeat extorquere, niſi quæ antiqua exigit conſuetudo, ne Eccleſia ſcandalizetur, vel Imperatoris honorificentia minuatur.*

Caput undecimum pravam conſuetudinem emendat, quæ his temporibus jam inoleverat, ut moriente Pontifice Romanum Patriarchium expiaretur, aliorumque etiam Epiſcoporum obeuntium ſpolia diriperentur. Qui id facere præſumpſerit, *non ſolùm Eccleſiaſtica cenſura, ſed etiam Imperiali indignatione feritor.*

Epiſcopalis Juriſdictio contra Secularium Magiſtratuum invaſiones munitur.

Caput duodecimum Secularibus Magiſtratibus prohibet, ne in Juriſdictionem Epiſcopalem inſiliant, ſtatuitque ut Epiſcopi liberam habeant poteſtatem in ſuis Diœceſibus *adulteria & ſcelera inquirere, ulciſci, & judicare, ſecundùm quod Canones cenſuerunt, abſque impedimento alicujus. Et cùm opus fuerit, ad comprimendos rebelles & contemptores, publicum Placitum convocent, non ad præjudicandum, ſed potiùs ad ea quæ Deo placita ſunt, & ſaluti animarum conveniant, proſequendum.*

Synodum Ravennæ Joannes Nonus celebrat ad ſuperioris confirmationem.

Synodum alteram *Joannes IX.* Ravennæ celebravit eodem anno, in qua Synodus Romana præcedens confirmata eſt, & Imperiali etiam Decreto roborata, poſtulante Pontifice. *Ut Synodus*, inquit, *quæ veſtris temporibus in Baſilica B. Petri Apoſtoli, nonnullis malis eradicandis, & maximè pro cauſa Domini Formoſi Sanctiſſimi Papæ acta eſt, veſtro Imperiali conſenſu, & venerabilium Epiſcoporum, & Optimatum veſtrorum roboretur, ac perpetualiter ſtabilita ſervetur. Quæ non invidiæ zelo, ſed rectitudinis gratiâ canonicè peracta.* De hac Synodo *Sigebertus* ad annum 903. ſcribit: *Joannes ad confirmandam Formoſi Ordinationem, quam Stephanus depoſuerat, Synodum LXXIV. Epiſcoporum, præſentibus Francorum Archiepiſcopis & Rege, apud Ravennam ſtatuit, & coram eis combuſta eſt Synodus, quam Stephanus in damnationem Formoſi fecerat.* In eadem Synodo decretum eſt,* ut Sanctorum Patrum Regulæ, & *Caroli Magni*, *Ludovici Pii*, *Lotharii*, & *Ludovici II.* Capitularia de Eccleſiaſticis decimis ſervarentur: & qui ea violaret, auctoritate Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, & ſanctione Sanctæ Synodi excommunicationi ſubjaceret. Denique *Lambertum* Imperatorem hortatus eſt Pontifex ad tuitionem Eccleſiæ, ad illicitas conjunctiones in territoriis *S. Petri* prohibendas, cæteraque ſcelera coërcenda. C. 1.

Styliano Epiſcopo Neocæſareenſi veniam negavit *Joannes Nonus* Communicandi cum iis quos *Photius* ordinarat.* *Argrinum* Lingonenſem Epiſcopum Eccleſiæ ſuæ reſtituit, non ſententiam *Stephani* Deceſſoris reprehendens, ſed utilitatis ac neceſſitatis causâ in melius commutans, ut ipſe loquitur Epiſtolâ III. ad Clerum & populum Lingonenſem datâ. Reſcripſit etiam ad *Carolum Simplicem* Regem Francorum, monens ut eidem *Argrino* faveret, ejuſque reſtitutionem juvaret.* * Epiſt. 1. * Epiſt. 4.

Canonum ſeveritatem erga Normannos recèns converſos temperandam reſ-

Ad *Hervei* Remenſis Archiepiſcopi Conſulta reſpondit de Normannis nuper ad fidem converſis, quorum plurimi baptizati fuerant, & poſt Baptiſmum gentiliter vixerant, atque Paganorum more Chriſtianos interfecerant, Sacerdotes trucidarant; atque ſimulachris immolantes, idolothyta comederant. Reſpondet,* quòd ſi tyrones in Schola Chriſtianæ Fidei non eſſent, canonica experirentur judicia; ſed quia rudes ſunt, mitiùs cùm eis agendum quàm ſacri ſtatuant Canones *Ne, fortè inſueta onera portantes, importabilia illis fore, quod abſit, videantur, & ad prioris vitæ veterem quem exſpoliaverant hominem, antiquo inſidiante adverſario, relabantur.* Moravorum Archiepiſcopatum inſtituit *Joannes IX.* quâ de re Bavarienſes Epiſco- * Epiſt. 1.

pi,

Digitized by Google

pondet Joannes Nonus.

pi, a quibus disjuncti ſunt, vehementer ſunt conqueſti, & conſilium ab *Hattone* Moguntino Archiepiſcopo, ejuſque Suffraganeis petiere, eoſque ſequeſtres apud Summum Pontificem adhibuere, ut conſtat ex Epiſtolâ *Hattonis* ad *Joannem IX.* data, in cujus fine legitur præclarum illud Bavaricæ gentis elogium: *Iterum, iterumque Dignitatis veſtræ auribus replicamus, quòd tam Epiſcopi quàm laici Bavarienſes in Religione Chriſtianitatis nulla gente inferiores eſſe probantur; neque unquam Franci abſque illorum auxilio, aut in Eccleſiaſticis rebus, vel in bellicis negotiis, fama dignum aliquid peregerunt: ſicut neque illi abſque iſtis.* Obiit *Joannes IX.* anno Chriſti nongenteſimo quinto, cùm annos tres, & dies quindecim Eccleſiam rexiſſet.

ARTICULUS XVI.

De Benedicto IV. Leone V. & Chriſtophoro.

I. POſt *Joannis IX.* obitum, cùm diem unum Sedes vacaſſet, ſubſtitutus eſt *Benedictus* hujus nominis *Quartus*, vir effuſè in pauperes charitatis, ut ejus Epitaphium a *Maulso* editum teſtatur. Menſes duntaxat aliquot Sedem Apoſtolicam tenuit. *Argrimi* Lingonenſis Epiſcopi reſtitutionem a *Joanne Nono* decretam, ſed nondum executioni mandatam, habita Synodo confirmavit, ipſique Pallii uſum conceſſit, ut docet ejus Epiſtola ad Galliarum Epiſcopos, & altera ad Clerum & Populum Lingonenſem.

II. *Leo Quintus*, patriâ Ardeatianus, *Benedicto Quarto* ſuffectus eſt anno 906. & die circiter a creatione ſua trigeſimo a *Chriſtophoro* Presbytero pulſus, & in carcerem truſus eſt; ut *Sigebertus* refert.

III. *Chriſtophorus* Apoſtolicæ Sedis invaſor, poſt aliquot menſes a *Sergio* per vim dejectus eſt, & habitum Monaſticum induere coactus, ut *Marianus Scotus*, *Sigebertus*, & *Hermannus Contractus* referunt. Diploma ab ipſo datum in confirmationem Privilegiorum Abbatiæ Corbejenſis in Diœceſi Ambianenſi, legitur Tomo VI. Spicilegii Dacheriani.

ARTICULUS XVII.

De Sergio III.

SErgius III. *Adelberti* Tuſciæ Marchionis factione & armis in Sedem Apoſtolicam intruſus, turpi conſuetudine cum *Marozia* celebri ſcorto, ex qua filium *Joannem* nomine procreavit, *Luitprando* teſte, Sedem Apoſtolicam dehoneſtavit. Acta *Formoſi* contra quem ſederat Antipapa, & in cujus cadaver ſævierat cum *Stephano Septimo*, reſcidit, & Romanos, alioſque minis & terroribus impulit, ut ejus Ordinationes irritas haberent. Synodum ipſum indixiſſe hac in cauſa, & excommunicationis fulmen in eos qui a *Formoſo* ordinati ſacra Miniſteria obirent, vibraſſe, colligitur ex *Auxilio* libro 2. *De Ordinationibus Formoſi*, Cap. XII. & XIV. in priori enim loco *Infenſori* objicienti: *Apoſtolicus Pontifex vocavit te ad Synodum, tu verò juſſionem ejus contemnens, occurrere noluiſti:* ſic reſpondet: *Si aliquando ad vocem lupi occurrit ovis, & ego ad Synodum illam occurrere debui.... An non ſunt lupi, qui præſumtum Ordinationem ſubvertentes, ferè totam Italiam a pluribus annis veluti paganam abſque Chriſti religione viviſſe blaſphemant? Dominus enim dixit & fecit, Bonus Paſtor animam ſuam ponit pro ovibus ſuis; vos e contrario Dominicas oves lupinis dentibus, non tantum corpore, ſed quod eſt infelicius, & animas diſcerpere non erubeſcitis. Iſtud eſt quod B. Gregorius dolens dicit: Conſiderate quid de gregibus agatur, quando lupi Paſtores fiunt, contra quos Dei greges cuſtodire debuerant. Contempſi properare ad Concilium: ad quale Concilium? Scilicet ubi ſecundo baptiſmate baptizare, ut per hoc non purificatos, ſed contaminatos oſtenderem. Quamobrem ſalubriter elegi cum David verbis & actu canere:* „ Non ſedi in Concilio vanitatis, & cum iniqua „ gerentibus non introibo. Odivi congregatio„ nes malignorum, & cum impiis non ſedebo. Capite verò XIV. *Infenſori* objicienti: *Quomodo parvipendens Apoſtolicam excommunicationem, celebrare Miſſarum ſolemnia præſumpſiſti?* reſpondet: *Illa quidem excommunicatio, quæ ad ſacrilegium committendum pertinet, pro nihilo ducenda eſt, & nullatenus obſervanda. Quippe ſub hujuſmodi occaſione cogitis me negare Sacerdotium, quod ecce jam circiter viginti annos per totam Auſoniam Domini Salvatoris egit Eccleſiam, & tam pro vivis, quàm etiam pro defunctis Eccleſiaſtica Officia, ut moris eſt, frequentare non ceſſat. Et quod eſt deterius, conſentientes vobis iterum in eodem gradu conſecrare non formidatis. Iſtane obſervanda excommunicatio?* Addit Capite XVII. *Omni humanæ Poteſtati ſubditi eſſe debemus, & quammaximè Apoſtolicæ. Sed utique non in illis quæ Chriſtiana lex abominatur ac prohibet, & Deo inimica eſſe monſtrantur.* Denique Capite XVIII. *Infenſori* objicienti, quòd loqueretur contra Romanam Eccleſiam, quæ a nemine judicatur, reſpondet: *Abſit ut ego infimus, vel potiùs vermis, contra ea loquar, ſed ut Deus donaverit magis pro ea.... Aliud ſunt Pontificales Sedes, aliud Præſidentes. Proinde honor & dignitas uniuſcujuſque Sedis venerabiliter obſervanda ſunt. Præſidentes autem, ſi deviaverint, per devia ſequendi non ſunt; hoc eſt, ſi contra Fidem vel Catholicam Religionem agere cœperint, in talibus eos nequaquam ſequi debemus, quod plerumque apud Conſtantinopolitanam & Alexandrinam Sedem contigit: in his autem quæ jure dicunt, etſi non faciunt, libenter eis obedire debemus. Hinc eſt quòd botros carpere, & ſpinas cavere jubemur. Quid multa? De Paſtoribus ad Paulum revoca intentionem: Qui dicit:* Miniſter Dei eſt tibi in bonum. *Propterea ſubjunxit*, in bonum, *quia Miniſter Dei non eſt tibi in malum.* Hæc quidem *Auxilius* de *Sergii* Papæ nequiſſimi contra *Formoſi* Ordinationes decretis.

Sergius III. Formoſi Acta reſcidit, Ordinationes irritas dixit.

Aliud ſunt Pontificales Sedes, aliud Præſidentes.

Cæterùm Sedem Apoſtolicam nihilominus reveriti ſunt Fideles omnes, quamvis ei Pontifex turpiſſimus, & lupus potiùs quàm Paſtor incubaret. Hinc *Sergius* Colonienſis Archiepiſcopus, & *Rogerus* Hamaburgenſis, Pallium a *Sergio III.* humiliter petiere & accepere, ut refert *Crantzius* lib. 2. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Saxonum, c. 24. & lib. 3. c. 1. Bremenſem Eccleſiam a poteſtate & juriſdictione Colonienſis exemit, cui in Concilio Triburienſi auctoritate *Formoſi* addicta fuerat, ut teſtatur *Adam* Canonicus Bremenſis, lib. 1. cap. 42. Hujus, & aliorum pravorum Pontificum, qui *S. Petri* Sedem tenuerunt, ſæculo præſertim decimo facinora, quamvis Eccleſiam nonnihil infuſcarint, ſpeciem tamen ejus, ſanctitatem ac fidem non violarunt; & Dei ſingulari providentia, Chriſtique ſemper adſiſtentis virtute ſervata, verè dicere potuit: *Nigra ſum, ſed formoſa.* Nec ideo defecit ſupra firmam Petram fundata, aut portæ inferi adversùs eam prævaluere. Fruſtra ergo triumphum agunt Lutherani & Calviniſtæ, cùm ejuſmodi Pontificum recenſent Hiſtoriam. Siquidem non ex perſonis fidem, ſed ex fide perſonas judicare debemus: & ſicut non excuſaretur qui Dignitatem Apoſtolicam contemneret; atque contemnendam eſſe doceret, quòd *Judas* fuerit

Reverentia erga Sedem Apoſtolicam ſemper a Fidelibus ſervata.

Paucorum vitia Pontificum non excuſant Hæreticos qui

Romanam Eccleſiam, & Summi Pontificis Primatum impugnant.

rit ad ipſam provectus; ita non excuſentur illi cùm Pontificiam Dignitatem, cùm Romanam Eccleſiam, divinumque Summi Pontificis Primatum contemnunt & impugnant, licet nonnulli Pontifices flagitioſi fuerint. Obiit *Sergius III.* anno 910. cùm Sedem Apoſtolicam annos tres & menſes quatuor occupaſſet.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 99. Edit. primæ, Religioſi Cenſores, hanc propoſitionem notant: *Sergius Tertius nequiſſimus Papa.*

R. Nequiſſimus planè, de quo Baronius Cardinalis ita ſcribit ad annum 908. Num. 5. *Cujus præter vim tyrannicam in Pontificatum invadendo, ab Auctoribus ejus ſæculi ſcriptis proditum, turpitudo quoque vitæ ab eiſdem tradita poſteris, magna infamiæ nota eſt eddita manifeſta. Luitprandus enim obſcœna iſta notata reliquit his verbis: Theodora ſcortum impudens hujus Alberici, qui nuper hominem exiit, avia [quod dictu etiam nefandiſſimum eſt] Romanæ Civitatis non inviriliter Monarchiam obtinebat, quæ duas habuit natas, Maroziam atque Theodoram, ſibi non ſolùm æquales, verùm etiam Veneris exercitio promptiores. Harum una Marozia ex Papa Sergio, cujus ſupra fecimus mentionem, Joannem, qui poſt Joannis Ravennatis obitum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ obtinuit Dignitatem, nefario genuit adulterio,* &c.

Luitpr. lib. 2. cap. 13.

Nota.

HIc iterum Boſſuet, in defenſ. declarat. *p. 2. l. 14. c. 38.* Pontificum errata ſub omnium oculos exponit, cùm præceperit Sergius, ſicut & antea fecerat Stephanus VII. irritas habendas ordinationes factas a Formoſo. Verùm quis neget, errare poſſe romanum Pontificem, omnia peragentem ut propriæ indulgeat paſſioni, ſynodoſque indicentem, ut faciliùs etiam ex ipſarum ſententia poſſit ſua ſcelera obtegere? Unicuique hujus temporis hiſtorias legenti, omnia contra jus facta fuiſſe ſtatim apparet, non Spiritus Sancti adſiſtentiam, ut veritas illuceſceret, imploratam, ſed ſanè Dei iram promeritos, qui tot flagitiis ſedis apoſtolicæ dignitatem dehoneſtabant. Nil ergo mirum, ſi Auxilius concilii univerſalis judicium exoptabat ad detegendam veritatem, cùm videret a Stephano, & Sergio non inquiri; quapropter a Concilio meritò deſiderabatur.

Putat Pagi in vita Sergii, colligi ex Frodoardo, Jo. Diacono, & ex Sergii epitaphio, eumdem Sergium ad meliorem poſtea frugem rediiſſe. Et re vera cùm Romanus, Theodorus, & Joannes IX. Romani Pontifices, Stephani acta contra Formoſum jam reſcidiſſent, magis culpandus eſt Sergius, eò quòd ea reintegrare voluerit, ac proinde hujus facinoris non parum pœnitere neceſſe erat.

Cæterùm non omittendum fortaſſe, tunc non adhuc ſatis exploratum fuiſſe in Eccleſia, an ordinationes contra canones factæ poſſent reiterari; an verò dumtaxat ut illicitæ execrandæ. Moveor ad id aſſerendum, quia jam antea Stephanus IV. Synodo coacta, irritam pronunciavit Conſtantini Antipapæ conſecrationem, atque ab eo factas ordinationes. In Synodo pariter Sueſſionenſi, in quo Hincmarus Remenſis epiſcopus præſidebat, act. 5. declaratæ ſunt irritæ ordinationes factæ ab Ebbone Hincmari prædeceſſore, quia eas habuerat, quando jam ab epiſcopatu fuerat depoſitus. In Synodo poſtea Bituricenſi an. 1031. can. 11. PP. ſtatuerunt, nullius eſſe valoris ordinationes filiorum presbyteri, ſervorum, & collibertorum, ſi ſe clam obtuliſſent. Sed & in Synodo œcomenica Lateranenſi, habita an. 1123. actum eſt de ordinationibus factis a Burdino Antipapa & decretum fuit, irritas eas præcipuè habendas quas fecerat, poſtquam publico eccleſiæ judicio fuerat damnatus. Ubi ergo nondum tunc definitum fuiſſet habitas ordinationes nunquam eſſe reiterandas minùs culpandi eſſent Stephanus, ac Sergius.

ARTICULUS XVIII.

De Anaſtaſio III. Landone & Joanne X.

Anaſtaſius III.

I. ANaſtaſius III. patria Romanus, *Luciani* filius, *Sergio* III. ſubrogatus eſt anno Chriſti nongenteſimo decimo. Ticinenſibus Epiſcopis conceſſit umbellæ uſum, equo albo vehi, crucem præviam in itinere habere, & in Conciliis a læva Pontificis aſſidere, ſi fides habenda *Sigonio* lib. 6. *De Regno Italiæ*. Sedit annos duos, & menſes duos, & in Baſilica *S. Petri* ſepultus eſt, ut conſtat ex Epitaphio, quod refert Annalium Eccleſiaſticorum Parens ad annum Chriſti nongenteſimum duodecimum.

Lando.

II. Huic *Lando*, patria Sabinus, *Trani* filius ſucceſſit. Hic rogatu *Theodoræ* nobiliſſimi & impudentiſſimi ſcorti, quæ duarum filiarum alteram, ſcilicet *Maroziam*, *Sergio* Papæ; alteram, nempe *Theodoram*, *Aldeberto* Tuſciæ Marchioni proſtituerat, ac per hoc Romanæ urbis Monarchiam obtinebat, *Joannem*, quem illa deperibat, ex Bononienſi Epiſcopatu ad quem deſignatus erat, ad Ravennatem tranſtulit: nec multò poſt Ordinationem tam injuſtam & Eccleſiæ probroſam defunctus eſt, ut teſtatur *Luitprandus* Ticinenſis, lib. 2. Cap. 13. Menſibus dumtaxat aliquot Sedem Romanam tenuit. *Nicolai Myſtici* Patriarchæ Conſtantinopolitani Literas recepit de Tetragamia, a Romanis permiſſa, & a Legatis Apoſtolicis approbata in *Leone* Imperatore.

Joannes X.

III. Mortuo *Landone Joannes* Ravennas Epiſcopus, *Theodoræ* meretricis artibus & potentia in Sedem Pontificiam intruſus, eſt, ut *Luitprandus* teſtatur lib. 2. cap. XIII. *Landolphi* Beneventanorum & Capuanorum Principis conſilio, Imperatorem Græcorum in auxilium advocavit contra Saracenos, contra quos fœliciter pugnatum eſt, *SS. Petro & Paulo* opitulari viſis ut *Luitprandus* Cap. XIV. lib. 2. commemorat. Id factum anno Chriſti 915. Eodem anno *Berengarium* Italiæ Regem inunxit. *Unni* Hamaburgenſi Archiepiſcopo Pallium conceſſit, ut *Adam Bremenſis* teſtatur lib. 1. c. 47. Ad ipſum ſcripſit *Nicolaus Myſticus* Conſtantinopolitanus Patriarcha, ineundæ cum Eccleſia Romana concordiæ deſiderium exponens. Pax enim turbata fuerat occaſione quartarum Leonis Imperatoris nuptiarum, quas Græci quidem, *Nicolao Myſtico* duce velut fornicationem fuerant execrati, Legati verò Sedis Apoſtolicæ licitas ſecundùm ſe propugnaverant, & œconomia permittendas, quamvis Eccleſiæ Græcæ diſciplina ſeverior illas prohiberet. Viam concordiæ propoſuit *Nicolaus Myſticus*, ut ſcilicet communi utriuſque Eccleſiæ conſenſu decerneretur, quartum connubium, *non rei ipſius, ſed perſonæ cauſâ permiſſum eſſe; ſuadente tunc occaſione lenitatem, atque affectum erga Principem indulgentiorem, ne repulsâ ipſius offenſus animus deteriora moliretur.* Miſit etiam *Conſtantinus VIII.* Imperator Legatos ad eumdem Pontificem *Baſilium* Protoſpatharium & aurei triclinii Præfectum, & *Eulogium* Presbyterum, rogavitque ut Legatos viciſſim Conſtantinopolim dirigeret ad mutuam ſovendam pacem. Quod præſtitiſſe *Joannem X.* hancque Legationem im-

Eccleſia Conſtantinopolitana pacem Joanne X. reſtituit.

Digitized by Google

poſuiſſe *Theophilacto* & *Carolo* Epiſcopis, conſtat ex Epiſtolâ *Nicolai* Patriarchæ Conſtantinopolitani * ad *Simeonem* Bulgariæ Principem. Legationem Compoſtellam ad *S. Jacobi* memoriam orationis cauſâ miſiſſe *Joannem X.* & Legationem quoque a *Siſenando* Compoſtellano Epiſcopo viro ſanctiſſimo, & ab *Ordonio* Rege Legionenſi ſuſcepiſſe, Compoſtellanæ Eccleſiæ Commentarii ab *Ambroſio Morales*, lib. 15. Chronicorum Hiſpaniæ, cap. 47. laudati teſtantur. Ad annum circiter nongenteſimum decimum-octavum eas Legationes refert *Baronius*.

** Apud Baronium ad annum 917.*

Idem Pontifex ortam inter *Hilduinum* & *Richarium* Abbatem de Epiſcopatu Tungrenſi controverſiam judicavit. *Hilduinus* Eccleſiæ Tungrenſis Epiſcopatum ab *Henrico* Germaniæ Rege, bellum adversùs *Carolum* III. Francorum Regem, *Simplicem* nuncupatum gerente, precibus & pretio impetrarat, ſeque conſecrari ab *Herimanno* Colonienſi, vi metuque compulſo per *Giſlebertum* obtinuerat. Quod factum apertè contra jus Caroli, in cujus Regno ſita erat Civitas Lendium, ubi erat Sedes Eccleſiæ Tungrenſis. Vacanti Sedi *Carolus* præficiendum deſignarat *Richarium* Abbatem, Clero quoque & populo ſuffragantibus. Adversùs *Hilduinum* pervaſorem ſcripſit *Carolus* ad Epiſcopos Regni ſui. Extat ejus Epiſtola Tom. III. Conciliorum Galliæ pag. 572. Delata ad *Joannem X.* causâ, illique a *Berengario* Imperatore, conſanguineo *Caroli* commendata, *Joannes Herimanno* Colonienſi præcepit ut Romam cum *Hilduino* & *Richario* accederet ad hanc controverſiam finiendam; interim illum objurgans quòd *Caroli* Regis jura violaſſet, ac auctoritatem ſprevìſſet. *Valde namque*, inquit, * *admirari non diſtulimus, cur contra rationem abſque Regis juſſione agere pertentaſtis, cum vobis reminiſcentibus, hoc nullo modo eſſe debeat, ut abſque Regali Præceptione in qualibet Parochia Epiſcopus ſit conſecratus.* Hujus antiqui moris originem a Romanorum Pontificum auctoritate profectam docens, uſum illum in poſterum obſervari juſſit. *Ut prior*, inquit, *Anteceſſorum ſuorum Regum mos fuit, cum ita illibatam atque inconcuſſam dominationem obtinere delectamur. Et ſicut priores ſuos Anteceſſores, noſtrorum Anteceſſorum auctoritate Epiſcopum per unamquamque Parochiam ordinare probabiliter ſtatutum eſt, ita ut Carolus Rex faciat, confirmando jubemus.* Literas etiam dedit ad *Carolum* Regem ſignificans ſe ad Herimannum ſcripſiſſe ut cum *Hilduino*, & *Richario* Romam veniret: & *Hubertum* ob Eccleſiæ Romanæ deprædationes excommunicaſſe. De his ita ſcribit *Flodoardus* in Chronico ad annum 920. *Hoc anno ſequenti quoque agitatur inter Hilduinum Epiſcopum, & Richarium Abbatem de Epiſcopatu Tungrenſi contentio. Siquidem Rex illud Epiſcopium Richario, quia Hilduinus a ſe deſcivit, cui prius ipſum conceſſerat, dedit. Herimannus verò Archiepiſcopus Hilduinum ibi Epiſcopum, eligente Clero, ac populo favente, necnon Giſleberto, quem plurimi Lotharienſes Principem relicto Carolo Rege delegerant, ordinavit. Carolus verò reverſis ad ſe Lotharienſibus, & ipſo Giſleberto, Richario Abbati, non Hilduino ipſum Epiſcopatum conceſſit.* Et ad annum 922. *Richarius, qui Romam profectus fuerat propter Epiſcopium Tungrenſe reverſus eſt, ordinatus a Joanne Papa Epiſcopus, Hilduino ab ipſo Papa excommunicato, qui etiam illâ abierat Epiſcopus.* Errat *Flodoardus*, cùm aſſerit *Hilduinum* priùs a *Carolo* Rege Tungrenſem Epiſcopum fuiſſe deſignatum, & defectione ſuâ meruiſſe ut Rex nominationem ſuam retractaret. Disertè verò refellitur ipſius *Caroli* teſtimonio in Epiſtolâ ad Epiſcopos Regni ſui. *Ab Henrico*, inquit, *inimico noſtro Epiſcopium Tungrenſis Eccleſia expetiit, ſuaque damnatione contra omnia ſtatuta, tam Sanctorum Patrum, quàm Regum Anteceſſorum noſtrorum uſurpavit. De qualibus in libro Regum Capitulari ita dicitur: Si quis præſumpſerit, quam non meruit a Principe vel Seniore juſto dignitatem, ſacrilegus habeatur. Et B. Gregorius * Sicut qui invitatus renuit: quæſitus refugit, ſacris eſt altaribus admovendus; ſic qui ultro ambit, vel qui importunus ſe ingerit, proculdubio eſt repellendus.* Errat rurſus *Flodoardus*, cùm ſcribit *Herimannum* Colonienſem Archiepiſcopum *Hilduinum eligente Clero, ac populo favente* ordinaſſe. Repugnat enim *Joannis* X. Epiſtola ad *Herimannum*, quem his verbis convenit. *Et quia veſtra Fraternitas ſententiam Apoſtoli reprobavit operando qui monet nullo modo alicui leviter manus imponere, cùm Hilduinum canonicis ſibi obviantibus regulis, abſque Clericorum electione, & laicorum acclamatione, Giſleberti metu, Epiſcopali infula decorare non denegaſtis; cùm priſca conſuetudo vigeat, qualiter nullus alicui Clerico Epiſcopatum conferre debeat, niſi Rex cui divinitus ſceptra collata ſunt.*

Caroli III. Regis Chriſtianiſſimi jura in Epiſcoporum electionibus confirmat Joannes X. ut ſcilicet Epiſcopi in Regno Francia abſque Regio præcepto non ordinentur.

Epiſt. I. Tom. III. Concil. Gall.

Flodoardus emendatur.

** Lib. VII. Epiſt. CX.*

Seulpho Remenſi Archiepiſcopo Pallium miſit *Joannes X.* quem Archipræſulem cum veneno per miniſtros ſuos propinato *Herbertus* Aquitaniæ Comes ſuſtuliſſet, filium ſuum *Hugonem* admodum parvulum, qui necdum quinquennii ætatem expleverat, Epiſcopum eligi curavit, inclinatis ad ſuam voluntatem Clericorum plebiſque animis, *Abbone* Sueſſionenſi, & *Bovone* Catalaunenſi cooperantibus. Quorum concilio *Rodulphus* Rex Francorum Remenſem Epiſcopatum *Herberto* in temporalibus adminiſtrandum commiſit; Legatoſque Eccleſiæ miſit Romam cum *Abbone* Præſule, hujus electionis Decretum laturos, & Pontificis rogaturos aſſenſum. Annuit eorum votis indignus Pontifex, & puerum quinquennem, o monſtrum! Epiſcopum confirmavit, *Abbonem* ad Epiſcopalia munia in Eccleſia Remenſi interim obeunda delegans. Iſta refert *Flodoardus* lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, cap. XX. Vitam nefariam infelici morte finivit *Joannes X. Vvido* enim Tuſciæ Marchio & *Marozia* ejus uxor, impudica fœmina, atroci in *Petrum Joannis* fratrem invidia commoti, ipſum ante ejus oculos miſſis militibus occiderunt; miſerum verò Pontificem in carcerem conjectum, paulò poſt impoſito ſuper os ejus cervicali crudeliter ſuffocarunt. Sic qui *Theodora* meretricis, matris *Marozia* artibus & potentiâ fuerat in Sancti Petri Sedem intruſus, ipſius *Marozia* ſcorti æquè infamis crudelitate dejectus ac necatus eſt, juſto Dei vindicis judicio. Id referunt *Luitprandus* lib. III. cap. 12. & *Flodoardus* in Chronico ad annum nongenteſimum vigeſimum nonum. Sedit annos XV.

Puerum quinquennem Remenſem Archiepiſcopum confirmat.

Mors infauſta Joannis X.

ARTICULUS XIX.

De Leone VI. Stephano VIII. Joanne XI. & Leone VII.

I. JOanni X. ſucceſſit *Leo* hujus appellationis *Sextus*, *Chriſtophori* Primicerii filius, qui cùm ſex menſes, & dies quindecim ſediſſet, æmulorum factione in carcerem detruſus, obiit anno Chriſti nongenteſimo vigeſimo nono.

Leo Sextus.

II. Huic ſucceſſit *Stephanus VIII.* Theudemundi civis Romani filius, vir religione & manſuetudine inſignis. Quo Pontifice, Danorum refloruit Eccleſia, *Unni* Archiepiſcopi Hamaburgenſis ſanctiſſimi prædicatione; cum Danos *Henricus* Germaniæ Rex debellaſſet, ut teſtatur *Adam* Bremenſis Canonicus, lib. I. Hiſtoriæ, capp. 49. 50. & 51. Obiit anno Chriſti nongenteſimo trigeſimo-primo, cùm annos duos & dies quindecim Eccleſiam rexiſſet. *Leonem VI. & Stephanum VIII.*

Stephanus Octavus.

oſci-

Digitized by Google

oſcitanter omiſit *Luitprandus*, ſcribens *Joannem XI.* ſublato *Joanne* Ravennate intruſum, cùm tamen nonniſi poſt *Stephanum VIII.* ſederit *Joannes Undecimus*.

Joannes Undecimus.

III. Is *Vvidonis* Tuſciæ Marchionis, & *Marozia* matris, quæ ipſum ex *Sergio* Papa III. meretricio concubitu genuerat, potentiâ Pontifex conſtitutus eſt; anno Chriſti 931. cùm vix annum vigeſimum quartum attigiſſet. Non multò poſt mortuo *Vvidone* marito, *Marozia* ſcortum impudens *Hugonem* Italiæ Regem *Vvidonis* fratrem Romam invitavit, in Molem Adriani ſeu Caſtrum *Sancti Angeli* ſuſcepit, & in thalamum introduxit, proh ſcelus! *Marozia* turpitudinem *Luitprandus* lib. 3. cap. 22. his verſibus inſectatur:

Quid Veneris facibus compulſa Marozia ſævis,
Conjugis ecce tui ſpectus ta ſuavia fratris,
Nubere germanis ſutagens Herodia binis?

Marozia amoribus, ſuaque potentia inebriatus *Hugo*, Romanos deſpicere cœpit, *Albericum* vitricum, quem *Marozia* ex *Alberico* Marchione genuerat, alapâ cæcidit, dum aquam abluendis illius manibus imprudenter infunderet. Quam ille ulturus injuriam, Romanos ad excutiendum *Hugonis* jugum, cujus tyrannidem metuere deberent, concitavit. Expulſo *Hugone*, Romanæ urbis Monarchiam cum *Marozia* matre tenuit *Albericus*, fratre ſuo *Joanne* ſummi atque univerſalis Præſulatus Sedi præſidente, ut refert *Luitprandus* loco laudato. *Artaldo* Remenſi Archiepiſcopo Pallium conceſſit *Joannes XI.* anno Chriſti 933. ut teſtatur *Flodoardus* in Chronico, & lib. 4. Hiſtoriæ, cap. XIV. Ordinatus fuerat *Artaldus* abdicato *Hugone Heriberti* Comitis filio, anno 932. cùm ortâ inter *Radulfum* Regem & ipſum *Heribertum* diſſenſione, Rex urbem Remorum occupaſſet. *Artaldus* e Cœnobio *S. Remigii* O. B. aſſumptus eſt. Sub ejuſdem *Joannis* Pontificatu præfuit Synodo ad *Caſtellum Theoderici* anno illo 933. ibique *Hildegarium* ordinavit Bellovacenſem Epiſcopum. Præfuit & alteri Concilio apud *Sanctam Macram* anno 935. adversùs rerum Eccleſiaſticarum pervaſores celebratæ. Cùm *Romanus* Orientis Imperator filium ſuum *Theophylactum* Eunuchum Patriarcham Conſtantinopolitanum conſtituiſſet, miſſis ad *Albericum* Romæ Tyrannum muneribus, effecit ut ille a *Joanne* Pontifice, quem velut ſervum in conclavi detinebat, Privilegium extorqueret, quo cùm ipſi *Theophilacto*, tum Succeſſoribus Patriarchis Conſtantinopolitanis, abſque Romani Pontificis auctoritate Pallio uti liceret. Quod antea inauditum, Ex quo turpi commercio vituperandus mos inolevit, ut non ſolùm Patriarchæ, ſed etiam Epiſcopi totius Græciæ Palliis utantur, ut obſervat *Luitprandus* in Legatione II. Conſtantinopolitana, ad *Nicephorum Phocam*, nomine *Othonis I.* quæ extat apud *Baronium*, ad annum Chriſti DCCCCLXVIII. Obiit Joannes XI. anno Chriſti nongenteſimo trigeſimo ſexto, cùm annos quatuor & menſes decem ſediſſet.

Privilegium a Joanne XI. Theophilacto Patriarchæ Conſtantinopolitano extortum ... Patriarcha

Leo VI.

IV. Ipſi ſucceſſit *Leo VII.* qui *Odonem* Cluniacenſem Abbatem ſanctiſſimum Romam vocavit, ut eum pacis inter *Hugonem* Regem Italiæ, & *Albericum* Romæ Principem conciliandæ ſequeſtrem adhiberet; utque regularem diſciplinam in Monaſteriis Urbis reſtitueret, teſte *Joanne* Cluniacenſi Monacho *Odonis* diſcipulo, in ejus Vita apud *Surium*, die X. Novemb. Fœminas intra ambitum Monaſterii *S. Martini* Turonenſis ingredi prohibuit Diplomate ad *Hugonem* Principem ejuſdem loci Abbatem directo, quod Tomo II. Spicilegii Dacheriani editum eſt. Gerhardo Laureacenſi Epiſcopo Pallium miſit, monitaque dedit ſanctiſſima, quæ hac egregiâ ſententiâ concludit: *His monitis ſalubriter uti poteris, ſi magiſtram charitatem habueris*. Sedit annos tres & menſes ſex. Obiit anno nongenteſimo trigeſimo nono.

ARTICULUS XX.

De Stephano IX. Marino II. & Agapeto II.

Stephanus Nonus.

I. LEoni VII. ſuffectus eſt *Stephanus IX*, patria Germanus, *Othonis* Regis operâ electus a Romanis, poſthabitis Cardinalium ſuffragiis. Eam ob rem *Alberico* Tyranno inviſus fuit, & ab ejus factioſis hominibus in ſeditione ita vultu deformatus, ut ob inhoneſta vulnera prodire in publicum non poſſet. *Damaſum* Epiſcopum Legatum in Gallias miſit ad Proceres Regni, qui *Ludovicum IV.* Regem Chriſtianiſſimum *Ultramarinum* dictum, vel nondum ſuſceperant, vel in eum rebellabant: in quibus præcipui *Hugo* & *Heribertus* Comites. Adjectâ excommunicationis pœnâ, niſi ante Natale Domini Regi adhærerent, Legatoſque ſuos Romam dirigerent, teſte *Flodoardo* in Chronico, ad annum DCCCCXLII. Pallium ab eodem Pontifice *Hugoni* Remenſi Archiepiſcopo tranſmiſſum ſcribit. Scilicet *Heribertus* Comes Remorum, urbe iterum in poteſtatem redacta, *Artaldum*, quem *Rodulphus* Rex ante annos octo ordinari juſſerat, abdicare & cedere coëgit anno DCCCCVI. Synodoque anno ſequenti apud Sueſſiones in Eccleſia *SS. Criſpini & Criſpiniani* congregatâ, *Hugonem* filium Remorum Archiepiſcopum conſecrari curavit, cùm annum dumtaxat vigeſimum primum ætatis attigiſſet. Conſequenter ad Synodum illam Sueſſionenſem, cujus meminit *Flodoardus* in Chronico ad annum 941. & lib. 4. Hiſtoriæ, capitib. 28. & 29. Stephanus IX. Pallium *Hugoni* tranſmiſit. Eo etiam Pontifice, *S. Odo* Cluniacenſis Abbas, Romæ, quò ſe gratiâ componendæ pacis inter *Hugonem* Italiæ Regem, & *Albericum* Principem, ſecundò contulerat, gravi infirmitate correptus, & mox *S. Martini* precibus levatus, Turones rediit, ubi migravit e vita XIV. Kalend. Decembris anni 942. & ad *S. Julianum* ſepultus eſt, ut *Flodoardus* in Chronico teſtatur. Obiit verò *Stephanus IX.* anno ſequenti, cùm annos tres, menſes quatuor & dies quinque ſediſſet.

Ludovici Quartò Regis Chriſtianiſſimi jura tuetur.

Marinus II.

Succeſſit ipſi *Marinus II.* patria Romanus, Prophetiæ dono inſignis, quo *S. Udalrico* futuram ad Epiſcopatum Auguſtanum electionem prædixit. Curandæ Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, templis reſtaurandis, pauperibus ſublevandis totum ſe dedit. Privilegium Immunitatis conceſſit Monaſterio *S. Vincentii* ad Vulturnum, quod refert Annalium Eccleſiaſticorum Parens, ad annum Chriſti 944. Obiit *Marinus II.* anno Chriſti 946. cùm annos tres, menſes ſex, & dies tredecim ſediſſet.

Agapetus II.

III. Ipſi ſubrogatus eſt *Agapetus II.* Monaſteriorum adversùs invaſiones Principium acerrimus defenſor, ut *Leo Oſtienſis* lib. 1. cap. 61. teſtatur. Eo Pontifice, Concilium Virdunenſe in cauſa *Hugonis & Artaldi* de Remenſi Archiepiſcopatu contendentium habitum eſt anno DCCCCXLVII, in quo Sedes illa *Artaldo* eſt adjudicata, ut teſtatur *Flodoardus*, tum in Chronico, tum Lib. IV. Hiſtoriæ, Cap. 33. Celebrata eſt altera Synodus in eadem cauſa ad *Caſtrum Moſomi*, anno 948. Ad quam veniens *Hugo*, & cum *Roberto* Trevirenſi Archiepiſcopo collocutus, Synodum ingredi noluit: ſed Literas quaſdam ex nomine *Agapeti* Papæ miſit ad Epiſcopos per Clericum ſuum, qui eas Roma detulerat, *nihil auctoritatis canonicæ continentes*, præcipientes tantùm ut *Hugoni* Remenſis

Synodi Remenſis & Moſomenſis in cauſa Hugonis & Artaldi de Remenſi Epiſcopatu contendentium.

Epiſcopatos redderetur. Quibus lectis, Epiſcopi conſilium cum Abbatibus, & cæteris Sapientibus qoi aderant, ineuntes, reſponderunt, *Non eſſe dignum, vel congruum, ut mandatum Legationis Apoſtolica, quam dudum Robertus Archiepiſcopus, deferente Friderico Praſule Moguntinenſi, coram Regibus & Epiſcopis tam Gallia quàm Germania ſuſceperat, & partem jam preceptionis ipſius exegerat, propter illas Literas intermitteret, quas inſidiator Artaldi Præſulis exhibebat: imo quod regulariter ceptum fuerat, canonicè pertractaretur. Sicque praeceptum eſt ut recitaretur Capitulum XIX. Carthaginenſis Concilii de accuſato & accuſatore. Quo recitato, judicatum eſt ſecundùm definitionem ipſius Capituli, ut Artaldo Præſule retinente Communionem & Parochiam Remenſem, Hugo, qui ad duas Synodos evocatus venire contempſerat, a Communione & regimine Remenſis Epiſcopii abſtineret, donec ad univerſalem Synodum, qua indicebatur Kalendis Auguſti, ſe purgaturus occurreret*, Ita refert *Flodoardus* in Chronico.

Agapetus Secundus Legatum in Gallias mittit.

Marinum Polymartienſem Epiſcopum *Legatum* in Gallias miſit idem Pontifex, cùm ut perduelles *Ludovico Transmarino* Regi Chriſtianiſſimo ad officium & obedientiam revocaret, tum ut cauſam Remenſis Eccleſiæ cognoſceret. Præfuit ille Concilio Engilenheimenſi anno Chriſti 948. in qoo *Artaldo* Sedea Remenſis reſtituta, *Hugoni*, qui eam oſurpabat, anathema dictum, *Hugo* Comes, *Ludovico* Regi perduellis excommunicatus eſt; nonnulla diſciplinæ Capita conſtituta; ut ex Actis Concilii conſtat, & ex *Flodoardo* Lib. 4. Hiſtoriæ Remenſis Cap. 35. Præfuit idem *Agapeti* Legatus Concilio Trevirenſi eodem anno, in quo *Hugonis* Comitis confirmata excommunicatio eſt donec reſipiſceret, & coram *Marino* Sedis Apoſtolicæ Legato ſatisfaceret. Quod ſi præſtare oollet, Romam proficiſceretur a Summo Pontifice abſolvendus. Excommunicati ſunt & duo Pſeudo-Epiſcopi ab *Hugone* Sedis Remenſis pervaſore damnato ordinati, *Tetbaldus*, & *Ivo*; necnon *Adelomus* Laudunenſis Clericus, quòd *Tetbaldum* excommunicatum in Eccleſiam introduxiſſet. *Hildegarium* etiam Bellovacenſem Epiſcopum per literas convenit *Marinus Agapeti* Legatus, ut coram ipſo ſe ſiſteret, vel Romam ſe conferret, rationem reddıtutus coram Domino Papa pro illicita Ordinatione prædictorum Pſeudo-Epiſcoporum, cui interfuerat. Vocavit & *Heribertum* Comitis *Heriberti* filium, ut ſatisfaceret pro malis quæ Epiſcopis intulerat. Hæc habentur ex *Flodoardo*, in Chronico. Acta Synodi Engilenheimenſis cùm ſuſcepiſſet *Agapetus II.* ea io Synodo Romana confirmavit anno Chriſti DCCCCXLIX. ut teſtatur *Flodoardus* in Chronico. Eodem Pontifice Danorum Eccleſia propagata eſt; *Haraldus* Rex Danorum Fidem Chriſtianam & Baptiſmum ſuſcepit; Hamaburgenſis Eccleſiæ, cujus Sacris tum præerat *Adaldagus*, Privilegia *Agapetus II.* innovavit eique vices ſuas ad Ordinationem Epiſcoporum, tam in Dania, quàm in cæteris Septentrionis regionibus demandavit, ut refert *Adam* Bremenſis Canonicus, lib. 2. Hiſtoriæ Cap. 2. *Brunoni* Archiepiſcopo Colonienſi Sanctiſſimo Pallium miſit *Agapetus II.* cum ſingulari & inſolito privilegio eo utendi *quoties vellet, ut Rotgerus* Monachus io ipſius *S. Brunonis* Vita * teſtatur, Cap. 23. Obiit optimus Pontifex anno nongenteſimo quinquageſimo quinto, cùm anoos novem, menſes ſeptem, dies decem ſediſſet.

Agapeti II. Legatus Synodis Engilenheimenſi & Trevirenſi præeſt. Earum Acta.

Inſolitum de uſu Pallii Privilegium.

** Apud Surium die XI. Octob.*

SCHOLION.

In Hoc Articulo, pag. 513. Edit. primæ, Religioſi Ceoſores hanc Propoſitionem velut mcam notant: *Papa Decreta non recipiuntur a Gallis; niſi ſint ſecundùm Canones?*

R. Hæc propoſitio ibi non legitur. Acta Synodi in cauſa Hugonis & Artaldi de Remenſi Epiſcopatu contendentium in Caſtro Moſomi celebratæ deſcribo ex Chronico *Flodoardi*. De meo nihil addo. Veruntamen propoſitio quam notant Religioſi Cenſores, merum factum enuotiat, quæſtiooem juris non attingit.

Nota.

SI res bene perpendatur PP. ſynodi Moſomenſis noluerunt Agapeti literas attendere, quibus Hugo remenſi eccleſiæ reſtituebatur, quia obreptum ſoiſſe Agapeto ſtatim agnoverunt. Et re vera Hugo Sigeboldum clericum ſuum romam legaverat ad Agapetum cum literis, quas ſcriptas eſſe finxit ab epiſcopis remenſis eccleſiæ ſuffraganeis, eiſque petebatur, ut Hugoni Remenſis eccleſia confirmaretur. Cùm autem dolo ab Agapeto obtinuiſſet quod optabat, per eumdem clericum eaſdem literas ad ſynodum miſit. Has fraude obtentas ſtatim agnovit ſynodus: unde pronuntiavit non attendendas literas, *quas inſidiator Artaldi præſulis exhibebat*. Exhibente proinde literas Sigeboldo, Hugoni quidem addicto, ſed adverſario Artaldi, qui a Stephano VIII. e ſede Remenſi per injuriam ſe deturbatum fuiſſe conquerebatur, ipſis non parendum Synodus judicavit; quamvis illi ignota eſſe non poſſent exempla tot epiſcoporum, qui injuſtè ab epiſcopatu ejecti, Sedis apoſtolicæ auctoritate fuerant propriæ ſedi reſtituti.

ARTICULUS XXI.

De Joanne XII. Leone VIII. Antipapa & Benedicto V.

DEfuncto Agapeto, *Octavianus* Alberici Tyranni filius, qui Romanæ Urbis Principatum & ipſe poſt obitum patris uſurparat, vix annos octodecim natus Sedem Apoſtolicam invaſit, aſſumpto *Joannis* nomine. Accedente Eccleſiæ conſenſu legitimus Pontifex fuit: ſatius ſcilicet viſum eſt Pontificem colere, quamvis pene puerum nec legitimis ſuffragiis electum, quàm ſchiſma facere. Primus Pontificum nomen mutavit *Joannes XII.* Anno Pontificatus altero, Chriſti 957. ducto adverſùs *Pandulphum* Principem Capuanum exercitu, ab ipſo verſus in fugam eſt, & pacem rogare coactus, Miſſis ad *Ottonem* Regem Legatis, ejus auxilium contra Berengarii tyrannidem imploravit, *Luitprando* * teſte, lib. 6. Cap. 6. Priùs verò ipſum obſtrinxit ut Sedi Apoſtolicæ fidelitatem juraret. Juramenti formulam Decreto ſuo inſeruit *Gratianus* Diſt. 63. Cap. *Tibi Domino*. Id factum anno Chriſti 960. Eodem anno *Dunſtanum* Cantuarienſem Archiepiſcopum ſanctiſſimum Romæ ſummo cum honore excepit, Pallioque donavit *Joannes XII.* ut *Vuillelmus Malmesburienſis* lib. de Geſtis Pontificum Anglorum, in *Dunſtano* commemorat. *Ottonem* Regem Imperatoris auxit dignitate, & Romæ inauguravit, eique fidelitatem juravit, anno Chriſti 962. ut *Flodoardus*, *Regino*, & *Luitprandus* teſtantur.

Joannes XII. anno ætatis 18. factus Pontifex.

Primus Pontificum nomen mutat.

** Sive potiùs Auctore Appendicis ad Litprandum.*

Ottonem I. imperatorem creat.

Joannem XII. Gallicani Provinciarum Senonenſis & Remenſis Epiſcopi conſuluere hac occaſione. Poſt obitum *Artaldi* Remenſis Archiepiſcopi adnitentibus Epiſcopis quibuſdam ot *Hugoni* vacua jam Sedes redderetur, res diſcuſſa eſt in Synodo XIII. Epiſcoporum, qui ad Matronam fluvium in pago Meldenſi convenerant ſub me-

Gallicani Epiſcopi Joannem Duodecimum conſulunt.

dium

Digitized by Google

dium Aprilem an. 962. Et quooiam *Hugo* ſuerat in Generali Galliæ Synodo, præſidente Sedis Apoſtolicæ Legato exauctoratus & anathemate confixus, illiuſque Synodi Acta ab *Agapeto II.* in Romana Synodo ſuerant confirmata, nihil ſibi de illius cauſa, iocooſulto Romano Pontifice, ſtatuendum cenſuere. Conſultus *Joanaes XII.* rejiciendum *Hugonem* reſpoodit. Quam ob rem *Odalricus* in *Artaldi* locum Remenſis Archiepiſcopus ordinatus eſt, teſte *Flodoardo*, in Chronico.

Joannes XII. violat fidelitatem Ottoni Imperatori juratam.

Anno ſequenti DCCCCLXIII. *Joannes XII.* juramenti ſpreta religione, *Alberico* ſavit contra *Ottonem*. Id ubi accepit *Otto*, vix credere potuit. Selectos e familiaribus miſit Romam, rei veritatem quæſituros: quibus a Romanis reſponſum eſt, ſi fides habenda Continuatori Luitprandi a capite ſexto libri ſexti: *Non diſpar videtur ratio cur Joannes Papa ſanctiſſimum Imperatorem, ſuum ſcilicet ex Adolberti manibus liberatorem, & diabolus oderit Creatorem. Imperator quemadmodum reipſa experti ſumus, ea qua Dei ſunt ſapit, operatur, diligit; Eccleſiaſtica & ſæcularia negotia armis tutatur, moribus ornat, legibus emendat. Joannes Papa his omnibus adverſatur. Non clam eſt populo quod ſatemur. Teſtis eſt Raiaerii ſui ipſius militis vidua, quam caco captus igne, multis præfectam urbibus, ſacroſanctis B. Petri donavit aureis crucibus atque calicibus. Teſtis eſt Stephana ejus amica, quæ in effuſione quod ex eo conceperat, recens hominem exiit. Quod ſi cuncta taceant, Lateranenſe Palatium Sanctorum quondam hoſpitium, nunc proſtibulum meretricum, non ſilebit amicam conjugem Stephana patris concubina ſororem. Teſtis omnium gentium, præterquam Romanorum, abſentia mulierum; quæ SS. Apoſtolorum limina orandi gratiâ timent viſere; cùm nonnullas ante dies paucos hunc audierunt conjugatas, viduas, virgines, vi oppreſſiſſe. Teſtes ſunt ſancta Apoſtolorum Eccleſia, qua non ſtillatim pluviam, ſed totum intrinſecus ſupra ipſa etiam ſacroſancta altaria imbrem admittunt, &c.* Quibus ex relatione Miniſtrorum auditis, reſpondit Imperator: *Puer eſt, facilè bonorum immutabitur exemplo virorum. Spero eum objurgatione honeſta, ſuaſione liberali, facilè ex illis ſeſe emerſurum malis; dicemuſque tunc cum Propheta*, Hæc eſt mutatio dexteræ Excelſi. *Et adjecit: Quòd priùs rerum ordo depoſcit, Berengarium in Feretro Monte reſiſtentem propulſemus; dein paterna admonitione Dominum Papam conveniamus. Si non voluntate, verecundiâ ſaltem in virum perfectum ſeſe mutet, ſicque forſitan devictus, bene conſueſcere ſtudebit, his deſueſcere.* Mox *Otto* Papiæ conſcenſa navi, Ravennam appulit, copiaſque ad Montis Feretri obſidionem duxit, ubi ſe *Berengarius* muniverat. Dum obſidionem urgeret, ipſum *Joannes* Pontifex per Legatos conveniens, morum emendationem ſpopondit, quaſdam contra ejus Majeſtatem querelas expoſuit, quibus ſatisfecit Princeps optimus, miſitque viciſſim Legatos qui ipſum excuſarent, in quibus erat *Luitprandus* ex Diacono Ticinenſi tunc Epiſcopus Cremonenſis. Aliam Legationem ad *Ottonem* poſt octo dies deſtinavit Pontifex animo haud ſineero & bene affecto; ſiquidem ante Legatorum reditum *Adelbertum* Imperatoris hoſtem Romæ honorificè ſuſcepit. Interea *Otto* advolat in Urbem, a Romanorum Optimatibus clam invitatus: caſtra in conſpectu ponit: *Joannes* Papa cum *Adelberto* fugit: cives Imperatorem cum ſuis ſuſcipiunt, fidelitatem ſpondent, jurant imprudenter & temerè, *Numquam ſe Papam electuros, aut ordinaturos præter conſenſum atque electionem Ottonis Cæſaris Auguſti, filiique ejus Regis Ottonis.*

Synodus in cauſa Joannis XII. ab Ottone Imperatore Romæ congregata.

Poſt triduum in Baſilica *S. Petri* congregata Synodus ex pleriſque Romanæ Diœceſeos & Italiæ Epiſcopis. Sedit cum ipſis Otto Imperator. De *Joannis* Papæ criminibus habita quæſtio eſt. *Petrus* Cardinalis Presbyter teſtatus eſt ſe vidiſſe illum Miſſam celebrantem, nec communicantem. *Joannes* Epiſcopus Narnienſis, & *Joannes* Cardinalis Diaconus, ſe vidiſſe illum Diaconum ordinantem in ſtabulo equorum, haud ſtatis temporibus ſunt profeſſi. *Benedictus* cum cæteris Condiaconis & Presbyteris dixit, ſe ſcire quod ordinationes Epiſcoporum faceret Pretio, & quod annorum decem Epiſcopum in Tudertina civitate ordinavit. Sacrilegii reum conclamarunt. Fornicationis cum *Raineri* vidua, & cum *Anna*, cum *Stephana* patris concubina; & cum nepte ſua inceſtûs accuſarunt, & quod Sanctum Palatium lupanar & proſtibulum publicè feciſſet. Quod venationem publicè exercuiſſet. Quòd *Benedictum* ſpiritualem patrem ſuum orbaſſet oculis & occidiſſet. Quòd *Joannem* Cardinalem Subdiaconum eunuchum feciſſet ac contrucidaſſet. Quòd enſe accinctus, galea & lorica indutus prodiiſſet in publicum. Quòd in amorem diaboli vinum bibiſſet. Quòd in ludo aleæ Jovis, Veneris, dæmonumque cæterorum auxilium popoſciſſet. Quod Matutinas & Canonicas Horas non celebraſſet. Otto Imperator accuſationes tam graves de calumnia ſuſpectas habuit: per Virginem Deiparam & corpus *S. Petri* omnes obteſtatus eſt ne convitiis Pontificem appeterent. Tunc Clerus pariter & plebs quaſi vir unus conclamarunt: *Si non & quæ per Benedictum Diaconum lecta ſunt, hiſque turpiora & ampliora Joannes Papa indigna commiſit facinora, non nos a peccatorum vinculis abſolvat Apoſtolorum Princeps B. Petrus, qui verbo cœlum indignis claudit, juſtis aperit, ſimus anathematis vinculo innodati, atque in die noviſſima in ſiniſtra parte poſiti.* Tum *Otto* ſuo Patrumque nomine, *Joannem XII.* per literas convenit, ut ad Concilium ſe purgaturus veniret. Miſit ille pro reſponſo minas excommunicationis. Sic enim ſcripſit: *Nos audivimus dicere quod vos vultis alium Papam facere. Si hoc feceritis, excommunico vos De omnipotenti, ut non habeatis licentiam nullum ordinare & Miſſam celebrare.* Hoc reſponſum parvipendens Synodus, ſecundò ipſum vocavit, miſſis per *Hadrianum* Cardinalem Presbyterum, & *Benedictum* Cardinalem Diaconum literis. Qui cum eum non inveniſſent, ad Synodum ſunt regreſſi tertiò conſidentem. Mox Imperator præmiſſis de *Joannis* perjurio, proditione & defectione ad *Berengarium* & *Adelbertum* querelis, Epiſcoporum, totiuſque Cleri, ac populi rogavit ſententiam. Conclamarunt omnes, *Monſtrum illud nulla virtute redemptum a vitiis*, e Sede Apoſtolica pellendum, aliumque ejus loco conſtituendum. Probavit conſilium Imperator. Confeſtim *Leo* Romanæ Eccleſiæ Protoſcriniarius, adhuc Laïcus, ut *Sigebertus* ſcribit, Pontifex, ſeu potiùs *Antipapa* electus & conſecratus eſt.

De illius criminibus habita quæſtio;

Ad Concilium, vocatus minas excommunicationis Patribus intentat,

Joannes XII deponitur.

Leo in Sedem Apoſtolicam intruditur.

Poſt duos menſes a Romanis pulſus eſt *Leo* Antipapa, agentibus mulieribus, quas ſibi *Joannes* Pontifex devinxerat. *Joannes* Cardinalis Diaconus, & *Azo* Protoſcrinarius, alter mano dextera, alter linguâ, naribus, & duobus digitis a *Joanne* Papa fœdè mutilati. Congregata ab ipſo Synodus, quâ Concilium ab *Ottone*, ipſiſque devotis Epiſcopis habitum, damnatum eſt ceu *Proſtibulum favens adultero, invaſori ſcilicet alienæ ſponſæ*, Leoni. Damnatus *Leo* Antipapa. Damnati etiam *Sico* Oſtienſis, *Benedictus* Portuenſis, & *Gregorius* Albanenſis Epiſcopi, qui eum, Curialem licet ac Neophytum ordinarant. Honore privati, qui ab illo fuerant ordinati, ſacriſque exuti veſtimentis, hæc verba ſcribere juſſi ſunt in chartula;

Leone Antipapa pulſo, Joannes XII. Synodum congregat; Concilium Ottonis auctoritate celebratum, ipſumque Leonem damnat.

Pa-

Lata in Leonis Ordinatores ſententia.

Pater meus nihil ſibi habuit, mihi dedit. Sententiam in eos latam deſcribere, operæ pretium. *Sinonem, qui ſancta Oſtienſi Eccleſia irregulariter atque Deo contempto præfuit, & Leonem Curialem & Laicum, necnon & perjurum noſtrum, ſubitò conſecrare in Pontificali honore non formidavit; ſancimus, & juxta canonicam deliberationem Apoſtolica auctoritate definimus atque ſtatuimus, omni Sacerdotali carere atque privatum fore miniſterio; ita ut nullo modo liceat ei in qualibet Synodo reſtitutionis ſpem, aut locum habere ſatisfactionis. Quòd ſi de reliquo præſumpſerit in ſacro officio, more Sacerdotis quovis tempore miniſtrare, anathema ſit: Et omnes communicantes ei ab Eccleſia abjiciantur: ſed & ipſi anathema ſunto. Eos verò quos ipſe Leo Neophytus & invaſor ſanctæ Catholicæ & Apoſtolica Romana Eccleſiæ in quolibet Eccleſiaſtico Ordine provexit, Apoſtolica atque Canonica Auctoritate, & Synodali Decreto in priſtinum revocamus gradum, quia Ordinator eorum nihil ſibi habuit, nihil illis dedit. Sicuti olim noſter Prædeceſſor piæ memoriæ Stephanus Papa * ſententiam tulit de iis qui ordinati fuerant a Conſtantino quodam Neophyto & invaſore Sedis Apoſtolicæ, & poſtmodum quoſdam eorum ſibi placabiles Presbyteros aut Diaconos conſecravit, ſtatuens ut hi qui ab eo conſecrati erant, numquam ad ſuperiorem honorem aſcenderent, nec ad Pontificatus culmen proveherentur; ne talis impia novitatis error in Eccleſia pullularet*. Eadem compendio refert *Sigebertus* in Chronico, ad annum 963. Denique in ea Synodo editus eſt Canon, laicis ſub pœna excommunicationis prohibeos ne ſtent in circuitu altaris, vel in Presbyterio, quando Miſſarum ſolemnia celebrantur.

Leonis Ordinationes irritas declarat,

Stephanus IV.

Joannem XII. Auctor Appendicis ad *Luitprandum* nocte quadam, dum fœdis amoribus indulgeret, in temroribus a diabolo percuſſum, (alii a mulieris, quâ abutebatur, marito) eoque ex vulnere infra octo dies mortuum ſcribunt. *Ottonis* Imperatoris partibus, quem *Sanctiſſimum* ſemper vocat, penitus devotum; & *Leoni VIII.* Antipapæ addictum Auctorem illum certum eſt, ut non immeritò veniant in ſuſpicionem plurima quæ de *Joanne XII.* & infauſto ejus obitu memorat. Sedit *Joannes XII.* annos novem, obiitque pridie Idus Maii, anno DCCCCLXIV. Hiſtoriam exauctorationis *Joannis XII.* ex *Luitprandi* Continuatore deſcripſerunt Continuator Chronici *Reginonis*, ad annum 963. & 964. *Sigebertus* ad eumdem annum, *Martinus Polonus* in Chronico, *Blondus Flavius*, lib. III. Decadis II. *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi.

Suſpecta ſunt falſi, quæ a Luitprandi Continuatore de infauſto Joannis XII. obitu narrantur.

III. Ipſi ſubſtitutus eſt *Benedictus*, hujus nominis *Quintus*, cujus auditâ creatione, Otto Imperator abſque mora ſe Romam contulit, ut ultionem de Romanis ſumeret, qui ſacramentum violarant quò ſe ipſi obſtrinxerant, nullum ſe abſque ejus & filii *Ottonis* Regis conſenſu Pontificem creaturos. Reſtitere aliquandiu Romani, ſed tandem poteſtati ceſſere, ſuſceptoque Imperatore, *Benedictum* Pontificem illi tradidere, & *Leonem* Antipapam in Sedem *S. Petri* rurſus intrudi paſſi ſunt. Hìc habita Pſeudo Synodo, *Benedictum* in ordinem Diaconorum, ex quo fuerat aſſumptus, redegit, & in exilium amandari, atque Hamaburgi ſub cuſtodia *Adaldagi* Archiepiſcopi detineri ab *Ottone* obtinuit: ubi e vita migravit. *Benedicti* ſanctitatem & merita Dignitati Pontificiæ non imparia commendant nobiles Scriptores *Adamus Bremenſis* lib.2. cap.6. & *Ditmarus* Meerſeburgii Epiſcopus lib.2. In *Leonis VIII.* Antipapæ Pſeudo Synodo edita fertur Conſtitutio, quâ *Ottoni* Imperatori, ejuſque Succeſſoribus conceſſerit in perpetuum facultatem eligendi Romanum Pontificem, & Inveſtituras Epiſcopis tribuendi. Hancce Conſtitutionem, quam refert *Gratianus* Diſtinct. LXIII. Cap. *In Synodo*, doctiſſimus Cardinalis *Baronius* ſuppoſititiam eſſe probat. Reclamat vir pariter doctiſſimus Petrus *Marca* lib. VIII. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, Cap. XII. ſed *Baronii* argumentis non reſpondet, petitis 1. a falſitate ſimilis Conceſſionis, quam ab Hadriano I. *Carolo Magno* factam ait, cujus falſitatem nos quoque probavimus in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſæculi VIII. Cap. *De Romanis Pontificibus*, ubi de *Hadriano I.* 2. Quòd abſurdum ſit *Leonem VIII.* conceſſiſſe *Ottoni* jam Imperatori, ut eſſet *Patritius & Rex*: Quod in ea Conſtitutione habetur. 3. Quòd hujus Conſtitutionis violatoribus, non modò excommunicatio, ſed ultimum etiam ſupplicium irrogetur: Quod a ſtylo Pontificiarum Conſtitutionum alienum proculdubio noviſſet *Leo* quondam Sedis Apoſtolicæ Protoſcriniarius. Obiit anno Chriſti DCCCCLXV. ut *Regino* teſtatur.

Benedictus quintus.

In exilium amandatur ab Ottone, Antipapa Leonis ſuaſu.

Suppoſititia eſt Conſtitutio Leoni Antipapæ inſcripta apud Gratianum, Cap. In Synodo.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 115. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Joannis Duodecimi peſſima vita, peſſima mors*.

R. Hæc propoſitio non legitur eo loci. Peſſimam tamen fuiſſe iſtius Pontificis vitam, hujus temporis Auctores teſtantur, ex quibus Pontificatus illius Hiſtoriam excerpſi, ſcilicet Luitprandi Continuator, Sigebertus, Acta Concilii ab Ottone Imperatore in ejus cauſa congregati, &c. Joannem XII. Cardinalis Baronius ad annum 963. Num. XXV. vocat *impuriſſimum, quem jure deteſtentur omnes boni*. De morte illius peſſima, ut a Luitprandi Continuatore refertur, ſcripſi, Hiſtoricum illum Ottonis Imperatoris partibus penitus devotum, & Leoni VIII. Antipapæ addictum fuiſſe, *ut non immeritò in ſuſpicionem veniant, quæ de Joanne XII. & infauſto ejus obitu memorat.* Mortis autem peſſimæ genus Cardinalis Baronius non negat, ſed ſolùm id ipſi contigiſſe diffitetur, quòd juſtè damnatus, & injuſtè receptus eſſet. *SED*, inquit, *QUIA TOT TANTISQUE VEXATIONIBUS A DEO ADMONITUS, NEC A PECCATIS CONSUETIS ABSTINUIT, JUSTE MERUIT A DEO TANDEM PUNIRI.*

SCHOLION II.

Id eodem Articulo, ad pag. 118. & 119. Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Joannis XII. exceſſus. Ordinationes fecit in ſtabulo. Ad Concilium vocatur juſſu Imperatoris.*

R. Acta Synodi contra Joannem XII. habitæ, objecta ipſi crimina ſumma fide refero, quod ante me præſtitit Cardinalis Baronius, iſtius Pontificis *fœdos turpeſque mores*, & *nefanda ſcelera* non negans. Cæterùm exauctorationem Joannis XII. in Synodo Romana ab Ottone Imperatore congregata *illegitimam fuiſſe*, oſtendo Diſſertatione XVI. Quod Religioſi Cenſores diſſimulare non debebant.

ARTICULUS XXII.

De Joanne XIII.

MOrtuo *Leone* Antipapa, & *Benedicto V.* pariter defuncto, vel in exilio abſque ſpe regreſſus agente, Clerus, Populuſque Romanus, præmiſſa ad *Ottonem* Imperatorem Legatione, *Joannem* Narnienſem Epiſcopum Somnium Pontificem crearunt, * qui cùm elatiore quàm par eſſet animo, ab eo regerentur, ipſum Urbe expu-

** Anno 963.*

lit *Rotfredus* Præfectus, & in Campania cuſtodiæ mancipavit, ut teſtatur *Luitprandi Continuator*.

Poloni ad Chriſti fidem converſi.

Eo Pontifice Poloni ad fidem Chriſti ſunt converſi. Dux ipſorum *Mieziſlaus*, addicatis a ſe concubinis ſeptem, *Dambrovucham Boleſlai Primi* Boëmorum Ducis filiam uxorem duxit, & Chriſtianam cum ea Religionem ſuſcepit.

Legatum in Poloniam mittit Joannes XIII.

Ad quem *Joannes XIII.* miſit Legatum *Ægydium* Tuſculanum Epiſcopum, qui Regem ac gentem in fide confirmaret, & Sedes Epiſcopales in Polonia conſtitueret; ut teſtatur *Chromerus in Hiſtoria Polonica*. Miſit etiam Prædicatores in Vvandaliam, ut *Orichovius Roxolanus*, a *Saudero* lib. de Viſibili Monarchia Num.695. laudatus commemorat. Revocatus eſt a Romanis, injuriæ veniam ipſi illatæ rogantibus anno 966. ut ſcribit Reginonis Continuator.

Synodum Ravennæ celebrat.

Synodum habuit Ravennæ in cauſa Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, anno Domini 967. Ea in Synodo *Heroldus* Salisburgenſis Archiepiſcopus, qui Eccleſias expoliaverat, theſaurum Paganis erogaverat, ſeque eis in Chriſtianorum necem & deprædationem junxerat, adversùs Imperatorem perduellis, qui licet ob facinora excæcatus, & a Pontificibus Romanis Joannis XIII. Deceſſoribus depoſitus, ſacris adhuc operabatur, excommunicatus eſt, & *Fridericus* in ejus locum electus, confirmatus eſt.

Magdeburgenſis Archiepiſcopatus erectio.

In eadem Synodo, *Ottone* Imperatore poſtulante, Magdeburgenſis Archiepiſcopatus inſtitutus eſt.

Joannes Decimus tertius juniorem Ottonem Imperatorem creat.

Juniorem *Ottonem* magni *Ottonis* filium Romæ Imperatorem creavit *Joannes XIII.* anno 967. Anno ſequenti Legationem miſit Conſtantinopolim ad *Nicephorum Phocam* Imperatorem pro nuptiis inter eumdem *Ottonem*, & *Annam* Romani Imperatoris filiam, ejuſdem verò *Nicephori* privignam conciliandis, ut teſtatur *Luitprandus* Cremonenſis Epiſcopus in ſua ad *Nicephorum Phocam* pro Ottonibus Auguſtis Legatione, qui & *Joannis XIII.* Legatos malè ab Orientalibus exceptos refert, quòd *Nicephorum Phocam* Orientis, non Romanorum Imperatorem ſuis literis ſalutaſſet.

Legatum mittit ad Nicephorum Phocam Orientis Imperatorem.

Puellam Principem, quam *Ottonum* votis recuſarat *Nicephorus*, ad ipſos magno cum exercitu & magnis muneribus miſit *Joannes Tzimiſces* poſt necem *Nicephori* creatus Imperator; ut *Vvitichindus* tradit. Hanc verò ſacris ritibus *Ottoni* junxiſſe *Joannem XIII.* & Imperatricem coronaſſe, *Sigebertus* in Chronico ad annum 971. commemorat, eique nomen fuiſſe *Theophania*. Ex eodem Auctore diſcimus, Comitem quemdam *Ottoni* Imperatori familiarem, Romæ ſub omnium oculis a diabolo arreptum, ita ut ſeipſum dentibus diſcerperet, admotâ ad ejus collum *S. Petri* catenâ a *Joanne XIII.* fuiſſe ab immundi ſpiritûs vexatione liberatum. Id factum anno 969. ſecundùm *Sigeberti* calculos. Idem Pontifex Legationem ab *Edgaro* Anglorum Rege, & a Sancto *Dunſtano* Archiepiſcopo Cantuarienſi ſuſcepit, iiſque rogantibus, Privilegia Monaſterio *Sanctæ Mariæ Glaſtingebiri* ab eodem Rege conceſſa, auctoritate Apoſtolica confirmavit anno 971. Id ex *Vvillelmo Malmesburienſi* lib.2. de Geſtis Regum Anglorum diſcimus. Idem Apoſtolicum Privilegio munivit Moſomenſe Cœnobium, in quo *Adalbero* Archiepiſcopus Remenſis Monachos pro Canonicis collocarat. Privilegium iſtud in Concilio apud *Montem Sanctæ Mariæ* in pago Tardanenſi promulgatum eſt, in eoque *Adalberonis* confirmatum Decretum, anno 972. ut ex *S. Arnulfi* Lotharienſis adoleſcentis Martyriſque Vita, & *Joannis XIII.* Epiſtolâ compertum eſt. Ad Epiſcopos citerioris Britanniæ ſcripſit *Joannes XIII.* eoſque Archiepiſcopo Turonenſi parere juſſit, donec Dolenſis Epiſcopus pro Archiepiſcopo & totius Britanniæ Metropolitano ſe gerens cum *Ardnino* Turonenſi Archipræſule cauſam dicturus Romam veniret. Id conſtat ex Epiſtolâ *Joannis XIII.* edita Tomo III. Conciliorum Galliæ. Obiit memoratus Pontifex VIII. Idus Septembris anni 972. cùm annos ſeptem uno menſe minùs ſediſſet, ac in *S. Pauli* Baſilica ſepultus eſt, ubi ejus Epitaphium legitur.

ARTICULUS XXIII.

De Dono II. Benedicto VI. & Benedicto VII.

Donus II.

I. Joanni XIII. ſucceſſit *Donus* ejus nominis Secundus, *Domnus*, vel *Domnino* a quibuſdam nuncupatus, patria Romanus, qui XII. Kalendas Octobris creatus, tribus tantum menſibus rexit Eccleſiam, nullâque re geſtâ ad poſteritatis memoriam inſigni, obiit XIV. Kalendas Januarii ejuſdem anni DCCCCLXXII.

Benedictus VI.

II. Die poſt ejus obitum altera, Pontifex creatus eſt *Benedictus* hujus appellationis VI. patria Romanus, qui cùm annum unum & menſes tres ſediſſet, a *Bonifacio* cognomento *Francone*, Diacono Cardinali nequiſſimo in carcerem detruſus & ſtrangulatus eſt. Poſt ejus necem, Romanam Sedem invaſit parricida, eamque tenuit annum unum ac menſem, dictus *Bonifacius VII.* Verùm ab Antiquis ex Pontificum numero expungitur. *Benedictum VI. Friderico* Salisburgenſi Archiepiſcopo, & ejus Succeſſoribus vices Apoſtolicas in Norica & Pannonia conceſſiſſe Literæ ejus teſtantur.

Benedictus VII.

III. *Bonifacium* Antipapam cùm auxilio *Alberitorum*, de quorum familia erat, e Romana Sede & Urbe expuliſſet, legitimis ſuffragiis Pontifex renuntiatus eſt *Benedictus* hujus nominis VII. anno DCCCCLXXV. Hic *Sergium* Metropolitam Damaſcenum a Saracenis ejectum humaniſſimè excepit, eique *Bonifacii* & *Alexii* Baſilicam conceſſit, quam cum Monachis coleret. *Pilgrimo* Laureacenſi, ſeu Pataviensi Archiepiſcopo, Sede in Metropolim erecta, Pallium dedit, viceſque Apoſtolicas in Provinciis Bavariæ, inferioris Panoniæ ſive Moeſiæ, & in contiguis Sclavorum nationibus demandavit, ut ejus Epiſtola ad Germaniæ Epiſcopos, ad *Ottonem* Imperatorem, & ad *Henricum* Bavarorum Ducem teſtatur.

Legatum mittit in Gallias, qui Concilium Remis celebrat.

Stephanum Diaconum Cardinalem miſit Legatum in Gallias, qui habito Remis Concilio *Theobaldum* Epiſcopum Ambianenſis Eccleſiæ invaſorem, qui olim ab *Hazone* Pſeudo-Archiepiſcopo Remenſi fuerat ordinatus, & hanc ob cauſam in Synodo Trevirenſi anno 949. excommunicatus, ſecundo anathemate percuſſit anno DCCCCLXXV. ut conſtat ex Epiſtolâ *Adalberonis* Remenſium Archiepiſcopi & *Stephani* Romani Diaconi ad *Theobaldum* a *Sirmondo* edita Tomo III. Conciliorum Galliæ. Caſinenſe Monaſterium a *Benedicto VII.* poſſeſſionibus & Privilegio auctum ſcribit *Leo Oſtienſis* lib. 1. cap. 5. Obiit anno Chriſti 984. die 10. Julii, cùm annos novem ſediſſet, ut docet ſepulcbralis inſcriptio, quæ extat in Baſilica *S. Crucis in Jeruſalem*, quam ad eum annum deſcribit Cardinalis *Baronius*.

ARTICULUS XXIV.

De Joanne XIV. & Joanne XV.

Joannes XIV.

I. Benedicto VII. ſubſtitutus eſt *Joannes XIV.* *Ottonis* Imperatoris Archicancellarius, Epiſcopus Papienſis, *Petrus* ante Pontificatum nominatus. Cujus creationem, & mortem *Ottonis* Imperatoris cùm didiciſſet *Bonifacius* quondam Antipapa, qui necato *Benedicto VI.* & expilata Vaticana Baſilica, Conſtantinopolim fugerat, Romam

Bonifacius Antipapa.

Digitized by Google

mam rediit, Sedem *S. Petri* rurſus invaſit, legitimumque Pontificem in carcerem detruſum fame necavit. Defunctus eſt *Joannes* XIV. die XX. Augoſti, anno DCCCCLXXXV. Ejus corpus in Baſilicam *S. Petri* delatum, juxta Joannem VIII. ſepultum eſt. Nefarius verò Antipapa, cùm Sedem Pontificiam quatuor menſes poſt mortem *Joannis* occupaſſet, morte repentina, Deo vindice ſublatus eſt.

Joannes XV.

II. In *Joannis* XIV. locum ſubrogatus eſt *Joannes* XV. patria Romanus. Is a *Creſcentio Numentano* qui titulo Conſulatus *Caſtrum S. Angeli* invaſerat, ſibi metuens, in Tuſciam ſeceſſit, unde eum Romani, metu *Ottonis* III. Imperatoris, miſſa legatione, brevì revocarunt, & honorificentiſſimè ſuſceperunt. *Libentio* Hamaburgenſi Archiepiſcopo ſanctiſſimo Pallium miſit, teſte *Adamo* Bremenſi lib.2. capp.19. & 20. *S. Adalbertum* Pragenſem in Boëmia Epiſcopum, qui cum licentia *Benedicti VII.* Epiſcopatum reliquerat & Romæ in cœnobio *S. Bonifacii* Monaſticam Vitam agebat a ſuis populis, miſsâ Romam Legatione repetitum, in Sedem ſuam redire juſſit habita Romæ Synodo, anno Chriſti 989. Legationem decrevit ad *Ethelredum* Angliæ Regem, & & *Richardum* Normannorum Ducem, quà functus eſt Leo Chorepiſcopus Trevirenſis, pacemque inter illos conciliavit, teſte *Vuillelmo* Malmesburienſi lib.2. de Geſtis Regum Anglorum Cap.X. *Gebehardo* Conſtantienſi Epiſcopo ſanctiſſimo Privilegium conceſſit idem Pontifex pro Monaſterio quod ad ripam Rheni fluminis in honorem *S. Gregorii Magni* conſtruxerat, unà cùm ejuſdem Sancti Reliquiis. Id conſtat ex Vita *S. Gebehardi*, Tomo VI. Antiquæ Lectionis *Henrici Caniſii*. Ad *Arnulfum* Comitem, & alios viros potentes, qui Monaſterium *S. Richarii* ſpoliaverant, literas dedit excommunicationis comminatorias, niſi ablata quantocyus reſtituerent: deditque in mandatis Guidoni, Fulconi, & Balduino Gallicanis Epiſcopis, ut eis, niſi facerent ſatis, denuntiarent excommunicationem, ut Chronicon Centulenſe teſtatur.

Legatum in Gallias mittit ad cauſam Arnulfi & Gerberti de Remenſi Archiepiſcopatu contendentium ſuſcipiendam.

Miſſo in Gallias *Leone* Legato *Arnulfum* Remenſem Epiſcopum Sedi ſuæ reſtitui juſſit, depoſito *Gerberto*. *Arnulfus Lotharii* Regis filius erat ex concubina, Remenſiſque Eccleſiæ infulas *Hugonis* regis obtinuerat beneficio, cui proinde juramento fidelitatis ſe obſtrinxerat: cùm autem *Carolus Lotharii* frater proditione *Adalgerii* Presbyteri civitatem Remenſem occupaſſet, ſuſpicio non levis orta eſt, *Arnulfum Caroli* nepotem ipſi portas urbis aperuiſſe. Quam ſuſpicionem amoliri a ſe non potuit, quamvis in Synodo Sylvanectenſi, cum omnibus Provinciæ ſuæ Epiſcopis, Remorum invaſores & prædones excommunicaſſet. Synodali judicio eum ſubjicere cogitavit Rex *Hugo*: negavit *Arnulfus* ab alio ſe quàm a Romano Pontifice poſſe judicari. Miſſi utrimque ad *Joannem XV.* Pontificem Maximum Legati; graves contra *Arnulfum* ſcripſerunt ad eum literas cùm Rex *Hugo*, tum Diœceſeos Remenſis Epiſcopi ut ipſis in dejectione perfidi Archipræſulis, & in novi Archiepiſcopi Ordinatione ſuffragaretur. *Non ſumus neſcii*, inquiunt, *jamdudum oportuiſſe nos expetere conſulta ſancta Romana Eccleſiæ, pro ruina atque occaſu Sacerdotalis Ordinis ..... Nunc itaque veſtro examini non ſine magno dolore perferimus novum atque inuſitatum crimen Arnulfi Remorum Archiepiſcopi. Adeſto Pater, ruenti Eccleſiæ, & ſententiam ex ſacris Canonibus promulgatam, vel potiùs ab ipſa veritate prolatam profer in medium, &c.* Legati Regis, re infectâ, Romà rediere, quia moræ impatientes; nec Romæ cauſam audiri ac finiri volebant. Ipſis quippe Rex dederat in mandatis, ut traditis Pontifici literis, ſtatim reverterentur, nec audientiam pleniorem expectarent. Aſtutum prorſus conſilium, ut nec reverentiæ Sedi Apoſtolicæ debitæ Rex & Epiſcopi defuiſſe viderentur, nec Romæ judicaretur *Arnulfi* Archiepiſcopi cauſa, quam Regis intererat non alibi quàm in Regno judicari. Reverſis itaque Legatis Synodum Remenſem convocavit *Hugo* Rex anno Chriſti 992. ad quam captivus ductus eſt *Arnulfus*, qui ſe Lauduni a *Carolo* patruo detineri cauſabatur. Bidui ſpatio, duabus Seſſionibus hoc Concilium peractum eſt. Priore conſeſſu diſcuſſa eſt in utramque partem cauſa *Arnulfi*. Poſteriore, cui *Hugo* & *Robertus* Reges interfuerunt, extortus eſt ab *Arnulfo* libellus abdicationis, & juxta libellum ſententia depoſitionis in eum lata. Electus eſt *Gerbertus*, *Roberti* Regis, filii *Hugonis* Præceptor. *Arnulfus* Aureliam deportatus, in carcerem detruſus eſt. Quod ubi renuntiatum fuit *Joannis XV.* Epiſcopis omnibus qui Concilio interfuerant, ſacris interdixit, quòd ſe inconſulto, id auſi eſſent. Scripſit ad ipſum *Hugo*, rogans ut veniret in Gallias, & hanc cauſam præſens judicaret; nec enim ſe, nec Epiſcopos Gallicanos, declinare velle Sedis Apoſtolicæ judicium. Scripſit interim *Gerbertus* ad *Seguinum* Senonenſem Archiepiſcopum, ut eum adversùs ſententiam ſuſpenſionis a Romano Pontifice latam contra eos qui Synodo Remenſi interfuerant, confirmaret. Religione enim ductus *Seguinus* a ſacris abſtinebat, quod ne faceret, diſſuadere conatus eſt *Gerbertus*. In ejus Epiſtolâ hæc non ſpernenda ſententia, & velut gemma ex cœno colligenda: *Sit lex communis Eccleſiæ Catholicæ Evangelium, Apoſtoli, Prophetæ, Canones Spiritu Dei conſtituti, & totius mundi reverentiâ conſecrati, Decreta Sedis Apoſtolicæ ab his non diſcordantia: & qui per contemptum ab his deviaverit, per hæc judicetur, per hæc abjiciatur.* Ex hac Epiſtolâ refelluntur Aimoini Continuator, & Hugo Floriacenſis Monachus in Chronico, eorumque teſtimonio nimis tribuens *Baronius*, qui aſſerunt *Seguinum* Senonenſem Archiepiſcopum depoſitioni *Arnulfi* reſtitiſſe.

Concilium Remenſe in cauſa Arnulfi & Gerberti.

Epiſcopatu ſe abdicat Arnulfus. Gerbertus eligitur.

Eccleſia verbo Dei, & Canonibus regitur.

Joannes XV. Legatum in Gallias mittit.

Miſſus eſt a *Joanne XV.* in Gallias Legatus Leo Monaſterii *S. Bonifacii* Abbas, qui Moſomenſe Concilium habuit anno 995. in quo lectis Pontificis Literis, *Gerbertus* auditus, & a ſacris abſtinere uſque ad Synodum Remenſem juſſus eſt. Quam Synodum ad Kalendas Julii ejuſdem anni indixit. In ea *Gerbertus* depoſitus, & *Arnulfus* Sedi reſtitutus eſt, auctoritate Sedis Apoſtolicæ, Gallicanorum Patrum aſſenſu, ut *Aimoini continuator* teſtatur. Non tamen obſecutus eſt Legati Apoſtolici & Synodi Sententiæ Rex *Hugo*. Reſtitutus enim *Arnulfus* non fuit, neque Aurelianenſi e carcere eductus, niſi annis poſt *Leonis* Legationem, & Synodum Remenſem tribus, jam vita functo *Hugone* Rege, *Roberto* ſolo regnante, *Gregorio V.* Pontifice, ut conſtat ex *Aimoino* in Vita *S. Abbonis* Floriacenſis Abbatis, & ex *Abbonis* ad *Gregorium V.* Epiſtolâ ibidem deſcriptâ. Cæterùm in cauſæ iſtius Hiſtoria fidem omnino adhibendam non eſſe Actis prioris Concilii Remenſis a *Gerberto* interpolatis, multiſque contra Summum Pontificem conviciis ſcatentibus, dictat æquitas. Quamquam haud probus Pontifex fuerit Joannes XV. de quo Aimoinus Floriacenſis coævus Auctor in Vita S. Abbonis Floriacenſis Abbatis ita ſcribit: *Non qualem voluit, aut qualem debuit Sedis Apoſtolica Pontificem nomine Joannem invenit. Nempe turpis lucri cupidum, atque in omnibus ſuis actibus venalem reperit; quem execratur, perluſtratis orationis gratiâ Sanctorum locis, ad ſua redit.* Obiit Nonis Maii anni 996. cùm annos decem, menſes quatuor, & dies duodecim ſediſſet.

Arnulfus Sedi ſuæ reſtitutus in Concilio Remenſi.

Joannis XV. mores.

SCHO-

Digitized by Google

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 131. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant; *Lex conſtituitur inter Gallos & Papam, ut Decreta diſcordantia a Canonibus a Gallis non recipiantur.*

R. Cùm ſit mera facti quæſtio, nulli reprehenſioni obnoxia propoſitio eſſet, ſi res ita ſe haberet, idque ſcripſiſſem. Verùm id eo loci non legitur. Loquens tamen de Epiſtolâ Gerberti (qui poſtea Summus Pontifex fuit *Silveſter II.*) ad *Seguinum* Senonenſem Archiepiſcopum, hanc in ea non ſpernendam ſententiam obſervo: *Sit Lex communis Eccleſiæ Catholicæ Evangelium, Apoſtoli, Prophetæ, Canones Spiritu Dei conſtituti, & totius Mundi reverentiâ conſecrati, Decreta Sedis Apoſtolicæ ab his non diſcordantia: & qui per contemptum ab his deviaverit, per hæc judicetur, per hæc abjiciatur.* Hæc Gerbertus. De meo nihil addo, quòd propoſitionem ſpectet a Cenſoribus fabricatam. Sed ipſis diſplicet quòd præclaram illam ſententiam deſcripſerim, ex qua colligi poteſt Eccleſiam ſecundùm Canones, non arbitraria poteſtate regi.

Nota.

ANimadvertere hic eſt, quoſdam ex Gallia Scriptores in explicanda Pontificis poteſtate, nihil aliud videri ipſi tribuere, quàm eſſe miniſtrum, diſpenſatorem, & executorem eorum, quæ concilia generalia ſuis canonibus decreverint. Hi ſanè non ſatis explicant illam primatûs poteſtatem, quam D. Petro ejuſque ſucceſſoribus Chriſtus conferre dignatus eſt. Concilii profectò generalis executores non fuere S. Petrus, aliique Romani Pontifices uſque ad concilium nicænum, ſpatio nempe annorum circiter 325. eaque quâ a Chriſto collatâ potiebantur auctoritate, eas promulgabant leges, quas eccleſiæ gubernio expedire judicabant. Epiſcopos etiam negligentes puniebant, in hæreticos animadvertebant, & Præſulibus, ſeſe vel circa fidem, ſeu legem naturalem, & divinam conſulentibus, reſpondebant. Nulli autem tunc extabant ſynodi œcumenicæ canones, quos poſſent præ oculis habere; & quamvis quædam particularia concilia fuerint celebrata; ultraquamquod extra particulares provincias illorum ſanctiones omni robore deſtituerentur, omnibus compertum eſt, particularium ſynodorum decretis romanos Pontifices pro ſua poteſtate dominari. Si proinde romani pontificis poteſtas ultra id non protenderetur quod eſt œcumenicæ ſynodi canones executioni mandare, quæcumque ante ſynodum nicænam imperaſſent, quæcumque tunc dediſſent reſponſa, tanquam dubia & incerta habere debuiſſet eccleſia, uſquedum coacta ſynodo generali ipſius ſententiam exploraret. Quis audivit unquam talia?

Alii ita explicant romani pontificis poteſtatem, ut cum Clero Gallicano in Comitiis an. 1682. habitis velint ſemper moderandam per canones, ſpiritu Dei conditos, & totius mundi reverentiâ conſecratos. Quòd ſi ita dicendo vellent explicare, eccleſiam non eſſe a romanis pontificibus ita regendam, ut pro ratione habeant ſolam voluntatem, ſed ab ipſis ſacros canones inſpiciendos, qui rerum agendarum optimæ conſtitutæ ſunt regulæ, & laudabiles eccleſiarum conſuetudines, non eſſet in quo ita loquentes eſſent reprehendendi. Ubi verò intelligant, ea poteſtate conditos eſſe canones, ut habeant vim legis etiam reſpectu romani Pontificis, eiſque ſubditi obedientiam debeat Pontifex, hanc loquendi rationem protſus improbatam videas *tom. 3. pag. 129.*

ARTICULUS XXV.

De Gregorio V.

POſt *Joannis XV.* obitum, *Otto* Imperator *Brunonem* conſanguineum ſuum, filium *Ottonis* Saxonum Ducis, Pontificem eligi curavit. Is ab adoleſcentia Clero adſcriptus, tantæ fuit humilitatis, ut ægrè ad Sacerdotium ſe promoveri conſenſerit, indignum ſe adeo ſublimi gradu conteſtatus, ut refert *Rupertus* Abbas in Vita *S. Heriberti* Colonienſis Archiepiſcopi. Ejus humilitatem ſuprema Eccleſiæ Dignitate Deus muneravit, ad quam ut evectus eſt, nomen ſibi ſumpſit, *Gregorius Quintus*. (Ex *Ditmaro* in Chronico, lib. 4.) *Creſcentius* Tyrannus, qui Molem Hadriani, tunc quoque dictam Arcem Creſcentii, ac demum Caſtrum Sancti Angeli, occupabat, Romaniſque æmula *Ottonum* poteſtate dominabatur, *Joannem* Placentinum Epiſcopum, virum ambitioſum, contra *Gregorium* creavit Antipapam. *I. Schiſma.* Pontificis injuriam ulturus *Otto* Romam cum exercitu properavit, expugnataque arce, *Creſcentium* ultimo ſupplicio affecit. Antipapam verò erutis oculis, auribuſque & naribus mutilatum, aſello impoſitum, facie ad caudam animalis verſâ, per Urbem ad ludibrium circumduci juſſit, ſuique cauſam ſupplicii alta voce teſtati his verbis: *Tale ſupplicium patitur, qui Romanum Pontificem de ſua Sede pellere nititur.* De his *Glaber Rodulphus* lib. 1. Hiſtoriæ, cap. 4. & *B. Petrus Damiani* Epiſt. 11. ad *Cadaloum* Antipapam. Miſſum ab iſto Antipapa *Petrum* Cardinalem ad dedicandam Eccleſiam a *Fulcone* Comite Andegavenſi erectam, quæ ipſo Dedicationis die vi turbinis corruit, ſcripſit *Baronius* ad annum 996. ſed ex ipſo *Glabro Rodulfo*, quem laudat, lib. 2. cap. 4. conſtat id ad *Joannis XVIII.* tempora eſſe referendum. Cùm ſublato Antipapa ſederet pacificè *Gregorius V. Ottonem III.* & *Mariam* Auguſtam ejus uxorem ſolemni ritu coronavit, ut *Lambertus Schafnaburgenſis*, & *Odorannus* teſtantur.

Gregorius V. Ottonem III. Imperatorem coronat.

Cùm *Robertus* Rex Francorum *Bertam* conſanguineam ſuam duxiſſet uxorem, graviter ipſum reprehendit *Gregorius V.* necnon Epiſcopos, qui illicito matrimonio præbuerant aſſenſum: Synodumque Romæ congregavit anno 998. in qua de hujuſmodi conjugio diſſolvendo actum eſt. Octo Canones in ea editi. Primo ſtatutum ut *Robertus* Rex *Bertam*, quam contra leges uxorem duxerat, dimitteret, ac ſeptem annorum pœnitentiâ crimen expiaret, ſub pœna anathematis. *Berta* eidem pœnitentiæ addicta. Secundo, *Erchembaldus* Archiepiſcopus Turonenſis, qui ipſos conjunxerat, & Epiſcopi qui his nuptiis interfuerant, atque conſenſerant, a communione ſuſpenſi, donec ad Sedem Apoſtolicam ſatisfacturi venirent. Tertio, decretum, ut Epiſcopatus Merſeburgenſis a Sede Apoſtolica, & *Ottone I.* Imperatore per Concilium fundatus, & ab *Ottone II.* ſine Concilio deſtructus, in priſtinum ſtatum reſtitueretur. Id a Concilio, & *Ottone III.* Imperatore conjunctim decretum eſt. Canone IV. de *Giſilario*, qui a minori Sede, Merſeburgenſi ſcilicet, ad majorem, nempe ad Magdeburgenſem migrarat, ſtatutum eſt ne deponeretur, ſi probari poſſet illum per ambitionem non migraſſe, ſed populi & Cleri electione. Si verò hæc tranſlatio abſque Cleri & populi ſuffragiis, non tamen ambitionis & avaritiæ ingenio facta eſſet, ad priorem Sedem redire cogeretur: At ſi am-

Synodus Romana in cauſa connubii Roberti Francorum Regis.

bitionis vel avaritiæ reus probaretur, utrumque Epiſcopatum amittere. V Canone *Stephanus* Vallavenſis Epiſcopus depoſitus eſt, quòd a *Vvidone* vivente Epiſcopo, Avunculo & Deceſſore ſuo, ſine Cleri & populi voluntate electus eſſet, & poſt ejus mortem a duobus tantùm Epiſcopis non Comprovincialibus ordinatus. Canone VI. *Dagbertus* Archiepiſcopus Bituricenſis, & *Rodenus* Epiſcopus Nivernenſis, qui *Stephanum* prædictum ordinarant, a Communione ſunt ſuſpenſi, donec ad Sedem Apoſtolicam ſatisfacturi venirent. Canone VII. juſſum eſt ut alter Epiſcopus in locum *Stephani* a Clero & populo Vallavenſi eligeretur, & a Romano Pontifice conſecraretur. VIII. denique Canone prohibitum ne Rex *Robertus Stephano* Vallavorum Epiſcopo favere ullo modo præſumeret. Concilii illius Canones ex Codice *S. Mariæ* Anitienſis a doctiſſimo *P. Sirmondo* deſcripti, editi ſunt ex ejus apographo Tom. IX. Conciliorum. Hujus Concilii Canones in cauſa connubii. *Roberti* Regis cum *Berta* editos ſpectarunt *B. Petrus Damiani* in Epiſt. ad *Deſiderium* Abbatem Caſinenſem, quæ eſt XV. lib. 2. & *Leo IX.* in Epiſtolâ ad *Henricum* Regem *Roberti* filium, cujus fragmentum recitat *Yvo Carnotenſis* P. IX. C. VIII. *Pater*, inquit, *tuus Robertus, laude & conſulta Epiſcoporum Regni tui, Bertam matrem Odonis Comitis ſibi duxit uxorem: ob quam rem, quoniam ſibi erat carnis affinitate conjuncta, ab Anteceſſore noſtro cum Epiſcopis, qui Placito interfuerunt, excommunicati, poſt ad Sedem Apoſtolicam venientes cum ſatisfactione, ſuſceptâ pœnitentiâ, redierunt ad propria.* Cùm verò judicio Sedis Apoſtolicæ *Robertus* Rex non pareret, nec Bertam dimitteret, fretus Gallicanorum Antiſtitum ſententiâ, qui matrimonium ipſius approbarant, Pontifex *totam Franciam anathemate percuſſit*, id eſt, Sacrorum celebratione, & Sacramentorum adminiſtratione vivis, ſepultura Chriſtiana mortuis interdixit; nec Regem, ac Regnum prius abſolvit, quàm Bertam dimiſiſſet, ut refertur vetus Fragmentum Hiſtoriæ Francicæ a *Roberto* ad mortem *Philippi* I. a *Duchesnio* editum Tomo IV.

Arnulfum Remenſem Archiepiſcopum Sedi ſuæ reſtitutum, carcere ſolvi, ad ſuamque Eccleſiam remitti jubet Gregorius V.

Arnulfum Archiepiſcopum Remenſem a *Joanne XV.* Sedi ſuæ reſtitutum, ſed Aurelianenſi carcere adhuc detentum, ſolvi juſſit idem Pontifex, *Roberto Regi*, totique Regno anathema comminatus. Miſit Rex *Abbonem* Floriacenſem Abbatem ſanctiſſimum Legatum Romam, ut Pontificem placaret. Quem ille benignè & honorificè ſuſcepit, ipſique Privilegium pro Cœnobio Floriacenſi conceſſit. Reverſus *Abbo* mandata Pontificis diligenter executus eſt, & apud Regem effecit ut *Arnulfus* carcere ſolveretur, & in ſuam Eccleſiam remitteretur, juxta Synodi Remenſis, & Sedis Apoſtolicæ Sententiam, eidemque Archipræſuli Pallium a Summo Pontifice tranſmiſſum reddidit. Id conſtat ex *Aimoino* in Vita *S. Abbonis* Abbatis Floriacenſis, & ex ipſius *Abbonis* Epiſtolà ad *Gregorium XV.* quam ibi deſcribit.

Placentinam Eccleſiam Ravennati ſubtraxerat Archiepiſcopo *Joannes XV.* & in Metropolim erexerat. De hac ſuæ Eccleſiæ injuria conqueſtus eſt apud Gregorium V. *Joannes* Archiepiſcopus Ravennas. Cui jus dicens æquiſſimus Pontifex, reſcidit quod a ſuo Deceſſore contra Canones fuerat impetratum, Placentinam Eccleſiam, illiuſque Epiſcopi Ordinationem Ravennati Archiepiſcopo reſtituit, ipſique Montis Feretri Epiſcopatum inſuper ſubjecit. Id conſtat ex Epiſtolâ *Gregorii V.* ad *Joannem* Ravennatem Archiepiſcopum, quam edidit *Ughellus* in Italia Sacra. Mortuo *Joanne*, *Gerbertus*, qui Sede Remenſi cedere coactus fuerat, *Ottonis* Imperatoris favore a *Gregorio* Ravennatenſi Eccleſiæ præfectus eſt, ac Pallio do-

Gerbertum Eccleſiæ Ravennatenſi præficit.

natus, auctuſque dominio temporali Urbis, jure cudendæ monetæ, & Comaclenſi Comitatu, confirmatis omnibus Privilegiis, quibus Eccleſia & Epiſcopi Ravennates ab aliis Pontificibus ornati fuerant. Epiſtolam *Gregorii V.* ad *Gerbertum* ea de re datam edidit *Ughellus* in Italia Sacra. Bona Abbatiæ Mediolanenſis *S. Ambroſii* Apoſtolico Privilegio, & protectione Sanctę Sedis munivit, diraque omnia illis imprecatus eſt qui ea invaderent, & Monachorum quietem perturbarent. Datis ad *Conſtantiam* Reginam *Roberti* Regis Francorum uxorem Literis, miſſoque Legato *Petro* Epiſcopo Cardinali, ipſam oravit, ut eos qui Villas *Julians* (ut credere par eſt) Andegavenſis prædati fuerant & incenderant, Eccleſiaſtica Regiaque auctoritate coërceri curaret, ac Synodum Provincialem ea de cauſa haberi. Data eſt Epiſtola menſe Novembri, anno 998. Cujus apographum ex Codice MS. *S. Sergii* Andegavenſis deſcripſerat *P. Sirmondus* S. J. ex quo eam edidit *P. Coſſartius* ejuſdem Societatis Profeſſor Tomo IX. Conciliorum. Obiit Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſtudioſiſſimus Pontifex anno Chriſti 999. XII. Kalendas Martii, cum ſediſſet annos duos, menſes octo, & dies ſex, ut teſtatur Epitaphium ad ejus ſepulchrum in Baſilica *S. Petri* exaratum, quod & illius effuſam in pauperes beneficentiam prædicat, quibus per ſingula Sabbata veſtes diſtribuebat. Ipſum juvenem fuiſſe cùm in Sedem Apoſtolicam evectus eſt, ex eodem Monumento conſtat. Septem Electorum Imperii Romani inſtitutio ipſi perperam tribuitur, ut in Diſſertationibus oſtendam.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 135. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa excommunicat totum Regnum Galliæ.*

R. Cùm *Robertus* Rex judicio Sedis Apoſtolicæ in cauſa Matrimonii a ſe initi cum *Berta* conſanguinea ſua, non pareret, Pontifex *Totam Franciam anathemate percuſſit*, ut loquitur vetus Fragmentum Hiſtoriæ Francicę a Roberto Rege ad mortem Philippi I. a *Duchesnio* editum Tomo IV. Anathematis nomine intelligendum eſſe *Interdictum* eo loci obſervavi: tantum abeſt ut ſcripſerim Papam excommunicaſſe totum Regnum Galliæ, quod mihi RR. Cenſores affingunt.

SCHOLION II.

In eodem Articulo pag. 136. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa reſcindit quæ Anteceſſores fecerant contra Canones.*

R. Laus eſt Gregorii V. Pontificis æquiſſimi, quòd in cauſa Ravennatis Eccleſiæ reſciderit, quod a ſuo Deceſſore contra Canones fuerat impetratum. Id refero ex ejus Epiſtolâ ad Joannem Ravennatem Archiepiſcopum, quam edidit *Ughellus* in *Italia ſacra*. Obſervationis hujuſce meæ veritatem oſtendet illius collatio cum laudata Gregorii V. Epiſtolà, cujus hæc ſunt verba. *Tibi Joanni ejuſdem Eccleſiæ venerando Archipræſuli, tuiſque Succeſſoribus in perpetuum, paterno amore ſubvenimus. Placentinam Eccleſiam injuſtè tibi a meo Anteceſſore ablatam, & contra Canones ſub nomine Archiepiſcopatus locatam, tibi tuiſque Succeſſoribus reſtituentes in perpetuum.* Hæc Gregorius V. Voluntne Religioſi Cenſores a Romano Pontifice nihil unquam contra Canones per obreptionem impetrari? Negantne Succeſſoribus poteſtatem reſcindendi quod ſic fuerit impetratum? An crimen ipſis videtur hæc Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Capita referre?

AR-

ARTICULUS XXVI.

De Silveſtro II.

Silveſter II. a calumnia vindicatur.

GRegorio V. ſucceſſit *Gerbetus* natione Gallus, patria Aquitanus, humili genere natus, Auriliacenſis Monachus, deinde Bobienſis Abbas, *Ottonis III. & Roberti* Regis Francorum Præceptor, Archiepiſcopus Remenſis, deinde Ravennatenſis *Ottonis* Imperatoris diſcipuli ſui favore in ſedem Apoſtolicam evectus, mutato nomine, *Silveſter II.* appellatus. Ipſum Hiſpali artes Magicas & necromantiam didiciſſe, dœmonem familiarem habuiſſe etiam ex quo fuit Pontifex, ipſum conſuluiſſe de duratione vitæ ſuæ, ab eoque reſponſum tuliſſe, quod ante moriturus non eſſet, quàm Miſſam celebraſſet in Jeroſalem, & alia abſurda & inepta, *Benno* Pſeudo-Cardinalis & Schiſmaticus Auctor commentus eſt & ſcriptis mandavit. Quam fabulam in Commentarios ſuos retulere *Sigebertus* ad annum 998. quamvis de ea dobitanter loquatur, *Martinus Polonus*, *S. Antoninus* Tom.II. Chronic. Tit.XVI. §. XVIII. *Vincentius Bellovacenſis* Lib.XXIV. C. LXXXVIII. *Vvernerus Rolevvink* in Faſciculo Temporum, *Vvillelmus Malmesburienſis* lib.2. de Geſtis Regnm Anglor. C. X. Centuriatores Magdeburgenſes, & *Platina*, lib. de Vitis Pontificum, in *Silveſtro II.* Verùm iſtud Schiſmatici Auctoris commentum, quod Hiſtorici nimis creduli & minùs accurati excepere, coævi Scriptores deſtruunt, cum laudibus exornant *Gerbertum* ſeu *Silveſtrum II.* & ejus eximia prædicant merita. De eo *Ditmarus* Merſeburgenſis Epiſcopus lib. VI. *Superiùs*, inquit, *de univerſali Papa Brunone diſputans, cùm Succeſſorem ejus Gerbertum tantùm nominarem, ut de eo latiùs aliquid ſcribam, non incongruum eſt. Erat is natus de occiduis regionibus, a puero liberali arte nutritus, & ad ultimum, Remenſem urbem ad regendum juſtè promotus. Optimè callebat aſtrorum curſus diſcernere, & contemporales ſuos varia artis notitiâ ſuperare. Hic tandem a finibus ſuis expulſus, Ottonem petiit Imperatorem, & cum eo diu converſatus, in Magdeburg horologium fecit, illud rectè conſtituens, conſideratâ per fiſtulam quadam ſtellâ nautarum duce. Poſt hac autem prædicto Papa defuncto, is gratiâ Imperatoris eidem ſucceſſit, & uſque ad tempus Henrici Regis ſedebat, Silveſter vocatus.* De eo *Helgaldus* Floriacenſis Monachus in Vita *Roberti* Regis Chriſtianiſſimi, de quo ita ſcribit. *Fuit idem Rex ſapientiſſimus literarum cujus ſapientiſſimo cordi inſita erant a Deo data perfectâ ſcientia dona. Nam a piiſſima matre Schola Remenſi traditus, Domno Gerberto ad erudiendum eſt datus, qui eum ſufficienter liberalibus inſtrueret diſciplinis, ut in omnibus Deo omnipotenti complaceret virtutibus almis. Factumque eſt: Is quippe Gerbertus pro maximo ſuæ ſapientiæ merito, quâ toto radiabat in mundo, donativo Regis Hugonis munere, Pontificium adeptus Remenſe, non multis annis illud adornavit ſplendidè in his quæ forent neceſſaria ſanctæ Eccleſiæ. Eo namque derelicto, Ravennatium factus eſt Rector ab Ottone III. De quo ad Apoſtolatum Petri Apoſtoli ſanctiſſimi feſtinus conſcendens, multa in eo virtutum operatus eſt inſignia, & præcipuè in eleemoſyna ſancta, quam fortiter tenuit, dum fideliter vixit. Inter cætera de ſe latus & hilaris ita in R. litera luſit.*

Silveſter II. Monachus fuit O. B.

Scandit ab R. Gerbertus in R. poſt Papa vigens R.

Hoc apertè demonſtrans, quòd hi tres Epiſcopatus honores, quos profeſſione Regularis vitæ Patris Benedicti Monachus factus ſuſcepit, rexit, & tenuit, hujus R. literæ ſigno in capite ſunt declarati; ſcilicet Remenſis, Ravennas, & Romanus.

De eodem Pontifice *Glaber Rodulfus* lib.5. Hiſtor. ita ſcribit: *Accerſens Imperator Gerbertum Ravennæ Archiepiſcopum, conſtituit illum principalem Romanorum Pontificem. Iſque Gerbertus oriundus e Galliis extitit, minorum etiam gerens proſapiam, ſed tamen ingenio acerrimus, artiumque liberalium ſtudiis pleniſſimè inſtructus. Proinde Remorum etiam a Rege Francorum Hugone fuerat conſtitutus Pontifex. Sed quoniam valde erat acer ac providus, intelligens Arnulfum ejuſdem urbis Archiepiſcopum, quo vivente ordinatus fuerat, eo conſenſu ejuſdem Regis, aiti in priſtinam reformari Sedem, cautè iter arripiens, ad prædictum devenit Ottonem. Qui ſatis honorificè ab eodem ſuſceptus: quem etiam ſtatim Ravennæ, inde verò Romanæ urbis ſublimavit Pontificem.*

De ipſo Epiſcopi Provinciæ Remenſis in Decreto electionis illius ad eumdem Archiepiſcopatum, ita ſcripſere: *Nos Epiſcopi Remorum Diœceſeos, ſecundùm Conſtitutiones Patrum, favore & conniventia utriuſque Principis noſtri, Domni Hugonis Auguſti, & excellentiſſimi Regis Roberti, aſſenſu quoque eorum qui Dei ſunt in Clero & populo, eligimus nobis Archiepiſcopum Abbatem Gerbertum, ætate maturum, naturâ prudentem, docibilem, affabilem, miſericordem .... Hujus vitam ac mores a puero novimus, ſtudium in divinis ac humanis rebus experti ſumus, hujus conſiliis ac magiſterio informari quærimus, ejus electionem ſubſcribendo confirmamus.* Ipſum *Gregorius V.* Pontifex optimus & Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus diſciplinæ ad Ravennatem Archiepiſcopatum evexit, multiſque ornavit privilegiis ob eximia ejus merita.

Privilegium Stephano Ungarorum Regi a Silveſtro II. conceſſum.

Stephanum Ungarorum Regem ſanctiſſimum, qui Pannoniam ad Chriſti fidem perduxerat, Regis nomine, Regioque diademate *Silveſter II.* cohoneſtavit, Crucem ante ipſum, ceu Apoſtolatus inſigne geſtari juſſit, Eccleſias in ejus ditionibus conſtitutas ipſi ordinandas reliquit, Strigonienſem Eccleſiam, eo rogante, Metropolim conſtituit, cæteros Epiſcopos gentemque totam Apoſtolica benedictione confirmavit: ut teſtatur *Cartuitius* Epiſcopus in Vita *S.Stephani* Regis Ungarorum, apud *Surium* ad diem XX. Auguſti. *Arnulfi* Remenſis Archiepiſcopi reſtitutionem confirmavit *Silveſter II.* ea arte ac prudentia, ut iis quæ in ipſum ſcripſerat æmulationis & contentionis ingenio & Actis Synodi Remenſis, in qua depoſitus fuerat, non derogaret, & Sedis Apoſtolicæ auctoritati conſuleret. Unde & *reatus conſcientiæ* meminit, & *quibuſdam exceſſibus Pontificali honore privatum* aſſerit in Epiſtolâ ad ipſum datâ; & ei ſubvenire ſe dicit, ut *quia ejus abſentia Romano aſſenſu caruit, Romanæ pietatis munere reparetur.* Obiit *Silveſter II.* XII. Maii anno Chriſti M.III. cum annos quatuor & menſes tres, vel quatuor ſediſſet. Ipſi hoc Epitaphium poſuit *Sergius IV.* Pontifex Maximus, quòd *Bennonis* calumniam ab aliis ſimplicioribus & nimis credulis Scriptoribus exceptam, funditus ſubvertit:

Primum Gerbertus meruit Francigena Sede
Remenſis populi Metropolim patriæ.
Inde Ravennatis meruit conſcendere Summum
Eccleſiæ Regimen, nobile, ſicque potens.
Poſt annum Romam mutato nomine ſumpſit,
Ut toto Paſtor fieret orbe novus.
Cui nimiùm placuit ſociali mente fidelis,
Obtulit hoc Cæſar Tertius Otto ſibi.
Tempus uterque comit clara virtute Sophiæ,
Gaudet & omne ſeclum, frangitur omne reum.
Clavigeri inſtar erat, Cœlorum ſede potitus,
Terna ſuffectus cui vice Paſtor erat.
Iſte vicem Petri poſtquam ſuſcepit, abegit.
Luſtrali ſpatio ſæcula morte ſui.

Digitized by Google

Obrignit mundus diſcuſſa pace triumphus,
Ecleſia nutans dedidicit requiem.
Sergius huas loculum miti pietate Sacerdos,
Succeſſorque ſuus compſit amore ſui.

Silveſtri II. excellens ingenium, & eruditio.

Occaſionem dedit fingendi ipſum magicis artibus deditum fuiſſe, ſumma ejus in Mathematicis peritia, in novis horologiis, aliiſque machinis excogitandis acerrimum ingenium, in perficiendis induſtria, quæ rudi ſæculo ineruditis hominibus abſque familiari genio, & dæmonis ope fieri non poſſe videbantor. Romorem ineptum auxit ſumma ejus fœlicitas, quòd nempe vir ignobilis, ex clauſtro ad Aulam penetraſſet, quòd facilè ſe inſinoaſſet in amicitiam Principum, quòd Archiepiſcopatus doos Galliæ & Italiæ primarios obtinuiſſet, ac demum ad Sedem Pontificiam eſſet provectus. *Hae vulgariter ficta,* (ut *Vvillelmi Malmesburienſis* verbis utamur) *eò quòd ſoleat populus literatorum famam lædere, dicens illum loqui cum dæmone, quem in aliquo viderit excellentem opere. Unde Boëtius in libro de Conſolatione Philoſophiæ queritur propter ſtudium ſapientiæ ſe de talibus notatum, quaſi conſcientiam ſuam ſacrilegio polluiſſet ob ambitum dignitatis. Non convenicbat,* Inquit, *viliſſimorum me Spirituum præſidia captare, quem tu in hanc excellentiam componebas, ut conſimilem Deo faceres. Atqui hoc ipſo videmur affines maleficio, quod tuis imbuti diſciplinis, tuis inſtituti moribus ſumus.* Ingeoii & eruditionis ſuæ nonnulla reliquit monumenta *Silveſter II.* librum ſcilicet *de Geometria*, quem in Bibliotheca Farneſiana ſe legiſſe teſtatur *Onuphrius Panninus* in Annotationibus ad *Platinam*; librum *de Numeris* ad *Conſtantinum* Monachum Floriacenſem, & pleraſque Epiſtolas breves, quæ extant partim in Biblioth. PP. editæ ex Cod. *Papyrii Maſſoni*, partim Tom. II. Hiſtoriæ Francorom *Andeæ Duchesnii*. Scriptæ ſunt aote illius Pontificatum, & nonnullæ ſunt in *Jonnnem XV.* Pontificem Maximum duriores. *Geeberti* Epiſtolam ad *Conſtantinum* Monachum Floriacenſem, *De Sphæra Conſtructione*, & Sermooem egregium *De informatione Epiſcoporum*, edidit *P. Mabillonius* Tomo II. Veterum Analectorum. Eidem adſcribendum cenſet *Libellum in quemdam Porphyrii locum*, cujus Libelli Præfatio ad *Ottonem III.* Imperatorem edita eſt Tomo I. Analectorum. Ejuſdem Geometriam, & Rithmomachiam in Bibliothechæ Thuaneæ MS. Codice extare mox laudatus *Mabillonius* teſtatur, Tomo II. Analectorum, pag. 215.

CAPUT II.

De Hæreſibus quæ Eccleſiam infeſtarunt ſæculis nono & decimo.

Novorum Manichæorum Hæreſis.

I. NONO Chriſti Sæculo ineonte, novorum Manichæorum ſeu Paolicianorum hæreſis in Oriente graſſabatur, quæ a *Sergio* quodam, qui ſe *Pauli* Apoſtoli diſcipulum, *Tychicum*, jactitabat, & *Lucidum Sydus*, & *Paracletum*, ſe mentiebatur, vires nuvas accepit, a quo hæretici illi *Sergiotæ* ſunt appellati; a quo diſſidens *Baanes*, qui ſe *Epaphroditi* diſcipulum eſſe gloriabatur, plurimos ejuſdem ſectæ in partes ſuas pertraxit, qui ex ejus nomine *Baanitæ* noncupati ſunt; cùm alii *Aſtathi*, ſive *Inſtabiles* dicerentur. In hæreſim pertractus eſt *Sergius* a muliere Manichęa quę ipſi primùm perſuadere aggreſſa eſt Scripturę Sacrę lectionem perperam laicis quibuſque ab Eccleſię Catholicę Sacerdotibus prohiberi; tum ipſum ſenſim in errores Manichæorum pertraxit. Rem geſtam ita narrat *Petrus Siculus* in Hiſtoria de Manichæis. *Sergius, cùm juvenis adhuc eſſet, in fœminam quamdam caſu incidit moribus infamem, ſectâ Manichæam. Illa verò diabolí ſectatrix, ut callida erat ac ſubdola, ſic juvenem eſt allocuta: Audio Domine Sergí, te literarum ſcientiâ & eruditione præſtantem eſſe, ac bonum præterea virum uſquequaque. Dic ergo mihi, cur non legis ſacra Evangelia? Quibus ille verbis illectus; nec occultum potiùs intuens nequitiæ venenum, ita reſpondit: Nobis profanis iſta legere non licet, ſed Sacerdotibus dumtaxat. At illa: Non ita eſt,* inquit, *ut putas: nec enim perſonarum acceptio eſt apud Deum: omnes ſiquidem homines vult ſalvos fieri Dominus, & ad agnitionem veritatis venire. At Sacerdotes veſtri, quoniam verbum Dei adulterant, & Myſteria occulunt quæ in Evangeliis continentur, idcirco vobis audientibus omnia non legunt quæ ſcripta ſunt, ne poſſitis pervenire ad agnitionem veritatis. Scriptum enim in illis eſt, quòd in illa die quidam dicent, Domine, Domine, nonne in nomine tuo dæmonia ejecimus; & virtutes multas fecimus? & reſpondens Rex dicet illis: Amen, Amen dico vobis non novi vos. Scrutare & vide num ita ſcriptum ſit. Quoſnam ergo iſtos eſſe putas, quibus Dominus dicet, Non novi vos?* Illo hæſitante, ut qui rudis & imperitus eſſet, mulier vaſerrima hanc Scripturæ ſententiam detorſit in miracula Sanctorum; ſicut & illam, *Multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, Iſaac, & Jacob, in Regno Cœlorum: filii autem Regni ejicientur in tenebras exteriores.* Matth. 8. 11. Filios Regni Sanctos eſt interpretata, quos Catholici ut Deos colerent: Multaque alia percurrens Evangelii loca & in ſenſum hæreticom detorquens, Manichæę ſectę errores omnes *Sergio* afflavit. Fornicationem peccatum non eſſe imò potiùs beneficium docuit *Sergius*. Eam autem dumtaxat fornicationem ſpiritalem vetitam a Deo eſſe, quâ quis ab ipſius *Sergii* doctrina deficeret. Id ex ejus Epiſtolâ, quam *Petrus Siculus* deſcripſit, compertum eſt.

Claudius Taurinenſis.

II. Eodem ineunte Sæculo vixit, Eccleſiamque ſuis erroribus infeſtavit *Claudius*, patria Hiſpanus, ot *Jonas Aurelianenſis* teſtatur, non Scotus ot quibuſdam viſum eſt, *Felicis Urgelitani* diſcipulus; qui cùm in Gallias veniſſet, in Palatio *Ludovici Pii* Imperatoris Presbyteratûs munia obivit; ejuſdemque Principis beneficio Taurinenſi Eccleſiæ in Subalpinis præfectus eſt Epiſcopus. Cùm autem in Diœceſi ſua quaſdam fortè ſuperſtitiones in cultom ſacrarum imaginum irrepſiſſe reperiſſet, non ſolùm imagines ipſas, ſed figuras omnes Dominicæ Crucis ex Eccleſiis disjecit, atque conculcavit. Quæ ipſius temeritas cùm a *Theodemiro* Abbate fuiſſet reprehenſa, Apologeticam pro erroribus ſuis ſcripſit Epiſtolam adversùs eumdem Abbatem, quæ ad *Ludovicum Pium* delata, & ab Epiſcopis examinata, juſto judicio repudiata eſt. Ipſius errores *Jonas Aurelianenſis* Epiſcopus, & *Dungalus* Diaconus etiaio impugnarunt atque confutarunt. Multa ſcripſit *Claudius Taurinenſis*, pręcipuè verò Commentaria in ſacros libros, nempe in *Geneſim* libros tres, anno 814. in *Exodum*, quatuor, anoo DCCCXXI. in *Leviticum* anno DCCCXXIII. ut colligitur ex Præfatione ipſius ad *Theodemirum Abbatem* edita a *P. Mabillonio* Tom. I. *Veterum Analectorum*. Commentatus etiam eſt *Evangelium S. Matthæi*, Opuſque ſuum *Juſto* Carroſenſi Abbati nuncupavit, anno DCCCXV. Expoſuit inſuper omnes *S. Pauli* Epiſtolas, ex quibus explanationem in Epiſtolam ad Galatas *Druſteranno* Abbati Solemniacenſi dicavit. Expoſitionem in Epiſtolam ad Epheſios inſcripſit *Ludovico Pio*. Ejus Præfationem edidit *P. Mabillonius* Tom. I. *Analectorum*. Expoſitio in Epiſto-

Digitized by Google

piſtolam ad Galatas typis vulgata eſt in Bibliothecis Patrum. Commentarii in Matthæum habentur MSS. in Bibliothecis Regis Chriſtianiſſimi, Cathedralis Eccleſiæ Laudunenſis, & Collegii Pariſienſis Societatis Jeſu. Commentaria in Leviticum in Codice S. Remigii Remenſis & Expoſitiones ſuper Epiſtolas *S. Pauli* in duobus Voluminibus Bibliothecæ Floriacenſis habentur. Commentarios in Geneſim, Exodum, & Leviticum *Theodemiro* Abbati Gallo nuncupavit, antequam fuiſſet ab ipſo reprehenſus; ſive antequam in Iconomachorum, & Vigilantii hæreſim incidiſſet. *Vigilantii* dico hæreſim, quia & ſacrarum Reliquiarum venerationem, & Sanctorum cultum, atque invocationem, & peregrinationes ſacras ad Apoſtolorum limina impugnabat, ut *Jonas Aurelianenſis*, & *Dungalus* referunt, utque fragmenta libelli ipſius contra Theodemirum Abbatem teſtantur.

Gotheſchalchus. III. *Goteſchalchus* Orbacenſis in Diœceſi Sueſſionenſi Monachus gyrovagus & turbulentus, veterum Prædeſtinatianorum Errores Sæculo nono jam provecto excitavit anno ſcilicet octingenteſimo quadrageſimo-ſeptimo. Aſſerebat Deum, ſicut quoſdam ad vitam æternam prædeſtinavit, ſic alios ad mortem æternam prædeſtinaſſe, & cogere homines interire: Non eum velle omnes homines ſalvos fieri, ſed eos dumtaxat qui ſalvantur: Chriſtum pro electorum tantùm ſalute paſſum eſſe, non autem pro redemptione omnium hominum. Id conſtat ex Epiſtolis *Rabani Mauri* Moguntini Archiepiſcopi ad *Notingum* & ad *Eberardum Comitem*; ex Epiſtolâ *Amolonis* Lugdunenſis Archiepiſcopi ad ipſum *Goteſchalchum*; ex *Hincmaro* in lib. de Prædeſtinatione, & ex Annalibus Bertinianis. Damnatus eſt Goteſchalchus, ejuſque errores confixi ſunt in Synodis Moguntina, anno Chriſti DCCCXLVIII. & in Cariſiacis, anno DCCCXLIX. & DCCCLIII. De illius cauſa, erroribus, damnatione, Impugnatoribus, ac Patronis agemus in Diſſertatione ſingulari.

Thiota Pſeudoprophetiſſa. IV. Iiſdem temporibus quibus errores ſuos ſpargere cœpit *Goteſchalchus*, anno ſcilicet 847. *Mulier quædam de Alamanniæ partibus, nomine Thiota, Pſeudoprophetiſſa, Moguntiacum venit, quæ Salomonis Epiſcopi Parochiam ſuis vaticiniis non minimè turbaverat. Nam certum conſummationis ſæculi diem, aliaque perplura Dei ſolius notitiæ cognita, quaſi divinitus ſibi revelata, ſcire ſe fatebatur, & eodem anno ultimum diem mundo imminere prædicabat. Unde multi plebeii utriuſque ſexûs timore perculſi, ad eam venientes, munera illi ferebant, ſeque illius orationibus commendabant: & quod gravius eſt ſacri Ordinis viri, Doctrinas Eccleſiaſticas poſtponentes, illam quaſi magiſtram cœlitus deſtinatam ſequebantur. Hæc in præſentiam Epiſcoporum apud Sanctum Albanum deducta, & diligenter de ſuis aſſertionibus requiſita, Presbyterum quemdam ſibi ea ſuggeſſiſſe, & ſe talia quæſtûs causâ narraſſe profeſſa eſt. Quapropter Synodali judicio publicis cæſa flagellis, miniſterium prædicationis, quod irrationabiliter arripuit, & ſibi contra morem Eccleſiaſticum vindicare præſumpſit, cum dedecore amiſit, ſuiſque vaticiniis tandem confuſa finem impoſuit:* ut habent Annales Francorum Fuldenſes ad annum Chriſti DCCCXLVII. & Metenſes ad eumdem annum, &c.

Photianum Schiſma. V. Eccleſiam hoc labente ſæculo maximè turbavit Schiſma *Photii*, hominis laici & curialis, qui Sedem Conſtantinopolitanam, pulſo *Ignatio* legitimo & ſanctiſſimo Patriarcha, invaſit, & a *Gregorio Syracuſano* excommunicato & depoſito Antiſtite ordinatus eſt. A *Nicolao I.* Pontifice Maximo excommunicatus, vices ipſi rependit, eumque, ut *Dioſcorus* alter, excommunicare tentavit: Literas encyclicas ſcripſit contra Romanam Eccleſiam: Doctrinam Catholicam de proceſſione Spiritus Sancti a Patre & Filio ſcriptis impugnavit. In Synodo Oecumenica VIII. præſidentibus *Hadriani II.* Legatis, anno Chriſti DCCCLXIX. damnatus eſt, & a *Baſilio* Imperatore miſſus in exilium. A quo poſt decennium revocatus, & in gratiam receptus, mortuo *S. Ignatio*, reſtitutus in Sedem eſt, quam ipſi confirmavit *Joannes VIII.* Sed cùm Pontificia Literas falſaviſſet, Legatos Apoſtolicos ſeduxiſſet, ac Pſeudoſynodum celebraſſet, quam Octavam nominavit, & Oecumenicam dixit, reſciſſis veræ Synodi Octavæ & Oecumenicæ decretis, rurſus ab eodem Pontifice damnatus eſt. Mortuo *Baſilio* Imperatore, a *Leone Sapiente* ejus filio executioni mandata eſt Romani Pontificis Sententia: *Photius* e Sede quam tyrannicè retinebat, deturbatus, & in Monaſterium detruſus anno Chriſti DCCCLXXXVI. Præter errorem de Proceſſione Spiritus Sancti a ſolo Patre, ſingulis hominibus duas ineſſe animas aſſeruit, ut teſtatur *Anaſtaſius Bibliothecarius*. Plura de Photiano Schiſmate dicemus in Diſſertatione ſingulari.

VI. Circa initia Photiani Schiſmatis, Theopaſchitarum hæreſis in Oriente ſuſcitata graſſabatur, quam *Nicolaus I.* Pontifex Maximus in Romana Synodo anno DCCCLXII. duobus Canonibus confixit, Chriſtum carne tantummodo paſſum, deitate verò impaſſibilem eſſe definiens, ut conſtat ex Epiſtolâ ipſius VII. ad *Michaëlem* Orientis Imperatorem, cui Canones illi inſerti ſunt. *Theopaſchitæ.*

Carolo Calvo in Galliis regnante, *Joannes Scotus Erigena* varios errores docuit, præcipuè circa Prædeſtinationem & circa Euchariſtiam, quam non eſſe verum Corpus & verum Sanguinem Chriſti propugnavit, ſed tantùm memoriam & figuram Corporis & Sanguinis ejus; unde ejus libro *Berengarius* Sacramentariorum parens plurimùm uſus eſt. De *Joanne Scoto*, ejuſque Operibus & erroribus, Diſſertationem ſingularem inferiùs inſtituemus. *Joannes Scotus.*

VIII. Anno circiter nongenteſimo trigeſimo-nono, Antropomorphitarum Hæreſis, id eſt, corpoream formam Deo tribuentium, Italiam infeſtabat; quam *Ratherius* Veronenſis Epiſcopus verbo ſcriptiſque impugnavit, ut *Sigebertus* in Chronico, ad eum annum teſtatur. *Antropomorphitæ.*

IX. Medio Sæculo decimo *Vualfredus* quidam Hæreſim negantem immortalitatem animæ in Occitania publicavit: quem Durandus Caſtrenſis Abbas Ordinis Benedictini validè impugnavit & confutavit, ut teſtantur verſus fronti majoris januæ Eccleſiæ *S. Benedicti Caſtrenſis* inſcripti, & in lucem editi poſt Chronicon Epiſcoporum & Abbatum Caſtrenſium, Tomo VII. Spicilegii Dacheriani: *Valfredus.*

Valfredus ſurgit doctrina ſemina falſa,
Corpus & unà animam morte perire docet.
Inſurgit contra vero ſermone Durandus,
Et gladio linguæ dogmata falſa ſecat.

CA-

CAPUT III.

De Scriptoribus Eccleſiaſticis Noni & Decimi Sæculi.

ARTICULUS I.

De Abytone Baſileenſi.

** O. B. Monachus.*

I. AHYTO * Augiæ Abbas, & Baſileenſis Epiſcopus, obitâ ad Imperatorem Græcorum Caroli Magni Occidentis Imperatoris nomine Legatione inſignis, vitæ ſanctitate & doctrinâ conſpicuus, *Hatto*, *Heito*, & *Haido* interdum ab Antiquis appellatur. Ipſius honorificè meminerunt Annales Francorum veteres ad annum DCCCXI. *Eginhardus* ſeu Laureshamenſium Annalium Auctor ad eumdem annum, Monachus Engoliſmenſis, & Auctor Anonymus in Vita *Caroli Magni*, Annales Fuldenſes ad annum DCCCXI. *Hermannus Contractus* in Chronico ad annum DCCCVI. DCCCXI. DCCCXVI. DCCCXXII. & DCCCXXIV. *Hepidannus* Monachus *S. Galli* ad annum DCCCII. DCCCX. & DCCCXX. & Chronicon ejuſdem Cœnobii ad annos DCCCVI. DCCCXI. DCCCXXII. & DCCCXXXVI. quo ejus obitus conſignatur. Scripſit *Hodoporicam* ſuum, dum Conſtantinopolim Legatus profectus eſt, & *Vvetini* Monachi viſionem proſa deſcripſit, teſte *Hermanno Contracto*. Scripſit etiam *Capitulare* XXV. Capitibus conſtans, quod ex Bibliotheca Eminentiſſimi Cardinalis *Francisci Barberini*, curâ doctiſſimi ac Reverendiſſimi *P. Joannis Bona* Congregationis *S. Bernardi* in Italia Abbatis Generalis, & poſtea S. R. E. pariter Cardinalis, acceptum edidit *Domnus Lucas Dacherius* Tomo VI. Spicilegii. Ex eo Capitulari diſcimus quæ Feſta tunc populo in Diœceſi Baſileenſi obſervanda indicerentur: ſcilicet Natalis Domini, S. Stephani. S. Joannis Evangeliſtæ, Innocentium, octava Domini, ſive Circumciſio, Theophania, ſive Epiphania, Purificatio Sanctæ Mariæ, Sanctum Paſcha per octo dies, Rogationes tribus diebus, Aſcenſio Domini, Sabbathum Sanctum Pentecoſtes, Sancti Joannis Baptiſtæ, duodecim Apoſtolorum, maximè tamen Sanctorum Petri & Pauli, Aſſumptio Sanctæ Mariæ, Dedicatio Baſilicæ Sancti Michaëlis Archangeli, Dedicatio cujuſcumque Oratorii, ſeu cujuslibet Sancti Eccleſiæ Patroni Feſtivitas; cujus tamen obſervatio vicinis tantùm, non generaliter omnibus indicebatur. Ex eodem Capite diſcimus, non ſolùm Summum Pontificem, & Epiſcopos, ſed & Reges noſtros Jejunia pro neceſſitatibus publicis indixiſſe, quæ ab eorum ſubditis obſervari religiosè deberent. *Indictum verò Jejunium*, inquit, *quando a Palatio, vel a Domo * fuerit denunciatum, ab omnibus generaliter obſervetur.*

Cap. VIII. Quæ præcipuè notanda in Capitulari Abytonis.

Feſta.

Jejunia.

** id eſt, ab Eccleſia Cathedrali: Regia juſſione, vel Epiſcopali Conſtitutione.*

Obſervandum quòd Cap. XVIII. Fidelibus omnibus denuntiari jubetur, *Ut qui cauſâ orationis ad limina Beatorum Apoſtolorum pergere cupiunt, domi confiteantur peccata ſua, & ſic proficiſcantur: quia a proprio Epiſcopo ſuo aut Sacerdote ligandi aut exſolvendi ſunt, non ab extraneo.* Capitulo nono prohibet ne in Eccleſia aliquid legatur aut cantetur *præter ea quæ auctoritatis divinæ ſunt, & Patrum Orthodoxorum ſanxit auctoritas. Nec falſa Angelorum nomina colantur, ſed ea tantùm quæ Prophetica & Evangelica docet Scriptura; id eſt, Michaël, Gabriël, Raphaël.* Apage itaque ab Eccleſiaſtico cultu *Urielis* nomen.

Confeſſio proprio Epiſcopo aut Sacerdoti facienda.

Falſa Angelorum nomina.

Vetat eodem Capitulo, *Ne Sacerdotes diverſa ſentiant in judiciis Pœnitentium, ſed conſideratâ qualitate perſonæ juxta modum culpæ agatur cenſura vindicta.*

Impoſitio Pœnitentiæ.

Cap. XXI. Prohibetur matrimonium inter conſanguineos uſque ad quintum genu, ſive quintam generationem. Contractum in quarto gradu non dirimitur, ſed pœnitentia indicitur conjugatis. Inceſtus a conſanguineis in primo aut ſecundo gradu commiſſus, ipſis matrimonii non ſolùm inter ſe, ſed cum quocumque ineundi poteſtatem in perpetuum adimit: ſi verò in tertio gradu cognationis conjuncti fuerint, ſeparari quidem ab invicem, & crimen pœnitentiâ eluere jubentur, ſed cum aliis nubere non prohibentur.

Impedimenta Matrimonii.

ARTICULUS II.

De Methodio Patriarcha Conſtantinopolitano.

SAnctus Methodius, Syracuſis oriundus, Conſtantinopolim juvenis adiit, ubi Monaſticam Vitam profeſſus eſt. Romam miſſus fuit a *Nicephoro* Patriarcha, ut teſtatur *Cedrenus*, *Zonaras*, & *Michaël Glycas*. Tardiùs anno Chriſti 818. Legationem illam non obiit. Romæ Presbyter ordinatus eſt, ut docent *Anaſtaſius Bibliothecarius* & *Hincmarus* in Epiſtolis ſuis ad *Carolum* Regem. A *Leone Armeno*, *Michaële Balbo*, & *Theophilo* Græcorum Imperatoribus Iconomachis multa paſſus eſt pro cauſa Fidei pietatiſque Chriſtianæ, quam acriter tuebatur. Reſtitutis ſacris Imaginibus ſub *Michaëlis*, *Theophili* filii, & *Theodora* matris Imperio, pulſoque *Joanne* hæretico & impio Patriarcha, *Methodius* in Sedem Conſtantinopolitanam evectus eſt; quam paucis annis cùm rexiſſet, aquæ intercutis morbo terris ereptus eſt, ingentium meritorum præmia in cœlis percepturus. Vita ejus ab Anonymo Auctore ipſi coævo conſcripta, & a *Leone Allatio* ex duobus Vaticanis Codicibus excerpta, e Græco Latinè reddita eſt. Scripſit Paſſionem *S. Dionyſii* Areopagitæ Athenienſis Epiſcopi; quem miſſum docet a *S. Clemente* Romano Pontifice, Pariſios veniſſe cum Sociis *Ruſtico* Presbytero & *Eleutherio* Diacono, Evangelium prædicaſſe, Martyrium capitis abſciſſione conſummaſſe Domitiano Imperatore, obtruncatumque caput manibus portaſſe ad duo milliaria. Iſtud ſuum Opus edidit *Methodius* cùm *S. Dionyſii* Paſſio antea Græcis pene ignota revelata eſt, ut ex exordio conſtat. *Dionyſii Beati*, inquit, *Paſſio inventa eſt. Dionyſii Beati certamen, fratres revelatum eſt. Dionyſii Beati & ab omnibus occultati ſanctiſſimus finis illuxit.* Inventum autem cura & ſtudio *S. Taraſii* Patriarchæ Conſtantinopolitani, docet nos *Hilduinus* Abbas in Epiſtolâ ad *Ludovicum Pium* Imperatorem: unde & Pallii munus, & Metropolitani dignitatem Athenienſi Epiſcopo ab eodem *Taraſio* reſtitutam fuiſſe aſſerit. Fuit autem *S. Taraſius* Patriarcha ab anno ſeptingenteſimo octogeſimo-quarto ad annum octingenteſimum ſextum. Per hæc tempora *Methodius* Paſſionis *S. Dionyſii Areopagitæ* hiſtoriam ſtylo ſuo ſanè eleganti ad multorum uſum accommodatam deſcripſit, & cum Romanis communicavit, quando Romam profectus eſt, ubi cùm eam *Anaſtaſius* adhuc puer legiſſet, tandem anno octingenteſimo ſeptuageſimo ſexto eamdem a ſe Latinè redditam *Carolo Calvo* novo Imperatori nuncupavit. De hac *Methodii* lucubratione *Anaſtaſius* ita præfatur: *Paſſionem S. Hieromartyris Dionyſii quondam Areopagitæ, poſtque Athenarum Antiſtitis, quam Romæ legi cùm puer eſſem, quamque a Conſtantinopolitanis Legatis audieram, ſecundùm Juſſionem veſtram diu quæſitam, tandemque in maximo Cœnobiorum Romæ ſitorum repertam, etiam inter diverſos languores*

Paſſio S. Dionyſii Areopagitæ a Methodio ſcripta.

po-

poſitus arrepto interpretandi certamine, Latino eloquio tradidi,.... Ceſſet ergo jam quorumdam opinio, perhibentium non eſſe Areopagitam Dionyſium, eum qui apud Pariſium corpore ac virtutibus redolet; cùm hoc & Græcorum quoque ſtylus cum Latina lingua concordans teſtetur & prædicet..... Hujus autem Paſſionis textum Beatus Methodius [qui a Sede Apoſtolica Conſtantinopolim Presbyter miſſus, ejuſdem urbis tenuit Pontificium, & ex tunc inter ſanctos ab omnibus ob ſuæ confeſſionis & agonis certamen veraciter veneratur & colitur] edidit, pauca de multis præcedentibus ſcriptis excerpens. De eodem Opere Hincmarus ad Carolum Calvum ita ſcribebat: *Lectâ Beati Dionyſii Paſſione a Methodio Conſtantinopolim Româ directo Græcè dictata, & ab Anaſtaſio utriuſque linguæ perito, & undecumque doctiſſimo ſanctæ Apoſtolicæ Sedis Bibliothecario, Latinè conſcripta ſicut in præfatione ſua narrat, recognovi his quæ ibi ſcripta ſunt, ea quæ in adoleſcentia legeram, conſonare. Videlicet per quos & qualiter geſta Martyrum B. Dionyſii Sociorumque ejus, ad Romanorum cognitionem, ſimul & ad notitiam Græcorum pervenerunt*. Tum de Actis S. *Sanctini*, quæ e quaternioribus vetuſtate contritis deſcripſerat, ſubjunxit: *Exemplar eorum quod mihi retinui, veſtro devoto & bono ſtudio offerendum putavi; ut ſi qui ſunt illorum reliquiæ qui negabant, Dominum & Patronum noſtrum Dionyſium eſſe Areopagitam, a B. Paulo Apoſtolo baptizatum, & Athenienſium ordinatum Epiſcopum, & in Gallias a Beato Clemente directum his quæ Græca teſtificatio, & Sanctæ Sedis Romanæ atteſtatio, & Gallicana intimat conteſtatio, ratum & in hac cauſa quod longè ante nos dictum eſt, recognoſcant*. Græcam teſtificationem laudans, *Methodii* lucubrationem ſpectat, Hujus *Hincmari* Epiſtolæ meminit, & *Flodoardus*, lib.III. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, cap.18. *Item*, inquit, *de Paſſione Sancti Dionyſii a Methodio Conſtantinopolitano Græcè dictata, & ab Anaſtaſio Romanæ Sedis Bibliothecario Latinè conſcripta; & de Vita vel actibus Beati Sanctini: & quid in his invenerit de commemoratione S. Dionyſii*. Iſtud *Methodii* Opus ab *Anaſtaſio* Latinè redditum, ex tribus optimæ notæ MSS. Codicibus edidit vir eruditus *Petrus Franciſcus Chifflettius* S. J. in Diſſertatione *De uno Dionyſio*: In qua inter alia obſervat a *Methodio* ſcriptam non eſſe Paſſionem illam *S. Dionyſii*, interprete *Lanſſelio*, quam in Dionyſio *Corderii*, Tom. II. legere eſt. Nec tamen minùs æſtimandam, cùm ſit Methudiana ipſa antiquior, illaque ipſa ſit, quam recèns inventam gratulatur *Methodius*, quæ *SS. Petri & Pauli* Martyrium quarto-decimo Neronis anno adſcribebat, ut ipſe teſtatur, Illam autem antiquiorem Paſſionis *B. Dionyſii* Hiſtoriam, *Metrodorum* forſan auctorem habuiſſe, cujus nomen præfert in nonnullis exemplaribus, vel certè *Ariſtarchum* Chronographum, qui de ea ad *Oneſiphorum* Primicerium ſcripſiſſe memoratur ab *Hilduino* in Epiſtolâ ad *Ludovicum Pium*, ad quem *Ariſtarchi* Opus illud mittere ſe dicit, ut vel ex eo, ſuper *Dionyſio* Pariſienſi pariter & Areopagita, Græcorum cum Gallis conſenſum agnoſceret. Probat autem luculenter vel hoc unum *Methodii* Opus, ſexdecim ad minùs annis ante *Hilduini* Areopagitica ſcriptum, & ex antiquioribus Actis ſub *S. Taraſio* Patriarcha inventis deſtoratum, opinionem de uno *Dionyſio* Pariſienſi Epiſcopo & Athenienſi, adeoque Areopagita, imprudenter a Neotericis quibuſdam Criticis *Hilduinianam fabulam* appellari.

Paſſio S. Dionyſii a Methodio ſcripta ex antiquioribus Actis, ante Hilduini Areopagitica.

Ejuſdem *S. Methodii* Patriarchæ Conſtantinopolitani opus eſt: *Canon de iis qui abnegarunt ſecundùm diverſas perſonas & ætates, & ad Orthodoxam veramque fidem revertuntur*. Extat in Euchologio Græcorum edito a viro doctiſſimo *Jacobo Goar* Dominicano, pag.876.

ARTICULUS III.

De Dungalo Diacono.

I. DUngalus Recluſus Monaſterii Sandionyſiani in agro Pariſienſi, Diaconus, doctiſſimuſque Theologus, florere cœpit ſub *Carolo Magno*, ad quem in membranis deſcripta ſervatur Epiſtola *de Eclipſi*, tum ſub *Ludovico Pio*, ejuſque filio *Lothario* Imperatoribus, quibus dicavit librum reſponſionum ſuarum adversùs *Claudii* Taurinenſis Epiſcopi ſententias. Quo in libro Crucem Domini, & ejus, Sanctorumque imagines, ac reliquias ſacras, *congruo, fideli, & religioſo cultu laudare, diligere, ac venerari* Chriſtianos debere probat, Sanctorumque invocationem & interceſſionem tuetur adversùs Hæreticum illum Antiſtitem. *SS. Gregorii Nyſſeni, Ambroſii, Auguſtini, Paulini, Fortunati, Prudentii, Gregorii Magni* teſtimoniis luculentiſſimis ipſum oppugnat, Adversùs illius impietatem excitat religioſiſſimos Principes. *Rogamus, verò*, inquit, *ſuppliciter noſtros Dominos Chriſtianiſſimos ac religioſiſſimos, ut zelo Dei commoti ſuæ ſanctæ Matri Eccleſiæ gementi & periclitanti opportunè dignentur ſuccurrere, eamque diris ſerpentum morſibus diutiùs non ſinant laniari.-.... Ne ampliùs maligniſſimo ſuperbiæ ſpiritu inflati talem audentes excogitare pravitatem, ſponſam Chriſti Eccleſiam, cujus vos Deus proviſores defenſoreſque conſtituit, diffamare violareque præſumant, ut ait Auguſtinus in Expoſitione Evangelii ſecundùm Joannem. Si ergo quando vult Deus concitare Poteſtates adversùs hæreticos, adversùs ſchiſmaticos, adversùs diſſipatores Eccleſiæ, adversùs exſufflatores Chriſti, adversùs blaſphematores Sanctorum ejus; non mirentur quia Deus concitet, ut a Sara verberetur Agar, cognoſcat ſe Agar, ponat cervicem ſuam. Mirantur autem quia commoventur Poteſtates Chriſtianæ adversùs deteſtandos diſſipatores Eccleſiæ. Si ergo non moverentur, quomodo redderent rationem de Imperio ſuo Deo? Intendat caritas veſtra quid dicam: quia pertinet hoc ad Reges ſæculi Chriſtianos, ut temporibus ſuis pacatam velint matrem ſuam Eccleſiam unde ſpiritaliter nati ſunt*. Dallæum Calvinianæ ſectæ Miniſtrum *Dungali* auctoritate contra ſacrarum imaginum cultum abuti, demonſtravimus Diſſertatione VI. in Hiſtoriam ſæculi VIII. §. XIV.

ARTICULUS IV.

De Amalario.

I. AMALARIUS FORTUNATUS, Trevirenſis Archiepiſcopus, a *Carolo Magno* Imperatore Legatus miſſus eſt Conſtantinopolim ad *Michaëlem Rangabe* Imperatorem, anno octingenteſimo undecimo. Obiit anno octingenteſimo decimo quarto, ut Annales Francorum teſtantur. Ejus eſſe librum *De ſacro Baptiſmate* ad *Carolum Magnum*, qui falsò hactenus fuerat ſuppoſitus *Alcuino*, ex Codice Petaviano probat *P. Sirmondus* Societatis JESU, in Notis ad *Theodulphum* Aurelianenſem. Sanè in Alcuinum cadere non poſſunt, quæ ſub iſtius libri finem leguntur: *Dixiſti, Sereniſſime Auguſte, velle vos ſcire qualiter nos & noſtri Suffraganei doceremus populum Dei de Baptiſmi Sacramento.*

Amalarii duo; Trevirenſis Archiepiſcop. & Metenſis Diaconus.

II. Alter ab illo, & junior, quidem, *Amalarius* Metenſis Diaconus, & Lugdunenſis deinde Chorepiſcopus, qui libros quatuor *De Eccleſiaſticis Officiis* ſcripſit, ac *Ludovico Pio* nuncupavit,

ut

Digitized by Google

ut teſtatur *Ademarus* Monachus *S. Eparchii* Engoliſmenſis, in Chronico. Snpplementum ad librum IV. Amalarii de Officiis divinis, ſcilicet cap. XLVIII. *de Regula S. Benedicti*, edidit *P. Mabillonius* Tomo II. Analectorum ex Codice MS. Bibliothecæ Collegiatæ Eccleſiæ *S. Martialis* apud Lemovicas. Scripſit etiam librum *De ordine Antiphonarii*, cùm a Romana Legatione, quam *Ludovici Pii* Imperatoris nomine obiit ad *Gregorium IV.* rediiſſet, ac Gallicana Antiphonaria cum Romanis contuliſſet. Invenit, ut ipſe teſtatur, illa ab iſtis diſcrepare, non ſolùm in ordine, verùm etiam in verbis, & multitudine Reſponſoriorum, & Antiphonarum, quas Galli non cantabant. Animadvertit in multis rationabiliùs ſtatuta Gallicana quàm Romana, illa iſtis eſſe antiquiora: a Gallicanis, ubi meliùs erant ordinata, non diſceſſit, & ubi poterant a Romanis corrigi, non neglexit. Factâ e Palatio librorum copiâ, ex diverſis Doctorum ſententiis duplicem libellis duobus concinnavit Regulam, unam Canonicorum, alteram Sanctimonialium, quæ Concilii Aquiſgranenſis judicio & auctoritate comprobatæ ſunt, ut *Ademarus* in Chronico teſtatur. Scripſit *De Præſcientia & Prædeſtinatione* contra *Goteſcalchum*. Nonnullas ejuſdem Auctoris Epiſtolas exhibet Tomus VII. Spicilegii Dacheriani. Ejus de Euchariſtia doctrinam in Diſſertationibus diſcutiemus. Quatuor ipſius libros de Divinis Officiis, Agobardus Lugdunenſis Archiepiſcopus Opere ſingulari reprehendit. De his fuſiùs in Diſſertationibus.

Frequens Communio. Freqoentem Communionem Chriſtianis ſuaderi vult Amalarius, in Epiſtolâ ad Guntardum. *Præcipitur*, inquit, *in Canonibus, ut omnes qui ingrediuntur Eccleſiam communicent; quòd ſi non communicaverint, dicant cauſam quare non communicent; & ſi rationabilis extiterit, indulgeatur illis, ſin autem, excommunicentur. Comperi te anchoram mentis tuæ fixiſſe in pelago & non in portu; fixiſti illam in Gennadio Maſſilienſi. Hortor ut potiùs figas illam in portu tutiſſimo, Auguſtino ſcilicet, teſtificato per omnes Eccleſias. Hortatus eſt te Gennadius, ut præcipuè per dies Dominicos communices. Fortè non erat conſuetudo illius, ut per ſingulos dies Miſſam celebraret. Si enim eſſet, non hortaretur per ſolos Dominicos dies potiſſimùm communicare. Græcorum aliquorum Presbyterorum conſuetudo eſt, ut a V. Feria ſe præparent & ſanctificent ad Miſſam celebrandam. Poteſt evenire ut in III. Feria ſive IV. peccatum committamus, quod non abluatur uſque poſt finitum diem Dominicum: Quapropter non cito communicamus per ſingulos dies Dominicos. Et poteſt fieri ut Deo placeamus per ſingulos dies totius hebdomadis, in quibus guſtare & videre fas eſt quàm dulcis ſit Dominus. A tam dilecto Hoſpite non oportet dilectores diu abeſſe, quem compulerunt hoſpitari ſecum in die Reſurrectionis ejus duo ex Diſcipulis in Emmaüs.* Tum recenſitis *S. Auguſtini* verbis *Epiſtola CXVIII. ad Januarium*, ſubdit: *Fili mi, ſi te cognoſcis peccatorem, oportet ut a te non repellas Dominum, ſed ſatis ei fac per pœnitentiam, & in ſpiritu contrito & humiliato ſuſcipe illum. Si juſtus es, gaudens ſuſcipe illum: ſi infirmus, precare ab illo ſanitatem, & cade in faciem ante pedes ejus, ſicut unus de decem Leproſis gratias age, ut dicat tibi:* Surge & vade, quia fides tua te ſalvum fecit. *Juxta Auguſtinum, quando videbis pium affectum eſſe in te, ſume Corpus Domini, ut tibi vitam ſempiternam præſtet. Noli differre ad diem Dominicum, quia neſcis ſi contingas illum.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 160. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Romanum Breviarium, quia minùs ordinatum fuit, per Gallicanum correctum eſt.*

R. De Romano Breviario non loqoor, ſed de Ordine Aotiphonarii edito ab Amalario Metenſi Diacono, qui collatione factâ Gallicanorum Antiphonariorum cum Romanis, *Animadvertit in multis rationabiliùs ſtatuta Gallicana quàm Romana, illa iſtis eſſe antiquiora. A Gallicanis, ubi meliùs erant ordinata, non diſceſſit, & ubi poterant a Romanis corrigi, non neglexit*, ut ipſe teſtatur. Hiſtoriæ & Criticæ quæſtio eſt. Quid hîc reprehenſione dignum?

ARTICULUS V.

De Theodulfo.

THeodulfus, ex Italia oriundos, ut vetus Chronicon a *Duchesnio* editum Hiſtoricorum Franciæ Tom. IV. teſtatur pag. 36. vel ex Hiſpania, ut nonnullis colligi videtur ex ejus Epitaphio a *P. Mabillonio* edito Tom. I. Analectorum, quòd ipſi Speriam ſeu Heſperiam patriam triboit, & ex ipſo *Theodulfo* in Parænesi ad Judices, ubi conſanguineos vocat Heſperiæ populos in Septimania degentes, qui ex Hiſpania eò confluxerant:

Mox Sedes, Narbona, tuas, urbemque decoram
Tangimus, occurrit quo mihi læta cohors.
Relliquiæ Getici populi, ſimul Heſpera turba
Me conſanguineo fit duce læta ſibi.

Ut ut eſt, io Gallias vocatus eſt a *Carolo Magno*, cui ob virtutem ac doctrinam gratiſſimus fuit, a quo Abbatia Floriacenſi, & Aurelianenſi Epiſcopatu donatus eſt; deinde Miſſi Dominici ampliſſimum geſſit Magiſtratum in utraque Provincia Narbonenſi. Poſt *Caroli* obitum non minori in pretio & gratia fuit apud *Ludovicum Pium*: a quo & *Stephano* Papæ in Gallias venienti, obviam honoris causâ procedere juſſus eſt. Poſtea delatus ut particeps conjurationis *Bernardi* Italiæ Regis adversùs Patruum, Epiſcopatu ſpoliatus, & in Monaſterium relegatus eſt apud Andegavos. Quod ille crimen conſtanter pernegavit. Abſolutus tandem, cùm ad Eccleſiam ſuam rediret, dicitur anno 821. veneno necatus. Vitam ejus ad annum uſque 840. malè prorogant *Sigebertus, Trithemius, & Baronius*, cùm *Jonas* illius in Sede Aurelianenſi Succeſſor Conventui Pariſienſi de imaginibus anno 824. interfuerit. Ab *Alcuino* in Epiſtola IV. ad *Carolum Magnum*; ab *Eginhardo* in Vita ejuſdem Imperatoris, ab Auctore Anonymo Vitæ *Ludovici Pii*, a *Lupo* Ferrarienſi, Epiſtola XX. *Hincmaro* lib. de Divortio Lotharii & Tethergæ. *Joanne Trithemio* in lib. de Sciptoribus Eccleſiaſticis, & aliis celebratur. Scripſit librum *De Ordine Baptiſmi* ad *Magnum* Senonenſem Archiepiſcopum; librum *Teſtimoniorum de Spiritu Sancto* ad *Carolum Magnum*, in quo SS. Patrum teſtimoniis probat Spiritum Sanctum a Patre & Filio procedere: *Capitula ad Presbyteros ſuæ Diœceſeos*, quibus ipſos docet quomodo ſubditam ſibi plebem inſtruere, & ejus profectum in Vita Chriſtiana curare ac promovere debeant. Varia etiam carmina edidit, in quibus eminent Parænenſis ad Judices, & Verſus in fronte Bibliorum ſcripti. Nonnulla antea inedita vulgavit *P. Mabillonius* Tom. I. Veterum Analectorum. Verſus edidit a pueris in die Palmarum cantandos, qui incipiunt, *Gloria, laus, & honor*

tibi

Digitized by Google

tibi ſit; Rex Chriſte Redemptor. Eos autem ſcripſit, cùm Andegavi exul ageret. Hos ipſi verſus aſſerit *Lupus Ferrarienſis* Epiſtola XX. Horum meminit Auctor lib. de divinis Officis ſub nomine *Alcuini*, cap. XIV. quod novum argumentum eſt, quo probetur illorum Librorum Auctorem eſſe poſteriorem *Alcuino*. Fragmenta Sermonum aliquot *Theodulfi Aurelianenſis* habemus *Tomo V. Spicilegii Dacheriani*.

Quæ maximè obſervatione digna in Capitulari Theodulphi.

Ex Capitulari *Theodulfi*, doctrina Eccleſiæ de Confeſſione Sacramentali omnium peccatorum ſigillatim facienda luculenter confirmatur. Sic enim habet cap. XXXI. *Confeſſiones dandæ ſunt de omnibus peccatis, quæ ſive in opere, ſive in cogitatione perpetrantur.... Quando quis ad Confeſſionem venit, diligenter debet inquiri quomodo aut qua occaſione peccatum perpetraverit, quod peregiſſe ſe confitetur, & juxta modum facti debet ei pœnitentia indicari. Debet ei perſuaderi ut & de perverſis cogitationibus faciat Confeſſionem. Debet ei etiam injungi, ut de octo principalibus vitiis faciat ſuam Confeſſionem; & nominatim ei debet Sacerdos unumquodque vitium dicere, & ſuam de eo Confeſſionem accipere.*

Confeſſio Sacramentalis.

Communio frequens.

Ab eodem frequens Communio commendatur, cap. XLIV. *Admonendus eſt populus*, inquit, *ut ad ſacroſanctum Sacramentum Corporis & Sanguinis Domini nequaquam indifferenter accedat, nec ab hoc nimiùm abſtineat: ſed cum omni diligentia eligat tempus, quando aliquandiu ab opere conjugali abſtineat, & vitiis ſe purget, virtutibus exornet, eleemoſynis & orationibus inſiſtat, & ſic ad tantum Sacramentum accedat. Quia ſicut periculoſum eſt impurum quemque ad tantum Sacramentum accedere, ita etiam periculoſum eſt ab hoc prolixo tempore abſtinere: Salva ratione eorum, qui excommunicati, non quando vis libet, ſed certis temporibus communicant, & Religioſis quibuſcumque ſanctè viventibus, qui pene omni die id faciunt.* Cap. XLI. *Singulis diebus Dominicis in Quadrageſima, præter hos qui excommunicati ſunt, Sacramenta Corporis & Sanguinis Chriſti ſumenda ſunt, & in Cœna Domini, & in Paraſceve, in Vigilia Paſcha, & in die Reſurrectionis Domini, penitus ab omnibus communicandum: Et ipſi dies Paſchalis hebdomadæ omnes æquali religione colendi ſunt.*

Gravis Pœnitentia pro capitalibus peccatis imponenda.

Gravem diuturnamque Pœnitentiam pro capitalibus criminibus imponi volebat Theodulfus, ſecundùm Eccleſiæ ingenium ac morem. Cap. 26. de perjurio, ſic loquitur: *Audivimus quoſdam parvi pendere hoc ſcelus, & levem quodammodo perjuris pœnitentiæ modum imponere. Qui noſſe debeat, talem de perjurio, qualem & de adulterio, de fornicatione, de homicidio, & de cæteris criminalibus vitiis pœnitentiam imponendam. Si quis verò perpetrato perjurio, aut quolibet criminali peccato, timens pœnitentiæ longam ærumnam, ad Confeſſionem venire noluerit, ab Eccleſia repellendus eſt, ſive a communione & conſortio Fidelium, ut nullus cum eo comedat, neque bibat, neque oret, neque in ſuam eum domum recipiat.*

Quadrageſimæ tempus quomodo tranſigendum.

Quomodo Quadrageſima tranſigenda ſit a Chriſtianis, docet *Theodulfus*. Hebdomadâ unâ ante ejus initium, Confeſſiones dari Sacerdotibus, Pœnitentiam accipi, diſcordantes reconciliari, & omnia jurgia ſedari jubet. Jejunium, præterquam diebus Dominicis, reſolvi tempore Quadrageſimæ nefas eſſe docet. Ante manducare quàm Veſpertinum celebretur Officium, illicitum eſſe. Eleemoſynam jejunio jungendam, & cibum & potum, quo quis uti debuit, ſi non jejunaret, pauperibus erogandum. His diebus, ab omnibus deliciis abſtinendum, a litibus etiam & contentionibus; nec-non ab uſu matrimonii: *Quia pene nihil valet jejunium, quod conjugali opere polluitur, & quod orationes, vigiliæ, & eleemoſyna non commendant.* (A Cap. XXXVI. ad XLIV.)

Dominicæ diei obſervantia.

De obſervantia diei Dominicæ docet *Theodulfus*, hac die nihil fieri debere *præter orationes, & Miſſarum ſolemnia, & ea quæ ad victum pertinent*. Dari licentiam navigandi, & itinerandi, *ſi neceſſitas fuerit, ita dumtaxat ut horum occaſione Miſſa & Orationes non prætermittantur*. Cuilibet Chriſtiano conveniendum Sabbati die cum luminaribus ad Eccleſiam: conveniendum ad Vigilias, ſive ad Matutinum Officium. Concurrendum cum oblationibus ad Miſſarum ſolemnia. Nullam cauſam dici debere vel audiri, cùm ad Eccleſiam convenitur. Tantummodo Deo vacandum, in celebratione videlicet ſacrorum Officiorum, & exhibitione eleemoſynarum, & in Dei laudibus cum amicis, proximis & peregrinis ſpiritaliter epulandum. Non privatæ dumtaxat Miſſæ, ſed publicæ, diebus Dominicis Fideles intereſſe debere. Proinde curandum *Ut Miſſæ, quæ per dies Dominicos, peculiares a Sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, ut per eas populus a publicis Miſſarum ſolemnibus, quæ horâ tertia canonicè fiunt, abſtrahatur*. Admonendum eſſe populum ut ante publicum peractum Officium ad cibum non accedat, & *Omnes ad ſanctam Matrem Eccleſiam Miſſarum ſolemnia, & Prædicationem* audituri conveniant, cùm Sacerdotes qui in urbe, & in circuitu urbis morantur, tum laici, *exceptis Deo ſacratis feminis quibus mos eſt ad publicum non egredi, ſed claustris Monaſterii contineri*.

Hildegarius Meldenſis *Epiſcopus* anno 858. in frequenti Synodo ſubjectis ſibi Clericis præcepit ut Capitularis *Theodulphi* Decreta accuratè obſervarent, ut ex MS. Codice Gemblacenſi refert P. *Mabillonius* Tom. I. Veterum Analectorum pag. 386.

ARTICULUS VI.

De Theodoro Studita, & Nicephoro Patriarcha Conſtantinopolitano.

I. SAnctus Theodorus Abbas Monaſterii, quod *Studium* a *Studio* conditore vocabatur, ſub Iconomachis, Imperatoribus *Leone Armeno* & *Michaële Balbo* Eccleſiæ fidem de ſacrarum imaginum cultu conſtanter propugnavit, Orthodoxos verbis ſcriptiſque confirmavit, ac defendit, carcerem & exilium pro cauſa fidei paſſus eſt. Aliam antea perſecutionem a *Conſtantino* Imperatore *Ireneæ* filio pro cauſa pietatis ſuſtinuerat, ejus nuptias cum *Theodota*, quam repudiata *Maria* legitima uxore duxerat, ceu adulterium palam arguens, ab ejus communione ſe ſubtrahens, Monachoſque omnes ad illius execrationem facinoris accendens, & ad vitandum Imperatoris colloquium. Nec minis, nec precibus, nec *Theodota*, quæ ipſi conſanguinitate juncta erat, amicitia & promiſſis, adduci potuit Abbas Sanctiſſimus ut in cauſa Dei taceret. Quamobrem cum ſuis atrociter flagellatus, in exilium deportatus eſt. Sublato *Conſtantino* ab *Irene* Imperatrice revocatus, magnoque cum honore ſuſceptus, Monaſterium Studii reſtituit, ita ut mille Monachos in illud congregaret, quos ſanctiſſimis inſtituit documentis. *Joſephus* Oeconomus, qui nefarias *Conſtantini* Imperatoris cum *Theodota* nuptias benedixerat, a ſacris miniſteriis & Communione propterea ejectus, cùm in *Nicephori* Imperatoris gratiam poſt novem annos irrepſiſſet, ea res novas turbas in Eccleſia Conſtantinopolitana excitavit, ac *Theodoro* novi certaminis campum aperuit. Scilicet Imperator *Nicephorum* Conſtantinopolitanum Patriarcham coëgit, ut *Joſephum* in priſtinum gradum re-

S. Theodori Studitæ certamina pro fide & diſciplina Eccleſiæ.

ſtitueret, quod ille præſtitit, habita Synodo. Oeconomiam Patriarchæ *Theodorus* vehementer improbavit ac licèt ei comunicaret memoriam ejus faciendo in Sacrificio Miſſæ, ab ejus tamen Communione palam ſe ſubtrahebat, intereſſe nolens, cùm ſacris operabatur præſente *Joſepho*; ut conſtat ex Epiſtolis XX. & XXXI. *Theodori*. Cæterùm non offendebatur *Theodorus* quòd *Joſephus* a Patriarcha reſtitutus eſſet, ſed quòd nulla veniâ petitâ, nulla pœnitentiâ peractâ, quaſi inſons admiſſus. Oeconomiam prætendebant Epiſcopi *qui Joſephum* reſtituerant: at Oeconomiæ locum eſſe negabat *Theodorus*, quæ etſi diſciplinam nonnihil remittat, eam non evertit; ut idem Epiſtola 24. lib. 1. ad *Theoctiſtam* data oſtendit. Licèt porro ſchiſma non fecerit *Theodorus*, ſed pro Eccleſiaſtica Diſciplina, ſervatâ charitate, cum Patriarcha & Epiſcopis pugnaverit, apud Imperatorem audiit ut Eccleſiaſticæ pacis perturbator, qui propterea Synodum congregavit menſe Januario anni octingenteſimi noni, in qua cùm decretum eſſet Epiſcopos de ſacris Canonibus diſpenſare poſſe, conjugium *Conſtantini* cum *Theodata* ex diſpenſatione fuiſſe legitimum; reos eſſe Monachos, & eorum maximè duces *Platonem* & *Theodorum*, qui *Patriarchæ* & Epiſcoporum Decretis non parerent, & cum *Joſepho* communicare pertinaciter renuerent, imo ſe ſubtraherent ab ipſius Patriarchæ communione; anathemate injuſtiſſimè percuſſi ſunt, & Imperatoris Edicto in exilium amandati. Adversùs hanc Synodum, quam Synodum *Mœchoram* vocabat *Theodorus*, auxilium Romani Pontificis *Leonis III.* imploravit, datis ad ipſum literis, quas *Baronius* exhibet ad annum octingenteſimum nonum. Non jam de ſola diſciplina contentionem eſſe ſignificavit, ſed de fide; cùm Pſeudo-Synodus legitimè fuiſſe diſpenſatum cum Imperatore *Conſtantino* judicaſſet, ut uxorem dimitteret, eaque vivente, duceret alteram. Unde adverſariorum ſententiam novam hæreſim eſſe ſcribit, novoque nomine appellat, *Hæreſim Mœchianorum*. Obiit Sanctiſſimus Confeſſor die 11. Novembris, anni DCCCXXVI. ætatis 67. Vitam ejus ſcripſit *Michaël Studita* ejus Diſcipulus.

S. Theodori Studitæ Opera.

Scripſit *Theodorus* librum qui inſcribitur, *Parva Catecheſis*, qui quatuor & triginta ſupra centum Sermones complectitur, quos quidem Fratribus ipſe pronuntiavit, congruentes cuique diei ſingulos, lectiſſimis ſententiis verbiſque ornatiſſimis ſcitè admodum pertractana, nunc de animi fortitudine adverſorumque contemptu, de Monaſticæ obſervationis perſeverantia, & membrorum mortificatione: nunc de conſtantia in quotidianis certaminibus, & præſtanti adversùs caſus omnes animi contentione. Alterum librum compoſuit, quem inſcripſit *Magnam Catecheſim*, in tres partes diviſum, in quo Cœnobii inſtituta ſingillatim exponit. *Parva Catecheſis* 134., Sermonibus conſtans Latinè reddita a *Joanne Livineio* Belga, Canonico Antuerpienſi, edita eſt Tom. XIV. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunenſis. Scripſit etiam Orationes in dies feſtos Domini & Deiparæ & Sanctiſſimi Præcurſoris. Orationem in adorationem vivificæ Crucis *P. Gretſerus* S. I. edidit Tom. II. *de Cruce*. Scripſit præterea librum Dogmaticum contra Iconomachos. Item librum edidit Jambicis verſibus, in quo primi parentis ortum lapſumque deſcripſit, *Caini* invidiam & fratricidium, *Enochi* innocentiam, *Noë* & filiorum ejus ortum, vitam, converſationem. Item quinque libros Epiſtolarum, quarum plurimas unà cum Vita ipſius a *Michaële Studita* ſcripta, in qua hæc ejus Opera recenſentur, doctiſſimus *P. Sirmondus* S. I. in gratiam Cardinalis Baronii Latinitate donavit, quibus velut pretioſiſſimis ac lucidiſſimis gemmis nonum Annalium ſuorum Eccleſiaſticorum Tomum ornàvit ac illuminavit Auctor Eminentiſſimus. Nonnullæ ſunt in quibus Romani Pontificis Primatus magnificè prædicatur. Ejus Opera noviſſimè in lucem edita ſunt ex verſione *Sirmondi*, cum aliis ejuſdem doctiſſimi Jeſuitæ Lucubrationibus. In Teſtamento quod morti proximus condidit, profeſſionem eorum, quæ ab ejus temporis Hæreticis impugnabantur, ſubjiciens, de Monaſtico Inſtituto, inter alia hæc habet: *Confiteor inſuper Monaſticum Statum ſublimem eſſe, & excelſum, & Angelicum, qui & peccata omnia expurget abſoluta vitæ perfectione*, &c.

Monaſtici Status excellentia.

II. Coævus fuit & familiaris Theodoro Studitæ NICEPHORUS Patriarcha Conſtantinopolitanus, anno octingenteſimo ſexto in eam Sedem evectus, *Leone Armeno* Imperatore Iconomacho ob cauſam Fidei deportatus in exilium. Obiit *Michaële Balbo* Imperante, die decima-tertia Martii, anni octingenteſimi vigeſimi octavi, ætâtis ſeptuageſimo-primo. Ejus memoria in Menologio Græcorum die 2. Junii, & in Martyrologio Romano die 13. Martii celebris eſt. A *Theophane* Presbytero in Oratione ejus Encomiaſtica apud *Surium* ea die, ab altero *Theophane* in *Chronico* a *Photio* in Bibliotheca Cod. LXVI. ab *Anaſtaſio Bibliothecario* in præfatione Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, a *Cedreno*, *Zonara* & *Glyca* commendatur. Epiſtolam Confeſſionem ſuæ Fidei continentem ſcripſit ad *Leonem III.* Romanum Pontificem, quam *Fronto Ducæus* S. J. Theologus cum *Baronio* communicavit; hinc verò inſeruit ille Annalium ſuorum Tomo IX. Scripſit præterea Antirrheticos tres adversùs Iconomachos, quorum ſola hucuſque edita ſunt fragmenta, tum in Auctario Bibliothecæ Patrum Græco-Latin. *P. Combefiſii* Tom. 1. & 11. cùm apud *Leonem Allatium* in Opere de perpetua Conſenſione Eccleſiæ Græcæ & Latinæ. In Bibliothecis Patrum Colonienſi, Pariſienſi & Lugdunenſi, Latinè tantùm extant quatuor alia contra Iconomachos Opuſcola. Canones præterea condidit aliquot. Sed inter ejus Opera celeberrimum eſt *Breviarium Hiſtoricum* de rebus geſtis a Mauritii Imperatoris cæde uſque ad *Leonis IV. Porphyrogeniti* & *Irenes* nuptias, hoc eſt, *Conſtantini Copronymi* annum 29. Chriſti 769. Extat Græcè & Latinè Tom. 1. Corporis Hiſtoriæ Byzantinæ. Verſionem adornavit doctiſſimus *P. Petavius* S. J. & Notis exquiſitis illuſtravit. Adjecit ejuſdem ex *Theophane* luculentum fragmentum, quod alterius eſſe Operis evidens eſt, cùm dictio non ita conciſa ſit ut in Breviario, ſed fuſior, qualis Oratorum eſſe ſolet.

S. Nicephori Conſtantinopolitani Opera.

Breviarium Hiſtoricum laudat *Photius* Codice 66. Bibliothecæ. *Lectum eſt*, inquit, *S. Nicephori Archiepiſcopi Conſtantinopolitani Breviarium Hiſtoricum. Cujus initium eſt a Mauritii cæde, & ad Leonis & Irenes uſque nuptias perductum eſt. Dicendi genus minimè redundans & perſpicuum: Dictionis verò elegantia, orationiſque ſtructura neque ſoluta nimiùm, neque porro cum affectatione preſſa & adſtricta: ſed cujuſmodi eloquentis planè hominis ac perfecti eſſe debeat. Nam & novitatem declinat, & quod vetus, exultumque eſt non prætermittit. Ineſt præterea illius orationi quidam cum voluptate lepor. Denique plurimos eorum qui antea ſcripſerant, una hac Hiſtoricâ lucubratiuncula ſuperavit: niſi quòd nimia brevitas nonnihil de venuſtate ipſa decerpere videtur.*

S. Nicephori Conſtantinopolitani Stylus.

Brevem denique *Chronographiam* ab Adamo ad *Michaëlis Balbi* & *Theophili* ejus filii tempora digeſſit, quam Græcè & Latinè typis Regiis vulgavit unà cum *Georgii Syncelli* Chronico anno 1652. *P. Jacobus Goar* Ordinis FF. Prædicatorum, recen-

Chronographia genuinum eſt Opus S. Nicephori

ſitam

Conſtantinop.

ſitam ad varia exemplaria, & Notis illoſtratam. Hujus Chrooologiæ auctorem Niccphorum quemdam Joniorem quondam aſſirmavit *Boſſius* Lib.2. de Græcis Hiſtoricis, Cap. 25. eâ ductus ratione, quòd in ea ſeries Patriarcharum Conſtantinopolitanorum uſque ad *Sanctum Ignatium*, Imperatorum verò uſque ad *Michaëlem Theophili & Theodora* filium, perducta ſit, cùm *Nicephorus* Patriarcha octavo *Michaëlis Balbi* Imperatoris anno obiiſſet. At Patriarchas a *Nicephoro* ad *Photium*, & Imperatores a *Theophilo Michaëlis Balbi* filio, recenti manu adjectos, inde patet, quòd ſumma temporis totius a muodi exordio ad Scriptoris ætatem, in *Theophilo* Imperatore deſinat. Sed palmare eſt, quod ex *Anaſtaſii Bibliothecarii* ad *Joannem Diaconum* Præſatione profertur argumentum, quo victus *Voſſius* in ſecunda Operis ſui de Græcis Hiſtoricis editione emendavit, quod in priori ſcripſerat. Hæc ſunt nempe *Anaſtaſii* verba: *Huic ſanè Operi ratum duxi Beati Nicephori Conſtantinopolitani Epiſcopi Chronographium praponere: ut ſcilicet & ex eo poſſis aliquantula carpere, & ſicubi fortaſſis hoc utendum judicaveris, tuam non lateat omnino notitiam.* Lege *P. Labbe* in Delineatione Apparatûs Hiſtoriæ Byzaotinæ, & Tom. II. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, & *Goarum noſtram* in Notis ad Breviarium Chronographicum *S. Nicephori*.

ARTICULUS VII.

De Halitgario & Jona Aurelianenſi.

I. HAlitgarius Cameracenſis & Atrebatenſis Epiſcopus, cum *Ebbone* Remenſi Archiepiſcopo ad Danos Evangelium prædicaturus, auctoritate *Paſchalis I.* Pontificis Maximi ſe contulit, anno octingenteſimo vigeſimo-ſecundo. Legationem obiit nomine *Ludovici Pii* ad *Michaëlem Balbum* Græcorum Imperatorem. Obiit vigeſima-quinta Junii anni octingenteſimi trigeſimi, & in *Monte S. Eligii* prope Atrebatum ſepultus eſt. Ab Auctoribus Annalium Francorum Fuldenſium & Bertinianorum, a *Flodoardo* Lib.2. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, Cap. 19. a *Sigeberto* Lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Cap.122. ab *Adamo Bremenſi*, aliiſque commendatur. Sex Libros *de Remediis Peccatorum, & Ordine & Judiciis Pœnitentiæ* ſcipſit teſte *Flodoardo*. Quinque dumtaxat ediderat *Henricus Caniſius* Tom.I. Antiquæ Lectionis, ex Codice MS. Bibliothecæ *S. Galli*. Sextum ex Cod. Corbejenſi edidit *Hugo Menardus* O. B. Congregationis *S. Mauri* Monachus. At ſextus ille deſcriptus quidem eſt ab *Halitgario*, & quinque Libellis, quos ex Patribus & Canonibus excerpſit, adjunctus, non ab eo compoſitus. Ex ſcrinio autem Romanæ Eccleſiæ ſe illum ſumpſiſſe teſtatur. Iſtud Opus aggreſſus eſt rogante *Ebbone*, cujus ad ipſum Epiſtola extat apud Flodoardum Lib.II. cap.XIX. De hujus Operis neceſſitate ita ſcribit Ebbo: *Ex Patrum dictis, Canonumque ſententiis, ad opus Conſacerdotum noſtrorum excerpere Pœnitentialem minimè valui, quia animus cùm dividitur per multa, minor fit ad ſingula. Et hoc eſt quod in hac re me valde ſollicitat, quoniam ita confuſa ſunt judicia Pœnitentium in Presbyterorum noſtrorum Opuſculis, atque diverſa, & inter ſe diſcrepantia, & nullius auctoritate ſuffulta, ut vix propter diſſonantiam poſſint diſcerni. Unde fit ut concurrentibus ad remedium Pœnitentiæ, tam pro librorum confuſione, quam etiam pro ingenii tarditate, nullatenus valeant ſubveniri. Quapropter, cariſſime Frater, noli teipſum nobis negare, qui ſemper in divinis ardenti animo diſciplinis, ac ſolerti cura Scripturarum meditationibus perfectiſſimo otio floruiſti.* Tom.VI.

II. Jonas *Theodulfi* in Sede Aurelianenſi Succeſſor ab anno DCCCXXII. Conventui Pariſienſi de Imaginibus anno DCCCXXIV. interſuit. Inde a *Ludovico Pio* miſſus eſt Romam ad *Eugenium II.* Romanum Pontificem cum *Jeremia* Senonenſi Archiepiſcopo, ut probat Commonitorium ipſis ab Imperatore datum. Obiit anno DCCCXLII. Juſſu *Ludovici Pii* tres Libros ſcripſit adversùs *Claudium* Taurinenſem Epiſcopum pro defenſione ſanctarum Imaginum, & cultus ſanctæ Crucis, in Bibliothecis Patrum editos. *Joannem Dallaum* Calvinianum Miniſtrum, alioſque Heterodoxos *Jonæ Aurelianenſis* auctoritate abuti contra ſacrarum venerationem Imaginum, oſtendimus Diſſertatione VI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi VIII. §. XIII.

Scripſit idem Epiſcopus tres Libros *De Inſtitutione Laicali*, ad *Mathfredum*, quibus Laicos omnes, ſed maximè conjugatos, ad vitam Chriſtianè inſtituendam hortatur, & quomodo inſtituenda ſit, edocet. Hoc Opus eò præſtantius eſt, quò ex Scripturæ ſacræ & SS. Patrum verbis totum pene contextum. Primus Liber Chriſtiaoam plebem in commune inſtituit; ſecundi priora ſexdecim Capita conjugatos propriè ſpectant. Reliquum Operis, præter *Capita XXIII. & XXIV.* quæ ad Judices diriguntur, omnes Chriſtianos ad pietatem informat. Lib. I. Capp. 5. & 6. Confeſſionis Sacramentalis neceſſitatem & uſum aſſerit. *Fideles*, inquit, *ideirco peccata ſua Sacerdotibus confitentur; quoniam illis poteſtas eſt a Domino collata ligandi atque ſolvendi. Ad quorum etiam judicium pœnitentiæ tempora ſubeunt.* Subjectis deinde teſtimoniis, quibus probatur Confeſſionem peccatorum Deo in oratione eſſe faciendam, ita colligit: *Præmiſſa igitur ſaluberrima teſtimonia indicant, quòd excepta confeſſione qua Sacerdotibus abſque cunctatione fieri debet, unicuique in oratione Deo ſua jugiter ſint confitenda peccata, & gemitibus & lachrymis abluenda.* Et Cap. XVI. *Moris eſt Eccleſiæ de gravioribus peccatis Sacerdotibus per quos homines Deo reconciliantur, Confeſſionem facere; de quotidianis verò & levibus quibuſque pernari ſunt qui invicem Confeſſionem faciant, exceptis Monachis, qui id quotidie faciunt. De capitalibus manifeſtiſque peccatis publicam pœnitentiam irretractabiliter agendam* docet C.10. In eos invehitur *Qui imperitos animarum ſuarum Medicos expetunt ut ſibi ad votum ſuum Pœnitentiæ tempora imponant; & peritos ideirco declinant, ne auſterius Pœnitentiæ eos addicant.* Lib. 2. c. 2. Viros Chriſtianos monet, ut qui uxores ducere voluerint, ſicut eas caſtas & incorruptas cupiunt invenire, ſic ad eas caſti & incorrupti ſtudeant accedere. Fideles conjugatos convenire debere gratia prolis non voluptatis. Ab uxoribus prægnantibus abſtinendum. [*Capp. 6. & 7.*] Et cùm ſolita ſexui patiuntur [*Cap. 20.*] Conjugia inter propinquos tamdiu vitanda eſſe, quamdiu neceſſitudinum nomina perſeverant. Auctoritate Eccleſiæ, mundanæ legis cenſura, necnon ipſius naturæ honeſtiſſimo ordine doceri, propinquitatis conjugia uſque in ſeptimum gradum differenda. [*Cap. 8.*] Uxorem niſi cauſâ fornicationis non eſſe dimittendam. Id enim ne fiat, Domini ſententiâ prohiberi. Illos qui, dimiſſis propter fornicationem uxoribus, alias ducunt, Domini ſententiâ adulteros notari, [*Cap. XII. & XIII.*] Agit de Officio parentum erga filios, ſeu de educatione filiorum, & de reverentia filiorum erga parentes. Eos redarguit, qui carnaliter filios ſuos diligunt, & leges mundi magis quàm leges cœli eos docere ſatagunt. [*Cap. XIV. & XV.*] Conjugatos in domibus ſuis paſtorale exercere debere miniſterium probat. [*Cap. XVI.*] Ad perceptionem Dominici

Summa Librorum Jonæ Aurelianenſis De inſtitutione Laicali.

Confeſſionis Sacramentalis neceſſitas & uſus.

Chriſtianorum Matrimonia, & conjugum officia.

Liberorum educatio.

Commu- nio fre- quens.

Corporis & Sanguinis frequenter & diſcretè accedendum eſſe docet, & in eos invehitur, *Qui ab hoc Sacramento partim incuriâ, partim deſidiâ, adeo ſe ſubtrahunt ut vix in anno, niſi ſub tribus tantùm Feſtis præclaris, potiùs quàm ex devotione faciant: neſcientes aut ſcire nolentes, quòd ſicut corpus ſine cibo & potu, ita & anima ſine ſpiritali cibo moritur.* (Cap. 18. De ſolvendis Decimis &

Honor Sacerdotibus exhiben- dus.

honore Sacerdotibus exhibendo, agit tribus Capitibus ſequentibus. Invehitur in ſuperbiam ſæcularium, qui in Sacerdotibus divitias & honores mundi, non miniſterium Chriſti plerumque venerantur: divitiis verò & honoribus mundi carentes adeo contemptui habent, ut eos non ſolùm adminiſtratores, & procuratores rerum ſuarum faciant; ſed etiam ſibi more Laicorum ſervire compellant, eoſque convivas menſæ ſuæ habere dedignentur. Cap. XXIII. In eos ſtylum

Venatorum vitia perſtrin- guntur.

acuit, qui propter venationes & amorem canum, cauſam pauperum negligunt. Miſerabilem planè & valde deflendam rem eſſe ait, quando pro feris quas cura hominum non aluit, ſed Deus in commune mortalibus ad utendum conceſſit, pauperes a Potentioribus ſpoliantur, flagellantur, ergaſtulis detruduntur, & multa alia patiuntur. Hoc qui faciunt, etſi lege mundi juſtè ſe facere poſſe contendant: Num tamen lex mundi poteſt legem evacuare Chriſti, aut ipſi præponi? Chriſtus docet in Evangelio, ut ſi quis noſtra abſtulerit, non repetamus ea. Si ille qui ſua ablata repetit, contra Evangelium, id eſt contra conſilium Evangelii facit, vel contra præceptum Evangelii, quia ea indebito modo, nec ſervata lege caritatis repetit; multò magis ille in Auctorem Evangelii delinquit, qui ea quæ ſua non fuerunt violenter exigit. Quis igitur neget, inquit, contra Regulam Chriſtianitatis fieri, cùm propter unius hominis delicias tot pauperes Chriſti diverſiſſimis injuriis afficiuntur? Id præterea ſummæ dementiæ eſſe docet, cùm propter venationes quis Dominicis & feſtis diebus a ſolemnibus Miſſarum celebrationibus, & divinis laudibus vacat: & plus delectatur latratibus canum, quàm melodiis intereſſe hymnorum cœleſtium. Declamat in eos qui canum majorem curam gerunt, quàm ſervorum; in quorum domibus nitidos & craſſos canes videas diſcurrere; homines autem pallentes & titubantes incedere. Ibidem in alea-

Aleatores damnan- tur.

tores invehitur, ludum aleæ *laqueum diaboli* vocat. Laudat ſub nomine *S. Cypriani* librum *contra Aleatores* ipſi adſcriptum. Quærentibus, quid mali faciant, aleis ludendo? Reſpondet, Multis modis in eo ludo delinqui. Primò quia vix ſine mendacio, aut perjurio, aut diſcordia peragitur; quod ſi fortè in nullo horum delinquatur, in eo ſolo proculdubio peccatur, quia otioſitati, quæ inimica eſt animæ, inſervitur. Capite XXIV. Ju-

Judicum vitia.

dices inſtituit & remota Perſonarum, munerumque acceptione, rectè judicare docet. Nihil iniquius & Deo odibilius eſſe, quàm cùm in foro plus valet amor nummi, quàm Chriſti. Qui enim pro rectè judicando nummos accipiunt, more Judæ Chriſtum, qui juſtitia eſt, accepta pecunia vendunt. Judicum ſæculi vices luget, qui fortes ſunt ut tota die terreno judicio inſiſtant, in oratione verò coram Domino ad unius horæ momentum laſſantur. Tres munerum acceptiones exponit, quibus contra juſtitiam humana vanitas militat, favorem amicitiarum, adulationem laudis, & corporalis acceptationem muneris. Judicium humanum perverti docet timore, cupiditate, odio, & amore. Sequentibus capitibus agit de juramento, mendacio, falſo teſtimonio, curioſitate vitandis, & de hoſpitalitate exercenda. Tertio libro de caritate, humilitate, patientia; de præcipuis vitiis vitandis, ſuperbia, odio, invidia, detractione, ſcurrilitate, tenacia, &c. Demum de noviſſimis hominis. Mortis porro occaſione agit de viſitatione infirmorum, de mortuis ſepeliendis, & cura pro eorum anima gerenda. Hoc ſpecimen librorum *Jonæ Aurelian. De Inſtitutione Laicali*; quorum lectionem Concionatoribus noſtris vehementer ſuadeo. Extant Tomo I. Spicilegii *D. Lucæ Dacherii*.

Alterum Opuſculum edidit Jonas *de Inſtitutione Regia*; eodem ſtylo, eademque methodo, quibus laicalem Inſtitutionem: immo verò quinque capita ejuſdem Inſtitutionis repetit. Integrum habetur in Concilio Pariſienſi VI. quod anno Chriſti DCCCXXIX. celebratum eſt, præter Præfationem, & duo poſtrema capita. Gallicani Patres *Ludovico Pio & Lothario* Imperatoribus Admonitiones, quas poſtularant, ſubminiſtrare cupientes, nihil melius præſtare ſe poſſe exiſtimarunt, quàm *Jonæ Aurelianenſis* Opus ſuis inſerere Decretis, quòd ex Scriptura Sacra, & ſelectis SS. Patrum teſtimoniis contextum eſſet, adeoque Concilio dignum. Aut *Jonas* a Patribus rogatus ut Acta Concilii in ordinem redigeret, operæ pretium duxit, ſi ex Opuſculo paulò ante edito, & *Pippino* Regi, *Ludovici Pii* filio nuncupato, Regias Adhortationes derivaret; maximè cùm in eo, non ſuis, ſed Scripturæ Sacræ & SS. Patrum verbis loqueretur. Ut ut eſt, iſtud Opuſculum conſcriptum ante Concilium illud Pariſienſe VI. & priuſquam *Pippinus* adversùs *Ludovicum* Imperatorem quidquam unà cum fratribus molitus fuiſſet, conſtat; 1. ex Præfatione *Jonæ*, qui ipſum ob amorem, fidem, reverentiam erga *Ludovicum Auguſtum* ipſius Patrem, commendat. 2. Quòd auſus non eſſet Jonas Monita jam a Synodo Pariſienſi edita, & Patri ac Fratri Auguſtis dicata, iterum *Pippino* Regi offerre, velut Opus propter ipſum ſuſceptum. 3. Quòd cùm Auctores e quibus præclaras illas Regiæ Inſtitutionis Regulas excerpſit, laudare ſoleat, de Concilio Pariſienſi ne verbum quidem habet. Has rationes fuſiùs exponit *D. Lucas Dacherius* in Præfatione ad Tomum V. Spicilegii.

SCHOLION II.

In hoc Articulo, pag. 176. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *A prægnantibus & menſtruatis abſtinendum.*

R. Libros *Jonæ Aurelianenſis* Epiſcopi *De Inſtitutione Laicali* expendens, eorumque Synopſim exhibens, dixi: *Libro ſecundo, cap. 7. Ab uxoribus prægnantibus abſtinendum eſſe docet. Et cùm ſolita ſexui patiuntur.* [Cap. 10.] Id revera docet Jonas Aurelianenſis, idque ex SS. Auguſtino & Hieronymo probat quoad primam partem, tum veterum Patriarcharum exemplo, hac denique firmiſſima ratione: *Si causâ prolis uxor ducitur, & commixtio maris & fœminæ amore filiorum, non ardore libidinis debet exerceri, poſtquam fructum oriundæ prolis tumefactus uxoris venter indicaverit quid coitus cum uxore, jam niſi actum libidinis demonſtrat? Nonne ab hujuſcemodi coitu abſtinere nolenti quodammodo dicit Dominus: ſi causâ liberorum uxorem duxiſti, jam me operante adeptus es quod voluiſti, ut quid operi meo morbidæ libidinis quicquam ſuperaddere præſumpſiſti?* Hæc Jonas Aurelianenſis. Partem alteram probat ex Scriptura ſacra *Levitici* 15. & *Ezechielis* 18. & Sanctorum Hieronymi & Auguſtini teſtimoniis confirmat. Qui contrarium aſſereret, conjugatorum incontinentiæ ac libidini patrocinaretur.

ARTICULUS VIII.

De Eginhardo, Thegano, & Nitardo.

EGinhardos, ſive *Eynardus* ex Orientali Francia oriundus, circa nemus Ottonicum, a *Carolo Magno* Imperatore in Regia Aula nutritus eſt, & Notarii* munere ampliſſimo, ac Præfecti Regiorum Ædificiorum in Aquiſgranenſi Palatio ornatus, de quo *Vualafridus Strabo* cecinit:

* Secretaire d' Eſtat.

Nec minor eſt magni reverentia Patris habenda,
Beſeleel fabrè primum qui percipit omne
Artificum præcautus opus.

Hunc primò fuiſſe conjugatum, & uxorem genere & virtute illuſtrem, nomine *Immam* duxiſſe docet *Ludovici Pii* Diploma, quo illis Villas *Michleaſtaut*, & *Mulenheim* dictas, anno Imperii ſui primo largitus eſt. Eam fuiſſe filiam *Caroli Magni*, quam furtivis amoribus deperierit *Eginhardus*, a qua per nivem deportatus, ab inſomni Principe fortuitò deprehenſus fuerit, & venia impetrata, eam uxorem acceperit, non abſque muneribus in latifundiis, etiam a *Ludovico Pio* Imperatore poſtea auctis & cumulatis, Chronici Laureshamenſis Auctor commentus eſt. Anno Imperii *Ludovici Pii VI.* nobiliſſimi conjuges Villam *Michlenſtat* ſitam in Germaniæ ſylva, quæ *Odamvald* appellatur, ad fluvium Mimiliogum, Monaſterio *S. Nazarii* tradidere. Mox continentiam conſenſu mutuo profeſſi, in aliam Villam nomine *Mulenheim* ſeceſſere, quo in loco Baſilicam in memoriam *SS. Marcellini & Petri* ædificavit Eginhardus cùm eorum corpora ab *Eugenio* Pontifice Maximo obtinuiſſet. Exinde cariſſimæ conjugis mortem graviſſimè luxit, ut ex ejus ad *Lupum* Abbatem Ferrarienſem Epiſtolâ conſtat, qui & ejus mœrorem amicis & conſolatoriis literis lenivit. Ad eum reſcripſit *Frotarius* Tullenſis Epiſcopus, * rogans ut Eccleſiæ Senonenſis cauſam apud *Ludovicum Pium* Imperatorem auctoritate ſua ac interceſſione juvaret, & electum ex ejuſdem Eccleſiæ gremio Epiſcopum, quem Miſſi Dominici repudiabant, Regio conſenſu approbari atque confirmari obtineret: maximè cum ſecunda hæc eſſet electio; quoniam alterum priùs electum repudiarat Imperator. Fontanellenſi Abbatiæ præfuit, jam ab anno DCCCXXVII. eamque per ſeptem annos tenuit. Tandem in Cœnobium Mulenheimenſe, quod poſtea Selingeſtadienſe dictum eſt, ſe recepit, ibique Regulam *S. Benedicti* profeſſus, primus Abbas fuit ſimul & fundator, ut *Trithemius* memorat. Foſſatenſe quoque Monaſterium ad Lutetiam, & Blandinienſe in Gandavo rexiſſe dicitur. Quo obierit anno, haud omnino exploratum. Quidam anno 843. alii anno uno ſeriùs, alii anno duntaxat 848. defunctum volunt, quo ſecundę Synodo a *Rabano* Moguntino Archipręſule celebratę interfuerit. Ut ut eſt, conſtat ipſum in Monaſterio ſuo Selingeſtadienſi ſepultum, ipſique poſitum Epithaphium a *Rabano*, in quo:

Epiſt. XVI.

Ingenio prudens, probus actu atque ore facundus prædicatur. Auctor Vitæ *Ludovici Pii* ipſum *Virorum ſui temporis prudentiſſimum* appellat: Chronicon Fontanellenſe, *Virum undequaque doctiſſimum*. Vvalafridus Strabo *Magnum Einardum*: Ermoldus Nigellus, *ingenio ſagacem, bonitate vigentem, & a Carolo M. dilectum*. Scripſit *Vitam Caroli Magni*, tantò meliori fide, quantò ipſi adhæſit familiariùs, ut *Sigebertus* obſervat. Iſtud Opus *Lupus Ferrarienſis* in Epiſtolâ ad Auctorem datâ commendat. Ejus nomen præferunt Annales Francorum ab anno Chriſti DCCXLI. ad annum DCCCXXVIII. hoſque ipſi vendicat *Andreas Duchesnius* teſtimonio Anonymi, ſed coævi Auctoris, qui librum de Tranſlatione & Miraculis S. Sebaſtiani compoſuit, in Præfatione ad *Ingrannum* S. Medardi Sueſſionenſis Abbatem: necnon *Trithemii*, qui inter *Eginhardi* Opera recenſet *Hiſtoriam temporum de geſtis Germanorum & Francorum*: quæ alia ab his Annalibus haberi non debet in quibus res per Francos potiſſimum & Germanos geſtæ non minùs eleganter quàm accuratè conſignantur. Demum probat, hos Annales *Eginhardi* fœtum eſſe, ex eo quòd eorum ſtylus cum ſtylo Vitæ *Caroli Magni* genuinè conveniat. Contra, *P. Carolus le Cointe* in Annalibus Francorum, diſſimilem ſtylum arguit, & ex iis quę habet Auctor ad annum DCCLXXIV. aliiſque momentis, hoc Opus a Monacho Laureshamenſi, cujus quidem ignotum ſit nomen, editum aſſerit: illudque non alio appellat nomine, quàm *Annales Laureshamenſes*. Qua de re penes eruditos ſit judicium. Scripſit etiam *Eginhardus* libros quatuor de Tranſlatione & Miraculis, *SS. Marcellini & Petri* Martyrum quos apud *Surium* * integros legere eſt. Denique *Lothario* Imperatori Monita *Gabrielis Archangeli* duodecim Capitulis comprehenſa nuncupavit, ut Annales Fuldenſes teſtantur ad annum DCCCLXXIV. Vitam *Caroli Magni* ab *Eginhardo* ſcriptam primus in lucem emiſit *Hermannus* Comes a *Nuenare* anno MDLXI. cum Annalibus. Poſtea *Juſtus Reubertus* Juriſconſultus in veterum Scriptorum Tomum congeſſit, qui res Imperatorum per aliquot ſæcula geſtas literis mandarant. Deinde *Marquardus Freherus* eamdem inſeruit Corpori Hiſtoriæ Franciçæ veteris ac ſincerę quòd anno MDCXIII. vulgavit. Demum *Andreas Duchesnius* illam edidit inter Scriptores veteres Hiſtoriæ Francorum, Tomo II. cum Annalibus eidem adſcriptis. Hermannum Comitem Nuenarium primum *Eginhardi* editorem non inſtitiſſe antiquo Codici quem habebat: ſed in eo fuiſſe ut floridiùs loquentem induceret: & qui poſtea Eginhardum typis divulgarunt, hanc Nuenarii Comitis editionem ſecutos eſſe, ſcripſit *Voſſius* lib. II. de Hiſtoricis Latinis, Cap. XXXIII. ſed *Voſſio* cæteri Viri Eruditi non aſſentiuntur, eumque Codices antiqui refellunt.

Tom. VII. die II. Junii.

II. Eginhardo ſuppares fuere Theganus & Nithardus, quos ipſi propter argumenti in quo verſati ſunt, affinitatem hoc in Articulo ſubjungo. *Theganus* natione Francus, Trevirenſis Chorepiſcopus librum ſcripſit *De geſtis Ludovici Pii*, cui *Vualafridus Strabo* Augienſis Abbas, ejus familiaris, præfatus eſt, Opuſque ſecuit in Capita LVIII. ſinguliſque argumentum ſuum præpoſuit. Scripſit *breviter & verè, potiùs quàm lepidè. In cujus quibusdam ſententiis, quòd effuſior & ardentior in loquendo videatur, at vir nobilis & acris animi, quod de indignitate vilium perſonarum,* ſeu de earum injuriis in Pientiſſimum Principem, *dolor ſuggeſſit, tacere non potuit. Præterea nimius amor juſtitiæ, & executoris ejus Chriſtianiſſimi Imperatoris, zeli naturalis exaggeravit dolorem. Unde, quantum ſit Opus ejus pro bona voluntate, non faſtidiendum pro quantulacumque ruſticitate.* Ita de hoc Opere cenſet *Vualafridus Strabo*, qui & ſe noviſſe *Virum multa lectione inſtructum, ſed prædicationis & correctionis ſtudiis occupatum* teſtatur. Superſtite adhuc *Ludovico Pio* editum eſſe, docent poſtrema hæc Operis verba: *Eodem anno, in ipſo itinere obiit Berengarius, Dux fidelis & ſapiens; quem Imperator cum filiis ſuis luxit multo tempore. Iſte eſt annus XXIII. Regni Domini Ludovici Piiſſimi Imperatoris: quem conſervare & protegere diu in hoc ſæculo fæliciter commorantem,*

Theganus

Thegani ſtilus.

&

& poſt hæc diſcurrentia tempora perducere dignetur ad ſocietatem omnium Sanctorum ejus. Non attigit itaque *Theganus* res poſtremi triennii *Ludovici Pii*, ſed ſcribere deſiit anno ejus Imperii XXIII. Chriſti DCCCXXXVII. Iiſdem temporibus ſcripſit Aſtronomus Anonymus Vitam *Ludovici Pii*, ipſiuſque poſtrema geſta & mortem expoſuit, quod *Theganus* non fecerat. Ejus ætatem ex eo cognoſcimus, quòd, ut ipſe refert, cùm anno DCCCXXXVI. III. Idus Aprilis Cometes apparuiſſet per dies XXV. ab Imperatore fuerit accitus rogatuſque quid novum illud Phœnomenon portenderet. Utrumque Opus editum eſt ab *Andrea Duchesnio* Tom. II. Scriptorum Hiſtoriæ Francorum.

Nithardus.

III. Nithardus patre *S. Angilberto*, matre *Bertha Caroli Magni* filia natus, *Harnidi* frater, ut ipſe teſtatur, Franciæ Maritimæ Comes, ferventibus inter *Ludovici Pii* filios diſſidiis, ſub *Carolo* Rege militavit. Unus ex illis fuit, quibus anno DCCCXLII. Regni inter *Ludovicum* & *Carolum* partitio commiſſa eſt, ut ipſe teſtatur lib. 4. Pacem inter fratres componere ſemper optavit, ſategitque. At fraternis odiis nuſquam detumeſcentibus, ſeceſſum a Republica meditatus eſt, ut ipſe refert in Præfatione lib. 4. Sæculo vale dixit anno circiter DCCCXLIV. Vitamque Monaſticam ſub Regula *S. Benedicti* profeſſus eſt; quo in Cœnobio, Prumienſi, an Centulenſi, incertum. Pro Prumienſi conjecturam ſubminiſtrant *Lupi Ferrarienſis* ad *Marcuvardum* Prumienſem Abbatem Epiſtola LV. ejuſdemque *Marcuvardi* ad *Didonem* Abbatem Epiſtola LXII. Ut ut eſt, Centulenſem Abbatem fuiſſe *Nithardum* conſtat ex *Hariulfo* in Chronico Centulenſi. Paucis diebus Monaſterio ſuo præfuit. In prælio enim adversùs Danos, qui oram Franciæ maritimam vaſtabant, occubuit. Libros quatuor edidit *De Diſſenſionibus filiorum Ludovici Pii*, ad annum uſque DCCCXLIII. jubente *Carolo Calvo* Francorum Rege, cui & illud Opus nuncupavit. Editi ſunt ab *Andrea Duchesnio*, Tomo II. Scriptorum Hiſtoriæ Francorum. Hos Auctores inter Eccleſiaſticos recenſuimus quòd in eorum etiam Operibus multa ſint quibus Hiſtoria Eccleſiaſtica illuſtretur, quamvis de ſæculari Hiſtoria potiſſimùm ſcripſerint.

ARTICULUS IX.

De Hilduino, Freculfo, & Paſchaſio Ratberto.

* Grand Aumônier.

I. Hilduinus O. B. Monachus, ſub *Ludovico Pio* ſacri Palatii Archicapellanus, * S. Germani Pariſienſis, S. Medardi Sueſſionenſis, & S. Dionyſii prope Lutetiam Abbas, anno DCCCXXVI. Romam miſit ad *Eugenium II.* Pontificem Maximum pro impetrandis *S. Sebaſtiani* Reliquiis, quas in Baſilica S. Medardi Sueſſionenſis depoſuit, ut Annales Francorum Eginhardo adſcripti teſtantur. Vetus Auctor in Libello de Translatione S. Sebaſtiani, apud *Bollandum* ad diem XX. Januarii, *Hilduinum* ita commendat. *Ludovicus Imperator Auguſtus, inter cunctos Imperii ſui Primates, quos Conſilio ſuo aſciverat, Hilduinum Abbatem Reverentiſſimum, virum quoque omni probitatis genere permodeſtum, omnique ſagacitate & induſtria præditum, juſtitia conſpicuum, ſanctitate præclarum, in tantum amavit & extulit, ut ei ſpecialiùs quidquid ſecretiùs tractandum eſſet, committeret, eumque Archicapellanum in omni Imperio ſuo conſtitueret .... A piiſſimo Cæſare, ad quorumdam improbitatem compeſcendam, qui adversùs Summum Antiſtitem Eugenium intumuerant Romæ, delegatus, ſic judicium omne prudenti examinatione exercuit, ut & Cæſaris juſſum expleret, & Pontifici ſatisfaceret, & eos, qui contra hunc ſuperbè intumuerant, ſedata eorum contumacia, pacatos redderet & quietos.* In *Lotharii* ſcilicet Imperatoris erat comitatu, cùm in Italiam a Patre directus eſt ad ſedandas Romanorum diſcordias anno 824. ejuſque conſiliis utebatur *Lotharius*.

Hilduini Abbatis elogium.

Ejus meminit *Nithardus* lib. 1. & 2. Ipſi *Rabanus* Commentarios in libros Regum dicavit, cum *ubique excellentem & pluribus fructuoſum, divitem in omnibus in omni ſcientia & doctrina* appellans. Hunc *Walafridus Strabo* in Carminibus vocat *Magnum Aaronem*, ejuſque fidem, doctrinam, ac morum integritatem commendat his verbis:

Protinus in magno magnus procedit Aaron,
Ordine mirifico, veſtis redimitus honore,
Punica tintinnis reſpondent mala ſonoris:
Mala fidem, tintinna ſonant documenta ſalutis;
Queis utriuſque Pius vario pater ordine fulget,
Et divina ſacro celebrat celer orgia cultu,

Hunc *Lupus Ferrarienſis* Epiſtola CX. vocat *Nobilitatis, dignitatis, & moderationis apice conſpicuum, Eccleſiaſticorum Magiſtrum.* Ad eum extant Epiſtolæ *Frotarii* Tullenſis Epiſcopi, XIII. & XIV. Primam ſuo & Eccleſiæ ſuæ nomine dedit, alteram nomine Eccleſiæ Senonenſis: ex utraque conſtat *Hilduinum* præcipua in gratia & auctoritate fuiſſe apud *Ludovicum Pium* Imperatorem, ac tanto uſum fuiſſe favore ad patrocinium Eccleſiarum, ut ad ipſum velut ad *Unicum Patrem & Defenſorem Piiſſimum*, omnes Eccleſiæ Regni quibus aliqua in Aula erant negotia, confugerent. Sic inſcribitur prior *Frotarii* Epiſtola: *Excellentiſſimo atque ſummo honore digniſſimo Hilduino a Deo electo, Patri & Magiſtro.* Secunda verò ſic: *Eximio Domino & verè ſanctiſſimo Hilduino, ſacris negotiis a Deo prælato.* Extat Epiſtola *Agobardi* Lugdunenſis Archiepiſcopi ad eumdem *Hilduinum*, & ad *Walam* Abbatem data, quâ ipſos rogat ut a *Ludovico Pio* Imperatore obtineant reſciſſionem Edicti, quo prohibuerat mancipia Judæorum invitis dominis, baptizari. Ex ea conſtat, *Hilduinum* ſemper in Aula fuiſſe, & gratia quâ pollebat apud Imperatorem uſum eſſe ad res Eccleſiæ promovendas. Inſcribitur: *Dominis ſanctiſſimis, Viris illuſtribus, Hilduino ſacri Palatii Antiſtiti, & Walæ Abbati, &c.* Ait ipſos *præcipuos & pene ſolos in via Dei eſſe adjutores Chriſtianiſſimi Imperatoris, & propterea in Palatio eſſe unum ſemper, & alterum frequenter, ut in operibus pietatis illi prudentiſſimis ſuggeſtionibus ſint exhortatores & adjutores.* Ludovici Pii, & Gallicanorum Antiſtitum auctoritatem adhibuit ad Regularem Diſciplinam in Monaſterio *S. Dionyſii* reſtaurandam, ut conſtat ex Diplomate ejuſdem Imperatoris dato VII. Kal. Decembris, anno ipſius Imperii XIX. Vitam *S. Dionyſii* Areopagitæ, ejuſdem Principis mandato compoſuit, cùm proſa, tum carmine, quæ lucubrationes, *Areopagitica* vulgò nominantur. Hoc autem Opus ex Græcorum Hiſtoriis, ex ipſius Dionyſii libris, ex Latinis Auctoribus, ex Libello Paſſionis ejus, & ex Chartis vetuſtiſſimis Tabularii Pariſienſis Eccleſiæ componere a *Ludovico Auguſto* juſſus eſt. Extat *Ludovici Pii* Epiſtola ad *Hilduinum*, Tom. II. Conciliorum Galliæ. Vitam *S. Dionyſii* ab *Hilduino* proſa ſcriptam legere eſt apud *Surium* Tom. V. ad diem IX. Octobris. Quatuor verò Libros eo de argomento carmine conſcriptos, in Monaſterio Gemblacenſi aſſervari teſtatur *Voſſius*, lib. II. de Hiſtoricis Latinis, Cap. XXIII. De Areopagiticis *Hilduini*, varium eſt Eruditorum judicium.

Hilduini Areopagitica.

II. FRECULFUS, Monachus primùm Fuldenſis

Freculfus.

ſis

ſis O. B. Deinde Lexovienſis in Provincia Rotomagenſi Epiſcopus, qui Conciliis Pariſienſis anno 846. & Turonrnſi IV. anno 849. interfuit ac ſubſcripſit, cui *Rabanus* ſuos in Geneſim Commentarios nuncupavit; ſcripſit *Chronicon* a mundi exordio ad annum Chriſti circiter DC. Primam partem, quam ad Chriſtum uſque perduxit, ſeptem libris comprehenſam, dicavit *Elizachari* Abbati, Præceptori quondam ſuo. Alteram a Chriſto uſque ad Regna Francorum ac Longobardodorum, & annum circiter ſexcenteſimum, diviſam in quinque libros, obtulit *Juditha* Auguſtæ *Ludovici Pii* conjugi & *Caroli Calvi* matri. Obiit circa annum DCCCL. A *Sigeberto* lib. de Viris Illuſtribus, Cap. XC. & a *Tritbemio* in lib. de Scriptoribus, & in Chronico Hirſaugienſi commendatur.

Paſchaſius.

III. *Paſchaſius Ratbertus*, Cœnobii Corbeienſis ad Somonam O. B. Abbas a *Lupo Ferrarienſi*, Epiſtolis LVI. LVII. & LVIII. ab *Engelmodo* Sueſſionenſi, in Carmine quod ejus Operibus præfixum eſt, a *Sigeberto*, lib. de Viris Illuſtribus, Cap. XCVII. *Honorio Auguſtodunenſi*, lib. IV. de Luminaribus Eccleſiæ cap. X. *Tritbemio*, & aliis commendatus, floruit ab anno Chriſti 844. ad annum 860. ut probat doctiſſimus *P. Mabillonius* in Elogio illius Hiſtorico, II. P. Sæculi IV. Benedictini. Scripſit XII. libros Commentariorum in Evangelium *S. Matthæi III* in Pſalmum XLIV. V. in Lamentationes Jeremiæ; librum *de Sacramento Corporis & Sanguinis Domini*; *Epiſtolam* ejuſdem argumenti *ad Frudegardum*: Vitam *S. Adbelardi* Abbatis Corbeienſis Epithaphium ſeu Vitam *Vuala* Abbatis, Libellum de Paſſinoc *SS. Rufini & Valerii*, & Libellum *de Partu B. Mariæ* Virginis. De *Paſchaſio*, & ejus Operibus, maximèque de eius doctrina circa Eucharistiam, ſingularem Diſſertationem inſtituemus.

ARTICULUS X.

De Agobardo.

I. AGOBARDUS natione Gallus, Eccleſiæ Logdunenſis primùm Chorepiſcopus ſub *Leidrado* Archipræſule, deinde poſt *Laidradi* abdicationem & ſeceſſum in Monaſterium S Medardi Sueſſionenſia, ejuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopus electus eſt. Anno DCCCXIII. ſanctimoniâ & doctrinâ inter Galticanos Epiſcopos claruit: Ejus gloriam obſcuravit unica labes. *Lotharii* ſcilicet partes ſecutus eſt adversùs *Ludovicum Pium* Imperatorem, conſiliis & auctoritate quâ in Eccleſia Gallicana valebat, perduelles filios plurimùm juvit. Adſuit Concilio Attiniacenſi, in quo *Ludovicus Pius* publicam Pœnitentiam ſponte ſuſcepit, anno DCCCXXII. ut ipſe teſtatur in libro *de Diſpenſatione rei Eccleſiaſticæ*. Interſuit & Synodo Compendienſi, & ſpecie publicæ Pœnitentiæ Piiſſimum Imperatorem cum aliis Epiſcopis Lotharianæ factionis exauctoravit, ut conſtat ex Chartula quam *Lothario Auguſto Ludovici* filio porrexit Compendii, in quâ hujus Conventùs Acta ſummatim deſcribuntur. Coacta eſt hæc Synodus anno DCCCXXXIII. Seditioſum Apologeticum pro filiis *Ludovici* adversùs patrem, & famoſum adversùs *Judithàm* Auguſtam ejus conjugem his ferventibus diſſidiis conſcripſit, qui extat inter eius Opera. Pio Imperatore in Concilio apud Sanctum Dionyſium anno DCCCXXXIV. & apud Theodonis Villam, anno ſequenti, Communioni reſtituto, & reſumptis Imperii inſignibus, in ſolium regreſſo, *Ebo* Remenſis Archiepiſcopus, conjuratorum facilè princeps exauctoratus eſt. Citatus *Agobardus*, cùm ad ſatisfactionem venire ac Synodo ſe ſiſtere negle*x*iſſet, ab Eccleſiæ regimine amotus eſt. Inde Conventus apud Siramiacum * in pago Lugdunenſi habitus eſt anno DCCCXXXVI. in quo Eccleſiarum Lugdunenſis & Viennenſis, per depoſitionem *Agobardi* & *Bernardi* vacantium cauſa ventilaretur. Cujus quidem examen fieri cœptum eſt; ſed abſentibus Epiſcopis peragi non potuit. Id Aſtronomus in Vita *Ludovici*, & Annales *Eginhardi* ſeu Laureshamenſes teſtantur. Cæterùm in gratiam Ludovici Pii *Agobardum* rediiſſe, ac Sedem ſuam recepiſſe, *Ado Viennenſis* in Chronico teſtatur. Paucos verò poſt annos a reſtitutione ſua, apud Santones in expeditione Regia poſitus obiit, ut idem *Ado* commemorat. Anno circiter 840. aut 841. obitus ejus figitur. Ipſum coniurationis crimen pœnitentia eluiſſe, probat vindicata eius ſanctitas. Ejus memoria in Eccleſiæ Lugdunenſis Martyrologio velut ſancti Confeſſoris VIII. Idus Junias celebratur, necnon in Martyrologio MS. Monaſterii S. Claudii. *Sanctæ Memoriæ* Epiſcopus in Chronico *Sancti Benigni* Divionenſis appellatur. Ad *Agobardum* extat Carmen *Vualafridi Strabonis*, quod ipſum amicitia conjunctum illi fuiſſe probat.

Agobardus conjurationis adversùs Ludovicum Pium reus.

Seditioſa ejus ſcripta.

Epiſcopatu dejectus eſt Synodali Sententiâ.

* Cremieu.

Peccatum pænitentiâ eluit.

II. Multa ingenii ac eruditionis ſuæ monumenta reliquit poſteris *S. Agobardus*. Librum adverſùs errorem *Felicis* Urgelitani Epiſcopi luculentum ſcripſit, obtulitque *Ludovico Pio* Imperatori, & ejus judicio ſubjecit, his verbis: *Pie igitur Rector & Domine, caput orbis, decus mundi, Catholicorum omnium inſignis gloriatio, qui illuſtratis fidem, propagatis & pacem; obſecro manſuetudinem veſtram, ut in contemplationem Filii Dei, qui veſtrum juvat Imperium, præfatum Opuſculum perluſtrare non dedignemini, ut veſtro acerrimo ingenio probetur, vel improbetur. Quin ſi probatur, illis, quibus profuturum eſt, ad legendum commendatur; ſi autem improbatur, Auctor ejus per vos emendatur.*

Agobardi Opera.

III. Libellum ſupplicem obtulit *Ludovico Pio*, *contra Judæorum inſolentiam*, qui Aulicis pecunia corruptis, indicula, ſeu literas ſigillo Regio munitas contra ipſum, & Chriſtianos Eccleſiæ Lugdunenſis, per obreptionem & malas artes impetrarant. Inde autem offenſio Judæorum qui Lugduni morabantur, adversùs *Agobardum*, quòd ſalutem commiſſæ plebis curans prædicationibus ſuis ei perſuaſerat ne mancipia Chriſtiana eis venderet, ne ipſos Chriſtianis ſervis, & operariis uti pateretur. Ne fœminæ Chriſtianæ cum eis ſabbata celebrarent, & ne diebus Dominicis operarentur. Ne diebus Quadrageſimæ cum eis pranderent, & eiſdem diebus carnes manducarent. Ne carnes a Judæis immolatas emerent, aut vinum biberent.

IV. Librum ſcripſit ad eumdem Imperatorem, *De Judaicis Superſtitionibus*, in quo exponit quomodo SS. Patres Judæos abominati ſint; & Canones in Synodis contra perfidam illam ſectam conditos ſubiicit, multò magis deteſtanda & vitanda conſortia Judæorum, quàm cæterorum Hæreticorum, oſtendit: Quia proprium eſt aliorum Hæreticorum in aliquibus communiter ſentire cum Eccleſia, in aliquibus diſſentire ab ea: Judæorum autem ex toto blaſphemare Dominum Deum noſtrum Jeſum Chriſtum, & Eccleſiam eius; & nihil de eo verum credere niſi mortem: quamquam nec in eo verum credant, eo quòd mortem ejus cæterorum hominum mortibus ſimilem dicant. Hoc eſt, ex neceſſitate naturæ, non ex voluntate miſericordiæ. Tum eorum blaſphemias, fabulas, & myſteria erroris aperit. Quòd nempe Deum corporeum, & corporeis lineamentis per membra diſtinctum aſſerant, excepto quòd ille digitos manuum habeat inflexibiles ac rigen-

Summa Libri Agobardi De Judaicis ſuperſtitionibus.

Judæorum commenta.

tes

tes, utpote qui nihil manibus operetur. Sedere autem more terreni alicujus Regis in ſolio, quod a quatuor beſtiis circumferatur. Cogitare etiam multa ſuperflua, & vana, quæ, quia ad effectum venire cuncta nequeant, vertantur in dæmones. Quòd literas Alphabeti ſui ſempiternas credant, & ante mundi principium impetraſſe diverſa miniſteria, quibus eas oporteat in ſæculo præſidere. Legem verò Moſaicam multis annorum curriculis ante mundum ſcriptam. Quòd plures terras, plura inferna, plures cœlos eſſe effutiant: quorum unum, quod ipſi vocant *Racha*, id eſt firmamentum, molas Dei ſuſtentare aſſerunt, quibus manna Angelis ſumendum molatur in eſcam. Alterum verò appellant *Araboth*, in quo Dominus reſideat. Habere Deum ſeptem tubas, quarum una mille cubitis ei metiatur. Quòd *Jeſus* juvenis quidam fuerit apud eos honorabilis, & *Joannis Baptiſtæ* magiſterio eruditus. Quòd plures habuerit Diſcipulos, quorum uni, propter duritiam & hebetudinem ſenſus, *Cepha*, id eſt, *Petra* nomen impoſuerit. Quòd propter plura mendacia accuſatus, *Tiberii* judicio in carcerem detruſus, eo quòd filia ipſius, (cui, ſine viro, maſculi partum promiſerat) lapidis conceptum intulerit. Quòd veluti magus furcâ ſuſpenſus ſit, & petra in capite percuſſus, ſicque occiſus. Quòd juxta quemdam aquæductum ſepultus, & Judæo cuidam ad cuſtodiam commendatus, noctu, ſubitâ aquæductus inundatione ſublatus ſit, & *Pilati* juſſu per duodecim lunas quæſitus, nec inventus. Quòd *Pilatus* ipſum adorari juſſerit. Quòd Chriſtiani colant Idola; & miracula, quæ Sanctorum interceſſionibus tribuimus, a diabolo fiant. Quibus ſuppoſitis, *Agobardus* luculentiſſimis Scripturæ ſacræ teſtimoniis probat, Chriſtianos Judaïcam ſectam execrari debere, & Judæorum conſortium fugere. Non ſuo tantùm nomine, ſed *S. Bernardi* Viennenſis Archiepiſcopi, & *Ebbonis* Gratianopolitani Epiſcopi, hic ab *Agobardo* ſcriptus ad *Ludovicum Pium* liber eſt.

V. Scripſit ad *Adalardum*, *Vvalam*, & *Elizacharum* Abbates Conſultationem *de Judaïcorum mancipiorum baptiſmo*; an invitis dominis eſſent baptizandi, cum baptiſmum poſtulabant. Baptizandi rectè videbantur *Agobardo*, & reddendum ab Eccleſia pretium, quo primum empti fuerant, ne Judæis querelæ præberetur occaſio. Sed renuebant Judæi pretium illud accipere, & baptiſma ſervorum prohibebant, ipſiſque favebant Imperatoris Magiſtratus. Ideo rogat *Agobardus* nominatos Abbates, ut conſilio ipſum juvent, aut ſacram Juſſionem ab Imperatore contra Judæos, & ipſorum fautores obtineant. Scripſit quoque Epiſtolam ad *Hilduinum* & *Vvalam* Abbates, rogans ipſos ut Edictum, quod Judæi a *Ludovico Pio* Imperatore per obreptionem impetrarant, quo vetabatur baptiſmus Judaïcorum mancipiorum invitis dominis, ab ejus Majeſtate reſcindi obtinerent.

Summa Libri contra Legem Gundobadi.

VI. Librum etiam ſcripſit *Agobardus* contra legem *Gundobadi*, quâ Burgundiones utebantur. Duo erant in iſta Lege capita naturali æquitati, & Chriſtianæ Legi contraria. Primum, ut adverſùs eum qui *Gundobada* Lege vivebat, ferre teſtimonium nemo poſſet alteri Legi ſubditus. Secundum, ut non publicis judiciis, ſed ſingulari certamine cauſæ dubiæ diſceptarentur, ac decernerentur. Primum Caput impunitati criminum favere oſtendit; quoniam ſæpe contingit ut Gundobadus crimen admittat in loco ubi nullus ſit eidem Legi ſubditus. Secundum fidei & caritati repugnare probat; demonſtratque inſontes non ſemper eſſe victores: alioquin non Joannem Herodes, ſed Herodem Joannes occidiſſet: neque viciſſent Martyres moriendo, ſed Tyranni occidendo. Addit Gallicanarum Synodorum Canones huic Legi adverſari. Fruſtra verò objici quòd a Romanis recentioribus confirmati non fuerint, cùm ab antiquis in veneratione ſint habiti. Et quamquam non tantæ ſint auctoritatis, ac Synodorum Oecumenicarum Canones, ipſos tamen Gundobadæ Legis ab hæretico Rege latæ Decretis anteponi debere. *Huc accedit aliud*, inquit, *quod pia conſideratione dignum videtur, de Canonibus ſcilicet Gallicanis, qui quaſi ſuperflui, aut inutiles a quibuſdam reſpuuntur, eo quod neoterici Romani eos non commendaverint; cùm antiqui religiosè eos venerati ſint, quoniam venerandi & ſancti viri eos ediderunt, quorum vitam & ſanctitatem crebra miracula commendarunt. Et revera, ſi ſecundùm dictum Dominicum, ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine ejus, ibi eſt & Dominus in medio eorum; quantò magis ubi viginti, aut triginta, aut multò ampliùs, congregati fuerint, non ſolùm in nomine Domini, ſed inſuper etiam fide præditi, ſapientia illuſtres, vita clari, ſanctitate reverendi, ſignis & prodigiis formidandi? Neque hoc idcirco dicitur, ut paſſim omnium Epiſcopalium Conventuum ſanctiones æquali auctoritate recipienda credantur, ut Niceni, Calchedonenſis, & cæterorum generalium ex totius mundi conſenſu congregatorum & receptorum. Sed quia congrua veneratione, pro cauſis neceſſariis, quarum definitiones in illis generalibus non inveniuntur, fides ſit eis adhibenda religione debita; & melius ſit unicuique ſequi eorum auctoritatem, quàm proprium ſenſum; & ſine aliquo dolore tranſiri non poſſit, cùm definitiones multorum & Sanctorum atque Catholicorum prætermittuntur, & unius Gundobadi Regis hæretici Lex attentè, quaſi a Deo data tenetur.* *S. Aviti* Viennenſis Archiepiſcopi Reſponſum de hujuſmodi privatis certaminibus *Gundobado* Regi datum, exponendi rogat *Agobardus*. *S. Avito* illa reprehendenti Rex *Gundobadus* reſponderat: *Quid eſt quod inter Regna & gentes, vel etiam inter perſonas ſæpe ſingulas, dirimenda præliis cauſa divino judicio committuntur; & ei maximè parti, cui juſtitia competit, victoria ſuccedit?* Repoſuit Avitus: *Si divinum judicium Regna vel gentes expeterent, illud priùs, quod ſcribitur, formidarent, dicente Pſalmiſta;* Diſſipa gentes, quæ bella volunt. *Et illud diligerent, quod perinde dicitur:* Mihi vindicta, ego retribuam, dicit Dominus. *An fortè ſine telis & gladiis cauſarum motus æquitas ſuperna non judicat? Cum ſæpe, ut cernimus, pars aut juſtò tenens, aut juſta depoſcens, laboret in præliis, & prævaleat iniquæ partis, vel ſuperior fortitudo, vel furtiva ſubreptio?* Pergit *Agobardus* contra illam ſingularium certaminum ambiguitatem declamare. *Quid jam*, inquit, *de illa ſingularium certaminum ambiguitate dicamus, quam frequenter inter gentes quietas furor perſonalis exequitur, cùm ſuper quacumque repetitione bellantes ambo nonnumquam animas juſtè ponunt, quibus humanis atque pretioſis viliſſima lucra præponunt; & Dei judicium iracundia invocat, dum impatientia non expectat: Hic autem interrogo, utrum cauſa utrique mala fuerit, pro qua bellator uterque occumbit?* Denique concludit, optandum eſſe, ut ſub uno piiſſimo Rege omnes una regantur Lege: id fore ad concordiam Civitatis Dei, & populorum æquitatem conducibilius, ſed quia hoc difficile, ne dicam, impoſſibile eſt; Principem rogat, ut hoc ſaltem caput Gundobadæ Legis, non ſolùm ut inutile, ſed etiam ut noxium de medio auferat.

Gallicani Canones quâ in veneratione habendi.

Singularia certamina damnata.

Pſal. 67. 31.
Rom. 12. 19.

VII. Scripſit inſuper *Agobardus* ad *Bernardum* Viennenſem Archiepiſcopum, *de Privilegio & Jure Sacerdotii* librum egregium, ubi poſtquam de dignitate Sacerdotum, & reverentiâ ipſis debitâ mul-

Perſtringuntur Laici, qui Sacerdotes

contemptui habeat.

multa præclatè dixit ex Veteri & Novo Teſtamento, luget ſui ſæculi mores, quo Sacerdotes contemptui habebantur, & Nobilibus velut famuli miniſtrabant. *Hæc pauca*, inquit, *veteris ac novi Teſtamenti collegimus teſtimonia, in quibus quaſi in ſpeculo conſueri valeamus fœditatem noſtri temporis omni lacbrymarum fonte plorandum; quando increbuit conſuetudo impia, ut pene nullus inveniatur anhelans & quantulumcumque proficiens ad honores & gloriam temporalem, qui non domeſticum habeat Sacerdotem, non cui obediat, ſed a quo inceſſanter exigat licitam ſimul atque illicitam obedientiam, non ſolùm in divinis officiis, verùmetiam in humanis; ita ut plerique inveniantur, qui aut ad menſas miniſtrent, aut ſuccata vina miſceant, aut canes ducant; aut caballos, quibus fœminæ ſedent, regant; aut agellos provideant. Et quia tales, de quibus hæc dicimus, bonos Sacerdotes in domibus ſuis habere non poſſunt [nam quis eſſet bonus Clericus, qui cum talibus hominibus dehoneſtari nomen & vitam ſuam ferret?] non curant omnino quales Clerici illi ſint; quantâ ignorantia cæci, quantis criminibus involuti; tantùm ut habeant Presbyteros proprios, quorum occaſione deſerant Eccleſias, ſeniores, & officia publica. Quòd autem non habeant eos propter Religionis honorem, apparet ex hoc quòd non habent eos in honore, unde & contumelioſè eos nominantes, quando volunt illos ordinari Presbyteros, rogant nos, aut jubent, dicentes: Habeo unum Clericionem, quem mihi nutrivi de ſervis meis propriis, aut beneficialibus ſive pagenſibus; aut obtinui ab illo vel illo homine, ſive de illo vel illo pago, volo ut ordines eum mihi Presbyterum.*

Inſulſae vulgi opiniones de grandine & tonitruis a magis & ſortilegis excitatis Agobardus refellit.

VIII. Scripſit inſuper *Agobardus* librum contra inſulſam vulgi opinionem *de grandine & tonitruis*. Invaluerat in vulgus ſuperſtitioſa opinio de grandine & procellis, quas magorum & ſortilegorum, quos Tempeſtarios appellabant, maleficiis fieri arbitrabantur. Propterea *Levatitiam aurum* nuncupabant. Iſtud autem commentum ex hominum animis delere ſatagit *Agobardus*, oſtendens ex Scriptura Sacra grandinem & tonitrua ſolius Dei opus eſſe, non alicujus hominis. Nec magos Ægyptiorum grandinem immittere potuiſſe. Et quamquam Deus flagella vindictarum aut probationum, per Angelos malos exerceat; tamen poteſtatem nocendi ab illo accipiunt, quamvis voluntatem de ſua habeant. Auctorem autem grandinis & procellarum Deum eſſe, probat ex cap. 9. Exodi, v. 23. Joſue 10. v. 11. Job 37. a v. 5. ad 11. Job. 38. v. 22. & 23. I. Regum 7. v. 10. III. Reg. 18. Pſalm. 37. 104. & 143. Eccleſiaſticis 39. & 43. Jacobi 5. Stultam illam credulitatem portionem non minimam infidelitatis eſſe dicit. Illam ſuperſtitionem ita invaluiſſe ait, ut in plerìſque locis eſſent homines miſerrimi, qui dicerent ſe non equidem noſſe immittere tempeſtates, ſed noſſe tamen defendere a tempeſtate habitatores loci. His habuiſſe ſtatutum, quantùm de frugibus ſuis donarent; idque appellare ſolitos *Canonicum*. Id ſponte perſolvere, diabolo illiciente, qui decimas Sacerdotibus, eleemoſynas pauperibus tribuere nolunt.

Inſulſum aliud vulgi commentum ab Agobardo refellitur.

Irridet aliud figmentum adhuc abſurdius. Ante paucos annos cùm mortalitas boum graſſaretur, ineptus rumor ſparſus fuerat in vulgus, *Grimaldum* Ducem Beneventanum, hoſtem *Caroli M.* Imperatoris, tranſmiſiſſe homines cum pulvere, quem ſpargerent per campos, montes, prata, & fontes: & hunc pulverem bobus mortem inferre. Multi, qui hujuſmodi maleficii accuſabantur, fuerant comprehenſi & occiſi: qui etiam faſſi fuerant ſe talem pulverem habere, & ſpargere. Sic eos diabolus occulto & juſto Dei judicio ſeduxerat, acceptâ in illos poteſtate, ut ipſi contra ſe teſtes eſſent fallaces ad mortem. Hoc ita ab omnibus credebatur, ut pene pauci eſſent, quibus abſurdiſſimum videretur. Neque expendebant unde fieri poſſet pulvis ille, ex quo ſoli boves, non animalia cætera morerentur: aut quomodo per regiones tam latè diffuſas exportari potuiſſet, quas ſuperſpargere pulveribus homines non poſſent, nec ſi Beneventani omnes, viri & fœminæ, ſenes & juvenes, cum ternis carris pulvere onuſtis egreſſi de regione fuiſſent. Iſtud ergo commentum ſugillat, & æquè ſugillandum docet ac vulgare illud de *aura levatitia*: doletque quòd tanta jam ſtultitia miſerum mundum oppreſſerit, ut nunc ſic abſurdè res credantur a Chriſtianis, quales numquam antea poterat quiſquam ſuadere Paganis.

Liber criticus contra objectiones Fredegiſi.

IX. Librum præterea ſcripſit *Agobardus* contra objectiones *Fredegiſi* Abbatis, qui aliquam ipſius lucubrationem injuſtè reprehenderat. Aſſertas a ſe propoſitiones a calumnia & errore vindicat: *Fredegiſum* ipſum in magnos errores lapſum oſtendit. Reprehenderat *Fredegiſus* iſtam *Agobardi* propoſitionem: *Qui verè humilis eſt, abjecta de ſe ſentit: & qui abjecta de ſe ſentit, erraſſe ſe non dubitat*. Dicebat inde ſequi Chriſtum abjecta de ſe ſenſiſſe, & errare ſe non dubitaſſe. Reſpondet Agobardus, Cùm de abjectionis humilitate, & peccati confeſſione loquimur, quæ vera in hominibus proculdubio eſſe debent, Chriſtum cæteris hominibus permiſceri non debere: quia quòd ſemetipſum exinaniverit, inclinatio fuit miſerationis, non evacuatio poteſtatis.

Iſtius libri ſumma.

Scripſerat *Fredegiſus*, non ſolùm Apoſtolos & Evangeliſtas, ſed Scripturæ Sacræ Interpretes, & Catholicos Expoſitores ab imperitiæ calumnia rationabiliter defendi poſſe: nihilque omnino contra regulam Grammaticæ dixiſſe, quòd non ita aut ratio aliqua, aut cauſa Myſterii dici exigeret. Id oppidò falſum eſſe probat *Agobardus*, quoad Interpretes, & Expoſitores; quos interdum erraſſe, nec illis æqualem ac ſacris Auctoribus fidem eſſe adhibendam, probat ex *S. Auguſtino* in libris contra *Fauſtum* dicente: Expoſitores *non cum credendi neceſſitate, ſed cum judicandi libertate* eſſe legendos. Solas autem Scripturas Sacras, *non cum judicandi libertate, ſed cum credendi neceſſitate* legi oportere. Scripſerat *Fredegiſus*, Turpe eſſe credere, Spiritum Sanctum, qui omnium gentium linguas mentibus Apoſtolorum infudit, ruſticitatem potiùs per eos, quàm nobilitatem uniuſcujuſque linguæ locutum eſſe. Reſpondet *Agobardus*, Hæc eò collineare, ut credatur Spiritus Sanctus Prophetis & Apoſtolis, non ſolùm ſenſum prædicationis, & modos vel argumenta dictionum inſpiraſſe; ſed etiam ipſa corporalia verba extrinſecùs in ore illorum formaſſe.

Utrum Spiritus Sanctus corporalia ipſa verba in ore Prophetarum & Apoſtolorum extrinſecùs formaverit.

Id verò falſum probari vel ſolo Moſis exemplo, qui ſe impeditioris linguæ eſſe dixit, cùm a Deo mitteretur. Cui Deus: *Ecce*, inquit, *Aaron frater tuus, ſcio quòd eloquens ſit, ipſe erit propheta tuus: Tu loqueris ad eum & ille loquetur ad Pharaonem*. Moſes Propheta Domini, Aaron Propheta Moyſi. Propheta Moyſi eloquentior Propheta Dei. Non itaque Deus ipſa corporalia verba extrinſecùs format in ore Prophetarum. Unde & *S. Hieronymus* refellit eos qui putant *S. Paulum* ex humilitate, & non verè dixiſſe: *Etſi imperitus ſum ſermone, non tamen ſcientia*. Et in Præfationibus Iſaiæ, Jeremiæ, & Ezechielis, idem *S. Hieronymus* obſervat, Prophetas ſtylo æquè nobili ac eleganti non eſſe locutos. Et in Præfatione Epiſtolæ ad Hebræos, notat *S. Paulum* in hac Epiſtolâ fuiſſe eloquentiorem quàm in cæteris, quod proprio, id eſt, Hebræo ſermone, ſcriberet. De anima corpori in-

inſundenda *Fredegiſus* ſcripſerat: *Anima quando ad corpus pervenit, &c.* Hunc loquendi modum reprehendit *Agobardus*, quod innuere videatur animam ante corpus fuiſſe creatam. *Fredegiſus* ſcripſerat, Aliud non eſſe Deum, aliud veritatem; aut ſi aliud ſit, inde ſequi quòd Deus veritas non ſit. Id reprehendit *Agobardus*, oſtenditque frequenter in Scripturis ſacris nomen veritatis ſignificare virtutem oppoſitam falſitati & mendacio, non ipſum Deum; qui tamen & ipſe veritas eſt. Sic *Zacharia* 8. dicitur: *Veritatem & Judicium pacis judicate in portis veſtris.* Cujus ſententiæ non eſt is ſenſus: *Deum judicate in portis veſtris.* Sic Apoſtolus ait: *Veritatem dico in Chriſto Jeſu, non mentior.* Cujus ſententiæ non eſt ſenſus: *Deum dico in Chriſto Jeſu;* ut *Fredegiſus* effutiebat. Scripſerat *Fredegiſus*, Sanctos Veteris Teſtamenti non fuiſſe Chriſtianos, eoque ratiocinio utebatur: Abſurdum eſt ut Chriſtiani ſint priùs quàm Chriſtus; At in veteri Teſtamento nun erat Chriſtus: igitur non erant Chriſtiani. Meritò illius aſſertionis fundamentum reprehendit *Agobardus*, ut hæreſi *Pauli Samoſatæni* proximum; Oſtenditque *S. Auguſtini* verba malè a *Fredegiſo* allegari ad eum confutandum errorem. Hoc proferebat ille *S. Auguſtini* teſtimonium: *Nondum ergo erat Chriſtus quod eſſe cœpit, cùm ſemetipſum exinanivit, non formam Dei amittens, ſed formam ſervi accipiens.* Reſpondet *Agobardus*: Unum eumdemque Chriſtum ſemper in forma Dei fuiſſe, deinde in tempore formam ſervi accepiſſe; quàm antequam acciperet, nondum erat filius hominis, ſed Dei, tamen Chriſtus. Unde *S. Auguſtinus* ait: *De ipſo tamen eodemque Chriſto dictum eſt: Cùm in forma Dei eſſet.* Nec ait: *Non erat Chriſtus qui eſſe cœpit:* Sed, *Non erat quod eſſe cœpit.* Everſo *Fredegiſi* fundamento, probat *Agobardus* Chriſtum, & Chriſtianos tempore veteris Teſtamenti fuiſſe, ex Apoſtolo ad Hebræos 13. dicente: *Chriſtus Jeſus heri, & hodie, ipſe & in ſæcula.* Et ad Epheſios 2. ubi ait: *Memores eſtote quòd aliquando vos gentes in carne, qui dicimini præputium ab ea quæ dicitur circumciſio in carne manu facta, quia eratis illo tempore ſine Chriſto, alienati a converſatione Iſraël, & hoſpites Teſtamentorum, ſpem promiſſionis non habentes, & ſine Deo in mundo.* Quid eſt autem dicere, *Eratis ſine Chriſto, alienati a converſatione Iſraël* niſi obliquè demonſtrare, non fuiſſe ſine Chriſto Iſraël tempore promiſſionis? (inquit *Agobardus*) Urget etiam *Fredegiſum* auctoritate ejuſdem Apoſtoli, ad Hebræos 11. de Moyſe dicentis: *Negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere jucunditatem; majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti. Aſpiciebat enim in remunerationem.* Quod fruſtra dictum, ſi Chriſtus non erat, neque Chriſtiani. Et ex cap. 2. ejuſdem Epiſtolæ probat non ſolùm Chriſtianos, ſed etiam filios Chriſti fuiſſe tempore veteris Legis. *Decebat enim*, inquit, *eum propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, Auctorem ſalutis eorum per paſſiones conſummare.* Probat inſuper tempore veteris Legis Chriſtum & bonos coluiſſe, & malos tentaſſe, ex I. ad Corinthios 10. *Bibebant de ſpiritali conſequente eos Petra. Petra autem erat Chriſtus .... Neque tentemus Chriſtum, ſicut quidam eorum tentaverunt, & a ſerpentibus perierunt.* Abraham Chriſtianum negare perabſurdum putat, cùm nos Chriſtiani eſſe non poſſimus, niſi efficiamur ſemen Abrahæ. *Omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Jeſu. Si autem vos Chriſti, ergo Abrahæ ſemen eſtis,* [inquit Apoſtolus ad Galatas 3.] *Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini ejus qui eſt Chriſtus. Igitur qui ex fide ſunt, benedicentur cum fideli Abraham* (inquit idem Apoſtolus). Et rurſus: *Chriſtus nos redemit de maledicto Legis factus pro nobis maledictum, ut in gentibus benedictio Abrahæ fieret in Chriſto Jeſu, ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.* Una eſt igitur benedictio, quâ Abraham, & quâ nos benedicti ſumus: unus Spiritus quo ille & nos uncti ſumus. Non minùs ergo ille, quàm nos, Chriſtianus. Denique Apoſtolus ait ad Epheſios 2. *Eſtis cives Sanctorum, & domeſtici Dei, ſuperædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu, in quo ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum Domino, in quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu Sancto.* Cùm itaque una ſit ædificatio, unum templum, in uno Spiritu ædificatum: Sancti veteris Teſtamenti fuerunt quod nos ſumus, id eſt, pariter Chriſtiani. Occupat autem *Agobardus* objectionem quæ a *Fredegiſo* fieri poterat, quòd nomen Chriſtianum ab *Iſaia* c. 62. & a *Sancto Joanne*, Apocalypſis 2. & 3. *Nomen novum* appelletur. Reſpondet SS. Doctores ita intellexiſſe, *Ut novum dicatur propterea, quia nuper diſperſum, non quia nuper inventum, ac per hoc non novella vel nuper exorta eſt Chriſtianorum Religio, ſed ab ipſa mundi origine deſcendens, eodem Chriſto doctore & inſtitutore.* Hæc ſumma libri adversùs *Fredegiſum*.

Sanctos veteris Teſtamenti Chriſtianos fuiſſe probat Agobardus.

X. Scripſit *Agobardus* & Epiſtolam ad *Bartholomeum* Narbonenſem Archiepiſcopum, de *quorumdam illuſione ſignorum.* Quoddam epilepſiæ genus in provincia Narbonenſi homines vexabat, ita ut caderent & agitarentur quaſi dæmoniaci. Quin etiam exuſtio quædam puſtulacea, & ſtigmata in corporibus apparebant: quibus tamen ex plagis moriebatur nemo. Infligi cœperant hujuſmodi plagæ in Eccleſia Deo ſacra ſub nomine *S. Firmini* & alibi deinceps morbus iſte graſſabatur. Terrore perculſi indigenæ donaria in auro, argento, pecoribus, aut aliis ſpeciebus, Eccleſiis in illis locis offerebant. Hac de re conſuluit *Agobardum* Narbonenſis Archipræſul. Reſpondit *Agobardus*, Incertum eſſe an huiuſmodi plaga correptio eſſet, an infirmitas, an virtus. Deum quandoque homines flagellare ſuapte manu, quandoque per Angelos bonos, vel malos, ad correptionem, aut probationem. Quod ex Scriptura ſacra probat. Addit, In quoſdam homines prævalere diabolum videri, non tam ad percutiendum, quàm ad illudendum. Multos ſe audiviſſe, aut vidiſſe a dæmonibus, lapidibus & fuſtibus cæſos, & in nullo læſos; aliquos tamen & illuſos & læſos; in quibus nulla alia cauſa videtur quâ id fiat, niſi aut inanitas fidei, aut delectatio vanitatis. Quòd verò homines ad eaſdem Eccleſias, in quibus percutiebantur, concurrerent, & quicquid poterant, donarent, non probat *Agobardus*, quia id faciebant terroribus decepti, perdito conſilio meliore. *Melius enim facerent*, inquit, *ſi ſua pauperibus & hoſpitibus erogarent, & ad Presbyteros Eccleſiæ currerent, ungendi oleo, ſecundùm præceptum Evangelicum & Apoſtolicum, cum jejuniis & orationibus, quibus ſociari debet eleemoſyna. Nam ſi eſſent ſigna ſanitatum, quæ Deo largiente per merita Sanctorum conceſſa viderentur, concurſus ad eadem loca conſequens eſſet; & ſi aliquid oblationum ibi daretur more Eccleſiaſtico, & ſecundùm diſpoſitionem Patrum, eſſet utique fructuoſum ipſo uſu miſericordiæ: nunc autem quia cupiditati quorumdam & avaritiæ famulantur, non exinde honoratur Deus, nec pauperibus ſuccurritur.*

Summa Epiſtolæ Agobardi, De quorumdam illuſione ſignorum.

XI. Epiſtolam dedit *Agobardus* ad *Matfredum* Comitem, quâ eum ad cohibendas injuſtitias adhortatus eſt. Item alteram ad Clericos & Monachos Lugdunenſes, *de modo Regiminis Eccleſiaſtici*

quâ

quâ unitatem ipſis commendavit, & ut in regimine animarum, & prædicationis officio nihil aliud quàm gloriam Chriſti, & ædificationem Eccleſiæ quærerent: alioquin adulteros fore, ſi ſubditorum, vel auditorum animos in propriam laudem vel amorem convertant.

XII. Librum ſcripſit contra eorum ſuperſtitionem, qui picturis & imaginibus Sanctorum adorationis obſequium deferendum putabant. Agobardi doctrinam hoc in libro a calumnia vindicavimus Diſſertatione VI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi VIII. §. XIII. & *Dallaum*, alioſque recentiores Iconomachos ejus auctoritate contra cultum ſacrarum Imaginum perperam abuti oſtendimus.

XIII. Scripſit etiam librum *De diſpenſatione rei Eccleſiaſtica*; quo res Eccleſiæ diſpenſandas eſſe probat ſecundùm ſacrorum Canonum Decreta: nec a Clericis, multò minùs a Laicis convertendas eſſe ad luxum. *Si vidua*, inquit, *cujaſlibet Fidelis ab illo eſt ſuſtentanda, ne gravetur Eccleſia; multò magis aliunde ſubminiſtrandum eſt canibus & caballis, cæteriſque, tam hominum quàm animantium miniſtris, quæ vel ad delicias, vel ad pompas, turpeſque jocos, a divitibus poſſidentur. Et hoc ideo ne Eccleſiam Dei non ſolùm gravent, verùmetiam vaſtent, fundituſque prædentur.* Et infra: *Si is quem utcumque Ordo acceptus, vel impenſa prædicatio comitantur, propter laſciviam, & turpis lucri appetitum, malo ſuo euſdem res in communes uſus expendit: Ille qui nec miniſterium Eccleſiaſticum ſortitur vel exſequitur, nec pecuniam verbi erogat; ſed inſuper quicquid ad pompam pertinet, ſive laſciviam quaſi licentiùs properat, ſacris rebus utitur; quantò majori malo ſuo convivia ſplendida de ſacris rebus, quibus gementes & mœrentes in tribulatione paupertatis debuerant conſolari, epulatur cum divitibus gaudens, & opus Domini non reſpiciens, & quaſi agens quo Deo placeant, jucundatur, ſatiat præterea & inebriat biſtriones, mimos, turpiſſimoſque & vaniſſimos joculatores, cùm pauperes Eccleſiæ fame diſcruciati intereant.*

XIV. Ad hæc, librum edidit *De Divinis Sententiis, contra eos qui putant Judicium Dei ferro, igne, vel aqua, vel armis pateſieri*. Duplex invaluerat modus fraudis occultæ & ſceleris purgandi. Primus erat Legis Gundobadæ, quæ controverſias, ubi non erant teſtes, ferro & armis dirimi jubebat. Secundus inolitæ conſuetudinis: ubi nempe deficiebant teſtes, purgatio aquæ frigidæ, aut ferri candentis adhibebatur. Nefariam conſuetudinem impugnat Agobardus, probatque illam Legi Dei repugnare, & privata certamina, vel probationes illas, media non eſſe congrua ad patefaciendam veritatem.

XV. Sequitur inter Agobardi Opera *Sermo exhortatorius, de Fidei veritate*. Huic ſubnexa eſt Epiſtola ad *Ludovicum Pium* Imperatorem, quâ mœrorem ſuum ipſi exponit de diſſidiis & ſceleribus ortis ac perpetratis ex eo quòd Imperii Regnique diviſionem inter filios factam immutaſſet, & *Lothario* in conſortium Imperii aſſumpto debitos honores abſtuliſſet. Timere ſe ait ne in ejus Majeſtatem furor divinus concitetur, quæ tantorum malorum cauſa ſit. Poſt hanc Epiſtolam, librum *De comparatione utriuſque Regiminis, Eccleſiaſtici & Politici*, legere eſt: Quo probat Imperatoriam Majeſtatem Eccleſiæ, & Romano Pontifici pro Deo & publica pace agenti auſcultare debere. Conſequenter ipſum monet ut *Gregorium IV.* Pontificem Maximum in Gallias venientem, domeſticæ pacis arbitrum & ſequeſtrem, eâ quâ par eſt reverentia ſuſcipiat.

XVI. Mutila ſequitur; *De ſpe & timore* ad *Ebbonem* Remenſem Archiepiſcopum Epiſtola. Item Liber *De divina Pſalmodia*, contra quemdam calumniatorem, qui Lugdunenſem Eccleſiam verbo ſcriptiſque lacerabat, quaſi non rectè, nec more paterno ſive uſu Officia divina perageret. Concilia Patrum ſanxiſſe ait, ne plebeii Pſalmi in Eccleſia decantarentur, & aliquid Poëticè compoſitum in divinis laudibus uſurparetur. Congruum eſſe ut ſicut in diebus ad Miſſas nonniſi Divina generaliter Eloquia decantantur; ita & in noctibus ad ſacras Deo Vigilias exhibendas eadem lex obſervetur. Unum nempe Dominum utroque tempore laudari. Hanc obſervantiam, ut in templo Dei, & coram divino altari, divinorum tantummodò eloquiorum melodia celebretur, Veteris Teſtamenti auctoritate & exemplis commendari, ubi in lib. *Paralipomenon* legitur, *Davidem* Regem primum Choros Levitarum laudantium Dominum in Tabernaculo, ſive in Templo conſtituiſſe, eiſque Pſalmos, & Hymnos, & Cantica divinitus ſibi & cæteris qui cum eo prophetabant, inſpirata tradidiſſe, ac mane & veſpere inter divina holocauſta & ſacrificia decantanda tradidiſſe. *Unde ſummopere neceſſe eſt*, inquit, *ut ſi verè abſque offendiculo vel hæſitatione divinas laudes cupimus celebrare, totos nos divinis ſermonibus, in quibus nullus eſt error, nulla ambiguitas, coaptemus.* Id luculentiùs aſſerit in Libro *De correctione Antiphonarii*, qui hunc proximè ſequitur. *Si ergo orantes*, inquit, *doctrinâ Sancti Spiritus indigemus, multò magis cum Deo laudes offerimus: quia ſicut nemo, niſi ipſo inſpirante, ſecundùm Deum poſtulat; ita nullus, niſi eo erudiente, Deum dignè collaudat. Non ergo cujuſcumque figmentis, ſed Spiritûs Sancti eloquiis Majeſtas divina laudanda eſt. Denique & filii Aaron ignem alienum Domino offerentes, non obſequii remunerationem, ſed damnationem præſumptionis experti ſunt. Unde hoc nos exemplum ſummoperè vitantes, illud ſollicitè attendamus, quod vel in Proverbiis* * *ſcriptum eſt:* Omnis ſermo Dei ignis clypeus eſt ſperantibus, in ſe. Ne addas quidquam verbis illius, & arguaris, inveniariſque mendax. *Nihil itaque verbis Dei addentes, & timentes argui, invenirique mendaces, verbo Dei ignito, qui clypeus ſpei eſt, tempore orationis & laudis inflammemur pariter & muniamur. Cùmque Dominus dicat* * Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt; *omnia humana figmenta, quæ vanitate ſui mortua judicanda ſunt, reſpuentes, viventibus Chriſti Eloquiis in ipſius obſequiis perſonemus, quatenus voces noſtra, non quaſi aliena ab eo reſpui; ſed ut propria cum ſupernis Virtutibus mereantur admitti.* Rem fore utiliſſimam probat, ſi nihil in divinis Officiis cantetur ac recitetur, niſi quod ſit e Sacris Scripturis depromptum: *Quia per hoc & fidei puritas, ac religionis diſciplina ſalaberrimè cuſtoditur, & duo mala nimis pietati contraria utiliter reſecantur; videlicet dum & vaniſſimorum hominum præſumptio, qui non ſolùm inepta & ſuperflua, ſed etiam profana & hæretica, in Eccleſiis decantare audent, funditus excluditur; & adoleſcentulis, atque omnibus, generaliter, quibus cantandi officium injunctum eſt, magna occaſio ſtulta & noxia occupationis aufertur. Ex quibus quamplurimi ab ineunte pueritia uſque ad ſenectutis canitiem, omnes dies vitæ ſuæ in paranda & confirmando cantu expendunt; & totum tempus utilium & ſpiritalium ſtudiorum, legendi videlicet & divina Eloquia perſcrutandi, in iſtiuſmodi occupatione conſumunt; quodque animabus eorum procul dubio valde eſt noxium, ignari Fidei ſuæ, inſcii Scripturarum Sanctarum, & divinæ intelligentiæ inanes ac vacui, hoc ſolum ſibi ſufficere putant; & ob hoc etiam ventoſi & inflati incedunt, ſi ſonum &*

Nihil in divinis Officiis cantandum ut recitandum ſuadet Agobardus, quod non ſit e Sacris Scripturis depromptum.

* Proverb. 30.

* Joann. 6.

vorem decantationis atcumque addiſcant.

Denique totum Opus ita concludit: *Quapropter auxiliante Dei gratia, omni ſtudio pietatis inſtandum atque obſervandum eſt, ut ſicut ad celebranda Miſſarum ſolemnia habet Eccleſia Librum Myſteriorum ſide puriſſima & concinna brevitate digeſtum; habet & Librum Lectionum ex divinis Libris congrua ratione collectum: ita etiam & hunc tertium Officialem Libellum, id eſt Antiphonarium, habeamus omnibus humanis figmentis & mendaciis expurgatum, & per totum anni circulum ex puriſſimis Sanctæ Scriptura verbis ſufficientiſſimè ordinatum; quatenus in ſacris Officiis peragendis, juxta probatiſſimam Fidei regulam, & Paterna Auctoritatis venerabilem diſciplinam, una a nobis atque eadem cuſtodiatur forma Orationum, forma Lectionum, & forma Eccleſiaſticorum modulationum; qua a boni ingenii adoleſcentibus quàm celerrimè imbibita, eos & divinis laudibus continendis ſufficienter & graviter idoneos reddat, & a potioribus ac ſpiritalibus ſtudiis non impediat. Quis enim ita contentioſus, immo inſanus, & ab omni veritatis ratione adverſus eſt, ut non hoc rectiùs & convenientiùs, ac ſalubriùs fateatur in Dei laudibus decantari, quod ex divinis dictis & libris videat fideliter aſſumi? Quatenus ſicut in Symbolo Catholico fidem noſtram non noſtris ſed Apoſtolicis verbis profitemur; & in Dominica Oratione, non noſtris, ſed ipſius Domini, & Salvatoris noſtri ſermonibus ſupplicamus: ita etiam in divina laudis honore, non humanis, ſed divinis & ſpiritalibus, juxta Apoſtolum. Pſalmis, Hymnis, & Canticis perſonemus.* Edidit tandem Agobardus aliod Opus contra Libros quatuor *Amalarii* Metenſis Abbatis (de quo in Diſſertationibus dicendi locus erit, cum Amalarii nævi expendentur) Epitaphium *Caroli Magni* Imperatoris, & Carmen de Tranſlatione Sanctorum Martyrum *Cypriani*, *Sperati*, & *Pantaleonis* ad Urbem Lugdunenſem.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 195. Edit. primæ, hanc velut meam propoſitionem notant: *Romani contemnunt Gallicanos Canones, ſed immeritò.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea. Eo loci refero quod ſcribit *Agobardus* Lugdunenſis Archiepiſcopus in Libro *Contra Legem Gundobadi*, Gallicanarum etiam Synodorum Canones huic Legi adverſari. Fruſtra verò objici quòd a Romanis recentioribus confirmati non fuerint, cùm ab antiquis in veneratione ſint habiti. Agobardi verba ſubjicio, de meo nihil addo. An Agobardi verba Religioſis Cenſoribus delenda videntur? An Canones Gallicanarum Synodorum, etiam ab antiquis Pontificibus Romanis approbatos, impunè contemni volunt?

ARTICULUS XI.

De Smaragdo, Adelhardo, & Anſegiſo Abbatibus: & De Benedicto Levita.

Smaragdus.

I. SMaragdus, Cœnobii Sancti Michaëlis ad Moſam O. B. Abbas, ab *Ardone Smaragdo* Anianenſi Monacho, nec non ab altero *Smaragdo* Monaſterii S. *Michaëlis* in Saxonia Abbate diſtinguendus, *Carolo Magno* & *Ludovico Pio* Imperantibus floruit, ut docet Chronicon dicti Cœnobii *S. Michaëlis* ad Moſam a P. *Mabillonio* editum Tom. II. Veterum Analectorum, & *Smaragdi* illius Epitaphium in eodem Chronico. Scripſit Opera non pauca. Tria memorat *Honorius* Auguſtodunenſis Presbyter lib. 4. de Scriptoribus Eccleſiaſticis. *Smaragdus Abbas Monaſterii S. Michaëlis, Lectiones & Evangelia in divinis Officiis legenda per anni circulum expoſuit, & Librum Monaſtica Profeſſioni congruum compoſuit, quem Diadema Monachorum vocavit, & Grammaticam majorem, Donatum exponendo explicuit.* Idem *Via Regia* Auctor eſt, quam *Ludovico* nedum Imperatori, ſed Regi dumtaxat dicavit. Tomo V. Spicilegii Dacheriani edita eſt. Commentarios edidit in Regulam *S. Benedicti*, quos Rabano nonnulli tribuerunt. Retulit etiam in Literas Collationem anno DCCCX. habitam Romæ cum *Leone III.* de Proceſſione Spiritûs Sancti. Varias quoque ſcripſit Epiſtolas; quarum nonnullæ ſuperſunt.

Adelhardus.

II. Adelhardus Caroli Magni propinquus, Ordinis Benedictini Monachus, Abbas Corbejenſis, ſanctitate, eruditione, & reipublicæ gerendæ peritià inſignis, Regni Longobardici ſub *Bernardo* Rege Adminiſter; poſt Aquiſgranenſem Synodum Romam miſſos ob motam quæſtionem de Proceſſione Spiritûs Sancti, de ea colloquium Romæ habuit cum *Leone III.* Pontifice Maximo anno 810. Interfuit Concilio Noviomenſi anno 814. Conventui Attiniacenſi anno 823. Compendienſi, anno 823. Ipſum commendant *Paſchaſius Radbertus*, & *Gerardus* Abbas Sylvæ-majoris, in ejus Vita, antiquus Libellus *De Conſtructione novæ Corbeiæ*, Hincmarus, & alii Librum ſcripſit De *Ordine Palatii*, quem plurimùm commendat *Hincmarus* Opuſculo XIV. *De Inſtitutione Carolomanni Regis*, cap. 12. Corbejenſibus Monachis Statuta quædam præſcripſit, quorum fragmenta Domnus *Lucas Dacherius* edidit Tomo IV. Spicilegii. Ejuſdem quinquaginta duo Capitula *De Admonitionibus in Congregatione*, id eſt, Sommaria rerum, quas Monachis ſuis inter concionandum ſolebat inculcare, edidit *P. Mabillonius* ad calcem primæ partis Sæculi IV. Benedictini. Obiit 2. Januarii, anno DCCCXXVI.

Anſegiſus.

III. Anſegiſus, Sigeberto Lobienſis, aliis Flaviacenſis, deinde Luxovienſis, ac demum Fontanellenſis Abbas O. B. ut colligitur ex *Adſone* Luxovienſi Abbate, & ex Chronico Fontanellenſi, quatuor libros Capitularium edidit. In primo libro poſita ſunt Capitula *Caroli Magni* ad Ordinem Eccleſiaſticum pertinentia; in ſecundo Capitula *Ludovici Pii*; in tertio Capitula Caroli Magni ad mundanam pertinentia Legem; in quarto Capitula *Ludovici Pii* ad augmentum pertinentia mondanæ Legis. Collectionem iſtam vulgavit anno DCCCXXVII. Quam quidem velut publicum Legum Francicarum Codicem Regia Auctoritate probatum eſſe a *Ludovico Pio*, & cùm ab ipſo, tum a *Carolo Calvo* laudatum, probat *Stephanus Baluzius* in Præfatione ad Capitularia. Prolixam hujus Collectionis anatomen lege, ſi lubet, apud *Carolum le Cointe* Tom. VI. Annalium Eccleſiaſticorum Francorum, ad annum DCCCXXVII.

Benedictus Levita.

IV. Benedictus Levita Moguntinenſis in eodem laboravit argumento. Cùm enim *Anſegiſus* plurima *Caroli Magni* & *Ludovici Pii* Capitula prætermiſiſſet, abſtinuiſſetque præterea a referendis *Pippini* & *Karlomanni* Conſtitutionibus, ille Capitularia in unum collegit, ac in tres libros diſtribuit: non Concilii Meldenſis juſſu, ut ſcribit *Baronius*; ſiquidem Civitas Meldenſis extra Regnum erat *Ludovici* Germaniæ Regis, in quo ſcribebat *Benedictus*; nec veriſimile eſt ipſum aggreſſum fuiſſe illud Opus juſſu Epiſcoporum alterius Regni, ut rectè *Baluzius* obſervat: ſed juſſu *Otgarii* Moguntini Archiepiſcopi, ut ipſe *Benedictus* teſtatur in Præfatione ſuæ Collectionis metro ſcripta. Circa annum DCCCXLV. Collectionem iſtam adornavit.

AR-

ARTICULUS XII.

De S. Benedicto Anianenſi Abbate.

BEnedictus ex nobiliſſima Comitum Magalonenſium ſtirpe ortus, Religioſam Vitam in Monaſterio *Sancti Sequani* profeſſus eſt. Poſtea in patriam reverſus, Anianenſe Monaſterium in proprio fundo; tum non procul inde Gellonenſe condidit. Mox aliis permultis Abbatis Primarii ac Generalis vice præfuit. Primus Galliæ ac Germaniæ Monaſteria ad uniformem ſub Regula *S. Benedicti* vivendi modum adducere tentavit, favente Ludovico Auguſto, cujus auctoritate Synodus Aquiſgranenſis eò fine indicta ac celebrata eſt, totius Galliæ ac Germaniæ Abbatibus convocatis. Obiit in Indenſi Monaſterio, quod ipſi *Ludovicus Pius* prope Aquiſgranum conſtruxerat, ut ejus conſiliis faciliùs uteretur. Diem ejus obitus *Ardo* conſignat 3. Idus Februarii, anno Chriſti octingenteſimo vigeſimo primo. *Codicem & Concordiam Regularum* compoſuit. De utroque Opere *Ardo* ita ſcribit. *Fecit librum ex Regulis diverſorum Patrum collectum, ita ut prior B. Benedicti Regula cunctis eſſet; quem omni tempore ad Collectam Matutinam legere juſſit. Ex quo rurſus ut oſtenderet contentioſis nulla frivola caſſaque a B. Benedicto edita fore, ſed ſuam ex aliorum fultam eſſe Regulam; alium collectis Regularum ſententiis compoſuit librum, cui nomen* Concordia Regularum, *dedit. Ita dumtaxat ut B. Benedicti præcederet ſententia, ei verò rationabiliter convenientes jungerentur deinceps.* SS. etiam Patrum Homilias ad Monachorum inſtructionem ſcriptas vel habitas, in unum volumen collegit, & in Veſpertinis Collectis legi juſſit, ut idem Auctor teſtatur. In MS. Codice Bibliothecæ Colbertinæ extat *Benedicti Anianenſis Forma Fidei Tomorum XV.* quæ veluti Summula Theologica eſt. Deinde *Confeſſio Fidei Benedicti Levitæ:* tum *Benedicti Levitæ Teſtimoniorum Nubecula de Incarnatione Dominica, & Sancta & individua Trinitate, & iteratione baptiſmatis devitanda peenitus*. Ejuſdem *Diſputatio adversùs Felicianam impietatem*, & *Epiſtola ad Guarnarium*. Sacerdos fuit S. Benedictus Anianenſis. Unde dubium eſſe poſſet ipſius eſſe hus libros qui *Benedicti Levitæ nomen adſcriptum habent:* Niſi ab eo compoſitos, antequam Sacerdos ordinatus eſſet, cum P. Mabillonio dicamus in Obſervatione *De tribus Benedictis Abbatibus*, Anianenſi, Foſſatenſi, & Mediolanenſi, in Appendice Sæculi IV. Benedictini. An non veriſimilius Benedicti Moguntini Levitæ, qui tres libros Capitularium poſtremos collegit anno 845. nomen Operibus nonnullis Benedicti Anianenſis Abbatis præfixum fuiſſe? Extat etiam in Codice Monaſterii *de Caunie*, Diœceſis Narbonenſis, ejuſdem Benedicti Libellus *ex diverſis Patrum ſententiis* collectus, *De Confeſſione, ſeu de cogitationibus revelandis*, teſte *P. Mabillonio*, qui & ejus Epiſtolam dedicatoriam ad Ludovicum, ut putat, Auguſtum, exhibet. Inter Acta Vetera quæ *Stephanus Baluzius* poſt Notis ad Capitularia publicavit, e Codice Sangallenſi prodiit *Excerptus diverſarum modus Pœnitentiarum a Benedicto* Anianenſi *Abbate diſtinctus de Regula S. Benedicti* Caſinenſis *Abbatis*.

Quædam Benedicti Levitæ Opera S. Benedicto Anianenſi tributa.

ARTICULUS XIII.

De Amolone, & Floro.

Amolo.

I. AMOLO, ſive *Amulo*, Agobardi Lugdunenſis Archiepiſcopi Diaconus, ejuſque in eodem Archiepiſcopatu Succeſſor, a Joanne VIII. Epiſt. 163. in Capitulis *Caroli Calvi*, ab *Hincmaro* Remenſi Archipreſule, *Flodoardo* Lib. 3. Cap. 21. *Lupo Ferrarienſi* Epiſtola 81. Hugone Flaviniacenſi celebratus, cujus nomen Lugdunenſis Eccleſiæ Faſtis adſcriptum eſt, Hebraicæ Latinæque linguæ peritiſſimus, ſcripſit Opus *contra Judæos* ad *Carolum Calvum*, quod ſe legiſſe *Trithemius* teſtatur. Scripſit etiam Epiſtolam ad *Goteſcalchum* Monachum inquietum & Novatorem, ut eum ab hæreſi Prædeſtinatiana, quam his temporibus ſuſcitabat, ad ſaniorem mentem revocaret. De cujus Epiſtolæ capitibus & doctrina in Diſſertatione de cauſa *Goteſcalchi* dicemus. Hanc Epiſtolam cum duobus ejuſdem *Amolonis* Opuſculis de Præſcientia & Prædeſtinatione divina, ac de libero arbitrio, nec non cum Collectione Sententiarum *S. Auguſtini* de iiſdem argumentis ab eodem facta, ex Codice MS. *S. Maximini* Trevirenſis edidit *Sirmondus* S. J. Theologus. Scripſit præterea Epiſtolam ad *Theodboldum* Epiſcopum Lingonenſem. Is *Amolonem* conſulerat de Reliquiis incertis nec probatis, quas quidam Monachi vagi, quaſi ex urbe Roma, vel neſcio, quibus Italiæ partibus allatas, Divione in Baſilica *S. Benigni* depoſuerant. Inde vicinorum locorum plebeculæ frequentes ad Baſilicam illam concurrebant, novas Reliquias reveritæ. Cœperunt in eadem Baſilica quædam velut miracula fieri non ſanitatum, quibus ulla divinæ miſerationis indicia oſtenderentur, ſed percuſſionum, & eliſionum, quibus miſeræ mulierculæ ſubitò, in ipſa orationis domo cadere & collidi, & quaſi vexari viderentur, cùm tamen in nulla parte corporis læſæ apparerent; quæ paulò poſt velut recepto ſenſu ſanatæ, nullatenus ab illa Baſilica ſe diſcedere poſſe affirmabant: quia ſi ad domos redirent, ſtatim novâ neſcio quâ plagâ percuſſæ, ad Eccleſiam, de qua exierant, redire compellebantur. Quid circa hæc facto eſſet opus, Lingonienſis Antiſtes ab *Amolone* quæſierit. Ille verò reſpondit, Inprimis oſſa illa quæ nulla ratione, nulla auctoritate, neſcio cujus Sancti eſſe dicebantur, omnino de ſacris adytis, & de loco celebri tollenda, & nequaquam intra Eccleſiam, ſed foris in atrio, aut certè ſub pariete; vel circa ipſam; vel potiùs circa aliam, ſecreto in loco, apto & mundo, ſub paucorum conſcientia ſepelienda eſſe; ut quoniam & ſancta eſſe dicebantur, aliquid eis reverentiæ deferretur; & quia eſſe penitus neſciebantur, nequaquam rudibus populis occaſio erroris & ſuperſtitionis exiſterent. Fontem verò fictorum miraculorum indigitat ſagaciſſimus Archipræſul; quòd ſcilicet vulgata novarum Reliquiarum famâ, populi Quadrageſimali tempore ad Baſilicam *S. Benigni* confluerent; poſt Paſcha verò viles & nequam homunculi & mulierculæ, accepta occaſione, ſive neceſſitate famis cogente, ſive cupiditate lucri inſtigante, iſtiuſmodi velut percuſſiones, & colliſiones, & dementationes, ac rurſum ſanationes, fingere atque oſtentare cœperint. Quod cùm populus ſupervacua opinione deluſus, in admiratione vel terrore habere cœpiſſet, tanta illuc conferre, & quaſi malè habentibus velut ex miſericordiæ compaſſione adminiſtrare cœperunt; ut omnino qui talia pati videbantur, non ſolùm a loco recedere nollent; ſed tamquam novâ plagâ ac debilitate

De incertis Reliquiis quid faciendum?

Ficta miracula & illuſiones.

tate percuſſi, nullatenus ſe recedere poſſe ſimularent. Addit, eſſe inauditum ut in memoriis Martyrum talia ſigna increbuerint, quibus nequaquam ægri ſanarentur, ſed ſani percuterentor & dementarentur. Similes illuſiones paucis abhinc annis Ucetiæ ad *S. Firmini* Epiſcopi ſepulchrum factas commemorat, de quibos a *Bartholomæo* Narbonenſi Archiepiſcopo fuerat conſultus *Agobardus* Deceſſor ſuus: ſe aliquoties vidiſſe homunculos & mulierculas, qoæ coram *Agobardo* ſe dæmoniacas ſimularent: ſed cùm plorimis verberibus diſtringerentur, confeſtim de miſerrima ſimulatione confeſſas; & neceſſitates atque egeſtates ſuas, quibus ſupplendis talia oſtentaverant, publicè exponeotes, ab omni invaſione dæmoniaca liberas, ut revera erant, apparuiſſe. Quapropter *Theodboldo* auctor eſt, ut hujuſmodi vanum & pernicioſum plebecularum concorſum ad *S. Benigni* Baſilicam, aur ad alias in quibus hujuſmodi illuſiones vel impoſturæ fieri cœperant, omnino prohibeat; jobeatque *Unomquamque plebem in Parochiis & Eccleſiis, quibus attributa eſt, quietam conſiſtere, ubi ſacrum Baptiſma accipit, ubi Corpus & Sanguinem Domini percipit, ubi Miſſarum ſolemnia audire conſuevit, ubi a Sacerdote ſuo Pœnitentiam de reatu, viſitationem in infirmitate, ſepulturam in morte conſequitur, ubi etiam decimas & primitias ſuas offere præcipitur, ubi filios ſuos Baptiſmatis gratiâ initiari gratulatur, ubi verbum Dei aſſiduè audit, & agenda ac non agenda agnoſcit; illuc* [*inquam*] *vota, & oblationes ſuas alacriter perferat, ibi orationes & ſupplicationes ſuas Domino effundat, ibi ſuffragia omnium Sanctorum quærat, qui* [*ut ſcriptum eſt*] Sequontur Agnum quòcumque vadit. *Et idcirco fideliter invocantibus ubique præſto ſunt, & per ipſos, atque in ipſis omnipotens Deus. Ibi itaque unaquæque plebs pupillis & viduis, pauperibus & peregrinis, de facultatulis, quas Deus tribuit, eleemoſynarum largitionem exhibeat, hoſpitalitatis officia impendat; & quodcumque in comeſſationibus & ebrietatibus, & quæſtu hominum vanorum conſumere ſolebat, in iſtinſmodi ſuis & proximi ſalubribus utilitatibus expendat. Hæc eſt enim legitima & Eccleſiaſtica Religionis forma, hæc antiqua Fidelium conſuetudo, per quam & novitatum vanitas amputatur, & vetuſta ac recta Evangelica atque Apoſtolica Inſtitutionis ſemita cuſtoditur.* Cùm hæc obſervata fuerint, confidit *Amolo* fore ut ceſſante inani ac ſupervacua largirione munerum ac votorum, ceſſet etiam multitudo illa ſimulantium, & ſimulatio percuſſionum ac dementationum. Si qui autem in hujuſmodi facto obſtinatiores fortè apparuerint, duris verberibus ad confeſſionem veritatis eſſe compellendos. Sed etſi verum eſſet quòd diſcedere a locis illis tentantes, confeſtim novo morbi genere corriperentur; quantò eſſet manifeſtios hoc ex diaboli impugnatione fieri, tantò confidentiùs iode eſſe diſcedendum, & contemptis fideliter inimici terroribus, in locis legitimis, more Eccleſiaſtico, Dei miſericordiæ ſopplicandum. *Neque enim inter ſanctos Martyres, & Spiritus atque animas Juſtorum cum Domino jam regnantium, illic invidia ſuſpicanda eſt, ſed plena caritatis unitas, & pietatis ſocietas; & ideo ſimul ſibi oblatos agros, ſi vitandæ tentationis gratiâ fideliter ad aliorum Sanctorum limina deducantur, nequaquam indignari, ſed potiùs favere & congaudere, atque congratulari credendi ſunt.* Addit, ſi votum & deſiderium eſt populorum fidelium, diverſorum Martyrum, & cæterorum ſuppliciter limina frequentare: *Eſſe dies certos & legitimos, quibus id juxta antiquam Eccleſiæ obſervantiam devotè obſervare conveniat, tempore videlicet generalium Rogationum, & pro diverſis tribulationibus ac neceſſitatibus indictarum Litaniarum, ſeu Quadrageſimalium Jejuniorum, ſive etiam in Vigiliis & Natalitiis Martyrum. Quæ omnia & ex univerſalis Eccleſiæ lege deſcendunt, & Sacerdotum prædicatione ac denuntiatione commendantur, & omnium Fidelium obedientia & pietate attentiùs obſervanda ſunt.*

Sua enique plebi Chriſtiana Parochialis Eccleſia frequentanda.

Martyrum & cæterorum Sanctorum Baſilica certis & legitimis diebus cum devotione adeundæ.

II. Florus Lugdunenſis Eccleſiæ Diaconus, *Magiſter* appellatus, quòd forſan ejuſdem Eccleſiæ Scholæ præfuerit, *Agobardi* & *Amolonis* Archiepiſcopi temporibus celebris fuit. Eum inſigni elogio exornavit *Vvalafridus Strabo* in Carmine ad *Agobardum*, in quo hæc inter cætera leguntur:

Florus.

At de flore novo, qui vos penes ortus odorem.
Prodit ubique ſui, hæc loca rumor alit.
Florus enim quondam, dum ſingula quæque Deorum
Sunt afflata jugis prata, thymumque gerens.
Huic Floro melius ſententia Chriſticolarum
Attribuit quicquid dogmate & ore viret.
Nam hic Florus florem ſequitur de germine Jeſſe,
Et tradit quod amans attulit ille homini.
Quæ tam ſegnis erit donis ingrata ſupernis,
Quæ ſe hoc non ſponte nectare paſcat apis?
Floreat haud flaccens hic flos, & florea flagrans
Spiramenta ferat ſemper ubique Deo.
Donec in aſtriferas porrecta cacumina ſedes
Erigat, & fructum jam ſine fine habeat.

Ab *Hincmaro* etiam *Uſuardo* & *Vvandalberto* in Præfatiune Martyrologii commendantur; necnon a *Sigeberto* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis & a *Trithemio*, lib. 2. de *Viris Illuſtribus Ordinis Sancti Benedicti*. Scripſit Sermonem *De Prædeſtinatione & libero arbitrio*, quem laodat *Hincmarus* lib. *De Prædeſtinatione*, in Præfatione, & Capitibus 6. 11. & 12. Scripſit & Librum adverſùs errores *Joannis Scoti de Præſcientia & Prædeſtinatione, & libero arbitrio*. Quem ex MS. Codice Corbejenſi edidit *Mauguinus* Præſes, cum aliis Auctoribus, qui Sæculo IX. de Gratia & Prædeſtinatione ſcripſerunt. Librum præterea compoſuit *De Actione Miſſarum*, qui extat in Bibliothecis Patrum: Opuſculum *De Epiſcoporum Electione*, & Martyrologium ſeu Auctarium Martyrologii Bedæ, quod *Henſchenius* & *Papebrochius*, ante Acta Sanctorum menſe Martio coli ſolitorum, Tom. 1. ediderunt minori charactere, ne cum *Bedæ* Martyrologio confunderetur. *Collectanea in omnes S. Pauli Epiſtolas*, ex duodecim Patribus delibata, ſcilicet Cypriano, Hilario, Ambroſio, Paciano, Theophilo Alexandrino, Gregorio Nazianzeno, Ephrem Diacono, Leone Papa, Cyrillo Alexandrino, variiſque Romanorum Pontificum & Conciliorum Canonibus & Decretis, ex Fulgentio, ex Paulino Nolenſi, ac demum ex Avito Viennenſi Epiſcopis, aſſerit *Floro* Diacono Lugdunenſis Eccleſiæ *Sirmondus* * ex fide Codicis MS. Majoris Cartuſiæ. In duodecim libros pro totidem Patribus Collectionem ſuam partitus eſt *Florus*: Tertiumdecimum ex *S. Auguſtino* contexuit, quem uno volumine, quia majoris erat molis ſeparatim incluſit. De quo *Sigbertus* intelligendus eſt, lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, cap. 92. *Florus*, inquit, *Epiſtolas Pauli ex integro expoſuit, qui nihil a ſe dicens, ſed omnes Auguſtini libros revolvens, & Capitula Epiſtolarum Pauli ab Auguſtino diverſis locis expoſita recolligens, ipſa Capitula expoſita reſtituit ordini Epiſtolarum, annotans ſingulos Auguſtini libros, in quibus ea Capitula expoſita erant e & ſic novo & mirabili ſtudio, de alieno labore magnum ſui Operis Volumen edidit*. Sed alteri *Floro* Benedictini Ordinis Monacho Collectaneum illud tribuir *Trithemius* lib. 2. de Viris Illuſtribus Ordinis Sancti Benedicti c. 44. *Florus*, inquit

* *In Notis ad Avitum.*

Digitized by Google

qnit, *Monachus S. Trudonis Leodienſis Diœceſis, ut in divinis Scripturis ſtudioſiſſimus, & ſatis eruditus, librorum S. Auguſtini amator præcipuus, de quibus ſententias ſuo congruentes propoſito collegit, omnes Epiſtolas B. Pauli Apoſtoli ita magnificè expoſuit, ut Auguſtini Opus in toto videatur. Nihil enim de ſuo inſeruit. Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt.* Floro Monacho *S. Trudonis* Commentarium illum, qui *Flori* Diaconi Lugdunenſis eſt, tribuit *Trithemius* quia cùm Codicem, quo utebatur, in Monaſterio *S. Trudonis* reperiſſet, exiſtimavit *Florum*, cujus nomen præferebat, Monachum Trudonianum fuiſſe. Verùm *P. Mabillonius* in Diſquiſitione ſingulari, Tomo 1. Veterum Analectorum, probat Collectaneum ſub *Bedæ* nomine hactenus vulgatum, *Floro* Diacono Lugdunenſis Eccleſiæ tribuendum eſſe. Primò, ex duobus voluminibus membraneis Bibliothecæ Corbejenſis in quorum priori ſtatim ab initio hæc leguntur: *Continentur in hoc volumine expoſitiones Epiſtolarum B. Pauli Apoſtoli, ex libris S. Auguſtini Doctoris eximii, a quodam Floro collecti.* Tum in fine cujuſlibet Epiſtolæ, nomen *Flori* Auctoris repetitur, & initio ſequentis. Secundò ex Aquicinctenſi Codice, in quo prima pars expoſitionis Epiſtolarum *B. Pauli* ex libris S. Auguſtini *a quodam Floro Collecta dicitur*, ea nimirum quæ legitur, apud *Bedam*. Tertiò, ex vetuſta Canonum Collectione, quæ ſub finem ſæculi noni ſcripta videtur, aſſervata in Autiſiodorenſi Monaſterio *S. Mertani*, in qua Collectaneum iſtud *Floro* tribuitur, ejuſque nomine duo proferuntur loca, quæ in vulgato Bedæ Commentario legere eſt. Fatetur tamen *P. Mabillonius* illud in nonnullis Codicibus MSS. *Bedæ* tribui; ſed ferè ſemper addito nomine *Flori*; quaſi *Florus* non eſſet nomen proprium, ſed commune florilegium ſignificans. Quòd ex MS. Claromariſcenſi duobus voluminibus contento probat. Genuinum verò *Bedæ* Commentarium ex Operibus *Sancti Auguſtini* excerptum penes ſe habet Vir Religioſus & Eruditus in duobus Codicibus membraneis deſcriptum, quorum unus annorum ferè octiogentorum, alterum ſeptingeotorum eſt. Primus Codex hunc præfert titulum: *Collectaneum Bedæ in Apoſtolum ex Operibus Beati Auguſtini.* Tum Commentarius in hæc verba, *Paulus ſervus Jeſu Chriſti, vocatus Apoſtolus, &c.* incipit in hunc modum: *Ex libro contra quinque hæreſes ordo iſte ſequendus eſt, ut loquens de Evangelio, non ſileam de Prophetis*, &c. Alter Codex idem habet exordium, & ſic inſcribitur: *Incipit liber Collectionum Venerabilis Bedæ Preſbyteri, ex ſcriptis B. Auguſtini Epiſcopi, in Epiſtolas B. Pauli Apoſtoli elaboratus*; & *Bedæ* nomen pariter adſcriptum in fine habet. Scripſit quoque *Florus Diaconus* tres Epiſtolas ad *Modoinum* Epiſcopum Auguſtodunenſem, quarum meminit *Sirmondus* in Notis ad *Theodulfum* Aurelianenſem. *Florum* Gotteſcalchi erroribus non faviſſe, in Diſſertatione de cauſa turbulenti illius Monachi oſtendam.

Collectaneum ſub Bedæ nomine vulgatum in Epiſtolas S. Pauli, Floro Diacono tribuendum eſt.

ARTICULUS XIV.

De Haymone Halberſtatenſi, Lupo Ferrarienſi, & Rabano Mauro.

Haymo.

HAymo, ex Anglo-Saxonum genere, vel ut aliis placet, natione Germanus, Fuldenſis Monachus, O. B. Diſcipulus *Alcuini*, & Condiſcipulus *Rabani*, Hersfeldenſis poſtmodum Abbas, *Heirici* Autiſiodorenſis Monachi Præceptor in Sacris Literis, ut conſtat ex Metrica Præfatione ejuſdem *Heirici* in *Excerpta ſuâ*, quæ ex dictis Præceptorum ſuorum *Haymonis* & *Lupi* compilavit; (quam Præfationem Tomo I. Analectorum edidit P. *Mabillonius*:) tandem Halberſtatenſis in Saxonia Epiſcopus creatus eſt, & Concilio Moguntino contra *Gotteſcalchum* anno 847. interfuit, obiitque die vigeſima Martii, anno 853. Huic libros *de Univerſo* Rabanus nuncupavit. Typis editi ſunt ejus *Commentarii in Pſalmos, in Iſaiam, in Ezechielem, & alios Prophetas; in Epiſtolas S. Pauli, in Apocalypſim, in Evangelia & Epiſtolas totius anni, Epitome Hiſtoriæ ſacræ, De Amore cœleſtis Patriæ libri ſex.* Honorius Auguſtodunenſis eidem tribuit librum *De voluptate mundi*. Ejus expoſitiones ſimplici ac plano modo procedunt, & literali ſenſui plurimùm inhærent.

II. Servatus Lupus, ſeu, (ut alii dicere malunt) *Lupus Servatus*, Ordinis Benedictini in Cœnobio Ferrarienſi Monachus, ab *Aldrico* Abbate ſuo, qui Senonenſis poſtea Archiepiſcopus fuit, in Germaniam, cùm Diaconus jam eſſet, ſtudiorum causâ miſſus eſt ad *Rabanum* Fuldenſem Abbatem, cujus e Schola regreſſus in Gallias, magnam ſuæ eruditionis ac pietatis famam concitavit. Ex *Præpoſito* Cellæ *S. Judoci* in Pontivenſi Comitato, Ferrarienſis Abbas factus eſt poſt *Odonem*, Caroli Calvi Regis præcepto a Præfectura amotum, quòd Majeſtatem ejus offendiſſet, ut colligitur ex Epiſtolâ XXI. *Lupi* ad *Jonam* Aurelianenſem Epiſcopum. Adſuit Synodo Sueſſionenſi anno 853. Vernenſi II. anno 854. cujus & Canones compoſuit, ut ipſe teſtatur Epiſtola 52. aliiſque Eccleſiaſticis & Politicis Conventibus. Scripſit *Librum de tribus Quæſtionibus*, & *Collectaneum* de eiſdem ad *Carolum Calvum*, ſcilicet de libero arbitrio, de Prædeſtinatione bonorum & malorum, de Sanguinis Chriſti redemptione, in quibus ipſum *Gotteſchalci* erroribus nequaquam ſa vere oſtendàm in Diſſertatione de cauſa turbulenti illius & pervicacis Monachi. Eumdem auctorem agnoſcit *Vita S. Vvigberti Confeſſoris*, Fritizlarienſis Cœnobii in Haſſia Abbatis, quam *Bennoni* Abbati Hirsfeldenſi dicavit anno, ut ipſe ait in Præfatione DCCCXXXVI. Apud *Surium*, die XXIX. Maji extat *Vita S. Maximini* Epiſcopi Trevirenſis, quæ & *Lupum* auctorem præfert, a quo exarata dicitur anno DCCCXXXIX. Plures ſcripſit Epiſtolas, quas *Stephanus Baluzius* ad fidem antiqui Codicis emendavit, Notis illuſtravit, edidit. Librum, & Collectaneum ejuſdem de tribus Quæſtionibos, edidit *Sirmondus*. Commentarios in Epiſtolas *S. Pauli Lupo* Ferrarienſi, quo ſuadente eos aggreſſus fuerat, cùm adhuc Fuldæ verſarentur, dicavit *Rabanus Maurus*, ut docent ejus Præfatio, & Epiſtola ad *Samuelem* Epiſcopum. Ex quibus etiam colligas, *Servatum Lupum Presbyterum* Moguntinom a nonnullis perperam appellari, & *a Lupo* Ferrarienſi Abbate nequicquam diſtingui: eumdemque *Lupum*, cui ſuos dicavit Commentarios *Rabanus*, cùm ab illo jam longo intervallo disjunctus eſſet, eſſe auctorem libri de tribus Quæſtionibus, & variarum Epiſtolarum, ut *Sigebertus & Trithemius* confirmant. Eidem tribuontur Homiliæ duæ in Solemnitate *S. Vvigberti* habitæ, & Hymni in ejus laudem. Ut *Carolo Calvo* Regi Chriſtianiſſimo gratiſſimus erat Lupus Ferrarienſis, ipſum non ſemel adiit, & per literas convenit, quædam ab ipſius Majeſtate bona ſumma libertate repoſcens, quamvis humili ſemper ſupplicatione & modeſta, quæ *Ludovicus Pius & Juditha Auguſta* ejus parentes Ferrarienſi Cœnobio donaverant; Ipſe verò ſeculari homini fruenda tradiderat. *Plus minuſve quadriennium eſt* (inquit Epiſt. XLV.) *ex quo ſeptuaginta duo Monachi, quos ad eorum votum electionemque mihi commiſiſtis, quique indeſinenter nobis in diverſa occupatis, pro ſalute*

Lupus Ferrarienſis.

Servatus Lupus neo Moguntinus Presbyter fuit, nec alius eſt a Lupo Ferrarienſi Abbate.

ac proſperitate veſtra excabant, propter abſtractas facultates patiantur incredibilem veſtimentorum, leguminum, & piſcium indigentiam; & publica hoſpitalitas, peregrinis juxta Conſtitutionem priorum Regum exhibenda, intermiſſa eſt, famuli Monaſterii ſqualore torquentur & frigore, nec poſſum ſubvenire miſeris...... Intercedente glorioſa Matre veſtra, Sereniſſimus Pater veſter Ludovicus Auguſtus ad remedium animæ ſuæ ac ſalutem poſteritatis, ſupplementum hoc Cœnobio noſtro contulerat. Nec tamen, cùm id haberemus, noxiâ diſſluebamus abundantiâ, ut in delicias intemperanter ſolveremur; quia quæ Regula concedit, integris facultatibus Monaſterii vix poterant procurari. Nunc autem longè pauciora conſecuti, abſtinemus inviti, algemus coacti: pueros, ſenes, atque infirmos, propter inopiam non fovemus. In tanta calamitate, Patri & Matri veſtræ quotidianas preces & annuum Officium perſolvimus, quaſi, quod illi contulerunt, poſſideamus..... Inſtaurate illorum eleemoſynam, ingenti periculo hactenus intermiſſam. Nec obliviſcamini veſtri: Etenim vos jam eleemoſynâ indigetis.... Cur non conſtanter audeatis immutare, quod nullus juſtum eſſe poſſit oſtendere? Conſenſu bonorum omnium juſtum eſt quod poſcimus; poſſibile Regali potentia, neceſſarium nobis, utile non tam nobis quàm vobis. Nos enim ex hoc beneficio temporalem conſequemur uſum, vos autem accedentibus aliis bonis, præmium ſempiternum. Hæc ille Epiſtola XLV. & Epiſtola LIII. ſcribit traditionem eſſe Seniorum, quòd quicumque Ferrarienſi Cœnobio damnum aliquod intulerit, niſi citò reſipuerit, magnum incurreret incommodum, aut ſanitatis & vitæ diſpendium.

Lupi Ferrarienſis Monita ad Regem.

Ad eumdem Regem ſapientiſſima ſcripſit Monita, quæ ſequuntur, pacificè fœliciterque regnaret, Epiſtolis LXIV. & XCIII. monet ut per ſe ipſum Regnum moderetur, nec Miniſtris aut Principibus nimiam tribuat poteſtatem. *Non expedit vobis & populo*, inquit, *ut aliquem vobis æquetis, nedum præponatis, quoniam Deus præmonet*, * *Ne des poteſtatem filiis tuis in vita, quia meliùs eſt ut illi te deprecentur, quàm tu illos. Si filiis hoc non eſt concedendum, quantò minùs aliis? Vicem vos gerere Dei quis ignorat? At ipſe dicit:* Gloriam meam alteri non dabo. *Non admittantur ergo a vobis monitores, quos bajulos vulgus appellat, ne gloriam veſtram inter ſe ipſi partiantur, & meliorem amorem alienent a vobis.* Monet ut divinas & humanas Leges neminem ſinat impunè contemnere, quia malorum impunitas vitiorum ſemper peperit incrementum. Hortatur ut Sapientum conſiliis Rempublicam gerat. *Sapientem* verò intelligere ſe ait, *Quem aut experientia docuit, aut lectio erudivit, aut inſpiratio divina cæteris prætulit.* Revocat in memoriam illud Saluſtii prudenter dictum: *Antequam incipias, conſulto; & ubi conſulueris, maturè facto eſt opus.* Sic enim & præcipitatio vitabitur, & nocitura dilatio. Regis Conſilium tale eſſe optat, quale Romanæ Reipublicæ deſcribit *Valerius Maximus* his verbis: *Fidum erat & altum Reipublicæ pectus, Curia, ſilentiique ſalubritate munitum & vallatum undique: cujus limen intrantes, abjectâ privatâ caritate, publicam induebant.* Præclara eſt

Eccleſ. 33.

Pontificia & Regia Poteſtas.

Lupi Ferrarienſis Sententia de Pontificia & Regia poteſtate, Epiſt. LXXXI. ad *Amolonem*, *Guenilonis* Epiſcopi & *Gerardi* Comitis nomine data. *Rex Regum*, inquit, *idemque Sacerdos Sacerdotum, qui ſolus potuit Eccleſiam regere, quam redemit, poſtquam humanitatem ſuam in cælum evexit, ſemper eum ſuis ſtatuens divinitate, poteſtatem ſuam ad eamdem gubernandam Eccleſiam in Sacerdotes diviſit ac Reges; ut quod ſancti docerent Pontifices, & ipſi implerent, & impleri facerent devotiſſimi Reges.*

Rabanus Maurus.

III. Rabanus Maurus, O. B. Foldenſis Abbas Doctiſſimus & Sanctiſſimus, Moguntinus deinde Archiepiſcopus, obiit die IV. Februarii, anni DCCCLVI. Commentarios reliquit in Libros Geneſis, Exodi, Levitici, Numerorum, Deuteronomii, Judicum, Ruth, Regum, Paralipomenon, Judith, Heſter, in Cantica quæ per hebdomadem canuntur, in Proverbia Salomonis, in Sapientiam, in Eccleſiaſticum, in Jeremiam, in Ezechielem, in Evangelium S. Matthæi, in Epiſtolas S. Pauli, Homilias in Epiſtolas & Evangelia a Natali Domini uſque ad Vigilias Paſchæ, LXI. & a Vigilia Paſchæ ad XV. Dominicam poſt Pentecoſtem, tam de Tempore, quàm de Sanctis XCI. Martyrologium, tres Libros de Clericorum Inſtitutione, duos de Laudibus Sanctæ Crucis, XXII. de Univerſo, Excerptionem de Arte Grammatica *Priſciani*, Epiſtolam ad *Heberardum* Comitem contra *Gotteſchalchum* Monachum gyrovagum, Epiſtolam ad *Egilum* Abbatem Prumienſem, & alteram, ad *Heribaldum* Autiſſiodorenſem Epiſcopum, Librum *De reverentia filiorum erga patres, & ſubditorum erga Reges* ad Ludovicum Imperatorem, qui Liber a Rudolfo *Collectarium* appellatur: Epiſtolam ad Notingum *De Præſcientia & Prædeſtinatione Dei*, Epiſtolam de Chorepiſcopis ad Drogonem Metenſem Epiſcopum, Librum ad Ludovicum Imperatorem *De oblatione ſecundùm Regulam S. Benedicti*, Epiſtolam conſolatoriam ad eumdem, *Dialogum de Computo*, quem Baluzius in Miſcellaneis edidit, &c. De Rabani Operibus & doctrina circa Euchariſtiam agemus in Diſſertatione ſingulari. Unum hic obſervare juvat, Religioſiſſimum illum doctiſſimumque Præſulem Opera ſua, præſertimque Commentarios Scripturæ Sacræ, ex Sanctorum Patrum ſententiis maximam partem contexuiſſe, appoſitis ad marginem nominibus. Propter hanc cauſam, ex qua pluris æſtimanda ſunt ejus Opera, nonnulli eorum pretium imminuere, eaque contemnere non dubitarunt, quibus reſpondit in Præfatione ſuper Ezechielem ad Lotharium Imperatorem. *Nec etiam illud ſilendum arbitror*, inquit, *quod quibuſdam narrantibus comperi, quoſdam ſciolos me in hoc vituperaſſe, quod excerptionem faciens de Sanctorum Patrum ſcriptis, eorum nomina prænotarem: ſive quod aliorum ſententiis magis uſus eſſem, quam propria conderem. Quibus ad hoc facilè reſpondere poſſum. Quid enim peccavi in hoc quod Magiſtros Eccleſiæ veneratione dignos judicabam, & eorum ſententias, prout eas protulerant, opportunis locis ſimul cum nota nominum eorum in Opuſculis meis interpoſueram? Magis enim mihi videbatur ſalubre eſſe, ut humilitatem ſervans Sanctorum Patrum doctrinis innitere, quàm per arrogantiam, quaſi propriam laudem quærendo, mea indecenter proferrem. Illi qui ſe laudari quærunt, & ab hominibus videri appetunt, dictent vel ſcribant quidquid voluerint, & laudatores ſuos atque adulatores, undecumque poſſint, ſibi adquirant. Mihi autem adhærere Deo, omni tempore vitæ meæ bonum eſt, & ponere in Domino Deo ſpem meam, ut annuntiem omnes laudes ejus in portis filiæ Sion, in illis videlicet portis, de quibus ſcriptum eſt: BEATI qui ambulant in ſemitis vitæ & per portas intrant in Civitatem.* Rabani veſtigiis inſiſtere Catholicum Theologum decet, Sanctorum Patrum Sententiis Aſſertiones omnes ſuas firmare: ex eorum Operibus Probationes Dogmatum, Regulas Morum haurire: ſuos in Divinam Scripturam Commentarios ex illis excerpere, ac deflorare apis inſtar, quæ collectum variis & ſelectis ex floribus ſuccum in ceram ac mella convertit, Dei cultui, hominumque utilitati profutura. Senſa denique Patrum & Do-

Scioli quidam Rabanum Maurum temerè reprehenderunt, quòd ſuos de rebus divinis Commentarios ex Sanctorum Patrum Sententiis contexeret.

cto-

ctorum Eccleſiæ privato ſuo lumini, & ingenii quantumvis perſpicacis, elegantis, fœlicis adinventionibus, Auctor Eccleſiaſticus ſemper anteponat.

ARTICULUS XV.

De Angelomo, Vvalafrido Strabone, Landalpho Sagaci, & Vvandalberto.

Angelomus.

I. ANgelomos, Luxovienſis in Burgundia Monachus Ordinis Benedictini *Stromata in quatuor Libros Regum* ex veterum Patrum Commentariis adornavit: totas interdum eorum ſententias inſerens, ſolùm interdum ſenſum exprimens; quod Opus juſſu *Drogonis* Metenſis Epiſcopi aggreſſus eſt, ut ipſe teſtatur in Præfatione: Illud verò nonniſi poſt ejuſdem illuſtriſſimi Præſulis obitum vulgavit, qui e vivis exceſſit anno Chriſti DCCCLV. Meminit *Angelomi* iſtiuſque Operis *Sigebertus* Lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Cap. 86. *Thrithemius* verò Lib. de Illuſtribus Scriptoribus Ordinis S. Benedicti *excellentiſſimum* illud Opus appellat, & quale ſe in Scripturis Sanctis legiſſe non meminit. *Stromata* etiam, ſive Enarrationes in Cantica Canticorum *Lothario* Imperatori nuncupavit: quem in Præfatione monet ut nihil in hoc volumine hiſtorialiter requirat, ſed flores allegoriarum cum morali intellectu inveſtiget.

Vvalafridus.

II. Walaſridus Strabo, Augienſis Monachus O. B. poſtea Decanus *Sancti Galli*, tandem Abbas Augiæ Divitis, *Rabani Mauri* Diſcipulus, Magiſter ipſe Sacrarum Literarum præſtantiſſimus evaſit. *Vir doctus & ſapiens, & literarum ſcientiâ ante alios illuſtris, ab Iſone* Monacho Sangallenſi in Præfatione ad Vitam *S. Othmari* prædicatur. Meminit ejuſdem *Hermannus Contractus* ad annum DCCCXLII. eumque metro & proſâ multa ſcripſiſſe aſſerit. Meminit & *Sigebertus* Cap. LXXI. lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, eumque Vitam & Miracula *Sancti Galli* primùm proſa deinde metro compoſuiſſe teſtatur. Libris duobus proſa habetur apud *Surium*, ad diem XVI. Octobris. Metro ſcripta extat in MS. Codice *Sancti Galli* apud Helvetios; ſed adeo vitioſè exarato, ut ſolo ex eo in lucem dare, temeritatis potiùs quàm diligentiæ eſſe *Henricus Caniſius* putarit, ut ipſe fatetur in Præfatione in Poëmata *Vvalafridi Strabonis* Tom. VI. Antiquæ Lectionis. Scripſit etiam Vitam *Sancti Othmari*, quam apud *Surium* legere eſt, ad diem XVI. Novembris. Varia & præclara edidit Poëmata, & inter alia Carmen de Viſione *Vvetini* Monachi Augienſis, cùm annum ætatis XVIII. vix prætergreſſus eſſet. Librum edidit de Exordiis & Incrementis Rerum Eccleſiaſticarum ad *Regimbertum*; cui præmiſit hos verſiculos:

Hoc Opus exiguum Vvalafridus pauper, heboſque,
Collegit, Patrum dogmata lata ſequens.
Sed non ſponte ſua tam magnos venit in auſus,
Dura Regimberti juſſio adegit eum.
Sed quid in hoc, Lector, placet, aſſignare memento
Id Domino, quicquid diſplicet, hocce mihi.

Quæ de Imaginibus & Picturis habet Cap. 8. Eccleſiæ dogmati de ſacrarum Imaginum veneratione non adverſantur, ut oſtendimus Diſſertatione VI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi VIII. Cap. XX. de frequenti Communione præclara docet. Ubi enim retulit morem veterum quorumdam Anachoretarum, qui (ut ex Patrum Collationibus diſcimus) ſemel in anno communicandum cenſebant, ut videlicet diuturna præparatione corpus & animam purificantes, tandem ad Communionem menſæ cæleſtis dignè pertingerent, ſubdit: *Sed aliis cautioribus viſum eſt, iſtos eò indigniores ad annuam ſuæ obſervationis celebritatem pervenire, quò ſe putabant longa dilatione defæcatos, quandoque ad ſacrorum perceptionem ſatis dignos attendere: Meliùſque credebant, quamvis animas indignas ſit, crebriùs iterari quæ ſancta ſunt. Quia talis eſt illa ſpiritalis medicina, ut & ſanos adjuvet ad perſeverantiam ſanitatis & vulneratis ſubveniat ad redintegrationem virtutis. Et eò digniùs percipitur, quò percipientes, per humilitatis cuſtodiam ſubtracti, nunquam ſe ad ejus perceptionem ſatis dignos arbitrantur. Qui autem tardiùs, ſecundùm judicium Spiritualium Medicorum, ipſi admittuntur medela, ideo ad tempus abſtinere debent, ne præpropere congrua ſuis valetudinibus ingerentes medicamina, graviùs ægrotent; & quod aliis eſt reparatio, illis fiat damnatio.* Et infra, ubi retulit *Gennadii* ſententiam, qui quotidianam Euchariſtiæ perceptionem nec laudare, nec vituperare ſe dicit; *Omni verò die Dominica, ſi capitalia peccata non prohibeant, & mens in delectatione peccandi poſita non ſit*, ad eam hortatur, mox ſubdit: *Quia verò Chriſtianis, & maximè Clericis omnes dies in Ferias deputantur; videtur ratione pleniſſimum, ut per ſingulos dies ſacris occupentur Officiis: & quantùm mentis vel corporis graviores maculæ non obſiſtunt, Panem & Sanguinem Dominicam, quibus ſine vivere non poſſumus, jugiter ambiamus, & deſiderio illius tactionis, potiùs quàm præſumptione noſtræ puritatis ſumamus, imitantes primitivæ Eccleſiæ ſtudium ſalutare, de quo in Actibus Apoſtolorum ita ſcriptum eſt: Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis Panis, & Orationibus.* Sermonem quoque, ſeu Tractatum de ſubverſione Jeruſalem *Vvalafridi* Abbatis nomine inſcriptum ex Codice MS. Monaſterii *S. Galli* eruit *Henricus Caniſius*. Omnia *Vvalafridi Strabonis* Opera extant Tom. XV. Bibliothecæ Maximæ Patrum Editionis Lugdunenſis. Ipſius eſt *Gloſſa Ordinaria* in Sacram Scripturam, ex aliorum Interpretum, ac præſertim *Rabani* præceptoris ejus Commentariis collecta: quæ poſtea ab *Anſelmo Laudunenſi*, aliiſque compluribus Patrum adjectis Sententiis, aucta & locupletata eſt. Errant enim qui *Trithemium* ſequuti *Vvalafridum* Augiæ Abbatem a *Strabone* Monacho Fuldenſi diſtinguunt, & iſtum Gloſſæ Ordinariæ parentem affirmant. Unus enim & idem eſt, qui in Cœnobio Augienſi Vitam Monaſticam profeſſus, & a *Tattone* inſtitutus, Fuldam poſtea miſſus eſt, & ſub *Rabano* Sacris Literis operam dedit; quod anſam dedit ut Fuldenſis Monachus a *Trithemio* diceretur. Verùm errat hic Auctor, cùm *Vvalafridum* Decanum *S. Galli* vixiſſe ſcribit *Tiberii Apſimari* & *Juſtiniani Junioris* temporibus, hoc eſt, circa annum ſeptingenteſimum; *Strabonem* verò Monachum Fuldenſem temporibus *Ludovici* Imperatoris anno DCCCXL. Qui enim ſub *Ludovici Pii* Imperio floruit, ipſe eſt *Vvalafridus Strabo*, Abbas Augiæ Divitis. Emendandi & qui *Trithemium* ſequuti ſunt, *Sixtus Senenſis*, *Poſſevinus*, *Bellarminus*: Quibus *Browerus*, *Caniſius*, *Voſſius*, *Miræus*, aliique refragantur.

Communio frequens.

Vvalafridus Strabo Auctor Gloſſæ Ordinariæ.

Trithemius emendatur.

Landulfus Sagax.

III. Landulfus Sagax, qui Hiſtoriæ Miſcellæ poſtremòs octo libros addidit, imprimis ex *Theophane* ſive *Anaſtaſio Bibliothecario*, qui *Theophanem* Latinè reddidit, floruit *Lothario* Imperante; A *Cæſare Orlandio*, lib. de Urbe Senenſi, perperam confunditur cum *Landulfo de Columna*, Canonico Carnotenſi, qui vixit anno MCCCXIV.

Vvandalbertus.

IV. Vvandalbertus Diaconus & Monachus Cœnobii Prumienſis O. B. in Diœceſi Trevirenſi, ſcripſit, juſſu *Marcuardi* Abbatis, Vitam & Miracula *S. Goaris* Confeſſoris, & Martyrologium

totius anni metrico ſtylo, quod extat Tom.V. Spicilegii Dacheriani, *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis *, lib.2. de Viris Illuſtribus

C. 128.

Ordinis S. Benedicti, cap.36. ejus cum laude meminerunt. Compoſuit Martyrologium ſuum, cùm *Lotharius* quinque jam luſtris, ſive annis viginti quinque Imperium geſſiſſet. In Præſatione enim ſui Operis ad *Lotharium* hos verſiculos habet;

Laſtra per orbem
Quinque recurrunt,
Nomine poſtquam
Clarus & armis,
Cæſariana
Jura retentas.

Annus autem *Lotharii* Imperatoris, vigeſimus-quintus cum anno Chriſti octingenteſimo quadrageſimo-ſecundo coincidit: Anno enim Chriſti octingenteſimo decimo-ſeptimo, *Ludovicus Pius*, ut in ejus Vita refertur, *filium primogenitum Lotharium Imperatorem appellari & eſſe voluit*: conſentiuntque Annales Bertiniani & Fuldenſes,

ARTICULUS XVI.

De S. Prudentio, Rateamno, & S. Remigio Lugdunenſi.

S. Prudentius.

I. SANCTUS PRUDENTIUS, Trecenſis Epiſcopus, cujus feſtum ea in Eccleſia 6. Aprilis celebratur, interfuit Concilio Pariſienſi anno 846. Turonenſi 4. anno 849. Sueſſionenſi II. anno 853. Ad ipſum extat Epiſtola *Lupi Ferrarienſis* 63. Ejus meminere *Rabanus*, *Hincmarus*, & *Flodoardus*. Excerpta ex libro *Joannis Scoti Erigenæ* decem & novem Capitula, a *Vvenilone* Senonenſi Archiepiſcopo ad ſe miſſa, cùm accepiſſet, totumque librum pervolviſſet, ejus errores edito libro *De Prædeſtinatione* confutavit. Epiſtolam ſcripſit ad *Hincmarum* & *Pardulum* Epiſcopos, in qua præmiſſo Auguſtinianæ doctrinæ elogio, geminam prædeſtinationem defendit, ad vitam æternam ſcilicet, atque ad pœnam ſempiternam. Deum tamen impios prædeſtinaſſe ait, *Non ut peccarent, ſed ut propter peccatum pœnis perpetuis interirent: prædeſtinaſſe, id eſt, præordinaſſe, non ad culpam, ſed ad pœnam; non ut malum quoddam vellent, ſive admitterent; ſed ut propter malum, quod volentes facerent, eos pœnâ ſempiternâ juſtè damnaret.* Ibidem Chriſtum non pro omnibus mortuum propugnat: ſed de redemptionis efficacia intelligit, ut ex ipſa quæſtionis propoſitione perſpicuum eſt. *Quos autem Sanguis proprii Filii ejus Domini noſtri Jeſu Chriſti miſericorditer liberarit, utrumne pro omnibus quibuſcumque hominibus, an pro quibuſdam prædeſtinatione electis, electione indebitâ prædeſtinatis fuſus fuerit; ipſa omnipotentiſſima Veritas, quæ eum in unitatem ſuæ perſonæ miſericorditer ſuſcepit & fudit, conſulta nos doceat.* Negat in Deo voluntatem ſalvandi omnes: ſed de voluntate abſoluta & conſequente (ut Theologi vocant) non de & conditionata & antecedente intelligendus eſt, ut demonſtrant hæc verba Cap. IV. *Perpendite, obſecro, quare uni Deus det gratiam, alteri non det? Quare poſt tot millia annorum pro redemptione humani generis Salvator venerit; & excepta gente Judæorum, per tanta ſpatia temporum totus mundus ſine gratia Dei in errore manſerit? Quare ſolum Abraham, & non totum mundum ad miſericordiæ ſuæ notitiam vocaverit? Cur in ſolo vellere populi Judæorum tot annorum millibus ros divinæ gratiæ manſerit, & area totius orbis irrigari per Dei miſericordiam non meruerit? Vel cur poſtea ſolum vellus, Judaicus videlicet populus, a Dei gratia aruerit, & gentium omnium aream ros divinæ miſericordiæ perfuderit? &c. Sic igitur omnes homines vult ſalvos fieri, cur non omnes vivificat, qui quos vult vivificat? Quare Spiritus Sanctus ubi vult ſpirat, non in omnibus? Et quare non omnibus, ſed ſingulis dividit prout vult? Et quod in Actibus Apoſtolorum legitur, quia in præteritis generationibus dimiſerit gentes omnes ingredi vias ſuas, unamque tantùm Judæorum gentem elegerit? Et quòd prædicantibus Apoſtolis, illi tantummodo crediderunt, qui præordinati erant ad vitam æternam? Et quod volentes Paulum & Barnabam prædicare in Aſia, prohibuit eos Spiritus Jeſu? Et quod docente Paulo, Lydiæ purpurariæ, non cæteris audientibus, Deus cor aperuit, ut crederet his quæ dicebantur a Paulo? Et quòd Apoſtolus Paulus reliquias per electionem gratiæ ſalvas factas prædicat? Et quia Deus cujus vult, miſeretur, & quem vult indurat? .... Si igitur omnia quæcumque voluit fecit, & omnes homines vult ſalvos fieri; ergo quod non facit, noluit; & quos non ſalvat, ſalvare non vult; occultiſſimo quidem, altiſſimo, incomprehenſibili, inviturperabilique judicio, ſed prorſus juſtiſſimo.* Verùm de *S. Prudentii* doctrina, in Diſſertatione de cauſa *Gotheſcalci* uberiùs agemus, ipſumque luculentiùs vindicabimus a calumnia, quâ ipſum aliqui dehoneſtant, quaſi *Gotheſcalci* erroribus faverit. Hæc in anteceſſum dixiſſe ſufficiat, ut innoteſcat omnibus, quàm indignè ejus auctoritate Theologi quidam ſint abuſi. Obiit VI. Aprilis, anno DCCCLXI. ſecundùm Annales Bertinianos.

S. Prudentii doctrina de Prædeſtinatione explicatur.

II. Ratramnus Corbejenſis in Gallia Cœnobii Monachus, *Ludovico Pio*, & *Carolo Calvo* regnantibus, floruit. Scripſit libros duos *De Prædeſtinatione*, in quibus *Gotheſcalco* novo Prædeſtinatiano non favit, ut oſtendemus in Diſſertatione de gyrovagi illius Monachi cauſa. Scripſit etiam tres libros *Reſponſionum ad objecta Græcorum*, Libellum *De Chriſti Nativitate*, Librum *De Trina Deitate*, Librum *De Anima*, & Librum *De Corpore & Sanguine Domini*: quem ipſi aſſeremus, & ejus doctrinam de Euchariſtia nequaquam favere Calviniſtis, oſtendemus Diſſertatione ſingulari.

Ratramnus.

III. S. Remigius Sacri Palatii *Lotharii* Imperatoris Archicappellanus, præfuit Synodo Valentinæ III. anno DCCCLV. Tullenſi Apud Saponarias anno DCCCLIX. Lingonenſi quoque interſuit, teſte Flodoardo, lib. III. Hiſtoriæ Cap. CLXI. Subſcripſit & Synodo Tullenſi II. anno DCCCLX. Sueſſionenſi III. anno DCCCLXVI. Cabilonenſi, DCCCLXXIII. Cùm fervente Gotheſcalcana controverſia, *Hincmarus* & *Pardulus Amoloni* Lugdunenſi Archiepiſcopo, illius errores & damnationem per literas expoſuiſſent, ſuiſque adjunxiſſent Epiſtolam *Rabani* ad *Notingum*, rogantes ut quid Eccleſia Lugdunenſis de his quæſtionibus ſentiret, vere & fideliter reſponderet; *Remigius Amolonis* in Sede Lugdunenſi Succeſſor, ſuam & ejuſdem Eccleſiæ ſententiam expoſuit Libro *De tribus Epiſtolis*. Huic alterum ſubjunxit quaſi appendicem, cui titulus eſt; *Abſolutio cujuſdam Quæſtionis, De generali per Adam damnatione omnium, & ſpeciali per Chriſtum ex eadem redemptione electorum.* Poſt Synodum Cariſiacam idem Archipræſul, Eccleſiæ Lugdunenſis nomine, Libellum ſcripſit, *De tenenda veritate Scripturæ*: In quo licèt errore facti nonnihil faverit *Gotheſcalco*, ejus tamen erroribus non favit: & Cariſiacorum Capitulorum doctinam non impugnavit, ſed alienum potiùs ſenſum, eumque erroneum, quem ipſis ſimili falſi errore affinxit, ut palam fiet in Diſſertatione de cauſa *Gotheſcalci*, in qua celeberrimam Eccleſiam a *Janſenii Yprenſis* calumnia vindicabo.

Remigius Lugdunenſis.

AR.

Digitized by Google

ARTICULUS XVII.

De Uſuardo.

USuardus, Ordinis Benedictini Monachus & Sacerdos, Cœnobii S. Germani Pariſienſis alumnos, ut teſtatur Codex MS. ejuſdem inſignis Abbatiæ, qui autographus eſſe creditur, Martyrologium condidit, *S. Hieronymi, Bedæ, & Flori* veſtigia premens. Eo diu Romana, & pleræque aliæ Eccleſiæ uſæ ſunt. *Regum piiſſimo Carolo* nuncupatum eſt, ut conſtat ex Prologo. Sed *Carolum Magnum* Imperatorem perperam intellexerunt *Baronius, Bellarminus*, & alii. Nam *Uſuardi* Codices tom MSS. cùm excuſi *S. Eulogium* Martyrem commemorant, qui die XI. Martii Cordubæ in Hiſpania paſſus eſt anno Chriſti 859. alioſque pariter celebrat, qui tempore ejuſdem perſecutionis Arabicæ Martyrii coronam conſecuti ſunt. Præterea, *Aimoinus* in libello de Translatione Sanctorum Martyrum Georgii & Aurelii, *Uſuardum Patrem* hujus Translationis auctorem facit, anno octingentеſimo quinquageſimo octavo. Tempore igitur *Caroli Calvi* floruit *Uſuardus*, cui & ſuum Martyrologium nuncupavit. Id confirmat ſubjectum in Codice *S. Germani* Necrologium, in quo primaria manu mors *Irmintrudis* Reginæ, uxoris *Caroli Calvi*, conſignata eſt Nonis Octobris; obitus verò *Caroli II.* Imperatoris pridie Nonas Octobris, manu recentiori, ut obſervat *P. Mabillonius*, * ex quo vir doctus colligit, hunc Codicem ſcriptum eſſe eo temporis intervallo, quod effluxit inter annum octingenteſimum ſexageſimum nonum, *Irmintrudis* ſupremum, & octingenteſimum ſeptuageſimum octavum, quo *Carolus Calvus* defunctus eſt. Etſi verò *Sigebertus* Uſuardum *juſſu Magni Caroli Imperatoris* Martyrologium compoſuiſſe ſcribat lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, cap. 85. id movere nos non debet: quia *Magni Caroli* nomine *Calvum* intellexit, ut alias in cap. 99. ubi ait *Hincmarum* reſcripſiſſe ad Eccleſiam Ravennatem *ſub perſona Magni Caroli Imperatoris*.

* *In Præfat. II. P. Sæculi. IV. Benedict. C. 6.*

ARTICULUS XVIII.

De S. Eulogio Martyre.

SAnctus Eulogius Cordubenſis Presbyter, & Martyr in Arabica perſecutione, Benedictinis Monachis ab *Arnoldo Vvion*, & *Hugone Menardo* adnumeratur. Rectiùs *P. Mabillonius* ipſum ſtudio, non profeſſione Monachum fuiſſe aſſerit. Et certè id disertè teſtatur *Alvarus* Eulogii frater in ejus Vita. *Eulogius*, inquit, *nobili ſtirpe progenitus, Corduba civitatis Senatorum traduce natus, Eccleſiæ miniſterio mancipatur, in S. Zoili Æde deſerviens, & in ejuſdem Collegio Clericorum vitam deducens.* Addit, ipſum, ubi Presbyter ordinatus eſt, cœpiſſe *Monaſteria frequentare, cœnobia inviſere, Regulas Fratrum componere, hinc inde cunctu eo modo curare, quo, ſi fieri poſſet, utrobique adeſſet. Ita Clericatum agens proprium, ut Regularem Ordinem non dimitteret alienum: ita Monachis adhærens, ut Clericus probaretur: ita in Clero degens, ut Monachus videretur, utrobique aptus occurrens, & utrumque profeſſiones unus ſufficientiſſimè complens, currebat ſæpius ad Cœnobiorum ſacratiſſimos greges; Sed ne proprium Ordinem contemnere putaretur, ad Clerum iterum remeabat: in quo dum aliquod tempus perſiſteret, ne virtus animi curis ſæcularibus enervaretur, iisdem Monaſteria repetebat.* Archiepiſcopus Toletanus electus eſt; ſed neſcio quo eventu impedita ejus conſecratio. Martyrio coronatus eſt die XI. Martii, anno DCCCLIX. cùm ipſe Martyres celebraſſet, ac ad Martyrium incitaſſet, atque ultro ad illud currentes contra *Reccaſredum* Epiſcopum defendiſſet, ſcripto *Documento Martyrii, Apologetico pro Martyribus, Memoriali Sanctorum*, in quo Martyres Cordubenſes libris tribus celebrantur. Scripſit etiam Epiſtolas aliquot, ad *Vviſſeſindum* Pampilonenſem Epiſcopum, ad *Alvarum* fratrem, &c. Ejus Opera extant Tomo IV. Hiſpaniæ illuſtratæ, & Tomo XV. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunenſis.

ARTICULUS XIX.

De Anaſtaſio Bibliothecario, & Joanne Diacono.

I. ANASTASIUS Abbas Romanus O. B. & R. E. Bibliothecarius, floruit ſub Summis Pontificibus *Nicolao I. Hadriano II. & Joanne VIII.* Cum *Anaſtaſio* Presbytero Cardinali Tituli *S. Marcelli*, & *Gregorii IV.* Bibliothecario, qui a *Leone IV.* in Synodo Romana exauctoratus eſt, malè confunditur a *Voſſio* lib. 2. de Hiſtoricis Latinis, Cap. XXXV. Concilia Generalia Sextum, Septimum, & Octavum, cui interfuit, Latinè reddidit, nec non Vitam *S. Joannis Eleemoſynarii*, Vitam *S. Demetrii* Martyris, &c. Vitæ *S. Dionyſii Areopagitæ* præfatus eſt, cujus Operum Tranſlationem miſit ad *Carolum Calvum* Francorum Regem. Hiſtoriam *De Geſtis Romanorum Pontificum* collegit, auxitque. *Philippus Labbæus* S. J. Theologus in Diſſertatione Hiſtorica de Scriptoribus Eccleſiaſticis, verbo *Damaſus* ſe vidiſſe teſtatur MS. Codicem optimæ notæ tempore *Caroli Magni* exaratum, in quo prior pars libri de Vitis Pontificum deſcripta jam, tum *Damaſo* tribuebatur, antequam aut natus eſſet *Anaſtaſius* aut ſaltem ex primis infantiæ crepundiis emerſiſſet. Quod argumento eſt haud omnes ab *Anaſtaſio* fuiſſe ſcriptas. Quamquam nec *Sanctum Damaſum* auctorem habeant, ut aliàs probavimus. *Voſſius*, & alii plerique ultimam cenſent eſſe ab *Anaſtaſio* ſcriptam *Nicolai I.* Vitam, & a *Guillelmo Bibliothecario* additas fuiſſe Vitas Hadriani II. & *Stephani VI.* Repugnat *Baronius*, eidemque Auctori illas adſcribit. Adhuc ſub judice lis eſt. *Hiſtoriam Eccleſiaſticam* ex Chronographia Tripartita *S. Nicephori* Conſtantinopolitani Patriarchæ, *Georgii Syncelli & Theophanis*, Latinè interpretatus eſt. *Collectaneа*, id eſt Varias Epiſtolas, & Relationes, ſpectantes Hiſtoriam Monothelitarum, a ſe ex Græcis Codicibus magnam partem collectas, Latinè reddidit in gratiam *Joannis Diaconi*, cùm ille Eccleſiaſticam Hiſtoriam meditaretur. Hæc edidit *Jacobus Sirmondus* S. J. anno MDCXX.

Voſſius emendatur.

Omnium Vitæ Pontificum ſcriptæ non ſunt ab Anaſtaſio.

II. Coævus erat Anaſtaſio Joannes R. E. Diaconus, qui ad *Joannem VIII.* Pontificem Maximum ſcripſit 4. libros de vita *S. Gregorii Magni* Ejus meminere *Sigebertus* in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum, & *Eckerhardus* in vita *Notkeri*, Cap. IX.

ARTICULUS XX.

De Almanno, Milone, & Hubaldo Monachis.

I. ALmannus Monachus Altivillarenſis Ordinis Benedictini, ſcripſit Vitam *S. Nivardi* Remenſis Archiepiſcopi, Vitam *Sindulſi*, Vitam *Helenæ* Reginæ, & Tranſlationis ejuſdem Româ ad Cœnobium Altivillarenſe Hiſtoriam. Et quia ejus tempore Francia a Normannis vaſtabatur, *Almannus*

excm-

exemplo Jeremiæ Prophetæ deſolationem Franciæ & ſui Cœnobii, quadruplici planxit Alphabeto; ut refert *Sigebertus*, lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis Cap.XCIX. vitæ & Tranſlationis, *S. Helenæ* Hiſtoriam MS. extare in Rubra valle, & in Resbacenſi Monaſterio Voſſius teſtatur; Vitam quoque *S. Memmii* primi Catalaunenſium Epiſcopi rogatu *Theudoini* Præpoſiti Catalaunenſis novo ſtylo ſcribere aggreſſus eſt ſub annum DCCCLXVIII. *Theudoini* Epiſtolam & Almanni ad ipſum Reſcriptum, edidit *P. Mabillonius* Tom. II. Veterum Analectorum.

Milo.

II. Milo Elnonenſis Monachus, O. B. ſcripſit *Carmen de Sobrietate*, quod *Carolo Calvo* nuncupavit. Scripſit etiam ſtricta Oratione Vitam *Sancti Amandi*. Surius huic tribuit Vitam *Sancti Amandi*, quæ legitur Tom. I, ad diem VI. Februarii. Sed ea proſâ, non carmine ſcripta eſt, & ab aliis *Baudemundo* tribuitur, non *Miloni*. Scripſit etiam Hexametrum duplex *De Sancta Cruce*; quæ Elnone in Cœnobio *S. Amandi* MSS. extare *Voſſius* teſtatur lib. 2. de Hiſtoricis Latinis, Cap. XXVI. Obiit anno DCCCLXXII.

Hubaldus.

III. Hubaldus, aliis *Hugbaldus* vel *Hucbaldus*, Milonis nepos, Elnonenſis pariter Monachus Sanctorum Vitas ſcripſit plurimorum: atque ut erat inſignis Muſicus, Cantus ipſorum Officii proprios compoſuit. Scripſit etiam librum *De Arte Muſica* ita contemperans chordas monochordi literis alphabeti, ut poſſit quis per eas ſine magiſterio alterius diſcere ignotum ſibi cantum [inquit *Sigebertus*.] Scripſit etiam librum trecentorum carminum *In laudem Calvitii* ad *Carolum Calvum*, cujus omnia verba incipiunt a litera C. ut:

Carmina clariſona Calvis cantate Camenæ.

Ex Vitis Sanctorum, quas ſcripſit, extat Vita *S. Richrudis Martianenſis* dicata *Stephano* Eboracenſi Epiſcopo. Extat apud *Surium*, ad diem XII. Maii, ſed ſtylo mutato. Eidem tribuit *Surius* Vitam *S. Aldegundis* Abbatiſſæ primæ Malbodienſis ad diem XIII. Novembris. Eidem aſſignat *Trithemius* Vitam *S. Lebuini*, ſive *Liaduuini* Presbyteri & Confeſſoris Daventriæ. Extat apud *Surium*, ad diem XII. Novembris. Scripſit & Vitam *S. Madelberta* Virginis, Abbatiſſæ Malbodienſis, & *S. Cilinia* matris *S. Remigii*. Vixit *Hubaldus* ad annum uſque DCCCCXXX. Ejus corpus in ſepulchro *Milonis* avunculi & Præceptoris ſui conditum eſt.

ARTICULUS XXI.

De Chriſtiano Drutmaro.

CHriſtianus Drutmarus, Corbejenſis in Gallia Cœnobii Ordinis Benedictini Monachus & Presbyter, vulgò *Grammaticus* appellatus, Aquitaniam patriam habuit. Græcè fuit ac Latinè peritus, ſacriſque literis eruditus. *Sigebertus* ac *Trithemius* inter Eccleſiaſticos Scriptores ipſum cum laude commemorant. Male a quibuſdam confunditur cum *Chriſtiano* S. Germani Autiſiodorenſis Abbate, ac ejuſdem urbis deinde Epiſcopo. Ille enim natione Germanus, & *Vir Simplex*, non eruditus dicitur, in Actis Epiſcoporum Autiſiodorenſium. *Commentarios* edidit *in Evangelium S. Matthæi*; ad Monachos Stabulenſis & Malmundarienſis Cœnobiorum, ſub uno Abbate in Diœceſi Leodienſi conſiſtentium: quos in Prologo ſuo impensè commendat his verbis: *Supra omnes homines veſtra mihi eſt gratior ſocietas: quia eſt ſincera & abſque dolo, & quam Deus docuit, ſanctique ejus Apoſtoli tenuere, ac poſteris tenendam tradiderunt. Non enim eſt fel amaritudinis in vobis, neque zelus iniquitatis; ſed fides firma, caritas inviolabilis erga Deum ac proximos. Et licèt rebus terrenis egentes ſitis, virtutibus tamen repleti eſtis, ita ut qui vos perfectè cognoverit, ulteriùs dilectione a vobis non poſſit ſeparari. Sed ſi modico tempore vobiſcum quis moratus fuerit, pro certo intelliget, quia Deus cohabitator veſtri ſit, & Spiritus Sanctus regat opera veſtra. Neque enim habitabit diu malus inter vos, neque permanebit in conſortio veſtro: quia ſicut aurum & argentum in camino probationis ſordes abjiciunt, ita & qui inter vos venerit, aut deſinet a malo opere, aut certè alienus efficietur a conſortiis veſtris. Qui namque inter vos converſantur, non multùm mirentur ſi plurimi Sancti probabiles in his Monaſteriis fuerunt; ſed pro certo experiuntur, quia qui apud vos non eſt bonus, ſine dubio nuſquam alicubi erit; quoniam vos eſtis qui veraciter audiſtis vocem Domini dicentis:* Eſtote prudentes ut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. *Et ſi Reges & Principes, atque vulgaris populus vos veraciter agnoviſſent, ut veros Chriſti diſcipulos amarent, ſupra omnes homines venerarentur ac diligerent*, His in Commentariis hiſtorico ſenſui magis adhæſit quàm ſpirituali, quòd *Hiſtoria fundamentum ſit omnis intelligentiæ*, ut ipſe loquitur. Unde *Irrationabile videtur ſpiritualem intelligentiam in libro aliquo quærere, & Hiſtoriam penitus ignorare*. Stylo ſimplici & aperto uſus eſt, perſuaſum habens, *Quoniam ſtultiloquium eſt in expoſitione alicujus libri ita loqui, ut neceſſarium ſit expoſitorem ipſius expoſitionis quærere*. Non ſolùm *S. Matthæi*, ſed & *S. Joannis* & *S. Lucæ* Evangelium ſe Commentariis Illuſtraturum pollicitus eſt in Prologo, & promiſſa exſolviſſe probant Fragmenta Expoſitionis in utrumque Evangeliſtam, cum ejus Commentariis in *S. Matthæum* edita. Extant Tom. XV. Editionis Bibliothecæ Patrum Lugdunenſis. Scripſit eo tempore quo Bulgari ad Catholicam Fidem converſi baptizabantur, ut ipſe ſignificat c. 56. Commentar. *in Matthæum*. Ejus Opera a *Secerio* Lutherano Haganoæ edita anno 1530. non abſque ſuſpicione fraudis & interpolationis in iis quæ Euchariſtiam ſpectant, ut probant *Sixtus Senenſis* Annotatione CXII. lib. VI. *Bibliotheca Sancta*, & doctiſſimus Cardinalis *Perronius* lib. 2. *De Euchariſtia*, Auctoritate XXV. Anteriorem editionem laudat *Albertinus* a *Jacobo Vuimphelingio* Argentorati procuratam anno 1514. ſed ea ignota fuit *Geſnero*, *Simlero*, *Jacobo Friſio*, *Auberto Miræo*, aliiſque Viris Eruditis, ut mirum non ſit, ſi hujus non meminerit *Sixtus Senenſis*. Si indicaſſet *Albertinus* qua in Bibliotheca *Chriſtiani Drutmari* Commentarios prioris illius editionis deprehendit, conferri potuiſſet cum illis *Secerii* editio, & an malæ fidei vel incuriæ reus fuerit certiùs judicari.

Optima ratio interpretandi Sacram Scripturam.

Stylus Christiani Drutmari.

ARTICULUS XXII.

De Iſaac Lingonenſi Epiſcopo.

ISaac cognomento *Bonus*, vel *Pius*, Diaconus olim *Parduli* Laudunenſis Epiſcopi, *Hilduini* Sandionyſiani Abbatis diſcipulus, ad Lingonenſem Epiſcopatum, poſt *Theutboldi* obitum promotus, interfuit ac ſubſcripſit Synodo Tullenſi apud Saponarias an. 859. Tuſiacenſi an. 860. Sueſſionenſi III. an. 866. Pontigonenſi an. 876. Tricaſſinæ an. 878. A *Lupo Ferrarienſi*, Epiſt. 81. ad *Amolonem* Lugdunenſem, in Capitularibus *Caroli Calvi*, Tit. 25. Num. 5. a *Flodoardo* Lib. 3. Cap. 21. & 24. & in Chronico *S. Benigni* Divionenſis celebratur. Collectionem Canonum adornavit, ex Decretis Synodorum a *S. Bonifacio* Sedis Apoſtolicæ per Germaniam & Gallias Legato congregatarum. *Zachariæ* Pontificis Maximi auctoritate confirmatis, &

ex

ex Capitularibus Regum noſtrorum; præcipuè verò ex tribus libris poſterioribus, quos *Benedictus Levita* ad *Anſegiſi* Abbatis Collectionem adiecit. Id autem præſtitit *Iſaac*, ut ſui in reſtauranda Eccleſiaſtica Diſciplina & curanda Canonum executione ſeverioris ſtudii obtrectatores comprimeret, ſeque Novatorem non eſſe probaret. Id in Præfatione docet. *Cùm*, inquit, *opportunitas Eccleſiaſtica exegerit, ut contra delinquentes & errantes Paſtoralis ſententia proferatur, frequenter evenit, ut remedia quæ ſummo charitatis & pietatis ardore a Patribus anxiis præparantur, a filiis ægrotantibus ad ſuam perniciem reſpuantur. Et quia nec affectum medentium, nec ſuum, ut expedit, damnationis periculum perpendunt, oblata quoque faſtidiunt, & velut inefficacia, quia ſunt domeſtica, medicamenta contemnunt. Idcirco ergo Iſaac indignus Lingonenſis Epiſcopus, propter quorumdam minùs adquieſcentium deſidiam, & querelam contra Paſtoralem ſollicitudinem, atque improborum inſolentiam, qui omnia quæ ad emendationem, vel ad ſuam cautelam dicuntur, a nobis ficta & excogitata garriunt, & inventa, utile duximus quædam ſaluberrimarum Capitula ſanctionum, quæ ſanctæ Romanæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ Legatus Bonifacius venerabilis Maguntiacenſis Archiepiſcopus Zacharia Papa, unà cum Orthodoxo Karlomanno Francorum Principe, in duobus Epiſcoporum Conciliis ad honorem & profectum Eccleſiæ Dei conſcripſit, quæque etiam idem Papa Zacharias ſub an. Incarnationis Dominicæ DCCXLII. auctoritate Apoſtolica confirmavit, & omnibus Eccleſiæ Dei Fidelibus irrefragabiliter obſervanda conſtituit, revolvere, & ad meam meorumque utilitatem, quædam ex his, quæ ſæpiſſimè in quæſtionem veniunt, colligere, & in unum corpuſculum adgregare; quatenus ſi noſtra calumniaverint, vel ſiniſtrâ interpretatione labefactare tentaverint, Apoſtolicâ pariter & Regali auctoritate compreſſi de cætero conticeſcant, & ſalutiferis curationibus, vel inviti, cùm cauſa exegerit, adquieſcant.*

Præſcripta Sacris Canonibus remedia ad Animarum curationem adhibenda ſunt.

Ex hac Collectione Canonum perſpicuum eſt, publicam Pœnitentiam pro publicis criminibus in uſu fuiſſe Gallicanæ Eccleſiæ. Hanc in Titulos undecim diſtributam ex Codice Reverendiſſimi Archiepiſcopi Toloſani primus in lucem edidit Sirmondus Tom.III. Conciliorum Galliæ. Ejuſdem *Iſaaci Lingonenſis* Epiſtolam *De Canone Miſſæ* edidit Domnus *Lucas Dacherius* O. B. Tom.I. *Spicilegii*.

ARTICULUS XXIII.

De Hincmaro Archiepiſcopo Remenſi.

HIncmarus a pueritia in Monaſterio *S. Dionyſii* prope Pariſios ſub *Hilduino* Abbate nutritus, & ſtudiis literarum imbutus, indeque pro ſui tam generis quàm ſenſûs nobilitate in Palatium *Ludovici* Imperatoris deductus, & familiarem ipſius notitiam adeptus fuerat; ibique, prout potuit, cum Imperatore & Religioſiſſimo illo Abbate, ſub Epiſcoporum auctoritate, laboravit ut Ordo Monaſticus in prædicto Monaſterio, quorumdam voluptuoſa factione dilapſus reſtauraretur. Et ut opere quoque adimpleret, quod ſermone ſuadebat, etiam ipſe religioſæ converſationi cum aliis ſe ſubdidit, caſtigans corpus ſuum, & ſpiritali ſubjiciens ſervituti, inquit *Flodoardus* Lib.III. Cap.I. *Hilduino* Abbate ſemel & iterum ab Imperatore deficiente, fidelis ſemper manſit, ipſumque in gratiam Principis reſtituit. In Aulam vocatus, Abbatiam S. Germani, *Reguli, & Epiſcopali, atque Abbatis ſui Ludovici juſſione ſuſcepit; rerum quoque ac mancipiorum poſſeſſionem quamdam Regia liberalitate; quam conſecratus Præſul Monaſterio S. Dionyſii, ubi Chriſto militaverat, per teſtamenti paginam tradidit*, ut refert *Flodoardus*. Decennio poſt Ebonis depoſitionem, in Concilio Bellovacenſi anno DCCCXLV. *a Clero & a plebe Metropolis* Remenſis, *necnon ab Epiſcopis ejuſdem Provinciæ, Archiepiſcopo Senonenſis Eccleſiæ Wenilone, atque Erchanraudo Pariſiorum Epiſcopo annuentibus, cum conſenſu Abbatis ſui, & Fratrum Monaſterii S. Dionyſii, favente quoque Carolo Rege, Hincmarus* Archiepiſcopus *electus eſt*; & ordinatus Dominica die 17. Maji. Obiit die 21. Decembris anni DCCCLXXXII.

Interfuit Concilio Meldenſi, ipſo ſuæ Ordinationis anno; Pariſienſi anno 846. Cariſiacenſi contra *Gotteſchalcum* anno octingenteſimo quadrageſimo nono; alteri Cariſiaco, in quo celeberrima quatuor Capitula contra *Gotteſchalci* errores condita ſunt, anno octingenteſimo quinquageſimo-tertio; Turonenſi IV, anno octingenteſimo quadrageſimo nono; Sueſſionenſi II. anno octingenteſimo quinquageſimo-tertio; Vermerienſi II. eodem anno; Metenſi, a quo & Legatione ad *Ludovicum* Regem cohoneſtatus eſt, anno octingenteſimo quinquageſimo-nono; Tuſſiacenſi, cujus juſſu ad Metropolitanos Aquitaniæ ſcripſit, anno octingenteſimo ſexageſimo; Tricaſſinæ, anno octingenteſimo ſexageſimo ſeptimo; Pontigonenſi, anno octingenteſimo ſeptuageſimo-ſexto; Tricaſſinæ II. anno octingenteſimo ſeptuageſimo-octavo. Ob fidem contra *Gotteſchalcum* vindicatam maxima laude dignus *Hincmarus*, propter geſta in *Rothadum* Sueſſionenſem Epiſcopum, in *Vulfadum* & Socios, in *Hincmarum* nepotem, Laudunenſem Epiſcopum, magnam apud pleroſque invidiam ſubiit, & Summorum Pontificum offenſionem. Iſtarum cauſarum Hiſtoriam propriis Diſſertationibus diſcutiemus. A *Flodoardo* toto libro III. Remenſis Hiſtoriæ celebratur, ejuſque Opera & Epiſtolarum ad diverſos ſcriptarum argumenta recenſentur. Frequens eſt ejuſdem & honorifica mentio in Bertinianis Annalibus. *B. Rabanus* Moguntinus Archiepiſcopus ipſum, *Merito rectæ Fidei ac ſanæ profeſſionis, ab omnibus venerandum* prædicavit, Epiſtolâ ad ipſum datâ. *Lupus* Ferrarienſis Abbas Epiſtola XLII. ad ipſum ſcripta eum magnificè commendat. *Non ſum*, inquit, *neſcius, cum tantis divina gratia muneribus abundetis, ultro vos cogitare apud Principem juvandi bonos facultatem divinitus accepiſſe; ut quod in ſe habent, in vobis poſſideant, & remuneranda veſtra induſtria materiam præbeant ..... Nobilitatem veſtræ generoſitatis ornat eruditio ſaluturis, altitudinem Officii commendat Religio Profeſſionis. Hæc veſtræ Celſitudini, non arrogantiæ vitio, ſed amicitiæ ſtudio ſcripſi; ut quoniam in vobis & nobilitas & ſapientia convenerunt, quantùm hæc ſocietas valeat, etiam nolentibus emineat, qui ipſa quoque Lumina Eccleſiæ obſcurare contendunt.* Meminit etiam *Hincmari Sigebertus* lib. *de Scriptoribus Eccleſiaſticis*, Cap.XCIX.

Capitula Presbyteris Diœceſeos ſuæ Remenſis condidit anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-ſecundo; in quibus duodecimum *de ſepulturis* obſervatione dignum eſt, quo ſtatuitur, *Ut nemo Presbyterorum quemquam in Eccleſia ſepeliat ſine conſultu Epiſcopi, nec pro ſepeliendis quiddum omnino exigat, vel extorqueat. Si quid autem Altari, vel Eccleſiæ, aut ſibi gratis oblatum fuerit a devotis quibuſlibet*, recipere non prohibetur. Pleraque ex Concilio Nannetenſi ſunt excerpta.

Sepultura in Eccleſiis nono ſæculo rara.

De Prædeſtinatione Dei & de Libero Arbitrio contra reprehenſores ſuos, maximeque contra *Gotteſchalcum & Ratramnum* tres libros ſcripſit ad *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum, cujus

jus Operis ſola reſtat Præfationis Epiſtola. Edidit hoc Opus anno DCCCLV.

Capitula Hincmari ad ſuæ Diœceſis Presbyteros.

Anno ſequenti, qui erat Epiſcopatus duodecimus, Capitula quædam adiecit prioribus, quos ſuæ Diœceſeos Presbyteris dederat. Ex primo conſtat, publicam pro capitalibus publicisque peccatis inflictam fuiſſe his temporibus Pœnitentiam, ejusque impoſitionem, ordinem, & moderationem penes Epiſcopum fuiſſe. Statuit ſcilicet, *Ut unuſquiſque Sacerdos maximam providentiam habeat, quatenus ſi fortè in Parochia ſua publicum homicidium, aut adulterium ſive perjurium, vel quodcumque criminale peccatum publicè perpetratum fuerit, ſtatim, ſi auctorem facti vel conſ atiratem adire potuerit, hortetur eum quatenus ad Pœnitentiam veniat coram Decano & Compresbyteris ſuis, & quicquid ipſi inde invenerit vel egerint, hoc* (inquit) *Commiſtris noſtris, Magiſtris ſuis qui in civitate conſiſtunt, innoteſcat: ut infra quindecim dies ad noſtram præſentiam publicus peccator, ſi intra Parochiam noſtram fuerimus, veniat, & juxta Traditionem Canonum publicam Pœnitentiam cum manus impoſitione accipiat: Et ſi longiùs a Parochia noſtra fuerimus, annus & dies Kalendarum ſubtiliter deſcribatur, quando peccatum publicum quiſque admiſit, & quando ad Pœnitentiam coram Miniſtris venit, vel quando ad impoſitionem manûs noſtræ pervenit. Et ſemper de Kalendis in Kalendis menſium, quando Presbyteri de Decaniis ſimul conveniunt, collationem de Pœnitentibus ſuis habeant, qualiter unuſquiſque ſuam Pœnitentiam faciat, & nobis per Commiſtrum noſtrum renuntietur, ut in actione Pœnitentia penſare valeamus, quando quiſque Pœnitens reconciliari debeat. Et ſi fortè quis ad Pœnitentiam venire noluerit, infra quindecim dies poſt perpetrationem peccati, & exhortationem Presbyteri, in cujus Parochia actum fuerit, & ſedulitatem Decani ac Compresbyterorum ſuorum, atque inſtantiam Comminiſtrorum noſtrorum, decernatur qualiter qui peccatum perpetravit, & ad Pœnitentiam redire contemnit, a cœtu Eccleſiæ, donec ad Pœnitentiam redeat, ſegregetur. Et ſciat quiſque Presbyter, quia ſi per alium nobis cognitum fuerit quod in ſua Parochia admittatur, & tardiùs ad noſtram notitiam perlatum fuerit, tantos dies a miniſterio ſuſpenſus in pane & aqua excommunicatus morabitur, quantos dies noſtram vel Comminiſtrorum noſtrorum notitiam ipſa actio ſine illius ſuggeſtione, & debita ac juſta commonitione ſupertranſierit: Et cujus negligentiâ peccator publicus non commonitus poſt tantos dies obierit, ſciat ſe quiſque Presbyter gradum amiſſurum. Hoc tamen omnimodis ab omnibus caveatur, ut nemo Pœnitens & cum devotione petens, ultimâ Pœnitentiâ, vel ultimo Viatico defraudetur: eâ convenientiâ, ut ſi convaluerit, ſecundùm Eccleſiaſticas Regulas Pœnitentiam agat, & reconciliationem, quantùm Deus ſibi conceſſerit, expetat & expectet.*

Pro loco ſepulturæ nihil exigendum.

Secundo Capitulo rurſus ſtatuit, *Ut pro loco ſepulturæ, ſicut ſacra & canonica ſanxit auctoritas, nemo a quocumque aliquid xenii exigat. Et nemo Chriſtianorum præſumat quaſi hæreditario jure, de ſepultura contendere; ſed in Sacerdotis providentia ſit, ut Parochiani ſui, ſecundùm Chriſtianam devotionem in locis, quibus viderit, ſepeliantur. Ipſe tamen Sacerdos memor Ordinis ſui, provideat & congruam cuique ſepulturam, & ne ſcandalum, quantùm vitari poteſt, ſiat ſuis Parochianis.*

De ſepultura quaſi hæreditario jure contendere vetat Hincmarus.

Scripſit *Hincmarus* ad *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum egregium Opus *De Regis Perſona & Regio Miniſterio*, ex Scriptura Sacra, & Sanctis Patribus defloratum: necnon alterum *De cavendis vitiis, & virtutibus exercendis* quod ad ejus Maieſtatem tranſmiſit cum Epiſtolâ *Sancti Gregorii* ad *Recaredum*; & alterum *De diverſa & multiplici animæ ratione*. Quo anno, incertum. Opus *De non trina Deitate* ſcripſit contra Gotteſcalchum anno 857. Proficiſcente cum exercitu *Carolo Calvo*, ut *Ludovici* fratris impetum retunderet, *Hincmarus* de coërcendis militum rapinis Literas ad eum dedit, & ad Clericos Palatii, anno 859. Epiſtolas ſcilicet 5. 6. & 7. Eodem anno poſt Synodum Lingonenſem & Tullenſem apud Saponarias, *Hincmarus* alterum *de Prædeſtinatione* Volumen, quod integrum habemus, edidit contra *Gotteſcalchum*. Anno 860. poſt Synodum Aquiſgranenſem duplicem in cauſa *Teutbergæ* uxoris *Lotharii* Regis habitam, *Hincmarus* Librum ſcripſit *De divortio Lotharii & Teutbergæ Reginæ*, cujus Synopſim dabimus in Diſſertatione Hiſtorica de hujuſmodi divortio. Eodem anno de *Ingeltrude* Boſonis Comitis uxore, quæ viro relicto, hàc illac vagabatur, a *Gunthario* Colonienſi Archiepiſcopo conſultus *Hincmarus* quid ſentiret, ad ejus quæſita reſpondit Epiſtolâ 28. An. 866. Concilio Sueſſionenſi III. pro cauſa *Vulfadi* & Sociorum ejus, ad eos gradibus ſuis reſtituendos convocato, ad hujus Synodi Epiſcopos quatuor Epiſtolas dedit *Hincmarus* 18. 19. 20. & 21. eòdemque etiam pertinent 22. 23. 24. & 25. Anno 870. Opus 55. Capitum *Hincmaro* nepoti apud Attiniacum obtulit, in quo duabus ejus Decretalium veterum Collectionibus reſpondit. Ad hæc etiam tempora pertinent Epiſtolæ 34. 35. & 36. Anno 872. ſcripſit ad quemdam Epiſcopum *De Tranſlationibus Epiſcoporum*, occaſione *Actardi* Nannetenſis (Epiſt. 45.) Epiſtola de *Hunoldi* Presbyteri purgatione ſcripta eſt anno 874. Eodem anno Synodum Remis habuit *Hincmarus* menſe Julio, in qua quinque Capitula Presbyteris ſuis tradidit obſervanda. Primo inhibuit ne Parochiarum Presbyteri ſimul Canonici in Monaſteriis eſſent; vel contra, Canonici Monaſteriorum Parochianas Eccleſias regerent. Secundo vetuit pro loco matriculæ quidpiam ab aliquo exigi vel accipi. Tertio indebitum ad fœminas acceſſum vitare Clericos iterum monuit promulgatis Canonibus, & a miniſterio dejiciendos ſanxit qui ſe non emendarent. Quartum in eos editum eſt, qui de facultatibus Eccleſiaſticis alodes comparabant, & illos non Eccleſiæ, ſed conſanguineis relinquebant. Quinto cavit ne pro Eccleſiis viduatis præmia Patronis darentur.

Quinque Capitula Hincmari, Presbyteris Diœceſeos Remenſis in Synodo præſcripta.

Anno DCCCLXXV. *Hincmarus Hildeboldum*, Sueſſionenſem Epiſcopum infirmitate detentum, accepto Confeſſionis illius Breviculo, abſentem per Literas abſolvit, Epiſtolâ 40. oleumque ſanctificatum miſit, ut eo in remiſſionem peccatorum ungeretur. Hæc Abſolutionis formula: *Frater & Conſacerdos noſter, Hildebolde, confitenti tibi peccata tua, per Eccleſiaſticam Apoſtolicæ Auctoritatis poteſtatem, quam Dominus noſter Jeſus Chriſtus tradidit Diſcipulis & Apoſtolis ſuis, dicens:* Accipite Spiritum Sanctum; quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, *& per eoſdem Apoſtolos ſuos ipſorum Succeſſoribus, quorum vices licèt indigni tenemur, etſi non merito, tamen nomine atque Officii ſuſceptione, eamdem poteſtatem donavit, & in ſe credenti fideliter dixit:* Fiat tibi ſecundùm fidem tuam: *gratiâ & omnipotentiâ ſuâ, virtute Sancti Spiritus, qui eſt remiſſio omnium peccatorum, dimittat tibi omnia peccata tua, liberet te ab omni malo, conſervet in omni bono, & perducat te ad vitam æternam, & ad Sanctorum Sacerdotum conſortium. Amen.* Generalis fuerat Hildeboldi Confeſſio, non omnium ſigillatim peccatorum, adeoque nec Sacramentalis: quæ tamen tum in uſu erat, ut fuit ſemper ab Eccleſiæ initio. *Commoneo*, inquit Hincmarus, *ut præter iſtam generalem Confeſſionem, quæque ab ineunte*

Abſolutio ab Hincmaro data per Literas Hildeboldo Sueſſionenſi Epiſcopo, non eſt Sacramentalis.

te

te ætate, uſque ad hanc in qua nunc degis, te commiſiſſe cognoſcis, ſpecialiter ac ſingillatim Deo & Sacerdoti ſatagas confiteri: & dum unumquodque erroris tui inquinamentum ſingillatim confiteris & defles, ſimul te de omnibus ultorum lachrymis mundes: Unde dicitur per Prophetam * : Diviſiones aquarum

* Pſalm. 118. deduxit oculus meus. *Diviſam quippe ex oculis aquam deducimus, quando peccatis ſingulis diſpertitas lachrymas confitendo exhibemus. Quæ ſingillatim de ſingulis ſemel Sacerdoti ſufficit Confeſſio facta, ſi poſt hanc Confeſſionem, & per Sacerdotale conſilium emendationem, non fuerint iterata peccata.*

Anno 876. ſcripſit ad Epiſcopos, *De Jure Metropolitanorum*, cùm de *Anſegiſi* Senonenſi Primatu ageretur (Epiſt. 44.) Anno 877. *Guntario* & *Odelbardo* Archidiaconibus Capitula dedit *Hincmarus*, quibus ipſis prohibuit, Ne in ſuis Viſitationibus Curatos gravarent; Ne occaſione victûs, ſed inſtructionis, Parochias luſtrarent: Ne xenia a Presbyteris acciperent, ut eorum vitia diſſimularent: Ne denarios, vel eulogias ab ipſis exigerent: Ne ſuos, vel amicorum equos ipſis ad paſtum commendarent: Ne Parochias ruſticanas confunderent, aut dividere præſumerent: Ne alicui Capellam domi habere, aut Miſſam in dumo ſua celebrari ſine Epiſcopi licentia concederent: Ne Pœnitentes negligenter ad reconciliationem pro aliquo munere adducerent, vel poſtea negligerent: Ne indignos & incapaces pro aliquo munere ſiſterent ordinandos.

Capitula Archidiaconis obſervanda.

Anno 877. *Hincmarus* petenti *Ludovico Balbo* Regi Chriſtianiſſimo Epiſtolam miſit *De recta Regni Adminiſtratione*. Sub idem tempus ſcripta ab ipſo eſt Epiſtola 46. cui titulus; *Quæ exequi debeat Epiſcopus*. Ad idem tempus referenda eſt Epiſtola quinquageſima *De Viſione Bernoldi*.

Anno 881. ſcripſit *Hincmarus* ad *Ludovicum* Regem *Ludovici Balbi* filium de *Odacro* Bellovacenſis Eccleſiæ invaſore, Epiſtolam 23. quò etiam referenda eſt Epiſtola 52. *Odacri* excommunicationem continens. Mortuo verò *Ludovico* Rege, anno 882. *Hincmarus* pro Inſtitutione *Karlomanni* Regis Epiſtolam 14. ſcripſit ad Proceres Regni, & 15. ad Epiſcopos. Scripſit etiam Vitam S. Remigii Remenſis Archiepiſcopi, & *Carmen in Ferculum Salomonis*. Ejus Opera duobus Tomis edidit *P. Sirmondus Societatis* JESU. Extat inter illa Ordo Regiarum Coronationum ab *Hincmaro* factarum: ſcilicet Coronationis *Juditha Caroli* Regis filiæ, cùm *Edilalfo* Anglorum Regi deſponſata eſt, anno 856. *Hirmintrudis* Reginæ uxoris *Caroli Calvi*, anno 866. *Caroli Calvi* in Regno *Lotharii*, anno 869. *Ludovici Balbi*, anno 877.

Nota.

INter Galliæ præſules Hincmarus emicat, eumque canonicæ juriſprudentiæ notitiâ excellentiſſimum prædicant, necnon ob prudentiam, animique fortitudinem laudant. Verùm ſicut non deſunt, qui ipſum effuſiſſimè colant, ita & qui ipſius doctrinam in argutias, prudentiam in aſtutiam, fortitudinem in pertinaciam aliquando degeneraſſe dicant; quapropter nec ipſe Natalis illi patrocinatur, dum infra differit de ipſius contentionibus cum Ebbone, Rothaldo &c. Quædam ergo de Hincmaro Remenſi operæ pretium duxi adnotare.

Totus videbatur Hincmarus in promovenda canonum obſervantia: ut verò Ebboni propriam ſedem reaſſumendi, aliiſque ab ipſo damnatis ad priſtinum gradum ſe reſtituendi viam præcluderet, ipſius erga canones ſolicitudo præcipuè reſpiciebat canonem Africanum, quo ab electis Judicibus etiam ad ſummum Pontificem appellatio vetita dicebatur: *Abſque dubitatione confido*, ait ep. 17. ad Nicolaum Papam, *quia illud, quod in præfato Carthaginenſis concilii capitulo ſine ulla interpellatione ſubſequitur, decretum veſtri moderaminis nequaquam præteriret; ſanè, inquit, ſi ex conſenſione partium electi fuerint judices, etiam a pauciore numero quàm conſtitutum eſt, non liceat provocare. Qui numerus conſtitutus in 52. ſuperiori capitulo demonſtratur, & conſenſus partium expetitus, in dijudicatione Rothaldi conſtat fuiſſe completus.* Similia habet *opuſc. 2. contr. Gottheſcalc. c. 36.* Ita Hincmarus animi perturbatione excæcatus canonis Africani obſervantiam urgebat; quamvis ſi ipſe ab electis judicibus fuiſſet damnatus, ſtatim agnoviſſet non potuiſſe PP. Africanos a Romano Pontifice poteſtatem adimere reſpuendi canones ab ipſis editos; ſicut & integrum fuiſſe Gallicanis eoſdem non acceptare. Quid de his appellationibus ſentiendum ſit, videas tom. 4. pag. 386.

Cùm autem ante annos circiter octoginta editæ fuiſſent Decretales, antiquis Pontificibus ſuppoſitæ, etſi nondum ſatis ipſarum falſitas perſpecta haberetur, quia tamen ipſarum auctoritate Metropolitarum jura minui videbat, potius quàm Decretalibus, ſacris Canonibus, diuturno uſu, & ipſorum ſummorum Pontificum approbatione roboratis, parendum dicebat, ut videre eſt *opuſc. 55. c. 43. & epiſt. ad Hincmar. Laudunenſ.* Addebat, reverentiam quidem, ſed non perfectam obedientiam hujuſmodi decretalibus præſtandam; quod probabat, quia Gelaſius Papa in ſynodo Romana an. 494. ita de eiſdem Decretalibus ſuſcipiendis fuerat loquutus: *Item decretales epiſtolas, quas beatiſſimi Papæ diverſis temporibus ab urbe Romana pro diverſorum Patrum conſultatione dederant, venerabiliter recipiendas;* adverbium *venerabiliter* pro ſola reverentia interpretando. At toto cælo aberrabat; nam ſtatim ſubdit Gelaſius, *venerabiliter* recipiendam epiſtolam S. Leonis ad Flavianum, & anathema dicit reluctanti: quapropter ideo *venerabiliter* recipiendas dixit, quia eximiam erga eas ſubjectionem, & reverentiam expoſcebat.

Cæterùm quamvis tantopere SS. Canonum obſervantiam commendaverit, ubi nihilominus ſuis conſiliis non ſuffragabantur, ut a Sede Apoſtolica ſolverentur, pro viribus curavit. Cùm proinde ex canone 9. & 17. Concilii Calcedonenſis Metropolitæ primum judicium ſuo Primati fuiſſet reſervatum, ipſe a Benedicto III. & Nicolao I. privilegium poſtulavit, obtinuitque, cujus ratione ſolius Romani Pontificis juriſdictioni ſubeſſet; nec deſtitit illud tueri epiſtola 44. quæ eſt ad epiſcopos diœceſis Remenſis. Immo *opuſc. 55. cap. 23. & 24.* præfatos Canones omni vi exutos dicit, eo quòd Romani Pontifices illos reſpuerint; atque hoc confirmat teſtimonio SS. Leonis, Gregorii, & Gelaſii. Ita a ſolo Pontifice obtentum privilegium agnoſcit; cùmque citatos canones poſthabendos dicat, quia non fuerant Sedis Apoſtolicæ auctoritate roborati, ſemper magis oſtendit, Romanos Pontifices canonibus non ſubditos ſe agnoviſſe. Idem pariter demonſtravit, quia, licèt in omnibus ſuis cum Sede Apoſtolica controverſiis ſemper canones ſibi faventes jactaret, adhuc tamen ab obtemperando Romani Pontificis juſſis ſe ſubducere non poſſe fatebatur. Dum proinde de Rothaldo reſtituendo ageretur, ita ſcripſit ad Pontificem Nicolaum: *Nullam poſſemus habere verecundiam de reſtitutione illius, ſi foret facta a veſtri ſummi pontificatus pietate, quia omnes ſenes cum junioribus ſcimus noſtras eccleſias ſubditas eſſe Romanæ eccleſiæ, & nos epiſcopos in primatu B. Petri ſubjectos eſſe Romano Pontifici.*

AR-

ARTICULUS XXIV.

De Herardo Turonenſi Archiepiſcopo & Vvaltero Aureliaurnſi.

Herardus.

HErardus Turooenſis Archiepiſcopus factus eſt annn octiogenteſimo quinquageſimo-quinto. In Concilio Tullenſi apud Saponarias, anno DCCCLIX. Judex conſtitutos eſt *Vvenilonis* Senonenſis Archiepiſcopi, contra quem Rex *Carolur Calvur* Libellum proclamationis dederat. Subſcripſit Synodo Tuſſiacenſi, & Sueſſionenſi anno DCCCLXVI. Trecenſi anno DCCCLXVII. & Conventui Præſulum Remenſis Provinciæ ab *Hincmaro* Metropolitano habito pro examine *Vuiliberti* Turonici pagi indigenæ, ordinandi Epiſcopi Catalaunenſis. Ad ipſum extat *Nicolai I.* Pontificis Maximi Epiſtola; item Epiſtola *Hincmari*, apud *Flodeardum* Lib. 3. Cap. 20. & centeſima decima-octava *Lupi Ferrarienſis*. Ad reſtaurandam Eccleſiaſticam Diſciplinam in ſua Provincia, Capitula ex corpore Canonum excerpta Presbyteris ſuis XVII. Kalendas Junii io Synodo coogregatis obſervanda tradidit anno DCCCLVIII. Ex iis conſtat publicam Pœnitentiam pro publicis criminibus indictam fuiſſe. Statuit enim Cap. XIV. *Ut publira crimina tempere opportuno ad notitiam Epiſcopi drdurantur; maximèque in die magno reconciliandi, vel adhur ſuſpendendi, per proprium Presbyterum, vel per Legatum ipſius, rumdemque Presbyterum, cur cauſa ipſius criminis bene babentur cognita ad præſentiam Epiſcopi deferantur.* Jam tum in uſu fuiſſe aliqualem Pœnitentiarum redemptionem, conſtat ex Cap. XXVI. quo ſtatuit *Ut nullus Pœnitentem cegat manducare vel bibere, niſi redemptio prrmiſſa ſit: ita tamen ut prius pro ee donec coram ipſo redemptionem.*

Herardi Capitula.

Publica Pœnitentia pro peccatis publicis.

Initium redemptionis Pœnitentiarum.

De Communione ita ſtatuit Cap. LIII. *Ut populis prædicetur, ut oblatiouer Deo offrrant, & ut tertiâ Dominicâ vel quartâ communicent; abſtinentes ſe a luxuria, propriiſque uxoribus, & reliquis illiritis: ur ſi fortè criminalibus culpir ſint implicitî.* Continentiam quoque ſervandam eſſe monet diebos feſtis, & jejuniorum. Sic enim ſtatuit Cap. LXII. *Ut diebus feſtis jrjuniorum* (Legendum videtur, *& jrjuniorum*, cùm diebus feſtis jejunia Eccleſia non indicat, ſed in eorum pervigiliis) *a conjugibus ſe abſtineant. Et quia non eſt concrſſa uxor causâ libidinis, ſrd filiorum: Et omnia probibeantur illicita, parcaturqur a licitis.*

Oblationes.

Frequens Communio.

Continentia conjugatorum.

Quæ Feſtivitates in Provincia Turonenſi celebres, & ex præcepto eſſent obſervandæ, ex Capite LXI. & ex XCVII. diſcimus. Iſtud ſic habet: *De octo diebus Paſcha qualiter feriari debeant; & de Pentecoſte.* Illud verò ſic: *De feſtivitatibus anni, qua feriari debeant, id eſt, Natali Domini, S. Stephani, S. Joannis, & Innocentium, Octava Domini, Epiphania, Purificatione Sancta Maria, & Aſſumptione, Aſcenſione Domini, & Pentecoſte. Miſſa S. Joannis Baptiſta, Apoſtolorum Petri & Pauli, S. Michaëlis, atque omnium Sanctorum, S. Martini, & S. Andrea, & eorum quorum corpora, ac debita veneratione in loris ſingulis peraguntur.* Tunc Sabbato Paſchæ uſque ad noctis initium jejunari mos erat. Qui jejunium antea ſolverent, a Paſchali Communione ſecernebantur; ut conſtat ex Capite LXXXIII. Venditiones ſepulcrorum, & munerum exactio pro ſepulturis, ſub gravi pœna vetitæ Cap. LXXVII. Durioribus verbis expreſſum eſt Caput CXI. *Ne*, inquit, *ullus Laicorum pluſquam duas uxores babeat. Quod verò extra eſt, ad adulterium pertinet. Similiter & mulier.* Adulterium impropriè vocavit tertias nuptias, quia maximæ incontinentiæ ſunt argumentum.

Feſtivitates in Provincia Turonenſi nono Sæculo celebres.

Paſchalis Sabbati Jejunium.

Durior locutio.

II. Vvalterius Aurelianenſis Epiſcopus, anno circiter DCCCLXX. ſedebat. Concilio Duziacenſi ſubſcripſit anno DCCCLXXI. Capitula quædam ſuæ Diœceſeos Presbyteris condidit in Synodo apud Bullenſem fundum, VIII. Kalendas Junii, Ordinationis ſuæ anno II. quæ Tom. VIII. Conciliorum *Lobbæana* Editionis habentur, cum Notis P. *Cellotii* S. J. Theologi. Cum *Caroli Magni* Capitularibus, & Capitulis *Theodulfi* & *Herardi* magnâ ex parte conveniunt. Cap. XVIII. *De Sanctorum Feſtivitatibus indicendis & obſervandis*, NATIVITAS S. MARIÆ nominatur: quæ cùm antea nec Synodis ullis, nec Regum Capitularibus, nec Epiſcoporum Statutis inter Feſtivitates obſervari juſſa ſit, argumento eſt, in Galliis primùm celebrari cœptam in Diœceſi Aurelianenſi, inſtituente *Vvalterio*.

Vvalterius.

Nativitas S. Mariæ celebrari capta.

ARTICULUS XXV.

De Photio.

PHotius *Sancti Tharaſii* Patriarchæ Conſtantinopolitani ex ſorore nepos, Imperatori primùm a Secretis Protoſpatharius, atque Urbis Senator Conſtantinopolitanæ Sedis Invaſor, expulſo Ignatio Patriarcha Sanctiſſimo; Schiſmatiſque auctor nequiſſimus, doctrinâ claruit non vulgari, cujus inſignia reliquit monumenta, *Bibliothecam* imprimis, quâ libros a ſe lectos recenſuit, cenſoriumque de iiſdem judicium tulit, multorumque Fragmenta & Excerpta tranſmiſit ad poſteros. Hoc Opus, rogante fratre ſuo *Tharaſio*, adornavit, cùm Imperatoris Legationem in Aſſyria obiret. Ipſum Græcè & Latinè edidit *Andreas Schottus* S. J. Theologus. Compoſuit & *Nomocanonem* Titulis XIV. comprehenſum, quod Canones Apoſtolorum, Conciliorumque veterum, cum Legibus Imperatorum Romanorum collatos, & in unum digeſtos Volumen complectitur. Septem Conciliorum Oecumenicorom ſcripſit Epitomen. Item *Tractatum de Voluntatibus in Chriſto*: Diſſertationes *de Divinitate & Incarnatione Chriſti*, ab *Henrico Caniſio* Tom. V. Antiquæ Lectionis editas. Item *Commentarium in Epiſtolas S. Pauli*, ex quo multa in Catenam ſuam derivavit *Oecumenius*, ut *Andreas Scottbur* in Præfatione ſua obſervat. Tandem plures Epiſtolas ſcripſit *Photius* variis de argumentis CCXLVIII. quas e MS. Codice *Bodleiano*, cum Auctario quinque aliarum ejuſdem de rebus in Jure Orientalium dubiis, edidit *Richardus Montacutius* ex Proteſtantium grege Pſeodo-Epiſcopus Norvicenſis. *Sermonem* ejuſdem Auctoris *in Nativitatem B. Maria Virginis* edidit *Combefiſius* noſter Tom. I. Auctarii Bibliothecæ Patrum Græco-Latinæ. Inter Photii Epiſtolas eminet illa quam ſcripſit ad *Michaëlem* Bulgarorum Regem, *De Officio Principis*: in qoa præclara hæc documenta inter alia obſervanda ſunt.

Photii Opera.

I. *Orato indeſinenter privatim & apud te; Deum: Sed & palam, & unà cum multitudine orato. Illud ad mentis tua conducit puritatem: iſtud intuentes ad imitationem vocat.*

II. *Ne ſis in amicitia ineunda velox: initam omni modo nexu conſerva indiſſolubili; totum in te proximi derivans onus, niſi fortè eum periculo tua anima jungatur. Habe tibi amicos non malos, ſed optimos. Qui in amicos eliguntur, mores & diſpoſitiones propalant ipſos eligentium. Noli ab amicis libenter ea qua delectent audire, potiùs autem cum veritate juncta.*

III. *Tyranni plerumque negligunt injurias communitati hominum atque aliis irrogatas, ſed proprias rigidiſſimè ſolent vindicare. Regem verò,*

Præclara Documenta Michaëli Bulgarorum Regi a Photio data, De Officio Principis.

qui

Digitized by Google

qui ſecundùm juſtitiam Imperium adminiſtrat, decet ſuas injurias humaniter condonare; ſed communes, & aliis irrogatas cum juſtitia corrigere.

IV. *Quantò quis majorem poteſtatem obtinet, tantò majori virtute debet præcellere. Qui contra facit, tria ſimul admittit improbiſſima. Se perdit ipſum; intuentes ad peccandum allicit; Deum facit blaſphemari, qui tam improbo tradidit poteſtatem.*

V. *Ita ſubditis impera, ut nequaquam tyrannidi, ſed eorum confidas benevolentiæ. Eſt enim benevolentia & longè excellentius, & multò tutius firmamentum, quàm metus.*

VI. *Leges exactiſſimè latas laudato & amplectere, illas intuendo, vitam tuam dirige.*

VII. *Vim Imperii obtinere oportet, non puniendo, ſed opinionem fovendo ſeveritatis. Hanc morum procurat ſtabilitas, gravitas & ſedula obſervantia. Pœnas infligere frequentiores, iracundi potiùs quàm prudentis eſt. Illi enim facilè puniunt, cùm per defectum moderationis mulcere homines neſciunt. Quorum alterum Tyrannus, alterum is qui ſolus dignus eſt Imperio, facit: cujus virtus eſt præcipua non perdere, ſed meliores reddere ſubditos.*

VIII. *Sunt qui pronuntiant, ad Officium Regis imprimis pertinere, Rempublicam e parva magnam facere: Mihi potiùs videtur, ex improba, probam conſtituere.*

IX. *Actionem quamcumque conſilium præcedat: Sunt enim lubrica & periculoſa, quæ ſine conſilio peraguntur. Rectum conſilium multorum manibus prætuleris.*

X. *In quantum vitanda eſt invidia, in tantum annitendum ut invideamur. Et hoc imprimis Principi convenit quem non eſt proclive malevolis ut lædant. Quòd ſi autem comprimenda ſit invidia impreſſiones ejus eludere oportet, non virtutem minuendo, ſed moderatione animorum & per quamdam diminutionem ſubtractionemque oſtentandi poteſtatem & declarandi ſuperioritatem in rebus non nimis neceſſariis.*

XI. *Principem non tam extollit virtus bellica & ſalvum præſtat, quàm benignitas & pius in cives affectus. Multi rebus bellicis præclarè geſtis, domi propter truculentiam per ſuos interierunt. Multi per ſuos ſervati redierunt, quos pene captivos fecerunt hoſtiles copiæ.*

XII. *Res præclarè geſtas collaudato, ſed illos cæteris anteferendo & honore afficiendo, qui talia imitantur.*

XIII. *Subditorum lites in hoſtes diverte. Tyrannicum eſt populum ad ſeditiones concitare; Regium eſt ſubditorum concordiam immotam conſervare.*

XIV. *Quemadmodum turpe eſt & ſordidum plebi ad voluntatem obſecundare, & nimis familiariter ſe gerere: ita lubricum eſt & periculoſum, ſuperciliosum & tumidum ſemper apparere. Extremum ergo utrumque fugere oportet.*

XV. *Beneficiorum ſemper memor eſto. Quæ benefeceris, ſtatim oblivioni trade. Illud enim bonitatem & probitatem animi indicat: hoc magnitudinem & puritatem, dum purum etiam præſtat beneficium.*

XVI. *Beneficia exprobrari, vel infortunium alicui, & levitatem indicat, & inhumanitatem.*

XVII. *Lex divina, & erga homines charitas jubet, ut congeneres nobis tamquam hoſtes ne ulciſcamur. Sed & magna exinde rebus noſtris utilitas acceſſura eſt. Nam ſi vindictam ſumpſeris, plus in te hoſtem irritaveris: tùm qui beneficio afficiet vel pro hoſte amicum reddiderit, vel ſaltem modeſtiorem hoſtem.*

XVIII. *Vehementiori, cùm aſſeveratione noli aliquid polliceri: Si enim ſteteris promiſſis plurimùm deceſſit de gratitudine per illam vehementem pollicitationem tuam. Quòd ſi non ſteteris, plurimùm inde verecundaberis.*

XIX. *Gratiâ dignus eſt, qui futuram gratiam & nomen veneratur, quique omnem cogitationem ſuam contendit conferre ut remuneret. Beneficio autem veluti indignus eſt qui bene merentem ingratiis remunerat; ita & dignus eſt cui excellenter bene fiat, qui bene illis fecerit, a quibus retributionem non expectaverit.*

XX. *Nequidem amicis contra æquum aliquid largitor. Nam ſi homines bene morati ſint, odio te habebunt potiùs quòd Leges violaveris, quàm ob beneficium collatum exoſculabuntur. Si verò mali ſunt, duplici diſpendio afficieris. Nam & improbis bene feciſti, & odium apud probos incurriſti.*

XXI. *Gratiæ per procraſtinationes velut ad ſenectam quamdam vergentes, propria deflorescunt pulchritudine.*

XXII. *Gratia dimidiata, nequaquam gratię ſunt: ſunt autem, conſummata ubi fuerint.*

XXIII. *Si ab initio beneficio affeceris, quos deinceps negligi habes, noli putare eos ſic beneficio affectos velle benevolentiam priorem conſervare...... Conducibilius cuique Principi eſt, cùm in Republica adminiſtranda, tum in privata vita, ſubditos ſibi ſuos demereri donis, collatis particulatim, ſed quamdiu ſunt, in vivis, potius quàm ſemel, neque id profuſiori modo.*

XXIV. *Iratus neminem, ne quidem juſtè liceat, ſuppliciis afficito. Utcumque enim tulerit ille qui punitur, tu nihilominus vituperium incurres, quòd improvidè negotium illud obiveris. Quocirca perbellè dictum ab Antiquorum aliquo fuit erga delinquentem: Certè te punirem, ſi non iraſcerer.*

XXV. *Irato nihil proderit admonitio, poſtquam verò deferbuit ira, adhibeatur medicina per correctionem; ita ut comitate condiatur. Nam niſi melle illita pocula medicantia ægris exhibere paulò amariora non ſolent Medici, ita nec inſipientium animæ redargutiones admittunt mordaciores.*

XXVI. *Quemadmodum celeritatem adhibere par eſt in remunerandis iis qui digni ſunt: ita tardum eſſe decet in delictorum pœnis infligendis. Gaudentem oportet bonos honorare: condolentem verò ſupplicio afficere obnoxios.*

XXVII. *Turpe eſt eum qui viris imperat, ſuccumbere mulieribus, & voluptatibus ſubditum inveniri. In illa fœmina tantummodo non delinquit aliquis, quàm vita ſecundùm leges adjutricem ſortitur.*

XXVIII. *Sunt qui amatores pronuntiant in alienis corporibus ſuas animas habere. Rationabiliùs, opinor, dicitur, eos in corporibus alienis & mentem & animam perdidiſſe.*

XXIX. *Ebrietatem Principum atque luxum, naufragium exiſtima ſubditorum.*

XXX. *Neminem mortalium, ne quidem obſcuriſſimorum, ad deſperationem adigas. Eſt enim deſperatio robuſtum quoddam & inevitabile telum. Quin ſæpe accidit ut progreſſa in aciem neceſſitas, rerum præter expectationem mutationes induxerit.*

XXXI. *Contumelia verbis ingeſta, apud homines liberos parum differt a plagis acceptis, & verberibus. Cavendum ergo ne proclivis feraris ad conviciandum. Siquidem id quod haud creditur magnum, magna damna procurat.*

XXXII. *Beneficiis ſubditos circumvallato, tamquam nervos Imperii, & tua ipſius membra.*

XXXIII. *Seditiones conſpirationeſque, quas facilè non licet extinguere, conducere per diſſimulationem oblivioni tradere, quàm publico quaſi triumpho propalare. Ita enim fieri ſolet ut flamma magis*

ex eo accendatur, & pericula non levia creentur. E contrario verò moderatione ſopitur malum, & præterquam quod ſiat periculo ſit miſericordia, prudentiæ utilitatiſque rationem ſubit.

XXXIV. *Armis, fortitudine, exercitu quovis prævalentiorem & tutiorem ſubditorum benevolentiam arbitrare. Hæc ſi adfuerit, & agmen duxerit, illa erunt utilia: iſta autem ſublata præſtaret & illa quoque una tolli. Nam multò citiùs contra Principem inviſum, quàm contra hoſtes movebuntur.*

XXXV. *Plurifariàm conſilium haſtis cedit. Sæpenumero etiam & rationis vis, belli procinctus, exercituſque hoſtiles magnos eluſit. Sint ergo manus cum conſilio junctæ duplex trophæum.*

XXXVI. *Subvenire cujuslibet neceſſitatibus animum Regium decet & prudentem; ante alios, iis qui in calamitates inciderunt.*

XXXVII. *Subditorum fœlicitas ſummam Principis prodicat cùm prudentiam, tum juſtitiam.*

Hæc Photianæ ad *Michaëlem* Bulgarorum Regem Epiſtolæ ſumma.

Photii Amphilochia, ſic inſcripta quidem perperam exiſtimarunt, quòd *Amphilochii* Iconienſis Epiſcopi ſententias eo in Opere expreſſerit. Sed nequaquam ita eſt. Nomen enim habent ab *Amphilochio* Epiſcopo Cyziceno, *Photii* amico, cujus dubia tredecim ſupra ter centum diſſolvit. Opus eſt varium, & multiplici eruditione plenum, Theologis ac Scripturæ Sacræ Expoſitoribus maximè neceſſarium. In Bibliothecam Vaticanam ex Libris Lollianis ſub Urbano VIII. invectum; & inde ab *Arcadio* elegantiſſimis characteribus deſcriptum, in ſua Bibliotheca repoſuiſſe bonarum omnium artium & diſciplinarum reſtauratorem, *Franciſcum Barberinum* Cardinalem, teſtatur *Allatius*, Lib. undecimo *De Perpetuo Conſenſu Eccleſiæ Græcæ & Latinæ*, Cap. VI.

ARTICULUS XXVI.

De Theodoro Abucara, & Petro Siculo.

I. THeodorus Abucara Cariæ Archiepiſcopus, cùm *Photii* partibus contra *S. Ignatium* Conſtantinopolitanum Patriarcham primùm adhæſiſſet, & cum *Zacharia* Metropolita Calchedonenſi pro *Photio* ad *Ludovicum II.* Imperatorem Francorum Regem Legationem obiiſſet, ut teſtatur *Nicetas* in Vita *S. Ignatii*, poſtea *Photii* fraudibus apertam in lucem prolatis, in Octava Synodo Oecumenica ad unitatem rediit, & delicti veniam impetravit, ut ejuſdem Synodi Acta teſtantur. Pro ipſo etiam apud *Hadrianum II.* Pontificem Maximum interceſſit *S. Ignatius*, ut priſtino honori & dignitati reſtitueretur. Quod etiam fecere *Baſilius* Imperator & ejus filii, datis ad eumdem Papam literis, quibus eum commendarunt ceu *Hominem Eccleſiæ valde utilem*. Nec mirum, cùm eximia eruditione Mahometanos, Judæos, & quoſvis Hæreticos confutaret ac expugnaret. Diſputationes in modum Dialogorum luculentiſſimas reliquit, quæ ipſum præſtantiſſimum Theologum fuiſſe probant. Ex *Turriani* & *Gretſeri* doctiſſimorum Societatis JESU Profeſſorum verſione extant in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunenſis.

II. Petrus Siculus, anno DCCCLXX. *Baſilii* & *Conſtantini* ac *Leonis* filiorum ejus, Imperatorum mandato, Tibricam Armeniæ Civitatem Legatus adiit, ut de captivorum permutatione ageret; negotiumque fœliciter confecit, cum novem Tibricæ menſes moratus eſſet. Ibi cùm plurima de Manichæis & eorum hæreſi didiciſſet, partim ab ipſis Hæreticis, quibuſcum diſputando congreſſus erat, partim a Catholicis ab eorum ſecta ad Catholicam Fidem converſis, ad ſcribendam Manichæorum Hiſtoriam animum adjecit. Ex *S. Cyrillo Hieroſolymitano*, & ex *S. Epiphanio*, pene omnia mutuatus eſt, quæ de *Manete* habet. Hunc *Petri Siculi* librum Latinè reddidit ex MS. Codice Bibliothecæ Vaticanæ *Matthæus Roderus* Societatis JESU. Extat in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunenſis, Tomo 16.

ARTICULUS XXVII.

De Heirico Autiſiodorenſi.

HEiricus, ſeu *Hericus*, vel *Ericus*, Ordinis Benedictini in Cœnobio *S. Germani* Autiſiodorenſis Monachus, *Haimonis* poſtea Halberſtatenſis Epiſcopi, & *Lupi* Ferrarienſis Abbatis diſcipulus, Collectanea ex ore Præceptorum ſuorum excerpta, obtulit *Hildeboldo* Autiſiodorenſium Epiſcopo, ad quem Carmen nuncupatorium ſcripſit, editum a *P. Mabillonio* Tomo I. Veterum Analectorum. In his fragmenta referuntur primò ex *Valerio Maximo*, tum ex Patribus, *S. Hieronymo*, *S. Auguſtino*, *Beda*, & aliis. Extant in Codice Corbejenſi. Scripſit etiam *Heiricus* ſex libros Carminum de Vita *S. Germani* Epiſcopi Autiſiodorenſis, quos *Carolo Calvo* jam Imperatori nuncupavit, cum libris duobus proſaicis de ejuſdem Sancti Antiſtitis Miraculis, & Sermone inedito de eodem. Scripſit etiam Geſta Epiſcoporum Autiſiodorenſium, collaborantibus *Rainogala* & *Alago* Canonicis, ut patet ex cap. 39. ubi *Herricus*, *Theoſophus ſimul & Monachus* appellatur. Compoſuit denique Homilias in Evangelia, ut *Honorius Auguſtodunenſis* lib. 4. cap. 49. & *Joannes Trithemius* teſtantur. In Homiliario quod *Paulus Diaconus* juſſu *Caroli Magni* adornavit, tres extant *Herici* Homiliæ a poſteris proculdubio inſertæ. Ipſum commendat *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, cap. CIV. & in Chronico ad annum DCCCLXXVII.

ARTICULUS XXVIII.

De S. Adone Viennenſi Epiſcopo.

SAnctus Ado Ordinis Benedictini in Cœnobio Ferrarienſi Monachus, ut ex Breviariis Romanenſi & Viennenſi *P. Mabtllontas* in ejus Elogio Hiſtorico demonſtrat ſecundâ parte Sæculi IV. Benedictini, nec non ex *Lupo Ferraritaſi* in Epiſtolâ ad *Gerardum* Provinciæ Ducem ſive Comitem, & *Bertam* illius uxorem, in quâ Monachum & diſcipulum ſuum *Ad.* commendat, id eſt *Adonem*, bene in ſuo Monaſterio converſatum, idoneum ad docendum, Regularibus & Pontificalibus fultum Epiſtolis, progenitorum nobilitate ornatum, qui in Provincia Lugdunenſi deguerit, & *Remigio* Lugdunenſi Archiepiſcopo, & *Heboni* Gratianopolitano Epiſcopo probatus fuerit: nec impedire eum aliquid teſtatur, ſi Deus eum vocat, quô juſtè ejus infirmari poſſit electio. Quæ omnia enm Breviariis Viennenſi & Romanenſi convenire, nec alteri quàm *Adoni* aptari poſſe, Vir Doctiſſimus in Elogio mox indicato oſtendit. Viennenſis Epiſcopus poſt obitum *Agilmaci* electus eſt anno DCCCLX. Pallium a *Nicolao I.* Pontifice Maximo, & Privilegiorum Viennenſis Eccleſiæ confirmationem obtinuit anno 861. Maximam pro reſtituenda Eccleſiaſtica Diſciplina curam impendit. Ipſum laudavit *Nicolaus I.* quòd *pro Statu Sanctæ Dei Eccleſiæ ferventiùs invigilaret, & contra delinquentium, prævaricatorum, & Sanctorum Legum violatorum mores & actus per*

zelu

Digitized by Google

zelum veſtitudinis erectas eſſet. Duobus Conciliis Cabilonenſibus ſubſcripſit: priori quidem anno 863. poſteriori, anno 875. Obiit S. Antiſtes die 16. Decembris, anno 875. cùm Eccleſiam ſuam 16. annos rexiſſet, ac in Eccleſia *S. Petri* ſepultus eſt, ut ex MS. Viennenſis Eccleſiæ probat *P. Mabillonius*.

Martyrologium condidit *Ado Viennenſis*, cùm nondum Epiſcopus eſſet, quod ipſi cùm alia monumenta vendicant, tum maximè Epiſtola, veteri Martyrologio Romano, quo uſus eſt, præfixa, & *Notkeri* Martyrologium ad diem decimum Kalendas Junii, ubi rationem reddit, cur *Ado* in ſuo non meminerit *S. Deſiderii* Archiepiſcopi Viennenſis & Martyris; cujus revera nulla extat commemoratio in vulgato *Adonis* Martyrologio. Edidit etiam *Chronicon* ab exordio Mundi uſque ad Imperatoris *Lotharii* ac *Ludovici* & *Caroli* filiorum Principatum, ut ipſe præfatur. Extremam partem Chronici in editis, ubi agitur de diviſione Regni, quam inter filios ſuos fecit *Ludovicus Rex Noricorum*, alterius eſſe Auctoris rectè cenſet *P. Mabillonius*. Scripſit etiam *Ado* Vitam *S. Deſiderii* Viennenſis Epiſcopi, quæ ab *Henrico Caniſio* Tomo VI. Antiquæ Lectionis edita eſt. Scripſit demum Vitam *Sancti Theuderii* Abbatis Viennenſis, quæ in Appendice Sæculi primi Benedictini habetur.

ARTICULUS XXIX.

De Auctore Annalium Francorum, qui Fuldenſes nuncupantur, & Monacho Sancti Galli Scriptore Vitæ Caroli Magni.

I. ANnalium Francorum qui Fuldenſes appellantur, Auctor fuit Monachus Fuldeuſis Anonymus, qui ſcripſit paulò poſt annum Chriſti 875. ut ex iis colligitur quæ ad eum annum ſcribit. Animo fuit erga *Carolum Calvum* Francorum Regem planè infeſto, quem & alicubi *Galliæ Tyrannum*, immo *novellum Sennacherib* appellat: *Hæc*, inquit, *in 8. Idus Octobris contra novellum Sennacherib geſta ſunt; at qui priùs propter mentis elationem Deum cognoſcere noluit, modò victus & confuſus intelligat, quòd non in multitudine exercitûs victoria belli, ſed de cœlo fortitudo eſt; & aliquando avaritiæ & ſuperbiæ modum imponat*. Sanè iſta ſcribere quiſquam auſus non fuiſſet, ubi *Carolus Calvus* rerum potiretur: ut veriſimile ſit hæc ſcripta eſſe in Germania, ubi Regnum tenebat *Ludovicus*; *Carolo* in Italia, Galliaque imperante. Id pariter colligitur ex his verbis: *Illi inſtaurato exercitu, & amplificato numero equitum, ut plurima loca in regione Regis noſtri vaſtaverunt: hoc eſt, Cameracum, Trajectum, & pagum Haſbanicum, totamque Ripuariam: præcipua etiam Monaſteria, id eſt, Prumiam, Indam, Stabulam, Malmundarium, & Aquenſe Palatium, ubi in Capella Regis equis ſuis ſtabulum fecerunt. Præterea Agrippinam Coloniam & Bonnam civitates cum Eccleſiis & ædificiis incenderunt, &c.* Quæ Germanicum Scriptorem fuiſſe ſatis probant: cujus proinde fides ſuſpecta ſit in iis quæ res geſtas *Caroli Calvi* ſpectant.

Iidem Annales commemorant, ut poſt *Carolum Calvum* Imperium ad filium ejus *Ludovicum III.* pervenerit. Ab eo autem ad *Carolum III.* cognomento *Craſſum*, quod anno octingenteſimo octogeſimo ſecundo contigit. Ac in anno quidem ſequenti deſinunt Annales illi, prout a *Petro Pithæo* ſunt editi; ſed Codices quibus in iis edendis uſus eſt *Freherus*, ad annum uſque nongenteſimum digeſtam per annos continent Hiſtoriam, & *Caroli Craſſi*, atque *Arnulſi* res geſtas commemorant, eique ſucceſſiſſe narrant *Ludovicum IV.* quam ob rem non unum eumdemque Auctorem his condendis Annalibus operam contuliſſe, rectè conjicit *Gerardus Joannes Voſſius* lib. 2. de Hiſtoricis Latinis, cap. 37.

II. Sancti Galli Monachus Anonymus, natione Teutonicus, libros duos jam ſenex ſcripſit ad *Carolum Craſſum* Imperatorem, *de Geſtis Caroli Magni*. Stylus licèt ſimplex ac rudis, & Hiſtoria ipſa nonnumquam fabulis aſperſa ſit, tamen multa commemorat poſteritatis ſtudiis haud indigna, quæ alibi fruſtra quærerentur. Hos libros ſcripſit ex Relationibus *Adalberti* Militis, qui Hunico, Saxonicoque, & Slavico *Caroli* bello interfuit, ejuſque filii *Vuerimberti* Sacerdotis. Hos primùm edidit *Henricus Caniſius* anno milleſimo ſexcenteſimo-primo, ex Codice Bibliothecæ Bavaricæ. Poſt *Caniſium* eoſdem edidit *Andreas Ducheſnius* Tomo ſecundo Scriptorum Hiſtoriæ Francorum.

ARTICULUS XXX.

De Aimoino, & Abone.

I. AImoinus Sancti Germani a Pratis, Ordinis Benedictini, in Suburbio Pariſienſi Monachus, Opuſcula duo conſcripſit, primum in duos libros diviſum, *De Inventione & Tranſlatione corporis Sancti Vincentii Levitæ & Martyris*, e Valentia ſcilicet Hiſpaniæ Civitate ad Monaſterium *Sancti Benedicti*, quod vulgò *Caſtrum* dicitur, in Diœceſi Albigenſi; nunc verò in Sedem Epiſcopalem erectum eſt a tempore Joannis Vigeſimi-ſecundi Pontificis Maximi. Scriptum fuiſſe Opuſculum illud poſt annum octingenteſimum ſexageſimum-quartum, quo Tranſlatio illa facta eſt, ipſemet contextus orationis docet. Alterum Opuſculum in duos pariter libellos diviſum, eſt *De Miraculis Sancti Germani Pariſienſis Epiſcopi*, ab anno octingenteſimo quadrageſimo ſexto, ad annum circiter octingenteſimum ſeptuageſimum-quartum, ſub Abbatibus Cœnobii S. Germani, *Ebroino* Pictavenſi Epiſcopo, *Hilduino II.* & Gozlino. Vixit ad annum uſque octingenteſimum nonageſimum-primum, ut minimùm.

Hic ab altero diſtinguendus eſt *Aimoino* Floriacenſi, qui ſæculo Chriſtiani nominis undecimo ineunte florebat. Is libros duos *De Miraculis Sancti Benedicti* ad *Gozlinum* Abbatem, omnemque Floriacenſis Cœnobii Sanctam Congregationem ſcripſit anno Chriſti quinto ſupra milleſimum. Scripſit etiam Vitam *S. Abonis Floriacenſis Abbatis & Martyris* ad *Hervaum* Sancti Martini Turonenſis Theſaurarium. Item Sermonem in Feſtivitate *S. Benedicti*. Præterea, Carmen Heroicum de prima fundatione Floriaeeuſis Cœnobii.

Hiſtoria Francorum *Aimoini Floriacenſis*, non *Aimoini Monachi S. Germani a Pratis opus eſt*.

Junioris illius *Aimoini*, non antiquioris, qui Sancti Germani a Pratis Monachus fuit, fœtus eſt *Hiſtoria Francorum in quatuor libros diviſa*, & capite quadrageſimo-ſecundo libri quarti definita; ut teſtatur *Sigebertus* libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis, capite centeſimo primo. Contra cujus auctoritatem *Aubertus Miræus* in Notis perperam aſſerit libros quinque de Geſtis Francorum eſſe * *Aimoini Monachi* inclyti Cœnobii Sancti Germani Pratenſis. *Sigeberto* ſubſcripſere Viri noſtræ ac ſuperioris ætatis Eruditi, *Joſias Simlerus*, in Epitome Bibliothecæ Geſnerianæ; *Petrus Pithæus* in Notis; *Nicolaus Vignerius*, in Bibliotheca Hiſtorica ad annos ſexcenteſimum ſexageſimum primum, & ſeptuageſimum quadrageſimum primum. *Claudius Falcetus* libro quarto Antiquitatum Francicarum, capite ſexto; *Andreas Ducheſnius*, *Hadrianus Valeſius* Tom. II. Rerum Francicarum, *Joannes Launoius* in Aſſertione Inquiſitionis in

* *Baronium & Bellarminum errantes in hoc Critico capite, ſequutus eſt Miræus.*

Chartam Immunitatis, quam *Sanctus Germanus* Pariſiorum Epiſcopus ſuburbano Monaſterio dediſſe fertur, capite decimo-quinto partis quartæ; & *Philippus Labbeus* Societatis Jeſu, in Appendice ad Tomum II. Diſſertationis Hiſtoricæ de Scriptoribus Eccleſiaſticis.

Idem colligitur ex Epiſtolâ nuncupatoriâ ad *Abbonem* Abbatem, cujus hæc ſunt verba: *Domino Venerabili, & in Christi dilectione fundato Abboni Abbati, totius gregis illi a Deo commiſſi minimus Aimoinus, perpetuæ ſervitutis munus. Præceptis Beatitudinis tuæ parui, Beatiſſime Pater, quibus præceperas, ut ingeniolum exercendo meum, quod tribuente Christo per tua ſollicitudinis, tuorumque Diſcipulorum laborem ad meliora profeciſſe arbitrabaris, res geſtas Francorum, ſive Regum, quæ & ſub diverſos ſparſo libros, & inculto erant ſermone deſcripta, in unius redigerem corpus Opuſculi, ac ad emendatiorem Latinitatis revocarem formam, &c.* Hic autem *Abbo*, eruditione ac diſcipulorum multitudine celebris, Abbatiſque dignitate conſpicuus, ſub cujus diſciplina *Aimoinus* profecit, quis alius præter *S. Abbonem* Floriacenſem Abbatem & Martyrem; cujus Vitam junior ille *Aimoinus* ad *Hervaum* ſcripſit? Tertiò idem evincunt hæc illius verba Capite 22. libri 2. *Sed & Odo venerabilis Abbas hujus Floriacenſis Monaſterii, in quo ſæpe nominandus corpore requieſcit Pater Benedictus, ipſius memoriam in quodam Sermone mirificis extollit laudibus. Nos verò pro amore tanti Patroni noſtri his prælibatis, ad Hiſtoriam revertamur.* Idem evincit Caput 43. libri quarti. Denique cæteris *Aimoini Floriacenſis* lucubrationibus, ſtylo, ſcribendique ratione, ac floridiori Latinitate ſimillimi ſunt libri quatuor Hiſtoriæ Francorum, ut dubium cordatis viris eſſe non poſſit, quin eumdem parentem habeant. *Aimoini* verò antiquioris, qui de Tranſlatione *S. Vincentii* Martyris, & de Miraculis *S. Germani* reliquit Opuſcula, longè alia fuit ſcribendi ratio, ut conferentibus patebit.

Aimoini Floriacenſis Hiſtoria in Capite 42. Libri quarti deſinit.

Aimoini non ſunt, quæ habentur in quibuſdam Editionibus a capite quadrageſimo-ſecundo libri quarti, ac toto libro quinto uſque ad finem: quod ſtyli inæqualitas, & in plerique barbaries vel infantia demonſtrant, necnon deſcripta ad verbum & malè conſulta loca ex Fredegario, Eginhardo, Aſtronomo Vitæ Lodovici Pii Auctore, Annalibus Bertinianis, Hugone Floriacenſi, Sugerio, &c. Denique Floriacenſe, Falcetianum, aliaque MSS. exemplaria optimæ notæ & venerandæ antiquitatis; ultra quadrageſimum ſecundum libri quarti caput nihil habent. Et primæ Editionis *Aimoini* curator *Guillelmus Parvi* Ordinis Prædicatorum poſt caput 41. hanc Obſervationem adjecit: *Hucuſque protenditur liber Monaſterii S. Benedicti ſuper Ligerim. Veriſimile autem eſt ſequentia eſſe alterius Auctoris: nam & mortem & ſepulturam Dagoberti, repetit, & alia multa inculcat ſtylo minùs eleganti.* Idem obſervavit Vvechelianæ Editionis curator *Nivotius* Libellorum Supplicum in Regia Magiſter. Eadem monuerunt Viri Clariſſimi *Pithœus*, & *Freherus*. Unus Codex Cœnobii S. Germani a Pratis, ex quo *Jacobus Breulius* ejuſdem Cœnobii Monachus *Aimoinum* edidit, libros quinque de Geſtis Francorum complectitur. Ex quo facilè colligitur, Anonymum ejuſdem Cœnobii Monachum, *Ludovico VII.* coævum *Aimoini* Hiſtoriam interpolaſſe, & rerum ad Abbatiam ſuam ſpectantium commemoratione, Diplomatibuſque ac Privilegiis auxiſſe, & ad ſua uſque tempora perduxiſſe.

II. Abo Poëta, S. Germani Pariſienſis O. B. Monachus, *Aimoini* ejuſdem Abbatiæ Monachi diſcipulus, libros duos *De Bellis Pariſiacæ Urbis*, & *Odonis Comitis*, Carmine Heroico exaravit.* Obſidio autem Urbis Pariſiacæ quam his libris deſcripſit, a Normannis facta eſt anno Chriſti octingenteſimo octogeſimo-ſexto, & anno ſequenti ſoluta, ut conſtat ex *Aſſero Menevenſi*, in Vita *Ælfredi* Anglorum Regis. Cui obſidioni *Abo* ipſe ſe interfuiſſe teſtatur. Ejuſdem *Abonis* Sermones V. ſelectos edidit *D. Lucas Dacherius* Tomo 9. Spicilegii. Hunc verò Abonem *Aubertus Miræus*, aliique nonnulli perperam confuderunt cum altero *Abone* Floriacenſi Abbate & Martyre, qui mortem obiit die decima-tertia Novembris anno Chriſti quarto ſupra milleſimum.

** Editi ſunt ab Andrea Duchesnio inter veteres Scriptores Hiſtor. Francor. Tom. II.*

Duplex Abo diſtinguendus.

S. Abo Floriacenſis.

Scripſit S. Abo Floriacenſis Epitomen de Vitis Romanorum Pontificum XCI. Vitam *S. Edmundi* Anglorum Regis ac Martyris, quæ legitur apud *Surium*, ad diem Novembris 20. quaſdam Epiſtolas & Opuſcula, quorum ſola Fragmenta ad nos pervenere. Commentarios etiam ſcripſit in Calculum ſeu Canonem Paſchalem *Victorii*, teſte *Sigeberto* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis cap. 134. & Collectionem Canonum, quam *P. Mabillonius* edidit in Analectis, Tomo II. Quinquaginta duobus conſtat Capitulis, quorum plura ad Monaſtici Ordinis defenſionem ſpectant: nonnulla etiam Regis miniſterium, & ſubditorum officium erga Principem, ut præfatur ipſe *Abo* ad *Hugonem*, & *Robertum* ejus filium Francorum Reges. *Certè*, inquit, *Sereniſſimi Domini, quia vos in noſtrum Ordinem benevolos comperi, Capitula inferiùs ſcripta ex Canonum Legumve libris, partim meis, partim aliorum ſententiis, uno tenore digeſſi, & veſtro nomini conſecravi, poſtquam contra æmulos Apologetico uſus ſum, uno Tomo breviter collecta explicui: in quibus & veſtri miniſterii ſummam expreſſi; & qualiter vobis fidem ſervare debeant Optimates Regni, non tacui. Ad defenſionem quoque Monaſtici Ordinis plura congeſſi: quia Monachorum Senatum ſemper ſalvum eſſe & volo, & volui; quorum etiam vos piiſſimi Defenſores & Advocati eſtis.*

Pro Monaſtici Ordinis defenſione ſcribit S. Abo Floriacenſis, Opuſque ſuum Regibus Chriſtianiſſimis dicat.

De *Abonis* Floriacenſis Operibus ita ſcribit Aimoinus Floriacenſis Monachus in ejus Vita: *Poſt elucidatos Dialecticos ſyllogiſmos, poſt enodatas computi calculationes, poſt Solis ac Lunæ viarum declaratas dimenſiones, in divinas quoque animum intendit Scripturas: Aſſumptiſque ex plurimorum Patrum auctoritatibus ſententiis, velut prudentiſſima apis, variis favos componens floribus, mellitum defloravit Opus. Quod licèt ad præſens non reperiatur, partim noſtrorum negligentia, partim extraneorum ſubtractum cupiditate; certum tamen eſt idcirco eum excerpſiſſe, quò haberet ad manum defenſiones contra Pontificem Eccleſiæ Aurelianenſis, non recta quædam ab eo exigentem.*

Scripſit etiam *Apologeticum* contra obtrectatores, cùm Præſules, tum Monachos, ad *Hugonem*, & ejus filium *Robertum* Francorum Reges. Non alia de cauſa ſe ab æmulis impeti ſignificat, quàm quòd Monachorum ſalutem procurare ſtudeat, ac libertatem tueri. *Corrodit me*, inquit, *canino dente æmulorum ſupplantatrix calliditas, circumlatrat adverſariorum frequens acerbitas. Nec aliud contra me immurmurant, niſi quòd Monachorum Senatum ſalvum eſſe velim. Noſtra reipublicæ augmentum quæſivi, ac cavillationi inſidiantium, auctoritate quâ valui contradixi. Nec abſcondi omnino miſericordiam & veritatem a conſilio multo, pro hujuſmodi malis meo inſidiantur ſanguini, me ſuccenturiatis inſequuntur odiis. Adeo ut nec Regia Majeſtas eos deterreat, quin me clanculùm trucident, ſi eis locus tempuſve arrideat.* Ita ſanctiores Monachi hoſtes ſemper infenſiſſimos habuere. Semper *ex quo Deus* in Cœnobiis ſtudioſiùs ac devo-

tiùs

tiùs coli cœpit, invidiam Religio fortita eſt. Ibidem eorum cæcitatem luget, qui Eccleſiarum dominium ſibi vindicabant & ſacras earum Præfecturas vendebant. *Caveat*, inquit, *quicumque vult ſalvus eſſe, Eccleſiam alicujus alterius niſi ſolius Dei poſſeſſionem credere. Unde Petro Principi Apoſtolorum dicitur:* Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. *Meam*, inquit, *non tuam.... Si ergo Eccleſia non eſt Petri, cujus erit? Aut Succeſſores Petri audebunt poteſtatem ſibi vendicare, quam non habuit Petrus Princeps Eccleſiæ? Certè, chariſſimi Principes! nec Catholicè vivimus, nec Catholicè loquimur, quando illam Eccleſiam dico eſſe meam, ille alteram dicit eſſe ſuam. At comparati jumentis inſipientibus, utraſque aliquando venales proponimus, propoſitaſque ab aliis emere non formidamus.* Alium errorem ibidem exagitat, quo Magnates ſæculi ſolum Altare eſſe Epiſcoporum, Eccleſiam verò ſua in ditione aut toparchia ſitam, ſuam eſſe dicebant. *Eſt etiam*, inquit, *alius error graviſſimus, quo fertur Altare eſſe Epiſcopi, & Eccleſiam alterius cujuslibet Domini; cùm ex domo conſecrata & Altari unum quoddam fiat, quod dicitur Eccleſia ſicut unus homo conſtat ex corpore & anima. Videte, æquiſſimi Principes, quò nos ducit cupiditas, dum refrigeſcit charitas.*

Nemo homo Eccleſiarum dominium ſibi vendicare poteſt.

Luculentam ſcripſit Epiſtolam ad *Bernardum* Abbatem Bellilocenſem, cui Comes Toloſanus Cadurcenſem Epiſcopatum conferre volebat; ſed non minimam pecuniæ ſummam ab eo exigebant tum ipſe Comes, tum Archiepiſcopus Bituricenſis. A *Bernardo* conſultus *Abo*, ipſum a capeſſenda dignitate deterruit, ad quam per ſimoniacam hæreſim patebat aditus. Et contra ſacrilegos Eccleſiaſticarum Dignitatum emptores ita ſcripſit: *Hujuſmodi emptores quaſdam velut telas aranearum texunt, quibus ſe defendunt, quòd non benedictionem, ſed res Eccleſiæ poſſeſſuri emunt. Cujus verò poſſeſſio eſt Eccleſia, niſi ſolius Dei? Quis ejus Dominus, niſi Deus? Quin etſi præſens Eccleſia indiget duobus Advocatis, uno in rebus temporalibus, altero in ſpiritualibus, neutrum tamen habet ut dominum, qui eam vel vendere poſſit, vel emere, quam Chriſtus emit ſuo ſanguine...... Nunquam ergo fieri hæreticus ullo modo acquieſcas, quia inaniter de peccatis pœnitentiam agit, qui eam fidem impugnat, quam ſub ſanctis Apoſtolis Catholica tenuit Eccleſia.*

Simoniaca hæreſis.

Eidem *Bernardo* conſulenti num Paſtorale regimen ſemel ſuſceptum deſerere tutum eſſet, poſſetque ſecurâ conſcientiâ, abdicare ſe regimine Monaſterii, per Epiſtolam ita reſpondit: *In multis cauſis occaſio ſe immergit, quæ difficultatem contrariæ legis bono exitu meliorem reddit. Quis enim non laudet curam Paſtoralis regiminis, ſi proſit? Quis rurſus non laudet in ſe benevolentiam Paſtoris, ſi aliis non proſit? Solet enim eſſe in præceptis divinis, quod & in antiquis reperitur Edictis. Lex eſt: Si quis maſculus templum Veneris fuerit ingreſſus, capite puniatur. Quidam juvenis præteriens templum Veneris intus matrem cadi conſpexit, & introgreſſus, eam eripuit. Accuſatur contra legem feciſſe, defendit ſe ille legi paruiſſe, & inter diſſidentes, ſi propulſori ignominia non proſit, juvat ex circumſtantiis occaſio pietatis. Idem eſt in noſtris Evangeliis, ubi præcipimur, non ſolùm uxorem relinquere, ſed etiam odiſſe, propoſito præmio, quod qui hoc fecerit, centuplum accipiet & vitam æternam poſſidebit. Rurſus qui uxorem dimiſerit, non quidem præmio, ſed eo ſupplicio dignus ſcribitur, quo mœchi damnari præcipiuntur. Porro & qui matrem eripuit, & qui uxorem dimiſit, uterque præjudicium patitur, ſi ſupplicio punitur, quoniam uterque auctori Legis ſe placere putat, unde offendiſſe præjudicatur. Quapropter dilectiſſime, non bonum malo melius exiſtimes, ſed bonum bono melius credas; & ex contrariis ſententiis eam eligas, quâ vitiis abrenunties, & moralibus virtutum exercitiis creſcas. Denique num Abbatis onus portare debeas, an debeas deponere addubitas. Diſcretionem quâ maximè opus habes, matrem virtutem aſſumas, & conſcendendo tribunal conſcientiæ judicio diſcute quid utilius honeſtiuſve ſit animæ tuæ. Nam Officium Abbatis implere, & lucrum animarum quærere honeſtiſſimum eſt, cui non impoſſibile eſt. Cui verò malitiâ ſubjectorum impoſſibile eſt, quid ſupereſt niſi ut honeſtum putet divino parere Oraculo, quo ſcriptum eſt:* * Fili, miſerere animæ tuæ placens Deo. *Sanè & apud Ezechielem ſpeculator clamans, & non audiens, animam ſuam liberat: Et apud Benedictum Patrem, Paſtor ſpretus & contemptus abſolvitur, qui omnem curam exhibuit creditis ovibus.* In Collectione Canonum, diſcrimen ſtatuit ex *S. Eucherio* Lugdunenſi Archiepiſcopo inter eos qui Monaſticam vitam arripiunt, & alios Pœnitentes: quòd ab his Pœnitentia exigenda ſit ante Communionem, non ab illis. *Abrenuntianti*, inquit Eucherius, *Pœnitentia publica non eſt neceſſaria, quia converſus ingemuit, & cum Deo æterno pactum iniit. Ex illo igitur die non memorantur ejus delicta quæ geſſit in ſæculo, ex quo ſanctorum juſtitiam de reliquo promiſerit Deo. Ergo chirographum, de quo ſe Monachus debitum ex tota fide promiſerit implere, etſi fidelis factus peccavit in ſæculo, poſt abrenuntiationem ſuam iterum factam Dominicum Corpus non dubitet accipere, nec occaſione humilitatis nimia prolongetur a Corpore ejus & Sanguine, cui ſe junxit, ut unum Corpus efficeret. Communicare ergo non deſinat, qui peccare quievit: tantùm ne de reliquo peccet.*

Quando liceat Paſtorali regimine ſe abdicare?

* *Eccleſ.* 30.

Monaſtica Profeſſio publicam Pœnitentiam ſupplet.

ARTICULUS XXXI.

De Remigio Autiſſiodorenſi.

REmigius Cœnobii S. Germani Autiſſiodorenſis O. B. Monachus, non Epiſcopus, ut quidam perperam ſcripſere, floruit Sæculo nono cadente, & a *Fulcone* Remenſi Archiepiſcopo Durocortorum Remorum ad Scholas inſtaurandas evocatus eſt, *Flodoardo* teſte lib. 4. c. 9. Commentarium in Pſalmos omnes Davidis, Enarrationem in poſteriores XI. minores Prophetas, & Expoſitionem Miſſæ Sanctorum Patrum ſententiis & auctoritatibus confirmatam poſteris reliquit. An ipſi tribuendi ſint Commentarii in Epiſtolas S. Pauli, qui in pluribus Codicibus MSS. Romanis, Caſineoſibus, & Bibliothecæ Regis Chriſtianiſſimi, *Remigii* nomen præ ſe ferunt, nondum liquet. Cantica Canticorum ipſum quoque expoſuiſſe tradit *Sigebertus*, lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Cap. CXXIII. Ipſi quoque tribuit librum *De Divinis Officiis*. Quo teſtimonio freti nonnulli Viri Eruditi librum *De Divinis Officiis* qui inter *Alcuini* Opera legitur, fœtum eſſe *Remigii* Autiſſiodorenſis exiſtimarunt. At hunc librum, integrum ſaltem, ejus non eſſe, conſtat ex quæſtione Natalitiis Sanctorum, Capite XVIII. ſubjunctâ quæ *Elprico* ſive *Herprico* Monacho in MS. Codice tribuitur. Hic autem floruit circa annum duntaxat MXL. *Trithemio* teſte, cùm circa annum Chriſti nongenteſimum *Remigius Autiſſiodorenſis* obierit. Scripſit etiam de ſingulis Feſtivitatibus Sanctorum, inquit *Sigebertus*. Reſpondit etiam *Gualoni* Æduorum Epiſcopo interroganti de duabus Quæſtionibus, quarum una erat *de altercatione Michaëlis Archangeli cum diabolo, de Moyſi corpore:* Altera *de eo quòd Dominus ad Job de turbine dixit:* Ecce Behemoth quem feci tecum, fœnum

quaſi

qoaſi bos comedet. *Et*: An extrahere poteris Leviatham hamo?

ARTICULUS XXXII.

De Rheginone,

RHegino, Prumienſis Cœnobii Ordinis B. in Diœceſi Trevirenſi Mooachus, deinde Abbas electus anno octingenteſimo nonageſimo-ſecundo, ſcd æmulis ageotibus eedere coactus, *Richarium* ſucceſſorem habuit, ut ipſe teſtatur Chronicorum lib. 2. ad aonum 892. & 899. Scripſit duos *Chronicorum* libros ab adventu Domini uſque ad annum Chriſtiani nominia nongenteſimum octavnm, quibus præcipuè res Francorum & Germanorum proſecutus eſt. Continoavit hæc Chronica alius Auctor uſque ad *Ottonem II.* qui imperare cœpit anno nongenteſimo ſeptuageſimo-ſecundo. Appondieis hujus Auctorem *Romerium* aſſerit *Gerardus Joannes Voſſius*. Iſtud autem Opus *Adalberoni* Metenſi Epiſcopo *Rhegino* nuncupavit. Libros etiam duos edidit *De Eccleſiaſticis Diſciplinis, & Religione Chriſtiana*, juſſu *Ratbodi* Archiepiſcopi Trevirenſis. In primo libro tractat de rebus & perſonis Eccleſiaſticis; in ſecundo, de vita & converſatione Laïcorum. Continent autem ambo nongenta fermè capitula. In fronte libri primi ponitur Inquiſitio, ſecundùm quam Epiſcopi interrogare debebant de vita Clericorum: initio ſecundi, Inquiſitio ab Epiſcopo facienda circa Laïcos. Deiode his generalibus Inquiſitionibus ſubjicitur auctoritas Canonica, id eſt, Canonum ac Decretorum aliarumque ſanctarum Inſtitutionum auctoritas, quibus ſulciri & approbari poſſunt capita quæ in utraque Inquiſitione habentur. Ad probationem itaque iſtorum Capitulnrum affert Canones Conciliorum, Decreta Romanorum Pontificum, dicta SS. Pattum Baſilii, Ambroſii, Hieronymi, Auguſtini, Gregorii, Caſſiani, Ferrandi, Benedicti, Fructuoſi, Aureliani, Theodori, Bedæ, Rhabani. Adducit prçterea Leges ex Codice Theodoſiano, ſeu potiùs verba Aniani Interpretis. Plerumque etiam utitur auctoritate Capitnlarium Regum Francorum, Caroli Magni, Ludnvici Pii, & Caroli Calvi, tum etiam Legihus Burgundionom, & Ripuariorum. Hos libros edidit ac Notis illuſtravit *Stephanus Baluzius*. Hos ſcripſit Rhegino circa annum Domini nongenteſimum ſextum. Meminernot *Rheginonis* Sigebertus lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Tirthemius in Chronico Hirſaugieoſi ad annnm DCCCXCII. & DCCCXCIX. & lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis.

Rheginonis Libri De Eccleſiaſticis Diſciplinis.

In Inquiſitione ab Epiſcopo facienda de vita & converſatione Presbyteri Capp. 57. & 58. de Confeſſione & Communione hæc habentur, ex qoibus patet quæ tum fuerit circa Pœnitentiæ & Euchariſtiæ uſum Germanicæ Eccleſiæ diſciplina. Vult enim inquirere Epiſcopom, *Si Presbyter feria quarta ante Quadrageſimam plebem ſibi commiſſam ad Confeſſionem invitet, & ei juxta qualitatem delicti Pœnitentiam injungat, non ex corde ſuo, ſed ſicut in Pœnitentiali ſcriptum eſt. Si tribus temporibus anni, id eſt, Natali Domini, Paſcha, & Pentecoſte omnes Fideles ad Communionem Corporis & Sanguinis Domini accedere admoneat*. Publica peccata publicæ Pœnitentiæ addicta fuiſſe, ex eadem Inquiſitione patet, Cap. 37. Interrogare namque debet Epiſcopus, *Si Presbyter xenium, vel quodcumque emolumentum temporale, immo detrimentum ſpirituale, a quocumque publicè peccante, vel inceſtuoſo accipiat, ut Epiſcopo vel ejus Miniſtris peccatum illius reticeat*. Et Cap. 38. *Si aliquem minùs dignè pœnitentem faveris, aut familiaritatis, aut conſanguinitatis gratiâ ad reconciliationem adducat, & ei teſtimonium reconciliationis ferat*. Et Cap. 95. *Si habeat Pœnitentiale Romanum, vel a Theodoro Epiſcopo, aut a Venerabili Presbytero Beda editum, ut ſecundùm quod ibi ſcriptum eſt, interroget confitentem, aut confeſſo modum Pœnitentia imponat*. Iam tum in uſu fuiſſe Pœoitentiarum redemptionem, docet Caput 49. quo interrogandus monetur Presbyter, *ſi Pœnitentem invitat carnem manducare & bibere vinum, niſi pro eo ad præſens eleemoſynam fecerit*. Ex eadem Inquiſitione diſcimus, Parochiarum quarumvis Presbyteros in Diœceſi Trevirenſi, & aliis, ut credere par eſt, Germaniæ & Galliæ Eccleſiis, nocturnis horis ad Matutinas laudes perſolvendas ſurgere ſolitos, & omnes Horas Canonicas diebus ſingulis, dato ſigno, in Eccleſia cantare. Nam Cap. 27. ioterrogandum monet Presbyterum, *Si nocturnis horis ad Matutinas laudes perſolvendas omni nocte ſurgat*. Cap. 28. *Si Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, certo tempore ſigno Eccleſiæ denuntiet, & Curſum debitum cantet*.

Confeſſio initio Quadrageſima.

Pœnitentia ſecundùm Pœnitentiales Canones imponenda.

Communio.

Publica Pœnitentia pro peccatis publicis.

Pœnitentia redemptio.

Parochiarum Presbyteri nocturnis horis ad Matutinas Laudes perſolvendas ſurgebant.

ARTICULUS XXXIII.

De Leone Sapiente, & Simeone Metaphraſte.

LEo Sapiens, ſive *Philoſophus* vulgò nuncupatus, *Baſilii Macedonis* filius, Imperii hæreditatem adiit anoo 886. regnavitque ad annum uſque 911. qoo Conſtantinopoli defunctus eſt. Orationes ſacras plorimas compoſuit, quarum Indicem ex Codice Vaticano *Baronius* exhibuit in Annalibos Eccleſiaſticis ad annum nongenteſimum undecimum. Novem edidit *Gretſerus* Societatis JESU Theologus anno milleſimo ſexcenteſimo, unà cum *S. Gregorii Nyſſeni* Commentario duplici in Pſalmorum inſcriptiones. Decem edidit *Combefiſius* noſter Tomo I. Auctarii Bibliothecæ Patrum cum Nntis eruditis. Ejuſdem Epiſtolam Encyclieam, ſive Orationem Parænecticam ad bene beatèque vivendum, ſcriptam ad univerſos Chriſti Fideles, Annalibos ſuis inſeruit Baronius. Scripſit etiam Epiſtolam ad *Omarum* Saracenorum Regem, de Fidei Chriſtianæ Myſteriis & veritate, variiſque Saracenorum blaſphemiis. Scripſit & *Canticum Compunctionis ex meditatione extremi Judicii*: quod ex Codice Biblinthecæ Bavaricæ acceptum, Latinè reddidit *Jacobus Pontanus* Societatis JESU. Vitam quoque ſcripſit Sancti Joannis Chryſoſtomi, quæ nihil aliud eſt quàm Epitome eorum, quæ fuſiùs tradiderat *Georgius* Alexandrinus. Hujus pariter Imperatoris ſunt *Novellæ Conſtitutiones*, quas Latinè reddidit *Henricus Agylens*: & Opus *βασιλικῶν* id eſt, Regiarum Conſtitutionum, in ſexaginta libros diviſum, quod ſeptem Tomis ex MS. Regiæ Bibliothecæ Græcè & Latinè vulgavit *Fabrotus* Juriſconſultos doctiſſimus. Scripſit & librum *de Acie inſtituenda*, librum *de Aucupio*, *Oracula & vaticinia varia de Roma & Conſtantinopoli*.

II. Sub Leone Sapiente Simeon Metaphraſtes, propter generis claritatem, opes, dignitatem, ac imprimis doctrinam, facundiam, prudeotiam, magno io pretio fuit, ut *Pſellus* in ejus Encomio teſtator. Eum non Conſtantinopolim modò, ſed etiam civitates vicinas, immo orbem univerſum doctrinæ ſuæ radiis illuſtraſſe aſſerit: fuiſſe autem Imperatoribus a Secretis, & iotimis Conſiliis, ac ſommum Logothetam. Unde meritò ſugillandi ſunt *Hoſpinianus* libro de Templis, & *Joſias Simlerus* in Bibliothecæ Geſneriaoæ Epitome, aliique Heterodoxi Auctores, qui ipſum *trivialem Ludimagiſtrum* per contemptum appellant. *Vir in Eccleſiis Græcis celeberrimus* ab *Andrea* Rhodi Epiſco-

Simeon Metaphraſtes.

Digitized by Google

copo in Concilio Florentino Seſſione ſeptimâ nuncupatur: & *In Eccleſiis Græcis legi quotidie* dicitur. Ab iiſdem Græcis *Novus Theologus* dictus eſt. *Joſephus Methonenſis* contra *Marcum Epheſinum* in Synodo Florentina ait: *Simeon Novus ſeu Junior Theologus, qui & Metaphraſtes*. Index Bibliothecæ Vaticanæ a *Gretſero* Societatis JESU Theologo laudatus in Appendice Notarum ad *Codinum*, Diſſertatione de Imaginibus a S. Luca pictis, hęc habet: *Metaphraſta Domini Simeonis novi Theologi de Attentione liber*. Inſcitè Joſias Simlerus Simeonem Metaphraſtem claruiſſe ait circa annum milleſimum ducenteſimum; eùm *Pſellus*, qui ejus Elogium ſcripſit, circa annum milleſimum ſexageſimum floruerit, quo imperare cœpit *Conſtantinus Ducas*, cujus fuerat Præceptor. *Leo* verò *Sapiens* centum & ſexaginta annis ante *Conſtantinum Ducam* imperabat. Sub hoc floruit *Metaphraſtes*, nec non ſub *Leonis* Filio *Conſtantino Porphyrogenito*, & *Romano Lecapeno*, qui anno nongenteſimo decimo-nono Imperium adiit. Longè fœdiùs erravit *Hiſpinianus*, qui nonniſi ducentis annis antequam ſcriberet, floruiſſe *Metaphraſtem* aſſeruit. Scribebat autem anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo octavo: Qui annorum quingentorum anachroniſmus eſt. Quòd autem ſub Leone Sapiente Simeon Metaphraſtes floruerit, conſtat ex occaſione quâ ſcribere Vitas Sanctorum aggreſſus eſt. Ab Imperatore ſiquidem miſſus in Cretam, quam invaſerant Arabes, impedientibus ventis non ultra quàm in Pharum Inſulam provectus, incidit illic in Senem Anachoretam, a quo didicit Vitam Sanctæ *Theoctiſtes* Virginis Lesbiæ. Quia verò Senex ille rogarat ut Legatione perfunctus Vitam illam literis mandaret, ejus votis paruit, atque ab hac initium ſuarum Commentationum fecit. Illam verò ſcripſit *Leone* Imperatore jam defuncto, quem *fœlicis memoriæ* appellat. Arabes autem Inſulas Ægæi Maris, ac maritimam Græciam infeſtaſſe ſub *Leonis Sapientis* Imperio, *Curopalates*, *Zonaras* & *Cedrenus* teſtantur. Cæteras verò Sanctorum Vitas deinceps collegit, adornavit, & ad menſium dies digeſſit *Simeon Metaphraſtes*, ſic appellatus, quòd Vitas illas μεταφραστικῶς exaraſſet. Extant, in Bibliothecis Vaticana, Bavarica, Auguſtana Regis Chriſtianiſſimi, & aliis. Græcè nondum editæ ſunt, ſed Latinè dumtaxat, in Tomis *Aloyſii Lipomani* Veronenſis Epiſcopi, quo rogante eas e Græco partim tranſtulere *Guillelmus Sirletus* poſtea Cardinalis, partim *Petrus Franciſcus Zinus* Veronenſis, partim etiam *Gentianus Hervetus*. Extant apud *Surium*, ſed plerumque interpolatæ. *Aliquas* Vitas quæ *Simeonem Metaphraſtem* Auctorem non agnoſcunt, utpote quæ ſint Sanctorum ejus ætate poſteriorum, ipſi adſcriptas conſtat. De *Simeonis* Metaphraſtis ætate lege Leonem Allatium in Diatriba *De Simeonibus*, Bollandum §. tertio Capitis primi Præfationis generalis in Vitas Sanctorum, & Gerardum Joannem Voſſium Libro ſecundo *De Hiſtoricis Græcis*, Capite vigeſimo quinto.

Simeon Metaphraſtes a Simeone Juniore diſtinguendus.

Quæritur an ſit idem *Simeon Metaphraſtes* cum *Simeone Juniori*, cujus ſuperſunt Orationes triginta tres *De Fide & Moribus Chriſtianis atque Monaſticis*, cum hoc titulo: *Sancti Patris noſtri Simeonis Junioris Theologi*, item *Divini Hymni* cum inſcriptione: *Junioris Theologi, Presbyteri, & Antiſtitis Monaſterii Magni & Sancti Martyris Mamantis, prope Xylocercum*. Id cenſet *Jacobus Gretſerus* Soc. JESU Theologus, cap. 19. libri *De Imaginibus*, hoc fretus argumento, quòd Metaphraſtæ *Junioris Theologi* nomen tum a *Joſepho Methonenſi*, tum in Indice Vaticanæ Bibliothecæ tribuatur. Sed viro erudito non aſſentimur: Orationum enim triginta trium laudatarum, item *Divinorum Amorum*, item *Capitum Moralium & Theologicorum*, quæ omnia Latinè reddidit *Jacobus Pontanus* Societatis Jeſu, alium eſſe parentem a *Simeone Metaphraſte*, probat *Pſelli* de his ſilentium in ejus Encomio. Præterea *Simeon Junior* harum Auctor Lucubrationum Abbas fuit Monaſterii *S. Mamantis* ad Xilocercum. At *Simeon Metaphraſtes* longè aliam iniit vitæ rationem a Monaſtica; nec *Pſellus* eum fuiſſe Monachum indicat, quòd nec ignoraſſet ipſe, nec prætermiſiſſet in ejus Elogio. Accedit Chronologicum argumentum ineluctabile, quod *Voſſius* eruit ex Oratione decima-tertia, quæ eſt *De Diabolo*, in qua *Simeon Junior* ait. *Ipſe annis ſexies millenis ac ſexcentis, & quod excedit, præſtitit eſſe hoſtis generis humani occultus atque clandeſtinus*. Loquitur ex computatione Græcorum receptiſſima, ſive illâ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ſecundùm quam Chriſtus natus eſt anno mundi quinquies milleſimo quingenteſimo nono. Adde jam annos Chriſti mille nonaginta & unum, conſient anni ſexies milleni & ſexcenti. Fuerit is annus *Alexii Comneni* undecimus. Sed enim propter illud, *& deinceps*, addere annos aliquot oportet: nec tamen centenos. Quia ſi hoc foret non ſexcentos annos ſed ſeptingentos dixiſſet *Simeon*. Si ſolùm addideris annos viginti-octo, habebis annum ultimum *Alexii*, ac primum filii *Joannis Comneni*; qui imperare cœpit anno Chriſti milleſimo centeſimo decimo-octavo. Imperium verè filio *Manuëli Comneno* reliquit anno milleſimo centeſimo quadrageſimo-ſecundo. Quare veriſimile eſt vixiſſe *Simeonem Juniorem* partim extremis *Alexii* temporibus, partim ſub filio ejus *Joanne Comneno*: qui vivere demum deſiit anno milleſimo centeſimo octogeſimo. Vixit itaque *Simeon Junior* poſt Metaphraſtem annis ducentis quinquaginta.

Nota.

De Simeone Metaphraſte hæc habet Bellarminus. *Illud eſt obſervandum, a Metaphraſte ſcriptas fuiſſe hiſtorias de Vitis Sanctorum, multis additis ex propria ingenio, non ut res geſtæ fuerunt, ſed ut geri potuerunt: addit Metaphraſtes multa colloquia, ſive dialogos martyrum cum perſecutoribus, aliquas etiam converſiones inſtantium paganorum in tanto numero, ut incredibiles videantur: denique miracula plurima & maxima in everſione templorum, & idolorum, & in occiſione perſecutorum, quorum nulla eſt mentio apud veteres hiſtoricos*. Diſplicet hæc cenſura Bollando in præfatione generali in Vitas SS. §. 3. & potiùs Metaphraſtem multa omiſiſſe, quæ a veritate aliena judicavit, exiſtimat, quam ex proprio ingenio addidiſſe; quamvis falli potuiſſe conſentiat, aliqua in ſuos Commentarios referendo, quæ minimè cum veterum Patrum ſcriptis congruerent. Colloquia martyrum ab eo conficta gratis dici affirmat; quamvis non neget, explicatiùs propoſita ad majorem legentium utilitatem ac voluptatem: quod & commodatur in profanis hiſtoricis Ducum orationes concinnantibus. Neque mirandum dicit, apud veteres hiſtoricos non fieri mentionem tot illorum miraculorum, ac ad Chriſti fidem converſionum, quas Metaphraſtes commemorat; qui etenim generaliter de fidei progreſſu ſcripſere, non particularia facta, ſeu miracula exornanda ſuſceperunt, ſed ejuſdem fidei incrementum; quod etiam eveniſſe ob edita divinâ virtute miracula, narrant. Qui verò particularis cujuſpiam Sancti hiſtoriam ſcribit, nullum ipſius præclarè factum aut dictum debet omittere; unde non immeritò dicit Bollandus, Metaphraſtem immorari in ſpecialibus miraculis recenſendis, quibus viſis in magno numero

ido-

idololatras fidei colla ſubdidiſſe, ſi quis incredibile putaret, & incredibile illi eſſe deberet tot, ac tantas provincias tantillo tempore ſubjici Chriſto potuiſſe.

Nihilominus ſi quod magis communiter ſapientiores Critici ſentiant liceat adnotare, fatendum eſt narrationibus Metaphraſtis plenam fidem non adhibere, ac iis conſentire quæ de eodem dixit Bellarminus.

ARTICULUS XXXIV.

De Auxilio.

AUxilius Sæculi decimi initio ſcripſit duos Libellos de Ordinationibus a *Formoſo* Papa factis, quibus eas defendit, nec eſſe iterandas probat. Primus Liber conſtat quadraginta Capitibus. Alter, qui inſcribitur *Inſenſor & Defenſor*, conſtat Capitibus triginta tribus: Cujas fuerit *Auxilius* haud planè certum eſt. Italus non fuit, ut ipſe teſtatur lib. 2. cap. 31. Ita enim ſibi objicit: *Porro cùm ſit homo exteræ gentis, & apud nos humanæ vitæ ſubſidiis indigeat, quid ad te pertinet noſtris reſiſtere diſceptationibus?* Paulò poſt: *Si advenis & peregrinis Eccleſiæ Præpoſitos accuſare licet, vel judicare, aut præjudicare*, &c. Hoc autem non diffitetur, immo reſponſo ſuo ſupponit: dicit enim tantùm ſe eſſe ex eo genere quod Apoſtolus *Petrus* vocat *Genus electum, regale Sacerdotium, gentem ſanctam, populum acquiſitionis*; hoc ſibi ſufficere ut a teſtimonio in hac cauſa perhibendo excludi non poſſit. Presbyter autem erat, atque a *Formoſo* Papa ordinatus, ut ex Capite ultimo Libri primi colligitur.

Auxilii nævi. Nonnulla ſunt in his *Auxilii* Libellis a veritate aliena. Lib. 1. capite undecimo *Oſium* Novatianiſmi accuſat, & adversùs eum invehitur quatuor ſequentibus capitibus, ut & capite vigeſimo-tertio lib. 2. eo quòd Canonibus 1. & 2. Concilii Sardicenſis dixiſſe memoratur, Epiſcopo qui Sedem mutaverit fraude & mercede aliquâ, licèt excuſationem afferat, quòd plebs eum expetierit, ne Laïcam quidem Communionem in fine eſſe concedendam. At non advertit *Auxilius*, duos illos Canones ſolius *Oſii* non eſſe, ſed Oecumenici *Concilii* Sardicenſis: nec abſolutionem Sacramentalem, ſed Euchariſtiam Laicæ Communionis nomine intelligendam. Nec tamen Antiſtites antiquos qui rigore diſciplinæ, non deſperatione indulgentiæ abſolutionem in fine etiam vitæ quibuſdam peccatoribus negarunt, maximè qui Pœnitentiam ſani non poſtulaverant, tempore *S. Cypriani*, cum Novatianis erraſſe. Lib. 1. cap. 25. & 27. & lib. 2. cap. 4. *Liberium* Pontificem *Hæreticum & Apoſtatam* vocat. In Præfatione libri 2. & in Reſponſione, ſcribit Ordinationem per vim factam validam ac ratam eſſe; idque alio abſurdo probat & illuſtrat, quod iterum Capite ultimo repetit. *Si quiſpiam*, inquit, *nolens credere in Chriſtum, per vim baptizatus fuerit, & poſtmodum in Chriſtum credere acquieſcit, numquid iterum baptizandus erit? Minimè. .... His ergo de compendio prælibatis, evidentiùs patet, ut ille qui per vim baptizatus eſt, ſi poſtea in Chriſtum credere voluerit, baptizandus iterum non ſit, ſed magis hortandus ut quod invitus ſuſcepit, amando & operando uſque in finem cuſtodiat. Igitur per hanc formulam intelligi datur, ut qui ſacrum Ordinem invitus accepit, ſi poſtmodum miniſtrare voluerit, ulteriùs jam in eodem Ordine non ſit conſecrandus, ſed potiùs admonendus, ut quod per vim coactus ſuſcepit, per dilectionem reverenter miniſtrare ſtudeat.* Lib. 2. Cap. 28. diſtinguit inter Apoſtolicam Sedem & in ea Præſidentes. *Aliud ſunt*, inquit, *Pontificales Sedes, aliud Præſidentes. Proinde honor & dignitas uniuſcujuſque Sedis obſervanda ſunt. Præſidentes autem, ſi deviaverint, per devia ſequendi non ſunt; hoc eſt, ſi contra Fidem, vel Catholicam Religionem agere cœperint, in talibus eos nequaquam ſequi debemus*, &c. Prudenter monet *Joannes Morinus* Congregationis Oratorii vir doctiſſimus, Præfatione in duos Auxilii Libellos, quos edidit in Commentario de Sacris Ordinationibus, hanc diſtinctionem cautiùs fuiſſe explicandam. Prætextu enim honoris conſervandi Throno Apoſtolico debiti, habenæ laxantur convitiatoribus Pontificum; unde neceſſariò & evidenter convitia in Sedem ipſam reflectuntur. Alterum Libellum in forma Dialogi *Super cauſa & negotio Formoſi Papæ*, ex MS. Codice Fiſcanenſi edidit Dom. Mabillonius Tomo quarto Veterum Analectorum.

ARTICULUS XXXV.

De Sanctis Odone, & Odilone.

I. ODo Muſicus, ex Canonico & Archicantore S. Martini Turonenſis, Monachus, ac deinde Cluniacenſis ſecundus Abbas, *Bernonis* Succeſſor, ſanctimoniâ & doctrinâ clariſſimus, ab anno nongenteſimo vigeſimo-ſeptimo, ad annum uſque nongenteſimum quadrageſimum-ſecundum, celeberrimo illi Cœnobio præfuit. Obiit apud Turones die 18. Novembris, & in Eccleſia *S. Juliani* ſepultus eſt. Vitam ejus * tribus libris deſcripſit *Joannes* Cluniacenſis Monachus, ejus diſcipulus. Ipſius cum laude meminere *Flodoardus* in Chronico ad annum nongenteſimum quadrageſimum-ſecundum, *S. Odilo* in Vita *S. Maioli*, *Glaber Rodulfus* lib. III. Hiſtoriæ, cap. 5. *Ademarus* in Chronico MS. *Sigebertus* in Chronico ad annum octingenteſimum nonageſimum-octavum, & lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, ubi ejus in homiliis ſcribendis & declamandis, & maximè in componendis in honorem Sanctorum cantibus, elegans ingenium prædicat; *S. Bernardus* in Apologia ad *Guillelmum* Abbatem; *Petrus Cluniacenſis* Epiſtolâ 17. libri 6. Chronicon Lemovicenſe MS. *Bernardus Guido*, Chronicon Turonenſe, Chronicon *S. Petri Vivi* ad muros Senonenſes, Auctor Geſtorum Conſulum Andegavenſium, in *Fulcone Bono*; Auctor Chronici Chronicorum, *Trithemius* lib. 2. de Viris Illuſtribus Ordinis *S. Benedicti*, c. 53. & lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis. *Remigii* Autiſiodorenſis diſcipulus fuiſſe dicitur. Celebris eſt ejus memoria in Martyrologio Romano die 14. Kalend. Januar.

* *Extat in Biblioth. Cluniacenſi.*

Scripſit *S. Odo* Vitam *S. Geraldi* Aureliacenſis Comitis, non *Aurelianenſis*, ut ſcripſit *P. Labbeus* in quatuor libros diſtributam. Tractatum de Reverſione *Sancti Martini* Turonenſis a Burgondia: Tractatum alterum, cui titulus eſt, *Quod Beatus Martinus par dicitur Apoſtolis*. Sermones quatuor: I. in Cathedra *Sancti Petri*, ſi tamen *Odonis* eſt, cum ex duobus *Sancti Leonis* Sermonibus conſutus ſit, tertio ſcilicet in die anniverſario ſuæ Aſſumptionis, & primo in Natali *Sancti Petri*. II. *De Sancta Maria Magdalena*. III. *De Sancto Benedicto*. IV. De Combuſtione Baſilicæ *Sancti Martini* Toronenſis. Antiphonas duodecim de *Sancto Martino*, Verſus de Corpore & Sanguine Domini, Hymnum de *S. Maria Magdalena*, qui incipit, *Lauda Mater Eccleſia*, quem in noſtro Prædicatorum Breviario in ejuſdem feſto canimus: in quo tamen ejuſdem Breviarii Collectores hanc Strophen cæteris luculentiorem omiſere:

Contriti cordis punctio:
Cum lachrymarum fluvio;
Et pietatis actio,
Ream ſolvit a vitio.

Hy-

Hymnum etiam de *S. Martino* edidit; tres libros *Collationum; Moralium in Job* libros triginta quinque, & Commentariolum in libros *Regum* ex Patrum ſententiis conteſtum, cujus ipſe meminit Præfatione in libros Moralium in Job. Hæc *S. Odonis* Cluniacenſis Opera, præter poſtremum iſtud, edita ſunt in lucem ſive ſcorſim, ſtudio & opera Domini *Martini Marrier* Cœnobii *S. Martini de Campis*, Lutetiæ Pariſiorum Monachi; ſive in Bibliotheca Cluniacenſi ab *Andrea Duchesnio*. Edita ſunt & Tomo 17. Bibliothecæ Maximæ Patrum Lugdunenſis.

II. S. Odilo, Arvernos patria, ex Clerico Brivatenſi Monachus, *S. Maiolo* Cluniacenſi Abbati die 11. Maji anni nongenteſimi nonageſimi-quarti defuncto ſuffectus Abbas, Sanctiſſimam illam Congregationem annis ſex & quinquaginta rexit, uſque ad primum diem Januarii anni milleſimi quadrageſimi-octavi, quo migravit ad Deum. Vitam ejus ſcripſit *S. Petrus Damiani*. Ejus etiam cum laude meminerunt *Glaber Rodulfus*, * *Ademarus*, *Fubertus Carnotenſis*, * *Hugo Flaviacenſis*, *Sigebertus*, *Petrus Bleſenſis*, & *Trithemius*. Hæc reliquit Opera, quæ edita ſunt in Bibliotheca Cluniacenſi, ſcilicet Vitam *S. Maioli* Abbatis Cluniacenſis Deceſſoris ſui, & Hymnos quatuor de eodem; Vitam Sanctæ *Adheleidis* Imperatricis, & librum de ejuſdem Miraculis; Sermones quatuordecim de Feſtis Domini, B. Virginis, & Sanctorum; Hymnum in Aſſumptione *S. Mariæ*; Epiſtolas aliquot, & Statutum de Defunctis. Ipſum inſtituiſſe ut prima die poſt Feſtum omnium Sanctorum Commemoratio omnium Fidelium Defunctorum in ſuis Monaſteriis fieret, quem ritum poſtea univerſalis Eccleſia comprobavit, *S. Petrus Damiani* in ejus Vita, *Glaber Rodulfus* lib. 5. cap. 1. *Sigebertus* ad annum Domini nongenteſimum nonageſimum octavum teſtantur, & Romana prædicat Eccleſia in ſuo Martyrologio, Kalendis ipſis Januarii.

* Lib. 5. c. 1.
* Epiſt. 51. 52.

ARTICULUS XXXVI.

De Moſe Barcepha.

MOſes Barcepha, Syrorum Epiſcopus vixiſſe dicitur ſæculo Chriſti decimo. Orationes quinque edidit *De Opere ſex dierum*. Item *Commentarium de Paradiſo* in tres partes diviſum. In prima parte de Paradiſo diſſerit ſecundùm ſenſum hiſtoricum; in altera de eodem agit ſecundùm ſenſum myſticum: in tertia Hæreticorum calumnias refellit. Prima viginti & octo capita, ſecunda ſeptem, tertia octo complectitur

Hunc *Moſis Barcepha* Commentarium ex Syriaca lingua, quâ ab Auctore ſcriptus eſt, in Latinam vertit vir doctiſſimus *Andreas Maſius*. Extat in Bibliothecis Patrum. In eo nonnulla leguntur a communibus Theologorum Scholaſticorum placitis aliena. Cæterùm cave ne *Moſem Barcepham* cum *Moſe Mardeno* confundas (quod oſcitanter fecit *Margarinus Bignaus* in ſecunda Editione Bibliothecæ Patrum) qui *Moyſes Mardenus* ab *Ignatio Syro*, Patriarcha Antiocheno ad Romanum Pontificem *Paulum III.* Legatus miſſus eſt anno circiter MDL. cujus Profeſſionem Fidei, & Theologicam de Sancta Trinitate contemplationem ex lingua Syriaca in Latinam etiam vertit laudatus *Andreas Maſius*.

ARTICULUS XXXVII.

De Ratherio Veronenſi, Fulcuino, & Herigero.

I. RAtherius, Lobienſis Monachus, Ordinis Benedictini, cum *Hilduino* Abbate ſuo ad *Hugonem* Italiæ Regem profectus, Veronenſis Epiſcopus creatus eſt. Quarto poſt anno ab eodem Sede pulſus, & Ticinum exul deportatus, ac in carcerem detruſus eſt, quòd res Eccleſiæ ab illo uſurpari non permiſiſſet. Inde poſt tres menſes & dimidium ſolutus, varias perſecutiones a *Milone* Comite perpeſſus eſt, qui nepotem ſuum in ejus Sedem intruſit. Ad Summum Pontificem *Joannem XIII.* apellavit. eique calamitatum ſuarum hiſtoriam expoſuit. Ejus ad Pontificem Epiſtola extat *Tomo II. Spicilegii*. Scripſit etiam ad univerſos Epiſcopos Italiæ, Galliæ, & Germaniæ, conſilium atque auxilium ab ipſis poſtulans. A Romano Pontifice ex Synodi ſententia Sedi reſtitutus, carceri ab invaſore mancipatus eſt. Inde ab Imperatore ereptus, variis injuriis cùm ab æmulo, tum a Clericis perduellibus, & canonicam reformationem ſubire renuentibus, laceſſitus eſt, ut ipſe in Itinerario ſuo teſtatur. Interim ab *Ottone* Imperatore vocatus, & *Brunoni* Principi ejus fratri Præceptor datus eſt *Ratherius*. Cujus ſub diſciplina *Bruno* vir maximus, religioſiſſimus & doctiſſimus evaſit, ac dignus qui Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopus crearetur. *Bruno* grati erga Præceptorem animi argumentum dare ſatagens, vacante per obitum *Faraberti* Sede Leodienſi, ipſum huic Eccleſiæ incardinari curavit. At paulò poſt Cleri, populique conſpiratione graviſſima *Baldrico* Epiſcopatum cedere coactus eſt. Biennio poſt in Italiam reverſus, agente *Brunone* apud Imperatorem fratrem ſuum, Sedi Veronenſi reſtitutus eſt, ut teſtatur *Fulcuinus* in libro de Geſtis Abbatum Lobienſium, capitibus 22. 23. & 24. Tandem Epiſcopatu relicto, in patriam rediit, ac in Lobienſe ſuum Cœnobium ſe recepit, ubi anno Domini nongenteſimo ſeptuageſimo quarto, Indictione ſecunda mortuus eſt. Cui hoc poſitum eſt Epitaphium: *Ratherius Veronenſis.*

Veronæ Præſul, ſed ter Ratherius exul,
Ante cucullatus, Lobiæ, poſtque tuus:
Nobilis, urbanus, pro tempore morigeratus,
Qui inſcribi proprio hæc petiit tumulo:
Conculcate pedes hominum ſal infatuatum.
Lector propitius ſubveniat precibus. Amen.

Ratherii cum laude meminerunt *Eracliuſ* ſive *Everaclus* Epiſcopus Leodienſis in Epiſtolâ ad ipſum datâ, quæ extat Tom. 1. Geſtorum Pontificum Leodienſium in *Eraclio*, ubi *ipſum ſi fas eſt dicere, patientiam* illum vocat, & *ſapientiâ, probitate, optimarum artium ſtudio, innocentiâ omnique laudis genere præſtantem*: Luitprandus Ticinenſis lib. 3. cap. 4. *Rogerius* Benedictini Ordinis Monachus in Vita *S. Brunonis* Colonienſis Epiſcopi, capitibus 37. & 38. *Fulcuinus* in lib. de Geſtis Abbatum Lobienſium. *Sigebertus* in Chronico ad annos 928. 932. & 934. & in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, cap. 127. *Trithemius* lib. 2. de Viris illuſtribus Ordinis S. Benedicti, cap. 57. *Ægidius a Leodio* Tom. 1. Geſtorum Pontificum Leodienſium, cap. 45. Synodus Remenſis habita anno Chriſti nongenteſimo nonageſimo-primo, Canone quadrageſimo-tertio, ea quæ adversùs *Ratherium* olim acta fuerant, penitus abrogavit, quòd nec abdicationis porrecto Libello, nec Sacerdotalibus depoſitis inſignibus, Succeſſorem accepiſſet.

Scripſit *Ratherius*, dum in exilio verſaretur, librum quem inſcripſit *Agoniſticon & Meditationes*, *Ratherii Opera.*

terdis. Libellum Vitæ *S. Urſmari* emendavit. In gratiam nobilis pueri *Roëſtangni* ſcripſit Libellum *De Arte Grammatica*, quem librum *Speradorſum* ſive *Servadorſum* vocavit, quòd dorſum pueri a flagris ſervare poſſet. Sede Leodienſi pulſus, Libellum edidit quem inſcripſit *Phreneſim*, eo quòd quaſi phreneticus nimis auſterè & ultra modum in *Baldricum* inveheretur. Scripſit & Libellum *Contra Antropomorphitas*, *Confeſſionum* Librum unum, Librum *De Corpore & Sanguine Domini*, *& de Prædeſtinatione Dei*. Quæ quidem nondum ſunt edita. Hæc verò Opuſcula *Ratherii* Veronenſis bono publico vulgavit Domnus Lucas Dacherius Ordinis Benedictini Monachus doctiſſimus Tomo 2. Spicilegii, ſcilicet *perpendiculum*, ſive *De contemptu Canonum ad Hubertum* Parmenſem Epiſcopum. *Qualitatis Conjecturam*, ſive *Conjecturam vitæ ſuæ*: quo in libello æmolorum ſuorum calumnias & dicteria in ſe refert. Libellum cui titulus eſt: *Diſcordia inter Ratherium & Clericos*, Librum *Apologeticum*, Librum *De nuptu cujuſdam illicito*, Epiſtolas ad *Martinum* Ferrarienſem Epiſcopum; ad *Joannem XIII.* Romanum Pontificem; ad Epiſcopos per univerſam Italiam, Galliam, atque Germaniam conſtitutos; & ad amicum anonymum. Item Synodicam ad Presbyteros & Ordines cæteros Diœceſeos ſuæ Veronenſis; in qua cùm multa obſervatione digna ſint, illud maximè notandum eſt quod de diei Dominicæ celebritate admonet. Ipſam non obſervari ut oportet, niſi abſtineatur a peccato mortali. *Unde autem obſervanda?* inquit. *Ab opere ſervili. Quod autem eſt opus ſervile? peccatum: qui enim peccat diabolo ſervit.* Addit, *Omni die Dominico eſſe Paſcha, id eſt, tranſitum Domini de morte ad vitam ..... Habes Paſcha, id eſt, tranſitum bonum; habes Agnum pro te occiſum; tranſiſti Mare rubrum; graderis per deſertum, Vide quò graderis: ſtude pervenias quò venire tibi expedit. Labora cum Dei adjutorio, ne aut in Ægyptum redeas, aut in deſerto pereas, ſed ad Patriam cœleſtem pervenias. In Ægyptum verò te redire cognoſce, ſi peccatum quod deſeruiſti, præſumis repetere. Peris verò in deſerto, ſi non perſeveras in labore & opere bono. Sed redeamus ad Apoſtolum.* Paſcha noſtrum, *inquit*, immolatus eſt Chriſtus. *Poſtea*: Itaque epulemur. *Putas quod dicat Crapula & ebrietate vacemus? Nequaquam. Sequitur enim*: Non in fermento veteri; *id eſt, inflatione ventris, vel tumore anterioris peccati, aut affectu ad tranſacta ſcelera redeundi, vel alia perpetrandi*. Neque in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis, & veritatis. *Id eſt ut in opere juſti, in cogitatione ſimplices, in ſermone ſimus veraces. Quando? Omni tempore, Præcipuè verò in Paſchali Solemnitate, hoc eſt omni Dominica anni integra die. Si enim Dominica eſt Domini utique non noſtra dies eſt, ſi Domini eſt, reverentiâ Domini eſt honoranda.* Addit *Ratherius* non celebrari, ut par eſt, diem Dominicam, quæ repetitum Paſcha eſt, niſi ſuum habeat Paraſceve ſpiritale ac Sabbatum. *Quid eſt autem Paraſceve? Apoſtolus dicat*: Probet autem, ait, ſeipſum homo & ſic de Pane illo edat, & de Calice bibat. *Quo Pane? Qui ait*: Ego ſum Panis vivus, qui de cælo deſcendi. *De quo Calice?* Calix tuus inebrians quàm præclarus eſt! *Id eſt Chriſtus ſuo nos Sanguine ſatians, quam pulcher! id eſt ſpecioſus forma præ filiis hominum. Qui ergo panis, ipſe eſt Agnus; qui Agnus ipſe Chriſtus; qui Chriſtus, ipſe eſt Paſcha; qui Paſcha ipſe pro nobis immolatus, Ipſe eſt dies quam non operando, ſed gignendo coæternaliter fecit Dominus, exultemus, & lætemur in ea. De Sabbato illius quid facimus?* Vacate, *ait per Pſalmiſtam Dominus*, & videte quia ego ſum Deus. *Sabbatum verò vacatio dicitur, vel requies, id eſt, ut quieſcamus ab operibus malis, & vacemus divinis obſequiis. Paraſceve autem præparatio dicitur; hoc eſt, ut præparemus cordium noſtrorum habitacula venturo ad nos per Corporis & Sanguinis ſui ſubſtantiam Chriſto &c. Omni ergo Dominica nobis clamat Apoſtolus*: Itaque epulemur, *id eſt, Carnem Domini manducemus, & Sanguinem ipſius bibamus.*

Diei Dominicæ religioſa obſervantia.

De Confeſſionis Sacramentalis, & Euchariſtiæ uſu hanc ſervari ſtatuit Diſciplinam. *Feria Quarta ante Quadrageſimam, plebem ad Confeſſionem invitate; & ei juxta qualitatem delicti Pœnitentiam injungite, non ex corde veſtro, ſed ſicut in Pœnitentiali ſcriptum eſt, Quater in anno, id eſt, Natali Domini, Cœna Domini, Paſcha, & Pentecoſte, omnes Fideles ad Communionem Corporis & Sanguinis Domini accedere admonete.*

Confeſſio in capite Quadrageſimæ.

Communio quater ſaltem per annum.

Laïcos hortatur ut in Adventu Domini quatuor hebdomadibus a carne abſtineant, niſi Feſtivitas intercedat; & conjugatos, ut eo tempore continentiam ſervent; & viginti diebus ac noctibus in Natali Domini: ſimiliter in Octavis Paſchæ & Pentecoſtes, diebus Litaniarum ſeu Rogationum, in omnium Feſtivitatum Vigiliis, Sextis Feriis, præcipuè autem diebus ac noctibus Dominicis.

Conſilium de Abſtinentia Adventus tempore ſervanda.

Continentia conjugum.

Editum eſt in eodem Spicilegii Tomo *Itinerarium Ratherii* Romam euntis. In hoc Opuſculo ait inter alia ſe Romam proficiſci ut Canones magis diſcat, quorum ſcientia in Romana Eccleſia potiſſimùm viget. *Quid enim*, inquit, *de Eccleſiaſticis Dogmatibus alicubi ſcitur, quod Romæ ignoretur? Illic ſummi illi totius orbis Doctores; Illic præſtantiores continentur univerſalis Eccleſiæ Principes. Illic Decretalia Pontificum univerſorum, Congregatio, Examinatio Canonum, approbatio recipiendorum, reprobatio ſpernendorum. Poſtremò nuſquam ratum quod illic irritum; nuſquam irritum quod illic ratum fuerit viſum. Ubinam ergo meliùs inſipientia conſulitur mea, quàm ubi fons ſapientiæ cernitur eſſe?*

Laus Romanæ Eccleſiæ.

Ibidem editus eſt Sermo prolixus *Ratherii* de Quadrageſima, cui & titulus: *Inefficax ſe viventer garritus*. In eo Chriſtiani jejunii conditiones exponit; contra Antropomorphitarum hæreſim declamat, ſtultam quorumdam ſuperſtitionem ſugillat, qui *S. Michaëlem* Archangelum ſecunda Feria Miſſam celebrare effutiebant; vel melius eſſe ire ad Eccleſiam *S. Michaëlis*, vel Miſſam *S. Michaëlis* audire Feriâ ſecundâ, quàm alia die. Extant ibi & alii Sermones, ſcilicet ſecundus de Quadrageſima, duo de Paſcha, unus de Octavis Paſchæ, unus poſt Paſcha, duo de Aſcenſione Domini. Ejuſdem *Ratherii* Epiſtola ad *Patricum* Sacerdotem edita eſt *Tomo XII. Spicilegii*, in qua Doctrinam Catholicam de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia luculenter aſſerit. Ipſum ergo per ſummam calumniam in ſuas partes trahit Auctor Euchariſticæ Hiſtoriæ Calvinianus Miniſter.

Tom. II. Spicilegii.

Superſtitio circa Miſſam Sancti Michaëlis.

II. Fulcuinus, Ordinis Benedictini Monachus, & Lobienſis Abbas, ſcripſit geſta Lobienſium Abbatum, edita *Tomo VI, Spicilegii Dacheriani*. Librum quoque edidit *De Miraculis Sancti Urſmari*. Obiit anno nongenteſimo nonageſimo, ut teſtatur qui Geſta Lobienſium Abbatum poſt ipſum continuavit. Meminit illius & *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, capite centeſimo trigeſimo-ſexto.

Fulcuinus.

III. Sæculo decimo cadente, ſanctitatis & doctrinæ famâ illuſtris fuit HERIGERUS, Ordinis quoque Benedictini Monachus, & Lobienſis poſt *Fulcuinum* Abbas, *Notgero* Leodienſi Epiſcopo chariſſimus, ejuſque non ſolùm in domeſticis & Eccleſiaſticis, ſed in Palatinis quoque negotiis, quæ frequens tractabat, adjutor. Scripſit Geſta Pootificum Leodienſium, quæ a *Joanne Chapen-*

Herigerus.

vil.

villeo Leodienſi Canonico in lucem edita ſunt. Scripſit etiam metro Vitam *S. Ueſmari*, Epiſtolam ad *Hagonem* de quibuſdam Quæſtionibus, Dialogum *De Diſſonantia Eccleſiæ, de Adventu Domini*. Scripſit etiam librum *De Corpore, & Sanguine Domini*, qui a P. Cellotio Societatis JESU Theologo vulgatus abſque nomine Auctoris, ſub titulo Anonymi Cellotiani laudari conſueverat, donec Domnus *Joannes Mabillonius* * ex MS. Cœnobii Lobienſis Codice nos doceret hujus libri parentem eſſe *Herigerum* Abbatem ejuſdem Cœnobii. Contra *Paſchaſium Ratbertum* congeſta ab ipſo eſſe multa Catholicorum Patrum teſtimonia de Corpore & Sanguine Domini, ſcribunt *Falcuini* Continuator de Geſtis Lobienſium Abbatum, & *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, cap. 137. quod quo ſenſu intelligendum ſit, dicemus in Diſſertatione de Scriptis & Doctrina *Paſchaſii* circa Euchariſtiam, oſtendemoſque *Herigerum* ab illo de ſumma Fidei non diſſenſiſſe, perperamque ab Heterodoxis Scriptoribus inter *Paſchaſii* adverſarios recenſeri. Duarum Antiphonarum in honorem *S. Thomæ* Apoſtoli Auctor eſt *Herigerus*, ſcilicet, *O Thoma Didyme*, & *O Thoma Apoſtole*; & Hymni de Beata Virgine, *Ave perquam &c.* Vixit ad annum uſque ſeptimum ſæculi undecimi, obiitque pridie Kalendas Novembris.

** In Præfatione Sæculi IV. Benedictini.*

ARTICULUS XXXVIII.

De Attone Vercellenſi.

ATto Vercellenſis Epiſcopus fuit anno nongenteſimo quadrageſimo-quinto. Plura ingenii doctrinæque ſuæ reliquit monumenta, ſcilicet Sermones ſeptemdecim ad populum: *Polypticum*, quod *Perpendiculum* appellat, *quo inhoneſta redarguere, & honeſta ſancire decet*: Opuſculum *De Preſſuris Eccleſiaſticis* in tres partes diviſum, quarum prima eſt *De Judiciis Epiſcoporum*, altera *De ordinationibus eorumdem*, tertia *De facultatibus Eccleſiarum*. Capitulare etiam edidit, ſeu Collectionem Canonum centum Capitulis conſtantem. Duo illa poſtrema *Attonis Vercellenſis* Opera edidit Domnus *Luca Dacherius* Tomo octavo Spicilegii, ex MS. Codice Vaticanæ Bibliothecæ a Doctiſſimo Abbate *Joanne Bona* poſtea Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali deſcripta, & ad ſe tranſmiſſa, ſed multis deformata lacunis, quæ ſuppleri nullâ induſtriâ potuere. Sermones verò & Polypticum extant in Codicibus MSS. Vaticano & Vercellenſi.

Sepultura in Eccleſia omnibus non conceſſa.

Cap. XXIII. neminem in Eccleſia ſepeliri permittit; *Niſi fortè talis ſit perſona Sacerdotis, aut cujuslibet juſti hominis, qui per vitæ meritum talem vivendo ſuo corpori defuncto locum acquiſivit*. Cap. XXIV. ſepulturas vendi prohibet, quia *Grave nimis eſt & procul a Sacerdotis Officio, pretium de terra conceſſa putredini quærere, & de alieno velle facere lucra compendium*, ut ait *S. Gregorius Magnus*. Si quem igitur in Eccleſiis ſuis ſepeliri Sacerdotes concedunt, *Si parentes ipſius proximive hæredes, pro luminaribus ſponte quid offerre voluerint*, id accipi non vetat: *peti verò aut aliquid exigi* omnino prohibet. *Quod valde irreligioſum eſt, ne aut venalis fortaſſe, quod abſit, dicatur Eccleſia*, aut ſacerdotes *de humanis videantur mortibus gratulari, ſi ex eorum cadaveribus ſtudeant quærere quolibet modo compendium*. Pœnitentiam publicam pro publicis peccatis in uſu tum fuiſſe in Diœceſi Vercellenſi conſtat ex Cap. XC. XCI. XCII. & XCIII.

Pro ſepultura nihil exigendum.

Ex S. Gregor. lib. 7. Ep. 57.

Morales Attonis Vercellenſis Epiſtolæ.

Editæ ſunt in eodem *Spicilegii* Tomo nonnullæ *Attonis Vercellenſis* Epiſtolæ. I. ad *Vualdonem* Epiſcopum, quâ ipſum graviter reprehendit, quòd ſeditionem adversùs Regem excitaverit; probatque quamvis Rex injuſtè agat, non ideo ſumenda arma, ſed preces & exhortationes eſſe adhibendas. Quod ex Scriptura Sacra, ex *Caſſiodoro*, ex *S. Gregorio Magno*, & ex Conciliis Toletanis luculenter probat. II. & III. ſunt contra ſuperſtitioſos quoſdam, & contra eos qui præſtigiatoribus quibuſdam fidem adhibentes, illos Prophetas appellant. IV. Errorem ac ſuperſtitionem eorum impugnat, qui Feria VI. otio vacabant. V. *Azoni* Epiſcopo rationem reddit quare quemdam a nuptiis fœminæ, quæ ipſum de ſacro fonte ſuſceperat, fretus ſacris humaniſque Legibus prohibuerit. VI. quæ eſt *Gauzonis* Levitæ Novarienſis, & VII. *Ambroſii* Mediolanenſis Presbyteri ad *Attonem*, ejus conſulto de eodem argumento reſpondent. VIII. ad *Ambroſium* explicat quid Diaconæ, quid Presbyteræ nomina in Canonibus ſignificent. IX. Cunctis Sacerdotibus cæteriſque Miniſtris in Diœceſi Vercellenſi ſcripta, concubinarios Clericos perſtringit, & ad continentiam adhortatur. Ejuſdem eſt argumenti decima. XI. denique ad Epiſcopos data, quærit qua ratione Regi fidelitas ſit exhibenda, & an pro fidelitate aſſerenda ejus Majeſtati dandi ſint obſides. Ait pro fidelitate Regum, Regnique ſtatu ac pace Epiſcopos ſatagere debere. Quia nullo modo ante oculos divinæ Majeſtatis puri inveniri poſſunt, ſi eis infideles ullatenus exiſtunt: Verùm *Nil ultra novum adjiciendum* cenſet, *niſi maxima utilitate vel neceſſitate cogente, Summi Pontificis ſententia vel prudentium fuerit Epiſcoporum deliberatum conſilio*.

Cognatio ſpiritualis, Matrimonii impedimentum.

Fidelitas Regi ſervanda.

ARTICULUS XXXIX.

De Flodoardo, Luitprando, Vuitikindo, & Dadone.

Flodoardus.

I. FLodoardus, aliis *Flobardus* & *Floardus* per ſyncopen dictus, a *Sigeberto* & *Tritbemio* *Flavardus* perperam appellatus, a Pithœo, Papyrio Maſſono, & Baronio *Frodoardus*, patriam habuit *Sparnacum* oppidum non procul Remis diſſitum. Vixit ſub Archiepiſcopis Remenſibus *Heriveo*, *Seulfo*, *Artoldo*, & *Odalrico*; ſub Regibus Francorum *Carolo Simplice*, *Ludovico Tranſmarino*, & *Lothario* ejuſdem *Ludovici filio*. Presbyter fuit & Canonicus Eccleſiæ Remenſis, & Culmiſiacenſis Parochus. At poſtmodum relicto Canonicatu, Vitam Monaſticam profeſſus eſt ſub Regula *S. Benedicti*, & Abbas Remenſis Cœnobii *S. Remigii* creatus eſt, ut *Sigebertus* & *Tritbemius* teſtantur, utque colligitur ex iis quæ ipſe ſcribit in Chronico ad annum nongenteſimum ſexageſimum tertium. *Ego verò*, inquit, *fractus ætate, & attritus infirmitate, miniſterio me abdicavi Prælaturæ coram eodem Præſide*, (ſcilicet Odalrico) *quique me hoc abſolvens jugo, impoſuit illud per electionem Fratrum meorum nepoti meo Flodoardo, ſeptuageſimo ætatis meæ anno*. Idem conſtat ex epiſtolâ *Adelagi* Bremenſis Archiepiſcopi ad ipſum datâ. *Flodoardus* a Capitulo Noviomenſi & Tornacenſi electus fuerat Noviomenſium & Tornacenſium Epiſcopus die vigeſima Julii, anni nongenteſimi quinquageſimi: non fuit tamen confirmatus, quia *Ludovicus Tranſmarinus* Rex Francorum *Fulkerum* Monachum S. Medardi Sueſſionenſis, ſui Archimagiri *Kentii* filium Eccleſiæ utrique præfecit. Id reſciens *Adelagus*, ſeu (ut *Krantzius* vocat) *Adalgagus* Bremenſis Archiepiſcopus, conſolatoriam ad *Flodoardum* dedit Epiſtolam in hæc verba: *Qui dudum depoſuiſti Beneficium, ut tecum mundana gloria contemptorem animum in ſolitudinem & Monaſterii la-*

tebram deſerres, ex voto non ante vita finem diſcerſurus, quid jam doles tibi inde non licere egredi ad Epiſcopium aſcendendo quod ſurripuit Fulcherus? Stas & non ſtas? Deo promiſiſti de ſtabilitate, ut ſi aliquando aliter feceris, ab eo te damnandum ſcires quem irriſeris: & jam tamen vacillas. Eſto firmus in via Dei, & a matutino uſque ad noctem, qua ſunt honoris, & dignitatis obliviſcere....... Qui ta aptum dicunt dignitati majori, ipſi te, frater, decipiunt, & viam greſſuum tuorum, conſultore diabolo, conantur diſſipare, Fateor eum qui prodeſſe, non praeſſe; qui contradictiones, non honores; qui labores, non delicias; qui opus, non opes Epiſcopatus deſiderat, bonum opus deſiderare: Sed in omnibus interiorem diſcute animum, & diſce Chriſtum non ſemetipſum clarificaſſe ut Pontifex fieret. Officium quidem Epiſcopale ſuſcepimus, ſed opus Officii non implemus: in affectata preeminentia latet periculum, Horreo notare quod dixit Sanctus, audivit Sanctus, reſcripſit Sanctus; Nunc eſſem de numero damnatorum, ſi fuiſſem de numero Epiſcoporum. Ex hac autem *Adelagi* Epiſtolâ perſpicuum eſt *Flodoardum* Monachum fuiſſe, Fuit porro *Flodoardus* vir literis & moribus egregiè exornatus, & quod in Hiſtorico præcipuum eſt, variæ lectionis, magnæ diligentiæ, & indefeſſi laboris

Quis Epiſcopatum deſiderant, bonum opus deſiderat?

Scripſit libros quatuor *Hiſtoria Remenſis Eccleſia*, ſive de Geſtis Remenſium Pontificum, Hujus Eccleſiæ originem a *S. Sixto S. Petri* Apoſtolorum Principis diſcipulo repetit, & ſub ipſa *Neronis* perſecutione Martyrum ſanguine irrigatam probat, Scripſit etiam *Chronicon* ætatis ſuæ accuratiſſimum ab anno Domini nongenteſimo decimo-nono ad annum nongenteſimum ſexageſimum ſextum, Dubitavit *Phitæus*, num ſit ipſius *Flodoardi*, qui Remenſis Eccleſiæ ſcripſit Hiſtoriam, Dubium ipſius abſque fundamento non fuiſſe *Sirmondus* ait in Præfatione ad *Flodoardum* a ſe editum; quòd in vetere Kalendario S. Mariæ Remenſis adnotatus ſit ejus obitus his verbis: *XVI. Kalendas Junias Flodoardus Preſbyter & Canonicus*; cùm Auctorem Chronici *Flodoardum* V. Kalendas Aprilis vita functum eſſe ipſius Chronici Appendix doceat. Verùm hoc argumenti genus nihil evincit: quia (ut ſcite obſervat *Colvenerius*) non iiſdem diebus, quibus aliquis ex hac vita diſcedit, anniverſariam commemorationem obitûs ipſius in Eccleſiis celebrari paſſim teſtatur uſus, idque ob varia impedimenta, & potiſſimùm circa tempus Paſchale, quo *Flodoardus* e vita migravit, Et aliunde eumdem eſſe utriuſque Operis Auctorem convincitur ex iis quæ leguntur in Chronico ad annum nongenteſimum quadrageſimum collatis cum iis quæ habentur lib 4. Hiſtoriæ Remenſis cap. 28, utroque enim loco eamdem rem geſtam narrat Auctor de ſeipſo, ſuam nempe detentionem in cuſtodia ab *Heriberto* Comite, & ablationem Eccleſiæ quam regebat in *Culmiſiaco*, Scripſit Carmine miracula ſuo tempore facta in Eccleſia *B. Maria* ab *Hincmaro* ædificata, ut ipſe teſtis eſt lib. 3, Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, cap. 6, Plura eum ſcripſiſſe de Vitis Sanctorum metricè, teſtis eſt *Joannes Bunderius* Gandavenſis Ordinis FF. Prædicatorum, qui vivebat anno MD. L. in Indice MSS. Codicum in Belgio extantium, his verbis: *Flodoardus Preſbyter ſcripſit de Triumphis Italicis Martyrum & Confeſſorum metricè lib. 15, MSS, Treveris in ſummo Templo, De Triumphis Chriſti & Sanctorum Paleſtina metricè lib. 3. MSS. ibidem, Tertio de Triumphis Chriſti & Antiochia geſtis, metricè libros duos MSS. ibidem.* In Supplemento Chronici ipſius hoc de illo legitur elogium: *Ipſo anno* (videlicet nongenteſimo ſexageſimo ſexto) *Vir vita venerabilis, & Remenſis Eccleſia Preſbyter, nomine Frodoardus, honore ſanctitatis venerandus, inſtitutis ſplendore angelicus, fulgore ſapientia cœlicus, caterarumque virtutum inſignibus abundanter oppletus, pracedentis libelli, aliorumque librorum dictator egregius, Quinta Kalendas Aprilis terrena peregrinationis relinquens exilia, cœlitus, ut credimus, adeptus eſt jura,*

Immeritò revocatur in dubium ſit ne Flodoardus Auctor Chronici,

II, Luitprandus, Ticinenſis primùm Eccleſiæ Diaconus, deinde Cremonenſis Epiſcopus, a *Berengario II.* Rege Italiæ, anno nongenteſimo quadrageſimo ſexto ad *Conſtantinum Porphyrogenitum* Orientis Imperatorem miſſus, & anno nongenteſimo ſexageſimo octavo illuc iterum ab *Ottone* Imperatore Legatus ad *Nicephorum Phocam*, ſcripſit Hiſtoriam rerum geſtarum ab Europæ Imperatoribus & Regibus in ſex libros diviſam, quæ ab *Arnulfi* Imperatoris temporibus exordium ducit, Cap. v. libri vi. deſinere *Luitprandi* Opus in deſcriptione prioris Legationis Conſtantinopolitanæ quam *Berengarii* juſſu obierat, cætera verò capita ab alio quopiam Auctore aſſuta, ſtyli diverſitas, rerum quæ narrantur cum reliquæ Hiſtoriæ corpore malè cohærentium inconſequentia, & *Luitprandi* Cremonenſis Epiſcopi ſæpius iterata mentio facilè perſuadent. Quod doctiſſimi Cardinales Baronius & Bellarminus obſervarunt, Hiſtoriam quoque Legationis ſuæ ad *Nicephorum Phocam* ſeorſim ſcriptis prodidit *Luitprandus*. At librum de Pontificum Romanorum Geſtis a *S. Petro* uſque ad *Formoſum* ipſius eſſe negant Viri Eruditi. 1, Quia *Sigebertus & Trithemius Luitprando* illum non tribuunt. 2. Quia ſi Hiſtoriam Pontificum ſcribere voluiſſet, eam ad ſua uſque tempora perduxiſſet. Vixit verò L. annis poſt *Formoſum*, intra quod ſpatium Pontifices xx, fuerant, 3. Quia in poſtremis Pontificibus quædam particulatim prodit ad Eccleſiam Oſnaburgenſem, Corbejenſem, & Herifordenſem, aliaſque Germaniæ Eccleſias pertinentia; quæ Germanum potiùs quàm Italum fuiſſe teſtantur. Lege *Gerardum Joannem Voſſium* lib. II, de Hiſtoricis Latinis, Cap. XL.

Luitprandus,

III, Vvitikindus, ſeu *Vitukindus*, aut *Vvindikinus* patria Germanus, Corbejæ Saxonicæ Monachus O. B. floruit ab anno nongenteſimo quadrageſimo ſexto ad annum circiter nongenteſimum ſeptuageſimum-tertium. Ejus cum laude meminerunt *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis Cap. 129. & in Chronico ad annum 973. *Adamus Bremenſis* Canonicus lib. 2. Cap. 6 *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi ad annos 952. & 954. & in Catalogis Scriptorum Eccleſiaſticorum, ac Virorum Illuſtrium Germaniæ, & Ordinis *S. Benedicti*. Scripſit libros tres *De Rebus Saxonum* ad *Matildem* filiam *Ottonis I.* Imperatoris. Ad eamdem librum unum *De Geſtis Ottonis I*, Sermonum ad Fratres librum unum, Epiſtolarum ad diverſos librum unum, Vitam *S. Pauli I.* Eremitæ proſa & metro, libris duobus, Paſſionem *S. Tecla* Virginia ſtricta oratione, Epigrammatum librum unum, *De Studiis Veterum* librum unum. Libri de Rebus Saxonum editi ſunt Tom. I. Rerum Germanicarum operâ *Henrici Meibomii*,

Vvitikindus.

IV. Dudo *S. Quintini* Decanus, ab *Alberto* Viromandenſium Comite ad Ricardum I. Normannorum Ducem miſſus eſt, ut ejus mediationem rogaret ad Comitem ipſum *Hugoni Francorum* Regi reconciliandum. Tres libros ſcripſit *De Moribus & Actis Normannorum*. Initium ſcribendi fecit ab *Haſtingo* Danorum Duce, qui *Rollonem* præceſſit; finem in morte *Richardi I*, Normanniæ Ducis. Opus dicavit *Adalberoni* Laudunenſi Epiſcopo. Ipſum commendant *Vvillelmus Gemmeticenſis* in Epiſtolâ ſuâ ad *Guillelmum I.* Anglorum Regem, & *Ordericus Vitalis* in Prologo lib. III. Hiſtoriæ ſuæ Eccleſiaſticæ. Ejus Opus ex Codicibus MSS. *Franciſci*

Dudo,

Digitized by Google

viſri Amboſii, & *Jacobi Sirmondi*, edidit *Andreas Ducheſnius* inter Scriptores Veteres Normannicæ Hiſtoriæ.

CAPUT, IV.

De Synodis Provincialibus, & Nationalibus, quibus ſancita eſt & reſtaurata Diſciplina Sæculis Nono & Decimo.

ARTICULUS I.

De Concilio Altinenſi.

Altinum, vulgò Altino, urbs Epiſcopalis Veneta Ditionis ſub Aquilejenſi Archiepiſcop.

CUm *Joannes* Dux Venetorum *Joannem* Gradenſem Patriarcham, alioſque Sacerdotes occidiſſet, quia *Chriſtophorum* hominem Græcum, ab ipſo Duce, necnon ab Orientis Imperatore *Nicephoro* commendatum, Ulivonenſem Epiſcopum conſecrare non tantùm recuſarat, verumetiam a Communione removerat; *Paulinus* Aquilejenſis Patriarcha Concilium Altini, quod Provinciæ Aquilejenſis oppidum eſt, celebravit, in quo de remediis quibus tanti criminis punitio procuraretur, actum eſt, anno Domini 802. Placuit Patribus ut Imperatoris Chriſtianiſſimi *Caroli Magni* poteſtas imploraretur, ut de injuria Eccleſiæ & ejus Sacerdotibus illata juſtam ultionem repeteret. Quod ut præſtare dignaretur, Synodicam ad ejus Majeſtatem Epiſtolam dedere, quæ incipit: *Et ſacris Paternorum Canonum valenter iactantibus documentis*, &c.

ARTICULUS II.

De Concilio Glovechon.

OFfa Rex Merciorum dignitatem Sedis Metropolitanæ Dorobernienſis ſive Cantuarienſis olim minuerat, obtinueratque ut diviſum cum ipſo ſacrum Principatum Lichefeldenſis Epiſcopus haberet, ac Metropolitani jure certis Eccleſiis præeſſet. *Athelardus* Cantuarienſis Archiepiſcopus apud *Leonem III.* Pontificem Maximum interceſſit, ut priſtinam dignitatem & antiqua jura Eccleſiæ ſuæ reſtitueret. Decrevit Pontifex ut Eccleſia Cantuarienſis eo dignitatis honore pleniſſimè ſemper frueretur, quem *S. Gregorii* inſtitutione, & Succeſſorum ejus Privilegiis conſecuta fuerat. Quia ibi primùm emicuerat in Anglia Catholica fides, & a *S. Auguſtino* prædicatum Chriſti Evangelium, & ſacrum Baptiſma celebratum. Pontificis Romani Decretum *Athelardus* ſeu *Adelardus* cum duodecim Epiſcopis in Synodo Clovechovienſi anno Chriſti 803. promulgavit, latâ anathematis ſententia in eos qui Cantuarienſem Metropolitanam Eccleſiam dividere præſumerent. In eadem Synodo Monaſteriorum libertati proviſum eſt, cautumque auctoritate Sedis Apoſtolicæ, cujus vice fungebatur *Adelardus*, ne Monaſteriis, utpote hæreditati Domini, laïci, & ſeculares præficerentur, ſub pœna anathematis.

ARTICULUS III.

De Concilio Arelatenſi VI.

HÆc Synodus anno Chriſti DCCCXIII. *Caroli Magni* in Galliis regnantis XLV. VI. Idus Maias, Arelate in Baſilica *S. Stephani* Protomartyris celebrata eſt, juſſu ejuſdem Chriſtianiſſimi Imperatoris, ut Patres in Concilii exordio teſtantur. *Pacem*, inquiunt, *mutuam* (*marmura*) *ſuadentes, ut ſicut nos alterutrum oſculorum impenſione* (Deus) *lætificos efficit, ita Sereniſſimum ac Religioſiſſimum Dominum noſtrum Carolum Imperatorem, cujus juſſu Fraternitatis cœtus eſt adunatus fidei ſuæ conſervatione ſtabiliat &c.* Ubi Patres Deo gratias egere, & fauſta quæque Imperatori ſunt adprecati, *Joannes* Arelatenſis, & *Nibridius* Narbonenſis, Archiepiſcopi, & Miſſi Dominici, ejus in Eccleſiam merita breviter exponentes, Synodum ad preces pro ejus Majeſtate, ejuſque ac filiorum incolumitate decernendas hortati ſunt. Poſt hæc XXVI, Canones ſunt conditi.

Summa Canonum.

Primus Fidei Profeſſionem continet, in qua Spiritus Sanctus procedens ex Patre & Filio prædicatur. *Secundus* decernit ut omnes Epiſcopi, Presbyteri, & Monachi in unum collecti, Pſalmodiam, Miſſarum ſolemnia, & Litaniarum officia, pro Rege, ejuſque liberis Deo perſolvant. *Tertius* ſtatuit ut Epiſcopi Presbyteros ſuos ordinem Baptiſmi, & Fidei myſteria diligenter doceant, ac univerſum populum: *Quia ignorantia mater cunctorum eſt errorum, & maximè in Sacerdotibus Dei, qui docendi officium in populis ſuſceperunt. Sacerdotes enim legere Sanctas Scripturas admonet Paulus Apoſtolus, dicens ad Timotheum.* Attende lectioni, exhortationi, doctrinæ. *Sciant igitur Sacerdotes*, inquit Synodus, *Scripturas Sanctas & Canones, ut omne opus eorum in prædicatione & doctrina conſiſtat, atque ædificent cunctos tam fidei ſcientiâ, quàm operum diſciplinâ.*

Scientia Sacerdotum.

Canon quartus vetat ne Patroni laïci Presbyteros de Eccleſiis ejicere, nec alios immittere, abſque proprii Epiſcopi judicio præſumant: quia neceſſe eſt ut Epiſcopi illorum doctrinam examinent, quos Parochiis præficiunt, *Ne per ignorantiam etiam in ipſis divinis Sacramentis offendant.* Canon, quintus iiſdem Patronis laïcis prohibet ne a Presbyteris munera exigant *propter commendationem Eccleſiæ*; quia cupiditas plerumque faciebat, ut *indignis Eccleſias darent*. Canon ſextus Epiſcopos curare jubet, ut Canonici & Monachi, *ſecundum Ordinem Canonicum vel Regularem vivant.*

Examen & inſtitutio Clericorum, ad Epiſcopum pertinet.

Canon ſeptimus aditum in Monaſteria puellarum non permittit, niſi *probata vita*, & *ætate provecta* viris, ad quaſcumque earum neceſſitates vel miniſtrationes. Presbyteros qui ingrediuntur ad celebrationem Miſſarum, ſtatim regredi jubet, completo Miniſterio. Clericis & Monachis juvenibus interdicit acceſſu ad Sanctimonialium Congregationem, patribus & fratribus exceptis.

Aditus ad Moniales, Clericis & Monachis juvenibus vetitus.

Canon octavus definitum eſſe jubet numerum Canonicorum atque Monachorum, & Sanctimonialium in quovis Monaſterio; nec plures recipi quàm in eo *abſque neceſſariarum rerum penuria* degere poſſint; quia regularis diſciplina vix ſervari poteſt, ſi Monachi & Moniales rerum neceſſariarum penuriam patiantur: & cùm aliquid exigere pro ingreſſu in Monaſterium Canones prohibeant, numerum Monachorum, & Sanctimonialium definitum eſſe neceſſe eſt in quovis Monaſterio.

Definitus Monachorum & Monialium in quovis Monaſterio numerus.

Nonus Canon Decimas & Primitias Deo jubet offerri, prout jure divino ſancitum eſt, Exodi 22. *Decimus* Presbyteros non modò civitatum, verumetiam ruris monet ut bene vivere ſtudeant, & *populo ſibi commiſſo prædicare non negligant*. Undecimus inceſtuoſarum conjunctionum reis veniam non eſſe concedendam edicit, niſi cùm adulterium ſeparatione ſanaverint. *Duodecimus* pacem atque concordiam ſervari jubet inter Epiſcopos & Comites, inter Clericos & Monachos, & ut *venenum mortiferum* caveri, quicquid nos a pace & charitatis perfectione disjungit. *Canon decimus-tertius* Comites & Judices Epiſco-

pp

Digitized by Google

po morem gerere & cum ipſo conſentire jubet ad juſtitiam faciendam. *Decimus-quartus* jubet ut tempore famis, aut cujuſlibet neceſſitatis, unuſquiſque pauperum ſuorum curam gerat. *Decimus-quintus* menſuras & pondera ubique æqualia eſſe præcipit. *Decimus-ſextus* diebus Dominicis ab omni opere ſervili, cauſarum diſceptationibus, publiciſque nundinis & mercatis ceſſari jubet, ac ea tantùm peragi *quæ ad Dei cultum & ſervitium pertinent*. Canon decimus-ſeptimus ſtatuit ut Epiſcopi quotannis Diœceſim ſuam viſitent, & pauperum a Judicibus ac potentibus oppreſſorum patrocinium ſuſcipiant: ipſoſque pauperum oppreſſores, niſi Sacerdotali admonitione fuerint emendati, Regi deferant coërcendos. *Canon decimus-octavus* jubet ut Presbyteri ſub ſigillo Chriſma cuſtodiant, nec ulli dent quovis prætextu, ſub honoris periculo: quia *Genus Sacramenti eſt, nec ab aliis niſi a Sacerdotibus contingi debet*. *Decimus-nonus* jubet ut parentes filios, & patrini filiolos in doctrina Chriſtiana erudire ſatagant: illi quia eis a Domino dati ſunt; iſti quia pro eis fidejuſſores exiſtunt. *Canon vigeſimus* vetat ne Eccleſiæ decimis ſibi debitis, aut aliis poſſeſſionibus priventur. *Vigeſimus-primus* Conſtitutiones Patrum de mortuis in Baſilicis ſepeliendis ſervari jubet: ut ſcilicet ſepulturæ in Eccleſiis intuitu pecuniæ non concedantur, & illis tantùm hic tribuatur honos poſt mortem, qui vitæ probitate & Chriſtianarum virtutum officiis illum promeriti ſunt. *Vigeſimus-ſecundus* placita publica & ſæcularia in Baſilicis, vel in earum atriis fieri vetat. *Vigeſimus-tertius* prohibet ne res pauperum per vim tollantur, aut malis artibus emantur. *Vigeſimus-quartus* fugitivos Clericos diligenter inquiri, & propriis Epiſcopis aut Rectoribus reddi jubet. *Vigeſimus-quintus* decernit, ut qui Beneficium de rebus Eccleſiæ habet, ad ipſas reſtaurandas concurrat. *Vigeſimus-ſextus* ſtatuit, ut *qui publico crimine convicti ſunt, rei publicè judicentur, & publicam Pœnitentiam agant ſecundùm Canones*.

Qui in Eccleſiis ſepeliendi?

Publica Pœnitentia pro criminibus publicis.

Hos Canones *Carolo Magno* Patres obtulere, ut ſi quid ipſis deeſſe videretur, id ſuppleret; vel ſi quid a ratione alienum, id emendaret; ut denique eorum executionem imperaret. *Hæc*, inquiunt, *quæ emendatione digna proſpeximus, quàm breviſſimè annotavimus, & Domino Imperatori præſentanda decrevimus, poſcentes ejus Clementiam, ut ſi quid hic minus eſt, ejus prudentia ſuppleatur; ſi quid ſecus quàm ſe ratio habet, ejus judicio emendetur: ſi quid rationabiliter taxatum eſt, ejus adjutorio, divina opitulante Clementia, perficiatur.* Non mirum quòd Epiſcopi Canones a ſe conditos Imperatoris judicio ſubjecerint; cui non ſolùm Regium, ſed & Sacerdotalem animum ineſſe noverant, ut de *Martiano* ſcripſit *S. Leo*. Et cùm ejus Majeſtatem plurimùm Epiſcopis deferre, & eorum conſiliis Leges ſuas & Capitularia condere, atque Rempublicam regere, nullamque prætermittere occaſionem de Eccleſia bene merendi fœliciter experirentur; id honoris ipſi tribuere voluerunt in grati animi ſignificationem, ut conditos a ſe Canones ejus judicio ſubjicerent, quod Eccleſiaſticæ Diſciplinæ cum-primis utile futurum noverant.

Conditos Canones Imperatoris judicio Epiſcopi ſubjiciant, honoris cauſâ.

ARTICULUS IV.

De Concilio Moguntiaco.

Moguntia, vulgò Mayence, urbs Archiepiſcopalis Germaniæ ſuperioris, ad Rhenum.

Moguntiaca Synodus juſſione *Caroli Magni* Imperatoris Chriſtianiſſimi convocata eſt, ut Patres in Præfatione teſtantur, ita ipſius Majeſtatem allocuti: *Convenimus ſecundùm juſſionem veſtram in Civitatem Moguntiam*. Primas in ea tenuere *Hildeboldus* ſacri Palatii Archiepiſcopus, *Ricolfus*, & Arno Archipræſules ac Miſſi Dominici, cum *Bernhario*. Celebrata eſt in clauſtro Baſilicæ *Sancti Albani* Martyris, V. Idus Junias, anno Chriſti DCCCXIII. In tres turmas diviſa eſt Synodus, quæ Eccleſiæ ſimul ac Reipublicæ Conventus erat, ſive ſacra ſimul & politica Ordinum omnium Congregatio. *In prima turma conſederunt Epiſcopi, cum quibuſdam Notariis, legentes atque tractantes Sanctum Evangelium, necnon Epiſtolas & Actus Apoſtolorum, Canones quoque ac diverſa Sanctorum Patrum Opuſcula, Paſtoralemque librum Sancti Gregorii, cum ceteris ſacris dogmatibus; diligenti ſtudio perquirentes, quibus modis ſtatum Eccleſiæ Dei, & Chriſtiana plebis profectum, ſanâ doctrinâ, & exemplis juſtitiæ inconvulſum, largiente gratiâ Dei, perſiſtere & conſervare potuiſſent.* In ſecunda turma *conſederunt Abbates, ac probati Monachi, Regulam S. Benedicti legentes, atque tractantes diligenter, qualiter Monachorum vitam in meliorem ſtatum atque augmentum cum Dei gratia perducere potuiſſent*. In tertia denique turma *ſederunt Comites & Judices in mundanis Legibus decertantes, vulgi juſtitias perquirentes, omniumque advenientium cauſas diligenter examinantes, modis quibus poterant, juſtitias terminantes*: ut habet Præfatio Synodi. Canones conditi ſunt LV. & *Caroli Magni* Chriſtianiſſimi Imperatoris judicio a Patribus ſubditi, ut de Arelatenſis VI. Concilii Canonibus ſupra dictum eſt.

Tres turmæ in Concilio.

Tres priores Canones ſunt de Fide, Spe, & Charitate ab omnibus tenendis & conſervandis. In tertio hæc profertur *S. Auguſtini* ſententia cedro digna de laude Charitatis: *Si non vacat omnes paginas perſcrutari, omnium Scripturarum ſecreta penetrare, tene Charitatem ubi pendent omnia: ibi tenebis, quod ibi didiciſti. Ille itaque tenet & quod patet, & quod latet in divinis Sermonibus, qui Charitatem tenet in moribus.* Quartus Canon ſtatuit Baptiſma in omnibus Parochiis uniformi ritu adminiſtrari, ſecundùm Ordinem Romanum. & duo Baptiſmi ſolemnis tempora, Paſcha ſcilicet ac Pentecoſtem obſervari. *Canon quintus* pacem & concordiam commendat: quæ ut conſervetur, *Canon-ſextus* ſtatuit ut Epiſcopi ſuſcipiant patrocinium orphanorum, quos patres, vel matres exhæredes fecerunt aliorum ſuaſionibus, aut petitionibus, vel aliqua mala arte, utque illis auxilium præſtent ad hæreditatem colligendam: quòd ſi vires Epiſcoporum ſuperet, Regem admoneant, ut illius auctoritate emendetur. *Canon ſeptimus* res pauperum, vel minùs potentum, auferri, aut malis artibus emi vetat. *Canon octavus* poteſtatem adminiſtrandi ac diſpenſandi res Eccleſiæ, Epiſcopis aſſerit, ſecundùm Canonum auctoritatem, eiſque Laïcos parere jubet: Epiſcopos verò conſentientes eſſe Comitibus & Judicibus ad juſtitias faciendas. *Nonus* decernit ut Canonici Clerici canonicè vivant, ſervantes divinæ Scripturæ doctrinam, & documenta SS. Patrum; & nihil ſine licentia Epiſcopi ſui, vel Magiſtri agant; & ut ſimul manducent & dormiant, ubi fieri poteſt. *Decimus* vitam Clericorum inſtitui jubet ſecundùm regulas Patrum & *S. Hieronymi* in Epiſtolâ ad *Nepotianum* ac *S. Iſidori* lib. 2. de Officiis cap. 2. ſanctiſſima ipſis tradit documenta. *Canon undecimus* decernit ut Abbates cum Monachis ſuis vivant, ſecundùm doctrinam Regulæ *S. Benedicti*, quantùm permittit humana fragilitas: & ut Monaſterium, ubi fieri poteſt, per Decanos ordinetur, *ſicut ſancta Regula dicit*. Canon-duodecimus Monachos ad ſæcularia placita ire vetat, & Abbates ipſos, ſine juſſione & conſilio Epiſcopi, &

Summa Canonum.

Charitas.

Solemnis Baptiſmi tempus.

Epiſcopi orphanorum patroni.

Vita communis Canonicorum.

Regularis Monaſteriorum diſciplina.

Digitized by Google

& niſi rùm nereſſitas exigit. Vetat etiam ne Monachi foris manducent aut bibant, ſine permiſſione Abbatis, aut ſæcularia convivia frequentent. *Canon decimus-tertius* Abbatiſſas cum Sanctimonialibus *regulariter* vivere jubet, ſi Regulam *S. Benedicti* profeſſæ fuerint: Sin autem, *canonicè* vivere, & in clauſtris permanere. *Decimus-quartus* Clericis & Monachis negotiis ſęcularibus interdictum eſſe docet, inter quæ & joci ſæculares, & ludus aleæ, & ornamenta Religioſo propoſito minimè convenientia, & deliciarum amor, numeraotur. *Decimus-quintus* exemplum *S. Pauli* proponit imitandum; ejuſque locum exponit ad Philippenſes 3. *Imitatores mei eſtote*, &c. *Decimus-ſextus* doret quid ſit ſærulum relinquere, idque nihil aliud eſſe ait, quàm ſæculi voluptatibos contraire. *Decimus-ſeptimus* arma Clericis ferre vetat. *Decimus-octavus* eſt de fictis virtutibus & veris vitiis diſcernendis. *Canon decimus-nonus* plures in Monaſteria ſeu virorum, ſeu puellarum recipi vetat, quàm eorum ſaeultatibus ali poſſint, *Vigeſimus* ſtatuit ut Miſſi Dominici ſimul cum Epiſcopis uniuſcujuſqoe Diœceſis inſpiciant loca Monaſteriorum, *Utrùm in apto, & congruo loco ſint poſitu, ubi commodum neceſſarium poſſit acquiri, quod ad utilitatem pertinet Monaſterii, ſicut in ſancta Regula dicitur..... Ut non ſit neceſſitas Monachis vel Clericis vagandi foras.* Similiter ut dicti Miſſi Dominici cum Epiſcopis examinent, utrùm loca Monaſterii ſint convenientia diſciplinæ regulari, verbi gratia, utrùm clauſtrum ſit firmum, &c. Et quod defuerit, emendari curet Epiſcopus. Sic Reges Chriſtianiſſimi per ſuos Miſſos diſciplinæ regularis in Monaſteriis ſeu Canonicorum, ſeu Monachorum, ſeu Puellarum conſervandæ vel reſtaurandæ curam gerebant. *Canon vigeſimus-primus* Epiſcopum ſcire ſtatuit quot quiſque Abbas Caoonicos in Monaſterio ſuo habeat, & ambos curare, ut ſi Monachi fieri voluerint, *Regulariter* vivant: Sin minùs, vivaot *Canonicè*: poterant nimirum Canonici Monachorum ſtatum, utpote perfectiorem amplecti, *Canon vigeſimus ſecundus* Clericos vagos ſeu acephalos, qui nec Regi ſunt a Sacris, neque ſub Epiſcopo, neque ſub Abbate, ſed ſine Canonica, vel Regulari vita degentes, quos *S. Iſidorus* lib. 2. Officiorum Cap. 3. nativis coloribus depingit, ſub cuſtodia Canonica conſtringi jubet, ut ad officium revocentur. Si Epiſcopo parere noluerint, excommunicatione feriuntor uſque ad judicium Archiepiſcopi: Si nec illi morem geſſerint, in carcere detinentor uſque ad Synodum, quæ decernet utrùm eorum cauſa ſit ad Regem remittenda, aut ab Epiſcopis finienda. *Canon vigeſimus-tertius* ſtatuit ut qui inviti inter Canonicos aut Monachos conſcripti & tonſurati ſunt, in eo ſtato maneant, ſi liberi ſint; Servos enim abſque dominorum voluntate Patres recipi noluere: ſed liberos, qui ſe invitos Monaſtico vel Canonico Ordini addictos cauſabantor, in eo permanere juſſerunt, ad vitandum ſcandalom, & quia votum parentum, qui filios ante legitimam ætatem Deo obtulerunt, ab ipſis filiis adimpleri debere cenſebant, ſecundùm veterem diſciplinam, & Regulam *S. Benedicti*. Vetant nihilominus Moguntinæ Synodi Patres ne deinceps ullus tondeatur, id eſt, Clericus, aut Monarhus fiat, *ſine legitima ætate, & ſpontanea voluntate, vel cum licentia Domini ſui*, ſi ſervus fuerit. *Canon vigeſimus-quartus* de Clericis adeuntibus Imperatorem id obſervari ſtatuit, qood ſacris Caoonibus conſtitutum eſt. *Vigeſimus-quintus* verbum Dei populo prædicari jubet ſingulis diebus Dominicis, & Feſtivitatibus. *Vigeſimus-ſextus* Presbyteris aditum in Monaſteria Puellarum noo permittit, niſi ad

Commodum neceſſarium Monachis procurandum.

Miſſi Dominici cum Epiſcopis Monaſtica Diſciplinæ conſervationem aut reſtaurationem curabant.

Qui ſe invitos Ordini Monaſtico, vel Canonico addictos querebantur; nihilominus in eo ſtatu manere cogebantur.

Miſſarum ſolemnia celebranda. *Vigeſimus-ſeptimus* Chriſma ſub ſigillo cuſtodiri jubet. *Vigeſimus octavus* decernit ut Presbyteri ſemper orariis utantur, velut inſignibus Sacerdotalis dignitatis. *Vigeſimus-nonus*, ut laici Presbyteros de Eccleſiis non ejiciant, neque inſtituant, ſine Epiſcoporum ſuorum conſenſu. *Trigeſimus*, ut munera non exigant a Presbyteris propter commendationem Eccleſiæ. *Trigeſimus-primus* jubet ut Epiſcopi Clericos fugitivos ad proprium Antiſtitem redire compellant. *Trigeſimus-ſecundus & trigeſimus-tertius*, diſcrimen inter Litanias, & Exomologeſes, aſſignant, & Chriſtianos omnes Litaniam Majorem, ſeu tres Rogationum dies obſervare jubet, non equitando, nec pretioſis veſtibus, ſed diſcalceatos, cinere & cilicio indutos, niſi infirmitas impediat. *Trigeſimus-quartus* jejunia quatuor temporum præcipit obſervari Menſe Martio hebdomada prima; Menſe Junio hebdomada ſecunda; Menſe Septembri hebdomada tertia; Menſe Decembri hebdomada quæ fuerit plena ante Vigiliam Natalis Domini. Statuit autem Feria IV. VI. & Sabbatho jejunium protrahi uſque ad horam nonam, & omnes a carnibus abſtinere jubet. Ex hoc Canone patet nondum ubique fixa fuiſſe quatuor temporum jejunia iiſdem hebdomadibus: in Eccleſia enim Romana jejunia quatuor temporum Vere, fixa erant prima hebdomada Quadrageſimæ; Æſtate, hebdomada Pentecoſtes: ſecùs in Gallicana Eccleſia & Germanica. *Canon trigeſimus-quintus* anathemate plectit eos qui indictum jejunium cum cæteris Chriſtianis obſervare noluerint. *Canones trigeſimus-ſextus & trigeſimus-ſeptimus* diei Dominicæ & Feſtorum ſanciunt obſervantiam. Hi autem dies ſolemnes denuntiantur, Dies Paſchatis, & tota hebdómada, Aſcenſio Domini, Pentecoſtes per totam hebdomadam, Nativitas S. Joannis Baptiſtæ, Natalis Apoſtolorum Petri & Pauli, Aſſumptio Sanctæ Mariæ, Dedicatio S. Michaëlis Archangeli, Natalis S. Remigii, S. Martini, S. Andreæ, in Natali Domini dies quatuor, Octava Nativitatis Dominicæ, Epiphania, Purificatio Sanctæ Mariæ, Feſtivitates Martyrum, vel Confeſſorum, quorum Corpora in unaquaque Parochia quieſcunt; & Dedicatio Templi. *Canon Trigeſimus octavus* eſt de Decimis Deo offerendis. *Trigeſimus-nonus* de ſacrorum azylorum jure: vetatque ne rei ad Eccleſiam confugientes abſtrahantur; vel ad mortem, aut pœnam inde tradantur. *Quadrageſimus* Placita ſęcularia in Eccleſiis, aut in domibus Eccleſiarum vel atriis haberi vetat. *Quadrageſimus-primus* antiquis Eccleſiis decimas aut alias poſſeſſiones auferri prohibet ut novis Oratoriis tribuantur. *Quadrageſimus-ſecundus* jubet ut qui Beneficium Eccleſiaſticum habent, ad reſtaurationem Eccleſiarum adjuvent, & nonam & decimam ſolvant. *Quadrageſimus-tertius* vetat ne Presbyter abſque Miniſtro Miſſam celebret. *Quadrageſimus-quartus* admoneri mandat populum Chriſtianum, ut oblationem faciat in Eccleſia, *Quadrageſimus-quintus* Symbolum & Orationem Dominicam ab omnibus Fidelibus addiſci & memoriter teneri præcipit. Qui neglexerint, jejunio vel alia caſtigatione maceranter. *Quadrageſimus Sextus*, ebrietati, ex qua omnia vitia pullulant, deditos, uſque ad emendationem congruam excommonicandos eſſe decernit. Severior illa diſciplina Germanis neceſſaria, de quibus Tacitus: * *Diem noctemque continuare potando, nulli probrum.* Quadrageſimus-ſeptimus patrinis, vel proximis præcipit ut ſpirituales filiolos in Doctrina Catholica inſtruant. *Quadrageſimus-octavus* cantica turpia ubique, maximè tamen circa Eccleſias prohibet. *Quadrageſimus-nonus* Clericis fœminas contubernales habere vetat ultra licentiam

Rogationes, jejunia quatuor temporum.

Feſti dies nono ſæculo in Eccleſiis Galliæ & Germaniæ celebres.

Reverentia Eccleſiis debita.

Symbolum & Oratio Dominica.

Ebrioſorum pœnæ.

* *Lib. de Moribus Germanorum.*

ceotiam

centiam Canonum. *Canon quinquageſimus* Vicedominos, Præpoſitos, Advocatos, ſeu Defenſores probos ab Epiſcopis & Abbatibus eligi ſtatuit. Judices autem, Centenarios, Tribunos, ſi mali fuerint, ab Officiis amoveri. *Quinquageſimus-primus* corpora Sanctorum de loco ad locum transferri prohibet ſine conſilio Principis, & Epiſcoporum vel Synodi licentia. Medetur malo quod tunc frequens erat, ut Clerici, & Laici fideles nihil ſe committere adversùs juſtitiam ac pietatem putarent, cùm Sanctorum corpora furabantur, & ab uno loco ad alium transferebant, hæc præſidia ambientes. *Quinquageſimus-ſecundus* mortuos in Eccleſiis ſepeliri prohibet, præter Epiſcopos, Abbates, dignos Presbyteros, & fideles proboſque laicos. *Quinquageſimus-tertius* inceſtuoſos ab Eccleſia expelli jubet, donec ad pœnitentiam revertantur. *Quinquageſimus quartus* matrimonium inter conſanguineos in quarta generatione deinceps contrahi vetat: poſt hanc prohibitionem contractum dirimi jubet. *Quinquageſimus-quintus* prohibet ne quis proprios filios de fonte baptiſmatis ſuſcipiat, nec filiolam aut commatrem ducat uxorem: Nec illam cujus filios ad Confirmationem tenuit. Ubi factum fuerit, ſeparantor. *Quinquageſimus ſextus* non ſolùm a conjuge ſeparandum edicit, ſed a conjugio in perpetuum arcet, in pœnam, eum qui fornicatus fuerit cum filiaſtra ſua, aut duabus ſororibus nupſerit; & ſimiliter mulierem quæ nupſerit duobus fratribus, ſeu patri & filio. Sederunt hac in Synodo Epiſcopi XXX. Abbates verò XXV.

Reliquiarum tranſlatio.

Sepultura.

Impedimenta Matrimonii ab Eccleſia proprio jure conſtituta.

ARTICULUS V.

De Concilio Remenſi.

REmenſe Concilium eodem anno Chriſti DCCCXIII. menſe Majo celebratum eſt. Convocavit illud *Carolus Magnus*, præfuit *Vulfarius* Archiepiſcopus Remenſis. Id conſtat ex Præfatione, cujus hæc ſunt verba: *Hic eſt ordo Capitulorum breviter annotatus, qui anno Dominicæ Incarnationis DCCCXIII. notata ſunt in Conventu Metropolitanæ Sedis Remenſis Eccleſiæ a Domino Carolo Piiſſimo Cæſare, more Priſcorum Imperatorum, congregato, ordinante Vulfario ejuſdem Sanctæ Sedis Archiepiſcopo.* Quadraginta quinque conditi ſunt Canones, Arelatenſis & Moguntiacæ Synodorum Canonibus maximam partem gemini, quorum propterea Synopſim exhibere ſuperfluum puto: eos qui ſingulare aliquid continent adnotare ſatis erit.

Durocortorum Romorum, vulgò Reins, urbs Archiepiſcopalis, Campaniæ caput.

Maximam Pœnitentialis Diſciplinæ curam geſſerunt illius Synodi Patres, & confitentibus Pœnitentiam ſecundùm Canones imponi decrevere: ita tamen ut pro peccatis occultis ſecreta, pro publicis criminibus publica pœnitentia imponeretur. Id conſtat ex Canonibus XII. XVI. & XXXI. Sic habet XII. *Omnibus his actis, ventilata eſt cautio Pœnitentiæ, ut Sacerdotes certiùs intelligerent, quomodo Confeſſiones accipere, & Pœnitentiam ſecundùm Canonicam Inſtitutionem Pœnitentibus deberent indicere.* Canon XVI. *Ut Epiſcopi & Presbyteri examinent qualiter confitentibus peccata dijudicent, & tempus Pœnitentiæ conſtituant.* Canon XXXI. *Ut diſcretio ſervanda ſit inter Pœnitentes, qui publicè, & qui abſconſè pœnitere debeat.* Qualis Epiſcoporum & Abbatum menſa eſſe debeat, quàm frugalis, quàm modeſta, docent Canon XVII. & XVIII. *Ut Epiſcopi & Abbates ante ſe joca turpia facere non permittant, ſed pauperes & indigentes ſecum ad menſam habeant, & lectio divina ibi perſonet, & ſumant cibum cum benedictione & laude Domini.* Canon XXI. *Presbyteris* de minori Titulo ad majorem tranſmigrare vetat; quod plerumque fit vel ex cupiditate, vel ex ambitione. Quod & Concilium Turonenſe III. eodem anno celebratum, Canone XIV. prohibuit ſub eadem pœna, quæ Epiſcopis de minore ad majorem Sedem tranſmigrantibus infligitur. Monachorum & Sanctimonialium reformationem ſecundùm voluntatem & Leges Imperatoris Chriſtianiſſimi, fieri ac promoveri ſanxit Synodus Remenſis; ejuſque auctoritatem implorari, ut victus & neceſſaria ipſis ſubminiſtrarentur; quorum ſi patiantur penuriam, Diſciplina Regularis ſtare vix poteſt. Ita Canon XXIII. *Ut in victu, vel veſtitu, vel converſatione Abbatum, qui Monachos habere cernuntur, Dei voluntas, & Domini Imperatoris impleatur.* Canon XXXIII. *De Monaſteriis puellarum conſiderandum eſt, & Domini Imperatoris miſericordia imploranda, ut victum & neceſſaria a ſibi Prælatis conſequi poſſint Sanctimoniales; & vita illarum, & caſtitas, ſecundùm fragilitatem ſexus, diligenter proviſa tueatur.*

Præcipui Canones.

Pœnitentia publica pro criminibus publicis.

Epiſcoporum & Abbatum menſa.

Monaſteriorum Reformatio.

Denique Patres Imperatori Chriſtianiſſimo ſupplicant, ut Legem *Pippini* Regis quâ monetæ valor fixus erat, confirmet, ac executioni mandari curet, ut perjuriorum ac falſorum teſtimoniorum auferatur occaſio. Rogant etiam ejus Majeſtatem, ut ſtatuat, ne quilibet in ſuum pergentibus ſervitium ullatenus prohibere audeat manſionem, aut aliis quibus neceſſitas incumbit. Nempe ſicut in in Domibus Epiſcopalibus, & in Monaſteriis, Reges, Legati, Miſſi Dominici, Provinciarum Præfecti, vel quicumque a Rege Miſſi in Provincias, manſionis jus habebant; ita Præſules, Abbates, Clericique cæteri, ſive ob Regis, ſive ob Eccleſiæ negotia iter agentes, idem ſibi a laicis officium hoſpitalitatis exhiberi, cùm neceſſarium erat, poſtularunt. Obſecrarunt etiam Religioſiſſimum Imperatorem, ut Leges a ſe latas ad lites quantociùs dirimendas confirmaret, necnon Capitulum quod Bononiæ contra falſos teſtes condiderat. Hæ Patrum Preces Canonibus XLI. XLII. XLIII. & XLIV. continentur.

Preces Imperatori oblata.

ARTICULUS VI.

De Concilio Turonenſi III.

EOdem anno quo tria præcedentia Concilia; Turonenſe Tertium celebratum eſt, *Carolo Magno* Chriſtianiſſimo Imperatore pariter convocante, ut Patres præfantur. *Definitum*, inquiunt, *de loco & tempore, quando & ubi conduaari ſuerit opus; & quod a tanto Principe nobis injunctum eſt, ad ſtatuta loca convenimus. Siquidem urbe Turonis congregati Epiſcopi, Abbates, & venerabilis Clerus, pro parvitate noſtra, pauca quæ ad tantum opus pertinere animadvertimus, & quæ ſecundùm Canonicam Regulam emendatione indigent, diſtinctè per Capitula annotavimus Sereniſſimo Imperatori noſtro oſtendenda.* Unum ſupra quinquaginta Canones condidere. Canone primo, omnes adhortantur *ut obedientes ſint Imperatori, & fidem quam ei promiſſam habent, inviolabiliter ſervare ſtudeant;* & aſſiduè pro illius Majeſtate preces ad Deum fundant. *Secundo*, ſtatuunt ut omnes Epiſcopi *ſtudioſè dent operam divinæ lectioni, Sanctum Evangelium, & Epiſtolas B. Pauli, non ſolùm crebrò legitent, ſed* etiam, quantùm poſſunt, *memoriæ ſtudeant commendare; & SS. Patrum Opuſcula*, hos alioſque libros Canonicos exponentia *devotè frequentent.* Tertiò cavent ne quis *Canones*, & *Librum Paſtoralem S. Gregorii* ignoret: *in quibus ſe debet unuſquiſque quaſi in quodam ſpeculo aſſiduè conſiderare.* Quarto Epiſcopos admonent ut *Prædicatione ſacra gregem ſibi commiſſum informent*, ipſique vitâ, formâ, habitu, & converſatione

Summa Canonum.

Epiſcoporum ſtudia.

Prædicatio, & ſancta converſatio.

ſancta

Digitized by Google

ſancta ſint exemplo. *Quinto*, Epiſcopum *profuſie* vetant *incumbere conviviis*, & ad ejus menſam *ſacram lectionem jubent eecitari*. Sexto, *peregrinos & pauperes convivas* adhibere jubent. *Septimo*, hiſtriones, obſcœnos jocos, Muſicorum quorumdam effœminatos concentus prohibent Sacerdotibus: *Quia pee aurium oculoeumque illecebeas vitiorum turba ad animam ingeedi ſolet*. Octavo, *venatione ferarum, vel avium*, ipſis interdicunt. *Nono*, Presbyteros & Diaconos bona Epiſcoporum exempla imitari præcipit. Decimo *Paupeeum curam*, Epiſcopis commendant, monentque ut *rebus Eccleſiaſticis utantue, non ut propeiis, ſed ut ſibi ad diſpenſandum commiſſis*. Undecimo, Epiſcopis fas eſſe declarant, ex Eccleſiæ theſauro, familiæ & pauperibus ejuſdem Eccleſiæ, præſentibus Presbyteris & Diaconis, ſecundùm Canones erogare. *Duodecimo*, Presbyterum ordinari prohibent *ante XXX. ætatis annum*: & antequam Presbyteri conſecrentur, manere in Epiſcopio ſeu Seminario Epiſcopali, donec Officium ſuum didicerint, & mores Sacerdotio digni in iis animadvertantur, ſtatuunt. *Decimo-tertio*, alienum Clericum ſine literis commendatitiis ad ſui Ordinis Officia admitti vetant. *Decimo quarto*, quemcumque Presbyterum in eo permanere Titulo jubent, ad quem ordinatus eſt; tunc enim adhuc vigebat Calchedonenſis Concilii Canon prohibens, ne quis *abſolutè* ordinaretur; nec Patrimoniales Titulos adhuc introduxerat recentior diſciplina. *Decimo-quinto*, in eos animadvertunt, qui dato pretio, alterius Eccleſiam, eo expulſo, ſibi vendicant. Quod vitium tunc latè diffuſum erat. *Decimo-ſexto*, Decimas ſingulis Eccleſiis datas, Epiſcoporum conſiliò, a Presbyteris, ad Eccleſiæ, pauperumque uſum, ſummâ diligentiâ diſpenſari ſtatuunt. Canone decimo ſeptimo, *Ut quilibet Epiſcopus habeat Homilias continentes neceſſarias admonitiones, quibus ſubjecti erudiantur, id eſt, de Fide Catholica, prout capere poſſint, de perpetua retributione bonorum, & oeterna damnatione malorum; de Reſurrectione fatuea, & ultimo Judicio: & quibus operibus peomereri poſſit vita beata, quibuſve excludi. Et ut eaſdem Homilias transferre ſtudeat in ruſticam Romanam linguam, aut Theotiſeam ſeu Germanam*, (quæ tunc in Galliia vulgaris erat.) *quò faciliùs cuncti poſſint intelligere qua dicuntue*. Decimo-octavo, ſtatuunt ut Epiſcopi, Baptiſmi ordinem Presbyteris accuratè tradant. *Canone decimo-nono*, Presbyteros admonent, ut cùm Miſſam celebraverint & communicaverint, *pueris, aut aliis quibuſlibet perſonis adſtantibus, Coepus Domini indiſeretè non tribuant. Qui ſi fortè majoeibus peccatis fuerint ieeetiti, magis ſibi damnationem quàm remedium comparant*. Sacrificii reliquias olim pueris miniſtrari ſolitas in Eccleſia Gallicana, conſtat ex Concilio Matiſconenſi II. celebrato anno Chriſti 588. Hunc morem ſuſtulit in Turonenſi Provincia hæc, de qua agimus, Synodus. Sed in quibuſdam locis adhuc in uſu erat Communio puerorum in Gallia ſæculo XII. ut teſtatur *Guibeetus* Abbas lib. 1. *De Pigneeibus Sanctorum*, cap. 1. §. 1. Idemque confirmat *Gilbertus Porretanus* in Epiſtolâ ad Abbatem *S. Floeentii*, quam in Notis ad laudatum *Guiberti* librum refert Domnus Luca *Dacherius*. *Odo Pariſienſis* qui vivebat anno 1175. in Statutis Synodalibus cap. 39. *Communium Peeceptoeum*, Presbyteris præcepit, ne pueris Hoſtias, licèt non conſecratas diſtribuerent: qui abuſus in Eccleſiam Parienſem irrepſerat, more Communionis puerorum antiquato. Lege doctiſſimum Cardinalem *Bona*, lib. 2. *Reeum Liturgicaeum*, cap. 19. Num. 11. *Canon vigeſimus* Chriſma extra conclave ſervari prohibet. *Vigeſimus-primus* taberoarum ingreſſum comedendi aut bibendi causâ Presbyteris vetat. Qui hoc ſtatutum violaverit, canonicâ ſententiâ feriuntor. *Canon vigeſimus-ſecundus* Epiſcopos & Presbyteros pertractare jubet, *qualiter hominibus ſua ſibi delicta confitentibus tempus abſtinendi adſeribant, ut juxta modum peccati Pœnitentibus abſtinentia indicatue*. Ideo operæ pretium eſſe ut cùm omnes Epiſcopi fuerint in Palatium Imperatoris congregati, doceant *cujus Antiquoeum Liber Pœnitentialis potiſſimum ſit ſequendus*. Canon vigeſimus-tertius Canonicos & Clericos civitatum, qui in Epiſcopiis, id eſt, in domibus ſive Seminariis Epiſcoporum converſantur, in clauſtris habitare, ſimul omnes in uno dormitorio dormire, in uno refectorio refici, & victum ac veſtimentum juxta facultatem Epiſcopi accipere ſtatuit, ne paupertatis occaſione compulſi vagentur, ac turpibus negotiis ſe implicent. *Canon vigeſimus-quaetus*, idem ſtatuit de Canonicis, qui ſub Abbate in Monaſteriis vivunt. *Vigeſimus-quintus* Monaſteria in quibus ſoluta erat diſciplina, & Regula *S. Benedicti* remiſſiùs obſervabatur, vel penitus negligebatur; & quorum Abbates *magis Canonicè quàm Monachicè* converſabantor, ad priſtinum ſtatum reduci jubet ac reformari. Utinam verò vel Canonicè hac noſtra ætate viverent, quicumque Abbatum nomine gloriantur! *Canon vigeſimus-ſextus*, Abbatiſſas, & Moniales negligentiùs viventes reformari ſtatuit, ac de victu, veſtimentis, aliiſque neceſſariis Abbatiſſas ſubditæ ſibi familiæ providere. *Vigeſimus-ſeptimus*, Viduas juvenes citò velari vetat, donec earum religio & bona converſatio notæ ſint. *Vegeſimus Octavus* Virgines ante annum ætatis vigeſimum-quintum velari vetat, niſi cauſæ in Canonibus expreſſæ de hoc ſtatuto diſpenſare ſuadeant. *Vigeſimus-nonus*, Clericis prohibet ingreſſum in Monaſteria puellarum, niſi ob Miſſarum celebrationem, vel alia Eccleſiaſtica Officia, quibus peractis, ſtatim recedant. *Trigeſimus*, Abbatiſſis e Monaſterio egredi vetat ſine licentia Epiſcopi, niſi cùm ad Imperatorem proficiſci voluerint. *Trigeſimus-primus*, numerum Canonicorum, Monachorum, & Monialium, ſecundùm Monaſteriorum facultates definiendum eſſe decernit. *Teigeſimus-ſecundus*, omnium ordinum Chriſtianos ad pacem & concordiam inter ſe ſervandam adhortatur. *Trigeſimus-teetius*, Comites & Judices Epiſcopis conſentientes eſſe jubet, ac utile ab eis quærere conſilium, illorumque monitis auſcultare: & viciſſim Epiſcopos honorificè erga eos in omnibus agere. *Canon trigeſimus-quartus*, Comites & Judices admonet ne viles & indignas perſonas coram ſe ad teſtimonium accedere permittant. *Trigeſimus-quintus*, pro quolibet Placito aut Judicio munera exigi vel accipi vetat. *Trigeſimus ſextus*, jubet ut unuſquiſque pauperes ſuos alat. *Teigeſimus-ſeptimus*, ſtatuit ut exceptis diebus Dominicis, & tempore Paſchali, flexis genibus preces ad Deum fundantur. *Teigeſimus Octavus*, Chriſtianos admonet ut Eccleſiam ſine ſtrepitu ac tumultu ingrediantur, & in ea modeſtè ſe gerant, non ſolùm a confabulationibus, ſed etiam a pernicioſis cogitationibus abſtinentes. *Trigeſimus-nonus*, Placita ſæcularia in Eccleſiis, vel atriis Eccleſiarum haberi vetat. *Quadeageſimus*, Placita, & mercata, diebus Dominicis haberi prohibet. *Quadeageſimus-primus*, inceſtuoſos, parricidas, homicidas, qui Sacerdotum admonitionibus ad pœnitentiam non revocantur, ſæculari poteſtate coërceri ſtatuit. *Quadeageſimus-ſecundus*, populos admoneri jubet, magicas artes, & ligaturas oſſium vel herbarum, ad curandas hominum vel animalium infirmitates nihil conferre. *Quadrageſimus-tertius*, jurandi conſuetudinem

Pauperum cura.

Ordinandorum ætas, & inſtitutio in Seminario.

Manſio in Titulo ad quem ſunt Ordinati.

Homilia Chriſtiana plebi prædicanda.

Puerorum Communio in Provincia Turonenſi ſublata.

Tabernaeum ingreſſus Clericis vetitus.

Confeſſio Sacramentalis.

Pœnitentia juxta modum peccati, ſecundùm Canones imponenda.

Seminaria.

Monaſtica Reformatio.

Judicum Officium.

emendat. *Quadrageſimus-quartus*, pauperibus, qui a potentioribus opprimuntur, conſulit: rogandumque ſtatuit Imperatorem ut eorum cauſas diligenter diſcuti jubeat. *Quadrageſimus-quintus*, menſuras & pondera juſta ubique haberi præcipit. *Quadrageſimus-ſextus*, nonas ac decimas Rectoribus Eccleſiarum ſolvi, eorumque ac Monaſteriorum tecta reſtaurari ſtatuit ab iis qui ad id tenentur. *Quadrageſimus-ſeptimus*, Jejunia pro aliqua neceſſitate generaliter indicta ab omnibus obſervari decernit. *Quadrageſimus-octavus*, ebrietatem & crapulam damnat, & quæ inde mala oriantur, edocet. *Quadrageſimus nonus*, Dominos admonet ne ſubditos vexent. *Quinquageſimus*, jubet ut laici ter in anno, ſi non frequentiùs, communicent; præter eos qui majoribus criminibus impediuntur. *Canone quinquageſimo-primo*, teſtantur Patres ſe de mandato Principis quæſiviſſe, num aliquis ſe a parentibus exheredatum quereretur per donationes Eccleſiis factas, ut in ejus nomine iterum precaria a Rectoribus Eccleſiarum acciperetur. Neminem verò aliquam hac de re querimoniam porrexiſſe: *Quia*, (inquiunt Patres) *pene nullus eſt qui res ſuas ad Eccleſias donet, niſi de rebus Eccleſiaſticis, aut tantum quantum donavit, aut duplum, aut triplum uſufructuario accipiat: & quibus ille tunc, aut quantis filiis, aut propinquis, a Rectoribus impetraverit, poſt diſceſſum ejus, eadem conditione quâ ille tenebat, poſteri ejus ſibi vendicent*. Cæterùm dictis heredibus hanc optionem dedere, ut ſi parentum ſuorum hereditatem conſequi vellent, ex quâ jam erant Legibus excluſi, Rectoribus Eccleſiarum ſe commendarent, & *hereditatem illam in Beneficium acciperent*. Si tamen de his aliter ſtatuerit Imperator, ejus ſe Decretis parituros, (quod juris erat & officii) profeſſi ſunt.

Precaria ab Eccleſiis conceſſa.

ARTICULUS VII.

De Concilio Cabilonenſi II.

EOdem anno Chriſti 813. Concilium Cabilonenſe, convocante *Carolo Magno*, congregatum eſt, in eoque ſexaginta & ſex Canones Diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes conditi, quos Patres Imperatoris Chriſtianiſſimi examini ſubjecere, eorumque confirmationem ab ejus Majeſtate rogavere. Id totum conſtat ex Præfatione Concilii. *Auxiliante Domino noſtro Jeſu Chriſto, & imperante Sereniſſimo atque inclyto Auguſto Carolo, convenimus Epiſcopi & Abbates totius Galliæ Lugdunenſis in urbem Cabilonenſem; & de quibuſdam rebus, in quibus nobis emendatio neceſſaria videbatur, quædam Capitula, quæ ſubter inſerta ſunt, eidem Domino Imperatori præſtanda, & ad ejus ſacratiſſimum Judicium referenda annotavimus, quatenus ejus prudenti examine ea, quæ rationabiliter decrevimus, confirmentur; ſicubi minùs aliquid egimus, illius ſapientia ſuppleatur*. Canon primus Epiſcopos in lectione ſacra aſſiduos eſſe jubet, *Scripturas Canonicas notiſſimas habere, & earum ſenſum per Patrum Tractatus inquirere: Canones quoque intelligere, & Librum B. Gregorii De Cura Paſtorali; & ſecundùm formam ibidem conſtitutam & vivere & prædicare*. Canon ſecundus eoſdem admonet, ut ſint ſubditis norma vivendi, & quæ faciunt, docere ſtudeant, & prædicatione aſſidua plebem admoneant. *Canon tertius* ſtatuit ut ſecundùm mandata Domini Imperatoris Caroli, *Viri ſingularis manſuetudinis, fortitudinis, prudentiæ, juſtitiæ, & temperantiæ*, Epiſcopi Scholas conſtituant, in quibus & ſæculares literæ, & *Sacræ Scripturæ documenta* diſcantur. *Canon quartus* eoſdem adhortatur ut humilitatem ac religionem in vultu, in opere, in habitu, in ſermone demonſtrent, *Ut bene agentes & habitu & vultu demulceant, malè agentibus verò ipſo ſuo vultu terribiles ſint*. Eoſdem irreprehenſibiles eſſe, & a turpi lucro abſtinere monet *Canon quintus*. Proinde vetat *Canon ſextus*, ne Fideles ad res ſuas Eccleſiæ dandas *cogant*, aut *circumveniant*: quia *Animarum ſalutem inquirere Sacerdos, non lucra terrena debet: & oblatio debet eſſe ſpontanea*. Eccleſia verò non ſolùm Fideles ſpoliare non debet, ſed potiùs egenis omnibus ut pia mater ſubvenire: *Quia res Eccleſiæ, quibus Epiſcopi non ut propriis, ſed ut commendatis uti debeant, pretia ſunt peccatorum, patrimonia pauperum, ſtipendia Fratrum in communi viventium*. Canon ſeptimus ſtatuit ut Epiſcopi & Abbates, qui homines quoſlibet illectos circumveniendo totonderunt, & res eorum tali perſuaſione non ſolùm acceperunt, ſed etiam ſubripuerunt, *Pœnitentiæ Canonicæ vel Regulari, utpote turpis lucri ſectatores, ſubjaceant*. Hi verò qui variis promiſſionibus illecti, vel quibuſtibet machinationibus perſuaſi, *Mentis inopes effecti, rerum ſuarum domini eſſe neſcientes, comam depoſuerint, in eo quod cœperunt, perſeverare cogantur*. Res verò, quæ ab illectis & negligentibus datæ, ab avaris & cupidis non ſolùm acceptæ, ſed raptæ noſcuntur, *Heredibus reddantur, qui dementiâ parentum, & avaritiâ incontorum exheredati eſſe noſcuntur*. Si verò neſcientibus Epiſcopis aut Abbatibus, Miniſtri eorum hoc feciſſe convincantur *Epiſcopi & Abbates deſidiâ, illi verò rapacitate & avaritiâ judicentur*. Ex hoc Canone diſcant Clerici & Monachi, ſeu Viri quivis Religioſi, quantùm ab avaritia & turpi lucro alieni eſſe debeant, ejuſque ſe reos eſſe noverint, ſi Fideles quoſvis illiciant, aut circumveniant ut res ſuas donent etiam ipſis Eccleſiis & Monaſteriis. Sunt qui non propter privatum commodum, ſed propter emolumentum Eccleſiæ, aut Monaſterii, in quibus militant, donationes hujuſmodi Fidelibus ſuadeant, aut malis artibus extorqueant. Utrumque cupiditatis & turpis lucri damnandum, juxta doctrinam Concilii II. Cabilonenſis. *Canon octavus* vetat ne Sacerdotes annonam congregent, niſi ut pauperibus tempore neceſſitatis ſubveniant, non autem ut cariùs vendant. *Nonus* eoſdem *ab omnibus oculorum, auriumque illecebris abſtinere* jubet. *Decimus*, ut ſobrietatem teneant, & ſubditis prædicent. *Undecimus* vetat ne Epiſcopus ad ſæcularia Tribunalia cauſas ſuas deferat, neque ad forum ſæculare pergat, *Niſi fortè ut aut pauperibus oppreſſis ſuccurrat, aut viduis & orphanis tuitionem conferat, aut de verbo Dei Judices admoneat, ut juxta Domini præceptum juſtè judicent*. Idem prohibetur Presbyteris, & Diaconis, *& maximè Monachis*: quos utinam pro rebus temporalibus lites movere, hominum ſæpe non cogeret improbitas! Et cum Tertulliano dicere poſſent! *Ego nihil foro, nihil campo, nihil Curiæ debeo: nullo Officio advigilo, nulla roſtra præoccupo, nulla Prætoria obſervo: canales non odoro, cancellos non adoro, ſubſellia non contundo, jura non conturbo, cauſas non elatro ... Seceſſi de populo. In me unicum negotium mihi eſt. Aliud non curo, quàm ne curem*. Si verò Clericis cœteris propria cauſa agenda ſit, permittit Synodus ut cum licentia Epiſcopi, & Advocato pergant ad forum & ſuæ cauſæ cum juſtitia ſuffragentur. *Canon duodecimus* Presbyteris, Diaconis, & Monachis, villicos eſſe vetat. *Decimuſtertius* prohibet Epiſcopis, ne ordinandos jurare cogant *Quòd digni ſunt, & contra Canones non ſint facturi, & obedientes ſint Epiſcopo qui eos ordinat, & Eccleſiæ in qua ordinantur*: Quia hujuſmodi juramentum periculo perjurii eos exponit. *Canon decimus-quartus*

Summa Canonum.

Scientia Epiſcoporum.

Schola.

Epiſcopi ſanctitas.

Clerici bonorum Eccleſiæ non ſunt domini, ſed diſpenſatores.

Clerici & Monachi damnantur, qui Fideles circumveniunt ut res ſuas Eccleſiis, vel Monaſteriis donent.

Mortificatio & temperantia Sacerdotum.

Epiſcopi, Presbyteri & Monachi animo eſſe debent a litibus alieno.

** Lib. de Pallio.*

Epiſcopales Viſita-

Digitized by Google

tio quomodo peragenda.

tur prohibet ne Epiſcopi, cùm Parochias ſuas peragrant, tyrannidem erga Presbyteros exerceant, eoſque indebitis exactionibus gravent; *Sed in confirmandis hominibus, in inquirendis rebus emendatione dignis, in prædicatione verbi Dei, in lucris animarum, potiùs quàm in deprædandis & ſpoliandis hominibus, & ſcandalizandis fratribus operam dent.*

Archidiaconi Juriſdictio quondam ordinaria non fuit ſæculo nono.

Canon decimus-quintus, Archidianos emendat, qui in pleriſque locis ſuper Presbyteros Parochianos quamdam exercebant dominationem, *& ab eis cenſus exigebant.* Jubet ut *contenti ſint regularibus diſciplinis, & teneant propriam menſuram, & quod eis ab Epiſcopis jungitur, hoc per Parochias ſuas exercere ſtudeant.* Nondum Ordinarios fuiſſe Archidiaconos conſtat ex hoc Canone, ſeu Ordinariam Juriſdictionem in Curatos habuiſſe nullam, ſed delegatam dumtaxat ab Epiſcopo, & cui, quos volebat, limites, præfigebat Epiſcopus. *Canon decimus ſextus* pravam conſuetudinem damnat, quâ Presbyteri chriſma accepturi binos vel quaternos denarios dare ſolebant pro emendo balſamo ad chriſma faciendum, aut pro luminaribus concinnandis. Hanc ſimoniæ ſpeciem eradicat, & illicitum eſſe declarat aliquid accipere pro chriſmate, ſicut & pro Eccleſiarum Dedicatione, aut collatione Ordinum. *Decimus-ſeptimus* aliam conſuetodinem decernit abolendam, quâ Presbyteri quibuſdam in locis duodenos vel quaternos denarios Epiſcopis in cenſum annis ſingulis ſolvebant. *Decimus-octavus* prohibet ne Epiſcopi & Comites ab inceſtuoſis, & ab his qui decimas non ſolvunt, & a Presbyteris pro quibuſdam negligentiis vuadios accipiant, id eſt fidejuſſores, ut & pecuniam inter ſe dividendam. Jubet verò ut inceſtuoſi juxta Canonicam Sententiam Pœnitentiâ multentur: & qui decimas poſt crebras admonitiones dare neglexerint, excommunicentur: jurare autem non cogantur, propter periculum perjurii.

Decima

Decimus-nonus jubet ut Epiſcopi & Abbates decimas Eccleſiis a colonis ſuis dari ſinant ac jubeant: familiæ verò illis Eccleſiis decimas ſolvant, *ubi infantes eorum baptizantur, & ubi per totum anni circulum Miſſas audiant.* Vigeſimus pacem & concordiam inter Epiſcopos & Comites ſervari præcipit, ut mutuam ſibi operam præſtent ad Dei obſequium, & ad miniſterium ſuum peragendum. *Vigeſimus-primus* Comites & Judices hortatur ut juſtè judicent, nec munera in judicio, aut perſonas accipiant.

Reformatio Monaſteriorum.

Vigeſimus-ſecundus Monaſteria Regularia, quæ in Provincia Lugdunenſi *pene omnia Regulam S. Benedicti* profitebantur, ſecundùm ejuſdem Regulę inſtitutionem vivere, & ad ejus amuſſim reformari jubet, *ubi ab ordine digreſſum eſt.* Vigeſimus-tertius ſacras Ordinationes ſtatutis temporibus fieri decernit. *Vigeſimus-quartus* de Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis & Monachis interſectis quærendum ſtatuit ab Imperatore, cui illius homicidii pretium exſolvendum ſit. Tunc ſcilicet homicidia mulctâ pecuniariâ, non ſanguine occiſoris vindicabantur. *Vigeſimus-quintus* ſtatuit publicam Pœnitentiam pro publicis peccatis imponi, & ad ſanctiſſimam illam diſciplinam, quæ jam in pleriſque locis remitti cœperat, ac pene antiquari, reſtaurandam, auxilium Principis implorari.

Regis auxilium imploratur ad publica Pœnitentia reſtaurationem.

Verba Canonis hæc ſunt: *Pœnitentiam agere juxta antiquam Canonum Conſtitutionem in pleriſque locis ab uſu receſſit, & neque reconciliandi antiqui moris ordo ſervatur: ut a Domino Imperatore impetretur adjutorium, qualiter ſi quis publicè peccat, publicâ mulctetur Pœnitentiâ, & ſecundùm ordinem Canonum pro merito ſuo excommunicetur & reconcilietur.*

Juſpatronatus non eſt inter hæredes dividendus.

Vigeſimus-ſextus Eccleſias in propriis Patronorum laicorum prædiis conſtitutas, inter hæredes dividi prohibet. Quâ ex diviſione inſignis ille abuſus oriebatur, ut quandoque unius altaris quatuor partes fierent, & ſingulæ ſingulos ſibi vendicarent Presbyteros: indeque contentiones & diſcordiæ graviſſimæ naſcebantur, quibus medetur noſter iſte Canon, decernendo ut cùm diſſenſiones hujuſmodi inter hæredes emerſerint, *Præcipiatur ab Epiſcopo civitatis, ut nullo modo ibi Miſſarum ſolemnia celebrentur, donec illi ad concordiam redeant & pari voto atque conſilio Eccleſia illa Sacerdotem canonicè habeat, qui liberè ibi ſuum miniſterium peragere poſſit.* Canon vigeſimus-ſeptimus Sacramentum Confirmationis iterari vetat.

Impedimenta Matrimonii proprio jure ſtatuit Eccleſia.

Vigeſimus-octavus matrimonia in gradibus ſecundùm Canones prohibitis cavet ne contrahantur. *Vigeſimus-nonus* gradus conſanguinitatis & affinitatis ex parte uxoris attendendos eſſe docet, non minùs quàm viri quia duo ſunt in carne una. *Trigeſimus* conjugia ſervorum legaliter & per voluntatem dominorum contracta dirimi vetat, etiamſi diverſis dominis ſerviant. *Trigeſimus-primus* fœminas quæ filios ſuos in Confirmatione tenent, deſidiâ aut fraude aliquâ, ut a viris ſuis ſeparentur, ab iis ſeparari prohibet, ac perpetuam agere jubet Pœnitentiam. *Trigeſimus ſecundus* eos perſtringit, *qui dum peccata ſua Sacerdotibus confitentur, non plenè id faciant.*

Confeſſio Sacramentalis plena & integra.

Confitenda eſſe ſingillatim peccata declarat, *cùm ea quæ per corpus geſta ſunt, tum ea quibus in ſola cogitatione delinquitur.* Et inſtruendum eſſe Pœnitentem, *Ut de octo principalibus vitiis, ſine quibus in hac vita difficilè vivitur, Confeſſionem faciat.* Trigeſimus-tertius non ſolùm Deo, ſed etiam *Sacerdoti*, confitenda eſſe docet peccata: Quia *Deus ſalutis & ſanitatis auctor & largitor pleramque hanc præbet ſua potentia inviſibili adminiſtratione; plerumque Medicorum operatione.* Trigeſimus-quartus cavendum eſſe monet, *Ne ullus Sacerdotum unquam aut gratia, aut odio alicujus perſona, ſecus judicet quàm quòd in Canonibus Sacris invenerit, aut quod illi ſecundùm Sanctarum Scripturarum auctoritatem, & Eccleſiaſticam conſuetudinem rectius viſum fuerit.* Si enim Medici corporum nequaquam propter perſonarum acceptationem cauterio, aut ferro ægrotis parcunt: multò magis id obſervandum eſt Medicis animarum. Pœnitentiam autem *non quantitate temporis ſed ardore mentis, & mortificatione carnis* docet æſtimandam. *Canon trigeſimus-quintus* eos increpat, quibus cùm carnium vinique uſu ſit interdictum in pœnitentiam, aliorum ciborum vel potionum delicias quærunt.

Quæ peccata eleemoſynis redimuntur.

Trigeſimus-ſextus docet ea dumtaxat Peccata eleemoſynis redimi quæ ex fragilitate committuntur: non ea quæ ex induſtria aut cujuſlibet libidinis explendæ causâ idcirco fiunt ut eleemoſynis redimantur; qui enim ita ſe gerunt, *videntur Deum mercede conducere, ut eis impunè peccare liceat.*

Legenda Concilia; Quas regulas ſequi debet Sacerdos, in foro Pœnitentiali.

Trigeſimus-ſeptimus Concilia crebrò legi jubet a Sacerdotibus cùm juxta ea ſit illis *vivendum & prædicandum.* Trigeſimus-octavus jubet *Modum pœnitentiæ peccata ſua confitentibus, aut per antiquorum Canonum inſtitutionem aut per Sanctarum Scripturarum auctoritatem, aut per Eccleſiaſticam conſuetudinem imponi debere, repudiatis ac eliminatis Libellis, quos Pœnitentiales vocant, quorum ſunt certi errores, incerti Auctores: de quibus dictum eſt;* [a] Mortificabant animas, quæ non moriuntur, & vivificabant animas quæ non vivebant. *Qui dum pro peccatis gravibus leves quoſdam & inuſitatos imponunt Pœnitentiæ modos conſuunt pulvillos, ſecundùm Propheticum ſermonem ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas.* Tres Regulas præſcribit hæc Synodus, quas Sacerdotes in foro Pœnitentiæ ſequi debent, & ſecundùm eas judicare, Scripturam Sacram, Canones Eccleſiæ conſuetudinem; non Pœnitentiales Libel-

[a] Ezech. 13.

los. *Canon trigeſimus-nonus* decernit ut in omnibus Miſſarum ſolemnitatibus fiat commemoratio defunctorum. *Canon quadrageſimus* Presbyteros depoſitos in Monaſterium ad agendam Pænitentiam mitti præcipit; & ſi ſeculariter vixerint, a Communione removeri. *Quadrageſimus-primus* Presbyteros aliò migrantes abſque literis dimiſſoriis Epiſcopi migrationis cauſas exprimentibus, & vitæ innocenter actæ perhibentibus teſtimonium, recipi vetat. *Quadrageſimus-ſecundus* Presbyteros abſque conſenſu Epiſcoporum Eccleſiis præfici prohibet, vel abſque gravi culpa ſua, & Epiſcopi judicio ex iis dejici. *Quadrageſimus-tertius* irritas declarat Ordinationes factas a Scotis quibuſdam, qui ſe dicebant Epiſcopos, utpote multis erroribus obnoxias, & ſimoniacâ hæreſi plerumque fœdatas. *Quadrageſimus-quartus & quadrageſimus-quintus* Clericis vetant ne Romam ad Apoſtolorum limina, aut Turonem ad ſepulcrum *S. Martini*, abſque Epiſcopi ſui licentia peregrinentur; & varios hujuſmodi peregrinationum abuſus in laïcis ipſis ab Imperatore emendari poſtulant Patres. *Quadrageſimus-ſextus* diſcretionem *in Corporis & Sanguinis Domini perceptione* ſervandam docet, *Ne ſi nimium in longum* differatur, *in periculum animæ vergat; ſi verò indiſcretè* accipiatur, *homo ſibi judicium manducet & bibat*. Priùs ergo *probare ſe* debere, *& ſic de pane illo manducare, & de calice bibere*, ut ait Apoſtolus: *Ut videlicet abſtinens aliquot diebus ab operibus carnis, & purificans corpus animamque ſuam, præparet ſe ad percipiendum tantum Sacramentum, exemplo David, qui niſi ſe faſſus fuiſſet abſtinuiſſe ab opere conjugali ab heri & nudiuſtertius, panes propoſitionis nequaquam a Sacerdote accepiſſet*. Quadrageſimus-ſeptimus Euchariſtiam in Cœna Domini ab omnibus Fidelibus percipi jubet, *Exceptis his, quibus pro gravibus criminibus inhibitum eſt*. Quadrageſimus-octavus infirmos *Oleo, quod ab Epiſcopis benedicitur, a Presbyteris ungendos* aſſerit, *ſecundùm S. Jacobi documentum*, * *cui documenta Patrum conſonant*: nec ſpernendam hujuſmodi *Medicinam, quæ animæ corporiſque medetur languoribus*. Quibus verbis tota Eccleſiæ doctrina de Sacramento Unctionis-Extremæ explicatur. *Canon quadrageſimus-nonus* Miſſarum ſolemnia in Oratoriis & domibus privatis celebrari vetat. *Quinquageſimus* diei Dominicæ obſervationem & venerationem authentica Conſtitutione juxta mandatum Imperatoris ſtatuendam edicit. *Quinquageſimus-primus* monet Prælatos & Dominos, ut clementer erga ſubditos agant, & miſericorditer eos tractent, ſive in exigendis ab eis operibus, ſive tributis, & quibuſdam debitis. *Quinquageſimus ſecundus* docet quales Monaſteriis puellarum præfici debeant Abbatiſſæ, & quomodo ſe & ſubditas obſervare debeant, utpote *Vaſa ſancta in miniſterio Domini præparata*. Sequentes Canones Sanctimoniales Canonicas ſpectant, quæ nullam ex Monaſticis Regulis erant profeſſæ, ut *Canon quinquageſimus-tertius* explicat. *Quinquageſimus-quartus* Abbatiſſas monet ut diligentem commiſſæ ſibi Congregationis curam gerant, & *ſtipendia Sanctimonialibus præbeant neceſſaria, ne fortè per indigentiam cibi aut potûs peccare compellantur*. Quinquageſimus quintus vetat ne Abbatiſſa cum viris, ſive Clericis, ſive laïcis, horis incompetentibus loquatur, & abſque teſtibus. Quod Sanctimonialibus pariter *quinquageſimus-ſextus* prohibet. *Quinquageſimus-ſeptimus* Abbatiſſam e monaſterio vetat egredi abſque licentia Epiſcopi, aut vices ejus gerentis; *Niſi fortè aut Imperialis juſſio eam cogat, aut prolixitas itineris id facere minimè permittat*. Ædificiorum curam eidem *Canon quinquageſimus-octavus* commendat. *Quinquageſimus-nonus* jubet ut Sanctimoniales omnes Horas Canonicas ſimul celebrent, lectioni ſacræ vacent, in eodem dormitorio dormiant, & quotidie ad collationem ſpiritalem veniant. *Sexageſimus* Presbyteros Monaſteria ingredi prohibet, niſi ad Officia Eccleſiaſtica peragenda. *Sexageſimus-primus* vetat Sanctimonialibus ne in propriis manſionibus cum viris manducent, etiam conſanguineis. *Sexageſimus-ſecundus* eas, niſi Abbatiſſa mittente, e Monaſterio egredi prohibet. *Sexageſimus-tertius* a Monaſterii ingreſſu Clericos & Laïcos arcet, niſi operandi neceſſitas incumbat. *Sexageſimus-quartus* Portariam jubet eligi ætate maturam, & vitæ probabilis. *Sexageſimus-quintus* jubet Abbatiſſam cætera documenta ab Epiſcopo ſuo perquirere, & ei in omnibus ſecundùm Canonicam Inſtitutionem obedire. *Poſtremus* Orationes pro Imperatore, pro ejus filiis, pro ſtatu Regni decernit.

Diſcretio in ſacra Communione ſervanda.

Extrema-Unctio.

** Jacobi 5.*

Dominorum erga ſubditos clementia.

Regularis Parthenonum Diſciplina.

ARTICULUS VIII.

De Concilio Aquiſgranenſi primo ſub Ludovico Pio.

ANNO Chriſti octingenteſimo decimo-ſexto in Aquiſgranenſi Palatio Synodus ex omnibus *Ludovici Pii* ditionibus, ejuſdem Imperatoris juſſu congregata, celebrata eſt, quæ propterea Generalis appellatur in Præfatione. Jubente eodem Principe, duplex libellis duobus condita eſt Regula, una Canonicorum, altera Sanctimonialium. Quâ in re præcipuam operam navavit *Amalarius* Metenſis Diaconus. Utraque ex diverſis Patrum ſententiis, & priſcorum Conciliorum Canonibus collecta eſt: præcipuè verò SS. Hieronymi Auguſtini, Leonis, Gelaſii, Gregorii Magni, Iſidori, & Juliani Pomerii, cujus libri de Vita Contemplativa ſub S. Proſperi nomine laudantur, ſententiis, & ex Conciliis Laodiceno, Neocæſareenſi, Gangrenſi, Nicæno, Sardicenſi, Carthaginenſi, IV. Africano, Calchedonenſi. Regula Canonicorum centum quadraginta quatuor Capita complectitur. *Cap. nono* Sanctum eſſe debere Epiſcopum docet *Qui enim alium de peccatis arguit, ipſe a peccato debet eſſe alienus*. Ipſi *ſcientiam Scripturarum* eſſe neceſſariam: quia *Si Epiſcopi tantùm ſit ſancta vita, ſibi ſoli poteſt prodeſſe ſic vivens*. Ipſius præ cæteris ſpeciale officium eſſe *Scripturas legere, percurrere Canones, exempla Sanctorum imitari. Vigiliis, jejuniis, orationibus incumbere; cum fratribus habere pacem, nec quemquam ex membris ſuis diſcerpere. Nullum damnare niſi comprobatum: nullum excommunicare niſi diſcuſſum*. Ita humilitate & auctoritate præſtantem eſſe debere, *Ut nec per nimiam humilitatem ſuam ſubditorum vitia convaleſcere faciat; nec per immoderatam auctoritatem ſeveritatis poteſtatem exerceat*. Tenere debere illam ſupereminentem donis omnibus charitatem, ſine qua omnis virtus nihil eſt. *Cuſtos enim ſanctitatis Charitas eſt: locus autem hujus cuſtodis humilitas eſt*. Habere etiam debere caſtitatis eminentiam; *Ita ut mens Chriſti corpus confectura, ab omni inquinamento carnis ſit munda & libera*. Oportere *Eum ſollicitâ diſpenſatione curam pauperum gerere, eſurientes paſcere, veſtire nudos, ſuſcipere peregrinos, captivos redimere, viduas ac pupillos tueri*. Hoſpitalitatem in eo eſſe debere præcipuam. *Si enim omnes Fideles illud Evangelicum audire deſiderant*: Hoſpes fui, & ſuſcepiſtis me: *quantò magis Epiſcopus, cujus diverſorium cunctorum debet eſſe receptaculum? Laicus enim unum aut duos ſuſcipiens, implebit hoſpitalitatis officium: Epiſcopus ſi omnes non receperit, inhumanus eſt*. Caput centeſimum decimum-ſextum docet Clericos bonorum Eccleſiaſticorum di-

Aquiſgranum, vulgò Aixla Chapelle, Urbs inſignis Galliæ Belgicæ, Sedes olim Regum Chriſtianiſſimorum præcipua, in Diœceſi Leodienſi.

Regula Canonicorum.

Epiſcopi ſanctimonia, ſcientia, officia.

Hoſpitalitas Epiſcopi.

Bonorum Eccleſiaſticorum canonicus uſus. Res Eccleſiæ, patrimonia pauperum.

diſpenſatores eſſe, non dominos; & quos in uſus expendi debeant. *Res Eccleſiæ, ſicut a Sanctis Patribus traditur, & in ſuperioribus Capitulis continetur, vota ſunt Fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum. Fideles namque fidei ardore & Chriſti amore ſuccenſi, ob animarum ſuarum remedium, & cœleſtis patriæ deſiderium, ſuis propriis facultatibus ſanctam locupletem fecerunt Eccleſiam, ut his & milites Chriſti alerentur, & Eccleſia exornaretur, pauperes recrearentur, & captivi pro temporum opportunitate redimerentur. Quapropter vigilanti ac ſolerti cura providendum eſt his qui ejus facultates adminiſtrant, ne eas in ſuos ſolummodo uſus convertant, ſed magis juxta poſſibilitatem rerum, Chriſto famulantium, immò eorum in quibus Chriſtus paſcitur & veſtitur, curam gerere penitus non negligant.* Plurima hujus Regulæ Capitula excerpta ſunt ex Regula *Chrodegangi* Metenſis Epiſcopi, cujus meminimus in Hiſtoria Eccleſiaſtica Sæculi octavi.

Regula Sanctimonialium Canonicarum.

Liber ſecundus, qui eſt de Inſtitutione Sanctimonialium Canonicarum, viginti & octo Capita continet, ex S. Cypriano lib. de Habitu Virginum, S. Athanaſio, S. Cæſario Arelatenſi, S. Hieronymo in Epiſtolis ad *Euſtochium*, ad *Demetriadem*, ad *Furiam*, ad *Lætam*, maximam partem deflorata. Sanctimoniales illas Canonicas voto paupertatis adſtrictas non fuiſſe, conſtat ex Capite nono. *Si aliqua*, inquit, *Sanctimonialium res ſuas proprias ita Eccleſiæ contulerit, ut nihil ex his ſibi proprium vendicare, ſed tantùm rebus ſuſtentari velit Eccleſiæ, huic ſufficienter in Congregatione ſtipendia largiantur neceſſaria. Si autem Eccleſiæ eas tradiderit, & uſufructuario habere voluerit, Quæſtor Eccleſiæ eas, utpote Eccleſiæ defendat. Quòd ſi eas Eccleſiæ conferre noluerit, Abbatiſſa & cæteris Sanctimonialibus conniventiam adhibentibus, committat eas per ſcriptum publicè roboratum, aut propinquo, aut alii cuilibet bona fidei amico, qui eas jure fori defendat. Secundùm hanc igitur Conſtitutionis formam, Sanctimoniales ſuas proprias res deliberent & diſponant, & aut ſervis, aut certè aliis, quibus illis libuerit, eas ad procurandum, ſibique fideliter earum fructus adminiſtrandum, commendent. Quoniam autem ingreſſum Monaſterii, cuncta, ut præmiſſum eſt, rationabiliter illis diſponenda ſunt, ut remota quarumlibet forenſium rerum occupatione, ſuum liberiùs & quietiùs poſſint cuſtodire propoſitum.* Caput duodecimum ſtatuit ut Sanctimoniales *ſtipendia Eccleſiaſtica*, ſeu *cibum & potum æqualiter accipiant*. Ancillas ipſas habuiſſe conſtat ex capite vigeſimo-primo. Puellas in Monaſteriis inſtitutas fuiſſe, diſcimus ex capite vigeſimo-ſecundo. Hujus Synodi, & Regulæ utriuſque in ea conditæ exemplaria in ſingulas Provincias miſit *Ludovicus Pius*, Miſſoſque deſtinavit, qui Statutorum executionem curarent, ut conſtat ex Epiſtolis ipſius ad *Magnum* Senonenſem, & *Sicharium* Burdigalenſem, Archiepiſcopos, eâ de re datis.

Voto paupertatis non erant adſtrictæ.

ARTICULUS IX.

De Concilio Pariſienſi VI.

ANno Chriſti octingenteſimo vigeſimo-nono *Ludovicus Pius* Imperator & Rex Francorum una cum *Lothario* filio ſuo in conſortium Imperii aſſumpto, quatuor Synodos indixit in quatuor Imperii ſui partibus celebrandas ex pluribus Provinciis, unam ſcilicet Moguntiæ, Pariſiis alteram, tertiam Lugduni, quartam Toloſæ, ad Eccleſiaſticæ Diſciplinæ reſtaurationem, ut conſtat ex Encyclicâ Epiſtolâ, quam ex Placito Aquiſgranenſi miſit ad omnes Imperii Eccleſias; nec-non ex Præfatione Synodi Pariſienſis. Cùm, inquit, *liquidò pateat Eccleſiam, quam Chriſtus qui eam proprio ſuo ſanguine redemit, ſuiſque Orthodoxis famulis Ludovico & Lothario glorioſis Auguſtis regendam tuendamque committere occultâ ſuâ diſpenſatione voluit, diverſorum morborum generibus affici*, &c. *Quapropter ſtatuerunt in quatuor congruentiſſimis Imperii ſui locis Conventus Epiſcoporum uno eodemque tempore fieri debere. In quibus, Domino inſpirante, diligenter quærere ſtuderent & inveſtigare de cauſis ad Religionem Chriſtianam eorumque curam pertinentibus, quid a Principibus, & reliquo populo, vel ita ut divina auctoritas docet, aut aliter teneretur; vel quid inde ex parte, aut ex toto dimiſſum ſit ut non teneretur. Deinde quid in ipſorum, qui Paſtores populi conſtituti ſunt, converſatione & actibus inveniri poſſet, quod divinæ regulæ atque auctoritati non concordaret: ſimulque invenirent quæ occaſiones in utroque Ordine effecerint ut a recto tramite deviaſſent. Et quicquid de his cauſis inventum fuiſſet, correctionis gratiâ juxta miniſterium ſibi injunctum patenter denuntiarent.*

Quatuor Concilia eodem tempore in Galliis congregata.

Synodus Pariſienſis VI. ex quatuor Provinciis.

Synodus autem Pariſienſis Sexta ex quatuor Provinciis congregata eſt eorumdem Auguſtorum juſſu, ſcilicet Remenſi, Senonenſi, Turonenſi, & Rothomagenſi, & inchoata VIII. Idus Junias ejuſdem anni DCCCXXIX. ut docet ejus præfatio. *Eorumdem*, inquiunt Patres, *glorioſorum & orthodoxorum Principum juſſionibus obedientes ..... anno Incarnationis Domini 829. ſub die 8. Iduum Juniarum, nos indigni Epiſcopi, ex Diœceſi ſcilicet Durocortorum, nec-non & Diœceſi Senonica, & Turonica, atque Rotomagica, apud Pariſiorum urbem convenimus, & qualiter de paulò ſuperiùs præmiſſis cauſis, juxta admonitionem eorumdem Principum, egerimus & ſtatuerimus, in ſubſequentibus breviter capitulatim annotare curavimus.*

Synodi Decreta. Prima pars.

Tribus partibus conſtat hæc Synodus. Prima pars, quæ Sacerdotalis Ordinis diſciplinam præcipuè ſpectant, quinquaginta quatuor Capita complectitur. *Primum* explicat quid propriè ad Religionem Chriſtianam pertineat, fides ſcilicet ac opera. *Secundum*, quomodo univerſalis Dei Eccleſia unum ſit corpus, cujus caput eſt Chriſtus. *Tertium*, quomodo totius ſanctæ Dei Eccleſiæ corpus in duas eximias perſonas, *Sacerdotalem*, & *Regalem* diviſum ſit, ut docent Gelaſius Papa & Sanctus Fulgentius; & *In Eccleſia nemo Pontifice potior: in Sæculo nemo Chriſtiano Imperatore celſior invenitur.* Quartum explicat quomodo Sacerdotum, qui ſunt *Apoſtolorum Succeſſores*, vita concordare debeat doctrinæ. *Quintum* ſtatuit ut Epiſcopi plebes ſuas dictis & exemplis ad meliora incitent, & ad divinam Clementiam pro Imperatore, ejuſque conjuge, prole, & Imperio implorandam. *Sextum* ſtatuit ut omnes fidem diſcant. *Septimum*, ut ſolemnis Baptiſmus non conferatur niſi temporibus quæ præfigunt Canones in Paſchate ſcilicet ac Pentecoſte, & *Gelaſii* in Epiſtolâ ad Epiſcopos Lucaniæ, & *Sancti Leonis* in Epiſtolâ ad Epiſcopos Siciliæ auctoritatem laudat. *Octavum* Clinicos, id eſt, in ægritudine baptizatos, a gradibus Eccleſiaſticis repellit, ſecundùm Concilii Neocæſarcenſis duodecimum Canonem. *Nonum* Fideles omnes hortatur ad ſervandum pactum quod in Baptiſmate cum Deo fecerunt, quod non ſolùm per infidelitatem, ſed etiam per peccata violatur: idque populis a Sacerdotibus prædicari jubet. *Decimum* explicat quid ſit abrenuntiare diabolo & operibus ejus. *Caput undecimum* tales eligi jubet Eccleſiæ Miniſtros, *quales & Apoſtolicus ſermo, & Canonicus ordo, & B. Gregorii Paſtoralis Regula docet*; ſcilicet ut *nullius rei terrenæ gratiâ*, ſed *Dei ſolius eligantur*. Eliminari præcipit ab *Electione & Ordinatione*

Pactum cum Deo in Baptiſmo factum.

Simonia Imperatoris auxilio eradicanda.

Digitized by Google

tione Sacerdotis Simoniacam hæreſim. Primùmqoe neceſſe eſſe ait *Ut hæc peſtis Imperiali Auctoritate & poteſtate, cum conſenſu venerabilium Sacerdotum, a Romana Eccleſia amputetur: quoniam ſi caput languerit, membra incaſſum vigeant neceſſe eſt*. Caput duodecimum auream illam *Sancti Gregorii Magni* Sententiam Sacerdotibus ponit ob oculos: *Cùm rerum neceſſitas expoſcit, penſandum valde eſt ad culmen quiſque regiminis qualiter veniat, atque ad hoc rite perveniens qualiter vivat, & benè vivens qualiter doceat, & rectè docens infirmitatem ſuam quotidie quanta valeat conſideratione cognoſcat*. Alia præclara documenta ex *Sancto Gregorio*, & ex *Sancto Hieronymo*, Sacerdotibus tradit.

Sacerdotum vocatio, vita, doctrina.

Caput decimum-tertium Sacerdotes ab avaritia deterret. *Decimum-quartum* eoſdem ad hoſpitalitatem ſectandam adhortatur. *Decimum quintum* pluribus docet *Nulli Sacerdotum licere res Dedicatas, ſibique commiſſas, ut proprias tractare*, & ſecundùm libitum ſuum ad uſus quoſcumqoe convertere, ſed potiùs *Secundum Canonicam Auctoritatem, Sanctorumque Patrum dicta & exempla adminiſtrare vel diſpenſare: qui ſcientes nihil aliud eſſe res Eccleſiæ, niſi vota Fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, non eas vindicaverunt in uſus ſuos ut proprias, ſed ut commendatas, pauperibus diviſerunt*. Verba ſunt Juliani Pomerii lib. 2. *de Vita Contemplativa*, quem ſub nomine *S. Proſperi* laudat hæc Synodus. *Caput decimum-ſextum* ſtatuit ut res ab Epiſcopis vel Preſbyteris, ex facultatibus Eccleſiæ, poſt eorum Ordinationem, comparatæ, quocumque nomine, & quacumque conditione, ad Eccleſias quibus præſunt, pertineant, non ad eorum heredes devolvantur. *Caput decimum-ſeptimum* Rerum Eccleſiaſticarum diſtractionem vetat abſque urgentiſſima neceſſitate, & conſilio Metropolitani, aut certè vicinorum Epiſcoporum, earumque commutationem imprudentem & Eccleſiæ incommodam æquè prohibet. *Caput decimum-octavum* docet Paſtores Eccleſiarum res Eccleſiæ poſſidere, non ab his poſſideri debere eas poſſidendo contemnere, *& non ſibi, ſed aliis poſſidere*. Et verbis *Juliani Pomerii* ſæculares homines perſtringit, qui Eccleſiam nimis divitem eſſe conqueruntur. *Quantacumque ſint*, inquit, *res Eccleſiæ, ſi eo modo quo diſpenſanda ſunt, diſpenſentur, nimia non ſunt. Cupiditas quippe, immo negligentia quorumdam diſpenſatorum, non Eccleſiæ ampla res in vitio ſunt. Mira namque res, Ambitio mundialis ſatis non habet, & Eccleſia Chriſti nimiùm habet*.

Bonorum Eccleſiæ recta adminiſtratio & uſus.

Caput decimum-nonum Nec ſubditos Prælatis detrahere, nec ipſos ex livore reprehendere, ac ipſis inſultare debere docet: nec Prælatos anſam dare detrahendi. *Caput vigeſimum* ſtatuit ut Epiſcopi Syncellos habeant vitæ probabilis Clericos, converſationis ſuæ teſtes perpetuos. *Caput vigeſimum-primum* Antiſtites perſtringit, qui Laïcos potiùs quàm Clericos familiares habere, & commenſales delectantur: qui ſubditas ſibi Congregationes Canonicorum, Monachorum, & Sanctimonialium negligunt: *Qui non cauſâ neceſſitatis, aut utilitatis, ſed potiùs avaritia & propria delectationis, ſæpiſſimè propriâ Civitatis ſuæ Sede relictâ, Cleroque neglecto, remotiora loca frequentant: de qua re & deſtitutio divini cultûs, & prædicatio in plebibus, & cura ſubjectorum poſtponitur, & hoſpitalitas negligitur*. Caput vigeſimum-ſecundum Pacis inter Epiſcopos & Patronos Laïcos conſervandæ cauſâ, jubet ut ſi Laïcus idoneum utilemque Clericum Eccleſiæ ſuæ præficiendum obtulerit, non rejiciatur ab Epiſcopo: & ſi rejiciendus eſt, *Diligens examinatio, & evidens ratio, ne ſcandalum generetur, manifeſtum faciat*. Caput vigeſimum-tertium perſtringit Antiſtites qui non paternum affectum circa gregem ſibi commiſſum, ſed quemdam dominatum exercent. 24. Jubet ut Prælati carnalem & ſpiritualem cibum ſubditis diſtribuant. 25. Miniſtros Epiſcoporum, & Archidiaconos avaritiæ deditos, jubet ab ipſis Epiſcopis coërceri. 26. Concilia Provincialia bis aut ſaltem ſemel in anno celebrari ſtatuit, ex quorum prætermiſſione multorum criminum oritur impunitas, & ſuperborum Clericorum impudentia ſovetur, qui Canonum auctoritate calcata, auribus Principum moleſtiam creant. 27. Chorepiſcopos qui formam Septuaginta Diſcipulorum tenent, Confirmationis Sacramentum conferre vetat, & alia miniſteria obire, quæ ſolis Pontificibus debentur. 28. Preſbyteros & Monachos negotiatores & villicos eſſe prohibet, turpibuſque lucris implicari. 29. Preſbyteros Parochiarum regimini præpoſitos, ab Epiſcopis ad varia loca mitti prohibet ad agenda ipſorum negotia: quia illos reſidere neceſſe eſt, ne eorum abſentiâ & loca Deo dicata cultu debito priventur, *& homines ſine Confeſſione, & infantes ſine Baptiſmatis regeneratione pleruimque moriantur*. 30. Jubet Rectores Eccleſiarum diligentiorem adhibere curam in educandis & erudiendis junioribus Clericis & ipſos ad Concilium adducere, ut ſuum ſtudium circa divinum cultum omnibus manifeſtum fiat. 31. Evangelicam Prædicationem quæſtûs cauſâ fieri vetat: & ne Epiſcopi Diœceſim luſtrantes quartam partem decimarum & redituum ex oblationibus Fidelium in ſingulis Parochiis accipiant, ſi nulla neceſſitas urgeat, ſed in uſus Eccleſiarum & pauperum, ſecundùm ſuam diſpoſitionem, expendendam relinquant. Caput 32. multorum Sacerdotum *incuriam & ignorantiam* arguit, qui *Modum Pœnitentiæ reatum ſuum confitentibus, ſecus quàm Jura Canonica decernunt, imponunt, utentes quibuſdam Codicillis contra Canonicam Auctoritatem ſcriptis, quos Pœnitentiales vocant: & ob id non vulnera peccatorum curant; ſed potiùs foventes palpant, incidentes in illud Propheticum:* * *Væ qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ad decipiendas animas*. Quam ob rem jubent Patres, *Ut unuſquiſque Epiſcoporum in ſua Parochia eoſdem erroneos Codicillos diligenter perquirat, & inventos igni tradat, ne per eos ulteriùs Sacerdotes imperiti homines decipiant*. Caput 33. ſtatuit ut Epiſcopi Sacramentum Confirmationis jejunii adminiſtrent, & iiſdem temporibus, quibus Baptiſmum ſolemnem, in Paſchate ſcilicet ac Pentecoſte. 34. Decernit ut Epiſcopus Preſbyterorum aliorumque Clericorum depoſitorum vitam & converſationem inſpiciat, eoſque Canonicæ Pœnitentiæ ſubdere non negligat. 36. Prohibet ne Clerici Eccleſias, quibus ſunt mancipati, deſerentes, ab aliis Epiſcopis, aut Abbatibus, ſeu etiam nobilibus viris recipiantur: Statuitque Imperatori ſupplicandum, ut poteſtate Regali prohibeat ne quiſpiam Laïcorum alterius Clericum ſollicitet, aut recipiat: & præcipuè, ne Italici Epiſcopi, Abbateſque, & Comites, ac cæteri nobiles viri, aliorum Clericos ex Germania, Galliaque illuc ſugientes recipere præſumant. XXXVII. Epiſcopos invigilare jubet, ut Abbates Canonicorum ab illicitis ſe abſtineant. Qui ſi Epiſcopo parere renuerint, Synodali Judicio aut corrigantur, aut *interveniente Principis auctoritate, honore prelationis priventur*. 38. Sacerdotes a ſcurrilitate, turpiloquio, hiſtrionum jocis, aut quibuſlibet ſpectaculis, abſtinere mandat; quibus *magis lugere convenit, quàm in cachinnos ora diſſolvere*. Viduas repente & ſine probationis examine Sanctimonialibus præfici vetat. *Caput XXXIX*. Ne verò ipſas velent Preſbyteri inconſultis Epiſcopis, cavet. *Caput XL*. Ne iidem

Vir-

Paſtoralis Epiſcoporum vigilantia.

Pax inter Epiſcopos & Patronos Laïcos ſervanda.

Concilia Provincialia.

Curatorum Reſidentia.

Pœnitentia modus ſecundùm Canones imponendus.

Erronei Condicilli Pœnitentiales igni tradendi.

Ezech. 13.

Confirmatio.

Sacerdotum modeſtia & mortificatio.

Digitized by Google

Virgines conſecrent, ſub pœna canonica prohibet. *Caput XLI.* Abuſum qui irrepſerat, ut quædam fœminæ ſibi ipſis velum imponerent, ut Eccleſiarum excubatrices & adminiſtratrices fieri poſſent, emendat. *Caput XLII.* Prohibet ſic velatas in Eccleſiis ad hujuſmodi obſequium a Presbyteris admitti. *Caput XLIII.* Corrigit alium abuſum, qui invaluerat ut Abbatiſſæ Viduas aut Virgines velarent: & quæ id fuerint cauſæ, coërceri jubet ab Epiſcopis, & Canonicæ Pœnitentiæ addici. 44. Vetat ne viduæ juniores ſtatim velentur, ſed expectare jubet diem a maritorum obitu trigeſimum, ſecundùm Legem Imperatoris; quo elapſo tempore, aut nubant, aut Deo, ſi malint, in Monaſteriis conſecrentur, non verò in propriis domibus ſub Sanctimonialium habitu vivere ſinantur. 45. Abuſum longè graviorem reſecari jubet qui in Provinciis quibuſdam graſſabatur, ut fœminæ ſanctis altaribus ſe ingererent, ſacra vaſa contingerent, Sacerdotalia indumenta Presbyteris adminiſtrarent, immo *Corpus & Sanguinem Domini populis porrigerent.*

Parthenones non adeundi ſine Epiſcopi licentia.

Caput 45. Canonicos & Monachos Monaſteria Puellarum adire vetat, *niſi cauſa prædicationis, aut inevitabilis neceſſitas coëgerit*, cum *Epiſcopi*, aut ejus *Vicarii licentia*. Presbyteros, poſt Miſſarum celebrationem, ad ſecretas cum Sanctimonialibus collocutiones divertere prohibet, & earum Confeſſiones excipere *niſi in Eccleſia, coram ſancto altari, adſtantibus haud procul teſtibus*, niſi præpedierit infirmitas. Abſque Epiſcoporum juſſione Canon 46. Monachis Sacerdotibus Confeſſiones Monialium, immo & Clericorum, & Laïcorum audire vetat. *Nullo modo videtur nobis conveniens, ut Monachus, relicto Monaſterio ſuo, idcirco Sanctimonialium Monaſteria adeat, ut confitentibus peccata ſua modum pœnitentiæ imponat. Nec etiam illud videtur nobis congruum, ut Clerici & Laïci Epiſcoporum, & Presbyterorum Canonicorum judicia declinantes, Monaſteria Monachorum expetant, ut ibi Monachis Sacerdotibus Confeſſionem peccatorum ſuorum faciant: præſertim cum eiſdem Sacerdotibus Monachis id facere fas non ſit, exceptis his dumtaxat qui ſub Monaſtico Ordine ſecum in Monaſteriis degant. Illis namque eſt Confeſſio peccatorum facienda, a quibus ſubinde & modus Pœnitentiæ, & conſilium ſalutis expetatur, & a quibus, poſt tempora Pœnitentiæ peracta, ſecundùm Canonicam Inſtitutionem, ſi Epiſcopus juſſerit, reconciliati mereatur ..... Monachos quietem debere diligere; & intentos eſſe tantummodo jejunio & orationi in locis, in quibus renuntiaverunt ſæculo, permanentes, ut nec Eccleſiaſticis, nec ſæcularibus negotiis communicent; nec in aliquo ſint moleſti propria Monaſteria deſerentes, niſi fortè eis præcipiatur propter opus neceſſarium ab Epiſcopo Civitatis.*

Sacerdotibus Monachis fas non eſt Sæcularium Confeſſiones excipere, ſine approbatione Epiſcopi.

Monachorum receſſus & quies.

Caput 47. prohibet Miſſam in domibus privatis, in hortis, aut ædiculis & Oratoriis celebrari, niſi neceſſitas compellat in itinere, quando Eccleſia remota eſt, *Ne populus Dei ſine Miſſarum celebratione & Corporis & Sanguinis Dominici perceptione maneat.* Idque tunc fieri jubet in Altaribus ab Epiſcopo conſecratis. 48. Sacerdotes ſine miniſtris Miſſam celebrare prohibet, ſub pœna canonica. 49. Decernit ut ſingulæ Eccleſiæ, plebes & res, quibus conſiſtere poſſint, habentes, ſingulos habeant Presbyteros, cavetque ne idem duabus, aut tribus Baſilicis præficiatur. *Caput L.* obſervationem diei Dominicæ commendat, & Imperatorem a Sacerdotibus rogandum ſtatuit *Ut ob honorem & reverentiam tantæ diei edictis metum incutiat, ne in ea mercatus, Placita, & ruralia quæque opera, nec non & quaſlibet carrigationes ullius conditionis homines facere præſumant.* 51. Modiorum & ſextariorum, ſtaterarum atque ponderum inæqualitatem in vendendo & commodando, atque recipiendo, prohibet. 52. Principis auctoritatem implorat, ut impediatur gravamen pauperum, in aliquibus Provinciis, in quibus Epiſcopi & Comites & cæteri Prælati frumentum & vinum minori longè pretio, quàm cætera, pauperes ſibi ſubditos ſibi vendere cogebant.

Dominicæ diei ſanctificatio.

LIII. Præclara habet contra uſurarios ex Scriptura Sacra & SS. Patribus, maximè ex S. Hieronymo in Ezechielis 18. docetque uſuram eſſe quicquid exigitur ultra ſortem, non ſolùm in pecunia, ſed in quacumque ſpecie. *Solent*, inquit, *argumentari & dicere: Dedi unum modium, qui ſatus fecit decem modios: nonne juſtum eſt ut medium modium de meo plus accipiam, cùm ille mea liberalitate novem & ſemis de meo habeat?* Nolite errare, *inquit Apoſtolus*, Deus non irridetur. *Reſpondeat enim nobis breviter fœnerator miſericors, utrum habenti dederit, an non habenti? Habenti utique dare non debuerat; ſed dedit quaſi non habenti: ergo quare plus exigit quaſi ab habente? Alii pro pecunia fœnerata ſolent munuſcula accipere diverſi generis, & non intelligunt uſuram appellari, & ſuperabundantiam, quicquid illud eſt, ſi ab eo quod dederint, plus acceperint.* Ibidem refert ac damnat Synodus malas artes & crudelitatem fœneratorum, qui tempore famis pauperi pecuniam pro modio frumenti numerare non valenti dicunt: *Quot modò denariis poſſum modium frumenti mei vendere, aut tot denarios tempore fructûs novi mihi redde, aut certè eorum pretium in frumento & vino, & cæteris quibuſlibet aliis frugibus ad plenum ſupple. Unde evenire ſolet ut pro frumenti modio taliter mutuato, tres aut quatuor modii a pauperibus tempore meſſis violenter exigantur. Sunt etiam alii crudeliſſimi fœneratores, qui tempore neceſſitatis nihil commodare pauperibus volunt, niſi meſſellas ſuas, & vineolas, & pratella ea ratione in pignus dederint, ut quicquid frugum in hiſce colligi poterat, pro parvo quod mutuum acceperunt, ex aſſe amittant*, &c. Caput 54. Adultos baptizandos & confirmandos, & baptizandorum atque confirmandorum patrinos, de Fide & Sacramentis diligenter erudiri præcipit.

Fœneratorum malæ artes & crudelitas.

Secunda pars Decretorum Concilii.

Secunda pars Concilii 6. Pariſienſis Regum & Principum, generatimque omnium Fidelium ſtatum ſpectat. Capita tredecim complectitur. Primum & ſecundum disertè explicant in quo poſitum ſit miniſterium Regis, maximèque in Eccleſiæ tuitione poſitum docent, ex *S. Iſidoro* dicente: *Principes ſæculi nonnumquam intra Eccleſiam poteſtatis adepta culmina teneant, ut per eamdem poteſtatem Diſciplinam Eccleſiaſticam muniant. Cæterùm intra Eccleſiam Poteſtates neceſſariæ non eſſent, niſi ut quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ ſermonem, Poteſtas hoc imperet per diſciplinæ terrorem. Sæpe per regnum terrenum cœleſte regnum proficit, ut qui intra Eccleſiam poſiti contra fidem & diſciplinam Eccleſiæ agunt, rigore Principum conterantur: ipſamque diſciplinam, quam Eccleſiæ utilitas exercere non prævalet, cervicibus ſuperborum Poteſtas Principalis imponat, & ut venerationem mereatur, Poteſtas impertiat. Cognoſcant Principes ſæculi, Deo debere ſe reddere rationem propter Eccleſiam, quam a Chriſto tuendam ſuſcipiunt. Nam ſive augeatur pax & diſciplina Eccleſiæ per fideles Principes, ſive ſolvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum poteſtati ſuam Eccleſiam credidit.* Caput 3. Judices, Miniſtroſque probos a Regibus eligendos docet: alioquin ipſos coram ſupremo Judice reos fore. *Caput IV.* docet pietatem, juſtitiam & miſericordiam eſſe ſtabilimentum Regni. *Caput V.* monet Reges ut Regnum ſibi a Deo traditum credant, illudque ſecundùm ejus voluntatem gubernare ſatagant. *Caput VI.*

Chriſtiani Regis officia.

Fides & obedientia Regi exhibenda.

VI. Ad caritatem omnium ordinum homines adhortatur, & maxime Palatinos, ſeu Clericos, ſeu Laicos, *Ne alteratrius injuriam, aut dehoneſtationem* (quod in Aula frequens eſt) *contra ſas meditentur*. Capite 7. Legem Chriſti, divinaque mandata negligi a Fidelibus Patres lamentantur. *Capite VIII.* Fidem Regi ſervandam & obedientiam exhibendam, ex Sacra Scriptura docent, cujus prolatis documentis, ita colligunt: *Quapropter neceſſe eſt ut unuſquiſque Fidelis tantæ Poteſtati ad ſalutem & honorem Regni, ſecundum Dei voluntatem, utpote membrum capiti opem congruam ferat, pluſque in illo generalem profectum, & utilitatem atque honorem Regni, quam lucra quærat mundi*. Capite 9. Publicas calamitates, Regnorumque tranſlationes ob Principum, ac populorum peccata a Deo vindice infligi docent. *Capite X.* Quorumdam Chriſtianorum refellunt errorem, qui credebant, aſſerebantque, homines in Chriſto renatos, quamvis ſcelerate viverent, & in malis operibus diem extremum clauderent, diuturno atque purgatorio, non æterno igne puniri: docentque fidem ſine bonis operibus non ſalvare. *Caput XI.* Frequentari jubet Eccleſias, eaſque præ Templo Hieroſolymitano, honore dignas eſſe docet, *in quibus non jam ſanguis taurorum effunditur, ſed Corpus & Sanguis Chriſti conficitur, & a Fidelibus percipitur*. Eorumque conſuetudinem redarguit, qui in ædiculis & Oratoriis Sacrificium offerri faciunt, templa negligentes ac deſerentes. *Caput XII.* Eos increpat, qui Eccleſiam ingreſſi, *non ad Deum purum ſimpliciterque orationem dirigunt; quoniam quod ore precantur, hoc etiam mente non meditantur*. Caput 13. Docet eos qui ab Eccleſiis procul ſunt, non propterea negligere debere orationem, cum Deus orari poſſit in omni loco, utpote qui ubique ſit.

Reverentia Eccleſia debita.

His Capitulis conditis, Patres Epiſtolam Synodicam ad *Ludovicum Pium* Imperatorem ſcripſere, cui adjunxere 27. Capitula ex Decretis Concilii maximam partem excerpta, quorum obſervationem præcipue neceſſariam judicarunt, ejuſque Majeſtati ſupplicarunt, ut ea executioni mandari curaret. His conſtat *Concilii VI. Pariſienſis tertia pars*. In ſexto Capitulo, quod eſt de Miſſarum celebratione in ædiculis & Oratoriis prohibenda, Miſſa *Conſecratio & perceptio Corporis & Sanguinis Dominici* ter appellatur. Falſò itaque mutationem circa fidem Euchariſtiæ inſenſibilem decimo ſæculo factam Calviniani Miniſtri fabulantur, & tunc ſenſim præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia doctrinam invaluiſſe, cum nono ſæculo ea totius Eccleſiæ fides eſſet, ut & præcedentium, ab ipſa Chriſtiani nominis origine, ſæculorum. *Capite XXII.* Patres Imperatorem rogant ut in bonis Paſtoribus conſtituendis maximam curam adhibeat: *Quia ſi aliter factum fuerit*, inquiunt, *& Ordo Eccleſiaſticus ſuam non habebit dignitatem, & Religio Chriſtiana in multis labefactanda detrimenti ſui jacturam patietur, & animæ veſtræ, quod non optamus, periculum generabitur*. Ut in Abbatiſſis conſtituendis, & in omnibus Reipublicæ Miniſtris eligendis, periculum ſuum caveat, & ſolertiſſimam providentiam adhibeat, eumdem Imperatorem rogant *Cap. 23*. *Capite 26.* Maxima libertate cauſam exponunt cur collapſa fuerit Eccleſiaſtica Diſciplina, tantique mali fontes duos indigitant, *Quia*, inquiunt, *& Principalis Poteſtas, diverſis occaſionibus intervenientibus, ſecus quam auctoritas divina ſe habeat, in cauſas Eccleſiaſticas proſilierit, & Sacerdotes partim negligentiâ, partim ignorantiâ, partim cupiditate, in ſæcularibus negotiis & ſollicitudinibus mundi, ultra quam debuerant, ſe occupaverint. Et hac occaſione aliter quam divina auctoritas doceat, in utraque parte actum extitiſſe, dubium non eſt*.

Tertia pars Concilii.

Fides Eccleſiæ circa Euchariſtiam.

Boni Paſtores conſtituendi.

Cauſa cur prolapſa ſit Eccleſiæ Diſciplina.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 352. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem velut meam notant: *Papa committens Simoniam, coërceri poteſt ab Imperatore*.

R. Hæc propoſitio non eſt mea; nec ibi, aut alibi in Opere meo legitur. Concilii Pariſienſis Sexti Canones eo loci recenſeo. *Caput* [inquam] *undecimum eliminari præcipit ab electione & ordinatione Sacerdotis Simoniacam Hæreſim, primumque neceſſe eſſe ait*, UT HÆC PESTIS IMPERIALI AUCTORITATE ET POTESTATE, CUM CONSENSU VENERABILIUM SACERDOTUM, A ROMANA ECCLESIA AMPUTETUR. Hæc Synodi verba; de meo nihil addidi; de electionibus & ordinationibus, & maxime de Romani Pontificis electione ſermo eſt: de Papa Simoniam committente ab Imperatore coërcendo, ne verbum quidem ullum.

ARTICULUS X.

De Concilio Aquiſgranenſi II.

ANno Chriſti octingenteſimo trigeſimo-ſexto, Concilium Aquiſgranenſe II. convocante *Ludovico Pio* Imperatore, celebratum eſt octavo Idus Februarii, ad reſtaurandam Eccleſiaſticam Diſciplinam. Sanxit de vita Epiſcoporum, de eorum doctrina, de vita & doctrina inferiorum Ordinum, de perſona Regis, filiorumque ejus, ac Miniſtrorum. Primum Caput, quod eſt *De Vita Epiſcoporum*, duodecim Canones complectitur, quibus non ſtatuitur aliquid novi, ſed repetuntur & confirmantur quæ in Concilio Aquiſgranenſi I. & Pariſienſi VI. ſtatuta ſunt. Vitam porro Epiſcoporum inſtituit ſecundum Apoſtoli doctrinam, & *S. Gregorii Magni* documenta in libro Paſtorali. Notanda ſunt illa verba Canonis III. *Placuit omnibus Epiſcopis, ut quocumque loco ſit Epiſcopus, coram ſe aggreget ſemper pauperes ad refectionem*.

Summa Canonum.

Epiſcoporum Vita.

Caput ſecundum, quod eſt de Doctrina Epiſcoporum, duodecim pariter Canones continet, qui docent Epiſcopos *Ineſcuſabiliter noſſe oportere, ut ex Veteris Novique Teſtamenti Scriptis, quæ vera ſunt, ſalutique omnium proficua proferre doctè ſciant*. Neceſſe inſuper eſt, ut ſciant *Medicinam ſpiritualem, conſiliumque, ſalubre animarum, uti Medici ſpirituales*: quia, ut ait S. Gregorius, *Ars artium regimen eſt animarum*. Scire debere *Formam Evangelicam, documenta Apoſtolica, Canonum inſtituta, normam Regulæ Paſtoralis a Sancto Gregorio edita*. Scire ipſos debere, *Res Eccleſiaſticas, non ut proprias, ſed a Domino ſibi pro aliorum neceſſitatibus commiſſas, & nihil aliud eſſe ecc Eccleſiæ, quam vota Fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum*. Idirco maxime eos cavere debere, *Ne ea quæ Eccleſiaſticis tradita ſunt Miniſteriis, pro remiſſione peccatorum, aut aliis aptanda officiis aut pauperibus eroganda propria cupiditate aut Potentum terrore, parentumque procuratione, ad alios uſus retorqueant: Ne fortè quod aliis extat remiſſio peccatorum, ipſis ſit damnationis augmentum: ſed potius indigentibus eat, & Eccleſiaſticis Miniſteriis diſtribuant, ne exinde a Domino velut inutiles diſpenſatores damnentur*. Perpetua eſt & conſtans Patrum doctrina, Clericos bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſatores eſſe, non dominos. *Canon XII.* ſtatuit *Ut ſi quiſpiam Epiſcoporum, aut quilibet ſequentis Ordinis*

Epiſcoporum doctrina.

Bonorum Eccleſiæ ſancta adminiſtratio & diſpenſatio.

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiaſtici, deinerps timore, aut cupiditate, aut qualibet ſuaſione a Domino & Ortodoxo Ludovica Imprratore drfecerit, aut etiam Sacramentum fidelitatis illi promiſſum violaverit, & rjus contrariis malrvola intentione quolibet modo ſe copulaverit, gradum proprium Canonica atque Synodali Sententiâ amittat. Quòd ſi quiſquam laicus id ſacrratentavrrit, ſciat ſe ab univerſo gradu anathematizandum. Hujus condendi Canonis neceſſitatem fecit *Ebonis* Remenſis, *Agobardi* Lugdunenſis, *Bernardi* Viennenſis, *Bartolomei* Narbonenſis, *Jeſſe* Ambianenſis, *Theodulfi* Aurelianenſis, *Helia* Tricaſſini, *Heriboldi* Autiſiodorenſis, aliorumque Lotharianæ factionis Prælatorum, in *Ludovicum Pium* conſpiratio, ejuſque exauctoratio per ſummum nefas tentata in Conventu Compendienſi anno 833.

Fides Regi ſervanda.

Hanc violantium pœna.

Altera pars ſecundi Capitis, quæ eſt *De vita & doctrina inferiorum Ordinum*, ſexdecim continet Canones. Abbatibus Monachorum præcipit Canon ſecundus, *Ut ipſi temporalia ſubſidia tantò ſtudioſiùs adminiſtrent, quantò ſciunt exteriùs nihil contingere licere. Sed & divina lectionis ſtudio jugitrr eos informent, ne aut temporali auxilio divinum opus explere nequeant, aut torpentes atio, in laqueum tentationis incidant.* Prohibet etiam Monachis ne *ſacularibus*, aut *Eccleſiaſticis negotiis ſe immiſceant, niſi in cauſa neceſſitatis, acceptâ tamen propria civitatis Epiſcopi licentiâ.*

Monaſtica Diſciplina.

Canon quintus Miniſterium Curatorum explicat. *Presbyterorum*, inquit, *qui praſunt Eccleſia Chriſti, & in confectione divini Corporis & Sanguinis conſortes cum Epiſcopis ſunt, miniſterium eſſe videtur ut in doctrina praſint populis, & in officio pradicandi.* Oneris Epiſcopalis *Cooprratores* eos vocat. Hominum ad Parochias ſuas pertinentium curam gerere debere docet a nativitate uſque ad obitum. Infirmorum & morientium curam ſic ab eis gerendam præſcribit: *Si autem infirmitate depreſſus fuerit, ne Confeſſione, atque oratione Sacerdotali, nec-non Unctione ſanctificati olei, per ejus negligentiam careat. Denique ſi finem urgentem perſpexerit, commendet Animam Chriſtianam Domino Deo ſuo more Sacerdotali, cum acceptione Sacra Communionis, corpuſque ſepultura.* Ex hoc Canone patet in uſu Eccleſiæ fuiſſe, ut infirmitate depreſſi, id eſt; graviter ægrotantes, primùm Confeſſione Sacramentali peccata expiarent. Deinde Sacramento Extremæ-Unctionis munirentur, antequam deſperata valetudo eſſet: tandem, ubi imminere prævideretur obitus, fieret Animæ Commendatio, & Sacra Communio ceu Viaticum moribundo Chriſtiano daretur. Quòd autem poſtea Communio præmiſſa ſit Extremæ-Unctioni, & a pluribus ſæculis mos ille in Eccleſia Latinæ obſervetur, ut Viatico Corporis & Sanguinis Chriſti reficiantur infirmi, poſtea Extrema-Unctione, ubi imminet obitus, mera Diſciplinæ mutatio fuit, non Sacramenti. Unde imperitè Dallæus * Calvinianus Miniſter ex hujuſmodi variatione colligit Extremam-Unctionem Sacramentum non eſſe, vel idem nos Sacramentum non habere, quod habuerunt antiqui. *Canon ſeptimus* Clericos ancillas habere vetat. Canon duodecimus Monaſteriis puellarum providet, quæ in quibuſdam locis *lupanaria potiùs eſſe videbantur, quàm Monaſteria, propter negligentiam ſtipendiorum, aut inſolentiam Prælatorum.* Unde rogandum Imperatorem ſtatuunt Patres, ut Religioſos Viros mittat, qui hæc inquirant & emendent. *Canon decimus-quintus* jubet Canonicos ſecundùm Regulam in Concilio Aquiſgranenſi primò ipſis præſcriptam religioſè converſari: *Monachos verò ſecundùm traditam a B. Benedicto Regulam unanimiter.* Tunc ſcilicet omnia Galliarum, Germaniæ & Italiæ Monaſteria *Ludovici Pii* ditioni ſubdita, ſub *S. Benedicti* Regula militabant.

Curatorum miniſterium.

Extrema Unctio ante Euchariſtiam Infirmis data.

** Lib. adverſus Extremam Unctionem.*

Parthenonum reformatio.

S. Benedicti Regula.

Tom. VI.

Caput III. quod eſt *De perſona Regis, filiorumque ejus, ac Miniſtrorum*, viginti-quinque Canones continet: quorum plerique gemini ſunt iis, qui in Concilio Pariſienſi ſexto, parte ſecundâ & tertiâ, de iiſdem perſonis conditi leguntur. Canone ſecundo, Chriſtiani Imperatoris & Regis officium his S. Fulgentii, lib. de Veritate Prædeſtinationis & Gratiæ, verbis explicatur: *Clementiſſimus Imperator non ideo eſt miſericordia vas praparatum in gloriam, quia apicem terreni Principatûs accepit, ſed ſi in Imperiali culmine recta fide vivat, & vera cordis humilitate praditus, culmen Regia Dignitatis ſancta Religioni ſubjiciat: Si magis in timore ſervire Deo, quàm in tumore dominari populo delectetur; ſi in eo lenitas iracundiam mitiget, ornet benignitas poteſtatem: ſi ſe magis diligendum quàm metuendum cunctis exhibeat: ſi ſubjectis ſalubriter conſulat: ſi juſtitiam ſic teneat, ut miſericordiam non relinquat: ſi pra omnibus ita ſe ſancta matris Eccleſia Catholica meminerit filium, ut ejus paci atque tranquillitati per univerſum mundum prodeſſe ſuum faciat Principatum. Magis enim Chriſtianum regitur ac propagatur Imperium, dum Eccleſiaſtica ſtatui per omnem terram conſulitur, quàm cùm in parte quacumque terrarum pro temporali ſecuritate pugnatur.* Canonibus IX. & X. Imperatorem admonent Patres, ut in bonis Paſtoribus in Eccleſiis Dei conſtituendis magnum ſtudium adhibeat, & in Rectoribus Monaſteriorum, & Abbatiſſis nominandis, animæ ſuæ caveat periculum. Canone XVII. Imperatorem rogant, ut Viros Eccleſiaſticos ad Aulam, ad Comitia & Placita non vocet, aut ad quævis negotia gerenda mittat Quadrageſimæ tempore. *Veſtram*, inquiunt, *a Deo amabilis Auguſte, petimus clementiam, uti abſque inevitabili neceſſitate ſanctum tempus Quadrageſima liceat Eccleſiaſticis Viris ſub quiete agere, quatenus tempus illud, quod purificatio eſſe debet aliorum temporum, non inquietur inquietudine perturbationum.* Canon XVIII. Jejunium, Placita & Nuptias diebus Dominicis prohibet. Canon XIX. Monaſteria, quæ ſæcularibus dati contra Canones *Reipublica neceſſitas* coëgerat, reſtaurari jubet, ac Clericos in locis, in quibus fuerant, interim reſtitui, donec rerum opportunitas id pleniùs emendari permittat. Canon XXII. Frequentis Communionis morem excitari decernit. *Sanè*, inquiunt Patres, *communicatio Corporis Domini omni die Dominica debuit celebrari. Ideoque neceſſe eſt, quantùm ratia permittit, ut moderna corrigatur conſuetudo; ne fortè qui longè eſt a Sacramentis, quibus eſt redemptus, longè ſit a ſalute quam fuerat conſecuturus.*

Chriſtiani Regis officia.

Mos frequentis Communionis excitandus.

Ab eadem Synodo libri tres ad *Pippinum* Ludovici Pii filium, Aquitaniæ Regem, ſcripti ſunt, quibus ea Sacræ Scripturæ teſtimoniis & exemplis illuſtrant, quæ eidem Regi per Epiſtolam ſeu Commonitorium antea ſuggeſſerant. Scopum illorum, uti & Commonitorii, declarat Aſtronomus in Vita Ludovici Pii. *In ipſis etiam diebus*, inquit, *in quibus Purificatio Beatiſſima ſemper Virginis Maria celebratur, Conventus quidem magnus, ſed pracipuè Epiſcoporum, Aquiſgrani convenit. In quo cùm de aliis utilitatibus Eccleſia neceſſariis, * tum pracipuè de his rebus queſtum eſt, quas Pippinus & ſui multis Eccleſiis abſtulerant. Ob quam rem Imperialis Auctoritas, & communis Concilii Commonitorium ordinatur, quibus commoneretur Pippinus & ſui, cum quanto periculo res Eccleſiaſticas invaſerint. Qua res proſperum ſuſcepit exitum: Nam Pippinus monita Pii Patris, Sanctorumque Virorum libenter ſuſcipiens, obedienter paruit, & omnia invaſa reſtitui, etiam per annuli ſui impreſſionem conſtituit.* Tres iſti libri editi ſunt in Col-

Libri tres a Synoda ſcripti ad Pippinum Aquitania Regem.

** Supple, Actum eſt.*

Ll le-

lectionibus Conciliorum, poſt Concilium II. Aquiſgranenſe; Commonitorium verò deſideratur.

ARTICULUS XI.

De Synodo apud Lauriacum.

Lauriacum, *vulgò* Lotris, *in agro Andegavenſi.*

ANNO Chriſti DCCCXLIII. menſe Octobri, apud Lauriacum in pago Andegavenſi, Synodus celebrata eſt. Quot in ea ſederint Epiſcopi, haud certum. Jubente *Carolo Calvo*, cujus Regni annus quartus numerabatur, congregatam credere par eſt. In ea quatuor Capitula condita ſunt adversùs Eccleſiaſticæ Auctoritatis, & Regiæ Poteſtatis contemptores; ſive qui monitis Epiſcoporum parere renuerent, divinæ Legis adimpletionem, & Canonum executionem jubentium: & qui contra Regem conjurarent, aut ejus mandatis pertinaciter reſiſterent. Hos & & illos anathemate feriendos eſſe a Patribus decretum eſt. His adversùs Regiæ Dignitatis contemptores ſanciendis occaſionem dedit *Lantberti* Comitis, aliorumque rebellio, cujus causâ prima hoc anno 843. expeditio in Britanniam a *Carolo Calvo* Rege ſuſcepta eſt, ut *Sirmondus* obſervat.

ARTICULUS XII.

De Synodo ad Theodonis-Villam.

Theodonis Villa, *vulgò* Thronville, *Urbs Ducatûs Lucemburgenſis, in Gallia Belgica ad Moſellam, Regum olim Palatium.*

ANNO Chriſti DCCCXLIV. menſe Octobri, Synodus ad Theodonis-Villam, *Lothario*, *Ludovico*, & *Carolo* Regibus congregantibus, Præſide *Drogone* Metenſi Epiſcopo, celebrata eſt. Sex in ea Canones conditi. *Primo Canone*, Principes ad mutuam inter ſe concordiam pacemque ſervandam Patres adhortantur. *Secundo Canone*, eoſdem monent ut Sedibus viduatis Epiſcopos abſque mora deſignent. Illa Epiſcoporum deſignatio permittebatur Principibus, ut appendix poteſtatis quam ad Eccleſiam ſuo modo regendam, id eſt, ad politiam exteriorem ipſius ordinandam juxta Canones, eamque tuendam, a Chriſto accepere, ut Patres ajunt in eodem Canone.

Summa Canonum.

Quia bene noſtis ab eo qui ſolus meritò & Rex & Sacerdos fieri potuit, ita Eccleſiam diſpoſitam eſſe ut Pontificali Auctoritate, & Regali poteſtate gubernetur, &c. Canon III. Monaſteria Laicorum curæ ac poteſtati committi vetat, ſed eis Clericos vel Monachos a Principe præfigi rogat. Canonem integrum exſcribere operæ pretium eſt.

Monaſteria Laicorum curæ ac poteſtati non permittenda.

Sacrum quoque Monaſticum Ordinem a Deo inſpiratum, & ab ipſis Apoſtolis fundatum, ſeu a nominatiſſimis ac ſanctiſſimis Patribus excultum, atque per iſtud Imperium, a veſtris pia memoria Prædeceſſoribus propagatum, & quædam etiam loca ſpecialiùs venerabilia, contra omnem auctoritatem & rationem, ac Patrum veſtrorum ſeu Regum præcedentium conſuetudinem, laicorum curæ & poteſtati, in maximo veſtro periculo, & illorum perditione, & Dei, ac Sanctorum non modica ad iraſcendum provocatione, vos commiſiſſe dolemus. Quapropter pro Chriſto devotiſſimè obſecramus, ut tam magnam offenſam & juſtam reprehenſionem, atque periculoſam ſine exemplo præcedentium præſumptionem, ab animabus veſtris & a felicitate Regni veſtri pellatis, & loca venerabilia, & habitum ac Ordinem ſacrum eis, qui ad hoc vocati ſunt viris ſcilicet ex Clericali & Eccleſiaſtico, vel Monaſtico Ordine Religioſis, ſeu in ſuo ſexu fœminis Deo dicatis atque devotis & in Schola Chriſti eruditis, ad cuſtodiendum & providendum committatis, qui & quæ ſunt Dei Deo, & quæ ſunt Cæſaris Cæſari reddant.

Monaſticus Ordo a Deo inſpiratus, ab Apoſtolis fundatus, a Sanctis Patribus excultus, a Regibus propogatus.

Qui ſi minùs perfectè & in divina Religione, & in Republica utilitate profecerint, aut corripiantur, aut meliores & utiliores in locis eorum ſubſtituantur: & non propter pravorum nequitiam Ordo Religionis, & loca ſacratiſſima, eis quibus licitum non eſt, committantur: cùm manifeſtiſſimè Scriptura demonſtret Ozam morte damnatum, qui Arcam Domini quaſi cadentem relevare voluit, quam vel contingere illicitum ei fuit. Ex hoc Canone diſcimus 1. Monaſticum Ordinem *a Deo inſpiratum, ab Apoſtolis fundatum, a Sanctis Patribus excultum, a piis Regibus propagatum.* 2. Iram Dei provocari, Regum animabus periculum creari, nec non fœlicitati Regni cùm Monaſteria, & alia loca venerabilia laicorum curæ ac poteſtati committuntur. 3. Hunc abuſum in Regibus Ludovici Pii filiis Gallicanos Præſules Apoſtolicâ libertate reprehendiſſe. 4. Reipublicæ utilitatem non eſſe ſufficientem rationem, ut loca ſacra iis committantur, quibus licitum non eſt. 5. Monaſteriis præfici debuiſſe non ſolùm meliores, ſed Reipublicæ utiliores. 6. Regiæ nominationi Gallicanam Eccleſiam permiſiſſe Præfecturas Monaſteriorum. *Canon quartus* Reges hortatur ne rerum Eccleſiaſticarum pervaſoribus faveant, immo potiùs eas tueantur, exemplo patris & avi Auguſtorum: *Ne ſicut intentavit Samuel Propheta ad Roboam filium Salomonis in conſciſſione pallii, Regnum patrum labore acquiſitum, & hæreditate relictum ab ipſis Chriſtus dividat*, nedum Regnum æternum non tribuat.

III. Reg. XI.

Viri Eccleſiaſtici ſpirituale & temporale ſubſidium Regibus ex animo offerant.

Quò verò id Regibus facilius ſit, jubet Synodus, ut Viri Eccleſiaſtici & *interceſſionis adjutorium, & ſolatii, quo Reſpublica indiget, ſubſidium Regibus promptè & ex animo offerant, juxta quantitatem rerum Eccleſiæ ſibi commiſſa*, ſicut tempore præcedentium Regum facere conſueverant. *Canon quintus* jubet, ut quæ Monaſteria propter imminentem Reipublicæ neceſſitatem laicis commiſſa ſunt, ab Epiſcopo Diœceſano interim diſponantur: qui adjuncto ſibi aliquo Abbate Viro Religioſo, reſtaurationem locorum & Officii, atque Religionis curet, & ut Monachis & Sanctimonialibus in iis locis degentibus temporale ſubſidium miniſtretur.

Monaſteriorum, & Regularis Diſciplina reſtaurata.

Unde compertum eſt laicos illos veluti Commendatarios Abbates fuiſſe, & Monaſteriorum Adminiſtratores. Hunc abuſum Gallicani Præſules corrigi voluerunt, ſed ab ipſis Regibus, qui Abbates Regulares nominarent ſtatim atque rerum opportunitas id permitteret. *Per loca etiam Monaſtica ejuſdem Ordinis Proviſores neceſſe erit diſponere, cùm veſtra Auctoritas eos, qui vicem Chriſti, ſecundùm Regulam diviniùs dictatam, in Monaſteriis agant, ſtuduerit ordinare.*

In emendandis abuſibus, tempore & providentiâ opus eſt.

Sanè in emendandis abuſibus qui contra Canones & Diſciplinam Eccleſiæ irrepſerunt, quos temporum calamitas, & Reipublicæ neceſſitas invexit, tempore opus eſſe prudentiam Epiſcoporum multa diſſimulare, & ad tempus ferre debere ſecundùm indulgentiam, præſertim cùm graviora mala corrigenda ſunt, docent Gallicani Patres. *Et qui a ſancta Eccleſia*, inquiunt, *in area tritura Dominica docta, quædam novit redarguenda, quædam diſſimulanda, quædam etiam gemenda uſque ad tempus perferenda perſpeximus, eo ferventiori zelo, quo majora corrigenda ſunt, veſtram Poteſtatem, & Sacerdotalis conſilii Auctoritatem, quædam ad præſens ex aſſe non valere corrigere. Et ideo de Canonicorum Monaſteriis, & Sanctimonialium, conſideravimus, ſicut Apoſtolus dicit, ſecundùm indulgentiam, non ſecundùm imperium, ut ſi propter imminentem neceſſitatem laicis interim committantur*, &c. Canone ſexto Epiſcopi Principes hortantur ut Ordinem Eccleſiaſticum in priſtinum ſplendorem ac vigorem reſtituant, juſtitiam omnibus reddant, ipſique

&

Digitized by Google

& omnes Regni Ordines præteritorum criminum Pœnitentiam agant.

ARTICULUS XIII.

Vernum, *vulgò* Verniſeil.

De Synodo Vernenſi II.

ANno Chriſti DCCCXLIV. Synodus etiam in Verno Palatio juſſu *Caroli Calvi* Regis celebrata eſt, cui *Ebroinus* Pictavorum Epiſcopus & ſacri Palatii Archicapellanus, & *Vvenilo* Senonenſium Archiepiſcopus præfuerunt. Habita eſt menſe Decembri: In ea cùm Patres *Carolo* Regi gratulati eſſent quòd ad concordiam cum fratribus rediiſſet, & quòd jubere dignatus eſſet ut Synodus de ſtatu Eccleſiæ, qui valde confuſus erat, tractaret, duodecim Canones condidere. *Primo*, Regem adhortantur ut cultum Dei rebus omnibus præferat, & miſericordiam & judicium atque juſtitiam conſervet, exemplo *Davidis & Ezechiæ*, ac ipſius *Caroli Magni* ejus avi. *Exemplo vobis eſſe poſſunt David & Ezechias .... Sed & domeſticum lumen Imperator Carolus, qui nomen quod familia veſtra peperit, clariſſimis actibus adornavit.* Se autem non temerè Regem officii admonere oſtendunt: *Quia*, inquiunt, *Veſtri quoque cura nobis commiſſa eſt, quorum miniſterio per fidem atque baptiſma mundati, diem tremendi judicii cum cæteris Fidelibus expectatis.* Canone ſecundo, Regem rogant ut ſceleratos, & *Apoſtolicæ Diſciplinæ contemptores*, miſſis a latere ſuo probatæ fidei Legatis coërceat. *Canone tertio*, rogant ejus Majeſtatem ut religioſos & idoneos viros in Provincias mittat, qui ſtatum Monaſteriorum, in quibus eſt collapſa Diſciplina Regularis, cum Epiſcopis ſcrutentur & corrigant. *Canone quarto*, Monachos vagos, & propoſiti ſui deſertores, & Clericos ſuarum deſertores Eccleſiarum, jubent emendari. *Canone quinto*, in eos qui ſacrilegium cum Sanctimonialibus committunt, *Innocentii I.* Decretum præcipiunt executioni mandari. *Canone ſexto*, raptores, qui excommunicationem parvipendunt, ſecularium Legum terrore comprimi ſtatuit Synodus, & circa puellam raptam Canonem Ancyranum undecimum ſervari. *Canone ſeptimo*, admonendas & corrigendas ſtatuit Sanctimoniales, quæ Religionis ſpecie virilem habitum ſumebant, & crines attondebant; & niſi errorem emendent, anathemate plecti, ſecundùm Canonem Gangrenſis Synodi. *Canone octavo* ſtatuit, ut Epiſcopi quos vel infirmitas vel Regia benignitas ab expeditionis militaris labore immunes faciebat, homines ſuos alicui ex Fidelibus ſuis ducendos ac regendos committerent, ne res militaris diſpendium pateretur. Tunc ſcilicet Epiſcopi militiam Regi ſuppeditare tenebantur. *Nonus Canon* Eccleſiæ Remenſi diu Paſtore deſtitutæ quamprimùm præfici jubet Epiſcopum. *Decimo Canone*, Patres Regem orant ut *Agii* Presbyteri Ordinationem in Aurelianenſem Epiſcopum ratam eſſe permittat. *Undecimo Canone*, circa Primatum *Drogoni* Metenſi Epiſcopo in Gallias ac Germanias a *Sergio II.* Romano Pontifice conceſſum, expectandum ſtatuunt Patres numeroſiorem Synodum Epiſcoporum Galliæ & Germaniæ, & Metropolitanorum, reliquorumque Antiſtitum inquirendum eſſe conſenſum. *Duodecimo*, Eccleſiis loca & prædia reſtitui rogant, ac jubent, quæ a laïcis detinentur. *Certè*, inquiunt, *quod nullus quamquam impudentiſſimus negare audebit, poſſeſſio Eccleſiæ votum eſt Fidelium, patrimonium pauperum, redemptio animarum. Votum ergo alterius quomodo quiſquam Deo audet auferre? Hereditatem pauperum quâ temeritate præſumit invadere? Unde alii ſuas animas redemerunt, cur inde alii ſuas perdunt?* Denique Regem hortantur ne perverſos Conſiliarios audiat. *Tu autem, Clariſſime Rex, quia veriſſimè ſcriptum eſt,* * Corrumpunt mores bonos colloquia mala, *fuge perverſorum conſortia & conſilia, nec a Te quiſquam petere audeat, quod Majeſtatem tuam præſtare non deceat.*

Summa Canonum.

Patres Regem admonent officii.

Poſſeſſiones Eccleſiæ patrimonium pauperum.

* 1. Cor. 15.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 375. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Conceſſa a Romano Pontifice Privilegia Epiſcopis aliquibus Galliæ, priùs debent examinari in Concilio & approbari.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea, mihi perperam affingitur. Synodi Vernenſis ſecundæ Canones eo loci recenſeo. *Undecimo*, inquam, *Canone circa Primatum Drogoni Metenſi Epiſcopo in Gallias ac Germanias a Sergio II. Romano Pontifice conceſſum, expectandam ſtatuunt Patres numeroſiorem Synodum Epiſcoporum Galliæ & Germaniæ, & Metropolitanorum, reliquorumque Antiſtitum inquirendum eſſe conſenſum.* Non quid fieri debeat, aut debuerit, pronuntio; ſed quid a Concilio ſtatutum fuerit, hiſtoricè refero. An rectè & fideliter ſenſum Canonis expreſſerim, collatio narrationis meæ cum ipſo Canone oſtendet, cujus hæc ſunt verba: *De Prælatione Reverendiſſimi Drogonis deſinitè aliud non audemus, niſi expectandum, quàm maximus cogi poteſt, Galliæ Germaniæque Conventum, & in eo Metropolitanorum, reliquorumque Antiſtitum inquirendum eſſe conſenſum, cui reſiſtere nec volumus, nec valemus.*

Nota.

SUmmos Pontifices ex ſui primatûs jure paſſim Primates elegiſſe edocet Thomaſſinus *p. 1. l. 1. cap. 30.* &c. Ita S. Gregorius Magnus S. Leandrum Hiſpalenſem inſtituit ſuum in Hiſpania Vicarium, ſeu Primatem. Eamdem dignitatem obtinuit S. Iſidorus Epiſcopus Hiſpalenſis, quæ tandem Romani Pontificis privilegio Toletano Epiſcopo fuit conceſſa. Ita etiam Symmachus Cæſarium Arelatenſem Vicarium ſuum, ſeu Primatem in Gallia eſſe voluit, Vigilius Auxanum & Aurelianum, Pelagius I. Sepaudum, qui omnes fuerunt epiſcopi Arelatenſes. Primatum pariter Remigio Remenſi conceſſerat Hormiſda, ſeu Symmachus; aliiſque omiſſis certum eſt Zachariam primatûs dignitate Bonifacium Moguntinum ornatum voluiſſe. Poterat ergo Romanus Pontifex & Drogonem Metenſem in Gallia Primatem conſtituere; ſed Metropolitæ, ac præcipuè Hincmarus Remenſis ex hac dignitate jura ſua minuenda formidantes, ipſum in Primatem agnoſcere renuerunt. Hoc tamen tandem vel coacti feciſſent, ni ipſe Drogo ſuam dignitatem ſponte dimittere voluiſſet, ut ex Thomaſſino cap. 33.

ARTICULUS XV.

Bellovacum, *vulgò* Beauvais, *caput Bellovacæ regionis*, *vulgò* Bauvoiſis, *urbs Epiſcopalis, ſub Archiepiſc. Remenſi.*

De Synodo Bellovacenſi.

ANno Chriſti DCCCXLV. menſe Aprili, Synodus juſſu *Caroli Calvi* Regis, Bellovaci celebrata eſt, in qua *Hincmarus* Sandionyſianus Monachus Remenſis Epiſcopus creatus eſt, cùm Sedes jam a decennio per *Ebonis* depoſitionem vacaret. Adfuere *Vvenilo* Senonenſis Archiepiſcopus, *Erchanradus* Pariſienſis, *Immo* Noviomagenſis, *Rothadus* Sueſſionenſis, *Simeon* Laudunenſis, *Lupus* Catalaunenſis, *Ragenarius* Ambia-

Capitula quorum obſervantiam Rex Carolus Calvus pro Eccleſiæ bono promiſit.

nenſis, *Helias* Carnotenſis, *Herpuinus* Silvanectenſis, *Agius* Aurelianenſis, Epiſcopi, & *Hincmarus* Remenſium Archiepiſcopus deſignatus. Octo condidere Capitola, quæ Rex Chriſtianiſſimus *Carolus*, ſe erga omnes Eccleſias & Epiſcopos Regni ſui obſervaturom promiſit: *Primo* ſcilicet, ſe jus Eccleſiaſticum & Legem Caoonicam ſervaturum. *Secundo*, non paſſurum ut Epiſcopi damnentur, aut inbonorentur ſine cauſa, *Tertio*, curaturum ut res tempore Principatûs ſui Eccleſiis ablatæ reſtituantur, & reſtitutas conſervaturum. *Quarto*, ſe illicita de rebus Eccleſiæ Præcepta reſciſſurum. *Quinto*, ſe injuſtas exactiones erga Eccleſias remiſſurum. *Sexto*, ſe Eccleſias eaſdem contra deprædatores & oppreſſorea defenſurum. *Septimo*, ſe Præcepta in favorem Eccleſiarum *a Ludovico Pio & Carolo Magno* data coofirmaturum. *Octavo*, ſi quid vel ab ipſo Rege, vel ab Epiſcopis, contra hæc Capitula, humana fragilitate, ignorantia, vel ſubreptione peccetur, mutuo id conſilio emendatum iri.

ARTICULUS XVI.

De Concilio Meldenſi.

Meldæ, vulgò Meaux, caput Bria, urbs Epiſcopalis ſub Senonenſi, nunc ſub Pariſienſi Archiepiſcopatu.

ANnn Chriſti octingenteſimo quadrageſimoquinto, XV. Kal. Julias, conſenſu *Caroli Calvi* Regis Chriſtianiſſimi, Synodus in Eccleſia Meldenſi celebrata eſt; cui adſuere *Vvenilo* Senonenſis, & *Hincmarus* Remenſis, Metropolitani, cum Suffraganeis ſuis, & *Rodulfus* Archiepiſcopus Bituricenſis; cæteri vero Epiſcopi per literas aut Legatos. Ab his Canones proximè habitarom Synodorum recenſiti: ſcilicet Conventus Colonienſis Capitula; item quæ in Synodis apud Theodonis Villam, apud Lauriacum, & apud Bellovacum condita fuerant. Tum alii Canones numero ſex & quinquaginta conſcripti. *Primus* eſt de domo Epiſcopi rectè componendæ. *Secundus* rogat Regem & Magnates ne diu in domibus Epiſcoporum commorentur; & ne mulieres illuc introducant. *Tertius* Regem admonet ut caveat ne ſuus per civitates tranſitua direptionis ſit occaſio, & ne eatum immunitates violentur. *Quartus* ſtatuit ut Epiſcopis libertas a Rege concedatur, Adventûs maximè & Quadrageſimæ temporibus; ipſi verò conceſſo ſibi otio bene utantur, Diœceſim luſtrent, vel in civitatibus ſuis reſideant, prædicationi vacent, hoſpitalitatem ſectentur, &c. *Quintus* Viſitationem Diœceſeos cuilibet Epiſcopo loculentiùs commendat, ut eam per ſe ipſos obeant, *juſta ordinem Evangelicum, & Apoſtolicam, atque Eccleſiaſticum*. Sextus exercendam Canonum ſeveritatem ſtatuit io Sacerdotes, qui contemptu minoris Eccleſiæ ambitioſè ad potiorem aſpiraverint. *Septimus* Metropolitanorum jura ſervari jubet. *Octavus* ſancit ut Principes bis aut ſemel ſaltem in anno Concilia Provincialia celebrari permittant: *Quia qualibet confuſio rerum temporalium diſſolvere non debet Collegium Sacerdotum*. Epiſcopum, qui ad Concilium vocatus, abſque evidenti impedimento abfuerit, *Canon nonus* ab Officio ſuſpendit. *Decimus* Canonum ſtatuta præcipit ab omnibus obſervari, & ut nemo in actionibus vel Judiciis Eccleſiaſticis ſuo ſenſu, ſed eorum auctoritate ducatur: & *Ut in exponendis vel prædicandis Divinis Scripturis, Sanctorum Catholicorum & probatiſſimorum Patrum ſenſum quiſque ſequatur, in quorum ſeeptis*, ut B. dicit Hieronymus, *fidei veritas non vacillet*. Undecimus ſtatuit ut Epiſcopus probum & eruditum Theologum ſecum habeat, *Qui juxta ſinceriſſimum & puriſſimum ſenſum Catholicorum Patrum, de fide, & obſervatione mandatorum Dei, ſeu & prædicationis doctrina, Presbyteros plebium aſſiduè inſtruat & informet, ne domus Dei vivi, quæ eſt Eccleſia, ſine lucerna verbi divini remaneat.* Presbyreros in Eccleſiis ſuis aſſiduè reſidere, ac mulierum frequentationem vitare jubet *Canon duodecimus*. Clericos armatos incedere prohibet *decimus-tertius*, ſub pœna depoſitionis. *Decimus-quartus* Epiſconos ſoper Sacra jurare vetat: tranſgreſſores Cenſuræ Eccleſiaſticæ ſubjicit. *Decimus-quintus* docet quàm deteſtanda ſint perjuria, *Decimus-ſextus* Hoſpitalia ad nihilum redacta, vel ab hoſpitalitatis officio funditus abalienata, ut inſtaurentur, admonendom ſtatuit eſſe Regem. *Decimus-ſeptimus* Regiam Majeſtatem curare monet, ot Monaſteria, quæ, everſâ Religione, in allodium data ſunt, libertate donentur, in iiſque divinus cultus, & obſervantia regularis reſtituantur. *Decimus-octavus* Regem admonet ot Miſſos in Provincias dirigat, qoi res Eccleſiaſticas ab ipſo, aut ejus parente per ſubreptionem atque ignorantiam in allodium datas inquirant, earomqne breve deſcribant, ut id ejos Majeſtas emendet. *Decimus-nonus* per virtutem Sangoinis Chriſti prohibet, ne quis per *Simoniacam hæreſim* regiminis locum obtioeat *quacumque factione, calliditate, promiſſione, ſeu commoditate, aut donatione, per ſe, aut per emiſſam perſonam*. Canon vigeſimus prohibet Chorepiſcopis adminiſtrationem Sacramenti Confirmationis, *ſolis Epiſcopis, juxta Decret a Innocentii I. debitam*; conſecrationes Eccleſiarum, Ordinum collationem uſqne ad Subdiaconatum, &c. *Vigeſimus-primus* ab Eoiſcopis & eorum Miniſtria, propter ſacrum Chriſma quodvis munus accipi vetat. Illud verò extra Feriam Quintam in Cœna Domini confici prohibet *Canon vigeſimus-ſecundus*. Quomodo Epiſcopus infirmus & Miniſterium Eccleſiaſticum obire non valens, Eccleſiam ſuam ordinare debeat cum Archiepiſcopi conſenſu, *vigeſimus tertius* docet. *Vigeſimus-quartus* Presbyteros baptizare vetat niſi in vicis & Eccleſiis Baptiſmaliboa, atqne temporibus conſtitutis, niſi caosâ ægritudinis, vel certæ neceſſitatis. *Vigeſimus-quintus* laïcis prohibet ne Presbyteros Eccleſiarum ſuarum turpi villicationi, & ſeculari negotiationi implicent, vel ſecum aliorsùm ducere præſumant, quo miniſterium ſuum negligere cogantur, ſub pœna excommunicationis. *Vigeſimus-ſextus* Presbyteros & Clericos in alienis Diœceſibus ſine Epiſtolâ Pormatâ recipi, aut retineri vetat. *Vigeſimus-ſeptimus* Clericos, qui com Senioribus ſuis ex aliis Provinciis veniunt, miniſtrare, aut ordinari prohibet abſque dimiſſoriis Epiſcopi ſui literis: *Vigeſimus-octavus* prohibet aliquem ordinari, niſi qui in Clero certo & religioſo, vel etiam in civitate Epiſcopali per annum commoratus, probitatis & doctrinæ argumenta dederit. Quemquam verò *abſolutè ordinari* vetat, id eſt, niſi pro certa Eccleſia, Monaſterio, aut Xenodochio. *Vigeſimus-nonus* eſt de Canooicorum in civitate vel Monaſteriis diſciplina: ipſiſque in omnibus Eccleſiis communes domos, & clauſtra ædificari jubet Epiſcoporum ac Regis providentia. *Trigeſimus* Titulos Cardinales; in urbibus & ſuburbiis conſtitutos, id eſt, Parochiales, Eccleſias, ab Epiſcopis ordinari præcipit, *Trigeſimus-primus* Epiſcopos de compeſcendis uſuris admonet. *Trigeſimus-ſecundus* hunc in excommunicatione infligenda modum ab Epiſcopo ſervari jubet, ut ſine certa & manifeſta peccati cauſa, & prævia monitione, a Communione Eccleſiaſtica neminem excludat, nec abſque conſilio Archiepiſcopi, aut Coëpiſcoporum, in caſibus extraordinariis, & in Canonibus non expreſſis: *Quia anathema æterna eſt mortis damnatio, & nonniſi pro mor-*

Summa Canonum.

Epiſcoporum officia.

Conciliorum Provincialium celebratio.

Scriptura Sacra ſecundùm ſenſum SS. Patrum exponenda.

Epiſcopi Theologus.

ſive Eccleſiaſtes.

Simoniaca hæreſis.

Epiſtolæ formatæ, & dimiſſoriæ.

Qualitates ordinandorum.

Parochiales Eccleſiæ Tituli Cardinales appellata.

Modus in Excommunicatione infligenda ſervandus.

mortali debet imponi crimine, & illi qui aliter non potuerit corrigi. Canon trigeſimus-tertius Monachos paſſim & ſine auctoritate aolam adire vetat, & huc illuc diſcurrere: ſed *Si utiles & neceſſarii Eccleſiæ ac Principi reperiantur, cum auctoritate Epiſcopi Canonicè ac religiosè pergere*. Regem monet *Canon trigeſimus quartus* ne Canonicos ſeu quoſvis Clericos in ſuum ſervitium recipiat ſine conſenſu Epiſcopi, e cujus ſunt Diœceſi. *Trigeſimus-quintus* Monachum e Monaſterio ejici vetat, inconſulto Epiſcopo, vel ejus Vicario. *Trigeſimus-ſextus* Canonica Sententia percelli decernit Monaſteriorum & ſacrorum locorum pervaſores ac prædones, & qui Clericos inhonorant & affligunt. *Trigeſimus-ſeptimus* Pervaſores rerum Eccleſiaſticarum publicæ Pœnitentiæ ſubjici ſtatuit, invocato etiam ſi opus ſit, Regiæ auctoritatis auxilio: Si non paruerint, excummunicari: *Trigeſimus-octavus* eos qui ex rebus Eccleſiæ nonas & decimas perſolvere, & ſarta tecta Eccleſiæ reſtaurare negligunt, ad id per ſententiam excommunicationis cogi ſtatuit: ſi in eamdem negligentiam atque contemptum relapſi fuerint, Regia poteſtate compelli: ac in eos illud Juris effatum executioni mandari: *Qui negligit cenſum, perdit agrum*. Trigeſimus-nonus ſtatuit communione privandos, & Regia poteſtate ad ſatisfactionem cogendos, qui de agro Eccleſiaſtico & manſo, ac mancipiis, decimis, vel oblationibus, cenſum aliquem indebitum a Presbyteris exegerint. *Quadrageſimus, quadrageſimus-primus, quadrageſimus-ſecundus, tertius, & quartus*, in raptores Virginum

Raptores Pœnitentia publica ſubjiciendi.

Viduarum, Sanctimonialium, & ſponſarum alienarum animadvertunt, eoſque publicæ addicunt Pœnitentiæ. Si raptor puellam raptam, annuentibus parentibus poſtea ſub dotalitii nomine in conjugium duxerit, peracta publica Pœnitentia, eos convenire permittunt Patres, donec mutuo conſenſu continere poſſint. Filios verò etiam ex conjugio illo genitos arcent a Clero, niſi ob maximam Eccleſiæ utilitatem, aut neceſſitatem, vel ob ſingulare meritum, cum iis diſpenſetur. Si verò puellam cum parentum conſenſu raptor poſtea non duxerit, eam parentibus reſtitui jubent: ac utrique poſt publicam Pœnitentiam, inire matrimonium permittunt, propter incontinentiæ periculum: ita tamen ut ad ſecundas nuptias non convolent, niſi indulſerit Epiſcopus ad graviorem offenſam amovendam. Statuunt denique ut deinceps raptores, & eorum complices, anathemate feriantur, & ſine ſpe conjugii perpetuò maneant, ſecundùm *Gregorii II.* Pontificis Maximi Decretum.

Raptus impedimentum Matrimonii.

Canon quadrageſimus-quintus eum qui vivente marito adulterium cum ejus uxore commiſit, & eo defuncto illam duxit, Pœnitentiæ publicæ ſubjicit, quâ peracta nubere poterunt, niſi ipſe aut mulier maritum occiderint, aut propinquitas, vel quælibet actio criminalis impediat.

Impedimentum criminis.

Quadrageſimus-ſextus mulieres, quæ quaſi Sanctimoniales ſub velamine Religionis degunt, & malæ ſunt famæ, ſi criminis convinci potuerint, Epiſcopali & Regia Auctoritate recludi ſtatuit ad agendam Pœnitentiam: ſin minùs, erga Eccleſiam ipſas legaliter ſe purgare; & iiſdem poteſtatibus coërceri, ut deinceps religioſiùs vivant. *Canone quadrageſimo-ſeptimo* Patres Regem Chriſtianiſſimum rogant, ut Literas ſigillo Regio roboratas ſingulis concedat Epiſcopis, quarum auctoritate Reipublicæ Miniſtros convenire poſſint, ut ipſis civile præbeant adjutorium, cùm opus fuerit, ad ſuum Miniſterium rite peragendum. *Canon quadrageſimus-octavus* quemlibet mortuum in Eccleſia, *quaſi hæreditario jure*, ſepelire prohibet, *niſi quem Epiſcopus, aut Presbyter pro qualitate converſationis & vitæ dignum duxerit*. Prohibet pariter aliquid pro ſepulturæ loco peti, aut exigi, *Ne aut venalis Eccleſia dicatur, aut de humanis mortibus videamur gratulari*.

Sepulturæ locus gentis concedendus, nec in Eccleſia quaſi hæreditario jure.

Erga Judæos Canones & leges Principum obſervari *Canon quadrageſimus* decernit. *Quinquageſimus* Magnates, adulteria & fornicationes ne in ſuis domibus patiantur admonet: utque domeſticis Presbyteris dent auctoritatem omnia vitia in familia ſua reſecandi. *Canone quinquageſimo-primo* Patres Regem liberè arguunt, quod Villarum Regiarum Capellas & Beneficia laicis dederit, qui earum reditibus & decimis fruuntur. *Indignum valde, eſt* inquiunt, *ut qui in Regia Dignitate cæteros Eccleſiæ filios, auctore Deo, præcellitis, negligentiùs quæ Dei ſunt, exequi videamini. Unde dignum erat ut Capellas villarum veſtrarum laicis non committeretis*, &c. *Si autem laici Capellas habuerint, a ratione & auctoritate alienum habetur, ut ipſi decimas accipiant, & inde canes, aut genitiarias ſuas paſcant. Sed potiùs Presbyteri Eccleſiarum eas accipiant, & inde reſtaurationem Eccleſiarum, & luminaria, & hoſpitam ac pauperum receptionem exhibeant*. Canone quinquageſimo-ſecundo, Regem monent ut poſt Quartam Feriam in Capite Jejunii Placitum aut Mallum haberi prohibeat. *Quinquageſimo-tertio*, dies octo Paſchalis Feſtivitatis ab omnibus Chriſtianis feriari jubent ſub pœna excommunicationis. *Quinquageſimo-quarto* Capitula Eccleſiaſtica ab Imperatoribus Carolo Magno & Ludovico Pio condita præcipiunt obſervari. *Quinquageſimo-quinto* ſtatuunt, Clericos contumaces & rebelles adverſùs Canonum & Regiorum Capitulorum auctoritatem, proprii gradùs amiſſione multari: Laïcos in qualibet dignitate conſtitutos, honore, quo in Republica fruuntur, a Rege privari, & exilio, vel aliis pœnis plecti, prout Rex decreverit.

Obſervantia Canonum, & Regiorum Capitulorum.

Canone quinquageſimo-ſexto, Regem monent ut Capitula quæ condidit, & manu ſua firmavit, & quorum executionem promiſit, obſervari curet. Quod in teſtimoniis Canoni quadrageſimo-nono annexis legitur Concilii Aurelianenſis *III.* Decretum, ab eo qui hæc teſtimonia collegit, *Lupo* Tricaſſino Epiſcopo, memoriæ lapſu perperam tributum eſt, cùm *Lupi* Lugdunenſis Archiepiſcopi, qui Concilio III. Aurelianenſi præfuit, nomine laudandum eſſet.

Synodi Meldenſis Decreta anno ſequente in Concilio Pariſienſi promulgata fuere; cui, præter Metropolitanos qui ad Meldenſe convenerant, cum Epiſcopis Provinciæ ſuæ adfuit *Guntbaldus* Rothomagenſis Archiepiſcopus. In quo etiam Concilio Privilegium liberæ electionis *Paſchaſius Radbertus* Corbejenſis Abbas Monaſterio ſuo confirmari a Patribus impetravit.

Meldenſis Concilii Capitula *Carolo Calvo* Regi oblata ſunt in Villa Sparnaco * Remenſis Diœceſeos, anno Chriſti DCCCXLVII. Verùm Proceres Regni, qui Abbatias aliaſque res Eccleſiaſticas, a Rege in Beneficium acceperant, nec ipſas dimittere ſecundùm Epiſcoporum ſanctiſſimas admonitiones volebant, ab ejus Majeſtate importunis precibus obtinuere, ut quoſdam tantùm Concilii Meldenſis Canones confirmaret, non omnibus publicæ Legis vim & auctoritatem daret. Id præter antiquiſſimam inſcriptionem quæ legitur Titulo VII. Capitolarium *Caroli Calvi* præfixa, docent Annales Bertiniani ad annum DCCCXLVI. *Carolus*, inquiunt, *apud Villam S. Remigii Sparnacum nomine, contra morem, Conventum populi ſui generalem menſe Junio habuit, in quo Epiſcoporum Regni ſui perneceſſaria admonitio de cauſis Eccleſiaſticis ita flocci-penſa eſt, ut vix unquam reverentia Pontificalis Chriſtianorum dumtaxat temporibus ſic poſthabita legatur*.

* Sparnacum, *vulgò* Eſpernay, *ad Matronam fluvium*, la Marne.

AR-

ARTICULUS XVII.

De Concilio Moguntino I. ſub Rabano Archiepiſcopo.

ANno Chriſti noningenteſimo quinquageſimo-ſeptimo, *Rabanus* Moguntinus Archiepiſcopus cum duodecim Suffraganeis ſuis Synodum habuit Moguntiæ juſſu *Ludovici* Germaniæ Regis, in clauſtro *S. Albani*: cui etiam Chorepiſcopi, Abbates, Monachi, omniumque Ordinum Clerici adfuere. Cauſa congregandæ Synodi fuit Eccleſiaſticæ Diſciplinæ reſtauratio. Triduano jejunio cum Litaniis ſeu publicis Supplicationibus præmiſſo, cùm Patres ter mille & quingentas Miſſas, & mille ac ſeptingentorum Pſalteriorum recitationem pro Rege, pro ejus conjuge, & prole indixiſſent, Synodus in duas turmas diviſa eſt.

Concilium in duos Ordines diviſum.

In prima conſidebant *Epiſcopi cum quibuſdam Notariis, legentes atque perſcrutantes Sanctum Evangelium, Epiſtolas, Actus Apoſtolorum, Canones, ac diverſa SS. Patrum Opuſcula, cum cæteris ſacris dogmatibus, diligenti ſtudio perquirendo quibus modis ſtatum Eccleſiæ Dei & Chriſtiano plebis profectum ſanâ doctrinâ & exemplis juſtitiæ inconvulſum, largiente gratia Dei, perſiſtere & conſervare poſſent.* In altera turma ſedebant *Abbates ac probati Monachi, Regulam S. Benedicti legentes, atque tractantes diligenter, qualiter Monachorum vitam in meliorem ſtatum atque augmentum cum Dei gratia perducere poſſent, & ubicumque per negligentiam atque deſidiam Rectorum Regularis Ordo delapſus fuiſſet, rurſum ſecundùm normam Regulæ S. Benedicti ad integrum reſtitueretur.* Iſta conſtant ex Concilii Præfatione.

Canonum Summa.

Canones triginta & unum condidit hæc Synodus. *Primus* eſt de Fide Catholica, quæ ut ab omnibus firmiter teneatur ſatagere debent Sacerdotes. *Secundus* eſt de aſſiduitate ſacræ lectionis, & de prædicatione Epiſcoporum, qui Homilias de Fide Catholica, de vitiis & virtutibus, de finibus bonorum & malorum, captui Chriſtianæ plebis accommodatas, & in linguam vulgarem tranſlatas habere debent & dicere.

Prædicatio Epiſcoporum.

Canon tertius Baptiſma ſtatis tantùm temporibus Paſchatis & Pentecoſtes ritu ſolemni conferri ſtatuit, ſecundùm Romanæ Eccleſiæ morem. *Quartus* ad pacem & concordiam, maximè inter Epiſcopos & Comites ſervandam hortatur. *Quintus* a communione removet eos qui contra Regem, vel Eccleſiaſticas Dignitates, aut Reipublicæ Poteſtates conjuraverint. *Sextus* excommunicatione ferit eos qui poſſeſſiones Eccleſiæ ſub Regiæ Immunitatis defenſione conſtitutas invaſerint, aut damnum eis aliquod intulerint. Regem hortatur ut res Dominicas magis quàm proprias hæreditates tueatur: *Quarum defenſor & cuſtos divinitùs ſtatutus, diligenti cura non ſolùm eas ſervare, ſed etiam multiplicare debet, magiſque illa, quæ diximus præſtantiora, quàm ſua, defendere illum oportet & augmentare. Si quis igitur inſanus, importunitate improbitatis, Regem a recto propoſito avertere tentaverit, nulliſque remediis mitigari poſſe viſus fuerit, licèt obſequiis aliquibus tranſitoriis ſit neceſſarius, abjiciendus ab eo projiciendusque re eſt, juxta „ illud Evangelicum:* Si pes manus, oculuſve „ tuus ſcandalizet te, erue illa, & projice abs te.

Rex bonorum Eccleſiaſticorum defenſor & cuſtos divinitùs conſtituitur.

Canon ſeptimus adminiſtrationem & diſpenſationem rerum Eccleſiaſticarum penes Epiſcopos eſſe ſtatuit, ſecundùm Canonum auctoritatem. *Octavus* renovat Concilii Carthaginenſis III. Canonem quadrageſimum nonum de Clericis, qui nihil habentes ordinantur, & poſt Ordinationem ſuam agros vel quæcumque prædia ſuo nomine comparant. Jubet illa Eccleſiæ reſtitui, alioqui illos puniri ut rerum Dominicarum invaſores. *Nonus* renovat Concilii Africani Decretum de manumiſſionibus in Eccleſia celebrandis. *Decimus* ſtatuit ut decimæ, quæ ſingulis dantur Eccleſiis, Epiſcoporum conſilio a Presbyteris *ad uſus Eccleſiæ & pauperum ſummâ diligentiâ diſpenſentur*: Et ut reditus ac oblationes Eccleſiæ in quatuor dividantur portiones, quarum una Epiſcopi, altera Clericorum, tertia pauperum, quarta Eccleſiæ fabricis applicanda, juxta Conſtitutionem Epiſcopalem.

Redditituum Eccleſiaſticorum Canonica diſpenſatio.

Undecimus a veteribus Eccleſiis auferri decimas aut alias poſſeſſiones prohibet, pro novis Oratoriis, abſque conſenſo Epiſcoporum. *Duodecimus* depoſitionis pœnâ plectendum ſtatuit, qui Eccleſiam ſimoniacè fuerit adeptus. Et Patronis cùm Eccleſiaſticis, tum laicis prohibet, ne alicui Presbytero dent Eccleſiam ſine licentia Epiſcopi. *Decimus-tertius* curare jubet Epiſcopum ut Canonici & Monachi ſecundùm Ordinem Regularem vivant, & a negotiis ſæcularibus abſtineant. *Decimus-quartus* Monachos aliquid proprium habere vetat. Jubet etiam ut qui Parochialibus Eccleſiis præfecti fuerint, *rationem Epiſcopo, vel ejus Vicario reddant, & convocati ad Synodum veniant.* Tunc nempe Eccleſiæ neceſſitas in Germania poſtulabat, ut Monachi ad regendas Parochias aſſumerentur.

Monachi Parochialibus Eccleſiis Profecti.

Decimus-quintus Clericos comam laxantes coërceri jubet. *Decimus-ſextus* Abbatiſſas e Monaſteriis ſuis egredi prohibet ſine licentia Epiſcopi, aut Vicarii, *niſi fortè Regali Juſſione cogantur*. Sanctimoniales verò ad Horas Canonicas pariter celebrandas adſtringit. *Decimus-ſeptimus* Regem admonet ne pauperes & orphanos opprimi ſinat. *Decimus-octavus* prohibet ne quis res pauperum & minùs potentum rapere, aut emere malis artibus audeat: & emptiones hujuſmodi in publico Placito, coram teſtibus, & cum ratione fieri decernit. *Decimus-nonus* emendari jubet eos qui ad ſubvertendam juſtitiam munera accipiunt. *Vigeſimus* eſt de parricidarum Pœnitentia, quibus militiâ, & matrimonio interdicit. *Vigeſimus-primus* mulieres quæ fornicantur, & partus ſuos necant, vel agunt ſecum ut utero conceptus excutiant, Pœnitentiæ publicæ addicit, ſecundùm Canones Conciliorum Illiberritani, Ancyrani, & Ilerdenſis. *Vigeſimus-ſecundus* eſt de Pœnitentia homicidarum & falſorum teſtium, ſecundùm Ancyranos, & Agathenſes Canones. *Vigeſimus-tertius* renovat Ancyranum Canonem de Pœnitentia pro homicidio non ſponte commiſſo. *Vigeſimus-quartus* eſt de Pœnitentia ejus qui Presbyterum occidit. *Vigeſimus-quintus* æquè Pœnitentiæ addicit eos, qui Presbyterum degradatum interſecere. *Vigeſimus-ſextus* eſt de Pœnitentia moribundorum: a quibus *per Presbyteros pura inquirenda eſt Confeſſio, non tamen illis imponenda quantitas Pœnitentiæ, ſed innoteſcenda: quam, ſi convaluerint, adimplebunt.... Et orationibus & conſolationibus Eccleſiaſticis ſacra cum Unctione Dei unimati, ſecundùm ſtatuta SS. Patrum. Communione Viatici reficiantur.* Extrema-Unctio tunc ante Viaticum Corporis Chriſti infirmis conferebatur ex Eccleſiæ diſciplina.

Pœnitentia Moribundorum.

Extrema-unctio Viatico promiſſa.

Canon vigeſimus-ſeptimus, pro his qui ob ſcelera patibulo ſuſpenduntur, ſi peccata confeſſi fuerint, oblationes fieri & Miſſas celebrari poſſe reſpondet: quâ de re quidam Epiſcopi dubitabant. *Vigeſimus-octavus & Vigeſimus-nonus* inceſtuoſos impœnitentes excommunicari, & a ſæculari etiam Poteſtate coërceri mandant: inceſta verò matrimonia dirimi, & iis, qui ita conjuncti ſunt, ſeparatis, ulterius conjugium prohibent. *Canon trigeſimus* conjugium in quarto conſanguinitatis gradu deinceps vetat: & contractum poſt hanc prohibitionem dirimit. *Trigeſimus-primus* modum tem-

Inceſta Matrimonia dirimuntur.

Conſanguinitas in quarto gradu, impedimentum dirimens Matrimonium.

Digitized by Google

tempuſque Pœnitentiæ peccata ſua confitentibus, *aut per antiquorum Canonum inſtitutionem, aut per Sanctarum Scripturarum auctoritatem, aut per Eccleſiaſticam conſuetudinem* a Sacerdotibus imponi ſtatuit. Publicis peccatis publicam Pœnitentiam; occultis privatam decernit imponendam. Hos Canones ad Ludovicum Germaniæ Regem Patres tranſmiſere, eorumque confirmationem ab ejus Majeſtate rogarunt. *Hæc verò*, inquiunt, *quæ Vobis tranſmiſſa ſunt, petimus ut veſtra Auctoritate firmentur: &, ſi quis adverſarius illis exiſtere voluerit, non permittatur: Dei enim cooperatores, vos eſſe debetis, & adjutores ſanctæ ejus Eccleſiæ.*

Regula ſecundùm quam modus tempuſque Pœnitentiæ peccata confitentibus imponi debet.

ARTICULUS XVIII.

De Synodo Ticinenſi.

Ticinum, vulgò Pavia, Pavie, ad Ticinum fluvium, urbs inſignis in Ducatu Mediolanenſi, cujus Epiſcopatus Romano Pontifici immediatè ſubjectus.

HAnc Synodum Conciliorum Editores *Regiaticinam* inſcribunt, quòd in urbe *Regiaticino* celebrata dicatur; & magnopere ſe torquent nonnulli in quærendo quænam ſit *Regioticina* civitas; cùm facillimum ſit imperitorum amanuenſium errorem corrigere, qui duo conjungentes vocabula, Synodum in urbe Regia Ticino factam, *Regiaticinam* ſcripſere. Ticinenſis autem iſta Synodus anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo, *Lotharii* Imperatoris undecimo habita eſt, non trigeſimo-primo, ut fert mendoſa inſcriptio: ſiquidem *Lotharius* ne decimum-ſextum quidem annum implevit. Præfuerunt *Angilbertus* Mediolanenſis Archiepiſcopus, & *Theudemarus* Aquilejenſis, cum *Joſepha* Eporedienſi (ut *Vveſſerus* conjicit) Epiſcopo. Canones viginti-quinque in ea conditi. *Quinque primi* vitam & converſationem Epiſcoporum ſpectant, quibus ut *in cubiculo & ſecretioribus obſequiis, ſinceræ opinionis Sacerdotes & Clerici adſiſtant*, Synodus præcipit, qui converſationis eorum teſtes ſint. Menſam frugalem ac modeſtam eſſe jubet, & ad ipſam *peregrinos, pauperes, & debiles adeſſe*: ad eam ſacram lectionem recitari, & vivæ vocis exhortationem ſubſequi. Epiſcopos non ſolùm Dominicis diebus, & præcipuis Feſtivitatibus Miſſas celebrare ſtatuit; ſed quotidie, cùm poſſibile fuerit. A venatione, & equorum ac mulorum ſuperflua cura, pretioſarum veſtium cultu, & juramento omnique ſermonis fuco abſtinere. *Canonicas Scripturas, & ſancta dogmata jugi meditatione diſcutere, & Presbyteris, ac Clericis ſuis ſubtiliùs tractando & diſſerendo occultos ſacrarum Literarum theſauros aperire; populis verò juxta ipſorum capacitatem Dominicis & Feſtis diebus verbum prædicationis impendere.* Sextus & Septimus publicam Pœnitentiam ſpectant, quæ pro publicis dumtaxat peccatis tunc imponebatur. Archipresbyteris hanc provinciam demandat Synodus, ut per ſingulas familias inquirant, *Qui publicè crimina perpetrarunt, ut publicè pœniteant. Qui verò occultè deliquerant, illis confiteantur, quos Epiſcopi, & plebium Archipresbyteri idoneos ad ſecretiora vulnera mentium Medicos elegerint.* En ſecretiorum peccatorum Confeſſionem Sacerdotibus factam. Statuit etiam Synodus ut Presbyteri per oppida villaſque inſpiciant an Pœnitentes injunctæ ſatisfactionis impleant opera. Reconciliationem etiam Pœnitentium ab Epiſcopis, non a Presbyteris fieri decernit, niſi in vitæ diſcrimine, vel abſente & jubente, Epiſcopo. *Canon octavus*, ſalutare Extremæ Unctionis *Sacramentum* populis prædicari præcipit. Per illud, *ſi fideliter poſcitur, & remitti peccata, & conſequenter corporalem ſalutem reſtitui* docet. Publicè Pœnitentibus neganodum tradit, niſi priùs reconciliatione percepta, Communionem Corporis & Sanguinis Chriſti meruerint. *Quibus enim reliqua Sacramenta interdicta ſunt, hoc uno uti nulla ratione conceditur.* Nonus parentes admonet, ne filias ſuas viro maturas diu in domibus ſuis innuptas retineant, propter ſtupri periculum. *Decimus* antiquorum Patrum ſtatuta in raptores innovat. *Undecimus* publici criminis reos ab Epiſcopo, in cujus Diœceſi ſcelus commiſſum eſt, ſtatim communione privatos, ad agendam Pœnitentiam cogi decernit: & ad alios Epiſcopos ſcribi, in quorum fortè Diœceſibus poſſeſſiones habent, ne eos, per ſubreptionem, ad Communionem recipiant. *Duodecimus* ſæculari militia & Reipublicæ muneribus publicè Pœnitentibus interdicit. Publici criminis reos, & publicam Pœnitentiam agere renuentes, anathemate feriri jubet, ipſiſque nec in exitu communicari, nec poſt mortem eorum commemorationem inter defunctos Fideles fieri. Verùm adeo terribile anathema abſque Metropolitani conſilio, & Comprovincialium Epiſcoporum communi judicio infligi non permittit. *Canon decimus-tertius* Archipresbyteros ſingulis plebibus præfici ſtatuit, qui ſuper minorum Titulorum Presbyteros invigilent. *Decimus-quartus* Monaſteria ab Epiſcopis deſtructa, ab iiſdem reſtaurari jubet, ſub pœna excommunicationis. *Decimus-quintus* Xenodochiorum curam Epiſcopis commendat, ut vel ipſi ea adminiſtrent ſecundùm Fundatorum diſpoſitionem, vel ab eorum heredibus congruè adminiſtrari procurent, ſi ita decreverint. *Decimus-ſextus* Principes admonet, quòd ſi *Monaſteria & Xenodochia* ſub defenſione ſua poſita, contra decreta Fundatorum, *perſonis, quibus non licet, dederint, ipſi impugnatores efficiuntur, qui propugnare debuerunt. Et cavendum ſummopere Principibus, ut quia minimè nunc judicantur, ne in futuro judicio ab omnipotenti Deo graviùs judicentur ſecundùm Apoſtolum:* Etenim horrendum eſt incidere in manus Dei viventis. *Nos verò*, inquiunt, Patres, *qui debitores ſumus ut fideliter annuntiemus, idcirco humiliter ſuggerimus quod ſilere non audemus.* Canon decimus-ſeptimus a communione removendum dicit eum, qui poſt admonitionem Epiſcopi & Sacerdotum, decimas dare contempſerit, aut iis quibus dandæ non ſunt, pro ſuo arbitrio dare præſumpſerit. *Decimus-octavus* Clericos habendos non eſſe declarat, qui nullius Epiſcopi diſciplinâ & providentiâ gubernantur. Proinde ſæculares, qui in domibus ſuis Sacerdotes ad ſacra Myſteria celebranda habere voluerint, eos aſſumant, qui ab Epiſcopis fuerint examinati, & commendatitiis Ordinatorum ſuorum literis muniti. *Canon decimus-nonus* abuſum emendat, quo ſæculares quidam viri Presbyteros, aut alios Clericos, conductores vel procuratores, ſive exactores fiſcalium rerum, vel reddituum, aut vectigalium conſtituebant. Id ſi fiat in poſterum, utrumque excommunicandum pronuntiat, tam qui conſtituerit, quàm qui indignè paruerit. *Vigeſimus* a Chriſtiana communione pellendum edicit, quicumque Judæos Judiciariam poteſtatem ſuper Chriſtianos, exercere permiſerit. *Vigeſimus-primus* uſuras compeſcit, jubetque ut fœneratores *ſi ſuperſunt a quibus uſuras exegerunt, ipſis reſtituant, quæ ſuperabundantiùs abſtuliſſe probantur. Si autem deceſſerint, heredibus eorum ſaltem medietatem refundant, aut eleemoſynis redimant, quod cupiditate deliquerunt.* Deinceps verò fœneratores laicos excommunicari, Clericos deponi ſancit. *Vigeſimus-ſecundus* Sacerdotes cavere jubet, ne viduæ & orphani ab his, qui ſecundùm humanas Leges eorum tutelam ſibi vendicant, opprimantur, & ſi hujuſmodi oppreſſores admonitione Epiſcopali non corrigantur, ſuggerere Imperatori, ut eis efficacem tutorem ipſe tribuat. *Vigeſimus-ter-*

Summa Canonum.

Vita & converſatio Epiſcoporum.

Epiſcoporum doctrina & prædicatio.

Pœnitentia publica pro publicis peccatis.

Secretiorum peccatorum Confeſſio.

Extremæ Unctionis Sacramentum.

Xenodochiorum cura Epiſcopis commendata.

Uſurarum reſtitutio neceſſaria ad ſalutem.

ter-

tertius Clericos & Monachos vagos, qui multiplices ſpargunt errores, & inutiles quæſtiones diſſeminant, ab Epiſcopo loci detineri decernit, a Metropolitano examinari, & Eccleſiaſticæ pacis perturbatæ convictos congruâ diſcipiinâ macerari. *Vigeſimus-quartus* vetat ne adoleſcentibus impuberibos adultæ puellæ Matrimonio jungantur: quia ſæpe ſoceri nurus conſtupraſſe convicti ſunt. Mulieres maleficas & veneficas acerrima Pœnitentia caſtigari ſtatuit, & in exitu ſolùm Communione donari.

ARTICULUS XIX.

De Synodo Sueſſionenſi II.

SYnodus Soeſſionenſis Secunda annn Chriſti octingenteſimo quinquageſimo tertio die decima Kalendas Maias, jubente *Carolo Calvo* Rege Chriſtianiſſimo, qui & ipſe adeſſe dignatus eſt, a quinque Provinciarum Epiſcopis, in Monaſterio *S. Medardi* apud Sueſſiones celebrata eſt. Præfuere *Hincmarus* Remenſium, *Vvenilo* Senonenſium, & *Amalricus* Turonenſium Archiepiſcopi. *Summa Canonum.* Actum eſt primo de Ordinationibus ab *Ebone* poſt exauctorationem factis: Ejus depoſitio, & *Hincmari* legitima ſucceſſio confirmata eſt: Clerici ab eo ordinati gradibus ſuis dejecti, quod & Acta Synodalia docent, & Canon primus. Sed de his uberiùs agemus in Diſſertatione de causa *Vulfadi* & Sociorum ab *Ebone* ordinatorum. Præter primum illum Canonem *Ebonis* Ordinationes ſpectantem, duodecim alii conditi ſuot. *Secundus* ſpectat *Herimannum* Epiſcopum Nivernenſem, qui ob levitatem ſæpe a Præſulibus correptus, indignis Epiſcopali gravitate actionibus injuriam Ordini Sacratiſſimo ſemper faciebat, multùm ad id conferrente corporis infirmitate. Ejus Eccleſia *Vveniloni* Senonenſium Archiepiſcopo, ejus Metropolitano commendata eſt, cujus curæ & ipſe comiſſus eſt *Herimannus*, ut eum apud ſe retineret, donec abſtinentiæ aſſuetum, Epiſcopali gravitate inſtructum, & Apoſtolicis moribus informatum, Clerus & populus ad Sedem propriam revocaret. *Canon tertius* Burchardum Carnotenſem Epiſcopum electum, præmiſſo electionis ejus & perſonæ examine, ordinandum ſtatuit. *Quartus* Aldrici Cœnomanenſis Epiſcopi paralyſi laborantis Eccleſiam ejus Metropolitano commendat. *Quintus* Monachos duos Monaſterii *Sancti Medardi*, qui *Pippinum* olim Aquitaniæ Regem *Caroli Calvi* nepotem, conſilio Pontificum, & Procerum attonſum, & in dicto Monaſterio recluſum, inde abducere conati erant conſpirationis convictos, e gradu Presbyteratûs dejicit, & ſeparatim in Monaſteria ſui Ordinis longè diſtantia relegat. *Sextus* Ragamfridum Diaconum, accuſatum quòd Præcepta falſa Regio nomine compilaſſet, e Diœceſi Remenſi diſcedere prohibet, donec ſe purgaverit. *Septimus* ſtatuit ut Miſſi Dominici in Provincias dirigantur, ad inſtaurandum Dei cultum in Civitatibus & Monaſteriis, qui ſingulorum locorom ſtatum diligenter perſcrutentur; & quod per ſe corrigere non valuerint, ad Synodum proximè futuram, & ad Regem referant. *Octavus* Immunitates, quas Religioſiſſimi Principes Eccleſiis conceſſerunt, firmas & ratas in perpetuum eſſe jubet. *Nonus* præcipit ut ex poſſeſſionibus Eccleſiaſticis, quæ ob varias neceſſitates nedum plenè reſtitui poſſunt, nonæ ſaltem ac decimæ ſolvantur. *Decimus* Dominicis, aliiſque ſolemnibus diebus judicia publica exerceri vetat. *Undecimus* ſub pœna excommunicationis, & indignationis Regiæ prohibet, ne quis noxios qui Diſciplina Eccleſiaſtica coërcentur, tueri audeat. *Duodecimus*, Inceſtos & quoſlibet alios facinoroſos, Epiſcoporum examen refugientes, a ſæcularibus Judicibus coërceri ſtatuit, annuente Chriſtianiſſimo Rege. *Decimus-tertius* vetat ne res ullæ Eccleſiaſticæ abſque Regis licentia commutentur. In eadem Synodo, Actione ſeptima, Mandata Miſſis Dominicis, quorum Canone VII. fit mentio, a Rege præſcripta, relecta ſunt eo jubente, & ab Epiſcopis approbata. Eadem Mandata & Capitula in Concilio Vermerienſi II. eodem anno, menſe Auguſto ejuſdem Chriſtianiſſimi Regis juſſu relecta, & ſuſcepta ſunt. In qua etiam Synodo *Herimanno* Epiſcopo Nivernenſi, poſtquam convaluiſſet, Eccleſiæ ſuæ diſpoſitio & adminiſtratio reſtituta eſt.

ARTICULUS XX.

De Concilio Valentino III.

ANno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo quinto, VI. Idus Jannarii, Synodus Valentina ab Epiſcopis triom Provinciarum, ſcilicet Lugdunenſis, Viennenſis, & Arelatenſis celebrata eſt, *Lotharii* Imperatoris juſſu; quia in ea Regni parte, quæ ipſi in diviſione fratrum obtigerat, ſitæ erant Valentia & reliquæ civitates, quarum Epiſcopi numero quatuordecim, huic Concilio adfuere. Præſides fuerunt *Remigius* Lugdunenſis, *Egilmarus* Viennenſis, & *Rodlandus* Arelatenſis, Metropolitani. Diſcuſſa primùm & finita Valentini Epiſcopi nonnullis criminibus diffamati cauſa, ob quam congregata fuerat Synodos, Canones viginti tres conditi ſunt. *Summa Canonum.* Sex priores ſpectant Quæſtiones quas *Goteſchalcus* Monachus, & *Joannes Scotus* Eccleſiæ intulerant; & quatuor Capitula explodunt, quæ ab *Hincmaro* contra Goteſchalci errores compoſita, Synodus apud Cariſiacum anno DCCCLIII. approbans ſuſceperant. De his Canonibus agemus in Diſſertatione cauſæ *Goteſchalci* §. XI. oſtendemuſque Valentinam Synodum a fide & doctrina Synodi Cariſiacæ non diſſenſiſſe, neque *Goteſchalci* erroribus faviſſe. *Canone ſeptimo* ſtatutum eſt ut poſt obitum eujuſlibet Epiſcopi, Regi ſupplicetur *Ut Canonicam electionem Clero & Populo ipſius civitatis permittere dignetur:* & ut dignus eligatur. *Ut Epiſcoporum electio.* Sed & Clericos Palatinos, quos Princeps Epiſcopos deſignaverit, abſque examine de vita & doctrina faciendo a Metropolitano, vetat ordinari. *Canon-octavus* excommunicationem decernit in eos, qui bona Eccleſiaſtica invaſerint, etiamſi ea ſibi a Principibus conceſſa dixerint. *Nonus* Sæculares, qui Parochiales Presbyteros opprimont ac irreverenter tractant, aut dotes Eccleſiarum auferunt, aut cenſum inde exigunt, Cenſurâ Canonica ſtatuit feriendos & ipſarum Baſilicarum in eorum prædiis conditarum deſtructionem comminatur. *Decimus* nonas & decimas ex villis & fiſcis olim Eccleſiæ collatis, ſed poſtea ſubtractis, iiſdem Eccleſiis ſolvi jubet, ſub pœna excommunicationis. Uſuras etiam canonica ſeveritate prohibet ac damnat. *Undecimus* in Judicio forenſi ab utraque parte juramentum exigi vetat. Quæ conſuetudo ex quarumdam ſæcularium legum conſtitutione invaluerat. *Duodecimus* eos qui ſingulari certamine alios occidunt, aut vulnerant, excommunicari, & ad agendam Pœnitentiam modis omnibus compelli ſtatuit; occiſos verò a Dominicæ Oblationis commemoratione alienos, & Eccleſiaſtica ſepultura privandos. *Duello pugnantium pœna.* Rogatur verò Imperator ut huic & præcedenti Canoni publicæ Legis vim addat. *Decimus-tertius* ſtatuit, ut Epiſcopi motuò ſe adiuvent contra Sacerdotalis auctoritatis contemptores, & rebelles Eccleſiaſticæ po-

Digitized by Google

Epiſcoporum converſatio.

Poteſtati. *Decimus-quartus* monet Epiſcopos, ne Clero, Monachis, aut plebi ſibi commiſſæ murmurationis, quærimoniarum, ac detractionis adversùs ſe ipſos dent locum, eos vexando & opprimendo. *Decimus-quintus* jubet ut Epiſcopi maturitate morum, & repudiatione omnium levitatum, ac vanitatum, omnibus formam diſciplinæ ac modeſtiæ ſe præbeant. *Decimus-ſextus* ſtatuit ut Epiſcopi ſive per ſe, ſive per eruditos Presbyteros verbum Dei plebibus, tam in urbe, quàm foris prædicent: *Quia ubi verbum Dei fidelibus non miniſtratur, quid aliud quàm vita animæ ſubtrahitur?* De Parochiarum Viſitatione ſtatuit *Canon decimus-ſeptimus*, ut tam moderatè fiat, ut manifeſtum ſit ab Epiſcopis & eorum Miniſtris ſola ibi animarum lucra quæri. *Decimus-octavus* eſt de Scholis inſtaurandis, in quibus divinæ & humanæ literæ, nec-non cantus Eccleſiaſticus doceantur. *Decimus nonus* jubet ut Metropolitani non ſolùm de totius Cleri, ſed etiam de ſubditorum Epiſcoporum vita & opinione curam gerant. *Vigeſimus* theſauri & ornamentorum Eccleſiaſticorum cuſtodiam commendat. *Vigeſimus-primus* cautionem maximam in rerum Eccleſiaſticarum commutatione adhiberi præcipit, ne Eccleſia detrimentum patiatur. *Vigeſimus-ſecundus* conſuetudinem valde reprehenſibilem emendat, quâ Epiſcopi a presbyteris ſuis pecunias exigebant, ceu honorarium pro labore viſitationis & prædicationis, quamvis nec viſitationis, nec prædicationis munus obirent. *Vigeſimus tertius* eos qui Archidiaconum Viennenſis Eccleſiæ, & ejus propinquos perſequebantur, excommunicatione damnat.

Prædicatio.

Viſitatio.

ARTICULUS XXI.

De Concilio Tullenſi apud Saponarias.

Tullum, vulgò Teul, urbs Lotharingia, Epiſcop. ſub Archiep. Trevicenſi.

Saponaria, vulgò Savornieres, locus Tullo vicinus.

CONcilium Tullenſe I. apud Saponarias villam Tullo proximam, ab Epiſcopis duodecim Provinciarum celebratum eſt anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo nono, menſe Junio, *Carolo Calvo* Francorum Rege & ejus nepotibus *Lothario* & *Calvo*, Lotharii Imperatoris filiis, præſentibus: quorum hic Provinciam inter Rhodanum & Alpes, cum Burgundia, obtinebat; ille regionem univerſam, quæ ab eo poſtea Regnum *Lotharii* dicta eſt. Tertius natu maximus *Ludovicus* Imperium ſortitus fuerat cum Regno Italiæ.

Summa Canonum.

In hac Synodo Canones tredecim conditi. *Primo Canone* Patres de pace inter *Carolum Calvum* & fratrem ejus *Ludovicum* Germaniæ Regem procuranda ſtatuunt. *Secundo*, de Epiſcoporum conjunctione & mutuo ſolatio, ac de Synodis frequentiùs habendis, quarum celebratio propter diſſenſionem Regum intermiſſa fuerat. *Tertius Carolo Calvo*, ac ejus nepotibus *Lothario* & *Carolo*, mutuam concordiam gratulatur. *Quartus Tortoldum* Diaconum, qui Bajocenſem Epiſcopatum invaſerat, a *Vvenilone* Senonenſi Archiepiſcopo, cujus Diaconus fuerat, & tribus aliis, vocari, audiri, & emendari jubet. Ab iis dejectus fuiſſe videtur cum Synodo Tullenſi II. anno ſequenti, Bajocenſis Epiſcopus, non *Tortoldus*, ſed *Erchambertus* adfuerit. *Quintus* Anſchario Subdiacono, qui Sedem Lingonenſem, Epiſcopo vivente, pervaſerat, veniam petenti & promittenti nuſquam quid ſimile tentaturum, indulget, ea conditione ut Lingonenſem Epiſcopatum nuſquam ambiat. *Sextus* memorat quomodo Rex Chriſtianiſſimus *Carolus* Libellum Proclamationis adversùs *Vvenilonem* Senonenſem Archiepiſcopum, qui ab eo defecerat, Synodo porrexerit, & ejus cauſam ab electis Judicibus cognoſci ac finiri poſtularit: & quomodo Regis accuſatio *Vvenilonî* per certos Epiſcopos, & Synodicas Literas ſignificata fuerit, datæque induciæ.

Vvenilo, Senonenſis Archiepiſcopus violata fidei a Rege accuſatus.

Libelli quem *Carolus Calvus* adversùs *Vvenilonem*, electis Judicibus, *Remigio* Lugdunenſi, *Herardo* Turonenſi, *Vvenilonî* Rhotomagenſi, & *Rodulfo* Bituricenſi, Metropolitanis obtulit, hæc erant ſumma Capita: Quòd *Vvenilo*, quem Senonenſi Eccleſiæ, cum Epiſcoporum conſenſu præfecerat; qui diviſioni Regni inter ipſum *Carolum* & fratrem ejus *Ludovicum* Germaniæ Regem, cum aliis Epiſcopis ſubſcripſerat, qui ipſum Aurelianis Regem unxerat, eique fidelitatem juraverat: quòd is, inquam, *Vvenilo* ad *Ludovicum* defeciſſet, cum eo, ſine licentia ſua, colloquium ſecretum habuiſſet; *Carolo* contra dictum *Ludovicum*, & confœderatos Regni hoſtes pergenti ſolitum auxilium, & militiam quam debebat Eccleſia Senonenſis, negaſſet: quòd ipſi *Ludovico* in Regnum *Caroli* irrumpenti auxilio fuiſſet; ac in Palatio Attiniaco, in aliena Provincia, coram excommunicatis, qui in *Ludovici* caſtris militabant, Sacrum feciſſet: quòd publicis & ſecretioribus *Ludovici* Conſiliis interfuiſſet, & aliorum Epiſcoporum defectionem a fide *Carolo* jurata approbaſſet, immo ſuaſiſſet. Quòd de Abbatia *Sanctæ Columbæ* & rebus vel honoribus ad Regnum & diſpoſitionem *Caroli* pertinentibus, Præcepta obtinuiſſet a *Ludovico*. Quòd Bajocenſem Epiſcopatum *Tortoldo* propinquo ſuo, & *Caroli* Regis Clerico, a *Ludovico* impetraſſet. Accepto Regis Libello, Patres *Vvenilonem* per Literas Synodicas convenere, ipſique diem dixere ab earum ſignificatione trigeſimum, ut vel ſe purgaret; vel, ſi in defenſione defeciſſet, Canonicam ſubiret Sententiam. Sed & Commonitorium ad eumdem *Vvenilonem* dedit *Herardus* Turonenſis Archiepiſcopus, unus e Judicibus ad cauſam illius diſcutiendam electis ut Epiſcopis negotium ſuum exponeret, Regemque placare ſatageret. Ea Inſtrumenta Synodo Tullenſi adnexa ſunt. Cauſam illam ſopitam fuiſſe, aut *Vvenilonem* purgatum, & Regi reconciliatum ex eo conſtat, quòd anno ſequenti Synodo II. Tullenſi ſubſcripſerit, nec ulla deinceps iſtius negotii in Synodis, aut in Hiſtoria mentio fiat. *Canon ſeptimus* Attonem Virodunenſem Epiſcopum, qui ex Monacho S. Germani Autiſiodorenſis ad Epiſcopatum contra Regulas perveniſſe dicebatur, proximæ Synodo ſiſtere ſe jubet. *Canones octavus & nonus* docent, Synodum ad Britonum Epiſcopos, qui a Metropolitani ſui Turonenſis Archiepiſcopi Juriſdictione & obedientia ſe ſubtraxerant, Literas dediſſe, eoſque monuiſſe ut illi ſe ſubderent, prout jus poſtulabat, nec ab Epiſcopali communione ſe ſegregarent, nec excommunicatis communicarent: ſed & *Salomonem* Ducem ſuum hortarentur, ut promiſſam *Carolo* Regi Chriſtianiſſimo fidem ſervaret. Ad Britones etiam ob varia crimina excommunicatos Synodum Literas ſcripſiſſe, eiſque ad proximam uſque Synodum inducias dediſſe, ut ſe emendarent, ſub pœna generalis graviorisque anathematis, docet *Canon nonus*. Leguntur Synodicæ illæ Literæ in Collectionibus Conciliorum, poſt Canones iſtius Synodi. Verùm ut Canones iſti duo meliùs intelligantur, Hiſtoriam illius defectionis Britonum Antiſtitum a Metropolitano Turonenſi accuratiùs exponere juvat.

Litera Synodi ad Epiſcopos Aremoricæ, qui ab Archiepiſcopi Turonenſis juriſdictione ſe ſubtraxerant.

Hujus defectionis hiſtoria.

Ex Indiculo de Britonum Epiſcoporum depoſitione, quod *Sirmondus* in Bibliotheca Monaſterii S. *Michaëlis* in periculo maris repertum edidit, lux affulgebit aliqua. Rem geſtam ita narrat hic Indiculus: *Nomenoius valde ſuperbus ur-*

*bem Nanneticam, Redonicam, ac etiam Andegavenſe territorium, & Cænomanenſe, uſque ad Meduanam invaſit. His autem urbibus & territoriis in ſua ditione aſſumptis, ſuperbior extitit & potentior: contemptoque omni jure Francorum Regio, Regem ſe fieri poſſe exiſtimavit: multiſque artibus, ut doloſus & fraudulentus, perquirens quibus id modis aſſequeretur, reperit ut Epiſcopos totius ſuæ regionis aliqua ſeditione expelleret, & alios conceſſione ſua conſtitutos in locis illorum ſubrogaret, ſicque facilè conceptam tyrannidem poſſe perficere excogitavit ..... Tandem invenit unum de complicibus ſuis, qui ſe circumvenire poſſe Epiſcopos, & abſque ulla examinatione & purgatione aliqua infamari & damnari fateretur. Quod audiens Tyrannus, lætus efficitur, multa ei ſpondens, ſi dictis facta compenſaret. Miniſter itaque doli convocans Britannos Epiſcopos: Scitote, inquit, Domini Sacerdotes, unum me vobis cauſa ſalutis veſtræ pandere myſterium, quod audierim a ſecretis Principis: Quia niſi Epiſcopi ſe reos ex iis, quæ eis objicerentur, eſſe, audiente Conventu Præſulum, quos aliunde ad diſcuſſionem reatus illorum Dux invitaverat, profiterentur, nec eos lateret ſine dilatione capite plectendos fore. Quo audito, Epiſcopi conſternati animo, præter Dei & Eccleſiæ Leges, omnia ſe profiteri quæ malignus perſuadebat, antequam morte multarentur, promiſerunt. In craſtino autem evocans Princeps in Monaſterio S. Salvatoris Synodum Epiſcoporum atque Procerum, adhibuit teſtes falſiſſimos pretio conductos adversùs Suſannum Venetenſem, Salaconem Aletenſem, Felicem Coriſopitenſem, Liberalem Oximenſem, * Epiſcopos, qui dicerent, Eos pretio in Eccleſia intruſos, muneribus ſæpe ſacros Ordines fuiſſe largitos, & omnibus criminibus obnoxios fore. Cumque reticerent Epiſcopi repentino mortis metu perculſi, requiſiti ſunt in Conventu, utrùm vera eſſent quæ opponebantur, Qui ita ſe habere profeſſi ſunt: depoſitiſque in Concilio virgis & annulis Pontificalibus, Gallias petierunt, ad Carolum ſe conferentes. Nomenoius verò patrato ſcelere, Pſeudoëpiſcopos conſtituit loco ipſorum. Cogitans autem Epiſcopos, quos elegerat, a Metropolitano Turonenſi Benedictionem minimè poſſe conſequi, nec acceſſum ad eum, metu Regis, habere; ex quatuor Epiſcopatibus ſeptem compoſuit; quorum apud Dolum Monaſterium unum conſtituit, quem Archiepiſcopum fieri decrevit. Monaſterium verò S. Brioci ſedem conſtituit Epiſcopalem; ſimiliter etiam S. Rabutnali. * Hos tres uſurpatitios Epiſcopos conſtituit, cæteris quatuor in antiquis urbibus derelictis. Provincia itaque Turonenſi ita ſciſſa, Nomenoius Dolo Monaſterio Epiſcopos ſuos congregans, ſe in Regem ungere fecit.* Hæc Indiculus, in quo ſimonia per calumniam Epiſcopis impacta, & vi ac neceſſitate confeſſis depoſitio inflicta, memoratur. Tum Epiſcopi penitus abjecti, Britanniæ ſolum vertiſſe, & in Galliam ad *Carolum* Regem ſe recepiſſe dicuntur. At verò Vita *S. Convvoionis* Abbatis Rotonenſis in Aremorica, quam *P. Mabillonius* edidit parte ſecunda Sæculi quarti Benedictini, teſtatur Epiſcopos ſimoniæ reos Romam examinandos miſſos fuiſſe, eoſdemque crimen abnegantes, ſed tandem convictos, rogante *Convvoione* veniam impetraſſe a *Leone IV.* Pontifice Maximo, ad cujus tribunal cauſa illorum diſceptata eſt, & ad Sedes ſuas remiſſus. Hæc Vita ab Auctore undecimi ſæculi ſcripta eſt, ut conjicit *P. Mabillonius*, ſed auctoritatem accipit a libris tribus de Geſtis Sanctorum Monachorum Rotonenſium * libro ſecundo, capite decimo, * qui ab Auctore *Convvoionis* æquali & ejus diſcipulo ſcripti ſunt. Hic enim de Britonibus Epiſcopis ſimoniacis eadem memorat.

* De Leon,

* *Nunc Trecorenſis.*

* De Redon.

* *P. 2. Sec. IV, Bened.*

Narrationem utramque, Indiculi a *Sirmondo* editi, & Vitæ *S. Convvoionis*, conciliare facilè eſt, diſtinguendo rationem temporum. Anno octingenteſimo quadrageſimo-octavo, *Convvoione* agente, *Nomenoius* Britanniæ Epiſcopos congregat, iiſque de ſimoniaca labe convictis quidem, ſed graviſſimè tumultuantibus, duos cum *Convvoione* Romam dirigit, qui *Leonem* Papam hac de re conſulerent. Habita Romæ Synodus. *Leo* Epiſcopos, culpam ultro confeſſos, moderatè objurgatos, ad propria remiſit, cum Literis ad reliquos Britanniæ Antiſtites directis, quibus Epiſcopos ſimoniacos in Concilio judicandos eſſe, ſecundùm veterum Canonum placita, definiit. Extat hæc *Leonis* Epiſtola, quâ variis eorum conſultis reſpondet. Reverſis in Britanniam Legatis, *Nomenoius* audiens Epiſcopos integra dignitate revertiſſe, id indignè tulit, atque accepto *Leonis* Papæ Reſponſo, ſcribentis, Epiſcopos, qui ſimoniæ convicti fuiſſent, in ordinem redigendos, rem per ſeſe exequi aggreſſus eſt: moxque congregatis in Ratonenſem S. Salvatoris Eccleſiam accuſatis Epiſcopis dignitatem in frequenti laïcorum hominum cœtu abrogat, alioſque ſubſtituit, adjectis tribus Epiſcopatibus, quorum Dolenſem Metropolitanum conſtituit. Ejecti Epiſcopi, ad *Carolum Calvum* Regem confugiunt, & apud ejus Majeſtatem querelas deponunt. Rex ad Turonenſem Metropolitanum illos remiſit. Anno octingenteſimo quadrageſimo-nono Turonis habita Synodus hujus Provinciæ Epiſcoporum, quorum nomine *Lupus Ferrarienſis* Abbas Epiſtolam ſcripſit ad *Nomenoium* Britanniæ Ducem, conqueſtus quòd Epiſcopi legitimi Sedibus propriis expulſi, & mercenarii introducti, violata *B. Martini* Diœceſeos auctoritas; inſuper etiam Vicarii *B. Petri*, nempe *Leonis*, cujus Epiſtolam ad ſe miſſam ne recipere quidem dignatus ſit *Nomenoius*. *Leo* Pontifex, ad nequiſſimum Ducem interim reſcripſit, monuitque ne *Gislardum* Nanneticæ ſedis invaſorem tueri pergeret. Solùm illius Epiſtolæ fragmentum ſupereſt.

Qui *Leoni* ſucceſſit *Benedictus III.* exturbatos Epiſcopos in integrum reſtituere ſategit, datis ad *Nomenoium* Literis, quæ interciderunt. Earum meminit *Nicolaus Primus*, Epiſtolâ * ad *Salomonem*, teſtaturque *Benedictum* conqueſtum eſſe quòd contra Deceſſoris ſui Decretum, non ab Epiſcopis, ſed a laïcis Epiſcopi dejecti fuerint. Atque adeo denuntiaſſe *quòd nulla ratio ſineret Epiſcopos a Sedibus ſuis pelli quos duodenarius numerus non ejeciſſet*. Preſtitit in contumacia ſua non ſolùm *Nomenoius*, ſed etiam *Salomon*, ejus poſt *Eriſpoïum* filium ſucceſſor: quo Duce, Tullenſis apud Saponarias Synodus; de qua impræſentiarum agimus, congregata eſt, quæ Epiſcopos Brittonum monet ut ad ſuam Metropolim redeant, eique debito jure ſe ſubdant [*Can. VIII.*] Literaſque dat ad Optimates Brittonum, diſſidii architectos, ob idque excommunicatos.

* *Epiſt. 22. in appendice.*

Canonica Epiſcoporum judicia a duodecim Epiſcopis cum Metropolitano facienda.

Denique Nicolaus I. anno DCCCLXV. de renovando ejectorum Epiſcoporum examine apud Archiepiſcopum Turonenſem per XII. Epiſcopos, vel apud Sedem Apoſtolicam, miſſis ex utraque parte Legatis, Epiſtolam ſcripſit ad *Salomonem* Brittonum Ducem, quem Regem appellat. *Quorum* * [inquit] *veſtigia & ego ſecutus, eadem cenſui, imò & cenſeo: nec ullam poſſe Epiſcopos ſui honoris ſuſtinere jacturam, quos non conſtat fuiſſe a XII. Epiſcopis, præſente, primamque ſententiam Metropolitano obtinente, cùm examinarentur, auditos. Qui etſi crimen aliquod confeſſi eſſe dicantur, poteſt credi quòd vi vel formidine faſſi tantum, & non confeſſi fuerint, quod non fecerant, qui videbant laïcos & ſeculares quoſque, unà cum Rege, contra ſe conſpirantes, quod nec ſal-*

* *Deceſſorum ſcilicet, Leonis, & Benedicti.*

tem

Digitized by Google

tem audierant. Siquidem qui ore tantùm, & non corde profert quod dicit, non confitetur, ſed loquitur: quomvis non videatur juſta confeſſio, qua non legitimo provocatur examine. Verùm irritæ fuerunt hæ Maximi Pontificis admonitiones, & ejectorum Epiſcoporum dejectio, abſque retractatione vim obtinuit; atque adeo controverſia de erectione Dolenſis Metropolis ad XII. uſque ſæculum indefinita proceſſit. Hæc ad intelligentiam Canonum VIII. & IX. Concilii Tullenſis apud Saponarias, & perfectam Hiſtoriæ notitiam, obſervare fuit opere-pretium. Nunc cæteros ejuſdem Synodi Canones perſequamur.

Canon X. relecta eſſe docet in Synodo quædam Capitula dogmatica, circa quæ Epiſcopi plurimi diſſentiebant, ſcilicet ſex priores Valentinæ Synodi Canones, qui paucis ante diebus in Synodo Lingonenſi confirmati, in hac etiam Synodo apud Saponarias, proferente *Remigio* Lugdunenſi relecti ſunt: Quatuor item Synodi Cariſiacæ contra *Goteſchalcham*. Diſſidentes Epiſcopos, quorum præcipui erant *Remigius* Lugdunenſis, & *Hincmarus* Remenſis, hortatur Synodus ut ſimul conveniant, & *prolatis Sanctarum Scriptararum, atque Catholicorum Doctorum ſententiis, quæ ſaniora ſunt, concordi unanimitate ſequantur.* Canone XI. Patres *Carolum* Regem, & *Rodulfum* Bituricenſem Archiepiſcopum humiliter obſecrant, & per Crucem & Chriſti Sanguinem adjurant, *Ut Privilegium Monaſterii S. Benedicti, quod annuente præfato Rege firmaverant, quodque idem Rodulfus ſubſcripſerat, qui præfatum Abbatiam irregulariter retinebat, ratum & inconvulſum ſervare ſtuderent.* Privilegium iſtud liberam Abbatis electionem Floriacenſi Monaſterio concedebat. *Canon XII.* Specialia pro quibuſque Diœceſibus ſtatuta Epiſcopis ad exequendum commiſſa fuiſſe docet a Synodo. *Canon XIII.* docet omnes qui ad hoc *Univerſale* totius pene Gallicanæ Eccleſiæ *Concilium* convenerunt, ſocietatem ſuffragiorum, in vita, & poſt mortem iniiſſe; & decreviſſe ut ſinguli pro cunctis, quamdiu viverent, ſingulis hebdomadibus, Feria Quarta, *Miſſam celebrarent*. Poſt mortem verò uniuſcujuſque, in civitatibus Epiſcopalibus *Septena Miſſa; totidemque Vigilia* * *Domino perſolverentur. A Presbyteris autem Monaſteriorum, ſive* Villarum, *tres Miſſæ, totidemque Vigiliæ dependerentur.* Obitus autem uniuſcujuſque nuntiaretur per literas.

Privilegium Floriacenſis Monaſterii.

Suffragiorum ſocietas.

* *Id eſt, Officium Mortuorum.*

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 404. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem velut meam reprehendunt: *Simoniaci Epiſcopi deponuntur a Concilio, & a Papa reſtituuntur.*

R. Immo Britonum Epiſcopos, de quibus hic agitur, in legitimo Concilio depoſitos non fuiſſe obſervo, ſed a *Nomenoio* Britonum Duce per vim exturbatos. Unde Leo Quartus, Benedictus Tertius, Nicolaus Primus, Pontifices Maximi, eorum cauſam in Provinciali Synodo a duodecim ſaltem Epiſcopis, Præſide Archiepiſcopo Turonenſi, Provinciæ Metropolitano, examinari juſſerunt ſecundùm Canones; vel apud Sedem Apoſtolicam, miſſis ex utraque parte Legatis. Hæc eorum ſumma quæ eo loci refero.

SCHOLION II.

In hoc Articulo, pag. 405. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Epiſcopos Galliæ non judicat Papa, quamquam eſſent Romæ, ſed eos remitti ad Concilium Gallicanum.*

R. Epiſcopos Simoniæ accuſatos Leonem Quartum ad propria remiſiſſe ſcripſi, cum Li-

„ teris ad reliquos Britanniæ Antiſtites directis „ quibus Epiſcopos Simoniacos in Concilio judi- „ candos eſſe, ſecundùm veterum Canonum Pla- „ cita definivit. Hæc verba mea ſunt. Id porro conſtat ex Epiſtolâ II. Leonis Quarti ad Epiſcopos Britanniæ: *ITA tamen ut omnia in Conciliis ſint Epiſcoporum. Nam nullam damnationem Epiſcoporum eſſe umquam cenſemus, niſi aut ante legitimum numerum Epiſcoporum, qui ſit per XII. Epiſcopos*, &c. Idem confirmat Nicolaus I. Epiſtolâ XXII. ad Salomonem Britonum Ducem. *Deceſſor*, inquit, *meus ſanctæ memoriæ Benedictus, quia contra Deceſſoris ſui Decretum, non ab Epiſcopis, ſed a Laicis, Epiſcopos in Regione tua cognoverat eſſe dejectos, multa mœſtitia & indignatione repletus ſcripſit, QUOD nulla ratio ſineret Epiſcopos a Sedibus ſuis pelli, quos duodenarius numerus non ejeciſſet. Quorum veſtigia & ego quoque ſecutus, eadem cenſui, imò & cenſeo: nec ullam poſſe Epiſcopos ſui honoris ſuſtinere jacturam, quos non conſtat fuiſſe a duodecim Epiſcopis, præſente, primamque ſententiam obtinente Metropolitano Epiſcopo, cum examinarentur, auditos.* Hæc Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ præclara monumenta obſervavi vel commemoravi. Num ægrè ferunt Religioſi Cenſores, ne primam Cauſarum Epiſcopalium cognitionem in Synodis Provincialibus inſtituendam eſſe appareat, quam uni Romano Pontifici tribui volunt? Hæc certè non eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctrina; non hæc Eccleſiæ Gallicanæ Diſciplina: Verùm tamen Canonica Epiſcoporum Judicia per Appellationem ad Sedem Apoſtolicam devolvi agnoſcimus, & a Summo Pontifice judicari illos poſſe ſecundùm Canones Sardicenſes, deque majoribus Cauſis ad Sanctam illam Sedem ex omnibus Orbis Chriſtiani partibus eſſe referendum, ut Canones ſtatuunt, & conſuetudo exigit.

Nota.

An a ſummo Pontifice etiam in prima inſtantia epiſcoporum cauſæ eſſent modò cognoſcendæ, expendi tom. 3. pag. 136.

ARTICULUS XXII.

De Synodo Tullenſi Secunda apud Tuſiacum.

Ad Synodum Tullenſem Secundam apud Tuſiacum quatuordecim Provinciarum Epiſcopi anno Chriſti 860. die 11. Kalend. Novembris convenere. Quinque in ea conditi Canones. *Primus* rerum Eccleſiaſticarum pervaſores anathemate ferit, niſi pœnitentiam agant, & bona uſurpata, *ſecundùm qualitatem perſonæ, aut in triplum, aut in quadruplum, Eccleſiæ, cui damnum illatum eſt, primùm reſtituant.* Secundus Virgines & Viduas Deo ſacratas, & incontinenter viventes, uſque ad finem vitæ in ergaſtulis recludi jubet ad agendam Pœnitententiam: Viros etiam qui eas conſtuprarunt, Eccleſiaſtica Cenſura ad eamdem cogi: *Principes verò & Judices, ubicumque tales in poteſtate eorum ab Epiſcopis requiſiti fuerint, abſque mora eos exhibere; ne fortè ſi diſſimulaverint, aut mandatum Epiſcopi contempſerint, ab Eccleſia Dei projecti, nec ſepulturam cum Fidelibus accipiant:* Canon tertius perjuros & falſos teſtes duræ & diſtrictæ Pœnitentiæ ſubdendos edicit, & quamdiu in crimine manent, ab Eccleſia projici. *Canon quartus* raptores, incendiarios, homicidas, rerum Eccleſiaſticarum invaſores, & eos qui ſtupra inaudita committunt, excommunicat, eorumque excommunicationem nominatim denuntiari jubet, & Epiſcopos mutua de his ſcripta tranſmit-

Tuſiacum, *vulgò* Tulley *Villa agri Tullenſis, inter Moſellam & Moſam.*

Summa Canonum.

tere, ut omnes eorum Communionem vitent. *Quintus* Clericos & Monachos apoſtatas coërceri ſtatuit, & ad ovile volentes nolentes reduci.

Rerum Eccleſiaſticarum pervaſio quàm grave crimen.

Synodicam Epiſtolam Patres ſcripſere, quâ Fideles univerſos docent, quàm grave ſit crimen rerum Eccleſiaſticarum pervaſio & deprædatio. Cujus Epiſtolæ hæc verba Magnates ſpectantia notanda ſunt: *Scientes quia res Eccleſiaſticæ vota ſunt Fidelium, patrimonia pauperum, pretia peccatorum, & in tuitione atque defenſione Chriſti conſiſtunt, qui eas terræ Principibus atque Primoribus ad defendendum & conſervandum, non ad affligendum, vel uſurpandum, ſive præſumendum commiſit. Nam quæcumque prætendatur a quocumque utilitatis ſive neceſſitatis occaſio, ille corda omnium conſpicit, qui novit cogitationes hominum.*

Eccleſiæ Juriſdictio in Cauſis Matrimonialibus.

Ad eamdem Synodum *Regimundus* Comes quærimoniam detulit adversùs *Stephanum* virum nobilem & illuſtrem, cui filiam ſuam in matrimonium locaverat. *Stephanus* autem ea uti nolebat ut conjuge, eò quòd cum ejus propinqua carnale quondam commercium habuiſſet. Viſum eſt Patribus cauſam iſtam ad Synodum Aquitaniæ remittendam. & *Hincmaro* juſſere ut ad *Rodulfum* Bituricenſem, & Frotarium Burdigalenſem, Aquitaniæ Metropolitanos, totius Synodi nomine ſcriberet, ut ad cauſam illam definiendam Conventum cogerent ex Epiſcopis & Magnatibus illius regionis: quoniam cauſa mixta erat, Eccleſiaſtica ſcilicet ratione Sacramenti, de quo judicare ad Antiſtites ſpectabat: Civilis, ratione contractus, ratione dotis, aliorumque effectuum civilium, de quibus judicare ſpectat ad Principes & Magiſtratus. *Decretum eſt*, inquit Hincmarus, *ut vos Comprovinciales Archiepiſcopi, cum Coëpiſcopis veſtris, in Regni illius convenienti loco & tempore Synodum condicatis, & Placitum fiat, ubi Princeps cum Primoribus terræ interſit: ne quod abſit, ex utraque parte, cum parentum & amicorum auxilio illuſtres iſti viri convenientes, ſeditioſus valeat exoriri tumultus. Et hanc cauſam Rex cum viris nobilibus inter viros nobiles pacificare procuret. Vos autem Epiſcopali Auctoritate, & Canonica diffinitione eam dirimere, & ad debitum atque ſalubrem terminum ſtudeatis perducere.*

Diploma in gratiam Turonenſis Eccleſiæ S. Martini confictum.

P. Labbæus Soc. JESU, in Editione Pariſienſi Conciliorum, Tom. VIII. Synodo Tullenſi Secundæ apud Tuſiacum ſubnectit vetus quoddam Diploma ex Archivo Turonenſis Eccleſiæ S. Martini depromptum, & iſtius Synodi nomine inſcriptum, atque Epiſcoporum ſubſcriptione munitum, quo Inſignis Eccleſiæ S. Martini Privilegia, rogante Hilduino Abbate ejuſdem Monaſterii confirmantur, tum quæ ſupererant, tum quæ perdita erant cùm Normanni Monaſterium illud incenderunt. Verùm Diploma illud quod jam ante publicaverat Labbæus Tom. II. *Miſcellaneorum Curioſorum*, Cap. VIII. §. 4. pſeudepigraphum videtur accuratioris criterii viris. 1. Quia numerus & nomina Epiſcoporum qui huic inſtrumento ſubſcripſere, non conveniunt cum numero & nominibus Epiſcoporum qui ſubſcripſerunt Canonibus Concilii Secundi Tullenſis. Conferatur Præfatio Diplomatis cum Præfatione Concilii: conferantur & utriuſque ſubſcriptiones. Concilio ſubſcribunt unus & triginta, Diplomati ſeptem & quinquaginta Epiſcopi. Præterea idem Epiſcopus alio atque alio modo ſubſcribit Concilio & Diplomati. *Launus Ægolonacenſium Epiſcopus* Canonibus ſubſcribit: Diplomati verò, *Launus Ægualinenſium Epiſcopus*. Canonibus, *Æneas Pariſiorum Epiſcopus*: Diplomati, *Æneas Pariſii Epiſcopus*. Canonibus, *Erchanraus Catalaunenſium Epiſcopus*: Diplomati, *Ercanraus Catalacenſis Epiſcopus*: Canonibus, *Braindicus Matiſconenſium Epiſcopus*: Diplomati, *Baraldians Matiſcenſium Epiſcopus*: Canonibus, *Alubulfus Barcinonenſium Epiſcopus*: Diplomati, *Adulfus Barcilonenſis Epiſcopus*: Canonibus, *Euginoldus Pictavienſium Epiſcopus*: Diplomati, *Inganardus Pictavienſis Epiſcopus*: Canonibus, *Arduinus Vellaunenſium Epiſcopus*: Diplomati, *Arduinus Vvillaua Eccleſiæ Epiſcopus*. Tertiò, quicumque Concilii Canonibus ſubſcribunt Epiſcopi, Eccleſiarum ſuarum nomina exprimunt: nonnulli verò ex iis qui ſubſcribunt Diplomati, tacent Eccleſiarum ſuarum nomina, hunc in modum ſubſcribentes: *Atto indignus Epiſcopus*: *Arius indignus Epiſcopus*: *Ercambertus indignus Epiſcopus*: *Ego Frodolus indignus Epiſcopus*: *Stadilo Epiſcopus*. Quartò, Epiſcopi qui Diplomati ſubſcribunt, ſe dicunt congregatos *favore Sedis Apoſtolicæ, & nutu Dominorum noſtrorum Caroli Calvi & Clotarii Regum glorioſorum, anno Domin. Incarnationis DCCCLX.* At nullus tunc Galliæ Rex Clotarius vocabatur. Pro Lothario III. Filio Lotharii Imperatoris & Caroli Calvi Nepote, Clotarium ſubſtituerunt imperiti Diplomatis Architecti, quod argumento eſt Synodi Tullenſis Secundæ fœtum non eſſe. Obiit autem Lotharius Caroli Calvi Nepos anno 855. cùm Synodus Tullenſis ſecunda anno 860. celebrata ſit, nec Francorum Rex fuit. Quintò, de Hilduino tunc Monaſterii S. Martini Abbate hæc habet Diploma: *Hilduinus Præcepta Regum atque Imperatorum, qui tempore obitûs Sancti Martini ipſum Cœnobium venerabiliter voluerunt, & rebus atque donis ditarunt, ſacræ Synodo præſentavit*. At quo tempore S. Martinus obiit, ſcilicet anno Chriſti quadringenteſimo, vel circiter, nulli Reges & Imperatores S. Martini Cœnobium rebus atque donis ditarunt. Nulli enim tunc in Gallia Reges erant Chriſtiani, ſiquidem Clodovæus Chriſtianorum Galliæ Regum primus anno 482. regnare cœpit. Arcadium verò & Honorium Imperatores Turonenſe S. Martini Cœnobium muneribus ditaſſe non legimus.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 410. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Matrimoniales Cauſæ ſunt mixti fori: pertinent ad Laicam Juriſdictionem.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea. Loquor eo loci de Cauſa quadam ſingulari inter nobiles conjuges exorta, & ad Synodum Tullenſem Secundam apud Tuſiacum delata. Refero Judicium Synodi; quid actum ſit commemoro, non quid faciendum ſit in Cauſis ſimilibus pronuntio. „Viſum eſt (inquam) Patribus Cauſam iſtam ad „Synodum Aquitaniæ remittere; & Hincmaro „juſſere ut ad Rodulfum Bituricenſem, & Frotarium Burdigalenſem, Aquitaniæ Metropolitanos, totius Synodi nomine ſcriberet, ut ad „Cauſam illam finiendam Conventum cogerent „ex Epiſcopis & Magnatibus illius Regionis: „*Quoniam Cauſa mixta erat, Eccleſiaſtica ſcilicet, ratione Sacramenti, de quo judicare ad „Antiſtites ſpectabat; Civilis ratione contractûs, „ratione dotis aliorumque civilium effectuum, de „quibus judicare ſpectat ad Principes & Magiſtratus*. Verba Hincmari mox ſubjicio. Matrimoniales itaque Cauſas ad Laïcam Juriſdictionem pertinere ſimpliciter non aſſero, ut mihi affingunt Indiculi Cenſorii Auctores: (immo ad eam pertinere nego ratione Sacramenti:) ſed ſolùm ratione civilis contractûs, ratione dotis, aliorumque effectuum civilium. Quæ Gallicana Juriſprudentia eſt.

Nota.

Digitized by Google

Nota.

DE cognitione cauſarum matrimonialium in Gallia hęc habet Cabaſſutius in Theoria & Praxi jur. canonici l.4. c.9. *Non tantùm jure communi ubique recepto, ſed etiam jure & uſu gallicano cauſa matrimoniales ob reſpectum ſacramenti, quod magnum eſt in Chriſto, & in Eccleſia, ut atteſtatur Apoſtolus ad Epheſ.5. pertinent ad eccleſia cognitionem. Conc. Tridentinum ſeſſ.24. c.12. quò anathemati ſubjicinatur, qui oppoſitum ſentiant. Henricus IV. in edicto an.1606. art.2. Volumus, inquit, ut cauſa matrimonium concernentes pertineant ad juriſdictionem eccleſia. Papo de juriſd. eccleſ. ar.4, Paſtor de juriſd. eccleſ. tit.13. n.6. & plures gallicani ſcriptores, quos allegat & ſequitur Tarradus diſp.7. q.2. n.47. Nec ſolùm de matrimonio dijudicat eccleſia ſed etiam de ſponſalibus & promiſſione futurarum nuptiarum, ut peambulis matrimonii. Quam in rem Paſtor ibidem n.7. adducit duo Aquiſextienſis ſuprema curia Senatuſconſulta ad epiſcopum remittentia appellantes tamquam ab abuſu ab ejus ſententia, qua juſſi fuerant uxores ducere illas, quibus conſtabat promiſiſſe matrimonium cum eis contrahendum. Sanè de iis, qua matrimonio per accidens adveniunt, & mere civilia ſunt, quales ſunt cauſa dotium, donationiſque propter nuptias, & arrharum ſponſalitiarum licèt jus canonicum hoc eccleſiaſticis judicibus ſubjiciat, tamquam matrimonio acceſſoria, cap. de prudentia de donat. inter vir. & uxor. in hoc tamen regno hac judicantur in foro ſeculari. Capin. l.2. de ſacr. polit. c.1. n.4.*

ARTICULUS XXIII.

De Synodo Vvormatienſi.

Wormatia, *vulgò* Wormes, *Germania primo Civitas ad Rhenum, Epiſcopatus ſub Archiepiſc. Moguntino.*

VVormatiam, nobilem Germaniæ civitatem, Nationalis convenit Synodus, juſſione *Ludovici* Germaniæ Regis, anno Chriſti DCCCLXVIII decimo-ſeptimo Kalend. Junias Præmiſſa Fidei Profeſſione XLV. conditi Canones. *Primus* Baptiſma extra Paſcha & Pentecoſten conferri vetat, niſi infirmis in periculo conſtitutis. *Secundus* Aliis ab Epiſcopo Chriſma conficere prohibet. *Tertius* Statuit ut Epiſcopi gratis Eccleſias conſecrent, nec niſi accepto a Fundatoribus Inſtrumento earum dotem confirmante. *Quartus* Vetat aliquid offerri in Sacrificio præter vinum aqua mixtum. *Quintus* Unam vel trinam immerſionem in Baptiſmate probat, ſecundùm diverſas Eccleſiarum conſuetudines. *Sextus* Dotem Baſilicarum ad ordinationem Epiſcopi pertinere decernit, ſecundum Conſtitutionem antiquam. *Septimus* Quatuor ex redditibus Eccleſiæ portiones fieri ſtatuit. *Octavus* Confirmationem, Chriſmatis confectionem, Dedicationem Eccleſiarum & Altarium, Conſecrationem Virginum, reconciliationem ſolemnem publicè Pœnitentium Presbyteris prohibet. *Nonus* Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis continentiam imperat ſub periculo gradûs. *Decimus* Decernit ut ſi Epiſcopo, aut Presbytero homicidium, furtum, adulterium, maleficium imputatum fuerit, Miſſam celebret, & Secretam publicè dicat, & communicet, atque ita ſe purget: Sin minùs, quinquennio ab Eccleſiæ liminibus arceatur. Diu viguit in Eccleſia Germanica iſtud Canonicæ Purgationis genus. Sed ob ſacrilegii periculum jure mos ille antiquatus eſt. *Undecimus* Sacerdotes fornicationis convictos e gradu dejicit. *Duodecimus* Neocæſareenſis Concilii Canonem nonum ſervari ſtatuit erga Sacerdotes fornicationis accuſatos & non convictos: & ut juramento ſe purgare poſſint. *Decimus tertius* Vetat ne Sacerdotes pro parvis & levibus cauſis quemquam a Communione ſuſpendant. *Decimus-quartus* Decernit, ut ſi Epiſcopi innocentes, aut leviorum culparum reos a Communione removerint, & gratiam rogantes recipere noluerint, Communio illis uſque ad proximam Synodum ab Epiſcopis Provinciæ non negetur. *Canon decimus-quintus* Statuit, Ut ad inquirendum furti Auctorem in Monaſteriis, Miſſa ab Abbate, vel ab alio Presbytero, cujus juſſu celebretur: & ſinguli Monachi pro purgatione ſua Corpus & Sanguinem Chriſti percipiant, ut ita ſe innocentes oſtendant. Similis purgatio per Corpus Domini *Gerfredo* Monacho, qui *Adalgarium* Æduenſem Epiſcopum veneno necaſſe dicebatur, indicta eſt Decreto Synodi Cabilonenſis anno DCCCXCIV. Sed hæc Diſciplina propter periculum Sacrilegii abrogata eſt. Hunc inquirendæ veritatis modum a *Roberto* Rege Chriſtianiſſimo damnatum eſſe in Epiſtolâ ſcriptâ ad *Leothericum* Archiepiſcopum Senonenſem, teſtatur *Helgaldus* in ejus Vita. A Sanctiſſimo tamen Pontifice *Gregorio VII.* purgationem per Corpus Domini uſurpatam teſtatur *Lambertus Schafnaburgenſis* ad annum MLXXVII. ubi refert ipſum celebrando Miſſam, cùm Communioni proximus eſſet, Regem *Henricum* evocaſſe ad altare, & manu præferentem Corpus Chriſti, cùm multa de ſua innocentia prolocutus eſſet, hæc demum addidiſſe: *Ut ſatisfactionis compendio omnem omnibus ſcandali ſcrupulum de medio auferam, ecce Corpus Dominicum, quod ſumpturus ero, in experimentum mihi hodie fiat innocentia mea; ut omnipotens Deus ſuo me hodie Judicio vel abſolvat objecti criminis ſuſpicione, ſi innocens ſum; vel ſubitaneâ interimat morte, ſi reus. Hoc & alia, ut ſolemne, eſt præfatus verba terribilia, quibus Deum cauſa ſua æquiſſimum Judicem, & innocentia aſſertorem adeſſe precabatur partem Dominici Corporis accepit, & comedit.* Hunc verò, de quo agimus, Canonem *Regino* lib.2. cap. 276. *Burchardus* Vvormatienſis Epiſcopus lib.2. cap. 199. & *Gratianus* Cauſa 2. Quæſt. 5. paulò aliter referunt quàm in vulgatis Concilii hujus editionibus legatur. Ita enim legunt: *Et ſic expleta Miſſa, omnes communicent in hæc verba: Corpus Domini ſit tibi ad probationem hodie.* Quæ formula in Concilii editionibus vulgatis non legitur. Vide *Miſſam Judicii* in Gloſſario *Franciſci Pithoei*, in verbo, *Aqua ferventis, aut frigida Judicium.*

Canonica purgationis genus jure antiquatum.

Probatio per Corpus Domini abrogata.

Canon decimus-ſextus Epiſcopos Synodo adeſſe negligentes, aut ante illius finem diſcedentes, a Communione removet. *Decimus ſeptimus* Epiſcopum canes & accipitres ad venandum nutrientem, a Communione, tribus menſibus, ſuſpendit; Presbyterum duobus; uno Diaconum. *Decimus-octavus* Clerico abſque Formatis Literis Epiſcopi ſui ambulanti negandam ſtatuit obeundi miniſterii facultatem. *Decimus-nonus* Presbyteros & Clericos Epiſcopo, a quo ſunt ordinati, non obedientes, nec in Eccleſiis ſuis reſidentes, Communione & honore privat, donec corrigantur. *Vigeſimus* Fœminas ſacro velamine conſecratas, & in fornicationem lapſas Pœnitentiæ ſubdit. *Vigeſimus-primus* Viduam quæ continentiam profeſſa eſt, ſi a propoſito deſciverit, ab Eccleſiæ liminibus arcendam ſtatuit. *Vigeſimus-ſecundus & vigeſimus-tertius* Pueros & puellas in Monaſteriis a Patre aut Matre oblatas, & in Regularem traditas diſciplinam, ad ſæculum redire, & nubere vetant, cum annos pubertatis attigerint. *Vigeſimus-quartus* Sæculares per calumniam, Ecele-

Canes venaticos nutrire Sacerdotibus prohibitum.

Pueri Monaſteriis a parentibus oblati.

Pœnitentia impoſitio.

cleſiam, aut Clericum fatigantes, a Communione removet. *Vigeſimus-quintus* Pœnitentiam peccatoribus, ſecundùm modum culparum, temporum etiam, perſonarum, locorum, ætatum, atque gemituum habita ratione imponi jubet. *Vigeſimus-ſextus* Modum publicæ Pœnitentiæ ei qui Sacerdotem occidit, imponendæ præſcribit. *Vigeſimus ſeptimus*, Eum qui odio vel avaritia Paganum occiderit publicæ Pœnitentiæ addicit. *Vigeſimus-octavus* Ei qui inſaniens aliquem occiderit, Pœnitentiam imponi ſtatuit. *Quia ipſa infirmitas cauſâ peccati, licèt fortaſſis occultâ contigiſſe creditur.* Leviorem tamen eſſe jubet ejus pœnam, quàm ejus qui ſana mente homicidium perpetravit. *Vigeſimus-nonus* Eum qui arborem incidens, & operi neceſſario vacans, *non voto, non incuria, non ſcientia*, aliquem opprimit & occidit, ut homicidam judicandum non eſſe declarat: ſecus ſi *voluntate* vel *negligentia*. Trigeſimus eſt de Pœnitentia publica parricidarum, vel fratricidarum, quorum crimen, ut credere par eſt, occultum erat, quia ſi publicum fuiſſet, in eos Principum Legibus fuiſſet animadverſum, & pœnam capitis ſubiiſſent. *Trigeſimus-primus* Leproſis Chriſtianis *Dominici Corporis & Sanguinis participationem* concedit. *Trigeſimus-ſecundus* Nuptias inter conſanguineos prohibet uſque dum generationis memoria retinetur. *Trigeſimus-tertius* Inceſtis, poſt Pœnitentiam, ſi continere non poſſint, legitimum conjugium indulget. *Trigeſimus-quartus* Anathemate ferit eum, qui cum ſpiritali commatre, aut filiola in Baptiſmo, vel Confirmatione ſuſcepta, fuerit fornicatus, quouſque Pœnitentiam egerit. *Trigeſimus-quintus* Mulieres, *quæ conceptos utero infantes voluntate excutiunt* homicidarum Pœnitentiæ ſubjicit, nullâ fœtus animati vel inanimati diſtinctione factâ: & meritò. *Homicidii enim feſtinatio eſt, prohibere naſci*, inquit Tertullianus. *Canon Trigeſimus-ſextus* Pœnitentiam per triennium, abſtinentiâ a carnibus & vino, & continuò jejunio, exceptis diebus Feſtis & Dominicis, conſtantem, imponit iis qui cum matre & filia, vel cum duabus ſororibus; & fœminis, quæ cum patre & filio vel cum duobus fratribus commixtæ fuerint: & contracto conjugio cum alterutro, vel alterutra uti vetat. *Trigeſimus-ſeptimus* Pœnitentibus, poſt peractam Pœnitentiam, uſum matrimonii indulget. *Trigeſimus-octavus* Excommunicatione vel Pœnitentia biennii plectit eum, qui ſervum proprium occiderit abſque ſententia Judicis. *Trigeſimus-nonus* Dominam, quæ zeli furore accenſa, ancillam ſuam flagris ita verberarit, ut intra diem tertium moriatur, Pœnitentiæ ſeptenni ſubjicit, ſi voluntate; quinquenni, ſi caſu eam occiderit. *Quadrageſimus* Epiſcopum, qui ſervum ordinarit invito domino, ſi ſcierit ſervum eſſe, ſtatuit ipſius detrimentum mulctâ pecuniaria compenſare: ſervum verò in Clero manere. *Quadrageſimus-primus* Eos qui *odio, aut longa lite* inter ſe diſſenſerint, & ad pacem revocari nequiverint, primùm a Sacerdotibus admonitos & increpitos *Si inimicitias deponere noluerint, juſtiſſima excommunicatione pelli* jubet *ab Eccleſia*. Quempiam ſine accuſatione legitima judicari ac damnari, *Canon quadrageſimus-ſecundus* prohibet. *Quadrageſimus-tertius* Eos qui ad Regis & Patriæ hoſtes deficiunt, non ſolùm facultatibus privari, ſed perpetua excommunicatione plecti ſtatuit, a qua non poſſint abſolvi niſi in obitu. *Quadrageſimus-tertius* adulteros ſeptenni Pœnitentiæ addicit.

Homicidium involuntarium & omnino fortuitum Canonum cenſura non ſubjacet.

Mulieres conceptum fœtum excutientes homicidarum Pœnitentiæ ſubduntur.

Affinitas ex illicita copula, impedimentum Matrimonii.

Excommunicantur qui inimicitias deponere nolunt.

Sequentes Canones numero XXXV. in vetuſto MS. Codice deeſſe, neque ad hanc Synodum pertinere, cum interdum in iis repetantur, quæ ſuperioribus Canonibus ſancita leguntur, obſervat *Laurentius Surius* Cartuſienſis. In iis *Sexageſimus-tertius* contra Matrimonii indiſſolubilitatem ſolet objici, & ſic habet: *Si quis cum matre & filia in adulterio manſit, neſciente matre, quòd cum filia manſiſſet; ſimiliter & filia neſcia, quòd cum matre manſiſſet: & poſtea ille vir, ſi acceperit mulierem, dimittat eam, & uſque in diem mortis ſuæ non habeat uxorem, Et illa mulier, quam reliquerit, accipiat virum: & illa mater & filia, cum quibus in adulterio manſit, ambabus neſcientibus, habeant viros. Nam in notitiam illarum ſi venerit hoc ſcelus, dimittant maritos, & agant Pœnitentiam: & illarum mariti & illi poſteriores, arripiant mulieres. Similiter & de duabus ſororibus, qui cum una in adulterio manſit, & aliam in publico accepit, non habeat mulierem uſque ad mortem. Et illæ duæ ſorores neſcientes, accipiant viros: & ſi in notitiam eis venerit, forma ſuperior ſervetur.*

Canon contra Matrimonii indiſſolubilitatem in ſpeciem pugnans explicatur.

At Canon iſte, ut diximus, Concilio Vvormatienſi ſuppoſitus eſt, incertæque fœtus eſt Synodi: quod arguit etiam varius illum citandi modus. Nam *Gratianus* modò illum tribuit Concilio Triburienſi, ſcilicet Cauſa 34. Quæſt. 1. & 11. Can. *Si quis cum matre*: modo Concilio Vermerienſi, Cauſa 35. Quæſt. 51. & hunc etiam illo nomine citant *Burchardus*, & *Ivo Carnotenſis*. Non eſſe Vvormatienſis alicujus Concilii fœtum, conſtat ex *Burchardo* Vvormatienſi Epiſcopo, qui illum alteri Synodo tribuit, nimirum Vermerienſi, cui æquè ſuppoſitus eſt. Ut ut eſt, commodè poteſt explicari Canon ille, dicendo, in illa, in qua conditus eſt, Eccleſia, crimen inceſtus fuiſſe impedimentum dirimens matrimonium, ex propria illius Eccleſiæ diſciplina, non ſolùm inter eas perſonas quæ inceſta fuerant conjunctione maculatæ: verùm etiam inter unam ex illis, & aliam hujus ſceleris inſontem: Non quòd per ſe fieret illa matrimonii diſſolutio, ſed per accidens: quia inceſtûs reum publicæ Pœnitentiæ addicebant Canones, eique interdicebant conjugio. Porro cum mulier, cui poſtea nupſerat, minimè rea eſſet, manebat ſoluta conjugii Lege, quod ab Eccleſia decernebatur irritum, adeoque poterat nubere alteri viro. Vel reis interdicitur in perpetuum matrimonio, inſontibus autem conceditur ut accipiant viros, aut ducant uxores, poſt mortem priorum maritorum, aut uxorum. Quo etiam ſenſu Pœnitentiale Romanum Titulo III. *De fornicatione & inceſtu diverſi generis & ætatis, & de Pœnitentia utriuſque*, exponendum eſt, ubi hæc habet: *Contigit tibi ut uxor tua, te conſcio, & hortante, cum alio viro, illa autem nolente, adulterium perpetraret: ſi feciſti, quadraginta dies in pane & aqua pœniteas, & ſeptem annos, unum ex his in pane & aqua, & numquam ſis ſine Pœnitentia. Si autem uxor tua hoc probare potuerit, quòd tua culpa & tuo juſſu, ſe renuente & inſtante, adulterata ſit; ſi ſe continere non poteſt, nubat cui voluerit, tantùm in Domino. Tu autem ſine uxoria ſpe in perpetuo maneas. Illa autem, ſi conſentiens fuerat, eadem jejunet, quæ tibi propoſita ſunt; & ſine ſpe conjugii maneat.* Nubat cui voluerit, inquit Pœnitentiale, poſt obitum dumtaxat tuum: ut diſcrimen conſtituatur inter uxorem minùs ream, & maritum auctorem criminis, in hoc quod maritus, etiam poſt mortem uxoris perpetuam ſervare teneatur continentiam, nec ad ſecundas nuptias convolare poſſit: uxor verò, marito defuncto, pœnali huic legi non ſit obnoxia; ſed poſſit alteri nubere. Tandem ſi Canonis citati Auctores voluerint, virum ſuperſtite uxore legitima, aut mulierem ſuperſtite legitimo viro, poſſe alii nubere, errarunt, & omnino rejiciendus eſt Canon

non

non ille, ut ſententiæ Chriſti, & Apoſtoli contrarius. Quod autem Synodus, ſive Vvormatienſis, ſive Provincialis, aut Nationalis altera erraverit, non mirum, cum ipſi indeficientis judicii Privilegium, quod toti Eccleſiæ promiſit Chriſtus, non conveniat. Non eſt enim *Repræſentatio totius nominis Chriſtiani*. Unde nec ab Eccleſiis cæteris receptus eſt ille Canon, ſi hoc intelligatur ſenſu, & maximè a Romana *cæterarum Matre & Magiſtra*.

SCHOLION.

Ad hunc Articulum, pag. 416. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Matrimonium qualiter diſſolubile quoad vinculum vivente marito*.

R. Matrimonium quoad vinculum dirimi poſſe utroque conjuge ſuperſtite cùm legitimè contractum eſt, tantùm abeſt ut ſcripſerim, quemadmodum mihi Cenſorius Indiculus affingit, ut contrarium paulò poſt diſertis verbis aſſeram. Concilii Vvormatienſis Canones eo loci recenſeo. Sexageſimum-tertium contra Matrimonii indiſſolubilitatem objici ſolitum obſervo: Varias illius explicationes affero; ita demum concludo: *Tandem ſi Canonis citati Auctores voluerint, virum ſuperſtite uxore legitima, aut mulierem ſuperſtite legitimo viro, poſſe alii nubere, errarunt, & omnino rejiciendus eſt Canon ille, ut Sententiæ Chriſti & Apoſtoli contrarius*.

ARTICULUS XXIV.

De Concilio Duziacenſi II.

Duziacum, vulgò Douzy, vicus in Diœceſi Remenſi, propè Sedanum.

CONcilium Duziacenſe * primum illud fuit, quod anno Chriſti DCCCLXXI. in cauſa *Hincmari* Laudunenſis Epiſcopi celebratum eſt, de quo in Diſſertationibus agemus. Alterum anno Chriſti DCCCLXXIV. Idibus Juniis congregatum fuit ex pluribus Provinciis juſſu *Caroli Calvi*, contra inceſta conjugia, & rerum Eccleſiaſticarum pervaſiones. Supereſt Epiſtola Synodica ad Epiſcopos Aquitaniæ data: qua in regione duo illa mala maximè graſſabantur. In eadem Synodo actum eſt de cauſa *Duda* Monialis ab *Hunberto* Presbytero ſacrilegè corruptæ, & *Berta* & *Erpreda* ſceleris conſciarum. Judicatum eſt *Hunbertum* ſacrilegii convictum, vel confeſſum, Synodali Judicio a Vicariis Synodi deponendum, & per Miſſos Regios in longinquam terram ac perpetuum exilium juxta Imperatorum & Regum antiquas Leges, & conſuetudines, amandandum, & in aliquod Monaſterium in loco exilii, detrudendum ad agendam Pœnitentiam, laica tantùm ipſi Communione ſervata. *Dudam* verò ſecundum Regulam *Sancti Benedicti* eſſe caſtigandam, & ſeptenni Pœnitentiæ ſubdendam. *Berta* verò & *Erpreda* flagitii conſciis per tres annos & dimidium Pœnitentia imponitur, poſtquam, ſicut *Duda* virgis fuerint caſtigatæ. *Sancti Benedicti* Regulam magnificè commendant hujus Concilii Patres, cùm ajunt: *Hac a Sanctis Canonibus antequam Sanctus Spiritus per Beatum Benedictum, eodem Spiritu quo & ſacri Canones conditi ſunt, Regulam Monachorum ediderit, de hujuſmodi ſunt decreta*. Et infrà: *Cæterùm quoniam eadem Regula Sancto Spiritu promulgata, & laudis auctoritate B. Papæ Gregorii inter Canonicas Scripturas & Catholicorum Doctorum Scripta eſt teneri decreta. &c.* Non tamen *S. Gregorius* eam Scripturis Canonicis æquiparavit, nec ea mens fuit Gallicanorum Præſulum; ſed Scripturæ Sacræ, & SS. Patrum doctrinæ, atque Canonibus Spiritu Dei conditis maximè conſentaneam judicarunt tum *S. Gregorius*, cùm Antiſtites noſtri.

Acta Synodi.

S. Benedicti Regula commendatur.

ARTICULUS XXV.

De Conciliis Ticinenſi, & Pontigonenſi, ſub Carolo Calvo Imperatore.

Pontigo, vulgò Pontion, in agro Partenſi, le Partois, in Campania, ſuper Saltum flumen, vulgò La Sault.

I. CUm *Carolus Calvus* Rex Francorum a *Joanne VIII.* Romæ coronatus fuiſſet Imperator, Die Natalis Domini, ſub finem anni DCCCLXXV. Conventum Ticinenſem * menſe Februario anni ſequentis celebravit novus Imperator, in quo ab Epiſcopis & Optimatibus Regni Italici acclamatus atque ſuſceptus eſt: & condita Capitula XV.* *Primum* Sanctam Romanam Eccleſiam, quæ eſt *Caput omnium Eccleſiarum*, ab omnibus honorari jubet, nec aliquid contra jus & poteſtatem ipſius tentari. *Secundum* Joanni Summo Pontifici honorem ab omnibus impendi, & *quæ ſecundùm ſacrum Miniſterium ſuum Auctoritate Apoſtolica decreverit, cum ſumma veneratione ab omnibus ſuſcipi*. Tertium res Eccleſiæ Romanæ a quoquam diripi vetat. Qui diripuerit, præter eorum, quæ prædatus eſt, reſtitutionem, ipſi Eccleſiæ, ac Imperatori gravem mulctam perſolvito. *Quartum* Eccleſiaſticis viris honorem & reverentiam impendi mandat. *Quintum* Imperatori honorem & obedientiam ſtatuit deferendam. *Sextum* libertati miniſterii & juriſdictionis Epiſcopalis providet: decernitque ut Parochias ſuas abſque impedimento Epiſcopi circumeant, prædicando, corrigendo, & confirmando: utque *liceat eis criminalia ſcelera, & alia quæque corrigenda, inquirere, diſcutere, & dijudicare canonicè*. Septimum ſtatuit ut *ſecundùm ſacram juſſionem Domini noſtri Jeſu Chriſti, prædicationem per ſe, vel per ſuos Epiſcopi exerceant*, idemque a ſuis Presbyteris fieri procurent: Et Fideles diebus feſtis ad publicas ſtationes occurrant, nullуſque Miſſas in ſuis domibus celebrari faciat abſque licentia Epiſcopi. *Octavum* jubet ut Epiſcopi cum Clero ſuo in clauſtris reſideant: nec Presbyteros ab Eccleſiis ſuis abeſſe, aut a ſua poteſtate diſſilire patiantur. *Nonum* fœminas abigit a domibus Sacerdotum: quibus & venatione, & armorum uſu, & habitu ſæculari interdicit. *Decimum* res Eccleſiaſticas invadere prohibet, ac diſtractas reſtitui præcipit. *Undecimum* ſolvi jubet decimas abſque fraude, & a Presbyteris ſecundùm Epiſcopi mandata diſpenſari. *Duodecimum* ſtatuit ut Epiſcopi Comites & Vaſſos Regios diligant ut filios: hi verò Antiſtites venerentur ut patres. Et ut Epiſcopi in ſuis Diœceſibus Miſſorum Dominicorum poteſtate fungantur. *Decimum-tertium* vetat ne Epiſcopi, & Comites, in pauperum domibus, hoſpitii cauſa, niſi rogati, commorentur; jubetque ut prædas & devaſtationes inhibeant. *Decimum-quartum* prohibet ne defuncti Epiſcopi facultates ullus invadat ac diripiat, ſed *Canonico more Succeſſori reſerventur* ab Eleemoſynariis Eccleſiaſticis, cum ipſius Eccleſiæ conſtituto Oeconomo; vel pro illius anima pauperibus erogentur. *Decimum-quintum* jubet ut infideles Regi nemo celet, vel foveat.

Concilium Ticinenſe. * De Pavie.

*Summa Canonum.

Honor Eccleſiæ Romanæ & Summo Pontifici exhibendus.

Prædicatio, Epiſcoporum munus.

Epiſcopi in ſuis Diœceſibus Miſſorum Dominicorum poteſtate functi.

II. Synodus Pontigonenſis menſe Junio ejuſdem anni celebrata eſt, cui adfuit *Carolus Calvus* Imperator cum Legatis Apoſtolicis, Apoſtolica Legatione & ipſe exornatus. Ea in Synodo a Gallis ſuſceptus eſt Imperator; Ticinenſia Capitula promulgata, & confirmata: actum de Primatu *Anſegiſi* per Gallias & Germanias, quem ei *Joannes VIII.* Pontifex Maximus contulerat. Reclamantibus Epiſcopis, Imperator Apoſtolica mandata executioni mandari voluit, ſeditque primus omnium

Synodi Pontigonenſis Acta.

nium

nium poſt Legatos Pontificios novus Primas; ac ante cæteros Antiſtites Gallicanos, ipſumque Hincmarum Archiepiſcopum Remenſem, Synodo ſubſcripſit. Sed de hoc Primatu plura Capite ſequenti dicemos, ubi de Politia Eccleſiaſtica agetur. In eadem Synodo, *Formoſi* Portuenſis Epiſcopi, *Gregorii* Nomenclatoris & aliorum excommunicatio in Synodo Romana facta, Gallicanis a Patribus confirmata eſt. Recepta etiam eſt & approbata ſententia excommunicationis, quam Summus Pontifex in *Ludovicum* Germaniæ Regem decreverat, niſi ab invaſione & devaſtatione Regni *Caroli* fratris abſtineret. Scripſerat enim ſemel & iterum ad *Ludovicum*, & ad Regni ejus Epiſcopos, Proceresque Joannes VIII. *Monens eos Apoſtolica auctoritate, more paterno, ſervare quæ pacis erant, uſque dum ſimul ad mutuum colloquium venirent, & ipſe inter eos de pace conſervanda, & de jure Regnorum, ſecundùm ſibi a Deo miniſterium creditum, decerneret pariter & diſcerneret.* Nec literis, nec legationibus Apoſtolicis ceſſerat Ludovicus: unde Pontifex cenſurarum fulminibus ipſum a deprædatione Regni fraterni deterret.

Romanus Pontifex Ludovicum Regem Germaniæ ab invaſione Regni fraterni deterret excommunicatione intentatâ.

Adversùs eumdem Germaniæ Regem Libellum Proclamationis Legatis Apoſtolicis, & *Carolo* Imperatori obtulit in Synodo Pontigonenſi Remenſis Eccleſia, quæ multa ab ipſo, & ejus copiis damna paſſa erat. Quia verò *Ludovico* faverat *Hincmarus*, Sacramentum fidelitatis ab ipſo Imperator *Carolus* exegit. Ejus formula extat inter Acta Concilii Pontigonenſis. Apud Pithœum, poſt XII. Scriptores coætaneos Hiſtoriæ Francorum, inſcribitur: *Generale omnium Fidelium Sacramentum*: & veriſimile eſt ab omnibus exactum fuiſſe, inquit *Sirmondus* in Notis. Cæterùm *Hincmarus* in Libello ad *Carolum* Imperatorem, quem idem *Sirmondus* laudat, ſingula Juramenti hujus membra ut inepta, & aliena exagitat; queriturque vehementer a ſe poſt tot annos requiſitum eſſe, cùm ſatis eſſe deberet Profeſſio, quam ut Archiepiſcopus ediderat: nec ſimile Juramentum ab Epiſcopis qui eum e ſolio dejecerant, vel ab ipſo Ebone conjurationis incentore, *Ludovicus Pius* exegiſſet. Tandem Synodi Pontigonenſis proviſorio Decreto reddita eſt *Adalgundo* Presbytero, certo crimine accuſato, Eccleſia, e quâ pulſus fuerat: eique datæ ſunt quatuor menſium induciæ ut ſe canonicè purgaret: quibus elapſis, ampliùs non audiretur.

Ad annum 876.

Actorum Synodi Pontigonenſis editiones duæ in Collectionibus Conciliorum leguntur. Prima ex Annalibus Bertinianis, * & ex *Aimoini* Continuatore, qui illos exſcripſit, accepta: altera, quam eum Legatis Apoſtolicis dictaſſe, & in Synodo legiſſe putatur *Odo* Bellovacenſis Epiſcopus, ut ex iiſdem Annalibus colligitur. In hac poſteriore, *Anſegiſi* Primatus unanimiter agnitus ac ſuſceptus narratur. In priori, nihil promoviſſe apud Epiſcopos *Anſegiſus* dicitur. Synodi Pontigonenſis etiam meminere *Odorannus* in Chronico, ad annum 876. *Robertus S. Mariani* Autiſiodorenſis Monachus, Ordinis Præmonſtratenſis, & Chronicon *S. Petri Vivi* apud Senonas, editum Tom. II. Spicilegii Dacheriani.

ARTICULUS XXVI.

De Synodis Ravennenſi, & Trecenſi II.

Ravenna *Æmiliæ, ſeu Romandiolæ caput, urbs Archiepiſcopalis.*

Trecæ, *vulgò* Troyes, *Campaniæ urbs, Epiſcop. ſub Archiep. Senonenſi.*

I. ANno Chriſti DCCCLXXVII. menſe Novembri, *Joannes VIII.* Pontifex Maximus Ravennæ Synodum habuit, ad diſciplinam & immunitatem Eccleſiaſticam reſtituendam, in qua novem decim conditi Canones. *Primo* Statutum eſt ut Metropolitani Fidem ſuam infra tres menſes apud Sedem Apoſtolicam exponant, & Pallium petant. *Secundo*, Ut Epiſcopi electi infra tres menſes a Metropolitano ſuo conſecrentur: ſi verò quinque menſium ſpatio conſecrationem ſuam diſtulerint, rejiciantur Metropolitani judicio. *Tertio*, Metropolitanis Inhibitus eſt Pallii uſus extra præcipuas Feſtivitates, & Miſſarum ſolemnia. *Quarto*, vetitum Ducibus ne Epiſcopos in præſentiam Romani Pontificis introducant, ne ab eis cenſus aut dona exigant, ne ipſos coram laïcis increpent. Statutum inſuper, Clericos & Sanctimoniales, pupillos & viduas, ſub tutela Epiſcoporum eſſe, vetitumque ſub pœna excommunicationis ne ad ſæcularia Tribunalia trahantur. *Quinto*, Excommunicati, qui Domum Dei violarint, aut diripuerint, aut Viris Eccleſiaſticis injuriam fecerint. *Sexto*, Sanctimonialium, aut aliarum fœminarum raptores excommunicatione feriuntur, donec eas parentibus, vel Epiſcopo reſtituant. *Septimo & Octavo*, Decernitur anathema in homicidas, incendiarios & prædones. *Nono*, A Communione arcentur uſque ad obitum, excommunicati, qui ante audientiam ad Communionem irrepſerint, niſi Pœnitentiam agant. Communione quoque privantur, qui cum excommunicatis ſcientes communicant, & eorum fautores. *Decimo*, Cautum eſt, ut excommunicati denuntientur ab Epiſcopo, & eorum nomina præ foribus Eccleſiæ ſuſpendantur. *Undecimo*, Prohibitum, ne quis reis, qui publicum Judicium, & Legum ſeveritatem timent, refugium præſtet, ſub pœna excommunicationis. *Duodecimo*, Prohibetur ſub eadem pœna iis, qui Eccleſiaſtico Judicio ſunt obnoxii, ne ſe ab Eccleſiarum ſuarum Parochialium Conventibus, ultra tres dies Dominicos, voluntariè Sententiam ſubterfugiendo, ſubtrahant. *Decimo-tertio*, Jubetur Magiſtratibus Sæcularibus, ut ad Eccleſiarum, pupillorum, ac viduarum tuitionem, rapaciumque refrænationem, ab Epiſcopis conventi, eorum querimonias abſque negligentia examinent, & diligenti ſtudio corrigant. Negligentes, poſt ſecundam, & tertiam admonitionem, excommunicantur. *Decimo-quarto*, Decretum eſt, ne Presbyter ordinetur niſi ad certum locum. *Decimo-quinto*, *Decimo-ſexto*, & *Decimo-ſeptimo*, Prohibetur, ne quis Romanę Eccleſię Patrimonia ſubtrahat, aut petat, etiam in Beneficium, ſub pœna anathematis. *Decimo-octavo*, Decernitur, ut nemo ſibi decimas vendicet, præter Parochiarum Sacerdotes. *Decimo-nono*, Vetatur ne Comites & Judices ſæculares in Domibus Eccleſiarum Placitum habeant, aut hoſpitium ſibi vendicent. In eadem Synodo, poſſeſſio Flaviniaci Monaſterii, & Tiliniaci Villæ, *Adalgario* Æduenſi Epiſcopo, & ejus Eccleſiæ confirmata eſt, ut conſtat ex Diplomate, quòd ex Eccleſię Æduenſis Tabulario a Domno *Violes* Ordinis Benedictini Congregationis *Sancti Mauri* Monacho in Vindiciis Reliquiarum *Sanctæ Reginæ* Virginis & Martyris, a P. *Chiffletio* Soc. JESU, in Probationibus Hiſtoriæ Tornutienſis * Monaſterii; & a P. *Labbe* in Collectione Conciliorum, Tom. IX. editum eſt.

Summa Canonum.

Concilii Ravennenſis.

Excommunicationes latæ.

Juriſdictio Epiſcopalis.

* Tournu.

II. Concilium Trecenſe II. anno Chriſti DCCCLXXVIII. a *Joanne VIII.* Pontifice Maximo, *Rege Ludovico Balbo* præſente, menſe Auguſto celebratum eſt. Primum Concilium Trecenſe anno DCCCLXVIII. juſſu *Nicolai I.* habitum fuerat, in cauſa *Vvulfadi*, & aliorum Clericorum ab Ebone ordinatorum: de quo in Diſſertationibus. In ſecunda verò Synodo Trecenſi, *Lautberti & Adalberti*, qui Romanam Eccleſiam, & Pontificem vexabant, confirmata excommunicatio eſt. Actum de cauſa *Hincmari* Laudunenſis Epiſcopi, de qua in Diſſertationibus. Decretum editum a Pontifice adversùs Laïcos, qui viventibus uxoribus,

Acta Concilii Trecenſis II.

bus, alias ducebant; & contra Epiſcopos qui a minore ad majorem Eccleſiam traoſmigrabant: cui Decreto dedit occaſionem *Frotarius*, qui a Burdigalenſi Eccleſia ad Pictavienſem, a Pictavienſi ad Bituricenſem Archiepiſcopatum exilierat, ut Annales Bertiniani teſtantur, & probat Epiſtola *Joannis VIII.* ad ipſum *Frotarium* e Synodo Trecenſi data, quâ ipſi jubet ut Synodo ſe ſiſtat, & Privilegium de mutatione Sedium, ſi quod a Sede Apoſtolica obtinuerat, exhiberet. Impetraverat ſanè diſpenſationem a *Joanne VIII.* Frotarius ut ad Bituricenſem Eccleſiam migraret, rogante *Carolo Calvo*. Et juſta erat illa diſpenſatio, quia Burdigala vaſtata erat a Normannis: ſed cùm in *Ludovici Balbi* animum ſuſpiciones quædam contra *Frotarii* fidelitatem irrepſiſſent, negotium ipſi faceſſivit apud Pontificem, qui ideo ipſum convenit per literas, ut Synodo adeſſet, migrationis ſuæ rationem redditurus; ipſumque Archiepiſcopum Burdigalenſem vocavit, etſi eum antea ad Metropolim Bituricenſem tranſtuliſſet, ut ex ipſius Pontificis Epiſtolis compertum eſt. In eadem Synodo excommunicationem adversùs *Formoſum* Epiſcopum, & *Gregorium* Nomenclatorem, & *Georgium* Magiſtrum Militum promulgavit iterum, aggravavitque Pontifex. Canones Synodi Ravennenſis ibidem fuere confirmati Canone III. & alii ſex præterea conditi: quos inter primus & quartus obſervatione digni ſunt.

Migrationes a minori ad majorem Eccleſiam Canonibus repugnantes.

Primus nempe ſtatuit, *Ut Epiſcopi cum omni reverentia a cunctis mundi Poteſtatibus debitè honorentur, atque coram eis ſedere nullatenus audeant, niſi illis præcipientibus.* Quartus verò decernit, *Ut Epiſcopi nullo modo Confratrum Conſacerdotumque ſuorum parvipendere audeant vexationes, Eccleſiarumque preſſuras; ſed unanimiter conjuncti, baculo Paſtorali & Apoſtolica Auctoritate ſuccincti, in prælio pro domo Iſraël, id eſt, Chriſti Eccleſia, ſtare communiter non prætermittant.* In eadem Synodo Privilegium Floriacenſi Monaſterio conceſſum eſt, *Ut a propriis Abbatibus, Monachis videlicet ex eodem Cœnobio regulariter electis, in perpetuum gubernaretur.*

Honor Epiſcopis exhibendus.

Eorum confœderatio.

ARTICULUS XXVII.

De Synodo apud Sanctam Macram.

Anno Chriſti octingenteſimo octogeſimo primo, quarto Nonas Apriles, Synodus in loco qui dicebatur *Fines*, * in Martyrio Sanctæ *Macræ* Virginis, a plurium Provinciarum Epiſcopis celebrata eſt, anno ſecundo *Ludovici Tertii* Francorum Regis. Octo Canones in ea Synodo conditi. *Primus* Gelaſii Papæ verbis explicat Regiæ & Pontificalis Poteſtatis diſcrimen. *Secundus* verbis S. Gregorii Epiſcoporum negligentiam increpat. *Tertius* de honore & cultu Eccleſiarum ſtatuit, deque earum bonis & immunitatibus ſervandis. *Quartus* de reformatione Monaſteriorum a Miſſis Dominicis, unà cum Epiſcopo cujuſque civitatis curanda. *Quintus* de rapinis & deprædationibus Eccleſiarum compeſcendis. *Sextus* Regem, & Reipublicæ Miniſtros de ſervanda juſtitia admonet, eiſque Capitula quædam præcedentium Regum & Imperatorum in memoriam revocat, quæ executioni mandare debeant. *Septimus* eſt de raptorum emendatione & Pœnitentia; quibus proponit imitandum omnino *Zachæi* Publicani exemplum, Domino dicentis: *Dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus, & ſi quem defraudavi, reddo quadruplum.* Et Sancti *Auguſtini* Regulam Epiſtolâ quinquageſimâ quartâ ad *Macedonium* ſcribentis: *Quod dicis, ſcelerate culpam cupiunt ſibi homines relaxari, & id propter quod ſcelus admiſſum eſt, poſſidere; peſſimum hominum genus commemoras, cui puniendi medicina omnino non prodeſt. Si enim res aliena, propter quam peccatum eſt, cùm reddi poſſit, non redditur, non agitur Pœnitentia, ſed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittetur peccatum, niſi reſtituatur ablatum: ſed cùm reſtitui poteſt. Plerumque enim qui auſert, amittit, ſive alios patiendo malos, ſive ipſe malè vivendo, nec aliud habet unde reſtituat. Huic certè non poſſumus dicere, Redde quod abſtuliſti, niſi cum habere credimus, & negare .... Illud verò fidentiſſimè dixerim, Eum qui pro homine ad hoc intercurrit, ut malè ablata reſtituat, & qui ad ſe confugientem, quantùm honeſtè poteſt, ad reſtituendum non compellit, ſocium eſſe fraudis & criminis. Nam miſericordiùs opem noſtram talibus ſubtrahimus, quàm impendimus. Non enim opem fert qui ad peccandum adjuvat, ac non potiùs ſubvertit atque opprimit .... Qui verò contra jus ſocietatis humanæ, furtis, rapinis, calumniis, oppreſſionibus, invaſionibus abſtulerit, reddenda potiùs quàm donanda cenſemus, Zachæi Publicani Evangelico exemplo ..... Quid dicam de uſuris, quas etiam ipſæ Leges & Judices reddi jubent? An crudelior eſt, qui ſubtrahit aliquid vel eripit diviti, quàm qui trucidat pauperem fœnore?*

Fines, vulgò Fiſmes, Oppidum Campaniæ, in tractu Remenſi.

Summa Canonum.

Præclara Moralis Chriſtianæ Regula, de rerum malè partarum reſtitutione.

Octavus Canon admonitionem continet ad Regem *Ludovicum* adbuc juvenem, ut probos ex utroque ordine eligat Conſiliarios, exemplo *Caroli Magni* Imperatoris. Quàm malè tunc haberet res Gallica, docet ille Canon. *Satagite*, inquit, *ut iſta rapina ac deprædationes in iſto Regno ceſſent, & miſer iſte populus, qui jam per plures annos per deprædationes diverſas & continuas, & per exactiones ad Northmannos affligitur, aliquod remedium habeat, & juſtitia, & judicium, quæ quaſi emortua apud nos ſunt, reviviſcant, & virtutem nobis Deus reddat contra Paganos; quia uſque modò jam ante plures annos locum in iſto Regno defenſio non habuit, ſed redemptio & tributum non ſolùm pauperes homines, ſed & Eccleſias quondam divites jam evacuatas habent. Et ideo Regium nomen ad tantam contumeliam, & ad tantam brevitatem devenit, & iſtud Regnum, quondam nobile atque amplum, in ſe ipſum diviſum eſt.*

ARTICULUS XXVIII.

De Conciliis Moguntino & Metenſi, ſub Arnulfo Rege.

I. Anno Chriſti octingenteſimo octogeſimo octavo, & primo *Arnulfi* Germaniæ Regis, Synodus Moguntiæ celebrata eſt, cui tres Metropolitani, Moguntinus ſcilicet, Colonienſis, & Trevirenſis, cum ſuis ſuffraganeis, & Abbatibus pluribus adfuere. Viginti ſex Canones in ea ſunt conditi: quorum prior orationes pro Rege decernit; *Secundus* & *tertius* Sancti Iſidori verbis Regem officii admonent. *Quartus* res Eccleſiæ ordinationi Epiſcopi permittit. *Quintus* Presbyteros ſine Epiſcoporum conſenſu Eccleſiis præfici, vel ab iis ejici vetat. *Sextus* & *Septimus* rerum Eccleſiaſticarum invaſionem, & vexationem Sacerdotum prohibent. *Octavus* anathemate ferit ſceleſtos quoſdam, qui Presbytero Wirtzburgenſi nares, capilloſque abſciderant. *Nonus* Miſſarum ſolemnia, niſi in Eccleſiis celebrari vetat, vel Capellis ab Epiſcopo conſecratis, ubi Eccleſiæ a Normannis ſunt incenſæ: vel in tabula conſecrata, ſi iter agatur, & Eccleſia defuerit. Fœminas omnes *decimas* a Clericorum ædibus eliminat, etiam

Metæ, ſive Divodurum Mediomatricum, vulgò Metz, Urbs Lotharingiæ celeberrima, ſub Archiep. Trevirenſi.

Summa Canonum Concilii Moguntini.

Fœminæ ex ædibus Clericorum eliminantur, etiam conſanguineæ, in quocumque gradu,

illas quas antiqui Canones cum ipſis commorari permittunt: quia conceſſio illa plurimorum ſcelerum fuerat occaſio; & proprias ſorores quidam conſtupraverant. *Undecimus* eſt contra prædiorum Eccleſiaſticorum invaſores. *Duodecimus* eſt de numero teſtium ad Clerici damnationem neceſſario. *Decimus-tertius* vetat decimas ab antiquis Eccleſiis ſubtrahi, ut novis Oratoriis tribuantur. *Decimus-quartus* prohibet Epiſcopo ne alienum Clericum retineat, vel ordinet abſque proprii Antiſtitis conſenſu, aut ipſum judicet: alioqui irrita eſto ſententia: & Epiſcopus qui id auſus fuerit, in Synodo increpetur; inquit *Canon decimus-quintus*. Pœnitentiam occiſori Sacerdotis agendam *Canon decimus-ſextus* præſcribit. Decimarum ſolutionem *decimus ſeptimus* imperat ſub pœna excommunicationis poſt crebras admonitiones Sacerdotum infligendæ. *Decimus-octavus Alemannum* quemdam nomine, qui cum ſpirituali commatre conjugium contraxerat, & poſtea ab ea ſeparatus redierat ad nefariam ſocietatem, anathematis vinculo conſtringit. *Decimus-nonus* eſt de judicio Presbyterorum, qui in fornicationem lapſi ſunt. *Vigeſimus* injuſtas rerum Eccleſiaſticarum precarias prohibet. *Vigeſimus primus* rixas & conflictus vetat in Eccleſiis & earum atriis, quæ loca ſacra ſunt. *Vigeſimus-ſecundus* eſt contra eos qui decimas Eccleſiæ dare nolunt, aut ſervos ſuos impediunt ne ſolvant. *Vigeſimus-tertius* Diœceſanos omnes Epiſcopi judicio obnoxios eſſe declarat, cùm aliquod crimen Canonicum perpetrarunt: & teſtes quatuordecim annis minores admitti vetat, ſecundùm Canones Africanos. *Vigeſimus quartus* eſt de pace inter Epiſcopos & Comites ſervanda, jubetque ut in miniſterio ſuo exercendo mutuam ſibi opem ferant. *Vigeſimus-quintus* Monaſteriis Clericorum, Monachorum, atque Puellarum, *quæ Clericis, ſive Laicis, Beneficii jure donata ſunt*, tales præfici ſtatuit Proviſores & Præpoſitos, qui & *preeſſe noverint, & prodeſſe*, & commiſſum ſibi gregem canonicè regant, & ad Synodum ſecundùm Epiſcopi mandata conveniant. *Vigeſimus-ſextus* viduas citò velari vetat.

Qui Monaſteriis præficiendi?

II. Eodem anno, aut non multò poſt, Synodus Metenſis celebrata eſt in Eccleſia *Sancti Arnulfi*, cui *Ratbodus* Trevirenſis Archiepiſcopus, *Robertus* Metenſis, *Dado* Virdunenſis, *Arnoldus* Tullenſis, *Stephanus* Abbas, & multi Sacerdotes adfuere. Tredecim Canones editi. *Primus* auxilium a Deo contra Normannos morum emendatione, & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſeveritate contra contumaces Chriſtianos, eſſe implorandum ſtatuit. *Secundus* ſolis Sacerdotibus decimas vendicat, earumque portionem aliquam a Senioribus ſeu Dominis locorum accipi vetat. *Tertius* ſtatuit ut unuſquiſque Presbyter unam dumtaxat habeat Eccleſiam; niſi fortè antiquitus Capellam, aut aliquod membrum illi adjacens habuerit, quod non expedit ſeparari. *Quartus* de manſo Eccleſiæ cenſum exigi, & pro ſepultura pretium dari vetat. *Quintus* feminas omnes, etiam matrem & ſororem, a domibus Sacerdotum excludit. *Sextus* jubet ut Presbyteri libros & veſtimenta Sacerdotalia Epiſcopo in proxima Synodo oſtendant, ut Chriſma ſub ſera cuſtodiant; Clericis armorum, & ſæcularium indumentorum uſu interdicit: infantem in Baptiſmo non a pluribus, ſed ab uno Patrino ſuſcipi ſtatuit. *Septimus* cum Judæis edere aut bibere prohibet. *Octavus* cavet ne Miſſa in locis non conſecratis celebretur: ſtatuitque Eccleſias a Corepiſcopis conſecratas iterum conſecrari. *Nonus* Sanctimoniales duas, quæ propter facinus e Monaſterio *Sancti Petri* erant ejectæ ſine velamine, jubet reſtituto velamine in Monaſterio recludi, & parvo pane & aqua brevi frui, cum abundantia divini verbi. Quemdam etiam Diaconum ſacrilegii convictum & confeſſum carcere damnat, interdicto miniſterio. Duo ſequentes Canones privatos quoſdam graviſſimorum criminum reos excommunicant. *Duodecimus* eos qui cum excommunicatis communicant, eidem ſententiæ ſubjicit. *Decimus-tertius* Supplicationes & triduanum Jejunium pro *Arnulfo* Rege, & pro publicis neceſſitatibus indicit.

Summa Canonum Concilii Metenſis.

Decima.

Unitas Beneficii.

Fœminæ omnes a domibus Sacerdotum excluſæ, etiam mater & ſoror.

ARTICULUS XXIX.

De Concilio Viennenſi.

Vienna, *vulgò* **Vienne**, *Urbs Delphinatus, ad Rhodanum, Archiepiſcopatus.*

ANno Chriſti octingenteſimo nonageſimo-ſecundo, apud Viennam Galliæ Metropolim, præſentibus & præſidentibus *Formoſi* Papæ Legatis, Concilium ab Epiſcopis Regni Arelatenſis, in Baſilica Salvatoris celebratum eſt, in quo Canones quatuor conditi fuere. *Primus* excommunicationem decernit in ſæculares qui res Eccleſiæ injuſtè detinent, niſi admoniti ſe correxerint. *Secundus* pari pœna eos damnat, qui Clericum aliquem occiderint, mutilarint, aut dehoneſtarint. *Tertius* eamdem ferri ſententiam in eos qui ægrotantis ſeu defuncti Epiſcopi vel Presbyteri eleemoſynam defraudarint. *Quartus* vetat ne ſæculares Eccleſias dent vel offerant Presbyteris, abſque Epiſcoporum conſilio & voluntate: & ne cenſus ab iiſdem Presbyteris introitûs causâ exigatur.

Summa Canonum.

ARTICULUS XXX.

De Concilio Triburienſi.

Triburia, *vulgò* **Tribur.**

ANno Chriſti octingenteſimo nonageſimo-quinto, *Formoſo* Eccleſiæ univerſæ Præſidente, *Arnulfo* in Germania regnante, Synodus Triburiam Villam Regiam ad Rhenum, non longè a Moguntia congregata eſt, ad Eccleſiaſticæ reſtaurationem Diſciplinæ, ad quam Epiſcopi viginti duo convenere, quos inter *Hatto* Moguntinus, *Hermannus* Colonienſis, & *Ratbodus* Trevirenſis, Archiepiſcopi eminebant. Quinquaginta & octo conditi Canones: quos inter, hi maximè notandi. *Canon tertius* Arnulfi Regis, qui præſentia ſua & auctoritate Sacrum Conventum decorabat, nomine editus eſt. Sic enim loquitur Princeps Religioſiſſimus. *Nos igitur quibus Regni cura, & ſollicitudo Eccleſiarum Chriſti commiſſa eſt, aliter Regnum & Imperium jure Eccleſiaſtico regere & gubernare non poſſumus, niſi hos qui Eccleſiam Chriſti conturbant, zelo fidei perſequamur ...... Idcirco non potentiam oſtendentes, ſed juſtitiam exhibentes, præcipimus omnibus Regni noſtri Comitibus, poſtquam ab Epiſcopis anathemate excommunicationis percelluntur, & tamen ad pœnitendum non inclinantur* flagitioſi & canonicorum criminum rei, *ut ab ipſis comprehendantur, & ante nos perferantur; ut qui divina judicia non verentur, humanâ ſententiâ feriantur.*

Summa præcipuorum Canonum.

Nonus ſtatuit ut ſi eadem die Epiſcopus Eccleſiaſticum, & Comes ſæculare Placitum indixerint, Placitum Comitis ſuſpendatur, & Comes, populuſque ad Placitum Epiſcopi ſe conferant. *Decimus* decernit ut Epiſcopus non deponatur niſi a duodecim Epiſcopis, Presbyter a ſex, Diaconus a tribus. *Duodecimus* Baptiſmum ſolemnem extra Paſcha & Pentecoſten conferri vetat. *Decimus-quintus* decernit *ſepulturam morientium apud Eccleſiam ubi Sedes eſt Epiſcopi, celebrari.* Quòd ſi ob loci diſtantiam, aut aliam cauſam fieri non poſſit, *Expectet eum terra ſepultura ſua, quo Canonicorum, aut Monachorum, ſive Sanctimonialium Congregatio ſancta communiter degat, ut eorum oratio-*

Eccleſiæ Germanicæ Diſciplina circa ſepulturas.

tionibus judicio ſuo commendatus occurrat. Quod ſi & hoc difficile ſit, *ubi decimam perſolvebat vivus, ſepeliatur mortuus.* Ex quo patet, ſecundùm Eccleſiæ Germanicæ diſciplinam, mortuos in Parochialibus Eccleſiis ſepultos non fuiſſe, niſi cùm in Cathedralibus, aut Canonicorum, Monachorum, aut Saoctimonialium Eccleſiis ſepeliri non poterant. *Decimus-ſextus* pretium pro Eccleſiaſtica ſepultura vetat exigere. In Eccleſiaſtico enim ſcriptum eſt: *Mortuo ne prohibeas gratiam, ſciens quia omnes morimur.* Item: *Omnia quæ de terra ſunt, in terram convertentur. Quid terra, terram vendis? Recordare quoniam non hominis eſt terra, ſed Domini eſt terra & qui habitant in ea.*

Pro ſepultura loco ne pretium exigatur. Eccleſ. 7.

Prohibet decimus-ſeptimus, *ſecundùm ſtatuta Sanctorum Patrum & experimenta miraculorum, ne deinceps ullus laicus in Eccleſia ſepeliatur.* Jubet *vigeſimus-primus* ut controverſiæ Presbyteros inter & Laïcos ortæ, ab Epiſcopo finiantur: & Laïcus, ſi neceſſe ſit, juramento conſtringatur; Presbyter verò vice juramenti *per Sanctam Conſecrationem interrogetur; Quia Sacerdotes ex levi cauſa jurare non debent. Manus enim per quam Corpus & Sanguis Chriſti conficitur, juramento polluetur? Abſit.*

Juramentum a Sacerdotibus exigi vetat Synodus,

Vigeſimus-ſecundus examen per ferrum candens in cauſis dubiis decernit. Quæ diſciplina meritò abrogata eſt. *Trigeſimus* reverentiam, obedientiamque maximam erga Sedem Apoſtolicam decernit; eum tamen qui falſa detulerit a Summo Pootifice mandata, detineri ſtatuit, donec Sancta Sedes conſulatur, & in ipſum animadvertat. *In memoriam,* inquit, *B. Petri Apoſtoli, honoremus Sanctam Romanam & Apoſtolicam Sedem, ut quæ nobis Sacerdotalis Mater eſt Dignitatis, eſſe debeat Magiſtra Eccleſiaſticæ rationis. Quare ſervanda eſt cum manſuetudine humilitas, ut licèt vix ferendum ab illa Sancta Sede imponatur jugum, conferamus, & pia devotione toleremus. Si verò, quod non decet, quilibet Presbyter ſive Diaconus redarguatur falſam ab Apoſtolico detuliſſe Epiſtolam, vel aliud quid quod inde non convenerit; ſalva fide, & integra circa Apoſtolicum humilitate, penes Epiſcopum ſit poteſtas, utrùm eum in carcerem, aut in aliam detrudat cuſtodiam, uſquequo per Epiſtolam, aut per idoneos ſuæ partis Legatos, Apoſtolicam interpellet Sublimitatem, ut potiſſimùm ſua ſancta Legatione dignetur decernere, quid de talibus juſto ordine Lex Romana ſtatuat definire, ut & is corrigatur, & cæteris modus imponatur.*

Manſuetudo & humilitas erga Sedem Apoſtolicam ſervanda.

Humilitatem & manſuetudinem erga Sedem Apoſtolicam ſervandam ſtatuit Germanica Eccleſia. Idem *Carolus Magnus* in Capitulari condito anno octingenteſimo-primo, ſtatuerat. Sed tamen falſa Romani Pontificis Reſcripta, vel per obreptionem, contra veritatem, contra Canones in Eccleſia Gallicana & Germanica receptos, elicita, ſuſcipienda non eſſe ſanxerunt, tum Chriſtianiſſimus Imperator, tum Synodi Triburienſis Patres: immo eorum execotionem, ſuſpendeodam, Presbyteris, aot aliis qui Romanum Pontificem feſelliſſent, in carcerem etiam detruſis, donec Vicarius Chriſti mooeretur, qui per obreptionem impetrata revocaret. Nulla enimverò eſſe Reſcripta contra Canones Spirito Dei conditos, & Eccleſiarum reverentia atque uſo conſecratos obtenta, cenſuerunt. Quia Pontifices ipſi hanc & in Conciliis, & extra Concilia legem ſibi ſuiſque Succeſſoribus poſueruot, aut adversùs Canones nihil poſſent: quamquam juſtis de cauſis & Eccleſiæ utilitatem ſpectantibos poſſint de ipſis diſpenſare. Nec ideo tamen Plenitudinem Pontificiæ Poteſtatis Reges Chriſtianiſſimi & Gallicani Præſules ullatenus revocarunt in dubium: quia ſicot quòd *Deus ſeipſum negare non poteſt, laus eſt,* nnn limitatio *omnipotentiæ divinæ:* ita laus eſt pleniſſimæ poteſtatis Romano

Plenitudo Poteſtatis in Romano Pontifice, quamvis contra veritatem & juſtitiam nihil poſſit.

Pontifici a Chriſto conceſſæ, quòd *Nihil adversùs veritatem,* & æquitatem, *ſed pro veritate, plus cæteris Conſacerdotibus poteſt,* ut ait Facundus Hermianenſis. Et ſicut Deus multa facere non poſſe quodam ſenſu dicitur, quia ſapientiæ ipſius atque conſiliis repugnarent, nec tamen omnipotens eſſe deſinit, quia *Non impotenter,* ſed *ſapienter non poteſt;* ita Summus Pontifex non deſinit habere Plenitudinem Poteſtatis, quamvis contra Canones & æquitatem nihil poſſit: quia Canonom obſervantiam ſibimet ſummâ ſapientiâ, & Sancti Spiritûs quo reguntur afflatu, Chriſti Vicarii præſcripſerunt, atque præſcribunt. Unde quod Canones violare non poſſint, *Non impotenter, ſed ſapienter* non poſſunt; ut non minùs *Plenitudinem Juſtitiæ,* quàm *Plenitudinem Poteſtatis* habeant. Hæc occaſione celeberrimi Canonis obiter dicta.

Canon Trigeſimus-ſecundus ſtatuit ut cùm plures cohæredes, qui jus Patronatûs habent, diſſident inter ſe, & in uno Presbytero, qui Eccleſiæ præſit, nominando convenire non poſſunt, & jurgia atque contentiones inter ipſos & Clericos propterea oriuntur; Epiſcopus tollat inde Reliquias, & claudat oſtia, ſigilloque muniat, ut nullus in ea Sacrum faciat, donec unum Presbyterum concorditer omnes elegerint, qoi locum ſanctum procuret, ac populo Dei otiliter præſit.

Patronorum diſſidio remedium adhibetur.

Canon trigeſimus-quartus eos qui in bello juſto contra Paganos, in fervore prælii Chriſtianos cum infidelibus mixtos, nec agnitos, occiderant, Pœnitentiæ addicit. *Fit Conventus Chriſtianorum & Paganorum; fortiter dimicant iſti pro fide, illi contra fidem ..... ſæpe fuit victoria Chriſtianorum, victa eſt pars Paganorum. Quare unà cum interfectis Paganis perempti fuerunt Chriſtiani, captivi a Barbaris, quia in impetu belli nequeunt diſtingui. Idcirco ſtatuimus cum interfectoribus miſericordiàs agendum, ita ut quadraginta diebus Pœnitentia indulgentiàs tranſactis penes Epiſcopum ſit auctoritas & poteſtas, ut perpendat culpam, agat indulgentiam.*

Pœnitentia illis impoſita, qui in bello juſto Chriſtianos cum Paganis mixtos occiderant.

Oeconomia quadam, ad exemplum, ſubjiciuntur illi Pœnitentiæ, quamvis rei non præſumantur, ut Milites a cædibus injuſtis abhorreant, cautionemque maximam adhibeant, ne Chriſtianos, ſi qui ſint cum Paganis permixti, & ab ipſis captivi effecti, interimant, quos potiùs libertate donare debent. Viguit verò non ſolùm in Germanica, ſed in Gallicana & Romana Eccleſia hæc Diſciplina, ut militibus, qui in bello etiam juſto pugnaverant, Pœniteotia infligeretur; tum quia difficile eſt, & perrarò contingit, ut milites in bello quantumvis juſto juſtè & legitimè ſe gerant: tum quia belli juſtitiam dubiam eſſe frequentiſſimum eſt. At io dubiis tutior pars eſt eligenda, juxta Regulam Sancti Auguſtini lib. de Fide & operibus, cap. 20. *Quantùm fieri poteſt, impediendum eſt ne fiat id quod dubium eſt an ſit peccatum: faciens tamen baptizandus aut reconciliandus.* Hinc *Rabanus Maurus* ſcribens ad *Heribaldum* Epiſcopum Autiſiodorenſem de militibus in prælio Fontaniacenſi inter Francorum Reges *Ludovici Pii* filios ioterfectis: *Quod autem,* inquit, *quidam homicidium quod nuper in ſeditione & prælio Principum noſtrorum perpetratum eſt, excuſant, quaſi non neceſſarium ſit pro hoc cuilibet agere Pœnitentiam, eò quòd juſſu Principum peractum ſit, & Dei judicio ita finitum ..... Sed tamen oportet eos conſiderare qui hanc necem nefariam defendere cupiunt, utrùm illos quaſi coram oculis Dei innoxios excuſare poſſint, qui propter avaritiam, quæ omnium malorum radix eſt .... atque propter favorem Dominorum ſuorum temporalium, æternum Dominum contempſerunt, & mandata illius ſpernentes, non caſu, ſed per induſtriam, homicidium fecerunt.* Hinc Epiſcopi Provinciæ Re-

menſis in Concilio celebrato anno 923. gravem Pœnitentiam impoſuerunt iis, qui Prælio Sueſſionico inter *Robertum* & *Carolum* interfuerant: nec inter eos diſtinxere qui ſtabant a *Roberti* partibus, aut *Caroli*, licèt *Carolus*, *Simplex* appellatus, legitimus Rex eſſet, *Robertus* verò Comes perduellis. Pœnitentiale Romanum Tit. I. Cap. XX. eamdem ſequitur diſciplinam. *Feciſti*, inquit, *homicidium in bello, juſſu legitimi Principis, qui pro pace hoc fieri juſſerat, & interfeciſti Tyrannum, qui pacem pervertere ſtudait, tres Quadrageſimas per legitimas ferias pœniteat.*

Eccleſia ſuo jure impedimenta Matrimonii conſtituit.

Canon quadrageſimus Concilii Triburienſis, dirimit matrimonium adulteri cum muliere, quam vivente marito conſtupravit, promittens ac jurans ſe ipſam ducturum uxorem, ſi marito eſſent ſuperſtites, *Non licet* enim *ut ullus ea utatur in matrimonio, cum qua priùs pollutus eſt adulterio.* Quod & quinquageſimo Canone luculentiùs prohibetur. Canones quinquageſimus-ſextus, quinquageſimus-ſeptimus, & quinquageſimus octavus, docent redemptionem Pœnitentiarum in more fuiſſe: quæ prima fuit Pœnitentiæ publicæ relaxatio. De Pœnitentia enim homicidii voluntarii ſtatuens Canon quinquageſimus ſextus, ait: *Poſt illos quadraginta dies, unum annum integrum, ab introitu Eccleſiæ ſuſpendatur, & abſtineat ſe a carne & caſeo, a vino, & medone, ac mellita cerviſia, niſi Dominicis diebus ac feſtis; & niſi vel in hoſte, vel in aliquo magno ſit itinere, vel longè aut diu ad Dominicam curtem: vel ſi infirmitate detentus ſit, tunc licitum ſit ei tertiam feriam, & quintam, atque Sabbatum, redimere uno denario, vel pretio denarii, ſive tres pauperes pro nomine Domini paſcendo...... Poſtquam autem de itinere domum revertatur, aut de infirmitate liberetur, prædictas ferias non redimat, ſed ſtatuto modo pœniteat.* Canon quinquageſimus-ſeptimus: *Secundum verò & tertium annum ſimili modo pœniteat, excepto quòd prædictas tres ferias redimere jus habeat, ubicumque eſt, ſive in domo ſive in itinere.* Canon LVIII. *Quartum enim annum, & quintum, ſextum, & ſeptimum iſto modo obſervet. Jejunet autem bis ſingulis tres Quadrageſimas.... Et in his quatuor annis tertia feria, & quinta, & Sabbato manducet & bibat quodcumque libeat: & ſecundam atque quartam feriam denario, aut prædicto denarii pretio redimere jus habeat. Sextam verò feriam cautè obſervet.*

Impedimentum criminis.

Redemptio Pœnitentiæ.

Ad iſtud, an ad aliud Concilium Triburienſe ſpectat Canon laudatus Libro quarto Decretalium Titulo I. Capite primo de Sponſalibus? *De Francia quidam nobilem mulierem de Saxonia, lege Saxonum duxit in uxorem: verùm quia non eiſdem utuntur legibus Saxones & Francigenæ, cauſatus eſt, quòd eam non ſua, id eſt Francorum lege deſponſaverat, vel acceperat, vel dotaverat, dimiſſaque illa, aliam ſuperduxit. Definivit ſuper hoc Sancta Synodus, ut ille tranſgreſſor Evangelicæ Legis ſubjiciatur Pœnitentiæ, & a ſecunda conjuge ſeparetur, & ad priorem redire cogatur.* Ut ut eſt, Canon ille probat luculenter Matrimonialis Contractus validitatem vel invaliditatem in Evangelica Lege expendendam non eſſe ex Legibus Civilibus, quòd ſpectat rationem Sacramenti & indiſſolubilitatem, etſi quoad civiles effectus ab illis pendeat. Quod obiter obſervatum velim contra librum Joannis Lannoii *De Regia in Matrimonium Poteſtate.*

Matrimonialis contractûs firmitas unde aſtimanda?

ARTICULUS XXXI.

De Synodis Troſleianis.

Troſleium, vulgò Troſly, Villa Regia, leucis circiter tribus ab Auguſta Sueſſionum diſtans.

Anno Chriſti nongenteſimo-nono, ſexto Kalendas Julii, *Herveus* Remenſium Archiepiſcopus Provinciæ ſuæ Antiſtites *Troſleium* Diœceſeos Sueſſionicæ Villam ad Synodum congregavit, in qua quindecim Canones conditi. *Primus* honorem & immunitates Eccleſiarum conſervari ſtatuit, Regeſque & Reipublicæ Adminiſtros hortatur ut Sacerdotibus, Monachis, & Sanctimonialibus opem ferant, ſuum ut miniſterium dignè valeant exequi. *Canon ſecundus* Adhortatio eſt ad Regem ex Sacra Scriptura & Patribus deflorata, ſcilicet ex Gelaſio Papa, Sancto Auguſtino, Sancto Iſidoro, S. Gregorio, & ex Auctore libri de Abuſionibus Sæculi, quem ſub nomine S. Cypriani laudat. Obſervatione dignum eſt Canonis initium. *Et quoniam*, inquit, *a nobis ratio exigitur omnium, & Principum, & ſubjectorum, ab eo qui ſine acceptione judicat perſonarum, & pro ipſis Regibus Regi Regum ſumus reddituri rationem ſermo exhortationis ad veſtram, Domine Rex nobis habendus eſt Excellentiam. In quo facto Pontificalem ſic exerimus Auctoritatem, ut non obliviſcamur Regiam a Deo conſtitutam eſſe ſublimitatem, dicente Apoſtolo: Subjecti eſtote Regi quaſi præcellenti.* Fidelitatem quoque & honorem Regi ſervandum docet, ipſique verum & utilem conſilium ab Epiſcopis dandum. *Sed & nobis, & omnibus qui in Regno veſtro conſiſtimus, oportet ut juſtam fidelitatem vobis conſervemus, & honorificentiam Regiam exhibeamus & de utilitate Regni aliquid quærenti, ſecundùm ſcire & poſſe, verum & utile conſilium ſuggeramus.*

Summa Canonum.

Epiſcoporum erga Regem Officia.

Canon tertius de Monaſteriorum diſciplina reſtauranda ſtatuit; quam ideo maximè collapſam docet quòd Monachis Abbates Regulares non præſint. *Quomodo*, inquit, *aurum ſine artifice in priſtinum & optimum non poteſt reformari colorem, ſic & Monaſtica Vita ſine Regularis Abbatis providentia ad priſtinum atque optimum vivendi nequit reformari ordinem.* Sacris Canonibus & Regum Capitularibus contrarium eſſe probat, quòd Monachis Abbates extranei præficiantur. *Legitur*, inquit, *in Capitularibus ut Abbates Monachorum Regulam per ſingula verba diſcutientes, pleniter legant, & intelligentes, Domino opitulante, efficaciter cum Monachis ſuis implere ſtudeant. Et quomodo diſcutiet, quomodo leget, quomodo intelliget? Si forſitan oblatus fuerit hujuſmodi Codex, reſpondebit illud Iſaianum;* Neſcio Literas. *Et cùm Monachorum Abbati a Regula Sancti & Sancto Spiritu pleni Beatiſſimi Patris Benedicti: In doctrina*, inquit, *ſua Abbas illam ſemper Apoſtolicam formam debet ſervare, in qua dicit:* Argue, obſecra, increpa, *Quomodo Apoſtolum ignorans, Regula inſtituta, vel ipſam abecedariam lineam penitus neſciens, ſpiritualem diſcretionis modum tenebit? Et quid plura? In ipſo ingreſſu lectionis Sanctæ Regulæ legitur de eligendo Abbate & qualis debeat eſſe. In Capitulari verò Magni Caroli ita ſcribitur: Monachorum cauſam qualiter ex parte diſpoſuerimus, & quomodo ex ſeipſis ſibi eligendi Abbates licentiam dederimus, &c. in alia Schedula diligenter annotari fecimus.* Dein prolato Concilii Turonenſis Secundi Canone, aliiſque Capitularium locis, Patres hæc ſubdunt, obſervatione ſanè digniſſima. *Hæc ita poſt primam Sanctorum Patrum, duce Spiritu Sancto, ordinationem ac deinde poſt Canonicam de his Auctoritatem, a prioribus Imperatoribus & Regibus decreta & cuſtodita fuerunt. Et quouſque privilegia ſunt ſervata ſtatus Eccleſiaſtici, profecit in augmentum ſui conſervatus a Deo ſtatus Regni. At poſtquam hæc cœ-*

Monaſtica diſciplina reſtauratio.

Abbates Regulares.

Proſperitas Regni pendet a conſervatione Privilegiorum ſtatûs Eccleſiaſtici.

pe-

Digitized by Google

** Lib. 1. cap. 80.*

pernut parvipeudi Jubeſactatus de die in diem, & jam pene in nihilum redactus eſt ille qui quondam florebat, vigebatque ſtatus hujus Regni: & ita inolevit malum quod a tenaſuctis retro cuperat annis, ut jam Principalis poteſtas putet ſibi licere; ſpecus quàm auctoritas divina ſe habeat, in cauſas Eccleſiaſticas proſilire, & duce Sancto Spiritu, ſtatutum a Patribus, Eccleſia ordinem pervertere..... Nequaquam de iſtis audemus ſilere, ne de nobis illud Propheticum dicatur: Canes muti, non valentes latrare. *Itemque:* Non aſcendiſtis ex adverſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſraël. *Reſpectum ſiquidem timoris Dei habentibus, auditu lugubre, dictu nefas, actu dignoſcitur horribile, quando contra omnem Patrum, & totius Chriſtianæ Religionis auctoritatem & conſuetudinem, in Monaſteriis Regularibus laici in medio Sacerdotum & cæterorum Religioſorum, ut Domini ac Magiſtri reſidentes, velut Abbates de illorum vita & converſatione, ac Regula ſibi penitus ignota, perverſo ordine dijudicant. Quæ pro certo abominatio illa eſt, quam Dominus in Evangelio præſignat, dicens:* * Cum videritis abominationem deſolationis ſtantem in loco ſancto. *Iſta namque verè eſt abominatio deſolationis, non tantùm ſubditorum, vel eorum qui illis ad ſuum ipſorum perniciem videntur principari; verùm Regis, & totius Regni omniumque qui tam deteſtabili favent Ordinationi. Cenſemus igitur, ut ſtatus Monaſteriorum inviolatus, juxta antiquam Regulæ traditionem & Canonum conſtituta ſervetur; & ut Abbates ſint Religioſæ perſonæ: & qui Regularem noverint Diſciplinam.*

Principibus non licet in cauſas Eccleſiaſticas proſilire.

** Iſai. 56.*
3. Ezech. 11.

** Matth. 24.*

Canones quartus & *quintus* ſacrilegos rerum Eccleſiaſticarum direptores, & qui Sacerdotes vexant, inſectantur, & damnant anathemate. *Sextus* de ſolvendis decimis, & de cenſu ex dotibus Eccleſiarum a laicis non exigendo, multa congerit. *Septimus* eſt contra eos qui rapinis & deprædationibus ditati ſunt, quorum pœnitentiam a reſtitutione docet inchoandam. *Octavus* eſt contra raptores mulierum, ſeu virginum, ſeu viduarum, & contra inceſtas nuptias, multaque habet ex Conciliis, ex Theodoſianis Legibus, & capitularibus Regum noſtrorum, hoc argumentum ſpectantia. *Nonus* contra acceſſum, frequentationem, & cohabitationem Presbyterorum cum fœminis multa complectitur ex antiquis Canonibus, Decretis Pontificum, & teſtimoniis Sanctorum Patrum: docetque ex Sancto Auguſtino quòd eorum, quibus Dominos dicit: *Sancti eſtote, converſatio non ſolùm ſancta, ſed debet eſſe & cauta: ne fortè cum mala non ſit per laſciviam, ſit mala per negligentiam.* Ad fugiendam luxuriam omnium ordinum Fideles *Canon decimus* adhortatur. *Undecimus* eſt de perjuriis cohibendis. Juramentum ſi fiat debere fieri docet *In veritate, in judicio & in juſtitia*, ut Scriptura Sacra tradit: alioqui non juramentum fore, ſed perjurium. *Evangelicam veritatem non recipere juramentum* (abſque gravi ſcilicet cauſa, & dictis conditionibus) *cùm omnis ſermo Fidelis pro jurejurando ſit:* & Chriſtus dicat Matth. 5. *Audiſtis quia dictum eſt antiquis, Non perjurabis. Ego autem dico vobis: Nolite jurare omnino.* Illud *Sancti Iſidori* inculcat: *Numquam juret, qui peccare timet.* Qui nimirum juramento aſſueſcunt, proclive eſſe ut in perjurium labantur. Unde Eccleſiaſtici 29. dicitur: *Jurationi non aſſueſcat os tuum.* Item: *Vir multùm jurans replebitur iniquitate, & non diſcedit a domo illius plaga.* In eos invehitur, qui quacumque verborum arte, ſeu verborum æquivocationibus ut alios fallant, utuntur, & his fallaciis juramentum addunt, inſonteſque ſe exiſtimant a perjurio, propter mentalem reſtrictionem. Sed oppidò falluntur ipſi. *Nam Dominus, qui teſtis eſt conſcientiæ, ita hoc accipit, ſicut ille, cui juratur, intelligit. Unde Sanctus Auguſtinus ait: Perjuri non ſunt, qui verbis non ſervatis, illud quod ab eis, cum jurarent, expectatum eſt, impleverunt: & perjuri ſunt, qui etiam ſervatis verbis, expectationem eorum, quibus juratum eſt, deceperunt.* Docet denique ſervandum non eſſe juramentum, cùm aliquid mali juratum eſt, ſeu incautè, ſeu ſcienter: *Velut ſi quiſpiam adultero perpetuum cùm ea permanendi fidem polliceatur; aut ſi quis ne ad pacem redeat, vel ut aliquod flagitium committat, ſe Sacramento obſtrinxerit. Tolerabilius eſt denique non implere ſacramentum, quàm in illo quod malè ſpopondit, permanere, vel quod decrevit, perficere flagitium.* Id auctoritate Ilerdenſis Concilii confirmat, Canone 7. decernentis, ut *Qui Sacramento ſe obligaverit, ut litigans cum quolibet, ad pacem nullo modo redeat, pro perjurio uno anno a Communione Corporis & Sanguinis Domini ſegregetur; reatum ſuum eleemoſynis, & fletibus, & quantis potuerit jejuniis abſolvat. Ad caritatem verò quæ operit multitudinem peccatorum, celeriter venire feſtinet.*

Sacerdotum caſtimonia.

Juramenti Religio.

Jerem. 4.

Preclare Moralis Chriſtiana Regula.

Æquivocationes & mentales reſtrictiones damnantur.

Juramentum de re mala non ſervandum.

Canon duodecimus iracundiam, diſcordiam, lites, Chriſtianis omnibus vitandas docet, multiſque ex Scriptura Sacra prolatis documentis, ita colligit: *Ergo cohibenda eſt iracundia, pellenda diſcordia, refrenanda eſt rixa, ut non ſolùm noſtro vitio non provocemus quemquam; ſed ut provocati, & graviter læſi, juxtà Pauli vocem,* * *Simus cum patientia ſupportantes invicem, & donantes nobiſmetipſis, ſi quis adversùs aliquem habet querelam. Sicut Deus in Chriſto donavit nobis, ita & nos dimittamus invicem quod debetur nobis, ut dimittatur quod debetur a nobis. Tale quippe pactum cum Deo facimus in oratione dicendo:* Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. *Qui enim non dimittit ei qui ſibi facit injuriam, hoc petendo non pro ſe facit orationem, ſed ſuperinducit maledictionem..... Et quia tales ab eo qui pax eſt, ſeparati ſunt, jure & ab Eccleſia ſeparantur, niſi inimicitias depoſuerint.* Quod Agathenſis Concilii Canone tertio, & Carthaginenſis IV. Canone nonageſimo-tertio confirmat.

Condonatio injuriarum.

** Coloſſ. 3.*

In odio proximi & inimicitiis pertinaces excommunicantur.

Canon decimus tertius contra homicidas conditus eſt. *Decimus-quartus* morem peſſimum damnat & exſcindit, qui in Galliis inoleverat, ut defuncto Epiſcopo, res Eccleſiaſticæ mox a quibuſcumque potentioribus pervaderentur. Coëpiſcopos etiam eodem Canone *Heriveus* hortatur, ut ſecundùm admonitionem Romani Pontificis * errorem *Photii* de Proceſſione Spiritùs Sancti a ſolo Patre, in Oriente renaſcentem, Scripturæ Sacræ & SS. Patrum teſtimoniis confutent. *Sanè*, inquit, *quia innotuit nobis Sancta Sedes Apoſtolica, adhuc errores blaſphemiaſque cujuſdam vigore Photii in partibus Orientis in Spiritum Sanctum, quòd non a Filio, niſi a Patre tantùm procedat, blaſphemantis: hortamur veſtram Fraternitatem unà mecum, ut ſecundùm admonitionem Domini Romanæ Sedis, ſinguli noſtrûm perſpectis Catholicorum Patrum ſententiis, de Divino Scripturæ pharetris acutas proferamus ſagittas potentis, ad confodiendam belluam monſtri renaſcentis, & ad conterendum caput nequiſſimi ſerpentis.*

** Is erat Sergius III.*

Romanus Pontifex Gallicanos Epiſcopos hortatur ad errorem Photii de Proceſſione Spiritùs Sancti a ſolo Patre, refellendum.

Canone XV. adhortationem ad omnes Fideles continet, ut a vitiis abſtineant, & pœnitentiam agant. Italiæ, Galliæ, Hiſpaniæque Eccleſias Romanæ Eccleſiæ ſingulari ac præcipua quadam ratione filias eſſe docet, quia a Sancto Petro, aut ejus Succeſſoribus inſtitutæ ſunt, & edoctæ. *Nunc*, inquit, *omnes generaliter alloquamur, qui juſtè & piè volunt vivere in communione ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ, quæ eſt unum Corpus Chriſti..... Quæ cum generaliter ab ipſo ſuo Capite Chriſto ſuper Pe-*

tram

Conjunctio Gallicana Eccleſia cum Romana.

tram, id eſt, ſuper Confeſſionem Petri ſit ædificata: manifeſtum tamen eſt in omnem Italiam, Galliam, & Hiſpaniam, nullum inſtituiſſe Eccleſias, niſi eos quos venerabilis Petrus, aut ejus Succeſſores conſtituerunt Sacerdotes. Et quoniam Eccleſia in noſtris quoque partibus ſuper hanc Petra ſoliditatem non tantùm fundata, ſed ab eo ejuſque eſt Succeſſoribus etiam edocta, cum Dei gratia ipſius beati Petri ſuffragantibus meritis firmitatem fidei, quam primò percepit, hactenus inconcuſſam ſervare ſtuduit, nullaque perfidorum conſortia recepit.

Altera Synodus Troſleiana.

II. Altera Synodus apud Troſteïum habita eſt anno Chriſti nongenteſimo vigeſimo-primo, in qua *Erlebaldus* Comes Caſtricenſis pagi, qui propter pervaſionem terræ ad Remenſem Epiſcopatum pertinentis, ubi munitionem ſuper Moſam conſtruxerat, & Caſtrum Altmontem irruperat, Eccleſiamque vexabat, excommunicatus, & dum ad *Carolum Simplicem* Francorum Regem ſe conferret, ab hoſtibus occiſus, eodem Rege rogante, ab *Heriveo* Remenſium Archiepiſcopo poſt mortem ab excommunicationis vinculo abſolutus eſt, ut *Flodoardus* commemorat Lib. IV. Hiſtoriæ Cap. XVI.

Abſolutio excommunicati poſt mortem.

Synodus tertia Troſleiana.

III. Tertia ibidem Synodns eſt celebrata, anno Chriſti nongenteſimo vigeſimo-quarto, *Seulfo* Archiepiſcopo Præſide, in qua *Iſaac* Comes, qui *Stphani* Cameracenſis Epiſcopi Caſtellum quoddam incenderat, ſatisfecit, & vadatus argenti libras centum, cum ipſo in gratiam rediit, ut refert *Flodoardus* in Chronico.

Synodus Troſleiana quarta.

IV. Quarta Synodus eumdem in locum, *Heriberti* Comitis juſſione convocata eſt, cui ſex Epiſcopi Interſuere: in qua *Herluinus* Comes, qui vivente uxore ſua aliam duxerat, ad Pœnitentiam ſuſceptus eſt. (Ex *Flodoardo*, in Chronico.)

ARTICULUS XXXII.

De Synodo Confluentina.

Confluentes, *vulgò* Coblentz, *urbs Germaniæ, ubi Moſella in Rhenum influit, in Diœceſi Trevirenſi.*

Summa Canonum.

ANno Chriſti nongenteſimo vigeſimo-ſecundo, juſſu *Caroli Simplicis* Regis Francorum & *Henrici* Germaniæ Regis, Synodus apud Confluentes ad Rhenum celebrata eſt, cui octo Epiſcopi adſuere, quorum Principes erant *Hermannus* Agrippinenſis, & *Herigerus* Mogontinus. Canones octo ſunt conditi. Primus nuptias infra ſextam, aut ſeptimam generationem (ut legit *Ivo Carnutenſis*) prohibet. II. III. & IV. deſiderantur. *Quintus* laïcos, qui Eccleſias proprias habent, quarum ſunt Fundatores vel Patroni, decimas inde percipere vetat, quas vendicat Sacerdotibus. *Sextus* Eccleſias Monachorum Epiſcopis, in quorum Diœceſibus ſitæ ſunt, ſubditas eſſe jubet, ut & ipſos Monachos. *Septimus* eum qui Chriſtianum hominem ſeduxerit ac vendiderit, homicidii reum pronuntiat. *Octavus* eos qoi prædia ſua alicubi donare voluerint, decimam priori Eccleſiæ abſtrahere vetat: Alioqui irrita eſto donatio.

ARTICULUS XXXIII.

De Synodo Erpfordienſi.

Erpfordia, *vulgò* Erfort, *in Turingia, Diœceſis Moguntinæ.*

Summa Canonum.

ANno Chriſti nongenteſimo trigeſimo-ſecundo, Kalendis Junii, Synodus Erpfordienſis, jubente *Henrico* Germaniæ Rege, celebrata eſt, quæ *Univerſalis* appellatur, quòd ipſi univerſi pene Germaniæ Antiſtites adeſſent. Quinque in ea Canones conditi. *Primus* jubet Natalitia duodecim Apoſtolorum ſolemniter celebrari; & Jejunia in Vigiliis antiquitus ſtatutis obſervari. *Secundus* Placita ſæcularia Dominicis, aliiſque diebus feſtis, vel jejunio conſecratis haberi vetat: & ne Judices ad Placitum Chriſtianos vocent ſeptem diebus ante Natale Domini, & a Quinquageſima uſque ad Octavas Paſchæ, & ſeptem diebus ante Nativitatem S. Joannis Baptiſtæ, ut adeundi Eccleſiam, orationibuſque vacandi liberior detur facultas. Id autem beneficii a religioſiſſimo Rege *Henrico* conceſſum eſt. *Tertius* Chriſtianum ad Eccleſiam euntem, ibi manentem, aut redeuntem, alicujus publicæ poteſtatis banno conſtringi vetat, ſeu a quoquam conveniri aut vocari ad judicium. *Quartus* Presbyterum aut Diaconum prava ſuſpicione vel infamia laborantem, ab Epiſcopo ter admonendum ſtatuit, ut vel reatum ſuum confeſſus ſententiam excipiat, vel juramento ſe purget. *Quintus* vetat ne quis citra conſenſum proprii Epiſcopi, vel ejus Vicarii, ſpecie religionis, jejunium ſibi imponat, unum diem præ aliis excipiendo: quòd ſuperſtitioni magis quam adimpletioni legis Catholicæ tribuendum iſtud videatur.

ARTICULUS XXXIV.

De Synodo Engilheimenſi.

Engelheimium, *vulgò* Ingilheim, *Oppidum ad Rhenum, in Palatinatu inferiori, Bingium inter & Moguntiam.*

ANno Chriſti nongenteſimo quadrageſimo-octavo, ſeptimo Idus Junias, Synodus in *Engleuheim* Regale Palatium congregata eſt ex omnibus Germaniæ, nonnulliſque Galliarum Archiepiſcopis & Epiſcopis; cui etiam *Otto* Rex Germaniæ & Imperator, ac *Ludovicus Tranſmarinus* Rex Chriſtianiſſimus interfuere. Præfuit *Marinus* Sedis Apoſtolicæ Legatus Decem Canones conditi fuere. *Primo*, Hugo Comes Ludovico Rege perduellis, excommunicatus eſt, auditâ ejuſdem Regis querimoniâ, niſi ſtata die Synodo ſe ſiſteret, ac ſatisfaceret Principi. *Secundo* Artaldo Archiepiſcopo Sedes Remenſis, e qua pulſus fuerat, teſtitura eſt: Hugoni qui eam invaſerat, anathema inflictum: ejus Ordinatoribus, ab eoque ordinatis dicta dies. *Tertio*, adversùs *Hugonem* Comitem alia quoque de cauſa decreta eſt excommunicatio, niſi Synodo ſe præſentem exhibens, ſatisfaceret; quòd nempe *Rodulfum* Laudunenſem Epiſcopum Sede ſua abſque ratione ejeciſſet. *Quarto* ſancitum eſt ut Laïci ſine Epiſcopi licentia Presbyteris Eccleſias non dent, nec auferant. *Quinto* iiſdem vetitum ne Presbyteros vexent. *Sexto* ſtatutum ut Paſchalis hebdomada feſtivè tota celebretur: & in Pentecoſte, ſecunda, tertia, & quarta Feria, non minùs quàm dies Dominicus ſolemniter honorentur. *Septimo*, ut in Litania Majore, ſeptimo ſcilicet Kalendas Maji, qui dies eſt *S. Marco* Evangeliſtæ ſacer, jejunium, ſicut in Rogationibus ante Aſcenſionem Domini obſervetur. *Octavo*, ut Laïci Oblationes altaris ſibi non vendicent. *Nono*, ut decimarum cauſæ non apud ſæculares Judices, ſed in Synodo diſcutiantur. *Decimo*, qoi mutilus ac mendoſus eſt, inceſtæ nuptiæ prohibitæ, ut docet titulos. Hujus Synodi Acta prolixiora legere eſt apud *Flodoardum* Lib. IV. Hiſtoriæ Remenſis, Cap. XXXV. Hanc Synodum ab *Agapeto II.* Pontifice Maximo confirmatam docet idem Auctor in Chronico ad annum nongenteſimum quadrageſimum-nonum.

Paſchalis & Pentecoſtes ſolemnitas.

Decimarum cauſa.

ARTICULUS XXXV.

De Synodo Auguſtana.

Auguſta Vindelicorum, *vulgò* Augſbourg, *urbs Imperialis*

ANno Chriſti nongenteſimo quinquageſimo-ſecundo, VII. Idus Auguſti, *Ottonis I.* Imperatoris juſſu, Synodus Auguſtæ celebrata eſt, cui Præſules ex Germania, Gallia, & Italia XXIV.

ad-

in Suevia, en la Suaube, Epiſcop. ſub Archiepiſcop. Moguntino.

adſuere. Synodo præſuit *Frithuricus* Moguntinus Archiepiſcopus, Imperatoris Decreto. Undecim in ea Canones conditi ſuere, *Primus* Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos, qui uxores acceperint, deponendos edicit, *Secundus* Epiſcopos; Presbyteros: & Clericos cæteros, venationi operam dantes, ob idque canes & accipitres nutrientes, ab Officio ſuſpendit, *Tertius* Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos aleatores, niſi

Canones de vita & honeſtate Clericorum.

emendentur, deponi ſtatuit, juxta Canonem Apoſtolicum XLII. *Quartus* ſubintroductas mulieres arcet a domibus Clericorum. Si quæ prava ſuſpicione laborans cum iis cohabitaverit, juſſu Epiſcopi virgis cæſam detonderi ſtatuit. Cujus executionem ſententiæ, Regia, ſi opos ſit, juvabit auctoritas. *Quintus* Monachos extra clauſtrum

Monaſtica diſcipli-na.

ſine licentia Abbatis egredi vetat, qui *Tantummodo jejunio & orationi vacare* debent, *in locis, in quibus renuntiaverunt ſæculo, permanentes, ſicut in Concilio Calchedonenſi præcipitur*. Eoſdem Epiſcopo, in cujus Diœceſi Cœnobium ſitum eſt, *Cuuon ſextus* ſubditos eſſe ſtatuit. *Septimus* Clericis, qui Monaſticam vitam amplecti volunt, facultatem ab Epiſcopo concedi jubet. *Octavus* Sanctimonialem, quæ ſe vitæ ſtrictioris propoſito alligare voluerit, ab Epiſcopo impediri vetat. *Nonus* prohibet ne Laïci Presbyteros ab Eccleſiis canonicè ipſis commendatis, abſque conſenſu proprii Epiſcopi ejiciant. *Decimus* ſtatuit ut in po-

Cauſa decimarum.

teſtate Epiſcopi ſit omnis decimatio: & ut cauſæ decimas ſpectantes ad ejus tribunal deferantur. *Undecimus* Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, ab uxoribus abſtinere jubet, *Quia divina miniſteria contrectant, ut in multis*

Sacrorum Miniſtrorum cœlibatus.

Conciliis firmatum eſt. Cæteros autem Clericos, quando ad maturiorem ætatem pervenerint, ad continentiam cogi.

CAPUT V.

De Politia Eccleſiaſtica Sæculi IX. & X.

ARTICULUS I.

De Primatibus.

§. I.

De Primate Bituricenſi.

Bituricenſis Metropolis dignitate Primatûs in cæteras Aquitaniæ Provincias nondum aucta erat anno ſeptingenteſimo octogeſimo ſexto. Id probat Epiſtola *Hadriani I.* Pontificis Maximi eo anno ad *Carolum Magnum* data. Pallium a Pontifice rogarat *Carolus* pró *Ermemberto* Bituricenſi Archiepiſcopo. Hæſit paululum *Hadrianus*, donec certior fieret ipſum alterius Archiepiſcopi juri ſubjectum non eſſe. Id conſtat ex Epiſt. IX. *Hadriani I.* ad *Carolum Magnum* Tom. II. Conciliorum Galliæ. *Qui præfatus Sanctiſſimus Vir*, inquit, *nobis confeſſus eſt, ut ſub nullius Archiepiſcopi Juriſdictione eſſe videretur. Quapropter pro nimio veſtro Reguli ex intimo cordis amore, prædicto Ermemberto, a noſtra Apoſtolica Sacratiſſima Sede atque auctoritate, Archiepiſcopo conſtituto in Metropolitanum civitatem, quæ Bituricas cognominatur, ſicut dudum mos extitit, ſub jure Sanctæ Romanæ Eccleſiæ degente, uſum Pallii conceſſimus fruendi*. Id unum eo tempore allegabat Archiepiſcopus Bituricenſis ad impetrandum Pallium a Sede Apoſtolica, ſe Metropolitana dignitate frui, nullique Archiepiſcopo ſubditum eſſe. At ſi qua auctoritate in Burdigalenſem Auſcitanum, & Narbonenſem Archiepiſcopos fuiſſet inſtructus, illam expoſuiſſet, quò faciliùs gratiam impetraret, quam a Summo Pontifice rogabat. Huic verò Metropoli Primatus in tres Provincias nominatas datus eſt ad firmandam novi Regni Aquitanici, quod anno ſeptingenteſimo octogeſimo primo *Carolus Magnus* in gratiam *Ludovici* filii inſtituerat, auctoritatem. Urbs Biturigum erat caput illius Regni teſte *Adrevaldo Floriacenſi* in lib. *De Tranſlatione S. Benedicti*, Cap. XXXIII. Ut ergo feroces Aquitaniæ populi jugum Francorum molliùs ſubirent, eorumque mores imbiberent, (inquit Illuſtriſſimus Archipræſul *Petrus de Marca* in Diſſertatione *de Primatibus*) optimum factu viſum eſt ſi ad partes interiores Galliæ ſub prætextu Conventuum Eccleſiaſticorum traherentur; & Diſciplinæ in Clericos & Laïcos ultima executio, quæ magni erat momenti, Bituricenſi Archiepiſcopo, & ejus Synodo competeret. Patriarchatûs ſeu Primatûs Bituricenſis mentio prima extat Epiſtolâ XXXIX. Nicolai I. ad *Rodulfum* Archiepiſcopum Bituricenſem, Tom. II. Conciliorum Galliæ. Conqueſtus erat apud Pontificem *Sigebodus* Narbonenſis Archiepiſcopus, quod Narbonenſis Diœceſeos Clericos Rodulfus Bituricenſis ad Judicium ſuum, eo invito, venire compelleret, & de bonis Eccleſiæ Narbonenſis, quaſi jure Patriarchatus ſui diſponeret: id prohibuit Pontifex, & Primatum vel Patriarcharum jura explicavit nihil licere definiens Bituricenſi primati in Clericos & bona Eccleſiæ Narbonenſis, niſi in cauſis de quibus ad ipſum velut ad Primatem ſeu Patriarcham appellaretur: quod jus *Sigebodus* agnoſcebat. En verba Nicolai. I. quæ referuntur etiam a *Gratiano*, Cauſa IX. Quæſt. III. Cap. *Conqueſtus*, & ante *Gratianum*, ab Yvone Carnotenſi. *Conqueſtus eſt*, inquit, *Apoſtolatui noſtro frater noſter Sigebodus Archiepiſcopus Narbonenſis quòd Clericos ſuos, eo invito, ad Judicium tuum venire compellas, & de rebus ad Eccleſiam ſuam pertinentibus, eo inconſulto, quaſi jure Patriarchatus tui diſponas: cùm hoc neque antiquitas, cui Sancti Patres ſanxere reverentiam, habeat, & auctoritas Sanctorum Canonum penitus interdicat. Niſi fortè pro cauſis, quæ apud ſe terminari non poſſunt, ad te quaſi ad Patriarcham ſuum provocaverint per appellationem; vel ſi Epiſcopus ſuus deceſſerit res Eccleſiæ ſuæ judicio tuo diſpenſare voluerint. Primates enim, vel Patriarchas, nihil Privilegii habere præ Cæteris Epiſcopis niſi quantum ſacri Canones concedunt, & priſca conſuetudo illis antiquitus contulit, diffinimus: ita ut ſecundùm Nicænas Regulas ſua Privilegia ſerventur Eccleſiis: præterquam ſi Apoſtolica Sedes aliquam Eccleſiam, vel Rectorem ipſius, quolibet ſpeciali Privilegio decreverit honorare.*

Regno Aquitanico diſſipato, & conſtituto Marchionatu Gothiæ ſeu Ducatu Narbonenſi, Archiepiſcopus Narbonenſis Primatûs Bituricenſis jugum excuſſit, cùm *Urbanus ſecundus* anno milleſimo nongenteſimo- ſeptimo Primatum contulit Narbonenſi Archiepiſcopo in Provinciam Aquenſem. Deinde Metropolis Auſcitana, faventibus Occitaniæ Ducibus ad libertatem aſpiravit, ita ut in ſuam dumtaxat & Burdigalenſem Provinciam Primatum ſervaverit Archiepiſcopus Bituricenſis. Fervente *Anacleti* Antipapæ contra *Innocentium ſecundum* ſchiſmate, cùm *Gerardus* Engoliſmenſis Epiſcopus, qui *Anacleto* ſtudebat, Burdigalenſis Archiepiſcopus electus fuiſſet, iſtius Provinciæ Epiſcopi ad *Vulgrinum* Archiepiſcopum Bituricenſem ceu ad *Caput & Primatem* ſuum con-

conſugerunt, ut ipſis contra Schiſmaticos ſuccurreret, & in Provinciis Burdigalenſi & Auxitana excommunicationem contra ipſos promulgari juberet. *Inſuper*, inquiunt, *Auxienſi Archiepiſcopo, & Burdigalenſi Eccleſia, & eorum Suffraganeis per obedientiam præcipiatis, ut omnes illos publicè excommunicent, qui Duci Aquitaniæ auxilium impenderint.* Literæ horum Præſulum, & *Vulgrini* Aquitaniarum Primatis Reſponſa, referuntur in libro qui inſcribitur *Patriarchium Bituricenſe*. Primatum in ſolam Provinciam Burdigalenſem Archiepiſcopo Bituricenſi Reſcriptis ſuis confirmarunt *Alexander III.* anno MCLXIV. Eugenius III. anno MCLXXXIII. *Urbanus III.* anno MCLXXXVII. *Clemens III.* anno MCLXXXVIII. & *Cœleſtinus III.* anno MCLXXXXII. Verùm poſtquam Aquitaniæ Ducatu Reges Angliæ potiti ſunt, Burdigalenſis Archiepiſcopus a Primatu Bituricenſi diſceſſit: qua de re *Philippus Auguſtus* Rex Chriſtianiſſimus apud *Innocentium III.* Pontificem Maximum conqueſtus eſt anno MCCXI. his verbis: *Eccleſia Bituricenſis, licèt tenuis in facultatibus; inter alias tamen Regni noſtri Eccleſias exiſtit nobilior, cùm Primatiæ obtineat dignitatem, cujus honorem, noſtrum, & Regni noſtri proprium, reputamus. Cum igitur Burdigalenſis Archiepiſcopus, Prædeceſſorum non ſequens veſtigia ſe adeo obedientem & devotum Eccleſiæ Bituricenſi exhibere non velit, ſicut iidem Prædeceſſores ſui feciſſe noſcuntur, Paternitatem veſtram, cum quanta poſſumus devotione, rogamus quatenus jus Bituricenſis Eccleſiæ, intuitu Dei & precum noſtrarum obtentu conſervare velitis nec ſuſtineatis quòd tantus honor Regni noſtri circa hoc in aliquo minuatur; cùm ſola Bituricenſis Eccleſia in toto Regno noſtro Primatiæ obtineat dignitatem.*

Innocentius III. Suſpenſionis Sententiam, quam Bituricenſis Archiepiſcopus contra Burdigalenſem tulerat, quia Concilio ſuo non adfuerat, neque miſerat Legatos, confirmavit, causâ Primatûs haud peremptoriè judicatâ, ut conſtat ex ipſius Epiſtolâ XLV. Libri XV. Ab hac tamen Sententia ipſum poſtea ſolvit Pontifex, eùm promiſiſſet ſe deinceps Archiepiſcopi Bituricenſis Concilio adfuturum: *Firmam promiſſionem recipientes quòd vocatus accedet ad ipſius Bituricenſis Concilium, facturus quod de jure fuerit faciendum.*

Honorius III. Pontifex Maximus Bituricenſis quidem Eccleſiæ Privilegia in genere confirmavit anno MCCXXIII. ſed nihil de Primatu pronuntiavit. Cauſa illa ſub *Gregorio IX.* diſceptata eſt, qui proviſoriam ſententiam tulit, ſecundùm quam Bituricenſis Archiepiſcopus Burdigalenſem Provinciam viſitare poterat, ea lege ut quinquaginta diebus Viſitationem ſuam abſolveret. Lege Caput *Humilis*, I. Decretalium, Tit. XXXIII. *De Majoritate & Obedientia*, & Patriarchium Bituricenſe Tom. II. Diurnum Viſitationis Primatis Bituricenſis in Provincia Burdigalenſi factæ anno MCCLXXXIII. edidit P. *Mabillonius* O. B. Tom. II. Analectorum. Tandem *Clemens V.* Pontifex Maximus Burdigalenſem Metropolim a Bituricenſi Primatu abſolvit anno MCCCV. ut teſtantur *Thomas Walſinghamus*, & *Nicolaus Trivettus* in Chronico. Diploma *Clementis V.* legere eſt Tom. I. Galliæ Chriſtianæ.

Carolus VII. Rex Chriſtianiſſimus Bituricenſis Archiepiſcopi Primatum inſtaurare conatus eſt in ipſam Provinciam Burdigalenſem, Literis datis anno MCCCCLXI. quarum executionem *Ludovicus XI.* ejus ſucceſſor eodem anno imperavit. Referuntur inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, Cap. XXXVI. Num. XIX. At his non obſtantibus libertatem ſuam ſervavit Burdigalenſis Archiepiſcopus, & *Clementis V.* Privilegio deinceps potitus eſt. Bituricenſis itaque Archipræſul Primatum in Provincia tantummodo ſua jam a quatuor ſæculis exercet: qui præter nominis dignitatem in eo verſatur, ut appellationes a Sententiis Epiſcoporum ejuſdem Provinciæ ad ſe prima cognitione delatas, deinde ſecundo judicio per Vicarium Primatiæ dirimat, ſi appelletur a Vicario Metropolitico.

§. II.

De Primatu Drogonis Metenſis Epiſcopi.

CUM *Drogo* Metenſis Epiſcopus Romam a *Lothario* Imperatore cum *Ludovico* filio miſſus eſſet; Regiæ proſapiæ prærogativa, *Lotharii* quippe, fratrumque Regum Patruus; & ſingularium præcellentia meritorum, Primatum in Gallias & Germaniam a *Sergio II.* Pontifice Maximo obtinuit anno DCCCXLIV. Id conſtat ex Epiſtolâ Sergii ad utriuſque Regni Epiſcopos, Tom. II. Conciliorum Galliæ: *Ad noſtra*, inquit, *humilitatis vicem, cunctis Provinciis trans Alpes conſtitutis Drogonem Archiepiſcopum Metenſem, glorioſi quondam Caroli Imperatoris filium, cujus Beatiſſimi Moderatoris induſtria Romanorum Francorumque concorporavit Imperium, cautu deliberatione conſtituimus: Ut quia Sereniſſimi atque piiſſimi filii noſtri, magni Imperatoris Lotharii, ejuſque fratrum dilectiſſimorum filiorum noſtrorum Ludovici & Caroli Regum avunculus eſt, inſuper ſanctitate doctrinaque conſpicuus, ab hac Sede Sanctiſſima Apoſtolorum Principis auctoritate percepta, veſtris neceſſitatibus vice noſtra idoneus ubique Miniſter exiſtat.... Huic ergo in congregandis generalibus Synodis, in omnibus ſupradictarum regionum partibus, noſtram commodamus auctoritatem: & quicquid Provinciali Synodo fuerit definitum, ad ejus abſque dilatione notitiam ſtatuimus perducendum. Si cui autem ab illis partibus hanc Sanctam Sedem appellare opus fuerit, & in noſtra audientia ſe audiri popoſcerit: hunc commonemus, ut ad ejus primùm audientiam ſe ſummittat, & Eccleſiaſticorum Geſtorum in ſua regione rationabili digeſtione prolata, ſi Epiſcoporum de eo, qui fortè criminibus impetitur, ſententia diſcordaverit, ut ab aliis reus, innocens judicetur ab aliis, tunc ipſis geſtis ad nos delatis, literis etiam præfati fratris noſtri, cui vicem noſtram conceſſimus, commendatus, ſive ad nos, ſive ad Beatiſſimi Petri Sedem ſecurus accedat, nullaque eum in veniendo mora præpediat. Quam etiam conditio fratri noſtro Drogoni Archiepiſcopo in examinandis, ac perquirendis Epiſcopis & Abbatibus, ſub hoc tenore hanc noſtram licentiam & auctoritatem conceſſimus, ſalvo in omnibus hujus univerſalis Romanæ Sedis Primatu.... Nam nobis valde placuit, propter diverſas Eccleſiarum Dei perturbationes hoc neceſſarium ſatiſque dignum opus explere.*

Eodem anno in Concilio Vernenſi II. cùm nova *Drogonis* dignitas propoſita fuiſſet, Patres urbanè ac modeſtè responderunt, expectandum eſſe ea de re frequentem Epiſcoporum Galliæ & Germaniæ Conventum, & conſenſum. *De Prælatione Reverendiſſimi Drogonis* (inquiunt Canone XI.) *definire aliud non audemus, niſi expectandum, quam maximus cogi poteſt, Galliæ, Germaniæque Conventum, & in eo Metropolitanorum, reliquorumque Antiſtitum, inquirendum eſſe conſenſum, cui reſiſtere nec volumus, nec valemus. Nobis tamen, ſi quid tale alicui committi poteſt, & non alia quàm quæ prætenditur, latet cauſa, illi potiſſimùm convenire videtur, qui & communione Sacerdotii nobis, & Excellentiæ veſtræ * propinquitatis Privilegio ſociatur.* Primatus ille Privilegium perſo-

* Regem Carolum Calvum alloquuntur.

na

Digitized by Google

nale fuit *Drogoni* conceſſum a *Sergio II.* quod tamen vim non habuit, contradicentibus Galliarum & Germaniarum Epiſcopis, ipſoque *Drogone* modeſtiſſimè cedente, ut teſtatur *Hincmarus* Epiſt. XLIV. Tom. II. *Tandem*, inquit, *breviter commemorare ſenſuimus, quia ſancto & venerando viro Bonifacio anno Incarnationis Dominicæ DCCLIV. Martyrio coronato .... hactenus Provincia Ciſalpina, temporibus Pippini Regis, & Caroli, ac Ludovici Imperatorum, ſine hoc Primicerio vel Primate a Sede Apoſtolica delegato, annos circiter * viginti-tres manſerunt, & Metropolitanis ſingulis ſuo jure ſervato, Apoſtolicæ Sedis favore, & Principum ſuorum diſpoſitione, ſecundùm ſacros Canones, & Decreta ejuſdem Sanctæ Sedis Pontificum, quæque fuerunt agenda, venerabiles Epiſcopi, per auctoritatem Canonum ſacrorum, & Decreta Sedis Romanæ Pontificum, peregerunt. Drogo inter ea Metenſium Epiſcopus, faſtu Regia proſapia ſubvectus, hanc Prælationem in Ciſalpinis regionibus, nacta quadam occaſione, tempore Lotharii Imperatoris, apud Sergium Papam obtinuit, ſed quod affectu ambiit, effectu non habuit: & quod efficacia uſu, non conſentientibus quibus intererat, obtinere non potuit, patientiſſimè, ut eum decuit, toleravit, ne ſcandalum Fratribus & Conſacerdotibus generans, ſchiſma in ſanctam Eccleſiam introduceret. Quem tantæ generoſitatis ac dignitatis Virum quiſque noſtrûm imitari debuerat, ne indebitè appeteret, quod non habeat, qui ſine contentione non exequi potuit, quod adeptus fuerat.*

* Imò nonaginta.

§. III.

De Primatu Senonenſi.

CUm *Anſegiſus* Senonenſis Archiepiſcopus vir doctus & impiger, ac rebus arduis gerendis non impar, a *Carolo Calvo* Romam Legatus miſſus fuiſſet poſt mortem *Lotharii* Imperatoris, ipſique Imperium a *Joanne VIII.* Pontifice Maximo & Italiæ Primoribus ut deferretur effeciſſet, *Anſegiſo* gratias referre volens Imperator, Literas a Summo Pontifice obtinuit, quibus Primatus in Galliam & Germaniam Cis-Rhenanam Archiepiſcopo Senonenſi conferretur. *Joannis VIII.* Literæ erant hujus tenoris: *Veſtræ omnium innoteſcimus Sanctitati, quia pro alleviandis multiplicibus oneribus Eccleſiaſticis, quibus quotidie ſatis, abundèque deprimimur, quibus maximè ſuper negotiis ex Galliarum & Germaniarum partibus nobis aſſiduè deſtinatis arctamur, conſtituimus Anſegiſum fratrem & Coëpiſcopum noſtrum Senonenſis Eccleſiæ Præſulem, qui quoties utilitas Eccleſiaſtica dictaverit, ſive in vocanda Synodo, ſive in aliis negotiis exercendis per Gallias & Germanias vice noſtra fruatur. Et volumus ut Decreta Sedis Apoſtolicæ per ipſum vobis manifeſta efficiantur: & curſus, quæ geſta fuerint, ejus nobis relatione, ſi neceſſe fuerit, pandantur; ut majora negotia & difficiliora quæque ſuggeſtione ipſius a nobis diſponenda & enucleanda quærantur. Quapropter vos huic piæ Sanctioni omnimodis intendentes, quæ ſuper hoc Apoſtolica Auctoritate decernimus, unanimes admittite. Talem quippe illum agnovimus, talemque circa Sedem Apoſtolicam devotum & in commiſſo fidelem reperimus, ut meritò ei talia committi poſſe ducamus; quin & his majora conferri debere illi ſine cunctatione credamus, pro ſua ſcilicet ſanctitate, & fidei merito, atque divinitus ſapientia dono conceſſo.*

Hæc Epiſtola *Joannis VIII.* a *Joanne* Toſcanenſi Epiſcopo Sedis Apoſtolicæ Legato lecta eſt in Synodo Pontigonenſi anno DCCCLXXVI. *Carolo Calvo* Imperatore præſente. *Petentibus autem Epiſcopis, ut eis permitteretur ipſam legere Epiſtolam quibus erat directa, non adquievit Imperator, ſed reſponſum quæſivit ab eis quid de his juſſis Apoſtolicis reſponderent. Quorum reſponſio talis fuit, Ut ſervato ſingulis Metropolitanis jure Privilegii, ſecundùm Sacros Canones, & juxta Decreta Sedis Romanæ Pontificum ex eiſdem Sacris Canonibus promulgata, Domni Joannis Papæ Apoſtolicis Juſſionibus obedirent. Et cùm Imperator, & Legati Apoſtolici ſatagerent ut abſolutè Archiepiſcopi reſponderent ſe obedituros de Primatu Anſegiſi, ſicut Apoſtolicus ſcripſit, aliud niſi quod prædictum eſt reſponſum ab eis extorquere non potuerunt: excepto quòd Frotarius Burdigalenſis Epiſcopus, quoniam a Burdegala ad Pictavos, indeque ad Bituricum favore Principis ſe contulit, per adulationem reſpondit quod Imperatori placere cognovit. Tunc motus Imperator dixit quòd Dominus Papa ei ſuas vices commiſit in Synodo, & quod iſdem præcipit, ille exequi ſtuderet. Et accepit ipſam Epiſtolam involutam una cum Joanne Tuſcanenſi, & Joanne Aretino, & dedit illam Anſegiſo. Et juſſit ſellam plectilem ponere ante omnes Epiſcopos Ciſalpini Regni ſui juxta Joannem Tuſcanenſem qui ad dextram illius ſedebat. Et præcepit Anſegiſo ut ſupergrederetur omnes ante ſe ordinatos, & ſederet in eadem ſella, reclamante Remorum Archiepiſcopo, audientibus omnibus, hoc factum ſacris Regulis obviare. Imperator tamen in ſua ſententia permanſit. Et petentibus Epiſcopis, ut liceret eis vel exemplar de Epiſtolâ ſibi directâ ſumere, nec hoc valuerunt impetrare.* Et hæc quidem Seſſione prima Synodi Pontigonenſis geſta ſunt.

Seſſione ſeptima *Lecta eſt a Joanne Tuſcanenſi iterum Epiſtola pro primatu Anſegiſi, jubente Imperatore, & quæſita eſt ab Epiſcopis denuo inde reſponſio. Et reſpondentibus ſingulis Archiepiſcopis, Quoniam veluti ſui Anteceſſores illius Anteceſſoribus regulariter obedierunt, ita ejus Decretis vellent obedire. Et facilius eſt illorum admiſſa reſponſio, quàm fuerat in Imperatoris præſentia.*

Tandem poſtrema Seſſione, *Iterum mota eſt interrogatio de Primatu Anſegiſi, & poſt multas ab Imperatore, & Legatis Apoſtolicis contra Epiſcopos querimonias habitas, tantùm in noviſſima, quantùm & in prima die Synodi exinde Anſegiſus obtinuit.* Ita rem geſtam referunt Annales Bertiniani ad annum DCCCLXXVI. & *Aimoini* Continuator. Actorum tamen Synodi Pontigonenſis editio altera, Cap. VII. receptum unanimiter *Anſegiſi* Primatum tradit his verbis: *Sicut Domnus Papa Joannes ſanxit, connivente & conſentiente & condecernente Domno & glorioſiſſimo Carolo Imperatore ſemper Auguſto Anſegiſum venerabilem Senonum Archiepiſcopum ſuam vicem tenere, & Primatum ei Galliæ & Germaniæ contulit in evocanda Synodo & definiendo canonicè, ſi quælibet inſurrexerint neceſſaria, & ut graviora ad ipſius notitiam referat: & nos unanimiter omni devotione laudamus, & ut ita ipſe Primatum teneat Galliæ & Germaniæ, decernimus & ſancimus.* Id tamen a Synodo non eſſe decretum, Annales Francorum Bertiniani teſtantur; ſed illa Capitula ab *Odone* Bellovacenſi Epiſcopo cum Legatis Apoſtolicis condita, in Synodo lecta, & ab Epiſcopis exploſa. *Et legit Joannes Aretinus quamdam Schedulam ratione & auctoritate carentem. Poſt quam legit Odo Belgivagorum Epiſcopus quædam Capitula a Miſſis Apoſtolicis, & ab Anſegiſo, & eodem Odone ſine conſcientia Synodi dictata, inter ſe diſſonantia, & nullam utilitatem habentia, verùm & ratione & auctoritate carentia. Et idcirco hic non habentur ſubjuncta.* Verba ſunt Annalium Bertinianorum.

Odoranuus Senonenſis Monachus, in Chronico, Primatum Galliæ & Germaniæ non *Anſegiſo* tantùm, ſed *cunctis Succeſſoribus* illius conceſſum teſtatur, & *ſecundùm Papam* appellatum, ipſique defuncto Epitaphium poſitum in quo diſtichon hoc inſertum erat:

Ut Primas fieret Gallorum Papa Joannes,
Inſtituit, meritis hoc tribuendo ſuis.

Scribebat *Odoraunus*, regnante *Roberto* Francorum Rege qui Regnum iniit anno 998.

Chronicon Autiſiodorenſe idem teſtatur, irritoſque fuiſſe *Hiurmaci* qui *Anſegiſi* Primatui obſtitit, conatus. *Cui reſiſtere voluit Hincmarus Rhemorum Archiepiſcopus, ſed Apoſtolica Auctoritate compreſſus eſt*, inquit hujus Chronici Auctor. Quanquam *Flodoardus* Hincmarum *Anſegiſi* conatui *efficaciter obſtitiſſe* ſcribat lib. III. Hiſtoriæ Remenſis, Cap. XXI. Sanè Concilio Tricaſſino II. *Anſegiſus* poſt *Hincmarum* ſubſcripſit anno DCCCLXXVIII. ſed ante Lugdunenſem cæteroſque Archiepiſcopos. Et eodem anno *Joannes VIII.* ad quinque Galliarum Archiepiſcopos ſcribens *a patribus*, Hincmarum Archiepiſcopum Remenſem *Anſegiſo* Archiepiſcopo Senonenſi præponit. (Epiſt. XXXI. Tom. III. Conciliorum Galliæ) Chronicon *Sancti Petri Vivi* apud Senonas, editum Tomo *II.* Spicilegii Dacheriani, refert Synodi Pontigonenſis Decretum de *Anſegiſi* Primatu, prout in Capitulis a Legatis Apoſtolicis, & ipſo *Anſegiſo*, necnon *Odone* Bellovacenſi compoſitis legitur, additque interpolatione manifeſta: *Cunctique Succeſſores ejus, in propria urbe Senonica.* Quæ clauſula ſignificans Primatum *Anſegiſo* & Succeſſoribus ejus delatum, in ipſis Actis non legitur. Eumdem Primatum, aut ejus confirmationem a *Joanne XV.* Pontifice Maximo *Seguinus* Senonenſis Archiepiſcopus obtinuit, ut Chronicon Autiſiodorenſe teſtatur; præfuitque ut Primas Concilio Remenſi in quo *Arnulfus* Archiepiſcopus Remenſis depoſitus eſt anno nongenteſimo nonageſimo ſecundo. Tribus poſt annis, cùm *Leo* Sedis Apoſtolicæ Legatus in Concilio Moſomenſi depoſitionem illam, inconſultâ Sede Apoſtolica factam, irritam eſſe contenderet, & *Arnulfum* reſtitui juberet *Gerbertus* in locum *Arnulfi* Remorum Archiepiſcopus ordinatus, cæterique Epiſcopi ipſi adhærentes reſponderunt: *Certè Seguinus venerabilis vita Senonenſium Archiepiſcopus Domini Papa Joannis vices per Gallias ſibi creditas innovavit, & ita a Latere Apoſtolici cum Decreto Privilegii veniens, ejus vices uſque ad præſens omnium Epiſcoporum Gallia conſenſu proſecutus eſt. In hujus ergo præſentia Arnulfus ſeipſum Sacerdotio exuit.* Ita refert *Gerbertus* in Libello de Synodo Remenſi in cauſa *Arnulfi*.

Leotericus Segnini ſucceſſor ejuſdem Primatûs confirmationem a *Silveſtro II.* Pontifice Maximo obtinuit, ut teſtatur *Clarius* Monachus in Chronico S. Petri Vivi. *Anno milleſimo*, inquit, *acclamante Clero & populo, electus eſt in Epiſcopatu Domnus Leothericus ipſius Eccleſia Archidiaconus, cui reſiſtebant plurimi Clericorum, cupientes Epiſcopium: qua de re Romam adiit Gerbertum Papam, qui & Silveſter dictus eſt, cujuſque diſcipulus in Remenſium urbe fuerat juvenis. Quem ille gratanter recepit, cum Benedictione Apoſtolica remiſit, & totius Gallia Primatum dedit.* Fulberti Carnotenſis Epiſcopi Epiſtola XXXI. *Leutherico Patri ac Primati ſuo* inſcribitur. His Senonenſium Archiepiſcoporum Privilegiis, quaſi perſonalia dumtaxat non fuiſſent, ſed Senonenſi Eccleſiæ collata, nitebatur *Richerius* Senonenſis Archiepiſcopus, cùm Decretis *Gregorii VII.* Lugdunenſem Primatum in quatuor Lugdunenſes Provincias, quarum una erat Senonenſis, inſtituentis, totis viribus reluctatus eſt. Qua de re legenda Epiſtola quinquageſima *Yvonis* Carnotenſis Epiſcopi. Nunc autem Senonenſi Archiepiſcopo ſoli ſuperſunt Tituli, veluti dirutæ antiquæ rudera quædam Dignitatis.

SCHOLION.

In hoc Articulo, ad paginas 461. 464. 466. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Papa quantâ cautelâ debeat concedere Privilegia exiſtentibus in Gallia, quia ab Epiſcopis non acceptantur, præſertim ſi ſint contra Canones.*

R. Primatum in Gallias & Germanias *Drogoni* Metenſi Epiſcopo a Sergio II. conceſſum; Primatum ſimilem Anſegiſo Senonenſi Archiepiſcopo a Joanne VIII. collatum commemoro. His Privilegiis contradixiſſe Gallicanos Epiſcopos, ut conſtat ex Conciliis Vernenſi II. & Pontigonenſi, quorum profero teſtimonia. Drogonem Privilegio ſuo, quod erat perſonale, modeſtè ceſſiſſe, teſte Hincmaro. Anſegiſum in Synodo Pontigonenſi nihil promoviſſe, reclamantibus Epiſcopis, Privilegium *Sacris Regulis obviare*. Hiſtoriæ res eſt & mera facti narratio, eaque ſincera & fidelis. Nullam inde conſequentiam infero. Quid igitur ſibi volunt Indiculi Cenſorii Auctores? Quid mihi affingunt obſervationem, de qua nequidem cogitavi? Aut quid illi cautum eſſe debere monent Pontificem in concedendis Privilegiis hominibus in Gallia degentibus? Privilegia concedendi poteſtatem Romano Pontifici in tota Eccleſia convenire, ratione Primatûs ipſi a Chriſto collati, non minùs agnoſcunt Galli, quàm aliarum Nationum Theologi: Sed optarunt ſemper ut Chriſti Vicarii & S. Petri Succeſſores ſupremæ ſuæ ac ampliſſimæ poteſtatis uſum ſecundùm Canones Spiritu Dei conditos, & totius Mundi reverentiâ conſecratos, Eccleſiarumque Conſuetudines & Libertates moderentur, ut pax juxta ac diſciplina ſerventur: Quod ab illorum æquitate una & prudentiâ expectandum eſt, quibus Epiſcopi & Eccleſiæ privatæ legem ſtatuere non poſſunt.

Nota.

SIcut eccleſiæ hiſtoria quædam exhibet exempla quibus aliquando viſi ſunt epiſcopi pontificiæ univerſali immediatæ juriſdictioni reſiſtere, timentes ne ipſorum poteſtas nimis coarctaretur, ita adversùs hujus plenitudinem poteſtatis quæſtiones excitaſſe non legimus. Ex pluribus etiam docemur, Pontifici aliquid contra ipſorum voluntatem decernenti tandem acquieviſſe; vel duxerint Summi Pontifices aliquid canonibus non conſonum ſtatuere, vel particularibus privilegiis derogare. Videndus hac de re Thomaſſinus *Vet. & Nov. Diſcipl. p.1. l.1. cap.6.* Non eſt igitur Romani Pontificis poteſtas intra canonum cancellos obcludenda; cum etenim eiſdem ſit ſuperior, ut oſtendi tom.3. pag.129. non poteſt ex canonicis ſanctionibus coarctari. Fatendum tamen eſt ipſarum terminos non prætergrediendos, quoties eccleſiæ neceſſitas, vel utilitas aliter non ſuadeant.

AR-

Digitized by Google

ARTICULUS II.

De Metropolitanis.

Metropolitana Sedes a Romano Pontifice erecta.

I. METropolitanarom Sedium erectio Romanorum Pontificum auctoritate, & Principum conſenſu fiebat Sæculis nono & decimo, ut teſtatur Auctor Vitæ *S. Remberti* Bremenſis Archiepiſcopi, apud *Surium* die 4. Februarii, Cap. IX. *Porro*, inquit, *in Literis Romanæ Sedis Pontificum, a quibus Archiepiſcopi Privilegium illi Sedi collatum eſt, etiam hoc continetur, ut quia propter novellam ejuſdem Sedis inſtitutionem, & nondum converſos ad fidem populos, Suffraganei non habeantur Epiſcopi, a quibus decedente uno, alter Archiepiſcopus ordinetur, Palatina interim providentia ſuccedentium per tempora Pontificum conſecratio ſit commiſſa, donec numerus Suffraganeorum Epiſcoporum canonicè eum conſecrare debentium, ex gentibus suppleatur.*

Hammaburgenſem Metropolim *Gregorii IV.* Auctoritate, agente *Ludovico Pio* Imperatore, inſtitutam, primùmque illi præfectum Archiepiſcopum *Anſgarium*, teſtatur *Adam Bremenſis* lib. 1. c. 17. *Habito*, inquit, *Sacerdotum generali Concilio, Pius Cæſar votum parentis impleri ſapiens, Hammaburg. civitatem Trans-Albianorum Metropolim ſtatuit, eique Cathedræ primum Archiepiſcopum ordinari fecit Anſgarium: Roborante id Gregorio IV. Apoſtolicâ Auctoritate, & Pallii donatione.* Habentur in Eccleſia Bremenſi Præcepta Imperatoris, & Privilegia Papæ Sancto Anſgario data.

Ovetenſis Eccleſia in Gallecia a *Joanne VIII.* Metropolitanâ dignitate aucta eſt anno DCCCLXXXII. rogante *Alfonſo* Hiſpaniæ Rege. Pragenſem Archiepiſcopatum Romani Pontificis Auctoritate & Licentia ab *Ottone III.* Imperatore erectum, congregata Synodo, illique Eccleſiæ *Gaudentium B. Adalberti* fratrem primum Archiepiſcopum præfectum, Chronicon Hildeſeimenſe teſtatur. Magdeburgenſem Archiepiſcopatum *Joannes XIII.* anno DCCCCLXVII. poſtulante *Ottone I.* Imperatore, erexerat.

Metropolitanorum Privilegia auctoritate Sedis Apoſtolica confirmata.

II. Metropolitanorum Privilegia ab Auctoritate Sedis Apoſtolicæ derivari, & ab eadem confirmari prædicat *Hincmarus* in Opuſculo LV. Capitum adversùs nepotem *Hincmarum Laudunenſem*, Càp. XXXV. *Quicumque*, inquit, *Primates Provinciarum a Domino conſtituti, & Apoſtolicâ Auctoritate confirmati..... ſecundùm ſacros Canones & Decreta Romanæ Sedis Pontificum, quæque decernimus & judicamus, Apoſtolica Sedes, & Catholica Eccleſia, in nobis..... ut in ordinandis coordinat, ita & in decernendis canonicè condecernit, & in judicandis conjudicat.*

Et Epiſtolâ XXXVI. ad eumdem: *Non enim de me verum eſſe valebis umquam probare quod dicis: Ab his, inquiens, a quibus pro Apoſtolicæ Sedis Privilegiis, quæ Chriſti ſunt uſque ad mortem ſat erat decertari, prædicatur & docetur, in his quæ eadem Sedes ſtatuit velut reſpuendum probari. Sed tu probaris ejus Privilegio reſultare, qui ſecundùm Canones ab ipſa Prima Sede, atque ab omni Eccleſia Catholica comprobatos, & juxta Decreta ipſius Sanctæ Sedis ex eiſdem Canonibus promulgata, Metropolitano Privilegio, ſemel, ſecundò, ac tertiò commonitus, obedire detrectaſti.*

Et Epiſtolâ XVII. ad Nicolaum Papam: *Quod ſcripſiſtis quoniam Sedem Apoſtolicam Rothadus noſcitur appellaſſe, & ne videamini Eccleſiæ veſtræ Privilegiorum detrimenta diebus veſtris æquanimiter tolerare: & hoc a nobis, & ab omnibus eſt rectiſſimè ſuſcipiendum, & ſolertiſſimè conſervandum. Quod & ego pro modulo meo ſervandum eſſe volui & volo, & favente Domino, in hac devotione manebo, ſicut Privilegium Metropolitanæ Sedis Remorum in Summo Privilegio Sanctæ Sedis Romanæ manere, & Privilegium eſſe Sedis Romanæ, ſi ſuæ Auctoritate Privilegium ſibi ſubjectæ Sedis fecerit vigere, & ſtuduerit confirmare.*

Idem prædicat *Joannes XIII.* in Epiſtolâ ad Epiſcopos Britanniæ datâ, ut eos ad obedientiam Metropolitani Turonenſis revocaret: *Arduinus Turonenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, veniens ad Apoſtolorum limina Romam oratum, interpellavit nos, quòd jura ſui Archiepiſcopatûs, quæ ab antiquis temporibus per Decreta SS. Pontificum Sanctæ Romanæ Matris Eccleſiæ ſuis Prædeceſſoribus conceſſa & confirmata fuerunt, a veſtro Archiepiſcopo ſublata videntur.*

Supra laudatus *Hincmarus* Privilegiorum Metropoleos ſuæ confirmationem a *Benedicto III.* obtinuit, ut teſtatur *Flodoardus* libro III. capite XI. necnon a *Nicolao I.* ut conſtat ex iſtius Pontificis Eoiſtolâ ad ipſum *Hincmarum* XXV. Tom. III. Conciliorum Galliæ. „ Præterea, *inquit*, & hoc ſancimus, ne quilibet ex Remorum Durocortorum Provincia, regulariter ſubjectus Eccleſiæ, te contempto, vel poſthabita Coëpiſcoporum ipſius Diœceſeos Provinciali Synodo, impunè audeat, ſeu valeat aliena expetere, aut expectare judicia, aut alienas contra Canones Ordinationes ſuſcipere, vel ad alias Provincias irregulariter convolare: ſed ita ut Nicænorum & cæterorum Conciliorum canonicis Definitionibus eſt promulgatum, & Beatorum Siricii, Innocentii, Zoſimi, Bonifacii, Leonis, Hilarii, Gelaſii, Gregorii, ac cæterorum Romanæ Sedis Pontificum Conſtitutionibus eſt decretum, ſalvo in omnibus jure Apoſtolicæ Sedis, velut ab ipſo Chriſto, & ſacris eſt cautum Canonibus, cuncti ſive in prælatione, ſive in ſubditione debita, ordinem ab Eccleſiaſticis Regulis traditum obſervantes, Metropolitanæ tuæ Auctoritati, honeſtè tamen & canonicè præcipienti obediant. Et hoc promulgamus, atque Apoſtolica Auctoritate ſtatuimus, ut te, quem Primatem ipſius Provinciæ ſanctæ memoriæ Præſules Prædeceſſores noſtri, Leo ſcilicet in largitione uſus Pallii, & Benedictus Privilegio ſuæ corroborationis, ut & Anteceſſores eorum tuos Prædeceſſores, Canonica Auctoritate, & antiqua conſuetudine, pro Metropolis Eccleſiæ genio confirmaverunt, & nos Primatu Beati Petri Dei voce percepto confirmamus..... Si a quocumque vel undecumque fueris compellatus, ut debeas judicari, Apoſtolici Papæ Judicio te reſervari, noſtrâ, immo Beati Petri Apoſtoli Auctoritate decernimus: nec alterius cujuſcumque Juri, vel Judicio te ſubjici, excepta Poteſtate Sedis Romanæ Pontificis, nec ad alterius Primatis Provinciæ Synodum, niſi ex communi placito poſſe convocari mandamus. Ita tamen, ſi in nullo negotio Apoſtolicæ Romanæ Sedis juſſionibus inventus fueris inobediens. Et hoc conſtituimus, ne quilibet ex Provincia Metropoli tuæ tibique ſubjecta, jus ſecundùm Eccleſiaſticas Conſtitutiones Primatui Eccleſiæ tuæ & tibi debitum, & ſecundùm ſacros Canones & Decreta Romanorum Pontificum, ex antiqua conſuetudine traditum ac conſtitutum, quoquo modo per contemptum convellere, aut Provinciam dividere, aut tibi vel Eccleſiæ tuæ quamcumque violentiam contra eadem canonica Conſtituta, & Decreta Romanorum Pontificum pertinaciter inferre præſumat. Quæ omnia violari a quoquam, cum anathematis interpoſitione prohibemus. „ Privilegium a *Benedicto* conceſſum

magnificè prædicat *Hincmarus* Epiſtolâ XLIV. ad Epiſcopos, *De Jure Metropolitanorum*. Fulco Hincmari Succeſſor iſta Privilegia a *Marino I.* & ab *Hadriano III.* confirmari impetravit, teſte *Flodoardo* lib. IV. Cap. I. Scripſit etiam ad Imperatorem *Carolum Craſſum*, rogans ut ipſi Pallium a Sede Romana, & Privilegiorum a Romanis Pontificibus Eccleſiæ Remenſi conceſſorum confirmationem obtineret, ut teſtatur laudatus Auctor cap. 5. ejuſdem libri. *Senlphus Legatos dirigens Romam pro conſenſu Papæ Joannis in Ordinatione ſua, Pallium ab eodem ſibi miſſum cum Literis Privilegii hujus Sedis ſuſcepit*, ut idem *Flodoardus* cap. 18. lib. 4. commemorat; ſicque omnes Epiſcopos Remenſes facere ſolitos, eſt admodum veriſimile.

Metropolitanorum Auctoritas.

III. Metropolitanorum Auctoritas in eo poſita erat, ut ſuffraganeorum Epiſcoporum vitam & famam obſervarent, ut conſtat ex Concilio Valentino III. Canone XIX. Si Rex indignos vel incapaces Epiſcopos deſignaret, Metropolitani partes erant, Clerum, populumque monere ut adirent Imperatorem, & ipſe adire debebat, omnibuſque modis efficere ut ejus Maieſtas *Eccleſiam digno honoraret miniſtro*; ut conſtat ex Canone VII. ejuſdem Synodi. Defuncto Epiſcopo, Metropolitanus *Viſitatorem* Eccleſiæ viduatæ deſignabat, *electionem cum Decreto* Canonico fieri jubebat, & ſi in partes ſe eligentium vota dividerent, eum eligebat *Qui majoribus ad ordinandum ſtudiis juvabatur & meritis*, & *Ordinandum examinabat*. Si quid contra *Canones & Apoſtolicæ Sedis* Decreta committerent Epiſcopi Suffraganei, ipſos corrigere poterat Metropolitanus, non expectatâ Synodi Provincialis, vel Nationalis ſententiâ. Cauſas illorum vel *in Synodo* judicare poterat, aut *per Epiſcopos judices, ſive quos conquerentibus dabat, ſive quos ipſi vicinos ex conſenſu deligebant*. Concilia Provincialia convocare, & ipſis præeſſe, Metropolitanorum jus erat: Suffraganei autem Epiſcopi *ad Synodum, vel ad Ordinationem celebrandam* a Metropolitano ſuo vocati, concurrere debebant. Ex Provincia exire, Officium in Aula Principis, aut Beneficium quodvis obtinere abſque Metropolitani licentia, Epiſcopis nefas erat. *De dubiis & obſcuris rebus, de quibus certa non extabat definitio*, & *quæ ſine plurimorum judicio Epiſcoporum finiri non poterant, cum Coëpiſcopis Provinciæ conſilium quærere* Metropolitanus debebat, *qualiter ita finirentur, ut nec Præceptis Evangelicis contrarium, nec Decretis Sanctorum inveniretur adverſum*. Suffraganei autem in cauſis dubiis vel obſcuris Metropolitanum conſulere debebant; & ipſe alios, ſi neſciret, vel *Sedem Apoſtolicam*, ſi eſſet opus: Illi autem Sedem Apoſtolicam immediatè, & antequam Metropolitanum adiiſſent, non conſulebant. Hæc Metropolitanorum jura luculenter exponit ac vindicat *Hincmarus* in Opuſculo LV. Capitum adverſùs nepotem Laudunenſem Epiſcopum, Capitibus II. & VI.

** Pallium Metropolitanæ Poteſtatis inſigne.*

Pallii Conceſſione non eſt impoſita Metropolitanis a Romano Pontifice nova ſervitus.

IV. Metropolitanæ Poteſtatis inſigne * Pallium erat, *propter Apoſtolicam vicem* ipſis datam, ut ait *Rabanus* in libro *de Ordine Antiphonarii*. Univerſi Metropolitani a Patriarchis confirmationem accipiebant, *ſive per manûs impoſitionem, ſive per Pallii dationem*: ſecundùm Canonem XVII. Synodi VIII. Oecumenicæ. Quo Canone *antiqua conſuetudo* firmata eſt, non nova lex impoſita. Illud itaque falſiſſimum eſt Viri Eruditi commentum, Romanos Pontifices maximam adhibuiſſe curam in mittendis Palliis ad Gallicanos Epiſcopos, ut eis novam ſervitutem imponerent, neceſſitatem nimirum promittendi obedientiam Sedi Apoſtolicæ. Nam Chriſtianiſſimi Reges a Sede Apoſtolica Pallium pro Regni ſui Archiepiſcopis frequenter poſtularunt, & Archiepiſcopi ſacrum illum torquem a Romanis Pontificibus ardentiſſimis votis expetierunt atque flagitarunt.

Refellitur Illuſtris Auctor Petrus de Marca.

Hadrianus I. Pallium ad *Tilpinum* Remenſem Archiepiſcopum, poſtulante *Carolo Magno*, transmiſerat. (De Prioribus Pontificibus hîc ſileo, qui hoc Inſigne ad Gallicanos Archipræſules, rogantibus primæ Dynaſtiæ Regibus Chriſtianiſſimis tranſmiſerant) Teſtis eſt Flodoardus Lib. II. Cap. XVII. Eodem rogante Rege, Pallium *Ermemberto* Bituricenſium Archiepiſcopo *ſub jure Sanctæ Romanæ Eccleſiæ degenti, ſicut dudum mos extiterat*, conceſſit idem Pontifex. Teſtis eſt Epiſtola ipſius ad *Carolum Magnum* IX. Tom. II. Conciliorum Galliæ. *Nicolaus I. Egiloni* Archiepiſcopo Senonenſi Pallium tribuit rogante *Carolo Calvo* Rege Chriſtianiſſimo, quo *juxta conſuetudinem Anteceſſorum ſuorum*, uteretur. Teſtis eſt Epiſtola ipſius LIV. Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Vvulfado* Bituricenſi Archiepiſcopo, Concilii Tricaſſini Patribus, & *Carolo Calvo* poſtulantibus, ut *Pallii uſu more Deceſſorum ſuorum decoraretur*, Hadrianus II. conceſſit. Teſtis eſt Epiſtola ipſius III. Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Hincmarus* quotidianum Pallii uſum, intercedente *Lothario* Imperatore, a *Leone IV.* ſingulari Privilegio impetravit, teſte *Flodoardo* Lib. III. Cap. X. *Fulco* Succeſſor *Hincmari* Caroli Craſſi interventionem adhibuit apud Romanum Pontificem ad Pallium obtinendum, eodem *Flodoardo* teſte, Lib. III. Cap. V. *Carolomannus* filius *Ludovici* Germaniæ Regis *Theotmaro* Archiepiſcopo dari Pallium a Joanne VIII. procuravit: quod ſe *conſuetudinaliter dirigere* ſcripſit Pontifex Epiſtolâ LXIII. Epiſcopi ſimplices hoc honoris inſigne interdum a Romano Pontifice obtinuere, ſeu in præmium meritorum; ſeu Regum commendatione. Illud *Actardo* Nannetenſi Epiſcopo, cujus Eccleſia devaſtata fuerat a Normannis; & quem ideo alicui Eccleſiæ vacanti, etiam Metropolitanæ incardinandum decrevit, ob paſſionum merita conceſſit *Hadrianus II.* Vincula namque, exilium & vitæ diſcrimen a Barbaris *Actardus* pertulerat. Teſtis eſt *Hadrianus II.* Epiſtolâ VI. ad ipſum datâ, Tom. III. Conciliorum Galliæ. Id addidit Privilegii Summus Pontifex, ut a nullo Epiſcopo vel Metropolitano, ſed a ſola Sede Apoſtolica judicari poſſet *Actardus*, cujus munere palliatus erat. *Adalgario* Auguſtodunenſi Epiſcopo in gratiam *Caroli Calvi* Regis Pallium dedit *Joannes VIII.* Teſtis ipſe eſt Epiſtolâ XVII. Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Theodulphus* Aurelianenſis Epiſcopus Pallium a Romano Pontifice promeritus erat, ut ipſe indicat hoc Carmine:

Solius illud opus Romani Præſulis extat,
Cujus ego accepi Pallia ſancta manu.

Urbicius, *Crodegangus*, *Angilramnus*, *Drogo*, & *Gila*, Metenſes Epiſcopi, a Romanis Pontificibus Pallio donati ſunt, ut Hiſtoria Trevirenſis teſtatur Tom. XII. Spicilegii. *Fulco* Remenſis Archiepiſcopus apud *Formoſum* Papam interceſſit, ne Pallium quibuſdam Epiſcopis Galliarum illud ambientibus & indebitè poſcentibus, *Sine generali aſſenſu & literis* concederet: *Ne per hoc*, inquit, *Eccleſiaſticæ Dignitatis honor vileſcere incipiat, ſi res indebita, quæ temerè affectatur, inconſultè tradatur*. Teſtis eſt *Flodoardus* Lib. III. Cap. I. Dic verò, amabo, ſi Principes & ante & poſt VIII. Synodum, pro impetrando Metropolitanis Pallio apud Romanos Pontifices intercedebant, quomodo Pallii accipiendi neceſſitas ipſis ab VIII. Synodo impoſita dici poteſt? Quomodo Pontifices ſummam curam adhibuiſſe dici poſſunt in mittendis Palliis ad Gallicanos Epiſcopos, ut jus Metropoliticum, quod ad illos per-

pertinebat ſecundùm Canones, oriri crederetur a Vicariato Sedis Apoſtolicæ? Quomodo novum jugum & nova ſervitus dici poteſt impoſita Metropolitanis conceſſione Pallii? An Principes tam ferventibus precibus ornamentum a Romanis Pontificibus in gratiam Metropolitanorum ſuorum poſtulaſſent, quod ipſos inſuetis vinculis, & nova ſervitute Romano Pontifici obſtrinxiſſet? An Metropolitani ipſi tam ardentibus votis ſervitutem inſolitam expetiiſſent, tam potentibus interceſſionibus ambiiſſent? An Epiſcopi, qui hujus honoris participes eſſe optabant, ſervitutem deſiderabant? Adde quòd Romani Pontifices, cùm Pallium ad Metropolitanos mittebant, novam ab eis haud ſemper exigebant obedientiæ profeſſionem. Præterea, illa obedientiæ Sedi Apoſtolicæ Profeſſio centum & viginti annis ante Synodum VIII. a *Sancto Bonifacio* Moguntino Archiepiſcopo uſurpata fuerat, cujus formam ejus Succeſſores ſecuti ſunt. Non ergo ex Synodi VIII. Decreto illa invecta eſt neceſſitas, & veluti nova ſervitus. Tandem illa obedientia quam Sedi Apoſtolicæ Profeſſione ſua promittebant Archiepiſcopi, coërcebatur ad Canonum obſervantiam: *Per omnia præcepta Petri canonicè ſequi*, ut ſcribebat *Sanctus Bonifacius* ad *Cudbertum* Epiſcopum. Quod & in Epiſtolâ CXXXII. ad *Zachariam* Papam ſignificat. *Sicut*, inquit, *Prædeceſſorum veſtrorum pro Auctoritate Sancti Petri ſervi devoti, & ſubditi, obedientes & ſubditi, ſub jure Canonico*. Nec aliam obedientiam exigere Sanctam Sedem ſignificabat *Zacharias* ad *Bonifacium* ſcribens Epiſtolâ I. *Nec enim* inquit, *ab hac Apoſtolica Sede illa diriguntur, quæ contraria eſſe Patrum, ſive Canonum ſtatutis inveniantur.* Hęc vis erat Profeſſionis quam Archiepiſcopi ordinandi faciebant ætate *Caroli Calvi*, ut patet ex veteri Formula, quam edidit *Sirmondus* in Appendice Tom. II. Conciliorum Galliæ, N. XIII. *Beato verò Petro, & Vicario ejus, debitam ſubjectionem & obedientiam: Suffraganeis verò noſtris adjutorium me exhibiturum profiteor*. Debita Summo Pontifici obedientia, eſt obedientia ſecundùm Canones, in his quæ ſecundùm ſacrum Miniſterium ſuum Auctoritate Apoſtolica decreverit, illi in omnibus conſervanda, ut loquitur Synodus Pontigonenſis Canone II. Nec aliam promiſerant obedientiam Romano Pontifici Gallicani Metropolitani, quàm ſe *Joanni VIII.* ſemper exhibituros ſanctiſſimè conteſtati ſunt, ubi de Primatu *Anſegiſi* in eadem Synodo deliberatum eſt: *Secundùm ſacros Canones, & juxta Decreta Sedis Romanæ Pontificum ex eiſdem ſacris Canonibus promulgata*. Hæccine verò nova ſervitus a Romanis Pontificibus Metropolitanis impoſita verè prudenterque dici poteſt? Nonne potiùs officium debet appellari Canonum obſervantia, & obedientia Romano Pontifici, cui eorum per totum orbem Chriſtianum executio, moderatio, diſpenſatio, & infractorum atque perduellium coërcitio, ratione divini Primatûs competit? Injurioſa itaque videntur veritati & Romanæ Sedi, verba illa eruditi Archipræſulis *Petri de Marca* Lib. VI. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, Cap. VI. *Optabant ſanè olim Summi Pontifices, ut omnes Metropolitani, qui ad eorum Patriarchatum pertinebant, aliquod confirmationis genus a Sede Apoſtolica acciperent. Verùm quia ubique receptum erat Conſecrationes fieri poſſe extra Italiam abſque eorum conſenſu, vim ei Legi palam adferre noluerunt; ſed Metropolitanos rei cujuſdam novæ miraculo velut obſtupefecerunt; quæ in initio magnifica, paulatim tamen antiquam eorum libertatem per cuniculos infregit, & Synodorum Provincialium Auctoritatem peſſumdedit. De Pallii uſu loquor.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 477. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papæ non promittitur obedientia a Gallis abſolutè, ſed ſecundùm Canones.*

R. Non de Gallis ſolùm, ſed de totius Occidentalis Eccleſiæ Metropolitanis obſervo, non aliam obedientiam illos olim promiſiſſe Romanis Pontificibus, nec ipſos Pontifices aliam ab illis exegiſſe, quàm ſecundùm Canones. Idque præclaris Antiquitatis Eccleſiaſticæ Monumentis eo loci probo. An cœcam obedientiam non modò exhibere debere Epiſcopos Romanis Pontificibus, etiam in iis quæ Canonibus Spiritu Dei conditis & totius Mundi reverentia conſecratis repugnarent, ſed exhibuiſſe ſemper, Religioſi Cenſores contendunt, Antiquitate totâ reclamante? An Pontifices ſanctiſſimos, æquiſſimos, prudentiſſimos aliquid jubere velle exiſtimant quod Sacris Canonibus adverſetur, atque cœcum & non *rationabile obſequium* exigere? Sed Religioſos Cenſores terrere videtur Canonum nomen. Cùm tamen ejus notio Pontificiam auctoritatem involvat; ſiquidem Summi Pontifices condendis Canonibus in Conciliis præfuerunt, vel eos Auctoritate Apoſtolica confirmarunt; eorumque executionem & obſervantiam Decretalibus ſuis imperant ac promovent.

Nota.

ILlud ſanè mihi dubio procul eſt, non ſatis quam omnes debent, Chriſti Vicario obedientiam explicari, dum dicitur *ſecundùm canones* dimetiendam, ſi id ita intelligatur, ut dum aliqua præexiſtentibus canonibus non conformia mandet, obſequendi non adſit neceſſitas. Nemo non ſcit ex ſuo in univerſam eccleſiam principatu leges condere poſſe, quibus univerſa eccleſia obedire teneatur. Hinc Cæſarius epiſcopus Arelatenſis libellum Symmacho Papæ oblatum ſic orditur: *Sicut a perſona B. Petri Apoſtoli epiſcopatus ſumit initium, ita neceſſe eſt ut diſciplinis competentibus Sanctitas Veſtra ſingulis eccleſiis, quid obſervare debeant, evidenter oſtendat*. Symmachus verò epiſtolam ſuam ita inchoat. *Dilectiſſimis Fratribus univerſis epiſcopis per Galliam conſtitutis Symmachus. Sedis Apoſtolicæ inſtituta prædicanda ſollicitant, ut de concordia univerſalis eccleſiæ, quæ toto orbe diffuſa eſt pervigili cura tractemus*. Vigilius verò Papa in eâ epiſtolâ, quam an. 545. dedit ad epiſcopos Galliæ ita habet: *Quantùm nos divina potentia Apoſtolorum primi ſedem non pro noſtris meritis, ſed pro ineffabili ſua miſericordia pietate habere conſtituit, tantùm nos de univerſarum eccleſiarum diſpoſitione & pace & ſtatu curam habere convenit*. Sed pudet in his immorari, cùm enim neceſſe ſit virum catholicum fateri Chriſtum Dominum univerſi ſui gregis Romano Pontifici curam demandaſſe, ita agnoſcere debet illam ineſſe poteſtatem, quâ leges ad eum ubique regendum poſſit promulgare.

Demus modò Romanum Pontificem ratione univerſalis hujus juriſdictionis quædam præter canones præcipere, obedientia netunc illius præceptis, ſeu legibus eſſet exhibenda? Etſi quæ mandaret, præter canones eſſent, non proinde haud eſſe poſſent ſancta, & eccleſiis utilia. Unde ergo a præexiſtentibus ſacris canonibus ita ipſius coarctaretur univerſalis poteſtas, ut novas leges eiſdem ſuperaddendo, non poſſet ita eccleſiarum utilitati conſulere? Ita ſanè non ſemel ſummi

Pon-

Pontifices prçſtitere; & ſicut ipſi hujuſmodi ferendarum legum poteſtate potiri non dubitabant, ita eiſdem obſequendum eccleſia agnoſcebat, cùm Chriſtus Dominus Petro, ejuſque Succeſſoribus illimitatam conceſſerit poteſtatem dicendo: *Quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis. Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis.* Qua propter S. Bernardus *de præcep. & diſpenſat. c.* 12. tunc ſolùm Chriſti Vicario non obediendum aſſerit, quando Dei mandatis contraria præciperet, non verò ſi quæ juberet in ſacris canonibus non continerentur: *Sive Deus*, ait, *ſive ſummus Vicarius Dei mandatum quodcumque tradiderit, pari profectò obſequendum eſt curâ, pari reverentiâ deferendum, ubi tamen Deo contraria non præcipit homo.* Et Carolus Magnus ampliſſimam intuens Romani Pontificis juriſdictionem, ita effatus eſt: *In memoriam beati Petri Apoſtoli honoremus ſanctam romanam & apoſtolicam ſedem, ut quæ nobis ſacerdotalis mater eſt dignitatis, eſſe debeat eccleſiaſticæ magiſtra rationis. Quare ſervanda eſt cum manſuetudine humilitas: ut licèt vix ferendum ab illa ſancta ſede imponatur jugum, tamen feramus, & pia devotione toleremus*: can. in memoriam diſt. 59. Ita loquebatur Carolus non de iis, quæ juxta ſacros canones Pontifex præciperet, ſed de quibuſcumque ſervandis, quæ, licèt difficillima eſſent, juberet.

Sed quid ſi Pontifex aliquid ſacris canonibus adverſum mandaret? Eſſetne tunc illi parendum? Fateor non facilè tranſgrediendos terminos antiquos, quos poſuerunt Patres noſtri, ut monemur *Proverb.* 22. 28. & interrogandum de ſemitis antiquis ad viam bonam, in qua poſſimus ambulare, adinveniendam, ut dicitur *Hier.* 6. 56. Neque etiam ob quamcumque, quæ ſperari poſſit, utilitatem, novæ leges, aut præcepta anterioribus non conſona inducenda, ut enim Auguſtinus ait ep. 119. *Ipſa mutatio conſuetudinis etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat.* At e contra certum eſt quaſdam aliquando ſupervenire circumſtantias, ut omnino neceſſe, vel conveniens ſit a priſcis legibus; ſeu canonibus recedere, unde S. Leo I. ep. 95. quæ eſt ad Ruſticum: ait, *Sicut quædam ſunt, quæ nulla poſſunt ratione convelli, ita multa ſunt quæ aut pro conſideratione ætatum, aut pro neceſſitate rerum oporteat temperari.* Et Gelaſius I. in epiſtolâ ad epiſcopos per Lucaniam, & Brutios, & Siciliam conſtitutos cap. 1. ita habet: *Neceſſaria rerum diſpenſatione conſtringimur, & Apoſtolicæ Sedis moderamine convenimur, ſic canonum paternorum decreta librare, & retro Præſulum, Deceſſorumque noſtrorum præcepta metiri, ut quæ præſentium neceſſitas temporum reſtaurandis Eccleſiis relaxanda depoſcit, adhibita conſideratione diligenti, quantùm poteſt fieri, temperemus; quò nos in totum formam veterum videamur excedere regularum, & reparandis militiæ clericalis officiis conſulamus.* Poteſt igitur temporum, perſonarumque ratio expoſcere, ut a quibuſdam per antiquos canones ſancitis recedatur, ac mitior agendi regula a Romano Pontifice ſtabiliatur. Ita autem etiam contra antiquos canones Pontifici legem ferenti eſt ne obtemperandum? Si in iis caſibus ipſi præſtanda non ſit obedientia, numquam intelligeremus ut Chriſti Vicario, & Epiſcopo œcumenico illi conceſſam eſſe poteſtatem ea omnia decernendi, quæ univerſæ eccleſiæ neceſſitas, vel utilitas expoſcerent. Si verò illi parendum eſt, en præter canones, & contra canones mandare poſſe, quando ita dominici gregis regimini expediat; quapropter nemo dixerit regulam obedientiæ pontifici exhibendæ ex eo tantùm deſumendam, ſi præexiſtentibus ſacris canonibus conſona præcipiat. Concludendum proinde obedientiam ſecundùm canones eam eſſe, qua obſequendum eſt Pontifici aliqua propter neceſſitatem, vel utilitatem univerſalis, ſive particularis Eccleſiæ ſtatuenti, ſive præexiſtentibus ſacris canonibus ſint conſormia, ſive non ſint; hanc enim ſibi vindicat ſubjectionem, qui jure univerſalis potitur, Legislatoris.

ARTICULUS III.

De Epiſcopis.

Novorum Epiſcopatuum erectio Auctoritate Romani Pontificis facta.

I. NOvorum Epiſcopatuum erectio fiebat Auctoritate aut conniventia Romani Pontificis. *Ottonem I.* ſeptem Epiſcopatus in Synodo Regni Bohemorum inſtituiſſe, & *Gaudentium* in principali urbe Slavorum Praga ordinari juſſiſſe Archiepiſcopum, *licentiâ Romani Pontificis*, Chronicon Hildeſeimenſe teſtatur. Merſemburgenſem Epiſcopatum ab *Ottone I.* Imperatore, & Synodo quondam erectum, a Sede Apoſtolica & *Ottone II.* ſine Concilio deſtructum, *Gregorius V.* Pontifex Maximus cum Synodo Romana, anno 998. annuente *Ottone III.* inſtauravit, ut conſtat ex Actis iſtius Synodi Tom. IX. Spicilegii editis. Cùm *Nomenoius* Dux Britonum diviſit quatuor ſuæ Provinciæ Epiſcopatus, & ex iis ſeptem fecit, diviſionem illam & novam inſtitutionem conniventibus oculis aſpexit *Nicolaus* I. Id unum reprehendit, quòd Epiſcopi contra Canones exauctorati eſſent, & quòd Turonenſis Metropolitani jugum recèns creati Antiſtites excuſſiſſent, nona Metropoli Doli erecta juſſu Nomenoii. *Eduardum* Angliæ Regem minis excommunicationis compulit *Formoſus* Pontifex ut in regione Geviſorum ſeu Vveſt-Saxonum, quæ a ſeptem annis Antiſtitibus deſtituta erat, Epiſcopos ordinari curaret. *Quo audito, congregavit Rex Synodum Senatorum Gentis Anglorum, cui præſidebat Pleimundus Archiepiſcopus Cantuarienſis, interpretans diſtrictè verba Apoſtolicæ Legationis. Tunc Rex & Epiſcopi elegere ſibi ſuiſque ſalubre conſilium, & juxta vocem Dominicam* (Meſſis quidem multa, operarii autem pauci) *elegerunt & conſtituerunt ſingulos Epiſcopos ſingulis Provinciis Geviſorum, & quod olim duos habuerunt, in quinque diviſerunt. Acto Concilio, Archiepiſcopus Romam cum honorificis muneribus adiit, Papam cum magna humilitate placavit, Decretum Regis recitavit, quod Apoſtolico maximè placuit. Rediens in patriam, in urbe Cantuaria uno die ſeptem epiſcopos ſeptem Eccleſiis ordinavit .... Sed & aliis Provinciis conſtituit duos Epiſcopos Auſtralibus Saxonibus ..... Hoc etiam totum Papa firmavit, ut damnaretur in perpetuum, qui hoc infirmaret Decretum.* Hæc refert *Vuillelmus Malmesburienſis* lib. 2. de Regibus Anglorum. *Carolus Magnus* Bremenſem Epiſcopatum erexit, illique prçfecit *Villehadum*: ſed *Adriani I.* Pontificis Maximi Auctoritate id factum ipſe teſtatur in Præcepto de Inſtitutione Epiſcopatuum per Saxoniam. *Summi*, inquit, *Pontificis & Univerſalis Papæ Hadriani præcepto, necnon & Moguntiacenſis Epiſcopi Lullonis, omniumque qui adfuere Pontificum conſilio, Bremenſem Eccleſiam Vuillehado commiſimus.* Ludovicus Pius Hamaburgenſem Archiepiſcopatum erexit *habito Sacerdotum generali Concilio*, anno 833. illique prçfecit *Anſgarium* novæ Corbeiæ O. B. Monachum, Virum Apoſtolicum, qui in Dania, aliiſque Septentrionis regionibus Evangelium ſummo cum fructu prædicaverat. At id factum eſſe *Roborante Papa Gregorio IV. Apoſtolica Auctoritate, & Pallii datione*, teſtatur *Adam* Bremenſis Canonicus lib. 1. cap. 14. cujus teſtimonium Vitæ *S. Anſgarii* planè conſonat.

Digitized by Google

nat. Cùm *Otto I.* Imperator Danorum Regem ad Fidem Catholicam adduxiſſet, tres in Jutia Epiſcopatus erexit: ſed Romani Pontificis Auctoritate id factum, qui *Adalgario* Hamaburgenſium & Bremenſium Archiepiſcopo *Viæ ſuæ jus ordinandi Epiſcopos tam in Daniam, quàm in Septentrionis populos Apoſtolica Auctoritate conceſſit* (inquit *Adam Bremenſis* Lib.I. Cap. LV.)

Electiones Epiſcoporum.

II. Electiones Epiſcoporum liberæ erant ſecundùm Canones: his tamen ſe immiſcebant plerumque Chriſtiani Principes jure patrocinii, & ſtudio procurandæ Eccleſiaſticæ pacis, vel procurandi electionem dignorum Antiſtitum. Multum etiam tribuebat Eccleſia Principum voluntati in illis negotiis, ſi bono Eccleſiæ non repugnaret, ac viros dignos eligendos vel conſecrandos proponerent, vel deſignarent.

In Oriente.

Synodus VIII. Canone 12. Promotiones & Conſecrationes Epiſcoporum, *Potentia & præceptione Principum factas*, ſive, *per verſutiam vel tyrannidem Principum*, irritas declarat. Et Canone 22. ſtatuit ipſas fieri *electione ac Decreto Epiſcoporum Collegii*, vetatque ne *laici Principes ſemet inferant electioni Patriarchæ, Metropolitani, vel cujuſlibet Epiſcopi*: Id eſt, ne ipſis, electioni adſint, ne hinc *confuſio*, vel *contentio* oriatur. Sed non vetat Synodus ne Principes electioni cooperentur, ſervata Antiſtitum libertate. Sic *Theodora* Imperatrix *celebrato Patrum Concilio præſente quoque Senatu & univerſo Clero, Ignatium Patriarcham dixit*: ut refert *Michaël* Syncellus in ejus Elogio. Id autem Synodus VIII. *Ignatii* vindex, laudatis Canonibus non damnavit. Non erat itaque contrarium Decretis VIII. Synodi, quòd Principes jure patrocinii, & illæſa Epiſcoporum libertate, electionibus cooperarentur. Sic *Methodium* Ignatii Deceſſorem *Imperatrix introduxerat, omnibus piis Sacerdotibus, Laicis, Monachis ejus deſignationem approbantibus*; ut refert *Cedrenus*. Sic *Leo Philoſophus*, Photio in exilium deportato, Principem *Stephanum*, Syncellum, fratrem ſuum, Patriarcham deſignavit. At maximum incurrit vituperium Imperator *Nicephorus Phocas*, quòd Epiſcopos abſque aſſenſu ſuo eligi lege lata prohibuiſſet. *Id omnium graviſſimum*, inquit Cedrenus, *quòd Legem tulit, cui & Epiſcopi quidam leves atque adulatores ſubſcripſerunt, ne abſque Imperatoris ſententia ac permiſſu Epiſcopus vel eligeretur, vel ordinaretur*. Joannem Tzimiſcem Nicephori parricidam atque Succeſſorem coronare noluit *Polieuctus* Patriarcha, niſi Legem illam reſcinderet, ut ſcribit *Cedrenus* ad annum 969. Sed hæc Orientalis Eccleſiæ Diſciplina: alia verò fuit in aliis Eccleſiis Diſciplinæ ratio.

In Galliis ſub Carolo M.

Quod ſpectat Gallicanam Eccleſiam, *Carolus Magnus* Electionum Epiſcopalium libertatem Capitularibus ſuis ſanxit. Sic enim decernit in Capitulari Aquiſgranenſi, ſive Capitulari primo anni DCCCIII. Cap.II. *Sacrorum Canonum non ignari ut in Dei nomine ſancta Eccleſia ſuo liberiùs potiretur honore adſenſum Ordini Eccleſiaſtico præbuimus, ut ſcilicet Epiſcopi per electionem Cleri & populi, ſecundùm ſtatuta Canonum, de propria Diœceſi, remota perſonarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & ſapientiæ donum eligantur, ut exemplo & verbo ſibi ſubjectis uſquequaque prodeſſe valeant*. Nonnullos tamen Epiſcopos a *Carolo Magno* deſignatos diſcimus ex Monacho Sancti Galli lib.1. *De Eccleſiaſtica cura Caroli Magni*: ſed licèt id aliquoties præſtiterit Rex Maximus ob ſingulares quaſdam rationes, ſive ne diutiùs vacarent Eccleſiæ; ſive ut diſſenſiones, & tumultus, quos prævidebat in electione futuros, vitarentur; ſive ut factiones & ambitum Clericorum potentum, ſed Epiſcopatu, ad quem inhiabant, indigniſſimorum diſſiparet; ſive etiam privato affectui quandoque nonnihil indulſerit; ipſum tamen utplurimùm & pene ſemper electionum libertatem permiſiſſe, colligitur ex Epiſtolâ XII. *Hincmari* ad *Ludovicum III.* Ludovici Balbi filium; quâ ipſum rogat ut electionum libertatem reſtituat, exemplo Caroli Magni. *Nam ſi quod*, inquit, *a quibuſdam dicitur, ut audivi quando poteſtatem apud vos electionem conceditis, illum debent Epiſcopi & Clerus ac plebs eligere, quem Vos vultis & jubetis, quæ non eſt divina Lege electio, ſed humanæ Poteſtatis extorſio. Si ita eſt, ut dici a quibuſdam audivi, ille malignus Spiritus qui per ſerpentem primos parentes noſtros in paradiſo decepit, & inde illos ejecit, per tales adulatores in aures veſtras hæc ſibilat? Quia hoc in Scripturis tam Veteris quàm Novi Teſtamenti non continetur, neque in Catholicorum dictis vel ſacris Canonibus, nec etiam in Legibus a Chriſtianis Imperatoribus & Regibus promulgatis hoc ſcriptum vel decretum invenitur, ſed talia dicta inferni evomunt. Chriſtus enim per Apoſtolum loquens talem jubet eligere*, * Qui potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt revincere. *Et ſi quis contra hoc loquitur, iniquitatem contra Dominum loquitur, & inter blaſphemos a Sancto Spiritu computatur. Sic enim atavus veſter Carolus, & abavus Ludovicus Imperatores intellexerunt. Et ideo in primo libro Capitulorum ſuorum promulgaverunt ſcribentes: Sacrorum*, inquiunt, *Canonum non ignari*, &c. Refert integrum quod ſupra laudavimus *Caroli Magni* Capitulum, ex quo ita colligit: *Attendendum eſt igitur, qualiter hoc Imperiale Capitulum ſacris Regulis & antiquorum Imperatorum Legibus congruat, oſtendens quoniam ſicut Leges & Regulæ dicunt, in electione Epiſcopi aſſenſio Regis ſit, non electio: in Epiſcoporum verò executione ſit electio, ſicut & Ordinatio*.

* Ad Tit. 1.

Electiones ſub Ludovico Pio.

Legem a *Carolo Magno* latam pro electionum libertate confirmavit, *Ludovicus Pius* in Capitulari poſt Synodum Aquiſgranenſem edito anno DCCCXVI. *Drogonem* fratrem ſuum Metenſem Epiſcopum conſtituit, ſed illæſa ſuffragiorum libertate. Clero ſi quidem ejuſdem urbis *conſentiente atque eligente* id factum Annales *Eginhardi*, ſeu Laureshamenſes teſtantur. Et Aſtronomus in Vita *Ludovici Pii*, conſpirantibus Cleri, populi, Procerum, Imperatoris ſuffragiis id factum commemorat. *Clerus omnis, populuſque ejuſdem Eccleſiæ, velut uno ſpiritu animati, Drogonem Imperatoris fratrem ſub Canonico habitu nobiliſſimè viventem, ſibi poſcunt dari Sacerdotem: mirumque in modum tam Imperatoris, quàm Procerum ejus, ſed & totius populi conſenſus, quaſi quodam coagulo in unum conjuravit, ut omnes id velle, nullus nolle reperiretur. Ideo Imperator cum ſummo gaudio petitioni Eccleſiæ annuit, eiſque, quem petebant, Pontificem dedit*.

Synodus VI. Pariſienſis Canone XXII. P.III, teſtatur *Ludovicum Pium* Imperatorem Epiſcoporum electionibus cooperatum fuiſſe, ſiquidem ipſum admonent Patres ut *deinceps in bonis Paſtoribus Rectoribuſque conſtituendis in Eccleſiis Dei magnum ſtudium, atque ſolertiſſimam adhibeat curam, ne animæ ipſius periculum generetur*. Electionum libertatem non læſiſſe *Ludovicum Pium* teſtis eſt prava conſuetudo quam non ſuſtulit, ut homines viliſſimi & ſervilis generis Epiſcopi fierent: quem morem *Theganus* lib. *De Geſtis Ludovici Pii* Eccleſiæ valde exitioſum, & Regum Auctoritate eradicandum eſſe oſtendit. *Jamdudum*, inquit, *illa peſſima conſuetudo erat, ut ex viliſſimis ſervis Summi Pontifices fierent, & hoc non prohibuit; quod tamen maximum eſt malum in populo Chriſtiano, ſicut teſtatur Regum Hiſtoria de Jeroboam filio Nabat, qui erat ſervus Regis Salomonis, & poſt eum principatum habebat ſuper decem tribus filiorum*

Iſraël

Digitized by Google

Iſraël. Refert enim Scriptnea de eo in hac verba: „ Non eſt reverſus Jeroboam de via ſua„ peſſima; ſed e contrario fecit de Noviſſimis „ populi Saeerdotes excelſorum, & propter „ hanc eauſam peccavit domus Jerobnam, & „ & everſa eſt, & deleta de ſuperficie terræ. *Poſtqaam tales culmen aecipiunt, non ſunt ſicut anteu tam manſueti & ſie domeſtiei, at non ſtatim incipiant eſſe iraeundi, rixoſi, maliloqui, obſtinati, injurioſi, & minas omnibus ſubjectis promittentes, & per bujuſmodi negotiu capiunt ab hominibas timeri & laudaei. Turpiſſimam eognationem eorum a jugo debita ſervitatis nitantur eripere, & libertutem imponere. Tunc uliquos eorum liberulibus ſludiis inſtruunt, alios nobilibas fœminis conjangunt, & propinquus eorum filios nobilium cogunt accipere. Nullus cum eis aquanimiter vlveeo poteſt, niſi hi ſoli qai talem conjunctionem habeut: eateri verò eam maxima triſtitia, gemendo, flendo ducunt dies ſuos. Propinqui autem ſupradictorum, poſtquam aliquid intelligunt, ſenes nobiles deridens atque deſpiciunt; ſunt elati, inſtabiles, inverecundi. Domini eorum uolunt intelligere Scripturam Canonicam, quod Apoſtolorum Concilium nominutur. Ibi enim pracepit dicens:* Quòd ſi Epiſcopus pau„ peres parentes habuerit, tribuatur eis quaſi pau„ peribus, ut non res Eccleſiaſtica pereat. *Libium S. Gregorii, qui pratitulatue Paſtoralis, uolunt audire .... Propinqui verò eorum, poſtquam aliquid intelligunt, quod maximum periculum eſt dantibus & uecipientibus, ad ſacrum Ordinem pertrahuntur, & licèt aliqui ſint periti, tamen ſuperat eorum doctrinam erimiuum multitudo; ſit plerumque ut Paſtor in Eccleſia aliquos negligentes noxios auſus non eſt canonicu juſtitia provocare propter crimina propinquorum: & illud ſacrum Miniſterium plerumque u nonnullis valde deſpicitur, propter quod a talibus exhibetur. Et ideo omnipotens Deus cum Regibus ſuis & Principibus banc peſſimam conſuetudinem amodo & deinceps eradicare & ſuffocare dignetur, ut ampliùs non fiat in populo Chriſtiano.* Eumdem Imperatorem *Drogoni* fratri ſuo *Epiſcopatum* dediſſe, *Hugoni* verò alteri fratri *Cœnobialia Monuſteria*, refert etiam *Theganus* Cap. XXIV. Ebonem ab eodem Principe Remenſem Archiepiſcopum deſignatum innuit idem Auctor Cap. XLIV. ita ipſi *Eboni* improperans: *O qualem remunerationem reddidiſti ei? Fecit te liberum, non nobilem, quod impoſſibile eſt poſt libertatem. Veſtivit te purpuea & Pallio, & tu eam induiſti cilicio. Ille pertraxit te immeritam ad culmen Pontificale: tu eum falſo judicio voluiſti expellere u ſolio patrum ſuorum.* Nihilominus electionum libertatem ſervavit Pius Princeps, ut colligitur ex Epiſtolâ *Caroli Calvi* ad *Nicolaum* Papam poſt Concilium Tricaſſinum datâ, ubi poſtquam de *Vvalfarii* morte locutus eſt, hæc ſubdit: *Eo autem defuncto, & ab Imperatore, ſecundùm ſacrorum Canonum inſtitutionem plebi electione conceſſu, contigit eos quemdam virum Giſlemarum nomine, ad Pontificatûs honorem elegiſſe: Qui dum ante Epiſcopos diſcutiondus adſediſſet, oblatus eſt ei Textus Evangelicus. Cum autem ipſum aliquatenus legere, nihil tamen intelligere omnes pariter cognoviſſent, reprobatus, ac velut inſipiens ab omnibus eſt dejectus. Tunc verò Domno Imperatori viſum eſt ut præfatus Ebo pro ſcientia capacitate, meritorumque reverentiu, ud jam dictum promoveretur Epiſcopatum. Quod cùm plebi, atque omnibus ſanè ſapientibus eſſet relatam, placere ſibi omnes unanimiter affirmavere: ac ſic ſecundùm Canonicam Inſtitutionem Archiepiſcopus eſt ordinatus.*

Si Cleri populique electionem Simoniaca labes infeciſſet, jus nominationis ad Regem devolutum erat, ſecundùm illius ævi Diſciplinam. Id conſtat ex Allocutione Viſitatoris Epiſcopi ad Clerum & plebem electionis cauſâ congregatam, quæ refertur inter Formulas antiquas Promotionum Epiſcopalium. Miſſus erat a *Ludovico Pio* Imperatore. Sic autem loquitur ejus nomine: *Notùm ſit omnibus Fidelibus, qui in iſta Parochia conſiſtunt, ideo nos huc miſſos fuiſſe, at conceſſum ab eo poteſtatem inter vos eligendi Sacerdotem annuntiaremus ..... Si fortè aliquis per veſtrum præmium, aut per aliquam malitioſam artem, hanc Sedem ſubripere conatus fuerit & hoc vobis malum conſentientibus, ut in illum electio veniat, hoc nequaquam conſentiemus vobis, ſed Domno Imperatori annuntiabimus; & ille ſine ullo periculo, & cum licentia Canonum, undecumque, & quicumque Clerico voluerit, dare poterit. Et tunc meritò auferetur a vobis poteſtas eligendi, quia Deum offendiſtis, & voſmet abominationem exhibuiſtis ....* Mittebatur a Rege Epiſcopus Viſitator ut electioni Epiſcopi præeſſet, impediret ne indignus eligeretur, curaret ut Canones obſervarentur in electione, totumque referret ad Principem, qui ſuo deinde conſenſu electionem approbaret vel improbaret. *Nobis quoque*, inquit, *idem Viſitator, hujus electionis tuatùm obſervatio credita eſt, ne per ignorantiam aut ambitionem delinquere ſinamus. Ideoque mandamus vobis ex verbo Domini Imperatoris, & per illam fidem quam Deo & Domno Imperatori Ludovico jurejurando conſervare promiſiſtis, & ne in illa terribili excommunicatione, in qua omnes ante tribunal Judicis conſiſtere debemus, in graviſſimam damnationis ſententiam incidatis, at eum quem meliorem & doctiorem & bonis moribus ornatiorem, in iſta Congregatione converſari noveritis, nobis eum non celare dignemini.*

Melior & doctior ad Epiſcopatum eligendus.

Status electionum ſub Carolo Calvo.

Carolus Calvus Rex Chriſtianiſſimus libertatem electionum Epiſcopalium pariter conceſſit, ſed eligendi licentiam ab ejus Majeſtate poſtulare neceſſum erat. Quæ poſtulatio argumentum erat reverentiæ quam Clerus Chriſtianiſſimo Principi debebat: & Rex licentiam tribuendo novum jus non concedebat Eccleſiæ, ſed libertatem utendi jure ſuo, ut conſervator & tutor Eccleſiaſticarum Libertatum. Metropolitanus Viſitatorem mittebat, quem deſignabat Rex ut electioni præeſſet. Viſitator decretum electionis mittebat ad Metropolitanum: Hic verò ad Regem referebat. Accepto conſenſu Regis, Metropolitanus electionem confirmabat, & ſcribebat ad Coëpiſcopos ut ſtatâ die ad Ordinationem ipſius in locum a ſe deſignatum convenirent. Id diſcimus ex Epiſtolâ *Hincmari* ad *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum, editâ inter Formulas antiquas Promotionum *Epiſcopalium* ad calcem Tomi II. Conciliorum Galliæ, quâ ipſum rogat ut Clero & Plebi Silvanectenſi novi Epiſcopi electionem permittat, poſt *Erponi* obitum. *Dignetur mihi*, inquit, *Dominatio veſtræ literis ſuis ſignificare, quem vultis de Coëpiſcopis noſtris, ut ei ex more Literas Canonicas dirigam, & Viſitatoris officio fungens in eadem Eccleſia, electionem canonicam faciat; & aut per ſe, aut per literas ſuas, Vicario ſuo deferente, eamdem electionem cum Decreto Canonico ſingulorum manibus roborato ad me referat, ut per me ipſa electio ad Dominationis veſtræ diſcretionem perveniat. Et quia in domo Dei nihil Auctoritas patitur inordinatum eſſe, nihilque præpoſterum, cùm vota concordia Cleri ac Plebis in electione regulari, vel veſtra Dominationis conſenſum cognoverimus, literas Metropolitanæ Auctoritatis ſuper electionem certæ perſonæ ad Coëpiſcopos Remorum Diœceſeos dirigemus, certum diem & locum eis deſignantes, quando & quò ad Ordinationem ipſius Electi aut ipſi conveniant, aut literas ſui conſenſus per Presbyterum aut Diaconum vice ſua tranſmittant.*

Ad

Digitized by Google

Ad electionem Epiſcopi per Fratres a ſuis Cœnobiis deputatos Monachi etiam concurrebant.

Ad electionem verò Epiſcopi, non ſolùm Clericos civitatis, ſed & Monaſteria, & ruſticanarum Parochiarum Presbyteros concurriſſe, miſſis Procuratoribus qui nomine ipſorum ſuffragarentur, conſtat ex Epiſtolâ ejuſdem *Hincmari* ad *Hedenulpham* Lauduneoſem Epiſcopum, ut Viſitatoris officio ſungatur in electione Epiſcopi Cameracenſis. *Qua electio*, inquit, *non tantùm a civitatis Clericis erit agenda, verùm & de omnibus Monaſteriis ipſius Parochiæ, & de ruſticanarum Parochiarum Presbyteris, occurrant Vicarii commorantium ſecum concordia vota ferentes. Sed & laïci nobiles ac cives adeſſe debebunt: quoniam ab omnibus debet eligi, cui debet ab omnibus obediri.*

Epiſcopatu Pariſienſi per obitum *Ercanradi* vacante, Rex *Carolus Calvus Æneam* Epiſcopum deſignavit; quem nihilominus Clerus Pariſienſis & Fratres Monaſteriorum S. Dionyſii, S. Germani, S. Genoveſæ, Foſſatenſis, &c. elegerunt, & Decretum de ejus electione ad *Vvenilonem* Metropolitanum Senonenſem & Compſovinciales Epiſcopos miſere, ita ſcribentes: *Ipſe in cujus manu cor Regis eſt, glorioſi Domini noſtri Caroli, quemadmodum planè confidimus, menti infudit, ut ejus nos regimini committeret, quem in divinis & humanis rebus ſibi fidiſſimum multis experimentis probaſſet. Igitur Dei pronam in nos amplectentes miſericordiam, & Regis noſtri piam ſuſcipientes providentiam, Æneam, cujus præconia præmiſimus, concorditer omnes eligimus. Æneam Patrem, & Æneam Pontificem habere optamus. Quamvis enim tanta providentia ac probitate Præcellentiſſimus Rex noſter polleat, ut ſolum ejus judicium de viro memorato poſſet ſufficere; tamen conditionis humanæ non neſcii, fatentesque curioſi rerum, nos ipſi propoſitum ac mores longè priùs inſpeximus, & inter graves probabileſque perſonas, & ſanctitate ferventes, hunc quem Antiſtitem habere cupimus, quotquot eum noſſe potuimus, abſque errore annumeravimus.*

Idem probat Decretum Cleri & Plebis Senonenſis de electione *Anſegiſi* Metropolitani, ad Epiſcopos Provinciæ Senonicæ. *Cum Decreto*, inquiunt, *electionis noſtræ manibus ſingulorum noſtrorum roborata, ad Paternitatem veſtram accedentes, Anſegiſum Presbyterum Remenſis Diœceſeos, Eccleſiæ natum Belvacenſium, atque Abbatem Monaſterii S. Michaëlis, quem per licentiam veſtram, Patres Venerandi, Domino etiam Chriſtianiſſimo Rege Carolo annuente, ſecundùm Decreta Cæleſtini Papæ, ex propria Eccleſia deficiente electione, pari conſenſu & concordia, voluntate ac devotione, elegimus nobis & Eccleſiæ noſtræ Epiſcopum atque Pontificem, per manum veſtram conſecrari implorantes, petimus, &c.*

Vvenilo Senonenſis Epiſcopus a *Carolo Calvo* Rege etiam deſignatus eſt, Epiſcoporum Provincialium conſenſu: quod ſecundùm conſuetudinem Anteceſſorum ſuorum Princeps Chriſtianiſſimus fecit. Id *Carolus* ipſe teſtatur in Libello Proclamationis adversùs *Vvenilonem* oblato Synodo Tullenſi ad Saponarias: *Vacabat Metropolis Senonum, quam juxta conſuetudinem Prædeceſſorum meorum Regum Vveniloni tunc Clerico meo, conſenſu ſuorum Epiſcoporum ipſius Metropolis, ad gubernandum commiſi, & apud Epiſcopos, quantùm ex me fuit, ut eum ibidem Archiepiſcopum ordinarent, obtinui.*

Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis *A Clero & plebe ipſius Meteopolis, necnon ab Epiſcopis ejuſdem Provinciæ, Archiepiſcopo Senonenſis Eccleſiæ Vvenilone, atque Ercanrado Pariſiorum Epiſcopo annuente, cum conſenſu Abbatis ſui, & Fratrum Monaſterii S. Dionyſii, in quo degebat, favente quoque Carolo Rege electus eſt:* teſte *Flodoardo* Lib. III. Cap. V.

Joannes VIII. Pontifex Maximus Epiſtolâ LXX. *Aribertum* Ebredunenſem Epiſcopum reprehendit, quòd alium Epiſcopum ab eo quem Clerus & populus elegerat, & quem *Carolus Calvus* Imperator ſuo conſenſu confirmarat, in Vencienſi Eccleſia conſecraverit. *Mortuo*, inquit, *Vencienſi Epiſcopo, non præfatum Sacerdotem, quem, ut dictum eſt, Clerus & populus civitatis elegerat, piæque memoriæ Carolus Imperator ſuo conſenſu firmaverat, conſecraſti; eodem Auguſto de præſenti vita ſubtracto, alterum non juxta normam canonicam electum, ex adverſo venientem, nec per oſtium, ſed aliunde introeuntem, tuo tantùm libito ordinaſſe accuſaris.*

Non diffiteor quin *Carolus Calvus* Palatinos Clericos interdum Epiſcopos deſignaret, nec eorum ſortem committeret electioni: ſed Epiſcopi jus ipſos examinandi cùm de vita, tum de doctrina ſibi ſervaverunt; ipſoſque rejiciendi, ſi indigni vel incapaces eſſent. Quo in caſu Clerus, Populus, Epiſcopi, Metropolitanus, ſi neceſſe eſſet, mittebant Oratores ad Regem, vel per ſeſe ejus Majeſtatem adibant, ſupplicaturi ut dignum Miniſtrum Eccleſiæ concederet. Id ex Concilio Valentino III. Canone VII. compertum eſt. *Si quando Epiſcopus deceſſerit, a Principe poſtuletur, ut canonicam electionem Clero & Populo ipſius civitatis permittere dignetur. Sed etſi a ſervitio pii Principis noſtri aliquis Clericorum venerit, ut alicui civitati præponatur Epiſcopus, timore caſto ſollicitè examinetur, primùm cujus vitæ ſit, deinde cujus ſcientiæ, & vigore Eccleſiaſtico agat Metropolitanus, Epiſcopis ſicut Dei Miniſtris adjutorium ferentibus, ne maculatus vita, & pompis ſæculi turbidus, & ſimoniaca hæreſi pollutus, Eccleſiæ ſuperponatur Epiſcopus. Si neceſſarium idem Metropolitanus viderit, ac tantum malum cogatus agere, ut indebito honorem bonis tantùm debitum tradat, inſtruat populum, informet Clerum, potiùs adire Clementiam Imperialem; & ipſe cum Coëpiſcopis, quibus valuerit modis adeat, ut Eccleſiam Dei Glorioſus Imperator digno honoret Miniſtro.*

Mutuum ſibi honorem, opemque mutuam in hiſce negotiis exhibebant Reges & Epiſcopi. Unde *Flodoardus* Lib. III. Cap. XXIV. de *Hincmaro* & Synodo Cariſiaca verba faciens, ait: *Simul cum Synodo Epiſcoporum apud Cariſiacum habita, ſcribit Hilduino Caroli Regis Archicapellano, & pro Eccleſia Lingonica, quam Vvulfadus Eccleſiæ Remenſis alumnus, contra canonica, occupaverat Decreta. Unde ſuggeſſerat eadem Synodus Regi, ut alterum ad regendam præfatam conſtitueret Eccleſiam. Et Rex juſſerat ut Epiſcopi quærerent talem, qui poſſet in Epiſcopali Miniſterio eidem Eccleſiæ proficere; eorumque vota in Iſaac ipſius Hilduini diſcipulum convenerunt, obſecrantes hujus in hoc Hilduini conſenſum, & deprecationem ipſius pro eo apud Regem.*

Idem conſtat ex Synodo apud Theodonis Villam Anno
Canone II. quæ Regibus Chriſtianiſſimis *Lothario*, 844.
Ludovico, & *Carolo* ſupplicat ut Eccleſiis diu ob eorum diſcordiam viduatis Epiſcopos deſignent: *Dei legatione fungentes monemus, ut Sedes, quæ veſtra diſcordia viduatæ manent, ſubmota funditus peſte ſimoniacæ hæreſeos, ſine dilatione, juxta Auctoritatem canonicam, aut Epiſcopos a Deo datos, & a vobis regulariter deſignatos, & gratia Sancti Spiritûs conſecratos accipiant, &c.*

Nicolaus I. Pontifex Maximus, Canonum ſtudioſiſſimus executor, ſcripſit * ad Epiſcopos in Epiſt.
Regno, *Lotharii* conſtitutos, eiſque præcepit LXIII.
ſub pœna excommunicationis, ut Regi ſuggererent, quatenus ſummoto *Hilduino*, cui etſi indigno & irregulari Epiſcopatum Cameracenſem dederat, ex ſe eligendi, juxta ſarras Canones, Epiſ-

copum, Clero & Plebi ipſius Eccleſiæ licentiam tribuat.

Status electionum ſub Ludovico II.

Rex idem *Lotharius* Imperatorem *Ludovicum II*, fratrem ſuum rogavit, ut Gratianopolitanum Epiſcopatum *Bernario* uni e ſuis Clericis concederet. Annuit *Ludovicus*, datiſque ad *Adonem* Viennenſem Archiepiſcopum literis, juſſit ut *Bernarium* Epiſcopum ordinaret. *Amantiſſimus frater noſter Lotharius*, inquit, *rogavit noſtram Manſuetudinem, ut cuidam ſuo Clerico, nomine Bernario, Epiſcopatum Gratianopolitanum concederemus, quod & nos benigniſſimè fecimus. Idcirco monemus Sanctitatem tuam ut ſi dulciſſimus Frater noſter eumdem prædictum Clericum ad te miſerit ordinandum, mox voluntati ipſius dulciſſimi fratris noſtri obedias, certus de noſtra conceſſione, ut in Gratianopolitana Eccleſia ordinetur Epiſcopus.* Similia mandata dedit *Adoni Carolus Calvus*, ita tamen ut ab ipſo vellet examinari *Bernarium* ſecundùm Canones, antequam inauguraretur: *Ut veſtro*, inquit, *judicio, ſi canonicè probaveritis, ibi a veſtro Sanctitate ordinetur Epiſcopus*,

Status electionum ſub Ludovico III.

Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis ad *Ludovicum III.* & *Carolomannum* Reges Chriſtianiſſimos ſcripſit *pro electione Canonica Eccleſiæ Tornacenſi vel Noviomenſi obtinenda poſt obitum Ragenelini Epiſcopi. Item pro ipſa electione jam facta, quam indignè tulerant ab ipſo Archiepiſcopo fuiſſe diſpoſitam. Item pro eadem, oſtendens qualiter in electione ipſorum conſenſerit, quando electi ſunt ad regni Principatum, & quæ ab eis pro hac electione mandata perceperit; & quale ſit miniſterium Regale, & quale Pontificale & qualis eligendus vel ordinandus ſit Epiſcopus, & qualis vel qualiter non debeat ordinari, & ut divinas Auctoritates addiſcere curent. Item pro eadem re, ſacris demonſtrans Auctoritatibus quàm graviter in Deum peccarent, qui Ordinationem illam tamdiu differre facerent.* Ita refert *Flodoardus* lib. III. Cap. 19. Scripſit idem *Hincmarus* ad *Hugonem* Abbatem Regni Adminiſtrum eadem de cauſa petens, ut hortaretur Reges *Ludovicum* & *Carolomannum* ut *voluntatem Dei & Anteceſſorum ſuorum conſuetudinem* hoc in negotio *conſervarent ...... Et quia ipſe nihil aliud inde egerat, niſi quod per triginta & quinque annos in hujuſmodi negotio ſolitus erat .... adjungens Sacrorum Canonum promulgatas ſuper electione canonica Auctoritates; & oſtendens, quòd non Epiſcopi de Palatio præcipiantur eligi, ſed de propria quolibet Eccleſia: & quòd de ordinando Epiſcopo non Regis vel Palatinorum debet eſſe commendatio, ſed Cleri & plebis electio, & Metropolitani in electione dijudicatio, deinde terreni Principis conſenſio, & ſic fieri Epiſcoporum manûs impoſitio.* Ita refert *Flodoardus*, Cap. XXIV. ejuſdem libri.

Idem *Hincmarus* ſcripſit ad *Ludovicum III.* Regem Chriſtianiſſimum, rogans ut liberam Epiſcopi electionem in Bellovacenſi Eccleſia fieri permitteret, Epiſtolam exorditur a Decreto Synodi apud *S. Macram* nuper habitæ, cujus hic eſt tenor: *Ut ſicut Sacræ Leges & Regulæ præcipiunt, Archiepiſcopis & Epiſcopis conlimitanearum Diœceſeon electionem concedere dignemini, ut undecumque ſecundùm formam regularem electionis, Epiſcopi talem eligant,*

Eligendi ad Epiſcopatum viri Eccleſiæ & Regno utiles,

qui & Sanctæ Eccleſiæ utilis & Regno proficuus, & vobis fidelis ac devotus cooperator exiſtat: & conſentientibus Clero & Plebe, eum vobis adducant ut ſecundùm Miniſterium veſtrum, res & facultates Eccleſiæ quas ad defendendum, & tuendum vobis Dominus commendavit, ſuæ diſpoſitioni committatis, & cum conſenſu ac literis veſtris eum ad Metropolitanum Epiſcopum, ac Coëpiſcopos ipſius Diœceſeos, qui eum ordinare debent, tranſmittatis, & ſic ſine ſcandali macula ad Sanctum Sacerdotium provehatur. Tum Aulicos adulatores inſectatur, qui Regi inſuſurrabant, Epiſcopos, Clerum ac Plebem, debere illum eligere quem Rex vellet & juberet. Deinde Regem orat ne aliquid novi in Eccleſiam ſinat induci, aut id ſibi tribuat, quod Reges & Imperatores illius anteceſſores nuſquam ſibi tribuerunt; & ne Spiritum Sanctum in Epiſcopis contriſtet. *Recordamini*, inquit, *Profeſſionis veſtræ, quam in die conſecrationis veſtræ promiſiſtis, & ſuper altare, coram Epiſcopis omnibus, qui adfuerunt, Domino obtuliſtis ..... Per quem vos obſecro Epiſcopali Miniſterio, talia veſtro tempore in ſanctam Eccleſiam introducere non tentetis, qualia Magni Imperatores & Anteceſſores veſtri ſuis temporibus introducere non præſumpſerunt. Et quoniam ſine Sancto Spiritu Miniſterium Epiſcopale non agitur, non ſit vobis leve in Epiſcopis contriſtare Spiritum Sanctum.* Odacro favebat Rex juvenis *Ludovicus*, allegabatque ipſum a Clero & Plebe Bellovacenſi ſummo conſenſu electum. Reſpondet *Hincmarus*, ipſos jure electionis excidiſſe ob violatos ſemel, iterum ac tertiò Canones, indignos aut incapaces eligendo; Juſque ad Epiſcopos eſſe devolutum.

Jus electionis a Clero vacantis Eccleſiæ ad Epiſcopos Provinciæ devolvebatur, ſi indignus & incapax electus eſſet.

Quod ſcripſiſtis, Vota omnium qui commorantur in Bellovacenſi Eccleſia, in Odacrum concordare, non eſt mirum ſi ſtulti, & improbi ac cupiditate cæcati toties taliter agunt, non correcti de rejectione prava ſuæ electionis in Fromoldum, & reprobato Rodulpho, & a ſe electo Honorato, ſacro Epiſcopali Ordini adhuc doctrina fidei incongruo, perdiderunt electionem, ſicut oſtenſum eſt illis in Synodo, & per ſacras Regulas non ulterius illorum, ſed Epiſcoporum eſſe electionem ..... Et nunc contra Regulas & Leges ſine Viſitatore præſumpſerunt electionem. Odacrum quod attinet ipſi degradationis minas intentat *Hincmarus*, ſi Regis fretus Auctoritate Sedem Bellovacenſem occupet. *Si veſtra*, inquit, *Dominationi de illo eſt cura hoc nullatenus faciatis, ne forte ſi feceritis, & ipſe Epiſcopium illud & Paſtore vacantem Eccleſiam contra ſacras Eccleſiæ Regulas invadere præſumpſerit, ſacris Legibus & Regulis exigentibus, quod non opto contingat ut ulteriùs, nec in vita mea, nec poſt mortem corporis mei, in Diœceſi Remenſi, in gradu Eccleſiaſtico valeat miniſtrare.* Inſtabat Rex, ut *Hincmarus* in omni ut utilitate Regni ipſi proficuus, fidelis, & devotus eſſet, ſicut Regibus prædeceſſoribus ſuis extiterat. Reſpondet generoſus Antiſtes, id ſe hactenus obſervaſſe, & ſemper obſervaturum. Et Regem viciſſim admonet, ea ut obſervet, quæ Eccleſiæ & Præſulibus in ſua conſecratione promiſit. Numquam porro ejus Majeſtatem ab ipſo impetraturam ut contra Eccleſiæ diſciplinam agat.

Generoſa Hincmari ad Regem adhortatio.

Vos autem Sanctæ Eccleſiæ & ejus Rectoribus, atque mihi ſervate, quod illi conſervaverunt; & pro devotionis fidelitate, nolite mihi retribuere mala pro bonis ſuadentes, non tamen auxiliante Domino perſuadentes, ut in ſenecta mea declinem a ſacris Regulis, quòd nec pro cupiditate nec pro amore, vel timore hactenus feci ut a gradu Epiſcopali, quo per triginta & ſex annos gratiâ Dei uſque modò functus fui, meritò decidam. Non enim excidit mihi a mente Sententia Salvatoris, qua dicitur: Quid enim proficit „ homo, ſi lucretur univerſum mundum, ſe „ autem ipſum perdat, & animæ ſuæ detrimen„ tum faciat? *Et Sancti Canones Spiritu Sancto decreti:* * Si quis, *inquiunt*, contra ſuam profeſſionem vel ſubſcriptionem venerit in aliquo, ipſe ſe honore privabit. *Et ſi vobis conſenſero, ut contra divinas & humanas leges, & contra veſtram & meam, coram pluribus in Synodo Epiſcopis cohibentibus, profeſſionem faciatis, me perdam, & vos non ſalvabo, dicente Apoſtolo:* * *Non ſolùm qui faciunt, ſed qui conſentiunt facientibus, digni ſunt morte.*

* Concil. Carthag. II. Can. 13.

* Rom. I.

Joan-

Digitized by Google

Joannes VIII. Pontifex Maximus Epiſtolâ CCLXXXI. ad Genevenſes, quâ ipſis præcipit ut *Optando* Epiſcopo a ſe conſecrato obediant, libertatem electionis de proprio Clero faciendæ a *Carolo* Imperatore conceſſam aſſerit. *Præcognita veſtrûm omnium in eodem Optando electione, & qualiter idem Sereniſſimus Imperator eidem Eccleſiæ electionem perenniter de proprio Clero donaverit, diutiùs ipſa Eccleſia ne viduata maneret Paſtore, conſecravimus eum Sancti Spiritûs gratiâ.*

Statuſ electionum ſub Carolo Simplice.

Carolum Simplicem Regem Francorum Clerus populuſque Tungrenſis rogavit, ut *Hilduino* perduelli & invaſore ſummoto, *Richerum*, quem canonicè elegerant, Epiſcopum ipſis daret; ut idem Princeps teſtatur in Epiſtolâ ad Epiſcopos Regni ſui. *Addentes etiam in precibus*, inquit, *ut veſtro conſilio citiùs ageretur ne ampliùs prædæ & deceptioni paterent: ſed illis ad ordinandum daremus Pontificem Richerum, quem concorditer elegerunt.* Joannes X. Pontifex Maximus *Herimannum* Colonienſem Archiepiſcopum graviter increpuit, quòd *Hilduinum* nec a Clero & Plebe electum, nec a Rege deſignatum ſeu approbatum conſecraſſet, Regiſque Chriſtianiſſimi jura in Epiſcoporum electionibus, ſalva ſuffragiorum libertate confirmavit, Epiſtolâ I. ad *Hreimannum*, Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Et quia*, inquit, *veſtra Fraternitas ſententiam Apoſtoli reprobavit operando, qui monet nullo modo alicui leviter manus imponere, cùm Hilduinum, canonicis ſibi obviantibus Regulis, abſque Clericorum electione & laicorum acclamatione, Giſleberti mota Epiſcopali infulâ decorare non denegaſtis, cùm priſca conſuetudo vigeat, qualiter nullus alicui Clerico Epiſcopatum conferre debeat, niſi Rex cui divinitus ſceptra collata ſunt.* Et infra: *Richerus ut Caroli Regis teſtimonium perhibet, atque noſtri dilecti filii Berengarii Imperatoris litera teſtantur, primitus a Clero electus, & a populo expetitus eſt ..... Valde admirari non diſtulimus, cur contra rationem abſque Regis Juſſione agere pertentaſtis, cum vobis reminiſcentibus hoc nullo modo eſſe debeat, ut abſque Regali Præceptione, in qualibet Parochia Epiſcopus ſit conſecratus ...... Nos Caroli Regis decus nullo modo minuere volumus, ſed pro vigore atque dilectione vel conſanguinitate noſtri dilecti filii Berengarii glorioſiſſimi Imperatoris, ut prior Anteceſſorum ſuorum Regum mos fuit, eum ita illibatam atque inconcuſſam Dominationem obtinere delectamur; & ſicut prior eſt ſuos Anteceſſores, noſtrorum Anteceſſorum Auctoritate, Epiſcopum per unumquemque Parochiam ordinare probabiliter ſtatutum eſt, ita ut Carolus Rex faciat, confirmando jubemus.* Et Epiſtolâ ad *Carolum* Regem, idem confirmat his verbis: *De hoc verò quòd Giſlebertus contra veſtra ſceptra inutiliter geſſit, valde doluimus, eo quòd priſca conſuetudo, & Regni nobilitas cenſuit, ut nullus Epiſcopum ordinare debuiſſet abſque Regis Juſſione.*

Formoſus Papa *Fulconem* Remenſem Archiepiſcopum reprehendit, quòd *Bertharium* noluiſſet conſecrare *quem Clerus & Plebs Eccleſiæ Catalaunenſis, conſenſu Regis Odonis, ad Epiſcopatum dicebatur elegiſſe* (teſte *Flodoardo* lib. 4. c. 3.) Idem *Fulco* ad *Odonem* Regem ſcripſit, *Rogans pro concedenda Eccleſia Laudunenſi, poſt deceſſum Didonis Epiſcopi, electione libera, oſtendens non oportere violenter eos, ad eum quem nolint, ſuſcipiendum compelli*: ut refert idem *Flodoardus* cap. 5. libri laudati.

Tom. III. Concil. Gall.

Concilium Remenſe anno 975. *Theobaldum* Epiſcopum, Ambianenſis Eccleſiæ uſurpatorem, excommunicavit, Præſidente *Stephano* Diacono *Benedicti VII.* Papæ Legato. Inter excommunicationis ejus cauſas exprimitur illa, quòd contra Regis voluntatem in Sedem Epiſcopalem irrepſiſſet, ut conſtat ex Epiſtolâ Synodicâ ad ipſum ſcriptâ nomine *Adalberonis* Remenſium Archiepiſcopi, & *Stephani* Legati Apoſtolici: *Convenerunt pro te venerandi Medici, qui morbos tuos optimè noverint, tyrannicam ſcilicet vim, quâ inſultatus es contra Regium velle.*

Laudatus *Adalbero* in Decreto de Reformatione Cœnobii Moſomenſis condito in Synodo apud Montem Sanctæ Mariæ, anno 983. ſe Regis benignitate Epiſcopum inſcribit. *Notum ſit univerſis cùm præſentibus, tam etiam futuris Fidelibus quondam nobis Epiſcopio gratia Dei ac benignitate Regis contradito, Sanctorum quoque loca quædam honore integro reperiſſe plurimùm valentia, quædam verò priſtina dignitatis ſtatu deficiente prorſus neglecta.*

Flori teſtimonium de electionum libertate.

Florus Eccleſiæ Lugdunenſis Diaconus, in Opuſculo de Electionibus Epiſcoporum, cujus ſolum Fragmentum ſupereſt, Jus Eccleſiæ & Principum in hujuſmodi negotiis, & utriuſque juris originem præclarè exponit. *Manifeſtum eſt*, inquit, *omnibus qui in Eccleſia Dei Sacerdotale Officium adminiſtrant, quæ ſunt illa, quæ in Ordinatione Epiſcopali, & ſacrorum Canonum Auctoritas, & conſuetudo Eccleſiaſtica, juxta diſpoſitionem divinæ Legis, & traditionem Apoſtolicam jubent obſervari: videlicet ut Paſtore defuncto, & Sede vacante unus de Clero Eccleſiæ, quem communis & concors ejuſdem Cleri, & totius Plebis conſenſus elegerit, & publico Decreto celebriter ac ſolemniter deſignaverit, legitimo Epiſcoporum numero conſecratus, locum decedentis Antiſtitis rite valeat obtinere: nec dubitetur divino Judicio & diſpoſitione firmatum, quod ab Eccleſia Dei tam ſancto ordine, & legitima obſervatione fuerit celebratum. Hæc ſunt quæ in Conciliis Patrum, & in Decretis Apoſtolicæ Sedis Pontificum ſtatuta reperiuntur, & ab Eccleſia Chriſti ab initio comprobata reperiuntur, & comprobantur.* Id S. *Cypriani* verbis probat ad *Antonianum* de S. *Cornelii* Pontificis electione ſcribentis Epiſcopum factum eſſe de Dei & Chriſti ejus Judicio, de Clericorum omnium teſtimonio, de Plebis ſuffragio, de Sacerdotum antiquorum & bonorum Virorum conſenſu. Ex quibus ita colligit Florus: *Juxta hæc verba B. Cypriani, ordinatos fuiſſe conſtat, & legitimè præfuiſſe univerſo populo deinceps omnes Eccleſiarum Dei Antiſtites, abſque ullo conſultu mundanæ Poteſtatis, a temporibus Apoſtolorum, & poſtea per annos ferè quadringentos. Ex quo autem Chriſtiani Principes eſſe cœperunt, eamdem Epiſcoporum Ordinationibus ex parte maxima permanſiſſe Eccleſiaſticam libertatem, manifeſta ratio declarat. Neque enim fieri poterat, cùm unus Imperator orbis terræ Monarchiam obtineret, ut ex omnibus latiſſimis mundi partibus, Aſia videlicet, Europa, & Africa, omnes qui ordinandi erant Epiſcopi, ad ejus cognitionem deducerentur. Sed fuit ſemper integra & rata Ordinatio, quam Sancta Eccleſia, juxta Traditionem Apoſtolicam, & religioſa obſervationis formam celebravit. Quòd verò in quibuſdam Regnis poſtea conſuetudo obtinuit, ut conſulto Principis Ordinatio fieret Epiſcopalis, valet utique ad cumulum fraternitatis, propter pacem & concordiam mundanæ poteſtatis; non tamen ad complendam veritatem vel Auctoritatem ſacræ Ordinationis, quæ nequaquam Regia Poteſtate, ſed ſolo Dei nutu, & Eccleſiæ fidelium conſenſu, cuique conferri poteſt. Quoniam Epiſcopatus non eſt munus humanum, ſed Sancti Spiritûs donum ..... Unde graviter quilibet Princeps delinquit, ſi hoc ſuo beneficio largiri poſſe exiſtimat, quod ſola divina gratiâ diſpenſat: cùm miniſterium ſuæ poteſtatis in hujuſmodi negotium porrigendo adjungere debeat, non præferre.* Tandem ita concludit Florus: *Quæ omnia non ideo dicimus, quaſi poteſtatem Principum in aliquo minuendam putemus, vel contra religioſum morem Regni aliquid ſentiendum perſuadeamus*

deamus; ſed ut clariſſimè demonſtretur, in re hujuſmodi divinam gratiam ſufficere, humanam verò potentiam, niſi illi conſonet, nihil valere. Quapropter in Sacris Canonibus Patrum, ubi plurima cauſa commemorantur, ſine quibus Epiſcopalis Ordinatio irrita habenda eſt, de hac re nihil invenitur inſertum. Eamdem diſciplinam X. ſæculo obſervatam probant Acta electionis *Gerberti* in Remenſem Archiepiſcopum. Electus enim eſt ab Epiſcopis, favore Regum *Hugonis* & *Roberti*, aſſenſu Cleri & populi.

Electionum in Germania Italia, & Anglia libertas.

In Germania ſervatam fuiſſe Epiſcopalium electionum libertatem, ſub *Ottonum* Imperio, conſtat ex Vita *S. Vvolfangi* Ratiſponenſis Epiſcopi, apud *Surium* die 31. Octob. cap. 11. ex Vita *S. Meinuerci* Paderbonenſis Epiſcopi, & ex Vita *S. Heriberti* Archiepiſcopi Colonienſis, apud eumdem die 16. Martii, Cap. 5. In Italia eamdem viguiſſe Diſciplinam conſtat ex Synodo Romana ſub *Nicolao Primo* ex Epiſtolis CLXXI. CCXXI. CCXXIII. CCLX. CCCIV. *Joannis VIII.* In Anglia quoque viguiſſe electiones decimo ſæculo probat Vita *Sancti Dunſtani*, Vigornienſis primùm, deinde Londonienſis Epiſcopi, demum Cantuarienſis Archiepiſcopi, apud *Surium*, die 10. Maii.

Epiſcoporum electiones à Metropolitanis confirmata.

III. Epiſcoporum electio a Metropolitano confirmabatur, prævio examine, ſæculis nono & decimo. Id probat Concilii Valentini III. anno DCCCLV. celebrati Canon ſeptimus ſupra laudatus. Idem probat Formula Examinationis *Vvilleberti* Catalaunenſis Epiſcopi ordinandi, ab *Hincmaro* Archiepiſcopo Remenſi factæ, quam inter Formulas antiquas Promotionum Epiſcopalium undecimam ordine *Sirmondus* edidit Tom. II. Conciliorum Galliæ. Hanc legant Antiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſi. Idem probat Epiſtola *Hincmari* ad Clerum & Plebem Bellovacenſem, quæ inter eaſdem Formulas N. IV. legitur: in qua ubi rectæ electionis formam expoſuit, hæc ſubdit de examine & confirmatione: *Hujuſmodi autem, quantùm Dominus dederit, ipſo cooperante Electum cum Viſitatore veſtro, præſente ſcilicet Confratre noſtro, & cum Decreto Canonico, ad humilitatis noſtra ſollicitudinem examinandum adducite: quia ut longè ante nos dictum eſt, Non eſt facilè dimittendus, cui eſt proximus committendus. Pranoſcere vos denique volo, quia ſi perſonam a ſacris Canonibus deviam ſcienter nobis adduxeritis, non ſolùm ex ea Pontificem non habebitis, verùm etiam pro illicita electione, ut contemptores Canonum, Judicium incurretis. Sed & noſtro ac Coëpiſcoporum noſtrorum Judicio refutata rationabiliter electione veſtra incongrua, talem ſecundùm Laodicenſes Canones, ſtudebimus eligere, qui veſtris vitioſis voluntatibus non valeat conſentire.* Legatur Epiſtola *Hincmari* XLIII. ad *Adventium* Epiſcopum Metenſem, in qua exponit quo debeant ordine conſecrari Metropolitanus atque Diœceſanus Epiſcopus.

Jus Romanorum Pontificum in electionibus confirmandis.

IV. Quamvis Romani Pontifices jure ſuo confirmandi Epiſcopos per totum Occidentem nondum uterentur, in quibuſdam tamen caſibus Epiſcopum aut Archiepiſcopum electum confirmabant, vel etiam ordinabant. Primò cùm jure ſuo Metropolitanus abuſus erat, confirmando contra Canones. Sic *Joannes X.* vocatis Romam *Hilduino* & *Richero* de Tungrenſi Epiſcopatu contendentibus, *Richerum* confirmavit, rejecto *Hilduino*, quem *Herimannus* Colonienſis Archiepiſcopus contra Canones ordinarat. Secundò, cùm diſpenſatione opus erat, quæ a ſolo Pontifice Romano, qui unus, per totum orbem, de Canonibus diſpenſare poteſt, concedi poſſet. Sic *Vulfadi* Bituricenſis Archiepiſcopi electionem *Nicolaus I.* ut confirmaret a Chriſtianiſſimo Rege *Carolo Calvo*, rogatus eſt. Id conſtat ex Epiſtolâ *Caroli* Regis ad *Nicolaum* Papam, paulò ante Synodum Sueſſionenſem ſcriptâ, ut Eccleſiam Bituricenſem *Vvulfado* interim committere liceret. Ante Synodi definitionem nihil innovandum reſpondit Pontifex. Rex Eccleſiam & res Eccleſiæ, *Vvulfado* interim commendavit, profeſſus ſe noluiſſe ipſam abſolutè ei committere abſque Sedis Apoſtolicæ conſenſu. *Biturigenſem Eccleſiam dare abſque Apoſtolatus veſtri determinatione diſtulimus.* Sic *Rodulfus* Rex, miſſis Romam Legatis, confirmationem *Hugonis* pueri quinquennis, filii *Heriberti* Comitis, in Remenſem Archiepiſcopum, a Joanne X. impetravit. Tertiò cùm Metropolitanus officio ſuo non fungebatur. Sic *Joannes VIII.* *Optandum* confirmavit, conſecravitque Genevenſem Epiſcopum, quia *Ottramnus* Viennenſis Metropolitanus, *Boſoni* Regi Arelatenſi addictus, ejus electionis confirmationem, Ordinationemque ſtudio partium differebat. Id conſtat ex Epiſtolâ ejuſdem Pontificis ad Genevenſes, LXIX. Tom. III. Conciliorum Galliæ. Sic *Stephanus VI.* *Theutboldum* Lingonenſem Epiſcopum ordinavit, cùm *Aurelianus* Lugdunenſis Archiepiſcopus illum ordinare pertinaciter recuſaret, immo *Egilonem* quemdam Monachum Clero & populo Lingonenſi præpoſuiſſet nolentibus, ut *Flodoardus* teſtatur lib. 4. cap. 1.

Profeſſio Ordinandorum Epiſcoporum.

V. Obſervantiam Canonom Ordinandi pollicebantur Epiſcopi, & obedientiam Metropolitano ſuo: Metropolitani Summo Pontifici profitebantur. Id conſtat ex Profeſſione *Adalberti* futuri Epiſcopi Morinenſis *Hincmaro* Remorum Archiepiſcopo ante Ordinationem oblata, quæ extat inter Formulas antiquas Promotionum Epiſcopalium XII. *A ſacris* inquit, *Canonibus, atque a Regularibus Decretis Apoſtolica Sedis de Eccleſiaſticis Ordinibus & diſciplinis Canonum promulgatis, ſeu in Synodalibus Conſtitutionibus, quas Catholica Eccleſia ad Auctoritatem recipit, me per contemptum pertinaciter non deviaturum profiteor. Privilegio etiam Metropolis Remorum Eccleſia, ac ejus Præſulis, ſecundùm Sacroſanctos Conciliorum Canones, & Decreta Sedis Apoſtolica ex ſacris Canonibus & Legibus promulgata, pro ſcire & poſſe, abſque dolo & ſimulatione, vel indebita & pertinaci contradictione, me obediturum profiteor. Sed & obſervationes ac regularia mandata, ſacroſanctorumque Conciliorum Placita, qua poſt Ordinationem Epiſcopalem in Literis Canonicis, ſecundùm morem Eccleſiaſticum, propriis ſubſcriptionibus roboratis collecta, & mihi tradenda coram omnibus prædixiſtis, me ſervaturum profiteor.* Et in ea, quæ ſequitur inter eaſdem Formulas, Profeſſione altera, Ordinandi Archiepiſcopi: *Beato verò Petro*, inquit, *& Vicario ejus, debitam ſubjectionem & obedientiam, Suffraganeis verò noſtris adjutorium me exhibiturum profiteor.* Solam Profeſſionem Fidei, non autem obedientiæ & fidelitatis Conſtantinopolitani Patriarchæ ab Ordinandis Epiſcopis exigebant, ſecundùm Canonem VIII. Synodi VIII. Oecumenicæ. Varia itaque erat quoad hoc caput, Eccleſiarum Politia.

Fidelitatis Sacramentum ab Epiſcopis Regibus praſtitum.

VI. Fidelitatis Sacramentum Regibus præſtabant Epiſcopi, in Gallia præſertim & Germania, Sæculo nono, quod antea inſuetum videtur. Hic uſus ex Concilio Turonenſi III. Canone I. & ex Aquiſgranenſi II. P. II. Canone XII. probatur, quo poſtremo Exauctorationis minæ intentantur Epiſcopis, & cæteris Clericis, qui a *Ludovico* Imperatore defecerint, *aut etiam Sacramentum fidelitatis illi promiſſum violaverint.* Idem conſtat ex Annalibus Bertinianis ad annum DCCCXXXVII. referentibus Epiſcopos & Abbates Provinciarum, quas *Ludovicus Pius Caroli Calvi* ditioni ſubjecit,

eſt, fidem novo Regi ſacramento obſtrinxiſſe: *Sicque*, inquiunt, *jubente Imperatore, in ſui præſentia Epiſcopi, Abbates, Comites, & Vaſſalli Dominici, in memoratis locis beneficia habentes, Carolo ſe commendaverunt, & fidelitatem ſacramento firmaverunt*.

Cùm *Ludovicus* Germaniæ Rex ad occupandum *Caroli* fratris ſui Regnum ſeditioſorum impulſu veniſſet, atque ſacramentum fidelitatis ab Epiſcopis Ditionis *Caroli* extorquere conaretur, Epiſcopi Provinciarum Remenſis & Rotomagenſis in Synodum apud Cariſiacum congregati anno DCCCLVIII. menſe Novembri, graviſſimam ad ipſum in Attiniaco Palatio conſiſtentem Epiſtolam ſcripſere, quâ negarunt Epiſcopos ſacramentum fidelitatis & homagium præſtare debere poſt Ordinationem. Sed ita ſcripſere ad Regem qui legitimus ipſorum Princeps non erat, immo alieni Regni invaſor. Fidem autem ſuam *Carolo Calvo*, ſacramento obſtrinxerant, cujus religionem violaſſent, ſi morem geſſiſſent *Ludovico*. Quamquam & legitimis Principibus fidelitatem ægrè jurarent Antiſtites noſtri, ſed abſque juramento profiteri vellent, ut ex dicendis inferiùs patebit. Sic autem ad *Ludovicum* Germaniæ Regem ea de re ſcripſere: *Et nos Epiſcopi Domino conſecrati, non ſumus hujuſmodi homines ſæculares, ut in vaſſallatico debeamus nos cuilibet commendare, ſeu ad defenſionem & adjutoriam gubernationis in Eccleſiaſtico regimine nos, Eccleſiaſque noſtras committere, aut jurationis ſacramentum, quod nos Evangelica & Apoſtolica, neque Canonica Auctoritas vetat, debeamus quoquo modo facere. Manus enim Chriſmate ſacro peruncta, quæ de pane & vino aqua mixto per orationem & crucis ſignum conficit Corpus & Chriſti Sanguinis Sacramentum, abominabile eſt, quicquid ante Ordinationem fecerit, ut poſt Ordinationem Epiſcopatus ſæculare tangat ullo modo ſacramentum. Et lingua Epiſcopi, quæ facta eſt per Dei gratiam clavis cœli, nefarium eſt ut ſicut ſæcularis quilibet ſuper Sacra juret in nomine Domini, & Sanctorum invocatione, niſi fortè, quòd abſit, contra eum ſcandalum acciderit Eccleſiæ ſuæ: & inde ſic temperanter agat, ſicut Domino docente conſtituerunt Rectores Eccleſiæ Synodali Concilio. Et ſi aliquando Sacramenta ab Epiſcopis exacta, aut acta fuerunt, contra Deum, & Eccleſiaſticas Regulas, quæ Spiritu Sancto dictata, & Chriſti ſunt Sanguine confirmata, acta Sancta Scriptura paginis declarantur; & exigentes atque facientes medentmento exinde ſalutaris pœnitentiæ indigent*.

Cæterùm non ſemel Epiſcopos, cæteroſque Regis ſubditos ipſi fidelitatem juraſſe, ſed quoties nova ratio id poſtulabat, conſtat ex Epiſtolâ Synodicâ Concilii Tullenſis ad Saponarias, ad *Vvenilonem* Archiepiſcopum Senonenſem a *Carolo Calvo* perfidiæ accuſatum. *Imputat*, inquiunt, *quod cum juramento fidei a vobis accepto, Senonum Præſulatum vobis largitus ſit; & in diviſione Regni juramentum eum alteri feceritis, cumque veſtra electione, & aliorum Epiſcoporum, cæterorumque Fidelium conſenſu, in Regem a vobis ſit divinâ gratiâ conſecratus; & chirographo, quod veſtra fideì qualitatem & immobilitatem erga ſe continet, illius verò in vos firmam benevolentiam, ad omnes ſiniſtras ſuſpiciones utrimque abolendas compoſito ſubſcripſeritis, quod omnes abſque recuſatione fecerunt dumtaxat Fideles. Poſt repetita toties ſacramenta, in procinctu contra Paganos veſtro eum veſtrorumque deſtitueritis auxilio*.

Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus, cùm in ſuſpicionem apud *Carolum Calvum* Regem veniſſet, novum fidelitatis ſacramentum edere compulſus eſt, hoc tenore: *Ego Hincmarus Laudunenſis Eccleſiæ Epiſcopus, amodo & deinceps Domino Seniori meo Carolo Regi ſic fidelis & obediens ſecundùm miniſterium meum ero, ſicut homo ſuo Seniori, & Epiſcopus per rectum ſuo Regi eſſe debet*.

Anno DCCCLXXII. cùm *Carolus Calvus* Rex Francorum, ſibi ſubditorum omnium fidem contra *Ludovicum* Germaniæ Regem novis ſacramentis devincire vellet in Placito generali apud Gundulfi Villam, Epiſcopi *Profeſſionem* feciſſe leguntur quæ promiſſio ſimplex eſt, abſque juramento: Laici verò *Sacramentum*. Utriuſque extat Formula inter Capitularia *Caroli Calvi*. Attamen ſolo pene titulo differunt. Ibidem *Generale omnium Fidelium Sacramentum* legere eſt: quod ab omnibus cùm Clericis, tum Laicis præſtitum inſcriptio ipſa docet: & cujus hic eſt tenor: *Sic promitto ego, quia de iſto die in antea iſti Seniori meo, quamdiu vixero, fidelis & obediens & adjutor, quantumcumque plus & melius ſciero & potuero, & conſilio, & auxilio, ſecundùm meum miniſterium in omnibus ero abſque fraude & malo ingenio, & abſque ulla doloſitate vel ſeductione, ſeu deceptione, & abſque reſpectu alicujus perſonæ; Et neque per Me, neque per Miſſum, neque per Literas, ſed neque per emiſſam ſeu intromiſſam perſonam, vel quocumque modo ac ſignificatione contra ſuum honorem, & ſuam, ac Eccleſiæ atque Regni illi commiſſi quietem & tranquillitatem atque ſoliditatem machinabo, vel machinanti conſentiam, neque umquam aliquod ſcandalum movebo quod illius præſenti vel futuræ ſaluti contrarium vel nocivum eſſe poſſit. Sic me Deus adjuvet, & iſta ſancta Patrocinia*. Idem illud ſacramentum eſt, quod *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis edere juſſus eſt a *Carolo Calvo* in Synodo Pontigonenſi anno 876.

Formulam iſtam juramenti velut ridiculam, ineptam, & a ratione alienam animadverſionibus ſuis proſcidit *Hincmarus* Opuſculo ad *Carolum Calvum* Imperatorem directo, graviterque conqueſtus eſt quòd ſacramentum a ſe exigeretur. *Dominus dicit in Evangelio*, inquit, *Ego autem dico vobis non jurare omnino; ſit autem ſermo veſter, Eſt, eſt, Non, non; Quod autem abundantius his eſt, a malo eſt: Id eſt, vel a malo malè & incautè jurantis, vel a malo malè & ſine cauſa jurare cogentis, ſicut Catholici Doctores dicunt. Et Jacobus Apoſtolus dicit: Ante omnia, fratres mei, nolite jurare quodcumque juramentum. Et Sancti Patres Niceni Concilii Epiſcopos qui perfidiæ Arianæ conſenſerunt: & Sanctus Leo Papa, ac Synodus Calchedonenſis Epiſcopos qui Eutychianæ perverſitati faverant: & Sanctus Gregorius Neſtorianos a Synodo Conſtantinopolitana abjectos, Profeſſione ac ſubſcriptione, vel ſola Profeſſione, ſine juramento alio recipere in ſuis Ordinibus decreverunt. Præſertim cùm Canones ſacri decernant, ut ſi quis contra ſuam Profeſſionem vel ſubſcriptionem venerit in aliquo, ipſe ſe honore privabit. Et piæ memoriæ Pater veſter ab Epiſcopis, qui vel voluntarii vel inviti in ſua dejectione conſenſerunt, ſed nec ab ipſo Ebone, qui auctor & incentor ipſius dejectionis dumtaxat inter Epiſcopos fuit, non aliud Sacramentum niſi libellos Profeſſionis a ſe ſubſcriptos, quos ego habeo, requiſivit. Et a me, qui ante Profeſſionem & ſubſcriptionem, & poſt Profeſſionem ac ſubſcriptionem, profeſſa & ſubſcripta per tantos annos a juventute uſque ad hanc ſenectutem ſervavi, nunc juramentum aliud non debuiſſet requiri. Sed non mirum eſt, ſi per bajulos invidia ſine cauſa animus Benignitatis veſtræ commotus nunc a me requirit, quod nec Pater veſter in vita ſua, qui mihi per octo circiter annos ſecreta ſua indubitanter credidit, requiſivit, nec vos per triginta & ſex annos, hactenus requiſiſtis*. Extat hoc Opuſculum Tomo ſecundo Operum *Hincmari* pagina 834.

Cum *Ludovicus* II. filius *Caroli Calvi* coronatus

tus eſt, Epiſcopi Profeſſionem, Abbates Juramentum fidelitatis edidere. Cujus diſcriminis auctor fuiſſe videtur, qui eum coronavit Hincmarus. *Conſecratus & coronatus eſt in Regem Ludovicus ab Hincmaro Remorum Epiſcopo, & Epiſcopi ſe ſuoſque Eccleſias illi ad debitam defenſionem & Canonica Privilegia ſibi ſervanda, commendaverunt: profitentes ſecundùm ſuum ſcire & poſſe, juxta ſuum miniſterium, conſilio & auxilio illi fideles fore. Abbates autem & Regni Primores, ac Vaſſalli Regi ſe illi commendaverunt, & Sacramentis ſecundùm morem, fidelitatem promiſerunt.* Verba ſunt Annalium Bertinianorum.

Carolus Simplex Rex Francorum ad Epiſcopos Regni ſui ſcribens anno 921. ipſos de fidelitate quam illi promiſerant, commonet. *Propter Deum*, inquit, *& debitam, quam nobis polliciti eſtis, fidelitatem.*

Epiſcoporum ceſſio.

VII. Epiſcopatu cedere, niſi graviſſimas ob cauſas Epiſcopis non licebat. *Vuillicarium* Vieonenſem Archiepiſcopum, cùm res Eccleſiæ ſuæ a Francis ipſis direptas videret, relicto Epiſcopatu in Monaſterium Agaunenſe ſeceſſiſſe narrat *Ado Viennenſis* in Chronico ad annum 726. Idem amor ſolitariæ vitæ nonnullos Epiſcopos nono & decimo Sæculo ad Eccleſias ſuas relinquendas pellexit. *Leidradus* Lugdunenſis Archiepiſcopus anno 863. in Monaſterium ſe contulit: & in locum ejus *Agobardus* ejuſdem Eccleſiæ Chorepiſcopus, conſentiente Imperatore, & univerſa Gallorum Epiſcoporum Synodo, Epiſcopus ſubſtitutus eſt, teſte eodem *Adone*: Qui *Leidradi* factum omnibus probatum non fuiſſe ſignificat, nec illud ipſe approbat: *Quia*, inquit, *Canonica Auctoritas eſt, in una civitate duos Epiſcopos non eſſe; nec vivente Epiſcopo Succeſſorem ſibi debere eligere. Ac idcirco illa quacumque cauſa Regula Eccleſiæ preteriri in tanto Ordine fixa non debent.* S. Burchardus Vuirtzburgenſis Epiſcopus *Carolo* Imperatore & *Lullo* Metropolitano conſentientibus, Epiſcopatu ceſſit in gratiam *Megingaudi*, cùm ſenio & laboribus fractus eſſet, ut ejus Vita teſtatur, apud Surium die 14. Octobris. *Franco* Leodienſis Epiſcopus, cùm annos quinquaginta Epiſcopalia munia obiiſſet, & in bellis contra Normannos, qui plures Franciæ Provincias vaſtabant, militaſſet, *Sciens illicitum eſſe quemquam ſanguineis manibus Sancta tractare, miſit Romam Bericonem Leodienſem Clericum, & Tenteicum Lobienſem Monachum, quos ordinari Epiſcopos, qui vicem ſuam ſupplerent, oravit & exoravit.* Ita Geſta Lobienſium Abbatum commemorant, Tomo VI. Spicilegii. Cùm *Henedulfus* Laudunenſis Epiſcopus *Joannem VIII.* Pontificem Maximum rogaſſet, ut eum ab illa Sede abſolveret, infirmitatem cauſatus; utque licentiam ipſi concederet in Monaſterium ſecedendi, id obtinere non potuit, ut teſtatur *Aimoini Continuator* lib. 5. cap. 37. *S. Adalbertus* Pragenſis Epiſcopus ob gentis in malo pertinaciam & impœnitentiam, Epiſcopatum dimiſit, approbante *Benedicto VII.* Romano Pontifice, anno 983. A *Joanne XV.* de Synodi Sententia in Eccleſiam ſuam poſtea remiſſus cum poteſtate illam rurſus dimittendi, niſi majoris profectûs ſpes affulgeret; ob populi contumaciam & corruptos mores iterum Sedem reliquit, & Romam rediens, annos quinque in Monaſterio tranſegit. Tandem *Gregorio V.* jubente, Pragam rediit, ſed a Principibus ac populo repulſus, in Pruſſiam abiit Evangelium Chriſti prædicaturus; ubi & martyrii coronam promeritus eſt.

Reſignationes Epiſcoporum in favorem, & Coadjutorum aſſumptio.

VIII. Reſignationes Epiſcopatuum in favorem aut aſſumptionem Coadjutoris, niſi evidenti neceſſitate aut Eccleſiæ utilitate, Eccleſiaſtica Diſciplina Sæculis nono & decimo non permittebat. Inſignis extat hujus rei probatio in Synodo Romana, ſub *Gregorio V.* anno 998. Canone IV. cujus
,, hæc ſunt verba: Stephanus Sanctæ Vellaven-
,, ſis Eccleſiæ dictus Epiſcopus, ut omni Ordine
,, Sacerdotali careat, Auctoritate Apoſtolica edi-
,, cimus, eo quòd a Vuidone vivente Epiſcopo
,, avunculo & Prædeceſſore ſuo ſit electus ſine
,, Cleri & populi voluntate: ac poſt ejus mor-
,, tem contra Cleri & populi voluntatem a duo-
,, bus tantùm Epiſcopis non Comprovincialibus
,, ſit ordinatus. S. Rembertus Bremenſium Ar-
,, chiepiſcopus. S. Anſcharii Succeſſor, primò apud
,, glorioſum Regem Ludovicum, quo commen-
,, dante Epiſcopatum ſuſceperat, ac deinde apud
,, ejus filios Ludovicum & Carolum hoc obtinuit,
,, ut inſignis Vir Adelgarius, novellæ Corbeiæ
,, Monachus, illi adjunctus, ita in adjutorium il-
,, li confirmaretur, ut cùm aliqua præpeditus eſ-
,, ſet ægritudine, ille poſſet circuire Diœceſim,
,, adire Placita, & quando exigeretur, in expe-
,, ditionem, vel ad Palatium cum comitatu ſuo
,, proficiſci. Nec multò poſt electio ipſi ſucceden-
,, di in illo confirmaretur, & per manûs acce-
,, ptionem inter Conſiliarios Regis numeraretur,
,, idque aſſentiente Abbate & Fratribus Mona-
,, ſterii ejus, & ſancta Synodo hæc omnia ap-
,, probante. Ita ejus Vita apud Surium die 4.
,, Februarii.

Sanctus Udalricus *Auguſtanus Epiſcopus*, zelum
,, Dei habens, licèt non ſecundùm ſcientiam,
,, cœpit apud terrenas Poteſtates totis viribus
,, agere, ut quidam Clericus Adalbero nomine,
,, ſororis ſuæ filius, totius Epiſcopatûs curam
,, ſuſciperet: ipſe autem ſub Monachicæ Religio-
,, nis habitu ſoli Deo vacaret, quod & impe-
,, travit. Sed ille miſerandus neſciens aut ſcire
,, nolens a Sapientiſſimo Salomone dictum: Hæ-
,, reditas ad quam in principio feſtinatur, in no-
,, viſſimo benedictione carebit: milites Epiſcopi
,, totamque familiam ſtatim ſacramento ſibi ſubji-
,, ciebat, ac virgam Paſtoralem publicè manu ge-
,, ſtabat. Quod cæteri Epiſcopi indignè ferentes,
,, ambos ad Synodum vocaverunt, atque prædi-
,, ctum Adalberonem hæreticæ arguunt præſum-
,, ptionis, quòd domino ſuo adhuc ſuperſtite ta-
,, lia non pertimuiſſet uſurpare. At ille dum de
,, objectis ſibi criminibus ſe vellet purgare, ab
,, omnibus inventum eſt id aliter fieri non poſ-
,, ſe, niſi allatis Sanctorum Evageliorum in me-
,, dio libris, ſacramento firmaret, ſe neſciſſe hæ-
,, reſim fuiſſe, quòd talia præſumpſiſſet facere.
,, Quibus omnibus, quæ ad hoc negotium per-
,, tinebant, expletis, in ſua redierunt ambo,
,, Epiſcopus, & Adalbero, tali a Sancta Synodo
,, conſolatione percepta, ut Epiſcopo decedente
,, ab hac vita, nullus pro eo alius eſſet ordi-
,, nandus, niſi ipſe Adalbero. Sed non eſt ſapien-
,, tia, non eſt prudentia, non eſt conſilium
,, contra Dominum. Nam eodem anno poſt ali-
,, quot menſes prædictus Clericus vitæ termi-
,, num clauſit. Ita refert *Berno* Abbas Augienſis in ejus Vita, die 4. Julii, apud *Surium*. Ibidem commemorat ipſum Purgatorii pœnis addictum fuiſſe, quòd nepotem Succeſſorem deſignaſſet. Idque illum cœleſti viſione præſenſiſſe. Quadam ſcilicet die quaſi de gravi ſomno exci-
,, tatus, coram omnibus ait: Heu, heu, quòd
,, illum Adalberonem nepotem meum umquam
,, vidi: quia pro eo quòd ei conſentiebam ſecun-
,, dùm ſuum deſiderium, nolunt me impunitum
,, in ſuum recipere conſortium.

Epiſcoporum Tranſlationes.

IX. Tranſlationes Epiſcoporum ab una Sede ad aliam non fiebant Sæculis nono & decimo, niſi ob evidentem neceſſitatem, vel Eccleſiæ utilitatem, Synodorum, aut Romani Pontificis Auctoritate. Sic *Actardus* Urbe & Eccleſia Nannetenſi

tenſi Normannorum incurſione vaſtatis, ab *Hadriano II.* Pontifice Maximo, poſtulante Synodo Duziacenſi primâ, prævia Cleri plebiſque Turonenſis electione, *Carolo Calvo*, Rege Chriſtianiſſimo favente, ad Turonenſem Archiepiſcopatum tranſlatus eſt anno DCCCLXXI. ut Concilii Duziacenſis, cui Remenſis Archipræſul *Hincmarus* præerat, Epiſtola Synodica ad *Hadrianum*
,, *II.* teſtatur: Venerabilem fratrem & Coëpiſco-
,, pum noſtrum Actardum, quem Clerus & Plebs
Metropolis Eccleſiæ Turonenſis in eadem Eccle-
,, ſia baptizatum, tonſum, & notritum, ac per ſin-
,, gulos gradus ad ordinem Epiſcopatus prove-
,, ctum, ſibi incardinari depoſcit: Quemque ve-
,, ſtra Paternitas nobis incardinandum, etiam ſi
,, locus eveniret in noſtris regionibus in Metro-
,, poli, recommendavit, Auctoritati veſtræ re-
,, mittimus. Quatenus illum in præfata Me-
,, tropoli eo, ſi vobis placet, tenore Archiepiſco-
,, pum incardinetis, ut poſt deceſſum illius, præ-
,, fatæ Metropoli Eccleſiæ, Cleri ac plebis ele-
,, ctione, ſicut Regulæ ſacræ præcipiunt, & ve-
,, tus conſuetudo exigit, a Suffraganeis & Pro-
,, vincialibus Epiſcopis ibidem Metropolitanus or-
,, dinetur Epiſcopus. Quem licèt, juxta Antio-
,, chenos Canones, perfecto Concilio, atque ſe-
,, cundùm Apoſtolicas veſtras Literas, vacanti
,, Eccleſiæ incardinare poſſemus: quia tamen Tu-
,, ronenſis Eccleſia ex antiquo Metropolis & B.
,, Martini meritis famoſiſſima & honorabilis ſem-
,, per extitit, & præfatus frater noſter Actardus
,, genio Pallii a Benignitate veſtra eſt honoratus;
,, rationabilius vidimus, ut petitione Cleri ac
,, plebis ipſius Eccleſiæ, & conſenſu noſtræ una-
,, nimitatis, ac favore Domini noſtri Caroli Re-
,, gis glorioſi, ac veſtra Auctoritate, eidem in-
,, cardinetur Eccleſiæ. Ad hanc Epiſcoporum Synodi Duziacenſis Epiſtolam *Hadrianus II.* reſpondit, eis reverentiam erga Sedem Apoſtolicam gratulatus eſt, eorum votis annuit, *Actardum per Apoſtolicæ Auctoritatis Decretum conſtituens Cardinalem* * *Metropolitanum & Archiepiſcopum Turonicæ Eccleſiæ atque Provinciæ:* multis probans, Sedium mutationes *ſola communi utilitate atque neceſſitate fieri licere*. Ipſi etiam Actardo jus in Nannetenſis Eccleſiæ reliquias Summus Pontifex conſervat: ita tamen ut ſi hæc Eccleſia priſtinum in ſtatum redeat, unita eſſe deſinat Archiepiſcopatui Turonenſi, & proprium habeat Epiſcopum.

*Id eſt, Titularem & proprium.

Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis, qui Tranſlationem *Actardi* ad Eccleſiam Turonenſem cum Synodi Duziacenſis Patribus a Romano Pontifice poſtularat, neſcio quas ob cauſas mutatâ deinde ſententiâ, ad quemdam Epiſcopum Opuſculum ſcripſit *de Tranſlationibus Epiſcoporum, contra Actardum:* in quo Diſciplinæ Eccleſiaſticæ Regulas de hujuſmodi Tranſlationibus exponit. *Ordinatis*, inquit, *ſingulis Epiſcopis in civitatibus ſingulis, non ad mundi gloriam, ſed inter ſcandala perſecutorum, non licet eis mutare civitates, in quibus ſunt regulariter ordinati, nec transferri de civitate ad civitatem pro terrena cupiditate vel gloriæ ambitione, ſicut Sanctus Gregorius in Homiliis Ezechielis Prophetæ tractat, dicens:* Thronus ejus, *quia Dei*, flamma ignis, rotæ ejus ignis accenſus. *Hi enim qui animarum cuſtodes ſunt, & paſcendi gregis onera ſuſceperunt, mutare loca minimè permittuntur. Sed quia in uno loco poſiti divinitatis in ſe præſentiam portant, & ardent, Thronus Dei flamma ignis dicitur. Hi autem, qui amore Domini in prædicatione diſcurrunt, rotæ ejus ignis ardens ſunt, quia dùm ex ejus deſiderio per varia loca diſcurrunt, unde ipſi ardent, & alios accendunt.* Laudat ſubinde *Hincmarus* Canones Africanos decernentes, *Ut non liceat fieri rebaptizationem, reordinationem, vel tranſlationem Epiſcoporum.* Indeque colligendum ait *Quàm grande ſcelus ſit hujuſmodi Tranſlatio, quæ rebaptizationi & reordinationi comparando conjungitur.* Explicat ſubinde quibus de cauſis juſtè fieri poſſint Epiſcoporum Tranſlationes, & qua Auctoritate. *Si autem cauſa certa neceſſitatis vel utilitatis exegerit, ut quilibet Epiſcopus de civitate in qua ordinatus eſt, ad aliam civitatem transferatur, Synodali diſpoſitione, vel Apoſtolicæ Sedis conſenſione, apertiſſimâ ratione manifeſtum fieri debet, quia transfertur de civitate, in qua ordinatus fuit, ad aliam civitatem, cauſâ fidei, non temporalis commodi; pro animarum lucro, non pro rerum temporalium quæſtu; non ſuo vitio, ſed aliorum repudio; neceſſitate perſecutionis, non ardore ambitionis, vel præſumptione propria voluntatis.*

Ubi verò ſingula capita, ſeu ſingulas rationes Canonicæ Tranſlationis ex Canonibus probavit *Hincmarus*, hæc de *Actardo* ſubjungit, quæ ejus hiſtoriam & variam fortunam paucis nos docent:
,, Actardus Nannetenſis Epiſcopus, priùs a No-
,, menoio Brittonum Duce, de ſua civitate ex-
,, pulſus, a Domno Rege Carolo, fugato eodem
,, Brittonum Duce, conſilio Epiſcoporum, illum
,, quem in Sede Nannetenſi iſdem Tyrannus fe-
,, cerat exordinari, in Monaſterio Sancti Martini
,, juſſit exulare, & Actardum in Sede ſua reſti-
,, tui. Poſtea autem a Salomone Tyranno eum-
,, dem Actardum a civitate ſua expulſum, in va-
,, cante Morinenſi Eccleſia, Concilii conſenſu,
,, conceſſit aliquandiu immorari: donec petenti-
,, bus Clero ac Plebe Provinciæ Turonenſis, &
,, cohibentibus Epiſcopis, ad Provinciam ſuam
,, rediit, & a Pontifice Apoſtolicæ Sedis in va-
,, cante Metropoli fuit incardinatus. Qui Actar-
,, dus non debuerat Sedem ſuam mutare, ſi va-
,, leret ibi conſiſtere; vel ſi alius aliquis eſſet,
,, qui ſimili vel fortè cum majori utilitate regu-
,, lariter in Turonenſi Eccleſia poſſet ordinari.

Id autem hac in cauſa maximè reprehenſione dignum ducit *Hincmarus*, quòd *Actardus* utramque Sedem Turonenſem & Nannetenſem ſimul teneret: atque id videri contra Calchedonenſe Concilium, quo decretum eſt ,,: Non licere Cle-
,, ricum in duarum civitatum conſcribi ſimul Ec-
,, cleſiis, & in qua initio ordinatus eſt, & ad
,, quam confugit, quaſi ad potiorem, ob inanis
,, gloriæ cupiditatem. ,, Et infra, Actardum perſtringens, ait: ,, Qui pro opibus & facultatum
,, copiis, ac rebus terrenis Eccleſiam ſuam mu-
,, tat, adulter meritò vocatur. Nam civitatem in
,, quâ Comes inhabitat, & Clerici ac Laïci no-
,, biles, ſed & ignobiles, atque ruſtici labora-
,, tores, & etiam Judæi, ut fertur, inhabitant,
,, & in Parochia ſub nomine Chriſtiano degunt,
,, Epiſcopum cauſa cupiditatis, aut ardore am-
,, bitionis deſerere, & alteram Sedem vacantem
,, invadere, & cum illa, in qua ordinatus fuit,
,, & in qua ſine periculo mortis degere valet,
,, tenere, non ſolùm turpe, ſed & periculoſum
,, atque perniciosum eſt . . . . . . Nos autem mo-
,, derni & Gallicani Epiſcopi, novos Canones fa-
,, cere conamur, ut liceat nobis, quod gravius
,, eſt quàm carnali commercio, ſpiritnali adul-
,, terio, aut duas uxores, id eſt, duas Sedes ſi-
,, mul habere, aut uxorem ſimul & concubinam
,, tenere, vel vivente, licèt infirma, uxore, id
,, eſt, Eccleſiâ noſtrâ perſecutione qualibet rebus
,, ac poſſeſſionibus imminutâ, ad alterius copu-
,, lam tranſmigrare. Cùm ſicut vir non habet
,, ſui corporis poteſtatem, ſed mulier, quamdiu
,, uxor ejus, licèt infirma, vivit; ita & Epiſco-
,, pus non habet poteſtatem Eccleſiam, videlicet
,, plebem ſuam, deſerere, & alteram invadere,

vel

,, vel uſurpare, quamdiu, ſicut Sanctus Augu-
,, ſtinus dicit, in ea reſidui ſunt conſervi ſui,
,, quibus præbeat cibaria, quos aliter vivere non
,, poſſe novit..... At ſi uxor Epiſcopi, Eccleſia
,, ſcilicet aut Parochia ejus, fuerit qualibet op-
,, preſſione perſecutionis deſolata, id eſt, de ſo-
,, lo elapſa, ut in ea non remaneant quibus ne-
,, ceſſe ſit miniſtrare, licitè valet Epiſcopus ad
,, vacantem aliam Eccleſiam tranſmigrare.

Ibidem excuſationes *Attardi* ſic explodit:
,, Quod ſcripſiſti, Epiſcopum de quo agitur, di-
,, cere ad excuſandas excuſationes in peccatis,
,, quoniam ſunt in civitate Metropoli, in qua
,, fuerat ordinatus, Miniſtri Eccleſiaſtici, qui in-
,, digentium neceſſitatibus poſſunt conſulere, ſed
,, ipſe non habet ſufficientiam rerum ac faculta-
,, tum, quibus in ea honorabiliter poſſit ſubſi-
,, ſtere: unde ſe conatur excuſare, inde magis
,, videtur accuſare, & cupiditatis atque cauterio
,, ambitionis inurere, qui plus poſſeſſiones ter-
,, renas, quàm animarum lucra videtur acquire-
,, re. Debuerat enim in mente habere quod Spi-
,, ritus Paulo dixit, ut non exiret de civitate,
,, in qua multus ei populus erat, ſed conſtanter
,, prædicaret. Qoid enim ſcit utrùm multi de
,, Paganis illis, qui in eadem civitate habitant,
,, ſint a Deo prædeſtinati ad vitam, qui per
,, prædicationem ejus oris & operis converti po-
,, terant?

Et infra: ,, Sicut enim Comes civitatis, homo
,, ſæcularis, & alii etiam ſæculares, & majoris
,, & minoris poteſtatis, habent unde in ſua Me-
,, tropoli poſſint conſiſtere, & Comminiſtri ejus
,, Eccleſiaſtici valent ibidem vivere, ſic & ipſe,
,, niſi eum cupiditas & ambitio inde ejiceret,
,, ibidem vel de operibus manuum, vel de deci-
,, mis Fidelium ac collatione Presbyterorum; &
,, ſi aliter non poſſet, vel ſub cenſu, ſicut Hie-
,, roſolymis Patriarcha, & viri religioſi ac fide-
,, les in Corduba, & in aliis civitatibus per Hi-
,, ſpaniam faciunt, ibi valeret manere: & con-
,, ſervis in tempore tritici menſuram donare, id
,, eſt, verbum prædicationis impertire; & Mini-
,, ſteria, quæ nonniſi ab Epiſcopis Miniſtris Ec-
,, cleſiaſticis & plebibus poſſunt dependi, ſicut
,, ſunt Ordinationes Eccleſiaſticorum Miniſtrorum,
,, ſicut eſt confectio ſacri Chriſmatis, & conſe-
,, cratio olei exorcizati & ad infirmorum unctio-
,, nem conſecrati, Confirmatio & conſignatio
,, baptizatorum, manûs impoſitio & reconciliatio
,, publicè Pœnitentium, & velatio Virginum..
,, ... Quæ nonniſi ab Epiſcopis valent regu-
,, lariter fieri, & in utriſque civitatibus tanto
,, ſpatio inter ſe diſtantibus, ab uno Epiſcopo
,, congruis temporibus non valent, imò nec de-
,, bent, nec Regulæ permittunt exequi.

Et inferiùs: ,, Cur enim non poſſet religioſus
,, homo & Epiſcopus ac continens, ſine uxore
,, & filiis, ita in civitate ſua vivere, ſicut ſæ-
,, cularis homo Comes, uxorem habens & libe-
,, ros, etiam inter Paganos vivit: præſertim cùm
,, alias poſſeſſiones & Abbatias largitione Regis
,, habeat, unde ſumptus habere valet, quibus
,, ad Deo ſerviendum, & miniſterium ſuum
,, exequendum in plebe ſibi commiſſa ſufficere
,, poſſet?

In Concilio Pontigonenſi anno octingenteſimo ſeptuageſimo-ſexto, cùm Gallicani omnes Antiſtites *Anſegiſi* Primatum agnoſcere colereque renuerent, unus *Frotarius Burdigalenſis Epiſcopus, quoniam a Burdigala ad Pictavos, indeque ad Bituricum, favore Principum, contra Regulas ſe tranſtulit, per adulationem reſpondit, quod Imperatori placere regnovit*: ut habent Acta Synodi. Ibidem *Lecta eſt Proclamatio Frotarii Burdigalenſis Archiepiſcopi, quia non poterat conſiſtere propter infeſtationem Paganorum in civitate ſua, ut liceret ei Metropolim Bituricenſem occupare. Cujus petitioni unanimitas Epiſcoporum nullatenus acquievit.* Tranſlationes itaque ordinario jure fiebant Synodi conſenſu: ſed conſenſum illum Romanus Pontifex ſupplere poterat, & licentiam a Synodo negatam concedere. Unde *Joannes VIII.* eumdem *Frotarium*, rogante Rege, poſtulantibus Epiſcopis Comprovincialibus, nec non Clero ac populo Bituricenſi, ad illam Eccleſiam tranſtulit, ut conſtat ex illius Epiſtolâ VIII. ad *Carolum Calvum*, Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Licèt*, inquit, *ſolius Majeſtatis veſtræ teſtimonio ſuper exterminio Burdigalenſis Provinciæ cedere minimè cunctaremur: tamen quia Pietatis veſtræ teſtimonio Comprovincialium quoque Præſulum literas convenire nuper cognovimus, ſecundùm Pietatis veſtræ religioſiſſimum libitum, Burdigalenſis Eccleſiæ Epiſcopum, fratrem ſcilicet noſtrum Frotarium, in Bituricenſem Eccleſiam Cardinalem fieri decernentes, Metropolitanæ Dignitatis Privilegio iterato munire curavimus; & ſtudii veſtri ſolertiam, qua ſemper idoneos Eccleſiæ viros quodam naturalis ingenii nobilitate deligitis, admirantes, congruas literas his quorum intereſt, ex Auctoritate Sedis noſtræ direximus.* Scripſit etiam ea de re ad Clerum, Plebem, & Ordinem Bituricenſem; ad Epiſcopos ejuſdem Provinciæ & ad *Frotarium* ipſum. Cæterùm ſolâ ratione neceſſitatis tranſlationem hujuſmodi ſe concedere ſignificat, in Epiſtolâ ad Epiſcopos: & hac diſpenſatione non obſtante, Canones quibus Tranſlationes Epiſcoporum ab una Sede ad aliam prohibentur, in poſterum religioſè obſervari jubet: *Prioribus itaque manentibus Regulis inconvulſis, quas ubi nec rerum nec temporum urget neceſſitas, jure convenit obſervari, vacante Sede, Frotarium fratrem & Coëpiſcopum noſtrum in Sede Bituricenſi præficiendum ordinavimus Sacerdotem..... Sanè latere vos nolumus, ſic nos iſta, interveniente non modica Barbarica neceſſitate, nunc concedere, ut tali neceſſitate remota, conſuetudinariè alteriùs non requiratur.*

Formoſi Pontificis hoſtes ipſi vitio verterunt, quòd a Portuenſi Eccleſia ad Romanam Sedem migraſſet. *Stephanus VII.* in demortui cadaver ac memoriam ſæviens, id ipſi exprobravit: *Cùm Portuenſis eſſes Epiſcopus, cur ambitionis ſpiritu Romanam univerſalem Sedem uſurpaſti?* Unum ex Capitibus, quæ *Auxilius Formoſi* defenſor, in libro de illius Ordinationibus probanda ſibi ſumit, eſt: *Quòd ſi Epiſcopus a propria Sede fuerit pulſus, certa imminente neceſſitate vel utilitate, in alia Eccleſia quæ Præſulem non habet, inthronizari poſſit, non tamen abſque auctoritate duntaxat Romani Pontificis.* Formoſi memoriam vindicavit *Joannes IX. Stephanique VII.* contra ipſum Acta reſcidit: ſed Canones confirmans prohibuit, ne quis tranſlationem ipſius ab uno Epiſcopatu ad alium in exemplum aſſumeret: *Quia*, inquit, *neceſſitatis cauſa de Portuenſi Eccleſia Formoſus pro vitæ merito ad Apoſtolicam Sedem provectus eſt; ſtatuimus & omnino decernimus, ut id in exemplum nullus aſſumat, præſertim cùm ſacri Canones hoc interdicant, & præſumentes tanta feriant ultione, ut etiam in fine laicam eis prohibeant communionem.* Cùm *Manaſſes* Arelatenſis Archiepiſcopus *Hugoni* Italiæ Regi affinis, Veronenſem, Tridentinum, & Mantuanum Epiſcopatum ab eo obtinuiſſet, ac ſe exemplo *Sancti Petri*, qui ab Antiochena ad Romanam Eccleſiam migravit, tueretur, Pii omnes factum ejus, & frivolam facti excuſationem vehementer improbarunt: quòd *Sanctus Petrus* Romam migraſſet, *non ambitione inflammatus, ſed martyrio animatus; non quærens aurum, ſed ani-*

animarum lucrum. Ita reſert *Luitprandus* lib.IV. Cap.III. *Ratherius* Veronenſis Epiſcopus, Sede ſua pulſus, Leodienſi Eccleſiæ vacanti præfectus eſt, agente *Sancto Brunone* Colonienſi Archiepiſcopo, ut reſert *Regerius* in ejus Vita apud *Surium* die 21. Octobris. *S. Oſvaldus* Vingornienſis Epiſcopus vacantem Eboracenſem Eccleſiam regendam ſuſcepit, *cogente Edgaro Rege, & S. Dunſtano Cantuarienſi Archiepiſcopo, omnique Clero aſſentiente*, ut legitur in ejus Vita apud *Surium* die 15. Octobris. Sanctus ipſe *Dunſtanus* a Vigornienſi ad Londinenſem, a Londinenſi ad Cantuarienſem Eccleſiam migraverat Cleri ac plebis unanimi electione & acclamatione, *quaſi voce verè divina conſtrictus*: ut Vitæ ejus Auctor commemorat apud *Surium* die 19. Maji.

In Synodo Romana ſub *Gregorio V.* anno 998. de cauſa *Giſilarii* actum eſt, qui ab Epiſcopatu Merſeburgenſi ad Magdeburgenſem migraverat; ſicque ſancitum eſt Canone IV. *Si Giſilarius Sanctæ Magdeburgenſis Eccleſiæ Epiſcopus potuerit canonicè comprobare, quòd per ambitionem de minori Sede Merſeburgenſi ad majorem Magdeburgenſem non migraverit; ut non deponatur, judicatum eſt. Sed ſi populi & Cleri invitatione migravit, in eadem permaneat Metropoli. Quòd ſi abſque eorum invitatione & electione migravit, non tamen per ambitionem & avaritiam factam eſſe conſtiterit, ad priorem redeat Sedem. At ſi ambitionem & avaritiam negare non potuerit, definitum eſt, amittat utramque.*

Beneficiorum pluralitas Eccleſiaſticæ Diſciplinæ contraria. X. Epiſcopos unam vel plures Abbatias interdum poſſediſſe cum Epiſcopatu, *Hincmari* Laudunenſis & *Actardi* exempla probant, nec-non *Hattonis* Moguntini Archiepiſcopi, qui *Cor Regis* Caroli Craſſi nuncupatus eſt, & duodecim Abbatiis præfuit, ut teſtatur *Ekkehardus* apud *Durcheſnium* Tom. III. pag.485. Verùm id ex Diſciplina Eccleſiaſtica non fuit, niſi fortè tot Abbatiarum Adminiſtrator potiùs quàm poſſeſſor fuerit *Hatto*, quo modo Generales Ordinum pluribus Monaſteriis præſunt, quorum propterea reditibus non fruuntur. *S. Udalricus* Auguſtanus Epiſcopus *Adalberonis* nepotis ſui Abbatiam ab Imperatore poſtulavit, obtinuitque, non ut ſuos reditus augeret, ſed ut Beneficiorum quæ Cœnobitis a Principe impetrarat, poſſeſſionem ipſis firmaret: utque Abbati Regulari, quem eligi curavit, Præfecturam illam reſignaret. Id teſtatur *Berno Augienſis* in ejus Vita apud *Surium* die 4. Julii, Cap.24. *S. Vuolfangus* Ratiſponenſis Epiſcopus, celebrem *S. Emmerammi* Abbatiam, quam Ratiſponenſes Epiſcopi ejus Deceſſores ab Imperatoribus impetrantes in ſuam ditionem redegerant, rebuſque ejus & facultatibus pro ſuo libito uſi erant, Abbati Regulari *Romuoldo* reſignavit. Cùmque a carnalibus Conſiliariis urgeretur ut Abbatiam retineret, nec ea Præfectura, ejuſque reditibus Succeſſores ſuos fraudaret, reſpondit: *Scire debetis, Vuolfangum numquam in humeros ſuos accepturum ſarcinam, quam ferre non poſſit, nempe ut Epiſcopus pariter & Abbas dici velit. Sicut enim, teſte B. Gregorio, indecorum eſt, ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio: ita nimirum noxium ſimulque turpiſſimum eſt, ſi ſingula Miniſteria perſonis totidem non fuerint diſtributa. Sufficit Epiſcopo ut ſumma vigilantia incumbat Paſtorali Officio: ſatiſque negotii habet Abbas, ſi Fratrum procuret ſalutem, reſque Monaſterii ſui per omnia bene procuret. Quod autem me dicitis & Succeſſores meos fraudare facultatibus Beati Emmerammi Martyris: equidem ea illi cui donata ſunt, & ſervorum Dei uſibus modis omnibus conſervare volo. Ita enim mihi vel maximè uſui erunt & emolumenta, ſi illis, quibus deputata ſunt, abundè impendantur.* Ita refertur in Vita *Sancti Vuolfangi*, apud *Surium* die 31. Octobris. *Fulco* Remenſis Archiepiſcopus plures Abbatias a Rege *Carolo Simplice* obtinuit; in multis ſanè, at non in hoc laudandus Archipræſul: niſi fortè Abbatias illas acceperit, ut illas a ſæcularium hominum invaſionibus, quæ tum frequentes erant, vindicaret, ac tueretur.

Epiſcoporum Reſidentia. XI. Non ſolùm Canonibus, ſed & Regum noſtrorum Capitularibus, Legis Divinæ & Eccleſiaſticæ jubentibus executionem, reſidendi in propriis Eccleſiis neceſſitas Epiſcopis impoſita eſt, Lib. V. Cap.177. hæc leguntur ex Concilio Aquiſgranenſi II. Canone XII. deſumpta; *Comperimus quoſdam ſocios Ordinis noſtri, non cauſâ neceſſitatis aut utilitatis, ſed potiùs avaritiæ & propriæ delectationis, ſæpiſſimè propriâ civitatis ſuæ Sede relictâ, Cleroque neglecto remotiora loca frequentare: de qua re & deſtitutio divini cultûs, & prædicatio in Plebibus, & cura ſubjectorum poſtponitur, & hoſpitalitas negligitur. Quod ne alterius a quoquam ſine inevitabili neceſſitate, & certa utilitate fiat, pari conſenſu inhibuimus.* Legatur & Caput CCCXXXIX. *Cap. 1.*

Rationes a Reſidentia diſpenſantes ad tempus. Quædam tamen rationes receptæ erant ſæculis nono & decimo, a reſidentia legitimè diſpenſantes. Primò profectiones Romam devotionis causâ aut Summi Pontificis juſſione. Quod ex Epiſtolâ XVII. *Hincmari* ad *Nicolaum I.* ex Epiſtolâ *Hincmari* Laudunenſis ad Remenſem *Hincmarum* Tom. II. Operum ejuſdem, pag.355. ex Concilio Duziacenſi I. ex *Flodoardo* lib.2. cap.18. & lib.3. cap.10. & ex Synodo VIII. Oecumenica Canone 17. colligitur.

Secunda ratio erat obſequium Principis, non ſponte quæſitum, ſed impoſitum. Sic unus vel duo Epiſcopi in Aula ſacris operabantur, duo vel tres Regem ad bellum procedentem comitabantur, ut ex lib. VII. Capitularium, cap.91. compertum eſt. Sic *Frotarius* Tullenſis Epiſcopus Regiis ædificiis in Aquiſgranenſi Palatio curandis præfectus eſt a *Ludovico Pio*. Hujuſmodi mandata, quæ Epiſcopi Aulici ambiiſſent, *Frotarius*, qui officio ſuo fungi volebat, ægrè accepit, & *Hilduinum* Imperatoris Archicapellanum per literas rogavit, ut ab ipſo hoc onus ſummoveret, quo a grege ſuo avelleretur. *A prædicto*, inquit, *ſervitio nos liberare ne pigeatis. Alioquin per me ipſum ad præſentiam Domni Imperatoris, & veſtram præſentiam ſuppliciter obſecrabo, ut hoc onus curæ Paſtoralis a me ſummoveatis, quia illud mea parvitas taliter ferre non valet. Et valdè utilius eſt me iſtiuſmodi curâ ſummoveri quàm per meæ auctoritatis fiduciam tot oves Domini exitio diſcriminis interire.* Extat hæc Epiſtola Tom.II. Hiſtoriæ Francorum *Duchesnii*, inter *Frotarii* Epiſtolas XI. Synodus Meldenſis Canone 28. rogavit *Carolum Calvum* Regem, ne Epiſcopos Adventus & Quadrageſimæ temporibus a ſuis Diœceſibus avocaret. *Hincmarus* Epiſtolâ 26. ad *Nicolaum I.* Pontificem Maximum ſe a ſua Diœceſi frequenter avelli queritur ob Eccleſiæ ac Reipublicæ graviſſima negotia: *Niſi in die Natalis Dominici & in die Sanctæ Reſurrectionis ejus vix in toto anno Pallio utor. Quoniam de illorum numero, peccatis meis exigentibus factus, de quibus ſcriptum eſt: Impedimenta ſæculi fecerunt eos miſeros, rarò in decretis Feſtivitatibus, quæ Pallio uti Metropolitanis conceditur, in Sede mea, propter multas occupationes & neceſſitates Eccleſiæ & Regni eſſe mihi permittitur.*

Legationes Epiſcopis impoſitæ. Tertia ratio a reſidentia diſpenſans erat Legatio a Summis Pontificibus, aut a Regibus impoſita. Hujuſmodi Legationum plurima exempla in Hiſtoriis occurrunt Sæculis nono & decimo.

Apncriſiarii ſeu Nuntii Sedis Apoſtolicæ quandoque Epiſcopi erant, ſed rarò, quia ordinaria iſta Legatio diuturnæ a grege abſentiæ neceſſitatem imponebat, ut teſtatur *Hincmarus* Epiſtolâ XIV. *De inſtitutione Carolomanni Regis & de Ordine Palatii*, Cap. 14. *Aliquando*, inquit, *per Epiſcopos, aliquando verò per Diaconos Apoſtolica Sedes hoc officio fungebatur .... A tempore verò Peppini & Caroli, interdum per Presbyteros, interdum per Epiſcopos, Regia voluntate, atque Epiſcopali conſenſu; per Diaconos vel Presbyteros magis quàm per Epiſcopos hoc Officium exsecutum extitit: quia Epiſcopi continuas vigilias ſupra gregem ſuum debent aſſiduè exemplo & verbo vigilare, & non diutiùs ſecundùm ſanctos Canones a ſuis abeſſe Parochiis.* Legationi extraordinariæ affine erat *Miſſi Dominici* munus, quo ſub Carolinæ ſtirpis Regibus Chriſtianiſſimis Epiſcopi etiam extra Diœceſes ſuas plerumque fungebantur, ut Hiſtoriæ noſtræ, & Regum Capitularia docent.

Diaconi & Presbyteri frequentiùs quàm Epiſcopi a Sede Apoſtolica Nuntii mittebantur.

Quarta ratio ab actuali reſidentia diſpenſans, erat neceſſitas & obligatio conferendi ſe ad Concilia Provincialia, quæ nono Sæculo frequentia erant, vel ad Comitia & Placita Regia, ſeu Generales Ordinum Regni Conventus. De quibus Placitis *Hincmarus* in Epiſtolâ mox laudatâ, Cap. 29. ſcribit: *Conſuetudo autem tunc temporis erat, ut non ſæpius, ſed bis in anno, Placita duo tenerentur. Unum, quando ordinabatur ſtatus totius Regni ad anni vertentis ſpatium, quod ordinatum nullus eventus rerum, niſi ſumma neceſſitas, quæ ſimiliter toto Regno incumbebat, mutabat. In quo Placito generalitas univerſorum Majorum tam Clericorum, quàm Laicorum conveniebat; Seniores propter conſilium ordinandum, minores propter idem conſilium ſuſcipiendum, & interdum pariter tractandum, & non ex poteſtate, ſed ex proprio mentis intellectu vel ſententia confirmandum. Cæterùm autem propter dona generaliter danda aliud Placitum cum Senioribus tantùm & præcipuis Conſiliariis habebatur, in quo jam futuri anni ſtatus tractari incipiebatur.*

Generales Ordinum Regni Conventus.

Quinta ratio a reſidentia diſpenſans, erat aſſumptio ad Regia Conſilia. Tunc ſcilicet quoſdam ex Epiſcoporum ordine Chriſtianiſſimi Principes in Conſiſtorium ſuum adlegebant, ut ibidem teſtatur Hincmarus. *Conſiliarii autem*, inquit, *quantùm poſſibile erat, tam Clerici, quàm Laici, tales eligebantur, qui primò ſecundùm ſuam quiſque qualitatem vel miniſterium Deum timerent, deinde talem fidem haberent, ut excepta vita æterna, nihil Regi & Regno præponerent, &c. ..... Præfatorum autem Conſiliariorum intentio, quando ad Palatium convocabantur, in hoc præcipuè vigebat, ut non ſpeciales vel ſingulares quaſcumque vel quorumcumque cauſas, ſed nec etiam illorum, qui pro contentionibus rerum aut legum veniebant, ordinarent, quouſque illa, quæ generaliter ad ſalutem vel ſtatum Regis & Regni pertinebant, Domino miſerante, ordinata habuiſſent. Et tunc demum, ſi fortè tale aliquid Domno Rege præcipiente reſervandum erat, quod ſine eorum certa conſideratione determinari a Comite Palatii, vel cæteris quibus congruebant, non potuiſſet.* Regiorum verò Placitorum ordinem ibidem exponens *Hincmarus*, cap. ſcilicet 35. hæc ſubdit: *Sed nec illud prætermittendum, quomodo ſi tempus ſerenum erat, extra, ſin autem, intra diverſa loca diſtincta erant, ubi & hi abundanter ſegregati ſemotim, & cætera multitudo ſeparatim reſidere potuiſſent. Quæ utraque tamen Seniorum ſuſceptacula ſic in duobus diviſa erant, ut primò omnes Epiſcopi, Abbates, vel hujuſmodi honorificentiores Clerici, abſque ulla Laïcorum commixtione congregarentur. Similiter Comites, vel hujuſmodi Principes ſibimet honorificabiliter a cætera multitudine, primo mane ſegregarentur, quouſque tempus, ſive præſente, ſive abſente Rege, occurrerent: & tunc prædicti Seniores more ſolito, Clerici ad ſuam, Laici verò ad ſuam conſtitutam Curiam convocarentur. Qui cùm ſeparati a cæteris eſſent, in eorum manebat poteſtate, quando ſimul, vel quando ſeparati reſiderent, prout eos tractandæ cauſæ qualitas docebat, ſive de ſpiritalibus, ſive de ſæcularibus, ſeu etiam commixtis.* Eccleſiaſtici namque de cauſis merè ſpiritualibus & Eccleſiaſticis ſoli decernebant, Proceres & Comites Laïci de cauſis profanis & temporalibus judicabant: ad tractandum de cauſis mixtis uterque Ordo conveniebat.

Epiſcopi ad Regia Conſilia aſſumpti.

Regiorum Placitorum ordo.

Hoſtiles incurſus & irruptiones Barbarorum non excuſant a Reſidentia, quamdiu reſidui ſunt conſervi quibus Epiſcopus præbeat cibaria, quos aliter vivere non poſſe novit, ut poſt *Sanctum Auguſtinum* ait *Hincmarus* contra *Actardum* ſcribens. Hac de quæſtione conſultus ab *Huntfrido* Morinenſi Epiſcopo *Nicolaus Primus* Pontifex Maximus reſpondit: *Si perniciosum eſt procellam in tranquillitate navem deſerere, quantò magis in fluctibus? Ubi non dicimus, quòd perſecutorem non fugiamus, maximè Paganorum inſidias ..... Sed quòd præcipuè nos, qui tamquam arietes ducatum gregibus præbemus, immo qui & horum Paſtores ſumus Deo auctore e[...] in periculis perſiſtere profectò conveniat.*

Hoſtiles incurſus a Reſidentia excuſare non cenſebantur, quamdiu reſiduus erat populus.

Cùm *Ludovicus* Germaniæ Rex *Caroli Calvi* fratris ſui Regnum, illo abſente, impeteret anno 875. *Hincmarus* ad Epiſcopos & Proceres Provinciæ Remenſis Epiſtolam ſcripſit,* quâ multis probat, Epiſcopos in his belli viſceralis, ut loquitur ſive civilis anguſtiis, Eccleſias ſuas deſerere non debere.* *Inter duos Reges*, inquit, carne fratres, de hoc Regno, in quo degimus, ſatagentes velut inter malleum & incudem, Epiſcopi ſumus. Si enim quia ſeceſſit longiùs in aliud Regnum Rex noſter, in adventu ſuperventuri Regis, Eccleſias noſtras quaqua verſum nemine perſequente, vel præjudicium, ut dicitur, inferre moliente, fugientes diſceſſerimus, & nos ad ſuperventuri tutelam Regis non contulerimus.... & nos & oves nobis commiſſæ periclitari videbimur. Nos quidem, quia non Paſtores & mercenarii & apud Deum & apud homines judicabimur: Oves autem nobis commiſſæ, quia ſine Paſtore errabunt, vel diſpergentur, & facultates Eccleſiaſticæ, quibus ſuſtentari debent, velut relictæ ſine cuſtodibus diripientur ac vaſtabuntur, ſi defuerit virtus Principis, cujus poteſtate defendantur, vel cuſtodes, qui pro ovibus & earum alimoniis Principi & Defenſori ac Tutori Eccleſiæ ſuggerant. *Et infra:* Undique nos circumſtant anguſtiæ. Si enim relicti a Rege noſtro, ſupervenientis Regis poteſtati nos contulerimus, mors nobis eſt: ſi autem non egerimus, Eccleſiarum noſtrarum, & ovium nobis commiſſarum cuſtodiæ invigilare nequibimus, & aut nunc in manum ſuperventori Regis, aut ſi Rex noſter reverſus fuerit, in manus illius incidimus...... Melius eſt nos incidere in manus hominum, ſi Deus ita permiſerit, quàm derelinquere legem, id eſt, mandatum Dei, ut non deſeramus oves nobis a Deo commiſſas, qui animam ſuam poſuit pro ovibus ſuis. In quo oſtenſa eſt nobis via quam ſequamur, appoſita forma cui imprimamur. Debemus ergo & nos, ſi neceſſe fuerit, pro fratribus noſtris animas noſtras ponere, & non oves noſtras deſerere. *Et infra:* Igitur nobis non ſolùm, ſequendum, ſed & amplectendum eſt pro fide ac veritate, ſi contigerit, quod de ſe B. Ambroſius dicit loquens ad Eccleſiam ſuam:* Volen-

* *Epiſt. IX. Tom. II.*

* *Cap. 8.*

Cap. XV.

* *Orat. in Auxentium.*

,, lens numquam vos deſeram, coactus repugnare
,, non novi. Dolere potero, potero flere, pote-
,, ro gemere: Aliter nec debeo, nec poſſum re-
,, ſiſtere. Fugere autem & relinquere Eccleſiam
,, non ſoleo. Sic enim egerunt ſancti Prædeceſ-
,, ſores noſtri, ut in Eccleſiaſticis Hiſtoriis legi-
,, mus, B. Hilarius Pictavenſis, Paulinus Tre-
,, virenſis, Dionyſius Mediolanenſis, Euſebius
,, Vercellenſis, Joannes Conſtantinopolitanus, &
,, multi alii, quorum dicta & exempla uſque ho-
,, die in Sancta florent Eccleſia, quorum juxta
,, Pauli vocem, * Intuentes exitum converſa-
*Heb. 13. ,, tionis, imitari debemus fidem atque exempla ...
,, ... Sic fecit S. Nicaſius Remorum Epiſcopus, qui
,, tempore Vvandalorum in perſecutione gene-
,, rali ſuam non deſeruit civitatem, & intra pa-
,, rietes Eccleſiæ martyrio meruit coronari. Sic
,, eodem tempore Sanctus Anianus. Sic B. Lupus.
,, Sic Sanctus Remigius Remorum Epiſcopos ſu-
,, pervenientibus Francis Paganis in Belgicam
,, Diœceſeos ſuæ Provinciam, Eccleſiam ſuam
,, non deſeruit: ſed orationibus & ſanctis exem-
,, plis ferocitatem gentis perdomuit, & in ver-
,, bis ſuis monſtra placavit: & non ſolùm Pro-
,, vinciam ſuam a gladio gentili eripuit, verùm
,, & gentem Paganam ad fidem Chriſti coope-
,, rante gratiâ convertit, & tria millia Pagano-
,, norum unà cum Rege in Vigilia Sancti Paſchæ
,, ad gratiam baptiſmi perduxit...... Hinc ergo
,, eſt colligendum, ſi cauſæ fidei & generali Ec-
,, cleſiaſticarum definitionum negotio civium ca-
,, ritas, quæ atteſtante Apoſtolo, major eſt fide,
,, præponi debet, ſicut verbis Sancti Leonis,
,, & ſacrorum Canonum demonſtratur, utrùm
,, pro quacumque alia cauſa Eccleſias & oves no-
,, bis commiſſas ſine periculo valeamus dimitte-
,, re, & in alias quaſcumque partes ſecedere.
,, Denique cùm partem Imperii contra Theodo-
,, ſium & Valentinianum Maximus uſurparet, &
,, cogeret Epiſcopos vel contra fidem agere, vel
,, Eccleſias ſuas deſerere, aut alio quolibet mo-
,, do perſequi; Sanctus Martinus ejuſdem Maxi-
,, mi præſentiam & colloquium non declinavit,
,, minimè autem Eccleſiam ſuam deſeruit, &c.

Denique explicans *Hincmarus* quomodo gerere ſe debeant in illis anguſtiis Epiſcopi, quomodo omnes adhortari ut fidem *Carolo* Regi ſervent; quomodo *Ludovicum* Germaniæ Regem admonere ne violet pacta cum *Carolo* inita & ſacramento firmata, hæc ſubdit: ,, Si autem & contra Præpo-
,, ſitum ſuum agentibus conſulere non potuerimus,
,, ſecundùm verba Beati Ambroſii, conſulamus no-
,, bis, ut non faciamus quacumque cupiditate,
,, vel adulatione, vel deceptione, vel commu-
,, nicatione, unde vituperetur miniſterium no-
,, ſtrum,, & perdamus nomen bonum, quod A-
,, poſtolica Regula habere jubet Epiſcopum, etiam
,, ab his qui foris ſunt. Videlicet, ſi ſuperve-
,, nerit Rex alius in Regnum Senioris noſtri, &
,, non fuerit militaris manus quæ ei reſiſtat, ſequa-
,, mur nos Epiſcopi, & in ordinatione Ordinis no-
,, ſtri, & in conſervatione fidei erga Seniorem no-
,, ſtrum Patrum veſtigia; & in receptione, & in
,, cæteris, munus placationis erga ſuperventurum
,, Regem, videlicet in receptione. Legimus enim
,, Sanctum Baſilium cum Clero ſuo, ſupervenien-
,, tem etiam Julianum Apoſtatam honorabiliter
,, recepiſſe, & non ob id ab orthodoxæ fidei re-
,, gula deviaſſe; ſed quæ ſunt Cæſaris, Cæſari;
,, & Deo, quæ Dei ſunt, reddidiſſe.

Epiſcoporum Juriſdictio in Cauſis Clericorum; ſive civilibus, ſive criminalibus.

XII. Summa erat Epiſcoporum Juriſdictio ſæculis nono & decimo. Clericorum cauſæ ſive civiles, ſive criminales, eorum examini ac judicio reſervatæ erant per Regum Capitularia. Lib. 1. cap. 27. Canonis Concilii Calchedonenſis jubetur executio, nimirum: *Ut ſi Clerici inter ſe negotium aliquod habuerint, a ſuo Epiſcopo dijudicentur, & non a ſæcularibus.* Et cap. 38. ſancitum eſt: *Ut Clerici Eccleſiaſtici Ordinis, ſi culpam incurrerint, apud Eccleſiaſticos judicentur, non apud ſæculares.* Et lib. 5. cap. 378. *Nemo audeat Clericum, aut Monachum, vel Sanctimonialem fœminam ad civile Judicium accuſare, ſed ad Epiſcopum. Et ipſe ex Lege vel Canonibus conſentaneam & juſtam ſententiam proferat.* Et lib. 6. cap. 156. decernitur: *Ut nullus Judicum neque Presbyteros, neque Diaconos, neque reliquos Clericos, vel Juniores Eccleſiæ ſine licentia proprii Epiſcopi diſtringere vel condemnare præſumat. Quod ſi fecerit, tamdiu communione privetur, quamdiu reatum ſuum agnoſcat, & per ſatisfactionem emendet Eccleſiæ quod commiſit.* Et cap. 157. prohibetur Clericis, ne Judices Sæculares adeant inconſulto proprio Epiſcopo. *Nullus ex ordine Clericorum, inconſulto proprio Epiſcopo, ad Judicem Sæcularem pergat, neque apud eum, ſuo Epiſcopo non permittente, quemquam pulſare, aut cuiquam ante eum reſpondere, aut quicquam proponere præſumat, neque criminale negotium in Judicio ſæculari proponere audeat.* Et cap. 164. Judices ſæculares, qui Clericum ad ſuum tribunal traxerint, vel in eum ſententiam dicere auſi fuerint, communione privantur. *Si Judex cujuſlibet ordinis Clericum publicis actionibus inclinare, aut diſtringere, aut calumniari, vel injuriare, abſque Epiſcopi ſui permiſſu præſumpſerit, uſque ad Eccleſiæ ſatisfactionem, cum omnibus tantis ſceleribus auxiliantibus, aut faventibus, communione privetur. Epiſcopus tamen non dimittat ut injuriam patientibus plenam de præfatis Clericis juſtitiam canonicè non faciat.* Et lib. 7. cap. 422. *Placuit ut Clerici non diſtringantur vel dijudicentur niſi a propriis Epiſcopis. Fas enim non eſt, ut divini muneris Miniſtri temporalium Poteſtatum ſubdantur arbitrio. Nam ſi propriorum Epiſcoporum Juſſionibus inobedientes extiterint, tunc juxta Canonicas Sanctiones, per Poteſtates exterus adducantur, id eſt, per Judices ſæculares.* Si lis Clericum inter & Laïcum moveretur, Epiſcopus cùm Judicibus Sæcularibus ipſam dirimebat, ut docet *Hincmarus* in Epiſtolâ ad Carolum Calvum, cujus ſolum fragmentum ſupereſt. *Regia*, inquit, *ſollicitudo providè ſollicitèque ſtudere debet, ut tales Judices cum Epiſcopis ad cauſam inter Eccleſiaſticos & ſæculares dirimendam eligat & conſtituat, qui religioſi ſint & Deum timentes .... & juſtum Judicium judicent: & hoc non in publico Judicii loco, ſed in privato: quia Epiſcopi non in Conſiſtorio Regum, non in Prætorio Judicum, nec niſi ab Epiſcopis, aut in Synodo, aut in privato loco, a Primatibus deputatorum, aut a ſe electorum Judicum judicio debent aut poſſunt regulariter judicari.* Clericis & Monachis vetitum erat ne poſthabito Epiſcopi Judicio, Aulam adirent, & pro ſuis cauſis eſſent importuni Principi. Lib. 5. cap. 331. *Placuit ut Monachi & Presbyteri, necnon Clerici, qui, poſtpoſitâ Canonicâ Auctoritate, paſſim Palatium adeunt, & noſtris ſacris auribus importuniſſimam moleſtiam inferunt, ut non hoc facere præſumant: quoniam in hujuſcemodi facto, & vigor Eccleſiaſticus contemnitur, & Religio Sacerdotalis, & Profeſſio Monaſtica vilior efficitur.* Si Epiſcopo adversùs proprium Metropolitanum, aut alios Archiepiſcopos lis eſſet, cauſam ad Sedis Apoſtolicæ Judicium deferre poterat, Lib. 7. cap. 448. *Si fortè, quod non optamus, aliquem Epiſcopum contra proprium Metropolitanum, vel contra alios quoſcumque contingat aliquid habere cauſæ, decrevimus ut ob hoc Sedis Apoſtolicæ Judicium, hi qui petere feſtinant, licentiam habeant. Quod ſcitis Canonum etiam antiquorum Patrum inſtitutione permiſſum.*

Epiſcoporum Juriſdictio in Sæcularium litibus ad eorum forum ab alterutra partium delatis.

Sæcularium lites ad Epiſcopale forum deferri poterant, & ibi iudicari, ſive petitor, ſive poſſeſſor id poſtularet. Quam Juriſdictionis extenſionem Epiſcopi *Caroli Magni* & *Ludovici Pii* Imperatorum beneficio conſecuti ſunt, ut conſtat ex lib. VI. Capitularium, cap. 366. ,, Volumus atque præcipimus ut omnes ditioni noſtræ, Deo auxiliante, ſubjecti tam Romani, quàm Franci, Alamanni, Bajuvarii, Saxones, Turingii, Friſones, Galli, Burgundiones, Britones, Longobardi, Vvaſcones, Beneventani, Gothi & Hiſpani, cæterique nobis ſubjecti omnes, licèt quocumque videantur Legis vinculo conſtricti, vel conſuetudinario more connexi, hanc ſententiam, quam ex ſexto decimo Theodoſii Imperatoris libro, capitulo videlicet 11. ad interrogata Ablavii Ducis illi & omnibus reſcriptam ſumpſimus, & inter noſtra Capitula pro lege tenenda, conſultu omnium fidelium noſtrorum, tam Clericorum, quàm & Laicorum, poſuimus, lege cunctis perpetua tenenda, id eſt: * Quicumque litem habens, ſive poſſeſſor, ſive petitor fuerit, vel in initio litis, vel decurſis temporum curriculis, ſive cùm negotium peroratur, ſive cùm jam cœperit promi ſententia, ſi Judicium elegerit ſacroſanctæ Legis Antiſtitis, illico ſine aliqua dubitatione, etiam ſi alia pars refragatur, ad Epiſcoporum Judicium cum ſermone litigantium dirigatur. Multa enim quæ in judicio captioſæ præſcriptionis vincula promi non patiuntur, inveſtigat & promit ſacroſanctæ Religionis Auctoritas. Omnes itaque cauſæ, quæ vel prætorio jure vel civili tractantur, Epiſcoporum ſententiis terminatę, perpetuo ſtabilitatis jure firmentur; nec liceat ulteriùs retractari Judicium, quod Epiſcoporum ſententiis deciderit. Teſtimonium etiam ab uno licèt Epiſcopo perhibitum omnes Judices indubitanter accipiant; nec alius audiatur, cùm teſtimonium Epiſcopi a qualibet parte fuerit repromiſſum. Illud eſt enim veritatis auctoritate firmatum, illud incorruptum, quod a ſacroſancto homine conſcientia mentis inlibatæ protulerit. Hoc nos Edicto ſalubri aliquando cenſuimus, hoc perpetua lege firmamus, malitioſa litium ſemina comprimentes; ut miſeri homines longis ac pene perpetuis actionum laqueis implicati, ab improbis petitionibus, vel a cupiditate perpera maturo fine diſcedant. ,, Ex hac Lege corrigendus eſt alter Capitularium articulus lib. 5. cap. 387. qui in editionibus vulgatis ſic habet: ,, In civitatibus in quibus Præſides præſunt, ipſi audiant cauſas, ſeu & Defenſores. Qui autem Epiſcopum, vel Sacerdotes, aut Clericos judicare ſibi maluerint, hoc quoque non permittimus. *Legendum*, hoc quoque fieri nos permittimus.

** L. I. Cod. Theodoſ. de Epiſcop. Judic.*

Epiſcoporum Juriſdictio in Cauſis Canonicis.

Quod verò ſpectat Cauſas Canonicas, vitiorum emendationem, Pœnitentiæ inflictionem, promotionem divini cultûs, executionem Diſciplinæ, omnes Epiſcopis parere juſſit *Carolus Magnus*, graviſſimâ pœnâ in rebelles ſtatutâ, etiam proprios filios. Sic enim in Capitulari apud Theodonis Villam, quod Lib. VII. Capitularium, Cap. 390. tranſcriptum eſt, edixit. ,, Volumus atque præcipimus, ut omnes ſuis Sacerdotibus tam majoris Ordinis, quàm & inferioris, a minimo uſque ad maximum, ut ſummo Deo, cujus vice in Eccleſia legatione funguntur, obedientes exiſtant. Nam nullo pacto agnoſcere poſſumus, qualiter nobis fideles exiſtere poſſunt, qui Deo infideles, & ſuis Sacerdotibus inobedientes apparuerint: aut qualiter nobis obedientes, noſtriſque Miniſtris ac Legatis obtemperantes erunt, qui illis in Dei cauſis & Eccleſiarum utilitatibus non obtemperant.... De illis dictum eſt, Qui vos audit, me audit: Et qui vos ſpernit, me ſpernit..... His ergo fulti oraculis, jubemus ut omnes eis pro viribus ad eorum peragenda miniſteria, & ad malos & peccatores atque negligentes homines diſtringendos, ſummopere obedientes exiſtant. Qui autem in his aut negligentes eiſque inobedientes fuerint inventi, ſciant ſe nec in noſtro Imperio honores retinere, licèt etiam filii noſtri fuerint, nec Palatio locum, neque nobiſcum aut cum noſtris ſocietatem aut communionem ullam habere, ſed magis ſub magna diſtrictione & ariditate pœnas luere. In his namque omnium noſtrorum fidelium volumus agnoſcere fidem ac benevolentiam. Quoniam ſi hæc fideliter & utiliter impleverint, tunc Deo & nobis fideles erunt. Si autem ſecus egerint, tunc non ſolùm infideles, ſed infames atque reprobi manifeſtè apparentes notabuntur, eorumque domus publicabuntur, & ipſi exiliabuntur.

Præclara Lex Caroli Magni de obedientia Sacerdotibus exhibenda.

Regia Auctoritas Epiſcopis ſuccurrebat.

Quæ in ſua Diœceſi corrigere non valebat Epiſcopus, ad Synodum referebat, aut ad Regem, ſi opus eſſet. Lib. VII. Cap. CCCXCIX. ,, Ut ea quæ in ſua Diœceſi Epiſcopus per ſe, ſuoſque corrigere vel emendare nequiverit, extram reliquis Epiſcopis ad corrigendum inſinuet, vel Regi indicare non tardet, ut qui Eccleſiaſticis Regulis inobediens apparuerit, per Poteſtates exteras corrigatur. ,, Auxilium Regiæ Auctoritatis implorabatur, ut publicè peccantes ad publicam Pœnitentiam agendam cogerentur. In Capitularibus Additione III. ex Concilio Cabilonenſi II. Cap. XXV. ,, Modò pœnitentiam agere juxta antiquam Canonum inſtitutionem in pleriſque locis ab uſu receſſit, & neque excommunicandi, neque reconciliandi, antiqui moris ordo ſervatur; ut a Domno Imperatore impetretur adjutorium; qualiter, ſi quis publicè peccat, publicâ multetur Pœnitentia, ut ſecundùm ordinem Canonum pro merito ſuo quis excommunicetur & reconcilietur.

Epiſcopi inſpectores & cenſores ſæcularium Judicum a Regibus conſtituti.

Tandem Epiſcopi ex mandato Principum ſæculares Judices obſervabant, & ſi a juſtitia deflecterent, eos corrigebant, contumaces excommunicabant: niſi emendarentur, de eorum inſolentiis Regem admonebant. Lib. VII. Capitolarium Cap. CCXCIII. ,, Oportet ut ſint Epiſcopi ſemper perſpectores, ſecundùm Regis admonitionem, qualiter Judices cum populis agant, & aut ipſos præmonitos corrigant, aut inſolentias eorum auribus Principum innoteſcant. Quòd ſi correptos emendare nequiverint, & ab Eccleſia & a Communione eòs ſuſpendant.

Epiſcopalium Cauſarum prima cognitio ad Provinciales aut Nationales Synodos pertinebat.

XIII. Epiſcoporum cauſæ in Synodis Provincialibus aut Nationalibus diſcutiebantur, & judicabantur. Sed maxima cum deliberatione, nec niſi boni publici ſtudio, & ſalva reverentia erga dignitatem Sacerdotalem, inſtituendas eſſe accuſationes adversùs Epiſcopos, religioſiſſimi Principes *Carolus Magnus* & *Ludovicus Pius* edixere Lib. V. Capitular. Cap. CCCXV. ,, Præcipimus ne fortè, quod abſit, aliquis circa Epiſcopos leviter aut graviter agat. Quod ad periculum totius Imperii noſtri pertinet. Et ut omnes cognoſcant nomen, poteſtatem, vigorem, & dignitatem Sacerdotalem. Quod ex verbis Domini facilè intelligi poteſt, quibus B. Petro cujus vicem Epiſcopi gerunt ait: *Quodcumque ligaveris, &c.* Illud etiam ad exemplum reducendum eſt, quod in Eccleſiaſtica Hiſtoria Conſtantinus Imperator Epiſcopis ait: Deus, *inquit*, conſtituit vos Sacerdotes, & Poteſtatem vobis dedit de nobis quoque judicandi. Et

,, ideo

„ ideo nos a vobis rectè judicamur. Vos autem
„ non poteſtis ab hominibus judicari. Propter
„ quod Dei ſolius inter vos expectate judicium
„ .... Vos etenim nobis a Deo dati eſtis Dii.
„ Et conveniens non eſt ut homo judicet Deos.
Ex quibus perſpicuum eſt, Epiſcoporum cauſas
ad tribunalia ſæcularia delatas non fuiſſe, ſed E-
piſcoporum examini ac judicio reſervatas.

De Epiſcopis non accuſandis niſi apud Prima-
tes Provinciarum, & de accuſatorum ſtudiis diſ-
cutiendis lex extat altera Lib.VII. Capitularium,
Cap.CLVI. „ Si quis Epiſcoporum accuſatur, ad
„ Summos Primates cauſam deferat accuſator,
„ qui attentiùs diſcutiant ſi causâ pietatatis hoc
„ fiat, necne. Quod ſi alicujus invidia, vel ini-
„ micitia, vel prava cupiditate, aut mala vo-
„ luntate actum fuerit, nullo modo tale recipia-
„ tur negotium. Quoniam inconveniens eſt ut hi
„ qui Throni Dei vocantur, & immobiles eſſe
„ debent, pravorum accuſationibus moveantur
„ vel perturbentur. Nam ſi cauſa pietatis agi
„ inventum fuerit, patienter audiatur; minus-ne,
„ rejiciantur, & canonicè corrigantur. Cauſas
Epiſcoporum ab Epiſcopis Judicibus terminandas,
& a duodecim ſaltem Collegis debere ipſos ju-
dicari, cum alicujus criminis accuſantur, eorum-
dem Capitularium legibus ſancitum eſt. Lib.VI.
Cap.CCCVII. „ Si quis Epiſcopus, quod non o-
„ ptamus, in reatum aliquem incurrerit, & fuerit
„ nimia neceſſitas non poſſe plurimos congre-
„ gare, ne in crimine maneat, a duodecim E-
„ piſcopis audiatur. *Et Cap.CCCIX.* Si quis E-
„ piſcopus a quoquam impetitur, vel ille ali-
„ quam quæſtionem retulerit, per Epiſcopos Ju-
„ dices cauſa finiatur, ſive quos eis Primates de-
„ derint, ſive quos ipſi vicinos ex conſenſu de-
„ legerint. *Rurſus Lib.7. Cap.284.* Manſuetudinis
„ noſtræ lege prohibemus in Judiciis Epiſcopos ac-
„ cuſari, nedum adſutura ipſorum beneficio im-
„ punitas æſtimatur, libera ſit ad arguendos eos
„ animis furialibus copia. Si quid eſt igitur quere-
„ larum, quod quiſpiam defert, apud alios potiſſi-
„ mùm Epiſcopos convenit explanari, ut opportu-
„ na atque commoda cunctorum quæſtionibus au-
„ dientia commodetur. *Et Cap.CCCXIV.* Nullus E-
„ piſcopus extra ſuam Provinciam ad Judicium de-
„ vocetur. Sed vocato eo canonicè in loco omni-
„ bus congruo, tempore Synodali, ab omnibus
„ Comprovincialibus Epiſcopis audiatur, qui con-
„ cordem ſuper eum, canonicamque debent pro-
„ ferre Sententiam. Quia ſi hoc minoribus,
„ tam Clericis, quàm Laïcis conceſſum eſt,
„ quantò magis de Epiſcopis ſervari convenit?
Verùm ſupremam non fuiſſe Provincialium Sy-
nodorum in judicandis Epiſcoporum cauſis Aucto-
ritatem, ut nonnullis perperam viſum eſt; & a
Synodi ac Metropolitani Judicio ad Romanum
Pontificem appellari jure potuiſſe, conſtat ex
eodem Capite, ubi poſt verba mox laudata, hæc
leguntur: „ Nam ſi ipſe Metropolitanum aut Ju-
„ dices ſuſpectos habuerit, aut infeſtos ſenſerit,
„ apud Primatem Diœceſeos, aut apud Romanæ
„ Sedis Pontificem judicetur. *Et Cap. CCCXV.*
„ Placuit ut ſi Epiſcopus accuſatus appellaverit
„ Romanum Pootificem, id ſtatuendum quod ipſe
„ cenſuerit. *Et Cap.CLXXIII.* Placuit ut quan-
„ documque Epiſcopus accuſatur, ſi Comprovin-
„ ciales aut vicinos ſuſpectos habuerit, ſanctæ
„ & univerſalis Eccleſiæ appellet Pontificem, ut
„ ab eo quicquid juſtum & Deo placitum fuerit
„ terminetur. *Et in Additione IV. ad Capitularia
„ Cap. XXVIII.* Ut accuſato vel judicato in ali-
„ qua cauſa Epiſcopu liceat iterare judicium, &
„ ſi neceſſe fuerit, aut ipſe voluerit, abſque ul-
„ la detentione aut impeditione Romanum adire

Suprema non erat Synodorum Provincialium aut Nationalium Auctoritas, ſed ab eorum judicio ad Romanum Pontificem poterat appellari

„ Pontificem. Et dum iterato judicio Pontifex
„ cauſam ſuam agit, ſua non privetur Sede aut
„ Dignitate; quoniam dudum a Sanctis Patribus
„ ſtatutum eſt, ut accuſati nullus uſurpet Sedem
„ Epiſcopi. *Et Cap. XXIX.* Placuit ut accuſatus
„ vel judicatus a Comprovincialibus in aliqua
„ cauſa Epiſcopus licenter appellet, & adeat
„ Apoſtolicæ Sedis Pontificem; qui aut per ſe,
„ aut per Vicarios ſuos, ejus retractari negotium
„ procuret. Et dum iterato judicio Pontifex cau-
„ ſam ſuam agit, nullus alius in ejus loco po-
„ natur aut ordinetur Epiſcopus. Quoniam quam-
„ quam Comprovincialibus Epiſcopis accuſati cau-
„ ſam Pontificis ſcrutari liceat, non tamen de-
„ finire inconſulto Romano Pontifice, permiſſum
„ eſt; cùm B. Petro Apoſtolo non ab alio quàm
„ ab ipſo Domino dictum eſt „: Quæcumque
ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cœlis;
& quæcumque ſolveris ſuper terram, erunt ſolu-
ta & in cœlis. Et Cap. XXX. „ Ut omnes Epi-
„ ſcopi qui in quibuſdam gravioribus pulſantur
„ vel criminantur cauſis, quoties neceſſe fuerit,
„ liberè Apoſtolicam appellent Sedem, atque ad
„ eam quaſi ad matrem confugiant, ut ab ea ſi-
„ cut ſemper fuit, piè fulciantur, defendantur,
„ & liberentur, cujus diſpoſitioni omnes majo-
„ res Eccleſiaſticas cauſas, & Epiſcoporum Judi-
„ cia antiqua Apoſtolorum, eorumque Succeſſo-
„ rum, atque Canonum Auctoritas reſervavit.
„ Qnoniam culpantur Epiſcopi qui aliter erga
„ fratres egerint, quàm ejuſdem Sedis Papæ fie-
„ ri placuerit; Canonibus quippe jubentibus in
„ talibus abſque Romano nihil decerni Pontifice,
„ nec ad Synodum Epiſcopum convocari debere,
„ & quicquid ex his eo inconſulto præſumptum
„ fuerit, viribus carere.

Majores Eccleſiæ cauſas, & Epiſcoporum judicia Sedi Apoſtolicæ Canonum Auctoritas reſervavit.

Idem probatur ex Epiſtolâ *Cajoli Calvi* Regis
ad *Joannem VIII.* Pontificem Maximum. „ Si ne-
„ ceſſitas, *inquit*, cum multa ponderatione coë-
„ gerit Epiſcopos ab Epiſcopis judicari, vel Pre-
„ sbyteros ab Epiſcopis a gradu Eccleſiaſtico de-
„ jici, ſicut in honore atque adminiſtratione,
„ ſic & in dijudicatione atque appellatione di-
„ ſcretionem Auctoritas ſacra diſtinxit; decer-
„ nens ut ſi neceſſitas & pondus legalis ac regu-
„ laris accuſationis exigit, Epiſcopum judicari
„ debere a ſuis Judicibus Epiſcopis, a quibus re-
„ gulariter unà cum Primate Provinciæ potuit
„ ſecundùm Nicænos & Antiochenos Canones,
„ & Decreta Sedis Romanæ Pontificum ordinari,
„ congregatis unâ cum Primate Provinciæ ipſius
„ regionis Epiſcopis, ſecundùm Sardicenſes Cano-
„ nes, atque a conſtituto, juxta Carthaginenſes
„ Canones, duodecim Epiſcoporum numero, ſi
„ plures nequiverint congregari. Et ſi iſdem ac-
„ cuſatus & judicatus Epiſcopus, congregatis ei-
„ ſdem regionis Epiſcopis, de gradu ſuo deje-
„ ctus, Apoſtolicam Sedem appellaverit, & con-
„ fugerit ad Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ, &
„ ab eo ſe audiri voluerit poſt judicium, juxta
„ Sardicenſes Canones, & Decreta Innocentii ad
„ Victricium, & Bonifacii ad Gallicanos Epiſco-
„ pos, & Leonis ad Anaſtaſium, ſcribendum eſt
„ ab his qui cauſam examinarunt Romano Pon-
„ tifici, & ſi judicaverit renovandum eſſe judi-
„ cium, renovetur & det Judices; ſi autem
„ probaverit talem cauſam eſſe, ut non refri-
„ centur ea quæ acta ſunt, quæ decreverit, con-
„ firmata erunt; & ſi juſtum putaverit ut reno-
„ vetur examen, ſcribere his dignetur Epiſcopis
„ qui in finitima & propinqua Provincia ſunt,
„ ut ipſi diligenter requirant, & juxta fidem
„ veritatis definiant, &c. Interim tamen alter
„ Epiſcopus in Cathedra depoſiti Epiſcopi poſt
„ appellationem ejus non ordinetur antequam
cau-

Digitized by Google

„ cauſa ejus fuerit in Judicio Sedis Apoſtolicæ „ finita „ . Hanc Epiſtolam *Caroli Calvi* nomine ſcripſit Hincmarus, eſtque inter ejus Epiſtolas XLVIII. Ex his iterum liquet, Synodorum Provincialium aut Nationalium ſupremam Auctoritatem in judiciis Canonicis Epiſcoporum non fuiſſe, quamvis prima cauſarum hujuſmodi cognitio ad ipſas pertineret.

Diſciplina in Epiſcoporum depoſitionibus obſervata.

Cùm *Bernardus*, Rex Italiæ adverſùs *Ludovicum Pium* conjuraſſet, ejuſque criminis conſcii nonnulli Epiſcopi fuiſſent, ipſum Imperator *Judicio Francorum capitali ſententia condemnatum, luminibus juſſit tantùm orbari: Epiſcopos Synodali Decreto depoſitos, Monaſteriis mancipari*: ut Annales Laureshamenſes ſive *Eginhardi* teſtantur ad annum DCCCXVIII. & Chronicon Moiſſacenſe, ex quo diſcimus conjuratorum Antiſtitum unum fuiſſe *Theodulphum* Aurelianenſem. *Anſelmum* Mediolanenſem, & *Vvolvodum* Cremonenſem illi *Theganus* adjungit. *Jeſſe* Ambianenſis in Concilio apud Noviomagum Caſtrum depoſitus eſt, ut idem Auctor teſtatur Cap. XXVIII.

Ebo Archiepiſcopus Remenſis in Concilio apud Theodonis-Villam depoſitus eſt, octo Archiepiſcopis & triginta quinque Epiſcopis ſuffragantibus, quòd partes *Lotharii* adverſùs *Ludovicum Pium* ipſius patrem ſecutus eſſet, iſtumque Pœnitentiæ publicæ addictum Imperiali Dignitate exuiſſet. Illa autem Synodus celebrata eſt, & Sententia in *Ebonem* lata anno DCCCXXXV. Porro cùm poſt dejectionem ſuam Romam profectus eſſet, *Sergius II.* Pontifex Maximus ipſum in Communionem recipere noluit. Poſt Ludovici Pii obitum, *Lotharius* ipſum Sedi reſtituit, dato Edicto, cui viginti Epiſcopi ſubſcripſere. Poſt annum, *Carolo Calvo* Belgicæ Provinciæ cum copiis imminente, relicta iterum Sede Remenſi, ad *Lotharium* confugit. Reſtitutio illa judicata eſt ſacris Canonibus contraria in Concilio II. Sueſſionenſi anno DCCCLIII. *Ebonem* a Concilio Nationali deponi potuiſſe diſertè ſignificat *Nicolaus I.* in Epiſtolâ ad Epiſcopos Synodi III. Sueſſionenſis, nec a Summo Pontifice recipi debuiſſe in Communionem, cùm Sedem Apoſtolicam non appellaverit. *Porro*, inquit, *ſi quiſpiam Sedem Apoſtolicam, per Sergium ſanctæ memoriæ Papam, Ebonem quondam Archiepiſcopum indignum Clericali Communione ſuaxiſſe perhibet: Noverit quoniam talem ſedes Apoſtolica debuit Ebonem, donec Synodali examine ejus cauſa diſcuteretur, habere qualem ubiliter habitum non ignorabat. Statutum quippe in magna & veneranda Synodo Nicæna legerat, ut de his qui Communione privantur, ſeu ex Clero, ſeu ex Laico ordine, Epiſcopis per unamquamque Provinciam ſententia regularis obtineat, ut hi qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur . . . . . Apoſtolica Sedes nihil agere debuit, niſi quod egit, videlicet ut ab aliis abjectum ipſa nequaquam indiſcuſsè ſuſciperet, præcipuè cum prudictus Ebo, non quaſi pro depoſitione ſua queritans, vel legitimè reſtitui volens examine præcedente, Sedem Apoſtolicam appellaverit; ſed ut Codex Epiſcopalis indicat, a contumacibus ſuaſus, & his junctus, repente & reconciliari ab ea, & Pallio decorari quærens, & quaſi Epiſcopus inter Epiſcopos, nulla tamen ſua diſcuſſione præveniente, communicare poſcens, ad eamdem Summam Sedem acceſſerit, a qua jam reprobatus, ab aliis debuit meritò reprobari, donec ſupplex ab ea ſeſe canonicè poſceret adjuvari.* Hæc *Nicolaus Primus*. Ex quibus colligo, primam cognitionem cauſæ Epiſcoporum, ac eorumdem exauctorandorum poteſtatem, penes Concilia Provincialia aut Nationalia fuiſſe his temporibus. Secundò, ab illorum Conciliorum ſententia appellari potuiſſe ad Apoſtolicam Sedem. Tertiò, appellatione hujuſmodi ſuſpenſum non fuiſſe effectum ſententiæ a primis Judicibus latæ quoad depoſitionem, & privationem Communionis Epiſcopalis, licèt ſuſpenderetur quoad Ordinationem alterius Epiſcopi in locum ejus qui depoſitus fuerat.

Gregorius IV. Pontifex Maximus in Epiſtolâ datâ ad Epiſcopos per univerſas Provincias conſtitutos in cauſa *Aldrici* Cenomanenſis Epiſcopi, primam cauſarum Epiſcopalium cognitionem ad Synodos Provinciales aut Nationales ſpectare docet, ſed earum Auctoritatem in his negotiis ſupremam non eſſe, cùm ab illarum ſententia poſſit ad Sedem Apoſtolicam appellari. *Mandamus, ut ſi aliquis ſuorum æmulorum Aldricum Cenomanica Eccleſiæ Epiſcopum accuſare damnabiliter attentaverit; ut honoretur B. Petri Apoſtolorum Principis memoria, Eccleſiæque Romanæ, cui præſedit, Privilegium, & noſtri nominis Auctoritas; liceat illi poſt auditionem Primatum Diœceſeos, ſi neceſſe fuerit, Nos appellare, & noſtra Auctoritate, aut ante nos, aut ante Legatos noſtros ex latere miſſos, juxta Patrum Decreta ſuas exercere atque finire accuſationes: nullaſque illam ante hæc judicet, aut judicare præſumat. Sed ſi quid, quod abſit, grave intolerandumque ei objectum fuerit, noſtra erit expectanda cenſura, ut nihil priùs de eo, qui ad ſinum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ confugit, ejuſque implorat auxilium, decernatur, quàm ab ejuſdem Eccleſiæ Auctoritate fuerit præceptum: quæ ſic vices ſuas aliis impertivit Eccleſiis, ut in partem ſint vocatæ ſollicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis.* Auctoritate Canonum & præcedentium Pontificum Decretis nititur. *Cùm*, inquit, *& Auctoritate Canonum, & Prædeceſſorum noſtrorum Decretis ſancitum ſit ut Epiſcopus accuſatus, ſi voluerit, appellet Romanum Pontificem, & ad eum, ſi libuerit, confugiat, ut ab eo ejus audiatur cauſa, aut ipſe a latere ſuo Legates, qui eum audiant, mittat, qui juſtè cum omnibus Epiſcopis Comprovincialibus ejus Auctoritate judicent.* Docet ibidem, Epiſcoporum Canonica Judicia e majoribus cauſis eſſe, quas inconſulta Sede Apoſtolica finiri Canones prohibent: & de his intelligenda eſſe hæc Innocentii I. verba: *Si majores cauſæ in medio fuerint devolutæ, ad Sedem Apoſtolicam, ut Nicæna Synodus definivit, & invetereta conſuetudo exegit, referant.* Et infra: *Expectandi ergo atque corrigendi magis ſunt Rectores Eccleſiæ, quàm ſtatim & abſque noſtro conſulto judicandi: cùm majora negotia, & difficiliores cauſarum exitus Sanctorum Patrum Canones Spiritu Dei conditi, & totius mundi reverentia conſecrati, jubeant ſub noſtra ſententia expectatione ſuſpendi, noſtroque moderamine finiri . . . . Non novum aliquid præſenti juſſione præcipimus, ſed illa, quæ olim videntur indulta, firmamus. Cùm nulli dubium ſit, quòd non ſolùm Pontificalis cauſatio, ſed omnis ſanctæ Religionis relatio ad Sedem Apoſtolicam, quaſi ad Caput Eccleſiarum debet referre, & inde normam ſumere, unde ſumpſit exordium; ne caput inſtitutionis videatur omitti; cujus Auctoritatis ſanctionem omnes teneant Sacerdotes, qui nolunt ab Apoſtolica Petra, ſuper quam Chriſtus univerſalem fundavit Eccleſiam, ſoliditate divelli.*

Carolus Calvus Rex Francorum *Vvenilonem* Archiepiſcopum Senonenſem conjurationis & perfidiæ accuſavit in Concilio Tullenſi apud Saponarias anno octingenteſimo quinquageſimo-nono. Tres Archiepiſcopos Judices hac in cauſa Rex elegit Rothomagenſem, Turonenſem, & Bituricenſem, quorum ſententiam reliqui Patres confirmarent.

Britanniæ minoris Epiſcopos ſimoniæ accuſatos, *Nicolaus I.* Pontifex Maximus in Synodo Provinciali judicari decrevit, ut teſtatur ejus Epi-

ſtola

XXII. In Appendice, ſtolâ ad *Salomonem* Britonum Regem.* *Hæc quippe,* inquit, *ſunt præcepta Dei patris tui, & hæc lex eſt Eccleſiæ matris tuæ, videlicet ut omnes Epiſcopos Regni tui ad Turonenſem Archiepiſcopum mittere non detrectes, ipſiuſque judicium poſtulare non dedigneris. Ipſe eſt enim Metropolitanus, omneſque Epiſcopi Regni tui Suffraganei ejus ſunt .... Cùmque totam præſignato Turonenſis Eccleſiæ Præſule, & integro numero Collegarum, id eſt, duodecim Epiſcoporum celebrato Conventu, fuerint ejecti Epiſcopi regulariter examinati, apparueritque quòd canonicè fuerint ejecti, ipſis in ſua dejectione manentibus, quicumque in locis eorum conſecrati ſunt, potiuntur utique Epiſcopatûs honore potiti. Quòd ſi ejecti Epiſcopi inſontes fuerint declarati, his amotis, qui illis ſubrogati fuerant Eccleſias ſuas ipſi recipiant.* Ex quibus colligitur, poteſtatem deponendi Epiſcopos, criminis, quod Exauctorationem mereretur, accuſatos & convictos, penes Synodum Provincialem fuiſſe. Romanum tamen iter aperit *Nicolaus I.* etiam ante appellationem, quod inſuetum erat. Sed hanc rerum ſtatus œconomiam poſtulare videbatur, quia intelligebat prudentiſſimus Pontifex ægrè conſenſurum *Salomonem*, ut Epiſcopi accuſati Cæſarodunum Turonum mitterentur; quòd iis Turonenſem Metropolitanum Britanniæ præeſſe nollet. *Sanè,* inquit, *ſi fortè ad Turonenſem Archiepiſcopum mittere dedignaris, ſtude duos Epiſcopos de expulſis, & duos de ſubrogatis, unà cum Glorio ſuo Legato, ad Apoſtolicam Sedem B. Petri transmittere, ubi dignâ examinatione promiſsâ, qui legitimi Epiſcopi ſint, appareat, & ſuas Eccleſias irregulariter non amittant: Nihil enim aliud eſt quod in præſenti negotio penitus definiri poſſit.*

Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus, de cujus cauſa diſſertationem inſtituemus ſingularem, in Concilio Duziacenſi depoſitus eſt anno 871. *Salvo in omnibus judicio Sedis Apoſtolicæ*, quam appellarat. *Hadrianus II.* Pontifex Maximus decrevit ut ipſi daretur ſpatium accedendi ad Sedem Apoſtolicam, ubi ipſi oſtenderentur Acta adversùs eum tranſmiſſa. Quibus cum ipſo communicatis, ſi pertinaciter contenderet ſe injuſtè eſſe damnatum, tunc Pontificem juſſurum ut cauſa retractetur in Provincia vel a Judicibus electis, vel a Synodo coram Legatis Apoſtolicis; ita tamen ut dejectus non poſſit Epiſcopali Ordini & Communioni interim reſtitui. Id conſtat ex Epiſtolâ XIX. *Hadriani II.* ad *Carolum Calvum* Regem. *Sed quia,* inquit, *non ſatis videntur idonea & matura noſtris, & huic ſanctæ Sedi congrua* (Geſta ſcilicet Synodalia contra Hincmarum) *donec ad hanc Sanctiſſimam & Apoſtolicam, quam appellavit Sedem ſpatium habeat veniendi, ideo veniat, & oſtenſis ſibi literis quas nobis miſiſtis, & libello continente ſeriem Synodi: ſi adhuc juſtam putaverit habere proclamationem, aſſerens ſe injuſtè damnatum: tum electis Judicibus, non tamen eo priùs in gradu reſtituto, aut ex latere directis Legatis cum Auctoritate noſtra, refricentur quæ geſta ſunt, & negotia, in quantum ſunt Provinciæ canonicè terminentur. Quòd ſi venire detrectaverit, clareat quòd ipſe dederit locum damnationis in ſemetipſum, nec ſacer Ordo ferendo moram patiatur vel detrimentum.*

Rothadus Sueſſionenſis Epiſcopus depoſitus in Concilio Sueſſionenſi anno DCCCLXII. Sedem Apoſtolicam appellavit: Alius interim in ejus loco ordinatus eſt Epiſcopus. Quod ubi reſcivit *Nicolaus I.* Summus Pontifex, *Hincmarum* iſtius depoſitionis Auctorem velut reum violatorum Canonum & Sedis Apoſtolicæ contemptorem per literas arguit, quòd *Rothadum*, ſpreta ejus appellatione, non ſolùm depoſuiſſet, ſed alium in ejus loco ordinaſſet Epiſcopum. Juſſitque ſub pœna ſuſpenſionis a celebratione Miſſarum, ut poſt triginta dies aut *Rothadum* priſtinæ reſtitueret dignitati; aut ſi juſtam ejus depoſitionem arbitraretur, Romam cum illo, vel per ſe vel per Legatum proficiſceretur, ut utriuſque partis cauſa diſcuti poſſet. Legenda Nicolai I. Epiſtola ad Epiſcopos Synodi Sueſſionenſis, in qua Canones interpretando, Epiſcoporum depoſitiones inter majores Eccleſiæ cauſas declarat contineri. Legenda Diſſertatio quam de *Rothadi* cauſa inſtituemus.

Arnulfus Remenſis Archiepiſcopus in Concilio Remenſi, anno nongenteſimo nonageſimo-ſecundo depoſitus eſt. Hic *Lotharii* Regis filius erat ex concubina, Remenſiſque Eccleſiæ infulas *Hugonis* Regis obtinuerat beneficio, cui proinde juramento fidelitatis ſe obſtrinxerat. Accuſatus eſt quòd violata fide data, portas urbis Remenſis avunculo *Carolo* aperuerat, qui armis Regnum repetebat ab *Hugone*. Eam ob cauſam *Hugo* Synodum Remenſem convocavit, ad quam adductus *Arnulfus*, libellum abdicationis coactus dedit, & juxta libellum ſententia depoſitionis in eum lata: ſuffectuſque ejus in locum *Gerbertus*. Quod ubi *Joanni XV.* Romano Pontifici renuntiatum eſt, Epiſcopis omnibus qui Synodo interfuerant, ſacris interdixit, quòd ſe inconſulto id auſi eſſent. Rex *Hugo* datis ad Pontificem literis tuitus eſt quæ adversùs *Arnulfum* geſta erant, ejuſque Sanctitatem rogavit ut veniret in Gallias, & de hac cauſa præſens judicaret. *Nihil nos contra Apoſtolatum veſtrum egiſſe ſcimus:* (inquit) *Quòd ſi abſentibus non ſatis creditis, præſentes de præſentibus vera cognoſcite. Gratianopolis civitas in fine Italiæ & Galliæ ſita eſt, ad quam Romani Pontifices Francorum Regibus occurrere ſoliti fuerunt. Hoc, ſi vobis placet, iterare poſſibile eſt. At ſi nos & noſtra inviſere libet, ſummo cum honore deſcendentem de Alpibus excipiemus: morantem ac redeuntem debitis obſequiis proſequemur. Hoc in integro affectu dicimus, ut intelligatis & cognoſcatis, Nos & noſtros veſtra nolle declinare Judicia.* Non venit in Gallias Pontifex, ut ab *Hugone* rogabatur, ſed Legatum miſit *Leonem Sancti Bonifacii* Abbatem, qui hac de cauſa cognoſceret. Is Moſomenſe Concilium habuit anno nongenteſimo nonageſimo-quinto, ac deinde Remenſe, in quo *Gerbertus* depoſitus, & *Arnulfus* Sedi ſuæ reſtitui juſſus eſt, ut *Aimoini* Continuator teſtatur. Ex his diſce Provincialium Synodorum ſupremam non fuiſſe Auctoritatem in Canonicis Epiſcoporum Judiciis, & ultimum de hiſce cauſis judicium Sedi Apoſtolicæ fuiſſe reſervatum, ex noni & decimi ſæculi diſciplina: Primam tamen huiuſmodi cauſarum cognitionem ad Synodos Provinciales pertinuiſſe, & ſi appellatio ad Summum Pontificem fuiſſet interjecta, ipſum judicaſſe renovato examine cauſæ in Provincia, miſſo etiam, ſi luberet Legato, qui novæ Synodo præſideret.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 548. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant: *Papa quærit novos modos dilatandi ſuam Auctoritatem.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea. Invidioſam locutionem mihi perperam affingunt nihil huiuſmodi ſcribenti. De cauſa Britonum Epiſcoporum, qui Simoniæ accuſati erant, eo loci ago. Hanc in Synodo Provinciali judicari voluit Nicolaus Primus, de quo ita ſcribo: *Romanum tamen iter aperit etiam ante appellationem, quod inſuetum erat. Sed hanc rerum ſtatus œconomiam poſtulare* vi-

Digitized by Google

videbatur ; quin intelligebat prudentiſſimus Pontifex ægrè conſenſurum Salomonem Britonum Ducem *ut Epiſcopi accuſati Cæſarodunum Turonum mitterentur ; quòd is Turonenſem Metropolitanum Britanniæ præeſſe nollet.* Hæc verba mea ſunt, non quæ in Indiculo Cenſorio notantur. Quod neceſſitati, quod œconomiæ ac prudentiæ Summi Pontificis tribuo, id me tribuere ſinguot ambitioſo ſtudio Auctoritatem ſuam dilatandi.

ARTICULUS IV.

De Clericis.

Clerici in Seminariis inſtituti.

I. JUniores Clerici & Sacerdotalis Ordiois candidati in Seminariis inſtituebantur, ſæculis nono & decimo. Seminaria verò vel in Epiſcoporum ædibus, vel in Monaſteriis erant deſtinata. De poſteriori illo Seminariorum genere *Hincmarus* Epiſtolâ 26. ita ſcribit: *Qui in Monaſterio, ubi ab ipſis rudimentis infantiæ ſub Canonico habitu educatus, indeque eductus, in Palatio Domni Ludovici Imperatoris non modico tempore manſi. Converſus autem ad Regularem Vitam & habitum fratribus in Monaſterio Sancti Dionyſii, ubi nutritus fueram, in illud, ſæculum fugiens ; ſine ſpe vel appetitu Epiſcopatûs, aut alicujus Prælationis dinitùs degui.* De primo genere Seminariorum Concilium Turonenſe III. Canone XII. loquens de Sacerdotii candidato hæc habet: *Sed priùſquam ad conſecrationem Presbyteratûs accedat, maneat in Epiſcopio, diſcendi gratiâ officium ſuum tamdiu, donec poſſint & mores & actus ejus animadverti, & tunc, ſi dignus fuerit, ad Sacerdotium promoveatur.* Ad hæc Seminaria per tormas & per hebdomadas convocabantor Curati ab Epiſcopo, ut de officio ſuo docerentur: ut ex Lib.VII. Capitularium, Cap.CCXXXI. compertum eſt. *Statutum eſt ut omnes Presbyteri Parochiæ ad civitatem per turmas & per hebdomadas ab Epiſcopo ſibi conſtitutas conveniant, diſcendi gratiâ, ut aliqua pars in Parochiis Presbyterorum remaneat, ne populi & Eccleſiæ Dei abſque Officio ſint, & aliqua utilia in civitate diſcant, ut meliores ad Parochias deinum, & ſapientiores, atque populis utiliores abſoluti revertantur. Et ibi ab Epiſcopo, id eſt, in civitate, ſive a ſuis bene doctis Miniſtris, bono animo inſtruantur de ſacris lectionibus ; & divinis cultibus, & ſanctis Canonibus, ſive de Baptiſmatis Sacramentis, atque Miſſarum ſolemnis & precibus, & de reliquis officiis, omnibus ſibi neceſſariis pleniter & diſtinctè ac ſingillatim imbuantur. Et omnia quæ illi per Parochias docere, prædicare, & facere debent, eos Epiſcopus & ſui bene docti Miniſtri veraciter & diſcretè doceant.*

Ad Seminaria per turmas & hebdomadas Curati convocabantur, in Eccleſiaſtica Diſciplina, & ſacri Regiminis Regulis inſtituendi.

Clerici Canonicorum Regulæ ſubditi.

II. Omnes Clerici Canonicorum Regulæ ſubditi nooo Sæculo ſuere, & vitæ commuoi, ubi poſſibile erat, in Eccleſia præſertim Gallicana & Germanica. Id ex Capitulari Aquiſgraneoſi Cap.77. & ex Concilio Moguntino, anno 813. Caoone 9. & 10. diſcimos, quo ſtatutum eſt, ut *In omnibus, quantùm humana fragilitas permittit, Canonici Clerici canonicè vivant, obſervantes Divinæ Scripturæ doctrinam & documenta Patrum, & ut ſimul manducent & dormiant, ubi his facultas id faciendi ſuppetit, vel qui de rebus Eccleſiaſticis ſtipendia accipiunt, & in ſuo clauſtro maneant, & obedientiam ſecundùm Canones ſuis Magiſtris exhibeant ..... Diſcretionem eſſe volumus inter eos, qui dicuntur ſæculum reliquiſſe, & adhuc ſæculum ſectantur. Placuit igitur Sancto Concilio ut ita diſcernantur, ſicut in Regula Clericorum dictum eſt.* Canonici alii in Eccleſiis Cathedralibus communem vitam ducebant cum Epiſcopis, & ſub immediata ipſorom cura; alii in Monaſteriis, ſub regimine Abbatum, ut conſtat ex Canonibus XXIII. & XXIV. Concilii Turonenſis III. & ex Canone XXXVII. Concilii Pariſienſis VI. & ex Canone LIII. Concilii Meldenſis celebrati anno DCCCXLV. & ex Canone VIII. Concilii Pontigonenſis anni DCCCLXXVI. Voto paupertatis Canonici illi obſtricti non erant, ut colligitur ex Concilio Aquiſgranenſi ſob *Ludovico Pio*, Canone CXV. *Quamquam*, inquit, *Canonicis, quia in ſacris Canonibus illis prohibitum non legitur, liceat linum induere, carnibus veſci, dare & accipere, proprias res & Eccleſiæ cum humilitate & juſtitia habere, quòd Monachis, qui ſecundùm Regularem Inſtitutionem arctiorem ducunt vitam, penitus inhibitum eſt: non tamen in cavendis vitiis, & amplectendis virtutibus, eorum a Monachorum diſtare debet vita.* Addit, Mooachos, *quia nihil ſibi proprium reliquerunt, copioſioribus Eccleſiæ ſumptibus, quàm Canonicos, qui ſuis & Eccleſiæ licitè utuntur rebus, indigere.* Idem cooſtat ex Canone CXXII. quo jubetur ut Canonici, *Qui & ſuis, & Eccleſiæ abundant rebus, inſtante ſterilitatis tempore, eos, quos pauperes paſcit Eccleſia, ſuis facultatibus, cum caritate & humilitate ſuffragari procurent, ut juxta Apoſtolum*, Frater fratrem adjuvet, & ambo conſolentur. *Non tamen ob id ſe ſuperbiendo extollant ; quia, ſicut in libro Proſperi * legitur, Non ſe debent hujuſcemodi inani jactantia præferre, his quos nihil habentes paſcit ac veſtit Eccleſia.*

* *Rom. 15.*

* *Juliani Pomerii.*

Canonicorum ſtipendia.

Canonici, qui Beneficia Eccleſiaſtica habebant ad victum & veſtitum ſufficientia, nulla ſtipendia e communi Congregationis ærario recipiebant, ut conſtat ex Additione III. ad Capitularia, Cap. CXII. *Volumus atque præcipimus, ſicut Synodali atque Canonica Auctoritate a Paſtoribus Sanctæ Eccleſiæ ſæpiſſimè admoniti ſumus, ut Canonici Clerici, qui in civitatibus, vel in Monaſteriis degunt, qui Beneficia habent, unde victum & veſtitum habere poſſint, ut hoc juxta Apoſtolum contenti ſint, & ſtipendia fratrum, unde pauperiores, & hi qui aſſiduè in prædictis locis Domino famulantes excubant, atque ibi aſſiduum divinum explent Officium, uſquaquam uſſumant, aut in ſuis uſibus convertant. Scimus enim quia abſque periculo atque diſpendio animarum ſuarum hoc nullatenus facere poſſunt. Si quis hoc ſtatuta contempſerit, utriſque careat, id eſt, & Beneficio, & Prebenda ; atque ſi gradibus fruitur Eccleſiaſticis, ipſis privetur.* Nulla etiam ſtipendia recipiebant, qui ſe patrimonio non abdicarant, ut colligitur ex Capite CXIII. ejuſdem Additionis. *Quod habet Eccleſia, cum omnibus nihil habentibus habet commune; nec aliquid inde eis, qui ſibi de ſuo ſufficiunt, convenit erogare ; quando nihil aliud ſit habentibus dare, quàm perdere.* Et Cap.CXIV. *Nec illi qui ſua poſſidentes, dari ſibi aliquid volunt, ſine grandi peccato ſuo, unde pauper victurus erat, accipiunt.*

Canonicorum Regula.

Regolam Canonicorum in Concilio Aquiſgranenſi anni DCCCXVI. conditam promulgavit, eiqoe vim Publicæ Legis addidit, & executioni mandari juſſit *Ludovicus Pius*, ut docent ejus Epiſtolæ datæ ad *Magnum* Senonenſem, & *Sicharium* Burdigalenſem, Archiepiſcopos, & Capitulare Aquiſgranenſe anni DCCCXVI. Cap. III. cojus hæc ſunt verba. *Quia verò Canonica Profeſſio a multis partim ignorantiâ, partim deſidiâ dehoneſtabatur, operæ pretium duximus, Deo annuente, apud ſacrum Conventum ex dictis Sanctorum Patrum, velut ex diverſis pratis quoſdam vernantes floſculos carpendo, in unam Regulam Canonicorum & Canonicarum congerere, & Canonicis vel Sanctimonialibus ſervandam contradere, ut per eam Canonicus Ordo abſque ambiguitate poſſit ſervari. Et quoniam illam ſacer Conventus ita ottam laudi-*

Digitized by Google

dibus extulit, ut uſque ad unum jota obſervandam perceuſeret, ſtatuimus ut ab omnibus in eadem Profeſſione degentibus indubitanter teneatur, & modis omnibus, ſive a Canonicis, ſive a Sanctimonialibus canonicè degentibus deinceps obſervetur.

Canonicorum a communi vita defectio.

Canonici tamen a communi vita deficere cœperunt decimo ſæculo, ut perſpicuum eſt ex Conſtitutionibus *Galteri* Archiepiſcopi Senonenſis in Concilio conditis, Cap. VIII. *Moneantur Capitula ſæcularium perſonarum, maximè Cathedralia, ut ipſi conveniant, & ordinent, & tractent, quod in Eccleſiis ſuis die, & nocte, per ſe & per Clericos Eccleſiarum, divinum ſervitium aſſiduè, competenter, ſecundùm numerum inſtitutorum, & facultatem Eccleſiarum celebretur, & circa ſervitium divinum diligentiam & curam adhibeant efficacem, ita quod modus habendi ſe in Eccleſia, tam in Choro, quàm extra evidenter & ſufficienter, ubi emendatione opus erit, emendetur infra annum.* Et Cap. IX. *Moneantur etiam Canonici & Clerici ſæculares, quòd ipſi in habitu ſuo & aliis, Præcepta tradita in generali Concilio fideliter & obedienter obſervent.* Obiit *Galterus* anno nongenteſimo vigeſimo-tertio, qui cùm pro ſæcularibus Canonicis leges ſtatuat, evidenter ſignificat plures a communi vita & Regula defeciſſe. Eodem ſæculo Canonica Diſciplina in Germaniæ Eccleſiis elanguit, ut teſtatur *Trithemius* in Chronico Hirſaugenſi ad annum 977. *Anno iſto* inquit, *moritur Theodoricus Archiepiſcopus Trevirenſis, ſub quo Canonici majoris Eccleſiæ ibidem ſubjecta Regulari Vita, quam huiuſque in eadem Eccleſia majores eorum continuaverant, deſierunt eſſe Regulares, & facti ſunt nomine & converſatione ſæculares. Quorum exemplo malo Canonici quoque S. Paulini Trevirenſis, & Sancti Caſtoris in Conſentia, Moguntinenſes, & Vvormatienſes, & complurium aliarum Eccleſiarum, diverſis quidem temporibus, ſed uno impietatis ſpiritu, Regularem Vitam abjecerunt.*

Canonici *Sancti Arnulfi* Metenſis ita defecerant a communi vita & Regula circa medium decimi ſæculi, ut *Adalbero* Epiſcopus coactus fuerit eos expellere, & Monachos Ordinis Benedictini in eorum locum ſubſtituere, ut fidem facit ejus Præceptum ea de re datum, quod legitur Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Monaſterium*, inquit, *cunctis notum, ſcilicet Beati Arnulfi, quo videbatur coadunatio Clericorum, atque veridicè dicam, & ſub teſtimonio totius Eccleſiæ, acephalorum ſub ſpecie Canonicorum Regula exiſtere, ſuccrevit ardor ſummi deſiderii, ut qui illorum mores, & vitam incorrigibilem noveram, quo potioribus & vita præſtantiſſimis ipſius loci Præbendam converterem diſciplinis. Hujus ſiquidem deliberationis ſumma fuit, ut eos inde expellerem, & Deo auctore Vitam inſtituerem Monaſticam, niſi ſe ipſos ſanctæ illius ſubderent vitæ. Sed hoc quaſi deſpectui habentes, ut erant jurati cœtu, maluerunt eſſe pares in imperfectionum conſenſu. Denique conſultu noſtrorum Clericorum, ſcilicet Abbatum utriuſque Ordinis, atque Fidelium Laïcorum, præfecimus ibi Abbatem Arbertum nomine, cujus inſtitutionibus in reliquum adventantes, inibi eodem quo definivimus Ordine, ſcilicet Monaſtico erudirentur.*

Alter *Adalbero* Remenſis Archiepiſcopus Canonicos Moſomenſes ad ſæcularem vitam deflexiſſe videns, Monachos in eorum loco conſtituit. Ejus ea de re Decretum extat Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Adhibito*, inquit, *Fidelium noſtrorum conſilio, liquidò perpendens eumdem locum, pro mundi infelicitate in Canonicali Ordine ſtare non poſſe, æternorum ſpe, ibidem Monaſticæ Religionis vitam ordinato Abbate Letaldo conſtitui.* Decretum *Adalberonis* a Comprovincialibus Epiſcopis confirmatum eſt in Concilio apud Montem Sanctæ Mariæ, anno DCCCCLXXII.

Clerici addicti Epiſcopis a quibus fuerant ordinati, & certis Eccleſiis.

III. Clerici addicti erant Epiſcopis a quibus, & Eccleſiis pro quibus fuerant ordinati, ut ex Canone LI. Concilii Meldenſis anni DCCCLV. colligitur & ex Formulis antiquis Formatarum Epiſcopalium, * quas inter una legitur *Liutadi* Epiſcopi Vencienſis ad *Vvenilonem* Rothomagenſem Archiepiſcopum, de *Vvulfado* Diacono, quem olim ſibi traditum ab *Ebone* Remenſi, ipſi conceſſit, orans ut eum ad majores gradus proveheret. Legitur & altera *Æneæ* Pariſienſis Epiſcopi ad *Hincmarum* Remenſem, quâ rogat ut *Bernonem* Acolythum ab eo ordinatum, in Parochia ſua retinere & ordinare liceat. Legitur & alia *Vvolfeonis* Conſtantienſis Epiſcopi ad *Bernardum* Argentoratenſem Epiſcopum pro *Annone* Clerico, quâ hunc ipſi cedit, annuens ut ad ſacros Ordines, ſi dignum judicaverit, illum promoveat. Idem conſtat ex Concilio VI. Pariſienſi Canone 34. ex Aquiſgranenſi IV. Canone 23. ex Meldenſi Canonibus 52. & 58. *Joannes VIII.* Pontifex Maximus Epiſtolâ 273. *Romano* Ravennati Archiepiſcopo juſſit, ut Eccleſiæ Placentinæ Clericos eorum Epiſcopo reſtitueret. „ Quia non licet quemlibet Clericum in duarum civitatum conſcribi „ ſimul Eccleſiis, & in qua ab initio extitit, & „ ad quam confugit quaſi potiorem, ob inanis gloriæ cupiditatem. Et ideo eos ad ſuam Eccleſiam revocari decernimus, & de illis ampliùs „ nullo modo recipias. Te autem aliquid ampliùs agere cavere prorſus oportet, ne Sanctorum Patrum judicio, quod contra hujus Regulæ tranſgreſſores prolatum eſt, damnari omnino merearis. „ In Formula examinationis *Vvilleberti* Catalaunenſis ordinandi Epiſcopi, XI. inter Formulas antiquas, Tom. II. Conciliorum Galliæ, *Hincmarus* conſenſum *Herardi* Turonenſis Archiepiſcopi poſtulat, quia fuerat ab ipſo ordinatus per ſingulos gradus uſque ad Diaconatum, & cum ejus dimiſſoriis literis ab *Erpoino* Silvanectenſi Epiſcopo conſecratus Presbyter. *Hincmarus ad Herardum Archiepiſcopum dixit: Quia veſter natus, nutritus, vel educatus, & ordinatus dignoſcitur, & Clerus, Ordo & Plebs Catalaunica illum expoſcit, habeamus veſtram licentiam, ut regulariter unà vobiſcum eum examinemus, ſi tanto oneri, vel honori dignus exiſtat.* Capitularibus Regum noſtrorum ſtatutum eſt, ut Clerici maneant in Eccleſiis pro quibus ordinati ſunt. Lib. V. cap. 28. *Clericum permanere oportet in Eccleſia, cui in initio ab Epiſcopo peatitulatus ac ſortitus eſt, & non ad quam confugit quaſi ad potiorem. Hoc autem refutantes, ſtatuimus revocari debere ad ſuam Eccleſiam in qua primitus ordinatus eſt, & ibi tantummodo miniſtrare. Si quis hanc diffinitionem tranſgreſſus fuerit, decrevit Sancta Synodus a proprio gradu recedere.* Et lib. VII. cap. 393. *Clerici cujuslibet gradûs in quibuſcumque locis ordinati fuerint Miniſtri, ad eadem loca pertineant, atque in ipſis locis perſeverent.* Lib. I. cap. 25. ſtatuitur, *Ut nullus abſolutè ordinetur, & ſine pronuntiatione ſtabilitatis loci ad quem ordinatur.* Et capite 131. *Ne de uno loco ad alium tranſeat Epiſcopus ſine Decreto Epiſcoporum, vel Clericus ſine juſſione Epiſcopi ſui.* Et Additione III. capite 83. *De Titulo minori ad majorem migrare nulli Presbytero licitum ſit, ſed in eo permaneat, ad quem ordinatus eſt. Quòd ſi inventus fuerit contra ſtatuta id facere, eâdem feriatur ſententiâ, quâ & Epiſcopus qui de minori ad majorem tranſmigraverit Sedem.*

** Tom. II. Concil. Gall.*

Diſpenſatio Clericorum a reſidentia

IV. Quamvis reſidentiæ lege Clerici omnes tenerentur, ab ea tamen diſpenſari par erat quoſdam ingenii capacitate, & acumine inſignes ut ad Scholas celebriores diſcendi gratia ſe conferrent.

vitiene ſtudiorum.

Id docet Appendix ſecunda *Reginonis* Cap.XXX. *Cùm Fraternitatem tuam confidamur Canonum ſtatuta, & vigorem dirigere diſciplina, hoc tibi indugandum mandare curamur, ne ingenui Clerici, qui capaciorir & argutiorir ſunt ingenii, ad loca quæ ſcientiâ & doctrina excellentiora conſpiciuntur diſcendi gratia, niſi habitâ utilitate Eccleſiæ, ſuique neceſſarii petendi cauſâ traſcendant. Invidiâ Pontificum ſæpe prohibentur, dum Caput XX. Calchedonenſis Concilii eis opponunt, ubi dicitur, Clericos in Eccleſia adminiſtrantes, in alterius civitatis Eccleſia ſtatutos fieri non oportet: & ſequentia invida obfuſcatione abolent, ubi illi excipiuntur, qui ex neceſſitate ad aliam Eccleſiam tranſierint. Magnâ ſanè neceſſitate premitur qui fame conſtringitur; & qui injuria arctatur inſipientia, opus habet reſici doctrina ſcientia: inter fugitivum denique & ſtudioſum cautè ab Epiſcopo diſcretio proſpici debet, ut ille locum deliteſcendi non inveniat, iſti verò locum in melius mutare, & ire de virtute in virtutem oſtendentibus non opponatur, ſed caritatis adjutorio, qua numquam excidit, ſublevetur. Igitur ſi piè & juſtè recto currebant hactenus viam tramite vitæ, pro Religione perfectiora expetere loca, licentiam eis non denegandam eſſe cenſuimus.*

Nominatio ad Beneficia.

V. Jus nominationis ad Beneficia præcipuè ad regimen Parochiarum, frequenter erat penes Patronos, ſeu Laïcos, ſeu Eccleſiaſticos: ſed collatio erat ſemper in poteſtate Epiſcopi, ut conſtat ex Concilio Arelatenſi VI. Canone 4. ex Concilio Cabilonenſi II. Canone 42. ex Moguntino anni 813. Canonibus 29. & 30. & ex Turonenſi III. Canone 15. Non poterat tamen Epiſcopus oblatos a Patronis Laïcis Clericos rejicere, niſi evidenter indigni, vel incapaces probarentur. Ita Capitularibus ſancitum eſt Lib. V. capite 213. *Statutum eſt ut ſine auctoritate vel conſenſu Epiſcoporum Presbyteri in quibuſlibet Eccleſiis nec conſtituantur, nec expellantur. Et ſi laici Clericos probabilis vitæ & doctrina Epiſcopis conſecrandos, ſuiſque in Eccleſiis conſtituendos obtulerint, nulla qualibet occaſione eos rejiciant.* Et capite 330. quod ex Concilii Pariſienſis VI. Lib.I.Can.22. deſumptum eſt, ita ſtatuitur: *De Clericis Laïcorum, unde nonnulli eorum conqueri videntur, eò quòd quidam Epiſcopi ad eorum preces nolunt in Eccleſiis ſuis eos, cùm utiles ſint, ordinare, viſum nobis fuit ut in utriſque partibus pax & concordia ſervetur, & cum caritate & ratione utiles & idonei eligantur. Et ſi laicus idoneum utilemque Clericum obtulerit, nulla qualibet occaſione ab Epiſcopo ſine certa ratione repellatur. Et ſi rejiciendus eſt, propter ſcandalum vitandam evidenti ratione manifeſtetur.*

Patronorum Laïcorum jura ab Eccleſia ſervata,

Si indignum Patronus præſentaret, vel infra certum tempus Eccleſiæ vacanti ſua nominatione non provideret, jus ad Epiſcopum devolutum erat qui digniorem inſtituere tenebatur. Id conſtat ex Flodoardo lib.III. Hiſtoriæ Remenſis Eccleſiæ, cap.26. ubi refert *Hincmarum* Archiepiſcopum ad *Theodulfum* Comitem qui defuncto Curato, Eccleſiam vendere parabat, his verbis ſcripſiſſe: *Scias quia ſi vel unum denarium tibi aliquis Clericus pro ipſa Eccleſia, vel pro alia aliqua in mea Parochia, per ſe, aut per immiſſam perſonam dederit, per me ordinatus in ea non erit. Si autem vis ibi habere Presbyterum, adduc mihi talem Clericum, qui aptus ſit ſacro Miniſterio, & ego illum inquiram, & illi Eccleſiam dabo, & tunc illum ordinabo, ſi mihi talis Clericus ſatisfactionem fecerit, quòd nullum pretium inde donaverit. Et ſi tu ita facere non volueris, ego ordinabo qualiter populus ibi Officium habeat, uſque dum ordinem Presbyterum. Cui ſi aliquod impedimentum contra divinas & humanas leges feceris, & manifeſtum fuerit, Presbyter ibi permanebit; & tu, & omnes qui tibi conſenſerint, ab omni Chriſtianitate, uſque ad ſatisfactionem, eritis ſeparati.* Teſtatur ibidem Flodoardus *Hincmarum* etiam ſcripſiſſe ad *Bertrannum* Comitem Tardunenſis pagi propinquum ſuum, *pro loco vacante ſine Presbytero, ubi Sancta Patritia requieſcit, monens ut quantocius Miniſtris Eccleſiaſticis Clericum ſacro Miniſterio aptum oſtendat, qui valeat, ibi ordinari; ſciens pro certo, quia poſt Ordinationem, quæ fieri debebat in proximo, ipſum locum ſine Presbytero non dimitteret: quia nec unum menſe nacio, nec ſine Paſtore proprio ipſos homines undebat dimittere. Et ſi ipſe non præſentaverit eum qui dignus poſſit inveniri, ille ordinaturus eſſet qualem meliorem potuiſſet invenire.*

Eccleſia indignos a Patronis laïcis nominatos rejiciebat. Et ſi nullum qui dignus eſſet, præſentarent, jus devolutum erat ad Epiſcopum.

VI. Clerici a ſuis Beneficiis ad nutum Epiſcoporum amoveri non poterant, ſed propter crimina dumtaxat e Beneficio & gradu dejiciebantur. Id colligitur ex Concilio Cabilonenſi II. Canonibus 40. & 42. ex Concilio Ticinenſi anni 855. Canone 5. ſanciente, ut *Qui ad gubernandas Plebes legitimè ſunt provecti, nullatenus a ſuis Epiſcopis repellantur, niſi aut in alicujus criminis reatum inciderint, aut eaſdem Plebes malè tractaverint.* Ex Concilio Triburienſi Canone 10. decernente ut Epiſcopos a duodecim; Presbyteri a ſex; Diaconi a tribus Epiſcopis judicentur: reliquorum verò Clericorum cauſas ſolus Epiſcopus loci cognoſcat & definiat. Adeo matura erant canonica hujuſmodi judicia, ut conſuleretur Summus Pontifex, ſi cauſa dubia eſſet, ne Presbyter injuſtè deponeretur. Exemplum ſubminiſtrat *Joannis VIII.* Epiſtola ad *Sigibodum* Narbonenſem Archiepiſcopum, de cauſa cujuſdam Presbyteri examinanda, quem iſtius Provinciæ Epiſcopi ab officio Presbyteratûs ſuſpenderant, & aliis pœnis uſque ad Judicium Romani Pontificis ſubjecerant, eo quòd facto tumultu, nonnemo ipſum apprehenſum, & a terra brachiis ſublevatum, in proprium fratrem tanto jactaſſet impetu, ut idem ipſius germanus fraterni corporis pondere & violento impulſu proſtratus, oppreſſus ac ſuffocatus, fuiſſet. Cùm verò dubitarent Antiſtites num penitus deponi deberet ob fortuitum illud homicidium, Sedis Apoſtolicæ judicium ea de re rogarunt. Sed præpoſterè id ab ipſis factum, antequam illius Presbyteri cauſam canonicè diſcuſſiſſent, Pontifex reſcripſit. Ideoque juſſit Metropolitano, ut ſex Epiſcopis Comprovincialibus aut vicinis congregatis, cum Epiſcopo, e cujus Diœceſi erat dictus Presbyter, cauſam ejus cognoſceret ac finiret. *Denique*, inquit, *illi Reverendi, Antiſtites cum ſibi res in dubium veniret, utrùm commiſſo ſibi dudum carere, nec-ne penitus debuiſſet Officio, non ipſi hanc deliberare, ſed noſtro decerni & diffiniri judicio voluerant. Sed tunc hoc ſolemniter agerent, ſi primùm ipſi plenario, & ex Canonibus in cauſa Presbyteri delegato Judicio, quantum deputatis ex venerandis Decretis & Legibus perſonis præſentibus, hanc ventilaſſent, & ſubtili examine diſcuſſiſſent, ut ita facta ſcripto relatione, ſi quid dubium ſibi ſeu difficile ingeſſiſſe videretur, noſtrum ſuper hoc, more priſco, Decretum expoſcerent..... Ergo ſaltem unus Fraternitas tua Metropolitani jure potita, ex Epiſcopis ſub ſe degentium vel vicinarum ſex, una cùm Epiſcopo, cujus eſt iſte Parochia, ſibi ſocians, tantum negotium ſubtili ventilet diſcuſſionis ventilabro, & invento, quod juſtum eſt, canonicè decernat, & communi fratrum cenſura definiat.*

Clerici ab Epiſcopis ad nutum amoveri a ſuis Beneficiis non poterant.

VII. Canonici Curati eſſent non poterant, nec Curati in Canonicorum Monaſteria ſe recipere, niſi dato profeſſionis libello inter manus Epiſcopi ſeſe Parochiæ regimine abdicaſſent. Id conſtat ex *Hincmaro* in Capitulis quæ Presbyteris

Canonici Regulares Curati eſſe non poterant, nec

ſuis

Digitized by Google

Curati Canonicorum Monaſteriis adſcribi, niſi Beneficio ſe abdicarent.

ſuis dedit in Synodo anno 874. Cap. 1. ubi Canones ſacros laudat decernentes, *Ut in illa Eccleſia tantummodo quique miniſtrent, in qua priùs ordinati fuerunt: ſi verò jam quis tranſlatus eſt ex alia in aliam Eccleſiam, prioris Eccleſiæ rebus in nullo communicet.* Laudat & verba *S. Leonis* in Epiſtolâ ad *Nicetum* Aquilejenſem Archiepiſcopum ſcribentis: *Illam partem Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, quæ olim a Sanctis Patribus & a nobis ſæpe decretum eſt, ut nec in Presbyteratûs gradu, nec in Diaconatûs ordine nec in ſubſequenti ordine Clericorum, ab Eccleſia ad Eccleſiam cuiquam tranſire ſit liberum, ut in integrum revoces, admonemus, ut unuſquiſque non ambitione illectus, non cupiditate ſeductus, non perſuaſione hominum depravatus, ubi ordinatus eſt, perſeveret. Ita ut ſi quis ſua quærens, non quæ Jeſu Chriſti, ad Plebem ſuam & Eccleſiam ſuam redire neglexerit, & ab honoris privilegio, & a communionis vinculo habeatur extraneus.* Tum ſubjungit Hincmarus: *Quæ verba B. Leonis ſi quis intelligere attentè curaverit, & omnem pravam occaſionem excluſam, & omnem utilitatis ac neceſſitatis rationem conceſſam inveniet. Si enim quis non fuerit ambitione illectus, de minori ad majorem Eccleſiam non quæret aſcendere: Si non fuerit cupiditate ſeductus, non quæret quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti; ne per hoc non plebem ſuam deſerere, & ad Monaſterii quaſi tuitionem confugere; vel Canonicus in Monaſterio, obſequia Monaſterialia derelinquens, turpis lucri cupiditate ob emolumentum decimæ ruſticanarum Parochiarum Eccleſias ſtudebit invadere, non curans ſi infantes ſine baptiſmate mortui caſu fuerint, vel ſine communione, & reconciliatione infirmi obierint. Conſtat enim & certum eſt, quia & clauſtra Monaſterii atque obſequia debita, & quæ ſunt neceſſaria plebi in ruſticanis Parochiis, inſimul exequi nemo valebit. Quomodo enim ſi intempeſtæ noctis ſilentio, aut infans natus periclitatur, aut infirmus Viaticum munus petierit, Canonicus a clauſtris Monaſterii exiet, & ad villam infirmorum neceſſitatibus pergens ſuccurrere prævalebit? ..... Si ergo quiſquam Presbyter Parochiæ noſtræ, aut infirmitate corporis, aut lutcate animæ peccato, ſenſerit ſe non poſſe proficere plebi ſibi commiſſæ, vel non debere præeſſe, & voluerit Monaſterii portum ad agendam Pœnitentiam, ſecundùm Decreta B. Leonis expetere, Profeſſionis ſuæ libello ab Ordine & Titulo atque regimine plebis, ſecundùm Gregorii Decreta ſe exuat, ut in Monaſterium intret. Sin autem, Eccleſiam ſuam & Plebem ſibi commiſſam ſecundùm ſacras Regulas teneat & gubernet. Si verò contra prædicta Canonum interdicta quiſque Presbyter in Parochia noſtra præſumpſerit, modis omnibus ſe ab Ordine abjiciendum cognoſcat.*

Conditiones neceſſariæ ut legitima ſit Clericorum ab una in aliam Parochiam migratio.

Conditiones neceſſarias ut licita ſit Presbyterorum aut Diaconorum ab una Parochia ad aliam migratio, aut Beneficiorum permutatio, paucis complexus eſt *Herardus* Archiepiſcopus Turonenſis in Capitulari, Cap. XLVIII. *Si Presbyter aut Diaconus deſerit Eccleſiam ſuam, deponatur, niſi petitione populi, licentiaque Epiſcopi, & attitulo majori.*

Curati reſignatis inter manus Epiſcoporum Beneficiis, Vitam Monaſticam profiteri poterant.

VIII. Curati majoris perfectionis deſiderio Vitam Monaſticam profiteri poterant, reſignatis inter manus Epiſcoporum Beneficiis: nec eis hanc licentiam denegare jure poterant Epiſcopi. Id conſtat ex Epiſtolâ XXIX. *Lupi* Ferrarienſis Abbatis ad *Vvenilonem* Senonenſem Archiepiſcopum pro *Ardegario* & *Baldrico* Presbyteris, quibus licentiam negabat dimittendi ſuas Parochias & Plebes, ut Regulam *Sancti Benedicti* profiterentur, niſi id abſque vitio fieri poſſe *Lupus* ipſe probaret. „ Veſtra verò Prudentia, *inquit*, relinquendi ſuos eis Titulos copiam negavit factu ram, ut liberiùs & diſtrictiùs Inſtitutionem Beati Benedicti ſequantur, niſi fortè noſtra parvitas auctoritatem vobis depromat abſque vitio poſſe fieri. Id tametſi numquam in controverſiam vocatum vel audierim umquam, vel magiſtra electione competerim, tamen ſimpliciter quod ſentio, veſtræ Auctoritati aperiam. Dominus Jeſus diviti legalium Præceptorum ſibi obſervantiam arroganti, & audaciùs quid ſibi deeſſet percontanti: *Vade*, inquit, *& vende omnia quæ habes, &c.* ubi aperuit voluntariam paupertatem fore fructuoſam, ſi illud impleatur quod alibi docet: *Diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde, &c.* Quod nuſquam fieri aut tutiùs aut meliùs poteſt quàm in Monaſterio, ubi ſic libertas voluntatis propriæ pro Dei amore, quod eſt laborioſiſſimum, reſecatur, ut ex arbitrio Prioris ſubjectorum actio cuncta formetur...... Ab ea igitur perfectione quam Deus etiam laïcis propoſuit, abſit ut ſummoveat Sacerdotes. Sed dicat aliquis: Quid plebes faciant, quarum ab eis fuerat canonicè cura ſuſcepta? Nimirum qui hos ad implendum illud vocat quod in Pſalmo canimus: *Vacate & videte, quia ego ſum Deus*, procurabit alios, quos animabus gubernandis præficiat. At, *inquit*, quemadmodum carnalem copulam non licet reſolvere, niſi cauſa fornicationis; ita ſuſceptam ſemel Paſtoralem curam nefas eſt deponere, quamdiu ovium ſaluti conſuli poteſt. Concedimus, niſi fortè conjugium qui conſtituit, ipſe diſſolvat, & qui regimen impoſuit, ipſe, ut ſibi liberiùs vacetur, id relinquere occulta inſpiratione præcipiat. Namque qui juſſit ut quod Deus coniunxit, homo non ſeparet, idem, quia Deus eſt, quoties libuit, conjugia ſeparavit; adeo ut etiam probabiles utriuſque ſexûs perſonas optimè noverimus, reſciſſo carnali commercio, in ſacris locis ſeparatim Domino militaſſe. Jam verò de Presbyteris quid dicam, cùm nullum ferè Monachorum reperiatur Monaſterium, quò non aliqui eorum, ſæculi tumultus declinantes conceſſerint? Quos ſi perperam feciſſe conemur aſſerere, obruemur eorumdem auctoritate, qui nos & ſanctitate ſuperant, & ſapientiâ fortè præcedunt.... Ut de conjugiis taceam, quæ ob amorem Dei ſeparata ſunt, quorum magna nobis ſuppetit copia; certè Ferrarienſis Monaſterii, cui indignus deſervio, quondam nobilis Abbas & Presbyter Sigulfus, qui uſque ad ſenium Canonico habitu laudabiliter vixerat, ſponte ſe poteſtate exuit, & noſtram, hoc eſt, Monachicam Religionem aſſumpſit; atque donec diem obiret, ſuo paſſus eſt ſubjici diſcipulo, quem ipſius voluntate ac Fratrum conſenſu Imperator Ludovicus memorato loco Abbatem præfecerat. Quin etiam Deceſſor veſter beatæ Memoriæ Aldricus, qui præfati Cæſaris juſſu, & mirabili bonorum annisu, nobis, cùm eſſet Abbas, ablatus, & Eccleſiæ Senonicæ Pontifex factus eſt, ad nos immutabiliter propoſuerat regredi, Epiſcopali curâ omiſſâ, quando hanc vitam, ut credimus, fœliciore mutavit. Quis hos viros Canones ignoraſſe dicat, niſi priùs ipſe deſipiat?...... Cæterùm, ut mea & multorum fert opinio, nullus intra ſanctam Eccleſiam Ordo eſt, ubi certiùs promereri Deum fidelis anima poſſit, quàm ſi Monaſticæ Diſciplinæ ſtudeat propoſitum integrè obſervare. Verùm ne nos magnifacere videamur, Beatus Gregorius, cujus tanta in Eccleſia reſplendet Auctoritas, Patrem noſtrum Benedictum his verbis commendat: *Scripſit Monachorum Regulam diſcretione præcipuam, ſermone*

luculentam. „ Sanctus autem Benedictus Sacerdo- „ tes ſuſcipi in Monaſterium & poſſe & debere „ oſtendit, cum, quamquam non facilem, tamen „ eis permittat ingreſſum, & retinendi Officium „ ex Abbatis Juſſione præbet Auctoritatem. Quod „ nullo modo faceret, ſi ſoli admittendi eſſent „ criminoſi. Nam & eos quidem interdum, ſed „ difficillimè & vehementer compunctos recipi- „ mus. Venit enim Filius hominis quærere & „ ſalvare quod perierat.

SCHOLION.

In hoc Articulo, Num. VI. pag. 562. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Cauſa major deferenda ad Papam, debet priùs a proprio Epiſcopo ventilari*.

R. De Cauſis majoribus ne verbum quidem ullum habetur eo loci. De Clericorum Cauſis, Presbyterorum ſcilicet, Diaconorum & inferiorum Ordinum loquor. Joannis Octavi Pontificis Maximi verba profero, qui Epiſcopos Cauſam Presbyteri priùs *ventilare & ſubtili examine diſcutere* debuiſſe ſcribit ſecundùm Canones: ac demum *ſi quid dubium ſibi ſeu difficile videretur*, ad Summum ipſum Pontificem referre *more priſco*, ejuſque *Decretum expoſcere*.

ARTICULUS V.

De Monachis, & Sanctimonialibus.

Regula S. Benedicti in Cœnobiis Gallicanis, Germanicis, & Italis, ubique recepta.

REgula *S. Benedicti* ſub *Caroli Magni & Ludovici Pii* Imperio ubique recepta erat in Galliis, Germania, & Italia, ita ut ſola in Monachorum Cœnobiis dominaretur. Id conſtat ex Concilio Aquiſgranenſi anni DCCCII de quo Annales veterrimi, qui in anno DCCCXVII. deſinunt, a *Petro Lambecio* editi, Tom. II. Bibliothecæ Cæſareæ, Cap. V. ita memorant ad annum DCCCII. *Et menſe Octimbrio congregavit Carolus Magnus univerſalem Synodum in jam nominato loco: & ibi fecit per Epiſcopos cum Presbyteris ſeu Diaconibus relegi univerſos Canones, quos Sancta Synodus recepit, & Decreta Pontificum, & pleniter juſſit ea tradi coram omnibus Epiſcopis, Presbyteris & Diaconibus. Similiter in ipſa Synodo congregavit univerſos Abbates & Monachos qui ibi aderant, & ipſi inter ſe Conventum faciebant, & legerunt Regulam Sancti Patris Benedicti, & eam tradiderunt Sapientes in conſpectu Abbatum & Monachorum.... Et tunc Juſſio ejus generalis ſuper omnes Epiſcopos, Abbates, Presbyteros, Diaconos, ſeu univerſo Clero facta eſt, ut unuſquiſque in loco ſuo, juxta conſtitutionem Sanctorum Patrum, ſive in Epiſcopatibus, ſive in Monaſteriis, aut per univerſas Sanctas Eccleſias, ut Canonici juxta Canones viverent, & quicquid in Clero aut in populo, de culpis aut de negligentiis apparuerit, juxta Canonum Auctoritatem emendaſſent. Et quicquid in Monaſteriis ſeu Monachis contra Regulam Sancti Benedicti factum fuiſſet, hoc ipſum juxta Regulam Sancti Benedicti emendare feciſſent*. Eadem habet Chronicon Moiſſiacenſe ad annum DCCCII. Idem conſtat ex Capitulari Interrogationis, quod anno Imperii ſui undecimo *Carolus Magnus* edidit, in quo plurimas inter quæſtiones, quas Epiſcopis & viris eruditis ſuarum ditionum ſolvendas proponit, XII. legitur: *De converſatione Monachorum, & utrùm aliqui Monachi eſſe poſſint præter eos qui Regulam Sancti Benedicti obſervant. Inquirendum etiam, ſi in Gallia Monachi fuiſſent, priùſquam traditio Regulæ Sancti Benedicti in has Parochias perveniſſet*. Idem conſtat ex Concilio Moguntino anni 813. in quo conſediſſe dicuntur ex una parte *Epiſcopi*; ex altera *Abbates & probati Monachi, Regulam Sancti Benedicti legentes, atque tractantes diligenter qualiter Monachorum vitam in meliorem ſtatum perducere potuiſſent*. Et Canone 11. ita ſtatutum eſt de vita Monachorum: *Abbates autem cenſuimus ita cum Monachis ſuis pleniter vivere, ſicut ipſi qui in præſenti Synodo aderant, palam nobis omnibus promiſerant; id eſt, ſecundùm doctrinam ſanctæ Regulæ Benedicti, quantùm humana permittit fragilitas*. Idem conſtat ex Concilio Remenſi ejuſdem anni, Canone nono: *Lecta eſt*, inquit, *Regula Sancti Benedicti, ut ad memoriam reduceretur Abbatibus minùs ſcientibus, ſi qui fortè adfuerint, qualiter & ſe, & ſuos, ſecundùm eamdem Regulam cuſtodire valerent, atque gubernare*. Idem conſtat ex Concilio Turonenſi III. Canone 25. Et ex Concilio Cabilonenſi II. Canone 22. cujus hæc ſunt verba: *De Abbatibus verò & Monachis idcirco hic pauca ſcribimus, quia pene omnia Monaſteria Regularia in his regionibus conſtituta, ſecundùm Regulam Sancti Benedicti ſe vivere fatentur: quæ Beati Benedicti documenta demonſtrant qualiter eis vivendum ſit. Inquiratur ergo diligenter ubi ſecundùm ipſum Ordinem vivitur, & ubi ab ipſo Ordine digreſſum eſt, ut juxta ejuſdem Beati Viri inſtitutionem vivere certent, qui ſe ut ita viverent, cum atteſtatione profeſſi ſunt*.

Conventus Aquiſgranenſis Abbatum Franciæ, anno Chriſti 817. *Ludovici Pii* Imperatoris quarto habitus, octoginta Capitula Benedictinæ Regulæ renovavit & confirmavit, nonnullo cum temperamento. Cap. 2. ſtatutum eſt ut Monachi *omnes qui poſſunt, Regulam memoriter diſcant*. Cap. 3. *Ut Officium, juxta quod in Regula Sancti Benedicti continetur celebrent Monachi*, &c. Ex quibus compertum eſt nullos in ditionibus *Ludovici Pii* fuiſſe Monachos, niſi Benedictinos. In Concilio Aquiſgranenſi II. anni 836. *Ludovici Pii* Imperatoris 23. Cap. III. Canone 15. hæc diſciplinæ in Congregationibus Canonicorum & Monachorum ratio præſcribitur: *Ut Canonici, ſecundùm id quod continetur in libro, qui de eorum vita collectus, religiosè converſentur: Monachi verò ſecundùm traditam a B. Benedicto Regulam unanimiter, quantumcumque poſſe eſt cujuſque Religionis regularem vitam in omnibus ſiſtentur*. Omnes igitur Congregationes Eccleſiaſticæ ſub Imperio *Ludovici Pii* erant vel Canonicorum, vel Monachorum Benedictinorum. Idem de Italia judicium eſſe debet: ſiquidem Concilium Ticinenſe anno 855. celebratum duas tantùm Regulas viventes agnoſcit, alteram pro Canonicis, alteram pro Monachis & Sanctimonialibus ſcilicet Benedictinam. Ita enim habet in Epiſtolâ Synodicâ ad Ludovicum Imperatorem: *De Monaſteriis autem virorum ſeu fœminarum, quæ ſecundùm Regulam Sancti Benedicti, vel ſecundùm Canonicam Auctoritatem debent eſſe diſpoſita, quia inſpiratio omnipotentis Dei cor veſtri moderaminis incitavit, ipſi gratias referimus*.

Ordo S. Benedicti a Benedicto Anianenſi Abbate in Regno Francorum propagatus.

II. *Sancti Benedicti* Regulam in Regno Francorum propagavit nono Sæculo *S. Benedictus Anianenſis*, de quo Indani Monachi ad *Ardonem* ita ſcribunt: „ Defuncto Carolo Imperatore, Ludovicus filius ejus Imperium ſuſcipiens, Benedictum venerabilem virum unà cum ſuis quibuſdam diſcipulis, in Franciam venire fecit ac „ primitus in pago Alſacenſi Monaſterium ei „ Maurum dedit. Poſtea verò pro ejus amore, juxta Aquis Palatium, ſuper fluvium „ Indam, ex novo opere ei Monaſterium ædificavit. Hic eſt Benedictus, per quem Dominus Chriſtus in omni Regno Francorum Regulam

„ lam Sancti Benedicti reſtauravit. Hic habuit ſub regimine ſuo Monaſteria duodecim, id eſt, Anianam, Gellonem, Caſam-novam, Inſulam Barbaram, Menatem, Sanctum Savinum, Sanctum Maximinum, Maſſiacum, Cormariacum, Cellam-novam in Toloſano, Monaſterium Maurum in Alſatz, Indam .... In his omnibus ex doctrina ſua Monachos & Rectores miſit. De eodem Sanctiſſimo Abbate *Ardo* in ejus Vita ita ſcribit: „ Dedit autem cor ſuum ad inveſtigandam Beati Benedicti Regulam, eamque ut intelligere poſſet ſatagens, circumivit Monaſteria, peritos quoſque interrogans quæ ignorabat, & omnium Sanctorum quaſcumque invenire potuit Regulas congregavit, normamque utilem, & Monaſteriorum ſalubres conſuetudines didicit, ſuiſque eas tradidit Monachis obſervandas; ut quædam nimirum Benedictinæ Regulæ ſupplementa. Et infra de eodem ſubdit:

S. Benedictus Anianenſis omnibus Cœnobiis in Regno Francorum profectus.

„ Præfecit eum quoque Imperator cunctis in Regno ſuo Cœnobiis, ut ſicut Aquitaniam, Gotiamque norma ſalutis inſtruxerat, ita etiam Francos ſalutifero imbueret exemplo. Multa denique Monaſteria erant, quæ quondam regulariter ſuerant inſtituta: ſed paulatim teſcente rigore, Regularis pene deperierat Ordo. Ut autem, ſicut una omnium erat Profeſſio, fieret etiam omnium Monaſteriorum ſalubris una conſuetudo; jubente Imperatore, aggregatis Cœnobiorum Patribus unà cum quampluribus Monachis per plures reſedit dies. Omnibus ergo ſimul poſitis, Regulam ab integro diſcutiens, cunctis obſcura dilucidans, dubia patefecit, priſcos errores abſtulit, utiles conſuetudines affectuſque confirmavit. Judicia igitur Regulę, cunctaque dubia ad proficuum deducta effectum, quas minùs Regula pandit conſuetudines, aſſentientibus cunctis protulit. De quibus etiam Capitulare Inſtitutum Imperatori confirmandum præbuit, ut omnibus in Regno ſuo poſitis Monaſteriis obſervare præciperet. Ad quem librum ſcire cupientem dirigimus. Cui protinus Imperator aſſenſum præbuit, Inſpectoreſque per ſingula poſuit Monaſteria, qui utrùm ea quæ viſa fuerant, ſic obſervarentur, inſpicerent, quique etiam formam ſalubrem ignorantibus tradcrent.

Cluniacenſis Abbatia & Congregationis exordia.

III. Cluniacenſis Abbatia novæ Congregationis Caput, & Reformationis Benedictorum Cœnobiorum decimo, undecimo, & duodecimo ſæculo fons puriſſimus, a *Vullelmo Pio* Comite Arverniæ, & Aquitanorum Duce, anno Chriſti nongenteſimo-decimo fundata eſt in Villa Cluniaco Diœceſis Matiſconenſis, ad Graonam fluvium.

Cœnobium Cluniacenſe pro iis maximè fundatum, qui nihil præter bonam voluntatem de ſæculo afferebant.

Charta fundationis, ſeu Teſtamentum *Villelmi* Ducis editum eſt initio Bibliothecæ Cluniacenſis: in quo hæc maximè ſunt obſervanda: *Præcipimus ſiquidem ut maximè illis ſit hæc noſtra donatio ad perpetuum refugium, qui pauperes de ſæculo egreſſi, nihil ſecum præter bonam voluntatem attulerint, ut noſtrum ſupplementum fiat abundantia illorum.* Ex quibus perſpicuum eſt & Pii Fundatoris voluntatem, & Eccleſiæ diſciplinam fuiſſe, ut a Vitæ Monaſticæ candidatis, nihil aliud præter bonam voluntatem exigeretur, & ut Monaſterium Cluniacenſe pauperibus æquè ac divitibus pateret.

Cluniacenſe Cœnobium Sedis Apoſtolicæ tuitioni commiſſum.

Secundò notandum, Cluniacenſe Monaſterium a *Vuillelmo* Duce fuiſſe Sedis Apoſtolicæ tuitioni commiſſum, cui per quinquennium decem ſolidos ſolvi juſſit. *Per quinquennium autem Romæ ad limina Apoſtolorum, ad luminaria ipſorum concinnanda, decem ſolidos præfati Monachi perſolvant, habeantque tuitionem ipſorum Apoſtolorum, atque Romanum Pontificem defenſorem.*

Libertas eligendi Abbatis fundationis tabulis Monachis conceſſa.

Tertiò, notandum, libertatem eligendi Abbatis Cluniacenſibus ab Illuſtri & Pio Fundatore ipſis tabulis fundationis conceſſam, & teſtamento legatam fuiſſe. *Sint*, inquit, *ipſi Monachi, cum omnibus præſcriptis rebus ſub poteſtate & dominatione Bernonis Abbatis, qui quamdiu vixerit, ſecundùm ſuum ſcire & poſſe eis regulariter præſideat. Poſt diſceſſum verò ejus, habeant iidem Monachi poteſtatem & licentiam quemcumque ſui Ordinis, ſecundùm placitum Dei, atque Regulam Sancti Benedicti promulgatam, eligere maluerint Abbatem atque Rectorem: ita ut nec noſtra, nec alicujus Poteſtatis contradictione contra religioſam dumtaxat electionem impediantur.*

Notandum quartò, opera miſericordiæ erga pauperes, advenas, peregrinos, Cluniacenſibus a Pio Fundatore fuiſſe in perpetuum injuncta.

S. Berno primus Abbas Cluniacenſis.

Primus Abbas Cluniacenſis fuit *S. Berno* Abbas antea Balmenſis & Gigniacenſis. *Bernonem* celebrant Auctur Vitæ *S. Hugonis* Abbatis S. Martini Eduenſis, *Joannes* Monachus in Vita S. Odonis, *S. Odilo* in Vita S. Maïoli, *Glaber Rodulfus* Lib. III. Hiſtoriæ Francorum, Cap. V. *Sigebertus* in Chronico ad annum 895. *Ordericus Vitalis* Lib. 11. Hiſtoriæ, &c. Morti proximus *Uvidem & Odonrm* ſibi Succeſſores deſignavit *S. Berno*, ut ex ejus Teſtamento conſtat: *Ego Berno*, inquit, *omnium Abbatum extremus Abbas, ſupremam diem jam vicinari agnoſcens, duos ex noſtris Fratribus, Vuidonem videlicet conſanguineum meum, atque Odonem adæquè dilectum, unà cum Fratrum conſenſu mibi ſuccedere delegavi.* Vvidonem Gigniacenſi, Balmenſi & Æhicenſi Cœnobiis, nec-non Cellæ S. Lauteni; Odonem Cluniacenſi, Maſcianenſi, & Dolenſi Monaſteriis præfecit.

Succeſſores deſignavit cum Fratrum conſenſu.

Bernonis facto violatum jus electionis non eſt, ſiquidem ſibi ſucceſſores deſignavit *cum conſenſu Fratrum*. Quod neceſſarium judicavit Abbas Sanctus ad novam reformatinnem fovendam ac propagandam, factumque *Sancti Benedicti* & aliorum SS. Abbatum exemplo excuſavit, ut ex eodem Teſtamento patet.

S. Odo II. Abbas Cluniacenſis.

S. Odonis II. Abbatis Cluniacenſis Vitam libris tribus ſcripſit *Joannes* Monachus ejus diſcipulus. Ipſum *Flodoardus* in Chronico ad annum 842. *Multorum reſtauratorem Monaſteriorum, Sanctæque Regulæ reparatorem* appellat. Eumdem commendat *Aimoinus* lib. 2. de Miraculis S. Benedicti, cap. 4. Eum celebrat & *S. Odilo* in Vita *S. Maïoli*. Ipſum *Glaber Rodulfus* Lib. III. Hiſtoriæ, cap. 5. *In tantum* Benedictini *Inſtituti propagatorem extitiſſe* ſcribit, *ut a Beneventana Provincia, quæque habebantur in Italia, & in Galliis, uſque ad Oceanum mare, potiora Monaſteria, illius ditioni gratularentur eſſe ſubjecta.* Ipſum magnificè commendat *Petrus Venerabilis* Cluniacenſis Abbas, Epiſtolâ 17. lib. 6. *Veniat*, inquit, *poſt magnum Benedictum, & ejus diſcipulum Maurum, Summus Ordinis Monaſtici in Galliis Reparator, præcipuus Regulæ Reformator Odo; Odo, inquam, primus Cluniacenſis Ordinis Pater, qui emortuum jam & pene ubique ſepultum Monaſtici propoſiti fervorem reſuſcitare ſuo conamine aggreſſus eſt. Defecerat ſuo tempore Sanctus; diminutæ erant veritates a filiis hominum. In cunctis pene Europæ noſtræ finibus, de Monacho, præter tonſuram & habitum, nihil. Inſtitit ille divino operi ferè tunc ſolus, & Cluniaci prima jacens fundamenta, poſt hæc, illæque Religionis ſemina, quamdiu advixit, ſerere non ceſſavit.*

S. Aimardus III. Abbas Cluniacenſis.

S. Odoni, qui obiit XVI. Kalendas Decembris anno Chriſti CMXLIV. ſucceſſit *S. Aimardus*, ſimplicitatis, innocentiæ, & patientiæ cultor eximius, & obſervantiæ regularis ſtudio *S. Odoni* non impar: quem *S. Odilo* in Vita *S. Maïoli*, & *Glaber Rodulfus* Lib. III. Hiſtoriæ Cap. V. commendant.

Digitized by Google

S. Maïolus *IV. Abbas*
S. Odilo V. *Abbas*.

dant. *Aimardo* ſuffectus eſt *S. Maïolus*, anno CMLIV. quem *S. Odilo* in ejus Vita, *Glaber Rodulphus* Lib. I. Hiſtoriæ Cap. IV. & Lib. III. Cap. V. *S. Petrus Damiani* Lib. II. Epiſtolâ XIV. & *Petrus Venerabilis* Lib. II. Miraculorum Cap. XXXI. commendant. Apud *Hugonem* Regem Francorum magno in honore fuit. In Cœnobiis Majoris Monaſterii, S. Benigni Divionenſis, & S. Mauri Foſſatenſis, regularem obſervantiam reſtituit: ad idemque Dei opus in Cœnobio S. Dionyſii prope Pariſios exequendum ab *Hugone* Rege vocatus, obiit Silviniaci anno CMXCIV. V. Idus Maii.

S. Odilonis *virtutes & præclarè geſta*.

S. Maïolo ſubrogatus eſt *S. Odilo* Maïoli deſignatione, Fratrum electione, ut teſtatur *S. Petrus Damiani* in ejus Vita. *Antequam*, inquit, *humanitatis debitum ſolveret*, (B. Maïolus) *proximus tamen beatæ dormitionis articulus immineret, B. Odilonem ſibimet in Paſtoralis Officii cura ſubſtituit. In quem protinus omnium Fratrum vota concurrunt.* Ipſum Lirinenſi Monaſterio quondam præfuiſſe, veteres ejuſdem Cœnobii Chartæ fidem faciunt. Monaſterium Sancti Dionyſii prope Lutetiam, & nonnulla Cœnobia Aquitaniæ reformavit. Lugdunenſem Archiepiſcopatum a Romano Pontifice Cleri & Plebis votis annuente delatum ipſum recuſaſſe, Palliumque & annulum ab eo ad ſe miſſum eligendo Archipræſuli ſervaſſe, teſtatur *Glaber Rodulfus* Lib. V. Hiſtoriæ Cap. IV. Caſſinum profectus aliquando, omnium Fratrum pedes oſculatus eſt, nec Paſtoralem baculum ſibi oblatum, præſente Caſſinenſi Abbate, geſtare voluit: *Indecens nimiùm & contra fas omne ducens, quempiam Abbatum manu Paſtoralem præferre virgam, ubi Benedicti Vicarium, Abbatum ſcilicet omnium, Abbatem adeſſe contingeret.* Hic ſcilicet Abbati Caſſinenſi ob S. Benedicti reverentiam habitus honos, ut ei Abbates cœteri primas deferrent, & *Abbatum Abbas* paſſim appellaretur. Id conſtat ex Chronico Caſſinenſi, Cap. LIV. *Fulbertus* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtolâ LVI. *Odilonem Monachorum Archangelum* vocat. In ejus Vita a B. Petro Damiani ſcripta hæc obſervari velim. I. Spatio quinquaginta ſex annorum, quibus Monaſterium rexit, quotidie Miſſæ Sacrificium celebravit S. Odilo. *In quo facto*, inquit Petrus Damiani, *liquidò deprehenditur, quàm diuturna, quàm ind ficiens divini amoris flamma Beati Viri pectus excoxit, quem nimirum ab offerendis quotidie ſalutaribus Hoſtiis cohibere tot curarum, tot ingruentium negotiorum ſollicitudo non potuit.* II. Fame per Aquitaniam & plurimas Galliarum Provincias graſſante, *exhauſtis jam in pauperum uſus ærariis, & horreis quorumcunque proventuum non mediocriter profligatis, mox etiam plurima Sacrarii vaſa confregit, inſignia Eccleſiæ ornamenta diſtraxit, coronæ quoque, quam ſibi Imperator Henricus ob ſui memoriam deſtinaverat, non pepercit.* III. Cùm duos in itinere pueros fame mortuos reperiſſet, *equo deſiliens, laneam, quâ indutus erat ad carnem, ſibi ſubduxit interulam; eâque* [*prout velaminis quantitas permittebat*] *utrumque cadaver obvolvens, exhibuit mortuis ſepulturam.* IV. In refectione eam moderationem ſervabat, *Ut appoſita quæque contingens, ac naturali duntaxat neceſſitati diſpenſativè ſubſerviens, & vanitatem ſuperſtitionis effugeret, & ſobrietatis continentiam reſervaret.* V. *In promulgandis Judiciis ac modis Pœnitentiæ præfigendis tam pius erat, & tanta mœrentibus humanitate compatiens, ut nequaquam diſtrictum patris imperium, ſed maternum potiùs exhiberet affectum. Unde ſe reprehendentibus, hujuſmodi verbis ſolebat eleganter alludere: Etiamſi damnandus ſim*, inquit, *malo tamen in miſericordia, quàm ex duritia vel crudelitate damnari.* VI. Singulari erga Deiparam Virginem devotione flagrabat, in cujus reverentiam ſeſe proſternebat, quoties ille verſus Cantici *Te Deum laudamus* concinebatur: *Tu ad liberandum ſuſcepturus hominem, non horruiſti Virginis uterum.* VII. Conſtituit per omnia Monaſteria ſua, ut ſicut die primo menſis Novembris, juxta univerſalis Eccleſiæ Regulam, omnium Sanctorum Solemnitas agebatur, ita ſequenti die, in Pſalmis, & eleemoſynis, & præcipuè Miſſarum ſolemniis, omnium in Chriſto quieſcentium memoria celebraretur. Cujus exemplo omnis Eccleſia Commemorationem omnium Fidelium Defunctorum ea die poſtmodum celebrandam edixit. Obiit *S. Odilo* anno ætatis octogeſimo-ſeptimo, Chriſti verò milleſimo quadrageſimo-octavo.

Non Regulâ tantùm, ſed conſuetudine Monaſteria regebantur.

IV. Non Sanctâ duntaxat Regulâ, ſed propriis etiam Conſuetudinibus Cœnobia regebantur ac Statutis. Propria quædam Statuta * Abbatiæ *S. Petri Corbeienſis* condidit *Adalardus* Abbas ſanctiſſimus. Monaſteria *S. Benedicto Anianenſi* ſubdita proprias Conſuetudines habuiſſe teſtatur *Ardo* Monachus in ejus Vita. *Multa*, inquit, *Regula implere jubet, ſed permulta ſunt, quæ uſus explere quotidianus expetit; ipſa tamen reticet, ex quibus omnibus habitus Monachi veluti gemmis ornatur. Nonnulla autem præcipit, quæ aut propter concordiam unitatis aut certè propter obſervantiam honeſtatis, ſeu propter conſiderationem fragilitatis commutantur. Quapropter Venerabilis Abbas quæque obſervanda comperit, abſque ulla cunctatione vel excuſationis fuco implere decrevit. Ea verò quæ certis pro cauſis aut dimittenda cognovit, aut commutanda inſpexit, nihilominus prout rectiùs, & ſecundùm poſſe, locique poſitionem decere cognovit, ſuis obſervanda Diſcipulis tradidit: Si qua nempe minùs lucidè pagina Regulæ pandit, aut omnino ſilet, rationabiliter aptèque inſtituit atque ſupplevit.* Conſuetudines ſuas habuit Cluniacenſis Abbatia, quas *Bernardus* Cluniacenſis Monachus ſcriptis prodidit, ac *B. Hugoni* dicavit; quas etiam eodem tempore collegit *S. Udalricus*, & tribus libris digeſſit in modum Dialogorum, poſtulante *Vvillelmo* Hirſaugienſis Cœnobii Abbate. Editæ ſunt a *D. Luca Dacherio* Tomo IV. Spicilegii. Licèt autem undecimo tantùm ſæculo floruerit *S. Udalricus*, attamen conſuetudines illas non eo primùm tempore fuiſſe conditas, ſed a multis retrò temporibus uſu receptas, probant Epiſtola nuncupatoria & Prooemium, necnon *S. Odonis* Vita a *Joanne* ejus diſcipulo ſcripta, quæ nonnullas commemorat. Unde illas jam ſub *S. Odone* inſtitutas fuiſſe credere par eſt. Prima pars eſt de divinis Officiis: Secunda de eruditione Novitiorum: Tertia de obedientiis; quibus & ultima obedientia eſt ſubjuncta, quâ quiſque vocatur ad Chriſtum. Pauca in iis obſervare operæ pretium eſt.

* *Eorum edita fragmenta ſunt Tom. IV. Spicilegii Dacheriani.*

Antiqua Conſuetudines Cluniacenſes.

Officia ad penſum diurnum addita.

I. Divina Officia ita ordinata erant, ut utrumque Teſtamentum cujuſlibet anni decurſu legeretur, ut ex Cap. I. conſtat. II. Nocturnis & omnibus Horis Canonicis, Pſalmos preceſque non paucas, præter conſtitutas a *S. Benedicto*, Cluniacenſes addidere: præſertim in Quadrageſima, in cujus privatis noctibus, præveniebant Nocturnos recitatione Pſalmi centeſimi decimi-noni & ſequentium, uſque ad finem Pſalterii. Poſt Nocturnos, & quatuor Pſalmos addititios fiebat Proceſſio ad Eccleſiam Sanctę Marię, in qua Pſalmi octogeſimus-quartus & octogeſimus-ſextus cum Antiphona & Collecta, cantabantur. Deinde recitabantur Matutinæ de omnibus Sanctis. Sequebantur Matutinæ pro Fidelibus Defunctis: Cantica quindecim Graduum, ſeu Pſalmi Graduales nuncupati. Poſt Primam, quatuor Pſalmi Pœnitentiales: Poſt Veſperas Regulares, Veſperæ de omnibus Sanctis, & pro Fide-

libus Defunctis, &c. Pia illa tot Pſalmorum, & precum additio, in Regula S. Benedicti fundamentum habebat, præcipiente, ut *Quadrageſimali tempore quid addatur ad penſum ſolitum ſervitutis*. Id diſcimus ex Cap. II. & III. Lib. I.

Miſſæ.

Duæ Miſſæ quotidie cantabantur; prima de die; altera, ſi dies privatus eſſet, pro defunctis. Diebus verò Dominicis, & in feſtis Sanctorum, Miſſa matutinalis erat de die. In Miſſa majori, tribus hebdomadæ diebus a ſingulis ſiniſtri Chori; tribus aliis, a ſingulis Chori dextri fiebat oblatio, pax dabatur & accipiebatur, & *ab his* pro libito & devotione, *Corpus Domini ſumebatur*: in eumque finem, *tres Hoſtiæ conſecrabantur*. Ad Miſſam pro defunctis uterque Chorus offerebat. Majorem Miſſam præcedebat Litania brevis, in qua tres dumtaxat ex quolibet ordine Sancti nominabantur. Diebus Dominicis, unus tantùm in Miſſa majori offerebat, ſed *quinque ſimul hoſtias; ut qui vellent, poſſent communicare*. Pacem accipiebant univerſi. *Ipſæ autem hoſtiæ cùm erant conſecratæ, mutabantur quatuor cum illis quæ in pyxide, & in aurea columba ſuper altare pendente jugiter ſervabantur; maximè propter infirmos, ut quicquid de eis eveniret, Viaticum eſſet in promptu. Mutabantur autem per manum Diaconi omni Dominica die, ne longo ſitu aliquo modo fierent deteriores*. Hæc diſcimus ex Cap. VI. VII. & VIII.

Eucharistia in aurea columba ſuper Altare ſuſpenſa.

Hoſtiarum magnitudo.

Hoſtias ejus figuræ non fuiſſe, cujus modò ſunt, nec denarialis dumtaxat magnitudinis, ſed longè majores, quæ in plures particulas pro numero communicantium dividerentur, inde patet quòd quinque Hoſtiæ Sacerdoti & Miniſtris totque Fratribus communicandis ſatis eſſent

Die Paraſceves omnes communicabant. In Refectorio nihil miniſtrabatur præter panem & herbas crudas: vinum juſtitiis * infuſum magis dabatur ad eleemoſynam, quam quiſquam biberet. Id diſcimus ex Cap. XII. In Benedictione Cerei decimo Sæculo Cluniacenſes æquè ac cæteræ Eccleſiæ cantabant: *O felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere Redemptorem! o certè neceſſarium Adæ peccatum, quod Chriſti morte deletum eſt!* Sed *S. Hugo* hæc juſſit expungi Sæculo XI. & ne ampliùs legerentur, interdixit: Quod laudat *S. Udalricus*. Cereo Præcentor Inſcribebat annum Dominicæ Incarnationis, Indictionem, & Epactas.

** Certa menſura vaſculis cujuſque portionem continentibus.*

Conſuetudines diei Paraſceves & Sabbati Sancti.

Communio generalis fiebat in Miſſa majori. Privatæ Miſſæ poterant a Sacerdotibus cum licentia celebrari. In Cœna Domini etiam ſine licentia ante Miſſam majorem, ſed abſque candela, quia novus ignis nondum erat benedictus. In Miſſa ſolemni diei Paſchatis ter Introitus repetebatur, Ita conſtant ex Capp. XIII. XIV. & XV.

Silentii religioſa obſervantia.

In Eccleſia, dormitorio, refectorio, & coquina regulari, perpetuum ſilentium ſervabant Cluniacenſes: & in aliis locis rariſſimè loquebantur. Signis res neceſſarias poſtulabant. Quæ conſuetudo inter eos ita invaluerat, *Ut ſi ſine officio linguæ eſſent, ad omnia neceſſaria ſignificanda ſufficere poſſent ſigna ipſa* (inquit Joannes Monachus in Vita S. Odonis) Signa hujuſmodi Lib. II. Conſuetudinum Cluniacenſium Cap. IV. deſcribuntur. Mirum eſt quod in laudata *S. Odonis* Vita Lib. II. de *Archimbaldo* & *Adalaſio* celeberrimis Congregationis Cluniacenſis Monachis narratur, quòd a Normanis, qui per fines Pictavorum atque Turonenſium populabundi graſſabantur, capti & ligati, adduci a Barbaris non potuere, ut vel unico verbo ſilentii regulares legem & conſuetudinem violarent, etiam minis mortis ſibi intentatis.

Novitiorum Benedictio, ſeu Profeſſio.

Novitii triduo poſt benedictionem ſeu profeſſionem non denudabant Caput capello coopertum; in cucullis dormiebant, nihil omnino loquebantur, offerebant ad pacem, & ad ſacram Communionem accedebant. Si quis infirmus, & *ad ſuccurrendum* (ſic enim loquebantur) benedictionem accepiſſet, id eſt, profeſſionem emiſiſſet in periculo mortis, cum aliis qui ritu ſolemni benedicebantur, accedebat, ut quòd in illius benedictione omiſſum fuerat, ſuppleretur. (Ex Cap. XXVIII. Lib. II.)

Sacrificii ritus & Communionis ordo Cap. XXX. deſcribuntur. Communionis ordinem ipſis *S. Udalrici* verbis expono, quia in eo non leve momentum eſt ad confutandum Calviniſtarum recentiorum delirium, qui Sæculo X. ſenſim ſine ſenſu fidem ac doctrinam Eccleſiæ circa Euchariſtiam immutatam fuiſſe effutiunt; ita ut pauci quidam realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam credere cœperint, quæ doctrina ad alios paulatim ſit propagata. Eamdem enim fuiſſe totius Eccleſiæ fidem & doctrinam de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti, Conſuetudines Cluniacenſes probant, cùm Cluniacenſium Monachorum alia fides non eſſet, quam Romanæ, Italiæ, Germaniæ, Hiſpanæ, Gallicanæ Eccleſiæ, cum quibus communicabant: præſertim cùm regionum illarum Monachi Cluniacum, & Cluniacenſium aliqui in illas regiones ſæpe ſe conferrent. Sic autem habent Antiquæ Conſuetudines, quas expendimus, de Communionis ordine: *Sacerdote ad pacem procedente, Diaconus ad Altare accedit, duaſque Hoſtias, vel ſi plures fuerint, ut in Dominicis, frangit & dividit, quas Sacerdos non diviſit, ſeparatim dimittit, ut de altera ipſe, de altera Sacerdos communicetur .... Qui rediens, & illam portiunculam Dominici corporis quam ſumpturus eſt de patena accipiens cum duobus mediis digitis ſiniſtra manu, patenam modicè Diacono porrigit, & ſuper Calicem ipſam portiunculam ſumens, poſtea eumdem Calicem cum Sanguine Diacono dat. Unus autem de Miniſtris tollit de armario ſcutellam, & allatam tenet cum linteolo ſuper reclinatorium, quod eſt propter hoc maximè factum inter duas Ciborii columnas: ſuper quod Diaconus mittit patenam in qua Dominicum Corpus eſt diviſum; Calicem quoque cum Sanguine dat Subdiacono intrinſecùs ſtanti inter reclinatorium & Altare: qui tenebit cum reclinem quàm conjunctiùs poterit, erga ſcutellam. Communicat primus Diaconus, & poſt eum alii foriſſecus accedentes .... Debent autem ſinguli ita ſe ſcutellæ adjungere, ut ſi fortè inter ſumendum * Corpus Domini, aliquando vel de ore ſumentis, vel de manu porrigentis lapſum fuerit, niſi in ſcutellam cadere non poſſit. Quotquot autem ipſum Corpus ſacrum dederit, ſingulis Sanguine priùs intingit. Communicatis autem omnibus qui voluerint, & noviſſimè Subdiacono, qui ſemper per conſuetudinem ad majorem Miſſam, communicare debet [exceptis his diebus in quibus tantùm una Hoſtia conſecratur] & communicato illo qui tenet ſcutellam, ſi Corpus Domini ſupereſt, vel ſi videtur ſibi, cooperitur ipſa ſcutella: & qui tenet eam, non ſe ſubmovet inde, quouſque Sacerdos Calice a Subdiacono recepto Sanguinem ſumat.*

Realis præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia fides.

Ordo Sacræ Communionis.

Hoſtia ſacra Sanguine Chriſti intincta porrigebatur.

Soli Cluniacenſis Cœnobii Profeſſi Abbatem eligebant: idque erat *quaſi legitimum ſempiternum*, ut conſtat ex Cap. I. Libri III. Emendatio vitiorum & diſciplinæ regularis impoſitio ad ipſum ſpectabat. Hoc erat Cluniacenſium Abbatum apothegma: *Nullam Monachorum Eccleſiam dehoneſtari propter quod tale quid committitur ab aliquo Fratre, ſed hoc eſſe quod planè faciat ad ignominiam* Congregationis, *ſi quid nequiter committitur, & abſque digna emendatione dimittitur.* Ideo cùm alicujus flagitium apud plebem vulgatum erat, præſente quoque plebe ſolebat emendari, ut qui ejus crimen cognoviſſent, pœnæ quoque teſtes eſ-

Abbatis electio.

Punitio reorum.

ſent

ſent. Monachos itaque gravioris culpæ reus in media platea nudabatur, ligabatur, verberabatur. Si culpa gravior non eſſet, ſed fortè cum aliquo inhoneſtè & irreligiosè coram popularibus contendiſſet, die Dominico, populo ad Miſſam Matutinalem concurrente, ſtabat Monachus peccator nudis pedibus prope fores Eccleſiæ, grandiuſculum codicem manu tenens, nudato capite, ſummum ſervans ſilentium; adſtante famulo quaſi præcone, qui pœnitentiæ ipſi injunctæ cauſam interrogantibus aperiret. Sicque ſtabat ad finem uſque Miſſæ. In plebis Chriſtianæ offenſionem, & in Religioſæ Congregationis dedecus nequaquam vergebat, imò in illius ædificationem, in iſtius gloriam, quòd publicè peccantes Monachi publicam Pœnitentiam quodammodo ſubire cogerentur. Rebelles & contumaces in carcerem detrudebantur, vel in bogam. In carcerem oſtio pariter ac feneſtra carentem cum ſcala deſcendebatur. Bogæ quædam leviores, quædam graviores. Id conſtat ex Cap. III. Libri III.

Hoſtiæ quanta cum reverentia & diligentia confectæ.

Quæ ad Euchariſtiam & ad *Corpus Domini* pertinebant, ſumma cum reverentia & diligentia gerebantur, præſertim Hoſtiarum confectio. Conficiendi modum apud Cluniacenſes ſuos jam olim ſolemnem his verbis exponit *S. Udalricus* Cap. XIII. Libri III. „Frumentum de quo faciendæ ſunt Hoſtiæ,
„ quantumlibet bonum ſit naturaliter & purum,
„ tamen granatim eligitur, & lavatur ſtudiosè,
„ nec per alias perſonas quàm per ipſos Fratres.
„ Colligitur deinde in ſaccum non qualemcum-
„ que, ſed qui ad hoc ſolùm de bono panno con-
„ ſutus eſt & reſervatus; in quo colligatum com-
„ mendatur uni famulo non laſcivo; qui portans
„ illud ad molendinum, molam lavat utramque,
„ operitque ſurſum & deorſum cortinis, ſeipſum
„ induit alba, & ſuper caput mittit & alligat ſu-
„ perhumerale, id eſt amictum, ut nihil de facie
„ præter oculos poſſit apparere. Ita ergo molit,
„ ita farinam cribrat, primo cribro quoque dili-
„ genter abluto. Major Eccleſiæ Cuſtos, ſi non
„ eſt Sacerdos vel Diaconus, Vicarium ſibi quæ-
„ rit ad hoc opus perficiendum. Duos etiam alios
„ de his Ordinibus hujus rei gnaros perquirit,
„ accepta licentia a Priore, & unum Converſum *
„ Deinde illi tres induunt ſe albis & humeralibus
„ (ut ſupra dictum eſt de famulo) quorum unus fa-
„ rinam conſpergit & vehementiſſimè compinguit
„ ſuper tabulam nitidiſſimam habentem limbum in
„ circuitu aliquantolum in circuitu ſuperficiem al-
„ tiorem, ne aqua effluere poſſit. Conſpergunt cum
„ aqua frigida, quia inde fiunt hoſtiæ candidiores:
„ a duobus verò reliquis hoſtiæ formantur. Aqua
„ verò non in alio vaſe defertur, quàm in quo ſolet
„ ad Miſſas deferri. Ferramentum in quo ſunt co-
„ quendæ, caracteratum tenet Converſus, ma-
„ nuſque induit chirothecis. In Ferramento poſ-
„ ſunt ſimul hoſtiæ ſex poni..... Summopere ca-
„ vent ut non modo ſaliva, ſed nec flatus eorum
„ aliquo modò ad hoſtias pertingere poſſit. Tanta reverentia in confectione Hoſtiarum a Cluniacenſibus, non eo dumtaxat tempore quo ſcribebat *S. Udalricus*, ſed ab antiquo & a Congregationis exordiis adhibita, probat ipſos, & totam cum qua in fide conſentiebant Eccleſiam, non ſpectaſſe Euchariſtiam ut meram figuram Corporis Chriſti, ſed ut verum Chriſti Corpus. Hoſtias porro abſque fermento confectas perſpicuum eſt, uſumque azymorum decimo Sæculo apud Cluniacenſes, & in tota, ut credere par eſt, Occidentali Eccleſia, in Sacrificio Euchariſtiæ ſolemnem fuiſſe. An autem perpetuus fuerit, alia quæſtio eſt.

** Id eſt, Novitiam.*

Abſtinentia.

Solis infirmis, nec tamen omnibus, ſed iis dumtaxat quorum id exigebat infirmitas, carnium eſus conceſſus erat, ut conſtat ex Cap. XXVII. Libri III. Duos Fratres, qui carnem apud parentes comederunt cum aliquo ſanctæ Regulæ contemptu, a Deo vindice percuſſos, & primo carnis morſu ſuffocatos narrat *Joannes* Cluniacenſis Monachus in Vita *S. Odonis* Lib. II. idque ſuo tempore contigiſſe.

Unctionis Extremæ ritus.

Extrema-Unctio infirmis ante Viaticum Euchariſtiæ adminiſtrabatur. Infirmus Frater proximum finem præſentiens, Confeſſione omnium peccatorum apud Abbatem vel Priorem facta, rogabat ut Oleo Infirmorum ungeretur. Tum a duobus Fratribus in Capitulum adducebatur, vel inter manus efferebatur, ſupplex veniam petebat, reumque ſe de multis negligentiis contra Deum & contra Sodales confitebatur. Prior ei abſolutionem imprecabatur. Peractâ hujuſcemodi Exomologeſi, reducebatur in lectum, & circumſtantibus Fratribus, ungebatur. Poſtea, ſi exitus urgeret, *Corpus Domini* vino intinctum accipiebat. Crucem deinde admotam oſculabatur: ac demum Sacerdotem, & Fratres, ipſoſque Pueros, quaſi ultimùm vale dicturus. Imminente obitûs hora, expandebatur cilicium, deſuper aſpergebatur cinis, infirmus e lecto efferebatur in cilicium, ut in pœnitentis habitu moreretur; conſuetis precibus Deo commendabatur anima. Id diſcimus ex cap. XXVIII. & XXIX. Lib. III. earumdem antiquarum Conſuetudinum Cluniacenſium.

*Fundatio Abbatiæ Auriliacenſis, * Aurillac, olim in Diœceſi Claromontana, nunc S. Fluri.*

Abbatiæ Cluniacenſi coæva eſt Auriliacenſis * a *S. Geraldo* Comite Auriliacenſi fundata, regnante Carolo Simplice, & ſubdita Eccleſiæ Romanæ cum obligatione annui censûs urnæ *S. Petri* perſolvendi, ut teſtatur S. Odo Cluniacenſis in ejus Vita, Lib. II. Quem & hanc ſibi legem præfixiſſe refert, *Ut ſecundo ſemper anno ad ſepulchrum Apoſtolorum recurreret, decemque ſolidos * ad proprium collum dependentes, tamquam ſupplex ſervus Domino ſuo quaſi cenſum deferret*. Ordinis Benedictini Monachos in Cœnobio Auriliacenſi conſtituit *S. Geraldus*, multiſque prædiis illud ditavit. *S. Geraldi* Teſtamentum edidit *Ducheſnius* in Notis ad Bibliothecam Cluniacenſem. Incipit his verbis cedro dignis, & eximiam Teſtatoris pietatem ſpirantibus: *Mundi termino appropinquante, ruinis crebreſcentibus, jam certa ſigna manifeſtantur, quia his advenientibus, verè mundus arguetur. Et ſi aliquid de rebus noſtris locis Sanctorum conferimus, retributorem nobis eſſe Dominum confidimus, qui dicit:* Date eleemoſynam. *Ob hoc igitur ego Geraldus, conſiderans caſum fragilitatis humanæ, & pertimeſcens ultimum tremendum diem Judicii, propterea cedo ad loca Sanctorum, & eorum ſervientium, & in ſubſtantia pauperum, &c.* Lege breve Chronicon Auriliacenſis Abbatiæ Tomo II. Veterum Analectorum P. Mabillonii.

** Decem nummos aureos.*

Puerorum oblatio Monaſteriis facta a parentibus.

V. De puerorum oblatione a parentibus facta ex præſcripto Regulæ *S. Benedicti* nata eſt ſæculo nono controverſia, an in poſterum irrevocabilis cenſeri deberet. Quibuſdam contra ſuperiorum ſæculorum ſententiam, imò etiam contra Conciliorum & Pontificum Decreta negantibus obſtitit *Rabanus* ſcripto libro ad Ludovicum Imperatorem, *Contra eos qui oblationem contra Regulam S. Benedicti deſtruere volebant*, teſte *Rodulfo* in Vita Rabani. Hujus contentionis occaſio nata videtur ex Concilio Moguntino III. anni DCCCXIII. Canone XXII. Quo tamen non obſtante, viguit deinceps oblatio puerorum in Ordine *S. Benedicti* non ſecus ac antea, ut conſtat ex *Paſchaſio Radberto*, in Expoſitione Pſalmi XLIV. ad Sueſſionenſes Beatæ Mariæ Sanctimoniales, ubi vocat eas *Parentum vota*, quòd earum pleræque in tenella ætate Deo a parentibus conſecratæ eſſent. Idem conſtat ex Conventu Aquiſgranenſi Abbatum Franciæ, * in quo tres Canones de pueris oblatis

** Ann. 817.*

tis conditi ſunt. XXXVI. qui ſtatuit, *Ut puerorum pater aut mater tempore oblationis offerunt Altari, & petitionem pro eo coram laicis teſtibus faciant, quam tempore intelligibili ipſe puer confirmet.* XXXVII. qui ſtatuit *Ut infantes oblati carnem nonniſi cauſâ infirmitatis manducent.* XLV. qui ſtatuit *Ut ſchola in Monaſterio non habeatur, niſi eorum qui oblati ſunt.* Idem conſtat ex Concilio Vvormatienſi anno DCCCLXVIII. celebrato, Canone XXII. *Si pater*, inquit, *vel mater, filium filiamque intra ſepta Monaſterii in infantia annis ſub Regulari tradiderint Diſciplina, non liceat eis, poſtquam ad pubertatis pervenerint annos, egredi, & matrimonio copulari. Hoc ergo omnino devitandum eſt: quia nefas eſt ut oblatis a parentibus Deo filiis voluptatis frena laxentur. Igitur non liceat eis ſuſceptum habitum unquam deſerere: ſed convicti quòd Tonſuram aut Religioſam veſtem aliquando habuerint, in Religionis cultu habitaque, velint nolint, permanere cogantur.* Et Canone XXIII. *Monachum ergo aut paterna devotio, aut propria Profeſſio facit. Quicquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde huic ad mundum reverti intercludimus aditum, & omnes ad ſeculum interdicimus regreſſus.* Id confirmant Antiquæ Conſuetudines Monaſterii Cluniacenſis Lib. II. Cap. VIII. Ritum oblationis puerorum Monaſteriis deſcribit *S. Benedictus* Regulæ ſuæ Cap. LIX. De eodem legendus Lanfrancus, Decretorum Cap. XVII. qui hac oblatione impoſitam pueris Vitæ Monaſticæ obligationem confirmat. Varias Formulas oblationis puerorum habes in Notis Dacherianis ad *Lanfrancum*, in Chronico Novalicienſi, apud *Smaragdum* in Commentario Benedictinæ Regulæ, & apud Dom. *Mabillonium* Tom. IV. *Veterum Analectorum*, cujus ea de re Obſervationes ibidem legi poſſunt.

Ætas Monaſtica Profeſſionis.

VI. Profeſſionis ætas apud Cluniacenſes erat annus decimus-quintus, aut major, ut conſtat ex Cap. mox laudato Conſuetudinum Cluniacenſium. *Poſtea*, inquit S. Udalricus, *induitur cuculla; & de cætero Benedictio ejus differtur uſque ad legitimum ætatem, id eſt, ſi non ampliùs, vel uſque ad quindecim annos ætatis.* In Eccleſia Orientali vigebat adhuc diſciplina Canonibus Trullanis invecta, ut anno decimo ætatis Monaſtica Profeſſio legitimè fieri poſſet. Hanc ſua Conſtitutione * firmavit *Leo Sapiens* Imperator: Sed vetuit ne de rebus ſuis ſtatuerent ante decimum-quintum annum. Hanc Legem refert Balſamon in Canonem XL. Synodi Trullanæ. Virgines Sacræ velum conſecrationis ante annum ætatis vigeſimum-quintum non recipiebant, ut conſtat ex Lib. I. Capitularium, Cap. CI. *De tempore velandarum puellarum*, inquit, *in Africano Concilio Cap. XVI. continetur, ut non ante XXV. annos conſecrentur. Item in eodem Concilio Cap. XCIII. De Virginibus velandis ita continetur: Item placuit ut quicumque Epiſcoporum neceſſitate periclitantis pudicitiæ virginalis, cùm vel petitor potens vel raptor aliquis formidatur, vel ſi etiam aliquo mortis periculoſo ſcrupulo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet, velaverit Virginem, ſeu velavit ante XXV. annos ætatis, non ei obſit Concilium quod de iſto annorum numero conſtitutum eſt. Unde colligitur quia juxta priorem Sanctionem Virgines XXV. ætatis ſuæ anno ritè conſecrandæ ſunt; Quòd ſi præmiſſæ neceſſitates ante id fieri compellant, nullum poſſit Epiſcopo afferre præjudicium conſecratio.* At velum Religioſæ Profeſſionis puellæ ſuſcipere poterant anno ætatis duodecimo, ut conſtat ex Concilio Triburienſi, Canone XXIV. cujus hæc ſunt verba: *Quæcumque Virgo ſub patrocinio ante annos duodecim, non coacta, ſed propria voluntate ſacrum velamen ſibi impoſuerit, annumque & diem, nullo repetente, velata permanſerit, ab eodem ſancto habitu non recedat.* Profeſſionis velum ſpectabat Carolus Magnus, cùm in Capitulari apud Theodonis Villam Cap. XIV. edixit *Ut infantulæ ætatis puellæ non velentur antequam illæ eligere ſciant quid velint: & ut pulſentur ſalva canonica ſententia & Auctoritate.* Duplicis illius veli & ætatis diſtinctionem ex Reginone etiam colligere licet Lib. II. *De Eccleſiaſticis Diſciplinis*, Cap. CLXXVII. & CLXXVIII.

* Conſtit. VI.

Ætas profeſſionis & conſecrationis Virginum.

Conſenſus Principum quandoque neceſſarius iis qui Vitam Religioſam profitebuntur: ſed neceſſitas illa pietate Regum Chriſtianiſſimorum ſublata eſt.

VII. *Carolus Magnus* lege lata prohibuit, ne quis Clero aut Monaſterio nomen daret abſque ſuæ Majeſtatis licentia, quia nonnulli ignavia inſtigante, Clericalem Tonſuram recipiebant, aut Vitam Monaſticam profitebantur, ut ſe a publicis functionibus liberarent: alios Epiſcopi vel Abbates cupiditate ſuadente circumveniebant, ut eorum bona Eccleſiis vel Monaſteriis, quibus ſe mancipabant, donatione illorum obtingerent. Contra hos abuſus Magnus Imperator Legem tulit in Capitulari II. anni DCCCV. quæ etiam in Cap. CXIV. Lib. I. Capitularium tranſcripta eſt: *De liberis hominibus qui ad ſervitium Dei ſe tradere volunt, ut priùs hoc non faciant, quàm a nobis licentiam poſtulent. Hoc ideo quia audivimus aliquos ex illis non tam cauſâ devotionis hoc feciſſe, quàm pro exercitu ſeu alia functione Regali fugienda; quoſdam verò cupiditatis cauſâ ab his qui res illorum concupiſcunt, circumventos audivimus. Et hoc ideo fieri prohibemus.* Et cap. ſequenti: *Ideo hac & ſuprà, & hic, de liberis hominibus, diximus, ne fortè parentes eorum contra juſtitiam fiant exheredati, & Regale obſequium minuatur, & ipſi heredes propter indigentiam mendici vel latrones efficiantur.* Hanc tamen Legem *Caroli* Magni ab Eccleſia non fuiſſe receptam, & ab eodem Chriſtianiſſimo Imperatore abrogatam teſtatur *Hincmarus* in Epiſtolâ ad *Carolum Calvum*, quam P. *Cellotius*, Soc. Jeſu, edidit cum Duziacenſi Concilio ſub Titulo VI. Opuſculi, & *D. Lucas Dacherius* Tom. II. Spicilegii. *Julianus*, inquit, *& poſtea Imperator Mauritius decreverunt, ut ei qui ſemel in terrena militia ſignatus fuerit, niſi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulſus, in Monaſterio recipi, & Chriſto cum militare non liceat. Quod Religioſi Imperatores, & Sanctus Gregorius Auctoritate Apoſtolica, & generali Epiſcoporum conſenſu, Eccleſiaſtico vigore, ac Reipublica Chriſtiana cohibente Religione, deſtruxerunt, velut in ejus Epiſtolis ad ipſum Mauritium Imperatorem, & ad plurimos Archiepiſcopos directis oſtenditur. Quod & divæ memoriæ avo veſtro Carolo ſubripuit, ſicut majorum traditione & verbis & ſcriptis didicimus. Et in Lib. I. Capitularium Cap.* 112. *demonſtratur, De liberis hominibus ad ſervitium Dei ſine ſua licentia non convertendis. Quod Eccleſia & Reſpublica non conſentit, quodque poſtea correxit, ſicut in eodem libro cap. CXXXIV. monſtratur.* Caput illud in editione *Baluzii* eſt 137. ſtatuitque, *Ut liber homo qui in Monaſterio regulari comam depoſuerit, & res ſuas ibidem delegaverit promiſſione facta ſecundùm Regulam firmiter teneatur.*

Carolus Calvus Rex Francorum in Edicto Piſtenſi anni DCCCLXIV. Cap. XXVIII. prohibuit ne Clero aut Monaſteriis ſe manciparent, qui publicorum veſtigalium oneribus erant obnoxii, niſi priùs licentiam ab ejus Majeſtate impetraſſent. *Ut illi Franci*, inquit, *qui cenſum de ſuo capite, vel de ſuis rebus ad partem Regiam debent, ſine noſtra licentia ad caſam Dei, aut ad alterius cujuſcumque ſervitium ſe non tradant, ut Reſpublica quod de illis habere debet non perdat.* Ibidem teſtatur *Carolum Magnum* priorem Legem reſci-

diſſe, & liberum aditum in Monaſteria, rerumque ſuarum donationem, ac Vitæ Religioſæ profeſſionem liberis quibuſque hominibus converti volentibus permiſiſſe. *Et quia*, inquit, *ſicut in ſacris Eccleſiaſticis Regulis invenitur, prior obſervatio durior, poſterior autem, exigente cauſa, inclinatior fuit, poſt hac præfata Capitula Deceſſorum & Primogenitorum noſtrorum hujuſmodi, ſicut prædiximus Franciæ hominibus res ſuas ad caſam Dei vel aliis tradere ac vendere, eoſque ad divinum ſervitium converti ſi vellent, non prohibuerunt; ſicut in Capitulis* Lib. I. Capit. CXXXII. *& CXXXIV. & in Lib. II. Capit. XXXI.* & in Lib. IV. Cap. XIX. continetur.

Monachi Epiſcopis jure communi ſubditi.

VIII. Monachi jure communi Epiſcopis erant ſubditi ſæculis nono & decimo. Id probat Concilii Moguntini anno DCCCXIII. celebrati Canon XII. prohibens: *Ne Monachi ad ſæcularia Placita veniant, neque ipſe Abbas ſine conſilio Epiſcopi ſui: & cùm neceſſitas exigit, tunc per juſſionem & conſilium Epiſcopi illuc vadat.* Et Canone XX. quo ſtatutum eſt, *Ut Miſſi per quæque loca directi, ſimul cum Epiſcopis uniuscujuſque Diœceſis perſpiciant loca Monaſteriorum Canonicorum pariter & Monachorum, ſimiliterque Puellarum, ſi in apto & congruo loco ſint poſita, ubi commodum neceſſarium poſſit acquiri quod ad utilitatem pertinet Monaſterii, ſicut in Sancta Regula dicitur, &c. Ubi autem aliter inventum fuerit, hoc omnimodis Epiſcopus loci ipſius faciat emendari: ita ut condignam profeſſione eorum cuſtodiam habeant Canonici, vel Monachi atque Nonnanes, ne detur eis occaſio malefaciendi.* Et Canone XXI. *Præcipimus ut unuſquiſque Epiſcopus ſciat per ſingula Monaſteria, quantos quiſque Abbas Canonicos in Monaſterio ſuo habeat, & hos omnino ambo pariter provideant, ut ſi Monachi fieri voluerint, regulariter vivant: ſin autem, canonicè vivant omnino.* Idem probat Concilii Aquiſgran. II. Canon. II. Cap. II. quo Abbatibus Monachorum prohibetur, ne ſæcularibus vel Eccleſiaſticis negotiis ſe immiſceant, niſi in cauſa neceſſitatis, *acceptâ tamen propria civitatis Epiſcopi licentiâ.* Idem probat Synodi Lingonenſis Canon IX. in Synodo Tullenſi apud Saponarias anno DCCCLIX. relectus, quo decretum eſt, *Ut Congregationes Canonicorum & Monachorum ac Sanctimonialium, ſecundùm canonicam inſtitutionem a propriis Epiſcopis ſtrenuè viſitentur, & eorum religio & habitus exquiratur, ſi vita & moribus ſint probi, ac officiis, & unanimitatis ſtudio ſolliciti, a leviſſimis quoque & perniicioſiſſimis actibus tuti.* Idem probat Epiſtola XXVIII. *Hadriani II.* ad *Carolum Calvum* Regem Tom. III. Conciliorum Galliæ, in qua hæc habet: *Noſtis quia omne Monaſterium in poteſtate Epiſcopi conſiſtere debet juxta canonicam Auctoritatem; & quia hoc eſt tranſgreſſum, ideo plurima Monaſteria habentur deſtructa.* &c. Idem probant Regum noſtrorum Capitularia Lib. V. Cap. XXVII. decretum eſt, *Monachos per unamquamque civitatem aut regionem ſubjectos eſſe Epiſcopo ſuo ...... nec propria Monaſteria deſerere; niſi fortè eis præcipiatur, propter opus neceſſarium, ab Epiſcopo civitatis.* Lib. VI. Cap. CXXXII. quo cautum eſt, *ut Clericis vel Monachis ſine commendatitiis Epiſtolis Epiſcopi ſui licentia non pateat evagandi.* Et Cap. CXXXIX. quo decretum eſt, ut *Abbates pro humilitate Religionis in Epiſcoporum poteſtate conſiſtant. Et ſi quid extra Regulam fecerint, ab Epiſcopis corrigantur. Qui ſemel in anno, in loco ubi Epiſcopus elegerit, accepta vocatione conveniant.*

Idem probat Præceptum *Ludovici Pii* Imperatoris, quo confirmat Auctoritatem Archiepiſcopi Senonenſis in Monaſteria Diœceſeos Senonenſis. *Ac ne*, inquit, *hujus Decreti cauſâ in iiſdem Cœnobiis Abbates vel Monachi conſtituti contra ſuum incipiant ſuperbire Epiſcopum, præcavimus omnem occaſionem amputandam, neque locum diabolo dandum, ſalva ſcilicet in omnibus Auctoritate Epiſcopi in cunctis Eccleſiaſtica Regula diſciplinis, videlicet ut eaſdem Cellas ſub proprio ſemper regimine gubernant, ſecundùm inſtitutionem Sanctæ Regulæ Abbates conſtituant, &, ſi neceſſe fuerit, mutet, prava quæque corrigat, ſuperflua reſecet, virtutes nutriat, eradicet vitia, atque bonus agricola evellens frutices, Patrum ſervans Inſtituta, diſcernat qualem cuique terræ ſementem mandare debeat.* Editum eſt iſtud Præceptum a *Stephano Baluzio*, in Appendice Actorum Veterum, Tom. II. Capitularium. Privilegium tamen ab *Aldrico* Archiepiſcopo Abbatiæ S. Remigii Senonenſis conceſſum, & ab Epiſcopis Gallicanis confirmatum anno 834. *Ludovicus Pius* anno 835. auctoritate ſua roboravit. Extat cum Pii Imperatoris Diplomate Tom. II. Spicilegii Dacheriani.

Idem probat *Lupi* Ferrarienſis Abbatis Epiſtola XIX. ad *Heriboldum* Autiſiodorenſem Epiſcopum, quâ ipſi ſupplicat ut Monachum ejus Diœceſeos retinere ſibi liceat: *Quidam veſtrûm Monachus*, inquit, *cui Joanni nomen eſt, nobiſcum in Monaſterio noſtro verſatur, quod & nobis prodeſt, & in Cœnobio ejus, ut audivimus, indigentiâ laboratur. Quò congregari undique Fratres vos præcepiſſe comperiens, Celſitudini veſtræ hos direxi apices, poſtulans ut hunc mihi aliquandiu concedatis.* Et Epiſtolis CI. & CII. teſtatur *Adulfum* & *Acaricum* Cœnobii Ferrarienſis Monachos, cum licentia *Vvenilonis* Archiepiſcopi Senonenſis, cui Monaſterium illud ſubjacebat, & ſua, Romam ad limina Apoſtolorum orationis causâ profectos.

Immunitates, & Privilegia Monaſteriis conceſſa.

IX. Immunitates & Privilegia Monaſteriis quibuſdam ab Epiſcopis & Romanis Pontificibus conceſſa ſunt ſæculis nono & decimo, & a Regibus confirmata. Sic *Nicolaus I.* Privilegium libertatis Monaſterio *S. Karileſi* * O. B. conceſſit, immo potiùs confirmavit. Ortâ nimirum controverſiâ inter Monachos iſtius Cœnobii & Cenomanenſem Epiſcopum, causâque ad Sedem Apoſtolicam delatâ, Pontifex Juris communis & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ vindex acerrimus, datis ad Monachos literis, juſſit eos Epiſcopo ſubeſſe & obſecundare, aut ad cauſam coram Epiſcopis, aut coram Sede Apoſtolica dicendam ſe comparare. Scripſit etiam ad Epiſcopos in Regno *Caroli Calvi* conſtitutos, ut cauſam illam diſcuterent, & Monachos ad officium revocarent. *Nunc*, inquit, *ut noſtris intonuit auribus, Monachi, regulari Auctoritate contempta, zelum paternæ traditionis non ducunt, & modum debitum ſervare non cupiunt; cùm, quod non licet, proprio libitu vivere quærunt, & Parochiam, in cujus Diœceſi conſiſtunt, ſuæ non tenuiſſe fatentur, quapropter Apoſtolicæ Auctoritatis apicibus omnium veſtrorum Reverentiam commonere decrevimus, ut hoc extra Inſtitutionem Sanctorum Patrum fieri non ſinatis, &c.* Scripſit etiam ad *Hincmarum*, ipſum arguens quòd Monachis *Sancti Karileſi* favens, *Caroli* Regis animum adversùs Epiſcopum Cenomanenſem commoviſſet. Scripſit & ad *Carolum Calvum* Regem, ut Cenomanenſi Epiſcopo juſtitiam conſervaret, atque ab Epiſcopis controverſiam de Juriſdictione illius in Monaſterium *Sancti Karileſi*, a qua ſe immunes Monachi contendebant, judicari ſineret, ut diſcuſſa lite, Monaſterium ſub poteſtate Cenomanenſis Eccleſiæ, ſi juſtum eſſet, maneret. Scripſit denique ad *Robertum* Cenomanenſem Epiſcopum, eum certiorem faciens de his, quæ in hac controverſia ſtatuerat: ſeque Monachis jugum Epiſcopalis ſubjectionis excutere volentibus nequaquam aſſenſurum pollicitus eſt, ſi eorum petitio ratione deſtituta eſſet. Iſta conſtant ex Epiſtolis XIV. XV. XVI. XVII.

* S. Calais.

Digitized by Google

XVII. & XVIII. *Nicolai I.* Tomo III. Conciliorum Galliæ. Verùm cùm Rex *Carolus Calvus Odonem* Bellovacenſem Epiſcopum Romam Legatum miſiſſet, Pontificemque rogaſſet per litteras ut Monaſterio Sancti Karileſi *Libertatem ab Epiſcopis & a Regibus Francorum concessam ſua firmaret Auctoritate;* Nicolaus I. *conſiderans piam eſſe poſtulationem, & Servorum Dei quieti perneceſſariam, & quæ a Paſtoribus Eccleſiarum poſtulanda eſſet atque procuranda ſi minùs eam mundi Principes procurarent;* Privilegium ampliſſimum dicto Monaſterio conceſſit, imò libertatem qua fuerat ab ipſa ſui fundatione potitum confirmavit. Protulerunt enim Monachi privilegia Regum ab antiquis temporibus ſibi conceſſa, quibus evidenter probarunt Cœnobium ſuum nuſquam Cenomanenſi Epiſcopo fuiſſe ſubditum falſaque eſſe documenta quibus illud ſibi ſubjicere nitebatur. Ut ut eſſet, præſcriptam diuturna poſſeſſione iſtius Monaſterii libertatem Summus Pontifex judicavit. In duobus autem præcipuè capitibus hujuſmodi libertatem ſtatuit: primò in libera bonorum dicti Monaſterii adminiſtratione & diſpoſitione, abſolutioneque a dominatione Epiſcopali: ſecundò, in libera Abbatis ex ſuo gremio electione, ſervatis Juribus Regis, in cujus notitiam deferetur electio Abbatis, *ut ejus & conceſſione & conſenſu poteſtatem regiminis accipiat.* Epiſcopo verò Cenomanenſi ſolùm jus Ordinationum, Conſecrationis Eccleſiarum & Altarium, confectionis Chriſmatis, & Confirmationis ſervatur. Statuit denique Pontifex, ut ſi quis hocce Privilegium fortè violaverit, Monachi *Sancti Karileſi* querimonias ſuas ad Metropolitanum Turonenſem deferant, qui infractorem prius admonitum, nec ſe emendantem, a Communione Chriſtianorum, & Corporis Sanguiniſque Chriſti participatione efficiat alienum, quæcumque fuerit perſona, & cujuſcumque dignitatis. Si verò ipſos tueri Metropolitanus renuerit, Sedem Apoſtolicam adeant, ac Romano Pontifici cauſam ſuam & præſeos Privilegium exponant & exhibeant, ut anathemate reum confodiat: *Ut Monaſterium præfatum propriam poſſit ſuæ libertatis munitionem habere; & Pontificale Decretum, Regumque immunitates, Romanique Pontificis Conſtitutum, inviolabilem perpetuis obtineant temporibus firmitatem.*

Privilegium Monaſterio S. Karileſi O. B. in Diœceſi Cenomanenſi a Nicolao I. conceſſum.

Abbatiæ Corbejenſi Privilegia.

Concilium Pariſienſe anno Chriſti 846. celebratum, Privilegium electionis & libertatis Monaſterio Corbejenſi, rogante *Paſchaſio Radberto* ejuſdem loci Abbate, confirmavit. Nihil novi huic Monaſterio contulere Gallicani Patres, ſed liberam bonorum ejus temporalium adminiſtrationem, & Abbatis electionem, quibus a fundationis initio potiti fuerant, ſecundùm Regulam *S. Benedicti*, & quæ ipſis Jura Reges Chriſtianiſſimi confirmarant, Monachis Auctoritate Synodali pariter confirmavere. Ad id ipſos impulit Corbejenſis Abbatiæ nobilitas, Monachorum in obſervantia regulari perſeverantia, Regum in illud Cœnobium propenſio & beneficientia ſingularis, *Caroli Calvi* Regis Sacra Juſſio, & Epiſcopalis muneris debitum: quia Epiſcopi Eccleſiarum & Monaſteriorum jura, Privilegia, & libertatem pro ſua virili tueri debent. „ Sicuti comperimus,

Concilium Pariſienſe Privilegium libertatis Abbatiæ Corbejenſi concedit.

„ *inquiunt*, ipſe locus venerabilis, Bathilde Re-
„ gina a Clothario filio ſuo imperante a ſanctis
„ viris fundatus eſt, & ſacræ Religionis normam
„ quam primo tempore ſuſcepit, inviolatam dein-
„ ceps retinuit: in tantum ut eos qui ſe funda-
„ verant, non modò æquaverit Religione, ſed
„ etiam pene ſuperaverit. Qua de cauſa & no-
„ biliſſimi viri, in eodem loco ad Dei ſervitium
„ ſponte confluxerunt, & eumdem locum tam
„ nobilitate ſua quàm & vitæ merito decorave-
„ runt. Unde factum eſt ut ipſe locus familiarior
„ Dominis rerum fieret: adeo ut ſub ſua tute-
„ la Reges atque Reginæ eum ſuſciperent. Sed
„ quia noſtris temporibus omnia ferè depravata
„ erant, cernentes Religioſi Viri ejuſdem loci e-
„ lectionis jura multis in locis non ſervari, ve-
„ rentes ſimilia pati, ſacras literas Clementiſſi-
„ morum Principum expetierunt, electionem ſibi
„ & rerum ſuarum diſpoſitionem juxta inſtitu-
„ tionem divinæ legis confirmantes. Nec eas ſuf-
„ ficere arbitrati, ex nutu nobiliſſimi atque præ-
„ ſtantiſſimi Regis, noſtra quoque Auctoritate
„ ſibi eadem poſtulaverunt confirmari. Quod nos
„ non immeritò conceſſimus. Primò quia Patres
„ & Defenſores Eccleſiæ eſſe debemus. Deinde
„ quia niſi pro talibus invigilaverimus, rei fo-
„ re ante conſpectum Divinæ Majeſtatis pertime-
„ ſcimus. Quocirca monemus atque hortamur Fi-
„ lios ac Dominos noſtros Piiſſimos Principes, no-
„ ſtri pariter & futuri temporis, quia pene in
„ omnibus locis id confunditur, ſaltem propter
„ amorem & reverentiam Dei, & ſervorum ejus
„ debitam dilectionem, inſuper & Regni ſui pro-
„ ſperitatem atque augmentum, & electionis
„ gratiam, & liberam diſpoſitionem facultatum
„ ſuarum illi loco conſervare ſatagant. Sit in il-
„ lo Monaſterio ſemper Privilegium electionis,
„ ſicuti antiquitus in Eccleſiis electio conſervata
„ fuit, non ſuppoſita, aut ſuffecta, ſed libera,
„ juxta Auctoritatem Canonicam, & Regulam S.
„ Benedicti. Quòd ſi contigerit ut Rector aliquis
„ in eodem loco non dignè Deo vivat, aut for-
„ tè minùs officioſus circa Principem ſit, hoc
„ ſtatuimus, ut ſi ille propter ſuam negligen-
„ tiam depoſitus fuerit, electio illis inteme-
„ rata permaneat: videlicet ut eligant alterum,
„ quem ad illud Officium ſecundùm Monaſti-
„ cam Diſciplinam aptum invenerint. Non e-
„ nim juſtum, ut unius culpa ſuper omnes re-
„ dundet, aut cauſâ unius Eccleſia Chriſti ſua
„ Privilegia perdat. In ipſa porro electione re-
„ gularis Auctoritas conſervetur, id eſt, ut ille
„ præponatur ſanctæ Congregationi; quem non
„ multitudinis electio commendaverit, ſed quem
„ ſanioris conſilii, licèt pauci numero, Fratres
„ elegerint, & quem vitæ meritum & ſapientiæ
„ dignitas probabilem reddiderit. Quòd ſi ali-
„ quando contigerit ut aliquis pervaſor, immo
„ lupus ovilis Dominici, aut pecunia more Simo-
„ nis, aut qualibet gratia apud Dominos rerum
„ Monaſterium illud impetrare voluerit, primò
„ ſecundùm Canonicam Auctoritatem, quia ſæ-
„ culari poteſtate Eccleſiam Dei obtinere voluit,
„ anathematizamus unà cum omnibus Sanctis Pa-
„ tribus qui ſacros Canones edidere..... Dein-
„ de inferimus, quia Servorum Dei contuber-
„ nium turbare voluit, exturbet illum ſicuti A-
„ chan de terra viventium, ſi tamen non citò
„ reſipuerit. Si autem & impetraverit; neque
„ hìc, neque in futuro ſocietatem cum ſancta
„ Dei Eccleſia habeat, quam infami ſatis exem-
„ plo contaminavit. Sic diris devoventur, qui

jus & libertatem electionis Monaſterio competens eripere nituntur, aut Monachos in ejus poſſeſſione turbant, aut Monaſteriorum bona poſtulare præſumunt a Regibus; & in ovile Chriſti per januam non intrant, ſed abſque canonica inſtitutione Eccleſias aut Monaſteria invadunt. Denique Concilii Pariſienſis Patres, Reges hortantur, ut hoc Privilegium illibatum ſervent, ejuſque violatores coërceant. *Hac ergo perſecuti ſumus, quo Filii & Domini noſtri, & quod agere debent, faciant, & his qui Patrum Auctoritatem violare non verentur, reſiſtant; ne ſibi perpetuum obligationem imponant, neque ſibi ſubjectis ſcandalum offenſionis generent.* Monachos

etiam Corbejenſes hortantur ut in obſervantia regulari perſeverent, & Epiſcopis ac Regibus divinam gratiam ac miſericordiam adprecentur. Monachos *Præclara & pretioſiſſima membra æterni Regis & Salvatoris* appellant, quod eorum de Ordine Monaſtico exiſtimationem; Reges *Filios ac Dominos* vocant, quod Sacerdotalem & Eccleſiæ Majeſtate dignam, non adulatricem erga Principes, Gallicanorum Præſulum reverentiam teſtatur.

Benedictus III. Abbatia Corbejenſis Privilegium confirmat ac auget.

Benedictus III. Pontifex Maximus Privilegium iſtud confirmando auxit, immunitatem ab Epiſcoporum vel Archidiaconorum Viſitatione, diſciplina, & judicio abſolutiſſimam Corbejenſi Monaſterio, ejuſque Abbatibus ac Monachis concedens, anno circiter DCCCLV. Ejus Diploma univerſis Galliarum Epiſcopis inſcriptum, extat Tomo VI. Spicilegii Dacheriani. Tunc præerat Cœnobio Corbejenſi *Amrelmus* Abbas, qui Romam profectus, Privilegia ab Epiſcopis Gallicanis, ſuo Monaſterio collata Summo Pontifici expoſuit: exhibuitque Imperatoris *Lotharii*, & *Ludovici* ac *Caroli* Regum ſupplices ad ejus Sanctitatem literas, ut hæc Privilegia Apoſtolica Auctoritate firmaret. Annuit *Benedictus III.* ſuoque Diplomate bona omnia Corbejenſis Monaſterii in diſpoſitione Abbatis & Fratrum manere juſſit, ita ut nec Ambianenſis, nec alii Epiſcopi, aut eorum Miniſtri in eorum rebus Conventus facere, aut convivia præparare, aut aliquid poteſtatis jure ſibi vindicare, aut exigere præſumerent. Quod novum non eſſe teſtatur, cùm & jam olim fuerit huic Monaſterio conceſſum, & *Multis aliis non ſolùm in Gallia, vel in Italia, verùm toto terrarum orbe, non ſolùm Monachorum, verùm Canonicorum Monaſteriis indultum.* Secundò ſtatuit, *Ut nec Epiſcopus, nec Archidiaconus ejus accedant ad præfatum Monaſterium, nec Servorum Dei quietem perturbare præſumant; niſi fortè aut Abbas, aut Fratres alicujus utilitatis gratiâ eum vocare voluerint; aliàs nec in Abbatem, nec in aliquem de Fratribus quicquam poteſtatis obtineat, neque per Epiſcopalem faſtum aliquid in eos ei liceat.* Tertiò ſtatuit Pontifex, ut Epiſcopus *Altaria ſeu Baſilicas in Monaſterio, rogatus ab Abbate, pro Chriſti nomine conſecret atque benedicat. Chriſma quoque ſive ſanctificationis oleum ſingulis annis præbeat. Sed & ſi quem petierit Abbas aut de Monachis, aut de Canonicis ſuis ad aliquem gradum Eccleſiaſticum conſecrandum, nullatenus contradicat, niſi fortè is, pro quo petitur indignus, tali honore veritatis teſtimonio deprehendatur.* In his dumtaxat Epiſcopo ſubjecti erant Monachi Corbejenſes. Quartò ſtatuit Pontifex, *Ut quemcumque de ſe ipſis, qui ſit Monachicæ Profeſſionis, dignus tamen Paſtorali Prælatione, voluerint eligere, ſecundùm Regularem Auctoritatem poteſtatem habeant eligendi.*

Corbejenſis Abbatia ab Epiſcoporum Juriſdictione prorſus immunis.

Nicolaus I. Abbatia Corbejenſis Immunitates roborat.

Nicolaus I. Privilegium iſtud confirmavit anno DCCCLXIII. rogante Traſulſo Abbate, rationem habens libertatis eidem Monaſterio jam olim conceſſæ ab Epiſcopis Galliarum. Ambianenſem verò Epiſcopum, in cujus Diœceſi Cœnobium Corbejenſe ſitum eſt, hujuſce Privilegii Conſervatorem Summus Pontifex conſtituit, ut Apoſtolica Auctoritate ejus violatores conveniat & emendet. Si id neglexerit Ambianenſis Antiſtes, Metropolitanus Fratribus ſuccurrat. Si Metropolitanus eos qui Monachis ſunt infeſti, non queat corrigere, cauſa ad Sedem Apoſtolicam deferatur.

Carolus Calvus & Carolus Simplex Reges Chriſtianiſſimi, & Chriſtophorus Papa, Monaſterii Corbejenſis Privilegia confirmant.

Carolus Calvus Imperator Privilegia Corbejenſi Monaſterio ab Epiſcopis & Pontificibus Maximis collata confirmavit anno DCCCLXXVII. in eorumque violatores tamquam in publicos Imperatoris Imperiique hoſtes animadverti juſſit. Iiſdem novum robur addidit Carolus Simplex Rex Chriſtianiſſimus anno DCCCCI. Eadem confirmavit Chriſtophorus Papa anno DCCCCVI. Extant illa Pontificum Diplomata, Regumque Edicta pro libertate Monaſterii Corbejenſis Tomo VI. Spicilegii Dacheriani.

Privilegium Cœnobio Flaviacenſi ab Epiſcopis Gallicanis conceſſum, annuente Rege.

Synodus Tullenſis apud Saponarias anno 859. *Poſtulavit humiliter ſe ad terram uſque proſternens ante Carolum Regem & Rodulfum Biturigum Archiepiſcopum, obſecrans & adjurans per Crucem & Chriſti Sanguinem, ut Privilegium Monaſteriis S. Benedicti, quod annuente prædicto Rege firmaverant, quodque idem Rodulfus ſubſcripſerat, qui præfatam Abbatiam irregulariter retinebat, ratum & inconvulſum ſervare ſtuderent. Quòd ſi Abbas negligens & ſacris Regulis inconveniens per directos Miſſos inventus fuerit, de eadem Paternitate removeatur & alius qui dignus repertus fuerit, ſubſtituatur, & Privilegii Regularis Auctoritas in eodem Monaſterio quacumque occaſione non deſtituatur.* Privilegium Regulare jus eſt eligendi Abbatem, & libertas ab Epiſcopali dominatione.

Privilegium Sandionyſiani Cœnobii a Concilio Piſtenſi confirmatum.

Concilium Piſtenſe anno DCCCLXII. Privilegium *S. Dionyſii* Monaſterio prope Lutetiam a S. Landerico Pariſienſi Epiſcopo quondam collatum & Apoſtolicis Diplomatibus, Regumque Edictis roboratum, rogante *Ludovico* Abbate, confirmavit. Editum eſt Tomo VI. Spicilegii. Id enixè poſtulavit *Carolus Calvus*. *Æneas* Epiſcopus Pariſienſis, cujus maximè intererat, Privilegium iſtud laudavit, & approbavit.

Privilegium Solemniacenſi Monaſterio, vulgò De Solminiac a Synodo Sueſſionenſi III. conceſſum.

Synodus Sueſſionenſis III. anno DCCCLXVI Privilegium Solemniacenſi Monaſterio O. B. Diœceſis Lemovicenſis conceſſit. Referunt Patres, *Bernardum* illius Monaſterii Abbatem, Normannis agrum Lemovicinum devaſtantibus, domus ſuæ Inſtrumenta incendio abſumpta docuiſſe, ideoque *Regiam Clementiam, & Synodalem adiiſſe Pietatem pro Privilegiis ipſi Monaſterio impetrandis, quibus ſub tuitione Regia, atque Apoſtolica, & Synodali defenſione perpetuò muniretur.* Privilegium a Synodo, & a *Carolo Calvo* Rege Chriſtianiſſimo dicto Monaſterio innovatum eſt, quo libertas eligendi Abbatem ſecundùm Regulam S. Benedicti Monachis confirmata eſt, non omnimoda immunitas ab Episcopi Juriſdictione conceſſa. En verba Privilegii; *Cujus piis petitionibus ſimul cum Regia ſublimi Clementia annuentes, hoc præſens privilegium in honore Dei Omnipotentis, & veneratione eorumdem Sanctorum, adjecta Regia Præſidentia Auctoritate decrevimus roborandum ..... Et interpoſita obteſtatione per virtutem Sanctæ Crucis, & Sanctorum ipſo in Monaſterio quieſcentium, ut eumdem locum nec ſibi aliter niſi tutela defenſionis ac tuitionis Reges uſurpent, nec unquam Clericorum Canonici habitus, aut Laicorum, eum attribuant. Sed ſub tutela & defenſione, cum proprio ex ipſo Monaſterio & Regulari Abbate ſibi retineant ...... Decedentibus quippe quibuſcumque Abbatibus, Succeſſorem ex eodem loco ſibi liceat eligere, & ſibi regulariter inſtituere.* Eidem Monaſterio Privilegium conceſſit *Marinus* Papa, quo ipſum in tuitionem Sedis Apoſtolicæ recepit, Bona temporalia ab ipſis Monachis liberè adminiſtrari, & in eorum uſus cedere ſtatuit, prohibuitque *Ne ullus Epiſcoporum, ſeu Comitum, manſionaticum ibi, vel paratas, vel ſtationes exigeret.* Electionis quoque libertatem ipſis confirmat adjecto terribili anathemate in eos, qui alium Abbatem ibi ſtatuere præſumpſerint, *niſi quem ejuſdem loci Monachi ſecundùm authenticam & Regularem inſtitutionem ex ſeipſis elegerint ordinandum.* In cæteris ab Epiſcopi Juriſdictione ipſos *Marinus* Pontifex non abſolvit.

Marinus *Papa eidem Monaſterio Privilegium conceſſit.*

Joannes VIII. in Synodo Trecenſi anno 878. Monaſterium Floriacenſe O. B. Privilegio donavit, rogante *Theodberto* Abbate, quo & rebus iſtius Mo-

Joannes VIII. *Monaſterio*

Floriacenſi Privilegium largitus eſt.

Monaſterii conſultum eſſe voluit, ne ſtipendia Servorum Dei in alios uſos converterentur: & libertati electionis, ſtatuens, ut Monachi *a propriis Abbatibus Monachis videlicet ex eodem Cœnobio regulariter electis, in perpetuum gubernarentur.* Privilegiorum eidem Monaſterio a multis Epiſcopis olim conceſſorum meminit *Joannes VIII.* in ſuo Diplomate. *Nunc verò*, inquit, *tam ſeipſum, quàm unanimem Congregationem ſibi commiſſam, humiliter poſtulare, quamvis Privilegia multorum meruerint Epiſcoporum, ad reprimendam quorumlibet illicitam cupiditatem, ut ſuper Abbate Regulari ex eis eligendo etiam noſtra Auctoritatis Privilegia conſequuntur.* Hoc Privilegio immunitatem omnimodam ab Epiſcopi juriſdictione conſecuti non ſunt Monachi Floriacenſes.

Privilegium Monaſterio Senonenſi S. Columba ab Epiſcopis & Regibus conceſſum.

Lupus Abbas Ferrarienſis *Pardulum* Epiſcopum Laudunenſem Epiſtola XII. rogavit, ut Monachis *S. Columba* in urbe Senonenſi faveret apud *Carolum Calvum* Regem, ut antiqui Privilegii fruitionem ab ejus Majeſtate obtinerent. *Monachi*, inquit, *Sancta Columba, Privilegio & antiquorum, & præſentium muniti Epiſcoporum, Regumque & Imperatorum & priſcis & recentibus inſtructi Edictis, ſpem recuperationis aliquam nacti, Pietatis Regia portam petunt, ubi tutum perfugium veſtra intercesſione cupiant invenire.*

Privilegium Monaſterii Compendienſis.

Carolus Calvus Monaſterio Compendienſi, quod in honorem Virginis Deiparæ conſtruxerat, *Privilegium a Domno Papa, & ab omnibus Epiſcopis confirmatum* ſervari juſſit, in Capitulari Cariſiaco anni 877. Cap. VIII. *Jonas* Aurelianenſis Epiſcopus Privilegium Miciacenſi *Sancti Maximini* Monaſterio conceſſit, ſtatuens ut *ſemper in eo Regularis Ordo religioſiſſimè teneretur & cuſtodiretur:* & libertas eligendi Regularem Abbatem Monachis ſervaretur: & bona huic Monaſterio ſive Cellæ attributa in uſus Monachorum abſque diminutione cederent. Privilegium iſtud *Ludovicus & Lotharius* Imperatores, *Jona* rogante confirmarunt anno 826. edixeruntque, ut ſi quid Aurelianenſium Epiſcoporum quiſpiam contra dictum Privilegium & Imperiale Præceptum moliretur, *Res ad notitiam Senonici Metropolita perferretur, qui adhibitis ſua Diœceſeos Suffraganeis Epiſcopis idem negotium diſcuteret & corrigeret, & ad priſtinum ſtatum, ſalvâ memorata Sedis dignitate & poteſtate revocare procuraret.* Si autem negotium a Metropolitano finiri non poſſet, ad Regem deferretur; cujus Auctoritate *in generali Conventu Epiſcoporum* hujus Privilegii convulſor corriperetur & corrigeretur. Sed hoc Privilegium Monachos *S. Maximini* ab Aurelianenſis Epiſcopi juriſdictione non faciebat penitus immunes: quin immo ipſius vigilantiam excitabat ne eos ab obſervantia Regulari deficere, aut bonis, quorum adminiſtratio ipſis conceſſa erat, abuti, vel ea alienare permitteret. *Præſul memorata Eccleſia ſummopere provideat, ut Monachi in his in quibus ſe Deo devinxerunt, divina adjuvante gratia, inviolabiliter permaneant. Ita videlicet ut nec interiùs a ſuo propoſito deviare, nec exteriùs res ſibi deputata eorum inſolentiâ aut incuriâ quoquo modo negligi aut ſubripi poſſint: ſed Eccleſia, cujus loco & rebus utuntur, in omnibus fidem, & humilem congruentemque ſubjectionem, ſicut decet & oportet, ſervare meminerint. Nec ſe putent propter noſtram Auctoritatem a jure & poteſtate ipſius Eccleſia ſubtrahere, aut eaſdem res qualibet machinatione alienare poſſe. Præſertim cùm & locus, & res quibus utuntur, juris ſint ipſius Eccleſia, & ab ejus meritò pendeant poteſtate.* Diploma iſtud *Ludovici & Lotharii* Imperatorum editum eſt Tomo VIII. Spicilegii.

Cœnobii Cluniacenſis libertas & immunitas.

Vuillemus Dux Aquitanorum Cœnobii Cluniacenſis Monachis libertatem ſummam, cùm rerum dicti Cœnobii adminiſtrandarum, tum Abbatis eligendi, ipſis fundationis tabulis conceſſit. *Placuit etiam*, inquit, *huic noſtro Teſtamento inſeri, ut ab hac die nec noſtro, nec parentum noſtrorum, nec faſcibus Regia Magnitudinis, nec cujuſlibet terrena Poteſtatis jugo ſubjiciantur Monachi ibidem congregati. Neque aliquis Principum ſecularium, non Comes quiſquam, nec Epiſcopus quilibet, non Pontifex ſupradicta Sedis Romana, invadat res ipſorum Dei Servorum; non diſtrahat, non minuat, non beneficiet aliquam perſonam; non aliquem Prælatum ſuper eos contra eorum voluntatem conſtituat.* Privilegium iſtud ab *Agapeto II.* Pontifice Maximo, & a *Ludovico Ultramarino* Rege Francorum confirmatum eſt. Extant utriuſque Diplomata in Bibliotheca Cluniacenſi.

Privilegium Abbatia Lobienſis.

Notgerus Leodienſis Epiſcopus Privilegium Lobienſi Abbatiæ ab *Ottone* Imperatore impetravit, quod poſtmodum a Joanne XV. Romano Pontifice confirmari obtinuit *Fulcuinus* Abbas; quo libertas eligendi Abbatem Lobienſibus Monachis ſecundùm morem antiquum aſſerta eſt; ſola illum ordinandi poteſtas Leodienſibus Epiſcopis ſervata; ut antiqua Monumenta Lobienſis Abbatiæ teſtantur Tom. VI. Spicilegii. Obiit autem Fulcuinus Abbas anno Chriſti DCCCCXC.

S. Abo reſtitit Epiſcopo Monaſterii ſui libertatem violare volenti.

S. Abo Floriacenſis Abbas & Martyr, Aurelianenſi Epiſcopo Canonicam Cœnobii ſui libertatem violare volenti pro virili reſtitit; Romamque profectus, ampliſſimum Privilegium & immunitatem omnimodam ab Epiſcopali juriſdictione Monaſterio Floriacenſi a *Gregorio V.* Pontifice Maximo impetravit. Id teſtatur *Aimoinus* ejuſdem Cœnobii Monachus in ejus Vita. *Aſſumptis*, inquit, *ex plurimorum Patrum Auctoritatibus ſententiis, velut prudentiſſima apis, variis favos componens floribus, mellitum defloravit Opus. Quod licèt ad præſens non reperiatur, certum tamen eſt eum excerpſiſſe, quo haberet ad manum defenſionem contra Pontificem Eccleſia Aurelianenſis, non recta quadam ab eo exigentem. Denique cùm idem Vir Domini paratus eſſet juxta Apoſtoli præceptum*, ſubdi etiam „omni humanæ creaturę, propter Dominum: *intelligens tamen loco quem regebat poſſe officere, ſi ei modos ſubjectionis quos requirebat, ad ipſius libitum dependeret: id facere in omni ſua cavaſavit vita. Unde idem Pontifex Arnulfus nomine, animadvertens nec ratione, nec divinarum legum eum poſſe convinci altercatione, manifeſtum ſe ei oſtendit inimicum.* Et infra: *Interea eximius Abo condigno apparatu Romam proficiſcitur, Privilegia Eccleſia ſibi commiſſa corroboraturus, imò renovaturus. Sanè non qualem voluit, aut qualem debuit, Sedis Apoſtolica Pontificem nomine Joannem invenit . . . . Porro paucis labentibus annis, occaſio ſe præbuit, ut rogatu ac precibus glorioſi Regis Roberti Romuleam repedaret ad Urbem. Præcipua verò earum, pro quibus directus eſt, cauſarum hæc fuit: Quia Arnulfus Remorum Archiepiſcopus, abſque juſta audientia Sede ſua privatus, cuſtodiaque fuerat mancipatus. Ob hoc Gregorius, qui Joanni in Apoſtolica ſucceſſerat Sede, non ſolùm nobilitate generis, verùmetiam probitate clarus mentis, toti Regno Francorum anathema ſe invecturum comminatus eſt.* Et infra: *Tunc verò ſollicitus Paſtor Abo, memor utilitatis loci quem regebat, Privilegium illi Apoſtolica Auctoritatis ſi rogavit. Quod Deo dignus Papa tam favorabiliter largitus eſt, ut non ſolùm nullam pecunia quæreret lucram: verùm thimiamate ac planeta, qua inter Miſſarum utebatur ſolemnia, donatum eundem Dei famulum gaudentem ad proprium remiſit ſolum. In eo ſanè Privilegio & inter alia continetur, ut Epiſcopus Aurelianenſis, niſi invitatus, Floriacum nequaquam adeat Cœnobium. Neve umquam quilibet Pontificum*

Immunitatem a Juriſdictione Epiſcopali eidem Cœnobio obtinuit a Gregorio V.

eidem

eidem Monaſterio divinum interdicat Officium, etiamſi tota Gallia ob populi peccata Anathematis ſententia a Sede Apoſtolica.

Principes nominarunt Abbates.

X. Principes ſæpius Abbates & Abbatiſſas nominarunt Sæculis nono & decimo: & Clericis, immo etiam Laïcis Abbatias commendarunt: idque cùm ſtatim emendare non poſſet, aliquamdiu conniventibus oculis aſpexit Eccleſia. *Ludovicus Pius* in Capitulari anni 823. Cap. 8. jubet *Abbatibus & Laicis, ut in Monaſteriis quæ ex ſua largitate habent, Epiſcoporum conſilio peragunt ea quæ ad Religionem Canonicorum, Monachorum, Sanctimonialium pertinent.* Concilii Aquiſgranenſis II. Patres Canone X. eumdem Imperatorem admonent, *Ut in Abbatiſſis conſtituendis & Rectoribus Monaſteriorum, ſuum caveat periculum.* Concilium ad Theodonis Villam Canone III. ſe dolere ſignificat quòd *Ludovicus* Imperator, Eccleſias & Monaſteria Laïcorum curæ & poteſtati commiſerit *contra omnem Auctoritatem & rationem, & Regum præcedentium conſuetudinem*, cum maximo ſalutis ſuæ periculo, & illorum perditione: rogatque *Ut loca venerabilia, & habitum ac Ordinem ſacrum, eis qui ad hoc vocati ſunt, viris ſcilicet ex Clericali & Eccleſiaſtico vel Monaſtico Ordine Religioſis, ſeu & in ſuo ſexu fœminis Deo dicatis atque devotis, & in Schola Chriſti eruditis ad cuſtodiendum & providendum committant.* S. Benedictus Ananienſis *cernens nonnullos totis niſibus anhelare in acquirenda Monachorum Cœnobia, eaque non tantùm ut precibus obtineant, verùmetiam decertare muneribus, ſuiſque uſibus ſtipendia Monachorum expendi, ac per hoc diruta nonnulla, alia verò fugatis Monachis, a ſæcularibus obtineri Clericis, adiit hac de cauſa Piiſſimum Imperatorem, precibuſque pulſat, ut ab hujuſcemodi contentionibus Clericos, Monachos verò ab hoc redderet periculo extorres. Aſſenſum præbet glorioſus Imperator, & Monaſteria in Regno ſuo cuncta prænotata, in quibus ex his Regulares Abbates eſſe queant, decernit, ac per Scripturam, ut inconcuſſa omni maneant tempore, firmare præcepit, ſuoque annulo ſignavit, ſicque multorum cupiditatem, Monachorum nihilominus pavorem exterſit.* Ita refert *Ardo* Monachus in Vita S. Benedicti Ananienſis. Ex Privilegio quod Synodus Pariſienſis anno 846. Monaſterio Corbejenſi conceſſit, conſtat electionum libertatem pleriſque in Cœnobiis oppreſſam fuiſſe. *Cernentes Viri Religioſi electionis jura multis in locis non ſervari, &c. Quocirca hortamur Filios & Dominos noſtros, quia pene in omnibus locis id confunditur, ſaltem propter amorem Dei electionis gratiam illi loco conſervare ſatagant* (inquiunt Gallicani Præſules.) *Adrianus II.* Pontifex Maximus ad *Lotharium* Regem Epiſtola 6. de *Thietberga* Regina ejus uxore ita ſcribit: *Habeat in poteſtate ſua Abbatias, quas ei dare promiſiſti, de quorum ſumptibus atque reditibus neceſſaria poſſit habere ſtipendia, dignaque ſubſidia.* Capitulare Caroli Calvi *De expeditione Normannis conſtituta*, Epiſcopos, Abbates, & Comites fuiſſe Abbatiis donatos docet his verbis: *Unuſquiſque Epiſcopus qui habet Abbatiam, aut Abbas qui ſimiliter habet Abbatiam, aut Comes qui æquè habet Abbatiam, &c.*

Abbates Laicos

XI. Nominationes tamen illæ a Principibus factæ contra jus commune & Diſciplinam Eccleſiaſticam fuere. Eccleſia namque illis ipſis ſæculis Abbatum electiones a Monachis liberè fieri decrevit, Abbates non eligi niſi Monachos: & Abbatias Monachorum non tantùm Laïcis, ſed Clericis aut Canonicis commendari prohibuit. Contra ſæculares Abbates Canonem XIX. condidit Synodus Aquiſgranenſis II. qui ſic habet: *Monaſteria divinis ſolummodo cultibus dicata non debere ſæcularibus dari, & Canonica prodit Auctoritas, & ipſorum deſtructio locorum. Sed quia id exigit Reipublicæ neceſſitas, ſaltem collapſa loca erigi debent, & Clerici locis in quibus fuerant, reſtitui, quouſque opportunitas id permittat emendari pleniùs.* Et Concilium apud Theodonis Villam Canone V. *Et quia Sancta Eccleſia, in area tritura Dominica dolta, quædam novit redarguenda, quædam diſſimulanda, quædam etiam gemenda uſque ad tempus perferenda, proſpeximus, eo ferventiori zelo quo majora corrigenda ſunt, veſtram Poteſtatem* * *& Sacerdotalis conſilii Auctoritatem, quædam ad preſens ex aſſe non valere corrigere. Et ideo de Canonicorum Monaſteriis & Sanctimonialium, quæ ſub eadem forma vivere dicuntur, conſideravimus, ſicut Apoſtolus dixit, ſecundùm indulgentiam, non ſecundùm imperium, ut ſi propter imminentem Reipublicæ neceſſitatem laicis interim committuntur, Epiſcopi providentia, in cujus Parochia conſiſtunt, adjuncto ſibi aliquo Abbate viro Religioſo, ſtudeatur qualiter reſtauratio locorum, & ſtudium ac cuſtodia Officii & Religionis, atque ſubſidium temporalis neceſſitatis, in eiſdem locis degentibus adhibeatur & miniſtretur. . . . Per loca etiam Monaſtica ejuſdem Ordinis Proviſores neceſſe erit diſponere, cùm veſtra Auctoritas eos, qui vices Chriſti ſecundùm Regulam divinitus dictatum in Monaſteriis agunt, ſtuduerit ordinare.* Contra laicos Abbates conditus eſt quoque Concilii Troſlejani Canon III. quem ſupra Capite IV. Articulo XXXI. deſcripſimus. Contra eoſdem Lex extat Lib. VI. Capitularium Cap. 423. *Omnibus. Nos ipſos corrigentes, poſteriſque noſtris exemplum dantes, generaliter interdicimus, ut nullus luitas homo, vel Imperator, vel Rex, aut aliquis Præfectorum vel Comitum, ſæculari poteſtate fultus, ſibi per violentiam rapiat, aut a nobis competere vel quocumque modo invadere præſumat Monaſterium, vel prædia, aut quaſcumque res de poteſtate Epiſcopi, vel Abbatis, aut Abbatiſſæ, & incipiat ipſe vice Abbatis regere & habere ſub ſe Monachos & pecuniam poſſidere quæ fuit Chriſti Sanguine comparata. Talem hominem antiqui Patres nominabant raptorem & ſacrilegum & homicidam pauperum, & lupum diaboli intrantem in ovile Chriſti, anathematis vinculo damnandum ante Tribunal Chriſti.* Sic Imperatores Chriſtianiſſimi Diſciplinam Eccleſiaſticam Legibus ſuis ſanxere, quamvis interdum ab ipſa factis aberrarint. Ex quibus factis nemo prudens colligit e diſciplina fuiſſe ut ſæculares Abbatiis præficerentur.

exetrata eſt Eccleſia juſta Canonibus, & Decretis conſixit.

** Carolum Calvum alloquitur.*

Abbatias Monachorum Clericis ſæcularibus vel Canonicis commendari Eccleſia & Principes prohibuere; & Abbates ex Monachis eligi juſſere.

Non ſolùm Laïcos, verùm & Clericos ſæculares, & Canonicos a regendis Abbatiis *Carolus Magnus* excluſit, juſque electionum Monachis reſtituit lege lata Lib. 1. Capitularium Cap. 81. *Monachorum ſiquidem cauſam*, inquit, *qualiter Deo opitulante ex parte diſpoſuerimus & quomodo ex ſeipſis ſibi eligendi Abbates licentiam dederimus .... in alia ſcedula diligenter adnotari fecimus, & ut apud Succeſſores noſtros ratum foret & inviolabile conſervaretur, confirmavimus.* Idem ſanxit iiſdem verbis *Ludovicus Pius* in Capitulari Aquiſgranenſi anni 816. cap. 5. Monialibus quoque libertas data eſt eligendi Abbatiſſam, Lib. 5. Cap. 384. *Abbatiſſa eligatur a cuncta Congregatione, non ſecundùm ordinem, ſed quam melioris opinionis eſſe conſtiterit, & quam meliores elegerint. Et qui eam eligunt, proponant Sanctis Evangeliis dicentes quòd non propter amicitias vel gratiam humanam, ſed ſcientes eam fide rectam, & vita caſtam & adminiſtratione dignam, ad omnemque ſtatum Monaſterii utilem. Et tunc confirmetur ab Epiſcopo cui Monaſterium ſubjectum eſt.* Summi verò Pontifices & Epiſcopi pro electionum jure frequenter reclamarunt, & Abbates ex Monachorum Ordine eligendos conteſtati ſunt & ſtatuerunt. Gallicani Præſules in Concilio Pariſienſi anno 846. Cor-

bejenſi

bejenſi Monaſterio libertatem eligendi Abbatis
concedentes, novum jus ſe non conſerre ſignificarunt, ſed antiqui juris fruitionem *juxta inſtitutionem divinæ legis ... juxta auctoritatem canonicam, & Regulam Sancti Benedicti ... Sicuti antiquitus in Eccleſiis electio conſervata fuit.* Et eum qui abſque electione Abbatiam a Regibus impetrare voluerit, anathemate configunt, *ſecundùm canonicam auctoritatem: quia ſæculari poteſtate Eccleſiam Dei obtinere voluit.*

Beoedictus III. Pontifex Maximus in confirmatione Privilegiorum Corbejenſis Monaſterii, Tom. VI. Spicilegii, Principes admonens ut jus electionis huic Cœnobio ſervent, hæc habet contra fiduciarios & ſæculares Abbates: „ Veritatis ete-
„ nim voce docemur, quoniam ſi quis in ovile
„ Chriſti non per oſtium ingreditur, ſed aliun-
„ de aſcendit, hic fur eſt & latro, & talis non
„ Dominici gregis ſalutem, ſed ſua lucra, non
„ ut ſalvet, ſed ut perdat, requirit. Ovile autem
„ Chriſti ſore Collegium Sanctum Monachorum,
„ nullus prudentium dubitat. In hoc ovile per
„ oſtium ingreditur, quando per electionis or-
„ dinem, ſecundùm Regularem Conſtitutionem
„ aliquis Paſtorale Miniſterium ſortitur. Qui ve-
„ rò Regia dominationis poteſtate ſuffultus, &
„ non per electionis gratiam ſuper Dominicum
„ gregem Primatum arripit, hic non Paſtor, id
„ eſt, Vicarius Chriſti, ſed fur & latro eſſe co-
„ gnoſcitur. Unde qoiſquis ei poteſtatis hujus
„ tribuit dominationem, de morte tantarum ani-
„ marum in die judicii reos judicabitur, quantis
„ hìc per pravitatis exempla cauſa fuit perditio-
„ nis. Qua de re, glorioſi Principes, Monaſte-
„ rio huic electionis prærogativam concedite;
„ neque aliquam perſonam, aut Laïcam, aut Ca-
„ nunicam, quod contra omnem Eccleſiaſticum
„ ordioem eſt; aut etiam Monachum ex alio Mo-
„ naſterio, vel non ſecundùm Regulam electum,
„ ſuper illud Regali potentia conſtituatis, ne do-
„ mus Dei, quæ domus orationis eſſe debet,
„ per vos fiat ſpelunca latronum. Neque enim
„ ignoratis hujuſmodi Prælatos, & auctores hu-
„ juſmodi Prælationis, a domo æternitatis divi-
„ nâ cenſurâ exturbandos, & ad ſupplicia ul-
„ tionis perpetuæ deportandos. Unde quæ ſen-
„ tentia damnationis a nobis eſt in tales exer-
„ cenda, niſi quam Spiritus Sanctus ore Propbe-
„ tico protulit dicens? „ Omnes principes eorum
qui dixerunt, Hereditate poſſideamus ſanctuarium
Dei. Deus meus pone illos ut rotam. „ Qui ſunt
„ enim qui ſanctuarium Dei hereditate poſſidere
„ dicuntur, niſi illi qui res Deo dedicatas, &
„ ad uſus pauperum ſervorumque ejus collatas,
„ ſæcularis potentiæ dominatu, non electionis
„ gratia quærunt obtinere? Principes autem illo-
„ rum ſunt hi, qui votis illorum ſoffragia præ-
„ ſtando, aut Eccleſiæ res illis tradendo conſen-
„ tiunt. Quali autem utriqoe ſeriantur divinitùs
„ ultione, ſuperiùs dicta ſententia comprehendit,
„ quæ oſtendit eos a cœleſtis patriæ ſtabilitate
„ projiciendos, & temporali nobilitate lapſos,
„ quaſi rotæ vertigine circumſerendos... Ut hanc
„ igitur ultionis divinæ ſeveritatem non ſubeant,
„ ſtudeant Chriſtianiſſimi Principes Chriſti Eccle-
„ ſiis electionis ſua jura conſervare, & quod
„ oniverſæ debetur Eccleſiæ, Corbejenſi non au-
„ ferant Monaſterio... Nec illud aliquando in
„ ſæcularium manus, aut Canonicam dominatio-
„ nem permittant, quod habitatorum ſumma de-
„ ſtructio eſt, & dantis, ſive accipientis ſumma
„ damnatio. Nam quid eſt aliud ſæcularem per-
„ ſonam Paſtoris vice Eccleſiæ Dei præferri,
„ quàm abominationem deſolationis in templo Dei
„ conſtituere? Quicumque igitur hoc faciunt,
„ Pilato ſimiles inveniuntur, qui Cæſaris imagi-
„ nes in templo Domini ſtatuit venerandas. Et cùm
„ Apoſtolus Fidelibus loquitur dicens „ * Nolite * Rom.
conformari huic ſæculo, ſed reformamini in novita- 12.
te ſenſus veſtri: „ Qui ſecularem perſonam Mona-
„ chis præficit, quantùm in ſæculo de forma Spi-
„ ritus ad formam ſæculi; & de imagine Chriſti
„ ad imaginem terreni Regis eos impellit? Quo-
„ niam omnis ſubditus Prælati ſui debet imagi-
„ nem ſequendo imitari. Unde non parvo ſe
„ delicti ſcelere putet involvi, qui tales Eccle-
„ ſiæ proponit, in quorum forma ſervi Chriſti,
„ non Chriſti humilitatem, ſed ſuperbiam mun-
„ di; non cœleſtis patriæ deſiderium, ſed concu-
„ piſcentiam ſeculi contemplentur ſemper & ad-
„ diſcant. Quod quia videtis Excellentiſſimi Prin-
„ cipes! ſceleſtiſſimum fore, hoc impietatis ſa-
„ crilegium a Monaſterio Corbejenſi propellite
„ ſemper: ſed nec Canonici Ordinis perſonam
„ ſuper illud aliquando vel præponatis, vel præ-
„ poni ſinatis. Memores eſtote quòd Nadab &
„ Abiu, quia ignem alienum Domino in in-
„ cenſum obtulerunt, divino igni conſumpti ſunt.
„ Ignem ſiquidem alienum in incenſum offert
„ Domino, qui Monaſticę Religioni aliquem ſub
„ Canonica Profeſſione militantem, ut Paſtoris
„ vicem obtineat, prærogat. Verùm quia tales
„ ultione feriuntur, illorum ſignat interitus, qui
„ mox præſentis pœnæ ſupplicio conſumpti, quid
„ eorum imitatores mereantur, ſuæ damnationis
„ exemplo poſteris ſignificaverunt.

Nicolaus I. in Privilegio eidem Monaſterio Corbejenſi conceſſo anno DCCCLXIII. Deceſſoris ſui veſtigiis inhæret, & probat eligendos eſſe Abbates ex Monachis, nec Laïcis, aut Canonicis, vel ſæcularibus Clericis Abbatias debere a Principibus commendari: nec fas eſſe Principibus ex Eccleſiæ bonis obſequia ſuæ Majeſtati & Reipublicæ exhibita remunerare. „Abbatem verò inquit,
„ Fratres ipſius Monaſterii de ſe ipſis eligendi ſem-
„ per habeant poteſtatem, & eam perſonam eligant,
„ quæ Monachi propoſitum & habitu & moribus
„ profiteatur, non Canonicum, aut Laïcum, neque
„ alterius Monaſterii Monachum. Quoniam Mo-
„ nachico Ordini præficere vel Laicum, vel Ca-
„ nonicum, non eſt ſervare Ordinis Profeſſio-
„ nem, ſed evertere: Quod unuſquiſque Præpo-
„ ſitus, cujus eſt Ordinis, ejus quoque erit &
„ propagatur: nec bene diſponet aliquando cu-
„ juſcumque militiæ vitam, cujus non fuerit i-
„ pſe qui diſponit æmulator. Sed neque Rex,
„ neque Poteſtas aliqua ullam Monaſterio Cor-
„ bejenſi præponat perſonam, quam noo Fra-
„ tres ipſius elegerint Monaſterii. Debent enim
„ mundi Principes honorem præſtare Deo, quem
„ ſibi volunt præſtari a Deo; videlicet ut quem-
„ admodum cupiunt a Deo ſibi collatum Regni
„ honorem conſervari, ſic Eccleſię Chriſti ſuam
„ non dedignentur ſervare legem. Non enim
„ decet, neque juſtum videri poterit, ut ſibi mi-
„ litantibus de Eccleſiæ Chriſti poſſeſſionibus mer-
„ cedem reſtituant, & quod de Republica ſua re-
„ tribuere debent, id reddere velint de his quæ
„ collata ſunt Deo. Qua de re præcipimus omni-
„ no ut Monaſterio BB. Apoſtolorum Petri &
„ Pauli, quod Corbejæ dicitur, nullam præficiant
„ perſonam vel ex ſibi militantibus, vel ex alie-
„ no Monaſterio ſumptam, quæ non per electio-
„ nem ſumatur probabilem, ſive de Laïco, ſive
„ de Canonico, ſive de quocumque fuerit Or-
„ dine. „ Cùm S. Benedicti Regula Spiritus Sancti afflatu dictata, & ab Eccleſia oniverſa approbata, jus eligendorum Abbatum ex ſuorum Cęnobiorum gremio tribuat Monachis, meritò Pontifices Maximi & Epiſcopi, Abbatum inſtitu-

tio·

tionem aliter factam, *contra authenticam & regularem inſtitutionem* eſſe pronuntiarunt. Ita *Joannes VIII.* in Privilegio Monaſterio Floriacenſi conceſſo in Synodo Tricaſſina, & *Marinus* Papa in eo quod contulit Monaſterio Solemniacenſi. Ita etiam Concilium Troſleianum Canone III. *Cenſemus igitur ut ſtatus Monaſteriorum inviolatus juxta antiquam Regulæ traditionem & Canonum inſtituta ſervetur, & ut Abbates ſint Religioſa perſona, & qui Regularem noverint Diſciplinam.* Legator Canon integer a nobis deſcriptus & diſcuſſus Cap. IV. Articulo XXXI. Supra laudatus *Joannes VIII. Adelardum* Epiſcopum Veronenſem excommunicavit, quòd Abbatiam ab Imperatore impetraſſet contra Canonica ejuſdem Abbatiæ Privilegia, & electionis jus auctoritate Apoſtolica roboratum. Id conſtat ex Epiſtolâ ipſius XLVII. ad *Carolum Calvum* Imperatorem datâ. *Cùm*, inquit, *Adelardum Epiſcopum venerabile Monaſterium Nonantula ſitum quod pro Dei tantique loci reverentia nullus numquam Epiſcoporum vel Judicum in Beneficium quæſivit, timorem divinum parvipendendo, contra ſacras Prædeceſſorum noſtrorum, noſtrique Privilegii inſtitutiones, quibus de propria ſemper Congregatione Abbatem fieri jubetur, callidè petiiſſe, ac per hoc illicita præſumpſiſſe, omnimodis reperiſſemus, Auctoritate Apoſtolica eum excommunicare ſtuduimus.* Quandoque tamen approbarunt Summi Pontifices iis ipſis ſæculis Commendationes Abbatiarum Clericis de Eccleſia bene meritis factas. Sic *Joannes* ipſe VIII. *Hadericum* Presbyterum & Abbatem Monaſteriorum SS. Gervaſii & Protaſii, atque Simpliciani, & Xenodochij SS. Coſmæ & Damiani in civitate Mediolanenſi, ſub tutela Sedis Apoſtolicæ recepit, prohibuitque ne Beneficiis, quibus pro ſui digni laboris merito, & officiis in Eccleſiam donatus fuerat, a quoquam privaretur. (*Epiſt. CCLXIV. ad Clerum Mediolanenſem.*) Idem Pontifex *Romanus* Ravennati Archiepiſcopo juſſit ut *Joanni* Diacono & Chartulario ejuſdem Eccleſiæ redderet Monaſterium S. Martini, quod ab ipſo dudum promeruerat obtinere. *Quoniam*, inquit, *juſtum fore decernimus, eos poſt longa obſequia, & diuturna ſervitia, qua in ſancta Ravennate Eccleſia peregerunt, non ſolùm digna remuneratione non privare, ſed potiùs acquiſitis Beneficiis alacriter gratulari.* Quamquam fortè non falleretur, qui conjiceret eùm *Hadericum* Presbyterum, tum *Joannem* Diaconum, aut ex Monaſteriis aſſumptos fuiſſe ad Mediolanenſem & Ravennatem Clerum; ac deinde factos Abbates; aut Monaſticam Vitam profeſſos, poſtquam fuerunt Abbates deſignati, & ſuorum nihilominus Ordinum appellatos nominibus. Cui conjecturæ favet non longè ab iis temporibus diſſitum *Joannis* Archidiaconi Capuani exemplum, quem *Joannes X.* Caſſinenſem Abbatem ordinavit anno DCCCCXIV. cùm habitum Monaſticum ſuſcepiſſet, atque canonicè fuiſſet electus, ut *Leo Oſtienſis* lib. Cap. LVI. commemorat. *Capuani Principes conſilio inito præfatum Diaconum conveniunt, eumque precibus ac monitis ut id Prælationis onus aſſumat, inducunt. Quibus annuens, Monachus protinus factus eſt; nec multò poſt a Fratribus univerſis juxta morem electus, a prædicto Papa Joanne honorificè conſecratus eſt.*

Edgarus Rex Angliæ novo Wintoniæ Monaſterio, quod Hyda dicebatur, Privilegium conceſſit, quo inter alia libertas eligendi Abbatem ſecundùm Regulam S. Benedicti confirmatur, cap. 14. & 15. *Divinarum ſtudio Scripturarum luculentiſſimè eruditi, orationum frequentia aſſiduè occupati, caritatis amplexu lætiſſimi, fidei exercitio promptiſſimi, ſpe prævehente ſinceriſſimi, pace concorditer fixi, omniumque virtutum flore decorati, eadem fruantur libertate, quam beatus Patronus Benedictus omnibus Regulæ præcepto ſubjectis inſtituit, ſcilicet ut poſt Abbatis obitum tunc regentis, Abbatem ordinent, quem ſibi omnis concors, ſive pars quamvis minima Congregationis ſalubriori elegerit conſilio. Reges itaque, quicumque noſtri fuerint ſucceſſores, nullum extraneum perſonam jus tyrannidis ſuper Monachos exercentem imponant; Ne fortè Deus eos damnans & regno deponat & vita.* Ex noni & decimi ſæculi diſciplina, contra eam, quæ nunc ab Eccleſia approbata eſt, Abbatiarum commendationem, nemo prudens argumentum duceret.

XIII. Monachi ſæculis nono & decimo ad Eccleſiaſticas dignitates aſſumpti fuere quamplurimi. Summi Pontifices *Paſchalis I. Leo IV. Joannes IX. Silveſter II. S. Anſcharius* Epiſcopus Hammaburgenſis & Bremenſis, Danorum, Suecorum aliarumque gentium Septentrionalium Apoſtolus, *S. Rembertus, Adalgarius & Hogerus* ejus ſucceſſores; *Hincmarus, Fulco Remenſes: Jeremias, S. Aldricus, Wenilo, Egilo, Anſegiſus, Evrardus, Guillelmus I. Gerlannus*, & *Hildemannus* Senonenſes Archiepiſcopi: *Ricnlfus* Rothomagenſis; *Herbernus, Theotolo*, & *Freterius* Turonenſes; SS. *Bernardus*, & *Ado* Viennenſes; *Rodulfus Frotarius & Gauſlenus* Bituricenſes, *Rabanus, Hatto*, & *Heriigerus* Moguntini; *Abyto* Baſileenſis, *S. Dunſtanus* Cantuarienſis, *S. Ælbertus* Eboracenſis, *S. Oſvualdus* Vigorn ienſis, aliique Præſules bene multi, ex Ordine Monaſtico *S. Benedicti*, qui pene tunc ſolus in Occidente vigebat, ad regimen Eccleſiarum promoti fuere. *S. Ignatius* ex Monacho Patriarcha Conſtantinopolitanus creatus eſt; pluresque in Orientali Eccleſia Monachos ad Epiſcopatum aſſumptos fuiſſe docet Octavæ Synodi Canon XXVII. *Leidradus* Lugdunenſis Archiepiſcopus in Epiſtolâ ad *Carolum Magnum* teſtatur Abbates Monaſterii *Inſula Barbara* ad Ararim fluvium Vicarios Generales fuiſſe Lugdunenſium Archiepiſcoporum, & Sede vacante illius Eccleſiæ Rectores. *Monaſterium Regale Inſula Barbara*, inquit, *ita reſtauravi, ut tecta de novo fuerint, & aliqua de maceriis a fundamentis erecta; ubi nunc Monachi ſecundùm Regularem Diſciplinam numero nonaginta habitare videntur. Cui etiam Abbati tradidimus poteſtatem ligandi & ſolvendi, ut habuerunt Prædeceſſores ſui, ſcilicet Ambroſius, Maximinus, Licinius clariſſimi viri, qui ipſum locum rexerunt: quos Eucherius, Lupus, atque Genſius, cæterique Epiſcopi Lugdunenſes, ubi ipſi deerant, aut non poterant adeſſe, mittebant cognitores utrùm Catholica Fides rectè crederetur, ne fraus hæretica pullularet. Quibus illis ea tantùm erat commiſſa cura, ut ſi Eccleſia Lugdunenſis viduaretur proprio Patrono, ipſi in cunctis adeſſent Rectores & Conſolatores, quouſque Eccleſia a Domino digniſſimo illuſtraretur Paſtore. Nos ſimiliter poſteris illorum hanc poteſtatem tradimus.* Leidradi Epiſtolam lego Tom. XIV. Bibliothecæ Maximæ Patrum, Editionis Lugdunenſis. Ex antiquis Abbatiæ Lobienſis monumentis, Tom. VI. Spicilegii, diſcimus Lobienſes Abbates Leodienſium Epiſcoporum Vicarios Generales fuiſſe, & Lobienſem Eccleſiam inter cæteras totius Epiſcopatûs Eccleſias, poſt Matricem primæ Sedis Eccleſiam Primatum habuiſſe. Ex Concilio Moguntino ſub *Rabano* Archipræſule conſtat Monachos Parochialibus Eccleſiis paſſim fuiſſe præfectos. Monachi a *S. Dunſtano* Cantuarienſi Archiepiſcopo, & S. Oſvualdo Epiſcopo Vigornienſi in locum Canonicorum, & Curatorum incontinentium, in Cathedrales & Parochiales Eccleſias auctoritate *Joannis XIII.* Pontificis Maximi, & *Edgarii* Regis favore introducti, anno circiter DCCCCLXX. Anglicani Cleri illuſtrior portio fuere ſæculis de-

Monachi ad Eccleſiaſticas Dignitates frequenter aſſumpti.

cimo

cimo & undecimo. De his *Oſbertus* in Vita *S. Dunſtani* apud *Surium* die XIX. Maii ita ſcribit Cap. XXXVIII. *Ordo Clericalis ea tempeſtate plurimùm erat corruptus, & Canonici cum Presbyteris plebium voluptatibus carnis plus æquo inſerviebant. Quod malum Dunſtanus corrigere cupiens auctoritate Joannis Apoſtolicæ Sedis Antiſtitis apud Regem obtinuit, quatenus Canonici, qui caſtè vivere nollent, Eccleſiis, quas tenebant, depellerentur, & Monachi loco eorum intromitterentur. Præſidebat ea tempeſtate Ventanæ Eccleſiæ Præſul Athelwoldus, vir eximiæ ſanctitatis, & educatione Patris Dunſtani non parùm inſignis. Hic cognitâ de Canonicis Eccleſiæ ſuæ, qui nimiùm ſæculares exiſtebant, voluntate Dunſtani, monuit eos ſemel & ſæpiùs mores mutare, correctioris vitæ ſemitas, relictis fœminis, arripere. At impræſentiarum quidem id ſibi poſſibile eſſe negantes, voce corvina ſemper in craſtinum correctionem ſui pollicebantur. Quod ipſe gnarus non diu ſuſtinuit. Paratis namque quamplurimis Monachorum cucullis, die quo Communio*, Servite Domino in timore, *cantabatur, Chorum intravit, veſte quam paraverat, ſecum deferri faciens. Et projectis illis in medium, Canonicis ait: Si ſervire Domino in timore, & ei valde exultare cum tremore, apprehendite Diſciplinam, veſtem videlicet Monachalem, ne pereatis, ſicut conteſtis, de via juſta. Ad quod illi obſtupefacti, more ſolito inducias petunt, Tunc ille: Mihi credite, ampliùs non credam huic veſtræ ſponſioni corvinæ: ſed aut diſciplinam in præſenti apprehendetis, aut loci iſtius Beneficiis & converſationi, hinc eliminati, jam jamque cedetis. Itaque nonnulli ex illis ſtatim abjecto Clericali habitu, Monachi facti ſunt, cæteris verbo Pontificis de Eccleſia eliminatis. Ceterùm quia iſti qui ita noviter fuere converſi, Regularis Diſciplinæ normam ſine aliorum Magiſterio dectè ſervare nequibant, Monachi de Abendonia illuc ab eodem Pontifice adducti ſunt, qui Monaſticæ inſtitutionis tramitem ibi docerent.* Narrat deinde *Oſbertus*, Clericis, qui expulſi fuerant, cauſam ſuam apud Regem *Edgarum* agentibus, *Dunſtano* ipſos confundente, Rege & Principibus plerìſque ipſum interpellantibus, ut vel hac vice illis parceret, ac illos in priſtinum ſtatum ac Beneficia reſtitueret; Chriſti crucifixi imaginem has voces audientibus cunctis edidiſſe: *Non fiet. Non fiet. Judicaſtis bene, mutaretis non bene.* Sicque litem divina ſententia in gratiam Monachorum fuiſſe finitam. Addit Oſbertus: *Ejecti nihilominus per id temporis & alii complures Clerici horum ſimiles de ſuis Eccleſiis ſunt, & Monachi in locum eorum ſubſtitati. Aucta eſt igitur Religio per Angliam in tantùm, ut quadraginta & octo Monaſteria Monachis vel Sanctimonialibus inſtituerentur, cooperantibus B. Dunſtano in hoc viris venerabilibus, Oſwaldo videlicet, qui primò Wigornienſis * poſtea fuit Epiſcopus Eboracenſis, & Athelwoldo Epiſcopo Wintonienſi.* * Glaſconienſe Monaſterium, antequam Epiſcopus crearetur, *Dunſtanus* extruxerat, eique præfuerat Abbas, atque ita in poſſeſſionibus & religione amplificarat, ut deinceps Epiſcoporum & Abbatum Seminarium eſſet. *Inde*, inquit Oſbertus *ad Epiſcopatus, ad Abbatias, ad quæque Officia Eccleſiaſtica perſonæ eligebantur, accipiebantur, & ad eruditionem aliarum Eccleſiarum conſtituebantur. Factumque eſt, ut ſicut ex cereo matris Dunſtani* (die Purificationis B. Virginis) *totus Eccleſiæ Conventus lumen amiſſum recuperavit: ita ex hoc loco ipſius Dunſtani doctrina inſtituto, omnes Eccleſias Angliæ conſtet veræ Religionis lumen ſumpſiſſe.*

De Vercester.

De Vinchester.

Epiſcopi ex Monachis aſſumpti habitum Monaſticum & regularis vitæ normam ſervabant.

XIV. Epiſcopi ex Monachis aſſumpti Monaſticum habitum, prioremque vitæ formam in Pontificatu retinebant; idque non arbitrarii, ſed neceſſarii officii eſſe ducebant. Ad id ipſos teneri declaravit Octava Synodus Oecumenica Canone XXVII. his verbis: *Illos autem, qui reverenter Monachicam Vitam ſectati ſunt, & Epiſcopalem meruerunt honorem, conſervare ſchema & amictum Monachicorum indumentorum, & ipſam beatam vitam decernimus: & nullus omnino habeat poteſtatem deponere jam dictum ſchema propter typum & arrogantem voluntatem, ne per hoc inveniatur propriorum tranſgreſſor pactorum.* Nicolaus I. Pontifex Maximus *Egilonem* ad Archiepiſcopatum Senonenſem ex Ordine Monaſtico electum hortatus eſt, ut Regularis vitæ normam ſervaret. (Epiſtola LV. Tom. III. Conciliorum Galliæ.) *Tuam præterea*, inquit *Frater cariſſime, propoſitum obſerva: & qui diu in Monaſterio moratus es, à priſtino voto divertere noli. Quod enim diu in humili habitu cuſtodiſti, profectò indecens eſt, ſi nunc in potiori poſitus dimiſeris Ordine; hoc ipſum Sancta quoque Scriptura, venerandiſque Decretis plenitèr edocentibus.* Poëma de Epiſcopis Eboracenſibus a *P. Mabillonio* editum inter Acta Sanctorum Sæculi IV. Benedictini de *Æblerto* Eboracenſi Epiſcopo ita canit:

Nec Pater adveniens in tantum culmen honoris,
Veſtibus atque cibis veterem mutaverat uſum,
Delicioſa nimis fugiens, nec vilia valde
Sectatus fuerat, medio moderamine gaudens,

Pardulus Laudunenſis Epiſcopus *Hincmarum* Remenſem ex morbo recèns convaleſcentem monet, ut *à nimio jejunio, & piſciculis minutis, quibus libenter veſci ſolet*, abſtineat, *lardo* verò & *quadrupedibus* utatur, *donec ſanitas confirmetur, & ſic ad ſiccos, & miſeros, tædioſoſque Monaſticos cibos redeatur.* Extat hæc Epiſtola ad calcem Tomi II. Operum *Hincmari*. Ex qua patet, eam fuiſſe nono ſæculo Eccleſiæ diſciplinam, ut Epiſcopi ex Monachis aſſumpti abſtinentiam & jejunia, a Regula, quam profeſſi fuerant, præſcripta religioſè obſervarent. Acta *S. Remberti* Bremenſis Epiſcopi, P. II. Sæculi IV. Benedictini, teſtantur, ipſum, cùm amplexandi Monaſtici Inſtituti voto ſe aliquando obſtrinxiſſet, ſtatim atque ordinatus fuit Epiſcopus, *Communicato cum Pontificibus, qui ipſum conſecraverant, conſilio, ad novæ Corbejæ Monaſterium properaſſe, illius profeſſionis habitum ex integro ſuſcepiſſe; Converſationis autem illius Profeſſionem ita feciſſe, ut converſationem ſuam, & ſtabilitatem morum ſuorum, & obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti exhiberet, quatenus labores & occupationes ſuſcepti Epiſcopatûs permitterent.*

Monaſteriorum Reformationem Reges curarant.

XV. Monaſteriorum reformationem Chriſtiani Principes illis ſæculis curarunt, & auctoritate ſua promoverunt, ſive convocatis Comitiis quaſi Generalibus Ordinis Monaſtici ad negotium illud exequendum; ſive Legibus promulgatis, quibus Regularium Statutorum obſervantia jubebatur; ſive Miſſis Dominicis in Provincias deſtinatis, qui Ordinem in Monaſteriis reſtituerent, ſive datis Præceptis & Diplomatibus ad quorumdam Cœnobiorum reformationem. *Ludovicus Pius* S. Benedictum Anianenſem omnibus Regni ſui Cœnobiis præfecit ad hoc ſanctæ reformationis opus peragendum. Idem Imperator Conventum Generalem Abbatum Franciæ congregavit Aquiſgranum anno DCCCXVII. in quo LXXX. Capitula de reformatione Monachorum conſtituta ſunt, quæ ab ejus Majeſtate approbata, inter ejus Capitularia referri meruere. De quibus *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi lib. 1. Cap. XVI. ita ſcribit: *Ludovicus Imperator, qui cognominatus eſt Almus, vel Sanctus, hujus Karoli filius, quarto Imperii anno*

Aquiſgrani in Palatio cum plurimis totius Franciæ Abbatibus Religioſiſque Monachis Conventum faciens utiliſſima noſtri Ordinis obſervationi generalia Capitula conſtituit, quæ ita ferè omnia apud nos, ac ſi Beati Benedicti Regula, obſervantur.

Idem *Ludovicus* Imperator Sandionyſiani Monaſterii in agro Pariſienſi reformationem procuravit, ut conſtat ex ejus Præcepto de Ordine reſtituto in illa Abbatia; quo primùm ſignificat religioſiſſimus Princeps, id ſibi ex officio incumbere ut in Diſciplinæ Eccleſiaſticæ & Monaſticæ reſtauratione auctoritate ſua Eccleſiam adjuvet.
,, Divinis, *inquit*, Præceptis & Apoſtolicis mo-
,, nitis incitamur, ſed & Imperatorii regiminis
,, officio commonemur, ut pro Eccleſiæ ſtatu at-
,, que ſanctæ Religionis augmento, impigro ſem-
,, per vigilemus affectu; & ſi quid uſquam re-
,, prehenſioni invenitur obnoxium, Regiæ aucto-
,, ritatis ſollicitudine corrigamus: quatenus avia
,, revocantes, ſuperflua amputantes, collapſa quo-
,, que reparemus, atque reparata, & ab Eccle-
,, ſiaſticis Viris Apoſtolorumque Domini Succeſ-
,, ſoribus, Spiritu Sancto regente, bene ſtatuta,
,, Edictis Imperialibus confirmemus..... Poſt-
,, quam Deo auſpice Imperium paternum ſuſce-
,, pimus, ſtudii nobis maximè ſemper fuit, ut Do-
,, mini Eccleſia, ejus magnificentiâ humilitati no-
,, ſtræ divinitus regenda tuendaque commiſſa, fe-
,, licibus polleret ſucceſſibus, eamque inceſſanter
,, ad meliora provehere; & ab illa, quicquid no-
,, xium erat, eradicare, atque in ea incremen-
,, ta virtutum plantare. Quapropter ſæpiſſimè
,, Sacerdotes Domini, quorum id officii eſſe no-
,, veramus, admonere curavimus, ac noſtram
,, Principalem Auctoritatem adjutricem ad eorum
,, miniſterium juxta voluntatem Dei exequendum
,, promptè exhibuimus; ut quicquid in Ordinibus
,, Eccleſiaſticis vel in quacumque perſona emen-
,, datione dignum invenirent, Paſtorali Auctori-
,, tate, poſtpoſita qualibet torporis negligentia,
,, vel perſonarum acceptione, incunctanter cor-
,, rigere, & ad ſtatum rectitudinis perducere de-
,, certarent." Docet deinde, Epiſcopos in Synodo Pariſienſi juſſione ſua congregatos, de reformatione Sandionyſiani Monaſterii egiſſe, & tam ipſos, quàm Hilduinum ejuſdem Monaſterii Abbatem, ejus Majeſtati pro eadem reformatione ſupplicaſſe; quorum votis annuit, ne regularis obſervantiæ collapſio ſibi apud Deum imputaretur. *Ne tantò*, inquit, *Ordinis collapſio ſalutis noſtræ quoquomodo fieret damnatio, ad eoſdem Pontifices Eccleſiarum idem cenſuimus referre negotium: ut noſtri Principatûs auctoritate, eorumque judicio quibus tanta poteſtas collata eſt a Domino, idem Ordo in eodem loco abſque retractatione reſtitueretur.* Benedictus Anianenſis & Arnulfus Abbates ad Monaſterium illud reformandum antea fuerant a Ludovico Pio delegati; ſed callidi Monachi piorum Abbatum ſimplicitate abuſi, abſolutiſſimam reformationem declinarant: obtinuerant enim obſervantiæ regularis oſores & mollioris vitæ ſectatores, ut in Cœnobio ſibi manere liceret; cæteris vitæ regularis ſtudioſis a Monaſterio remotis, & in Cella vicina collocatis. Ut igitur quod infeliciter ceſſerat, exitu feliciori conſummaretur, Ludovicus Pius *Aldrico* Senonenſium, & *Eboni* Remenſium Archiepiſcopis, ſancti operis executionem commiſit. Qui ad illud Monaſterium cum Suffraganeis ſuis convenientes, inquiſitione facta rem impigrè ſunt aggreſſi. Quidam Monachorum regularem profeſſionem ſe non feciſſe mentiti ſunt; *Sed teſtibus patentibus convicti, pro ſua contumacia, canonicæ pœnitentiæ ſunt ſubjecti.* Plurimi Apoſtaſiæ crimen confeſſi, veniam exorarunt, & reſumptis cucullis, *Regularem promiſſionem iteraverunt.* Qui verò in Regulari obſervantia perſeverantes, in Cellam ejuſdem Monaſterii ſecedere coacti fuerant, *locum priſtinum, in quo promiſſionem fecerant, & regulariter, licèt minùs perfectè vixerant, ſibi, & ſe petierunt loco reſtitui.* Quorum petitioni Præſules annuerunt. Reſtituta diſciplina regulari, quidam Monachi ſœlix optandumque jugum excutientes, Imperatorem adiere, contra Epiſcopos, qui reformationem Eccleſiaſtica & Regia auctoritate executi fuerant, querimonias detulere. Juſſit Princeps Conventum Epiſcoporum in eodem Cœnobio haberi; in quo contumaces Monachi calumniæ convicti, & ſilere ac pœnitere juſſi. Tandem ad meliora converſi, tres Chartulas conſcripſere, quarum una ad Caput Martyrum deponeretur; altera Imperatori traderetur; tertia ſervaretur ab Abbate; *quibus ſe a B. Patre Benedicto, Spiritu Sancto docente, deſcriptam Regulam ſunt ſervare velle profeſſi; unuſquiſque eorum nomen proprium, cum gradu & Monachi appellatione eiſdem Chartis ſubter firmavit.* Privilegium denique dedit Pius Imperator, quo Regularis Diſciplinæ firmitati in hoc Regali Cœnobio in perpetuum conſultum eſſet. *Ut quod*, inquit, *Canonica docet Auctoritas, & vota Regum, cunctorumque Fidelium, qui ipſum locum propter Monaſticum Ordinem ibi ſervandum rebus ſuis ditaverunt, demonſtrant, cùm nequaquam ab eo ſine periculo & Regis, & Regni poſſit avelli, noſtra Imperialis Poteſtas confirmatione provideat ne ex eodem loco modernis futuriſque temporibus idem ordo deſtituatur.*

Miſſos Dominicos, ſeu Judices & Legatos extraordinarios in Provincias directos ad juſtitias faciendas (ſic iis temporibus loquebantur) Diſciplinæ Regularis in Monaſteriis reſtaurandæ & conſervandæ Auctoritate Regia curam geſſiſſe, & Regum Capitularia, & Gallicana Concilia teſtantur. In Capitulari quod *Carolus Magnus* Miſſis Dominicis anno Imperii ſecundo dedit, multa ſunt Capita Monachorum & Sanctimonialium reformationem ſpectantia, præcipuè XVII. & XVIII. Et Cap. XL. Miſſos illos ad omnes Eccleſiæ Ordines reformandos a ſua Majeſtate directos eſſe docet. *Noviſſimè igitur*, inquit, *ex omnibus Decretis noſtris noſſe cupimus in univerſo Regno noſtro Miſſos noſtros nunc directos, ſive inter Eccleſiaſticos Viros Epiſcopos, Abbates, Presbyteros, Diaconos, Canonicos, omnes Monachos, ſive Sanctimoniales, qualiter unuſquiſque in ſuo miniſterio vel profeſſione noſtrum bannum vel Decretum habeat conſervatum, &c. Simili autem Laicos & in omnibus ubicumque locis.*

Capitulare *Pippini* Regis Italiæ Cap. XI. de Miſſis per ſingula Monaſteria dirigendis, hæc ſtatuit: *Stetit nobis, ut Miſſos noſtros, unum Monachum, & unum Capellanum, direxiſſemus infra Regnum noſtrum pro videndo & inquirendo per Monaſteria virorum, & puellarum, quæ ſub Sancta Regula vivere debent, quomodo eſt eorum habitatio, vel qualis eſt vita & converſatio eorum & quantum unumquodque Monaſterium de rebus habere videtur unde vivere poſſit.*

Ludovicus Pius in Capitulari de Inſtructione Miſſorum Dominicorum condito anno 828. ipſos inter alia inquirere jubet *de omnibus Monaſteriis, juxta uniuſcujuſque qualitatem & profeſſionem.* Lib. I. Capitularium, Cap. CXVI. Lex iſta de Miſſis Dominicis legitur: ,, Ut Miſſi per ſingulas
,, civitates & Monaſteria virorum & puellarum
,, prævideant, quomodo aut qualiter in domibus
,, Eccleſiarum & ornamentis Eccleſiæ emendatæ
,, vel reſtauratæ eſſe videntur; & diligenter in-
,, quirant de converſatione ſingulorum, vel quo-
,, modo emendatum habeant, quod juſſimus de

eo-

,, eorum lectione, & cantu, cæteriſque diſcipli-
,, nis ad ordinem Eccleſiaſticæ Regulæ pertinen-
,, tibus. *Et Lib. V. cap. CXLIII.* Dignum ac ne-
,, ceſſarium eſt, ut Miſſi noſtri per quæque loca
,, directi ſimul cum Epiſcopis uniuſcujuſque Diœ-
,, ceſeos, perſpiciant loca Monaſteriorum, Cano-
,, nicorum pariter & Monachorum, ſimulque &
,, puellarum, ſi in apto & congruo loco ſint po-
,, ſita, ubi commodum neceſſarium poſſit acqui-
,, ri. Similiter quoque ædificationes Monaſterio-
,, rum ſupradicti Miſſi, & cùm eis Epiſcopi per
,, diverſa loca prævideant, ſi aptæ ſint & coo-
,, gruenter Sanctæ Profeſſioni compoſitæ, &c.

Carolus Calvus in Capitulari condito in Synodo Sueſſionenſi in Monaſterio *S. Medardi* anno DCCCLIII. Cap. I. De Reformatione Monaſteriorum per Miſſos Dominicos curanda, ita ſtatuit: ,, Ut Miſſi noſtri per civitates & ſingula
,, Monaſteria tam Canonicorum, quàm Monacho-
,, rum ſive Sanctimonialium, unà cum Epiſcopo
,, Parochia uniuſcujuſque in qua conſiſtunt, cum
,, conſilio etiam, & conſenſu ipſius qui Monaſte-
,, rium retinet, quem volumus & expreſsè præ-
,, cipimus ut præſens ſit, vitam ibi degentium
,, & converſationem inquirant, & ubi neceſſe
,, eſt, corrigant; & ubi deſunt, congruas offici-
,, nas conſtruere jubeant, & ubi ſunt factæ, &
,, per negligentiam ſunt deſtructę, inſtaurari prę-
,, cipiant, & victum ac potum & veſtitum atque
,, cætera neceſſaria, pro qualitate & poſſibilitate
,, loci & inhabitantium neceſſitate ordinent, &
,, hoſpitalitatem ſupervenientium hoſpitum, &
,, receptionem pauperum ibidem diſponant & or-
,, dinent. Eccleſię quoque luminaria & ornatum
,, debitum ordinent, & theſaurum ac veſtimen-
,, ta ſeu libros diligenter inbrevient, & breves
,, nobis reportent. Imbrevient etiam quid u-
,, nuſquiſque Eccleſiarum Prælatus, quando Præ-
,, lationem Eccleſiæ ſuſcepit, ibi invenerit, &
,, & quid modò exinde ibi minus ſit, vel quid
,, & quantum ſit inſuper additum ... Numerum
,, etiam Canonicorum & Monachorum ſive Sancti-
,, monialium uniuſcujuſque loci deſcribant, & no-
,, bis referant, ut ſecundùm qualitatem & quan-
,, titatem loci cum conſilio Epiſcoporum & Fi-
,, delium noſtrorum, ubi minor numerus fuerit,
,, noſtra auctoritate addamus; ubi verò indiſcretio-
,, ne Prælatorum ſuperfuerit, ad menſuram redi-
,, gamus.., Et qualiter Abbatiarum Prælati, &
,, in locis ſacris inhabitantes, de his quæ Miſſi
,, noſtri præceperint, obedierint, nobis diligen-
,, tiſſimè & Capitulatim referre procurent.,, Concilium apud *S. Macram* anno DCCCLXXXI. ſub Imperio *Ludovici* & *Carolomanni* Regum ex ea lege quartum ſuorum Canonum fecit.

Alia quoque Concilia Gallicana eamdem curam Miſſis Dominicis a Chriſtianiſſimis Regibus rogarunt demandari, eamdem regularis obſervantię in Monaſteriis reſtituendæ ipſis provinciam commiſerunt. Concilium Aquiſgranenſe II. anno DCCCXXVI. Can. XV. ,, In cuſtodiis verò Con-
,, gregationum, *inquit*, tam Canonicorum,
,, quàmque Monachorum, necnon Sanctimonia-
,, lium, ſummopere ſtudendum cenſuimus, ut in
,, omnibus clauſtra eis provideantur Religioni
,, eorum congruentia: ſed & habitacula domo-
,, rum, in quibus Religio Deum ſequi volenti-
,, bus perfici atque augeri poſſit potiùs, quàm vi-
,, tia nutriri. Hoc tamen ut non negligatur a
,, Prælatis Congregationum, Miſſis Dominicis
,, committatur. *Et Cap. XII.* Illud namque ne-
,, ceſſarium viſum eſt de Monaſteriis Puellarum
,, quæ in quibuſdam locis lupanaria potiùs vi-
,, dentur eſſe, quàm Monaſteria, propter negli-
,, gentiam ſtipendiorum, aut certè inſolentiam
,, Prælatarum. Unde poſtulandum eſt ut Reli-
,, gioſi Viri ad hoc dirigantur, ut talia inqui-
,, rant, & ſecundùm Religionem Deo placabi-
,, lem emendare ſtudeant.

Concilium Vernenſe II. anno DCCCXLIV. Canone III. his verbis Regem *Carolum Calvum* compellat: *In locis ſanctis, hoc eſt Monaſteriis, alios ſtudio, nonnullos deſidia, multos neceſſitate victûs & veſtimenti, a ſua profeſſione deviare comperimus. Quod petimus ut in omnibus Parochiis directi a veſtra Manſuetudine Religioſi atque idonei Viri, cum notitia Epiſcoporum, ſcrutentur & corrigant, ac ſingulorum locorum ſtatum veſtra Celſitudini, & noſtra Mediocritati, tempore a vobis conſtituendo renuntient.* Miſſi illi Dominici erant Epiſcopi vel Abbates, & Duces, aut Comites, ſive Sæculares Magiſtratus. Eccleſiaſtica itaque auctoritas cum Regia concurrebat ad Monaſteriorum reformationem. Præterea Eccleſia id maximè optabat, id rogabat a Principibus, & ſuas quoque vices Legatis illis extraordinariis a Latere Principis Synodi delegabant. Tertiò novam Regulam novaſque Leges aut Statuta Monachis, & Sanctimonialibus non præſcribebant; ſed ad Regulam cujus ad obſervantiam voto ſe conſtrinxerant, & ad ſacros Canones eorum reformationem exigebant. Principes igitur Chriſtianiſſimi jura & auctoritatem Eccleſiæ non uſurpabant, ſed ipſam adjuvabant ad gloriam Dei, ad Monachorum ſalutem, ad Chriſtianorum omnium ædificationem ſpiritualem, Diſciplinæ Regularis inſtauratione & conſervatione promovendam. Quam ob rem eorum pietas laudem immortalem promerita & conſecuta eſt.

Regum cura ſingularis de Regalibus Monaſteriis: ad qua Miſſos Dominicos aut Commiſſarios extraordinarios dirigebant, qui Abbatis, vel Abbatiſſæ electioni intereſſent, & perſonam idoneam pacificè eligi curarent.

XVI. Reges in Monaſteria, maximè Regalia, ſive ab ipſis aut Deceſſoribus Regibus fundata, Epiſcopos quandoque miſere, qui electioni Abbatis vel Abbatiſſæ intereſſent, & omnia ſecundùm Regulam peragi curarent; Fratres vel Sorores ad concordiam hortarentur. De querelis quoque Monachorum adversùs Abbatem, & Abbatis adversùs Monachos, Religioſiſſimi Principes cognoſcebant, Regularis Diſciplinæ conſervandæ ſtudio: ſed inquietos Monachos qui leviter & abſque cauſa legitima de Superioribus ſuis querebantur, & Regiis auribus moleſti erant, ſeverè puniebant: Monachos etiam diſcolos & contumaces, de quibus Abbas vel Seniores querebantur, Sacris Juſſionibus ad ſe vocabant, & graviter objurgatos, in exilium deportari jubebant, cùm opus erat. Id conſtat ex Epiſtolà *Ludovici Pii* ad Monachos Anianenſes data circa annum Chriſti DCCCXXI. quâ ſignificat religioſus Imperator ſe gratam habere *Tructeſindi* Abbatis electionem ab ipſis, *ſine mora, pari conſenſu* factam, præſentibus Archiepiſcopis *Agobardo*, & *Nebridio*. Ipſos ad humilem obedientiam adhortatur: *Quæ obedientia & humilitatis ſubjectio, caritatis munimine eſt roboranda.* Eos admonet ut in obſervantia regulari pari fervore perſeverent, *Ut de ipſis, ſicut priùs Magiſtri & Doctores Sanctæ non ſolùm Regularis vitæ, verùm omnis ſpiritualis norma, & præcipui apices ſumi*, id eſt, ad regimen Eccleſiarum aſſumi poſſint, *ubicumque neceſſitas vel voluntas fuerit*. Abbatem verò admonet ut Fratres amore paterno complectatur, & conſideret ſecundùm ætatem, vel valetudinem quid cui conveniat ex ſibi ſubditis: & caveat ne in negligentes adeo fervida zeli caſtigatio modum excedat, ut eos puſillanimes reddat; nec in obſervantibus mandata Dei & Regulam, torpore ac deſidia rigorem conſtantiæ frangat; ſed maxima diſcretione omnibus omnia factus, omnium ſalutem procuret. Si autem a Regula in aliquo deviaverit, & quæ agenda ſunt, proprio arbitrio, non communi conſilio, agere

voluerit, Fratres ipſum cum reverentia & manſuetudine admoneant. Si pertinax fuerit, id Imperatori ſignificent. Summoperè tamen caveant, ne levibus de cauſis adversùs Abbatem commoveantur, & Regias aures temerè pulſent: alioqui Regiam offenſionem & animadverſionem incurſuros, ut cæteris ſint documento ne in Magiſtrum ſuum injuſtè conſurgant. Seniores etiam hortatur ut Abbatem adjuvent tum in Junioribus Fratribus in officio continendis, tum in cæteris Monaſterii negotiis, nec illum ſolum ſub tanti ponderis onere gravari patiantur; tum ad Juniores orationem convertit, eoſque ad obedientiam & humilitatem hortatur: protervis & contumacibus exilium comminatur. *Si*, inquit, *aliquis malis perverſa tranſgreſſionis fuerit incitamentum, & non ſui Abbatis vel Fratrum ſuſtinuerit correctionem, hunc nobis cum feſtinatione mitti præcipimus, ut eum in talem dirigamus locum, unde ille vobis minimè poſſit quicquam inferre ſcandali.* Ipſis denique dat licentiam ſemper eligendi Abbatem ex ſuo Monaſterio, quandiu tales in eo invenire potuerint, *Qui ipſam Congregationem ſecundùm Regulam S. Benedicti regere valeant.*

Eamdem Regum curam de electione Abbatiſſarum in Regalibus Virginum Monaſteriis, miſſis Epiſcopis, aut Abbatibus, qui diſſentientes ad concordiam revocarent, & ad perſonam idoneam eligendam adducerent, diſcimus ex *Flodoardo*, qui Lib.III. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, Cap.XXVII. teſtatur *Hincmarum* ſcripſiſſe *Rotrudi Deo ſacratæ, & cæteris Sororibus Monaſterii Sanctæ Crucis & Sanctæ Radegundis* in urbe Pictavenſi, *pro electione Abbatiſſæ ipſius Monaſterii, pro qua* * *Rex præceperat Frotario Archiepiſcopo, & Erardo, atque Angenoldo, ad præfatum Monaſterium pergere, & electionem regularem ibi facere: & ſi cuncta concors Congregatio, vel pars quamvis minor, tamen melior, Roteadem elegiſſet, conſtitueretur in ordine Abbatiſſæ. Si autem omnis Congregatio concors illam abjeciſſet, & aliam eligeret, illa quam concorditer elegiſſet, in ordine Abbatiſſæ maneret, donec Regi renuntiaretur; & quæcumque ibi fuiſſet electa, cunctæ Abbatiſſam ſuſciperent, & Odila ad ſuum Monaſterium reverteretur.* Fragmentum illius Epiſtolæ *Hincmari Flodoardus* deſcribit, ex quo diſcimus, periculum fuiſſe illis temporibus, ne Monachi & Sanctimoniales electionis Privilegio, ſeu jure privarentur, ſi fortè illo abuterentur, & diſſenſionibus ſuis ſcandalum Eccleſiæ & Reipublicæ crearent. Tunc ſcilicet jus ad Regem erat devolutum, & Regalibus illis Monaſteriis Abbatem vel Abbatiſſam deſignabat, ab Epiſcopo inſtituendum, vel inſtituendam. En Hincmari verba: *Ne per veſtram diſcordiam, quod abſit, regularis electio de veſtro Monaſterio pereat, adunate vos ad Dei voluntatem, & Regalis devotionis unanimitatem, veſtramque ipſam ſalutem, præſentem ſcilicet atque æternam, cum caritatis concordia, quæ eſt omnium virtutum mater, & cum humilitate, quæ eſt cuſtos ipſarum, atque cum vera obedientia, quæ ſcala eſt quâ ad cœlum pertingitur, & in vobis ſalubri electione concordate, & voſmetipſas ad regularem normam reducite, & conſtringite ac conſervate: quia aliter ſalvæ eſſe nequaquam valetis.*

* Carolus Calvus.

Divinitus puniti Monachi ab obſervantia ſtrictiori Regulæ deficientes.

XVII. Monachi a ſtrictiori obſervantia ad molliorem vitam deficientes, vindice Deo quandoque perierunt; ut eorum punitio cæteris documento & exemplo eſſet, ne a Regulæ obſervatione & ſeveriore diſciplina, cui ſe obſtrinxerant, unquam deflecterent. Hujus rei inſigne ac tremendum exemplum habemus in Vita *S. Odonis* Cluniacenſis Abbatis a *Joanne* Monacho ejus Diſcipulo conſcripta. Refert ille *S. Odonem* ipſis ita narraſſe quòd paucis abhinc annis in Monaſterio Turonenſi *S. Martini* contigerat: *Ante hos annos*, inquiebat, *perſiſtente Monaſtica Congregatione apud Eccleſiam B. Martini, quæ eſt Turonis, cœperant modum ſuum, conſuetudineſque relinquere, ac propriis voluntatibus vitam ſuam propoſitumque corrumpere. Relictis namque nativis & aſſuetis veſtimentis, cœperunt fucatas atque fluxas, pallioque ornatas circumferre cucullas & tunicas; calceamenta quoque quibus induebantur adeo erant corleata & nitida, ut vitreum colorem viderentur aſſumere. Ad Laudes namque Nocturnas, ne aliquo pedem modo offenderent, cum luce diei ſurgebant. Iſta, & horum ſimilia multa, contra Regulæ jura faciebant. Quibus rebus cùm decreviſſet Deus finem imponere, nocte quadam omnes quieſcentes, cùm unus ex eis eamdem horam inſomnem duceret, vidit duos viros dormitorium ingredi, unum videlicet gladium manu tenentem, cui alius imperabat, indicans ſingillatim eos his verbis: Percute hunc, & hunc percute. Cumque eum, qui hæc intuebatur, gladio voluiſſet appetere, emiſſa voce adjuravit eum dicens: Adjuro te per Deum viventem, ut non interficias me: Statim percuſſor gladium contraxit, & ipſe ſolus evaſit ex omnibus.*

Pecuniam pro Monaſterii ingreſſu recipere prohibitum.

XVIII. Pecuniam pro Monaſterii ingreſſu recipere prohibitum erat. Quod enim ſæculo præcedenti ſtatuerat Synodus Francofordienſis Canone XVI. *Ut pro ſuſcipiendis in Sancto Ordine Fratribus pecunia nequoquam requiratur, ſed ſecundùm Regulam S. Benedicti ſuſcipiantur*; id religione non minori & ſtatutum & obſervatum eſt Sæculis IX. & X., quo *S. Benedicti* Regulam ad amuſſim Monachi obſervabant, & Sanctimoniales. Monachi Fuldenſes in ſupplici Libello quem *Carolo Magno* Imperatori adversùs *Ratgarium* Abbatem ſuum obtulerunt, Cap.VII. poſtulavere, *Ut nullus propter pecuniam vel poſſeſſionem terrenam, fictis ſuaſionibus ſeductus & blanditiis deceptus, in Monaſterium ſuſciperetur.* Conventus Aquiſgranenſis Abbatum Franciæ ſub *Ludovico Pio* Cap. 17. ſtatuit, *Ut nullus pro munere recipiatur in Monaſterio, niſi quem bona voluntas & merita commendant.* Concilium Arelatenſe VI. Canone VIII. decrevit, *Ut non ampliùs ſuſcipiantur in Monaſterio Canonicorum, atque Monachorum, ſeu etiam Puellarum, niſi quantùm ratio permittit, & in eodem Monaſterio abſque rerum neceſſariarum penuria degere poſſunt.* Idem in Conciliis Moguntino Canone XIX. Turonenſi III. Canone XXXI. Remenſi II. Canone XXVIII. ſtatutum eſt. Quæ Decreta neceſſaria non fuiſſent, ſi pecuniam nomine dotis pro Monaſteriorum ingreſſu exigere licuiſſet. *Willelmum* Ducem, Cluniacenſis Cœnobii fundatorem, Teſtamento caviſſe, ut ſua Donatio illis eſſet ad perpetuum refugium, *Qui pauperes de Sæculo egreſſi, nihil ſecum præter bonam voluntatem attuliſſent*, ſuperiùs obſervavimus. Leges tamen Regum Chriſtianiſſimorum permittebant iis qui Vitam Monaſticam profitebantur, bona ſua Monaſteriis tradere. Lib. I. Capitularium Cap. CXXXVII. *Ut liber homo, qui in Monaſterio Regulari comam depoſuerit, & res ſuas ibidem delegaverit, promiſſionem factam ſecundùm Regulam firmiter teneat.*

Monachi ab Hereditate parentum non arcebantur.

XIX. Monachi & Sanctimoniales paternam colligere poterant hereditatem. Id ex *Flodoardo* diſcimus lib.IV. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis Cap.I. ubi de literis *Fulconis* Archiepiſcopi ad *Formoſum* Papam agens, ſcribit, *Fulconem* in iis *adnotaſſe qualiter Evrardus Marchio, Sancti Calixti Papæ & Martyris venerabile corpus a Romana Sede impetraverit, atque in ejus honore Monaſterium in prædio ſuo conſtituerit. Quod prædium poſt ejus obitum ad filium ipſius Rodulfum Abbatem hereditario jure devenerit, qui res ipſas ſimul cum memorati Martyris.*

lyris gleba, vita ſua diebus abſque ulla contradictione tenuerit; & de ſeculo migraturus, eaſdem res cum Monaſterio & corpore ſacro, Remenſi Sanctæ Dei Genitricis Eccleſiæ delegaverit, eamdemque rerum ſuarum hæredem inſtituerit. Tunc verò Hucboldus quidam ſororis hujus Rodulfi maritus munus ejuſdem Abbatis calumniabatur, & ab Eccleſia Dei Genitricis jure conabatur auferre. Proinde precatur Fulco, *ut quid ſibi ſit in talibus agendum, ſuis eum ſacris inſtruat literis, & harum collationem æternâ ſtabilitate corroboret, atque contradicentes digna excommunicationis ultione percellat.* Idem docet *S. Odo* Cluniacenſis Abbas Lib. III. Collationum Cap. XXI. ubi de quibuſdam Monialibus ad Seculum regreſſis ita ſcribit: *Fuerant uſque ad tempus illud, quo exierant, bene converſatæ. Ad hoc autem egredi permiſſæ ſunt, ut de rebus parentum, qui fortè nuper obierant, aliquid Monaſterio reportarent; ſed hac occaſione ſeculum prægustantes, oblitæ ſunt Deum.*

Opus manuum apud Monachos in uſu.

XX. Opus manuum apud Monachos in uſu fuiſſe ſecundùm Regulam *S. Benedicti*, docet Conventus Aquiſgranenſis Abbatum Franciæ Cap. 4. 12. & 17. Cap. 4. ſtatutum eſt, *Ut in coquina, in piſtrino, & in cæteris officinis, propriis operentur manibus, & veſtimenta ſua opportuno tempore lavent.* Cap. 12. *Ut ſi neceſſitas popoſcerit ob operis laborem, poſt refectionem veſpertinam, etiam & in Quadrageſima pari modo, & quando Officium Mortuorum celebratur, priuſquam lectio Completorii legatur, bibant.* Cap. 17. *Ut ſi neceſſitas fuerit eos occupari in fruges colligendo, conſtitutum legendi & meridie pauſandi tempus prætermittatur, & operantes non murmurent.* Cap. 18. *Ut quarta & ſexta feria jejunantes, ante Nonam, aut poſt Nonam, ſi neceſſitas fuerit, juxta Prioris arbitrium levia opera exerceant.* Capitula Monachorum *Sancti Galli* Cap. 24. jubent ut Monachi *certis temporibus occupentur in opere manuum, certis in lectione divina.* Antiquæ Conſuetudines Cluniacenſis Monaſterii Lib. I. Cap. XXX. opus manuum levius fuiſſe in illo Cœnobio teſtantur. *Non enim erat aliud quàm fabas novas & nondum bene maturas, de folliculis ſuis egerere, vel in horto malas herbas & inutiles eruere; & aliquando panes formare in piſtrino.*

Monachorum ſtudia.

XXI. Studio tamen incumbebant, ob idque tempore Quadrageſimæ libros accipiebant de Bibliotheca ſecundùm Prioris diſpoſitionem, ut ſtatuit idem Abbatum Conventus Cap. XIX. Quantum floruerit in Ordine Benedictino literarum, cùm humanarum tum ſacrarum ſtudium, teſtes ſunt doctiſſimi ex Ordine iſto Monachi, quorum egregia Opera nono & decimo Seculo edita ad poſteros tranſmiſſa ſunt. Teſtes ſunt Scholæ celebres in Cœnobiis inſtitutæ, in Anianenſi, in Fuldenſi ubi docuit Rabanus Maurus, in Sandionyſiano, in Turonenſi, in Corbejenſi, in Centulenſi, &c. Teſtis eſt *Ardo* in Vita *S. Benedicti Anianenſis*, de eo ſcribens: *Inſtituit Cantores, docuit Lectores, habuit Grammaticos, & ſcientia Scripturarum peritos, de quibus etiam quidam poſt fuerunt Epiſcopi, aggregavit, librorum multitudinem congregavit.* Teſtis eſt S. Abo Floriacenſis Abbas & Martyr, de quo *Aimoinus* in ejus Vita ſcribit: *Jam verò contra vitia carnis jugem ajebat debere haberi pugnam, omnique induſtria inveſtigandum, quibuſnam armis, quis ejus expugnet oblectamenta. Ad quod explendum, poſt orationum vota, poſt jejuniorum virilia certamina, multùm prodeſſe cenſebat literarum ſtudia, maximèque dictandi exercitia. Quarum ipſe perſtudioſus exiſtens, nullum pene intermittebat tempus, quin legeret, ſcriberet, dictaretve.*

ARTICULUS VI.

De Bonis Eccleſiæ, & eorum adminiſtratione Seculis IX. & X.

Bonorum Eccleſiæ adminiſtratio penes Epiſcopos.

I. Bonorum Eccleſiæ adminiſtratio nono & decimo Seculo erat penes Epiſcopos, ut docet Concilium Moguntinum Canone 8. his verbis: *Ut Epiſcopi poteſtatem habeant res Eccleſiaſticas providere, regere, & gubernare, atque diſpenſare, ſecundùm Canonum auctoritatem volumus.* Idem docet Concilium Turonenſe III. Canone II. *Licitum ſit*, inquit, *Epiſcopis præſentibus Presbyteris & Diaconis, de theſauro Eccleſiæ, familiæ & pauperibus ejus Eccleſiæ, ſecundùm canonicam inſtitutionem, juxta quod indiguerint, erogare.* Idem docent Regum noſtrorum Capitularia. Lib. V. Cap. 194. *Ut unuſquiſque ſuam decimam donet, atque per juſſionem Epiſcopi diſpenſet.* Lib. VII. Cap. 214. *Statutum eſt ut nullus Presbyter, vel Diaconus rerum decimas, vel aliquid de rebus Eccleſiæ, ſine conſilio proprii Epiſcopi irreverenter vendere præſumat. .. Et ne deinceps fiat, cavendum eſt, ſicut a quibuſdam in aliquibus locis impudenter factum audivimus, eo quòd quidam Sacerdotes, antequam meſſes maturæ vel collectæ eſſent, earum decimas vendere cauſa ebrietatis tentaverunt, quod ne deinceps fiat, pariter omnes inhibemus; ſed ut priùs cum gratiarum actione a Sacerdotibus recipiantur. Et ſi neceſſitas fuerit pro reſtauratione Eccleſiarum, vel pro redemptione captivorum eas vendere, cum conſilio proprii Epiſcopi, & aliorum bonorum Sacerdotum hoc faciant; ne qualibet occaſione occultè & ſine teſtimonio fraudentur oblationes fidelium; & unde pauperes recreari debent, vel Eccleſiæ reſtaurari, ſeu Clerici vivere, ſive Epiſcopi recipi, hoſpites & peregrini paſci & venerari; Presbyteri, vel Diaconi, aut quilibet Fidelium in ſuis nimis potationibus vel comeſſationibus ſeu carnalibus deſideriis inſicere non præſumant, ſed in prædictis rebus eas fideliter ſubminiſtrent; & ſciant ſe non ſuarum, ſed Dominicarum rerum eſſe diſpenſatores.* Et Cap. 261. *Placuit ut Epiſcopi rerum Eccleſiaſticarum in omnibus juxta Sanctorum Canonum ſanctiones plenam ſemper habeant poteſtatem. Nullus eas dare vel accipere abſque proprii Epiſcopi audeat juſſione.* Cap. 292. *Multi, contra Canonum conſtituta, Eccleſias quas ædificaverint, poſtulant conſecrari, ita ut dotem quam eidem Eccleſiæ contulerint, non cenſeant ad Epiſcopi ordinationem pertinere. Quod factum & in præterito diſplicet, & in futuro prohibetur. Sed omnia, ſecundùm conſtitutionem antiquam, ad Epiſcopi ordinationem & poteſtatem pertineant.* Cap. 468. *Placuit ut omnes Eccleſiæ cum dotibus & omnibus rebus ſuis in Epiſcopi proprii poteſtate conſiſtant, atque ad ordinationem vel diſpoſitionem ſuam ſemper pertineant.* Additio IV. ad Capitularia, Cap. 37. *De his quæ Parochiis in terris, vineis, mancipiis, atque peculio quicumque Fideles obtulerint, antiquorum Canonum inſtituta ſerventur, & omnia in Epiſcopi poteſtate conſiſtant. De his tamen quæ in altario acceſſerint*, id eſt, de oblationibus adventitiis, *tertia fideliter Epiſcopis deferatur.*

Idem docet Herardus Turonenſis in Capitulari Cap. 35. ſtatuens: *Ut decimæ & fideliter a populis dentur, & canonicè a Presbyteris diſpenſentur, & annis ſingulis rationem ſuæ diſpenſationis Epiſcopo vel ſuis Miniſtris reddant: ne fortè damna fraudium ſubigant, aut necatores pauperum, ſubtrahendo utilia, quod abſit, exiſtant.* Idem docet Concilium Pontigonenſe Canone II. decernens, *Ut decima conlaborationum & animalium Domino offeratur, & in poteſtate Epiſcopi maneat, qualiter*

ter a Presbyteris diſpenſentur canonicè. Idem docet Concilium Troſleianum Canone 6. *Ab antiquo*, inquit, *tempore, a Sanctis Patribus, & a noſtris eſt majoribus conſtitutum, ut ſicut habet Epiſcopus in ſua ordinatione omnem generaliter Parochiam, cum omnibus ruſticanis Parochiis, quas per tricennium inconcuſsè poſſedit: ita & unuſquiſque Presbyter in ſua ordinatione ac diſpoſitionis curam habeat Parochiam ſuam, cum dote, & decimis Eccleſiæ, videlicet cum ſui Epiſcopi conſilio ac diſpoſitione, ſecundùm Regulas antiquitus & divinitus conſtitutas ... Quia verò facultatum & dotum ad Eccleſias pertinentium diſpoſitio, ſecundùm Canonum antiquam conſtitutionem, ad Epiſcoporum ſolummodo ordinationem, & ad Presbyterorum diſpoſitionem pertineat*, Toletanum * *manifeſtat Concilium dicens*: Multi contra Canonum conſtituta ſic „ Eccleſias, quas ædificaverint, poſtulant conſecrari, ut dotem quam eiſdem Eccleſiis contulerint, cenſeant ad Epiſcopi ordinationem non „ pertinere. Quod factum & in præterito diſplicet, & in futuro prohibetur: ſed omnia, juxta „ Conſtitutionem antiquam, ad Epiſcopi ordinationem & poteſtatem pertineant. *Quòd ſi quæritur, quæ dicat omnia, proculdubio decimas, primitias, fructuum, & oblationes eorum, & ea quæ Parochiis in terris, vineis, mancipiis, atque peculiis, ſeu quibuſlibet rebus quæcumque Fideles obtulerint: quæ omnia ſub immunitate a tributis fiſcalibus, & omni Dominorum exactione libera, ſub poteſtate & diſpoſitione, ut diximus, Epiſcoporum, ac regimine & diſpenſatione Presbyterorum, manere debent inconcuſſa.*

* Tolet. III. Can. 29.

Ratherius Veronenſis Epiſcopus in lib. *de contemptu Canonum*, P. I. invehitur adversùs perduelles Eccleſiæ ſuæ Clericos, qui bona Eccleſiæ ad ipſius nutum adminiſtrare & diſpenſare nolebant, ſecundùm Canones. Supponit hæc verba a Chriſto Domino dicta S. Petro, *Paſce oves meas*, non ſolùm paſcendi ſpiritaliter, ſed etiam corporaliter gregem ſibi commiſſum, omnibus Epiſcopis in *Sancto Petro* curam demandatam docere. Ex quo principio ita colligit: *Monſtrent, qualiter corporaliter ſibi commiſſos quis valeat paſcere, ſi unde eos debeat paſcere, non permittitur ſaltem cognoſcere. Et cùm de oblationibus & decimis Fidelium vivere tabernaculi cuſtodes debeant Domini, hoc eſt, Eccleſiæ Clerici: ſi neſcit Epiſcopus quot decimani, quot manſi, quot modia tritici, quot congia vini tantis vel tantis ſufficiant Clericis ad victum utique & tegumentum, nonne convincitur aut non eſſe Paſtor, aut certè inſipiens exiſtere Paſtor, qui neſcit ubi illa ſint paſcua, ubi pecora conducere debeat ſua providentia commiſſa? Et cùm rariſſimè videas gratis aliquos aut timore, aut confœderari amore, unde te verebitur cui nihil vales auferre? Unde amabit, cui nihil potes conferre? Si ergo ad Epiſcopum nihil de rebus pertinet, quibus Clerici vivere debent, aut ipſe eis non debet, ut animalem ita & corporalem dare in tempore tritici menſuram, & ſicut Actus Apoſtolorum continent, non dividuntur ſingulis ab Epiſcopo, vel quolibet alio ab eodem ad id Officium inſtituto, prout cuique opus eſt, ſed ipſi Clerici dividunt inter ſe, prout quilibet eorum potentior eſt, & non, juxta conſuetudinem aliarum Eccleſiarum, omnibus Eccleſiæ Clericis, ſed juxta propriam voluntatem ſolis Diaconibus & Presbyteris debent, quæ Veronenſi Eccleſiæ collata ſunt eodem. ..... Subdiaconi, Acolythi, & cæteri in Ordine Clerici, quid debent agere, unde vivere, pro qua re militare Eccleſiæ?*

Idem *Ratherius* in lib. *De Diſcordia inter ipſum & Clericos*, teſtatur ſe aliqua iis abſtuliſſe Clericis qui abundabant, ut aliorum egeſtatem ſublevaret, ac propterea illorum odium incurriſſe. *Quod cauſa pro talerum comminationis*, inquit, *in effectum vertere non diſtuli actionis...... Illic ablata bonis duobus, id eſt, Beatæ Dei Genitrici, Sanctoque Stephano Protomartyri contuli, vel potiùs reddidi, faciens de quibuſdam inſuper ſcriptum quoddam, quod nominant Judicatum, id eſt, Decretum, pauperioribus Clericis ejuſdem Eccleſiæ: Hoc eſt Presbyteris, Capellanis, Subdiaconis de Secretario ſeptem, Cantoribus ſeptem, Acolythis de Secretario ſeptem, Oſtiariis ſex, non ut mihi fideliores tamen, ſed in ſervitio Domini fierent promptiores, & ceſſante paupertatis occaſione, ſtudioſiores in Domini diebus ac noctibus fierent ſervitute.*

II. Epiſcopi Bona Eccleſiæ per Oeconomos adminiſtrabant, ut conſtat ex Concilio Meldenſi Canone 47. & ex Pontigonenſi Canone 14. Idem conſtat ex Canonicis Literis, quas *Hincmarus Hedenulfo* Laudunenſi Epiſcopo recèns ordinato dedit, quæ extant inter Formulas antiquas Promotionum Epiſcopalium, Tom. II. Conciliorum Galliæ Num. XVI. ex *Agobardo* in lib. *De Diſpenſatione rei Eccleſiaſticæ*, & ex lib. II. Capitularium cap. 29.

Epiſcopi Eccleſiæ bona adminiſtrabant per Oeconomos.

III. Bona & reditus vacantium Eccleſiarum, & defunctorum Epiſcoporum ſpolia, futuro Succeſſori ab Oeconomis reſervabantur, ſecundùm Sæculi noni & decimi diſciplinam. Id conſtat ex Canone 14. Concilii Pontigonenſis, decernente, *Ut quoties divinum Judicium Eccleſiæ Præſulem a ſæculo vocaverit, nullus ad ſuimet perditionem facultates ejus invadat, diripiat, & ad ſuos uſus transferat. Sed Erogatariis & Eleemoſynariis Eccleſiaſticis cum ipſius Eccleſiæ conſtituto Oeconomo liberum ſit, canonico more, juſtè rationabiliterque deputata Succeſſuro reſervare, vel quibuſcumque, ſicut expedit, pro ejus ſpiritu diſtribuere: Quod qui iniqua cupiditate tranſgredi præſumpſerit, irrefragabiliter multetur.*

Bona & reditus Eccleſiarum vacantium futuro Succeſſori reſervata.

Idem docet *Hincmarus* Epiſtolâ 9. ad Epiſcopos & Proceres Provinciæ Remenſis, Cap. XLI. „ Sicut, „ *inquit*, Epiſcopus & ſuas, & Eccleſiaſticas facultates ſub debita diſcretione in vita ſua „ diſpenſandi habet poteſtatem, ita facultates Eccleſiæ viduatæ poſt mortem Epiſcopi penes Oeconomum integræ ſervari jubentur futuro Succeſſori ejus Epiſcopo: Quoniam res & facultates Eccleſiaſticæ, non in Imperatorum atque „ Regum poteſtate ſunt ad diſpenſandum, vel „ invadendum, ſive diripiendum, ſed ad defenſandum atque tuendum. Sunt enim Sanctuaria „ & hereditas Domini, ſicut & in Veteris & „ Novi Teſtamenti Sanctarum Scripturarum paginis legimus. Sunt vota fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum.

Ludovicus Pius, teſte *Flodoardo*, lib. 2. cap. 19. Eccleſiæ Remenſi Donatione facta ſatisfecit pro detrimentis ipſi illatis a deceſſoribus Regibus, qui vacante Sede, bonorum Eccleſiaſticorum reditus in ſuos uſus converterant. „ Clementiæ, „ *inquit*, noſtræ innotuit, quia vetuſtatis ſenio „ contrita jam dictæ Metropolis urbis Sancta Mater noſtra Eccleſia, in honore Sanctæ ſemperque Virginis ac Genitricis Dei Mariæ conſecrata, exiſteret ..... Quam pro tantis beneficiis nobis ibidem a Deo collatis renovare cupientes, & ad id exequendum loci incommoditatem cernentes, concedimus ad hoc opus, & „ ad cætera quæque pro Servorum Dei ibidem „ degentium neceſſitatibus ædificanda, murum „ omnem cum portis ipſius civitatis, & omnem „ operam cum cunctis impendiis, quæ ex rebus „ & facultatibus ipſius Eccleſiæ & Epiſcopatus „ Remenſis Aquis Palatio noſtro Regio peragi „ & exſolvi ſolitum fuerat, in eleemoſyna videlicet noſtra, & pro remedio animæ Domni ac „ Genitoris noſtri, atque cæterorum Prædeceſſo-

„ ſorum noſtrorum, qui eumdem Epiſcopatum „ contra ſalutem ſuam aliquamdiu tenuerant, & „ in ſuos uſus contra Eccleſiaſticas Regulas, res „ ac facultates ipſius Eccleſiæ expenderant: & „ ob hoc minùs, quàm debuerat, utilitates ſa„ cris locis in eodem Epiſcopatu conſtitutis exin„ de provenerunt „. Ob eamdem rationem *Carolus Calvus* bona Eccleſiæ Remenſis, quæ vacante Sede Palatinis ſuis in Beneficium tradiderat, *Hincmaro* Epiſcopo reſtituit, *Magna neceſſitate, & per omnia invitum* id ſe egiſſe conteſtatus, ut conſtat ex ejus Præcepto apud *Flodoardum* Lib. III. Cap. IV. Fructus tamen non reſtituit *Carolus Calvus*, nec Eccleſia reſtitutionem illam exegit.

Jus tuitionis Bonorum Eccleſiaſticorum, Sede præſertim vacante Regibus Chriſtianiſſimis competens.

Jus tuitionis & cuſtodiæ Bonorum Eccleſiaſticorum, Sede præſertim vacante, ſibi nihilominus meritò vendicabant Reges Chriſtianiſſimi, ut probat Capitulare *Caroli Calvi* anni 877. cap. 8. cujus hæc ſunt verba: *Si aliquis Archiepiſcopus defunctus fuerit, vicinus Epiſcopus ipſius Diœceſeos, cum Comite, ipſam Sedem provideat, uſque dum obitus ipſius Archiepiſcopi ad veſtram notitiam perveniat. Si aliquis Epiſcopus interim obierit, Archiepiſcopus ipſi Sedi Viſitatorem ſecundùm ſacros Canones deputet, qui unà cum Comite, ipſam Eccleſiam, ne prædetur, cuſtodiat, uſque dum ipſius Epiſcopi obitus ad veſtram notitiam perveniat.* Sic reſpondent Epiſcopi & Optimates Regni.

Jus illud tuitionis & cuſtodię Bonorum Eccleſiaſticorum Regibus Chriſtianiſſimis competere, agnoſcebat Eccleſia. Quam ob rem Epiſcopum electum Comprovinciales Epiſcopi ad Regem adducebant, ut ejus electioni præberet aſſenſum, & Bona Eccleſiæ ſuæ tuitioni & cuſtodiæ commiſſa ipſi traderet, ac in poſſeſſionem illum mitteret. Id ab *Hincmaro* diſcimus Epiſtolâ XII. ad *Ludovicum III.* Francorum Regem. „ Ut, *inquit*, „ ſicut Sacræ Leges & Regulæ præcipiunt, Ar„ chiepiſcopis & Epiſcopis conlimitanearum Diœ„ ceſeon electionem concedere dignemini, ut „ undecumque ſecundùm formam regularem ele„ ctionis talem eligant Epiſcopi, qui & Sanctę „ Eccleſię utilis, & Regno proficuus, & Vobis „ devotus ac fidelis cooperator exiſtat: & con„ ſentientibus Clero ac Plebe, eum vobis ad„ ducant, ut ſecundùm miniſterium veſtrum „ res & facultates Eccleſiæ quas ad defendendum „ & tuendum vobis Dominus commendavit, ſuæ „ diſpoſitioni committatis; & cum conſenſu ac „ literis veſtris eum ad Metropolitanum Epi„ ſcopum ac Coëpiſcopos ipſius Diœceſeos, qui „ eum ordinare debent, tranſmittatis „. Eodem ſenſu *Buldericus* Noviomenſis Epiſcopus lib. 1. cap. 48. narrat *Hincmarum* Remenſem Archiepiſcopum *Guntberto*, cui *Lotharius* Imperator Cameracenſem Epiſcopatum contulerat, reſtitiſſe, cunctiſque ipſius Eccleſiæ Clericis ac Militibus ſub anathemate interdixiſſe, ne quis eorum cum adultero Paſtore ullum aſſenſum aut familiaritatem haberet; *Uſumfructum verò terræ, quod Imperatoris erat, tantummodo commodarent.* Uſumfructum Imperatoris fuiſſe, ut in proprios uſus converteret, aut cui vellet, durante vacatione Sedis concederet, *Buldericus* non ſcribit, ſed ut tueretur ſicut hæreditatem Domini, & futuro ſervaret ac traderet Epiſcopo, ut ait *Hincmarus* loco ſupra laudato: Qui & alibi non ſemel eamdem propugnat diſciplinam, præſertim Epiſtolâ XLV. de Tranſlationibus contra Actardum Nannetenſem Epiſcopum. *Chalcedonenſe Concilium*, inquit, *viduatæ Eccleſiæ reditus penes Oeconomum futuro reſervari jubet Epiſcopo, nec ab aliis quibuſque vel vivente, vel defuncto cujuſcumque civitatis Epiſcopo, uſurpari, vel præſumdari*

Ejuſdem teſtis eſt Diſciplinæ *Atto* Vercellenſis Epiſcopus in libello „ De Preſſuris Eccleſiaſticis „ p. 3. Præterire, *inquit*, non poſſumus, quòd „ res Eccleſiaſticę poſt mortem vel expulſionem „ Epiſcopi in direptionem & rapinam ſæculari„ bus tradantur: cùm dignum ſit quòd ea, quæ „ in Epiſcopio remaneant, per Oeconomum & „ cæteros diſpenſatores Eccleſiæ uſque ad Ordi„ nationem futuri Epiſcopi intemeratè ſerventur, „ ne ab aliis per quodvis ingenium ullo modo ſu„ bripiantur. *Et infra:* Divinæ res non homi„ num poſſeſſiones eſſe noſcuntur, nec licet ſæ„ cularium dignitatum inde fieri additamentum; „ quoniam Eccleſiaſticorum vel pauperum ſunt „ præparata ad uſum. Eccleſia Sponſa Chriſti „ eſt, & omnium domina, qui ſe de Domini „ confitentur eſſe familia. Quis ergo tam inſi„ piens Chriſtianus ejus ſe Dominum audeat no„ minare, vel ejus rebus præſumptivè perfrui? „ Dignum enim Procuratorem ei inter homines „ invenire vix poſſumus; Dominum autem ejus „ penitus ignoramus præter illum, de quo Jo„ annes Baptiſta ait: * Qui habet ſponſam, ſpon„ ſus eſt „. Ejuſdem Diſciplinæ teſtis eſt Annalium Francorum, qui Bertiniani dicuntur, Auctor, cum Regi *Carolo Craſſo* vitio vertit, quòd *Hugoni Junioris Lotharii filio facultates Eccleſiaſticas Metenſis Epiſcopii, quas ſacri Canones futuro Epiſcopo reſervari præcipiunt, ad conſumendum remiſerit*, (Ad annum DCCCLXXXII.)

*Joann. 3.

Quas ob rationes Regum Chriſtianiſſimorum tuitio & cuſtodia Eccleſiarum bonis neceſſaria?

IV. Maximè tunc neceſſaria erat bonis Eccleſiæ conſervandis Regum tuitio & cuſtodia, cum pravus ille mos inoleviſſet, ut defunctorum Epiſcoporum ſpolia diriperentur, quem *Joannes Nonus* Pontifex Maximus in Romana Synodo, & Concilia Pontigonenſe & Troſleianum Canone XIV. damnarunt. Curatorum quoque morientium bona invadebant Parochiarum Domini, jus idem in ea ſibi vendicantes, quod in ſervorum ſuorum decedentium bona ipſis conſuetudo tribuebat. Quem abuſum Canon Triburienſis Concilii a *Reginone* laudatus lib. 2. cap. 39. damnavit his verbis: *Perlatum eſt ad ſanctam Synodum, quòd quidam laïci improbè agant contra Presbyteros ſuos, ita ut de morientium Presbyterorum ſubſtantia partes ſibi vindicent, ſicuti de propriis ſervis. Interdicimus itaque ut hoc ulteriùs fiat, ſed ſicuti liberi facti ſunt ad ſuſcipiendum gradum, & agendum divinum Officium, ita ab eis nihil exigatur præter Dei Officium.* Invaſionis iſtiuſmodi crimine ſe polluerat *Theodulfus* Comes, ad quem ſcripſit *Hincmarus*, ut Parochialis Eccleſiæ bona poſt obitum Preſbyteri ab ipſo uſurpata eidem reſtituerent Eccleſiæ, & Presbyteris quibus commendata fuerant *juxta ſacras Auctoritates, & Regum Præcepta:* ut refert *Flodoardus* lib. 3. cap. 26.

Alio ex capite neceſſaria erat Eccleſiæ rebus Regum tuitio; quòd nimirum Laïci Eccleſiæ prædia in Beneficium a *Carolo Martello* obtinuiſſent, eaque ad heredes ſuos tranſmiſiſſent; quòd etiam plerique abſque conceſſione Regum illa uſurpaſſent, perturbatis temporibus: quòd tandem multi piis etiam Principibus in dies obreperent, ab iiſque Eccleſiæ bona malis artibus impetrarent. His verò malis abſque Regum Auctoritate remedium adhiberi non poterat. Adhibuit præſenti malo Carolus Magnus, quamvis pręterita non penitus ſanaverit. In Capitulari namque Aquiſgranenſi ſive primo anni DCCCIII. Cap. I. Legem tulit *de rebus Eccleſiæ non dividendis*, cujus hæc ſunt verba: *Quia juxta SS. Patrum traditionem novimus res Eccleſiæ vota eſſe Fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, cuique non ſolùm habita conſervare, verùm etiam multa, Deo opitulante, conferre optamus; tamen ut ab Eccleſiaſticis de non dividendis rebus ullius Eccleſiæ ſuſpicio-*

Piciionem dudum conceptam penitus amoveremus, ſtatuimus ut neque noſtris neque filiorum & ſucceſſorum temporibus, ullam penitus diviſionem aut jacturam patiantur. Et in altero Capitulari ejuſdem anni hæc ſtatuit contra eos, qui res Eccleſiæ a Regibus petere, & abſque conſenſu Sacerdotum retinere præſumerent: *Et hoc vobis, omnibuſque Fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtris notum eſſe cupimus, quòd cum his, qui abſque voluntate aut conſenſu vel datione Rectoris illius Eccleſiæ, cujus ipſæ res juſtè eſſe debentur, & maximè proprii Epiſcopi, res Eccleſiæ a Regibus petere, aut retentare, vel auferre, aut invadere vel vaſtare præſumpſerint, nec in hoſtem, nec ad pugnam ire, nec cibum ſumere, nec ad Eccleſiam, vel ad Palatium, aut in itinere, pergere, nec etiam noſtros homines cum eorum hominibus, aut caballos, vel reliqua pecora noſtra cum eorum pecoribus aut ad paſtum ire, aut ſimul habitare vel manere, nec ullam participationem cum eis, niſi pro emendatione, ante publicam emendationem & Eccleſiæ ſatisfactionem, umquam frequenter aut libenter habere debeamus, ne pro eorum iniquitatibus atque flagitiis unà cum eis nos & noſtri peccemus...... Tales verò a nobis, ſi nos fideles habere vultis, ſegregate, & in ergaſtulum ſub publica Pœnitentia redigite.* Et in altera Lege ejuſdem Capitularis præcipit: *Ut nullus res Eccleſiæ niſi precario poſſideat, & poſtquam ipſa precaria finitæ fuerint, faciant poteſtativè Speculatores Eccleſiæ utrùm elegerint, aut ut ipſas recipiant, aut poſteris eorum ſub precario & cenſu habere permittant. Ita tamen ut ipſi proprias & utiles res eiſdem Eccleſiis legaliter tradant.*

Præclara Caroli Magni verba, Principibus Chriſtianis inculcanda ab his qui conſcientias eorum moderantur.

Obſervatione digna ſunt quæ ſequuntur Magni Imperatoris verba, & Chriſtianis Principibus ab his, quibus eorum animæ commiſſæ ſunt, ſuggerenda, & inculcanda. ,, Novimus, *inquit*, multa ,, Regna & Reges eorum propterea cecidiſſe, ,, quia Eccleſias ſpoliaverunt, reſque earum va- ,, ſtaverunt, abſtulerunt, alienaverunt, vel di- ,, ripuerunt; Epiſcopiſque & Sacerdotibus, at- ,, que, quod magis eſt, Eccleſiis eorum abſtule- ,, runt, & pugnantibus dederunt. Quapropter ,, nec fortes in bello, nec in fide ſtabiles fue- ,, runt, nec victores extiterunt; ſed terga multi ,, vulnerati, & plures interfecti verterunt, Re- ,, gnaque & regiones, &, quod pejus eſt, Re- ,, gna cœleſtia perdiderunt, atque propriis hæ- ,, reditatibus caruerunt, & hactenus carent. Quæ ,, omnia vitantes, nec talia facere, nec conſen- ,, tire, nec Infantibus aut Succeſſoribus noſtris ,, exemplum dare volumus; ſed quantum valemus ,, & poſſumus, adjuncto Leonis Papæ, & om- ,, nium Epiſcoporum, quorum conſilio uſi hoc egi- ,, mus, ſpiritu noſtro ſpiritui eorum, per Deum, ,, & omnium Sanctorum merita prohibemus, con- ,, teſtamurque, ne talia faciant, vel facere volen- ,, tibus conſentiant; ſed adjutores & defenſores ,, atque ſublimatores Eccleſiarum & cunctorum ,, Servorum Dei pro viribus exiſtant, ne in fo- ,, veam in quam prædicti Reges & Regna ceci- ,, derunt, cadant, aut in profundum inferni de- ,, mergantur. Et ut hæc devotiùs per futura tem- ,, pora conſerventur, jubemus ut nullus a Nobis ,, vel Succeſſoribus noſtris ullo umquam tempore, ,, abſque conſenſu & voluntate Epiſcoporum, in ,, quorum Parochiis eſſe noſcuntur, res Eccleſia- ,, rum petere aut invadere, vel vaſtare, aut quo- ,, cumque ingenio alienare præſumat. Quod ſi ,, quis fecerit, pœnis ſacrilegii ſubjaceat, & a ,, Nobis, atque Succeſſoribus noſtris, noſtriſque ,, Judicibus vel Comitibus, ſicut ſacrilegus vel ,, homicida, vel fur ſacrilegus, legaliter punia- ,, tur, & ab Epiſcopis noſtris anathematizetur, ,, ita ut mortuus etiam ſepultura, & cunctis Dei ,, Eccleſiæ precibus & oblationibus careat, nec ,, eleemoſynam ſuam quiſquam recipiat.

Idem *Carolus Magnus*, aut *Ludovicus Pius*, in Capitulari incerti anni, quod ex Codice MS. Divionenſi *Baluzius* edidit Tom. I. Capitularium pag. 523. Legem eamdem renovat his verbis: *Præcipimus, ut ſi quis ex jure Eccleſiaſtico hactenus noſtra largitate aliquid poſſedit, ſi illa deinceps habere voluerit, ad proprios Epiſcopos veniat, & ab eis, & a Præpoſitis Eccleſiarum unde eſſe videntur, quocumque modo juſtè potuerit, ea impetrare ſatagat, & nihil ex eis aliter ambiat vel concupiſcat, vel accipiat, ne cupidos ſanctarum rerum ignis qui in eis eſt, favilloſiùs exurat.* Nec verò timuit Religioſiſſimus Princeps ne in rerum ſuarum detrimentum, aut exercitûs imminutionem ſui Lex illa vergeret, ſi Eccleſiæ bona Militibus ſuis in Beneficium non daret: ſed fiduciam in Deo collocans omnem, ait in eadem Lege: *Satius enim nobis eſt Regnum non habere terrenum; quàm æternum perdere. Plus verò me credo poſſe Deum per ſuorum merita Sanctorum adjuvare, quàm omnem militiam ſæcularem.* O digna Principe Chriſtiano verba, quæ utinam gratia divina omnium Regum Chriſtianorum animis inſculpat! Refertur ea Lex VII. Capitularium Cap. CCLXI. In eodem Libro, Cap. CCLXV. Lex iſta legitur: *Qui regulam Eccleſiæ petunt a Regibus, & horrenda cupiditatis impulſu egentium ſubſtantiam rapiunt, irrita habeantur quæ obtineat; & a Communione Eccleſiæ, cujus facultatem auferre cupiunt, excludantur.*

Caroli M. aut Ludovici Pii verba obſervatione digna, & Chriſtianis Principibus proponenda.

Agobardus Lugdunenſis Archiepiſcopus in lib. *De Diſpenſatione rerum Eccleſiaſticarum* narrat quomodo in Attiniacenſi Conventu Epiſcopos & Abbates *Adalardum* & *Heliſacharem* ſit adhortatus, ut *Ludovico Pio* Imperatori ſuggererent ,, pericula ,, de rebus Eccleſiaſticis, quas contra veritum, ,, & contra Canones, tractabant, & in uſus pro- ,, prios expendebant homines laïci. Poſtquam ,, enim, *inquit*, diffuſa eſt Eccleſia Dei toto orbe ,, terrarum, cœperuntque Templa erigi a fideli- ,, bus Imperatoribus, Regibus, atque Epiſcopis, ,, vel cæteris Potentibus, ditarique rebus & theſau- ,, ris ornari, fuit etiam conſequens ut Principum ,, providentiâ Leges promulgarentur, Epiſcopo- ,, rum ſollicitudine Canones ſtatuerentur de re- ,, bus ſanctificatis, id eſt, ſacris locis deputatis, ,, qualiter tuerentur ab improbis. Convenerunt ,, Epiſcopi, viri ſancti, quibus tunc abundabat Ec- ,, cleſia. Statuerunt illibatos conſervari debere ,, ſacros Canones, qui firmati ſunt Spiritu Dei, ,, conſenſu totius mundi, obedientiâ Principum, ,, conſonantiâ Scripturarum. Ex quo tempore ,, receptum eſt, non aliud eſſe agere cuiquam ad- ,, versùs Canones, quàm adversùs Deum, & ad- ,, versùs univerſalem ejus Eccleſiam. Quod ergo ,, Deo Auctore ſtatutum eſt, nova neceſſitate, ,, quæ tunc temporis non accidit, excuſabilem ,, facere non poteſt violatorem: quia omnipotenti ,, Deo omnia tempora præſentia ſunt. Quamobrem ,, iſtæ, quas nunc homines prætendunt neceſſi- ,, tates, & quarum causâ ſe impunè putant res ,, ſacras in uſus communes vertere, licèt tunc ,, hominibus futuræ eſſent, Deo tamen præſen- ,, tes erant; quodque Spiritu ſuo ſtatuit Eccleſia, ,, tenendum cunctis diebus uſque in finem ſæculi ,, voluit cuſtodiri. Sed quoniam quod de ſacris ,, rebus in laïcales uſus illicitè tranſlatis dicimus, ,, non fecit iſte Dominus Imperator, * ſed Præ- ,, ceſſores ejus; & propterea iſti impoſſibile eſt ,, omnia emendare, quæ antecedentes malè uſur- ,, pata dimiſerunt; ſaltem admonentibus vobis co- ,, gitare dignetur periculum, quod licèt vitare ,, nequeat, tamen dum penſat, timet, ac dolet, ,, apud miſericordem Dominum fiat per hæc ex-

*Lodovicus Pius.

,, cu-

,, cuſabilis. ,, Hæc pro tunc ſe ſuggeſſiſſe narrat *Agobardus*. Qui & anno ſequenti de his in Compendienſi Conventu * actum fuiſſe refert, eòque rem fuiſſe perductam, ut Laïci rebus Eccleſiæ quas poſſidebant, ut meliùs uterentur ſint admoniti, ab eis verò quæ Eccleſiis ſupererant, manus abſtinerent, immo eas tuerentur. Hiſque conditionibus concordiam inter Epiſcopos & Comites ab Imperatore fuiſſe conciliatam. ,, Ad hunc mo- ,, dum, *inquit*, ratiocinia ſunt perducta, ut pri- ,, mùm quidem intellectibus omnium inculcaren- ,, tur delicta de rebus ſacris illicitè uſis; poſt ve- ,, rò cum Dei timore in illis, quas habent, Laïci ,, cautiores effecti, etiam in his quæ remanſerunt ,, Eccleſiis fideliores atque clementiores exiſte- ,, rent; ita ut & ſuis adhiberent pietatem, & Ec- ,, cleſiis defenſionem, fieretque compatienti con- ,, cordia remediabilis ac veniabilis offenſio, quę ,, comitante pietate, de indulgentia quoque eſſet ,, ſecura. Hanc rem cùm Dominus Imperator au- ,, diret atque perpenderet, volens eam ducere ,, ad tranquillitatem pacis, quæ ad modicum tur- ,, bata fuerat, quantùm in ſe fuit, fecit uniri ,, Epiſcopos & Comites in conſenſum & pacem. Synodus Aquiſgranenſis II. tribus libris ad *Pippinum* Aquitaniæ Regem perſcriptis, eum a rerum Eccleſiaſticarum invaſione deterruit.

* Anno 823.

Jonas Aurelianenſis Lib. II. *De Inſtitutione Laïcali*, in invaſiones rerum Eccleſiaſticarum a Potentibus factas invehitur, & *Ludovici Pii* religionem commendat, qui Eccleſiam a tam gravi malo liberavit. *Sunt etiam*, inquit, *plerique Potentes, qui obliti ordinis & miniſterii ſui, hujuſcemodi Baſilicas poſſidentes, rebus tenues, Fidelium verò largiſſimis decimis abundantes, contra fas ſuis aut Clericis aut Laïcis beneficiario munere conferunt, ut de hujuſcemodi oblationibus & decimis ſibi fruantur. Quod quàm ſit extraordinarium, & Religioni Chriſtianæ incongruum, necnon & facientibus periculoſum, qui animadvertit, intelligit. Non enim ad Laïcorum, ſed ad Pontificum miniſterium, per quos Baſilicæ Deo dedicantur, pertinet, qualiter oblationes & decimæ Fidelium Deo oblatæ diſpenſentur, ordinare...... Hoc genus avaritiæ in tantum quoſdam obligaverat Laïcos, ut hoc juſtè & rationabiliter, immo inculpabiliter ſectari ſe poſſe putarent, donec glorioſus Orthodoxus Dominus Ludovicus Imperator, inter cætera pietatis ſuæ beneficia, quæ honore & amore Domini noſtri Jeſu Chriſti Sanctæ contulit Eccleſiæ, ab hoc quoque eam immunem effecerit.*

Carolo Calvo regnante, plurimas Eccleſiarum poſſeſſiones adhuc Laïci detinebant, quas reſtitui Rex minimè juſſit, neceſſitatem Regni cauſatus. Unde Concilii Sueſſionenſis II. Patres ſatis habuerunt decernere Canone IX. *Ut ex poſſeſſionibus, quæ Eccleſiaſticæ certis indiciis comprobarentur, nec plenè propter varias neceſſitates poterant reſtitui, ſaltem nona ac decima tribuerentur.*

Concilium Valentinum III. Canone VIII. excommunicationem decernit in eos, qui poſſeſſiones Eccleſiarum invadunt, etiamſi a Principe conceſſas dicant. *Placuit*, inquit, *ne prædia & poſſeſſiones Eccleſiarum, voto Fidelium collata, cupidis ad invadendum pateant...... Ut ſi quis non metuens judicium Dei & damnationem æternam, poſſeſſiones Eccleſiarum, ſive quæ pertinent ad jus earum, exſpoliare præſumpſerit, excommunicationis ſententiam, ejuſque præſumptionis factum recoerigat, ferat. Quòd etſi prætenderit hujuſmodi ſibi indulta & conceſſa ab Auguſtiſſimis Dominis noſtris, nec ſic a ſententia Epiſcopi ſit liber (multi enim probantur in ſimilibus mentiri) donec Rector ipſarum Eccleſiaſticarum rerum ad clementes aures Principis cauſam tam malè facti cum precibus Eccleſia deferat, ut ejus judicio & moderatione res unde agitur, deliberetur, & is qui caritate fuerit privatus Eccleſiæ, tunc, ſi dignus eſt, abſolvatur.*

Remenſis & Rotomagenſis Provinciæ Epiſcopi e Cariſiaco Palatio ad *Ludovicum* Germaniæ Regem luculentam Epiſtolam anno DCCCLVIII. ſcripſere, ut eum & ab uſurpando *Caroli* fratris Regno, & a rebus Eccleſiæ invadendis deterrerent. Legatur iſtius Epiſtolæ Caput VII. & VIII. In poſtremo illo de *Carolo Calvo* ita ſcribunt: *Frater veſter Dominus noſter partim juventute, partim fragilitate, partim aliorum callida ſuggeſtione, etiam & minarum neceſſitate, quia dicebant petitores, niſi eis illa loca ſacra donaret, ab eo deficerent, & ipſe aliquando per vos, ſicut nunc patet, aliquando per fratrem veſtrum Regnum deſtitutus ab eis perderet, talibus, ſicut ſcitis, perſonis commiſit, debito Privilegio reſtituite. Nam idem frater veſter & divina inſpiratione, & Sacerdotali redargutione, & etiam ab Apoſtolica Sede commonitus, ex aliqua parte, quæ perperæ egit, correxerat; quæ autem adhuc incorrecta erant, quomodo emendare poſſet, gemebundus quærebat. Abſit autem, ut vos aut illa quæ ipſe emendavit, deterioretis, & ſicut ille offendit & vos offendatis; aut quæ ipſe needum emendare potuit, inemendata ſinatis.*

Nicolaum I. Pontificem Maximum conſuluerat *Ado Viennenſis*, utrùm hi qui ſacras res Eccleſiis datas, & a Fidelibus oblatas, quaſi a principibus ſibi indultas invadunt, vaſtant, diripiunt, retinere præſumunt, Auctoritate Epiſcopali excommunicandi ſint. Reſpondit Pontifex Epiſtolâ ad ipſum datâ * anno DCCCLXII. *De his quidem rebus, quæ ſemel Deo contributa atque dicata ſunt, & poſtea ſub occaſione conceſſionis Principum a quibuſdam invaduntur; ſancimus, ut priùs conſulto Principe, ad reſecandam tam præſumptivam factionem cognoſcendum, utrùm illius ſit conceſſio, an invaſoris præſumptio. Quòd ſi Principis inordinata fuerit largitio, ipſe ſit Princeps pro emendatione redarguendus: ſi autem invaſoris declaratur præſumptio, uſque ad emendationem excommunicationis ſit vindictâ coërcendus.*

* Epiſt. III. Tom. III. Concil. Gall.

Formoſus Pontifex Maximus Remenſis Eccleſiæ bona, vacante præſertim Sede, adversùs Potentum invaſiones, & Regum ipſorum detentionem aut conceſſionem, Apoſtolicæ Sedis Privilegio *Fulconi* Archipræſuli dato munivit: *Sancimus Auctoritate B. Petri, ut nemo Regum, nullus Antiſtitum, nemo quilibet Chriſtianus, decedente Remorum Epiſcopo, ipſum Epiſcopatum, vel res ipſius Eccleſiæ ſuis compendiis applicet, neque ſub ſuo dominio teneat, præter civitatis Epiſcopum.*

Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis Epiſtolâ XII. ad *Ludovicum III.* Francorum Regem peſtiferam illam ſententiam refellit, quam Aulici adulatores ipſius animo afflabant, illum bonorum Eccleſiaſticorum ſupremum eſſe dominum, quæ proinde conferre poſſet ejus Majeſtas quibus vellet. En *Hincmari* verba: *Sunt qui dicunt, ut audivi, quia res Eccleſiaſticæ Epiſcoporum in veſtra ſunt poteſtate, ut cuicumque volueritis, eas donetis. Quod ſi ita eſt, ille Malignus Spiritus, qui primos parentes noſtros perdidit, perditionem veſtram in aures veſtras ſuſurrat: Sanctus namque Spiritus per eos, qui cum Chriſto in cœlo regnant, & in terris miraculis coruſcant, dixit: Res & facultates Eccleſiaſticæ oblationes appellantur, quia Domino offeruntur, & vota ſunt Fidelium, ac pretia peccatorum, atque patrimonia pauperum. Si quis illa rapuerit, reus eſt damnationis Ananiæ & Saphiræ, & oportet hujuſmodi tradere Satanæ, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini.* Ex his omnibus diſcimus, quis eſſet bonorum Eccleſiaſticorum nono & decimo Sæculo ſtatus; quàm obnoxia

eſſent Potentum invaſionibus; quomodo neceſſitate temporum & Regum facilitate ſæcularibus in Beneficium interdum concederentur; quàm neceſſaria eſſet Regum tuitio, & cuſtodia Eccleſiis maximè vacantibus, ut hi coërcerentur abuſus; quòd conceſſiones rerum Eccleſiaſticarum a Principibus factæ, ſeu viventibus Epiſcopis, abſque eorum conſenſu, ſeu vacante Sede, contra jus eſſe conferentur; quòd denique Eccleſia illas non approbaret, ſed Principes admoneret de periculo quod incurrebant, atque acriter argueret; eos ad hæc mala ſaluberrimis Legibus prohibenda & emendanda urgeret; eos denique anathemate configeret, qui ab eorum Majeſtate res Eccleſiæ per obreptionem impetrabant.

Clerici bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſatores, non domini, jure exiſtimati.

V. Clericos bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſatores eſſe, non dominos, docuit Eccleſia nono & decimo Sæculo. Ita Concilium Aquiſgranenſe I. Cap. CXVI. *Res Eccleſiæ, ſicut a SS. Patribus traditur, vota ſunt Fidelium, pretia peccatorum, & Patrimonia pauperum. Fideles namque fidei ardore & Chriſti amore ſuccenſi, ob animarum ſuarum remedium, & cæleſtis Patriæ deſiderium, ſuis propriis facultatibus ſanctam locupletem fecerunt Eccleſiam, ut his & Milites Chriſti alerentur, & Eccleſiæ exornarentur, pauperes recrearentur, & captivi pro temporum opportunitate redimerentur. Quapropter vigilanti ac ſolerti cura providendum eſt his qui ejus facultates adminiſtrant, ne eas in ſuos ſolummodo uſus convertant; ſed magis, juxta poſſibilitatem rerum, Chriſto famulantium, imò eorum in quibus Chriſtus paſcitur & veſtitur, curam gerere penitus non negligant. Sed & ſententia Beati Hieronymi non ſolùm Prælatis, ſed etiam cæteris qui rebus utuntur Eccleſiæ, vigilanter perpendenda eſt, qui ita in Commentario Matthæi Evangeliſtæ ait: Omnes igitur qui ſtipe templi, & his quæ conferuntur ad uſus Eccleſiæ, abutuntur in aliis rebus quibus ſuam expleant voluntatem, ſimiles ſunt Scribarum & Sacerdotum, redimentium mendacium & Salvatoris Sanguinem. Ergo res Eccleſiæ pauperibus & militibus Chriſti ſtipendiaria debent intelligi. Unde totis niſibus Prælatis ſatagendum eſt, ut SS. Patrum dictis & exemplis obſequentes, de rebus ſibi commiſſis & ſubditos gubernent, & pauperes foveant, cunctiſque utilitatibus ac neceſſitatibus Eccleſiæ fideliter adminiſtrando conſulant, quatenus de fideli adminiſtratione, ab ipſo, cujus Miniſtri eſſe noſcuntur, ineffabiliter remunerari mereantur.*

Idem docet Concilium Pariſienſe VI. Canone XV. *Quòd nulli*, inquit, *Sacerdotum liceat res Deo dicatas, ſibique commiſſas, utpote proprias tractare, & ad multifariòs ſecundùm libitum ſuum uſus, eas retorquere, ſed potiùs ſecundùm Canonicam Auctoritatem, Sanctorumque Patrum dicta & exempla, adminiſtrare, vel diſpenſare, ea quæ ſequuntur perſpicuè manifeſtant. Quòd autem ea quæ Domino ſanctificabantur ad jus pertinerent, Sacerdotum, Legalia inſtituta ſanciunt. In novo quippe Teſtamento, in initio videlicet Sanctæ naſcentis Eccleſiæ, vota Fidelium ante pedes ponebantur Apoſtolorum, eorumque judicio unicuique, prout opus erat, diſtribuebantur. Et licèt creſcente Fidelium devotione, copioſiſſimis ac munificentiſſimis eorum liberalitatibus ſancta donata ſit Eccleſia, eumdem tamen uſum Apoſtolorum ſucceſſores in tractandis ac diſpenſandis Eccleſiaſticis rebus ſe ſervare debere meminerint, Quoniam qui ſtipem Eccleſiæ juxta documentum B. Hieronymi, in ſuos convertit uſus, Scriba eſt & Phariſæus, ſimiliſque Judæ perdito.* Profert deinde Canonem Antiocheni Concilii 25. Canonem Concilii Calchedonenſis 26. Canonem inter eos qui Apoſtolorum titulo prænotantur 41. *Gelaſii* Pontificis Maximi Decretum in Epiſtolâ ad Epiſcopos Lucaniæ Cap. 27. *Juliani Pomerii*, quem ſub nomine *S. Proſperi* laudat, teſtimonium Lib. 2. de Vita Contemplativa, Cap. 9. quibus facultates Eccleſiaſticas adminiſtrandi & diſpenſandi modus præſcribitur. Laudat & *S. Hieronymum* in Commentario Capitis III. *Sophoniæ* Prophetæ dicentem: *Judices quoque ejus quaſi lupi Arabiæ, accidentes veſpere, & nil relinquentes in mane, non aſpicientes ad ortum Solis, ſed morantes ſemper in tenebris; & poſſeſſiunculas Eccleſiæ, & ea quæ in Dei donaria conferuntur, vertentes in lucrum ſuum, ne non habeant pauperes quod mane comedant: qui quaſi in nocte & nullo vidente, populantur, & cum luporum more cuncta diripiant, ne parvos quidem cibos indigentibus derelinquunt.* Ex quibus omnibus ita colligunt Synodi VI. Pariſienſis Patres: *Sicut igitur præmiſſa documenta declarant, non ſunt res Eccleſiæ ut propria, ſed ut Dominica & a Domino commendata, tractanda. Quicumque igitur eas ad ſuos proprios uſus, terrenoſque honores, & delectationes retorquet, quanti ſit diſcriminis, quantæque tranſgreſſionis, apertè animadverti poteſt.*

Idem docet Concilium Turonenſe III. Canone X. *Epiſcopi*, inquit, *maximam curam & ſollicitudinem circa pauperes habeant, & res Eccleſiaſticas Eccleſiis collatas cauta circumſpectione diſpenſent, quaſi Dei Miniſtri, non quaſi turpis lucri ſectatores: illiſque ita utantur, non ut propriis ſed ut ſibi ad diſpenſandum commiſſis.*

Idem docet Concilium Cabilonenſe II. Canone VI. *Eccleſia Sancta*, inquit, *non ſolùm Fideles ſpoliare non debet; quin potiùs inopibus opem ferre, ut debiles, pauperes, viduæ, orphani, & cæteri neceſſitatem patientes, a Sancta Eccleſia, ut puta a pia matre & omnium gubernatrice, ſubſidium accipiant: quia res Eccleſiæ quibus Epiſcopi non ut propriis, ſed ut commendatitiis uti debent, pretia ſunt peccatorum, Patrimonia pauperum, ſtipendia Fratrum in communi viventium.*

Idem docet Synodus Aquiſgranenſis II. Cap. II. Canone VII. *Similiter*, inquit, *ſcire convenit Præſulibus, res Eccleſiaſticas, non ut proprias, ſed a Domino ſibi pro aliorum neceſſitatibus commiſſas: atque juxta Proſperi * documentum, nihil aliud eſſe res Eccleſiæ, quàm vota Fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum. Idcirco ſummoperè eſt decertandum, ne aliquis Pontificum ea quæ Eccleſiaſticis tradita ſunt Miniſteriis pro remiſſione peccatorum, aut aliis aptanda officiis, aut pauperibus eroganda; ne aliquis ea propria cupiditate, aut Potentum terrore, parentumque procuratione, ad alios uſus retorqueat: ne fortè quod aliis extat remiſſio peccatorum, ipſi ſit damnationis augmentum: ſed potiùs cæleſti meditatione indigentibus eas, & Eccleſiaſticis Miniſteriis diſtribuat, ne exinde a Domino velut inutilis diſpenſator damnetur.*

* Juliani Pomerii.

Bonorum Eccleſiæ canonica diviſio & diſpenſatio.

VI. Eccleſiæ cujuſvis bona quatuor in partes diſtribui debebant ſecundùm Sæculi noni & decimi diſciplinam antiquis Canonibus conſonam, quarum una Clericis, altera pauperibus, tertia reſtaurationi templorum, quarta Epiſcopo cederet. Ita docent Concilium Mogontinum anni 847. Canone IV. Vvormatienſe anni 868. Canone VII. Triburienſe anni 895. Canone XIII. & Capitularia Regum noſtrorum Lib. VII. Cap. CCCLXXV. his verbis: *Inſtruendi ſunt Presbyteri, pariterque admonendi, quatenus noverint decimas & oblationes, quas a Fidelibus accipiunt, pauperum, & hoſpitum, & peregrinorum eſſe ſtipendia, & non quaſi ſuis, ſed quaſi commendatis uti debere, de quibus omnibus ſciant ſe rationem reddituros in conſpectu Divinæ Majeſtatis, & niſi eas fideliter pauperibus, & his quibus permiſſum eſt, adminiſtraverint, condemnationem paſſuros. Qualiter verò diſpenſari debeant, Canones ſacri inſinuant: ſcilicet*

Digitized by Google

eſt ut quatuor partes ex omnibus fiant, una ad fabricam Eccleſiæ relevandam, altera pauperibus diſtribuenda, tertia Presbytero cum ſuis Clericis habenda, quarta Epiſcopo reſervanda. Et quicquid exinde Pontifex juſſerit, prudenti conſilio eſt faciendum.

Quartam partem ſibi ſecundùm Canones debitam ex reditibus decimarum & oblationum in omnibus Parochiis, Epiſcopi Gallicani Curatis plerumque cedebant, in ornamenta Eccleſiarum & pauperum uſus expendendam, juxta Decretum Concilii VI. Pariſienſis, Canone XXXI. *Et quamquam*, inquit, *Auctoritas Canonica doceat, ut quarta pars decimarum & redituum ex oblationibus Fidelium, in uſus Epiſcoporum cedat, ubicumque tamen Epiſcopus ſua habet, ſuis contentus ſit; ubi autem nihil rerum Eccleſiæ ſuæ habet, accipiat de memorata quarta parte ſibi ſuiſque, non quod avaritia, quod abſit, ſuaſerit, ſed quod neceſſitas compulerit. Cæterùm ſi accipiendi nulla neceſſitas urſerit, nihil de memorata quarta parte accipiat, ſed uſibus Eccleſiarum, & pauperibus Chriſti impertiendam ſecundùm diſpoſitionem ſuam relinquat.*

De Bonorum Eccleſiaſticorum diviſione Ludovicus Pius in Capitulari Aquiſgranenſi anni 816. cap. 4. ſtatuit, *In ditioribus locis duas partes in uſus pauperum, tertiam in ſtipendia eorum Clericorum aut Monachorum; in minoribus verò locis æquè inter Clerum & pauperes fore dividendam.*

Pauperes, quibus decimarum portio viritim deſtinata erat, in matricula Eccleſiæ erant deſcripti, unde Matricularii vocabantur. De quibus *Hincmarus* in ſecundo Capitulari cap. 17. ſtatuit, ut Curatus *Matricularios habeat juxta qualitatem loci, non bubulcos aut porcarios, ſed debiles & pauperes, & de eodem dominio. Niſi fortè ipſe Presbyter habeat fratrem, aut aliquem propinquum debilem aut pauperrimum, qui de eadem decima ſuſtentetur. Reliquos autem propinquos, ſi juxta ſe habere voluerit, de ſua portione veſtiat atque paſcat.* De iiſdem Matriculariis ita loquitur in Capitulari Presbyteris ſuis dato in Synodo Remenſi anno 874. Cap. II. *Sæpe vos admonui de Matriculariis, quales ſuſcipere debeatis, & qualiter eis partem decimæ diſpenſare debeatis.... Interdixi vobis Dei Auctoritate, ut nemo Presbyter pro loco matriculæ quodcumque xenium, vel ſervitium in meſſe, vel in quocumque ſuo ſervitio præſumat requirere vel accipere; & Matriculariis debitam partem decimæ, quam fideles pro peccatis ſuis redimendis Domino offerunt, nemo præſumat vendere.* Idque illicitum eſſe probat ex ſcriptura ſacra Pſalmo 58. ubi David ita Deum compellat: *Deus meus miſericordia mea:* Porro *decima a fidelibus data miſericordia eſt, & miſericordia, quæ Deus eſt, datur. Qui eleemoſynam vendit, Deum, id eſt miſericordiam noſtram vendit, & ſimilis eſt Judæ... Et ſciatis quia quicumque Presbyter ex hoc Judæ latrocinio fuerit convictus, non ſolùm a Presbyterali Ordine dejicietur, ſed nec etiam partem de illa decima, quam Matricularii accipiunt, accipere promerebitur: ſed partem cum illo habebit, cujus ſocius conſors manſerit.*

Epiſcopi & Presbyteri portione ſua ſobriè uti ſe debere cenſebant.

Quàm ſobriè portione ſua uti deberent Epiſcopi & Presbyteri, nec ad luxum & delicias res oblatas Deo convertere: ſed ad neceſſitatem victûs & veſtitûs religioſè expendere, præclarè docuit *Iſaac Lingonenſis* Epiſcopus in Epiſtolâ *de Canone Miſſæ*, ad *Joannem* Pictavorum Epiſcopum *, exponens illa verba: *Ad menſam magnam ſediſti, diligenter attende quæ apponuntur. Stge cultrum in gutture tuo.* (Proverb. XXIII.) *Cultrum*, inquit, *abſtinentia & inedia quaſi in gutture figimus, dum qui totam victam noſtram obtinimus, de eo poſtmodum parcè & timidè quaſi de altario Dei ad neceſſitatem ſumimus. Nam qui altari deſervit ordinavit Dominus de altario vivere. Alioqui ſi poſt oblationem talem iterum delicioſè & luxurioſè quaſi de noſtro abſumimus, totum quod offerimus, auferimus; & de rapina jam pejùs vivimus. Nam ſic non jam Domino, ſed nobis vivimus & morimur: & ſive ſic vivimus, ſive morimur, jam verò non Domini, ſed noſtri; immo non noſtri, ſed diaboli ſumus.*

* Tom. I. Spicilegii.

Clerici poſſeſſiones ex Eccleſiæ reditibus acquiſitas, aut reſiduæ pecuniæ transmittere non poterant ad hæredes.

VII. Epiſcopi, & quivis Clerici prædia, aut quaſlibet poſſeſſiones ex Eccleſiaſticis reditibus proprio ac privato nomine comparare non poterant, ſed nomine dumtaxat Eccleſiæ; neque ſic acquiſita tranſmittere poterant ad heredes, nec etiam pecunias ex iiſdem reditibus congregatas vel reſiduas. Hujus diſciplinæ teſtis eſt Canon XVI. Concilii VI. Pariſienſis. *Quoniam*, inquit, *multi Epiſcoporum, amore propinquorum ſuorum de rebus ſibi commendatis, ſuo aut quorumlibet amicorum nomine, prædia aut mancipia emunt, & ut in ſuorum propinquorum jus cedant, ſtatuunt, & ob hoc & jura Eccleſiaſtica convelluntur, & Miniſterium Sacerdotale fuſcatur, immo a ſubditis detrahitur & contemnitur: Placuit omnibus, ut deinceps hoc avaritiæ genus caveatur, fixumque abhinc & perpetuò manſurum eſſe decrevimus, ut Epiſcopus res ſui juris, quas aut ante Epiſcopatum, aut certè in Epiſcopatu hereditaria ſucceſſione acquiſivit, ſecundùm Auctoritatem Canonicam, quicquid vult faciat, & cui vult conferat. Poſtquam autem Epiſcopus factus eſt, quaſcumque res de facultatibus Eccleſiæ, aut ſuo, aut alterius nomine, qualibet conditione comparaverit, decrevimus ut non in propinquorum ſuorum, ſed in Eccleſiæ, cui præeſt, jura deveniant. Similiter & de Presbyteris, qui de Eccleſiarum rebus, quibus præſunt, prædia eo modo emunt, faciendum ſtatuimus: Quoniam multos Presbyterorum occaſione taliter emptarum rerum, Eccleſias, quibus præſunt, expoliaſſe, & a ſuo miniſterio multis modis exorbitaſſe, & ſe diabolo mancipaſſe, multoſque laicorum ex hoc facto in ſcandalum damnationis & perditionis protraxiſſe cognovimus.* Iſti Canoni vim publicæ Legis tribuerunt Principes noſtri: ſiquidem refertur in Capitularibus Lib. V. Cap. 327.

Ejuſdem diſciplinæ teſtis eſt *Herardus* Archiepiſcopus Turonenſis in Capitulari, cap. 44. de Clericis ſtatuens: *Ut res, quas in ſacris Ordinibus acquiſierint, propriis Eccleſiis derelinquant. Hereditatis verò juxta arbitrium propria voluntatis diſtribuant.*

Hincmarus in Capitulis quæ Presbyteris ſuis dedit in Synodo Remenſi anno 874. cap. 4. graviter invehitur in eos qui de facultatibus Eccleſiaſticis alodes comparant, & illos Eccleſiæ non derelinquunt. „ Quoſdam veſtrûm, *inquit*, Eccle-
„ ſias veſtras negligere, & alodes audio compa-
„ rare, & in eis manſos extruere atque excole-
„ re, ac in eiſdem manſis fœminarum habitatio-
„ nem habere, eoſque manſos non Eccleſiis ſe-
„ cundùm ſacros Canones derelinquere, ſed con-
„ tra ſacros Canones vel propinquis veſtris, vel
„ aliis quibuſcumque diſtrahere. Unde ſciatis,
„ quoniam a quocumque hoc fieri compertero,
„ ſecundùm canonicam ſeveritatem judicare cu-
„ rabo. Nullum enim alodem Epiſcopus vel Pre-
„ sbyter, meliùs vel firmiùs poteſt habere, quàm
„ qui eſt Eccleſiæ attributus, ſi ſecundùm ordi-
„ nem ſuum vivere voluerit. Si autem ordinem
„ pro ſua culpa perdiderit, nec alodem, quam
„ a die Ordinationis ſuæ de Eccleſiaſticis facul-
„ tatibus acquiſivit, habere valebit. Quam frau-
„ dem de facultatibus Eccleſiarum contra ſacros
„ Canones, & ſanctarum ſeriem Scripturarum,
„ prædicationemque majorum, ex magna parte
„ poſſent retundere Comminiſtri noſtri, ſi ſecun-

,, dùm Capitulum ex ſacris Regulis a nobis col-
,, lectum, & illis ac vobis datum, ſtuderent re-
,, quirere quid de decimis ſinguli agant Presby-
,, teri: & quoniam nihil ab eis in Parochiæ cir-
,, cuitione exigo, quæ per ſingulos annos pa-
,, reant in Eccleſiis, de his quæ a nobis ſunt Ec-
,, cleſiis conſtituta, & qualiter quique Presbyte-
,, ri hoſpitales exiſtant ſecundùm præceptionem
,, B. Petri Apoſtoli.

Idem *Hincmarus* in Capitulis de quibus Magiſtri & Decani per ſingulas Eccleſias inquirere, & Epiſcopo renuntiare debent, inquirendum monet 18. ,, Si Presbyter nihil patrimonii habens
,, quando provectus eſt ad Ordinem Eccleſiaſti-
,, cum, poſtea emerit prædia, cujus juris ſint?
,, Quoniam Eccleſiæ, ad quam de nihil habenti-
,, bus promotus eſt, eſſe debent, juxta Canoni-
,, cæ Auctoritatis Decretum.

XIX. ,, Si aliquis Presbyterorum ab hinc de
,, reditibus Eccleſiæ, vel oblationibus ac votis fi-
,, delium, alieno nomine res comparaverit......
,, Quoniam contra Decreta Canonum hoc malum
,, agitur a quibus perpetratur. Quia ſicut nec
,, ſuo, ita nec alieno nomine Presbyter, vel qui-
,, libet ſub Regula fœnus exercere debet, mul-
,, tò minùs autem fraudem facere de facultatibus
,, Eccleſiaſticis. Quoniam hoc agere ſacrilegum
,, eſt, & par crimen Ananiæ & Saphiræ, atque
,, Judæ furis, qui ſacras oblationes, quæ ad uſus
,, fidelium ac pauperum mittebantur, aſportabat
,, & furabatur. Nam aliud eſt ſine diſpendio Ec-
,, cleſiæ, amicis vel parentibus pauperibus, aut
,, quibuslibet neceſtuoſis, cum menſura & ratio-
,, ne, ex caritate ſubvenire, & aliud cum de-
,, ſtructione Eccleſiæ, vel diſſipatione facultatum
,, Eccleſiaſticarum, quaſi furtim, immo furtim,
,, quæ Eccleſiæ eſſe debuerant, & uſibus illius,
,, ac pauperum, ſeu hoſpitum impendi, carna-
,, lium carnaliter uſibus ſine divino reſpectu in-
,, ſervire. Et de nihil habentibus promotus Pre-
,, sbyter non præſumat, quæ de facultatibus Ec-
,, cleſiæ comparaverit, vendere, vel quaſi ad
,, Caſam Dei tradere, niſi ad Eccleſiam cujus pro-
,, priæ eſſe debent, ſine conſultu Epiſcopi ,,.

Eadem repetit Opuſculo 48. *De Presbyteris criminoſis*, cap. 33. & 34.

Ejuſdem teſtis eſt diſciplinæ *Regino* Prumienſis Abbas Lib. I. *De Eccleſiaſticis Diſciplinis*, ubi agens de iis, de quibus Epiſcopus, vel ejus Miniſtri, in ſuo territorio inquirere debent per vicos, pagos atque Parochias ſuæ Diœceſeos, Titulo *De Vita & Converſatione Presbyteri*, cap. 40. inquirendum ait: *Si nihil patrimonii habens quando provectus eſt ad Dignitatem Eccleſiaſticam, poſtea emit prædia, cujus juris ſint*. Et lib. 11. cap. 30. refert Canonem Concilii Triburienſis, quo ſtatutum eſt, ut Presbyteri non ſolùm poſſeſſiones ex Eccleſiæ reditibus acquiſitas eidem Eccleſiæ relinquant, ſed etiam tertiam patrimonii ſui partem. *De peculiari verò Sacerdotum*, inquit, *Laici nihil ſibi uſurpent; ſed de duabus partibus faciant Presbyteri quod ſibi viſum fuerit; tertiam, ſecundùm Canonum juſſa, quibus ſerviunt, relinquant Eccleſiis*.

Ejuſdem diſciplinæ teſtis eſt Admonitio Synodalis antiqua, a Diacono poſt Evangelium legenda, Epiſcopo & cæteris in ordine ſedentibus, quam *Baluzius* edidit in Appendice ad *Reginonem*; in ea enim hæc verba ad Presbyteros diriguntur: *Res & facultates, quas poſt diem Ordinationis veſtra acquiritis, ad Eccleſiam, ad quam titulati eſtis, pertinere ſciatis*.

Idem habet Admonitio Synodalis nova, quæ poſt Evangelium legebatur ab Epiſcopo ſedente in faldiſtorio, quam ex Pontificali Romano *Auguſtini Patricii* edidit idem Baluzius. *Fratres, chariſſimi Conſacerdotes & cooperatores noſtri. Noverit Fraternitas veſtra nos, licèt indignos, locum tenere Aaron, vos autem Eleazari & Itamari. Nos fungi vice XII. Apoſtolorum, vos autem LXXII. Diſcipulorum. Nos Paſtores veſtros eſſe, vos autem animarum vobis commiſſarum. Nos de vobis, vos autem de plebibus vobis commendatis Domino noſtro Jeſu Chriſto rationem eſſe reddituros. Igitur ut in die tremendi Judicii inter bonos diſpenſatores inveniamur, admonemus & obſecramus Fraternitatem veſtram, ut vita & converſatio veſtra ſit irreprehenſibilis....... Nec facultates valeat poſt Ordinationem veſtram acquiſitas alienare, quoniam Eccleſiæ ſunt*.

VIII. In cenſu bonorum Monaſterialium decimæ computabantur Sæculis nono & decimo: quas nonniſi undecimo ſæculo Monachis a nobilibus viris, earum olim invaſoribus, fuiſſe collatas nonnulli perperam exiſtimant. In Chronico Lobienſi fit mentio decimarum indominicatarum, de quibus ſtatutum eſt, *Ut decima omnis indominicata ad portam Monaſterii in uſus pauperum ſint & peregrinorum*. Antiquius hujus rei exemplum legitur in Actis *S. Anſelmi* Abbatis Nonantulenſis, cujus rogatu *Stephanus Papa III.* Nonantulenſium Monachorum bona *cum decimationibus* confirmat, prohibetque ne decimæ concedantur unquam, *niſi Eccleſiis ſupradicti venerabilis Monaſterii*. Ludovicus Pius in Diplomate pro Parthenone Herifordenſi, *Cellam juris ſui, quæ vocatur Meppia, cum decimis & poſſeſſionibus undique ad eam pertinentibus, & Eccleſiam Ereſburg, novæ Corbejæ Monachis tradidiſſe*, memoratur: Herifordenſi verò Parthenoni alias Eccleſias: *Ita ſanè ut decimarum aliorumque redituum proventiones præfatis cederent Monaſteriis, & ab ipſis vicissim procurarentur ſubjectæ plebes in Baptiſmate, in Euchariſtia, in ſepulturis, in Confeſſione peccatorum audienda: & Presbyteri qui principales ex his Eccleſias tenerent, Archipresbyterorum officio fungerentur ad agenda omnia, quæ ſolent fieri ab Archipresbyteris Epiſcoporum*. Sancti Dionyſii in agro Pariſienſi Monachi decimis fruebantur ſæculo nono, ut patet cùm ex variis Diplomatibus, tum maximè ex *Hincmari* Remenſis Epiſtolâ ad *Vulfiſigum* alioſque illius Cœnobii Monachos, quos audierat a quodam Presbytero pretium quærere pro decima: quod quanti periculi ſit, eis ex divina oſtendit Auctoritate, & Canonum promulgatione, ac deinde ſubjungit: *Abſit, Fratres, ut alii Eccleſiaſtici & Religioſi Viri hoc audiant, quia Monachi de Monaſterio S. Dionyſii decimam vendere quærant, ut de ipſo pretio infernum comparent. Multò magis autem abſit, ut hoc Laici audiant quod nemo etiam publicis peccatis implicatus in mea Parochia facere audet. Si enim aliquis de alio Monaſterio quàm de noſtro hoc tentare, quantò magis facere, præſumeret, ab omni Communione illum de Parochia mea excommunicarem*. Id *Flodoardus* refert lib. 3. cap. 25. *Caroli Calvi* Diploma Parthenoni B. Mariæ apud Sueſſionas conceſſum ejuſdem rei fidem facit. *Delegavimus*, inquit, *decimas omnium rerum de tota Abbatia, & earum ſcilicet rerum quæ in terra coluntur, vel quæ hominum ſtudio ad humanitatis uſum habendæ nutriuntur, & per curam Præpoſiti aptis vehiculis ad Monaſterium deducuntur*. Id refert Domnus *Michaël Germanus* Monachus Benedictinus Congregationis *Sancti Mauri*, in Hiſtoria Monaſterii Sueſſionenſis S. Mariæ. *Sanctus Meinuercus* Paderbonenſis Epiſcopus Monaſterio a ſe condito Parochiam proprietario jure poſſidendam delegavit. *Quia verò de prædiis in confinio tantum non habebat, ut ſufficere poſſet ad uſus Eccleſiæ, & Dei ſervitium in ea, conſilio fidelium ſuorum accepto, omnes decimas ſubterſcriptas*

Decimæ in cenſu bonorum Monaſterialium computatæ.

de

de Dominicalibus curtibus ad Epiſcopatum pertinentibus eidem Eccleſiæ dedit. Ita refert vitæ ejus Auctur apud *Surium* die 5. Junii.

Idem conſtat ex Diplomate *Ludovici IV.* Regis Francorum in gratiam Cluniacenſium Monachorum. *Decimas ſuas,* inquit, *indominicatas ad hoſpitale habeant: Eccleſias verò, ſuas cum omnibus ſuis decimis, ſicut per Privilegium Romanum, & per ſcripta Epiſcoporum acquiſierant, teneant & poſſideant.* Refertur in Bibliotheca Cluniacenſi.

Idem confirmatur ex *Aimoino* in Vita *S. Abonis* Floriacenſis Abbatis & Martyris, ubi ſeditionem in Epiſcopos concitatam narrat, quòd Monachis decimas auferre vellent; cujus ſeditionis in ſe derivatam invidiam Sanctus Abbas Apologetico purgavit. *In illis ſanè diebus*, inquit Aimoinus, *in Monaſterio S. Dionyſii haud procul a Pariſiis concilium congregatum eſt quamplurium Epiſcoporum. Qui cùm de fidei puritate, de corrigendis tam ſuis quàm ſubditorum pravis moribus ſermocinari debuiſſent, juxta vulgare Proverbium, cunctum ſuum ſermonem ad decimas verterunt Eccleſiarum. Quas Laicis, at Deo ſervientibus Monachis auferre moliti, reſiſtente eis in hac re venerabili Dei cultore Abone, promiſcuam in ſe vulgi concitavere manum; ortaque ſubitò ſeditione, tantus in Epiſcopos timor irruit, ut publica ſtatione relicta, paſſim quiſque diffugeret .... Totam ergo tantæ calumniam injuriæ, tam a præfato Arnulfo, quàm a reliquis Pontificibus, ſub ſemet devolvi perpendens Deo devotus Abo, in eodem Apologetico non ſolùm ab hoc verùm & a quibuſdam aliis hoc modo ſe purgat objectis.*

Diviſio bonorum Monaſterialium inter Abbatem & Conventum.

IX. Ad nonum ſæculum revocanda eſt diviſio bonorum Monaſterialium inter Abbatem & Conventum, qualis in Monaſteriis *S. Dionyſii* & S. *Germani* apud Pariſios ab *Hilduino* Abbate Regulari facta eſt. In cauſa fuit rapacitas quorumdam ſæcularium Abbatum, qui omnia Monaſterii ſibi commendati bona in uſus ſuos demum convertebant. Id ne in Monaſteriis ſibi ſubjectis aliquando fieret, *Hilduinus* Abbas hac partitione conſuluit, ut teſtantur literæ ab eo hac de re confectæ. Ejuſdem argumenti eſt Epiſtola III. *Frotarii* Tullenſis Epiſcopi ad *Ludovicum* Imperatorem pro Monaſterio Mediolacenſi Diœceſis Trevirenſis, ubi, tempore *Fortunati* Abbatis juſſu Imperatoris *Smaragdus ipſius Monaſterii Monachis portionem de Abbatia dederat, ut regulariter viverent.* Sed *Hiſmundo* Abbate hanc portionem ſibi vindicante, querelis ad Imperatorem delatis, *Frotario* promiſit Abbas, ſe *per omnia emendare velle, quicquid hactenus negligenter ex parte ſua fuerat actum.* Monachis eo pacto nec aliter aſſentientibus, *niſi illis portio ſua redderetur;* eoque pernegante, a *Frotario* Monachi poſtularunt, *ut illis licentiam daret ad Imperatoris præſentiam recurrendi ejuſque miſericordiam implorandi dicentes, ſe magis velle de eodem Monaſterio expelli, & in peregrinatione & mendicitate vivere, quàm falſis promiſſionibus iterum credere, & ſub falſo Monachorum nomine militare.* Eorum votis annuit *Frotarius*, præmiſſis ad Imperatorem Literis, ex quibus hæc ſunt excerpta. Ante Hilduinum *Irmino* S. Germani Abbas reditus Abbatiæ partitus fuerat, partemque aſſignaverat Abbati, partem reliquerat Monachis futuram prævidens corruptelam. Id teſtatur Continuator *Aimoini* lib. 5. cap. 34. *Ea*, inquit, *tempeſtate, Goſlenus Abba Cœnobii Sancti Vincentii, Sanctique Germani, Dominum adiit Imperatorem, petens quatenus ſtipendia Monachorum ſub eo degentium per Privilegii ſui Auctoritatem diſponeret, ne per ſuccedentia tempora avaritia Abbatum de iis, quæ Auctoritas Regia ſtatuerat, aliquid mutilaret. Quod quamvis ſimplici animo egerit, cupiditas tamen Principum Francorum ſubſequentium in hac Ordinatione oculum aperuit. Nam quamvis prudentiſſimus Abba Irmino omnium redhibitiones villarum S. Germani ſcripto ſub uno comprehenderit, & quantum Monachi in proprios uſus haberent, quantumque Abba ad exercitum Regis, vel in proprium ſibi vendicaret, diſpoſuerit; tamen vigore decedente Regum; Robertus Comes Pariſiorum, necnon Hugo Magnus; quin etiam uſque ad tempora Roberti Regis, ea quæ Abbates accipiebant, ſibi addixerunt; & ſtatuentes Decanos Monachis, ſibi nomen Abbatis uſurpaverunt. Ea verò quæ tunc ſibi ex rebus Eccleſiaſticis vendicaverunt, propriis militibus diſtribuerunt & juri Eccleſiaſtico ſubtraxerunt.* De S. *Benedicto Anianenſi* ſcribit Ardo: *Iis Monaſteriis quæ ſub Canonicorum relicta ſunt poteſtate, conſtituit eis ſegregatim unde vivere regulariter poſſint: cætera Abbati conceſſit.* Eodem ſæculo deſinente, *Franco* Lobienſis Abbas ita cum ſuis Monachis bona partitus eſt, *Ut medietas Abbatiæ Fratribus inibi regulariter militantibus, in uſu deſerviret; aliam Epiſcopus ſibi & militantibus manciparet.* Hinc Manſi Abbatialis & Conventualis origo & diſtinctio.

ARTICULUS VII.

De Clericorum Immunitatibus & Oneribus, nono & decimo Sæculo.

Manſus Parochiis pagorum attributus, ab omni ſervitute liber.

I. CUilibet pagorum & villarum Parochiæ attributus erat manſus unus, ſeu prædium cum domo & horto: quod ab omni ſervitute & obligatione cenſus erga Seniores, (ſic ea ætate loquebantur) ſeu erga Nobiles villarum & pagorum Dominos, immune erat in Francorum Regno. Id conſtat ex Capitularibus lib. 1. cap. 85. & lib. 5. cap. 224. *Sancitum eſt, ut unicuique Eccleſiæ unus manſus integer abſque alio ſervitio attribuatur. Et Presbyteri in eis conſtituti non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de atriis vel hortis juxta Eccleſiam poſitis, neque de præſcripto manſo aliquod ſervitium faciant præter Eccleſiaſticum. Et ſi aliqui amplius habuerint, inde Senioribus ſuis debitum ſervitium impendant.* Has leges executioni mandari juſſit Synodus Meldenſis Canone 63. latâ excommunicationis ſententiâ in eos qui de agro Eccleſiaſtico & manſo, ac mancipiis eidem addictis; ſive de fidelium decimis & oblationibus, Presbyteros aliquem cenſum cuiquam ſolvere cogerent. Sanè oblationes & decimas a cujuſvis cenſûs onere immunes eſſe debere colligit *Agobardus* ex facto Chriſti Domini, qui cenſum Cæſari non ſolvit ex denariis, qui ad ejus, Diſcipulorumque victum oblati erant, & ex quibus eleemoſynæ pauperibus erogabantur, ſed ex ſtatere in ore piſcis invento. *Quæſitum eſt* (inquit lib. de Rerum Eccleſiaſticarum Diſpenſatione) *vel quæri poteſt, cur Dominus exactoribus publicis, qui dixerunt Petro;* Magiſter veſter non ſolvit didragma: *De loculis, non dederit ſtaterem, ſed Petrum ad mare direxit, ut de ore piſcis tolleret? Reſponſumque eſt a Doctoribus Eccleſiæ; Quia Dominici loculi in pauperes & in dies feſtos expendebantur, & cùm exegiſſet neceſſitas, in alimenta Diſcipulorum Domini, noluiſſe Dominum rem pauperum in publicam exactionem mittere; ſed omnipotenti virtute, quod utique pauperum non erat, de mari tollere, & fiſco reddere voluiſſe, ut formam daret Diſcipulis, quam Eccleſiæ commendarent.*

Immunitatem omnibus Eccleſiæ poſſeſ-

II. Omnia Eccleſiæ prædia & poſſeſſiones a publicarum exactionum oneribus immunes conſiſtere Chriſtianiſſimi Reges edixere. Id conſtat ex Capitularibus, Lib. 5. Cap. 439. *Placuit ne prædia*

feſſionibus, ab exactionibus publicis Reges Chriſtianiſſimi conceſſerunt.

cœleſtium ſecretorum dicata, Deoque tradita a quibuſdam aliqua occaſione vexentur aut invadantur, ſed ſub immunitatis tuitione perpetua firmitate perdurent: Similiter & homines eorum, & omnia quæ eis ſubjecta eſſe noſcuntur. Si quis contra hæc venerit, componat ſicut de emunitate conſtituimus, & pœnitentiâ publicâ a Sacerdotibus, uſque ad ſatisfactionem, mulctetur. Cap. CCLXXIX. *Pervenit ad nos, quòd quædam Eccleſiæ aut Monaſteria noſtras & prædeceſſorum noſtrorum immunitates habentia, multa præjudicia & infeſtationes a quibuſdam patiantur, & nec per eaſdem immunitates ullam defenſionis tuititionem habere valeant, propter hoc quòd ab eiſdem emunitatum temeratoribus dicantur, non plus immunitatis nomine complecti, quàm clauſtra Monaſterii; cætera quoque, quamvis ad eaſdem Eccleſias, vel Monaſteria pertineant, extra immunitatem eſſe. Propter hoc volumus atque decernimus, ut omnes intelligant non ſolùm clauſtra Monaſterii vel Eccleſiæ, atque caſtitia Eccleſiarum, ſub immunitatis defenſione conſiſtere, verùmetiam domus, & villas, & ſepta villorum, & piſcatoria manufacta & quicquid foſſis aut ſepibus, vel etiam alio clauſarum genere præcingitur, eodem Immunitatis nomine contineri.* Et Lib. VI. Cap. CIX. *Poſſeſſiones ad religioſa loca pertinentes nullam deſcriptionem agnoſcant, niſi ad conſtitutionem viarum vel pontium; ſi tamen intra eadem, loca habuerint poſſeſſiones. In aliis verò omnibus, habeant integram emunitatem.* Immunitates Eccleſiis & Clericis conceſſere Chriſtiani Principes, tum quia liberam ab his Eccleſiam & Chriſti Miniſtros eſſe decet; tum quia facultates Eccleſiarum pauperibus recreandis, & excipiendis hoſpitibus & peregrinis deſtinatæ ſunt. Hinc maximam ſubiit vituperationem *Nicephorus Phocas* Orientis Imperator, quòd Eccleſias immenſis penſitationibus oppreſſerit, quæ res in cauſa erat, præter gentis indolem, ut illiberales, ſordidi, & inhoſpitales Græcorum Epiſcopi eſſent, ut *Luitprandus* in Relatione de Legatione ſua teſtatur. *In omni Græcia*, inquit, *non reperi hoſpitales Epiſcopos. Divites ſunt, pauperes ſunt. Divites Aureis quibus plenâ luditur arca, pauperes miniſtris ſeu utenſilibus. Soli menſulæ aſſident nudæ, paximacium* ſibi apponentes, balneaque tunc vitro permodico non bibentes ſed ſorbillantes. Ipſi vendunt, ipſi emunt, oſtia ipſi claudunt, ipſi aperiunt, ipſi dapiferi, ipſi agaſones, ipſi capones; ſed, ha! caupones volui ſcribere. Verùm res ipſa, quæ vera eſt veritatem etiam nolentem compulit ſcribere: dicimus enim quia capones ſunt, id eſt, eunuchi, quod canonicum non eſt: ſunt & caupones, id eſt tabernarii, quod contra Canones eſt: quorum incipit & claudit cœnam lactuca tenacem, Claudere quæ cœnas lactuca ſolebat avorum. Felices eos, ſi paupertatem Chriſti hac imitaretur, pauperes judicarem. Facit hoc aſper nummus, & auri ſacra fames. Verùm parcat illis Deus. Hoc eò illos puto facere, quoniam eorum Eccleſiæ ſunt tributariæ. Leucatrenſis mihi juravit Epiſcopus, quotannis Eccleſiam ſuam debere Nicephoro aureos centum perſolvere, ſimiliter & cæteras plus minuſve ſecundùm vires ſuas. Quod quàm iniquum ſit ſanctiſſimi Patris noſtri Joſeph acta demonſtrant: quia cùm Ægyptum totam famis tempore tributariam Pharaonis faceret, Sacerdotum terram a tributo liberam eſſe permiſit.*

Panem nauticum.

Perſonæ Clericorum ab omni ſervitute publica immunes.

III. Multò magis perſonas Clericorum ab omni ſervitute publica immunes & liberas eſſe juſſerunt Principes Chriſtianiſſimi. Id liquet ex Capitularibus Lib. VI. Cap. CXVIII. *Conſecratio Epiſcopos & reliquos Domini Sacerdotes tam à ſervilibus, quàm & a cæteris adſcriptitiis conditionibus ſemper liberos facit. Idcirco præcipimus ut nullus ab eis alia niſi divina requirat ſervitia.* Lib. VII. Cap. CLXXXV. *Ut Clerici nullo fiſcali aut publico ſubdantur officiis ſed liberi ab omni humano ſervitio Eccleſiæ deſerviant.* Et Cap. CCVII. *Synodali Decreto ſancitum eſt, ne laici vel ſeculares de viris Deo dicatis, Eccleſiæque facultatibus aliquid ad ſe putent, vel præſumant, præter reverentiam pertinere, quorum quarumque Sacerdotibus diſponendi indiſcuſſè a Deo cura commiſſa docetur. Si quis contra hæc venire præſumpſerit, anathemate feriatur.* Huius Immunitatis gratia ad ſervos ipſos Eccleſiarum & Clericorum extendebatur, ut patet ex Lib. VII. Capitularium, Cap. CCXC. *Eccleſiarum ſervos, & Epiſcoporum vel omnium Clericorum, a Judicibus vel Actoribus publicis in diverſis angariis non fatigari, divinâ præcipimus auctoritate.... Si quis verò Judicum aut Actorum, Clericum, aut ſervum Clerici, vel Eccleſiæ, in publicis ac privatis negotiis occupare voluerit, a Communione Eccleſiaſtica, cui impedimentum facit, efficiatur extraneus.*

Poſſeſſione tributis aliiſque oneribus obnoxia, ab his immunes non fiebant, cùm in jus transibant Eccleſiæ.

IV. Prædia & quævis poſſeſſiones tributis aut aliis oneribus publicis obnoxiæ, ab his immunes non fiebant, cùm in jus tranſibant Eccleſiæ, niſi ſingulari Chriſtianiſſimorum Principum beneficio concederetur ipſis immunitas. Id liquet ex Capitularibus Lib. IV. Cap. XXXVII. *Quicumque terram tributariam, unde tributum ad partem noſtram exire ſolebat, vel ad Eccleſiam, vel cuilibet alteri tradiderit, is qui eam ſuſceperit, tributum, quod inde ſolvebatur, omni modo ad partem noſtram perſolvat; niſi fortè talem firmitatem de parte Dominica habeat, per quam ipſum tributum ſibi perdonatum poſſit oſtendere.* Idem probatur ex Capitulari *Caroli Calvi* apud Piſtas edito anno DCCCLXIV. Cap. XXVIII. quo ita edixit: *Ut illi Franci qui cenſum de ſuo capite, vel de ſuis rebus ad partem Regiam debent, ſine noſtra licentia ad caſam Dei, vel ad alterius cujuſcumque ſervitium ſe non tradant, ut Reſpublica quod de illis habere debet, non perdat. Quòd ſi aut ſe ipſos, aut res ſuas ad caſam Dei, aut ad alterius cujuſcumque ſervitium ſine licentia noſtra tradere voluerint, ſicut in Capitulari Avi noſtri continetur; Comites vel Vicarii hoc eis non conſentiant, ſed ex banno noſtro prohibeant. Quòd ſi contra bannum noſtrum fecerint, ipſi qui res receperint, bannum noſtrum, id eſt, ſolidos ſexaginta componant. Et ſi ipſos in ſervitio ſuo habere voluerint, vel illorum res, de quibus cenſus ad partem Regiam exibat, tenere voluerint, cenſum quem ipſi Franci debebant, vel qui de illorum rebus exire ſolebat, ad noſtram Regiam partem componant, ſicut in præfato Capitulorum lib. III. Cap. XV. & LXXXVI. & in Libro IV. Cap. XXXVI. habetur.* Et infra, ubi retulit poſteriorem, eamque mitiorem *Caroli Magni* Legem, Francis hominibus permittentem, ut ſe reſque ſuas Eccleſiæ, vel aliis tradant, aut vendant, & divinis ſervitiis in Clero vel in Monaſterio ſe mancipent, addit ipſe: *Si quis de talibus Francis de ſuis rebus tradere vel vendere voluerit, non prohibemus: tantùm Jus Regium, quod ſibi debetur, ſine ratione non perdat: quia injuſtas conſuetudines noviter inſtitutas imponere cuique non volumus.*

Annua dona Regibus Chriſtianiſſimis a Clero oblata.

V. Francorum Eccleſia Chriſtianiſſimis Regibus annua dona offerebat. Id probat Notitia de Monaſteriis, quæ Regi militiam, dona, vel ſolas orationes debent, ſcripta in Conventu Aquiſgranenſi anno DCCCXVII. jubente *Ludovico Pio* Imperatore, cujus quidem Notitiæ hæc ſunt verba: *Anno Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti DCCCXVII. Hludovicus Sereniſſimus Auguſtus divina ordinante providentia Conventum fecit apud Aquis Sedem Regiam, Epiſcoporum, Abbatum, ſeu totius Senatûs Francorum; ubi inter cæteras diſpoſitiones Imperii ſtatuit, atque Conſtitutum ſcribere fecit, quæ Monaſteria in Regno vel Imperio ſuo dona & mili-*

tiam facere poſſunt, quæ ſola dona ſine militia, quæ verò nec dona nec militiam, ſed ſolas orationes pro ſalute Imperatoris, vel filiorum ejus, & ſtabilitate Imperii. Tum recenſentur Monaſteria *quæ dona & militiam facere debent*, numero quatuordecim: *Quæ tantùm dona dare debent ſine militia*, numero ſexdecim; *Quæ nec dona nec militiam, ſed ſolas orationes*, numero octodecim; quibus Monaſteriis *Imperator ſtatutum ſcribi fecit, atque manu ſua firmavit, & annulo ſuo Imperiali ſigillare fecit.* Idem conſtat ex Concilio apud Theodonis Villam, Canone IV. cujus hæc ſunt verba: *Unuſquiſque vir Eccleſiaſticus, & interceſſionis adjutorium, & ſolatii quo Reſpublica indiget, ſubſidium, juxta quantitatem rerum Eccleſiæ ſibi commiſſæ, ſalvo jure quod exinde divinis diſpenſationibus debet impendi, promptè & ex animo parare, & impigrè, ſicut tempore Anteceſſorum veſtrorum conſueverat, ſtudebit offerre.* Idem ex *Hincmaro* diſcimus Epiſtolâ XXIX. ad *Carolum Calvum* Regem: *Aucta*, inquit, *fidelium devotione, apud noſtrates Eccleſiæ de rebus Eccleſiaſticis, quæ ſunt vota fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum, alimonia Domini ſervorum & ancillarum, cum aliis exeniis obſequentibus Principis diſpenſandis; cauſa ſuæ defenſionis Regi ac Reipublicæ vectigalia, quæ nobiſcum annua dona vocantur, præſtat Eccleſia, ſervans quod jubet Apoſtolus:* Cui honorem, honorem; cui vectigal, vectigal; *ſubauditur, præſtate Regi ac defenſoribus veſtris.* Idem teſtatur *Frotarius* Tullenſis Epiſcopus Epiſtolâ XXI. apud *Duchesnium* Tom. II. *Ad horum*, inquit, *itinerum incommoda, quæ vel nunc egimus, vel acturi ſumus, ſeu ad dona Regalia quæ ad Palatium dirigimus, pene quicquid ex optimis equis habuimus, diſtribuere compulſi ſumus.* Ejuſdem rei fidem facit *Chronicon S. Arnulfi* ad annum 833. *Conductum publicum*, inquit, *Lotharius Kalendis Octobris in Compendio habuit. Ibique univerſi Epiſcopi, Abbates, Comites, & univerſus populus convenientes, dona annualia ei præſentaverunt, fidelitatemque promiſerunt.*

Idem colligitur ex *Lupo* Ferrarienſi Abbate, Epiſtolâ XLIII. ad *Ludovicum* Abbatem datâ. *Debita dona*, inquit, *quæ per vos Rex juſſit, direxi; quæ ut ei grata fiant, veſtra benevolentia non aſpernabitur procurare.* Et Epiſtolâ XXXII. ad eumdem: *Domini noſtri Regis*, inquit, *adverſitati condolens, & ereptioni ſupra modum congaudens, inſtar illius Evangelicæ viduæ, quæ duo minuta in gazophylacium miſit, quicquid muneris conſequi potui, per vos offerendum direxi: quod gratum ei, ſicut mihi expedire videtis, quæſo, dignemini facere. Ideo autem dixi, illi me totum quod invenire valuiſſem, fideliter miſiſſe; quod propter ejus frequens ſervitium, quod priùs à Præceſſoribus meis non exigebatur, & propter Cellæ noſtræ ſubtractionem, & frumenti ante inauditam penuriam, omnia jam exhauſta ſunt.*

Manſionaticum ſeu hoſpitium Regi, Regiaque domui, Epiſcopi debebant.

VI. Epiſcopi & Abbates Regi Regiæque domui, & exterorum Principum Legatis ad Regem Chriſtianiſſimum venientibus, hoſpitium certoſque ſumptus debebant, ſecundùm Regni Leges & conſuetudinem. Id ex lib. II. Capitularium, Cap. XVI. colligitur. *De inhonoratione quoque Regis & Regni, & mala fama in exteras nationes diſperſa propter negligentiam eorum, qui Legationes ad nos directas in ſuis manſionibus aut malè recipiunt, aut conſtitutam à nobis expenſam non tribuunt, aut paravereda dare nolunt . . . . Hoc omnibus notum eſſe volumus, quòd quicumque ex his qui honores noſtros habeat* (quo ſanè numero contineri Epiſcopos nemo cordatus diffitebitur) *hujus negligentiam hanc emendare non certaverit, ut ſuos homines, qui ejus vice hoc agere debeant, ut id bene perficiant, non inſtruxerit, aut non conſtrinxerit ut ulteriùs illud negligere non præſumant, & honorem noſtrum, & Regnum nobis commiſſum cuſtodire contempſerit, nec noſtrum, nec Regni noſtri honorem volumus ut ulteriùs habeat.* Idem colligitur ex Concilio Meldenſi Canone XXVI. cujus hæc ſunt verba: *Suggerendum eſt, & ex divino mandato intimandum Regiæ Dignitati, ut Epiſcopium venerabiliter ac reverenter intrent, & ſecundùm ſanctam Præceſſorum ſuorum conſuetudinem, quando orationis & debitæ ſuſceptionis gratia, in tranſitu convenienti civitatem ingreſſus fuerit, habitaculis Epiſcopalibus reverenter inhabitet, & non diverſoria fœminarum Magnificentia ſua & Religio venerabilis ibidem fieri permittat. Quia ſi ſecundùm Leges Canonicas in manſiones Clericorum introitus fœminarum prohibentur, quantò magis domus Epiſcopi ab hujuſmodi inhabitatione & converſatione, etiam & à legitimo connubio conjugatorum, debet immunis eſſe & aliena? Sed & immunitates præcedentium Imperatorum & Regum ab hujuſmodi longiori & diuturna converſatione & commemoratione Regum, & quarumcumque potentium ac ſæcularium perſonarum in Epiſcopio prohibent. Quapropter & divinitus & humanitus ſancitas divinas & humanas Leges veſtra Devotio & Dignitas obſervare curabit, ſi & in cœleſti Regno & in terreno feliciter cupitis proſperari.* Jus itaque hoſpitii Rex & Regia domus in domibus Epiſcopalibus habebat; ſed nec diuturnam ibi moram trahere & oneri eſſe Eccleſiis pluſquam par erat, neque illuc introducere feminas ipſis licebat.

Idem colligere eſt ex Epiſtolâ Epiſcoporum Provinciæ Remenſis & Rotomagenſis ad *Ludovicum* Germaniæ Regem Cap. 14. ubi colonos villarum Regiarum non eſſe inſolitis exactionibus & angariis opprimendos admonet, ut laborent & excolant vineas: faciant nutrimenta congrua, cuſtodiant ſylvas, unde habeant paſtionem; defendant & excolant prata, unde habeant pabula. *Quatenus*, inquiunt, *non ſit vobis neceſſe per quaſcumque occaſiones circuire loca Epiſcoporum, Abbatum, Abbatiſſarum, & Comitum, & majores quàm ratio poſtulat, paratas exquirere, & pauperes Eccleſiaſticos, & Fidelium veſtrorum manſuarios, in carricaturis, & paraveredis * contra debitum exigendis gravare . . . . Quin potiùs habeatis unde ſufficienter & honeſtè cum domeſtica curte veſtra poſſitis vivere, & Legationes Palatium veſtrum advenientes recipere, & ſicut ſcriptum eſt, unde poſſitis neceſſitatem patientibus tribuere; quia Rex & largus debet eſſe, & non quod largitur de injuſtitia vel iniquitate debet conquirere.* Monitum illud neceſſarium fecit *Caroli Calvi* Epiſcopos & Abbates ſuis ac ſuorum frequentioribus ac diuturnis manſionibus, enormibuſque ſumptibus gravantis libertas. Quæ & *Hincmaro* dedit occaſionem ſcribendi ad *Ludovicum Balbum* Caroli Calvi filium in hæc verba: *Neceſſe eſt ut cum Dei & veſtris Fidelibus tractetis & diſponatis . . . ut Eccleſia in iſto Regno per occaſionabiles circadas, & per indebitas conſuetudinarias exactiones, quæ tempore Pippini, Caroli, & Ludovici non fuerunt ante viginti annos impoſitas non affligantur.*

*Paraveredi, Equi agminales quorum uſus in curſu publico, non quidem in viis publicis ſed in transverſa res & militaribus, ut veredorum in viis publicis.

Circada, cenſus ab Epiſcopis in viſitatione, aut a Regibus in itinere & tranſitu exactus, ita nuncupatus a circumeundo.*

Epiſcopi & Abbates nonnulli militiam

VII. Epiſcopi & Abbates nonnulli Militiam Imperatoribus & Regibus ſuppeditare tenebantur ſub ſecunda Regum Chriſtianiſſimorum Dynaſtia. Immo quandoque ſuas cohortes ad bellum & ad prælium ducere cogebantur. Laudanda *Caroli Magni* pietas, qui Antiſtites à dura illa neceſſitate abſolvit. Haud probanda poſterorum ipſius mandata, qui hanc ipſis impoſuere: excuſandi Præſules, qui pene inviti gravibus Regum Edictis paruere, & Canones violavere non abſque gemitu cogente neceſſitate & calamitate temporum.

*Regibus * Chriſtianiſſimis ſuppeditare tenebantur.*

rum. *Caroli Magni* Edictum de Epiſcoporum immunitate ab expeditionibus bellicis, non tamen ab obligatione ſuppeditandi copias, rogante Francorum populo conditum eſt in Capitulari anni DCCCIII. cujus hæc ſunt verba: „ Apoſtolica auctoritate, & multorum Sanctorum Epiſcoporum admonitione inſtructi, Sanctorumque Canonum Regulis edocti, conſultu videlicet omnium Nobilium noſtrorum, noſmetipſos corrigentes, poſteriſque noſtris exemplum dantes volumus ut nullus Sacerdos in hoſtem pergat, niſi duo vel tres tantùm Epiſcopi, electione cæterorum, propter benedictionem & prædicationem, populique reconciliationem, & cum illis electi Sacerdotes, qui bene ſciant populis Pœnitentias dare, Miſſas celebrare, de infirmis curam habere, ſacratique Olei cum ſacris precibus Unctionem impendere, & hoc maximè providere, ne ſine Viatico quis de ſæculo recedat. Hi verò nec arma ferant, nec ad pugnam pergant, ſed tantùm Sanctorum Pignora & ſacra Miniſteria ferant.... Reliqui verò qui ad Eccleſias ſuas remanent, ſuos homines bene armatos nobiſcum, aut cum quibus juſſerimus, dirigant; & ipſi pro nobis & cuncto exercitu noſtro Miſſas, Letanias, oblationes, eleemoſynas faciant.... Gentes enim & Reges earum quæ Sacerdotes ſecum pugnare permiſerunt, nec prævalebant in bello, nec victores extiterunt; quia non erat differentia inter Laïcos & Sacerdotes, quibus pugnare non eſt licitum. Hęc verò Galliarum, Hiſpaniarum, Longobardorum, nonnullaſque alias gentes & Reges earum feciſſe cognovimus; quæ propter prædictum nefandiſſimum ſcelus, nec victores extiterunt, nec patrias retinuerunt. „

Abbatias quatuordecim in Regno Francorum ad militiam Regi ſuppeditandam obſtrictas fuiſſe diſcimus ex Notitia ſuperiùs laudata, quæ in Conventu Aquiſgranenſi, *Ludovico Pio* imperante, edita eſt. Sanè Eccleſiaſticos Reipublicę in maximis neceſſitatibus ſuccurrere debere ex Eccleſiæ bonis agnovit *Vvala* Corbeienſis Abbas religioſiſſimus, coram *Ludovico Pio* & Proceribus Regni perorans. „ Si Reſpublica, *inquit*, ſine ſuffragio rerum Eccleſiaſticarum ſubſiſtere non valet; quærendos eſt modus & ordo cum ſumma reverentia & religione Chriſtianitatis, ſi quid vos veſtrique ab Eccleſiis, ob defenſionem magis quàm ad rapinam accipere debeatis: ne cum maledictionibus & execrationibus Sanctorum Patrum ita tenus præſumatur. Porro iſti Sancti Pontifices ſi quid ad uſus militiæ exhibendum eſt, ſic exhibeant, & ſic fiat rationabiliter in quibuſlibet rebus, ne ipſi cogantur ad ſæcularia tranſvolare, & pompis ſęculi, quibus abrenuntiaverunt, irreligioſiùs inſervire: quia juxta Apoſtolum, Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus „. Hæc refert Paſchaſius in Vita Vvalæ Abbatis. Eadem obligatio ſuppeditandæ militiæ Epiſcopis & Abbatibus impoſita ſub Carlovingiorum ſtirpe Regum probatur ex Epiſtolâ *Hetti* Archiepiſcopi Trevirenſis, qui *Ludovici Pii* legationibus functus eſt, ad *Frotarium* Tullenſem Epiſcopum, quæ cum ejuſdem *Frotarii* Epiſtolis edita eſt a *Duchesnio* Tom. II. Hiſtoriæ Francorum. „ Notum ſit tibi, *inquit*, quia terribile Imperium ad nos pervenit Domini Imperatoris, ut omnibus notum faceremus qui in noſtra Legatione manere videntur, quatenus univerſi ſe præparent, qualiter proficiſci valeant ad bellum in Italiam; quoniam inſidiante Satana, Bernardus Rex diſponit rebellare illi. Propterea tibi mandamus atque præcipimus de verbo Domini Imperatoris, ut ſolerti ſagacitate ſtudeas cum ſumma feſtinatione omnibus Abbatibus, Abbatiſſis, Comitibus, Vaſſis Dominicis, vel cuncto populo Parochiæ tuæ, quibus convenit Regiæ poteſtati militiam exhibere, quatenus omnes præparati ſint: ut ſi veſpere eis annuntiatum fuerit, mane; & ſi mane, veſpere abſque ulla tarditate proficiſcantur in partes Italiæ: quia Domnus Imperator ſuum iter præparat, ut quantò citiùs poterit, in partes illas unà cum Fidelibus ſuis pergat.

Carolo Calvo regnante iiſdem oneribus obnoxii erant Epiſcopi; immo & milites ſuos ad bellum ipſi ducere tenebantur, niſi infirmitate præpediti, aut Regis diſpenſatione ab expeditione abſoluti eſſent. Id diſcimus ex Concilio Vernenſi II. Canone octavo, cujus hæc ſunt verba: „ Quoniam quoſdam Epiſcoporum ab expeditionis labore corporis defendit imbecillitas, aliis autem veſtra indulgentia cunctis optabilem largitur quietem, præcavendum eſt utriſque, ne per eorum abſentiam res militaris diſpendium patiatur. Itaque ſi veſtra conſentit Sublimitas, homines ſuos Reipublicæ profuturos cuilibet Fidelium veſtrorum, quem ſibi utilem judicaverint, committant, cujus diligentia, ne ſe ab officio ſubtrahere valeant, obſervetur. „ Idem colligitur ex Concilio Meldenſi, Canone XLVII. decernente, ut „ Si Epiſcopus Miniſterium Eccleſiaſticum propter infirmitatem corpoream exhibere non potuerit, in Archiepiſcopi hoc, cum voluntate Epiſcopi ejuſdem Eccleſiæ, maneat ordinatione, qualiter debitum officium non remaneat; obſequium verò ad Rempublicam pertinens qualiter exequatur, per talos ex ſubditis & Eccleſiaſticis Miniſtris cum conſenſu Archiepiſcopi, propter pacis caritatiſque cuſtodiam, Epiſcopus ordinet ac diſponat, quos ſuccedendi in Epiſcopatu appetitus indebitus non elevet, neque vexet.

Idem docent Epiſcopi Remenſis & Rotomagenſis Provinciarum ad *Ludovicum* Germaniæ Regem ſcribentes, Epiſtolæ ſuæ Cap. VII. „ De conſecratis Deo rebus, *inquiunt*, quod habent liberi homines Eccleſiis ſervientes, per diſpoſitionem Rectorum ipſarum Eccleſiarum, ideo conſtituerunt Apoſtolorum Succeſſores hoc ordinari, ut quia creverunt Fidelium vota, & increverunt infidelium mala, augeretur per diſpenſationem Eccleſiaſticam Regni militia ad reſiſtendam malorum nequitiam: quatenus ipſæ Eccleſiæ defenſionem haberent & pacem & Chriſtianitas obtineret tranquillitatem. Quapropter ſicut & illæ res ac facultates, de quibus vivunt Clerici, ita & illæ ſub conſecratione immunitatis ſunt, de quibus debent militare Vaſſalli, & pari tuitione a Regia poteſtate in Eccleſiarum uſibus debent muniri.

Idem confirmat Libellus Proclamationis *Caroli Calvi* adversùs *Vvenilonem* Archiepiſcopum Senonenſem in Concilio Tullenſi apud Saponarias, quo ipſum accuſat, quòd nec per ſe ipſum, nec per milites, ſibi tulerit auxilium adversùs *Ludovicum* Germaniæ Regem. „ De cetero, *inquit*, cùm contra prædictum Fratrem meum, & inimicos meos, ac vaſtatores Eccleſiæ, & depopulatores Regni qui cum illo erant, cum Fidelibus Dei ac noſtris perrexi, nec per ſeipſum, nec per debitum ſolatium, quod Anteceſſores mei Reges, & ego ipſe ex Eccleſia illi commiſſa habere ſolitus eram, aliquid adjutorii præbuit, præſertim cùm hoc devotè ab illo petierim „. His conſona eſt Epiſtola Synodalis ad eumdem *Vvenilonem*, quâ Patres accuſationis adversùs ipſum a Rege factæ ſumma capita ipſi aperiunt,

riunt. „ Poſt repetita toties ſacramenta, *inquiunt*, „ in procinctu contra Paganos, veſtro cum ve„ ſtrorumque deſtitueritis auxilio, & Ludovico „ fratri impulſu ſeditioſorum Regnum invadenti, „ ſoli omnium Epiſcoporum ſponte accedentes, „ ejus injuſſu fueritis collocuti. Se verò contra „ eumdem fratrem, & vaſtatores patriæ profici„ ſcentem, conſueta Eccleſiæ veſtræ privaveritis „ militia, quam ſupplex ipſe a vobis popoſcerat.

Nicolaus I. Pontifex Maximus Epiſtolâ 27. ad *Ludovicum* Germaniæ & *Carolum Calvum* Reges, vehementer improbat pravam illa conſuetudinem, quâ ipſi Antiſtites bellicis expeditionibus adeſſe, militeſque ſuos ad aciem ducere cogebantur: quam ob cauſam abſentiam a Synodo Romam convocata excuſabant. *Reprehenſibile*, inquit, *valde eſſe conſtat, quod ſubintuliſti, dicendo majorem partem Epiſcoporum omnium die noctuque, cum aliis Fidelibus tuis, contra piratas maritimos invigilare, ob idque Epiſcopi impediantur venire: cùm militum Chriſti ſit Chriſto ſervire; militum verò ſeculi, ſeculo; ſicut ſcriptum eſt:* Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus. *Quòd ſi ſeculi milites ſæculari militia ſtudent, quid ad Epiſcopos & milites Chriſti, niſi ut vacent orationi? Sperabamus te, fili cariſſime, in talia non prorumpere, qui Deo gratias, clarus in cunctis haberis.*

Gravis illius & importunæ conſuetudinis teſtis eſt *Hincmarus* Epiſtolâ XXVI. ad Nicolaum Papam. *Diutiùs*, inquit, *ſuſtinere paſſus non fui, quin poſt reverſionem de præfato itinere, nunc conſequenter iſto qui inſtat menſe Julio, cum Domino noſtro Rege, in hoſte ex omni Regno ſuo collecta contra Brittones & Normannos illi conjunctos, ſicut & cæteri Confratres ac Conſacerdotes noſtri ſecundùm noſtrarum regionum gravem conſuetudinem, cum ſuis vadunt, quam longè infirmitate attritus potero, cùm hominibus commiſſa mihi Eccleſiæ perrecturus, quantocyùs potui veſtræ Sublimitati ſatisfacturus, has humilitatis meæ literas ad veſtra Sanctitatis veſtigia, quoniam propter inſidias Principum mihi infeſtorum, quibus ad ſua vota placere non audeo, apertè non valui, modo quo potui, tranſmittere maturavi.*

Et Epiſtolâ XLI. ad *Hadrianum II.* Pontificem Maximum, qui ipſum graviter increpuerat, quòd *Caroli Calvi* Regis, *Lotharii* Regnum, quod ejus filio *Ludovico* Imperatori debebatur, invadentis rapacitatem & ambitum non coërcuiſſet juxta Sedis Apoſtolicæ mandata, neque communionem ipſius vitaſſet, eum ut ab iniquis conſiliis deterreret: ita ſe purgat Hincmarus: *Neſcio quomodo ipſius Regis, vel inter quos habito, præſentiam & Communionem vel conſortium valeam devitare, cùm Rex & cohabitantes mecum unà cum Rege, non ſolùm in Parochiam, verùm & in civitatem meam ſæpe conveniant, & ibi tandiu ſicut Regi complacet, degant, & cum tanta multitudine tam de Regno quod antea habuit, quàm & de regno quod Lotharius habuit, necnon de aliis Regnis ad eum confluentibus, ſicut Miſſi veſtri viderunt, & hoc quàm ſæpe illi videtur, in civitate mea ſuſtineo, qui Eccleſiam & Plebem mihi commiſſam deſerere, & aliorum ut mercenarius non valeo fugere, nec quò extra Regnum ejus fugiam habeo: ſed Regio cultu eo recepto, de Eccleſiaſticis facultatibus, ſicut præcipit, & quandiu præcipit illi & ſibi obſequentibus ſervio, ut quietè ſecundùm quòd inſtat tempus, cum mihi commiſſis degere poſſim. Dicit enim hanc poteſtatem ſuos Deceſſores habuiſſe, quam ipſe nullius interdictione dimittet.* Et infra: *Si per jura Regum*, inquit, *poſſidebant poſſeſſiones, non poſſum ut Regi de Eccleſiaſticis poſſeſſionibus obſequium non exhibeam, ſicut Anteceſſores mei ſuis Anteceſſoribus exhibuerunt. Quapropter conſulite ſecundùm Privilegium Sedis veſtræ ſubjectioni noſtræ, ne talia nobis cujuſcumque ſuggeſtione mandetis, unde inter Epiſcopalem Auctoritatem, & Regalem Poteſtatem inter Eccleſiam & Rempublicam tantum ſcandalum poſſit oriri, quod facilè & ſine diſpendio Religionis vel detrimento Eccleſiaſticarum rerum, unde ſervi & ancillæ Dei debeant nutriri & Eccleſiaſtica negotia contineri, poſtea non poſſit ſedari.*

Et Opuſculo XLVI. cui titulus eſt. *Quæ exequi debeat Epiſcopus*, &c. inter Epiſcoporum officia, iſtud commemorat: *Militiam ad defenſionem Sanctæ Eccleſiæ, ſecundùm poſſibilitatis quantitatem, juxta antiquam conſuetudinem, Regiæ diſpoſitioni exhibere & ſecundùm Domini juſſionem, quæ Cæſaris ſunt, Cæſari, & Deo, quæ Dei ſunt, reddere.*

Ex eodem *Hincmaro* Epiſtolâ 29. ad *Carolum Calvum* diſcimus, Eccleſiæ morem fuiſſe illis temporibus, Eccleſię prędia Militibus, qui Eccleſiam ipſam & Rempublicam ab hoſtibus defendebant, in beneficium dare. *Porro*, inquit, *Epiſcopus, diſpoſitis quæ ſunt Eccleſiæ, ac ſuis, Eccleſiaſticorum nihilominus, & pauperum hoſpitumque ſubſidiis, cùm de rebus Eccleſiæ propter militiam Beneficium donat, aut filiis patrum qui Eccleſiæ profuerunt, & Patribus utiliter ſuccedere poterunt, aut talibus dare debet, qui idonei ſunt reddere Cæſari, quæ ſunt Cæſaris, & quæ ſunt Dei, Deo; exceptis hujuſmodi Beneficiis, quæ Miniſtris Eccleſiæ & ſibi neceſſariis, ſine quibus eſſe nec debemus, nec poſſumus, tribuenda ſunt. Qui homines militares ſtudere debent, ut ſecundùm quantitatem & qualitatem Beneficii, illud erga Epiſcopum, ac per hoc erga Eccleſiam, fideliter & utiliter deſerviant, & Regio obſequio ad defenſionem generaliter Sanctæ Dei Eccleſiæ, ſed & ſpecialiter ipſius Eccleſiæ proficere valeant. A quibus vel ab eo qui diu & Eccleſiæ utilitatibus ac neceſſitatibus profuit, & Reipublicæ ac militia utilis fuit, & infirmitate vel ætate confectus jam per ſe ipſum ea exequi non valet, præcipuè autem ſibi ſervientem filium habenti, qui pro eo hæc valeat exequi, ſi Epiſcopus Beneficium quacumque occaſione abſtulerit, & a vicini Epiſcopi mediatione & precibus, vel cujuſcumque alterius, juſtitiam obtinere nequiverit, non abhorret a ratione, ſi non accuſet Epiſcopum apud publicos Judices: quod non licet, ſed ad vos ſe reclamat de Beneficio militiæ, quaſi de ſtipendiis & roga quæ antea, ſicut hodieque fit alibi, dabantur militibus de publico*, &c.

Eccleſia militibus prædia in beneficium dabat.

Abbates ad militiam Regi ſuppeditandam nono ſæculo obſtrictos fuiſſe, ex Epiſtolis *Lupi* Ferrarienſis Abbatis etiam diſcimus. Ita enim ſcribit ad *Jonam* Epiſtolâ XXI. *Fuit nobis*, inquit, *non contemnenda vini & annonæ copia, ſalis quoque aliquantulum, quæ vendita, & veſtimentorum nobis præbitura erant ſolatia & in expeditionibus, quæ hoc reipublicæ turbulento tempore exiguntur, quantulamcumque facultatem argenti.* Et Epiſtolâ XXIV. ad Ludovicum ita ſcribit: *Poſtquam vobis auxiliantibus impetratâ licentiâ, ab expeditione Aquitanica gravatus infirmitate redii, eadem pene ſemper attritus, necdum revalui. Quæ res ne cum aliis ad condictum occurrerem Placitum, prohibuit. Miſi tamen homines noſtros unà cum Comite pagi, qui expeditionis officia more ſolito exequerentur.* Et Epiſtolâ XXV. ad eumdem: *Homines noſtri*, inquit, *toto hoc ferè biennio, aut nobiſcum aut ſoli, generalis expeditionis difficultatibus fatigati, cauſa rei familiaris in hujuſmodi ſervitio effuſo, onere paupertatis gravantur. Subveniat itaque illis veſtra inſignis Clementia, & ſi poſſit fieri licentiam domum revertendi obtineant, ut poſſint paululum reſpirare, atque futuri ſervitii rurſus impendia præparare.* Et Epiſtolâ XXXII. *In expeditione Aquitanica olim ut noſtis, omnia perdidi. Superiore anno miſſus in Burgundiam, decem equos amiſi. Nunc nos, quam ſignificavi, premit*

inopia. Cupio etiam, ſi Deo placet, quod didici, & ſemper diſco, docere. Quas res, ſi me evocare voluerit ad Comitatum, Regi, quæſo, ſuggerite, quoniam niſi ſpoliem aliquod altare, aut Fratres importabili affligam inedia, non habeo unde octo dies in ejus poſſim verſari ſervitio, donec novæ fruges optatam referant facultatem. Niſi autem abſque periculo poſſitis, militarium hominum noſtrarum uſu vos otium deprecari; quamquam & illis quàm ſit neceſſarium, ultro cognoſcitis. Et Epiſtolâ 78. ad *Pardulum* Epiſcopom Laudunenſem datâ: *Ego*, inquit, *ut noſtis, hoſtem ferire ac vitare non didici, nec verò cætera pedeſtris ac equeſtris militiæ officia exequi: nec Rex noſter ſolis Bellatoribus indiget. Admonitu veſtro, & ſi opus fuerit, Hincmari, ſi expeditio ingruerit, obſecro, doceatur, ut quoniam ſtudia mea non magni facit, vel dignetur conſiderare propoſitum, & alia mihi injungere quæ ab illo penitus non abhorreant.*

Ejuſdem uſus teſtis eſt *Ratherius* Veronenſis Epiſcopus lib. *de Contemptu Canonum*, Parte I. *Nam & ego ipſe*, inquit, *cùm Imperiali præcepta urgeremur Gardam obſidere Caſtrum, & Epiſcopi & Clerici iſtius Provinciæ, non quidem religionis amore, ſed laboris obtenderent odio, ſui hoc Ordinis minimè fore, petulanti, ut ſæpe, reſpondi ſermone: Ut non permittunt Canones Clerico pugnare, ita nec ſtuprare.*

Lugendam illam ſervitutem nimiæ opes Eccleſię intulerant, ut *S. Adelardus* novæ Corbejæ Abbas aſſerebat, teſte *Paſchaſio* in ejus Vita apud *Surium* ad diem II. Januarii. *Dicebat enim, quòd multi non ſolùm Rectores Eccleſiarum, ſed etiam ipſi ibidem Deo degentes, qui ſæculo renuntiaſſe videntur, ob id decepti eſſent, quòd rebus nimis abundarent: in tantum ut ſæculo ſervire denuo cogerentur, qui mortui eſſe mundo debuerant. Quid*, inquit, *prodeſſe poterit rebus propriis futuros exſpoliari heredes, & rurſus eos mancipari negotiis ſæcularibus? Conſtat igitur nos in præſenti tempore ideo Reipublicæ deſervire, quia ipſa noſtris attenuata cupiditatibus, ex ſe ſubſiſtere non poſſe manifeſtè cauſatur. Et idcirco nos infelices, qui liberi eſſe in Chriſto debuimus, facti ſumus turpiſſimæ ſervitutis, etiam inviti, ſervi. Occaſione itaque accepta, quaſi in Dei cauſa mundi militiam bajulamus, cùm Apoſtolus dicat:* Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſęcularibus. *Neque enim a nobis exigitur, quòd neceſſaria tantùm retinemus: ſed quæ ſuperflua, ut ab ipſis dicitur poſſidemus: & unde miſeri læti in poſſeſſione eſſe cupimus, inde anguſtamur in omni opere bono. Quapropter, filioli, eſtote contenti paupertate Chriſti, ſine qua nemo eſt dives.* Hæc ad ſuos Monachos *S. Adelardus*.

Bona Epiſcoporum manu capere nefas erat ſeculo nono.

VIII. Epiſcoporum cauſas in judiciis publicis diſcuti & eorum bona proſcribi, vel manu capi, etiam Regia juſſione, Eccleſiæ diſciplina ſacris Canonibus, Legibuſque Chriſtianorum Principum firmata, non permittebat. De primo multa ſatis dixi Articulo V. hujuſce Capitis, ubi de Epiſcopali Juriſdictione, & de judiciis Epiſcoporum actum eſt. Utramque ſimul propoſitionem fortiter propugnat *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis Epiſtolâ XXIX. ad *Carolum Calvum* Regem pro nepote Hincmaro Laudunenſi. *Juſſiſtis*, inquit, *præfatum Epiſcopum, ut die & loco denominato veniret ad cauſas veſtras, id eſt, ad judicia ſæcularia, & ſuum Advocatum de ſuo capite, videlicet de ſuo quod ipſe egit actu, idem non conſcio quocumque Coëpiſcopo ſuo donaret. Qui mittens ad Dominationem veſtram, excuſationem impoſſibilitatis ſuæ illuc veniendi mandavit. Requiſita eſt, quam patriotica lingua nominamus euoniam, quod venire nequiverit, quod hactenus eſt inauditum. Et requiſito, & non invento Advocato illius, qui de ejus capite ex prædicta cauſa redderet rationem, excepta Eccleſia & Epiſcopis domo, ac Clericorum clauſtro, quicquid de rebus & facultatibus Eccleſiaſticis, ſibi in Epiſcopali Ordinatione munere Spiritûs Sancti ad gubernandum & diſpenſandum commiſſis acceperat, juſſione veſtra per Vicecomitem ipſius pagi, in bannum, quod jus lingua Latina proſcriptio confiſcandi vocatur, eſt miſſum. Et poſtea, ſicut audivi, per Cancellarium Palatii veſtri mandaſtis Vicedomino & Præpoſito iſtius Eccleſiæ, cum non modica interminatione, ut providerent quatenus nullum obſequium ab Eccleſia ipſius hominibus, nullumque ſubſidium de facultatibus Eccleſiaſticis per Clericum vel Laicum, ipſe Epiſcopus poſſit habere..... Et licèt credendum ſit de veſtra Chriſtianitatis Religione, quoniam ad correptionem ipſius Epiſcopi hoc egeritis; tamen miranda eſt veſtra ſapientia, quæ ſic medicamentum illius vulneri temperavit, ut de medicamenta ipſa vulneraretur. Fama enim, quin potius infamia hæc Burgundiam & Provinciam, atque Italiam penetrans, Romam perveniet, & per Regnum nepotis veſtri, non ſolùm uſque ad citeriorem, verùm & uſque Germaniam ulteriorem perveniet, Aquitaniam, & Septimaniam, per Neuſtriam volitans, occupabit. Et quis oculum ſimplicem, id eſt, rectam intentionem, quam in vobis neſcit, putabit, ubi factum Deo contrarium, & inimicum ſacris Canonibus, ſed & Legibus, quibus una cum eiſdem ſacris Canonibus ſancta moderatur Eccleſia, conſtat eſſe adverſum? Quid enim dicent de vobis, qui audierunt quòd deteſtabamini, & eos reprehendebatis, qui Dei Eccleſias non venerabantur, & Sacerdotibus honorem debitum non exhibebant, præcipuè Romano Pontifici, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ omnium Eccleſiarum matri, cùm audient, quòd illius filiam, ac per hoc illam ipſam, quin immo univerſalem Eccleſiam, præjudicio potius, quàm judicio laicorum proſcripſiſtis, quod nec in Legibus, nec in libris Eccleſiaſticis quemquam Chriſtianorum Principum feciſſe legimus?... Novum eſt quod nunc factum eſt: quia non eſt de ſub iſto cælo auditum, ut Epiſcopus cum ſua Eccleſia proſcriptionis titulo ab ullo religioſo Principe laicorum judicio uſque modò fuerit confiſcatus, poſtquam Conſtantinus Magnus Legem univerſis Clericis dedit, dicens: Juxta Sanctionem quam dudum meruiſſe perhibemini, fundos & mancipia veſtra nullus novis collationibus obligabit, ſed vacatione gaudebitis. Cùm enim dicit, nullus, nemo excipitur; verùm in hac comprehenſione etiam Principalis Poteſtas concluditur.* Urget deinde Regem Canonibus, & Legibus Chriſtianorum Imperatorum ipſiſque Capitulis apud Bellovacum ab ipſo juratis; quibus omnibus ejus facinus damnari oſtendit. Ac tandem ita concludit: *Ego verò verbis non poſſum exprimere, quantâ conſtringar in mente anguſtiâ, quoniam per ora multorum audio volitare, Quia homines omnium gentium etiam & Judæi Chriſtianæ Legis inimici, paſſim Legum ſuarum judicantur judicio. Bubulcus quoque, & ſubulcus, atque opilio, habent legem. Et contra omnem conſuetudinem Chriſtianorum Principum, Epiſcopus qualiſcumque cum ſua Eccleſia, Legem Eccleſiaſticam, Laicorum, ac quarumdam infamium perſonarum, non judicio, ſed concluſio atque ludibrio a vobis ignominioſè proſcriptus, habere non potuit..... Qua de re flens dico, Quia nunc Lex Domini irreprehenſibilis noſtris infœlicibus & periculoſiſſimis temporibus tantùm vigorem non habet reverentiâ divinitatis, ſicut antequam nomen Chriſti in honore per univerſum orbem fieret, Leges Romanæ habebant timore Imperatoris.*

CA-

CAPUT VI.

De Imperatoribus Orientis.

ARTICULUS I.

De Nicephoro Logotheta, Stauracio, & Michaële Rancabe.

Nicephorus Logotheta.

I. IRene Auguſta exauctoratâ, & in Monaſterium relegatâ, Imperium invaſit *Nicephorus* Logotheta, ac *Bardane Turco*, qui a militibus invitus fuerat Imperator ſalutatus, amoto, & excæcato, *Stauracium* filium Imperii conſortem fecit. Paulicianis novis Manichæis impensè favit, Chriſtianos & pios omnes perſecutus eſt. Theodorum Studitam, Joſephum Theſſalonicenſem Archiepiſcopum ejus fratrem, Platonem Incluſum, & alios Monachos, Monaſterio & Urbe ejecit, ac in exilium amandavit. Tributis inſolitis Eccleſias oppreſſit, populoſque inexplebilis avaritiæ Princeps. Duces exercituum juſſit Epiſcopis & Clericis mancipiorum loco uti, in Epiſcopalibus ædibus & Monaſteriis pro libito diverſari, eorumque res in uſus proprios convertere. Divitum ſervos ſubornavit, qui falſis criminibus dominos ſuos accuſarent, delatoribuſque honorem habuit, calumniâ circumventos pecuniâ multaos. A quodam negotiatore, qui centum auri libras diuturna negotiatione, induſtria & laboribus acquiſierat, nonaginta extorſit, eo ſecum prandere juſſo. Bellum habuit contra Saracenos, a quibus pacem redemit conditionibus ſibi Imperioque indecoris. Pactum namque fuit ut Imperium quotannis triginta millia numiſmatum, & terna Imperator ipſe ejuſque filius penderent, neque Imperiales caſtra a Saracenis capta reſtaurarent. Contra Bulgaros ducturus exercitum, *Niceta* Patritio, ac Generali Logothetæ juſſit cenſus Eccleſiarum & Monaſteriorum in ærarium inferre, & in octo ſequentes annos penſionem a Procerum domibus exigi. *Theodoſio* Patritio familiari ſuo illum de nimia erga Eccleſias ac populum duritia arguenti, cor ſuum, ut olim *Pharaonis*, obduruiſſe faſſus eſt. Primis adversùs Bulgaros congreſſibus, victoria potitus eſt, ſed ea inſolenter abuſus, omnis ætatis homines promiſcuè contrucidari juſſit, Bulgarorum cadavera inhumata reliquit, *Aulam* Crummi Bulgarorum Principis incendit, gazas diripuit. *Crummus* fruſtra exorata pace, deſperatione addente animos, collectis Barbarorum reliquiis, *Nicephorum* in tentorio aggreſſus obtruncavit, omneſque cum eo Duces & multitudinem militum cæcidit infinitam. *Nicephori* caput conto infixum palam oſtentavit *Crummus*, deinde cranium argento incluſit in formam pateræ, juſſitque in eo bibere Proceres, ut *Nicephoro* ſanguinem aurumque inſatiabiliter ſitienti, & pacem detrectanti inſultarent. Iſta conſtant ex *Theophane*, *Zonara*, & *Cedreno*. Cæſus eſt *Nicephorus* anno octingenteſimo-undecimo, cùm annos novem imperaſſet.

Stauracius.

II. *Stauracius* in pugna graviter ſauciatus Conſtantinopolim delatus eſt deſperata valetudine. *Michaëlem Curopalatem* Sororis ſuæ maritum oculis privare, ac *Theophanoni* uxori ſuæ Imperium relinquere decreverat: Sed *Michaël* nefarii conſilii executionem antevertens, obtinuit ut in Circo a Senatu & exercitibus acclamaretur Imperator. Quod *Stauracio* cùm nuntiatum eſſet, in Monaſterium ſeceſſit, ibique diem obiit. (Ex iiſdem Auctoribus.)

Michaël Curopalates.

III. *Michaël Curopalates* cognomento *Rancabe*, Princeps religioſiſſimus ac munificentiſſimus, tyrannoidis & impietatis *Nicephori* veſtigia delevit omnia. *Theodorum Studitam*, *Joſephum* Theſſalonicenſem Archiepiſcopum, *Platonem*, cæteroſque Monachos revocavit ab exilio, & *Nicephoro* Patriarchæ reconciliavit. Sententiam capitis in novos Manichæos tulit. Ferendæ auctores fuere *Nicephorus* Patriarcha, aliique Religioſi Viri. Quam ne executioni mandari juberet, aliorum conſiliis deterritus eſt, pœnitentiæ ſervandos aſſerentium; & Patriarcham alioſque Sacerdotes vituperantium; quòd necis Hæreticis inferendæ auctores fuiſſent, quod illicitum ac nefarium palam contendebant. Hos verò Scripturæ Sacræ adverſatos *Theophanes* ſcribit. Nam ſi *Petrus* Apoſtolorum Princeps *Ananiam* & *Sapphiram* unius mendacii reos morti addixit, & *Paulus* prædicat dignos eſſe morte qui talia perpetrant, Apoſtolis repugnare convincuntur, qui impuriſſimos & obſtinatiſſimos Hæreticos gladio Principum ad vindictam malefactorum divina auctoritate diſtricto eripiendos cenſent. Anno octingenteſimo decimo-tertio *Crummus* Bulgarorum Princeps *Dergamerum* Legatum cum Imperatore *Michaële* de pace tractaturum miſit. Una ex propoſitis conditionibus hæc erat, transfugas ex utraque parte reſtituendos. Niſi verò *Michaël* pacis conditiones admitteret, minatus eſt *Crummus* ſe in Meſemoriam irrupturum. Imperator imprudentibus credens conſiliis, conditiones pacis reſpuit. *Crummus* adversùs Meſembriam ducto exercitu, Civitatem expugnavit. Imperator convocato Conſcientiæ Concilio de componenda cum hoſtibus pace deliberavit, quærens a Viris Religioſis an conditiones pacis a *Crummo* propoſitas admittere & implere poſſet ac deberet. Aderant Conventui *Nicephorus* Patriarcha, & Nicænus ac Cyzicenus Metropolitæ, *Theodorus Studita*, aliique viri pietate præſtantes. Varia ſciſſi ſunt in ſtudia: Nam Patriarcha & Metropolitæ Imperatoris ſententiam approbantes, reddendos transfugas ajebant ut pax ſanciretur: *Theodorus Studita* & alii eam reijciebant, confirmantes *Pacem qua Dei mandata reſcindat, non eſſe admittendam*. Redditionem enimverò transfugarum huic Salvatoris ſententiæ contrariam pertinaciter contendebant: *Venientem ad me non ejiciam foras.* Patriarcha & Metropolitæ reponebant illud Chriſti oraculum ad transfugas non pertinere, nec aliud velle Salvatorem, quàm neminem a fide & Chriſtianis Sacramentis eſſe repellendum, qui ad ea ſincero animo & depoſito peccati affectu, accedat. Secundò, traditos olim qui intra Aulam erant Bulgaros, etſi non transfugas, cùm ſervari poſſent ſancita pace. Tertiò, quia paucis Barbarorum transfugis reſtitutis, multò plures Imperatoris ſubditi a captivitate redimebantur: *Et qui domeſticorum ſive familiarium curam non gerit, hunc*, Sancto Paulo Judice, *fidem negaſſe, eſſeque infideli deteriorem*. Imperator in ſententiam *Theodori* Studitæ & aliorum, transfugas eſſe tradendos negantium, ſpecie majori pietatis tractus, repudiatis pacis conditionibus a *Crummo* oblatis, habito ex omnibus Thematibus delectu, exercitum in Thraciam duxit; ſed nec Meſembriam aggredi, neque profligandis hoſtibus neceſſarium quippiam moliri auſus eſt. *Crummus* numeroſo cum exercitu *Michaëli* obviam venit. Commiſſa pugna, Imperator cum multis ſuorum deditus in fugam, cæteris cæſis, caſtra, impedimenta, victoria denique Bulgaris ceſſit. Exercitus Imperatorem bellicæ rei imperitum non ferens, ad *Leonem Armenum* Orientalium Ducem acceſſit, eique detulit Imperium. Recuſavit ille primùm ſimulatâ modeſtiâ: tum rogante *Nicephoro* Patriarcha, ut projectum colligeret

Michaël Curopalates, ſeveriorem, ſed minùs probabilem opinionem, ſpecie majore pietatis ſecutus, ſe, Imperiumque in extremum diſcrimen conjicit.

ret Imperium, qun ſponte ſe abdicabat *Michaël* tanto ſe imparem ſentiens oneri, ſumpſit inſignia Majeſtatis, & a *Nicephoro* coronatus eſt. *Michaël*, *Procopia Auguſta* ejus uxor, ac eorum liberi, Monaſticum habitum induerunt, noodum coronato *Leone*. Iſta conſtant ex *Theophane*, *Zonara*, & *Cedrino*.

ARTICULUS II.

De Leone Armeno, Michaële Balbo, & Theophilo.

Leo Armenus.

I. LEo *Armenus*, Catholicæ Religioni & Eccleſiæ valde noxius Princeps, Sacrarum Imaginum, Monachorum, bonorum omnium profeſſus hoſtis; at Reipublicæ non inutilis fuit. Contra Bulgaros, & Saracenos rem proſperè geſſit. Præfectum Urbis, qui Senatorem alienæ raptorem uxoris ſecundùm Leges non puniverat, munere exuit. Duces exercituum, Milites, Magiſtratuſque legit optimum quemque, & a muneribus captandis alieniſſimum, pecuniæ contemptor ipſe ſummus. *Michaëlem* Amorienſem, *Balbum* ob vitium linguæ nuncupatum, hominem cæteroquio linguæ effrænis, majeſtatis convictum capitali ſententia damnavit *Leo Armenus*. Qui *Theodoſia Auguſta religio.* cùm ad ſupplicium duceretur in ipſo Nativitatis Chriſti pervigilio, Theodoſia Auguſta prodiit in publicum, Imperatoremque flagitioſum ac Dei hoſtem appellavit, qui ne ſacræ quidem diei parceret, *Dominicum Corpus* percepturus Uxoria increpatione victus Leo, *Michaëlem* in præſentiarum vita donavit, ferreis vinctum compedibus. Mox ad Auguſtam converſus: *Feci*, inquit, *quod juſſiſti, ſed tu mox cernes, & proles noſtra quid inde ſit eventurum*. Fatidicus ille fuit *Leonis* ſermo necem ſuam rerumque commutationem imminentem præſentientis, quam & oſtenta non pauca portendebant. *Michaël* namque ſimulans ſe peccata ſua velle confiteri, ab Imperatore obtinuit ut *Theoctiſti* operâ ad vocandum Sacerdotem uteretur. Tum *Theoctiſto* perſuaſit ut conjurationis conſciis nomine ſuo minaretur, ſe eorum crimen Imperatori detecturum, niſi ſe ex periculo imminente eriperent. Illi vehementer hujuſmodi minis perturbati nefarium de nece *Leonis* quàm primùm inferenda conſilium inierunt. Concurrunt *Leonis Armeni cædes.* omnes ad Matutinas Laudes in Palatinum templum. Cæteris permiſti adſunt conjurati. Imperator venit Hymno jam abſoluto: ac pro more voce grandiore abſona & agreſti, quâ riſum omnibus movebat, Carmen intonat, quo mirum in modum delectabatur:

Sprevere ſummi cuncta amore Principis.

Tum conjurati facto in ipſum impetu, ipſum inter Sacra trucidant, neque diei, neque loci ullo habito reſpectu. Ejus cadaver a ſicariis per circum trahitur. *Theodoſia Auguſta* cum quatuor filiis ejicitur ex Aula, in lembumque impoſiti, ac in Protam Inſulam avecti, Eunuchi fiunt, Matre in Monaſterio incluſa. Annos ſeptem, & menſes quinque imperavit *Leo Armenus*. Quo necato dixiſſe fertur *Nicephorus* Patriarcha: *Rempublicam Romanam impio quantumvis, magno certè Præſide orbatam*. Iſta conſtant ex *Curopalate*, *Zonara*, & *Cedreno*.

Michaël Balbus.

II. *Michaël Balbus*, nondum ſolutis compedibus, e carcere ad Solium evectus eſt, & a *Nicephoro* Patriarcha coronatus Imperator. Hæreſis peſtilentiſſimæ, quæ ex Judæorum, Manichæorum aliarumque ſectarum colluvione, Amorii in Phrygia orta erat, veneno a teneris infectus, bellum ſacris imaginibus indixit. *Methodium*, qui poſtea Conſtantinopolitanus Patriarcha fuit, & Euthymium Sardium Epiſcopum immaniter perſecutus eſt. *Conſtantinum Copronymum* ſibi in omnibus propoſuit imitandum. Judæis addictus, Sabbathi jejunium præcipere, Prophetas ſugillare, mortuorum reſurrectionem negare, futurorum bonorum promiſſiones irridere, dæmonum exiſtentiam negare, Judam inter Beatos numerare, de Deo, qui ſupra omnia eſt, jurando legem ferre, ſcortationem e numero peccatorum expungere, impius auſus eſt. Paſcha intempeſtivè a Chriſtianis celebrari effutiit. Literaturam omnem adeo eſt averſatus, ut ne pueros quidem literis imbui permiſerit ſtolidus Princeps. *Thomam*, quem *Leo Armenus* Fœderatorum cohorti præfecerat, tyrannidem ſibi parantem, ab obſidione Urbis Regiæ ſemel iterumque depulſum, Bulgarorum ope vicit, ac Adrianopoli occupata, in poteſtatem accepit; manibuſque ac pedibus mutilatum, & aſino impoſitum, ad ignominiæ pompam per caſtra circumduci juſſit, ac alta voce clamare: *Miſerere mei qui verus es Rex*. Quæſtionem poſtea de ſociis & conſciis ſeditionis habere cœpit Imperator; Multoſque delaturus erat infœlix *Thomas*, niſi *Joannes Exabulius* Patritius *Michaëlem* ab ea inquiſitione, quæ multis exitium erat allatora, deterruiſſet, dicens: *Non convenire, ſed prorſus rationi repugnare inimicis fidem habere amicos accuſantibus*: Michaële Balbo Imperante, Creta a Saracenis Hiſpanienſibus occupata eſt: Sicilia ab Africanis, *Euphemio* prodente. Ad hoc ille facinus perductus altero facinore eſt: Monialem ſcilicet, quam deperibat, e Monaſterio rapuit, impunitatem ſibi pollicitus ab Imperatore *Michaële* qui & ipſe *Euphroſinam* Sanctimonialem e Monaſterio Principis eduxerat, & priori mortua uxore, matrimonio ſibi copulaverat. Querimoniis a fratribus Virginis ad Imperatorem delatis, juſſit *Michaël* Siciliæ Præfecto, ut, ſi ita ſe res haberet, *Euphemium* naſo mutilaret ad perpetuam ignominiæ notam. Id cùm accepiſſet *Euphemius*, iis quibus præerat, aliiſque Ducibus in partes tractis, ad Ameram, ſeu Præfectum Africæ transfugit, promiſitque ſe omnem illi Siciliam ſubditurum, & grande tributum ſoluturum, modò Imperatoris titulum ipſi deferret. Annuit Ameras, & *Euphemium* valido inſtructum exercitu, & Imperatoris nomine inſignitum remiſit, ejuſque opera Siciliâ potitus eſt, anno octingenteſimo vigeſimo octavo. Sed paulò poſt *Euphemius* in obſidione Syracuſana confoſſus, perfidiæ pœnas dedit. Exinde Calabriam, Apuliam, & pleraſque Italiæ partes occupavere Saraceni. Obiit impius *Michaël* anno octingenteſimo vigeſimo nono, cùm annos novem, menſes octo imperaſſet. Iſta diſcimus ex *Joanne Curopalate*, *Zonara*, & *Cedreno*.

III. *Theophilus* Michaëli patri ſucceſſit, impietate & odio in ſacras imagines non impar, quarum cultores dirè perſecutus eſt, imprimiſque *Theophanem* ac *Theodorum* fratres religione ſpectatiſſimos. *Theophilus.* Quinquies in Saracenos expeditionem duxit vario belli eventu. In poſtrema verſus in fugam, Amorium urbem a Barbaris expugnatam, multa hominum millia cæſa, ne mulieribus quidem ac pueris ſervatis, Primarios Duces, Patritios alioſque Viros illuſtres in captivitatem abductos vidit; quorum libertatem cùm ab Iſmaëlitarum Principe, miſſis Legatis, & oblata pecunia impetrare non poſſet, mœrore confectus, & ex frequenti glacialis aquæ potu contracto dyſenteriæ morbo, exceſſit e vita, anno Chriſti octingenteſimo quadrageſimo primo, Imperii decimo tertio per tres menſes inchoato. Morti proximus *Theophobum* de affectata tyrannide ſuſpectum occidi juſſit, ejuſque caput ſibi afferri capilliſque ap-

ap-

prehenſo, ejus manibus inſultavit his verbis: *Jam neque ego Theophilus ſum, neque tu Theophobus.* Ducturus uxorem, formoſas undequaque puellas accerſiri juſſerat, quas inter eminebat *Icaſia*, genere illuſtris, ingenio, & eruditione conſpicua, formæ dignitate cæteris præſtans. Quas cùm obambulans ſpectaret, aureum pomum tenens futurarum pignus nuptiarum, *Icaſia* pulchritudinem admiratus: A muliere multa mala manaſſe dixit. Repoſuit illa modeſto cum lepore: A muliere quoque multa bona in hominum genus derivata. Haud placuit Imperatori Virginis liberior ſermo; ideo ipſa dimiſſa, malum aureum *Theodora* dedit ex Paphlagonia oriundæ, eamque duxit uxorem, & Auguſtam creavit. *Icaſia* nuptiis Imperatoris fruſtrata Monaſterium condidit, in quo ſibi Deoque vixit, eruditione literarum non neglecta; ingeniique fœtus reliquit ad memoriam poſteritatis. Ex Theodora Michaëlem filium *Theophilus* ſuſcepit, quem moriens Imperii reliquit heredem ſub Auguſtæ tutela matris. In ſuſpicionem ac periculum venit illa apud maritum, quòd Sanctorum Imagines coluiſſet, ac oſculata eſſet, *Denderi* fatuo ſpectatore. Quippe cùm ille ad Imperatorem retuliſſet, Mannam, id eſt, Dominam pulchras puppas habere apud ſe, eaſque complecti & oſculari, *Theophilus* imagines eſſe ſuſpicatus, quas Auguſta venerabatur, ad ipſam ira percitus acceſſit, eamque durioribus verbis inſectatus eſt, idololatram appellans. Subriſit illa nequaquam attonita, ac ingenioſo commento Imperatoris iram ſedavit, ſui, puellarumque ſuarum formas in ſpeculo expreſſas a fatuo *Denderi* puppas appellatas eſſe dicens. Juris exactor ſeveriſſimus *Theophilus* fuit. Statim atque capeſſivit Imperium *Leonis Armeni* cædem ultus eſt, parricidis capite damnatis. Novercam *Euphroſinam* ad Monaſticam Profeſſionem, ex qua prolapſa erat ad nuptias, redire compulit. Privatorum cauſas interdum audiebat; annonæ, rerumque venalium cæterarum pretium moderabatur. Navem magnitudine nulli ſecundam, mercibus exquiſitis onuſtam, ad portum ſecundis ventis appellere cùm vidiſſet, & ad *Theodoram* uxorem pertinere didiciſſet, ea vehementer increpita quòd ſe ex Imperatore naucierum & mercatorem facere conaretur, ejuſque turpem execratus avaritiam, navim ac merces comburi juſſit. Mulieri cuidam de *Petrona* Drungario Auguſtæ fratre conquerenti, quòd celſioribus ædificiis luminibus ſuis obſtrueret, ius dixit. Monitum ſcilicet *Petronam* ut mulieri faceret ſatis, nec ea de re curantem, habita quæſtione, nudum in foro flagellari juſſit, ejus ædes in mulieris incommodum erectas deſtrui materiamque & fundum ipſum eidem fœminæ attribuit. Urbem expurgavit meretricibus, & quod communiter incolebant proſtibulum variis diſtinctum cellulis diruit; ac eo in loco ædes extruxit ampliſſimas excipiendis peregrinis. Libidinem domuit, de illoque narratur quòd cùm unius ex pediſſequis Imperatricis pulchritudine captus, cupiditatem inſanam explevisset, ab Auguſta eam ob rem contriſtata veniam petierit, jurans ſe hac unica vice lapſum. Sed illa ſive domeſticarum, ſive civilium qualiacumque ornamenta virtutum, in *Theophilo* infidelitas, impietas, & immanitas in ſacrarum Imaginum cultores obſcurarunt. Iſta memoriæ prodidere *Joannes Curopalates*, *Zonaras*, & *Cedrenus*.

Icaſia nobilis Virginis fortunæ obſtat eruditio.

Theodora Auguſta ingenioſum reſponſum.

ARTICULUS III.

De Michaële III. & Theodora Matre.

I. Michaël Theophili filius admodum puer patri in Imperium ſucceſſit, cum *Theodora* matre conſorte & Regente Imperii, *Theoctiſto* & *Manuele* Patritiis tutoribus. Horum conſilio & opera religioſa Imperatrix ſacras Imagines & earum cultum reſtituit, congregato Concilio; *Joannem* Patriarcham Iconomachum extruſit, ac *Methodium* in ejus locum ſubſtituit, Confeſſorem ſanctiſſimum. Bulgarorum Regem *Bogorim*, bellum in Romanos molientem, virili & imperioſo reſponſo abſterruit, reſpondens ſe ad propulſandos ejus impetus eſſe paratiſſimam. Cæterùm ipſum vel a muliere victum iri, quod ignominioſum; vel mulieris victorem, quod inglorium. Renovatum itaque Bulgaros inter & Imperium fœdus eſt, reſtituta *Bogori* ſoror inter captivos olim abducta, & in Aula Conſtantinopolitana Chriſtianis inſtituta literis & ſacris initiata. Cujus hortatu, & divinis flagellis, necnon terribili Judicii ſupremi picturà a Monacho Romano *Methodio* expreſſa, ad Chriſti fidem cum tota gente perductus eſt, atque a Patriarcha Conſtantinopolitano in Bulgariam miſſo baptizatos, Imperatoris nomine *Michaël* appellari voluit. Novos Manichęos ſeu Paulicianos *Theodora* inſectata eſt, eoſque niſi errores ejurarent, e medio tolli juſſit. Pii ſeveritas Edicti in deſperationem actos ad Saracenos deficere compulit, permixtoſque Barbaris Imperii fines populari. Interea *Bardas* Theodoræ Auguſtæ frater, orta inter *Manuelem* & *Theoctiſtum* Patritios & Imperatoris tutores Imperiique Adminiſtros diſcordia uſus, ſummam rerum ad ſe trahere molitus eſt, utroque ab adminiſtratione Reipublicæ ſummoto. Suo ab Aula receſſu *Manuel* prudentiſſimus invidiam declinavit. *Theoctiſti* heroïca libertas & integritas Bardam de inceſta cum nuru propria conſuetudine redarguentis, & Imperatorem ab augendo primariis Aulæ dignitatibus nequiſſimo Pędagogo deterrentis, necem ipſi procuravit. Imperatoris & *Barda* crudelitatem execrata *Theodora* eſt: qui & eam privatam ad vitam redigere decreverunt. Id præſentiens Imperatrix ſapientiſſima, pejoraque non immeritò formidans, expoſita coram Senatu divitiarum in ærarium congeſtarum ſumma, ne adminiſtratio ſua calumniis pateret, Imperio ſe abdicavit, Palatioque exceſſit anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-quinto. Paulò poſt miſſus *Petronas* Theodoræ frater, qui ipſam cum filiabus attonderi & Moniales fieri juberet: quo indutæ habitu, ac opibus ſpoliatæ omnibus, in Cariani Palatium relegatæ ſunt, ubi *Theodora* paulò poſt obiit.

Bulgarorum ad Chriſti fidem converſio.

Theodora Auguſta magnanimitas.

Theodorâ ſummotâ, rerum ſummam *Barda* arbitrio permiſit *Michaël* Imperator, quem Curopalatæ dignitate auxit. Quo cum in Saracenos ducto exercitu, cladem paſſus maximam eſt, vixque ipſe evaſit. Feliciùs rem geſſit *Petronas* alter *Michaëlis* avunculus, qui alia poſt quadriennium expeditione profligato Saracenorum exercitu, cęſoque Duce, Romani gloriam Imperii reſtituit. *Ignatium* Patriarcham *Methodii* Succeſſorem, *Bardas* e Sede deturbavit, ac dirè perſecutus eſt, quòd ipſum ob inceſtam cum nuru ſtupri conſuetudinem Communione privaſſet: Photiumque in ejus locum ſubrogavit anno octingenteſimo quinquageſimo-octavo. Cæſaris dinde nomen ac dignitatem conſecutus, id boni Reipublicæ præſtitit, quòd Scholas Conſtantinopoli erexerit, bonaſque literas pene exules revocarit, Philoſophiæ

Bardas Cęſar Ignatium e Sede Conſtantinop. deturbat, Photium intrudit.

ly-

lycæum in ipſa Regia collucans, in Magnaura, cui *Leonem* celeberrimum Philoſophum præfecit, *Joannis* Iconomachi Patriarchæ nepotem, ac Theſſalonicenſem quondam Epiſcopum, ſed ob hæreſim Iconomachorum depoſitum. Nec literæ tantùm, ſed & Leges auctore *Barda* Cæſare refloruere.

Michaëlis tertii vitia.

Michaël inane gerebat Imperii nomen, ludis, aurigationibus, ac perpotationibus totus deditus; ærarium, quod *Theodora* mater opulentiſſimum reliquerat, ineptis ac turpiſſimis ſumptibus exhauriens, ſacris denique impiè illudens myſteriis. *Bardas* Cæſar in expeditione Cretenſi, aſſentiente *Michaële* Imperatore, *Symbatio* genero ſignum dante, cæteris ob nimiam ejus potentiam trepidantibus conjuratis, a *Baſilio* Regii Cubiculi Præfecto cæſus eſt, anno octingenteſimo-ſexageſimo-ſeptimo.

Cretenſi omiſſa expeditione, Conſtantinopolim reverſus *Michaël*, *Baſilium* Imperii conſortem fecit. Qui cùm veri amici functus officio, illum a nequitiis & ſceleribus ad meliorem frugem revocare niteretur, *Michaël* reprehenſionis impatiens, ipſum imperio exuere, & remigi cuidam illud deferre, quin etiam illum e medio tollere molitus eſt. *Baſilius* compertis inſidiis, temulentum Imperatorem vino ſepultum trucidavit anno octingenteſimo ſexageſimo-ſeptimo, cùm annis viginti quinque, id eſt, quatuordecim cum matre, & undecim ſolus, imperaſſet. Iſta conſtant ex *Curopalate*, *Zonara*, *Cedreno*, *Glyca*, & *Conſtantino Manaſſe*.

ARTICULUS IV.

De Baſilio Macedone, & Leone Sapiente.

Baſilius Macedo.

I. **B***aſilius* in Macedonia obſcuro natus genere, cujus ſtirpem ab Arſacidis falsò repetit *Curopalates*, Imperium variis oſtentis prænontiatum *Michaëlis* temulenti adoptione conſecutus, ejuſdem cæde ſibi firmavit. Viſo cœleſti ad pœnitentiam de parricidio agendam excitatus, crimen lachrymis, eleemoſynis, & extructa in honorem Archangeli Michaëlis Baſilica, expiavit, ut *Luitprandus* Lib. 1. Cap. 1. teſtatur.

Photium e Regia Urbis Sede expellit, deinde reſtituit, magno Eccleſiæ damno.

Eccleſiæ & *Ignatii* Patriarchæ cauſam contra *Photium* egregiè tuitus eſt, illum ab exilio revocavit, hunc expulit, ſecundùm Octavæ Synodi Oecumenicæ ſententiam. Felix *Baſilius*, niſi a ſe ipſo mutatus, & *Santabareni* cujuſdam præſtigiis, ipſiuſque *Photii* adulationibus illuſus, illo in Sedem poſt *Ignatii* obitum reſtituto, deſtruxiſſet, quæ priùs ædificaverat. Saracenos variis in regionibus Imperii, & Manichæos *Chryſochire* Duce Romanis infeſtos profligavit. Multas extruxit, atque reſtauravit Baſilicas. Regiam urbem ſplendidis ædificiis ornavit.

Ruthenorum converſionem Baſilius Macedo procurat.

Judæos plurimos munificentia ſua pellexit ad fidem. Bulgaros in Chriſtianæ religionis profeſſione recentes miſſis Sacerdotibus & Monachis piiſſimis confirmavit. Eccleſiæ fines propagavit miſſo ad Ruſſos ſive Rothenos Antiſtite, qui Chriſtianam fidem & Sacramenta illos edoceret; quam ingenti miraculo convicti, cùm ſcilicet liber Evangelii ab Epiſcopo in ignem poſtulantibus ipſis conjectus, inviolatus manſiſſet, amplexi ſunt, & baptiſmate initiati.

Baſilii Macedonis virtutes, & optima Reipublica regenda ratio.

Inſidiis a *Georgio* & *Symbatio* Patritiis appetitus *Baſilius*, illos oculis privari, conjurationis conſcios in exilium deportari juſſit. Filios tres, *Conſtantinum*, *Leonem*, & *Alexandrum* in ſocietatem adſcivit Imperii, natu minorem *Stephanum* Clero devovit, quatuor filias in Monaſterio Sanctæ Martyris *Euphemiæ*, Chriſto conſecravit. Magiſtratus dicundo juri conſtituit optimos, illiſque ſtipendia ex publico decrevit, ut a captandis muneribus manus abſtinerent. Pauperibus, quibus erat judicio diſceptandum, alimenta ſubminiſtrari curavit, ne inopiâ coacti vadimonia deſererent. Ærarium inſana *Michaëlis* Imperatoris prodigalitate exhauſtum reſtauravit. Examinatis enim expenſarum tabulis, ab iis qui malis rationibus acceperant, mediam partem reſtitui ſanxit, temperata Optimatum Sententia, qui integram cenſebant repetendam. Judicia per ſeſe interdum exercebat, & ad Ærarium generale deſcendens invigilabat, ne a tributorum & vectigalium exactoribus quidquam injuſtè extorqueretur. Fraudis occaſionem ex numerorum notis dari animadvertens, loco notarum literis uti juſſit, quas ipſi ruſtici legere poſſent. Procerum conſilia ſuggerentium, ut Inſpectores in Provinciam mitteret, cujus inſtitutio muneris conduceret maximè ad augendos ærarii publici redditus, prudenter eluſit. *Præſtare* dicens, *aliquos lucrum injuſtum ex publico percipere, quàm malè metuere mulctam, qua eos opprimat, aliquam.*

Conſtantino filio natu majori defuncto, *Baſilii* domus in *Leone* inclinata recumbebat. Hunc *Santabarenus* Monachus præſtigiator patri ſuſpectum reddidit, a quo ornamentis Imperialibus exutus, in carcere detentus eſt, donec Senatoribus ad Regale convivium invitatis, ex Pſitachi voce querula, *Heu, heu Domine Leo*, inclamantis, data occaſio eſt Imperatori *Baſilio* pro libertate & reſtitutione filii in priſtinam dignitatem ſupplicandi. Obiit ex alvi profluvio *Baſilius* anno Chriſti octingenteſimo octogeſimo-nono: cum *Michaële* annum unum, ſolus undeviginti imperavit. Iſta ex *Curopalate*, *Zonara*, *Cedreno*, *Glyca*, & *Conſtantino Manaſſe* excerpta ſunt.

Leo Sapiens.

II. *Leo* ob eruditionem *Philoſophus* appellatus, *Baſilio* Patri in Imperium ſucceſſit. *Photium* Sede Conſtantinopolitana depulit, in eaque collocavit *Stephanum* fratrem. Illatam ſibi a *Santabareno* Monacho nequiſſimo injuriam ultus eſt, quem flagris cæſum, & oculis orbatum, in exilium relegavit. Adversùs Bulgaros, & Saracenos infœliciter primùm pugnavit, ſed utroſque poſtea vicit: illos Turcarum auxilio: iſtos *Euſtatii* & *Andronici* fortiſſimorum Ducum opera.

Trigamiam prohibet. Quartam nihilominus duxit uxorem. Hinc graves in Eccleſia Conſtantinop. turbæ.

Qui trigamiam lege lata prohibuerat *Leo*, ſecundùm Canones in Eccleſia Orientali receptos; quartam duxit uxorem. Primam habuit *Theophaniam* ſive *Theophanonem*, ſanctiſſimam fœminam, & miraculis etiam illuſtrem, cujus in memoriam ipſe templum erexit. Ex ea porro filiam unicam ſuſcepit: ſecundam *Zoën* Stiliani Tzantzæ filiam, quæ nullos ipſi liberos peperit. Tertiam *Eudociam*, quæ in puerperii doloribus unà cum infante mortua eſt: quartam *Zoën* Carbonopſinæ filiam, ex qua filium ſuſtulit *Conſtantinum*. Magnas in Eccleſia Conſtantinopolitana turbas quartum iſtud *Leonis* Imperatoris matrimonium excitavit. Ipſum namque cum ab aditu Eccleſiæ prohibuiſſet *Nicolaus Myſticus* Patriarcha, & Presbyterum qui has nuptias benedixerat, exauctoraſſet, Imperator illum e Sede Conſtantinopolitana deturbatum in Monaſterium relegavit, ſubſtituto ejus in locum *Euthymio* viro religioſiſſimo. Tum *Leoni* venit in mentem tertias & quartas nuptias Lege lata licitas dicere: ſed ipſum ab ea ferenda lege novus Patriarcha deterruit. Obiit ex ventris profluvio *Leo* Philoſophus anno Chriſti nongenteſimo undecimo, die undecima Junii, cùm annum Imperii vigeſimum-quintum per tres menſes inchoaſſet, ac *Alexandrum* fratrem Imperatorem, tutoremque *Conſtantini* filii deſignaſſet: Hæc ſcriptis tradita ſunt a *Curopalate*, *Zonara*, *Cedreno*, *Glyca*, & *Conſtantino Manaſſe*.

ARTICULUS V.

De Alexandro, Conſtantino Porphyrogenito, Romano Lecupeno, & Romano Juniore.

Alexander.

I. A*Lexander* Baſilii Macedonis filius, *Leonis* frater Philoſophi, diſſolutiſſimus Princeps, ac in crapulam atque libidinem projectus, *Conſtantino Leonis* filio in conſortium Imperii adſcito, tredecim menſibus Reipublicæ indigniſſimè præfuit. *Euthimium* Patriarcham adempta dignitate relegavit, cum priùs eum probris affici & pugnis cædi ab adverſæ factionis hominibus permiſiſſet: *Nicolaum* verò *Myſticum* in Sedem reſtituit. Bulgarorum Legatos arroganter excepit, contumelioſè dimiſit, Simeoni eorum Regi minatus; qui idcirco rupta pace in Imperium arma movit. Obiit *Alexander* anno nongenteſimo duodecimo, multo per nares & pudenda effuſo ſanguine, cum opiparè pranſus & potus, pilæ deinde ludo ſe vehementiùs agitaſſet.

Conſtantinus Porphyrogenitus.

II. Poſt ipſum imperavit *Conſtàntinus Porphyrogenitus* Leonis filius, ſeptennis puer, ſub *Nicolai* Patriarchæ, ſelectorumque Patritiorum tutela, quos moriens *Alexander* deſignarat, necnon *Zoës* matris, quæ ab *Alexandro* pulſa, de tutorum ſententia revocata eſt, & ad Imperii adminiſtrationem aſſumpta. *Conſtantinus Ducus* ad invadendum Imperium animatus, in ſeditione quam excitarat, oppreſſus eſt, ejuſque caput ad Imperatorem delatum. Patricii complures conjurationis conſcii, quidam attonſi & in Monaſteria detruſi, alii excæcati & exilio damnati, nonnulli capite plexi ſunt. *Simeon* Rex Bulgarorum, pacis quam cum *Conſtantino* pepigerat, haudquaquam fidelis obſervator, Thraciam populabatur, Adrianopoli cujuſdam Armeni proditione capta. Zoë Auguſta, icto cum Saracenis fœdere, bellum in Bulgaros decrevit, cujus ſummam commiſit *Leoni* Phocæ. Ancipiti marte primò pugnatum eſt, fuſi tandem Bulgari fuere. *Leo Phocas* victoria tumidus ad res novas moliendas animos ſumpſit, palamque affectavit Imperium. Is a *Romano Lecupeno* repreſſus, captus, excæcatus eſt: quem *Romanum* Imperator Cuſtodem ac Patrem novo & ad hanc diem inuſitato honoris genere appellavit, ducta in matrimonium filia ejus *Theodora*. Nova & Imperio proxima dignitas multos *Romano* æmulos ſuſcitavit, a quibus etiam inſidiis appetitus eſt. De ipſis habita quæſtio, ſumptumque ſupplicium. *Zoë* Auguſta inſidiarum conſcia credebatur, quæ propterea Palatio ſummota, tonſiſque capillis in Monaſterio *S. Euphemiæ* Religioſam Vitam profeſſa eſt.

Romanus Lecapenus.

III. *Romanus Lecapenus* anno nongenteſimo decimo-nono Cæſar primùm, deinde Auguſtus appellatus eſt. Graſſantes Bulgaros repellere fruſtra conatus, cladem exercitùs ad Pegas paſſus eſt maximam. Fœlicior fuit contra Saracenos pugna navalis, Tripolitana diſſipata, ſubmerſaque Claſſe. *Romanus* Chriſtophorum filium ſuum primò, deinde reliquos duos Stephanum & Conſtantinum, poſtremò nepotem ex Chriſtophoro Imperatores coronavit: Et *Conſtantino Porphyrogenito* poſteriorem a ſe filiiſque locum tribuere auſus eſt homo inſolens *Theophilactum* verò filiorum natominimum Patriarcham fecit. Poſt obitum *Stephani* Patriarchæ *Tryphon* Monachus in Sede collocatus eſt eâ conditione, ut certo elapſo tempore *Theophylacto* Imperatoris filio adhuc pucro cederet. Summæ Dignitati aſſuevit fiduciarius Monachus, conditionemque contra fas admiſſam implere noluit, Hunc *Theophanis* Cæſareenſis Epiſcopi arte circumventum exauctoravit *Romanus*. Fingens nimirum *Theophanes* Imperatorem, quoniam crimen illi objicere non poterat, ob imperitiam ipſum e Sede Patriarchali exturbare velle effutireque ejus æmulos, quòd ne proprium quidem nomen ſcribere ſciret, perſuaſit imprudenti ut nomen in Charta pura exararet, cui ejus ceſſio in gratiam *Theophylacti* Principis ſuperſcripta eſt. Cum Ruſſis duobus navalibus præliis Imperatoria Claſſis fœliciter congreſſa eſt. Victi etiam non ſemel Saraceni, multis quas occuparant, ademptis urbibus.

Romani liberalitas.

Interea *Romanus* liberalitate vel odium ſui mitigare, vel peccata redimere ſatagens, præter alias diſtributiones, etiam æs alienum pro debitoribus diſſolvit, cujus ſumma ad centenarios undeviginti excreverat, tabulis in medio foro crematis. Pretium quoque numeravit pro iis qui Conſtantinopoli in conductitiis domibus habitabant. Verùm hæc ex alieno erogata beneficia *Romano* ad iram Numinis placandam nihil profuere. Ejus in Principem ſuum contemptum ac impietatem pari in ipſummet filii ejus impietate Deus ultus eſt. Anno ſcilicet nongenteſimo quadrageſimo-quarto, *Stephanus Romani* filius patrem Inſignibus Imperii exutum, & attonſum, in Protam Inſulam relegavit.

IV. Nec multò poſt *Romani* filios Imperio privavit, Cleroque invitos mancipavit, ac procul deportari juſſit *Conſtantinus Porphyrogenitus*; ex indeque ſolus moderari cœpit Imperium. Religione, ſtudiiſque literarum, quæ & ipſe coluit, & in Urbe Regia pene deficientia reſtauravit, laudem ſibi peperit nonnullam: ſed ebrietate, væcordia, & neglecto publicæ rei, maximâque indignorum ad Magiſtratus promotione, vituperationem ſubiit maximam. Eo Imperante, Turcarum Principes, & Elga Ruſſorum Principis vidua, Conſtantinopolim venientes, Chriſto nomen dedere, & Baptiſma ſuſcepere. Obiit anno nongenteſimo quinquageſimo-nono, die ſecunda Novembris, non abſque ſuſpicione veneni a *Romano* filio propinati. Vixit annos quinquaginta-quatuor Cum patre *Leone Alexandro* patruo, & matre annos tredecim imperavit, cum *Romano Lecapeno* viginti ſex, ſolus quindecim,

Romanus Junior.

V. *Romanus Junior* Conſtantini Porphyrogeniti filius ingenii ſatis ac perſpicaciæ ad Rempublicam gubernandam habuit, ſi id ei per Miniſtros licuiſſet qui eum jovenilibus cupiditatibus ac ſtudiis deditum eſſe voluerunt, ut ipſi Rempublicam tractantes, ingentes opes corraderent. Eo regnante, *Nicephorus Phocas* Cretam Saracenis eripuit, indeque in Syriam penetrans, victis hoſtibus, Berœâ captâ, opimis cum ſpoliis, & ingenti captivorum numero domum rediit.

Nicephori Phocæ libera reſponſio.

Roganti Imperatori qui fieret ut Romana res ita peſſumiret, magna libertate reſpondiſſe fertur: *Ideo fit quòd tu impeeas & pater meus exercitum ducit. Nam & tu Imperium perperam adminiſtras, & ille pecuniæ ſtudet.* Obiit *Romanus Junior* anno Chriſti nongenteſimo ſexageſimo-tertio, ætatis vigeſimo-quarto ſeu veneno potatus, ſeu viribus corporis libidine exhauſtis Imperium quod annos tres & menſibus quatuor adminiſtrarat, filiis duobus *Baſilio* & *Conſtantino*, ac eorum matri *Theophanoni* reliquit. Fuit illa cauponis filia, cui ante Regias nuptias *Anaſtaſia* nomen. Hæc ex *Curopalate*, *Zonaea*, *Cedreno*, *Glyca*, & *Conſtantino Manaſſe* comperta ſunt.

AR-

ARTICULUS VI.

De Nicephoro Phoca.

NIcephorum, licèt cupiditatem quâ flagrabat, Imperii diſſimulantem *Joſephus* Cubicularius & ſupremus Reipublicæ Adminiſter opprimere conatus eſt miſſis ad Joannem & Romanum Duces mandatis, ut illum vel Monaſticum habitum ſuſcipere cogerent, aut e medio tollerent. Hi literas ad Cubicularios ſcriptas cum *Nicephoro* communicarunt, eumque ad capeſſendum Imperium coëgere. Tunc in Cappadocia verſabatur, ubi ab omnibus Orientalibus copiis Imperator ſalutatus, indeque Conſtantinopolim reverſus, a *Polieucto* Patriarcha coronatus eſt. *Theophanonem* Auguſtam *Romani Junioris* viduam uxorem duxit viduus ipſe. Quem Patriarcha ab aditu ſacrarii prohibuit, donec pœnas ſecundi Matrimonii ſecundùm Canones ſubiret. Vulgato deinde rumore, quòd *Theophanonis* liberos e baptiſmo ſuſcepiſſet, ipſi ſacris omnibus interdixit, niſi matrimonium ſolveret ſpiritalis affinitatis impedimento diremptum. At ille *Theophanoni* repudium dare noluit, flagrante adhuc amore, *ſed quæſtionem ad Summos Sacerdotes, & Senatûs Principes retulit;* qui ipſi ut adularentur, id reſponſi dedere: *Eum Canonem, qui a Copronymo homine impio conſtitutus eſſet, valere non oportere.* Scriptoque ratum ejus matrimonium habuerunt. *Nicephorum* tamen recipere noluit Patriarcha, donec *Bardas* Cæſar ejus pater, & Regiæ Protopapa *Stilianus* Juramento confirmaſſent nullos Theophanonis filios ex ſacro fonte, ab ipſo ſuſceptos eſſe. Militari laude excelluit *Nicephorus Phocas* profligatis in Cilicia & Syria Saracenis, & Cypro inſula, Antiochia, aliiſque urbibus expugnatis & Imperio reſtitutis. Verùm bellicæ fortitudinis gloriam io eo obſcuravit ſordida & illiberalis indoles, prædaque in militibus tolerata. Continentium ratione bellorum nova tributa inſtituebat, augebat vetera. Imperatorias largitiones Senatui fieri ſolitas imminuebat. Annua dona ab antiquo templis aliiſque piis ædibus attributa penitus ſuſtulit, Eccleſiarum cenſum augeri prohibuit. Eccleſiæ oppreſſit libertatem, conſiliis Sacerdotum intereſſe volens ac præſidere, omnemque deſignandi Epiſcopos Auctoritatem ſibi vendicans. Graſſante fame binos medimnos aureo vendi juſſit, *Baſilii* Macedonis munificentiam haud imitatus, qui in ſumma annonæ difficultate publicis horreis apertis medimnos duodecim pro unico aureo populis diſtribui præcepit. Eccleſias tributarias fecit. Sordidum ejus animum ineptumque corporis habitum animo reſpondentem egregiè deſcribit *Luitprandus* in Relatione de legatione ſua, ſimulque exponit hominis improbitatem, quâ Romani Pontificis, & *Ottonis* Imperatoris Legatos indignè accepit ac violavit. Periit *Theophanonis* conjugis, & *Joannis Tzimiſcis* inſidiis anno Chriſti nongenteſimo ſexageſimo-nono, die Decembris undecima, ætatis quinquageſimo ſeptimo. Sex annos totidemque menſes regnavit. Inſidias metuens Regiam mœnibus firmiſſimis circumdederat: quorum extructio civium animos ab ipſo magis fecerat alienos, exiſtimantium arcem contra ſe erigi: nec intellexerat imprudens nullam eſſe munitionem firmiorem Regum, quàm amorem ſubditorum. Legem ferre voluerat *Nicephorus Phocas* de militibus qui in bello occubuerant pari cum Martyribus honore colendis: ſed abſurdum Edictum Principis, cui res una militaris, religio nullatenus cordi erat, cum Antiſtites, tum Senatus prohibuere. Iſta conſtant ex *Curopalate, Zonara, Cedreno, Glyca, & Conſtantino Manaſſe.*

Spiritalis affinitas impedimentum Matrimonii in Eccleſia Orientali.

Nicephori Phoca ſordida indoles.

Abſurdam impiamque Legem meditatur Nicephorus Phocas.

ARTICULUS VII.

De Joanne Tzimiſce.

POſt *Nicephori* necem Imperator ſalutatus eſt *Joannes Tzimiſces*. Romani Junioris filios ſtatim collegas adhibuit, Acta *Nicephori* reſcidit, Leonem Phocam ejus fratrem, Leoniſque filium Nicephorum relegavit. Cùm ad Coronam Imperialem accipiendam ad magnam Eccleſiam progreſſus eſſet, ipſum ædis ſacræ aditu prohibuit Patriarcha *Polieuctus*, donec cædem *Nicephori* eluiſſet. Summiſſo animo Pontificis interdictum excepit, eoque jubente Theophanonem Nicephori uxorem Regia ejectam, Proconeſum deportari juſſit illos, qui ipſa inſtigante eumdem Imperatorem trucidarant, damnavit exilio; Edictum quo ſanxerat *Nicephorus*, ne quis abſque ſuo nutu Epiſcopos deſignaret, palam dilaceravit, atque ad Numinis placandam iram opes omnes quas privatus habuerat, pauperibus erogavit: hiſque peractis coronatus eſt. Bardam & Leonem Phocas, Leoniſque filium Nicephorum, tyrannidem affectantes compreſſit, non abſque clementiæ laude. *Theodoram* Conſtantini Porphyrogeniti filiam uxorem duxit anno Imperii ſecundo. Saracenos ab Antiochia repulit, in Bulgaros, Ruſſos, Patzinachas, & Scythas ducto exercitu, inſignem ope Deiparæ & *Theodori* Martyris, qui pro Imperio pugnare viſus eſt, reportavit de Barbaris victoriam. Confecto bello, triumphi honorem Deiparæ Virgini detulit pius Princeps, ejus imaginem quadrigis, quæ Bulgaricis conſtratæ ſpoliis erant, impoſitam ſolemni pompa per Urbem Regiam devehi jubens, quam ipſe albo inſidens equo modeſtè ſecutus eſt. Coronam Bulgaricam Chriſto in Eccleſia appendit. Templum erexit magoificentiſſimum in gratiarum actionem. Aureis nummis & obolis primus Salvatoris inſculpſit effigiem cum hac inſcriptione: *Jeſus Chriſtus Rex Regum.* Abſolvit etiam ſubditos univerſos fumario tributo. Veneno dato a Baſilio Cubiculario, mortuus eſt anno nongenteſimo ſeptuageſimo quinto, die quarta Decembris, cùm annos ſex totidemque menſes imperaſſet. Hæc ex *Curopalate, Zonara, Cedreno, Glyca & Conſtantino Manaſſe* deflorata ſunt.

Joannes Tzimiſces Pœnitentiam a Patriarcha impoſitam ſuſcipit.

Joannis Tzimiſcis in Virginem Deiparam pietas.

ARTICULUS VIII.

De Baſilio Bulgaroctono, & Conſtantino ejus fratre.

I. JOanne Tzimiſce mortuo, Imperium iis reſtitutum eſt, ad quos hæreditario jure pertinebat, *Baſilio & Conſtantino* Romani Junioris filiis. Tum *Baſilius* vigeſimum, Conſtantinus decimum-ſeptimum ætatis annum agebat. Contra ipſos tyrannidem uſurparunt *Bardas* cognomento *Durus*, & *Bardas Phocas*. Hic in pugna interfectus: ille *Baſilio* Imperatori, qui ſolus Rempublicam gerebat, Auguſto tantùm nomine, & inſignibus cum fratre Conſtantino communicatis reconciliatus eſt. Defectionum curis levatus, Tripolitanum, Damaſcenum, Tyrium, & Berytium Principes, qui conſpiratione facta Antiochiæ agrum incurſionibus vexabant, coërcuit, Romaniſque ſervire coëgit. Bulgariam diuturno bello laceſſitam, *Samuele* Rege, & *Gabriële* ejus filio devictis, ſibi ſubjecit. Quindecim millia Bulgarorum militum, quos captivos fecerat, effoſſis oculis ad *Samuëlem* remiſit, ſingulis centuriis uno monoculo præeunte: quorum aſpectu in vertiginem ac deliquium lapſus Bulgarus Princeps, paulò poſt obiit præ mœrore

Baſilius in Bulgaros victos crudelis.

Bra.

Google

Baſilii avaritia, peſſimaque gerendæ Reipublicæ ratio.

Crabatas deinde, Sirmiumqne Romano ſubdidit Imperio. Abaſgos demum debellsvit. Iucredibilis avaritiæ fuit, adeo ut noo ærarium dumtaxat, conclavia & ciſtas auro gemmiſque refertas habuerit, ſed ſubterraneos quoque anfractus labyrinthorum inſtar effoſſos pecunia repleverit. Tributum pauperum qui perieraut, a divitibus exegit, quod *allelengiam* vocatum eſt, fruſtra deprecante Patriarcha *Sergio*, ut inſoleutem gravemque exactionem tolleret. Subditis formidabilis quàm charus eſſe maluit: neque cives, neque milites pro recepta conſuetudine, ſed ſuo judicio & arbitratu tractare volens. Nullam doctorum virorum rationem babuit, eruditiouem velut rem inutilem aſpernatus. Viros nec genere, nec doctrina conſpicuos a Conſiliis habuit & ab Epiſtolis. Iram diſſimulare noverat, occaſione data in ultionem erupturam. Decreta ſua haud facilè immutabat pertinacis ingenii Princeps. Vixit annos ſeptuaginta duos, ſolus rerum potitus eſt annis quinquaginta. Obiit anno milleſimo vigeſimo-quinto, Decembri meoſe.

II. Triennio ſupervixit *Conſtantinas* ejus frater homo ſocors & diſſolutus, vino, veneri, aleæ, mimiſque deditos, calumniis faciles præbens aures, primarios optimoſque viros opprimens & abſque cauſa interdum excæcans: pecuniæ erga ſuos Eunuchos prodigus, erga cæteros admodum parcus: In exigendis tributis immiſericors, Magiſtratus ſummaſque dignitates nullo delectu vilibus homuncionibus couferens. Ex *Helena* uxore libcros maſculini ſexûs nullos ſuſceperat, ſed tres dumtaxat filias, Quarum unam *Romano Argyro* uxorem dedit cum Imperii dote. Obiit anno Chriſti milleſimo vigeſimo-octavo, Novembri menſe, cùm annos quinquaginta cum ſratre, ſolus verò tres imperaſſet. De his *Curopalates*, *Zonarae*, *Cedrenus*, *Glycas*, & *Conſtantinus Manaſſes*.

CAPUT VII.

De Imperatoribus Occidentis, & Regibus Francorum.

ARTICULUS I.

De Carolo Magno Imperatore.

Caroli M. Imperatoris inauguratio.

CArolum Magnum Regem Chriſtianiſſimum anno Chriſti DCCC. tria graviſſima ncgotia ad iter in Italiam ſuſcipiendum impulerunt, ſcilicet defectio *Grimoaldi* Ducis Beneventani, cædes *Herici* Ducis Forojulienſis, & violatio *Leonis* Papæ, quorum unumquodque accrrimè vindicandom exiſtimabat. Forojulienſibus Ducom conſtituit *Cadolacbum*, ſumpto de Tarſaticenſibus ob *Herici* necem ſupplicio. Hinc Romam quartò profectus, Conventum habuit in cauſa *Leonis* Papæ, qui ſe Sacramento purgavit, ut refert *Anaſtaſius Bibliothecarius*. Ibidem claves Dominici ſepulchri, ac loci Calvariæ, accepit cum vexillo, qood *Joannes* Hieroſolymitanus Patriarcha per *Zachariam* Presbyterum ad ipſum miſerat, factuſque eſt ſacrorum locorum dominus ſpontanea *Aaronis* Caliphæ ceſſione. In Natali Domini a *Leone* Papa proclamatus eſt & coronatus Imperator, ut *Eginhardus*, *Anaſtaſius Bibliothecarius*, Annales Laureshamenſes, & alii referunt. De Tranſlatione Imperii a Græcis ad *Carolum Magnum*, ſingularem Diſſertationem inſtituemus. Multa dona Eccleſiis Urbis obtulit novus Imperator. Poſt paocos dies, de Auctoribus ſeditionis in *Leonem* Pon-

Anno 801.

tificem commotæ quæſtio habita, ſecundùm Legem Romanorum, qui ut Majeſtatis rei, capite damnati ſunt. Sed Pontifex pro ipſis apud Imperatorem intercedens, capitalem ſenteutiam exilio commutari obtinuit, ut Anaſtaſius, & Annales veteres Francorum teſtantur. Romæ & Italiæ rebus ordinatis bellum Beneventanum geſſit per *Pippinum* filium ſuum (ex Annalibus Loiſelianis.) Dum in Italia verſaretur, octo Capitula Legi Longobardicæ adjecit. Primum, *de obarvatie donationis faciendae*. Secundum, *de Aribanno*. Tertium, *de deſertoribus*. Quartum, *de latronibus*. Quintum *de mancatione qualibet*. Sextum, *de Aldionibus publicis in jus publicum pertinentibus*. Septimum, *de latronibus*. Octavum *de ſervis fugacibus*. Aribannum eſt mulcta illis indicta, qui cæteris Regio mandato ad bellum pergeutibus, domi reſident. Eſt etiam pœna indicta pro contemptu Capitulorum, in quorum tranſgreſſores bannum ſive exilium Regia Auctoritate decretum eſt. Mancatio eſt mutilatio quælibet. Aldioues filii ſunt Aldiorum: Aldii autem ſunt liberti cum impoſitione operarum facti. Dum adhuc in Italia verſaretur, Legatos *Aaronis* Regis Perſarum, & Amirati *Abrabam* iu confinio Africæ in Foſſato regnantis excepit *Carolus M.*, ut couſtat ex Vitæ ipſius Auctoribus & antiquis Annalibus Francorum.

Capitula.

Anno 802. miſit Legatos Couſtantinopolim *Carolus Magnus* pro ſaucienda pace cum *Irene* Auguſta, quam expetiit in conjugem. Quæ quidem ab his nuptiis nou abhorrebat; ſed cùm Imperii Conſtantinopolitani ſtatus civili motu repente turbatus eſſet, & *Nicephorus* Patritius, *Irene* dejecta, imperium uſurpaſſet, Legati *Caroli Magni* literis pacis a *Nicephoro* acceptis, in Franciam cum ejus Legatis rediere. (Ex Theophane, & Annalibus Laureshamenſibus.) Eodem anno Miſſos per Provincias ad jus dicendum direxit, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & Abbates, cum Ducibus & Comitibus, ut Chronicon Moiſſiacenſe commemorat. Habita etiam Aqoiſgrani Synodus, in qua Canouibus, Regola S. Benedicti, Legibus ab Epiſcopis, Abbatibus, Ducibus & Comitibus, recenſitis, omnium Regni ordinum ſancita eſt reformatio. (Ex eodem Chronico.) Capitula Miſſis Dominicis dedit Imperator, cùm ad res Eccleſiaſticas, tum ad civiles & politicas pertinentia. Capitulare Miſſis Domioicis datum duplex edidit *Baluzius*. Primum Capitula XLI. alterum XXIII. complectitur. Ad eumdem annum refertur Capitulare Epiſcoporum, quod Capitula 22. continet a Presbyteris cuſtodienda atque adimplenda.

Miſſi Dominici.

Miſſi Dominici dicebantur, qui miſſi a Domino, id eſt, s Rege. Provincia ſeu regio quæ Miſſis Dominicis aſſignabatur, appellabatur *Miſſaticus*, & *Miſſaticum*: Regnum pro Regis arbitrio in plura vel pauciora Miſſatica dividebatur, quorum unumquodque plures Comitatus & pagos continebat. Tum ex Ordine Eccleſiaſtico, tum ex Laïco Miſſi Dominici eligebautur, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Duces, Comites, aliique Nobiles Viri. Ad uuomquemque Miſſaticum duo ut plurimùm Miſſi Dominici dirigebantur, unus Clericus, alter Laïcus. Poſtquam ſuis Miſſaticis a Rege deſignati fuerant, ab ejus Majeſtate accipiebant Capitula, ſive Commonitoria. Dabatur & iiſdem Tractoria, ſive Regiæ literæ, quarum beneficio iu locis ſui Miſſatici recipiebantur, accipiebantque ſtipendium a Miniſtris Comitom, qui tenebantur illud ab iis exigere qui iu Miſſatico morabaotur. Lib. 4. Capitularium cap. 73. *De Diſpenſa Miſſorum Dominicorum*, id eſt, de eorum ſtipendiis ſtatuitur. Epiſcopis uberior ſubminiſtrabatur

batur annona quàm Ducibus & Comitibus. Miſſi Dominici qui Epiſcopi, Abbates, vel Comites erant, quamdiu prope ſuum Beneficium verſabantur, conjectum, id eſt contributionem ab aliis accipere non poterant; poſtquam verò inde longè receſſerant, tunc accipiebant ſecundùm quod in ſua Tractoria continebatur, ut conſtat ex cap. 69. ejuſdem libri. Quamvis Epiſcopi Miſſos Dominicos honoris gradu in ſuis Diœceſibus præcederent, eorum tamen juriſdictioni in multis ſubdebantur ut patet ex Capitulis Miſſis Dominicis hoc anno datis, cap. 2. *De Epiſcopis & reliquis Sacerdotibus, ſi ſecundùm canonicam inſtitutionem vivant, & ſi Canones bene intelligant & adimpleant.* Comitibus Miſſi Dominici præponebantur, ut conſtat ex Lege Longobardorum Lib. 2. Tit. 53. Art. 2. *Si Comes in ſuo Miniſterio juſtitiam non fecerit, tunc Miſſus noſter de hac cauſa ſonare*, id eſt, inquirere *faciat, uſque dum juſtitia ibi facta fuerint.* In illius Comitis Miniſterio, qui rectè juſtitiam adminiſtraverat, diu morari non debebant, neque Placitum illic habere; ſed ibi moram facere, ubi juſtitia, vel minùs, vel negligenter facta erat, ut conſtat ex lib. 4. Capitularium cap. 67. Quibus de rebus Miſſi Dominici cognoſcerent, compertum eſt ex Capitulari quod *Carolus Magnus* hoc anno Miſſis ſuis dedit, ut inquirerent *De Epiſcopis & reliquis Sacerdotibus, de Abbatibus, de Monaſteriis virorum, de Monaſteriis puellarum, de decimis & nonis atque juſtitiis Eccleſiarum Dei, de pauperum oppreſſione, de homicidiis, latrociniis, inceſtis, perjuriis*, aliiſque hujuſmodi criminibus, & utrùm *amicitia* eſſet, vel *diſcordia inter Epiſcopos, Abbates, ſive Comites & Abbatiſſas, atque Vaſſos Regios.* Curare etiam debebant ut populus Sacramentum fidelitatis Regi renovaret. Quatuor tantùm menſibus in anno Legationes ſuas obibant, Januario, Aprili, Julio, Octobri, ut conſtat ex lib. 3. Capitularium cap. 83. Rationem Legationis ſuæ Regi reddebant; ſi quod dubium emergeret, de eo interrogabant in proximo Placito. Ad eas interrogationes & reſponſiones fiebant nova Capitula, quæ poſtea in Miſſaticis promulgabantur.

Capitularia.

Anno Chriſti DCCCIII. *Carolus Magnus* undecim Capitula Legi Salicæ addidit. Ad eumdem annum pertinet Capitulare de Lege Ripuarenſi, duodecim Capita continens; item Capitulare de purgatione Sacerdotum, Capitulare de Immunitate Epiſcoporum & aliorum Sacerdotum ab expeditionibus bellicis, & alia quatuor a *Baluzio* eadem temporis notâ inſignita. Ad eumdem annum referenda eſt Synodus Reginoburgi * habita de Chorepiſcopis in qua tres Sanctiones editæ. Prima, ut Chorepiſcopi deinceps non fierent; Secunda, ut de Miniſterio Epiſcopali nihil præſumerent qui jam erant ordinati; Tertia, ut quæ geſta fuerant a Chorepiſcopis, haberentur irrita. Ita reſponderat *Leo III. Arnoni* Salisburgenſi Epiſcopo, quem *Carolus Magnus* Romam miſerat, de hoc dubiæ diſciplinæ Capite interrogaturum. Eæ Sanctiones in librum 7. Capitularium relatæ ſunt. Eodem anno excepti a *Carolo Magno Nicephori* Græcorum Imperatoris Legati ad *Saltz* ſuper fluvium Salam, quibus conditiones pacis in ſcripto datæ. (Ex Annalibus Francorum Laureshamenſibus, Fuldenſibus, Metenſibus, & Bertinianis.) Expugnata Barcinona Hiſpaniæ civitas e *Ludovico* Aquitaniæ Rege, Caroli M. Filio, *Saten* Dux captus, & ad *Carolum* miſſus. (Ex Chronico Moiſſiacenſi.)

Capitula de Chorepiſcopis.

* Reginoburgum, *vulgò* Ratisbone *in Bavaria, ad Danubium, Epiſcopalis civitas ſub Archiepiſc. Salisburgenſi.*

Belli Saxonici exitus.

Anno 804. bellum Saxonicum, quod annos triginta tres duraverat, confectum eſt. Decem hominum millia ex his qui utraſque ripas Albis fluminis incolebant, cæteris profligatis, cum uxoribus & parvulis tranſlata, & huc illuc per Galliam & Germaniam diſperſa. Ea conditio illis imperata, *ut abjecto dæmonum cultu, & relictis patriis ceremoniis, Chriſtianæ Fidei atque Religionis Sacramenta ſuſciperent: & Francis adunati, unus cum eis populus efficerentur.* (Ex Eginhardo in Vita Caroli Magni) Ipſis conceſſit Imperator ut ſuis Legibus viverent, utque a tributo Regibus Francorum ſolvendo immunes eſſent. Juramentum fidelitatis ab ipſis poſtulatum, obedientiaque Præſulibus, & Clero, Judicibus ab Imperatore conſtitutis, & Miſſis Dominicis, præcepta. De his Poëta Saxonicus. Locus in quo Pactio firmata eſt, *Saltus* appellatur, vulgò *Saltz*. Ibidem editum Capitulare octo conſtans Capitibus. In iis ſextum obſervatione dignum eſt, quod in Monaſteriis Puellarum eas ſolum infantes educari jubet, quæ religioſæ vitæ a parentibus deſtinatæ ſunt, & Deo oblatæ, atque in ipſo loco firmiter in Dei ſervitio perſeveraturæ. Hæc ſequitur in Capitularibus Imperatoris ad Presbyteros Admonitio duodecim capitibus comprehenſa. Eodem anno Mantuæ reperta ſpongia Chriſti Sanguine, ut ferebatur, imbuta. *Leo* Pontifex Maximus rei veritatem exploraturus Mantuam adiit, indeque in Franciam veniens, Remis exceptus eſt a Carolo M. & Natalem Domini apud Cariſiacum ſimul celebrarunt, ut Annales Loiſeliani, Laureshamenſes, Fuldenſes, Bertiniani, Metenſes, Monachus Egoliſmenſis & Incertus Auctor in Vita Caroli M. teſtantur.

Saxones Chriſti jugo Carol. M. ſubditi.

Quæ Puellæ in Parthenonibus educanda.

Leo III. a Carolo M. Remis exceptus.

Anno DCCCV. *Theodorus* Caganus ſeu Princeps Hunnorum Chriſtianus ad *Carolum Magnum* veniens de Behemannorum ſeu Bohemorum injuriis conqueſtus eſt. Ille ut Principem & Religionem Chriſtianam tueretur, bellum in Behemaniam intulit, & per *Carolum* filium feliciter geſſit, ut veteres Annales teſtantur. Eodem anno Capitulare condidit ad Theodonis Villam ante Natale Domini, quod ſexdecim conſtat Capitulis. Ad eumdem annum pertinet alterum Capitulare, quod eſt *Ad omnes generaliter*, & viginti quinque Capitula complectitur in editione Bavarica *Viti Amerbachii*, in antiquis verò exemplaribus MSS. San gallenſi & Corbionenſi, tria & viginti dumtaxat. Ad eumdem annum referenda ſunt Capitula ſexdecim *Jeſſe* Epiſcopo Ambianenſi Miſſo Dominico data, quæ ex Codice MS. Bigotianæ Bibliothecæ edidit *Baluzius*. Eodem anno, & eodem in loco Capitulum *De honore Epiſcoporum & reliquorum Sacerdotum* conditum eſt, quod lib. 7. Capitularium cap. 390. legitur.

Capitularia.

Anno DCCCVI. Carolus Magnus Regnum filiis ſuis diviſit. Aquitaniam, Vvaſconiam, Burgundiam, regnum Lugdunenſem, Provinciam, Sabaudiam, Vallem Seguſianam uſque ad Cluſas, & quicquid inde per terminos Italicorum montium contra Meridiem & Occidentem uſque ad mare vel uſque ad Hiſpanias continetur, *Ludovico* natu maximo attribuit. Italiam & Bajoariam, atque Germaniæ partem *Pipino*: Franciam, Germaniæ partem alteram, Auſtriam, Neuſtriam, Turingiam, Saxoniam, Friſiam, &c. *Carolo*. Summam tamen in omnes illas ditiones & in filios ipſos poteſtatem ſibi retinuit, quandiu ſuperſtes eſſet. Sanctiones quaſdam unà edidit, quarum obſervantiâ pax inter fratres foveretur. Ipſi ſuper omnia curam & defenſionem Romanæ Eccleſiæ imperavit. De hac partitione & teſtamentum factum, & jurejurando ab Optimatibus Francorum confirmatum, cum ſanctionibus, pacis conſervandæ cauſa factis, literis mandatum eſt, & ad *Leonem* Papam tranſmiſſum, qui aſſenſum præbuit, & ſubſcripſit, ut Annales Francorum Loiſeliani, Laureshamenſes, &c. teſtantur. Chartam hujus diviſionis ſeu Teſtamentum Caroli M. lego apud *Duchesnium* Tom. II. & in Capitularibus editionis Ba-

Carolus M. Regnum inter filios dividit.

lu-

Capitularia. — *Noviomagum Batavorum, vulgò Nimegue, ad Vacalim fluvium.* — *Lex de pauperibus.* — *Sclavi domiti.*

luzianæ. Ad eumdem annom referontur a *Baluzio* tria Capitularia, duobus ac viginti Capitulis conſtantia, qnibus *Carolus Magnus* legem Bojoariorum adauxit. Eodem anno, cùm apud Noviomagum eſſet, Capitulare edidit infra Quadrageſimam, quod ab eo loco *Noviomagenſe* dicitur. Capitula cootinet undevigioti. In his obſervatione dignum eſt caput 10. jobens ut unuſquiſque pauperes de beneficio, aut de propria familia nutriat: nec pauperes mendicando diſcurrere ſinantur; prohibeturque ne ſic diſcurrentibus aliquid tribuatur, niſi manibus laborent. Eàdem temporis notâ conſignantur Capitula excerpta de Canone, numero tria & viginti. Eodem anno *Carolus Magnus* miſſo contra Sorabos ſive Sclavos *Carolo* filio, ipſos profligavit. Dux eorum in prælio cecidit, ædificata ſunt ad ripas Salæ & Albis fluminis a Victore propugnacula. Sclavis compreſſis in Bohemos arma vertit *Carolus* Rex, eorumque fines maxima ex parte vaſtavit. *Pippinus* Rex Italiæ claſſem in Corſicam Inſulam contra Mauros, qui eam vaſtabant, direxit: huius adventu cooterriti Mauri ſeceſſere. Interea *Ludovicus* fratrum natu minimus res Aquitaniæ & Hiſpaniæ curans, Navarros & Pampilonenſes, qui ſuperioribus annis ad Saracenos defecerant, in fidem recepit. (Ex antiquis Praocorum Annalibus, Loiſeliaois, Laureshamenſibus, Bertinianis, & Metenſibus, & ex Monacho Egoliſmenſi in Vita Caroli Magni.)

Sacræ Reliquiæ.

Anno DCCCVII. *Carolus Magnus* Legatos *Thomæ* Patriarchæ Hieroſolymitani, & *Aaronis* Caliphæ, ad ſe cum muneribus magnificis & elegantibus directos, Aquiſgrani ſuſcepit. *Burthardum* Stabuli Comitem cum claſſe miſit in Corſicam, ut eam a Saracenorum incurſibus tueretur, ut veteres Annales Francorum ſupra laudati commemorant. *Ludovicus* Barcinooem dioturna obſidione ſatigatam Saracenis eripuit, ut teſtatur Aſtronomus in ejus Vita. Imperator Ingelheimiom profectus, ibi Conventum Francorum habuit, ut refert Chronicon Moiſſiacenſe. Reliquiæ *S. Cypriani* Martyris, *S. Sperati* unius ex 12. Martyribus, Scillitanis, & *S. Pantaleonis* Martyris, ab *Aarone* Rege Perſarum per *Caroli Magni* Legatos impetratæ, ex Africa Arelatem, ac deinde Lugdunum translatæ ſunt, & in majori Templo *S. Joannis Baptiſtæ* & *S. Stephani* depoſitæ, illius Eccleſiæ ſacris præſidente Leidrado. Qua de Translatiooe *Agobardi* Lugdunenſis Archiepiſcopi Carmen, *Adonis* Chronicon & Martyrologium ad diem 14. Septembris & Chronicon *Sigeberti* ad aonum 801. legenda ſunt. Eodem anno 807. *Carolus M.* Epiſtolas accepit a *Leone* Pontifice Maximo conquerente de juſtitiis per ejus Miſſos non factis. Eodem anno Capitulare condidit in Aquiſgraoenſi Palatin, quod ex veteri Codice MS. Sancti Viocentii Metenſis *Baluzius* edidit. Inſcribitur, *Memoratorium qualiter ordinavimus, propter famis inopiam, ut de ultra Sequana omnes exercitare debeant.*

Bellum Saracenicum. — *Capitularia.*

Anno DCCCVIII. *Ludovicus* Rex *Caroli Magni* filius bellum io Hiſpania contra Saracenos fœliciter geſſit, ut Aſtronomus in ejus Vita commemoorat. *Carolus* Rex *Ludovici* frater *Godefridum* Regem Danorum Saxoniæ fines aggredi tentantem repulit, ut Annalea Loiſeliani, Laureshamenſes, & alii teſtantur. *Eardulfus* Nordanhumbrorum Rex a ſuis Regno & Patriâ pulſus, in Franciam venit *Caroli Magni* imploraturus auxilium, indeque Romam profectus, per Legatos *Leonis III.* & Imperatoris, in Regnum reſtitutus eſt; (Ex iiſdem Annalibus.) Triplex Capitulare hoc anno condidit *Carolus Magnus*. Primum tredecim non tam Capitulis, quàm titulis Capitulorum conſtans, editum eſt a *Baluzio*, ex Codice MS. Sancti Vincentii Metenſis. Alterum ſeptem Capitula complectitur. Tertium decem pariter Capitulorum totidem titulos.

Synodus Aquisgrani a Carolo M. congregata de Proceſſione Spiritus Sancti. — *Legatio & Epiſtola Imperatoris ad Leonem III.* — *Leges obſervatione dignæ.*

Anno 809. *Ludovicus* Rex miſſo in Hiſpaniam exercitu, *Ingoberto* Duce, Tortoſam obſedit, naves ipſe extrui curavit juſſu *Caroli* Patris, ut incurſiones Danorum ſeu Normannorum arcerentur, teſte Aſtronomo in Vita *Ludovici Pii*. Colloquium de pace cum Danis trans Albim habitum, infecto negotio ſolutum eſt. (Ex veteribus Annalibus) Synodus de Proceſſione Spiritus Sancti a Patre & Filio Aquiſgranis celebrata Miſſique Legati ad *Leonem III.* qui finitivam ſuper ea quæſtione ſententiam proferret. Legatio demaodata eſt *Bernardo* Vvormatienſi Epiſcopo, & *Adalardo* Abbati Corbejenſi. (Ex antiquis Francorum Annalibus, Monacho Egoliſmenſi incerto Auctore in Vita Caroli Magni, & Adooe Viennenſi. Dogmaticam ea de quæſtione Epiſtolam ad Summum Pontificem ſcripſit *Carolus Magnus*. Capitulare duplex anno 809. conditum edidit *Baluzius*. Primum capitulis conſtat 27. alterum 16. Mercata die Dominico agi prohibent. Hoſpitalitatem non ſolùm erga Miſſos Dominicos, ſed erga omnes homines exerceri jubent. Vinum & annonam vendi vetant antequam colligantur, quia in pauperum detrimentum cedit hujuſmodi emptio, & uſuræ ſpecies eſt, cùm dives avarus anticipet ſolutionem, ut duplum vel triplum recipiat. De pontibus & viis telooeum accipi vetant, & ne cogatur ullus ad pontem ire trajiciendi fluminis cauſa, propter teloneum, ſi trajici compendioſiùs poteſt. Presbyterum qui chriſma dederit, ab Epiſcopo degradari ſanciunt, & mano mutilari ſæcularis Judicis ſententia, ſi propter judicium ſubvertendum id fecerit. Cætera ſilentio prætereo.

Mors Pippini Regis. — *Capitularia Carolo M. pietatem ſpirantia.*

Anno 810. *Pippinus* Rex *Caroli Magni* filius magnam Venetiarum partem ſubegit, & Duces earum in deditionem recepit. Eodem obiit anno qui ætatis ipſius erat 33. ut colligitur ex *Thegano* in Geſtis *Ludovici Pii*. Veronæ in Monaſterio *S. Zenonis* ſepultum *Sigonius* teſtatur. Filium unum cui nomen *Bernardo*, & quinque filias ſuperſtites *Pippinus* reliquit. In quibus *Carolus M.* pietatis ſuæ præcipuom documentum oſtcodit, cùm filio defuncto nepotem patri ſuccedere, & neptes inter filias ſuas educari feciſſet; inquit, *Eginhardus in* Vita *Caroli Magni*. Danorum io Friſiam cum navibus ducentis appulſus, & *Godofridi* Regis Danorom in Saxoniam cum copiis, mox irrupturi ſuperbæ minæ, *Carolum Magnum* trans Albim cum exercitu evocarunt. Nex illata *Godofrido* a proprio Satellite finem bello dedit. Qui patruo ſucceſſit *Hemmingus*, pacem cum *Carolo Magno* redintegravit. Hæc ultima Imperatoris expeditio de qua *Eginhardus* io ejus Vita, & antiqui Annales legendi. Tortoſa ſeu Dertoſa munitiſſima Hiſpaniæ civitas a *Ludovico* Rege expugnata, teſte Aſtronomo in ejus Vita. *Nicephori* Conſtantinopolitani Imperatoris, & *Albaca* Caliphæ Cordubenſis Oratores Aqoiſgrani audivit *Carolus Magnus*. Caliphæ pacem roganti conceſſit, ut veteres Annales, & Monachus Egoliſmenſis in ejus vita referunt. Tria Capitularia hoc anno condita ex MS. Codice S. Vincentii Metenſis publicavit *Baluzius*. Ex primo diſcimus eleemoſynam a *Carolo Magno* miſſam Hieroſolyma ad Eccleſias reſtaurandas. Studium orationis; perjurii, ebrietatis, vitioromque cæterorum fugam, prædicationem per ſingulas Parochias, caritatem erga pauperes, qui ſolvendo ſatis non ſunt ſecundùm Capitulare præcipit. Tertium continet inſtructionem Miſſorum Dominicorum. Primum Capitulis conſtat decem & octo, alterum ſexdecim, tertium quinque complectitur.

Anno 811. Carolus miſit Legatos Conſtantinopolim ad Imperatorem Græcorum *Abytonem* Baſileenſem Epiſcopum, *Hugonem* Comitem Turonicum, & *Aionem* Longobardum. De fine poſtmodum vitæ ſuæ Chriſtianæ cogitans condidit Teſtamentum, quod theſauros omnes in tres portiones: duas in partes viginti & unam ſubdiviſit, tertiam integram reſervavit ad quotidianos uſus. Partes illas 21. Metropolitanis Imperii ſui legavit Eccleſiis; ita ut Metropolita quilibet portionem ſuam cum ſuffraganeis ſuis partiretur, tertiam partem Eccleſiæ ſuæ retinens, duabus inter ſuffraganeos diviſis. Quod verò ex tertia theſauri parte ad uſus quotidianos ſervata, poſt obitum ſuum, aut rerum ſæcularium voluntariam abdicationem ſupereſſet, rurſus in quatoor partes dividi juſſit: quarum una dictis partibus 21. adderetur; altera inter filios ac filias, nepotes ac neptes divideretur: tertia Chriſtiano more pauperibus erogaretur: quarta diſtribueretur ſervis & ancillis. Bibliothecæ pariter ſuæ libros vendi juſſit, eorumque pretium pauperibus erogari. Huic Teſtamento *Caroli Magni* quod ad poſteritatis memoriam tranſmiſit *Eginhardus*, ſubſcripſerunt ſeptem Archiepiſcopi, Epiſcopi quatuor, Abbates quatuor. Eodem anno *Carolus Magnus* pace cum Danis firmata, in tres partes Regni totidem direxit exercitus, unum in Hilinnones*, quorum agros vaſtarunt Francorum copiæ: alterum in Pannonias, ad dirimendam controverſiam de finibus inter Hunnos & Sclavos: tertium in Britones, ut eos in officio contineret. (Ex Annalibus Laureshamenſibus) Eodem tempore *Herbertus* Oſcam juſſu *Ludovici* Regis obſedit, non expugnavit. (Ex Aſtronomo in ejuſdem *Ludovici* Vita.) Ad hunc annum referuntur Capitularia duo *Interrogationis*, de iis nimirum quæ pro communi omnium utilitate interroganda ſtatuit. Primum duodecim, alterum tredecim conſtat Capitulis. Ex his diſcimus, *Carolum Magnum* anno præcedenti triduana jejunia ad placandum Deum indixiſſe. Fucatam quorumdam religionem arguit, qui cùm ſæculum ſe dimiſiſſe gloriarentur, quotidie poſſeſſiones ſuas quolibet modo & arte augere ſtudebant, & ſuadendo de cœleſtis regni beatitudine, comminando de æterno ſupplicio inferni, & ſub nomine Dei aut cujuſlibet Sancti, ſimpliciores ſeu divites, ſeu pauperes, rebus ſuis expoliabant, & legitimos eorum heredes exheredabant, pietatis larvâ ad quæſtum abuſi. Alteri malo, quod Eccleſiæ honorem in diſcrimen adducebat, remedium attulit *Carolus Magnus*. Scilicet Epiſcopi & Abbates viles perſonas & ſervilis generis in Clerum & Mooaſteria recipiebant, pleroſque etiam tondebaot invitos. Hinc interrogavit: *In quo Canonum vel in cujus Sancti Patris Regula conſtitutum ſit, ut invitus quiſlibet aut Clericus aut Monachus fiat? Aut ubi Chriſtus praecepiſſet, aut quis Apoſtolus prædicaſſet, ut de nolentibus, & invitis O vilibus perſonis Congregatio fieret in Eccleſia vel Canonicorum vel Monachorum.* Prælatos etiam perſtringit, qui magis ſtudent in ſua Congregatione multos habere, quàm bonos: *Et non tantùm probis, quàm multitudine hominum delectantur; plus ſtudent ut ſuus Clericus vel Monachus bene cantet & legat, quàm juſtè & beatè vivat: Cùm tolerabilius ferenda ſit imperfectio cantandi, quàm vivendi.* Ad eumdem annum pertinet aliud Capitulare, *De cauſis propter quas homines exercitalem obeditionem dimittere ſolent*. Novem conſtat Capitulis. A *Baluzio* editum eſt ex Codicibus MSS. Vaticano, & S. Vincentii Metenſis. Ad eumdem annum pertinere Capitulare Bononienſe, quod 11. Capitula complectitur, probat *P. le Cointe* in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum Tomo 7.

Caroli M. Teſtamentum.

* *Livones.*

Capitularia.

Avaritia ſub larva pietatis damnata.

Cap. V. Secundi Capitularis.

Nemo invitus Clero aut Monaſterio adſcribendus.

Cap. 10.

Cap. 55. Clerici & Monachi cum delectu recipiendi.

Anno 812. *Carolus Magnus* Oratores *Michaëlis* Imperatoris Græcorum ſuſcepit, & pace cum illis firmata, Baſileus ſive Imperator ab ipſis appellatus eſt, ut veteres Annales teſtantur. Duo hoc anno edidit Capitularia. Primum *pro Miſſis Dominicis ad exercitum promovendum:* quod novem conſtat Capitulis. Secundum, *Pro Juſtitiis infra patriam faciendis*, quod Miſſos Dominicos ſpectat, & Capitula 13. continet.

Pax cum Græcorum Imperatore.

Anno 813. quinque Concilia celebrari curavit *Carolus Magnus*, Arelatenſe, Remenſe, Moguntinum, Turonenſe, & Cabilonenſe de quibus ſupra diximus. (Ex veteribus Annalibus & Chronico Moiſſiacenſi, quod tamen Cabilonenſe prætermittit.) Juſſit Imperator ut de Synodorum Decretis ad Placitum poſtea referretur. (Ex eodem Chronico). Ex iſtarum Synodorum Canonibus apud Aquiſgranum in Conventu generali Francorum collatis Imperator excerpſit Capitulare in Capitula 26. diſtinctum, filiumque *Ludovicum* Imperatorii nominis conſortem fecit, ut idem Chronographus teſtatur. Facta eſt autem *Ludovici* aſſumptio in conſortium Imperii ſolemni ritu in Eccleſia, coram Epiſcoporum, Optimatum, & populi frequentiſſimo cætu, fuſis a *Carolo Magno* precibus, poſtquam filio præcepit imprimis *Deum diligere & timere ejus præcepta ſervare in omnibus. Eccleſias Dei gubernare & defendere a pravis hominibus, ſororibus ſuis & fratribus, nepotibus & omnibus propinquis, indeficientem miſericordiam ſemper oſtendere: Sacerdotes honorare ut patres, populum diligere ut filios, Cœnobiorum conſolatorem & pauperum eſſe; fideles Miniſtros & Deum timentes conſtituere, nullum ab honore ſuo ſine cauſa diſcretionis ejicere, ſemetipſum coram Deo & omni populo irreprehenſibilem demonſtrare.* Cùm verò *Ludovicus* Rex omnia præcepta Patris ſe religiosè obſervaturum promiſiſſet, juſſit Imperator ut Coronam ſuper altare poſitam ſun ipſe capiti imponeret. Ita refert *Thegonus* in Geſtis *Ludovici Pii*. Bernardum nepotem in conſortium Regni Italici, Ludovicum filium in conſortium reliqui Regni Francici adſcivit, ut veteres Annales teſtantur. Prudenter omnino *Carolus* Summum Imperium ſibi retinuit, quoad viveret, in iis ipſis ditionibus quas filio ac nepoti deſtinavit. Eodem anno ſupplex Libellus a Fuldenſibus Monachis adverſus *Ratgarium* Abbatem *Carolo Magno* oblatus eſt, quod viginti querimoniarum Capitibus conſtabat. Ad eumdem aonum pertinet Capitulare Aquiſgranenſe *De Juſtitiis faciendis, ex Lege Salica, Romana & Gundobada*. Capitulis conſtat viginti. Item Capitulare *De cauſis neceſſariis Eccleſiæ Dei & Populo Chriſtiano*, Capitula XLVI. continens. In quibus tamen de cauſis Eccleſiaſticis nihil habetur præter unicum verbum in primo Capitulo. Alia quinque Capitularia, quibus annis incertum, *Carolus Magnus* condidit, quæ partim ex Schedis Doctiſſimi *P. Sirmondi*, partim ex aliis Codicibus MSS. edidit Vir clariſſimus Baluzius.

Concilia Caroli M. juſſu celebrata.

Carolus M. Ludovicum filium Imperatorem deſignat.

Præcepta a Carolo M. Ludovico filio data.

Capitularia.

Anno Chriſti DCCCXIV. V. Kalendas Februarii, obiit ex febri & pleuritide *Carolus Magnus* in Palatio Aquiſgranenſi, Extrema unctione, & Euchariſtia, quæ tunc temporis poſt Unctionem infirmis dabatur, (ut colligimus ex Monacho Egoliſmenſi) perceptis. Annum Imperii decimumquartum, ætatis ſexageſimum-ſeptimum numerabat. De pio ejus fine, & funere legendi *Eginhardus* & *Monachus Egoliſmenſis*. Cibi & potûs admodum temperans fuit. Inter cœnandum aliquod acrnama aut lectorem audiebat. Legebantur ei Hiſtoriæ, & antiquorum Regum geſta: delectabatur & libris *S. Auguſtini*, præſertim *de Civitate Dei*. Quo induebatur tempore, non tantùm amicos admittebat, verùm etiam ſi Comes Palatii li-

tem

Mors Caroli Magni.

Mores ejuſdem, dotes, ac virtutes.

tem aliquam eſſe nuntiaret, quæ ſine ejus juſſu finiri non poſſet, litigantes introduci jubebat, & velut pro tribunali ſederet, lite cognita, ſententiam dicebat. Eruditus erat ac eloquens, Latini ac Græci idiomatis peritus, necnon cantûs Eccleſiaſtici, cujus diſciplinam diligentiſſimè emendavit. In eleemoſynis erogandis adeo munificus erat, ut anguſtiores fuerint Imperii ejus fines quàm caritatis. Ingentem enim pecuniæ vim non ſemel trans maria in Syriam & Ægyptum, atque Africam, Hieroſolyma, Alexandriam, atque Carthaginem, Chriſtianis indigentibus diſtribuendam miſit. Ob id maximè Tranſmarinorum Regum amicitias expetebat, ut Chriſtianis ſub eorum dominatione degentibus refrigerium aliquod procuraret. Eccleſiam manè veſpere, Sacrificii tempore, & nocturnis etiam horis, frequentabat. *Colebat præ cæteris ſacris locis apud Romam Eccleſiam B. Petri Apoſtoli, in cujus donaria magna vis pecuniæ tam in auro quàm in argento, necnon & gemmis ab illo congeſta eſt, multa & innumera Pontificibus munera miſſa. Nec ille toto Regni ſui tempore quicquam duxit antiquius, quàm ut Urbs Roma ſuâ operâ ſuoque labore veteri polleret Auctoritate, & Eccleſia S. Petri non ſolùm per illum tuta ac defenſa, ſed etiam ſuis opibus præ omnibus Eccleſiis eſſet ornata atque ditata:* (inquit *Eginhardus* in ejus Vita.) Per omne vitæ ſuæ tempus ita cum ſummo omnium amore atque favore & domi & foris converſatus eſt, ut numquam ei vel minimæ crudelitatis vel injuſtitiæ nota a quoquam fuerit objecta. Amabat peregrinos, & eorum ſuſcipiendorum magnam habebat curam, adeo ut eorum multitudo non ſolùm Palatio, verùm etiam Regno videretur oneroſa. Ipſe tamen præ magnitudine animi, hujuſcemodi pondere minimè gravabatur. Filiorum & filiarum educandarum tantam curam habuit, ut numquam domi poſitus ſine ipſis cœnaret, numquam iter ſine illis faceret. Cùm pulcherrimæ eſſent, & ab eo plurimùm diligerentur, *Mirum quòd nullam earum cuiquam aut ſuorum, aut exterorum nuptum dare voluit. Sed omnes ſecum uſque ad obitum retinuit. Ac propter hoc, licèt aliàs fœlix, adverſæ fortunæ malignitatem expertus eſt. Quod tamen ita diſſimulavit, ac ſi de eis numquam alicujus probri ſuſpicio orta vel diſperſa fuiſſet.* Eginhardi verba ſunt. Explicatione tamen eget iſte *Eginhardi* locus. *Bertam* enim *Caroli Magni* filiam, *Angilberti* amore captam, perſuaſiſſe patri, ut ſibi cum eo nubere liceret, idque obtinuiſſe legitur in *Angilberti* Vita ab *Harinlpho* aut *Anſchero* ſcripta. Et *Nithardus* de *Angilberto* teſtatur, quòd *ex ejuſdem Magni Regis filia Berta ſe fratremque ſuum Harnidum genuerit.* Ita ergo intelligendus *Eginhardus*, ut *Carolus Magnus*, ſi quam alicui ſuorum filiam ſuam nuptum locarit, non publico & ſolemni matrimonio, ſed ſecreto conjungi voluerit, nec paſſus ſit ut domum ſponſi migraret, ſed eam ſecum retinuerit. *Filias lanificio aſſueſcere, coloque ac fuſo, ne per otium torperent, operam impendere juſſit.* (Ex Eginhardo.)

Devotio Caroli M. erga Eccleſiam Romanam.

Caroli M. filia ipſi chariſſimæ.

Caroli M. uxores.

Quod uxores *Caroli Magni* ſpectat, duxit primò *Hilmitrudem*, ſuperſtite *Pippino* patre, quam poſt aliquot annos repudiavit, ac *Deſiderii* Longobardorum Regis filiam ſuperduxit, *Bertha* matre ſuadente. Id unum *Caroli Magni* crimen, in quo haud diu verſatus eſt, ſiquidem poſt annum *Deſiderii* filiam in Longobardiam remiſit, *Hilmitrude* Regina in Palatium & thorum revocata. Ex ea *Pippinum* ſuſcepit & *Rothaidem* filiam. *Pippinum* ex concubina natum *Eginhardus* & *Paulus Diaconus*, & qui ipſos ſecuti ſunt, Scriptores perperam dixere. Quos refellit ſatis *Stephani Quarti* Romani Pontificis Auctoritas, qui *Caroli Magni* & *Hilmitrudis* conjugium legitimum vocavit, illudque *Dei voluntate & conſilio* contractum affirmavit. Eoſdem Auctores refellit doctiſſimus *P. le Cointe* ex antiquis Litaniis poſt *Faſtrada* cum *Carolo* nuptias ſcriptis, & a *P. Mabillonio* Tomo II. Analectorum editis, in quibus Adriano Papæ, Carolo Regi, Pippino & Carolo ejus filiis, alteri Pippino ac Ludovico, & Faſtradæ Reginæ fauſta optantur hoc ordine: *Adriano Summo Pontifici & Univerſali Papæ, vita. Carolo Excellentiſſimo & a Deo coronato Magno & Pacifico Regi Francorum & Longobardorum ac Patritio Romanorum, vita & victoria. Pippino & Carolo nobiliſſimis ejus filiis, vita. Pippino Regi Longobardorum, vita. Clodovico Regi Aquitaniarum, vita. Faſtradana Regina, ſalus, & vita.* Sanè cùm poſt patrem primo loco nominetur *Pippinus*, anteponaturque filiis quos *Carolus* ex *Hildegarde* ſuſcepit, deſignatur heres patris cum fratribus futurus. Occaſionem calumniæ dedit *Pippini* relegatio in Prumienſe Monaſterium, poſtquam in patrem fratreſque conjuravit, & *Hilmitrudis* Reginæ poſt repudium revocatio, cujus æquitatem Scriptores illi non expenderunt. Unde *Hirmitrudem* concubinam, & *Pippinum* ex concubina natum ſcripſere. Mortua *Hilmitrude*, Carolus duxit *Hildegardem*, ex qua ſuſcepit *Carolum*, *Carlomannum*, *Ludovicum* & *Lotharium*, filias verò *Adheleidem*, *Bertam*, *Giſlam Hildegardem*. Defuncta *Hildegarde* Regina, duxit *Faſtradam*, ex qua duas filias ſuſcepit, *Thedrudam* & *Hiltrudem*. Extat *Caroli Magni* Epiſtola ad *Faſtradam* Reginam data de indicendis Rogationibus extraordinariis & triduano jejunio, de conſilio Sacerdotum, poſt reportatam de Avaris victoriam. Poſt obitum Faſtradę duxit *Lautgardem* ex qua nullam prolem ſuſcepit. Quintam uxorem duxit *Mathaldardem*, quæ *Rothildem* filiam ipſi peperit. Sextam duxit *Gerſuindam*, ex qua ſuſcepit *Adeltrudem*. Septimam duxit *Reginam*, ex qua *Drogonem* & *Hugonem* filios habuit. Octavam duxit *Alrlindam*, ex qua ſuſcepit *Thedericum*. Mortua *Adelluida* anno 810. reliquam vitam cœlibem duxit. Conjugalem caſtitatem introductione concubinarum ipſum fœdaſſe, nonnulli falsò ſcripſere Neoterici. In pluribus Galliarum Eccleſiis publica veneratione ut Sanctus colitur V. Kalendas Februarii. A *Paſchali*, qui ſub *Frederico* Imperatore Antipapa fuit, in album Sanctorum relatus eſt: cujus Diploma de *Caroli Magni* Canonizatione cùm legitimi Pontifices non reſciderint, nec ejus cultum aboleverint, aut prohibuerint, res ſic tacita permiſſione ſive tolerantia perſeverat, inquit Cardinalis *Baronius* ad annum 844. In pluribus Martyrologiis celebratur Sancti Caroli Magni Imperatoris nomen. In pluribus Eccleſiis die 28. Januarii colitur, Aquiſgranenſi, Mindenſi, Oſnabrugenſi, Pariſienſi, Remenſi, Rothomagenſi, Tornacenſi, & aliis. Lege Bollandum in Actis Sanctorum menſis Januarii, ad diem 28. Imperante Carolo Magno ſanctitate celebres fuere Liudgerus Mimigardevonenſis Epiſcopus, Angilbertus Centulenſis Abbas, &c.

ARTICULUS II.

De Ludovico Pio Imperatore, & Rege Francorum.

POſt obitum *Caroli Magni*, *Ludovicus Pius* Imperator Aquiſgranum venit, Paternum Teſtamentum executus eſt diviſis ejus theſauris, prout juſſerat: Sorores in Monaſteria ſecedere præcepit. Mox generalem celebravit Conventum, & per univerſas Regni Provincias Legatos miſit, qui ju-

juſtitiam unicuique redderent, ut *Aſtronomus* in ejus Vita, *Theganus Nithardus*, & veteres Annales teſtantur. *Lotharium* & *Pippinum* filios Reges conſtituit, hunc Aquitanorum, illum Bojoariorum. Anno 815. pro Hiſpanis Chriſtianis in Franciam confugientibus Diploma dedit, quod Tom. I. Capitularium a *Baluzio* editum eſt. Cùm Romani quidam in *Leonem III.* Pontificem Maximum conjuraſſent, & hi capitali addicti eſſent ſupplicio, ad Imperatorem perlatum eſt id Pontificis judicio factum: quod a Sacerdotali conſuetudine longè alienum cenſens Auguſtus, *Bernardum* Italiæ Regem explorandæ veritatis causâ Romam direxit. Poſt ſolertem indagationem compertum eſt reos Lege Romana damnatos fuiſſe, *Leo* inſons probatus, qui & Legatos ſuæ aſſertores innocentiæ ad Auguſtum miſit, ut *Aſtronomus* in Vita *Ludovici*, & veteres Annales teſtantur. Anno 816. Soraborum & Vaſconum ſolita levitate tumultuantium compreſſa inſolentia eſt. (Ex Annalibus Laureshamenſibus.) *Stephanus V.* qui *Leoni III.* ſucceſſerat, in Gallias, veniens, Remis a *Ludovico Auguſto* ſuſceptus eſt, eumque & *Irmingardem* conjugem ritu ſolemni coronavit. (Ex *Thegano*.)

Leonis III. innocentia Ludovico Pio probata.

Stephanus V. a Ludovico Rege Remis ſuſceptus.

Donationes Apoſtolicæ Sedi ab avo & patre factas confirmavit, auxitque Urbe ac Ducatu Romano, necnon Inſulis Corſica & Sardinia, ut ex Diplomate Donationis patet, ad *Paſchalem* Papam tranſmiſſo anno 817. Eodem anno Generalis Conventus Aquiſgrani habitus eſt, in quo Regulæ Canonicorum & Canonicarum ſancitæ ſunt. Hujus Conventûs meminere Aſtronomus, Annaliſta Laureshamenſis, & Chronographus Moiſſiacenſis. In eodem Conventu *Lotharium* filiorum ſuorum natu maximum Imperii conſortem fecit, *Pippino* Regnum Aquitaniæ confirmavit, *Ludovico* Bajoariæ Regnum contulit, ut veteres Annales, Aſtronomus in Vita *Ludovici*, & Chronographus Moiſſiacenſis, teſtantur. *Lotharii* inauguratio *Bernardo* Italiæ Regi novandarum rerum cauſa fuit. Cujus motus ut comprimeret *Ludovicus Auguſtus*, exercitum adversùs ipſum comparavit & in Italiam miſit. *Bernardus* ab exercitu comprehenſus, Cabilonem ad *Ludovicum Auguſtum* adductus eſt, teſte Chronographo Moiſſiacenſi. Aſtronomus & veteres Annales tradunt *Bernardum* viribus ſuis diffiſum ſponte in Galliam veniſſe, ut conſilii pravè ſuſcepti veniam a *Ludovico Pio* poſtularet. Chronographo Moiſſiacenſi potiùs credendum. *Bernardus* Rex, cæterique conjurati, in carcerem truſi & capitali ſupplicio damnati in Conſilio Imperatoris, anno 818. Sententiam capitis excæcationis pœnâ commutavit Auguſtus. Epiſcopi conjurationis participes in Judicium vocati, depoſiti fuere, ſcilicet *Anſelmus* Archiepiſcopus Mediolanenſis, *Vvulfoldus* Cremonenſis, & *Theodulfus* Aurelianenſis. *Bernardus* Rex luminibus amiſſis, vitam præ triſtitia paulò poſt amiſit. (Ex *Aſtronomo*, *Thegano*, & veteribus Annalibus.) Eodem anno ſubacta eſt a *Ludovico Pio* Britannis, cujus Dux *Murmanus* Regium nomen uſurpabat. (Ex iiſdem.)

Ludovici Pii Donatio Romanæ Eccleſiæ facta.

Conventus Aquiſgranenſis.

Lotharius Ludovici Pii filius paterni Imperii conſors.

Bernardus Rex Italiæ perduellis.

Conjuratorum damnatio.

Britannia ſubacta.

Anno 810. Aquiſgrani Conventum generalem celebravit, in quo auditis Miſſorom Dominicorum relationibus, plura Capitula Legibus addidit, forenſibus cauſis iudicandis perneceſſaria, ut Aſtronomus & Annales Laureshamenſes teſtantur. Sex Capitularia ad hunc annum refert *Baluzius*. Primum, ſecundum, & tertium continent additiones ad Legem Salicam, vel ejuſdem interpretationes. Primum Capitula 21. Secundum 9. Tertium 12. complectitur. Quartum, cujus hæc inſcriptio eſt: *Capitula quæ per ſe ſcribenda, & ab omnibus obſervanda ſunt*, 8. conſtat Capitulis. Quintum 29. Capitula continet, Legationem Miſſorum Dominicorum ſpectantia. Sextum, quod eorumdem Miſſorum inſtructio eſt, ex Codice MS. Monaſterii *S. Galli* a *Baluzio* editum, 11. habet Capitula. Eodem anno *Sclaomicus* Abotritorum Dux, defectionis a Saxonum Præfectis accuſatus, exauctoratus eſt, & exilio damnatus; ſuffecto in ejus Ducatum *Ceadrago*. (Ex Aſtronomo & veteribus Annalibus.) *Irmingarde* Imperatrice defuncta, *Ludovicus Auguſtus*, *Judithham Vvelfonis* Comitis filiam uxorem duxit. Mox celebrato apud Ingelheimium Conventu, copias miſit adversùs Panoniæ Ducem rebellem, quæ ipſius ditiones vaſtvere, illo in fugam verſo, ut Annales Laureshamenſes teſtantur.

Capitularia.

Ludovici Pii ſecunda nuptiæ.

Anno DCCCXX. Tres in Pannonias exercitus adversùs Liudeuvitum Ducem miſſi ſunt ex Conventûs Aquiſgranenſis ſententia, ut Aſtronomus & laudati Annales referunt. Anno 821. Conventus apud Theodonis Villam a *Ludovico Pio* celebratus eſt: *Lotharius* primogenitus cum filia *Hugonis* Comitis connubio junctus: *Adhalardus* Corbejenſis Abbas, *Vvala* & *Bernarius* ejus fratres, *Anſelmus* Mediolanenſis Archiepiſcopus, & *Theodulfus* Aurelianenſis ab exilio revocati, ut Annales Laureshamenſes commemorant, necnon *Theganus* & Aſtronomus in Vita *Ludovici*. In Conventu apud Theodonis Villam Capitulare conditum eſt, quod ex duobus antiquis exemplaribus MSS. Colbertinæ Bibliothecæ publicavit *Baluzius*. Capitula V. continet.

Anno DCCCXXII. Generalis Francorum Conventus apud Attiniacum habitus eſt, in quo *Ludovicus Pius* publicè Pœnitentiam egit, cujus tres cauſæ fuere; quòd ſcilicet in fratres, in nepotem, & in agnatos peccaſſet. Fratres, *Drogonem*, *Hugonem*, & *Theodoricum*, impuberes & invitos tonderi præceperat, metuens ne exemplo Regis Italiæ, res novas aliquando molirentur. His in Conventu Attiniacenſi reconciliatus eſt, & *Drogoni* Epiſcopatum, *Hugoni* Abbatias dedit. *Bernardum*, quamvis non immeritum, luminibus orbari conſenſerat; morſque oculorum amiſſionem poſt triduum erat ſubſequuta. Agnatos ſuos *Adelardum*, *Vvalam*, & *Bernarium*, eorumque ſororem *Gundradam*, prava quorumdam Procerum per invidiam calumniantium ſuggeſtione deceptus, in exilium immeritos egerat. Hæc peccata publicâ Pœnitentiâ expianda duxit Imperator Piiſſimus, eamque ſuſcepit non præ foribus alicujus Eccleſiæ, ſed in generali Conventu Francorum, ad quem Epiſcopi, Abbates, Proceres, Magiſtratus magno agmine convenerant. Intellexit Religioſus Imperator, terrenæ Politicæ rationes apud Deum Principes non excuſare, cùm in Legem Dei peccant, & a Juſtitiæ & Caritatis præceptis deviant. Peccata Regum non minùs quàm ſubditorum, ſi publica ſint, publicâ Pœnitentiâ eluenda exiſtimavit, ut univerſi populi cui ſcandalo fuere, ſaluti conſulant. Sibi ipſi judex fuit. Peccaverat, quod ſolent Reges; Pœnitentiam publicam egit, quod non ſolent Reges. De his *Theganus* Cap. XXIII. *Aſtronomus* in Vita *Ludovici Pii*, & Annales Laureshamenſes. In eodem Conventu Capitulare condidit *Ludovicus Auguſtus*, cujus *Agobardus* meminit in lib. *de Diſpenſatione rerum Eccleſiaſticarum*, Cap. 2. Capitulis conſtat XXIX. quæ libro 1. Capitularium inſerta ſunt. Eodem anno Novæ Corbejæ Monaſterium in Saxonia ad Viſurgim condi cœptum eſt ab *Adelbardo* Abbate. Lege Libellum *De Conſtructione Novæ Corbejæ*, apud *Duchesnium* Tomo II.

Attiniacum, vulgò Attigny, ad levam Axonæ ripam, ſur l'Aiſne, in Campania, Diœceſis Remenſis.

Ludovici Pii publica Pœnitentia.

Licèt verò piis officiis, publicæque Pœnitentiæ vacaret *Ludovicus Auguſtus*, adminiſtrandi tamen Regni curam ſollicitudinemque non omiſit. Hoc enim anno bellum Pannonicum, Hiſpanicum, Slavicum, Armoricum, ejus Imperio confectum eſt, ut

Bella à

ut Aſtronomus & veteres Annales teſtantor. *Pippinus Ingeltradam Thetberti* Comitis filiam uxorem duxit, & io Aquitaniam ab Auguſto patre miſſus eſt, eique præceptum ut Capitulare de Monaſterio Puellari *Sanctæ Crucis* apud Pictavos obſervandum coraret. Octo conſtat Capitulis Cap. 7. Statutum eſt ne Clericorum oumerus ultra XXX. augeretur, & ut per omnia dictæ Coogregationi *Sanctæ Crucis* obedientes eſſeot atque ſubjecti, cojus oumerus ad centum Moniales definitus eſt Cap. VI. Res nova ooo fuit quòd Clerici Religioſis Virginibus parerenr. Ejus enim rei exemplum in Anglia in Monaſterio *Hilda* Abbatiſſæ ſæculo VII. obſervavimus ex Hiſtoria Eccleſiaſtica Gentis Anglorum a *Beda* adornata. Eodem anno *Ludovicus Auguſtus* apud Triburiam Decretum edidit adversùs percuſſores Clericorum.

Capitulare de Monaſterio Pictavenſi Sanctę Crucis.

Anno DCCCXXIII. *Lotharius Ludovici Pii* filius a *Paſchali* Romano Pontifice Rex Longobardorum & Imperator corooatus eſt, ut Aſtronomus in Vita *Ludovici Pii*, & Annales Laureshamenſes teſtantur. *Ludovicus Auguſtus* Conventum celebravit Francofurti ex Orientali Francia, Saxonia, Bajoaria, Alemania, &c. *Carolum* filium ex *Juditha* Auguſta ſuſcepit. Conventum habuit apud Compendium, io quo *Candragum* Præfectum Abodritorum, & *Heriboltum* Regem Daniæ excepit. (Ex iiſdem Auctoribus.) Ibi etiam colloquium de rerum Eccleſiaſticarum diſpenſatione habitum, ut conſtat ex Agobardo in libro quem de eo argumento conſcripſit.

Lotharius Imperator a Ludovico Patre coronatus.

Anno DCCCXXIV. *Lotharius* Imperator a *Ludovico Auguſto* Romam miſſus eſt, ut ſedaret diſſenſionem, quæ poſt obitom *Paſchalis* Papæ in novi Pontificis electione exorta fuerat. Ab *Eugenio II. Paſchalis* Succeſſore honorificè ſuſceptus eſt. Ibidem Conſtitutionem edidit, quâ decrevit ut Summo Pontifici in omnibus juſta ſervaretur obedientia, ſeu Ducibus & Judicibus ab eo conſtitutis ad joſtitiam faciendam. Ut vivente vel mortuo Pontifice, nulla fieret rerum Eccleſiaſticarum deprædatio vel diſtractio. Ut electioni Romani Pootificis nullos impedimentum apponeret, ſub pœoa exilii; ſed illi tantummodo Romani, quibus antiquitus conceſſum erat conſtitutione SS. Patrum, ſibi eligerent Pontificem. Ut miſſi conſtituerentur a Domno Apoſtolico & ab ipſo Imperatore, qui ſingulis annis ad eum referrent quomodo Duces & Judices juſtitiam facerent. Ut Senatus populuſque Romanus Legem eligerent, ſub qua vellent vivere, & hanc accuratè obſervarent. Ut Eccleſiæ bona iojuſtè retenta, prætexto conceſſionis Pontificum, in poteſtatem Pontificis & Romanæ Eccleſiæ quantocyùs redigerentur. Ut cuncti Duces & Judices Imperatori, dum Romę verſabatur, ſe ſiſterent. Ut omnes in omnibus obedientiam ac reverentiam Romaoo Pootifici præſtarent, ſi Imperatoris gratia frui velleot. De his, aliiſque a *Lothario* Romæ geſtis, lege *Carolum Sigonium*. Eodem anno, *Ludovicus Auguſtus* ducto in Armoricam exercitu Britonum perduellium inſolentiam caſtigavit, totâ Provincia ferro & igne vaſtata, acceptiſque demum obſidibus, Rothomagum reverſus eſt, ubi Michaëlis Græcorum Imperatoris Legatos audivit. (Ex Annalibus Laureſhamenſibus.)

Lotharius Romam a Patre miſſus Eccleſiæ & Reipublicæ procem curat.

Conſtitutio Lotharii Imp. in Romanæ Eccleſiæ bonum edita.

Britones domiti.

Anno DCCCXXV. Aquiſgrani Conventum habuit *Ludovicus Auguſtus*, in quo auditis Bulgarorum Legatis, Capitulare promulgavit octo & viginti conſtans Capitibus: quod *Baluzius* ad annum DCCCXXIII. refert. Ad hunc annum referendum eſſe probat *P. le Cointe* ad annum 822. Num. 12. Nihil antiquius fuiſſe *Ludovico Pio* io adminiſtratione Regni quàm defenſionem & exaltationem Eccleſiæ, docet Capitulum ſecundum, cujus hæc ſunt verba: *Sed quoniam complacuit divina providentia noſtram mediocritatem ad hoc conſtituere, ut Sancta ſua Eccleſia, & Regni hujus curam gereremus, ad hoc certare & nos & filios ac ſocios noſtros diebus vita noſtra optamus, ut tria ſpecialiter Capitula & a nobis, & a vobis, Deo opem ferente, in hujus Regni adminiſtratione ſpecialiter conſerventur; id eſt, ut defenſio & exaltatio, vel honor Sancta Dei Eccleſia & ſervorum illius congruus maneat, & pax, & juſtitia in omni generalitate populi noſtri conſervetur.* Admooitorem ſe Fidelium omnium eoſque ſuos adjutores dicebat Pius Imperator. *Quamquam* (inquit Cap. 2.) *ſumma hujus Miniſterii in noſtra perſona conſiſtere videatur, tamen & divina auctoritate & humana ordinatione ita per partes diviſum eſſe cognoſcitur, ut unuſquiſque veſtrûm in ſuo loco & ordine partem noſtri Miniſterii habere cognoſcatur. Unde apparet, quòd ego omnium veſtrûm admonitor eſſe debeo, & omnes vos noſtri adjutores eſſe debetis.* Iſtud Capitulare admonitionem ad omnes Regni Ordines continet. Eodem anoo Conventos Pariſienſis de cauſa Sanctarum Imaginum habitus eſt, de qoo egimus Diſſertatione 6. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi 8. & 9. & 10. oſtendimuſque Conventum illum Catholicæ Fidei de Sanctorum Imaginum cultu oon adverſari, & Gallicaoos Patres a calumnia vindicavimus.

Studium Ludovici Pii pro Eccleſia defenſione & exaltatione.

Anno DCCCXXVI. *Ludovicus Auguſtus* habito Conventu apud Ingelheimium varias Legationes audiit. *Herioltus* Rex Danorum, cum uxore ſua, plurimiſque Danis Moguntiæ baptizatos, in Daniam cum *Anſchario* & *Autberto* Corbejenſibus Monachis regreſſus eſt, qui Chriſtianam Religionem io eo Regno propagarunt. *Heriboltum* Regem a *Ludovico Auguſto*, Reginam ejus uxorem a *Juditha Auguſta*, e ſacro fonte levatos *Theganus* teſtatur. Primus e Danorum Regibus Chriſtianam fidem ſuſcepit *Heriboltus*, cùm ab Epiſcopis Gallicanis eruditus fuiſſet. Eccleſiam verò in Dania propagarunt Monachi etiam Gallicani Cœnobii Corbejenſis. De his legenda *S. Anſcharii* Vita a *S. Remberto* cooſcripta. In Conventu Ingelheimienſi Capitulare conditum eſt, quod ſeptem conſtat capitulis. Ex quioto diſcimus quàm ſeverè in Blaſphemos animadverti voluerit Ludovicus Auguſtus. *Si quis*, inquit, *quolibet modo Blaſphemiam in Deum jactaverit, ab Epiſcopo vel Comite pagi ipſius carceri uſque ad ſatisfactionem tradatur, & publica Pœnitentia multetur.* Quantum fuerit ejuſdem Imperatoris in Diſciplinam Eccleſiaſticam ſtudiom, Capitulum ſextum probat, quo vetat ne quiſquam in privatis & domeſticis Oratoriis Miſſas celebrari faciat vel permittat abſque dedicatione & permiſſu Epiſcopi Diœceſani. *Quod ſi fecerit, domus illius fiſci juribus addicatur. Comes verò qui hoc cognovit, & non prohibuit, publica Pœnitentia multetur, vel honore privetur.*

Rex Danorum ad fidem converſus.

Capitulare.

Pœna in blaſphemos conſtituta.

Miſſas in privatis Oratoriis abſque licentiâ Epiſcopi celebrari vetat Pius Imperator.

Anno DCCCXXVII. *Ludovicus Auguſtus Pippinum* filium Aquitaniæ Regem cum exercitu contra Saraceoos in Hiſpaniam direxit; ſed copiarum noſtrarum mora Saracenos otium dedit vaſtandi agros Barcinoneoſium ac Gerundenſium, & Cæſaraoguſtam ſe recipiendi priuſquam vel videri a noſtris potoiſſent. *Ludovicus* duos Conventus habuit, unum apud Noviomagum, alterum apud Compendium. (Ex Annalibus Laureshameoſibus.)

Bella.

Anno DCCCXXVIII. tria Placita conſignant Annales veteres a *Ludovico Pio* celebrata; unum apud Aquiſgranum, alterum apud Ingelheimium, tertium rurſus apud Aquiſgranum. Io primo quæſtio habita eſt de his quæ in Marca Hiſpanica cootigerant. Duces exercitus honorum amiſſione meritò multati. *Baldericus* Dux Forojulienſis, cujus ob ignaviam Bulgari fines Pannoniæ ſuperioris impunè vaſtarant, honoribus privatus

Placita.

vatus

vatus, & Marca inter quatuor Comites diviſa eſt. *Halitgarius* Cameracenſis Epiſcopus, & *Ansfridus* Nonantulanus Abbas ad *Michaëlem* Græcorum Imperatorem Conſtantinopolim Legati miſſi ſunt. In altero Conventu, de filiis ſuis *Lothario & Pippino* cum magno exercitu ad Marcam Hiſpanicam contra Saracenos mittendis conſilium iniit *Ludovicus Auguſtus*. *Gregorii IV.* Pontificis Maximi Legatos audivit. In tertio varia Regni negotia ordinata. Indictæ quatuor Synodi anno proximo in quatuor Imperii partibus celebrandæ, Moguntiæ, Pariſiis, Lugduni, & Toloſæ. Præſcripta Capitula ab Epiſcopis in eiſdem Conciliis tractanda, de inſtructione Miſſorum Dominicorum. Iſta conſtant ex Annalibus Laureshamenſibus, ex Epiſtolâ generali quam *Ludovicus Auguſtus* ex Placito Aquiſgranenſi ſcripſit, & ex Capitulari ibidem condito. Eodem anno bellum Armoricum confectum eſt, peremptus Tyrannus *Marmanus*, Britones domiti, generalis Conventus Venetiæ celebratus, Cœnobium Rothónenſe * a *Ludovico Pio* fundatum eſt (Ex Aſtronomo, & membranâ antiquâ dicti Monaſterii.)

Quatuor Synodi indictæ.

Bellum Armoricum.

* S. Sauveur de Rhedon, *Diœceſis Venetenſis.*

Anno DCCCXXIX. *Ludovicus Auguſtus* generalem Conventum Vvormatiæ habuit, in quo & annua dona ſuſcepit, & Legationes plurimas audivit. Ibi etiam Capitulare condidit variis conſtans Decretis. Inter quæ unum extat, quo examen aquæ frigidæ prohibetur. De quo legendus *Hincmarus* in Epiſtolâ ad *Hildegarium* Meldenſem Epiſcopum, examen hujuſmodi approbans. In eodem Conventu *Bernardum* Marcæ Hiſpanicæ Comitem Cameræ ſuæ præfecit, ac Regni Adminiſtrum elegit, ut *Carolo* juniori filio adversùs *Lotharii* & partiariorum inſidias conſuleret. *Bernardi* recens dignitas & favor occultam conjurationem in apertum erumpere fecit incendium. Conjurationis originem & progreſſum *Nithardus* lib. 1. de diſſenſionibus filiorum Ludovici Pii exponit. *Juditha Auguſta* a conjuratis impacta calumnia, quaſi cum *Bernardo* Septimaniæ Comite adulterio ſe polluiſſet. *Ludovicus Pius* indicto apud Noviomagum Conventu, conjurationem diſſipavit, *Hilduino & Vvala* Abbatibus abire juſſis e Palatio, *Lothario* leniter ad officium revocato, conjurationis auctoribus cuſtodiæ traditis & capitis ſupplicio damnatis, quibus tamen Pius Imperator vitam condonavit, Laïcos tonderi, Clericos in Monaſteriis cuſtodiri jubens. Hæc geſta anno DCCCXXX. memorat *Aſtronomus* in Vita *Ludovici Pii*.

Conventus Vvormatienſis.

Lothariana conjurationis excidia.

Anno DCCCXXXI. Ludovicus Auguſtus generale Placitum Aquiſgrani celebravit; ibi *Juditha* Imperatrix ab objectis purgavit ſe, invento nemine qui eam accuſaret. Pius Imperator dudum exilio pro meritis damnatos patriæ boniſque reſtituit manſuetudine ſingulari. Conventus alter apud Theodonis Villam ab ipſo habitus, in quo auditi Saracenorum Legati petitam pacem impetrarunt. *Bernardus* Comes adſuit Conventui, modum ſe purgandi ab eo quærens, more Francis ſolito, ſcilicet crimen objicienti ſemet objicere volens, armiſque impacta diluere. Sed cùm accuſator, licèt quæſitus deeſſet, ceſſantibus armis, purgatio facta eſt juramentis, (inquit Aſtronomus.) *Pippinum* filium placito adeſſe juſſerat Imperator, ſed Conventui ſe ſubtraxit.

Conventus generales ſive placita.

Anno DCCCXXXII. cùm *Ludovicus Pius Auguſtoburgo* rediiſſet, quò ut motus quoſdam in Bajoaria excitatos comprimeret, feſtinaverat, Conventum Aurelianis habuit: Illucque *Pippinum* filium adeſſe juſſit, qui pene invitus occurrit. In ſuſpicionem perfidiæ adductus *Bernardus*, honoribus privatus eſt. *Pippinus* ob contumaciam & morum inſolentiam ſub cuſtodia privata Treveros perduci juſſus, cuſtodiæ a ſuis noctu ſubductus eſt. *Ludovicus Auguſtus* quamdam Regni diviſionem inter filios ſuos *Lotharium & Carolum* conſtituit, quam emergentia poſtmodum impedimenta irritam fecere. (Ex Aſtronomo.) Ante Aurelianenſe illud Placitum, aliud habitum Moguntiæ Annales Bertiniani teſtantur, quò Francos Occidentales & Auſtrales, Saxoneſque ſibi occurrere juſſit *Ludovicus Auguſtus* ad *Ludovici* filii motus comprimendos, qui Alemaniam *Carolo* juniori fratri attributam invadere, imò & in Franciam arma inferre, & paternum Regnum uſurpare meditabatur. Perduellionis incentor erat *Mathfridus* cui Imperator anno ſuperiore vitam & hereditatem condonaverat, cùm ad mortem damnatus eſſet. Cùm patrem Rheno trajecto ſibi imminere cum valido exercitu vidiſſet *Ludovicus*, mutato inpræſentiarum conſilio, in Bajoariam rediit. Hunc lentè inſecutus pater, cùm Auguſtoburgum perveniſſet, illum ad ſe venire juſſit, ac leniter increpito perduellionis veniam conceſſit, cùm jurejurando promiſiſſet nuſquam ſe hujuſmodi facinus perpetraturum.

Anno DCCCXXXIII. cùm Aquitaniam *Pippino* adeptam Carolo dediſſet *Ludovicus Auguſtus*, tres alii ejus filii *Lotharius*, *Ludovicus*, & *Pippinus*, adversùs eum cum ingenti exercitu proceſſere, aſſumpto ſecum *Gregorio* Romano Pontifice, prætextu conciliandæ cum Auguſto pacis. Conjunctæ ſunt perduellium filiorum copiæ in pago Heliſaciæ, in loco qui dicitur *Rotfelth*, id eſt, *Rubeus Campus*, juxta *Columb*, qui deinceps *Campus Mendacii* vocatus eſt. Maxima pars exercitûs populique ab Auguſto ad filios defecit. Ipſi ablata uxor, & Tartonam Longobardiæ urbem in exilium deportata. Ille verò cum *Carolo* filio a *Lothario* captus, Sueſſionemque ductus, in Monaſterio S. *Medardi* recluſus eſt, *Carolus* Prumienſi Monaſterio commendatus. Kalendis Octobris, Lotharius ducto ſecum patre Compendium venit, ibique celebravit Conventum Generalem, ut Imperium Regnumque paternum ritu ſolemniori uſurparet. Ibi Pœnitentiæ publicæ ab Epiſcopis addictus eſt *Ludovicus Auguſtus*: quo facinore graviter quidem peccarunt Epiſcopi, neſariæ conjurationi faventes, & filiis contra patrem adhærentes, violata fide quam ipſi juraverant: ſibi tamen auctoritatem exauctorandi Imperatorem non tribuit Synodus Compendienſis, ut in Diſſertationibus oſtendam, ubi de Synodo Compendienſi, & de Ludovici Pii exauctoratione agetur. Anno ſequenti, Communioni ac Imperio reſtitutus in Conventu apud S. Dionyſium, *Juditham Auguſtam* recepit. Filios etiam *Pippinum & Ludovicum* ad ſe redeuntes complexus eſt, perduellione ipſis condonatâ. Pertinacior *Lotharius* civili bello Gallias permiſcuit, duplicique reportata victoria inſolentior, in ſpem Imperii totius elatus eſt. Adversùs ipſum valido cum exercitu proceſſit Auguſtus pater, *Ludovico* filio ſuppetias ferente. Caſtris juxta Calviacum Villam poſitis, ita cum ſuis conſtrictus eſt *Lotharius*, ut nec fugæ, nec prælii locum videns, pacem rogarit, obtinueritque, ea conditione ſibi imperata, ut ſtata die Alpibus excederet, ac deinceps abſque Patris Juſſione fines Franciæ ingredi non præſumeret, nec in paterno Imperio aliquid moliri. Iſta conſtant ex Aſtronomo, Nithardo, & Annalibus Bertinianis. Lotharii execranda crudelitas, qui Sanctimonialem Ducis *Bernardi* ſororem dolio incluſam in Ararim projici juſſit, *Thegano* teſte. Eodem anno, circa feſtum S. *Martini* Conventum generalem celebravit *Ludovicus Auguſtus* in Attiniaco Palatio, in quo tam Eccleſiaſticis quàm publicis rebus conſuluit. *Mandavit filio Pippino per Ermoldum Abbatem, res Eccleſiaſticas, quæ in Regno ejus erant,*

Ludovici Pii exauctoratio.

Ejuſdem reſtitutio.

Lotharius bello civili Pium patrem laceſſit.

Conventus, ſive Comitia.

quas

quas vel ipſe ſuis attribuerat, vel ipſi ſibi præripuerant, abſque cunctatione Eccleſiis reſtitui. Miſſos etiam per civitates & Monaſteria tranſmiſit, ſtatumque Eccleſiaſticum pene collapſum in antiquum ſtatum erigi juſſit. Itemque præcepit, ut Miſſi per ſingulos Comitatus irent, qui immanitatem prædonum atque latronum cohiberent. (Ex Aſtronomo).

Ludovici Pii reſtitutio confirmata.

Anno DCCCXXXV. Conventus apud Theodonis Villam a *Ludovico Auguſto* habitus eſt, ubi cùm ab Epiſcopis approbata fuiſſet Imperatoris reſtitutio, inde cum Imperatore, Regnique Primoribus omnes in Metenſium urbem profecti ſunt, ubi relectis a *Drogone* Epiſcopo, quæ de reſtitutione Imperatoris acta fuerant, inter Miſſarum ſacra, Dominica Quinquageſimæ, ſeptem Archiepiſcopi ſeptem Reconciliationis Eccleſiaſticæ orationes ſuper eum cecinerunt, Deoque univerſi qui aderant pro cumulata Imperatoris reſtitutione multas gratias reddiderunt. Poſt hæc Theodonis Villam regreſſi ſunt, ubi inſtaurata Synodus eſt, in qua *Ebo* Lotharianæ factionis incentor, ejuſdemque conjurationis particeps *Agobardus*, depoſiti ſunt, ut Aſtronomus in Vita *Ludovici* commemorat. Alterum eodem anno Conventum apud Vvormatiam habuit Imperator, cui *Ludovicus* & *Pippinus* Reges ejus filii adſuere. Ibi Miſſorum Dominicorum audita relatio. Comites officio ſegniter functi caſtigati ſunt. Eodem anno, cùm nuntiatum eſſet Imperatori, *Lotharium* conditiones ſacramento dudum firmatas violare, maximèque Romanæ Eccleſiæ homines, vexare, Legatos ad ipſum miſit, *Monens ut memor eſſet, quia quando ei Regnum Italiæ donavit, etiam curam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſimul commiſit, & quam ab adverſariis defenſandam ſuſceperat, nequaquam a ſuis diripi permitteret* (inquit Aſtronomus.) Miſſi ad *Lotharium* Abbas *Fulco* & *Richardus* Comes, quibus adjunctus *Adrebaldus*, ſive *Adrevaldus*, Romam ad *Gregorium* Papam Legatus. Epiſcopos duos ad *Ludovicum Auguſtum*, cum *Adrevaldo* in Gallias redeunte, Legatos miſit Pontifex; ſed hi *Lotharii* minis, ne Bononiam prætergrederentur, prohibiti ſunt. *Adrevaldus* Epiſtolam a Pontifice ad Imperatorem datam ab eis occultè accepit, & cuidam ſuorum, mendici perſonam agenti, tradidit perferendam: teſte Aſtronomo. Interim Normannos in Friſiam irrumpentes, ducto contra ipſos exercitu fugavit *Ludovicus Auguſtus*.

Ludovicus Pius Eccleſiæ Romanæ defenſor.

Placita, ſive Comitia.

Anno DCCCXXXVI. Duo placita generalia celebravit, unum Aquiſgrani, alterum apud Stramiacum in Lugdunenſi pago. Primum fuit Synodus ipſa Aquiſgranenſis II. de qua ſuperiùs egimus. In altero ventilata eſt cauſa Lugdunenſis & Viennenſis Eccleſiarum vacantium (Ex Aſtronomo, & Annalibus Bertinianis, qui tamen ad annum 837. duplicem illum Conventum perperam retulerunt.) Anno 837. generalem Conventum apud Cariſiacum celebravit *Ludovicus Auguſtus*, ubi *Carolum* filium enſe cinxit, corona Regali caput inſignivit, ipſique Neuſtriam attribuit. Ibidem auditis Nobilium Septimaniæ querimoniis adversùs *Bernardum* Ducem, Imperator *Bonifacium* & *Donatum* Comites, ac *Adrevaldum* Floriacenſem Abbatem elegit, qui Miſſorum Dominicorum munere in illa Provincia fungerentur. (Ex Aſtronomo.)

Lotharius Patri reconciliatur.

Anno DCCCXXXVIII. *Juditha Auguſta* ſuadente *Ludovicus Auguſtus* Miſſos ad *Lotharium* filium direxit, qui eum ad patrem invitarent, præteritorum facinorum indulgentiam & medietatem Regni excepta Bajoaria, pollicitus, modo *Caroli* fratris ſui adjutor, & tutor eſſe vellet. Æqua & utilis *Lothario* viſa conditio eſt. Quamobrem ad Vvormatienſe Placitum convenere: in quo *Lotharius* ad pedes patris proſtratus, nec Regnum, ſed indulgentiam ab eo ſe rogare humillimè conteſtatus eſt. Tum Regnum inter *Lotharium* & *Carolum* diviſum eſt, excepta Bajoaria, quæ ſervata eſt *Ludovico*. *Lotharius* partem Auſtralem a Moſa elegit, Occiduam accepit *Carolus*. Sic pax inter ambos fratres firmata; ut Aſtronomus & *Nithardus* teſtantur. Id contigit anno DCCCXXXIX.

Mors Pippini Aquitaniæ Regis.

Obiit interim *Pippinus* Aquitaniæ Rex filiis relictis duobus, *Pippino* & *Carolo*. Varia in ſtudia ſciſſi ſunt Aquitaniæ populi. Pars Pippinum Regem proclamavit, pars expectare ſe velle profeſſa eſt quid *Ludovicus Auguſtus* de Regno & nepotibus decerneret. Imperator ducto in Aquitaniam exercitu, Regnum illud *Carolo* dedit Aquitanis fidelitatem ipſi jurare juſſis. (Ex Aſtronomo, Nithardo, & Bertinianis Annalibus) *Ludovicus* Bajoariæ, Rex, inæquali Regni partitione commotus, iraque in patrem, invidia in fratres incenſus, Alamanniam invaſit, cum quibuſdam Saxonibus & Toringis ſollicitatis. Auguſtus Toringiam petens cum exercitu, *Ludovicum* in Bajoariam ſe recipere coëgit. Secundùm hæc indixit Conventum Vormatiæ Kalendis Julii ejuſdem anni DCCCXL. celebrandum, ad quem *Lotharium* filium ſuum ab Italia vocavit, cum eo, cæteriſque Fidelibus ſuis de *Ludovico* deliberaturus. Prope Moguntiam lethali correptus ægritudine, ad mortem ſeſe Chriſtiano animo præparavit. Per *Drogonem* Metenſem Epiſcopum fratrem ſuum, *quotidie Confeſſionis ſuæ munus, ſacrificium ſpiritus contribulati & cordis humiliati offerebat. Cibus ejus erat ſolummodo per dies quadraginta Dominicum Corpus, laudante eo juſtitiam Dei, & dicente: Juſtus es Domine, ut quia Quadrageſimæ tempus non jejunans exegi, ſaltem coactus idem jejunium tibi exſolvam.* Ludovico filio perduelli, rogantibus Epiſcopis, veniam ex animo indulſit. Obiit XII. Kalendas Julii, quæ dies erat Dominica, cùm ſacram Communionem pro more percepiſſet, & cætera, quæ in egreſſu, animæ Chriſtiano ritu agi ſolent, fieri poſtulaſſet; inquit Aſtronomus in ejus Vita. Annum ætatis numerabat ſexageſimum-quartum, Regni Aquitanici trigeſimum-ſeptimum, Imperii vigeſimum-ſeptimum. Ejus Corpus Divoduri Mediomatricum in Baſilica *S. Arnulfi* a *Drogone* fratre ſepultum eſt. Ejus ſtaturam & corporis habitum deſcripſit Theganus, animique dotes his verbis commendavit.

Mors Ludovici Pii.

Ludovici Pii elogium.

Lingua Græca & Latina valde eruditus. Senſum in omnibus Scripturis ſpiritalem & moralem, necnon & anagogem optimè noverat. Erat fortis in membris, agilis & impiger, tardus ad iraſcendum, facilis ad miſerendum. Quoties mane in quotidianis diebus ad Eccleſiam perrexerat cauſa orationis flexis genibus fronte tetigit pavimentum humiliter diu orans, aliquando cum lacrymis. In tantùm largus, ut antea nec in antiquis libris, nec in modernis temporibus auditum eſt; ut villas Regias Fidelibus ſuis tradidit in poſſeſſiones ſempiternas, & Præcepta conſtruxit, & annuli ſui impreſſione, cum ſubſcriptione manu propria roboravit. Erat in cibo potuque ſobrius, & indumentis ſuis moderabilis. Numquam in riſu exaltavit vocem ſuam. Quotidie ante cibum eleemoſynarum largitionem exhibuit, & ubicumque erat, Xenodochia ſecum habebat. Omnia prudenter & cautè agens, nihil indiſcretè faciebat præterquam quod Conſiliariis ſuis magis credidit, quàm opus eſſet: quod ei fecit Pſalmodiæ occupatio, & lectionum aſſiduitas, & aliud quod ille non incipiebat: Quia jam dudum illa peſſima conſuetudo erat, ut ex viliſſimis ſervis Summi Pontifices fierent. Et hoc non prohibuit, quod tamen maximum eſt malum in populo Chriſtiano. Vetus & Novum Teſtamentum in Germanicam linguam Poëticè transferri juſſit, ut Præ-

Digitized by Google

ſatio in librum antiquum Saxonicè ſcriptum teſtatur. * Theodulſus Aurelianeſis Epiſcopus eleganti Carmine Ludovicum Pium commendavit. Tot Privilegiis Eccleſias munivit, tot opibus auxit Pius Imperator, ut poſt annos trecentos vulgata fuerit ſabula, quòd propter effuſam adeo munificentiam, a Deo fuerit increpitus, & vocem audierit ſibi exprobrantem, quòd Eccleſiæ venenum addiderit. Abundante quippe divitiis Eccleſia, Clerus ab antiqua pietate deflexit, quia terrenæ poſſeſſiones diu cum virtutibus cohabitare non potuerunt. Id primi omnium vulgarunt Claravallenſes Monachi, primi *S. Bernardi* Diſcipuli & Comites in Epiſtolâ ad Clericos Eccleſiæ Colonienſis, quæ refertur lib. VI. de Vita & miraculis ejuſdem Sancti. *Deſperata eſt*, inquiunt, *plaga Cleri hujus, a planta pedis uſque ad verticem non eſt in eo ſanitas. Ditata eſt Eccleſia terrenis poſſeſſionibus, ſed virtutibus ſpoliata. Neque enim longa eis eſſe potuit cohabitatio, ex quo pauper factus propter nos Rex gloriæ ita paupertatem elegit, ut diceret:* Niſi quis renuntiaverit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. *Heu, heu, videmus venenum additum Eccleſiæ, ſicut dictum eſt Ludovico, quem nominatis Pium, qui præcipuè ditavit Eccleſias. Legimus enim in Hiſtoria ejus, quòd audierit vocem dicentem ſibi:* Venenum Eccleſiæ addidiſti. *An forſè vobis videtur abſonum, venenum interpretari divitias? Chriſtus etiam in Evangelio ſpinas vocat. Et Apoſtolus eas laqueum definit eſſe diaboli. Evadant ergo qui volunt fieri pauperes, & ſecurè decantent, quia Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus.* Memorabilis adeo prodigii teſtem appellant Hiſtoriam ejuſdem *Ludovici*, cùm ante hæc tempora Scriptorum nemo ejus mentionem fecerit. Apage ergo fabulam. Ludovico Pio imperante, in Galliis ſanctitate celebres fuere *S. Benedictus* Anianenſis Abbas, *S. Adelardus* Abbas Corbejenſis, *S. Geatus* Epiſcopus Anguſtenſis, *S. Conwoio* Abbas Rothonenſis, *S. Anſcharius* Monachus Corbejenſis, Danorum Apoſtolus, & primus Epiſcopus Hamaburgenſis, &c.

** Apud Duchesnium Tom. II. pag. 316.*

Fabula de Ludovico Pio confutata.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 745. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Donationes Papæ factæ, non a Conſtantino, ſed a Galliæ Regibus.*

R. Hiſtorica veritas eſt invictis momentis a me alibi probata. Hæc tamen Propoſitio excluſiva. *Donationes Papæ factæ, non a Conſtantino*, eo loci non habetur. En verba mea: *Donationes Apoſtolicæ Sedi ab Avo & Patre factas Ludovicus Pius confirmavit, auxitque Urbe ac Ducatu Romano, necnon Inſulis Corſica, & Sardinia, ut ex Diplomate Donationis patet, ad Paſchalem Papam tranſmiſſo anno DCCCXVII.* Hæc Diplomata Regum Chriſtianiſſimorum munificentiam in Romanam Eccleſiam teſtantia num obliterari volunt? vel commemorari in Hiſtoria Eccleſiæ impatienter ferunt Religioſi Cenſores?

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 750. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Prædia a Pontificibus malè data, reſtituenda Eccleſiæ.*

R. Conſtitutionis a Lothario Imperatore editæ Romæ, rogante Eugenio Secundo Pontifice Maximo ſumma capita refero, quorum unum erat: *Ut Eccleſiæ bona injuſtè retenta prætextu conceſſionis Pontificum in poteſtatem Pontificis & Romanæ Eccleſiæ quantociùs redigerentur.* Hæc tantùm ibi. Narrationis meæ veritatem probavit ejus collatio cùm ipſo Romano Capitulari, ſeu Conſtitutione Lotharii in Conciliorum Collectionibus, & Tom. II. Capitularium. Regum Francorum pag. 358. a Baluzio edita, cujus hæc ſunt verba: *De rebus autem Eccleſiarum injuſtè retentis, ſub occaſione quaſi licentia acceptâ a Pontifice, volumus ut a legatis noſtris in poteſtatem Domni Pontificis & in jus Romanæ Eccleſiæ celeriùs redigantur.* Hæc Lotharius. An injuſtos bonorum Eccleſiæ poſſeſſores ac detentores, falſo donationis Pontificiæ prætextu a lege reſtitutionis excuſari volunt Indiculi Cenſorii Auctores?

Nota.

PRæſumptæ donationis Ludovici Pii, quæ refertur a Gratiano *diſt. 63. cap. Ego Ludovicus*, primus meminit Leo Oſtienſis in Chronico Caſſinenſi *l. 1. c. 18.* eaque dicitur facta in Palatio Aquiſgranenſi an. 817. B. Petro Apoſtolo, ejuſque Vicario Domino Paſchali. Cùm proinde nulla ipſius extet memoria ante ſæculum duodecimum, quo ineunte Leo Oſtienſis ſupremam diem clauſit, vel ex hoc ſolùm non levem falſitatis exhibet ſuſpicionem. Sed & invictiſſimis etiam rationibus ſuppoſititiam eſſe probatur. Prima eſt, quia cùm tot Romani Pontifices ea, quæ Pippinus & Carolus Magnus Romanę eccleſiæ conceſſere commemorent, altum apud eos eſt ſilentium hujus Ludovici donationis, quam inveroſimile prorſus eſt ſubticuiſſe, ſi ex ea novum titulum rerum, quas poſſidebant, obtinuiſſent. Non deſierunt deinde Imperatores, nempe Ottho I. & Henricus I. enumerare quæ Pippinus, & Carolus eccleſiæ Romanæ contulere eaſdem donationes ſuis diplomatibus confirmando: at nulla apud eos mentio donationis Ludovici, ut conſpicimus Baronium legendo ad an. 962. & 1014. Legitur præterea in hac Ludovici donatione, nedum Sardiniam & Corſicam eccleſiæ Romanæ elargitum eſſe, ſed Siciliam inſuper *ſub integritate* cum omnibus adjacentibus territoriis. At quomodo potuit Siciliam eccleſiæ romanæ donare, cùm nec Carolus, nec ipſius Succeſſores in ſua habuerint poteſtate? Demum in ea ſancitur mortuo romano Pontifice ipſius Succeſſorem ritè electum more canonico eſſe conſecrandum, ac deinde Legatos ad Imperatorem dirigendos. Hoc autem putum commentum eſt, ipſo enim Ludovico adhuc ſuperſtite, ad poſtulationem Lotharii filii Ludovici, ejuſque in imperio Collegæ, Eugenius II. decrevit Romanum Pontificem non conſecrandum niſi adſtantibus imperialibus Legatis. Quamquam autem Clerus romanus ab hac lege abhorreret, unde tandem Hadrianus III. illam reſcidit, mos conſecrandi Romanum Pontificem coram Legatis Imperatoris viguit etiam ultra ſęculum nonum, nec ut aboleretur auditus umquam eſt Romanus Clerus Ludovici donationem anteponere. Iis ex rationibus modò omnes peritiores Critici Ludovici donationem ut ſuppoſititiam reſpuunt.

ARTICULUS III.

De Lothario Imperatore, Ludovico II. ejus filio, & Succeſſore, & Carolo Calvo Francorum Rege, & poſt Ludovici obitum etiam Imperatore.

CUm *Lotharius* patrem ſuum obiiſſe accepiſſet confeſtim nuntios quaquaverſum direxit, qui illum Poſſeſſionem Imperii olim ipſi dati mox initurum ſignificarent, promittens unicuique honores a patre conceſſos ſe non modò ſervaturum

Lotharius.

ſed

ſed auctorum. Dubios quoque fide, novo Sacramento juſſi obſtringi, capitale ſupplicium renuentibus comminatus. Hinc maxima populorum parte ipſi fidelitatem jurante, in ſpem univerſi Imperii invadendi excitatus eſt: ac in *Ludovicum* Germaniæ, *Carolum Calvum* Burgundiæ & Neuſtriæ, Reges, fratres ſuos, arma convertit, tracto in partes *Pippino* nepote de Regno Aquitaniæ cum *Carolo* contendento. Primus impetitus Ludovicus, *Lotharium* fortiter repulit. Carolus illius amicitiam & pacem fruſtra rogavit reverentiam primogenito debitam ipſi promittens. Res *Caroli* pene profligatæ videbantur. Hinc enim *Lotharius* cum ingenti exercitu ipſum perſequebatur: inde *Pippinus* imminebat: illinc Britones infeſti. *Hilduinus* Sandionyſianus Abbas, *Gerardus* Pariſiorum Comes, *Pippinus* Bernardi Regis Longobardorum filius, & alii quamplurimi ad *Lotharium* defecerant. *Carolus* cum fidelibus reliquis bene animatis obviam *Lothario* proceſſit. Caſtra prope Aurelianum poſita. *Lotharius* arte quàm marte, *Carolum* ſuperare maluit, donec auctis ſenſim viribus penitus ipſum attereret. Iis igitur conditionibus prælium diremptum eſt, ut Aquitania, Septimania, Provincia, & decem Comitatus inter Ligerim & Sequanam, *Carolo* cederent: utque in ipſum & *Ludovicum* fratrem *Lotharius* tentaret nihil, donec in Placito generali Attiniaci proximè celebrando, eorum controverſiæ componerentur: alioquin ſoluti eſſent ſacramento quo ſe obſtringebant. Mox *Lotharius* violata fide, in *Ludovicum* Germaniæ Regem duxit exercitum. Suorum defectione fugam capeſſere coactus *Ludovicus*, in Bajoariam ſe recepit. Reſumptis deinde viribus *Adalbertum* Metenſem Comitem, Lothariani Ducem exercitus vicit commiſſo prælio: ſtatimque *Carolo* fratri venit in auxilium. Miſſæ ad *Lotharium* crebræ legationes ab utroque fratre; fruſtra rogata pax. Cruenta pugna ad Fontaneum * Autiſiodorenſis agri pagum tres inter fratres commiſſa eſt VII. Kalendas Julii anno 841. fuſus fugatuſque *Lotharii* exercitus. Hæc refert, qui præſens aderat, & pro *Carolo* pugnabat, *Nithardus*, libro 2. Enituit *Caroli & Ludovici* Regum pietas, qui victoria Dei munere conceſſa contenti, Lothariani exercitus reliquias tum perſequi noluerunt, ſat Chriſtiani ſanguinis effuſum rati. Inſequenti die, quæ Dominica erat, *Miſſa peracta*, mortui, amici pariter & inimici ſepulturæ traditi, vulnerati collecti, transfugis, ſi reverti vellent, oblata venia. Tum Reges, populique, Epiſcopos conſuluere de modo expiandæ tot Chriſtianorum cædis, quam, inviti licèt, perpetrarant. Coacti velut in Concilium Antiſtites reſpondere: Compertum eſſe *quòd pro ſola juſtitia & æquitate decertaverint, & hoc Dei judicio manifeſtum effectum: ac per hoc immunis omnis Dei miniſter in hoc negotio haberi, tam fautor, quàm & effector, deberet. At quicumque conſcius ſibi aut ira, aut odio, aut vana gloria, aut certè quolibet vitio quiddam in hac expeditione fecit, vel geſſit, eſſet verò confeſſus ſecretè ſecreti delicti, & ſecundùm modum culpæ dijudicaretur. Verumtamen pro remiſſione, delictis mortuorum fratrum ſuorum, uti ſuo adjutorio ab his exuti liberarentur: Inſuper autem, uti hactenus in juſtitia adjutor & protector illis Deus extitit, ita & deinceps ubique exiſteret: Proque his omnibus triduanum Jejunium injunctum ac celebratum eſt.* Ita refert *Nithardus* Lib. 3.

Bellum inter filios Ludovici Pii

* Fontenay.

Regum Caroli & Ludovici religio.

Miſſæ Sacrificium.

Confeſſio Secreta.

Preces pro defunctis.

Sacrarum Reliquiarum cultus religioſus.

Eodem anno *Carolus* Rex Tranſlationi Sanctorum *Medardi*, *Sebaſtiani*, *Gregorii*, *Tiburtii*, *Petri*, & *Marcellini*, *Marii*, *Marthæ*, *Audifacis*, & *Abacuch*, *Honeſimi*, *Mereſiæ*, & *Leocadiæ*, *Marcani*, *Pelagii*, & *Mauri*, *Floriani* & ſex fratrum, *Gildardi*, *Sereni*, & *Remigii* Rotomagenſis Archiepiſcopi, in urbe Sueſſionenſi interfuit, rogantibus S. Medardi Monachis, & ſacra corpora propriis humeris *cum omni veneratione* tranſtulit. Inſuper & villam, cui nomen *Bernatha*, ejuſdem Eccleſiæ rebus per Edictum addidit, teſte *Nithardo*.

Anno ſequenti, *Carolus* & *Ludovicus* Reges, ut contra *Lotharium* fratrem, ſed communem hoſtem, mutuò ſe tuerentur, Argentariam * convenerunt, ibique fœdus iniere, quod *Ludovicus* Romana ſeu ruſtica Latina, Carolus Lingua Theudiſca juravit. Utrumque Sacramentum refert *Nithardus*. Confœderati Reges *Lotharium* inſecuti, Lugdunum uſque fugere compulerunt, ac Auſtraſiam totam, Regnique Burgundici partem relinquere. Secundùm hæc *Ludovicus* & *Carolus* in Palatium Aquiſgranenſe convenere, quid conſultius de populo ac Regno a fratre relicto agendum videretur, deliberaturi. Cauſa ad Epiſcopos delata eſt, *Ut illorum conſultu, veluti numine divino, harum rerum exordium atque auctoritas proderetur* (inquit Nithardus.) *Quibus ab initio geſta Lotharii conſiderantibus, quomodo patrem ſuum Regno pepulerit, quoties populum Chriſtianum perjurum ſua cupiditas effecerit: quoties hoc, quod patri, fratribuſque juraverat, fruſtraverit; quoties poſt patris obitum fratres ſuos exhereditare atque delere tentaſſet: quanta homicidia, adulteria, incendia, omnigenaque facinora, ſua nefandiſſima cupiditate univerſalis Eccleſia perpeſſa ſit*, &c. *Ergo omnibus unanimiter viſum eſt, quòd ob ſuam nequitiam vindicta Dei illum ejecerit, Regnumque fratribus ſuis melioribus ſe juſtè ad regendum tradiderit.* Ipſis tamen hanc Regni capeſſendi licentiam non dedere, donec illos interrogaſſent, *Utrùm illud per veſtigia fratris ejecti, an ſecundùm Dei voluntatem regere voluiſſent*: Reſpondentibus autem, ſecùndum Dei voluntatem ſe Regnum adminiſtrare velle, dixere Preſules: *Et Auctoritate divina, ut illud ſuſcipiatis, & ſecundùm Dei voluntatem illud regatis, monemus, hortamur, atque præcipimus.* Tum Rex uterque ad Regni partitionem duodecim e ſuis elegit. Verùm haud ſubſtitit iſta diviſio. Nam *Lotharius* pacem tandem fratribus obtulit, ea conditione, ut Regnum omne, abſque Longobardia, Bajoaria, & Aquitania, tres in partes divideretur, ac eligendi poteſtas penes *Lotharium* eſſet. Diu de partitione illa inter Proceres a ſingulis Regibus electos deliberatum. Interim *Carolus* Rex *Hermentrudem* Vodonis, & Ingeltrudis, filiam, Adelardi neptem, uxorem duxit. Miſſi Regum, ad Regni diviſionem electi, difficile negotium, apud Theodonis Villam perfecere. *Ludovicus* ultra Rhenum omnia, citra Rhenum verò Nemetum, Vangium, & Moguntiam civitates pagoſque ſortitus eſt. *Lotharius*, quicquid inter Rhenum & Moſam, Scaldim & Ararim ſitum eſt. *Carolo* Francia Occidentalis, a Mari ſcilicet Britannico ad Moſam uſque ceſſit, cum Occitania & Marca Hiſpanica. Pax illa inter *Ludovici Pii* filios inita eſt anno DCCCXLIII. Iſta conſtant ex *Nithardo* & Annalibus Bertinianis.

* Straſbourg.

Reges Ludovicus & Carolus Regnum a Lothario relictum, at ab ipſis legitimè partum capeſſere nolunt inconſultis Epiſcopis.

Regni partitio.

Caroli Calvi Nuptiæ.

Anno 844. *Bernardus* Marcæ Hiſpanicæ comes, Regni quondam ſub *Ludovico Pio* Adminiſter, cùm res novas moliretur, Francorum judicio, juſſu *Caroli* Regis, capitalem ſententiam in Aquitania ſubiit. *Lotharius Ludovicum* filium ſuum cum *Drogone* Metenſi Epiſcopo Romam miſit, acturos ne deinceps ordinaretur Pontifex, niſi præſentibus Imperatoris Legatis. *Ludovicus* Princeps in Regem a *Sergio* Papa hujus nominis Secundo conſecratus eſt.

Eodem anno Conventum in Villa Colonia celebravit

lebravit *Carolus* Rex, in qoo edidit Capitulare ſex conſtans Capitulis. *Caput* quintum Regia prudentia, æquitate, & benignitate digniſſimum eſt, quo ita ſanxit: *Et ſi fortè ſubreptum nobis quippiam ut homini fuerit, competenter & fidrliter, prout Sublimitati Regia convenit, & neceſſitatibus ſubditorum expedit, ut hoc rationabiliter corrigatur, veſtra fidelis Devotio admonere curabit.*

Lex Caroli Calvi prudenter lata.

Anno 845. Normanni Lutetiam uſque pervaſeront, quibus reſiſtere non valens *Carolus* Rex, quibuſdam pactionibus, & munere ſeptem millium librarum, eis reditum perſuaſit. *Fulcadus* Comes, & Provinciales cæteri, a *Lothario* deſecere. *Carolus* Rex Chriſtianiſſimus *Pippino* nepoti Regnum Aquitaniæ conceſſit, cùm ab eo ſacramentum fidelitatis priùs accepiſſet. Bellum contra *Nomenoïum* Britonum Ducem infeliciter geſſit. Synodi ad Theodonis Villam, in Verno Palatio, & Bellovaci habitæ, *Carolo Calvo* jubente. Anno ſequenti Conventus in *Sparnaco* Villa celebratus eſt. Anno 847. *Abdiebamani* Regis Saracenorum Legatos *Carolus Calvus* audivit. Dani Armoricam infeſtarunt; triplici commiſſo prælio Britones ſuderunt, Ducemque ſugarunt *Nomenoium*; qui pacem ab ipſis muneribus redemit. Trium Regum fratrum Conventus apud *Marſuam* juxta Trajectum, io Diœceſi Leodienſi celebratus; in quo communi conſenſu Capitulare conditum, undecim conſtans Capitulis, quibus firmitati pacis & amicitiæ inter ipſos conſultum eſt, & decretæ Legationes ad Ducem Britonum, & ad Normannorum Regem, pacem ipſis imperaturæ. Anno 848. *Ludovicus* Rex Sclavos in Germaniam irruentes; *Carolus Calvus* Normannos oppugnantes Burdegalam; *Lotharius* Saracenos Beneventum occupantes, profligarunt. Sed vix Aquitaniâ *Carolus* exceſſerat, cùm Dani rurſus Burdegalam occupavere prudentibus Judæis, ac devaſtatam incendere. Aquitani deſidia inertiaque *Pippini* coacti, *Carolum* adiere *Calvum*, eumque in Regem elegere, Rex Aquitaniæ conſecratus eſt Aurelianis ab Epiſcopis Regni Aquitaniæ. Fuerat a *Ludovico Pio* creatus poſt obitum *Pippini* fratris. Aquitanicum Regnum a triennio *Pippino* nepoti beneficiario jure conceſſerat. *Pippinus* malè gerebat Rempublicam, nec Regnum ſibi datum a Barbarorum incurſionibus tuebatur: inſuper & ſubditos vexabat. Hinc Aquitani jugum illius excuſſere, & Principali Domino ſe dedidere. Anno ſequenti, novi Regni poſſeſſionem iniit: ſed *Nomenoio* Britonum Duce hinc Andegavos & vicina loca invadente: illinc Normannis Petricorium Aquitaniæ civitatem populantibus, nova ſubinde oriebantur negotia. In Aquitania vagabatur *Pippinus*, haud abjecta ſpe Regni. Huic *Carolus* frater, qui in Aula patrui *Lotharii* agebat, dum in auxilium veniret, a fidelibus *Caroli* Regis comprehenſus eſt, & ab Epiſcopis in Clericum attonſus, in Conventu apud Carnutum celebrato, cùm poſt Miſſarum ſolemnia conſcendens ambonem, profeſſus eſſet, *ſe ob divina ſervitutis amorem Clericum nullo cogente velle ſieri*: ut referunt Annales Bertiniani.

Synodi & Conventus a Carolo Calvo habiti.

Sparnacum *vulgò* Eſpernay, *ad Matronam fluvium, in Diœceſi Remenſi.*

Carolus Calvus Rex Aquitania inauguratur.

Anno 850. *Lotharius* filium ſuum *Ludovicum* Romam miſit, ubi a *Leone IV.* Pontifice Maximo in Imperatorem unctus eſt, ut iidem Annales commemorant. Normanni *Roricho* Duce, Friſiam & Batavum inſulam, aliaque vicina loca per Rhenum & Vahalem devaſtarunt: quos *Lotharius* comprimere non valens, Doreſtadum & alios Comitatus ipſis largitus eſt. Aliud Normannorum agmen Anglos aggreſſum, ab iis fortiter repulſum eſt.

Ludovicus Lotharii filius Imperator inauguratur.

Pax inter fratres Reges firmatur.

Anno 851. *Lotharius* Imperator, *Ludovicus* Germaniæ, & *Carolus Calvus*, Reges, generalem Conventum apud *Marſnam* Palatium celebrarunt, ubi renovato fœdere, octo condidere Capitula ad pacis & amicitiæ firmitatem. Ea referunt Annales Bertiniani. Obiit Dux Britonum *Nomenoius*. Cujus filius *Reſpogius Carolo* fidelitatem promittens, ab eo paterna ditione inveſtitus eſt, adjectis Redonibus, Nannetis, & Ratenſi pago. Anno 852. *Carolus Calvus Pippinum* nepotem a *Sancio* Vaſconiæ Comite captum, & ad ſe adductum, in Monaſterio *S. Medardi* Sueſſionenſis tonderi juſſit. Anno 853. Synodus Sueſſionenſis II. jubente *Carolo* Rege celebrata eſt, in qua & Capitulare edidit Capitulis conſtans XII. Synodus eodem anno apud Vermeriam habita, ejuſdem Regis juſſu. Conventus apud Valentianas eſt habitus a *Lothario* & *Carolo*, ibique conditum Capitulare. Conventus eodem anno celebravit Carolus apud Silvacum, * & anno ſequenti apud Attiniacum, & Leodium, in quibus Capitularia condidit. Aquitani ad *Ludovicum* Germaniæ Regem deſecere; qui *Ludovicum* filium ipſis in Regem conceſſit. Hunc ex Aquitania fugat *Carolus*. Sed a *Pippino Juniore* e Cœnobio Sueſſionenſi, & *Carolo* ejus fratre, jam Diacono, e Corbeienſi monaſterio tranſfugis, Aquitania novis motibus turbata eſt.

Marſna, *vulgò* Merſen, *primo aut ſecundo lapide a Trajecto Moſa ſita, in Ruremundana Diœceſi.*

Synodi. Conventus. Capitularia.

Silvacum, *vulgò* Servais, *Belgica ſecunda Villa Regia, in pago Lauduenſi.*

Anno 855. *Lotharius* Imperator hereditarium filiorum diſſidium veritus, Regna ſua inter eos diſtribuit. *Ludovico* Italiam cum Imperii titulo reliquit, *Lothario Juniori* eam Galliæ partem quæ ab illo (non, quod aliis placet, a patre) Lotharii exinde Regnum & Lotharingia eſt appellata: *Carolo* natu minimo Provinciam. Ipſe verò relicta rerum humanarum cura, in Monaſterio Prumienſi Monachum induit, ibique paucos poſt dies obiit IV. Kal. Octobris. *Hic eam vita varietatem attulit, ut meliorne an deterior fuerit, dijudicari non poſſit; niſi quòd mortis horrſas omnem vita delere turpitudinem potuit*, (inquit *Sigonius* Lib. V. de Regno Italiæ.) Monaſterii *S. Martini* Metenſis frater eſſe dudum voluerat, ut docent antiqui verſus * deſcripti in fronte Textus Evangeliorum, quem obtulit eidem Monaſterio. Quod non ita intelligendum, quaſi jam tunc Monachus fieri voluerit, ſed inter Monachos conſcribi ad orationum & bonorum operum communionem. Sic *Ludovicus Auguſtus* ejus pater, & *Ludovicus* Rex Germaniæ ejus frater, Sandionyſiani Monaſterii fratres erant, ut legimus Tomo IV. Spicilegii Dacheriani, pag 230. Triplicis enim generis Fratres erant in Cœnobiis. Alii Monaſtico habitu, dum valerent, induti, & Vitam Religioſam profeſſi cum ſtabilitate: Alii habitu Monaſtico induti in extremis, in pœnitentiæ & devotionis argumentum, qui *Monachi ad ſuccurrendum* dicebantur: Alii denique ad bonorum operum & orationum communionem a Monachis admittebantur, & nomina ſua inter nomina Monachorum conſcribi petebant & obtinebant; & vocabantur *Fratres conſcripti*, ut docet *Vadianus* in Lib. 2. de Collegiis Monaſteriiſque Germaniæ veteribus, pag. 88. Nomina Fratrum Conſcriptorum Cœnobii *S. Galli* edidit *Goldaſtus* Tom. II. Rerum Alamanicarum, pag. 184. & *D. Lucas Dacherius* nomina Fratrum Conſcriptorum Monaſterii *S. Dionyſii*, Tom. IV. Spicilegii. Varia Capitula Longobardicæ Legi addidit *Lotharius* Auguſtus, quæ Tomo II. Capitularium Editionis Baluzianæ leguntur.

Abdicatio & Mors Lotharii Imp.

** Editi ſunt a Baluzio Tom. 2. Capitular. pag. 1555.*

Triplicis generis fratres in Cœnobiis.

Anno 856. menſe Auguſto, *Carolus Calvus* apud *Bonoïlum* * Pariſienſis agri vicum Placitum habuit, in quo Epiſcopi ſaluberrimum ipſi conſilium dedere ut monitis & increpationi *Benedicti III.* Pontificis Maximi acquieſceret; ac monitis Apoſtolicis ſua adjunxere; ſeque increpatoriis Papæ literis non tangi profeſſi ſunt, quia ſuo jam functi erant officio in commonendo Rege. *Increpatio*, inquiunt, *quam in Epiſtolâ Domini Apoſtolici vobiſcum*

Epiſcopi Carolo Calvo Regi ſalubre dant conſilium, ut Summi Pontificis monitis obtemperet.

* Bonoïlum, ſeu Bonogilum, *vulgò* Boneüil.

ſeum & cum aliis fidelibus veſtris audivimus, ſeveriſſimè nos tangeret, ſi nos aliter non egiſſemus quàm iidem Domiaus Apoſtolicus nos egiſſe, ſecundùm quòd ipſe audierat, cum magna auctoritate mandavit. Nam quia nos in iſto facto, unde nos ſpecialiter redarguit, conſentientes non fuimus, & vos ac fideles veſtros, quos inde admonere convenit, & verbis, & ſcriptis, ſicut ipſi ſcitis, & manentia ſcripta teſtantur, frequenter & ſalubriter commonuimus, ut quod contra ſalutem & auctoritatem factum erat, emendaretur, & ne deinceps committeretur, omnimodis caveretur, damnabiliter iſta increpatione non tangimur. Sed & nunc noſtris monitis illius monita conjungentes, & illius monitis noſtra monita ſubjungentes, hortamur ut ſtatum Monaſteriorum in regno veſtro conſiſtentium; aliter quàm debeat ac deceat, perverſum & confuſum, quantò citiùs & meliùs ac poſſibiliùs atque rationabiliùs potueritis, reſtituere & corrigere ſtudeatis. Regem etiam hortati ſunt, ut Capitula in Colonia, Bellovaci, apud Theodoois Villam, in Verno Palatio, in Spatoaco, apud Marſnam, in Synodo Sueſſionenſi, in Silvaco, & Leodii a ſe coodita confirmaret, ac ſecuodùm illa omnes Regni Ordines corrigeret. Comites pene omnes ex Regno *Caroli Calvi* eo anno adversùs ipſum cum Aquitanis conjurarunt, *Ludovicum* Germaniæ Regem ad occupandum Franciæ Regnum invitantes. Quo diutiùs in expeditione Sclavica detento, ubi & magnam partem exercitûs amiſit, iſti moras illius non ferentes, *Carolo* reconciliati ſunt.

Capitula… Caroli Calvi.

Tom. II. Capitul. edit. Baluzii.

Baſiu, *vulgò* Baſicu, *in pago Ambianenſi, non procul a Corbeia.*

Ipſos variis miſſis Legationibus & Capitulis, revocare ad fidem & officium ſategit *Carolus*. Eò ſpectant Capitula quindecim ad Francos & Aquitanoa miſſa de Palatio Cariſiaco per *Adalardum* Abbatem, *Rodulfum*, *Richuinum*, *Adalgarium*, & *Berengarium*; Capitula quinque ad eoſdem miſſa de *Baſiu* per *Hadabrannum* & *Bettonem*: Miſſaticus ad eoſdem per *Adalardum* Abbatem miſſus, id eſt, directa Mandata: & alter Miſſaticus per *Hincmarum* & alios, ad eoſdem tranſmiſſus.

Anno 857. *Carolus Calvus* cum *Lothario* nepote, *Ludovicus* Rex Germaniæ cum *Ludovico II.* Imperatore, fœdus jurarunt, novum bellorum ſemen. Pactio *Caroli* cum *Lothario* apud Sanctum Quintinum facta, legitur inter Capitula Caroli Calvi, Tit. XXV. Conventus apud Cariſiacum Februario menſe habitus eſt, in quo duplex conditum Capitulare legitur Tom. II. Capitular. editionis Baluzianæ. His in Capitularibus de rapinis prohibendis agitur, quæ tum in Regno frequentes erant. Normanni piratæ in inſula Sequanæ, cui nomen *Oſcello* muniti, inde per Sequanam Pariſios uſque prædabundi irrumpebant, ſacris non parcentes ædibus. Quos dum comprimere fruſtra *Carolus* Rex oiteretur, ſubditi ipſius ad *Ludovicum* Germaniæ Regem conſpiratione facta defecerunt. *Ludovicus* trajecta cum exercitu Alſatia, Pontigonem Villam Regiam venit, ubi Neuſtraſiorum Optimatum ſacramenta recepit, indicto Attiniaci generali Conventu, ad cæterorum fidelitatem obſtringendam.

Defectio Francorum a Carolo Calvo ad Ludovicum Germaniæ Regem…

Carolus Calvus Oſcelli Inſulæ obſidione ſoluta, per Catalaunos uſque ad Breonam Villam feſtino grado proceſſit, ibique *Ludovicum* inſequentem præſtolatus eſt. Aciebus hinc inde diſpoſitis, ſuorum continuam defectionem videns *Carolus*, receſſit, atque in Burgundiam ſe recepit. Dum in Attiniaco Palatio conſiſteret *Ludovicus* Rex, Epiſcopi Provinciarum Remenſis & Rotomagenſis ad illum e Synodo apud Cariſiacum ſcripſere prolixam & gravem Epiſtolam, cujus hæc ſumma capita.

Epiſtola Commonitoria Epiſcoporum ad Ludovicum Germaniæ Regem.

1. Excuſant cur ad Conventum Remenſem venire non potuerint. 2. Queruntur quòd eorum monitis & conſiliis hactenus non paruerit 3. Quod ſæpius illum ad ineundam cum fratre concordiam hortati ſint. 4. Ipſum hortantur ut conſideret cur in fratris Regoum venerit, & utrùm talia ſuſtinere velit, qualia facit 5. Monent de iis quæ crudeliter fiebant & impiè quà tranſibat; ut ea prohibeat & compeſcat. 6. Ut contra Paganos arma potiùs convertat. 7. Ut Privilegia & immunitates Eccleſiarum conſervet, Rectoreſque illarum non inquietet, nec poſſeſſiones diripi permittat. 8. Ut Monaſteria laicis a *Carolo* Rege conceſſa Religioſis perſonis reſtituat. 9. Ut iis quibus regimen Monaſteriorum committit, præcipiat ut regularis diſciplinæ curam gerant. 10. Ut hoſpitalia Peregrinorum ad id ad quod deputata ſunt, Epiſcoporum conſilio a Rectoribus ſuis adminiſtrentur. 11. Quòd Regem ita vitam inſtituere conveniat, ut omnibus ſit exemplo. 12. Quomodo domeſticos regere, quid Deo, quid ſubditis reddere, & quales Palatii ac Reipublicæ Miniſtros conſtituere debeat. 13. Ut eos qui propter has ſeditiones excommunicati ſunt, ad Eccleſiæ pacem revocare ſtudeat. 14. Quales Villarum Regiarum conſtituendi ſint Judices. 15. Ut Synodus Epiſcoporum Regni expectetur, in qua quid facto ipſis opus ſit deliberent: & quòd Epiſcopi ad ſacramenta non ſint adigendi. Extat ea Epiſtola Tomo III. Conciliorum Galliæ. Hæc anno 858. contigere.

Carolus Calvus Ludovicum expellit.

Anno 859. *Carolus Calvus* collectis viribus adversùs *Ludovicum Germanicum* progreſſus, eum e Regni ſui finibus expulit: pacta cum *Lothario* nepote in Arcas Palatio confirmavit. Secundùm hæc, Epiſcopi Neuſtraſii & Lotharingi ex Synodo Meteoſi Legationem Epiſcoporum novem ad *Ludovicum* Germaniæ Regem decrevere, cum mandatis ut indulgentiam illi certis legibus offerrent, atque ad proximum Conventum generalem ſatisfactiorum invitaret. Tullenſis apud Saponarias Synodus 18. Calendas Julias celebrata, in qua cùm de aliis pluribus, tum de Regum reconciliatione actum eſt.

Pax inter Carolum Calvum, & Ludovicum Germaniæ Regem & Lotharium eorum nepotem inita.

Anno 860. *Ludovicus* Germaniæ, & *Carolus* Franciæ, Reges, pacem inter ſe & cum *Lothario* nepote compoſuerunt in Baſilica *S. Caſtoris* prope Confluentes ad Rhenum, nonis Juniis. Tanti negotii arbitri fuere ſelecti Epiſcopi & Abbates cum Nobilibus laïcis. Ab his Capitula condita ſunt ad pacis firmitatem, quorum obſervationem Reges juravere. Extant inter Capitula *Caroli Calvi*, Tit. XXXI. Hoc anno *Lotharius* cum *Thietberga* Regina uxore ſua divortium fecit, cujus hiſtoriam ſingulari Diſſertatione exponam.

Balduinus Flandriæ Comes Juditham Caroli Regis filiam rapit.

Anno 862. *Balduinus* Flandriæ Comes *Juditham* Caroli Calvi filiam, *Edilulfi* Regis Anglorum viduam, Silvanecti degentem furatus eſt, id eſt, ſine patris aſſenſu uxorem duxit, quæ tamen ipſum volens ſecuta eſt, *Ludovico* fratre conſentiente, ut Annales Bertiniani teſtantur, & *Nicolaus I.* ſcribit Epiſtola 2. ad *Carolum* Regem: *Qui veſtram ſe habere indignationem, eo quòd Judith filiam veſtram illum præ cæteris diligentem ſine veſtræ voluntatis conſenſu in conjugium elegerit, eamque volentem acceperit, ore proprio retulit.*

Excommunicatur.

Pro ipſo Nicolaus I. apud Regem intercedit.

Balduinus ab Epiſcopis excommunicatus, Romam adiit, & *Nicolai I.* Summi Pontificis interceſſione apud *Carolum Calvum* ſupplex flagitavit, ac impetravit. Rex precibus Pontificis inflexus, annuit ut nuptiæ legitimæ Altiſiodori conjungerentur ſub exitum anni. His tamen adeſſe noluit, ut *Hincmarus* teſtatur Epiſtola XVII. ad Nicolaum Papam.

Rex annuit ut legitimis Nuptiis conjungantur.

Domnus etiam noſter Rex filius veſter huic deſponſationi & conjunctioni intereſſe non voluit: ſed miſſis publicæ rei Miniſtris, ſicut vobis promiſit, ſecundùm Leges ſæculi eos uxoriâ conjunctione ad invicem copulari permiſit, & honores Balduino pro ve-

ſtra

Capitulare Piſtis conditum.

ſtra ſolummodo petitione donavit. Eodem anno 862. Synodus, unà & Placitum generale, Piſtis habita eſt, in qua conditum eſt Capitulare quatuor conſtans Capitolis, ad rapinas, deprædationes, raptus fœminarum, conſpirationes, aliaque ſacinora coërcenda. Seniores ſive Domini, qui ſubditos ſuos talia patrantes non corrigunt, nec ad Pœnitentiam perducunt, Rex honore privandos, Epiſcopi excommunicandos decernunt: quia, ut ait Apoſtolus, *Non ſolùm qui faciunt, ſed qui conſentiunt facientibus, digni ſunt morte*, At *non eſt liber a conſenſu, qui quod emendare poteſt emendare negligit, quapropter ſine dubio peccati ſe participem facit.* Eodem anno *Lotharius* a *Carolo* Rege & Regni illius Epiſcopis ad oſculum & colloquium receptus eſt, iis conditionibus, ut ea emendaret, propter quæ ab ejus Communione hucuſque abſtinuerant. Tres porro iſtius abſtentionis cauſas exponit *Carolus Calvus* in Capitulari tunc edito, cujus ad hunc annum meminit Annaliſta Bertinianus. Prima eſt, quòd *Engeltradem Boſonis* Comitis conjugem, quæ virum reliquerat, in Regno ſuo jampridem peſſimâ famâ vagari permitteret. Secunda, quòd *Balduinum* Comitem, qui *Judithum* ipſius Caroli filiam furatus fuerat, in Regno ſuo deliteſcentem foveret. Tertia, quòd *Theutbergam* Reginam, uxorem legitimam, *Vvaldrada* pellice inducta, repudiaſſet.

Piſte, vulgò Piſtres, ad Indella ſeu Andella atque Andara Confluentes, juxta Pontem Arcas in pago Rotomagenſi.

Lotharius a Carolo Rege ad oſculum ſuſceptus.

Anno 864. *Carolus Calvus* Piſtis generale Placitum habuit, in quo annua dona, & cenſum de Britannia, a *Salomone* Britonum Duce ad ſe miſſum, more prædeceſſorum, quinquaginta ſcilicet libras argenti recepit, & propugnacula ſuper Sequanam juſſit extrui ad Normannorum excurſiones prohibendas. Capitula etiam 37. more prædeceſſorum ſuorum conſtituit, & ut legalia per omne Regnum ſuum obſervari præcepit, inquit Annaliſta Bertinianus. Edictum Piſtenſe legere eſt inter Capitularia *Caroli Calvi*, Titulo 36. Anno 865. Februario menſe, *Carolus* Francorum & Ludovicus Germaniæ Rex, placitum in Tuſciaco Villa habuere, in quo Legationem ad *Lotharium Altfrida* & *Erchanrato* Epiſcopis obeundam commiſere, ut eum ad crimen emendandum, & Eccleſiæ, cui ſcandalo fuerat, ſatisfaciendum hortarentur, priuſquam Romam ad obtinendam abſolutionem & indulgentiam properaret. Miſſi quoque Dominici in Burgundiam directi ſunt, *Gauſlenus Falco*, *Vvaltarius* & *Lantavinus*, quibus tradita ſunt Capitula executioni demandanda. Extant inter Capitularia *Caroli Calvi* Tit. XXXVII.

Ludovici, II. Imp. bellum Saracenicum.

Anno 866. *Ludovicus* Imperator Beneventum contra Saracenos proceſſit. Quod bellum ipſum exercuit reliquo vitæ tempore. De quo legendus *Sigonius* lib. V. *De Regno Italiæ*. Normanni prædones per alveum Sequanæ aſcendentes, fugata ſine prælio ſacra *Caroli* Regis, multâque præda onuſti, ipſum ad pactionem indecoram, ad ſolvendum ſcilicet tributum adegerunt, quod non ſolùm a Plebeis, ſed a Nobilibus; non a Laïcis tantùm, ſed a Clericis etiam exactum eſt, ut Annales Bertiniani teſtantur.

Placitum & Capitulare Compendienſe.

Anno 867. Compendii Placitum habuit *Carolus Calvus*, in quo cum *Salomone* Britonum Duce pax inita, ipſi & ejus filio conceſſus Conſtantini Comitatus, cùm fidelitatis Sacramentum per Legatum præſtitiſſet; ut docent Annales Bertiniani. Ad eumdem annum pertinet Capitulare Compendienſe Miſſis Dominicis datum, quod inter *Caroli Calvi* Capitularia editum eſt, Titulo XXXVIII. Ex eo diſcimus inter alia, Epiſcopos jus habuiſſe infligendi pœnam flagellationis graviorum atque publicorum criminum reis: & Seniores, ſive Dominos, qui colonos ſuos & Vaſſallos contra Poteſtatem Eccleſiaſticam tueri vellent non ſolùm excommunicatione percuſſos, ſed Regia Auctoritate coërcitos. Anno 868. inter *Ludovicum* Germaniæ, & *Carolum Calvum*, Reges, pactio firmata eſt in Monaſterio *S. Arnulfi*, in ſuburbio Metenſi. Hanc legere eſt Titulo XXXIX. Capitularium *Caroli-Calvi*. In ea defenſionem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ pariter jurarunt. Anno 869. *Lotharius* repentinâ morte ſacrilegii & perjurii Romæ coram *Hadriano* Papa commiſſi pœnas luit. *Carolus Calvus* Piſtis Placitum habuit, & Capitulare condidit, XXII. conſtans Capitulis. Extat inter ejus Capitularia, Tit. XL. Inde Metas advolavit ad Regnum *Lotharii* nepotis recens defuncti occupandum, ibique ab aliquot utriuſque Regni Epiſcopis conſecratus eſt. *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis Conſecrationis ritum peregit, Eccleſia Treverenſi vacante, cujus ad Archiepiſcopum id juris pertinebat. Rationem expoſuit cur in aliena Provincia id aggreſſus ſit. *Ne alicui fortè*, inquit, *videatur inrongruè ac præſumptiosè me ac Provincia noſtra venerabiles Coëpiſcopos ſacere, quoniam de altera Provincia ordinationi & cauſis hujus Provinciæ nos immiſcemus, ſciat nos contra Canones ſacros non agere, quoniam Remenſis & Treverenſis Eccleſia in hac regione Belgica cum ſibi commiſſis Eccleſiis ſorores & comprovinciales habentur, ſicut Auctoritas Eccleſiaſtica & antiquiſſima demonſtrat conſuetudo. Ac per hoc unanimi conſenſu & Synodalia Judicia exercere, & quæ a Sanctis Patribus conſtituta ſunt, debent concorditer cuſtodire; hac Privilegii conditione ſervata, ut qui prior de Remenſi & Treverenſi Epiſcopo fuerit ordinatus, prior etiam habeatur.* Hæc in Capitularibus *Caroli Calvi*, Tit. 41. leguntur.

Epiſcoporum juriſdictio a Carolo, Calvo firmata.

Cap. IX.

Mors Lotharii Regis.

Carolus Calvus Lotharii Regnum invadit.

Remenſis & Treverenſis Eccleſia ſorores.

Anno 870. *Ludovico* Germaniæ Rege ægrè ferente univerſum *Lotharii* Regnum, cujus partem ipſe ſperaverat, a *Carolo* uſurpari pactione per utriuſque Legatos Aquiſgrani initâ conventum eſt, ut Regnum hoc inter ipſos æquis portionibus divideretur. Pactio illa Aquiſgranenſis extat Titulo XLII. Capitularium *Caroli Calvi*. Peracta diviſio eſt in Procaſpide ad Moſam, inter Heriſtallium & Marſnam in pago Leodicenſi, ut Annales Bertiniani teſtantur. Quæ portio cuique obtigerit, docent iidem Annales & *Caroli Calvi* Capitularia, Tit. 43. *Lotharii* Regnum injuſtè occupavit *Carolus* quod ad *Ludovicum II.* Imperatorem *Lotharii* fratrem hereditario jure pertinebat. Illud tamen miſſis ad Patruos Legatis, & *Hadriano II.* Pontifice Maximo jus ipſius tuente fruſtra ſibi vindicavit Ludovicus. Pontificiam Auctoritatem & Eccleſiæ cenſuras adhibendas duxit *Hadrianus*, ut injuriam manifeſtam Imperatori factam & perjurium a Regibus ipſius Patruis commiſſum emendari curaret. Olim quippe juramenti formulâ in ſcriniis Romanæ Eccleſiæ depoſitâ ſpoponderant, ſe a Regnorum invaſione viciſſim temperaturos. Quamobrem Pontifex literas dedit per Legatos ſuos ad Epiſcopos Franciæ, Germaniæ, & Lotharingiæ quibus illius Regni invaſionem prohibuit. *Quod ſi quis*, inquit, *præſumpſerit non ſolùm per Mediocritatis noſtræ miniſterium, Deo auctore, viribus infirmabitur; verùm etiam vinculis anathematis obligatus nomine Chriſtianitatis privatus, cum Diabolo, quem ſuper hoc imitatur, omnino locabitur.* Minatus eſt etiam dejectionem Epiſcopis, qui tam nefariæ invaſionis auctorem Communione ſua non repulerint. *Hincmaro* Archiepiſcopo Remenſi præcipuè juſſit ut Apoſtolicas literas ambobus Regibus, Epiſcopis, ac Proceribus, ſignificaret. Apoſtolicis mandatis paruit *Hincmarus*, porrecta in Synodo apud Attinia cum Schedula. Quiſnam fuerit iſtius negotii exitus docet *Hincmarus* Epiſtolâ XLI. ad *Hadrianum* Papam. Scribit enim primò, *Carolum* Regem ob Lo-

Pactio Aquiſgranenſis inter Ludovicum & Carolum Calvum Reges.

Hincmarus Hadriano II. Pontif. Max. rationes expo-

tha-

Digitized by Google

Ait car excommunicari non debeat Carolus Calvus ob occupatam Lotharii Regnum.

thariani Regni invaſionem excommunicari non debere, quia nec invaſionis convictus eſt, nec eam confeſſus. Neminem autem a Communione removere poſſumos, niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo Judicio Eccleſiaſtico ſive ſæculari convictum, ut ait *S. Auguſtinus*. At *Carolus Calvus* aſſerebat hanc Regni partem ſibi a Patre *Ludovico* Auguſto conſenſu tam Epiſcoporum, quàm cæterorum Procerum totius Imperii traditam & a fratre *Lothario* ſacramento publicè confirmatam, multoſque appellabat hujus rei teſtes. Deinde injuria ſe vocari a Pontifice hujus tyrannidis auctorem ſcribit *Hincmarus*. Priùs debuiſſe ipſum in veritatem rei inquirere, & attendere ad id quod ſcriptum eſt Job. 29. *Cauſam, quam neſciebam diligentiſſimè inveſtigabam*. Et ad exemplum Dei, cujus oculis cum omnia nuda ſint & aperta, mala tamen Sodomę noluit audita judicare, ſed ait: *Deſcendam, & videbo, utrùm Clamorem qui venit ad me opere compleverint, an non eſt ita, ut ſciam.* Cur autem *omnipotens Dominus & omnia ſciens, ante probationem quaſi dubitat, niſi ut gravitatis nobis exemplum proponat, ne mala hominum ante præſumamus credere, quàm probare?* (inquit *S. Gregorius*.) Tertio duram eſſe & inſolitam queritur excommunicationis comminationem a Pontifice ſibi intentatam ſi cum *Carolo* Rege *Lotharii* Regnum poſt commonitionem pertinaciter retinente communicaverit. Ab hæreticorum vel ſchiſmaticorum, ſive tyrannicorum Imperatorum ac Regum quales fuerunt *Conſtantius* Arianus, Apoſtata *Julianus*, & *Maximus* Tyrannus præſentia & ſalutatione, ſive collocutione, Sedis Apoſtolicæ Pontifices, vel alios magnæ Auctoritatis atque ſanctitatis Epiſcopos, cum locus & ratio & cauſa exigebat, ſe non ſubtraxiſſe. Addit *Hincmarus*, Coëpiſcoporum Communione ſe privatum iri, ſi Regis communionem vitet: maximè cùm Rex ſe invaſionis & perjurii neget eſſe reum, nec judicium fugiat, modò ſecundùm Leges & canones inſtituatur. *Et ſi*, inquit, *aliis Epiſcopis Regi noſtro communicantibus, ego me ab illius Communione vel præſentia ſubtraxero, dicunt ſecundùm Concilium Africanum quamdiu illi non communicavero, ut mihi ab illis non communicetur Epiſcopis. Præſertim cum ipſe Rex ſe perjurum eſſe denegat, ſe invaſorem alterius non ad ſe pertinentis Regni diffiteatur, ſe tyrannum non eſſe confirmet, ſe hæreticum vel ſchiſmaticum, quibus Apoſtolus nec Ave a quoquam dici præcepit, non eſſe conſitratur; & ſecundùm Leges ac Canones paratus in Judicio aut ad objecta reſpondere, aut objectis convinci ſe non refugere dicat.*

Hincmarus apud Hadrianum PP. de ipſomet conqueritur, quod ſibi excommunicationis minas intentarit, ſi cum Rege communicaret.

Gallorum Proceres & Magiſtratus ſentiebant Eccleſiaſticæ poteſtati, & excommunicationibus nullum eſſe locum, ubi de re ſæculari & temporali dominio dumtaxat agebatur.

Quartò ſcribit *Hincmarus*, Gallos Proceres & Magiſtratus in ea eſſe ſententia, ut cùm de re ſæculari, & temporali dominio agitur, Auctoritati Eccleſiaſticæ quæ ſuis finibus, ſpiritualibus omnium cauſis circumſcripta eſt, & excommunicationibus locus eſſe non poſſit. *Et eam*, inquit, *poteſtatem a Chriſto S. Petro primo Apoſtolorum, & in eo ſuis Succeſſoribus datam: ſed & Apoſtolis, & in eis Epiſcopis, Pontificium ligandi, & ſolvendi collatum, illis inſinuare volumus, reſpondent: Et vos ergo ſolis orationibus veſtris Regnum contra Normannos & alios impetrates defendite, & noſtram defenſionem nolite quærere: & ſi vultis ad defenſionem habere noſtrum auxilium, ſicut volumus de veſtris orationibus habere adjutorium, nolite quærere noſtrum diſpendium. Et petite Dominum Apoſtolicum, ut quia Rex ſimul & Epiſcopus eſſe non poteſt, & ſui Anteceſſores Eccleſiaſticum Ordinem, quod ſuum eſt, & non Rempublicam, quod Regum eſt, diſpoſuerunt, non præcipiat nobis habere Regem, qui nos in ſic longinquis partibus adjuvare non poſſit contra ſubitaneos & frequentes Paganorum impetus: & nos Francos non jubeat ſervire, quia iſtud jugum ſui Anteceſſores noſtris Anteceſſoribus non impoſuerant, & nos illud portare non poſſumus, qui ſcriptum eſſe in ſanctis libris audimus, ut pro libertate & hæreditate noſtra uſque ad mortem certare debeamus. Et ſi aliquis Epiſcopus aliquem Chriſtianum contra Legem excommunicet, ſibi poteſtatem ligandi tollit; Et nulli vitam æternam poteſt tollere, ſi eam ſua peccata illi non tollunt. Et non convenit uni Epiſcopo dicere, ut Chriſtianum qui non eſt incorrigibilis, non propter propria crimina, ſed pro terreno Regno alicui tollendo vel acquirendo, nomine Chriſtianitatis debeat privare. Propterea ſi Dominus Apoſtolicus vult pacem quærere, ſic pacem quærat, ut rixam non moveat: quia nos non credemus, ut aliter ad Regnum Dei pervenire non poſſimus, ſi illum, quem ipſe commendat, terrenum Regem non habuerimus.*

Quintò ſcribit *Hincmarus*, fieri non poſſe ut Epiſcopi a communione Regis abſtineant, niſi a Regno exulare velint. *Neſcio*, inquit, *quo modo ipſius Regis, vel inter quos habita, præſentiam & communionem vel conſortium valeam devitare; cùm Rex & cohabitantes mecum unà cum Rege, non ſolùm in Parochiam, verùm & in civitatem meam ſæpe conveniant, & ibi tamdiu ſicut Regi complacet, degant, & cum tanta multitudine, tam de Regno quod antea habuit, quàm & de Regno quod Lotharius habuit, necnon de aliis Regnis ad eum confluentibus, ſicut Miſſi veſtri viderunt, & hoc quàm ſæpe illi videtur, in civitate mea ſuſtineo, qui Eccleſiam & Plebem mihi commiſſam deſerere, & alioſum ut mercenarius non valeo fugere, nec quò extra Regnum ejus fugiam habeo.*

Sextò, ſcribit *Hincmarus*, ſe præſentibus Legatis Pontificiis, orſiſſe Regem & Primores Regni, ut Juſſioni Apoſtolicæ parerent; qui ipſi minati ſunt, ni ceſſaret, bonorum ſuorum fruitione, & juriſdictionis uſu privatum iri. *Igitur qui me a ſolida unitatis Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ petra non divido, & ſicut noſtis ſcriptis, & etiam præſentibus veſtris Miſſis, adeo & veſtra juſſione verbis reſtiti Regi, ac Regnorum Primoribus, ut & coram eiſdem Miſſis comminaretur mihi, quoniam ſi in mea ſententia permanerem, ad altare Eccleſiæ meæ cantare poſſem, de rebus verò & hominibus nullam poteſtatem haberem, a veſtra Communione non debeo ſeparari aliorum factionibus, quorum quantum ex me eſt, non communico quacumque ſunt tenebroſis operibus.*

Minæ a Carolo Calvo Rege Hincmaro intentatæ, quod ipſum argueret ut mandatis Hadriani II. pareret.

Tandem omnibus incommodis, quæ ex his contentionibus oriri poſſunt, Hadriano ſuggeſtis, ipſum obteſtatur, ut abſtineat ab iis Decretis, quæ ſcandalum excitant inter Eccleſiam & Rempublicam; unde Religionis diſpendium, & maximum bonorum Eccleſiaſticorum detrimentum ſequi poſſit. *Quapropter, Domine Pater Reverendiſſime, conſulite ſecundùm Privilegium Sedis veſtræ, ſubjectioni noſtræ, ne talia nobis cujuſcumque ſuggeſtione mandetis, unde inter Epiſcopalem Auctoritatem, & Regalem Poteſtatem, inter Eccleſiam & Rempublicam tantum ſcandalum poſſit oriri, quod facilè & ſine diſpendio Religionis, vel detrimento Eccleſiaſticarum rerum, unde ſervi & ancillæ Dei debeant nutriri, & Eccleſiaſtica negotia contineri, poſtea non poſſit ſedari; quia ſicut Abraham dixit ad Dominum: Abſit hoc a te Domine, non eſt hoc tuum, qui judicas omnem terram.*

Summum Pontificem obſecrat Hincmarus, ut abſtineat ab iis Decretis quæ diſſidium & ſcandalum inter Sacerdotium & Imperium excitare poſſunt.

Anno 872. *Ludovicus* Rex Germaniæ *apud Tridentum cum Engilberga Ludovici* Imperatoris *conjuge loquens, partem Regni Lotharii, quam contra Carolum acceperat, neglectis ſacramentis inter eos pactis, ſine conſenſu ac conſcientia hominum quondam Lotharii, qui ſe illi commendaverant, clam reddidit*. Diu adnixus apud *Carolum* fuerat per

Ep:

Epiſtolas & Legatos *Hadrianus* Papa, ut a *Lotharii* Regno, tamquam *Ludovico* ejus fratri jure debito abſtineret: ſed *Carolo* perſuaderi non potuit. *Ludovicus* autem Germaniæ Rex Pontificiis minis perterritus, & ipſa rei adductus æquitate, partem dicti Regni, quam in diviſione ſortitus erat, *Ludovico* Imperatori nepoti ſuo reddidit, ut Annales Bertiniani teſtantur, qui & addunt: *Unde utrimque ſacramenta prioribus ſacramentis, quæ cum fratre ſuo pepigerat, diverſa & adverſa inter eos ſunt facta.* Scilicet mutuis Sacramentis ſe obſtrinxerunt duo *Ludovici*, patruus ac nepos, ut unà conjuncti partem alteram Regni *Lotharii Carolo* extorquerent. Imminenti ergo tempeſtati *Carolus* occurrens, novis quoque ſacramentis ſuos ſibi devinxit in Placito apud Gundulfi-Villam, * quod Palatium Regium erat apud Moſellam, Tullo Leucorum finitimum. Hæc Sacramenta in Capitularibus *Caroli Calvi*, Tit. XLIV. legere eſt.

Gundulfi-Villa *vulgò*, Gondreville, *in Diœceſi Tullenſi.*

Anno 873. Capitula duodecim in Placito apud Cariſiacum *Carolus Calvus* condidit. Synodum Sylvanectenſem celebrari juſſit adversùs *Carolomannum* Principem filium ſuum, Meldenſis Eccleſiæ Diaconum. Is propter rebellionem & inſidias in patrem beneficiis primùm privatus, & Regni finibus pulſus eſt; cùmque perduellis eſſe, & paſſim eum hominibus ſuis graſſari non deſineret, *Carolus* Epiſcopis ſuaſit, ut ipſum a communione removerent. *Carolomannus* miſſis ad Sedem Apoſtolicam Legatis, *Hadriano II.* obrepſit. Pontifex datis ad *Carolum* literis, eum adhortatus eſt ut a filio vexando ceſſaret, donec mitteret ipſe Legatos, qui illorum diſſidium, ſalvo utriuſque debito honore, componerent. Excommunicationem inſuper minatus eſt Proceribus, qui patre jubente arma ſumerent adversùs filium, Epiſcopis vetuit ne excommunicationem ferrent in *Carolomannum*, quæ nullius alioqui futura eſſet ponderis. Judicio Dei fieri ait, ut *Carolus* filium rebellem patiatur, quia alienum Regnum invaſit. Interim in cuſtodiam apud Sylvanectenſem urbem miſſus, ac inde *Hadriani* Papæ deprecantibus Legatis ſolutus, patrem in expeditione adversùs *Gerardum* ſequi juſſus eſt, ut referunt Annales Bertiniani. At fugâ mox elapſus in Belgicam, quòd direptionibus omnia fœdaret, primùm ab Epiſcopis per encyclicas literas excommunicatus eſt, tumque luculentam ad *Remigium* Archiepiſcopum, cæteroſque Provinciæ Lugdunenſis Epiſcopos Epiſtolam dedit *Hincmarus* de *Karolomanno* ejuſque complicibus excommunicandis, quæ inter ejus Epiſtolas eſt XXXII. tum deinde Synodi apud Sylvanectum, ubi iterata cuſtodia tenebatur, Sententiâ Diaconi gradu exauctoratus, atque ad Communionem laïcam dejectus eſt, ut iidem Annales commemorant.

Carolomanni Principis in Carolum Patrem perduellio.

Synopſim Actorum iſtius Concilii ex Codice *S. Laurentii* Leodicenſis exhibet Sirmondus Tom. III. Conciliorum Galliæ, pag. 407. *Carolomannum* coram Synodo criminatus eſt ejus Pater, ex cujus Proclamatione hæc refert *Sirmondus* in Notis ad Capitularia: *Proinde quamvis ſpecialiter accuſationes atque teſtificationes neceſſariæ non forent de his quæ omnis Eccleſia Regni noſtri cunctumque Regnum nobis a Deo commiſſum magnis gemitibus, & publicis non ſolùm vocibus, ſed & depopulationibus per Karlomannum, carne, non mente filium noſtrum, Eccleſiæ Meldenſis, Senonum Diœceſeos Diaconum, ſibi illatis clamat, tamen ut ordinabiliùs inde miniſterium veſtrum exequi valeatis, per nos, cujus carne eſt filius, propter Regium Miniſterium nobis a Deo commiſſum, clamores Epiſcoporum ac cæterorum Sacerdotum, Canonicorum quoque, & Monachorum, atque Sanctimonialium, & Virorum Illuſtrium & promiſcui ſexus, ætatis ſeu conditionis, qui ad nos de illo venerunt, velut, & per voces præſentium audire poteſtis, Canonico Judicio veſtro, quorum intereſt de Diacono judicare, proponimus, &c.* Tandem ſecundùm Leges morte damnatus, temperatâ ſententiâ oculis orbatus eſt, ac in Monaſterium Corbejenſe retruſus, ut ex *Flodoardo* Lib. III. Cap. XVIII. & Bertinianis Annalibus conſtat.

Carolus Calvus Carolomannum Principem filium ſuum Diaconum in Synodo accuſat. Synodi Sententiâ exauctoratur perduellis Princeps.

Anno DCCCLXXIV. Placitum apud Attiniacum *Carolus Calvus* celebravit, cujus Acta Titulo 46. Capitularium ipſius legere eſt. Anno ſequenti *Ludovicus II.* Imperator mortem Mediolani obiit. Extat vetus ejus in Æde Ambroſiana ſepulchri elogium. Ex *Engilberga* uxore filiam reliquit unicam *Ermengardem*.

Mors Ludovici II. Imp.

Nuncio de morte *Ludovici* Imperatoris accepto, *Carolus Calvus* Imperii cupidus, & ad eam dignitatem capeſſendam a *Joanne VIII.* invitatus, ſtatim in Italiam contendit. Ipſum jampridem Imperatoris nomen a *Joanne* Papa emiſſe *Regino* ſcripſit: quâ in re & Pontifici, & *Carolo* minùs æquus fuit. *Ludovicus* Germaniæ Rex pari ſtudio inflammatus, *Carolum* & *Carolomannum* filios, qui iter *Calvo* impedirent, magno cum exercitu miſit. Ex quibus cùm *Carolum* in fugam compulſum, *Carlomannum* perterritum a *Calvo* audiſſet, ipſe cum tertio filio *Ludovico* magno impetu in Franciam irrupit, ipſamque hoſtiliter dilacerare inſtituit. Tuſculani Comites Imperium pariter ambibant: ſed iis repulſis, *Joannes VIII.* Pontifex Maximus *Carolum Calvum* in Imperatorem unxit, & coronavit anno 875. die Natalis Chriſti. Inde Ticinum petens, Synodum habuit menſe Februario anni 876. in qua Imperator ab Italici Regni Epiſcopis Proceribuſque acclamatus eſt, & Capitula XV. edidit. Tum in Franciam reverſus, alteram apud Pontigonem Synodum eodem anno convocavit: in qua Imperium illi pariter a Ciſalpinis confirmatum eſt, & recepta Capitula quæ Ticini fuerant promulgata. Anno 877. aliam Synodum Romæ habuit *Joannes VIII.* in eaque *Carolo* Imperium, quod a Germanis diſceptabatur, iterum confirmavit. Obierat *Ludovicus* Germaniæ Rex V. Kalendas Septembris anno 876. Tres filios reliquerat, *Carolomannum*, *Ludovicum*, & *Carolum* cognomento *Craſſum*. Fraternum Regnum invadere inſtituit *Carolus Calvus* injuſtitiæ & prædis aſſuetus. *Ludovicus* ejus nepos miſſis ad eum Legatis, cùm jus fruſtra rogaſſet, decem homines cum aqua calida, totidem cum frigida, decemque alios cum ferro candenti miſit, juſſos experiri Dei judicio utri Regnum conveniret, quod patri ſuo *Ludovico* per ſacramentum firmaverat. Qui re tentata, nullum detrimentum ceperunt. Nihil tamen æqui obtinuere. Se enim cum fratre, non cum nepotibus pepigiſſe, *Carolus* homo verſipellis reſpondit, ut refert *Regino*. Unica ſpes in Dei auxilio & armis ſupererat. *Ludovicus* copiis ultra Rhenum tranſmiſſis, *Caroli Calvi* exercitum adortus, in fugam verſum profligavit. Victo *Calvo*, *Ludovicus* Regnum cum fratribus partitus eſt. Hæc ex Annalibus Bertinianis comperta.

Carolus Calvus Imperator inauguratus.

Ludovici Germaniæ Regis obitus.

Carolus Calvus in Nepotes iniquior, ab illis vincitur.

Qui alienos fines tam iniquè invadebat *Carolus Calvus*, proprios a Normannis tutari non valebat, quorum incurſiones & deprædationes tributo cohibere coactus eſt. Huc ſpectat *Exactio Normannis* hoc anno *conſtituta*, quæ Titulo LII. Capitularium *Caroli Calvi* legitur: a qua Eccleſiæ ipſæ & Clerici immunes non fuere.

Ab incurſibus Normannorum ſe Regnumque tributo redimere cogitur.

Eodem anno DCCCLXXVII. *Carolus Calvus* Imperator a *Joanne VIII.* Pontifice in Italiam vocatus, ut Eccleſiæ contra Saracenos ſuppetias ferret, Franciæ rebus Placito apud Cariſiacum habito conſtitutis, in quo edita Capitula Titulo LIII. Capitularium ipſius leguntur, iter Alpes versùs arripuit: Quas cum attigiſſet, febre cor-

Mors Caroli Calvi.

rc-

reptus, pulverem mortiferum a *Sedeſhia* Judæo, quo Medico plurimùm utebatur, remedii gratia ſibi datum hauſit, quo extinctus eſt Nonis Octobris, in loco cui *Brios* nomen. Annum agebat ætatis quinquageſimum-quintum, Imperii ſecundum, Regni a morte patris trigeſimum-octavum. Unicum filium ex Hermentrude priori conjuge ſuperſtitem reliquit Ludovicum, cui Balbo cognomen, nullam prolem ex Richilde ſecunda uxore. Inſulam Sequanæ vicinam, & Pontem Novum ſuo Juſſu extructum Eccleſiæ Pariſienſi attribuit. Ejus his de rebus præcepta edita ſunt a Baluzio in Appendice ad Capitularia. Ejus oſſa in Monaſterium S. Dionyſii poſt annos aliquot ab ejus obitu translata ſunt.

Caroli Calvi in Pariſienſem Eccleſiam munificentia.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 766. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa poteſt declarare Imperatorem eſſe a Deo depoſitum ne regnet.*

R. Neque id ſcripſi, neque ſomniavi. Et ſi id dixiſſem, neſcio quid Religioſos Cenſores movere poſſet ad Propoſitionem illam notandam, niſi quòd fortè Romanum Pontificem non ſolùm poſſe declarare Imperatorem eſſe a Deo depoſitum, ſed auctoritate ſua Imperatores & Reges deponere poſſe contendant, quod Sacra Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana negant. Eo loci dumtaxat obſervo, Ludovicum & Carolum Reges Ludovici Pii filios, Lothario fratre communique hoſte in fugam compulſo Aquiſgranum conveniſſe, quid conſultius de populo ac Regno a fratre relicto agendum videretur, deliberaturos. Cauſam ad Epiſcopos ab ipſis delatam: *Omnibus unanimiter viſum eſſe quòd ob ſuam nequitiam vindicta Dei illum ejecerit Regnumque fratribus ſuis melioribus ſe juſtè ad regendum tradiderit.* Verba ſunt Nithardi Hiſtorici Lib. III. quæ fideliter deſcripſi. De Papa ne ullum quidem eo loci verbum.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 767. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *In Papa quàm neceſſaria docilitas, ſi fortè quandoque errat.*

R. Nec de Papa loquor eo loci; nec iſta Propoſitio hanc paginam legentibus & relegentibus occurret. Carolum Calvum Papam fuiſſe fortè putarunt Indiculi Cenſorii Auctores, de cujus Capitulari Coloniæ condito ita ſcripſi eo loci: Caput quintom Regiâ prudentiâ, æquitate, & benignitate digniſſimum eſſe, quo ita ſanxit: *Et ſi fortè ſubreptum nobis quippiam ut homini fuerit, competenter & fideliter, prout Sublimitati Regiæ convenit, & neceſſitatibus ſubditorum expedit, ut hoc rationabiliter corrigatur, veſtra fidelis Devotio admonere curabit.*

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 775. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Matrimonium in Gallia nullum ſine conſenſu Regis. Unde Papa ſupplex flagitat a Rege ut conſentiat.*

R. Hæc Propoſitio neque hìc, neque alibi in Operibus meis legitur, nec mihi citra calumniam affingi poteſt. Loquor eo loci de Judithæ filiæ Caroli Calvi Chriſtianiſſimi Regis raptu a Balduino Flandriæ Comite. Balduinom ab Epiſcopis excommunicatum Romam adiiſſe refero, ac Nicolai Summi Pontificis interceſſionem apud Regem flagitaſſe & obtinuiſſe. Carolum Regem Pontificis precibus inflexum annuiſſe ut Nuptiæ legitimæ Autiſiodori celebrarentur ſub exitum anni. Hiſtoriæ res eſt.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, pag. 777. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa nullum debet abſolvere, niſi præcedat ſatisfactio publica propter ſcandalum.*

R. Quamvis hæc Propoſitio vera ſit de gravis publicique peccati & ſcandali reis, nec illos abſolvere poſſit aut debeat Papa niſi ſcandali occaſiones amoveant, & Eccleſiæ, cui ſcandalo fuerunt, ſatisfaciant: Id tamen eo loci non ſcripſi. Factum dumtaxat hiſtoricum refero his verbis: *Carolus Francorum, & Ludovicus Germaniæ Rex Placitum in Tuſciaco villa habuere, in quo Legationem ad Lotharium Altfrido & Erchanrato Epiſcopis obeundam commiſere, ut eum ad crimen emendandum, & Eccleſiæ cui ſcandalo fuerat ſatisfaciendam hortarentur, priùs quàm Romam ad obtinendam abſolutionem & indulgentiam properaret.* Hæc ego.

SCHOLION V.

In eodem Articulo, pag. 781. Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant: *Papa non poteſt excommunicare Epiſcopos, quando communicant cum Rege alienum Regnum pertinaciter retinente.*

R. Hæc Propoſitio mihi perperam aſſingitur. Id non ſcripſi. Epiſtolæ Hincmari ad Hadrianum Secundum ſumma capita eo loci refero his verbis: *Tertiò, duram eſſe & inſolitam queritur Excommunicationis comminationem a Pontifice ſibi intentatam, ſi cum Carolo Rege Lotharii Regnum poſt commonitionem pertinaciter retinente communicaverit. Addit Hincmarus, Coëpiſcoporum Communione ſe privatum iri, ſi Regis Communionem vitet: Maximè cùm Rex ſe invaſionis & perjurii neget eſſe reum, nec Judicium fugiat, modò ſecundùm Leges & Canones inſtituatur.* Ita ſcripſiſſe Hincmarum, facti res eſt, ex ejus literis evidens.

SCHOLION VI.

In eodem Articulo, Pag. 882. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant velut meam: *Papa nihil habet cum temporalibus Regum: Unde lata ab ipſo propter hoc excommunicatio parvipendenda eſt.*

R. Id non ſcripſi. Pergo eo loci in referendâ Hincmari ad Hadrianum Secundom Epiſtolâ his verbis: *Quartò ſcribit Hincmarus, Gallos Proceres & Magiſtratus in ea eſſe ſententia, ut cùm de ſeculari & temporali dominio agitur, Auctoritati Eccleſiaſticæ, quæ ſuis finibus, ſpiritualibus nimirum cauſis circumſcripta eſt, & Excommunicationibus locus eſſe non poſſit.* Tum Hincmari verba refero. Quod Gallos Proceres & Magiſtratus ſentire Hincmarus ad Hadrianum Secundum ſcribit, & a me hiſtoricè refertur ac ſimpliciter narratur, imputari mihi non debet. Quis enim Hiſtoricis imputanda dixerit, quæcumque dicta & geſta commemórant.

SCHOLION VII.

In eodem Articulo, pag. 784. Religioſi Cenſores hanc velot meam Propoſitionem notant: *Epiſcopi non tenentur vitare Regem excommunicatum; & debent Papam monere ne ſimilia Decreta edat.*

R. Id non ſcripſi. Literarum Hincmari ad Hadrianum II. finem eo loci his verbis refero: *Tandem omnibus incommodis quæ ex his contentionibus oriri poſſunt, Hadriano ſuggeſtis, ipſum obteſtatur, ut abſtineat ab iis Decretis, quæ ſcandalum excitant inter Eccleſiam & Rempublicam, unde Religionis diſpendium, & maximum bonorum Eccleſiaſticorum detrimentum ſequi poſſit.* Tum Hincmari verba deſcribo. Hiſtorici munus impleo ſumma fide & quâ poſſum diligentia facta refero; jura & dogmata ex iis non colligo.

SCHOLION VIII.

In eodem Articulo, pag. 787. Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papa pro ſuo libito, & pro pecunia dat Regna cui placet.*

P. Hæc propoſitio non eſt mea nuſquam & nullibi in Operibus meis invenitur. Eo loci de Carolo Calvo Francorum Rege ſcribo his verbis: *Ipſum jampridem Imperatoris nomen, a Joanne Papa emiſſe Regino ſcribit: quæ in re & Pontifici & Carolo minùs æquum fuit.* Quòd a Reginone falsò ſcriptum aſſero, id mihi Religioſi Cenſores affingunt.

Nota.

QUamplura in Scholiis explicat Natalis, ut non erraſſe pro viribus probet. Nulli autem mirum eſſe debet, ſi Hincmarus nimia fortè libertate ſua ſenſa Romano Pontifici aperuerit; meminiſſe enim oportet hunc Præſulem non ſemper æquitatis jura ſervaſſe, ut adnotavi poſt art. 25. cap. 3.

ARTICULUS IV.

De Ludovico Balbo Francorum Rege, Ludovico III. & Carolomanno ejus filiis, pariter Regibus, & Carolo Craſſo Rege & Imperatore.

POſt obitum *Caroli Calvi*, *Carolomannus* Rex Bajoariæ Italiæ Regnum invaſit. *Ludovicus Balbus* patris morte audita Compendium cum *Richilde* Noverca pridie Kalendas Decembris convenit, ubi magno Epiſcoporum, Procerumque conſenſu ab *Hincmaro* Remenſi Archiepiſcopo conſecratus & coronatus in Regem eſt. Epiſcopis & Eccleſiis *Canonicum Privilegium*, Populo *Legem atque Juſtitiam* ſe conſervaturum, ſacramento firmavit. Anno 878. a *Joanne VIII.* Pontifice Maximo Trecis ſecundò coronatus eſt Rex, non Imperator.

Ludovicus Balbus inter Imperatores non numerandus.

Inter Imperatores numerandum non eſſe *Ludovicum Balbum*, conſtat ex Epiſtolâ 47. *Joannis* Papæ, & aliis, quas ad *Ludovicum* poſtea ſcripſit, in quibus ipſum Regem, non Imperatorem vocat, & ex Epiſtolâ 75. ad *Ludovicum* & *Carolomannum Ludovici Balbi* filios, *Caroli Calvi* nepotes, in qua *Carolo Calvo* eorum avo Imperatoris nomen tribuit, *Ludovico* patri nomen Regis, Imperatorem hauddubiè appellaturus, ſi Imperator fuiſſet. Sed & *Hincmarus* in Epiſtolis quarum meminit *Flodoardus* lib. 3. cap. 19. fratres iſtos Reges, *Ludovici* Regis, non Imperatoris, filios nominat. Denique *Ludovicus* ipſe *Balbus* in Diplomate pro Eccleſia Nivernenſi IV. Idus Septembres, hoc eſt, triduo poſt ſuam a *Joanne* Papa coronationem Trecis dato, non alium ſe quàm Regem vocat his verbis: *Ludovicus miſericordia Dei Rex.* Perperam itaque a *Sigonio* & aliis inter Imperatores numeratur.

Conventus Furonenſis.

Anno 879. Furonos non longè ab Heriſtallio & Marſna convenit *Ludovicus Balbus* cum *Ludovico* Sobrino ſuo Germaniæ Rege, ubi Lotharingiam inter ſe diviſerunt, ac Regnum Italiæ ſe conjunctis viribus repetituros, & vindicatum pariter diviſuros, jurarunt. Furonenſis Conventûs Capitula novem Annales Bertiniani referunt, quæ etiam leguntur Tomo II. Capitularium Editionis *Baluzii* pag. 278. Veneno infectus periit IV. Idus Aprilis, anno ætatis 35. Regni 2.

Mors Ludovici Balbi.

Ex *Anſgarde* priore uxore, ſed juſſu patris repudiata, filios ſuſceperat duos, *Ludovicum* & *Carlomannum*. *Adelaidem* uxorem alteram prægnantem reliquit, quæ 17. Septembris filium poſthumum peperit, *Carolum Simplicem* cognominatum. Fuit *Ludovicus Balbus* vir ſimplex ac mitis, pacis, juſtitiæ, & religionis amator, inquit *Regino*. Mortuo *Ludovico Balbo*, *Theodoricus* Cancellarius, *Boſo* Comes, & *Hugo* Abbas, qui *Ludovici III.* Regis a patre deſignati jus tuebantur, Conventum Meldis indixerunt, ut Regni rebus conſuleretur. *Gauſlenus* Abbas S. Germani a Pratis præteritæ dominationis odio res novas cum *Conrardo* Pariſiorum Comite molitus eſt, & Regnum ad *Ludovicum* Germaniæ Regem transferre conatus. Valido cum exercitu *Ludovicus* accurrit Virodunum uſque. Ad quem, *Hugo*, *Boſo*, *Theodoricus*, cæterique pro *Ludovici Balbi* filiis fœderati, Legatos miſere, Lotharingiæ partem quam *Carolus Calvus* contra *Ludovicum* fratrem Germaniæ Regem olim ſibi vindicarat, ipſi offerentes, modò Regnum reliquum filiis *Ludovici Balbi* dimitteret. Accepta conditio eſt, Germanici rebus ipſum in Bajoariam vocantibus, ubi *Carlomannus* ejus frater paralyſi laborans, & morti proximus, *Arnulfum* ſuum de concubina filium Regni heredem reliquiſſe dicebatur. Cùm autem rumor percrebeſceret *Ludovicum* Germaniæ Regem, confectis in Bajoaria rebus, quantocyùs in Franciam irrupturum, *Hugo* Abbas & cæteri Proceres, *Ludovicum* & *Carlomannum* Balbi filios in Monaſterio Ferrarienſi ab *Anſegiſo* Senonenſi Archiepiſcopo in Reges conſecrari & coronari curarunt, ut Annales Bertiniani teſtantur.

Reges Ludovicus & Carlomannus a calumnia vindicantur.

Fuere qui *Ludovicum* & *Carlomannum* habitos fuiſſe tamquam ſpurios, aut non agnitos fuiſſe tamquam Reges, ſed ſolùm ut Regentes & *Caroli Simplicis* tutores ſcripſerint. Occaſionem erroris illis dedit *Reginonis* Auctoritas Lib. 2. Chronici ad annum 878. ubi hæc de *Ludovico Balbo* commemorat: *Habuit, cùm adhuc juvenilis ætatis flore polleret, quamdam puellam nobilem nomine Anſgard, ſibi conjugii fœdere copulatam, ex qua duos liberos ſuſcepit elegantis formæ ac ingentis animi virtute præſtantes. Horum unus Ludovicus, alter Carolomannus vocabatur. Sed quia hanc ſine Genitoris conſcientia & voluntatis conſenſu ſuis amplexibus ſociaverat, ab ipſo Patre et poſtmodum interdictu, & interpoſito juriſjurandi ſacramento, ab ejus conſortio in perpetuum ſeparata. Tradita eſt autem eidem ab eodem Patre Adeleidis in matrimonium; quam gravidam ex ſe reliquit idem Rex cùm obiret, quæ tempore pariendi expleto, enixa eſt puerum cui nomen Avi impoſuit, eumque Carolum vocitare fecit.*

Legitimos fuiſſe Ludovici Balbi filios & Regni heredes contra Launoium probatur.

Hoc teſtimonio fretus *Launoius* in libro *de Regia in Matrimonium Poteſtate*, aſſerit *Anſgardem* fuiſſe concubinam, (quo nomine a *Sigeberto* vocatur) ejuſque cum *Ludovico Balbo* matrimonium nullum fuiſſe, quia *Carolus Calvus* Ludovici pater illud reſcidit, utpote contra voluntatem ſuam contractum: & ſuſceptos inde liberos ſpurios fuiſſe & illegitimos; nec proinde patris in Regno Succeſſores. Recentiores Hiſtoricos præeuntes habuit in hujus aſſertione figmenti *Launoius*, ſcilicet *Haillantium*, *Belleforeſtum*, & *Leſerram*. Immo & antiquos ſuffragatores adhibuit, ſcilicet *Adonem Viennenſem*, ſcribentem in Chro-

Digitized by Google

Chronico: *Ludovicus Caroli filius, Carolum qui dictus eſt Simplex, hæredem Regni puerum dimiſit.* Ademarum ſcribentem: *Defuncto Rege Ludovico, regnavit pro eo filius ejus Carolus cognomento Inſipiens vel Minor.* Fragmentum Hiſtoriæ Franciæ apud *Petrum Pithœum*, in quo hæc leguntur: *Ludovicus diem obiit ultimum, relinquens filium in cunis nomine Carolum, qui poſtea Simplex cognominatus eſt.* Sed *Ado & Ademarus* ita intelligi commodè poſſunt, ut non immediatè poſt *Ludovicum Balbum* regnaverit *Carolus Simplex*, ſed mediatè tantùm, & interjectis *Ludovico III. & Carlomanno* Regibus. Fragmautum Hiſtoriæ Franciæ a *Launoio* laudatum teſtatur *Ludovicum Balbum* reliquiſſe filium *Carolum Simplicem*, ſed quòd Regni Succeſſorem reliquerit, non teſtatur: & aliunde falſus in eo eſt, quòd illum afferit a patre relictum in cunis, qui natus eſt poſthumus. At *Ludovicum*, & *Carolomannum* fuiſſe legitimos *Ludovici Balbi* filios, & Regni heredes conſtat ex Hincmaro Epiſtolâ 11. ad Carolum Craſſum Imperatorem, quâ ipſum hortatur ut Lodovici Balbi Sobrini ſui filiis Regibus idoneos Educatores & Conſiliarios conſtituat. *Iſtos juvenes*, inquit, *Rrges noſtros, propinquos veſtros, & pupillos ſine patre, loco filiorum tenentis, & eis Regnum ab Anteceſſoribus illorum ſucceſſione dimiſſum per ſuggeſtionem Primorum Regni hujus diſponatis.* Extant etiam ejuſdem Hincmari Epiſtolæ aliquot ad *Ludovicum III. Regem Balbi filium*, ſcilicet 12. & 13. item 14. *Ad Proceres Regni de inſtitutione Carlomanni Regis*, & 15. quæ eſt *Admonitio altera pro Carolomanno Rege apud Sparnacum facta.* Idem conſtat ex Fragmento de rebus *Ludovici III. & Carolomanni* Regum, apud *Duchesnium* Tomo II. ex Annalibus Bertinianis ad annum 879. ex Chronico Floriacenſe, & alii Auctoribus antiquis. Et verò *Ausgardem* horum Principum matrem non fuiſſe *Ludovici Balbi* concubinam, ut ait *Sigebertus*, ſed legitimam uxorem, docet *Regino* ſupra laudatus, cùm ſcribit *Ludovicum Balbum habuiſſe quamdam puellam nobilem, nomine Anſgard, ſibi conjugii fœdere copulatam.* Idemque perſpicuè colligitur ex *Flodoardo* Lib. III. Hiſtoriæ Remenſis Cap. XIX. ubi enumerans varia *Hincmari* Opuſcula, meminit unius quo ſe purgavit, eò quòd matrimonium *Ludovici Balbi & Adeleidis* fieri non prohibuiſſet. En *Flodoardi* verba: *Scripſit & de objectis ſibi a Goſleno ſuper Ludovici Balbi Regis Patris eorum aſſenſu, quare Anſgardim uxorem abjectam eum recipere non coëgerit, & Adelheidem ab eo retineri non prohibuerit.* Ex quibus patet primò, *Anſgardim* uxorem fuiſſe, non concubinam, & recipi debuiſſe, poſtquam abjecta eſt, quod concubinæ non convenit. Secundò, plures tunc in Gallia ſcandalum paſſos ex repudio *Ausgardis*, & conjugio quod *Ludovicus Balbus* inierat cum *Adelheide*. Tertiò *Hincmarum* ſolicitatum ut hac de re Regem admonere vellet, ſiluiſſe quibuſdam adductum rationibus, & rationem facti ſui, illo, cujus meminit *Flodoardus*, Opuſculo expoſuiſſe. *Anſgardis* itaque habita fuit tamquam legitima *Ludovici Balbi* uxor: aliàs non fuiſſet opus *Hincmaro* ut ſcriberet Apologiam quâ ſe purgaret, quare Ludovicum Balbum *Ausgardim uxorem abjectam recipere non coëgerit, & Adelheidem ab eo retineri non prohibuerit.* De his legendus eruditus Auctor Obſervationum in librum *Joannis Launoii De Regia in Matrimonium Poteſtate*, Obſervatione X. §. I.

879. Anno Regni ſui primo * Franciæ Monarchiam a *Boſone* diſcerpi viderunt, nec prohibere potuere *Ludovicus & Carolomannus*. Boſoni *Hormengardem* neptem ſuam uxorem dederat *Carolus Calvus*, Provinciamque attribuerat perpetuò poſſidendam.

Boſo Provincia Co-

Ille verò Regium nomen affectans, tempuſque nactus opportunum quo Juniores in Francia Reges imperabant, nondum bene firmatâ poſt civiles motus poteſtate, ab Epiſcopis & Proceribus Provinciæ & Burgundiæ Rex electus eſt in Conventu Mantalenſi, in Viennenſi territorio. Uxoris impotenti ambitione ad id impulſum *Boſonem* Annales Bertiniani teſtantur. Anno 880. Reges fratres Regnum inter ſe diviſere. *Ludovico* Francia & Neuſtria obtigit; *Carlomanno* Burgundia & Aquitania. Hi cum *Ludovico* Germaniæ, & *Carolo Craſſo* Regibus fœderati, acerrimum fuit bellum adversùs *Hugonem* Vvaldradæ filium; qui Lotharingiam longè latèque populabatur; adversùs *Boſonem* Provinciæ & Burgundiæ Tyrannum, & Normannos. Satis fœlix fuit horum bellorum exitus. *Hugonis* fuſæ copiæ: *Boſo* commiſſo prope Matiſconem certamine profligatus, ac in fugam deditus; ipſi demum erepta diuturnam poſt obſidionem Vienna: Normanni ad tempus compreſſi.

mes Regium nomen affectat.

Mantala, vulgò Mante, vicus in Diœceſi Viennenſi.

Anno 881. *Carolus Craſſus* de Alemania egreſſus, Longobardorum fines occupavit, Italiamque totam in deditionem accipiens, a *Joanne VIII.* Pontifice Maximo & Senatu Romano Imperator creatus eſt, ut *Regino* teſtatur. *Ludovicus* Germaniæ Rex obiit Francofurti anno 882. XIII. Kalendas Septembris, *Carolus Craſſus* Imperator in Franciam vocatus ut Regnum fratris, qui nullos reliquerat liberos, capeſſeret; utque Normannos, qui Auguſtam Trevirorum & Coloniam incenderant, omniaque populabantur, coërceret; armis diffidens pacem cum eorum Regibus Godefrido ac Sigefrido pepigit, tranſlata in eorum ditionem Friſia, ac magnis attributis muneribus. *Godefridus* Chriſtianam amplexus Religionem, e ſacro fonte ab Imperatore ſuſceptus eſt, ac *Giſlam* Lotharii Regis filiam in matrimonium accepit. Id conſtat ex *Reginone*, ex Bertinianis Annalibus, qui in hunc annum deſinunt, ex Metenſibus, & Chronico Anonymo de Normannorum Geſtis. * Annus octingenteſimus octogeſimus-ſecundus fatalis fuit *Ludovico III.* Ipſi ſucceſſit in totius Franciæ Regnum Carlomannus frater. Sacramentum fidelitatis ab Epiſcopis & Proceribus accepit V. Idus Septembris, in Cariſiaco Palatio, cum ipſis *Canonicum Privilegium, & debitam legem atque juſtitiam* ſe conſervaturum promiſiſſet, ac defenſionem exhibiturum. Anno 883. VIII. Kal. Martias in Broilo, id eſt, nemore vel ſaltu Compendienſi Placitum habuit, & Capitulare edidit contra rapinas. Extat Tomo II. Capitularium Editionis *Baluzii*, pag. 283. Anno 884. cùm Normanni copias ſupra Somonam fluvium promoviſſent, *Carolomannus* crebris eorum incurſionibus ſuſtinendis impar, duodecim millibus argenti pondo pacem ab eis redemit. Eodem anno, menſe Martio Placitum habuit in Verno Palatio, in quo Capitulare condidit 14. conſtans Capitulis. Obſervanda ſunt 12. & 13. quibus hoſpitalitas Presbyteris, & aliis Fidelibus præcipitur. *Volumus*, inquit, *ut Preſbyteri, qui bonum exemplum omnibus oſtendere debent: hoſpitales exiſtant, ſicut Apoſtolus dicit: * Hoſpitales invicem ſine murmuratione: quam præbeant iter facientibus, quia per illam placuerunt quidam Deo, Angelis hoſpitio ſuſceptis. Placuit nobis ut Preſbyteri ſuos Parochianos admoneant ut & ipſi hoſpitales exiſtant, & nulli iter facienti manſionem denegent. Et ut omnis occaſio rapinæ tollatur, nihil cariùs vendatur tranſeuntibus niſi ſicut in mercato accipiunt. Quod ſi cariùs vendere voluerint, ad Preſbyterum tranſeuntes hoc referant & illius juſſu cum humanitate eis vendant.* Eodem anno ab apro, vel a ſatellite aprum cum ipſo perſequente, improvidè vulneratus inter ve-

Carolus Craſſus Imperator creatus.

** Apud Ducheſnium Tom. II.*

Mors Ludovici III.

Carlomannus ſolus regnat.

Normannorum incurſiones.

Hoſpitalitas Legibus Regum noſtrorum præcepta.

** 1. Petri 4.*

nandum Rex *Carolomanaus* occubuit. Cujus audita morte Normanni valido cum exercitu ad illius Regnum deprædandum iterum irruperunt. Quam ob rem exterriti Proceres, *Carolum Craſſum* Imperatorem ad Regnum Franciæ capeſſendum evocarunt, *Carolo ſimplice* prætermiſſo, ad quem hereditario jure pertinebat; quòd annos tantùm ſeptem natus ad tuendum a Normannis Regnum conferre nihil poſſet. Excluſus tamen a ſpe & jure regnandi penitus non eſt, ſed *Hugonis Magni* Abbatis fidei & inſtitutioni commendatus.

Mors Carolomanni Regis.

Carolus Craſſus.

Carolus Craſſus Hugonem Vvaldradæ, filium, & *Godefridum* Normannorum Ducem unà fœderatos hoſtes habuit, quos arte & inſidiis, non virtute ſuſtulit e medio. Hinc graviorem in modum accenſus Normannorum furor. Lutetiam anno 886. oppugnarunt, quam tutantibus *Odone* Duce, & *Goslino* Epiſcopo, obſidionem intermiſere. Ad eam inſequenti anno redierunt: advolavit contra Barbaros magno cum exercitu Imperator; ſed nihil dignum Imperatoria Majeſtate geſſit. Illis demum Galliam Trans-Sequanenſem, quæ Neuſtria dicitur, ad deprædandum permiſit, ſeu ut alii volunt jure perpetuo conceſſit. Iſta conſtant ex *Reginone* Chronicorum Lib. 2. ex Chronico de Geſtis Normannorum & ex *Abbone* Monacho Sancti Germani a Pratis in libris de Bellis Pariſiacæ urbis adversùs Normannos urbem ipſam obſidentes. Exinde animo & corpore ægrotare *Craſſus* cœpit. Primum amentiæ indicium dedit, cùm zelotypia abreptus, *Richardem* Auguſtam caſtiſſimam fœminam temere ſuſpectam habuit adulteræ cum *Luitardo* Vercellenſium Epiſcopo familiaritatis, eamque repudiavit, palam poſtulantem, ut ſibi permitteretur aut ſingulari certamine per Campionem * a ſe deſignatum, vel candentis ferri examine quod ipſa per ſeſe ſubiret, integritatem ſuam ac pudicitiam approbare. Alterum inſaniæ ſpecimen dedit in Conventu generali apud Triburias celebrato, ubi Optimates ad *Arnulfum* Carolomanni Bavariæ quondam Regis nothum defecere, ipſumque Regem elegere. Mira fortunæ varietas, ſeu potiùs Dei, in cujus manu Regna ſunt, inſcrutabilis providentia, quæ potentiſſimum Imperatorem ad eam calamitatem dejecit, ut victum ab *Arnulfo* precariò quærere cogeretur: qui villas quaſdam in Alemania ipſi ad alimentum conceſſit. Ipſum a pietate, juſtitia, ſtudio in Religionem, beneficentia in pauperes, conſtantia in adverſis, *Regino*, *Otho Friſingenſis*, & Annales Francorum Metenſes commendant, ut credibile ſit ipſi ad probationem tantam calamitatem contigiſſe. Obiit pridie Idus Januarii anno 888. ſepultuſque eſt in Augienſi Monaſterio.

Caroli Craſſi inſania & exauctoratio.

Sic ea ætate loquebantur.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 792. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Matrimonium in Gallia nullum ſine conſenſu Regis.*

R. Neque hîc, neque uſpiam in meis Operibus extat hæc Propoſitio. Ludovicum & Carolomannum legitimos fuiſſe Ludovici Balbi filios & Regni heredes eo loci probo contra *Joannem Launoium* qui *Reginonis* teſtimonio fretus aſſerit in libro *De Regia in Matrimonium Poteſtate*, *ANSGARDEM fuiſſe concubinam, ejuſque cum Ludovico Balbo Matrimonium nullum fuiſſe, quia Carolus Calvus, Ludovici Pater illud reſcidit, utpote contra voluntatem ſuam contractum; & ſuſceptos inde liberos ſpurios fuiſſe & illegitimos, nec proinde Patris in Regnum Succeſſores.* Tam opinionem *Launoii* refello, & lectorem remitto ad eruditum Auctorem *Obſervationum in Librum Launoii De Regia in Matrimonium Poteſtate*. Quem impugno errorem mihi RR. Cenſores affingunt.

ARTICULUS V.

De Arnulfo Imperatore, Odone, Carolo Simplice, & Rodulfo Francorum Regibus.

POſt obitum *Caroli Craſſi* uſque ad *Ottonem*, Romæ confusè regnatum eſt, & Imperium Occidentis multis modis ſciſſum: Singulis Provinciis ſingulos Reges creare cupientibus, *Arnulfo* tantùm pars maxima ceſſit, inquit *Otto Friſingenſis* lib. 6. cap. 9. Pars Italorum *Berengarium* Eberhardi Forojulienſis Ducis filium, *Vvidonem* altera Spoletanum Ducem elegit. *Vvido* Berengarium bello perſecutus eſt, victumque ad *Arnulfum* fugere coëgit, ut teſtatur *Luitprandus* cap. 6. Fœdus ante inierant *Vvido* & *Berengarius*, ut hic Italiam, Franciam ille ſibi vindicaret. Sed Vvido Francici Regni ſpe dejectus, *Berengario* fidem fefellit. Hac autem occaſione a Francis repulſum *Vvidonem* Luitprandus memorat, quòd cùm ad Metenſem urbem properaret, Dapiferumque præmiſiſſet, & Epiſcopus Metenſis Regale convivium pararet, Dapifer Epiſcopo ſuggeſſerit, facturum ſe ut Rex *Vvido* tertia obſonii parte contentus eſſet, ſi equum ſibi daret ipſe Epiſcopus. Antiſtitem verò indignatum reſpondiſſe: *Non decet talem ſuper nos regnare Regem, qui decem dragmis vile ſibi obſonium præparat.* Sicque Optimates adduxiſſe ut ſpreto Vvidone, *Odonem* eligerent. *Berengarius* Arnulſum Italiæ potiundæ ſpe contra *Vvidonem* excitavit. *Arnulfus* toti Franciæ Orientali, id eſt, Baivariæ, Sueviæ, Saxoniæ, Thuringiæ, Friſiæ, Lotharingiæ dominabatur. *Zuentebaldo* Marahenſium Sclavorum Regi Bohemiæ Ducatum conceſſit. Normannos qui in Lotharingiam irruperant, profligavit. Inde Longobardiam ingreſſus, Italiæ urbes ditioni ſuæ ſubjecit. *Vvido* qui Regnum Italicum tenebat, mortuus eſt anno 894. Cujus filius *Lanbertus* Imperatoris nomen uſurpavit. Anno 896. *Arnulfus* a Formoſo Papa Romam vocatus, ut ipſi in gravi oppreſſione, quam a civibus patiebatur, ſuccurreret, capta Roma, & Pontifice in libertatem aſſerto, ab eodem Imperator creatus & coronatus eſt: moxque omnes qui adversùs *Formoſum* ſeditionem moverant, capite plecti juſſit ut teſtantur *Regino* Lib. 2. Chronici, & *Otto Friſingenſis* Lib. 6. Cap. 13. Reverſo ab Urbe Arnulfo, *Lambertus* Rex & Imperatorii nominis uſurpator in venatione obiit anno 899. Hic de *Hildebrando* Comite & *Adelberto* Tuſcorum Marchione, præcipuæ in Italia potentiæ Principibus inſignem victoriam reportavit. *Hildebrandus* fugâ lapſus, *Adelbertus* intra præſepe animalium captus, & ad *Lanbertum* ductus eſt, qui his ipſi verbis inſultavit: *Sybillino ſpiritu uxorem tuam Bertam prophetaſſe credimus, quæ te aut ſcientia ſua Regem, aut aſinum facturam ſe promiſit. Verùm quia Regem noluit, aut, ut magis credendum eſt, nequivit, aſinum, ne mentiretur, effecit, dum te etiam cum Arcadiæ pecoribus ad præſepe declinare coëgit.* Iſta refert *Luitprandus* lib. 1. cap. 11. Non multò poſt *Lanbertum* morbo pediculari periit *Arnulfus* Imperator. *Arnulfo* in Regnum Germaniæ ſucceſſit filius ejus *Ludovicus*, cui bellum fuit adversùs Hungaros planè infœlix, de quo *Luitprandus* lib. 2. capp. 1. & 2. *Adalbertum* Comitem, *Hattonis* Archiepiſcopi Moguntini inſidiis circumventum, capitali ſententia damnavit, ut refert idem Auctor cap. 3. Obiit *Ludovicus* anno 911. & in eo Carolovingiorum poſteritas in Germania defecit.

Arnulfus Imperator.

Lanberto vita functo, Italiæ Regnum in *Berengarium*

garium

Digitized by Google

garium reciderat. Huic *Ludovicum* Boſonis Burgundiæ quondam Regis filium, in Italiam accitum oppoſuit *Adelbertus* Marchio. Ille *Berengario* primùm in fugam conjecto, poſt annos tres ejuſdem a quo vocatus erat *Adelberti* proditione Veronæ captus, a *Berengario* oculis & vita privatus eſt, ut *Luitprandus* Lib.2. Cap.11. *Regino* Lib.2. ad annum 904. & *Otto Friſingenſis* Lib.6. Cap.15. teſtantur. Sublato Ludovico, rursus Italiæ Regnum occupavit *Berengarius*. Verùm *Adelberti* Marchionis factione *Rodulfus* Burgundiæ Rex ad capeſſendum Regnum ab Italis accitus eſt. *Berengarius* Hungaros in auxilium vocavit. Ceſſit ad tempus *Rodulfus*, ſed paulò poſt in Italiam rediens, nihil *Berengario* præter Veronam reliquit. Italiæ Regnum triennio tenuit *Rodulfus*. Gravis poſtea videri cœpit ejus dominatio. Varia in ſtudia ſciſſis populis, & quibuſdam *Rodulfum*, aliis *Berengarium* volentibus, Civile bellum exarſit. *Bonifacius* Comes Camerinorum ac Spoletinorum Marchio, *Rodulfo* in auxilium veniens, *Berengarii* fudit exercitum. *Rodulfus* Regno Italiæ Procerum fidei commendato, rediit in Burgundiam. Quo abſente, *Berengarius* Flamberti cujuſdam inſidiis occiſus eſt anno 924. De his *Luitprandus* Lib.2. Capp. 16. 17. 18. 19 & 20.

Odo Rex Francorum.

Jam de Franciæ rebus agendum. *Carolo Craſſo* Imperatore vita functo, Franci *Odonem* Pariſienſem Comitem, conſentiente *Arnulfo* Germaniæ Rege, Francorum Regem elegerunt, ſeu (ut aliis placet) Regni Regentem, donec *Carolus* Ludovici Balbi filius adoleſceret. Unctus eſt a *Vualterio* Archiepiſcopo Senonenſi anno 888. & inter inaugurationis ſuæ ſolemnia *Canonicum Privilegium & debitum legem atque juſtitiam* ſe conſervaturum promiſit, & *res Eccleſiarum tam a Regibus vel Imperatoribus, quàm a reliquis Fidelibus collatas ſub integritate & immunitate permanere* conceſſurum. Extat hæc *Odonis* Regis Promiſſio Tomo II. Capitularium Editionis *Baluzii*, pag.791. Per idem tempus

Monarchia diſtracta.

Rodulfus Conradi filius, *Hugonis Abbatis* nepos, regionem omnem quæ Montem Jovis & Alpes Penninas interjacet, id eſt, Sabaudiam & Helvetiam occupans, Burgundiæ Trans-Juranæ Rex appellatus eſt, & ab Epiſcopis ac Proceribus iſtarum Provinciarum apud *S. Mauritium* coronatus. Anno 890. *Ludovicus Boſonis* filius Burgundiæ Ciſ-Juranæ, quæ Lugdunenſem tractum, Delphinatum, & Provinciam omnem complectebatur, Rex inauguratus eſt in Concilio Valentino. Sic diſtracta Monarchia, *Odone* ſolum Neuſtriæ Regnum, Aquitaniam, & Burgundiæ partem regente. Is

Normannorum ſtrages.

Regni reliquias a Normannis ſtrenuè tuitus eſt, undeviginti millibus ad Montem Falconem prope Lutetiam profligatis, anno 888. Anno 890. Alanus Dux Britonum tantam Normannorum ſtragem egit, ut vix quadringenti ex quindecim millibus ſuperſtites fuerint. Pro illius Britonumque voto reportatam de Barbaris victoriam *Regino* aliique Hiſtorici tribuunt, quo ſcilicet ſe obſtrinxerant, decimam omnium bonorum ſuorum partem Deo & Sancto *Petro* ſe oblaturos, & Romam tranſituros. Odone in Aquitania morante, plerique

Carolus Simplex Rex Francorum inauguratur.

Francorum Proceres *Carolum Simplicem* annum decimum tertium ætatis tunc agentem, ex Anglia, quò fuerat a matre abductus, revocarunt, & a *Fulcone* Remenſi Archiepiſcopo inaugurari & coronari curarunt, V. Kalendas Februarias anno 893. Qua de cauſa cum *Arnulfi* Germaniæ Regis commotus fuiſſet animus, Apologeticas ad ipſum literas dedit, eumque hortatus eſt ut pupilli Regis jura tueretur. Meminit harum literarum *Flodoardus* Lib.4. Hiſtoriæ Remenſis Eccleſiæ, Cap. 5. Ex quibus conſtat, iis temporibus non ſucceſſiſſe Regum filios in Regnum, niſi jus, quod naſcendi conditione ſortiti fuerant, electione firmaretur. *De eo quoque* (inquit Flodoardus) *quòd ſine ipſius Arnulfi conſilio præſumpſerint hoc agere, morem Francorum gentis aſſerit ſecutos ſe fuiſſe: Quoniam mos ſemper fuerit, ut Rege decedente, alium de Regia ſtirpe vel ſucceſſione, ſine reſpectu vel interrogatione cujuſquam majoris aut potentioris Regis eligerent.* Deinceps *Odonem* inter & *Carolum* civili bello certatum eſt ad annum uſque 898. quo obiit *Odo* 3. Januarii, annum ætatis trigeſimum-ſextum numerans, Regni octavum. Moriens Principes obteſtatus eſt, ut *Carolum* in Regno reciperent.

Fulco Remenſis Archiepiſc. Carolum Simplicem a fœdere cum Normannes adhuc Paganis ineundo, minacibus literis deterrere conatur.

Paulò ante *Odonis* obitum *Carolus* Rex fœdus cum Normannis inire ſtatuerat, eorum ut ope Regnum ſibi totum aſſereret, *Odone* pulſo æmulo. At ipſum gravibus literis a fœdere cum Paganis ineundo deterruit *Fulco* Remenſis Archipræſul; quarum fragmentum refert *Flodoardus* lib.4. Hiſtoriæ Remenſis Eccleſiæ, cap. 5. *Revera*, inquit, *qui tale vobis dant conſilium, non fideles, ſed per omnia infideles eſſe comprobantur, quod ſi audire volueritis, terrenum ſimul & cœleſte Regnum amittetis. Deprecor itaque vos per Deum, ut tale deſeratis conſilium, neque velitis vos in æternum præcipitare interitum, & mihi ceteriſque qui ſecundùm Deum vobis fideles ſunt, æterni doloris afferre diſpendium. Meliùs enim fuerat vos non noſſe, quàm diaboli patrocinio velle regnare, & illos juvare, quos deberetis per omnia impugnare. Sciatis enim quia ſi hoc feceritis, & talibus conſiliis acquieveritis, numquam me fidelem habebitis: ſed & quoſcumque potuero, a veſtra fidelitate revocabo: & cum omnibus Coëpiſcopis meis vos & omnes veſtros excommunicans, æterno anathemate condemnabo.*

Cardinalis Perronius, hac Fulconis Epiſtolâ abuſus, ad poteſtatem conſtituendi Reges non feudatarios Eccleſiæ aſſerendam, refellitur.

His Fulconis verbis abuſus eſt doctiſſimus Cardinalis Perronius in Oratione ad Tertium Regni Ordinem, ut probaret ſupremos etiam Principes & nequaquam Eccleſiæ feudatarios poſſe Eccleſiæ judicio exauctorari, cùm poteſtatem ſuam contra fidem & Eccleſiam convertunt. Sed non adeo favet indirectæ poteſtatis Eccleſiæ in temporalia Regum ipſi non feudatariorum aſſertoribus locus ille. *Fulco* ſtudio Chriſtianæ pietatis abreptus, paulò liberiori calamo ſcripſit Regi, quem ſuarum literarum ſeveritate a peſſimo conſilio proculdubio revocandum noverat: maximè cum ipſi plurimùm deberet *Carolus*, quem in Regem unxerat, cujus partes apud *Arnulfum* Imperatorem agebat, cujus gloriam ac majeſtatem quavis datâ occaſione tuebatur. Dici etiam poteſt, Minatum non eſſe ab eo ſe abſolutè defecturum, aut ſubditos ab ejus imperio abſtracturum, ſed *ab ejus fidelitate* revocaturum, *ſi talibus conſiliis acquieſceret*, id eſt, quantùm in ſe erat, prohibiturum ne iſtius fœderis, quod cum Normannis adhuc Paganis inire decreverat, ſeſe participes præberent. Cæterùm *Oſii* Cordubenſis Epiſcopi, qui Nicæno Concilio præfuit, Auctoritas, *Fulconis* verbis opponi jure poteſt. Is enim *Conſtantium* Imperatorem non modò cum infidelibus fœdus ineuntem, ſed Arianis faventem, eorumque hæreſim palam profeſſum, & Eccleſiæ Catholicæ perſecutorem ſæviſſimum ita alloquebatur, ut refert *S. Athanaſius* in Epiſtolâ ad Solitarios: *Tibi Deus Imperium commiſit, nobis quæ ſunt Eccleſiæ concredidit: & quemadmodum qui tuum Imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ; ita & tu cave, ne quæ ſunt Eccleſiæ ad te trahens magno criminì obnoxius fias. Date, ſcriptum eſt, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. Neque igitur fas eſt nobis in terris Imperium tenere; neque tu thymiamatum & ſacrorum poteſtatem habes, Imperator!* Longè etiam aberat a ſenſu *S. Auguſtini* Fulco. Sanctus enim *Auguſtinus* exiſtimat milites

ſub

ſub *Juliano Apoſtata* pugnantes ab eo deficere non debuiſſe, & ejus imperium detrectare in iis quæ Deum non læderent: quantò magis non debuiſſet Fulco a Rege deficere, & Chriſtianiſſimi atque Catholici Principis excutere dominationem, propterea quòd in ſummo Regni ſui diſcrimine, & difficillimis temporibus, fœdus cum Paganis iniviſſet? Sic autem habet *S. Auguſtinus* Enarratione in Pſalmum 124. *Si Dominus cæli & terræ, per quem facta ſunt omnia, ſervivit indignis, rogavit pro ſævientibus & furentibus, & tamquam medicum ſe exhibuit veniens [nam & Medici & arte & ſanitate meliores ſerviunt ægrotis] Quantò magis non debet dedignari homo, ex toto animo, & ex tota voluntate bona ſervire domino etiam malo? ..... Quod autem dixi de domino & ſervo, hoc intelligite de Poteſtatibus, & Regibus, & omnibus culminibus hujus ſæculi. Aliquando enim Poteſtates bonæ ſunt & timent Deum, aliquando non timent Deum. Julianus extitit infidelis Imperator: nonne extitit apoſtata, iniquus, idololatra? Milites Chriſtiani ſerviebant Imperatori infideli. Ubi veniebatur ad cauſam Chriſti, non agnoſcebant niſi illum qui in cælo erat. Quando volebat ut idola colerent, ut thurificarent, præponebant illi Deum. Quando autem dicebat: Producite aciem, ite contra illam gentem, ſtatim obtemperabant. Diſtinguebant Dominum æternum a Domino temporali: tamen ſubditi erant propter Dominum æternum etiam Domino temporali.* Longè denique alienus erat *Fulco* a mente *S. Gregorii* Turonenſis, qui Regem *Chilpericum* contra *Prætextatum* Rotomagenſem Archiepiſcopum, incentrice *Fredegunde* Regina furentem bis verbis allocutus eſt: *Si quis de nobis, o Rex! juſtitiæ tramites tranſcendere voluerit, a te corripi poteſt. Si verò tu exceſſeris, quis te corripiet? Loquimur enim tibi, ſed ſi volueris, audis; ſi autem nolueris, quis te condemnabit, niſi is qui ſe pronuntiavit eſſe juſtitiam?* Addiderim exemplum & verba *Fulconis*, in ſententia etiam Cardinalis *Perronii*, & aliorum, nimis probare, quia ex iis colligeretur quemlibet Epiſcopum poſſe Reges exauctorare, cùm Eccleſiæ nocent, quod abſurdum eſt.

Anno nongenteſimo, cùm *Carolus* Rex Abbatiam *S. Vedaſti* & Atrebatenſe Caſtrum e *Balduino* Comite abſtuliſſet, eamque Abbatiam *Fulconi* contuliſſet Remenſium Archipræſuli; *Vvinomarhus* ſeu *Vvinemarus* Balduini vaſſallus rem ſe exiſtimans ipſi gratam facturum, ſi injuriam ipſi ab Epiſcopo, ut putabat, illatam ulciſceretur, *Fulconem* ſimulatâ amicitiâ interceptum lancea confodit, Ab Epiſcopis Gallicanis excommunicatus nefarius homicida, inſuper inſanabili a Deo percuſſus eſt ulcere; ita ut computreſcentibus carnibus, & exundante ſanie, vivus devoraretur a vermibus, teſte *Flodoardo* Lib. 4. Hiſtoriæ Remenſis Eccleſię Cap. 10.

Normannorum converſio. Cum ipſis fœdus init Carolus Rex, & Neuſtriam ipſis concedit.

Anno duodecimo ſupra nongenteſimum, *Rollo* Dux Normannorum, *Francone* Rotomagenſium Archiepiſcopo, & *Roberto* Lutetiæ Comite agentibus, cum *Carolo Simplice* Francorum Rege fœdus amicitiamque iniit; & a *Francone* Chriſti fidem legemque edoctus, ac baptiſmo initiatus, a *Roberto* Comite e ſacro fonte ſuſceptus, Robertuſque & ipſe appellatus, *Giſlam* Caroli Regis filiam uxorem accepit, cum ora omni maritima Galliæ, quæ ab Epta fluvio ad mare uſque porrigitur, & ab illis *Normannia* vocatur: quæ cùm ipſi, tum ſucceſſoribus in alodem perpetuò poſſidenda jure attributa eſt. Conceſſa ipſis & Britannia minor, unde compararent annonam, incultâ maximam partem Neuſtriâ. Cum *Rollone* Duce gens tota Chriſto nomen dedit. Ut primum baptizatus eſt, inſignioribus Provinciæ ſuæ Eccleſiis, Rothomagenſi, Ebroicenſi, Baiocenſi, Virgini Deiparæ ſacris, S. Michaëlis in periculo maris, SS. Petri & Audoëni in ſuburbio Rothomagenſi, Gemmeticenſi Cœnobio; necnon Sandionyſiano prope Lutetiam, villas & prædia dedit Chriſtianâ munificentiâ, antequam Satrapis ſuis terram divideret. Mortua *Giſla* Caroli Regis filia, *Poppam*, quam ante baptiſmum concubinam habuerat, uxorem duxit, ex qua filium ſuſcepit *Vvillelmum*.

Rollonis primi Ducis Normannorum pietas & juſtitiæ ſtudium.

Obiit *Rollo* Dux primus Normannorum anno nongenteſimo decimo-ſeptimo, Princeps juſtitiæ ſeverioris laude celebris, quâ in novi Principatus exordiis opus erat, ut gens prædæ & populationibus aſſueta a rapinis cohiberetur. Iniquis etiamnum terribile eſt *Rollonis* Ducis nomen, ac veluti manus eſt, quâ, abſque lictore, injuſtitiæ quævis ac inſolentes auſus cohibentur, earumque auctores ducuntur ad Judicem facti rationem reddituri ac ſententiam excepturi. Hinc Jus Normannicum illud, quod patria lingua vocant, *Clameur de Haro*, * quod ad *Rollonem* Ducem ſeverum injuſtitiæ vindicem clamaret quiſquis injuriam patiebatur. Hæc ex *Dudone S. Quintini Decano*, lib. 2. de Moribus & Actis Normannorum, *Vvillelmo Gemmeticenſi* lib. 2. Hiſtoriæ Normannorum, *Orderico Vitali* Lib. III. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, & aliis Chronicis ac Hiſtoriis Normannorum. Eodem anno quo pacem cum Normannis ſanxit *Carolus* Simplex, *Lotharii* Regnum ditioni ſuæ adjecit, *Ludovico* ultimo Francicæ ſtirpis in Germania Rege ſine liberis defuncto.

** Quaſi dicatur, A Raoul.*

Herivæus Archiepiſc. Remenſis Carolum Simplicem Proceribus qui ab eo defecerant reconciliat & Regno reſtituit.

Anno nongenteſimo vigeſimo, omnes ferè Franciæ Proceres conſpiratione facta apud Sueſſionas a *Carolo Simplice* defecerunt, quòd *Haganonem* mediæ fortis hominem ad ſummam potentiam evectum intimis Conſiliis & Regni adminiſtrationi adhiberet. Deſertum ab omnibus Regem *Herivæus* Remenſis Archipræſul ſuis ſuſtentavit opibus, donec illi Proceres, eumque Regno reſtituit, ut teſtatur *Flodoardus* in Chronico, & lib. 4. Hiſtorię Eccleſiæ Remenſis, cap. 15. Anno ſequenti, cum Henrico Germaniæ Rege, quicum bellum diuturnum ipſi fuerat propter *Lotharii* Regnum, pacem ſanxit, Bonnæ ad Rhenum. Pactum *Caroli & Henrici* editum eſt Tom. II. Capitularium Editionis *Baluzii*, pag. 199. Illud anno nongenteſimo vigeſimo-tertio *Sigebertus* adſcripſit. Sed duplex eſt eo in Monumento character, qui ad annum nongenteſimum vigeſimum-primum referendum docet, feriæ nimirum primæ, & feriæ quartę, quarum altera pridie Nonas, altera 7. Idus Novembris, eo anno incidiſſe dicitur, quod quidem anno congruit nongenteſimo vigeſimo-primo, non vigeſimo-tertio, aut vigeſimo-ſexto, ut perperam in Capitularibus ſcriptum eſt. Quare rectiùs omnino in Chronico *Flodoardi* Pactio eadem in annum nongenteſimum vigeſimum-primum conjicitur, ut obſervat doctiſſimus *Sirmondus* in Notis ad Capitularia.

Pactum Caroli Simplicis cum Henrico Germaniæ Rege.

Nova in Carolum Regem conjuratio. Herivæi Remenſis Archiepiſcopi perfidia.

Anno nongenteſimo-ſecundo, conſpiratio in *Carolum Simplicem* malè ſopita in novum exarſit incendium. *Robertus* enim Comes in ipſum arma ſumens, Laudunenſi Caſtro occupato, theſauriſque *Haganonis* direptis, Proceres plebemque Francorum in partes ſuas facilè traxit, ab iiſque Rex electus, & ab *Herivæo* Remenſi Archiepiſcopo conſecratus eſt. Triduo poſt obiit perfidus Archipræſul. Anno ſequenti, *Robertum* inter & *Carolum Simplicem* prælium in Sueſſionibus acerrimum commiſſum eſt. Cecidit *Robertus* linguâ telo transfixâ. In Regum Franciæ numero non ponitur, quòd legitimo Rege exauctorato tyrannidem potiùs quàm legitimam poteſtatem exercuerit. Fruſtra *Carolus Heribertum* Comitem, *Seulfum* Archiepiſcopum, aliosque Francorum Proceres, miſſis legationibus, ad fidem & obſequium ſuum re-

Caroli Simplicis exauctoratio.

Inauguratio Rodulfi. revocare tentavit; *Rodalfam* enim Burgundiæ Regem quaſi vacuam ad Regni Franciæ poſſeſſionem invitarunt, & apud Sueſſionas ſolemni ritu ſalutarunt. *Carolus Simplex Heribertum* amicitiam ſimulantem & fauſta promittentem cùm imprudenter adiiſſet, ab eo detentus, & in Caſtello *Theodorici* ad Matronam incluſus eſt. *Caroli Regis obitus.* Inde Peronam translatus, obiit anno nongentesimo vigeſimo-nono. *Fridetaan* primò nupſit, ex qua nullos ſuſcepiſſe legitur liberos; deinde *Eadgina* Alſtani Aoglo-Saxonum Regis filiæ, ex qua filium reliquit *Ludovicam*. Hæc viro exauctorato, & in carcerem truſo, in Britanniam cum filio profugit, ut ipſum melioribus temporibus ſervaret. Varia contra Normannos *Rodulfo* prælia fuere, non infœlicia. Domuit & Aquitanos perduelles. Hungaros etiam qui in Franciam irruperant, variis certaminibus fatigavit, non profligavit. Obiit anno nongenteſimo trigeſimo-ſexto, & in Monaſterio *Sanctæ Columbæ* apud Senonas ſepultus eſt. Iſta conſtant ex *Flodoardo* in Chronico, & ex *Reginonis* & *Aimorai* Continuatoribus.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 804. & ſeq. Edit. primę Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa non poteſt exauctorare Reges confęderatos cum Paganis.*

R. Sacræ Facoltatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ opinio eſt. Hæc tamen Propoſitio eo loci non legitur. Obſervo tantùm Cardinalem *Perronaiam* abuſum eſſe literis minacibus *Fulconis* Remenſis Archiepiſcopi, ut probaret ſupremos etiam Principes & Eccleſiæ nullatenus ſeudatarios poſſe Eccleſiæ judicio exauctorari, cùm ſuam poteſtatem contra Fidem & Eccleſiam convertunt. Locum illum indirectæ poteſtatis Romanorum Pontificum in Regum temporalia aſſertoribus non favere. Siquidem Fulco non erat Papa, ſed Remenſis Archiepiſcopus. At quemlibet Epiſcopum poſſe Reges exauctorare cum Eccleſię nocent, ne illi quidem Theologi huc uſque ſcripſerunt, qui Romano Pontifici indirectam poteſtatem in Regum temporalia tribuunt.

Nota.

VErba Fulconis Remenſis non facilè eam admittunt interpretationem, ut ſolùm intenderit ſe præſtiturum, ne in fœdere cum Normannis Caroli ſubditi participarent, ut ipſum interpretatur Natalis. Se alioſque a debita illi fidelitate revocaturum palam dicit: *Numquam me fidelem habebitis; ſed & quoſcumque potuero a veſtra fidelitate revocabo.* Hæc verba undequaque ab eo deſecturos exprimunt. Putabat Fulco fœdus cum Normannis ineundum Catholicæ fidei quammaximè obfuturum; unde quamvis auctoritate exauctorandi Reges non poriretur, puto judicaſſe fidelitatem, quam ſubditi Regibus debent exhibere, illis non præſtandam, qui fidei catholicæ obeſſe non recuſabant. De Pontificis poteſtate alibi.

ARTICULUS VI.

De Germaniæ rebus poſt obitum Ludovici Regis filii Arnulfi: & de rebus Italiæ poſt obitum Berengarii Regis, uſque ad Ottonis I. Imperium.

I. POſt mortem *Ludovici* Germaniæ Regis, filii *Arnulfi* Imperatoris, Germaniæ Regnum obtinuit *Conradus* anno Chriſti nongenteſimo-duodecimo. *Conradus Rex.* Hunc ex Francorum genere oriundum virum ſtrenuum bellorumque exercitio doctum, *Luitprandus* lib. 2. cap. 7. teſtatur. Nonnulli e Primoribus ejus detrectarunt Imperium, ſcilicet *Arnoldus* in Bajoaria, *Burcardus* in Suevia, *Everardus* Comes in Francia, *Giſilbertus* Dux in Lotharingia; *Henricus* Dux Saxonum & Thuringorum, quos incredibili prudentia & fortitudine ad ſuam fidelitatem perduxit, uno excepto *Arnoldo*, qui ad Hungaros profugit. (Ex *Luitprando*.) Obiit anno nongenteſimo decimo-octavo cùm ſeptem annos regnaſſet, ut *Luitprandus*, *Marianus Scotus* in Chronico & *Otto Friſingenſis* lib. 6. cap. 16. referunt. Moriens Principes adhortatus eſt ne alium ſibi ſucceſſorem deligerent, quàm *Henricum* Saxoniæ Ducem, regnandi ſcientia, juſtitia, fortitudine conſpicuum.

II. Cùm itaque obiiſſet *Conradus* Principes Regni inſignia ad *Henricum* detulerunt qui *Auceps* cognominatus eſt, quòd aucupio mirum in modum delectaretur. *Henricus Auceps Germaniæ Rex.* *Arnoldum* Bajoariæ Ducem, Regno inhiantem, ſibi conciliavit, ac ſubdidit. Hungaros in Saxoniam irrumpentes, ad Mereſburgum profligavit, cùm ante pugnam votum Deo hunc in modum nuncupaſſet. *Piam Henrici Germaniæ Regis votum.* *Priſcorum facta Regum, Sanctorum Scripta Patrum nobis quid agere debeamus, inſinuant. Non enim Deo difficile paucis pluses ſternere: ſi tamen eorum qui id agere cupiunt, fides meretur: Fides, inquam, non profeſſionis tantùm, ſed operis... Voveamus itaque, ac ſecundùm Pſalmiſtam vota reddamus. Simoniaca hæreſis Deo inviſa, & a Beatiſſimo Principe Apoſtolorum Petro damnata, quæ ab Anteceſſoribus noſtris hactenus eſt temerè cuſtodita, modis omnibus a noſtro Regno ſit expulſa. Connectat invicem caritas unitatis, ſi quos diviſit calliditas dæmonis.* Ita refert *Luitprandus* lib. 2. cap. 8. & 9. Hanc victoriam anno nongenteſimo vigeſimo-ſecundo. *Sigebertus* adſcribit. *Ejus victoria.* Alteram non minùs inſignem de iiſdem reportavit anno nongenteſimo trigeſimo-quarto, aut trigeſimo-tertio, ſi *Flodoardi* calculos ſequamur, quo hoſtibus ad internecionem deletis, Germanos a tributo quod ipſis antea pendere cogebantur abſolvit; & quam repetebant, pecuniam, Eccleſiis & Pauperibus in gratiarum actionem erogavit, ut *Sigebertus* in Chronico commemorat. *Venceſlaum* Boëmiæ Principem in Praga urbe obſeſſum, ad deditionem, & tributi penſionem compulit. Redarios ad ducenta millia perduelles profligavit. Danos ſubegit, eorumque Regem Cnutonem ad Chriſtianam Religionem adduxit. Lanceam *Conſtantini Magni*, clavis Chriſti crucifixi adornatam, a *Rodalfo* Burgundiæ & Italiæ Rege, precibus, minis, muneribus extorſit, ac poſteris ad inſigne & tutamen Imperii reliquit, ut referunt *Luitprandus* lib. IV. cap. XII. & *Sigebertus* ad annum nongenteſimum vigeſimum-nonum. Obiit anno nongenteſimo trigeſimo-ſexto, Regni decimo ſexto, ætatis ſexageſimo. Tres reliquit ex *Mathilde* Regina filios, *Ottonem*, *Henricum*, & *Brunonem*, qui Colonienſis poſtea fuit Archiepiſcopus, & Lotharingiæ Dux. *Henrici Aucupis* Germaniæ Regis geſta diſcimus ex *Ditmaro* Merſeburgenſi Epiſcopo lib. 1. Chronicorum, *Vuitikindo* Corbejenſi Monacho lib. 1. Annalium, *Luit-*

prandu

prando Ticinenſi, *Sigeberto*, *Mariano Scoto*, & aliis.

Hugo Italiæ Rex.

III. Poſt *Berengarii* Regis obitum, *Rodulfo* in Burgundiam reverſo, Italiæ Regnum *Hugoni* Provinciæ Comiti delatum eſt anno nongenteſimo vigeſimo-ſexto. Hunc virum fuiſſe fortem, religionis & literarum amantem, in pauperes beneficum ſed tot virtutes luxuriâ fœdaſſe, *Luitprandus* teſtatur Lib. 3. Cap. 5. & Lib. 4. Cap. 6. *Maroziam* poſt *Vuidonis* mariti obitum uxorem duxit, quæ dotalem ei Romæ Principatum attulit; ſed ab *Alberico* Marchione *Marozia* filio, cui alapam impegerat, inde expulſus eſt, teſte *Luitprando* Lib. 3. Cap. 12. *Arnoldum* Bojoariorum Ducem in Italiam irrumpentem fudit, Veronamque recepit, ut idem *Luitprandus* Lib. 3. Cap. 14. commemorat. *Lotharium* filium, quem ex *Alda* uxore ſuſceperat, Regni conſortem adſcivit. *Albericum* Romanum Ducem impugnavit non ſemel, expugnavit nuſquam. Pacem demum cum ipſo ſanxit *Aldâ* filia illi in matrimonium data, anno circiter 932.

Lotharius & Berengarius II. Italiæ Reges.

IV. Tandem *Berengarius Secundus*, prioris *Berengarii* Regis Italiæ nepos, adversùs *Hugonem* res novas molitus, ad *Ottonem* Germaniæ Regem profugit anno nongenteſimo trigeſimo-nono. Inde poſt ſex annos reverſus in Italiam, abdicatum *Hugonem* in provinciam redire compulit, relicto in Italia filio *Lothario*, qui Regis appellatione contentus, rerum ſummam *Berengario* vel invitus permiſit. Mortuo *Lothario*, Regium nomen aſſumpſit *Berengarius* anno nongenteſimo quinquageſimo. Veneno ſublatum a *Berengario Lotharium* fama fuit. Anno ſequenti, *Otto* Germaniæ Rex ab *Adeleide Lotharii* Regis vidua in Italiam invitatus, eam duxit uxorem. Anno 952. *Berengarius* a Conrado Duce, quem *Otto* in Italia reliquerat, laceſſitus, ejus conſiliis perſuaſus, ſe cum *Adalberto* filio, *Ottonis* dominationi in vaſſallitium dedit, & Italiam precariò regendam ab eo accepit, ut *Reginonis* Continuator teſtatur. Anno demum nongenteſimo ſexageſimo-primo, a Legatis Sedis Apoſtolicæ, & Italiæ Proceribus invitatus *Otto*, Italiam a *Berengarii* tyrannide liberavit, ipſumque poſt annos tres in Bavariam abduxit, ut ex eodem conſtat Auctore.

Otto I. Germaniæ & Italiæ Rex.

ARTICULUS VII.

De Ludovico Quarto, Lothario, & Ludovico V. Francorum Regibus.

Ludovicus Transmarinus Rex Francorum.

I. MOrtuo *Rodulfo* Rege, *Hugo Magnus*, Dux Francorum, & Pariſiorum, ac Aurelianorum Comes, *Ludovicum* Caroli Simplicis filium, miſſa Legatione, ab Anglia revocavit, annos tunc natum novemdecim aut viginti: quem a tranſmarina illa peregrinatione *Transmarinum* vulgò nominant. Lauduni ab *Artoldo* Remenſi Archiepiſcopo inauguratus eſt anno nongenteſimo trigeſimo ſexto. Inquietum ipſi Regnum *Heriberti* & *Hugonis Albi* fecit ambitio. Anno nongenteſimo quadrageſimo-primo *Ludovicus* Rex in obſidione Laudunenſis urbis, quam *Heribertus* invaſerat, exercitûs ac gloriæ jacturam paſſus eſt, vixque evaſit ipſe. *Carolus Conſtantinus* Viennæ Comes Regem infœlicem in urbe ſua ſuſcepit ac fovit. Aquitaniæ Proceres ad ipſius auxilium advolarunt. *Stephanus Octavus* Romanus Pontifex Damaſum Epiſcopum a Latere ſuo Legatum ad Primores Francorum & Burgundiæ miſit, jubens ſub excommunicationis pœna, ut *Ludovico* Regi ſuo adhærerent ac obſequerentur. Illi etiam præſto fuit *Vuillelmus* Normanniæ Dux a quo Regali apparatu Rotomagi ſuſceptus eſt. Tandem *Otto* Rex Germaniæ, cujus ſororem *Gerbergam* Ludovicus in matrimonium duxerat, *Hugonem* & *Heribertum* cum ipſo conciliavit. Cùm inter *Arnulfum* Comitem Flandriæ, & *Herluinum* Monaſterioli Comitem diſſidium immane ortum eſſet, & *Vuillelmus* Dux Normannorum *Herluini* partes tueretur, Caſtrumque Monaſterioli ab *Arnulfo* ablatum *Herluino* reddidiſſet; *Arnulfus* Ducem ineundi ſpecie fœderis Pincbiniacum invitatum, in quadam Somonæ fluminis Inſula interceptum a ſicariis juſſit interimi. Monaſticum habitum in Cœnobio Gemmeticenſi, quod a Paganis dirutum reſtauraverat, induere decreverat Religioſiſſimus Princeps. Iſta conſtant ex *Dudone S. Quintini Decano*, lib. 3. de Moribus & Actis Normannorum, & ex *Vuillelmo Gemmeticenſi* lib. 3. Hiſtoriæ Capp. X. XI. & XII. Annis viginti-quinque Ducatum Normanniæ tenuit Vuillelmus, ut *Ordericus Vitalis* lib. 3. obſervat. Sublatus eſt Kalendis Januarii, anno nongenteſimo quadrageſimo-tertio. Filium reliquit *Richardum*, puerum decennem, cui Normanni & Britones vivente patre jam fidelitatem juraverant.

Stephanus VIII. Pont. Max. Legatum mittit, & excommunicationis minas intentat Francis, qui a Rege Ludovico defecerint.

Cades Vuillelmi II. Normanniæ Ducis.

Poſt *Vuillelmi* necem, *Ludovicus* Rex Rotomagum pergens, Neuſtriam ditioni ſuæ adjungere ſtatuit, Duce puero in poteſtatem redacto ſpecie inſtitutionis illius in Regia Francorum curandæ. Normanni Optimates plebeſque *Ludovici* dolis ingenita ſagacitate detectis, ad arma conſpiratione facta cucurrerunt, & in Regis Aulam irrumpentes, *Richardum* repetiere Ducem. Quorum tumultum ſedare ante non potuit *Ludovicus*, quàm *Richardo* paternam hereditatem aſſereret. Ipſum tamen abduxit ſpecie honoris & tutelæ. Interea *Arnulfus* Comes Flandriæ, *Ludovico* Regi reconciliatus, crudelem, quam in *Vuillelmum* Normaniæ Ducem exercuerat, inimicitiam in filium ejus *Richardum* extendens, Regi perſuaſit ut parvulum Principem aduſtis poplitibus perpetuo carceri manciparet, totamque Normannorum gentem graviſſimis vectigalibus ita premeret, ut in Daniam, unde eruperat, redire cogeretur. Mandatum executioni fuiſſet nefarium conſilium, niſi *Oſmundus* parvuli Ducis Procurator ipſum faſciculo fœni involutum furtim ex Aula ſubduxiſſet, & juvante *Hugone Magno* Silvanectum duxiſſet ad *Bernardum* Comitem ejus avunculum. Conſilium ſuum irritum videns *Ludovicus* Rex, *Arnulfo* ſuadente, *Hugonem Magnum* a partibus *Richardi* parvuli Ducis muneribus & promiſſis magnificis abſtraxit, Normanniæ partem illi pollicitus. Conjunctis itaque viribus in Normanniam ambo exercitum duxerunt. Qui dum omnia, ille in Rotomagenſi, hic in Bajocaſſino territorio, ferro flammiſque vaſtarent, *Bernardus* Normannorum Procerum unus, *Ludovicum* Regem per Legatos convenit, ipſumque Rotomagum invitavit. Deditionem ſimulavere Rotomagenſes, ac *Ludovicum* excepere quaſi ſuper eos pulſis Ducibus regnaturum. *Bernardus* Regis malè creduli inconſtantia & levitate uſus, ipſi perſuaſit ut *Hugonem Magnum* e Normannia exire juberet, nec ampliſſimum Ducatum, fortiſſimoſque exercitus divideret cum æmulo, qui totum ſubinde ſibi eſſet facilè vindicaturus. Gratum fuit *Ludovico* Regi conſilium, quod ejus ambitioni blandiebatur. *Hugonem* cum ſuis copiis ſtata die e Normannia pedem referre juſſit. Rex ipſe Laudunum reverſus eſt, relicto in Provincia Prorege. Vix ille abſceſſerat, cùm *Bernardus* Normannus de ſalute Patriæ, ac reſtitutione *Richardi* Ducis ſollicitus *Haigroldum* Regem Danorum miſſa legatione rogavit ut habito delectu Bajocenſium & Conſtantinenſium militum, junctiſque Danorum copiis, terreſtrem in expeditionem exercitum educeret, ipſe verò cum valida Claſſe maritimas partes popularetur. Favit *Haigroldus*. Cujus irruptionem

Normannorum fides erga Richardum Ducem, Vuillelmi filium.

Crudele in Richardum Ducem Normannorum Gentemque totam, Ludovici Transmarini conſilium.

Normanni arte & marte Ludovicum Transmarinum, qui Richardum Ducem expoliare Principatu nitebatur, profligant, & captivum Rotomagum abducunt.

cum

cùm *Ludovicus* Rex audiviſſet, magno cum exercitu Rotomagum profectus eſt, & Dano diem dixit, quo ad *Vadum Herluini* occurreret. Non defuit *Aigroldus* ſpe incenſus victoriæ. *Herluinus* Monaſterioli Comes, Proceresſque duodeviginti cum innumera gregariorum militum multitudine ex *Ludovici* Regis exercitu cæſi ſunt, cæteri in fugam dati. *Ludovicus* a Normannis captus, *Bernardi* juſſu Rotomagum captivus adductus eſt. *Gerberga* Regina *Henricum* Tran-Rhenanum Regem patrem ſuum & *Ottonem* fratrem in auxilium *Ludovici* conjugis fruſtra vocavit. Quamobrem filiorum ſuorum oatu minimum, & Bellovacenſem ac Sueſſionenſem Epiſcopos, obſides dare coacta, Regis libertatem obtinuit, juratâ *Richardi* Principis in Ducatum reſtitutione. Quod mox executioni mandatum eſt. Iſta conſtaot ex *Dudone* lib. 3. de Moribus & Actis Normannorum, & ex *Vvillelmo Gemmeticenſi* lib. 4. Hiſtoriæ Normannorum.

Ludovici Tranſmarini Regnum perturbavit orta de Remenſi Archiepiſcopatu inter *Hugonem* & *Artaldum* contentio, quæ civilis etiam belli inter *Hugonem Album* & *Ludovicum* Regem cauſa fuit. Pacem demum inicre apud Sueſſiones anno ioeunte nongenteſimo quinquageſimo-tertio, ut refert *Flodoardus*. Obiit *Ludovicus Tranſmarinus* anno nongenteſimo quinquageſimo-quarto, cùm amiſſo equo lupum inſequens, & in terram prolapſus, graviterque attritus, in elephaotiaſis peſtem, quæ lepræ ſpecies eſt, incidiſſet. Sepultus eſt Remis in Baſilica *S. Remigii*. Annos vixit undequadraginta, ex quibus duodeviginti regnavit cum tribus meoſibus. Ex quinque filiis quos ex *Gerberga* Regina ſuſceperat, duns tantùm reliquit ſuperſtites, *Lotharium* & *Carolum*. Iſta coſtant ex Chronico *Flodoardi*, & aliis Auctoribus.

Mors Ludovici Regis.

II. *Lotharius* in *Ludovici* patris Regnum ſucceſſit *Hugonis Magni* favore, ac Remis ab *Artaldo* Archiepiſcopo inunctus eſt. Burgundiæ & Aquitaniæ Ducatus *Hugoni Magno*, & filio ejus natu majori *Hugoni Capeto* dedit. Anno nongenteſimo qoinquageſimo-quinto bellum geſſit in Pictonibus adversùs *Vvillelmum* Ducem. Anno nongenteſimo quinquageſimo-ſexto mortuus eſt *Hugo Magnus*, qui & *Albus*, & *Abbas* vocatus eſt, quòd Abbatias S. Dionyſii, S. Germani a Pratis, & S. Martini Turonenſis teneret. Moriens filium ſuum *Hugonem Capetum*, qui & ipſe Dux Francorum fuit, *Richardo* Normaooorum Duci commendavit, cui filiam ſuam *Emmam* uxorem dederat, ut *Dudo* & *Vvillelmus* Gemmeticenſis teſtantur. *Bruno* Colonienſis Archiepiſcopus ac Dux Lotharingiæ, *Ottonis* Germanię Regis & *Gerberga* Reginæ frater, conſilio auxilioque ſuo infirmam *Lotharii* Regis poteſtatem ſuſtentabat. Hic *Magni Hugonis* filios ad fidem & homioium *Lothario* præſtandum adſtrinxit. Rex *Hugoni Capeto* oatum maximo Francorum Ducatum attribuit, adjecto ad paternam ditionem Pictavenſi territorio. *Ottoni* minori oatu Burgundiam conceſſit. (Ex *Flodoardi* Chronico, ad annum nongenteſimum ſexageſimum.) Anno ſequenti *Lotharius* Placitum habuit in Sueſſionibus, ad quod *Otto* Magni Hugonis filius, & multi Franciæ ac Burgundiæ Proceres conveoere. Ad hunc prohibendum Conventum cùm *Richardus* Normannorum Dux accurreret, in fugam a Regiis hominibus verſus eſt, quibuſdam ſuorum cæſis, ut *Flodoardus* teſtatur.

Lotharius Rex Francorum.

Anno nongenteſimo ſeptuageſimo-octavo, *Lotharius* Rex *Ottonem II.* Imperatorem Lotharingiæ recuperandæ cauſa aggreſſus eſt. Aquiſgraoi tum morabatur *Otto* cum uxore ad bellum imparatos: qui de *Lotharii* cum exercitu imminentis jamque urbi proximi adventu clam admonitus, fugam maturavit. Sed mox, ut hoc dedecus abſtergeret, ampliſſimo cum exercitu reverſus, Remenſium & Patiſienſium fines pervagatus ac populatus eſt, uois parcens Eccleſiis. In redeundo tamen circa Axonam fluvium, inſequente *Lothario* Rege, impedimentorum partem amiſit. Conſtant iſta ex *Sigeberto*, & ex *Glabro Rodulfo*, qui & milites non paucos ex *Ottonis* exercitu in Moſam ſubmerſos, dum *Lotharium* cominus inſequentem fugerent, interiiſſe docet lib. 1. Hiſt. cap. 3. Anno noogeoteſimo octogeſimo *Lotharius* Rex habito cum *Ottone II.* Imperatore colloquio ſuper Charum fluvium, pacem cum eo ſanxit, eique Lotharingiam remiſit, repugnantibus Francorum Ducibus, ut *Ordericus* Vitalis lib. 1. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ teſtatur. Anno nongeoteſimo octogeſimo-quarto Lotharingiam iterum tentavit *Lotharius*, urbemque Virodunum, & *Godefridum* Comitem cepit, ſed anno ſequenti reddidit, ab *Ottonis* viribus ſibi metuens, ut *Sigebertus* commemorat. Obiit anno nongenteſimo nonageſimo-ſexto die 12. Martii, anno Regni ſoi trigeſimo-quinto, ætatis circiter quadrageſimo-quinto. Veneno ab *Emma* uxore potatom fama fuit, ut teſtatur Fragmentum Hiſtoriæ Francorum a *Ludovico II.* uſque ad *Hugonem Capetum*, apud *Ducheſnium* Tom. II. pag. 638. Filium reliquit *Ludovicum*, quem moriens *Hugoni Capeto* Francorum Duci commendavit. Remis in Baſilica S. Remigii ſepultus eſt.

Lotharius Rex Lotharingiam armis repetit ab Ottone II. Imperatore.

Mors Lotharii Regis.

III. *Ludovicus V.* Lotharii filius, poſt obitum patris Compendii Rex inauguratus, anno dumtaxat uno regnavit. Obiit nulla re geſta celebris anno nongenteſimo octogeſimo-ſeptimo. Compendii in Eccleſia SS. *Cornelii & Cypriani* ſepultus eſt. Nullam reliquit prolem. Uxor enim quam vivente patre duxerat, ex Comitatu Provinciæ fœmina Princeps, illum ob ignaviam contemnens, cum ipſo divortium fecerat, ut *Glaber Rodulfus* ſcribit lib. 1. Hiſtoriæ cap. 3. In eo ſecunda Regum Francorum familia defecit.

Ludovicus V. Francorum Rex. Obit abſque prole.

Secunda Regum noſtrorum Dynaſtia finit.

ARTICULUS VIII.

De tribus Ottonibus Imperatoribus.

I. OTto Primus, qui *Magni* cognomen promeritus eſt, poſt *Henrici Aucupis* patris ſui obitum Germaniæ Regnum iniit anoo nogenteſimo trigeſimo-ſexto. Bellum Sclavicum ſeu Boëmicum, Belgicum ſive Lotharingicum, Danicum, Ungaricum, Italicum, fœliciter & glorioſè confecit. *Henricum* fratrem hoſtem habuit cum *Giſilberto* Lotharingiæ Duce fœderatum. Fax belli fuit *Everardus* Comes. Perduelles non minùs precibus quàm armis *Otto* perdomuit, Deo pro ipſo pugnante. *Giſilbertus* & *Everardus* in prælio ad Andrenacum cecidere. Cùm ante pugnam plurimi caſtra deſeruiſſent, *Friderici* Moguntini Archiepiſcopi inſtigante perfidia, Comes quidam impetraturum ſe ratus quicquid a Rege his in anguſtiis poſito poſtulaſſet, ipſum adiit, ac Lureshamenſem * ab ipſo petiit Abbatiam, cujus reditibus milites ſuvere poſſet. Retulit verò dignum Chriſtiano Principe reſponſum: *Obedire*, inquit Otto, *magis oportet Deo, quàm hominibus. Quis enim ſanum ſapiens ignorat, te hac non humilitate petitione, ſed comminationis auctoritate dixiſſe? Scriptum eſt enim:* Nolite Sanctum dare canibus. *Quod quamvis a doctoribus ſpiritualiter intelligendum eſſe prædicetur, Ego tamen ſatis me dare canibus Sanctum cenſeo, ſi Monaſteriorum prædia, quæ a religioſis viris Deo ſunt militantibus tradita, tulero, & ſæculo militantibus dedero. Tibi verò tam procaciter injuſta petenti, ſub teſtimonio totius populi, nec hoc, nec aliud umquam te a me accepturum*

Otto I. Imperator.

Generoſum ac religioſum Ottonis reſponſum.

* *Laureshamenſis Abbatia, vulgò* Laoreshaim, *in Diœceſi Vvormatienſi.*

rum eſſe teſtificor. Si cordi tibi eſt cum ceteris infidelibus avolare, quantò citiùs, tantò meliùs. Ita refert *Luitprandus* lib.4. cap.15.

** Ottonis cum Adelaide nuptias inceſtuoſas fuiſſe, quod Adelaidis commater eſſet, Ottonis, ob idque excommunicatum ipſum fuiſſe a Vuillelmo Archiepiſcopo Moguntino, ſcripſit Petrus Damiani, quem Baronius ex Auctorum omnium ſilentio refellit.*

Bellum quoque civile pertulit *Otto Magnus* a *Ludolfo* filio, quem ex *Editha* Auguſta *Eadmundi* Regis Anglorum filia, priori uxore ſuſceperat. *Ludolfo* animos addebant *Hugo* Francorum Dux *Ottonis* gener, & *Henricus* patruus. Occaſionem bello dedere alteræ *Ottonis* cum *Adelaide* * Lotharii Regis Italiæ vidua nuptiæ. Domeſtica ſancita pace, in Hungarus arma vertit, nuncupatoque voto de Merſeburgenſis Epiſcopatus erectione, & ſacra Communione a Sancto *Udalrico* Auguſtano Præſule accepta, inſignem reportavit de Barbaris victoriam. Italica deinde expeditione ſuſcepta, *Berengarium* Tyrannum exauctoravit, totamque ſibi ſubjecit Longobardiam. Tum Romam profectus anno Chriſti nongenteſimo ſexageſimo-ſecundo * a *Joanne XII.* Pontifice Maximo Imperator appellatus eſt. Qui antea ſe ad Romanæ Eccleſiæ defenſionem ſacramento obſtrinxerat, a Summo Pootifice juramentum pariter exegit, quòd *Berengario* & *Adelberto* Tyrannis nunquam faveret, ut *Luitprandus* lib.6. cap.6. & *Regino* lib.2. Chronici teſtantur. Eccleſiæ Romanæ non ſolùm ablata a Tyrannis reſtituit; non ſolùm *Pippini* Regis Francorum & *Caroli Magni* Imperatoris Donationes ampliſſimas confirmavit, verùm etiam novas civitates adjecit, Reatum, Aminternum, Furconem, Nurſiam, Balvam, & Marſim, necnon civitatem Interamnem. *Ottonis I.* Imperatoris Diploma aureis exaratum literis, Romæ in Caſtro Sancti Angeli aſſervatur. Ejus exemplar ex Vaticana Bibliotheca deſcriptum decimo Annalium ſuorum Eccleſiaſticorum Tomo inſeruit doctiſſimus Cardinalis *Baronius* ad annum nongenteſimum ſexageſimum-ſecundum, Provincias, urbes, oppida & caſtra ad temporalem Eccleſiæ Romanæ ditionem pertinentia, non *Conſtantini* commentitiæ Donationi, ſed *Pippini* & *Caroli Magni* munificentiæ accepta refert Otto Magnus. *Necnon*, inquit, *Exarchatum Ravennatem ſub integritate, cum urbibus, civitatibus, oppidis & caſtellis, quæ pia recordationis Domnus Pippinus, & Domnus Carolus excellentiſſimus Imperator Prædeceſſores videlicet noſtri B. Petro Apoſtolo, & Prædeceſſoribus veſtris, jam dudum per Donationis paginam contulerunt, hoc eſt, civitatem Ravennam, &c. ... Eodem modo territorium Sabinenſe, ſicut a Domno Carolo Imperatore Anteceſſore noſtro Beato Petro Apoſtolo per Donationis ſcriptum conceſſum eſt*, &c. Romani Pontificis electionem canonicè fieri ſanxit, vetuitque ne ullus impedimentum Romanis illis afferret, *quos ad hanc electionem per conſtitutionem Sanctorum Patrum antiqua admiſit conſuetudo*, ſub pœna exilii. Juſſit verò ut Pontifex electus non ante conſecraretur, quàm promiſſionem de Reipublicæ conſervatione procuranda feciſſet, præſentibus Imperatoris Legatis, & omni populo, inſtar ejus quam fecerat *Leo III.*

** Ottonis I. in Romanam Eccleſiam munificentia.*

Urbes & Provinciæ Romanæ Eccleſiæ a Pippino & Carolo M. Francorum Regibus donatas agnoſcit Otto Magnus.

Berengarium Tyrannum, & Romam in poteſtatem accipit.

Secundùm hæc, Berengarium Tyrannum duorum annorum bello fatigatum cepit, & cum uxore ac filiis captum adduxit; Romanos duobus præliis vicit; Romam occupavit: *Joannem XII.* qui ad *Adalbertum* Berengarii filium defecerat, convocata Synodo exauctorari curavit: qua in re graviter peccavit *Otto*, & poteſtatis ſuæ limites tranſgreſſus eſt. Beneventanum & Capuanum Duces a Græcorum Imperatore *Nicephoro Phoca* deficientes in tutelam accepit. Ejuſdem *Nicephori*, qui Legatos violaverat ſuos, perfidiam ultus, Græcos in Calabria & Apulia profligavit, ac tributum ab illis exegit. Legationem Ottonis nomine ad *Nicephorum Phocam* obierat *Luitprandus* Cremonenſis Epiſcopus anno nongenteſimo ſexageſimo-octavo, ut *Annam Romani* filiam Imperatoris, privignam verò *Nicephori*, *Ottoni II.* quem Imperii Collegam fecerat Pater, uxorem poſtularet. Quàm indignè excepti ſint cùm Pontificis Legati, tum *Luitprandus* ipſe, & quàm ſuperbè Romanæ Eccleſiæ, & Occidentalis Imperatoris Majeſtatem *Nicephorus* contempſerit, teſtatur *Luitprandi* Relatio ad *Ottones Auguſtos* & *Adelheidem* Imperatricem, quam ab *Henrico Caniſio* primùm publicatam, Cardinalis *Baronius X.* Annalium Eccleſiaſticorum Tomo inſeruit ad annum nongenteſimum ſexageſimum octavum.

Græcos in Calabria & Apulia profligat.

Victricibus *Ottonis* armis non Imperii modò, ſed Eccleſiæ fines propagati ſunt. *Haraldus* enim Rex Danorum ab ipſo ſubactus, accedente miraculo, quo *Poppo* Clericus ſanctiſſimus ingentis ponderis ferrum candens illæſa manu diu tenendo, Chriſtianæ Religionis veritatem confirmavit, ſacro baptiſmate cum gente tota initiatus eſt. Eamdem Sclavis domitis procuravit felicitatem. *Ottone I.* in Germania regnante, gravis perſecutio in Monachos orta eſt, affirmantibus quibusdam Epiſcopis, melius eſſe paucos vitæ ſanctimonia claros, quàm paucos negligentes ineſſe Monaſteriis oportere. Quo factum eſt ut plures propriæ infirmitatis, conſcii, depoſito habitu & relictis Monaſteriis, grave onus Sacerdotum devitarent; ut refert *Vvittikindus* Lib.2. Annalium. Obiit *Otto* Princeps optimus, & religioſiſſimus anno nongenteſimo ſeptuageſimo-tertio, Nonis Maii, feria quarta ante Pentecoſtem. De rebus ab eo geſtis legendi *Vvittikindus* Lib.2. & 3. Annalium, *Ditmarus* Lib.2. Chronici, *Luitprandus* Lib.6. Hiſtoriæ ſui temporis, *Roſvvita* Monialis Gandersheimenſis in Saxonia, in Carmine Panegyrico & Hiſtorico de Geſtis *Ottonis Magni*. Ex his Auctoribus *Ottoni* coævis excerpſi quæ de ipſo dicta ſunt, necnon ex *Reginone*, *Sigeberto*, *Ottone Friſingenſi*, *Lamberto Schafnaburgenſi*, *Godefrido Viterbienſi*, *Abbate Urſpergenſi*; & aliis. Inſignia Chriſtianæ moderationis exempla dedit *Otto* parcendo inimicis, quæ a coævis Auctoribus, & a *Gotfrido Viterbienſi* Chronicorum Parte 17. celebrantur.

Danos ſubigit; quorum Rex Genſque tota ad Chriſtum convertitur.

Sclavos domat, Chriſtianoſque facit.

Ottonis I. obitus.

II. *Ottoni Magno* in Imperium ſucceſſit *Otto* filius; eo vivente a *Joanne XIII.* Romano Pontifice inauguratus anno nongenteſimo ſexageſimo-ſeptimo. Contra Danos fœliciter; contra Græcos Saracenorum auxilio Calabriam Apuliamque repetentes, infœliciſſimè præliatus eſt, exercitu ſuo profligato. Ipſe natando interceptus, & clam dilapſus, vix evaſit: *Theophania* uxore Latinis Græca & muliebri levitate inſultante. Tandem celebrato Veronæ placito, in quo filium ſuum *Ottonem III.* Regem eligi curavit, Romam perrexit, ubi triſtis animi, ægritudine tabefactus obiit anno nongenteſimo octogeſimo-tertio, die octava Decembris facta coram Summo Pontifice, cæteriſque Coëpiſcopis, atque Presbyteris, publica peccatorum Confeſſione, perceptaque Indulgentia, ut *Ditmarus* Lib.3. Chronicorum teſtatur. Mimilevenſem Abbatiam fundavit. Magdeburgenſibus Canonicis eligendi Archiepiſcopi confirmavit libertatem. In Merſeburgenſem Eccleſiam primùm fuit munificentiſſimus; deinde eidem iniquiſſimus, ſi quidem ipſam Epiſcopali Sede privavit, ac Magdeburgenſi Archiepiſcopatui univit, ut *Giſelari* Præſulis ambitioni faveret. Iſta conſtant ex *Ditmaro* Merſeburgenſi Epiſcopo, Lib.3. Chronicorum. De *Ottonis II.* Geſtis lege & *Sigebertum* in Chronico, & *Ottonem Friſingenſem* Lib.6. Cap.25. *Lambertum Schafnaburgenſem*, in Chronico de rebus geſtis Germanorum, *Siffredum* Presbyterum Miſnenſem Lib.1. Epitomes, *Gotfridum Viterbienſem* Parte 17. Chronicorum & alios,

Otto II. Imperator.

A Græcis victus.

Obit.

Otto

Otto Secundus *Pallida mors Saracenorum*, *& Sanguinarius* appellatus eſt. Poſtremi iſtius cognominis rationem *Godefridus Viterbienſis* arceſſit ex crudeli cædo Procerum Italiæ in convivio imperata.

Ottonis III. Imperium.

III. *Otto III.* paulò ante patris obitum Rex Germaniæ & Italiæ corooatus eſt Moguntiæ a *Vuillegiſo* Moguntino, & *Joanne* Ravennate, Archiepiſcopis, teſte *Ditmaro* Lib. 3. Chronici. A *Gregorio V.* Romano Pontifico Imperator creatus eſt annó nongenteſimo nooageſimo-ſexto, ut *Lambertus Schafnaburgenſis* teſtatur. Sclavos, & Græcos profligavit *Creſcentium* Romæ per honorem Conſulatus tyrannicè graſſantem, & inexpugnabili ſeptum Arce, capitis damnavit, ut *Glaber Rodulfus* Lib.5. Hiſtoriæ Cap.4. fusè commemorat.

Ottonis III. uxorem ſuam impudicitia & calumnia convictam flammis addicit.

Uxorem ſuam *Mariam* Auguſtam Aragonum Regis filiam, admirabili juſtitiæ exemplo flammis addixit, cùm impudicitiæ ſimul & calumniæ convicta fuiſſet. Res ita contigit. Imperatrix formoſi Comitis amore capta, ipſum ad flagitium illicero fruſtra conata eſt. Tum amore in furorem verſo ob repulſam, virum caſtiſſimum apod Imperatorem tentatæ pudicitiæ ſuæ accuſavit. Auguſtæ nimiùm credens *Otto*, capitalem in Comitem dixit ſententiam. Hic jam jam moriturus, uxorem totius rei conſciam fecit, ipſique juſſit ut famam ſuam vindicaret. Cùm itaque Mutinæ pro tribunali ſederet Imperator, ipſum adiit uxor Comitis per calumniam damnati, ejuſque prolato capite, ab Imperatore ſententiam extorſit, quâ morte dignum pronuotiavit auctorem tam injuſtæ necis. Tum Comitiſſa Imperatricis ſcelus, maritique innocentiam declaravit, probavitque candentis ferri judicio, quod contrectavit illæſa. Victus Imperator vi juſtitiæ ac prodigio maniſeſto, reum ſe mortis profeſſus eſt, vitamque ſuam viduæ permiſit, a qua tamen ter obtiouit inducias, ea lege ut noxia Imperatrix incendio periret. Vitam verò propriam, quam ſe ipſo Jodice amittere merebatur, tribus Caſtris Comitiſſæ viduæ datis redemit. Rem ita geſtam diſcimus ex *Gotfrido Viterbienſi* Chronicorum Parte XVII. & ex *Siffrido* Presbytero Lib.1. Epitomes. In Eccleſias munificus fuit *Otto III.* avi quàm patris ſimilior. Merſeburgenſi Epiſcopalem Sedem a Patre ablatam reſtituit: Gneſneoſem in Polonia a Romano Pontifice Archiepiſcopali Sede curavit ornari, cùm illuc ad venerandum corpus *S. Adelberti* Martyris, Pragenſis Epiſcopi, Ungarorum & Pruſſorum Apoſtoli profectos eſſet, ut teſtatur *Ditmarus Lib.IV.* Chronicorum. Martyrio coronatus eſt

Ottonis III. Religio.

Adelbertus anno nongenteſimo nonageſimo-ſeptimo, *Ottonis III.* Imperatoris ſecundo. Viros duos ſanctiſſimos qui tum florebant, devotione maxima coluit *Otto III.* ſcilicet *Romualdum*, quem Claſſenſi præfici curavit Cœnobio, & *Nilum* Abbatem, origine Græcum, natione Calabrum. In

Pœnitentia Ottoni III. a S. Romualdo injuncta.

Romualdi cellula hoſpitium aliquando elegit, ac in duriſſimo ejus lectulo dormivit. Ejuſdem conſilio ſeveram de perjurio egit pœniteotiam, totam Quadrageſimam in Claſſenſi Monaſterio tranſigens, cilicio indutus, duriſſimo in lecto decumbens, jejoniis & pſalmodiæ intentus; cùm ante Quadrageſimam nudis pedibus Roma ad Garganum Monsem ad *S. Michaëlis* Eccleſiam Pœnitentiæ cauſa peregrinatus fuiſſet. Severam adeo ſatisfactionem lethali perjurii crimini parem Imperatori indixerat *Romualdus*, cùm apud ipſum Confeſſionem edidiſſet. Quin etiam ipſi promiſit *Otto*, ſe abdicato Imperio, Monaſticum habitum ſuſcepturum. Qua in re & Apoſtolica *Romualdi* libertas, & *Ottonis* Religio commendatur. Hincque documentum datur Magnatum Confeſſariis, non eſſe cum iis minori ſeveritate agendum, quàm cum cæteris; ſiquidem apud Deum, cujus vices agunt in tribunali Pœnitentiæ, non eſt perſonarum acceptio: & eadem eſt, immo ſæpe major in Magnatibus, quàm in plebeiis peccati gravitas, quia ſcandalum majus: idem Deos qui offenditur, eadem Dei juſtitia cui fieri ſatis neceſſe eſt. Documentum etiam datur Principibus, quo intelligant ſe a Chriſti Sacerdotibus apud quos peccata deponunt, ſecundùm Dei, Eccleſiæque leges debere judicari; & pro graviſſimis peccatis graviſſimos auſterioris Pœnitentiæ labores, ſubire. Hæc de *Ottone III.* narrat *Sanctus Petrus Damiani* in Vita *Sancti Romualdi*. Licèt in Monaſticum Ordinem benevolentiſſimus eſſet, ut idem Auctor teſtatur; aliquando tamen, dum Romæ verſaretur, Monachos diſſolutos ab Eccleſia *S. Pauli* expellere, & Canonicos in eorum locum ſubſtituere decreverat. Verùm Apoſtolus noctu ipſi ſe conſpicuum præbens, eum a propoſito deterruit his verbis: *Si verè zelus divinæ ſervitutis optimi operis te adurit, vide ne hujus propoſiti inſtitutum penſames in Monachis immutare expellendis. Non enim omnino expedit cujuſque Eccleſiaſtici Ordinis quamvis ex parte depravati, propriam unquam abjici ſeu immutari propoſitum. In eo namque unuſquiſque judicandus eſt Ordine, in quo ſe primitus Deo vovit ſervire. Remendari tamen licet corrupto cuique in eadem propriæ vocationis ſorte.*

Cœlitus deterretur ne Canonicos in Baſilicam Romanam S. Pauli pulſis Monachis diſſolutis, introducat.

Apoſtoli monitis morem gerens Imperator, Monachos in Paulina Baſilica reliqoit, ſed eos ad Regularis Diſciplinæ obſervantiam reduxit. Ita refert *Glaber Rodulfus* Lib.5. Hiſtoriæ Cap.4. Romæ obiit abſque liberis *Otto III.* anno ſecundo ſupra milleſimum, die vigeſima-tertia Jaouarii, annos natus undetriginta. Ejus inteſtina Auguſtæ condita, corpus Aquiſgranum delatum eſt. Appellatus eſt *Mirabilia mundi*: quòd rebus præclarè geſtis omnium admirationem ſibi pepererit.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag.822. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa multum debet Gallis. Commentitia Donatio Conſtantini.*

R. His omnino verbis non ſcripſi: Sed de Ottonis Magni-Donationis Diplomate, quod Cardinalis Baronius Annalium Tom. X. edidit, ita loquor eo loci: *Provincias, urbes, oppida & caſtra ad temporalem Eccleſiæ Romanæ Ditionem pertinentia, non Conſtantini commentitia Donationi, ſed Pippini & Caroli Magni munificentia accepta refert Otto Magnus.* Ad cujus obſervationis confirmationem ſubjicio ipſa Ottonis verba. Cæterùm beneficiorom, quæ Reges Chriſtianiſſimi in Romanam Eccleſiam contolerunt, memoriam nulla umquam delebit oblivio.

ARTICULUS IX.

De Hugone Capeto-Francorum Rege, & initiis Roberti ejus filii ac in Regnum Succeſſoris.

Hugo Capetus Rex Francorum.

I. LUdovico V. Rege Francorum defuncto, Regnum ad *Carolum* Lotharingiæ Ducem ejus patruum, Ludovici Tranſmarini filium, hereditario jure pertinebat: ſed cùm Francis inviſus eſſet, quòd Lotharingiæ Ducatum teneret ſub *Ottonis II.* clientela, & animo Germanus magis quàm Francus videretur, a Proceribus repulſus eſt, qui ſummo conſenſu *Hugonem Capetum*, Hugonis Magni filium ex *Hauvide* ſorore *Ottonis I.* Imperatoris, Noviomi Regem elegere. Qui deinde Remis inunctus eſt quinto Nonas Julii anni nongenteſimi octogeſimi-ſeptimi. Hunc Fragmentum

Hugonis Capeti genus.

tum Chronici *Vvillelmo Nangio* adſcripti, quod apud *Duchesnium* Tomo II. pag. 226. editum eſt, materno genere ad *Caroli Magni* ſtirpem pertinuiſſe aſſerit. *Mathildem* quippe *Henrici Aucupis* uxorem, *Ottonis I.* matrem, *Ludovico* Arnulfi filio, Carlomanni nepote eſſe genitam: ex qua nata eſt *Hauvida* Hugonis Capeti mater. Sed id eſſe falſum, Veterum teſtimonio convincitur, qui *Mathildem* Theodorici Saxonis fuiſſe filiam, & a *Vvitkindo* illo eum quo *Carolus Magnus* bellum habuit oriundam eſſe aſſerunt, ſcilicet *Vvitkindi* Monachi Lib. 1. Luitprandi Lib. 4. Cap. 7. Sigeberti ad annum 937. Saxonicæ igitur originis ſecundùm lineam maternam, non Francicæ fuit, *Hugo Capetus* ut etiam obſervat *Glaber Rodulfus* Lib. 2. C. 1. Inanis itaque eorum labor videtur, qui Regiæ Domus originem a *Carolo Magno* arceſſunt, nec ex *S. Arnulfi* Genealogia aut aliis monumentis id perſuadent. Unum certum eſt, a *Roberto Magno*, qui & *Fortis* appellatus eſt, quem *Carolus Calvus* anno 861. in Placito Compendienſi, cum Optimatum conſilio Ducem Francorum conſtituit, ut *Regino* lib. 2. *Chronici* teſtatur, Capetianorum familiam Regum paterno genere originem ducere. *Ludovicum V.* Regnum ſuum *Hugoni Capeto* Teſtamento legaſſe, ſcripſit *Odorannus* Monachus in Chronico; quod falſi ſuſpicione non caret. Jus itaque *Hugonis* ad Regnum nullum erat: ſed jus ipſi dedit Dei providentia, in cujus manu ſunt omnium jura Regnorum: qui Francos ad illum eligendum Regem, voluntatibus quas in ipſis fecerat, traxit. Divino oraculo prænuntiatum fuiſſe *Hugoni Capeto* Regnum, teſtatur ſuperiùs laudatum Fragmentum, cui *Vvillelmi Nangii* nomen inſcriptum eſt. Narrat enim quòd cùm *Hugo Magnus*, *Capeti* pater Sanctorum *Richarii & Valerici* corpora, quæ Normannorum metu in Flandriam aſportata fuerant, in ſuas Eccleſias retuliſſet, *S. Valericus* ipſi conſpicuum ſe præbuit, aſſeruitque ejus progeniem in Francia uſque in ſeptimam generationem, id eſt in perpetuum regnaturam. Idque ſcriptum legi in libro *De geſtis SS. Richarii & Valerici*, hujus Auctor Fragmenti teſtatur.

Regia Domus origo.

Capetianæ Stirpi Francorum Regnum cœleſti Oraculo ad uſque mundi finem promiſſum.

Regnum armis repetiit *Carolus* Dux Lotharingiæ, Laudunum occupavit: ubi paulò poſt obſeſſus ab *Hugone*, ipſum ad ſolvendam compulit obſidionem, eruptione facta. Remenſem deinde civitatem cepit proditione *Adelgarii* Presbyteri, in eaque *Arnulfum* conſtituit Epiſcopum *Lotharii* fratris ſui ex concubina filium. Sed ipſum poſtea Laudunum reverſum oppugnavit *Hugo Capetus*, ac prodente *Aſcelino* Laudunenſi Antiſtite, in poteſtatem reductum Aurelianos abduxit, obi turri incluſus diem obiit filiis relictis duobus, *Ludovico & Carolo*, qui a Francis expulſi, ad Germanos confugerunt, ut Fragmentum Chronici ſuperiùs laudati & aliud Aquitanicæ Hiſtoriæ, * docent.

Apud Duchesnium Tomo. II.

Hugo Capetus, ut Regnum in familia ſua firmaret, *Robertum* filium ſexdecim circiter annos natum, expectationis maximæ Principem, prudentiaque ſupra ætatem inſignem, literis etiam plurimùm eruditum, habito in urbe Aurelianenſi Conventu a Francorum ac Burgundionum Primoribus conſortem Regni fieri obtinuit, Qui ibidem inunctus eſt die prima Januarii, anno nongenteſimo octogeſimo-ſexto. Monarchia Francorum reſtaurari cepit ab *Hugone* Rege, Pariſienſi & Aurelianenſi Comitatibus, necnon Franciæ Ducatu, qui regionem omnem Ligerim & Sequanam interjacentem complectebatur, per ejus electionem ad Regiam ditionem accedentibus, quæ antea Laudunenſis Urbis finibus pene coërcebatur. Pietate Regnum ſtabilivit *Hugo*, Eccleſiis, Monaſteriiſque jus electionis, & reditus a Carlovingiæ familiæ poſtremis Regibus uſurpatos, publicarum ſpecie neceſſitatum, reſtituit, & quantùm in novi Principatûs exordiis fieri poterat, a Proceribus reſtitui curavit. Quam ob rem *Eccleſiæ Sanctæ Amator*, jure merito appellatus eſt, ut Fragmentum Aquitanicæ Hiſtoriæ docet, apud *Duchesnium* Tomo IV. pag. 80. *Hugone Capeto* regnante, anno nongenteſimo nonageſimo ſexto, obiit *Richardus* Senior, *Sine Pavore*, nuncupatus, Dux Normannorum, qui ipſi *Hugoni* ad capeſſendum Regnum auxilio fuerat. Hunc providum Monachorum altorem, Clericorum ſuffragatorem, Superborum contemptorem humilium amatorem, pauperum ſuſtentatorem, orphanorum tutorem, viduarum pium defenſorem, & captivorum liberalem redemptorem prædicat *Vvillelmus Gemmeticenſis*. Abbatias SS. *Petri & Audoëni* Rothomagi & *S. Michaëlis* in periculo maris, pia munificentia reſtauravit: Fiſcanenſem condidit, in qua & ſepultus eſt. Primus Abbas Fiſcanenſis fuit *Gvillelmus*, cujus *Glaber Rodulfus* Lib. 4. Cap. 4. honorificè meminit. *Richardo Seniori* in Normanniæ Ducatum ſucceſſit *Richardus II.* ejus filius. Obiit anno nongenteſimo nonageſimo-ſexto, die 29. Auguſti *Hugo* Rex, filio unico *Roberto*, & tribus filiabus relictis. Omnes Eccleſiæ Ordines, ſed Monachos præcipuè coluit, dilexit, ac fovit. *S. Aboni* Floriacenſi Abbati fuit amiciſſimus, necnon *S. Maiolo* Cluniacenſi, quo rogante, Monaſterio Foſſatenſi donavit Villam quæ *Manſiones* appellatur, ſitam in agro Pariſienſi inter Sequanam & Matronam, ut teſtatur *Odo Foſſatenſis* Monachus in Vita Comitis *Burchardi*, qui Regale illud Cœnobium emendationis ſeu reformationis gratia obtinuit ab *Hugone* Rege & & *S. Maiolo* tradidit, cui adjutor fuit ad Regularem Diſciplinam in eo reſtituendam. Moriens *Hugo Capetus Roberto* Regi filio ſuo reverentiam erga *S. Benedictum*, & amorem erga ejus Ordinem commendavit, & ne adulatorum ſuggeſtionibus aut muneribus ad Abbatias diſtrahendas adduceretur. Digna ſunt verba Magni Regis, quæ adſcribantur ad memoriam ſempiternam. *Optime Fili! inquit, per Sanctam & Individuam Trinitatem te obteſtor, ne quando animus ſubripiat acquieſcere conſiliis adulantium, vel muneribus doniſque venenatis te ad vota ſua maligna adducere cupientium, ex his Abbatiis quas tibi poſt Deum perpetualiter delego. Neve animi levitate ductus quolibet modo diſtrahas, diripias, aut ira excitante diſſipes. Specialiter verò tibi inculco, nullo pacto Ducem omnium, Patrem dico Benedictum, a te patiaris divelli, illum apud communem Judicem ſalutis aditum, tranquillitatis portum, poſtque carnis obitum ſecuritatis aſilum.* Id refert *Helgaldus* in Vita Roberti Regis.

Hugo Capetus pietate regnum firmat.

Richardi I. Normannorum Ducis obitus, & pietas.

S. Ouen
Le Mont
S. Michel.

Fiſcanenſis Abbatia fundatio; vulgò Fecan, in Diœceſi Rotomagenſi.

Hugo Capetus Ordinis Monaſtici ſtudioſiſſimus, quem & Roberto filio moriens commendavit.

II. Annis quatuor decimi ſeculi reliquis, Francorum Regnum pacatiſſimum habuit *Robertus* Rex Chriſtianiſſimus. Domum non ita tranquillam, ob inceſtas cum *Bertha* cognata & commatre ſua nuptias, que *Gregorii V.* Pontificis Maximi ſententia in Romana Synodo diremptæ ſunt. Regem Pontifici non ſtatim parentem, editum a *Bertha* monſtrum, interdicti pœna in Regnum decreta, & ſubditorum atque Aulicorum ſumma Religio, ad illam dimittendam induxere, & Gallicanorum Epiſcoporum præſertim, qui melioribus uſi conſiliis approbatum priùs matrimonium execrati ſunt, & a Regis ipſius Communione ſe ſubtraxere, ut eum ad pœnitentiam, & ad obediendum Sedis Apoſtolicæ & Romanæ Synodi Sententiæ in re tam æqua, hac ſeveritate cogerent. Rem ita narrat B. Petrus Damiani ſuppar Auctor Opuſculo XXXIV. Cap. VI. *Robertus*, inquit, *Gallorum Rex propinquam ſibi copulavit uxorem, ex*

Robertus poſt Hugonis patris obitum ſolus regnat.

Ejus cum Bertha nuptiæ a Romano Pontifice dirimuntur.

qua

Digitized by Google

qua ſuſtepit filiam, anſerinum per omnia rollum & ſapat babentem. Quos etiam, virum ſcilicet & uxorem, omnes ferè Galliarum Epiſtopi communi ſimul excommunicavere ſratentia. Cujus Sacerdotalis Edicti tantus omnem undique popalum terros invaſit, ut ub ejus univerſi ſocietute ſecederent, nec præter duos ſibi ſervulos ad neceſſarii victûs obſequium remanerent: Qui tamen & ipſi omnia vaſa in quibus Rex edebat vel bibebat, poſtepto cibo, abominabilia judicantes, pabulum ignibus exbibebant. His tandem Rex coactus anguſtiis, ad ſanam conſilium rediens, divertit inceſtum, iniitque legale connubium. Duxit nempe *Conſtantiam*, *Voillelmi* Toloſatum Comitis filiam.

Bertha dimiſſa, duxit Conſtantiam.

CAPUT VIII.

De Regibus Hiſpaniæ.

ARTICULUS I.

De Ramiro, & Ordonio I.

Ramirus.

I. ANNOS quadraginta quatuor in Hiſpania nono Sæculo regnavit *Alfonſus Caſtus*, cujus res præclarè geſtas ſuperiori ſæculo, uno tenore expoſuimus, quòd anno ſeptingenteſimo ottogeſimo-tertio Regnum adeptua eſſet. Poſt ejus obitum regnavit *Ramirus*, Veremundi Regis filius, quem in Procerum Coovento Regni ſucceſſorem deſiguarat. *Nepotianum* Comitem, qui Regnum invaſerat, juſto prælio profligatum captumque, effoſſis oculis in Monaſterium compulit. Bellum fœliciſſimè geſſit contra Mauros, quorum ſexaginta millia ad Clavigium cæſa, ipſiſque ereptæ Alnelda & Calagurris, anno ſalutis octingenteſimo quadrageſimo-ſexto. Sancti *Jacobi* auſpiciis hæc parta victoria, qui in prælio viſus eſt in eqno caudido niveum vexillum præferre, quod rubræ crucis figura diſtinctum erat. Ab hoc tempore in morem abiit, ut Hiſpanis militibus ſit pro teſſera militari Sancti *Jacobi* invocatio. Victor exercitus *S. Jacobi*, cujus præſidio victoria conſtiterat, Compoſtellano Templo, voti ream univerſam Hiſpaniam fecit, ex ſingulis jugeris agri vineæque modium ſingulis annis frumenti aut vini pendendi. Quod votum *Paſchalis* Romanus Pontifex confirmavit. *Ramiri* Regis Diploma Calagurri datum eſt menſis Maii die quinta, Era octingenteſima ſeptuageſima-ſecunda. Additum præterea, ut hoſtium ſpoliis dividundis, lege in omne tempus lata, *Jacobus* Apoſtolus pro uno milite eſſet. Ex belli manubiis Eccleſiæ duæ ſunt ædificatæ, una B. Virginis nomine, ſecundo ab urbe Oveto lapide in latere Naurantii Montis, altera *S. Michaëlis*. Normannis ingenti claſſe Galæciæ oram univerſam infeſtantibus valida manu occurrit *Ramirus* Rex, prælioque victos ad mare rejecit. Septuaginta naves, partim captæ, partim ſubmerſæ in navali pugna. Hiſpaniæ tamen profuit non minimùm bellica Normannorum virtus; ſiquidem Maurorum vires mirum in modum debilitarunt, iis prælio triplici magno numero cæſis. Obiit *Ramirus* anno octingenteſimo quinquageſimo-primo ineunte, cum ſeptem annis regnaſſet. Oveti in Baſilica *S. Mariæ* ſepultus eſt. His temporibus multi Martyres Cordubæ a Saracenis occiſi.

Victoria de Mauris parta ope S. Jacobi.

Votum in gratiarum actionem.

Ordonius.

II. Ramiro ſucceſſit *Ordonius* ejus filius. Is *Muzam* Tyrannum, genere Gothum, cæterùm profeſſiône Saracenum profligavit, decemque millia Barbarorum cæcidit. *Lupus* Muzæ filius, quem Toleto pater præfecerat, cum *Ordonio* Rege fœdus iniit; qui ipſi auxiliares copias miſit ad *Mahomadem* Cordubæ Regem Saracenum ab obſidione Toleti depellendum. Æquo pene marte pugnatum eſt. Mauri duodecim millia, Chriſtiani ad octo millia, deſiderati. Toletani frequentibus incurſionibus fatigati, *Mahomadi* deditionem fecerunt anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-ſeptimo. Civitates plurimas a Saracenis dirutas inſtauravit *Ordonius*, belli paciſque artibus clarus; ſed non levem nomini ſuo maculam inuſſit, cùm *Ataulfum* Compoſtellanum Epiſcopum ſanctiſſimum, a quatuor Eccleſiæ ſuæ ſervis graviſſimi criminis per calumniam accuſatum, temerè & præcipitanter exagitavit; quem oppreſſiſſet, niſi Deo ejus innocentiam demonſtraote ac tueote, taurus indomitus, quem in ipſum, etſi inauditum, immiſerat, poſita ferocitate, ad Præſulem demiſſo capite acceſſiſſet, cornuaque ſua contrectanda præbuiſſet, quæ in ejus manibus hæſerunt. Obiit *Ordonius* anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo-ſecundo, Regni undecimo, & in Ovetenſi Æde B. Mariæ ſepultus eſt. Ex uxore *Munia* quinque filios ſuſcepit, *Veremundum*, *Nunium*, *Odontium*, & *Froilam*. Iſta conſtant ex *Luca Tudenſi* in Chronico Lib. 4. *Roderico* Toletano Præſule Lib. 4. de Rebus Hiſpaniæ, Capp. 13. & 14. *Roderico Santio* Hiſtoriæ Hiſpanicæ P. 3. Cap. 10. & 11. *Lucio Marineo Siculo* Lib. 7. de rebus Hiſpaniæ, *Franciſco Taraphæ* Lib. de Regibus Hiſpaniæ, *Joanne Vaſæo* in Hiſpaniæ Chronico, & *Joanne Mariana* Lib. 7. de Rebus Hiſpanlæ Capp. 13. 14. 15. & 16.

ARTICULUS II.

De Alfonſo Magno, Garſia, Ordonio II. & Froila.

Alfonſus Magnus.

I. ORdonio in Regnum filius ſucceſſit *Alfonſus*, ob egregias corporis & animi dotes, illuſtreſque de Mauris triumphos, *Magni* cognomen conſecutus. Initio Froilam Veremundi filium, Galæciæ Comitem, Regni æmulum habuit, ſed brevì ſublatus eſt Tyrannus civium Ovetenſium conjuratione. Francorum, Vaſconum, Cantabrorumque auxilio Mauros non ſemel profligavit. Tam proſperum in Maurico bello ſucceſſum, domeſticæ calamitates turbarunt; *Bernardi* ſcilicet *Carpenſis* defectio; & *Froilæ* Regis fratris conjuratio. *Bernardus*, quem negata patris libertas ab *Alfonſo* alienaverat, ipſi reconciliatus eſt. *Froila* in poteſtatem fratris redactus, luminibus orbatus eſt, carcerique addictus. Eodem ſupplicio mulctati ſunt *Nunnius*, *Veremundus*, & *Odorius*, communes utriuſque fratres, quòd *Froilæ* partibus ſtuderent. Ingraveſcente ætate ad pacis artes converſus, tota ditione Deo templa, hominum præſidio arces, oppida, orbes ædificavit. Templum Compoſtellanum, quod ex ſurmaceis parietibus compactum erat, ex lapide quadrato, columnis marmoreis diſtinctum ab imo totum extruxit: & ab Epiſcopis in Concilio congregatis conſecrari curavit. Romani conceſſione Pontificis, Ovetenſi Sede in Metropolim erecta, Synodus ejuſdem Regis juſſu Oveti celebrata eſt ad Archiepiſcopum conſtituendum. Omnium ſuffragiis electus eſt *Ermenegildus*. *Amelinam* ex Regio Francorum ſanguine Rex ſibi junxit uxorem, quæ *Semena* poſt nuptias vocata eſt. Ex eo conjugio *Garſias*, *Ordonius*, & *Froila*, deinceps Reges nati ſunt, necnon *Gundiſalvus*, Archidiaconus olim Ovetenſis. *Garſias* in patrem jam ætate confectum arma ſumpſit, *Semena* matre inſtigante. *Alfonſus* Senticam advolat, filiumque in poteſtatem redactum in Gauzone arce iocludit. *Nunnius Fernandus* Caſtellæ Comes, *Garſiæ* ſocer, ejuſdemque vincti Principis fratres, bello

Ovetenſis Archiepiſcopatus erectio.

Oviedo in Aſturiis modò Epiſcopatus tantùm ſub Compoſtellana Metropoli.

bello civili *Alfonſum* laceſſivere, exitu non inſœlici: Adeo ut Regnum abdicare, & *Garſia* filio tradere coactos ſit, anno ſalutis nongenteſimo-decimo. Anno ſequenti cùm Compoſtellam religionis ergo inviſiſſet, & concedento filio in Maurorum fines populabundus irrupiſſet, re proſperè geſta, Zamoræ obiit, cum annis quadraginta & octo regnaſſet,

Garſias. II. *Garſias* paternum Regnum tribus annis & menſe uno tenuit. Expeditione in Mauros ſuſcepta, *Aiulam* ipſorum Regulum acie victum cœpit. Obiit anno ſalutis nongenteſimo decimo-tertio, nulla relicta prole.

Ordonius. III. Ipſi ſucceſſit *Ordonius* frater, victis ad Talaveram, & ad Caſtrum Sancti Stephani Maurorum copiis, cæſiſque Ducibus celebris. Luſitaniæ agros & oppida, Emeritæque & Pacis Auguſtæ fines exinde populatus eſt, tanto incolarum terrore, ut pacem ad victoris arbitrium magno redimere ſint coacti, anno Chriſti nongenteſimo duodevigeſimo. Cum *Sanctio Garſia* Vaſconum Rege conjunctis viribus, ad Vallem Juncariam ſtrenuè, quidem, ſed minùs proſperè pugnavit. Caſtellæ Comites ex invidia impiè & crudeliter trucidavit. Obiit Zamoræ anno Chriſti nongenteſimo vigeſimo-tertio. *Ordonio* regnante, Martyrium pro ſervanda caſtitate, quam *Abderramanus* Cordubæ Rex Saracenus amore neſario tentabat, paſſus eſt *Pelagius* annorum quatuordecim adoleſcens, cujus mortem *Roſuitha* Sanctimonialis Saxonico Carmine celebravit.

S. Pelagius Martyr.

Froila. IV. Poſt *Ordonium* regnavit *Froila* hujus nominis ſecundus, defuncti frater nulla domi militiæve laude clarus, ſola ignavia & crudelitate celebris. Ab ejus Imperio Caſtella defecit, exacerbatis ob indignam Comitum cædem ab *Ordonio* perpetratam populorum voluntatibus. Reipublicæ moderandæ cauſa duo Judices electi, *Nunnius Raſura*, & *Lainus Calvus*, penes quos bello paceque rerum arbitrium eſſet, vitæ neciſque poteſtas. Menſibus dumtaxat quatuordecim regnavit *Froila*. His temporibus, *Sanctii Abarca* Vaſconum Regis clariſſimum nomen erat, cujus armis quæcumque temporum injuriâ amiſſa erant in Suprarbe & Ripagorſa, Mauris erepta ſunt, Cantabriæque Principatus veteri ditioni adjectus. Mauris Pompelonem hiberno tempore obſidentibus, milites contra frigoris injuriam peronibus munitos montes traduxit, hoſteſque prælio victos ad ſolvendam obſidionem compulit, Hinc illi *Abarca* cognomen factum. Iſta ex *Luca Tudenſi* in Chronico, *Roderico Toletano* Lib. 4. de Rebus Hiſpaniæ, Cap. 15. & ſequentibus, & Lib. 5. Capp. 1. 2. *Roderico Sanctio* Hiſtoriæ Hiſpaniæ. P. 3. Capp. 12. 13. 14. & 15. Lucio Marineo Siculo Lib. 7. *Franciſco Tarapha* Lib. de Regibus Hiſpaniæ, *Joanne Vaſæo* in Hiſpaniæ Chronico, & ex *Mariana* Lib. 7. Cap. 27. & ſequentibus, & Lib. 8. Capp. 3. & 4. excerpta ſunt.

ARTICULUS III.

De Alfonſo Monacho, Ramiro II. & Ordonio III. Legionis Regibus.

Alfonſus Quartus. I. ALfonſus Quartus, cognomento Monachus, non *Froila* ut *Lucas Tudenſis* eſt Auctor, ſed *Ordonii Secundi* filius, ut alii aſſerunt, Regni poſſeſſionem iniit anno nongenteſimo vigeſimo-quarto. Is nec bellica, nec civili virtute clarus, cùm gentis invidia flagraret, rebuſque gerendis impar eſſet, *Ramiro* fratri Regnum tradidit, vitamque Principalem cum privata atque Monaſtica commutavit in *S. Facundi* Monaſterio ad Ceæ fluminis ripam, anno nongenteſimo trigeſimo-primo, cùm annis ſex & menſibus totidem regnaſſet.

Ramirus. II. *Ramirus* adminiſtratione Regni ſuſcepta, contra Mauros Religionis & Reipublicæ hoſtes conſcripſit exercitum, ſed præclaros ejus conatus repreſſit *Alfonſi* fratris levitas, qui temerè ſuſceptum vitæ genus pari inconſtantia repudiavit, abjectoque cucullo, Legionem rediens, Regium nomen & inſignia reſumpſit. Hunc *Ramirus* expugnata urbe, captum vinculis conſtrinxit. *Froilæ* Regis eo nomine ſecundi filios in Aſturibus tumultuantes pariter domuit, ac in poteſtatem redactos luminibus orbavit. Eodem ſupplicio affecit *Alfonſum* fratrem. Mauros ad Uxamam primùm, deinde ad Cæſarauguſtam victos, vectigales fecit: Tandem ad Septimancas profligavit, cæſis ad triginta millia Barbaris. Navavit operam atque in partem gloriæ venit *Ferdinandus Gonſalvus* Caſtellæ Comes, cujus tum illuſtre nomen erat, eximiaque virtus militaris. Anno nongenteſimo trigeſimo-quarto tam inſignis de Mauris victoria reportata eſt. *Ramirus* Rex ex Maurici belli manubiis Virginum Monaſterium Legione conſtituit *Salvatoris* nomine: in quo *Elviram* filiam unicam Virginem Chriſto conſecravit. Sed & alia extruxit dotavitque Cœnobia religioſus Princeps. Fœdus cum *Ferdinando* Caſtellæ Comite confirmavit, *Ordonio* filio & *Urraca* ejuſdem Comitis filia matrimonio conjunctis. Sub finem vitæ novam de Mauris victoriam ad Talaveram retulit *Ramirus*. Hoſtium duodecim millia cæſa, ſeptem in ſervitutem redacta. Nec multò poſt in morbum lapſus, facta peccatorum Confeſſione & Euchariſtia percepta, Regno ſe abdicavit, filioque de manu tradidit, illa *Jobi* & *Davidis* verba uſurpans; *Nudus egreſſus ſum de utero matris meæ, nudus revertar illuc. Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo.* Obiit anno nongenteſimo quinquageſimo ineunte, cùm annos undeviginti, & tres pene menſes regnaſſet.

Mauros profligavit.

Ordonius III. III. *Ramirus* ad *Ordonium* filium eo nomine *Tertium* Regnum tranſmiſit: Quem *Sanctius* frater auxilio avunculi *Garſiæ Sanctii* Vaſconum Regis, & *Ferdinandi* Caſtellæ Comitis, deturbare conatus eſt: ſed vana fuere conſilia, conatus irriti. *Ordonius* ulciſcendi ſtudio *Urracam Ferdinandi* filiam, quam uxorem duxerat, repudiavit, ac *Elviram* ſuperduxit, ex qua filium ſuſcepit *Veremundum*. Galecorum motus *Sanctii* ſtudio concitatos armis & diligentia brevi ſedavit *Ordonius*. Eo regnante, *Ferdinandus* Caſtellæ Comes ducto contra Saracenos exercitu, exigua cum Chriſtianorum manu octoginta millia Barbaros ad Laram profligavit, a *Pelagio* viro ſancto, ad quem fortè diverterat, antea de victoria bene ſperare juſſus. Obiit *Ordonius III.* anno nongenteſimo quinquageſimo-quinto, cùm annis quinque & menſibus ſeptem regnaſſet. Hæc ex *Luca Tudenſi* in Chronico, *Roderico* Toletano Archipræſule Lib. 5. de Rebus Hiſpaniæ, Capp. 4. 5. 6. 7. 8. & 9. *Roderico Sanctio*, Hiſtoriæ Hiſpanicæ. Parte III. Capp. 16. 17. & 18. *Alfonſo a Carthagena* in Anacephalæoſi Regum Hiſpaniæ Capp. 60. 61. & 62. *Franciſco Tarapha*, in lib. de Origine ac Rebus Geſtis Regum Hiſpaniæ, *Joanne Vaſæo* in Hiſpaniæ Chronico, & *Joanne Mariana* Lib. 8. de Rebus Hiſpaniæ, Capp. 5. & 6. deflorata ſunt.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 841. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Matrimonia in Hiſpania arbitrio Regum dirimebantur.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea. Scripſi tantùm

tùm

tùm eo loci de Ordonio III. Rege, Ramiri II. filio: *Ordonius ulciſcendi ſtudio Urracam Ferdinandi filiam, quam uxorem duxerat, repudiavit, ac Elviram ſuperduxit.* Mera facti & Hiſtoriæ res eſt.

ARTICULUS IV.

De Sanctio Craſſo, Ramiro III. & Veremundo Podagrico.

Sanctius Craſſus.

I. DEfuncto Ordonio, *Sanctius* frater, cui a multo abdomine *Craſſi* cognomen factum, Legionis Imperium ſuſcepit. Altero Regni anno, alienatis populi voluntatibus, & in *Ordonium*, cui pravum ingenium *Mali* cognomen fecit, *Alfonſi Monachi* filium, propenſis; ad avunculum Regem Vaſconum confugit; cujus conſilio Cordubam profectus, cujuſdam herbæ virtute ſibi a Medicis Arabibus datæ extenuatus, & ad competentem corporis habitum perductus eſt: atque ab *Abderramano* Cordubæ Rege valida auxilia ad expellendum æmulum obtinuit. *Ordonius* audito *Sanctii* adventu, ut erat animo degener, deſperatis rebus, ad ſocerum Caſtellæ Comitem fugit, a quo propter ignaviam exoſus, ablata uxore *Urraca* ejuſdem Comitis filia, finibus Caſtellæ pulſus eſt. *Sanctio* regnante, *Ferdinandus Gonſalvus* Caſtellæ Comes *Albagibum Almanſorem* magno eum exercitu in ditionem ſuam irrumpentem, exiguo militum numero profligavit ad Petram Hitam. *S. Jacobus* in acie viſus, victoriam peperiſſe creditus eſt. Caſtellæ deinde Comitem, Theraſiæ Reginæ Legioneoſis Regis matris ſuaſionibus in cuſtodia detentum a *Sanctio* filio, uxor *Sanctia* Theraſiæ ſoror, virili animo fœmina mutatis dubia luce cum marito veſtibus, vicaria captivitate liberavit. Eodem fermè tempore *Sanctius* Rex Caſtellam, quam *Ferdinandus* beneficiario jure tenebat, liberam eſſe juſſit, propter æs alienum cui ipſe ſolvendo non erat ſatis. Periit Rex *Sanctius* anno nongenteſimo ſexageſimo-ſeptimo, Regni duodecimo, veneno a quodam Galeciæ Comite *Gonſalvo* nomine propinato, cui rebellionem faciliùs condonarat.

Ramirus III.

II. *Sanctio* Patri in Legionis Regnum ſucceſſit *Ramirus* quinquennis, Regni adminiſtratio penes *Theraſiam* Reginam Matrem, & *Elviram* amitam erat, prudentia ſingulari fœminas. Aono Regni ejus altero, ſalutis nongenteſimo ſexageſimo-octavo obiit *Ferdinandus* Caſtellæ Comes, quo duce tamdiu Chriſtianorum res in Hiſpania ſteterat. In ejus ditiones filius ſucceſſit *Garſias Fernandus*, patri non diſſimilis. Anno nongenteſimo ſeptoageſimo-nono Normannos qui in Galæciæ oram excurſiones fecerant, & prædà graves redibant, *Gonſalvus Sanctius* Comes, ad mare improviſò adortus, profligavit. Naves captæ, præda & captivi erepti, cæſus Dux ipſe *Gunderedus*. *Urraca* uxore ducta matris & amitæ repudiatis conſiliis, Galæciæ Comites *Ramirus* Rex irritavit. Qui impatientes injuriæ, *Veremundum* Ordonii Tertii filium, Compoſtellæ, ubi educatus foerat, Regem creaverunt, fruſtra obſiſtente *Ramiro Pelagio* Compoſtellano Antiſtite ob pravos mores exauctorato, & *Petro Manſorio* probatæ virtutis Abbate in ejus ſubrogato locum, *Rodericus* Comes *Pelagii* pater filii reſtituendi cauſa, Mauros in Provinciam evocavit. Obiit *Ramirus III.* Legione, anno nongenteſimo octogeſimo-ſecundo, nulla relicta prole.

Veremundus.

III. Quamobrem Regni ſucceſſio ad *Veremundum* ejus patruelem devoluta eſt, qui annis ſeptemdecim regnavit, podagra ſæpe afflictus, unde illi *Podagrici* cognomentum. Eo regoante, *Mahometes Albagibus*, *Iſſemi* Regis nomine tem Mauricam Cordubæ adminiſtrans, contractis copiis in Chriſtianorum terras irrupit. Captæ eo bello a Barbaris urbes munitiſſimæ, Bareino, Legio, Aſturica, Valentia Campeſtris, *S. Facundi* Monaſterium, Gordonium, Alba, Luna, Uxama, Valeranica, Atienſa, aliaque oppida & pagi, quà incenſa everſaque, quà vi capta, atque direpta. Multa Chriſtianorum millia cæſa ſunt. Caſtellæ dominabatur *Garſias Fernandus* Comes, qui initi Principatus initio Mauros ad Gormatium oppidum haud exiguo numero proſtravit. Eo in prælio *Ferdinandus Antolinus* vir pietate & religione non minùs, quàm genere nobilis, cùm ante pugnam in templo moram traxiſſet rei divinæ vacaturus, inter primos fortiter pugnare viſus eſt, abſens licèt, Angelo ejus Cuſtode ejus perſonam & officium gerente, ita ut ejus diei victoria *Antolino* potiſſimùm tribueretur. Anno Chriſti nongenteſimo oonageſimo-tertio, Rex Vaſconum *Sanctius Garſias* defooctus eſt. Ejus in ditiones ſucceſſit *Garſias Sanctius* cognomento *Tremulus*. Eodem anno Mauros in Galeciam invectos, tum cæleſtis ita diſſenteriæ morbo, peſtiſque lue; tum *Veremundus* Rex redeuntes inſecutus ac premens gladio, conſumpſit. Secundùm, hæc *Veremundus* inito cum *Garſia* Caſtellæ Comite, & Vaſconum Rege *Garſia Sanctio* fœdere, junctiſque copiis, adversùs Mauros profectus eſt. Ad oppidum Calaeanaſorium caſtra caſtris collata. Acre prælium fuit. Victoria penes Chriſtianos ſtetit. *Veremundus* Rex podagræ doloribus confectus obiit anno Chriſti nongenteſimo nonageſimo-nono, Regni 17. Duas uxores duxit, *Velaſquitam*, & *Elviram*. Illam repudiavit, ſuſcepta ex ea filia *Chriſtiana*. Ex *Elvira Alfonſum* genuit & *Theraſiam*. Statuit ſanctiſſimo Edicto ut ſecundùm Pontificum Romanorum Reſpouſa, & priſcas Gotthorum Leges jus redderetur.

Bellum Mauricum.

Nobilis Militis pietas a Deo munerata.

Veremundi Regis ſanctum Edictum.

Hæc excerpta ſunt ex *Luca Tudenſi* in Chronico, *Roderico* Archipræſule Toletano Lib. 5. de Rebus Hiſpaniæ, Capp. X. & ſequentibus uſque ad decimum-octavum, ex *Roderico Sanctio* Patre III. Hiſtoriæ Hiſpaniæ, Capp. XX. XXI. & XXII. *Alfonſo a Carthagena*, in Anacephalæoſi Regum Hiſpaniæ, Capp. LXIV. LXV. & LXVI. *Franciſco Tarapha* in lib. de Regibus Hiſpaniæ, *Joanne Vaſæo* in Hiſpaniæ Chronico, & *Joanne Mariana* lib. VIII. de Rebus Hiſpaniæ, Capp. VII. VIII. & IX. His verò Auctoribus *Sampyri* Aſturicenſis Epiſcopi, qui *Ramiro III.* regnante ſcribendi finem fecit, & *Pelagii* Ovetenſis Præſulis, qui *Alfonſo* Imperatore floruit, veteres de Rebus Hiſpaniæ Commentarios conſulere licuit.

CAPUT IX.

De Regibus Angliæ IX. & X. Sæculo.

ARTICULUS I.

De Egberto, & Ethelvulpho Regibus.

I. EGbertus Regis *Inæ* abnepos, *Brictrici* Vveſt-Saxonum Regis, qui ipſum e medio tollere decreverat, ut vitaret inſidias in Franciam fugit. Quod Dei conſilio factum obſervat *Vuillelmus Malmesburienſis* ut ad tantum Regnum electus, regnandi diſciplinam a Francis acciperet. *Eſt enim Gens illa*, inquit *& exercitatione virium & comitate morum cunctarum Occidentalium facile Princeps.* Defuncto *Brictrico* in Britanniam reverſus, Vveſt Saxiæ Regnum totius gentis votis ade-

Regnandi Diſciplinam a Francis accepit Egbertus.

adeptus eſt, anno ſalutis octingenteſimo. *Bernulfum* Merciorum Regem, & *Baltredum* Cantiorum, debellavit; hæcque Regna, necnon & Northumbriam Vveſt-Saxiæ Regno adjunxit. Ita in unam Monarchiam tot Britanniæ Regna coaluerunt. Danorum incurſionibus turbata pax, quorum ingentem multitudinem parva manu fudit *Egbertus*. Obiit anno Chriſti octingenteſimo trigeſimo-octavo per ſeptem menſes incboato. De quo *Vuillelmus Malmesburienſis* lib. 2. de Geſtis Regum Anglorum & *Polidorus Vergilius* Lib. V. Hiſtoriæ Anglorum.

Plura Regna in unum Monarchiam coaleſcunt.

Bellum Danicum.

II. Anno ſalutis octingenteſimo trigeſimo-octavo, *Ethelvulphus* Egberti filius paternum Regnum adiit. Danos inopinatis irruptionibus Angliam infeſtantes non ſemel profligavit, nonullas ab ipſis clades viciſſim paſſus, ut varia eſt fortuna belli. *Suinthuni* Vviotoniæ & *Alſtani* Schireburniæ, Præſulum ſuo tempore præcellentium conſiliis plurimùm uſus eſt. Animo ad Religionis ſtudia converſo, decimam omnium hydarum (Eſt autem hyda terra unius aratri culturæ ſufficiens per annum) ab omni onere liberam intra Regnum ſuum Eccleſiis conceſſit. Compoſitis Regni rebus, Romam Religionis ergo ſe contulit, & a *Leone IV.* Pontifice Maximo benignè acceptus. Eccleſiæ Romanæ eam Inſulæ partem, quam *Egbertus* pater ad Regnum adjunxerat, vectigalem fecit, *Inæ* Regis imitatus exemplum, qui Vveſt-Saxiæ Regnum tributo quod *S. Petri Denarium* vocant, fecerat obnoxium. Scholam præterea Anglorum, quæ ab *Offa* Rege Merciorum primitus inſtituta conflagraverat, *Ethelvulphus* inſtauravit anno octingenteſimo quadrageſimo-ſeptimo. Ex Osburga uxore filios quatuor ſuſcepit, *Ethelbaldum*, *Ethelbertum*, *Ethelredum*, & *Alfredum*, ſive *Alvredum*. Defuncta *Osburga Judith† Juditham* duxit *Caroli Calvi* filiam. Quæ nuptiæ *Ethelbaldo* ipſius Ethelvulphi filio moverunt offenſionem, ita ut conjuratione facta cum *Alſtano* Præſule, & *Eanulpho* Comite, patrem ſolio deturbare moliretur. Sed Rex domeſticum diſſidium in bellum civile mox erupturum ſedavit, Regni parte filio cedens. Obiit *Ethelvulphus* anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-ſeptimo eùm annos viginti regnaſſet. Teſtamento cavit ut in omni hereditatis ſuæ hyda, cibus & veſtitus uni pauperi in perpetuum erogaretur, & ſingulis annis trecentæ auri marcæ Romam mitterentur, ſic dividendæ ut centum Baſilicæ *Sancti Petri*, totidem Baſilicæ *Sancti Pauli* ad luminaria concinnanda, centum reliquæ Summo Pontifici cederent. In edicto quo decimam hydam ab oneribus publicis liberam Eccleſiis & Monaſteriis conceſſit, Miſſæ Sacrificium pro ſe ſuiſque Ducibus cùm vivis tum defunctis ſtata die ſingulis hebdomadibus offerri, certaſque preces fundi ſtatuit, ſeu ſtatutum ab Epiſcopis & Abbatibus commemorat. *Placuit etiam*, inquit, *Epiſcopis Alſtano Schireburnenſis Eccleſia, & Suuithino Vuintonienſis Eccleſia cum ſuis Abbatibus, & ſervis Dei conſilium inire, ut omnes fratres & ſorores noſtri ad unamquamque Eccleſiam omni hebdomada die Mercurii cantent quinquaginta Pſalmos, & unuſquiſque Presbyter duas Miſſas, unam pro Rege Ethelvulpho, & aliam pro Ducibus ejus, huic dono conſentientibus, pro mercede & refrigerio delictorum ſuorum: Et pro Rege vivente dicunt*, Oremus, Deus qui juſtificas. *Pro Ducibus etiam viventibus*, Prætende Domine. *Poſtquam autem defuncti fuerint, pro Rege defuncto ſingulariter, & Pro Principibus defunctis communiter*. Hæc erat Patrum veſtrorum Religio, Optimates Angli! Datum eſt hoc Edictum anno Dominicæ Incarnationis 844. incipit his verbis: *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto in perpetuum*. Qua de formula alias ſermo erit. Refertur a *Vuillelmo Malmesburienſi* Lib. II. de Geſtis Regum Anglorum Cap. II. de *Ethelvulfo* Rege legantur etiam *Simeon Dunelmenſis* in hiſtoria de geſtis Regum Anglorum ad annum 855. *Ethelredus* Abbas Rievallis, De Genealogia Regum Anglorum; Chronicon *Joannis Bremton*, *Rogerius de Hoveden* priori parte Annalium, *Henricus Huntidonienſis* in fine libri 4. & initio libri 5. Annalium & *Polydorus Vergilius* lib. 5.

Ethelvulfi Regis pietas in Romanam Eccleſiam.

Ejuſdem uxores & filii.

Teſtamentum.

Miſſa Sacrificium pro vivis & defunctis in Anglia nono ſeculo celebratum.

ARTICULUS II.

De Ethelbaldo, Ethelberto, & Ethelredo Regibus.

SUblato e vivis *Ethelvulpho*, duo ejus filii natu majores Regnum partiti ſunt. *Ethelbaldus* in Weſt-Saxonia, *Ethelberthus* in Cantia. Ille annis dumtaxat quinque regnavit, æternamque nomini ſuo inuſſit ignominiæ notam, *Juditha* noverca in matrimonium ducta nefario inceſtu. Iſti æquè breve fuit regnandi tempus, ſed gloria majori, Dacis qui in Inſulam populabundi irruperant, magna ſtrage depulſis. Secundùm hos haud diutiùs regnavit *Ethelredus* amborum frater. Anno octingenteſimo ſexageſimo-ſeptimo regnandi initium fecit. Hunc novies uno & eodem anno collatis ſignis contra hoſtes dimicaſſe, variâ licèt fortunâ, memoriæ proditum eſt. Rex Danorum, Comites novem, infinita multitudo militum, ejus armis periere. Iſta conſtant ex iiſdem, quos ſuperiùs laudavi, Scriptoribus.

ARTICULUS III.

De Ælfredo Rege.

ÆLfredus ſive (ut alii vocant) *Alvredus*, filius *Ethelvulphi* natu minor, olim a patre Romam miſſus, & a *Leone IV.* Pontifice Maximo Rex inauguratus, Regnum adiit anno ſalutis octingenteſimo ſeptuageſimo-ſecundo. Continuis novem annis cum Friſonibus, & Danis pugnans, modò incertis fœderibus illuſus, modò in illudentes ultus, eò tandem inopiæ redactus eſt, ut vix tribus pagis in fide ipſius manentibus, in Æthelingiam Inſulam profugerit. Ibi *S. Cutberti* Lindiſfarnenſis Epiſcopi, quem pauperis indutum perſona exceperat, & cum eo panem, qui ad victum ſupererat unicus, diviſerat, viſione recreatus, atque ad ſpem recuperandi Regni firmiſſimam accenſus eſt. Congregatis igitur Comitibus, & contractis undequaque auxiliis, Dacos aggreditur, incredibili ſtrage cædit, vincit, Regnumque recuperat univerſum. Qui ex illa clade reſidui fuere Daci, datis obſidibus Chriſto ſe nomen daturos polliciti, Victoris animum miſeratione permoverunt. *Gudrus* ſeu *Gurmundus* Rex cum triginta Proceribus, & populi multitudine maxima Chriſtianis Sacramentis initiatus, & e ſacro fonte ab *Ælfredo* ſuſceptus eſt, ab eoque Orientalium Anglorum, & Northumbrorum Provincias ſub ejus, Regumque Succeſſorum clientela poſſidendas obtinuit. Non belli ſolùm gloriâ, ſed pacis laudibus floruit *Ælfredus*: Pietati literiſque tempus omne impendens, quod a curanda Republica ſupererat. Viros eruditos ex variis locis aſcivit, coluit, muneratus eſt. Hos inter celeberrimi fuere *Vuerfrithus* Vvigornienſis Epiſcopus, qui juſſu Regis libros Dialogorum *Sancti Gregorii Magni* in linguam Saxonicam vertit, *Plegmundus* Cantuarienſis Archipræſul, *Æthelſtanus* & *Vuervulfus* Sacerdotes Regiique Capellani, *Grimbaldus* Monachus & Sacerdos, *Joannes* ejuſdem Profeſſionis & Ordinis, qui Æthelingienſis Abbas fuit, & Martyrium paſſus eſt, quem cum *Joanne Scoto Eri-*

Ælfredi Regis pietas & literarum amor.

gena

gera Vuillemus Malmesburienſis, aliique nonnulli imprudenter confundunt, & *Aſſerus* qui eidem Regi a Sacris fuit, & Schireburnenſis poſtea Epiſcopus. Horum conſuetudine Rex *Ælfredus* doctiſſimus evaſit, quamvis ſerò admodum animum ad literas applicuiſſet. *Oroſii* Hiſtoriam, Paſtorale *S. Gregorii*, Hiſtoriam Eccleſiaſticam Gentis Anglorum a *Beda* ſcriptam, *Boëtium* de Conſolatione Philoſophiæ, Saxonico idiomate donavit. Manuale etiam ſcripſit patria lingua. Pſalterii Verſionem aggreſſus, vix prima parte perſecta, vivendi finem fecit. Indoctos a Magiſtratibus arcebat, in Sententiarum a Judicibus latarum æquitatem inquirens. Tempus omne ſuum ita dividebat, ut ex horis viginti quatuor quibus dies naturalis conſtat, octo in oratione, lectione, & ſcriptione, octo in cura corporis neceſſaria, octo in expediendis Regni negotiis conſumeret. *Miſſam quotidie audire, Pſalmos quoſdam & orationes, & horas diurnas & nocturnas celebrare, & Eccleſias nocturno tempore orandi cauſa clam a ſuis adire ſolebat & frequentabat*, (inquit *Aſſerus*.) Reditus ſuos æqua lance in tres partes dividebat. Primam rurſus in tres partiebatur, unam Aulæ ſuæ Miniſtris; artificibus, quos ex omni gente collectos ad reſtaurationem urbium dirutarum, novorumque conſtructionem ædificiorum habebat, alteram; tertiam advenis erogabat. Secundam partem redituum qui in ærarium ſuum inferebantur, quatuor in partes dividi juſſit. Primam pauperibus indigenis, alteram Monaſteriis, quæ ipſe condiderat, tertiam Academiæ Oxonienſis Magiſtris & Scholaſticis, quos ita fovit ut ad finiendam quæ inter illos orta erat, Controverſiam de ſtudiorum diſciplina, Majeſtatem ſuam demiſerit, Oxoniamque ſe contulerit: Quartam Eccleſiis & Monaſteriis transmarinis attribuit. *Semper ſinu geſtabat libellum, in quo diurni curſus Pſalmi continebantur, ut ſi quando vacaret, acciperet, & vigilanti oculo percurreret* (inquit Vuillelmus Malmesburienſis.) *Quod nunc raro invenitur in terris, illam maximam Regis credidit dignitatem, nullam in Eccleſiis Chriſti habere Poteſtatem. Illa*, inquit, *regnantis dignitas, ſi ſe in Regno Chriſti quæ eſt Eccleſia non Regem ſed civem cognoſcat; ſi non in Sacerdotes legibus dominetur, ſed Chriſti legibus, quas promulgaverant Sacerdotes, humilitate ſubjiciatur.* Ita refert *Ailredus* Abbas Rievallis. Quàm longè abſunt ab *Ælfredi* Regis religione, qui Sereniſſimum Magnæ Britanniæ Regem Anglicanæ Caput Eccleſię profitentur! Leges ſanctiſſimas condidit & promulgavit. Extant inter Leges Anglo Saxonicas, in Chronico *Joannis Bromton*, & Tom. IX. Conciliorum editionis *P. Labbe*. Ex iis Legibus diſcimus, Quadrageſimale Jejunium apud veteres Anglos ſactum fuiſſe. *Qui pagani ſtuprum perpetrarit*, inquit, *quinque ſolidis mulctator: ſi tale quidpiam in profectione militari, aut tempore Quadrageſimæ delinquitur duplo compenſatur.* Diſcimus Epiſcopos maximo in honore fuiſſe, & ad eorum tribunalia civiles etiam cauſas delatas fuiſſe. *Qui terram*, inquit, *habuerit per Scripturam ſerilem ſibi a majoribus relictam, ab heredibus ad alios alienandi Poteſtas ei non eſto; ſiquidem præſentibus cognatis coram Rege, aut Epiſcopo, Scriptura aut teſtimonio probetur, omni alienatione ei interdixiſſe illum qui priùs conceſſit.* Diſcimus, Monachos alienum depoſitum abſque licentia ſuorum Præpoſitorum recipere non potuiſſe, & periculo ſe expoſuiſſe amittendi depoſiti, qui illis pecuniam abſque hujuſmodi licentia credidiſſent. *Si quis*, inquit, *Monacho citra bonam Cœnobiarchæ veniam pecuniam concrediderit, eaque funditus perierit, illius damno ſit qui commiſit.* Diſcimus Jejunium Quatuor Temporum in Anglia religioſè fuiſſe ob-

Rex Ælfridus maximam Regis credidit dignitatem, nullam in Eccleſiis Chriſti habere poteſtatem.

Quadrageſimale Jejunium apud veteres Anglos ſacrum.

Epiſcopis in Anglia magnus honor habitus.

Monachis ſine ſuorum ſuperiorum licentiâ depoſitum recipere non licet.

Jejunia Quatuor

ſervatum, & feſtos quorumdam Sanctorum dies ritu ſolemni celebratos. *Hiſce*, inquit, *diebus feſta liberis & ingenuis omnibus conceditor: ſervis autem atque eis qui ſunt legitima officiorum ſervitute obligati, non item. Duodecim dies a Feſto Natali Domini. Dies ille quo Chriſtus ſubegit diabolum. Dies quo agitur anniverſarius Beati Gregorii Feſtus. Dies ante Feſtum Paſcatis ſeptem & totidem dies Feſtum illud inſequentes. Dies Feſtus Beatorum Petri & Pauli. In Autumno* (Jornalenſis Codex habet, *in Auguſto*) *integra quæ eſt ante Feſtum Mariæ, ſeptimana. Dies Feſtus omnium Sanctorum. Quatuor autem diebus Mercurialibus in quatuor illis ſeptimaniis quibus publicum edici ſolet jejunium, ſervis omnibus feſta dator licentia, ut omnem eorum operam in illorum inſumant utilitatem, a quibus antehac in Dei nomine beneficia acceperint, aut de quibus in poſterum ex collocata eorum opera, bene promereantur.*

Temporum, & Sanctorum Feſta religioſè in Anglia obſervata.

Eadem Anglorum veterum circa Feſtorum & Jejuniorum obſervationem religio patet ex Legibus quas *Ælfridus* tulit unà cum *Godro* ſive *Guthruno* Danorum Rege, cui ad fidem converſo parte Regni, ceſſerat. *Si quis*, inquiunt, *in die Dominica negotiationem facere præſumat, perdat ipſum capitale, & duodecim oras cum Danis & triginta ſolidos cum Anglis.* Ora eſt uncia. Duodecim autem unciæ libram faciunt ſterlingorum. Item: *Si liber diebus feſtis operetur, perdat libertatem ſuam, Vvitam vel Lahſlite; ſervus corium perdat, vel hidgildum. Si dominus ſervum ſuum cogat feſtis diebus operari, reddat idem dominus Lahslite cum Danis, & Vvitam cum Anglis.* Vvita, mulcta eſt. Vvitarum autem varia olim genera. Lahſlite, Legis ruptionem ſive violationem ſignificat (ab Anglo-Danorum *Lah*, Lex, & *Slits* ruptio, violatio) & Legis violatæ pœnam ſive mulctam. Erat autem mulcta illa duodecim orarum, ut ex iiſdem Legibus compertum eſt. *Corium perdere*, idem eſt quod vapulare, ſive verberibus cædi, cujus pœnæ redemptio *hidgildus* vocatur. Item: *Si liber homo rectum jejunium frangat, reddat Vvitam vel Lahſlite: ſi ſervus hoc faciat, perdat corium ſuum vel hidgildum.* Item: *Ordalium & jusjurandum feſtis diebus & legitimis jejuniis Legibus eſt interdictum.* Ordalium, eſt criminis purgandi modus antiquus per aquam gelidam vel fervidam, aut ferrum candens. Meretrices e Regno, expulit *Ælfredus*, Princeps caſtitatis cultor tam eximius, ut juvenis morbum a Deo poſtolarit, obtinueritque, quo in ejus carne libidinis ſenſus retunderetur. Obiit anno Chriſti nongenteſimo, Regni 30. & Vvintoniæ in Baſilica *S. Petri* ſepultus eſt. Ex *Egelſuvitha* uxore tulit liberos, *Edvardum*, *Ethelvuardum*, *Ethelſuuitam*, *Ethelfledam*, *Elfredam* ſeu *Elſtedam*, & *Elfgaivam*. Quæ de *Ælfredo* Rege diximus excerpta ſunt ex *Aſſero* Schireburnenſi Epiſcopo in lib. *De Ælfredi Rebus Geſtis*; ex *Ethelredo* ſeu *Ailredo* Abbate Rievallis, in lib. de Genealogia Regum Anglorum, ex Chronico *Joannis Bromton*, ex *Vuillelmo Malmesburienſi* lib. 2. de Geſtis Regum Anglorum, Cap. IV. *Henrico Huntindonienſi* lib. 5. *Rogerio de Hoveden*, priori parte Annalium, *Ethelvuardo* lib. 4. Chronicorum & *Polidoro Vergilio*, lib. 5. Hiſtoriæ.

Ælfredus caſtitatis cultor eximius.

Ælfredi liberi.

ARTICULUS IV.

De Eduardo Seniore

POſt obitum *Ælfredi* patris Regnum obtinuit *Eduardus*, qui mortuo, Ethelredo, Mercios primùm, deinde Occidentales & Orientales Anglos, Northumbros qui cum Danis in unam gen-

tem coaluerant, Scotos, & Brittones ſeu Vvallenſes in ditionem ſuam redegit. Danos laceſſivit, repreſſit, debilitavit, veteribus urbibus reſtauratis, novis ædificatis firmiſſimiſque præſidiis in iis conſtitutis. Tanta modeſtia regebat ſubditos, tanta juſtitiæ laude, ut contra æquitatem non ſolùm nihil velle, ſed nec poſſe videretur.

Eduardi Regis æquitas & moderatio.

Unde fertur quibuſdam iratus dixiſſe: *Si poſſem, vicem vobis reddidiſſem*. Impoſſibile ſibi cenſebat Rex potentiſſimus quicquid non permittebat æquitas, quicquid Regiam manſuetudinem non decebat. Leges optimas tulit *Eduardus*, quas in Chronico *Joannis Bromton*, & inter Leges Anglo-Saxonicas, ad calcem Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Gentis Anglorum a *Beda* ſcriptæ & ab *Ælfredo* Rege recenſitæ, & Saxonicè redditæ legere eſt. *Eduardo* regnante non minimam gloriæ partem tulit ejus ſoror *Ethelfleda Ethelredi* Regis Merciorum vidua, favor civium,

Ethelfledæ Reginæ virtus.

pavor hoſtium, immodici cordis fœmina, quæ primi partus expèrta difficultatem, perpetuò viri horruit complexus, dicens, Non convenire Regis filiæ ut illi ſe voluptati innecteret, quam tale incommodum poſt tempus urgeret. Virago potentiſſima multùm fratrem juvare conſiliis, in urbibus extruendis non minùs valere, non diſcernas potiore fortuna, an virtute; ut mulier viros domeſticos protegeret; alienos terreret (inquit *Vuillelmus Malmesburienſis*.) Principis illius fœminæ heroicæ virtutes, non Reginæ dumtaxat, ſed Regis nomen ipſi promeritæ ſunt, ut Henricus Huntindonienſis & alii teſtantur Anglorum Hiſtorici. Tres uxores duxit Eduardus, *Eguvinam* ex qua *Ethelſtanum* filium ſuſcepit, & filiam, cujus nomen ignotum:

Eduardi uxores & filii.

Elfledam, ex qua tulit *Etheluverdum*, & ſex filias, quarum duæ virginitatem Chriſto conſecrarunt, una *Carolo Simplici* Francorum Regi, altera *Ottoni I.* Imperatori collocata eſt: Tertia Hugoni Francorum Regi. Duxit denique *Edgivam* quæ ipſi peperit *Edmundum* & *Edredum* filios, totidemque filias *Eadburgam*, & *Edgivam*. Prima virginitatem Chriſto conſecravit, altera *Ludovico* nupſit Aquitaniæ Principi. *Filias ita inſtituerat, ut literis omnes in infantia maximè vacarent, mox etiam colum, & acum exercere conſueſcerent, ut his artibus pudicè impubem virginitatem transfigerent: filios ita, ut primùm eruditio plena literarum in eos conflueret, & deinde quaſi Philoſophi ad gubernandam Rempublicam, non jam rudes procederent* (inquit *Vuillelmus Malmesburienſis* libro 2. de Geſtis Regum Anglor. Cap. 5.) Sic Regum filios filiaſque inſtitui convenit.

Filiorum educatio.

Præter *Vuillelmum Malmesburienſem*, & *Henricum Huntindonienſem* lib. 5. Hiſtoriæ de Geſtis *Edvardi* Regis Senioris legimus *Ailredum* Abbatem Rievallis, Lib. de Genealogia Regum Anglorum; Chronicon *Joannis Bromton*, *Rogerium de Hoveden*, Annalium parte priori, *Ethelverdum* lib. 4. cap. 5. & *Polydorum Vergilium* Lib. 6. Obiit Rex *Eduardus* anno ſalutis nongenteſimo vigeſimo-tertio, cùm annos tres & viginti regnaſſet.

ARTICULUS V.

De Æthelſtano Rege.

EDuardo patri in Regnum ſucceſſit *Æthelſtanus*. Ipſius fœlicitati invidens *Alfredus* quidam cum hoſtibus conjuratus, Regnum illi & oculos eripere moliebatur. Quem detectis inſidiis comprehenſum ad Romani Pontificis *Joannis X.* tribunal remiſit, ut coram ipſo juramento ſe purgaret, quoniam certis documentis convinci non poterat. Qui cùm ad Altare *S. Petri* innocentiam ſuam juramento conteſtatus eſſet, a Deo perjurii ultore percuſſus, coram ipſa ara cecidit; & tertia poſt nocte animam efflavit.

Perjurium ultore Deo punitum.

Ejus bona *Æthelſtano* Regi a Summo Pontifice, & Anglis Optimatibus ſunt adjudicata. Illa verò Princeps religioſiſſimus Deo & *S. Petro* in grati animi monumentum conſecravit, Monaſterio Malmesburienſi donatione facta. Iſta conſtant ex ipſa Charta Donationis; quam *Vuillelmus Malmesburienſis* exhibet Lib. 2. de Geſtis Regum Anglorum, Cap. 6. Notanda ſunt hæc Edicti verba: *Sciant Sapientes regionis noſtræ, non hos præfatas terras me injuſtè rapuiſſe, rapinamque Deo dediſſe; ſed ſic eas accepi, quemadmodum judicaverunt omnes Optimates Regni Anglorum: Inſuper & Apoſtolicus Papa Romanæ Eccleſiæ Joannes.*

Æthelſtani religio, & moderatio.

Intelligebat nimirum Rex ſapientiſſimus, non eſſe Deo gratum, quod de rapinis offertur holocauſtum; ideo operæ pretium duxit conteſtari, bona illa quæ Cœnobio Malmesburienſi donabat, ſe jure poſſediſſe.

Non eſt Deo gratum, quòd de rapinis offertur holocauſtum.

Northumbros *Sitrico* Rege, cui ſororem ſuam copulaverat, defuncto, Scotos, Cumbros, North Vvallenſes, id eſt, Aquilonares, Brittones, ditioni ſuæ ſubjecit. Cæterum *Luduvalo* Vvallenſium, & *Conſtantino* Scotorum Regi priſtinam ſervavit ſua ſub clientela Majeſtatem, *Glorioſiùs eſſe* pronuntians *Regem facere, quàm Regem eſſe*.

Præclara Æthelſtani Regis Sententia.

Danos Anglis ſemper infeſtos contrivit. *Eduinum* fratrem falſa delatione circumventum, quaſi ſibi moliretur inſidias, navi vetuſtate quaſſatæ, abſque remige ac remigio ſolo armigero comite, credidit, vel fluctibus ſubmergendum, vel quò Numini placeret, in exilium deportandum.

De nece fratris Pœnitentiam ugit.

Diu cum turbinibus fluctibuſque luctatus juvenis Princeps, tædio calamitatis vivendi ſpem abjecit voluntario naufragio. Rex *Æthelſtanus*, poſtquam ira deferbuit, necis fraternæ crimen eluit ſeptenni Pœnitentia, illamque in pincernam ſuum delatorem fratris ultus eſt. Cùm enim pincerna vinum aliquando Regi propinaret, uno pede lapſus, altero ſe recollegit, fatale ſibi verbum hac occaſione emittens; *Sic frater fratrem adjuvat*. Quæ vox cùm Regis dolorem refricuiſſet, ipſum obtruncari præcepit.

Regis Æthelſtani Leges.

Leges tulit ſanctiſſimas *Æthelſtanus* in Concilio Grateleano, ex conſilio Epiſcoporum, quibus decimas Eccleſiis accuratè ſolvi, a ſingulis villarum ſuarum Præfectis ſingulos ali pauperes, & ſervum unum in libertatem aſſeri, unam eſſe per totum Regnum monetam ſancivit; mercaturam prohibuit Dominica die; perjurii convictos, niſi Pœnitentiam ab Epiſcopo impoſitam implevissent, ſacra ſepultura privari juſſit; Sextis Feriis quinquaginta Pſalmos pro Rege in ſingulis Eccleſiis decantari. Epiſcopis juriſdictionem tribuit in Politia civili, ut impediant circumventionem injuſtæ menſuræ, vel injuſti ponderis; Statuitque *Epiſcopos cum ſæculi Judicibus intereſſe Judiciis, ne aliqua pravitatum germina pullulare permittant*.

Juriſdictionem Epiſcopis tribuit in Politia Civili.

Extant hæ Leges in Chronico *Joannis Bromton*, & Tom. 9. Conciliorum Editionis *P. Labbe*. Pag. 583. & ſequentibus. Nova Monaſteria extruxit dotavitque *Æthelſtanus*, vetera ædificiis, prædiis, ornamentis, libriſque auxit. Obiit anno nongenteſimo quadrageſimo, cùm annos ſexdecim regnaſſet. *Parum ætati vixit, multùm gloriæ*; inquit *Vuillelmus Malmesburienſis*. Præter quem legendi ſunt *Ailredus* Abbas Rievallis in lib. de Genealogia Regum Anglorum, *Henricus Huntindonienſis* lib. 5. *Rogerius de Hoveden* priori parte Annalium. *Ethelverdus* lib. 4. cap. 6. Chronicon *Joannis Bromton*, *Matthæus Vveſtmonaſterienſis*, & *Polydorus Vergilius* lib. 6. Anglicæ Hiſtoriæ.

Digitized by Google

ARTICULUS VI.

De Eadmundo, Edredo, & Edwio Regibus.

Cœlibatus Sacris hominibus ab Eadmundo Rege, ſecundùm Eccleſiæ Leges, in Anglia imperatus.

I. ÆThelſtanum excepit *Eadmundus* frater, octodecim circiter annorum Princeps, fortitudine & pietate non impar *Eduardo* Patri. Northumbros tumultuantes domuit. Quinque Civitates nobiliſſimas Paganis eripuit. Sancti *Dunſtani* conſiliis & Miniſterio Leges tulit ſanctiſſimas, Eccleſias dilexit, coluit, tuitus eſt; Monaſterium conſtruxit, cui *Dunſtanum* ipſum præfecit Abbatem, eumque magnis prædiis & privilegiis nobilitavit. Homines ſacris initiatos Cœlibes vivere jubet, ut eorum ſtatus poſtulat, & Leges Eccleſiæ præcipiunt: alioquin omni poſſeſſione terrena multari, & niſi mores emendaverint, mortuos Chriſtiana privari ſepultura. Singularia certamina ſeverè prohibuit Aulæ aditu arcendo homicidas, niſi proximis interfecti ſatisfeciſſent ſecundùm Leges (tunc enim homicidium mulctâ dumtaxat pecuniariâ luebatur) & Pœnitentiam Canonicam ad nutum Epiſcopi egiſſent. Anno Regni ſui ſeptimo ab impio ſicario cæſus eſt Rex *Eadmundus*, & in Cœnobio Glaſtonienſi a *B. Dunſtano* ſepultus.

Edredus Rex pius & juſtus.

II. *Edredus* ejus Frater Rex ſalutatus eſt anno nongenteſimo quadrageſimo-ſexto. Magnanimitate patre fratribuſque non inferior, Northumbros Scotoſque rebellantes ad officium redegit. *S. Dunſtanum* impensè venerabatur, eique Regni adminiſtrationem credebat. Pietatem Juſtitiamque coluit: hoc unum illi vitio datur quòd *Vulſtanum* Eboracenſem Archiepiſcopum levibus de cauſis in exilium amandarit, quem tamen revocavit eâ quâ adverſùs Sacerdotes afficiebatur reverentiâ. Obiit anno Regni decimo. Cùm ad eum pergeret ægrotantem *S. Dunſtanus*, voce de cœlo audita certior factus eſt illum morte Juſtorum obiiſſe.

III. Anno nongenteſimo quinquageſimo-quinto, *Eduvius* ſive *Edwinus* filius *Edmundi* Regis Regnum capeſſivit, petulans & libidini deditus Princeps. Nobilem quamdam juvenemque viduam, & ejus filiam, eleganti utramque ſpecie in deliciis habuit, quæ lenociniis formæque illecebris ipſum ad alterutrius conjugium pellicere certabant, in eumque finem multa ipſius permittebant haud caſtis amoribus. Contigit aliquando ut Rex e convivio, ad quod Epiſcopos, Regnique Proceres invitarat, de Reipublicæ negotiis deinde cum illis acturus, citò conſurgens, in mulierum conclave diverteret, poſitaque corona, ſederet inter ipſas ludibundus. Antiſtitum, Procerumque animos movit diſſoluta Principis levitas. Re cum *Odone* Cantuarienſi Archiepiſcopo deliberata, mittendum aliquem cenſuere, qui illum de officio commonitum e gynæceo ad conſeſſum reduceret. Plenam periculi legationem detrectare omnes. *Dunſtano* cui ſanctitas eximia & Reipublicæ duobus ſub Regibus adminiſtratio reverentiam Auctoritatemque majorem conciliarant, id munus demandare. Regem adit *Dunſtanus*, *Kinſino* Epiſcopo comite: mulieres laſcivas increpat, Regem obſecrat ſuo ut conſulat honori, ac æternæ ſaluti, redeat ad Magnatum conſeſſum, Reipublicæ negotia fœmineis anteponat lenociniis. Rex pudorem inter furoremque medius redditurum ſe negat, velle ſe relaxare pauliſper animum & dare jucunditati reſpondet. Tum Spiritu Dei animatus *Dunſtanus* ipſum manu apprehenſum & e gynæceo violenter abſtractum, impoſito ejus capiti diademate in conſeſſum Procerum reduxit. Abbatis ſanctiſſimi libertas ipſi exilium, Monachis perſecutionem procuravit, nova *Jezabele* in novum *Eliam* furente. Luit pœnas

S. Dunſtani libertas erga Edwinum Regem mulieroſum.

criminis mulieroſus Princeps, maxima Regni parte exutus, Northumbrorum & Merciorum defectione ad *Edgarum* ejus fratrem. Emerſit tandem & ad frugem bonam ſe recepit, ejectis meretricibus; ipſique *S. Dunſtani* interceſſio veniam & ſalutem æternam obtinuit. Quatuor dumtaxat annis Regno potitus, quod poſt ejus obitum ad *Edgarum* totum devolutum eſt. Hæc excerpta ſunt ex *Oſberto* in Vita *S. Dunſtani*, apud *Surium* die 19. Maii, ex *Ailredo* Rievallis Abbate Lib. de Genealogia Regum Anglorum, *Vuillelmo Malmeſburienſi* Lib. 2. de Geſtis Regum Anglorum Cap. 7. *Henrico Huntindonienſi* Lib. 5. *Rogero de Hoveden* priori parte Annalium, ex Chronico *Joannis Bromton*, & ex *Matthæo Veſtmonaſterienſi*.

Edwini Pœnitentia.

ARTICULUS VII.

De Rege Edgaro.

EDgarus honor ac deliciæ Anglorum *Pacifici* nomen & divino oraculo adeptus, & adminiſtratione tranquilla Reipublicæ promeritus eſt. Anno ſalutis nongenteſimo quinquageſimo-nono Principatum iniit. Claſſim numeroſiſſimam navium quater millium octingentarum (niſi in *Matthæi Vveſtmonaſterienſis* Hiſtoria error eſt) inſtructam ſemper habuit ut exteros terreret, ſubditos in officio contineret. Octo Regulos tributarios habuit, quibuſcum navim conſcendens, illos ſpontaneos remiges habuit, ad proram ſedens ipſe, triumphique ſpeciem haud antea viſi exhibens. *S. Dunſtanum* ab exilio revocatum, Vvigornienſis primùm deinde Cantuarienſis Eccleſiæ Sacris præfecit. Epiſcopalis libertatis ſpecimen dedit *Dunſtanus*, & piæ ſeveritatis, quę in Reges ipſos publicè peccantes exercenda eſt, cùm *Edgarum* in libidinem lapſum graviter caſtigavit. Puella nobilis & pulchritudine eximia in Monaſterio Virginum educabatur, ad quod Rex cùm fortè divertiſſet, ejus ſpecie captus, eam ad ſe juſſit adduci. Quæ pudori ſuo timens, raptum ab una Sanctimonialium velum capiti ſuo impoſuit, ſuam hoc ſigno defenſam iri virginitatem ſperans. *Edgarus* ſacrum habitum nequaquam reveritus, velum puellæ detraxit religioſa fraude comperta, majorique inardeſcens libidine, ipſam compreſſit. Legitimo connubio tum junctus erat *Elfleda*, cui *Candida* cognomentum. Gravius inde ſcandalum extitit, & quòd puellam tametſi nullo voto obſtrictam, nec Sanctimonialium habitu ritu ſolemni indutam, e Monaſterio eduxiſſet, ac repugnantem conſtrupaſſet. Id ut audivit *Dunſtanus*, Regem adiit, ſalutem ejus curaturus. Ille pro more occurrit Sancto Antiſtiti, eum apprehenſa manu ad ſolium ſuum perducere volens. Manum retraxit admirandus Præſul ſevero vultu, & qui irati ſpeciem præ ſe ferret. Attonitus Princeps cauſam quærit inſolitæ ſeveritatis. Tum Dunſtanus: *Tu*, inquit, *poſtpoſito omni pudore adulterium commiſiſti: Tu deſpecto Deo, ſignum caſtitatis non veritus, virgini ſuam integritatem præripuiſti: & eam manum Summo Patri Virginis Filium immolantem, impuris manibus non tendam quæris? Lava priùs per Pœnitentiam manus tuas a ſordibus ſuis; & tunc demum, quò gratia Dei reconciliatus, honora, & amplectere manum Pontificis.* Territus ille, terræ procumbit, pedes Antiſtitis petit, ſe peccaſſe, gemitu verba interrumpente, conteſtatur. Lætus de ejus humilitate *Dunſtanus* illum erexit, & pacato vultu de ſalute animę ipſius cum eo collocutus, *Septennem ei Pœnitentiam injunxit*. Quam ille explevit accuratè, multa pietatis opera ſancti Antiſtitis conſilio ad expiationem peccati promerendam ſuperaddens. Ita refert *Osbertus* in Vita *S. Dunſtani*. Ejuſdem Sancti Antiſtitis

Edgari Regis Potentia.

S. Dunſtanus Regem Edgarum in adulterium lapſum ſevero caſtigat & Pœnitentia addicit.

tiſtis conſilio quadraginta pene Monaſteria ædificavit, dotavitque Rex *Edgarus*, Glaſtonienſe ampliſſimo privilegio donavit, quo aſſerta Monachis eſt perpetua libertas eligendi Abbatem ex ſuo gremio. Sibi verò ſuiſque Succeſſoribus tribuendi *Fratri electo Paſtoralem baculum Poteſtatem retinuit* Rex Edgarus. Monachorum Ordinatio in Abbatis & Conventus arbitrio poſita. Cognitio omnium cauſarum tam Eccleſiaſticarum quàm civilium Abbati attributa. Privilegium iſtud, rogante Rege, in Synodo confirmavit Romanus Pontifex Joannes XIII. anno Chriſti nongenteſimo ſexageſimo-quinto. Ad reformationem Cleri SS. Præſulibus *Dunſtano*, *Oſwaldo*, & *Ethelwoldo* navavit operam, & Clericos conjugatos & incontinentes ex pleriſque Anglorum Eccleſiis ejecit, ac Monachos eorum in locum introduxit. Id teſtatur ipſius Regis *Edgari* Charta Privilegii novo Vvintoniæ Monaſterio conceſſi, in qua hæc habet cap. 8. *Timens ne æternam incurrerem miſeriam, ſi adepta Poteſtate non facerem, quod ipſe, qui operatur omnia quæ in cœlo vult & in terra ſuis exemplis juſtus examinator innotuit, vitioſorum cuneos Canonicorum e diverſis noſtri Regiminis Cœnobiis Chriſti Vicarius, eliminavi, quòd nullis mihi interceſſionibus prodeſſe poterant, ſed potiùs juſti vindictam Judicis provocarent, qui vitiorum nævis contaminati, non agentes quæ Deus jubendo volebat, omnia quæ nolebat, rebelles faciebant: avidus inquiſitor advertens gratos Domino Monachorum cuneos, qui pro nobis incunctanter intercederent, noſtri juris Monaſteriis devotus hilariter collocavi*. Concilium a S. *Dunſtano* Cantuarienſi Archiepiſcopo, anno circiter nongenteſimo ſexageſimo-nono, jubente Rege *Edgaro* celebratum eſt pro reformatione Cleri, quo ſtatutum eſt ut Clericis diſſolutis ejectis, Monachi in Eccleſias introducerentur: vel ipſi Clerici ad meliorem frugem ſe recipere, & Vitam Monaſticam profiteri cogerentur. Nulla ſcilicet ratio convenientior viſa eſt ad purgandam a Clericorum incontinentium ſordibus Eccleſiam. Hoc in Concilio luculentam Orationem habuit Rex piiſſimus *Edgarus*, cujus ſingula verba ipſius pietatem & zelum pro domo Dei ſingularem demonſtrant. *Mea quidem intereſt*, inquit, *laicos cum æquitatis jure tractare, inter virum & proximum ſuum juſtum judicium facere, punire ſacrilegos, rebelles comprimere...... Sed & mea ſolicitudinis eſt Eccleſiarum Miniſtris, gregibus Monachorum, choris Virginum, & neceſſaria eorum procurare, ac ſaluti & quieti vel paci conſulere. De quorum omnium moribus ad vos ſpectat examen, ſi vixerint continenter, ſi honeſtè ſe habeant ad eos qui foris ſunt; ſi divinis Officiis ſoliciti, ſi ad docendum populum aſſidui, ſi victu ſobrii, ſi habitu moderati, ſi in judiciis ſint diſcreti. Pace veſtra loquor, Reverendi Patres, ſi iſta ſolerti ſcrutinio curaſſetis, non tam horrenda & abominanda ad aures noſtras de Clericis perveniſſent. Taceo quòd non eſt illis Tonſura patens, nec Corona conveniens: ut in veſte laſcivia, inſolentia in geſtu, in verbis turpitudo, interioris hominis produnt inſaniam. Præterea in divinis Officiis quanta ſit negligentia; cum ſacris Vigiliis vix intereſſe dignentur: cùm ad ſacra Miſſarum ſolemnia, ad ludendum, ſubridendum, magis quàm ad pſallendum, congregari videantur. Dicam quòd boni lugent, mali rident, quomodo diffluant in comeſſationibus, in ebrietatibus, in cubilibus & impudicitiis, ut jam domus Clericorum putentur proſtibula meretricum, conciliabulum hiſtrionum. Ibi alea, ibi ſaltus & cantus, ibi uſque ad medium noctis ſpatium protracta in clamore & horrore vigilia. Sic patrimonia Regum, eleemoſynæ pauperum, immo quod magis eſt, illius pretioſi Sanguinis pretium proſtigatur. Ad hoc ergo exhauſerunt patres noſtri theſauros ſuos? Ad hoc fiſcus Regius, detractis reditibus multis elanguitus eſt? Ad hoc Eccleſiis Chriſti agros & poſſeſſiones Regalis munificentia contulit, ut deliciis Clericorum meretrices ornentur, luxurioſa convivia præparentur, canes, ac aves, & talia ludicra comparentur!.... Æmulamini, o Sacerdotes, æmulamini vias Domini, & juſtitias Dei noſtri. Tempus inſurgendi contra eos qui diſſipaverunt legem Dei. Ego Conſtantini, vos Petri gladium habetis in manibus. Jungamus dexteras, gladium gladio copulemus, ut ejiciantur extra caſtra leproſi, ut purgetur Sanctuarium Domini, & miniſtrent in templo filii Levi, qui dixit patri & matri, Neſcio vos; & fratribus ſuis, Ignoro vos, &c.* Ad idem Concilium ſpectat inceſtuoſi Comitis Pœnitentia, qui a S. *Dunſtano* excommunicatus, Romam miſerat, corruptiſque Aulæ Pontificiæ Miniſtris obrepſerat Summo Pontifici, ab eoque mandatum impetrarat ad *Dunſtanum*, ut illum Communioni reſtitueret. Quâ de re *Osbertus* in S. *Dunſtani* Vita: *Legatos itaque ſuos*, inquit, *Romam deſtinat, & talibus aſſueta quorumdam Romanorum corda & ora in ſuam cauſam largo munere, largiori ſponſione permutat. Quid deinde? Præſul Apoſtolicæ Sedis Dunſtano, peccatori homini condeſcendere, verbis ac literis mandat, & eum Eccleſiæ gremio integrè conciliare monet, hortatur, imperat. Ad quæ Dunſtanus ita reſpondet: Equidem cùm illum de quo agitur, ſui delicti pœnitudinem gerere videro, præceptis Domini Papæ libens parebo. Sed ut ipſe in peccato ſuo jaceat, & immunis ab Eccleſiaſtica Diſciplina nobis inſultet, & exinde gaudeat, nolit Deus. Avertat etiam Deus a me, ut ego cauſa alicujus mortalis hominis, vel pro redemptione capitis mei, poſtponam legem, quam ſervandam ſtatuit in ſua Eccleſia idem Dominus meus Jeſus-Chriſtus Filius Dei*. Dunſtani conſtantia Comitis inceſtuoſi contumaciam vicit. Pœnitentis enim habitu ſtetit ſe Concilio, & abſolutionem humillimè deprecatus eſt.

Rex Edgarus Clericos conjugatos & incontinentes ex pleriſque Anglorum Eccleſiis ejecit, ac Monachos in eorum locum introduxit.

Edgari Regis ad Epiſcopos pro Anglicani Cleri reformatione in Synodum congregatos, gravis, vehemens & pia Oratio.

S. Dunſtanus Comitem inceſtuoſum recuſat abſolvere jubente Romano Pontifice, niſi Pœnitentiam agat.

Sed & alia Rege *Edgaro* cooperante celebrata ſunt Concilia, in quibus conditi Canones in vetuſtiſſimo Codice MS. Saxonico Collegii Corporis Chriſti Cantabrigiæ habentur, & in Collectionibus Conciliorum ſunt editi, necnon inter Leges Anglo-Saxonicas. Ex his Miſſæ celebrationem, confectionem Euchariſtiæ, ejuſque adminiſtrationem infirmis, Confeſſionem Sacramentalem, Satisfactionis neceſſitatem, Extremam-Unctionem, Feſtorum & Jejuniorum obſervantiam, Clericorum Cœlibatum, in veteri Eccleſia Anglicana viguiſſe diſcant Angli Proteſtantes, & ſe a patrum ſuorum fide defeciſſe doleant, ad eamque tandem revertantur. Non ſolùm Canones ſanctiſſimos ab Epiſcopis condi curavit Rex *Edgarus*, ſed Leges ipſe tulit optimas cùm Eccleſiaſticis de rebus, tum civilibus. Summa veteris Eccleſiæ Anglicanæ erga Romanam obſervantia, ſummaque religio in ſolvendo Summo Pontifici *Denario Sancti Petri*, eluceſcit ex illa Edgari Lege: *Denarius in domos ſingulas impoſitus, ante Feſtum Divi Petri redditor. Qui tum non ſolverit, Denarium illum, ac alios præterea triginta Romam comportato; certaque literarum teſtificatione domum redeuns, ſe eò detuliſſe confirmato, ac Regi denique centum viginti ſolidos numerato. Si quis ſecundò non dederit, Denarium illum ac præterea ter denos Romam deferat, Regique, poſtquam redierit, ducentos ſolidos dependito. Sin tertiò deliquerit, rebus ſuis omnibus exuitor.* Vectigalem, *B. Petro* Angliam ſola Regum pietas fecerat, non obligatio aut innata aliqua vel impoſita ſervitus. Nunc verò, Proceres, & Optimates Angli, Romanam Eccleſiam, ejuſque Pontificem ſinum ac brachia vobis expandentem reſpicite, ad Matrem Patremque redite, qui non veſtra quærunt, ſed vos, ſolamque fidem rectam

Canones conditi cooperante Rege Edgaro, & Leges ab eo latæ.

Adhortatio ad Anglos Proteſtantes.

cum

ſum operibus conjunctam & communionem cum legitimo Capite poſtulant; non ſolùm temporalia, quoad fieri poterit, vobis cnndonare parati, ſed etiam ſeipſos impendere & ſuperimpendere pro animabus veſtris.

Edgari Regis libri.

Obiit Rex *Edgarus* anno Chriſti nongenteſimo ſeptuageſimo-quinto, cùm annos *ſexdecim* regnaſſet. Ex *Elfrida* priori oxore ſuſcepit *Edmundum* qui paucos vixit dies, & *Ethelredum*; ex *Elfleda Eduardum*; de *Vvlfrida* quam ex Monaſterio eductam conſtupravit, *Editham*, quæ caſtitate & ſanctimonia oatalium ſuorum turpitudinem delevit. De *Edgari* Regis Geſtis legimus librum *Ailredi* Abbatis Rievallis, de Genealogia Regum Anglorum, *Henricum Kaygthon* Canonicum Leyceſtrenſem, Lib. 1. de Eventibus Angliæ, Cap. 1. *Osbertum* in Vita *S. Dunſtani.*, *Vvillelmum Malmesburienſem* Lib. II. de Geſtis Regum Anglorum Cap. VIII. Chronicon *Joannis Bromton*, *Henricum Huntiudonenſem* Lib. 5. *Rogerium de Hoveden* priori parte Annalium *Matthæum Vveſtmonaſterienſem*, & Polydorum *Vergilium* Lib. 6. Anglicæ Hiſtoriæ.

SCHOLION.

Huic Articulo, pag. 867. & 868. Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Romanorum vitia videntur deſcribi a Rege Gallia in Concilio?*

R. De Rege Galliæ & de Romanorum vitiis ne verbum quidem ullum ibi habeo. *Edgari* Angliæ Regis Piiſſimi Orationem in Concilio, cui *S. Dunſtanus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, præerat, habitam pro Anglicani Cleri Reformatione refero ex Anglicanæ Hiſtoriæ Scriptoribus. Mirum quòd hunc locum ita incurioſè legerint RR. Cenſores ut *Edgarum* Galliæ Regem fecerint, & Romani Cleri vitia in Clero Anglicano reprehendi & emendari putaverint.

ARTICULUS VIII.

De Eduardo Rege & Martyre, & Ethelredo.

I. DEfuncto *Edgaro*, *Eduardus* ejus filius Regnum iniit, a *Sancto Dunſtano* aliiſque Epiſcopis inauguratus contra *Elfreda* novercæ voluntatem, quæ *Ethelredum* filium ſuum Regem creare nitebatur. Tribus annis dumtaxat & dimidio regnavit, quibus confectis, eiuſdem fœminæ juſſu cæſus eſt: cui vitæ innocentia, & mortis immanitas, ac illuſtratę miraculis corporis exuviæ, Sancti Martyris appellationem cultumque meruere. Regnante *Eduardo*, Clerici quos Rex *Edgarus* ex Eccleſiis expulerat, novas lites in Monachos intulere, dicentes iniquum prorſus eſſe ut novus advena veteres colonos migrare compelleret; hoc nec Deo gratum, qui veterem habitationem conceſſiſſet, nec alicui probo homini, qui ſibi idem timere poſſet, quod aliis præjudicio accidiſſe cerneret. Proceres plerique omnes Clericorum cauſam tuebantur. Congregata ſunt ea de re Concilia Vvintoniam & Calnam. Vicerunt in utroque Monachi, ab ipſorum partibus ſtante Deo. Vvintoniæ Chriſtus per imaginem ſuam locutus; ſecundùm ipſos ſententiam dixit. Calnæ cùm Senatoribus conſideotibus magna animorum contentione res ageretur, & *S. Dunſtanum* convitiis impeterent Clerici, eorumque fautores, ſolarium totum repente concidit, omnes ad terram eliſi vel oppreſſi, vel graviter vulnerati: unus *Dunſtanus* ſtans ſuper trabem ſuperſtitem, evaſit incolumis. Iſta conſtant ex *Osberto* in vita S. Dunſtani, *Vvillelmo Malmesburienſi* Lib. II. de Geſtis *Regum Anglorum* Cap. 9. aliiſque Scriptoribus.

Lis Clericorum adversùs Monachos.

Monachorum cauſa victrix Chriſto judice.

Vvintonia, *vulgò* Vvinchester, *Epiſcopatus ſub Archiep. Cantuarienſi.*

Calna, *villa olim celebris in Cantio*, Kent.

II. *Eduardo* ſucceſſit *Ethelredus*, frater, a Sancto *Dunſtano* inauguratus, futuras eo regnante Angliæ calamitates prænuntiante. Cùm baptizaretur infans, ſacrum fontem fędaverat malo omine. Ignaviam ejus Anglicanæ rei exitialem Dunſtanus erat vaticinatus. Non fefellit eventus. Dani frequentibus incurſionibus Inſulam infeſtarunt; pax ab eis pecuniæ vi non ſemel redempta; fœdus initum auri ſacra fame facilè violatum eſt. *Ethelredi* Regis inſolentia, & ferocitas in ſubditos, crudelitas in Danos, quos una die in universa Anglia ad unum omnes trucidari juſſit, Procerum ac populorum animos ab ipſo penitus abalienavit, Danos tranſmarinos excitavit ad arma. *Suenus* Rex Danorum *Ethelredo* bellum intulit, Angliamque pene totam ſubegit. Fugit ad *Richardum* Juniorem Neuſtriæ Ducem, cujus ſororem duxerat, *Ethelredus*, ut vitam, meliorisque ſpem fortunæ ſervaret, anno Chriſti decimo-tertio ſupra milleſimum. Graviſſimam in Anglos exercens tyrannidem *Suenus*, anno ſequenti ſublatus eſt. Revocatus ab Anglis *Ethelredus* Rex, *Cnuto* ſeu *Canutus* ſalutatus a Danis. Qui Regni rebus ordinatis, cum valida claſſe in Angliam appulit, perire certum habens, aut vincere. Inſulanas Provincias longè lateque populabatur *Canutus*, Ethelredo ſtertente. *Edmundus* Ethelredi filius, ingenti Princeps animo, invaſori occurrere parabat, ſed *Edrici* Ducis, & Vveſt-Saxoniæ totius defectione prohibitus eſt. *Ethelredus* Rex Londoniæ obiit anno Chriſti decimo-ſexto ſupra milleſimum, cùm annis ſeptem & triginta regnaſſet. Ex *Ethelgiva* priori uxore filios *Edmundum*, *Eduvinum*, *Adelſtanum*, & filiam unicam *Edgivam* ſuſceperat; ex *Emma*, *Eduardum* & *Alfredum* ſive *Aluredum*. Leges tulit optimas *Ethelredus*, quæ extant inter Anglo-Saxonicas, & in Chronico *Joannis Bromton*. Extraordinarias Rogationes de conſilio Sacerdotum indixit, Danico bello fervente. *Inſtituimus*, inquit, *ut omnis Chriſtianus qui ætatem habet, jejunet tribus diebus in pane & aqua, & herbis crudis, ante feſtum S. Michaëlis. Et omnis homo ad Confeſſionem vadat, & nudis pedibus ad Eccleſiam, & peccatis omnibus abrenuntiet, emendando, ceſſando. Et eat omnis Presbyter cum populo ſuo ad Proceſſionem tribus diebus, nudis pedibus. Et ſuper hoc cantet omnis Presbyter triginta Miſſas, & omnis Diaconus & Clericus triginta Pſalmos, & apparetur tribus diebus corrodium uniuſcujuſque*, (id eſt, cibi menſæ apponi ſoliti) *ſine carne, in cibo & potu, ſicut comedere deberet, & dividatur hoc totum pauperibus. Hi ſunt illi tres dies, dies Lunæ, dies Martis, & dies Mercurii ante feſtum S. Michaëlis, &c.* De *Ethelredo* Rege legimus *Ailredum* Abbatem Rievallis, in Lib. de Genealogia Regum Anglorum *Henricum de Knygton* Lib. I. de Eventibus Angliæ Cap. II. *Vvillelmum Malmesburienſem* Lib. I. de Geſtis Regum Anglorum, Cap. X. Chronicon *Joannis Bromton*, *Henricum Huntindonenſem* in fine Libri V. Hiſtoriæ, & initio VI. *Rogerium de Hoveden* priori parte Annalium, *Matthæum Vveſtmonaſterienſem*, & *Polydorum Vergilium* Lib. VII. Anglicæ Hiſtoriæ.

Anglia a Danis ſubacta.

Ethelredi Regis Socordia.

Ethelredi Leges optimæ.

Rogationes extraordinarias inſtituit de conſilio Epiſcoporum.

IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM IX. ET X. SÆCULI DISSERTATIONES SELECTÆ.

DISSERTATIO I.

De Tranſlatione Imperii a Græcis ad Carolum Magnum.

ANno Chriſti octingenteſimo, *Carolus Magnus* Rex Chriſtianiſſimus varia ob negotia, quæ in Synopſi expoſui, Romam quarta vice profectus eſt, ibique in Natali Domini coronatus eſt Imperator a *Leone III.* Pontifice Maximo. Hoc *Leonis* facto tranſlatum a Græcis ad Francos Imperium doctiſſimus Cardinalis *Bellarminus* lib. 1. *de Tranſlatione Imperii*, aliique nonnulli ſcripſere. Ipſum *Carolum Magnum* teſtem appellat Auctor Eminentiſſimus: qui ſcilicet cùm teſtamento Imperium filiis diviſiſſet, rem totam a *Leone* Pontifice confirmari voluit, ut non ſine conſenſu ejus, a quo illud acceperat, Imperium aliis tradere videretur. Teſtes laudat & *Aimoinum* lib. 4. de Rebus geſtis Francorum, Cap. 94. *Adonem Viennenſem* in Chronico, & Annales Francorum vetuſtiſſimos. Verùm Tranſlationem Imperii hæc nullatenus probant. Primò enim falſum eſt quòd Imperium *Carolus Magnus* inter filios diviſerit, Illud enim uni contulit *Ludovico*. Nec in Teſtamento quod *Leonis* Pontificis ſubſcriptione firmari voluit, ulla Imperii mentio, ut conſtat ex ipſo Diplomate Carolino, quod inſertum eſt Tomo II. Collectionis Hiſtoriæ Francorum a *Ducheſnio* adornatæ. Præterea, anno tantùm DCCCXIII. *Carolus Magnus* Ludovicum filium in Imperii conſortium vocavit, ut ex Annalibus Loiſelianis, Laureshamenſibus, Fuldenſibus, Bertinianis, ac Metenſibus, Adone, Reginone, incerto Auctore & Monacho Egoliſmenſi in Vita *Caroli Magni*, & Aſtronomo in Vita *Ludovici Pii* compertum eſt. Itaque *Carolus Magnus* in Teſtamento, quod anno octingenteſimo ſexto ſcripſit, & ad *Leonem* Papam miſit ſubſcribendum, nihil de Imperio ſtatuit, ſed Regnum duntaxat inter filios, *Carolum Pippinum*, & *Ludovicum* partitus eſt.

Neque contrarium colligi poteſt ex *Aimoino*, ſive potiùs ex Aimoini Continuatore, Sic enim ſcribit: *Conventum habuit Imperator cum Primoribus & Optimatibus Francorum de pace conſtituenda & conſervanda inter filios ſuos, & diviſione Regni facienda in tres partes, ut ſciret unuſquiſque illorum quam partem tueri & regere debuiſſet, ſi ſuperſtes illi eveniret. De hac partitione & Teſtamentum factum, & jurejurando ab Optimatibus Francorum confirmatum, & Conſtitutiones cauſa conſervandæ pacis facta: atque hæc omnia litteris mandata ſunt, & Leoni Papæ, ut his ſua manu ſubſcriberet, per Eginhardum miſſa. Quibus Pontifex lectis, & aſſenſum præbuit, & propria manu ſubſcripſit.* Hæc deſumpſit Aimoini Continuator ex antiquis Annalibus, qui a Loiſeliano Codice Loiſeliani dicuntur. Eadem habentur in vetuſtiſſimis Annalibus Francorum, qui Laureshamenſes dicuntur, quòd ex Laureshamenſi Cœnobio prodierint, Unde nec illi *Bellarmino* favent. Nec etiam ipſi *Ado Viennenſis* ſuffragatur. Hæc ſunt ejus verba: *Imperator inter filios ſuos Regna dividit, ut ſciret quiſque, ſi ſuperſtes eſſet, quam partem tueri & regere debuiſſet. Teſtamentum inde factum, & jurejurando ab Optimatibus Francorum confirmatum, Leoni Papæ miſſum, ut ſua manu ſubſcriberet*, Ado partitionem Regni, non Imperii, a *Carolo Magno* inter filios factam commemorat; nec ullum ex iis in conſortium Imperii tunc vocatum ſcribit, cùm Regnum inter ipſos diviſum eſt.

Novæ ditiones Carolo M. cum Imperii o-ris titulo non acceſſerunt.

Nec a Græcis ad Francos a *Leone III.* translatum Imperium dici poteſt, ſi propriè vox illa tranſlatio, ſumatur: cùm Imperio ſpoliati Principes Græci non ſint, nec ullas ab ipſis Provincias aut urbes *Leo* Pontifex abſtulerit, aut *Carolo Magno* contulerit. Sed iiſdem potiti ſunt ditionibus cùm in Oriente, tum in Occidente, poſt *Caroli Magni* inaugurationem, quas poſſidebant antequam Imperator ſalutaretur. Nec ex Imperatoris titulo auctæ fuerunt *Caroli Magni* ditiones,

Digitized by Google

nes, aut ei major in populos, quibus antea præerat, acceſſit auctoritas. Galliam enimverò univerſam; in Hiſpania quicquid a *Pyrenæis* occurrit ad Rubricatum uſque amnem, cum Balearibus Inſulis: in Italia Romam & Ducatum Romanum, & quicquid Longobardicæ ditionis fuerat, cum adjacentibus Iſtria & Liburnia, Inſulaque Corſica; Rhætiam quoque, Vindeliciam, Noricum, & quicquid Danubium & Alpes interjacet, atque ultra Danubium partem non modicam Pannoniarum; & Germaniam, non tantùm cis Albim, ſed etiam ulteriùs ad Oderam uſque flumen, & ad mare Balticum, in ſua tenebat poteſtate. *Irene Auguſta*, præter Orientem, nonnullas in Occidente Provincias obtinebat, atque in ipſa Italia Ducatum Neapolitanum, & quicquid ultra Cervarum ac Silarum fluvios ad Fretum uſque Siculum porrigitur. Hic rerum ſtatus immutatus non fuit *Carolo* Imperatore coronato. Suas ut antea ditiones *Irene*, ſuas quoque *Carolus* iiſdem circumſcriptas finibus retinuit. Itaque ſi nominè Imperii ditiones intelligas, non eſt tranſlatum Imperium a *Leone III.* a Græcis ad Francos.

Secundò, quantaſcumque Provincias *Carolus Magnus* intra veteres Occidentalis Imperii fines poſſidebat, eas partim hereditaria ſibi ſucceſſione devolutas, partim legitimo bello partas, aut ſpontanea populorum deditione traditas acceperat, & in ſua poteſtate tenebat, ut Francorum Rex & Longobardorum.

Tertiò, *Caroli* poſteri, qui Imperatoria dignitate potiti ſunt, cunctas illius ditiones propterea non tenuere, ſed earum interdum partem minimam, Regno inter fratres diviſo. Sic *Ludovicus Pius* anno octingenteſimo decimo tertio a patre conſors Imperii factus, Italiæ Regno non potiebatur, quam *Carolus* Bernardo Pippini ante biennium mortui filio attribuit, ut Annales Laureſhamenſes teſtantur. Nec *Lotharius* Imperator a *Ludovico Pio* patre ſuo Imperator dictus anno DCCCXVII. paternas omnes ditiones obtinuit, ſed ipſe ejuſque fratres *Ludovicus* & *Carolus* Regnum inipſe diviſerunt anno DCCCXLIII. & tertiam dumtaxat paterni Regni partem accepit, ſcilicet Regnum Italiæ cum urbe Roma, Provinciam, & partem illam quæ Lotharingia nuncupata eſt, ut Annales Foldenſes & Metenſes referunt. *Lotharius* anno DCCCLV. Regnum inter filios partitus eſt; *Ludovico* natu majori Italiam tradidit, eumque in conſortium Imperii vocavit; *Lothario* Lotharingiam, *Carolo* Provinciam largitus eſt, ut Annales Metenſes teſtantur. Ex quibus conſtat, Imperatoriam dignitatem jus novum *Carolo* in Occidentales Provincias non contuliſſe: Siquidem nec ipſæ ditiones quibus potiebatur, ad ejus filios aut nepotes cum Imperatoris titulo traoſmiſſæ ſunt.

Urbis Romæ Dominus erat Carolus M. antequam Imperator fieret.

Quartò, nec Urbis Romæ dominium tunc *Carolo Magno* delatum eſt, cùm inauguratus eſt Imperator, cui ſe jam dediderant Romani anno Chriſti DCCXCVI. ut Annales Laureshamenſes teſtantur his verbis: *Leo per Legatos ſuos claves Regi miſit, rogavitque ut aliquem de ſuis Optimatibus Romam mitteret, qui populum Romanum ad ſuam fidem atque ſubjectionem per ſacramenta firmaret. Miſſus eſt ad hoc Engilbertus Abbas Monaſterii S. Richorii.*

Imperiale nomen ac dignitatem Leonis III. auctoritate conſecutus eſt.

Quid igitur in illa Imperii, ut vulgò vocant, Tranſlatione, ſeu potiùs communicatione, *Carolus Magnus* accepit? Imperiale nomen ac dignitatem & Imperialia inſignia. Cujus auctoritate? *Leonis III.* Pontificis Maximi, qui ipſum coronavit; & Romanis auctor fuit ut ipſum Imperatorem ſalutarent. Teſtis eſt *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Vita Leoois III. *Poſt hæc*, inquit, *adveniente die Natali Domini noſtri Jeſu Chriſti, in jam dicta Baſilica B. Petri Apoſtoli omnes iterum congregati ſunt, & tunc venerabilis almificus Pontifex manibus ſuis propriis pretioſiſſima corona coronavit eum. Tunc univerſi fideles Romani videntes tantam defenſionem & dilectionem, quam erga Sanctam Romanam Eccleſiam, & ejus Vicarium habuit, unanimiter altiſona voce, Dei nutu, atque B. Petri Clavigeri Regni cœlorum, exclamarunt:* Carolo Piiſſimo Auguſto a Deo coronato, Magno, Pacifico Imperatori vita & victoria. *Ante ſacram Confeſſionem B. Petri Apoſtoli plures Sanctos invocantes, ter dictum eſt, & ab omnibus conſtitutus eſt Imperator Romanorum. Illico ſanctiſſimus Pontifex unxit oleo Sancto Carolum, & Excellentiſſimum filium ejus Regem.* Quamquam verò ab omnibus conſtitutum Imperatorem dicat *Anaſtaſius*, facti tamen ducem & auctorem unicum fuiſſe *Leonem* Papam ſignificat, qui ipſum Imperatorem coronavit, applaudentibus quidem univerſis fidelibus Romanis & Novo Auguſto fauſta omnia adprecantibus; ſicque & ſuo conſenſu, & communi lætitiæ ſignificatione ipſum pro ſua parte Imperatorem conſtituentibus.

Teſtis eſt *Eginhardus* in Vita Caroli Magni. *Nec ille*, inquit, *toto Regni ſui tempore quidquam duxit antiquius, quàm ut urbs Roma ſua opera, ſuoque labore veteri polleret auctoritate: & Eccleſia Sancti Petri non ſolùm per illum tuta ac defenſa, ſed etiam ſuis opibus præ omnibus Eccleſiis eſſet ornata atque ditata. Quam cùm tanti penderet, tamen intra 47. annorum, quibus regnaverat, ſpatium, quater tantùm illò votorum ſolvendorum ac ſupplicandi cauſa profectus eſt. Ultimi adventus ſui non ſolùm hæ fuerunt cauſæ, verùmetiam quòd Romani Leonem Papam multis affectum injuriis, erutis videlicet oculis, linguaque amputata, fidem Regis implorare compulerunt. Idcirco Romam veniens propter reparandum, qui nimis conturbatus erat, Eccleſiæ ſtatum, ibi totum hyemis tempus protraxit. Quo tempore & Imperatoris & Auguſti nomen accepit: quod primò in tantùm averſatus eſt, ut affirmaret ſe eo die, quamvis præcipua Feſtivitas eſſet, Eccleſiam non intraturum fuiſſe, ſi Pontificis conſilium præſcire potuiſſet. Conſtantinopolitanis tamen Imperatoribus ſuper hoc indignantibus, magnâ tulit patientiâ, vicitque eorum invidiam magnanimitate, quâ eis proculdubio longè præſtantior erat: mittendo ad eos crebros Legationes, & in Epiſtolis Fratres eos appellando.* Unius Pontificis, non populi Romani conſilium de *Carolo* conſtituendo & coronando Imperatore *Eginhardus* commemorat.

Teſtis eſt *Paulus Diaconus* lib. 23. ubi de *Leone III.* ita ſcribit: *At ille confugit ad Carolum Regem Franciæ; qui ultus eſt inimicos ejus amarè, & reſtituit eum in Sede ſua. Cæterùm vicem Carolo recompenſans, in Imperatorem coronavit eum.* Leonem III. grati animi vicem *Carolo Magno* rependiſſe palam aſſerit, tamque ipſi auctorem fuiſſe Imperialis Dignitatis, quàm ipſi auctor fuit *Carolus* reſtitutionis in Sedem.

Teſtes ſunt Annales Francorum Laureshamenſes qui ſub *Eginhardi* nomine vulgati ſunt. Sic enim habent ad annum DCCCI. *Ipſi autem cùm die ſacratiſſima Natalis Domini ad Miſſarum ſolemnia Baſilicam B. Petri Apoſtoli fuiſſet ingreſſus, & coram altari, ubi ad orationem ſe inclinaverat, aſſiſteret, Leo Papa coronam capiti ejus impoſuit, cuncto Romanorum populo acclamante:* „ Carolo Auguſto a Deo coronato, Magno & pacifico Imperatori Romaoorum, vita & victoria. *Poſt quas laudes, a Pontifice more antiquorum Principum adoratus eſt: ac deinde omiſſo Patritii nomine, Imperator & Auguſtus appellatus.* Carolo Magno Impera-

peratori coronato populus Romanus acclamavit: ſed populi Romani ſuffragia, ut *Carolum* Imperatorem appellaret atque coronaret, Pontifex non rogavit. Eadem habent Aonales Tiliani, Loiſeliani. Fuldenſes, Bertiniani, *Ado Viennenſis*, *&* *Regino Pramienſis* in Chronico.

Idem teſtatur Chronicon Hildensheimenſe his verbis: *Et in die Natalis Domini ante Miſſarum ſolemnia in Eccleſia S. Petel, coram ſacratiſſimum corpus ejus, coronam Imperialem capiti Regis Leone Pontifice imponente, ab ipſo Pontifice, & ab omni populo Romano atque Francorum, Auguſtus appellatur, anno Incarnationis Dominicæ* DCCC. A Pontifice, & a populo Romano & Francorum Auguſtum appellatum *Carolum Magnum* teſtatur iſte Chronographus, ſed a *Leone* ut auctore novæ dignitatis, a populo ut conſentiente, & conſenſum ſuum, quamvis non rogatum, feſtivis acclamationibus ſignificante.

Favet *Otho Friſingenſis* lib. 5. cap. 31. *Anno* inquit, *ab Incarnatione Domini* DCCCI. *Carolus Rex* XXXIII. *Regni ſui anno, a Summo Pontifice, ablato Patritii nomine coronatus, omni populo tunc acclamante:* Carolo Auguſto a Deo coronato, Magno & Pacifico Romanorum Imperatori, vita & victoria. *LXIX. ab Auguſto, Imperator & Auguſtus vocatur. Exhinc Regnum Romanorum, quod a Conſtantino uſque ad id tempus in urbe Regia, ſcilicet Conſtantinopoli, fuit, ad Francos derivatum eſt.*

Id omnium diſertiſſimè aſſerit *Conradus* Abbas Uſpergenſis in Chronico. *Anno Domini* DCCXCVI. *Leo Papa ordinatur. Hic Carolum fecit Imperatorem.* Et ad annum DCCC. ubi de adventu *Caroli Magni* in Urbem, & de purgatione *Leonis III.* ab impactis criminibus ſermonem fecit, hæc habet: *Hucuſque Romanum Imperium a temporibus Conſtantini Magni apud Conſtantinopolim in Græcorum Imperatoribus manſit: ex hoc jam ad Reges Francorum, & ad Imperatores per Carolum tranſiit.* Et ad annum DCCCI. *Carolus Magnus Rex Francorum 73. loco ab Auguſto Romanorum Imperator conſecratus eſt. Cùm enim pro calumnia Leoni Papæ ingeſta Romam veniret, & Natale Domini ibi celebraret, in ipſa die ſacratiſſima ad Miſſarum ſolemnia veniens, dum ante Confeſſionem B. Petri Apoſtoli ab oratione ſurgeret, nihil minùs ſperanti Leo Papa coronam impoſuit, & Imperatorem Romanorum pronuntiavit, & a cuncto Romano populo acclamatum eſt:* Carolo Au„guſto a Deo coronato, Magno & Pacifico Im„peratori Romanorum, vita & victoria. *Poſt quas laudes unctus ab Apoſtolico, & antiquorum more Principum ab eo adoratus, ablato Patritii nomine, Imperator & Auguſtus appellatus eſt.*

Non minùs diſertè *S. Antoninus* Imperium *Carolo Magno* a *Leone III.* collatum teſtatur, aut certè confirmatum; collatum, ſi nomen & inſignia, ipſamque præcellentiſſimam dignitatem attendas; confirmatum, ſi jus ſpectes in Provincias, quas partim hereditate, partim legitimo bello, aut ſpontanea deditione poſſidebat. Ita ille II. P. Chronicorum Tit. 14. Cap. 14. *Carolus Magnus primus Francorum Romanum Imperium accepit, conferente ſibi illud, ſeu confirmante Leone Papa.* Quæ tamen confirmatio neceſſaria non erat ut *Carolus Magnus* Provincias illas jure poſſideret, neque novum ipſi jus contulit in illas ditiones Leo III. ſed jus ipſi legitimo bello, deditione populorum, aut paterna hereditate quæſitum agnovit, ac veneratus eſt, ipſiuſque fidelitati populos adſtrinxit novis auctoritatis Eccleſiaſticæ vinculis.

Græci quoque Scriptores ei ſententiæ ſuffragantur, quæ collatam *Carolo Magno a Leone Papa* Imperatoris dignitatem & appellationem aſſerit. Ita *Zonaras* Tom. III. Annalium de *Leone III.* ſcribit: *Qui cum deinde ſe ad Carolum Francorum Regem contuliſſet, ab illo Sedi Romanæ reſtitutus, inimicos ſuos ultus eſt: ab eoque tempore Româ rerſus Franci potiti ſunt, Carolo a Leone coronato, & Romanorum Imperatore appellato.... Sub Conſtantino & Irene, Papa Leo Francos Romam admiſit. Sic & Italia univerſa, & ipſa Roma ſunt potiti.... Francorum Dux Carolus Imperator Romanorum a Papa Leone, ut dictum eſt, appellatus, miſſis ad Irenem Legatis, nuptias illius ambiit, cùm nec illa ab eo conjugio abhorreret.*

Sed palmare eſt *Innocentii III.* Pontificis Maximi teſtimonium in Cap. *Venerabilem, de Electione.* APOSTOLICA *Sedes*, inquit, *Imperium in perſona Magnifici Caroli a Græcis tranſtulit ad Germanos.*

Idem aſſerit *Clemens V.* in Clementina, *Romani Principes, De Jurejurando:* ECCLESIA *Romana*, inquit, *a Græcis Imperium tranſtulit ad Germanos*, Scilicet ad *Carolum Magnum*, cui Germania parebat univerſa.

Cauſam cur *Leo III.* Imperatoris titulum ac dignitatem cum *Carolo Magno* communicarit, paucis verbis exponit *Sigonius* Libro 4. ad annum DCCCI. *Hanc*, inquit, *Dignitatis Imperatoriæ titulum, cum in Momylle Auguſtulo, ultimo Occidentis Imperatore, ante trecentos fermè annos, ſub Regnum Gotthorum in Italia defeciſſet, in eodem Occidente Pontifex renovavit, ut haberet Eccleſia Romana adverſùs infideles, hæreticos, ac ſeditioſos Tutorem, cujus officium repudiaſſe jampridem Imperator Orientis videretur.*

Nudus titulus Carolo M. a Leone III. non collatus.

Oppidò itaque falluntur, qui nudum titulum *Carolo Magno* a *Leone* Papa collatum volunt, cùm Imperator coronatus eſt. Ipſi collata eſt & dignitas ampliſſima titolo ſublimi reſpondens, Chriſtianæ ſcilicet Reipublicæ ac Eccleſiæ univerſæ, præſertimque Romanæ, Tutoris ac Defenſoris. In hoc Eccleſiam tuendi officio maximè poſita eſt Imperatoris dignitas, cui ſupra cæteros Principes Chriſtianos honoris Primatus adnexus eſt; ita ut cùm ipſe, tum ejus Legati ubique primas teneant. Hoc ſuæ Tuitionis officium, cui deerant pridem Imperatores Orientis alteri demandare poterat Eccleſia Romana & ejus Sponſus ac Præſes, omniumque Chriſtianorum Pater Pontifex Maximus, ut omnes Occidentis populi uno confœderati Imperio, ad propulſandos Infideles, ad compeſcendos Schiſmaticos, ad ſeditioſos comprimendos, qui Eccleſiam, & ejus Caput infeſtarent ac vexarent, magis conſentientibus, ac ferventioribus ſtudiis conſpirarent. Præ Chriſtianis autem Principibus, quorum Dynaſtiæ in Occidente tunc florebant, idoneus maximè digniſſimuſque qui tale munus obeundum ex nova dignitate ſuſciperet, *Carolus* a Summo Pontifice judicatus eſt. Optimè meritus erat de Sede Apoſtolica, cui æquè ac pater *Pippinus* ampliſſimas Provincias attribuerat, Eccleſiæ Romanæ Defenſorem ſe prædicabat, abſque Imperatoris titulo; ardentiſſimo flagrabat zelo fidei, quam victis Saxonibus, Vvilſis, Avaris, ac Mauris, per Germaniam, Panonoias, Hiſpaniam, latè propagarat. Priſcis Romanorum Imperatoribus, quibus Occidens, ſtante Imperii Majeſtate, ceſſerat, ſpatioſiſſima ditionum amplitudine pene par videbatur, urbe etiam Roma, & Romano Ducatu ante quadriennium auctus. Meritò igitur hoc ipſi munus ac dignitatem detulit Summus Pontifex.

Imperatoris dignitas maximè poſita eſt in officio tuendi Eccleſiam.

Munus quidem tuendi Eccleſiam Romanam etiam abſque Imperatoris Titulo, obiere Chriſtianiſſimi Reges, illudque filiis ſuis omnibus in ſolidum *Carolus Magnus* demandavit, etſi unito-diviſum reliquerit Imperium, ut conſtat ex illius Teſtamento. *Super omnia*, inquit, *jubemus, ut ipſi tres fratres curam & defenſionem Eccleſiæ S. Petri ſimul ſuſcipiant, ſicut quondam ab avo noſtro*

Carolo,

Carolo, & beatæ memoria genitore Pippino Rege, & a nobis poſtea ſuſcepta eſt, ut eam cum Dei adjutorio ab hoſtibus defendere nitantur, & juſtitiam ſuam, quantùm ad ipſos pertinet, & ratio poſtulaverit, habere faciant. Ludovicus Pius, cùm Regni ſui portiones *Pippino, Ludovico*, & *Carolo* filiis ſuis attribuit, eamdem Eccleſiæ Romanæ defenſionem ſic illis imperavit: *Super omnia jubemus atque præcipimus, ut ipſi tres fratres curam & defenſionem Eccleſiæ S. Petri ſimul ſuſcipiant, ſicut quondam a proavo noſtro Carolo, & avo noſtro Pippino, & beatæ memoriæ genitore noſtro Carolo Imperatore, & a nobis poſtea ſuſcepta eſt, ut eam cum Dei adjutorio ab hoſtibus defendere nitantur, & juſtitiam ſuam, quantùm ad ipſos pertinet, & ratio poſtulaverit, habere faciant.*

Ludovicus, & *Carolus*, *Ludovici Pii* filii, anno Chriſti DCCCLXVIII. Metis apud *S. Arnulfum* pactiones ſimul cum juramento fecerunt, inter quas hæc legitur in Capitularibus Caroli Calvi: *Mundeburdem autem & defenſionem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ pariter conſervabimus, in hoc ut Romani Pontifices nobis debitum honorem conſervent, ſicut eorum Anteceſſores noſtris Anteceſſoribus conſervaverunt.*

Verùm Eccleſiæ Romanæ defenſio, quam ſibi abſque titulo Imperatoris Reges Francorum ex pietate ſingulari vindicarunt, & filiis commendarunt, Imperatoribus ex officio convenit, & ad glorioſum obeundum munus a Romano Pontifice inaugurantur & coronantur. Hinc *Ludovicus Pius* anno Chriſti DCCCXXXV. ut Aſtronomus in ejus Vita teſtatur, *Miſit Legatos ad Lotharium*, quem in conſortium Imperii ante annos octo aſciverat, & Italiæ Regno præfecerat, *Monens ut memor eſſet, quia quando ei Regnum Italiæ donavit, etiam curam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſimul commiſit, quam ab adverſariis defenſandam ſuſceperat.* Id munus ut exequeretur idem *Lotharius Auguſtus* anno DCCCXXIV. Romam juſſu patris ſe contulerat, ut tumultus poſt mortem *Paſchalis* Papæ exortos ſedaret; Urbiſque & Eccleſiæ Romanæ tranquillitati edita Conſtitutione conſuluit; cujus nonum Capitulum his verbis conceptum eſt: *Noviſſimè præcipimus & monemus, ut omnis homo, ſicut Dei gratiam & noſtram habere deſiderat, ita præſtet in omnibus obedientiam atque reverentiam Romano Pontifici.*

Hoc officium tuendæ Eccleſiæ, præſertim Romanæ, in quo maximè dignitatis Imperatoriæ ſplendor poſitus eſt, & quo jura ac privilegia cætera innixa ſunt, Leo III. *Carolo Magno* contulit cum Imperatorio nomine & inſignibus. Id totum diſertis verbis exprimit *Chronicon Moiſſiacenſe* ad annum DCCCI. *Anno*, inquit, DCCCI. *cùm apud Romam moraretur Rex Carolus, nuncii delati ſunt ad eum dicentes quòd apud Græcos nomen Imperatoris ceſſaſſet, & femineum Imperium apud ſe haberent. Tunc viſum eſt ipſi Apoſtolico Leoni, & univerſis Sanctis Patribus qui in ipſo Concilio aderant,* * *ſeu reliquo Chriſtiano populo*, (ſactum Leonis III. approbanti, & ejus auctoritati ac mandatis obſequenti) *ut ipſum Carolum Regem Francorum Imperatorem nominare debuiſſent: quia ipſam Romam Matrem Imperii tenebat, ubi ſemper Cæſares & Imperatores ſedere ſoliti fuerant, ſeu reliquas Sedes, quas ipſe in Italia & Gallia, necnon & in Germania tenebat. Quia Deus omnipotens has omnes Sedes in poteſtate ejus conceſſit, & ne Pagani inſultarent Chriſtianis: ideo juſtum eſſe videbatur, ut ipſe cum Dei adjutorio, & univerſo populo Chriſtiano petente, ipſum nomen haberet. Quorum petitionem ipſe Carolus Rex denegare noluit, ſed cum omni humilitate ſubjectus Deo & petitioni Sacerdotum, & univerſi Chriſtiani populi, & in ipſa Nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti, ipſum nomen Imperatoris, cum conſecratione Domini Leonis Papæ ſuſcepit. Ex tunc autem Imperator & Auguſtus eſt appellatus ... Magnificatus eſt autem Imperator Carolus ſuper omnes Reges Francorum, qui ante eum fuerunt, divitiis, gloria, honore, & nomine. Item primus ex gente Francorum Cæſar eſt appellatus.*

* *In eo errat quia Concilium ea de re nullum habitum eſt.*

Idem tuendæ Eccleſiæ munus *Ludovico Pio*, Caroli Magni filio *Stephanus V.* confirmavit, cùm ipſum Remis *in Imperii honorem conſecravit*: ut ſcribit *Carolus Calvus* ad *Nicolaum Primum*. Idem Lothario Ludovici Pii filio confirmavit *Paſchalis* Papa, cùm ipſum Romæ Imperatorem coronavit, teſte *Agobardo* in Epiſtolà ad Ludovicum Pium. *Conſortem*, inquit, *nominis veſtri factum Romam miſiſtis, a Summo Pontifice geſta veſtra probanda & firmanda.* Unde *Paſchaſius* in Vita *Walæ* Abbatis *Lotharium* Ludovico patri dixiſſe refert: *Ad eamdem Sedem* (nempe Romanam) *clementer me veſtra Imperialis Sublimitas miſit ad confirmandum in me quicquid pia dignatio veſtra decreverat, ut eſſem ſocius & conſors non minùs ſanctificatione, quàm poteſtate & nomine. Unde quia coram ſancto Altare, & coram ſancto Corpore Beati Petri Principis Apoſtolorum, a Summo Pontifice, veſtro ex conſenſu & voluntate, Benedictionem, honorem, & nomen ſuſcepi Imperialis officii, inſuper diademata capitis, & gladium ad defenſionem ipſius Eccleſiæ & imperii veſtri, nemo vobiſcum magis, qui eum, quàm ego, defendere velit aut debeat.*

Idem munus *Ludovico* Lothario filio confirmavit *Leo Quartus*, cùm ipſum Imperatorem unxit, ut teſtantur Annales Bertiniani ad annum 851. *Lotharius*, inquiunt, *filium ſuum Ludovicum Romam mittit. Qui a Leone Papa honorificè ſuſceptus, & in Imperatorem unctus eſt.*

Iſtud munus Carolo Calvo promiſit Hadrianus II. ad eum ſcribens in hæc verba: *Vobis confitemur devovendo, & noteſcimus affirmando, ſalva fidelitate Imperatoris noſtri, quia ſi ſuperſtes ei fuerit veſtra Nobilitas, vita nobis comite, ſi dederit nobis quiſlibet multorum modiorum auri cumulum, numquam acquieſcemus, expoſcemus, aut ſponte ſuſcipiemus alium in regnum & Imperium Romanum, niſi Te ipſum ... Si contigerit Te Imperatorem noſtrum vivendo ſupergredi, Te optamus, omnis Clerus & Plebs, & Nobilitas totius orbis & urbis, non ſolùm Ducem & Regem, Patritium & Imperatorem, ſed in præſenti Eccleſiæ Defenſorem*, &c. * Epiſt. 17.

Id munus eidem Carolo contulit *Joannes VIII.* cùm ipſum Imperatorem creavit & coronavit, ut conſtat ex Synodo Ticinenſi, in qua Italici Regni Epiſcopi & optimates ſic novum Imperatorem allocuti ſunt: *Quia divina pietas Vos BB. Principum Apoſtolorum Petri & Pauli interventione per Vicarium ipſorum, Dominum videlicet Joannem Summum Pontificem & univerſalem Papam ſpiritualemque Patrem veſtrum ad profectum Sanctæ Dei Eccleſiæ, noſtrorumque omnium invitavit, & ad Imperiale culmen Sancti Spiritùs judicio provexit: Nos unanimiter Vos Protectorem, Dominum & defenſorem omnium noſtrûm eligimus.*

Idem conſtat ex Synodo Pontigonenſi, in qua Ciſalpini Epiſcopi & Proceres ſic locuti ſunt: *Sicut Dominus Joannes Apoſtolicus & univerſalis Papa primò Romæ elegit, atque ſacra unctione conſtituit, omneſque Italici Regni Epiſcopi, Abbates & Comites & reliqui omnes qui cum illis convenerunt, Dominum noſtrum glorioſum Imperatorem Carolum Auguſtum unanimi devotione elegerunt ſibi protectorem ac defenſorem eſſe: ita & nos pari conſenſu ac concordi devotione eligimus & confirmamus.*

Idem conſtat ex *Joanne VIII.* in Romana Synodo de *Carolo Calvo* dicente: *Non ſic perpetuus Auguſtus ad tanta faſtigia ſe velut improbus intruſit non tamquam importunus fraude aliqua, vel prava machinatione, aut inhianti ambitione ad Imperialem apicem adſpiravit. Abſit. Neque enim ſibi honorem præſumptuosè adſumpſit ut Imperator fieret: ſed tamquam deſideratus, optatus, poſtulatus a nobis & a Deo vocatus, & honorificatus, ad defendendam Religionem, & Chriſti utique ſervos tuendos, humiliter atque obedienter acceſſit, operaturus & roboraturus in Imperio ſummam pacem, & in Eccleſia Dei juſtitiam & exaltationem. Niſi enim nos talem ejus cognoviſſemus intentionem, numquam animus noſter tam promptus fuiſſet ad ejus promotionem.* Et infra: *Quod jam in Romana Eccleſia, quæ eſt Magiſtra Mater & Caput Eccleſiarum, auctore Deo, famulatûs noſtri miniſterio geſſimus, preces benedictionis fundentes, & coronam imponentes ſceptri, & diadema Imperii etiam hic in ſancta ac generali fraternitatis noſtræ Synodo, iterato cordis affectibus, & oris vocibus & manûs ſubſcriptionibus roboremus.* Et infra: *Piiſſimi & Sereniſſimi Spiritalis filii noſtri Caroli magni & pacifici Imperatoris ad Imperialia ſceptra electionem, & promotionem ante mundi quidem ordinem divinitus ordinatam, nuper autem per miniſterium noſtræ Mediocritatis exhibitam, annuente Deo ex tunc & nunc & in perpetuum firmam & ſtabilem decernimus permanſuram.*

Ad hoc Defenſoris Eccleſiæ munus obeundum eumdem Imperatorem adhortabatur laudatus Pontifex Epiſtolâ LIV. his verbis: *Divina ideo Majeſtas Excellentiam veſtram præ cæteris elegit Romani Imperii altitudine ſublimare, Auguſtalique voluit diademate coronare, ut Deo noſtro clementer auxiliante, potentia veſtra brachio triumphali Eccleſiam Chriſti voce ſupra petram veræ fidei fundatam tueremini ſemper, & ab immani Paganorum infeſtatione pio mentis defenderetis tatuitu.*

Id muneris conſecutus eſt *Carolus Craſſus*, cùm a *Joanne VIII.* Sedis Apoſtolicæ Præſule, & Senatu Romano Imperator creatus eſt anno 881. ut *Regino teſtatur.*

Idem munus a *Formoſo* Papa obtinuit *Arnulfus*, cùm ab ipſo ante Confeſſionem *Sancti Petri* coronatus, Imperator creatus eſt, eodem *Reginone* teſte ad annum 896, & *Ottone Friſingenſi*, Lib.6. Cap.13.

Ad id muneris electus eſt *Otto Magnus*, cùm a *Joanne XII.* creatus eſt Imperator anno nongenteſimo ſexageſimo-ſecundo, ut *Regino* Lib. 11. Chronici teſtatur. *Romæ*, inquit, *favorabiliter ſuſceptus, acclamatione totius Romani Populi & Cleri, ab Apoſtolico Joanne Imperator & Auguſtus vocatur & ordinatur.* Idem aſſerit *Luitprandus* coævus Auctor Lib. 6. Cap. 6. ubi poſtquam præmiſit *Ottonem* Regem Italiam a *Berengarii* & *Adelberti* liberaſſe tyrannide, hæc ſubdit: *Romam adiit, ubi miro ornatu, novoque apparatu ſuſceptus, ab eodem Summo Pontifice & univerſali Papa Joanne unctionem ſuſcepit Imperii. Cui non ſolùm propriis reſtituit, verùmetiam ingentibus gemmarum, auri, & argenti muneribus ipſum honoravit.*

Idem aſſerit *Ditmarus* Lib. 2. Chronicorum. *Inſuper*, inquit, *benedictionem a Domino Apoſtolico Joanne*, cujus *rogatione huc venit, cum ſua conjuge anno Regni ejus* XXVIII. *promeruit Imperialem, ac Patronus Romanæ effectus Eccleſiæ*, &c.

Ante biennium Romanę Eccleſiæ defenſionem legatis Apoſtolicis *Otto* juraverat. Hujus Formula juramenti legitur apud *Grattianum*, Diſtinctione ſexageſima-tertia, Cap. *Tibi Domino.*

Ad idem tuendæ Eccleſiæ munus deſignatus eſt *Otto II.* a *Joanne XIII.* Pontifice Maximo, anno nongenteſimo ſexageſimo-ſeptimo. Id teſtatur *Vvitichindus* Lib.3. Annalium. *Mane autem jam facto, licèt jam olim iunctus eſſet in Regem, & a Beato Apoſtolico deſignatus in Imperatorem, ſpei unica totius Eccleſiæ, Imperatoris filio, ut juſſio certatim manus dabant, fidem pollicentes, & operam ſuam contra omnes adverſarios ſacramentis militaribus confirmantes.*

Sic *Otto III.* a *Gregorio V.* creatus eſt Imperator, ut *Lambertus Schafnaburgenſis* ad annum nongenteſimum nonageſimum-ſextum teſtatur his verbis: *Otto Rex contra Creſcentium Romam venit, ubi & Brunonem in Sede Apoſtolica conſtituit, a quo & ipſe Imperator factus eſt.*

Jus denique Romani Pontificis in confirmatione & inauguratione Imperatorum ad Chriſtianæ Reipublicæ, & Eccleſiæ Romanæ defenſionem agnoſcit *Glaber Rodulfus* Lib. 1. Hiſtoriæ Cap. 5. *Illud*, inquit, *nimirum condecens ac perhoneſtum videtur, atque ad pacis tutelam optimum Decretum, ſcilicet ut ne quiſquam audacter Romani Imperii ſceptrum præproperus geſtare Princeps appetat, ſeu Imperator dici aut eſſe valeat, niſi quem Papa Sedis Romanæ morum probitate delegerit aptum Reipublicæ, eique commiſerit inſigne Imperiale. Cùm videlicet olim ubique terrarum quilibet Tyranni ſeſe procaciter impellentes ſæpiſſimè fiat Imperatores creati. Atque eo minùs apti Reipublicæ, quò conſtat eos tyrannide, quàm pietatis auctoritate proceſſiſſe.*

SCHOLION.

In hac Diſſertatione Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Leo Tertius non tranſtulit Imperium a Græcis ad Francos.* Tota Diſſertatio (inquiunt) expungenda.

R. Mera facti quæſtio. Iſtud Hiſtoriæ caput invictis argumentis probavi. De quo Vir Eruditus Franciſcus Feu Doctor Theologus Sacræ Facultatis Pariſienſis & SS. Gervaſii & Protaſii in Urbe Regia Paſtor ita ſcripſit in Tractatu De Legibus nuper edito, Quæſtione IV. Articulo IV. pag. 139. & 140. *Ex hac ſalutatione Græcis Imperatoribus nihil fuit auctoritatis ademptum; nulla quoque Ditionum Imperio Conſtantinopolitano ſubditarum Irene tunc imperanti fuit erepta, nec vel ulla urbs. Carolus enim ſuprema poteſtate non modò in Longobardia, Italia & Roma, sed & in Germania, Gallia, & Hiſpania jam pollebat, inquit Annaliſta Moiſſiacenſis, qui refert Imperatorem ideireo dictum fuiſſe a Romanis, quia Romam Imperii Matrem & Imperatorum Sedem, & alias Germaniæ, Galliæ, & Italiæ tenebat.... Nihil etiam auctoritatis ex Auguſti nomine & impoſitione coronæ Carolus Magnus conſecutus eſt, ſicut nec quidquam amplitudinis ſibi comparavit ex inunctione ab Hadriano I. accepta... Nihil auctoritatis a Leone III. ſubdito ſuo Carolum Magnum accepiſſe, mirificè iterum illuſtrat regiminis & heredibus filiis Regni concedendi ratio. Romanum enim Ducatum & cæteras ſibi ſubjectas Provincias, antequam diceretur Auguſtus, adminiſtravit, ut eas exinde rexit, ſcilicet ut ſupremus Dominus. Et ſicut priùs quàm Auguſtus Romæ ſalutaretur, Aquitaniæ Regnum Ludovico primogenito contulerat, non conſulto Summo Pontifice; ita & poſtmodum anno Imperii ſexto inter filios ditiones fuit partitus, dixitque Ludovicum Imperatorem: & patris veſtigiis inhærens Ludovicus eamdem Dignitatem in Lotharium tranſtulit, & in Ludovicum filium ſuum poſt Lotharium:* Quod & Hadrianus II. Epiſtolâ XIX. *ad Proceres Regni Lotharii fratris Ludovici ut hereditarium jus commendat.* Cæterùm Carolum Magnum Leonis III. auctoritate Imperiale nomen ac dignitatem conſecutum

ſcri-

ſcripſi ac probavi: Nudum titulnm Carolo Magno a Leone III. non collatnm, ſed & dignitatem amplisſimam titulo ſublimi reſpondentem. Jus Romani Pootificis in confirmatione & inaugurationε Imperatornm ad Chriſtiaoæ Reipublicæ & Eccleſiæ Romanæ deſenſionem aſſerui. Cur igitur hæc Diſſertatio Religioſis Cenſoribus expungenda videtur?

ANIMADVERSIONES in Translationem Imperii a Græcis ad Carolum Magnum.

DE hac Translatione a Græcis ad Carolum Magnum diſſerentes in diverſas abiere opiniones. Quidam dixerunt Leonem Pontificem nudum titulum, vacuumque nomen Carolo contuliſſe, nihilque, nomine Imperatoris excepto ipſi addidiſſe quod aotea non haberet. Ita docuit Matthias Flaccus Illiricus e Secta Lutherana, contra qoem Bellarminus librnm ſcripſit, *de Imperii tranſlatione*. Opinionem Illirici amplexus eſt Maimburgus *Iſtor. Iconocl. l. 4. ad an.* 800. atque eiſdem accedere videntur Franciſcus Feu, quem Natalis refert in Scholio, & Thomasſinus *Vet. & Nov. Eccl. Diſcipl. p. 3. l. 1. c. 29. n. 11.* cùm & ipſi in eo obſervando, cum Illirico, & Maimburgo immorentur, quòd Carolus præter inſignia nudamque ceremoniam, nollam novarum provinciarum acceſſionem obtinuerit. Natalis verò ne ſolummodo vacuum nomen Carolo tributum dicat, dum a Leone fuit Imperator ſalutatus, affirmat ita novo titulo condecoratum, ut quod proprinm Imperatorum erat, defenſoris ſcilicet eccleſiæ, officium ſuſciperet: ex quo nil temporale a Pontifice obtinuiſſe ſeſe ſentire oſtendit. Boſſuet verò *p. 2. l. 6. c. 38.* agnoſcit quidem tunc Carolo delatum fuiſſe Occidentis Imperinm, ſed id pręſtitutum dicit per electionem Populi Romani, Leone Pontifice non ex Chriſti Vicarii poteſtate agente, ſed ea auctoritate, quam ut nrbis Caput habebat. Putat proinde, defuncto Conſtantinopoli Conſtantino Irenes filio, potuiſſe Romanos in Occidente novum Imperatorem cooſtituere, eo maximè quòd abſque Francorum auxilio Reipublicæ ſalus in ſummo periculo verſabatur; ac proindo in ea electione romanum Pontificem Capitis Civitatis munns exercniſſe.

§. I.

Dum Carolus Magnus ſalutatus fuit Imperator, non accepit vacuum Imperatoris nomen, neque ſolum Eccleſiæ Defenſoris officium.

CArolo Magno in Imperatorem electo novum jus, novamque auctoritatem acceſſiſſe ex eo ſatis Hiſtorici demonſtrarunt, quia communi ferè omnium voce affirmarunt, tunc Græcorum, quod in Occidente habebant Imperinm, ad Carolum Magnum fuiſſe tranſlatum: at Imperium, quo Gręci potiebantur in Occidente, non nudum ſanè erat vacuumque nomen, omni pene jure deſtitutnm, nudaque ceremonia. Aliis placet dicere non fuiſſe in Carolum Magnum Occidentis Imperium tranſlatum, cùm etenim jamdiu extinctum conſiderent, nil fuiſſe dicunt quod transferretur. Renovatum ergo in Carolo aſſerunt; quapropter in Caroli numiſmatibus legebatur: *Renovatio Imperii*: quod explicans Sigonius *l. 4. de Regno Italiæ ad an.* 801. ita ſcribit: *Hunc dignitatis imperatoriæ titulum, cùm in Momyllo Auguſtulo, ultimo Occidentis Imperatore ante trecentos fermè annos ſub regnum Gothorum in Italia defeciſſet, in eodem Occidente Pontifex renovavit, ut haberet Eccleſia Romana adversùs infideles, hæreticos, & ſeditioſos Tutorem, cujus officium repudiaſſe jampridem Imperator Orientis videretur.* Quod ergo jamdiu extinctum jacuerat Imperium, redivivum vidit Occidens in Carolo: ſicut autem non inane Imperatoris nomen Occidentis Cæſares obtinueraot, ita nec ſolnm inane nomen Carolo tributum. Ad hæc confirmanda obſervant poſtea Carolum Calvum a Jo. VIII. Romæ Imperium obtinuiſſe, illudqne iterum fuiſſe illi aſſertum & confirmatum a PP. Synodi Ticinenſis, adſtante eodem Jo. VIII. Verùm dum confirmarunt, inſuper declararunt Imperatoris coronationem non fuiſſe nudum miniſterium, ac ritum externum, *ſed veram electionem, approbationem, & ſecundùm priſcam conſuetudinem provectionem ad imperii romani ſceptra.* Acta verò hujus ſynodi receperunt Epiſcopi Galliæ in Concilio Pontigonenſi, act. 2. Videndi Aimoinus l. 5. cap. 33. Baronius ad an. 876. & 877. Gretſerus apolog. Baron. c. 15.

Animadvertendum deinde Græcos ægrè tuliſſe hanc Imperii ad Carolum tranſtationem; ne autem pax torbaretur Carolus tranſigendum putavit cum Nicephoro Logotheta, qui poſt Conſtantinum & Irenem Græcum Imperium invaſerat. Ita autem tranſactum eſt, ut Neapoli, Sicilia, Calabria, Apulia retentis, cætera omnia Imperatoris jure Carolum poſſidere Nicephorus agooſceret, *Maymburg. l. 4. hiſt. Iconoclaſt.* Illud proinde jus, quod antea Græci in Occidente habebant, in Carolum transſerri paſſi ſunt: quod profectò non erat nudum vacuumque nomen. Neque etiam præterenndum, narrare Eginhardum in vita Caroli, adeo ipſum Imperatoriam Dignitatem averſatum eſſe, ut ingenuè faſſus fuerit ſe nequidem eccleſiam iogreſſurum, ſi conſilium Papæ prævidiſſet. Dum verò quidquid Imperatoris erat jam Carolus poſſediſſet, nec illi niſi inane nomen eſſet ſuperaddendum, non tam grave Caroli humilitati Imperatoris titulus viſus fuiſſet. Inſuper ſi, ut meditatus eſt Natalis, nil aliud a Pontifice, illum ad Imperium evehendo, erat conferendum, quàm Defenſoris eccleſiæ munus, & officium, opinari ne fas eſſet Carolum ſe ſubducturum, ne eccleſiæ defenſor inauguraretur?

Hæc palam videntnr oſtendere Carolom io Imperatorem ſalutatum, non nudum hujus dignitatis nomen obtinuiſſe, nec ſolius eccleſiæ defenſoris munere exornatum, ſed verè id conſequutum ut non ſolùm Regis, & Patricii Romani nomine, ſed novo etiam Imperatoris & Auguſti titulo ea, quæ retinebat, poſſideret; illis ſuperadditis præcedentiæ & ſuperioritatis prærogativis, quæ ſolam imperatoriam majeſtatem comitabantur. Et quidem obſervant tunc temporis Scriptores Imperatorem etiam Regibus quodammodo imperaſſe; unde legitur Legatos Henrici II. Imperatoris ad Concilium Turonenſe miſſos, graviter conqueſtos eſſe de Ferdinando Magno Caſtellæ, & Legionis rege, quia jura ſibi nomenque Imperatoris vindicaverat, & Henrico Imperatori parere renuebat: unde factum eſt, Victore II. Pontifice agente, Imperatoris titulum dimiſiſſe. Id etiam conſequutum eſſe Carolum cum imperatoria dignitate dicunt, ut ſuo Imperio ea quoque addere poſſet, quæ ad ipſum pertinebant, & nondum in ſuam ditionem redegerat.

§. II.

Carolus Magnus non fuit electus Imperator a Populo Romano.

ILlud in primis obſervandum omnium ſæculorum hiſtoriis inſtrui, ferè numquam Senatum Populumque Romanum imperatoriam dignitatem alicui conceſſiſſe, ſed omnes Cæſares vel ſucceſſione, vel a principe, aut exercitu fuiſſe ad Imperii thronum ſublatos: minimè ergo veroſimile eſt tunc Senatum, Populumque Romanum, vix umbram antiquæ poteſtatis retinentem, auſum eſſe Imperatorem eligere. Quòd ſi etiam ultro daremus ejuſdem Populi Senatûſque dono Carolum Romanam civitatem habuiſſe, non proinde imperialem dignitatem ex hoc obtinuiſſe dicendum eſſet; neque etenim imperialem dignitatem romanæ urbis dominio alligatam vel ſomniando quis diceret.

Ita deinde Caroli electionem in Imperatorem omnes narrant, ut Romani quidem Populi plauſum acclamationemque referant, non verò ab ipſo eamdem electionem pendidiſſe. Unicum referam Anaſtaſium Bibliothecarium in vita Leonis tertii, cujus verba & ipſe Natalis recenſet: *Tunc*, ait, *venerabilis almificus Pontifex manibus ſuis propriis pretioſiſſimâ coronâ coronavit eum. Tunc univerſi fideles Romani, videntes tantam defenſionem & dilectionem, quam erga ſanctam Romanam Eccleſiam, & ejus Vicarium habuit, unanimiter altiſona voce, Dei nutu, atque B. Petri Clavigeri regni Cœlorum exclamarunt: Carolo piiſſimo Auguſto a Deo coronato, Magno, Pacifico Imperatori, vita, & victoria.* Idem confirmant Annales Laureshamenſes, Chronicon Hildensheimenſe, Otto Friſingenſis, Conradus Abbas Urſpergenſis in Chronico, & Zonaras apud eumdem Natalem. Meminere quidem omnes feſtivarum acclamationum, ſed poſtquam coronâ a Leone redimitum viderunt; quod quamvis ſit proprii conſensûs, ac geſtientis animi ſignum exhibere, ſanè non eſt aliquem ad regiam vel imperialem dignitatem evehere. Ita nullum habet vox populi locum in Pontificis, Regumque electione, eo quòd feſtivis acclamationibus plaudat Pontifici, vel Regi, quem in ſignum jam adeptæ dignitatis videt coronatum. Sicut autem hujus rei Scriptores nil aliud tribuunt Populo Romano quàm poſt ipſius inaugurationem Carolo acclamaſſe, ita dum hujus facti auctorem recenſent, ſolius Pontificis Leonis meminere. Unde Natalis poſtquam verba Anaſtaſii retulit, ita ſubdit: *Quamquam verò ab omnibus conſtitutum Imperatorem dicat Anaſtaſius, Facti tamen ducem, & auctorem unicum fuiſſe Leonem Papam ſignificat.*

Sed & quę apud Natalem deſiderantur hìc addam. Referente igitur Baronio ad an. 871. Baſilius Macedo Orientis Imperator, cùm ægerrimè ferret ad Francos Occidentis Imperium fuiſſe tranſlatum, graviter hac de re conqueſtus eſt per ſuos Legatos cum Ludovico II. Caroli pronepote; rogavitque ut Imperatoris nomine deinceps abſtineret, cûm onus tantùm eſſet Imperator, qui Orientem ac Occidentem moderaretur. Verùm Ludovicus Autprandum Legatum ſuum Conſtantinopolim deſtinavit, cum acri Apologeticâ epiſtolâ ad Baſilium, quam integram refert Baronius, ubi inter alia hæc habentur: *Et ipſi Patrui noſtri glorioſi Reges abſque invidia Imperatorem nos vocitant, attendentes ad unctionem & ſacrationem, qua per ſummi Pontificis manus ſumus ad hoc culmen provecti. Præterea mirari ſe dilecta fraternitas tua ſignificat, quod non Francorum ſed Romanorum Imperator appellemur: ſed ſcire te convenit, quia niſi Romanorum Imperator eſſemus, utique nec Francorum. A Romanis enim hoc nomen & dignitatem aſſumpſimus, quorum gentem & urbem divinitas gubernandam, & matrem omnium Eccleſiarum Dei defendendam atque ſublimandam ſuſcepimus, ex qua & regnandi prius, & poſtmodum imperandi auctoritatem proſapia noſtra ſeminarium ſumpſit. Nam Francorum Principes primò Reges, deinde verò Imperatores dicti ſunt hi dumtaxat, qui a Romano Pontifice ad hoc oleo ſancto perfuſi ſunt — Præſertim cùm tales ſæpe ad Imperium ſunt aſciti, qui nulla divina operatione per Pontificum miniſterium propoſiti, ſolùm a Senatu & Populo imperatoria dignitate potiti ſunt: nonnulli verò nec ſic, ſed tantùm a militibus ſunt clamati, & in Imperio ſtabiliti, aut alio modo ad Imperii Romani ſceptra promoti ſunt. Porro ſi calumniaris Romanum Pontificem, quod geſſerit, calumniari poteris & Samuël quòd ſpreto Saule, quem ipſe unxerat, David in regem ungere non renuerit. Sed interim ſi paginas revolvas græcorum annalium, & ſi quæ a veſtratibus Pontifices Romani pertulerunt, perſcruteris, profectò invenies, unde illos juſtè non valeas redarguere, unde meritò apoſtatis deſertis adhæſerunt genti adhærenti Deo, & ipſius regni fructus facienti.* Hujus epiſtolæ verba meditanti ſtatim apparet Ludovicum ad unum Romanum Pontificem referre ſe, ſuoſque Prædeceſſores Imperium obtinuiſſe; atque ubi alios dicit a Senatu, Populo, Exercitu, aliove modo imperium adeptos eſſe, ſibi ſuæque proſapiæ imperandi jus adveniſſe dicit divina operatione per miniſterium Pontificum, ſacramque unctionem. Unde Spondanus ad an. 871. n. 3. poſtquam præfatarum literarum ſummam retulit, ita ait: *Ludovicus miſſo ad Baſilium Imperatorem Legato acrem ſatis dedit epiſtolam apologeticam, quâ inter alia multa ſatè oſtendit, ejuſmodi appellationem Baſilei non eſſe peculiarem Græcis Imperatoribus, ſed etiam competere aliis Principibus, maximè verò Francis, qui eam dignitatem accepiſſent a Sede Apoſtolica ob egregiam ipſorum fidem in Deum, & Eccleſiam Romanam.*

Hæc ſatis innuunt quomodo ſint intelligenda ea, quæ refert Boſſuet de electione facta a Populo Romano, dum Carolus ſalutatus eſt Imperator. Cùm tam clarè uni Leoni adſcribatur, ac ab eo tantùm acceptam agnoverint ipſi Galli Imperatores, intelligendum eſt hujuſmodi electioni populum ſuffragatum eſſe, quatenus gratanter acceptum habuerit, quòd Pontifex imperiali corona Carolum redimiverit, ac feſtivis acclamationibus eumdem Carolum in Imperatorem ſalutaverit. Et revera nil aliud referont omnes illi, qui ea, quæ evenere in Caroli ad Imperium electione poſterorum memoriæ demandarunt.

Quo verò jure Leo Carolum Imperiali dignitate exornaverit, non vacat hìc inquirere, cùm modò ſolùm quid factum fuerit expendamus. Nemo autem negaverit tunc tales rerum fuiſſe circumſtantias, ut neceſſe ſaltem eſſet ſapienti interpretatione a rigore legum diſcedere, cum ita neceſſitas bono publico providendi expoſceret. Et quidem nemo eſt qui ignoret arianam, iconoclaſticamque hæreſes juncto fœdere enormiter adverſùs Catholicam Fidem tunc pugnaſſe. Italia per quadringentos ferè annos infinita pene mala perpeſſa fuerat a Græcis, Gothis, Longobardis; nec ſolùm externo, ſed etiam civili bello ſæpe lacerata ingemuerat. Roma ſæpe prope, ſæpe intra mœnia ab hoſte infenſiſſimo territa fuerat & expoliata. Civiles etiam factiones adeo in ea proceſſerant, ut homines ad exceſſum improbi Leonem Pontificem ſacras Litanias obeuntem aggreſſi fuerint, ac linguâ amputatâ oculis orbaverint. Græcorum etiam inſidiæ erant pertimeſcendæ, cùm non ſemel Romanos Pontifices

vità

vitâ expoliaviſſent. Longobardi, aliique, quamvis Francorum copiis pene deleti, nihilominus ad nova bella redituri prævidebantur, ſtatim ac hi, quorum metuebant arma, Italiam deſeruiſſent. Saracenis, Bulgaris aliiſque Græciam vaſtantibus, ita Orientale Imperium proſtratum jacebat, ut nec ſibi ſufficeret. Deſperata igitur a Græcis ope, Leo ab hoſtibus elapſus, & a Carolo Romam reductus, in ejuſdem Caroli caput coronam Imperii depoſuit; ita ſuccurrendum ratus Eccleſiæ a tot hoſtibus divexatæ, ac Italiæ a ſolo Carolo auxilium expectanti.

DISSERTATIO II.

De Ludovici Pii Imperatoris Exauctoratione, & Reſtitutione.

Synodus Compendienſis Ludovicum Auguſtum non depoſuit: nec illius deponendi ſibi tribuit auctoritatem.

I. QUÆ *Ludovici Pii* exauctorationem præceſſere, in Synopſi expoſuimus, *Judithæ* Imperatricis velationem & exilium, ipſius *Ludovici* detentionem a *Lothario* filiorum maximo: nunc de illius exauctoratione agendum eſt, & popularis opinio evertenda, quæ ipſum in Synodo Compendienſi ab Epiſcopis exauctoratum aſſerit. Nonnulli quidem Epiſcopi nefariæ conjurationis in *Ludovicum Auguſtum* conſcii, vel etiam incentores fuere; *Ebo* ſcilicet Remenſis, *Agobardus* Lugdunenſis, *Bernardus* Viennenſis Archipræſules. Participes fuere ſceleris, quicumque Lotharii factioni adhæſerunt, & Pium Imperatorem vexarunt in Synodo Compendienſi. Execranda eſt in ſempiternum tempus illius Synodi temeritas & iniquitas. Sed fatendum, quòd res eſt, illam abdicandi Imperatoris auctoritatem ſibi non tribuiſſe. Id præcipuè hac in Diſſertatione demonſtrandum ſuſcipio ex coævis aut ſupparibus Auctoribus: ſed & alia ad vindicandum a calumnia Pium Imperatorem, & Auguſtam ejus Conjugem adjiciam.

II. Horum ducit agmen *Theganus* Chorepiſcopus Trevirenſis, qui Opus ſuum *De Geſtis Ludovici Pii* ipſo vivente conſcripſit, & ad annum dumtaxat Imperii ejus XXIII. perduxit, ut ipſemet teſtatur Cap. ultimo. Is porro *Ludovicum Pium* ante fuiſſe exauctoratum a *Lothario* filio, quàm celebraretur Synodus Compendienſis, non obſcurè ſignificat. *Poſt Paſcha* (inquit Cap. XLII.) *audivit quòd iterum filii ſui ad eum venire voluiſſent non pacificè. Qui congregavit exercitum, & perrexit obviam eis uſque in campum magnum, qui eſt inter Argentariam & Baſileam, qui uſque hodie nominatur Campus Mendatii, eo quòd ibi plurimorum fidelitas extincta ſit. Filii autem ejus perrexerant ei obviam cum Gregorio Romano Pontifice, & quicquid poſtulabant, nihil erat eis pater conſentiens. Non poſt multos dies venerunt ad colloquium Imperator & jam dictus Pontifex ... Tunc conſiliati ſunt nonnulli ut Imperatorem derelinquerent, & ad filios ejus pervenirent, in primis illi qui eum antea offenderant, cæteris ſequentibus. Quadam nocte maxima pars dimiſit eum, & tentoria eorum derelinquentes, pervenerunt ad filios. In craſtinum verò aliqui, qui remanſerant, venerunt ad Imperatorem. Quibus præcepit dicens: Ite ad filios meos: Nolo ut ullus propter me vitam aut membra dimittat. Illi infuſi lacbrymis recedebant ab eo ... Non multo tempore poſtea, ſuſceperant patrem, & duxerunt eum cum illis. Quo facto diviſerunt ſe ibi. Pippinus perrexit in Aquitaniam, Ludovicus in Bavariam.*

Cap. XLIII. *Lotharius verò duxit ſecum Patrem ad Compendium Palatium, & ibi valde afflixit eum cum Epiſcopis, & cæteris nonnullis: ſuſſerunt enim eum ire in Monaſterium, & ibi eſſe omnibus diebus vitæ ſuæ. Quod ille renuens, non conſenſit voluntati eorum. Omnes enim Epiſcopi moleſti fuerunt ei, & maximè hi quos ex ſervili conditione honoratos habebat, cum his qui ex barbaris nationibus ad hoc faſtigium perducti ſunt.*

Cap. XLIV. *Elegerunt tunc unum impudicum & crudeliſſimum, qui dicebatur Hebo Remenſis Epiſcopus, qui erat ex originalium ſervorum ſtirpe, ut eum immaniter afflixiſſet cum confinctionibus cæterorum. Inaudita locuti ſunt, inaudita fecerunt, quotidie improperantes ei. Abſtulerant ei gladium de femore ſuo, judicio ſervorum ſuorum induentes eum cilicio. Tunc impletum eſt elogium Jeremiæ Prophete dicentis:* Servi dominati ſunt noſtri. *O qualem remunerationem reddidiſti ei! Fecit te liberum, non nobilem, quod impoſſibile eſt poſt libertatem. Veſtivit te purpura & pallio, & tu eum induiſti cilicio. Ille perduxit te immeritum ad culmen Pontificale: tu eum falſo judicio voluiſti expellere a ſolio patrum ſuorum .... Deus manifeſtavit malitiam tuam, & conſervavit illi Regnum & gloriam ſuam. Crudelis! adhuc imperfectum eſt maonicum judicium tuum. Neceſſe eſt enim ut perfectum fiat judicium ad majorem ignominiam tuam. Patres tui fuerunt Paſtores caprarum, non Conſiliarii Principum. Tu cum cæterorum judicio Jeſſe a Sacerdotio depoſuiſti. Nunc iterum revocaſti eum in gradum priſtinum. Aut tunc, aut nunc falſum judicium exhibuiſti.* Theganus filios Ludovici Auguſti ipſum abdicaſſe disertè ſignificat; ſiquidem Exercitum, Proceres ac Populum ab ejus fidelitate abſtraxerunt, ope & malis artibus conjuratorum, qui pravis conſiliis ad defectionem eos ſolicitabant. *Lotharium* duxiſſe patrem captivum ad Palatium Compendienſe, & ibi eum valde afflixiſſe, Epiſcopis cooperantibus. Vexationis illius ſummam ad duo refert capita. Primum eſt, quòd ipſum compellere voluerint ut in Monaſterium iret, ibique attonſus, Monaſticam Vitam profiteretur, ne ad Imperii adminiſtrationem regredi poſſet. Secundum eſt, quòd multis ipſi objectis criminibus, eum publicæ Pœnitentiæ addixerint, auferentes ei gladium de femore, & induentes eum cilicio. Hæc Synodi Compendienſis facinora. Quòd verò Imperatorem abdicarit, aut illius abdicandi poteſtatem ſibi tribuerit, ex *Thegano* colligi non poteſt. *Eboni* quidem improperat quòd Imperatorem falſo judicio voluerit expellere a ſolio patrum ſuorum; ſed *Ebonis* & paucorum Epiſcoporum conjuratorum crimen in Synodum Compendienſem refundi non debet, quæ nullum edidit de exauctoratione Imperatoris Decretum, nec de ea ullatenus egit. Voluit autem *Ebo* eum a ſolio patrum ſuorum falſo judicio expellere, quia Lotharianæ factionis incentor fuit, & auctor publicæ Pœnitentiæ *Ludovico Auguſto* imponendæ, eo conſilio, ut publico ipſo dedecore ad Vitam Monaſticam eligendam cogeretur, & ſpem omnem recuperandi Imperii abjiceret.

III. Aſtronomus qui *Ludovico Pio* imperante, rebus Palatinis intererat, & ſcripſit de ejus Actis & Vita quæ vidit & comperire potuit, ut ipſe teſtatur in Prologo, abdicationem ejus Compendienſi Synodo non tribuit, ſed unam Pœnitentiæ publicæ impoſitionem; & *Lotharium* paternum Imperium invaſiſſe commemorat ante Compendienſem Conventum. *Porrò*, inquit, *Lotharius patre aſſumpto, & ſeorſum eum deputatis equitante atque privatim manente, Marlegium Villam devenit, ibique, prout libuit, commorans, & quæ viſa ſunt ordinans ac populum abſolvens, ſed & Conventum populo*

Com-

Compendii indixere, Voſugum per Mauri-Monaſterium tranſiit, & Mediomatricum pervenit. Qua relicta civitate, Viridunum appulit, & Sueſſionum urbem adiit. Ibique in Monaſterio S. Medardi patrem ſub arctu cuſtodia eſſe præcepit: & Carolo Prumia commendato, non tamen ultronſo, ipſe venationi inſtitit, donec Autumni tempore id eſt Kalendis Octobris, ſicut erat conſtitutum, patrem ſecum ducens, Compendium venit. Ibique conſiſtenti Legatio Conſtantinopolitani Imperatoris ad Patrem miſſa, occurrit, munera ſibi deputata obtulit, patri wiſſa ſubtraxit. Quam ille licèt ad Patrem miſſam, ad ſe tamen venientem ſuſcepit, audivit, tragœdiamque reportantem pene inauditam remiſit. In eodem Conventu, cùm multi ſimularentur devotionis in patrem, defectionis in filium: quidam verbis ſimplicibus, quidam juramentis objecta diluerunt. Miſeratio tamen hujuſcemodi rei, & talis rerum permutatio, exceptis auctoribus, omnes habebat. Unde veriti tes ſceleris conſpiratores inauditi, ne verſa vice retrolapſa ferrentur geſta quærunt, callido, ut ſibi viſum eſt, cum aliquibus Epiſcoporum utuntur argumento: ut pro his, de quibus jam pœnitudinem geſſerat Imperator, iterum publicâ Pœnitentiâ, armis depoſitis, irrevocabiliter quodammodo Eccleſiæ ſatisfacere judicaretur; cùm nec forenſes quidem Leges contra unam culpam ſemel commiſſam bis invehant vindictam: & noſtra Lex habeat, Deum non judicare bis in idipſum. Cui Judicio pauci contradixere, plures aſſenſum præbuere; maxima pars, ut aſſolet in talibus, ne Primores offenderent, verbo tenus conſenſere. Adjudicatum ergo eum abſentem, & inauditum, nec confitentem, neque convictum, ante corpus S. Medardi Confeſſoris, & S. Sebaſtiani Martyris, arma deponere, & ante Altare ponere cogunt: pullaque indutam veſte, adhibitâ magnâ cuſtodiâ, ſub tectum quoddam retrudunt. Aſtronomus teſtatur *Lotharium*, ante Conventum Compendienſem, in poteſtate ſua *Ludovicum Auguſtum* Patrem ſuum habuiſſe, & quaſi captivum circumduxiſſe. In Monaſterio Sanmedardenſi detinuiſſe poſtmodum ſub arcta cuſtodia. Conventum Compendienſem indixiſſe. Patrem Compendium duxiſſe jam Imperatoria Majeſtate exutum. Sibi uni arrogaſſe Imperium, ſiquidem & Legationes ad patrem miſſas audivit, & munera ipſi deſtinata ſuſcepit, quaſi penes ſe unum ſumma rerum eſſet, nec vel Auguſti nomen ſupereſſet Patri: Vitio datam eſſe plurimis devotionem & fidelitatem erga Pium Imperatorem, & juramentum in nomen *Caroli* Regis. Conjuratos cum aliquibus Epiſcopis conjurationis conſciis egiſſe, ut publicè Pœnitentiæ iterum ſubjiceretur *Ludovicus Auguſtus*. Ipſum coëgiſſe ut arma deponeret, ac veſtem pænitentis indueret. Graviter peccaſſe Synodum Compendienſem. 1. Quia Imperatorem abſentem, & inauditum, neque confitentem, neque convictum, publicâ Pænitentiâ damnavit. 2. Quia pro iiſdem cauſis, de quibus antea Pœnitentiam ſponte egerat, illi Pœnitentiam iterum impoſuit. Qua in re & contra Leges humanas, quæ ſemel admiſſum crimen bis non puniunt, & contra Legem Domini peccavit, qui *Non judicat bis in idipſum*. In his autem Synodi Compendienſis Actis ab Aſtronomo relatis, nulla fit mentio abdicationis *Ludovici Pii*, nec aliquid occurrit quo palam fiat hanc Synodum ſibi auctoritatem illius abdicandi tribuiſſe.

IV. *Nithardus* Caroli Magni nepos, lib. 1. *De Diſſenſionibus filiorum Ludovici Pii*, breviùs perſtrinxit abdicationis illius hiſtoriam, ſed abdicationem illam tribuit *Lothario*, qui paternum invaſit Imperium, non Synodo Compendienſi. *Per idem tempus*, inquit, *Carolo Alamannia per Ediſtum traditur. Tum tandem Lotharius, quaſi juſtâ querimoniâ repertâ, tum fratres, quàm & univerſum Plebem, velati ad reſtaurandum Reipublicæ ſtatum animabat. Quamobrem pariter cum omni populo Patri ad Compendium ſupervenitur, &c. Et Lotharius quidem eo tenore Republica adepta, Patrem & Carolum ſub libera cuſtodia ſervabat: Cum quo Monachos, qui eidem Vitam Monaſticam traderent, & eamdem vitam illam aſſumere ſuaderent, eſſe præceperat.* Et infra: *Variis affectionibus populum ut a Patre deficeret, filii compellunt. Noviſſimè quibuſdam fuga lapſis, cum perpaucis Pater capitur... Et Lotharius quidem eo tenore adeptum Imperium, quod injuſtè tum ſuerlè iteratò obtinuit, iteratò faciliùs juſtè amiſit.*

V. Acta ipſa Synodi vel conventûs Compendiendis a *Duchesnio* edita Tomo II. Hiſtoriæ Francorum & a *Sirmondo* Tomo II. Conciliorum Galliæ, quamquam Exauctorationis *Ludovici Pii* titulum adſcriptum habeant; fidem faciunt Imperialem Poteſtatem ab eo ſubtractam fuiſſe ante iſtam Synodum; & Pœnitentiam publicam dumtaxat ipſi impoſitam fuiſſe ab Epiſcopis illuc congregatis, non verò latam in eum fuiſſe abdicationis Sententiam. Sed nec illos auctoritatem abdicandi Imperatoris Synodo ſuæ tribuiſſe. *Sed quia*, inquiunt, *idem Princeps Miniſterium ſibi commiſſum negligenter tractaverit, & multa quæ Deo & hominibus diſplicebant, & fecerit, & facere compulerit, vel fieri permiſerit, & in multis nefandis conſiliis Deum irritaverit, & Sanctam Eccleſiam ſcandalizaverit, & noviſſimè omnem populum ſibi ſubjectum & ad generalem interitum contraxerit, & ab eo divino juſtoque judicio ſubitò Imperialis ſit ſubtracta poteſtas. Nos tamen memores præceptorum Dei, Miniſteriique noſtri atque beneficiorum ejus, dignum duximus, ut per licentiam memorati Principis Lotharii, legationem ad illum ex auctoritate ſacri Conventus mitteremur, quæ eum de ſuis reatibus admoneat: quatenus certum conſilium ſuæ ſalutis caperet, ut quia poteſtate privatus erat terrena; juxta divinum conſilium, & Eccleſiaſticam auctoritatem, ne animam perderet, elaborare in extremis poſitus totis viribus ſtuderet.*

Narratur ſubinde in iis Actis, quomodo Epiſcopis morem geſſerit, quomodo *Lothario* filio ſuo reconciliatus ſit, & in Baſilicam Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, ubi SS. Medardi & Sebaſtiani corpora requieſcunt, coram Clero, Proceribus, Populo, ipſoque *Lothario* filio ejus ſpectante, proſtratus in terram ſuper cilicium, reum ſe confeſſus fuerit, ac Pœnitentiam publicam petierit. Tum ipſum chartulam ab Epiſcopis accepiſſe, ſummam peccatorum continentem, propter quæ palam redargui & Pœnitentiæ publicæ addici merebatur. Hæc autem erant accuſationum capita. 1. Quòd fratribus & propinquis violentiam intulerit, & nepotem ſuum, quem liberare potuerat, interficere permiſerit. Et quòd ſignum ſanctæ Religionis vindictæ animo fieri juſſiſſet, fratres ſuos tonderi, & Clero mancipari vel invitos jubens. 2. Quòd Eccleſiæ & Imperii pacem perturbaſſet, pactum inter filios communi conſilio & conſenſu cunctorum fidelium ſuorum factum, & ſacramento confirmatum, irritum faciens; & fideles ſuos novo contrarioque ſacramento obſtringens, quo facto reus perjurii evaſerat. 3. Quòd ſine ulla utilitate publica, aut certa neceſſitate, tempore Quadrageſimali expeditionem generalem fieri juſſiſſet, & in extremis Imperii ſui finibus, in Cœna Domini, Placitum generale ſe habiturum conſtituiſſet. Quibus factis & Sacerdotes Domini a ſuis officiis contra fas amoverat, & pauperes oppreſſerat, & univerſo populo murmurationis anſam præbuerat. 4. Quòd nonnullos fidelium ſuorum, qui pro ejus ac filiorum fidelitate & communi ſalute, Re-

gni-

gnique nutantis recuperatione ipſum adierant, bonorum proſcriptione & exilio multaſſet: atque in Sacerdotes & Monachos etiam abſentes ſententiam tuliſſet. 5. Quòd diverſa contrariaque ſacramenta necnon pernicioſa, ſive a filiis, ſive a populo fieri juſſiſſet. 6. Quòd varias expeditiones in Regno ſibi commiſſo, ſine conſilio & utilitate feciſſet, in quibus innumera flagitia perpetrata fuerant; quorum proinde reus erat. 7. Quòd Regni diviſiones contra communem pacem & ſalutem ad libitum ſuum temerè feciſſet, & populum contra filios ſuos ceu contra hoſtes armaſſet. 8. Quòd noviſſimè omnem populum ſuæ poteſtatis ad communem interitum traxiſſet, cui debuerat eſſe dux ſalutis & pacis.

A Synodi Compendienſis calumniis Ludovicus Pius vindicatur.

VI. In plerìſque horum capitum, aut nullum fuerat *Ludovici Auguſti* crimen, aut publicam Pœnitentiam non merebatur. Alia meræ calumniæ erant. In primis *Bernardum* nepotem ſuum interfici non permiſerat, ſed excæcari, & ex oculorum evulſione mors præter ejus voluntatem ſuerat conſecuta. Non excæcationem tantùm, ſed mortem fuerat ille propter crimen perduellionis promeritus. Capitali ſententia damnatus fuerat a Conſilio Imperatoris. Auguſtus vitam ipſi conceſſerat. Sententiâ Conſiliariorum excæcatus eſt. Hoc ipſi ſupplicium irrogari non prohibuerat quidem Imperator, ſed nec prohibere tenebatur. De morte nihilominus illius vehementer doluit, & pœnitentiam egit, quia manſuetudini defuiſſe ſibi videbatur. *Theganum* audiamus. *Bernardus*, inquit, *filius Pippini, & ex concubina natus, per exhortationem malorum hominum extollens ſe adversùs Patruum ſuum, voluit eum a Regno expellere... Inventi ſunt in hac ſeductione nonnulli eſſe lapſi ex utraque parte Francorum atque Longobardorum, qui omnes judicati ſunt ad mortem, præter Epiſcopos, qui poſtmodum depoſiti in confeſſione eorum facti ſunt... Illud judicium mortale, quod cæteris factum eſt, Imperator exercere noluit, ſed Conſiliarii Bernardum luminibus privaverunt, ſimiliter & exhortatores ſuos... Tertia die poſt amiſſionem luminum Bernardus obiit. Quod audiens Imperator magno cum dolore flevit multo tempore, & confeſſionem dedit coram omnibus Epiſcopis ſuis, & judicio eorum Pœnitentiam ſuſcepit propter hoc tantùm, quia non prohibuit Conſiliarios ſuos hanc crudelitatem agere. Ob hanc cauſam multa dedit pauperibus propter purgationem animæ ſuæ.*

Thegano ſuffragator Aſtronomus. *Bernardum hactenus Regem* (inquit) *ejuſque fautores in ſupradicto ſcelere, cùm Lege Judicioque Francorum deberent capitali invectione feriri, ſuppreſſa triſtiori Sententia, luminibus orbari conſenſit: licèt multis obnitentibus, & animadverti in eos tota ſeveritate legali cupientibus. At verò licèt Imperator indulgentiùs ageret, altro tamen eliminata ad effectum in aliquos eſt perducta. Etenim Bernardus & Reginherius, dum impatientiùs oculorum amiſſionem tulerunt, mortis acerbitatem ſibi conſciverunt... Cæterorum autem nullum vel vita privari juſſit, vel membrorum amputatione multari; Sed, ſecundùm quod exigente culpa viſum eſt, alios exſiliari, alios juſſit attonderi.*

Fratres quidem ſuos tonderi juſſerat, & Clero mancipari, metuens ne patrui *Bernardi* Regis exemplo res novas aliquando molirentur. Sed cùm magna tunc eſſet parentum auctoritas ut filios ſuos a tenera ætate Clero aut Vitæ Monaſticæ devoverent, fortè id ſibi licitum exiſtimavit *Ludovicus Auguſtus* erga fratres, quibus loco patris erat, ut Reipublicæ tranquillitati conſuleret. Ut ut eſt, ipſis poſtmodum eſt reconciliatus, honorificè ipſos conſtituit, *Drogonem* intima ſemper amicitia complexus eſt. Pœnitentiam egit apud Attiniacum in Conventu Generali ob vim ipſis illatam. *Convocatis*, inquit Aſtronomus, *ad Concilium Epiſcopis, Abbatibus, ſpiritualibuſque viris, necnon & Regni ſui Proceribus, primò quidem fratribus reconciliari ſtuduit, quos invitos attonderi fecerat; deinde omnibus quibus aliquid læſuram intuliſſe videbatur. Poſt hæc autem palam ſe erraſſe confeſſus, & imitatus Theodoſii Imperatoris exemplum Pœnitentiam ſpontaneam ſuſcepit, tum de his, quàm quæ in Bernardum nepotem proprium geſſerat; & corrigens ſi quid talium vel a ſe, vel a Patre geſtum reperire alicubi potuit, etiam plurimarum eleemoſynarum elargitione, ſed & Servorum Chriſti orationum inſtantia, necnon propria ſatisfactione, adeo Divinitatem ſibi placare curabat, quaſi hæc quæ legaliter ſuper unumquemque decurrerunt, ſua geſta fuerint crudelitate.*

Et Theganus, poſtquam Bernardi perduellionem & ſupplicium narravit, ſubdit, Ludovicum Auguſtum *eodem tempore juſſiſſe fratres ſuos tonſurari, Drogonem, Hugonem, & Theodoricum, ad diſcordiam mitigandam, & liberalibus diſciplinis inſtruere: quos poſtmodum honorificè conſtituit, Drogoni Epiſcopatum dedit, & Hugoni Cœnobialia Monaſteria.*

Quod ſpectat pactum communi conſilio inter filios factum & ſacramento confirmatum, non violavit illud *Ludovicus Auguſtus*; ſed Regni diviſionem, quam inter filios fecerat, juſtè immutavit novis emergentibus cauſis, & ſuadente æquitate. Cùm enim Regnum inter filios *Lotharium Ludovicum*, & *Pippinum* diviſiſſet, ac priori Regnum Italiæ tradidiſſet, ac Imperii conſortium, alteri Bajoariam, poſtremo Aquitaniam, *Carolum* ex *Juditha* Auguſta ſecunda uxore ſuſcepit; quem ſanè exheredem manere paterna pietas & juſtitia non patiebantur. Quamobrem portionem Regni *Carolo* dedit, ipſo conſentiente *Lothario*, & conſenſum ſacramento firmante, Junioriſque Principis ac fratris tuitionem promittente. *Carolo quidem nato*, (inquit Nithardus Lib. 1.) *quoniam omne Imperium*, ſive Regnum, *inter reliquos filios pater diviſerat, quid huic faceret ignorabat. Cumque anxius pater pro filio filios rogaret, tandem Lotharius conſenſit, ac ſacramento teſtatus eſt ut portionem Regni quam vellet, eidem pater daret, tutoremque ac defenſorem illius ſe fore contra omnes inimicos ejus in futuro, jurejurando firmavit.* Alamannia Imperatoris Edicto *Carolo* attributa eſt cum Rethia, & parte aliqua Burgundiæ. Cæteris fratribus ſua cuique portio ſervata eſt, ut *Theganus* & *Aſtronomus* referunt. Aquitania quidem Pippino poſtmodum a patre adempta eſt, & *Carolo* data. Sed hanc privationem & exheredationem *Pippinus* perduellis & contumax merebatur. Primus arma converterat in Patrem, ejus honorem violaverat, ac novercæ *Juditha* Auguſtæ calumniam intulerat, adulterum cum *Bernardo* Duce commercium ipſi affingens, aut ab aliis afflictum divulgans. Imperatricem ad eas redegerat anguſtias, ut velum ſibi ipſi imponere cogeretur, & ſuaſuram ſe *Ludovico Auguſto* receſſum in Monaſterium promitteret. *Heribertum* Bernardi fratrem luminum amiſſione multaverat. *Odonem* Conſobrinum illius exilio damnarat, invito Imperatore patre ſuo ac domino, qui ferali illa conſpiratione vexatus, *ſolo nomine Imperator* erat, Aſtronomo teſte. Præterea, cùm ei juſſiſſet Imperator & Pater, ut Placito apud Theodonis Villam anno 831. intereſſet, *Conventui ſe ſubtraxit, poſt Placitum autem advenit. Imperator autem volens & hanc inobedientiam, plurimamque in eo caſtigare morum inſolentiam, ſecum eum morari juſſit, & uſque Natalem Domini ſecum Aquis tenuit. Sed ille ultra*

ſuum

ſuum ſe velle teneri gravatus, fugam arripuit, & inſcio patre in Aquitaniam confugit. Poſtea cùm *ob pravorum morum correptionem*, ſub cuſtodia privata Treveros eum perduci juſſiſſet Imperator, a ſuis cuſtodiæ noctu ſubductus, uſque ad ejus reditum ex Aquitania, quaquaverſum voluit, & valuit, pervagatus eſt. Fugientem ad ſe quoquomodo revocare conatus eſt *Ludovicus Auguſtus*, ſed refugit ſemper contumax, ut *Aſtronomus* refert. An igitur ipſi Aquitaniæ Regnum injuria ablatum eſt? Hæc quidem ante annum 833. quo Synodus Compendienſis celebrata eſt. Nec verò perjuri fuere populi, cùm fidem obſtrictam *Pippino* jubente Imperatore, Carolo obſtrinxerunt. Siquidem hoc ipſo erant a ſacramento fidelitatis, quod *Pippino* præſtiterant, abſoluti, quò ejus Regnum Edicto Imperatoris æquiſſimo fuerat ad *Carolum* fratrem tranſlatum: nec verò Imperator inter filios Regnum dividens, Poteſtatem Regiam & paternam ſibi ademerat, diſpoſitionem illam immutandi, ſi Regni bonum id poſtularet, aut juſtis quibuſcumque de cauſis ita ſibi videretur.

Quod expeditionem attinet Quadrageſimali tempore ſuſceptam. & Placitum in Cœna Domini indictum, id excuſabat neceſſitas. Hoſtibus ingruentibus, pernicioſa mora. Regni tranquillitati & ſaluti ſubditorum quovis tempore providere & conſulere debet Princeps. cùm utraque in diſcrimine verſatur. Nec actûs ſui rationem alteri a Deo reddere tenetur. Unde Nicolaus I. Pontifex Maximus ad Conſulta Bulgarorum reſpondet, cùm urget neceſſitas, *Nec tempore Quadrageſimali eſſe bellorum præparationi parcendum; ne homo Deum tentare videatur, ſi habet quod faciat, & ſuæ ac aliorum ſaluti conſulere non procurat.* Perperam itaque ab Epiſcopis Conventus Compendienſis vitio datum eſt *Ludovico Auguſto*, quòd expeditionem ſuſcepiſſet, ac Placitum generale indixiſſet Quadrageſimæ tempore: maximè cùm perſpecta eſſet omnibus religio ac pietas, quâ ſacrum illud tempus tranſigere conſueverat. De qua ita ſcribit *Aſtronomus* in ejus Vita: *Solitus erat hoc tempus* Quadrageſimalis Jejunii, *Pſalmorum decantatione, orationum inſtantia, Miſſarum celebratione, eleemoſynarum liberalitate, cum ſumma devotione totum ſolemne reddere, ita ut vix uno aut duobus diebus propter exercitationem equitationi indulgeret.*

Ludovicum Auguſtum fidelibus ſuis violentiam intuliſſe, & contra Legem divinam & humanam rebus propriis privaſſe, & exilio vel morte immeritos damnaſſe: & Sacerdotibus ac Monachis præjudicium irrogaſſe, conjuratorum Antiſtitum calumnia eſt. Nimiâ enimvero manſuetudine potiùs quàm ſeveritate peccavit. Epiſcopos conjurationis *Bernardi* Regis Italiæ conſcios aliorum Epiſcoporum Judicio permiſit, quorum ſententiâ cùm eſſent depoſiti, eos in Monaſteria detruſit, ut *Theganus* & *Aſtronomus* teſtantur. Poſt annos tres, in Convento apud Theodonis Villam eximium clementiæ argumentum dedit. *Nam revocatis omnibus, qui contra vitam ſuam, Regnumque conjuraverant, non modò vitam membraque donavit, ſed & poſſeſſiones, quibus legaliter fuerant privati, cum magno liberalitatis teſtimonio reſtituit. Adalardum etiam Abbatem quondam Corbiæ Monaſterii, ſed tunc in Sancti Filiberti Monaſterio conſiſtentem Magiſterio priori reddidit. Itidemque fratrem ejus Bernarium, a Monaſterio S. Benedicti evocatum & reconciliatum, eidem cum fratre reſtituit loco* (inquit Aſtronomus.)

Cùm res in Marca Hiſpanica pernicioſè ignominioſèque geſta eſſet, quæſtione de reis habita in Conventu Aquiſgranenſi anno 828. *Hi reperti ſunt hujus culpæ Auctores, qui ab Imperatore præfecti ſunt Duces. Hos ergo ſolummodo honoribus ademptis luere juſſit Imperator culpam hujus ignaviæ. Itidemque Baldrico Duci Forojulienſi dum objiceretur, & probatum eſſet ejus ignaviâ & incuriâ vaſtatam a Bulgaris noſtrum regionem, pulſus eſt Ducatu. Equidem Imperatoris animus natura miſericordiſſimus ſemper peccantibus miſericordiam præerogare ſtudait. At verò ii quibus talia præſtita ſunt, quomodo clementia illius abuſi ſunt in crudelitatem, poſt pauca patebit, cùm claruerit, quomodo pro vita beneficio ſummam ei, quantùm in ſe fuit, importaverint cladem.* Verba ſunt *Aſtronomi* in ejus Vita.

Hildainum & Vvalam Abbates prudenter ejecit e Palatio, quia iniquis de *Judithu Auguſta* rumoribus nimiùm creduli, & *Bernardo* Septimaniæ Comiti propterea ſubinfenſi, *Pippini* factioni favebant, & opinio de eorum pietate concepta maximam conjuratorum partibus addebat auctoritatem. *Qui Imperatori contraria ſentiebant*, inquit Aſtronomus, *alicubi in Francia Conventum generalem fieri volebant. Imperator autem clanculum obnitebatur, diffidens Francis, magiſque ſe credens Germanis. Obtinuit tamen ſententia Imperatoris ut Neomagum populus conveniret. Verens porro ne multitudo contrariorum ſuperaret paucitatem ſuorum fidelium, juſſit ut unuſquiſque ad idem Placitum veniens, ſimplici uteretur commeatu.... Imperator autem volens adhuc vires adverſariorum attenuare, Hilduinum Abbatem culpans, interrogavit: cur cùm ſimpliciter venire juſſus ſit, hoſtiliter advenerit? Qui cùm negare nequiret, continuò ex Palatio exire juſſus eſt, & cum pauciſſimis hominibus juxta Patrisbrunnam in expeditionali tabernaculo hyemare. Vvalach Abbas juſſus eſt ad Monaſterium redire Corbeia, ibique regulariter obverſari. Hæc cum ii, qui Imperatori adverſaturi convenerant, previderent, ad deſperationem ultimam infracti viribus ſe verterunt.*

Erga Pippinianæ factionis incentores nimiâ uſus eſt lenitate Pius Imperator, ut laudatus *Aſtronomus* teſtatur. *Poſt hæc*, inquit, *Imperator omnes illorum hujus impiæ conſpirationis Principes ſub privata cuſtodia aſſervari præcepit. Quos poſtea ad Judicium adductos, cùm omnes Juris Cenſores filiique Imperatoris, judicio legali, tamquam reos Majeſtatis decernerent Capitali ſententia feriri, nullum ex eis permiſit occidi: ſed uſus, ut multis viſum eſt, leniori quàm debuit pietate, ſibi tamen conſueto benignitatis & clementiæ more, Laicos quidem præcepit locis opportunis attonderi: Clericos verò in convenientibus itidem Monaſteriis cuſtodiri.* Anno ſequenti, cum ad Ingelheimienſe Palatium poſt Paſcha perrexiſſet, *conſueta miſericordiæ non immemor, quæ, ſicut de ſe ait Job, ab initiis crevit cum illo, & de utero matris videtur cum ipſo egreſſa; eos, quos dudum exigentibus meritis per diverſa loca deputaverat, evocatos, bonis propriis reſtituit: & ſi qui attonſi fuerant, utrùm ſic manere, an in habitum priſtinum redire vellent, facultatem contribuit* (ex *Aſtronomo* in ejus Vita.) Qui ſe ita geſſerat, iſne quæſo, citra calumniam dici potuit a Synodo Compendienſi fidelibus ſuis violentiam intuliſſe, & contra omnem legem divinam & humanam eos & rebus propriis privaſſe, & exilio damnaſſe, & morti addixiſſe immeritos, & Sacerdotibus Domini ac Monachis præjudicium irrogaſſe? Tandem *Aſtronomus* in Prologo Vitæ ejus teſtatur, quòd *Uni tantummodo ab æmulis aſcribebatur culpæ ſuccubuiſſe, eo quòd nimis clemens eſſet.*

Expeditiones abſque conſilio & neceſſitate nullas ſuſceperat, ut calumniati ſunt Antiſtites conjurati. Quæ ſi proſperè ſemper non ceſſerant, peccatum fortunæ fuit, ſeu (ut meliùs loquamur) divinæ Providentiæ conſilium: nec ipſi vitio verti debuit infœlicitas: Nec etiam ipſi debuerunt imputari flagitia, ſi quæ ab ejus exercitu perpetrata

ſunt,

ſunt, cùm ea & Legibus ſuis ſtudiosè prohibuerit, & per Miſſos Dominicos ſeverè puniri decreverit.

Tandem calumnia eſt, quòd populum contra filios ceu contra hoſtes impulerit. Sed ut Imperium ſeque ipſum, conjugem, ac filium inſontem, ab eorum ferali conjuratione & armis tueretur, ſubditos ſuos ſibi arctiùs obſtrinxit, quos filii perduelles ad defectionem omnibus artibus ſollicitabant: & contra illos exercitum duxit, ubi fuit opus, ut ſe, domumque ſuam, ac Rempublicam ab eorum inſultibus prohiberet. Filialis reverentiæ, pietatis, & ſubjectionis obliti, hoſtilem animum in patrem induerant, ut *Abſalon* quondam in *Davidem*: quidni ipſis armata manu reſiſteret?

VII. Pœnitentiam tamen ab Epiſcopis Conjuratis ſuſcepit humillimus & manſuetiſſimus Imperator, & peccata in chartula deſcripta cum lacrymis palam confeſſus, dictam *Chartulam*, *ob futuram memoriam*, *Sacerdotibus tradidit*, *quam ipſi ſuper altare poſuerant: ac deinde cingulum militia depoſuit, & ſuper altare collocavit, & habitu ſaculi ſe exuens, habitum pœnitentis per impoſitionem manuum Epiſcoporum ſuſcepit: ut poſt tantam talemque Pœnitentiam, nemo ultra ad militiam ſacularem redeat*. Id memoriæ proditum eſt in Actis Conventus Compendienſis, Tomo II. Conciliorum Galliæ, & in *Agobardi* Lugdunenſis Archiepiſcopi Libello de eodem apud Compendium Conventu, & publica *Ludovici* Imperatoris Pœnitentia. Ex quibus compertum eſt, Synodum Compendienſem abdicandi Imperatoris Auctoritatem ſibi non tribuiſſe, ſed publicam dumtaxat Pœnitentiam ipſi impoſuiſſe. *Agobardus* hæc *diſpoſita* eſſe ſcribit *protegente & adjuvante Sereniſſimo & glorioſiſſimo Lothario Imperatore anno Imperii primo, menſe quarto.* Tempus Imperii ejus ibi numerat ab eo tempore quo totum Imperium invaſit, Patre e ſolio dejecto. Quatuor itaque menſibus ante Synodum Compendienſem exauctoratus fuerat *Ludovicus Auguſtus*; cujus proinde exauctoratio huic Synodo tribui non debet.

Liber Apologeticus Agobardi pro filiis Ludovici Pii adverſùs patrem, diſcutitur & confutatur.

VIII. Quoniam verò de *Agobardo* hac in cauſa mentionem proximè fecimus, diſcutiendus eſt Liber ejus Apologeticus pro filiis *Ludovici Pii* Imperatoris adverſùs Patrem, qui ſic incipit: *Audite hæc omnes gentes, audiat terra & plenitudo ejus a Solis ortu & occaſu, ab Aquilone & mari; & ſciant & recogitent pariter Domni & Imperatoris Ludovici filios juſtè fuiſſe & eſſe indignatos, & bene ſentire & intendere ad expurgandum paternum Palatium a ſordibus facinorum, & iniquis factionibus, & Regnum ab amariſſimis & tumultuoſis inquietudinibus.* Tum *Juditham Auguſtam* velut omnium cauſam malorum ſugillat. *Igitur*, inquit, *cùm prædictus Dominus & Imperator quietus eſſet in domo, & florens in Palatio ſuo, cùm adhuc juvenem conjugem ſub ſui reverentia cuſtodiret, & ſecundùm Apoſtolum, uxoriam debitam illi perſolveret; in proceſſu verò dierum, cùm cœpiſſent hæc primùm tepeſcere, deinde frigeſcere, ac per hoc & mulier reſolvi in laſciviam, ceſſantibus licitis converſa ad illicita, adſcivit ſibimet aptas perſonas ad perpetranda turpia, & primùm latenter, deinde impudenter. Cognoverunt autem hoc initio pauci, deinde plures, ad poſtremum autem multitudo Palatii, & Regni ac finium terra: quam rem irridebant minores, dolebant majores, omnes autem clari viri intolerandum judicantes. Concitati itaque ſunt ſpiritus filiorum Imperatoris, rationabili zelo, videntes maculatum ſtratum paternum, fœdidatum Palatium, confuſum Regnum, & obſcuratum nomen Francorum. Et ſurgentes ſinguli uno & pio conſenſu in æmulatione ſcelerum, convenerunt ſimul, & aliis comprehenſis, aliis effugatis, auctrice verò malorum retruſa a Palatio, incluſa cuſtodia, mutato habitu Regali, induto habitu Sanctimoniali, reddiderunt patrem quieti, & aliquantula honeſtati. Cùmque per nimiam filiorum remiſſionem bene acta diſſolverentur, per carnalium blandimenta, & cupidorum ſceleſtos furores, atque indecoras adulationes, iterum mulier, tamquam legitima Domina revocata eſt in Palatium, & prælata Conſiliis & Conſiliariis; cujus inſtigationibus mutata eſt mens Rectoris, & cœpit duris cornibus ventilare filios, & conturbare populos. Sicque factum eſt inauditum antea mortalibus, ut non tam perſecuti injuſtè ſuſtinerent perſecutiones, quàm perſecutores invicti & coacti exercerent, & non ſolùm exercerent, ſed & ſuſtinerent, dum violentiſſimè in diverſa & contraria juramenta compelluntur.*

Et infra ſic Pium Imperatorem exagitat: *O Domine Deus cœli & terra, cur permiſiſti fideliſſimum & Chriſtianiſſimum ſervum tuum Imperatorem noſtrum in tantam devenire negligentiam, ut videre nolit quibus malis circumdatus ſit? Diligit enim odientes ſe & odit diligentes ſe. Quid ſi verum eſt, quod plerique, qui ſubtiliùs intelligere videntur, affirmant; quòd ſcilicet ſint aliqui in latere ejus, qui inhianter expectant exterminium filiorum ejus? Quod ſi viderint, collatum habent inter ſe ut in Imperatorem mittant manum, & diſpertiant ſibi Regnum .... Unde conſtat quia niſi Deus ſubvenerit, aut exteris dabitur Regnum, aut in multos Tyrannos diſpertietur, aut forſitan Antichriſto cui præparabitur: quod in hoc aſſimilatur, quia Imperator qui adverſùs Barbarorum Reges bella juſta diſponere debuerat, adverſùs dilectores ſui filios injuſta agere parat.* Tandem *Ludovico Auguſto* revocat in memoriam hiſtoriam *Samſonis*, qui credidit mulieri infideli, & propterea lumen oculorum, & Ducatum Iſraëliticæ gentis amiſit. Cui licèt poſtea reſtituta ſit virtus priſtina, & ignominioſam vitam glorioſa morte finierit; æternâ quidem vitâ non caruit, ſed tamen Ducatum priſtinum non recuperavit. *Sic ergo*, inquit, *dignetur Dominus dudum Imperator piè perpendere, ut cæleſte & ſempiternum Regnum non perdat, qui deceptus a muliere, terrenum & temporale amiſit. Cedat divinis judiciis, quia nihil in terra ſine cauſa, moveat & reddat Domino Deo terribili, & ei qui aufert ſpiritum Principum.* Hoc Apologeticum ſcriptum eſſe poſt exauctorationem *Ludovici*, & ante illius reſtitutionem, perſpicuum eſt, cùm ex verbis mox laudatis, tum ex eo quòd *Ludovicum Pium* adhortatur ut humiliatus ſub potenti manu Dei, ab ipſo roget exaltationem æternæ vitæ: *Quia exaltatio temporalis vita jam non congruit illi, qui conturbatu domo & mente, divina diſpenſatione & judicio ceſſit alteri, & locum dedit non cuilibet inimico, aut extraneo, ſed chariſſimo filio.*

Juditha Auguſta a calumnia vindicatur.

IX. *Agobardo* in his quæ *Ludovici Auguſti* & filiorum cauſam ſpectant, nulla eſt adhibenda fides, cùm a filiorum partibus contra *Ludovicum* ſteterit, fueritque conjuratorum Antiſtitum in Synodo Compendienſi Primarius, & reſtituto *Ludovico* in Italiam fugerit pœnarum metu, & ob conjurationem depoſitus ſit in Conventu apud Theodonis-Villam, ut teſtatur *Aſtronomus* in *Ludovici* Vita. Sanè *Agobardi* animum prodit ſatis liber ejus Apologeticus calumniis ſcatens in *Juditham Auguſtam* & *Ludovicum Pium*. *Juditham* nefariæ libidinis & adulterii ream facit, cujus caſtitatem probat inimicorum ſilentium, quorum nullus ipſam juridicè accuſare auſus eſt: Probat Epiſcoporum & *Gregorii IV.* Judicium, qui ipſam ſacramento purgatam, a *Ludovico Pio*, ceu inſontem, recipi in thorum, & ut Imperatricem coli juſſerunt: Probat *Juditha* ipſius & *Bernardi* Comitis fiducia, ipſum puram fuiſſe turpitudinis, cujus ſuſpicionem ipſis injecerant illorum hoſtes infenſiſſimi: Probat *Ludovici Auguſti* conſtans &

perpetuus in illam amor: Probat coævorum Scriptorum Auctoritas. Audiendus *Theganus* lib. de Geſtis Ludovici Pii. *Supradicti impii*, inquit, *objicientes ei multa contraria, dixerunt Judith Reginam violatam eſſe a quodam Duce Bernardo, qui erat de ſtirpe Regali, & Domini Imperatoris ex ſacro fonte Baptiſmatis filius: mentientes omnia, ſuſcipientes Reginam Judith, eamque vi velantes, & in Monaſterium mittentes*. Et infra: *Inde venit Dominus Imperator ad Aquis ſedem ſuam, & ſupradicta Conjux venit ſibi obviam ei, quam honorificè ſuſcepit, jubente Gregorio Romano Pontifice, cum aliorum Epiſcoporum juſto Judicio. Sequenti verò anno in palatio Theodonis erat cum filiis ſuis Lothario & Ludovvico, & ibi ſupradictus Dux Bernhardus purificavit ſe de objecto ſtupro, poſtquam nullus inventus eſt qui auſus fuiſſet cum armis jam dictam rem ei imponere*. Et infra, ubi de exauctoratione Ludovici Auguſti & de ejus reſtitutione ſermonem ſecit, hæc habet: *Poſtquam prævaluit Imperator, miſit fideles Legatos ſuos partibus Italiæ, ut reducerent conjugem ſuam ſæpe mendaciis afflictam. Qui venientes, ſuſceperunt eam honorificè, perduxerunt eam cum jucunditate & lætitia ad præſentiam Principis, qui erat tunc temporis Aquiſgrani Palatio*.

Audiendus & *Aſtronomus*, qui de Conventu apud Theodonis Villam a *Ludovico Auguſto* celebrato anno 831. agens, de *Bernardo* Duce ſcribit: *Is ergo Imperatorem adiens, modum ſe purgandi ab eo quærebat, more Francis ſolito, ſcilicet crimen objicienti ſemet objicere volens, armiſque impacta diluere. Sed cùm accuſator, licèt quæſitus, deeſſet; ceſſantibus armis, purgatio facta eſt juramentis*. Idem teſtatur *Juditham Auguſtam* poſt *Ludovici* reſtitutionem ab Italia reductam fuiſſe a *Rataldo* Epiſcopo, & *Bonifacio*, & ab eodem Imperatore ſuſceptam: quam tamen poſt priorem *Pippini* conjurationem *Conjugis honore non erat dignatus, donec ſe legali præſcripto modo ab objectis purgaret*.

Audiendus *Nithardus* lib. 1. ubi, narrata *Ludovici Pii* reſtitutione, hæc habet: *Interea hi qui Judith in Italia ſervabant, audientes quòd Lotharius fugam inierat, & Pater Imperium regebat, arrepta Judith, fugam ineunt, Aquis proſperè perveniunt, gratum munus Imperatori deferunt. Verùmtamen haud eſt thoro Regio recepta, donec ſe criminibus objectis innoxiam, quia criminator deerat, ſacramento unà cum propinquis eorum plebe effecit*.

Audiendus *Vvalafridus Strabo* in Carmine ad *Ruadbernum* virum nobilem, qui pro *Ludovico Pio* & *Juditha Auguſta* multa pertulerat, & ſtrenuè geſſerat. Hunc verò commendat *Vvalafridus* ut hominem juris & æqui amantem, qui ut Imperatorem ac Reginam impia fraude oppreſſos obſequiis ſuis ſolaretur, ac utriuſque reſtitutionem pro virili juvaret, ſæpe in vitæ diſcrimen venit.

Quis numerabit enim, quantos perſæpe labores
Suſtuleris? quantiſque tuam, Rodberne, periclis
Credideris vitam, Dominorum damna gemendo?
Dum fraus ſæva Pium premeret ſibi noxia Regem,
Reginamque humilem Ligurum clauſiſſet in urbem,
In manibus poſuiſti animam, nec grande putabas
Exitium, caſuſque tui diſcrimina, ſi quem
Moliri poſſes juris pro parte vigorem.
. . . . His deinde peractum eſt
Conſiliis, ut feſſa diu & compreſſa malorum
Ponderibus Regina, feris educta tenebris,
Non ſine honore foret. Tandemque occultus, & arte
Uſus adumbrata, veniſti, & dulcia coram
Suſcipiens mandata, Pio celer ipſe libenſque
Cæſari, & adjunctis portaſti primus amicis.
His tibi pro cauſis, & tam felicibus, inquam,
Auſibus ille redux Rex, & Regina ſoluta,
Et cuncti pariter plena pietate fideles,
Altiùs adſcribent laudes & nomen honeſtum.
Inſuper Omnipotens, ſtatuit qui jura, fidemque,
Qui dominos famuloſque una radice creatos
Non æqua ditione facit, ſed amore & honore
Concordare ſibi, reddet tibi præmia vera
Haud dubiæ fidei, quæ non cum laude volantis
Temporis intereant, ſed in omnia ſæcla redundent.
Ergo age, fer Domino grates & munera laudum,
Juſtitiamque ſimul Dominorum attende merentum
Triſtia deſerere, & rurſus in læta redire.
Nam quid erat mœſto tam deſperabile Regno,
Quàm ſua depoſitis iteratò poſſe venire
Sceptra, ſtatumque illos adipiſci poſſe priorem?
Sed Deus occulti Judex, atque arbiter æquus,
Hos illoſque ſuâ juvit virtute fideles.

Audiendus Annalium Bertinianorum Auctor ad annum 830. & 831. ubi de Placito Aquiſgranenſi a *Ludovico Pio* poſt ejus reſtitutionem indicto ita ſcribit: *Ab omnibus Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, ac cæteris Francis judicatum eſt, ut conjux ejus, quæ injuſtè & ſine lege ac judicio ei ablata fuerat, ad memoratum condictum Placitum reduceretur: & ſi quilibet aliquod crimen illi objicere vellet, aut ſe Legibus defenderet, aut Judicium Francorum ſubiret . . . . Ad quod Placitum Domna Imperatrix, ſicut juſſum fuerat, veniens, & in conſpectu Domini Imperatoris ac filiorum ejus aſſiſtens, de cunctis ſe objicientibus purificare velle ajebat. Percunctatuſque eſt populus, ſi quiſlibet in eam aliquod crimen objicere vellet. Cùmque nullus inventus eſſet, qui quodlibet illi malum inferret, purificavit ſe ſecundùm Judicium Francorum de omnibus quibus accuſata fuerat*.

Ex bis omnibus compertum eſt, ea quæ de *Juditha Auguſta* turpitudine effutiit *Agobardus*, meram eſſe calumniam, quam etſi non confinxerit vir ſanctus, ipſi tamen nimia facilitate credidit, ac imprudenter ſcriptis mandavit; cùm ſolùm rumorem ab Imperatricis, *Bernardi* Ducis, & *Caroli* junioris Regis hoſtibus ſparſum auctorem haberet, ut ipſa ejus verba indicant. *Dicunt etiam aliqui*, inquit, *quòd Domina Palatii ſenioris, extra illa quæ de ejus occultis & non occultis dicuntur, ludat pueriliter, ſpectantibus etiam aliquibus de Ordine Sacerdotali, & pleriſque conludentibus: qui prædicare debuerunt Domina ludenti: Si quæ Regina ſemetipſam regere non novit, quomodo de honeſtate Palatii curam habebit? Aut quomodo gubernacula Regni diligenter exercet . . . . . Quæ quia propter ſolam pulchritudinem a viro inofficiosè diligi fertur, inculcandum utrique fuerat quod Scriptura dicit: Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo. Mulier timens Dominum, ipſa laudabitur*. Ex quibus patet, *Agobardum*, mente adversùs *Juditham Auguſtam* iniquis præjudiciis occupata, quibus ortum dederaot calumniæ ab illius hoſtibus vulgatæ, facilè credidiſſe iis, quæ de ipſa vulgi rumoribus ferebantur. Quamquam ludos honeſtus crimen non fuerit, ut propterea ſugillari merecetur Imperatrix adhuc juvenis, a quo Sanctimonialis gravitatem nemo ſobriè criticus poſtulaſſet. Aliud verò de Epiſcopis judicium eſt, quos cum fœmina Principe ludere, aut ludentem ſpectare modeſtia Sacerdotalis non ſinit.

X. *Ludovicum Pium* pariter calumniatur *Agobardus*, cùm ait illum bella injuſta in filios paraſſe. Bellum enim juſtum eſt quod a Principe, juſta ex cauſa, recta intentione ſuſcipitur ac geritur. Legitima erat *Ludovici Auguſti*, bellum contra filios parantis ac gerentis Auctoritas. Erat Imperator, cui filiorum ac ſubditorum conſpi- *Rurſus a calumnia vindicatur Ludovicus Pius.*

ſpiratio ſupremam poteſtatem non ademerat, nec adimere potuerat. *A Deo ſecundus* erat, *ſolo Deo minor*, ut cum *Tertulliano* loquar. Quamvis plurimorum criminum reus fuiſſet, judicari non poterat a filiis, & ſubditis, multò minùs abdicari. *Reges* enim verò *nullis ad pœnam vocantur Legibus, tuti Imperii poteſtate:* (inquit *S. Ambroſius*, Apolog.1. pro *Davide*, cap.10.) Cauſa belli juſta erat: *Juſta enim bella ſolent definiri, quæ ulciſcuntur injurias, ſi gens vel civitas plectenda eſt, quæ vel vindicare neglexerit quod a ſuis improbè factum eſt, vel reddere quod per injuriam ablatum eſt* (inquit *S. Auguſtinus* Quæſt.X. in Joſue,) *Ludovico Auguſto* maxima injuria erat a filiis irrogata. In Patrem & Imperatorem ſuum arma ſumpſerant, ſubditos ejus compulerant ad defectionem: *Juditham Auguſtam* ejus conjugem ipſi eripuerant & in exilium deportarant graviſſimis calumniis laceſſitam: Pium Patrem captivum duxerant. Eum exturbarant e ſolio. Ejus Imperium *Lotharius* per tyrannidem invaſerat. Juniorem fratrem *Carolum* violata ſacramenti fide ab hereditate paterna prohibebat, & a portione Regni ipſi attributa dejicere moliebatur. Patri ac Domino ſuo pro tot illatis injuriis facere ſatis renuebant filii perduelles. Juſta igitur belli adversùs ipſos gerendi cauſa erat. Denique recta erat & pia *Ludovici Auguſti* intentio, qui non cupiditate, aut crudelitate, ſed pacis ſtudio bellum gerebat, ut filiorum & ſubditorum perduellium inſolentiam coërceret, & Domus ſuæ, ac Reipublicæ tranquillitati conſuleret. Noverat Pius Imperator, quod *S. Auguſtinus* ad *Marcellinum* ſcribit Epiſtolâ 5. *Agenda eſſe multa etiam cum invitis benigna quadam aſperitate plectendis. Nam cui licentia iniquitatis eripitur, utiliter vincitur; quoniam nihil eſt infelicius felicitate peccantium; quâ pœnalis nutritur impunitas, & mala voluntas velut hoſtis interior roboratur.* Quamobrem operæ pretium eſſe meritò cenſebat armis coërcere filios & ſubditos perduelles. Sed erat bellando pacificus, ut eos quos expugnaſſet, ad pacis utilitatem vincendo perduceret. Quod in bello juſto poſtulat *S. Auguſtinus* Epiſtolâ 205. ad *Bonifacium*. Contra verò injuſtiſſimum erat bellum filiorum in Patrem, & Imperatorem, quod ſola perduellionis feritas, ſola ulciſcendi & dominandi libido accendebant. *Nocendi* namque *cupiditas, ulciſcendi crudelitas, implacatus & implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & ſi qua ſunt ſimilia, hæc ſunt quæ in bellis jure culpantur* (inquit *S. Auguſtinus* lib.22. contra *Fauſtum*, cap.74.)

XI. Tandem quod optabat *Agobardus*, ne Imperii adminiſtrationem *Ludovicus Auguſtus* reſumeret, in quam ipſi ſucceſſerat non inimicus expugnator, ſed filius amator; optabat Imperator Pius, & lubentiſſimè feciſſet, ut liberiùs deinceps uni Deo vacaret, niſi prohibuiſſet & ejus gloria, quam negligere non debebat; & juſtitiæ bonum, quæ inſolentiam & tyrannidem *Lotharii* puniri poſtulabat, ipſum ſaltem prohibendo a poſſeſſione Imperii, ad quod dejecto & calcato Patre pervenerat; & pax Reipublicæ, quam inteſtino bello dilaniandam prævidebat, ſi Imperio ſe abdicaret: quia fratres in ſe mutuò arma erant converſuri, quæ in patrem conjunctis viribus verterant: quod poſt ejus obitum contigiſſe *Nithardus* in libris de diſſenſione filiorum Ludovici Pii, aliique rerum Francicarum Scriptores teſtantur. Sic autem comparatum fuiſſe *Ludovici Pii* animum, probat monumentum vetus quod inſcribitur: *Conqueſtio Domini Chludovvici Imperatoris & Auguſti Piiſſimi, de crudelitate & defectione Militum ſuorum, & horrendo ſcelere Filiorum ſuorum, in ſui dejectione & depoſitione patrato.* Quod Monumentum ex Codice Miraculorum *S. Sebaſtiani* deſcriptum a *Dacheſnio* Tomo II. pag. 336. editum eſt. Narrat ſcilicet *Ludovicus Auguſtus*, ſe, cùm animo multa volveret, ac lethali triſtitiæ vulnere conficeretur, nec a lacrymis temperare poſſet, a *Theutero* Sammedardenſis Monaſterii Præpoſito, viro in primis religioſo & pio rogatum, ipſi animi ſui arcanum aperuiſſe: Quod nempe ſanctum illum locum amaſſet plurimùm, quem ſe non ultra viſurum, Sancti Martyris *Sebaſtiani* revelatione cognoverat. *Votum inſuper voviſſe, cujus effectum prohibuiſſet fluctuatio colloti Imperii. Et niſi formidini ab hoſtibus imputaretur; aut hujus quod ſuper modum pertimeſcendum erat, ab Omnipotente ruina exigeretur: arma, purpuram, & ſtemmata quam libentiſſimè ibidem deponere voluiſſe.* Inde cùm a Religioſiſſimo Viro conſilium ſalubrius expetiiſſet, tale percepiſſe. *Bonum*, inquit, *votum tuum, Glorioſiſſime Cæſar: ſed ſicut docet Beatus Gregorius, Deo nihil bona voluntate ditius. Magnum quidem eſt, quod optas, renuntiare ſæculo, & omnibus quæ poſſides: Siquidem per hoc Chriſti imitator eſſe poſſes. Verùm multorum ſalus a quibus perficitur, multiplicia in ſingulis præmia pollicetur. Illud tibi, iſtud omnibus conſulit. Magnum illud, ſed maximum eſt iſtud. Hoc ſi non poteſt operari voluntas, in iſto poterit remunerari. Denique in Deo id fuit mirabile magis, quòd dignatus eſt mori pro ſervis. Charitatis augmentum majus idem ipſe commendavit eſſe, ſi quis pro fratre non dubitaſſet animam ponere. Fecit quod docuit, animam pro nobis poſuit. Pertulit Dominus mortem, ut ſervus reciperet dignitatem: non neceſſitati ſuccumbens, ſed plaſmati ſuo ineffabiliter ſubveniens. Quod ſequamur exemplum, in ſeſe oſtendit, & dantibus operam palmam victoriæ promiſit, & permanens præmium repoſuit. Quia ergo gregem ſuum Regimini veſtro commiſit, pro eo, ſi neceſſe ſit uſque ad mortem decertandum vobis inſigne erit atque laudabile.*

XII. *Paſchaſius* in Vita *Vvalæ* Corbejenſis Abbatis * libro II. in exauctoratione *Ludovici Pii* commemoranda multus eſt: nec ipſi, & *Judithæ Auguſtæ* æquior eſt, quàm *Agobardus*. Ubi enim *Gregorii IV.* Pontificis Romani adventum in Gallias cum *Lothario* narravit; ubi *Ludovici Auguſti* querelas contra filios, & filiorum excuſationes fucatas retulit, hæc ſubdit de populi defectione a Ludovico ad Lotharium: *Verumtamen poſt diem quâ venit Pontifex, inſequenti nocte facta eſt manus Domini ſuper omnem populum juſto Dei judicio, & immutatæ ſunt mentes ſingulorum, terrore Dei concuſſi ac tremefacti omnes. Unde in eadem nocte reliquerunt Auguſtum, ſine ullius* [*quantum reſcire potui*] *perſuaſione aut exhortatione; adieruntque omnes a minimo uſque ad maximum Honorium* (ſic Lotharium vocat) *ſuiſque caſtris ſe junxerunt, & apparuerunt in monte omnium eorum circa eum fixa tentoria: ita ut ſinguli dicerent a parte eorum & Pontificis: Manhu? Quod interpretatur; Quid eſt hoc? Quia omnino neſcientibus cunctis valde mirabile fuit, qui pridie tam fortes erant & conſtantes, confiſi in multitudine, in promiſſis omnium, in conſilio Pontificum & Senatorum, in auctoritate paterna, in promiſſionibus multiplicibus, quod tam permutabiles inventi ſunt & infirmi, ut ſine conſultu & æſtimatione alterius, Cæſarem ſolum relinquerent cum Juſtitia ſua: & ad filium contra quem venerant & firmarant, circumcirca, quaſi pulli ſub alas, tota in nocte convolarent, & mane caſtra metati, unus populus appareret. Unde valde diluculo ad eundem Pontificem venimus pro miraculo quod acciderat; & ecce in medio nani Romanorum exclamant, ut voce canentis: Dextera Domini fecit virtutem*, &c.

** Edita eſt I. P. Sæculi IV. Benedictini.*

Paſchaſii narratio de Ludovici Pii exauctoratione ad examen revocatur, ac refellitur.

Falſum eſt quod ſcribit *Paſchaſius*, ſine ullius per-

ſuaſione aut exhortatione omnes *Ludovici Auguſti* fideles ad *Lotharium* defeciſſe. *Theganus* enim id communi conſilio factum fuiſſe teſtatur. *Tunc*, inquit, *conſiliati ſunt nonnulli ut Imperatorem dereliquerent, & ad filios ejus pervenirent, in primis illi qui eum antea offenderant, cæteris ſequentibus.* Et *Aſtronomus* in Vita *Ludovici Pii* teſtatur, *pene omnem populum, partim donis abſtractum, partim promiſſis illectum, partim minis territum*. ad filios illius defeciſſe.

Pergit Paſchaſius: *Tunc ab eodem Sancto Viro* (Gregorio ſcilicet Papa) *& ab omnibus qui convenerant, adjudicatum eſt, quia Imperium tam præclarum & glorioſum de manu Patris ceciderat, ut Auguſtus Honorius qui heres erat, etiam conſors factus & protractus a Patre & ab omnibus, eum relevaret & acciperet. Alioqui niſi feciſſet, dixerunt omnes quòd ſibi eligerent unanimiter qui eis auxilium & defenſionem ferret. Quibus dictis conſenſit Honorius, & ſuſcepit, neſcio quo judicio, Patrem ſecum ducens, totius Monarchiam Imperii.*

Falsò ait Paſchaſius, *Lotharium*, quem *Honorii* nomine deſignat, invitum, & minis compulſum, Imperii totius Monarchiam ſuſcepiſſe: quem armata manu invaſiſſe paternum Imperium, populos ad defectionem ſolicitaſſe, patrem captivum detinuiſſe, & ab Epiſcopis publicæ Pœnitentiæ ſpecie inhonorari & calumniis affici curaſſe, *Theganus* & *Aſtronomus*, qui Palatinis rebus tum temporis intererant, teſtantur. Verùm ex *Paſchaſii* narratione compertum eſt, *Ludovicum Auguſtum* ante Synodum Compendienſem exauctoratum fuiſſe, cùm exercitûs & Procerum pars maxima ab ipſo defecit, & *Lotharius* Imperium uſurpavit, Gregorio Pontifice in caſtris *Lotharii* adhuc agente.

Pergit *Paſchaſius* excuſare *Lotharium*. Cùm enim *Theofraſtus*, qui in Dialogo collocutor eſt, dixiſſet, creviſſe diſcordiam, auctaque fuiſſe pericula quouſque Auguſtus Pater reſuſcitaretur in Sede Regni, & filius pelleretur: Paſchaſius reponit: *Non itaque pulſus eſt, ut aſſeris, neque tam inſipienter egit, ut tu plangis: Quoniam Regnum & Imperium, quod ceciderat, conſtante ſecum Auguſto Patre, ſuſtinuit, & ſervavit: neque in eo quidpiam admiſit, niſi quod univerſus Senatus coëgit & populus, in poteſtatis privatione, & judicio Præſulum, qui eum ſub Pœnitentia redegerunt. Hæc omnia quidem Arſenius noſter* (ſic *Vvalam* appellat) *unà cum Dei gratia temperabat, ac utra eorum pars in alteram crudelius quàm natura ſinit, aut ſceleſtiùs pro tanto diſcrimine ageret, Sed cùm vorax flamma diſcidiarum ampliùs ſæviret, nec pater Auguſtus in aliquo acquieſcens, ſponte emolleſceret, ne fortè parricidium proveniret, fecit ſuo ſancto conſilio, Auguſtus filius relicto patre rurſus in Solio Imperii, petitâ veniâ, cum ſuis omnibus qui cum eo conſenſerant, liber ut abiret: quia bene inde ſuper omnem populum furor Dei effuſus efferbuerat.*

XII. Fruſtra eſt in excuſando Lothario *Paſchaſius*, quem inſipienter, impiè & crudeliter egiſſe erga patrem, & ipſum e ſolio deturbaſſe, & Senatum populumque ad defectionem ſolicitaſſe, *Theganus*, *Aſtronomus* & *Nithardus* teſtantur. *Lotharius verò*, inquit Theganus, *duxit ſecum patrem ad Compendium Palatium, & ibi valde afflixit eum cum Epiſcopis, & cæteris nonnullis. Juſſerunt enim eum ire in Monaſterium, & ibi eſſe omnibus diebus vitæ ſuæ. Quod ille renuens, non conſenſit voluntati eorum .... De Compendio poſtea duxerunt Piiſſimum Principem ad Aquiſgrani Palatium. Hoc audiens æquivocus filius ejus, receſſit a Bavaria magno dolore compulſus ob injuriam Patris. Qui veniens ad Palatium Franconofurt, ſtatim inde direxit Legatos ſuos, poſtulans & imperans ut erga patrem humaniorem exhiberet ſententiam. Quod frater ejus Lotharius benignè non ſuſcepit. Poſtquam illi Legati reverſi ſunt, ſtatim alios deſtinavit ad patrem, qui prohibiti ſunt ne eum viderent. Poſtea perrexit Lotharius de Aquiſgrani Palatio, & perrexit Moguntiam, ubi obviam venit ei frater & colloquium inæquale habuerunt ibi propter hoc, quia omnes, quos Lotharius habebat ſecum, adverſarii erant patris ſui injuſtè; quos autem Lodeuvicus habebat ſecum, fideles erant patri ſuo ac ſibi. Inde revertens Lotharius, venit Aquis Palatium, celebravitque ibi Natale Domini, adhuc clauſo patre. Poſt ſanctum diem Epiphaniæ, iterum Lodeuvicus miſit Legatos ſuos ad Patrem. Qui venientes Aquis, conſenſit eis Lotharius ut viderent patrem cum inſidiatoribus. Venientes Legati ad conſpectum Principis, & humiliter proſternentes ſe pedibus ſuis, ſalutaverunt eum ab æquivoco filio ſuo. Secreta verò noluerunt ei indicare propter inſidiatores præſentes, ſed aliquo motu ſignorum fecerunt eum intelligere, quòd æquivocus ejus hoc conſentire noluiſſet, ſcilicet ſupplicium patris.* Intelligis ex *Thegano*, Lotharium ſemper fuiſſe erga patrem peſſimè affectum, ipſum captivum detinuiſſe & clauſum, conjuratos adversùs ipſum amicos habuiſſe, ipſum vexaſſe, *Ludovici* fratris pro ejus libertate rogantis preces & Legationes repuliſſe.

Addit Theganus: *Illis Miſſis abeuntibus, ſtatim Lotharius compulit Patrem ut cum eo veniret Compendium. Hoc audiens Lodeuvicus, coadunata multitudine ſecutus eſt eos. Qui cùm non longè eſſet ab eis Lotharius dimiſit patrem, & receſſit ab eo cum Conſiliariis ſuis impiis. Lodeuvicus verò filius ejus pervenit ad eum, & honeſtè ſuſcepit, & reduxit iterum ad Aquis Sedem ſuam, & Deo jubente reſtituit eum in Regnum & locum ſuum.* Ex quibus compertum eſt, *Lotharium* ſponte & filiali affectu non dimiſiſſe patrem, ſed cogente *Ludovico* fratre, qui cum exercitu imminebat; & ipſum pulſum fuiſſe ac deturbatum e ſolio impia tyrannide *Lotharii*, ſi quidem *Ludovicus* eum reſtituit in Regnum & locum ſuum.

Aſtronomus æquè *Paſchaſium* convincit falſitatis. Teſtatur ſiquidem *Lotharium* patrem captivum duxiſſe, Monaſterio S. Medardi *ſub arcta cuſtodia* detinuiſſe, Conventum generalem Compendii celebrandum indixiſſe; ibi Legationem Conſtantinopolitani Imperatoris ad patrem directam ſuſcepiſſe, & munera patri deſtinata ſubtraxiſſe. Hæc verò quid aliud ſunt, quàm exauctoratio patris, & uſurpatio Imperii? Addit *Aſtronomus*, Compendienſem poſt Conventum, in quo *Ludovicus Auguſtus* publicæ addictus Pœnitentiæ, pulla veſte indutus & ſub tectum quoddam retruſus eſt, *Populum pro talibus geſtis mæſtum ad propria reverſum eſſe*. Lotharium ducto ſecum patre ad hiemandum regreſſum Aquiſgranum. *Intra hujus hiemis durationem, gregatim populos tam Franciæ, quàm Burgundiæ, necnon Aquitaniæ, ſed & Germaniæ coëuntes, calamitoſis querelis de Imperatoris infortunio conqueſtos.* Quod argumento eſt, univerſum Senatum & Populum dejectioni *Ludovici Auguſti* non conſenſiſſe, neque *Lotharium* coëgiſſe ut paternum Imperium uſurparet, ſicut ſcribit *Paſchaſius*. Addit Aſtronomus, *Eggebardum* Comitem & *Vvillelmum* Comitem Stabuli, in Francia *quot poterant, ſibi in unione voluntatis reſtituendi Imperatoris coadunaſſe*. A Germania *Hugonem* Abbatem in Aquitaniam miſſum a *Ludovico* & ab his qui illuc confugerant, a *Drogone* ſcilicet Epiſcopo & reliquis, *Pippinum in hoc ipſum inſtigaſſe*. Bernardum & Vvarinum in Burgundia conſiſtentem populum ſuaſionibus accendiſſe, promiſſionibus allexiſſe, juramentis adſtrinxiſſe, & in unum vel-

le

le fœderaſſe. Vere proximo, patre aſſumpto, Pariſios verſus iter arripuiſſe. Cni Eggebardua Comes & alii Haſbanienſis pagi proceres, *cum magun conſtu munu, obviam pro Imperutoris liberatione pugnaturi procrſſerunt: perveuiſſetque rer ad effectum, niſi Priſſimus Imperator caveus & multorum periculum ſimul & proprium, ab hoc incœpto pracepto, & obtrſtatione eos probibuiſſet*. Tandem ad monaſterium Sandionyſianum ipſos perveniſſe. Interim *Pippinum* ab Aquitania maxima cum manu exiiſſe & ad Sequanam veniſſe, ubi, pontibua diſſipatis, & oavibus demerſis, ſubſtitit. *Vvurinum & Bernurdum* Comites, plurimis ſociorum ex Burgundiæ partibus coactis, perveniſſe ad Matronam fluvium: indeque Legatos miſiſſe ad Lotharium, *poſtulantes ut eir abſolutur cuſtodię vinculir redderetur Imperator. Quorum ſi pareret poſtulationi, ipſi quoque ri cauſa apud patrem ſulutis & honorir olim diſpoſiti forent. Sin ulster etiam ſi urerſſe eſſet, cum ſui periculo eum requiſituri: & reſiſtentibus ſibi in hac re, tum urmis, Deo judire, eſſent obviaturi*. Huic mandato reſpondiſſe Lotharium: *Nullum plus ſe vel compati paternę calumitati, vel congaudere proſperitati: nec debere ſibi imputari culpam Srnioris ſibi oblati, cùm ipſi eum deſtituiſſent ac prodidiſſent: neque curcerulis cuſtodiu navum ſibi jure inuri, cùm conſturet hoc ultum Judicio Epiſcopuli*. Condicta dies eſt quâ cum *Guerino* Comite, *& Odone*, necnon *Fulrone* & *Hugone* Abbatibus, ea de cauſa tractaretur, At *mutato conſilio, cum his qui ejur favore ducebuntur, relicto patre in Monaſterio S. Dionyſii ipſe Burgundium petiit, Viennam uſque pervenit, ibidemque ſlutivu facere delegit*.

Ex hac *Aſtrenomi* narratione conſtat, *Lotharium* dimiſiſſe patrem, cogentibus fratribus & Proceribus, qui ipſi triplici cum exercitu imminebant, non ſponte, ut innuit *Puſrbaſius*. Reſpooſiooem verò *Lotharii* ad *Vvurinr & Bernurdi* Comitum Legatos ſinceram fuiſſe qois ſibi perſuadeat? Nullum plus ſe compati paternæ calamitati, vel congaudere proſperitati an ſineerè aſſerebat, qui hujus ipſe calamitatis erat auctor, qui eum captivum tenebat, qui inglorium, & exauctoratum ducebat, ne quidem, ipſi relicto Imperatoris nomine? Sibi non imputari culpam dejectionis ipſius ait: Cui ergo imputanda? Iia qui ab ipſo defecerant, ac eum prodiderant? Sed eum deſtituerant ac prodideraot ipſo ioſtigante *Lothario*. Num verò inſons erat, qui patris ac domini ſui proditores receperat, eorumque defectionem ac prodiionem approbarat? Etſi verò Judicio Epiſcopali fuerat addictus publicæ Pœnitentiæ, & in cuſtodiam detruſus *Ludovirus Auguſtur*, jure hic oævus inurebatur *Lothario*, qui conjuratos & ſuis partibus devotos Epiſcopos non ſolùm ab hoc facinore non prohibuerat, cùm poſſet; non ſolùm hujus tragœdiæ ſpectator exriterat, ſed actor; qui patrem premebat dura captivitate; qui deniqoe ipſum, urgentibus licèt fratribus, rogantibus Proceribus, conquerentibus populis, gementibus univerſis, reſtituere in libertatem & Imperium hucuſque noluerat. Tandem *Lotharium* petitâ veniâ cùm ſuis non diſceſſiſſe, ut ait *Paſrbuſius*, niſi poſtquam bellis civilibus Franciam permiſcuit, reſtitutionem patris in Imperium impatienter ferens, & cùm ab exercitu patris & fratrum premeretur, conſtat ex eodem Aſtronomo. *Lotbarius*, inquit, *a Cabillono itrr ſuſcepit ud Auguſtodunum, indeque Aurelianam urbem pervenit, deinde in pagum Cenomunnirum, in villum cujus vocabulum eſt Matualis, devenit. At Imprrutor cum ſuir maximie copiir, ſimul & Ludovico filio eum ſequitur. Quo audito, Lotharius, junoque ſuis receptis, non multo intervallo a putre caſtra fixit. Contra quem pater compendioſo itinere obambulabat, uſquequo perventum eſt ad fluvium Ligerim prope Caſtrum Bleſenſe, quò Ciza fluvius Ligeri confluit. Poſitir hinc inde caſtris, orcurrit etiam Putri Pippinur filius cum quunto potuit militari apparatu. Infractis ergo viribur Lotharius, ſupplex ad Patrem venit. Quem ille coërcitum verbis, & obligutum tam ipſum, quàm Proceres ejus, quibus voluit ſacramentis, in Italium remiſit*.

Audiendus tandem contra *Puſrbuſium Nithardus lib. 1. Pippinus*, inquit, *& Lodbuvirus videntes quod Lotharius univerſum Imperium ſibi vindicure, illoſque deteriorer efficere vellet, graviter ferebant. Inſuper uutem dum bus Lambertus atque Matfridus, quis eorum ſecundus poſt Lotharium in Imperio haberetur ambigrrent, diſſidere cœperunt. Et quoniam quiſque eorum propriu quarebat, Rempublicam penitus negligebant. Quod quidem popular cerneur, moleſtur erat. Ocrurrebat etiam filiis verecundia, & pœnitudo, quòd patrem bis honore privaverunt: univerſa plebi, quòd bir Imperatorem dimiſerant. Ar per hoc, hinc inde in reſtitutione ejus conſentiunt, & undique ad Sanctum Dionyſium, ubi tunc Lotharius Patrem & Carolum ſervabat, afluere contendunt. Cernens Lotharius prædictam animoſitatem vires ſuus excedere antequam conveniunt, arma ſumit; Patrem ac Carolum dimittit, itineneque arrepto, Viennam petit. Plebs autem non modica, qua præſens aderat etiam etiamque Lothario pro Putre vim inferre volebat. Rege recepto, Baſilicam S. Dionyſii unà cum Epiſcopir & omni Clero confluunt, laudes Deo devotè referunt, coronam & arma Regi ſuo imponunt*, &c. Narrat deinde *Nithardus* quomodo *Matfridus* & *Lambertus* Lothrianæ factionis Duces Marcam Britannicam occuparint, copias contra ipſos ab Imperatore miſſas cæciderint: quomodo *Lotharius* Cabilloonum obſederit, expugnarit, iocenderit, oe templis quidem parcena: *Gerbergum* more maleficorum io Ariarim mergi præceperit *Gauzelinum*, & *Sanilum* capite damnarit, *Vvarinum* ſervatum jurejurando ſuis partibua adſtrinxerit. Tum ſubdit: *Hoc autem Lotharius & ſui duobus prœliis feliciter geſtis magnanimes effecti univerſum Imperium perfacilè invadere ſperantes, ad cætera deliberaturi Aurelianenſem urbem petunt. Quod Pater audiens e Francia manu validâ collecta, inſuper Lodbuvico filio ſuo, cum univerſis qui trans Rhenum morabantur in auxilium ſibi aſſumpto, tantum facinus a filio in Imperium commiſſum vindicaturus perrexit. Lotharius quoque eadem ſpe quâ Francos abducere conſueverat, animatus, ire obvius patrem duxit. Ac per hoc hinc inde confluunt, ſupraque fluvium, juxta villam quæ Calviacus dicitur, caſtra ponunt. Sed Franci eo quòd Imperatorem bis reliquerant, pœnitudine correpti, & ut deinde tale quid committerent turpe judicantes, ad defectionem impelli dignati ſunt. Quamobrem cùm nec fuga, nec prælii locum videret, eu pactione noviſſimè prælium diremit, ut infra dies ſtatutos Alpibus excederet, ac deinceps, ſine Patris Juſſione fines Franciæ ingredi non præſumeret, & extra Patrir voluntatem in ejus Imperio deinceps moliri nihil tentaret. Quod & ita ſe & ſuos ſervaturos tam ir quàm & ſui ſacramento firmaverunt*. Ex qua *Nithardi* relatione liquet *Lotharium* tyrannidem ſemper affectaſſe, etiam poſtquam reſtitutus eſt in Imperium *Ludovicus* pater, ſemper Francos ad defectionem pertrahere, & univerſum Imperium invadere conatum fuiſſe: Nec ſeceſſiſſe niſi rebua deſperatis, cùm nec fugæ, nec prælii locum videret. Falſum eſt itaque quod ſcripſit *Paſchaſius*, Vvalam effeciſſe ſuo ſancto conſilio, Auguſtus filius relicto patre rurſus in ſolio imperii, petita venia, cum ſuis omnibus liber ut abiret. Nobis tamen favet admodum *Paſchaſius*, cùm exauctorationem *Ludovici*

An-

Auguſti ab impoſitione Pœnitentiæ publicæ diſtinguens, hanc dumtaxat, non illam tribuit Judicio Præſulum, ita de *Lothario* ſcribens: *Neque in eo quidpiam admiſit, niſi quod univerſus Senatus coëgit & populus in poteſtatis privatione; & Judicio Præſulum, qui eum ſub Pœnitentia redegerunt.*

Ludovici filios ſubinde ut excuſet *Paſchaſius*, & *Vvalam* ſuum ipſorum factioni adhærentem, *Bernardum* Ducem, & *Juditham Auguſtam* accuſat. ,, Tunc, *inquit*, omnes hi Proceres, & filii duo, Melanius * & Gratianus * qui aderant, decernunt potiùs mori debere eos, quàm ultra hæc quoque conſentire, ut unus eis ſceleſtus, flagitioſus, & auctor totius malitiæ, omnibus eſſet in contumeliam & ruinam, & in opprobrium ſempiternum. Quod ſanè conſilium & definitionem tunc Arſenius cum divino timore mœrens ac dolens conſenſit, quia nullum jam alium evadendi ingenium invenire jam potuit: non ut Auguſtus Imperio privaretur, aut inhoneſtè (quantùm rei eventus ſinebat) in aliquo aut ab aliquo tractaretur; ſed ut hoſtis pelleretur unà cum ſuis complicibus; & mœchia quæ jam publica erat, in confuſionem omnium ne diutiùs celaretur. Sortilegæ ibidem aggregatæ, divini, conjectores & muti, necnon ſomniatores, & hi qui exta conſulebant; vel alii quamplures malignis inſtituti artibus, a ſacro pellerentur Palatio: quorum tanta & talia erant nefandiſſimæ artis præſagia, etiam ut plurimos traherent in errorem: quia videbantur omnia diabolicæ artis figmenta in mundo repullulaſſe, in tantum, cùm hæc omnia ita fraude ſeu dolo circa Auguſtum agerentur, ut in nullo penitus ſentire poſſet quotidie quæ fiebant. Alioquin malitioſis niſi eſſet præventus artibus, nequaquam fieri poſſet ut fideliſſimos quoſque Conſules, & Sanctiſſimos Præſules non audiret, vel crederet ſibi talia narrantibus, quos olim ſemper in Conſilio habuerat. Non enim alium in fide recipiebat, niſi quem Juſtina * vellet: neque alium, aut audire, aut diligere valebat, aut aſſentire, quouſque iſta viguerunt, niſi quem illa ei in fide commendabat: & quod prodigioſius eſt, ut ajunt, nec aliud velle præter quæ ipſa vellet. Unde quidam Epiſcoporum, cùm coram eo adſtarent omnes Præſules Chriſti, & Senatus totius Imperii, necnon & omnis populus, eumque jam arguerent conſtanti fide pro talibus: Scio, *inquit*, quamvis talia & tanta quæ dicuntur, malè deceptus his artibus hactenus aſſenſiſſes, cùm his exutus fueris quibus veſtiris, quia te recipies, & eris optimus Imperator, quod ſemper ante fuiſti.

* *Pippinus, & Ludovicus.*

* *Juditha Auguſta.*

Et infra, ubi *Juditham Auguſtam* velatam commemoravit conſentiente Imperatore, (qua in re falſus eſt) hæc ſubdit: ,, Sed quia cuncta quæ fiebant, non erant ex corde Juſtiniani * neque ex animo, quoniam ab æmulis veræ fidei & juſtitiæ inſtigabatur & adulabatur, fœmineo rurſus devictus inſtinctu, quaſi multa contra eum inhoneſta, non pro fide facta fuiſſent, qui niſi ſe de his vindicaret, bene deinceps regnare non poſſet, rurſuſque ſi ablatam ſibi uxorem non reciperet poſt velamen. Tegitur interdum vulnus in corde valde defixum, augentur complices iterum ut reſcindatur Imperium. Honorius * qui erat longè diu conſors a patre & ab omnibus procreatus Imperator, removetur a poteſtate, repellitur a conſortio: ſacramenta univerſorum quæ illi facta fuerant, Auctoritate paterna violantur: boni quoque atque inclyti viri, qui dudum pro fide certaverant, Tyrannum fugarant, mœchiam & univerſa turpia a conſpectu Palatii pepulerant, qui patriam & populum ſalvarant, qui etiam Auguſtum & filios liberarant; qui ſe ipſos eum multo diſcrimine, poſt talia quibus eum reſtituerant in throno Imperii, unà cum filii conſortio in fide, qui pro fide egerant, ſubdiderunt; ita ut in eis nihil niſi fides & veritas appareret. Sed inſidiantibus malis quæritur opportunitas temporis, & locus electus; diſperguntur univerſi qui ei fidem priùs ſervarant: Senatus exſiliatur & Magnates omnes, atque olim cariſſimi & primi damnantur Palatii: inter quos etiam Arſenius * noſter rapitur.

* *Ludovici Pii.*

* *Lotharius.*

* *Vvala.*

Calumniis in *Juditham Auguſtam* jactatis faciliùs credidit *Paſchaſius*, eaſque ſcriptis prodidit. Vitium iſtud fuit Corbejenſium, qui *Vvalam* Abbatem ſuum, e Lotharianæ factionis Primariis, Auctorem habebant ejus erroris, quo *Juditham Auguſtam* ſtupri conſuetudine cum *Bernardo* Duce pollutam & infamem effutiebant. *Vvala* Præceptor fuerat *Lotharii*, eoque faciliùs in ejus partes pertractus eſt. *Lotharius*, & qui ejus partibus ſtudebant, *Juditha* Imperatricis hoſtes, quæ *Caroli* filii ſui promovendis rebus ardenter incumbebat; necnon *Bernardi*, qui Regni Adminiſter erat, *Juditha*, & *Carolo* Juniori Principi devotiſſimus, ſtupri calumniam *Juditha* & *Bernardo* intulerunt, ut defectionis ſuæ conſilia, & tyrannidem excuſare hoc prætextu poſſent; quaſi arma ſumpſiſſent, non ad exauctorandum Imperatorem, ſed ad propellendam ab ejus Palatio & ſacra Majeſtate infamiam, velatâ *Juditha*, pulſo *Bernardo*, *Carolo* juvene Principe in Monaſterium detruſo, ne in paterni Regni portionem ullam ſuccederet. Calumnias illas *Vvala*, vir licèt pius facilibus auribus excepit. Ita enim comparati ſunt nonnulli qui pietatem profitentur, ut in animum inducere non poſſint, mendacia eſſe & calumnias quæ de aliquo dicuntur a viris Auctoritate, numero & pietatis ſpecie conſpicuis; & crimina de aliquibus vulgata vera eſſe dum credunt, ne calumniatores illos judicent, qui ipſa publicant, caritate (ſi ſic loqui fas eſt) caritatem evertunt. Quæ autem *Paſchaſius* in Dialogo illo ſuo de Vita *Vvala* contra *Juditham Auguſtam* effutiit, iiſdem momentis calumniæ convincuntur, quibus *Agobardum* ſupra confutavimus. Figmenta ſunt etiam quæ exaggerat *Paſchaſius* de divinis, conjectoribus, ſortilegis in Palatium a *Juditha* aggregatis, qui *Ludovici Auguſti* animum ipſi ita conglutinarent, totus ut ex ejus nutu penderet. Magicæ enim artes, quibus uxori penitus devinctus fuit Princeps uxorius, aliæ non fuerunt ab elegantis formæ illecebris, formæque præſtantiæ reſpondentibus animi dotibus. *Ludovicum Pium Juditha* magis adſtrinxit communis amor in *Carolum* filium, egregiæ Principem indolis, cujus fortunæ providentiâ paternâ conſulere æquum erat: non igitur magicis artibus erat opus, ut *Juditha Auguſta* pro communis filii gloria, fortuna, & ſecuritate ſolicitæ Imperator obaudiret.

XIII. His quæ *Ludovici Pii* exauctorationem ſpectant, diſcuſſis, reſtitutionis ejus expendenda hiſtoria eſt. Facta hæc eſt in Conventu apud *S. Dionyſium*, Dominica II. Quadrageſimæ, anno Chriſti 834. cùm *Pippinus* & *Ludovicus* Reges *Ludovici Auguſti* filii, *Eggebardus*, *Vvillelmus*, *Bernardus* & *Vurinus* Comites, collectis copiis *Lotharium* in Sandionyſiano Monaſterio, ubi tunc erat, propiùs aggreſſi, eò adegerunt, ut relicto ibidem Patre, tacita fuga excederet. Rem ita narrat *Aſtronomus* in Vita Ludovici Pii: *At verò ii qui cum Imperatore remanſerant, eum ad recipiendas Imperatorias Infulas hortabantur. Sed Imperator, quamquam modo, quo prædictum eſt, Ec-*

cleſia

Eccleſia eliminatus communione, nequaquam tamen propterea voluit acquieſcere ſententiæ: Sed Dominica, quæ in craſtinum advenit, in Eccleſia S. Dionyſii Epiſcopali miniſterio voluit reconciliari, & per manus Epiſcoporum armis accingi conſenſit. In qua re tanta exultatio populi excrevit, ut etiam ipſa elementa viderentur injuriam patienti compati, & relevato congratulari. Etenim uſque ad illud tempus tanta incubuerat procellarum vis, pluviarumque vehementia, ut extra ſolitum aquarum ſuperabundantia excreſceret, flatuſque ventorum imperviabiles fluminum alveos redderet. Sed in illius abſolutione ita quodammodo viſa ſunt conjuraſſe elementa, ut mox & venti ſævientes miteſcerent, & cœli facies in antiquam & multo tempore inviſam ſerenitatem rediret. Imperator eſſe numquam deſtitit *Ludovicus Pius*, quod jus ipſum ſpectat. Synodus Compendienſis ipſum non exauctoravit, nec exauctorare potuit, ſed ipſum adegit ad cingulum militiæ deponendum, & exuendum habitum ſæculi, & Pœnitentis veſtem induendam. Sententiâ itaque nullâ fuit opus ut reſtitueretur Imperio. Potuit inconſultis Epiſcopis inſulas & adminiſtrationem Imperii reſumere, quibus fuerat per vim privatus. Sed quia Pœnitentiæ publicæ addictus fuerat, quamvis injuſtè, & militiæ cingulum depoſuerat, Epiſcopali miniſterio priùs reconciliari voluit, & per manus Epiſcoporum armis accingi. Reconciliari adhuc voluit ritu ſolemniori in Synodo apud Theodonis Villam, * quæ in urbem Mediomatricum * migravit proximis ante Quadrageſimam diebus anno 835. De qua Synodo ita ſcribit *Aſtronomus* in Vita Ludovici Pii: *Sequenti verò Dominica, quæ ſacræ Quadrageſimæ initium præcedebat, in Metis civitatem Dominus Imperator, ſed & Epiſcopi, & populus univerſalis illius Conventûs venit: & inter Miſſarum celebrationem ſeptem Archiepiſcopi ſeptem Reconciliationis Eccleſiaſticæ Orationes ſuper eum cecinerunt, atque omnes populi, hoc viſo pro plenariâ reſtitutione Imperatoris multas Deo gratias reddiderunt.*

* *Thionville.*

* *Metſ.*

Scelus filiorum Ludovici Pii Scriptura Sacra & canones damnant.

XIV. Scelus filiorum *Ludovici Auguſti*, qui ipſum exauctorarunt, Procerum, & Epiſcoporum, qui in ipſum conjurarunt, populi qui ab ipſo defecit, damnat Chriſti ſententia dicentis: *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.* Et Apoſtolus I. ad Corinthios 13. *Omnis anima*, inquit, *Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: Non eſt enim Poteſtas niſi a Deo: quæ autem ſunt a Deo, ordinatæ ſunt. Itaque qui reſiſtit Poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt..... Ideo neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam. Ideo enim & tributa præſtatis: Miniſtri enim Dei ſunt, in hoc ipſum ſervientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem.* Et in Epiſtolâ ad *Titum*, cap. 3. *Admone illos Principibus & Poteſtatibus ſubditos eſſe, dicto obedire.* Et S. *Petrus*, Epiſtolâ 1. cap. 2. *Subjecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum: ſive Regi quaſi præcellenti; ſive Ducibus tamquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum: quia ſic eſt voluntas Dei..... Deum timete, Regem honorificate, &c.*

Anno 634.

Damnant eamdem perfidiam Concilia: Toletanum IV. Canone 75. his verbis: ,, Multarum gentium (ut fama eſt) tanta extat perfidia animorum, ut fidem ſacramento promiſſam Regibus ſuis ſervare contemnant, & ore ſimulent juramenti profeſſionem, dum retineant mente perfidiæ impietatem. Jurant enim Regibus ſuis, & fidem, quam pollicentur, prævaricantur, nec metuunt volumen illud judicii Dei, per quod inducitur maledictio, multaque pœnarum comminatio ſuper eos qui jurant in nomine Domini mendaciter..... Sacrilegium eſt, ſi violetur a gentibus Regum ſuorum promiſſa fides, quia non ſolùm in eos fit pacti tranſgreſſio, ſed & in Deum quidem, in cujus nomine pollicetur ipſa promiſſio. Inde eſt quòd multa Regna terrarum cæleſtis iracundia ita permutavit, ut per impietatem fidei & morum, alterum ab altero ſolveretur. Quòd ſi divinam iracundiam vitare volumus, ſervemus erga Deum religionis cultum cum timore; cuſtodiamus erga Principes noſtros pollicitam fidem atque ſponſionem. Non ſit in nobis, ſicut in quibuſdam gentibus infidelitas impia, non ſubdola mentis perfidia, non perjurii nefas, nec conjurationum nefanda molimina. Nullus apud nos præſumptione Regnum arripiat; nullus excitet mutuas ſeditiones civium; nemo meditetur interitus Regum...... Quicumque igitur a nobis, vel totius Hiſpaniæ populis, qualibet conjuratione vel ſtudio, Sacramentum fidei ſuæ, quod pro Patriæ ſtatu, vel conſervatione Regiæ ſalutis pollicitus eſt, temeraverit, aut Regem nece attrectaverit, aut Poteſtate Regni exuerit, aut præſumptione tyrannica Regni faſtigium uſurpaverit, Anathema ſit in conſpectu Dei Patris, & Sanctorum Angelorum, atque ab Eccleſia Catholica, quam profanaverit perjurio, efficiatur extraneus, & ab omni cœtu Chriſtianorum alienus, cum omnibus impietatis ſuæ ſociis: quia oportet ut pœna teneat obnoxios, quos ſimilis error invenerit implicatos ,,. Quæ ſententia ter repetita eſt ad ſolemniorem execrationem eorum qui Regibus fidem non ſervant.

Anno 636.

Concilium Toletanum V. Canone IV. ,, Quiſquis inventus fuerit vivente Principe, in alium attendiſſe pro futura Regni ſpe, aut alios in ſe propter id attraxiſſe; a Conventu Catholicorum excommunicationis ſententiâ repellatur. *Et Canone* 5. Sed & hoc pro peſtilentioſis hominum moribus ſalubri ordinatione cenſemus, nequis in Principem maledicta congerat: Scriptum eſt enim a Legiſlatore: Principem populi tui non maledices. Quod ſi quis fecerit, excommunicatione Eccleſiaſtica plectatur. *Et Canone* 7. Propter malarum mentium facilitatem, & memoriæ oblivionem, hoc ſacratiſſima ſtatuit Synodus, ut in omni Concilio Epiſcoporum Hiſpaniæ, univerſalis Concilii Decretum, quod propter Principum noſtrorum ſalutem eſt conſtitutum, peractis omnibus in Synodo, publica voce debeat pronuntiari; quatenus ſæpe replicatum auribus, vel aſſiduitate iniquorum mens territa corrigatur, quæ ad prævaricationem & oblivione, & facilitate perducitur.

Anno 637.

Concilium Toletanum 6. Canone 14. ,, Cæterùm ſi infidelis quiſquam in capite Regio, aut inutilis in rebus commiſſis Piiſſimo Domino noſtro Cinthilano Regi exſtiterit, in Clementiæ ejus manu, & Poteſtatis nutu conſtet ejuſmodi moderatio. Nefas eſt enim in dubium deducere ejus Poteſtatem, cui omnium gubernatio ſuperno conſtat delegata judicio. Quòd ſi poſt ejus deceſſum quiſpiam repertus fuerit ejus vitæ fuiſſe infidelis; quicquid largitate ipſius in rebus habet conquiſitis, careat, confiſcandum, & fidelibus largiendum.

Et Canone 17. ,, Quamquam in Concilio anteriori de hujuſmodi re fuerit promulgata ſententia, tamen placet iterare, quod convenit cuſtodire. Itaque Regis vita conſtante, nullus ſibi aliquo opere vel deliberatione, ſeu cujuſ-

,,cum-

„ comque dignitatis laïcus, ſeu gradu Epiſcopatus, Presbyterii, aut Diaconii conſecratus, cæteriſque Clericatus Officiis deditus, Regem provideat contra viventis Regis utilitatem, & proculdubio voluntatem: nullo blandimento aut ſuaſione, pro eadem ſpe, aut alios in ſe trahat, aut ipſe in alium acquieſcat. Iniquum enim & valde execrabile a Chriſtianis debet haberi, futuris temporibus illicita proſpicere, & vitæ ſuæ ignaros ventura diſponere. Quòd ſi quiſquam jam talia iniqua deliberatione cum quocumque eſt meditatus, hoc ſibi noverit eſſe Sacerdotali moderatione conceſſum, ut veniabiliter poſſit hoc ſine mora præſentis Principis auribus publicare. Si autem obſtinata deliberatione ſua machinamenta noluerit dicere, peſſimo plectatur anathemate.

Et Canone 18. „ Conteſtamur coram Deo, & omni Ordine Angelorum, coram Prophetarum, atque Apoſtolorum, vel omnium Martyrum choro, coram omni Eccleſia Catholica & Chriſtianorum cœtu, ut nemo intendat in interitum Regis: nemo enim Regni gubernaculis privet; nemo tyrannica præſomptione apicem Regni uſurpet; nemo quolibet machinamento in ejus adverſitatem ſibi conjuratorum manum aſſociet. Quòd ſi in quopiam horum quiſquam noſtrorum temerario auſu præſumptor extiterit, anathemate divino percuſſus, abſque ullo remedii loco, habeatur condemnatus æterno judicio.

Anno 644. Concilium Toletanum VII. Canone I. „ Si in derogationem aut contumeliam Principis reperiatur aliquis nequiter loqui, aut in necem Regis, ſeu dejectionem intendere, vel conſenſum præbere, nos ſiquidem hujuſcemodi excommunicatione dignum cenſemus. Utrùm tamen ſit illi quandoque communicandum, pietati Principis diſcernendum relinquimus; cujus proculdubio poteſtatis eſt ſubditorum culpas miſericordiæ judiciique ſententiâ temperare.

656. Concilium Toletanum X. Canone 2. „ Si qui Religioſorum, ab Epiſcopo, uſque ad extremi ordinis Clericum ſive Monachum, generalia juramenta in ſalutem Regiam, gentiſque aut patriæ data reperiatur violaſſe voluntate profana, mox propria dignitate privatus, & loco & honore habeatur excluſus; eo miſerationis obtentu tantummodo reſervato, ut an locum, an honorem, an utraque poſſideat, concedendi jus licentiamque Principalis Poteſtas obtineat.

681. Concilium Toletanum XII. Canone I. decerneus obſequium præſtandum *Ervigio* Regi, addit: „ Non erit jam deinceps aut ab anathematis ſententia alienus, aut a divinæ animadverſionis ultione ſecurus, quiſquis contra ſalutem ejus aut erexerit vocem, aut commoverit cædem, aut aliquam exquiſierit lædendi occaſionem.

673. Concilium Toletanum XVI. Canonibus 9. & 10. præcedentes Canones renovavit: & *Sisbertum*, qui in Regem *Egicanem* conjuraverat, honore & loco privavit, rebuſque omnibus privatum & exilio damnatum auctoritate Principis a Communione ad exitum uſque excluſit.

Eamdem perfidiam Gallicana damnant Concilia. Anno 829. Pariſienſe VI. parte 2. Cap. 8. *Conſtat Poteſtatem Regalem omnibus ſibi ſubjectis ſecundùm æquitatis ordinem conſultum ferre debere, & idcirco oportet ut omnes ſubjecti fideliter & utiliter, atque obedienter eidem pareant Poteſtati: quoniam qui Poteſtati a Deo ordinatæ reſiſtit, Dei utique ordinationi, juxta Apoſtoli documentum, reſiſtit. Sicut enim ſubjecti a Rege ſibi volunt piè & juſtè opitulari, ita ſpecialiter ei primùm ad ſalutem animæ ſuæ procurandam deinde generaliter ad honeſtatem & utilitatem Regni ſecundùm Dei voluntatem diſponendam, atque miniſtrandam, indiſſimulanter atque irretractabiliter ſolatium opportunum debent exhibere. Quod cùm faciunt, & divinum præceptum adimplere, & fidem Regi debitam evidenter probantur conſervare. Hujuſcemodi ergo obſequium a ſubjectis Regiæ Poteſtati impendi debere, & Legalia præcepta apertè teſtantur, & Dominus in Evangelio admonet, dicens: Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, &c.* Mox laudatis S. *Pauli* & S. *Petri* teſtimoniis, ſubjungit: *Quapropter neceſſe eſt, ut unuſquiſque fidelis tantæ Poteſtati ad ſalutem propriam, & honorem Regni, ſecundùm Dei voluntatem, utpote membrum capiti, opem congruam ferat, pluſque in illo generalem profectum & utilitatem atque honorem Regni, quàm lucra quærat mundi, quatenus his ſaluberrimis opitulationibus ſibi viciſſim ſuffragantes, æterno Regno pariter mereantur perfrui fœlices.*

Concilium apud Lauriacum * in pago Andegavenſi, Canone 2. *Si quis contra Regiam Dignitatem doloſè, ac callidè, ac perniciosè ſatagere comprobatus fuerit, niſi digniſſimè ſatisfecerit, anathematizetur.* Et Canone 3. *Si quis Poteſtati Regiæ, quæ non eſt, juxta Apoſtolum, niſi a Deo, contumaci ac inflato ſpiritu, contra auctoritatem & rationem pertinaciter contradicere præſumpſerit, & ejus juſtis & rationabilibus Imperiis ſecundùm Deum, & Auctoritatem Eccleſiaſticam, ac Jus Civile, obtemperare irrefragabiliter noluerit, anathematizetur.* * Lorris. Anno 843.

Concilium Pontigonenſe Canone V. ſtatuit, *Ut Imperialis honor ab omnibus fideliter obſervetur, & quæ ab eo, ſeu per Epiſtolam, ſeu per Legatos præcipiuntur, a nullo impunè audeant violari.* Canon XV. Caroli Calvi Imperatoris Lex eſt a Patribus approbata: *Ut nemo*, inquit, *fidelium noſtrorum quodammodo aliquem celet, quem noſtrûm ſcierit infidelem eſſe: neque ei ſuſtentationem quamcumque præſtare pertentet, ſi eum ad noſtram fidelitatem revocare nequiverit. Quicumque autem contra hoc fecerit, Prædeceſſorum noſtrorum & Progenitorum judicium expectetur.* 876.

Concilium Troſleianum Canone II. *Et quoniam a nobis ratio exigitur omnium, & Principum, & ſubjectorum, ab eo qui ſine acceptione judicat perſonarum, & pro ipſis Regibus Regi Regum ſummo reddituri rationem, ſermo exhortationis ad veſtram, Domine Rex, nobis habendus eſt Excellentiam. In quo facto Pontificalem ſic exerimus Auctoritatem, ut non obliviſcamur Regiam a Deo conſtitutam eſſe* „ *Sublimitatem, dicente Apoſtolo*: Subditi eſtote Regi quaſi præcellenti. *Sicut enim Regalis Poteſtas Sacerdotali Religioni ſe devotè ſubmittit: ſic & Sacerdotalis Auctoritas cum omni pietatis officio ſe Regali Dignitati ſubdere debet, ſicut ſanctus oſtendit Papa Gelaſius ad Anaſtaſium ſcribens Imperatorem.* „ Duo ſunt, *inquit*, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas ſacra Pontificum, & Regalis Poteſtas: in quibus tantò gravius eſt pondus Sacerdotum, quantò etiam pro ipſis Regibus in divino reddituri ſunt examine rationem, &c. *Ergo quia & Rex pro æterna vita indiget Pontificibus, & Pontifices pro temporalium rerum curſu Regali indigent diſpoſitione; a Rege obediendum eſt Pontificibus recta, ſancta & juſta ſuadentibus: & viciſſim a Pontificibus obediendum eſt Regi, pietatis cultui, religione, jure, & ſolatio ſervienti ...... Sed & nobis, & omnibus qui in Regno veſtro conſiſtimus, oportet ut juſtam fidelitatem vobis conſervemus, & honorificentiam Regiam exhibeamus, & de utilitate Regni aliquid quærenti, ſecundùm ſcire & poſſe, verum & utile conſilium ſuggeramus.* 909.

Concilium Engclenheimenſe, Canone I. *Nullus* 948.

dein-

*deinceps Regiam Poteſtatem præſumat populari, ſeu aliquam perfidiæ maculam ſibi fallaciter exhibere. Decrevimus enim, Toletani Concilii * Judicium exequendo, Hugonem Regis Ludovici (* Ultramarini *) Regni invaſorem & raptorem, excommunicationis gladio feriendum, niſi fortè tempore ſtatuto ad Synodale Concilium veniat, & a tam nefaria protervitate ſatisfaciendo reſipiſcat.*

* Concil. Tolet. IV. Can. 75.

Anno. 1228.

Perfidiam in Reges damnavit & Anglicana Eccleſia in Concilio Oxonienſi, Canone I. *Item*, inquit, *omnes illos excommunicationis ſententiâ innodamur, qui pacem & tranquillitatem Domini Regis & Regni injurioſè perturbare præſumunt; & qui jura Domini Regis detinere contendunt.*

SCHOLION I.

In hac Diſſertatione, pag. 61. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant velut meam: *Papa bonus facilè credit calumnias; quia difficilè credit aliquem poſſe mentiri.*

R. Nec Propoſitio, nec verba mea ſunt. De Romano Pontifice ne verbum quidem ullum eo loci habeo. De calumniis in Juditham Auguſtam Ludovici Pii uxorem jactatis ago. His facilè nimis ac leviter crediſſe Vvalam dixi. *Calumnias illas* (inquam) *Vvala vir licèt pius, facilibus animus excepit. Ita enim comparati ſunt nonnulli qui pietatem profitentur, ut in animum inducere non poſſint, mendacia eſſe & calumnias quæ de aliquo dicuntur a viris auctoritate, numero, & pietatis ſpecie conſpicuis &c.* Vvalam Corbejenſem Abbatem Papam eſſe putarunt Indiculi Cenſorii Auctores, cùm hanc mihi Propoſitionem tribuerunt: *Papa Bonus facilè credit calumnias, &c.*

SCHOLION II.

In eadem Diſſertatione, pag. 62. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa non poteſt exauctorare Reges.*

R. Opinio & doctrina eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ. Nec tamen id eo loci aſſero, aut ullum de Romano Pontifice verbum habeo. De *Ludovici Pii* exauctoratione diſſero, in qua Romani Pontificis non interceſſit auctoritas. *Imperator* (inquam) *eſſe non deſiiſit Ludovicus Pius, quod jus ipſum ſpectat: Synodus Compendienſis ipſum non exauctoravit, nec exauctorare potuit.*

Nota.

De indirecta Papæ poteſtate in temporalia commodiùs alibi.

DISSERTATIO III.

De Papiſſa Fabula.

Ineptiſſimam de *Joanna* Papiſſa fabulam, obſtetricante *Mariano Scoto* natam ſtudioſè foverunt Novatores, fœliciter confutarunt Scriptores Catholici. *Baronius* in Annalibus Eccleſiaſticis ad annum 853. *Bellarminus* Tom. I. Controverſiarum Lib. 3. Cap. 24. *Jacobus Gretſerus* S. J. in Defenſione *Bellarmini* Tom. 11. Lib. 3. C. 24. & ante illos *Florimundus Ramundus* Senator Burdegalenſis in Refutatione vernacula erroris popularis de *Joanna* Papiſſa; *Joannes Carolus Ramundus* qui *Florimundi* Patris Opus Latinè reddidit; *Onuphrius Panvinius* in Notis ad *Palatinam*: *Papirius Maſſonus* Lib. de Epiſcopis Urbis Romæ, *Binius* in Notis ad Concilia, & Vitas Leonis 4. & Benedicti III. *Aubertus Miræus*, in Notis ad Sigebertum; *Leo Allatius* in confutatione Fabulæ de Papiſſa ex Monumentis Græcis, *Philippus Labbeus S. J.* in Joannæ Papiſſæ Cenotaphio everſo. Hanc pariter Fabulam luculenter confutavit *David Blondellus* Calvinianus Miniſter, in familiari Elucidatione Quæſtionis, Utrùm mulier in Sede Pontificia Romæ ſederit, quam Gallico ſcripſit idiomate.

Quia verò primus qui hanc fabulam vulgavit, fuit *Marianus Scotus*, verba ejus prout in Chronico Francofurti edito leguntur, præmittere operæ pretium eſt, antequam Fabulæ Confutationem agrediamur. Sic igitur habet ad annos 853. & 854. *Leo Papa obiit Kalendis Augusti. Huic ſucceſſit Joanna mulier annis duobus, menſibus quinque, diebus quatuor.* His præmiſſis, fabula breviter confutanda eſt.

PROPOSITIO.

Putidiſſima Fabula, quæ de muliere Papiſſa, inter Leonem Quartum & Benedictum Tertium, in Sedem Romanam evecta, cùm a Scriptoribus Catholicis nonnullis, tum ab Heterodoxis pleriſque vulgata eſt, coævorum ſuppariumque Auctorum teſtimoniis confutatur & evertitur.

Probatur I. *Leoni IV.* defuncto XVII. Julii anni DCCCLV. ſtatim ac immediatè ſucceſſit *Benedictus III.* Fabula igitur eſt quòd inter ipſos mulier annis duobus, menſibus quinque, & diebus quatuor in Sede Pontificia ſederit.

Probatur Antecedens I. ex *Lupo* Abbate Ferrarienſi, Epiſtolâ CIII. ad *Benedictum* III. datâ, qua ob ipſius exaltationem illi gratulatur, & ad ipſum his verbis ſcribit: *Tempore Deceſſoris veſtri beatæ memoriæ Leonis functus Legatione Romæ, cui auctore Deo præſidetis, & ab eodem Antiſtite exceptus benignè atque tractatus, poſtquam vos non eſſe inferiores religione famam declaravit, nec tantùm poteſtatis Beatiſſimi Petri participes, verùm etiam humilitatis quam in allocutione Cornelii vulgavit, heredes, vera morum veſtrorum expenſio certa ratione perdocuit: auſus ſum ergo tantillus cognitioni veſtræ Sublimitatis me ſcriptis ingerere.* Se ſcripſiſſe teſtatur *ad Benedictum III. Lupus Ferrarienſis* ſtatim atque *Leonis Quarti* obitum, & ejus creationem didicit; novi Pontificis famam celebrat, eumque *Leoni IV.* Deceſſori virtutibus non imparem prædicat. Quem ſi *Joannis* fœminæ ſucceſſorem agnoviſſet id quoque in ejus laudem traxiſſet proculdubio, quod injuſtum per meretricis Pontificatum Romanæ Eccleſiæ dedecus egregiis dotibus ſuis deleviſſet.

Probatur ſecundò ex *Adone Viennenſi* in Chronico ad annum DCCCLV. ubi de *Lothario* Imperatore ita ſcribit: *Ipſe verò Prumia Monaſterium Regno temporis ſe exuens ingreditur: tonſuratus & Monachus effectus, aliquot diebus interpoſitis defungitur, anno Incarnationis Domini* DCCCLV. *Imperii verò* XXXIII. *atque ibi in Baſilica S. Salvatoris a Fratribus reverenter humatur.* Sequitur in eodem Chronico: *Pontifex Romanus Gregorius moritur, atque ejus loco Sergius ordinatur. Illo defuncto, Leo ſuccedit. Quo obeunte; Benedictus in Sede Apoſtolica ſubſtituitur, jam tamen defuncto Lothario Imperatore.* Et infra: *Nicolaus Papa vir religione præcipuus moritur, ac in atrio ante portas B. Petri non longè a membris Benedicti Prædeceſſoris ſui ſepelitur. Huic Hadrianus in Epiſcopali Ordine ſuccedit.* Leone obeunte, ipſi in Sede Apo-

ſtolica ſubſtitutus eſt *Benedictus III.* ſecundùm *Adonem*; idque defuncto *Lothario* Imperatore: qui vel nocte præcedente coronationem *Benedicti* factam die vigeſima nona Septembris Dominica, vel potiùs pridie, 4. ſcilicet Kalendas Octobris, Prumiæ defunctus eſt. *Benedicto Nicolaus I. Nicolao* ſucceſſit *Hadrianus*. Nullus itaque datur Papiſſæ locus.

Probatur tertiò ex *Anaſtaſio Bibliothecario* in Vita Benedicti III. *Leo quidem*, inquit, *ubi hac luce ſubtractus Præſul occubuit, mox omnes Clerus iſtius Romanæ protectæ Sedis, univerſique Proceres, cunctuſque Senatus ac Populus congregati ſunt, Domini Clementiam exorantes, ut beatificum illis omnibus demonſtrare dignaretur Paſtorem, qui culmen Apoſtolatus regere valuiſſet tranquillè. Divinitus igitur æthereo tunc lumine inflammati, uno conſenſu unoque conamine Benedictum, pro tantis quibus pollebat ſacris operibus, Pontificem promulgaverunt eligere*. Et infra: *His itaque peractis, Clerus & cuncti Proceres Decretum componentes, propriis manibus roboraverant, & conſuetudo priſca ut poſcit, invictiſſimis Lothario ac Ludovico deſtinaverunt Auguſtis*.

Confirmatur ex Hiſtoria ſchiſmatis in ejuſdem *Benedicti* III. electione exorti, quam ibidem accuratiſſimè deſcripſit Anaſtaſius Bibliothecarius.
,, Nicolaus, *inquit*, Anagninæ Antiſtes Eccleſiæ,
,, & Mercurius Magiſter Militum, Arſenio Eugu-
,, bino Epiſcopo obviantes, ad invicem confabu-
,, lari cœperunt; qui callidis eos ſermonibus li-
,, niens, corda eorum mollire cœpit, Beatique
,, fidelitatem jam fati declinaverunt Electi, [*id*
,, *eſt Benedicti III.*] cum quibus etiam conſilium
,, ſtuduit confirmare, ut oppoſitum anathemati-
,, zatumque Anaſtaſium, quod divina nullatenus
,, permittebat clementia, Pontificatûs infulâ pe-
,, rornarent. Poſtea cùm accepiſſent Miſſos Im-
,, periales Romam properare, Romanis ſcripſe-
,, runt ut illis irent obviam. Legatis itaque quaſi
,, obviam ituri, Roma egreſſi ſunt præfati Ni-
,, colaus, & Mercurius, cumque illis Radvaldus
,, Portuenſis Epiſcopus, & Agatho urbis Tuder-
,, tinæ Antiſtes, unà cum Chriſtophoro & Gre-
,, gorio Magiſtris Militum, qui cùm ad Hortam
,, urbem quadraginta milliaribus Roma diſtantem
,, properaſſent, Anaſtaſii Presbyteri a Leone 4.
,, canonicè depoſiti partibus contra Benedictum
,, adhæſerunt. Altera die, omni Clero, cuncto-
,, que Senatui mandaverunt, ut obviam illis trans
,, Milvium Pontem, ex Imperatoris juſſione,
,, pergerent. Deluſi itaque Clerus ac Populus,
,, Anaſtaſio obviam iverunt. Ut Romam perve-
,, nere ſchiſmatis incentores, Hadrianum, Gra-
,, tianum, & Theodorum, in Clero Populoque
,, Romano illuſtres recluſere. Anaſtaſius horum
,, conſiliis incitatus & vallatus præſidio, Apoſto-
,, lorum Baſilicam invaſit, necnon Lateranenſe
,, Patriarchium, tum Romano cuidam Balneore-
,, gienſi Epiſcopo juſſit ut Benedictum e Solio
,, Apoſtolico deturbaret, eique Inſignia Pontifi-
,, cia auferret; quem Anaſtaſius ipſe die Sabba-
,, thi 21. Septembri Joanni & Adriano Presby-
,, teris, a Leone IV. propter crimina depoſitis,
,, arctâ cuſtodiâ tradidit conſtringendum. Die
,, Lunæ ſequenti, 23. ejuſdem menſis, ad Titu-
,, lum Æmilianæ convenit Schiſmaticorum cohors,
,, ut Epiſcopos ibi cum Romano Clero pſallentes
,, ad conſenſum exaltationi Anaſtaſii præbendum
,, impellerent, quod fruſtra tentarunt, Epiſcopis
,, Oſtiæ & Albani generosè reclamantibus. Die
,, Martis ejuſdem menſis 24. omnes Epiſcopi cum
,, Clero ac Populo, in Baſilica Salvatoris, quæ
,, Conſtantiniana dicitur, congregati ſunt. Ibi
,, populus tumultuariò clamavit: Beatiſſimum Pa-
,, pam Benedictum volumus. Populi & Cleri vo-
,, tis acquieverunt Ludovici Imperatoris Legati,
,, & Anaſtaſium Pſeudo-pontificem ex Patriarchio
,, Lateranenſi protinus ejecerunt. Indicto deinde
,, trium dierum Jejunio, diebus ſcilicet Mercurii,
,, Jovis, & Veneris, 25. 26. & 27. Septembris,
,, diluculo in Baſilicam B. Petri Apoſtoli ab Epiſ-
,, copis, Clero & Proceribus deductus eſt, & in
,, conſpectu omnium, præſentibus etiam Impera-
,, toris Legatis, conſecratus ordinatuſque eſt Pon-
,, tifex.

Ex quibus liquet, *Benedictum III.* in *Leonis IV.* Solio Apoſtolico pacificè ſediſſe a die vigeſima-nona Septembris anni DCCCLV. Cùm itaque *Leo IV.* obierit decima-ſeptima Julii ejuſdem anni, ut conſtat ex eodem *Anaſtaſio* in ejus Vita: & cùm reliquum temporis ad vigeſimam nonam Septembris, *Benedicti* electione, & Schiſmatis memorati ortu, incremento, & extinctione fuerit conſumptum; non ſupereſt tempus quod Papiſſæ inter *Leonem IV.* & *Benedictum III.* valeat aſſignari.

Probatur quartò ex Annalibus Bertinianis ad annum DCCCLV. *Lotharius*, inquiunt, *infirmatur: qua de re occaſio data eſt Ludovico & Carolo fratribus ad concordiam redeundi. Menſe Auguſto, Leo Apoſtolicæ Sedis Antiſtes defunctus eſt, eique Benedictus ſuccedit. Lotharius Imperator morbo correptus, vitamque deſperans, Monaſterium Prumia in Arduenna conſtitutum adiit, ſæculoque & Regno penitus abrenuntians, tonſus eſt, vitam habitumque Monachi humiliter ſumens. Diſpoſitoque inter filios ejus Regno, intra ſex dies vitâ deceſſit IV. Kalendas Octobris*. Leoni anno ipſo DCCCLV. ſucceſſit *Benedictus III.* non itaque ſucceſſit ipſi *Joannes* fœmina, quæ ſederit annis duobus, menſibus quinque, & diebus quatuor. *Lotharius* qui *Benedictum III.* in Sede firmavit pulſo Pſeudo-Pontifice, obiit die 28. Septembris, ejuſdem anni, quæ Dominica fuit, ut etiam conſtat ex ejus Epitaphio ſcripto a *Rabano Mauro* Moguntino Archiepiſcopo, & ex altero Epitaphio his concepto verbis;

O quanto premitur Roma dolore,
Tam claris ſubitò Patribus orba!
Infirmata priùs morte Leonis,
Nunc, Auguſte, tuo funere languet.

Nullus itaque relinquitur inter *Leonem IV.* & *Benedictum III.* fœminæ Papiſſæ locus, nullum ſeſſioni ejus intervallum temporis aſſignari poteſt. Sed nec ſubſequentes inter Pontifices collocari poteſt hoc Idolum: ſiquidem *Benedicto III.* ſucceſſit *Nicolaus I. Nicolao I. Hadrianus II. Hadriano II. Joannes VIII.* ut iidem Annales Bertiniani teſtantur.

Probatur quintò ex Reginone Prumienſi Abbate in Chronico ad annum DCCCLV. *Lotharius*, inquit, *convocatis Primoribus Regni, Imperium filiis ſuis diviſit*... *Diſpoſitis itaque ac ordinatis Regni negotiis vale dicens ſuis, mundum reliquit, atque in Prumiam Monaſterium veniens comam capitis depoſuit, habituque ſanctæ converſationis ſuſcepto, in Religionis profeſſione diem clauſit extremum tertio Kalendas Octobris*. Lotharius anno ipſo DCCCLV. die vigeſima-nona Septembris obiit; ante mortem verò *Benedictum III.* in Sede Apoſtolica conſtituerat, pulſo Antipapa *Anaſtaſio*, & extincto ſchiſmate. *Leo IV.* eodem anno obierat die decima-ſeptima Julii, ex Anaſtaſio Bibliothecario, ex Luitprando, & ex Martyrologio Romano. Fabula igitur eſt quòd *Joanna* mulier poſt *Leonem* annis duobus, menſibus quinque & diebus quatuor ſederit.

Probatur ſextò ex Hincmaro Archiepiſcopo Remenſi, Epiſtolâ XXVI. *Poſtquam*, inquit, *has Li-*

te-

Digitized by Google

terat Domni Papæ Leonis accepi, ſicut mihi innotuit Domnus Lotharius, petente quodam Epiſcopo Regni ſui, qui adhuc vivit, per Petrum Aretinum Epiſcopum præfato Domino Papæ mandavit, ut geſta Epiſcoporum de eiſdem Clericis non firmaret; Quæ cùm ad Fratres & Coëpiſcopos noſtros retuli, rogantibus eis apud Lotharium Imperatorem Epiſtolam exinde ipſo ex animo largiente per Miſſos meos obtinui, ubi inter cætera ita ſcriptum habetur, &c. *Sicque cum iſtâ Epiſtolâ, & cum Legatione Imperatoris per præfatum venerabilem Epiſcopum Miſſos meos cum literis Romam direxi. Quibus in via nuntius venit de obitu Papæ Leonis. Pervenientes autem Romam cum præfatis Literis, & intervenientibus prædictis Epiſcopis, Domnus nomine & gratia Benedictus, mihi, quod noſtis, Privilegium inde direxit.* Cùm miſſi ab *Hincmaro* ad *Leonem* nuntii, audito in via illius obitu, pervenientes Romam, ab ejus Succeſſore *Benedicto* Privilegium, quod petebant, obtinuerint, teſte ipſo *Hincmaro*, evidens eſt ſtatim poſt *Leonis IV.* mortem ipſi ſucceſſiſſe *Benedictum*, non verò poſt duos annos & quinque menſes, quibus interim Papiſſa ſederit.

Confirmatur ex *Flodoardo* in libro Metrico de Romanis Pontificibus, ubi *Leoni Quarto* immediatè ſubjungit *Benedictum Tertium*:

Orphana plebe patrio abſceſſa ſolamine captam
Se deflens, patribus claris cum milite junctis
JESUM corde petit prono, ſe Præſule digno
Solari, nec abeſt Dominus haurire moratus
Servorum gemitus, dum ſpirat mentibus uno
Ore ſimul cunctos Benedictum poſcere patrem.

Probatur ſeptimò ex Diplomate *Benedicti III.* quod de rebus ac Privilegiis Corbejenſis Abbatiæ ad Somonam fluvium dedit ad univerſos Galliarum Epiſcopos, cùm nuntius de morte *Lotharii* Imperatoris nondum Romam perlatus fuiſſet. *Benedictus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei*, &c. *Scriptum per manum Theodori Notarii & Scriniarii Sanctæ Romanæ Eccleſiæ in menſe Octobri, Indictione IV. Actum Nonas Octobrias, per manum Theophilacti Secundicerii Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Imperante Domino Piiſſimo Auguſto Hlotario a Deo coronato magno Imperatore, anno* XXXVIII. *ſed & Hludovico novo Imperatore ejus filio, anno* VII. *Indictione* IV. Nondum nuntius de morte *Lotharii* Imperatoris Romam pervenerat, cùm *Benedictus* III. hoc Diploma dedit: & tamen *Lotharius* duobus menſibus & diebus duodecim poſt Leonem IV. obiit, eodemque anno: igitur *Benedictus III.* qui ante obitum *Lotharii* creatus eſt Pontifex, ſucceſſit *Leoni* IV. antequam tertius menſis ab ejus obitu effluxiſſet. Papiſſa igitur in Cathedra Apoſtolica non ſedit *Leonem IV.* inter & *Benedictum III.* per duos annos, menſes quinque, & dies quatuor.

Probatur octavò ex *Nicolao* I. Benedicti III. proximo Succeſſore Epiſtolâ 46. datâ ad Concilii Sueſſionenſis Epiſcopos die 6. Decembris, anni octingenteſimi ſexageſimi ſexti, in qua ait quòd cùm ex hac luce *Leo IV.* ſubtractus eſſet, *Benedictus III.* ipſi ſucceſſit. Qui loquendi modus ſignificat, ipſi ſtatim, proximè & immediatè ſucceſſiſſe, ac proinde fœminam medio inter utrumque tempore in Cathedra Pontificia non ſediſſe. *Apoſtolicæ*, inquit, *Sedis Pontifex Leo, qui fratris Hincmari propoſitum noverat, ab hac luce ſubtractus eſt: cùmque ſanctæ memoriæ Benedictus Vir Apoſtolicus ei ſucceſſiſſet in Ordine Pontificatus, rursùs Reverendus Hincmarus arma præparat, & eidem Summo Præſuli tamquam ſuarum inexperto verſutiarum latenter ſubrepit.*

Probatur nonò ex *Photio* Romanæ Eccleſiæ hoſte infenſiſſimo, qui Lib. 1. de Spiritus Sancti Pro-

ceſſione adversùs Latinos, laudato ab *Allatio* in Confutatione Fabulæ de Papiſſa, Pontifices Romanos, illo ipſo tempore quo vivebat, Romanam Eccleſiam regentes enumerans, nullam inter eos Papiſſæ mentionem facit, ſed diſertiſſimis verbis *Leoni IV. Benedictum III.* ſubjungit: *Heri*, inquit, *& nondum ſecunda generatio prateriit, nobilis ille Leo, qui & miraculis editis poteſt gloriari, omnem omnium excidens prætextum Hæreticorum ... Sed & mitis & manſuetus, & aſceticis certaminibus illuſtris inclytus Benedictus, poſt eum in Archieratico Throno Succeſſor, hoc idem & amplectendo & confirmando bonâ ſecundus eſſe nitebatur, licèt tempore ſecundus eſſet.* His addit in *Nicolaum* Pontificem *Benedicti* Succeſſorem jurgia, tacito licèt ejus nomine: Poſtremò *Joannis* & *Hadriani* meminit. Si mulier in Cathedra Romana ſuis temporibus ſediſſet, id certè homo turbulentus & Romanæ Eccleſiæ hoſtis procaciſſimus minimè ſiluiſſet.

Probatur decimò ex *Metrophane* Smyrnæo, Romanæ Sedis hoſte altero, qui Pontificum ſui temporis catalogum texens, libro quem de Spiritus Sancti divinitate, ejuſque ex ſolo Patre Proceſſione conſcripſit, *Benedictum* immediatum *Leonis* Succeſſorem agnoſcit, *Benedicti* Succeſſores, *Nicolaum I. Hadrianum II. Joannem VIII.* commemorat: de Papiſſa ne verbum quidem habet, hoc Sedis Romanæ dedecus minimè prætermiſſurus, ſi tale quod contigiſſet.

Probatur undecimò ex *Styliano* Neocæſareæ Euphrateſinæ Epiſcopo, in Epiſtolâ quam cum Epiſcopis pro veritate & unitate Catholica fœderatis, reliquiſque Presbyteris, Diaconis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, omnibuſque Cœnobiorum Præfectis, ad *Stephanum* Papam ſcripſit, in qua malas artes *Gregorii Syracuſani*, aliorumque Photianæ factionis proſequitur. In ea enim *Benedictum III. Leonis IV.* immediatum Succeſſorem agnoſcunt. *Leone inde*, inquiunt, *Beatiſſimo Pontifice ex humanis ſublato, illi rurſum Benedicto Pontifici Romano, qui Leoni ſucceſſit, de eiſdem rebus moleſti fuerunt. Verùm Sanctiſſimus Benedictus, re diligenter examinata, Sententiam adverſus illos, ut Ignatius eam tulerat, pronuntiavit.*

Probatur duodecimò ex Breviario Synodi VIII. Oecumenicæ, quod in Embolo ſeu Porticu magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, poſt annos triginta tres, primo ſcilicet *Formoſi* anno affixum eſt. Hoc enim Monumento Eccleſia illa teſtata eſt, nullum alium immediatè poſt *Leonem IV.* Romæ in Cathedra Pontificia ſediſſe, niſi *Benedictum III.* En hujus Breviarii verba: *Photius quadraginta quinque annis, ad hodiernum uſque diem, palam anathemate feritur a Leone Papa, uſque ad Formoſum. Nam annos undecim anathematizatur ſæcularis & laïcus, tamquam qui cum Gregorio Syracuſano exauctorato anathematizatoque communicaret, & alios triginta quatuor, poſtquam ſacris initiatus eſt. Etenim Leo Pontifex, & Benedictus, & Nicolaus, Gregorium propter varias cauſas anathemate damnabant. Ubi verò Photius a damnato conſecratus eſt, cum propter alia ipſius facinora, tum quòd ſacris a Gregorio eſſet initiatus, anathematizatur a novem Romanis Pontificibus, Leone, Benedicto, Nicolao, Hadriano, Joanne, Marino, Hadriano altero, Stephano, & Formoſo.* Eccleſia Conſtantinopolitana quadraginta quinque annos, qui ab exordiis *Leonis IV.* anno DCCCXLVII. ad initia *Formoſi* anno DCCCXCI. interfluxerunt, inter novem Pontifices partitur, quos propriis deſignat nominibus: nullum ergo tempus ſupereſt quod aſſignetur Papiſſæ: nam ſi duos annos & quinque menſes, quibus illam ſediſſe fabulatores effutierunt, addas reliquis Romanorum

Pon-

Pontificum in Breviario laudato VIII. Synodi appellatorum, anni excommunicationis Photii non erunt quadraginta quinque, ſed quadraginta ſeptem & amplius.

Probatur decimo tertiò. Si Romana Sedes fœminæ Pontificatu dedecorata fuiſſet, Græcis non exprobraſſet tantâ confidentiâ *Leo Nonus* fœminam in Sedem Conſtantinopolitanam irrepſiſſe; aut certè ipſi iſtud opprobrium in Sedem Romanam retorſiſſent. Ad id Græcis exprobravit *Leo Nonus*, nec legimus uſpiam ipſos ſimile dedecus Eccleſiæ Romanæ objeciſſe. Argumento itaque eſt meram fabulam eſſe Joannæ fœminæ Pontificatum. Verba *Leonis* in Epiſtolâ ad *Michaëlem* Patriarcham Conſtantinopolitanum hæc ſunt: *Abſit autem ut velimus credere, quod publica fama non dubitat aſſerere, Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ contigiſſe, ut eunuchos contra primum Sancti Concilii Nicæni Capitulum promovendo, fœminam in Sede Pontificum ſuorum ſublimaſſet aliquando. Hoc tam abominabile ſcelus, deteſtabileque facinus etſi enormitas ipſius vel horror, fraternaque benevolentia non permittit credere: conſiderata tamen incuria veſtra erga ſanctorum cenſuram Canonum, quia eunuchos & aliqua parte corporis imminutos, non ſolùm ad Clericatum, ſed ad Pontificatum etiam indifferenter & ſolemniter adhuc promovetis, fieri potuiſſe penſamus.*

Probatur decimo-quartò. Nemo Romæ legitimus unquam Pontifex creatus fuit per annos plus minùs nongentos a *S. Petro* Apoſtolo uſque ad *Formoſum*, qui ab ineunte ætate Romana in Eccleſia educatus non eſſet, & per omnium Ordinum Eccleſiaſticorum gradus ad Diaconatum ad minùs, vel Sacerdotium ſaltem non aſcendiſſet. Quod facilè Pontificum ſeriem conſideranti inviolabiter obſervatum fuiſſe perſpicuum erit. Incredibile igitur eſt quòd fœmina ignota, incertæ originis & patriæ, ſine ullo Ordine & teſtimonio anteactæ vitæ, ita inconſultò Pontifex fieri potuerit.

Probatur decimo quintò ex præcipuo fabulæ charactere, quòd ſcilicet nullo coævorum aut ſuppariorum auctorum fulta teſtimonio, ab aliquo recentiori Scriptore vulgata, ſenſim novis aucta fuerit circumſtantiis. Narrationem de Papiſſa primus vulgavit *Marianus Scotus*, qui anno milleſimo vigeſimo-octavo ortus eſt, & anno milleſimo quinquageſimo ſexto ſolemniter profeſſus, defunctus anno milleſimo octogeſimo ſexto, qui ducenteſimus & trigeſimus erat a creatione *Benedicti III.* Hanc vulgavit nullo fretus coævorum aut ſuppariorum Scriptorum teſtimonio, immo ipſis repugnantibus, Lupo ſcilicet Ferrarienſi, Adone Viennenſi, Anaſtaſio Bibliothecario, Hincmaro, Nicolao I. Annalibus Bertinianis, Photio, Styliano, Eccleſia tota Conſtantinopolitana, Luitprando, Flodoardo &c. ſenſimque aucta eſt hæc narratio, & multis adornata circumſtantiis ab aliis Auctoribus qui *Marianum* ſecuti ſunt. Fabulæ igitur proprium characterem habet. *Marianus Scotus* ſcripſerat ad annum DCCCLIII. *Leoni IV.* ſucceſſiſſe *Joannem* fœminam duobus annis, quinque menſibus, & quatuor diebus. *Martinus Polonus*, qui obiit anno circiter milleſimo ducenteſimo-ſeptuageſimo, id eſt, annis centum octoginta quatuor poſt obitum Mariani Scoti, & quadringentis viginti-quinque poſt electionem Benedicti III. ſive potiùs *Martini Poloni* Interpolator, ſcripſit fœminam illam vocatam fuiſſe *Joannem Anglicum*, ex Moguntia oriundam; in ſolemni ſupplicatione peperiſſe, Templum inter *S. Clementis* & Coloſæum, atque in hujus execrationem facinoris ſupplicationes ſolemnes per hanc deinceps viam non tranſiiſſe. *Theodericus Niemius*, qui anno circiter milleſimo quadringenteſimo decimo tertio ſcribebat, addidit ſtatuam in memoriam iſtius eventûs erectam fuiſſe. *Guilielmus Brevin*, qui de ſeptem præcipuis Romæ Eccleſiis ſcripſit; & *Platina* qui obiit anno milleſimo quadringenteſimo octogeſimo-primo, annis trecentis nonaginta quinque poſt obitum *Mariani Scoti*, & ſexcentis viginti & ſex poſt exaltationem *Benedicti III.* ſellam perforatam commenti ſunt, in qua ſexus novi Pontificis exploraretur. Alii centum poſt annos addiderunt Papiſſam illam non meretricem tantùm, ſed præſtigiatricem fuiſſe. Alii denique ipſam coronaſſe *Ludovicum* II. Imperatorem: adeo ut vix quadringenti & ſexaginta ſatis fuerint anni ad iſtius monſtri formationem, quod *Marianus Scotus* informe in lucem emiſerat.

Objicunt adverſarii 1. *Mariani Scoti* teſtimonium, cujus verba Propoſitioni præmiſſa ſunt. Secundò teſtimonium *Martini Poloni* Ordinis FF. Prædicatorum, qui *Nicolai III.* Pontificis Maximi Pœnitentiarius fuit. Tertiò teſtimonium *Sigeberti* in Chronico ad annum DCCCLIV. ubi hæc habet: *Fama eſt hunc Joannem fœminam fuiſſe, & uni ſoli familiari tantùm cognitam, qui eam complexus eſt, & gravida facta peperit, Papa exiſtens. Quare eam inter Pontifices non numerant quidam. Ideo nomini numerum non facit.*

Quartò teſtimonium *S. Antonini* Florentini Archiepiſcopi, P. 2. Chronicorum Tit. 16. Cap. 1. §. 6. ubi hanc de Papiſſa narrationem exſcribit ex *Martino Polono*, quem laudat. *Poſt hunc Leonem*, inquit, *Martinus in Chronica ſua poſuit Joannem natione Anglicum. Qui ſedit anno Domini* DCCCL. *in Cathedra Petri annis duobus, menſibus tribus, diebus ſex. Quo mortuo, ceſſavit Papatus menſe uno. Hic, inquit Martinus, ut aſſeritur, fœmina fuit, & in puellari ætate a quodam ſuo amaſio in habitu virili Athenas adducta, ſic in diverſis ſcientiis profecit, ut nullus ſibi par inveniretur, adeo ut poſt Romæ in triviis legens, magnos Magiſtros diſcipulos & auditores haberet. Et cùm in urbe in ſcientia & vita magnæ opinionis eſſet, in Papam concorditer eligitur poſt Leonem: Sed in Papatu per ſuum familiarem impregnatur. Verùm tempus partûs ignorans, cùm de S. Petro in Lateranum tenderet, anguſtiata in partu, inter Eccleſiam S. Clementis & Coloſæum peperit in via. Et in partu mortua, ibidem ſepulta dicitur. Et quia Papa eamdem viam ſemper obliquat, cùm Lateranum accedit creditur a pleriſque quòd ob deteſtationem facti hoc faciat. Nec ponitur in Catalogo Summorum Pontificum, propter mulieris ſexum.*

Quintò objiciunt teſtimonium *Platinæ* in lib. de Vitis Pontificum, in Joanne VIII. *Joannes*, inquit, *Anglicus, ex Maguntiaco oriundus, malis artibus [ut ajunt] Pontificatum adeptus eſt. Mentitus enim ſexum, cùm fœmina eſſet, adoleſcens admodum Athenas cum amatore viro docto proficiſcitur: ibique præceptores bonarum artium audienda tantùm profecit, ut Romam veniens, paucos admodum etiam in ſacris Literis pares haberet, nedum ſuperiores. Legendo autem & diſputando doctè & acutè, tantùm benevolentiæ & auctoritatis ſibi comparavit, ut mortuo Leone, in ejus locum [ut Martinus ait] omnium conſenſu Pontifex crearetur. Verùm poſtea a ſervo compreſſa, cùm aliquandiu occultè ventrem tuliſſet, tandem dum ad Lateranenſem Baſilicam proficiſceretur, inter theatrum [quod Coloſæum vocant a Neronis Coloſſo] & Sanctum Clementem, doloribus circumventa peperit: eoque loci mortua, Pontificatus ſui anno ſecundo, menſe uno, diebus quatuor, ſine ullo honore ſepelitur. Sunt qui ob hoc ſcribant, Pontificem ipſum, quando ad Lateranenſem Baſilicam proficiſcitur, deteſtandi facinoris causâ, & viam il-*
lam

ſam conſultò declinare, & vitandi ejuſdem erroris cauſâ, dum primò in Sede Petri collocatur, ad eam rem perforata, genitalia ab ultimo Diacono attrectari. De primo non abnuerim. De ſecundo ita ſentio; Sedem illam ob id paratam eſſe, ut qui in tanto Magiſtratu conſtituitur ſciat ſe non Deum, ſed hominem eſſe; & neceſſitatibus naturæ, utpote egerendi ſubjectum eſſe, unde meritò Stercoraria Sedes vocatur.

Objiciunt ſextò, ſtatuam quamdam marmoream, quæ velut illius hiſtoriæ monimentum poſita fuit ad ipſam viam in qua Papiſſa pepererat, Mulierem ſcilicet adumbrabat, cum infante. Quæ ſtatua ibi per multos annos ſpectantibus Summis Pontificibus ſuperſtes viſa eſt, donec aliquo ex illis jubente in Tyberim dejecta fuit, Quin & Senis in majori templo, inter Pontificum Romanorum ſtatuas *Joannæ* Papiſſæ ſimulachrum collocatum fuit, uſque ad *Clementis VIII.* Pontificatum.

Reſpondeo ad primum, *Mariano Scoto*, qui annis centum ſeptuaginta tribus poſt *Benedicti III.* exaltationem natus eſt, non eſſe adhibendam fidem, ſpretâ coævorum & ſupparium Scriptorum auctoritate.

Reſpondeo ſecundò, in ſinceris *Mariani Scoti* Codicibus hanc fabulam non fuiſſe exaratam, ut teſtatur Scriptor non ignobilis, qui metropolim *Alberti Krantzii* Notis illuſtravit, ad Lib.11. pag. C. Editionis Colonienſis anni 1574. etſi Notam illam Typographi Francoſurtenſes eraſerint, ut obſervat *Leo Allatius*. Certè nullus ex hujus fabulæ Aſſertoribus poſt *Marianum Scotum*, illius teſtimonium laudavit, ſi recentiores excipias, quod argumento eſt ipſum aut de Papiſſa omnino ſiluiſſe, aut dubitanter locutum eſſe. Hinc Ptolomæus Lucenſis Lib.16. Hiſtoriæ, Cap.8. hæc habet de Leone Quarto: *Omnes quos legi, præter Martinum* (Polonum) *tradunt poſt Leonem Quartum fuiſſe Benedictum III. Martinus autem Polonus ponit Joannem Anglicum VIII.*

Præterea *Mariani Scoti* frequentes anachroniſmi in annis Pontificum, & graviſſimæ contradictiones in Chronologia illius ætatis quâ Papiſſam ſediſſe memorat, fidem ipſi abrogant, ſi verè memoravit, oſtenduntque in illorum temporum hiſtoria peregrinum fuiſſe. Id uno aut altero exemplo manifeſtum fiet. Ad annum Chriſti octingenteſimum quadrageſimum quartum, *Lotharii* Imperatoris, (ſecundùm ejus Chronologiam) quartum, notat *Sergium* Pontificem a *S. Petro* centeſimum primum tenuiſſe Sedem Apoſtolicam tribus annis. Et ad annum octingenteſimum quadrageſimum ſeptimum, notat *Sergium* Papam obiiſſe, ipſique ſucceſſiſſe *Leonem IV*, qui ſedit octo annis. At Sergius II. præter tres annos, unum menſem & duos dies Pontifex numeravit. Sedit ſiquidem a decima Februarii anni octingenteſimi quadrageſimi quarti, ad duodecimam Aprilis anni octingenteſimi quadrageſimi ſeptimi. Leo verò IV. ſedit tribus menſibus & quinque diebus ſupra octo annos, nempe a duodecima Aprilis anni octingenteſimi quadrageſimi ſeptimi, ad decimam ſeptimam Julii anni octingenteſimi quinquageſimi quinti. Cùm igitur ſoleat in aliorum Pontificatu dies & menſes numerare, quos in Papiſſa etiam ipſa tam accuratè notavit, patet ipſum fuiſſe in duobus iſtis Pontificibus deceptum. Rurſus octavus *Leonis IV.* annus inchoatus ſive die Martis duodecima Aprilis anni octingenteſimi quadrageſimi ſeptimi, ſecundùm veram Chronologiam, ſive die Jovis decima Februarii ejuſdem anni, ſecundùm *Marianum*, paribus diebus deſinere debebat anno octingenteſimo quinquageſimo quinto. Delirabat igitur *Marianus Scotus*, quando ad annum octingenteſimum quinquageſimum tertium, *Lotharii* Imperatoris decimum tertium, *Leonis* verò *Quarti* ſeptimum, ſcripſit *Leonem* obiiſſe prima Auguſti, cui ſucceſſit *Joannes* fœmina duobus annis, quinque menſibus, & quatuor diebus. Itaque ſibi ipſi contradicit Auctor fabulæ de Papiſſa.

Item obitum *Leonis IV.* ad primam Auguſti, anni octingenteſimi quinquageſimi tertii, referri non poſſe, ut retulit *Marianus*, patet ex eo quòd octava Decembris ſequentis Romæ congregavit Concilium LXVII. Epiſcoporum, in quo XLII. Canones conditi ſunt, & *Anaſtaſius* Presbyter Cardinalis Tituli *S. Marcelli* canonicè depoſitus, ut docet Sententia in eum lata, quæ legitur in Collectionibus Conciliorum ſub hoc titulo: *Imperantibus Dominis piiſſimis perpetuis Auguſtis, Lothario a Deo coronato, pacifico, & magno Imperatore, anno trigeſimo ſeptimo, Ludovico a Deo coronato ejus filio, novo Imperatore, anno quinto, menſe Decembrio, die octava, Indictione ſecunda, in civitate nova, cujus vocabulum, Leoniana * eſt, intra Eccleſiam Beatiſſimi Petri Apoſtolorum Principis conditum eſt.* Iſtud autem Concilium anno ſeptimo *Leonis IV.* eadem Indictione & menſe congregatum, teſtatur etiam *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Vita *Leonis IV.*

* Le Bourg. S. Pierre.

Anno ſequenti Chriſti ſcilicet octingenteſimo quinquageſimo quarto, qui ſecundùm *Marianum*, Papiſſæ ſecundus eſſe debuiſſet, Leo IV. Leopolim urbem duodecimo a Centumcellenſi civitate milliario condidit, Eodem anno contigerunt quæ refert *Anaſtaſius Bibliothecarius*, Quidam ſcilicet Daniel Magiſter Militum *Gratianum* militum etiam Magiſtrum, & Romani Palatii Præfectum, proditionis accuſavit, & quòd Urbem Græcis tradere decreviſſet, Quam ob cauſam *Ludovicus* Imperator Romam ſe contulit, ubi a *Leone IV.* exceptus eſt. *Gratiano* deinde purgato, convictoque falſitatis & calumniæ *Daniele*, Imperator abiit, & non multos poſt dies *Leo IV.* obdormivit in Domino, 16. Kalendas Auguſti, id eſt, die decima ſeptima Julii anni Chriſti 855. Totum itaque tempus quod *Joanna* ſuæ Pontificatui aſſignat *Marianus*, nempe a prima Auguſti anni 853. quâ die perperam ſcribit obiiſſe *Leonem IV.* uſque ad annum 855. ad annos ipſius *Leonis ſpectat*.

Neque verò una hæc eſt *Mariani Scoti* hallucinatio. Notat nempe ad annum Chriſti 857. Junioris *Lotharii* tertium, *Benedictum III.* ſediſſe duobus annis, ſex menſibus, & ſex diebus. Certum autem eſt *Benedictum* in Sedem Apoſtolicam exaltatum fuiſſe die Dominica 29. Septembris anni 855. Sed *Mariano* demus electum fuiſſe *Benedictum* prima Januarii anni 857. ſi duobus annis, ſex menſibus, & ſex diebus ſedit, neceſſe eſt ipſum obiiſſe ſexta Junii anni 859. Cur ergo *Nicolai I.* electionem rejicit *Marianus* ad annum 860. cum poſt obitum *Benedicti III.* qui contigit die Veneris octava Aprilis anni 858. *Nicolaus* I. conſecratus fuerit die Dominica vigeſima-quarta ejuſdem menſis, ut notat *Anaſtaſius Bibliothecarius*?

Ad alterum teſtimonium, quod eſt *Martini Poloni*, reſpondeo I. Chronicon ipſius fuiſſe interpolatum, fabulamque de Papiſſa in Codice MS. Vaticanæ Bibliothecæ omnium antiquiſſimo & integerrimo deſiderari, ut *Leo Allatius* teſtatur. Et quidem *Martini Poloni* Chronicon jam olim interpolatum fuiſſe obſervarat *Suffeidus Petrus*, ideoque fide MSS. Codicum emendatum, edi curaverat Antuerpiæ typis Plantinianis anno 1584. Verùm narrationem de Papiſſa in ejus Hiſtoriam aliena manu introſam fuiſſe, ope Codicum illorum quibus uſus eſt, nuſquam deprehenderat; quare fabellam hanc, ut eam legerat, vulgavit.

Obſer-

Obſervavit tamen Codices MSS. neque excuſos omnes, neque ſingulos inter ſe convenire, & in Codice Tongerloenſi MS. nec numerum, nec nomen haberi in Catalogo Pontificum, ſed *Leoni IV.* narrationem illam de Papiſſa, veluti fabulamentum, appendicis loco adjectam.

Reſpondeo ſecundò, Martiniani Chronici Interpolatorem multa inſeruiſſe narrationi ſuæ de Papiſſa, quæ ipſam deſtruant, & putidam fabulam eſſe probent. Athenas in puellari ætate profectam fabulatur ut literis operam daret, cùm nullum jam eſſet Athenarum nomen, atque ibi exanguis jaceret Academia, potiorique ratione de iis dici poſſet iis temporibus, quod de earum ſtatu ſuâ ætate *Syneſius* ſcripſerat Epiſtola 35. *Nihil jam Athenæ ſplendidum habent præter celeberrima locorum nomina, ac velut ex hoſtia conſumpta ſola pellis ſupereſt animalis, quod olim aliquando fuerat indicium. Sic inde devecta Philoſophia, reſtat ut oberrando Academiam ac Lycæum mireris, atque etiam variam illam Porticum a qua Chryſippi ſecta nomen accepit; quæ quidem minimè nunc varia eſt. Nam Proconſul tabulata ſuſtulit, in quæ artem omnem ſuam Polygnotus Thaſius contulerat. Nunc itaque noſtra ætate Ægyptus alit, quæ ab Hypatia ſapientiæ ſemina ſuſcepit. Athenæ verò quondam civitas fuit, ſapientum domicilium: nunc eam mellatores celebrant.* Addit Martiniani Chronici Interpolator, *Joannem*, poſtquam Romæ fuit per biennium legens, magnos Magiſtros auditores & diſcipulos habuiſſe. & cùm in urbe vita & ſcientia magnæ opinionis eſſet, in Papam concorditer electam. Quod falſitatis ex eo convincitur, quòd nonniſi Presbyteris vel Diaconis Cardinalibus in Romana Eccleſia enutritis, & inſtitutis, & qui per multos annos in florentiſſimo Clero militaſſent, Pontificiam deferri dignitatem perpetua conſuetudo tunc fuerit. Tertiò hanc fœminam in Papatu a ſuo familiari imprægnatam ait, & cùm ad Lateranum pergeret, inter Eccleſiam S. Clementis & Coliſæum peperiſſe. Scilicet quæ ante Pontificatum amatorem habuerat ſine partu aliquo, Pontifex facta, jam ſenex peperit! Et nemo uterum intumeſcentem animadvertit! Incredibile certè eſt Romanos omnes, exteroſque Romam confluentes, adeo ſtupidos & ineptos fuiſſe ut nemo fuerit, qui a maſculo fœminam ore, actis, totiuſque corporis habitu, non internoverit, & fœminam quidem novem menſibus gravidam, tot moleſtiis quæ partui præviæ ſunt, circumventam: idque ſervis, familiaribus, Medicis, Aulicis incompertum. Subdit *Martini* Interpolator, quia Pontifex eamdem viam ſemper obliquat, credi a pluribus quòd ob deteſtationem facti hoc faciat. Verùm non ea cauſa eſt cur Summi Pontifices ab illa via deflexerint, ſed quòd comitatui Pontificio incommoda eſſet, utpote anguſta nimis & anfractuoſa, nec Eccleſiaſticæ Curiæ pompaticus equitatus illac facilè tranſire poſſet. Quamquam nec Romani Pontifices defuerint quorum veſtigiis cohoneſtata fuerit illa via ab illo anno quo figitur a fabulatoribus *Joannæ* Papiſſæ partus, teſte *Onuphrio Panvinio* in Notis ad *Platinam*.. Denique nec Interpolator ipſe *Martini Poloni* ſuam illam de Papiſſa narrationem diſertè affirmando tradit, ut veram hiſtoriam; ſed ut populari ac incerta fama jactatam. *Hic*, inquit, UT ASSERITUR, *fœmina fuit..... Et in partu mortua*, IBIDEM SEPULTA DICITUR... *Et quia Papa eamdem viam ſemper obliquat*, CREDITUR A PLERISQUE, *quòd ob deteſtationem facti hoc faciat.*

Ad tertium teſtimonium, quod eſt *Sigeberti*, reſpondeo, Hanc de Papiſſa laciniam, quæ cum antecedentibus non cohæret, aſſutam fuiſſe Chronico *Sigeberti* aliena manu, ut conſtat ex autographo Cœnobii Gemblacenſis, quod a *Miræo* editum eſt, in quo deſideratur. Unde *Sandovalli* Cardinalis Index Expurgatorius pag. 109. in editionibus *Sigeberti*, in quibus hoc aſſumentum legitur ad annum 854. hæc ad marginem adſcribi jubet: *Hos quinque verſus de Papa Joanne ſuppoſititios eſſe, nec reperiri in autographo, affirmant Viri Docti.* Nec levis conjectura eſt, quòd *Vincentius Bellovacenſis*, Speculi Hiſtorialis lib. 25. Cap. 36. & *Guillelmus Nangiacus* in Chronico, qui *Sigebertum*, in hiſtoriis præſertim horum temporum de verbo ad verbum bona fide deſcripſerunt, Papiſſæ nec per ſomnium meminerint. Adde quòd Papiſſæ fabula cum iis cohærere non poteſt, quæ ſubdit *Sigebertus* ad eumdem annum, his verbis: *Benedictus Romanæ Eccleſiæ centeſimus ſecundus præſidet. Hoc conſpiratione malignorum depoſito, Anaſtaſius Præſulatum invadit: ſed Anaſtaſio a Legatis Imperatoris Lotharii dejecto, & in carcerem truſo, Benedictus honorificè revocatur.* Hæc, inquam, verba fabulam de Papiſſa deſtruunt, eamque a *Sigeberto* aſſertam non fuiſſe demonſtrant; quia vel eò adductus eſſet ut eodem tempore *Benedictum III.* cum *Joanne* fœmina in Sede Pontificia collocaret, vel ut contraheret annos *Leonis Quarti*, eique non octo, ſed ſex dumtaxat aſſignaret, ut duobus annis ſediſſe Papiſſa diceretur.

Ad quartum teſtimonium, quod eſt *S. Antonini*, Reſpondeo Sanctum Archipræſulem ab Interpolatore *Martini Poloni* deceptum, ejus dumtaxat verba primò referre, deinde ea addere, quibus diſertè ſignificat totam illam narrationem ſibi de falſitate ſuſpectam vehementer eſſe, ob ſilentium maximè Vincentii Bellovacenſis, & Joannis de Columna. *Verè*, inquit, *valde mirandum*,
„ *& cum Paulo clamandum*: O altitudo divitia-
„ rum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm incom-
„ prehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus! *ſi verum fuit quod vulgò dicitur, ut iſte refert. Et quoddam ſignum ſculptura marmorea in via ubi hoc contigit, ob hujus rei memoriam poſitum dicitur. Vincentius tamen in Speculo Hiſtoriali, & Joannes de Columna nihil de hoc referunt. Sed etſi fuit verum, nulli tamen ex hoc ſalutis præjudicium: quia nec Eccleſia tunc fuit ſine capite, qui eſt Chriſtus, unde influxum gratiæ percipit*, &c.

Ad quintum teſtimonium, ſcilicet *Platinæ*, Reſpondeo, ipſum politiori dumtaxat latinitate ornaſſe fabulam ab Interpolatore Martiniani Chronici vulgatam, nec tamen eam aſſeruiſſe, aut credi voluiſſe, immo ſatis ſignificaſſe quòd fabularum numero & loco habenda eſſet. *Hæc quæ dixi, vulgò circumferuntur, incertis tamen & obſcuris Auctoribus: quæ ideo ponere breviter & nudè inſtitui, ne obſtinatè nimium & pertinaciter omiſiſſe viderer, quod ferè omnes affirmant. Erremus etiam nos hac in re cum vulgo: quamquam appareat, ea, quæ dixi, ex his eſſe, quæ fieri poſſe creduntur.*

Quod verò de ſede perforata ad explorandum ſexum deſtinata ab inimicis Romanæ Eccleſiæ, vel ab imperitis vulgatum eſt, id fabuloſum prorſus eſſe *Platina* teſtatur, atque Pontificem in ſede illa perforata collocari, ut ſe hominem eſſe & neceſſitatibus naturæ obnoxium meminerit; unde ſedes illa ſtercoraria nuncupatur, & cùm in illa ſedet novus Pontifex, canit Chorus: *Suſcitat de pulvere egenum, & de ſtercore elevat pauperem, ut ſedeat cum Principibus, & ſolium gloriæ teneat*, Id porro fit, non ante electionem, ſed cùm Lateranenſem Baſilicam prima vice ritu ſolemni ingreditur. Ad quid igitur commentitia illa ſexûs exploratio?

Obſervarunt accuratiùs alii Antiquitatis Eccle-
ſia.

ſiaſticæ periti, Sedem Lapideam, quæ *Stercoraria* dicebatur, in Porticu Baſilicæ Lateranenſis collocatam, ſic appellatam fuiſſe, non ex forma (neque enim pertuſa eſt ut aliæ duæ porphyréticæ, ante Capellam S. Silveſtri quondam poſitæ, in quibus Pontifex recèns conſecratus ſedebat) ſed ex verſu Pſalmi qui Pontifice in ea ſedente canebatur, *& de ſtercore erigit pauperem*. De his Sedibus prima mentio occurrit apud *Concium*; uno ſæculo ante natam ſabulam de Papiſſa Joanna. Cæterùm non alia de cauſa Sedes illas pertuſas fuiſſe veriſimile eſt, quàm quòd in antiquis Romanorum Thermis repertæ, ob materię pretium, non ob formam, aptæ judicatæ ſunt ad novi Pontificis ſeſſionem.

Nec omittendum, *Platina* ſubleſtam eſſe fidem qui in Pontifices pleroſque parùm æquus fuit, virulento & mendaci calamo interdum ultus injuriam, a *Paulo Secundo* ſibi, ut exiſtimabat, illatam, a quo ſcilicet in carcerem detruſus fuerat ob ſuſpicionem ſeditionis in ejus Sanctitatem concitatæ.

Ad ſextum argumentum, quod a ſtatuis quibuſdam arceſſunt, Reſpondeo, eam quæ olim Romæ viſebatur, mulieris ſpeciem non præ ſetuliſſe, nec infantem recèns natum & pannis involutum, vel inter matris ubera poſitum adumbraſſe, ſed puerum grandiorem qui præire videretur. Quamobrem priſcum potiùs Ethnicorum Sacerdotem ad ſacrificium præeunte Miniſtro pergentem, aut aliquod Gentilium Numen, hanc ſtatuam referre, viri rei antiquariæ periti pridem obſervarunt: maximè cum altera manu palmæ ramum humero innixum deferret, quod Summorum Pontificum inſigne non eſt, qui crucem, aut claves manibus geſtantes effinguntur. Statua autem illa tempore *Sixti V.* Pontificis Maximi ſublata eſt, qui viam in qua poſita erat, rectiorem duci & amplificari curavit, ut & plures alias, ad Urbis decorem & ornamentum.

Statua verò Templi Senenſis Papiſſam quidem referebat, ſed ſculptoris errori & licentiæ ac nimiæ Senenſium conniventiæ, vel imperitiæ eorum qui opus curabant, tribuendum eſt, illudque Horatii revocandum in memoriam:

Pictoribus atque Poëtis
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

Nec mirum quòd Sculptor fœminam inter Pontifices effinxerit, cùm eam Baptiſta Mantuanus Ordinis Carmelitarum Prior Generalis ſtylo Poëtico adumbrarit, ita canens:

Hic pendebat adhuc ſexum mentita virilem
Fœmina, cui triplici Phrygiam diademate
Mitram
Extollebat apex, & Pontificalis adulter.

Par utriuſque, Sculptoris ſcilicet, ac Poëtæ licentia. Hanc autem ſtatuam *Clemens VIII.* Pontifex Maximus ac doctiſſimus, e Senenſi Templo dejici, auferrique juſſit, reſque confecta eſt agente Illuſtriſſimo Cardinali *Baronio* apud Cardinalem Senenſem, & ipſo apud Magnum Hetruriæ Ducem, ut teſtatus eſt idem *Baronius* in Epiſtolâ ad *Florimondum Remondum*, quam *Florimondus* ipſe exhibet in Fabula Joannæ Papiſſæ, Cap. 22.

Unde orta Joanna Papiſſa fabula? Unde autem ortum habuerit hæc ſabula, Viri Eruditi inquirunt, & ſuas proponunt conjecturas. *Joannes Aventinus* in Bojorum Annalibus lib. 4. ei fundamentum dediſſe cenſet Joannem Nonum, *Albertus*, inquit, *locupletiſſimus Etruriæ Princeps Ravennam, Bononiam, Romam in poteſtate habuit. Ejus ſocrus Theodora, ſcortum nobile atque imperioſum, Romæ dominabatur, Joannemque Nonum, amatorem ſuum, Bononienſibus primò, deinde Ravennatibus, poſtremò Romanis impoſuit, Primariumque Sacerdotem creavit. Unde fabellam ortam crediderim, quæ temerè vulgarit, hiſce temporibus fuiſſe Sacerdotem Maximum fœminam, quæ appellata ſit Joanna.*

Onuphrius Panvinius in Notis ad *Platinam*, cenſet hanc ſabulam ortum habuiſſe a *Joanne XII.* Pontifice in omnem libidinem effuſo. *Sed quoniam*, inquit, *omnia inſignia mendacia ab aliqua veritate originem habent, hanc fabulam ex Joannis Papæ XII. viri impuri vita manaſſe crediderim. Is Joannes per vim Patris Alberici Romani Principis potentiâ, adhuc pene adoleſcens, Papa factus, aliquot concubinas, ut Luitprandus Ticinenſis illorum temporum ſcriptor lib. 6. Cap. 6. & 7. tradit, habuit. In his præcipua erant Joanna, Raynera, & Stephana. Ex Joanne igitur Papa, & ejus item ſcorto Joanna, ad cujus fortè arbitrium, tamquam Papa, omnia Romæ pendebant, Joannis fœmina Papæ fabula manavit, quæ proceſſu temporis aucta, in hiſtoria auctoritatem imperitis alicujus Scriptoris opera paulatim irrepſit.*

Bellarminus Cardinalis hanc ſabulam inde natam eſſe conjicit, quòd mulier in Sedem Conſtantinopolitanam aliquando irrepſerit, ut Græcis exprobravit *Leo Nonus* in Epiſtolâ ad *Michaëlem* Patriarcham Conſtantinopolitanum: *Cùm enim*, inquit, *rumor eſſet, quamdam fœminam fuiſſe Pontificem Conſtantinopolitanum & deinde paulatim, omiſſo nomine Conſtantinopolitani, remanſiſſet fama & opinio de fœmina Pontifice, & Pontifice univerſali; cœperunt aliqui in odium Romanæ Eccleſiæ dicere, fœminam illam Romanum Pontificem fuiſſe. Et veriſimile eſt, circa tempora ipſius Martini hanc famam exortam.* * Lib. III. de Rom. Pontif. Cap. 24.

Cardinalis *Baronius*, ad annum DCCCLXXIX. a *Joanne VIII.* nimia facilitate ſabulæ iſtius originem repetit, qui ſcilicet inſuperhabitis Concilii Oecumenici Decretis, *Photium* in Sedem reſtituit Conſtantinopolitanam. *Hinc puto factum*, inquit, [*ſi qua tamen veritatis vel ſaltem ſpeciei mendacii apertiſſimi eſſe potuit*] *quòd ob nimiam Joannis animi facilitatem & mollitudinem, abjectâ penitus omni virilitate, fractus animo, Sacerdotalis conſtantia expers, atque robore enervatus, non Papa, ut Nicolaus & Hadrianus, ſed Papiſſa fuerit contumelia loco dictus, utpote quòd qui nec reſiſtere ſciret Eunucho, quique vinceretur a ſemiviro, non vir, ſed eſſet fœmina potiùs nuncupandus, & ſic nomen contumeliæ tranſierit poſteris rerum inſciis in veritatis opinionem, atque ita a compluribus decantatum fuerit, Joannem Octavum Papam fuiſſe fœminam; ſicque jactata vulgò eo modo locum invenerit fabula. Ejuſmodi planè ſcommatibus perſcindi ſæpe ſolere levioribus de cauſis Romanos Pontifices a maledicis & otioſis, quis Romæ verſatus ignorat?*

Leo Allatius ad *Thiotam* mulierem Pſeudoprophetiſſam, quæ *Leonis IV.* temporibus Synodali Judicio in Germania damnata eſt, ſabulæ de Papiſſa originem revocat. Iiſdem *ferè temporibus*, inquit, *quibus in Oriente Imperator* (Michaël Tertius) „ furit in ſacra, Moguntiaci in Germania „ mulier, Thiota nomine, ut tradunt Francorum „ Annales, & Sigebertus in Chronico, res Eccleſiaſticas perturbabat. Etenim novam ſe Prophetiſſam vocabat, uſurpabatque publicè docendi „ munus, & concionandi. Hinc multi, ſacra doctrina poſtpoſita, eam quaſi Magiſtram cælitus „ deſtinatam ſecuti ſunt. Re poſtea detectâ, Synodali Judicio damnata eſt. Habe, Lector, „ quod mihi in animo eſt certum, nec ambiguum. „ Poſterioris Sæculi homines nonnulli, rudes illi „ quidem & ſimplices, dum audiunt, inter Leonem, & Benedictum, vel ſaltem illo tempore, „ fœminam quamdam Moguntiacam, non tantùm „ prophetaſſe, ſed & prædicaſſe, obiiſſeque alia

mu-

Digitized by Google

,, munia quibus Summi Sacerdotes decorantur,
,, animum a femella, quam nec cogitaſſe tantum
,, ſcelus credunt, avertentes, ad Principem
,, omnium Magiſtram, Petri Cathedram ſcilicet,
,, cujus id munus eſſe optimè norunt, inducunt,
,, & a Germania in Italiam, a Moguntiaco Ro-
,, mam transferunt. Alii, ſceleſti illi quidem,
,, malitioſè totum hoc in innocentiſſimum Petri
,, Thronum traducunt, & Germanicam infamiam
,, honoratiſſimæ Romanæ Eccleſiæ attribuunt. Ut
,, faciliùs fallere poſſint, Joannam iſtam Angli-
,, cam, Moguntiacam eſſe volunt; & lepidi fabu-
,, latores, perbellis, etſi fictitiis narrationibus
,, veſtiunt, & comptè fucatam exponunt. Nec
,, aliundè mihi videtur veriſimilius, quàm a Mo-
,, guntiaca iſta, Joannem Moguntiacum origi-
,, nem, cùm tempora reſpondeant, habuiſſe.

Quænam ſit fœlicior ac veriſimilior conjectura, judicium eſto penes lectores; in ſingulis enim ſententiis expendendis immorari nolim, cùm nullius pene momenti eſſe videatur, unde fabula tot monumentis convicta originem habuerit.

ANIMADVERSIONES in Fabulam de Joanna Papiſſa.

NON ſolùm catholici ſcriptores, quos recenſet Natalis, ſed quamplures ex ipſis Heterodoxis narrationem de Joannæ papatu in fabularum cenſum meritò retulerunt, eoſque enumerat Jo. Chriſtianus L. Baro de Boineburg in epiſtolis ad Jo. Conr. Dietericum. Quia nihilominus ægrè ferebant non pauci ex adverſariis non poſſe hanc turpitudinem catholicis exprobrare, Samuel Mareſius peculiari diſſertatione, quam *Papiſſa reſtituta* vocavit, David Blondellum calviniſtam, qui Papiſſæ narrationem a veritate prorſus alienam demonſtraverat, aggreſſus eſt confutare. Joannes quoque Chriſtophorus Wagenſeilius de Joanna Papiſſa diſſertationem edidit, quà hujuſmodi hiſtoriam vindicandam ſuſcipit, ea potiſſimùm ratione, quòd ſeptuaginta ferè omnium gentium Scriptores tamquam rem indubiam literis conſignaverint. Ad enervandum autem argumentum ex eo deſumptum, quòd Scriptores omnes coævi non ſolùm Papiſſæ hiſtoriam prætereunt, ſed poſt Leonem IV. immediatè Benedictum III. creatum narrant, dicit teſtes eſſe Salmaſium, & Marquardum Freherum extitiſſe in Bibliotheca Heidelbergenſi duos mſſ. Anaſtaſii codices, in quibus hiſtoria de Joanna papiſſa legebatur. Addit Wagenſeilius Joannem Launojum tom. 4: epiſt. ult. non diſſimulare in quibuſdam mſs. Anaſthaſii codicibus præfatam hiſtoriam contineri, quamvis ejuſdem hiſtoriæ veritati renuat ſuffragari. Porro cùm Anaſtaſius fuerit auctor ſyncronus, putant ipſius teſtimonium prævalere cùm ſilentio illorum, in quibus nec vola eſt hujus fabellæ, tum illorum aſſertioni qui Leoni IV. immediatè Benedictum III. ſuffectum dicunt. Juvat igitur hìc aliquatenus immorari in examinando, an verè tribui poſſit Anaſtaſio narratio de Joanna Papiſſa, nil curando de iis, qui poſt adinventam hanc fabulam ſcripſere; non pauca etenim commenta quandoque hiſtorias fœdare comperimus, quia poſteriores ſcriptores cæco impetu impoſtorem aliquem fuerint ſequuti. Quædam etiam de Martino Polono addenda judicavi.

§. UNICUS.

Nec Anaſtaſius, nec Martinus Polonus Auctores fuere fabulæ de Joanna Papiſſa.

AD dignoſcendum quibuſdam Anaſthaſii codicibus aſſutam fuiſſe fabulam de Joanna Papiſſa, ſatis certè eſſet adnotare quomodo in eis deſcribatur. Refert ergo Jo. Blondellus ita in eiſdem enarrari: *Poſt hunc Leonem Joannes Anglicus natione Moguntinus ſedit annis duobus, menſe uno, diebus quatuor, & mortuus eſt Romæ, & ceſſavit epiſcopatus menſe uno. Hic, ut aſſeritur, fœmina fuit, & in puellari ætate a quodam ſuo Amaſio habitu virili Athenas ducta, ſic in diverſis ſcientiis profecit, ut nullus ſibi par inveniretur, adeo ut poſt Romæ legens magnos magiſtros, & auditores haberet; & cùm in urbe vitâ & ſcientiâ magnæ opinionis eſſet, in Papam concorditer eligitur: ſed in papatu per ſuum familiarem idem impregnatur. Verùm tempus partûs ignorans, cùm de S. Petro in Lateranum tenderet, anguſtiata inter Coliſæum, & S. Clementis Eccleſiam peperit, & poſt mortua ibidem, ut dicitur, ſepulta fuit. Et quia Dominus Papa, cùm vadit ad Lateranum eamdem viam ſemper obliquat, creditur a pluribus quòd ob deteſtationem facti hoc faciat; nec ponitur in catalogo Pontificum propter muliebris ſexûs deformitatem quantùm ad hoc.*

Hæc narratio ſtatim ſuam exhibet falſitatem; ſi etenim conferatur cum verbis Martini Poloni, quæ refert Natalis ex S. Antonino, ſtatim apparet ex eodem Martino (ſi fortè ejuſdem narrationis ſit auctor,) excriptam, & ab aliquo interpolatore in aliquibus modernioribus Anaſtaſii codicibus inſertam. Nec bene aliquis crederet Martinum hanc hiſtoriam ab Anaſtaſio mutuaſſe, ac proinde eiſdem ferè verbis excripſiſſe; nam cùm deſit in omnibus vetuſtiſſimis Anaſtaſii exemplaribus, non Martinum ab Anaſtaſio deſumpſiſſe dicere neceſſe eſt, ſed ex Martino quibuſdam recentioribus Anaſtaſii Codicibus additam. Verùm eamdem expendamus narrationem.

Illius Auctor verbis illis utitur, *creditur*, *aſſeritur*, *dicitur*, quæ verba indicant minimè certa fuiſſe Scriptori ea, quæ narrat. Hæc autem dubitatio perperam de Anaſtaſio crederetur; cùm etenim ea ætate Romę floreret, & omnium poſſet eſſe teſtis oculatus, non poterat dubitanter ſcribere, & rerum quæ tunc agebantur hiſtoriam, velut incerto rumore ad ſe perlatam, literis conſignare. Deinde tunc temporis non erant Athenis literaria gymnaſia, non ſolùm teſte Syneſio, quem refert Natalis, quique fuit paulò poſt Baſilii & Nazianzeni tempora, ſed etiam Cedreno & Zonara *in Vit. Michael. & Theodor Imperat.* Hi narrant quod cùm ne veſtigium quidem Academiarum, ubi bonæ artes ac ſapientia addiſcerentur, in Græcia extaret, Barda Cæſar, labente Imperio Michaëlis, dum nempe ſolus regnabat, Matre Theodora amota, ſcientiarum ſcholas reſtituit. Eo verò tempore ſolus Michaël Imperium moderabatur, quo Nicolaus I. poſt Benedictum III. Petri Cathedram aſcenderat. Sed nec prætereundum in hac narratione non ſine aperta falſitate ſupponi tunc temporis Romanos Pontifices in Vaticano habitaſſe; dicitur enim præſumptam Papiſſam peperiſſe, dum de S. Petro tenderet in Lateranum, ac propterea deinde Pontifices in Lateranum pergentes eamdem viam obliquaſſe, conſtat enim ex Onuphrio Panvino *lib. de ſept. Eccleſ.* Romanos Pontifices in Vaticano non commoratos uſque ad tempora Bonifacii X. Il-

Illa demum verba *nec ponitur in Catalogo Pontificum*, oſtendunt appoſita non fuiſſe niſi ab aliquo, qui ſcripſerit poſtquam aliorum Pontificum acceſſione idem catalogus anctus fuerat. Iis addantur quæ obſervat Natalis in reſponſione ad ſextum argumentum §. *Reſpondeo ſecundò*, & nemo prudens negabit hanc narrationem fuiſſe Anaſtaſio ſuppoſitam.

Sed & ſi animadvertatur non cohærere inter ſe quæ ex eodem Codice apod Blondellum leguntur, vel ex hoc ſolùm ſatis impoſtura dignoſceretur. Stolidos igitur Anaſtaſii interpolator poſtquam Joannę fabulam ejuſdem codici inſeruit, non conſideravit textum Anaſtaſii ſecummet pugnantem reddidiſſe; nam poſtea genuina Anaſtaſii verba retinens, in iis legitor, ſubtracto ex hac luce Leone *a Clero a Deo protecta romana Sedis* Benedictom III. in Pontificem creatum fuiſſe. Quomodo ergo inter Leonem & Benedictum media extitit Joanna Papiſſa? Additur in eodem codice Imperatores Ludovicum, & Lotharium poſt Benedicti electionem Legatos Romam miſiſſe. Hæc ſanè nova eſt interpolatio, ſi enim inter Leonem & Benedictum Joanna Papiſſa integro biennio Romanam ſedem fœdavit, non potuit Lotharios ad Benedictum legatos mittere, cum die 74. poſt obitom Leonis ſupremam diem clauſerit. Sed nec revera potuit Legatos ad Benedictum deſtinare, quia hic electus fuit die 77. a Leonis dormitione, unde Lotharius e vivis jam exceſſerat.

Iis quæ obſervat Natalis, ut demonſtret in Mariani Scoti codicibus fabulam Joannę papiſſæ aliena manu fuiſſe exaratam, neque ullam mereri fidem illius ſcriptorem (quicumque) fuerit propter inſolubiles contradictiones, quas exinde conſurgere certum eſt, ſupervacaneum eſt aliquid addere. Manifeſtè etiam oſtendit Chronico Sigiberti impudentem interpolatorem eamdem addidiſſe, ni velimus dicere Sigibertum abs dubio ſecummet pugnare. Quædam dumtaxt iis addam, quæ dicit Natalis, ne Martinus Polonus hujus impudentiſſimæ fabellæ auctor habeatur.

Obſervare igitur eſt vetuſtiſſimos MSS. codices hujus auctoris, prorſus carere Joannæ papiſſæ narratione; neque etenim, Leone Allatio teſte, ſolummodo deſiderabatur in MS. antiquo codice Vaticano, ſed deerat etiam in codice, ipſi Martino contemporaneo, juxta quem ann. 1616. Coloniæ Agrippinæ operâ Jo. Fabricii Cæſaris Canonici Gladbachenſis nova prodiit Martini Poloni editio. Teſtatur etiam P. Lambecius tom.1. Commentar. Bibliothecæ Vindebonenſis in eadem aſſervari quatuor MSS. codices Martini Poloni, quibus nil deeſt quin fides ſit adhibenda, qui tamen Joannæ Papiſſæ omni prorſus carent veſtigio. Teſtatur etiam Mabillonius in præfatione p.2. ſęcul.6. Benedictini extare apud Franciſcum Abbatem de Champis alium MS. Martini codicem, in quo hæc fabula non legitur.

Sed & affirmant probati Critici illos MSS. codices, in quibus hoc habetur commentum, pro vetuſtis non habendos, cùm in illis proemium legatur de quatuor Monarchiis, & quædam alia, quæ omnino deſunt in iis exemplaribus, quæ vetuſtiſſima nemo negabit. Multò ergo poſt Martinum Polonum fabulam de Joanna papiſſa excogitatam judicant modò ſapientes Critici, atque ſæculo decimo nondum confictam adnotat Pagi in Critica ad an.936. n.8. eamque originem traxiſſe a Valdenſibus hæreticis putat ad an.853. n.14.

Pudet autem in iis immorari quæ de ſede ſtercoraria non minùs falsò, quàm inverecundè Sectarii dixerunt. Legendus intra alios Mabillonius t.1. *Muſæi Italici par.1. p.59.* ubi ritum ſeſſionis electi Pontificis in eadem ſede poſt Leonem X. putat, ne ampliùs Heterodoxis occaſio daretur de eadem putida commenta ſcribendi.

DISSERTATIO IV.

De Photiano Schiſmate, Et octavâ Synodo Oecumenica.

§. I.

Barda, Gregorii Syracuſani, & Photii conſpiratione Ignatius Conſtantinopolitanus Patriarcha a Sede detruditur.

DEcimus & tertius agebator annus ex qoo *Michaël Theophili* Imperatoris filius, ſub matris *Theodora* prudentiſſimæ religioſiſſimæque feminæ tutela fœliciſſimè regnabat, cùm egreſſus ex ephebis, per ſeipſum Rempublicam moderari voluit. Fuerant peſſimæ indolis Principi ad omne malum ſeu illectores, ſeu aſſentatores, nequiſſimus Præceptor, & *Bardas Theodora* Auguſtæ frater, quem ipſi dederat illa Rectorem. Hujus *Barda* malis artibus *Manuël* Magiſter ſive Militiæ Præfectus, & *Theoctiſtus* Magnus Logotheta ſive Cancellarius Imperii a rerum adminiſtratione publicarum amoti. *Manuël* in Ædes ſuas ſecedens, Vitam duxit Monachorùm vitæ ſanctitate non imparem. *Theoctiſtus*, quem æmulationis ſtudium ad *Manuelis* procurandam exauctorationem *Barda* adjunxerat, per calumniam ab iniquiſſimo Imperatoris Præceptore accuſatus, quòd Theodoram Auguſtam ad recuperandum Imperium incitaret, ac juvare decreviſſet, eodem agente *Barda*, occiſus eſt. Ejus deinde conſilio *Theodora Auguſta* privatam ad ſortem redacta eſt anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-quinto. Tum *Michaël Imperatar* rerum omnium adminiſtratione *Barda* avunculi arbitrio permiſſa, quem Curopalatem, deinde Cæſarem creavit; totum ſe ludis, aorigationibus, perpotationibus, omnibuſque voluptatibus dedit, *Neronis* inſtar; effuſæ in omnem intemperantiam libidini addens impietatem, quâ rebus ſacris illudebat. Præerat Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ *Ignatius*, *Michaëlis Rangabis* Imperatoris filius, *Nicephori Auguſti* ex filia *Procopia* nepos, *Leonis Armeni* Tyranni juſſu com fratribus Eunuchus factus, in inſulam deportatus, concluſuſque in Monaſterio *Satyri*, & poſt egregia virtutom ſpecimina eidem præpoſitus Abbas: Defuncto demum *S. Methodio*, non abſque divinis ominibus, *Theodora Auguſta* agente, Conſtantinopolitanus Patriarcha electus & inauguratos, anno Chriſti octingenteſimo quadrageſimo-ſeptimo. Is *Bardam* Imperatoris avunculum, & Regni Moderatorem, quòd repudiata uxore, inceſtam cum nuru ſtupri conſuetudinem haberet, Communione privavit, quem paternis admonitionibus emendare fruſtra tentaverat. Ob cenſuram æquiſſimam Sancto Patriarchæ *Bardas* inſenſus, ulciſci ſe decrevit occaſione data. Atque ut *Ignatium* ob vitæ ſanctimoniam perditiſſimo Imperatori jam inviſum, malis artibus apud ipſum velut reum Majeſtatis faciliùs traduceret, *Michaëli* perſuaſit ut matrem *Theodoram* velari juberet ab *Ignatio*, ne fortè conjugium iniens, maritum ad Imperium, eo deturbato, provehere niteretur. Auguſtam velare invitam recuſavit *Ignatius*, maximè quòd illi fidem ſolemni juramento, ut moris erat, obſtrinxiſſet, poſtquam Patriarcha inauguratus eſt. Hac arre-

apta occaſione, *Bardas* Imperatori ſuggeſſit, Patriarcham *Theodoræ Auguſtæ* partibus penitus addictum, cum ipſa res novas moliri. Quin etiam Gebonianæ factionis reum egit *Ignatium*. *Gebo* vir malæ ſanè mentis, Dyrrachio * nuper venerat, ſe *Theodoræ Auguſtæ* filium ex alio viro jactitans: cui non pauci, ut eſt ingenium plebis ad novitatem propenſum, velut futuro Imperatori adhærebant. Hunc manibus pedibuſque truncatum & oculis orbatum ludibrio habuit Imperator. *Ignatium* verò, inſtigante *Barda*, in Inſulam *Terebinthum* relegavit. Miſſi deinde Epiſcopi Aulici, ac Patricii, qui ceſſionem Patriarchatus ipſi vehementer ſuaderent, Eccleſiaſticæ pacis gratia: at invictiſſimus Præſul nec precibus, nec minis adduci potuit ut ſe Epiſcopatu abdicaret. Quam illi conſtantiam, non dignitatis amor, ſed Eccleſiaſticæ libertatis & æquitatis ſtudium, quam ceſſione ſua videbat oppreſſam iri, imperabat. Iſta conſtant ex *Niceta Paphlagone*, in Vita S. *Ignatii*, ex *Curopalate*, ex *Anaſtaſio Bibliothecario* in Præfatione VIII. Synodi, & *Cedreno*.

* De Duras.

§. II.

Photius intruditur in Sedem Conſtantinopolitanam.

CONſtantinopoli tunc degebat *Gregorius* Syracuſanus Epiſcopus, quem *Ignatius* Patriarcha ante aliquot annos ſeditionis, ſchiſmatis, aliorumque criminum convictum, congregata Synodo depoſuerat. Orientalis Imperii pars adhuc erat Sicilia, & Conſtantinopolitano Patriarchæ parebant illius Provinciæ Eccleſiæ, ex quo illas cum omni Diœceſi Illyriciana *Leo Iſauricus* a ditione Patriarchica Romani Pontificis abſtraxerat. Non mirum itaque quòd *Ignatius* Gregorium Syracuſanum judicarit. Ut autem ejus exauctoratio rata eſſet, *Leonis IV.* Romani Pontificis rogavit aſſenſum, quem ille diſtulit, donec altera pars audiretur, ut conſtat ex Epiſtolâ IX. *Nicolai I.* Anno octingenteſimo quinquageſimo-ſexto, *Ignatius* ad eumdem Pontificem miſit Acta Synodalia, documentaque omnia, quibus *Gregorii Syracuſani* depoſitio legitimè facta probaretur: quam *Benedictus Tertius* causâ diſcuſsâ confirmavit, ut teſtatur *Nicolaus I.* Epiſtolâ 6. ad *Photium*, & Epiſtolâ 10. ad Clerum Conſtantinopolitanum; quod & *Stylianus* Neocæſareæ Euphrateſiæ Epiſcopus in Epiſtolâ ad *Stephanum VI.* Pontificem Maximum confirmat. Hoc inſuperhabito judicio, dignitatis inſignia ſervavit ſemper nequiſſimus *Gregorius*, *Barda* patrocinante: cui ut vicem referret, operam illi ſuam contra *Ignatium* Patriarcham pollicitus eſt. Nec implere diſtulit nefaria promiſſa. Non paucos enim Epiſcopos, quos Aulæ peſtilens aura afflaverat, cùm traxiſſet in partes, irregulari facto Conventu, depoſitum dixit *Ignatium*, & *Photium* Patriarcham renuntiavit, inauguravitque, ſex dierum ſpatio ad omnes Ordinum gradus ipſum promovens, primâ ſcilicet die Monachum, alterâ Lectorem, tertiâ Subdiaconum, quartâ Diaconum, quintâ Presbyterum, ſextâ Epiſcopum ordinans, ut teſtatur *Nicetas*, *in Vita S. Ignatii*.

Photius vir erat nobilitate inſignis, Taraſii quondam Patriarchæ nepos, *Sergii* Patritii frater, Protoſphatarii dignitate ornatus, & Legatus Imperatoris in Perſidem, tunc verò eidem a Secretis Primus; opibus potens, ingenio, & ſæculari literatura nulli ſecundus: cæterùm ambitione impotenti ad quodvis audendum nefas paratiſſimus. Hunc *Bardas* amiciſſimum, ſuiſque devotiſſimum conſiliis habuit: Quo uſus eſt miniſtro ad perſequendum Sanctiſſimum Patriarcham *Ignatium*. Suggeſſit nempe Imperatori *Photius*, *Ignatium* in exilio res novas moliri. Miſſi ſatellites, qui ipſum longiùs deportarent; in *Copronymi* ſepulchro incloſus, fœtore & fame extinctus fuiſſet, niſi viri pii, deluſis, aut præmio conciliatis cuſtodibus, ipſum eduxiſſent. Mutatis ſubinde ſæpiùs carceribus & exilii locis, quaſi nullus ad ipſum cruciandum ſatis aſper crudeli *Barda* & immiti *Photio* videretur, famem, verbera, dentium contuſionem paſſus a barbaro milite, cùm Epiſcopatus ceſſioni ſubſcribere invictâ conſtantiâ recuſaret, in Mitylenem Inſulam, onuſtus vinculis, deportatus eſt. Nec in unum *Ignatium* exarſit perſecutio: In Præſules, Clericos, Monachos, bonoſque omnes, qui *Photio* ceu Patriarchæ legitimo communicare noluerunt, deſæviit. *Baſilio* Chartophylaci *Ignatii* amputata lingua, quòd Sanctiſſimi Patriarchæ innocentiam liberè tueretur: alii variis modis vexati; ut conſtat ex Libello Epiſcoporum Octavæ Synodi Patribus oblato, & Actione ſecunda relecto. *Photius*, *Barda*, & *Michaële* Imperatore faventibus, plurimos Epiſcopos & Clericos Principum voluntati ignaviſſimè ſervientes, ſeu ſpe præmiorum, ſeu exilii metu, partibus ſuis adjunxit: quibus in Synodi ſpeciem congregatis, *Ignatium* ſolemniori Judicio exauctoratum declaravit, & anathemate perculit, quò facilius populum ab ejus Communione abſterreret. Cùm verò multos Epiſcopos, plebiſque partem maximam ab *Ignatio* ſtare nihilominus videret; ità ut collecti in Æde *S. Irenes* Antiſtites ipſum anathemate confixiſſent, & a Patre, Filio, & Spiritu Sancto depoſitum renuntiaſſent: quòd primùm conteſtatus ſe *Ignatium* pro inculpato & violenter ejecto habiturum, ſeque tamquam ejus Coadjutorem geſturum, Chirographum ſuum reſcidiſſet, ac fidem feſelliſſet: *Nicolao Primo* Pontifici Maximo obrepere conatus eſt, ab eoque Ordinationis ſuæ confirmationem impetrare. Romam itaque miſit Oratores *Theophilum* Amorii Epiſcopum, & *Samuëlem* Chonarum, quibus *Arſam*, ſive *Arzabir* Spatharium Imperator adjunxit, deditque Literas Pontifici ſuo nomine tradendas, muneraque magnificentiſſima SS. Apoſtolorum Principibus conſecranda. Pietatis ſpeciem præferebat ejuſmodi Legatio, & a Principe de rebus Religionis ſolicito decreta videbatur: Rogabat enim *Nicolaum I.* ut Legatos Conſtantinopolim dirigeret, qui ejus Auctoritate collapſam in Oriente diſciplinam reſtaurarent, & repullulantis Iconomachorum hæreſeos radices penitus evellerent. Literas etiam ad Pontificem dedit *Photius*, quibus fidei Profeſſionem inſeruit: *Ignatium* ſenio & morbo confectum ſe Patriarchatu abdicaſſe mentitus, ſuoque in Cœnobio commorari, & a Principibus, populoque, & totâ Eccleſia, omni honore & officiis coli: ſe verò, ſecedente *Ignatio*, electum omnium Metropolitanorum, totiuſque Cleri ſuffragiis, vimque ab Imperatore ſibi factam, ut Patriarchalis Throni faſtigium aſcenderet. Iſta conſtant ex *Niceta* in Vita Sancti Ignatii, ex Epiſtolâ *Photii* ad *Nicolaum Primum*, apud *Baronium*, Tom. X. Annalium ad annum Chriſti 859. ex Epiſtolâ X. *Nicolai I.* ex Præfatione *Anaſtaſii Bibliothecarii* in Synodum VIII. ex Epiſtola *Styliani* ad *Stephanum VI.* Summum Pontificem, & ex Epiſtolâ *Metrophanis* Metropolitæ Smyrnenſis ad *Manuëlem* Dromi Logothetam.

Perſecutio in S. Ignatium movetur.

Digitized by Google

§. III.

Quid in cauſâ Ignatii & Photii geſſerit Nicolaus I.

AUditia Imperatoria, *Photiique* Legatis, lectiſque Literia ac diſcuſſis, *Nicolaus* Pontifex prudentiſſimus Legationem decrevit in Orientem, cujus gerendæ munus impoſuit *Rodoaldo* Portuenſi, & *Zacharia* Anagniæ Epiſcopo: quibus dedit in mandatia ut redivivam de cultu ſacrarum imaginum quæſtionem, ſecundùm Septimæ Synodi Decreta definirent, ac Iconomachorum reliquias Auctoritate Sedis Apoſtolicæ comprimerent. Cauſam verò *Ignatii Patriarchæ diligenter inveſtigarent, & Sedi Apoſtolicæ plenis ac veracibus referrent indiciis*. Meritò ſutum examen iſtius negotii Legatis permiſit, ultimum judicium ſibi reſervavit Pontifex, quòd e *majoribus Eccleſiæ cauſis* hæc eſſet. Præcepit etiam Legatis ne cum Photio, *niſi quaſi cum Laïco*, communicarent, ut ipſe teſtatur Epiſtolâ I. *Ad univerſos Catholicos*, & Epiſtolâ X. *Ad Epiſcopos Diœceſeos Conſtantinopolitanæ*. Scripſit ad *Michaëlem* Imperatorem & ad *Photium* per Legatoa *Nicolaus*. Epiſtola ad Imperatorem incipit his verbis: *Principatum itaque divina poteſtatis*. Hâc improbat vehementer exauctorationom *Ignatii* Patriarchæ *ſine Romani conſultu Pontificis* factam. II. Conſecrationem *Photii* ex ordine Laïcorum aſſumpti, in quâ violatoa Canones Sardicenſes oſtendit, & Decreta Romanorum Pontificum Celeſtini I. Leonia I. Gelaſii, & Hadriani I. conculcata. III. Decernit ut ſiſtatur coram Legatis Apoſtolicia, & univerſa Synodo *Ignatius*, ut inquiratur quam ob cauſam Epiſcopatu ceſſerit, & utrum in ejus depoſitione Canonum tenor fuerit obſervatus. IV. Traditionem de ſacrarum imaginum veneratione a Deceſſoribus ſuis confirmatam exponit. V. Diœceſim Illyricianam a *Leone Iſauro* diſtractam, Syracuſani Archiepiſcopi conſecrandi libertatem, & Patrimonia in Sicilia & Calabria conſtituta, Romanæ Eccleſiæ reddi jubet. Rogat demum ot Legatos Apoſtolicos honorificè & benignè ſuſcipiat. Data eſt Epiſtola die 25. Septembria, aono octingenteſimo quinqoageſimo-nono. Epiſtola ad *Photium* incipit hia verbis: *Omnis utilitas & profectus animarum, &c.* Ejus Ordinationem contra Canones factam ratam ſe habere non poſſe ſignificat, donec per Legatos certior factua ſit de ejus fide ac geſtis.

Conſtantinopolim cùm perveniſſent Sedia Apoſtolicæ Legati, centum dierum ſpatio detenti ſunt ab Imperatore, *Barda & Photio* ſuggerentibus, eiſque negata quemquam alloquendi licentia, præter eos quos ad ipſos mittebant, ut ipſis exilii, famis, pædoris minas intentarent, niſi ratam haberent *Ignatii* exauctorationem, ac *Photii* Ordinationem: ut ipſi *Photio* exprobrat *Nicolaus I. Epiſtolâ* 6. Minis itaque concuſſi, & muneribus illecti, miniſterium ſuum fœda proditione dehoneſtarunt: & *Photio* favorem omnem ac patrocinium ſunt polliciti.

§. IV.

Synodus Latrocinalis contra Ignatium Conſtantinopoli celebrata.

PHotius miram in ſecuritatem elatus ex ignavia Legatorum, Synodum Conſtantinopolim congregari coravit ab Imperatore anno octingenteſimo ſexageſimo-primo. Adfuit, immo præfuit Imperator, cujus ad nutum gerebantur omnia, prout ſuggerebat *Photius*, quamvia Legatis Apoſtolicis inane Præſidium oomen & umbra quçdam τροῦπαια relicta eſſet, ut Oecumenicæ Synodi ſpeciem haberet aliquam hic Conventus. Ingens erat Epiſcoporom *Photio* devotorum oumerus: adeo ut *Michaël* Imperator gloriatua ſit, Nicænæ Synodo non plures interfuiſſe, ut refert *Nicolaus I. Epiſtolâ V.* jactantiam illam comprimens hac ratione: Quòd nihil proſit numerus Nicænorum Patrum, ubi ab eorum ſententiia & æquitate deviatur, & quòd major ſit peccatorum cumulus, ubi multiplex agmen eſt prævaricatorum. Cùm Sedis Apoſtolicæ Legati Literas *Nicolai* Pontificia Maximi tradidiſſent, ut ſecundùm Conciliorum morem legerentur, *Photius* multa io iia immutavit, ſuppreſſit, mutilavit: Maximè quæ ipſius intruſionem & violentam *Ignatii depoſitionem* perſtringebaot, cujus caoſam ſuo judicio definiendam Pontifex reſervabat. Iſtiua interpolationis probationes affert *Nicolaus I.* Epiſtolâ 9. ad *Michaëlem* Imperatorem.

Poſt hæc *Ignatius*, qui ex Inſula *Mitylene* in *Terebinthum* Inſulam revocatus, & inde Conſtantinopolim addoctos fuerat, Synodo ſe ſiſtere juſſus eſt Legatorum Apoſtolicorum nomine. Cùmque Patriarchali ornatu procederet, Epiſcopis, Clericia, Monachis civibuſque non paucis comitibus, occurrit *Joannes* Patritios cognomento *Coxos*, Imperatoris nomine ipſi denuntiana periculum capitia, niſi poſitis inſulis, & ſola Monachi veſte indutus, ad Synodum accederet. Sacris mox veſtibus exotus, Imperatori, Synodoque prædatoriæ ſiſtitur. Sanctum Patriarcham Princeps petulantiſſimus conviciis afficit. Reſpondet modeſtiſſimus Præſul, convicia tormentia paulò eſſe mitiora. Qoo reſponſo nonnihil mitigatur Imperatoris animus, eumque in ligneo ſcamno ſedere jubet, licentiamque dat colloquendi cum Legatis Apoſtolicis. Rodoaldum itaque & Zachariam ſalutat, ab iia quærit, num aliqoas a Romano Pontifice literas ad ſe ſcriptas habeant? *Nullas*, reſpondent illi, *eo quòd non ad Patriarcham, ſed ad eum qui in Provincia ſua Synodo damnatus eſt venerimus, parati omnia ex Canonum Decretis definire*. Quibus Ignatius: *Ergo*, inquit, *priùs adulterum removete: Quod ſi facere non poteſtis, ne Judices quidem eſtis*. Illi verò manu Imperatorem indicantes: *Ita imperat*, dixere. Mox Palatini Proceres urgent *Ignatium* ut ſponte Patriarchatu ſe abdicet. Quod conſtantiſſimè negans, ad Synodum citatur. Judices recuſat Sanctus Antiſtes, Romanumque Pontificem appellat. *Ego*, inquit, *non compareo, neque video vos Judices quidquam ex præſcripto Eccleſiæ agentes, Photio tyranno non ejecto, ad cujus etiam menſam accumbitis, & cujus munera procul etiam ſtantes accepiſtis .... Hujuſcemodi ergo Judices non agnoſco: ad Papam provoco; lubens Judicium illius ſubibo*. Legi poſtulat tum *Innocentii Primi* Decretum in cauſa *Sancti Joannis Chryſoſtomi*, quo ſtatuit priùs eum in Sedem reſtituendum, quàm Judicium ſubiret: tum Canonem quartum Synodi Sardicenſis, quo ſancitum eſt, ut *Si quis Epiſcopus fuerit depoſitus, dicatque ſe habere defenſionem, non priùs ſufficiatur in locum ejus alius, quàm de eo Romana Eccleſiæ Pontifex decernat*.

Ignatius Romanum Pontificem appellat.

Urgent nihilominus Sanctum Antiſtitem ut Synodo ſe ſiſtat. Illia verò ipſe exprobrat igoorantiam contemptumque Canonum, quòd per Diaconum & Laïcum ad Synodum vocent Patriarcham Secundæ Sedis, cùm Eccleſiæ Lege ſancitum ſit ut judicandus a Synodo Epiſcopus per duoa Antiſtites, iterum ac tertiò conveniatur. Teſtes illi præſto eſſe dicunt, qui juramento confirmeot ipſum canonicè non fuiſſe conſecratum Patriarcham, ſacriſque Inſulis indignum eſſe. Tum ille: *Si ego*

Qui enim ſecundùm Deum converſatur, a loco non læditur: ſed & eis qui unà ſunt admodum proderit. Secundùm hanc diſciplinam *Lucam* Patriarcham permiſiſſe narrat *Macario* Hieroſolymitano Monaeho & Sacerdoti cum *Michaële Agiotheodorito*, Supremo Logotheta Curſus, perpetuò verſari, & Scribæ officio fuogi. *Canon quintus* triennio ſolido probari jubet eos qui in Monaſteria recipi volunt, antequam Angelico habitu induantur. Ob morbum periculoſum probationis tempora contrahi permittit. Necnon in gratiam eorum qui Vitam Monaſticam in habitu ſæculari, propriis in ædibus dueunt; quibus ſex probationis menſes ſuffieiunt. Hanc legem de probatione per triennium iis ſolùm poſitam interpretatur *Balſamon*, qui ignoti ſunt, & de quibus dubitatur an alicui fortunæ ſint obnoaii. *Canon ſextus* Mooachos & Moniales nihil proprium habere debere ſtatuit; nec poſſe de rebus ſuis ullo pacto diſponere, ubi vitam amplexi fuerint Monaſticam. *Canon ſeptimus* vetat ne Epiſeopi oova Monaſteria ad Epiſcopatuum ſuorum perniciem conſtruant. Si fecerint, ad Epiſcopale dominium redigentur. Sed ſi nullum Epiſcoparui ereetur ineommodum novi Monaſterii conſtructione, cenſet illam non prohiberi hoc Canone *Balſamon*, cùm Photius ipſe *Emanuëlis* Monaſterium a fundamentis erexerit, & alii Patriarchæ quos cum laude commemorat, nova etiam Monaſteria exeitarint. *Canon octavus* eos qui eunuchos faciunt, aut fieri jubent, niſi cogente morbo, Sacerdotes quidem depooit; Laïcos verò a Communione ſegregat. *Canon nonus* depoſitionis pœnam incurrere declarat Sacerdotes, qui per ſe, vel per alios, quempiam verberant; eum doctrinis & admonitionibus, quandoque etiam pœnis Canonicis, in delinqueotes animadvertere Sacerdos debeat, non flagellis & verberibus in hominum eorpora inſultare. Contumaces tamen ad Magiſtratus deferri permittit ut coërceantur, juxta Canones Antioehenæ Syoodi. Pœnam Canonis non incurrere Præceptores, qui diſcipulos eruditionis gratia verberant, notat *Balſamon*, niſi cùm ira percutiunt, aut baculo quo cædes fieri poſſet. *Canon decimus* depoſitione multat eum, qui vaſa ſacra, ant ornamenta Eccleſiaſtica rapuerit, aut ad profanos uſus converterit. *Canon undecimus* Presbyteros vel Diaconos, cæteroſque Clericos, qui ſæculares Magiſtratus, vel curas ſuſeipiunt, depoſitiooe ac expulſione ex Clero plectendos ſtatoit, ſecundùm antiquos Canones. *Duodecimus* deponi jubet eos qui celebrant, vel baptizant in Oratoriis præter Epiſcoporum voluntatem, ſecundùm Canonem 31. Trullanæ Synodi. *Canon decimus-tertius* ſtatuit Sacerdotes & Diaconos eſſe deponendos, qui auſi fuerint ab Epiſcopi ſui Communione recedere, ante Syoodalem cognitionem, & perfectam ejus condemnatiooem. Inferiores Clericos qui Schiſmatieis hujuſmodi adhærent, removet ab honore; Monachos & Laïeos a Commonione ſegregat. *Decimus-quartus* eamdem pœnam decernit in Epiſcopum, qui ſe a Metropolitani ſui Commuoione ſubduxerit, ante Synodi judicium. *Decimus-quintus* eidem pœnæ ſubjicit multò magis Presbyteros, Epiſcopos, & Metropolitanos ipſos, qui ſe a Patriarchæ Communione abſtraxerint, niſi palam hæreſim doceret. Hunc Canonem *Photius* condidit, ut rebus ſuis conſuleret, atque in eos agere ſecundùm Canones videretor, qui Communiooem ipſius repudiabant. *Decimus-ſextus* vetat ne viventi Epiſeopo alter ſuperordinetur, niſi ſponte ceſſerit aut canonicè fuerit depoſitus. Statuit inſuper ut qui nec cedere vult, nec gregem paſcere, & ultra ſex menſes maoet extra Diœceſim, nec Regiis, nec Patriarchæ ſui mandatis, neque gravi morbo detentus, ab Epiſcopatus dignitate & honore penitus amoveatur. *Canon decimus-ſeptimus* prohibet ne ullus Laïcus aut Monachus repente ad Epiſcopalem Dignitatem deinceps promoveatur, niſi per omnes gradus proceſſerit, in unoquoque Ordine tempus præſtitutum adimplens. Hoc etiam Canone rebus ſuis conſultum voluit *Photius*. Cùm enim violatas Ecelefiæ Leges in ejus Ordinatione optimi quique quererentur, quod ex Laïco Epiſcopus ſubitò inauguratus eſſet, voluit ipſorum pro Diſciplina Ecelefiaſtiea ſtudio ſacere ſatis, decernendo ut in poſterum id non fieret; & declarando Eccleſiæ Legem non eſſe paucorum exempla, qui propter eximias dotes, exigente neceſſitate, ſtatim Epiſcopali honore digni habiti ſunt. Quod innuit, ut Ordinationem ſuam *Nectarii*, *S. Ambroſii*, *Tharaſii*, & *Nicephori* exemplis tueretur, qui ex Laïcorom Ordine ad Epiſcopatum aſſumpti fuerant.

§. VI.

Nicolaus I. Photianam Synodum in irritum mittit, reſtituit Ignatium, damnat Legatos prævaricatores.

Antequam Ignatius bajuli habitu Conſtantinopoli fugeret, *Theognoſtus* Archimandrita Libellum Ignatii nomine ſcripſerat ad *Nicolaum* Pontificem Maximum, quo ſuas omnes ſuorumque calamitates, & *Photii* tyrannidem, Sanctus Patriarcha Vicario Chriſti exponebat, ejuſque ſe appellaſſe ſignificabat Judicium. Romani Pontificis Primatum vel ipſa Libelli inſcriptio egregiè probat. Sic enim habet: *Ignatius tyrannide oppreſſus*, &c. *Sanctiſſimo Domino noſtro & Beatiſſimo Præſidi, cunctarum Sedium Patriarchæ, S. Petri Principis Apoſtolorum Succeſſori, Oecumenico Papæ Nicolao, Epiſcopiſque illius Sanctiſſimis, & Sapientiſſimæ Eccleſiæ Romanæ univerſæ, &c.* Sic deſinit Libellus: *Tu Sanctiſſime Domine, oſtende in me viſcera miſerationum, & cum magno Apoſtolo & ipſe dicas: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Intuere majores tuos Patriarchas, Fabianum, Julium, Innocentium, Leonem, & omnes denique qui pro fide & veritate viriliter decertarunt: illoſque æmulore, & vindex pro nobis tam indigna paſſis exurge.* Hunc Libellum *Theognoſtus* veſte mutatâ, clam Romam properans, *Nicolao* Papæ obtulit, ipſique cauſam omnem *Ignatii*, & Syoodi Latrocinalis geſta expoſuit.

Interea Legati prævaricatores *Rhadoaldus* & *Zacharias*, muneribus onuſti, Romam rediere. Profectus eſt ſtatim poſt eos *Leo* Imperatori a Secretis, ejuſqoe ad *Nicolaum* Pontificem Orator, Principis, *Photiique* literas deſerens. Nil aliud renuntiavere Legati, niſi depoſitum *Ignatium*, & *Photium* in Sede Conſtantinopolitana firmatum. Imperatoris Orator duo volumina Summo Pontifici obtulit; quorum unum depoſitionis *Ignatii Geſta* continebat; alterum Acta de ſanctis Imaginibus complectebatur, quibus cognovit prudentiſſimus Pontifex Epiſtolas ſuas nedum non fuiſſe perlectas in Conventu Conſtantinopolitano, ſed fœdè interpolatas fuiſſe; nullam Apoſtolicorum rationem habitam mandatorum: Legatos ſuos in contrarium vertiſſe omnia quæ ipſis fuerant imperata, cum *Photio* communicaſſe, *Ignatii* exauctorationem ſuffragiis ſuis confirmaſſe. Obtulit, præterea idem *Leo Michaëlis* Imperatoris Orator ipſius literas *Nicolao* Papæ, quibus ipſum rogabat, ut *Ignatii* depoſitioni, & *Photii* confirmationi ſubſcriberet. Tradidit & *Photii* literas * elegantiſſimas illas quidem, & ſpecie tenus Caritatem ſpirantes, at-

que

* *Eas ex Codice Colamenſi deſcriptas exhibet Baronius tom. 10. ad ann. 861.*

que ad perſuadendum aptiſſimas. Se invitum ac reluctantem in Sede Patriarchica fuiſſe collocatum mentitur: inaugurationem ſuam Nectarii, S. Ambroſii, Tharaſii, & Nicephori tuetur exemplis. Canonum executionem in poſterum curandam ſpondet, cavendumque ne ex Monachis aut Laïcis Epiſcopi ſubitò fiant, quod & ipſe condito Canone in Synodo prohibuit: ſed quod geſtum eſt mitti in irritum non poſſe abſque contumeliâ Patrum. Sortem ſuam ob tremendum Paſtoralis oneris pondus lugere ſe ſimulat hypocrita. Uſurpationem Ordinationum ad Apoſtolicam Sedem pertinentium, in Illyrico & Sicilia, ſactam ab Epiſcopis Conſtantinopolitanis excuſat; quòd jura Eccleſiaſtica, maximè quæ de regionibus ſunt & finibus, ſoleant cum Reipublicæ Poteſtate ac adminiſtratione mutari. Synodicam ſententiam, quâ Schiſmatici compreſſi ſunt (ita *S. Ignatium*, & cum eo communicantes vocat) docet a Legatis Apoſtolicis confirmatam. Editos præterea Canones, quibus Eccleſiæ pax & diſciplina ſancita eſt. Multò plures ſecundùm Romanæ Eccleſiæ diſciplinam ſe cum Patribus conditurum fuiſſe, niſi Imperator interceſſiſſet. Pontifici ingratam eſſe non debere ſuam Ordinationem ait, quamvis ſit ex Laïcis aſſumptos: cùm Canones quibus Laïcorum ſubitæ Promotiones ad Epiſcopatum vetantur, non fuerint in Eccleſia Græca tam ſcrupuloſa religione obſervati. Meræ Diſciplinæ & Politiæ Eccleſiaſticæ caput eſſe, propter quod Pontifex Maximus nullum aliis Eccleſiis faceſſere negocium debeat: cùm varia ſit Eccleſiarum Diſciplina, diverſæque obſervantiæ. Sic Græcos non jejunare Sabbatho, Romanos jejunare: Presbyteros Græcos ductis ante Ordinationem conjugibus uti; Latinis impoſitam continentiæ legem. In aliquibus Eccleſiis Monachos ad Epiſcopatum aſſumptos Monaſticam veſtem deponere, non in aliis. *Ita*, inquit, *ubi nulla eſt prævaricatio fidei, nec communis & Catholici Decreti everſio; cùm alii apud alios mores & leges cuſtodiantur, nec cuſtodes injuſtè agere, nec eos qui non acceperunt, contra legem facere, is qui rectè judicare norit, definiat.* Demum Pontificem rogat ne eos ſuſcipiat, qui ſine commendatitiis literis Romam ex Oriente proficiſcuntur. Id enim eſſe contra Canones, quos maximè decet eum obſervare, cui inter Præſules *Primatus obtigit*. Angebat ſcilicet *Photium* plurium, ex iis qui ipſius Communionem repudiabant, & legitimo Patriarchæ adhærebant *Ignatio*, ad Romanam Sedem confugium: quòd nequitiam ſuam, fraudes, tyrannidem Vicario Chriſti ab iis revelandas certò ſciret.

Illudere alteri facilè potuiſſent harum literarum præſtigiæ; ſed *Nicolao* perſpicaciſſimo Pontifici, & Sancti Spiritus lumine ſpeciatim afflato illudere non potuere. Convocatâ enim totâ Eccleſia, ſive Epiſcopis qui Romæ tunc aderant, & Clero, præſente Imperatoris Oratore *Leone*, palam conteſtatus eſt, numquam ſe pro dejectione *Ignatii*, vel conſecratione *Photii* miſiſſe, numquam miſſurum eſſe. Numquam ſe depoſitioni *Ignatii*, & promotioni *Photii* conſenſiſſe, aut aliquando conſenſurum. Mox *Zachariae* Legatus, prævaricationem confeſſus, depoſitus eſt; cauſâ *Rhadoaldi*, qui moras in Galliis trahebat, alteri Synodo reſervatâ. Id conſtât ex Epiſtolis *Nicolai I. VII. X. & XIII.* Poſt hæc Oratorem *Leonem* remiſit cum literis ad Imperatorem, & ad *Photium*. In Epiſtolâ ad *Michaëlem* Imperatorem quæ eſt V. inter *Nicolai I.* Epiſtolas, ſignificat ſe nullatenus *Photium* recipere, vel *Ignatium* Patriarcham damnare. Evidens eſſe *Ignatium* ex invidia damnatum: ſiquidem hæc duo inter ſe pugnant, quòd juſtè damnatus ſit ut Conſtantinopolitanæ Sedis invaſor, vel ut alicujus criminis opinione notatus, & quòd annos duodecim Regiæ Urbis Sacris innocuè præfuerit, ut Synodi ejus tempore celebratæ, & Epiſtolæ ejuſdem Imperatoris, quas præ manibus habet ipſe Pontifex, teſtantur. *Photii* Ordinationi non ſuffragari oſtendit exempla Nectarii & Ambroſii. Hortatur, imò Auctoritate Apoſtolica jubet, ut Schiſmaticos coërceat, nihilque contra Canones inconſultâ Romana Eccleſia permittat perpetrari. De ſuarum literarum interpolatione queritur. Solo ſe Religionis & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſtudio agere conteſtatur hac in cauſa.

Cum Photio verò ceu cum Laïco agit. Epiſtolam ad ipſum datam inſcribit: *Prudentiſſimo Viro Photio*; multa præmittit de Sedis Apoſtolicæ Auctoritate, & Primatu, quem *Photius* ipſe agnoſcebat. *Et quia*, inquit *univerſitas credentium ab hac Sancta Romana Eccleſia, qua caput omnium eſt Eccleſiarum, doctrinam exquirit, integritatem fidei depoſcit, criminum ſolutionem, qui digni ſunt, & gratia Dei redempti exorant: oportet nos, quibus commiſſa eſt, ſolicitos eſſe, &c.* Et infra: *Conſtat ſanctam Romanam Eccleſiam per B. Petrum Principem Apoſtolorum, qui Dominico ore Primatum Eccleſiarum ſuſcipere meruit, omnium Eccleſiarum caput eſſe, & ab ea rectitudinem atque ordinem in cunctis utilitatibus & Eccleſiaſticis Inſtitutionibus, quas ſecundùm Canonicas & Synodicas, Sanctorumque Patrum ſanctiones, inviolabiliter atque irrefragabiliter retineret, exquirere ac ſectari. Et ideo conſequens eſt, ut quod ab hujus Sedis Rectoribus plena Auctoritate ſancitur, nullius conſuetudinis præpediente occaſione, proprias tantùm ſequendo voluntates, removeatur, ſed firmiùs atque inconcuſsè teneatur.* Photium deinde perſtringit, quòd ex Laïcorum ordine, ſine canonica approbatione ad Patriarchatus dignitatem ſubitò tranſcendere contra Patrum Decreta non recuſaverit, ſed temerè ad tanti honoris culmen aſcenderit. Fruſtra illum Nectarii, S. Ambroſii, Tharaſii exemplis ſe tueri: quia propter neceſſitatem & inopiam Clericorum *Nectarius*; propter miraculorum ſigna *Ambroſius*: propter Eccleſiaſtica dogmata, & Iconomachorum expugnationem *Tharaſius*, ad Eccleſiarum regimen promoti ſunt: ipſe verò *Photius* non ſolùm nullâ Eccleſiæ neceſſitate, nullâ Dei vocatione ad Sedem Conſtantinopolitanam ſubitò tranſvolavit: ſed vivente viro & incolumi, Eccleſiam illam ut mœcus ſurripuit, & invaſit. Tum ad alias *Photii* excuſationes reſpondet *Nicolaus I.* Scripſerat *Photius* Canones & Decretales Pontificum Epiſtolas, quibus repentina Laïcorum inauguratio prohibetur, in Oriente non haberi, vel receptas non eſſe. Id vix credi poſſe reponit Nicolaus. *Quòd verò dicitis neque Sardicenſe Concilium, neque Decretalia vos habere Sanctorum Pontificum, vel recipere, non facilè nobis facultas credendi tribuitur: maximè cum Sardicenſe Concilium, quod penes vos in veſtris regionibus actum eſt, & omnis Eccleſia recipit; qua ratione convenit ut hoc Sancta Conſtantinopolitana Eccleſia abjiceret, &, ut dignum eſt, non retineret? Decretalia autem quæ a Sanctis Pontificibus Primæ Sedis Romanæ Eccleſiæ ſunt inſtituta, cujus Auctoritate atque ſanctione omnes Synodi roborantur & ſtabilitatem ſumunt, cur vos non habere, vel obſervare dicitis, niſi quia veſtræ Ordinationi contradicunt, & ex laïco ſubitò ad culmen Patriarchatus tranſvolare reſiſtunt? Contra illud Apoſtolicum:* * Nemini citò manus impoſueris. *Quòd ſi ea non habetis, de neglectu atque incuria eſtis arguendi: ſi habetis, & non obſervatis, de temeritate eſtis corripiendi atque increpandi.* Photius varias Eccleſiæ conſuetudines præſcripſerat. Nicolaus reponit: *Si illis Canonica non obſiſtit Auctoritas, pro*

qua

* *Inter Epiſtolae Nicolai I. ordine VI. Sedis Apoſtolica & Romani Pontificis Auctoritae & Primatu.*

* I. Timoth.

qua eis obviare debeamus, nil judicamus, vel eis reſiſtimus: Tamen cavere volumus ut hac veſtra conſuetudo, qua omnium SS. Patrum promulgatione convincitur, ut ex laïco non ſubitò ordinetur Epiſcopus, vires accipiat. Significat Romanam Eccleſiam *Ignatium* pro depoſito non habere, niſi canonicè & juſtè damnetur, nec ipſum *Photium* ceu Patriarcham recipere: Demum de vi Legatis Sedis Apoſtolicæ illatâ, & de *Photii* fraude graviter conqueritur. Data eſt hæc Epiſtola die 18. Martii anno 862. Eadem die data ad omnes Patriarchas, Metropolitas & Epiſcopos Orientis Epi-

* *Nicolaus I. Epiſtolâ IV.*

ſtola, ipſis prohibuit ne cum *Photio* ceu Patriarcha communicarent. *Sanctitati veſtra*, inquit, *qui Catholicas Alexandrinorum, Antiochenorum, vel Hieroſolymorum gubernatis Eccleſias, ſeu cunctis Orientalibus Metropolitis, atque Epiſcopis ſignificamus, quoniam Sedes Apoſtolica nullo pacto venerabilem Ignatium Patriarcham dignitatis propria Privilegia nudari tam improvidè patitur: ſed magis repulſo a Sancta Catholica & Apoſtolica Eccleſia ſacro viſcere Pervaſore conjugis, ut ita dixerimus, viri viventis ſceleſtiſſimo Photio, Sanctiſſimum Patriarcham Ignatium in ſui Sacerdotii dignitate manere, ſicut olim decreverit; iterum quoque Canonico ac legali examine judicat & decernit. Et ut vos hujus Sedis Privilegium rite ſervantes, pari religione Catholici, pari etiam nobiſcum ſuper venerabilis Ignatii Patriarcha Sacerdotii recuperatione, & Photii pervaſoris expulſione eadem ſentiatis, Apoſtolica Auctoritate vobis injungimus atque jubemus.*

* *Nicolaus I. Epiſt. VIII.*

His commotus *Michaël* Imperator ſtatim poſt reditum *Leonis*, alium Oratorem ad *Nicolaum* Pontificem miſit. *Michaëlem* Protoſpatharium cum Epiſtolâ contumelioſâ, quâ ipſum urgebat ut ſententiam mutaret. Invictus Pontifex nihil de conſtantia Apoſtolica remittens, nihil de Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudio graviſſimas ad Imperatorem literas ſcripſit, quibus ipſum ad juſtitiæ tramitem revocaret. His illum primò reprehendit de injurioſâ Epiſtolâ. Sacerdotibus honorem impendendum docet Scripturæ Sacræ verbis & Conſtantini Magni exemplo. Priſcorum Imperatorum erga Romanos Pontifices obſervantiam commemorat, ut petulantem Principem refellat, exprobrantem, quòd a Sextæ Synodi temporibus Imperatorum nemo Sedem Romanam tam honorificis Legationibus adiiſſet. Pro lingua Latina quam ille *Barbaram & Scythicum* vocaverat Apologiam ſcribit. Ridiculum eſſe ait ut Romanorum appellentur Imperatores, qui linguam non novere Romanam, In Conſtantinopolitana Eccleſia Epiſtolam & Evangelium Latinè primùm, deinde Græcè, in ſtationibus legi ſolitam. Quamobrem idioma ipſius Orientalis Eccleſiæ uſu conſecratum, perperam *Barbarum* appellari.

Rationes nullitatis in Ignatii depoſitione.

Mox depoſitionem Ignatii nullam fuiſſe oſtendit, moltiplexque nullitatis caput allegat: Quòd ſcilicet omoes, qui contra ipſum convenerunt, aut ſuſpecti & inimici ejus erant, aut excommunicati, aut depoſiti aut ipſius ſubditi, aut certè inferioris dignitatis. Suſpectos & inimicos Judices eſſe non poſſe, probat 1. Ex Canone 6. Concilii Conſtantinopolitani, qui licèt in Eccleſia Romana nullus ſit, habetur tamen apud Græcos. 2. Ex cauſa *Athanaſii* Parthenorum Epiſcopi, qui a Patriarcha ſuo canonicè depoſitus, cùm inimicitias in Judice cauſaretur, a ſancta Synodo Calchedonenſi ad aliud Judicium reſervatus eſt, Decretaque ipſi reſtitutio Sedis, niſi denuo inſtaurata lite, convinceretur. *Quantò magis*, inquit, *Ignatius, qui non a Patriarcha, ſed ipſe potius exiſtens Patriarcha, minimè debuit Eccleſia propriâ inimicis & ſuſpectis Judicibus decernentibus expoliari?* 3. Id probat ex *Gelaſii* Commonitorio ad *Fauſtum*, ita ſcribentis: *Quare tamen ab his judicium quod prætendunt, ubinam poſſit agitari, an apud ipſos, ut iidem ſint inimici, & teſtes, & Judices? Sed & tali Judicio nec humana debent committi negotia, quantò minùs Divina & Eccleſiaſtica?* 4. Id probat ex *Juſtiniani* Cod. De Judiciis L. *Apertiſſimè*, ita ſanciente. *Liceat ei qui ſuſpectum Judicem putat, antequam lis inchoetur, eum recuſare.* Id denique probat exemplis *SS. Athanaſii & Joannis Chryſoſtomi*, qui inimicorum Judicia declinarunt.

Aggreditur deinde alterum nullitatis caput, quòd ſcilicet depoſiti, & anathemati obnoxii eſſent, qui adversùs *Ignatium* ſententiam tulerunt, aut dixere teſtimonium. Admitti verò non debere ad judicia, accuſationes, & teſtimonia hujuſmodi viros, probat 1. Ex laudato Canone Concilii Conſtantinopolitani apud Græcos recepto. 2. Ex *Celeſtino I.* Epiſtolâ 6. ad Epiſcopos Orientales, dicente: *Non poterat quenquam ejus removere ſententia qui ſe jam præbuerat ipſe removendum.* 3. Id probat argumento a minori. *Miramur*, inquit, *quomodo excommunicati ad judicandum recepti ſint, cum ſecundùm Apoſtolicos Canones, ſine commendatitiis literis in Communione ſola recipi prohibeantur. Abſurdum etenim eſt, ut cui non licet etiam cum minimis, juxta ſacras Regulas communicare, liceat penes vos etiam de Majoribus judicare*, Ex his ſequebatur manifeſtè irritam eſſe *Ignatii* depoſitionem, quæ a *Gregorio Syracuſano*, *Eulampio*, *Petro*, & aliis jure merito depoſitis, & anathemate damnatis, ſancita eſſet.

Tertiom ſubinde nullitatis caput diſcutit, oſtenditque Prælatum a ſubditis, Superiorem ab inferioribus judicari non poſſe. Id probat ex *S. Gregorio* p.3. *Paſtoralis* C.5. 2. Ex vulgato *Sixti Tertii* facto, qui *Euphemium* Epiſcopum ob id unum damnaſſe fertur, quòd *Polychronium* Hieroſolymitanum Pontificem ſuum accuſaſſet. * 2. Id probat ex Epiſtolâ Pelagii Papæ ad Regem Francorum, quâ conqueſtus eſt de vocatione *Sapaudi* Arelatenſis Epiſcopi & Galliarum Primatis, ad alterius Epiſcopi tribunal, Regio mandato. 3. Id probat ex S. Gregorio Magno, *Lib.2. Epiſtolâ 29. Indict.11.* ad Clerum Mediolanenſem datâ: *Judicari namque* inquit, *a vobis ultra non debet ſemel Prælatus; ſed tantò nunc ſubtiliter judicandus eſt quantò poſtmodum judicandus non eſt.* 4. Ex Epiſtolâ Epheſinæ Synodi ad *Celeſtinum I.* in qua *Joannes Antiochenus*, ad correctionem uſque damnatus legitur, quia *Cyrillum* Alexandrinæ, id eſt, Secundæ Sedis Epiſcopum irregulariter damnare præſumpſit. *Si enim*, inquit, *data fuerit volentibus licentia & majores injuriis Sedes afficere, & contra eos in quibus non habent Poteſtatem contra leges ſic & contra Canones; proferre Sententias, ibunt ad ultimam confuſionem Eccleſia res.* 5. Id probat ex Concilio Calchedonenſi, in quo *Dioſcorus* Alexandrinus Patriarcha abſque ulla ſpe reſtitutionis damnatus eſt, quòd excommunicationem in *S. Leonem* Pontificem Maximum tuliſſet. 6. Id probat ex Concilio Romano in cauſa *Symmachi* Pontificis Maximi congregato, cujus Judiciom Patres Deo reſervarunt. Concilii Sinueſſani, & Synodi Romanæ ſub Sylveſtro, pſeudepigraphorum monumentorum Auctoritatem etiam allegat.

* *Acta illa damnationis Polychronii Pſeudepigrapha videri monuimus in Synopſi Hiſt. Eccleſ. V. Sæculi, Cap. 2. Paragr. 6.*

Quartum poſtea nullitatis caput perſequitur, quòd ſcilicet inconſulta Sede Apoſtolica depoſitus fuerit, *Ignatius*: cum numquam, aut certè vix aliquis Conſtantinopolitanorum Antiſtitum ſine conſenſu Romani Pontificis exauctoratus reperiatur. Quod Maximi, Neſtorii, Acacii, Anthimi, Sergii, Pyrrhi, Pauli, & Petri probat exemplis. Acephalum itaque fuiſſe illud Concilium, colligit

in

in quo damnatus eſt *Ignatius* non expectatâ Sedis Apoſtolicæ Sententiâ. Ad hæc Imperatorem redarguit, quòd præter jus faſque Synodo adfuerit in cauſa *Ignatii* congregatæ Officium Sacerdotale uſurpans. *Ubinam legiſtis*, inquit, *Imperatores Anteceſſores veſtros in Synodalibus Conventibus interfuiſſe, niſi forſitan in quibus de fide tractatum eſt quæ univerſalis eſt, quæ omnium communis eſt, quæ non ſolùm ad Clericos, verùm etiam ad laicos, & ad omnes omninò pertinet Chriſtianos? Vos autem non ſolùm Synodo in cauſa Sacerdotis collectæ interfuiſtis; verùm etiam numeroſa ſæcularium millia ad videndum ejus opprobrium aggregaſtis, &c.* Addit nullum eſſe Concilium niſi Romanæ Eccleſiæ Auctoritate firmetur. Unde *quædam* Concilia, *quia conſenſum Romani Pontificis non habuerant, valetudinem perdiderant*. Quod Epheſini Latrocinii & Synodi Conſtantinopoli, contra imagines celebratæ exemplis confirmat. De Romanæ Eccleſiæ Privilegiis multa ſubjungit ſanè magnifica. *Eccleſiæ*, inquit, *Romanæ Privilegia, Chriſti ore in Beato Petro firmata, in Eccleſia ipſa diſpoſita, antiquitus obſervata, & a ſanctis univerſalibus Synodis celebrata: atque a cuncta Eccleſia jugiter veneraia, nullatenus poſſunt minui, nullatenus infringi, nullatenus commutari: Quoniam fundamentum quod Deus poſuit, humanus non valet amovere conatus...... Privilegia, inquam, iſtius Sedis, vel Eccleſiæ perpetua ſunt, divinitus radicata atque plantata ſunt: impingi poſſunt, transferri non poſſunt: trahi poſſunt, evelli non poſſunt... Iſta igitur Privilegia huic Sanctæ Eccleſiæ a Chriſto donata, a Synodis non donata, ſed jam ſolummodo celebrata & venerata... Nos compellunt omnium habere ſolicitudinem Eccleſiarum Dei.* Denique ſe de perſona *Ignatii* atque *Photii* nihil mitius poſſe decernere ſignificat, quàm ut uterque Romam veniat, ut examen cauſæ renovetur. *Quoniam, cùm ſecundùm Canones, ubi eſt major Auctoritas, Judicium inferiorum ſit deferendum, ad diſſolvendum ſcilicet vel ad roborandum: patet profectò Sedis Apoſtolicæ, cujus Auctoritate major non eſt, Judicium a nemine fore retractandum, neque cuiquam de ejus liceat judicare Judicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte Canones appellari voluerunt, ab illâ autem nemo ſit appellare permiſſus*: Quod *Bonifacii II.* in Epiſtolâ ad *Rufum* Theſſalonicenſem, & *Gelaſii* in Commonitorio ad *Fauſtum* Magiſtrum, Auctoritate confirmat. Conſentaneum autem eſſe Canonibus oſtendit, ut *Ignatius* & *Photius* Romam vocentur cauſam dicturi: Quod probat ex facto *Julii Primi* in cauſa *S. Athanaſii*, quem nec non & Euſebianos, qui eum damnaverant, Romam ad Judicium regulariter evocavit. Cùm hanc Epiſtolam ſcripſit *Nicolaus I. Theognoſtus* Archimandrita jam Romæ verſabatur, Pontificemque de tota ſerie cauſæ *Ignatii*, & *Photii* certiorem fecerat, tradito ipſi *Ignatii* Libello: illiuſque præſentiam Romæ rebus ſuis adeo incommodam cenſebat *Photius*, ut eo ſuggerente *Michaël* Imperator a Pontifice Maximo poſtulaverit, ut *Theognoſtum* Conſtantinopolim remitteret. Scilicet ſuſpicabatur ab ipſo incitatum *Nicolaum* Synodum Romæ celebraſſe contra *Photium* anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo-tertio.

Romana Eccleſiæ Privilegia Chriſti ore firmata.

Photius a Nicolao I. in Synodo Romana damnatus.

Hac in Synodo lata damnationis ſententia eſt in *Photium*, quâ omni Sacerdotali honore & nomine exutus eſt, eique ſub anathemate, quo nonniſi in mortis articulo ſolvi poſſet, interdictum, ne ſacris ultra ſe Miniſteriis ingereret, aut *Ignatium* legitimum Patriarcham perturbaret. *Sit Dei omnipotentis, & Beatorum Apoſtolorum Principum Petri & Pauli, & omnium ſimul Sanctorum, atque venerandorum ſex Univerſalium Conciliorum Auctoritate, nec non & Spiritus Sancti per nos Judicio, omni Sacerdotali honore & nomine alienus: & omni Clericatûs Officio prorſus exutus, &c.* Multiplex depoſitionis ratio allegatur. Prima quòd ex Schiſmaticis & laïcis ordinatus eſſet. 2. Quòd in viventis innoxiique *Ignatii* Sedem, velut adulter, irrupiſſet. 3. Quòd ordinatus eſſet a *Gregorio Syracuſano* Epiſcopo damnato & exauctorato. 4. Quòd ſeſe depoſitorum & excommunicatorum communione & familiaritate fœdaſſet. 5. Quòd contra fidem datam, quâ nimirum pollicitus fuerat ſe adversùs Patriarcham *Ignatium* nihil moliturum, convocatô perditorum Epiſcoporum Concilio, Sententiam depoſitionis & anathematis in illum pronuntiare auſus eſſet. 6. Quòd Sedis Apoſtolicæ Legatos a mandatis Romani Pontificis avertere præſumpſiſſet, *Acacium* imitatus, eoſque pertraxiſſet ad Schiſmaticorum Communionem, contemptâ Legationis majeſtate, quæ vel ipſis Gentilibus ſacra fuiſſet. 7. Quòd *Ignatium*, & ejus fautores immani perſecutione vexaſſet, nec vexare deſineret.

Multiplex ratio depoſitionis Photii.

In hac etiam Synodo iterum damnatus eſt *Gregorius* Syracuſanus, *Photii* Ordinator, Schiſmaticus, & dudum depoſitus a *Benedicto III.* Pontifice Maximo: & omni Sacerdotali Miniſterio ita exutus eſt, ut ei ſpes reſtitutionis, aut ſatisfactionis locus in qualibet Synodo interclusus ſit: eique denuntiatum anathema, ſi munia Sacerdotis aliqua obiret, vel contra *Ignatium* turbas excitare pergeret. Tertiò, omni Clericali Officio hâc in Synodo privati ſunt, qui a *Photio* fuerant ordinati: Quia manifeſtum erat eos in omnibus Conſecratoris ſui pravitatibus conſenſiſſe, atque poſt invaſionem communicaſſe. Quartò, priſtinum in gradum reſtitutus eſt *Ignatius*: imò nuſquam fuiſſe depoſitum, vel anathematizatum; ſed Imperiali potentiâ, abſque ullâ Canonica Auctoritate Eccleſia pulſum, pronuntiatum eſt. Quintò, in gradus etiam Sedeſque ſuas reſtituti ſunt, qui in odium *Ignatii* fuerant depoſiti, & in exilium amandati. Sextò, ſacrarum imaginum veneratio contra Iconomachos confirmata eſt. Septimò, *Rhadoaldi* prævaricatoris & contumacis Legati, qui Synodi examen fugerat, conclamata damnatio eſt: Iſta conſtant ex Epiſtolâ VII. *Nicolai I.* ad *Michaëlem* Imperatorem datâ, & ex Epiſtolâ 70. ad *Hincmarum* & Gallicanos Epiſcopos.

§. VII.

Photius congregatâ Synodo, Nicolaum I. Romanum Pontificem excommunicat: Literas Encyclicas contra Romanam Eccleſiam ſcribit: & alterâ Synodo convocatâ, Schiſma confirmat.

PHotius de his quæ in Synodo Romana contra ipſum decreta fuerant, certior factus, actuſque in rabiem quòd plebs fidelis ab ejus communione turmatim diſcederet, diram perſecutionem in Catholicos Ignatianæ & Romanæ Communionis excitavit. Quin etiam eò prorupit audaciæ, ut congregato Conciliabulo, cujus ſe *Michaël* Imperator Præſidem geſſit, ſubornatis Impoſtoribus, qui ſe Vicarios ac Legatos Orientalium Patriarcharum mentiti ſunt, accuſatoribus, teſtibuſque pecuniâ redemptis, conficta crimina Sanctiſſimo Papæ *Nicolao* impegerit, eumque anathemate, proh ſcelus! damnaverit. Tam ſacrilegæ temeritati, tam impudenti facinori cuncti refragati ſunt, quibus aliquis Numinis timor adhuc inerat: unus tantùm & viginti Præſules, qui Eccleſiæ ordinem a Chriſto inſtitutum, animarumque

que ſuarum ſalutem fortunæ ſuæ poſtponebant, quam e *Photii* fortuna ſuſpendebant totam, auſum inſolentem comprobarunt, & damnationi Pontificis Maximi ſubſcripſere. Conclamarunt cæteri, *Non eſſe juſtum in ſummum & Primum Pontificem, præcipuè ab inferiori quomodolibet Sententiam proferri*. Quamobrem nequiſſimus Photius Conciliabulo ſuo majoris Auctoritatis ſpeciem addere volens, quò incautis imponeret, conſcripto Codici, calumniis adversùs Romanum Pontificem ſcatenti, mille circiter Epiſcoporum ementitas ſubſcriptiones interſeruit. Cæterùm, quem ut *Novum Dioſcorum*, & *Antichriſti Præcurſorem* pene omnes Catholici execrabantur, non pauci deinde ſecuti ſunt, malis ejus artibus in partes tracti. Edictum nempe obtinuit ab Imperatore, quo vetitum erat, ne quis eleemoſynas ſuas erogaret, aut pia legata diſpenſaret, niſi per *Photii* manus, quem teſtamentorum omnium velut generalem executorem conſtituit. Prima hæc fraus fuit, quâ ſibi devincire ſtuduit populum opinione munificentiæ ex alienarum opum erogatione facilè partâ, & neceſſitate cùm ipſo communicandi vel in ipſo mortis articulo, niſi teſtamenta ſua irrita eſſe vellent. Præterea omnes quibus cum ipſo res erat, cogebat ſcripto polliceri ſe ejus doctrinæ & partibus perpetuò adhæſuros. Id teſtatur *Anaſtaſius Bibliothecarius*, in Præfatione VIII. Synodi. Aliud de *Photio* idem Auctor commemorat, (quod cùm ad ejus ingenium & indolem dignoſcendam non parum conferat, minimè a nobis ommittendum eſt:) Illum ſcilicet ante annos aliquot docuiſſe palam, duas unicuique homini ineſſe animas. Quem ob errorem cum a *Conſtantino* Philoſopho reprehenderetur, ſe abſurdam opinionem docuiſſe reſpondit, non eo animo ut quemquam in errorem abduceret, ſed ut exploraret quomodo ſe geſturus eſſet *Ignatius*, ſi ejus temporibus hæreſis aliqua, ſyllogiſmis Philoſophorum obſtetricantibus, in lucem emergeret.

Photii fraudes.

Photio novos ad Schiſma conflandum animos addidere Galliarum Archiepiſcopi duo, *Guntharius* Coloniæ Agrippinæ, & *Theutgaudus* Trevirenſis, qui a *Nicolao I.* exauctorati, quòd Regi *Lothario Theitberga* Reginæ conjugis dimittendæ auctores fuiſſent, eaque, inſonte licèt, confictis criminibus damnata, iniquum approbaſſent repudium, ad *Photii* partes defecerunt. Id probat Libellus inſolentiſſimus, & injuriis calumniiſque ſcatens, quem ipſi *Nicolao* Papæ tradi ab *Hilduino*, *Guntharii* fratre, curarunt, quo ejus Communionem ejurabant, *totius Eccleſiæ Communione & fraterna ſocietate ſe contentos* ſignificantes. Petulantiſſimum Libellum rejecit Pontifex: ob repulſam indignatus *Hilduinus*, armata manu in Eccleſiam *S. Petri* irrupit, nefariumque ſcriptum ſuper tumulum Principis Apoſtolorum projecit, ut Annales Bertiniani teſtantur. Tum ejus apographum ad *Photium* tranſmiſere impii Antiſtites, & *Joanni* Archiepiſcopo Ravennati, atque *Hagano*ni Bergomenſi Epiſcopo confœderati, quos Nicolaus I. ob crimina depoſuerat, Schiſmatico ſe adjunxere, adversùs Magnum Pontificem ſub ejus vexillo militaturi. Libelli iſtius exemplar referunt Annales Bertiniani ad annum 864.

Illud item ſchiſma roboravit protervus ac impius Græcorum Imperator *Michaël*, miſſa ad *Nicolaum I.* contumelioſa illa Legatione, quam obiit *Michaël Protoſpatharius* anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo-quinto, ſcriptiſque literis injurioſis, quibus laudatus Pontifex reſpondit illâ, quæ inter ejus Epiſtolas octava numeratur, Epiſtolâ, cujus ſummam ſupra exhibuimus. Sed & aliam ad eumdem Imperatorem Epiſtolam dedit *Nicolaus Magnus*, quæ inter ejus Epiſtolas nonum locum tenet. In ea conqueritur de literarum ſuarum interpolatione in Photiano Conciliabulo. Multis arguit Imperatorem, quòd *Photio* patrocinetur. Tertiò poſtulat ut contumelioſam Epiſtolam, quam ad ſe direxerat, palam igne damnet: alioqui ejus Auctori excommunicationem, ipſi verò Epiſtolæ flammas ultrices minatur. *Scitote*, inquit, *quoniam poſtquam in hac vos pertinacia perſiſtere ſine tenus velle compererimus; primùm quidem congregatis cunctarum Occidentalium regionum venerabilibus Sacerdotibus, dictatores & diſpoſitores atque præceptores tantæ fallaciæ, ſeu crudeliſſimæ derogationis Sanctarum, vel paternarum Traditionum, ab omni Chriſtiana compage remotos, Apoſtolica freti Auctoritate, diris anathematis vinculis innodabimus. Necnon & Patrum ac Prædeceſſorum noſtrorum ſecuti veſtigia, qui ſoliti ſunt etiam namoſorum Concilia nequiter celebrata caſſare Pontificum, ſi qua ſocia ſunt crebrò dicta, vel exemplaria fortaſſis Epiſtolæ; quin potiùs non ſolùm hac, ſed & omnia Scripta, quæ vel adversùs fratrem & Coëpiſcopum noſtrum Ignatium iniquè confecta, vel adversùs nos cauſam illius canonicè proſequentes, furiosè deprompta ſunt, perenni damnationi mandabimus. Deinde verò deerrantibus nobiſcum eiſdem Coëpiſcopis noſtris, ipſam Epiſtolam in ſtipite, videntibus cunctis, ſuſpenſam, vaſto ſuppoſito foco, ad vituperium veſtrum coram omnibus nationibus, quæ penes memoriam S. Petri multiplices inveniuntur, extremæ perditioni donabimus. Quatenus his rite patratis, diſcat pius quod amet, & crudelis quod timeat.* Hæc magnanimus Pontifex: qui & Imperatorem de novis Legatis Miſſis Conſtantinopolim a Sede Apoſtolica certiorem facit. Hi fuere *Donatus* Oſtienſis Epiſcopus, *Leo* Cardinalis tituli *S. Laurentii* Presbyter, & *Marinus* Diaconus etiam Cardinalis. Legationis conſilium exponit *Nicolaus I.* Epiſtolâ XII. ad *Bardam* Cæſarem datâ, cui Legatos commendat. *Præſertim*, inquit, *cùm Legatio præfatorum nihil niſi quæ pacis ſunt ſatagat, & tantùm quæ juſtitia diligit, ipſa verecundè ſuadere contendat: ſcilicet ut ablato Mœcho, Eccleſia Conſtantinopolitana proprio reddatur Epiſcopo: & ſi quid huic reſtituto jam fortaſſis objicitur, ſervato ordine audiatur & judicetur; videlicet ut inferior a potiori judicetur, & non minorum [quod contra omne fas eſt] ſententiæ ſubjiciatur.* Violata eſt hæc Sedis Apoſtolicæ Legatio, & quadraginta dierum ſpatio in finibus Bulgarorum & Conſtantinopolitanorum a Miniſtris Imperatoris detenti, multiſque injuriis affecti Legati: qui propterea Romam reverti coacti ſunt, ut teſtatur Anaſtaſius Bibliothecarius *in Vita Nicolai I.* & *Nicolaus* ipſe Epiſtolâ LXX. ad *Hincmarum* & Gallicanos Epiſcopos.

Nicolai I. Epiſtola ad Imperatorem.

Nicolaus I. novos Legatos Conſtantinopolim mittit.

Violata Sedis Apoſtolicæ Legatio.

Interim *Photius* Encyclicas ad Patriarchas, & Epiſcopos Orientis literas dedit, calumniis in Eccleſiam Romanam ſcatentes, quibus eos ad Synodum vocabat, in quâ errores varii quos eidem Sanctæ Eccleſiæ, improperat, & quibus imbutam a Prædicatoribus & Legatis Romanæ Sedis Bulgarorum gentem recèns converſam aſſerit, damnentur, ac deliberetur de remedio, quo tam grave malum cohiberi poſſit. Hæc verò Photianæ contra Latinos accuſationis capita. I. *Quòd contra Eccleſiæ Canones illicitè Sabbatis jejunent.* II. *Quòd primam Jejunii Quadrageſimalis ſeptimanam a reliquo jejunio diſcerpentes, in lactis potionem, caſei eſum, & ſimilium ingurgitationem traxerint.* III. *Quòd Sacerdotes legitimo conjunctos matrimonio ab uxoribus abſtraxerint, eiſque continentiæ jugum impoſuerint.* IV. *Quòd Chriſmate inunctos per Sacerdotes denuo inungere non dubitaverint; cùm ſe Epiſcopos prædicarent, & Presbyterorum Chriſma inutile quiddam ac fruſtra factum comminiſcerentur.* V. *Quòd*

Photii in Romanam Eccleſiam objectiones & calumnia.

Quòd ſanctam & ſacram Symbolum, quòd ab omnibus Oecumenicorum Conciliorum calculis confirmatur, & vim obtinet irrefragabilem, ſenſibus ſpuriis, verbis adſcititiis conati ſint adulterare, Spiritum Sanctum novo more commenti, non de ſolo Patre, ſed etiam Filio procedere.

Hæc tantùm Capita habent Encyclicæ *Photii* literæ, quæ multis ratiunculis Proceſſionem Spiritus Sancti a Patre & Filio impugnant, quas in *Panoplia* diſcutiemus; contra Jejunium Sabbathi Canonem quartum Apoſtolicum, & Trullanæ Synodi Canonem quintum & quinquageſimum objiciunt: contra continentiam Presbyterorum, Diaconorum, & Subdiaconorum, Concilii Gangrenſis quartum Canonem, & Synodi Trullanæ decimumtertium proferunt. Cæterùm & alia *Photium* ejuſque partiarios Schiſmaticos contra Romanam Eccleſiam effutiiſſe ac ſcripturiiſſe docet *Nicolaus I.* Epiſtolâ LXX. ad *Hincmarum* & Gallicanos Epiſcopos datâ. *Conantur*, inquit, *tam noſtram ſpecialiter, quàm omnem generaliter, quæ linguâ Latinâ utitur, Eccleſiam reprehendere, quòd jejunamus in Sabbathis, quòd Spiritum Sanctum ex Patre Filioque procedere dicamus, cùm ipſi hunc tantùm ex Patre procedere fateantur. Dicunt præterea nos abominari nuptias, quia Presbyteros ſortiri conjuges prohibemus: & inſimulare tentant, quoniam eoſdem Presbyteros Chriſmate liniri baptizatorum frontes inhibemus. Quod tamen Chriſma nos ex aqua fluminis conficere fallaciter arbitrantur, Reprehendere nihilominus moliuntur, eo quòd octo hebdomadibus ante Paſcha a carnium, & ſeptem hebdomadibus a caſei & ovorum uſu, more ſuo non ceſſamus. Mentiuntur quoque nos, ſicuti per alia ipſorum conſcripta indicatur, Agnum in Paſcha, more Judæorum, ſuper altare pariter cum Dominico Corpore benedicere & offerre. Quin & reprehendere ſatagunt, quia penes nos Clerici barbas ſuas radere non abnuunt. Et quia Diaconus, non ſuſcepto Presbyteratûs Officio, apud nos Epiſcopus ordinatur; cùm ipſi etiam illum, quem Patriarcham ſuum nominant, ex Laico ſubitò tonſuratum ac Monachum factum, ſaltu ad Epiſcopatûs apicem Imperiali favore ac brachio provehere, ut ipſi putant, minimè formidaverint.* Aliam Græcorum Schiſmaticorum væſaniam exaggerat in eadem Epiſtolâ *Nicolaus I.* quòd ſcilicet Libellum ſive Profeſſionem Fidei a Sedis Apoſtolicæ Legatis exigerent, quo tam iſta Capitula, quàm ea tenentes, anathemate damnarent: Et Epiſtolas Canonicas *Photio* ceu *Oecumenico Patriarcha* inſcriptas. Superbum quippe & jamdiu proſcriptum *Oecumenici Patriarchæ* nomen ſibi Photius arrogabat, ut patet ex Epiſtolæ Circularis inſcriptione, quam ex *Vallicellana* Bibliothecæ Codice Cardinalis *Baronius* exhibet ad annum Chriſti 863. Huic Epiſtolæ ſubjunxit *Photius* Trevirenſis & Colonienſis Epiſcoporum Schiſmaticorum literas calumniis & injuriis in Sanctiſſimum Pontificem *Nicolaum* ſcatentes, quas malitioſè vocat *Synodalem Epiſtolam ab Italiæ partibus preſcriptam.*

Photius ſe Patriarcham Oecumenicum inſcribit.

Harum objectionum & calumniarum fontem digito demonſtrat *Nicolaus I.* in Epiſtolâ ad *Hincmarum*, odium ſcilicet, invidiamque *Michaëlis* Imperatoris, *Odio*, inquit, *& invidia contra nos inflammati, nobis, quæ inſra annotabimus, quaſi crimina hæreſeos impingere moliuntur. Odio quidem, quia Photii adulteri & invaſoris Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, atque neophyti, a depoſitione & anathematizatione factam promotionem non ſolùm non approbavimus, ſed & damnavimus: Fratris ſcilicet & Coëpiſcopi noſtri Ignatii ejuſdem Eccleſiæ Patriarchæ dejectionem, utpote a ſubjectis, & ab Imperiali Potentiâ factam, nullo ſuſcipientes aſſenſu. Invidia verò, quia Regem Bulgarorum Michaëlem cum gente ſua, Chriſti fide ſuſcepta, a Sede B. Petri inſtitutores & doctrinam expetiviſſe audierunt. Volentes quippe nimiùmque anhelantes eoſdem Bulgaros a B. Petri ſubjectione ſubducere, ſuoque Imperio ſub prætenta Chriſtiana Religionis callidè ſubjugare, talia de Sancta Romana Eccleſia non habente maculam neque rugam prædicant, quatenus illi, utpote adhuc in fide rudes, hæc audientes, nos quaſi noxios & diverſarum hæreſeon ſqualloribus reſperſos, vitent, declinent, atque penitus deſerant.* Hanc ob cauſam in circulari *Photii* Epiſtolâ tam frequens Bulgarorum commemoratio. *Michaëli & Baſilio* Græcorum Imperatoribus, & iis qui ipſis parent, iſtarum virus objectionum tribuit *Nicolaus I.* Sed falſo rumore, quòd Baſilium ſpectat, deceptus fuit. *Baſilius* enim recèns creatus Imperator alieno ſemper a *Photio* animo fuit, ſemper in Eccleſiam Romanam propenſo. Unde ut primùm ſolus rerum potitus eſt, e medio ſublato Michaële, *Photium* e Sede Patriarchicâ expulit, *Ignatium* reſtituit, Legationem ad Sedem Apoſtolicam deſtinavit.

Dum Encyclicæ *Photii* literæ ad Patriarchas, Epiſcopoſque cæteros Orientis deferrentur, *Bardas* Cæſar *Photii* protector in ſuſpicionem adductus quòd inſidias Imperatori ſtrueret, miſerandum in modum membris diſſectus eſt: quod illi necis genus terrifica viſio Principis Apoſtolorum portenderat. Tunc *Photius* qui *Bardam* antea velut vitæ præſidem colebat, immenſiſque præconiis efferebat, peremptum execrari cœpit, ſervire ſemper tempori & Imperatoris ſtudiis obſequi paratus, ne cum *Barda*, fortuna ejus rueret. Aſſentatione tam fœda in *Michaëlis* Imperatoris animum ſe penitus inſinuans, e re ſua putavit eſſe negotium ſolemnis ab Eccleſia Romana ſeparationis urgere, antequam *Baſilius* novus Cæſar imperaret. Multa itaque in *Nicolaum* Pontificem inſuſurrans, obtinuit ab impio Principe ut Synodum contra ipſum congregaret. Convocatis ergo Epiſcopis omnibus ſibi addictis, ſubornatiſque nebulonibus qui ſe Patriarcharum Orientis Legatos mentiretur, Pſeudo-Synodum habuit, & exauctorationis atque anathematis Sententiam in Romanum Pontificem iterum tulit, habitâ ratione objectionum & calumniarum, quas encyclicis Literis complexus fuerat. Mox Acta nefarii Conciliabuli falſis Epiſcoporum & Patritiorum longè plurium ſubſcriptionibus munita *Zacharia* Calchedonenſi, & *Theodoro* Laodiceno, partium ſuarum Epiſcopis tradidit in Italiam perferenda. Quin etiam ad *Ludovicum II.* Imperatorem Occidentis, & *Ingelbergam* ejus uxorem literas ſcripſit, quibus effecturum ſe pollicebatur, ut Orientis etiam renuntiarentur Imperatores, operam modò ſuam ad expellendum e Sede Romana *Nicolaum* commodarent. Cùm autem inter *Michaëlem* Imperatorem & *Baſilium* recèns in conſortium Imperii ab ipſo adſcitum ortâ æmulatione, alterum ab altero dejiciendum ſuſpicaretur, dubius ad quem tandem ſumma Imperii eſſet perventura, ſubinde apud *Michaëlem* carpebat *Baſilium*, & viciſſim apud *Baſilium*, obtrectabat *Michaëlis* fœdus adulator, ut uter tandem ſolus Imperium obtineret, illum ſibi devinctiſſimum haberet. At non fidebat veteratori *Baſilius*, quin immo ſtrophis illius vehementer offendebatur. Hæc *Nicetas* in vita *Ignatii* commemorat. Habita eſt Photiana illa Pſeudo-ſynodus anno Chriſti 867.

Altera Photii Schiſmatica Synodus adversùs Nicolaum I. Romanum Pontificem.

§. VIII.

§. VIII.

Nicolaus I. Gallicanos Epiſcopos ad ſuccurrendum Eccleſiæ, & Græcorum objectiones refellendas adhortatur. Quod illi impigrè & luculentè exequuntur.

CUm circularis Epiſtolæ Photii exemplar a Rege Bulgarorum ad *Nicolaum Primum* tranſmiſſum eſſet, Summus Pontifex datis ad *Hincmarum* Archiepiſcopum Remenſem & alios Galliarum Epiſcopos literis, ipſos hortatos eſt, ut Majores ſuos imitati Eccleſiæ laboranti ſuccurrerent & zelum doctrinamque ſuam ad Græcorum Objectiones in Latinam Eccleſiam confutandas converterent. Extat Epiſtola ipſius 70. ad illos data, in quâ expoſita Photiani Schiſmatis origine & progreſſu geſtiſque eâ in cauſâ ſuis, recenſitis etiam Capitibus quæ adversùs Romanam Eccleſiam Græci objiciebant, hæc ſubdit: *In his igitur, exploſis cæteris curis, vos, fratres, ſummopere convenit deſudare: & quia communia ſunt hæc opprobria, quæ univerſali Eccleſiæ in eâ dumtaxat parte qua Latina uti dignoſcitur lingua, ingeruntur, communiter omnes, qui divino Sacerdotio illuſtrari videmini, decertare debetis, quo Paternæ Traditiones tantæ derogationi non pateant: Sed quæ pravi quique confuſta contritione tam mentientes quàm errantes maculare geſtiunt, manu communis defenſionis ab omni nævo blaſphemiæ funditus eruantur. Ridiculum eſt enim & ſatis abominabile dedecus, ut temporibus noſtris vel falsò inſimulari Sanctam Dei Eccleſiam permittatis, vel eas Traditiones, quas antiquitus a Patribus noſtris ſuſcepimus, pro libitu ſemper errantium infringi patiamur. Quapropter neceſſe eſt ut eorum conatibus reſiſtamus, & falſis illorum jaculis veritatis clypeum opponamus. Quod nos quidem, opitulante ſuperna potentia, prout valemus, agere non omittemus: nec, cùm opportunitas cælitus datur, contra illos pro Eccleſia Christi tacebimus. Sed magnopere convenit ut & veſtra quoque Fraternitas morem ſecuta Majorum, concertans nobis & unanimiter collaborans in talibus inveniatur. Si quidem nuſquam Heſperiæ regiones, [ut de aliis mundi plagis interim taceamus] a Sede B. Petri in hujuſmodi quæſtionibus diſſonantes inventæ ſunt. Unde unuſquiſque veſtrûm qui Metropolitana jura ſortitus eſt, junctis ſibi fratribus & Coëpiſcopis ſuis qui ſub ſe ſunt, de his diligentem curam ſuſcipiat, & quid invidis eorum detractionibus opponi neceſſe ſit, rimari ſtudeat, & invenire ſummopere geſtiat, atque inventum nobis ocyùs tranſmittere minimè parvipendat: quatenus id nos quoque adversùs eorum veſaniam cum cæteris aſſertionibus noſtris deinde mittere valeamus. Nihil enim in nobis tam viſibilis quàm inviſibilis hoſtis, ſicut concordiam exhorreſcit. Ideoque mutuò ſtudia noſtra provocemus, & contra communes hoſtes, non quaſi huc vel illac palantes, ſed tamquam caſtrorum acies ordinati reperiamur.* Subdit ſe cùm ipſos, tum alios Occidentis Epiſcopos ad Synodum convocaturum, niſi temporum perturbatio prohiberet. Tum ad injunctum Opus diligenter exequendum ipſos urget vehementiùs his verbis: *Verumtamen ſi huc veniendo recuſatis laborem arripere, nec juſſa terreni Principis, nec ulla impedimenta ſæculi ſinant ſtudium veſtrum a communi hac Eccleſiaſtici negotii meditatione, ſua neceſſaria ſolicitudine cohibere quoquomodo valeant. Aliqui veſtrûm ad nos Fraternitatem convocandi, & pariter de hujuſcemodi quæſtionibus pertractandi nobis erit omnino neceſſitas: ut videlicet juxta priſtinam conſuetudinem nobiſcum in idipſum apud S. Petrum convenientes, communes Eccleſiæ contumelias repellamus, qui commune Sacerdotii culmen in Chriſti Eccleſia, ſinguli ſecundùm ſuorum qualitatem Privilegiorum, promeruiſſe dignoſcitur. Præcipuè cum non ſolùm propter hujuſmodi generalis Eccleſiæ negotium, ſed etiam pro ſpecialis hujus Sedis exorta cauſa, Prædeceſſores veſtri unà cum Prædeceſſoribus noſtris huc ſolitè ſunt non immeritò convenire.* Tandem jubet *Hincmaro*, ut cùm hanc Epiſtolam legerit, eam ad alios Archiepiſcopos deferendam curet, qui cum Suffraganeis ſuis hac de re conferant, & Sedi Apoſtolicæ ea, quæ repererint, ſuggerant.

Id impigrè executus eſt Hincmarus, teſte *Flodoardo*, lib. 3. Hiſtoriæ Remenſis Cap. XVII. *Quam inquit, Epiſtolam Hincmarus ſuſcipiens, in Corbonaco Palatio* * *conſiſtenti Regi Carolo cum pluribus Epiſcopis relegit, & ad alios Archiepiſcopos, ſicut in mandato acceperat, dirigere ſtuduit.* Idem etiam Suffraganeos ſuos imprimis excitavit ut Græcorum objectis reſponderent, & inter alios *Odonem* Bellovacenſem, ad quem *Hincmari* de hoc argumento extat Epiſtola 51. Tomo II. ejus Operum edita. Reſpondit inter cæteros *Odo*, & librum a ſe compoſitum *Hincmaro* miſit, ut teſtatur idem *Flodoardus lib. 3. cap. 23.* In eo verò quædam annotavit *Hincmarus*, quæ retractanda & corrigenda forent. Scripſit etiam adversùs eaſdem Græcorum Objectiones *Æneas* Epiſcopus Pariſienſis, cujus doctiſſimum Opus extat *Tomo 7. Spicilegii.* Eoſdem convicit *Ratramnus* Corbejenſis Monachus Libris IV. *Adversùs Oppoſita Græcorum*, editis *Tomo II. Spicilegii*. Sic Romanæ totiuſque Latinæ Eccleſiæ cauſam doctiſſimi Præſules & Monachi Gallicani propugnarunt.

* Corbonacum *ſeu* Corbanacum *aut* Corbiniacum, *vulgò* Corbeny, *villa quondam Regia fuit pagi Laudunenſis, unâ Leucâ ab Axona portu diſparata.*

Articuli quos Græci Latinis objiciebant, quædam ſunt meræ calumniæ, quòd nimirum aqua pro Chriſmate uterentur: quòd imperando cœlibatum ſacris Miniſtris, nuptias damnarent: quòd ſuper altare unà cum Corpore Chriſti agnum offerrent: quòd Diaconi non ſuſcepto Presbyteratu, Epiſcopi conſecrarentur. Alii meram ſpectabant diſciplinam, quæ ſalva fide, varia in Eccleſiis eſſe poteſt, ſcilicet Majorum Clericorum cœlibatus; caſei & lactis uſus in quibuſdam Eccleſiis Occidentis tempore Quadrageſimæ; raſura barbæ a Clericis uſurpata. Alii non modò nulli erant reprehenſioni obnoxii, ſed laudem merebantur, ut aſſertio Proceſſionis Spiritus Sancti a Patre & Filio, & additio vocis *Filioque*, ad Symbolum: iteratio Confirmationis a Presbyteris collatæ citra diſpenſationem Eccleſiæ: negatio Libelli Fidei Conſtantinopolitano Patriarchæ a Legatis Apoſtolicis. Qua de re *Nicolaus I.* Epiſtolâ 70. ad Gallicanos Epiſcopos ſcribit: *Cùm enim Chriſti munere, propter Primatum Eccleſiæ Romanæ in B. Petro conceſſum, nemini ſit de Sedis Apoſtolicæ judicio judicare, aut illius Sententiam retractare permiſſum: conſtat nimirum eos ab his nullum jus poſſidere Libellos exigendi, quos habere fas judicandi nullo jubentur Canone, nullo probantur exemplo.* Præcipuus itaque controverſiæ cardo, quæſtio fuit de Proceſſione Spiritus Sancti a Patre & Filio, in quam præcipuè incubuere qui adversùs Græcos ſcripſerunt. Hanc etiam nos *in Panoplia* pro more expendemus.

§. IX.

Baſilius Imperator Nicolai I. Sententiam exſecutus, Photium e Sede Conſtantinopolitana expellit, Ignatium reſtituit: Romanum Pontificem de hic certiorem facit.

CUm *Michaël* Imperator, Deo ultionum permittente, cæſus fuiſſet anno octingenteſimo ſexageſimo-ſeptimo, die viceſima-quarta menſis Septembris, *Baſilius* Imperator ſalutatus eſt, qui ſtatim ad cauſam Eccleſiæ propugnandam animum adjecit. Poſtridie igitur quàm levatus eſt, *Photium* e Sede quam invaſerat, & quam tam iniquis artibus hucuſque retinuerat, deturbavit, relegavitque in Monaſterium. Miſit etiam protinus *Eliam* Regiæ Claſſis Drungarium, qui Sanctiſſimum Patriarcham *Ignatium* ex Inſula Conſtantinopolim honorificè reduceret. *Photii* etiam ſeptem ſacci varia ſuppellectili, pecuniis, libris referti, a *Baſilii* Miniſtris intercepti ſunt, & ad ipſum deportati. Inventi ſunt in iis volumina duo auro argentoque bracteata, ſerico exteriùs velata, interiùs verò literis elegantibus & venuſtis exarata. Primum continebat Synodi commentitię adversùs *Ignatium* Actiones ſeptem cum famoſis picturis a Gregorio Syracuſano adumbratis. Actione prima videre erat *Ignatium* raptatum & vapulantem: ejus verò capiti inſcriptom: *Diabolus*. Actione ſecunda, ſputis fœdatus effingebatur cum hac inſcriptione: *Principium peccati*. Actione tertia, de throno deturbatus exhibebatur, cum hac epigraphe: *Filius perditionis*. Actione quarta, vinculis colligatus & exilio damnatus, cum hoc elogio: *Avaritia Simonis Magi*. Actione quinta, collari ferreo incluſus, cum hacce calumnia: *Qui ſe extollit ſupra omne id quod dicitur aut colitur Deus*. Actione ſexta exprimebatur ut jam damnatus, cum hoc titulo: *Abominatio deſolationis*. In ſeptima depictus erat ut tractus ad ſupplicium & capite molſatus, cum hac inſcriptione: *Antichriſtus*. Alterum volumen complectebatur Acta Conciliabuli adversùs *Nicolaum* Pontificem Maximum, quorum exemplar *Photius* ad *Ludovicum II.* Francorum Regem & Imperatorem per *Zachariam* miſerat. Hunc verò ab itinere *Baſilius* revocavit. *Ignatium* ex Inſula reducem poſt novem annos perſecutionis, Sedi reſtituit cum ſummo omnium Ordinum applauſu. De his exordio imperii ſui pro vindicanda Eccleſiæ libertate a ſe geſtis certiorem fecit *Nicolaum I. Baſilius*, ipſum rogans, ut de his qui a *Photio* conſecrati erant, necnon & de illis qui ab *Ignatio* ordinati defecerant ad *Photium*, ſententiam diceret. Miſit illam Epiſtolam per illuſtrem virum *Baſilium* Spatarium, cum quo Romam, jubente Imperatore, profecti ſunt, a partibus quidem *Ignatii* Joannes Metropolita Sylei; a partibus verò *Photii* Petrus Metropolita Sardenſis. *Baſilii* Imperatoris ad *Nicolaum I.* Epiſtola inſerta eſt Actioni III. Octavæ Synodi. *Nos*, inquit, *Photium gradu movimus, ut in ordinem redactus, ſibi vivat; Ignatium verò injuſtè affectum, ut Judicio veſtro variis in Epiſtolis declaraſtis, quas, qui ante nos imperaverant, ſupprimere conati ſunt, Solio ſuo reſtituimus. Ut reliquis verò rebus finis imponatur, atque ut hac ipſa confirmentur, Sanctitati tuæ integrum reliquimus: de lapſis, inquam, Sacerdotibus, & quicumque artibus Photii & inſidiis circumventi ſunt ... Ut autem Sanctitatis tuæ divinum & Apoſtolicum Judicium de Sanctiſſimo Patriarcha Ignatio, & infeliciſſimo Photio, Photianis quoque palam fiat, ab utraque parte, utque ubi quoque a nobis ipſis miſſi ſunt Legati; ut præſentibus illis cauſa a te definiatur: tuique Legati unà cum noſtris certiſſimam toti Eccleſiæ fidem facturi mittantur.*

Photii famoſa inſcriptiones adversùs Sanctum Patriarcham Ignatium.

Scripſit etiam ad *Nicolaum I.* recèns reſtitutus *Ignatius*, ipſum de cauſa lapſorom in Photiano Schiſmate conſulens. Se ab Imperatore in Sedem reſtitutum nuntiat in executionem Sententiæ ab ipſo Pontifice latæ. *Nam divinitus evectus Imperator noſter, ut fideliſſimus filius veſter, tuæ Sanctitatis Sententiam & Decretum executus, utrumque (me inquam & Photium) pro æquitate cauſa tractavit.* Quibus verbis mendacii convincitur *Zonaras* recentior Græculus & Schiſmaticus, qui *Photium* a *Baſilio* ejectum ſcripſit, quòd ipſum ob cædem *Michaëlis* Imperatoris a Communione removiſſet. Sanè qui noverit *Photii* ingenium tempori ſerviens, qui noverit ipſum velut canem mutum factum eſſe ſub Principatu *Michaëlis*, & nedum ejus nefaria facinora vitamque diſſolutam non reprehendiſſe, ſed ipſi perpetuò fuiſſe adulátom; qui noverit verſatilem ejus ad omnem auram animum apud Baſilium Michaëli, apud Michaëlem Baſilio obtrectaſſe, ut refert *Nicetas in Vita Ignatii*: is facilè ſibi perſuaſerit *Photium* non eo fuiſſe Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſtudio incenſum, non ea præditum generoſitate, ut Principem homicidii reum ab Eccleſia repelleret. Magnificum eſt Epiſtolæ *Ignatii* exordium, & Romani Pontificis Primatum in Eccleſia univerſa & in ipſos Patriarchas Orientales a Græcis agnitum ante ſchiſma diſertè probat. Sic aotem habet: *Ad membrorum humani corporis plagis & vulneribus ſaucios curandos, medendi artem magnam Medicorum copiam ſuppeditavit: In membris autem Chriſti Dei ac Salvatoris, omnium Capitis ac Sponſi Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ, unum tantùm ac ſolùm ſelectum ac univerſaliſſimum Medicum, tuam nempe Fraternam Paternamque Sanctitatem, ſupremum & fortiſſimum Dei Verbum conſtituit, cùm Petro ſupremo ſanctiſſimoque Apoſtolorum Vertici dixit*: Tu es Petrus, „ & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, „ & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam. „ *Et rurſum*: Tibi dabo claves Regni cœlorum: „ & quod ligaveris ſuper terram, ligatum erit „ in cœlis; & quod ſolveris, erit ſolutum. *Hujuſcemodi enim beatas voces non ſoli Apoſtolorum Principi privata quadam ſorte tranſcripſit & aſſignavit, ſed per ipſum ad omnes Romanæ Sedis Pontifices illi ſucceſſores tranſmiſit. Hinc retro olimque ſemper cùm hæreſes & ſcelera pullularent, noxias illas herbas & zizania Sedis Apoſtolicæ veſtra Succeſſores extirparunt: & nunc tua Beatitudo dignè tractans acceptam a Chriſto poteſtatem, veritatis hoſtes fadit, & latronum more in Chriſti ovile per feneſtram aſcendentem ... medicæ manu Sacroſanctæ & Apoſtolicæ Auctoritatis a communi Eccleſiæ corpore præcidiſti; & nos ab illo per ſcelus oppreſſos, ut amantiſſimus frater recté innocentes pronuntiaſti, noſtraque nos Eccleſiæ per literas reſtituiſti.* Extat pariter hæc *Ignatii* Epiſtola Actione III. Synodi Octavæ.

Refellitur Zonaras.

Romani Pontificis Primatum jure divino inſtitutum Eccleſia Græca ante ſchiſma confeſſa eſt.

Petrus Sardenſis Epiſcopus, qui *Photii* cauſam acturus, Romam cum Imperatoris Oratore & *Ignatii* Legato navigabat, novam licèt navim conſcendiſſet, naufragio miſerè ſepultus eſt: alii Legati ad portum incolumes, ſervante Deo, appulere. Migraverat ad vitam immortalem Sanctiſſimus Pontifex *Nicolaus*: cui *Adrianus II.* ſucceſſerat. Is ſtatim atque *Baſilii* Imperatoris, & *Ignatii* literas legit, magna perfuſus eſt lætitia ob res Eccleſiæ Conſtantinopoli reſtitutas: Deceſſoris ſui, congregata Synodo, Judicium confirmavit, impia *Photii* volumina flammis devovit, juſſitque cremari pariter illorum exemplaria, ſi quæ in Oriente invenirentur. De hac *Photii* ejectione

Photii Liber cum anathemate flammis traditus ab Adriano II.

ne & Ignatii reſtitutione legendi *Nicetas* in Vita Ignatii, & *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Præfatione VIII. Synodi. Legendus idem Bibliothecarius in Vita *Adriani II.* ubi refert, librum *Photii* a Metropolita Legato exibitum fuiſſe Summo Pontifici, & in terram projectum cum hoc anathemate: *Tu maledictus Conſtantinopoli, ſis Romæ iterum maledictus. Te Miniſter diaboli Photius novus Simon mendacii compilator aptavit: Te Miniſter Chriſti Nicolaus novus Petrus veritatis amator attrivit.* Obſervat ſecundò *Baſilii* Imperatoris ſubſcriptionem huic virolento libro a *Photio* additam fuiſſe, quod aſſeruit coram Summo Pontifice illuſtris Spatharius, falſam hujuſmodi ſubſcriptionem ex eo comprobans, quòd Imperator *Ignatium* in Sedem reſtituiſſet. Refert tertiò, cum eo tempore, quò oeſarius Codex urebatur, imber vehemens decideret, ad ploviam quaſi ad olei guttas flammam convaluiſſe: quo miraculo omnes cùm Latini tum Græci ſtupefacti, Deo laudem dixere; *Nicolai* Papæ mæmoriæ bene precati ſunt, *Adrianum* digniſſimum ejus Succeſſorem præconiis extulere.

Tandem remeantibus Conſtantinopolim Legatis, *Adrianus* Pontifex ad *Baſilium* Imperatorem de *Ignatii* reſtitutione gratulatorias literas dedit, ipſi *Theognoſtum* Archimandritam commendavit, qui legatione pro *Ignatio* functus apud *Nicolaum* Papam, ſolido ſeptennio Romæ hoſpes & peregrinus manſerat, ut *Michaëlis* Imperatoris, *Bardæ*, & *Photii* perſecutionem fugeret. Imperatorem hortatus eſt ad perſeverantiam: ipſique ſpopondit opem, & ſe numquam a Decretis ſanctæ memoriæ Papæ *Nicolai* de *Photii* dejectione & *Ignatii* reſtitutione diſceſſurum. Dedit etiam *Adrianus II.* Literas ad *Ignatium* ejuſdem argumenti. Extant Actione VII. Synodi Octavæ.

§. X.

Synodus Romana Adriani II. contra Photium.

QUoniam meminimus Synodi ab *Adriano II.* Pontifice Maximo Romæ celebratæ poſt adventum Legatorum *Baſilii* Imperatoris & *Ignatii* Patriarchæ, anno ſcilicet octingenteſimo ſexageſimo-octavo, pauló enucleatiùs ejus Acta exponenda ſunt. Poſt tres Allocutiones Pontificis Maximi ad Synodum, poſt ſupplicationem Patrum pro damnatione *Photii*, & reconciliatione lapſorum, *Hadrianus II.* Sententiam tulit quinque Capita continentem. Primò omnia *Photii & Michaëlis* Acta contra Romanam Eccleſiam, & maximè Latrocinalem *Photii* Synodum, nuper, favente *Michaële*, celebratam contra *Nicolaum I.* decernit aboleri, non ſecus ac Acta Epheſini Latrocinii flammiſque & diris omnibus devoveri. Secundò, idem ſtatuit de his quæ contra *Ignatium* Patriarcham ab eodem Imperatore & *Photio* ſcripta actaque ſunt. III. *Photium* rurſus anathemate percellit. Veruntamen ſi vivâ voce, ſuoque ſcripto & manu promittat ſe omnia a *Nicolao I.* & ipſo *Adriano* Summis Pontificibus decreta ſervaturum vel ſubiturum, dictique Conciliabuli Acta damnaturum, ipſi Communio Laica non negatur. IV. Lapſos, qui nimirum Photianæ Pſeudo-Synodo conſenſere vel ſubſcripſere, ſi Decretis *Nicolai I.* morem geſſerint, & ad Communionem *Ignatii* Patriarchæ redierint, & Acta Conciliabuli flammis tradiderint, in Communionem recipit: ſin minùs eos Communione privat. *Baſilium* verò Imperatorem, cujus nomen hujuſmodi Actis falsò inſertum probatum eſt, ab omni ſuſpicione mala prorſus alienum pronuntiavit; & in albo Piorum Auguſtorum conſcribendum. V. Omnes qui Acta Photiani Conciliabuli abſconderint, vel propugnaverint, & non potiùs igni devoverint, ſi ſint Clerici, e gradu ſuo dejicit; ſi laici, ſubjicit anathemati. Subſcripſit hujus Synodi Actis Summus Pontifex hac formula: *Hadrianus Epiſcopus Sanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ his Sententiis a nobis promulgatis manu propria ſubſcripſi.* Deinde Epiſcopi viginti-novem, Presbyteri novem Romanæ Eccleſiæ, Diaconi quinque pariter ſubſcripſerunt. Inſerta ſunt iſtius Concilii Acta VII. Actioni Concilii Octavi Oecumenici.

§. XI.

Adrianus II. Pontifex Maximus Octavam Synodum Oecumenicam celebrari juſſit, quam convocavit Baſilius Auguſtus.

JUſſu *Adriani II.* Pontificis Maximi celebratam fuiſſe Synodum VIII. conſtat ex illius ad *Baſilium* Imperatorem Epiſtolâ, quæ inſerta eſt Actioni Primæ. *Volumus autem*, inquit, *per veſtræ Pietatis induſtriam Conſtantinopoli numeroſam celebrari Concilium; cui noſtri quoque Legati præſidentes, delictorum, hominumque diſcrimine perſpecto, ſtatim cuncta impii Conciliabuli exemplaria, ab iis, qui illa retinent, ablata, ignibus concremanda tradant.*

Idem probant verba *Anaſtaſii Bibliothecarii* in Præfatione VIII. Synodi ad Adrianum II. *Miſiſque*, inquit, *cum auctoritate Apoſtolica Vicariis & Epiſtolis Decretalibus, juſſiſti fieri Conſtantinopoli Synodum, &c.*

Quòd vero *Baſilius* Imperator Synodum convocaverit, teſtatur ipſa Synodus Actione 1. ſic de Baſilio loquens: *Qui Univerſalem Synodum congregavit, quæ viſa ſunt Spiritui Sancto piè peregit.* Teſtatur & *S. Ignatius* in Acclamatione ſua ad Synodum, Actione VIII. *Quoniam verò*, inquit, *univerſali paci conſulens piiſſimus & prudentiſſimus Imperator noſter, multam habuit curam & ſollicitudinem colligendi Sanctiſſimos Vicarios ex cunctis altis Patriarchalibus Sedibus, & Synodum Univerſalem celebrandi ad exhibitionem & ſatisfactionem perfectam, veritate ſibi cooperante, Omnipotentis providentia in finem proſperum adduxit conſilium ſuum, &c.*

Id teſtatur Metrophanes Actione VI. ſic Imperatorem allocutus: *Hæc itaque Sancta & Univerſalis Synodus arca ſalutis eſt ... Et tu es, amice Chriſti Domine, Noë juſtus inventus in conſpectu Dei, in generatione tua; quia talem arcam fabricaſti ... Hæc Sancta & Univerſalis Synodus eſt benignus & bonus puteus, quem fodiſti tu, Deo amantiſſime! Abraham ſervus & amicus Dei excelſi.*

Id rurſus teſtatur ipſa Synodus in Definitione quæ Actione X. edita eſt. *Sancta, Magna, & Univerſalis Synodus, quæ per divinam voluntatem & gratiam & ſanctionem amicorum Chriſti ac Deo confirmatorum Imperatorum noſtrorum Baſilii & Conſtantini congregata eſt in hac a Deo conſervanda Regia Urbe, in famoſiſſimo templo Sanctæ ac magni nominis Sophiæ, definivit ſubter annexa.* Et infra rurſus de Baſilio Auguſto: *Vicarios etiam ex omnibus Patriarchalibus Thronis, necnon & omnem Epiſcoporum catalogum, qui ſub poteſtate ſua degit, in id ipſum collegit: qui videlicet convenientes, Magnam hanc & Univerſalem celebravimus Synodum.*

Id teſtatur *Baſilius* ipſe in Allocutione ad VIII. Synodum. *Non modicum*, inquit, *certamen certavimus, neque labori cuilibet ceſſimus, at & ipſi* no-

nobiſenm aſtic, ad congregandum eos qui a Romana & ab Orientalibus Patriarchalibus Sedibus convenerunt. Id ipſum aſſerunt *Cedrenus in Compendio Hiſtoriarum, & Zonaras Lib. 3. Annalium.*

§. XII.

Adrianus II. Octava Synodo profuit per Legatos.

ADrianus II. Pontifex Maximus Anno octingenteſimo ſexageſimo-nono Legatos miſit Conſtantinopolim, *Donatum* Epiſcopum Oſtienſem, *Stephanum* Epiſcopum Nepeſinum; & *Marinum* Diaconum, cum Epiſtolâ ad *Baſilium* Imperatorem, quâ per ejus induſtriam numeroſum Conſtantinopoli celebrari Concilium jubebat, cui ſui Legati præſiderent. Illis verò dedit in mandatis, *Ut omne ſcandalum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſolerter ſopirent, conſecratiſque a Methodio & Ignatio ſub ſatisfactione Libelli, quem de ſcrinio ſuſceperant, proprias Eccleſias redderent. Photianis verò ſub eadem ac diſtrictiori ſatisfactione communicarent quidem, Sed Sacerdotum Judicium, uſque ad Sedis Apoſtolicæ Sententiam, manente Sanctiſſimi Papæ Nicolai Judicio, protelarent.* Ita refert *Vita Adriani II.*

Legatos honorificentiſſimè excepit *Baſilius Auguſtus*, & Romani Pontificis literas reverenter exoſculatus, ipſos die ſequenti his inter alia verbis allocutus eſt: *Nos cum omnibus Orientalibus Patriarchis, Metropolitis, atque Epiſcopis cenſuram Sanctæ Matris noſtræ Romanæ Eccleſiæ per biennium præſtolantes, propter Deum petimus ut Dei negotium viriliter peragatur, & tandem aliquando auctoritate veſtri Sacri Collegii tum peſtifera Photiana tergiverſationis ſcandala propellantur, quatenus unitas & tranquillitas optata dimittur, juxta Decretum Sanctiſſimi Papæ Nicolai, conſtituerentur.* Legati Sanctæ Sedis Apoſtolicæ reſpondetunt: *Et nos ideo venimus, ideo miſſi ſumus: ſed neminem Orientalium veſtrorum umquam in noſtram Synodum ſuſcipere poſſumus, niſi oblato Libello, cujus formam de ſcrinio Sanctæ Sedis Apoſtolicæ ſumpſimus nobis fuerit ſatisfactum* Ita refert Bibliothecarius in Vita *Hadriani II.*

Præſuiſſe Synodo *Adriani II.* Legatos, ex Actis ipſius compertum eſt. Sic enim incipit Actio 1. *Convenientibus Donato & Stephano Epiſcopis, & Marino Diacono, locum tenentibus Adriani Archiepiſcopi Senioris Romæ, & Ignatio Archiepiſcopo Conſtantinopoleos Novæ Romæ, & Vicariis Orientis Thomæ Metropolitæ Tyri, locum tenente Sedis Antiochiæ, & Syncello locum tenente Theodoſii Archiepiſcopi Sedis Hieroſolymorum.* Et poſt alia: *Sanctiſſimi Vicarii Senioris Romæ dixerunt: Ergo & omnem dubitationem omittamus e cordibus veſtris, & verbis & operibus certificemus vos, quia ſecundùm ea quæ mandata & juſſa ſunt nobis, diſponemus. Ergo habemus Epiſtolas ad Imperatorem & Patriarcham; & ſi jubetis, legantur.* Legati omnium primi loquuotur, ut mos eſt Præſidum. Et Actione VIII. *Donato Epiſcopo Oſtienſi, & Stephano Epiſcopo Nepeſino, & Marino Diacone Sanctæ Eccleſiæ Romanæ, locum tenentibus Adriani Papæ, &c.* Et Actione IX. *Congregatis Papæ Adriani Legatis, & Patriarcha Ignatio, utriſque Alexandri, Antiochiæ, & Hieroſolymorum Vicariis & Sacro Senatu.* Adriani Papæ Legati nominantor primi, ut Præſides nominari ſolent. Denique Actione X. Adriani Papæ Legati omnium Epiſcoporum primi ſubſcribunt.

Nec movere nos debet quòd Imperatores *Baſilius, Conſtantinus & Leo, Præſidentes* ſemel atque iterum dicaotur: ſemel Actione VIII. *Præſidente eodem piiſſimo, & amico Chriſti Baſilio in dextera parte magni nominis templi Eccleſiæ magnæ, & Sanctæ & Univerſali Synodo.* Iterum Actione X. *Propoſitis veneranda Crucis lignis, Sanctiſque Evangeliis ad dexteram Sanctæ Sophiæ partem templi, Præſidentibus Chriſti dilectis Imperatoribus, Legatis, &c.* Hæc, inquam, movere nos non debent. Præſuiſſe enim dicitur Imperator, non auctoritate, ſed ſolo ſeſſionis honore, quem ipſi detulit Synodus ut Eccleſiæ Protectori, non ut controverſiarum fidei, vel cauſarom Eccleſiaſticarum Judici. Hujuſmodi namque Judicium nec Laïco cuivis, nec ſibi ipſi convenire Imperator profeſſos eſt in Allocutione Synodi. ,, Noverit enim
,, virtutibus plena Perfectio veſtra, quia ſi no-
,, tum fuerit nobis, quòd hæreſis quæcumque
,, io Provincia cujuſcumqoe veſtrûm latitans,
,, non per aſſiduam doctrinam veſtram radicitus
,, evellatur, & omnes ad orthodoxam Fidem ma-
,, nu ducantor, canonicè hujuſmodi Epiſcopus a
,, proprio Patriarcha condemnabitur, &c. De vo-
,, bis autem Laïcis, tam qui in dignitatibus,
,, quàm qni abſolutè converſamini, quid ampliùs
,, dicam, non habeo, quàm quia nullomodo vo-
,, bis licet de Eccleſiaſticis caoſis ſermonem mo-
,, vere, neque penitus reſiſtere integritati Eccle-
,, ſiæ & Univerſali Synodo adverſari. Hoc enim
,, ioveſtigare, & quærere, Patriarcharum, Pon-
,, tificum, & Sacerdotom eſt, qui regiminis Of-
,, ficium ſortiti ſunt, qui ſanctificandi, qui li-
,, gandi & ſolvendi poteſtatem habent; qui Ec-
,, cleſiaſticas & cœleſtes adepti ſunt claves: non
,, noſtrûm, qui paſci debemus, qui ſanctificari,
,, qui ligari, vel a ligamento ſolvi egemus. Quan-
,, tæcumque enim religionis & ſapientiæ Laïcus
,, exiſtat, vel etiamſi univerſa virtute interiùs
,, pollcat, donec Laïcus eſt, ovis vocari non de-
,, ſinet. Rurſuſque Epiſcopus licèt omni religio-
,, nis virtute deſtituatur, tamen Paſtor eſt, quam-
,, diu in Pontificatus munere verſatur. Quæ er-
,, go nobis ratio eſt in ordine ovium conſtitutis
,, Paſtores verborum ſubtilitate diſcutiendi? Opor-
,, tet nos cum timore & fide ſincera hos adire,
,, & a facie eorum vereri, cùm ſint Miniſtri Do-
,, mini omnipotentis, & nihil ampliùs quàm ea
,, quæ ſunt noſtri ordiois requirere.

Nec obſtat etiam Præſidentiæ *Adriani II.* per ſitos Legatos, quòd ante acclamatum ſit Imperatoribus, quàm Romanis Pontificibus. Is enim honor, & grati animi ſignificatio a Patribus exhibita Religioſiſſimo Principi, cui tot nominibus obſtricta erat Eccleſia Romana, Conſtantinopolitana univerſa, auctoritatem ſignificat nullam Imperatoris in cauſis Eccleſiaſticis, & in moderamine Synodi, niſi in iis quæ ordinem & politiam externam, ac executionem Decretorum Eccleſiæ ſpectaot. Alioqui & Imperatrix præſuiſſet Synodo, & judicandi Auctoritatem in cauſis Eccleſiaſticis etiam habuiſſet: ſiquidem & ipſi ante Pontifices acclamatum eſt. Actione IX. *Multos annos Imperatorum, Baſilii, Conſtantini, & Leonis magnorum Principum & Imperatorum, multos annos. Nicolai Beatiſſimi Papæ Romani æterna memoria. Hadriani Beatiſſimi Papæ Romani æterna memoria.* Rurſus Actione X. *Multos annos Imperatorum Baſilii, Conſtantini, & Leonis. Multos annos Baſilii Orthodoxi. Amatorem veritatis, Domine, conſerva. Baſilio Novo Conſtantino, æterna memoria. Novo Juſtiniano, æterna memoria. Eudoxia Piiſſima Auguſta, multos annos. Deus conſervet Imperium veſtrum. Per vos univerſalis Eccleſia pacem obtinuit.*

Et quibuſdam interjectis: *Germani, Taraſii, Nicephori, & Methodii venerabilium Patriarcharum, æterna memoria. Nicolai Papæ Senioris Romæ æterna memoria. Hadriani Beatiſſimi Papæ Romani, multos annos.*

Deni-

Digitized by Google

Denique quòd Imperatores rogati ſint a Legatis Romani Pontificis ut ante omnes ſubſcriberent, non eſt argomentum auctoritatis, quæ penes Principes eſſet ulla ad præſidendum Concilio; ſed merum teſtimonium reverentiæ & urbanitatis Legatorum erga illorum Majeſtatem, a quibus Sedes Apoſtolica, & ipſi tantis honoribus affecti fuerant; & quibus taotis nominibus obſtricta erat Eccleſia. Idque ſic accepit Imperator, non ut debitum ſibi officium. Nec delatum ultro ſibi honorem ceu iure ſibi competens habuit, ſed ut Eccleſiæ beneficium: Invicem enim certabant ſive Romanus Pontifex & ejus Legati, ſive Synodus tota & Imperator, uter alterum honore proſequeretur ampliori. Id ex Actione X. compertum eſt, in qua rei geſtæ ordo ſic exponitur: *Sanctiſſimi Vicarii Senioris Romæ dixerunt: Quoniam providentiâ Dei in proſperum finem omnia Eccleſiæ devenerunt negotia, oportet nos & in ſcriptis nunc propria hæc roborare, ſecundùm Synodicam conſequentiam. Unde volumus ut ſubſcribant primitus Chriſti amatores Imperatores, & deinde ſecundùm ordinem ſancta hæc Synodus. Baſilius Piiſſimus & Chriſti amicus Imperator dixit: Tranquilliſſimum Imperium noſtrum ſecutum præcedentes & Juſtiſſimos Imperatores, Conſtantinum videlicet Magnum, & Theodoſium, & Marcianum, ac cæteros, vult ſubſcribere poſt ſubſcriptionem omnium Sanctiſſimorum Vicariorum; edocti enim ſumus a Chriſto vero Deo noſtro habere exaltantem humilitatem.* Ita omnino factum. Primi enim omnium ſubſcripſerunt quinque exemplaribus *Donatus* Epiſcopus Oſtienſis, & cæteri Legati Romanæ Sedis; deinde Vicarii Patriarcharum, Alexandrini, Antiocheni, Hieroſolymitani, & *Ignatius* Conſtantinopolitanus. Secundùm hos *Baſilius*, *Conſtantinus*, *Leo*, Imperatores: qui cùm manu ſua quinque libris venerandæ crucis ſignum impreſſiſſent, ſuaque nomina ſubſcripſiſſent, quod reliquum erat, *Chriſtophorus* Proto-a-Secretis & Præfectus Canicilii ſubſcripſit. Deinceps ordine omnes Epiſcopi, pro ſuo quiſque gradu & dignitate, quinque libris ſeu exemplaribus Synodi ſubſcripſerunt, ut Sedes quælibet Patriarchica ſuum exemplar pro more haberet.

§. XIII.

Quid geſtum Actione prima Synodi Octavæ?

Inchoata eſt Oecumenica Synodus Octava anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo-nono, *Hadriani II.* Pontificis Maximi anno ſecundo, Imperatoris *Baſilii* anno tertio, die quinta Octobris, feria quarta, Conſtantinopoli; unde & Conſtantinopolitana Quarta nuncupatur; in celeberrimo Sanctæ Sophiæ templo. Conſidentibus ibi Sedis Apoſtolicæ Legatis, *Ignatio* Conſtantinopolitano Patriarcha, & Vicariis Sedium Orientalium; præſentibus Illuſtriſſimis Patritiis, quos Imperator adeſſe juſſerat ut Concilii ordinem moderarentur, omniaque ſecundùm Juris regulas fieri curarent: Sancta Cruce & libro Evangeliorum in Throno pro more collocatis: admiſſi ſunt ad Synodum Epiſcopi duodecim, qui ab *Ignatii* & Sedis Apoſtolicæ partibus ſteterant ſoli conſtanter, & pro juſtitiæ invicto animo certaverant; dicentibus Romanæ Sedis Legatis: *Sedeant ſecundùm ordinem ſuum, quia digni ſunt: & beatos, & ter beatos hos æſtimamus.* Deinde *Epanagnoſticon*, id eſt, ſcriptum coram Synodo legendum, quod ab Imperatore miſſum erat, a *Babane* Patritio, annuentibus Legatis Apoſtolicis, perlectum eſt, ac ſummo Synodi totius applauſu exceptum. Imperatoris enim pietatem ac ſtudium pro Eccleſiæ pace teſtabatur; atque Epiſcopos hortabatur univerſos, ut ſemotis privatis affectibus, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſtatum componerent. Tertiò rogati ſunt Sedis Apoſtolicæ Legati, ut Legationis tenorem ſuæ, ac eius, a quo miſſi erant, mandatum exhiberent. Id Epiſcoporum ac Senatus nomine poſtulavit *Babanes* Patritius. Res viſa Legatis inſolens. *Hoc nos*, inquiebant, *uſque nunc non invenimus, ut Vicarii Senioris Romæ a quolibet examinentur utrùm talem exiſtimationem habeant.* Reſpondit *Babanes*: In injuriam & contemptum Sedis Apoſtolicæ hanc non vergere petitionem: ſed ob *Radoaldum* & *Zachariam* id exigi, qui *Nicolai I.* mandata tranſgreſſi fuerant. Tum Legati Epiſtolam *Hadriani II.* Pontificis Maximi ad Imperatorem protulere. *Præ manibus* (dixeruot illi) *habemus Epiſtolam, quam tranſmiſit Imperatori Sanctiſſimus Papa Hadrianus, qui etiam poteſtatem nobis dedit, ut, ſecundùm quod Beatiſſimus Papa Nicolaus diſpoſuit de Sancta Conſtantinopolitanorum Eccleſia, ita ordinemus, ut moderemur atque firmemus, ut nullus adverſùs eam pugnare poſſit: & ut quæ ipſe Sanctiſſimus Hadrianus edidit, confirmemus. Cujus enim ſuſcepit honorem, ſuſcepit etiam & laborem; quia propter hoc Deus poſuit eam in Eccleſia ſua. Ecce Epiſtola Sanctiſſimi Papæ Hadriani. Si vultis, legatur.* Lecta eſt, jubente Synodo. Mox eorum, qui Patriarcharum Orientis perſonam gerebant, diſcuſſa Legatio eſt, omnibuſque perſpectum fuit, *Thomam* Tyri Metropolitam, qui Antiocheni Patriarchæ locum tenebat, nullis mandatis aut commendatitiis literis opus habere. Quia vacante Sede Antiochena, jus erat Metropolitæ Tyri Patriarchæ vices gerere. *Elias* verò Presbyter & Syncellus Eccleſiæ Hieroſolymitanæ, Literas protulit *Theodoſii* Hieroſolymorum Patriarchæ Legationem continentes, & ad *Ignatium* Conſtantinopolitanum Patriarcham directas, cum podere, ſuperhumerali & mitra *S. Jacobi* Apoſtoli, Fratris Domini, & ſacro vaſe & cratere argenteo cum imaginibus expreſſo. Venire autem ſe non potuiſſe Patriarcha ſignificabat, quòd ſub Saracenorum jugo Palæſtina gemeret.

Libelli ſeu Formula a ſe miſſa ſubſcriptionem exigit Summus Pontifex ab Epiſcopis in Synodo Oecumenica congregatis.

Poſt hæc, jubentibus Legatis Apoſtolicis lectus eſt Libellus, cui ſubſcribere deberent univerſi Epiſcopi, Sacerdotes, Clerici, & Monachi: quo nimirum cunctas primùm hæreſes execrati, & inter alias, Iconomachiam, Anathema *Photio* dicere debebant, donec Sedis Apoſtolicæ Decretis paruiſſet: Actaque Conciliabuli contra Sedis Apoſtolicæ reverentiam congregati eodem anathemate percellere: ſe denique amplecti Synodos a *Nicolao* Pontifice Maximo & *Hadriano* ejus Succeſſore in cauſa *Photii* & *Ignatii* Romæ celebratas, profiteri debebant. Magnificum ſanè Primatus Romani Pontificis argumentum, quòd Libellum, ſeu Formulam ad Synodum Oecumenicam miſerit, neceſſariò ab omnibus Ordinis Eccleſiaſtici viris ſubſcribendam, qui Communionis Sedis Apoſtolicæ participes eſſe vellent. Obſervatione digna ſunt hæc verba: *Quia non poteſt Domini noſtri Jeſu Chriſti prætermitti ſententia, dicentis: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam; hæc quæ dicta ſunt, rerum probantur effectibus: Quia in Sede Apoſtolica immaculata eſt ſemper Catholica ſervata Religio, & ſancta celebrata doctrina. Ab hujus ergo fide atque doctrina ſeparari minimè cupientes; & Patrum, & præcipuè Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Præſulum ſequentes in omnibus Conſtituta; anathematizamus omnes hæreſes ſimul cum Iconomachis. Anathematizamus etiam Photium, &c.*

Catholica Religio in Sede Apoſtolica ſemper immaculata ſervata eſt.

Obſervare etiam operæ pretium eſt illa verba: *Sequentes in omnibus Apoſtolicam Sedem, & obſervan-*

Qui non conſentit

van.

Sedi Apoſtolica, ſegregatus eſt a Communione Eccleſiæ Catholica.

vantes ejus omnia Conſtituta, ſperamus ut in una Communione quam Sedes Apoſtolica prædicat, eſſe mereamur, in qua eſt integra & vera Chriſtiana Religionis ſoliditas. Promittentes etiam ſequeſtratos a Communione Eccleſiæ Catholicæ, id eſt, non conſentientes Sedi Apoſtolicæ, eorum nomina inter ſacra non eſſe recitanda Myſteria. Vides idem eſſe, ſequeſtratum eſſe ab Eccleſiæ Catholicæ Communione, & non eſſe conſentientem Sedi Apoſtolicæ. Libello ſubſcribere debebant Epiſcopi cum teſtibus, ac ſubſcriptionem ſuam Legatis Apoſtolicis tradere. Perlectum Libellom Synodus approbavit univerſa.

Non eſt prætermittendum, qood de hujuſce Libelli ſubſcriptionibus *Anaſtaſius Bibliothecarius* commemorat in Notis ad Octavam Synodum: Poſtquam omnes Epiſcopi, & Clerici ſubſcripſere, quoſdam pœnituiſſe Chirographi & Imperatori atque *Ignatio* Patriarchæ clam inſuſurraſſe: *Non bene factum fuiſſe, quòd Eccleſiam Conſtantinopolitanam tanta ſubjectione Romanæ ſubdi Eccleſiæ permiſerint; ita ut hanc ei tamquam Domina ancillam tradiderint.* His commotus Imperator, juſſit iis quos Legatis Apoſtolicis ad obſequia deſtinaverat, ut ipſis Chirographa ſuffurarentur. Fraudem ubi animadvertunt Legati de ea graviter expoſtularunt cum Principe: qui illorum querimoniis victus, omnia Chirographa reſtituit, his eos verbis compellans: *Ego quidem ut Magiſtrum Eccleſiaſticorum negotiorum Sedem Apoſtolicam per meos Legatos ſudii; & ideo veſtram præſentiam præſtolatus ſum, ut veſtro Decreto & ſolertiâ noſtrâ Eccleſia noſtra remedia ſanitatis perciperet; & nos non noſtris motibus, ſed veſtra ſententia pareremus. Ergo Chirographa, quæ a noſtris Sacerdotibus, & cunctis Clericis ſalubriter exegiſtis, recipite, & Spirituali Patri noſtro Sanctiſſimo Papæ repræſentate: ita ut ſi quis eorum per abrupta vitiorum ſolito incedere more tentaverit, his quodammodo habenis ab eo refrænetur, & ad rectum juſtitiæ tramitem revocetur.* Quanto Eccleſiæ bono ab Epiſcopis ſubſcriptiones in ſimilibus cauſis exigat Romanus Pontifex, inde liquet. Sed ea quæ Actione I. Synodi Oecumenicæ Octavæ geſta ſunt, commemorare pergamus.

Subſcriptiones Romano Pontifici repræſentandæ.

Sedes Apoſtolica Eccleſiaſticorum negotiorum Magiſtra.

Approbato Sedis Apoſtolicæ Libello, lecta eſt Definitio Legatorum Antiochenæ & Hieroſolymitanæ Sedis, qoam ante adventum Legatorum Sedis Apoſtolicæ ediderant, cum anno ſolido illic morati, diſceſſionem pararent. Quæ definitio id unum ſanciebat, ut *Nicolai* Pontificis Maximi Decretis in omnibus pareretur quoad *Photii* depoſitionem, reſtitutionem *Ignatii*, *Gregorii Syracuſani* exauctorationem confirmatam, ſuſceptionem Ordinatorum ab *Ignatio*, degradationem Conſecratorum a *Photio*. Definitione perlecta Synodus has in voces erupit: *Ecce audivimus Sententiam Orientalium, ſequentem, & ſuventem Judicio Sanctiſſimi Papæ Nicolai, & convenimus in eam.* Tum *Baanes* Patritius quæſivit a Legatis Apoſtolicis, quâ ratione *Nicolaus I.* Photium abſentem damnaſſet? Rationem omnium illi reddidere, geſta a prima *Photii* expulſione ad ultimum uſque Concilium Romæ ab *Adriano II.* celebratum recenſentes, probanteſque illnm per literas & Apocriſiarios ſuos præſentem, rite & ſecundùm Canones fuiſſe damnatum.

Sciſcitatus eſt idem Patritius a Legatis Sedium Orientalium, cur venientes Conſtantinopolim *Photium* nnn conveniſſent, ſed ab illius Communione ſtatim ſe ſegregaſſent. Reſponderunt ſe ita egiſſe, quòd a Romano Pontifice damnatus, & a nulla Sedium Orientalium receptus eſſet. *Patriarchalia Capita*, inquiebant, *in mundo poſuit Spiritus Sanctus, ut in Eccleſia Dei pullulantia ſcandala per ea examinentur, & pacifica conſtitutio in ipſa interveniat. Igitur cùm præcedens & præſidens Sedes Senioris Romæ nequaquam receperit Photium, nec etiam Orientis tres Throni, videlicet Alexandriæ, Antiochiæ, & Hieroſolymorum, non erat opus vocare illum ad examen vel rejudicationem. Hujuſmodi enim Actiones de illis qui recepti ſunt in Eccleſiis Dei, & cunctis Sedibus, ſolita ſunt fieri. De iis autem qui numquam in Seniori Roma, & reliquis Sedibus recepti ſunt, nullum omnino debet iteratum haberi Judicium.*

§. XIV.

Quid geſtum Actione II.

NOnis Octobris ejuſdem anni habita eſt altera Seſſio Synodi. *Paulus* Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Carthopylax renuntiavit Patribus, ſtare præ foribus quamplurimos Epiſcopos, qui olim vel a *S. Methodio*, vel ab *Ignatio* ordinati ad *Photium* defecerant. Juſſi ſunt ingredi, lectuſque eſt oblatus ab his Libellus, quo veniam a Synodo & Pœnitentiam deprecabantor, culpam omnem ſuam in vexationes a *Photio* ſibi illatas refundentes. Legati Apoſtolici dixere: *Suſcipimus vos, ſecundùm Præceptionem Sanctiſſimi Papæ noſtri Adriani, propter Confeſſionem Libelli Pœnitentiæ veſtræ.* Lapſi verò Epiſcopi dixere: *Et nos adoramus vos, & ſuſcipimus vos Judices, & Judicium veſtrum tamquam ex perſona Filii Dei habemus.* Rogati deinde, vellent-ne ſubſcribere Libello directo a Romana Sede, id præſtitere perlubenter, & abſque reſtrictione prorſus ullâ: poſitumque ſuper Sancta Evangelia & Sanctam Crucem, ut eo ritu ſolemnior ipſorum ſubſcriptio redderetur, *Ignatio* Patriarchæ ſuo tradiderunt, a quo ſacræ dignitatis receptis inſignibus, in ſuo ordine ſedere ſinguli juſſi ſuere. Idem erga Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos Pœnitentes obſervatum. Poſt hæc, lectum eſt *Epitimium*, ita vocabant pœnam Eccleſiaſticam Lapſis impoſitam, certum ſcilicet abſtinentiæ modum numerumque precum ſingulis diebus uſque ad Natale Chriſti fundendarum: ante quod tempus ſuorum Ordinum obire Miniſteria ipſis vetitum eſt. Obſervatione dignum, quòd lapſi Præſules miſericordiam a Legatis Apoſtolicis & a Sancta Synodo rogarunt. *Per interceſſionem Sanctæ ac Intemeratæ Dei Genitricis Mariæ, & Sanctorum Apoſtolorum & Beatiſſimi ac Sanctiſſimi Papæ Nicolai.* Sic defunctum com opinione Sanctitatis Pontificem palam invocant. Obſervandum ſecundò *Ignatium* Epiſcopis, cæteriſque Clericis lapſis & pœnitentibos Ordinum inſignia non reddidiſſe, niſi ut delegatum a Sedis Apoſtolicæ Vicariis. Ut enim ſcribit Nicetas in Vita Ignatii: *Patriarchæ Ignatio in Synodo non erat auctoritas, agendi quæ vellet. Romanis enim, pro antiqua Eccleſiaſtica Traditione, judicandi Poteſtatem permittebat.*

Nicolaus I. Pontifex poſt mortem invocatus.

§. XV.

Quid geſtum Actione III.

A Synodo rejiciuntur Epiſcopi, qui Libello ab Apoſtolica Sede tranſmiſſo ſubſcribere nolunt.

V. IDus Octobris habita eſt Actio tertia; in qua Patres conveniri juſſerunt *Theodulum* Metropolitam Ancyranum, & *Nicephorum* Metropolitam Nicænum, qui a *Methodio* vel *Ignatio* ordinati erant, ut invitarentur ad Synodum, quæ ipſis miſericordiæ viſcera pandebat, modò Libello a Romana Sede tranſmiſſo ſubſcriberent. Renuerunt illi pertinaciter, dixeruntque: *De propo-*

ſita

ſita ſubſcriptione rationem reddimus Sanctitati veſtra, quia propter rationabiles & irrationabiles ſubſcriptiones, quæ ante factæ ſunt, gravati, definimus nos, & vinculum impoſuimus non ulteriùs ſubſcribere, præter id quod ſubſcripſimus, & profeſſi ſumus, Fidei noſtra Symbolum, quod jacet in Carthophylacio venerabilis Patriarcha, tempore Conſecrationis noſtra. Cum itaque ſubſcribere contumaciter renuerent a Synodo rejecti ſunt.

Jubentibus deinde Sedis Apoſtolicæ Legatis, recenſita eſt Epiſtola *Baſilii* Imperatoris ad *Nicolaum I.* tum Epiſtola *Ignatii* ad Adrianum II. * Epiſtola denique Adriani II. ad *Ignatium: quam canonicè ſcriptam & plenam juſtitia*, Synodus dixit. In eadem Actione, cùm deprehenſum fuiſſet, *Theodorum* Cariæ Metropolitam, qui poſt Libelli ſubſcriptionem a Synodo ſuſceptus fuerat, ex iis fuiſſe, qui in Latrocinali Synodo *Photii*, depoſitioni, & anathemati Sanctiſſimi Pontificis *Nicolai* ſubſcripſerant, illius cauſa Romani Pontificis Judicio reſervata eſt. Id ex *Anaſtaſii Bibliothecarii* Notis diſcimus.

** Sive ad Nicolaum I. qua Hadriano ejus Succeſſori tradita eſt.*

§. XVI.

Quid geſtum Actione IV.

III. IDus Octobris, rurſus Patres ad ſacrum conſeſſum convenere. Intromiſſi ſunt in Synodi conſpectum *Zacharias* atque *Theophilus* Pſeudo-Epiſcopi a partibus *Photii*, qui ejus nomine ad *Nicolaum I.* Pontificem Maximum Legatione quondam functi erant. Petiere Illuſtriſſimi Patritii ut illi audirentur, & in ſcriptis profiteri cogerentur, an ſanctam & univerſalem Synodum ſuſciperent, ejuſque ſubjicerent ſeſe auctoritati ac Judicio. Repugnarunt Legati, contendentes Romani Sententiam Pontificis retractari non poſſe; nec rurſus audiendos, qui jam damnati eſſent. *Nobis*, inquiebant, *non licet reſcindere Judicium ſacrorum Romanorum Pontificum: hoc enim contrarium eſt Canonicis Inſtitutis.*

Conſenſere tamen ut admitterentur, Synodica Decreta & Sententiam *Nicolai I.* audituri. Admiſſi ſunt itaque Schiſmatici illi Antiſtites, & ultimo loco ſtare juſſi. Qui cùm ad Libelli ſubſcriptionem urgerentur, ſe, Photiumque ſuum, a Nicolao I. receptos, impudenter aſſeruere. Legati reclamarunt Apoſtolici, eoſque ut mendacii convincerent, varias ejuſdem Pontificis literas legi juſſerunt. Lecta itaque eſt Epiſtola *Nicolai I.* ad *Michaëlem* Imperatorem dudum miſſa, quæ his verbis incipit: *Principatum divina poteſtatis.* Lecta eſt ejuſdem Epiſtola altera ad eumdem Imperatorem, quæ ſic incipit: *Sereniſſimi Imperii veſtri gloria, &c.* Lecta eſt ejuſdem Pontificis Epiſtola ad *Photium*, ex cuius vel ſola inſcriptione mendacii convinci poterant, qui *Photii* Ordinationem contendebant a *Nicolao I.* approbatam; ſiquidem in ea neque *Frater*, neque *Comminiſter* vocabatur *Photius*, quibus nominibus Summus Pontifex Epiſcopos deſignare ſolet. Ita enim habebat Inſcriptio: *Nicolaus Epiſcopus Servus Servorum Dei, Prudentiſſimo Viro Photio.* Ex his Epiſtolis, facilè probarunt Legati Apoſtolici, *Photii* Ordinationem a Romana Sede nuſquam fuiſſe ſuſceptam, imò ſemper inter Laïcos recenſitum: cùm Summus Pontifex *Nicolaus* in literis laudatis eum & *Mœchum* & *Invaſorem* appellarit. Poſt hæc, Illuſtriſſimi Patritii rogarunt, obtuliſſentne Libellos Epiſcopi illi Photiani de quibus agebatur, cùm Romam Legationis ergo profecti ſunt, quia *Mos erat in Romana Eccleſia ab omni homine hoſpite Libellum fidei exigendi, & ita permitti hunc in Sanctum Petrum intrare.* Teſtati ſunt Legati Apoſtolici illos duplicem Libellum porrexiſſe, unum Fidei, antequam Urbem ingrederentur; alterum, quo ſe Apoſtolicæ Sedis Decreta jurabant ſervaturos, antequam admitterentur ad Communionem, Laïcam dumtaxat, non Epiſcopalem.

Denique interrogati ſunt illi Photianarum partium Antiſtites, vellent ne ſubſcribere Libello a Romana Sede ad Synodum tranſmiſſo. Reſponderunt: *Nec audire illum volumus.* Quapropter jubentibus Legatis Apoſtolicis, foras projecti ſunt.

§. XVII.

Quid geſtum Actione V.

XIII. KAlendas Novembris quinta Seſſio celebrata. Citatus eſt *Photius*, ut ſe coram Synodo ſiſteret; & quidem per Laïcos, probri & dedecoris cauſâ. Conſueverant enim Epiſcopi per Epiſcopos, Presbyteri per Presbyteros, quiſque per ſui Ordinis homines conveniri. Coram Synodo conſtitutus, cùm ſemel iterumque interrogaretur, utrùm Conſtituta Romanorum Pontificum *Nicolai I.* ac *Adriani II.* ſuſciperet; nihil prorſus reſpondit. Se enim ſponte ad Synodum non accedere, ſed ab Imperatore coactum, conteſtatus fuerat; illiſque *Davidis* verbis abuſus, juraverat ſilentium: *Dixi, cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Poſui ori meo cuſtodiam.* Quam impudentiſſimi hominis reſponſionem graviſſimè tulere Patres, quòd ſanctam Synodum nihil aliud eſſe innuerit, quàm peccatorum cœtum, adversùs ipſum, qui inſontem ſe judicaret, congregatum; ſiquidem in Davidico Oraculo ſequuntur hæc verba: *Cùm conſiſteret peccator adversùm me.* Urgebant Legati ut ad interrogata reſponderet. Dixit ille: *Vocem meam, etiam me tacente, Deus audit.* Repoſuere legati: *Per ſilentium non effugies manifeſtiorem damnationem.* Photius dixit: *Nec Jeſus tacendo evaſit damnationem:* Quaſi illos Pilato, ſeipſum Chriſto comparans. Tunc Legati Literas *Nicolai* I. cùm ad Michaëlem Imperatorem, tum ad ipſum *Photium* legi juſſerunt: Quibus perlectis, ipſum a Summis Pontificibus *Nicolao I.* & *Hadriano* legitimè damnatum conclamarunt. *Elias* Hieroſolymitanæ Sedis Legatus, ex ambone vehementer concionatus, oſtendit *Photium* a Sedibus Orientalibus numquam fuiſſe ſuſceptum; eumque ad Pœnitentiam adhortatus eſt. Legati etiam Apoſtolici Concionem non abſimilem per Interpretem *Theodorum* a Secretis legi juſſere, quâ Sententiarum in *Photium* Romæ latarum æquitatem commendarunt, approbante Synodo. Sed & verbis *Photium* adhortati ſunt ad Pœnitentiam, ut Communionem inter Laïcos promereretur.

Photii ſuperbia & inſolentia.

Ipſum quoque ad parendum Synodo & Sedi Apoſtolicæ urgentiſſima Oratione invitavit *Bahanes* Patritius. *Loquere*, inquit, *Domine Photi, quodcumque habes juſtitia opus: totus mundus hic eſt, ne claudat viſcera ſua Sancta Univerſalis Synodus. Quò namque vis ex hoc confugere? Romam? Ecce a Roma. In Orientem? En ab Oriente hic adſunt: Vide ne claudatur janua: Si iſti clauſerint, nemo eſt qui aperiat. Dic, homo Dei! quam habes juſtificationem?* Photius reſpondit: *Mea juſtificationes non ſunt in hoc mundo: ſi in mundo hoc eſſent, inde videretis.* Viri inſipientiam, temeritatem, ac ſuperbiam demiratus Patritius Illuſtriſſimus, ipſi inducias conceſſit ut ſaluti ſuæ conſuleret. Arrogantiùs ille reſpondit; *Spatium quidem*

non deprecor; at autem emittar u vobis, veſtra poteſtatis eſt. Rurſus ad Pœnitentiam ipſum incitare perrexit Vir Illuſtriſſimus, dum præſentes eſſent Sedis Apoſtolicæ Legati, poſt quorum diſceſſum nihil eſſent proſutura quæ diceret vel ageret. Verùm nihil promovit: *Photius* enim affectato ſilentio immotus manebat. Quamobrem a Synodo dimiſſus eſt, ut videret quid ſibi conveniens eſſet.

§. XVIII.

Quid geſtum Actione VI.

OCtavo Kalendas Novembres, ſextò convenit Sancta Synodus. Interſuit iſti Actioni *Baſilius* Imperator, cui eleganti Oratione *Metrophanes* Metropolita Smyrnenſis exordium dedit. Deinde lectum eſt Epanagnoſticum Legatorum Apoſtolicorum; qui ab Imperatore poſtularunt, ut quæ contra *Photium* a Summis Pontificibus *Nicolao* & *Adriano* decreta erant, executioni mandarentur. 3. *Theophilus* Protoſpatharius ab Imperatore juſſus, Photianæ conſecrationis Epiſcopos, & quotquot illius ſchiſmati adhærebant, in Synodi conſpectum introduxit. 4. Relectæ ſunt Epiſtolæ *Nicolai I.* Pontificis Maximi ad Imperatorem & ad *Photium*. 5. Vicarii Orientalium Sedium prolixa interlocutione oſtenderunt, nuſquam ab Eccleſiis quarum perſonam gerebant, receptam fuiſſe *Ignatii* abdicationem, & *Photii* Ordinationem; nullaſque literas communicatorias ad ipſum directas, vel ab ipſo receptas. Nullius porro eſſe ponderis, quam jactitabant, *Ignatii* ceſſionem, quia tyrannicè facta fuerat & coactè. *Coactam violentiam*, inquiunt, *refutationem non exiſtimamus*. 6. Baſilius Imperator Epiſcopos a *Photio* ſtantes interrogavit, utrùm in tam manifeſto Judicio, totius Eccleſiæ comprobato conſenſu acquieſcerent. Renuerunt illi: omniaque prolata in *Photium*, tum a Romanis Pontificibus, cùm ab Orientalibus Sedibus Judicia, vana eſſe, irrita, tumultuaria, voce impudenti conclamarunt. Quibus Imperator ſapienter admodum reſpondit: *Vos Principali manu Synodos inordinatas ſoli ac ſingulariter ſine Patriarchicis Thronis facientes, Sanctas vocare auſi eſtis; & huic praſenti, qua ab omnibus Patriarchalibus Thronis celebrata eſt, Dei cooperatione ac gratia, qui Imperium nobis commiſit, detrahere non erubeſcitis. Utique noſtis & vos, & univerſitas qua ſub cœlo eſt, quia protectione veri Dei noſtri quinque Patriarchia orbis terrarum recta ſentiunt, & non eſt laſio fidei; & ideo quicquid judicant, neceſſariò debetis recipere.*

Zacharias Calchedonenſis Photii cauſam egit.

Septimò, *Zacharias* Calchedonenſis Photianarum partium Epiſcopus, ejus patrocinium ſuſcepit, & cauſam egit: Ac primò *Nicolai I. & Hadriani II.* Romanorum Pontificum Judicia conatus eſt elevare. *Et Papa Nicolai*, inquit, *& caterorum Patriarcharum Canon Princeps eſt; & ſecundùm illum agentes, nil faciant extra quod docent. Cùm verò extra hunc faciunt ſive Papa Nicolaus, ſive ullus quis, non acquieſcimus.* Id eſt, cùm Pontifices & Patriarchæ Canonibus ſubditi ſint, eorum Judicia nullius ſunt momenti, nec illis eſt parendum, ſi a Canonibus aberrent. Secundò, non eſſe indeficientia & irretractabilia Romanorum Pontificum Judicia contendit; quod exemplis duobus probat, *Marcelli* ſcilicet Ancyrani, qui a *Julio* Pontifice Maximo, & a Synodo Sardicenſi abſolutus, etiamnum anathemate ut hæreticus percellebatur: Et *Apiarii*, qui a Romanis Pontificibus abſolutus, ab Africana Synodo repulſus eſt. Tertiò diluit rationes quibus *Nicolai I.* in *Photium* Sententia nitebatur. *In eo*, inquit, *quod dicit; Non debuiſſe hunc ex Laicis provehi, conſecrantes quidem cautos reddit, conſecratum autem non damnat. Et conſuetudo Canonem illum exuperavit. Etenim Taraſius ita conſecratus eſt, & Nicephorus, & Nectarius, & Thalaſſius Cæſarea, ac Euſebius, & Ambroſius Mediolani, atque alii mille. Si ergo ſunt illi innoxii, eſt & hic.* Quartò probat non eſſe repellendum *Photium*, quòd a *Gregorio* Syracuſano Antiſtite depoſito conſecratus fuerit: quia non ſunt exauctorati, qui a *Petro Moggo* Alexandriæ, nec qui ab *Acacio* Conſtantinopolitano ordinati fuerant; licèt uterque fuiſſet depoſitus. Quintò probat *Photium* non eſſe depoſitione plectendum, licèt depoſitos Antiſtites ſuſceperit, immo ab iis ordinatus ſit: quia *Anatolius* qui *Eutychetem* a *Flaviano* damnatum ſuſceperat, nulli pœnæ obnoxius propterea fuit. Quam ob rem pœnam, ſi quæ infligenda ſit, non *Photio*, ſed iis qui ipſum conſecrarunt, eſſe infligendam. Denique *Flavianum* Antiochenum Patriarcham, etſi a Romana Sede non receptum, depoſitum non fuiſſe, quia ejus Ordinationem Canones non reſcindebant: Mirum itaque videri non debere, ſi *Photius*, & Antiſtites, Presbyteri, aliique ab eo conſecrati, Decretis depoſitionis ſuæ non pareant, donec proferantur Canones, ſecundùm quos deponi debuerint.

Baſilius Imperator prolixæ & vanæ Orationis filum abrupit, omnia, quæ in medium adducebant, quorumdam errata ab aliis Patriarchis emendata fuiſſe dicens, ſeu conceſſam illis violatorum Canonum veniam: *Photii* autem & Photianorum Ordinationes numquam ab Eccleſiæ Patriarchis fuiſſe receptas, vel ſanatum illorum vitium. Illos proinde in ſepulchro nequitiæ ſuo mortuos jacere. Tum ipſos hortatus eſt pius Princeps ut Synodi miſericordiam implorarent. Denique contumaces verbis graviſſimis caſtigavit. *Omnes*, inquit, *novimus quia Laici eſtis; & non adduximus vos latrare, & ſine ordine facere verba. Omnia enim veſtra mendacia ſunt & ſeductio.* Quas increpationes iniquo ferentes animo Photiani Epiſcopi, Imperatorem diabolo maledicentiorem petulantes innuerunt. *Hoc*, inquiebant, *nec diabolus auſus eſt dicere.* Tum Photianis Epiſcopis exprobravit pius Imperator, quòd ex Laïcis, ſicut *Photius*, ordinati eſſent, nimirum ex Patritiis, Protoſpathariis, Stabulariis. Hoc repellere probrum conatus *Eulampius*, cum Imperatore procaciter contendebat. Cujus inſolentiam Legati repreſſerunt Apoſtolici, monentes Imperatorem ne cum eo colloqueretur ampliùs, qui a Romana Sede anathemate perculſus eſſet.

Mox tres Epiſcopi ab *Ignatio* olim ordinati, ſed Photiano Schiſmate ab ejus Communione avulſi, ab Apoſtolicis interrogati fuere Legatis, an Judicio Synodi ſe ſubjicerent, & ad ſubſcribendum Libello a Romana Sede tranſmiſſo eſſent parati. (Hi erant Heracleenſis, Cretenſis, & Celenderenſis Epiſcopi.) Reſponderunt viri contumaces: *Ne fiat, Deus. Sed ſi juſſerit Imperator noſter ſanctus audire omnia qua acta ſunt, dicemus.* Ad quos Legati: *Si non vultis obaudire Sanctam Synodum, Ite ad Patres veſtros.*

Poſt hæc, *Metrophanes* Smyrnæ Metropolita *Zacharia* Calchedonenſis argumenta vaniſſima ad tuendam *Photii* Ordinationem facta, diluit. Ad primum quidem ait ipſos non poſſe refragari Sententiæ *Nicolai I.* etſi Judex ſummus non fuiſſet ratione Primatus *Sancto Petro* & ipſius Succeſſoribus in Eccleſia univerſa commiſſi: quia ipſum Judicem elegerant, & ad ejus tribunal *Photius* cauſam ſuam per Legatos & Epiſtolas detulerat. Prohibent autem Canones & Leges ab electis Judici-

Metrophanes Smyrnenſis evertit momenta qua pro Photio Zacharias protulerat.

dicibus appellare. *Leges*, inquit, *ſanciunt tam Eccleſiaſtica quàm Civiles, omnem qui elegerit aliquem Judicem, modis omnibus ſequi ac obedire præceptis ejus, & nequaquam refutare penitus ac repellere prolatas ab eo ac depromptas definitiones & leges. Cùm itaque pars veſtra petierit & propoſuerit Judicem Beatiſſimum Papam Nicolaum, quomodo vos extra poſitas Eccleſiæ ac Reipublicæ Leges & Regulas eum redarguere ac judicare præſumpſiſtis, aſſerentes, non ſecundùm Canonem egiſſe?... Invenimini ergo in parte hac & Eccleſiaſticas & Civiles reprobare leges, pro eo quòd quem pertuliſtis & elegiſtis Judicem nunc abjiciatis. Nemo enim electum a ſe Judicem ex propria optione, vice verſa judicare vel condemnare penitus debet.*

Ad ſecundum momentum reſpondet, *Marcellum Ancyranum* canonicè receptum a *Julio*, cùm anathematizaſſet hæreſim, cujus in ſuſpicionem venerat; & rurſus canonicè rejectum ut hæreticum a *Liberio*. Unde non fuit reprobatio Sententiæ a *Julio* vel Synodo Sardicenſi in ipſum latæ; ob factam in eo mentis mutationem.

Ad factum *Apiarii* reſpondet, Synodum Africanam revera paruiſſe decretis Romani Pontificis quamvis propter ſcandalum ipſi interdixerit ſacris Miniſteriis in Eccleſia dumtaxat Siccenſi.

Ad exemplum *Flaviani* Antiocheni Patriarchæ reſpondet, ipſum tandem rogante *Theodoſio* Imperatore, fuiſſe a Romana Eccleſia ſuſceptum.

Lapſus eſt in Hiſtoria *Metrophanes*, cùm *Marcellum* a *Liberio* rejectum aſſeruit ut hæreticum. Nam *Baſilius* poſt obitum *Liberii* & ſub *Damaſi* Pontificatu de *Marcello* & de Romana Eccleſia, omnibuſque Latinis ſcribens ad *S. Athanaſium*, ait: *Marcellum nequaquam reprobare viſi ſunt, ac per hoc culpandi veniunt, ut qui ab initio illum per ignorantiam veritatis in Eccleſiaſticam etiam Communionem receperint*. Erravit pariter in Hiſtoria *Metrophanes* cùm *Theodoſio Seniore* rogante ſuſceptum dixit ab Eccleſia Romana *Flavianum*. Id ſiquidem factum *Innocentio I.* Summo Pontifice, & *Arcadio* Imperatore docet *Theodoretus* Lib. 8. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. 23. Docet etiam Epiſtola *S. Ambroſii* ad *Theophilum*, & ab eo laudata Capuana Synodus.

Ad tertium reſpondet primò, Sibi ipſi contradicere *Zachariam*, qui cùm priùs dixerit *Nicolaum I.* contra Canones judicaſſe, nunc conſuetudinem in ſubverſionem Canonum a *Nicolao I.* prolatorum, vèlut ſui oblitus objicit. Secundò reſpondet, Singularia facta & admodum infrequentia, conſuetudinem non inducere quæ Legi derogare valeat. Tertiò, Diſcrimen immenſum eſſe *Photium* inter & alios qui ex Laïcis ordinati ſunt. *Nectarium* enim Synodus *Univerſalis & Sancti Patriarchæ diverſi elegerunt & promoverunt Archiepiſcopum Conſtantinopoleos nullo modo Imperatore cogente illos, neque ulla Principali manu in cauſa penitus mediante: Sed neque quempiam viventem ab hujuſcemodi Cathedra manus Imperialis tyrannicè pepulit, & tunc provectus eſt Nectarius. Similiter etiam & Ambroſius, Auxentio defuncto Ariano, a Synodo quæ tunc a Mediolanenſibus eſt de Orthodoxis Dogmatibus congregata, promotus eſt in Epiſcopum prædictæ civitatis, nullo modo Principali manu impellente Epiſcopos in electionem ejus vel promotionem. Pari quoque modo & B. Taraſius illo ipſo novo confeſſore Paulo, qui propter Orthodoxam Fidem ſequeſtratus a Cathedra Conſtantinopoleos, & teſtimonio approbatus eſt, & promotus; eo illum dignum eſſe tali Throno aſſeverante, ac omnibus Propugnatoribus pietatis, qui tunc aderant, propter zelum orthodoxæ fidei, ac irreprehenſibilem vitam ejus ſed non tyrannicè vel coactè ad receptionem ejus conducti ſunt. Similiter & poſt dormitionem Beatiſſimi Taraſii, Beatiſſimus Nicephorus Patriarcha Synodicè electus & conſecratus eſt Archiepiſcopus Conſtantinopoleos, ſponte ac voluntariè collectis Epiſcopis, qui Decretum illius & Conſecrationem fecerunt. In Photio verò nihil omninò tale invenitur, eo quòd & ille, vivente legitimo Eccleſiæ viro ſubrogatus ſit, & provehentes eum ac conſecrantes in illius conſecrationem coacti ex Imperatoris tyrannide impulſi ſunt: & nulla Patriarchalium Sedium in Sacerdotio eum recipere paſſa fuit?*

Ad quartum momentum reſpondit, Ordinatos ab Hæreticis, cùm hæreſim ejurant dato libello, ad Ordinum ſuorum Miniſteria recipi, in graduſque reſtitui priſtinos, quia id fieri decernunt Eccleſiæ leges; non verò conſecratos a mœchis & invaſoribus alienarum Sedium, quia id Canones vetant. Sic Eccleſiam non miſiſſe in irritum Ordinationes ab *Acacio* & *Petro Mongo* factas, quamvis uterque depoſitus eſſet: rejeciſſe autem & *Maximum Cynicum*, & omnes ab eo Ordinatos, adeoque pari jure *Photium* & ab eo promotos repelli debere.

Ad quintum reſpondet, Minùs eſſe noxios qui *Photium* ordinarunt, quàm *Photium* ipſum; quia ad Ordinationem illegitimam vi & tyrannide ſunt compulſi: *Photius* verò ſchiſma fecit, ſcandala excitavit plurima; & nullam vim perpeſſus, ſed lubens ac volens, a *Gregorio* Syracuſano dudum depoſito, pluribus Epiſcopis reclamantibus inauguratus eſt.

Imperator Schiſmaticos ad Pœnitentiam adhortatur.

Denique Imperator elegantiſſimam Orationem habuit ad Schiſmaticos Antiſtites, quâ eos hortatus ad Pœnitentiam eſt. Ex qua hæc obſervanda ſunt, ſtylo potiùs Patrum quàm Regum exarata: *Vos quoque qui curatione indigetis, pretioſa membra Chriſti: etſi neſciò quomodo a malo dæmone detenti, a Capite ſeparati eſtis: vitis vera, quæ propter contentionem importunam, immo verò injuſtam, in amaritudinem converſa eſt: Amici & proximi noſtri; etſi propter odium irrationabile ex adverſo appropiantes & ſtantes, ac unitatem reſpuentes; ſuſcipite admonitionis ſermonem; non autem confundor dicere etiam deprecationis. In id enim nos adduxit miſericordia quam circa vos habemus. Scrutamini intima conſcientia veſtra, & invenietis vos malè ab Eccleſia eſſe disjunctos. Noviſſima hora eſt, & Judex præ foribus eſt, fratres, ne præoccupemur ab ejus Eccleſia ſequeſtrati, & longè ab ejus gloria projiciamur. Nihil turpe ducamus vulnus oſtendere, ac locum Pœnitentiæ ac medicinæ requirere, ne confuſionem obedientiam arbitrantes, confuſionis æternæ ſumamus experimentum. Qualis autem eſt confuſio, fratres procidere Deo & veniam expetere? Deo enim procidunt, qui Eccleſiæ, & ſpiritalibus iſtis Patribus procidunt..... Si autem omnino hoc confuſionem arbitramini; ego forma vobis efficiar hujus optimæ humilitatis. Ego primus me ſuper pavimentum projicio, purpuram & diadema parvipendens. Ne vereamini pedibus calcare verticem cui ſuperimponitur a Deo corona. Omnia pati promptum habeo, & promptiùs agere, quæ vobis quidem confuſionem, mihi autem gloriam, & maximam claritatem conferre videantur. Neque enim in hoc curam gero gloriæ meæ; tantùm ut videam Communionem, unitatem, & unam Eccleſiæ feſtivitatem*. Ubi dicendi finem fecit *Baſilius Auguſtus*, adhuc ſeptem dierum induciæ Schiſmaticis datæ ſunt, ut ſi ad Eccleſiæ unitatem redirent, miſericordiam Sanctæ Synodi experirentur. Atque ita finis impoſitus eſt Actioni ſextæ.

§. XIX.

Quid geſtum Actione VII.

IV. Kalendas Novembris intromiſſus eſt *Photius* in Synodum ſeptimò conſidentem, & cum illo *Gregorius* olim Syracuſanus Epiſcopus. Cùmque baculo ſeu pedo Paſtorali *Photius* innixus eſſet, *Marinus* Romanæ Eccleſiæ Diaconus & Legatus juſſit ipſi auferri Paſtoralis iſtud inſigne dignitatis. *Tollite*, inquit, *baculum de manu ejus: ſignum eſt enim Dignitatis Paſtoralis, quod hic habere nullatenus debet; quia lupus eſt, & non Paſtor.* Tum Sedis Apoſtolicæ Legati interrogari juſſere *Photium*, utrùm reſipiſcere vellet, ac Libellum offerre, ut Communionem inter Laïcos mereretur. At ille *Bahani* illuſtriſſimo Patritio interroganti nihil ad rem reſpondit. Dixit enim, cùm de Libello quæſtio eſſet; *Dominus Imperatorem noſtrum Sanctum cuſtodiat in multos annos.* Deinde cùm urgeretur, magis pœnitere debere Legatos impudenter clamavit. Tertiò intromiſſi ſunt Photianarum partium Epiſcopi pariterque interrogati de Libello, pervicaces æquè inventi ſunt. Unde *Bahanes* Imperatoris nomine his ipſis verbis compellavit: *Homines, dicite unde eſtis? De cœlo eſtis? De abyſſo eſtis? An de terra in qua nos degimus? Et oſtendite hac hora, quia ſive hæreſis mota eſt, ſive ſchiſma emerſit in qualibet parte, & ſenſit aliquis extra quatuor Patriarchia, & ſalvatus eſt. Hodie quatuor Patriarchia, immo verò quinque, condemnatione condemnant vos, quid vobis videtur ad hæc? Eſt qui adjuvet vos? Dicite.* At illi ad Canones Apoſtolorum & Conciliorum provocarunt, Synodi Judicium declinantes.

Quartò, jubentibus Sedis Apoſtolicæ Legatis, recenſitum eſt iteratum *Nicolai I.* Pontificis Maximi Judicium adversùs *Photium tyrannum, mœchum, & invaſorem*, miſſum Conſtantinopolim per literas ad Metropolitas, Epiſcopos, Clerumque univerſum eidem Sedi ſubjacentem: quarum iſtud eſt exordium: *Ea quæ nuper apud Conſtantinopolim geſta ſunt.* Quintò *Hadriani II.* Pontificis etiam Maximi lectæ ſunt Epiſtolæ, quibus Acta *Nicolai I.* Deceſſoris ſui contra *Photium* confirmabat. Sextò, lecta ſunt Acta Concilii Romani ab eodem Pontifice contra *Photium* celebrati. Septimò, *Nicetas* Archidiaconus legit Commonitorium Sermonema Legatis Apoſtolicis ad *Photium* ejuſque Partiarios directum, quo proferendam iterum in eum anathematis Sententiam ſignificabant: ſiquidem Sedis Apoſtolicæ Judiciis non parere decreverat, ſed aures ſuas inſtar aſpidis ſurdæ obturabat. Octavò, lecta eſt a *Stephano* Diacono & Notario Acclamatio Patriarchæ *Ignatii* ad Synodum, quæ ita incipit: *Fratres Sancti, & Filii dilecti.* Nonò prolati ſunt Anathematiſmi in *Photium* & eius fautores hoc tenore: *Photio Curiali & invaſori, Anathema. Photio Sæculari & forenſi, Anathema. Photio Neophyto & tyranno, Anathema. Photio Schiſmatico & damnato, Anathema. Photio mœcho & parricidæ, Anathema. Fabricatori mendaciorum, Anathema. Inventori perverſorum dogmatum, Anathema. Photio novo Maximo Cynico, Anathema. Novo Dioſcoro, Anathema. Novo Judæ Anathema. Omnibus ſequentibus & fautoribus ejus, Anathema. Gregorio dudum Epiſcopo Syracuſano, Anathema. Eulampio depoſito & Schiſmatico, Anathema.* Denique egreſſo *Photio*, *Stephanus* Diaconus & Notarius nomine Synodi acclamavit Imperatori ceu *Liberatori Chriſtianorum, Erectori Eccleſiarum, Novo Conſtantino, Novo Theodoſio: Eudoxia* ceu *Nova Juditha, nova Helena, nova Pulcheria*: Memoriæ *Nicolai I.* Romani Pontificis, ceu *Novi Phinees, novi Danielis, novi Martini*: Hadriano II. Romano Pontifici ut *Interemptori novi Simonis, Percutienti novum mendacem Ananiam*: *Novo Cœleſtino*: *Ignatio Patriarchæ*, ceu *Novo Athanaſio, Novo Confeſſori Paulo, Novo Flaviano, novo Anatolio*: Patriarchis Orientis: Legatis Sedis Apoſtolicæ: Vicariis Sedium Orientalium: Sacro Senatui. Sic finis impoſitus eſt Actioni VII.

§. XX.

Quid geſtum Actione VIII.

ACTIO VIII. Nonis Novembribus celebrata eſt, in qua conjecta ſunt in ignem, jubente Imperatore, omnia Chirographa, quæ *Photius* ab omni hominum genere extorſerat: Necnon omnia ejus Scripta contra *Nicolaum* Pontificem Maximum & Conciliabula contra *Ignatium* facta. Poſt hæc, actum eſt de *Petro* Monacho, qui in ſuſpicionem venerat porrecti contra *Nicolaum* Pontificem Maximum Libelli, appoſitæque Photiano Latrocinio ſubſcriptionis. Ille verò hanc ſibi illatam calumniam porrecto Libello Apologetico egregiè diluit. Intromiſſi ſunt deinde *Baſilius* Hieroſolymitanus, & *Leontius* Alexandrinus, quorum nomina Conciliabulo ſuo, velut Legatorum ab illis Sedibus *Photius* inſeruerat. Juſſi ſunt anathema dicere Libellis contra *Nicolaum* confictis, eorumque Auctoribus. Tergiverſati ſunt nonnihil. Quapropter Legati Sedis Apoſtolicæ dixerunt: *Quoniam non patiuntur anathematizare qui fecit malum hoc quemadmodum ſcripſit Sanctiſſimus Hadrianus Papa ad Piiſſimum Imperatorem, tradantur nobis, & deſcendant nobiſcum Romam.* Quibus auditis. Leontius dixit: *Anathema & ei, & illi qui ſcripſit eum.* Baſilius verò dixit: *Anathema ei qui dedit Libellum contra Papam Nicolaum.* Interrogati pariter Metropolitæ, an ipſorum eſſent ſubſcriptiones Libello contra *Nicolaum I.* appoſitæ; negarunt: Unde *Photius* falſi crimine convictus eſt. Tertiò, jubentibus Sedis Apoſtolicæ Legatis, lectus eſt Canon Synodi Romanæ ſub *Martino I.* adversùs eos conditus, qui falſa corruptaque monumenta, Synodos, Epiſtolas, ſubſcriptiones, teſtimonia, Legatos, ſupponebant; quo ipſis uſque ad obitum intercluditur Eccleſiæ aditus. Quartò, actum eſt de Iconomachis. Juſſus eſt ſiſtere ſe Synodo *Chriſtinus* hujus hæreſeos acerrimus propugnator. Aperta eſt ipſi & ſociis pœnitentiæ janua, & Eccleſiæ ſinus, modò ſatisfacerent ſubſcripto Libello. *Chriſtinus* altiſſimum ſervabat ſilentium. Unde *Bahanes* illuſtriſſimus Patritius obtulit illi numiſma in quo Imperatoris imago excuſa erat; eumque interrogavit, num illam veneraretur? Annuit ille. Ad quem Vir Illuſtriſſimus: *Jubet Imperator noſter Sanctus dicere tibi: Si imaginem meam, id eſt, mortalis Regis, non vis inhonorare, ſed honorabiliter ſuſcepiſti e manu meâ, quomodo deiviriliem Imaginem Domini noſtri Jeſu-Chriſti, & Sanctiſſimæ Matris ejus, & omnium Sanctorum, dicis inhonorare?* Petiit inducias *Theodorus*, ſpopponditque ſacras imagines ſe honoraturum, ſi ipſarum veneratio a Chriſto præcepta oſtenderetur. Repoſuit ipſi illuſtris Patritius; Illum non eſſe vocatum ut diſputaret, ſed ut Synodi admonitionem ſuſciperet. Porrò conſentiente Eccleſia univerſâ, cujus indeficiens judicium eſt, non eſſe quærendum Chriſti præceptum. *Poſuit Deus Eccleſiam ſuam in quinque Patriarchiis, & definivit Evangeliis ſuis, ut nunquam aliquando penitus decidant, eo quòd Capita Eccleſiæ ſint. Et enim illud quod dicitur: * Et portæ inferi non prævalebunt adver-*

De Iconomachis agitur.

Eccleſiæ infallibilitas.

* Matth. 16.

perſbr cam ; hoc denuntiat : Quando duo eeciderint, currunt ad tria ; cùm tria eeciderint eurrunt ad duo; cum verò quatuor fortè eeciderint , Unum quod permanet in omnium Capite Chriſto Deo noſtro , revocat iterum reliquum Corpus Eccleſiæ. Nunc autem toto terrarum orbe concordante, non habes excuſationis modum , quemadmodum olim factum eſt . Poſt hæc lectum eſt Capitulum ex Epiſtolâ *Nicolai I.* contra Iconomachos. Tum *Nicetas* Clericus , *Theophilus* ſæcularis, & *Theophanes* , Iconomachorum hæreſim ejurantes , in ſinum Eccleſiæ ſuſcepti ſunt , & Imperatoris etiam oſculo honeſtati. Tandem repetitis Anathematiſmis in Iconomachos , & *in Photium*: iteratis etiam acclamationibus gratulatoriis, finita eſt Actio VIII.

§. XXI.

Quid geſtum Actione IX.

ACtio nona anno ſequenti, pridie Idus *Februarias* habita eſt ; in quâ admiſſus eſt *Joſeph* Alexandrinæ Eccleſiæ Archidiaconus, & *Michaëlis* Alexandrini Patriarchæ Legatus ; cujus lectæ ſunt literæ ad *Baſilium* Imperatorem. His teſtabatur, ſe hucuſque Saracenorum tyrannide fuiſſe prohibitum ne ſcriberet. Mittere ſe *Joſephum* Monachum & Archidiaconum ſuum ſpecie liberandi captivos Conſtantinopoli ; cui proinde Saracenos aliquot donari rogat. Conſtantinopolitani Patriarchæ cauſam ſibi eſſe prorſus incognitam. Ex Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ monumentis conſtare , quandoque duos uni *Eccleſiæ* Epiſcopos ſimul præfuiſſe ; ut *S. Narciſſum* Hieroſolymitanæ cum *Gordio* , & deinde cum *Alexandro* . Hoc medium ſuggerebat componendæ , ſi fieri poſſet , contentionis quam inter Patriarchas intercedere inaudiverat. Perlectâ Epiſtolâ , Patres Deo gratias egere , qui , quod deerat univerſali Synodo , ſupplevit , eamque nunc perfectiſſimam demonſtravit. Perfectiſſima quippe Synodus eſt, cui nullus deeſt Patriarcharum. Tum cognitis quæ in octo præcedentibus Actionibus geſta erant , Legatus ille Alexandrinus , Patriarchæ ſui *Michaëlis* , & Eccleſiæ ejuſdem nomine , omnia rata habuit , ſententia ſua ſuper intemerata Evangelia & lignum vivificæ crucis poſita ; quæ per *Thomam* Diaconum & Notarium lecta eſt .

Tertiò intromiſſi ſunt falſi teſtes , qui contra *Ignatium* Patriarcham , ſuadente *Photio* & *Michaële* Imperatore compellente , teſtimonium dixerant, ut jure deponi videretur. Hi crimen confeſſi, Epitimium ſeu pœnam canonicam a Synodo ſuſcepere , cujus moderandæ poteſtatem *Ignatio* Patriarchæ Synodus fecit . Inter illos erat *Leo* Conſul, quem cùm interrogaſſent Legati Apoſtolici utrùm anathematizaret *Photium* , & omnes quos Synodos anathemate confixerat , reſpondit : *Quis ſum ego , ut anathematizem ! Anathematiſmus in cauſa fidei fit : at verò Photius Orthodoxus eſt , & ut quid anathematizabo eum !* Repoſuere Legati : *Opera ejus pejora ſunt omni hæreſi , quia diaboli operarius eſt.* Conſul pœnitens & obediens dixit : *Cùm vos judicatis fieri & excepta hæreſi Anathematiſmum , anathematizo , & ego cunctos quos anathematizavit Sancta hæc & univerſalis Synodus.* Ex quibus compertum eſt , eam fuiſſe Eccleſiæ diſciplinam , ut non ſolùm Clerici , verùm etiam Laïci , anathema dicere cogerentur , ſive Hæreticis , ſive Schiſmaticis , aut aliis quibuſcumque ab Eccleſia damnatis.

A Laïcis etiam exigitur Anathematiſmus ; quamvis de fide quæſtio ſit nulla.

Quartò actum eſt de rerum ſacrarum illuſoribus , qui ſcilicet cùm Laïci eſſent , Sacerdotalibus indumentis in urbe Conſtantinopolitana procedere & perſonas Epiſcoporum & Presbyterorum agere conſueverant tempore Michaëlis temulenti Imperatoris . Hi ad Synodum vocati , confeſſi ſunt ſe mimos in Eccleſia egiſſe ac illuſiſſe Sacerdotio, jubente Imperatore , qui ad eos, & ad alios plures Spatharios Stolam Sacerdotalem ob ludum mittebat. Hi ad Pœnitentiam reſervati ſunt , in alio Conventu ipſis imponendam. Impoſita autem eſt *Canone XVI.* Qui de hujus ſacrilegii reis, „ quòd nec apud Gentes a ſæculo umquam auditum eſt *ita ſtatuit*: Si verò quiſpiam Imperator vel Potentum , aut Magnatum , taliter „ illudere divinis & talem ac tantam injuriam impiè in divinum Sacerdotium facere , vel admittere tentaverit , primò quidem arguatur a „ Patriarcha illius temporis , & Epiſcopis qui „ cum ipſo fuerint , & ſegregetur , & indignus „ Divinis Myſteriis judicetur ; deinde verò accipiat quoſdam alios in duram obſervationem „ labores , & pœnas , quæ viſæ fuerint . Et niſi „ celeriter pœniteat etiam anathema ſit a Sancta & Univerſali Synodo , tamquam qui ſinceræ & immaculatæ Fidei Myſterium dehoneſtaverit . Si verò præſumentibus quibuſdam hujuſmodi nefas operari , Patriarcha Conſtantinopolitanus , & Suffraganei ejus Epiſcopi , quod „ factum fuerit cognoſcentes , neglexerint debitum adversùs eos oſtendere zelum , deponantur . Qui verò quoquo modo hujuſmodi miniſtraverunt aut miniſtraturi ſunt impiiſſimæ actioni & minimè confeſſi acceperint conveniens „ Epitimium , definimus per triennium ſequeſtratos „ eſſe , anno quidem uno extra Eccleſiam flentes ; alio verò anno intra Eccleſiam ſtare uſque ad Catechumenos ; tertiò conſiſtere cum „ Fidelibus & ita dignos fieri Myſteriorum ſanctificationibus .

Excommunicatio inflicta & Pœnitentia impoſita eis qui rebus ſacris illudunt.

§. XXII.

De Canonibus Synodi Oecumenicæ Octavæ aliiſque geſtis Actione X.

ACtione decima, quæ habita eſt Pridie Kalendas Martias , lecti ſunt Canones 27. a Patribus conditi . *Primus* , Canones ſive ab Apoſtolis , ſive ab univerſalibus , ſive a localibus Conciliis , vel a Patribus & Magiſtris Eccleſiæ traditos ſervandos eſſe docet ut *Secunda eloquia Dei* .

Tredecim tantùm Canones Græcè reperiuntur. Sed XXVII. habet Anaſtaſius Biblioth. qui Acta Synodi Latinè vertit.

Secundus , Decreta Synodica *Nicolai I.* & *Hadriani II.* Romanorum Pontificum pro defenſione ac ſtatu Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ac Sancti Patriarchæ *Ignatii* , & & pro *Photii Neophyti & invaſoris impulſione ac condemnatione* , integerrimè ſervari jubet . Qui illa ſpreverit Sacerdos , aut Clericus gradu & Ordine dejicitor : Monachus , vel Laïcus , cujuſcumque dignitatis , ſegregator .

Canon tertius , Imaginem *Chriſti omnium Liberatoris & Salvatoris æquo honore cum libro SS. Evangeliorum adorari* decernit ; & Imagines Dei Genitricis Mariæ , Angelorum , & Sanctorum hominum . Qui aliter ſentiunt , anathema ſunt a Patre , Filio & Spiritu Sancto . Cùm Imaginem Chriſti adorandam ut Codex Evangeliorum adoratur docet 8. Synodus , honorariam adorationem dumtaxat , ſeu honorem , quem rebus ſacris exhiberi jubet religio , non latriam intelligit ; maximè cùm alium honorem Imagini Salvatoris non decernat , quàm Imaginibus Deiparæ Virginis & Sanctorum .

Cultus religioſus ſacrarum Imaginum.

Quo ſenſu Synodus

Canon quartus , ad Laïcos redigit eos omnes qui a *Photio* conſecrati aut promoti ſunt ; utpote qui nec ſit , nec fuerit umquam Epiſcopus : & Dedicationem Eccleſiarum aut Altarium ab ipſo,

Photii Ordinationes irritas dixerit ?

aut

aut iis quos ille conſecravit, factam, irritam declarat, atque iterari ſtatuit. *Hadriani II.* Sententiæ conſonum iſtud Synodi 8. Decretum. Ille enim in Epiſtolâ ad *Ignatium* Conſtantinopolitanum Patriarcham, quæ lecta eſt Actione III. Synodi Octavæ, ita ſcripſit: *Præ omnibus, & ſuper omnia Gregorium Syracuſanum, & Photium tyrannum, & quos idem Photius in gradu quolibet ordinaſſe putatus eſt, ab Epiſcoporum numero & dignitate, quam uſurpativè ac fictè dedit, meritò ſegregantes. Primò, quia Photius Maximo, & Ordinatio ejus, vel potiùs execratio, illius Ordinationi pene in cunctis videtur eſſe ſimillima. Secundò, quia ſic ſe habet per Deceſſorem meum Sedis Apoſtolicæ Decretum, cujus Judicium nuſquam præcipiunt ſacri Canones retractari. . . Tertiò quia Photius vir forenſis, Curialis, Neophytus, invaſor atque adulter, necnon & anathemate condemnatus exiſtens, nihil habuit, nihil dedit; niſi fortè damnationem habeat, quam ſe ſequentibus propinaverit. Photio certè præſidente auctore dictum eſt: Ab anathematizatis conſecratus non ſolùm non accipit Spiritum Sanctum, sed & quod ante habuit ſtamen, aufertur ab eo.* Addit id iis magis congruere, qui ab anathematizato & damnato Photio, per impoſitionem manus, *non lucrum, ſed vulnus in capite ſuſceperunt.* Quæ cùm *Hadriani II.* tum Octavæ Synodi loca, non ita intelligenda ſunt, quaſi *Photii*, & eorum quos ille conſecraverat vel promoverat, Ordinationes planè irritas eſſe decreverint. Synodus 8. pronuntiat *Photium nuſquam* fuiſſe Epiſcopum quantùm ad juriſdictionem, & legitimam Epiſcopalis poteſtatis executionem: non negat fuiſſe Epiſcopum, quoad poteſtatis collatæ characterem. Decrevit ab ipſo ordinatos Sacerdotes in eo Sacerdotii gradu, quem ab eo acceperant, non manere, id eſt, honore, loco, Privilegiis Sacerdotii privari, & in Laïcorum turbam deprimi: quamvis Ordinationes ipſorum abſolutè, & (ut ita loquar) quantùm ad ſubſtantiam, non reſcindat. Nihil itaque dedit *Photius* Ordinationis legitimæ, quia nihil habuit; nihil honoris, quia ipſe honore legitimè parto non fulſit; nihil gratiæ, quia ſacrilegus fuit ac Schiſmaticus: Spiritus Sanctus autem non datur a Schiſmaticis Epiſcopis iis qui Schiſmati communicant ipſorum; ſed characterem Sacerdotalem, quem habuit, in alios transfundere potuit. Id illuſtratur ex Epiſtolâ nonâ *Nicolai I.* ad *Michaëlem* Imperatorem: *Meritò*, inquit, *deſtructus eſſe creditur, qui a destructo ædificari ſperans, etiamſi quæ alia bona fortaſſis habeat, nimiæ præſumptionis ejus temeritati communicans, perdidit. Nam Gregorius quomodo quemquam ædificare poterat, qui multipliciter jam noſcebatur eliſus? . . . . Gregorius ergo qui canonicè ac ſynodicè depoſitus & anathematizatus erat quemadmodum poſſet quemquam provehere vel benedicere, ratio nulla docet. Igitur nihil Photius a Gregorio percepit, niſi quantum Gregorius habuit. Nihil autem habuit; nihil dedit.* At certum eſt *Gregorium Syracuſanum* minimè amiſiſſe characterem Epiſcopalem cum exauctoratus eſt, ſed ſolum honorem Sacerdotii, & poteſtatis in Conſecratione ſibi collatæ legitimum uſum; atque dandi Spiritus Sancti efficaciam. De his itaque dumtaxat intelligendum eſt, quòd nihil dare potuerit. Unde poſt verba mox laudata ſubdit idem Pontifex: *Per illorum quippe manus impoſitionem & invocationem dabatur Spiritus Sanctus, qui noverant mundas ad Dominum manus levare. Cæterùm Gregorius qui tranſgreſſor factus eſt legis, ad iracundiam ſui, magis quàm ad Conſecrationem alicujus, Spiritum Sanctum per impoſitionem ſuæ manus ſine dubio provocavit; etiamſi is qui ordinandus erat, nullas alias haberet ſibi Regulas obviantes. Hinc enim ſcriptum eſt: Qui obturat aures ſuas ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis: Si execrabilis, utique & non audibilis; ſi non audibilis, ergo inefficax: ſi inefficax, profectò Photio nihil præſtans; nimirum qui vulneratum caput per illam manus impoſitionem potiùs habere dignoſcitur.* Denique *Joannes VIII. Photium* reſtituit abſque nova Conſecratione; quod argumento eſt, ipſius Ordinationem validam fuiſſe, quamvis non legitimam.

Neophyti ad Epiſcopatum non promovendi.

Canon quintus, Leges ab Apoſtolis & a Patribus ſtatutas confirmat, quæ vetant ne ad Epiſcopatum promoveantur Neophyti, ſive ſecundùm fidem, ſive ſecundùm Sacerdotalem ſortem. Eos qui ex Senatoria dignitate vel mundana converſatione nuper in Clericos vel Monachos attonſi fuerint, conſilio aut ſpe capeſſendi Epiſcopatus aut Patriarchatus, ad ſacros illos Principatus evehi prohibet ac inaugurari; etiamſi diu in ſingulis Ordinibus miniſtraverint. Multò magis Epiſcopos fieri vetat, ac Irregulares declarat, qui Principum promiſſis illecti, aut mandatis compulſi, eum in finem Clericali Militiæ nomen dederint. Statuit autem Eccleſiaſticorum Ordinum interſtitia, de quibus in gratiam Palatinorum hominum diſpenſetur nuſquam; licèt in gratiam aliorum qui in Clero vel Monaſteriis ſe divinitus ad Sacerdotium vocatos religioſâ vitâ probaverint, illa contrahere poſſit Epiſcopus. Statuit, inquam, ut in Lectoris gradu anno ſolido probentur; in Subdiaconatu, duobus; in Diaconatu, tribus; in Preſbyteratus Miniſterio, quatuor.

Interſtitia in Sacris Ordinationibus ſervanda.

Canon ſextus, novo anathemate confodit *Photium*, id eſt, ab ipſa Communione Laïca ſegregat, ob ſubornatos Orientalium Sedium falſos Vicarios, confictaque contra *Nicolaum I.* Romanum Pontificem Acta Synodica: ſimilemque pœnam decernit in eos, qui ſimile crimen deinceps perpetraverint. Qua in re ſequitur Decretum Sanctiſſimi Pontificis *Martini I.* in Romana Synodo.

Canon ſeptimus ad pingendas ſacras imagines; vel divinas, aut humanas etiam ſcientias docendas, eos admitti vetat, qui ab hac Sancta Synodo anathemate percuſſi fuerint: qui ipſos ad has actiones admiſerit, Clericus proprii gradus periculum incurrito; Laïcus Divinorum Myſteriorum Communione privator.

Canon octavus, prohibet Conſtantinopolitanis Patriarchis ne a Sacerdotibus ſubſcriptiones exigant, quibus fidem obſtringant, ſuam ad eorum tutelam, favorem, ſtabilitatem; quod non ſolùm *Photius* tyrannus, ſed legitimus Patriarcha *Ignatius* fecerat, cùm a *Baſilio Auguſto* reſtitutus eſt. Rem a Canonibus alienam & ad factiones ac Schiſmata viam aperientem Synodus, ſub honoris periculo, vetat, ac Patriarchas Profeſſione Fidei quæ ab Epiſcopis in eorum conſecratione exigebatur, contentos eſſe jubet.

Nonus Canon, extorta per *Photium* chirographa neminem obligare declarat: eos qui ſe ad incautæ ſubſcriptionis, promiſſi, ac juramenti fidem ſervandam teneri exiſtimaverint, ob idque *Photio* adhæſerint, Clericos gradu, Laïcos Communione privat, utpote qui non credant Dominico verbo: * *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis; & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* * Matth. 16.

Prohibet *Canon decimus*, ne quis a ſuo Patriarcha, Metropolita, aut Epiſcopo, ſub cauſæ cujuſcumque criminalis fuco ſe ſegreget, aut nomen ipſius inter Myſteria Divina vel Officia recitare prætermittat, ante Synodi examen & Judicium. Qui ſecus fecerit, Epiſcopus vel Clericus, honore & omni ſacro Miniſterio excidit; Laïcus a Communione removetur.

Error de

Canon undecimus, anathemate percellit pravam opi-

duabus hominis animabus damnatur.

opinionem de duabus hominis animabus, quam *Photius* docuerat, teſte *Anaſtaſio Bibliothecario* in Præfatione 8. Synodi, tamquam Veteri & Novo Teſtamento, & omnibus Deiloquis Patribus & Magiſtris Eccleſiæ repugnantem.

** Canoni XII. Synodi VIII. Nominationes Epiſcoporum a Regibus Chriſtianiſſimis facta non repugnant.*

Canon duodecimus, reprobat promotiones & Conſecrationes Epiſcoporum potentia & mandatis Principum factas, ſeu Apoſtolicis & Synodicis contrarias Canonibus: deponendumque decernit, qui per verſutiam, id eſt, malas artes vel tyrannidem Principum hujuſmodi dignitatis conſecrationem ſuſceperit; *Utpote qui non ex voluntate Dei, & ritu ac Decreto Eccleſiaſtico, ſed ex voluntate carnalis ſenſus ex hominibus & per homines Dei donum poſſidere voluit, vel conſenſit*. Neceſſitati aſſenſus Regii in Galliis ab ipſius Monarchiæ Chriſtianiſſimæ exordio inſtitutæ, & Synodi Aurelianenſis V. Canone confirmatæ; vel Regiæ Nominationi, quam plerumque in Gallicana Eccleſia obtinuiſſe Hiſtoriæ Francorum Monumenta teſtantur, & cujus tandem jus perpetuum Chriſtianiſſimis Regibus per *Concordata* collatum eſt, Canon iſte Synodi Octavæ non repugnat. Neque enim malis umquam artibus, neque tyrannide, Principes noſtri Epiſcopos nominarunt, ſed patrocinii & tuitionis Eccleſiæ jure, cujus filios primogenitos & devotiſſimos ſe exhibuere; & eadem Eccleſia permittente, ob Eccleſiæ ipſius bonum; vel tandem jus illud ipſis conferente, ſcripto & ſolemni ritu promulgato Privilegio, & Contractu, ſeu *Concordatis*; Quæ cùm Regiam Nominationem Summi Pontificis Judicio ſubjiciant, ejuſque Confirmationem & Diploma ſtatuant neceſſaria ut nominatus a Rege conſecrari poſſit Epiſcopus, Octavæ Synodo non adverſantur, ſolam intruſionem per tyrannidem aut verſutiam Principum damnanti.

Canon decimus-tertius, ad Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Dignitates aſſumi neminem jubet, niſi ex ejuſdem Eccleſiæ Clero: ad quem admitti vetat domeſticos Virorum Principum Clericos, aut qui Nobilium bona curant: ne ſcilicet eorum favore & poteſtate ad Eccleſiaſticas Dignitates, aut Patriarchatum ipſum obtinendum vel uſurpandum, eorum juvetur ambitio.

Ignava quorumdam Epiſcoporum humilitas arguitur.

Canon Decimus-quartus, ignavam humilitatem quorumdam Epiſcoporum arguit, qui ſui gradûs & honoris obliti, ſacram dignitatem dehoneſtabant, Palatinis aut quibuſlibet Principibus Viris, procul ab Eccleſiis ſuis obviam euntes; aut ex equo vel mulo deſilientes reverentiæ illis exhibendæ cauſa; aut ad menſam Principum inter Palatinos adſtantes. Jubet autem eos debita Regibus & Principibus Viris reverentiæ & urbanitatis officia exhibere, quæ ſpiritalem ſuam dignitatem & honorem non deprimant, aut obnoxiam contemptui faciant; minuantque Auctoritatem arguendi & emendandi ſtrategus, & quoſlibet in dignitate ſæculari conſtitutos, ipſoſque Principes, prout ex officio tenentur. Epiſcopum verò qui proprium honorem contempſerit, ac præter iſtum Canonem egerit, anno uno; Principem duobus, a Communione ſegregat Sancta Synodus.

Bonorum Eccleſiæ alienatio vetita.

Canon decimus-quintus, vaſa ſacra vetat alienari, niſi ob redemptionem captivorum: vetat etiam Eccleſiæ prædia & quaſcumque poſſeſſiones in emphyteoſim tradi. Omnem Eccleſiaſticarum rerum adminiſtrandarum poteſtatem permittit Epiſcopo, qui illas augere curet. Exauctorationis pœnam in eos qui Decretum iſtud violaverint, decernit Sancta Synodus. Venditionem, emphyteoticam traditionem, ſeu quamvis alienationem bonorum Eccleſiaſticorum ab Epiſcopo in ſcriptis aut ſine ſcriptis factam, in irritum mittit: Anathemate ferit eos qui aliquid ex vaſis, prædiis, aut quibuſvis bonis Eccleſiæ emerint, aut perceperint, donec illud reſtituerint; & venditionis, aut emphyteuticæ traditionis contractum reſcindendum reddiderint. Jubet præterea ut Epiſcopus Monaſterium, quod ex Eccleſiæ bonis extruxerit, eidem Eccleſiæ tradat. Si verò ex propriis facultatibus, illud habeat in propria poteſtate quamdiu vixerit: & moriturus, cuicumque voluerit, conferat, aut dimittat; modò in ſæculare diverſorium non mutetur. Ex hoc perſpicuum eſt, Monaſteriorum Fundatores, non ſolùm Jus Patronatus in illis obtinuiſſe, ſed veram proprietatem; quam tranſmittere poterant ad heredes. Qui tamen loca ſemel Deo dicata in profanos uſus convertere non poterant.

Canon decimus-ſextus, eos qui rebus ſacris illudunt, percellit anathemate. Huic Canoni condendo *Michaël* temulentus Imperator occaſionem dedit: qui *Theophilum* Proto-Spatharium, ſcurram inſignem, Patriarcham per ludum agere, & homines ſui ſimiles, profanos, impuros, ſacrilegos, velut conſecrare & ſanctiſſima Religionis Myſteria & ritus velut in ſcena imitari & exhibere juſſit, voluptatem ex hujuſmodi ſacrilegiis captans ſingularem, de quibus palam his verbis gloriabatur: *Mihi Theophilus, Barda Cæſari Photius, Chriſtianis Ignatius eſt Patriarcha*. Id refert *Nicetas* in Vita S. Ignatii.

Metropolita Patriarcha ad Synodum vocanti, vel aliàs ob cauſas Canonicas, parere debent, nec a Principibus debent detineri.

Canon decimus-ſeptimus, aſſerit Patriarchis Jus convocandi Metropolitanos univerſos, qui ab ipſis ſive per manus impoſitionem, ſive per dationem Pallii, Epiſcopalis dignitatis firmitatem accipiunt. Poſſe autem vocari duabus de cauſis declarat, vel ad Synodalem Conventum; vel ad emendationem, cùm aliquibus criminibus accuſantur. Quorumdam verò Metropolitanorum inanem excuſationem repellit, qui ab Apoſtolico Præſule vocati a ſæculi Principibus detineri ſe cauſabantur, ne ad ejus mandata occurrerent. Hanc nullius eſſe ponderis declarat Synodus. *Cùm enim Princeps pro ſuis cauſis Conventus frequenter agat, impium eſt ut Summos Præſules a Synodis pro Eccleſiaſticis negotiis celebrandis impediant, vel Epiſcopos ab eorum Conciliis prohibeant*. Alteram excuſationem rejicit nihilo meliorem, Concilia ſe bis in anno celebrare debere Metropolitani reſpondebant, adeoque ſe Concilio Patriarchali adeſſe non poſſe. Reponunt Octavæ Synodi Patres, Concilia Patriarchalia longè utiliora eſſe Provincialibus; proinde Metropolitanos iſtis adeſſe debere, & illa non negligere.

Synodus abſque præſentia Principis celebrari poteſt.

Porro quod nonnulli rerum Eccleſiaſticarum ignari effutiebant, Synodum abſque præſentia Principis celebrari non poſſe, rejicit ceu damnandum errorem: *Cùm nuſquam Sacri Canones convenire ſæculares Principes in Conciliis ſanxerint, ſed ſolos Antiſtites. Unde nec interfuiſſe illos Synodis, exceptis Conciliis Univerſalibus invenimus. Neque enim fas eſt ſæculares Principes ſpectatores fieri rerum, quæ Sacerdotibus Dei nonnumquam eveniunt*. Denique Metropolitanum, qui a Patriarcha ſuo vocatus, non paruerit, niſi gravi infirmitate, aut Barbarorum incurſu detineatur, a Communione removet Sancta Synodus: ſi verò per annum contumax permanſerit, dignitate ſtatuit exuendum.

Jus Regum Chriſtianiſſimorum, ne quis Epiſcoporum abſque eorum licentia exeat e Regno, propugnatum.

Moribus in Gallia receptis Canon iſte in duobus capitibus videtur adverſari. Nam & Synodis Nationalibus, aut Provincialibus olim Chriſtianiſſimi Reges aderant: & Epiſcopi a Romano Pontifice vocati, diſcedere non poterant e Regno abſque conſenſu Principis. Jus illud Regibus noſtris quæſitum acriter propugnant doctiſſimi Antiſtites *Petrus Marca* Pariſienſium Archipræſul, *lib. 2. de Concordia Sacerdotii & Imperii cap. 17.* & *Franciſcus Boſquettus Montis Peſſulani Epiſcopus, in ſuis Notis ad Epiſtolas Innocentii III. ad Epiſto-*

lam

Digitized by Google

tur, & cum Synodi 8. Canone 17. conciliatur.

lam 8. *libri* 2. aliique Gallicani Scriptores. Eum conſenſum neceſſarium agnoviſſe Pontifices Maximos aſſerit *Boſquettus*, idque probat ex Epiſtolâ *Nicolai I.* ad *Rothadum* Sueſſionenſem Epiſcopum ſcribentis: *Stude quantùm poteris, cùm tibi Rex & Epiſcopi, quemadmodum ſtatuimus, licentiam dederint Romam properandi, mox utcumque venire non differas.* Teſtem iſtius moris laudat *Hincmarum* Remenſem Archipræſulem in Epiſtolâ ad *Hadrianum II.* Romanum Pontificem, in quâ de *Hincmaro* Laudunenſi Epiſcopo, nepote ſuo, quem Pontifex Romam vocaverat, ita ſcribit: *Veſtra ſciat Auctoritas, quia nec Hincmarum, nec etiam quemlibet Epiſcoporum Diœceſeos Remorum, minimè autem aliarum Provinciarum Epiſcopos, niſi Dominus Rex illis præceperit, Romam, vel in aliquam partem mea commendatione mittendi habeo poteſtatem. Nec ipſe ego ultra fines Regni ſui abſque illius licentia egredi valeo.* Quæ de hoc Diſciplinæ capite *Boſquettus* & *Marca* Præſules ſcripſere,

Chriſtiani Lupi adversùs doctiſſimos Gallicanæ Eccleſiæ Præſules inſultus repelluntur.

Chriſtianus Lupus, in Scholiis ad hunc Canonem, *Euſebio Nicomedienſi aut Acacio Conſtantinopolitano Epiſcopo, quàm Orthodoxis Eccleſiæ Gallicanæ Antiſtitibus aptiora eſſe* ait. *Hincmari, utpote ſecundi Dioſcori, Novi Pharaonis ab hac Synodo damnati,* Auctoritatem nullius eſſe ponderis. *Idem eſſe Hincmari Remenſis adversùs præſentem Canonem, ac Martini Lutheri adversùs Sacroſanctam Synodum Tridentinam Auctoritatem adducere, &c.* Sed acerbiori ſtylo doctiſſimos Antiſtites, & *Hincmarum* cujus nituntur teſtimonio, proſcindit Vir Eruditus. Non negarunt illi ſummam eſſe Romani Pontificis ut totius Occidentis Patriarcha eſt, & multò magis ut Pontifex eſt, poteſtatem vocandi Gallicanos Metropolitanos, *ad Synodalem Conventum:* Sed propugnarunt neceſſariam eſſe licentiam Regis, ſecundùm Regni mores, & Gallicanæ Eccleſiæ Diſciplinam, ut Epiſcopi e Regno diſcedant, ſive Romam, ſive aliò ituri, etiamſi a Romano Pontifice vocentur. Quo caſu Principi Mandata Pontificis exponere debent, & vocationis cauſas. Quæ ſi canonicæ fuerint, nec aliæ obſint cauſæ legitimæ, & maximè ſi Reipublicæ paci nullum inde periculum immineat, integrum non erit Principi ipſos detinere, eiſque licentiam recuſare. Quamquam ſi recuſet, eius Majeſtati parere debeant Antiſtites, & impoſſibilitatem profectionis ſuæ, cum ea qua par eſt reverentia, Summo Pontifici excuſare. Numquam ſanè Chriſtianiſſimi Reges Epiſcopis Regni ſui prohibuere ne Romano Pontifici ad Synodum pro bono Eccleſiæ legitimè congregatam vocanti parerent, ſed pro votis Vicarii Chriſti ipſos miſere, cùm id res Eccleſiæ poſtularunt. Sic *Pippinus* Rex Chriſtianiſſimus duodecim Epiſcopos ad Romanam Synodum miſit, Stephano IV. poſtulante. Conceſſerunt pariter licentiam Epiſcopis ad Romanam Sedem appellantibus adeundi Apoſtolorum limina. Sic *Gunthramnus Salonio & Sagittario* Epiſcopis in Synodo Gallicana depoſitis permiſit appellationem ſuam ad Romanum Pontificem perſequi, & Romam ſe conferre, ut teſtatur *Gregorius Turonenſis* Lib. V. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Francorum Cap. XX. *At illi*, inquit, *cùm adhuc propitium ſibi Regem eſſe noſſent, ad eum accedunt, implorantes injuſtè remotos, ſibique tribui licentiam ut ad Papam urbis Romæ accedere debeant. Rex verò annuens petitionibus eorum, datis Epiſtolis eos abire permiſit.*

Epiſt. 85. Cod. Carol. VII. apud Syrmondum Tomo 2. Concil. Galliæ.

Si de Gallicanæ Eccleſiæ moribus teſtis non eſt acceptus Patri *Lupo Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis, erit forſan *Hadrianus I.* ad *Carolum Magnum* ſcribens: *Sicut enim veſtra Regalis Excellentia in ſuis tulit apicibus, minimè ei contrarium videretur, quicumque de Epiſcopis aut Comitibus, ſeu cæteris hominibus, partibus veſtris, aut veſtram Juſſionem complendi, ſive propria voluntate, ad nos venire voluerint: ſed nec noſtræ Paternitati diſplicere rectum eſt qualiſcumque ex noſtris, aut pro ſalutationis cauſa, aut quærendi juſtitiam, ad vos properaverit. Nihil durius inde exinde apparet. Sed ſicut veſtri homines ſine veſtra abſolutione ad limina Apoſtolorum, neque ad nos conjungunt: ita & noſtri homines, qui ad vos venire cupiunt, cum noſtra abſolutione & Epiſtolâ veniant. Quia ſicut nos ſemper veſtros homines ſuſcipientes commonemus, ut in vera fide atque puritate cordis totis eorum viribus in veſtro maneant ſervitio: ita & vos ſimili modo, quicumque ex noſtris hominibus ad vos venerint, eos omnino obteſtari atque commonere veſtram Regalem Prudentiam quæſumus, ut ſicut Genitor veſter ſanctæ recordationis Dominus Pippinus Magnus Rex, eos B. Petro ejuſque Vicario conceſſit, & demum Excellentia veſtra confirmavit, ſic admonere atque obteſtari jubeamini, ut nullo modo audeant ſe in ſuperbiam elationis efferre, quando ad vos properarunt; ſed potiùs ſubjecti atque humiles in ſervitio B. Petri & noſtra præceptionis maneant ſubjecti.* Quod *Hincmarus* ſcripſit, antea ſcripſerat *Hadrianus I.* Pontifex Maximus. Non ſunt igitur illa fœda, & Catholico Epiſcopo indigna, ut *Lupus* ait Gallicanis Præſulibus doctiſſimis inſultans; non *Euſebii Nicomedienſis*, aut *Acacii Conſtantinopolitani* perduellium Epiſcoporum ſpirant contumaciam, ſed Magni Pontificis prudentiam. Ejuſdem moris teſtis eſt *Rothadus* Sueſſionenſis Epiſcopus in Libello Appellationis ad Summum Pontificem *Nicolaum I.* in quo de Rege Chriſtianiſſimo *Carolo Calvo* ita ſcribit: *Obnixis precibus poſtulavi per Leudonem Diaconum, ut Dominus Rex locum mihi indulgeret ſecum loquendi. Qui mox pro ſua pietate ad me indignum venire dignatus eſt, meque benignè audivit, ſed exaudire non eſt permiſſus. Nam cùm illum valde ſuppliciter anxièque rogarem, ut mihi Romam eundi libertatem ſicut ipſe conceſſerat, non tolleret, Sanctamque Apoſtolicam Sedem in ſuis Privilegiis honoraret; reſpondit, Hoc ad meum ſpecialiter Metropolitanum, Sanctumque pertinere Conventum; ſe tantùm ſacris Epiſcoporum monitis ac diſpoſitionibus humiliter obediturum profitebatur.* Nuſquam reſcripſit *Nicolaus I.* Regis conſenſum non eſſe neceſſarium, aut *Rothadum* licentiam exeundi e Regno & Romam petendi ab ipſo poſtulare non debere, ſed ſolùm ipſi injuſtè negari malis artibus *Hincmari*, qui Regis animum occupabat: Canoneſque & Privilegia Sedis Apoſtolicæ violari, per vim detinendo Epiſcopum qui a Synodi Sententia ad Romanum Pontificem appellaverat. Id ex Epiſtolis *Nicolai I.* ad *Carolum Calvum* & ad *Hincmarum* ea in cauſa datis compertum eſt. (28. 29. 30. & 31.)

Nec immeritò ſuccenſebat eam ob rem *Carolo Calvo* Regi & *Hincmaro* Archiepiſcopo, *Nicolaus* Papa, cum ipſis Capitularibus ſancitum ſit, ut in ſimilibus cauſis licentia petendi Romam Epiſcopis concedatur [Lib. VI. Cap. LXIV.] *Si litem habuerit Epiſcopus cum alio Epiſcopo, non alterius, ſed ſuæ Provinciæ Judices quærat. Et ut judicato in aliqua cauſa Epiſcopo liceat iterare Judicium, & ſi neceſſe fuerit, liberè Epiſcopum adire Romanum.* Poteſt itaque Romanus Pontifex vocare Gallicanos Epiſcopos Romam, ſive ob Synodum, ſive ob alias cauſas canonicas: non tamen poſſunt Romam proficiſci abſque licentia Regis, cùm ſint ejus ſubditi, eique fidelitatem juraverint: & ſicut Summus Pontifex ipſos vocat pro jure ſuo, cùm id Eccleſiæ res poſtulant: ita Rex ipſos retinet pro jure ſuo, cùm id Regni bonum & pax exigit, rationeſque ſuas cum reverentiâ exponit Pontifici Ma-

Maximo, qui eas gratas habet. Hæc certè nequaquam pugnant, nequaquam Sedis Apoſtolicæ jura convellunt, nequaquam ex *Euſebii* aut *Acacii* Conſtantinopolitani officina proficiſcuntur, ut ait Pater *Lupus*. Unde *Hincmarus*, ille qui Gallicanos Epiſcopos abſque Regis licentia Romam vel alio proficiſci non poſſe propugnavit *Hincmarus*, Jus nihilominus vocandorum ſecundùm Canones Epiſcoporum in Summo Pontifice agnoſcit, in Epiſtolâ ad *Nicolaum I.* quam refert *Flodoardus* lib.III. cap.XIII. ,, Quia, *inquit*, omnes ſenes cum

Fides in Eccleſia Romana ſemper viguit, & Deo Cooperante florebit.

,, junioribus ſcimus, noſtras Eccleſias ſubditas eſ-
,, ſe Romanæ Eccleſiæ, & nos Epiſcopos in Pri-
,, matu B. Petri ſubjectos eſſe Romano Pontifici,
,, & ob id ſalva fide, quæ in illa Eccleſia ſem-
,, per viguit, & Domino cooperante florebit,
,, nobis eſt veſtræ Apoſtolicæ Auctoritati obedien-
,, dum..... Propterea locutus cum fideliſſimo fi-
,, lio veſtro Domno meo Rege glorioſo, illi re-
,, plicavi, quod ſæpe inculcavi, quodque liben-
,, tiſſimè accepit, & adimplere cupit; quia ſicut

Summi Pontificis auctoritati obediendum.

,, Domini eſt terra & plenitudo ejus orbis terra-
,, rum, & univerſi qui habitant in eo: & ipſius
,, eſt Regnum, & cui voluerit, dabit illud: ita
,, ipſe ſupra fundamentum Apoſtolicæ Petræ ſuam
,, fundavit Eccleſiam, quam & ante Paſſionem
,, & poſt Reſurrectionem ſuam ſpeciali cura &
,, ſingulari Privilegio B. Petro, & in illo ſuis
,, commiſit Vicariis: cujus Sedem, ſuæque Sedis
,, Pontificem qui honorat, illum honorat qui
,, dixit: Qui accipit ſi quem miſero, me accipit
,, ... Idcirco quia multi ſciunt, & quidam in-
,, de aliter dicunt, & omnes generaliter ſciunt,
,, quoniam veſtra Auctoritas illum cum noſtris
,, Vicariis ad ſuum præcepit deſtinari Judicium,
,, dignum & juſtum eſt ut quemcumque Epi-
,, ſcopum Romanus Pontifex ad ſe Romam ve-
,, nire mandaverit, ſi infirmitas, vel gravior
,, quæcumque neceſſitas, vel impoſſibilitas, (ſi-
,, cut ſacri præfigunt Canones) eum non detinue-
,, rit, ad illud venire ſtudeat: multò magis etiam
,, is, quem pro tali querela ad ſe quocumque mo-
,, do clamantem præſentiæ ſuæ judicat exhiben-
,, dum. Et quicumque viderit vel audierit, quòd
,, Rex & Epiſcopi Apoſtolicæ Sedis Summum Pon-
,, tificem promptè obaudiunt & honorant, prom-
,, ptiùs & humiliùs eis ſubjecti ſui obedient ,, In

hac ipsâ Epiſtolâ teſtatur *Hincmarus*, ſe licentiam a Rege obtinuiſſe ut *Rothadus* Romam liberè proficiſcatur. *Nunc autem, ſicut juſſiſtis, ad veſtram præſentiam & diſpoſitionem illum perduci, apud Domnum noſtrum Regem filium veſtrum obtinuimus.*

Denique ſi *Hincmaro* Archiepiſcopo Remenſi de Gallicanæ Eccleſiæ Regnique moribus teſtimonium dicenti majorem fidem adhibere nolit *P. Lupus*, quàm *Luthero* de Sacra Synodo Tridentina loquenti (quod an prudenter dictum ſit cordatus Lector judicet) quid opponet adversùs Auctoritatem *Flodoardi*, qui eam non ſemel aſſerit conſuetudinem Regni, juſque Regum Chriſtianiſſimorum in *Hiſtoria Eccleſiæ Remenſis*, lib. 1. cap. 20. *Temporibus*, inquit, *Chilperici Francorum Regis extitiſſe fertur Moderamnus Redonenſis Eccleſiæ Præſul, qui per licentiam prædicti Regis limina Sancti Petri adire diſponens, divertit in Monaſterium B. Remigii*. Et *Lib.II. Cap.XVIII.* de *Vulfario* Epiſcopo Remenſi, qui *Karolo Magno* imperante, illam Eccleſiam rexit, ita ſcribit: *Eundi denique Romam cauſa orationis ad S. Petrum licentiam ab Imperatore ſe accepiſſe in quadam ſuâ deſignat Epiſtolâ; ſed utrùm ierit, certum non habemus.* Et Lib. IV. Cap. IV. *Fulconem* Remenſem Archiepiſcopum a *Stephano VII.* Romam vocatum ad Synodum, reſpondiſſe refert, ſe pariturum, *Si aliqua Regno quies conceſſa fuerit, & ab Odone Rege licentiam impetrare valuerit.*

Ejuſdem teſtis eſt diſciplinæ *Philippus Auguſtus* Rex Francorum in Epiſtolâ ad *Lucium III.* Pontificem Maximum, quam ejus nomine ſcripſit *Stephanus Abbas Sanctæ Genovefæ*, & Tornacenſis poſtea Epiſcopus. *Conturbant*, inquit, *& reſpondeant priſcis diebus hodierna tempora, Pater, ut nec Regnum Sacerdotio, nec Sacerdotium deſit Regno. Impugnant adoleſcentiam noſtram, & auſpicia Regni noſtri perturbare contendunt Potentes, & qui multiplici ex cauſa fidem nobis debuerant, infideles adverſarii, quorum improbitate compellimur & conſilia nova quærere, & auxilia corrogare. Adſiſtit nobis ſuper omnes amicos & fideles noſtros chariſſimus avunculus noſter Vuillelmus Remenſis Archiepiſcopus, in conſiliis noſtris oculus vigilans, in negotiis dextera manus. Eum vel ad tempus recedere a nobis, ſuccedere eſt hoſtibus noſtris. Vocaſtis eum, Pater, ſicut audivimus, & ut præſentiam ſuam Vobis exhibeat, ſacris apicibus veſtris invitaſtis. Paratus erat parere, & apparere Vobis, peccato ariolandi ſimulacbrum inobedientiæ comparans, & voluntatem non acquieſcendi vobis tamquam ſcelus idololatriæ deteſtans. In articulo ſummæ neceſſitatis noſtræ, confidentes de præcipua dilectione veſtra, retinuimus eum, clavum in oculis hoſtium, & in lateribus eorum lanceam, ſine ipſo fieri nihil æſtimantes, ſive de pace, ſive de bello cum hoſtibus ſit agendum ... Gratum ſit Vobis Pater, quòd in tanto diſcrimine Regni, tantum Amicum noſtrum retinuimus, cujus præſentia nobis eſt neceſſaria, & abſentia perdamnoſa: & quoniam magnum, & cordi noſtro profundè infixum eſt negotium, mittimus ad vos familiarem noſtrum Stephanum Abbatem Sanctæ Genovefæ, diſcretum & fidelem Regno, quem loco noſtro benignè ſuſcipite, & ei tamquam nobis in his quæ ex parte noſtra vobis dixerit, indubitanter fidem adhibete.* Ex quibus Conſtat 1. Juris eſſe Romani Pontificis, Gallicanos, ut quoſvis aliarum Eccleſiarum Epiſcopos Romam vocare, cùm id poſtulant Eccleſiæ negotia, & ipſos ad parendum Sedis Apoſtolicæ mandatis paratiſſimos eſſe debere. Secundò, officii ipſorum eſſe ut rem cum Rege Chriſtianiſſimo communicent, & ab ejus Majeſtate, cui fidelitatis Sacramento ſunt adſtricti, licentiam exeundi e Regno poſtulent. Tertiò, Regem ipſos Jure detinere non poſſe ac prohibere ne Summo Pontifici pareant, niſi graviſſima Regni negotia, neceſſitas, aut utilitas Regia ipſos in Regno retinere compellant. Quartò eo in caſu pietatis eſſe Regiæ ut rationes illas Summo Pontifici generatim ſaltem exponat, quas Vicarius Chriſti æqui bonique ducet.

Eodem modo ſe geſſit idem Rex *Philippus* ad eumdem Pontificem ſcribens pro Turonenſi Archiepiſcopo, quem ille Romam vocaverat, de cauſa Dolenſis Archiepiſcopatûs noviter erecti ſeu potiùs confirmati reſponſurum. ,, Chariſſimum, *in-*
,, *quit*, ac fidelem noſtrum Turonenſem Archie-
,, piſcopum ſuggeſtione quorumdam, & favore
,, infra breviſſimi temporis anguſtias vocaſtis, ut
,, de cauſa, quæ magis noſtra eſt quàm ſua re-
,, ſpondeat, & Statum Coronæ noſtræ in ancipiti
,, ſtatera ponat, periculoſum ſanè & ignominio-
,, ſum nobis & poſteris qui ſuccedent. Proinde San-
,, ctitati veſtræ preces ex toto corde prodeuntes
,, fundimus, ut intuitu Dei & pacis Regni Fran-
,, corum, quæ in hoc articulo, ſi proceſſerit, pe-
,, ritura eſt, a cauſa iſta penitus deſiſtatis ....
,, Quòd ſi fortè, quod non credimus, inexora-
,, bilem Vos invenerimus, uſque ad congruum
,, tempus, quo Dominus pacem & quietem Regno
,, noſtro dare voluerit, Archiepiſcopo noſtro Tu-
,, ronenſi dilationes indulgeat Benignitas veſtra,
,, quoniam propter neceſſarias Regno noſtro cau-

,, ſas eum retinuimus. Primò propter difficillimam
,, quam cum Comite Flandriæ guerram habemus.
,, Secundò propter motus pluſquam civiles qui
,, in Provincia Britanniæ inſurgunt inter Prin-
,, cipes ejuſdem Provinciæ, & Regis Anglorum
,, filios. Tertiò propter proximum Colloquii ter-
,, minum, quod cum Imperatore poſt Paſcha, Deo
,, volente, ſumus habituri, in quibus omnibus,
,, ipſius Archiepiſcopi induſtria, præſentia, con-
,, ſilio & auxilio indigemus. Sciat autem Pater-
,, nitas veſtra, quoniam in generali Conventu no-
,, ſtro, quem in initio Quadrageſimæ propter
,, hanc cauſam & alias Regni neceſſitates Pariſiis
,, convocavimus, conſilio Archiepiſcoporum, &
,, Epiſcoporum, ac Baronum noſtrorum, prædi-
,, ctum Archiepiſcopum ab incœpto itinere reti-
,, nuimus, utpote neceſſarium nobis, & utilem
,, rebus incœptis, & per Dei gratiam ad hono-
,, rem Regni noſtri peragendis. Ex quibus rurſus patet jus Romani Pontificis, & Regis Chriſtianiſſimi: Illius quidem ut Epiſcopos Romam vocet pro Eccleſiaſticis negotiis; hujus verò ut illos retineat, ſi *neceſſaria Regni cauſa* id poſtulent, rationes ſuas eum reverentia debita Romano Pontifici exponendo, & Epiſcoporum moram apud ejus Sanctitatem excuſando. Quas rationes, cùm juſtæ ſint, gratas habet Chriſti Vicarius, nec ægrè fert ſuis mandatis non fuiſſe obtemperatum, quia dilata eſt potiùs obedientia, quàm negata; & ut differretur, contumacia non fecit, ſed neceſſitas compulit. Ejuſdem ſunt teſtes Diſciplinæ Gallicani Epiſcopi ad Bonifacium VIII. ſcribentes, a quo Romam vocati fuerant: ,, Eidem, inquiunt,
,, Domino noſtro Regi humiliter ſupplicantes, ut
,, cùm Apoſtolicæ Sanctitati ad obedientiam te-
,, neamur, ad Beatitudinis veſtræ pedes, juxta
,, præmiſſæ vocationis veſtræ tenorem, permitteret
,, nos transferre. Ex parte cujus, & Baronum
,, eſt ſecuta reſponſio; Quòd nos nullo modo abi-
,, re permitterent: Regnum ſic periculosè, ſic
,, deformiter, ſic irreparabiliter vacuari, quin
,, potiùs exhauriri totaliter, nullatenus ſuſtine-
,, rent.

Canon porro Synodi Octavæ, cujus occaſione hæc adversùs *P. Lupum* obſervavimus, non morem legitimum poſtulandi licentiam a Principe, cùm ad Apoſtolicum Præſulem ire neceſſe eſt, improbat; ſed inanes Metropolitanorum quorumdam excuſationes, qui auctoritate & gratia quâ valebant apud Regem abutebantur, ut ſuæ profectioni Regis mandatis opponi impedimentum obtinerent, cùm a ſuo Patriarcha vocabantur, vel ſe detineri mentiebantur, ut inobedientiam excuſarent. *Sed quoniam*, inquit, *ſunt quidam Metropolitanorum qui ne ſecundum vocationem Apoſtolici Præſulis occurrant, a mundi Principibus ſe detineri ſine ratione cauſantur, placuit talem excuſationem omnimodis eſſe invalidam...... Licèt tale impedimentum & fictam prohibitionem Metropolitanorum ſuggeſtione diverſis modis fieri didicerimus.* Concilium quidem ſolam ægrotationem validam, aut Paganorum incurſum admittit velut legitimas excuſationis cauſas, quominus vocati a Patriarcha proficiſcantur Epiſcopi; ſed aliam quoque habuit pro legitima, habetque etiamnum Gallicana Eccleſia, Sede etiam Apoſtolica probante, ſcilicet detentionem Regis; cujus licentia neceſſaria eſt. Quoad hoc itaque & ſimilia Diſciplinæ & Politiæ Eccleſiaſticæ capita, Synodi Epheſinæ Regula obſervator in Decreto de Eccleſia Cypriorum: *Placuit Sanctæ & Oecumenicæ Synodo, ut unicuique Provinciæ pura & inviolata, quæ jam inde ab initio habuit, ſua jura ſerventur, juxta veterem conſuetudinem... ne Patrum Canones prætereantur, neve ſub Sacerdotii prætextu mundanæ Poteſtatis faſtus irrepat, ne clam paulatim libertas amittatur, quam nobis donavit Sanguine ſuo Dominus noſter Jeſus Chriſtus omnium hominum liberator.* Sed hac de re impræſentiarum pluſquam ſatis ad repellendos *P. Lupi*, viri alioquin eruditi, in doctiſſimos Gallicanæ Eccleſiæ Præſules inſultus. Nunc eò unde digreſſa eſt revertatur oratio.

Eccleſiæ poſſeſſio tricennali præſcriptione firmatur.

Canon decimus-octavus Synodi VIII. res & Privilegia Eccleſiæ triginta annorum poſſeſſione adversùs quoſvis impugnatores ſecura fore conſtituit. Eoſque ut ſacrilegos percellit anathemate, donec ſe emendaverint, & res vel Privilegia hujuſmodi reſtituerint.

Canon decimus nonus prohibet ne Metropolitani ſub Viſitationis fuco Suffraganeorum ſuorum Eccleſias adeant, ipſiſque ſint oneri. *Si enim unumquemque Epiſcopum Eccleſiæ propriæ rebus cum multa parcitate uti, & nullatenus in proprias utilitates importunè ac ſine ratione diſpendere vel conſumere reditus Eccleſiaſticos ſacri Canones decernunt:* Multò majoris impietatis reus eſt, *qui aliis Epiſcopis commiſſas Eccleſias gravare, & per hoc in ſacrilegii crimen incidere non formidat.* Illam autem avaritiam ſacrilegam vocant Octavæ Synodi Patres, quia reditus Eccleſiarum ſunt *alimenta pauperum*. Qui hunc violaverit Canonem, ſecundùm avaritiæ & injuſtitiæ ſuæ modum etiam depoſitione aut ſequeſtratione a Patriarcha plectitor.

Canon vigeſimus perſtringit Epiſcopos qui Eccleſiæ bona in emphyteoſim aut precariam datâ eripiebant iis quibus tradita erant, occaſione quaſi ruptæ fidei circa penſionis pactum. Id fieri vetat Synodus, niſi priùs denuntiatum fuerit illi qui emphyteoſim contraxit, ipſum a locis, quæ tenet, propellendum, niſi ſolverit uſque ad tres annos deſtinatum tributum cenſus. Porro ſi non impleverit conditionem, convenietur coram Præpoſitis urbis, vel regionis; probatoque ejus contemptu, Eccleſia illorum Sententia & Judicio bona propria in poſſeſſionem recipiet. Ratio hujus prohibitionis eſt, ſuſpicio turpis lucri & avaritiæ, a qua Sacerdotes penitus alieni eſſe debent. Iſtius Canonis tranſgreſſorem ad tempus ſequeſtrari Synodus edicit, & reddere loca quæ per vim abſtulit ab eis qui bona fide cum Eccleſia contraxerant; & etiam deponi, ſi pertinax in contentione & contumax fuerit.

Canon vigeſimus primus anathemate plectit ſæculi Principes aut quoſvis Proceres vel Magnates, qui reverentiam & honorem Patriarchis, Romano, Conſtantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, Hieroſolymitano, debitum violaverint, ſed præcipuè eos qui injuriam Sedi *S. Petri* Apoſtolorum Principis intulerint, ſicut *Dioſcorus* & *Photius* fecere: vel qui Patriarcharum aliquem, & præſertim Romanum Pontificem, e ſuo Throno exturbare moliti fuerint: aut fictis criminibus, famoſis libellis, prædatoriis Synodis inceſſere auſi fuerint. *Porro ſi Synodus Univerſalis fuerit congregata, & facta fuerit etiam de Sancta Romanorum Eccleſia quævis ambiguitas & controverſia, oportet venerabiliter, & cum convenienti reverentia de propoſita quæſtione ſciſcitari, & ſolutionem accipere, aut profectum facere; non tamen audacter Sententiam dicere contra Summos Senioris Romæ Pontifices.*

Cavet ne Synodus, etiam Univerſalis, Sententiam in Romanum Pontificem audacter dicat.

Canon vigeſimus-ſecundus, Promotiones & Conſecrationes Epiſcoporum Comprovincialibus Epiſcopis aſſerit: vetat ne laïci Principes vel Potentes electioni Patriarchæ, Metropolitani, aut cujuſvis Epiſcopi ſe immiſceant. Quiſquis autem ſæcularium Principum vel potentum adversùs Canonicam electionem Eccleſiaſtici Ordinis agere tentaverit, anathema eſto. Cooperari tamen ſacris electionibus poſſunt, ſi ab Eccleſia invitentur,

Epiſcoporum electionum libertas.

loquit

ioquit ſancta Synodus. Poſſunt etiam Principes Epiſcopos nominare, ſi id juris ipſis contulerit Eccleſia. Electionum libertatem ubique reſtitui voluit Octava Synodus: non tamen conſenſûs Regii oeceſſitatem in Gallicana Eccleſia eacluſit. Hinc *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus in Epiſtolâ ad *Hugonem* Lugdunenſem Primatem ſcribit: *Reges Apoſtolira auctoritate a conceſſione Epiſcopatuum probibitos minimè videmus. Legimus enim ſanctæ recordationis Summos Pontifices aliquando apud Reges pro Electis Eccleſiarum, ut eis ab ipſis Regibus concederentur Epiſcopatus, ad quos electi erant, intereeſſiſſe; aliquorum, quia conceſſiones Regum needum conſecuti fuerunt, conſecrationes diſtuliſſe. Quorum exempla ſuppoſuiſſemus, niſi prolixitatem Epiſtolæ vitaſſemus. Dominus quoque Papa Urbanus * Reges tantùm a corporali Inveſtitura exeludit, quantùm intellexìmus, non ab electione, in quantùm ſunt Caput populi, vel conceſſione: Quamvis Octava Synodus ſolùm probibeat eos intereſſe electioni, non conceſſioni.* Epiſcopatus conceſſio eſt conſenſus datus electioni, ſeu perſonæ electæ approbatio, & Inveſtitura ſeu traditio bonorum & feudorum, quæ Eccleſia poſſidet maximam partem ex Regum beneficiis. Id per conceſſionem Epiſcopatus *Ivonem* ſignificaſſe conſtat ex illius Epiſtolâ ad *Paſchalem II.* pro *Gualone* Electo Eccleſiæ Bellovacenſis. *Rex*, inquit, *non vult electioni aſſenſum præbere, nec Electo bona Epiſcopalia dimittere.*

Epiſt. LX.

Urbanus II.

Presbyterorum & Diaconorum Manſio in Eccleſiis pro quibus ſunt ordinati.

Canon vicesimus-tertius ſub pœna ſegregationis probibet Epiſcopis ne alienæ Eccleſiæ poſſeſſiones invadant, conferant, aut locent; aut in alienis Eccleſiis Presbyteros aut Clericos conſtituant abſque voluntate Epiſcopi cui ſunt ſubditæ. Vetat etiam Presbyteris & Diaconis, ne ſacris operentur in Eccleſiis in quibus ab initio ſortem minimè conſecuti ſunt, ſive pro quibus non ſunt ordinati. Qui ſecus fecerint, ſegregantor, donec ad propriam redeant Eccleſiam; ſi ſegregationem contempſerint, ab omni gradu & honore ſacro dejiciuntor.

Canon vicesimus-quartus caſtigat Metropolitanorum quorumdam negligentiam, & deſidiam, qui curis ſæcularibus impliciti, ſubditos ſibi Epiſcopos per vices vocabant ad Metropolitanam Eccleſiam, eoſque Epiſcopalia ibi Miniſteria obire cogebant, propriis etiam ſtipendiis, iiſque velut Clericis utebantur. Id *Satanica jactantia, & ſuperbia* arguit ſancta Synodus, & Metropolitas qui non per ſe, ſed per Suffraganeos Epiſcopos debita Miniſteria in propria civitate impleverint, a Patriarcha plecti jubet, ac niſi emendentur, deponi.

Canon vicesimus-quintus Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, etiam a *Methodio* & *Ignatio* ordinatos, qui *Photio* pertinaciter adhærebant, depoſitos declarat abſque ulla ſpe reſtitutionis.

Canon vigesimus-ſextus Clericis a propriis Epiſcopis depoſitis vel injuriam paſſis, ad Metropolitam: Epiſcopis a Metropolita injuſtè exceptis, ad Patriarcham appellandi liberam facit poteſtatem.

Monachi ad Epiſcopatum promoti Monaſticam veſtem exuere non debent.

Canon vicesimus-ſeptimus vetat ne Epiſcopi, quibus Pallii uſus conceſſus eſt, eo utantur extra tempora & loca per ſacros Canones conſtituta. Vetat etiam ne Monachi ad Epiſcopatum aſſumpti Monaſticam veſtem exuant ex ſuperbia & faſtu, *Ne per hoc inveniantur propriorum tranſgreſſores pactorum.* Qui ſecus fecerint, aut corriguntor, aut a proprio Patriarcha deponuntor.

Definitio Synodi.

His Canonibus Actione X. conditis ac promulgatis, lecta eſt in eodem Conſeſſu Definitio Synodi, in qua omnibus hæreſibus quæ hocuſque emerſerant, & a præcedentibus Conciliis fuerant proſcriptæ, anathemate percuſſis, *Photii* damnatio confirmata eſt, necnon eorum qui ipſi pertinaciter adhæſerunt. Poſt hæc, *Baſilius* Imperator exploravit an omnes Synodi Definitioni ac Decretis aſſenſum præberent. Conclamarunt univerſi: *Omnes ita ſapimus, omnes ita prædicamus, omnes concurrentes & conſentientes promptè ſubſcribimus. Hoc eſt veritatis Judicium, hoc juſtitiæ Decretum, hæc eſt Canonum expoſitio, hæc Eccleſiaſticæ Ordinationis defenſio.* Tum lecta eſt Imperatoris gratiarum actio cum adhortatione graviſſima tum ad Epiſcopos, cùm ad Laïcos. Decretum deinde eſt, Acta ſingulorum ſubſcriptionibus eſſe munienda, ſecundùm Synodicam conſequentiam. Et primus quidem ſubſcribendi locus Imperatori delatus eſt a Synodo, honoris gratia. At ipſe pietatis ac Regiæ humilitatis argumentum dedit, ſibi quidem in animo fuiſſe aſſerens, ut poſt omnes Epiſcopos ſubſcriberet, exemplo *Conſtantini Magni, Theodoſii*, ac *Marciani*: verùm ſe ſubſcripturum poſt Legatos Sedis Apoſtolicæ & aliorum Patriarcharum, quandoquidem ita placeret Patribus. Primo itaque loco ſubſcripſere Legati Romani Pontificis: ſecundùm hos *Ignatius* Patriarcha Conſtantinopolitanus: tum aliorum Patriarcharum Vicarii: poſt ipſos *Baſilius Auguſtus*: Epiſcopi denique CI. Obſervandum eſt accuratè ſubſcriptionum diſcrimen. Legati Sedis Apoſtolicæ ſubſcribunt hoc tenore. *Ego..... locum obtinens Domini mei Hadriani Summi Pontificis & Univerſalis Papæ, omnia quæ ſuperiùs leguntur, huic Sanctæ & Univerſali Synodo præſidens, uſque ad voluntatem ejuſdem eximii Præſulis promulgavi, & manu propria ſubſcripſi.* Vicarii Orientalium Sedium ita ſubſcribunt: *Ego... Sanctam hanc & Univerſalem Synodum ſuſcipiens, & omnibus quæ ab ea judicata & ſcripta ſunt, concordans & definiens ſubſcripſi.* Imperatores verò non utuntur voce Definitionis, quam Epiſcoporum propriam noverant, ſed verbis ſolam exprimentibus venerationem & conſenſum. *Baſilius, Conſtantinus, & Leo perpetui Auguſti, in Chriſto Dei fideles Principes Romanorum & Magni Imperatores, Sanctam hanc & Univerſalem Synodum ſuſcipientes, & omnibus quæ ab ipſa definita & ſcripta ſunt, concordantes, ſubſcripſimus.* Rationem hujus clauſulæ, quam Sedis Apoſtolicæ Legati in ſubſcriptione ſua appoſuere *Uſque ad voluntatem ejuſdem eximii Præſulis* affert *Bibliothecarius* in Vita *Hadriani II.* his verbis: *Denique geſtis ſalubriter omnibus, quæ in decem Seſſionibus Synodi textus complectitur, Legati Sanctæ Romanæ Eccleſiæ textum Synodi, ne quid Græca levitas falſum in eam congeſſerit, Anaſtaſio Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Bibliothecario [qui tunc temporis pro cauſa Ludovici Sereniſſimi noſtri Auguſti cum Suppone Archiminiſtro poſt eos Conſtantinopolim, divina ut creditur, diſpenſatione pervenerat] ſubtiliter inquirendam, antequam ſubſcriberent, committunt. A quo, quia in utriſque linguis eloquentiſſimus exiſtebat, ſtudioſiſſimè perſcrutante, omne quod ad laudem Sereniſſimi noſtri Cæſaris Sanctiſſimus Dominus Hadrianus Pontifex in Epiſtolâ ſui Deceſſoris, Arſenio Epiſcopo imminente, adjecerat, reſeratum inveniunt. Quapropter Epiſtolam Sedis Apoſtolicæ fraudulenter corroſam, Summis clamoribus conqueruntur, fatentes ſe nullo modo Synodalibus Actionibus ſubſcripturos, niſi totius Epiſtolæ integritas geſtis Synodicis jungeretur. Hoc modo Romanis certantibus, Græcis verò, non eſſe in Synodo de laude Imperatoris, ſed de ſolius Dei tractandum, altiſonè reſpondentibus: Tandem ad hoc uſque perventum eſt, ut interpoſita conditione voluntatis Apoſtolicæ, diffinitis ſententiis minùs finitè ſubſcriberent, ita legentes: Ego illic vices agens Domini mei Sanctiſſimi & univerſalis Hadriani Pa-*

Subſcriptiones.

pa in hac Sancta Synodo, præſident, uſque ad voluntatem ejuſdem eximii Præſulis, ad omnia, ut ſuperius legitur, conſenſi, & manu propria ſubſcripſi. Teſtatur *Nicetas* in Vita *S. Ignatii*. Patres Octavæ Synodi Oecumenicæ ſubſcripſiſſe depoſitioni Photii, *calamus, non modo atramento, ſed ipſo Salvatoris Sanguine tinctis*.

Epiſtola Encyclica. Demum ſcripſit Sancta Synodus Epiſtolam Encyclicam ad Epiſcopos & univerſos Chriſti Fideles, in qua recenſentur quæ ab initio geſta ſunt in cauſa *Photii* ante Concilium, ſive ſub *Nicolai I.* ſive ſub *Hadriani II.* Pontificatu, & quæ contra eumdem in Synodo Oecumenica judicata ſunt. Enumeratis autem ejus facinoribus, ſic concludit: *Propter hæc ergo cuncta nolentem intelligere ut bene ageret, neque obedientiam præeligentem, neque confitentem peccatum ſuum & iniquiſſimum Præſulatum, ſed inobedientem & reſiſtentem Sanctæ huic & Univerſali Synodo, repulimus, & anathematizavimus, atque a tota Catholica & Apoſtolica Eccleſia fecimus alienum per datam nobis poteſtatem in Spiritu Sancto a primo & Magno Pontifice noſtro & liberatore & Salvatore cunctorum.*

Patres Synodi confirmationem a Romano Pontifice rogant. Dedit etiam Sancta Synodus Epiſtolam ad *Hadrianum II.* Pontificem Maximum, Concilii confirmationem ab ejus Beatitudine rogans his verbis: *Igitur libenter oppidò & gratanter imitatrice Dei Sanctitate veſtra omnium noſtrum Conventum, & Univerſalis hujus atque Catholicæ Synodi conſenſum & conſonantiam recipiente, prædica eam magis ac veluti propriam, & ſolicitudine confirma evangelicis præceptionibus & admonitionibus veſtris, ut per ſapientiſſimum Magiſterium veſtrum etiam aliis univerſis Eccleſiis perſonet & ſuſcipiatur veritatis verbum, & juſtitiæ Decretum.*

Synodus Oecumenica diſpenſationes a Romano Pontifice rogat. Scripſerunt etiam ad eumdem Pontificem *Baſilius Auguſtus* & *Ignatius* Patriarcha, ejus Sanctitatem rogantes ut de Lectoribus plurimis ordinatis a *Photio* ſententiam diceret, de quibus non judicarat Synodus an a Sacerdotii ordinatione in perpetuum removendi eſſent, eiſve gratiam faceret ob Eccleſiæ neceſſitatem. Rogabant etiam ut cum *Theodoro* Metropolita Cariæ diſpenſaret, ei que reſtitueret Epiſcopatum; quia multa pro *Ignatio* paſſus fuerat, nec defecerat ad *Photium* niſi tormentis compulſus. Intercedebant denique pro *Paulo* Chartophylace, ut conceſſa ipſi venia, poſſet ad Epiſcopatum promoveri. Magnificum ſanè pro Romani Pontificis Primatu teſtimonium; quòd Synodus Oecumenica diſpenſationes a Summo Pontifice roget, eique, non aliis Patriarchis poteſtatem a Chriſto concreditam agnoſcat temperandi ſeveritatem Canonum, qui ab Eccleſia recepti ſunt univerſa.

§. XXIII.

Græci Bulgarorum Diœceſim in Conſtantinopolitani Patriarchæ ditionem transferibere temerè tentarunt.

Solidum Illyricum ad Patriarchatum Occidentis pertinuiſſe nemo neſcit. Quinque illic præcipuæ fuerunt Provinciæ, Dacia ſcilicet Mediterranea, Dacia Ripenſis, Prævalis, Dardania, ac Myſia ſuperior. Iſtarum Eccleſias Provinciarum a Romanæ Sedis Patriarchico Principatu per vim avulſerat *Leo Iſaurus*. Illas poſtmodum Provincias Bulgari occuparunt. At cùm fuiſſent ad fidem converſi a Romanæ Eccleſiæ Concionatoribus & Legatis illuc a *Nicolao I.* Pontifice directis, illi ſeſe Eccleſiaſque ſuas ſubjecere. Id Græcis fuit invidiæ in Romanam Sedem incentivum, quod in apertum erupit, diebus aliquot poſt Synodum Octavam. Excepti quippe ſunt a *Baſilio* Imperatore coram Legatis Apoſtolicis & Vicariis Orientalium Sedium, Oratores *Michaëlis* Regis Bulgarorum eo fine miſſi, ut habita cum Patriarcharum omnium Legatis, & *Ignatio* Conſtantinopolitano Collatione, ſcirent cujus Patriarchæ ditioni ſubeſſe Bulgaria deberet. Contentionis progreſſum & exitum deſcribit accuratè *Bibliothecarius* in Vita *Hadriani ſecundi*. Quæſtionem Oratores Bulgari propoſuere his verbis: *Uſque hodie Pagani fuimus, & nuper ad gratiam Chriſtianitatis acceſſimus. Ideoque ne aliquo errare videamur, cui Eccleſiæ ſubdi debeamus, a vobis, qui vices Summorum Patriarcharum geritis, noſſe deſideramus.* Sedis Apoſtolicæ Legati reſponderunt: *Sancta Romana Eccleſia, cui per te, o Petre, tunc Senior Beato Apoſtolorum Principi Petro cum omni gentis ſuæ Regno ſe tradidit, a cujus Succeſſore, videlicet egregio Papa Nicolao & præcepta vivendi, & Epiſcopos ac Presbyteros ſuſcipere meruit, vos & pertinuiſſe, & pertinere debere, etiam in eo monſtratis, quòd poſtulatos noſtros Sacerdotes & ſuſcepiſtis, & hactenus veneratione congrua retinetis.* Inſtiterunt Bulgarorum Legati, rogantes ut in præſentia diffiniretur, an Romanæ potiùs quàm Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ ſubjici deberent: Legati Sedis Apoſtolicæ reſponderunt: *Propter quæ Nos Sancta Sedes Apoſtolica cum Orientalibus diffinienda mandaverat, Domino juvante finivimus: de cauſa autem veſtra ſecus quàm diffinita eſt finienda, quia nihil in mandatis accepimus, nihil vel diffinimus, vel in præjudicium Sanctæ Romanæ Eccleſiæ diffiniendum cenſemus. Quinimo, quia omnis veſtra Patria noſtris Sacerdotibus plena eſt, nulli vos niſi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ pertinere debere, diffinitivâ Sententiâ, quantùm in nobis eſt, promulgamus.*

Præſumptum jus ſuum in Bulgarorum Eccleſias his argumentis Græci tuebantur. Primò quòd Bulgari cùm Provincias illas a Græcorum poteſtate armis eviciſſent, non Latinos ibi, ſed Græcos Sacerdotes invenerunt: quod argumento videbatur eſſe, illius Diœceſeos Ordinationes ad Conſtantinopolitanum ſpectaſſe Patriarcham. Secundò quòd illæ Provinciæ de quibus erat controverſia, Orientis Imperatori ſemper paruiſſent, adeoque & Conſtantinopolitano Patriarchæ deberent ſubjici.

Has rationes haud difficili negotio diluerunt Legati Apoſtolici. Ad primam ita reſponderunt: *A Græcis Sacerdotibus argumentum ſumere non debetis; quia linguarum diverſitas Eccleſiaſticum Ordinem non confundit. Nam Sedes Apoſtolica, cum ipſa Latina ſit, in multis tamen locis pro ratione patriæ Græcos Sacerdotes & ſemper & nunc uſque conſtituens, Privilegii ſui detrimenta ſentire nec debuit, nec debet.*

Ad alteram ita reſponderunt: *Sicut Bulgariæ nobis diverſo* (id eſt, multiplici) *modo Ordinationem pertinere dicentes, mendacium non loquimur: ita eamdem Bulgariam, ex Græcorum Regno fuiſſe, numquam negamus. Sed intueri vos decet, quia aliud ordinant jura Sedium, aliud patiuntur diviſiones Regnorum. Nos de diviſione Regnorum non agimus, ſed de diviſione Sedium loquimur.*

Profligatis adverſariorum rationibus, Legati Apoſtolici Romanæ Sedis in Bulgariam jura tribus argumentis probarunt. Primum ita procedebat: *Sedes Apoſtolica, juxta quod Decretalibus SS. Romanorum Præſulum docere poteritis, utramque Epirum, novam videlicet veteremque, totamque Theſſaliam, atque Dardaniam, in qua & Dardania civitas hodie demonſtratur, cujus nunc patria ab his Bulgaris Bulgaria nuncupatur, antiquitus canonicè ordinavit & obtinuit. Ac per hoc Ordina-*

Digitized by Google

nationem, quam tunc Paganorum Bulgarorum irruptione amiſerat, non a Conſtantinopolitana Eccleſia modò [ut fingitur] abſtulit; ſed ab his factis ipſa Chriſtianis recepit.

Alterum argumentum erat hujuſmodi: *Bulgaros, qui jure gentili ſibi patriam ſubjugantes, eam per tot annos extinent, quod cœperunt, Sedis Apoſtolica patrocinio ordinationique ſeſe ſpecialiter committentes, nobis debent, nec immeritò ſubjici, quos ultronea voluntate Magiſtros elegere.*

Tertium argumentum his verbis conceptum erat: *Bulgaros Sancta Sedes Apoſtolica juſſu quondam Sanctiſſimi Papa Domini Nicolai, tam per aliquot noſtrûm qui hìc ſumus, & illic multas Eccleſias dedicantes, Sacerdotes creavimus: quàm per Paulum, Dominicum, Leopardum, ac Formoſum venerabiles Epiſcopos, ſed & Grimoaldum Coëpiſcopum noſtrum, quem hactenus ipſi Bulgares cum multis noſtris Sacerdotibus in conſpectu noſtro habere ſe faſſi ſunt, a diverſis erroribus ad Catholica Fidei veritatem, multo ſudore, gratia Chriſti praduce, ecce ultra triennium tenuit, tenet, ordinat, ac diſponit: Ideoque conſequens non eſt, ut ſine conſcientia Romani Summi Pontificis, Eccleſia Romana, de quibus praſentialiter veſtita cernitur, ſpolietur.*

His adductis rationibus, Legati Sedia Apoſtolicæ Græcos hac in cauſa Judices recuſarunt; immo nec ſibi licitum eſſe hanc ditimere controverſiam, palam ſunt conteſtati, his verbis Orientalium Patriarcharum allocuti Vicarios. *Sancta Sedes Apoſtolica vos, quia caterum inferiores eſtis, ſuper cauſa ſua Judices nec elegit, nec per nos eleget, utpote qua de omni Eccleſia ſola ſpecialiter fas habeat judicandi. Sed neque nobis de hac cauſa ſententiam proferre commiſit. Quapropter quod ab ea faciendum non accepimus, ejus cognitionis Judicium ei, qui librorum multiplicitate ad defenſionem ſui multa proferre pravalet, ex integro reſervamus. A qua omnis veſtra ſententia tanta facilitate deſpicitur, quanta levitate profertur.*

Adversùs hæc Orientalium Patriarchatum Vicarii excepere: *Satis indecens eſt, ut vos qui Gracorum Imperium detrectantes, Francorum fœderibus inharetis, in Regno veſtri Principis ordinandi jura ſervetis. Quapropter Bulgarum Patriam ex Gracorum poteſtate dudum fuiſſe, & Gracos Sacerdotes habuiſſe comperimus Sancta Eccleſia Conſtantinopolitana: a qua quia per Paganiſmum receſſerat, nunc per Chriſtianiſmum reſtitui judicamus.*

Temerario ac iniquo Vicariorum Orientalium Judicio Sedis Apoſtolicæ Legati interceſſere his verbis: *Sententiam quam non electi, neque admiſſi, ſive timore, ſive gratiâ, vel quicquid illud eſt modò pracipitaſtis potiùs quàm protuliſtis, auctoritate Sancti Spiritus, uſque ad Diffinitionem Sancta Sedis Apoſtolica, omnino reſcindimus: ita ut nullo modo vel nomen habere Sententia mereatur. Teque adjuramus, Patriarcha Ignati, auctoritate SS. Apoſtolorum Principum, coram Deo, ſuiſque Angelis, omnibuſque praſentibus, ut ſecundùm hanc Epiſtolam Sanctiſſimi Reſtitutoris tui Domini Hadriani Summi Pontificis, quam tibi ecce offerimus, Induſtriam tuam ab omni Bulgaria Ordinatione immunem, nullum tuorum illuc mittendo cuſtodias, ne Sancta Sedes Apoſtolica, qua tibi tua reſtituit, per te ſua perdere videatur. Quin potiùs ſi, quod non credimus, juſtam te habere querimoniam aſtimas, Sancta Romana Eccleſia reſtitutrici tua ſolemniter ſuggerere non omittas.* Hæc refert laudatus Bibliothecarius in Vita *Hadriani II.*

De eadem controverſia legendus *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Præfactione VIII. Synodi, ubi narrat *Michaëlem* Regem Bulgarorum cum gente ſua fidem ſuſcepiſſe & baptizatum fuiſſe hominis Romani, *Pauli* ſcilicet Preſbyteri miniſterio: & poſt cùm *S. Petri* meritis & interceſſione, quem conſtitutus in anguſtiis Patronum & auxiliatorem invocaverat, ſalutem & victoriam eſſet conſecutus, Oratores ad Sedem Apoſtolicam miſiſſe, cui *Nicolaus I.* præſidebat, ab eoque poſtulaſſe idoneos Inſtitutores cùm in Fide, tum in Chriſtiana Diſciplina. Miſſos a Pontifice *Paulum* Populonienſem, & *Formoſum* Portuenſem, *Sancta Converſationis Antiſtites*, qui rem Chriſtianam ibi mirificè propagarunt. Tantam fuiſſe *Michaëlis* Regis pietatem, erga *S. Petrum* venerationem tantam, ut capillis ſuis manu propria in ſubjectionis & obſequii argumentum attonſis, Romanæ Sedi ſe ſuoſque in manus Legatorum Apoſtolicorum tradiderit, dicens: *Omnes Primates, & cuncti populi Bulgarorum terra cognoſcant, ab hodierno die me ſervum fore, poſt Deum, B. Petri, & ejus Vicarii.* Addit *Anaſtaſius*, Græcos variis artibus, muneribuſque, Regis *Michaëlis* tentaſſe conſtantiam, eum ut a Romani *Patriarchatus* obedientia cum tota gente divellerent: illum verò columnæ inſtar immobilem manſiſſe, donec eorumdem Græcorum fraude deceptus eſt, ſcribentium, controverſiam de Bulgarorum Diœceſi inter Sedis Romanæ Legatos & *Ignatium* Patriarcham fuiſſe canonicè ventilatam, & unà cum Orientalium Sedium Vicariis judicaſſe, Bulgarorum Diœceſim illi Eccleſiæ ſubjiciendam, cui ante Bulgarorum adventum paruerat. Addit rurſus *Anaſtaſius*, non eſſe omnino certum an Vicarii Orientales id decreverint, cùm Interpres illis datus ab Imperatore haud fideliter ipſorum verba, & Romanorum Legatorum reſponſa redderet, ſed prout jubebat Imperator. Bulgaris tamen Oratoribus Scriptum quoddam Græcis verbis exaratum datum eſſe, quod Sententiam a Vicariis Orientalibus, quaſi arbitris inter Sedis Romanæ Legatos & *Ignatium* Conſtantinopolitanum Patriarcham latam continebat. Legatos verò Apoſtolicos tam iniquo Judicio interceſſiſſe. Cæterùm hancce controverſiam peracta Synodo Octava agitatam fuiſſe monet eruditus Bibliothecarius, Græcam fidem ſuſpectam habens; ne quidquam de ſubjicienda Conſtantinopolitanæ Sedi Bulgarorum Diœceſi definitum ab Univerſali & Octava Synodo mentiantur, vel quid hujuſmodi in ejus Acta intrudant, quibus ſolemne eſt Concilia interpolare.

Ignatius Patriarcha oblatam a Legatis Apoſtolicis *Hadriani* Pontificis Epiſtolam cum veneratione ſuſcepit, eorum admonitioni reſpondens his verbis: *Abſit a me, ut ego his praſumptionibus contra decorem Sancta Sedis Apoſtolica implicer, qui nec ita juveniliter ago, ut mihi ſubripi valeat, nec ita ſeniliter deliro, ut quod in aliis reprehendere debeo, ipſe Omittam*, Ipſe nihilominus Bulgarorum Diœceſim jure Patriarchico regendam ſuſcepit, Romaniſque Presbyteris ejectis, Græcos illuc Preſbyteros miſit, gentique *Theophylactum* ordinavit Epiſcopum. Qua de re graviter expoſtulavit cum *Baſilio* Imperatore *Hadrianus II.* in Epiſtolâ ad ipſum datâ poſt Synodum. Ubi enim ipſum increpuit, quòd Legatus Apoſtolicos remiſiſſet omni deſtitutos præſidio, ex quo factum erat ut in manus Sclavorum pyratarum incidiſſent, qui illis omnia eripuerant, & inter alia Acta Synodi, & Libellos Orientalium Epiſcoporum ſubſcriptionibus munitos, clam ita jubente (ut ſuſpicio erat) ipſo Imperatore: hæc de uſurpata Bulgarorum Diœceſi ſubdit: „ Eſt præterea,
„ & aliud quod prima Pietatis veſtræ opera,
„ vel circa Sedem Apoſtolicam prioris benigni-
„ tatis indicia decoloraſſe convincitur, immo fun-
„ ditus deſtruxiſſe probatur; videlicet quia favo-
„ re veſtro Frater & Coëpiſcopus noſter Ignatius
„ in Bulgarorum regione conſecrare præſumpſit
„ An-

,, Antiſtitem, &c. Verumtamen ſaltem nunc jam ,, dictum Reverendiſſimum Præſulem ab illius re- ,, gionis diſpoſitione ſaluoribus monitis, quæſu- ,, mus, coërcete: alioquin nec ipſe canonicam ef- ,, fugiet ultionem: nec illi qui Præſulatus, vel ,, alterius officii ſibi nomen illic uſurpant, cum ,, excommunicatione, quâ jam tenentur adſtricti ,, etiam proprii gradus jactura carebunt.

Qui *Hadriano II.* ſucceſſit *Joannes VIII.* reſtitutionem Diœceſeos Bulgarorum Eccleſiæ Romanæ urſit vehementer, miſſis, ad nutum Imperatoris *Baſilii*, Conſtantinopolim Legatis, *Eugenio* Oſtienſi, & *Paulo* Anconitano Epiſcopis: quibus literas ad *Michaëlem* Regem Bulgarorum deferendas dedit, quibus ipſum adhortabatur ut relictis Græcis, ad Romanæ Eccleſiæ gremium rediret, eique immediatè ſe ſubjiceret, prout initio devoverat: alioquin periculum eſſe ne in errorem pertrahantur Bulgari. *Credimus autem*, inquit, *quòd jam vos non latent, numquam Apoſtolicam B. Petri Sedem ab aliis Sedibus reprehenſam, cùm ipſa alias omnes, & præcipuè Conſtantinopolitanam ſæpiſſimè reprehenderit, aut ab errore liberaverit, aut certè in his qui reſipiſcere noluerunt, Sententia ſua Judicio condemnaverit. Noli ergo ſequi Græcos, Fili Chariſſime, quia argumentis ſemper fallacibus ſtudent, ſemper doloſis intendunt verſutiis; ne fortè vobis, quod genti contigit Gothorum, contingat: quæ cùm a Paganorum errore caperet liberari, Chriſtique fidei ſociari, in Epiſcopum incidit formam pietatis habentem, virtutem autem ejus abnegantem: qui eos dum a Paganiſmo liberat, Arii blaſphemiis implicat.*

Epiſt. LXXV.

Epiſt. LXXVI.

Dedit & alias ad *Petrum* Comitem literas, qui Regis Bulgarorum Legationem apud Imperatorem *Baſilium* obierat, ut Regem conſiliis ſuis ad Romanæ Eccleſiæ gremium revocaret. ,, Hanc ita- ,, que fidem, *inquit*, ſuggere ſemper & ſuade ,, Pio Regi ſitire: hanc non alibi præcipuè quæ- ,, rere niſi Romæ, ubi plantata eſt & radicata a ,, B. Petro... Quoniam ſicut aqua numquam ,, poteſt alibi tam pura vel tam nitida reperiri ,, ſicut in Eccleſiæ noſtræ vivario, ubi eam non ,, tecta perſtillantia, quibus litigioſa mulier, id eſt, ,, hæretica pravitas comparatur; ſed ille cœlo- ,, rum Claviger ubertim & puriſſimè congregavit, ,, qui ex ipſo fonte vivo hanc cœlitus hauſit, & ,, limpidiſſimam conſervandam mandavit.

Epiſt. LXXVII.

Scripſit præterea graviſſimas acerrimaſque literas ad *Ignatium* Conſtantinopolitanum Patriarcham, quibus uſurpatam ab ipſo Bulgaricam Diœceſim repetebat, jubebatque ut quos ille, vel ejus Suffraganei genti conſecraverant illucque miſerant Sacerdotes, infra triginta dies revocaret, & niſi intra duoſmenſes pareret, excommunicationem illi minabatur: immo & exauctorationem, ſi contumax perſeveraret. ,, Nullus *inquit*, ignorat, re- ,, gionem Bulgarûm a ſanctæ memoriæ Damaſo ,, Papa & deinceps uſque ad Paganorum irruptio- ,, nem, a Sedis Apoſtolicæ Præſulibus quantùm ,, ad Eccleſiaſticæ proviſionis attinet Privilegium, ,, moderatam. Præſertim cum hoc nonnulla ſcri- ,, pta, ſed Præcipuè diverſorum Pontificum Ro- ,, manorum res geſtæ, quæ in archiviis antiqui- ,, tus noſtræ referuntur Eccleſiæ clariùs atteſten- ,, tur. De his autem quæ bellica clades & gra- ,, viſſimi hoſtilitatis incurſus intuliſſe noſcuntur, ,, nil præſtantius ſentiendum eſt, quàm quod ,, clariſſima Eccleſiæ tuba, Sanctus videlicet Leo ,, noſtræ Sedis Antiſtes edocuit & decrevit, cum ,, ait: * Adhibenda curatio eſt, ut vulnera quę ,, adverſione hoſtilitatis illata ſunt, Religionis ,, maximè ratione ſanentur... Remotis malis quę ,, hoſtilitas intulit, unicuique id quod legitimè ha- ,, buit, reformetur; omnique ſtudio procuran- ,, dum eſt, ut recipiat unuſquiſque quod proprium ,, eſt. Sed hæc, Reverendiſſime Frater, omnia ,, clauſis oculis relegiſti, Sanctorumque Patrum ,, Decreta calcaneo temerario conculcaſti, ac ,, multiplicium tibi beneficiorum Sedis Apoſto- ,, licæ præſtitorum oblitus, contra eamdem ,, Sanctam Sedem, benefactricem videlicet tuam ,, erectus es, priſcam Diœceſim illius in regione ,, Bulgarorum conſtitutam illicitâ pervaſione ſub- ,, ripiens, & in alienam meſſem, contra divinas ,, leges, mittere ſalcem non renuens. Unde me- ,, ritò poſt primam & ſecundam commonitionem ,, a noſtræ te debueramus Communionis contuber- ,, nio ſequeſtrare, in promptu habentes, ſecon- ,, dùm Apoſtolum, * ulciſci omnem inobedien- ,, tiam.... Sed quia Sedis Apoſtolicæ modera- ,, tione utentes, ſpiritu lenitatis potiùs quàm ſe- ,, veritatis erga correptionis tuæ flagramus af- ,, fectum, ecce tertiò canonicè per Miſſos & ſyl- ,, labas commonemus, &c. Porro ſi intra trigin- ,, ta intervalla dierum, omnes quos vel tu, vel ,, Epiſcopi tui conſecraſſe in aliquo gradu putan- ,, tur Eccleſiæ, totius regionis Bulgaricæ terminis ,, non eduxeris, & temeripſum ab omni Eccleſia- ,, ſtico illius jure Diœceſeos non ſubduxeris, tam- ,, diu Sancto Corpore ac pretioſo Sanguine Domini ,, noſtri Jeſu Chriſti, poſt duos menſes a die nu- ,, merandos, quâ hujus Epiſtolæ tomum acceperis, ,, eſto privatus, quamdiu his obſtinatus Decretis ,, noſtris minimè obedientiæ colla ſubmiſeris. Jam ,, verò ſi pertinaciter in hac indiſciplinatione atque ,, pervaſione permanſeris, & Epiſcopos, & quot- ,, quot illic, vel illi vel tu, conſecraſſe videris, ſo- ,, ras illinc minùs expuleris Omnipotentis Dei Judi- ,, cio, & Beatorum Principum Apoſtolorum aucto- ,, ritate, noſtræque Mediocritatis Sententia, omni ,, Patriarchatus eſto dignitate, quam noſtro fa- ,, vore receperas alienus & exors.

* Leo Epiſt. 85.

* 1. Cor. 10.

Miſit etiam Epiſtolam, ſeu potiùs excommunicationis Sententiam, ad Epiſcopos & Clericos Græcos Bulgarorum Eccleſiis a Conſtantinopolitano Patriarcha præpoſitos *Joannes VIII.* & Mandatum, ut intra dies triginta e Bulgaria diſcederent, ſub pœna depoſitionis ipſo facto incurrenda. Inſcribitur: *Omnibus Epiſcopis & cæteris Clericis Græcis Bulgariæ Diœceſeos invaſoribus, ac per hoc excommunicatis.*

Epiſt. LXXIX.

Ignatio redditæ non fuerunt acres illæ *Joannis VIII.* literæ. Obierat enim cùm ejus Legati Conſtantinopolim pervenere, ut teſtatur *Stylianus* in Epiſtolâ ad *Stephanum VI.* Pontificem Maximum. *Ignatii* verò ſanctitati non obſtat illa de Bulgarorum Diœceſi contentio, quia jura Eccleſiæ ſuę ut ipſe exiſtimabat, tuebatur, ſperabatque Romanum Pontificem tandem ceſſurum. Ignorantię itaque vitium fuit, in cauſa quam ipſi ſtudium de Sedis ſuæ Juribus vindicandis ferventiſſimum obſcuram fecit; quem nævum in candore ſanctæ animæ caritatis ubera contexere.

Epiſt. CCI.

Laudatus Pontifex *Joannes VIII. Photium*, defuncto *S. Ignatio* reſtituit, ea lege, ut a Bulgaricæ Diœceſeos adminiſtratione abſtineret, eamque Romanæ Sedi reſtitueret. Sic enim ſcripſit ad Photium: ,, Diœceſim noſtram Bulgariam, ,, quam Apoſtolicæ recordationis Sanctiſſimique ,, Domini Papæ Nicolai certamine Sedes Apoſtoli- ,, ca recepit, ac Hadriani æquè Beatiſſimi Pręſulis ,, tempore poſſederat, ſumma nobis celeritate ,, reſtitui volumus, & de cætero omnem Ordina- ,, tionem Eccleſiaſticam ab Eccleſię Conſtantinopo- ,, litanæ Præſulibus in eadem Diœceſi Bulgarica, ,, Auctoritate Apoſtolica amputamus; ipſos autem ,, ordinatos ibidem Epiſcopos, & omnes alios infe- ,, rioris ordinis Clericos ut inde ſe ſubtrahant, ,, & ab invaſione Bulgaricæ Diœceſis ſe omni-

no,

,, no compeſcant, decertare procures. Quibus
,, ſi tu aut Pallium dederis aut quamcumque illis
,, Ordinationem feceris, vel donec nobis obediant,
,, cum eis communicaveris, pari excommuoica-
,, tione cum eis teneberis annexus.

Votis potitus eſt *Joannes VIII.* reſtitutam Romanæ Sedi gaviſus eſt Bulgarorum Diœceſim, quâ de re gratias egit Imperatoribus Epiſtolâ CCLI. *Vobis*, inquit, *gentes multas veferimus, quia Bulgarorum Diœceſim pro amore noſtro, grattanti animo, S. Petro, ut juſtum erat, peemiſeeitis habere.* Verùm brevis ſuit Pontificis lætitia. *Photius* enim, connivente Imperatore, ſacrum Bulgaricæ Diœceſeos Principatum rurſus iovaſit: manſitque Conſtantinopolitanæ Sedi addicta uſque ad Pontificatum *Innocentii III.* qui eam Romanæ Eccleſiæ vindieavit, ut teſtatur ejus Vita ab erudito Gallicanæ Eccleſiæ Præſule *Francifco Boſquetto* in lucem edita.

§. XXIV.

Synodus VIII. ut verè Oecumenica ab Eccleſia recepta eſt.

HAdrianum II. Pontificem Maximum Synodum VIII. confirmaſſe, probat ejus ad Imperatorem *Baſilium* Epiſtola, quæ ad ealcem Actorum legitur. ,, Ab illis, *inquit*, Sacratiſſimis
,, Conſtiiutis quæ vel Apoſtolicæ memoriæ Præ-
,, deceſſor noſter Nicolaus antea ſalubriter ſan-
,, xit, vel nos poſtea diſpenſatoriè protulimus,
,, nullâ motione vel mutatione diſcedemos, aut
,, ad dexteram, aut ad ſiniſtram quoquo modo
,, declinabimus. Quæ videlicet jam dudum pro-
,, bavit Eccleſia & immutilata ſervanda nuper
,, geſtum Univerſale Concilium ſtatuit. Neque
,, enim nobis moris eſt ut pro libitu proprio pa-
,, ternis ſanctionibus abutamur.

Romani Puntifices in Profeſſione Fidei, quam nono ſæculo emittebant, ſtatim atque erant electi, octo univerſalia Concilia ſe immutilata ſervaturos profitebaotur. ,, Sanctaque octo Uoiver-
,, ſalia Concilia, id eſt, Nicænum, Conſtantino-
,, politanum, & Epheſinum Primum, Calchedo-
,, nenſe, Quintum quoque & Sextum item Con-
,, ſtantinopolitanum, & Septimum item Nicænum,
,, Octavum quoqoe Conſtantinopolitanum, uſque
,, ad unum apicem immutilata ſervare: & pari ho-
,, nore & veoeratione digna habere, & quæ præ-
,, dicaverunt & ſtatuerunt, omnimodè ſequi &
,, prædicare, quæque condemnaverunt, condemoa-
,, re ore & corde ,,. Refertur ab *Yvone Carnotenſi* parte 4. Decreti, cap. 132. quod inſcribitur *De Octo Univerſalibus Conciliis*, a *Gratiano* Diſtinct. 16. ab *Antonio* Auguſtino in Epitome Juris Pontificii veteris lib. 5. Tit. 10. cap 54. a Cardinali *Baronio* in Annalibus, ad annum 869. eamqoe noviſſimè edidit vir eruditus, P. *Garnerius* S. J. in Libro Diuroo Romanorum Pootificum, Tit. 9.

Apud Græcos omnes Orthodoxos tanta in veneratione fuit Octava Synodus, ut ejus Breviarium ad valvas Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ cum inſigni elogio affixerint, in quo *Oecumenica* non ſemel appellatur, in eoque legitur hæc Procerum & Patritiorum Profeſſio: *Sanctam & Oecumenicam Synodum Octavam recipimus, admittimuſque quos illa admittit, & damnamus quos illa damnat. Et ſi quando receperimus eos quos Synodus ejecit a Chriſto anathema ſimus.*

Auctor Libelli Synodici Octavam Syoodum Oecumenicam agnoſcit. *Synodus*, inquit, *Oecumenica Octava Conſtantinopoli, celebrata anno* 215. *Piiſſimorum Imperatorum Baſilii & Conſtantini, in qua præſentibus Donato & Stephano Epiſcopis, & Marino Diacono, locum tenentibus Hadriani Archiepiſcopi Senioris Romæ, in locum priſtinæ dignitatis reſtitutus eſt Ignatius, eſtque judicatum, Photium nefaria occupatione ſolium Patriarchæ tenuiſſe, & reſtituendum eſſe Ignatium.*

De Octava Synodo ſcribit *Nicetas Paphlago* in Vita S. Ignatii: *Ego Synodum hanc, Actiones omnes & definitos in ea Canones, perinde ac in aliis ſeptem Oecumenicis Synodis, ita in hac quoque, ut Sanctos, & a Spiritu Sancto dictatos valde probo admittoque.*

Eidem Synodo nomen ac dignitatem Oecumenicæ vindicat *Anaſtaſius Bibliothecarius*, in Præfatione VIII. Syoodi. ,, Facta eſt igitur hæc Sa-
,, croſancta Synodus anno Imperii Baſilii Pii Prio-
,, cipis tertio, quæ univerſos Patriarchales Thro-
,, nos, ſicut aliarum ulla in eorum loci Servato-
,, ribus Præſules habens, Univerſalis non incon-
,, venienter ab omnibus appellatur. Univerſalis
,, eſt enim: Primò, quia Catholica Fides in ea
,, & Sanctæ Leges, quæ non ſolùm a Sacerdoti-
,, bus, ſed & ab univerſis Chriſtianis coli debent
,, ac venerari, contra hoſtes earum conſona vo-
,, ce defenduntur. Deinde, quia cum Chriſtus in
,, corpore ſuo, quod eſt Eccleſia, tot Patriarcha-
,, les Sedes, quot in cujuſque mortali eorpore ſen-
,, ſus locaverit, profectò nihil generalitati deeſt
,, Eccleſiæ, ſi omnes illæ Sedes unius fuerint vo-
,, luntatis, ſicut nihil deeſt motui corporis, ſi
,, omnes quinque ſenſus integræ comn uniſque
,, fuerint ſanitatis. Inter quas videlicet Sedes
,, quia Romana præcellit, non immeritò viſui
,, comparatur... Tertiò, quia cùm Photius tot
,, exceſſuum ſuorum morbo univerſam Eccleſiam
,, maculaverit, Univerſalis curatio adhibita eſt,
,, ut totum curaretur, quod totum fuerat macula-
,, tum. *Et infra:* Nuncupanda eſt ergo ſine om-
,, ni contradictione Synodus Univerſalis Octava,
,, ut & appellatio, quam cum ſeptem aliis Con-
,, ciliis ſortita eſt, non celetor; & nomen pro-
,, prium, quod ſingulariter poſſidet, dignetur.
Photius Pſeudo-Synodum ſuam, cùm a *Joanne VIII.* reſtitutus eſt, eelebratam, *Univerſalem* inſcripſit: Qui tamen in libro de VII. Synodis, ſive in Literis ad *Michaëlem* Regem Bulgarorum, ſeptem dumtaxat Synodos Oecumenicas enumerat. *Nilus* Metropolita Rhodiorum, Photianam Synodum pariter *Oecumenicam Octavam* nuncupavit. Marcus Epheſinus Archiepiſcopus Schiſmaticus Seſſione VI. Florentinæ Synodi, *Juliano Cardinali*, ad Acta Syoodi Octavæ Oecumeoicæ provocanti repoſuit, hanc inter Oecumeoicas Synodos oon eſſe connumerandam, cujus Acta reſciſſa eſſent in altera Synodo ſub *Joanne VIII.* Papa; quæ potiùs Octava nuncupanda eſſet. Addidit, in magna Eccleſia Conſtantinopolitana ex eo tempore ita legi: *Omnibus quæ adversùm Sanctos Patriarchas Photium & Ignatium ſcripta vel dicta ſunt, Anathema.* Julianus Cardinalis, etſi Octavam Synodum appellare pertexerit, ſuas tamen partes peſſimè tutatus eſt, mendacia *Marci Epheſii* non refellens, ejuſque temeritatem in Synodo Octava rejicienda, & Photiana vindicanda non coërcens. *Zonaras & Balſamon* in ſuis Collectionibus, loco Synodi Octavæ Oecumenicæ Pſeudo Synodum Photianam ſub *Joannis VIII.* Pontificatu celebratam ſubſtituunt. Vulgò tamen Græci Schiſmatici ſeptem dumtaxat Synodos Oecumenicas recipiunt atque profitentur, ut conſtat ex Præfatione *Conſtantini Harmenopuli* ad Canonum Epitomen, ex *Matthæo Blaſtare* in Collectione Canonum, ex *Germano* Patriarcha Conſtantinopolitano Græco in literis ad Latinum Patriarcham Coofanti-

oo-

nopolitanum, & ex Epiſtolâ Synodicâ quam Patriarcha Conſtantinopolitanus, cæterique Epiſcopi Græci Schiſmatici etiamoum poſt Ordinationem ſuam ſcribere ſolent.

Joannes Paleologus Græcorum Imperator apud *Sgnropulam* in Hiſtoria Concilii Florentini *lib.9. cap.4.* ſic Epiſcopos ſuos alloquitur: *Ego arbitror hanc Synodum Generalem nullatenus infra dignitatem aliarum ſeptem generalium ſubſidere, qua eamdem antevertant. Quare volo at hac illis par in omnibus ſuccedat, nec aliud quidquam ab illis diverſum in hac geſtum prodeat.*

Abrahamus Cretenſis emendatur.

Abrahamus Cretenſis Florentinæ Synodi Interpres & primus Editor, ipſi titulom *Octava Synodi* ioſcripſit, eumdemque ipſi tribuit Privilegium editionis, quod *Clemens VII.* Medicæus conceſſit, ut obſervat *Joannes Launoius* Epiſtolarum P.VIII. in Epiſtolâ ad *Claudium Amelium*. Sed *Cretenſes ſemper mendaces*: neque hac in re fidelis *Abraham* & benedicendus: cùm nec Florentinæ Synodi Acta & Decreta, nec *Eugenii Quarti* Pontificis Maximi Diplomata ipſi nomen *Synodi Oecumenica Octava* uſpiam tribuant. Privilegium autem editionis a Pontifice, cujus nomine datum eſt, expenſum non fuit, ſed expreſſus eſt titulus libri prout ab Editore ſuerat adſcriptus, ab eo qui Privilegiom exaravit. Cæterùm hac in re ſuiſſe obreptum Pontifici Maximo, non ſolùm ex veteri Profeſſione Fidei colligitur, quam recèns electi Pontifices nono ſæculo emittebant, ſed etiam ex ea quam Synodus Occumenica Conſtantienſis Seſſione 39. præſcripſit a Pontifice mox eligendo faciendam, quæ ſic habet: *Ego N. electus in Papam, omnipotenti Deo, cujus Eccleſiam ſuo præſidio regendam ſuſcipio, & B. Petro Apoſtolorum Principi, corde & ore profiteor, quamdiu in hac fragili vita conſtitutus fuero, me firmiter credere & tenere ſanctam Fidem Catholicam ſecundùm traditionem Apoſtolorum, generalium Conciliorum, & aliorum Sanctorum Patrum: maximè autem octo Conciliorum Univerſalium, videlicet Primi Nicani, Secundi Conſtantinopolitani, Tertii Epheſini, Quarti Chalchedonenſis, Quinti & Sexti Conſtantinopolitanorum, Septimi item Nicanè, Octavi quoque Conſtantinopolitani, &c.* Ad hanc ſanè traditionem *Clemens VII.* attendiſſet, ſi Privilegium pro editione Concilii Florentini ab *Abrahamo Cretenſi* adornatâ datum diſcuſſiſſet. Ipſi ergo obreptum eſt. Et in editione Romana Conciliorum ſub *Paulo V.* detractus eſt is titulus.

Launoius notatur.

Sicut ex his refellitur *Abrahami Cretenſis* temeritas, ita caſtigatur *Joannis Launoii* licentia, qui Græcis & Latinis Epiſcopis in Synodo Florentina congregatis tribuit, quod a ſolo *Abrahamo Cretenſi* temerè factum eſt. Eius verba profero ex Epiſtolâ ad *Franciſcum Bonum*: Epiſtolarum P. VIII. *Tacere non poſſum Florentinam Synodum, qua ex Latinis & Gracis Antiſtitibus conſtata eſt, aliâ providentiâ gubernatam fuiſſe. Hac enim Synodus ſub nomine Octava Synodi tùm primùm in lucem prodiit, Græci & Latini qui aderant, & qui eam typis mandarunt, nec Synodum in qua depoſitus eſt Photius, nec aliam Synodum in qua Sedi ſua redditus eſt Ignatius, at Octavam agnoſcunt: quâ non agnitâ, haud mirum eſt Gracos & Latinos illos Octava Synodi Præſidem nullam agnoviſſe.*

**Sub Ademari Monachi Engoliſmenſis nomine perperam a pleriſque laudatus.*

Aimoini Continuator, * qui alius ab Auctore Annalium Bertinianorum non videtur, in Synodum Octavam Oecumenicam fuit iniquior, de quâ inſcitè ac temerè ſcripſit: *Hadrianus Papa Miſſos ſuos ad Baſilium Imperatorem Conſtantinopolim direxit . . . Et Synodo congregatâ, quam Octavam Univerſalem appellarunt, exertum Schiſma de Ignatii depoſitione & Photii Ordinatione ſedaverant, anathematizantes Photium, & Ignatium reſtituentes. In qua Synodo de adorandis Imaginibus aliter quàm Orthodoxi Doctores ante definiverant, ſtatuerunt: Quadam etiam pro favore Romani Pontificis, qui eorum voto de adorandis Imaginibus annuit, & quadam contra antiquos Canones, & contra ipſam ſuam Synodum conſtituerunt.*

§. XXV.

Defuncto S. Ignatio, Photius in Sedem Conſtantinopolitanam iterum adrepſit.

PHotii damnatio nihilo ipſum modeſtiorem effecit: ſolido enim exilii decennio innumera adversùs Sanctiſſimum Patriarcham *Ignatium* meditatus eſt tentavitque mala. Verùm cùm illum undique ſecurum videret, Synodi Oecumenicæ Sententiâ, Romani Pontificis patrocinio, gratiâ Imperatoris, novâ impoſturâ ſibi reditum ad Regiam Sedem aperuit. Commentus eſt ſcilicet *Baſilii* Imperatoris Genealogiam, ejuſque perobſcurum genus a magno *Tyridate* Armenorum Rege deduxit. Cùm ad patrem *Baſilii* veniſſet, novo fabricato nomine, filios ejus ad Imperium provehendos auguratus eſt. Nomen illud erat, *Beclas*, cuius literæ nominum *Baſilii*, ejuſque uxoris, ac filiorum ioitiales eraot, ut ex ſequenti Schemate videre eſt.

Fraudes & malæ artes Photii.

Baſilius Imperator.
Eudocia Auguſta.
Conſtantinus filius.
Leo filius.
Alexander filius.
Stephanus filius.

Sexcentis ſabulis Genealogiam illam Hiſtoricam cùm adornaſſet, vetuſtiſſimis in membranis, Alexandrinis etiam characteribus ementitis, deſcripſit. Codicemque antiquis & fumoſis chartis obvolutom recondidit in Palatina Bibliotheca. *Photio* in ſtruenda fraude adiutor fuit *Theophanes* Regius tunc temporis Clericus, magnæque apud Imperatorem exiſtimationis, poſtea verò in fraudis præmium Cæſareæ Cappadociæ Epiſcopus. Is librum planè mirabilem & exquiſitum ſe in Bibliotheca reperiſſe *Baſilio* Imperatori indicat, qui res arcanas & vaticinia ipſius Majeſtatem ſpectantia complecteretur. Cæterùm illius arcana, præter *Photium* immenſæ eruditionis virum, poſſe reſerare neminem. Codex ad *Photium* protinus mittitur in exilio degentem; jubetur myſticam Genealogiam explicare. Negat ille ſe res arcanas, quæ Imperatorem ſpectarent, alteri ab ejus Majeſtate revelaturum. Imperator ambitioſa curioſitate incitatus, *Photium* ab exilio Conſtantinopolim revocat. Is *Baſilium*, qui ruſticam ex Macedonia originem ſuam erubeſcebat, de natalium ſplendore adulatur, confictamque Genealogiam exponens, & vaticinia quæ jam maxima ex parte impleta erant, & quorum eventus ſpem faciebat fore ot cætera quæ glorioſiſſimum ac fœliciſſimum illi portendebant Imperium, pariter implerentur, ſeſe in Principis animum penitus inſinoat coluber vaſerrimus: aſſiduus in Palatio verſatur; *Theodorum Santabarenum* nequiſſimi patris nequiorem filium, ſolo habitu Monachum & Abbatem, ſuco ſanctitatis incautis illudentem, ariolum, magum, necromanticis quoque præſtigiis Inſignem, Imperatori ſiſtit, commendat, familiarem facit; eoque adjutore ſtruit inſidias *Ignatio* Patriarchæ ſanctiſſimo, eumquem dejicere, & Sedem illius rurſus invadere molitur. At neſarium conſilium difficiliùs ad exitum poſſe perduci animad-

madvertens, obtinere nititur ab *Ignatio* ſuam in Sacerdotium reſtitutionem. Precibus flecti nullis potuit Canonum obſervantiſſimus Patriarcha. Exauctoratum ab Oecumenica Synodo, abſque Synodo altera æqualis ſaltem auctoritatis abſolvi non poſſe reſpondit. *Photius* repulſam paſſus, Sacerdotium uſurpavit, ac in Regia Magnaura Patriarcham agens, Ordioationes celebrare, & Exarchos conſtituere auſus eſt.

Dum hæc agerentur, obiit *S. Ignatius*: cui mortem *Photii* & *Theodori* Santabareni nequitia maturatam, ſuſpicio fuit. Vix illatum erat io ſepulchrum ejus corpus, miraculis etiam coruſcans cùm *Photius* Imperatoris facilitate abuſus, Proceribus tractis in partes, in Sedem Patriarchicam nova tyrannide irrepſit. Mox ſua in *S. Ignatium* odia haud cum ipſo extincta demonſtrans, in ejus familiares ac domeſticos ſævit, carcere, verberibus, exilio ipſos opprimit. Epiſcopos pleroſque partim muneribus & honoribus, vel Sedium Epiſcopalium permutationibus & pinguiorum collatione Beneficiorum illectos, partim falſis accuſationibus & calumniis concuſſos & perterritos, in Communionem ſuam pertraxit: paucos qui ejus Communionem & tyrannidem conſtanter execrabantur fugiebantqoe, a Leone Catacalo Vigiliarum Præfecto, homine ſibi devotiſſimo, & immani dirè vexandos tradidit. Ordinationes etiam *S. Ignatii* in irritum mittere, ab eo exauctoratos reſtituere Sedibus: ab eo ordinatos auſu ſacrilego iterum conſecrare tentavit. Iſta conſtant ex *Niceta* in Vita *S. Ignatii*, & ex Epiſtolâ *Styliani* & Symmiſtarum ad *Stephanum V.* Pontificem Maximum. Contigit hæc rerum in Eccleſia Conſtantinopolitana mutatio anno Chriſti octingenteſimo ſeptuageſimo-octavo, *Joannis Octavi* Romani Pontificis ſexto, *Baſilii* Imperatoris duodecimo.

Anno ſequenti Legationem ad *Joannem* Pontificem Maximum decrevit *Baſilius* Auguſtus, quâ *Photium* in Sedis Apoſtolicæ Communionem ſuſcipi, & io Patriarchali Sede confirmari, ardentibus votis poſtulabat. Fruſtra enim *Pauli* Anconitani, & *Eugenii* Oſtienſis Epiſcoporum, qui tunc temporis Sedis Apoſtolicæ Legationem Conſtantinopoli obibant, conſtantiam tentaverat, ut *Photium* vel ad Communionem admitterent. Scripſit etiam *Photius* per *Theodorum Santabarenum*, quem Patrarum Metropolitam creaverat, ad eumdem Pontificem, ſe vim a tota Eccleſia & Republica perpeſſum ut Patriarchale Solium aſcenderet, mentitus. Quod ut ipſi faciliùs perſuaderet, *Petri* a Secretis Miniſterio & fraude, Metropolitarum omnium ſubſcriptiones & ſigilla ſuffuratos eſt, arcanam prædii cujuſdam emptionem prætendens, ut refert *Nicetas* in Vita *S. Ignatii*.

§. XXVI.

Photius a Joanne VIII. in Sedem Conſtantinopolitanam reſtitutus,

IMperatoris precibus permotus, victuſque *Joannes VIII.* ejus votis annuit, ac *Photium* in Communionem & Sedem reſtituit. Tam ignavum, tamque indignum Romano Pontifice facinus, quo ſanctiſſimorum Deceſſorum & Synodi Oecumenicæ reſcindebatur Sententia de *Photio* numquam recipiendo, cui *Joannes* ipſe adhuc Archidiaconus coram univerſa Eccleſia ſubſcripſerat, eamque juramenti religione firmaverat, æternum ejus nomini dedecus ac probrum inuſſit. Inde ortam putat *Joanna* Papiſſæ fabulam Cardinalis Hiſtoricus, quòd *Joannes VIII.* ob nimiam animi facilitatem ac mollitiem, conſtantiæque Sacerdotalis defectum, recipiendo ac reſtituendo virum nequiſſimum, qui nulla pœnitentiæ ſigoa dederat, immo novis criminibus priora cumulaverat, non Papa, ut ſanctiſſimi ejus Deceſſores, ſed Papiſſa dictus ſit: & ſic nomen contumeliæ poſteris rerum inſciis tranſiiſſe in veritatis opinionem; jactatamque vulgò fuiſſe de *Joanna* Papiſſa fabulam. Cur gratiæ Imperatoris captandæ, quàm ſervandorum hac in cauſa Canonum ſtudioſior fuerit *Joannes Octavus*, plures interceſſiſſe cauſas non inaniter conjicit Aonalium Eccleſiaſticorum Parens. Cùm enim Græcorum Imperium evadere in Italia potentius conſpiceret, ac Beneventanos, Capuanoſque a Gallis ad *Baſilium* Imperatorem deſciſſe, ei repuguare periculoſum exiſtimavit difficillimis hiſce temporibus, quibus Urbi Romæ, non Barbarorum dumtaxat, ſed vicinorum etiam Comitum gladius imminebat. Præterea, ſpem fecerat Pontifici *Baſilius*, fore ut valida inſtructa claſſe, Campaniæ, Latiique, & Etruriæ littora, Saracenorum ab incurſionibus liberaret. Ad hæc, Bulgaricæ Diœceſeos reſtitutionem Romanæ pollicebatur Eccleſiæ. Pax inſuper Orientalium Eccleſiarum, per *Photii* confirmationem in Conſtantinopolitana Sede ſancienda prætendebatur. Vota denique omnium, qui a *S. Ignatio* ordinati erant, Sacerdotum & Clericorum ſupponebantur, quaſi *Photii* reſtitutionem ipſi etiam flagitarent.

Verumtamen Deceſſorum ſuorum, & Synodi Oecumenicæ Decreta ſe in irritum non mittere conteſtabatur *Joannes VIII.* ſed propter pacis & unitatis Eccleſiaſticæ bonum de iiſdem diſpenſare, eâ lege ut *Photius* in Synodo coram Sedis Apoſtolicæ Legatis celebranda veniam poſtularet. Id conſtat ex Epiſtolâ illius CXCIX ad *Baſilium* Imperatorem, ejuſque filios datâ, in quâ hæc habet:
,, Nos itaque Serenitatis veſtræ preces congruâ
,, ratione admittentes, quia Ignatium piæ me-
,, moriæ Patriarcham de præſenti vita jam mi-
,, graſſe cognoſcimus temporis ratione perſpectâ,
,, hoc modo decernimus ad veniam pertinere;
,, quod nuper de ipſo Photio, licèt ipſe, abſ-
,, que conſultu Sedis noſtræ, Officium ſibi inter-
,, dictum uſurpaverit, geſtum conſtat fuiſſe. Nos
,, Statutis Apoſtolicis non præiudicantes, nec Bea-
,, torum Patrum Regulas reſolventes, quin po-
,, tiùs earum auctoritatibus freti, qui Nicæni Con-
,, cilii Cap. 2. apertiſſimè dicunt: Quoniam plu-
,, ra ante per neceſſitatem, aut aliàs cogentibus
,, hominibus, adversùs Eccleſiaſticam facta ſunt
,, Regulam. Hinc & Gelaſius Papa dicit: Quòd
,, ubi nulla perurget neceſſitas, Conſtituta Pa-
,, trum inviolata ſerventur. Et Sanctus Leo eo-
,, dem ſpiritu præcipit, Omittendum eſſe & in-
,, culpabile judicandum, quod neceſſitas intulit.
,, Inde & Felix Præſul Deceſſor noſter, in ſua
,, Decretali Epiſtolâ dicit, aliter tractandam eſſe
,, neceſſitatis rationem & aliter voluntatis. Inde
,, S. Concilium apud Africam geſtum Cap. 35.
,, jubet ut Clerici Donatiſtarum, propter Eccle-
,, ſiæ pacem & utilitatem, ſi correcto conſilio ad
,, Catholicam unitatem tranſire voluerint; ſi hoc
,, paci Chriſtianæ prodeſſe viſum fuerit, in ſuis
,, honoribus ſuſcipiantur: non ut Concilium, quod
,, in tranſmarinis partibus de hac re factum eſt,
,, diſſolvatur; in quo videlicet Concilio ſtatu-
,, tum eſt, ut ordinati in parte Donati, ſi ad Ca-
,, tholicam tranſire voluerint, non recipiantur
,, in honoribus ſuis. De hoc etiam B. Papa In-
,, nocentius dicit Cap. 41. Quòd ii, qui a Bono-
,, ſo hæretico ordinati ſunt, propterea ſint re-
,, cepti, ne ſcandalum remaneret Eccleſiæ. Nunc
,, itaque aliis Patriarchis, Alexandrino videlicet

" Antiocheno, & Hieroſolymitano atque omni-
" bus Archiepiſcopis, Metropolitis, Epiſcopis,
" Sacerdotibus, eunctoque Clero Conſtantinopo-
" litanæ Sedis, qui de Ordinatione B. Methodii
" & Ignatii Reverendiſſimorum Patriarcharum
" exiſtunt, una voluntate parique voto conſen-
" tientibus * eumdem Photium ſatisfaciendo,
" miſericordiam coram Synodo, ſecundùm con-
" ſuetudinem poſtulantem, io vera dilectione
" Fratrem, in Pontificali Officio Comminiſtrum,
" atque coram Synodo miſericordiam quærendo,
" in Paſtorali Magiſterio Conſacerdotem pro Ec-
" cleſiæ Dei pace & otilitate, amodo, Chriſto
" favente, recipimus, & habemus.

Obreptum fuit Pontifici ab Impoſtore Photio id falsò ſcribente.

Et infra: *Nos quibus, ſecundùm Apoſtolum, omnium Eccleſiarum Dei ſollicitudo incumbit, controverſiam aliquam in Eccleſia Dei ampliùs cemanere nolentes; hunc ipſum Patriarcham, cum omnibus ſive Epiſcopis, ſive Preſbyteris ſive cæteris Clericis, & omnibus Laicis, in quos divini Judicii fuerat cenſura prolata, ab omni Eccleſiaſtica Sanctionis vinculo abſolvimus, ſanctęque Conſtantinopolitana Eccleſia judicamus recipere Sedem, dominicique gregis eſſe Paſtorem, illa ſcilicet poteſtate fulti, quam Eccleſia toto orbe diffuſa credit nobis in ipſo Apoſtolorum Principe a Chriſto Deo noſtro eſſe concesſam eodem Salvatore B. Petro Apoſtolo præ cæteris ſpecialiter delegante: Tibi dabo Claves Regni cœlorum & quæcumque ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cælis: & quæcumquo ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta, & in cælis. Sicut enim ex bis verbis nibil conſtat exceptum, ſic per Apoſtolica diſpenſationis Officium, & totum poſſumus proculdubio generaliter alligare, & totum conſequenter abſolvere: Præcipuè cùm ex hoc præberi magis cunctis oporteat Apoſtolicę Miſerationis exemplum.* Eam præterea conditionem reſtitutioni Photii Joannes Pontifex adjecit, ut Bulgariam Eccleſiæ Romanæ reſtitueret. Decrevit denique ut poſt eius obitum nuſquam e Laicis & Curialibus, ſed ex Clero Conſtantioopolitano Eccleſiæ Patriarcha eligeretur.

§. XXVII.

Photius a Joanne VIII. reſtitutus, Pſeudo-Synodum adversùs Oecumenicam Octavam celebrat, quam pariter nuncupat Octavam.

CUm Oratoribus Imperatoris Baſilii *Joannes Octavus* Pontifex Maximus novum Legatum Conſtantinopolim direxit *Petrum*, Tituli *S. Chryſogoni* Presbyterum Cardinalem, qui duobus aliis Legatis *Paulo & Eugenio* jam in Oriente degentibus adjunctus, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſtatum, ſecundùm mandata Sedis Apoſtolicæ, io Commonitorio contenta, quòd ex Synodi ſententia ipſi datum eſt, componeret. Petrus in Regiam Urbem pervenit Menſe Novembri anni octingenteſimi ſeptuageſimi noni. *Photio* Summi Pontificis Epiſtolas & Commonitorium imprudentes & ignavi Legati tradidere, ut poſtulabat, ſpecie quidem eas vertendi io linguam Græcam, ut in Synodo mox celebranda ſignificarentur Orientalibus Epiſcopis, revera autem ut eas pro arbitrio truncaret, immutaret, interpolaret, Id auſus eſt nebulo ad fraudem omnem compoſitus. Quæ ab eo deleta ſint, quæ addita, quæ immutata, facilè perſpicies, ſi ipſas contuleris prout in *Joannis VIII.* Regeſto ſervatæ ſunt, & prout leguntur in Photiana Synodo, quod egregiè præſtitit Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens, ad annum 879. Delevit inter alia perditus Impoſtor conditionem harum tenore literarum ſibi impoſitam de venia coram Synodo deprecanda: addidit approbationem ac reſciſſionem Octavæ Synodi ante decem annos Conſtantinopoli contra ipſum celebratæ, & omnium quæ a Summis Pontificibus *Nicolao I.* & *Adriano II.* in illum geſta erant. Hac adornata fraude, Synodum habuit io celeberrima *Sancta Sophia* Eccleſia, in qua trecenti & octoginta Epiſcopi ipſius devoti partibus adſuere, cum Orientalium Patriarcharum Vicariis, & Legatis Apoſtolicis, ut nihil ampliùs ad Oecumenicam Synodum deſiderari videretur. Sed & Imperator cum Filiis ſuis & Imperii Collegis, eam præſentia ſua decoravit. Præfuit Synodo *Photius* ipſe, quamvis ejus cauſa ageretur; adeo longè aberat a roganda coram Synodo venia, ſicut indixerat Summus Pontifex: Legati Sedis Apoſtolicæ ipſi aſſidebant, Romani Pontificis Majeſtatem & Legationis Auctoritatem ſuæ, ignavâ conniventiâ indigniſſimè prodentes. Quinque Actionibus abſoluta eſt Photiaoa illa Pſeudo-Synodus. *Actionem primam* Photius eleganti, ſed faſtum tota ſpirante Oratione aperuit, quâ multis ad ſui ipſius commeodationem artificiosè præmiſſis, falsò gloriabatur *Joannem VIII.* Romanum Pontificem, agnitâ cauſæ ipſius æquitate, ad ipſum rediiſſe, & honorifica Legatione ipſum priorem conveniſſe. Perorantem *Photium* excepit *Joannes* Heracleæ in Thracia Metropolita, contra Romanam Eccleſiam & Sanctos Pontifices *Nicolaum I.* & *Hadrianum II.* velut omnium tumultuum & malorum quæ in Eccleſia Conſtantinopolitana acciderant, & illatæ immeritò *Photio* perſecutionis auctores, inſolenter declamans; *Joannem* verò *Octavum* commendans effusè quòd ſuorum Deceſſorum veſtigiis haud inſiſtens, Eccleſiæ utriuſque unitatem mediis convenientiſſimis procuraret. Tum Sedis Apoſtolicæ Legati Epiſcopalia indumenta, & Patriarchicæ Inſignia Dignitatis *Photio*, Joannis Papæ nomine obtulere; quamvis de implendis conditionibus, ſub quibus ipſum reſtituebat Pontifex, nequidem cogitaret. *Actione ſecunda*, lectæ ſunt literæ *Joannis VIII.* Summi Pontificis ad Imperatorem, & ad *Photium*, ab ipſo *Photio* interpolatæ; necnon Epiſtola *Michaëlis* Alexandrini Patriarchæ ad eumdem Principem, quâ Synodi Octavæ contra *Photium* habitæ abolitioni ſuffragabatur. Tum introductus eſt in Conſeſſum *Thomas* Metroooolita, Antiocheni Patriarchæ Vicarius, cujus nomine Synodo ante decem annos contra *Photium* Conſtantinopoli habitæ, cum aliorum Patriarcharum Orientalium Legatis interfuerat: Hic verò profeſſus eſt alios duos, qui obierant, a Patriarchis quorum ſe dixerant Vicarios, Auctoritatem habuiſſe nullam: Palinodiam verò de Miniſterio in eadem Syoodo exhibito, Pœnitentis voce, recantavit homo venalis. Lecta eſt deinde Epiſtola *Theodoſii* Patriarchæ Hieroſolymorum ad *Photium*, tota Panegyrica. Lecta & altera Patriarchæ Antiocheni, ejuſdem argumenti. *Actione tertiâ & quartâ*, lectæ ſunt literæ *Joannis* Papæ ad Eccleſiam Conſtantinopolitanam & Epiſcopos ipſi ſubjectos, a *Photio* pariter interpolatæ; ut & Commonitorium Legatis a Sede Apoſtolica datum. Capitula quinque quaſi ab ipſis Legatis Synodo propoſita perlecta ſunt: primum de Bulgarica Diœceſi: ſecundum, de Laïco in Patriarcham deinceps non eligendo: tertium, de aſſumendo Patriarcha ex ipſius Eccleſiæ Clero: quartum, de abroganda Synodo contra *Photium* celebrata: quintum de iis qui cum *Photio* communicare nollent, excommunicatione plectendis. Poſteriora duo Capita *Photium* ſpectantia, ſummo applauſu recepta ſunt. Primum de Bulgarica Diœceſi, arbitrio Imperatoris commiſſum eſt. Circa duo reliqua vitilitigarunt Photiani Epiſcopi. *Actione quinta*, confirmata eſt Septima Synodus Oecumenica contra Iconomachos. *Metrophanes* Smyrnenſi

Photius Romani Pontificis Literas, interpolavit.

nenſi Metropolitæ, qui ſemper a *S. Ignatio* ſteterat, qui Octavæ Synodi ingenium ſuerat, qui ejuſdem *Photii* Communionem conſtantiſſimè recuſabat, dicta dies. Tres denique Canones editi ſuot.

Canones Photianæ Synodi.

Primus Canon jubet ut Italiæ Epiſcopi, Clerici, vel Laïci a Romano Pontifice depoſiti vel excommunicati, a *Photio* quoque pro depoſitis & excommunicatis habeaotur; & viciſſim depoſiti vel anathematizati a *Photio*, a *Joanne* Pontifice & Romanorum Eccleſia ejuſdem pœnæ judicium ſubeant, *Privilegiis Romanæ Eccleſiæ nihil penitus novatis*. Quo Canone Patriarchæ omnes æquales ſignificantur, & per cuniculos convellitur jus appellationum ad Apoſtolicam Sedem, & Romani Pontificis Primatus.

Canon ſecundus ſtatuit, *Ut ſi quis Epiſcopus ad Vitam Monaſticam deſcendere, & pœnitentiæ locum implere voluerit, Antiſtitis dignitatem non ampliùs retineat*. Rationem ſubdit: *Monachorum enim Inſtituta ad obedientiæ & diſciplinæ rationem pertinent, minimè verò ad Magiſterii & Præfecturæ; atque eorum ſunt, qui non alios paſcere, ſed paſci profitentur*. Huncce Canonem eo conſilio condidit *Photius*, ut *S. Ignatium*, qui e Solio Patriarchali pulſus, in Monaſterium ſeceſſerat, ad Eccleſiæ regimen redire non potuiſſe, & a Sede Apoſtolica & Octava Synodo illegitimè reſtitutum foiſſe, imperitis perſuaderet. *Innocentius III.* in Epiſtolâ Decretali ad Faventinum Epiſcopum, relata Lib.1. Decretalium Tit.9. Cap.11. hunc Canonem ex memoriæ lapſu tribuit Concilio Oecumenico Conſtantinopolitano Primo. Faventino Epiſcopo ad Archiepiſcopatum Ravennatem tranſlato, Præpoſitus & Canonici Faventini jus eligendi in I. Concanonicum ſummo conſenſu detulerant. Ipſe verò *Joannem* Canonicum Regularem *S. Fridiani*, Sarnatenſem olim Epiſcopum, in Faventinum Antiſtitem poſtulavit. *Innocentius III.* Pontifex Maximus rogatus ut poſtulationem illam approbaret, reſpondit: *Poſtulationi hujuſmodi videbatur Concilii Conſtantinopolitani Capitulum obviare, in quo ſtatutum eſt, Ut quicumque de Pontificali Dignitate ad Monachorum vitam & Pœnitentiæ locum deſcenderit, nequaquam ulteriùs ad Pontificatum reſurgat. Unde contra dictum Concilium [cùm ſit unum ex quatuor principalibus, quæ ſicut quatuor Evangelia Eccleſia Catholica veneratur] nullatenus videbatur eorum poſtulatio admittenda*. Canonem tamen illum, quem, fallente memoria, Concilio I. Conſtantinopolitano tribuit, ſic intelligendum eſſe docet *Innocentius*, ut ad Epiſcopalem dignitatem reſurgere non valeat, qui propter crimen Epiſcopatum deſerens, Vitam Monaſticam agendæ Pœnitentiæ cauſa, amplexus eſt. Cæterùm ſpeciales eſſe caſus in quibus, prædicto Concilio non obſtante, is qui Vitam Monachalem elegit, rurſum licitè poteſt ad Epiſcopatum aſſumi. „ Si enim quiſquam perſe-

Innocentius III. Photianæ Synodi Canonem velut Synodi Oecumenicæ Decretum citat, ex memoriæ lapſu.

„ cutionis rabie ſæviente, vel præpediente in-
„ valetudine corporis, cùm proficere nequeat
„ in regimine Paſtorali, de Superioris Auctori-
„ tate ad Monaſticam Vitam deſcendat: perſe-
„ cutionis, vel ægritudinis impedimento ceſſan-
„ te, ad Epiſcopalem poterit reſurgere Digoi-
„ tatem. Item, ſi quis propter litteraturæ defe-
„ ctum, locum Regiminis Auctoritate Apoſtolica
„ deſerendo, ad otium ſe contulerit Monachale,
„ ac per exercitium lectionis, ſcientiæ repererit
„ margaritam, proculdubio poterit denuo voca-
„ tus a Domino, Cathedram reaſcendere Paſto-
„ ralem. Rurſus, ſi quis per cupiditatem paren-
„ tum (eo tamen penitus ignorante) ſuerit Epi-
„ ſcopatum adeptus, & hoc comperto, Epiſco-
„ patum ipſum de liceotia Superioris dimittens,

„ obſervantiam elegerit Regularem: etſi ad Epi-
„ ſcopatum eumdem redire poſtmodum nequeat,
„ juxta Canonicas Sanctiones, ad alium tamen
„ poterit licitè reaſſumi. Quamquam autem in his
„ & conſimilibus caſibus, is qui Epiſcopatu di-
„ miſſo, Monaſticam Vitam elegit, reſurgere va-
„ leat ad Officium Paſtorale, nihil tamen in his
„ contra præſcriptum intelligitur Concilium at-
„ tentari: quod in eo loqurtur caſu, cùm propter
„ aliquod crimeo Epiſcopatum quis deſerens, ad
„ Vitam Monaſticam Pœnitentiæ cauſâ deſcen-
„ dit. Unde quidam in eo caſu loqui dixerunt
„ Capitulum ſupradictum, cùm quis pro crimine
„ de quo convictus fuerat, vel confeſſus, ab Epi-
„ ſcopali Dignitate depoſitus, in Monaſterio ex-
„ titit ad Pœnitentiam agendam incluſus: Vel
„ cùm aliquis, propter grave crimen, pro quo
„ Epiſcopatum retinens, Pœnitentiam agere di-
„ gnè non valebat, cedendi obtentâ licentiâ, Vi-
„ tam Monachalem elegit. Aliis aſſerentibus ſic
„ intelligendum eſſe Capitulum antedictum, ut
„ per ſe reſurgere nequeat, id eſt, repetere quaſi
„ debitum. quod tali modo dimiſit, quamquam
„ eligi poſſit, præſertim ſi locum tantùm, & non
„ Ordinem reſignavit. Gratianus II. Parte Decreti Cauſa VII. Quæſt. VII. Cap. *Hoc nequaquam* ſecundùm illum Photiani Concilii Canonem, ut *Sanctæ Synodi* Decretum laudat: eumdemqoe ex Gratiani Collectione uſurpat *S. Thomas* Secunda Secundæ, Quæſt. 185. Artic. 4. in Reſponſ. ad ſecundum argumentum.

Canon tertius, anathemate percellit ſæculares Magiſtratus, qui Epiſcopos, vel ſine cauſa, vel aliquâ confictâ cauſa, in carcerem coojicereot, aut verberibus afficerent.

De Proceſſiooe Spiritus Sancti hac in Synodo actum non ſuit, quamvis *Photius* Eccleſiæ Romanæ fidem, Eum a Patre & Filio procedere docentis damnatam vellet: ſed metuebat ne Legati Sedis Apoſtolicæ, qui ſe in reſtitutionis illius negotio faciles præbuerant, fidem peti, & Romanam Eccleſiam hæreſeos damnari minimè paterentur, ſed totam Synodum in irritum mitterent. Quamobrem rem in aliud tempus diſtulit. Hanc aggreſſus eſt ſexta poſt Synodum hebdomade, die ſcilicet decima menſis Martii, quâ ſuis Epiſcopis non in Eccleſia, ſed in Aureo Triclinio Palatii congregatis, præſente Imperatore, & Fidei Definitionem poſtulante, exhibuit ex omnium ſententia Definitionem Fidei in ſeptem Synodis Oecumenicis comprobatam conteſtationibus additis, ne quid ab aliquo adderetur, vel minueretur; Symbolumque Nicænum a Coſtantinopolitana Synodo Oecumenica Secunda expoſitum recitari juſſum eſt. Quo facto, Latinos ſugillarunt quòd verba illa, *Filioque* Symbolo inſeruiſſent. Poſt triduum habito Conventu io magna Eccleſia, iterati Anathematiſmi, ſi quis adderet aliquid, vel minueret. Horum poſtremorum Conventuum Acta Pſeudo-Synodo ſuæ addidit *Photius* ſub titulo ſextæ & ſeptimæ Actionis. Photianæ iſtius Pſeudo Synodi Hiſtoriam habemus ex Actis Græcis Vaticanæ, & Colomnenſis Bibliothecæ, quæ Latinè reddidit *Fredericus Metius*, ex cujus verſione illorum ſummam Annalibus inſeruit ſuis Cardinalis Hiſtoricus ad annum Chriſti 879. Quin his in Actis multa ſint ab Impoſtore *Photio* ſuppoſita Viri Doctiſſimi, *Baronius*, & *Allatius* io Tractatu de VIII. Synodo Photiana, vix dubitant. Quod & Auctor Admonitionis Græco-Latinæ de Pſeudo-Synodo *Photii*, quæ habetur ad calcem Actorum Synodi Octavæ Oecumenicæ, colligit ex antiquiorum Hiſtoricorum, cùm Græcorum, tum Latinorum, altiſſimo de Photiana illa Synodo ſilentio: cujus mentionem feciſſent, ſi tanto ſuiſſet Epiſcoporum munere celebris.

§. XXVIII.

Joannes VIII. Photianam Synodum, Photiumque ipſum damnavit; quod & ejus Succeſſores fecere. Mentiuntur itaque Græculi nonnulli, qui eum in Eccleſia Romana Communione mortuum aſſerunt.

POſt Photianam Synodum, *Paulus*, *Eugenius*, & *Petrus*, Sedis Apoſtolicæ Legati prævaricatores Romam rediere, *Baſilii* Imperatoris, & *Photii* literas ad *Joannem* Pontificem Maximum perferentes; cui diſſimularunt omnia quæ Conſtantinopoli in Pſeudo-Synodo contra Sanctorum Pontificum *Nicolai* & *Adriani*, atque Synodi Octavæ Oecumenicæ Decreta, necnon contra ipſiuſmet *Joannis* mandata egerant, agique permiſerant. Nil aliud retulere, quàm redditam, reſtitutione *Photii*, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ pacem; Bulgariam quoque (prout juſſerat) Eccleſiæ Romanæ reſtitutam: Imperatorem denique Claſſem mittere, quæ Italiam a Saracenorum incurſionibus tueretur. Id *Baſilii Auguſti* literæ confirmabant, ut conſtat ex Epiſtolâ CCLI. *Joannis VIII.* ad ipſum datâ.... Sed *Photii* literæ ſuperbiam contumacem ſui ſpirabant Auctoris. His enim ſignificabat ceſſiſſe omnia ſecundùm votum Pontificis: tantùm ſe miſericordiam coram Synodo non rogaſſe, quòd proprium illud ſit eorum qui aliquid iniquè geſſerunt. Hinc ſuſpicatus eſt Pontifex non in hac dumtaxat parte, ſed in aliis quoque Capitibus, Legatos, quos ad Synodum Conſtantinopoli celebrandam miſerat, mandata ſua prætergreſſos. Quamobrem datis ad *Photium* literis, ipſum, nimiâ licèt lenitate & mollitie, reprehendit: ejus reſtitutionem quaſi miſericorditer factam ſe ſuſcipere & approbare ſignificavit: cæterùm ſe mittere in irritum quidquid *Paulus*, *Eugenius*, & *Petrus* Legati in dicta Synodo contra Sedis Apoſtolicæ mandata fortaſſis egiſſent. *Sed cùm Nos*, inquit, *ſcriptis & verbis, miſericorditer tecum ſpecialiter agendum eſſe decreverimus, mirandum valde eſt, cur multa, quæ nos ſtatueramus, aut aliter, habita, aut mutata eſſe noſcantur; & neſcimus cujus ſtudio vel neglectu variata monſtrentur. Cæterùm ſcribens ſubintuliſti, quòd, te innuens, non niſi ab iniquè gerentibus miſericordia ſit quærenda*, &c. *Nam & ea, quæ pro cauſa tuæ reſtitutionis Synodali Decreto Conſtantinopoli miſericorditer acta ſunt, recipimus. Et ſi fortaſſe noſtri Legati in eadem Synodo contra Apoſtolicam Præceptionem egerunt, nos nec recipimus, nec judicamus alicujus exiſtere firmitatis.* Hanc Epiſtolam quæ in Regeſto *Joannis VIII.* CCL. numeratur, & alteram ad *Baſilium* Auguſtum, Pontifex *Marino* Cardinali, qui vice *Hadriani II.* Octavæ Synodo Oecumenicæ cum aliis Legatis præfuerat, ac *Photium* damnarat, perferendas tradidit, eique novâ Legatione exornato dedit in mandatis, ut cuncta quæ in poſtrema Synodo perperam per tres Legatos geſta eſſent, Auctoritate Apoſtolica reſcinderet. Id præſtitit incredibili magnanimitate intrepidus *Marinus*, cùm rerum in Photiana Synodo geſtarum ſeriem Conſtantinopoli didiciſſet, ac *Photii* damnationem in Synodo Octava factam Sedis Apoſtolicæ nomine confirmavit. Id Apoſtolicæ libertatis facinus Imperatoris adeo commovit animum, ut gentium jure & Legationis Pontificiæ majeſtate violata, *Marinum* in carcerem conjecerit, eumque triginta diebus captivum detinuerit. Conſtant iſta ex Literis *Stephani VI.* ad *Baſilium* Imperatorem. Denique de his omnibus certior factus *Joannes VIII.* Deceſſorum ſuorum *Nicolai I.* & *Hadriani II.* Sententias in *Photium* confirmavit, novoque ipſum damnavit Anathemate ritu ſolemni conclamato; ut docet ſeries Synodicarum Sententiarum & Decretorum Romanorum Pontificum, extans poſt Epiſtolam *Formoſi* Papæ ad *Stylianum*, in Appendicem Actorum Græcorum Synodi VIII. Oecumenicæ, a *Matthæo Radero* S. J. Latio donatorum. Recenſitâ enim *Hadriani II.* Sententia in Concilio centum & viginti Epiſcoporum contra *Photium* latâ, hæc in eodem venerandæ antiquitatis Monumento leguntur: *Hanc ſententiam Papa Hadrianus pronuntiavit, quando Archidiaconus illius Joannes, qui illi in Pontificatu poſtea ſucceſſit, velut omnium ore ad illum ita exclamavit: Videmus, Sanctiſſime & Oecumenice Domine Pontifex, in Photio expletum illud Pſalmi oraculum.* * „ Dixit peccator ut de- * Pſalm. 72.
„ linquat in ſemetipſo, non eſt timor Dei ante
„ oculos ejus. *Poſuit enim in cœlum os ſuum, & rictum deterrimum contra Clavigerum Apoſtolicumque Thronum aperuit. Accendatur ergo velut ignis zelus tuus, & accingere veluti vir femur tuum, & contumeliam Apoſtolicæ Sedi irrogatam velut juſtus Judex ulciſcaris, falceque Sententiæ tuæ memoriam ejus reſcinde, omneſque qui illum ſequuntur vel tuentur, anathematis nexibus ſtringantur, & niſi viva voce manuque ſua illi anathema dicant, ſcribantque, nec ad Laicorum quidem cœtum admittantur. Hæc qui pronuntiavit Joannes, cùm Hadriani Thronum Succeſſor occupaſſet, Photium eumdem damnavit, quando Eugenium & alios in Bulgariam miſſos Photius per fraudem circumvenit & corrupit. Nam Joannes accepto Evangelio ambonem conſcendit, cunctiſque audientibus dixit: Quicumque Photium non juſto Dei judicio condemnatum judicat, quemadmodum nempe illum hi qui me præceſſerunt, Nicolaus & Hadrianus Sanctiſſimi Papæ damnatum reliquerunt, Anathema eſto.* Hæc annis octingenteſimo octogeſimo-primo & ſecundo geſta ſunt.

Joannis Octavi Succeſſor *Marinus*, ut primùm Pontifex renuntiatus eſt, *Photium* rurſus damnavit, omniaque ejus Acta reſcidit. Quod impatientiſſimè ferens *Baſilius Auguſtus*, Romam ſcribere auſus eſt, ipſum non eſſe legitimè electum Pontificem, quòd alterius Eccleſiæ fuiſſet Epiſcopus, multaque alia adversùs eumdem effutiit. Sub *Marini* Pontificatu, *Photius* ad Aquileienſem Patriarcham Schiſmaticum doctrinam Eccleſiæ de Proceſſione Spiritus Sancti a Patre & Filio audaciſſimè impugnantem, Epiſtolam ſcripſit contra idem Catholicæ Eccleſiæ dogma, quam ex Codice MS. Vallicellanæ Bibliothecæ a *Federico Metio* Latinitate donatam deſcripſit Cardinalis *Baronius* ad annum Chriſti octingenteſimum octogeſimum-tertium.

Qui *Marino* Papæ ſucceſſit *Hadrianus III.* a *Baſilio* Imperatore ſolicitatus ut cum *Photio* ceu legitimo Patriarcha in rebus fidei & religionis communicaret, a Deceſſoris ſui ſententia dimoveri non potuit, eumque ſemper ut damnatum ab Eccleſia execratus eſt, & ut Laïcum inſectatus. Sui præ ira haud compos Imperator, contumelioſas ad Sanctum Pontificem literas dedit: quæ *Hadriano* citiùs defuncto, ejus Succeſſori *Stephano VI.* redditæ ſunt.

Illis reſpondet *Stephanus VI.* Baſilium acerrimè objurgans, *Marinum* Pontificem vindicans a calumnia, & *Photii* damnationem confirmans. *Marinum* fuiſſe antea Epiſcopum ordinatum negat: quod etſi verum fuiſſet, impedimentum canonicum non erat ne Summus Pontifex eligeretur. „ Quicumque, *inquit*, dicunt Marinum fuiſ-
„ ſe antea Epiſcopum, ac proinde non potuiſſe
„ ad aliam Sedem transferri, oſtendant illi id
„ apertè. Scito, dilecte & omni honore digne
„ Imperator! quòd licèt illi impedimento fuiſſet
„ quod objicitur de Canone, cùm tamen id num-
„ quam

Digitized by Google

,, quam fuerit: multitudo tamen SS. Patrum & illorum Auctoritas & judicium potuit illum conſtituere in primo gradu. Et divina providentia prænoſcens Eccleſiæ Dei utilitatem, in Sede Principis Apoſtolorum Petri illum collocavit. Quid verò magnus ille Gregorius cognomento Theologus? Nonne Nazianzo tranſlatus eſt? Et Meletius, Sebaſtâ Antiochiam? Et Dofitheus, Seleuciâ Tarſum Ciliciæ? Et Reverentius, Archiphœnice Tyrum? Joannes, Gordoliâ Procoonesſum? Theodorus, Apameâ Selymbriam? Alexander, Cappadociâ Hierapolim? Et multi alii diverſis in locis tranſlati ſunt e ſuis Sedibus ad alienas? Dicat Celſitudo tua, quibus accuſatoribus, & quibus teſtibus affirmantibus Beatum Marinum feciſſe quæ tu dicis, illum condemnaſti? An ignoras, in Prima Nicæna Synodo quòd Beatus Sylveſter proclamaverit per Legatos, præſente ibidem Sancto Conſtantino; Ut prima Sedes a nemine judicetur? Quid deliquit Sancta Romanorum Eccleſia, ut adversùs eam linguam tuam vibrare & concitare Seductor iſte induxerit? Num juxta antiquum morem, de Synodo Conſtantinopoli habenda ad te literas non dedit? Num pro eadem Synodo curam non geſſit? *Tum contra* Photium *hæc ſubdit:* Cuinam ſcriberet Romanorum Eccleſia? Laico ſcilicet Photio? Si enim haberes Patriarcham, frequentiùs noſtra Eccleſia illum literis viſitaret. Sed hei mihi, quòd iſta glorioſa & a Deo cuſtodita civitas Conſtantinopolis, Paſtoris ſilentio eſt orbata? Et niſi amor quo te proſequimur, cohibuiſſet .... coacti fuiſſemus adversùs prævaricatorem Photium, qui contra nos impura evomuit verba, graviores pœnas infligere quàm Prædeceſſores noſtri. Neque enim hoc dicimus ad tui contumeliam; ſed tantùm ad noſtram defenſionem, & Marini majorem gloriam, qui eadem ſapuit & ſenſit cum Prædeceſſore & Doctore noſtro Sanctiſſimo Papa Nicolao. Scripſit has literas *Stephanus VI.* anno Chriſti octingenteſimo octogeſimo-quinto; quæ *Leoni* ejus filio, cùm ille interim obiiſſet, redditæ fuere anno ſequenti.

Infractorum veniam Canonum, & diſpenſationem a Romano Pontifice rogant Orientales Epiſcopi, & Imperator.

Leo Auguſtus, meritò *Sapientis* nomen conſecutus, cùm Summi Pontificis Literas perlegiſſet expendiſſetque, *Photium* tyrannum e Sede Conſtantinopolitana, cui incubabat, protinus exturbavit; *Stephanum* verò Principem fratrem ſuum Patriarcham deſignavit, & inaugurari juſſit: moxque *Styliano* Neoceſareę Metropolitâ, & aliis ejus in Photiana perſecutione Commilitonibus, Epiſcopis, Prępoſitis, Presbyteris, Diaconis, aliiſque veritatis & pietatis Sectatoribus revocatis, his verbis ipſos eſt allocutus; ,, Noſtrum ex Deo Imperium, perpenſâ veritate, iniquum illum hominem Photium a Sede Patriarchali ejecit, & veſtram perſecutionem ſedavit. Nec ullo pacto cogam quemquam veſtrûm ut inviti cum illo communicetis; quin potiùs oro Pietatem veſtram, ut communicetis cum fratre meo, & fiat unum Ovile. Sin autem inconſultis Romanis, qui Photium damnaverunt, nolueritis fratri meo convenire, quoniam videlicet a Photio Diaconus fuit ordinatus, venite, ſcribamus & mittamus unà Romam ad Pontificem, ut diſpenſet abſolutionem Anathematis iis qui a Photio fuerunt ordinati. Id docet Appendix Actorum Græcorum VIII. Synodi in Codice Columnenſi.

Scripſit igitur *Leo Auguſtus* ad *Stephanum VI.* Pontificem Maximum, ſcripſit & *Stylianus* ſuo & Symmiſtarum nomine: illumque rogarunt, ut infractorum in Ordinatione *Stephani* Patriarchæ Canonum veniam concederet, ac populo ignoſceret, qui fraude *Photii* & Legatorum deceptus poſt obitum *S. Ignatii* rurſus *Photio* adhæſerat. *Quoniam verò*, inquit Stylianus, *ſcimus quod a veſtra Apoſtolica Sede corrigi, & juxta Canones corripi debemus: hac de cauſa humilibus his noſtris literis tuam oramus Venerabilitatem, ut miſericorditer nobiſcum agas, cum populo videlicet, qui non ſine rationabili cauſa* * *Photii Ordinationem recepit; ut ne qui Apoſtolicæ Sedis Legatis Rhadoaldum & Zachariam, qui initio Photium confirmarunt in Conſtantinopolitana Sede, deinde Eugenium & Paulum, qui ſecunda vice cum Photio communicarunt, excepit, una cum Photio interitu damnetur, nec alias infinitus numerus ab Eccleſia pellatur: hoc enim facere conſuevit Eccleſia.* Id probat exemplis Synodi Calchedonenſis, quæ *Dioſcorum* iniquitatis Principem damnavit, eos verò qui ab ipſo fuerant ordinati, vel lapſi fuerant, per Pœnitentiam ſuſcepit; Synodi VII. Oecumenicæ, quæ Auctores hæreſeos Iconomachorum damnavit; illorum verò ſequaces per Pœnitentiam admiſit. *Quapropter*, inquit, *decet etiam tuam ſingularem Virtutem, Photium quidem tamquam ab initio Schiſmaticum, & a Schiſmaticis illegitimè ordinatum, & propter alia multa, quæ operatus eſt mala expellere: eos verò qui ab ipſo decepti ſunt, miſericorditer cum illis diſpenſare rogamus, ut Eccleſiæ pax & tranquillitas ita reſtituatur, &c.*

* *Id eſt, venia digna.*

Stephanus Pontifex, cum nonnullam diſſenſionem inter *Styliani* & Imperatoris literas animadvertiſſet, quòd illæ *Photium* a Catholicis ejectum aſſererent, hæ ſponte abdicatum, privatam & Religioſam Vitam ſectari, timuit ne ſibi obreperent; quamobrem diſpenſationem, quam rogabant, ſuſpendit, juſſitque mitti ab utraque parte Legatos, qui rei veritatem aperirent * *Nos igitur*, inquit, *abſque diligenti inquiſitione qualecumque Judicium proferre non poſſumus. Quapropter nunc Sententiam prorogavimus: & opus eſt utriuſque partis Religioſiſſimos Epiſcopos mitti, ut perpenſâ omni dubitatione, & veritate utrimque manifeſtata, dicere poſſimus quod Deus voluerit. Romana enim Eccleſia inſtar ſpeculi & exemplaris reliquis Eccleſiis conſtituitur. Et quodcumque definierit, in ſempiternum manet incorruptum: & hac de cauſa Sententias magna cum inquiſitione ferre decet.*

* *Epiſt. II.*

Romanam Eccleſiam Sententias magna cum inquiſitione ferre decet.

Epiſtola Formoſi ad Stylianum.

Anno octingenteſimo octogeſimo-nono, Legati miſſi ſunt Romam a *Leone Auguſto* & Orientalibus Epiſcopis. Per ipſos ad *Stephanum* Pontificem *Stylianus* & reliqui Epiſcopi ſcripſere, veniam Canonum pro lapſis etiam atque etiam rogantes. Has literas *Formoſus Stephani VI.* in Apoſtolica Sede Succeſſor accepit anno Chriſti octingenteſimo nonageſimo-primo, & ad illas reſpondit. Duo diſtinxit lapſorum genera: Sæculares venia dignos ſcripſit, non ita Sacerdotes: quia *Dignitatem præbere non potuit, qui dignitatem non habebat. Nihil potuit dare Photius præter damnationem quam habuit per impoſitionem obliquæ manus, & damnationem præbuit. Quomodo Dignitatem potuit accipere, qui particeps factus eſt condemnati?* Addit, *Photium* ſuveri, cùm pro iis, qui ab ipſo ſunt ordinati, miſericordia rogatur. Graviſſimas propterea pœnas illis deberi, quibus Eccleſia Conſtantinopolitana tot fœdata vitiis purgetur. Verùm benignitatem & fraternam dilectionem ſuadere ut alia toleret, alia penitus e medio tollat. Hanc ob cauſam mittere ſe Legatos Religioſiſſimos Epiſcopos *Landulphum* Capuanum, & *Romanum*, quibuſcum & *Styliano* ipſo, necnon *Theophylacto* Ancyræ Metropolita, omnia tranſigantur. Duas tamen conditiones præſcribit; primam, ut ante omnia confirmetur *Photii* damnatio: *Ut ita ante omnia in Photium prævaricatorem & lon-*

gum

gum everſorem Sententia a Prædeceſſoribus Oecumenicis Pontificibus ſynodicè prolata, necnon a noſtra Humilitate confirmata, perpetuo tempore immutabilis permaneat. Secundam, *Ut qui a Photio fuerunt ordinati, oblatis Libellis ſe deliquiſſe fateantur, & Pœnitentia veniam deprecentur, pollicentes ſe numquam tale quid commiſſuros*.

De *Photio* poſt ultimam ejus exauctorationem ſub *Leone Auguſto*, nihil ampliùs in Hiſtoria legitur. Ipſum in unitate Eccleſiæ Catholicæ obiiſſe ſcribit *Manuël Caleeas* Græcus Auctor Orthodoxus lib. 4. contra Græcos. Mortuo ſcilicet Ignatio, *Joannem VIII.* indignatione contra *Photium* ac ſimultate depoſitâ, Patriarcham appellaſſe, miſiſſeque illi omnia, quæ a Romano Epiſcopo iis, qui nuper inſtituebantur, mitti erant ſolita. Ideo *Photium* voti compotem effectum, pugnam adversùs Romanum Pontificem poſuiſſe, & Patrem illum ac Sanctum, ad extremum uſque vitæ ſpiritum agnoviſſe. Græci Schiſmatici nonnulli aſſerunt, *Photium* cum Latinis in Communionem rediiſſe, quòd illi errores ejuraſſent, ac Profeſſionem Fidei ad ipſum miſiſſent. Quod inter alios *Michaël Anchiali*, in Dialogo cum *Emmanuële Comneno*, Auctor Libri de Separatione Eccleſiæ Romanæ a Græca, *Maximus Marguinus* in Dialogo Græci cum Latino, & alii effutiunt, apud Allatium, *De Eccleſiæ Occidentalis & Orientalis Perpetua Conſenſione*, Lib. II. Cap. VI. Verùm Breviarium Synodi Octavæ ad ingreſſum Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ appenſum, cujus Auctor *Photium* videre & alloqui potuit, Schiſmaticos illos Græculos refellit luculenter. *Photius*, inquit, *quadraginta quinque annis ad hodiernum uſque diem, a Papa nempe Leone uſque ad Formoſum, excommunicatus fuit. Nam annis undecim adhuc Politicus excommunicatus fuit, quòd cum Gregorio Syracuſano communicaret; & alios quatuor ſupra triginta annos, poſtquam Sacris initiatus eſt. Etenim Leo, Benedictus, & Nicolaus, Gregorium propter varias & graves noxas anathemate damnarunt. Ubi verò Photius a damnato conſecratus eſt, cùm propter alia illius facinora, tum quòd Sacris a Gregorio eſſet initiatus, a novem Pontificibus Romanis, Leone, Benedicto, Nicolao, Hadriano, Joanne, Marino, Hadriano III. Stephano, & Formoſo, Anathematis fulmine eſt ictus*. Idem Breviarium aſſerit *Photium* a *Joanne VIII.* abſolutum non fuiſſe, ſed nec abſolvi potuiſſe: vehementerque improbat diſpenſationis & pacis fucum, quem *Joannes* prætexebat. Negat abſolutum, quia in eo ſtatu nunquam fuit quo abſolutionem promereretur: & quia Pontifex de illius impœnitentia noviſque fraudibus certior factus, damnationem ejus ex ambone paulò poſt promulgavit. Negat abſolvi potuiſſe a *Joanne VIII.* qui ab ejus Deceſſoribus erat damnatus: quia Pœnitentiam non egit. *Quæ omnia* (inquit) *cùm a Photio perpetrata ſint, quomodo non mentiuntur, qui affirmant illum a Papa Joanne fuiſſe abſolutum? Qui ab altero ligatus eſt, ab altero ſolvi non poteſt. Quemadmodum neque Papa Joannes Photium a priore Pontifice ligatum abſolvere potuit. Neque per modum diſpenſationis fieri poſſe quis concedat. Etenim Divus Chryſoſtomus ait, Ibi eſſe diſpenſandum, ubi non ſit prævaricandum; quemadmodum & ipſe fecit, cùm Epheſinis Epiſcopis propter ſimoniam damnatis Sacramentorum uſum in ſacrario indulſit, cùm ob rem ſacram munera accepiſſent, quòd ſe defenderent, id ſe ex diu jam uſurpato more factitaſſe, atque in id criminis incidiſſe. Has omnes ob cauſas fieri non poteſt, ut Eccleſia Romana eos qui ad quadrageſimum-quintum annum uſque ab ipſis Patribus excommunicati manſerunt, hodieque manent, per diſpenſationem in Sacerdotium reſtituat. Pulchrum eſt, inquit magnus ille Maximus, pacem colere. Rectè; ſed cum iis qui in religione ſeu fide conveniunt: tum enim præſtat bello pax, cùm pax ad honeſtam & æquam concordiam ducit. Ne verò mihi hanc tu concordiam appellites, ſed diſcordiam potiùs & ſectionem. Tunc enim pacis nomen atque rem valere judico, cùm Sanctorum Patrum Decretis & Auctoritati non repugnamus, aut contraria molimur*.

Contra nugas recentiorum quorumdam Græculorum aſſerentium *Photium* in Communione Eccleſiæ Romanæ obiiſſe, lege *Leonem Allatium* loco ſuperiùs laudato, ubi ex eo maximè illos urget, quòd ſi *Photius* Eccleſiæ Romanæ reconciliatus eſt, ipſi Patriarchæ ſui damnentur exemplo, cùm iniquè defendunt, quæ ille, furiis agitatus, per fas & nefas, in Latinam Eccleſiam oblatravit: qui Communionem in quâ illum defunctum garriunt, ſectari potiùs deberent. Iſto argumento ipſos premebat longè ante *Allatium Joannes* Patriarcha Conſtantinopolitanus Oratione III. ad *Theodorum* Sugdaiæ Epiſcopum.

§. XXIX.

Cum Photio extinctum Schiſma, ante Michaëlem Cerularium non revixit.

PAtriarcham *Stephanum* Leonis Imperatoris fratrem cum Romano Pontifice Communionem foviſſe, ex Synodi Octavæ Appendice certum eſt, ſimiliter & ejus Succeſſorem *Antonium Cauleam*, ſub cujus Patriarchatu *Styliani* & Symmiſtæ ad Summum Pontificem pro abſolutione & diſpenſatione Lapſorum ſcripſere, agnoſcentes ſe *ab Apoſtolica Sede regi & gubernari debere*. Sub *Nicolao Myſtico* Eccleſia Conſtantinopolitana turbata eſt ob quartas *Leonis* Imperatoris nuptias, quas ille approbare noluit, Imperatorem ob eas etiam a Communione removens. Sed tantùm abeſt ut propterea interrupta ſit Eccleſiæ Græcæ cum Romana Communio: quin potiùs magis adſtricta eſt. Romanus enim Pontifex *Joannes Nonus* ab Imperatore appellatus, Legatos miſit Conſtantinopolim, qui Sedis Apoſtolicę Auctoritate nuptias ipſius confirmarunt: Patriarcha præpoſterè ſeverus, cùm non aſſentiretur, in Monaſterium detruſus eſt, & *Euthymius* vir ſanctiſſimus in ejus locum ſubrogatus, qui annuente Summo Pontifice, Imperatorem ad Communionem admiſit. Huic abſolutioni multi ex Epiſcopis refragati ſunt, maximè qui ſtabant a partibus *Nicolai Myſtici*. Poſtea defuncto *Leone*, *Alexander* illius frater Imperio potitus, *Euthymio* detruſo, *Nicolaum* in Sedem reduxit. Inde turbatior Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſtatus, diviſis inter ſe Epiſcopis, quorum pars ejecto, pars reſtituto Patriarchæ adhærebat. Utriuſque tamen partis Epiſcopi, Romanæ Sedi Communione conjuncti erant.

Anno Chriſti nongenteſimo vigeſimo, utraque pars coaluit Synodo celebratâ, in qua ab omnibus pro legitimo Patriarcha *Nicolaus Myſticus* agnitus eſt, Tomuſque unionis, de abrogandis in poſterum quartis nuptiis, Auctore *Conſtantino Porphyrogenito* editus. Ante hanc Synodum *Nicolaum* Patriarcham fuiſſe cum Romana Sede Communione conjunctiſſimum, demonſtrat ejus Epiſtola ad *Simeonem* Regem Bulgarorum, quam ex Promptuario Rerum Græcarum *Aloyſii Lolini* Bellunenſis Epiſcopi, Græcè & Latinè deſcribit Cardinalis *Baronius*, ad annum 917. Tunc in Cathedra *S. Petri* Romæ ſedebat *Joannes X.* annum ſextum Pontificatûs agens. *Nicolao Myſtico* in Sedem Conſtantinopolitanam ſucceſſit *Stephanus* Amaſenus

nus Epiſcopus, anno Chriſti circiter nongenteſimo triceſimo: ſub quo nihil novatum. Eo poſt triennium defuncto, *Romanus*, Conſtantini Porphyrogeniti in Imperio Collega, *Theophylactum* liberorum ſuorum natu minorem, annos tantùm ſexdecim natum, Patriarcham deſignavit, *Tryphone* Monacho interim inaugurato, qui Eccleſiam Conſtantinopolitanam regeret, donec legitimam attigiſſet ætatem, aut diſpenſationem obtinuiſſet juvenis Princeps. Orientales plerique Epiſcopi, & Clerus Conſtantinopolitanus intercedebant ne Canonibus vulnus tam grave inferretur. Unde Imperator per *Albericum*, qui Romæ tyrannidem exercebat, a *Joanne XI.* Pontifice Maximo diſpenſationem in gratiam *Theophylacti* extorſit ſuper ætatis legitimæ defectu. Id teſtatur Chronographus MS. a *Leone Allatio* laudatus lib. 2. *de Perpetuo Conſenſu*, Cap. VIII. Sic enim habet in Conſtantino Porphyrogenito: *Conſecratur Patriarcha dictus Imperatoris filius Theophylactus, Februarii die II. Indictione. .. Cùm Legati Pontificis Romam veniſſent, & Tomum Synodicum aſportaſſent, in quo de illius Ordinatione præcipiebatur. Qui & eum in Patriarchali Solio confirmarunt.* Tunc igitur ſumma erat Eccleſiæ Orientalis cum Occidentali conſenſio. Poſt mortem infauſtam *Theophylacti* indigniſſimi Patriarchæ, ejus in locum electus eſt *Polyeuctus* Hiero-Monachus. Quo ſedente, *Joannes XIII.* Pontifex Maximus Legatos miſit Conſtantinopolim ad *Nicephorum* Imperatorem pro conciliandis nuptiis inter *Annam* puellam Principem, Romani & *Theophana* filiam, & *Ottonem* Juniorem Imperatorem, anno 968. Quæ Legatio licèt a *Nicephoro* malè & indecorè ſit excepta, ob rationes Politicas, quòd nempe Græcorum dumtaxat Imperatorem ſe vocari impatientiſſimè ferret, nihilominus ſumma erat Latinorum cum Græcis in rebus Religionis Communio, ut ex *Luitprando* Cremonenſi Epiſcopo conſtat in ſuæ Legationis Relatione. *Polyeucto* Patriarchæ ſuffectus eſt *Baſilius* Hiero-Monachus ſub *Joanne Tzimice* Imperatore. Hic anno 975. depoſitus eſt in Synodo Conſtantinopoli celebrata, *Baſilio & Conſtantino* Romani filiis Imperantibus. Ipſi ſubrogatus eſt *Antonius* e celebri Monaſterio Studii aſſumptus; Qui, cùm poſt annos adminiſtrationis duos, ad cellam rediiſſet, & Sedes quadriennio vacaſſet, ad ejus uſque obitum, ſucceſſit ipſi *Nicolaus Chryſoberges*, qui annos duodecim & menſes octo Sedem tenuit. Sub ipſo habita Synodus eſt, in qua diuturna de quartis nuptiis diſſenſio, quæ Conſtantinopolitanam Eccleſiam turbaverat, ſedata fuit, & quartæ nuptiæ penitus prohibitæ. Hujus Concordiæ Monumentum extat in Codice Juris Orientalis, lib. 2. Hac in Synodo jacta ſunt quædam Schiſmatis renovandi ſemina, cùm a factioſis *Photii* memoria æquè ac *Ignatii*, & aliorum Patriarcharum Orthodoxorum, ſolemnibus acclamationibus impunè celebrata eſt.

Nicolao Chryſoberge defuncto, ſubſtitutus eſt *Siſinnius*, anno circiter 995. Is *Photii* Epiſtolam Encyclicam, quam in Eccleſiam Latinam Princeps ille Schiſmaticorum exaraverat, titulo immutato, & ſuo nomine ſuppoſito, ad reliquos Patriarchas tranſmiſit. At Schiſma, cujus renovationem meditabatur, ſuſcitare non potuit. Succeſſit ipſi *Sergius*, ex *Photii* genere, cujus calumnias in Eccleſiam Romanam, coacta Synodo, inſtauravit. Negotium tamen ſeparationis Eccleſiæ Græcæ a Latina perducere ad exitum non potuit, haud aſſentientibus cæteris Patriarchis. Unde Græci Schiſmatici recentiores mentiuntur, cùm Romani Pontificis commemorationem e ſacris Diptychis a dicto *Sergio* expunctam ſcripturiunt. Quos egregiè refellit *Petrus Antiochenus* in Epiſtolâ ad *Michaëlem Cerularium*, apud *Allatium* lib 2. de Perpetua Conſenſione cap. 1. *Et hoc in re*, inquit, *ego quidem teſtis fidus, & alii multi Eccleſiæ Proceres, quòd tempore B. memoriæ Patriarchæ Domini Joannis*, * *Romanus Papa, Joannes* * *etiam* (XIX.) *nuncupatus, in ſacris Diptychis habebatur. Et, cùm Conſtantinopolim quadraginta quinque ab hinc annis veniſſem, inveni tempore Beatæ memoriæ Patriarchæ Domini Sergii, prædictum Papam in ſacra Miſſa unà cum aliis Sanctiſſimis Patriarchis relatum. Quomodo verò deinde ejus relatio & commemoratio e medio ſublata ſit, & quanam de cauſa, ignoro.* Id confirmat *Joannes Veccus* Patriarcha Conſtantinopolitanus in Secunda Oratione partim Apologetica, partim Contradictoria.

* *Joannes ille Patriarcha fuit Antiochenus ut ex textu Græco iſtius Chronographi patet, non Conſtantinopolitanus, ut Baronius æſtimavit.*

Poſt Sergium in Sedem Conſtantinopolitanam evectus eſt *Euſtathius* Magnæ Eccleſiæ Archipresbyter, anno circiter milleſimo viceſimo-quarto. Eo ſedente, ac ſuadente, *Baſilius* Imperator, miſſis Romam Legatis cum multis muneribus, a *Joanne XIX.* Pontifice Maximo petiit, ut liceret Eccleſiam Conſtantinopolitanam in ſuo Orbe, ſicut Romanam in Univerſo, univerſalem dici & haberi. Joannes paratus erat Græcorum votis clanculùm annuere; ſed eum *Vuillemus* Abbas *S. Benigni* in Gallia a conſilio Eccleſiæ tam exitiali graviſſimis literis deterruit, ut teſtatur *Glaber lib. 4. cap. 1.* Nullum tunc Schiſma fuiſſe Græcos inter & Latinos hæc Hiſtoria manifeſtè probat.

Secundùm *Euſtathium*, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Sacris præfuit *Alexius* Monaſterii Studii Abbas, ab anno milleſimo trigeſimo-quarto, ad annum uſque milleſimum quadrageſimum-ſecundum, quo *Michaël Cerularius* a *Conſtantino Monomacho* Patriarcha nominatus eſt. Hucuſque unitatem inter Græcam & Latinam Eccleſiam perduraſſe ſub decem & ſeptem Patriarchis poſt *Photium*, ſcribit *Manuël Calecas* Auctor Græcus Ordinis FF. Prædicatorum, lib. 4. adversùs Græcos. Quod etiam confirmat Auctor MS. libri *de Tranſlationibus Epiſcoporum*, apud *Allatium* lib. 2. *de Perpetua Conſenſione Cap. VIII.* Sed *Michaël Cerularius* Schiſmatis poſt *Photium* auctor alter, nomen Romani Pontificis e ſacris Diptychis eraſit, ut ex Scylace refert *Manuël Calecas* loco laudato. De Schiſmate Græcorum per *Michaëlem Cerularium* reſtaurato, agemus in Hiſtoria Eccleſiaſtica Sæculi XI.

SCHOLION I.

In Diſſertationis hujus §. XIII. pag. 26. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa mittit ad Concilium Formulam ab omnibus ſubſcribendam.*

R. Mirum eſt quòd hunc locum, ubi divinus Romani Pontificis Primatus extollitur, RR. Cenſores reprehendant. Difficile eſt divinare quid in mente habuerint, cum hęc emendatione digna vel liturâ judicarunt, ubi commemoro quid geſtum ſit Actione I. Synodi Octavæ, his verbis: *Juhentibus Legatis Apoſtolicis, lectus eſt Libellus, cui ſubſcribere deberent univerſi Epiſcopi, Sacerdotes, Clerici, & Monachi: Quo nimirum cunctas primùm hæreſes execrati, & inter alia Iconomachiam, Anathema Photio dicere debebant, donec Sedis Apoſtolicæ Decretis paruiſſet ... Magnificum ſanè Primatûs Romani Pontificis argumentum, quòd Libellum ſeu Formulam ad Synodum Oecumenicam miſerit, neceſſariò ab omnibus Ordinis Eccleſiaſtici viris ſubſcribendam, qui Communionis Apoſtolicæ participes eſſe vellent.* Hæc (inquam) a Theologis Catholicis & Religioſis reprehendi mirum eſt.

SCHO-

SCHOLION II.

In Diſſertationis ejuſdem §. XVIII pag. 171. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem velut meam, notant: *Cùm Pontifices & Patriarcha Canonibus ſubditi ſint, eorum Judicia nullius ſunt momenti nec illis eſt parendum, ſi a Canonibus aberrent.*

R. Hanc propoſitionem non eſſe meam, oſtendit loci ſeries. Reſero quid geſtum ſit Actione ſexta Synodi Octavæ Oecumenicæ. Verba Zachariæ Chalcedonenſis Photianarum partium Epiſcopi recenſeo, qui Nicolai I. & Hadriani II. Romanorum Pontificum judicia conatus eſt elevare. *Et Papa Nicolai* (inquit) *& cæterorum Patriarcharum Canon Princeps eſt. Et ſecundùm illum agentes nil faciant extra quod decent. Cùm verò extra hunc faciunt ſive Papa Nicolaus, ſive alius quis non acquieſcimus.* (Id eſt inquiebam) *cum Pontifices & Patriarcha Canonibus ſubditi ſint, eorum judicia nullius ſunt momenti, nec illis eſt parendum, ſi a Canonibus aberrent.* Manifeſtum eſt, his verbis ſententiam meam hîc non exprimi, ſed Zachariæ Chalcedonenſis Photianarum partium Epiſcopi ſententiam explicari, quam proinde perperam mihi tribuunt Religioſi Cenſores, qui Hiſtorici dumtaxat partes ago, & interpretis, nec expendo eorum quæ a ſingulis Epiſcopis in Concilio dicta ſunt, veritatem. Quamquam ſententiam illam Zachariæ Chalcedonenſis non confutaverit Metrophanes Smyrnæ Metropolita, qui ſacræ Synodi nomine ipſi reſpondit, ſed oſtendit Nicolaum I. non egiſſe contra Canones in cauſa Photii: Immo Photianarum partium Epiſcopos contra Canones agere & contra Leges qui Nicolaum I. electum a ſe Judicem nunc abjiciant. Nec minùs Patriarchas ſpectat quàm cæteros Epiſcopos primus ille Canon Synodi Octavæ, ſecundùm Anaſtaſii Bibliothecarii Verſionem: *Regulas, quæ Sanctæ Catholicæ ac Apoſtolicæ Eccleſiæ tam a Sanctis Apoſtolis, quàm ab orthodoxorum univerſalibus, necnon & localibus Conciliis vel etiam a quolibet deiloquo Patre ac Magiſtro Eccleſiæ traditæ ſunt, ſervare ac cuſtodire profitemur; his & proprium vitam & mores regentes & omnem Catalogum Sacerdotii, ſed & omnes qui Chriſtiano cenſentur vocabulo, pœnis, & damnationibus, & e diverſo receptionibus ac juſtificationibus quæ per illas prolatæ ſunt ac definitæ, ſubjici canonicè decernentes.* Cæterùm quod reverentiam ſpectat Romano Pontifici a cæteris Patriarchis, immo ab ipſis Synodis Oecumenicis debitam, non prætermiſi pag. 207. & 208. verba Canonis XXI. obſervatione digniſſima. *Si Synodus univerſalis fuerit congregata & facta fuerit etiam de Sancta Romanorum Eccleſia quævis ambiguitas & controverſia, oportet venerabiliter & cum convenienti reverentia de propoſita quæſtione ſciſcitari, & ſolutionem accipere, aut profectum facere; non tamen audacter ſententiam dicere contra Summos ſenioris Romæ Pontifices.*

SCHOLION III.

Ibidem Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Non ſunt indeficientia & irretractabilia Romanorum Pontificum judicia.*

R. Hæc Propoſitio non magis mea eſt quàm ſuperior, ſed Zachariæ Chalcedonenſis Photianarum partium Epiſcopi, cauſam Photii ſui agentis: de quo quidem Zacharia ita ſcripſi: *Secundò non eſſe indeficientia & irretractabilia Romanorum Pontificum Judicia contendit; quod exemplis duobus probat, &c.* Neque tamen hanc Zachariæ Propoſitionem refellit Metrophanes Metropolita Smyrnæ Sacræ Synodi nomine ipſi reſpondens: Notum quæ Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ de illa Propoſitione ſit opinio. Juris tamen quæſtionem eo loci non attigi, hanc Propoſitionem non aſſerui, commemoravi ſolùm quid dixerit in Synodo Zacharias Chalcedonenſis. Meri facti res eſt.

SCHOLION IV.

Diſſertationis ejuſdem §. XXIII. pag. 225. Editionis primæ, hanc mihi Propoſitionem affingunt Indiculi Cenſorii Auctores: *Romana Eccleſia quærit quæ ſua ſunt, non quæ Dei.*

R. Deus meus, pone mihi mitigationes in Cor, ne adversùs illos plus juſto commovear, qui calumniam tam atrocem mihi impingunt. Hanc Propoſitionem aut aliquid ſimile nuſquam ſcripſi, nuſquam pronuntiavi, nuſquam per Dei gratiam cogitavi. Hanc Blaſphemiam execror. Scripſi pag. 225. *Joannes Octavus Photium defuncto S. Ignatio reſtituit, ea lege, ut a Bulgarica Diœceſis adminiſtratione abſtineret, eamque Romanæ Sedi reſtitueret.* Hanc ſcilicet Diœceſim Occidentalis Romanique Patriarchatus propriam Conſtantinopolitanus Epiſcopus uſurpaverat. *Votis potitus eſt Joannes Octavus reſtitutam Romanæ Sedi gaviſus eſt Bulgarorum Diœceſim.* Quid in his aſſine Propoſitioni, quam mihi RR. Cenſores affingunt; falſæ, erroneæ, ſcandaloſæ, piarum aurium offenſivæ, quæ in ſolis Hæreticorum Libris inveniatur.

SCHOLION V.

In Diſſertationis ejuſdem §. XXIV. pag. 226. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa in Profeſſione Fidei promittunt obſervantiam Canonum octo priorum Conciliorum.*

R. Romanos Pontifices in Profeſſione Fidei, quam nono ſæculo emittebant, ſtatim atque erant electi, obſervantiam octo priorum Conciliorum Generalium promiſiſſe, ex ipſa Fidei Profeſſione conſtat, quæ in Libro Diurno Romanorum Pontificum deſcripta & edita eſt, quam referunt Ivo Carnotenſis, Gratianus, Antonius Auguſtinus, & Cardinalis Baronius locis a me notatis. Profeſſionis hujus verba fideliter refero, ex quibus nihil aliud eo loci colligo, quam Synodum VIII. ut verè Oecumenicam ab Eccleſia fuiſſe receptam. Quid in his reprehenſione dignum?

SCHOLION VI.

Ibidem, pag. 530. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papa poſt electionem debet ſtatim emittere Fidei Profeſſionem.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea. De priſca diſciplina & moribus antiquis locutus ſum, non de hodiernis; quid facerent olim Pontifices commemoravi, non quid facere debeant præſcripſi. Profeſſionem Fidei dumtaxat citavi mox laudatam, necnon illam quam Synodus Conſtantienſis Seſſione XXXIX. præſcripſit a Pontifice mox eligendo faciendam. Hinc verò id unum eo loci colligo, Synodum Conſtantinopolitanam contra Photium habitam Hadriano Secundo per Legatos præſidente, eſſe Oecumenicam Octavam, non verò Florentinam, quam proinde cum titulo Synodi Octavæ malè edidit Abrahamus Cretenſis.

SCHOLION VII.

Diſſertationis ejuſdem §. XXVI. pag. 535. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Joannes VIII. indignum Romano Pontifice facinus edidit, reſcindendo Prædeceſſorum & Oecumenicæ Synodi Decreta.*

R. Igna-

Digitized by Google

R. Ignavum revera & indignum Romano Pontifice facinus edidit Joannes VIII. reſtituendo Photium, & reſcindendo ſententiam Nicolai I. & Hadriani II. Deceſſorum ſuorum, Synodique Oecumenicæ de Photio numquam recipiendo, cui Joannes ipſe adhuc Archidiaconus coram Eccleſia ſubſcripſerat, eamque juramenti religione firmaverat. Factum iſtud Joannis VIII. ſi laudari, aut certè excuſari vel ſileri debuiſſe putant RR. Cenſores, hæc Baronii Cardinalis verba diſpungant Tom.X. Annalium, ad annum 879. Num.III. ſcribentis: *Hæc ſunt quæ permovere Pontificem potuerunt, ut quod nullus fecerat Prædeceſſorum, ipſe omnium maxima admiratione tentare auſus fuerit atque perficere, ſuadente iſtud prudentiâ carnis inimica Deo, & Eccleſiæ ſemper adverſa. Hæc [inquam] Orthodoxorum omnium commovere animum vehementer, tamquam indignum facinus Romano Pontifice, penes quem plus valeret, & majoris eſſet ponderis Imperatoris gratia, quàm Sanctiſſimorum Prædeceſſorum ſcriptis obfirmata & juramentis ſtabilita de Photio numquam recipiendo ſententia . . . . . . Quòd igitur Joannes Papa loco ſupplicii perſolverit præmia ſceleſtiſſimo viro, magnam exiſtimationi ſuæ & Cathedræ Pontificiæ notam inuſſit. Hinc puto factum, quòd ob nimiam Joannis animi facilitatem & mollitudinem, objectâ penitus animi virilitate, fractus animo, Sacerdotalis conſtantiæ expers, atque robore enervatus, non Papa ut Nicolaus & Hadrianus, ſed Papiſſa fuerit contumelia loco dictus; utpote quòd qui nec reſiſtere ſciret eunucho, utique vinceretur a ſemiviro, non vir, ſed eſſet fœmina potiùs nuncupandus; & ſic nomen contumelia tranſierit poſterò verum inſcitè in veritatis opinionem, atque ita a compluribus decantatum fuerit, Joannem VIII. Papam fuiſſe fœminam; ſicque jactata vulgò eo modo invenerit locum fabula. Certè quidem non maledicos tantùm, ſed ſapientes atque prudentes provocaſſe adverſùs ſe Joannem Pontificem, quæ dicentur inferiùs demonſtrabunt, jam in eum omnibus redditis infenſiſſimis, quòd una Legatione prodegerit tot tantoſque bene inſumptos labores, honeſtoſque ſudores Sanctiſſimorum Pontificum Nicolai & Hadriani Prædeceſſorum.* Hæc Cardinalis Baronius.

SCHOLION VIII.

Diſſertationis ejuſdem §.XXVII. Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant, pag.242. Editionis primæ: *A Papa & Patriarcha Conſtantinopolitano excommunicati, ut tales debent haberi ab utroque: & ſic ſunt æquales, & tollitur jus appellationis.*

R. Mihi tribuunt Photianæ Pſeudo-ſynodi Canonem & Photii errorem, quem refero ac rejicio. Pſeudo-ſynodi a Photio adversùs Synodum Oecumenicam Octavam Conſtantinopoli celebratæ hiſtoriam ſcribens, tres in ea conditos Canones commemoro. *Primus Canon* (inquam) *jubet ut Italiæ Epiſcopi, Clerici, vel Laici a Romano Pontifice depoſiti vel excommunicati, a Photio quoque pro depoſitis & excommunicatis habeantur, & viciſſim depoſiti vel anathematizati a Photio, a ſummo Pontifice & Romanorum Eccleſia ejuſdem pœnæ judicium ſubeant,* PRIVILEGIIS ROMANÆ ECCLESIÆ NIHIL PENITUS NOVATIS. *Quo Canone Patriarcha omnes æquales ſignificantur, & per cautelos convellitur jus appellationum ad Apoſtolicam Sedem, & Romani Pontificis Primatus.*

SCHOLION IX.

Ibidem, pag.243. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa reſpondendo doctrinaliter affert textum Pſeudo-Synodi.* Tom.VI,

R. De Canone ſecundo Photianæ Synodi agitur. *Innocentius III. in Epiſtolâ Decretali ad Faventinum Epiſcopum relatâ Lib. I. Decretalium, Tit.IX. Cap.XI. hunc Canonem ex memoria lapſu tribuit Concilio Oecumenico Conſtantinopolitano primo.* Hæc verba mea ſunt, non quæ adducunt Religioſi Cenſores. Factum evidens eſt, obſervatio critica. Romanos Pontifices indeficientis memoriæ Privilegio cœlitus donatos nemo ſapiens dixerit.

ANIMADVERSIONES in eam ſuperiorem poteſtatem, quam Romani Pontifices in Octavam Oecumenicam Synodum exercuerunt.

PUtat Natalis *diſſert.4. in hiſt. ſæcul. XV. n.26.* hoc Concilium ſuam auctoritatem Papâ ſuperiorem ſuppoſuiſſe, quia can.21 hæc habet: *Si Synodus univerſalis fuerit congregata, & facta fuerit etiam de ſancta Romana Eccleſia quævis ambiguitas & controverſia, oportet venerabiliter & cum convenienti reverentia de propoſita quæſtione ſciſcitari & ſolutionem accipere, aut profectum facere: non tamen audacter ſententiam dicere contra ſummos ſenioris Romæ Pontifices.* Hoc canone ſtatutum aſſerit poſſe a Concilio in Romanum Pontificem dici ſententiam, dummodo *audacter* non fiat: porro ſuperior eſt qui in alium dicit ſententiam, Boſſuet verò *in Defenſ. declarat. part. 2. l.12. capit.32.* ex eo probare intendit hujus Concilii ſupra Pontificem præſtantiam, quia ut conſtat ex actione 3. interrogata fuit Synodus an epiſtolam Hadriani ad Synodum, reciperet, quod iterum actum eſt act.4. & 5. tam reſpectu epiſtolarum Hadriani, quàm ipſius ſucceſſoris Nicolai; unde videtur Synodus iterum judicaſſe de iis quæ Romani Pontifices judicaverant; quod manifeſtum eſt indicium ſuperioris auctoritatis. Obſervat deinde act. 6. epiſcopos Photio addictos ab omni obligatione ſolutos, non ſolùm a Legatis Pontificis, ſed unà cum iis a cœtu Epiſcoporum: ex quo infert ſupremam eccleſiæ poteſtatem exercitam fuiſſe a Concilio unà cum romana ſede. Ponderans demum verba Legatorum ad Baſilium Imperatorem, quibus act.6. dicunt ad eam Synodum miſſos fuiſſe ut non ampliùs appellationis locus daretur, concludit tantùm poſt Synodi Oecumenicæ ſententiam, quia ſuprema eſt, non ampliùs licere ab iis, quæ judicata ſunt, reſilire.

§. I.

In octava œcumenica Synodo omnia ex nutu Romanæ Eccleſiæ facta ſunt.

PErpendatur primò epiſtola Baſilii Imperatoris ad Nicolaum Papam, quæ act. 3. fuit recitata. Orat Baſilius Nicolaum, ut prædefiniat ſeu decernat omnia, quæ poſtea in Synodo erant pertractanda; ac proinde poſtquam narravit alios vi, alios ſimplicitate, ſeu ſeductione peccaſſe, ſubdit: *De quibus decretum & judicium mittere paternam Sanctitatem veſtram præſcribentes popoſcimus, & nunc expetimus. Ita Pater Spiritualis, & divinitus honorande ſumme Pontifex accelera pro eccleſiæ noſtræ correctione & conſtitu, contra injuſtitiam atque ad veritatis ſatisfactionem multam nobis congeriem bonorum donare, id eſt unitatem mundam, compagem ſpiritualem ab omni contentione ac ſchiſmate liberam, eccleſiam in Chriſto unam, & ovile uni obſecundans Paſtori.* Si verò quæ Romanus Pontifex decreviſſet potuiſſet Synodus convocanda irrita reddere, & quos Pontifex damnaſſet, Synodus innoxios habere, ſu-

parſiuum erat a Pontifice expoſcere ut ſuum mitteret decretum; neque potuiſſet, ot exoptabat Imperator, Eccleſiam ab omni contentione, & ſchiſmate liberare. Ignatius verò Patriarcha ita ad eumdem Nicolaum ſcribit: *Eorum vulnerum, atque livorum, qui in membris hominum conſiſtunt, multos medicos protulit ars — eorum verò qua in membris ſunt Chriſti & Dei Salvatoris omnium noſtrûm capitis, & ſponſa catholica & apoſtolica Eccleſia, unum & ſingularem pracellentem atque catholiciſſimum Medicum ipſe princeps ſummus, & fortiſſimus ſermo, & ordinator, & curator, & ſolus ex toto magiſter Deus omnium produxit, videlicet tuam fraternam Sanctitatem, & paternam Almitatem: propter qua dixit Petro magno & ſummo Apoſtolorum: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram adificabo eccleſiam meam — Tales enim beatas voces non ſecundùm quamdam utique ſortem Apoſtolorum Principi ſolùm circumſcripſit, & definivit, ſed per eum ad omnes, qui poſt illum ſecundùm ipſum efficiendi erant ſummi Paſtores, & diviniſſimi ſacrique Pontifices ſenioris Roma transmiſit: & ideo ab olim & priſco tempore in exortis hareſibus & pravaricationibus eradicatores & interemptores malorum zizaniorum, & tabefactorum, & penitus inſanabiliter agrotantium membrorum, multi multoties facti ſunt eorum, qui ſanctitatem & ſummam Paternitatem tuam illic praceſſerunt.* Hic iterum animadvertendum unum romanum Pontificem graſſantis morbi medicum eſſe Ignatium dicere non debuiſſe, ſi celebrandam ſynodum validiorem reputaſſet ad mala ſerpentia removenda. Neque romanis Pontificibus valetudo erat adſcribenda, ſi quod ipſi præſcripſiſſent remedium, a Concilio potuiſſet improbari. Cùm verò poſtea in eadem epiſtolâ diverſa capitula expoſuiſſet, eorumdem *ſolutionem & ordinationem expoſcens*, Hadrianus Nicolai Succeſſor eidem Ignatio quæ agenda erant præſcribens, tandem ita habet: *Ergo fraternitas tua curet neceſſe eſt ut ſententiarum capitula, qua ſynodicè in eccleſia Dei, ubi ſanctum corpus Apoſtolorum Principis Petri requieſcit, pro abolendis profanis Conciliis Conſtantinopoli a Photio tam adversùs Sedis Apoſtolica reverentiam, quàm adversùs ſanctimoniam tuam congregatis, communi conſonantia promulgavimus, apud vos in Synodo cunctorum ſubſcriptione roborentur, & in ſingularum archivis eccleſiarum providè recondantur.* Vult ergu Hadrianus in ſuâ epiſtolâ, quæ eadem actione lecta fuit, regulam rerum in Synodo œcumenica agendarum eſſe ea decreta, quæ Nicolaus in Synodis Rumæ habitis ſanciverat; & dicit neceſſe eſſe ea in Synodo cunctorum ſubſcriptione roborari. Ubi autem umquam legimus inferiorem judicem ſcripſiſſe, neceſſe eſſe ſuperiorem ea, quæ ipſe decreverit, ſubſcribere? Quid autem obeſt ſuperiori Pontificis auctoritati poſt epiſtolæ lectionem ejuſdem Legatos dixiſſe: *Eſt canonicè ac ſynodicè acta epiſtola hac*, & poſt eos Synodum dixiſſe: *canonica, & ordinata, & plena juſtitia eſt epiſtola, qua lecta eſt ſanctiſſimi Papa Hadriani*. Ita dicendo minimè PP. oſtendere voluerunt liberum ſibi eſſe eamdem reſpuere, ſed ſuum conſenſum eidem epiſtolæ ſignificarunt. Perpendamus etiam quæ idem Hadrianus ſcripſerit ad Baſilium Imperatorem.

Actione igitur prima lecta eſt epiſtola Hadriani ad Imperatorem, in qua primò ita illum commendat: *Intellexiſti, ut litera tua manſuetudinis innuunt, quibus vulneribus ſauciata, te calitus conſcenſo Imperium, qua apud vos eſt mancbat eccleſia: & quòd hac Sedes hujuſcemodi mederi poſſit vulneribus, magiſtris fidei noſtra ſeentatis, liquidò didiciſti? Atque ideo hac eucace cupiens Apoſtolica Sedis decreti remedium ſanctiſſimè requiſiſti.* Non ſuiſſet autem commendandus Baſilius, dum Sedis Apoſtolicæ decretis voluiſſet eccleſiæ Conſtantinopolitanæ vulneribus mederi, quoties Concilium proximè celebrandum deſtinata remedia reſpuendi potitum eſſet poteſtate. Quis non vidiſſet, tunc morbum valde deteriorem evaſurum, quia Sedes Apoſtulica noluiſſet a decretis reſilire, & improbi auctoritate Concilii freti parere renuiſſent? Dum proinde ob medendum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ malis, Baſilius petiit a Sede Apoſtolica remedia prædefiniri, apertè cognoſcere debuit hujuſmodi remediis Concilium acquieſcere neceſſe ſuiſſe, eique ſedem Apoſtolicam dictare potuiſſe quid eſſet exequendum. Poſt aliqua autem ita ſubdit: *Porro de ſacerdotibus, vel cæteris, qui contra pacem eccleſia facientes, unitatem ejus ſcindere praſumpſerunt, & in fratrem & coëpiſcopum noſtrum multifariam commiſiſſe probantur: ſuper quibus etiam decretum ab Apoſtolica Sede clementia tua more priſcorum Principum poſtulat: ſciat dilectio tua, quia ſicut diverſo modo deliquiſſe coſeruntur, ita diverſis eos definitionibus ſubjici non inconvenienter oportere perpendimus. Quorum tamen differentias Apoſtolica Sedis Legatis, una cum fratre & comminiſtro noſtro Ignatio convenientibus, quemadmodum nobis deſuper datum eſt, moderandas commiſimus.* Et poſt plura alia: *Volumus ergo per veſtra pietatis induſtriam illic numeroſum celebrari Concilium, cui noſtri quoque Miſſi praſidentes, & culparum perſonarumque differentias liquidò cognoſcentes, juxta quod in mandatis acceperunt, ſingulorum liberè diſcretiones exerceant.* Supponamus modò Concilium œcumenicum celebrandum ſibi ſuperiore præditum poteſtate Hadrianum agnoviſſe, oon ne inſipientiſſimè dixiſſet commiſiſſe ſuis Legatis, ut unà cum Ignatio Patriarcha pro varietate reorum culpas moderarentur; eiſdemque mandaſſe, ut in Concilio eodem modo commiſſam ſibi exercerent poteſtatem? Ubi Concilium fuiſſet tribunal eodem Pontifice ſuperius, nec potuiſſet Pontifex in eo exequenda præſcribere; nec ipſius Legati quæ Pontifex, ſed quæ Concilium decreviſſet, exequi debuiſſent. Proſequitur deinde Hadrianus Imperatorem monere de iis, quæ in Concilio facienda decreverat, ac tandem concludit, *ut capitula ſententiarum in ſynodo romana ſtabilita, adſiſtente etiam Imperatore, in Synodo cunctorum ſubſcriptione roborentur, & in ſingularum archivis eccleſiarum providè recondantur.* Ita ſemper omnia juxta Sedis apoſtolicæ decreta peragenda demonſtrat. Sed aliqua etiam ex Synodi Actis perpendenda.

Cùm act. 1. *Bahanes* Patricios poſtulaſſet, ut romani Pontificis Legati ſuæ legationis literas exhiberent, primò reſtitere, eam afferentes rationem, quòd nulla univerſalis Synodus id a Legatis apoſtolicis expetierat: *Hoc nos*, ajunt, *uſque nunc non invenimus in univerſali Synodo factum, ut Vicarii ſenioris Roma a quolibet perpendantur, utrùm talem exiſtimationem habeant.* His verbis non obſcurè innuerunt nec ipſos Apoſtolicæ Sedis Legatos univerſalis ſynodi judicio ſubeſſe. Quòd ſi poſtea epiſtolas legendas tradidere, id ſecerunt, quia Bahanes proteſtatus eſt literas non expoſtulaſſe *propter inhonorantiam apoſtolici throni*, ſed quia aliqui ſuerant ante eos legati, qui aliter ac in mandatis habebant præſtiterunt. In eadem pariter actione prima lectus eſt libellus ab Hadriano Conſtantinopolim tranſmiſſus, in quo plura ad explicandam ſupremam Pontificis auctoritatem conducentia continebantur. Primò igitur in eo ita dicitur: *Quia non poteſt domini noſtri Jeſu Chriſti pratermitti ſententia dicentis: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram adificabo eccleſiam meam; hac qua dicta ſunt rerum probantur effectibus: quia in*

Sede

Sede Apoſtolica immaculata eſt ſemper catholica reſervata religio, & ſancta celebrata doctrina. Ab hujus ergo fide atque doctrina ſeparari minimè cupientes, & Patrum, & præcipuè ſanctorum Sedis Apoſtolicæ Præſulum, ſequentes in omnibus conſtituta, anathematizamus omnes hæreſes ſimul cum Iconomachis. His verbis Sedis Apoſtolicæ infallibilitas ſplendidè explicatur, ac propterea Conciliis ſupereminentia; dicuntur enim hæreſes anathematizandæ præcipuè ob conſtituta Præſulum Sedis Apoſtolicæ. Subditur poſtea in eodem libello Synodi PP. ea omnia ſequi, quæ Nicolaus & Hadrianus ſanciverant in ſynodis Romanis: *Omnia quæ in his ſtatuta ſunt*, ita alloquuntur Hadrianum, *ſecundùm decreti veſtri moderationem venerabiliter conſervabimus, recipientes quos recipiunt, & damnantes omnes, qui in illis damnati ſunt, & præcipuè jam dictum Photium &c. Porro de venerabiliſſimo Ignatio Patriarcha noſtro, & de his, qui ex parte hujus ſunt, quod auctoritas Apoſtolica Sedis veſtra decrevit tota mente ſequimur, & religioſa devotione veneramur, atque pro noſſe & poſſe noſtro pia intentione ac ſpiritali conflictu defendimus. Quoniam, ſicut prædiximus, ſequentes in omnibus Apoſtolicam Sedem, & obſervantes ejus omnia conſtituta, ſperamus ut in una communione, quam Sedes Apoſtolica prædicat, eſſe mereamur, in qua eſt integra & vera Chriſtiana religionis ſoliditas*. In præfatis omnibus ſæpius explicatur Synodi PP. decreta Apoſtolicæ Sedis recipere, ſequi, venerari, & obſervare, manifeſtè oſtendendo illa conſiderare, tamquam dictata a ſuperiore magiſterio. Quamvis autem ita extolleretur Sedis Apoſtolicæ auctoritas, eique obſequentes in eo libello ſe Epiſcopi demonſtrarent, nihilominus univerſa Synodus, ita de eodem libello pronunciavit: *Juſtè & convenienter lectus nobis libellus expoſitus eſt a ſancta Romanorum Eccleſia, & propterea omnibus placet*. Credere-ne autem eſt ita ſuum conſenſum præbituros fuiſſe, dum pontificum decreta ab inferiore ſibi poteſtate dimanaſſe credidiſſent?

Cum verò actione 11. ageretur de recipiendis ad pœnitentiam epiſcopis, qui ordinati fuerant a S. Methodio, & Ignatio, & nihilominus poſtea ſectati fuerant Photium, ſtatim Legati Romani Pontificis expoſuerunt mandatum, Hadriani nempe jubentis ne reciperentur, niſi priùs ſuſciperent libellum, de quo actione 1. actum erat; atque ita bis coram Synodo præcepta Papæ expoſuerunt. *Suſcipimus vos*, ajunt, *ſecundùm præceptionem ſanctiſſimi Papæ noſtri Hadriani propter confeſſionem libelli pœnitentia veſtra. Detulimus libellum a ſancta Romana Eccleſia, a ſanctiſſimo Papa Hadriano, mandatum ab eo accipientes exigere a vobis fieri ipſum libellum, & ſic vos ſuſcipere: vultis ergo facere quod juſſum eſt a ſanctiſſimo Papa Hadriano?* At cur urgere eorum obſervantiam, quæ Papa præceperat? Fruſtra ſanè inferioris judicis Legati exigerent obedientiam ipſius præceptis apud ſuperius Tribunal, quod poſſet ipſius ſententiam irritam velle. Et tamen quia Archiepiſcopi Ancyræ, & Nicææ renuerunt obedire Hadriani præcepto de ſuſcipiendo libello ab eodem miſſo, eiſdem act. 3. venia fuit denegata. Actione 4. duo, qui ex parte Photii ad Nicolaum Papam miſſi fuerant, in Synodum intromitti petierunt; ſed primò reſtiterunt Legati Romani Pontificis ne videretur in dubium poſſe revocari quod Romani Pontifices jam judicaverant: *Nobis*, inquiunt, *non licet reſcindere judicium ſacrorum romanorum Pontificum, hoc enim contrarium eſt canonicis inſtitutis*. Quòd ſi poſtea admiſſi fuere, non ideo factum eſt quia ſententia in eos lata diſcuteretur, ſed ut Legati eis facerent *manifeſtiorem juſtam judicationem ſancta romana Eccleſia*; & ita non admiſſi fuerunt ad diſputandum, ſed ad audiendam ſententiam latam a Nicolao Papa: *Ingrediantur*, ajunt, *Legati, ſed nos non propter contentionem advocamus eos, ſed ut tantùm beatiſſimi Papæ Nicolai epiſtolam audiant*. Ita in ipſa œcumenica ſynodo immotum omnino voluere, quod Papa decreverat, ut & ex aliis pluribus eamdem actionem legenti palam fiet; nam nonniſi ut reos coram ſynodo illos ſe ſiſtere paſſi ſunt. Si verò hujus ſynodi actio quinta perluſtretur, videbitur in eam introductus Photius, ſed ut reus, quia adſtitit in noviſſimo loco; nec rei perſonam gerebat, niſi quia romani Pontifices eum condemnaverant. Hinc ut de ipſius reſipiſcentia poſſent judicare, interrogatus fuit *an ſuſciperet judicia ſanctorum Pontificum Romanorum*. Sed & actione ſexta cùm non acquieſcerent epiſcopi Photiani, ac in eo defendendo proſequi vellet Zacharias Chalcedonenſis epiſcopus, Legati dixerunt Imperatori, neque cum ipſo poſſe colloqui, quia jam anathematizatus fuerat ab Eccleſia Romana, nihilque ſupereſſe niſi ut libellum ab eadem eccleſia oblatum acciperent, ſi vellent, & ita veniam conſequerentur. En ſemper antepoſitum judicium Romæ latum, a quo non eſſet diſcedendum. Actione ſeptima cum Photius baculo innixus ingreſſus fuiſſet in Synodum, Legati ex illius manibus baculum eripuerunt, quippe qui proprius eſſet legitimorum epiſcoporum. Perſiſtentibus verò Photio ejuſque Aſſeclis in ſua contumacia, Legati recitari juſſerunt judicium latum a Nicolao & ab Hadriano Romanis Pontificibus contra Photium, ac deinde ſententiam ipſorum executioni mandandam pronunciarunt. Tandem eadem act. 7. Ignatius Patriarcha laudavit Imperatorem, quia Conſtantinopolitanæ eccleſiæ conſuluerit, definitiones & regulas ſequendo beatiſſimi Papæ Nicolai ſenioris Romæ, ita oſtendens judicium Pontificis ſemper præ oculis habitum, ut quid faciendum eſſet, dignoſceretur. Pontifici autem in eadem ſeſſione ita acclamatum: *Nicolai beatiſſimi Papæ Romani æterna memoria. Hadriani ſanctiſſimi Papæ Romani multos annos: Interemptoris novi Simonis multos annos: Percutientis novum mendacem Ananiam multos annos*. En iterum omnia Romani Pontificis ſententiæ attributa; unde ſemper remanet animadvertere, quod aliàs adnotavi, quòd ſi nempe poſt Romani Pontificis ſententiam adhuc ejuſdem novum examen ſupereſſet, & a ſuperiori poſſet auctoritate reformari, impropriè hæreſes & ſchiſmata Romanos Pontifices ſuperaſſe, ac interemiſſe in ipſis & ab ipſis œcumenicis conciliis fuiſſet pronunciatum; hoc etenim potiori ratione ipſis Conciliis fuiſſet tribuendum, ſi ipſorum judicium ſupremum eſſet, ac irreformabile. Tot ergo demonſtrant in hoc Concilio Romanum Pontificem ſuperiorem auctoritatem exercuiſſe, ut *vel tyrunculis prima hiſtoria limina ſaltem ingreſſis, compertum ſit omnia ibi nutu & imperio Romanæ Sedis actitata fuiſſe*, ait Thomaſſinus *diſſert. 12. in Conc. Chalced. num. 11.*

§. II.

Enodantur quæ ab initio ex Natale, & Boſſuet fuerunt oppoſita.

UT appareat igitur inaniter Natalem opponere canonem 21. hujus concilii, quaſi definierit Romani Pontificis ſententias poſſe novo examini ſubjici, dummodo *audacter* non fiat, quædam ſunt hic obſervanda. Nicolaus igitur Pontifex ep. 8. increpans Michaëlem Imperatorem ſuperbiæ, atque arrogantiæ, & Ignatii depoſitio-

nem nullios eſſe momenti oſtendens, quædam adootat de Romanæ eccleſiæ privilegiis. Inter ea autem hoc recenſet, quod conciliorum valor ab ipſius pendeat auctoritate: *Non dicatis*, ait, *non eguiſſe vos in cauſa pietatis romana eccleſia, quæ collecta concilia ſua auctoritate firmat, ſua moderatione cuſtodit. Unde quædam eorum quia conſenſum Romani pontificis non habuerunt, valetudinem perdiderunt*. Ut id autem exemplis demonſtret, commemorat concilium Epheſinum, in quo lapſi ſunt epiſcopi unàque Patriarchæ, ſed quia Magnus Leo reſtitit, ut putum latrocinium habitum eſt. Hoc idem eveniſſe dicit Gregorio, & Stephano Romanis pontificibus, cootra Iconomachos certantibus. Poſtquam verò ioſra tam Ignatium, quàm Photium Romam advocavit, ita ſubdit: *Quoniam cùm ſecundùm canones ubi eſt major auctoritas judicium inferiorum ſit deferendum, ad diſſolvendum ſcilicet, vel roborandum, patet profectò Sedis Apoſtolicæ, cujus auctoritate major non eſt, judicium a nemine fore retractandum, nec cuiquam de ejus licere judicare judicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo ſit appellare permiſſus. Juxta quod & Bonifacius, & Gelaſius ſanctiſſimi præſules, non ſuis adinventionibus, ſed eccleſiæ Romanæ conſuetudinem non ignorantes dicunt: Bonifacius quidem Rufo, & cæteris epiſcopis per Theſſaliam, & alias provincias conſtitutis ſcribens, nemo unt, unquam apoſtolico culmini, de cujus judicio non licet retractare, manus obvias audacter intulit. Nemo in hoc rebellis extitit, niſi qui de ſe voluit judicari. Gelaſius autem in commonitorio Fauſto Magiſtro fungenti legatione Conſtantinopolim dato: Nobis inquit, opponunt canones, dum neſciunt quid loquantur. Contra quos hoc ipſo venire ſe produnt, quòd Primæ Sedi ſana rectaque ſuadenti parere fugiunt. Ipſi ſunt canones, qui appellationes totius eccleſiæ ad hujus ſedis examen voluere deferri. Ab ipſa verò nuſquam prorſus appellari debere ſanxerunt, ac per hoc illam de tota eccleſia judicare, ipſam ad nullius commeare judicium. Nec de ejus unquam præceperunt judicio judicare, ſententiamque illius conſtituerunt non oportere diſſolvi, cujus potiùs ſequenda decreta mandarunt*. Iis addendum in ſecunda allocutione Hadriani ad Synodum, quæ lecta eſt act. 7. per Petrum Diaconum, improbata intolerabili Photii præſumptiooe, qua in Romanum pontificem judicium inſtituere auſus eſt, ita ſubditur: *Romanum pontificem de omnium eccleſiarum præſulibus judicaſſe legimus, de eo verò quemquam judicaſſe non legimus: licèt enim Honorio ab Orientalibus poſt mortem anathema ſit dictum, ſciendum tamen eſt, quia fuerat ſuper hæreſi accuſatus, propter quam ſolam licitum eſt minoribus majorum ſuorum motibus reſiſtendi, vel pravos ſenſus liberè reſpuendi: quamvis & ibi nec Patriarcharum nec cæterorum Antiſtitum cuipiam de eo quamlibet fas fuerit proferendi ſententiam, niſi ejuſdem primæ Sedis Pontificis præceſſiſſet auctoritas*. Commemorat poſtea quòd cùm in cauſa Symmachi Papæ vidiſſent præſules *non ſine ſui diſcrimine potuiſſe contra caput manus ſuas erigere, totum Dei judicio reſervarunt*.

Ex præfatis tria conſurgunt. Primum eſt quòd paulò ante Synodum Nicolaus Papa hoc ſuæ ſedis privilegium vindicavit, quòd nempe firmitas eorum, quæ in ſynodis decernebantur, a Romani Pontificis approbatione pendebant. Secundum eſt, quòd Prima Sedes de omnibus judicabat, nemo autem de ipſius judicio poterat judicare. Tertium eſt, quòd in ipſamet Synodo Hadrianus affirmavit Papam nullius judicio ſubeſſe, niſi propter hæreſim ab œcumenica Synodo de eodem judicium inſtituatur, & tuoc illud inſtitui poſſe, accedente Sedis Apoſtolicæ conſenſu. Videat modò ſapiens Lector quomodo in hac Synodo, nec ipſis reſragantibus Romanis Legatis, decerni potuerit, fas eſſe in ipſum Pontificem ſententiam ferre, dummodo fieret ſine audacia? Ita Concilii robur ſanè a Papæ approbatione non pependiſſet, ſed Papæ definitionum valor a Concilio; nec verum fuiſſet a ſententia Papæ non poſſe appellari, nec de ipſius retractari ſententia, nec ipſum ad ullius commeare judicium, ut totidem verbis ita Romano Pontifici convenire idem ſcripſit Nicolaus. Demum ſi Synodus univerſalis omnem controverſiam, quæ de ſancta Romana eccleſia emerſiſſet, potuiſſet judicare, jam non ſolùm de crimine hæreſis, in quod Papa laberetur, poſſet inquirere. Germanus ergo ſenſus canonis vigeſimi primi, in quo dicitur quòd poſſit Synodus de exorta controverſia ſciſcitari &c. hic eſt, quòd Synodus œcumenica quoad controverſias circa Romanum Pontificem poſſit reverenter interrogare, & de eiſdem non ſolutionem dare, ſed *accipere*, & *juxta id quod reſponſum fuerit proficere*, non verò *audacter ſententiam dicere* contra Romanum Pontificem; de eo etenim judicare audacia eſt, cùm nullius ſubſit judicio, ut paulò ante Syoodum ſcripſerat Nicolaus, & in Synodo nemine contradicente confirmaverat Hadrianus.

Sed nec aliquid momeoti habent quæ objicit Boſſuet. Non interrogata ergo fuit Synodus an reciperet epiſtolas Nicolai, & Hadriani, quia liberum illi eſſet eaſdem reſpuere, ſed ut manifeſtaret ſuam erga ipſas obſervantiam, & reverentiam; unde vidimus ante Conilium ſtatutum fuiſſe a Synodo ſubſcribenda, quæ Romæ ſancita fuerant, adeoque ab ipſo concilii exordio libellum Hadriani omnes ſuſcipere debuere. Quòd verò non ſolùm Vicarii Papæ, ſed & ipſa Synodus, poſtquam reſipuerunt, quoſdam abſolverit Antiſtites Photio addictos, id non præſtitit quia & ſolus Pontifex non potuerit abſolvere, ſicut & ſolus condemnaverat; ſed quia cùm in ſynodo eſſent abſolvendi, neceſſe erat Legatorum conſenſui, etiam ſynodi ſententiam adjicere.

Ut autem appareat non bene aſſequutum fuiſſe Boſſuet ſenſum eorum, que Legati *act*. 6. Baſilio Imperatori expoſuerunt, nec ullatenus ſignificare voluiſſe omnem intercluſam appellationem, ſi Papæ judicio ſententia Synodi accederet, placet per extenſom ipſorum verba referre. Volente igitur Zacharia epiſcopo Chalcedoneſe pro Photio iterum loqui, hoc non paſſi ſunt Pontificis Legati, atque inter alia ita dixere: *Novit omnis ſancta, & univerſalis Synodus, quia ſancta Romana eccleſia obligavit, & anathematizavit ac projecit Photium pervaſorem unà cum omnibus ſequacibus ejus, præſulatum adhuc gerente beatiſſimo Papa Nicolao. Iterum autem ſucceſſor ejus Hadrianus divinitus conſtitutus pontifex Romanorum, ſicut ille definivit atque præcipit, ita & iſte ſucceſſor ejus definivit, & promulgavit, noſque indignos famulos ſuos direxit ad hanc Deo conſervandam urbem, ad manifeſtationem & rectitudinem veri & juſti judicii ipſorum in conſpectu juſti Imperii veſtri, & hujus ſanctæ ac magnæ univerſalis Synodi; itaut non habeant vocem repedationis, vel appellationis; ſed quemadmodum jam judicati ſunt & dejecti in ſeculum maneant*. Ex his ſtatim habetur voluiſſe Legatos Synodo ſignificare non ampliùs Photio defendendo aditum patere, quia tam Nicolaus, quàm Hadrianus ipſum condemnaverant. Deinde dicunt ſe Conſtantinopolim miſſos, ut manifeſtum facerent ipſi Imperatori Synodoque quàm juſtè fuiſſet judicatos, ac proinde non obreptum illis Pontificibus, dum in Photium ſententiam tulere; poſt hujus autem manifeſtationem non ampliùs fore ut appellationis vox audi-

diretur. Scilicet quod judicium Romæ habitum juſtum non foret. Non deſiderabatur igitur poſtrema Synodi ſententia, ut nequaquam appellationi locus daretur, ſed ſolùm ut pateſieret nullam obreptionem, ut in id genus cauſis poſſet evenire, ſententiam Romani pontificis ſuo robore deſtitutam. Hinc cum poſt judicium Romæ habitum nulla interponi poſſet appellatio, Nicolaus qui primus Photium judicaverat in epiſtolâ ſupra citatâ ad Michaëlem imperatorem, illud ſuæ ſedis illi objicit privilegium, quòd nempe ab ipſa ſemper vetitum ſit appellare.

Nota.

QUamquam Zacharias Chalcedonenſis Epiſcopus dixerit act. 6. ſententiæ Nicolai in Photium non adhærere, quia eſſet extra canonem, qui canon etiam Nicolai Papæ princeps eſſet, minimè ex hoc ſequeretur dicere voluiſſe romanum Pontificem generaliter ſacris canonibus ſubjici. Ita quamvis ſupremus Princeps ſuis legibus non ſubſit, non per hoc innoxiè aliquem damnaret, qui leges tranſgreſſus non fuiſſet: atque in hoc certè & ipſe legibus obſequi deberet, nequaquam ſcilicet damnantibus, qui in ipſas leges non peccaverint. Id verò intendebat probare Zacharias, nam latam in Photium ſententiam ex eo injuſtam probare præſumpſit, quia etſi ex Laicorum ordine fuiſſet ad Patriarchæ dignitatem aſſumptus, vel etſi fuiſſet ab epiſcopis depoſitis, conſecratus, nil tamen ipſum Photium in canones peccaſſe aſſerebat. Si verò exempla a Zacharia allata, ut ſuaderet Romani Pontificis judicium non eſſe indeficiens aliquid probarent, idem foret dicendum de Synodi œcumenicæ, judicio; nam in medium profert Marcellum Ancyranum, qui non ſolùm a Julio Pontifice, ſed & a Synodo Sardicenſi fuit abſolutus, & tamen adhuc ut hæreticus percellebatur. Hujuſmodi ergo exempla nil obſtant irreformabilibus Romani Pontificis judiciis, ſi etenim circa pura facta verſentur, nemo eſt, qui neget in iis decipi poſſe. Vel nihil repugnat rejici illum, qui primò fuit abſolutus, quia criminis ſui ſuſpicionem purgaverit, ſi poſtea eo crimine inquinatus deprehendatur, vel ad illud poſt emendationem redierit.

Nota.

QUamvis & ipſi Eccleſiaſticorum Annalium Parenti criminandus videatur Jo. VIII. in Photii reſtitutionem conſentiens, excuſatione tamen dignum judicavit Petrus de Marca *l. 3. de concor. Sacerd. & Impir. c. 14.* ubi hæc habet. *Ignatio functo Photius toties damnatus Sedem ſuam recepit ſuffragiis orientalium epiſcoporum adnitente Baſilio Imperatore: ſed illa reſtitutio integra eſſe non poterat niſi a Sede Apoſtolica probaretur. Quare Jo. VIII. rogatus ab Imperatore ut Eccleſiæ paci conſuleret, neceſſitati cedens, Leonis, Gelaſii, Felicis, & Concilii Africani auctoritate fretus, qui in rerum anguſtiis temperandas eſſe regulas docent, de conſenſu cæterorum Patriarcharum Photium anathemate liberavit, illique Sedem retinere conceſſit ea lege, ut coram Synodo cogenda miſericordiam peteret. De conſenſu, inquam, cæterorum Patriarcharum & Epiſcoporum Joannes Photium ſolvit, ut videre eſt in Epiſtolâ germanâ ejuſdem Joannis, quamquam in Epiſtolâ a Photio corrupta bis conſenſus deſit.* Et paulò poſt: *Cæterum a culpa Joannem liberat Principis & cæterorum Patriarcharum, totiuſque Synodi orientalis conſenſus, quem datum fuiſſe Joannes ſuis literis ſignificat.* Eam igitur diſpenſationem, quâ Photium ab œcumenica Synodo a Sede Conſtantinopolitana ejectum, eidem reſtituit Joannes, omnino excuſandam Petrus de Marca judicavit, cùm ita neceſſitas & pax Eccleſiæ expoſcere viderentur.

DISSERTATIO V.

De Cauſa Gotteſcalchi, ejuſque erroribus, ac damnatione, Impugnatoribus, ac Patronis.

§. I.

Quis Gotteſcalchus?

I. G*Otteſcalchus*, vir non ſui nominis, quod linguâ Germanica *Dei ſervum* ſignificat ex Germania oriundus, in Monaſterio Augiæ Divitis, ſub *Tatonis* Diſciplina, humanioribus literis inſtitutus, Vitam Monaſticam profeſſus eſt in Cœnobio Orbacenſi * O. B. Diœceſeos Sueſſionenſis, cui tum *Bavo* præerat Abbas. Sacris Literis & SS. Patrum, *Auguſtini* præcipuè doctrinæ, qualem potuit, navavit operam. *Lupo* Ferrarienſi Abbati, & *Vualafrido* Augiæ Divitis, * amiciſſimus fuit, ut patet ex Epiſtolâ XXX. *Lupi Ferrarienſis* ad ipſum datâ, & ex gratulatorio Carmine, quod ipſi cecinit *Vualafridus*. A *Rigboldo* Remenſis Eccleſiæ Chorepiſcopo contra Regulas Presbyter ordinatus eſt, anno circiter octingenteſimo quadrageſimo-ſeptimo, abſque licentia *Rothadi* Sueſſionenſis Antiſtitis. Mox Romam peregrinationis cauſa ſe contulit: ac diu multùmque divagatus, ſpecie prædicandi gentibus barbaris & paganis Evangelii, abſque miſſione, cœpit ſpargere Prædeſtinatianorum errores. In domum deinde Comitis *Eberardi* in Gallia Ciſalpina poſitam divertit, ibique diutiùs immoratus eſt. Ibi dum verſaretur, Collationem habuit cum *Nottingo*, de gemina Prædeſtinatione, ſive electorum ad vitam, ſive reproborum ad mortem. *Gotteſcalchum* ſuis coloribus depingit *Hincmarus*, lib. de *Prædeſtinatione Dei & libero arbitrio*, cap. 2. *Quidam Gotteſcalchus, ex Metropolis Eccleſia Remorum Monaſterio, quod Orbacis dicitur, habitu Monachus, mente ferinus, quietis impatiens, & inter ſuos mobilitate noxia ſingularis, de omnibus qua perverſè tunc temporis ſenſa cognoverat, quatuor ſibi elegit Capitula, omnium pene perverſitatum illarum fœtidas & crapulentas feces in ſe continentia, quibus ſimplicium & devotorum ſenſus pervertere, & Magiſtri ſibi nomen uſurpando, poſt ſe diſcipulos trahere, illiſque qui ad ſua vota auribus prurientes Magiſtros ſibi coacervare decertant, valeret indebitè, quoniam legitimè non poterat, vitâ religioſâ & catholicâ doctrinâ præeſſe... Quique a Monaſterio irregulariter exiens, peragratis regionibus plurimis, in Moguntina civitate, habita Synodo & Rabano Archiepiſcopo Libellum ſui erroris porrigens, damnatus cum literis Synodalibus ad Remorum Metropolim eſt remiſſus.* Eadem repetit *Hincmarus* in Epiſtolâ ad *Nicolaum I.* Non abſimilia habent Annales Bertiniani ad annum octiogenteſimum quadrageſimum-nonum, excepto quòd ipſum Gallum faciunt. *Godeſcalcus Gallus quidam Monaſterii Orbacenſis, Parocia Sueſſionica Monachus & Presbyter, ſcientiâ tumidus, quibuſdam ſuperſtitionibus deditus, Italiam ſpecie religionis aggreſ-*

* Orbais.

* De Reichenou, in Diœceſi Conſtantienſi in Germania.

greſſus, inde turpiter ejectus, Dalmatiam, Pannoniam, Noricamque adorſus, quædam noſtræ ſaluti valde contraria, præcipuè ſub nomine Prædeſtinationis, peſtiferis dictis & ſcriptis adſtruens, in præſentia HLudovici Germanorum Regis Epiſcopali Concilio detectus atque convictus, tandem ad Diœceſeos urbem Metropolim Remorum Durocortorum nomine, cui Ingmarus vir venerabilis præſidet, redire compellitur, &c.

§. II.

Rabanus Gotteſcalchi errores impugnat.

* *Veronenſem ſcribit Rodulphus in Vita Rabani: Vercellenſem; Chronicon Hirſaugienſe. Concilio Romano anno 846. inter fuit Nottingus Brixienſis Epiſcopus.*

Rabanus Moguntinus Archiepiſcopus, *Nottingi* Antiſtitis * ſeu Veronenſis, ſeu Vercellenſis, ſeu Brixienſis, relatione, de *Gotteſcalchi* errore circa Prædeſtinationem certior factus, eodem urgente, Opuſculum *de Prædeſtinatione* ad illum confutandum edidit, anno octingenteſimo quadrageſimo-ſeptimo. Id conſtat ex Præfatione *Rabani* ad *Nottingum*. NUPER, inquit, *quando ad Sereniſſimum Imperatorem Ludovicum in tranſitu expeditionis hoſtilis in pago Logana veniſti, & ibidem mecum locutus de hæreſi quam quidam de Prædeſtinatione Dei inique contendunt errantes & alios in errorem mittentes, ſermonem habuiſti, convenit inter nos, ut e Divinis, & de Orthodoxorum Patrum ſententiis aliquod Opuſculum conficerem ad convincendum errorem eorum, qui de Deo bono & juſto tam nequiter ſentiunt, ut dicant ejus Prædeſtinationem facere, quòd nec homo ad vitam prædeſtinatus poſſit in mortem incidere, nec ad mortem prædeſtinatus ullo modo ſe poſſit ad vitam recuperare: cùm Auctor omnium rerum & conditor naturarum Deus, nullius ruina atque interitus cauſa ſit, ſed multorum origo ſalutis.*

Et in Epiſtolâ ad *Eberardum* Comitem. ,, Quia divulgatum in iſtis partibus conſtat quemdam Sciolum nomine Gotteſcalchum apud vos manere qui dogmatizat, quòd Prædeſtinatio Dei omnem hominem ita conſtringat, ut etiam ſi quis velit ſalvus fieri, & pro hoc fide rectâ atque bonis operibus certet, ut ad vitam æternam per Dei gratiam veniat, fruſtra & incaſſum laboret, ſi non eſt prædeſtinatus ad vitam: quaſi Deus prædeſtinatione ſuâ cogat hominem interire, qui auctor eſt ſalutis noſtræ, non perditionis. Et jam hinc multos in deſperationem ſuimet hæc ſecta perduxit, ita ut dicant: Quid mihi neceſſe eſt pro ſalute mea & vitâ æterna laborare? Quia ſi bonum fecero, & prædeſtinatus ad vitam non ſum, nihil mihi prodeſt: ſi autem malum egero, nihil mihi obeſt, quia prædeſtinatio Dei me facit ad vitam æternam pervenire. Hæc traditio multis in iſtis partibus ſcandalum eſt, & Prædicatoribus Evangelii homines inobedientes facit, quia jam deſperantes de ſemetipſis eos reddidit. Dicitur enim ipſe Doctor veſter multa teſtimonia excerpſiſſe de Opuſculis Beatiſſimi & doctiſſimi Patris Auguſtini, quibus nititur ſuam ſententiam affirmare. Cùm memoratus Pater & Doctor Catholicus contra Pelagianos ſcribens, qui gratiæ Dei contrarii prædicatores fuerunt, defenſor ejuſdem gratiæ, non deſtructor rectæ fidei fuerit, &c. Quem errorem ubi SS. Patrum teſtimoniis confutavit, his verbis concludit Epiſtolam: Hæc ergo, Amice cariſſime, ideo tibi ſcripſi, ut cognoſceres quale ſcandalum de illis partibus opinio veniens in hoc populo generaverit. Et ſi quis manens apud te docet quæ rectæ fidei ſunt contraria, prohibeas eum ut ceſſet ab hac ſecta, dicaſque ei: Vide frater, ne hæc licentia tua in prædicando offendiculum fiat infirmis, & tuo dogmate ne perdas eum, pro quo Chriſtus mortuus eſt, quia ſanguis ejus requiretur de manu tua.

Lugdunenſis Eccleſia Lib. *de Tribus Epiſtolis* carpit *Rabanum*, quòd quæſtionem moverit nullatenus neceſſariam, relicto controverſiæ Capite: ac ab eo errore immunem eſſe *Gotteſcalchum* ſibi perſuaſum eſſe, ſignificat: ,, Aſſumpſit ille, inquit, non neceſſariam, nec ullatenus ad rem, de qua quæritur, pertinentem diſputationem. Quæritur namque in præſenti diſceptatione, non illud, utrùm impios Deus & iniquos prædeſtinaverit ad ipſam impietatem & iniquitatem, id eſt, ut impii & iniqui eſſent, & aliud eſſe non poſſent, quod nullus omnino moderno tempore dicere vel dixiſſe invenitur: Quod eſt utique immanis & deteſtabilis blaſphemia, ut Deus ſua prædeſtinatione quaſi auctor ſit impietatum & iniquitatum, aliquos impios eſſe coëgerit: ſed illud potiùs quæritur; utrùm eos, quos veraciter omnino præſcivit proprio vitio impios & iniquos futuros, & in ſuis impietatibus atque iniquitatibus uſque ad mortem perſeveraturos, juſto judicio prædeſtinaverit, æterno ſupplicio puniendos? Auctor verò ipſius Epiſtolæ, relictâ hac ſecunda quæſtione, quę in prę ſenti apud multos verſatur, contra priorem potiùs impiam opinionem laborat, & totum diſputationis ſuæ ſermonem ad hoc dirigit, quòd Deus bonus & juſtus numquam alicui eſſe potuerit cauſa, vel origo, vel auctor iniquitatis & peccati: quod omnes (ut dictum eſt) Fideles fideliter & indubitanter fatentur. Nullam tamen eſſe divinam Prædeſtinationem erga juſtam damnationem eorumdem impiorum & iniquorum & tantummodo in parte electorum eſſe credendam, verbis præfati Libelli, qui Hypomneſticon dicitur, affirmare contendit. Sed *Remigius* Lugdunenſis Archiepiſcopus, libri *de tribus Epiſtolis* Auctor, *Gotteſcalchi* mentem ac ſententiam non ita perſpectam & exploratam habuit, ac *Nottingus Rabanus*, & *Hincmarus* habuere, qui hunc ipſi errorem tribuunt, quem *Remigius* a nullo, moderno tempore, propugnari ſcribit. Nec etiam Prædeſtinationem impiorum ad æterna ſupplicia, propter peccata, ſecundùm ſenſum *S. Auguſtini*, & *S. Fulgentii*, impugnavit *Rabanus* doctiſſimus Antiſtes, ſed Prædeſtinationem ad interitum, nullâ mentione factâ peccatorum præſcitorum, quæ non ſolùm ſupplicii, ſed etiam peccati cauſa eſſet, ac ineluctabili neceſſitate homines conſtringeret, qualem olim admiſerant Prædeſtinatiani, quorum errores eo tempore ſuſcitabat *Gotteſcalchus*.

§. III.

Gotteſcalchus erroris convincitur, & damnatur a Rabano in Synodo Moguntina: indeque remittitur ad Hincmarum Archiepiſcopum Remenſem, Metropolitam ſuum.

ARchipræſulis religioſiſſimi & doctiſſimi cenſuram impatienter ferens *Gotteſcalchus*, viros eruditos in partes trahere conatus eſt, præcipuè *Marcaudum* ſeu *Marcuvadum* Prumienſem Abbatem, *Jonam*, & *Servatum Lupum*, illos conſulens de quæſtione recenti; quæ ipſum inter & *Rabanum* de gemina Prædeſtinatione vertebatur: cui quæſtioni duas alias addidit, ſcilicet de libero arbitrio, & de redemptione Sanguinis Chriſti. Solus reſpondit *Lupus*, ſed ita reſponſionem temperavit, ut neutri parti favere viſa ſit ipſi *Gotteſcal-*

ſculeo. Id conſtat ex Epiſtolâ inquieti illius Monachi ad *Ratramnum* Monachum Corbejenſem ex Germania datâ, cujus Fragmentum edidit *Sirmondus* ad calcem Tractatûs Hincmari *De non Trina Deitate*.

Denique ſunt multi, Domino donante, Magiſtri
Hac regione ſiti, ingenio locuplete periti:
Unde Palatina pleriqne morantur in Aula.
Ad hos, atque alios per barbara Regna locutos,
Cernuus hic avidus direxi Scripta diebus:
Orans magnopere dignentur ut ocyùs inde
Reſpondere mihi, ceu ſcis, vehementer egenti,
Eſtque Auguſtini his ſententia miſſa Beati,
Quam liquido exponi Auctori quadrundo popoſci.
Nempe tribus horum ſtudui proprium indere ſenſum,
Marcaudo, Jonæ, atque Lupo rutilantibus ore,
Poſtens obnixè ſatagunt ut vera referre.
. . . .
Nemo, ſed excepto quid adhuc mihi reddidit uno,
Qui rùm ſit tautus, ſimul & cautus, eſt moderatus:
Sic jam terna ſui librans reſponſa Libelli, *
Ut dempto neutri plena diſcrimine parti
Congruat.

* *Servati Lupi Libellus de tribus Quæſtionibus.*

Congregatâ Moguntiam Synodo circa Kalendas Octobres anni Domini octingenteſimi quadrageſimi-octavi, *Gotteſcalchus* Profeſſionem ſuam edidit de gemina Prædeſtinatione, quam Synodo, & illius Præſidi *Rabano* obtulit, unà cum Libello quo religioſiſſimum & eruditiſſimum Præſulem arguebat, ob impugnatam, Opuſculo ad *Nottingum*, Prædeſtinationem reproborum ad mortem ſempiternam, eumque velut Semipelagium traducebat in quæſtionibus de libero arbitrio, & de voluntate Dei, ac redemptione Sanguinis Chriſti ad omnium ſalutem effuſi. Hæc diſcimus ex *Hincmaro* in Lib. de Prædeſtinatione, Cap. V. *His ita præmiſſis*, inquit, *ponamus quæ Gotteſcalchus ſignifer & prævius atque hujus pravæ doctrinæ modernus reſuſcitator, de primo Capitulo unde verſatur quæſtio, in Libro ſuo viroſa conſcriptione Archiepiſcopo Rabano porrecto ſcribat dicens:* „Tandem, inquit, legi librum, Venerande Pontifex, tuum, in quo poſitum reperi, quòd impii quoque ſive reprobi non ſint divinitus ad damnationem prædeſtinati. *Et poſt aliquanta:* Præſcivit, inquam, illos peſſimum habituros ortum, & pejorem interitum. Prædeſtinavit autem eos ad luendum perenne tormentum & ſempiternum interitum. *Et iterum poſt aliquanta:* Quia revera ſicut electos omnes prædeſtinavit ad vitam per gratuitum ſolius gratiæ ſuæ beneficium, quemadmodum Veteris & Novi Teſtamenti paginæ manifeſtiſſimum præbent ſolerter ac ſobriè conſiderantibus indicium; ſic nimirum & reprobos quoſque ad æternæ mortis prædeſtinavit ſupplicium, per juſtiſſimum videlicet incommutabilis juſtitiæ ſuæ judicium. Inde & in Chartula ſuæ Profeſſionis ad eumdem *Rabanum* Epiſcopum ita dicit: *Ego Gotteſcalchus credo & confiteor, profiteor & teſtificor ex Deo Patre, per Deum Filium, in Deo Spiritu Sancto, & affirmo atque approbo coram Deo & Sanctis ejus, quòd gemina eſt prædeſtinatio, ſive electorum ad requiem, ſive reproborum ad mortem: quia ſicut Deus incommutabilis ante mundi conſtitutionem omnes electos ſuos incommutabiliter per gratuitam gratiam ſuam prædeſtinavit ad vitam æternam, ſimiliter omnino omnes reprobos, qui in die Judicii damnabuntur propter ipſorum mala merita, idem ipſe incommutabilis Deus per juſtum Judicium ſuum incommutabiliter prædeſtinavit ad mortem meritò ſempiternam*. Cùm reprobos ad mortem æternam prædeſtinatos aſſerit propter mala merita, ſimiliter omnino ac electi per gratuitam gratiam prædeſtinati ſunt ad vitam æternam, ſignificare videtur, Deum Prædeſtinatione ſua efficere mala merita in reprobis, ſicut prædeſtinatione ſuâ efficit bona merita in electis.

Quòd verò Catholicam *Rabani* de libero arbitrio ſententiam Semipelagiani erroris incuſarit, conſtat ex eodem Libello, cujus fragmentum deſcribit *Hincmarus* Cap. 21. *Priſci dixerunt Prædeſtinatiani*, inquit, *quòd liberum arbitrium in homine nihil ſit, ſed ſive ad bonum, ſive ad malum prædeſtinatio Dei in hominibus operetur, quoniam Deus tale in hominibus plaſmet arbitrium, quale eſt damnatum, quod proprio motu nihil aliud poſſit velle niſi malum. Inde & Gotteſcalchus modernus Prædeſtinatianus in Libello ad Rabanum Archiepiſcopum Moguntinum dicit ad locum: De quo videlicet libero arbitrio quid Eccleſia Chriſti tenendum ſit atque credendum, cùm a veteris Catholicis Patribus evidenter ſit, Deo gratias, diſputatum, tum præcipuè contra Pelagianos & Cœleſtianos a B. Auguſtino pleniùs & uberiùs diverſis in Opuſculis, & maximè in Hypomneſticon eſſe cognoſcitur inculcatum. Unde te potiùs ejuſdem Catholiciſſimi Doctoris fructuoſiſſimis aſſertionibus incomparabiliter inde quoque malueram uti, quàm erroneis opinionibus Maſſilienſis Gennadii, qui pleriſque præſumpſit in locis, tam Fidei Catholicæ, quàm Beatorum etiam Patrum invictiſſimis auctoritatibus, infelices Caſſiani perniciosum nimis dogma ſequens, reniti.* Hæc ad Rabanum *Gotteſcalchus*.

De voluntate autem Dei hæc ſcripſit in eodem Libello: *Omnes quos vult Deus ſalvos fieri, ſine dubitatione ſalvantur: nec poſſunt ſalvari, niſi quos Deus vult ſalvos fieri. Nec eſt quiſquam quem Deus ſalvari velit, & non ſalvetur: Quia Deus noſter omnia quæcumque voluit, fecit. Iſti omnes itaque ſalvi fiunt, quos omnes vult ſalvos fieri.* Hæc refert *Hincmarus* Cap. 24.

Denique de morte Chriſti ita ſcripſit: *Illos omnes impios & peccatores, quos proprio fuſo ſanguine Filius Dei redimere venit, hos omnipotentis Dei bonitas ad vitam prædeſtinatos irretractabiliter ſalvari tantummodo velit: & rurſum, illos omnes impios & peccatores, pro quibus idem Filius Dei nec corpus aſſumpſit, nec orationem, ne dico ſanguinem fudit, neque pro eis ullo modo crucifixus fuit, quippe quos peſſimos futuros eſſe præſcivit, quoſque juſtiſſimè in æterna præcipitandos tormenta præfinivit, ipſos omnino perpetim ſalvari penitus nolit.* Hæc refert *Hincmarus* Cap. 27.

Examinati in Synodo Moguntina fuere *Gotteſcalci* errores. Ipſe præſens auditus & a *Rabano* convictus; damnata prava dogmata; pertinax Monachus ad *Hincmarum* Metropolitam ſuum remiſſus eſt, dato ſacramento ſe in regnum *Ludovici* nuſquam rediturum. Id anno Chriſti octingenteſimo quadrageſimo-octavo contigit, ad quem Annales Francorum Fuldenſes hæc memoriæ produnt: *Gotteſcalchus quoque Presbyter de Prædeſtinatione Dei pravè ſentiens, & tam bonos ad vitam, quàm malos ad mortem perpetuam inevitabiliter a Deo prædeſtinatos eſſe affirmans, in Conventu Epiſcoporum rationabiliter [ut plurimis viſum eſt] convictus, & ad proprium Epiſcopum Hincmarum Remos tranſmiſſus eſt; priùs tamen juramento confirmans ne in Regnum Ludovici ultra rediret.* Conſentiunt Annales Francorum Bertiniani, Chronicon Hirſaugienſe, Chronicon Hildesheimenſe, *Trithemius* in Vita *Rabani*, & *Aventinus* in Annalibus Bojorum, Lib. 4. Inter Epiſcopos qui Moguntinæ illi Synodo interfuerunt & contra *Gotteſchalcum* Sententiam dixere, celeberrimi erant *Hetti* Archiepiſcopus Trevirenſis, *Hildeboldus* Archiepiſcopus Colonienſis, *Alfridus* Epiſcopus Hildeſemienſis, *Haymo* Hal-

Tritbemiur refellitur. Halberſtatenſis, *Ludericus* Bremenſis (ex Chronico Hirſaugienſi.) Falsò ſcripſit *Tritbemius* in Vita *Rabani*, *Gotteſculchum* palinodiam coram Patribus Moguntinæ Synodi recantaſſe. Refellitur teſtimonio *Sigeberti* in Chronico ad annum octingenteſimum quadrageſimum-nonum ſcribentis: *Gotteſcalchus Hæreticus a Rabano Archiepiſcopo rationabiliter, ut multis viſum eſt, convincitur, ſed tamen in ſuo perſeveravit errore.* Refellitur luculentiùs ex Epiſtolâ Synodicâ *Rabani* ad *Hincmarum*, ex qua *Gotteſcalchi* errores, pertinaciam, & damnationem comprobatam habemus. Hìc eam ſubjicere placet: „ Notum ſit Dilectioni veſtræ,
„ quòd quidam gyrovagus Monachus nomine
„ Gotteſcalch, qui ſe aſſerit Sacerdotem in ve-
„ ſtra Parochia ordinatum, de Italia venit ad
„ nos Moguntiam, novas ſuperſtitiones & noxiam
„ doctrinam de Prædeſtinatione Dei introducens,
„ & populos in errorom mittens: Dicens quòd
„ Prædeſtinatio Dei ſicut in bono ſit, ita & in
„ malo; & tales ſint in hoc mundo quidam qui
„ propter Prædeſtinationem Dei, quæ eos cogat
„ in mortem ire, non poſſint ab errore & pecca-
„ to ſe corrigere, quaſi Deus eos feciſſet ab ini-
„ tio incorrigibiles eſſe, & pœnæ obnoxios in
„ interitum ire. Hanc ergo opinionem nuper in
„ Synodo apud Moguntiam habita, ab eo au-
„ dientes, & incorrigibilem reperientes, annuen-
„ te atque jubente Piiſſimo Rege noſtro Ludovi-
„ co, decrevimus eum cum perniciosa doctrina
„ ſua damnatum mittere ad vos, quatenus eum
„ recludatis in veſtra Parochia, unde primùm inor-
„ dinatè receſſit, & non ſinatis eum ampliùs er-
„ rorem docere, & ſeducere popolum Chriſtia-
„ oum: quia jam multos ſeductos (ut audivi)
„ habet, & minùs devotos erga ſuam ſalutem,
„ qui dicunt: Quid mihi proderit laborare in
„ ſervitio Dei? quia ſi prædeſtinatus ſum ad mor-
„ tem, numquam illam evadam: ſi autem malè
„ egero, & prædoſtinatus ſum ad vitam, ſine
„ ulla dubitatione ad æternam requiem vado.
„ Hæc ergo paucis vobis ſcripſimus, intimantes
„ qualem ejus doctrinam reperimus: Vos etiam
„ valebitis do ore ejus quid ſentit pleniùs audi-
„ re, & quid inde agendum ſit, juſtè decer-
„ nero.

Præſes Mauguinus refellitur. Multa de hoc *Rabani*, Synodiquo Moguntinæ Judicio perperam ſcribit Præſes *Mauguinus* in Diſſertatione Hiſtorica & Chronica *de Gotteſchalco*, Capp. V. & VI. Primò *Rabanum* Judicem eſſe non potuiſſe, *L. Unica*, *C. Ne quis in ſua cauſa judicet*. Et *Cap. Inter querlas*, 23. *Quæſt.* 4.

R. Id falſiſſimum: nam propria & privata *Rabani* cauſa non agebatur, ſed veritatis, Fidei, Eccleſiæ. Undè tam Judex eſſe potuit *Gotteſculchi Rabanus*, quàm *Arii Alexander*, *Neſtorii Cyrillus*, *Pelagii Auguſtinus*.

Secundò ait *D. Mauguinus* hunc Conventum Placitum Regium potiùs fuiſſe, quàm Synodum.

R. Levis hæc exceptio: ſimul enim Placitom Regium eſſe potuit ac Synodus, in quâ, ſecundùm illorum temporum, ut & præcedentium ſæculorum morem, & de rebus Religionis, & do negotiis Reipublicæ decerneretur.

Objicit tertiò, *Gotteſcalchum* ab hac Synodo repulſum potiùs quàm judicatum, juxta Annales Fuldenſes & *Flodoardum* Lib. 3. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis Cap. 21. Alioquin contra jus omne divinum & humanum miſerabilis ille Monachus duplici ſententia & pœna mulctatus reperiretur.

R. Annales Fuldenſes & *Flodoardus*, cùm repulſum ſcribunt, damnatum non negant. Damnatum ſcribit *Rabanus*, qui id certè noverat. Repulſus itaque eſt poſt damnationem. Nec ideo duplicem propriè Sententiam ſubiit. Nam *Rabanus* & *Moguntina* Synodi Patres ejus errores damnarunt generatim, plenius de illis Judicium ejus Metropolitano ſervarunt; ſicut & de ejus perſona, cùm nullam in eum pœnam decreviſſent: Neque novum eſt ut a multis Synodis Hæretici damnentur; & plures Sententias ſubeant pro ſua pertinacia. Quotuſquiſque in Hiſtoria Eccleſiaſtica ita eſt peregrinus & hoſpes, qui neſciat primùm errores, deinde eorum Auctores, niſi ipſos ejuraverint, damnari, & a Communione removeri; nec uno dumtaxat, ſed plurimis in Conciliis eorum conclamari damnationem: demum etiam corporeis pœnis addiei a Præſulibus ſecundùm Canonos, vel a Principibus carcere, exilio, capite quandoque plecti, cùm ſpretâ Eccleſiæ auctoritate, hæreſim prædicare ac docere non deſinunt? Id ex Arianæ, Pelagianæ, Neſtorianæ, Eutychianæ, aliarumque hæreſum Hiſtoria compertum eſt.

§. IV.

Gotteſcalchus in Cariſiaca Synodo damnatus.

ANNO octingenteſimo quadrageſimo-nono ineunte, Epiſcopi, Abbateſque plurimi in Cariſiacum Palatium, ad Synodum Placitumque Regium convenere, *Carolo Kulvo* Rege Francorum convocante. Adſuere *Vuenilo* Senonenſis Archiepiſcopus, *Hincmarus* Remenſis, *Fulcuinus* Morinenſium Epiſcopus, *Tendericus* Cameracenſium, *Rotudus* Sueſſionenſium, *Ragnarius* Ambianenſium, *Immo* Noviomagenſium, *Erpoinus* Sylvanectenſium, *Lupus* Catalaunenſium, *Trmiafridus* Belvacenſium, *Pardulus* Laudonenſium, *Teutboldus* Lingonenſium, *Geraobrius* Provinciæ Turonicæ Epiſcopus, *Rigboldus* Remorum Chorepiſcopus, *Vuitao* Cameracenſium Chorepiſcopus. Aderant & *Æneas* Notarius Sacri Palatii, poſtea Pariſiorum Epiſcopus, *Iſaac* Diaconus *Parduli*, poſtea Lingonenſium Antiſtes. Aderant etiam Abbates, *Ratbertus* Corbejenſis, *Bavo* Orbacenſis, *Halduinus* Altivillarenſis. Ad hanc Synodum adductus *Gotteſcalchus*, audituſque, *nibil dignam ratione vel dixit, vel interrogatus reſpondit; ſed ut abreptitius, cùm quid rationabiliter reſponderet, non habuit, in contumelias ſingulorum prorupit.* Id conſtat ex Epiſtolâ *Hincmari* ad *Amulum* Archiepiſcopum Lugdunenſem, prout refertur ab Eccleſia Lugdunenſi in Lib. de tribus Epiſtolis. Itaque *inventus hæreticus atque incorrigibilis, ſicut & in Moguntina civitate, honore Preſbyteruli, quem per Rigboldum Chorepiſcopum, cùm eſſet Sueſſionica Parochia Monachus inſcio civitatis ſuo Epiſcopo uſurpaverat potiùs quàm acceperat, abjectus, & pro ſua irrevocabili contumacia, ſecundùm Leges & Agathenſes Canones, & Regulam S. Benedicti, at improbus virgis cæſus, ſicut decreverant Germaniæ Provinciarum Epiſcopi, ne aliis noceret, qui ſibi prodeſſe nolebat, ergaſtulo eſt retruſus.* Ita refert *Hincmarus* in Lib. *de Prædeſtinatione*, Cap. 11. His autem verbis lata fuit a Cariſiaca Synodo in *Gotteſcalchum* Sententia.

Cariſiacum vulgò Kierſy, Villa regia ſuper Iſaram in pago Sueſſionenſi.

Frater Gotteſculch: Sacroſanctum Sacerdotalis Miniſterii Officium, quod irregulariter uſurpaſti, & in cunctis moribus ac pravis actibus, atque perverſis doctrinis eo hactenus abuti non pertimuiſti, Judicio Spiritus Sancti, cujus gratia munus eſt Sacerdotale Officium, per virtutem Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, noveris tibi eſſe, ſi quo modo ſuſcepiſti, ſublatum, & ne ulteriùs eo fungi præſumas, penitus interdictum. Inſuper quia Eccleſiaſtica & civilia negotia, contra propoſitum & nomen Monachi conturbare contemnens, Jura Eccleſia-

ſtaſtica præſumpſiſti, duriſſimis verberibus te caſtigari, & ſecundùm Eccleſiaſticas Regulas, ergaſtulo retrudi, auctoritate Epiſcopali decernimus: Et ut de cætero doctrinale tibi Officium uſurpare non præſumas, perpetuum ſilentium ori tuo, virtute æterni Verbi imponimus. Executioni mandata ſententia eſt. Caſtigatus *Gotteſchalcus*, cujus canonicam emendationem Eccleſia Lugdunenſis * ipſi plus æquo favens, inhumanitati & crudelitati vertit immeritò; compulſus eſt Libellum in quo Scripturarum, & SS. Patrum teſtimonia, ad ſuos errores accommodata, & in pravum ſenſum detorta deſcripſerat, coram Patribus, igni tradere: in ergaſtulo Cellæ Monaſterii Altivillarenſis * recluſus eſt, ne aliis noceret.

* *Lib. de tribus Epiſtolis.*

* D'Auviliers *in Diœceſi Remenſi.*

Triplicem illam pœnam, depoſitionis, verberum, & carceris, iniquitatis perperam arguit *Mauguinus* Præſes. Qui ordinatus fuerat contra Canones a Chorepiſcopo alterius Diœceſeos, abſque proprii Epiſcopi licentia & dimiſſoriis literis, qui docendi & prædicandi officium abſque miſſione uſurpaverat; qui errores docuerat ac pertinaciter propugnabat; qui abſque Abbatis licentia diu fuerat divagatus; qui peccaverat in reverentiam & obedientiam ſacro Epiſcoporum Ordini, in iis maximè quæ judicium de doctrinâ ſpectant, a Monachis, ut a cæteris Chriſtianis debitam; an ille immeritò his pœnis addictus eſt? Perturbator Eccleſiaſticæ pacis, & Novator, injuſtè recluſus eſt in Monaſterio, * D. *Mauguinum* audiamus: Quia, inquit, juxta *Ulpianum* juriſconſultum, in *L. Aut damnum*, *§. Solent Præſides*, *ff. de pœnis*, hujuſmodi ergaſtulorum pœnæ ſunt interdictæ: *Carcer enim ad continendos homines, non ad puniendos haberi debet.* A Præſide *Mauguino* quærerem, num leges prohibeant monetæ adulteratores, in carcerem detrudi, imò & gravioribus plecti pœnis? Id nequaquam Legibus vetitum reſponderet. Quantò minùs Leges vetant ſacrorum dogmatum & doctrinæ fidei corruptores in carcere detineri, cùm ut contineantur, tum ut puniantur? Hoc argumentum ad hominem contra Præſidem Clariſſimum in Curia Monetarum.

* *Refellitur D. Mauguin.*

§. V.

Gotteſchalcus poſt damnationem in errore pertinax.

Hincmarus Remenſis Archipræſul damnatum & recluſum *Gotteſchalcum* fruſtra conatus eſt ad ſaniorem mentem revocare, datâ ad eum Epiſtolâ, quâ SS. Patrum & præcipuè *Auguſtini* ac *Proſperi* teſtimoniis manifeſtis oſtendit, *Deum & bona præſcire & mala; ſed mala tantùm præſcire; bona verò & præſcire & prædeſtinare. Unde præſcientia eſſe poteſt ſine Prædeſtinatione: Prædeſtinatio autem eſſe non poteſt ſine præſcientia: & quia bonos præſcivit & prædeſtinavit ad Regnum; malos autem præſcivit tantùm, non prædeſtinavit, nec ut perirent, ſua præſcientia compulit.* Huic autem Confeſſioni ſubſcribere *Gotteſchalcus* pertinaciſſimè recuſavit, teſte *Flodoardo*, in Hiſtoria Eccleſiæ Remenſis, Lib. 3. Cap. 28.

Hincmarus de Gotteſchalco ſcribit ad Prudentium Trecenſem.

Interim ad *Prudentium* Trecenſem Epiſcopum ſcripſit *Hincmarus*, qui a Synodo Cariſiaca abfuerat, ab eo conſilium quærens *de ſtatu & compeſſione Gotteſchalci, intimans quid de ipſo actum vel judicatum fuerat in Synodo, quo eum recluſum tenebat judicio, & quia multis modis eum converti tentaverit, & de moribus ac ſuperbia ipſius: & ſi in Cœna Domini, vel in Paſcha debeat eum admittere ad audiendum ſacrum Officium, vel accipiendam Communionem.* Prudentii precibus & conſilio humanius egit cum miſerabili Monacho *Hincmarus*, eique ſcribendæ Confeſſionis Fidei licentiam dedit, ſperans fore ut errorem tandem ejuraret. Duplicem Confeſſionem edidit, breviorem unam, prolixiorem alteram. In Breviori, Prædeſtinationem impiorum ad mortem æternam propter ipſorum mala merita certiſſimè præſcita propugnat, ſicut Prædeſtinationem gratuitam electorum ad vitam. *Credo*, inquit, *& confiteor, Deum omnipotentem & incommutabilem præſciſſe & prædeſtinaſſe Angelos Sanctos, & homines electos ad vitam gratis æternam: & ipſum diabolum caput omnium dæmoniorum cum omnibus Angelis ſuis Apoſtaticis, & cum ipſis quoque hominibus reprobis, membris videlicet ſuis, propter præſcita certiſſimè ipſorum propria futura mala merita, prædeſtinaſſe pariter, per juſtiſſimum judicium ſuum, in mortem meritò ſempiternam.* Errorem ſuum callidè ac fraudulenter diſſimulavit, quò reprobos prædeſtinari a Deo non tantùm ad pœnam, ſed etiam ad culpam propugnaverat in Germania, ut ex Epiſtolis *Rabani* ad *Eberardum* Comitem, & ad *Hincmarum*, ſupra laudatis compertum eſt. Hunc errorem execrari debuiſſet procax Monachus, & Epiſcopis auſcultare: ſed in eo permanſit, ut colligitur ex Epiſtolâ *Amolonis* Archiepiſcopi Lugdunenſis ad ipſum datâ. Noverat apprime *Amolo* quicquid in Germania, & ad Cariſiacum, in cauſa *Gotteſchalci* geſtum erat; ejus perſpectam habebat ſententiam ex ſcriptis, non perfunctoriè, ſed accuratè perlectis & diſcuſſis, ut conſtat ex hâc Epiſtolâ primùm editâ a doctiſſimo P. Sirmondo. * *Audivus ſanè*, inquit, *& agnoſcens quæ in Scriptis tuis miſiſti, & per quemdam fratrem noſtrum mihi innoteſcendæ vehementiſſimè flagitaſti, diu heſitavi utrùm tibi reſpondere deberem, homini de novis contra Eccleſiam præſumptionibus, & non parvis erroribus jam dudum accuſato; & propter contumaciam, ut audio, Epiſcopalis Concilii auctoritate damnato.* Et infra: *Cùm adhuc eſſes in partibus Regni Germaniæ, audivimus imprimis ſuper nomine tuo famam dolendam: quòd videlicet novitates ſereres, & ſtultas ac ſine diſciplina quæſtiones ventilares. Deinde perlata eſt etiam ad nos, ſtudia Eccleſiaſticorum Virorum, quædam Scriptura tua, in qua apertiſſimè & prolixo ſermone, atque ut tibi viſum eſt, etiam teſtimoniis Scripturarum, ſive SS. Patrum, quid ſentires, ſive diceres, multipliciter exeruiſti, &c. Nunc quoque accepimus alia ſcripta tua non parva, quæ ad Epiſcopos, vel contra Epiſcopos, qui in Concilio damnationis tuæ adfuerunt, ſcripſiſſe vel retuliſſe videris. In quibus quanta intentione potuiſti, de una tantùm quæſtione, id eſt, de prædeſtinatione divina, quid teneas, diligenter explicare curaſti. Ita factum eſt, ut ex utraque Scriptura tuâ, ſive quam per alios, ſive quam te mittente accepimus, pleniſſimè nobis cognoſcere videamur, in quibus quæſtionum periculis fluctues, vel, quod nimis dolendum eſt, naufrageteur ſenſus tuus.* Ille ergo Archipræſul, cui res & ſenſus *Gotteſchalchi* adeo noti erant, diſertè teſtatur ipſum immaniter & divina Prædeſtinatione in damnatione reproborum ſenſiſſe, etiam poſt editas Confeſſiones. *Quarto loco*, inquit, *diſplicet nobis valdè, quia tam durè & indiſciplinatè & immaniter de divina Prædeſtinatione ſentis & loqueris in damnatione reproborum, ut omnes illos, qui ad ſiniſtram ponendi ſunt in die Judicii, & cum Diabolo atque Angelis ejus pro malis meritis ſuis æterno igne damnandi, ita ſint divinitus ad interitum prædeſtinati, ut eorum prorſus nullus aliquando potuerit, nullus poſſit ſalvus eſſe, &c.*

Duplex Confeſſio Gotteſchalci.

* *Extat & Tomo XIV. Bibliothecæ Max. PP. edit. Lugdun.*

Amolonis ad Gotteſchalcum Epiſtola, quinam ejus fuerint errores, oſtendit.

Quinto loco non minùs deteſtamur & horremus,

quod ita exarſiſti adverſùs eos qui æterno interitu ſunt digni, ut dixeris eos tam irrevocabiliter & incommutabiliter perditioni eſſe prædeſtinatos, ſicut Deus ipſe incommutabilis & inconvertibilis eſt: & Epiſcopos, ad quos ſcribis, quaſi miſericorditer adhortaris, ut hoc prædicent populis, ut quia jam præfinitam damnationem evadere non poſſunt, ſaltem aliquantulum Deo ſupplicent, & humilientur, ut ſtatutas eis vel modicùm mitiget & leviget pœnas. Obſecro, ubi hoc umquam in Scripturis Sacris legiſti? Ubi in Sanctis & Catholicis Eccleſiæ Doctoribus inveniſti? Cur non ſimiliter Diabolum & Angelos ejus exhortaris, ut quia ſtatutam damnationem evadere non potuerunt, jam nunc interim orent & deprecentur Dominum, ut sis mitiores & tolerabiliores fiant æternæ pœnæ? Aut quid ampliùs iſtis relinquis, quos ſimiliter irrevocabili ſententia damnatos aſſeris? Flagitioſam ergo opinionem ſuam de prædeſtinatione reproborum ad interitum, quæ neceſſitatem imponeret, adeoque prædeſtinatio eſſet non ad pœnam tantùm, ſed ad culpam, diſſimulavit *Gotteſchalcus* in utraque Confeſſione ſua, ſed eam tamen invicta pertinacia ſemper propugnavit. Falsò itaque ſcribit Præſes

Mauguinus Præſes refellitur,

Mauguinus Diſſertationis Cap. XI. *Gotteſchalcum* non aliter de prædeſtinatione reproborum ad interitum ſenſiſſe, quàm SS. *Auguſtinum* & *Fulgentium*, alioſque antiquos Patres, quorum allatis ſententiis in fine brevioris Confeſſionis ait: *Sic ergo cum iſtis Electis Dei & Catholicis credo & confiteor, prout divinitus afflatus, animatus, armatus adjuvor.* Patres quidem laudavit in utraque Confeſſione, ſed ipſorum verba in alienos ſenſus detorquebat, & erroribus ſuis accommodabat, quod Hæreticis omnibus ſolemne eſt.

Sed & alia errorum Capita pariter propugnaſſe *Gotteſchalcum*, licèt ambabus in Confeſſionibus diſſimulaverit, conſtat ex eadem *Amolonis* Epiſtolâ. *Inprimis*, inquit, *diſplicet nobis valde quod dicis & aſſeris, Neminem perire poſſe Chriſti Sanguine redemptum. Hoc enim dictum dupliciter Fidei Catholicæ adverſatur: ſi aut neminem ex numero Chriſtianorum, poſtquam ſemel in Chriſto baptizatus, & particeps redemptionis Chriſti effectus eſt, perire poſſe confirmas, contra Apoſtolum apertiſſimè prædicantem & conteſtantem:* Quoniam „ iniqui Regnum Dei non poſſidebunt; *& quo-* „ *niam qui illa vel illa crimina admiſerint*, Re- „ gnum Dei non conſequentur, & non habent „ hereditatem in Regno Chriſti & Dei, *inter quos etiam illi ſunt negatores Chriſti, de quibus* „ *ipſe terribiliter teſtatur;* Quicumque negaverit „ me coram hominibus, negabo & ego eum co- „ ram Patre meo qui eſt in cælis: *Et illi infru-* „ *ctuoſæ fidei, de quibus ait:* Non omnis qui di- „ cit mihi, Domine, Domine, intrabit in Re- „ gnum cælorum: *Sed & illæ fatuæ Virgines, quæ non ſumpſerant oleum in vaſis ſuis cum lampadi-* „ *bus, quibus clauſa janua Regni, dicturus eſt;* „ Amen dico vobis, neſcio vos. *Aut ſi non credis omnes qui vera Fide & devotione per Baptiſmi gratiam regenerantur, Chriſti eſſe Sanguine redemptos, immo in Chriſti Sanguine baptizatos, licèt poſtea plurimi ex eis vel per hæreſes, vel per alia diverſa crimina pereant, manifeſtiſſimè contrarium eſt B. Paulo Apoſtolo dicenti:* Quicumque baptiza- „ ti ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius ba- „ ptizati ſumus: *Et B. Joanni ſimiliter de eodem* „ *Domino conteſtanti:* Qui dilexit nos & lavit nos „ a peccatis noſtris in ſanguine ſuo... *Itaque juxta Fidem Catholicam & Apoſtolicam, Propheticam & Evangelicam, omnes iſti fideliter ad Baptiſmum Chriſti accedentes, non utique alio pretio, ſed Chriſti Sanguine redempti ſunt. Sed cùm plurimi ex eis eamdem gratiam in ſe irritam fecerint, & idcirco in æternum pereant; quâ ratione verum eſt neminem perire poſſe Chriſti Sanguine redemptum?*

Secundo loco diſplicet nobis valde, quia veriſſima & ſacratiſſima Eccleſiæ Sacramenta, videlicet Exorciſmi & Baptiſmi, Chriſmatis, & Euchariſtiæ, ac Manus Impoſitionis, perfunctoriè & fruſtratoriè omnibus qui poſt perceptionem eorum pereunt, dari confirmas, dum eos Sanguine Chriſti, ſine quo ipſa Myſteria, jam non Myſteria, ſed quædam velut vana & inania ludibria ſunt habenda, redemptos negas: cùm e contrario Apoſtolus & veritatem redemptionis Chriſti, & verum divinorum Myſteriorum effectum, etiam in eis qui irreparabiliter pereunt, doceat eſſe collata, &c.

Gotteſchalci hæreticum ingenium.

Hæreticum ingenium, & petulantiſſimus faſtus *Gotteſchalci* in prolixiori Confeſſione ſe produnt. Ubi enim prædeſtinationem reproborum ad pœnam pluribus confirmavit, in Judices ſuos bacchatur, Præſuleſque religioſiſſimos & doctiſſimos *Lethali hæreſeos errore* teneri ait. *Cæterùm*, inquit, *ſi attritâ fronte, ac ſine ullo permanentes pudore, in falſitate malunt perſiſtere, quàm recedere a tanto, ut oportuerat, errore, viderint ipſi quò ſe perditi vertant. Te precor, Domine Deus, gratis Eccleſiam tuam cuſtodias, ne ſua diutiùs eam falſitate pervertant, hæreſeoſque ſuæ peſtifera de reliquo pravitate ſubvertant, licèt ſe, ſuoſque ſecum lugubriter evertant. Ego verò gratis edoctus ab ipſa veritate... Hic evidenter expreſſam de Prædeſtinatione tuâ Fidem Catholicam fortiter teneo, veraciter patenterque defendo; & quæcumque contraria dogmatizare cognoſco, tamquam peſtem fugio, & tamquam hæreticum abjicio... Porro conſilium cujuſlibet eorum, ſi ſemel bis lectis & intellectis cedere noluerit, & inſtar Pharaonis induratus, hæretico videlicet more, tam manifeſtæ veritati acquieſcere contempſerit, ſecundùm conſilium, vel potiùs præceptum Apoſtoli, jam mihi vitandum cenſeo.*

Publicum deinde Conventum ſive Synodum ſe exoptare ſignificat, in qua diſputare liceret; quod Hæreticis ſolemne ſemper fuit. *Attamen*, inquit, *propter minùs peritos, & ob id ab eis in lectos, & niſi corrigantur, perditos, optarem publicum, ſi tibi Domine placeret, fieri Conventum: quatenus adſtructâ palam veritate, & deſtructa funditus falſitate, gratias ageremus communiter tibi.* Tum Eccleſiæ auctoritate poſthabitâ, id unum optat ad opinionem ſuam confirmandam, ut ſibi concedatur coram ipſo Rege, & frequenti Pontificum, Sacerdotum, ac Monachorum cœtu, *quatuor doliis uno poſt unum poſitis, atque ferventi ſigillatim repletis aqua, oleo pingui, & pice, & ad ultimum accenſo copioſiſſimo igne, liceret ſibi in ſingula introire, & ita per ſingula tranſire, donec Deo dexteram præbente, valeret ſoſpes exire.*

Quod examen aquæ calidæ & frigidæ, licèt eo ævo fuerit in uſu, & nedum fuerit ab Epiſcopis omnibus improbatum, ut conſtat ex Epiſtolâ XXXIX. Hincmari ad *Hildegarium* Meldenſem Epiſcopum, qui ipſum ea de re conſuluerat, & in Opuſculo adversùs *Hincmarum* Laudunenſem Cap. 43. ex Capitularibus *Caroli Calvi*, Tit. 39. Cap. 3. & 7. & Continuatore *Aimoini*: tamen Deum tentare qui illud exoptaret, aut poſtularet, quod ſolâ Principis, aut Judicum Sententiâ indictum ſubeundum erat, Doctoribus perſuaſum fuit. Quamobrem ſuperbâ nimis confidentiâ Gotteſchalcus examen illud ſeu *Judicium Dei*, (ut tunc vocabatur) expetiit, Judice *Rabano* in Epiſtolâ ad Hincmarum. *Hoc autem*, inquit, *quod idem Erroneus, quaſi ad Deum loquens, petit examen ignis, ut per illud veritas ejus fidei immo perfidia comprobetur, magis mihi videtur ex elatione cordis prolatam eſſe, quàm ex conſtantia fidei, &c.*

Got-

Ab Amolone reprehenſus acriter Gotteſchalcus.

Gotteſchalci temeritatem ac ſuperbiam pro meritis caſtigat *Amolo* Lugdunenſis Archiepiſcopus in Epiſtolâ ſuperiùs laudatâ. „ Duo prorſus gravia mala, *inquit*, in tuis nobis moribus plurimùm diſplicuerunt. Unum, quòd Sacerdotes „ Dei & Rectores Eccleſiarum, tantis injuriis, „ & conviciis, & maledictis lacetas, tantu de„ſpectu, & contumaciâ conculcas, utique ſpi„ritu erroris & ſuperbiæ miſerabiliter deceptus, „ ut omnino nihil Chriſtianæ patientiæ, nihil „ Chriſtianę reverentię habere videaris. Nam inter „ cæteras, omnes qui inſaniæ ſenſuum tuorum zelo „ fidei reſiſtunt, hæreticos appellare non metuis, „ eoſque a bono & erudito viro, atque Catho„lico Epiſcopo Rhabanicos nuncupare præſumis. „ Nec times Deum, quòd in tales & tantos dia„boli laqueos per vanam inſtabilitatem mentis „ & corporis, & vaniorem curioſitatem atque „ arrogantiam incidiſti. Nec erubeſcis, quòd in „ tot erroribus & mendaciis ab omnibus ubique „ deprehenderis & confutaris. Nec doles, quòd „ ecce tot annis a corpore Eccleſiæ, juſtæ ſeve„ritatis damnatione, precibus, atque omni bo„norum contubernio & ſolatio fraudatus, reman„ſiſti velut ſtirps inutilis, & palmes aridus igni „ deſtinatus. Sed adhuc inſuper os tuum male„dictione & amaritudine plenum eſt; & conver„ſus in arcum pravum, non pro Domino, ut „ putas, ſed Eccleſiam Matrem tuam, ejuſque „ Præſules Patres tuos, ſacrilegâ audaciâ con„temnens, adversùs Dominum jacularis. Al„terum verò malum eſt in moribus tuis, quòd „ in omnibus quæ dicis, & ſentis ſicut Scriptu„ra tua declarat, nullum omnino hominum, „ more bonorum, piè & humiliter deprecaris, „ nullius te ſenſui & Auctoritati ſubmittis, nec „ dicis, quod ſæpe ſolet & debet pietas dicere: „ Obſecro, bone vir, aut bone frater, ſi in his „ quæ dico, aliquatenus erro, ſerto infirmita„tem meam, inſtruito ignorantiam meam, & pro„babis obedientiam meam. Sed ita te ſenſui tuo „ credis, & in ipſa veritate ſpeculari & contem„plari gloriaris, ut in Scriptis tuis nec Deo „ ipſi supplices, ut tibi quod melius eſt, re„velet.

Præſes Mauguinus refellitur.

Mauguinus Præſes, Cap. XXII. Diſſertationis reſpondet, *Amolonis* Epiſtolam, non contra germana Scripta *Gotteſchalci*, ſed adverſùs fictitios illi adſcriptos Libellos, fraudulentâ *Hincmari* nequitia ad *Amolonem* miſſos, editam, anno octingenteſimo quinquageſimo-ſecundo. Id autem ſibi conficere videtur his argumentis. 1. Quòd in ergaſtulum retruſus eſſet *Gotteſchalcus* ab omnium Communione præciſus, ſub ditione & poteſtate *Hincmari*, ipſiuſque ſatellitum, ut nemini colloqui nihilque ſcribere poſſet, niſi quatenus *Hincmaro* expedire videretur. 2. Quòd Scripta, quæ innotuere *Amoloni*, nullo modo doctrinam miſerabilis illius Monachi ſapiant, nihilque ſimile in gemina ejus Confeſſione contineatur, neque *Hincmarus* quid ſimile ab eo ſcriptum vel aſſertum referat. 3. Quis non eâ temeritate, ſeu veriùs inſaniâ, ſcripſiſſet ad *Amolonem*, ut Eccleſiæ Præſules conviciis & maledictis laceraret. 4. Quia ea Scripta qualia *Amoloni* fuere nomine *Gotteſchalci* exhibita, non erant in ipſius poteſtate: ea quæ habuerat, ſuis manibus in flammam projicere fuerat coactus poſt Synodum Cariſiacam, teſte Eccleſia Lugdunenſi, in lib. *de tribus Epiſtolis*, Cap. 25.

Sed hæ planè futiles ſunt objectiones. Retruſus *Gotteſchalcus* Confeſſionem geminam ſcripſit, quidni & alia? In cuſtodia detinebatur non adeo tetra, qualem Præſes Clariſſimus fingit: nec ſemper imminebat ipſi *Hincmarus*, aut ejus ſatellites; & miſerabilis licèt Monachus, ingenio & arte, quibus pollebat, obtinere potuit ab aliquo chartam & calamum ut pro ſuarum opinionum defenſione ſcripturiret. Quid ſi ipſe *Hincmarus*, ipſi permiſit ut ad *Amolonem* ſcriberet, cujus adeo nota ipſi erat ſanctitas, eruditio, integritas, animus a præjudiciis liber, ut trahi non poſſet in partes a *Gotteſchalco*? fruſtra enim jacitur rete ante oculos pennatorum: E re Eccleſiæ, veritatis, imò & famæ ſuæ eſſe judicavit prudentiſſimus *Hincmarus*, ut magis innoteſcerent *Gotteſchalci* errores, quos in geminâ Confeſſione diſſimulaverat. Quamobrem paſſus eſt ut ſcriberet, ſcriptaque mitteret ad *Amolonem*. Plura præterea in Symmiſtarum ipſius manibus volitabant: multos enim trahere conatus fuerat, ac revera traxerat in partes; multis proprium indere ſenſum ſtuduerat, ſicut priùs *Marcando*, *Jona*, atque *Lupo*: nec omnia Scripta ſua coactus fuerat igni tradere, ſed *Libellum* duntaxat, *in quo Sententias Scripturarum, ſive Sanctorum Patrum ſibi collegerat, quas in Concilio offerret* (inquit Auctor libri *de tribus Epiſtolis*.) Scripta quædam ab ipſo *Gotteſchalco*, quædam ab aliis ad ſe miſſa teſtatur *Amolo*, ut planè ineptum ſit aſſerere ipſum non ſcripſiſſe. *Ita factum eſt, ut ex utraque Scriptura tuâ ſive quam per alios, ſive quam te mittente accepimus, pleniſſimè nobis cognoſcere videamur, in quibus quæſtionum periculis fluctuet, vel quod nimis dolendum eſt, naufragetur ſenſus tuus.* Gotteſchalci prolixiori Confeſſioni congruunt illa in Præſules convicia, ejuſque temeritatem, aut veriùs inſaniam ſatis probant, quæ ſuperiùs ex illa delibavimus. Inſignis calumnia eſt, *Hincmarum* aſſerere falſorum Libellorum Auctorem, quos *Gotteſchalci* nomine ad *Amolonem* miſerit. Aliam longè fuiſſe *Hincmari* indolem teſtatur *Lupus* Abbas Ferrarienſis Epiſtolâ XLII. ad ipſum datâ. *Non ſum*, inquit, *neſcius, cùm tantis divina gratia muneribus abundetis, ultro vos cogitare apud Principem juvandi bonos facultatem divinitus accepiſſe, ut quod in ſe non habent, in vobis poſſideant, & remuneranda veſtra induſtria materiam præbeant. Nobilitatem veſtra generoſitatis ornat eruditio ſalutaris, altitudinem officii commendat religio profeſſionis. Hæc veſtra Celſitudini non arrogantia vitio, ſed amicitia ſtudio ſcripſi: ut quoniam in vobis & nobilitas & ſapientia convenerunt, quantùm hæc ſocietas valeat etiam nolentibus emineat, qui ipſa quoque Lumina Eccleſia obſcurare contendunt.*

Denique falſum eſt quòd D. *Mauguinus* tam confidenter aſſerit, *Hincmarum* nihil ſimile exprobraſſe *Gotteſchalco*, iis quæ ipſi tribuit *Amolonis* Epiſtola. Clariſſimum Præſidem ipſe refellit *Hincmarus* Epiſtolâ XVII. ad *Nicolaum I.* Pontificem Maximum, in qua ſic ejus errores enumerat.* „ Dicit quod „ & veteres Prædeſtinatiani dixerunt, quoniam „ ſicut Deus quoſdam ad vitam æternam, ita „ quoſdam prædeſtinavit ad mortem æternam. „ Dicit quod & veteres Prædeſtinatiani dixerunt: „ Quoniam non vult Deus omnes homines ſalvos „ fieri, ſed tantùm eos qui ſalvantur; omnes au„tem ſalvari, quoſcumque ipſe ſalvare voluerit; „ ac per hoc, quicumque non ſalvantur, pe„nitus non eſſe voluntatis illius ut ſalventur. „ Quoniam ſi non omnes ſalvantur, quos vult „ Deus ſalvos fieri, non omnia quæcumque vo„luit fecit: & ſi vult quod non poteſt, non om„nipotens, ſed infirmus eſt, &c. Dicit quod & „ veteres Prædeſtinatiani dixerunt, quòd non pro „ totius mundi redemptione, id eſt, non pro om„nium ſalute & redemptione Dominus & Salva„tor noſter Jeſus Chriſtus ſit crucifixus & mor„tuus, ſed tantùm pro his qui ſalvantur. Dicit „ quoquo modo, diſpari traditione, ſed pari er-

* *Apud Flodoardum lib. III cap. XIV.*

,, rore, quod & veteres Prædeſtinatiani dixerunt,
,, exponens ſententiam Apoſtoli Petri; Eum qui
emit eos, negantes: Baptiſmi, *inquit*, Sacra-
,, mento eos emit, non tamen pro eis crucem
,, ſubiit, neque mortem pertulit, neque ſangui-
,, nem fudit. Quòd autem baptiſmi perceptio re-
,, demptio nuncupatur, Doctor Gentium maniſe-
,, ſtè fatetur: Nolite contriſtare, *inquit*, Spiri-
,, tum Sanctum Dei, in quo ſignati eſtis in die
,, redemptionis. At illa quæ propria & ſpecialis
,, eſt ſolorum omnium electorum, quam eis tan-
,, tummodo crucifixus impertivit pius Redem-
,, ptor ipſorum, ſicut a præteritis, ita nimirum
,, a præſentibus, natos & naſcituros, vivos &
,, mortuos, videlicet omnes pariter electos re-
,, demit, eruit, abluitque peccatis. Ipſi pror-
,, ſus, ipſi ſunt Mundus, pro quo paſſus eſt
,, Dominus, ut ipſe dixit: Panis quem ego de-
dero, caro mea eſt pro mundi vita. Item alibi
,, idem Gotteſchalcus ſcribit: Abſit procul a me,
,, ut vel illud ſolummodo velim ſomniare, ne-
,, dum ſemel ſuſurrare, ut ullum eorum perpe-
,, tualiter ſecum periturum antiquus rapere va-
,, leat Anguis, pro quibus redimendis tam pre-
,, tioſus Deo Patri Domini noſtri Filii ſui fuſus
,, eſt Sanguis. Amen. Et item loquens ad Deum:
,, Claret itaque ſatis apertè, quòd nullos tibi
,, perit, quiſquis redemptus eſt per Sanguinem
,, crucis tuæ. Hincmarum autem *Gotteſchalco* nihil affingere ex eo conſtat, quòd paratum ſe eſſe ſcribat ad eum Romam mittendum, ut per ſe doctrinæ illius periculum faciat Summus Pontifex.

Eoſdem errores *Gotteſchalci* commemorat Epiſtolis XXIV. & XXV. ad *Egilonem* Archiepiſcopum Senonenſem. Et quidem in poſtrema iſta, de Erronis illius opinione circa prædeſtinationem & reprobationem ita ſcribit: *Liberi arbitrii opera ſive bona ſive mala, nihil valere ad meritum, ſed ſive ad vitam, ſive ad mortem cuncta Dei prædeſtinationem agere, ab iſta prava doctrina conclamatur: & qua & reprobis tollitur meritum damnationis, & Juſtis meritum aufertur ſalutis: ut per hoc, nec illi juſtè damnantur, qui juſti eſſe non poſſunt: nec iſti juſtè remunerantur, quia aliud quàm juſti eſſe non poſſunt.*

Ex iiſdem Epiſtolis diſcimus, quomodo *Gotteſchalcus* in Altivillari Monaſterio recluſus ſcribere potuerit, ope ſcilicet *Guntberti* Monachi nebulonis & dyſcoli, quem in partes traxerat; de quo ita ſcribit Hincmarus; *Nuntiatum eſt mihi de Cella noſtra quæ vocatur Altumvillare, Monachum noſtrum nomine Guntbertum aufugiſſe cum libris, & veſtimentis, & caballis, & aliis etiam quæ furari potuit. Qui ſæpe pro ſuis negligentiis regulariter correptus fuit: & quia ſæpe Gotteſchalco furtim ſe conjunxerat, & literas ei dederat, & ab eo acceperat, ſecundùm Regulam in gravioribus culpis miſſus fuit, & dicitur illius perversâ doctrina depravatus. Et ſicut mihi dictum eſt, quaſi ipſius Gotteſchalci Reclamationem vult perferre ad Domnum Apoſtolicum, &c.* Quod autem abſque libris ſcribere potuerit, nihil mirum, cùm memoria plurimùm valeret, de cujus vi incredibili ad *Nicolaum I.* ita ſcribit Hincmarus: *Non ſolùm Scripturas ad ſuum ſenſum violenter inflexas, ſed Catholicorum dicta detruncata per totum diem ſine reſpiratione aliqua prævalet memoriter decantare. Unde non ſolùm Idiotas in admirationem ſui abducere, verùm & ſcholaſticos, & inventos, atque zelum Dei, ſed non ſecundùm ſcientiam, habentes, in ſententiam ſuam ſolitus erat traducere.*

Diſcimus præterea ex Epiſtolis *Hincmari* ad *Egilonem*, carcerem ipſius durum & acerbum adeo non fuiſſe, ut ſcribit D. Mauguinus. *Quicquid*, inquit, * *Fratres in cibo & in potu habent, hoc ei quotidie ſine ulla negligentia miniſtratur: veſtimenta illi ad ſufficientiam offeruntur, ſi vult ille accipere: ligna ad focum faciendum illi ſufficienter dantur. In manſione in qua degit, caminatum habet, & neceſſariam. Lavacra illi non denegantur: Sed poſtquam in eamdem manſionem intravit, non ſolùm corpus lavare noluit, verùm nec manus, nec faciem. Antea enim, ſicut illi teſtantur inter quos converſatus erat, turpiſſimus, & adhuc quantùm poteſt in ſua turpitudine manet. Et ſciatis quia maxima nauſea in iſta Eccleſia commovebitur, ſi ad Synodum venire juſſus fuerit, aut de ipſa cuſtodia abſolutus extiterit.*

* Epiſt. 25.

§. VI.

Duas in partes ſciſſa eſt Eccleſia Gallicana, aliis Gotteſchalcum impugnantibus, aliis ejus Patrocinium ſuſcipientibus, non tamen errorem.

I. CUm *Gotteſchalcus* geminam Confeſſionem edidiſſet, *Hincmarus* gregi ſuo invigilans, metuenſque ne multos præſertim ex Ordine Monaſtico traheret in partes, Opuſculum contra ejus errores ad Recluſos & ſimplices Remenſis Diœceſeos ſcripſit. Quod ubi in lucem editum eſt, illud cenſura liberiori perſtrinxit *Ratramnus* Corbejenſis Monachus, in Epiſtolâ ad Amicum, ipſum arguens quòd *S. Fulgentii* Sententiam non rectè expoſuiſſet, & quòd Libellum *De Induratione Pharaonis* perperam S. Hieronymo tribuiſſet, ejuſque fuiſſet auctoritate deceptus. Lucubrationem ſuam cum gemina Confeſſione *Gotteſchalci*, & Ratramni Epiſtolâ, miſit ad *Rabanum Hincmarus*, qui Opus approbavit, *Ratramni* Cenſuram carpſit, ut conſtat ex Epiſtolâ poſteriori ejuſdem *Rabani* ad *Hincmarum*.

Opuſculum Hincmari contra Gotteſchalcum, ad Recluſos & ſimplices ſuæ Diœceſeos.

II. *Prudentius* Trecenſis Epiſcopus Opuſculum compoſuit de Quæſtionibus, quas *Gotteſchalcus* moverat, quod SS. Patrum defloratas iis de argumentis complectebatur Sententias, illudque Synodi Pariſienſis, anno octingenteſimo quadrageſimo-nono congregatæ conſenſu emiſit in publicum. & *Hincmaro* atque *Pardulo* Epiſcopo Laudunenſi deſtinavit. In eo Deum peccati auctorem non eſſe, nec aliquem ad peccandum compellere propugnabat; cogere tamen prædeſtinatione ſuâ peccatores in interitum ire, ſicut electos prædeſtinatione ſua ad præmium æternum perducit, ut refert *Rabanus* in Epiſtolâ ad *Hincmarum*. Ea *Prudentii* aſſertio toto cælo diſtabat ab errore *Gotteſchalci*, ſed eumdem tamen loquendi modum uſurpabat, quem ille in duplici Confeſſione. Unde *Rabanus* ei ſe aſſentiri non poſſe ait, quòd Scriptura Sacra non ita loquatur. De morte Chriſti pro omnibus non diſſenſit ab Apoſtolo, & a *S. Auguſtino*, ſed pro ſolis Fidelibus mortuum eatenus propugnavit, quia ad eos dumtaxat fructus mortis ejus per Baptiſmum & cætera Sacramenta derivatur. In Epiſtolâ ad *Hincmarum* & *Pardulum* Epiſcopos *S. Auguſtini* doctrinam meritis laudibus extollit, ut *Sanctarum Scripturarum auctoritati in omnibus concordiſſimam; quarum abſtruſa nullus Doctorum ſcrupuloſiùs rimatus, diligentiùs exquiſierit, veriùs invenerit, veraciùs protulerit, luculentiùs enodaverit, fideliùs tenuerit, robuſtiùs defenderit, effuſiùs diſſeminaverit*. Hortaturque illos Antiſtites eam ne impugnari permittant: *Cùm eam & Apoſtolicæ Sedis Sublimitas, & totius Eccleſiæ Catholicæ unitas auctoritate concordiſſima approbarint ac roborarint*. Illius Opuſculi *S. Prudentii* exemplar penes ſe habebat *P. Sirmondus* ex MS. Codice *S. Arnulphi* Metenſis, illudque Collegio ſuo Claromontano reliquit. Jam verò in Bibliothe-

Prudentius Trecenſis de quæſtionibus a Gotteſchalco motis ſcribit, ne ſpecie tenus ipſi favet.

theca Patrum editum eſt. Lege quæ in Synopſi Art. XVI. Cap. III. de *Prudentio* & ejus doctrina diximus.

Lupus Ferrarienſis de his quæſtionibus cum Rege Carolo Calvo Collationem habet.

III. Eodem anno, menſe Decembri, *Lupus* Abbas Ferrarienſis cum Rege Chriſtianiſſimo *Carolo Calvo* collationem habuit Avarici Biturigum de tribus quæſtionibus, quæ jam totam Eccleſiam Gallicanam commovebant, ſcilicet de prædeſtinatione, de libero arbitrio, & de redemptione Sanguinis Chriſti; & quod in divinis Literis didicerat, & in maximis Auctoribus invenerat, ejus Majeſtati ſtrictim aperuit: ut ipſe teſtatur in Epiſtolâ ad eumdem Regem.

Libellum edit de tribus Quæſtionibus.

IV. Anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo, idem *Lupus* qui & Servatus appellatus eſt, Libellum de *tribus Quæſtionibus* edidit. In Præfatione cauſam aperit quâ impulſus ad ſcribendum eſt. *Cùm*, inquit, *poſt devictas perſecutiones, & falſas opiniones jam inde ab Incarnatione Domini exortas* DCCC. XLIX. *ab eadem Incarnatione agente annum Eccleſia in pace quam & reliquit Servator tum ea futurus uſque ad conſummationem ſæculi, comperiſſem primùm in Italia, deinde in Gallia, ſi non concuti fidem, turbari certè quorumdam intentionem, quòd de libero arbitrio, & de Prædeſtinatione bonorum & malorum, ac de Sanguinis Domini taxatione, vulgò quædam inaudita jactarentur; harum rerum, qui per ſe non poſſent, optavi ut per me fierent certiores.*

Hujus Libelli ſumma.

In prima Quæſtione, ſtatuit homines habere ex Adam liberum arbitrium, non ad bonum & ad malum, quale ipſe a Conditore accepit, ſed quale ſponte in ima vergens elegit, & peccando commeruit, hoc eſt, ad malum liberum; ad bonum autem, ſi tamen id nobis divino munere contigerit, Dei gratiâ liberandum. Liberum arbitrium congenitum & omnino inamiſſibile illud eſſe ait, (ex *S. Auguſtino*) quo beati eſſe volunt etiam hi, qui ea nolunt, quæ ad beatitudinem ducunt. Apoſtolicæ Sententiæ, *Deus vult omnes homines ſalvos fieri*, Auguſtinianas tres expoſitiones affert. I. Quòd velit omnes ſalvos fieri, qui ſalvantur. Quo elocutionis genere uſus eſt & *S. Joannes* dicens: *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Non quòd fidei luce omnes in hunc mundum venientes illuminet, ſed quòd qui illuminantur, non ab alio quàm ab ipſo illuminentur. Hoc vocabulum, *omnes*, non ſemper univerſitatem generaliter, verùm aliquando exceptionem quamdam particulariter comprehendere, ut conſtat ex hac Apoſtoli ſententiâ: *Sicut ego per omnia omnibus placeo*. Solis enim fidelibus placebat, non infidelibus. II. Quòd ex omni hominum genere Chriſtus colligat ad ſalutem. Eodem ſenſu dictum Lucæ II. *Væ vobis Phariſæis, qui decimatis omne olus:* Non quòd omne olus toto terrarum orbe decimarent, ſed omne genus olerum. III. Quòd Deus velle nos faciat omnes homines ſalvos fieri: ſicut Spiritus poſtulare dicitur pro nobis [*Rom.* 8.] quia poſtulare nos facit.

In ſecundâ Quæſtione, ſtatuit Prædeſtinationem numquam eſſe ſine præſcientia; præſcientiam eſſe plerumque ſine Prædeſtinatione, quia crimina perverſorum præſcit Deus, quæ utique ut ſe facturum non prædeſtinavit, ita nec facit. Prædeſtinationem reproborum ad pœnam aſtruit, quam pleroſque immeritò horrere ait. *De his*, inquit, *Prædeſtinationem Dei dici horrent plerique, atque refugiunt: in quibus & quædam præclara Præſulum Lumina, ſcilicet ne credatur Deus libidine puniendi aliquos condidiſſe, & injuſtè damnare eos, qui non valuerint peccatum, ac per hoc nec ſupplicium declinare. Qui ſi attenderent, ſicut in Adam illo voluntate peccante omnes peccaverunt; ita priùs illo abſque vitio exiſtente, omnes abſque vitio extitiſſe. Deum autem non homini neceſſitatem caſus intuliſſe, poteſtatem tamen permiſiſſe: Ipſum verò, utpote* Qui fecit „ quæ futura ſunt; & qui vocat quæ non ſunt „ tamquam ea quæ ſunt; *& caſum præſciſſe, & quid caſum ſequeretur, conſtituiſſe; ut videlicet genus humanum ſuâ ſponte corruptum, nec totum propter miſericordiam damnaretur, nec totum propter juſtitiam ſalvaretur: nullam paterentur caliginem, Deum quos rectos origine condidit, voluntas propria vitiavit, quos non liberat clementiâ, ſit punire judicio, ut non ipſe, verùm ipſi convincantur ſuæ damnationis auctores.* Disertè S. Auguſtini teſtimonio doctrinam iſtam confirmat, in *Enchiridio*, Cap. centeſimo: *Hæc ſunt magna opera Domini, exquiſita in omnes voluntates ejus: & tam ſapienter exquiſita, ut cùm Angelica & humana creatura peccaſſet, etiam per eamdem creatura voluntatem, quâ factum eſt quod Creator noluit, impleret ipſe quod voluit, bene utens & malis tamquam ſummè bonus, ad eorum damnationem quos juſtè prædeſtinavit ad pœnam, & ad eorum ſalutem quos benignè prædeſtinavit ad gloriam.* Sed Prædeſtinationem reproborum ad pœnam *Lupus* ad mentem *Gotteſchalci* non propugnavit, quæ ſcilicet pereundi ac peccandi neceſſitatem illis imponeret, ut ex illius verbis compertum eſt: unde nec eum ſuæ ſententiæ plenè congruere *Gotteſchalcus* ipſe agnovit.

In tertia Quæſtione, Chriſtum pro omnibus hominibus mortuum eodem ſenſu aſſerit, quo Deum velle omnes ſalvos fieri, ſuperiùs expoſuit. Probabiliter tamen dici poſſe, mortuum pro omnibus Chriſtum, qui ejus fidei Sacramenta; ſive ſervaturi ſive non ſervaturi ſuſcipiunt. Pro ſervaturis, nulli id eſſe poſſe ambiguum: pro non ſervaturis, Apoſtolum idoneum eſſe auctorem (1. Cor. 8.) *Peribit infirmus in tua ſcientia frater, pro quo Chriſtus mortuus eſt.* Tum ſe non admodum iis repugnare ſignificat, qui Sanguinem Chriſti etiam reprobis prodeſſe affirmant. *Verùm*, inquit, *hoc quidam velut blaſphemum vehementer exterantur, & damnant: quod derogetur plurimùm Redemptori, niſi generaliter omnes redemerit. Nos autem ſalvâ fide ... ita cauſam in medio relinquamus, ut ſi quilibet eumdem Sanguinem Redemptoris prodeſſe aliquid etiam perditis valeant demonſtrare, non ſolùm reſiſtamus nihil, verumetiam libenter in eorum ſententiam tranſeamus.* Tum ſubdit *S. Joannis Chryſoſtomi* teſtimonium ex Homilia quarta in Epiſtolam ad Hebræos, quo mortuum etiam pro reprobis Chriſtum disertè aſſerit. *Verùm*, inquit, *ne me irridendum & reſpuendum pronuntient, quibus placet omnes, ſive bonos, ſive malos indifferenter a Chriſto Redemptos, ponam unum, quod tum eis faciat, teſtimonium, & eos omnes, ut opinor, in gratiam reduxero. Joannes Conſtantinopolitanus, doctrina & ſanctitate juxta inſignis Epiſcopus:* Ut gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem, *ſic expoſuit, qualiter gratia Dei pro omnibus guſtaverit mortem, non pro fidelibus tantùm, ſed pro mundo univerſo. Et ipſe quidem pro omnibus mortuus eſt. Quid autem ſi non omnes credant? Id quod ſuum erat implevit.* Luculentiſſima Scripturæ Sacræ & SS. Patrum teſtimonia, eaque non pauca, præſertim *S. Auguſtini*, quæ Chriſtum etiam pro reprobis mortuum evincunt, vel ignoravit, vel diſſimulavit *Lupus*: S. Chryſoſtomi locum protulit dumtaxat, quaſi ſolus ille inter Patres huic eſſet dogmati ſuffragatus. *Gotteſchalci* tamen ſententiam circa hanc quæſtionem non tuetur, qui pervicaciter contendebat, Chriſtum nec pro fidelibus reprobis mortuum eſſe; ſed eos ſolùm redemptos dici poſſe ratione baptiſmi, qui præterita peccata expurgit, non ratione Sanguinis, quem pro illis Sal-

va-

vator Patri obtulerit; aut ſinceræ voluntatis, quam eorum de ſalute habuerit. Contrariam etiam opinionem noo damnat, ut damnabat petulans Monachus.

Lupus Ferrarienſis de iiſdem Quæſtionibus Libellum ſcribit ad Carolum Calvum.

V. Eodem anno, *Lupus* idem Ferrarienſis Abbas, Libellum de iiſdem Quæſtionibus ad *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum ſcripſit, ac de iiſdem *Collectaneum* edidit, quo SS. Patrum teſtimonia de gemina Prædeſtinatione, de libero arbitrio, & de Saoguine Chriſti, quomodo pro omnibus ſit effuſus, complexus eſt. *SS. Auguſtini & Hieronymi, Gregorii, & Bedæ* auctoritate maximè abutitur, nec mirandum eſſe ait, duo clariſſima lumina Doctorum BB. *Auguſtinum & Hieronymum*, & poſt illos, *Gregorium & Bedam* in hoc ſenſu ſuo inveneri, cùm eorum doctrina ex Evangelica pendeat auctoritate, in qua apud Matthæum ſic invenitur: *Bibite ex hoc omnes: Hic eſt enim Sanguis meus novi teſtamenti qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*, &c. S. Joannis Chryſoſtomi locum inſignem ſibi objici poſſe ait, quo explicat hanc Apoſtoli ſententiam: *Ut gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem*. Verùm hunc inſuperhabet, dicens ejus expoſitionem divinis Eloquiis non roborari. *Gotteſchalco* quoad modum loquendi plurimùm favit *Lupus Ferrarienſis*, etſi veriſimile ſit, quoad rem ipſam ejus errori non faviſſe; & æquè Catholico ſenſu aſſeruiſſe, Chriſtum non fudiſſe ſanguinem ſuum pro omnibus, ſed pro fidelibus tantùm, ac SS. Patres, quorum teſtimonia colligit, ſcilicet non eſſe mortuum pro omnibus, ita ut beneficium mortis ipſius atque fructus in omnes æquè derivetur: quamvis ſanguis ejus in ſe habeat ut omnibus proſit, & illum pro totius mundi peccatis obtulerit: & quoad illam pretii & voluntatis erga omnium ſalutem ſincerè affectæ ſufficientiam, tam ſit mortuus pro omnibus, quàm omnes in Adam mortui ſunt. Quæ ejus ſententia ex libro *de tribus Quæſtionibus*, quem ſupra expendimus, confirmatur.

Ratramnus duos libros de Prædeſtinatione edidit.

VI. Eodem pene tempore, *Ratramnus* Corbejenſis Monachus, *Caroli Calvi* Chriſtianiſſimi Regis mandato, duos *de Prædeſtinatione* libros compoſuit. In ſecundo; Prædeſtinationem impiorum ad pœnam disertè adſtruit auctoritate *S. Auguſtini*, *Tractatu* XIV. *in Joannem*, ubi *Populum quemdam præparatum ad iram Dei, damnandum cum diabolo agnoſcit*. Et *Tractatu* 48. ubi ait, Chriſtum aliquibus dixiſſe, *Non eſtis ex ovibus meis: quia videbat eos ad ſempiternum interitum prædeſtinatos, non ad vitam æternam ſui Sanguinis pretio comparatos*. Et *Tractatu* 45. ubi ait: *Secundùm Prædeſtinationem non oves iſti, & oves illi*. Et *Tractatu* CX. ubi duplicem diſtinguit *Mundum*: unum *damnationi prædeſtinatum*; alterum *ex inimico amicum factum, & reconciliatum*. Et in *Enchiridio*, Cap. C. ubi ait, *Deum bene uti malis, tamquam ſummè bonum ad eorum damnationem quos juſtè prædeſtinavit ad pœnam, & ad eorum ſalutem, quos benignè prædeſtinavit ad gratiam*. Et Lib. IV. *de Anima & ejus Origine*, Cap. XI. ubi ſimpliciter tenendum aſſerit, quod Apoſtolus docet: *Ex uno homine omnes homines ire in condemnationem qui naſcuntur in Adam, niſi ita renaſcantur in Chriſto, ſicut inſtituit ut renaſcantur antequam corpore moriantur, quos prædeſtinavit ad æternam vitam miſericordiſſimus gratiæ largitor, qui eſt & illis quos prædeſtinavit ad mortem æternam juſtiſſimus ſupplicii retributor*. Et lib. 15. *De Civitate Dei*, Cap. I. ubi diſtinguit *Civitates duas, hoc eſt, duas ſocietates hominum; quarum una eſt, quæ prædeſtinata eſt in æternum regnare cum Deo; altera æternum ſupplicium ſubire cum diabolo*. Et lib 22. cap. 24. ubi ait: *Quid igitur dabit eis quos prædeſtinavit ad vitam, qui hæc etiam dedit eis quos prædeſtinavit ad mortem?* Idem probat Auctoritate *S. Fulgentii*, lib. I. ad *Monimum*, cap. 13. ubi ait *Deum potuiſſe ſicut voluit, prædeſtinare quoſdam ad gloriam, quoſdam ad pœnam: ſed quos prædeſtinavit ad gloriam prædeſtinavit ad juſtitiam: quos autem prædeſtinavit ad pœnam, non prædeſtinavit ad culpam*. Quod ex multis aliis ejuſdem Operis locis confirmat, ſcilicet ex cap. 23. 24. 26. & 27. Item ex *Caſſiodoro* in Pſalmum 108. Denique ex *S. Iſidoro* Hiſpalenſi, *Lib. 2. Sententiarum*, cap. 6. dicente: *Gemina eſt Prædeſtinatio, ſive electorum ad requiem, ſive reproborum ad mortem: utraque divino agitur judicio, ut ſemper electos ſuperna & interiora ſequi faciat, ſemperque reprobos, ut infimis & exterioribus delectent, deſerendo permittat*, &c.

Gotteſchalci errori non favet. Catholico ſenſu aſſerit impios eſſe Prædeſtinatos ad pœnam.

Prædeſtinatianorum tamen & *Gotteſchalci* errori non favet, *Ratramnus*, quia negat prædeſtinationem reprobos conſtringere neceſſitate pereundi, aut eos ad peccatum a Deo prædeſtinari. Æſti„ mamus, *inquit*, quòd non paucis Eccleſiaſtico„ rum Doctorum ſententiis monſtratum ſit malos „ ad pœnam prædeſtinatos, non tamen ad pec„ catum. Siquidem ex eo quòd Deus præſcivit „ eos peccatores futuros, & in ſuis peccatis perſe„ veraturos, prædeſtinavit, id eſt, præordinavit „ eos ad ſupplicium: quæ tamen præordinatio, „ ſive prædeſtinatio, non eos neceſſitate quadam „ conſtringit, vel impellit ad pœnam: quamvis „ neceſſe ſit fieri, quod Deus prædeſtinavit, nec „ poſſit mutari quod diſpoſuit, nec aliter con„ tingat, quàm ordinavit. Cùm enim omnia no„ vit, & nihil eum poſſit latere, diſponit de „ omnibus ſecundùm voluntatis ſuæ conſilium, ju„ ſto judicio, quamvis mortalibus abſconſo: Ut „ autem unuſquiſque ad pœnas deputetur ſempi„ ternas, non eſt ex iniquitate judicantis, ſed ex „ juſtitia decernentis. Tales enim novit eos quos „ ad pœnas diſpoſuit, ut digni eſſent de quibus „ ſic diſponeretur: Propria enim voluntate de„ liquerunt, &c.

„ *Et infra*: Sed quoniam, *inquit*, nonnulli for„ taſſis cùm audiunt iniquos ad pœnam præde„ ſtinatos, arbitrantur quadam neceſſitate ad eam „ trahi, nec ab hac neceſſitate aliquo modo poſ„ ſe mutari, non inconveniens nobis videtur ma„ nifeſtius id patefieri, ut & prædeſtinatio ma„ lorum ad pœnam doceatur, nec tamen ideo „ ad eam perveniant, quia prædeſtinati ſunt; ſed „ cauſa perventionis ex culpa ſit delinquentis, „ non ex neceſſitate prædeſtinantis. Sicut enim „ iniqui, quia prædeſtinati ſunt ad pœnam, non „ idcirco prædeſtinati ſunt ad peccatum: unuſquiſ„ que enim propria concupiſcentia victus, trahitur „ ad peccandum: ita & qui peccant, propterea quia „ peccatores præſciti ſunt, nec pro peccatis pœ„ nitentiam geſſuri, idcirco ad pœnam præde„ ſtinati ſunt.

Amalarius & Joannes Scotus ſcribunt in Gotteſchalcum, infœlici uterque ſucceſſu.

VII. In *Gotteſchalcum*, *Hincmaro* Archiepiſcopo Remenſi, & *Pardulo* Epiſcopo Laudunenſi ſuadentibus anno 851. ſcripſere *Amalarius*, & *Joannes Scotus Erigena*, qui in Aula *Caroli Calvi* Regis degebat, vir quidem Philoſophiæ ſæcularis, & Græcæ linguæ peritus, ſed ſacrarum Literarum ignarus: infœlici uterque ſucceſſu. *Amalarii* liber non extat. Liber *Joannis Scoti Erigenæ*, undeviginti conſtans Capitibus, a Præſide *Mauguino* editus eſt in Collectione Veterum Auctorum, qui nono Sæculo de Gratia & Prædeſtinatione ſcripſere. Utriuſque illius Auctoris Cenſuram in libro Eccleſiæ Lugdunenſis *De tribus Epiſtolis*, cap. 40. legere eſt.

Prudentius Trecenſis Epiſcopus

VIII. Ut primùm vulgatus eſt malè conceptus *Joannis Scoti* liber, excerptæ ex eo fuere centum circiter Propoſitiones, magna ex parte erroneæ,

a Vot-

librum Joannis Scoti erroribus ſententem refellit.

a *Vvenilone* Archiepiſcopo Senonenſi, & ad *Prudentium* Trecenſem Epiſcopum miſſæ, ut eas confutaret. Quod anno octingenteſimo quinquageſimo ſecundo præſtitit. His initio verbis ,, Joan-
,, nem Scotum *aggreditur*: Blaſphemias tuas, Joan-
,, nes, atque impudentias, quibus in Dei gra-
,, tuitam gratiam, juſtitiamque inflexibilem pro-
,, cax inveheris, percurſo tuæ perverſitatis libro,
,, quem ſub nomine cujuſdam Gotteſchalci ad-
,, versùs omnes Catholicos effudiſti, eo moleſtiùs
,, accepi, quò te familiariùs amplectebar, pecu-
,, liarius diligebam: quippe qui in tantum ve-
,, ſaniæ proruperis, ut graviſſimam Sanctarum
,, Scripturarum Auctoritatem tuis pravis inter-
,, pretationibus detorqueres, ſenſaque Catholi-
,, corum Patrum perverſis invertenda ſenſibus
,, edoceres, &c. Joannis Scoti verba paſſim inſerit: tum contra venenatam doctrinam ex *Pelagio* & *Juliano* acceptam, conficit antidotum ex SS. Patrum ſententiis, *Hieronymi* præcipuè, *Auguſtini*, *Fulgentii*, & *Gregorii*. Errores *Gotteſchalci* non defendit, quamvis, errore facti, nullam eſſe nec fuiſſe umquam hujuſmodi hæreſim contendat, quæ ſub miſerabilis illius Monachi nomine a *Joanne Scoto* impugnata eſt: Capite enim quarto, de tribus Hæreſibus, quas ille commemoraverat, ita ſcribit. ,, De Pelagiana ſiquidem, quòd
,, libertatem arbitrii adeo extulerit, ut abſque
,, auxilio gratiæ Dei propriis viribus niteretur,
,, & novimus, & deteſtamur. Secundam, quam
,, duabus inſeris, & ex duabus compactam aſſe-
,, ris, videlicet in Prædeſtinationis neceſſitate
,, tam bonorum quàm malorum omnium conſti-
,, tuta, quamque Gottheſchalcanam novo voca-
,, bulo nuncupas, nec defendimus, nec tenemus.
,, Tertiam vero, quam Pelagianis contrariam aſ-
,, ſeris, quâ ita donum gratiæ prædicetur, ut li-
,, bertas arbitrii funditus auferatur, nec legimus,
,, nec audivimus: Perſpecto ſiquidem B. Augu-
,, ſtini de nonaginta Hæreſibus libro, hanc pe-
,, nitus non inveni. Debueras igitur expreſſiùs
,, intimare, quo hæc Auctore ſubſiſteret. *Et in-*
,, *fra:* Neſcio quem elogio tertiæ tuæ Hæreſeos
,, denotare volueris, niſi B. Auguſtini dictorum,
,, quæ præmiſimus, immo Catholicorum omnium
,, fideliter veraciterque ſequaces.

Circa Prædeſtinationem reproborum ad pœnam, ab errore *Gotteſchalci* longè abeſt, ut conſtat ex quinto potiſſimùm Capite; in quo expendit *Joannis Scoti* propoſitiones illas duas: *Dei Præſcientia & Prædeſtinatio non eſt cauſa peccati, vel ejus pœna vel mortis*. Et: *In Dei præſcientia & prædeſtinatione cauſa non eſt mortis, quæ ſequatur peccatum*. Longè diverſum eſſe ait propoſitionis utriuſque ſenſum: *Dei enim præſcientia & Prædeſtinatio non eſt cauſa peccati, pœna, vel mortis: quia non ipſa compellit vel jubet quempiam peccare, ut peccans pœnas luat, vel mortem ſubeat. Sed in ejus Prædeſtinatione ſicut & præſcientia, retributio dicitur pœnæ & mortis, quia diſpoſuit atque judicavit ut quos certiſſimè peccaturos, atque in peccatis perſeveraturos præſciverat, juſtè pœnis digniſſimis plecterentur*.

,, Et *cap.* 11. Prædeſtinatio Dei, *inquit*, ſicut &
,, præſcientia, nullam vim futuris ingerit, nullam
,, neceſſitatis violentiam importat. Quamvis enim
,, quicquid Deus præſcivit, & prædeſtinavit, ita
,, nec omnino aliter neceſſe ſit fieri; non ta-
,, men ideo quia præſcita vel prædeſtinata ſunt,
,, fiunt; ſed quia futura indubitabiliter ſcieban-
,, tur, præſcita ac prædeſtinata potentiſſimè
,, intelliguntur. Non ergo ideo fit aliquid,
,, quia Deus præſcivit, ſed ideo ille præſcivit,
,, quia futurum ſcivit. Ac per hoc, non eſt cul-
,, pa præſcientis & prædeſtinantis Dei, ſi aliquis
,, perit, ſed creaturæ rationalis, quæ ſibi meri-
,, tum pereundi malè vivendo, ejuſque bonitatis
,, largitatibus abutendo, comparavit. Prædeſti-
,, navit igitur Deus peccantem ad ſupplicium
,, æternum, ſecundùm id quod eum præſcivit
,, malè victurum, & in malis operibus obſtina-
,, tiſſimè perſeveraturum. Proinde culpa eſt ejus,
,, qui talis futurus præſcitus eſt, non Dei, qui
,, talem præſciens, meritò prædeſtinavit ad pœ-
,, nam. Numquid non eadem calumniandi licen-
,, tiâ potes garrire, ut aſſeras: Si prædeſtinati
,, ad vitam non ſunt, neceſſariò peribunt pœna-
,, ſque patientur inevitabiles? ...... Hæc calu-
,, mniandi libido tam latè patet ut in omnibus
,, quæcumque ſuper miſericordia Dei atque juſtitia
,, fideliter prędicantur, obliquè poſſit affingi. Qua-
,, propter proturbanda eſt penitus damnabilis aſ-
,, ſertio pravitatis, & fatendum juſtè mundum hunc
,, a Domino judicandum. Neque enim ideo pec-
,, cant, quicumque peccant, quia judicabuntur, ſed
,, quia peccant, utique idcirco inevitabiliter judica-
,, buntur. Non ergo neceſſitas Judicii peccantes
,, cogit perire; ſed neceſſitas peccandi, quam
,, ſibi volendo inſolubiliter conſciverunt, com-
,, pellit inevitabiliter interire. Sicut itaque ne-
,, ceſſitas Judicii nullum perire cogit, ita neceſ-
,, ſitas Prædeſtinationis nulli vim pereundi impo-
,, nit.

In fine libri temeritatem *Joannis Scoti* caſtigat, qui Anathema dixerat iis, qui duas prædeſtinationes, aut unam geminam aſſererent: illudque in ipſos SS. Patres, Apoſtolos & Prophetas prolatum oſtendit. Nec tamen velle ſe *Scotum* ipſum Anathemate percellere ait, ut eum ad ſaniorem mentem Chriſtiana manſuetudine revocet. *Poteram quidem*, inquit, *& ipſe tibi dicere Anathema, niſi expectarem, & mallem, & optarem tui correctionem, quàm perditionem. Proinde nondum in te ſeveritatem anathematis jaculor, quoniam hortor, moneo, & totis cordis affectibus rogo, ut reſpectu ſuperna gratia reſipiſcas, & a tam lethali veterno tandem evigiles, & quid Chriſtiana puritas ſentiat, exquiras benevolus, humilis apprehendas, mitis acquieſcas, manſuetus ſecteris, devotus teneas, & fidelis in omnibus exequaris*. Denique totius Operis Recapitulationem ſubjecit *Prudentius*, continentem 77. *Joannis Scoti* Propoſitiones cum breviſſimis Reſponſionibus, ad eorum utilitatem, qui totum librum non legiſſent, & ad eorum qui legiſſent, juvandam memoriam. Lege quæ in Synopſi de *Prudentio* & ejus doctrina diximus.

IX. Eaſdem propoſitiones ex libro *Joannis Scoti Erigenæ* excerptas, & ad Eccleſiam Lugdunenſem delatas, *Florus Magiſter*, Diaconus doctiſſimus, ejuſdem Eccleſiæ nomine, edito libro confutavit, ut ipſe in Præfatione teſtatur. Prædeſtinatianam hæreſim fictitiam aſſerit, errore facti. *Secunda Hæreſis* (inquit cap. 4.) *quam dicit gratiam ſolam, quæ ſit, vel fuerit in Eccleſia, quæ ita prædicaverit ſolâ Dei gratia hominem ſalvari, ut liberum hominis negaret vel deſtrueret arbitrium, nobis minimè comperta eſt*. Rationem affert: quòd antiqui Hæretici, Valentiniani, Manichæi, Marcionitæ naturam tantummodo vel defenderint quaſi incommutabiliter bonam, vel accuſaverint quaſi immutabiliter malam, & ideo de gratia vel libero arbitrio non appareat quomodo prædicare aliquid potuerint. Hujus itaque Hæreſeos figmento *Scotum* ait latenter & obliquè *S. Auguſtinum* & ejus Diſcipulos accuſare, eo quòd manifeſtè, juxta Scripturarum veritatem, ſola Dei gratiâ oſtendant & doceant hominem poſſe ſalvari; nec ad ipſam ſalutem æternam aliquid humanum arbitrium poſſe, niſi *per eamdem gratiam fuerit ſanatum, illuminatum,*

Eumdem librum confutavit Florus Magiſter.

ac

ar eeboratum. Tum *Hincmarum* & *Pardulum* tacitis eorum nominibus *Floras* carpit acerrimè, qui *Scotum* ad ſcribendum impulerint, ipſique faveant. *Et ideo* (inquit) *ſi ſint tales, qui in partibus Regni illius, ubi iſte Impugnator veritatis non ſolùm non arguitur, vel ſilentium ei imponitur, ſed etiam laudi & honori maximo habetur, qui ei in talibus faveant, maximè Viri Eccleſiaſtici: Quis dignè poſſit dolere & horrere iſtud contagii & peſtilentiæ malum, quod ab illis partibus tam effrenatè & inſanitè, tam imprudenter & audacter contra cæteras partes Eccleſiæ Dei quietas inter ſe & pacificas & tranquillas exurgit? Ubi tale monſtrum & prodigium jam dudum a Fidelium arcendum auribus ſedet, & diſputat, & congerit tot mendacia erroris, tot convicia contra fidem veritatis; & nullâ Paſtorum Eccleſiæ vigilantiâ vel corrigitur a talibus, vel expellitur*. Addit *Floras*, perſpicuum eſſe, *Scotum Erigenam* non intellexiſſe de veteri aliquâ Hæreſi, quod ſolius gratiæ prædicatrix eſſet, quòd eam poſt *S. Auguſtini* tempora poſuerit.

Mox de tertia Hæreſi, quam *Joannes Scotus* non abſurdè *Gotteſchalcanam* vocaverat, quòd eam *Gottheſchalcus* ſuſcitaſſet, hæc ſubdit: *Tertiam Hæreſim ponit prædeſtinationibus neceſſitates & vim inferentem; cujus* [*ut ſibi videtur*] *Auctorem non tacet, vocans eam Gotteſchalcanam, a quodam videlicet miſerrimo & infelicisſimo Monacho, jamdudum illic* [*neſcimus quo ordine*] *damnato, & annis jam plurimis enceerali ergaſtulo retruſo, nomine Gotteſchalco, qui ſi aliquid tam grande & periculoſum contra Fidem Catholicam docere præſumpſit, ut neceſſariò Synodali Judicio tali ac tanta damnatione plecteretur, profectò dignum fuerat, juxta antiquum Eccleſiæ morem, ut tantus error, propter cautela ſtudium, ne eo plures inficerentur, cæteris Eccleſiis in diverſis Regni partibus conſtitutis, ut ſi non in initio, quando tantum malum eſt deprehenſum; vel in fine, quando tanta eſt ſeveritate damnatum; ſaltem poſtea per Literas Synodicas & Eccleſiaſticas, ad omnium Fratrum & Coëpiſcoporum notitiam perferretur. Quod ſi more Eccleſiaſtico ſemper a patribus obſervato factum fuiſſet, meliùs nunc ſciremus, & paratiores eſſemus ad redarguenda & convincenda, quæ iſte eum docuiſſe proponit, dicens eum Prædeſtinationibus neceſſitates & vim inferentem*.

Floras & Eccleſia Lugdunenſis errorem Gotteſchalci circa Prædeſtinationem execrantur.

Cæterùm *Florus* & Eccleſia Lugdunenſis, errorem *Gotteſchalci* circa Prædeſtinationem execrantur, quamvis incertum habeant, an verè in eo verſetur miſerabilis ille Monachus. Id ex eodem Cap. 4. evidens eſt. „ Quod autem dicit [*Joannes Scotus*] præfatum Gotteſchalcum Prædeſtinationibus neceſſitates & vim inferentem: ſi ita hoc dicit, quaſi illa prædeſtinatio reproborum ad interitum alicui eorum vim & neceſſitatem imponat ad malum, id eſt, ut inevitabiliter mali ſint, & omnino aliud eſſe non poſſint, hoc omnino alienum eſt a Fide Catholica . . . . Sed hoc agitur in omnibus reprobis de peccatis eorum & ſupplicio extremo, quod actum eſt in primo homine peccante judicio primo: ut ſicut ille nulla Dei impulſione, vel compulſione, aut prædeſtinatione compulſus eſt ad peccandum; ſed ſua tantùm ſponte peccavit; Judicium tamen & damnationem ipſius peccati nolens, invituſque ſuſcepit, quod fuit ſupplicium hominis primum: ita & omnis reproborum multitudo, quæ ex illa damnatione deſcendit, non Dei Prædeſtinatione compellitur ad peccandum; cùm Deus nulla peccata prædeſtinaverit: ſed tamen ipſius Prædeſtinationis juſto & æterno Judicio compellitur ad luendum ſupplicium; recipiens a Deo vim & neceſſitatem juſtæ damnationis, quæ nullam habuit vim aut neceſſitatem perpetrandæ iniquitatis.

Addit Cap. V. non ſolùm in præſcientia & Prædeſtinatione Dei non eſſe cauſam peccati, ſed nec mortis æternæ, vel aliarum pœnarum. „ Quod verò iſte adjungit atque definit, quia ſicut Deus ſuâ præſcientiâ & prædeſtinatione non eſt alicui cauſa peccati, ita nec cauſa ſit pœnæ & mortis, quæ peccato debetur, fideliter diſcernendum eſt. Quia videlicet homo peccando ipſe ſibi extitit & exiſtit cauſa pœnæ ſuæ, & cauſa mortis ſuæ. Et tamen quia omnipotens Deus Judex eſt juſtus, licèt non ſit in ejus præſcientia & Prædeſtinatione, ſed in hominum meritis cauſa pœnarum mortis: tamen eſt in eadem præſcientia & Prædeſtinatione æterna juſtitia, quâ in ſua impietate permanentibus & pœna inferatur, & mors. Et ideo tali argumentatione, ſicut iſte vult, non deſtruitur Prædeſtinatio Dei, quâ impiis irrogat æterna ſupplicia: quia etſi non eſt in ejus Prædeſtinatione ulla cauſa pœnarum: eſt tamen ibi juſtitia & Judicium juſtè inferendarum pœnarum.

Quod verò ſcripſerat Joannes Scotus „ Pœnam prædeſtinatam peccatoribus, ipſos verò præſcitos tantùm, non prædeſtinatos, *refellit* Florus *Cap. XIV*. Mirum eſt autem, *inquit*, quo ſenſu, vel quâ ratione poſſit intelligi, ut Deus peccatoribus prædeſtinaverit pœnas, & peccatores non prædeſtinaverit pœnis: neque enim quando eis pœnas prædeſtinavit & præparavit, ignorabat, qui eis puniendi, & cruciandi eſſent. Quod etiam iſte confitetur, dicens eſſe præſcitos. Si ergo certiſſimè præſciebat, qui illis pœnis juſtè puniendi & excruciandi eſſent, quid aliud fecit cùm certiſſimis quibuſque certiſſimas pœnas præparavit, niſi quòd eos certiſſimè pœnis prædeſtinavit? Omnino enim illi ſoli eas patientur, quos ille paſſuros præſcivit. Quid ergo eſt immutabili præſcientiâ præſciſſe illos ad pœnas, quàm immutabiliter eos pœnis prædeſtinaſſe? Neque enim timendum erat, ut quod certiſſimè præſciebat juſtè futurum, non prædeſtinaret ſe juſtè facturum. Alia eſt autem legum humanarum conditio, quæ ſic ſtatuunt peccantibus certa ſupplicia, ut tamen qui ita peccaturi ſint, ut illis vel illis ſuppliciis juſtè excrucientur, penitus ignorent. Et ideo pœnas peccatoribus præparare & prædeſtinare poſſunt, quas juſtas eſſe noverunt: Ipſos tamen peccatores, quos prorſus ignorat, pœnis prædeſtinare non poſſunt. Quòd ſi ſcirent certiſſimè perſonas, quæ illis ſuppliciis dignæ eſſent, poſſent omnino juſtiſſimè, ſicut peccatoribus pœnas ſtatuere, ita & ipſos peccatores certâ & juſtâ definitione pœnis prædeſtinare. . . . Si ergo utrumque hoc rectè & juſtè in humano judicio certis cognitionibus informato atque formato poteſt fieri, ut & pœnæ peccatoribus, & peccatores pœnis juſto & irreprehenſibili Judicio decernantur; nec tamen aliquis talium reorum, vel per ipſas Leges vel per ipſos Judices ad peccandum cogitur, ſed tantùm quia peccavit, juſtè punitur. Quantò incomparabiliter & ineffabiliter in divino Judicio fieri credendum eſt, ut quoniam & ipſas pœnas, quæ peccatoribus juſtè debentur, & ipſos peccatores quibus debentur, æternâ ſcientiâ novit; cùm nulli ſit ipſe auctor vel cauſa peccati; juſtiſſimè tamen & pœnas peccatoribus, quas juſtiſſimas novit; & peccatores numquam ſibi ignotos, ſed æternâ veritate notiſſimos, æternis prædeſtinat pœnis.

X. Sermo *Flori Magiſtri*, quem Operi ſuo *de Præ-*

Sermo Flori Magiſtri, Gotteſchalco planè contrarius.

Prædeſtinatione præmittit *Hincmarus*, & in ipſo Opere plurimùm laudat, ut Catholicæ Fidei, & doctrinæ *S. Auguſtini* penitus conſonum, *Gotteſchalci* errorem ampliùs execratur his verbis: Qui ,, ergo dicit, quòd hi qui pereunt, prædeſtinati ſunt ,, ad perditionem, & ideo aliter evenire non po- ,, teſt; ſimiliter quoque & de juſtis, tamquam ,, & ipſi ideo ſalventur, quia prædeſtinati ad ſa- ,, lutem, aliud eſſe oon potuerunt. Qui ergo ,, hæc tam confusè & inſulsè dicit, & illis tollit ,, meritum damnationis, & iſtis meritum ſalutis: ,, Ac per hoc quid aliud agit, oiſi ut & pere- ,, untibus ſecundùm illum ſit impoſita neceſſitas ,, perditioois, & his qui ſalvantur, ſit impoſita ,, neceſſitas ſalutis? Atqoe adeo nec illi juſtè dam- ,, nentur, quia juſti eſſe non potuerunt, nec iſti ,, juſtè remunerentor, quia aliud quàm juſti eſſe ,, nequiverunt. Ut in utraque parte & perditio ,, & ſalus non ſit ex judicio propriæ actionis, ,, ſed ex præjudicio divinæ præordinationis. Et ,, ubi erit illud, * *Qui reddet unicuique ſecundùm opera ſua?* Et iterum: *Numquid iniquus Deus, qui infert iram?* ,, Abſit. Apertè namque cauſa perditionis illorum qui pereunt in ,, Deum refertur, ſi ipſe eos ita ad interitum ,, prædeſtinavit, ut aliud eſſe non poſſent. Quod ,, ſentire, vel dicere, horribilis blaſphemia eſt. ,, Sed Eccleſiæ Catholicæ fides, cujus filii & ſe- ,, ctatores eſſe debemus, ita nobis firmiſſimè te- ,, nendum inſinuat; videlicet omnipotentem De- ,, um in malis ipſorum malitiam præſciſſe, quia ,, ex ipſis eſt: non prædeſtinaſſe, quia ex illo ,, non eſt: pœnam verò eorum & præſciſſe, quia ,, Deus eſt; & prædeſtinaſſe, qoia juſtus eſt: ut ,, & in illis ſit meritum ſuæ damnationis; & io ,, illo poteſtas & judicium juſtè damnantis. Non ,, enim prædeſtinat Deus, niſi quæ ipſe facturus ,, eſt: Præſcit verò multa, quæ ipſe facturus ,, non eſt, ſicut omnia mala. Ipſos quoque ma- ,, los non ideo perire, quia boni eſſe non potue- ,, runt, ſed quia boni eſſe noluerunt, & ſuo vitio ,, Vaſa iræ apta in interitum perſeveraverunt.

* Rom. 2.

Sic autem Sermonem concludit, *Gotteſchalcum* ,, cavendum ceu Hæreticum admonens: ,, Hæc ,, vobis breviter reſcripſi ad ea quæ juſſiſtis. Nunc ,, fideliter deprecor & exhortor, ut in ſimplici- ,, tate & ſinceritate veræ fidei fundati, clauda- ,, tis aures veſtras adversùs linguam nequam il- ,, lius vaniſſimi & miſerrimi hominis qui cùm ſit ,, paratus ad contentionem, & contumax adversùs ,, veritatem, maluit ſe infœlix diabolico inſtatus ,, ſpiritu a Chriſti Eccleſia & Sacerdotibus ſepa- ,, rare, quàm ſua profana & inaniloquia deſerere.

Amolo ſcribit ad Gotteſchalcum, ejus errores execratur, eumque ad ſaniorem mentem nititur revocare.

XI. Eodem anno octingeotefimo quinquageſimo-ſecondo, *Amolo* Lugduoenſis Archiepiſcopus vir ſanctus & eruditus, cùm varia ſcripta *Gotteſchalci*, cùm ab ipſo, tum ab aliis ad ſe miſſa legiſſet atque expendiſſet, graviſſimam ad eum Epiſtolam ſcripſit, quâ ejus errores execratus eſt, & ſingulos ſtrictim confutavit, ejoſque temeritatem ac ſuperbiam, ot par erat, caſtigavit. Omnes ſaltem Baptizatos Chriſti Sanguine redemptos eſſe probat ex Apoſtolo ad Romanos 6. *Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus*. Et ex *S. Joanne*, Apocalypſis 1. *Qui dilexit nos, & lavit nos a peccatis noſtris in Sanguine ſuo*. Et ex Epiſtolâ 2. S. Petri, cap. 2. *Et eum qui emit eos, Dominum negant, ſuperducentes ſibi celerem perditionem*. Et ex *Oſee* 7. ubi Dominus per Prophetam de Hæreticis ait: *Et ego redemi eos, & contra me locuti ſunt mendacia*. Ex quibus colligit, *Omnes ad baptiſmum Chriſti fideliter accedentes, Chriſti Sanguine redemptos eſſe:* adeoque hæreticum eſſe dogma *Gotteſchalci*, qui *Neminem perire poſſe Chriſti Sanguine redemptum aſſerebat*. De prædeſtinatione ad pœnam ita cenſet, ubi illa Scripturæ Sacræ verba adduxit, Eccleſiaſtici 26. *Et qui tranſgreditur a juſtitia ad peccatum, Deus præparavit illum ad rompbaam. JUXTA hunc*, inquit, *divinæ Auctoritatis ſenſum, omnipotens Deus juſto Judicio ſuo prædeſtinat pœnas malis, prædeſtinat malos pœnis, nullum tamen prædeſtinat ut ſit malus: quia non malorum, ſed bonorum auctor eſt bonus: & malorum geſtorum ultor eſt juſtus, & ſi mala gerentes ad eum convertantur, indultor pius. Sciendum tamen, quòd prædeſtinationis verbum in malam partem, ſicut in Scripturis minùs eſt uſitatum, ita & a Doctoribus rariùs eſt uſurpatum: & ob hoc nequaquam magnopere de eo certandum.*

In fine denique Epiſtolæ *Gotteſchalcum* amantiſſimè hortatur ut ad ſaniorem mentem redeat. *Quapropter*, inquit, *multùm Fraternitatem tuam hortor & moneo, & paterna pietate ac fraterna caritate perſuadeo, ut revertaris in temetipſum, convertaris ad cor tuum, & excutias procul a te iſtum errorem vanum, & laborem infructuoſum, ac perniciosſum, reſtituaſque te Sanctæ Matri Eccleſiæ, reſtituas te obedientiæ Domini Sacerdotum & Patrum tuorum, reſtituas te fraternæ omnium caritati: ut qui modò jaces tamquam vas perditum, cooperante Dei gratia, efficiaris in domo ejus vas utile, ad omne opus bonum paratum.*

Hincmarus ſcribit ad Amolonem de erroribus & damnatione Gotteſchalci.

XII. Anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-tertio, *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis ſcripſit ad *Amolonem* Archiepiſcopum Lugdunenſem de erroribus & damnatione *Gotteſchalci*. In Synodis duabus, Moguntina ſcilicet atque Cariſiaca damnatum retulit: hos verò errores prædicaſſe. I. *Quòd ante omnia ſæcula Deus, quos voluit, prædeſtinavit ad Regnum, & quos voluit prædeſtinavit ad interitum.* II. *Et qui prædeſtinati ſunt ad interitum, ſalvari non poſſunt; Et qui prædeſtinati ſunt ad Regnum, perire non poſſunt.* III. *Et Deus non vult omnes homines ſalvos fieri, ſed eos tantùm qui ſalvantur, & quod dicit Apoſtolus:* Qui vult omnes homines ſalvos fieri; *illos dici* omnes, *qui tantummodo ſalvantur*. IV. *Et Chriſtus non venit ut omnes ſalvaret, nec paſſus eſt pro omnibus, niſi ſolummodo pro his qui Paſſionis ejus ſalvantur Myſterio.* V. *Et poſtquam primus homo libero arbitrio cecidit, nemo noſtrûm ad bene agendum, ſed tantummodo ad malè agendum, libero poteſt uti arbitrio*. Iſta conſtant ex libro Eccleſiæ Lugdunenſis *De tribus Epiſtolis*, Cap. I. Scripſit cum *Hincmaro Pardulus* Epiſcopus Lauduoenſis, & Epiſtolam *Rabani* ad *Notbingum* ſuis adjunxere: *Ut quid Eccleſia Lugdunenſis de eadem re ſentiret, verè & fideliter reſponderet.*

XIII. Tribus illis Epiſtolis in Conventu Eccleſiæ Lugdunenſis expoſitis, *Remigius*, Amoloois in Sede Lugdunenſi Succeſſor, ejuſdem Eccleſiæ nomine reſpondit, edito libro *De Tribus Epiſtolis*. Et quidem *ex Scripturarum Sanctarum immobile veritate, & Beatiſſimorum Eccleſiaſticorum Patrum fundatiſſima auctoritate*, ſe Quæſtiones difficillimas ſolvere profitetur.

§. VII.

Eccleſia Lugdunenſis, quamvis Gotteſchalco, errore facto, nonnihil patrocinata videatur; ejus tamen erroribus nequaquam favit.

CElEberrima Eccleſia Lugdunenſis, in libro *De tribus Epiſtolis* per Archipræſulem ſuum *Remigium*, virum ſanctiſſimum atque doctiſſimum conſcripto, Quæſtionem de præſcientia & Prædeſtinatiooe divina primam omnium explicandam ſibi ſumit; quod ut fœliciùs exequatur ,, Septem

Septem Regulę de Præſcientia & Prædeſtinatione divina ab Eccleſia Lugdunenſi expoſita.

,, Regulas Fidei ex Divinarum Scripturarum au-
,, ctoritate evenientes, & a Sanctis atque Or-
,, thodoxis Patribus diligentiſſimè commeodatas
,, *expoᵭit:* Quas & Catholicus quiſque fideliſſimè
,, tenere debeat, & quicumque his contraria
,, ſapit, non catholicè ſentire comprobetur.

Prima Regula eſt, ut firmiſſimè ac fideliſſimè
teneamus. ,, Quia omnipotens Deua nihil ex
,, tempore præſcierit, vel prædeſtinaverit; ſed ſicut
,, ipſe abſque ullo initio æternos & incommuta-
,, bilis eſt; ita & eius præſcientia ae Prædeſtioa-
,, tio ſempiterna atque incommutabilis ſit.

Secunda Regula eſt; ,, Nihil omnino eſſe, aut
,, fuiſſe, aut futurum eſſe poſſe in operibus Dei,
,, quæ ſive in condendis, ſive in regendis, ſive
,, in conſummandis vel finiendis creaturis agit,
,, quod non ipſe in ſuo æterno conſilio atque ju-
,, dicio & veraciter præſcierit, & immobiliter
,, præordinaverit. Atque ita omne quod tempo-
,, ralo eſt intemporaliter ſua præſcientia & præ-
,, deſtinatione præcedit. Et omne quod in eius
,, æterna præſcientia & Prędeſtinatione diſpo-
,, ſitum eſt, etiam in rebus eſſe poteſt. Quic-
,, quid verò ibi diſpoſitum non eſt, numquam
,, & nuſquam eſſe poteſt. Nihil enim temerè vel
,, fortuitò, ſed omnia æternæ ſapientiæ ſuæ con-
,, ſilio, & ratione facit.

III. Regula. ,, In operibus omnipotentis Dei
,, non ſunt alia præſcita, & alia prædeſtinata;
,, ſed quicquid ibi eſt præſcitum, quia totum eſt
,, bonum & juſtum ſine dubio eſt etiam prædeſti-
,, natum: & quicquid prædeſtinatum, utique &
,, præſcitum: quia Prædeſtinatio ſine præſcientia
,, eſſe non poteſt.

IV. Regula. ,, Hæc duo in operibus rationa-
,, lis creaturæ & diſtinctè & conjunctè intelligi
,, poſſunt; quia ſcilicet ejuſdem creaturæ opera
,, alia ſunt bona, alia mala. Et quia bona opera
,, ita ſunt ipſius creaturæ, ut ſint omnino prin-
,, cipaliter & veraciter opera Creatoris; *Qui ope-
ratur in ea velle & perficere pro bona voluntate;*
,, rectiſſimè tamquam verè divina, id eſt, di-
,, vinitus inſpirata & geſta, & præſcita & præ-
,, deſtinata debent intelligi. Mala verò opera ejuſ-
,, dem creaturæ, quia ipſius tantummodo ſunt,
,, & ex eius vitio, non ex Dei voluntate, vel
,, operatione procedunt, præſcita a Deo dici
,, poſſunt, prædeſtinata noo poſſunt.

V. Regula *Gotteſchalci* errorem directè petit.
,, Omnipotens Deus eadem præſcientia & Præ-
,, deſtinatione ſuâ ita quoſdam malos io ſua ini-
,, quitate & impietate, & præſcierit perſevera-
,, turos, & ob hoc juſtè prædeſtinaverit perituros,
,, ros, ut ex ipſa certa pręſcientia, & juſta
,, Prædeſtinatione ſuâ nulli neceſſitatem imoo-
,, ſuerit ut malus eſſet, & aliud eſſe non poſſet.

VI. Regula. ,, Ut in Divinis Scripturis ne-
,, quaquam hoc pueriliter quęratur, vel exiga-
,, tur, ur ibi ſolummodo intelligator divina
,, præſcientia, vel pręd eſtinatio, ubi hęc ipſa
,, nomina pręſcientiæ & prędeſtinatinnis expreſ-
,, sè & propriè poſita inveniuntur: ſicut eo loco
,, ubi Apoſtolus dicit: *Nam quos præſcivit & præ-
deſtinavit conformes fieri imagini Filii ſui.* Sed
,, ubicumque res ipſa ejuſdem præſcientię & prę-
,, deſtinationis certiſſimè poſita legitur, præſcien-
,, tiam & prædeſtinationem ipſam intelligendam
,, eſſe minimè dubitemus.

VII. Regula. ,, Ut neque de electis Dei ullum
,, perire poſſe credamus, neque de reprobis ali-
quem ſalvari ullatenus exiſtimemus, Quam rego-
lam non ita intelligendam ait: Utnon poſſint ho-
,, mines de malo ad bonum commutari; ſed quia
,, in melius mutari noluerunt, & in peſſimis ope-
,, ribus uſque in finem perſeverare voluerunt. Nec
,, poſſunt ullo modo pertinere ad ſortem electo-
,, rum, qoi magis elegerunt permanere in ma-
,, litia iniquitatum & impietatum ſuarum. Hoe
,, enim peſſimum & neſarium malum, quod eſt
,, nolle ad Deum converti, neque de malo ad
,, bonum commutari, ſed *ſecundùm duritiam &
impœnitentiam cordis ſui theſaurizare ſibi iram in
,, die iræ, & revelationis juſti Judicii*, Ille in eis
,, in æterna ſua præſcientia veriſſimè prævidit
,, futurum, qui omnino falli non poteſt. Et quia
,, hoc veriſſimè præſcivit, juſtè omnino tales per-
,, ditioni ætornæ prædeſtinavit. Quòd ergo non
,, poſſunt ſalvari, eorum eſt vitium, quia nolont;
,, non Dei, quod abſit, aliqua iniquitas qui er-
,, ga illos & verax ſemper extitit in præſcien-
,, tia ſua, & juſtua in judicio ſuo. Licèt ſit &
,, aliud genus reproborum, in ionumerabilibus
,, videlicet millibus parvulorum, qoi nec ætatem,
,, nec ſenſum ad aliquid boni agendum umquam
,, acceperunt, ſed in ſola originalis peccati, quæ
,, per unum hominem in mundum intravit, dam-
,, natione perierunt. De quibus quid aliud di-
cendum, niſi quod & in eorum reprobatione at-
,, que interito omnipotens Deus juſtus eſt; in qui-
,, bus non naturam bene a ſe conditam, ſed cul-
,, pam malè admiſſam, & in eos originaliter tran-
,, sfuſam, juſta ultinne damnavit.

Hanc Regulam de Prædeſtinatione reproborum
ad pœnam confirmat Eccleſia Lugdunenſis lucu-
lentiſſimis teſtimoniis SS. Patrum, præſertim *S.
Auguſtini*, quæ in libris Retractationum non
emendavit. Ex *bis ſaltem libris agnoſcant* (inquit)
*quia hoc verbum divinæ Prædeſtinationis in parte
reproborum poſitum, quia veriſſimè & rectiſſimè*
,, Divino Jodicio prædeſtinati dicuntur, non ad
,, culpam utique, ſed ad pœnam; nec ad malum
,, opus, quod ipſi volentes agunt, ſed ad ma-
,, lum, quod in æternis ſuppliciis inviti patientur;
*nec ipſe in ſuis dictis reprehenderit, nec ab ullis
Catholicè & ſanè ſentientibus reprehenſum ſit. Et
ideo etiam moderno tempore, a nobis qui tantæ im-
peritiæ & infirmitatis ſumus, nequaquam reprehen-
dendum vel rejiciendum debuit judicari, ſed potiùs
diligenti & humili pietate perſcrutari & intelligi.
Et ſi qui ſunt, qui ex hoc ſcandalizari videantur,
tamquam per illud Prædeſtinationis verbum neceſſi-
tas malè agendi cuiquam impoſita eſſe ſignificetur,
inſtruendi potiùs fuerant, & breviter ac lucidè do-
cendi, quòd Deus neminem prædeſtinaverit ad pec-
catum, ſed ad luendum ſupplicium pro peccato. Nec
iſtâ Prædeſtinatione aliquem cogat ad malè agen-
dum, ſed potiùs declaret Judicem juſtum, qui &
peccata fieri noluit, & facta juſtè ſe puniturum eſſe
præſcivit; juſtè ſe puniturum & eſſe prædeſtinavit.
Hac namque Prædeſtinatione, non opus hominis ma-
lum, ſed juſtum hominis prædeſtinavit ſupplicium.*

Denique ſic iſtam Quæſtionem conclodit con-
tra Gotteſchalcum: *Quapropter etſi illius miſera-
bilis Monachi improbatur levitas, improbatur te-
meritas, culpatur importuna loquacitas, non ideo
divina neganda eſt veritas; Quia juxta præmiſ-
ſam Catholicæ Fidei rationem, omnipotens Deus, an-
te conſtitutionem mundi, certis & juſtis atque im-
mutabilibus cauſis æterni conſilii ſui quoſdam præ-
deſtinaverit ad regnum gratuita bonitate ſua, ex
quibus nemo ſit periturus, protegente miſericordia
ſua: & quoſdam prædeſtinaverit ad interitum juſto
judicio ſuo, propter meritum quod præſcivit impie-
tatis eorum. Ex quibus nemo poſſit ſalvari, non
propter violentiam aliquam divinæ poteſtatis: ſed
propter indomabilem & perſeverantem nequitiam
propriæ iniquitatis.*

Eccleſia Lugdunenſis

Quæſtionem alteram de divina ſalutis homi-
num voluntate, deinceps expendit Eccleſia Lugdu-
nenſis in eodem libro, cap. 11. Celebrem Apo-

ſtoli

Sententia de divina ſalutis hominum voluntate.

ſtoli textum de Deo dicentis; *Qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire;* quatuor modis in Scriptis Catholicorum Patrum explanatum ait. Primò, ut *omnes homines*, omnia hominum *genera accipiamus. Deus enim ex omni genere hominum ſalvat, & ad agnitionem veritatis perducit per Dominum Jeſum Chriſtum,* qui in Evangelio dicit: *Simile eſt regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti.* Iſto locutionis modo ipſum Dominum in Evangelio uſum, cùm ait: *Et ego ſi exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me:* cùm tamen ſolos Fideles trahat, ſecundùm illud; * *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me, traxerit eum.* Hoc ſenſu ab Apoſtolo dictum. * *Concluſit enim Deus omnia in incredulitate, ut omnium miſereatur.* Cùm enim omnium non miſereatur æterna illa miſeratione quâ electos ſuos coronat in miſericordia & miſerationibus, ſed *cujus vult miſeretur, & quem vult, indurat:* ideo dixit Apoſtolus: *Ut omnium miſereatur;* quia *omni hominum generi miſeretur.*

*Joannis 6.

* Roman. 11.

Secundò, ſic accipi poſſe docet, ut illos ſolos ſalvari intelligamus, quos Deus ſalvare voluerit; id eſt, non quòd omnes ſalventur, ſed quòd nemo, niſi miſerationis ejus voluntate ſalvetur. Eo ſenſu intelligendam illam Apoſtoli ſententiam. * *Per unius hominis juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ.* Non quia nullus hominum eſt, qui per illius juſtitiam non juſtificetur: ſed quia præter ejus juſtitiam nemo juſtificatur. Omnes enim per primum Adam in condemnationem, & omnes per noviſſimum Adam in juſtificationem: Quia nemo in condemnatione niſi per illum; nemo in juſtificatione, niſi per iſtum. Sic & alium locum * intelligi: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur.* Non enim vivificabuntur in Chriſto, qui numquam crediderunt in Chriſtum, qui numquam fuerunt in Chriſto, qui numquam vixerunt, nec mortui ſunt in Chriſto; & ideo nullatenus pertinent ad Chriſtum, ut in illo accipiant reſurrectionem vitæ, quam Dominus Fidelibus promittit, dicens * *Qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ:* imò ad eorum pertinent ſortem; de quibus ſubjungit: *Qui verò mala, in reſurrectionem judicii.* Et tamen verè in Adam omnes moriuntur, quia nemo in mortem niſi per illum. Et verè in Chriſto omnes vivificabuntur, quia nemo in illa reſurrectione vitæ, niſi per ipſum.

* Roman. 5.

* 1. Cor. 5.

* Joannis 15.

Tertiò, ita intelligi ait, quòd Sanctos ſuos per Spiritum ſuum velle faciat ut omnes ſalventur: ſicut de Spiritu Sancto dicitur: * *Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.*

* Rom. 8.

Quartò modo ita a SS. Patribus intellectum docet * quod dictum eſt: *Qui vult omnes homines ſalvos fieri*, ut ſimpliciter hoc accipiatur de omnibus hominibus, *quantùm in ipſo eſt Deum velle*, eo quòd omnes ſalvari velit *bonitate Creatoris:* Non quòd expectet ut hoc etiam ipſi velint, in hoc enim ſenſu Pelagianus error haberet victoriam: *Sed quia creaturam ſuam bene a ſe conditam perire non vult.* Quam tamen rurſus ſalvari non vult *Judicis æquitate, quâ eamdem creaturam ſuam vel originali, vel etiam actuali peccato nequiter inquinatam & vitiatam, impunitam eſſe non ſinit. In tantùm enim Neminem vult perire, ut voluntas ejus alieni cauſa perditionis exiſtat, ut per Prophetam etiam juret & dicat:* „ Vivo ego „ dicit Dominus, quia nolo mortem impii, ſed „ ut revertatur a via ſua impia, & vivat. *Et tamen ipſe qui non vult mortem impii perſeverantem in impietate ſuâ impium proculdubio punit. Ita in uno atque eodem homine, & bonitatem, & ſeveritatem ſuam oſtendens; bonitatem, quâ non vult eum perire; ſeveritatem, quâ perſeverantem in iniquitate non vult impunitum relinquere. Si ergo hoc quod de uno homine diximus, & de univerſo genere hominum pereuntium ſimiliter intelligatur, poteſt forſitan non abſurdè dici, quòd Deus omnes homines velit ſalvos fieri bonitate Creatoris: Et tamen eos quos indignos ſalute judicaverit, juſtâ Judicis ſeveritate non ſalvet.* Et cap. 13. Quatuor illis expoſitionibus recenſitis, de quartâ ſubdit: *Quod autem ibi ſimpliciter intelligitur, Deum velle omnes homines ſalvos fieri, bonitate ſcilicet Creatoris, ita* [ut putamus] *fideliter poteſt recipi, ſi hanc voluntatem bonitatis ſuæ erga ſalutem hominum non credatur humanâ obſiſtente voluntate implere non poſſe, ſed obſiſtente humana iniquitate implere nolle.*

* Cap. XII.

Deus vult omnes ſalvos fieri bonitate Creatoris.

Demum hancce Quæſtionem concludit, concordiæ viam aperiendo. „ Quæ omnia, *inquit*, „ cùm tam obſcura ſint, & tam profunda atque „ perplexa, nollemus inter fratres & cariſſimos „ noſtros aliquid de his contentiosè ventilari, „ vel temerè definiri, ſed potiùs quòd in eis certum eſt, ſine dubitatione defendi. Quod autem etiam inter magnos diverſo modo, ſed „ non diversâ pietate ſentientes ambiguum atque incertum remanſit, etiam apud nos & reverenter honorari; quia neutrum eorum videtur eſſe falſum, vel fidei contrarium. Et magis in talibus inquietos & contentioſos ad „ tranquillitatis & ſobrietatis modeſtiam provocari, quàm pro inuſitatis & minùs elucentibus „ rebus aliquem immoderata auſteritate ac ſeveritate damnari.

Concordiæ via.

Gottesbalco, & recentioribus ejus Patronis adverſatur illa Apoſtolici loci expoſitio, quâ Deum velle omnes ſalvos fieri *bonitate Creatoris*, Eccleſia Lugdunenſis aſſerit: eadem namque eſt cum ea quam Theologi ex S. *Joanne Damaſceno* accepere de *voluntate antecedente* ſalutis omnium. Ex quâ ſequitur, Chriſtum pro omnibus mortuum ſufficienter, non ſolâ ſufficientiâ pretii, ſed ſufficientiâ voluntatis; ut Catholici Theologi contra *Calvinum* & *Janſenium* propugnant.

Tertiam Quæſtionem de morte Chriſti expendit Eccleſia Lugdunenſis Cap. 14. & ſequentibus. Cap. 15. quatuor diſtinguit ordines hominum in redemptionis & reconciliationis gratiâ. *Primus eſt electorum, & prædeſtinatorum ad vitam æternam, de quibus perire nullus poteſt, & qui omnino omnes ſalvantur, & ad quos pertinet quod Dominus dicit;* Qui perſeveraverit uſque in finem, „ hic ſalvus erit. „ *Secundus ordo eſt eorum Fidelium, qui rectâ fide & pietate accedunt ad gratiam baptiſmi, & per eam accipiunt indulgentiam peccatorum, baptizati in morte Chriſti, & abluti a peccatis ſuis in ſanguine ejus: Ac per hoc participes redemptionis ipſius effecti: Sed poſtea diverſis tentationibus & iniquitatibus gratiam ipſius fidei & redemptionis amittunt, perſeverantes in malis ſuis, & ſic de ſæculo exeuntes. De quibus dicit Apoſtolus, quòd Regnum Dei non conſequentur: Et, Quia non habent hereditatem in Regno Chriſti & Dei.* Tertius autem ordo eorum, *Qui adhuc in infidelitate poſiti, vocandi tamen ſunt per miſericordiam Dei & hoc ſine dubio in Eccleſia conſecuturi, quod conſecuti ſunt & illi duo ordines ſive perſeverantium ſive non perſeverantium in gratia Chriſti. De his namque Domini voce promittitur:* „ Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus „ erit. „ *Quartus verò ordo, de quo ſtatim ſubjungitur.* „ Qui autem non crediderit, condemnabitur, *manifeſtè extra numerum Fidelium jacet, & æternæ condemnationi eſt deſtinatus.*

Lugdunenſis Eccleſiæ Sententia de morte Chriſti pro omnibus.

Pro trium primorum ordinum hominibus mor-

tuum eſſe Chriſtum docet Eccleſia Lugdunenſis, Cap. 16. *Pro illis itaque tribus ordinibus ad Chriſti gratiam & ſocietatem Fidelium pertinentibus, Dominum Jeſum Chriſtum & veniſſe ut eos ſalvaret, & crucifixum eſſe ut eos redimeret, eoſque in ſua morte baptizaret, & in ſuo ſanguine a peccatis ablueret, & fideliter credendum tenemus: & hoc non ſolùm ex Divinis Scripturis, ſed etiam ex SS. Patrum fide & doctrina evidenter agnoſcimus. Beatus namque Hieronymus exponens illum locum Evangelii,* * Matth. 28. *ubi Dominus de ſe ait:* Et dare animam ſuam in redemptionem pro multis, *De hac re ita docet: Quando formam ſervi accepit, ut pro mundo ſanguinem funderet: Et non dixit: Dare animam ſuam redemptionem pro omnibus, ſed pro multis, id eſt pro his qui credere voluerint. In quibus verbis miro & Apoſtolico modo Dominum noſtrum & pro mundo ſanguinem fudiſſe: & tamen ipſum mundum pro quo pretioſus ille ſanguis effuſus eſt, non alios niſi Fideles monſtravit.* Tract. 66. *B. Auguſtinus in Tractationibus Evangelii ſecundùm Joannem, non ſolùm pro infidelibus, ſed etiam pro his qui ex parte credunt Chriſtum, & ex parte non credunt, docet non eſſe mortuum Chriſtum, ita dicens: Qui ita Confitetur Chriſtum Deum ut hominem neget, non pro illo mortuus eſt Chriſtus, quia ſecundùm hominem mortuus eſt Chriſtus.* Et Tract. 48. alio loco * de infidelibus: *Quomodo*, inquit, *iſtis dixit*, Non eſtis ex ovibus meis? *Quia videbat eos ad ſempiternum interitum prædeſtinatos, non ad vitam æternam ſui Sanguinis pretio comparatos.* Et alibi diſtinguens inter Apoſtolos & Judam proditorem, quòd pro illis Dominus moriturus eſſet, pro Tract. 55. illo non eſſet: *Tota*, inquit, *ejus paſſio noſtra purgatio eſt. Paſſurus exitia, promiſit obſequia, non ſolùm illis pro quibus erat ſubiturus mortem, ſed etiam illi qui fuerat eum traditurus ad mortem.* Item docens tantùm pro illis paſſum, quos ipſâ Paſſione redimendo oves ſuas fecit: *Omnes*, inquit, *fecit ſuas oves, pro quibus eſt omnibus paſſus: Quia & ipſe ut pro omnibus pateretur, ovis eſt factus.* Quæ teſtimonia eò tantùm colliocant, & ab Eccleſia celeberrima eum in finem proferuntur, ut pro ſolis Fidelibus Chriſtus mortuus intelligatur quantùm ad efficaciam aliquam, & actualem applicationem mortis ipſius pro illis. Unde ſubdit: *Et licèt Apoſtolus de eodem Domino & Redemptore noſtro dicat:* Unus enim Deus, unus & Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus, qui dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus: *Tamen juxta ſuperiùs demonſtratam fidei Regulam rectè intelligitur pro illis omnibus ſe redemptionem dediſſe, pro quibus etiam dignatus eſt Mediator Dei & hominum eſſe. Neque enim infidelium Mediator eſt, ſicut nec Advocatus, vel Reconciliator, ſed Fidelium tantùm, &c.*

Pro quarti verò ordinis hominibus, impiis ſcilicet ante Chriſti mortem damnatis, aut pro infidelibus qui a morte Chriſti extitere, ſunt, vel futuri ſunt, nullo modo paſſum eſſe Chriſtum aſſerit, quantùm ad efficaciam redemptionis: ita ut ex ejus Paſſione fructus ad ipſos aliquis derivatus ſit. * *Cap. 18. *Quamobrem igitur* (inquit) *idem Dominus noſter & ad omnes ſalvandos, & omnes redimendos, etiam quos nec ſalvavit, nec redemit, id eſt, infideles & impios in ſuâ infidelitate & impietate perditos, & pereuntes, ſive perituros veniſſe contendatur: Unum tamen eſt quod nos & fideliſſimè credimus, & veriſſimè novimus, quia pro omni illa innumerabili & infinita multitudine impiorum, qui ab exordio mundi uſque ad Paſſionem Domini per quatuor fermè annorum millia in ſua impietate ſunt mortui, & apud inferos æterna perditione damnati; numquam Dominus paſſus, numquam mortuus eſt, nec ad eos ſalvandos ullatenus venit, nec pro eis pretioſum ſanguinem fudit; Quoniam ſolos illos ex his qui ab exordio mundi uſque ad Paſſionem ejus extiterunt, eadem Paſſione ſuâ redemiſſe & ſalvaſſe, atque ab inferni clauſtris eduxiſſe credendus eſt, qui & fideliter eum ſperaverunt venturum, & fideliter per eum redemptionem & liberationem ad ſalutem ſe accepturos eſſe crediderunt: Sanctos videlicet Patriarchas & Prophetas, & cæteros Juſtos: quibus etiam per Oſee Prophetam ante promiſerat dicens:* De ma- Oſee 13.
„ nu mortis liberabo eos, de morte redimam eos,
„ Ero mors tua, o mors: Ero morſus tuus, in-
„ ferne. *Et ideo numquam aliquis Catholicorum Doctorum ita ſenſiſſe aut docuiſſe credendus eſt: quaſi Dominus & Salvator noſter etiam ad illam impiorum multitudinem, quæ ante Paſſionem ejus periit, ſalvandam atque redimendam* (ſive reipſa ex inferis eripiendam, ſicut Juſtos ex limbo eripuit) *Paſſionem & mortem ſuſceperit. Cùm ergo pro illa inæſtimabiliter majore humani generis parte quæ per tot millia annorum præceſſerat, nullatenus credendus ſit paſſus, nec pro ejus ſalute crucifixus: quid de iſta utique minori parte infidelium & impiorum credendum eſt, qui poſt Paſſionem ejus uſque ad mundi terminum aut extiterunt, aut exiſtunt, aut futuri ſunt? In quibus utique & ille homo nondum natus Antichriſtus erit. Nam ſi ad iſtos tales Dominus ſalvandos venit, id eſt, impios & in ſua impietate perituros: ergo præſtitit illis, quod illis antiquis impiis non præſtitit: quia videlicet pro iſtis eſt crucifixus & mortuus, quod pro illis nullatenus credendus eſt paſſus. Si autem nec pro iſtis eſt crucifixus & mortuus, ſicut nec pro illis: ergo pares ſunt impietate, pares perditione, & pariter omnino extranei a Chriſti redemptione: quia etſi pro iſtis paſſus eſſe dicatur, quid eis profecit ejus Paſſio impiis & in ſua impietate perituris niſi ut qui non ſiunt participes redemptionis, majorem & graviorem incurrant cumulum damnationis?*

Pro his tamen Chriſtum ſufficienter, & quantùm in ipſo erat, mortuum eſſe, ſanguinemque ſuum Patri obtuliſſe, non negat Eccleſia Lugdunenſis, imò ſatis aſſerit uſurpando verba illa *S. Leonis* de Juda proditore dicentis: *Ad hanc indulgentiam traditor Judas pervenire non potuit: Quoniam perditionis filius, cui diabolus ſtabat a dextris, priùs in deſperationem tranſiit, quàm ſacramentum generalis redemptionis Chriſtus impleret. Nam mortuo pro omnibus impiis Domino, potuiſſet fortè etiam hic conſequi remedium, ſi non feſtinaſſet ad laqueum.* Quod ibidem exponit his verbis: *Qui enim venerat univerſis credentibus omnia peccata dimittere, a generali indulgentia nec Judaicum crimen voluit excludere.* Unde & ipſum alio in loco increpando ita alloquitur: *Redemptorem etiam tuum, ut tibi parceret, vendidiſti.* Quia, inquit Eccleſia Lugdunenſis, *Verè etiam ipſius Redemptor fieret, ſi ab eo etiam poſt tantum reatum piè & fideliter indulgentiam poſceret.*

Denique Cap. XX. Poſtquam præmiſit: „ ſi in-
„ veniuntur aliqui Patres, qui etiam pro impiis
„ in ſuâ impietate permanſuris Dominum cruci-
„ fixum dicant; Quis non videat potiorem il-
„ lam eſſe Auctoritatem, quæ tam evidenti ra-
„ tione, & tam multiplici Scripturarum atteſta-
„ tione firmatur? *Addit*: Si autem placet, ſi-
„ cut & nobis multùm placet, ut etiam iſtorum
„ ſententia ex pietate veniens, propter pacem
„ & venerabilem pietatem Beatiſſimorum Patrum
„ non renuatur: Nulla ergo contentione pro aliis
„ adversùs alios litigetur: Non una ſententia pro
„ altera damnetur. Et quia verè fieri poteſt,
„ ut ignorantiam & imperitiam noſtram in hac
„ re aliquid lateat, nihil temerè definiatur; ut
„ quolibet quis acquieſcat modo, non ſit hære-
„ ticum, niſi contentione hæreticum fiat.

Ex his perſpicuum eſt, Lugdunenſem Eccleſiam

ab

ab erroribus *Gotteſchalci* longè alienam fuiſſe. Ipſi tameo patrocinata eſt, & propoſitiones illius de Prædeſtinatione reproborum ad pœoam, de voluntate Chriſti erga ſalutem omnium, de Chriſti morte ac redemptione, Catholicas & Auguſtinianas aſſeruit errore facti: quia exiſtimavit ipſum ita Prædeſtinationem reproborum ad pœnam admiſiſſe, ut ad culpam prædeſtinatos eos negaret, aut aliqoam perditionis eorum cauſam in Deo eſſe; aut ipſis pereuodi neceſſitatem divioâ prædeſtinatione ita impooi, ut ſalvari non poſſent. Exiſtimavit etiam eum negaſſe dumtaxat in Deo voluntatem efficacem ſalutis omnium hominum, & redemptionem efficacem infidelium. Non mirum itaque quòd Eccleſia celeberrima de Gotteſchalci Propoſitionibus ita ſcripſerit Cap. 24. „ Sicut ſuperiùs & ex Divina, & ex Paterna Auctoritate ſatis oſtendimus, videtur nobis ſine dubio, quòd illa quæ de divina Prædeſtinatione dixit, juxta regulam Catholicæ Fidei vera ſint, & a veridicis Patribus manifeſtiſſimè confirmata, nec ab ullo penitus noſtrum, qui Catholicus haberi vult, reſpuenda ſive damnanda. Et ideo in hac re dolemus, non illum Miſerabilem, ſed Eccleſiaſticam Veritatem eſſe damnatam. In illa autem Apoſtoli ſcoteotia, quâ de Deo ait: *Qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire:* „ Putamus eum ſenſum Beatiſſimi Patris Auguſtini ab omni ſemper Eccleſia venerabiliter recepti, & uſque in fineio ſæculi recipiendi, ſecutum fuiſſe; qui de tantâ Quæſtione tractans, & collatis inter ſe duobus teſtimoniis, Apoſtolico videlicet & Prophetico, qualiter juxta ſanam Fidei intelligentiam utrumque verum eſſe accipiendum ſit; & in pleriſque aliis librorum ſuorum locis, & maximè in libro qui Enchiridion dicitur, evideotiſſimè declarat. Cujus omnino veridicum ſenſum non oportuit ſub perſona alicujus hominis a Catholicis Dei Sacerdotibus condemnari: Ne jam non iſte qoi errare putatur, ſed ille potiùs cujus auctoritatem ſequitur, hæreticus eſſe judicetur. Et licèt alii quidam SS. Patres ſimpliciter illa Apoſtoli verba accepiſſe inveniantur, utrorumque tamen ſententia fuerat honoraoda; nec una pro altera damnanda: Quia & illa ex divinâ Auctoritate vera eſſe monſtratur: & iſta piâ quadam ratione non abhorrere a veritate fideliter creditur.

„ Jam illud de Dominici Sanguinis pretio, quòd pro his tantùm qui credere voluerint, datum ſit, manifeſtum eſt eorum Beatorum Patrum ſententiâ: Quam iſte (ut putamus) & legeodo didicerat, & damnare metuebat. Unde etſi inventi ſuot alii æquè Patres, qui illud glorioſum pretium etiam pro numquam credituris & in ſua impietate perituris, datum eſſe non abnuant, melius (ut credimus) utrique honorarentur, nec pro aliis alii damnarentur. Quia & illud manifeſtè divina Auctoritate firmatum eſt; & iſtud, ſi piè ſentitur, noo eſt abnuendum.

„ Quòd verò dixiſſe firmatur, Ad malè tantummodo agendum liberum nos habere arbitrium; ad bene verò agendum noo habere; ſi verè ita ſenſit & dixit, hoc verè non eſt ex divioa Auctoritate ſumptum, neque ex SS. Patrum dogmatibus tractum, ſed apertè ex proprio errore prolatum.

Maximè verò eſt obſervandum, utramque expoſitionem loci Apoſtolici: *Deus vult omnes homines ſalvos fieri*, quam Patres & Theologi proferont; & utrumque ſenſum de Chriſti redemptione efficaci pro ſolis fidelibus, ſufficienti pro omnibus, ab Eccleſia Lugdunenſi approbari; ita ut unus alteri noo repugnet, neque illum excludat. Sic enim habet cap. 28. Etſi illa verba Apoſtoli ſimpliciter intelligantur, quibus de Deo dicit: *Qui vult omnes homines ſalvos fieri:* Duobus modis hoc Deum agere certiſſimum eſt. Dum alios ita vult ſalvos fieri, ut eos ipſe omnino faciat ſalvos, ſicut omnes electos: Alios verò ita velit ſalvos fieri, ut eos omnino non ſalvet, ſed in æternum perire permittat, ſicut utique omnes reprobos, quos juxta hunc ſenſum & ut benignus Creator ſalvari voluit, & ut juſtus Judex æternæ perditioni tradidit. Sicut ergo & bonitatem ſuam io eis oſtendit, quia eos ſalvari voluit, & tamen bonitas ejus non impedivit ſeveritatem ejus, quâ eos juſtè damnavit: Ita eadem bonitas ejus nullatenus impedivit prædeſtinationem ejus juſtitiæ, dum quos ille ſalvos fieri voluit, & iniquos futuros ſemper præſcivit, & in iniquitate ſua permaoſuros, juſtè ad interitum prædeſtinavit. Ita etſi pro omnibus etiam in ſua impietate perituris Chriſtus mortuus eſt, ſic eis exhibuit bonitatem Paſſionis ſuæ, ut tameo hujuſmodi impios in ſua impietate permanſuros juſto ſuo judicio condemnaverit: Sicut ipſe ait: Qui noo credit, jam judicatus eſt. Et ideo bonitas ejus, quâ etiam pro talibus paſſus creditur, non evacuavit erga eos Prædeſtinationem ejus, quâ eos ſemper & præſcivit impietate ſua permanſuros, & prædeſtioavit juſtè perituros.

§. VIII.

Hincmarus, aliique Epiſcopi in Cariſiacam Palatium convenientes, quatuor contra Gotteſchalcum edidere celeberrima capitula.

ANNO Chriſti octingenteſimo quinqoageſimotertio, celebratâ Synodo Sueſſionenſi prima, *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus *Hincmarum* cum aliis Epiſcopis & Abbatibus, quorum incertus numerus, Cariſiacum vocavit, juſſitque ut brevibus Capitulis explicarent atque ſtatuerent, quid ſibi de illis quæſtionibus videretur, quæ jam totam Eccleſiam Gallicanam perturbabant; & quid ſecundùm Fidem Catholicam de illis ſentiendum eſſet. Qui quatuor illa celeberrima Capitula ex SS. Patrum ſcriptis, non quidem verbis tenus, ſed quoad ſenſum, excerpta edidere, quæ a P. *Sirmondo* inſerta ſunt *Tomo III. Conciliorum Galliæ;* quamquam ab eodem Viro Doctiſſimo perperam ad annum octingenteſimum quadrageſimum-octavum, & ad Syoodum Cariſiacam, in qua eo anno damnatus eſt *Gotteſchalcus*, referantur, quæ ad hunc annum 853. Anoales Bertioiani referunt: nec ante edita probat altiſſimum omnium Auctorum qui his de Quæſtionibus ſcripſere ante iſtud tempus, ſilentium.

„ Primum Capitulum ſic ioſcriptum: Quod una tantùm ſit prædeſtinatio Dei, his verbis expreſſum eſt: Deus omnipotens hominem ſine peccato rectum cum libero arbitrio condidit, & io Paradiſo poſuit; quem in ſanctitate juſtitiæ permanere voluit. Homo libero arbitrio malè utens peccavit & cecidit, & factum eſt maſſa perditionis totius humaoi generis. Deus autem bonus & juſtus elegit ex eadem maſſa perditionis ſecundùm præſcientiam ſuam, quos per gratiam prædeſtinavit ad vitam, & vitam illis prædeſtinavit æternam: Cæteros autem, quos juſtitiæ judicio in maſſa perditionis reliquit, perituros præſcivit, ſed non ut perirent præ-

,, prædeſtinavit: pœnam autem illis, quia juſtus ,, eſt, prædeſtinavit æternam. Ac per hoc unam ,, Dei Prædeſtinationem tantummodo dicimus, ,, quæ aut ad donum pertinet gratiæ, aut ad ,, retributionem juſtitiæ.

Capitulum ſecundum, cujus inſcriptio hæc eſt: ,, Quòd liberum hominis arbitrium per gratiam ,, ſanetur: *Sic habet:* Libertatem arbitrii in pri- ,, mo homine perdidimus, quam per Chriſtum ,, Dominum noſtrum recepimus: & habemus li- ,, berum arbitrium ad bonum præventum & ad- ,, jutum gratiâ; & habemus liberum arbitrium ,, ad malum deſertum gratiâ. Liberum autem, ,, habemus arbitrium, quia gratiâ liberatum, ,, & gratiâ de corrupto ſanatum.

Tertium Capitulum inſcriptum: ,, Quòd Deus ,, omnes homines velit ſalvos fieri: *Sic habet:* ,, Deus Omnipotens omnes homines ſine exceptio- ,, ne vult ſalvos fieri, licèt non omnes ſalven- ,, tur. Quòd autem quidam ſalvantur, ſalvantis ,, eſt donum: Quòd autem quidam pereunt, pe- ,, reuntium eſt meritum.

Capitulum quartum, inſcriptum: ,, Quòd Chri- ,, ſtus pro omnibus hominibus paſſus ſit, *ſic ha- ,, bet:* Chriſtus Jeſus Dominus noſter, ſicut nul- ,, lus homo eſt, fuit, vel erit, cujus natura in illo ,, aſſumpta non fuerit: ita nullus eſt, fuit, vel ,, erit homo, pro quo paſſus non fuerit; licèt ,, non omnes Paſſionis ejus myſterio redimantur. ,, Quòd verò omnes Paſſionis ejus myſterio non ,, redimuntur, non reſpicit ad magnitudinem & ,, pretii copioſitatem, ſed ad infidelium, & ad ,, non credentium eâ fide, quæ per dilectionem ,, operatur, reſpicit partem: Quia poculum huma- ,, næ ſaluti, quod confectum eſt infirmitate no- ,, ſtra, & virtute divina, habet quidem in ſe ut ,, omnibus proſit; ſed ſi non bibitur, non medetur.

§. IX.

S. Prudentius Trecenſis Epiſcopus Cariſiaca Capitula viſus eſt oppugnaſſe, quibus paulo ante ſubſcripſerat.

Eodem anno, *Prudentius* Trecenſis Epiſcopus, ad Synodum pro *Ænea* Pariſienſis Epiſcopi Ordinatione convocatam, cùm ob infirmitatem adeſſe non poſſet, Tractoriam miſit per *Arnaldum* Presbyterum Vicarium ſuum ad *Vvenilonem* Archiepiſcopum Senonenſem, & Coëpiſcopos, quâ Ordinationi præbebat aſſenſum eâ lege, ut quatuor Capitulis, *Quibus Eccleſia Catholica adverſùs Pelagium, ejuſque hæreſeos ſequaces pugnavit ac vicit*, ſubſcriberet. *I. Ut liberum arbitrium in Adam meritò inobedientiæ amiſſum, ita nobis per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum redditum atque liberatam confiteretur interim in ſpe, poſtmodum autem in re, ſicut dicit Apoſtolus:* Spe enim ſalvi facti ſumus: *Ut tamen ſemper ad omne opus bonum Dei omnipotentis gratiâ indigeamus, ſive cogitandum, ſive inchoandum, operandum, ac perſeveranter conſummandum, & ſine ipſa nihil boni nec poſſe ullatenus aut cogitare, aut velle, aut operari ſciamus.* Secundò, *Ut crederet atque fateretur, Dei omnipotentis altiſſimo ſecretoque conſilio, quoſdam Dei gratuitâ miſericordiâ ante omnia ſæcula prædeſtinatos ad vitam, quoſdam imperſcrutabili juſtitiâ prædeſtinatos ad pœnam. Ut id videlicet ſive in ſalvandis, ſive in damnandis prædeſtinaverit, quod ſe præſcierat eſſe judicando facturum, dicente Propheta: Qui fecit, quæ futura ſunt.* Tertiò, *Ut crederet & confiteretur cum omnibus Catholicis, Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti pro omnibus hominibus ex toto mundo in eum credentibus fuſum: non autem pro illis, qui numquam in illum crediderunt, neque hodie credunt, numquamque credituri ſunt.* Quartò, Ut crederet atque confiteretur, *Deum omnipotentem omnes, quoſcumque vult, ſalvare; & neminem poſſe ſalvari ullatenus, niſi quem ipſe ſalvaverit: omnes autem ſalvari, quoſcumque ipſe ſalvare voluerit. Ac per hoc, quicumque non ſalvantur, non eſſe voluntatis illius ut ſalventur, dicente Propheta: omnia quæcumque voluit, Dominus fecit.*

Quòd autem ſubſcripſiſſet Cariſiacis Capitulis *Prudentius*, Auctor eſt *Hincmarus* lib. *de Prædeſtinatione*, Cap. 21. Cui Capitulo [*inquit*] cum aliis ,, tribus de quibus ratio agitur, in Conventu ,, Epiſcoporum Domnus ſubſcripſit Prudentius: ,, Poſtea autem in Epiſtolâ ad Vvelionem ſuum ,, Archiepiſcopum de ordinando Ænea Pariſio- ,, rum Epiſcopo directa, quatuor ponens Capitu- ,, la, ita de hoc primo dicit, &c. Unde mira- ,, mur, cùm in præfata Synodo Capitulis ſupe- ,, riùs memoratis ſubſcripſerit, & Canonicas ,, Sanctiones atque Decreta Sedis Apoſtolicæ Pon- ,, tificum ſufficienter cognita de Synodali ſubſcri- ,, ptione atque profeſſione habeat, tam incon- ,, ſultè, & inconſuetè, ſine probabili collatio- ,, ne, contra Regularum inſtituta hujuſmodi ſcri- ,, ptum pro Ordinationis conſenſu Coëpiſcopi ,, ſui ad Archiepiſcopum & Coëpiſcopos ſuos ,, tranſmiſerit ,,. Nec ſolus *Hincmarus*, ſed & Annales Bertiniani hanc levitatis notam *Prudentio* inurunt, ad annum octingenteſimum ſexageſimum-primum. ,, Prudentius Tricaſſinæ civitatis ,, Epiſcopus, natione Hiſpanus, apprime literis ,, eruditus, qui ante aliquot annos Gotteſchalco ,, Prædeſtinatiano reſtiterat, poſt felle commo- ,, tus contra quoſdam Epiſcopos ſecum Hæreti- ,, co reſiſtentes, ipſius hæreſis defenſor acerri- ,, mus, indeque non modica inter ſe diverſa, & ,, fidei adverſa ſcriptitans, moritur: ſicque licèt ,, diutino languore fatigaretur, ut vivendi, ita ,, & ſcribendi finem fecit ,,. Tandem in vetuſtiſſimo Codice MS. Operis *Prudentii* contra *Joannem Scotum Erigenam*, hæc in averſâ paginâ legitur obſervatio atque cenſura: *Hic liber, qui quaſi ad defenſionem fidei contra infidelitatem loquitur, & teſtimonia Scripturarum, & Catholicorum nomina profert, cautè legendus eſt, & in ejus lectione A- ,, poſtoli eſt ſequenda ſententia:* Omnia probate, ,, quod bonum eſt tenete. *Nam compoſitor ejus Prudentius de quibuſdam Eccleſiaſticis Dogmatibus non ſenſit catholicè, ſicut alia ejus Scripta demonſtrant.*

Penſes Manguinus refellitar.

Hincmarum, & Annalium Bertinianorum Auctorem calumniæ poſtulat *D. Mauguin*, cujus ipſos non convincit coævorum aut ſupparium Auctorum teſtimonio. Incredibile certè eſt quòd vel *Prudentius* ipſe levitatis notam in tanti re momenti ab *Hincmaro* ſibi falsò inuſtam non abſterſiſſet, neque cum ipſo expoſtulaſſet de calumnia, ſi liber *Hincmari* ante illius obitum vulgatus eſt, ſicut anno ante ſcriptus demonſtratur ex Præfatione: Vel ſi poſt obitum Prudentii editus eſt, ut *D. Mauguin* colligit ex *Flodoardo*, non defuiſſent nominis ejus vindices, qui *Hincmarum* conviciſſent impoſturæ. Id enim facillimum fuiſſet, cùm ſupereſſent multi ex Epiſcopis & Abbatibus qui Cariſiaco Conventui adfuerant: cùm etiam *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus, qui Capitula Cariſiaca edi & ſubſcribi juſſerat, notum haberet an *Prudentius* ſubſcripſiſſet; poſſetque compelli *Hincmarus* ut oſtenderet ſubſcriptionem. Quem famæ ſuæ adeo fuiſſe prodigum haud veriſimile eſt, ut ejus periculum apud ipſum Regem cujus gratiâ fruebatur, tam inſigni calumnia ſubire voluerit.

Excuſatur S. Pradentius.

Acriori tamen cenſurâ Sanctum *Prudentium* per- ſtrin-

ſtrinxiſſe videntur Auctor Annalium Bertinianorum, & Auctor admonitionis in aversâ paginâ libri ipſius *S. Prudentii* contra *Joannem Scotum* in MS. Codice Monaſterii Altivillarenſis exaratæ; cùm ipſum *felle commotum* ſcripſiſſe aiunt *multa ſibi contraria & Fidei Catholicæ adverſa*. Vindicata enim *Prudentii* ſanctitas, & quæ in ejus operibus ſplendeſcit caritas ac ſingularis moderatio, ipſum elucidandæ ac tuendæ veritatis animo ſcripſiſſe clamant, non æmulatione, aut ullâ animi perturbatione. Sed in quæſtione difficillimâ, & tunc temporis valde obſcura anceps fuit ac dubius. Primò Cariſiacis Capitulis ſubſcripſit: deinde metuens ne doctrinæ S. Auguſtini & Diſcipulorum ejus, imò Catholicis dogmatibus vulnus aliquod Cariſiaca inferrent Capitula, trepidans (inquam) timore ubi non erat timor, Pariſienſium Epiſcopum ordinandum ſubſcribere voluit aliis quatuor Capitulis, quæ Tractoriæ ſuæ inſeruit, præter Eccleſiæ morem. Hæc tamen Capitula Cariſiacis, verbis tenus, repugnant, non ſenſu; ut de Eccleſiæ Lugdunenſis doctrinâ cum tribus Epiſtolis comparatâ ſuperiùs demonſtravimus, ac de eadem cum quatuor Capitulis Cariſiacis collatâ mox oſtenſuri ſumus. Unde citatis Auctoribus non aſſentimur, qui *S. Prudentium* Hæreſeos *Gotteſchalci* defenſorem affirmant.

§. X.

Lugdunenſis Eccleſiæ ſententia de Cariſiacis Capitulis expenditur.

CUm ad Eccleſiæ Lugdunenſis examen quatuor Cariſiaci Conventus Capitula delata eſſent anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-quarto, *Remigius* Archiepiſcopus cum Eccleſiæ ſuæ Studioſis illa diſcuſſit, multaque in eis reprehenſione digna (ut ipſi videbatur) obſervavit, impugnavitque edito libro, cui titulus eſt; *De tenenda veritate Scripturæ.*

In primo Capitulo reprehendit, quòd commemorationem gratię Dei omiſerit, cùm hominem liberi arbitrii conditum dixit: quaſi per ipſum tantummodo liberum arbitrium in ſanctitate & juſtitia permanere potuiſſet. Sed gratiæ neceſſitatem non negabat Cariſiacum Capitulum: & ſi novę gratię ad perſeverandum in juſtitia neceſſitatem in ſtatu innocentię negaſſet, non tantâ fuiſſet reprehenſione dignum: ſiquidem eâ de re variæ ſunt Catholicorum Theologorum ſententię: & neganti favere videtur *S. Auguſtinus*, multorum judicio.

Secundò reprehendit Eccleſia Lugdunenſis, quod in eodem Capitulo ſcriptum eſt, Deum Prędeſtinatos *ſecundùm præſcientiam ſuam* elegiſſe, quaſi electio fuiſſet ex meritis prævíſis, non ex gratia: aut Deus eos elegiſſet, quia ex ſemetipſis bonos futuros prędcivit. Sed non is erat *Hincmari* & Coëpiſcoporum ſenſus, ut ex ejus libro de Prędeſtinatione perſpicuum eſt: nec aliter præſcientię nomen uſurparunt quàm Apoſtolus, cùm ait: *Quos præſcivit, hos & prædeſtinavit conformes fieri imagini filii ſui.* Et gratię commemoratio ſatis magnifica primo illo Capitulo continetur, & in Prędeſtinationis includitur notione, his verbis: *Deus bonus & juſtus elegit ex eadem maſſa perditionis ſecundùm præſcientiam ſuam, quos per gratiam prædeſtinavit ad vitam, & vitam illis prædeſtinavit æternam.*

Tertiò reprehendit Eccleſia Lugdunenſis, quòd reprobos quidem perituros Deum pręſciſſe aſſeruerint Conventûs Cariſiaci Patres, non autem eos perditioni prædeſtinaſſe. Sed negarunt duntaxat Deum ipſos *prædeſtinaſſe ut perirent*; quaſi cauſa cur pereant ſit in Dei Prędeſtinatione, vel ſit ipſa Prædeſtinatio illis pereundi neceſſitatem imponens, ut contendebat *Gotteſchalcus*. Quem ſenſum ut *Hincmarus* excluderet, dicere maluit reprobis prædeſtinatas eſſe pœnas ęternas, quàm illos pędeſtinatos eſſe pœnis ęternis. Cæterùm in damnatione Gotteſchalcani ſenſûs circa Prędeſtinationem reproborum ad interitum ſempiternum, cum Patribus Cariſiaci Conventûs Eccleſia Lugdunenſis convenit, licèt verbis diſſentiat.
,, Nam, *inquit*, ſi hęc prędeſtinatio divini judi-
,, cii eſſet meritò alicui violenta vel injuſta, vel
,, pręjudiciaria, meritò injuſtum Deum argueret:
,, Immo de illo apud quem non eſt iniquitas,
,, nullatenus credi deberet. Cùm autem manife-
,, ſtiſſimè non ſit violenta, quia nullum compellit
,, ut malus ſit, & aliud eſſe non poſſit: Non ſit
,, injuſta, quia illos tantummodo, qui ſuo vitio
,, in malis perſeveraverint, punit: Non ſit præ-
,, judiciaria, quia non præjudicat aliquem, ut qua-
,, ſi ejus ſententiâ, & non ſuo merito pereat:
,, Quid in ea reprehenditur, vel quaſi blaſphe-
,, mum putatur, in quâ ſola æquitas, ſola ju-
,, ſtitia invenitur? Hoc namque erga homines
,, divina Prædeſtinatio, quod & divina præ-
,, ſcientia agit: Præſcivit enim Deus malos fu-
,, turos, ſed ipsâ ſuâ præſcientiâ non eos com-
,, pulit fieri malos. Prædeſtinavit juſto judi-
,, cio ſuo eos, qui in malis perſeveraverint, pu-
,, niendos: Nec tamen eadem Prædeſtinatione ſuâ
,, ut mali eſſent, vel in malis preſeverarent, coë-
,, git. Et hæc eſt apud illum æquitas, ut qui vo-
,, lentes perſtiterunt in malis, nolentes punian-
,, tur in ſuppliciis. Seipſum ergo homo mutet,
,, ſeipſum, dum tempus eſt, corrigat & emendet;
,, quia omnipotentem atque æternam præſcien-
,, tiam & Prædeſtinationem mutare vel deſtruere
,, non valet. Si quis enim neget eſſe apud Deum
,, præſcientiam & Prædeſtinationem, manifeſtè
,, infidelis eſt. Si quis dicit, quòd præſcientia
,, & prædeſtinatio ejus aliquem compellat ut ma-
,, lus ſit, & aliud eſſe non poſſit, horribiliter
,, blaſphemat, Qui autem fideliter confitetur &
,, præſcientiam, & Prædeſtinationem æternam
,, eſſe apud Deum; nec tamen aliquem per hæc
,, ad malum cogi, ſed tantummodo qualis quiſ-
,, que futurus ſit præſciri, & prout geſſerit ju-
,, dicari, iſte prorſus catholicè ſentit.

In altero Cariſiacorum Capitulorum arguit Eccleſia Lugdunenſis hanc propoſitionem: *Libertatem arbitrii in primo homine perdidimus*; quòd omnes homines, etiam a Chriſto alieni, libero arbitrio præditi ſint, licèt prævaricatione Adami infirmato, naturali poſſibilitate & innocentiâ ſpoliato, ſine Chriſto nulli bono uſui apto. Sed alius ſenſus non eſt Cariſiaci Capituli: manifeſtè enim loquitur de libero arbitrio ad bonum, quod ſine gratiâ Chriſti nullum eſſe, meritò aſſirmat: quod & *S. Auguſtinus* ubique docuit, & Eccleſia definivit contra Pelagianos.

In tertio Capitulo Cariſiaci Conventûs non tam improbat Lugdunenſis Eccleſia doctrinam, quam Catholicam agnoſcit, quàm novam definitionem Quæſtionis, quæ abſque contentione, ſecundùm varias SS. Patrum expoſitiones diſceptari poteſt, nullam ex iis damnando, quia nec pugnantes ſunt. *Sit ergo*, inquit, *inter nos etiam de hac re iſtiuſmodi pia cautela & moderatio, quatenus & Sanctis Patribus debitus ſervetur honor, & quilibet quis acquieſcat modo ex illis ſenſibus, qui de hac ſententia ab illis poſiti ſunt, non judicemus eſſe hæreticum: ſed potiùs vitemus contentionis malum, per quod etiam de pacificis, & Eccleſiaſticis ſenſibus poteſt, qui contentioſus eſſe voluerit, hæreticum*

tinum efficere quod ſentit. Itaque in rebus talibus cohibeamus nos ipſos ſalubri moderatione, ut nec contemnere audeamus, nec quaſi neceſſariò affirmare conemur, memores ſemper illius Apoſtolicæ ſententiæ: „ Si quis autem videtur contentioſus eſſe, nos „ talem conſuetudinem non habemus, neque Ec- „ cleſia Dei. *Legamus ergo pacificè, & quantum Dominus donat, intelligamus dogmata Eccleſiaſticorum Virorum, nec pro aliis Doctoribus adversùs alios litigemus: quia & ipſi inter ſe pacifici, unuſquiſque in ſuo ſenſu abundaverunt, expectantes fideliter atque humiliter quod Apoſtolus promittit, dicens:* „ Et ſi quid aliter ſapitis, hoc quoque vobis „ Deus revelabit. *Nam qui non tranquillè & pacificè moderatur quod ſentit, ſed ſtatim paratus eſt ad contentiones, diſſenſiones, & ſcandala; etiamſi non habeat hæreticum ſenſum, certiſſimè habet hæreticum animum. Quam pietatis moderationem ſi etiam iſti Boni Viri, qui hanc novam Definitionem ſtatuerunt, ſervare voluiſſent, meliùs hanc rem ſilentiò præteriiſſent, & unicuique de ea ſecundùm ſidem ſuam & auctoritatem, cui magis acquieſcendum putaret, ſentiendum permitterent, ſinitoque inter eos tam longa & perniciosa contentionis jurgio, pax & unitas Chriſti Eccleſiæ reformaretur. Ecce enim aliquis ſentiat & dicat, ſicut etiam antiquitus & ſenſum eſt & dictum: Non dixit Apoſtolus* „ *univerſaliter & generaliter, & ut iſti addide-* „ *runt, ſine exceptione,* Qui vult omnes homines „ ſalvos fieri: *Sed ſpecialiter ad eos retulit, de quibus* „ *ſupra dixerat,* Pro omnibus hominibus, pro Regi- „ bus, & his qui in ſublimitate ſunt: *ut quod dixit,* omnes, *omnia hominum genera intelligi voluerit, omnium ſcilicet gentium, ſexuum, conditionum, ordinum, dignitatum. Quid habet hæc intelligentia inconſequens, aut contrarium veritati? Item alius dicat & ſentiat, ſicut etiam a quibuſdam majoribus dictum & ſenſum reperitur: Apoſtolus cùm ſuperiùs orari juſſiſſet pro omnibus hominibus, pro Regibus, & his qui in ſublimitate ſunt, poſt illa omnia generaliter de univerſo genere hu-* „ *mano ſubjunxit:* Qui volt omnes homines ſalvos „ fieri. *Quid habet mali aut periculi etiam iſta intelligentia? Neque enim qui ita ſentit, putat voluntati Dei, quâ vult omnes homines ſalvos fieri, aliquem reſiſtere & contraire, ut non poſſit implere quod velit: Et ambo ſibi, & iſte videlicet, & ille, licèt diverſa ſentientes, fideliter atque unanimiter concordant. Quod quolibet modo dixerit Apoſtolus de Deo,* Qui vult omnes homines ſalvos fieri, *tamen nullus hominum niſi gratuitâ ejus miſericordiâ ſalvetur, nullus niſi juſto ejus judicio perire permittatur. Certè illud in hac quæſtione manifeſtum eſt, quòd etiamſi generaliter & indifferenter omnes homines Deus vult ſalvos fieri; in aliorum tamen cordibus benignitate miſericordiæ ſuæ operatur eamdem bonam voluntatem ſuam, ut & ipſi ſal-* „ *vari velint, atque ſalventur: qualibus & Apo-* „ *ſtolus dicit:* Cum timore & tremore veſtram „ ſalutem operamini. Deus eſt enim qui opera- „ tur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate. *In aliorum autem cordibus ſeveritate juſti & occulti judicii ſui non operatur hanc ſalutarem voluntatem, ſed dimittit eos ſuo arbitrio; ut, quia noluerunt credere, juſtâ ultione damnentur.*

Cap. XIV. In tertio Capitolo Cariſiaco reprehendit Eccleſia Lugdunenſis hanc propoſitionem, *Quòd nullus hominum fuit, eſt, vel erit, pro quo Chriſtus paſſus non fuerit.* Abſurdum putat ac erroneum, ut pro iis, qui in ſua impietate mortui, æterno jam judicio condemnati erant, Chriſtus paſſus eſſe credatur: Alioqui & pro Diabolo & Angelis ejus paſſum dici poſſe. Quod de redemptione efficaci reſpectu hominum damnatorum intelligit Eccleſia Lugdunenſis: quia ſcilicet Chriſtus paſſus non eſt ut eos ex inferis eriperet jam damnatos: quamvis ea fuerit virtus Paſſionis Chriſti, eaque Creatoris erga omnium hominum ſalutem bonitas, ut Chriſti Sanguine redimi potuiſſent antiqui Infideles & impii, dum in mundo vitam agebant; ſicut ejus virtute redempti ſunt veteres Juſti, qui ejus adventum præceſſere. Hunc Eccleſiæ Lugdunenſis ſenſum verba ejus demonſtrant. *Sicut ergo*, inquit, *pro illis impiis & damnatis Angelis nullatenus Dominus Jeſus-Chriſtus dicendus eſt paſſus: ita pro iſtis impiis & damnatis hominibus abſit omnino ut paſſus eſſe credatur: Quia hoc nimis eſt contrarium divinæ veritati, nimis adverſum Catholicæ Fidei, quæ indubitanter credit & docet, quòd Dominus noſter ſuam Paſſionem & mortem atque ad Inferos deſcenſionem illis ſolis jam defunctis; & quamvis apud Inferos, tamen in locis tranquillitatis & lucis conſtitutis exhibuit, qui in fide futuri adventûs ejus ac redemptionis & in hoc ſæculo vixerant, & illuc per mortem tranſierant, ubi etiam tempus implendæ ac perficiendæ ejuſdem redemptionis ſuæ per paſſionem & deſcenſionem ad eos Domini, pio deſiderio expectabant.* Quò ſpectant illa Domini verba apud *Oſeam* Prophetam morti & inferno minas intentantis: *De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos. Ero mors tua, o mors! morſus ero tuus, inferne.* Doctiſſimæ Eccleſiæ mentem aperiunt *S. Gregorii Magni* verba locum illum explicantis, quæ ibidem ſubjicit. *Quod ante Paſſionem dixit, in Reſurrectione ſua Dominus implevit.* Si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me. *Omnia enim traxit, qui de electis ſuis apud inferos nullum reliquit. Omnia abſtulit, utique electa. Neque etenim infideles quoſque & pro ſuis criminibus æternis ſuppliciis deditos, ad veniam Dominus reſurgendo reparavit: ſed illos ex inferni clauſtris rapuit, quos ſuos in fide & actibus recognovit. Unde rectè etiam per Oſeam dicit:* Ero mors tua, o mors! morſus ero tuus, inferne! *Id namque quod occidimus, agimus ut penitus non ſit. Ex eo enim quod mordemus, partem abſtrahimus, partem relinquimus. Quia ergo in electis ſuis funditus occidit mortem, mors mortis extitit: Quia verò ex inferno partem abſtulit & partem reliquit, non occidit funditus, ſed momordit infernum: Ait ergo:* Ero mors tua, o mors! *Ac ſi apertè dicat, Quia in electis meis te funditus perimo.* Ero morſus tuus, inferne! *Quia ſublatis eis, te ex parte tranſfigo.*

Secundò, Chriſtum pro omnibus baptizatis paſſum eſſe docet Lugdunenſis Eccleſia, non pro infidelibus, qui in ſua infidelitate permanſuri ſunt, atque morituri. Quod etiam de actuali applicatione redemptionis Chriſti per gratiam ſanctificantem & efficacem intelligit. Ad infideles enim qui in infidelitate ſua perſeverant atque obeunt, nullus hujuſmodi effectus derivatur. *Quapropter*, inquit, *de omnibus credentibus in Chriſtum, & in Chriſto regeneratis, rectè & veraciter creditur quòd pro eis Chriſtus ſit paſſus. Hoc namque tota ſeries Scripturæ Sanctæ Veteris ac Novi Teſtamenti ſi diligenter inſpiciatur, & fideliter conſideretur, manifeſtè atque indubitanter atteſtatur. Quod etiam magnificè & nimis granditer univerſalis & celeberrima ab ipſo Domino & Apoſtolis tradita Eccleſiæ commendat auctoritas: quæ Oblationem Corporis & mortis ejus tantummodo pro Eccleſia Catholica toto orbe diffuſâ, videlicet pro omnium Fidelium ſocietate atque unitate, & pro illis ſolis defunctis:* „ Qui nos præceſſerunt cum ſigno fidei & dor- „ miunt in ſomno pacis, *fideliter offert. Unde & confidenter ac veraciter in ipſa Myſteriorum frequentatione pro Fidelibus ſupplicans ad Deum dicit:* „ Reſpice Domine ſuper hanc familiam tuam, „ pro quâ Dominus noſter Jeſus-Chriſtus non du-

„ bi-

„ bitavit manibus tradi nocentium, & Crucis „ ſubire tormentum. *Et hunc ritum Dominicæ Oblationis tanta pietatis & religionis attentione cuſtodit, ut cùm illa Myſteria offeruntur, nullum omnino Infidelem, nullum etiam Cathecumenum, nullum niſi gratiâ baptiſmatis regeneratum intereſſe patiatur, tamquam verè oſtendens atque conteſtans pro illis Dominum in ara Crucis oblatum, paſſum ac mortuum, & pretioſum ejus Sanguinem fuſum, pro quibus in altari Eccleſia illa Sacroſancta ac ſalutis Oblatio in myſterio Paſſionis ejus ac mortis offertur.*

Et infra ſic colligit: *Ex his igitur omnibus diligenter ac fideliter conſideratis certiſſimè & clariſſimè oſtenditur, pro omnibus Fidelibus Chriſti qui fuerunt, aut ſunt, vel erunt, factum eſſe Paſſionem Chriſti: Pro Fidelibus Chriſti offerri Sacrificium Chriſti: Pro Corpore Chriſti immolari Corpus Chriſti. De his verò qui adhuc in infidelitate atque impietate detinentur, manifeſtum eſt ex hac regula fidei, quòd quicumque ex ipſis per Dei gratiam fuerint ad fidem converſi, & in Chriſto regenerati, etiam pro ipſis confitendum ſit factum eſſe, quod pro omnibus Fidelibus factum conſtat. De cæteris verò qui in ipſa infidelitate atque impietate ſua perſeverantes ſunt præituri, ſi de Scriptura Sancta auctoritate, quòd etiam pro talibus Dominus paſſus ſit, certiſſimis & clariſſimis teſtimoniis nobis demonſtrare potuerint boni Viri, qui talia definierunt, dignum omnino eſt ut credamus & nos. Si verò non potuerint, ceſſent contendere pro eo quod non legunt. Pudeat eos definire quod neſciunt. Timeant ſtatuere quod nullum SS. Patrum Concilium, nullam Apoſtolicæ Sedis Pontificum, nullum Eccleſiaſticorum dogmatum Decretum hactenus inveniant ſtatuiſſe. Quod & ſi quid a Sanctis & venerabilibus Eccleſiæ Doctoribus vel ſcriptum, vel dictum, unde hujuſcemodi ſenſus occaſio ſumi poſſe videatur, inveniunt: ſalvâ eorum debitâ reverentiâ cohibeant ſe potiùs, & ſubmittant ſe humiliter divinæ auctoritati: & rem tam obſcuram tamque inuſitatum divinæ reſervent humiliter Majeſtati. Hoc namque & Paſchalis agni ſacra illa epulatio myſticè nobis commendat, cùm dicitur:* * Si quid reſiduum fuerit, igni „ comburetis: *Sicut B. Gregorius exponit dicens: Quod ex agno remanet, igni comburimus, quando hoc quod de myſterio Incarnationis ejus intelligere vel penetrare non poſſumus, poteſtati Spiritus Sancti humiliter reſervamus, ut non ſuperbè quis audeat vel contemnere, vel denuntiare quod intelligit, ſed hoc igni tradat, cùm Sancto Spiritui reſervat.*

** Exod. 12.*

Ex his colligitur, Eccleſiam Lugdunenſem alienum ſenſum & erroneum quarto Capitulo Cariſiaco affinxiſſe; at verum ejus ſeorſum non impugnaſſe, qui in eo poſitus eſt, ut Chriſtus ſufficienter, & quantùm in ipſo erat, mortuus pro omnibus hominibus credatur, *licèt non omnes Paſſionis ejus myſterio redimantur. Quòd autem non omnes Paſſionis ejus myſterio redimantur, non reſpicit ad magnitudinem & pretii copioſitatem; ſed ad infidelium, & ad non credentium eâ fide quæ per dilectionem operatur, reſpicit partem, quia poculum humanæ ſalutis, quòd confectum eſt humilitate noſtrâ & virtute divinâ, habet quidem in ſe ut omnibus proſit: ſed ſi non bibitur, non medetur.*

§. XI.

Valentinæ Synodi III. expenduntur Decreta: Et oſtenditur eum Cariſiacis Capitulis non pugnare.

ANno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo quinto ſexto Idus Januarii, trium Provinciarum Epiſcopi, ſcilicet Lugdunenſis, Viennenſis, & Arelatenſis, Valentiam congregati, Synodum in domo Baſilicæ *S. Joannis* adjacente celebrarunt, in cauſa Valentini Epiſcopi criminibus diffamati. XIV. aderant Præſoles: tres Metropolitani præfuere Synodo, ſcilicet *Remigius* Lugdunenſis, *Agilmarus* Viennenſis, *Rollandus* Arelatenſis. Diſcuſſis objectionibus adversùs Epiſcopum factis, ejuſque causâ finitâ, tres & viginti Canones a Patribus editi ſunt. Sex Priores attingunt Quæſtiones, quas *Gotteſchalcus*, & *Joannes Scotus Erigena* Eccleſiæ intulerant, de quibus in Synodo Cariſiaca actum fuerat, ac de quibus ſcripſerat Eccleſia Lugdunenſis. Solos illos Canones hìc expendimus. De cæteris qui Diſciplinam ſpectant, diximus in Synopſi.

Vocum novitates èu tuestandis Religionis myſteriis vitandæ.

Canon primus Novitates vocum omni ſtudio vitandas præſcribit, & *Joannem Scotum* Erigenam petit, qui & ſenſus & verba ipſa Sacrarum Literarum invertere non erubuit, & Religionis myſteria Sophiſtico explicare Quadruvio, maximè verò difficillimas de Prædeſtinatione & Gratiâ divinâ quæſtiones. Propter hunc itaque Synodus, „ Novitates vocum, & præſumptivas garrulitates, „ unde potiùs inter fratres contentionum & ſcan„ dalorum fomes excitari poteſt, quàm ædifica„ tio ulla timoris Dei ſuccreſcere, cum ſtudio „ omni devitari jubet: Doctoribus autem piè & „ rectè tractantibus verbum veritatis, ipſiſque Sa„ cræ Scripturæ lucidiſſimis Expoſitoribus, id eſt, „ Cypriano, Hilario, Ambroſio, Hieronymo, Au„ guſtino, cæteriſque in Catholica pietate quie„ ſcentibus, reverenter auditum, & obtempe„ ranter intellectum ſubmittere; & pro viribus, „ quæ ad ſalutem noſtram ſcripſerunt, amplecti. „ Nam, *inquit*, & de præſcientia Dei, & de „ Prædeſtinatione, & de quæſtionibus aliis, in „ quibus fratrum animi non parum ſcandalizati „ probantur, illud tantùm firmiſſimè tenendum „ eſſe credimus, quod ex maternis Eccleſiæ vi„ ſceribus nos hauſiſſe gaudemus.

Dei Præſcientia & Prædeſtinatio nulli homini neceſſitatem imponit.

Secundus Canon docet Deum ab æterno præ„ ſciſſe: Bonos omnino per gratiam ſuam bo„ nos futuros, & per eamdem gratiam æter„ na præmia accepturos: malos præſciſſe per pro„ priam malitiam malos futuros, & per ſuam „ juſtitiam æterna ultione damnandos.... Nec „ prorſus ulli malo præſcientiam Dei impoſuiſſe „ neceſſitatem, ut aliud eſſe non poſſet, ſed quod „ ille futurus erat ex propria voluntate, ille ſi„ cuti Deus, qui novit omnia antequam fiant, „ præſciit ex ſua omnipotenti & incommutabili „ majeſtate. Nec ex præjudicio ejus aliquem, „ ſed ex merito propriæ iniquitatis condemna„ ri. Nec ipſos malos ideo perire, quia boni eſſe „ non potuerunt; ſed quia boni eſſe noluerunt, „ ſuoque vitio in maſſa damnationis, vel meri„ to originali, vel etiam actuali permanſerunt. Hoc Canone *Gotteſchalci* error in Synodis Moguntina & Cariſiaca damnatus configitur, etſi *Gotteſchalco* patrocinarentur Valentini Patres.

Pœnam impiorum malum eorum meritum

„ Tertius Canon aſſerit, Prædeſtinationem ele„ ctorum ad vitam, & prædeſtinationem impio„ rum ad mortem; In electione tamen ſalvan„ dorum, miſericordiam Dei præcedere meritum „ bonum; in damnatione autem periturorum,

ſequentem Deus prędeſtinat, eorum verò malitiam non prędeſtinat, ſed præſcit tantùm.

meritum malum præcedere juſtum Dei judicium. Prædeſtinatione autem Deum ea tantùm ſtatuiſſe, quæ ipſe vel gratuita miſericordia, vel juſto judicio facturus erat, ſecundùm Scripturam dicentem: *Qui fecit quæ futura ſunt*. In malis verò ipſorum malitiam prçſciſſe, quia ex ipſis eſt; non prædeſtinaſſe, quia ex illo non eſt. Pœnam ſanè malum eorum meritum ſequentem, ut Deum, qui omnia proſpicit, præſciviſſe & prædeſtinaſſe, quia juſtus eſt, apud quem eſt, ut S. Auguſtinus ait, de omnibus omnino rebus tam fixa ſententia, quàm certa præſcientia. Verùm, *inquit Synodus*, aliquos ad malum eſſe prædeſtinatos divina poteſtate, videlicet ut quaſi aliud eſſe non poſſint, non ſolùm non credimus, ſed etiam ſi ſunt qui tantum malum credere velint, eum omni deteſtatione, ſicut Arauſiaca Synodus, illis anathema dicimus. Canon iſte nec Gotteſchalco favet, nec Capitulis Cariſiacis adverſatur, quorum primum ita conceptum eſt: Unam Prædeſtinationem dicimus, quæ aut ad donum pertinet gratiæ, aut ad retributionem juſtitiæ. Errorem *Gotteſchalci* damnat, ejuſque aſſertores ſi qui ſint, anathemate configit: quamvis errore facti cenſerent Valentini Patres miſerabilem illum Monachum eſſe ab eo errore immunem.

Alia ratione pro electis mortuus eſt Chriſtus quàm pro reprobis.

Quartus Canon de redemptione Sanguinis Chriſti his verbis conceptus eſt: Item de redemptione Sanguinis Chriſti, propter nimium errorem, qui de hac cauſa exortus eſt, ita ut quidam, ſicut eorum ſcripta indicant, etiam pro illis impiis, qui a mundi exordio uſque ad Paſſionem Domini, in ſua impietate mortui, æterna damnatione puniti ſunt, effuſum eum definiant, contra illud Propheticum; *Ero mors tua, o mors! ero morſus tuus, inferus!* Illud nobis ſimpliciter & fideliter tenendum ac docendum placet, juxta Evangelicam & Apoſtolicam veritatem, quòd pro illis hoc datum pretium teneamus, de quibus ipſe Dominus noſter dicit; *Sicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis, qui credit in ipſum non pereat ſed habeat vitam æternam* . . . . . . Porro Capitula quatuor, quæ a Concilio Fratrum noſtrorum minus proſpectè ſuſcepta ſunt, propter, inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati; ſed & alia novemdecim Syllogiſmis ineptiſſimè concluſa, & licèt jactetur, nulla ſeculari literatura nitentia, in quibus commentum diaboli, potiùs quàm argumentum aliquod fidei deprehenditur, a pio auditu Fidelium penitus explodimus; & ut talia & ſimilia caveantur, per omnia auctoritate Spiritus Sancti interdicimus.

Capitulum quartum Cariſiacum iſto Canone peti videtur, ſed revera ejus doctrinam rectè intellectam non attingit. Valentinæ Synodi Patres errore facti putarunt Cariſiacorum Auctores Capitulorum eadem ratione & eodem ſenſu aſſeruiſſe Chriſtum eſſe mortuum pro iis, qui in infidelitate vel impietate ſuâ mortui ſunt, vel morituri, ac pro illis qui per gratiam Chriſti ſanctificati, in ea perſeverant & ſalvantur; eumque eſſe ſenſum exiſtimarunt Capituli quarti Cariſiaci. At nequaquam ita eſt. Sed Cariſiaci illius Capituli ſenſus eſt, ſufficienter quidem etiam pro pereuntibus mortuum eſſe Chriſtum, ut non pereant; licèt efficaciter tantùm pro illis mortuus ſit, qui ſalvantur. Hunc porro ſenſum Valentina Synodus non damnat, alioqui in *S. Proſperum*, ex cujus verbis quartum Cariſiacum confectum eſt, damnatio illa recideret. Id itaque voluerunt unum illius Synodi Patres, Chriſtum non pro illis mortuum eſſe, qui a mundi exordio uſque ad Paſſionem Domini, in ſuâ impietate mortui, æternâ damnatione puniti ſunt, ut ſcilicet eos ex inferno eriperet, ſicut Patres ex limbo. Eò collineat ſententia *Oſeæ* Prophetæ, quàm ſuo interſeruere Canoni ad probationem dogmatis quod aſſerebant: *Ero mors tua, o mors! Ero morſus tuus, inferne*: ut *S. Gregorius* explicat *lib.* 12. *Moralium*, Cap. 8. & *Homilia* 22. *in Evangelia*, cujus verba ſupra retulimus. Senſum igitur Cariſiaci Capituli non damnarunt Valentinæ Synodi Patres, ſed alium, quem errore facti ipſi tribuerunt. Præterea, cùm pro illis tantùm datum eſſe pretium Sanguinis Chriſti aſſerit, de quibus Chriſtus dicit: *Sicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam*: Non excludit quin ſufficienter pro omnibus deſtinata fuerit & oblata Paſſio Chriſti: imò id apertè ſignificat comparatio ſerpentis, quem Moyſes in deſerto exaltavit, ut quicumque illum aſpicerent, a morſibus aliorum ſerpentum ſanarentur. Non enim æneus ille ſerpens pro quibuſdam ſolùm propoſitus dicitur, ſed pro omnibus & ſingulis qui percuſſi fuiſſent: ſic tamen ut illi tantùm ſanarentur, qui eum aſpicerent & culpa interim eorum eſſet, qui non ſanabantur, qui eum reſpicere nollent. Ita de Chriſti morte dicendum eſt. Pro omnibus exaltatus ille in Crucem eſt: ſed illi tantùm ſalvantur, qui *Aſpiciunt in Auctorem fidei & conſummatorem Jeſum*.

Tertiò hanc fuiſſe mentem Valentinæ Synodi, perſpicuum eſt ex Canone quinto. *Item firmiſſimè credimus, quòd omnis multitudo Fidelium ex aqua & Spiritu Sancto regenerata, ac per hoc veraciter Eccleſiæ incorporata, & juxta doctrinam Apoſtolicam in morte Chriſti baptizata, in ejus ſanguine ſit a peccatis ſuis abluta: quia nec in eis potuit eſſe vera regeneratio, niſi fieret & vera redemptio; cùm in Eccleſiæ Sacramentis nihil ſit caſſum, nihil ludificatorium, ſed prorſus totum verum: & ipſa ſui veritate ac ſinceritate ſubnixum. Ex ipſa tamen multitudine Fidelium & redemptorum alios ſalvari æternâ ſalute, quia per gratiam Dei in redemptione ſuâ fideliter permanent, ipſius Domini ſui vocem in corde ferentes*: Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit: *Alios, quia noluerunt permanere in ſalute fidei, quam initio acceperunt, redemptioniſque gratiam potiùs irritam facere pravâ doctrinâ, vel vitâ, quàm ſervare elegerunt, ad plenitudinem ſalutis, & ad perceptionem æternæ beatitudinis nullo modo pervenire*.

Quartò, ſi Valentinæ Synodi Patres ſenſiſſent nullus omnino impios Chriſti Sanguine redemptos eſſe, non dixiſſent, pro illis impiis qui a mundi exordio uſque ad Paſſionem Domini in ſua impietate mortui, æternâ damnatione puniti ſunt, ejus Sanguinem effuſum non eſſe; ſed pro nullis omnino impiis, etiam qui poſt Paſſionem vixere. Quod cùm non aſſeruerint, argumento eſt illos ſenſiſſe etiam aliquo ſenſu pro illis Chriſtum mortem pertuliſſe.

Quintò, ſi redemptionem ſufficientem a Chriſto pro hominibus univerſis oblatam negaſſent, tertium Capitulum Cariſiacum de voluntate divina erga ſalutem omnium cenſura ſua imprimis confixiſſent, quod cùm non fecerint, illud ſilentio ſuo approbaſſe, cenſendi ſunt: &, quod conſequens eſt, Chriſtum non pro ſolis prædeſtinatis, aut pro ſolis Fidelibus, ſed pro omnibus hominibus, quantùm in ipſo erat, mortuum crediderint.

Sextò, non levis ſuſpicio eſt, hæc verba Valentino Canoni inſerta fuiſſe ab *Ebbone* Gratianopolitano: *Porro Capitula quatuor quæ a Concilio Fratrum noſtrorum, &c.* uſque ad hanc clauſulam,

Sed

Sed & alia 19. ſyllogiſmis ineptiſſimè concluſa, &c. Non eſſe verò ex ingenio ac ſententiâ Valentinæ Synodi. Quæ conjectura eo fulcitur argumento, quòd illi ipſi Antiſtites qui Valentinæ Synodo interfuerant, cùm poſtea ad Synodum Lingonenſem convenere, Valentinos Canones ita probaverunt, ut illam Cariſiacorum Capitulorum cenſuram expungi voluerint. Id conſtat ex Synodo Tullenſi apud Saponarias, in qua Lingonici Canones recti ſunt, quorum ſex priores iidem ſunt cum ſex primis Valentinæ Synodi, & quartus, omiſſis his verbis: *Porro Capitula quatuor ſententiarum noſtrorum*, &c. totum cenſuræ aculeum diſtringit in Capitula Joannis Scoti. *Porro*, inquit, *Capitula XIX. ſyllogiſmis ineptiſſimè ac mendaciſſimè a quodam Scoto concluſa, ubi non argumentum Fidei, ſed potiùs commentum perfidiæ patet, nullâ omnino Philoſophiæ arte, ut arroganter a quibuſdam jactatur, conſtructum, ſed inani fallacia & deceptione imperitiſſimè confuſum, a pio auditu Fidelium penitus explodimus*, &c. Habita eſt Synodus Lingonenſis anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-nono: eamque Synodus Tullenſis poſt quindecim dies ſecuta eſt. Quòd autem ab *Ebbone* Gratianopolitano Epiſcopo dicta clauſula inſerta fuerit, inde fit veriſimile, quòd Valentinis Canonibus condendis præcipuam navaverit operam, ut conſtat ex his verbis, quæ habentur in Præfatione ejuſdem Synodi: *Conlaborante eis quammaximè Venerabili Ebbone Gratianopolitano Epiſcopo*. Hic verò occultas cum *Hincmaro* Archiepiſcopo Remenſi gerebat ſimultates, quòd *Ebbonis* illius ex ſorore nepos eſſet, qui adversùs *Ludovicum Pium* conjuraverat, quique ob illud crimen e Sede Remenſi dejectus, ſuum in locum ſuffectum *Hincmarum* egerrimè tulerat. Avunculi ergo ſui dolorem ultus *Ebbo* Gratianopolitanus, *Hincmaro*, & Cariſiacis Capitulis, quibus condendis præfuerat, liberiùs obtrectabat. Unde cùm in Valentina Synodo plurimùm poſſet, ejuſque Decreta componeret; hæc inſeruit quarto Canoni: *Porro Capitula quatuor, quæ a Concilio Fratrum noſtrûm minùs proſpectè ſuſcepta ſunt, propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati, a pio auditu Fidelium explodimus*. Sed Synodus Lingonenſis, & quæ Lingonenſem approbavit, Tullenſis, non ex tribus tantùm, ut Valentina, ſed ex duodecim Provinciis congregata, Canonem quartum Synodi Valentinæ abſque panno illo ab *Ebbone* aſſuto approbarunt.

Sextus Canon Valentinæ Synodi, qui eſt de gratia & libero arbitrio, a ſecundo Capitulo Cariſiaco non abludit: *De gratia*, inquit, *per quam ſalvantur credentes, & ſine qua rationalis creatura numquam beatè vixit, & de libero arbitrio per peccatum in primo homine infirmato, ſed per gratiam Domini Jeſu Fidelibus ejus redintegrato, & ſanato, idipſum conſtantiſſimè & fide plenâ fatemur, quod Sanctiſſimi Patres auctoritate Sacrarum Scripturarum nobis tenendum reliquerunt; quod Africana, quod Arauſiaca Synodus profeſſa eſt, quod Beatiſſimi Pontifices Apoſtolicæ Sedis Catholica fide tenuerunt: ſed & de natura & gratia in aliam partem nullo modo declinare præſumentes*. Ex his patet, Valentinam Synodum a doctrina Cariſiacorum Capitulorum revera non diſſenſiſſe: Quamvis modum loquendi *Hincmari* & Coëpiſcoporum, a quibus condita erant, non probaverit; quod ex æmulatione Antiſtitum ortum eſt, qui cum diverſis Regibus parerent (Nam Cariſiaca Capitula ab Epiſcopis Regni *Caroli Calvi* condita ſunt, Valentini Canones ab Epiſcopis Regni *Lotharii* conſcripti) facilè in contraria ſtudia ſciſſi ſunt.

§. XII.

De Hincmari pro Cariſiacorum defenſione Capitulorum lucubrationibus.

ANno octingenteſimo quinquageſimo-ſeptimo, & quinquageſimo-octavo, *Hincmarus* compoſuit Volumen ingens plures continens libros *De Prædeſtinatione Dei & libero Arbitrio*, contra quoſdam reprehenſores ſuos Epiſcopos, maximèque contra *Gotteſchalcum* & *Ratramnum* Corbejenſem Monachum ad *Carolum* Regem, cujus Operis ipſe meminit *Hincmarus* in poſterioris Præfatione. Sola illius Præfatio ſupereſt apud *Flodoardum* Lib. III. Cap. XV.

Anno octingenteſimo quinquageſimo nono Synodus Lingonenſis celebrata eſt, in eaque decem Canones editi ſunt, inter quos, ſex priores Concilii Valentini Tertii Canones repetiti, ſecundâ ſanctione confirmati fuere. Et XV. poſt diebus, convenientibus ad Concilium Tullenſe apud Saponarias duodecim Provinciarum Epiſcopis, aſſidentibus *Carolo Calvo*, ejuſque Nepotibus *Lothario & Carolo* Regibus, illa ipſa Capitula Valentini & Lingonenſis Concilii, cùm ea *Remigius* Lugdunenſis Archiepiſcopus Synodo obtuliſſet, recitata fuere: ſuper quibus *Hincmaro*, aliiſque nonnullis Epiſcopis commotis; *Motus illi a Remigio ſic fuere modeſtè compeſiti, eo venerabiliter perorante* (inquit *Hincmarus* in poſterioris Operis Præfatione) *ut ſi quorumcumque noſtrorum ſenſus ob eiſdem prolatis Capitulis in aliquo diſſentiendo ſe commoveret; ad proximè futuram Synodum Catholicorum libros Doctorum quique deferre curemus, & ſicut meliùs ſecundùm Catholicam & Apoſtolicam doctrinam in commune invenerimus, de cætero omnes unanimiter teneamus*.

Andomatunum Lingonum, *vulgò* Langres, *urbs Campaniæ. Epiſcop. ſub Metropoli Lugdunenſi.*

Laudata porro Valentini ac Lingonenſis Concilii Capitula ad *Nicolaum I.* Pontificem Maximum delata, ab ipſo confirmata ſunt, teſte *S. Prudentio* in Annalibus ab *Hincmaro* citatis Epiſtolâ 24. ad *Egilonem*, & Annalibus Bertinianis ad annum octingenteſimum quinquageſimum-nonum. *Nicolaus Pontifex Romanus* (inquiunt) *de Gratia Dei & libero arbitrio, de veritate geminæ Prædeſtinationis, & Sanguine Chriſti, ut pro credentibus omnibus fuſus ſit, fideliter confirmat & catholicè decernit*.

Anno octingenteſimo ſexageſimo, ſcripſit *Hincmarus* poſtremum Opus *De Prædeſtinatione*, quod extat integrum. Contra Valentinæ Synodi Capitula præcipuè militat hoc Opus, quæ ſanè infœliciter ut & immeritò *Hincmarus* impugnavit, pravum *Gotteſchalci* ſenſum illis affingens. Cariſiaca verò Capitula fœliciùs tuitus eſt. Verbis potiùs quàm ſenſu diſſentiebat a Valentina Synodo. Pœnam enim reprobis prædeſtinatam dicebat, reprobos a Deo prædeſtinatos ad pœnam dici nefas eſſe contendebat. Deceptus eſt auctoritate libri, qui inſcribitur: *Hypomneſticon*, ſive, *Hypognoſticon*, quem *S. Auguſtino* perperam tribuit, ab eoque poſt cæteros omnes libros elaboratum falsò credidit: *S. Fulgentii* auctoritatem elevat, falsâ nixus ratione, quòd *Gelaſius* Pontifex in Synodo Romana *S. Fulgentium* inter probabiles Doctores non commemoraverit. Putidum anachroniſmum admiſit Hincmarus: *Gelaſius* enim Synodum Romanam habuit, in quâ de libris Canonicis, Eccleſiaſticis, & Apocryphis actum eſt, anno Chriſti 494. Sanctus verò *Fulgentius* vivere deſit anno 529. Eccleſiæ quoque Lugdunenſis ſcripta, & præcipuè librum *De tenenda Scripturæ veritate*, acriori ſtylo proſcidit *Hincmarus*.

Cùm Summus Pontifex *Nicolaus I.* de Gotteſchalco & controverſiis ab eo ejuſque occaſione motis multa audiviſſet, de iiſque accuratiùs diſceodis eſſet ſollicitus, ad eum ſcripſit *Hincmarus* per *Odonem* Epiſcopum, ſed nullum ab Apoſtolico Præſule reſponſum accepit, ut ipſe teſtatur in Epiſtolâ ad *Nicolaum* Papam, apud *Flodoardum* Lib. 3. Cap. 15. Scripta eſt hæc Epiſtola anno Chriſti 862.

Anno ſequenti, ad Synodum Metenſem in cauſa *Teutbergæ* Reginæ convocatam, ab Epiſcopis quibuſdam per Laïcum irregulariter citatus eſt *Hincmarus*, ut unà cum *Gotteſchalco* illuc conveniret, cùm ipſe octoginta, & *Gotteſchalcus* centum ferme millibus, ab ea civitate abeſſent. Synodus illa Metenſi, a *Nicolao I.* reprobata eſt, ut *Flodoardus* teſtatur Lib. III. Cap. XIV.

Anno octingenteſimo ſexageſimo-quarto *Hincmarus* monitus a *Luidone* Archidiacono Laudunenſi, quòd cùm Romæ eſſet hoc ipſo anno, illuc, a Rege, & ab *Hincmaro* delegatus, iterum Summus Pontifex cum eo de damnatiooe & recluſione *Gotteſchalci* rationem habuiſſet, prolixiorem ad Pontificem Relationem miſit de *Gotteſchalci* erroribus, damnatione ac ſtatu, ut apud *Flodoardum* legere eſt, Lib. III. Cap. 12. 13. & 14.

Anno 866. cùm *Guntbertus* ex Altivillarenſi Monaſterio fugâ elapſus, equis, libris, veſtimentis furto ſubreptis, Romam *Gotteſchalci* literas ad Summum Pontificem delaturus contenderet, *Hincmarus* ad *Egilonem* Senonenſem Archiepiſcopum, a Concilio Sueſſionenſi III. in cauſa *Vulfadi* & ſociorum Romam delegatum ſcripſit, ut *Nicolao I.* Gotteſchalcanæ cauſæ tenorem exponeret, ne fortè ejus Sanctitati obreperet *Guntbertus*.

§. XIII.

De morte Gotteſchalci.

GOtteſchalcum non modò hæreticum, ſed dementem fuiſſe oportet, ſi vera ſunt quæ de eo ſcribit *Hincmarus* lib. *De non Trina Deitate*, in fine. *Scripſit quoque ad Deum loquens, & dicens ei quòd ipſe illi præceperit ut pro me non oraret, & quia primùm Filius in eum intraverit, poſtea Pater, deinde Spiritus Sanctus, qui in illum intrans, ei circa os barbam uſſit. Et quia nollet veſtimenta de veſtiario Fratrum mihi communicantium accipere, niſi pretio compararet, qui pretium non habebat, ſed ſic vellet ire, ſicut Adam ibat antequam peccaret . . . . Ante hos annos revelatum ſibi quibuſdam familiaribus ſuis ſcripſit, quòd ego ſtatim poſt tres ſemis annos ſuæ revelationis, ſicut Antichriſtus aſſumpans ſibi poteſtatis potentiam, mori, & ipſe Remorum Epiſcopus fieri, & poſt ſeptennium veneno interfici, & ſic gloriæ Martyrum adæquari deberet.* Sed & *Hincmari* mortem a Deo rogabat, ut conſtat ex Oratione ipſius ibidem deſcripta, in quâ Chriſtum ait *pro ſolis electis crucifixum*, ut hinc evelleret *mœchum, cæcum, pervicacem, hæreticum Hincmarum*. Nihil tamen prætermiſit *Hincmarus*, ut *Gotteſchalcum* ad ſaniorem mentem revocaret, maximè cùm lethali correptus ægritudine, vergere ad exitum cœpit. Miſit ad ipſum Formulam ejus erroribus contrariam, cui ſubſcriberet, illum obteſtatus eſt ut pravas opiniones ejuraret, Communione alioquin, etiam in obitu & ſepulturâ Eccleſiaſtica poſt obitum privandus: ſed pertinax manſit in erroribus, & ſuum eſſe *S. Auguſtinum* procaciter jactitans, obiit abſque Sacramentis, * neque Chriſtiana ſepulturâ dignatus eſt. Rei geſtæ ſeriem deſcribit *Hincmarus* libro *De non Trina Deitate*, his verbis: *Tandem cùm mihi*

* *Anno Chriſti* 867.

annuntiatum fuit a Fratribus noſtris, quibus de eo ſollicitudinem delegavi, quia morti appropinquabat, miſi ei per eoſdem Fratres hanc, quæ ſequitur, Schedulam: Sic crede de Prædeſtinatione a Deo electorum, & relictione reproborum: Et quia Deus omnes homines vult ſalvos fieri, licèt non omnes ſalventur, & qui ſalvantur, ſalvantis ſit donum: & qui pereunt, pereuntium ſit meritum: Et quia Deus ac Dominus noſter Jeſus Chriſtus pro omnibus paſſus ſit; cujus ſanguis totius mundi eſt pretium, a quo extranei ſunt qui aut delectati captivitate, redimi noluerunt, aut poſt redemptionem peccando, & in peccatis corde impœnitente perſeverando, ad eamdem ſunt ſervitutem reverſi. Et de gratia & libero arbitrio, ſicut S. Auguſtinus docet in his libris ſuis, id eſt, de Correptione & Gratia, de Prædeſtinatione Sanctorum, de Dono Perſeverantiæ, &c. Quia Sedes Apoſtolica & Sancta Catholica Eccleſia, & nos ſic credimus & tenemus. De Sancta autem & inſeparabilis Trinitatis Deitate, quæ eſt unitas Trinitatis, ſic crede, & confitere, ſicut credit, confitetur & prædicat Sancta Catholica & Apoſtolica Eccleſia . . . . . . Et ſi ita credideris in corde tuo, & ita profeſſus fueris in ore tuo, & ita ſubſcripſeris coram teſtibus manu tua te credere & profiteri, & in hac credulitate & profeſſione permanere, judicio Sancti Spiritûs, per Epiſcopale Miniſterium, quo damnatus es abſolvi poteris, & participationi Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, & Communioni Catholicæ Eccleſiæ reſtitueris. Ipſe verò hæc audiens in furorem verſus, ea quæ ſibi mandata ſunt, deteſtari, & ampliùs cœpit blaſphemare. Poſt diſceſſum denique a me ipſorum Fratrum, recogitans duritiam illius, & cor impœnitens, miſi Fratribus noſtris in Monaſterio Altivillaris, in quo degebat, hanc quæ ſequitur, paginam, ut ſi reſpiciente Domino a ſua perverſa intelligentia & prava ſententia ſe revocaret, agerent de illo ſicut eis verbis jam dixeram. Sin autem, ſcirent qualiter erga eum ſecundùm Regulas ſacras gerere deberent. Hoc modo pro tempore, ſicut mihi licuit, dixi vobis quâ conditione, ſi ſe Gotteſchalcus, antequam anima illius egrediatur de Corpore, recognoverit, & ſpiritalem, & corporalem humanitatem illi exhibeatis . . . . Et ſi, ut præmiſi, in obſtinatione ſua permanens fuerit mortuus, ſicut ex auctoritate B. Gregorii, & ſacrorum Canonum accepimus, cum Pſalmis & Hymnis ad ſepulturam deportari, vel in communi Fratrum ſepultura ſepeliri non debet: Privata autem ſepulturæ humanitas, ſicut vobis dixi, ei non eſt deneganda. Et cùm jam finis ejus appropinquaret, Fratribus qui aderant, ut a pravo ſuo ſenſu & perverſa ſententia ſe revocaret, & Communionem Sacram perciperet ſuadentibus, reſpondet: A ſuo ſe ſenſu & ſententiâ revocare, & Communionem per auctoritatem non poſſe accipere. Sicque indignam vitam dignâ morte finivit, & abiit in locum ſuum.

§. XIV.

Quâ occaſione Hincmarus librum DE NON TRINA DEITATE, *contra Gotteſchalcum ſcripſerit?*

CUm Gotteſchalcanæ controverſiæ temporibus Hymnus qui jam tunc & multò ante in plurimorum ſolemnitate Martyrum canebatur, varietatem in poſtrema Strophe ſubiiſſet; aliique canerent: *Te Trina Deitas, unaque poſcimus:* Alii verò, *Te ſumma Deitas:* Prohibuit *Hincmarus* in ſua Provincia *ne Trina Deitas* diceretur, hoc fundamento, quòd eius ſenſu *Trina Deitas* abſque hæreſi dici non poſſet, quia pluralitate & numero qui in perſonis eſt, caret unus Deus. *Ratramnus* Corbejenſis Monachus contra *Hincmari*

pra-

prohibitionem ſcripſit Volumen haud mediocre ad *Hildegarium* Meldenſem Epiſcopum, in quo ex libris *SS. Hilarii & Auguſtini* luculeoter probavit, ſicut trinum & unum Deum, ita trinam & unam Deitatem Catholicè dici poſſe. Id teſtatur *Hincmarus* in libro *De non Trina Deitate*. Cùm hujus controverſiæ ſama ad aures *Gotheſcalci* in Altivillarenſi Monaſterio recluſi perveniſſet, Schedulam conſcripſit, quâ *Trinam Deitatem* dici poſſe contendebat; & qui id negarent, Sabellianos fore: quia etſi naturaliter Deitas una ſit, perſonaliter tamen trina eſt, ſecundùm Fidem Catholicam. Hanc Schedulam, aliaſque ejuſdem miſerabilis Monachi, conſutandas ſibi ſumpſit *Hincmarus* libro *De non Trina Deitate*, Arianum eſſe contendens qui id aſſereret. Meliorem tamen fuiſſe *Ratramni & Gotteſchalci*, quàm *Hincmari* cauſam, ex Eccleſiæ Judicio conſtat, quæ in Hymno *Sacris Solemniis*, ab Angelico Doctore *S. Thomas Aquinate* edito, ubique canit:

Te Trina Deitas, unaque, poſcimus,
Sic nos tu viſita, ſicut te coſimus,
Per tuas ſemitas duc nos quò tendimus,
Ad lucem quam inhabitas.

ANIMADVERSIONES in cauſam Gotheſcalci, ejuſque errores &c.

PRO Gotheſcalci innocentia ita aliqui pugnant ot oullius erroris reum ſuiſſe pro viribus aſſirment. Videtur omnibus præponeodus Gilbertoa Mauguinus, cujus hiſtoriæ Gotheſcalcanæ Synopſim legimus apud Noriſium tom. 4. Omiſſis autem Calviniſta Uſſerio, qui in libro, cui hanc poſuit epigraphem: *Gotheſcalci, & Prædeſtinatiana Controverſia ab eo mota hiſtoria*, Gotheſcalci defenſionem ſuſcepit, & Janſenio, qui *lib. 8. de Hær. pelag. cap. 23.* totus eſt in vindicandis ab errore theſibus Gotheſcalco adſcriptis, adnotabo Chriſtianum Lopum in ſcholiis ad Conc. I. Romanom a S.Gregorio VII. habitum dixiſſe, quòd Gotheſcalcus *rectam cauſam agebat, & verum dogma turbatur*. Contenſonius verò *lib. 8. append. unic. de Prædeſt. §. 3.* pene Martyrem pro veritate Gotheſcalcum occuboiſſe his verbis deſcribit. *Liquidò conſtat Gotheſcalcum non prædeſtinatiana hæreſeos inſtauratorem, & multò minùs ſatorem, ſed Auguſtiniana catholicaque doctrina ſtrenuiſſimum defenſorem, pro juſtitia, pro veritate, pro gratia perſecutionem paſſum, & patiendo immortuum.* Aliis quos ſequitur Natalis placet Gotheſcalcum juſtè fuiſſe damnatum, quia prędeſtinatianam hæreſim ab Orco revocaverit. Meam opinionem ita explico.

§. UNICUS.

Quamvis Gotheſcalcus non fuerit hæreticus, in aliquibus tamen criminandus videtur.

NE hæreſis reus Gotheſcalcus habeatur, id primò ex eo colligitur, quòd ea quæ illi oppoſita fuere de voluntate Dei non omnes ſalvos volente, de Chriſti morte non pro omnibus tolerata, & de prædeſtinatione ad interitum, jam oppoſita ſcimus etiam S. Auguſtino, ipſius doctrinam ex his capitibus non modicè quibuſdam criminantibus. Prædeſtinatio igitur ad interitum tributa fuit S. Auguſtino, teſte S. Fulgentio l. 1. *ad Monim. c. 3. & cap. 1. & 3. & 12.* objectionum *Gallorum*, *& 3. & 5. & 8. Vincentianarum objectionum* apud S. Proſperum. Alter error, quòd Deus nollet omnes homines ſalvos fieri, oppoſitus pariter fuit S. Auguſtino ut habetur *ex cap. 2. Vincentii, & cap. 8. objectionum Gallorum*; ſicut etiam illum accuſarunt de negata redemptione pro omnibus, ut ex *cap. 5. Vincentii, & cap. 9. objectionum Gallorum*. His prælibatis obſervant modò mentem fuiſſe Gotheſcalci ne latom quidem unguem ab Auguſtini doctrina diſcedere; unde ipſe Rabanus, a quo primò fuit punitus, in epiſtolâ ad Eberardum ait: *Dicitur ipſe Doctor veſter multa teſtimonia excerpſiſſe de opuſculis beatiſſimi & doctiſſimi Patris Auguſtini, quibus nititur ſuam ſententiam affirmare.* Gotheſcalci etiam Auguſtino adhæſionem teſtatur Hincmarus *lib. de non Trina Deitate*; refert etenim morem ipſios fuiſſe dicere: *Auguſtinus noſter.* Ipſe verò Gotheſcalcus in Apologetico, quo apud Moguntiam ſe defendit, ita ait: *De libero arbitrio quid Eccleſia Chriſti tenendum ſit atque credendum, cùm a cæteris catholicis Patribus evidenter ſit, Deo gratias, diſputatum, tum præcipuè contra Pelagianos & Cæleſtianos a B. Auguſtino pleniùs & uberiùs diverſis in opuſculis, & maximè in Hypognoſticon eſſe cognoſcitur inculcatum. Unde te potiùs ejuſdem catholiciſſimi Doctoris fructuoſiſſimis aſſertionibus incomparabiliter inde quoque maluerim niti, quàm erroneis opinionibus Maſſilienſis Gennadii, qui pleriſque præſumpſit in locis tam fidei catholica, quàm beatorum etiam Patrum invictiſſimis auctoritatibus infelicis Caſſiani perniciosam minùs dogma ſequens reniti.* Cùm igitur Gotheſcalcus Auguſtioi doctrinam ſemper anteponeret, ſicut quando eam publicavit Auguſtinus tamquam fæcundam erroribus ex ipſius oon recta iotelligentia quidam traduxerunt, ita & eorumdem novum ſatorem credere potuerunt Gotheſcalcum. Et quidem, ſicot Auguſtinus aſſerendo Deum Prædeſtinaſſe reprobos ad interitum, non proinde ad malum culpæ prædeſtinaſſe intellexit, ſed ad malum penæ, ita & in eodem ſenſu loquutus eſt Gotheſcalcus; unde ipſe eidem inſenſiſſimus Hincmarus *l. de prædeſt. c. 15.* ait: *Dicunt Gotheſcalcus & ejus affines: prædeſtinavit Deus reprobos ad interitum, non ad peccatum.* Sicut pariter Auguſtinus maximè in Enchiridione *cap. 96. & 97.* dicit Deum oon velle ſalvus fieri, niſi qui ſalvantur; & *lib. 1. de adulter. cap. 15.* oon pro omni, qui Homo eſt, Chriſti Sanguinem ſuſum eſſe, & oihilominus oon erraſſe dicitur, quia rectè ioterpretator de ea conſequeote voluntate, quâ Homo ex Chriſti meritis actu ſalutem conſequitur, non de antecedente omnibus præparante & offerente, ſeu etiam conſerente media neceſſaria ad ſalutem, ita intelligendum videbatur Gotheſcalcus, qui non aliam, quàm Auguſtini doctrinam propugnare intelligebat.

Nec eſt quòd quis reponat hæreticos non defuiſſe, qui Auguſtini auctoritate ſuos errores faciliùs obtrudere cogitaverint, ſicut poſtremis his ſæculis Bajus, ac Janſenius præſtitere; ac de priſcis etiam hæreticis adnotavi *tom. 5. pag. 145.* Non eſt, inquam, qui ita reponat, nam Gotheſcalcum germanam, non adulteratam Auguſtini doctrinam tradere voluiſſe, ex eo ſatis dignoſco, quòd illius propugnatores pro eo defendeado in arenam non deſcenderunt, niſi Auguſtini doctrinam objiciendo. Hinc Prudentius, qui primus omnium miſerrimi Monachi cauſam patrocinari non erubuit, in præfatione libelli, quem pro ipſo exaravit, ita Hincmarum ac Pardulum alloquitur: *Hoc primùm veſtram ſinceritatem monens & poſtulans, ut doctrinam beatiſſimi P. Auguſtini abſque ulla dubitatione undequaque doctiſſimi, ſanctarum Scripturarum auctoritati in omnibus concordiſſimam, quippe nullus Doctorum abſtruſa earum ſcrupoloſiùs rimatus, diligentiùs exquiſierit, veriùs invenerit, veraciùs protulerit, lucalentiùs enodaverit, fideliùs tenuerit, robuſtiùs defenderit, effuſiùs diſſeminaverit*

rit

rit, veſtri Pontificatus tempore commento quolibet impugnari non permittatis. Lupus Servatus in libello de tribus quæſtionibus in quo Gotheſcalci ſententiam in omnibus confirmat, non deſinit extollere Auguſtini auctoritatem. Eidem ſe comitem dedit Lopus abbas Ferrarienſis; & cum Gotheſcalci doctrinam acriter propugoaverit in libello ad Regem ſcripto, Auguſtini veſtigia relegiſſe profitetur: *Nos igitur*, ait, *incorruptum Sanctarum Scripturarum ſequentes intellectum, & Apoſtolicæ Sedis gravitatem ſuſcipientes, quid aliud dicamus? niſi taceat Fauſtus, & ſimiliter ſentientes; loquantur cum ſuis conſortibus Hieronymus, & Auguſtinus, ſcilicet illius proverbii recordantes: conticeſcant ranæ dum cælum tonat.* Similiter Ratramus qui de mandato Caroli regis ſententias de gemina prædeſtinatione collegit, non deſinit Auguſtini auctoritate, quod Gotheſcalco opponebatur, tueri, ut ex ejus libris de prædeſtinatione. Sed & impugnatum S. Auguſtinum in Gotheſcalci damnatione aſſeruit S. Remigius cum ſua Eccleſia Lugdunenſi, cujus juvat quædam hìc referre excerpta ex libro *de Veritate Scripturæ*; ait igitur *in omnibus Gotheſcalci ſenſibus & veram omnino & ſalubrem intelligentiam eſſe: cum B. Auguſtini ab omni ſemper eccleſia venerabiliter recepti, & uſque in finem ſæculi recipiendi ſenſum ſuiſſe ſequutum. Cujus veridicum ſenſum non oportuit ſub perſona alicujus hominis a catholicis Dei Sacerdotibus condemnari; ne jam non iſte, qui errare putatur, ſed ille potiùs, cujus auctoritatem ſequitur, hæreticus eſſe judicetur.* Cùm igitur Gotheſcalci patroni ſenſu & pietate verè Catholici, ubique Auguſtinom in ipſius defenſiooem opponerent ac pariter Auguſtini ſenſum aſſequutum affirmarent, oalam fit nonniſi per falſas conſequentias Gotheſcaleum ut hæreticum habitum fuiſſe, ſicuti jam acciderat Auguſtino.

Hereticus ſanè fuiſſet Gotheſcalcus, ſi, ut ſcripſit Rabanus ad Hincmarum, docuiſſet ita quoſdam a Deo ad malum prædeſtinari, ut eos cogat in mortem ire, nec poſſe ab errore, & peccato ſe corrigere. At alii ſentiunt nil aliud Gotheſcalcum tradere voluiſſe, niſi quòd homo nil boni poſſit ſine gratia. Et quidem tam craſſum errorem de Gotheſcalco credere Eccleſia Lugdunenſis non potuit; unde *lib. de trib. epiſt. ad primam* dixit hoc genus erroris *nec apud hæreticos, nec apud quemquam catholicorum ſe cognoviſſe, vel audiviſſe; ita ut etiam de iſto*, nempe Gotheſcalco, *nobis incredibile videatur.*

Iunocentem fuiſſe Gotheſcalcum etiam ſuadent ipſius propugnatores ſanctitate doctrinave fulgentes. Pro ipſo acerrimè pugnavit S. Remigius cum ſua eccleſia Lugduneoſi, ut conſtat ex §. 7. & 10. ſuperioris diſſertationis, & Gotheſcalci propoſitiooes S. Scripturæ conſormes, & Auguſtino magiſtro traditas dixit; aſſeruitque non miſerabilem Gotheſcalcum, ſed eccleſiaſticam veritatem fuiſſe damnatam. Dicit Natalis S. Remigium ex errore facti Gotheſcalcum propugnandum ſuſcepiſſe, quia ſcilicet putavit prædeſtinationem ad culpam Gotheſcalcum non docuiſſe. At ſupra obſervatum eſt in hoc S. Remigium non erraſſe, ſed Gotheſcalcum ſolam prædeſtinationem ad pœnam ex Auguſtino aſſeruiſſe. Sed neque credendum S. Remigium in eo deceptum, quòd crediderit a Gotheſcalco tantùm negatam voluntatem efficacem ſalutis omnium hominum; nam facillimè ſcire potuerat quæ foiſſet mens illius, qui ab Auguſtini ſenſo diſcedere nolebat. Sed & addendum quòd ſi errore facti lapſus fuiſſet S. Remigius, Hincmarus aliique Gotheſcalco infenſiſſimi, non deſiiſſent hujuſmodi lapſum detegere. Certè verba Remigii non erant ſilentio prætereunda, vel contemnenda, ſi ex errore Gotheſcalcum defendere aſſumpſiſſet: *Videtur nobis*, ait de Verit. Script. *ſine dubio, quòd illa quæ de divina prædeſtinatione dixit, juxta regulam catholicæ fidei vera ſint, & a veridicis Patribus manifeſtiſſimè confirmata, nec ab ullo penitus noſtrûm, qui catholicus haberi vult, reſpuenda ſive damnanda. Et ideo in hac re dolemus non hunc miſerabilem* Gotheſcalcom, *ſed eccleſiaſticam veritatem eſſe damnatam.*

Inter Gotheſcalci defenſores meritò adnumeratur etiam S. Prudentius epiſcopus Trecenſis, de quo Natalis §. 6. & 9. Nullus negare poteſt quæſtiones a Gotheſcalco motas examinaſſe eaſque nil adverſum catholicæ fidei continere explicaſſe; cumque nunquam Gotheſcalcum tamquam a veritate aberraotem reprehendat, clariſſimè demonſtravit perperam damnatum crediſiſſe. Quòd ſi verum eſt primò S. Prudentium in Cariſiaco Palatio quatuor Capitulis contra Gotheſcalcum editis ſubſcripſiſſe, quod tamen verum foiſſe nonnulli negant, ac deinde alia quatuor capitula eiſdem oppoſita promulgaſſe, ipſius ſanctitas & doctrina cogunt nos dicere, ita ab ipſo factum eſſe, quia poſtea illi meliùs innotuerit veritas eorum quæ ſub lite verſabantur; ac proinde de Gotheſcalci propoſitionibus meliùs indicaſſe: Undè non audiendus Auctor Annalium Bertinianorum, qui non minus falsò, quàm impiè ad an. 861. illum ſugillat.

Excitatas a Gotheſcalco controverſias non modica eruditione ac doctrina agitarunt etiam Lupus Abbas Ferrarienſis, alterque Lupus, qui & Servatus dictus eſt, ut apud Natalem §. 6. Cùm verò a veritate fidei catholicæ non abeſſe demonſtrent, & nec verbum quidem in eorum Opoſculis Gotheſcalcum arguens legatur, ipſius propoſitiones propugnando Auctorem etiam illarum tueri intendiſſe demonſtrarunt.

Aliis Gotheſcalci Defenſoribus addendus Ratramus monachus Corbejenſis, qui ſtatim ac Hincmarus edidit Opuſculum ſuom contra Gotheſcalcum ad Recluſos, in illum ſurrexit epiſtolâ ad Amicum, ac deinde agitatas tunc controverſias explicare aſſumpſit in duobus libris de Prædeſtinatione. Natalis ubique inculcat hos omnes ab erroribus Gotheſcalci receſſiſſe, quia prædeſtinationem ad malum, ac neceſſitatem inſerentem execrabantur. Verùm hoc eſt ſub lite, an Gotheſcalcus hos errores propugnaverit; nam & ipſi Eccleſiæ Lugduneoſi, adhuc Gotheſcalco ſuperſtite, incertum erat, an eos docuerit, immo docuiſſe non credidit: unde ipſi patrocinata eſt, ipſo Natale faiente §. 7. Sed & ſupra audivimus Hincmarum aſſerentem Gotheſcalcum, ejoſque aſſeclas prædeſtinationem non ad peccatum, ſed ad interitum docuiſſe: quod & habetur ex ea Gotheſcalci confeſſione, quam refert Natalis §. 5. ubi ſolùm profitetur prædeſtinationem *in mortem ſempiternam.*

Sed, & meo videri, Gotheſcalcom a ſana doctrina non exulaſſe videntur oſtendere Synodi tunc temporis celebratæ. Verum quidem eſt in Moguntina Synodo ſtatim Gotheſcalcum fuiſſe damnatum; at cùm, ut animadvertit Natalis §. 2. Eccleſia Lugdunenſis, ſeu Remigius lib. de tribus epiſtolis reprehendat Rabanum ejuſdem Synodi præſidem, quia in ſuo Opuſculo de Prædeſtinatione, qood ſcripſit adversùs Gotheſcalcum, extra quæſtionem divagaverit, ac impugnaverit errores quos non diſſeminaſſet Gotheſcalcus, verendum eſt & in Synodo, in qua omnia ad libitum tractabat, erraſſe, Monachumque inſontem exilio multaſſe. Et quidem in ea Synodo non omiſit Gotheſcalcus apologetico ſe defendere, & ſenteotiam ſuam ita explicare, ut nooniſi Auguſti-

ni

ni doctrinam profiteretur. Ipſius verba ſuperiùs dedi. Reſpondet quidem P. Natalis Remigium non ita perſpectam habuiſſe mentem Gutheſcalci, ſicut Rabanus, & Hincmarus. At potiùs oppoſitum ego judicarem; eum etenim Rabanus initio motæ controverſiæ ſcripſerit ac Gotheſcalcum damnaverit, faciliùs eſt credere non ſatis illi innotuiſſe mentem Gotheſcalci ſicut Remigio, qui ſuum edidit librum, poſtquam jamdiu de quæſtionibus a Gotheſcalco excitatis actum fuerat. Legantor quæ ipſe Hincmarus §. 5. ſuperioris diſſertationis refert de genuina prædeſtinatione in Conventu Moguntino aſſerta a Gotheſcalco, & ſolùm de Prædeſtinatione non ad culpam, ſed ad mortem ſempiternam loquutum apparebit. Quæcumque etiam alia ibi Hincmarus tamquam Gotheſcalci errores traducit, catholicam patiuntur ioterpretationem, ut conſtat ex ſupra dictis.

Non ſolùm autem Rabanus Gotheſcalcum damnavit, ſed & cuſtodiendum tradidit Hincmaro Rhemenſi, qui quoſdam Epiſcopos in Cariſiaco Palatio coëgit, ubi & iterum Gotheſcalcus damnatus eſt. Verùm ibi acta quàm maximè ſuſpecta ſunt ob Hincmari indolem, a cujus nutu omnia pendebant. Animadvertit Sirmondus *diſſert. de duob. Dionyſ. c.* 4. Hincmaro *falli, & fallere proclive fuiſſe*, ac propterea Præſes Mauguious apud Natalem §. 5. non veretur dicere quoſdam libellos fraudulentiâ Hincmari Gotheſcalco adſcriptos fuiſſe. Neque ab his patrandis prorſus alienus Hincmarus fuiſſe videtur; unde Nicolaus Pontifex ſcribendo ad Epiſcopos Synodi Sueſſionenſis, conqueritur apoſtolicas literas corrupiſſe, *quædam addens, plura ſubtrahens, vel commutans*. Sed non ſolùm fallaciæ, & doloſitatis, ſed & crudelitatis tyrannidiſque non ſemel ipſum reprehendit Pontifex Nicolaus, ut conſtat non ſolùm ex epiſtolis ad ipſum datis, ſed etiam ex præfatis literis ad Epiſcopos Synodi Sueſſionenſis: unde ipſe Hincmarus ſcribendo ad eumdem Nicolaum *ep.* 26. ita habet: *Modò cum tumore, quem quantùm potui ab ineunte ætate vitavi, doloſitate, atque crudelitate apud ſanctam, & prudentiſſimam ſimplicitatem veſtram videor denotari*. Verùm quàm falsò Hincmarus a crudelitate, doloſitate, & temerario faſtu ſe abeſſe dixerit, ea etiam demonſtrant, quæ de ipſo refert Natalis agendo de cauſa Rothaldi, Vvulfadi, & Hincmari Laudunenſis. Id totum confirmatur, quia teſte Flodoardo *lib.* 3. *hiſt. Remenſ.* Rothaldus epiſcopus Sueſſionenſis noluit Cariſiaco Conventui adeſſe, quamvis ipſe eſſet legitimus Gotheſcalci judex, quia prævidebat in eo Gotheſcalcum, & veritatem opprimendam. In hoc Conventu *irreligioſitatis, & crudelitatis* exemplum ab Hincmaro exibitum collacrymatur S. Remigius, ſeu Eccleſia Lugdunenſis, nam narrat ibi adeo flagris & cædibus trucidatum Gotheſcalcum, ut coactus fuerit pene moriens libellum in ſui defenſionem conſcriptum in flammam projicere. Videtur Natali §. 4. Eccleſia Lugdunenſis plus æquo Gotheſcalco faviſſe; verùm ideo favit quia erraſſe non agnovit. Addit coactum fuiſſe libellum igni tradere, quia Scripturarum & PP. ſententias in gravum ſenſum detorſerat. At id gratis affirmatum dicerem; neque etenim ſcimus aliquem illum libellum legiſſe. Sed quod magis mirandum eſt, quamvis Hincmarus tanta Gotheſcalco opponeret, quibus hæreticus habendus eſſet, ac damnationem Moguntiæ pronuntiatam ingeminari curaverit io Conventu Cariſiaco, adhuc nihilominus ut hæreticum habere non audebat. Id palam fecit, quia poſt præfata conſuluit S. Prudentium, ut apud Natalem §. 5. an in Cæna Domini, vel in Paſcha deberet eum admittere ad audiendum ſacrum Officium, vel accipiendam Communionem. Sanè oriri non poterat dubitatio, an homo hæreſeos damnatus a Divinis Officiis, & a ſacra Communione eſſet excludendus.

Præfatus Cariſiacus Conventus habitus fuit an. 848. at ut iterum errores, quorum tunc ſator dicebatur Gotheſcalcus, damnarentur, habitus eſt alter conventus quorumdam epiſcoporum, & Abbatum in eodem loco an. 853. Carolo Calvo jubente, apud quem maximæ Hincmarus erat auctoritatis. Hìc autem edita ſunt quatuor illa capitula, quæ recenſet Natalis §. VIII. quibuſque credebaotur peremptoriè dilueodæ ex controverſiæ, quæ Galliam jactabant. Verùm primò opponitur ibi præcipitanter quæſtiones definitas fuiſſe, & capitula ab Hincmaro compilata. Hujus rei teſtem afferunt ipſum Hincmarum, qui defeciſſe libros fatetur, ex quibus definieoda capitula erueret. Agendo igitur de capitulis Cariſiacis. *lib. de prædeſt. c.* 28. *ait. Cuicumque placet benigno animo conferat capitulum Sanctæ Arauſicanæ Synodi cum capitulo a nobis ad ſenſum excerpto, quia librum præ manibus tunc non habuimus, quando hoc capitulum de ſenſibus Orthodoxorum dictare coacti ſumus.* Et *cap.* 34. *De hujus ſancti viri*, ſcilicet Proſperi, *verbis, ut ſimpliciter, & veraciter omnibus legentibus fateamur, inſtantiâ devotionis domini & chriſtianiſſimi Caroli principis coacti, qui librum illius præ manibus non habuimus, quantùm ad memoriam nobis venit, & brevitas temporis et ſimultaura compulſio permiſit, hoc capitulum humilitas noſtra intelligentia delibavit.*

Deinde Cariſiacis Capitulis opponunt Concilium Valentioum celebratum an. 855. in quo conveoere epiſcopi Provinciarum Lugdunenſis, Viennenſis, & Arelatenſis. Ibi eadem capitula ut *inutilia, noxia, & erronea, ac veritati contraria proſcripta ſunt:* atque Scotus Erigena, qui mandante Hincmaro adversùm Gotheſcalcum ſcripſerat, damnatus, reprobatuſque, ut videre eſt apud Natalem §. II. referentem canonem quartum ejuſdem Concilii.

Putat P. Natalis ibidem cenſuram in capitula Cariſiaca aſſutam fuiſſe canoni IV. Synodi Valentinæ ab Ebbone Gratianopolitano, quia in eis condendis præcipuam navaverit operam; & ita voluerit de Hincmaro ulciſci, cùm adversùs illum privatas gereret ſimultates. Suam conjecturam ex eo confirmat quia in Concilio Lingonenſi an. 859. celebrato Valentini Canones fuerunt firmati, ac poſt quindecim dies in Tullenſi apud Saponarias, adſtantibus Epiſcopis duodecim provinciarum; & quamvis quartus Valentinus Canon fuerit probatus, expuncta ab eo fuit Cariſiacorum Capitulorum cenſura. Hæc tamen mihi nullatenus probantur, inveroſimile enim prorſus eſt Ebbonem antæ fuiſſe temeritatis, ut auſus fuerit abſque Synodi conſenſu propria auctoritate Cariſiaca Capitula eâ cenſurâ ootare. Sanè oportuiſſet ſibi blandiri numquam acta illius Synodi PP. inſpecturos, ne dolum detegerent; quod impoſſibile eſt ipſius menti occurrere potuiſſe. Deinde, ſi Ebbo ex proprio tantùm ſenſu io Cariſiaca Capitula cenſuram adornaſſet, in ſequentibus Synodis in quibus relecti probatique fuere canones Valentini, S. Remigius non omiſiſſet tantam impudentiam Ebboni exprobare; non ſolùm enim in Valentina, ſed in Lingonenſi, & Tullenſi præfuit. Melius autem conjicitor, ſi dicatur eorumdem capitulorum cenſuram omiſſam in Synodo Lingonenſi & in Tullenſi apud Saponarias, quia Hincmarus, eique adhærentes non ceſſabant Cariſiaca Capitula tueri; ac proinde, ipſo Hincmaro referente, quidam Antiſtites, ut illi gratarentur ſtatuerant in Synodo canones Valentinos *blando ſibilo tharaxare*. Credere ptoinde eſt S. Remigium

ut

Digitized by Google

ut paci pro viribus ſtuderet, curaſſe capitulorum cenſuram, quæ in omnibus Valentinæ Synodi exemplaribus legitur, omitti, & ut novo examine omnia ſtabilita diſcuterentur, ut ex can. 10. Synodi Tullenſis; & ita redintegraretur pax a Sanctiſſimo Antiſtite ſummis votis exoptata. Ut ut res ſit, certum eſt Valentinos canones editos ad Carlſiaca capitula proſternenda; ac propterea, ſi his capitulis Gotheſcalci damnatio fuit conclamata, neceſſe eſt dicere canonibus Valentinis Gotheſcalci doctrinam innoxiam definitam fuiſſe. Quòd ſi videtur Natali hujuſmodi Synodos poſſe ad concordiam revocari, quia e. g. dum in Capitulis Cariſiacis propugnatum eſt velle Deum omnes homines ſalvos fieri, & Chriſti ſanguinem fuſum eſſe pro omnibus, ſermo erat de voluntate Dei antecedente, & de ſufficientia pretii pro omnium ſalute, ſeu de gratia ſufficienti ſaltem remota omnibus collata; dum verò in Synodo Valentina Cariſiaca Capitula viſa ſunt refutari, loquuti ſunt PP. de voluntate conſequenti, & de gratia efficaci non omnibus collata, nil prohibet dicere juxta ſenſum PP. Valentinorum etiam loquutum fuiſſe Gotheſcalcum: atque ita re vera iidem PP. ejus doctrinam intellexerunt. Et quamvis putet Natalis errore facti fuiſſe deceptos, mihi ſemper veroſimilius eſt in diſputationum exordio minùs intellectam Gotheſcalci doctrinam, quàm poſtea, quando diuturnis habitis concertationibus Antiſtites ſanctitate ac doctrinâ fulgentes eidem doctrinæ tuendæ ſtuduerunt.

Interim Canones Valentini pro tuenda doctrina Gotheſcalci editi, confirmati fuere a Nicolao I. ut S. Prudentius teſtatur apud Hincmarum *ep.* 24. & tradit Auctor Annalium Bertinianorum Hincmaro addictiſſimus ad an. 859. ex quo novum conſurgit argumentum, ne credamus Gotheſcalcum errorum ſatorem.

Quantumvis nihilominus innoxia fuerit Gotheſcalci doctrina, in eo reprehendendum agnovit etiam Eccleſia Lugdunenſis, quia importunas excitaverit controverſias, eaſque nimiâ audaciâ, ac temeritate defendendas ſuſceperit: Quapropter ita ait apud Natalem §. 7. *Etſi illius miſerabilis monachi improbatur levitas, improbatur temeritas, culpatur importuna loquacitas, non ideo divina neganda eſt veritas.* Nimis etiam inhærens quibuſdam S. Auguſtini interpretationibus, fortaſſe interpretationes ab eiſdem diverſas non admittendas tuebatur; quod nequaquam faciendum dicit Eccleſia Lugdunenſis apud P. Natalem; unde allatis quatuor PP. interpretationibus illius Apoſtoli textus de Deo dicentis: *Vult omnes homines ſalvos fieri;* concludit de his nil contentioſè ventilandum, nil temerè defendendum &c. De Gotheſcalco inter alia hæc habet Mabillonius in Præfat. ad tom. 6. ſæcul. Benedictin. c. 2. *Certè Gotheſcalcus paulò inſtantior & audacior fuiſſe videtur, atque inutilium quæſtionum ſectator, ut patet ex Lupi Abbatis epiſt. 30. ubi ejus nimiam impetiginem reprehendit — Hæc ſatis dicta de Gotheſcalco, qui ſi animum tantiſper continuiſſet, meliùs famæ, meliùs ſaluti ſuæ conſuluiſſet.*

DISSERTATIO VI.

De Cauſa Rothadi Sueſſionenſis Epiſcopi cum Hincmaro Remenſi Archiepiſcopo.

ROthadus ad Eccleſiæ Sueſſionenſis regimen aſſumptus eſt anno Chriſti octingenteſimo viceſimo-ſecundo, aut viceſimo-tertio. A *Ludovico Pio* Imperatore mandatum accepit cum *Encharado*, Pariſiorum Epiſcopo, anno 834. aut 835. ut *Ebbonem* Remenſem Archiepiſcopum, Metropolitanum ſuum fugientem revocaret, & in Monaſterio *S. Bonifacii*, ipſi, ejuſque Clericis, neceſſaria miniſtrari, ac Synodum expectare præciperet; ut refert *Flodoardus*, Hiſtoriæ Remenſis Lib. II. Cap. XX. Interfuit Concilio apud *Theodonis Villam*, in quo idem *Ebbo* ob conſpirationem in Imperatorem depoſitus eſt anno 835. necnon Synodis Bellovacenſi anno 845. Pariſienſi anno 846. Cariſiaco anno 848. Turonenſi IV. anno 840. Sueſſionenſi II. anno 853. Vermerienſi II. eodem anno, Tullenſi apud Saponarias anno 859. Tuſciacenſi anno 860. *Hincmari* Archiepiſcopi Remenſis odium incurrit, qui per octo circiter annos occaſionem quæſivit quâ eum ab Epiſcopatu dejiceret, ut colligitur ex *Nicolao I.* in Decreto abſolutionis ipſius ac reſtitutionis, ad omnes Eccleſiæ Romanæ Epiſcopos miſſo. *Notum ſit*, inquit, *Dilectioni veſtræ, quòd quidam Gallorum Epiſcopi, zeli & invidiæ diaboli facibus accenſi, huic Fratri noſtro Rothado venerabili viro inſidiantes, & per octo circiter annos, quemadmodum illum proprio privarent Epiſcopatu, judicio meditati ſunt.* Hanc porro captavit occaſionem *Hincmarus*:

Rothadus Hincmaro invíſus.

Presbyterum quemdam ſuæ Diœceſeos in ſtupro deprehenſum, & abſciſſum, *Rothadus* canonicè depoſuerat. Hic ad Metropolitanum confugit, quem Epiſcopo ſuo ſubinfenſum noverat. *Hincmarus* infamem Presbyterum excepit, ac Sacerdotio fungi præcepit poſt triennium, injuſtè depoſitum cauſatus, licet 33. Epiſcoporum Judicio ejus exauctoratio decreta fuiſſet. Quin etiam Presbyterum alterum, quem *Rothadus* depoſito ſubſtituerat, per vim ad ſe adduci juſſit *Hincmarus*, eumque Communione privatum, in carcerem detrudi mandavit: illum verò qui ob ſtuprum depoſitus fuerat, Eccleſiæ, cui fuerat antea præpoſitus, reſtituit. Tam irregulari judicio, immo tyrannidi manifeſtæ *Rothadus* refragatus eſt. Hinc bilis acceoſa *Hincmaro* imperioſo Præſuli, qui Confratrem & Coëpiſcopum ſibi ut unum ex propriis Clericis ad nutum famulari volebat. Quam ob rem anno 861. congregata Synodo in ſuburbio Sueſſionenſi, ipſum ut contumaciæ reum, & Metropolitano ſuo ſecundùm Regulas Eccleſiaſticas parere detrectantem, Epiſcopali Communione privavit, donec obediret. Id Annalium Bertinianorum cœvus Auctor ad annum octingenteſimum ſexageſimum primum commemorat. Damnationem illam *Rothadi* in Synodo Sylvanectenſi factam falsò ſcribunt *Baronius* ad annum 863. & *Sirmondus* Tomo III. Conciliorum Galliæ, decepti inſcriptione Epiſtolæ *Nicolai I.* ad Epiſcopos Synodi Silvanectenſis, pro qua reſtituendum, *Sueſſionenſis*, ex Annalibus mox laudatis compertum eſt.

Occaſio ab Hincmaro captata negotii Rothado faceſſendi.

Rothadus in Synodo Sueſſionenſi Communione privatus.

Baronius emendatur.

Anno octingenteſimo ſexageſimo ſecundo circa menſem Junium, *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus Synodum quatuor Provinciarum unàque Placitum Regium *Piſtas* * convocavit, cujus in Capitularibus ejuſdem Regis, Tit. 29. vel 34. in

Sinodus Piſtenſis.

Appellatio

edi-

Rothadi ad Sedem Apoſtolicam.

editione *Baluzii*, Tomo II. mentio eſt. Huic Synodo ſeſe præſentem exhibuit *Rothadus*, cùmque ab Hincmaro & ejus Partiariis a Synodi ingreſſu prohiberetur, propter excommunicationem a Synodo Sueſſionenſi in eum latam, Sedem Apoſtolicam appellavit. Appellationi legitimæ deferendum judicavit Synodus, ut Annales Bertiniani, tametſi *Rothado* iniquiores, teſtantur. Ægrè *Hincmarus* aſſenſum præbuit, tempuſque conſtituit ultra quod non retardaret iter. Id accuratè commemorat *Rothadus* in Libello Proclamationis, quem *Nicolao Primo* Pontifici Maximo obtulit. *Dum*, inquit, *ad Synodum, juſſu glorioſi Regis Caroli, pro utilitate Sanctæ Dei Eccleſiæ convocatam, Epiſcopi convenissemus, & ipſe quaſi omnium Dominus præſidens ac prævalens, Sententiam in me damnationis violenter ac præcipitanter jaculari acceleraret, hanc ego Apoſtolicam Sedem, atque Apoſtolicum Præſulem, univerſalis Eccleſiæ Summum Proviſorem, appellare maturavi. Cùmque mihi hoc denegare non præſumeret, Sancta Synodo decernente, ægrè tamen eundi præbebat aſſenſum, conſtituens dinumeratos dies, ultra quos omnino non retardarem iter.* Confeſtim itaque Auguſtam Sueſſionum reverſus *Rothadus*, ad iter ſe comparavit. Scripſit ad Regem, & ad ipſum *Hincmarum* ſuum Metropolitanum, Eccleſiam ſuam illis commendans, donec Romanus Pontifex cauſam judicaſſet. Presbyterum impudicum, & depoſitum, cujus occaſione ab *Hincmaro* vexabatur, vocavit quoque ad Summi Pontificis audientiam. Quædam præterea Capitula tranſmiſit ad Epiſcopum ſibi amicum, cum aliis Epiſcopis, qui ejus damnationi non conſenſerant, communicanda: quibus eos precabatur, ut ſicut fraternitatis amatores, & ſectatores Caritatis Confratris ſui iniquè oppreſſi innocentiam tuerentur. Piſtis jam receſſerat amicus *Rothadi* Epiſcopus. Ibi cum Rege & nonnullis Epiſcopis ac Proceribus *Hincmarus* manſerat. Is ubi ſubodoratus eſt adeſſe hominem qui *Rothadi* literas deferret, Regi perſuaſit ut Synodum ſtatim colligeret ex iis, qui ſupererant, Præſulibus. In Conventum vocatus Preſbyter, lator literarum *Rothadi*, juſſus eſt illas tradere *Hincmaro*. Ille nec ſe ad Synodum miſſum, neque a *Rothado* Epiſcopo, cujus non erat Clericus, literas accepiſſe reſpondit *Hincmaro* reddendas. Cùmque credita ſibi a *Rothado* Capitula prodere renueret, illa tamen jubente Rege, coactus reddidit. Mox *Hincmarus* a Rege obtinuit, ut *Traſulfum* Abbatem ad *Rothadum* mitteret. *Traſulfus* ſtatim atque Sueſſionem pervenit, Regis mandato, & *Hincmari* Metropolitani auctoritate prohibuit in atrio Eccleſiæ, ne *Rothadus* egrederetur e Civitate, & ne Romam ire volentem ullus comitaretur. Ad inſperatam obſtupuit mutationem *Rothadus*; & quem appellaverat, Pontificem Romanum adire ſe velle conteſtatus eſt. Finxerat paucos ante dies *Hincmarus*, *Rothadum* ab appellatione ſua reſiliiſſe, & miſſis Codicillis, poſtulaſſe ut cauſa ſua coram electis Judicibus diſceptaretur. Mendacium fama jam vulgaverat. Vulgabantur & calumniæ, de ſacris vaſis cauponi a *Rothado* oppigneratis & Eccleſiæ facultatibus pro libito ab ipſo donatis, abſque Metropolitani, Coëpiſcoporum, Oeconomi, Presbyterorum, & Diaconorum Eccleſiæ Sueſſionenſis conſenſu. Crimen iſtud impingere *Rothado* non erubuit *Hincmarus* Epiſtolâ 17. ad *Nicolaum* Papam, deſcriptâ a Flodoardo in Hiſtoria Eccleſiæ Remenſis, Lib. 3. Cap. 23. Sed nuſquam in publico Judicio facinoris illius accuſatus eſt *Rothadus*, neque Agentes *Hincmari* id ipſi exprobrare auſi ſunt coram Summo Pontifice; ut teſtatur ipſe *Nicolaus I.* in Epiſtolâ ad Epiſcopos Synodi Sueſſionenſis; *Frater*, inquit, *& Coëpiſcopus noſter Odo nihil accuſationis publicæ voluit a nobis interrogatus ei objicere.*

Synodus altera Sueſſionenſis contra Rothadum, a Baronio & Sirmondo prætermiſſa.

Interim Synodus altera ab *Hincmaro* congregata eſt in Suburbium Sueſſionenſe, anno ipſo 862. vel 863. ad quam invitatus eſt ab Epiſcopis Rex Chriſtianiſſimus *Carolus Calvus*. *Hincmarus* tres Epiſcopos miſit ad *Rothadum*, qui eum ad Synodum juridicè vocarent. Quibus ille reſpondit, integrum ſibi non eſſe Judicium ſubire Synodi, pendente appellatione ad Romanam Sedem. Ad illam *Summam Auctoritatem*, inquit, *ſine intermiſſione appello, cui nullus poteſt contradicere, quia a Domino Jeſu Chriſto per B. Petrum Apoſtolum tantum meruit Principatum. Judicium ergo illius, ad quam proclamavi, expeto, nec alibi niſi Romæ judicari conſentio, quia præpoſterus ordo eſt inferiorem ſuperiori anteferri.* Secundò & tertiò citatus *Rothadus*, idem reſpondit. Tum *Hincmari* Partiarii, datâ ipſi fide, perſuaſere ut ad locum Synodo proximum Regi occurreret, cum ejus Majeſtate collocuturus. Quod etiam innuerunt Sueſſionenſes Clerici. Progreſſus itaque eſt Sacerdotalibus veſtimentis indutus, Evangelium & Crucem circa pectus gerens ad præſidium. Rex benignè illi occurrit, ipſumque audivit ſupplicantem, ut antea conceſſam Romam eundi facultatem non tolleret, Sanctamque Apoſtolicam Sedem in ſuis Privilegiis honoraret. Reſpondit Princeps, id negotii ſpectare Synodum, & Archiepiſcopum Remenſem *Rothadi* Metropolitanum: ſe verò Epiſcoporum Decreta mandaturum executioni.

Rothadus depoſitus.

Rege ad Synodum regreſſo, tres Epiſcopi rurſus *Rothadum* convenere, ipſum quà minis, quà blanditiis urgentes, ut Synodo ſe ſiſteret. Quem ubi in appellatione ſua conſtantem compererunt, in cella recludi juſſere, donec Synodi judicium excepiſſet. In hac Synodo, quam *Baronius* & *Sirmondus* prætermiſere, *Hincmarus Rothadum* velut contumacem depoſuit, ut ipſe Rothadus narrat in Libello Proclamationis. *Meus*, inquit, *Archiepiſcopus voluntatis ſuæ propoſitum, quantùm poterat, curavit: factuſque eſt gratis meus ipſe accuſator, ipſe teſtis, ipſeque Judex: & ſicut me abſentem, prout valuit, culpabat; ſic & temerè judicare nec timuit, nec retractavit, ſed inter alia quæ mihi mendaciter objiciebat, hoc unum ſpecialiter ingeſſit, quòd Presbyterum, cujus ſupra feci mentionem, injuſtè depoſuiſſem ... Denique ſæpe ſatus Archiepiſcopus meus in eodem Concilio tamquam Imperator triumphans, & tamquam Summus Eccleſiæ Pontifex decernens, ſubjugatâ ſuo Potentatui, & oppreſſa fratrum humilitate, jam mihi ìntrepidè, & ut reor, impiè Judicium depoſitionis emiſit.* Denuntiata fuit *Rothado* a tribus Epiſcopis exauctorationis Sententia, moxque in carcerem conjectus eſt, multiſque affectus injuriis & incommodis. Spes ipſi facta eſt Abbatiæ ab *Hincmaro*, ſi ab appellatione deſiſteret. Ordinatus denique Epiſcopus in ejus locum eſt. Hæc omnia diſcimus ex Libello Proclamationis *Rothadi* ad *Nicolaum I.*

Rothadi appellatio ad Nicolaum I. Pontif. Max. delata.

Citò ad Magnum illum Pontificem delatæ ſunt *Rothadi* querelæ contra *Hincmarum*, & appellatio a Sententia illius ac Synodi Sueſſionenſis. Reſcripſit quam primum ad *Hincmarum Nicolaus I.* eique violationem Paternorum Canonum & Privilegiorum Apoſtolicæ Sedis, quæ intemerata a totâ Criſti ſervantur Eccleſia, improperavit. Juſſit ut intra dies triginta *Rothadum* Sedi ſuæ reſtitueret, aut Romam cum eo ad cauſam dicendam veniret, Legatumve mitteret pro ſe reſponſurum, ſub pœna ſuſpenſionis a ſacro Miniſterio; quam & cæteris Epiſcopis qui *Rothadi* exauctorationem cum *Hincmaro* decrevere, comminatus eſt. *Hoc autem*, inquit, *expreſſè decernimus, ut poſt xxx. dies, poſtquam hæc noſtra Epiſtola ad vos delata fuerit, aut præfatum virum Rothadum omni-*

Epiſt. 29. Nicolai I. vel 19.

Tomo III. Concil. Galliæ.

no reſtitaatis priſtina Dignitati; aut ſi juſtè vos iu eam egiſſe putatis, Romam eum eodem vos, vel veſter Legatus veſtram vicem in omnibus ferens, ut utriuſque parter cauſam od liquidum ſciamus, adveniat. Quod ſi præfixos XXX. *dies qua in hac Apoſtolica Auctoritate plenâ continentur Epiſtolâ, minimè obedire ac perficere ſtudueritis, decernimus ac promulgamus, ut Miſſarum ſolemnia celebrandi tamdiu non habeatis licentiam, quamdiu quæ definivimus perducta ad conſummationem non fuerint. Quâ Sententiâ non ſolùm vos, ſed & omnes Epiſcopos obligare decernimus; qui vobis in depoſitione præfati viri Rothadi conſenſiſſe noſcuntur.*

Nicolaus I. jubet Hincmaro ut Rothadum reſtituat, aut Romam veniat cauſam dicturus.

Scripſit pariter magnus Pontifex ad *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum, * ipſum urgens ut *Rothadum* priſtino honori ac dignitati reſtitui curaret; & ad Apoſtolicam Sedem, quam appellaverat, ſecurum aditum permitteret. Indicavit etiam iiſdem Litteris quid ea de re ſcripſiſſet ad *Hincmarum*.

** Epiſt. 30. aut 10. Tom. 3. Concil. Galliæ.*

Hincmari contumacia.

Hincmarus ne legere quidem dignatus eſt Pontificis Maximi Litteras: mandatiſque illius inſuperhabitis, *Dioſcori* ſuperbiam atque contumaciam imitatus eſt, ut ipſi exprobrat idem Pontifex Epiſtolâ 41. ſive 46. Tom. III. Conciliorum Galliæ. Anno verò ſequenti, ſcilicet octingenteſimo ſexageſimo-tertio, *Odonem* Bellovacenſem Epiſcopum Romam miſit, tam Regio, quàm ſuo & Synodi Sueſſionenſis Epiſcoporum nomine Legatum, qui eiuſdem Synodi, ac depoſitionis *Rothadi*, quaſi a Judicibus electis in ea factæ, confirmationem a Sede Apoſtolica rogaret. Sed *Nicolaus I.* perſpectis *Hincmari* fraudibus ac tyrannide, Acta dictæ Synodi reſcidit, quòd Sardicenſes Canones de appellationibus Epiſcoporum dejectorum violaſſet: juſſit etiam omnibus Epiſcopis qui ad eam Synodum convenerant, ut *Rothadum* ab exilio revocari curarent, & Sedem Apoſtolicam adire permitterent cum eorum Legatis, ut Judicium retractaretur. Niſi verò parerent, ſuſpenſionem a Miſſarum celebratione ipſis minatus eſt. Eâ in Epiſtolâ, quæ malè inſcribitur apud Baronium, & Sirmondum, *Ad Epiſcopos Synodi Silvanectenſis* præclarè ſcribit Nicolaus I. *Sedis Apoſtolicæ Privilegia eſſe remedia, tegmina, munimina totius Eccleſiæ Catholicæ contra omnes impetus pravitatum.*

Nicolaus I. Acta Synodi Sueſſionenſis reſcindit.

Epiſt. XXI. Tom. III. Concil. Gal.

Nicolai I. litteræ ad Hincmarum pro cauſa Rothadi.

Scripſit unà ad *Hincmarum* Magnus Pontifex, per *Odonem* Bellovacenſem, ut Sedis Apoſtolicæ mandatis obtemperaret, ac *Rothadum* Romam dirigeret. Secundam hanc ſe recepiſſe Juſſionem meminiſſet, caveretque ne ſi tertiò ad ipſum pro eadem cauſa reſcribere Romanus Epiſcopus cogeretur, diffinitivam ac peremptoriam in eum Sententiam proferret, ut in ſacrorum Canonum contemptorem. Quia verò *Hincmarus* Eccleſiæ ſuæ Privilegia a Sede Apoſtolica confirmari rogaverat, oſtendit *Nicolaus I.* illa ſubſiſtere non poſſe, niſi Sedis Apoſtolicæ Privilegia ſerventur. *Privilegia* inquit, *ab Apoſtolica Sede veſtræ Eccleſiæ confirmanda depoſcitis, qui tamen noſtra Privilegia, quantùm in vobis eſt, infirmare ſtagitis. Portum ſalutiferum Sanctam Romanam Eccleſiam appellatis, qui tamen in eo ne aliqui ſalventur, quantùm poteſtis, ſatagere procuratis. Quomodo, rogo, Privilegia tua ſtare poterunt, ſi ita Privilegia illa caſſentur, per quæ tua Privilegia initium ſumpſiſſe noſcuntur?*

Epiſt. 28. ſive 22. Tom. III. Concil. Galliæ.

Scripſit pariter ad *Carolum* Regem Summus Pontifex, ipſique ſignificavit quæ ad *Hincmarum* & alios Epiſcopos ſcripſerat, illiuſque Majeſtatem hortatus eſt, ut *Rothadum* ſuo adjutum ſolatio Romam dirigeret, Sediſque Apoſtolicæ Privilegia in ſuo Regno ſervaret. *Nam quomodo putatis*, inquit, *ſi opportunitas exegerit, ut veſtro Regno, veſtris niſibus, veſtri Regni Eccleſiis aliquod præſtemus ſolatium, aut contra adverſarios protectionis clypeum conferamus; ſi quantùm in Regni veſtri partibus eſt, quoniam illa omnino ſcindi non poſſunt, ea vos aliquotenus minorari ſinatis, quibus aſi Patres veſtri, omne ſuarum Dignitatum incrementum, omnemque gloriam perceperunt? Privilegia namque Romanæ Eccleſiæ, totius ſunt Chriſti, ut ita dicamus, remedia Eccleſiæ Catholicæ. Privilegia, inquam, Petri arma ſunt contra omnes impetus pravitatum, & munimenta atque documenta Domini Sacerdotum, & omnium prorſus qui in ſublimitate conſiſtunt, immo cunctorum qui ab iiſdem Poteſtatibus diverſis afficiuntur incommodis.*

Epiſt. 30. ſive 23. Tom. III. Concil. Galliæ.

Privilegia Romanæ Eccleſiæ, ſunt remedia totius Eccleſiæ Catholicæ.

Eâdem Epiſtolâ ſignificavit Regi quæ de cauſa *Rothadi* ad *Hincmarum* & cæteros Epiſcopos ſcripſerat, & ſuſpenſionis ipſo facto incurrendæ pœnam ſe in ipſos decreviſſe, niſi mandatis Apoſtolicis parerent: &, ſi contumaces fuerint, ipſis graviores pœnas comminatur. *Porro*, inquit, *Dilectio veſtra noverit, miſiſſe nos ad Hincmarum Confratrem noſtrum, Remorum Epiſcopum, & ad cæteros Metropolitos atque Epiſcopos Regni veſtri, ut venerabilem virum Rothadum ab exilio revocareat, Romamque ad ipſius cauſam in noſtra præſentia examinandam dirigerent. Dignum quippe eſt, ut quorum Judicio in exilium eſt deportatus, eorum ſit communi ſtudio Beati Petri memoria, Sedique ipſius honorificè præſentatus. Ex illis autem præcipimus ut duo vel tres, aut certè quotquot voluerint, veniant, qui ita in cunctis reliquorum, qui occurrere non potuerint, præſentiam præferant, ut quicquid agendum eſt vel experiendum, dum fuerint refricata quæ geſta ſunt, ipſorum omnium vice prorſus agatur. Quòd ſi poſtpoſito noſtro Judicio, quæ Auctoritate Apoſtolica promulgavimus atque decrevimus, perperè contempſerint, Dei omnipotentis, & BB. Apoſtolorum Principum, quorum glorioſo agone Sancta hæc Romana Eccleſia, cui divina diſpenſatione præſumus, eſt Domino conſecrata, atque Sanctorum Canonum, quorum contemptores propriis ſcriptis eſſe ſe liquidò demonſtrarunt, necnon & noſtræ Mediocritatis auctoritate, a Miſſarum ſolemniis celebrandis ſint, quouſque Diffinitionibus noſtris obediant, prorſus extorres: ita ſanè, ſi poſt lectum paginæ ſibi a nobis miſſæ tenorem, infra 30. dierum ſpatium, quæ de Rothado viro venerabili agenda ſanximus, minimè conſummare ſtuduerint. Scientes profectò, quoniam ſi poſt hæc in Sanctarum Regularum & noſtro contemptu fuerint diutiùs converſati, ipſum quidem Rothadum a nobis, Apoſtolicæ Sedis more, a damnationis vinculis fore ſolvendum: atque convocato Epiſcoporum cœtu, foveam quam paravere, ſemet penitus incidere.*

Minæ Nicolai I. ad Hincmarum & Coëpiſcopos Literæ.

Scripſit etiam ad *Rothadum* ut Romam veniret, cùm primùm ei data fuiſſet licentia; quæ ſi negaretur, Sedem Apoſtolicam appellare non ceſſaret. Data hæc Epiſtola IV. Kalendas Majas, Indictione 11. eodem ſcilicet tempore quo reliquæ *Odoni* Bellovacenſi in Gallias redeunti traditæ ſunt.

Epiſt. 33. ſive 24. Tomo III. Concil. Galliæ.

Nihil interim omiſit Summus Pontifex, quò de rebus in cauſa *Rothadi* geſtis certior fieret. Unde *Rodoaldo* & *Joanni* Epiſcopis, quos eodem anno in Regnum *Lotharii* Legatos miſit, ut de *Theoberga* Reginæ repudio in Synodo Metis celebranda judicarent, in mandatis dedit ut per Sueſſionum Diœceſim iter haberent, & ſi quæ in *Rothadum* accuſationes ederentur, eas exciperent, & ad Sedem Apoſtolicam referrent. Sed loco querelarum in *Rothadum*, populorum undique confluentium ac Epiſcopum ſuum ſibi reſtitui rogantium, clamores audiere: ut conſtat ex Proclamatione *Rothadi* ad *Nicolaum* Papam.

Pontificis Literas ab *Odone* Bellovacenſi ſibi traditas adeo neglexit *Hincmarus*, ut eas per quatuor menſes retinens, cum nemine Epiſcoporum ad

Rothado conceſſa libertas Romam eundi.

ad quos pariter ſcriptæ orant, communicaret, ut teſtator *Nicolaus I.* Epiſtolâ 40. ad *Carolum* Regem, ſive 45. Tom. III. Conciliorum Galliæ, & in Epiſtolâ ſequenti ad ipſum *Hincmarum* datâ. Eodem tamen anno 863. ex Synodi Vermetienſis, octavo Kalendas Novembris habitæ, Decreto, *Rothadus* Monaſteriali carcere ſolutus eſt, ipſique conceſſa ſacultas Romam eundi, ut Annales Bertiniani referunt. Quamquam plena libertate ſtatim donatus non fuerit, Mooaſteriali carcere mutato dumtaxat in civilem, ot queritur *Nicolaus I.* Epiſtolâ 40. Soluto e carcere Monaſterii *Rothado*, *Hincmarus* ſemper moras nectens *Luidonem* Diaconum Romam miſit cum Regis Literis, ſuiſque ad Summom Pontificem, ut Sueſſionenſem Epiſcopum in libertatem aſſertum nuntiaret, ejuſque Beatitudinem deterreret a cauſa ejus diſcutienda, & judicanda. Tranſmontanum iter citò confecit *Luido*, rotulitque *Nicolai I.* Literas ad Regem, ad *Hermentrudem* Reginam, & ad *Hincmarum*, quibus *Rothadum* Romam mitti vehementiùs urgebat, votabatque ne ſuffectus in ejus locum Epiſcopus conſecraretur, donec ojus cauſa diſcuſſa & judicata ſuiſſet.

Epiſt. 35. 36. 37. & 38. Tom. III. Concil. Galliæ.

Tandem *Hincmari* pertiniaciam vicit *Nicolai* Pontificis maximi conſtantia. Sibi enim dilationes illas omnes & tergiverſationes fraudulentas maximum dedecus, utilitatem nullam parere ſerò animadvertens, conſenſit ut *Rothadus* ad Sedem Apoſtolicam, cujus Judicium a duobus annis appellabat, liber abiret. Miſſus eſt a *Carolo* Rege, cum Epiſtolis ad Summum Pontificem, *Robertus* Cœnomsoenſium Epiſcopus. Vicarios pariter ſuos miſere *Hincmarus*, & qui in damnatione *Rothadi* ſuſfragati fuerant Epiſcopi, cum Synodicis Litteris. Legatis cùm tranſitom negaſſet *Ludovicus* Imperator, clam *Nicolao* Papæ ſignificarunt, impoſſibilem ſibi eſſe Romanæ Urbis aditum. *Rothadus*, ſimulatâ infirmitate Veſontione ſubſtitit, illis in patriam redeuntibus; poſt eorum diſceſſum, faventibus Lotharii & Ludovici Germaniæ Regis fautoribus, Ludovicum Imperatorem adiit, a quo liberum tranſitum impetravit anno Chriſti 864. *Rothadus* itaque circa Julias Kalendas ſolus Romam pervenit. Cauſam ejus haud ſtatim diſcuſſit Summus Pontifex; ſed ſex menſes expectavit, donec *Hincmarus* & complices Epiſcopi, Vicarios, quoa vellent, *Rothadi* accuſatores, vel aliàs quovis modo in cauſa illios expoſtulatores delegarent.

Hincmarus Legatos mittit Romam contra Rothadum.

Miſit demum *Hincmarus* Vicarios ſuos cum prolixis litteris ad Romanum Pontificem, quas deſcripſit *Flodoardus* in Remenſis Eccleſiæ Hiſtoria Lib. 3. Capp. 52. 53. & 54. Vicarios autem illos ſe non mittere ut accuſatores ſcripſit, ſed ut Synodi, ſuique defenſores, qui ſcilicet Judicium quaſi ab electis Jodicibus prolatum toereotur. *Cum quo*, inquit, *mittimus Vicarios noſtros, non ut accuſatores ad confligendum, ſed ut a Rothado atque a vicinis noſtris, qui cauſam plenitee ac veraciter aut neſciunt, aut ſcire non volunt, accuſati, quòd non in contemptum Sedis Apoſtolicæ appellantem Rothadum, ſecundùm Sardicenſes Canones, Sedem Apoſtolicam, ſed juxta Carthaginenſes & Africanos Canones, ac Decreta B. Gregorii, regulaeiter iudicavimus veſtra Summa Auctoritati humiliter intimandum.*

Proclamationis libellum Summo Pontifici porrigit Rothadus.

Secuodùm hæc *Rothadus* Proclsmationis Libellum Summo Pontifici obtulit, quo damnationis ſuæ ſerie ingenuè expoſitâ, Sententiam a Sede Apoſtolica pro ſe proferri ſopplex rogavit. *Ecce*, inquit, *jam per dimidium annum ante januam Apoſtolica Pietatis pulſans aſſiſto, rationem de omnibus, qua mihi falsò & injuſtè ſunt objecta, reddere paratus; nullaſque eſt qui in præſenti aliquam adverſùm me vocem proferat accuſationis. Et quoniam ante veſtram Dignationem, neque me falſum exhibere, neque negotii mei cauſas exponere, vel preces meae, ut decuerat, ſcio perorare: ceſſat ut ipſi de me, ſecundùm ſapientiam cœlitus vobis donatam, miſericorditer quod cœpiſtis perficiatis, ne ſe jactitent temeratores, propter meam vilitatem, ſeu dignitatem, Apoſtolica Jura & Canonica prævaluiſſe infirmare Statuta.*

Sermo a Nicolao I. habitus de Rothadi cauſa.

Hoc accepto Libello, Pontifex Maximus de *Rothadi* cauſa Sermonem habuit ex ambone, in Pervigilio Dominicæ Nativitatis, in Baſilica Sanctæ Mariæ ad præſepe, in quo inter alia hæc dixit.
,, *Quatenus is* (videlicet Rothadus) qui ſemper
,, a finibus terræ, ut ita dicam, ad nos & priùs
,, abſens clamavit, & B. Petri Apoſtolorum Prin-
,, cipis memoriam inter ſævientium linguas obli-
,, vioni non tradidit; ſed de Monaſteriali diſtri-
,, cta cuſtodia, velut Jonas de ventre ceti, &
,, Daniel de lacu leonum, ad Dominum, & ad
,, dilectores vel dilectos ejus Apoſtolos vociſcra-
,, tus eſt, & deinde abſtractus, licèt deſtitutus vel
,, expoliatus, atque omni ex parte attenuatus,
,, tandem Deo duce præſidium ſuum, id eſt, Se-
,, dem Petri, in qua ſpei ac fiduciæ ſuæ pedes, ac
,, ſi ſupra firmam petram, ſtatuerat, reqoiſivit,
,, & plurimis difficultatibus & incommodis, at-
,, que impedimentorum retinaculis, Dei deſtru-
,, ctis virtute, quod inhianter & anxiè deſidera-
,, vit, adeptus eſt; cum conſolatione & auxilio,
,, ac omni priſtini ſui ſtatos recuperatione, ad
,, exemplum & fiduciam multorum recedat: & Pri-
,, vilegia Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſeu Sedis A-
,, poſtolicæ, ſemper intemerata, minimè ulteriùs
,, hæc violare præſumentes, conſiſtant atque permaneaot.

Cauſam deinde *Rothadi* ab origine exponit, & *Hincmari* tyrannidem, ac malas artes atque mendacia, declaratque inter alia falſiſſimom eſſe quod ille vulgaverat, *Rothadum* neglectâ appellatione ſua ad Sedem Apoſtolicam, ad electos Judices provocaſſe. ,, Quamobrem, *inquit*, nimia
,, abſurdum eſt, quod Hincmarus fingit dixiſſe
,, Rothadum, poſtquam ad Judicium Sedis Apo-
,, ſtolicæ provocavit, iterum mutatâ voce, alio-
,, rum Judicia poſtulaſſe. Quod etiamſi ita fuiſſet,
,, ſicut veſtra novit Fraternitas, ab illo fuerat emen-
,, dandum, & ne a majoris Auctoritatis examine
,, ad minoris valetudinis provocaſſet Judicium,
,, corrigendum. Licèt nullis pateat indiciis, a no-
,, ſtro illum ad alterius Judicium cucurriſſe, quem
,, conſtat in ipſo articulo contra ſe proferendæ
,, Sententiæ Sedem Apoſtolicam appellaſſe. At qui
,, ab illa ſe judicari popoſcerat, & coram omni-
,, bos exclamaverat, juſtum non foret ſi ad eo-
,, rum ſe Judicia convertiſſet. ... Quomodo verò
,, alios Judices elegit Rothadus, cùm in illo ſcri-
,, pto, per quod fingunt eum a noſtro ad ſuum
,, Judicium provocaſſe, nec noſtrum ſpreviſſe,
,, nec illorum petiiſſe Judicium, judicetur? Præ-
,, cipuè cùm ſi Judices præter Nos elegiſſet, & cer-
,, tum numerum eligendorum Judicum expreſſiſ-
,, ſet, & non utique fraternum ſolatium, ſicut per
,, illud ſcriptum poſtulavit, ſolummodo poſtu-
,, laſſet.

Addit *Nicolaus I.* etiamſi *Rothadus* Sedem Apoſtolicam non appellaſſet, illâ inconſultâ, non debuiſſe deponi, quòd Epiſcoporum cauſæ inter majora negotia cenſeaotur, de quibus ad Sedem Apoſtolicam referendom eſt. *Quamquam*, inqoit, *etſi numquam provocaſſet, numquam omnino præter ſententiam noſtram deponi debuerit: Quia ſacra Statuta & veneranda Decreta Epiſcoporum cauſas, utpote majora negotia, noſtra diffiniendas cenſuræ mandarunt.*

Rothadus Nicolai I. & Romana

Mox habita Synodo, decrevit Pontifex, ut *Rothadus* Epiſcopalibos veſtimentis inſuliſque ornaretur. Qui ſumptis inſignibus, pollicitus eſt ſe

ad

Synodi Sententia reſtituitur.

ad reſpondendum ſuis accuſatoribus præſto ſemper futurum. Cujus promiſſionis Libellum poſt aliquot dies Pontifici tradidit, die ſcilicet XII. Kalendas Februarias ſacræ Virgini *Agneti* dicatâ, * cùm in Baſilica ejuſdem Virginis & Martyris Conventum ageret, ac Sacris operaretur. Juſſit Chriſti Vicarius palam recitari dictum Libellum, & Sententiam abſolutionis atque reſtitutionis illius promulgari, ut teſtatur *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Vita *Nicolai I.* Iſtius porro tenoris erat Sententia reſtitutionis *Rothadi a Nicolao I.* lata. * *Notum ſit Dilectioni veſtræ, fratres mei & filii cariſſimi, quòd quidam Gallorum Epiſcopi, zeli & invidia diaboli facibus accenſi, huic fratri noſtro Rothade venerabili viro inſidiantes, & per octo circiter annos, quemadmodum illum proprio privarent Epiſcopatu, judicio meditati ſunt. Sed cùm diutiſſimè laborantes, nihil diſcriminis potuiſſent ſuper eum inducere, noviſſimè mundanis Poteſtatibus uſi, depoſitionis Sententiam in eumdem, Sedem Apoſtolicam appellantem, immaniſſimè protulerunt; & in minutionem & abominationem Privilegiorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, immo Beati Petri Apoſtolorum Principis, gradu proprio pulſum, carcerali cuſtodia mancipaverunt. Unde iſtum clamantem ut adducerent, & ad noſtrum illum Judicium, ad quod ante depoſitionem, & poſtea, impraetermiſſè provocaverat, cum ſuis Vicariis, qui illum, ſi valerent, accuſatione digna appeterent, deſtinarent, plurimæ Epiſtolæ eiſdem Epiſcopis juſſimus, & hortati ſumus. Sed ecce, Dilectiſſimi, ſicut ſcitis, ſex menſibus jam præſente Rothado Romæ apud nos manente, & nobis Accuſatores vel Vicarios eorum præſtolantibus, nullus qui hunc accuſaret adeſſe videtur. In quo, fratres, quid aliud datur intelligi, niſi quod S. Papa dicit Bonifacius:* * *Quia ſicut qui eſt innocens, ut abſolvatur quærit, ita Judicium nocens ſubterfugit? Verùm nos, Deo auctore, Beatorumque Principis Apoſtolorum Petri Apoſtoli fulti ſuffragio, Deceſſorum quoque noſtrorum ſecuti veſtigia, Privilegia Sedis Apoſtolicæ, quæ illi malè fregiſſe probantur, recuperare ſtudentes, jam fatum virum, præſentem videlicet Rothadum, priſtino gradui, priſtinis Officiis, ac priſtino Epiſcopatui reſtituimus, & per omnia talem eum reddimus, qualem illum fuiſſe conſtat ante excommunicationis & depoſitionis Sententiam in eum prolatam, vel quando Sedem Apoſtolicam appellabat.* Lege Epiſtolam 44. *Nicolai I.* ad *Rothadum*, ſive 40. Tom. III. Conciliorum Galliæ, quæ abſolutionis ipſius & reſtitutionis Sententiam ſub alia formula complectitur.

** Anno Chriſti 865.*

** In Epiſt. ad Clerum & Plebem Eccleſiæ Romanæ.*

** In Epiſt. ad Patroclum & alios.*

Hac Sententiâ omnium conſenſu firmatâ, *Rothadus* Sacrum ritu ſolemni in Baſilica Sanctæ *Conſtantiæ*, de mandato Summi Pontificis celebravit. Sequenti verò die, rurſus congregata Synodo in Æde Leoniana, abſolutio & in gradum priſtinum reſtitutio confirmata eſt, & ad propriam Sedem remiſſus cum Apoſtolico Decreto, ut ſi deinceps a ſuis æmulis atque hoſtibus peteretur, Epiſcopalibus Infulis inſignitus, ſuis accuſatoribus coram Sedis Apoſtolicæ Præſule reſponderet. Ut verò Sedis Apoſtolicæ Sententia executioni mandaretur, *Arſenium* Epiſcopum Legatum in Gallias miſit *Nicolaus I.* ut *Anaſtaſius Bibliothecarius* in ejus Vita commemorat.

Arſenio Literas tradidit *Carolo* Regi offerendas * *Nicolaus I.* quibus ipſum hortabatur ut *Rothado* canonicè reſtituto faveret, & res ejus Eccleſiæ ablatas reddi juberet. Eâ in Epiſtolâ *Hincmari* contumaciam imprimis notat, qui contemptâ Sede Apoſtolicâ *Rothadum* ad eam appellantem depoſuit, & multitudinem juſſionum ejuſdem Sedis *ut peripſema duxit*, ac Epiſtolas Pontificias *more Diſſori neglexit*. Secundò rem inſolitam videri debere nemini ſcribit *Nicolaus I.* quòd *Rothadum* Sedem Apoſtolicam appellantem Romam venire juſſerit, ibique judicari. *Paternam traditionem, & ſpecialem Sedis Apoſtolicæ prærogativam ſuper hoc ſe ſecutum eſſe.* Id probat ex Concilii Calchedonenſis Canone 9. quo ſancitum eſt, ut ſi adversùs Metropolitanum Provinciæ Epiſcopus vel Clericus habeat querelam, *petat Primatem Diœceſeos, aut Sedem Regiæ Urbis Conſtantinopolitanæ, & apud ipſum judicetur.* Nulli autem dubium eſſe, quin multò magis id Privilegii Romanæ Sedi conveniat. 2. Ex Canone IV. Concilii Sardicenſis, ſecundùm quem *Rothadus* agendum ſibi negotium in Urbe Roma proclamaverat. 3. Ex Innocentio I. * *Qui ſine præjudicio Romanæ Eccleſiæ præcipit, cùm cauſæ, vel contentiones inter Clericos tam ſuperioris ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortæ, nulli licere, relictis his Sacerdotibus qui in eadem Provincia Dei Eccleſiam nutu divino gubernant, ad alias convolare Provincias* 4. Ex *Julio I.* Pontifice Maximo, qui Orientalibus ſcribens, utramque partem, *Athanaſium* ſcilicet & adverſarios Romam vocavit. Tum *Hincmari* fraudibus, tergiverſationibus, & machinationibus in *Rothadum* expoſitis, ſubdit: *Sed adhuc diſſimulamus, adhuc operimus, & ut cum B. Simplicio Papa dicamus, Nolumus exaggerare quod geſtum eſt, ne cogamur judicare quod dignum eſt. Nam docente Sancto atque Papa Zoſimo, Contumeliæ ſtudio fit, quicquid interdictum toties uſurpatur.* Deinde *Rothadi* confirmat innocentiam. *Sic ergo,* inquit, *ſi depoſitores Rothadi, cùm ad examen Judicii, in quo iidem inimici fuerunt, ipſi accuſatores & Judices venerunt, in faciem ipſius, quem ſupplantare voluerunt, immobiles perſtiterunt. At ubi ad noſtrum provocatum eſt Judicium, in quo Deo revelante, veritas ſi exaggeraretur, in lucem clareſceret, omnia falſitatis argumenta deſtructa ſunt, & fabricatores mendacii terga ſubitò converterunt. At verò Rothadus Epiſcopus, conſcientiâ purus, converſatione innocens, columbarum ſimplicitate ac prudentia ſerpentis inſignis, cùm ad examen Romanæ Eccleſiæ ventum eſſe perſpexit, ubi nullum ſuſpectum habet, nullum inimicum paſſus eſt; ubi, inquam, ut Sanctus ait Papa Celeſtinus, ſemper Catholicis ſubvenitur, Judicium non timuit, examen ſuum renovari petivit, & quicquid a nobis deliberari cerneret, libenti ſuſcipiendum mente diſpoſuit.*

Epiſtola Nicolai I. ad Carolum Calvum Regem pro Rothade reſtitutione exequenda.

** In Epiſt. ad Victricium*

** Epiſt. I.*

In Romana Eccleſia ſemper Catholicis ſubvenitur.

** Epiſt. 40. ſive 45. Tom. III. Concil. Galliæ.*

Denique Pontifex Regem obſecrat ut ſuis monitis, non pravorum hominum ſuaſionibus pareat, alioqui de caritate & memoria ſua deletum iri. *Quoniam,* inquit, *ita Dei & Apoſtolorum Auctoritate decrevimus & ſtatuimus, ut quicumque ſæpe memorato Rothado Epiſcopo ad recipiendam Eccleſiam ſibi olim commiſſam, vel ad Epiſcopale Miniſterium peragendum, aliquatenus impedimento fuerit, donec acquieſcat, & ad illè reſtituendum conſentiat deponat, a ſacro-ſanctis Myſteriis, & ab Eccleſiæ fieret ingreſſu remotus, atque ab omni Fidelium Communione ſequeſtratus,*

Scripſit etiam *Nicolaus I.* ad *Hincmarum*, * legitimè reſtitutum *Rothadum* oſtendit, ſuamque illi Eccleſiam, & res ablatas reddi juſſit, poteſtatem faciens cum eo Romæ poſtea confligendi, ſi aliquid adversùs ipſum objiciendum haberet. Hac Epiſtolâ * *Hincmaro* exprobrat Sedis Apoſtolicæ contemptum, & ingratum in eam animum, fraudulenta in *Rothadum* machinamenta, mendacium & calumniam in ſimulando *Rothadi* conſenſu, quaſi neglectâ appellatione ſuâ ad Sedem Apoſtolicam, electos Judices imploraſſet. *Hincmarum* inſontem non fore oſtendit, quamvis *Rothadus* non appellaſſet: ſiquidem hac de cauſa ad Sedem Apoſtolicam referre debuerat, ſecundùm Canones. *Sed arguta ſapientia tua,* inquit, *utinam in bono accepta! fomitem judicii, & ma-*

tr-

** Epiſt. 41. ſive 46. Tom. III. Concil. Galliæ.*

Epiſtola Nicolai I. ad Hincmarum, ut Rothado reddat Eccleſiam.

teriam diſpoſitionis adversùs Rothadum aſſumpſit, & ab itinere Sedis Apoſtolicæ revocavit, & continuatim Sedem Apoſtolicam appellantem damnavit, & carcerali cuſtodia mancipavit: cùm etiamſi nullus a veſtro Judicio provocaſſet, Privilegia tamen Apoſtolicæ Sedis vos oblivioni tradere nullatenus debuiſſetis, quibus venerandi Canones Judicia totius Eccleſiæ ad hanc deferri jubent, & ab illa, ſicut Gelaſius meminit, nuſquam appellari ſanxerunt.

Judicia totius Eccleſiæ ad Sedem Apoſtolicam deferenda.

Ideo autem hoc negotium ad Sedem Apoſtolicam ait referri debuiſſe, quòd *inter majora connumeretur, de perſonâ ſcilicet judicare, cujus in Eccleſia cæteris Ordo major eſt.* Reſtitutum Epiſcopatui *Rothadum* denuntiat, monetque *Hincmarum* ut Sedis Apoſtolicæ Mandatis obediat, ſub pœna talionis. *Cui rei monemus*, inquit, *omnimodam patientiam exhibere tua non negligat utcumque Solertia, ne talionem reddere tibi, ſicut dudum promiſimus, noſtra cogatur Auctoritas .... Tandem aliquando unum e duobus, quod vult Fraternitas tua, ſibi a nobis optione propoſitâ eligat: quia utrumque canonicum eſt, utrumque ad Sedis Apoſtolicæ pertinet Privilegium. Videlicet aut quæ de Fratre & Coëpiſcopo noſtro Rothado diſpoſuimus, adimpleas, in nullo refragatrix, ſed executrix inveniatur: aut certè Romam veniat nobis, ſeu Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, cum ipſo conflictum ſumpturus, & pro hoc altercatura, properare ſine dilatione maturet .... Quòd ſi neutrum ſine procurata mora fortaſſis agere volueris, & reſultare his quæ de illo ſtatuimus, ſolito more ulteriùs curaveris, ab omni ſis Sacerdotali Dignitate, Dei per nos Judicio, & Auctoritate Sedis Apoſtolicæ, de cætero ſequeſtratus, ita ut numquam locum ſatisfactionis, aut Ordinis reſtitutionem operiaris.*

* Epiſt. 42. ſive 47. Tomo III. Concil. Gal.

Epiſtola Nicolai I. ad Galliæ Epiſcopos.

Scripſit quoque Pontifex de eadem reſtitutione ad univerſos Galliæ Epiſcopos, ipſoſque adhortatus eſt, ut *Rothadum* a ſe reſtitutum benignè ſuſciperent. Eâ in Epiſtolâ præmittit inſignem *S. Leonis* ſententiam ad *Anaſtaſium* ſcribentis: *Inter Apoſtolos, in ſimilitudine honoris fuit quædam diſcretio poteſtatis, & cùm omnium par eſſet electio, uni tamen datum eſt ut cæteris præemineret. De qua forma Epiſcoporum quoque eſt orta diſtinctio: & magnâ diſpoſitione proviſum eſt, ne omnes ſibi omnia vendicarent; ſed eſſent in ſingulis Provinciis ſinguli, quorum inter Fratres haberetur prima ſententia. Et rurſus quidam in majoribus urbibus conſtituti, ſollicitudinem ſuſciperent ampliorem: per quos ad unam Petri Sedem univerſalis Eccleſiæ cura conflueret, & nihil umquam a ſuo Capite diſſideret.* Quô præmiſsô teſtimoniô, Gallicanos Epiſcopos increpat, quòd inconſultâ Sede Apoſtolica, *Rothadum* depoſuerint. Epiſcoporum depoſitiones inter Majora negotia cenſenda contendit ac probat, de quibus ad Sedem Apoſtolicam referendum eſt. *Quomodo*, inquit, *non omnes vobis omnia vendicatis, qui Judicia Epiſcoporum, quæ meritò inter majora numerantur negotia, veſtræ deliberationi tribuiſtis? An modicum vobis eſſe videtur, Fratres & Coëpiſcopos veſtros præter Apoſtolicæ Sedis conſenſum depoſitioni ſubjicere? Quòd ſi damnationes Epiſcoporum non inter majora negotia dinumeratis, quorum jam cauſas inter majora computatis negotia? Si Epiſcopos tantâ facilitate deponitis, quomodo per vos, quorum vel in ſingulis Provinciis habetur prima ſententia, vel qui in majoribus urbibus conſtituti, ſollicitudinem ſuſcipitis ampliorem, ad unam Petri Sedem univerſalis Eccleſiæ cura confluit, qui de majoribus deponendis Epiſcopis nihil ad ejus notitiam deferre curatis? An Epiſcopi de univerſali Eccleſia non ſunt, ut de illis damnandis per vos aliquid ad unam Petri Sedem deferri non curetur? Vel quomodo nil uſquam a ſuo Capite diſſidet, cùm de adjudicandis præcipuis*

Depoſitiones Epiſcoporum inter majora negotia cenſendas probat Nicolaus I.

membris Eccleſiæ, id eſt, Epiſcopis, a Capite, id eſt, Sede Apoſtolicâ diſſentitis? An Sedes Apoſtolica Caput non eſt? Fruſtra ergo, ut multa præteream, Concilium Sardicenſe ad Julium Epiſcopum inter cætera dicit: „ Optimum & valde congruentiſſimum „ eſſe videtur, ſi ad Caput, id eſt, ad Petri „ Apoſtoli Sedem, de ſingulis quibuſque Provin„ciis Domini referant Sacerdotes. *Ecce Sedem Petri Caput appellatam, cui de ſingulis Provinciis Domini referre Sacerdotes debent. E contra vos adeo hanc deſpicitis, ut ad eam nihil de majoribus Eccleſiæ negotiis referre curetis, ac Epiſcopum, inconſultâ & contemptâ illâ, deponere præſumatis, & præcipuè Sedem Apoſtolicam appellantem.*

Ad S. Petri Sedem, ut ad caput, majora Eccleſiæ negotia de ſingulis Provinciis referenda.

Sed dicitis, Judicia Epiſcoporum non eſſe majora negotia, nec difficiliores cauſarum exitus. At nos horum meritò Judicia majora negotia dicimus, & difficiliores cauſarum exitus judicamus: Qui quantò gradûs ſunt præcipui, & in Eccleſia Chriſti ſubliniores, tantò, cùm de horum ſtatu vel cauſa agitur, majora negotia & difficiliores cauſarum exitus agitari, vel haberi credantur? Ipſi quippe primi in Eccleſia, ipſi arundinem tenentes metiuntur Sanctam Hieruſalem, ipſi fabricæ Dei præſunt, ipſi ſpeculatores civitatis Dei ſunt, ipſi arietes, ipſi Paſtores gregis Dominici, ipſi columnæ domûs ſummi Regis exiſtunt. Et infra: *An majora negotia Metropolitanorum tantùm eſſe fatemini? Sed audite rurſus quid de Epiſcopis Sanctus aſſeveret Leo.* „ Quibus, in„quibus, etſi dignitas communis eſt, Ordo ta„men generalis eſt, & revera unus de ſeptem „ Eccleſiæ gradibus eſt, Metropolitanorum ſcili„cet & reliquorum Epiſcoporum Ordo ... *Unde nos non minoris numeri, nec alterius famæ accuſatores, teſtes, vel Judices quærimus in negotiis Epiſcoporum, quàm exigimus in cauſis Metropolitanorum. Unde tam illorum, quàm iſtorum negotiorum nobis exitus reſervari meritò volumus, & jure decrevimus.*

Multis etiam diſceptat in eâdem Epiſtolâ de veterum Pontificum Romanorum Decretalibus, quarum Auctoritatem Gallicani Epiſcopi explodebant. Lege quæ de his ſcripſimus Diſſertatione XXI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi I. Tandem excommunicationem intentat iis, qui *Rothado* ad recipiendam Sedem impedimento fuerint, non adjumento. *Porro*, inquit, *quiſquis contra hoc noſtri Apoſtolatûs Decretum, poſt notitiam ejus ſe effrenus, ſæpe fato Rothado Epiſcopo, ad recipiendam & regendam Sueſſionicæ Urbis Eccleſiam, aliquod palam vel occultè præparaverit offendiculum, vel ſi perſonæ ipſius quoquo modo inſidiatus extiterit; quinimo ſi quis veſtrûm ad Eccleſiam recipiendam illi, tamquam frater fratri, adjutorium non præſtiterit, ab ipſa caritate, quæ Deus eſt, & a Corpore & Sanguine Chriſti, & a nobis qui membra illius ſumus, habeatur omnimodis alienus.*

Ea in Epiſtolâ notanda hæc ſententia eſt, quâ omnium librorum Auctorumque cenſura Sedi Apoſtolicæ vindicatur, & ex eo apud Catholicos omnes recepto principio Nicolaus I. colligit, Sedis ejuſdem Decreta ſive fidem, ſive mores, & Chriſtianam Diſciplinam ſpectantia, multò magis ab omnibus cum honore eſſe recipienda & ſequenda. *Sic enim*, inquit, *ipſorum decreto* (Romanorum ſcilicet Pontificum) *cæterorum Opuſcula Tractatorum approbantur, vel reprobantur, ita ut, quod Sedes Apoſtolica probat, hodie teneatur acceptum, & quod illa repulit, hactenus inefficax habeatur: & quantò potiùs quæ ipſa pro Catholica Fide, profanis dogmatibus repellendis, pro variis & multifariis Eccleſiæ neceſſitatibus, & fidelium moribus, diverſo tempore ſcripſit, omni debeat honore præferri, & ab omnibus prorſus in quibuſlibet opportunitatibus diſcretione vel diſpenſatione magiſtra reverenter aſſumi?*

Sedis Apoſtolicæ judicio omnium Auctorum Opera approbantur, vel reprobantur.

Sedis Apoſtolicæ Decretis ab omnibus parendum, diſcretione magiſtra.

Non

Nondum Eccleſiæ Gallicanæ moribus receptum erat, vel Canonibus, quibus regebatur, conſentaneum, ut Epiſcoporum depoſitiones non mandarentur executioni, inconſultâ Sede Apoſtolica & abſque ejus mandatis. Jus illud aſſeruit ſuæ Sedi *Nicolaus I.* veterum Pontificum Decretalibus nixus, & interpretatione Juris, quâ Epiſcoporum depoſitiones inter majores cauſas numerandas eſſe, poſt *Gregorium* declaravit. Hanc interpretationem atque Diſciplinam Gallicani Epiſcopi ſtatim non ſuſcepere. Si quis autem noſſe cupit quænam eſſet Gallicanæ Eccleſiæ Diſciplina circa depoſitiones Epiſcoporum, & quid Romanæ Eccleſiæ his in negotiis deferret, quid negaret, his temporibus, legat Epiſtolam *Hincmari* ad *Nicolaum I.* datam in cauſa *Rothadi*, quam deſcribit *Flodoardus* lib. 3. cap. 12. & 13. *Abſit enim a nobis*, inquit, *ut Privilegium primæ & ſummæ Sedis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Pontificis proſit parvo pendamus, ut controverſias & jurgia tam ſuperioris quàm etiam inferioris Ordinis, quæ Nicæni, & cæteri ſacrorum Conciliorum Canones, & Innocentii atque aliorum Sanctæ Romanæ Sedis Pontificum Decreta, in Synodis Provincialibus a Metropolitanis præcipiunt terminari, ad veſtram ſummam Auctoritatem fatigandam daremus. At ſi fortè de Epiſcopis cauſa nata fuerit, unde certa & expreſſa in ſacris Regulis non habeamus Judicia, & ob id in Provinciali, vel in Comprovinciali nequeat examine definiri; ad divinum Oraculum, id eſt, Apoſtolicam Sedem, nobis inde eſt recurrendum, Si etiam de majoribus cauſis a Provinciali Epiſcopo ad electorum Judicium non fuerit provocatum: Et in aliqua cauſa idem Epiſcopus fuerit judicatus, id eſt, a gradu ſuo in Comprovinciali Synodo dejectus, & putat ſe bonam cauſam habere, & appellaverit qui dejectus eſt, & confugerit ad Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ, & voluerit ſe audiri; ſi juſtum putaverit ut renovetur examen, ſcribendum eſt ab his qui cauſam examinarunt poſt Judicium Epiſcopale, eidem Summo Pontifici, & ad illius diſpoſitionem, ſecundùm ſeptimum Sardicenſis Concilii Capitulum, renovabitur examen. Nam de Metropolitano per ſacras Regulas conſtituto, qui ex antiqua conſuetudine ab Apoſtolica Sede Pallium accipit, ſicut Leo ad Anaſtaſium, quod & Nicænum Concilium innuit, & cæteri Romanæ Sedis Pontifices in Decretis ſuis ex ſacris Canonibus monſtrant, Sedis ipſius Pontificis etiam ante Judicium eſt ſententia præſtolanda. Is enim eſt qui ſecundùm Ezechielem Prophetam, moratur in gazophylacio quod reſpicit viam Meridianam, & excubat in cuſtodiis templi. Et nos Metropolitani ad comparationem illius ſumus, qui in miniſterio altaris, quod eſt ante faciem templi, in quo carnes incenduntur, ſervimus, & controverſias carnalium in Synodis Provincialibus laborantes dirimimus, & de majoribus ac majorum cauſis ad examen Summæ Sedis Pontificis poſt Judicium referre curamus.* Hæc obſervare fuit operæ pretium, ut Gallicanos Epiſcopos Apoſtolicam Sedem maximè coluiſſe, ac jus appellationum Epiſcoporum dejectorum ad ipſam agnoviſſe, immo & Metropolitanorum Judicia ipſi detuliſſe, perſpicuum ſit, neque a priſca aberraſſe Diſciplina: quamvis plurimi ab *Hincmaro* in partes tracti, *Rothadum* cum ipſo depoſuerint, ejuſque depoſitionem pertinaciter propugnarint; quia ipſis perſuaſerat *Hincmarus Rothadum* Judices elegiſſe, & ab electis Judicibus deinde Romam appellaſſe, quod Africanis Canonibus in Eccleſia Gallicana receptis, & longo uſu conſecratis repugnabat.

Sedis Apoſtolicæ Auctoritas in majorum cauſarum Judicio a Gallicana Eccleſia agnoſcitur & colitur.

Epiſt. 43. ſive 48. Tom. III. Concil. Galliæ

Scripſit & ad Clerum plebemque Sueſſionicam *Nicolaus* Pontifex, * ipſoſque adhortatus eſt ut reſtitutum ſibi *Rothadum* Epiſcopum omni affectu exciperent. *Ecce enim*, inquit, *venerabilem virum Rothadum, fratrem noſtrum, & Coëpiſcopum noſtrum, veſtrum autem Patrem, Paſtorem, atque Magiſtrum, cujus longâ jam eruditione inſtructi, cujus olim ſacri verbi pane refecti, cujus diuturnis laboribus & vigiliis circumſepti, cujus magiſterio & doctrina Deo eſtis auctore refecti, priorie infulis Sacerdotii, & priſtinis redintegratum honoribus, ac omnibus Epiſcopatus officiis reſtauratum, veſtræ alacri Devotioni, & piæ Dilectioni remiſimus. Habetis præterea in hoc Beatæ recordationis Athanaſii prudentiſſimi Sacerdotis exemplum: cujus tolerantia cui non conſolationi ſit? Cui non ſpem faciat ejus inexpectata reverſio? Ejicitur Ario perſequente, ſed revocandus Domino proſequente. Paſſus eſt carcerem, paſſus eſt anguſtias; nec mirum ſi Vir Apoſtolicus ea paſſus eſt, quibus ſe Apoſtolus gloriatur exercitatum. In his tamen omnibus ſecutus eſt illum, qui ſibi in tribulationibus ſe placere teſtatur, fugatus illinc, & in noſtris partibus roboratus eſt. Denique hic ei redintegratus ſtatus eſt, & in hac Sede requiem Communionis invenit, a qua ſemper Catholicis ſubvenitur. Sancti autem Papæ Cæleſtini verba ſunt hæc, * quæ nos Rothado poſſumus non inconvenienter aptare, præter quod ille Reverendi Athanaſii, & blaſphemi Arii mentionem fecit: inpræſentiarum verò Hincmarus proſequens, & Rothadus innocens in cauſa ſunt.*

Nicolai I. Epiſtola ad plebem Sueſſionicam

* Epiſt. 40.

Pontificis itaque Sanctionibus, & literis undique munitus *Rothadus*, innocentiâ ſuâ ab Hincmari calumniis & tyrannide pleniſſimè vindicatâ, cum *Arſenio* Epiſcopo Sedis Apoſtolicæ Legato in Gallias rediit, menſe Martio anni octingenteſimi ſexageſimi-quinti. Dum iter peragerent, *Nicolaus I.* Literas Regis Chriſtianiſſimi, *Caroli Calvi* accepit, *Hincmari* conſcriptas ingenio, forſan & ſtylo, quibus *Rothadi* innocentiam adhuc lacerabat. Cui reſpondit Pontifex his verbis: * *Ad extremum, quod ſilere non poſſumus quin immo ſuper dictis veſtris obſtupeſcimus, de Sueſſionica ſcilicet Eccleſia, de qua, fili mi Carole, quod loquimini, per os alterius loquimini, quam etiam per XXX. circiter annos ab infructuoſa ficulnea Rothado inutiliter occupatam, exceptô ſolô nomine, Paſtorali diutius ſollicitudine vacaſſe; miramur cur tantas Rex ſuaſoris verbis cedit, & non magis nos qualiter de Rothado obediat, lætificare procurat. Deſine ergo, fili, & deceptoria verba pelle a corde, incipeque noſtris monitis parere, ut Excellentiſſima Gloria veſtra cum exultatione fructificet, & cum gaudio manipulos colligat. Tamen qualiter de illo Sublimitatem veſtram oporteat facere, aliis Literis noſtris liquidiùs cognoſcere valebitis. Quibus cognitis, credimus ut quod petimus obtineamus; & quod decrevimus, ratum coram oculis Dei, & coram vobis eſſe videatur. Apud nos namque idem Rothadus fructuoſa ficulnea manet: tamen poſt renovatum Judicium ejus, ſi fructuoſa eſt, an infructuoſa, patenter declarabitur, habitis omnibus, ſecundùm quod de illo ſtatuimus.*

Epiſt. 27. ad Ludovicum Germaniæ, & Carolum Calvum, Reges 53. Tom. III. Concil. Galliæ.

Reverſus *Rothadus*, in Eccleſiam ſuam reſtitutus eſt per *Arſenium* Legatum Apoſtolicum, quam ſumma pace ad obitum uſque rexit. De *Nicolao I.* & *Rothadi* reſtitutione ab ipſo decretâ, virulento ſtylo ſcribit Annalium Bertinianorum Auctor, ad annum octingenteſimum ſexageſimum-quintum. *Nicolaus Papa*, inquit, *Arſenium Ortenſem Epiſcopum & Conſiliarium ſuum, cum Epiſtolis ad Ludovicum & Carolum fratres, ſed & ad Epiſcopos & Primores Regnorum illorum, ea, quæ Lotharius per fratrem petierat, continentes, non cum Apoſtolica manſuetudine & ſolita honorabilitate, ſicut Epiſcopi Romani Reges conſueverunt in ſuis Epiſtolis honorare, ſed cum malitioſa interminatione tranſmittit, &c.* Quæ calumnia ex Annalibus Fuldenſibus validè refellitur, qui *Arſenium Nicolai*

Rothadus in Gallias reverſus, ab Arſenio Sedis Apoſtolicæ Legato Sedi ſuæ reſtitutus eſt.

Annaliſta Bertinianus refellitur.

lai I. Legatum a Regibus *Ludovico* & *Carolo* honorificè ſuſceptum, & muneribus magnificis honeſtatum teſtantur: quod argumento eſt *Nicolai I.* Legationem & Literas ad Reges Chriſtianiſſimos inurbanas non fuiſſe, ut Bertinianorum Annalium Auctor mentitur. Pergit idem Scriptor: *Arſenius Rothadum canonicè a quinque Provinciarum Epiſcopis dejectum, & a Nicolao Papa, non Regulariter, ſed Potentialiter reſtitutum ſecum reducens, Carolo præſentavit.* Sed facilè convincitur mendacii.

Romanus Pontifex Chriſtianorum omnium, & ipſorum Epiſcoporum judex.

Nonne enim canonicè reſtitutus eſt, quem Summus Chriſtianorum omnium, & ipſorum etiam Epiſcoporum Judex, appellantem, causâ cognitâ, citatis adverſariis, nullo quicquam criminis ipſi objiciente, imò ſcribentibus æmulis nulla ipſum accuſatione ſe impetere velle, ipſumque ad reddendam rationem ſemper paratiſſimum reſtituit? Sanè prudentiſſimo & Sanctiſſimo Pontifici *Nicolao* major fides debetur, quàm Annalium Bertinianorum Auctori. Cujus inſignem maledicentiam, aut certè animum præjudiciis occupatum adversùs *Rothadum* & *Hincmaro* penitus devotum æquè produnt ejus verba ad annum 862. ubi de Synodo Piſtenſi loquens, hæc habet: *Rothadus Sueſſorum Epiſcopus, homo ſingularis amentiæ, in Synodo Provinciali regulariter Epiſcoporum Communione privatus, eum ſua ſe contumacia quatuor Provinciarum Concilio præſentavit. Quem fraternus Conventus, ne deponeretur penitus, ſub appellatione Sedis Apoſtolicæ ſervare diſpoſuit. Sed idem poſt ejuſdem Concilii Judicium inde appellaverat .... Conſtitutis XII. ab eadem Synodo Judicii exequendi Judicibus, novus Pharao propter ſui cordis duritiam ..... homo mutatus in belluam propter deſignatos exceſſus ... quoniam corrigi noluit, in ſuburbio Sueſſorum civitatis deponitur.* Adfuit poſt reſtitutionem ſuam *Rothadus* Concilio Sueſſionenſi III. anno 866. & Tricaſſino anno 867.

Baronius emendatur.

Illuſtriſſimus Cardinalis *Baronius* ad annum 865. Num. 30. ſcribit, Gallicanos Epiſcopos, qui *Rothadum* iniquè depoſuerant, *veniam pro delicto exorâſſe a Nicolao Papa, inter quos Franco Epiſcopus magni nominis ejus temporis vir, unus ex his qui interfuerant Concilio Silvanectenſi, reatum ſuum per literas confeſſus, quòd non contradixit Epiſcopis injuſtè cauſam Rothadi judicantibus: ad quem extat reddita Epiſtola Nicolai, quâ ſe ei confitenti remittere peccatum ſignificat.* Sed memoriâ lapſus eſt Eminentiſſimus Scriptor. Nam *Franco* Tungrenſis Epiſcopus, ad quem extat Epiſtola 45. *Nicolai I.* ſive 43. Tom. III. Conciliorum Galliæ, veniam ab eodem Pontifice non poſtulavit, quòd depoſitioni *Rothadi* in Concilio Sueſſionenſi (perperam enim & novo errore Silvanectenſe vocat *Baronius*) aſſenſum præbuiſſet; ſed quòd Synodi Metenſis in cauſa repudii *Theutbergæ* Reginæ particeps fuiſſet: quæ Synodus *Lotharii* Regis divortium, & connubium cum *Vualdrada*, rejecta *Theutberga*, prævaricantibus Sedis Apoſtolicæ Legatis, approbaverat; ideoque a *Nicolao I.* fuerat reprobata.

SCHOLION I.

In hac Diſſertatione, pag. 367. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant velut meam: *Epiſcopi appellantes ad Romanum Pontificem, non poſſunt Romam pergere ſine licentia Regis.*

R. Paginam integram legentibus & relegentibus hæc Propoſitio non occurret. Ego loci factum ſingulare commemoro, de jure nihil pronuntio. En verba mea: *Mox Hincmarus a Rege obtinuit, ut Trasulfum Abbatem ad Rothadum mitteret. Traſulfus ſtatimatque Sueſſionem pervenit, Regis mandato, & Hincmari Metropolitani auctoritate prohibuit in utrâ Eccleſia, ne Rothadus egrederetur e civitate, & ne Romam ire volentem ullus comitaretur. Ad inſperatam obſtupuit mutationem Rothadus; & quem appellaverat Pontificem Romanum, adire ſe velle conteſtatus eſt.*

SCHOLION II.

In eadem Diſſertatione, pag. 392. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papa modeſtè, & non cum minis, Regibus ſcribere debeat.*

R. Hæc propoſitio, etſi innoxia, ibi non legitur. Annalium Bertinianorum Auctorem eo loci refello, qui aſſerit Nicolaum I. ad Ludovicum & Carolum Reges Chriſtianiſſimos, necnon ad Epiſcopos & Proceres Regni, *Non cum Apoſtolica manſuetudine & ſolita honorabilitate, ſicut Epiſcopi Romani Reges conſueverant in ſuis Epiſtolis honorare, ſed cum malitioſa interminatione Epiſtolas ſcripſiſſe.* Hunc (inquam) Annaliſtam refello & Annalium Fuldenſium teſtimonio probo Nicolai I. Legationem & literas ad Reges Chriſtianiſſimos inurbanas & inofficioſas non fuiſſe.

DISSERTATIO VII.

De cauſa Vvulfaldi, aliorumque Clericorum ab Ebbone Remenſi Archiepiſcopo Ordinatorum, cum Hincmaro ejus Succeſſore.

Et de Synodis Sueſſionenſibus II. & III. & Trecenſi.

Ebbonis fortuna.

EBBO ex Regii fiſci familia oriundus, a *Carolo Magno* donatus libertate, ad ſacros Ordines gradatim promotus eſt, & a *Ludovico Pio* Aquitanicum Regnum regente, Bibliothecæ Regiæ Præfectus. Qui cùm in patris Imperium ſucceſſiſſet, mortuo *Vvulfario* Remenſi Archiepiſcopo, Clero plebique liberam electionem permiſit. Electus eſt *Gislemarus* quidam, qui ab Epiſcopis ob ignorantiam rejectus eſt. Imperator Ebbonem *pro ſcientia capacitate, meritorumque reverentiâ*, illius Eccleſiæ Archipræſulem deſignavit, quod omnibus fuit gratiſſimum. Ad Danos Prædicator a *Paſchali* Papa miſſus, multos convertit. Miſſi Dominici functus eſt officio anno Chriſti octingenteſimo viceſimo tertio, & Conventui Epiſcoporum Pariſiis interfuit, ut Capitularia teſtantur. Porro cùm *Lotharii* factione multi a *Ludovico Pio* defeciſſent, ipſumque filius perduellis in Sueſſionicum *S. Medardi* Monaſterium perduci juſſiſſet, *Ebbo* cum *Lothario* conſpirans, quibuſdam affictis ipſi criminibus, aliis etiam Epiſcopis tractis in partes, in Conventu apud Compendium coacto anno Chriſti 833. publicæ illum Pœnitentiæ addixit.

Ebbonis contra Ludovicum Pium conſpiratio.

Exauctorato *Ludovico*, multi mox, quibus ſanior mens erat, ad illius reſtitutionem conſilia, operamque contulerunt. Itaque collectis copiis, *Lotharium* in *S. Dionyſii* Monaſterio ubi tunc erat, propiùs aggreſſi, eò adegere, ut relicto ibidem patre, tacitâ fugâ excederet. Ibi ab Epiſcopis reconciliatus eſt *Ludovicus*, anno Chriſti 834. Imperiique inſignia reſumpſit. Quod Ebbo audiens, pondere perpetrati in Imperatorem facinoris exterritus, Remis Pariſios fugit ad quemdam Recluſum, ut cum eo deliteſcens, Imperatoris iram evaderet. Fugientem apprehendi juſſit *Ludovicus Pius*, & in carcerem conjici, Remenſi Eccleſiâ *Fulconi* Abbati commendatâ. Mox

in

Digitized by Google

in Metenſium Urbem ductus eſt, ubi ambonem conſcendens in *S. Stephani* Baſilica, publicè profeſſus eſt Imperatorem injuſtè depoſitum, meritòque Imperii ſolio reſtitotum. Ibi rurſus ab omnibus Epiſcopis, Clero, & populo ritu ſolemni coronatus eſt Imperator *Ludovicus*. Inde convocatâ apud Theodonis Villam Synodo & Placito generali, *Ebbonem* Lotharianæ factionis incentorem accoſavit Imperator, qoòd falſis ab eo criminibus appetitus, Regno dejectus, atque Eccleſiæ aditu excluſus fuiſſet. Epiſcopi ab Imperatore impetrarunt, ut non coram Laïcis, ſed in Sacrario, ipſius *Ebbonis* cauſa diſpooeretur. *Ebbo* omni ſolatio deſtitutus, accerſito quodam Recluſo, nomine *Framegaudo*, miſit per eum *Juditha* Imperatrici anulum, quem ab ea acceperat in nativitate *Caroli* Regis, ut eam ad commiſerationem inflecteret, atque mediatricem apud Imperatorem obtineret. Pia Imperatrix apud Epiſcopos intercesſit, ut Imperatoris animum lenirent, nec Leges divinas violarent, ne fortè vindictam ſumentes de eo qui in illos peccaverat, non viderentur dignam Deo reddere vicem, qui eos a tanto periculo eripuerat. Statuerat enim ut pro reverentia tanti miniſterii nullatenus depoſitioni cujuſquam Epiſcopi præberet aſſenſum. Unde a Pio Imperatore obtinuit ne *Ebbonis* exauctorationem ampliùs orgeret. *Ebbo* tamen vi conſcientiæ oppreſſus, Epiſcoporomque quos Confeſſores elegerat, conſiliô uſus, Libellum Synodo in abdicationem ſui ſponte obtulit. Quo perlecto, & Epiſcoporum, quibus confeſſus fuerat, denuntiatione auditâ, omnium ſententiis a Pontificali miniſterio ceſſare juſſus eſt. Hic aotem erat Libelli tenor ab *Ebbone* oblati, ut refert *Hincmarus* in poſteriori Opere adversùs *Gotteſchalcum*, cap. 36. *Ego Ebbo indignus Epiſcopus, recognoſcens fragilitatem meam, & pondera peccatorum meorum, teſtes Confeſſores meos Aiulfum videlicet Archiepiſcopum, & Badaradum Epiſcopum, necnon & Modoinum Epiſcopum, conſtitui mihi Judices delictorum meorum: & puram ipſis confeſſionem dedi, quærens remedium pœnitendi, & ſalutem animæ meæ, ut recederem ab Officio & Miniſterio Pontificali, quo me recognoſco eſſe indignum; & alienum me reddens pro reatibus meis, in quibus peccaſſe ſecretò ipſis confeſſus ſum. Eo ſcilicet modo, ut ipſi ſint teſtes alio ſuccedendi & conſecrandi ſubrogandique in loco meo, qui dignè præeſſe & prodeſſe poſſit Eccleſiæ, cui hactenus indignus præfui. Et ut inde ultra nullam repetitionem aut interpellationem Auctoritate Canonica facere valeam, manu mea propria ſubſcribens firmavi. Ebbo quondam Epiſcopus ſubſcripſi.*

Ebbonis damnatio.

Eumdem Libellum refert *Flodoardus* Lib. 2. Cap. 20. ubi de Synodo apud Theodonis Villam hæc præmittit: *Ebbo in eadem Synodo præſens ab Imperatore præſente accuſatus eſt, quòd eum falsò fuerat criminatus, & iiſdem falſis criminibus appetitum a Regno dejecerat, armiſque ab eo ablatis, nec confeſſum, nec convictum, contra Regulas Eccleſiaſticas ab Eccleſiæ aditu ac Chriſtianorum ſocietate eliminaverat: ſicut & idem ſcripto ſua ſubſcriptione roborato, & verbis coram omnibus profeſſus fuerat. Et cùm eſſent alia etiam crimina, de quibus poſt hanc accuſationem accuſandus erat, & de quibus apud Imperatorem jam antea fuerat accuſatus, & non canonicè purgatus, ſicut & Epiſtola Epiſcoporum ad Sergium Papam demonſtrat, & pro quibuſdam eorum extiterat a Conſilio Imperatoris ejectus, quæ patefacta veritate negare non valebat, petiit ſeceſſum, ut ſine præſentia Imperatoris liceret ei in Synodo ſuam agere cauſam. Quod obtinens, convocavit ad ſe quoſdam Epiſcopos, & nullo cogente, ſed propria ſponte, ſecundùm eorum conſilium ſequentium Africanam Concilium, ut parceretur ipſius verecundiæ, ac propter Eccleſiæ opprobrium & inſolentem inſultationem ſæcularium, ne Dignitas Sacerdotalis pollueretur, ſi publicè de his, de quibus impetitus & adhuc impetendus erat, confeſſus aut convictus foret, Libellum ſuæ depoſitionis dictavit, & ſcribi coram ſe fecit, & propria manu ſubſcripſit, ſecundùm traditionem Eccleſiaſticam, eumque Libellum propria ac viva vocis confeſſione atteſtatum, in abdicationem ſui, nullo ab eo quærente vel exigente, Synodo ultro porrexit.* Id factum anno Chriſti 835.

Poſt hæc, in diverſis Monaſteriis Ciſalpinis vixit *Ebbo* ad annum 840. quo *Ludovicus Pius* obiit 4. Kalendas Julii. Quo defuncto, *Lotharius* ab Italia in Franciam irroit: Ad quem *Ebbo* venit Vvormatiam. Poſt aliquot dies, ipſum in priſtinam Sedem reſtituit *Lotharius*, dato in Palatio Engilenheim Edicto 8. Kalendas Julii, cui ſubſcripſerunt Epiſcopi 20. Illud refert *Flodoardus* loco mox laudato, & ex eo *Sirmondus* Tom. II. Conciliorum Galliæ, Pag. 631. Hoc Edicto armatus *Ebbo*, Remos rediit, Sedemque recepit, quo tempore *Carolus* a *Lothario* pulſus ultra Sequanam profugerat, Epiſcopaleqoe Miniſterium, Suffraganeis Epiſcopis præſentibus & conniventibus obire cœpit, cùm conteſtatus eſſet Ceſſionem ſuam fuiſſe per vim extortam. Canonicam porro Auctoritatem docere, quòd ſicut ſine certo crimine numquam dejicitur Epiſcopus, ita nec abſolutione ſpontanea: quantò minùs violenta alterius ſob cuſtodia, inquit, non licet recedere Epiſcopum, ſine concordi præſentia vel conſenſu civium ſubditorum? Quam ob rem rectè judicari omnia irrita, quæcumque non fuerant Auctoritate canonica undique fulta. Humiliationem ſuam, quâ ſe peccatorem & indignum Epiſcopatu confeſſus erat, obeſſe ſibi non poſſe ne dignitatem recuperaret: ſe reum non eſſe mendacii, quamvis Sedem repetat mandato Principis, & Epiſcoporum conſenſu, quam ſe nomquam repetiturum ſubſcripſerat: quia ſolùm promiſerat ſe illam non repetiturum, cùm ſubrogatus ſibi fuiſſet alius Epiſcopus. Hactenus autem ſubrogatum non eſſe, ſeque ſeptenni fermè ſub Pœnitentiæ ſpatio, quo in Sancta Eccleſia peccatorom Pœnitentibus fieri ſolet remiſſio, patienter expectaſſe, nec alicujus conſecrationem ſuum in locum impediviſſe. Iſta conſtant ex Apologetico *Ebbonis* quod Spicilegii Tomo 7. editum eſt.

Ebbonis in Sedem regreſſus.

Reſtitutus in Sedem *Ebbo*, *Vvulfadum*, alioſque Clericos canonico tempore ordinavit. Qui (ſicut poſtea profeſſi ſunt) de excommonicatione & reſtitutione illius tunc non aliud ſcivere, niſi quòd eum in Eccleſia Remenſi ab Epiſcopis (ut aiebat) regulariter reſtitutom, nullo contradicente, ſolemniter & pacificè ſacrum Officium per annum celebrare viderunt. *Nec ſe provehendos ad ſacros Ordines importunè ingeſſerunt, ſed acclamatione & atteſtatione ipſius Eccleſiæ, ut ordinarentur, obedierunt.*

Vvulfadi & Sociorum Ordinatio.

Anno 845. *Carolus* collectis copiis, Sequanam tranſmeavit, ac in Belgicam regionem reverſus eſt. Quod audiens *Ebbo* ad *Lotharium* fugit, dimiſsâ Eccleſia Remenſi, ab eoque obtinuit Abbatiam Sancti *Remacli* io Ciſalpinis regionibus, & Abbatiam *S. Columbani* in Italia, ubi & Villam pretio comparavit; multaſque ejuſdem Imperatoris obiit Legationes. Anno Chriſti 844. cum *Drogone* Metenſium Epiſcopo Romam profectus eſt ad *Sergium II.* Pontificem Maximum. *Ebbonem* Laïca tantùm Communione frui juſſit Pontifex, ut teſtatur *Hincmarus* in ſecunda Schedula, quam Synodo III. Sueſſionenſi obtulit. Qua de re ita ſcribit *Nicolaus I.* ad Synodum Sueſſionenſem: *Porro ſi quiſpiam Sedem Apoſtolicam, per Sergium Sancta*

Ebbonis ad Lotharium fuga.

Ejuſdem ad Sergium II. Papam confugium.

ſta memoria Papam, Ebbonem quondam Archiepiſcopum indignum Clericali Communione ſanxiſſe perhibet; noverit quoniam talem Sedes Apoſtolica debuit Ebbonem, donec Synodali ejus examine cauſa diſcuteretur, habere, qualem ab aliis habitum non ignorabat. Demum Roma reverſus Ebbo, cùm poſtea Legationem a *Lothario* Imperatore ſibi injunctam obire, & in Græciam proficiſci detrectaſſet, Abbatiis & poſſeſſione, ab ipſo mulctatus eſt. Tum Hildensheimenſem Epiſcopatum vacantem in Saxonia, a *Ludovico* Germaniæ Rege obtinoit, ubi Auctoritate cujuſdam Privilegii ſibi a *Gregorio IV.* collati, Miniſterio Epiſcopali ad obitum uſque perfunctus eſt. Iſta conſtant ex Epiſtolis Synodi Trecenſis, *&* *Caroli* Regis ad *Nicolaum I.* Pontificem Maximum.

Epiſcopatum in Saxonia obtinet a Ludovico Germaniæ Rege.

De reſtitutione *Ebbonis* conſultus ab *Heribaldo* Epiſcopo Autiſiodorenſi *Rabanus* Moguntinus Archiepiſcopus, exauctorationis illius jus attingere noluit, nec ad quæſtionem invidioſam reſpondere. Se verò ad *Hincmarum* ſcripſiſſe ſignificavit, in gratiam Clericorum ab *Ebbone* ordinatorum, quos ille depoſuerat. Sic habet Rabanus Cap. XXXIV. Epiſtolæ ad Heribaldum. *De Ebbonis autem Remenſis Epiſcopi depoſitione atque reſtitutione non neceſſe eſſe æſtimo tua interrogationi reſpondere. Videant illi qui hoc egerunt, utrùm justè, an injustè hoc fecerint. Ego, dum in Epiſcopatu Moguntienſis Eccleſia indignus conſtitutus ſum, inveni eum in Hiltinesheim in Saxonia Epiſcopalem Sedem habere. Nec eum prohibui Officium Præſulis gerere, quia audivi ab Apoſtolica Sede in locum ſuum reſtitutum eſſe. Sitque ad finem vitæ in ſuo Officio remanſit. Rogantibus autem quibuſdam Fratribus, Hincmaro Epiſcopo nuper pro hoc ipſo Epiſtolam direxi: quia audivi eum illos, quos Ebbo poſt reſtaurationem ſuam conſecravit, a Sacerdotali atque Clericali Officio removiſſe. Poſtquam autem inde mihi reſponſum opportunum redditum fuerit, tibi intimare curabo.*

Rabanus ab Heribaldo Antiſiodorenſi Epiſcopo de reſtitutione Ebbonis conſultus.

Anno Chriſti 845. Rex Carolus Synodum Epiſcoporum Regni ſui Bellovacum congregavit, ubi inter cætera Eccleſiæ Regnique negotia, de Remenſis Eccleſiæ a decennio Paſtore legitimo per depoſitionem *Ebbonis* deſtitutæ ſtatu actum eſt. A Clero & plebe Remenſi, necnon ab Epiſcopis ejuſdem Provinciæ electus, Archiepiſcopo Senonenſi, & Epiſcopo Pariſienſi annuentibus, conſentiente Abbate Sandionyſiano, *Hincmarus* ejuſdem Cœnobii Monachus Archiepiſcopus ordinatus eſt, favente Rege. Anno ſequenti, *Lotharius* Imperator de Regno Francorum cum *Carolo* fratre contendens, cui planè devotum noverat *Hincmarum*, Epiſtolas a *Sergio* Papa exegit pro refricando Judicio de *Ebbonis* abjectione, quaſi diſcordia eſſet in Remenſi Eccleſia pro ejus Ordinatione. Unde, ut ſcribit *Flodoardus*, idem Papa Domno *Carolo*, ſed & *Guntbaldo* Archiepiſcopo, & eidem *Hincmaro*, litteras miſit, ut cùm poſt diem Sanctæ Reſurrectionis Miſſos ſuos ad Imperatorem dirigeret, Trevirim cum Epiſcopis ad hanc diſcordiam ſopiendam convenire ſtuderent. Sed *Ebbo* ab hujus negotii proſecutione abſtinuit, nec ad Synodum vocatus venit, miſit, aut ſcripſit, nec ad Sedem Apoſtolicam.

Synodum Trevirenſem indicit Sergius II. pro Judicio Ebbonis refricando.

Interim *Hincmarus Vulfadum*, alioſque ab *Ebbone* ordinatos Clericos a ſacris miniſteriis ſuſpendit. Cauſa ad Concilium Sueſſionenſe II. delata eſt, quod anno Chriſti 853. *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus congregavit. Ad hanc Synodum convenere *Hincmarus* Remenſis, *Vuenilo* Senonenſis, *Amalricus* Turonenſis, Archiepiſcopi, cum ſuarum Provinciarum Epiſcopis, unà cum Epiſcopis Provinciæ Rothomagenſis, abſente eorum Archiepiſcopo. Adfuit Synodo Rex Chriſtianiſſimus. Clerici ab *Ebbone* ordinati Synodo ſupplicarunt ut in Ordinum ſuorum miniſterium reſtituerentur.

Vulfadum & Conclericos ſuſpendit Hincmarus Ebbonis Succeſſor.

Eorum cauſa ad Synodum

Juſſi ſunt dare Libellos reclamationis aut poſtulationis, ſecundùm Eccleſiæ morem. Electi Judices ab *Hincmaro Vuenilo* Senonenſis, & *Almaricus* Turonenſis, Archiepiſcopi, cum *Pardulo* Epiſcopo Lauduoenſi, ſalvo in omnibus Primatu Metropolis Remorum Eccleſiæ, *ſalvâ etiam reverentiâ Apoſtolicæ Sedis, cui in omnibus cauſis reverentia debet exhiberi:* ut ſcribit *Innocentius I.* ad *Victricium* Rothomagenſem. Eoſdem Clerici elegere addito *Prudentio* Trecenſi Epiſcopo. *Pardulus* Laudunenſis, ut tenens locum Metropolitani Remenſis, hujus cauſæ cognitioni præfuit. Hæc geſta ſunt Actione I.

Sueſſionenſem II. delata.

Hujus Concilii Hiſtoria.

Sedi Apoſtolicæ reverentia in omnibus cauſis exhibenda.

Actione II. Quæſtio habita eſt de Ebbonis depoſitione ac reſtitutione. Probatum eſt ipſum pro criminibus a ſe confeſſis ſe condemnaſſe, & a Miniſterio Epiſcopali ſe alienom penitus reddidiſſe, & 44. Epiſcoporum Sententià hanc ejus abdicationem fuiſſe decretam atque confirmatam: Canonicè reſtitutum poſtea non fuiſſe: immo *Sergium II.* Pontificem Maximum dejectionem illius confirmaſſe, & edixiſſe ut Laïca tantummodo Communione frueretur.

Actione III. probatum eſt *Hincmarum* fuiſſe legitimè & canonicè ordinatum Archiepiſcopum Remenſem, ad petitionem Cleri Populique Remenſis, Pariſienſi Epiſcopo, & Archiepiſcopo Senonenſi conſentientibus, præſentibus omnibus Epiſcopis Provinciæ Remenſis. Porrexit etiam *Hincmarus*, præter Litteras Canonicas, quas Ordinatum a ſuis Ordinatoribus accipere jubent Canones, Epiſtolam omnium Epiſcoporum Gallicanorum ad ApoſtolicamSedem pro Confirmatione ſuæ Ordinationis; nec non Diploma Regium pro ejoſdem approbatione, *Ad Sanctam, & Apoſtolicam omnium Eccleſiarum Matrem Romanam Eccleſiam* directum.

Actione IV. *Hincmari* electio & Ordinatio ceu Canonica confirmata eſt: ac de iis Clericis agi cœptum, quos *Ebbo* poſt ſuam exauctorationem, abſque ulla reſtitutione Canonica, ordinare præſumpſerat. Tunc *Immo* Noviomagenſis Epiſcopus porrexit Rotulum, Auctoritatem Canonicam & Apoſtolicam continentem, *Quòd qui ab ipſo voluerant, & viſi fuerunt in gradus Eccleſiaſticos ordinari, ab eodem, quod non habuit, nemo accipere potuit: Damnationem utique, quam habuit, per pravam manus impoſitionem eis dedit. Quia qui particeps factus eſt damnato, quomodo debeat honorem accipere, ut Innocentius Papa dicit, inveniri non poteſt.* De Ordinis executione, non de Ordine ipſo agebatur, eſtque intelligendum *Immonis* ſuffragium. Ordinem habuit *Ebbo* legitimo & canonico ritu conſecratus Epiſcopus: non habuit juriſdictionem, & Ordinis exequendi poteſtatem, canonicè depoſitus: ſic itaque ab illo Ordinem, quem habebat, ſuſcipere potuere, qui ab illo jam exauctorato ſunt ordinati: non Ordinis exequendi poteſtatem, quà carebat. Sic etiam intelliguntur hæc verba: *Damnationem utique quam habuit, per pravam manus impoſitionem eis dedit.* Quòd nimirum illi qui ipſi canonicè depoſito, nec legitimè reſtituto, ſcientes volentes communicaverunt, non potuerint ab illo gratiam quoque Sacramenti cum Ordine recipere, ut rei ſcilicet inobedientiæ adversùs Eccleſiæ Decreta.

Quo ſenſu Ordinationes ab Ebbone poſt depoſitionem factæ irritæ judicatæ ſint?

Actione V. *Decretum eſt a Synodo, ut quicquid in Ordinationibus Eccleſiaſticis idem Ebbo poſt damnationem ſuam egerat, ſecundùm traditionem Apoſtolicæ Sedis, ut in Geſtis Pontificum legitur, præter ſacrum baptiſma, quod in nomine Sanctæ Trinitatis perfectum eſt, irritum & vacuum habeantur: & ordinati ab eo, Eccleſiaſticis gradibus privati perpetuò habeantur.* Quæ exceptio de Baptiſmo id unum ſignificat, ut qui ſcientes ab Epiſcopo depoſito ordinari fuerant, ſuorum Ordinum executione privarentur: qui verò ab eodem ba-

baptizati, nulli propterea pœnæ canonicæ addicerentur.

Clericorum defenſio malum in partem accepta.

Fredebertus illorum Clericorum unus, dato Proclamationis Libello, ſuo ac Sociorum nomine conteſtatus eſt, ſe ac ipſos, Ordines ab Ebbone ſuſcepiſſe bonâ fide, quia Remenſis Eccleſiæ Suffraganeos Epiſcopos cum Imperatoris *Lotharii* Diplomate Remos convenientes, ipſum reſtituiſſe in priſtinam dignitatem viderant. Hæc vera licèt, ac juſta Clericorum defenſio, ab *Hincmaro* accepta eſt ut accuſatio Epiſcoporum, probatione deſtituta, & falſi criminis objectio, excommunicatione punienda. Quam tamen pœnam, manſuetudinis larvam aſſumens, temperare velle viſus eſt Actione VI. VII. & VIII. Decrevitque cum aliis Epiſcopis, ut dicti Clerici gradibus Eccleſiaſticis privati manerent; ex indulgentiâ tamen Synodi, *Caroli* Regis precibus annuentis, Communione fruerentur. Id Actione VIII. decretum. Hujus Synodi hiſtoriam *Flodoardus* ſcripſit Lib. 3. Cap. 11.

Concilii confirmationem a Leone IV. fruſtra petiit Hincmarus.

Iſtius Synodi confirmationem a Leone IV. Pontifice Maximo obtinere tentavit *Hincmarus*. Renuit Pontifex, tum quòd Acta ad Sedem Apoſtolicam tranſmiſſa non fuiſſent, nec illi adfuiſſent Sedis ejuſdem Legati; tum quòd *Vulfadus* & Socii per proprias litteras eamdem Sedem appellaſſent. Præcepit autem *Leo* ut *Hincmarus* ad Concilium cum dictis Clericis occurreret, ad quod ſuum ipſe Legatum *Petrum* Epiſcopum Spoletanum e latere ſuo direxerat, ad renovandum videlicet Judicium vice ſuâ: ita ut ſi eiſdem dejectis Clericis contigiſſet, ut in ipſa debuiſſent depoſitione perſiſtere, & obedire renuiſſent, atque ad Sedem Apoſtolicam iterum provocaſſent, illis ad eam veniendi licentia minimè negaretur, ne ejuſdem Sanctæ Sedis diſſolveretur Privilegium. Cum quibus præcepit ut *Hincmarus*, vel miſſus ab eo Procurator veniret: quatenus cum fratribus ſuis Epiſcopis collatò negotiò, & utraque parte conveniente, cauſſa eorum a Sancta Sede canonicè finiretur. Verùm Summi Pontificis examen ac Judicium fugit *Hincmarus*.

Obrepſit Benedicto III.

Interea *Leo IV.* ab hac luce migravit. Cui cùm *Benedictus III.* ſucceſſiſſet, rurſus *Hincmarus* arma præparavit: *Et eidem Summo Præſuli, tamquam ſuorum inexperto verſutiarum, latenter ſubrepſit, & in ipſo Conſecrationis ejus principio ſuaſit, ut Concilium quidem ad votum unius hominis congregatum firmaret: non tamen ei ullo modo ſubripi aut ſuadere potuit, ut a juſta diffinitionis & diſcretiſſimo moderationis tramite vel aliquantulum declinaret. Veruntamen ita per quoddam ei conceſſum Privilegium, illius Concilii roboravit inſtitutum, ut auctoritatis ſummam Sedi Apoſtolicæ reſervaret. Unde actum eſt, ut quod malè petitum fuerat, Spiritu docente Dei, bene Sapiens Præſul concederet: & nihil proficeret humana ſubreptio, ubi pectus tanti Pontificis divina replebat infuſio: nec obeſſet cujuſdam ſuaſio, ubi Antiſtitis ſancti prudens obviavit & prudentiſſima moderatio: dum in ipſo Privilegio tenorem permiſcerit, quod ſic decretum eſt ab eo manenda inconvulſa, quæ petebantur, ſi ita eſſent per omnia, quæ de illa Synodo ſibi ab Hincmaro referebantur. Interpoſuit enim ancipitem in eo ſententiam dicens: Si ita eſt, noſtroque ut Scriptis Præſulatui intimaſti, & geſtorum ſerie demonſtraſti, ratas eaſdem quin Diffinitiones Apoſtolica fore promulgamus auctoritate.* Sic obrepſit *Benedicto III. Hincmarus*, ut *Nicolaus I.* teſtatur Epiſtolâ 46. ad Epiſcopos Synodi Sueſſionenſis III. ſive 59. Tomo III. Conciliorum Galliæ. In qua etiam probat *Benedicti* Tertii Reſcriptum ab *Hincmaro* fœdè interpolatum fuiſſe ac mutilatum. Ex hac verò clauſula Decreti a *Benedicto III.* dati, *Si ita eſt, &c.* ita colligit Nicolaus I. *Nunc autem cùm ita non fuiſſe tum a nobis, quàm a Sancto Concilio veſtro extiterit comprobatum, quod ſuggeſſerat, meritò in irritum ductum eſt, quod contra dejectos non ſimpliciter impetraverat.*

Obrepſit & Nicolao I.

Synodi Sueſſionenſis II. confirmationem a Nicolao I. etiam obtinuit *Hincmarus*, ut conſtat ex ejuſdem Pontificis Epiſtolâ, quam refert *Baronius* Cardinalis, ad annum 863. num. LXXIV. in qua hæc habet: *Proinde quia Dilectio tua ſequens Inſtituta Majorum, ea quæ poſſunt aliquam recipere quæſtionem, ad nos quaſi ad Caput & ad Apicem Epiſcopatus referre ſtuduit: quod nos libenter accepimus, quia hinc Dilectionem tuam memorem Canonum comprobamus: Synodum illam, quæ a te, & cæteris Venerabilibus Archiepiſcopis atque Epiſcopis in Urbe Sueſſionum, anno Incarnationis Dominicæ DCCCLIII. Indictione prima, quinto Kalendas Maii fuerat celebrata, & a Deceſſore noſtro beatæ memoriæ Benedicto Papa eſt confirmata, ſicut idem ſanctæ recordationis Pontifex illum confirmavit; ita & nos eam confirmatam & irrefragabilem, perpetuòque manſuram, Apoſtolicâ Auctoritate decernimus, ſalvo tamen Romanæ Sedis in omnibus juſſu atque Judicio.*

Extat etiam inter Epiſtolas Nicolai XXV. Tom. III. Concil. Galliæ.

Nicolaus I. Acta Concilii Sueſſionenſis examinat ac reſcindit.

Verùm interpoſitâ, vel potiùs renovatâ per *Vulfadum*, & Socios, ad Sedem Apoſtolicam appellatione, acceptis eorum litteris & querimoniis, vigilantiſſimus Pontifex Acta Concilii II. Sueſſionenſis ab *Hincmaro* dudum tranſmiſſa diligenter expendit, & in iis multa deprehendit ob quæ mitti in irritum jure merito deberent. Verſatile *Hincmari* ingenium, fraudes, violentiam perſpexit, dictoſque Clericos iniquè depoſitos fuiſſe habuit exploratum. Qua de re ita ſcripſit poſtea ad Epiſcopos Synodi III. Sueſſionenſis. „ Nos „ etenim clamorem eorumdem dejectorum ſpernere Clericorum ratio nulla ſivit, & ad vociferationes eorum ad Sedem Apoſtolicam, etiam „ ſub Deceſſoribus meis frequenter emiſſas, aures obturare paterna caritas non permiſit. Portamus quippe onera omnium qui gravantur: „ quin immo hæc portat in nobis B. Apoſtolus „ Petrus, qui nos in omnibus, ut confidimus, „ adminiſtrationis ſuæ protegit ac tuetur heredes. Verùm cùm nonnulla Scripta Sedi Apoſtolicæ diverſis temporibus delata, vel etiam „ ab ea data, ob hujus reperiendam rei certitudinem diligenter inveſtigaremus: accidit, ut „ etiam, Deo revelante, Acta Concilii, quod auctore Fratre & Coëpiſcopo noſtro Hincmaro „ præfatos viros ſegregaſſe dignoſcitur, ab eodem „ venerabili Antiſtite nobis dudum tranſmiſſa, „ cum Actionibus pro Rothado venerabili ... „ Epiſcopo, venirent ad manus. In quibus quanta reprehenſionum inveniatur congeries, ſi voluerimus exhibere per ſingula, faciliùs chartæ quàm verba deficient. Ibi namque falſitas, „ in ipſo mox Actionum invenitur principio. An „ non falſitas, cùm ſponte perveniſſe dejecti illi „ ad Eccleſiæ januas pro ſua neceſſitate ſcribuntur, qui veniſſe probantur inviti? Præcipuè cùm „ Vulfadus ibidem non fuerit, cujus nomen inter petentium nomina fallaciter extitit recitatum? Ibi ante tempus examinis, jam judicatum, & ante legitimum judicium, condemnatum fuiſſe dignoſcitur. Ibi ante audientiam, „ & ante certum numerum collectorum Epiſcoporum, Presbyteri, Diaconique privationi miniſteriorum ſuorum ſubduntur. Ibi Metropolitanus Antiſtes modò ſua jura deponit, modò „ reſumit, modò ſubeſt Synodo, modò præeſt: modò quaſi accuſatus, modò accuſator, „ modò Judex accedit: & pro libitu proprio vicibus alternantibus cuncta diſponens, more cujuſdam animantis, non ſemper unius ejuſdem-

„ que

„ qoe coloris apparet. Ibi, inquam, nolentes proelamare, proclamare coguntur, & tamquam accuſatores Libellum Proclamationis porrigere compelluntur: licèt tenorem Libelli, juxta morem, Geſtis Frater noſter Hincmarus non inſcrnerit, eùm eiſdem nonnulla minùs etiam neceſſaria probetnr inſeruiſſe. Ibi abſens, & ut illie habetor, ægrotus addicitur, & dolor ſuper dulorem apponitur, dum abſens Vulfadus Libello quaſi præſens adſcribitur, & in lecto jacens, numquamque reclamans, ſocietatem habere cum præſentibus reclamatoribus falsò prætenditur. In quo conſiderandum eſt, quia ſi leges ſæculi etiam de rebus pecuniariis, quæ extra nos ſunt ægrotum reſpondere non cogunt, quantò minùs a Domini Sacerdutibus infirmus quilibet compelli ad querimoniam debuit de negotio, quod in eumdem ipſum conflari dignuſcebatur, & quod hune ad depoſitionis caſum impellere probabatur? Et ut ſtrictim pene omnia complectamur, ibi ſola obedieotia ſubditorum, quam Apoſtolus Præpuſitis exhibere jubet, reputatur in eolpam; & qui Prælati Judicio temerè non reſtiterunt, ſed humiliter colla ſuppoſuerunt, ſeveriſſimè puniuntur. Ibi qui nulla propriâ noxâ deliquerunt, in damnationem tamquam hæretiei inciderunt, & qui miſericordiam petivere, nec juſtum Judicium percipere meroerunt. Sed quid mirum ſi textus & finis ejuſdem Coneilii accepti non ſunt, quando in nomine Domini juxta morem inchnatum non eſt? Nam cùm, Apoſtolo, Omne quodcomque fecerimns, in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Jeſu facienda, præcipiente, Ritus Eccleſiaſticus in colligendis Coneiliis id obſervet, & in hoc dumtaxat, abdito permittente divino judieio, fuerit prætermiſſum; eunſtat procul dubio non eus in nomine Domini congregatos extitiſſe, ac per hoc Eum minimè in ſui medio habuiſſe, qui tale Coneilium, immo Conventieula ſua de ſanguinibus, contra Pſalmiſtam, congregaverunt, & quoddam animal imitati, nonniſi extinctis propriis filiis poſſe ſubſiſtere putaverunt.

Quæ cùm ita ſe habere animadvertiſſet *Nicolaus I.* prudentiſſimus atque Sanctiſſimus Pontifex, ſcripſit ad *Hincmarum*, juſſitque ut omni odii ac livoris affectu depoſito, *Vulfadum* & Socios ipſe in priſtinus gradus, Ordinumque functiones reſtitueret, aut eum Gallicanis Epiſcopis ad Synodum conveniret, eorum cauſam retractaturus ac finiturus. Si verò nova diſceptatio orietur, Procuratores ab utraque parte mitterentur ad Sedem Apoſtolicam, quæ ultimum hac de cauſa Judicium ferret.

Nicolaus I. Synodum III. Sueſſionenſem indicit pro Vulfadi & Sociorum reſtitutione.

Synodum igitur Sueſſione celebrandam indixit *Nicolaus I.* datis ad omnes Galliarum & Neuſtriæ Epiſcopos Literis, ut ipſe teſtatur Epiſtolâ LVIII. ad *Herardum* Archiepiſcopum Turonenſem ob bunc finem pariter ſcripta. Juſſit adeſſe cum cæteris *Hincmarum*, eidemque Synodo ſiſtere ſe *Vulfadum* & Socios, rerum verò geſtarum Relationem ad Sedem Apoſtolicam tranſmitti. Literas quibus Epiſcopis jubebatur ut ad Synodum convenirent, miſit Pontifex ad *Remigium* Lugdunenſem Archiepiſcopum. Congregata Synodus eſt XV. Kalendas Septembris, anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo ſexto. Rex *Carolus Vulfadi*, Sociorumque reſtitutionem vehementer optabat, quòd *Vulfadus Carolomani* filii ſui Præceptor fuiſſet. Unde & ipſum Bituricenſem Epiſcopum deſignaverat, conſentientibus ejuſdem Eccleſiæ Clericis, & Provinciæ Epiſcopis. Ejus tamen ac Sociorum reſtitutioni pro viribus obſtitit *Hincmarus*, quatuor Schedulis ſeu Libellis Synodo per vices oblatis, quas *Sirmondus* exhibuit Tomo III. Conciliorum Galliæ.

Quatuor Schedulæ ab Hincmaro Synodo oblatæ contra Vulfadum & Concle- ricos.

In Priori Schedula, conteſtatur *Vulfadum*, & Socios, ſuo tantùm & Coëpiſcoporum Provinciæ Remenſis Judicio non fuiſſe depoſitos, ſed a Synodo quinque Provinciarum, & electorum Judicum Sententiâ, a *Benedicto III.* & deinde a *Nicolao I.* Pontificibus Maximis confirmatâ: Proinde ſibi integrum non fuiſſe illos reſtituere in priſtinos gradus, nec reſtitui poſſe ſine Regularum & Sedis Apoſtolicæ præjudicio, ſineque communi ipſorum Epiſcoporum, qui id aggrederentur, periculo. Se quippe mente defixam tenere *S. Leonis* Sententiam ad *Leonem Auguſtum* ſcribentis: *Si quæ deſtruxi, hæc ædifico, prævaricatorem me conſtituo, & eis me ultroneum conditionibus ſubdo, quas non ſolùm auctoritas B. memoriæ Martini, ſed etiam ego mea confeſſione firmavi.* Ex quibus ita colligit Hincmarus: *Quòd ſi etiam hoc de ſe intelligens, & his Legum conditionibus ſubdi tantus Papa præcavendo refugit, qualiter eiſdem ultroneum conditionibus ſubdi præcavendo timere nos debeamus ſubjecti, patenter oſtendit.* Laudat deinde verba *Symmachi* ad *Æonium* Arelatenſem ſcribentis a *Catholicæ Religionis poteſtatem omnem infringi, niſi univerſa, quæ a Domini Sacerdotibus ſemel regulariter ſtatuuntur, perpetua fiant. Quod aliàs contingere poterit, ſi Succeſſor Deceſſoris actibus non tribuerit firmitatem, & roborando quæ geſta ſunt, faciat eſſe rata quæ geſſerit.* Laudat etiam Gelaſii verba Epiſtolâ XI. ad *Dardanos* ſcribentis: *Patres noſtri, Catholici videlicet doctique Pontifices, quæcunque pro fide, pro veritate, pro Communione Catholica atque Apoſtolica, ſecundùm Scripturarum tramitem, traditionemque majorum, factâ ſemel congregatione ſanxerunt, inconvulſum voluerunt deinceps firmumque conſtare: nec in hac eadem cauſa denuo, quæ præfixa fuerant, retractari qualibet recenti præſumptione permiſerunt. Sapientiſſimè providentes, quoniam ſi Decreta ſalubriter cuiquam liceret iterare, nullum contra ſingulos quoſque provectos errores ſtabile perſiſteret Eccleſiæ Conſtitutum, ac ſemper iiſdem furoribus redivivis omnis integra Definitio turbaretur.* His *Nicolaum I.* obliquè carpit *Hincmarus*, qui *Benedicti III.* Deceſſoris ſui Decretum, ſuumque priùs datum, reſcindere videbatur, retractatione cauſæ *Vulfadi* & Sociorum imperatâ. Quæ tamen non eo animo a ſe prolata aſſerit verſatilis ingenii Præſul, ut Summi Pontificis Decretis reluctetur; quin immo ſe illis, & Synodi nunc congregatæ Judicio religiosè pariturum. *Hæc*, inquit, *non ad reſultandum, quod abſit, in aliquo Domini Papæ Decretis Apoſtolicis, vel ad reſiſtendum veſtris regularibus Diffinitionibus profero: ſed ut quomodo his, quæ in dejectione illorum hactenus diffinita ſunt, obedivi, ſic in eorum reſtitutione, cujus eſtis a Domno Apoſtolico arbitri conſtituti, ſi a vobis fienda canonicè inventa & patrata fuerit, quantum ex me eſt, præfatis Regulis ſacris, & Epiſcopalibus atque Apoſtolicæ Sedis exinde confirmationibus, periculosè non obviem; & a Præceptionibus, quæ in Apoſtolicis Epiſtolis continentur, a quibus, Domino annuente, vel tranſverſo, ut dicitur, ungue ſcienter & per contumaciam non exorbitabo, in nullo per ignorantiam deviem: & qualiter abſque diſcrimine ſequi debeam regularem veſtram, quorum ex delegatione Sedis Apoſtolicæ intereſt, Diffinitionem, per ipſarum Regularum tramitem liquidò cognoſcere valeam. Ad hoc enim vel maximè ad Synodum venit Epiſcopus, ut aut diſcat, aut doceat, aut corrigatur, aut corrigat.*

Secundâ Schedulâ demonſtravit *Hincmarus Ebbonem* regulariter depoſitum, & non regulariter reſtitutum, quòd quidam aſſererent ipſum regu-

lariter depoſitum oon ſoiſſe, & canonicè reſtitutum. Se tamen Pontificis & Synodi Decretis pariturum conteſtatus eſt iterum *Hincmarus*, nec ſe eſſe animo a *Vulſado* & Sociis alieno. *Qui abſque noſtro detrimento*, inquit, *non ſolùm fratribus, ſed & inimicis prodeſſe deſidero, & Apoſtolicæ Mandatis quacumque contumaciâ non reſulto, nec fraternis veſtris monitis & regularibus Diffinitionibus intentionem vel manus obvias tendere paro. Ea tamen conditione, quod & vos velle & ſtudere cognoſco, ut Regularum ſtatus, & Sedis Apoſtolicæ Privilegium maneat, & commune periculum noſtrum vitari prævaleat.*

Cùm autem cerneret *Hincmarus* Epiſcoporum plurimos in reſtitutionem *Vulſadi* & Sociorum inclinare, eo quòd bona fide, palam & publicè, ab *Ebbone* Archiepiſcopo, jure vel injuria Sedi ſuæ reſtituto, Sacros Ordines ſuſcepiſſent; temperamentum quoddam propoſuit tertiâ Schedula, ut ex indulgentia & diſpenſatione in priſtinos gradus reciperentur, inconvulſis manentibus Synodi Sueſſionenſis II. Judicio, & Summorum Pontificum *Benedicti III.* & *Nicolai I.* Decretis. *Unde*, inquit, *manentibus Statutis, abſque Regularum & Apoſtolicæ Sedis præjudicio, & judicantium nullo diſcrimine ... Manente etiam, ut oportet & neceſſe eſt auctoritate Privilegiorum Domni Benedicti, & Domni ac Patris noſtri Nicolai Papæ: ſi illi placet, cui cuncta bona placent ut Deceſſoris ſui Benedicti & ſua Privilegii a ſe confirmati Sententia de his Fratribus propter miſericordiam per indulgentiam immutetur, ubi exinde ſcriptum habetur*, Salvo Romanæ Sedis in omnibus juſſu atque Judicio; *Et aliter decretum confirmetur, nobiſque tenendum mandetur, juxta moderationem Innocentii, qui obſervationem priorem duriorem, poſteriorem autem, interveniente miſericordia inclinatiorem dicit: Et veſtra Fraternitas, qui eoſdem Fratres judicaſtis, vel quorum Deceſſores illos judicaverunt, unanimi benignitate, juſtitia, pietate condita conſenſerit atque decreverit, ſicut ſacra & myſtica Nicæna Synodus de Novatianis, & per indulgentiam, de Meletio damnato, clementè conſiſto, & ab eo poſt damnationem ordinatis, decrevit ..... His ergo ita ſe habentibus, quantum ex me eſt, & Sedis Apoſtolicæ benignitati, & veſtræ Fraternitatis beneplacita conſenſioni, ſollicitus ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis, in Fratrum iſtorum regulari ſtatu non obvio. Quorum, ſicut in præcedenti ſchedula vobis porrecta præmiſi, ſalubrem ac regularem ſtatum & cupivi, & cupio, & quæſivi, & quæro, & de quorum dejectione dolui ſatis & doleo. Et hæc quidem ſcripſi pro mediocritate ingenioli mei, devotionem mentis meæ circa Fratres oſtendens, priſcis, ut dicit Gelaſius, manentibus Conſtitutis, & cuſtodito per omnia Sententia ac Juris Privilegio Apoſtolicæ Sedis, & non præjudicans veſtra vel cujuſcumque rationabiliori, ſeu plus tenenda ac majoris auctoritatis Sententia, quam, ſi mihi oſtenſa fuerit, paratus ſum ſine contradictione aliqua ſequi. Illâ tamen modis omnibus in iſtorum ſtatu conditione ſervata, quam & Apoſtolica Sedes pro Eccleſiaſtico vigore ab omnibus petimus faciat conſervare, & a veſtra Fraternitate neceſſe eſt provideri, ne hac, quod abſit, occaſione, auctoritatem in ſacris Ordinibus miniſtrandis uſurpent, qui aut penitus non acceperint, aut contra Regulas acceperint, aut quibus regulariter Miniſterium fuerit interdictum.*

* Innoc. I. in Epiſt. ad Exuperium.

Quartam Schedulam contra *Vulſadum* Synodo porrexit *Hincmarus*, in qua effutiit, ipſum ſub jurejurando per Sanctam Trinitatem unius Deitatis profeſſum, ſe nuſquam ad graduum Eccleſiaſticorum adminiſtrationem ulteriùs aſpiraturum: & perjurii reum eſſe, qui Lingdnenſem Eccleſiam Paſtore viduatam, ut ibi ordinaretur Epiſcopus, uſurpare præſumpſerit. Verùm hæc Schedula, cùm legi cœpiſſet, ita cunctorum offendit animos, ut penitus ſuppreſſa ſit. Id teſtatur epigraphe ipſi præfixa: *Iſta quæ ſequitur Schedula, Synodo eſt porrecta, ſed quibuſdam ſcandalizantibus non eſt perlecta.*

Is autem fuit Concilii III. Sueſſionenſis exitus, ut ſeptem Provinciarum Epiſcopi in eo congregati *Hincmarum* Summo Pontifici excuſarint, quod auſus non eſſet ſua & Comprovincialium auctoritate *Vulſadum* & Socios reſtituere, qui in Synodo quinque Provinciarum fuerant depoſiti. Sibi etiam in Concilio, tametſi de illorum reſtitutione aſſentirentur, conſentaneum viſum eſſe, rem totam Pontifici, a quo inchoata erat, conſummandam reſervari. Quâ de re ad eumdem Pontificem *Nicolaum I.* ita ſcripſere. *Comperimus Fratrem & Conſacerdotem noſtrum Hincmarum, quem ſalubribus hortari dignati eſtis affatibus, uti memoratos viros clementi animo & tranquilla ſtuderet ad ſe magnanimitate vocare, depoſitaque omni funditus animoſitate, de reſtitutione ipſorum ſraternè tractare, atque miſericorditer conſummare contenderet, non procaciter renitſum, ſed neque animoſitate vel malevolentia declinaſſe, quin Paternitatis veſtræ piis conſiliis effectum præproperè exhibere maturaret.* Adduot, ipſum Clericos illos non reſtituiſſe, qui a Synodo quinque Provinciarum fuerant depoſiti ,, Ne a pauciori numero eorum

Vulſadi & Sociorum reſtitutionem Romano Pontifici reſervant Gallicani Præſules.

,, inconſiderata & minùs debito provida fieret
,, reſtitutio: & quod tantorum virorum ſtatuerat unanimitas, temerè exinaniret unius Sedis
,, auctoritas. De illorum autem Fratrum refor-
,, matione, [*inquiunt*] præcedente Pietatis ve-
,, ſtræ libramine, qui oppreſſis miſericorditer
,, ſubvenire, afflictis opem ferre, & innocentes
,, abſolvere, ſolito & indefectivo conſueſtis ope-
,, re, poſtpoſita, quantùm in nobis eſt, totius
,, auſteritatis & ſeveritatis cenſurâ, dejectioni il-
,, lorum Fratrum compatientes, quos, ut veſtri
,, Apoſtolatûs Literæ ad Glorioſiſſimum Seniorem
,, noſtrum Regem Carolum veſtrum peculiarem
,, filium directæ intimavere, non mediocriter
,, moribus & ſcientiâ pollere, & proficuos Ec-
,, cleſiæ Chriſti novimus eſſe: congregato & de-
,, votiſſimè coadunato vobiſcum noſtro Spiritu,
,, quod pium juſtumque ſentitis, ſentimus; quod
,, decernitis, exequimur, & quod deliberaveri-
,, tis, eorum in omnibus congratulantes reſtitu-
,, tioni, efficaciter nos amplectendum fatemur.
,, Et quia de recuperatione eorum a veſtræ Sa-
,, pientiæ medela ſumpſit exordium, oportet
,, omnino & æquum fore claret, totius ejuſdem
,, negotii ſummam Præſtantiæ veſtræ conſumari
,, Decretis....... Præterea Præceptionibus veſtris
,, ex æquo operam dantes, ſicut nobis de præ-
,, ſignatis Fratribus Apex Sanctitudinis veſtræ e-
,, docuit, ſine contradictione perficere, eoſque
,, in ſuis Ordinibus reſtituere maturaremus, niſi
,, Privilegiis Sanctæ Romanæ Sedis per Reveren-
,, dum Confratrem Hincmarum Archiepiſcopum
,, noſtræ unitati prolatis, quæ de ipſis quædam
,, ſtatuunt, debita reverentia exhiberetur: Quo-
,, rum ſumma, perfecta & integra firmitas, ut
,, claret & juſtum eſt, in Apoſtolicæ Sedis re-
,, ſervata eſt arbitrio poteſtatis. Nobis enim in
,, horum Fratrum dejectione non quidem diſcep-
,, tantibus, nec alia atque alia decernentibus,
,, ſed unum idemque ſentientibus, ne imperfe-
,, ctio pro inobedientia deputetur, oramus. Sed
,, ut quondam Joab obſidens urbem Rabaz, Da-
,, vid Regi fidiſſimo, Ne cùm a me, *inquit*, va-
ſtata & capta fuerit, vobis, & non nomini meo
adſcribatur victoria; *Ita & nobis in præſentis rei*

ne-

negotio decertantibus, & quadam deſtorantibus, non tamen terminantibus, ſolummodo Magiſterii veſtro Culmini eorum adſignetur reſtitutio.

Gallicanorum Præſulum Oeconomia.

Illam itaque viam iniere Gallicani Præſoles in Synodo Sueſſionenſi III. juſſu Nicolai I. congregati, ut Synodo Sueſſionenſi II. quinque Provinciarum nihil derogatum vellent, quaſi minùs æquum fuiſſet illius de *Vulfadi* Sociorumque cauſa Judicium: ſed illam ad cenſuram debitæ ſeveritatis Sententiam protuliſſe aſſererent, quam poſterior ſeptem Provinciarum Synodus, Summo Pontifice præeunte, per miſericordiam immutaret. Id conſtat ex Adnuntiatione *Herardi* Archiepiſcopi Turonenſis, Regis & Synodi juſſu facta. * *Quorumdam*, inquit, *cogitationibus, quorumdam verò verbis ſatisfacere bonum duximus, qui cogitant fortè ac dicunt, Quoniam antea in hoc eodem loco ante aliquot annos quidam noſtrûm, & quorumdam noſtrorum Deceſſores, Synodum tenuimus, & eamdem cauſam, quam tunc diffinivimus, nunc quoque, quaſi non fuerit bene diffinita, cùm etiam & a Sede Apoſtolica ſit terminata, mutavimus, & ob id noſtra Sententia vilis poſſit haberi, quaſi ad mobilitatem humana gratia noſtras Sententias immutemus, vel, ut dicamus apertiùs, venundemus. Non ita eſt, Fratres, quoniam in Epiſcopali Miniſterio non eſt, Eſt, & Non, ſed ſemper Eſt, id eſt, ſtabilitas in illo eſt: quia in Chriſto hoc Sacrum Miniſterium radicatum eſt, qui nunquam conſilium, ſed ſæpe mutat Sententiam, tam per ſeipſum, quàm & per ſuos Fideles, de quorum numero ſuâ clementiâ nos computamur...... Quia ut S. Leo Apoſtolica Sedis magnus ornatus dicit:*

* Tom. 3. Concil. Gall.

In Epiſcopali miniſterio non eſt, Eſt, & Non,

Epiſt. ad Ruſticum Narbonenſem.

„ Sicut ſunt quædam quæ nulla poſſunt ratione
„ converti, ita multa ſunt, quæ aut pro conſi-
„ deratione ætatum, aut pro neceſſitate rerum
„ oporteat temperari: Sic tamen ut quod ſequen-
„ dum fuerit inventum, nec Præceptis Evange-
„ licis contrarium, nec Decretis Sanctorum in-
„ veniatur adverſum. *Quòd & in hac cauſa ſumus ſecuti, ſicut in ſanctis auctoritatibus invenimus, qui in Pſalmo canimus* * Miſericor-
„ dia & veritas obviaverunt ſibi, juſtitia & pax
„ oſculatæ ſunt. *Et ſemper ſuperexaltet judicium*
„ *miſericordia, dicente Apoſtolo:* * Adhuc ex-
„ cellentiorem viam vobis demonſtrabo, *id eſt, caritatem, qua omnibus deſiderat miſereri, & cunctis vult in commune proficere. Perfecta enim ſunt ea, qua ad correctionem hominum, & ad cenſuram debita ſeveritatis Epiſcopali Sententia proferuntur: ſed excellentiora ſunt, quibus dilectionis benignitate ſubditorum ſaluti, & communi Eccleſiarum utilitati ac conſultui providemus. Unde manentibus Statutis prioribus, qua ſecundùm auctoritatem conſtituta ſunt per juſtitia ſeveritatem, licitum eſt nobis per eaſdem ſupereminentes auctoritates, qua impendunt miſericordiam, immutare duriores Sententias, correctione facta per eminentiorem viam, ſcilicet caritatem. Et ſicut de prioribus Statutis Sedem Apoſtolicam conſuluimus: ita & ex hac Diffinitione noſtra ejuſdem Matris omnium Eccleſiarum reſponſionem expectamus: Quatenus ſi ita ut praduce illius commonitione, quâ ad hunc locum convenimus, hic qua per indulgentiam miſericorditer invenimus, concordaverit atque conſenſerit, Eccleſia conſultibus faveamus.*

* Pſalm 8.

* 1. Cor. 12.

Caroli Regis ad Nicolaum I. Epiſtola.

Scripſit etiam ad *Nicolaum I.* Rex *Carolus*, *Hincmari* obedientiam laudans, Clericorum integram reſtitutionem Sedi Apoſtolicæ a Synodo reſervatam nuntians, & a ſe interim Eccleſiam Bituricenſem *Vulfado* commendatam. Ejus Epiſtola extat poſt Concilium Sueſſionenſe, Tomo III. Conciliorum Galliæ.

Synodus per *Egilonem* Senonenſem Archiepiſcopum ſuam ad *Nicolaum* I. Synodicam miſit, ad quem ſcripſit & *Hincmarus*, * & ſe maxima cum obedientia executioni mandaturum profeſſus eſt, quicquid idem Pontifex in cauſa *Vulfadi* & Sociorum decreviſſet. Scripſit etiam ad *Egilonem* Romam euntem Commonitorium, * quo ipſum docuit quomodo in Urbe ſe gerere, quæ Summo Pontifici vehementiùs inculcare, quid reticere deberet, ne ejus offenderet animum. *Verba autem*, inquit, *qua vos firma habere debetis, & etiam veſtri, ſi aliquis inde fuerit tentatus, iſta ſunt: Quia ſecundùm tenorem Epiſtolarum Domni Apoſtolici, ſicut in eis ſcriptum habetur, cuncta per ordinem qua in iſtis Fratribus geſta ſunt examinantes, inveniſtis Ebbonem juſtè & regulariter depoſitum, & non regulariter reſtitutum, & iſtos Fratres non a me, ſed a Synodo Epiſcoporum quinque Provinciarum judicatos ſecundùm ſacros Canones, & Decreta Innocentii, Zoſimi, & Leonis, ſicut in Synodali Epiſtolâ continetur. Et quia in Domni Apoſtolici Epiſtolis continetur, ut qua ſtatuta ſunt, non ducat diſſolvenda, niſi ſacris Legibus inveniantur adverſa. Et in eiſdem Epiſtolis intelligens Synodus ipſius benignitatem erga hos Fratres, inventa eſt iſta auctoritas Nicæni Concilii de ordinatis a Miletio quondam damnato Epiſcopo, quam Epiſcopi in Synodali Epiſtolâ illi unanimiter mandant, ut priſcis, ſicut dicit Gelaſius, pro ſui reverentia manentibus conſtitutis, & ſalvis Sedis Apoſtolica Privilegiis, cum eorum etiam ſalvamento qui Synodo ſubſcripſerunt, in qua Fratres de quibus agitur fuere dejecti, per indulgentiam & auctoritatem ipſius in ſuis Ordinibus recipi & provehi poſſint abſque contradictione, migratis jam omnibus, qui in Ebbonis depoſitione fuerunt Epiſcopis, excepto ſolo Rothado. Verùm & & illi Epiſcopi, qui eidem Ebboni poſt depoſitionem ſuam dicebantur communicaſſe, jam ad divinum Judicium migraverunt, & aliis in eorum locis ſubſtitutis, ac per eos, ut ita dicamus, innumeris ordinatis, a nullo iſtorum Fratrum reſtitutio contradicitur.*

* Epiſt. 22.

* Epiſt. 23.

Epiſtola Synodi, & Hincmari ad Nicolaum I.

Attamen vehementer optaſſe *Hincmarum* ut depoſiti manerent *Vulfadus* & Socii, ſi id a Summo Pontifice obtineri potuiſſet, hæc illius ad *Egilonem* verba demonſtrant. *Sed ſi locum videritis Domno Apoſtolico aperire debetis, quoniam multi jam dicunt: Si illa firma non fuerunt, qua tunc inde confirmata ſunt, nec iſta qua modò fiunt, firma erunt. Et nihil eſt jam firmum, quod Epiſcopi & Apoſtolica Sedes decernunt. Neque de noſtris Judiciis, nec etiam de excommunicatione curant. Nec Epiſcopi a nobis degradati pro noſtro Judicio ſuum miniſterium dimittent, quia nihil eſt firmum quod agimus; ſed ſicut vult Rex, & ſicut nos aut odium movet, aut gratia, aut cupiditas, aut timiditas, ita & noſtra, & Apoſtolica Sedis vadunt Judicia.*

Denique cùm *Nicolaus I.* duritiam Pharaonis *Hincmaro* improperaſſet, rogavit ille *Egilonem* ut Pontifici exponeret ſuam erga *Vulfadum* & Socios benignitatem, ut præconceptam adversùs ſe opinionem ex illius animo evelleret. *Peto etiam*, inquit, *ut ad hoc quod Domnus Apoſtolicus mihi ſcripſit de duritia Pharaonis, ſicut in Epiſtolâ mihi miſſâ legetis; ei ex ordine condicatis, quàm benignè eoſdem Fratres & antea & poſtea tractavi, ſicut coram ipſis in Synodo comprobavi, ne talem me æſtimet, ſicut me æmuli mei illi depingunt.* His quæ de Synodo Sueſſionenſi ad *Nicolaum I.* ſcripſit *Hincmarus*, planè concinunt Annales Bertiniani ad annum 866.

Accepta Concilii Sueſſionenſis Synodica, cum *Hincmari & Caroli* Regis Literis, auditaque *Egilonis* Archiepiſcopi Relatione, *Nicolaus I.* reſcripſit ad Epiſcopos Gallicanos, * qui ad Synodum Sueſſionenſem convenerant. Suâ Epiſtolâ gaviter

* Epiſt. 46. ſive 59. Tom. III. Concil. Galliæ.

per-

Nicolai I. ad Epiſcopos Synodi Sueſſionenſis, & ad Hincmarum, Epiſtola increpatoria.

perſtrinxit *Hincmarum*, quòd in cauſa *Vulfadi* & Sociorum callidè ac diſſimulanter egiſſet, quòd Actoris perſonam egiſſet ac Judicis, quòd *Benedicti III.* literas mutilas & corruptas proferre auſus eſſet, Quòd Clerici memorati totius conſona voce Concilii graduum receptione ſuorum digni judicati eſſent, gratulatus eſt. Conqueſtus eſt ad ſe miſſam non eſſe omnium quæ in cauſa *Ebbonis*, & dictorum Clericorum geſta fuerant, plenam & accuratam Relationem Inſtrumentis probatam. Illos iterum convenire, & omnia diligenter & enucleatè ad Sedem Apoſtolicam referre juſſit, cauſam illam ſpectantia. Suis interim gradibus reſtituit *Vulfadum* & Socios. Annuum ſpatium conceſſit *Hincmaro*, infra quod probare teneretur memoratos Clericos ab Ordinibus ſuis canonicè dejectos fuiſſe, aut illorum reſtitutionem prorſus approbaret. Improbavit, quod non expectato Sedis Apoſtolicæ Reſponſo, cujus auctoritati totius negotii ſummam ſe reſervare ſcripſerant, *Vulfadum* interim Bituricenſem Archiepiſcopum conſecraſſent.

** Epiſt. 47 ſive 60. Tom. 3. Concil. Galliæ.*

Reſcripſit pariter ad *Hincmarum* idem Pontifex * increpatoriam Epiſtolam ob jura in *Vulfadi* & Sociorum dejectione violata, omniaque perperam Acta in Synodo II. Sueſſionenſi. Laudat eadem Epiſtolâ, quòd ad Synodum ſecundùm Sedis Apoſtolicæ Juſſionem convenerit, & his quæ cæteri Antiſtites de illorum reſtitutione decreverant, annuerit. Ridet quòd verſipellis *Hincmarus* ſcripſerat, memoratos Clericos ab Officio ſe minimè ſuſpendiſſe vel judicaſſe, aut a gradibus ejeciſſe: ,, Præſertim cùm hæc non veritate ſulta multis probentur indiciis, Sed quamvis, *inquit*, ſuperiùs ſummatim tetigiſſemus quæ geſta ſunt, nolumus tamen hæc pleniter exaggerare, ne compellamur quæ digna ſunt judicare. Nam niſi tu illos, etiam ante omnem audientiam, & adhuc cùm ad te non accuſatores, ſed miſericordiam poſtulantes acceſſerint, ab Officio ſuſpendiſti, quid eſt quod in Actis Concilii tui, quod ipſe ad Sedem Apoſtolicam miſiſti, a te ſuſpenſi ab Officio fuiſſe memorantur? Quibus cùm tacens nihil ipſe reſponderis, quid aliud niſi vera eos proſecutos, ſilentio tuo tribuiſti patenter intelligi? Et e diverſo illi ſuper quo querelas ſuas Sanctæ memoriæ Leoni Papæ mittebant, vel quem niſi te ſuum impulſorem a gradibus propriis, infeſtum ſibi, quem circa ſe veluti Patrem benignum debebant cognoſcere, frequenti Relatione pandebant? Poſtremò, niſi tu in dejectione ipſorum ſubſcripſiſti, immò niſi totius depoſitionis eorum ſeriem ipſe ſcripſiſti; quid eſt quod in memorato Privilegio, quod tibi ab Apoſtolica Sede roborari petiſti, B. memoriæ Deceſſor meus ad te loquens, quòd tu Diffinitiones illas in Synodo cum cæteris Epiſcopis collectâ juxta Relationem utique tuam, propriis digitis roboraveris, manifeſtat? Quòd ſi dicis numquam te in illa Synodo ſubſcripſiſſe, ergo nec Deceſſor noſter aliquam tibi Synodum Privilegio ſuo firmavit. Quippe cùm ipſe eam, quam auctoritate Apoſtolica ſtabilivit, propriis digitis tuis te ſpecialiter roboraſſe commemoret.

Arguere pergit Hincmari fraudes. ,, Jam verò quod in Epiſtolâ tuâ nobis ſcripſiſti, dicens eorumdem Clericorum ſalubrem ac regularem ſtatum & cupiſſe te, & cupere, & quæſiſſe, & quærere, quis audiens eorum qui curſum negotii vel controverſiæ hujus novit, non miretur, & non obſtupeſcat? .... Nam quid eſt quod obtinere modò Legatis, modò literis apud Deceſſores meos, Leonem ſcilicet & Benedictum beatæ recordationis Pontifices te cupere & quærere ſignificas, niſi ut eorum quidem dejectio firmetur, reſtitutio verò numquam ſperetur caſus perpetuò roboretur, ſtatus aliquando minimè reformetur? .... Quamvis fortè verum ſit quòd te dejectioni eorum condoluiſſe, & ſtatui gaudere teſtaris: hoc dumtaxat modo, ut ſicut de dejectione ipſorum condolueras, ita nunc de ſtatu congaudeas: Quia videlicet nec tunc caſui eorum condoluiſti, nec nunc ſtatui fortaſſe congaudes. Sed inter hæc libet ad Epiſtolæ tuæ verba intuitum mentis inflectere, & quàm nobis non ſimpliciter ſcripſeris, ſtrictim oſtendere. Indecens quippe eſt, licèt te non pudeat, Sedi Apoſtolicæ ſubdolè ſcribere, niſi aſtutiæ tuæ argumenta ipſa valeat comprehendere ..... Quod ſi formidatum eſt, ne injuſta damnatio eorum in diſcrimen redundaret Auctoris, & ideo quòd injuſtè fuerit prolata, taceatur, non congruum initur conſilium. Faciliùs quippe veniam quis veritate, quàm exquiſitis & minùs aptis adinventionibus impetrat, Præſertim cùm veritas liberet, mendacium verò perdat."

Indecens eſt Sedi Apoſtolicæ ſubdolè ſcribere.

Hincmarum deinde carpit *Nicolaus I.* quòd in Privilegiorum ſuorum defenſionem vel elationem immoderatiùs erigatur, & Sedis Apoſtolicæ Jura temerè violaverit. Quâ occaſione, de mala conſuetudine quæ ab improbis in Jus Privilegiorum trahitur, auream hanc ſcribit Sententiam: *Nam mala conſuetudo, quæ non minùs quàm perniciosa corruptela vitanda eſt, niſi citiùs radicitus evellatur, in Privilegiorum Jus ab improbis aſſumitur; Et incipiunt prævaricationes & variæ præſumptiones, celerrimè non compreſſæ, pro Legibus venerari, & Privilegiorum more perpetuò celebrari*, Ipſum denique arguit, quòd Pallio conceſſo ultra modum uteretur.

Prava conſuetudo in Jus Privilegiorum ab improbis trahitur.

His *Nicolai I.* Literis reſpondit *Hincmarus* Epiſtolâ XXVI. objectaque a Pontifice diluit, ſummam erga Sedem Apoſtolicam & ipſum *Nicolaum* venerationem ac obedientiam profeſſus.

** Epiſt. LXI. Tom. III. Concil. Galliæ.*

Scripſit etiam laudatus Pontifex ad *Carolum* Regem, ipſique gratulatus eſt, quòd *Vulfadi* & Sociorum reſtitutionem procurando, & Sedi Apoſtolicæ obediendo, ſtuduerit delere noxam, quam in depoſitione ipſorum conſenſum præbendo, contraxerat. Scripſit etiam ad *Vulfadum* & Socios, de ipſorum gratulatus reſtitutione, eam Auctoritate Apoſtolica ratam habens: ipſoſque monuit ne memores eſſent injuriarum, & ut *Hincmaro* Archiepiſcopo reverentiam ſemper exhiberent; nec umquam eis liceret contra eum, pro eo quòd ab illo fuerant ab Officio ſuſpenſi, querimoniam componere, vel ſiniſtram viciſſitudinem retribuere.

** Epiſt. 62. Tom. III. Conc. Galliæ.*

Tandem *Nicolai I.* juſſu Concilium Tricaſſinum celebratum eſt die 8. Kalendas Novembris anno Chriſti 867. ab iiſdem Epiſcopis qui anno præcedenti apud Sueſſiones convenerant. Qui totam *Ebbonis*, ordinatorumque ab eo Clericorum, & ab *Hincmaro* alteraque Synodo Sueſſionenſi depoſitorum, cauſam & hiſtoriam, ſecundùm Pontificis mandata, accuratè & fideliter expoſuere in ſua Synodica ad illum directa; ejuſque Sanctitatem rogarunt, ne Metropolitanorum & cæterorum Epiſcoporum Privilegia convelli pateretur: *Ita ut* (inquiunt) *nec veſtris, nec futuris temporibus, præter conſultum Romani Pontificis, de gradu ſuo quilibet Epiſcoporum dejiciatur, ſicut eorumdem Sanctorum Anteceſſorum veſtrorum multiplicibus Decretis & numeroſis Privilegiis ſtabilitum modis mirificis extat: Videlicet ne aliqua varietate & utilitate Summus Ordo nutare aut irregulariter labefactari ſinatur.* Rogarunt etiam Summum Pontificem, ut *Vulfado* ad Bituricenſem Archiepi-

Concilium Trecenſe in cauſa Vulfadi & Sociorum, juſſa Nicolai I. celebratum.

Vulfadus Bituricen-

ſit Archiepiſcopus creatus.

piſcopatum promoto Pallium mitteret. Scripſit etiam uberrimè ad *Nicolaum I.* de eadem cauſa Rex Chriſtianiſſimus *Carolus Calvus*, cujus Epiſtola ſubnexa eſt Synodicæ Concilii Tricaſſini, Tomo III. Conciliorum Galliæ.

** Hadrianus II. Epiſt. 19. ſive I. Tom. III. Concil. Galliæ.*

Synodicam Trecenſis Concilii recipit Hadrianus II. ad eamque reſpondet.

Gallicanorum Metropolitanorum, & Epiſcoporum Literas Synodicas, cùm *Nicolaus* ad vitam immortalem migraſſet, ſuſcepit illius Succeſſor *Hadrianus II.* eorumque diligentiam & obedientiam plurimùm laudavit, ac reſtitutionem *Vulſadi* & Sociorum confirmavit: Palliumque lubenter conceſſit eidem Vulſado. *Pium*, inquit, *laborem veſtræ Sanctitatis & ſtudium non ſolùm laudabile, ſed & longè lateque prædicabile judicamus. Innocentia quippe jam nunc Fratris & Coëpiſcopi noſtri Vulſadi, & Collegarum ejus, quam quidem emergens caſus per non brevis temporis intercapedinem obumbraverat, retractatione & reſricatione veſtra ſacrata & Apoſtolica Sedis frequenter adunata ſolertia, ecce Deo gratias, venit ad lucem, & juſtitia ſua radios, ad omnium omnino rectitudinem foras quaſi Solis ſplendor extendit. Ideoque nos veſtrum Judicium, ac veſtram Sententiam, quam Apoſtolica Sedis Cenſura, ſicut exegit ordo, præceſſit, approbamus, admittimus, & corroboramus: atque poſtulationi veſtræ, cui quicquam negari difficillimum eſt, annuentes, ad pleniorem confirmationem, uſum Pallii jam dicto Fratri noſtro Vulſado Bituricenſi Antiſtiti, ſecundùm priorem conſuetudinem, ad geniam & decus Eccleſiæ ſibi commiſſæ, & inſtructionem ipſius concedimus.*

** Epiſt. 12. ſive 3. Tom. III. Concil. Galliæ.*

Hadriani II. Epiſtola ad Carolum Calvum Regem.

Scripſit idem Pontifex ad *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum, eique gratias egit de patrocinio *Vulſado* & Sociis impenſo, deque operâ eorum reſtitutioni navatâ, ſecundùm mandatu Sedis Apoſtolicæ. Juſſitque contegi ſilentio cauſam *Ebbonis* cùm præ longitudine temporis acta in hoc negotio ſciri non poſſent: atque de his qui ad Dominum migraverunt nobis facilè judicare non liceat. *Cùm enim in manu Judicii Dei conſiſtant, ſi humanis diffinitionibus quidquam de his tribuatur non ſolùm præſumptionis, ſed & damnationis eſt prorſus indicium. Ille quippe Ebbo ſuo jam Domino aut ſtat, aut cecidit. Quòd ſi ſtat, quis hunc conatur dejicere? Si verò cecidit, quis nititur erigere? Niſi fortè is qui ſua Judicia divino præponere impiâ temeritate deliberat? Relinquatur ergo hujuſmodi Dei cunctarum intentionum ſcrutatoris Judicio: nimirum qui, ſecundùm Apoſtolum, Conſtitutus eſt a Deo Judex vivorum & mortuorum, quique, juxta fidei noſtræ ſtabile fundamentum, judicaturus eſt vivos & mortuos. Præterea non modicas gratias veſtræ Benignitati referimus, quoniam reſtituendis Clericis, quibus Apoſtolicam Sedem manum porrigere ſenſit, ipſa quoque ad laudem Dei & reverentiam Principum Apoſtolorum, necnon & honorem Sedis ipſorum, manum porrigere alacri ſtudio procuravit.* Hic fuit cauſæ illius exitus. Nullumque deinceps negotium *Vulſado* & Sociis faceſſitum eſt. Ex tota porro illius Hiſtoriæ ſerie conſtat, nullum eſſe argumentum quod ex Ordinationum ab *Ebbone* depoſito factarum reſciſſione in Concilio Sueſſionenſi II. facta nonnulli petunt ad probandum ſacrarum Ordinationum iterationem aliquando decretam ex veteri diſciplinâ: ſiquidem nuſquam in controverſia fuit an *Ebbo* & Socii validè, ſed an legitimè ordinati eſſent: & a *Nicolao I.* Pontifice Maximo, Sententiam Concilii III. Sueſſionenſis ex ſeptem Provinciis congregati confirmante, reſtituti ſunt ſuorum ordinum executioni: quæ reſtitutio Tricaſſinæ Synodi, & noviſſimè Hadriani II. auctoritate roborata eſt, nec tamen ullus ſive laudatorum Pontificum ſive Gallicanorum Antiſtitum dixit aut ſcripſit, memoratos Clericos iterum ordinari debere, &

Sacrarum Ordinationum iterationem olim ex Eccleſiæ Diſciplina decretam, hæc hiſtoria non probat.

Vulſadum rurſus ad Presbyteratum promoveri oportere, quem malè ab *Ebbone* ſuſceperat, antequam Archiepiſcopus Bituricenſis inauguraretur.

SCHOLION.

II. Vulſadi in Eccleſiæ ſibi commiſſæ regimine vigilantiam probat Paſtoralis ejus Epiſtola ad Parochos & Parochianos Diœceſis Bituricenſis, a *Dom. Mabillonio* edita Tom. IV. *Veterum Analectorum.* Obſervatione digna ſunt quæ de Euchariſtiæ ſumptione Diœceſanis ſuis præſcribit. *In tribus etiam Feſtivitatibus anni* (inquit) *Nativitate Domini, Paſcha, Pentecoſte, unuſquiſque mundus ad Eccleſiam veniens communicet, exceptis his qui in publica Pœnitentia ſunt: Quoniam niſi in his tribus ſolemnitatibus communicaverit, non inter Chriſtianos habitare debet. Videat ergo unuſquiſque ut mundè & devotè Communionem Chriſti percipiat. Etenim qui Corpus Domini & Sanguinem indignè ſumit, Judicium ſibi manducat & bibit.*

DISSERTATIO VIII.

De Cauſa Hincmari Laudunenſis Epiſcopi cum Hincmaro avunculo Remenſi Archiepiſcopo: Deque Conciliis in ea celebratis.

I. H*incmarus* Junior, *Hincmari* Archiepiſcopi Remenſis ex ſorore nepos, matre orbatus adhoc puer, ab avunculo educatus & inſtitutus eſt, & inter Clericos Eccleſiæ Remenſis conſcriptus. Ipſum annis potiùs quàm prudentiâ maturum *Hincmarus* Senior ad negotia admovit, & in publicam lucem eduxit, Capitula quædam apud Cariſiacum per Epiſcopos Remenſis & Rothomagenſis Provinciarum *Ludovico* Germaniæ Regi ſcripta, per illum mittens ad *Carolum* Regem, ut docet ipſe *Hincmarus* Opuſculo V. Se quoque legationem in Gothiam Regis nomine obiiſſe Junior *Hincmarus* gloriatur in Epiſtolâ ad Avunculum. Mortuo *Pardulo* Epiſcopo Laudunenſi, hunc ipſi Epiſcopatum Regis favore, Cleri & Plebis electione impetravit *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus, eumque ipſe ordinavit ſummo cum omnium plauſu. Epiſcopatûs initiò Regi, Proceribus, Avunculo fuit gratiſſimus. In ejus gratiam Rex *Carolus* Eccleſiæ Laudunenſi dudum ereptas facultates reſtituit, & ſpeciatim Villam *Pauliacum* ab antiquo divulſam, ut teſtator *Flodoardus* Lib. 3. C. 4. Ipſi etiam Aulicorum interventu Abbatiam contulit in aliena Provincia, eique Adminiſtrationem Palatinam commiſit, quam accepit ille, inſcio Metropolitano, contra Canones, ut teſtator *Hincmarus Senior* Epiſtolâ 35. A Regis gratia non multò poſt excidit eâ occaſione. Anno octingenteſimo ſexageſimo-octavo, ut Annales Bertiniani commemorant, Placitum quoddam in Diœceſi Laudunenſi cùm haberet Rex *Carolus Calvus*, *Ludovici* filius ad ejus Majeſtatem ſupplex acceſſit, ac de *Hincmaro* præſente conqueſtus eſt, quòd cùm dato exenio ſive munere, Patris ſui Beneficium ab ipſo impetraſſet, eo deinde fuiſſet per injuriam ab illo privatus & excluſus. Eam ob cauſam Rex vehementer commotus in *Hincmarum*, ipſum in frequenti Procerum corona conviciis & opprobriis proſcidit, quæ nec Epiſcopum audire, nec Regem dicere conveniret. Deinde ipſi diem dixit, quo ad cauſas ſuas, id eſt, ad ſeculare tribunal ſe ſiſteret;

Quam ob cauſam Rex Carolus Calvus Hincmaro Juniori fuerit offenſus.

facti

facti illius ſui rationem redditurus, ſuoque nomine, nullo Coëpiſcoporum conſcio, Advocatum nominaret. Veniendi impoſſibilitatem per Eccleſiæ Jura, quæ Epiſcopos ad Judicia ſæcularia vocari vetant, apud Regem excuſavit *Hincmarus*. Rex exoniâ requiſitâ, id eſt, teſte idoneo, qui ſacramento confirmaret ipſum venire non poſſe, & certior factus quòd Advocatum non miſiſſet, bona illius omnia per Vicecomitem ipſius pagi proſcripſit. Tum per Cancellarium Palatii prohibuit ne ſubditorum Laudunenſis Eccleſiæ quiſpiam obſequium ullum Epiſcopo deferret, ullumve ſubſidium de facultatibus Eccleſiaſticis præberet. Denique cauſæ illius cognitionem infamibus perſonis commiſit, quas ſacræ profanæque Leges a judicandi munere repellunt, & quos liberi & ſani capitis laïci meritò recuſaſſent. Hæc diſcimus ex *Hincmaro* Remenſi, Epiſtolâ 29. ad *Carolum* Regem. Hincmarum Laudunenſem levitate ſua, ſuperbiâ & contumaciâ Regis animum commoviſſe, teſtatur pariter ejus Avunculus Epiſtolâ 35. ad ipſum datâ. *Poſt hæc*, inquit, *more tuæ inſtabilitatis & inconſtantiæ, contra Dominum Regem incautum te ſine ratione contumaciter erexiſti, ut & Adminiſtrationem Palatinam, & ipſam Abbatiam tibi auferret, & a te exaggeratus, duriora ingerenda tibi proponeret. Unde & ſcriptis, & verbis pro te ſatagens, illum tibi reconciliavi.*

II. Acceptam a Rege injuriam Archiepiſcopo Remenſi avunculo ſuo per litteras ſignificavit *Hincmarus* Laudunenſis, haud ſincerè tamen, nec ad omnes veritatis numeros. Id ſcripſit unum, proſcripta bona Eccleſiaſtica, quòd vocatus ad ſæculare Judicium, venire noluiſſet. Cui Senior *Hincmarus* ut Epiſcopo credens, multa ſcripſit ad Regem pro defenſione Eccleſiaſticæ libertatis, ut ipſe teſtatur in Epiſtolâ ad *Hadrianum II.* Romanum Pontificem poſt Synodum Duziacenſem ſcriptâ. Cùmque interim Rex ad Piſtenſe Caſtrum ſe contuliſſet menſe Auguſto, annua dona accepturus, *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus, cum nepote *Hincmaro* Laudunenſi ipſum adiit, *Scriptis & verbis oſtendens, quantum præjudicium & Epiſcopalis auctoritas, & univerſalis Eccleſia in tali facto patiebatur. Et obtinuit ut reveſtito Epiſcopo quibus fuerat ſpoliatus, ſicut Sacræ Leges præcipiunt, in Provincia, ubi hæc cauſa judicanda erat, electorum Judicum judicio, & ſi neceſſe foret, poſt hæc Synodali examinaretur examine.* Ita referunt Annales Bertiniani. Extant plures Quaterniones *Carolo* Regi apud Piſtas ab *Hincmaro* Remenſi oblati, quibus oſtendit ipſum ad Eccleſiaſtica Privilegia ſervanda, & Ordinis Epiſcopalis tuendam libertatem adſtrictum eſſe; tum ſolemni Profeſſione edita Bellovaci anno 845. tum Capitulis apud Cariſiacum ſubſcriptis, anno 858. Hanc verò ſacrorum hominum libertatem ac immunitatem a foro ſæculari aſſerit Canonum & Legum Imperialium auctoritate, & ex Regum etiam Anteceſſorum Capitularibus. In primo Quaternione ſeu Opuſculo, fatetur Epiſcopum Beneficia ſæcularibus dare poſſe, qui Eccleſiæ aut Reipublicæ utiles fuerint. 2. Si collatum beneficium ab ipſis Epiſcopus auferat, poſſe illos apud Regem querelam deponere. 3. Regem illos ſecundùm Leges Eccleſiaſticas judicare debere. De primo Capite ita ſcribit: *Porro Epiſcopus, depoſitis quæ ſunt Eccleſiæ ac ſuis, Eccleſiaſticorum nihilominus & pauperum hoſpitumque ſubſidiis, eìdem de rebus Eccleſiæ propter militiam beneficium donat, aut filiis patrum qui eidem Eccleſiæ profuerunt, & patribus utiliter ſuccedere potuerunt: aut talibus dare debet, qui idonei ſint reddere Cæſari quæ ſunt Cæſaris, & quæ ſunt Dei Deo: exceptis hujuſmodi beneficiis, quæ Miniſtris Eccleſiæ, & ſibi neceſſariis, tribuenda ſunt. Qui homines militares ſtudere debent ut ſecundùm quantitatem beneficii, illud erga Epiſcopum, ac per hoc erga Eccleſiam fideliter & utiliter deſerviant, & Regio obſequio ad defenſionem generaliter ſanctæ Dei Eccleſiæ proficere valeant.*

Plaritum Piſtenſe.

Hincmarus Remenſis libertatis Eccleſiaſticæ vindicem ſe præſtat.

Beneficia Eccleſiaſtica ſæcularibus hominibus de Republica bene meritis, ab Epiſcopis dari poſſe Hincmarus aſſerit, id eſt, Eccleſiæ prædia, ad uſumfructum.

De altero capite ita ſcribit: *A quibus, vel ab eo qui diu Eccleſiæ utilitatibus ac neceſſitatibus profuit, & Reipublicæ ac militiæ utilis fuit, & infirmitate vel ætate confectus, jam per ſeipſum exequi non valet, præcipuè autem ſibi ſervientem filium habenti, qui pro eo hæc valeat exequi, ſi Epiſcopus Beneficium quacumque occaſione abſtulerit, & a vicini Epiſcopi monitis & precibus, vel cujus alterius juſtitiam obtinere nequiverit, non abhorret a ratione ſi non accuſet Epiſcopum ad publicos Judices, quod non licet, ſed ad Vos ſe reclamet. De Beneficio militiæ quaſi de ſtipendiis & roga, quæ antea, ſicut hodieque fit alibi, dabantur militibus de publico, & aucta fidelium devotione apud noſtrates, beneficia de rebus Eccleſiaſticis, quæ ſunt vota Fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum, alimenia Domini ſervorum & ancillarum, cum aliis exeniis obſecutoribus Principis diſpenſandis, cauſa ſuæ defenſionis, Regi ac Reipublicæ vectigalia, quæ nobis Annua Dona vocantur, præſtat Eccleſia, ſervans quod jubet Apoſtolus*, Cui honorem honorem: cui vectigal, vectigal: *ſubauditur, præſtate Regi ac Defenſoribus veſtris.* Hujuſmodi collationis Beneficiorum viris de Republica bene meritis, & Annui Doni Regi ab Eccleſiaſticis dati æquitatem approbat ex eo principio, quòd *Per jura Regum Eccleſia poſſeſſiones habet*, ut docet S. Auguſtinus, Tractatu VI. in Joannem.

Si Epiſcopus ab iis collata beneficia abſtulerit, nec Juſtitiam ab Epiſcopis obtineant, poſſe Regis tribunal adire.

De Tertio Capite ita ſcribit ad Regem: ,, Cariſſima & venerabilis Dominatio veſtra, immo divina Juſſio mihi præcepit, ut quæ ad ſalutem, & veſtri nominis ac miniſterii dignitatem pertinere ſcio, non taceam, humiliter poſtulans monens, quatenus Sapientia veſtra recogitet, & quod exordinatum eſt, ordinet, ne diutiùs hæc irreverentia erga Dei Eccleſiam maneat, & quantocyùs ſcandalum in Epiſcopos excitatum competenti ſatisfactione ſedetur. Et ideo hæc tam inculcanter ſcribo, quia propter Regem Regum tacere quæ ſaluti & utilitati veſtræ neceſſaria eſſe cognoſco, non audeo: ad cujus judicium Vos & Ego in conſpectu totius humani generis, omniumque Angelorum atque Archangelorum veniemus; ubi reddemus rationes non ſolùm de propriarum perſonarum actionibus, locutionibus, atque cogitationibus: verùm & de Miniſteriorum ſuſceptorum officiis...... Quanti, Domine Cariſſime, in unius Eccleſiæ, & unius Epiſcopi contra Eccleſiaſticas Regulas præjudicio putatis ſcandalizati ſunt, ſcandalizantur, & quicumque audierint, ſcandalizabuntur? .... Non enim levi auditu eorum corda percelluntur, qui audiunt: Quia non de crimine per legitimos accuſatores, ſicut præcipiunt Canones, apud Primatem Provinciæ accuſatus: non ad Synodum regulariter evocatus: non in Judicio præſens, non Judicium regulare refugiens, non in Judicio regulari contra eum aliis accuſatoribus & aliis teſtibus productis, nec vel teſtium teſtimonio facta inquiſitione, utrùm ex auditu, an ex ſcientia fuerint teſtificati: non legaliter ac canonicè de perſonis accuſantium ac teſtificantium factâ requiſitione, non cauſis actuum ſcriptis incertis, non licentia reſpondendi & defendendi illi conceſſa; non de crimine vel exilii cauſa confeſſus, nec regulariter convictus, non partibus præſentibus, id quod a ſuis Judicibus judicatum fuit ſcriptis Sententiâ recitata, non Canonico & Epiſcopali Judicio, ab

Cauſam Epiſcopi ſæcularium Judicum cognitioni perperam a Rege permiſſam oſtendit, omniaque præter Canones & Leges acta in grave Eccleſiæ ſcandalum.

Or-

Digitized by Google

,, Ordine Epiſcopali dejectus Epiſcopus, ſuis re-
,, bus ſpoliatus, & cum Eccleſia ſua, cujus res
,, & facultates, vel Officio defuncto, vel mor-
,, te perfuncto Epiſcopo, per Oeconomum futu-
,, ro Epiſcopo ſervari debent, contra omnes Le-
,, ges & contra omnia Jura, divina ſcilicet &
,, humana, ſæcularium præjudició proſcriptione
,, eſt condemnatus: cùm non tantùm aut pravè
,, ſentientes Epiſcopi, aut Majeſtatis rei, aut cri-
,, minibus accuſati: verùm Arius & Eutyches
,, Presbyteri omnino Conciliorum judicio gradi-
,, bus ſpoliati, & eorum Decreto ab Imperato-
,, ribus legantor proſcripti? Ego verò verbis non
,, poſſum exprimere quantâ conſtringar in men-
,, te anguſtiâ, quoniam per ora multorum audio
,, volitare, quia homines omnium gentium,
,, etiam & Judæi Chriſtianæ Legis inimici, paſſim
,, Legum ſuarum judicantur judicio: bubulcos
,, quoque & ſubulcus, atque opilio habent legem
,, & contra omnem conſuetudinem Chriſtianorum
,, Principum Epiſcopus qualiſcumque cum ſua Ec-
,, cleſia, Legem Eccleſiaſticam, laïcorum, ac
,, quarumdam infamium perſonarum, non judi-
,, cio, ſed concludio atque ludibrio, a vobis
,, ignominioſè proſcriptus, habere non potuit.
,, Unde legalis Sententia, quam ut Prædeceſſo-
,, res illius, B. Gregorius in Commonitorio Joan-
,, ni dato* decrevit eſſe canonicam, dicit: Ne-
,, ceſſe eſt ut quod contra Leges eſt actum, fir-
,, mitatem non habeat.

** Lib. II. Epiſt. 54.*

,, Et quia verbis B. Gelaſii duo ſunt quibus
,, principaliter mundus hic regitur, auctoritas
,, ſacra Pontificum, & Regalis poteſtas in quibus
,, tantò gravius eſt pondus Sacerdotum, quantùm
,, etiam pro ipſis Regibus hominum in divino red-
,, dituri ſunt examine rationem, ſolerter pro-
,, videre debetis, ne extra miniſterium veſtrum,
,, ſicut, Deo gratias hactenus providiſtis, ma-
,, num in Sacerdotalem Ordinem, & in his
,, quæ eidem Ordini Spiritus Sancti dono com-
,, miſſa ſunt, contra præceptum Domini exten-
,, datis.

Hincmarus Regem graviter monet ne Eccleſiæ jura vio-lare pergat.

Tum Regi revocat in memoriam Hiſtoriam *Oziæ* Regis, qui leprâ percuſſus eſt, quòd in Sacerdotale Miniſterium contra fas manum præſumptionis extenderit: & a Sacerdotibus extra domum Domini expulſus eſt. *Sic & eorum judicio*, inquit, *quibus dicit Dominus: Non vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis, & per quos eodem Spiritu ſacri promulgati ſunt Canones, voluntariè atque ex deliberatione quicumque violans & convellens ſtatuta divina: quia, docente Petro*, Non eſt perſonarum acceptor Deus, *ab Eccleſia corpore ſeparatus, niſi per Pœnitentiam & Sacerdotalis indulgentia reconciliationem eidem Eccleſiæ fuerit reincorporatus, erit ab æterna Eccleſia ſeparatus*; Se tandem nullo privato affectu, ſed zelo univerſalis Eccleſiæ, quæ domus Dei eſt, & ſacri Ordinis Sacerdotalis, qui unus in omnibus Epiſcopis eſt, & Regiæ ſalutis, hæc ſcribere conteſtatur.

Ipſi divinam ultionem comminatur, atque excommunicationem mereri ſignificat.

Hincmarus quoque Laudunenſis, Avunculi conſilio, apud aliarum Provinciarum Antiſtites, qui ad Placitum Piſtenſe cum Rege convenerant, querelam depoſuit, ſeu potiùs de rebus ſuis in conſilium eos adhibuit. Extat Schedula ab ipſo porrecta Epiſcopis, quâ ipſis breviter exponit* rem adversùm ſe geſtam: conſilium rogat quid hoc rerum ſtatu ſibi agendum exiſtiment; ſatisfactionem, ſi neceſſaria judicabitur, Regi promittit: occupata Eccleſiæ ſuæ bona ſibi reſtitui poſtulat; & ad id impetrandum a Rege, Fratrum adhibet interceſſionem: cùm in bonorum ſuorum poſſeſſionem redierit, ſe facti ſui rationem Judicibus Eccleſiaſticis in Synodo Provinciali redditurum pollicetur. Si autem res adeo juſtas obtinere non potuerit, Sedem Apoſtolicam appellat, eamque appellationem ſuam Regi ſignificari poſtulat. Sim, *inquit*, canonicè reveſtitus, de

** Poſt Acta Concilii Duziacenſis.*

Hincmarus Laudunenſis Schedulam Epiſcopis, & per eos Regi offert.

,, quibus contra ſacros Canones, & decreta Pon-
,, tificum Sanctæ Romanæ Sedis, contraque Le-
,, ges, quibus unà cum ſacris Regulis ſancta mo-
,, deratur Eccleſia, ſum ſpoliatus. In quibus mi-
,, hi oſtenderit illum me irrationabiliter offen-
,, diſſe, voluntariè recognoſcam, & ei ſicut Do-
,, mino & Seniori ac Regi meo facere debeo,
,, humiliter ſatisfaciam. Et deinde, ſicut Regu-
,, læ jubent, meis legitimè uſus, & uti præci-
,, piunt Canones, in Provincia mea regulariter
,, ad Synodum evocatus, de quibuſcumque ibi-
,, dem fuero interpellatus, coram meis Judicibus
,, reddam canonicè rationem, & Canonicum ſe-
,, quar Judicium. Alioquin ſecundùm ſacros Ca-
,, nones, & decreta Sanctæ Sedis Romanæ Pon-
,, tificum, B. Petri Apoſtoli memoria honoretur;
,, & ut mihi nulla ab ullo violentia inferatur,
,, propria voce atque libello Sedem Apoſtolicam
,, appello. Et hanc profeſſionem atque appella-
,, tionem meam Domno noſtro Regi Chriſtianiſ-
,, ſimo a Primate Provinciæ meæ, cui hanc por-
,, rigo, dari depoſco; vobis unà cum eo ipſius
,, Domni noſtri Clementiam poſtulantibus, ut
,, propter Dei amorem, atque Sanctæ Mariæ, &
,, Sanctorum Apoſtolorum, omniumque ſimul San-
,, ctorum venerationem, mihi Leges Eccleſiaſti-
,, cas ſervet, qui Regia pietate cunctis Legem
,, ſervare, & miſericordiam exhibere monetur.

Sedem Apoſtolicam appellat, niſi Rex jus ipſi dixerit.

Sed & Chartulam, quæ *Satisfactio* inſcribitur, obtulit Regi, quâ ſuam imprudentiam excuſabat, rogabatque ut eum in gratiam reciperet. Extat poſt Concilium Duziacenſe. Obtinuit tandem a Rege *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis, ut Laudunenſi reſtituerentur omnia, quibus fuerat ſpoliatus, iiſque & imprimis *Pauliaco* Villa pacificè frueretur, donec legitimo Judicio lites omnes finitæ eſſent.

Libellum Satisfactionis offert Regi.

Ipſi ab Avunculo reconciliatur.

III. Diu gratiâ Regis, & pace tot laboribus ab Avunculo parta potitus non eſt imprudens Epiſcopus Laudunenſis. De ejus enim facinore conqueſtus apud Romanum Pontificem *Adrianum Secundum* eſt, Avunculo ſuo ac Metropolitano, cæteriſque Epiſcopis inconſultis. Acerbiſſimè tulit Chriſtianiſſimus Princeps ſe ab Epiſcopo ad Apoſtolicam Sedem traduci ut rerum Eccleſiaſticarum pervaſorem. Improbarunt etiam Antiſtites præcipitem *Hincmari* Laudunenſis impetum, qui intempeſtivo ad Papam confugio ſe Provincialis Synodi Judicio ſubducere volebat contra Canones; & Regem cum Pontifice committendo, vulnus refricabat, quod ſanari facilè potuiſſet. Id conſtat ex *Hincmaro Seniore*, in *Opuſculo LV. Capitum*, C. 7.

Hincmarus Laudunenſis de Rege imprudenter conqueritur apud Romanum Pontificem.

IV. Aliud interim accidit, quo Regis in *Hincmarum* magis commotus eſt animus. In gratiam *Nortmanni* Comitis ſibi amiciſſimi, rogantibus *Rodulpho* & *Conrado* viris Aulicis, *Pauliacum* Villam, & res alias olim Eccleſiæ ſuæ a Rege reſtitutas, eidem Regi libens volenſque tradidit, ut eas eidem Comiti in Beneficium daret. Deinde mutatâ voluntate, ea repetere cœpit, ac per vim extorquere conatus eſt, quibus ſponte ceſſerat. *Nortmannum* tradere abnuentem, quæ jure ſe poſſidere arbitrabatur, apud Pontificem accuſavit, tamquam rerum Eccleſiaſticarum pervaſorem. Mandatum impetravit ab *Hadriano II.* quo *Hincmaro* Remenſi jubebat, ut *Nortmannum* excommunicaret, *Niſi præſentialiter ſe omnibus Laudunenſis Eccleſiæ rebus exueret*. Cujus mandati executione abſtinuit *Senior Hincmarus*, quòd *Nortmannum* res Eccleſiæ non invaſiſſe certò ſciret. Laudunenſis Epiſcopus moras imprudentis hac in-

** Nova Regis in Laudunenſem Hincmarum offenſio.*

cauſa Avunculi impatienter ferens, cum armatorum hominum manu & permixta vulgi multitudine, venit in Villam, irruit in domum, in qua *Nortmanni* conjux de partu jacebat, & direpta omnis generis ſupellectile, nobilem mulierem languentem immaniter ejecit. Poſtea *Nortmannum* ipſum eadem vi aggreſſus, a poſſeſſione expulit, omniaque ejus bona corraſit. Iſta conſtant ex Synodo Duſiacenſi, P.[3]. Cap. 15. & ex Epiſtolâ Synodicâ, ex *Hadriano* II. Epiſtolâ 15. & ex Epiſtolâ, 35. *Hincmari*. Haud mitiùs ſe geſſit cum *Amalbeeto* Hincmarus Laudunenſis. Cui cùm ereptum Beneficium Rex juſſiſſet reſtitui, ipſum armata manu ex illo ejecit animi præcipitis Antiſtes. Quin & eumdem *Amalbeetum* excommunicavit, quamvis e Laudunenſi Diœceſi non eſſet, ſed ex Remenſi: Nec Archiepiſcopo Remenſi avunculo ſuo obſecutus eſt, jubenti ut ſententiam contra canones latam immutaret. Id refert *Hincmarus Senior* in Opuſculo Capitum 55. Cap. 11. Hinc nova *Caroli* Regis, & *Hincmari* Remenſis in Laudunenſem offenſio.

Hincmari Laudunenſis in Clericos Eccleſiæ propriæ ſævitia.

V. Qui in alienas oves ſæviebat, ſua in proprias poteſtate violenter ac tyrannicè abutebatur. Ferocis indolis non ſemel ſpecimen præbuerat, quam totam expromſit, cùm privatam ultus injuriam, omnes Laudunenſis Diœceſis Clericos, nec accuſatos, neque confeſſos, neque convictos, excommunicavit, ſeu omni Officio Eccleſiaſtico ipſis interdixit. Dies quinque duravit ferale juſtitium, quibus & infantibus multis Baptiſmus, & morientibus Viaticum, & Chriſtiana ſepultura defunctis defuit. Tum Clerici Metropolitanum appellarunt *Hincmarum* Archiepiſcopum Remenſem. Quos ille Communioni ac ſacris Miniſteriis reſtituit, irritam excommunicationem, & fulmen brutum judicans. Mox grandi Canonum & veterum Patrum Collectione, quæ temporum injuriâ periit, factum ſuum probavit, & latæ excommunicationis probavit iniquitatem. Id conſtat ex *Hincmaro Remenſi* in Opuſculo Capitum 55. Cap. 28. 30. 32. 33. Iſti Collectioni aliam oppoſuit *Hincmarus Laudunenſis*, Libellum ex veterum Pontificum, qui Nicœnam Synodum præceſſere Pſeudepigraphis Epiſtolis ac Decretis colligens, in quibus, ut ait *Hincmarus Remenſis* Epiſtolâ 35. ſententias inter ſe diſſonas, & contra Evangelicam & Apoſtolicam atque Canonicam, & Apoſtolicæ Sedis auctoritatem immiſcuit, & eidem Libello ſine Metropolitani & Coëpiſcoporum Remenſis Provinciæ conſcientiâ & conſenſu, ſubſcripſit & a Clericis Eccleſiæ ſuæ & Parochianis Presbyteris ſubſcribi fecit, a Metropolitani obedientia ſe ſubducere volens, effutienſque Remenſem Archiepiſcopum non potuiſſe abſolvere quos ipſe excommunicaverat, ſed reſervare debuiſſe cauſæ Judicium Synodo, aut Sedi Apoſtolicæ. Quod luculenter explodit Remenſis Archipræſul. *Quaſi*, inquit, *non poſſem impietatis tuæ colligationes canonicâ Auctoritate, ſine tuo conſenſu, ac ſine Synodali Conventu, in Parochia tua diſſolvere, cùm de certis ac manifeſtis cauſis, quæ in nullo nobis ſunt dubia vel obſcura, & de quibus finitivas ſententias, quæ nulla poſſunt ratione convelli, a Sanctis Patribus promulgatas habemus, Synodale Conſultum, vel Coëpiſcoporum noſtræ Provinciæ conſilium, vel conſenſum non debeam expectare, & a Regulis præſtitutis, ut Sanctus Leo dicit, nullâ aut negligentiâ aut præſumptione diſcedere, nec etiam Sedem Apoſtolicam inde inquietare, ſicut ipſius Sanctæ Sedis beati Pontifices, Innocentius, Zoſimus, Cœleſtinus, Leo, Hilarus, Gelaſius, Gregorius in Decretis ſuis oſtendunt.*

Hincmarus Remenſis Clericos iniquè excommunicatos abſolvit.

Contendit perperam Laudunenſis id ipſum præſtare non potuiſſe.

Synodus Vermerienſis.

VI. Ad Synodos tandem perducta eſt *Hincmari Laudunenſis* cauſa. Primùm ad Vermerienſem, anno octingenteſimo ſexageſimo-nono, de quâ Annales Bertiniani, ad eumdem annum, hæc habent: *Et quoniam iſdem Epiſcopus, etiam per alios Epiſcopos evocatus, ut ad illum veniret, juſſionem illius detrectavit, Scaram* [a] *cum quamplurimis Comitibus Regni ſui conſtrictam Laudunum miſit, ut ipſum Epiſcopum ad eum violenter perducerent. Iſdem autem Epiſcopus cum Clericis ſuis juxta Altare reſedit; & quibuſdam Epiſcopis ſatagentibus, actum eſt ut ipſi, qui miſſi fuerant, de Eccleſia eum non extraherent; ſed ſine illo ad Carolum redierunt, omneſque homines ipſius Epiſcopi liberos ſibi Sacramenta fieri fecit. Carolus autem valde commotus, Synodum Epiſcoporum omnium Regni ſui, VIII. Kalendas Maii ſecunda Indictionis apud Vermeriam* [a] *condidit, quo eumdem Hincmarum Epiſcopum vocari præcepit.* Ante hanc Synodum, audax & protervus Laudunenſium Antiſtes Regem, plurimoſque aliarum Diœceſum homines excommunicaverat, quibus illum ægrè reconciliavit Avunculus Archiepiſcopus Remenſis, ne recentes injurias Synodali Judicio perſequerentur. Id ipſe teſtatur Epiſtolâ 35. Stitit ſe Synodo *Laudunenſis Hincmarus*, in qua quid ipſi fuerit objectum, qui fuerint ejus accuſatores, quæ ejus reſponſiones, nulli produnt Commentarii. Unum certum eſt, ipſum, cùm difficilem ſibi exitum fore ſentiret, ad Sedem Apoſtolicam appellaſſe. Licentiam tamen eundi Romam, quò etiam ab *Hadriano II.* Pontifice Maximo vocabatur, obtinere tunc a Rege & Epiſcopis non potuit. Qua de re conqueſtus eſt in Pitaciolo quod citat *Hincmarus Remenſis* Epiſtolâ 35. *Jam etiam*, inquit, *per integrum eſſugitavi annum, & præcipuè in Synodo apud Vermeriam Palatium olim ab anno habito, obſervando declamavi; nunc quoque & obſecro, & item declaro, ut & hactenus egi, quò veſtra Archiepiſcopali Auctoritate apud Domini glorioſiſſimi Regis Caroli clementiam obtineatis, quatenus Domni & univerſalis Papæ Hadriani Præceptis ac Inſtitutionibus Eccleſiaſticis, mihi, ut omnibus expedit, velut ei qui de omni Eccleſia fas habet judicandi, liceat obedire; videlicet ut limina SS. Apoſtolorum Petri & Pauli merear, ut devovi, & ab eodem inſuper vocatus ſum, penetrare.* Cui reſpondet Remenſis Archipræſul; *Quod dicis te in Synodo apud Vermeriam, indeque apud Attiniacum, licentiam eundi Romam petiiſſe, & impetrare non potuiſſe; omnes Epiſcopi qui in eiſdem Synodis fuerunt, liquido ſciunt quoniam cùm de tuis inſolentiis increpabaris, timens Regulare Judicium vel Regis caſtigationem, licentiam eundi Romam petebas. Cùm verò videbas quia & Rex & Epiſcopi tibi erunt placabiles, de ipſa licentia nihil dicebas.*

Illarum primus quæ in cauſa Hincmari Laudunenſis ſunt habitæ.

[a] Une Eſcadre.

[a] Verberie.

Hincmarus Laudunenſis interjecta ad Sedem Apoſtolicam appellatione, Synodi judicium declinat.

A Rege aliquandiu detinetur.

VII. Paulò poſt Synodum Vermerienſem, aliquandiu detentus eſt a Rege *Hincmarus Laudunenſis*, velut in carcere, apud Silvacum, qui locus eſt Laudunenſis Diœceſeos. Detentionis auctorem ſuæ dixit, ſcripſitque avunculum *Hincmarum Remenſem*. At illo ſine ſuâ voluntate & conſenſu id factum conteſtatus eſt Epiſtolâ 35. Ipſumque ab hac purgavit calumnia Rex ipſe in Concilio Duziacenſi, p. 4. cap. 6.

Synodus apud Attiniacum celebrata, in qua eadem de cauſa actum eſt.

[a] Attigny.

VIII. Anno octingenteſimo, ſeptuageſimo Synodus apud Attiniacum [a] Palatium celebrata eſt; ad quam Epiſcopi ex decem Provinciis convenere. Ibi *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis Librum *LV. Capitum* tradidit turbulento nepoti, quo ejus Collectionem ad ſe miſſam per *Wenilonem* Archiepiſcopum Rothomagenſem, ſibique datam in Gundulfi Villa, prolixè refellebat ac luculenter. Ille verò ex adverſo prolixiſſimum Scriptum contra veritatem & Auctoritatem ac rationem contextum monſtruoſamque Collectionem ſuam a ſe & a ſuis ſubſcriptam protulit. In ea Synodo Rex de rebellione, Remenſis Archiepiſcopus de contumacia,

eia,

cia, *Nortmannus* Comes de vi manifeſta, Clerici Laudunenſes de iojuſtâ excommunicatione, adverſùs *Laudunenſem Hinrmarum* conqueſti ſunt. Nova fidelitatis Profeſſione Regi & Metropolitano ſuo facta, ortam adversùs ſe tempeſtatem nonnihil ſedavit. His verbis ſcripta erat Profeſſio: *Ego Hincmarus Eccleſiæ Laudunenſis Epiſcopus amodo & deinceps Domno Seniori meo Carolo Regi fidelis & obediens ero ſecundùm Miniſterium meum, ſicut homo ſuo Seniori, & Epiſcopus quilibet ſuo Regi eſſe debet: ut Privilegio Hincmari Metropolitani Provinciæ Remorum Eccleſiæ, ſecundùm ſacros Canones & Decreta Sedis Apoſtolicæ promulgata pro ſcire & poſſe me obedire velle profiteor.* Iſta conſtant ex Actis Synodi Duziaceoſis, ex Annalibus Bertinianis ad annum 870. ex Aimoini Continuatore, & Flodoardo Lib. 3. Cap. 21.

Fugit e Synodo, & illuſoriam appellationem iterat Hincmarus Laudunenſis.

Nortmanni Comitis, Laudunenſiumque Clericorum, & aliorum examinandis querimoniis electi Judices, *Actardus*, *Rugenolmus*, & *Joannes* Epiſcopi. Comiti & nonnollis aliis adjudicatæ poſſeſſiones ſeu beneficia: cæterorum cauſæ comperendinatæ. Laudunenſis Epiſcopus, ante Diffinitionem contra ſacros Canones, & ſine ulla neceſſitate vel ratiooe fuga lapſus, Regularem Diffinitionem expectare contempſit. Tum Pitaciolum miſit, quo Romam eundi licentiam poſtulabat. Deinde neſcio quibus machinationibus ſæculares Jodices a Rege impetravit, qui non ſolùm cauſas nedum cognitas ac diſcuſſas judicarent, ſed etiam negotia coram ejos Majeſtate per electos Judices finita retractarent. Hi fuere *Helmigarius* Mercati Palatii Telonearius, *Flotarius*, ac *Urſio* Villarum Regiarum Majores, a quibos quædam ex diffinitis refricata & immutata, qoædam ex diffiniendis judicata ſunt.

Ab electis Judicibus Eccleſiaſticis provocat ad ſæculares.

Hoc facinore graviter contra Canones peccavit Laudunenſis Antiſtes, qui ab Eccleſiaſticis Judicibus ad Eccleſiaſticos majoris Auctoritatis Judices, & non a majoribus ad minores, nec ab Eccleſiaſticis ad ſæcolares, neqoe a conſeoſu partium electis provocari permittunt, ot obſervat *Hincmarus Remenſis* hanc hiſtoriam commemorans Epiſtolâ 35. Hoc miſeranda excuſatione diloere conatur facinos *Hincmarus* Laodunenſis in Epiſtolâ ad Avonculum, quæ incipit: *De bis, &c.*

Mendaciis & calumniis ſe excuſat.

Fugam ſuam comparare audet cum fuga *S. Pauli* Damaſco ſe proripientis, & *S. Athanaſii* furorem Arianorum vitantis: Judices ex Ordine Epiſcoporum electos ad dictam diem non adfuiſſe queritur: Nihil ſe præſidii in Metropolitano & avunculn ioveniſſe: Non jure & ratione ſecum agi, ſed vi & poteſtate: Appellationis ſoæ ad Sedem Apoſtolicam nullam habitam fuiſſe rationem; Avuoculum ſuum Romani Pontificis Juribus derogare, ut Metropolitanorom dignitatem extollat. Poſtremam iſtam calumniam refellit *Hincmarus Remenſis* apud *Flodoardum* Lib. III. Cap. XXII.

Calumnias illius refellit Hincmarus Remenſis.

Poſt alia multa, inquit, *ſuper dolorem vulnerum meorum addens, dicis, ſicut in Scriptis tuis perverſis invenio, quia Apoſtolicæ Sedis poteſtati derogo. Unde nemo ſanum ſapiens tibi umquam credidit aut credet. Quoniam & ipſa Scripta, quæ ad Apoſtolicam Sedem ſæpiſſimè miſi, & ea quæ tibi reſultanti ſæpe tranſmiſi, te revincent, & in iſto ſæculo & in futuro Judicio. Non enim de me verum eſſe valebis uſquam probare, quod dicis: ab his, inquiens, a quibus pro Apoſtolicæ Sedis Privilegiis, quæ Chriſti ſunt, uſque ad mortem fas erat decertare, prædicatur & docetur, in his quæ eadem Sedes ſtatuit velut reſpuendum probari. Sed tu probaris ejus Privilegio reſultare, qui ſecundùm Sacroſanctorum Conciliorum Canones ab ipſa Prima Sede atque ab omni Eccleſia Catholica comprobatos, ac revera Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos, & juxta Decreta ipſius Sanctæ Sedis ex eiſdem ſacris Canonibus promulgata; Metropolitano Privilegio ſemel & ſecundò ac tertiò commonitus, obedire detrectaſti, &c.*

Hadrianus II. Pontif. Max. Hincmarus Laudunenſis obrepſit, ipſumque commovit in Regem, & in Hincmarum Metropolitanum.

IX. Abrupta Synodo Attiniacenſi, *Hincmarus Ludunenſis*, qui apellationem ſuam ad Sedem Apoſtolicam pleois buccis perſonabat, faventeio habuit *Hadrianum II.* Pontificem Maximum, qui graves & acerbas pro ipſo literas ſcripſit *Carolo Calvo* Regi Chriſtianiſſimo, & *Hincmaro* Remenſi Metropolitano, quibus ipſos increpabat quòd appellantem Epiſcopum Romam ire prohiberent. Id conſtat ex Epiſtolâ *Caroli* Regis ad *Hadrianum II.* poſt Synodum Duziacenſem data, & ex Epiſt. poſteriore Epiſcoporum ejuſdem Concilii ad eumdem Pontificem, quas MSS. laudat P *Cellotius* S. J. *in Vita Hincmari Laudunenſis*, §. XIII. & XIV. *Hadriano* reſpondit *Hincmarus* Epiſtolâ XLI. malevolum aliquem ejus Sanctitati obrepſiſſe, & verbis aut literis mendacia ſuggeſſiſſe. In poteſtate autem ſua non eſſe ut eum Romam mittat abſque mandatis Regis: immo nec ſibi fas eſſe e Regno ejus exire abſque ejus licentia. *Et ſicut*, inquit, *illa de quibus mihi pro eo ſcripſiſtis, mendaciter dicta ſunt, etiam aliquis vobis ſuggeſſit quòd eum ire Romam prohibuerim, vel diſſuaſerim, mendacium vobis nihilominus dixit, ſicut & plures in iſtis regionibus ſciunt, & ſcriptis ad eum ſæpe directis poſſum oſtendere. De eo quod puſillitati meæ veſtra reſcripſit Sublimitas, ut eumdem Hincmarum, & alios tres Epiſcopos omnium Epiſcoporum Regni Domni Caroli vicem ferentes ad Synodum Romam mitterem, veſtra ſciat Auctoritas, quia nec prædictum Hincmarum, nec etiam quemlibet Epiſcoporum Diœceſeos Remorum, minimè autem aliarum Provinciarum Epiſcopos, niſi Domnus Rex illis præceperit, Romam vel in aliquam partem, mea Commendatione mittendi habeo poteſtatem, nec ipſe ego ultra fines ſui Regni abſque illius ſcientia progredi valeo, ſicut Miſſis veſtræ Sanctitatis eorum Odone venerabili Epiſcopo, & Anſegiſo Religioſo Presbytero & Abbate, quibus noſtra cauſa ſunt cognita dixi. Epiſtolam quoque, ſicut mihi ſcripſiſtis, Domno noſtro Regi Carolo a vobis directam, & a me dudum pro Hincmaro, qua ut coram eo relegeretur, & quod in ea petebatis, impleret, me inſtare juſſiſtis, Frater Hincmarus mihi non dedit, nec etiam miſit, ſed ſicut audivi, a Remigio & Hardnino Archiepiſcopis aliorum Provinciarum eam Regi dari obtinuit.*

Hincmarus Remenſis ſimul ac Rex acerbioribus Papæ literis offenduntur.

X. Literis ab *Hadriano* Papa ad ſuam Majeſtatem ſcriptis utpote aſperioribus vehementer offeoſus eſt *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus: & metuendum erat ne *Hincmarum Laudunenſem*, qui ipſum cum Sede Apoſtolica committebat, gravi pœna mulctaret, niſi *Hincmarus* Archiepiſcopus *Odoni* Bellovacenſi tum apud Regem degenti ſcripſiſſet. *De Presbytero, qui Epiſtolam Papæ Romà detulerat, ut Regem admoneret, modificaus ejus animum, ne contra Dominum aliquid faceret in Eccleſia Dei, vel Epiſcopali Ordine: Non pro Hincmaro nepote ſuo ſe tantùm id dicere aſſerens, quantùm pro ipſo Seniore ſuo Rege, ne ipſe taliter peccaret, unde æternaliter periret.* Ita refert *Flodoardus*, lib. 3. cap. 23.

Literæ ab Hincmaro Remenſi ad Hadrianum II. ſcriptæ nomine Regis, ſtylo elatiori.

XI. Ad Literas Pontificis reſcripſit Carolus Rex Chriſtianiſſimus ſtylo acerbiori, Literas compoſuit *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus, Regis mandato. Extant inter ejus Epiſtolas Num 43. Iis ſignificat, ſibi tandem perſuaſum eſſe priores Literas, quas aliorom inſtinctu ſcriptas crediderat, ac per obreptionem ab ipſo Pontifice ſubſcriptas, verè ipſius eſſe, idque ex poſterioribus ſe doceri: Utraſqoe minùs honeſtas eſſe qoeritur, & Regiæ Majeſtati injurioſas. Se non poſſe ſuſcipere alacri mente omnia quæ a Sede Apoſtolica diriguntur, ut hortabatur *Hadrianus*, ſi contumelio-

meliosæ Literæ ad ſuam Majeſtatem ſcriberentur,
in quibus perjurii, tyrannidis, ac perfidiæ, di-
ſtractionis rerum Eccleſiaſticarum, murmurationis
adversùs Sedem Apoſtolicam, crimina ſibi im-
pinguntur. Se Mandatis Pontificis obedire non
poſſe, quibus jubebat ut *Hincmarum Laudunenſem*
Romam mitteret: quia & Canonibus, & Juribus
Regiis ſunt adverſa. Epiſcopum pro ſuis exceſ-
ſibus legitimè damnatum, & publicæ quietis per-
turbatorem, Romam dirigi non oportere, ut li-
bertas ipſi detur majores turbines excitandi.
Poſſe quidem renovari Judicium in Provincia,
Sedis Apoſtolicę auctoritate; &, ſi probetur in-
noxius, demum ipſi permitti ut Sedem Apoſtoli-
cam adeat. Reges Francorum non eſſe Epiſcopo-
rum Vicedominos, nec ita eum ipſis agi oporte-
re. Non ita ſcripſiſſe *Gregorium Magnum* & alios
Pontifices ad Reges Chriſtianiſſimos, nec ita cum
ipſis egiſſe. Monet ut judicet Privilegio *S. Petri*,
juxta æquitatis ejus Judicium, ſi morem ſibi geri
velit. Venerationem ſuam erga Sedem Apoſtoli-
cam teſtatur, ac obedientiam pollicetur in his
quæ ad Pontificis Miniſterium pertinent. Rogat
ut nec Literas inhoneſtas, nec incongrua Maodata
ulteriùs ad ſuam Majeſtatem dirigat, ne cogatur
eius Epiſtolas, & Nuntios minùs honorificè exci-
pere. Hæc Epiſtola ſcripta eſt dumtaxat poſt
Synodum Duziacenſem, cùm jam depoſitus eſſet
Hincmarus, ut ex ejus tenore patet. „ Sed val-
„ de mirati, ſumus, *inquit*, ubi hoc Dictator
„ Epiſtolæ nobis per Actardum Epiſcopum delatæ
„ ſcriptum invenerit, Eſſe Apoſtolica Auctorita-
„ te præcipiendum, ut Rex corrector iniquorum
„ & diſtrictor reorum, ac ſecundùm Leges Ec-
„ cleſiaſticas atque mundanas ultor criminum,
„ reum legaliter ac regulariter pro exceſſibus
„ ſuis damoatum, ſuâ fretum potentiâ Romam
„ dirigat; maximè autem illum qui & ante de-
„ poſitionem contra cuſtodiam publicam & con-
„ tra quietem moliri in tribus Synodis extitit de-
„ prehenſus, ſicut in Geſtis Epiſcopalibus Pater-
„ nitati veſtræ directis continetur, & poſt de-
„ poſitionem ſuam, & per ſe, & per quoſcum-
„ que potuit, a ſua pervicacia non quievit. Sed
„ non miramur ſi in poſterioribus Literis ex no-
„ mine veſtro nobis directis eſt inſulcitum, ut
„ legaliter ac regulariter damnatus, qui nullis
„ Legibus decernitur a quoquam gradu ſeu re-
„ bus ac facultatibus redonandus, antequam, ſi
„ contra cuſtodiam & quietem publicam moliri
„ non fuerit deprehenſus, renovato Apoſtolicæ
„ Sedis Auctoritate Judicio in Provincia, quâ
„ fuerat judicatus, fortè inveniatur innoxius,
„ Regiâ noſtrâ potentiâ ad veſtram veniat fre-
„ tus, cùm, ſe auctore, damnato debeatur zelus
„ rectitudinis, non clementia reſolutionis. Quæ
„ ſi non de eodem foramine, de eodem tamen
„ conamine manarunt, de quo & anteriores flu-
„ xerunt, in quibus continetur: Ut res omnes
„ Hincmaro commiſſæ Eccleſiæ, donec ad pro-
„ pria reverteretur, nobis committeretis, ut in-
„ demnes conſiſterent, & aliquod diſpendium
„ non incurrerent. Unde, ſicut vobis reſcripſi-
„ ſimus, & nunc iterum vobis ſcribere non pi-
„ guit, ſed exigente cauſa neceſſarium eſt, quia
„ Reges Francorum ex Regio genere nati, non
„ Epiſcoporum Vicedomini, ſed terræ Domini
„ hactenus fuimus computati: Et ut Leo, ac Ro-
„ mana Synodus ſcripſit, Reges & Imperatores,
„ quos terris divina potentia præcepit præeſſe,
„ Jus diſtinguendorum negotiorum Epiſcopis San-
„ ctis juxta Divalia Conſtituta permiſerunt, non
„ autem Epiſcoporum villici extiterunt. Et S. Au-
„ guſtinus dicit: Per jura Regum poſſidentur poſ-
„ ſeſſiones: non autem per Epiſcopale Impe-

Hęc Epiſtola ſcripta tantùm poſt Synodum Duziacenſem.

Regum auctoritas & jura.

„ rium Reges villici fiunt, actoreſque Epiſcopo-
„ rum. Et Dominus quæ ſunt Cæſaris Cæſari,
„ & quæ ſunt Dei Deo reddi præcepit, qui etiam
„ cenſum Regi reddidit. Et Apoſtolus voluit ſervi-
„ ri Regibus, voluit honorari, & non conculcari Re-
„ ges. Regem, inquit, honorificate, &c. Et ſi
„ revolveritis Regeſta Deceſſorum veſtrorum, ta-
„ lia Mandata, ſicut habentur in Literis ex nomine
„ veſtro nobis directis per Actardum Epiſcopum,
„ Deceſſores noſtros a Deceſſoribus veſtris accepiſſe
„ nullatenus invenietis.

Et infra. „ Nos autem Auctoritatem veſtram
„ judicaturam potius credimus, ut ea ſequamur,
„ quæ Deceſſores veſtri ſecundùm Scripturarum
„ tramitem, prædicationemque Majorum ſcripſe-
„ runt, quàm illa quæ Scriptor ſæpe dictæ Epi-
„ ſtolæ ex nomine veſtro nobis directæ confinxit
„ ..... Satis ergo mirari non poſſumus unde
„ ſcriptor Epiſtolæ nobis ex nomine veſtro dela-
„ tæ hanc Legem apud ſe auro ſculptam produ-
„ xit, quam Dominus digito ſuo non ſcripſit,
„ nec ſcribendam cuiquam inſpiravit, neque or-
„ dinatam per Angelos in manu Mediatoris illius
„ dedit, quam non Paganus indixit, non Chri-
„ ſtianus induxit, non Eccleſiaſticus Vir decre-
„ vit; quæ de ſub iſto cœlo, ſicut non atramen-
„ to manu juſtitiæ, ita nec Spiritu Dei vivi ſcrip-
„ ta perſonuit; qua me Regem a Deo conſtitu-
„ tum, & gladio ex utraque parte acuto, ultore
„ ſcilicet nocentium, & defenſore innocentium,
„ inſignitum, ad vindictam malefactorum, ut ex-
„ ponit Apoſtolus, laudem verò bonorum, rei
„ atque damnati fautorem eſſe præcipit: jubens
„ ut Hincmarum ſacrarum Legum prævaricato-
„ rem Sancti Sacerdotii vituperatorem, Regiæ
„ Dignitatis contra Regulam Apoſtolicam dehor-
„ tatorem, Regni perturbatorem, perjurum, &
„ ſeditionum auctorem, Eccleſiæ ſibi commiſſæ
„ afflictorem, facultatum Eccleſiaſticarum ſacri-
„ legum fraudatorem ac extirpatorem, Epiſco-
„ porum ac totius populi noſtrarum partium ſcan-
„ dalizatorem, alienarum rerum pervaſorem, &
„ veniendo contra profeſſiones, & ſubſcriptiones
„ ſuas a ſe ipſo damnatum, potentia Regia fre-
tum Romam venire faciamus.

Et infra ubi ex Imperatorum Legibus, & Pon-
tificum Decretis multa protulit de Epiſcopis depo-
ſitis, & poſt exauctorationem ſuam aliquid con-
tra pacem publicam molientibus; ubi Leges pu-
blicas & Imperatorum Edicta ſervanda ipſa Pon-
tificum verba probavit, & maximè *Gelaſii* in
Epiſtolâ X. ad *Anaſtaſium* Imperatorem datâ, ſcri-
bentis: „ Si quantum ad ordinem publicæ per-
„ tinet diſciplinæ cognoſcentes Imperium tibi ſu-
„ pernâ diſpoſitione collatum, Legibus tuis ipſi
„ quoque parent Religionis Antiſtites .... quo,
„ rogo te affectu eis convenit obedire, qui pro
„ erogandis venerabilibus ſunt attributi Myſteriis?
„ *His (inquam) recenſitis, ſubjungit*: Quod &
„ nos juxta hortamentum Beati Gelaſii incun-
„ ctanter atque libenter exequi cupimus, in his
„ quæ ad ſuum Miniſterium pertinent, cuncta
„ generaliter Sacerdotibus rectè divina tractanti-
„ bus, & potiſſimè Sedis illius Præſuli, quem cun-
„ ctis Sacerdotibus Divinitas ſumma voluit præe-
„ minere, & ſubſequens Eccleſiæ jugiter pietas
„ celebravit: ſicut noſtri Deceſſores ac progeni-
„ tores Imperatores & Reges egerunt, ut & Apo-
„ ſtolicæ Sedis Pontifex, & reliqui Domini Sa-
„ cerdotes, nobis quæ a Deo ſunt conſtituta ex-
„ hibeant .... Quia ſecundùm Pontificale Mi-
„ niſterium veſtrum Regio Miniſterio noſtro mo-
„ nita veſtræ Paternitatis obedienter ac libenter
„ cupimus obaudire, patimini nos ea ſervare,
„ quæ Prædeceſſores veſtri ac noſtri de hujuſmo-

Romanum Pontificem cunctis Sacerdotibus Deus præeminere voluit.

„ di

,, di unde agitur conſtituerunt, & roborantes ,, ſervando qnæ geſta ſunt, rata doceamus eſ- ,, ſe debere quæ gerimus. Nam quomodo Le- ,, ges Priocipum rite vocabuotur æternæ, ſi tran- ,, ſeuntibus Principibus unà cum eis Cooſtitutio ,, Legia tranſibit?

Sobdit Rex Chriſtianiſſimus: *Et cùm ita ſacra Leges, tam Eccleſiaſtica, quàm mundana, de damnato Epiſcopali & Synodali Concilio decernant, non eſt noſtri Regii Miniſterii, reum & ſacrorum Canonum Judicio condemnatum, utque Apoſtolica Sedis Definitione, ſicut in Geſtis Synodi invenire poteſtis, anathematizatum, noſtrâ potentiâ fretum quoquam dirigere, cùm apertiſſimè ſacri Canones definiunt, & Leges Juſtiniani, ac cæterorum Imperatorum Catholicorum Edicta, qualiter, & pro quibus, & a quibus, Epiſcopus debeat judicari, & poſt Judicium, quid & qualiter, & per quos ſit inde Apoſtolica Sedi agendum, qua non abnuimus, ſed incunctanter ac competenter annuimus.... Quocirca quia Dominus dixit per Prophetam*, Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & Legem requirent ex ore ejus quia Angelus Domini exercituum eſt, *nolite permittere nobis ſcribi ex veſtra Auctoritatis nomine, qua in Legibus Sacris Dei ſapientiâ conditis, & in Sanctis Regulis ejuſdem Spiritu promulgatis non continentur, dicente item Propheta, id eſt, Sacerdoti pracipiente*, Audiens nuntiabis eis ex me. *Ex me, inquit, & non ex te.*

** Malach. 2.*

** Ezech. 3.*

Addit, irritum eſſe, quicquid Pootificis nomine ſcribitur a Canonum Conſtitutione diverſum, *Manere Petri Privilegium, ubi ex illius æquitate fertur Judicium* (quemadmodum ait S. Leo) *Non manere ergo Petri Privilegium, ubi ex illius æquitate non fertur Judicium. Ergo*, inquit, *jubete & judicate Privilegio magni Petri, juxta æquitatis ejus judicium, qua jubenda & judicanda ſunt*, Ne (*ut dicit ejus Coapoſtolus*) * vituperetur Miniſterium veſtrum. *Quia &. nos ſecundùm Regium Miniſterium noſtrum, quantum ex nobis eſt, cupimus ſervare quod ſcriptum eſt*, Filii obedite parentibus veſtris in Domino.

S. Petri Privilegium. 2. Cor. 6.

,, De eo autem quod io Literis ex nomine ve- ,, ſtro nobis directis habetur, *Ut veniente Hincmaro Romam, veniat accuſator idoneus qui nullâ poſſit Auctoritate legitima, reſpui*, reſcribimus, ,, quia licèt hæc commendatio nullâ ſit ratione ,, aſque Auctoritate ſuffulta, ſi fortè apud Vos ,, exlex ſolus Hinemarus nova lege, priſcis tam ,, publicis quàm Eccleſiaſticis contraria, immo ,, ordine novoque more habetur, ut nonniſi a ,, vobis & Romæ valeat judicars pro bis exceſ- ,, ſibus, de quibus habentur certa ſacrorum Ca- ,, nonum ac Legum Decreta, quæ us Leo di- ,, cit, oulla poſſuot rasione coovelli, cùm etiam ,, de cauſa fidei, ut dicis Gelaſius, cuicumque Pon- ,, tifici liceat, ſecuodùm regulam erroris ante- ,, damnati, quemlibes a Catholica Commuoiooe ,, diſcernere. Et ego ita exors ab omnibus ac- ,, cuſationibus, non ſolùm ab his, quibus lega- ,, liter & regulariter accuſandi adversùs ſeipſum ,, denegator licentia: verùm & ab his quibus in ,, propriis cauſis accoſatio non oegatur, ſicut Le- ,, ges & Regulæ jubent, in Provincia io qua ,, ſunt orta oegotia termioari non valeant, & ,, ſecundùm Antiochenos Canonea, Proviocialium ,, Synodorum non debeant experiri examen, ſi ,, vobis vias cum conſenſu dilectiſſimi nepotis no- ,, ſtri Imperatoris veſtri obtinueritis, cooperante ,, Domino, pace in Regno noſtro contra Paga- ,, nos, virtute, vel quacumque diſpoſitione Dei ,, obtenta, Romam venire congruo tempore non ,, differemus. Es quia illum regulariter aus le- ,, galiter in Synodo Epiſcoporom plurimarum ,, Provinciarum, de certis cauſis accuſavimus, ,, idoneum nos accuſatorem illius oſtendemus, ,, & tantos teſtes idoneos diverſi ordinis ac di- ,, gnitatis nobiſcum ducemus, cum qoibus eum le- ,, galiter ac regulariter nos accuſaſſe, & com- ,, probaſſe, ſufficientiſſimè comprobabimus.

Denique rogat Summum Pootificem ne ſe erga Sedem Apoſtolicam alioqui maxima veneratione propenſum Literis inhoneſtis & acerbis in contrarium impellat. ,, Deprecaotes vos, *inquit*, in ,, omnipotensis Dei hooore, & SS. Apoſtolorum ,, veneratione, ut tales inhooorationis noſtræ Epi- ,, ſtolas, taliaque Mandata, ſicut hactenus ex no- ,, mine veſtro ſuſcepimos, nobis & Regni noſtri ,, Epiſcopis ac Primoribus de cætero non man- ,, detis, & non compellatis nos Mandata veſtra ,, & Epiſtolas inbonorandas contemnere, & Miſ- ,, ſos veſtros dehonorare, qui vobis in his quæ ad ,, veſtrum Miniſterium pertioens, ſi tamen Mi- ,, niſterium veſtrum, cupimus obtemperare. Quæ ,, pro veſtri honore Privilegii vobis dicimus, quia ,, vobis ſicut revera Vicario B. Petri Apoſtolo- ,, lorum Principis, in omnibus debitè ac compe- ,, tenter obedire deſideramus, & ne aliser eve- ,, niat, cavere per omoia cupimus, ac veſtram ,, Sanctitatem idipſum cavere, humili prece de- ,, poſcimus, ne nos & noſtros ſatis invitos ad id ,, cogatis convertere, quod in Quinta univerſa- ,, li Syoodo, a Sede Apoſtolica, us in Apoſto- ,, licis Literis, præcipuè antem in Synodica B. ,, Gregorii ad quatuor Patriarchas, & in aliis ,, ejus Epiſtolis unà cum quatuor præcedentibus ,, legimus collaudatum atque ſoſceptum, inve- ,, nitur, nobis tenendum. Qood adhuc noſtris ,, Literis ad exemplum inſerere noluimus, donec ,, ſciamus ſi duritiam Mandatorum veſtrorum er- ,, ga nos aliter ad benignitatem inflectere po- ,, ſerimus: Quia quod ex Apoſtolicæ Sedis no- ,, mine, ſecundùm Sanctarum Scripturarum tra- ,, mitem prædicationemque majorum, & Ortho- ,, doxorum Decreta ſcribitur, ſequendum & te- ,, nendum non ignoramus, & quod ſecus a quo- ,, quam ſuerit compilatum ſive confictum, non ,, ſolùm reſpuendum, ſed & redarguendum eſſe ,, cognoſcimus.

Sedis Apoſtolica Mandata Scripturis ſacris, pradicationi majorum, & ſacris Canonibus ſeu Decretis conſona, in omnibus ſequenda, & tenenda, Rex Carolus Calvus profitetur.

Eò prorupit Gallorum impetus, ut immodeſtam comminationem literis ſuis inſeruerint. Noo negabant tamen *Carolus Calvus* & *Hincmarus* Remenſis, aliique Antiſtites Gallicani, jus appellationis ad Sedem Apoſtolicam, ſed negabant dumtaxat primam cauſæ cognitionem illuc trahi poſſe, quæ nempe ad Synodum Provincialem aut Nationalem jure pertineret. Negabant etiam ſe teneri Epiſcopum dejectum, licèt appellantem, Romam mittere, ſi Majeſtatis reus eſſet, ac ob injurias Regi illatas depoſitus, ac publicam pacem non ceſſaret perturbare. Negabant tertiò ab electis Judicibus appellari poſſe. Si appellationi locus eſſes, contendebant Romanum Pontificem delegare debere Judices in partibus, qui cauſam retractareot. Sed de his poſtea.

XII. Acris illa de *Hincmari* appellatione cum *Hadriani II.* contentio, poſt Synodum Attiniacenſem cœpta, ultra Duziacenſem perſeveravit. Indicta eſt hæc Synodus a *Carolo* Rege ad menſem Auguſtum, anoi 871. ut Annales Bertiniani ad eumdem annum referunt. Ea in Synodo Rex Actorem ſe contra *Hincmarum* Laodunenſem præſtitit, Libellumque Proclamationis obtulit Patribus. Conqueſtus eſt 1. Quòd Majeſtatem ſuam diſtractioois rerum Eccleſiaſticarum apud Romanum Pontificem per calumniam accuſaſſet, miſſo Romam *Celſuno*. 2. Quòd ab ipſo *Carolo* Rege ad *Lotharium* defectionem eſſet meditatus, desertâ que Eccleſia & plebe ſibi commiſſâ, honores in illius Regno accipere decreviſſet. 3. Quòd ſacra-

*Synodus apud Duziacum * contra Hincmarum Laudunenſem celebrata.*

** Douzy, villa Remenſis Diœceſis, uno lapide ſupra con-*

fluentes Cars in Moſam, æquali Sedanum inter & Moſomagum ſpatio diſtans.

eramentum fidelitatis ſibi præſtitum violaſſet, ab Attiniacenſi Synodo ſugiens. 4. Quòd homines Regi infideles, contra ejus Mandata, clanculum emiſiſſet, Miſſoſque Regios armata manu a Sacræ Juſſionis executione prohibuiſſet.

Rex Actorem ſe præſtat, Libellumque Proclamationis offert Synodo.

Libellum Expoſtulationis contra eumdem *Hincmarum Laudunenſem* obtulit Synodo Remenſis Metropolitanus *Hincmarus*. Capita querimoniarum plurima continebat. 1. Quòd Palatinam adminiſtrationem, & Abbatiam in tertia Provincia ultra Remenſem, per ſæculares Poteſtates, contra Sardicenſes Canones, ſuſcepiſſet, inconſulto Metropolitano ſuo, id eſt, ipſo Archiepiſcopo Remenſi, eoque interdicente per aliquot annos renuiſſet. 2. Quòd ad eamdem Abbatiam, abſque ejuſdem Metropolitani licentiâ ſæpe profectus fuiſſet; quòd *Hilarii*, *Zoſimi*, & *S. Gregorii* Pontificum Decretis vetitum eſt. 3. Quòd ad Ordinationem Epiſcopi Cameracenſis vocatus, venire aut Vicarium mittere contempſiſſet. 4. Quòd a Rege vocatus ut de rebus pecuniariis contra conquerentes rationem coram eo redderet, venire noluiſſet, nec advocatum mittere, nec electis Judicibus cauſæ cognitionem permittere. 5. Quòd alienarum Diœceſum Parochianos, nullis criminibus accuſatos, vel confeſſos, ſive convictos, nullâ monitione regulari præmiſſâ, eodem inconſulto Metropolitano, excommunicaſſet. 6. Quòd Presbyteros omnes & miniſtros Laudunenſis Eccleſiæ illegitima excommunicatione feriiſſet: & ab iis infantes baptizari, Pœnitentiam & Viaticum morientibus dari, mortuos Eccleſiaſtico ritu ſepulturæ tradi prohibuiſſet. 7. Quòd Metropolitano ipſum de his exceſſibus arguenti morem non geſſiſſet. 8. Quòd ineptam Decretorum inter ſe pugnantium Collectionem ediderit, eique ſubſcripſerit, & a ſuis Clericis ſubſcribi juſſerit, eodem inconſulto Metropolitano. 9. Quòd ea in Collectione Patrum verba ſenſuſque corruperit. 10. Quòd frequenter admonitus a Metropolitano, excuſare culpas maluerit, quàm emendare. 11. Quòd a Synodo apud Attiniacum celebrata noctu fugerit, non expectata Judicum a ſe electorum Sententia. 12. Quòd Res Eccleſiæ Laudunenſis, abſque Metropolitani & Coëpiſcoporum conſilio, & proprii Cleri conſenſu, Regi ceſſiſſet, *Nortmanno* Comiti in Beneficium tradendas. 13. Quòd fruſtratoria appellatione ad Romanum Pontificem ſui Metropolitani & Comprovincialium Epiſcoporum Judicium declinaſſet. 14. Quòd fictam Schedulam quaſi ab Epiſcopis Synodi apud Tuſſiacum celebratæ conſcriptam, ad ipſum *Hincmarum* Remenſem Metropolitanum miſiſſet. 15. Quòd poſt fugam ab Attiniaco, relicto Eccleſiæ Judicio, ſæculares Judices a Rege petiiſſet, ac diffinita ab electis Judicibus Eccleſiaſticis negotia retractari curaſſet. 16. Quòd excommunicationi complicum *Carlomanni*, adversùs *Carolum* Regem dominum ac patrem ſuum perduellis, poſt quartam admonitionem, ſubſcribere renuiſſet. 17. Quòd traditionis crimen Metropolitano ſuo per calumniam impoſuiſſet, falsò ipſi exprobrans quòd eum Regi tradidiſſet, cùm ab eo apud Silvacum detentus eſt; quam calumniam Remenſis Hincmarus certiſſimis documentis diſſipavit, ut & complures alias. 18. Quòd a Synodo ipſa jam tertiò vocatus, non ſe ſiſteret. Hæc omnia conſtant ex Libello Proclamationis *Hincmari Remenſis*, triginta quinque Capitibus conſtante, qui extat in Actis Conilii Duziacenſis. P. II.

Hincmarus Remenſis Libellum Expoſtulationis Synodo offert contra Hincmarum Laudunenſem.

Accepta Regis adversùs *Hincmarum Laudunenſem* Proclamatione, &, *Hincmari Remenſis* adversùs eumdem Expoſtulatione, Epiſcopi quorum Judicium Rex poſtulaverat, Reſponſionem ad ſingula ipſius Libelli Capita adornarunt, ex Scriptura Sacra, Canonibus, & Legibus Imperatorum, exponentes gravitatem criminum, quibus accuſabatur *Hincmarus*, & quid adversùs horum criminum reos iidem Canones & Leges decernant. Hæc Reſponſio duodecim conſtans Capitibus, Tertia Pars eſt Synodi Duziacenſis.

Hincmari Laudunenſis contumax ſilentium.

Interim *Hincmarus Laudunenſis* ter ad Synodum vocatus, per Epiſcopum, Presbyterum, & Diaconum advenit. Cùm ipſo communicata eſt *Caroli* Regis Expoſtulatio adversùs ipſum Patribus oblata, necnon Epiſtola *Hadriani II.* Pontificis Maximi, quâ ipſi Auctoritate Sancti Spiritus præcipiebat, ut Metropolitano ſuo per omnia ſecundùm ſacros Canones ſubjectus eſſet. *Salvo dumtaxat Apoſtolicæ Sedis Synodico proclamandi Judicio.* Ipſi datæ ſunt induciæ ut ad ſingula capita Proclamationis Regiæ reſponderet. Poſt trinam rurſus citationem, ægrè ſtitit ſe Synodo. Interrogatus, nihil ſe reſponſurum conteſtatus eſt, quòd rebus ſuis & facultatibus Regis mandato ſpoliatus eſſet. Rem aliter ſe habere, certiſſimis documentis & teſtimoniis Rex probavit, & calumniæ ipſum convicit. Spoliati etiam theſauri Laudunenſis Eccleſiæ convictus eſt. Ab *Hincmaro* Metropolitano reſpondere juſſus ad objecta, illum recuſavit, appellationem ad Sedem Apoſtolicam ingerens. Recuſationis rationem dixit, quòd nempe ipſum a Rege in cuſtodia detineri feciſſet. Teſtimoniis Regis, Epiſcoporum, Clericorum, & Procerum diſſipata calumnia; recuſatio nulla judicata eſt. Ab *Hincmaro* itaque Metropolitano interrogatus Synodi juſſu appellationem ad Romanum Pontificem oppoſuit, Romamque citavit accuſatores. Fruſtratoriæ appellationis nulla habita ratio. Contumaciter ſilens, ex verbis, ſcriptis, & ſubſcriptionibus ſuis legitimiſque teſtimoniis convictus eſt ſeditionis, calumniæ, inobedientiæ, perjurii, & infidelitatis in Regem, pervaſionis, diſtractionis rerum Eccleſiaſticarum, excommunicationis temerè & injuſtè latæ, contemptûs, inobedientiæ, & contumaciæ erga Metropolitanum, &c. Patres ſententiam rogati, ipſum depoſitione dignum judicarunt, *Salvo per omnia Apoſtolicæ Sedis Judicio.* Omnium acceptis ſuffragiis, *Hincmarus* Metropolitanus Sententiam depoſitionis in eum protulit, cui poſt ipſum ſeptem alii Metropolitani tredecim Epiſcopi Chorepiſcopus unus, ſex Presbyteri, & Archidiaconi duo Epiſcoporum abſentium Vicarii, pariter ſubſcripſere.

Multorum criminum convincitur.

Damnatur atque deponitur.

XIII. Denique Synodica Epiſtola ad *Hadrianum II.* Pontificem Maximum ſcripta eſt, cauſæ totius relationem continens, quâ Patres rogarunt Sententiam adversùs *Hincmarum* Laudunenſem Epiſcopum latam ab Apoſtolica Sede confirmari. Scripſit & privatam Epiſtolam ad eumdem Pontificem *Hincmarus* Remenſis Metropolitanus. Orarunt Antiſtites omnes ſummo conſenſu, ut *Actardum* Epiſcopum Nannetenſem, a Britonibus e Sede ſua ejectum, qui Synodi Relationem ad ejus Sanctitatem deferebat, Legationemque ab eadem Synodo ad Sedem Apoſtolicam ſuſceperat, Eccleſiæ Metropolitanæ Turonenſi præficeret. Id lubentiſſimè conceſſit *Hadrianus*, ſed Synodum, & Sententiam in *Hincmarum* latam confirmare noluit, quòd *cùm clamaret in Synodo ſe ad Sedem Apoſtolicam velle incunctanter venire, atque in præſentia ejus pro objectis ſibi ab adverſario criminibus reſpondere, damnationis in eum fuerit prolata Sententia.* Juſſit illum mitti Romam, & cum eo *Accuſatorem idoneum, qui nulla poſſet auctoritate legitima reſpui*; ut cum Synodali Conventu, ſecundùm morem Judicium retractaretur. Vetuit interim quouſque cauſa illius refricata fuiſſet atque finita, alterum Epiſcopum in Eccleſia Laudunenſi ullatenus ordinari. Id conſtat ex Epiſtolâ *Hadriani II.* ad Epiſcopos Synodi Duziacenſis, & ex altera ad Regem *Carolum* paulò aſperiori

Miſſa Relatio Geſtorum ad Hadrianum II. & Synodi confirmatio petita, quam ille negavit.

Hadriani II. Epiſtola ad Epiſcopos.

quâ

Duplex ad Regem.

quâ cùm ejus offenſam Majeſtatem perſpexiſſet, aliam reſcripſit longè honorificentiorem atque miniorem, quâ ejus virtutes effuſè primùm commendavit, ejus ut animum deliniret. *Donam*, inquis, *ſapientiæ diligimus divinitus tibi collatam. Prædicatur enim de te & longè latèque diffunditur, quòd ſis ſapiens & Deum timeas .... Narratur etiam quòd ſis juſtus ...... Annuntiatur etiam a pluribus probis, maximè a Commiaiſtro & Fratre noſtro, veſtroque & Fratrum noſtrorum Regni veſtri, Duziacenſis Synodi Archiepiſcoporum & Epiſcoporum Legato, Archiepiſcopo jam a nobis conſtituto Turonenſibus Actardo, quòd ſis amator, exaltator, & illuſtrator ſpecialis in orbe terrarum & permaximus Eccleſiarum Dei: ita ut nullus ſit Epiſcopatus, nullumque Monaſterium in Regno tuo, quòd non auxeris rebus propriis, & reſtitueris ſuis perplurimùm: optareſque ferventer & deſiderares hanc Principis Apoſtolorum Petri Primam Sedem exaltare, honorare, multiſque muneribus Vicarium ejus, & Clerum ſibi commiſſum ditare, & ab omnibus hoſtibus, prout poſſe & tempus dictaverit, defenſare.... In veritate credite nobis, quia tales virtutes ſic diligo in vobis ſicut animam meam.* Ad hæc, literas aſperiores Romà miſſas ſic excuſat, ut a ſe ſcriptas neget, ſed ab Officiis, ſuo nomine. *Et ſi quædam Litteræ delatæ vobis ſunt aliter ſe habentes in ſuperficie, vel ſubrepta vel a noſtris, nobis infirmantibus extorta, vel a quolibet perſona conficta, duriùs aut acriùs mordaciter ſonantes: id tamen nobis fixum ſemper manſit in mente, quod vobis ſignificavimus devotè.*

Hadrianus II. Literas aſperiores Regi ſcriptas excuſat.

Regi etiam pollicitus eſt patrocinium & operam ad Imperium obtinendum, ſi *Ludovico Juniori* Imperatori nepoti ſuo ſuperſtes eſſet. *Integra fide, & ſincera mente, devotaque voluntate, ut ſermo ſit ſecretior, & litera clandeſtina, nulli que niſi fideliſſimis publicanda, vobis confitemur devovendo, & noteſcimus affirmando, ſalva fidelitate Imperatoris noſtri, quia ſi ſuperſtes ei fuerit veſtra Nobilitas, vita nobis comite, ſi dederit nobis quilibet multorum modiorum auri cumulum, nunquam acquieſcemus, expoſcemus, aut ſponte ſuſcipiemus alium in Regnum & Imperium Romanum, niſi te ipſum, &c.*

Illi pollicetur Imperium.

Denique devolutus ad *Hincmari* negotium, de ipſo longè remiſſiùs loquitur ac mitiùs quàm antea, volt appellationis ejus habita ratione ut Romam ire permittatur, & accuſationibus, Actis, ac Sententia Synodi cum illo communicatis, ſi ſe injuſtè damnatum conteſtetur, electis ab ipſo Judicibus, aut miſſis ex latere Pontificis Legatis cauſa in Provincia finiatur. Nec interim tamen illum ſe reſtituere ſignificat in priſtinum gradum. Quòd ſi Romam juſſus non perrexerit, ratam eſſe vult Sententiam in eum latam a Synodo. „ De Pontifice Laudunenſi Hincmaro a Præſulibus decem Provinciarum depoſito, & a Metropolitano ſuo venerabili Fratre Hincmaro Archiepiſcopo, reſervato per omnia hujus Primæ Sedis Privilegii Judicio, cumulata in Synodalibus Litteris, & præfati Metropolitani, & veſtris, necnon in Libello Reclamationis Cleri & plebis Laudunenſis, ſeu in Libello continente ſeriem Geſtorum Synodi, tanta turpia, tanta dicto nefanda, tantaque execranda, & auctorem ſuum damnantia referuntur, ut incredibilia ab ignorantibus videantur. At de his nihil audemus judicare, quod poſſit Nicæno Concilio, & quinque cæterorum Conciliorum Regulis, vel Decretis noſtrorum Anteceſſorum obviare. At de his quod præfati Canones & Decreta decernunt, ipſique cum ipſis unà vobiſcum congregati cum noſtro ſpiritu ſimiliter decernimus, & quod ſtatuunt, ſtatuimus; & quod judicant, judicamus. Nec in ullo deviantes a tenore Canonico, ſervantes omnibus ſua Jura Metropolitanis, &c. .... Sed quia non ſatis, idonea videntur & matura noſtris, & huic Sanctæ Sedi condigna, donec ad hanc Sanctiſſimam & Apoſtolicam, quam appellavit, Sedem ſpatium habeat veniendi: ideo veniat, & oſtenſis ſibi Litteris, quas nobis miſiſtis, & Libello continente ſeriem Synodi, Libellulo etiam Cleri & Plebis Laudunenſis Proclamationem continente, ſi adhuc juſtam putaverit habere Proclamationem, aſſerens ſe injuſtè damnatum: tunc electis Judicibus, non tamen eo priùs in gradu reſtituto, aut ex latere noſtro directis Legatis, cum Auctoritate noſtra reſricentur quæ geſta ſunt, & negotia in qua orta ſunt Provincia canonicè terminentur. Quòd ſi venire detrectaverit, clareat quòd idem ipſe dederit locum damnationis in ſemetipſum, nec ſacer Ordo differendo, moram patiatur vel detrimentum.

Hincmaro Laudunenſi ad Sedem Apoſtolicam appellanti permitti jubet Hadrianus II. ut Romam veniat caterùm ejus cauſam in Provincia ſiniendam edicit.

XIV. *Actardus* Metropolitani Turonenſis auctus dignitate, rediit in Gallias cum *Hadriani* Papæ Litteris ad Epiſcopos, & ad Regem: quæ haud æquo animo ab iis ſunt ſuſceptæ, metuentibus ne lite adhuc pendente, *Hincmarus Laudunenſis* novas turbas excitaret, ſolitiſque artibus & calumniis Romanæ Curiæ illuderet. Quare Epiſcopi qui ad Synodum Duziacenſem convenerant, ad Pontificem reſcripſere, Acta Concilii, & Synodicam, per *Actardum* miſſa, ab ejus Sanctitate ex integro relecta non fuiſſe, vel ſtudio neceſſario expenſa. Incuſant eum qui Pontificis Epiſtolam ſcripſit, quòd ad locum illum Actorum non attenderit, ubi, antequam damnationis Sententia in *Hincmarum* proferretur, ita ſcriptum eſt: „ Tunc lectæ ſunt in Synodo ab Adalgario Diacono ſententiæ Canonum, ita eo dicente: Sardicenſes Canones decreverunt, ut ſi aliquis Epiſcopus judicatus fuerit in aliqua cauſa, & putat ſe bonam cauſam habere, ut iterum Concilium renovetur: Si vobis placet, Sancti Petri Apoſtoli memoriam honoremus, ut ſcribatur ab his qui cauſam examinaverunt, Julio Romano Epiſcopo, & ſi judicaverit renovandum eſſe Judicium, renovetur, & det Judices. Si autem probaverit talem cauſam eſſe ut non reſricentur ea quæ acta ſunt, quæ decreverit, confirmata erunt. Et Innocentius Papa decrevit, Ut ſi majores cauſæ in medio fuerint devolutæ, ad Sedem Apoſtolicam, ſicut Synodus ſtatuit, & vetus conſuetudo exigit, poſt Judicium Epiſcopale referantur. Et Bonifacius Papa dicit: Nos per omnes Provincias Litteras dirigemus, ne excuſationem ſibi ignorationis Maximus obtendat, ut ad Provinciam venire cogatur, & illic ſe conſtituto præſentare Judicio. Quicquid autem veſtra Caritas de hac cauſa duxerit decernendum, cùm ad nos relatum fuerit, noſtrâ, ut condecet, neceſſe eſt Auctoritate firmetur. Et S. Leo Papa decrevit: Si quæ, inquiens, aliæ emerſerint cauſæ, quæ ad ſtatum Eccleſiarum & ad concordiam pertinent Sacerdotum, illic ſub timore Domini volumina ventilentur, & de componendis atque compoſitis omnibus ad nos Relatio plena mittatur, ut ea quæ juxta Eccleſiaſticum morem juſtè & rationabiliter fuerint definita, noſtrâ quoque Sententiâ roborentur „. Hæc & alia plura quæ deſiderantur (Fragmentum enim dumtaxat iſtius Epiſtolæ exhibet Tomus III. Conciliorum Galliæ) ad Pontificem reſcripſerunt, quibus probarent ſe debitam venerationem Sedi Apoſtolicæ ſervaſſe, Appellationi *Hincmari* detuliſſe, modò canonicè interjiceretur, poſt Synodi Nationalis Judicium, ſecundùm Canones Sardicenſes, nec fruſtratoria, & deſultoria eſſet. Veriſimile eſt ipſos hæc pariter verba Sententiæ ab

Epiſtola Gallicanorum Præſulum ad Hadrianum II. P. M.

Canon III. Sardic.

Hincmarus Remenſis, aliique Synodi Duziacenſis Epiſcopi, Jura Sedis Apoſtolicæ in cauſa Hincmari Laudunenſis venerati ſunt ac ſervarunt.

Nec legitimam appellationem prohibuere, ſed deſultoriam ac fruſtratoriam.

Hinc-

Hincmaro Metropolitano latæ, ſuo, Synodiqne nomine, rogaſſe Pontificem ut attenderet: „ Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, cujus Evangelicæ veritati pertinaci præſumptione perniciosæ excommunicationis repugnavit, Judicio Sancti Spiritus, qui locutus eſt in Beatiſſimis Apoſtolis, & Apoſtolicæ Sedis Pontificibus, quorum doctrinæ atque Decretis caosâ ſuæ injuriæ crudeliter & contumaciter obviavit, ſecundùm ſacros Sanctotum Conciliorum Canones Spiritu Dei conditos, & totius Mundi reverentia conſecratos, quibus ſæpe correptus, & non correctus, multoties reſultavit: & ideo ipſe contra ſe elicuit Canonicam damnationia proferri Sententiam: Epiſcopali honore ac dignitate privatum judico, & omni Sacerdotali Officio ſpoliatum decerno: reſervato per omnia Juris Privilegio Domni & Patris noſtri Hadriani, Apoſtolicæ ac Primæ Sedis Papæ: ſicut ſacri Sardicenſes Canones decreverunt, & ejuſdem Apoſtolicæ Sedis Pontifices Innoceotius, Boniſacius, Leo, ex eiſdem ſacris Canonibus promulgaverunt.

Sanè Concilii Duziacenſis Patres jus recipiendi ac judicandi Epiſcoporum dejectorum appellationes Sedi Apoſtolicæ non negaſſe, ſed ſolùm contendiſſe primam cauſæ cognitionem in Provincia inſtitui debere, Acta ejuſdem Synodi teſtantur, Cap. 7. ubi dixiſſe refertur Hincmarus Lauduoenſis: *Ut quilibet illi quacumque vellet objecere, iret cum illo Romam & in Domni Apoſtolici Judicio, qua vellet, illi diceret*. Quod quàm ſit contra Leges & Canones, inquiunt Acta, nemo eſt qui neſciat. „ Dicunt enim Leges, ut ultra Provinciæ terminos accuſandi licentia non progrediatur. Oportet enim illic criminum judicia agitari, ubi facinus dicatur admiſſum. Et Carthaginenſes Canones: Placuit ut accuſatus, vel accuſator, in eo loco, unde eſt ille qui accuſatur, ſi metuat aliquam vim temerariæ multitudinis, locum ſibi eligat proximum, quò non ſit difficile teſtes producere, ubi cauſa finiatur. Quod Capitulum S. Gregorius in Regeſto *, & Africanum Concilium ad Cœleſtinum ſcribens non pro accuſato, ſed pro ab accuſatore teſtibus producendis decretum ſuiſſe demonſtrant: cùm oſtenditor ratum Judicium eſſe debere, quò teſtium neceſſariæ perſonæ, vel propter ſexûs, vel propter ſenectotis infirmitatem, vel pro aliis impedimentis, ad locum proximum poſſunt adduci: quia convioci nemo niſi aut ſcripturâ, aut teſtibus poteſt. Et Sardicenſes Canones Epiſcopum a congregatis regionis Epiſcopis de gradu ſuo dejectum, a finitimis Epiſcopis, cum ejuſdem Provinciæ Epiſcopis, Apoſtolicæ Sedis Auctoritate, vel cum a latere ſuo directo, in Provincia, in qua cauſa ventilata & judicata eſt, jubent audiri: Et *hinc* S. Gregorius *ad* Columbom *Numidiæ Epiſcopum dicit*. Indicamus Sanctitati veſtræ, veniſſe ad nos quemdam Petrum nomine, qui ſe aſſerit ſuiſſe Epiſcopum; atque cauſæ ſuæ a nobis remedium poſtulaſſe. . . Sed quia cauſæ ejus interna ſubtiliter nequaquam addiſcere tam longo itineris intervallo disjuncti potuimus, eam incerti quippe diſfinire nequivimus. . . . Quia ergo præſentes ſubtiliùs cauſam poteſtis ſcire, hortamur ut eidem Petro ſervare quicquid juſtum canonicumque fuerit debeatis: quatenus & rectitudinis vigor a vobis in omnibus impleatur, & cauſa ipſius, ſecundùm Dei timorem, & Eccleſiæ videatur Regulas judicata.

* Lib. 5. Epiſt. 36. & lib. 12. Epiſt. 13.

Et Cap. VI. ita habent Acta: Ad hæc Hincmarus reſpondit. Io iſta habetur Epiſtolâ mihi directâ, ut vota mea eundi Romam admodo non differam, & ad ipſam Apoſtolicam Sedem me ire velle appello: Cui Synodus reſpondit: Inſpice ordinem Epiſtolæ ipſius Domni Papæ, & ſecundùm ordinem in ea taxatum tua vota implendo ad Apoſtolicam Sedem perge: id eſt, ſicut in eadem continetur Epiſtolâ, Metropolitano tuo per omnia, ſecondùm Sacros Canonones ſubjectus exiſte: neque moleſtè feras hunc tibi eſſe prælatum, qui te noſti tuis Ovibus eſſe præpoſitum. Quin potiùs obedientiam quam a tuis exigis, etiam ipſe Metropolitano tuo, ſalvo dumtaxat Sedis Apoſtolicæ Synodico proclamandi Judicio canonica lege dependens, reſponde ad tibi objecta, ſicut Metropolitanus tuus, & hæc Saocta Synodus Auctoritate ſacrorum Canonum, & Domni Apoſtolici Hadriani Papæ jubet. Et tunc, ſi neceſſe tibi fuerit, ſecundùm Regulas, Sedem Apoſtolicam appellare, ſicut præcipiunt Canones, & Epiſtola ipſius Domini Papæ, appellationem tuam proſequere. Et ſi tibi appellare neceſſe non fuerit, & aut voluntarius, aut a Sede Apoſtolica vocatus, illuc ire volueris, cum liceotia Domni Regis, & noſtræ Fraternitatis unanimitate, religioſum iter illud aggredere.

Et paulò ante, *Hincmarus* Metropolitanus ſic Laudunenſem Epiſcopum alloquitur: „ Suſcipies igitur de quibus oppoſita ſunt tibi, ſi ab eis exuere te non poteris, regulare Judicium: reſervato per omnia Juris Privilegio atque Judicio Romanæ Sedis Pontificis ſicut ſacri Sardicenſes præcipiunt Canones: & poſt Judicium ſi appellare volueris, cum tua appellatione ad illius examinis perges diffinitionem, nobis et ſcribentibus, qui juxta ſacras Regulas cauſam examinavimus. *Idem ex Epiſtolâ Synodicâ ad* Hadrianum II. *perſpicuum eſt: ſic enim Antiſtites ſcribunt:* Unde obnixè precamor veſtram Auctoritatem, ut a tanto hujus incorrigibilis peſtis tædio, nos etiam ſuo Judicio, quam longiùs ſupportare nequivimus, liberet; ſecundùm Decreta Boniſacii & Leonis, ea quæ juxta Eccleſiaſticum morem, prout intelleximus, non inimico animo, vel aliqua cupiditate, aut gratia depravati, juſtè & rationabiliter diffinivimus, veſtra quoque ſententia roborando. Et ſi fortè, quod non putamus, viſum vobis neceſſariò fuerit, ut ſecundùm Sardicenſes Canones renovetis Judicium, & detis Judices, ſcribendo Epiſcopis, qui in finitimis & vicinis Provinciis ſunt, ut & ipſi diligenter omnino requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Vel ſi decreveritis mittere a Latere veſtro habentes Auctoritatem veſtram, qui cum Epiſcopis judicent, eo in gradu adhuc non reſtituto, ſicut ſacri Sardicenſes Canones præcipiunt, non abnuimus. . . . Verumtamen quanta poſſomus devotionis humilitate depoſcimus, ut etiam in hac cauſa nobis Canonicam Definitionem ſervetis. Videlicet ut ſi, quod non credimus, ea quæ regulariter diffinivimus, prout ſacras Regulas intelleximus, vobis præſentialiter non placuerit veſtrâ Sententiâ roborare, non antea Communioni Sacerdotali a qua ſeparatus eſt, reſtituatur, antequam ſecundùm Regulas & Leges, in Provincia in qua cauſæ geſtæ & judicatæ ſunt, requirantur. Quia uſque ad noſtra tempora nulla Patrum Diffinitione hoc Eccleſiis Gallicanis & Belgicis eſt derogatum: præſertim quia Decreta Nicæna, ſive inferioris gradus Clericos, ſive Epiſcopos ipſos, ut Africanum ſcribit Concilium, ſuis Metropolitanis aptiſſimè commiſerunt. Sicut & S. Boniſacius exponit, ſcribens ad Hilarium Narbonenſem Epiſcopum. * . . . . . .

* Epiſt. 3.

„ Quia

,, Quia ergo nos, quantum ſcimus & poſſumos,
,, Privilegium Sanctæ ac Primæ Sedis Romanæ,
,, & conſervare, & obaudire, & extollere cœ-
,, pimus, atque ſatagimus, pro ſuo ſcilicet Prin-
,, cipatu, quem B. Petrus Apoſtolus Domini vo-
,, ce perceptum, Eccleſia nihilo minùs ſubſequen-
,, te, & tenuit ſemper & retinet: ſervet veſtra
,, Paternitas, & a Deo in Prima Sede conſtitu-
,, ta Auctoritas nobis filiis & ſubjectis ſibi Epiſ-
,, copis Eccleſiaſtica Privilegia a Sacris Canoni-
,, bus, & veſtris Deceſſoribus ac Prædeceſſori-
,, bus, noſtris Deceſſoribus ac Prædeceſſoribus
,, conſervata: Quatenus & Apoſtolica Sedes pro-
,, prium vigorem retineat, & a ſe conceſſa aliis
,, ſua Jura non minuat.

Hincmarus itaque & alii Antiſtites Gallicani, Sedis Apoſtolicæ Jura Sardicenſis Concilii Canonibus expoſita & firmata agnoſcebant, venerabantur, ſervabant: Appellationes a Synodis Provincialibus & Nationalibus ad Romanum Pontificem interjici poſſe ab Epiſcopis Synodali Judicio dejectis fatebantur, eorumque cauſam poſſe illius Auctoritate retractari. Id negabant unum, primam cauſæ cognitionem ſubtrahi poſſe Metropolitano, Provincialibus vel Regionalibus Synodis, & deſultoria appellatione Romam evocari. Et Canonibus, perpetuiſque Eccleſiæ non Gallicanæ ſolùm, ſed univeſæ, moribus nitebantur.

Emendatur Baronius.

Falſò igitur ſcripſit *Baronius* Tomo X. Annalium, ad annum 871. *Hincmarum Laudunenſem adversùs Remenſem pro cuſtodia Sancta Romana Eccleſia Pontificiorum Decretorum certaſſe, quorum contemptorem & prævaricatorem fuiſſe ipſum Hincmarum Seniorem ſape redarguit.* An meritò?

** Epiſt. 42.*

XV. Poſt Duziacenſem Synodum, *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus Epiſtolam graviſſimam ſcripſit ad *Adrianum II.* quâ duplici illius Epiſtolæ reſpondit. Extat inter *Hincmari* Epiſtolas * tamquam *Hincmari* ipſius opus, Regis nomine. Conſule quæ de illa diximus in anteceſſum Num. XI. Immeritus verò caſtigatur a Baronio *Carolus Calvus*, quaſi dixerit, *infatuatum eſſe, & contra morem Prædeceſſorum Romanorum Pontificum, quòd ipſe Hadrianus uſurpaverit, ut Regi Auctoritate Apoſtolica præcipiendum putaverit.* Regem *delirasse, furentem iſta dixiſſe, & nec capillum habuiſſe in capite rationis*, ſcribit Auctor illuſtris, ſed hac in parte minùs æquus. Non enim negabat *Carolus Calvus* Romanum Pontificem Regibus Francorum Auctoritate Apoſtolica præcipere poſſe, ut ei *Baronius* affingit: cùm ſe *ſpiritalem* ejus *Filium* in illâ ipsâ Epiſtolâ inſcripſerit, ac profeſſus fuerit ſe illi eo nomine pariturum: ſed negavit præcipere poſſe Pontifices Chriſtianiſſimis Regibus, quæ contra Canones & Leges erant, ut ſcilicet Epiſcopus ob crimina depoſitus, & maximè ſeditionum, & perduellionis reus, Romam Regiâ potentiâ fretus mitteretur; licèt Apoſtolicam Sedem non appellaſſet ſecundùm tenorem Sardicenſium Canonum, ſed fruſtratoria evocatione trium Synodorum Judicium declinaſſet. *Nolite igitur, ut præmiſimus, ex veſtro nomine, vel Apoſtolicæ Sedis Auctoritate, Juſſiones, vel excommunicationum intentationes contra ſacrarum Scripturarum tramitem, prædicationemque majorum, ac ſacrarum Legum, Sanctorumque Canonum Conſtitutiones nobis de cætero ſcribi cujuſcumque inſtinctu permittere, precamur: Quia ſcitis, & ſcimus totum eſſe irritum, quicquid ab eorum fuerit conſtitutione diverſum. Dicitur*, inquit, *S. Leo a Domino Beatiſſimo Petro* ,, Tibi dabo claves Regni cœlorum,
,, & quæcumque ligaveris ſuper terram, erunt
,, ligata & in cœlis, & quæcumque ſolveris ſu-
,, per terram, erunt ſoluta & in cœlis. *Tranſivit*
,, *quidem etiam in alios Apoſtolos jus iſtius pote-*
,, *ſtatis, & ad omnes Eccleſia Principes decreti hu-*
,, *jus conſtitutio commeavit: ſed non fruſtra uni*
,, *commendatur, quod omnibus intimatur. Petro e-*
,, *nim ideo hoc ſingulariter creditur, quia cunctis*
,, *Eccleſia Rectoribus Petri forma præponitur. Ma-*
,, *net ergo Petri Privilegium, ubi ex ipſius æqui-*
,, *tate fertur Judicium. Quâ ſententiâ conſtat, quia non manet Petri Privilegium ubi ex ipſius æquitate non fertur Judicium. Cùm enim ubicumque dicitur, ſicuti nullus locus, ita nemo Rector Eccleſia ex Petri æquitate Judicium ferens excipitur, vel contra illius æquitatem Judicium ferens commendatur. Et quia ubicumque ſine ullâ exceptione non manet Petri Privilegium, ibi ex ipſius æquitate non fertur Judicium, prolatum obaudiemus Juſſum, vel recipiemus Judicium, quod non ex Petri æquitate fuerit prolatum, ac per hoc ipſius Privilegio fuerit deſtitutum? Ergo jubete & judicate Privilegio magni Petri, juxta æquitatis ejus judicium, quæ jubenda, & judicanda ſunt... Quia & nos ſecundùm Regium miniſterium noſtrum, quantum ex nobis eſt, cupimus ſervare quod ſcriptum eſt,* * *Filii obedite parentibus veſtris in Domino.*

** Epheſ. 6.*

Et infra: *Vobis ſicut revera Vicario B. Petri Apoſtolorum Principis, in omnibus debitè ac competenter obedire deſideramus, & ne aliter eveniat, cavere per omnia cupimus.*

Hincmari Remenſis & Synodi Duziacenſis Sententia in Hincmarum Laudunenſem a Joanne VIII. Pontif. Max. confirmata

XVI. Cùm *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus Italiæ Regnum poſt *Ludovici* Imperatoris nepotis ſui mortem occupaſſet, Romæque Imperator a *Joanne VIII.* Pontifice Maximo fuiſſet coronatus anno Chriſti 875. Geſta omnia Gallicanorum Antiſtitum in tribus Synodis, præſertimque in Duziacenſi, contra Laudunenſem quondam Epiſcopum *Hincmarum* Pontifici expoſuit. Is cognita Sententiæ contra ipſum latæ æquitate, ea Actis Synodi, ex Regis Relatione, ex eo quòd *Hincmarus* ipſe depoſitus appellationem ad Romanam Sedem interjectam proſequi auſus non fuiſſet, plena licèt abeundi Romam libertate donatus, quia illum conſcientia ſcelerum certum faciebat damnationis, dictam Sententiam confirmavit, juſſitque alium Epiſcopum ordinari in Eccleſia Laudunenſi. Dedit ea de re Litteras Pontifex ad *Hincmarum* Remenſem Metropolitanum, Nonis Januarii anni 876 *Quamvis*, inquit, *de Sanctitatis tua judicio nihil dubitaſſemus, quia tamen cariſſimus Filius noſter Carolus invictiſſimus Imperator, a nobis diligentiſſimè percunctatas circumſtantiam Judicii a Beatitudine tua, Coëpiſcopiſque ſuis in Hincmarum dudum Laudunenſem Epiſcopum prolati Apoſtolatui noſtro retulit, agnovimus juſtum fuiſſe omnino Judicium. Neque enim tantus Princeps niſi veritate fultum quicquam poterat affirmare. Unde nefas eſſe duximus ejus Relationi non præbere incunctanter auditum. Noli ergo jam nunc Eccleſiam Laudunenſem viduatam, & ſine regimine Paſtorali dimittere, ſed indifferenter electum, & de Laudunenſis Eccleſia Clero, virum idoneum, & in quo omnium vota conſentiant, eidem Eccleſia præfice prorſus Epiſcopum. Cui electioni volumus etiam Miſſum prælati piiſſimi Imperatoris intereſſe, ut ſine ſæcularium ſtrepitu omni tacere talis eligatur, qui aptus ſacris Canonibus eſſe modis omnibus approbetur.*

Hincmarus Remenſis a calumnia vindicatur. Managuinus Præfec refellitur.

Delata eſt Epiſtola a *Theodorico*, & *Hincmaro Remenſi* II. Martii, ejuſdem anni tradita. Electus eſt a Clero Laudunenſi, & a plebe poſtulatus *Hedenulfus* ejuſdem Eccleſiæ Presbyter. Decretum Electionis ipſius miſſum ad *Hincmarum* Metropolitanum habetur Tomo III. Conciliorum Galliæ pag. 430.

XVII. Reverſo in Gallias *Carolo Calvo* Imperatore, *Hincmarus Laudunenſis* ejus Edicto in exilium amandatus eſt, in quo per duos annos egit, aliquaodiu etiam carcere detentus, ac demum

oculis orbatus, ut in ſua Proclamatione *Joanni VIII.* in Concilio Tricaſſino II. oblata lamentator. Suppliciom illud eo ſæculo oſurpatom, & *Carolomanno* perduelli ipſius *Caroli Calvi* filio, poſtquam e Claricorum Ordine dejectus ad Communionem Laicam Synodi Sylvaoctenſis Judicio redactus eſt, irrogatum, *Hincmaro* juſtè inflictum eſt ad præteritas ſeditiones rebellioneſque vindicandas, & novos inquieti animi ad pacem Eccleſiæ ac Regni perturbandam conatus coercendos. Eius verò ſupplicii auctorem fuiſſe Remenſem *Hincmarum* illius avunculum, falsò innuit *Mauguinus* Præſes in Epilogo Diſſertationis Hiſtoricæ & Chronicæ de *Gotteſchalco*.

Eò enim ſævitiæ deveniſſe *Hincmarum*, ut excæcandi nepotis auctor eſſet, nemo veriſimile dixerit, qui noverit ipſum indigniſſimè tuliſſe quòd ſcripſiſſet nepos, *Calumiatori aut linguam tapulandam, aut capat amputandum*: quod ab Eccleſiæ ingenio, & a manſuetudine Sacerdotali id alienum eſſet: qui noverit *Carolam Calvum* in Concilio Duziacenſi profeſſum, ſe *Hincmari* avunculi Archiepiſcopi Remenſis reverentiâ prohibitum, quominus eum in arcta & diuturna cuſtodia detineret, atqoe impediſſe ne ab Aulicis per vim abſtractus a Palatio, aut membris mutilaretur, aut ad mortem cæderetur: qui noverit denique non ſolùm nullum antiqoitatis monumentum eam immanitatem de *Hincmaro* Seniore teſtari, ſed ne ipſum quidem nepotem infenſiſſimum, in illa Reclamatione ſeu Proclamatione, quam *Joanni VIII.* obtulit in Tricaſſina Synodo, id ipſi exprobraſſe.

Reclamatio Hincmari Laudunenſis in Synodo Tricaſſina II.

XVIII. Synodus illa Tricaſſina II. anno Chriſti octingenteſimo ſeptoageſimo octavo a *Joanne Octavo* Romano Pontifice tunc in Galliis agente celebrata eſt. *Hincmarus* Lauduneoſis qoondam Epiſcopus adductus ad Pontificem, oblato Reclamationis Libello, calamitatum ſuarum Hiſtoriam expoſuit, & cauſam ſuam àb ejus Sanctitate retractari flagitavit. *Nunc autem*, inquit, *veſtram Clementiam ſuppliciter exoro, a veſtra Summa Paternitate parari de me æquitatis Judicium, cui ſecundùm Canonicam Inſtitutionem & Decreta Romanorum Pontificum reſervatus & reſervandus ſum & fueram. Quod ob amorem Dei, & venerationem B. Petri, apud veſtra Paternitatis pietatem obtinere efflagito, tum pro multitudine miſeria mea, tum pro magnitudine pietatis veſtra: qua attendatur Clementiſſimi Redemptoris amore, qui me proprio acquiſivit Sanguine, & qualemcumque ſancto ſuo ſacravit munere.* Hac auditâ Reclamatione, Pontifex, quibuſdam Epiſcopis vehementer orantibus, ipſum ab excommunicatione & irregularitate ſolvit, Miſſæque celebrandæ conceſſit illi facultatem, attributo ad vitæ ſuſtentationem congiario ex reditibus Eccleſiæ Laudunenſis, de Chriſtianiſſimi Regis aſſenſu. *Hedenulfo* tamen cedere Epiſcopatu cupienti ſtudio religioſæ quietis, miſſionem concedere noloit *Joannes Octavus*, ſed juſſit ut in Sede Epiſcopali maneret, Eccleſiamque ſibi commiſſam adminiſtrare pergeret. Tunc aliarum Provinciarum Archiepiſcopi & Epiſcopi nonnulli, *Sine permiſſione Papa, Hincmarum veſtimentis Sacerdotalibus indutum, in præſentiam ipſius Papa adduxerant: indèque ſublatum cantantes in Eccleſiam illum duxerunt, & ſignum benedictionis ſuper populum dare fecerant*; ut narrant Annales Bertiniani, & ex iis *Aimoini Continuator*. Falſum eſt quod in Auctario Chronici *Adonis* legitur *Epiſcopatu donatum eſſe Hincmarum Laudunenſem* in Synodo Tricaſſina, quaſi fuerit vel ipſi Epiſcopatui Laudunenſi reſtitutus, vel ad alium tranſlatus. Non enim retractata illius cauſa eſt, ut poſtulaverat, non reſciſſa Concilii Duziacenſis Acta, noo *Joannis* ipſius Pontificis mutata Sententia, quam audito Imperatore tulerat: & quæ ipſi data facultas eſt Miſſam celebrandi, Benedictionem cum Pontificis inſignibus dandi, mera gratia, non Judicium, aut miſſio Sententiæ prioris in irritum fuit.

Non eſt reſtitutus in Epiſcopalem Sedem à Pontifice, nec reſciſſa Sententia in eum lata.

Gratia tamen aliqua donatus eſt.

SCHOLION I.

In hac Diſſertatione, pag. 437. Edit. primæ, Religioſi Cenſores haoc Propoſitiooem notant; *Appellatio ad Papam contra Canones, hoc eſt, ante ſententiam Concilii, improbatur a Rege Gallia; & ideo appellantibus negat licentiam eundi Romam.*

R. Non his verbis concepta eſt Propoſitio mea. De Hincmari Laudunenſis cauſa agens, eo loci ita ſcripſi: *Improbarunt etiam Antiſtites præcipitem Hincmari Laudunenſis impetum, qui intempeſtivo ad Papam confugio ſe Provincialis Synodi judicio ſubducere volebat contra Canones.* Et pag. 440. in qua RR. Cenſores eamdem Propoſitionem repeti notant: *Unum* (inquam) *certum eſt, ipſum, cùm difficilem ſibi exitum fore ſentiret, ad Sedem Apoſtolicam appellaſſe. Licentiam tamen eundi Romam, quò etiam ab Hadriano II. Pontifice Maximo vocabatur, obtinere tunc a Rege & Epiſcopis non potuit.* Facta dumtaxat his locis refero, jus non expendo.

SCHOLION II.

In eadem Diſſertatione, pag. 444. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papa omnes appellantes ad ipſos etiam ſine cauſa protegunt, ut ſuam defendant auctoritatem.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea, mihi perperam aſſingitur. Hæc tantùm eo loci ſcripſi: *Abrupta Synodo Attiniacenſi, Hincmarus Laudunenſis, qui appellationem ſuam ad Sedem Apoſtolicam plenis buccis perſonabat, faventem habuit Hadrianum II. Pontificem Maximum, qui graves & acerbas pro ipſo literas ſcripſit Carolo Calvo Regi Chriſtianiſſimo, & Hincmaro Remenſi Metropolitano, quibus eos increpabat, quòd appellantem Epiſcopum Romam ire prohiberent.* Quantùm hæc diſcrepent a Propoſitione, quam Indiculi Cenſorii Auctores fabricarunt, nemo noo videt.

Nota.

De epiſcoporum Judice fusè dixi in Animadverſionibus poſt diſſertationem quartam ſæculi I. De appellatiooibus verò ad Sedem apoſtolicam agit Natalis *tom. 4. pag.* 360. atque ipſius Diſſertationi alia etiam adoecteoda duxi, ibidem pag. 386.

DISSERTATIO IX.

De Divortio Lotharii Regis, & Teutbergæ Reginæ.

I. Lotharius Imperatoris *Lotharii* filius, *Caroli Calvi* Regis Francorum nepos, ipſeque Regio jure & nomine patris, in Lotharingiæ, adjunctarumque ditionum poſſeſſione & gubernatione Succeſſor, *Teutberga* legitimo matrimonio junctus, *Vualdrada* quæ ipſi ab adoleſcentia in deliciis fuerat, amore impotenti ad Reginæ conjugis faſtidium & contemptum impulſus eſt: tantumque apud juvenem Regem potuere pellicis

blan-

blanditiæ & artes, ut de *Teutberga* repudianda & ducenda *Vauldrada* ſeriò cogitarit. Id ut jure & ratione agere videretur, crimen confinxit in Reginam, eamque velut inceſtûs ream traduxit, occultique flagitii cum *Huberto* fratre ſuo perpetrati, ex quo, licèt contra naturæ ordinem concubuiſſent, concepiſſet, atque hauſta potione fœtum extinxiſſet. Famâ criminis vulgatâ, quæſtio de eo habita eſt a Rege in Epiſcoporum Procerumque Conventu. Regina flagitium negavit; nullo probari teſtimonio potuit facinus. Ipſa Laïcorum Nobilium Judicio, Epiſcoporum Concilio, Regis aſſenſu, Procuratorem miſit ad Judicium aquæ ferventis (quod purgationis genus adhuc illis temporibus in uſu erat) ſuam ut innocentiam Deo probandam ac vindicandam permitteret. Ex aqua fervente homo illæſus exivit, Reginæ innocentia conclamata eſt, Regioque conjugio ac thoro digna renuntiata. Id refertur in libro *Hincmari* Remenſis Archiepiſcopi *De Divortio Lotharii & Teutbergæ*, Interrogatione prima.

Duplex Synodus Aquiſgranenſis de Lotharii divortio.

Nihilominus in conſilio ducendæ *Vauldradæ* pellicis, legitimâ repudiatâ uxore, perſeveravit Rex impudicus. Omnes Regni ſui Epiſcopos aſſentatores habuit, nullum *Joannem* qui ipſi diceret: *Non licet tibi*. Epiſcopis Aulicis divortii ſui cauſam judicandam libens permiſit. Duplicem de ea Synodum Aquiſgrani habuerunt anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo. In priori, Regi renuntiarunt ipſum uxorem pollutione nefaria fœdatam a fratre, quamvis non ſponte, ſed vi oppreſſa rem nefandam perpetraſſet, retinere non poſſe, ſuggeſſeruntque ut ipſi habitum Religionis & ſacrum Velum ſuscipere permitteret, quod poſtulabat, alienatum a ſe Regis mariti animum videns, ejuſque faventes cupiditati Epiſcopos, Proceresque. In altera Synodo, ſive Actione ejuſdem Concilii altera; publicam *Teutbergæ* Reginę Pœnitentiam decreverunt, cùm ipſa ſe in adoleſcentia ab *Huberto* Abbate fratre ſuo vi pollutam confeſſa eſſet. Hujus utriuſque Synodi Acta deſcribit *Hincmarus* in libro *De Divortio Lotharii & Teutbergæ*.

Concilium III. Aquiſgranenſe in cauſa Lotharii & Teutbergæ.

Epiſcopi Regni Lotharii ejus divortium approbant, novique ineundi conjugii dant ipſi licentiam.

* Anno octingenteſimo ſexageſimo ſecundo, III. Kalendas Maias tertium Concilium Aquiſgranum a *Lothario* eâdem de cauſâ convocatum eſt. Adfuere *Guntharius* Agrippinenſis Archiepiſcopus, & Regii Palatii Archicapellanus, *Teutgaudus* Trevirenſis Archiepiſcopus, *Adventius* Metenſis, *Atto* Virdunenſis, *Arnulfus* Tullenſis, *Franco* Tungrenſis, *Hungarius* Trajectenſis, *Ratoldus* Argentoratenſis, Epiſcopi. His *Lotharius* Libellum Proclamationis obtulit, quo ſuam incontinentiam profeſſus, licentiam alterius ineundi conjugii rogabat, quoniam *Teutbergam* in conjugali thoro retinere non poterat, ut ipſi ante biennium judicarant. *Theutgaudus* Archiepiſcopus Aulicus Regem deguſtatas cum *Vualdrada* concubina voluptates lachrymis, vigiliis, macerationibus, eleemoſynis eluiſſe mentitus eſt. Recenſito deinde Canone IV. Concilii Ilerdenſis, teſtimonio *Hilari Surdi* in Cap. 33. Epiſtolæ 1. ad Corinthios, ſub nomine *S. Ambroſii* citato, & Canone 61. Concilii Agathenſis, quamvis præſentem cauſam nullatenus ſpectantibus, *Lothario* permiſerunt novum conjugium inire, priori cum *Theutberga* dirempto. *De cætero*, inquiunt, *his atque hujuſmodi Canonicis Sanctionibus, & S. Patris Ambroſii oraculis, liquidò perſpectis, credimus non illam fuiſſe idoneam aut legitimam conjugem, neque a Deo præparatam uxorem, quæ publicè, ut dictum eſt, confeſſione inceſtuoſo fornicationis crimine denotata probatur. Quocirca glorioſo Principi noſtro, pro ſua in divino cultu devotiſſima affectione, atque victorioſiſſima Regni tuitione, cui non ſolùm nos, verùm etiam canonica auctoritas inceſtuoſam conjugiam interdicit, legitimum atque idoneum conjugium a Deo illi conceſſum non denegamus, juxta indulgentiam dicentis Apoſtoli:* * *Melius eſt nubere quàm uri.*

* 1. Cor. 7.

Nicolaus I. Pontif. Max. ab Adone Viennenſi ea de cauſa conſultus, ſecundùm Evangelii & Traditionis doctrinam contrariam reſpondet.

IV. Immaniter ab Apoſtolica Traditione, & ab Evangelica doctrina aberrabant nominati Epiſcopi, ſecundùm quas *Nicolaus I.* Pontifex Maximus *Adoni* Viennenſi ipſum de *Lotharii* & *Teutbergæ* cauſa conſulenti reſpondit Epiſtolâ 59. ſive 3. Tom. 3. Conciliorum Galliæ. *Requiſitis*, inquit, *ſi dimiſſa uxore, quam legitimè ſponſatam quis duxerit, quia nomen malum poſtmodum ei impoſuit, abſque Decreto Generalis Synodi, liceat ei aut aliam accipere contra auctoritatem Evangelicam, aut illa ſuperſtite, pro uxore concubinam habere. Quibus nos Apoſtolica auctoritate fulti, ſecundùm Evangelicam Sanctionem omnino reſiſtimus, & nec alia uxoris copulam eis qui talia agunt, dimiſſa ſuperſtite, habere concedimus, neque concubinam habendi licentiam tribuimus.*

Et Cap. II. *De eo ſi deſponſata neſciente ſponſo corrumpatur, & poſtmodum dote facta maritali more, cum eadem idem ſponſus jacuerit; ſi poſtmodum intercepto tempore liceat ei ipſam, quaſi priùs ab alio corruptam, dimittere, & ſic aliam ducere, quaſi iſta non fuerit uxor, aut concubinam pro ea tenere. Nec hoc conſentimus, ut hi qui legitimo nuptiarum fœdere conjunguntur, & unum corpus per aliquod temporis ſpatium efficiuntur, divortium faciant. Sed quod priùs initio conjunctionis corrupta percipiendo voluntariè tacuerunt, poſtmodum intercepto tempore ſuſtinendo, etſi non voluntariè, inviti cuſtodiant, etiam a concubinis omnimodo ſe abſtineant.*

Hincmarus librum ſcribit De Divortio Lotharii & Teutbergę.

V. Inter priores duas Synodos Aquiſgranenſes & tertiam, id eſt, ab anno 861. & 862. *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis, ab Epiſcopis Regni *Lotharii* conſultus, illarumque Synodorum acceptis Actis, librum ſcripſit *De Divortio Lotharii & Teutberga Reginæ*. Reſponſionibus conſtat viginti tribus ad totidem Interrogationes. *Interrogatio I.* erat de occulto flagitio uxoris *Lotharii*, & de libello Capitum octo Conventus Aquiſgranenſis, in quo, per ſecretam confeſſionem, dimiſſionem a Regio thoro & conjugio poſtulaſſe dicebatur. Reſpondit *Hincmarus*, multiſque probavit, de iis, quæ nos latent, judicare nos non poſſe, & quæ ſecreta confeſſione ſciuntur, ſecreto ſananda eſſe conſilio. Regi confeſſam, ſecundùm Leges a Laicis judicandam fuiſſe, & ſi poſtea ad Epiſcopale Judicium veniſſet, ſecundùm Leges Eccleſiaſticas medicinalem ſubire debuiſſe Sententiam.

Iſtius libri Synopſis exhibetur.

II. Interrogatio quærebat, utrùm ad inſtar ſecretæ confeſſionis *Ebbonis* judicari deberet. Id eſt, utrùm ex propria confeſſione removeri deberet a conſortio *Lotharii*, ſicut *Ebbo* ex propria confeſſione fuerat depoſitus? Reſpondet *Hincmarus*: Sicut alius eſt ordo, ita aliam cauſam eſſe & legem viri & uxoris, & aliam non ſolùm Epiſcopi, verùm & Presbyteri & Diaconi: quia uxor a viro ſeparari non poteſt; Epiſcopus verò gradum amittere poteſt.

III. Interrogatio erat de eo quòd *Hincmarus* tali facto conſenſiſſe dicebatur per *Wenilonem*, *Hildegarium*, & *Adventium* Epiſcopos. Reſpondet *Hincmarus*, quòd per prædictos Epiſcopos nec conſenſum, nec diſſenſum exhibuerit, biniſque literis ad *Adventium*, in generali potius Synodo diſcutiendum videri negotium, teſtatus ſit.

IV. Interrogatio quærebat qualiter iniri deberet conjugium. Reſpondet *Hincmarus*, Vetere & Nova Lege id edoceri, Domino per *Moyſen* præcipiente, & Evangelio confirmante.

V. Interrogatio quærebat quibus de cauſis inita conjugia ſeparari valeant, & utrùm poſt disjunctionem vir aut fœmina ad aliam copulam aſpirare debeant. Reſpondet *Hincmarus:* Non qualibet de cauſa, ſed ſecundùm Evangelicam veritatem, ob ſolam fornicationem, nec ſine Epiſcopi ſcientia & auctoritate. Separatos autem alia conjugia inire non poſſe. *Northildis* nobilis fœminæ hiſtoriam commemorat, quæ cùm de quibuſdam inhoneſtis inter ſe & virum ſuum *Agembertum* ad Imperatorem *Ludovicum Pium* proclamaſſet, ipſam Imperator ad Synodum deſtinavit, ut inde Epiſcopalis Auctoritas, quid agendum eſſet, decerneret. Sed Epiſcopi ad laïcorum & conjugatorum Judicium eam remiſere: eâ lege ut ſi crimen aliquod eſſet, Pœnitentiæ modum, poſt illorum Judicium, ab Epiſcopali Auctoritate depoſceret, quam ipſi ſecundùm ſacros Canones imponerent. Nobilibus autem laïcis Sacerdotalis diſcretio placuit, quia de ſuis conjugibus eis non tollebatur Judicium, nec a Sacerdotali Ordine inferebatur Legibus Civilibus præjudicium. Ita cauſam *Lotharii* & *Teutberga* ab ipſo *Lothario* Judicio ſæcularium Judicum atque conjugatorum committendam ait *Hincmarus*; qui tamen certiſſimè perſuaſum habeant, *Legaliter initum conjugium nullâ poſſe ratione diſſolvi, niſi conjunctu ſeparatione ſpirituali*, (id eſt, quando conjux uterque continentiam vovet) *aut manifeſta confeſſione, vel aperta convictione, ex corporali fornicatione*.

Interrogatio VI. quærit quid videatur de Judicio aquæ calidæ, quod in *Teutbergæ* cauſa actum eſt, & de Purgatione ſacramenti, utrùm cauſa ſic purgata debeat in Judicium legale reduci? Reſpondet *Hincmarus* de Judicii & Juramenti Purgatione, juxta Divinas Literas, & Canonum Sanctorumque Patrum auctoritates. Quare cùm hujuſmodi Judicio *Teutberga* purgata reconciliata ſit & reſtituta, cauſam non videri in quæſtionem revocandam. Præſertim quia ſi Procurator ejus ſuccubuiſſet, illam ad audientiam iterum admitti noluiſſet accuſator.

Interrogatio VII. quærit utrùm verum eſſe poſſit quod quidam dicebant, ob ſecretam confeſſionem *Teutbergæ*, Procuratorem ipſius aquæ fervidæ Judicio ſubjectum, illæſum evaſiſſe. Reſpondet *Hincmarus:* Ipſos ſummæ veritati injuriam facere, ipſi fictionem tribuendo, quæ nimirum ſic voluerit *Teutbergam* liberare, ut Judicio ipſius credentes deciperet, cùm ſcriptum ſit: *Spiritus Sanctus diſciplinæ effugiet fictum:* Et ſimplex veritas nihil per duplicitatem faciat.

Interrogatio VIII. quærit, utrum fieri potuerit, quod quidam ajebant, intentionem *Teutbergæ* fuiſſe de alio ejuſdem nominis fratre ſuo, quando Procuratorem in Judicium pro ſe miſit, & idcirco illæſus Procurator ille ex aqua fervente exierit. Reſpondet *Hincmarus:* Abſurdum eſſe ut Judex omnium quæ geruntur, qui novit omnia etiam antequam fiant, tali errore ſeduci potuerit, aut fallere quemquam in ſe rectè credentem in Judicio velit, aut indebita miſericordiâ in crimine conſiſtenti, atque crimen ipſum negaoti, & ſe tentanti debeat miſereri, qui etiam pauperi in Judicio vel ſub obtentu pietatis miſereri prohibuit.

Interrogatio IX. quærit utrûm ſi in Judicio vel in Sacramento fraus quæcumque reperta fuerit poſt datam Purgationem, cauſa Judicio vel Sacramento purgata in Judicium debeat legale reduci? Reſpondet *Hincmarus:* Fraudem in Judicio fieri poſſe operatione diaboli, qui licèt perdiderit Angelici Spiritus gloriam, ſed non amiſit naturæ ſubtilitatem: quod fit permittente Domino, aut pro infidelitate non rectè credentium, aut pro purgatione fidelium. Et ſi in Judicio, vel Purgationis Sacramento, per quodcumque ingenium fraudulentia reperitur, duplicatâ Judicii ultione, ſive pro peccati admiſſione, ſive pro infideli illuſione, cauſa ad examen revocetur.

Interrogatio X. quærit, ſi hujuſmodi cauſa revocetur ad examen, quis ordo in Judicio ſervandus ſit? Reſpondet *Hincmarus:* In omni Judicio quatuor neceſſarias eſſe perſonas, nimirum Judices electos, accuſatores, defenſores, ac teſtes, ut reus in præſentia poſitus, & convictus, aut certè confeſſus, juſtæ poſſit ſubjacere ſententiæ. Extortam autem confeſſionem, vel coactam ſubſcriptionem nihil vigoris obtinere debere.

Interrogatio XI. quærit, utrùm de ſecreta confeſſione, ut dicebatur facta Epiſcopis, vel ex Libello porrecto in Judicio, *Teutberga* judicari potuerit? Reſpondet *Hincmarus:* Nec maritum a conjuge, nec uxorem a marito, ſecreta confeſſione poſſe disjungi; nec porrecto Libello ſecretæ confeſſionis, publicæ Pœnitentiæ quemquam debere ſubmitti: neque per ſcripturam directam, vel ab alio ejus vice porrectam, poſſe quemqam legitimè condemnari: ſed unde publicè aliquis debet judicari, publicè & præſens debet aut convinci, aut confiteri.

Interrogatio XII. quærit, utrùm fœmina de pollutione hujuſmodi neſaria, qualis imputabatur *Teutberga*, concipere poſſit: & ſi ante nuptias tale crimen perpetraſſe deprehenſa fuerit, utrùm in conjugio debeat aut valeat permanere? Reſpondet *Hincmarus:* De prima parte quæſtionis ſæculares conjugatoſque Judices, qui id a ſuis uxoribus diſcere poſſunt licentia maritali, meliùs judicare poſſe quam Eccleſiaſticos harum rerum inexpertos, & quos iſta curioſiùs inveſtigare non decet. Mirum eſſe tamen, ſi *Lotharius* Rex *Teutbergam* Virginem invenit, cur eam denotari quaſi ſtupratam conſenſit: ſi verò illam Virginem non invenit, quare tandiu eam retinuit, vel cur de illa Judicium examinationis recepit? Grave eſſe & indecens, ut in re dubia certa dicatur ſententia, quemadmodum ait S. *Gregorius*, Accuſatum, niſi convictum, vel confeſſum, damnandum non eſſe: quam confeſſionem ſubtilitas examinis ex occultis eliciat, & non afflictio vehemens extorqueat, quæ frequenter efficit ut noxios ſe fateri etiam cogantur innoxii. Æquum videri, ut *Hucbertus Teutbergæ* frater, in cujus poteſtate erat ante matrimonium, & qui vim ipſi intuliſſe dicebatur, vel eam ad ſcelus pellexiſſe, accerſeretur, & magis per illum cauſa inveſtigaretur, & ipſe ſecundùm Leges examinaretur, & vel legali Judicio liberaretur, vel cum complice puniretur: ne exiſtimaretur *Teutberga* mendacium in ſui perniciem dixiſſe, metu vel tædio afflictionum: quod mendacium a ſe & ab ipſa depellere poterat qui auctor criminis dicebatur, ſi lex ipſi & juſtitia ſervaretur.

Interrogatio XIII. quærit, ſi Rex poſtquam talia de Regina uxore audivit, & eam a thoro ſuo repulit, concubinâ uſus eſt, utrùm adulterii cenſendus ſit reus: & ſi hoc ad plurimorum pervenerit notitiam, quo debeat ſanari medicinali Judicio? Reſpondet *Hincmarus*, Regem adulterii reum eſſe, ſi poſt initum legaliter conjugium cum alia muliere commixtus eſt, etiamſi *Teutberga* convicta fuerit criminum quorum accuſatur: quia poſt initum legaliter conjugium, ante legalem diffinitionem præſumpſit illicita. Pœnitentiam porro ſecundùm Canones, abſque perſonæ reſpectu, ipſi ab Epiſcopis imponendam.

Interrogatio XIV. eſt de Juramento quo quis ad peccatum ſe adſtrinxit. Reſpondet *Hincmarus*, Illud eſſe conſilio ſalubriori mutandum, ut per ſe irritum.

In-

Interrogationes & Reſponſiones XV. XVI. & XVII. de maleficiis quibus odium irreconciliabile inter conjuges quandoque excitatur, & matrimonii uſus impeditur; vel quibus inter viros & fœminas quaſcumque impurus accenditur amor, multa ſcitu digna complectuntur.

Interrogatio XVIII. quærit, utrùm ſi cauſa *Teutberga* iterum in Judicio diſcuſſa fuerit, & innoxia fuerit comprobata, eam *Lotharius* in thoum recipere debeat; an alteri fœminæ valeat copulari? Reſpondet *Hincmarus*, Si ante initum legaliter conjugium innoxia, & legaliter nupta ſuo viro fidem ſervaſſe reperta fuerit; ſecundùm Evangelicam & Apoſtolicam veritatem, & Leges Eccleſiaſticas atque Catholicorum doctrinam, legitimum conjugium non poſſe ſeparari: & ſi vir & uxor ſeparati fuerint, aut innuptos permanere, aut mutuò reconciliari debere.

Interrogatio XIX. quærit, utrùm Rex alteri fœminæ nubere valeat, ſi *Teutberga* convicta fuerit criminum, quibus accuſatur? Reſpondet *Hincmarus*, Poſſe, ſi ſecundùm Leges Chriſtianas, Forenſes ſcilicet atque Eccleſiaſticas, inventum fuerit quòd eorum conjunctio legalis non fuerit, ſed magis inceſtus, & nullo conjugii nomine deputandus.

Interrogatio XX. quærit, ſi Rex publicæ Pœnitentiæ etiam obnoxius fuerit judicatus, poſtquam *Teutberga* criminoſa inventa fuerit, utrùm peractâ publicâ Pœnitentia conjugem legitimam poſſit accipere? Reſpondet *Hincmarus*: Si poſtquam Pœnitentiam geſſerit, timens lapſum incontinentiæ juvenilis, copulam uxoris elegerit, ne crimen fornicationis incurrat, rem facturum venialem, ſi præter conjugem nullam animo cognoverit. In quo tamen, inquit, cum *S. Leone*, non Regulam conſtituimus, ſed quid ſit tolerabilius judicamus.

Interrogatio XXI. quærit, ſi legaliter fuerit rejecta *Teutberga*, utrùm Rex, peractâ Pœnitentiâ, concubinam quam habuit, & cum qua poſt initum conjugium adulterio ſe polluit, in conjugem accipere poſſit? Reſpondet *Hincmarus*: Quia una lex eſt viri & fœminæ, ſi ſolutus fuerit a lege conjugis, ſicut *S. Paulus* dicit de uxore, nubat cui voluerit, tantùm in Domino. Quæ ſolutio duobus fit modis; ſcilicet in his qui aut numquam legale conjugium inierunt, aut morte intercedente ſoluti ſunt a lege conjugii. Denique mortuo viro vel fœmina, cum quo, vel cum qua verum connubium fuit, fieri poſt Pœnitentiam verum connubium poſſe, cum qua priùs adulterium fuit. Summopere tamen cavendum eſſe, ne concubinæ, vel cujuſlibet alterius fœminæ copulam conjugalem Rex aliquo modo expetat, antequam legali Virorum Illuſtrium Judicio, & Sacerdotali Decreto, conjux, quam legaliter accepit, ipſo etiam conjugis nomine judicetur indigna, aut divino judicio migret a corpore: neque ante legitimam Pœnitentiam adulterii peractam, conjugi legitimæ, multò minùs eidem concubinæ ſe copulet.

Interrogatio XXII. quærit, utrùm ſequendum ſit quod quidam dicunt docere quoſdam Epiſcopos, ut ſibi confeſſis viris vel fœminis debeant patrocinium defenſionis impendere, ne quiſquam hujuſmodi perſonas ad Judicium Reipublicæ audeat pro criminibus quæ ipſis confeſſæ fuerant, etiamſi multis nota ſint, provocare? Et ſi ſe, non ex conſenſu, propter continentiam, ſed propter diſſidium aliquod ſeparare voluerint; vel eorum fragilitati, ſi ſeparati ſe continere nequiverint, vel reconciliari noluerint, auctoritate ſua poſſe conſulere; dicentes quòd ſecreta confeſſione ad Eccleſiaſticam confugerint pietatem: & ideo ab aliis quàm ab Epiſcopis, quibus confeſſæ fuerant, non poſſe judicari? Reſpondet *Hincmarus*: Id abſurdum viſum iri viris quibuſlibet prudentibus etſi Eccleſiæ Leges ignorent: quia, ut B. Gregorius ait: *Turpe eſt defendere, quod priùs non conſtiterit juſtum eſſe. Ego quidem homines propter juſtitiam diligo, non autem juſtitiam propter homines poſtpono.*

Interrogatio XXIII. quærit de eo quod ſcriptum erat a quibuſdam dici, ſi ſe non ex conſenſu vir & mulier propter continentiam, ſed propter diſſidium aliquod ſeparare voluerint; vel eorum fragilitati, ſi ſeparati ſe continere nequiverint, vel reconciliari noluerint, auctoritate ſua Epiſcopos poſſe conſulere? Reſpondet *Hincmarus*, Opinionem illam, ſecundùm quemdam modum, Capitulum quartum erroris fuiſſe illorum, qui Sanctæ Synodo Calchedonenſi derogare & contraire præſumpſerunt, & ab Apoſtolica Sede, atque unanimitate totius mundi Epiſcoporum ſunt ut erronei condemnati, ſicut *S. Leo* multoties, & *B. Gregorius* etiam in Epiſtolâ ad *Theoctiſtam Patritiam* ſcripſit: *Per ſe veritas dicit*, Quod Deus junxit, homo non ſeparet. *Qua etiam ait*: Non licet dimittere uxorem, niſi cauſâ fornicationis. *Quis ergo huic cælesti Legiſlatori contradicat? Scimus quia ſcriptum eſt*, Erunt duo in carne una. *Si igitur vir & uxor una caro ſunt & religionis cauſa vir dimittit uxorem, vel mulier virum in hoc mundo remanentem, vel etiam fortaſſe ad inlicita vota migrantem: qua eſt iſta converſio, in qua una eademque caro, & ex parte tranſit ad continentiam, & ex parte remanet in pollutione?*

Denique ſeptem Quæſtiones, poſt ſex circiter menſes ad ſe tranſmiſſas, & ejuſdem cauſæ Judicium ſpectantes, breviter ac dilucidè ſolvit Hincmarus. *Prima Quæſtio* hæc erat: Dicunt quidam quoniam Rex *Lotharius* habet in ſuo Regno Epiſcopos, & nobiles, ac fideles laïcos, quorum conſultu atque conſilio cauſam inter ſe & uxorem ſuam diffinivit, & non ad alterius Regni Epiſcopos, vel ad alios quoſcumque inde aliquid pertinet retractare. Reſpondet ad hanc Quæſtionem *Hincmarus*: Hanc cauſam generalem eſſe, & omnes ſpectare Chriſtianos: cùm non ſolùm de Rege & Regina, de Chriſtiano viro, & Chriſtiana fœmina; ſed de lege conjugii in paradiſo primis a Deo datâ parentibus, & in Eccleſia roborata, & divinis ac humanis legibus per Deum confirmatis cauta, & conſtituta benedictione per Miniſterium Sacerdotale, & quorumcumque fidelium more celebrata, agatur. Quare neceſſe eſt ut hæc cauſa in omnium notitiam veniat, & generali diffinitione determinetur.

Quæſtio ſecunda hæc erat: Dicunt etiam, quia non ſit auctoritas neque ratio, ut cauſa, quæ Judicio Epiſcoporum diffinita eſt, ad Judicium debeat revocari: quia ſi fecerit, nullius auctoritatis erunt de cætero Epiſcopi, qui illam diffinierunt, & quicquid in poſterum diffinierint, firmum eſſe non poterit, ſi valeat retractari. Reſpondet *Hincmarus*: Hanc vocem eſſe imperitorum, & neſcientium Regulas. Quod ex Synodo Sardicenſi, ex *S. Leone*, ac Synodo Romana ad *Theodoſium* ſcribente de Latrocinio Epheſino retractando, ex *Gelaſii*, & aliorum Pontificum Decretis probat, quibus ſancitum eſt, Epiſcoporum Judicia, in Synodo Provinciali; Synodorum Provincialium Judicia, in Nationali; Synodos ipſas Nationales, ab Apoſtolica Sede retractari poſſe.

Quæſtio tertia hæc erat: Dicunt, quia non alii Archiepiſcopi, excepto Apoſtolico, majoris Auctoritatis ſint, quàm illi qui hanc cauſam diffinierunt: quæ ſi iterum ad Judicium revocata fuerit, & inventum fuerit, quia ita permanere non debeat; Epiſcopi, qui eam judicaverunt, am-

pliùs

pliùs in Epiſcopatu manere non poterunt. Reſpondet *Hincmarus*: Pluralitatem obtinere, quod ſingularitas non habet. Apoſtolorum Principem, quando per admonitionem Sancti Spiritus ad *Cornelium* Gentilem ingreſſus eſt, quæſtione contra eum a Fidelibus facta, cur ad Gentiles intraſſet, & comediſſet cum eis, cur eos in baptiſmate recepiſſet, non ex poteſta te, ſed ex ratiooe queselæ reſpondiſſe, cauſam per ordinem expoſuiſſe, humili eos ratione placaſſe, atque in cauſa reprehenſionis ſuæ etiam teſtes adhibuiſſe. Quaotò magis igitur nos peccatores, cùm de aliqua re reprehendimur, reprehenſores noſtros ratione humili placare debemus, etiamſi majoris auctoritatis in aliquo judicemur. Denique ſi Fidei, aut Eccleſiaſtico dogmati, vel ſacræ auctoritatis Statutis quilibet obloqui ac repugnare tentaverint, hos ſecundùm præceptum Domini admonendos, & ſi rebelles, contentioſi, contemptoreſque perſtiterint, dignis invectionibus, ſecundùm ſacros Canones, & exempla atque ſtatota majorum, feriendos atque comprimendos.

Quæſtio Quarta hæc erat; Dicunt nihilominous: Si iſti Regi non licuerit aliam uxorem accipere, aut ſuam concubinam, ſicut nunc habet, tenere, quòd velit nolit illa ſua uxor judicabitur ad illum redire: & ille tale ingenium de illa inveniet, ut ab illa liberetur, & ulterius noo debeat ad Judicium inde venire. Reſpondet *Hincmarus*: Non hujuſmodi Judicium ex Evangelica veritate & Apoſtolica Auctoritate, vel ſacrorum Caoonum promulgatione didicimus: ſed ſicut Africana Synodus diffinivit: * Placuit, inquiens, *ut ſecundùm Evangelicam & Apoſtolicam Diſciplinam, neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa a marito, alteri conjungantur, ſed ita maneant, aut ſibi reconcilientur*. Reconcilientur enim dixit, non cogantur. Itaque vir & uxor ſeparari non poſſunt, niſi aut propter continentiam connubii, quo ampliùs, quia ſpiritualiùs, conjuncti perſeverant; aut propter fornicatiooem, quia unum corpus & unam carnem quiſque eorum diviſerit. Propter quam cauſam ſi dignè Pœnitentes, ſimul permanere vel reconciliari noluerint, ſeparari, ſi voluerint, poſſunt; cogi autem ut ſimul maneant vel ut reconcilientur, omnino non debent, perſuaderi, ſi poſſunt, debent; quia reconciliatio voluntatem quærit, amorem expetit, quæ ſicuti fides & pura confeſſio ſuaderi poteſt, extorqueri non poteſt; cogi autem ut ſimuletur poteſt: ne verò aliis propter fornicationem disjuncti conjungantur, prohiberi omnimodis debent: quòd ſi contempſerint, debent ad pœnitentiam redigi.

* Can. 59.

Quæſtio quinta erat de *Boſonis* uxore, quam in ſuo Regno degere permittebat *Lotharius*, nec marito repetenti reddebat. Sed hæc quæſtio nihil ad *Teutberga* cauſam.

Quæſtio ſexta hæc erat: Dicunt aliqui Sapientes, quia iſte Princeps Rex eſt, & nullorum legibus vel judiciis ſubjacet, oiſi ſolius Dei, & ſi voluerit, pro hac vel alia cauſa ibit ad placitum, vel ad Synodum, & ſi noluerit, liberè & licenter dimittet: & ſicut a ſuis Epiſcopis, quicquid egerit, non debet excommunicari, ita ab aliis Epiſcopis non poteſt judicari. Reſpondet *Hincmarus*: Hanc vocem non eſſe Catholici Chriſtiani, ſed blaſphemi, & ſpiritu diabolico pleni. *Davidem* peccantem a Nathan increpitum; *Saülem* a *Samüele* accepiſſe, quòd e Regno dejectus eſſet; *Roboam* a Propheta audiviſſe, quia de manu illius Regnum, quod bene pater ejus tenuerat, ſcindendum eſſet; alios ab aliis Prophetis Reges correptos. Apoſtolum commonere, ut & Reges etiam obediant Præpoſitis ſuis in Domino, qui pro aoimabus eorum invigilant. *Gelaſium* Papam ad *Anaſtaſium* Imperatorem ſcripſiſſe, *Duas eſſe perſonas, quibus principaliter hic Mundus regitur, ſcilicet Pontificalem Auctoritatem, & Regiam Dignitatem, & tanto majus eſſe pondus Pontificum, quanto de ipſis etiam Regibus Domino reddituri ſunt rationem*. Theodoſium Imperatorem a *S. Ambroſio* ſegregatum, & per pœnitentiam revocatum. *Ludovicum Pium* e ſolio dejectum, poſt ſatisfactionem ab Epiſcopali unanimitate, ſaniore conſilio, cum populi conſenſu, & Eccleſiæ & Regno reſtitutum. Regem quidem nullorum Legibus vel Judiciis ſubjacere, oiſi ſolius Dei, ſi tamen Rex verè ſit, ſicut nominatur. Rex enim a regendo dicitur; & ſi ſeipſum ſecundùm voluntatem Dei regit; & bonos in viam rectam dirigit, malos autem de viâ pravâ ad rectam corrigit, tunc Rex eſt, & nullorum Legibus vel Judiciis, niſi ſolius Dei ſubjacet. Secundùm ſanctam Scripturam & ſacros Canones, in Judicio perſonam accipi non debere, ſed cauſæ qualitatem diſcerni. *Hunebertum* certi criminis in ſororem ſuam perpetrati accuſatum, & ad Synodum vocatum, jam in tribus Synodis per Legatos & literas ad rationem reddendam, tantùm ut cum ſervandæ ſibi æquitatis ſecuritate venire valeret, ſuam præſentiam obtuliſſe: & Regem Lotharium, Actorem in hac cauſa, toties defuiſſe, aut libertatem reddendæ rationis negaſſe. Quæ Judicii fuga graviſſimum eſt *Teutberga* Reginæ innocentiæ præjudicium.

Quæſtio ſeptima hæc erat. Et quoniam ita, ut diximus, a quibuſdam Sapientibus dicitur, utrùm aliquod periculum inde habeant Epiſcopi, & alii Chriſtiani, qui illi adulteranti communicaot; vel ſi periculum eſt, quomodo erunt liberi ante Dominum de communicationis periculo? Reſpondet *Hincmarus*: Conſilium hujuſmodi periculum devitandi S. *Auguſtinus* nobis dat dicens * *Duobus modis non te maculat malus, ſi non conſentias, & ſi redarguas. Hoc eſt non communicare, non conſentire. Communicatur quippe quando facto ejus conſortium voluntatis vel approbationis adjungitur. Hoc ergo nos admonet Apoſtolus, ait:* * Nolite communicare operibus infrugiferis tenebrarum. *Et quia parum erat non conſentire, ſi ſequeretur negligentia diſciplinæ*, Magis autem, *inquit*, ea redarguite. *Quid eſt autem*; Nolite communicare? *Nolite conſentire, nolite laudare, nolite approbare. Quid eſt autem*, Magis redarguite? *Reprehendite corripite, coërcete... Foris terribiliter perſonet increpatio, intus lenitatis teneatur dilectio. Neque ergo conſentientes ſitis malis, ut approbetis, neque negligentes, ut non arguatis; neque ſuperbientes, ut inſultanter arguatis.*

* Serm. 18. de Verbis Domini.

* Epheſ. 5.

His Quæſtionibus diſcuſſis, ita concludit Hincmarus; „ Tandem de his quæ in hac Epiſtola „ perveniſſe ad nos memoravimus, quantùm Do„ mino inſpirante, ex Sanctarum Scripturarum, „ atque Catholicorum Patrum doctrinâ, pro no„ ſtrâ mediocritate ſenſimus, compellente veri„ tate & ſuperimpoſito miniſterio diximus, nul„ lius ſanæ præjudicantes ſententiæ, nec deho„ norantes auctoritatem. Neque enim quiſquam „ noſtrûm, ut olim S. Cyprianus dixerat, Epi„ copum ſe eſſe Epiſcoporum conſtituit, aut ty„ rannico terrore ad obſequendi neceſſitatem Col„ legas ſuos adigit, quando habeat omois Epiſ„ copus [ſalvo per omnia Privilegio Sanctæ & „ Apoſtolicæ Primæ io toto orbe terrarum Ro„ manæ Sedis, atque ipſius Pontificis Domni Ni„ colai Papæ, & Decretn Sanctorum Canonum „ Sanctn Spiritu conditorum) pro licentia liber„ tatis & poteſtatis ſuæ arbitrium proprium, „ tamque judicari ab alio non poſſit, quàm nec „ ipſe poteſt alterum ſingulariter judicare: ſed, „ ſicut

„ ſicut dicit Apoſtolus: *Unuſquiſque in ſuo ſenſu abundans*, expectemus univerſi Judicium Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui unus & ſolus habet poteſtatem & præponendi nos in Eccleſiæ ſuæ gubernatione, & de actu noſtro judicandi, Hoc tantùm omnes Dominos & Conſacerdotes noſtros, & noa eum illia pariter admonemus, ut ſecuodùm Præceptionem magni Leonia Papæ ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum, In his quæ dubia fuerint, vel obſcura, id noverimus ſequendum, quod nec præceptis Evangelicis contrarium, nec Decretis Sanctorum inveniatur adverſum.

Nicolaus I. Synodum indicit Metis celebrandam.

Mittit Legatos in Gallias.

VI. Interim *Teutberga* Regina de repudio ſuo *Nicoluum I.* Pontificem Maximum appellavit, Is verò ad iſtius cauſæ cognitionem & judicium Concilium indixit Metis celebrandum: Legatos e latere ſuo miſit, *Lothario* Rege poſtulante, qui negotium iſtud urgerent, rebuſque gerendis præeſſent, *Radoaldum* Portueoſem, & *Joanuem* Ficolenſem Epiſcopos, quibuſcum duos Epiſcopos e Regno *Caroli Calvi* Regis Chriſtianiſſimi adeſſe juſſit ſtata die. Id docent Epiſtolæ *Nicolui I.* VI, ad *Lotharium* Regem, VII. ad *Carolum Calvum*, VIII. ad *Ludovicum II.* Imperarorem, cui dictos Legatos enmmendat, datis anno Chriſti 862. IX. Kalendas Decembris; Indictione XI. * Epiſtolam pariter dedit Ponriſex ad Epiſeopos Galliæ & Germaniæ, quibus illos Synodo Metenſi adeſſe præcepit, & *Lotharii* cauſam cum Legatis Romanæ Sedis audire, & canonicè communi Sententia definire. Niſi verò Rex adulter Synodo ſe ſiſtat, ae præſens ſatisfaciat, atque reſipiſcat a ſcelere, ipſi excommunicationis minas intentat *Nicolaus I.* * Synodi verò celebrandæ Acta ad ſe mitti jubet, ut ea confirmet, vel reſcindat, *Statuimus uutem*, inquit, *ut euncta qua in eodem Coucilio peacta fuerint uc diffiuita, noſtro Praſvlatai geſtorum ſerie ineunctanter ſignificetis: at ſi ea juſtitia palcritudine, probabilique ſanctione diſfiuitu perſpexerimus, Deo omuipotenti geatias referamus: Si verò iujuſtitia, quod uolumus, & contrucietutis fuerint acta intentioue, ea ceuovuee ſummopere jubeamus.* Hæc ille, Epiſtola 12. Tom. III, Conciliorum Galliæ.

** Tomo III. Concil. Gallia.*

** Epiſt. 11. Tom. III. Concil. Gall.*

Commonitorium Legatis à Nicolao I. datum.

Legatis in Gallias deſtinatis Commonitorium dedit, quo diſcerent cauſæ in Synodo Metenſi diſcutiendæ ſtatum, *Lotharii* excuſationes & effugia, *Teutberga* querelas, ordinem quem in huius negotii examine ſervare deberent, Sic autem habebat: „ Lotharius Rex profitetur Vualdradam ſe a patre accepiſſe, & ſororem poſtmodum admiſiſſe Hucberti. Ubi primùm diligenti inveſtigatione inquirite, & ſi eumdem glorioſum Regem prædictam Vualdradam præmiſſis dotibus, coram teſtibus, ſecundùm legem & ritum, quo nuptiæ celebrari ſolent, per omnia inveneritis accepiſſe, & publicâ manifeſtatione eadem Vualdrada in matrimonium ipſius admiſſa eſt; reſtar ut perſcrutemini, cur illa repudiata ſit, vel filia Boſonis admiſſa. Sed quia idem glorioſus Rex metu Teutbergam ſe admiſiſſe dicit; vos illud Evangelicum recolite, quo Dominus: *Nolite*, inquit, *timeet eos qui eorpus occiduat:* Et iterum ait: *Quid prodeſt homiui, ſi uaiverſum muudum lucretae, anima verò ſua detrimeutum patiatae?* „ In quibus Dominicis Sententiis conſiderandum eſt, quòd ſi occiſores corporum timendi non ſunt contra juſtitiam hominem impellentes, & lucrum totiùs mundi non proſit homini animâ perditâ; quantò minùs meto unius hominis tantos Rex debuit, contra divinum præceptum in immane præcipitium mergi? in boc certè ſe magis reprehenſibilem oſtendit, io quo amori mundi, amorem Dei poſtpoſuit. Ubi nihil vobis aliud præcipimus, manifeſtatione ſua eodem Rege convicto, niſi ut ſecundùm canonicam auctoritatem noſtra vice freti, cauſam illius definiatis. Sin verò minimè probatum fuerit Vvaldradam uxorem fuiſſe legitimam, neque nuptiis ſecundùm morem celebratis, per benedictionem ſcilicet Sacerdotis, Filio noſtro Lothario extitiſſe conjunctam: ſuggerite illi, ut non moleſtè ferat legitimam ſibi, ſi ipſa innocens apparuerit, reconciliari uxorem.

„ Præterea vos ſcire volo, quia præfata Teutberga Apoſtolicam Sedem bis & ter appellavit, & ſe a præſato Rege glorioſo queſta eſt injuſtè ſuiſſe dejectam, & vi coactam, falſum contra ſe compoſuiſſe piaculum, Nam eo tempore ad Apoſtolicam Sedem libellum appellationis ſuæ miſit, in quo non quidem adhuc confeſſam, ſed ut contra ſe falſum diceret crimeo, cogi ſeſe ionotuit. Inſuper ſubjungens, quòd ſi ampliùs compulſa fuero, ſcitote non veritate, ſed timore mortis, & evadendi ſtudio, quia aliter non poſſum, quod voluerint, dicam... Unde præcipimus vobis, ot cùm eadem Theutberga ad condictam Synodum, ſicut ſtatuimus, advenerit, cauſam ejus diligenti examinatione tractetis: & ſi ei objicitur, quòd illa crimen ſe aliquod admiſiſſe confeſſa fuiſſet, & contra illa violentiam ſe pertuliſſe proclamaverit, vel ſi inimicos ſibi Judices fuiſſe teſtata fuerit; tunc illud renovetis Judicium ſecundùm æquitatis normam, ut injuſtitiæ mole non opprimatur,

** Epiſt. 27. Tom. III, Concil. Gallia.*

Reſcripſit etiam *Nicolaus I.* ad *Hubeetum* Abbatem, fratrem *Theutberga* Regiaæ, * qui litteras apologeticas per *Odouem* Bellovacenſem ad Sedem Apoſtolicam miſerat, & de crimine ſibi ac ſorori per calumniam, ut aiebat, impacto in Synodo quæſtionem haberi flagitabat. Hujus proclamationem, ut indicem innocentiæ gratam ſe habere ſignificavit Pontifex, Synodum ſe indixiſſe, & Legatos miſiſſe. quorum cenſura in Collegio fratrum aut pro culpa canonicè punirentur, aut pro innocentia juſtè a crimine diluerentur.

Synodus Metenſis in cauſa divortii Lotharii Regis & Teutberga Regina.

VII. Indictum a *Nicolao I.* Concilium Metis celebratum eſt ab Epiſcopis Regni *Lothari*, coram Sedis Apoſtolicæ Legatis *Radoaldo* & *Joaune*, menſe Junio anni octingenteſimi ſexageſimi tertii. Legatis *Lothuerium* Regem arguentibus, quòd Sedis Apoſtolicæ Judicium antevertens, *Vualdradam* rejecta *Theutberga* ſibi copulaſſet: conſilio & auctoritate Epiſcoporum id ſe ſeciſſe reſpondit. Quod illi non negarunt: immò ratiuncularum veriſimilium fuco decepere Legatos, qui Divortium *Lothaeii*, & initum cum *Vaaldrada* connubium approbarunt, muneribus potiùs quàm rationibus victi, Hac de Synodo Annales Francorum Fuldenſes ad anoum 863. hæc habent: In regno Lotharii pro eo quòd dimiſſa uxore legitima alteram duxit, Synodus in Metis congregata eſt omnium Epiſcoporum ejus, præter Hungarium Trajectenſem, quem ægritudo detinuit. Aderant & Miſſi Nicolai Romani Pontificis, ob eamdem cauſam diligenter inveſtigandam directi. In quo negotio ventilato, Rex factum ſuum, propter quod arguebatur, conſilio & auctoritate Epiſcoporum ſe feciſſe teſtatus eſt. Quod illi non inficiantes, quaſdam aſſertiones rationum veriſimilium, quibus geſtæ rei qualitatem munire niſi ſunt, oppoſuerunt, eaſque literis comprehenſas, ut Legati Apoſtolici ſuggeſſerunt, per Guntharium Agrippinæ Coloniæ, & Theotgaudum Trevirenſem, Galliæ Belgicæ Archiepiſcopos, Nicolao Apoſtolicæ Sedis Pontifici probaodas tranſmiſerunt, Qui con-

vo-

Digitized by Google

,, vocato Romanæ Sedis Epiſcoporum Concilio,
,, & Metenſem anathematizavit Synodum, & ad
,, ſe miſſos Epiſcopos depoſuit, & Communione
,, privavit: juſtè quidem & canonicè, ut ſcriptis
,, ſuis ipſe teſtatur, injuſtè verò ſicut illi Reſcri-
,, ptis & aſſertionibos firmare conantur. Per-
peram horum Anualium Auctor de æquitate Sen-
tentiæ a *Nicolao I.* contra *Guntharium* & *Theut-
gaudum* latæ dubitat, prævaricatorum & perdu-
ellium Antiſtitum inſolentes Epiſtolas in eadem
lance eum ſanctiſſimis Romani Pontificis Decre-
tis appendit, ac Lectorum judicio permittit Se-
dis Apoſtolicæ Sententiam ſecundùm Canones
prononriatam.

Annalium Fuldenſium Auctor caſtigatur.

Annales Bertiniani ad annum 863. de eadem
,, cauſa, & de Synodo Metenſi hæc habent: Ca-
,, rolus Miſſos Domni Apoſtolici Nicolai, Ro-
,, doaldum ſeilicet Portoenſem Epiſcopum, & Jo-
,, annem Ficolenſem Epiſcopum, ſatis honorifi-
,, cè Sucſſionis in Monaſterio S. Medardi recipit.
,, Quos aliquandiu ſecum retinuit, & conceſsâ
,, Balduino, qui ad limina Apoſtolorum confu-
,, gium ſecerat, indulgentiâ, pro cuius obtentu
,, venerant, cum Epiſtolis ad Apoſtolicam Sedem
,, redire muneratos abſolvit. Idem autem Apo-
,, ſtolicæ Sedis Legati Metis adeunt, Synodum
,, habituri ex delegatione Apoſtolica, circa me-
,, dium menſem Junium, pro Divortio quod io-
,, ter Lotharium & uxorem ſuam Teutbergam
,, acciderat, & pro ſuperinductione coocubinæ
,, Vvaldradæ, quam contra Leges Eccleſiaſticas
,, & mundanas in uxorem ſibi adſciverat. In
,, qua Synodo præfati Miſſi corrupti muneribus
,, Epiſtolas Domni Apoſtolici occultantes, nihil
,, de his quæ ſibi commendata fuerunt, ſecun-
,, dùm ſacram auctoritatem egerunt. Ut autem
,, aliquid viderentur egiſſe, Guntharium Colo-
,, nienſem Archiepiſcopum, & Theutgaudum Tre-
,, virenſem æquè Archiepiſcopum, cum veniis,
,, quas in eadem Synodo ſubſcripſerunt Epiſcopi,
,, Romam ire juſſerunt, ut Judicio Domni Apo-
,, ſtolici ipſa cauſa diffiniretur... Guntharius &
,, Theutgaudus Romam pervenientes, primùm in
,, Synodo, & poſtea in Eccleſia S. Petri, ſicut
,, habetur in ſubditis, ab Apoſtolieo ſunt da-
,, mnati.

Annales Francorum Metenſes ad annum Chriſti
octingenteſimum ſexageſimum-quarium, de Lo-
,, tharii & Teutbergæ *divortio hæc habent*: Lo-
,, tharius Rex cœpit occaſiones quærere, quali-
,, ter Teutbergam Reginam a ſuo conſortio ſepa-
,, rare potuiſſet, quam exoſam habebat propter
,, Vvaldradam, quæ ejus fuerat coocubina, cùm
,, adhuc adoleſcens eſſet io domo paterna. Hanc
,, ſiquidem, diabolo inflammante, nimio dili-
,, gebat amore. Guntharium itaque Colonienſis
,, urbis Pontificem, qui erat eo tempore Ar-
,, chicapellaous, Rex primò per ſubintrodu-
,, ctos Miſſos, deinde per ſemetipſum, ſuper hu-
,, juſcemodi diſſidio omni arte aggreditur. Et ut
,, faciliùs aſſenſum præberet, promiſit ſe ejuſdem
,, Epiſcopi neptem in matrimonium accepturum:
,, tantùm ut prædictam Teutbergam ejus aliorum-
,, que Epiſcoporum auctoritate & licentia repu-
,, diare quacumque occaſione potuiſſet. Qui, ut
,, erat levis animo, ac inconſideratus actione,
,, protinus omoi intentione in rem introducitur:
,, vana ſpe, ut poſtea claruit, ſeductus. Rurſus idem
,, Guntharius Tietgaudum Archiepiſcopum Trevi-
,, renſem hac de eauſa alloquitur. Et ſciens eſſe
,, virum ſimplicem, nec in divinis Scripturis adeo
,, eruditum, Canoniciſque Sanctionibus exercita-
,, tum, ex utriuſque Teſtamenti paginis quaſdam
,, ſententias profert, quas aliter quàm Eccleſia-
,, ſtica Regula docet, ediſſerens, virum impro-
,, vidum ſecum in foveam trahit, cæcos cæco du-
,, catum præſtans. Quid plura? Facta ſunt om-
,, nia quæ huic commento videbantur eſſe neceſ-
,, ſaria. Concilium Metis convocant, Reginam qoa-
,, ſi canonicè evocatam in medio ſtatuunt, teſtes
,, producunt unà cum ſcriptis. Qui valde gravia
,, crimina imponentes, inter alia proteſtati ſunt,
,, quòd eadem Teutberga confeſſa fuiſſet, ſemetip-
,, ſam fratris germani inceſtuoſo concubitu eſſe
,, pollutam. Continuò ſtatuta Patrum de ince-
,, ſtuoſis recitantur, & non ſolùm a legitimo viro
,, ſeparatur, verùm omnis copula maritalis inhi-
,, betur, Pœnitentia juxta modum culpæ indici-
,, tur, & tali neſaria machinatione de exoptata
,, voluntas Regis adimpletur. Nou multò poſt
,, interjecto tempore, iterum Conventum Syno-
,, dalem Aquiſgrani coadunant, ubi Rex libellum
,, ſuæ Proclamationis obtulit, ubi continebatur
,, qoaliter in quadam ſœmina Teutberga nomioe,
,, factioſis perfidorum hominum argumentis fue-
,, rat defraudatus: immò non mediocriter repe-
,, tiit, quòd Jodicio Epiſcoporum diſſidii Senten-
,, tiam pertuliſſet, quæ ſi idonea eſſet cooiugali
,, thoro, & peſtifera inceſtûs pollutione fœdata
,, non fuiſſet, & vivæ vocis confeſſione publicè
,, non condemnata, ſponte eam retineret. Porro
,, ſe incontinentem eſſe profeſſus eſt, & ſine co-
,, pula juvenilis ætatis ardorem ferre non poſſe.
,, Allatis itaque diverſorum Conciliorum Volu-
,, minibus, multa de inceſtuoſis replicata ſunt.
,, Quibus replicatis, hanc diffinitivam Sententiam
,, protuleront: Credimus illam non fuiſſe ido-
,, neam ac legitimam conjugem: neque a Deo
,, præparatam eſſe uxorem, quæ publica confeſ-
,, ſione, inceſtuoſo fornicationis crimine deno-
,, tata probatur. Quocirca glorioſo Principi no-
,, ſtro pro ſua in divino cultu devotiſſima aſſer-
,, tione, atque victorioſiſſima Regni tuitione,
,, cui non ſolùm nos, verumetiam canonica au-
,, ctoritas interdixit inceſtuoſum coniugium, le-
,, gitimum matrimoniom a Deo illi conceſſom
,, non denegamus, juxta indulgentiam Apoſtoli
,, dicentis, *Melius eſt nubere, quàm uri*. His ita
,, patratis, Vvaldrada jam in publicum procedit,
,, ſtipata obſequentium moltitudine, omniſque
,, Regia Aula reſultat, Vvaldradam Reginam
,, eſſe. Guntharii Epiſcopi neptis ad Regem ac-
,, cerſitur, ac ſemel, ut aiunt, ab eo ſtupratur,
,, atque eum cachinno & omnium deriſione ad
,, avunculum remittitur. Igitur agentibus fratri-
,, bus Teutbergæ Reginæ, hæc omnia ad noti-
,, tiam Nicolai Papæ deferuntur, qui eo tempore
,, Romanæ præſidebat Eccleſiæ.
,, Anno Dominicæ Incarnationis DCCCLXV.
,, miſſi ſunt Hagano & Rodoaldus Apoſtolicæ Se-
,, dis Legati in Galliam, ad diſcutiendum utrùm
,, res ita ſe haberet, ſicut Summo Pontifici nun-
,, tiata fuerat. Qui in Franciam venientes, pe-
,, cunia corrupti, magis faverunt iniquitati quàm
,, æquitati. Tamen ad Regem venientes, cum
,, ei declaraſſent Legationis ſuæ cauſas, tale Reſ-
,, ponſum ab eo acceperunt: Se nihil aliud egiſ-
,, ſe, niſi quod Epiſcopi ipſius Regni in generali
,, Synodo ſibi agendum demonſtraſſent. Legati
,, itaque conſilium dederunt Regi, ut illos Epiſ-
,, copos qui illi Synodo præfuerant, ad Sedem
,, Apoſtolicam deſtinaret, qui verbis ac ſcriptis
,, Univerſali Papæ ſatisfacerent. Legati immenſis
,, ditati opibus Romam regreſſi ſunt, nuntiave-
,, runtque Summo Pontifici quæ in Gallia vide-
,, rant, & audierant. Interea Thietgaudus &
,, Guntharius Romam proficiſcuntur ea intentio-
,, ne ut Regem demonſtrarent innoxium, & ut
,, cæteros Coëpiſcopos ſuos oſtenderent Eccleſia-
,, ſtica atque Apoſtolica exercuiſſe Decreta. Stul-

S. Petri Sedes nec pravo aliquo dogmate fefellit, nec ab aliqua hæreſi

,, titiæ

umquam falli potuit.

,, titiæ elogio denotandi, qui illam Petri Sedem
,, aliquo pravo dogmate fallere poſſe arbitrati
,, ſunt, quæ nec feſellit, nec ab aliqua hæreſi om-
,, quam ſalli potuit.

Annalium Metenſium Scriptor confutatur.

In multis errat Annalium Metenſium Auctor, 1. Quòd Metenſe Concilium Aquiſgranenſi præponit ordine præpoſtero, & primam accuſationem *Teutberga* in Metenſi factam commemorat. 2. Quòd *Vvaldradam* a *Lothario* non ante ductam ſcribit, quàm Synodua Metenſia celebrata eſſet: quod evidenter ſalſum. *Vvaldradam* enim jam ipſum duxiſſe cùm Concilium Metenſe coactum eſt, & Synodi ipſios Acta probant, & *Nicolai I.* Epiſtola ad Epiſcopos Galliæ & Germaniæ, in qua *Lotharium* ait legitima repulſa conjuge, ſecundam ſibi adſciviſſe, neque Sedis Apoſtolicæ judicium expectaſſe. 3. Quòd Legatos Apoſtolicos *Radoaldum* & *Haganonem* anno duntaxat DCCCLXV. peracta jam Synodo Metenſi, quam & perperam fingit anno 864. io Galliam miſſos a *Nicolao I.* aſſerit, quos Metenſi Concilio adſuiſſe certum eſt ex Auctoribus Annalium Bertinianorum & Fuldenſium, ex *Nicolai I.* Epiſtolis, & ex *Anaſtaſio Bibliothecario* in ejus Vita. 4. Quòd *Haganonem* cum *Rodoaldo* miſſum in Gallias teſtetur ad obeundam Legationem pro cauſa *Lotharii* & *Teutberga*: cùm *Anaſtaſii* etiam teſtimonio conſtet *Haganonem* ante in Galliis ſuiſſe, quàm Legati mitterentur, & celebraretur Metenſis Synodus; neque illum inter Legatos haoc ob cauſam miſſos *Nicolaus I.* commemoret.

Regino Prumienſis Monachus, qui Chronicon ſoum ad annum nongenteſimum-octavum perduxit, ut ipſe teſtatur in Epiſtolâ nuncupatoriâ ad *Adalberonem*, deſcripſit hiſtoriam divortii *Lotharii* & *Teutberga*, ex Annalibus Metenſibus, qui deſinunt in anno nongenteſimo-tertio, & io eoſdem errores lapſus eſt.

Hi Auctores per *Anaſtaſium* Bibliothecarium coævum Scriptorem corriguntur, qui in Vita *Nicolai I.*
,, hæc habet: ,, Hlotharius Rex, relicta Teut-
,, berga Regina, & Vvaldrada concubina in ma-
,, trimonium ſumpta, licèt carnaliter ſuper his
,, Romanam Sedem, eumdemque pium conſuluiſ-
,, ſet Pontificem, in putredine luxuriæ carniſque
,, petulantia volvebatur. Cùmque hoc Summus
,, Pontifex malum qualiter ab Eccleſia Dei pel-
,, leret, ne alios hujus morbi peſte Rex ille pol-
,, lueret, intra ſe cogitaret, diutiſſimè cœpit aſ-
,, fligi, & intimo corde dolens, valde ſuper iſtia
,, gemebat erroribus. Præſertim cùm Theotgau-
,, dum Treverenſem, & Guntherium Agrippinæ
,, coloniæ Archiepiſcopos, cum Haganone Pergo-
,, menſi, & cæteris Epiſcopis talem eidem Regi
,, auctoritatem dediſſe audierit, ut Teutbergam
,, liberiùs poſſet rejicere, & Vvaldradam concu-
,, binam in matrimonium legitimè copulare....
,, Unde ſine mora continuò Miſſos ſuos in Fran-
,, ciam deſtinavit, præcipiens & monens ut in
,, Metenſium urbe aggregato Synodali Conventu,
,, requirerent, cor idem Rex Teutbergam reji-
,, ceret, aut Vvaldradam ſibi in conjugium co-
,, pularet? Quo requiſito & invento, legitimum
,, finem imponerent. Sed pervenientes illuc Se-
,, dis Apoſtolicæ Legati, ſcrutari cœperunt hujuſ-
,, cemodi cauſam, & id ab Lothario ioter cæte-
,, ra audierunt: Quicquid ego feci, iſtorum Epiſ-
,, coporum conſilio uſus feci. Erant autem ibi
,, præcipui prædicti Theutgaudus & Guntherios
,, Archiepiſcopi, quos auctores in tanto ſcelere
,, Sanctus jam Papa compererat, aſtruentea & di-
,, centes legitimum illud ſuiſſe connubium, quod
,, de Vvaldrada concubioa Rex conſtruxit Lotha-
,, rius, & quæ dicebant, coram Domino eximio
,, Papa venieotes, ſe defendere poſſe reſponde-
,, bant. Cùmque Legati Apoſtolicæ Sedis, licèt
,, in multis ſeducti, Romam iter regrediendo re-
,, flecterent, quæ a Rege, ac Theutgaudo, & Gun-
,, therio Archiepiſcopis audierant, ac cognove-
,, rant, Summo detulerunt Pontifici. Piiſſimus au-
,, tem Præſul adventum Archiepiſcopotum dum
,, præſtolaretur illorum, ecce ſupernâ dirigente
,, Clementia, idem Theutgaudus & Guntherius
,, Archiepiſcopi Romanam Urbem adeuntes, ve-
,, ſtigiia hujua Præſulis ſe ſacris præſentari pe-
,, tierunt.

Concilium Romanum ſub Nicolao I. qua Synodi, Metenſis Acta reſciſſa ſunt, & Guntherius ac Theutgaudus Archiepiſcopi depoſiti.

VIII. Pergit *Anaſtaſius* & quomodo ſe geſſerit *Nicolaus I.* commemorat. ,, Quibus benignè a
,, Præſule præſtantiſſimo ſuſceptis, libellum ei
,, obtulerunt dicentes, ſe nihil plus vel minùs
,, egiſſe, niſi ſicut libellus ipſe cantabat. Quo di-
,, ligentiſſimè ſcrutato, non pauca in eo reperta
,, ſunt profani & multis inaoditis ſermonis turpi-
,, tudinem habentia, quæ Epiſcopalem exceden-
,, tes ordinem, ipſoa ſicut phreneticos ligave-
,, runt Archiepiſcopos. Denique convocata Sy-
,, nodo io Lateranenſi poſt hæc Palatio ſub Apo-
,, ſtolis, inventi ſunt iidem, ut dictum eſt, Ar-
,, chiepiſcopi, unde damnationis notam incurre-
,, rent. Præcipuè, quia Auctores ſe tanti divor-
,, tii ſuiſſe clamabant, & Sententiam, quam in
,, Ingeltrudem uxorem Boſonis Pape tulerat (quæ
,, eumdem virum ſuum Boſonem per ſeptenne
,, tempus reliquerat, atque excommunicata etiam
,, & a Summo Sedis pio Papa ligata & anathe-
,, matizata extiterat) communicantes ac con-
,, verſantes cum ea, diſſolviſſe ſe non negabant,
,, ſed altiſonè publicabant, & Epiſtolam pii Pon-
,, tificis, ſicut in illis malè compoſitis Geſtis in
,, ſcrinio hujus Sedis repoſitis declaratur, ad li-
,, bitum falſaverant. Tunc judicante & eodem
,, Sancto Præſule cum Synodo decernente, Sa-
,, cerdotali honore privati ſunt, & depoſitionis
,, cenſuram meritò incurrerunt. In hac quidem Sy-
,, nodo benignus Præſul, Metenſem Synodum,
,, ubi geſta illa contra voluntatem Dei & ſuam
,, digeſta fuerant, illico caſſavit, & quædam
,, neceſſaria in Sancta Eccleſiæ Capitula promul-
gavit. Romana illa Synodua habita eſt anno Chriſti 863. *Nicolai* Papæ VI. in Palatio Lateranenſi. Quatuor in ea Decreta edita ſunt.

Primum Decretum eſt de Synodi Metenſis abolitione. ,, Synodum, quæ nuper, id eſt, ſub
,, Piiſſimo Imperatore Ludovico, per Indictionem
,, 11. menſe Junio in Metenſium urbe ab Epiſco-
,, pis, qui noſtrum prævenerunt Judicium, colle-
,, cta eſt, quique Apoſtolicæ Sedis Inſtituta te-
,, merè violarunt, ex tunc, & nunc, & in æ-
,, ternum judicamus eſſe caſſatam, & cum Ephe-
,, ſino Latrocinio repotatam, Apoſtolica Aucto-
,, ritate in perpetuum eſſe ſancimus damnandam;
,, nec vocari Synodum, ſed tamquam adulteria
,, faventem, Proſtibulum appellari decernimus.

Alterum Decretum eſt de *Theutgaudi & Guntharii* depoſitione. ,, Theutgaudum Trevirenſem
,, Primatem Belgicæ Provinciæ, & Guntharium
,, Agrippinæ Coloniæ Epiſcopoa, nunc coram
,, nobia & Sancta Synodo, ſub Geſtorum inſinua-
,, tione, qualiter cauſam Lotharii Regis, & dua-
,, rum mulierum ejua, Teutbergæ ſcilicet &
,, Vvaldradæ, recognoverint & judicaverint, ſcri-
,, ptum ſuper hoc propriis roboratum manibus
,, offerentes; nihilque ſe plua vel minùs aut ali-
,, ter egiſſe, ore proprio, multis coram poſitis
,, affirmantea; & Sententiam, quam a Sede Apo-
,, ſtolica in Ingeltrudem uxorem Boſonia Sanctiſ-
,, ſimus frater noſter Mediolanenſia Archiepiſco-
,, pua Tado, & cæteri Coëpiſcopi noſtri petie-
,, rant emittendam, & nos divino ſuccenſi zelo
,, ſub anathematis obteſtatione canonicè protule-

„ ramus, publicè viva voce ſe violaſſe confitentes; in quibus omnibus invenimus eos Apoſtolicas atque Canonicas Sanctiones in pluribus exceſſiſſe, & æquitatis normam nequiter temeraſſe; ab omni judicamus Sacerdotii Officio permanere penitus alienos. Et ideo Spiritus Sancti Judicio, & B. Petri per nos auctoritate, omni Epiſcopali exutos Regimine conſiſtere definimus. Quòd ſi juxta præcedentem conſuetudinem, tamquam Epiſcopi auſi fuerint aliquid de ſacro miniſterio contingere, nullo modo liceat eis, nec in alia Synodo reſtitutionis ſpem, aut locum habere ſatisfactionis; ſed communicantes eis omnes abjici ab Eccleſia, & maximè ſi poſtea quam didicerint adversùs memoratos prolatam fuiſſe Sententiam, eis communicare tentaverint.

Tertium Decretum eſt adversùs Epiſcopos illorum complices: qui eidem pœnę ſubduntur, ſi cum his conjurationem inierint; vel ſi a Capite, id *eſt*, a Sede *B. Petri*, illis hærendo diſſenſerint. Si verò ſedis Apoſtolicæ Decretis aſſenſum ſe præbere profeſſi fuerint, veniam ipſis Pontifex & Synodus pollicentur.

Quartum Decretum *Ingeltrudem Mattefredi* Comitis filiam, *Boſonis* uxorem, quæ a ſeptem annis maritum reliquerat, & per varia loca vagabunda diſcurrebat, repetito ferit anathemate, cùm fautoribus univerſis, niſi citiùs ad *Boſonem* ipſum redierit, aut ad Sedem Apoſtolicam ſatisfactura properaverit.

Quintum Decretum, dogmata, mandata, interdicta, ſanctiones, vel Decreta pro Catholica Fide, pro Eccleſiaſtica Diſciplina, pro correctione Fidelium, pro emendatione ſceleratorum, vel interdictione imminentium aut futurorum malorum, a Sedis Apoſtolicæ Præſide ſalubriter promulgata, jubet obſervari ſub pœna anathematis.

Guntharii ſeditio, & contumacia.

IX. *Guntharius* & *Theutgaudus* exauctorati, Beneventum ad *Ludovicum II.* Imperatorem confugerunt, ipſumque commoverunt in Pontificem, quòd *Lotharii* fratris ipſius *Ludovici* Legatos, per illius interventionem Romam directos depoſuiſſet. Quare exiſtimatam ulturus injuriam, Romam ſubitò ſe contulit, ut *Nicolaum I.* ad reſtituendos in gradus priſtinos *Guntharium* & *Theutgaudum* cogeret. Contra cujus furorem ac impetum ſolemnibus ſupplicationibus dumtaxat & jejuniis ſe munivit Pontifex. Ab Imperatoris militia Clerus, Plebeſque ſupplicantes plagis affectæ ac diſperſæ, ſacra vexilla confracta, pars vivificæ Crucis theca incluſa, & Baſilicæ *S. Petri* ab *Helena* Imperatrice donata, in lutum projecta eſt. *Nicolaus* Papa conſcenſa navi per Tyberim ad *S. Petrum* profugit, ubi duobus diebus ac noctibus abſque cibo & potu manſit. Interea ſatelles, cujus præſumptione Crux confracta fuerat, mortuus eſt, ac Imperator febre correptus. Qui divina perterritus ultione, conjugem miſit ad Pontificem, cujus fidejuſſione venit ille ad Imperatorem, & ſermone cum ipſo habito, ad Lateranenſe Palatium rediit. Tunc Imperator *Guntharium* & *Theutgaudum* in Gallias redire juſſit. *Guntharius* ſcriptum inſolens & conviciosum ad Pontificem perferri curavit per *Hilduinum* fratrem ſuum, ejuſque exemplar miſit ad Epiſcopos Regni *Lotharii*. De hujuſmodi ſcripto diximus in Diſſertatione de Photiano Schiſmate, §.VII. Illud rejecit Pontifex, ut par erat. *Hilduinus* ſuper corpus Beati *Petri* jactavit; & cùm ipſe, tum confœderati ſatellites, diſtrictis gladiis exeuntes ab Eccleſia, ad *Guntharium* rediere. Ille Coloniam redux, die Cœnæ Dominicæ *Miſſas celebrare, & ſacrum Chriſma conficere, ut homo ſine Deo præſumpſit: Theutgaudus verò a Miniſterio, ſicut ei fuerat præceptum, ſe reverenter abſtinuit*. Cæteris denique Epiſcopis apud *Lotharium* agentibus, *Epiſcopatum a Gunthario Lotharius tulit, & ſuo tantùm conſilio Hugoni Conradi Caroli Regis avunculi, & materteræ ſuæ filio, tonſura Clerico, & Ordinatione tantummodo Subdiacono, moribus autem & vita a fideli Laico diſcrepanti, donavit. Unde motus Guntharius, quicquid de theſauro Eccleſiaſtico in eadem civitate fuit reſiduum, auferens, Romam iterum, ut omnia Lotharii & ſua figmenta de Teutberga & Vualdrada Apoſtolico ex ordine pandat, regreditur. Sed & Epiſcopi Regni Lotharii Legatos ſuos cum Libellis Pœnitentiæ, & Profeſſionibus Canonicis, quoniam ab Evangelica veritate, & Apoſtolica Auctoritate, ſuiſque Regulis in cauſa Teutbergæ ac Vualdradæ non mediocriter deviaverunt, ad Apoſtolicum dirigunt*. Verba ſunt Annaliſtæ Bertiniani, ad annum DCCCLXIV.

Adventius & Franco Epiſcopi, veniam & pacem a Summo Pontifice poſtulant.

X. Qui Profeſſiones ſuas miſere ad *Nicolaum I.* ejus in Synodo Romana Statutis acquieſcere ſe atque obſequi conteſtati, veniamque ac pacem implorantes, fuere in primis *Adventius* Metenſis Epiſcopus, pro quo *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus interceſſit, & *Franco* Tungrenſis. *Adventii* Epiſtola extat Tomo III. Conciliorum Galliæ pag. 241. Ex ea diſcimus *Theutgaudi* reverentiam erga Sedem Apoſtolicam, cujus Sententiam humiliter ſubibat, nullam ſacri Miniſterii partem attingens; ſuperbiam verò & contumaciam *Guntharii*, qui inſuperhabita Sententia depoſitionis in ſe lata a Pontifice & Synodo, Sacra facere non verebatur. *In Catalogo Sacerdotum*, (inquit Adventius) *nequaquam recipio Theutgaudum quondam Archiepiſcopum, qui depoſitionis ſuæ Sententiam a Vobis prolatam hactenus patienter ferens, juxta præcedentem conſuetudinem nihil omnino de ſacro Miniſterio contingere præſumpſit: ſed quaſi mitiſſimus vir, incautè ſe proprio ſermone lapſum, atque alterius pertinaciſſima obſtinatione deceptum fatetur; & per humilitatis & obedientiæ viam incedens, a veſtra pia lenitate locum ſatisfactionis præſtolatur. Guntharium quondam ſacri Palatii Archicapellanum in Epiſcoporum numero non ſuſcipio, neque ei vel fautoribus ſuis communicare præſumo; quoniam vetito uſus eſt Officio, & Apoſtolicam ſuſcipiendere excommunicationem non metuit*.

Epiſtola *Caroli Calvi* pro *Adventio* ad *Nicolaum I.* ſcripta, extat Tomo III. Conciliorum Galliæ pag. 243. Sequitur pag. 244. Epiſtola *Nicolai* Papę ad *Adventium*, quâ ejus Profeſſionem approbat, eique veniam & pacem indulget, quam optabat. Docet Epiſcopos Regibus ita ſubditos eſſe debere, ut eorum vitiis non faveant, nec ipſis adulentur, ſed Apoſtolica libertate peccantes arguant. *Illud verò, quod dicitis Regibus & Principibus vos eſſe ſubjectos, eo quòd dicat Apoſtolus:* * Sive Regi tamquam præcellenti, *placet. Veruntamen videte utrùm Reges iſti & Principes, quibus vos ſubjectos eſſe dicitis, veraciter Reges & Principes ſint. Videte ſi primùm ſe bene regunt, deinde ſubditum populum. Nam qui ſibi nequam eſt, cui alii bonus erit? Videte ſi jure principantur: alioqui potiùs Tyranni credendi ſunt, quàm Reges habendi; quibus magis reſiſtere, & ex adverſo aſcendere, quàm ſubdi debemus. Alioquin ſi talibus ſubditi, & non prælati fuerimus, nos neceſſe eſt eorum vitiis faveamus. Ergo Regi, quaſi præcellenti, virtutibus ſcilicet, & non vitiis, ſubditi eſtote; ſed, ſicut Apoſtolus ait, propter Deum & non contra Deum*.

* 1. Petri 2.

Epiſcopi Regibus ita ſubditi eſſe debent, ut eorum vitiis non faveant.

Adventio autem veniam & pacem concedit, modò ſincerè conditiones impleverit ab Apoſtolica Sede præſcriptas. *Itaque ſi Theutgaudum dudum Epiſcopum, ſicut profiteris, in Catalogo Epiſcoporum non recipis, quouſque de eo humaniùs*

ita.

tractemus, & ſi Guntharium Miniſterium ſibi vetitam uſurpantem, non ſolùm inter Epiſcopos non ſuſceperis, ſed nec ipſi, nec fautoribus ejus communicaveris, & Regi in ſcelere permanenti Epiſcopaliter contradixeris, & ſecundùm vires in nullo a Conſtitutis & Sententiis ab Apoſtolica Sedis, Præſule prolatis deviaveris, ſed de cætero pro Fide Catholica & correctione Fidelium, ac pro conſervandis Sedis Apoſtolicæ Privilegiis, nobiſcum ſenſeris, nobiſcum pro viribus decertaveris, fratres quoque & proximos tuos nobiſcum hortatus fueris, Deus omnipotens, interceſſione Apoſtolorum Principum Petri ac Pauli, vincula omnium peccatorum abſolvat, & quicquid humanitus, quod in oculis Majeſtatis ejus diſplicait, egiſti tibi miſeratus indulgeat. Eodem pene tenore ſcripſit ad *Franconem* Tungrenſem Epiſcopum. Extat Epiſtola Tomo III. Conciliorum Galliæ, pag. 245.

Lotharius ad Nicolaum I. ſcribit.

Interea *Lotharius* Rex ad *Nicolaum* Papam ſcribit. Conqueritur quòd Pontifex nimiùm de ipſo ejus æmulis credat. Paratum ſe oſtendit coram ejus Sanctitate adverſariorum calumnias refellere. Dolere ſe ſignificat de *Theutgaudi* & *Guntharii* excommunicatione: & execrari *Guntharii* audaciam, qui ſacra Miniſteria nihilominus uſurpavit. *Theutgaudi* verò humilitatem & obedientiam commendat, qui a Sacris reverenter abſtinuit. *Interea accidit nobis noſſe, quòd Guntharius Miſſarum ſolemnia, antequam ad nos perveniret, celebrare non metuit, & juxta præcedentem conſuetudinem Epiſcopale Chriſma conficere & Spiritum Paracletum tradere præſumpſit: quod nos ſatis ægrè tulimus, & ut hoc non fieret, tamquam mortiferum venenum modis omnibus abominamur. Illo autem ad nos veniente, ejus Miſſam audire noluimus, nec in aliquo illi communicare ratum duximus, & juxta veritatis vocem, quaſi ſcandalizantem oculum a nobis eruere maculum diſponimus, quouſque Sanctiſſimi Apoſtolatûs veſtri finitivam Sententiam de illo reſcire valeamus. Epiſtolam quoque a veſtra Sanctitate Epiſcopis Diœceſeos directam illi tranſmiſimus, ut ibidem Canonicas atque Apoſtolicas Sanctiones cognoſcens, videat quid in poſterum illi agendum ſit. De cætero veraciter ac ſinceriter veſtra Paternitas noverit, quòd Theutgaudus ſimpliciſſimus atque innocentiſſimus vir veſtram humiliter ferens cenſuram, in nullo de ſacro Miniſterio contingere præſumſit, magis eligens dehonorationem præſentialiter in oculis hominum pati, quàm per inobedientiam ab illius membris ſeparari, qui caput eſt humilium.*

Arſenii Hortenſis Epiſcopi ad Lotharium aliosque Reges legatio.

XI. Anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo quinto, *Nicolaus I.* Pontifex Maximus *Arſenium* Hortenſem Epiſcopum Legatum in Gallias miſit, cùm ad pacem inter *Carolum Calvum* & *Ludovicum* Imperatorem ejus nepotem fovendam, tum ad exequendum Sedis Apoſtolicæ Judicium de *Lotharii* & *Theutbergæ* divortio, aliaſque ob cauſas. Plures ipſi Literas perferendas tradidit: ſcripſit in primis ad Epiſcopos in Regno *Lotharii* conſtitutos, eoſque adhortatus eſt ut *Lotharium* liberè arguerent, & adulteram dimittere compellerent. * *Quapropter*, inquit, *obſecro vos per Adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti, ante cujus conſpectum vel pro legitimis certaminibus coronam, vel pro deſidia, quod abſit, pœnam percipietis, ut tandem aliquando recogitetis Miniſterium quod accepiſtis projiciatis deſidiam, pellatis a vobis ſervilem timorem, ceſumatis Epiſcopalem libertatem, corripiatis Speculatorum & Paſtorum officium, & precando, obſecrando, ſuadendo, modò caduca hujus mundi proſpera exponendo, modò in æternam manſura gaudia prædicando, jam nominatum Regem frequentiùs adeatis, & tam ex Auctoritate Dei, quàm etiam ex noſtri Apoſtolatûs injunctâ vobis præceptione, quouſque, ſi non obedierit, hanc quam nunc habet adulteram mulierem projiciens, ſuamque permanſoriamque demus ſuper eam Sententiam, &c. Eruite hunc virum, qui ducitur ad mortem, qui trahitur ad interitum, liberare ne ceſſetis. Clamate, quaſi tuba, exaltate voces veſtras, & annuntiate illi ſcelera ſua, quibus peccat, & peccare facit Iſraël. Quod ſi ille non audierit, ipſe in iniquitate ſua morietur, ſanguis ejus ſuper caput ejus erit. Vos autem animas veſtras liberabitis.*

* *Epiſtola Nicolai LII. Tom. III. Concil. Galliæ.*

Scripſit etiam Sanctiſſimus Pontifex ad *Ludovicum* Germaniæ, & *Carolum Calvum* Reges, quos adhortatus eſt ut *Lotharium* de divortio commonere pergerent. Teutbergæ autem Reginæ ſecuritati proviſum voluit certis conditionibus. * *Si autem ſubdolè Teutbergam ut eam perdat, velle recipere dicitur, ſi ipſa tales elegerit, per quos ſibi ſecuritas certiſſima fiat, ecce bene. Sin autem, idem Lotharius præbeat ſacramentum, quo polliceatur eam digno matrimonio retinere, & ut uxorem legitimam decenter venerari & colere, ac deinceps incolumem conſervare. De Pœnitentia autem ejus noſtro Judicio reſervantes ſtatuimus, ut ſi prædicto Teutberga captiosè aliqua alia crimina, poſtquam eam a ſe repulit, objicere voluerit, hoc expurget ur ſacramento, ſi ita neceſſitas compulerit. Quòd ſi innupta manere decreverit, & viro ſuo reconciliari noluerit, ſancimus ut cogatur in amplexus uxorios redire; quia utriuſque ſe ſeparandi non fuit voluntas. Nam ſi utique in divortio conſenſerint, & Lotharius jam omnino copulam concubitûs non repetierit, hoc fieri non prohibemus: Quia Dominus de dimittenda uxore cauſam tantùm fornicationis excepit.*

* *Epiſt. LIII. Tomo III. Concil. Gall.*

Arſenius Lotharium compellit ad recipiendam Teutbergam eam legitimam conjugem, & Vvaldradam ejiciendam.

Nicolai I. Legatus *Arſenius tanta Auctoritate in* Galliis *uſus eſt ac poteſtate, ac ſi idem ſummus Præſul advenisset. Convocato denique Epiſcoporum Conventu, Lotharium Regem alloquitur, ut unum e duobus eligat, aut propriæ reconcilietur uxori, abdicato Vvuldrada pellicis conſortio, aut protinus Anathematis gladio ferietur ipſe, & omnes qui ei in hoc ſcelere favebant. Hac neceſſitate conſtrictus, vellet nollet, Teutbergam Reginam in matrimonium recepit, interpoſito juriſjurandi ſacramento, ſe illam ita in reliquum habere, ſicut æquitatis jura dictant, legitimam uxorem eſſe tenendam, nec eam a ſe ſeparet, nec ipſa vivente alium ſuperinduceret. Poſt hæc Vvuldradam ex Auctoritate Dei & Sancti Petri, & verbo Domni Apoſtolici, Romam ire jubet, ut pro ſe rationem reddat. Engeltrudem etiam uxorem quondam Boſonis Comitis, a Sede Apoſtolica excommunicatam eſſe omnibus declaravit, quia proprium dimiſerat maritum, & Vvangerum famulum ſuum in Gallias ſecuta fuerat. Quam excommunicationem tum omnibus qui aderant Epiſcopis renovavit. Poſt hæc eadem Engeltrudis Arſenio in Vuormatia civitate ſe præſentavit. Conſtrinxit itaque ſe in præſentia ipſius Epiſcopi horribili ſacramento, quòd ipſa cum eo Romam iret, & quicquid Domnus Apoſtolicus juberet, ex toto perficeret. Sed quod juravit, minimè adimplevit.* Hæc Annales Metenſes ad annum 866. His concinit *Regino Prumienſis*.

Rem breviùs narrant Annales Fuldenſes ad annum 865. & ad annum 866. quo contigiſſe aiunt menſe Junio *Teutbergæ* reſtitutionem ab *Arſenio* factam. *Teutbergam Reginam*, inquiunt, *a Lothario dudum dimiſſam, ſicut ei ab Apoſtolico injunctum fuerat, eidem reſtituens, Vvaldradam concubinam ejus in Italiam duci præcepit: & ut Lotharius Teutbergam, quemadmodum Rex legitimè ſibi conjunctam deinceps tractaret Reginam, duodecim ex Optimatibus ejuſdem Regis Juramento firmare coëgit.*

Quod *Engeltrudem* ſpectat *Boſonis* uxorem, cùm præſtiti juramenti fidem fefelliſſet, *Arſenius* cujus a comitatu ſeſe ad Danubii tranſitum ſub-

duxerat, ipſam Auctoritate Apoſtolica excommunicatam declaravit, datâ ad omnes Epiſcopos Germaniæ, Galliæ, & Neuſtriæ Epiſtolâ. Extat Tomo III. Conciliorum Galliæ, pag. 279.

Eodem anno, Idibus Junii, *Nicolaus I.* ſcripſit ad univerſos Epiſcopos per Italiam, Germaniam, Neuſtriam & Gallias conſtitutos, eoſque admonuit de Sententia excommunicationis, quam adverſùs *Vvaldradam* ejuſque complices promulgarat. Eâ in Epiſtolâ deſcribit impudicæ ac ſuperbæ mulieris ingenium his verbis: *Poſtremò cùm recto itinere Nos illi fuerat adeundum, & Sedis B. Petri ſuffragia requirenda, quatenus juxta quod ſtatutum fuerat, nos de ejus negotio Deo placita conſideratione definiremus: poſtea retro eſt converſa poſt Satanam, & in Provinciam, ut principaretur in ea, iter reflexit: licèt induſtriâ Legati noſtri ad Italiam denuo revocata ſit, & quaſi nihil fuerit operata, unde in Chriſti ſit Eccleſia non modicum ſcandalum generatum, gloriam mundi ſectatur, reique publicæ dominatur, ac* [*quod eſt gravius*] *etiam piis locis atque Religioſis perſonis præeſſe dignoſcitur, & a Teutberga Regina ſæpta interitus meditatione, ſicut nonnulli teſtantur, minimè ceſſat, dum ea nimirum loca repetere affectat, in quibus facilis ipſius ad Regem Lotharium, & ejuſdem Regis ad eam poſſit eſſe acceſſus. Et ut breviter cuncta complectar, de die in diem qualiter ad priſtinas voluptates redeat, variis argumentis exquierit.* Epiſcopos etiam hortatur *Nicolaus I.* ut ſaltem de illatis *Teutberga* Reginæ quotidianis inſidiis doleant, & eximio Dominici corporis membro totius mentis affectu compatiantur.

Teutberga tædio victa contra ſeipſum ſcribit.

XII. Anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo ſeptimo, cùm *Theutberga* Regina a *Lothario*, qui eam invitus receperat, & peſſimè ſemper habebat recedendi honeſtam occaſionem captaret, licentiam a *Nicolao* Pontifice Maximo qui ejus defenſionem ſuſceperat, veniendi Romam poſtulavit, miſſis Legatis & Literis, quibus eam ſignificare juſſit Pontifici *Lotharius*, ſe ſponte cedere Regia dignitate, in quam introduceretur *Vvaldrada* tamquam legitima illius conjux. Quod ubi *Nicolaus I.* intellexit, arguit ipſam per literas, quòd contra ſe ipſam tædio victa ſcripſiſſet; nequaquam conſenſit ut Romam veniret, negavitque fieri poſſe quod ſuggerebat, ut continentiæ ſtudio conjugium diſſolveret, niſi *Lotharius* maritus cœlibem quoque vitam promitteret. *Illud*, inquit, * *quod Vvaldradæ perhibes teſtimonium, dicens eam fuiſſe legitimam uxorem Lotharii, fruſtra conaris adſtruere, quandoquidem tuo nullo prorſus hinc teſtimonio quis indigeat: cùm magis nos ita ſentiamus quod juſtum eſt, & ita intelligamus quod æquum exiſtit, ut te etiam reprobatâ, etiam mortuâ, Lotharius nullis legibus, nullis ſine ſui diſcrimine regulis, Vvaldradam mœcham in uxorem umquam permitteretur aſſumere ..... Illud verò quod dicis, Romam te velle venire, nobiſque paſſiones, & quædam ſecreta tui pectoris reſerare, fieri non convenit: quoniam & ſecuritas itineris, quam prætendis, nulla eſt, & quamdiu Vvaldrada Lothario ita juxta poſita eſt, ab illo nequaquam te diſcedere non permittimus. Dum enim tu diſceſſeris, illa recipi proculdubio creditur, & in longinquitate tua ipſa confeſtim admittitur. Quòd autem ſterilis, ut aſſeris, permanere dinoſceris, non hoc corporis infœcunditas, ſed viri facit iniquitas ...... Cæterùm quis ignorat hæc te multis preſſuris ſubactam depromere, ac innumeris malis attritam proferre; Cùm etiam omnes religioſi & clari Galliarum & Germaniæ viri hæc ita ſe habere frequenti Relatione teſtentur, adeo ut hæc te nobis ſcripturam fore, ante multum temporis agnoverimus. Sed his omiſſis, hortamur te, ac vehementer admonemus, ut ipſa tibimet manum non inferas, nec mortis fomitem generes: Melius enim tibi eſt ut veritatem loquentem alius te occidat, quàm tu te ipſam mendacium dicens, interimas. Sta igitur intrepida atque conſtans, & mortem quam quoquo modo ſemel experiri debes, præcipuè pro veritate ſuſtinere ne paveas.*

Ipſam arguit & ad conſtantiam hortatur Nicolaus I.

** Epiſt. 64. Tomo III. Concil. Galliæ.*

Porro ſi amore pudicitiæ, ut aſſeris, ſolutionem matrimonii quæris, hanc tibi nullo pacto noveris tribuendam, niſi vir tuus eamdem pudicitiam non fictè ſectatus extiterit. Denique ut cum B. Gregorio Papa dicatur, * *Si continentiam quam vir appetit, uxor non ſequitur, aut quam uxor appetit, vir recuſat, dividi conjugium non licet: quia ſcriptum eſt, Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier.* Data eſt hæc Epiſtola IX. Kalendas Februarias, Indictione 15. anno Chriſti DCCCLXVII.

** Lib. 9. Epiſt. 39.*

XIII. Pridie ſcripſerat Sanctus Pontifex ad Epiſcopos in Regno *Lotharii* conſtitutos, *Vvaldradæ* excommunicationem illis tertiò jam denuntians, illorumque deſidiam arguens, & referri ad ſe jubens an *Lotharius* cum *Teutberga* conſervaretur, & quomodo eam tractaret. „ Quapropter, *inquit*, * „ attonitè ſatis cor veſtrum non ſolùm miramur, ſed & deflemus. Quis enim non lugeat tantam linguæ deſidiam, tam remiſſas negligentiæ manus? Quando inter tot Paſtorum cuſtodias, nec lupi gregi non parcentis inſidiæ præcaventur, nec leonis aditum quærentis, quem devoret excluduntur. Et certè cùm unumquemque Chriſtianum zelus Dei comedere debeat, multò magis vos eodem zelo uri oportuit, qui ejuſdem ſanctæ domus, utinam non ad majus periculum veſtrum! eminentiorem gradum eſtis & ordinem conſecuti ...... Si adeo zelus veſter non accenditur, ut Phinees imitari videatur, videlicet ut quod ille materiali, vos exerceatis gladio ſpirituali; ſaltem Nathan, Eliam, cæteroſque Prophetas, qui delinquentes Reges ſalubriter corripuerunt, æmulatione Sacerdotali, ſeu Paſtorali ſollicitudine revocari non renuat. Nam etſi quoodam Elias infirmitate victus humanâ, furorem Principis fugit, ſed & ſcelera ejus ſæpe redarguit, & impavidus exprobravit. Similiter & iſte B. Paſtor Eccleſiæ Petrus ... poſt acceptum Spiritus Sancti donum, cujus partem & vobis ineſſe non immeritò credimus, adeo etiam poſt minas, poſt cædes, vires Principum preſſit, ut meritò in igneis linguis Spiritum Sanctum accepiſſe probetur. Nimirum qui quos replevit ardentes, fecit pariter & loquentes, necnon & flamma divini zeli, atque ſuorum mirabilium verborum facibus corda Principum Mundi accendentes.

** Epiſt. 65. Tomo III. Concil. Galliæ.*

Epiſcoporum Regni Lotharii zelum excitat Nicolaus I. ut Regem adulterum redarguant.

„ Sanctimoniam veſtram hortamur, & per incomprehenſibilem Sanctam Trinitatem vos omnes pariter obſecramus, ut Literis veſtris ſine mora per Legatos veſtros idoneos directis, nobis veraciter indicetis, ſi ſecundùm juramentum præſtitum coram Miſſo noſtro Lotharius cum Teutberga converſetur, aut ſi ita illam tractet, quemadmodum Rex legitimè ſibi conjunctam debet tractare Reginam. Et qui ſint illi, qui nullo pacto a nobis diſſidentes, adulteris nullum conſentiunt præſtare favorem. Necnon & hanc Epiſtolam noſtram oſtendatis, & excommunicationis Vvaldradæ tenorem manifeſtum facere ſtudeatis. Jam verò qui hæc veſtrûm agere, & intimare, quæ diximus, poſtpoſuerit, ipſe ſe obnoxium & fautorem adulterorum palam oſtendet; & hoc nobis erit ſignum, eum tanto conſenſiſſe facinori, ſi obedire huic inſtituto noſtro neglexerit. Ac per hoc tamquam conventum a nobis & admonitum, ac ſalubri monimini ſatisfacere nolentem, ſed per omnia nobis

„ ino-

„ inobedientem, noſtrâ ſeu totius Eccleſiæ hunc „ Communione conſtituimus eſſe remotum.

Nicolai I. ad Carolum Calvum Epiſtola de Theutbergæ negotio.

XIV. Scripſit eodem tempore *Nicolaus I.* ad *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum, ejus tuitioni *Teutbergam* Reginam commendans, cujus Judicium *Lotharius* retractare, ac per Monomachiam velle decernere dicebatur. Negat ejus cauſam ad examen revocari debere: *Quoniam quod bene ſemel diffinitum eſt, & interpoſitis Juramentis deliberatum, nulla debet iteratione, niſi ubi major fuerit Auctoritas, retractari. Deinde, quia Eccleſiæ refugium quærens, & Eccleſiaſticum Judicium ſemper expetens, ſæculari non debet ſubmitti Judicio.* Tertiò quia *Lotharius* & *Theutberga* cauſam ſuam ad Sedem Apoſtolicam detulerunt. *A Judicibus* autem *quos communis conſenſus elegerit, provocare non licet.*

Epiſt. 65. Tomo III. Concil. Galliæ.

Frivolam deinde & malevolam eſſe demonſtrat accuſationem de adulterio a *Lothario* Rege adverſùs *Theutbergam* factam. *Porro, inquit, de adulterio ſi a Lothario accuſatur, & ſi convicta fuerit, ultio præparatur, neceſſe eſt ut fateatur uxorem: quid ergo incaſſum laborat, anxiatur, & quòd ſua non fuerit uxor, quibuſcumque modis, & qualibuſcumque argumentis ſatagit invenire?*

Deum tentat, qui controverſiam aliquam per duellum vult decernere.

De Monomachia verò quam Lotharius velle decernere dicebatur, hæc ſubdit: *Monomachiam verò in legem aſſumi, nuſquam præceptum fuiſſe reperimus: quam licèt quoſdam iniiſſe legerimus, ſicut Sanctum David & Goliam ſacra prodit Hiſtoria, nuſquam tamen ut pro lege teneatur, alicubi divina ſancit Auctoritas, cùm hoc & hujuſmodi ſectantes Deum ſolummodo tentare videantur.*

Epiſtola Nicolai I. ad Lotharium, 62. Tom. III. Concil. Galliæ.

Denique ipſum rogat Pontifex, ut adiunctam Epiſtolam *Lothario* per fidelem & prudentem virum reddi curet. In ea queritur quòd *Theutberga* tedio afflictionum contra ſeipſam ſcripſerit. Eius diſſolvi coniugium non poſſe probat, niſi *Lotharius* cælibem quoque vitam ſpondeat. Ipſum hortatur ut reſipiſcat ab adulterio, cujus exemplum tot animas in interitum demergit: *Nam majora facit crimina ſublimitas Dignitatum.*

Graviora Principum crimina.

Ejuſdem Epiſtola ad Ludovicum Germaniæ Regem eadem de cauſa.

XV. Ad *Ludovicum* etiam Germaniæ Regem ſcripſit *Nicolaus I.* Nonis Martii ejuſdem anni, rogavitque ut *Lotharium* nepotem ſuum ad diligendam *Theutbergam* excitare pergeret, eumque ſeveriùs corriperet: ac *Ingeltrudem* ad *Boſonem* maritum redire compelleret; qui nec reconciliari poterat abſenti, nec aliud ea vivente inire connubium. (Extat hæc Epiſtula Tomo III. Conciliorum Galliæ.)

Epiſt. 72. & 73. Tom. 3. Concil. Galliæ.

Scripſit eodem anno idem Pontifex duas alias Epiſtolas ad *Ludovicum* Germaniæ Regem. Priori temporis nota adſcripta non eſt; poſterior data eſt III. Kalendas Novembris, Indictione I. Priore conqueritur de *Lothario*, quòd nihil eorum præſtet, quæ promiſit. Prohibet ne Romam veniat, priùſquam *Vualdradam*, ut juſſus eſt, eò dirigat, & *Theutbergam* tractet ut Reginam, & Treviris atque Coloniæ legitimi Epiſcopi ordinentur in locum *Guntharii* & *Theutgaudi*, de proprio illarum Eccleſiarum Clero. Ex illâ Epiſtolâ diſcimus, *Lotharium* quidem, poſt diſceſſum *Arſenii* ad *Vualdradam* non rediiſſe, & *Theutbergam* ſemper habuiſſe in Palatio, Reginamque appellaſſe, ſed inviſo ſemper a *Theutberga* fuiſſe animo, & cum ea ſolum nomen Regium, cum *Vualdrada* poteſtatem communicaſſe. *Quid autem,* inquit, *proficit dilecta filia noſtra Theutberga Regina, quia non ex toto ab illa videtur corpore prolongatus, dum tamen eſſe cum ea mente minimè probatur annexus? Quid ei proficit conjugalis fœderis, vel Regiæ Dignitatis nomine ſolo frui, quæ caret omnibus, quæ ad perfectæ dilectionis, & conſimilis ditionis pertinere videntur inſignia? Nam quis niſi æmula ejus, Vualdrada videlicet, quæ non ſolùm pro adulterio commiſſo, ſed pro impœnitentiæ eodem vinculis eſt excommunicationis innexa, Regni cum Lothario culmina poſſidet, gloriâ fruitur, jura tenet, & omnia ſuo diſponit arbitrio? Quæ licèt a colloquio ejus ſejuncta ſpecie tenus videatur exiſtere, per internuntios tamen & diverſos ſatellites tantumdem penes ipſum, vel etiam magis valet, quàm ſi legitima conjux haberi quoquo modo potuiſſet. Nam nemo apud Regium apicem eſt adjutor, niſi per illam vix uſquequaque: laſus, niſi propter illam, quiſquam eſſe refertur.*

Poſteriori Epiſtolâ *Ludovicum* Germaniæ Regem admonet *Nicolaus I.* ut pro *Theutgaudo* & *Gunthario* exauctoratis Epiſcopis intercedere deſinat, quibus ſpes reſtitutionis omnis ablata eſt. *Theutgaudus igitur & Guntharius* (inquit) *hujus Sanctæ & Apoſtolicæ Sedis Sententia percuſſi, ſi patienter egerint, & malorum, quorum plantatores fuere, eradicatores extiterint; atque ſi hæc perfectâ in ſe humilitate, digniſque Pœnitentiæ fletibus abolere ſtuduerint, poterunt utique alia miſerationis Eccleſiaſticæ beneficia præſtolari: prioris tamen Miniſterii, aut cujuſcumque Sacerdotalis Officii dignitatem fruſtra quidem ſperare poterunt, reſumere autem in ſempiternum non poterunt.*

Epiſtola Nicolai I. ad Epiſcopos in Regno Ludovici Germaniæ Regis conſtitutos.

XVI. Scripſit demum Sanctiſſimus Pontifex ad Epiſcopos in Regno *Ludovici* conſtitutos, Pridie Kalendas Novembris ejuſdem anni. Reprehendit illos, quòd *Theutgaudum* & *Guntharium* ſuis gradibus reſtitui cuperent. Expoſuit quàm graviter deliquiſſent, tum in ſuſcipienda *Ingeltrude Boſonis* conjuge refuga & excommunicata, tum in adſtruendo *Lotharii* repudio & quòd propterea meritò fuerint depoſiti. Quare ipſos hortatus eſt ne ulteriùs pro illis intercederent, & ut *Lotharium* ad exequenda Sedis Apoſtolicæ Juſſa inflecterent, ſequeſtre eorum Rege Ludovico. „ Non ſolùm „ autem hunc glorioſum Regem veſtrum adite, „ (*inquit*) verùm etiam ſpecialiter deprecamini, „ ut admoneat, & ſuadeat eidem Lothario, qua„ tenus Romam nonniſi purgatus, & quando nos „ annuerimus, venire præſumat. Nam niſi no„ bis obediens, ſuſpicionum & malæ famæ ſor„ des diluere primùm curaverit, videat ne fortè „ leproſorum more de caſtris Dominicis cum ma„ ximâ confuſione pellatur. Quomodo verò ipſas „ poſſit ponere ſordes, breviter intimamus. Vi„ delicet ſi Teotbergam uxorem ſuam juxta „ præſtita juramenta benignè tractet, & ſecun„ dùm Regiam Dignitatem retineat, Vualdradam„ que ad nos accelerare compellat, atque in præ„ fatis Eccleſiis, ordine quo ei dictavimus, An„ tiſtites ordinare permittat. Nam quamdiu Vual„ dradam ſic manere dimiſerit, ſicut omnibus „ liquet, Theutbergamque nec Regio cultu, nec „ conjugali dilectione tractaverit; quamdiu etiam „ Theutgaudum & Guntharium Eccleſias dudum „ ſibi cum Sacerdotio ablatas obtinere permiſe„ rit occupatas, nec a lepra injuſti criminis, nec „ a ſordibus peſſimi odoris, id eſt, malæ opinio„ nionis, vel ſuſpicionis liber eſſe poterit, nec „ puris Eccleſiam greſſibus intrare valebit. Hæc Epiſtola extat Tom. III. Conciliorum Galliæ inter Epiſtolas *Nicolai I.* LXXIV.

Hadriani II. geſta in cauſa Theutbergæ.

Epiſt. 8. Tom. III. Concil. Galliæ.

XVII. Cùm S. Pontifex *Nicolaus* Idibus Novembris obiiſſet, eique ſubſtitutus fuiſſet *Hadrianus* hujus appellationis ſecundus, mox ad ipſum *Lotharius* Rex literas dedit ſuum ob mortem *Nicolai I.* dolorem ſignificans, conceptamque de ipſius *Hadriani. II.* electione lætitiam, rogan ſque ut ſibi licentiam adeundi Romam concederet. *Lotharii* Epiſtolam cujus fragmentum apud *Reginonem* habetur, integram deſcripſit *Baronius* ad annum 867. Num. CLVI.

Ad

Ad ipſum reſcripſit *Hadrianus II.* Literas Commonitorias, quibus ſignificavit ſe *Teutbergam*, ſolutionem matrimonii Romæ poſtulantem, sd eum redire juſſiſſe, donec in Synodo ea de re ſtatueret. Juſſit *Lothario* ut eam in conſortium reciperet, cultuque Regio haberet; aut ſi alio in loco ipſam conſiſtere permitteret, promiſſas illi Abbatias ad vitæ ſubſidium concederet. Si quis verò ei moleſtus fuerit, vel nocere præſumpſerit, huic perpetuum anathema Pontifex intentat: ipſique etiam *Lothario*, ſi bis aſſeoſum præbuerit.

Epiſt. 9. & 10. Tom. 3 Concil. Galliæ. Idem Pontifex *Vualdradam*, quia reſipoiſſe dicebatur, *Ludovico* Imperatore rogante, Communioni Eccleſiæ reſtituit, eâ lege ut ad *Lotharii* ſocietatem non rediret: Idque Germaniæ Epiſcopis alterâ Epiſtolâ ſignificavit.

Epiſt. 4. Tom. III. Concil. Galliæ. Scripſit etiam ad *Hincmarum* Archiepiſcopum Remenſem, eique vices ſuas commiſit, ut Sedis Apoſtolicæ Deerets in cauſa *Lotharii* executioni mandari curaret, ac Regem *Carolum* ad conſtantiam eo in negotio excitaret. *Sanctitas*, inquit, *tua bene novit quanta Sedes habuerit Apoſtolica in cauſa Lotharii Regis certamina, & per Præſules ſuos, Benedictum ſcilicet & Nicolaum, quot hinc labores aſſumpſerit. Unde & nos habentes eumdem Spiritum, quem & iidem Patres noſtri habuiſſe probati ſunt, eadem hinc qua illi ſequimur & decernimus. Quamobrem tuæ Fraternitatis induſtriam ſpecialiter admonemus, uti quod ſuper hoc olim geſſiſti negotio, ſtudium nullatenus enervari conſentias. Sed vice noſtrâ fretus, coram Regibus & Præſidibus de teſtimoniis Domini loqui non ceſſes: ita ut quod auctore Deo deſtructum eſt, nullis doloſè machinantium reædificari valeat argumentis. In quo videlicet pietatis opere, quia de Regibus idem dilectus filius noſter Carolus; de Sacerdotibus verò, tu potiſſimùm Sedi Apoſtolicæ ſedulò laboranti concurriſtis & concertaſtis, tuam propriè cohortamur inſignem ſolertiam, quo & ipſa pravis viriliter obviet, & prædictum Piiſſimum Regem, uti conſummet bonum quod inchoaverat, indeſinenter commoneat.* Data eſt hæc Epiſtola VIII. Idus Martii anni DCCCLXVIII. Mandata Pontificis diligenter executus eſt *Hincmarus*, teſte *Flodoardo* lib. III. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis Cap. XX.

Lotharius Rex Romam venit. XVIII. Tandem quod a *Nicolao I.* multis precibus ſæpe fruſtra contenderat *Lotharius*, ſibi ut Romam venire, & coram agere liceret, hoc ab *Hadriano II.* conſecutus eſt anno 869. Romæ autem quo pacto Eccleſiaſticæ Communioni reſtitutus ab *Hadriano* fuerit, Annales Metenſes ad hunc annum his verbis commemorant. *Anno Dominicæ Incarnationis DCCCLXIX. Lotharius Romam profectus eſt. Quò cùm perveniſſet, ab Adriano Papa honorificè ſuſceptus eſt. Qui ab eodem Præſule ſciſcitatus, ſi mandata Pii Patris Domni Nicolai cum omni vigilantia cuſtodiſſet, deceptus ab eo qui in veritate non ſtetit, & caput eſt mendacii, reſpondit ſe ita omnia cuſtodiſſe, ac ſi divinitus fuiſſent imperata. Cùmque Proceres qui cum eo venerant eadem teſtificarentur, nec eſſet alius qui Regiæ Poteſtati contrairet, Sanctus Papa talia ſubinfert: Si veſtræ teſtificationi veritas ſuffragatur, omnipotenti Deo multiplices gratiarum actiones referimus. Reſtat ergo, Fili Cariſſime, ut ad Confeſſionem S. Petri accedas, ubi Deo propitio hoſtiam ſalutarem pro incolumitate corporis & animæ tuæ immolabimus, ex qua te nobiſcum participare oportet: ut per hanc participationem membris Chriſti, unde exciſus videbaris, merearis incorporari. Poſt hæc, finitis Miſſarum ſolemniis, invitat Summus Pontifex Regem ad Menſam Chriſti: acceptoque in manibus Corpore & Sanguine Domini, ita eum alloquitur: Si innoxium te recognoſcis ab interdicto tibi a Domno Nicolao adulterii ſcelere, & hoc fixâ mente retines, ut numquam diebus vitæ tuæ Vualdradæ pellici tuæ miſceatis nefario concubitu, fiducialiter accede, & Sacramentum ſalutis æternæ ad remiſſionem peccatorum tibi profuturum accipe. Si autem ita in mente tua propoſuiſti, ut ad mœchiæ volutabrum redeas, nequaquam ſumere præſume: ne fortè ad Judicium tibi adveniat, quod Dominus fidelibus ſuis ad remedium præparavit.* *Christi Corpus ad Judicium.* *Qui mente captus, Communionem de manu Pontificis abſque retractatione ſumpſit.* *Accipit, qui ab occaſione proxima peccati non receſſit vel peccati affectum omnino non depoſuit.* *Deinde Pontifex converſus ad ſocios Regis, unicuique Communionem obtulit in hæc verba: Si Regi tuo Lothario conſenſum non præbuiſti, & Vualdradæ & aliis ab hac Sede excommunicatis non communicaſti; Corpus & Sanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti proſit tibi in vitam æternam. Igitur quiſquis in his ſe læſum ſciens auſu temerario Communionem ſuſcepit, divino judicio mortuus eſt, antequam ſubſequentis anni rediret principium.* *Sacrilegæ Communionis pœna.* *Perpauci, qui ſe a Communione ſubtraxerunt, vix mortis periculum evaſerunt. Porro Lotharius Româ egreſſus, morbo corripitur, & Placentia civitate perveniens, diem clauſit extremum, VI. Idus Auguſti. Tanta autem ſtrages in præfati Regis populo facta eſt, ut non peſte periiſſe, ſed hoſtili gladio corruiſſe victus & Nobilitas totius Regni videretur.* His gemina ſunt quæ habet *Regino* in Chronico ad eumdem annum 869.

Annalium Bertinianorum Auctor nec honorificè ſuſceptum Romæ *Lotharium*, neque Communione Corporis Chriſti donatum teſtatur, ſed quibuſdam ſolùm muneribus honeſtatum & convivio exceptum: Miſſos verò in Franciam ab *Hadriano II.* Legatos, qui cum Gallicanis Epiſcopis de his quæ *Lotharius* petebat, communi deliberatione tractarent, & Synodo, quam Romæ indixit, renuntiarent. Mortuum verò eſſe *Lotharium* antequam Synodus illa celebraretur. „ Adrianus Papa, *inquit*, Romam reverſus eſt. Quem e veſtigio Lotharius eſt proſecutus. Et Adriano Papa Romam ingrediente, Lotharius ad Eccleſiam B. Petri venit, ubi nullum Clericum obvium habuit; ſed tantùm ipſe uſque ad ſepulchrum S. Petri cum ſuis pervenit: indeque ſolarium ſecus Eccleſiam S. Petri manſionem habiturus intravit, quem nec etiam ſcopa mundatum invenit. Putavitque in craſtina, ſubſequente videlicet Dominica (Nam Sabbatho ad S. Petri Baſilicam pervenit,) ſibi cantari debere Miſſam: ſed a præfato Pontifice hoc obtinere non potuit. Inde ſecunda feria Romam ingrediens, in Palatio Lateranenſi cum ipſo Apoſtolico prandidit, & datis ei muneribus in vaſis aureis & argenteis, obtinuit ut ei ipſe Pontifex leenam & palmam, ac ferulam daret. Quæ munera ita ipſe & ſui interpretati ſunt, videlicet ut per leenam de Vualdrada reveſtiretur, per palmam victorem ſe in his quæ cœperat, demonſtraret, per ferulam Epiſcopos ſuæ voluntati reſiſtentes obſiſtendo diſtringeret. Sed aliter ab eodem Papa & Romanis fuere diſpoſita. Nam idem Pontifex Formoſum Epiſcopum, & alium etiam cum eo Epiſcopum, in has Galliarum partes mittendos diſpoſuit: ut cum pluralitate Epiſcoporum de his quæ Lotharius petebat, tractarent, & illi Kalendis Martii, quæ inventa forent, in Synodo renuntiarent, quam Romæ in ipſis Kalendis Martii denuntiavit. Quò etiam quatuor Epiſcopos ex Regno Ludovici Regis Germaniæ cum ipſius Legatis; & quoſdam Epiſcopos ex Regno Lotharii, cum Epiſtolis ſuis hac conditione venire præcepit, ut quæ in Synodo vel examinanda, vel gerenda forent, in perſonis aliorum confirmarent, tam ex Occidentalibus partibus,

quàm

,, quàm ex Orientalibus. Unde Miſſos ſuos, quos
,, nuper Conſtantinopolim pro contentione quam
,, Orientales eum Nicolao Paoa habebant, miſerat,
,, tune venturos ſperabat. Lotharius verò Roma
,, lætus promovens, uſque Lucam civitatem ve-
,, nit ubi febre corripitur: & graſſante clade in
,, ſuos, quos in oculos ſuos coacervatim mori con-
,, ſpiciebat, ſed Judicium Dei intelligere nolens,
,, uſque Placentiam VIII. Idus Auguſti pervenit.
,, Ibique Dominica die ſuperdiurnans, circa horam
,, nonam inopinatè exanimis pene effectus eſt,
,, & obmutuit, atque in craſtina hora diei ſecun-
,, dæ moritur: & a paucis ſuorum, qui a clade
,, remanſerant, in quodam Monaſteriolo, ſecùs
,, ipſam civitatem, terræ mandatur.

Conveniunt tamen Annales Bertioiani com Metenſibus, & eum *Reginone*, in eo, quòd *Lotharium*, cum ſuis, ab Adriano Communione ſacra donatum memorant, diſſentiunt dumtaxat de loco. Id enim Romæ factum docent Annales Metenſes. Bertiniani verò ad Montem Caſſinum,
,, Lotharius, *inquiunt*, iter quod tempore in-
,, convenienti, ſcilicet menſe Junio, cauſa uxo-
,, tum ſuarum io parte Romæ cœperat, conten-
,, dens perficere, uſque Ravennam venit, ubi
,, Miſſos fratris ſui obviam habuit, per quos ei
,, contradixit, ut nec in antea procederet, nec
,, diutiùs in eodem Regno immorarettur, ſed ad
,, ſuum Regnum rediret, & tempore commodo
,, & opportuno loco ſimul coovenirent, & de qui-
,, bus vellet, cum eo ſatageret. Lotharius au-
,, tem Romam rediens a latere ad ſuum fratrem
,, in Beneventum uſque pervenit, & apud eum
,, per Engelbergam multis petitionibus & mune-
,, ribus obtinuit, ut ipſa Engelberga cum eo uſ-
,, que ad Monaſterium S. Benedicti, quod in
,, Monte Caſſino ſitum eſt, rediret. Quò etiam
,, Adrianum Papam eidem Engelbergæ, & ſibi
,, ex juſſione Imperatoris venire fecit, & apud
,, eum datis illi multi muneribus, per ipſam En-
,, gelbergam obtinuit, ut idem Papa illi Miſſam
,, cantaverit, & ſacram Communionem hac con-
,, venientia illi donaverit: Si, poſtquam Nico-
,, laus Papa Vvaldradam excommunicavit,. nul-
,, lum cum ea contubernium, vel carnalis co-
,, pulæ mercimonium, quin nec colloquiùm quod-
,, dam habuerit. Ipſe autem infœlix more Judæ
,, ſimulata bona conſcientia, & impudenti fron-
,, te, eamdem ſacram Communionem ſub hae
,, conventione accipere non pertimuit, nec re-
,, cuſavit. Sed & ſui fautores cum eo ab ipſo
,, Papa percepere Communionem. Inter quos
,, & Guntharius, auctor & incentor hujus publici
,, adulterii, Communionem inter Laicos ab eo-
,, dem Adriano Papa accepit, data illi priùs co-
,, ram omnibus Profeſſione, quæ ita habetur:
,, Ego Guntharins profiteor coram Deo & San-
,, ctis ejus, vobis Domino meo Adriano Summo
,, Pontifici & univerſali Papæ, ac venerandis ti-
,, bi ſubditis Epiſcopis, reliquoque Conventu,
,, quoniam Judicium depoſitionis in me a Domno
,, Nicolao canonicè datum non reprehendo, ſed
,, humiliter porto. Unde nec ulteriùs ſacrum
,, Miniſterium contingere præſumo, niſi per mi-
,, ſericordiam mihi ſubvenire volueritis. Nec ali-
,, quando contra Sanctam Romanam Eccleſiam,
,, aut ejus Pontificem, aliquod ſcandalum, vel
,, quidquam adverſi movere volo: Sed devo-
,, tum me eidem Sanctæ Matri Eccleſiæ, ejuſ-
,, que Præſuli exhibere, atque obedientem per-
,, manere proteſtor. Ego Guntharius huic Pro-
,, feſſioni a me factæ manu propria ſubſcripſi.
,, Data Kalendis Julii, Indictione II. in Eccleſia
,, S. Salvatoris, quæ eſt in Monaſterio S. Bene-
,, dicti in Caſſino. Hæc vero cootigere antequam
Romam veniret *Lotharius*.

Auctor libri *De Vita & Miraculis Sancti Deicoli*, cujus Fragmentum ex veteri Codice MS. Monaſterii *B.æ Mariæ de Valle* apud *Duchesnium* Tom. III. legere eſt, a Metenſibus & Bertinianis Annalibus diſcrepat in *Lotharii* receptione a Romano Pontifice narranda. *Cùm Rex* inquit, *accerſitus veniret, uti Regem decuit, honorificè ſuſceptus eſt. Peracta oratione, in Conſiſtorio Lateranenſi Papa cum Rege colloquium habuit, atque digna cauſatione caſtigavit: Tunc Rex corde compunctus, terra proſtratus, veniam petiit, & ſe culpabilem reddidit. Acceptaque Pœnitentia a Papa, Reginam in præſentia Regis vocavit, & in Chriſto reconciliavit; & Regina dexteram Regis dextera reddidit, atque terribili anathemate illum obſtrinxit, ut ſecundùm Apoſtolum, ſicut Chriſtus Eccleſiam, ita & ipſe diligeret amodo uxorem ſuam. Quo peracto Rex ad Galliam regreditur. Regina autem, ſicut fœmineum iter exigit, protractiùs viam carpſit, adeo ut illam Rex nave duobus, aut uno die præcederet. At præfata Maga* (ſcilicet Vvaldrada) *audiens quia Rex Eccleſiaſtico tenore reconciliatus eſſet Reginæ, colubrino ſibilo Regem, abſente Regina aggreditur denuo. Cùmque jam ſuperato Monte Pardorum, quadam nocte Rex hoſpitaretur apud Caſtrum Sancti Domini, præfata lupa Miſſatices noto agiliores ſupervenere, veſtimenta ejus proſtibularia Regis oculis inſerentes. Quibus inſpectis, ita furoris & invidiæ ignibus in Reginam confeſtim exarſit, ut irrevocabili cenſura ſecum deliberaret non ante repatriare, quàm illam videret decapitari. Sed prævenit voluntatem ejus divina ſeveritas, atque diſpoſitionis ejus juſtiſſima æquitas. Nam cùm in craſtinam de hoſpitio moveret incolumis, priùſquam ubi aliquid attingeret, ita cum ſuis omnibus ſubita aura contagiatus atque plagatus eſt, ut de tanta multitudine nec inventus ſit unus, cui inhæreret cutis aut pilus. Tandem reatum cognoſcentes, Placentinam urbem ſubintrant morituri. Ibi quippe miſerabilis Rex cum ſuis omnibus, ſine Redemptionis Viatico vitam finivit.* Errat hic Auctor: Primò, quòd *Lotharium* a Summo Pontifice Romam accerſitum ſcribat, cùm & a *Nicolao I.* & ab *Hadriano II.* multis precibus flagitarit, ut ſibi Romam adire liceret. Secundò, quòd Reginam Romæ fuiſſe ſcribat cùm *Lotharius* illic ſuſceptus eſt, & ritu ſolemni ipſi reconciliatum *Lotharium*, *Teutbergam* enim Romam veniſſe anno 867. & ab *Hadriano II.* in Gallias remiſſam, ejuſdem Pontificis litteræ teſtantur. Poſtea verò ipſam Romam rediiſſe cum *Lothario* non legimus, ejuſque abſentiam, cùm *Lotharius* reconciliatus eſt, Annalium Metenſium, & Bertinianorum, cæterorumque Scriptorum ſilentium ſatis probat. Tertiò in ipſius Reginæ nomine quam *Berthſindam* vocat, hic Auctor memoria lapſus eſt. Quartò, *Vvaldradam præſtigiatricem opinatiſſimam* fuiſſe ſcribit, *quæ maleficiis multigenis Regis animam faſcinavit.* Nullas enim alias quàm formæ, quæ ſuis illecebris Regem libidinoſum irretiebat, præſtigias adhibuiſſe *Vvaldradam* Hiſtoria prodit. Quintò ſcribit *Lotharium* Abbatiam *Sancti Deicoli* Vvaldradæ tradidiſſe, atque *infernali dote* ditaviſſe, quia *verecundia agente in Palatio verſari cum illo nequivit.* At *Vvaldradam* a *Lothario*, repudiata *Theutberga*, uxorio nomine in Palatium & Regium thorum inductam, & Regio cultu honeſtatam, ex totius Hiſtoriæ ſerie conſtat, nec erubuiſſe meretricem impudentiſſimam de adulterio, quod honeſto conjugii nomine velabatur. Sanè ſi verùm ſit illam Abbatia *S. Deicoli* a *Lothario* donatam, quòd in Palatio verſari oon poſſet, ad aliud tempus id refereodum eſt, quo *Arſenius Nicolai I.* Pootificis Maximi Legatus in Galliam veniens, *Lotharium* compulit ad *Vvaldradam* dimittendam, & recipiendam *Teutbergam*.

Auctor lib. De Vita & miraculis Sancti Deicoli *refellitur.*

SCHO-

SCHOLION.

In hac Diſſertatione, pag. 481. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *De Matrimonio quoad turpia non debent judicare Sacerdotes.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea. Eo loci recenſeo ſumma capita libri ab Hincmaro Archiepiſcopo *De Divortio Lotharii* editi. *Interrogatio XII.* (inquam) *quærit utrùm fœmina de pollutione hujuſmodi nefaria, qualis imputabatur Teutberga, concipere poſſit: & ſi ante nuptias tale crimen perpetraſſe deprehenſa fuerit, utrùm in conjugio debeat aut valeat permanere? Reſpondet Hincmarus, De prima parte quæſtionis ſæculares conjugatoſque judices, qui id a ſuis uxoribus diſcere poſſunt licentiâ maritali, meliùs judicare poſſe quàm Eccleſiaſticos harum rerum inexpertos, & quos iſta curioſiùs inveſtigare non decet.* Reſponſum Hincmari Archiepiſcopi refero, quod mihi tribui non debet ab æquis judicibus, ſi quid in eo reprehenſioni obnoxium videatur: Siquidem Hiſtorici dumtaxat partes ago. Verùm rectè ſcripſit Hincmarus, de Phyſica illa quæſtione, quæ ad ſecreta mulierum pertineret, meliùs judicare poſſe viros Laïcos & conjugatos, quàm Sacerdotes rerum iſtarum fœliciter inexpertos, quos in hæc mulierum arcana curioſiùs inquirere non decet. *Verùm* (inquit Hincmarus) *Nobiliſſimi Laici conjugati, & æquiſſimi judices, qui de hoc judicare debebunt, meliùs nobis & citiùs per ſe ſcire, & licentiâ maritali ab uxoribus diſcere prævalebunt, utrùm tali modo, ſicut de iſta audivimus, fœmina qualibet poſſit concipere. Et neceſſe eſt illis hoc ſolertiùs & curioſiùs veſtigare, ne fortè in hac juſtitiæ & æquitatis judicio poſſint quocumque errore interprendere.... Nos autem ut hujus negotii expertes, quæ legimus dicimus, & non inde ampliùs aut ſcire quærimus, aut inveſtigare volumus.* Hæc Archipræſul Hincmarus, cujus ſenſum an fideliter expreſſerim, lectores judicabunt conferendo narrationem meam cum illius Reſponſione. Cæterùm quæſtionem omnem & controverſiam de veritate, validitate & firmitate, ſubſtantiâ, cauſis, partibus, contractu, conſenſuque ut materiâ & formâ, conditionibus, effectiſque Sacramenti Matrimonii, impedimentis, ſponſalibus, divortiis, ad Forum Eccleſiaſticum pertinere non nego.

DISSERTATIO X.

De Paſchaſio Radberto, ejus Scriptis, & Doctrina.

§. I.

De Vita, & Operibus Paſchaſii.

PAſchaſius Radbertus in pago Sueſſionico, aut forſan in ipſa urbe, parentibus ignotis natus, ibidem in Monaſterio Virginum Benedictinarum B. Mariæ ſacro educatus eſt, & corona Clericali inſignitus, ut ipſe teſtatur in Expoſitione Pſalmi quadrageſimi-quarti, utque canit *Engelmodus* Sueſſionenſis Epiſcopus in Poëmate quod ejus de laudibus condidit, eique adhuc viventi nuncupavit. Ex eo Parthenone diſceſſit in ſœculum, in quo mundanis actibus operam dedit, ut ipſe humiliter confitetur loco mox laudato. Poſtea ſæcularis vitæ pertæſus, Religioſam in Cœnobio Corbejenſi profeſſus eſt ſub *S. Adalardo* Abbate, ibique pietatem ac litteras tanto ſtudio, tantaque induſtria excoluit, ut brevi ſummam apud omnes exiſtimationem promeritus ſit, ac laudem conſecutus: Diſcipulos quamplures habuit Corbejæ, quos inter inſigniores fuere *Adhalardus Junior*, *S. Anſcharius*, *Hildemannus* & *Odo* poſtea Bellovacenſes Epiſcopi. *Ludovico Auguſto* gratiſſimus fuit, & publicis negotiis ab ipſo adhibitus. De ſe tam modeſtè ſenſit, ut Diaconi gradu fuerit contentus, nec voluerit uſquam Sacerdos inaugurari, quòd ſe tantæ dignitati imparem judicaret. Hinc familiaris illi erat ſubſcriptio iſta: *Paſchaſius Radbertus Levita, Monachorum omnium peripſema.* Iſaac Abbate Corbejenſi mortuo, illius Monaſterii Præfecturam anno DCCCXLIV. ſubire coactus eſt. Biennio poſt Concilio Pariſienſi interfuit, & a Patribus obtinuit litteras in confirmationem immunitatis Corbejenſis. Eo in munere variis curis pulſatus, ſtudia intermittere coactus eſt. Quin etiam aliquas ſobſtinuit turbas, ob quas loco cedere, & Centulam ad tempus ſe recipere compulſus fuit, ut ipſo teſtatur tum initio Expoſitionis in pſalmum 44. tum libro 5. in Matthæum. Regimen abdicavit anno DCCCLI. ſtatimque reditum fecit ad optata ſacrarum literarum ſtudia, ut iſe magna cum animi voluptate teſtatur in Præfatione libri noni in Matthæum. Obiit circa annum DCCCLX. ut colligit *P. Mabillonius* in Elogio ejus Hiſtorico, ex Normannorum irruptione & clade ab ipſis illata Pariſienſi urbi, vaſtatiſque & crematis Eccleſiis; cujus cladis ipſe *Paſchaſius* meminit Lib. 4. Expoſitionis in Threnos: quod de ſecunda Normannorum impreſſione facta anno DCCCLVIII. quam *Aimoinus* Lib. I. *de Miraculis S. Germani* commemorat, intelligendum eſt. VIII. Kalendas Maii, ejus obitus in veteribus Chartis Corbejenſibus, & in Nevelionis Martyrologio conſignatur. Corpus ejus e primo tumulo honorificè tranſlatum eſt Auctoritate Sedis Apoſtolicæ anno ſalutis milleſimo ſeptuageſimo-tertio, *Fulcone* Corbejæ Abbate trigeſimo, ut teſtatur vetuſtus Abbatum Corbejenſium catalogus. Corbejæ colitur VI. Kalenda Maii.

Plura ſuæ eruditionis monumenta Eccleſię utiliſſima reliquit *Paſchaſius Radbertus*, ſcilicet librum *De Corpore & Sanguine Domini*, ſcriptum anno octingenteſimo trigeſimo-primo, tempore ſcilicet exilii *Vvalo* Abbatis Corbejenſis, quem *ſui temporis Arſenium & Jeremiam* appellat: cum *diſcordiarum anfractibus pene laboraret orbis, effuſâ ſuper Magnates contentione Imperii*; ut ſcribit ipſe eo in libro: cùm ſcilicet *Ludovici Auguſti* filii, & Francorum Proceres de Principatu digladiabantur. Hunc librum ſcripſit *Paſchaſius*, rogante quodam e ſuis Diſcipulis, ſcilicet *Placidio*, cui illum nuncupavit. *Placidii* nomen veteres Codices MSS. Metenſis, Gemblacenſis, & Thuaneus indicant, quem ut *vice Chriſti preſidentem Magiſtrum* ſalutat. Quod & alii Codices, & *Sigebertus* ac *Tritheminus* confirmant. *Placidius* ille, *Vvarinus* fuit Corbejæ novæ apud Saxones Abbas, ut docet ipſe *Paſchaſius* in Epiſtolâ ad *Carolum Calvum* Regem Francorum ſcriptâ, cùm ad ipſum miſit idem Opus denuo recognitum jam Corbejenſis Abbas. In gratiam Juniorum Corbejæ novæ Monachorum apud Saxones, qui recèns ad fidem perducti fuerant, illud edidit, ut illi *Quos necdum unda liberalium attigerat litterarum, vitæ pabulum & ſalutis hauſtum pleniùs caperent ad meditum.* Unum & eumdem eſſe librum Paſchaſii *De Corpore & Sanguine Domini*, & *De Sacramentis* inſcriptum, ex MS. Codice Corbejenſi evincit doctiſſimus *P. Mabillonius* in Præfatione II. Patris Sæculi IV. Benedictini, C. 1. §. 11. contra P. Cellotium, qui in Notis ad Anonymum, quem edidit

in

In Appendice ad Hiſtoriam *Gotteſchalci* aſſeruit *Paſchaſium* duos de Euchariſtia libros ſcripſiſſe, unum breviorem, *De Corpore & Sanguine Domini*, qui in omnium manibus verſatur; alterum prolixiorem *De Sacramentis*, qui exciderit.

Scripſit etiam Paſchaſius Radbertus Commentariorum in *Matthæum* libros 12. quatuor priores adhuc Monachus, quatuor ſequentes Abbas, reliquos abdicato regimine, *Epiſtolam* deinde ſcripſit *ad Frudegardum*, ſeu *Fredugardum*. Vitam *S. Adalhardi* Abbatis Corbejenſis ſcripſit circa annum DCCCXXX. *Epitaphium* ſeu Vitam *Vvala* Abbatis edidit duobus libris, quorum priorem ſcripſit anno DCCCXXXVI. poſteriorem abdicatâ Præfecturâ, id eſt, poſt annum DCCCLI. Hoc Opus egregiè ipſi vindicat *P. Mabillonius* in Elogio illius Hiſtorico, Cap. X. II. Parte Sæculi IV. Benedictini. Libellum *De Partu B. Mariæ Virginis*, ſcripſit occaſione libri *De Nativitate Chriſti a Ratramno* editi. Liber ille Paſchaſii *S. Ildefonſo* Toletano Archiepiſcopo perperam olim adſcriptus, Auctori ſuo reſtitutus eſt, & editus Tomo 12. Spicilegii. *Libellum de Paſſione SS. Rufini & Valerii* compoſuit Abbas, rogantibus incolis Oppidi ipſis dicati, quod *Baſilicas* * vocant, in pago Sueſſionenſi.

* Baſolıes.

Pſalmum quadrageſimum quartum tribus libris expoſuit, poſt abdicatam Monaſterii Præfecturam, quos Sueſſionenſis Parthenonis Sanctimonialibus nuncupavit. Tandem libros quinque *Explanationum in Threnos Jeremiæ*, Seni *Odilmanno Severo* inſcriptos. *Trithemius* Paſchaſio tribuit librum de Vitis Patrum e Græco in Latinum verſis; ſed eas Paſchaſii Romanæ Eccleſiæ Diaconi, trecentis annis antiquioris, eſſe conſtat.

§. II.

De Paſchaſii doctrina circa Euchariſtiam.

PAſchaſius Radbertus Eccleſiæ Catholicæ Fidem expoſuit, doctrinamque tradidit in libro *De Corpore & Sanguine Domini*, in Commentariis Evangelii ſecundùm *Matthæum*, & in Epiſtolâ ad *Fredugardum*; ut mirum ſit *Henricum Boxornium*, & *Hoſpinianum*, eò temeritatis fuiſſe prolapſos, ut illum in Calviniſtarum partes traherent. Sanè totus in id incombit *Paſchaſius* in priori Opere, ut doceat verum Corpus & Sanguinem Chriſti Domini exiſtere in Euchariſtia: Panis & vini ſubſtantiam factâ conſecratione non ſupereſſe: ipſumque Corpus non aliud eſſe, quàm quod de Maria Virgine natum eſt. Ita docet Cap. I. *Nullus*, inquit, *moveatur de hoc Corpore Chriſti & Sanguine, quòd in Myſterio vera ſit caro, & verus Sanguis: dum ſic ille voluit, qui creavit. Omnia enim quæcumque voluit Dominus fecit in cælo & in terra. Et quia voluit, licèt figura panis & vini hîc ſit, omnino nihil aliud quàm caro Chriſti & Sanguis poſt conſecrationem credenda ſunt. Unde* „ *ipſa Veritas ad Diſcipulos:* Hæc, *inquit*, caro „ mea eſt pro mundi vita. *Et ut mirabiliùs loquar, non alia planè quàm quæ nata eſt de Maria, & paſſa in cruce, & reſurrexit de Sepulchro. Hæc, inquam, ipſa eſt, & ideo Chriſti caro eſt, quæ pro mundi vita adhuc hodie offertur. Et cùm dignè percipitur, vita utique in nobis æterna reparatur. Longè ab omnibus, quæ facta ſunt a ſæculo miraculis diſtat hoc Myſterium: quia illa omnia ideo facta ſunt ut hoc unum credatur, quòd Chriſtus eſt veritas, veritas autem Deus eſt. Et ſi Deus veritas eſt, quicquid Deus promiſit in hoc Myſterio, utique verum eſt: & ideo vera eſt Chriſti caro & ſanguis, quam qui manducat dignè, habet vitam æternam in ſe manentem. Sed viſu corporeo & guſtu propterea non demutantur, quatenus fides exerceatur ad juſtitiam, & ob meritum fidei merces juſtitiæ conſequatur.*

Et cap. 2. docet ex Myſterio Corporis & Sanguinis Chriſti non habere poteſtatem edendi non ſolùm omnem alienigenam, inquilinum, & mercenarium; verùm nec qui per ignorantiam tanti myſterii obcæcatur. *Per ignorantiam autem illud percipit, qui virtutem ejus & dignitatem, atque circumſtantiam ipſius penitus ignorat; qui neſcit verè quòd Corpus & Sanguis ſint Domini ſecundùm veritatem, licèt in Sacramento accipiatur per fidem. Hic quidem Myſterium accipit, ſed neſcit Myſterii virtutem.*

Ibidem: *Rectè igitur in Deum vivum totus homo exultat, quia licèt ab omnibus Caro Chriſti & Sanguis quotidie comedatur, ipſe tamen Agnus vivus & integer permanet. Non enim moritur, mors ei ultra non dominabitur. Sed tamen in myſterio quotidie veraciter immolatus, in ablutionem delictorum comeditur.* Joan. 6.

Capite 4. docet, *Neminem, qui verbis divinis credit, dubitare, quòd in veritate Corpus & Sanguis fiat conſecratione Myſterii. Unde Veritas ait:* Caro mea verè eſt cibus, & Sanguis meus verè eſt potus. *Et ut Diſcipulis non rectè intelligentibus clareſceret, de qua dicebat carne, vel de quo ſanguine, manifeſtans inſinuat:* Qui manducat meam Carnem, inquit, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in illo. *Ergo ſi verè eſt Cibus, & vera Caro: & ſi verè eſt Potus utique & verus Sanguis. Alioqui quomodo verum erit quod dicit:* Panis quem ego dabo, Caro mea eſt pro mundi vita, *niſi vera ſit Caro? Utique & Panis qui de cælo deſcendit, verus panis. Sed quia Chriſtum vorari dentibus fas non eſt, voluit in Myſterio hunc panem & vinum verè Carnem ſuam & Sanguinem Conſecrationem Spiritus Sancti potentialiter creari: creando verò quotidie pro mundi vita myſticè immolari: ut ſicut de Virgine per Spiritum vera caro ſine coitu creatur; ita per eumdem ex ſubſtantia Panis & vini myſticè idem Chriſti Corpus & Sanguis conſecretur. De qua videlicet Carne ac Sanguine,* Amen, Amen, inquit, dico vobis, niſi manducaveritis Carnem Filii hominis & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam æternam in vobis. „ Ubi profectò non aliam quàm veram „ Carnem dicit, & verum Sanguinem, licèt my„ ſticè. Unde quia Myſticum eſt Sacramentum, „ nec figuram illum negare poſſumus. *Deinde explicat qua ratione ſit veritas & figura.* Veri„ tas ergo, *inquit*, dum Corpus Chriſti & San„ guis, virtute Spiritus in verbo ipſius, ex panis „ vinique ſubſtantia efficitur: Figura verò dum „ Sacerdos quaſi aliud exteriùs gerens, ob recor„ dationem Sacræ Paſſionis ad aram venit, & „ quod ſemel geſtum eſt, quotidie immola„ tur Agnus .... Eſt autem figura vel character „ hoc quod exteriùs ſentitur, ſed totum veritas „ & nulla adumbratio, quod intrinſecùs percipi„ tur. Ac per hoc nihil aliud hinc inde quàm ve„ ritas & Sacramentum ipſius carnis aperitur. „ Vera utique Caro Chriſti, quæ crucifixa eſt „ & ſepulta: Verè illius carnis Sacramentum, „ quod per Sacerdotem ſuper altare in verbo Chri„ ſti per Spiritum Sanctum divinitus conſecratur. „ Unde ipſe Dominus clamat: Hoc eſt Corpus „ meum. Et ne mireris, o homo? neque requi„ ras naturæ ordinem. Si carnem illam verè cre„ dis de Maria Virgine in utero, ſine ſemine, „ poteſtate Spiritus Sancti creatam, ut Verbum „ caro fieret, verè crede & hoc quod conficitur „ in verbo Chriſti per Spiritum Sanctum, Cor„ pus ipſius eſſe ex Virgine. Ubi ſi rationem

,, quæris, quis explicare poterit, aut verbis com-
,, prehendere? Imino ſcias, quæſo, quia ratio
,, in virtute Chriſti eſt, ſcientia in fide, cauſa
,, in poteſtate, effectus verò in voluntate: quòd
,, potentia divinitatis contra naturam, ultra noſ-
,, træ rationis capacitatem efficaciter operatur.
Cap. XII. Preſentiam realem & tranſubſtan-
tiationem ita aſſerit, ot ſi quis non credat, im-
pio deteriorem eſſe pronuntiet.,, Sic utique, in-
,, quit, & in eo quod ſemel voluit, & deinceps
,, Carnem & Sanguinem in hac commemoratione
,, juſſit eſſe, fit quod jubetur. Quæ ſi quis non
,, credit, impio deterior eſt. Quia ille, quod non
,, didicit, approbare non poteſt: iſte quod in
,, multis cognovit contra naturam fieri, etiam in
,, Carne Chriſti non credidit.
Idem docet in Epiſtolâ ad *Frudegardam*, &
,, hanc Sanctorum Fidem *appellat*, *Et infra*: Hæc
,, namque, *ait*, ſingulariter victima ab æterno in-
,, teritu animam ſalvat, quæ illam nobis mor-
,, tem Unigeniti per Myſterium reparat. Qui li-
,, cèt ſurgens a mortuis jam non moritur, &
,, mors ei ultra non dominabitur: tamen in ſe-
,, ipſo immortaliter, atque incorruptibiliter vi-
,, vens, pro nobis iterum in hoc Myſterio Sacræ
,, Oblationis immolatur. Ejus quippe ibi Corpus
,, ſumitur, ejus caro in populi ſalutem partitur,
,, ejus Sanguis non jam in manus infidelium, ſed
,, in ora Fidelium ſunditur. Hinc ergo penſemus
,, quale ſit pro nobis Sacrificium, quod pro ab-
,, ſolutione noſtra paſſionem Unigeniti Filii ſem-
,, per imitatur. Quis enim Fidelium habere du-
,, bium poſſit, in ipſa immolationis hora ad Sa-
,, cerdotis vocem cælos aperiri, in illo Jeſu Chri-
,, ſti Myſterio Angelorum Choros adeſſe, ſum-
,, mis ima ſociari, terrena cæleſtibus jungi, unum
,, ex viſibilibus atque inviſibilibus fieri.
,, *Ibidem*: Ecce habes, Amantiſſime, in calce Li-
,, belli hujus Sententias Catholicorum Patrum
,, brevitatis compendio adnotatas, ex quibus ad-
,, diſcere poſſis, non me temeritatis affatu, ta-
,, lia olim puerum vidiſſe, ſed Auctoritate di-
,, vina & SS. Patrum ea petentibus propoſuiſſe.
,, Nunc autem exinde quia claruit quòd non om-
,, nium eſt fides, diſcant, quæſo, cum talibus
,, credere, ſi adhuc nequeunt intelligere quod Deo
,, nihil eſt impoſſibile: diſcant & verbis divinis
,, in omnibus acquieſcere, & in nullo de his du-
,, bitare. Quia uſque ad præſens nemo de hiser-
,, raſſe legitur, niſi qui & de Chriſto errave-
,, runt: Quamvis plurimi dubitaverint vel igno-
,, raverint tanti Myſterii ſacramenta. Tum ubi
realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia
fidem aliquot Patrum teſtimoniis approbavit,
nempe SS. Cypriani, Hilarii, Ambroſii, Augu-
ſtini, Cyrilli Alexandrini, & Leonis dicentis,
,, Hoc ore ſumi, quod fide creditur: Et fruſtra
,, ab illis, Amen, reſponderi, a quibus contra
,, id, quod accipitur, diſputatur: *ſubdit*, quod ſi
,, quæris, Cariſſime, ſuper quibus univerſaliter
,, ab omnibus, Amen, reſpondeatur in tota Ec-
,, cleſia Chriſti, reſpice in Sacramentorum cele-
,, bratione, inſtituente B. Petro, ut credimus,
,, quid orat Sacerdos in Canone, exceptis his
,, quæ poſt Communionem dicuntur: *Ut fiat*, in-
quit, *Corpus & Sanguis dilectiſſimi Filii tui Do-*
,, *mini noſtri Jeſu Chriſti*, Qua prece expleta,
,, conſona voce omnes, *Amen* dicimus: Sicque
,, omnis Eccleſia in omni gente & lingua orat
,, & confitetur, quòd hoc ſit quod orat. Unde
,, videat, qui contra hoc venire voluerit, magis
,, quàm credere, quid agat contra ipſum Domi-
,, num, & contra omnem Chriſti Eccleſiam. Ne-
,, farium ergo ſcelus eſt orare cum omnibus, &
,, non credere quod ipſa Veritas teſtatur, & ubi-
,, que omnes univerſaliter verum eſſe fatentur.
,, Unde quia ipſe ſuum eſſe dicit Corpus, & ſu-
,, um Sanguinem, non oportet dubitare de aliquo.
Et in Commentario in Cap. 26. S. Matthæi,
,, ubi hæc verba exponenda ſibi ſumit: Cœnan-
,, tibus autem eis, accepit Jeſus panem, bene-
,, dixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, &
,, ait: Accipite & comedite, Hoc eſt corpus me-
,, um, &c. *hæc habet*: Audiant qui volunt ex-
,, tenuare hoc verbum Corporis quòd non ſit ve-
,, ra Caro Chriſti, quæ nunc in Sacramento ce-
,, lebratur in Eccleſia Chriſti, neque verus San-
,, guis eius, neſcio quid volentes plaudere, aut
,, fingere, quaſi quædam virtus ſit Carnis & San-
,, guinis in eo Sacramento, ut Dominus mentia-
,, tur, & non ſit vera Caro ejus, neque verus
,, Sanguis, in quibus vera mors Chriſti annun-
,, tiatur cum ipſa Veritas dicat: *Hoc eſt Corpus*
meum. Similiter & de Calice: Bibite ex hoc om-
nes: *Hic eſt enim Sanguis meus novi teſtamen-*
ti, non qualiſcumque, ſed, *qui prò vobis effun-*
detur in remiſſionem peccatorum. Nec itaque di-
,, xit, cum fregit, & dedit eis panem; Hæc eſt,
,, vel in hoc Myſterio eſt quædam virtus vel fi-
,, gura Corporis mei, ſed ait non ficte: *Hoc eſt Corpus*
,, *meum*. Et ideo hoc eſt quod dixit, & non quod
,, quiſque fingit. Ubi Lucas addidit; *Quod pro vobis*
,, *tradetur*: vel ſicut alii Codices habent, *datur*. Sed
,, & Joannes ex perſona Domini * *Panis*, inquit, *Joannis 6.*
quem ego dabo, Caro mea eſt, non alia, *quam da-*
bo pro mundi vita. Qui manducat Carnem meam,
& bibit Sanguinem meum, in me manet, & ego
,, *in eo*, Unde miror quid velint nunc quidam di-
,, cere, non in re eſſe veritatem Carnis Chriſti
,, vel Sanguinis; ſed in ſacramento virtutem
,, quamdam Carnis, & non Carnem; virtutem ſo-
,, re Sanguinis, & non Sanguinem; figuram, &
,, non veritatem, umbram & non Corpus: Cùm
,, hic ſpecies accipit veritatem; & figura vete-
,, rum hoſtiarum, Corpus. Unde veritas ait, cùm
,, porrigeret Diſcipulis panem; *Hoc eſt Corpus*
,, *meum*, & non aliud quam *quod pro vobis tra-*
,, *detur*. Et cùm Calicem: *Hic eſt Calix novi Te-*
ſtamenti; qui pro vobis effundetur in remiſſionem
,, *peccatorum*. Necdum itaque erat ſuſus, & ta-
,, men ipſe porrigitur in Calice Sanguinis qui ef-
,, fundendus erat, Et quidem jam in Calice,
,, qui adhuc tamen fundendus erat in pretium. Et
,, ideo idem ipſeque Sanguis jam erat in Calice,
,, qui & in Corpore, ſicut & Caro vel Corpus
,, in pane, Erat autem integer Chriſtus, & Cor-
,, pus Chriſti coram oculis omnium poſitum, nec-
,, non & Sanguis in Corpore fuit, ſicut & adhuc
,, hodie integerrimum eſt & manet, quod verè
,, dabatur eis ad comedendum, & ad bibendum
,, in remiſſionem peccatorum,
Tam luculenta, tam clara, tam conſtans eſt *Pa-*
ſchaſii de reali præſentia Corporis Chriſti in Eu-
chariſtiæ Sacramento, & de Tranſubſtantiatione
doctrina, ut ejus pondere oppreſſi Lutherani &
Calviniſtæ ad varias artes confugerint, quibus ſe
ab ejus Auctoritate expedirent. Ex Lutheranis
quippe *Hiobus Gaſtus*, Hagenoënſis *Paſchaſii* li-
brum de Corpore & Sanguine Domini vulgavit
anno milleſimo quingenteſimo vigeſimo-octavo,
integris Capitibus expunctis, aliiſque ſubinde ver-
bis ac ſententiis ſubornatis ac intruſis, quo *Paſcha-*
ſium errori ſuo patrocinari, perſuaderet, Sed impu-
dentiſſimi falſarii flagitium detexit *Nicolaus Mame-*
ranus Lucemburgenſis qui *Paſchaſii* librum ſanum
& integrum Coloniæ excudi curavit anno milleſimo
quingenteſimo quinquageſimo. Calviniſtæ *Berenga-*
rium imitati, qui in *Paſchaſium* infenſiſſimus fuit, in
pſum *ineptum, erraticum, & erraticorum ducem* ap-
pellans, eumdem ut Novatorem in re Euchariſtica

la-

laceſſunt, qui realem Chriſti in Euchariſtia præſentiam mortalium primus docuerit ac propugnaverit. Hinc varios ipſi adverſarios opponunt, *Rabanum*, *Amalarium*, *Ratramnum*, *Joannem Scotum*, ſæculo nono, & ſequenti *Ratherium* Veronenſem Epiſcopum, *Herigerum* Abbatem Laubienſem, &c. Sed ex his Auctoribus neminem, præter *Joannem Scotum*, doctrinam præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia impugnaſſe, atque Paſchaſio hac in re fuiſſe adverſatum, oſtendemus. Nunc demonſtrare ſatis habebimus, *Paſchaſium* in re Euchariſtica Novatorem non fuiſſe.

§. III.

Paſchaſius contra receptam de Euchariſtia fidem non adinvenit novam: ſed univerſalis Eccleſiæ fidem expoſuit, ac propugnavit.

ID momenta graviſſima perſuadent. Primò ejus hoc de argumento diſſerendi ratio, quæ non ea eſt quæ in controverſiis adhiberi ſolet. Procedit enim ſedato ſimplicique modo, non contento & concitato illo genere dicendi, quod in confutandis erroribus longè latèque regnantibus uſurpatur. Quod argumento eſt, *Paſchaſium* receptam de Euchariſtia fidem impugnandam velut errorem non ſuſcepiſſe, & novam doctrinam tradere ſibi non propoſuiſſe in libro de Corpore & Sanguine Domini, ſed ſolùm exponere Catholicam de Euchariſtiæ Sacramento doctrinam, in gratiam Saxonum puerorum recèns ad Fidem converſorum, qui in Corbejæ Novæ Monaſterio educabantur, ut ipſe teſtatur in Epiſtolà ad Carolum Calvum. *Decrevi*, inquit, *non ignavi ponderis metalli veſtræ Majeſtati munus offerre; ſed Libellum, quamvis exiguum corpore, magnum tamen de Sacramentis Sacræ Communionis, quem dudum Placidio meo Vvarino Abbati, devoto & fideli veſtro confecerant, ideo ſic communiùs volui ſtylo temperare ſubulco, ut ea quæ de Sacramento Corporis & Sanguinis Chriſti ſunt neceſſaria ceſcire, quos nedum unda libecalium attigerat literarum, vitæ pabulum, & ſalutis hauſtum planiùs caperent ad medelam.* Et in Epiſtolà ad *Frudegardum*, dicit eum librum ſe *cuilibet puero dedicaſſe*.

Secundò id perſuadet ſumma Paſchaſii, quamdiu vixit apud omnes Epiſcopos, Abbates, Monachos, Reges ipſos exiſtimatio, qui Novatorem non tuliſſent, nedum tanta reverentia vel amicitià non fuiſſent proſecuti. Sanè ſi *Paſchaſius* novam de Euchariſtia doctrinam ab avita fide, ab Apoſtolica Doctrina, ab Eccleſiæ ſui temporis ſenſu alienam tradidiſſet, ac propugnaſſet, incredibile eſt neminem Sodalium, Abbatum, Epiſcoporum, futurum fuiſſe, qui ipſum admoneret, argueret, coërceret, confutaret. Sed tantùm abeſt ne aliquis Paſchaſium velut Novatorem habuerit, ipſique novi contra fidem erroris dicam ſcripſerit, ut potiùs ipſum ceu fidei vitæque integerrimæ virum complexi ſint & commendarint.

Patres Synodi Pariſienſis anno DCCCXLVI. celebratæ in Privilegio immunitatis Monaſterio Corbejenſi, cui tum præerat *Paſchaſius* conceſſo, laudant *Venerabilem fratrem Radbertum Abbatem*, qui non ſolùm *Ludovici* Auguſti, & *Lotharii* filii ejus, ſed etiam *Caroli* tunc regnantis Literas protulit, quibus religioſiſſimi Principes ejus Monaſterium in ſuam defenſionem recepere, ac Immunitate donavere; & *Paſchaſii* Diſcipulos Corbejenſes Monachos vocant *Præclara & pretioſa membra æterni Regis*. Quæ laus in Abbatem refunditur. *Engelmodus* Sueſſionenſis Epiſcopus in Carmine de ejus laudibus edito ipſum *Eccleſiæ columen, Religionis apicem, Fidei fortiſſimum umbonem & jubar* prædicat: virum quem *non deturpet mentita fidei ſimulatio, ſed pia ſimplicitas, & vitæ caſti conſcia* exornet. Quem etſi *Imperii faſces, & Regni fulgens gloria*, id eſt, Rex & Optimates *venerarentur*, numquam tamen inflaret *ventoſus favor*. Ipſum *Lupus* Ferrarienſis Abbas *Dilectiſſimum & bonis omnibus amplectendum* appellat in Epiſtolis quinquageſima-ſexta & ſeptima. Poſt mortem verò *Paſchaſii*, ſequenti ſæculo, doctrinam ejus de Euchariſtia plurimum commendavit *S. Odo* Cluniacenſis Abbas, qui deſcriptis aliquot locis ex illius libro *De Corpore & Sanguine Domini* in lib. 2. Collationum, Capp. 30. & 31. ſubdit: *Hæc & alia multò plura Paſchaſius ex dictis Patrum ad reverentiam ipſius Myſterii commendandam, atque Majeſtatem ejus demonſtrandam conſcripſit: quæ ſi quis, licèt ſciolus legerit; tanta, credo, diſcet, ut de hoc Myſterio parum ſe eatenus cognoviſſe putet.*

Et *Herigerus* Laubienſis Abbas in ipſo libro, quo modum quemdam loquendi *Paſchaſii* uſurpat, ejus librum & fidem de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia, laudat his verbis: *Sed Paſchaſius Radbertus, ſicut & alia multa in eodem libro ultra humanam exiſtimationem utiliter tractat, ita & huic Sophiſmati fortiter obviat, dicens, figuram non ſemper umbram eſſe; & jure ſimul hoc Myſterium & figuram, & veritatem dici poſſe.*

Tertiò, neminem *Paſchaſio* vivente doctrinam ipſius de Euchariſtia palam impugnaſſe, teſtatur ipſe in libro Commentariorum in Matthæum. *Hæc idcirco*, inquit, *prolixiùs dixerim & expreſſiùs, quia audivi quoſdam me reprehendere, quaſi ego in eo libro quem de Sacramentis ediderum Chriſti, aliquid his dictis plus tribuere voluerim, quàm ipſa repromittit Veritas, timentes fortè, quod ipſi tunc timuerunt quibus loquebatur, ne partes facere voluerim, & ejus per ſingulas membra dividere concisa, vel diſpertita, ſicut illi tunc putarunt, qui ſcandalizati dicuntur, & abierunt retrorſum.* Sanè ſi quis eò inſaniæ prolapſus eſſet, ut imagines omnes Regis vel Summi Pontificis, eſſe ipſum Regem aut Pontificem realiter & ſubſtantialiter aſſereret, ac edito libro vellet omnibus perſuadere, incredibile eſt huiuſmodi hominem a nemine admonitum iri tam ſtultæ opinationis, tamque ridiculi conſilii, & totos triginta annos victurum in ſumma apud Epiſcopos, & Reges ipſos exiſtimatione, adfuturum Conciliis, Monaſteriis florentiſſimis præfuturum, magnis negotiis gerendis admovendum, abſque reprehenſione ulla: aut certè tam obſcuram fore reprehenſionem hujuſmodi, ut aliorum dumtaxat relatione diſcat ſententiam ſuam omnibus non probari. Non minùs incredibile eſt, quod *Albertinus*, *Claudius*, aliique Calviniſtæ Scriptores de *Paſchaſio* commenti ſunt. Scilicet volunt ipſius tempore Eccleſiam omnem crediDiſſe Euchariſtiam non eſſe veram Carnem & verum Sanguinem Chriſti, ſed figuram ejus virtute fœcundatam. *Paſchaſium* verò juniorem tunc Cœnobii Corbejenſis Monachum perſuadere voluiſſe Chriſtianis omnibus, Sacramentum, quod ut figuram dumtaxat Dominici Corporis & Sanguinis habebant, eſſe ſecundùm rem & ſecundùm ſubſtantiam Corpus ipſum Chriſti. Tam cæcos verò ac ſtupidos fuiſſe Sacerdotes, Doctores, Monachos, Chriſtianos omnes, ut non animadverterent, ipſum receptam ab Eccleſia fidem impugnare, falsòque totum orbem ſuæ conſentientem fidei aſſerere: tam ignavos fuiſſe omnes ad unum, ut palam ipſum reprehendere auſus ſit nemo, ſed audiverit ſolùm aliquos obmurmurare, quod in libro de Corpore & Sanguine Domini verbis Sal-

vatoris plus tribuiſſet, quàm ipſa repromittit Veritas. Nec ibi ſolùm, ſed in Epiſtolâ ad *Frudegardum* poſtea ſcriptâ ſub vitæ finem, teſtator neminem palam ſibi contradixiſſe. *Videat*, inquir, *qui contra hoc venire voluerit magis quàm credere, quid agat contra ipſum Dominum, & contra omnem Chriſti Eccleſiam: nefarium ergo ſcelus eſt errare cum omnibus, & non credere quod ipſa Veritas teſtatur, & ubique omnes univerſaliter verum eſſe fatentur .... Et ideo quamvis ex hoc quidam de ignorantia errent, nemo tamen eſt adhuc in aperto, qui hoc ita eſſe contradicat, quod totus orbis credit & confitetur*. Non illud eſt Novatorum ingenium, aſſerere ſe cum ſui temporis Eccleſia omni convenire; immo ipſis familiare eſt Eccleſiam arguere, & ſe primos rectæ fidei auctores, aut inſtauratores jactitare. Cum ergo *Paſchaſius* totum orbem Chriſtianum, nemine in aperto contradicente, confiteri dicat quod ipſe ſentiebat, ſcribebatque, argumento eſt ipſum Novatorem non fuiſſe.

Quartò, Auctores qui vel paulò ante *Paſchaſium* ſcripſere, vel ipſi coævi, aut ſuppares fuerunt, cùm ipſo in fide Euchariſtiæ conſenſere. Præſentiam enim realem Corporis Chriſti in Euchariſtia agnovit. Nicæna Synodus II. Sæculo VIII. negans Euchariſtiam eſſe imaginem Corporis Chriſti, quia *Si Imago Corporis eſt, non poteſt eſſe hoc divinum Corpus*. Agnovit *S. Joannes Damaſcenus* lib. 3. Orthodoxæ Fidei, Cap. 14. Agnovit *S. Germanus* Patriarcha Conſtantinopolitanus. Agnoverunt nono ſæculo, quo floruit Paſchaſius, *Nicephorus*, in Sede Conſtantinopolitana *Theraſii* Succeſſor, in Antirrhetico II. & *Theodorus Graptus*, quorum inſignia teſtimonia retulimus Diſſertatione IV. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi 8.

Idem agnovit *Theodorus Studita*, de quo *Michaël* Monachus in ejus Vita ſcribit, ipſum inedia preſſum in carcere Diſcipulo dixiſſe: *Collocemus ſpem noſtram in Deo, qui non in ſolo pane alere poteſt, ſed alio longè præſtantiori cibo, quandoquidem ſpiritus omnis ejus ſolius nutu ſuſtentatur. Et quoniam mihi præ cæteris Dominici Corporis participatio corporis ſimul & animæ alimentum eſſe ſolet* [*habebat enim ubique Pater ſecum partes aliquas vivifici Corporis, peragebatque Divina Myſteria quandocumque celebrandi facultas erat*] *hunc ego ſolum cibum capiam, alium penitus nullum deguſtans: tibi verò uni ad victum cedant, quæ duobus præberi ſolent*.

Idem agnovit *Theodorus Abucara* Cariorum Epiſcopus, Opuſculo XXII. ubi Collationem refert cum Saraceno de Euchariſtia habitam. *In alio*, inquit, *Conventu Saracenus cœpit percontari: Age, Epiſcope, quare vos Sacerdotes illuditis Chriſtianis? Ex una farina duobus panibus confectis, unum in cibum communem relinquitis, alterum in particulas partitum populis diſtribuitis, nominatiſque Chriſti Corpus, & remiſſionem peccatorum eis præbere affirmatis: vobiſne illuditis, an iis quibus præfecti eſtis?* Reſpondet Theodorus: *Neque nobis, nec illis illudimus*. Saracenus: *Suade mihi, non ex tua Scriptura, ſed ex communibus & conceſſis nationibus*. Theodorus: *Quid ais? Panis non efficitur Corpus Dei?* Saracenus: *Ad utramque partem contradictionis reſpondere dubito*. Theodorus: *Genuitne te tam procerum mater tua?* Saracenus: *Minimè*. Theodorus: *Sed quantum?* Saracenus: *Parvum*. Theodorus: *Et quis te procerum fecit?* Saracenus: *Alimentum, Deo volente*. Theodorus: *Panis igitur factus eſt tibi Corpus*, Saracenus: *Intelligo*. Theodorus: *Et quomodo panis factus eſt tibi corpus?* Saracenus: *Modum ignoro*. Tum modum explicans *Theodorus* quo cibus & potus in carnem & ſanguinem hominis operante natura convertuntur, Saraceno acquieſcenti hoc exemplo perſuadet mutationem panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti, efficiente Deo. *Eodem modo*, inquit, *cogita fieri Myſterium noſtrum. Ponit Sacerdos panem ſuper ſanctam menſam, ſimiliter & vinum, & precante eo precationem ſanctam, deſcendit Spiritus Sanctus in ea quæ propoſita ſunt; & divinitate ſua panem & vinum in Corpus & Sanguinem Chriſti mutat, non minùs quàm hepar cibum in corpus alicujus hominis. An, amice, non das ut poſſit Spiritus Sanctus perficere, quod hepar tuum poteſt?*

Id agnovit *Nicolaus I.* Pontifex Maximus Epiſtolâ 2. de altari ita ſcribens: *Panis, qui ſuper eum effertur, panis eſt quidem communis: ſed quando ipſe Sacramento ſacratus fuerit, Corpus Chriſti in veritate fit & dicitur. Sic & vinum poſt ſanctificationem Spiritus Sanguis Chriſti efficitur*.

Idem agnovit *Petrus Siculus*, qui circa annum DCCCLXX. florebat, ac Legationem in Armeniam obiit ex mandato *Baſilii*, & *Leonis*, atque *Conſtantini*, filiorum ejus, Imperatorem Orientis, ut de captivorum permutatione ageret. Is Tractatum edidit in Bibliothecis Patrum Colonienſi & Lugdunenſi editum, qui inſcribitur, *Hiſtoria de Manichæis*: quorum nempe ſecta a Paulicianis ſæculo ſeptimo renovata, per Orientem graſſabatur. Inter erronea porro iſtorum Hæreticorum paradoxa, illud tertio loco recenſet: *Quòd e ſacris Myſteriis divinam ac tremendam Corporis ac Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti converſionem negent, aliaque de hoc Myſterio doceant; a Domino nempe non panem & vinum in Cœna diſcipulis propinatum, ſed figuratè ſymbola tantùm & verba, tamquam panem & vinum data*. Refert deinde Interrogationem *Geneſii* inter novos illos Manichæos Primarii a Conſtantinopolitano Patriarcha factam, *Leone Iſaurico* imperante, ex qua diſcimus, Patriarcham ab ipſo poſtulaſſe; *Quid cauſa eſſet cur immaculatum Domini noſtri Jeſu Chriſti Corpus, & pretioſum ejus Sanguinem non participaret, ſed vilipenderet?* Reſpondiſſe verò Geneſium: *Anathema qui non fecerit, aut qui ſpernit Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti ... De ipſis enim verbis loquebatur*, inquit Petrus Siculus; quæ ſcilicet ſolemni Paulicianorum more Corpus & Sanguinem Chriſti appellabat.

Idem agnovit *Hincmarus* lib. *De Prædeſtinatione*, Cap. XXXI. ubi *Joannem Scotum* perſtringens, inter alia prava dogmata, quæ *contra Fidei Catholicæ veritatem* ab ipſo aſſeri ſcribit, id recenſet, *Quòd Sacramenta Altaris non verum Corpus & verus Sanguis ſit Domini, ſed tantùm memoria veri Corporis & Sanguinis ejus*. Et in *Epitaphiis*, apud *Durandum Troarnenſem*, P. 7. libri de Corpore & Sanguine Chriſti laudatis, ait: *Sacrificium Corporis & Sanguinis Chriſti Domini de pane & vino aqua mixto, ineffabili ſanctificatione, Cruce & verbis ipſius conſecratur; & verum ac proprium Corpus ipſius Domini noſtri Jeſu Chriſti, & Sanguis ejus verus ac proprius efficiuntur, ſicut „ ipſe proteſtatus eſt. Hoc eſt Corpus meum. Hic eſt „ Sanguis meum*.

Et in Carmine ad *Carolum Regem*, quod inſcripſit, *Ferculum Salomonis*, De Sacramento Euchariſtiæ hæc habet:

AGNUS lux mundi, proprio nos Corpore paſcens.
In nobis maneat, manſio noſtra ſit.
Agnus fons vitæ, proprio nos Sanguine potans,
Semper more ſuo debriet, atque regat.
His Deus omnipotens, per quem Pater omnia fecit,
Naturas rerum mutat, ut ipſe volet.

Hic

Hic Cruce noſtra creat, propriis & munera verbis;
Fitque Caro, ac Sanguis, pane, liquore ſuus.
In Cruce nam Corpus fixum eſt, Sanguis quoque fuſus
Chriſti, quæ in Cœna jam dedit ante ſuis.
Cùm nos indigni hæc memoramus juſſa, Redemptor
Emptorum pretium munera noſtra facit.

Id agnovit *Anaſtaſius Bibliothecarius*, qui in Vita *Nicolai I.* refert, illum feciſſe in Baſilica Salvatoris, quæ Cæſarea dicta, Cruces de argento puriſſimo, *quæ pendent ante Sacramentum ſubſtantiæ Carnis ejuſdem Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

Idem agnovit *Walafridus Strabo*, lib. *De Rebus Eccleſiaſticis* C. 17. *Igitur*, inquit, *cum ipſe* „ *Filius Dei dicat*, Caro mea verè eſt cibus, & „ Sanguis meus verè eſt potus: *Ita intelligendum eſt eadem redemptionis noſtræ Myſteria verè eſſe Corpus & Sanguinem Domini, ut illius unitatis perfectæ, quam cum Capite noſtro, jam ſpe, poſtea re tenebimus, pignora credere debeamus.*

Et Cap. XXI. *Agnus Dei in confractione Corporis Domini à Clero & populo decantari Sergius octogeſimus ſextus Romanorum Antiſtes conſtituit, ut dum preparatur ad diſpenſandum Corpus Dominicum, rogent accepturi, quatenus ille qui pro eis oblatus eſt innocens, faciat eos ſalubriter pignora ſalutis æternæ percipere.*

Idem agnovit *Theodulfus Aurelianenſis* lib. *De Ordine Baptiſmi*, Cap. 18. cujus titulus eſt: *Cur Corpore & Sanguine Dominico conſummetur?* In quo hæc habet: *Propter hanc vitam adipiſcendam & baptizamur, & ejus carne paſcimur, & ejus Sanguine potamur: quia nequaquam poſſumus in ejus Corpus tranſire, niſi his Sacramentis imbuamur. Sic enim ipſe ait:* Caro mea verè eſt cibus, „ & Sanguis meus verè eſt potus, &, Qui manducat meam Carnem & bibit meum Sanguinem, in „ me manet, & ego in illo. *Eſt enim Sacrificium ſalutare, quod & in Veteri Teſtamento Melchiſedech Rex Salem in typo Corporis & Sanguinis Domini obtulit, & in Novo idem Mediator Dei & hominum, antequam traderetur, adimplevit, cùm accipiens panem & calicem, & benedicens eis, & tradens Diſcipulis ſuis, hæc in ſui commemoratione fieri præcepit. Hoc ergo Myſterium Sacrificii, derelictis ac finitis veteribus hoſtiis, Eccleſia celebrat, offerens panem propter panem vivum qui de cœlo deſcendit; vinum pro eo qui dixit;* Ego ſum vitis vera: *Ut per viſibilem Sacerdotum oblationem, & inviſibilem Sancti Spiritus conſecrationem, panis & vinum in Corporis & Sanguinis Domini tranſeant dignitatem .... Morem ergo accipiendæ Euchariſtiæ à Domino traditum Eccleſia tenet; ut cum ex aqua & Spiritu Sancto quis renaſcitur, Corpore Domini paſcatur & Sanguine ejus potetur, ut in Corpore Chriſti trajecto, & ille in Chriſto maneat, & Chriſtus in eo.* Perperam verò ex his verbis, *Panis & vinum in Corporis & Sanguinis Domini tranſeant dignitatem*, colligit *Matthæus La Roque* II. P. Hiſtoriæ Euchariſticæ, *Theodulfum* Aurelianenſem non credidiſſe converſionem panis & vini in ſubſtantiam Corporis & Sanguinis Chriſti, ſed illa nova dumtaxat dignitate, ſcilicet virtute ejuſdem ſacri Corporis & pretioſi Sanguinis augeri. Nam illius nomine dignitatis nihil aliud intellexiſſe *Theodulfum* quàm Corporis & Sanguinis Dominici ſubſtantiam, in quam panis & vinum tranſmutantur, demonſtrant prima & poſtrema iſtius teſtimonii ſententia, ipſaque Capitis inſcriptio; quæ omnia ut parum cauſæ ſuæ commoda Calvinianus ille Miniſter ſuppreſſit. Eo ſenſu dignitatis nomen uſurpavit *Theodulfus*, quo *Hildebertus* Archiepiſcopus Turonenſis, quem ſanè Tranſubſtantiationis aſſertorem fuiſſe negare non poſſunt Proteſtantes, ſcripſit Panem Corpore, & Calicem Sanguine Domini honorificari:

Sub cruce, ſub verbo natura novatur; & aram
Panis honorificat carne, cruore Calix.

Idem agnovit Auctor Confeſſionis Fidei *Alcuino* adſcriptæ, P. 4. *Adverte jam tandem*, inquit, *à perverſarum mentium perverſa doctrina, & noli ſurdâ aure, & incircumciſo corde præterire quod* „ *dicitur:* Qui manducat me. *Suam nimirum & non aliam carnem demonſtrat. Si enim hoc non eſſet, nequaquam Myſterium illud tam mirabile & ineffabile atque incomprehenſibile dici poſſet. Qui Deum credit omnipotentem, credit utique eum facilè poſſe de re aliqua quod vult facere. Si hoc non eſſet ita, comprehendi ſenſu, & verbis dici certè potuiſſet. Verùm quia longè aliter ſe habet veritas tanti Myſterii, quàm tu hæretico decepta ſpiritu arbitreris, rectè dicitur Myſterium Fidei.*

Id agnovit *Paulus Diaconus* in libro de Vita S. *Gregorii Magni*, ita ſcribens: *Profecit Conditor noſter infirmitatis noſtræ, eâ poteſtate quâ cuncta fecit ex nihilo, & corpus ſibi ex carne ſemper Virginis Mariæ operante Sancto Spiritu fabricavit, panem & vinum aquâ mixtum, manente propria ſpecie, in Carnem & Sanguinem ſuum, ad Catholicam precem, ob reparationem noſtram Spiritus Sancti ſanctificatione convertit.*

Id agnovit *Haimo* Halberſtatenſis Epiſcopus, in Tractatu *De Corpore & Sanguine Domini*, dicens: Tom. XII.
Credimus itaque & fideliter confitemur, & tenemus, Spicilegii.
quòd ſubſtantia illa, panis ſcilicet & vini, per operationem divinæ virtutis ſubſtantialiter convertatur in aliam ſubſtantiam, id eſt, in Carnem & Sanguinem. Et infra: *Commutat ergo inviſibilis Sacerdos ſuas viſibiles creaturas in ſubſtantiam ſuæ Carnis & Sanguinis, ſecreta poteſtate. In quo quidem Chriſti Corpore & Sanguine propter ſumentium horrorem ſapor panis & vini remanet & figura, ſubſtantiarum natura in Corpus Chriſti & Sanguinem omnino converſa.*

Id agnovit *Angelomus* O. B. Monachus doctiſſimus Commentario in Cap. 6. lib. 2. Regum: *Chriſtus*, inquit, *in exemplum David fideliſ humileſque benedicens, ſalutaris Myſterii paſcit alimentis.* Partitus ſingulis collyridam panis unam: *Illius utique qui de cœlo deſcendit, & dat vitam huic mundo:* Et aſſaturam bubulæ carnis unam: *Illius ſcilicet vituli ſaginati, qui pro revertente ad patrem filio juniore mactatus, & igne paſſionis aſſatus eſt, dicens:* Exaruit velut teſta virtus mea. „ Et ſimilam frixam oleo; *Carnem videlicet à peccati labe mundiſſimam, ſed ob humanæ ſalutis cauſam, uberrimam delectationibus, crucis ſartagine coctam.*

Id agnovit *Remigius* Autiſiodorenſis Monachus in Expoſitione Miſſæ. *Ille quidem panis*, inquit, *& illud vinum per ſe irrationabile eſt; ſed orat Sacerdos ut ab illo tractatus, & ab omnipotenti Deo conſecratus, rationabile fiat, tranſeundo in Corpus Filii ejus.*

Ibidem: *Chriſti ergo virtute & verbis iſte panis & calix ab initio conſecratus eſt, & ſemper conſecratur, & conſecrabitur. Ipſe enim loquens per Sacerdotes verba ſua, ſuâ ſſi benedictione Sanctum Corpus & Sanguinem ſuum perficit.*

Et infra, explicans hæc verba Canonis. *Accipiens hunc præclarum Calicem*, hæc habet: *Ideo dicit, Hunc accepit, quia calix, quem Sacerdos Catholicus ſanctificat, non eſt alius niſi ipſe quem Dominus Apoſtolis tradidit. Quia ſicut divinitas Verbi Dei eſt una quæ totum implet mundum: ita licèt multis locis & innumerabilibus diebus illud Corpus* con-

conſecretur, non ſunt tamen multa Corpora Chriſti, neque multi Calices; Sed unum eſt Corpus Chriſti, & unus Sanguis cum illo quod ſumpſit in utero Virginis, & quod dedit Apoſtolis.

Ibidem: *Providens nobis dedit hoc Sacramentum ſalutis, ut [quia nos quotidie peccamus, & ille jam mori non poteſt] per iſtud Sacramentum Corporis ſui remiſſionem conſequamur. Quotidie enim comeditur & bibitur in veritate, & tamen integer vivuſque & immaculatus manet. Myſterium enim eſt, quod aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, ſpeciem habet corporalem; quod intelligitur, fructum habet ſpiritualem. Sed cùm Myſterium ſit quod aliud ſignificat, ſi in veritate Corpus Chriſti eſt, quare appellatur Myſterium? Propterea utique quia poſt conſecrationem aliud eſt, aliud videtur. Videtur ſiquidem panis & vinum; ſed in veritate Corpus Chriſti eſt & Sanguis.* Eamdem doctrinam tradit in Commentario Cap. 10. & 11. Epiſtolæ 1. ad Corinthios.

Id agnovit *Amalarius lib. 3. De Eccleſiaſticis Officiis* Cap. 24. *Hic*, inquit, *credimus naturam ſimplicem panis & vini mixti verti in naturam rationabilem, ſcilicet Corporis & Sanguinis Chriſti.* Et Cap. 25. *Mira & magna fides Sancta Eccleſia, qua ſuis oculis videt quod mortalibus deeſt. Videt quid credere debeat, quamvis nondum videat quod in ſpecie eſt. Credit Sacrificium præſens per Angelorum manus deferri ante conſpectum, & ſentit mandendum eſſe ab humano ore. Credit namque Corpus & Sanguinem Domini eſſe, atque hoc morſu cœleſti benedictione impleri animas ſumentium.*

Id agnovit *Florus* Diaconus Lugdunenſis, in Opuſculo de Actione Miſſarum. *Ut*, inquit, *corda Fidelium fierent cœleſtia, non brutorum animalium cruore, ſed rationabili Sanguinis Chriſti oblatione mundari debuerunt: qui per Spiritum Sanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo. Hoc namque nobis in Sacramento Corporis & Sanguinis Filii Dei quotidie inſtauratur. Hoc Corpus, & hic Sanguis, non in ſpicis & in ſarmentis colligitur, ſed certa conſecratione myſticus fit nobis, non naſcitur, cùm panis & vini creatura in Sacramentum Corporis & Sanguinis, ejus ineffabili Spiritûs ſanctificatione tranſfertur... Invitavit ergo Dominus ſervos, & præparavit eis cibum ſeipſum. Quis audeat manducare Dominum ſuum? Et tamen ait:* Qui manducat me, vivet propter me. *Quando Chriſtus manducatur, vita manducatur: nec occiditur ut manducetur, ſed mortuos vivificat quando manducatur: reficit, ſed non deficit. Manducatur Chriſtus, vivit manducatus, quia reſurrexit occiſus; nec quando manducamus, partes de illo facimus. Et quidem in Sacramento ſic fit. Per partes manducatur in Sacramento, & manet totus integer in cœlo, manet integer totus in corde tuo..... Ipſe eſt verus Melchiſedech, qui hæc Sancta Sacrificia, quæ ille tunc in Myſterio præfiguravit, per oblationem ſui Corporis ſuique Sanguinis adimplevit: Ipſe ea Spiritus Paracliti virtute & cœleſti benedictione Sanctum Corpus & Sanguinem ſuum eſſe perficit.*

Et explicans iſta verba Canonis: *Simili modo poſtquam cœnatum eſt, accipiens & hunc præclarum calicem;* hæc habet: *Attendat Fidelis quiſque quod eſt quod dicit, Hunc. Videlicet quia Calix quem Sacerdos Catholicus ſacrificat, non eſt alius niſi ipſe quem Dominus Apoſtolis tradidit. Sic ergo de Sanguine, ſic quoque de Corpore ſentiendum & tenendum eſt. Quod autem præclarum Calicem dicit, manifeſtè de Pſalmo ſumptum eſt, ubi canitur:* „ Et Calix tuus inebrians, quàm præclarus eſt? *Et verè præclarus, quo Sanguis offertur immaculatus, nulla peccati nebula tactus.*

Homiliarium MS. Eccleſiæ Lugdunenſis, quod *Floro* Diacono a Viris Eruditis tribuitur, in Expoſitione Epiſtolæ in Cœna Domini recitari ſolitæ, quamvis *aliud Corpus quod loquebatur*, cùm Chriſtus dixit, *Hoc eſt Corpus meum*, atque *aliud quod tradebatur*, fuiſſe doceat: illud *ſubſtantiale*, iſtud *Myſticum*: aliud tamen dumtaxat ſecundùm modum exiſtendi, unum & idem ſecundùm rei veritatem eſſe aſſerit. *Fregit* Chriſtus, (inquit) *non ſine utili Myſterio. Nam & hodie Sacerdotes Corpus Domini conſecrantes, non antea illud percipiunt, nec Fidelibus tradunt, donec fregerint: ut oſtendatur, quia quicumque Corpus Domini ad ſalutem vult percipere, primùm debet illud frangere, id eſt, inveſtigare, & diſcutere quid in illo Myſterio intelligatur. Quodammodo enim frangimus panem, quando ſub figura ejuſdem panis veritatem Corporis Dominici intelligimus.*

Id agnovit *Milo* Elnonenſis Monachus, lib. *De Sobrietate* ita canens:

Cœlicolis aſtans operabor civibus audax
Officio huic impar, cui dignus nullus in omni
Orbe litator erit, qui ſacram accedat ad aram:
Cujus corde Pater, Natus manibus, ſit in ore.
Spiritus oblati libaminis auctor & actor.

Id agnovit *Chriſtianus Druthmarus* in Commentario in Matthæum, explicans hæc Chriſti verba: *Hoc eſt Corpus meum; ID EST*, inquit, *in Sacramento verè ſubſiſtens:* Et infra: *Sicut ſi aliquis peregrè proficiſcens dilectoribus ſuis quoddam vinculum dilectionis relinquit, eo tenore, ut omni die hoc agant, ut illius non obliviſcantur: ita Deus præcepit agi a nobis, transferens panem in Corpus, & vinum in Sanguinem.* Ita habet MS. Codex Bibliothecæ FF. Minorum Lugdunenſium probæ notæ & venerandæ antiquitatis, a noſtro *Sixto Senenſi* laudatus, ex quo hujus Auctoris interpolationem in editione Hagenoënſi *Joannis Secerii* Lutherani, anno 1530. redarguit, qui expunctis his verbis, *verè ſubſiſtens*, illa tantùm retinuit: *Id eſt in Sacramento.* Et adverbium, *Spiritualiter*, addidit poſtremæ periodo, ſic eam reddens: *Transferens ſpiritualiter Panem in Corpus, & vinum in Sanguinem.* Quamquam vox illa, *ſpiritualiter*, non admodùm officit, cùm pro eodem uſurpetur apud Scriptores Eccleſiaſticos, ac *inviſibiliter*, & ab ipſo *Paſchaſio* hoc ſenſu uſurpata ſit libro *De Corpore & Sanguine Domini*, Cap. 6. *Totum*, inquit, *ſpirituale & divinum in eo quod percipit homo.* Et Cap. 2. *Senſibilis res intelligibiliter virtute Dei, per verbum Chriſti, in Carnem ipſius ac Sanguinem divinitus transfertur.* Nec etiam officit vox illa, *in Sacramento*, etſi non legantur illæ, *verè ſubſiſtens*; quia ſignificat dumtaxat ſtatum inviſibilem Corporis, non negat Corporis præſentiam, quam hæc verba, *transferens panem in Corpus & vinum in Sanguinem*, disertè probant. Legantur *Sixtus Senenſis* Lib. 6. Bibliothecæ Sanctæ, Annotatione 111. & Cardinalis *Perronius* lib. 2. *de Eucharistia*, in Auctore 25. C. 11.

Eamdem fuiſſe totius Eccleſiæ Latinæ fidem, Liturgiæ probant, quibus ſeptimo, octavo, nono, & decimo Sæculo utebatur. *Ordo Romanus* maximam Romanæ Liturgiæ partem exhibet, quam Francorum Eccleſiæ regnante *Pippino Caroli Magni* patre receperunt, ut teſtatur *Carolus Calvus* in Epiſtolâ ad Eccleſiam Ravennatem. In eo porro legitur hæc Oratio poſt Conſecrationem: *Supplices te rogamus, omnipotens Deus, jube hæc perferri per manus Angeli tui in ſublime altare tuum, ut quotquot ex hac altaris participatione Sacroſanctum Filii tui Corpus & Sanguinem ſumpſerimus, omni benedictione cœleſti & gratia repleamur.*

In Benedictione Corporalis oratur Deus ut illud Benedicat, *Ad tegendum involvendumque Cor-*

pus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti. In Benedictione vaſculi in quo Euchariſtia reconditur, oratur Deus, *Ut hoc vaſculum Corporis Filii ſui Domini noſtri Jeſu Chriſti gerulum, ſua benedictione tutamine, ſuique Filii Domini noſtri munere, ac Sancti Spiritus virtute implere dignetur*. In Benedictione patenæ orat Antiſtes, *Ut divina gratia benedictio conſecret & ſanctificet hanc patenam ad conficiendum in ea Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti patientis Crucem pro ſalute omnium noſtrûm*.

Liturgia, quam *Mathias Flaccus Illyricus* Centuriatorum Magdeburgenſium ac rigidorum Lutheranorum princeps, ex vetoſto Codice MS. typis mandavit Argentinæ anno 1557. quamque ipſe, & doctiſſimus *P. Carolus le Cointe* in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum Tom. *II*. aliique Viri Eruditi, in uſu Gallicanæ Eccleſiæ fuiſſe putant, antequam Ordo Romanus ad ea receptus eſſet, Euchariſtiam ſemper vocat *Corpus Jeſu Chriſti*. Sacerdos Euchariſtiam ſumens, dicebat: *Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit mihi remedium ſempiternum in vitam æternam, Amen. Sanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti cuſtodiat me in vitam æternam*. Cùm Presbyteris & Diaconis Calix, in quo utraque ſpecies commixta erat, diſtribuebatur, Celebrans dicebat: *Hæc Sacroſancta Commixtio Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti proſit tibi ad vitam æternam*. In Communione Subdiaconorum, dicebat: *Perceptio Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſanctificet corpus & animam in vitam æternam*.

In Communione populi dicebat: *Corpus & Sanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti proſit tibi in remiſſionem omnium peccatorum, & ad vitam æternam, Amen*. Poſt Communionem ſic orabat Sacerdos: *Domine Jeſu Chriſte, Fili Dei vivi qui ex voluntate Patris, cooperante Spiritu Sancto, per mortem tuam mundum vivificaſti, libera me per hoc ſacrum Corpus & Sanguinem tuum a cunctis iniquitatibus & univerſis malis meis, & fac me tuis obedire mandatis, & a te numquam in perpetuum ſeparari digneris*.

In Miſſali MS. Vaticanæ Bibliothecæ ante annos nongentos exarato, quod Gallicanum eſſe optimè conjicit doctiſſimus Cardinalis *Bona* lib. 1. *Rerum Liturgicarum*, Cap. 12. extat Miſſa *S. Germani*, in qua hæc legitur Collectio poſt Euchariſtiæ ſumptionem: *Sumpſimus ex ſacris altaribus Chriſti Domini ac Dei noſtri Corpus & Sanguinem ... Oremus ut ſemper nobis fide plenis exurire detur ac ſitire juſtitiam, ſicque opus ejus confortati ſalutaris eſca gratia faciamus, ut non in judicium, ſed in remedium, Sacramentum, quod accepimus, habeamus*.

Legitur ibidem Collectio altera in fine Miſſæ, quæ ſic habet: *Chriſte Domine, qui & tuo veſci Corpore, & tuum Corpus effici vis Fideles, fac nobis in remiſſionem peccatorum eſſe quod ſumpſimus: atque ita ſe anima noſtra divina alimonia per benedictionem tuam facta permiſceat, ut caro ſpiritui ſubdita, & in conſenſum pacificum ſubjugata obtemperet, non repugnet*.

In Miſſali Gothico-Gallicano, quod octavo ſæculo exaratum eſt, & quod Viri Eruditi *Thomaſius* & *Mabbilonius* in lucem ediderunt, Oratio poſt Secreta in Miſſa Circumciſionis Domini hæc habet: *Oramus uti hoc ſacrificium ſuſcipere & benedicere & ſanctificare digneris, ut fiat nobis Euchariſtia legitima in tuo Filiique tui nomine, & Spiritus-Sancti, in transformationem Corporis & Sanguinis Domini Dei noſtri Jeſu Chriſti Unigeniti tui*.

In Miſſa Epiphaniæ: *Pia obſecratione poſcentes, ut qui tunc aquas in vina mutavit, nunc in ſanguinem ſuum oblationum noſtrarum vina convertat*.

Miſſa in Aſſumptione Beatæ Mariæ Virginis; *Deſcendat, Domine, in his ſacrificiis tua Benedictionis coæternus & cooperator Paraclitus Spiritus, ut oblationem quam tibi de tua terra fructificante porrigimus, cœleſti permaneratione * te ſanctificante ſumamus, ut tranſlata fruge in Corpore, Calice in cruore, proficiat meritis, quod obtulimus pro delictis*.

* Fortè permutatione.

Miſſa in initium Quadrageſimæ: *Hunc panem, Domine, nobis per hos quadraginta dies miniſtrare digneris; quem ut ſitiamus indeficienter hortaris. Cujus carne a te ipſo ſanctificatâ dum paſcimur, roboramur; & Sanguine dum hauſto ſitienter potamur, abluimur*.

Miſſa Dominicalis poſtrema, in Oratione poſt Secreta: *Precamur mente devotâ te, Majeſtas æterna, ut operante virtute, panem mutatum in carne, poculum verſum in Sanguine, illum ſumamus in Calice, qui de te fluxit in Cruce ex latere*. Ibidem poſt Orationem Dominicam: *Corpus tuum pro nobis crucifixum edimus, & Sanguinem ſanctum tuum pro nobis effuſum bibimus*.

In Miſſa Mozarabica, quæ ad uſque *Gregorii VII*. Pontificatum in Hiſpania, in Gallia Narbonenſi, & in aliis regionibus Gothorum ditioni ſubditis celebrabatur, Sacerdos mittens in Calicem particulam Hoſtiæ conſecratæ, dicebat: *Sancta Sanctis & conjunctio Corporis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit ſumentibus & potantibus nobis ad veniam, & defunctis præſtetur ad requiem*. Sumpto Calice, factaque ablutione, legitur hæc Antiphona: *Refecti Chriſti Corpore & Sanguine; te laudamus, Domine*.

Ex his omnibus colligitur, *Paſchaſium Radbertum* in re Euchariſtica Novatorem non fuiſſe, ſed id unum docuiſſe quod docebat, & credebat ſui temporis Eccleſia, cùm realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, & Tranſſubſtantiationem docuit.

§. IV.

Calviniſtarum argumenta in Paſchaſium diluuntur.

CLAUDIUS, Carentonicus Miniſter, & *Matthæus La Roque* Miniſter Vitriacus, Novatorem in fide Euchariſtiæ fuiſſe *Paſchaſium* probare nituntur miſerandis hiſce argumentis. Primò quòd *Paſchaſius* ſe ad intelligentiam hujus Myſterii plures excitaſſe teſtetur. 2. Quòd a *Frudegardo* poſtulet, ut ſi quid reprehenſione dignum in libro ſuo *De Corpore & Sanguine Domini* deprehendat, ſibi ſignificet. Id autem non poſtulaſſet *Paſchaſius*, ſi fidem ac doctrinam ſui temporis tenuiſſet. 3. Quòd a multis ſit reprehenſus, ſtatim atque librum de Euchariſtia edidit, ut ipſe refert. 4. Quòd afferat quoſdam circa hoc Sacramentum de ignorantia errare, multos dubitare. Hæc autem probat *Paſchaſii* verbis, cùm in Epiſtolâ ad *Frudegardum*, tum in *Commentario in Matthæum*. In priori quidem loco hæc habet: *Tu autem velim relegas Libellum noſtrum de hoc Opere, quem olim te legiſſe dicis: & ſi quid in eo reprehenderis aut dubitaveris, relegere non pigeat. Quia etſi nil in eo legentibus dignum ſcripſi, quem cuilibet puero dedicavi, tamen ad intelligentiam hujus Myſterii plures, ut audio, commovi*.

Et infra: *Quamvis* inquit, *plurimi dubitaverint, vel ignoraverint tanti Myſterii Sacramenta*, Et rurſus: *Quamvis ex hoc quidam de ignorantia errent, &c*.

In poſteriori verò loco: *Hæc*, inquit, *idcirco prolixiùs dixerim & expreſſiùs, quia audivi quoſdam me reprehendere, quaſi ego in eo libro quem de Sacramentis Chriſti edideram, aliquid his dictis*, id eſt verbis Chriſti, *plus tribuere voluerim, aut aliud quàm ipſa Veritas repromittit*.

Ve-

Verùm hæc leviſſima ſunt & inania planè momenta. Quod enim primum ſpectat, intelligentiæ nomine cognitionem illam Chriſtianis omnibus communem, quâ Myſteria Fidei lumine percipiunt, quantùm ad ſalutem neceſſe eſt, non ſignificavit *Paſchaſius*, cùm ait, ſe ad intelligentiam hujus Myſterii plures commoviſſe; ſed luminoſam quamdam & excellentem notitiam, quæ Myſteriorum circumſtantias, analogiam ad Prophetias Veteris Teſtamenti, finem, effectus, fructuſque, ac diſpoſitiones ad illorum participationem adhibendas aſſequitur. Quam notitiam intelligentiæ nomine Sanctus etiam *Auguſtinus* ſignificat, quæ Fidem non præcedit, ſed ſequitur ut merces. *Sic accipite*, inquit Sermone 51. de Verbis Domini, *ſic credite*, *ut mereamini intelligere. Fides enim debet præcedere intellectum, ut ſit intellectus fidei præmium*. Licèt itaque Chriſtiani omnes tempore *Paſchaſii* crederent Euchariſtiam eſſe verè & realiter Corpus & Sanguinem Chriſti, ſicut & nos credimus; non tamen noverant omnes ſignificationes myſticas ſymbolorum, analogiam hujus Sacramenti ad Veteris Teſtamenti figuras, finem multiplicem ob quem illum Chriſtus inſtituit, quinam ad illud percipiendum jus habeant, quanti ex illius participatione fructus deriventur: quæ ſint ad Sacram Communionem diſpoſitiones adhibendæ; quàm grave ſit indignè communicantium crimen; & alia, quæ *Paſchaſii* libro explicantur. Ad quarum rerum intelligentiam plures hunc legendo librum commoti ſunt & excitati. Id ipſe ſatis ſignificat Paſchaſius. *Ad intelligentiam*, inquit, *hujus Myſterii plures*, *ut audio*, *commovi*, *quia dictum eſt quòd caro nihil prodeſt*, *ut ſciant & intelligant dignè cogitare de Chriſto*, *cujus dum Corpus non corrumpitur*, *quia ſpirituale eſt*, *& totum ſpirituale eſt quod celebratur in hoc Sacramento*, *quia Spiritus eſt qui vivificat & operatur in eo credentibus & dignè percipientibus vitam; non credentibus verò*, *& indignè illud manducantibus verè judicium damnationis*. *Facit enim hoc Corpus & Sanguis*, *quod ipſum feciſſe Chriſtum in Cruce legimus*, *dum uni eorum qui erant cum eo in patibulo confitenti*, *Paradiſi præſtitit Regnum*, *alteri verò blaſphemanti mortis judicium determinavit*. Sed & *Sanctus Odo* Cluniacenſis Abbas indicat * ſatis quâ ratione *Paſchaſius* ad intelligentiam hujus Myſterii plures commoverit. Deſcriptis enim aliquot locis ex libro *Paſchaſii*, quorum tamen nullus præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia disertè aſſerit, aut Euchariſtiam ipſum Corpus eſſe, quod de Virgine natum eſt, hæc ſubdit: *Hæc & alia multò plura Paſchaſius ex dictis Patrum ad reverentiam ipſius Myſterii commendandam*, *atque majeſtatem ejus demonſtrandam conſcripſit*: *quæ ſi quis licèt ſcioltus legerit*, *tantæ*, *credo*, *diſcet*, *ut de hoc Myſterio parum ſe hactenus cognoviſſe putet*. Quamquam verò non ad intelligentiam dumtaxat pleniorem hujus Myſterii, ſed ad fidem, libri ſui lectione plures fuiſſe commotos diceret *Paſchaſius*, ineptè inde colligeretur ipſum novam Fidem de Euchariſtia propoſuiſſe. Quis enim neſcit ipſam Fidei cognitionem & aſſenſum ſuos habere gradus? Unde Apoſtoli Chriſtum rogabant his verbis: *Domine*, *adauge nobis fidem*. Et Eccleſia Deo ſupplicat ut Fidelibus *det fidei*, *ſpei*, *& caritatis augmentum*. Cùm igitur plures Catholici modicæ fidei, & maximè Saxones recèns ad Fidem converſi in quorum potiſſimùm gratiam librum ſuum *De Corpore & Sanguine Domini* Paſchaſius ſcripſerat, ex illius libri lectione in fide Euchariſtiæ confirmati ſint, potuiſſet dicere multos non ſolùm ad intelligentiam, verùmetiam ad fidem hujus Myſterii ea lectione fuiſſe commotos; nec propterea Novator habendus eſſet: niſi Novatores dicendi ſint, quicumque rudi Chriſtianorum vulgo fidei Myſteria exponunt.

* *Lib.* 2. *Collat.* *Cap.* 30. *&* 31.

Secundum *Claudii Miniſtri* momentum levius eſt. Non enim fidem ſuam ac doctrinam cenſuræ *Frudegardi* ſubjicit *Paſchaſius*, ſed ipſum hortatur, ut ſi quid in libro ſuo reprehenſione dignum duxerit, vel dubitaverit, illum ſemel iterumque relegat, quaſi ſignificans omnia illius dubia diſcuſſa iri, & nihil reprehenſione dignum ipſum judicaturum, cùm illud Opus attentiùs ſtudioſiùſque perlegerit. Cùm verò *Frudegardum* rogat, ut conſideret ea ſuo Reſponſo, & ea ſuis *in Matthæum* Commentariis, quorum fragmentum ſubdit, *quid intelligibiliùs credendum ſit*, *vel quid in ſe reprehendendum caritate*: fidem ſuam ejus examini ac judicio non permittit, ſed fidei explicandæ modum. Unde jubet ut hanc Epiſtolam & Expoſitionem in Cap. 26. S. Matthæi, adjungat Libello de Corpore & Sanguine Domini; *quatenus ex hoc Lectori ampliùs augeatur ſenſus & confirmetur Patrum Auctoritas*. Solemne autem eſt Auctoribus, ut amicorum cenſuram poſtulent, etiam cùm de Fidei dogmatibus ſcribunt, ut probent an orationis ſeries & argumenta quibus utuntur, rectæ fidei, quam ſibi ſumpſere defendendam, vel exponendam, & materiæ dignitati conveniant. Sic *Alcuinus* Opus contra Felicianam hæreſim *Carolo Magno* examinandum obtulit, gratiaſque egit quod illud ſibi recitari feciſſet, & *quòd notari juſſiſſet errata illius*, *& remiſiſſet ad corrigendum*. Sic *Agobardus* librum adversùs Felicem Urgelitanum pariter obtulit *Ludovico Auguſto* diſcutiendum: *Ut veſtro*, inquit, *acerrimo ingenio probetur*, *aut improbetur*. Sic *Ratramnus* librum ſecundum de Corpore & Sanguine Domini concludens, *Carolum Calvum* his verbis compellat: *Quæ ſi probaveritis catholicè dicta veſtra meritis fidei deputate*, *quæ depoſitâ Regaliæ Magnificentiæ gloriâ non erubuit ab humili quærere reſponſum veritatis*. *Sin autem minùs placuerint*, *id noſtræ deputetur inſipientiæ*, *quæ quod optavit*, *minùs efficaciter valuit explicare*. Non mirum itaque quod *Paſchaſius*, qui non ignorabat *Prudentes plerumque incurrere Sermonis lapſum*, *ubi animus non gerit errandi affectum* (ut ait *S. Eulogius* Cordubenſis in Martyrum Apologetico,) aliqua in libro ſuo reprehendi poſſe ſenſerit, quamvis in eo Eccleſiæ fidem ac doctrinam de Euchariſtiæ Sacramento exponeret, & Auctoritate Patrum, rationibuſque tam certis, quàm piis confirmaret.

Tertium *Claudii Miniſtri* momentum æquè futile eſt. Licèt enim quidam, qui ſuo nimiùm fidentes ingenio, Euchariſtiæ Myſterium humana ratione potiùs quàm fidei lumine ſcrutabantur, & alienas quaſdam a communi Catholicorum doctrina opiniones de tanto Sacramento conceperant, *Paſchaſii* librum reprehenderint, non ſequitur ipſum Novatorem fuiſſe. Non enim Epiſcopi, Presbyteri, Abbates, quibuſcum Cœtibus Eccleſiaſticis & Synodis adfuit, ipſum reprehenderunt quòd aliquid in re Euchariſtica novaſſet, ſed homines obſcuri quorum reprehenſionem ex rumore dumtaxat quodam noverat, idque non palam, ſed clam obmurmurando, & inſuſurrando fecere; non ſtatim ac liber vulgatus eſt, ſed poſt viginti ad minùs annos. Tot enim ut minimùm intercеſſere inter editionem libri de Corpore & Sanguine Domini, & poſteriorum librorum Commentarii in Matthæum, ex quibus locus a *Claudio* adductus depromptus eſt. Unde Paſchaſius ibidem ait: *Ideo quamvis quidam de ignorantia errent*, *nemo tamen eſt adhuc in aperto qui ita hoc eſſe contradicat*, *quod totus orbis credit & confitetur*. De paucis illis errantibus, ſive dubitantibus

bus ſcribit ad Frudegardum: *Unde miror quid velint nunc quidam dicere, non in re eſſe veritatem Carnis Chriſti, vel Sanguinis; ſed in Sacramento virtutem quamdam carnis, & non carnem: virtutem ſore ſanguinis, & non ſanguinem; figuram, & non veritatem.* Et infra: *Sed quidam loquaciſſimi magis, quàm docti, dum hac credere refugiunt, quacumque poſſunt, ne credant quod Veritas repromittit, opponunt, & dicunt nullum corpus eſſe, quod non ſit palpabile & viſibile. Hac autem,* inquiunt, *quia Myſteria ſunt, videri nequeunt nec palpari, & ideo Corpus non ſunt. Et ſi corpus non ſunt, in figura Carnis & Sanguinis hac dicuntur, & non in proprietate natura Carnis Chriſti & Sanguinis qua caro paſſa eſt in Cruce, & nata de Maria Virgine. Ecce quàm bene diſputant contra fidem ſine fide, ne credant; quia fides non eorum eſt, teſte Apoſtolo, qua videntur, ſed qua non videntur. Unde quia non videntur, myſteria ſunt & Sacramenta. Et ideo in fide hoc ſunt quod dicuntur, ut Veritas teſtatur. Propterea quia ſperandorum ſunt, non aliud jure quàm Caro & Sanguis Chriſti creduntur.* Hos autem dubitando potiùs quàm aſſerendo & contumaciter propugnando errorem, iſta dixiſſe, *Paſchaſius* his verbis ſignificat: *Uſque ad præſens nemo de his erraſſe legitur, niſi qui & de Chriſto erraverunt; quamvis plurimi dubitaverint, vel ignoraverint tanti Myſterii Sacramenta.*

Sanè eodem modo affectos illos fuiſſe veriſimile eſt, quo affectus erat *Frudegardus;* qui cùm antea firmiſſimè credidiſſet, quod totus orbis Chriſtianus credebat, Euchariſtiam eſſe verè & ſecundùm ſubſtantiam, Corpus & Sanguinem Chriſti, dubio quodam pulſatus fuerat, emergeote ex lectione teſtimonii difficilis *S. Auguſtini* lib. 3. *de Doctrina Chriſtiana:* nec attendebat ſatis Fidem credere præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti, ſecundùm quemdam exiſtendi modum, Sacramentalem utique, non naturalem. Quo poſito, nullam difficultatem ingerit laudatus *S. Auguſtini* locus. Sic, inquam, affecti erant illi, quos librum ſuum reprehendiſſe refert *Paſchaſius;* ut putarent ipſum propugnare, Corpus Chriſti quod de Virgine natum eſt, in Euchariſtia immediatè percipi, & manducari, abſque velo ſymbolorum ſenſibilium. Nec attenderant ſatis ad id, quod in eodem libro tam luculentè *Paſchaſius* aſſeruerat, Euchariſtiam veritatem ſimul eſſe & figuram. Id colligitur ex Epiſtolà ad *Frudegardum*, in qua identidem inculcat verum Corpus & Saoguinem Domini in Euchariſtia contineri, ſed in Myſterio & in Sacramento; & ſi quis ſenſerit hæc ibi abſque figura exhiberi, fidem diſſipare. *Sacramentum*, inquit, *quod vitam tribuit, in ſe habet quod tribuit dignè accipientibus ſe, & vita in eo eſt caro verè viventis, & Sanguis in quo verè vita æterna eſt. Quod dicis te ſic antea credidiſſe, & in Libello meo, quem de Sacramentis edidi, ita legiſſe: ſed profiteris poſtea te in libro III. de Doctrina Chriſtiana B. Auguſtini legiſſe, quod tropica locutio ſit, ut Corpus & Sanguis Chriſti eſſe dicatur. Quòd ſi figurata locutio eſt, & ſchema potiùs quàm veritas, neſcio,* inquis, *qualiter illud ſumere debeam. Deinde addis: Et ſi credam ipſum eſſe quod aſſumpſit ex Virgine Maria, Genitrice ſua, e contrario etiam ipſe egregius Doctor hoc magnum facinus eſſe proclamat. Quod ſanè dictum horrorem percipientibus nimium videtur incutere, ſi non credant illud eſſe in Sacramento, quod Veritas eſſe teſtatur in aperto. Et ſi crediderint hoc ita eſſe ut quidam credunt, nihilominus illud incurrunt facinus, eo, quòd ſalſò credunt, quia ſic dictum eſt, ut fas ſit eum dentibus vorari. Unde faciunt eſſe ſi credat quis, ſicut illi tunc crediderunt, quibus dicebat:* Niſi mandocaveritis Carnem Filii hominis, *& non potuerunt ferre, quia malè ſapuerunt. Et ideo ſi quis dicit hanc carnem, & hunc ſanguinem, ſic ipſa eſſe abſque Myſterio & Sacramento, nec in figura ex parte ſumendam, ut illi tunc carnales carnaliter ſapientes ſenſerunt, totum diſſipat.*

Objiciunt *Claudius*, & *La Roque* Miniſtri, Anonymum quemdam, & *Herigerum*, qui a Patre *Cellotio* in Appendice ad Hiſtoriam *Gotteſchalci* vulgatus eſt, ſub ſolo etiam Anonymi titulo, *Paſchaſii* doctrinam de Euchariſtia velut novam impugnaſſe.

Reſpondeo, Utrumque revera diſſenſiſſe a *Paſchaſio* in modo loquendi, neutrum in ſide præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia: & *Herigerum* longè poſt *Paſchaſii* obitum ſcripſiſſe ſcilicet poſt annum nongenteſimum nonageſimum, quo factus eſt Abbas Laubienſis. Illi igitur negabant Euchariſtiam dicendam Corpus ipſum Chriſti quod de Maria natum eſt, quia aſſueverant *SS. Hieronymi* & *Auguſtini* dictis, qui duplex, aut triplex Chriſti Corpus diſtinxere. Non tamen aliud eſſe aſſerebant *naturaliter Corpus Domini, quod ex ſubſtantia panis & vini pro mundi vita quotidie per Spiritum Sanctum conſecratur, & quod natum eſt de Maria Virgine, ſed ſpecialiter* (ut loquitur Anonymus, cujus Scriptum extat in Codice Gemblacenſis Cœnobii, cum *Herigeri* Opuſculo.) Quibus verbis diverſum dumtaxat exiſtendi modum diverſamque ſpeciem, quæ Chriſti Corpori competit in ſtatu naturali & Sacramentali ſignificabant; cujus causà quædam Chriſti Corpori in Sacrameoto conveniunt, quæ ei præcisè non conveniunt in ſtatu naturali, ut carere extenſione locali, per ſe non moveri, manducari. Hinc Anonymus recenſita *S. Auguſtini* ſententia, quam laudarat *Paſchaſius*, ita colligit: *Si enim verum, immo quia proculdubio verum quod tantus Auctor faſſus eſt, quia Chriſtum vorari fas dentibus non eſt; quomodo hanc Carnem Chriſti vorari fas, ſi de Maria nata, & in Cruce paſſa, & in ſepulchro reſuſcitata eſt? Præſertim cùm illa Chriſti caro reſurgens de ſepulchro ita glorificata ſit, ut jam vorari nullo modo poſſit.*

A Paſchaſio circa dogmatis ſubſtantiam non diſſenſerunt Anonymus, Herigerus, & alii qui Euchariſtiam eſſe Corpus Chriſti natum de Virgine, eo ſenſu quo id ipſe aſſerere videbatur Paſchaſius, negarunt.

Cæterùm Anonymum illum credidiſſe cum *Paſchaſio*, ceu dogma Fidei, realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, & tranſſubſtantiationem, patet ex illius Opuſculo, in quo ſtatim ab exordio hæc habet: *Quòd Corpus & Sanguis Domini vera ſit caro, veruſque ſit ſanguis, unuſquiſque debet credere, noſſe, tenere, confiteri pariter & incunctanter aſſerere Fidelis. Prorſus quiſquis hoc negat, eſſe cognoſcitur & convincitur infidelis, quippe qui non credit ipſi Domino dicenti:* Niſi
„ manducaveritis carnem Filii hominis, & bibe- Joan. 6.
„ ritis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in
„ vobis. *Et*, Qui manducat Carnem meam, &
„ bibit Sanguinem meum, in me manet, &
„ ego in eo. *Et* Caro mea verè eſt cibus,
„ & Sanguis meus verè eſt potus.... *Hoc ergo profectò fideliſſimè confirmo, & addo: quòd ſicut veritas eſt Chriſtus, & verus Agnus Dei, qui quotidie pro vita mundi myſticè immolatur: ita proculdubio ex pane vera Caro, & ex vino verus Sanguis ejus Conſecratione Spiritus Sancti potentialiter creatur. Quia revera, quemadmodum S. Auguſtinus veriſſimè teſtatur, ſicut de Virgine per Spiritum Sanctum vera caro ſine coitu creatur; ita per eumdem ex ſubſtantia panis & vini myſticè idem Chriſti Corpus & Sanguis conſecratur. Quæ cùm certiſſimè omnia ſint, nec ullus hinc Chriſtianus Chriſta credens ambigere poſſit, quod & ipſum eſſe verum pars etiam Gentilium ſcit. Nam quondam in terra Vulgarorum quidam nobilis poteuſque Paganus libera me ſuppliciter petivit in illius Dei amore,*

re, qui de vino Sanguinem ſuum facit. Hujus Anonymi Tractatum ex Codice Gemblacenſi edidit doctiſſimus P. *Mabillonius* ad calcem II. Partis Sæculi IV. Benedictini. Hanc præ ſe fert inſcriptionem: *Dicta cujuſdam Sapientis, de Corpore & Sanguine Domini, adversùs Ratbertum*. Hunc verò Tractatum eſſe putat Epiſtolam *Rabani* ad *Egilonem*, aut ejus fragmentum, conjecturis ductus non infirmis. Legatur erudita ejus Admonitio in iſtud Opuſculum.

Eiuſdem Auctoris eſſe videtur Fragmentum *De Corpore & Sanguine Domini*, quod ibidem exhibet P. *Mabillonius*, & eamdem adſtruit ſententiam his verbis: *Aliud ſpecialiter Corpus Domini, quod glorificatum ſedet ad dexteram Dei, & tamen naturaliter unum eſt, ipſo Domino dicente:* Hoc „ eſt Corpus meum quod pro vobis, & pro mul„ tis tradetur. *Quod ſimiliter etiam de Sanguine dixit:* Hic eſt Sanguis meus, &c. *Unde veraciter Auguſtinus de Judæis ait:* Sanguinem quem fuderunt ſævientes, biberunt credentes. *Et Apoſtolus dixit* .... (Deeſt Apoſtolicus locus in MS.
1. Cor. 10. 3. Cod. ſed veriſimile eſt, hunc ab ipſo fuiſſe prolatum:) *Patres noſtri omnes eamdem eſcam ſpiritalem manducaverunt; & omnes eumdem potum ſpiritalem biberunt. Bibebant autem de ſpiritali conſequente eos petra. Petra autem erat Chriſtus.* Ex quo ita colligit: *Unde ſi eadem eſca & idem potus dictus eſt in ſignificatione, non in legis impletione; nec in re, ſed adhuc in ſpe; nec in natura, ſed in figura; multò magis prorſus unius Agni unum Corpus, & unus etiam Sanguis qui effuſus eſt ab infidelibus, & nunc potatur a Fidelibus ... Præterea Sacerdos dixit vicarius:* Hic eſt Calix. *Certè necdum vinum verſum eſt: & tamen veriſſimum eſt quod dixit. Si de omni vino, quod ex illo tempore Sacerdotes toto orbe efferunt, poteſt dici: multò magis omnino credendum eſt unum eſſe Domini Sanguinem, qui Domino pendente fuſus eſt in Cruce, & eo poſtmodum benedicente creatur conſecratus in Calice.*

Quòd *Herigerum* attinet, qui Anonymi Cellotiani titulo plerumque deſignatur, tantùm abeſt ne *Paſchaſii* doctrinam de reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento præſentia impugnarit, ut etiam eam laudaverit impenſiùs. Nonnullis enim dicentibus, in Euchariſtia aut ſolam figuram aut ſolam veritatem ſine figura exiſtere, opponit C. 4. *Paſchaſium* his verbis: *Sed Paſchaſius Radbertus, ſicut & alia multa in eodem libro ultra humanam exiſtimationem utiliter tractat, ita & huic ſophiſmati fortiter obviat, dicens, Figuram non ſemper umbram eſſe; & jure ſimùl hoc Myſterium & figuram, & veritatem dici poſſe.* Et quamvis neget idem eſſe ſimpliciter dicendum Corpus Domini quod ſumitur de altari & quod natum eſt de Virgine, id non alio ſenſu inficiatur quàm Anonymus ſupra citatus, quò tamen in *Paſchaſium* æquior eſt; ſiquidem relatis Cap. 2. S. *Ambroſii* & aliorum Patrum pro ejus ſententia teſtimoniis, quò ipſum excuſet, ita ſubdit: *Hæc ideo poſita ſunt, ſi fortè per ea ſimplicitas Paſchaſii Radberti poſſit excuſari, unde maximè ab obloquentibus Rabano & Rotramno ſugillari videtur, quia dixerat eamdem eſſe carnem, quæ de altari ſumitur, & de Virgine generatur, & quotidie adhuc pro mundi ſalute immolatur. Quia licèt nobis placeat gratius & jucundiùs, quàm quòd de hoc Myſterio valet dici ſublimius; tamen quid oblocutores ejus e contra afferunt, quod non ſit eadem, breviter ponamus.* Et Cap. 6. *Sed jam*, inquit, *Paſchaſium Radbertum ſufficiat excuſatum, librumque ejus plurimorum auctoritate defenſum; qui in hoc tantùm peccavit, quia de ſententia B. Ambroſii non verbum de verbo, ſed ſenſum de ſenſu expreſſit*. Hinc *Gerardus* Sylvæ-majoris Abbas, in Vita S. *Adhalardi*, quam medio ſæculo undecimo ſcribebat, *Herigeri* teſtimonio commendat *Paſchaſium*. Laudato quippe ejus libro de Corpore & Sanguine Domini, hæc ſubdit: *Hic autem qualis fuerit & quantus, in quadam Epiſtolâ teſtatur Abbas Laubienſis Herigerus, qui eo tempore inter Sapientes habebatur celeberrimus.*

Hinc colligere eſt, quo ſenſu *Sigebertus*, & Chronici Laubienſis Continuator ſcripſerint, *Herigerum multa Catholicorum Patrum Scripta de Corpore & Sanguine Domini contra Radbertum congeſſiſſe*; ad ſuadendum ſcilicet non omnino idem eſſe in Euchariſtia Corpus Chriſti, quod de Maria Virgine natum eſt, idem (inquam) non eſſe ſecundùm ſpeciem, ſecundùm formam externam, ſecundùm modum exiſtendi & affectiones illum conſequentes: quamvis cum *Paſchaſio* crederet & doceret ... idem eſſe naturaliter, & ejuſdem Corporis ac Sanguinis Dominici veritatem, in Sacramento contineri. Non itaque de re ipſa, ſed de ſolo modo loquendi a *Paſchaſio* diſſidebant Anonymus, *Rabanus*, *Ratramnus*, *Herigerus*, qui Euchariſtiam idem Chriſti Corpus eſſe negabant, quod de B. Virgine natum eſt. Quod a Patribus quibuſdam verè aſſertum, ab aliis verè negatum, diverſo ſenſu, *Lanfrancus* adversùs *Berengarium* ſcribens obſervat, Cap. 18. *Credimus*, inquit, *terrenas ſubſtantias, quæ in Menſa Dominica per Sacerdotale Miniſterium divinitus ſanctificantur, ineffabiliter, incomprehenſibiliter, mirabiliter operante ſuperna potentia, converti in eſſentiam Dominici Corporis, reſervatis ipſarum rerum ſpeciebus, & quibuſdam aliis qualitatibus, ne percipientes cruda & cruenta horrerent, & ut credentes fidei præmia ampliora perciperent; ipſo tamen Dominico Corpore exiſtente in cæleſtibus ad dexteram Patris, immortali, inviolato, integro, incontaminato, illæſo: Ut verè dici poſſit, & ipſum Corpus, quod de Virgine ſumptum eſt, nos ſumere, & tamen non ipſum. Ipſum quidem quantùm ad eſſentiam veræque naturæ proprietatem, atque virtutem; Non ipſum autem, ſi ſpectes panis vinique ſpeciem.*

Ante Lanfrancum eodem ſæculo idem aſſeruerat S. *Fulbertus* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtolâ 1. *Panis*, inquit, *ab Epiſcopo conſecratus, & panis a Presbytero ſanctificatus in unum & idem Corpus Chriſti transfunditur, propter ſecretam unius operantis potentiæ virtutem. Sed quodammodo aliud eſſe dicitur, quod Virginali utero ſumpta carne crucis injuriam ſuſtinuit, de ſepulchro reſurgens Diſcipulis apparuit .... Nam illud Dominicum Corpus ex mortuis ſuſcitatum, & in cælis locatum, jam non moritur: Illud Sacramentorum quotidie nobis moritur, quotidie nobis reſurgit, apparet, & comeditur. Sed nec in hoc mens Fidelium ſcandalum dubietatis debet incurrere, quòd Chriſtum ſemel guſtata morte jam non ultra moriturum audit; ſecùm carnem aſſumpti hominis in Paterna gloria ſedentem, & hic ſanctificatum panem, verum Chriſti Corpus audit nominari; dum & illud de Virgine aſſumptum, & iſtud de materiali & virginali creatura conſecratum, unus idemque artifex Spiritus inviſibili operatione in ſubſtantiam veræ carnis transfundit; carnis videlicet non cujuſlibet, ſed verè Chriſti, de qua ipſe ait:* Niſi manducaveri„ tis carnem meam, non habebitis vitam in vo„ bis.

Eodem modo *Algerus* lib. 1. *De Sacramento Corporis & Sanguinis Domini*, C. 17. Patrum Sententias in ſpeciem pugnantes conciliat. *Sancti*, inquit, *de Corpore & Sanguine Domini variè loquuntur, ſed non contrariè: adeo ut B. Hieronymus illud dupliciter, Auguſtinus autem tripliciter adſtruat accipi debere. In quo ne ſibi vel aliis Sanctis diſſentire videantur; quomodo Corpus Chriſti duplex*

cre-

Digitized by Google

credendum ſit, videamus. Ait Hieronymus in Epiſtolam ad Epheſios: Dupliciter Sanguis Chriſti & ,, Caro intelligitur, vel ſpiritualis illa atque di- ,, vina, de qua ipſe ait, *Caro mea verè eſt cibus, & Sanguis meus verè eſt potus:* &, *Niſi manducaveritis Carnem meum, & biberitis Sanguinem meum, non habebitis vitam æternam:* vel Caro il- ,, la quæ crucifixa eſt, & Sanguis qui militis ef- ,, fuſus eſt lancea. *Quod non dixiſſe quantùm ad duplicem ſubſtantiam credendus eſt, ſed quantùm ad duplicem ejuſdem ſubſtantiæ formam, quæ nunc in panis & vini intelligitur forma. Quod Auguſtinus apertiùs oſtendit; qui cùm tertium modum Corporis Chriſti dixiſſet Eccleſiam, de eodem duplici Corpore, unde Hieronymus, ita differuit:* Corpus Chri- ,, ſti eſt & illud myſticom, quod ex ſubſtaotia ,, panis & vini per Spiritum Sanctum conſecra- ,, tur. *Et addidit:* Cæterùm illud Corpus quod ,, natum eſt ex Maria Virgine, in quod illud ,, transfertur, &c. *Quod iſtud per conſecrationem altaris in illud transferri & converti dicit, notu eumdem ſubſtantiam. Quod autem dicens, Hoc vel illud facit, ut dictum eſt, ſecundùm diverſam formam. Hoc Corpus dicit Euſebius, ſideribus illatum, ,, cæli jugiter a nobis per Myſterium. De hoc Sa- ,, cerdos in fine cujuſdam Miſſæ orat,* Ut quod nos ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus: *Idem quidem notantes in ſubſtantia, diverſum in forma: Quam ſuum duplicitatem in Cœna ipſe Chriſtus oſtendit, cùm ipſe in humana forma præſens, ſeipſum in Sacramento Diſcipulis exhibuit. Hanc duplicitatem, non ſubſtantia, ſed forma, Sancti notaverunt, quoties de Corpore Chriſti ipſum, non ipſum, dixerunt: ut ipſum ſecundùm ſubſtantiam, non ipſum ſit ſecundùm formam.*

Ex his patet, *Rabanum, Ratramnum, Anonymum, Herigerum,* a *Paſchaſio Radberto* non diſſenſiſſe circa ſubſtantiam dogmatis, & ſummam Fidei, cùm negarunt Euchariſtiam eſſe Corpus Chriſti natum de Virgine, ſed ſolùm in modo loquendi: & utrumque loquendi modum, cùm Paſchaſii, tum Adverſariorum, rectam Fidem expreſſiſſe. Sed de *Rabani* & *Ratramni* Sententia ſeorſim agemus. Lege Doctiſſimi Viri *Antonii Arnaldi* De Perpetua Eccleſiæ Fide circa Euchariſtiam Volumen 5. lib. 8. & Doctiſſimi *P. Mabillonii* Doctiſſimam Præfationem in II. Partem Sæculi IV. Benedictini, quæ nobis magno adjumento hac in Diſſertatione fuere.

DISSERTATIO XI.

De Rabano Mauro, ejus Scriptis, ac Nævis.

§. I.

De Vita & Scriptis Rabani.

Rabani vita. R*Abanus*, patrio nomine ſic dictus, aliud nomen *Maurus* ab *Alcuino* Præceptore ſuo accepit, uti ipſe in Præfatione Commentarii in libros Regum teſtis eſt. Maguntiæ illuſtri genere natus eſt, & in Fuldenſi Monaſterio a puero inſtitutus, ut ipſe indicat in ſuo Epitaphio. In Schola Turonenſi humanis ſacriſque litteris ſtuduit ſub *Alcuino* Præceptore, & Condiſcipulos habuit *Haymonem* poſtea Halberſtatenſem Epiſcopum, & *Hattonem* Fuldenſem poſt ipſum Abbatem, necnon *Samuëlem* poſtea Vvormatienſem Epiſcopum. Turonis reverſus, Fuldenſibus Scholis præfectus eſt, *Ratgario* Abbate. Diſcipulos habuit *Vvalafridum Strabum, Servatum Lupum, Rodulfum*, qui Vitam ejus ſcripſit, necnon Acta Sanctæ *Liobæ*, & *Otfridum* Presbyterum & Monachum Vviſſemburgenſem, qui Evangelia in linguam Theotiſcam tranſtulit. Sacerdos ordinatus eſt ab *Haiſtulfo* Moguntino Archiepiſcopo, anno 814. A *Ratgario* Abbate vexatus, qui ipſi, aliiſque Monachis, libros & ſtudiorum uſum ademerat, ad laborem plus quàm ſervilem eos cogens, loco cedere compulſus eſt. Tunc veriſimile eſt ipſum peregrinationem in loca Sancta ſuſcepiſſe, cujus ipſe meminit in MSS. Commentariis libri *Joſuë* Cap. 11. a *P. Mabillonio* laudatis in *Elogio Hiſtorico Rabani*. Ratgario Abbate depoſito juſſu *Ludovici* Pii Imperatoris, rediit *Rabanus* & *Eigile* Abbate ſancto favente, ſtudia Fuldæ inſtauravit. *Eigile* mortuo, *Rabanus* Abbas creatus eſt, anno 822. Quo in munere officiom interpretandi ſacras Scripturas in Schola Fuldenſi ſibi ſervavit. Poſt annos viginti regiminis, Præfecturam abdicavit anno Chriſti 842. & toto ferè quinquennio privatus in cella remota deguit. Defuncto *Orgario* Moguntino Archiepiſcopo, ejos in locum *Rabanus* Archiepiſcopus ordinatus eſt, VI. Kalendas Julii anno Chriſti DCCCXLVII. ſecundùm *Trithemium*. Eodem Ordinationis ſuæ anno Moguntiæ Synodum celebravit *Ludovico Pio* jubente. Anno ſequenti alteram Synodum habuit, in qua damnavit *Gotteſchalcum*, veterom Prædeſtinatianorum errores ſuſcitantem. Alteram Synodum anno DCCCLIII. coëgit ex omnibus Epiſcopis atque Abbatibus Orientalis Franciæ, Bajoariæ, & Saxoniæ, ot Annales Fuldenſes teſtantur. De Eccleſia optimè meritus, Scriptis eximiæ eruditionis relictis, vitâ cùm in Cœnobio, tum in Epiſcopatu ſanctiſſimè traductâ, obiit die quarta Februarii, anno 856. ſecundùm Annales Puldenſes, & Saxonicos, & *Hermannum*; ac Moguntiæ in Monaſterio *S. Albani* ſepultus eſt. Ipſi appoſitum Epitaphium quod ipſe compoſuerat. Hunc viventem *Humbertus* Vvirtziburgenſis Epiſcopus *Sanctum* appellavit, in Epiſtolâ ejus Commenrarin in librum *Judicum* præfixâ. *Ermanricus* in Vita *S. Soli*, ipſum *Sanctiſſimum, ac in omni arte peritiſſimum* prædicat. *Amolo* Archiepiſcopus Lugdunenſis in Epiſtolâ ad *Gotteſchalcum*, vocat *bonum & eruditum virum, atque Catholicum Epiſcopum*. Hincmarus in Opuſculo contra eomdem miſerabilem Monachum, *Rabanum venerabilem Archiepiſcopum, zeloſum in Sancta Religione Patrem, & Catholicum Scriptorem* commendat. *Flodoardus* lib. 2. Hiſtoriæ Remenſis, cap. 12. *Beatum Rabanum* dicit. *S. Odilo* Cluniacenſis Abbas in Sermone de laude Sanctæ Crucis, *Sæculari ſcientia affatim eruditum, Fide Catholicum, ſpiritali ſcientia ad plenum edoctum.* Eum *Fulgens Germaniæ ſidus, Theologorum verticem*, Baronius Cardinalis nnncupat.

Rabani Mauri Opera *Rodulfus* Monachus Fuldenſis, in ejus Vita, non omnia enumeravit. De iis *Sigebertus* lib. de Viris Illuſtribus, C. 89. *Honorius Auguſtodunenſis* lib. IV. de Luminaribus Eccleſiæ. C. 4. *Trithemius* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis & in Catalogo Illuſtrium Germaniæ Scriptorum, & alii. Omnia collegit vir eruditus *Jacobus Pamelius*: edidit *Georgius Colvenerus*; temporis ordinem, quo ſingula ſcripta ſunt, accuratè diſtinxit, moltaque ſcitu digna de iiſdem obſervavit doctiſſimus *P. Mabillonius* in *Elogio Hiſtorico Rabani*, P. II. Sæculi IV. Benedictini, Cap. X. Libros duos *De laudibus Sanctæ Crucis*, qnos rogante *Alcuino* Præceptore inchoavit, ipſum abſolviſſe probat anno ætatis ſuæ 30. Anno 819. jam Presbyterum libros *De Inſtitutione Cle-* *Rabani Opera.*

pleorum obtuliſſe *Haiſtulpho* Archiepiſcopo Moguntino, anno quo ſacta eſt Eccleſiæ Fuldenſis dedicatio, ut conſtat ex carmine dictis libris præfixo, Abbatem ſactum anno 822. *Commentarios in Matthaeum*, & *Homilias* quaſdam eidem *Haiſtulfo* nuncupaſſe, qui obiit anno 826. Anno circiter 830. *Explanationem in Octateuchum*, id eſt in quinque libros Moyſi, Joſue, Judicum, & Ruth miſiſſe *Frecalfo* Lexovienſi Epiſcopo. Anno 834. ſcripſiſſe Ludovico Auguſto *Conſolatorium Epiſtolam, poſt calamitatem quae ei accidit ex parte filiorum ſuorum: poſtea Collectarium ex ſententiis divinorum librorum, de reverentia filiorum erga Patres, & ſubditorum erga Reges*. Quod a V. C. Stephano Baluzio editum eſt in III. editione librorum D. *Petri de Marca* Archiepiſcopi Pariſienſis, *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, Paulò poſt *libros Regum*, petente *Hildaino* Abbate, expoſuiſſe, eamque expoſitionem *Ludovico Auguſto* Fuldæ obtuliſſe. Circa annum 836. *Juditha* Imperatrici dicaſſe *Commentarium in libros Judith & Eſter*; poſtea *Explanationem in libros Maccabaeorum* Geroldo Archidiacono Palatii *Ludovici* Imperatoris nuncupaſſe ante annum 840. tum *Expoſitionem in Sapientiam & Eccleſiaſticum* Otgario Moguntino Archiepiſcopo: & *Epiſtolam ad Notingum Veronenſem Epiſcopum* ante mortem *Ludovici Pii* ſcripſiſſe, Mortuo Ludovico Auguſto, libros in Hieremiam obtuliſſe *Lothario* Imperatori. Anno 842. ineunte, *Collectarium in Epiſtolas S. Pauli* tranſmiſiſſe *Lupo* poſtea Abbati Ferrarienſi. Quo ferè tempore *Commentaria in Ezechielem*, Lothario Auguſto nuncupavit; & Otgario Archiepiſcopo librum Pœnitentialem; in cujus Cap. 5. meminit pugnæ Fontaneticæ, inter filios *Ludovici Auguſti* commiſſæ anno 841. Ad idem tempus revocandam cenſet P. Mabillonius *Epiſtolam de Corepiſcopis, ad Drogonem Metenſem, Epiſtolam ad Regimboldum Corepiſcopum Moguntinum*, De quibuſdam quæſtiunculis Pœnitentiæ: & *Expoſitionem Danielis Prophetæ*; Ludovico Germaniæ Regi inſcriptam; cui etiam nuncupavit *Expoſitionem in Cantica, quæ ad Matutinas per ſeptimanam leguntur*. Scripſiſſe *Rabanum* libros XXII. *De Univerſo* in gratiam *Hemmonis* Halberſtatenſis Epiſcopi, anno circiter 844. tempore ſcilicet vacationis a regimine Abbatiali, idem *P. Mabillonius* obſervat: *Epiſtolam ad* Heberardum Comitem contra Gotteſchalcum anno 847. Item *Epiſtolam ad Egilum* Abbatem Prumienſem: cujus Epiſtolæ mentionem facit in Epiſtolâ poſtea datâ *Ad Heribaldum* Autiſiodorenſem Epiſcopum, quam cum *Regione* edidit clariſſimus *Baluzius*. *Rabani* Martyrologium ab *Henrico Canisio* Tomo VI. Antiquarum Lectionum vulgatum eſt. Inter edita *Rabani* Opera, falsò ipſi adſcribuntur libri tres *De Quæſtionibus Canonum Pœnitentialium ad Heribaldum*: & ſequentes libri tres *De virtutibus & vitiis*. Utrumque enim Opus eſt *Halitgarii* Cameracenſis Epiſcopi, ut Viri Eruditi obſervarunt, *Commentarius in Regulam S. Benedicti*, non eſt *Rabani*, ſed *Smaragdi* Abbatis Cœnobii *S. Michaëlis ad Moſam*, in Diœceſi Virodunenſi.

§. II.

De Nævis Rabani, ejuſque doctrina circa Eucharistiam.

I. NÆvus in *Rabano* multis viſus eſt quòd in Epiſtolâ ad *Heribaldum* Cap. 33. de Euchariſtia ſcripſit. *Quòd autem interrogaſtis, utrùm Euchariſtia poſtquam conſumitur, & in ſeceſſum emittitur more aliorum ciborum, iterum redeat in naturam priſtinam, quam habuerat antequam in altari conſecraretur? Superflua eſt hujuſmodi quæſtio, „ cùm ipſe Salvator dixerit in Evangelio:* Omne „ quod intrat in os, in ventrem vadit, & in ſe„ ceſſum emittitur. *Sacramentum Corporis & Sanguinis id eſt, ex rebus viſibilibus & corporalibus conficitur; ſed inviſibilem tam corporis quam animæ efficit ſanctificationem & ſalutem. Quæ eſt enim ratio ut hoc quod ſtomacho digeritur, & in ſeceſſum emittitur, iterum in ſtatum priſtinum redeat, cùm nullus hoc umquam fieri aſſeruerit?* His *Rabani* verbis fœdum Stercoraniſtarum errorem contineri Viri eruditi aſſerunt, qui Euchariſtiam ſeceſſui obnoxiam aſſerebant. *Herigerus* Laubienſis Abbas *Rabanum* hujus erroris accuſat, eumque acerrimè refellit in libro de Corpore & Sanguine Domini. *Et hic quidem*, inquit, *qui dixerunt ſeceſſui obnoxium* [*quod numquam antea eſt auditum*] *id eſt Heribaldo Autiſiodorenſi Epiſcopo, qui turpiter propoſuit; & Rabano Moguntino, qui turpiùs aſſumpſit, turpiſſimè verò concluſit, ſuus ad reſpondendum locus ſervetur.* In conſequentibus verò non aliam ob cauſam ſe *Rabanum* impugnaſſe ſignificat, quàm quòd ipſum Corpus Domini ſeceſſui obnoxium eſſe ſentiret. *Quapropter*, inquit, *cujus potenti virtute panis iſte communis, quem quotidie ſumimus, cùm ſit candidus, mutatur intra nos in colorem ſanguineum, vel aliam humorem fluidum: ipſius potentiâ caro & ſanguis ejus ſumpta, non in noxium & ſuperfluum humorem: ſed in carnem verè reſuſcitandam debet reſervari conformata.* Herigerum ſecuti *Vuillelmus Malmesburienſis* in Epiſtolâ ad *Robertum* fratrem, ut videre eſt in Præfatione MS. Epitomes *Amalarii De Divinis Officiis*, quæ invenitur in Bibliotheca Collegii Oxonienſis omnium Animarum, *Thomas Vualdenſis* T. I. Doctrinalis in Præfatione & T. 2. Cap. 52. & 61. & alii plerique homines docti. *Rabano* eumdem errorem tribuerunt. Sed ab illo hanc labem abſtergit doctiſſimus *P. Mabillonius* in Præfatione Partis ſecundæ Sæculi quarti Benedictini, & graviſſimis argumentis oſtendit ipſum neutiquam Chriſti Domini Corpus, ſed ad ſummum ſymbola ſola communi aliorum ciborum legi ſubjeciſſe. Primum petitur ex ejus verbis in *Epiſtolâ ad Heribaldum*, ubi negat Euchariſtiam, ſecundùm id quod ſeceſſui obnoxium eſſe præmiſit, *redire in naturam priſtinam, quam habuerat antequam in altari conſecraretur*. At de Corpore Domini id intelligi non poſſe, evidens eſt; cùm ante conſecrationem in altari non exiſtat: intelligendum itaque eſt de re illa, cujus natura conſecratione mutatur, de pane ſcilicet ac vino, de quorum ſymbolis interrogarat *Heribaldus*, utrùm in priſtinam, quam ante conſecrationem habuerant, naturam redirent: quod negat *Rabanus*. Euchariſtiam igitur ſecundùm ſola ſymbola ſeu partem externam, quæ ſenſibus objicitur, ſeceſſui obnoxiam ſenſit.

Rabanus Maurus a fœdo Stercoraniſtarum errore vindicatur.

Confirmatur ex ex eo quod *Rabanus* in eâdem Epiſtolâ magnum eſſe diſcrimen Euchariſtiæ a communibus cibis innuat, quòd hi nonniſi ad corporis incolumitatem ſumantur, Euchariſtia verò *inviſibilem tam corporis quàm animæ ſanctificationem efficiat*. Quamvis ex rebus viſibilibus & corporalibus confecta ſit, ſymboliſque corporeis conſtet, de quibus fruſtra quæritur, quod quæſierat *Heribaldus*, cùm Chriſtus dixerit: *Omne quod intrat in os, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur*: nec ulla ſit conſecutio, ut id quod in ſeceſſum vadit, in priſtinam denuo redeat naturam.

Alterum argumentum ſumitur ex verbis cujuſdam *Sapientis*, ab *Herigero* contra *Rabanum* adductis. *Abſit*, inquit, *ut tantum Myſterium ſtercoris*

** Hujus Sapientis Opus extat*

Tom. XII. Spicilegii.

ceſſui fiat obnoxium : in quo ſi fortè ordo naturæ ſervetur, Myſterium quod ſola fide conſpicitur, humilietur. Si corpus in corpore ordinem ſervat; non violatur Myſterium, quod divinitatis firmavit Sacramentum : nec Spiritus amittit quod fide integra in re corporali ſpiritaliter ſumpſit. Diſtinguit Sapiens ille & cum eo *Herigerus*, in Myſterio Corporis Chriſti rem corpoream ſeu ſenſibilem, & ſpiritualem, id eſt inviſibilem. Aſſerit, ſi ordo naturæ ſervetur in re corporea, ita ut ſeceſſui obnoxia ſit; inde conſequi, ut *Myſterium quod fide conſpicitur*, id eſt, res ſpiritalis & inviſibilis, ſeu Corpus ipſum Chriſti pariter *humilietur*. Etſi tamen res ſenſibilis communem ordinem ſervaret, non violatum iri Myſterium quod ſpiritaliter ſumitur. Non ſenſit itaque *Rabanus*, quem Sapientis illius verbis *Herigerus* refellit, Corpus Domini ſeceſſui obnoxium eſſe, ſed Symbola dumtaxat, cum quibus Chriſti Corpus conjunctum eſt. Quo poſito, conſequi putabant cùm *Herigerus*, tum Anonymus ille Sapiens ab ipſo laudatus, Corpus quoque Chriſti *humiliari*.

Tertium Argumentum ſumitur ex lib. 1. *Rabani De Inſtitutione Clericorum* Cap. 31. ubi diſtinguit Sacramentum a virtute ſeu a re Sacramenti; & Sacramentum quidem converti cenſet in ſubſtantiam ſumentium; non ſic autem rem Sacramenti, ſed nos potiùs in eam transformari. Res itaque ſenſibilis ſecundùm *Rabani* ſententiam, in ſeceſſum abit: non verò virtus ſeu res Sacramenti ſub ea latens, id eſt, Corpus & Sanguis Chriſti. *Aliud eſt*, inquit, *Sacramentum, aliud virtus Sacramenti. Sacramentum enim ore percipitur: virtute Sacramenti interior homo ſatiatur. Sacramentum in alimentum Corporis redigitur; virtute Sacramenti æterna vita adipiſcitur. In Sacramento Fideles quique communicantes pactum ſocietatis & pacis ineunt: in virtute autem Sacramenti omnia membra Capiti ſuo conjuncta & coadunata, in æterna claritate gaudebunt. Sicut ergo in nos id convertitur, cùm id manducamus & bibimus: ſic & nos in Corpus Chriſti convertimur, dum obedienter & piè vivimus.*

II. Graviorem errorem præ ſe ferre videntur illa verba ejuſdem Epiſtolæ *Rabani* ad Heribaldum: *Quidam nuper de ipſo Sacramento Corporis & Sanguinis Domini non ritè ſentientes dixerunt, hoc ipſum Corpus & Sanguinem Domini, quod de Maria Virgine natum eſt, & in quo ipſe Dominus paſſus eſt in Cruce, & reſurrexit de ſepulchro, idem eſſe quod ſumitur de altari. Cui errori, quantum potuimus, ad Egilum Abbatem ſcribentes, de corpore ipſo quid verè credendum ſit, aperuimus.*

Albertinus Claudius & La Roque *Miniſter refelluntur.*

Ex his verbis Calviniſtæ recentiores qui de Euchariſtia ſcripſere, * colligunt *Rabanum Paſchaſii* Sententiam, quæ Catholicorum omnium eſt, de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia impugnaſſe, ſolamque præſentiam virtutis admiſiſſe. Sanè *Rabanum* in Epiſtol ad *Egilonem*, *Paſchaſium* impugnaſſe conſtat ex *Herigero*. Quid verò in *Paſchaſii* Sententiâ impugnavit *Rabanus*? Nom realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſubſtantiationis aſſertionem? Minimè. Utramque enim aſſerit lib. 7. *De Sacris Ordinibus* ad *Theotmarum*, cap. 10. *Quis*, inquit, *umquam crederet, quòd panis in carnem potuiſſet converti, vel vinum in ſanguinem, niſi ipſe Salvator diceret, qui panem & vinum creavit, & omnia ex nihilo fecit? Facilius eſt aliquid ex alio facere, quàm omnia ex nihilo creare.* Et lib. 1. *De Inſtitutione Clericorum*, Cap. 31. ubi de pane & vino ita ſcribit: *Hæc autem dum ſunt viſibilia, ſanctificata tamen per Spiritum Sanctum, in Sacramentum divini Corporis tranſeunt.* Quæ de converſione reali, non morali dumtaxat intelligenda, perſpicuum eſt ex hujus loci collatione cum Epiſtolâ ad *Heribaldum*, in quâ negat, *Euchariſtium*, (id eſt, ſymbola panis & vini) *redire in naturam priſtinam, quam habuerat, antequam in altari conſecraretur*. Cùm enim veriſimile ſit neminem umquam fuiſſe dubitaturum quin ſymbola, ſi poſt conſecrationem mera figura eſſent Corporis Chriſti, illius virtute perfuſa per conſumptionem id amitterent; intelligenda eſt *Rabani* reſponſio de reditu vero ac reali; cui promde vera ac realis ſubſtantiæ converſio reſpondet. Qui ergo verum ac realem reditum ſymbolorum in naturam priſtinam negavit *Rabanus*, veram ac realem ſubſtantiæ panis & vini converſionem in Euchariſtia agnovit. Denique in fine Commentarii in librum *Joſue* nondum editi, ſed a P. *Mabillonio* ex MS. Codice laudati, ait, Victimis legalibus ſucceſſiſſe *Novi Teſtamenti Sacerdotium: ubi Agni immaculati caro & ſanguis in ſacris altaribus quotidie offertur, & Fidelium ore in paſtum animarum ſuarum ſalubriter percipitur: ut umbra Legis recedente, veritas pateat Evangelii per ipſum Dominum Jeſum Chriſtum.*

Rabanus Paſchaſii Sententiam & Eccleſiæ Fidem de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti non impugnavit,

ſed certum dumtaxat loquendi modum à Paſchaſio uſurpatum.

Ex his cùm exploratum ſit, *Rabanum* in doctrina de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & de tranſubſtantiatione, cum *Paſchaſio* planè convenire; in ipſo nihil aliud impugnavit, quàm loquendi modum quemdam, qui novus ipſi viſus eſt, quo *Paſchaſius* dixit, Euchariſtiam eſſe carnem Chriſti datam pro mundi vita, *Non aliam planè, quàm quæ nata eſt de Maria, & paſſa in Cruce, & reſurrexit de ſepulchro.* Hunc loquendi modum ex *S. Ambroſio*, quem ad marginem citat, *Paſchaſius* accepit. Is ſcilicet lib. *De Myſteriis* Cap. IX. ait: *Liquet igitur quòd præter naturæ ordinem Virgo generavit, & hoc quod conficimus, de Virgine eſt. Quid hîc quæris naturæ ordinem in Chriſti Corpore, cùm præter naturam ſit ipſe Dominus Jeſus natus ex Virgine? vera utique caro Chriſti, quæ crucifixa eſt, quæ ſepulta eſt: vera ergo illius carnis Sacramentum eſt.* Id *Rabanus* in Epiſtolâ ad *Egilonem*, & Anonymus, cujus lucubratio extat in MS. Codice Gemblacenſi, impugnarunt, inſuperhabita S. Ambroſii Auctoritate, quòd alii Patres præſertim *SS. Hieronymus & Auguſtinus*, non ita locuti viderentur, ſed triplex Chriſti Corpus diſtinxiſſe, Eccleſiam, Euchariſtiam, & illud quod de Maria Virgine natum eſt, quod pependit in cruce: Paſchaſium verò ſugillarunt, quòd *Sancti Ambroſii* ſententiam exponere, & cum aliis Patribus ipſum conciliare nequaquam ſtuduiſſet. Anonymum illum non alium eſſe a *Rabano*, ejuſque ſcriptionem ipſammet *Rabani* Epiſtolam ad Egilonem, aut illius fragmentum eſſe conjicit P. *Mabillonius* in Præfatione II. Partis Sæculi IV. Benedictini: quòd *Herigerus* Paſchaſii adverſarios de unico Chriſti corpore duos tantùm enumeret, *Rabanum* in Epiſtolâ *ad Egilonem* & *Ratramnum*. Et tamen *Herigero* notus erat ille Anonymus: adeoque a *Rabano* non videtur diſtinguendus. Ut ut eſt, *Rabanus* alio ſenſu non negavit Euchariſtiam eſſe Corpus Chriſti, quod de Maria Virgine natum eſt, quàm Anonymus; cùm ipſi coævus fuerit, niſi idem ipſe extiterit: id eſt, negavit Euchariſtiam eſſe idem Corpus Chriſti quod ex Maria natum eſt, *ſpecialiter*, quod idem valet ac ſecundùm ſpeciem formamque externam: quamvis idem eſſe *naturaliter*, id eſt, realiter, & ſecundùm ſubſtantiam ſenſerit. Anonymum audire juvat. *Hæc*, inquit, *omnium Eccleſiarum Magiſtri*, id eſt, S. Auguſtini, *dicta, ſi fideliter, ferventer, diligenter, intelligenter & frequenter legeritis; manifeſtiſſimè cognoſcetis, non quidem, [quod abſit] naturaliter, ſed ſpecialiter aliud eſſe Corpus*

Oc-

Domini, quod ex ſubſtantia panis ac vini pro mundi vita quotidie per Spiritum Sanctum conſecratur, quod a Sacerdote poſtmodum Deo Patri ſuppliciter offertur; & aliud ſpecialiter Corpus Chriſti, quod natum eſt de Maria Virgine, in quod iſtud transfertur; & aliud ſpecialiter Corpus Chriſti, Sanctam ſcilicet Eccleſiam, qui Corpus Chriſti ſumus.

Rabani error de Catechumenis.

III. Catechumenos abſque Baptiſmo decedentes a vita æterna excludit *Rabanus*, quantumvis bonis operibus inſtructi ſint. *Nullum Catechumenum*, inquit, *quamvis in bonis operibus defunctum, vitam æternam habere credamus, exceptô martyrio, ubi tota Baptiſmi Sacramenta complentur* (Lib.4. *De Univerſo*, Cap.10.) Quæ ſententia falſa eſt, & doctrinæ SS. Auguſtini, & Ambroſii oppoſita, quos S. Bernardus Epiſtolâ 77. ſeu *Tractatu ad Hugonem de Sancto Victore*, ſecutus eſt.

DISSERTATIO XII.

De Amalario, ejuſque Operibus, ac Nævis, in re præſertim Euchariſtica.

I. A*Malarius* Diaconus primùm & Abbas Metenſis fuit, deinde Presbyter, ut colligitur ex illius Epiſtolâ ad *Guntardum*; denique Epiſcopus, ut teſtantur Vaticanæ Bibliothecæ MSS. Codices, & Epiſtola Conventûs Pariſienſis de Imaginibus habiti, anno 824. Cujus Sedis, incertum. Non utique Metenſis, quod *Honorius Auguſtodunenſis* ſcripſit lib.4. *De Luminaribus Eccleſiæ*, Cap.3. non Lugdunenſis, ut putavit *Uſſerius*, eum cum *Amolone* perperam confundens; non Trevirenſis ille qui nomine *Caroli Magni* Imperatoris Legationem obiit Conſtantinopoli anno octingenteſimo-undecimo, ex quâ reverſus, obiit anno octingenteſimo decimo-quarto, & Succeſſorem habuit *Hettum*.

II. Libros IV. *De Eccleſiaſticis Officiis* anno octingenteſimo vigeſimo-ſeptimo conſcripſit juſſu *Ludovici Pii* Imperatoris. Librum *De Ordine Antiphonarii* poſtea edidit, in quo ſe miſſum teſtatur ab eodem *Ludovico Auguſto* ad *Gregorium* Papam Quartum, qui ab anno octingenteſimo vigeſimo-ſeptimo ad octingenteſimum quadrageſimum-primum in S. Petri Cathedra ſedit. Rituales illos libros *Amalario* Trevirenſi Epiſcopo falsò tribuerunt *Trithemius*, *Bellarminus*, *Poſſevinus*, & *Conſtantinus Cajetanus*, repugnante *Ademaro* in Chronico. Ad Abbatem *Conſtantinum*, ut eum a veteri perſuaſione dimoveret, elegantem ſcripſit Epiſtolam doctiſſimus *P. Sirmondus*, quam *P. Labbeus* in Diſſertatione Hiſtorica de Scriptoribus Eccleſiaſticis Tom.1. refert inter addenda. *Formam Inſtitutionis Canonicorum, & Sanctimonialium canonice viventium*, ex veterum Patrum ſententiis concinnavit; quam Patres Aqiſgranenſis Concilii anno octingenteſimo decimo-ſexto probaverunt, ut diximus in Synopſi.

Eccleſia Lugdunenſis graviter perſtringit Amalarium.

Liber quem *De Praſcientia & Prædeſtinatione* contra *Gotteſchalcum*, hortatu *Hincmari* edidit, non extat. Ipſum graviter perſtringit Lugdunenſis Eccleſia lib. De tribus Epiſtolis. *Quod autem*, inquit, *inter cæteros qui de tanta quæſtione, divinæ videlicet præſcientiæ, & prædeſtinationis apud eos ſcripſiſſe memorantur, etiam Amalarius ponitur, & Scotus Joannes ab eis ad ſcribendum compulſus eſſe refertur, multùm moleſtè & dolenter accipimus, ut Eccleſiaſtici & prudentes viri tantam injuriam ſibimetipſis fecerint, ut Amalarium de Fidei ratione conſulerent, qui & verbis, & libris ſuis, mendaciis, & erroribus, & phantaſticis atque heretic disputationibus plenis, omnes penè apud Franciam Eccleſias, & nonnullas etiam aliarum regionum, quantùm in ſe fuit, infecit atque corrupit, ut non tam ipſe de Fide interrogari, quàm omnia Scripta ejus; ſaltem poſt mortem ipſius, debuerint igne conſumi: ne ſimpliciores quique, quò eos multùm diligere, & legendo frequentare dicuntur, eorum lectione & inanibus occuparentur, & perniciosè fallerentur & deciperentur.*

Amalarius inter adverſarios Paſchaſii, & realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia impugnatores falsò ab Heterodoxis numeratur.

IV. *Florus* in lib. MS. contra *Amalarium*, quem laudat *Blondellus* in familiaribus Elucidationibus Controverſiæ de Euchariſtia, Cap.18. teſtatur illius errorem *De Corpore Chriſti triformi, & tripartito*, fuiſſe in Synodo Cariſiaca damnatum. *Vuilielmus Malmesburienſis* in Epitome Hiſtoriæ MS. ipſi tribuit quòd Chriſti Corpus in Euchariſtia egeſtioni ſenſerit obnoxium. Quod & *Mauguinus* Præſes aſſerit in Hiſtorica & Chronica Diſſertatione *De Gotteſchalco*, Cap.18. Et probabile cenſet Vir Doctiſſimus *Antonius Arnaldus* Tomo I. De perpetua Eccleſiæ Fide circa Euchariſtiam, Lib. 8. Cap. 11. Ut ut eſt, *Amalarium* inter *Paſchaſii* adverſarios, & realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia impugnatores falsò numerant *Claudius*, & *La Roque* Calviniani Miniſtri. Quos vel brevis iſta ſententia ex Lib.3. *De Eccleſiaſticis Officiis* Cap.24. quod inſcribitur *De inſtitutione Dominica in conficiendo Corpus & Sanguinem*, convincere debuit: *Hic credimus naturam ſimplicem panis & vini mixti, verti in naturam rationabilem, ſcilicet Corporis & Sanguinis Chriſti.* Id probat non minùs luculenter ejus *Epiſtola* ad *Guntardum*, edita Tomo 7. Spicilegii, cum aliis ejuſdem Epiſtolis. Offendi ſe ſignificaverat *Guntardus*, quòd Amalarius *ſe cum majori cautela non cuſtodiret, ne illico poſt conſumptum Sacrificium ſpueret: quaſi ſumptum Corpus ſimul cum ſputo projiceret.* Reſpondit *Amalarius*, ſibi difficile eſſe *diu abſtinere a ſputo:* confidere, ſe, modò *Si mens pura fuerit & humilis in conſpectu Dei, ut faciat intrare Corpus Chriſti ad animam vivificandam, & quod exeundum eſt propter ſanitatem corporis, faciat exire ſine diſpendio animæ.* Non hoc ſe dicere, *quod non debeamus venerari Corpus Domini præ omnibus ſumptibus*, id eſt, præ omnibus cibis quos ſumimus, *ſed quòd, ſi veneratum fuerit ab interiore homine, quicquid naturaliter ab exteriore agitur, Dominico honori deputatur* …… *Ita verò veſtrum eſt velle & precari Dominum cor mundum, ſuum eſt Corpus ſuum per artus & venas diffundere ad ſalutem noſtram æternam. Ipſe enim dixit, quando panem tradidit Apoſtolis:* „ Hoc eſt Corpus „ meum quod pro vobis tradetur. *Suum Corpus, quando voluit, & quando vult, in terra verſatur* … *Sola mala voluntas facit vas ſuum pollutum ad ſuſcipiendum Dominum. Hæc propterea dico, ut ſi fortè me ignorante, aut non conſentiente, exierit de ore meo, ex Corpore Domini, non me putes alienum a Religione Chriſtiana, quaſi contemptui habeam Corpus Domini mei, aut ipſum illùc dirigatur quò non voluit, ſeu non vult venire. Per hoc Corpus anima noſtra vivit, dicente eodem Domino:* „ Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis „ ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobiſ„ metipſis. *Si enim ipſum Corpus vita nobis eſt, non ei aufertur propter noſtram ſeparationem, ubicumque fuerit, quod ex ſe habet & nobis ex ſe tribuit.*

Indecens & periculoſa Amalarii conſuetudo ſtatim ſpuendi poſt ſacram Communionem.

Dubia Amalarii locutio, & Stercoraniſtarum fœdo errori in ſpeciem favens.

Hac expedita quæſtione, aliam a *Guntardo*, ut veriſimile eſt, propoſitam ſic exponit: *Ita verò ſumptum Corpus Domini bona intentione, non eſt mihi diſputandum, utrùm inviſibiliter aſſumatur in cælum, an reſervetur in corpore noſtro uſque in diem ſepulturæ, aut exhaletur in auras, aut exeat de corpore cum ſanguine, aut per poros emittatur, di-*

cente

„ *cente Domino*": Omne quod intrat in os, in „ ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur. *Hoc ſolùm cavendum eſt, ne Juda corde ſumam illud, & ne contemptui habeatur, ſed diſcernatur ſalubriter à communibus cibis*. Ex hoc loco Viri Eruditi colligunt, *Amalarium* Stercoraniſtam fuiſſe, & Euchariſtiam ſeceſſui obnoxiam ſenſiſſe. Alii ipſum de Chriſti corpore tam propudioſè ſenſiſſe negant, ſed reſponſionem ſuam ita temperaſſe ajunt, ut *Guntardum* alioſque a tam curioſis cogitationibus revocaret; nec quidquam hac de re definiret. Ut ut eſt, pinguioris quidem minervæ *Amalarium* fuiſſe conſtat, qui circa quæſtiones tam abſurdas hæſitaverit; ſed illum a *Paſchaſio*, & Eccleſia univerſa non diſſenſiſſe de dogmate præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & tranſubſtantiationis, evidens eſt: iterumque confirmatur ex ipſius ad *Rantgarium* Epiſcopum Noviomenſem Epiſtolâ: *Calix*, inquit, *veteris Teſtamenti ſanguine animalium irrationabilium redundabat. Ille ſanguis figura fuit veri Sanguinis Chriſti. Quem Calicem, id eſt, in quo bibimus Sanguinem Chriſti, initiavit nobis ipſe in memorata Cœna poſt conſummatum priorem calicem, ut idem Lucas memorat in ſequentibus: Similiter & Calicem, poſtquam cœnavit, dicens: Hic eſt Calix novi Teſtamenti, in Sanguine meo, qui pro vobis fundetur*.

Non ita tamen Calicem Novi Teſtamenti verum Sanguinem Chriſti continere docet, ut non etiam ſit figura Sanguinis in paſſione effuſi, per hoc quòd gladio verborum Sanguis Chriſti per ſe ponitur in Calice ſeorſim a corpore, quod nonniſi concomitanter ponitur; & ſignificatur effuſus in remiſſionem peccatorum in quo propriè ratio Sacrificii ſita eſt. At mera non eſt figura, aut ſola Sanguinis Chriſti virtute plena; alioqui legem veterem non compleret, in qua & ſanguis victimarum figura erat Saguinis Chriſti in Paſſione effundendi; egena quidem & vacua ſecundùm ſe, plena autem virtutis per fidem eorum qui Chriſtum in his figuris præſignatum apprehendebant, in eum ſperabant, & jam tunc adorabant. *Hic Calix*, inquit Amalarius, *eſt in figura Corporis mei, in quo eſt Sanguis qui manabit de latere meo, ad complendam Legem Veterem; quo effuſo, deinceps erit Novum Teſtamentum, quoniam novus Sanguis & innocens, id eſt, hominis abſque peccato, effundetur pro redemptione humana, quod antea non eſt factum ſanguine alicujus animalis*. Amalarius docet Calicem Veteris Teſtamenti *figuram* fuiſſe *veri Sanguis Chriſti*: hunc verò *Sanguinem* nos *bibere* in *Calice Novi Teſtamenti*. Quid clarius?

Dices, *Amalarius* in Epiſtolâ ad *Guntardum* ait, periculum eſſe ne cum ſputo aliquid de Corpore Domini ex ore exeat: Atqui de Corpore Chriſti vero & naturali pars exire cum ſputo non poteſt ac projici, ſed ſolùm de Corpore Symbolico & Sacramentali: credebat igitur *Amalarius* Euchariſtiam non eſſe Corpus Chriſti verum, ſed typicum & Sacramentale dumtaxat.

Reſpondeo, Ex reali præſentia & intima conjunctione Corporis Chriſti cum Symbolis ortum eſſe vulgarem hunc loquendi modum, quo ipſi Corpori & Sanguini Domini tribuuntur, quæ Symbolis tantùm conveniunt: ſic pars Corporis Chriſti ſpui dicitur, cùm pars hoſtiæ conſecratæ ſpuitur; ſic Chriſti Corpus frangi, cùm hoſtia frangitur, &c. ſic denique omnia quæ circa ſpecies exercentur, dicuntur circa Chriſti Corpus & Sanguinem exerceri. Et hunc loquendi modum popularem Auctores Eccleſiaſticos qui Berengarianæ hæreſeos ortum præceſſerunt, uſurpaſſe mirum eſſe non debet, poſſumuſque Calviniſtis reſpondere, quod S. Hieronymus ait de Patribus qui ante Arianorum ortum ſcripſere quædam paulò duriora de Filio Dei: *Innocenter quædam & minùs cautè locuti ſunt*. Et quod S. Auguſtinus de S. Joanne Chryſoſtomo, cujus Auctoritate Pelagiani abutebantur: *Vobis nondum litigantibus, ſecuriùs loquebatur*.

Multa in libris Amalarii De Divinis Officiis meritò reprehendit Agobardus

V. Libros quatuor *Amalarii De Divinis Officiis Agobardus* Lugdunenſis Archiepiſcopus opere ſingulari impugnavit, in iiſque multa inutilia, abſurda, & noxia reprehendit. Meritò reprehendiſſe videtur quod lib. 1. cap. 27. ſcripſerat *Amalarius* de Signaculo Spiritus Sancti in Sacramento Confirmationis dato: *Sine iſto ſignaculo non oportet nos præſentari ante Deum. De quo quaſi de aliquo veſtimento dicebat Paulus ad Corinthios: Etenim qui ſumus in iſto corpore, ingemiſcimus gravati, eo quòd nolumus ſpoliari, ſed ſuperveſtiri, ut abſorbeatur mortale a vita. De quo veſtimento dicat, in ſequentibus manifeſtat: Qui autem perficit nos in hoc ipſum Deus, qui dedit nobis pignus Spiritûs*. Quæ verba Apoſtoli, inquit Agobardus, *talem ſenſum habere, qualem ille intromittit, ſi alicubi legit, illius forſitan error eſt qui ſcripſit. Si autem ex ſemetipſo excogitavit, nimia præſumptio eſt. Quid namque ingemiſcit gravatus? Certè eo quòd non vult ſpoliari, ſed ſuperveſtiri. Et ſi non vult ſpoliari veſtimento Spiritus Sancti, quid vult veſtiri ſuper Spiritum Dei? Sed quoniam laborioſum eſt refutare ſenſum ejus, hoc nobis dixiſſe ſufficiat, quòd Doctor Catholicus B. Auguſtinus hoc veſtimentum mortalitatem carnis eſſe dicit, quam geſtamus in hoc corpore viventes. Et propterea ingemiſcimus gravati, quia timemus per mortem temporalem ſpoliari veſtimento carnis: & ſi fieri poſſet, vellemus ſuperveſtiri immortali vita, non depoſitâ per mortem ipsâ mortalitate, ſed potiùs abſorptâ a vita*.

Meritò reprehendit *Agobardus* & illud quod lib. „ 3. cap. 23. *Amalarius* ſcripſerat: *Nunc de Te* „ igitur *dicendum eſt. Ab initio Orationis, uſque ad locum ubi dicitur*, Et in electorum tuorum jubeas grege numerari, *celebratur Sacrificium electorum, qui non habent in carne quod eis repugnet, neque in conſcientia quod conturbet. Sicut enim duo altaria erant in Tabernaculo Moyſi, ſive in Templo Salomonis; unum thymiamatis, alterum holocauſti; ita ſunt duo Sacrificia Sanctæ Eccleſiæ*. Hâc Sententiâ Pelagianum errorem aſſeri *Agobardus* obſervat. *Nec Pelagius*, inquit, *nec Celeſtius auſi ſunt tam irreverenter hæreſim prædicare. Namque illi poſſibilitatem tantùm adſtruebant, dicendo, poſſe eſſe hominem ſine peccato, ſi velit: non tamen audebant dicere, ſe ſine peccato eſſe. Amalarius au-* „ *tem multò pejus dicere audet; qui aſſerit plu-* „ *res eſſe qui nec in corpore habent quod repugnet,* „ *nec in conſcientia quod conturbet*.

Rectè etiam reprehendit, quòd *Duo Eccleſiæ Sacrificia* dixerit. *Sicut enim Eccleſia Catholica non habet duas fides, aut duo Baptiſmata, ſic non habet duo Altaria, aut duo Sacrificia*.

Denique meritò arguit *Agobardus* quod *Amalarius* lib. 4. cap. 4. ſcripſerat: *Sacerdotem, qui eſt in terra, nolle, neque poſſe dicere, quòd abſque peccato ſit: Qui tamen, quamvis ſit peccator, non debet a conſcientia ſuâ morderi, ut tantùm ſit peccator, quantùm multos cognoſcit eſſe in populo terræ*. Quæ verba *non tantùm eſſe inutilia, ſed multùm noxia, & veritati contraria*, Agobardus obſervat. *Catholica namque fides ſic ſe habet, ut nullius credat acceptari a Deo Sacrificium, vel orationem, niſi ejus qui cognoverit iniquitatem ſuam*: ut conſtat ex oratione Davidis Pſalm. L. dicentis: *Ampliùs lava me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me: Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco*

DISSER-

DISSERTATIO XIII.

De Ratramno, & ejus Operibus, ac præcipuè de libro ſub nomine Bertrami vulgato, DE CORPORE ET SANGUINE DOMINI.

§. I.

RAtramnus, aliis *Rattramnus*, & *Rotranuus*, *Bertramus* etiam & *Bertrannus*, Monachus Corbeienſis in Gallia, *Ludovico Pio*, & *Carolo Calvo* regnantibus floruit. Scripſit Libellum *De Nativitate Chriſti*, qui Tom. I. Dacheriani Spicilegii editus eſt; *Reſponſionum ad objecta Græcorum* libros tres, qui ejuſdem Spicilegii Tomo II. habentur; *De Prædeſtinatione* libros duos, quos *Gilbertus Mauguinus* Vir Clariſſimus cum aliis Scriptis Auctorum noni Sæculi *De Prædeſtinatione & Gratia*, in lucem edidit; librum unum *De trina Deitate*, teſte *Hincmaro*, & librum *De Anima*. Scripſit etiam librum *De Corpore & Sanguine Domini*, ut *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Cap. LXXXXV. & *Trithemius* libro etiam de Scriptoribus Eccleſiaſticis teſtantur. Hic verò commendat *Ratramnum* ceu virum *in divinis Scripturis valde peritum, & in libris ſæcularium diſciplinarum egregiè doctum, ingenio ſubtilem, & clarum eloquio, nec minùs vitâ quàm doctrinâ inſignem*. Librum *De Corpore & Sanguine Domini*, qui ſub nomine *Bertrami* vulgatus extat, & ab aliquibus Viris Eruditis, præcipuè ab Illuſtriſſimo Archipræſule *Petro de Marca* in Epiſtolâ ad Dom. *Lucam Dacherium*, & ab erudito Ordinis Cannnicorum Regularium Congregationis S. Genovefæ Theologo, in Diſſertatione edita ad finem Tomi I. *De Perpetua Eccleſiæ Fide circa Eucbariſtiam*, Joanni Scoto Erigenæ aſſeritur: Hunc, inquam, librum Codex MS. Laubienſis Cœnobii ab annis octingentis exaratus, ſub nomine *Ratramni* exhibet, ut P. *Mabillonius* obſervat. Præterea *Herigerus* ſub titulo Anonymi Cellotiani vulgò citatus, *Paſchaſium* a *Ratramno* impugnatum ait in iis quæ de Corpore & Sanguine Domini ſcripſerat. Ubi porro impugnatus, niſi *Ratramni* ſit liber ille, qui ſub nomine *Bertrami* vulgatus eſt? Iiſdem tamen temporibus viſus eſt ac citatus alius liber de eodem argumento ſub nomine *Joannis Scoti*. Adrevaldus enim Floriacenſis Monachus, qui *Carolo Calvo* regnante floruit, collegit Sententias Patrum *Contra ineptias Joannis Scoti, De Corpore & Sanguine Chriſti*. At ab ingenio *Joannis Scoti*, cujus temeritas nota eſt, alienum planè videtur, ut librum ſuum, quantumvis a Catholico ſenſu diſcrepantem, ſub alieno nomine vulgaverit, & *Carolo* Regi dicarit; cùm hac fraude non ſit uſus in publicandis libris *De Naturis*, qui graviſſimis alioqui erroribus ſcatent. Sanè *Ratramnus* etiam tum vivens, fraudem ſola negatione refutaſſet.

Liber De Corpore & Sanguine Domini *ſub Bertrami nomine vulgatus, non eſt Joannis Scoti, ſed Ratramni.*

Qui *Bertrami* ſeu *Ratramni* nomini inſcriptum librum *De Corpore & Sanguine Domini*, Joanni Scoto aſſerunt, nituntur *Aſcelini* teſtimonio in Epiſtolâ ad *Berengarium* ſcribentis: *Joannem Scotum nec inconſideratè, nec impiè, nec indignè Sacerdotio meo hæreticum habeo, quem toto niſu, totaque intentione ad hoc ſolùm tendere video, ut mihi perſuadeat hoc videlicet, quod in altari conſecratur, neque verè Corpus, neque verè Chriſti Sanguinem eſſe. Hoc autem adſtruere nititur ex SS. Patrum Opuſculis, quæ pravè exponit; quorum illam S. Gregorii Orationem hîc annotari ſufficiat:* „ Perficiant in nobis tua, Domine, Sacramen„ta, quod continent, ut quæ nunc ſpecie ge„rimus, rerum veritate capiamus. *Quam exponendo prædictus Joannes, inter cætera fidei noſtræ contraria; Specie, inquit, geruntur iſta, non veritate. Quod non catholicè dictum, ſi bene vigilantiam tuam novi, non ignoras; præſertim cùm in ſæpe dicto colloquio non negaveris, quando eamdem Orationem cum expoſitione ſua ex Joannis libro recitavi. Verùm tunc, quod & nunc, objeciſti nobis, te Libellum illius nondum ad finem uſque perlegiſſe. Unde ſatis mirari nequeo te, tantæ ſcilicet prudentiæ virum, tantopere laudare quod ignoras. Neque enim, ſi noveris, te laudaviſſe crediderim. Novit namque Prudentia tua, ſic cavenda eſſe verba Hæreticorum, ceu pocula veneficorum, quæ priùs dulciter mulcent, ut poſtmodum lethaliter necent.* At eadem S. *Gregorii* Oratione abutitur liber ſub nomine *Bertrami* vulgatus, eodemque modo ipſam exponit. Ejus itaque libri Auctor non alius eſt a *Joanne Scoto*.

Objectionibus reſpondetur.

Objiciunt ſecundò, *Joannem Scotum* librum ſuum *De Corpore & Sanguine Chriſti* jubente *Carolo Magno* ſcripſiſſe, ut teſtatur *Berengarius* in Epiſtolâ ad *Richardum*, editâ Tom. II. Spicilegii. *Bertramni* verò librum *Carolo Magno* pariter dicatum, quo nomine *Carolum Calvum* adulatoriè compellavit. Sic enim inſcribitur: *Bertrami Preſbyteri, de Corpore & Sanguine Domini, ad Carolum Magnum Imperatorem*. Sic autem præfatur: *Jubes Glorioſe Princeps, ut quid De Sanguinis & Corporis Chriſti Myſterio ſentiam, veſtra Magnificentia ſignificem, &c.*

Reſpondeo ad primum cum doctiſſimo P. *Mabillonio*, ſolemne eſſe illius ævi Scriptoribus in eadem materia eadem argumenta, eaſdemque Patrum ſententias uſurpare: adeoque mirum non eſſe quòd eadem S. *Gregorii* Oratione uſi ſint *Ratramnus* & *Joannes Scotus*: maximè cùm aliter ab utroque expoſita fuerit. *Joannes* enim illam exponens, ſcripſit: *Specie geruntur iſta, non veritate*, ut refert *Aſcelinus*, qui & iſtud non catholicè dictum rectè obſervat. *Ratramnus* verò verba Eccleſiæ in laudata Oratione dicentis; *Ut quæ nunc ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus*, ſic exponit: *Dicit quod in ſpecie geruntur iſta, non in veritate; id eſt, per ſimilitudinem, non per ipſius rei manifeſtationem*. Qui Commentarius prorſus Catholicus eſt, ut ex *Lanfranco* patet hanc Orationem eodem modo exponente in Dialogo contra Berengarium: *Poſtulat quippe Sacerdos*, inquit, *ut Corpus Chriſti, quod ſub ſpecie panis vinique nunc geritur, manifeſta viſione ſicut revera eſt, quandoque capiatur. Veritas enim pro manifeſtatione in Sacris ſæpe Litteris reperitur*.

Ad ſecundum reſpondeo, & *Ratramnum* & *Joannem Scotum*, Carolo Calvo jubente, de Corpore & Sanguine Domini ſcribere potuiſſe, ſicut uterque de Prædeſtinatione ſcripſit: & ſicut *Lupus Ferrarienſis*, & idem *Ratramnus* de eadem re *Caroli* juſſu ſcripſerunt.

Objiciunt tertiò. Berengarianos librum *Joannis Scoti* laudaſſe, eoque uſum eſſe plurimùm *Berengarium*, non *Bertrami*: Ut conſtat ex *Durando Troarnenſi*, & *Lanfranco*, lib. de Corpore & Sanguine Domini. At librum *Bertrami* ſeu *Ratramni* pariter laudaſſent, cùm æquè ipſis faveat. Argumento igitur eſt librum *Joannis Scoti* hunc ipſum eſſe qui ſub nomine *Bertrami* vulgatus eſt.

Reſpondeo, *Berengarium* & ejus diſcipulos hunc forſan librum non legiſſe, cujus MSS. Codices admodum pauci inveniuntur, aut ſi legerent,

cum

Digitized by Google

Sacramentariis non favet Ratramni liber.

eum ſibi faventem non exiſtimaſſe. Numquid enim favere ſibi putaſſent Auctorem, qui de Euchariſtia ita ſcribit? *Exteriùs quidem panis, quod ante fuerat, forma prætenditur, color oſtenditur, ſapor accipitur: aſt interiùs longè aliud multòque pretioſius multòque excellentius intimatur, quia cœleſte, quia divinum, id eſt, Chriſti Corpus oſtenditur, quod non ſenſibus carnis, ſed animi fidelis contuitu vel aſpicitur, vel accipitur, vel comeditur. Vinum quoque quod Sacerdotali conſecratione Chriſti Sanguinis efficitur Sacramentum, aliud ſuperficie tenus oſtendit, aliud interiùs continet. Quid enim aliud in ſuperficie, quàm ſubſtantia vini conſpicitur? At interiùs ſi conſideres, jam non liquor vini, ſed liquor Sanguinis Chriſti credentium mentibus & ſapit dum guſtatur, & agnoſcitur dum conſpicitur, & probatur dum adoratur.* An ſibi favere judicaſſet *Berengarius* Auctorem qui hæc habet? *Panis qui offertur, ex frugibus terræ cùm ſit aſſumptus, in Chriſti Corpus, dum ſanctificatur, tranſponitur: ſicut & vinum, cùm ex vite defluxerit, divini tamen ſignificatione Myſterii efficitur Sanguis, non quidem viſibiliter, ſed operante inviſibiliter Spiritu Sancto. Unde & Sanguis, & Corpus Chriſti dicuntur; quia non quòd exteriùs videntur, ſed quòd divino Spiritu operante facta ſunt, accipiuntur: & quia longè aliud per potentiam inviſibilem exiſtant, quàm viſibiliter appareant.* Numquid favere ſibi ſenſiſſent hominem ita ſcribentem? *Tunc verè intelligetis, non, ſicut infideles arbitrantur, carnem meam a credentibus comedendam; ſed verè per Myſterium panem & vinum in Corporis & Sanguinis converſa ſubſtantiam, a credentibus ſumendam.* Numquid ſecum ſentire arbitrati eſſent Auctorem ita concludentem? *Ex his omnibus, quæ ſunt hactenus dicta, monſtratum eſt, quòd Corpus & Sanguis Chriſti, quæ Fidelium ore in Eccleſia percipiuntur, figura ſunt ſecundùm ſpeciem viſibilem: at verò ſecundùm inviſibilem ſubſtantiam Corpus & Sanguis Chriſti verè exſtant.* Qui denique ſic de adverſariis loquitur: *Corpus etenim Sanguinemque Chriſti fideliter confitentur: & cùm hoc faciunt, non hoc jam eſſe quod priùs fuere, proculdubio proteſtantur.*

§. II.

Qua in re Adverſariorum Sententiam de Euchariſtia impugnet Ratramnus?

R*Atramnum* cum Advérſariis ſuis in fide realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſubſtantiationis convenire, perſpicuè ſatis oſtendunt, quæ ex eo ſuperiùs prolata ſunt. Quid verò in eorum doctrina impugnet, intelligi facilè poteſt ex ſtatu quæſtionis quam tractandam ſuſcipit, ac in duas partes dividit. Prima, *An quod in Eccleſia ore Fidelium ſumitur, Corpus & Sanguis Chriſti in Myſterio fiat, an in veritate? Id eſt, utrùm aliquid ſecreti contineat, quod oculis fidei ſolummodo pateat: an ſine cujuſquam velatione Myſterii hoc aſpectus corporis intueatur exteriùs, quod mentis viſus inſpiciat interiùs, ut totum quod agitur, in manifeſtationis luce clareſcat.* Altera pars eſt, *Utrùm ipſum corpus ſit, quod de Maria natum eſt?* Utrumque negat *Ratramnus*. Priori parte impugnat eos qui dicebant, aut dicere ipſi videbantur, Corpus Chriſti in Euchariſtia abſque ulla figura, abſque ullo Myſterio, abſque ulla obvelatione contineri. *Dicunt*, inquit, *quod nulla ſub figura, nulla ſub obvelatione fiat, ſed ipſius veritatis nuda manifeſtatione peragatur.* Quæ *Paſchaſii* Sententia non fuit, ſed *Haymonis Alberſtatenſis* eſſe videbatur. Siquidem *Paſchaſius* libri ſui cap. 4. Corpus

Duriora & obſcuriora loca Ratramni ex clarioribus explicantur. Et oſtenditur illum a Paſchaſio

Chriſti in Euchariſtia probat veritatem ſimul eſſe & figuram: & in Epiſtolâ ad *Frudegardum* ſcribit: *Si quis dicit hanc Carnem, & hunc Sanguinem ſic ipſa eſſe abſque Myſterio & Sacramento, nec in figura ex parte ſumenda, totum diſſipat.* Contra verò *Haymo* negat panem & vinum, conſecratione facta, ſigna eſſe Carnis & Sanguinis. *Notandum*, inquit ille in tractatu, de Corpore & Sanguine Domini, *quòd panis ille ſacratus & Calix ſigna dicuntur. Non autem hoc quantùm ad Carnem Chriſti & Sanguinem accipiendum eſt. Quod tamen quidam errones ſenſibus carnis omnino dediti, mente cæcati, ſtolidiſſimè putant. Jam enim Corpus & Sanguis Chriſti non eſſent. Nullum enim ſignum eſt illud cujus eſt ſignum: nec res aliqua ſui ipſius dicitur ſignum, ſed alterius. Et omnino omne ſignum, in quantùm eſt ſignum deprehenditur, diverſum eſt ab eo quod ſignificat. Corpus ergo Chriſti & Sanguis Sacramenta dicuntur, id eſt, ſacrum ſignum, non ſui ipſius, ut præmiſſum eſt & probatum, ſed ad ſimilitudinem ſumentium revera ſigna dicuntur.* Quæ ex ſententia conſequens eſſe putabat *Ratramnus*, Corpus Chriſti in Euchariſtia velatum non eſſe, nullumque in ea eſſe Myſterium: quod tamen ab *Haymonis* mente ac verbis alieniſſimum erat. Fictitium autem errorem illum *Ratramnus* impugnat hac ratione. „ Si
„ nulla ſub figura Myſterium illud peragitur,
„ jam Myſterium non rectè vocitatur. Quoniam
„ Myſterium dici non poteſt, in quo nihil eſt
„ abditum, nihil a corporalibus ſenſibus remo-
„ tum, nihil aliquo velamine contectum. *Eòdem*
„ *ſpectat iſtud ratiocinium:* Si ſecundùm quoſdam
„ figuratè nihil hìc accipiatur, ſed totum in
„ veritate conſpiciatur; nihil hìc fides operatur.
„ Quia cùm fides, ſecundùm Apoſtolum, ſit re-
„ rum argumentum non apparentium, id eſt,
„ non earum quæ videntur ſubſtantiarum; ni-
„ hil hìc ſecundùm fidem accipiemus: quoniam
„ quicquid exiſtit, ſecundùm corporis ſenſus di-
„ judicamus. *Eòdem & iſtud collineat:* Nihil enim
„ hìc vel tactu, vel colore, vel ſapore permu-
„ tatum eſſe deprehenditur. Si ergo nihil eſt hìc
„ permutatum, non aliud quàm ante fuit. Eſt
„ autem aliud; quoniam panis Corpus, & vinum
„ Sanguis facta ſunt. Duas permutationes diſtinguit *Ratramnus*, viſibilem unam, inviſibilem alteram; utramque veram atque realem, quippe quâ *aliud ſit ante quàm fuit*. Negat permutationem *factam eſſe ſecundùm ſpeciem formamque rerum viſibilium:* Id eſt, ſecundùm ſpeciem externam panis & vini. Admittit permutationem inviſibilem, quâ *Panis Corpus, & vinum Sanguis facta ſunt.* Ratramnus itaque cum *Paſchaſio*, *Haymone*, & omnibus Fidelibus agnovit Corpus & Sanguinem Chriſti in Euchariſtia realiter extare: negavit dumtaxat illa eſſe manifeſta & oculis expoſita; quod conſequens ipſi videbatur, ſi Panis & Calix conſecratus negarentur eſſe figuræ. Nec alium ſenſum habent verba illa a *Ratramno* prolata ex Oratione Eccleſiæ: *Pignus æternæ vitæ capientes humiliter imploramus, ut quod in imagine contingimus Sacramenti, manifeſtâ participatione ſumamus:* Id eſt, ut Corpus Chriſti, quod ſub ſpecie panis & vini contingimus, manifeſtâ viſione in cœlo poſſideamus. Idem eſt ſenſus alterius Orationis, quam pariter ad fulciendam Sententiam ſuam *Ratramnus* profert: *Perficiant in nobis, quæſumus, Domine, tua Sacramenta quod continent: ut quæ nunc ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus:* Id eſt, ut quæ in hac vita ſub Myſterio gerimus, in alia vita manifeſtâ viſione capiamus, ut *Lanfrancus* explicat. Cui *Ratramnus* præiverat ita hæc verba ſupplicantis Eccleſiæ exponens: *Dicit quòd in ſpe-*

non diſſenſiſſe in ſubſtantia dogmatis de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia Sacramento, & de Tranſubſtantiatione.

gie gerantur iſta, non in veritate; id eſt, per ſimilitudinem, non per ipſius rei manifeſtationem. Scilicet Corpus Chriſti *nunc per ſimilitudinem*, id eſt, per externam Sacramenti ſpeciem, *oſtenditur; in futuro per manifeſtationem revelabitur;* [inquit *Ratramnus*.]

Hæc *Ratramni* ſententia ex aliis ejus verbis luculentiùs declaratur. *Hic etiam*, inquit, *ſurgit auditor, & dicit, Corpus eſſe Chriſti quod cernitur, & Sanguinem qui bibitur; nec quærendum quomodo factum ſit. Bene quidem ſentire videris; ſed ſi vim verborum diligenter inſpexeris, Corpus Chriſti quidem, Sanguinemque fideliter credis. Sed ſi perſpiceres, quia quod credis nondum vides: Nam ſi videres, diceres, Video; non diceres, Credo Corpus Sanguinemque eſſe Chriſti. Nunc autem quia fides totum quicquid illud eſt aſpicit, & oculus carnis nihil apprehendit, intellige quod non in ſpecie, ſed in virtute Corpus & Sanguis Chriſti exiſtant quæ cernuntur.* Id eſt, non in ſpecie propria Corpus & Sangois Chriſti exiant in Sacramento altaris, ſed ut objectum fidei; & inviſibili modo, tametſi reali: ſicut virtutes & facultates rerum verè & realiter ipſis inſunt, quamquam ſub oculos non cadant. *In virtute* ergo, & *non in ſpecie* exiſtere Corpus Chriſti in Euchariſtia, idem eſt ac *non quidem viſibiliter, ſed operante inviſibiliter Spiritu Sancto*, exiſtere, ut ipſe *Ratramnus* explicat.

Idem ſignificant hæc *Ratramni* verba: *Nihil in potu iſto corporaliter ſentiendum, ſed totum ſpiritualiter attendendum.* Et iſta: *Secundùm inviſibilem ſubſtantiam, id eſt, divini potentiam Verbi, Corpus & Sanguis Chriſti verè exiſtunt.* Et rurſus: *Eſt ergo in illo pane vita quæ non oculis apparet corporeis, ſed fidei contuetur aſpectu. Verbum autem Dei, qui eſt panis inviſibilis inviſibiliter in illo exiſtens Sacramento, inviſibiliter participatione ſui mentem viviſicando paſcit.* Iſta denique: *Hinc ex conſequentibus, quia Spiritus Chriſtus, ut legimus, Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus, patenter oſtendit ſecundùm quod habeatur Corpus Chriſti, videlicet ſecundùm id quod ſit in eo Spiritus Chriſti, id eſt divini potentia Verbi, quæ non ſolùm animam paſcit, ſed etiam purgat.* Nam per *Potentiam Verbi*, & *Spiritum Chriſti*, quæ in pane conſecrato agnoſcit, iiſque nutriri animas aſſerit, non intelligit Verbum & Spiritum Sanctum dumtaxat, ſed Verbum ut conjunctum Corpori Chriſti & per illud operans; ac Spiritum Sanctum ut Chriſti Corpus modo inviſibili in Euchariſtia producentem.

Hoc etiam ſpectat comparatio petita ex aqua Baptiſmatis, in quâ *Si acquiras quod ſuperficie tenus lavat, elementum eſt; ſi verò perpendas quod interiùs purgat, virtus vitalis eſt, virtus ſanctificationis, virtus immortalitatis: Iti Chriſti Corpus & Sanguis ſuperficie tenus conſideratâ, creatura eſt mutabilitati corruptelaque ſubjecta: ſi Myſterii verò perpendis virtutem, vita eſt participantibus ſe tribuens immortalitatem.* Sicut ergo virtus illa vitalis, ſecundùm *Ratramnum*, eſt realiter in aqua baptiſmatis, ſic vita participantibus ſe tribuens immortalitatem, id eſt, Chriſti Caro & Sanguis eſt verè & realiter in Myſterio Euchariſtiæ, quamvis illam ſola fides conſpiciat ſub ſymbolis latentem, ſicut ſola fides conſpicit virtutem ſanctificationis latentem in elemento, quod ſuperficie tenus lavat.

Difficultatem majorem faceſſit comparatio mannæ cum Euchariſtia. Manna enim in Chriſti Corpus, & aquam in Sanguinem Chriſti converſam aſſerit: & tamen figuram ſolùm Corporis & Sanguinis Chriſti fuiſſe manna & aquam de petra certiſſimum eſt. Quantumvis ergo (inquient Calviniſtæ) *Ratramnus* panem & vinum in Chriſti Corpus & Sanguinem aſſerat permutari; non ideo ſenſit aliud in Euchariſtia percipi, quàm figuram & virtutem Corporis & Sanguinis Chriſti. En Ratramni verba: *Ipſe namque qui nunc in Eccleſia omnipotenti virtute panem & vinum in ſui Corporis carnem, & proprii cruoris undam ſpiritualiter convertit; ipſe tunc quoque manna de cœlo datum, & aquam de petra profuſam proprium Sanguinem inviſibiliter operatus eſt.*

Sed facilè reſpondetur Calviniſtis, primò comparationem illam inter manna & Euchariſtiam quantùm ad omnia non inſtitui: ſed in hoc ſolùm, quòd Corpus Chriſti ſpiritualiter fuerit in manna, & nunc ſpiritaliter ſit in Euchariſtia; quamvis non eodem modo. In manna enim erat ſpiritaliter ſecundùm nudam figuram; in Euchariſtia item ſpiritaliter, ſed per ipſam ſubſtantiam, quæ ſpirituali, id eſt inviſibili modo ibi exiſtit.

Reſpondet ſecundò *P. Mabillonius*, veriſimile eſſe, quòd *Ratramnus* ſenſerit manna in Chriſti Corpus, aquam de petra in ejus Sanguinem verè & realiter converſa fuiſſe, ad eum modum, quo *Tertullianus* lib. De Carne Chriſti, cap. 6. ait Filium Dei in veteri Teſtamento, *in veritate carnis* Patribus *apparuiſſe*, *nondum* quidem *nata, quia nondum moritura, ſed & jam diſcentis inter homines converſari*. Ne autem id incredibile videatur, ſubjicit *Ratramni* verba, quibus ſententiam ſuam comprehendi non poſſe fatetur, quæ tamen comprehendi facilè poſſet, ſi Patres antiquos figuram tantùm Corporis Chriſti in manna percepiſſe ſenſiſſet. *Mirum certè*, inquit, *quoniam incomprehenſibile & inæſtimabile. Nondum hominem aſſumpſerat, nondum pro ſalute mundi mortem guſtaverat, nondum Sanguine ſuo nos redemerat; & jam noſtri Patres in deſerto per eſcam ſpiritualem, potumque inviſibilem ejus Corpus manducabant, & ejus Sanguinem bibebant.* Verùm perſuadere mihi non poſſum hanc fuiſſe Viri Doctiſſimi ſententiam, nec verba ejus id ſignificare mihi videntur.

Porro quod in altera libri ſui parte probandum ſibi ſumit *Ratramnus*, Corpus Chriſti in Euchariſtia non idem eſſe quod ex Maria Virgine natum, quod mortuum, paſſum, ac ſepultum eſt; ita ab ipſo aſſeritur, ut idem Corpus quoad ſubſtantiam eſſe agnoſcat, idem neget quoad exiſtendi modum: quia Corpus Chriſti in ſtatu naturali viſibile & palpabile erat; ut verò in Euchariſtia contentum, inviſibile eſt, ac ſub myſterio velatum. Illud *oſſibus & nervis compactum, & humanorum membrorum lineamentis diſtractum*: hoc *nullis nervis oſſibuſque compactum, nullâ membrorum varietate diſtinctum, nullâ rationali ſubſtantiâ vegetatum, nullos proprios potens motus exercere*: ut loquitur *Ratramnus*. Licèt enim Corpus Chriſti cum tota membrorum integritate in Euchariſtia contineatur, inſitque anima corpori cum divinitate; tamen neque membra in ſtatu naturali conſiſtunt, neque anima vitales actus exercet.

Eodem ſenſu negat *Ratramnus* Corpus Chriſti eſſe in Euchariſtia corporaliter, id eſt, quantùm ad ſpeciem corpoream; quamvis ibi ſit ſpiritaliter, id eſt ſecundùm ſpiritalem exiſtendi modum. Unde etiam ait, panis & vini converſionem in Corpus & ſanguinem Chriſti corporalem non eſſe, ſed ſpiritalem, qualis reperitur in pane & aqua ratione populi Chriſtiani, cujus figuræ ſunt. *Et ſicut*, inquit, *non corporaliter, ſed ſpiritaliter panis ille credentium corpus dicitur: ſic quoque Chriſti Corpus, non corporaliter, ſed ſpiritaliter neceſſe eſt intelligatur.* Et poſt: *Igitur ſi vinum illud ſanctificatum per Miniſtrorum officium in Chriſti Sanguinem corporaliter convertitur; aqua quoque quæ pariter admiſta eſt, in ſangui-*

nem

nem populi credentis neceſſe eſt corporaliter converſatur. Ubi namque non ſanctificatio eſt, non conſequenter operatio: & ubi par ratio, par quoque conſequitur Myſterium. At videmus in aqua ſecundùm corpus nihil eſſe converſum. Conſequenter ergo & in vino nihil corporaliter oſtenſum. Accipitur ſpiritaliter, quicquid in aqua de populi corpore ſignificatur. Accipiatur ergo neceſſe eſt ſpiritaliter, quicquid in vino de Chriſti Sanguine intimatur. Quibus verbis ſignificat quidem *Ratramnus*, Corpus Chriſti verum ac myſticum eſſe in Euchariſtia ſpiritaliter, ſed non eodem modo ſpiritali extandi. Iſtud nempe eſt in Sacramento per ſymbolorum ſignificationem: illud per ipſam ſubſtantiam, etſi modo ſpirituali exiſtentem.

Denique hæc loca quæ obſcuriora & duriora ſunt ex *Ratramni* ſcopo, & ex aliis locis clarioribus exponi debent. Non enim *Ex levi ſono verborum, ſed ex intentione dicentis æſtimanda ſunt quæ dicuntur. Dicentis autem intentio, cùm jam perſona defuncta eſt, ex Communione religioſa æſtimatur;* (inquit Facundus Hermianenſis lib. 10. C. 5.) *Et ſolitum eſt prudentiæ ac pietati Catholicæ ex indubitatis atque evidentibus & firmare ambigua, & latentia declarare:* Non verò *Quemadmodum calumniantium Hæreticorum mos eſt ex dubiis & obſcuris, quæ certa & manifeſta ſunt, malè interpretari* (ut idem ait lib. 9. C. 15.) Quid verò clarius, quid luculentius ad realem Corporis Chriſti præſentiam & tranſſubſtantiationem in Euchariſtia ſignificandam his *Ratramni* verbis? *Non enim putamus ullum Fidelium dubitare panem illum fuiſſe Chriſti Corpus effectum, quod Diſcipulis donans, dicit: Hoc eſt Corpus meum quod pro vobis datur: ſed neque Calicem dubitare Sanguinem Chriſti continere, de quo idem ait. Hic eſt Calix novi Teſtamenti in Sanguine meo, qui pro vobis fundetur. Sicut ergo paulò ante quàm pateretur, panis ſubſtantiam, & vini creaturam convertere potuit in proprium Corpus, quod paſſurum erat, & in ſuum Sanguinem, qui poſt fundendus extabat; ſic etiam in deſerto manna & aquam de petra in ſuam Carnem & Sanguinem convertere prævaluit.*

Perperam itaque *Albertinus*, *Claudius* & *Launoy* Calviniſtæ Ratramnum ſuas in partes trahunt adeo repugnantem, & inter fictitios *Paſchaſii* adverſarios numerant, cujus, immo Eccleſiæ doctrinam de reali Corporis Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ præſentia & Tranſſubſtantiatione impugnaverit. Ingenui magis hac in parte Centuriatores Magdeburgenſes Centur. IX. Cap. *De Doctrina*, ubi ita ſcribunt: *Tranſſubſtantiationis habet ſemina Bertramus, utitur enim vocabulis commutationis & converſionis.* Quod pluribus ipſius teſtimoniis confirmant. Et Cap. 6. De Cerimoniis & ritibus Eccleſiæ: *Bertramus*, inquiunt, *Lib. de Corpore & Sanguine oſtendit Corpus Domini & Sanguinem ſuper altare ſeu menſam poni; & inde populo diſtribui*, &c.

Ratramni tamen ſeu *Bertrami* liber in Indice juſſu *Clementis VIII.* Pontificis Maximi edito inter libros non ſanam, aut ſuſpectam doctrinam continentes rejectus eſt, ob duriores quaſdam & obſcuriores ſententias, quas expoſitione aliqua molliri opus erat. Lege doctiſſimum Cardinalem *Perronium* in Opere egregio De *Euchariſtia*, lib. II. in Auctore XXXIX. Cap. 1. *Aubertum Miræum* in Notis ad Cap. 95. Sigeberti De Scriptoribus Eccleſiaſticis, *Gilbertum Mauguinum* in Hiſtoricæ & Chronologicæ Diſſertationis *De Gotteſchalco*, Cap. XVII. ad annum DCCCL. Illuſtriſſimum Archipræſulem *Petrum Marca*, in Epiſtolâ ad religioſum Spicilegii Editorem P. *Lucam Dacherium*, Præfationi Tomi II. ejuſdem Spicilegii ſubnexam; *Antonium Arnaldum*, Tomo I. *De Perpetua Eccleſiæ Catholicæ Fide circa Euchariſtiam*, lib. 8. Cap. 12. & Diſſertationem *De Bertramo* ad calcem ejuſdem Voluminis editam, necnon P. *Mabillonii* Præfationem in II. partem Sæculi IV. Benedictini. §. VI. & VII.

§. III.

Qua occaſione ſcriptus Ratramni Libellus DE NATIVITATE CHRISTI? *Deque ejus navis.*

CUm in Germania nova quæſtio moveretur de modo quo Chriſtus prodiit ex utero Deiparæ Virginis, & quidam ipſum via communi natum negarent, affirmarent alii; audito contentionis illius nuntio *Ratramnus* Libellum *De Nativitate Chriſti* edidit, quo affirmantem ſententiam tuitus eſt, novumque, ut ipſe vocat, errorem impugnavit. Controverſiæ originem initio I. Capitis aperit. *Fama eſt*, inquit, *& quorumdam non contemnenda cognovimus relatione, quòd per Germaniæ partes ſerpens antiquus perfidiæ nova venena diffundat, & Catholicam ſuper Nativitate Salvatoris fidem, neſcio quâ fraudis ſubtilitate ſubvertere molitur, dogmatizans Chriſti infantiam per Virginalis januam vulvæ humanæ nativitatis verum non habuiſſe ortum, ſed monſtruosè de ſecreto ventris, incerto tramite, luminis in auras exiiſſe. Quod non eſt naſci, ſed erumpi.* Hunc errorem ſeu verum, ſeu fictitium, toto Libello evertit, & probat Chriſtum *per naturæ januam, per ſolemnem parturitionis viam*, ex utero ſacratiſſimæ Virginis proceſſiſſe, ac *vulvam aperuiſſe*; non tamen ita ut clauſam corrumperet, *ſed ut eam ſua nativitati oſtium aperiret: non quo violaret integritatem uteri, ſed quo ventris palatium vacuaret.* Sic loquitur C. 5. Probat autem Chriſtum ex vulva intemeratæ Virginis exiviſſe, teſtimoniis Sacrarum Scripturarum. Vulvam autem aperuiſſe probat teſtimonio *S. Ambroſii*, lib. 2. *in Lucam*, Cap. 2. de Chriſto ſcribentis: *Qui ergo vulvam ſanctificavit alienam ut naſceretur Propheta, hic eſt qui aperuit Matris ſuæ vulvam ut immaculatus exiret.* S. Auguſtini in Sermone de Nativitate, dicentis: *Dominus noſter natus ut homo, ſed non genitus ut homo.* S. Hilarii qui *lib. 2. de Trinitate*, Ambroſio & Auguſtino præivit dicens: *Qui omnia continet, & intra quem, & per quem cuncta ſunt, humani partûs lege profertur.* S. Hieronymi *lib. adverſùs Helvidium.* Contra Catholicos objiciebat Helvidius: *Turpius eſt juxta eos Deum per Virginis pudenda genitum, quàm Virginem viro ſuo nupſiſſe poſt partum.* Reſpondet S. Hieronymus: *Junge, ſi libet, & alias naturæ contumelias, novem menſibus uterum inſoleſcentem, faſtidia, partum, ſanguinem, pannos. Ipſe tibi deſcribatur infans tegmine membranarum ſolito convolutus: ingerantur dura præſepia, vagitus parvuli, octavæ diei circumciſio, tempus purgationis, ut probetur immundus, non erubeſcimus, non ſilemus. Quantò ſunt humiliora quæ pro me paſſus eſt, tantò illi plus debeo. Et cùm omnia replicaveris, nihil cruce contumelioſius profeces, quam profitemur, & credimus, & in qua de hoſtibus triumphamus. Sed ut hæc, quæ ſcripta ſunt, non negamus, ita ea, quæ non ſunt ſcripta renuimus: natum Deum eſſe de Virgine credimus, quia legimus: Mariam nupſiſſe poſt partum non credimus, quia non legimus.* Vulvam tamen intemeratæ Virginis Chriſtum aperuiſſe non aſſeruit cum Patribus laudatis *Ratramnus*, quòd propriè ipſam aperuiſſe putaret, ſed quòd tam verè de vulva exierit, ac ſi eam aperuiſſet, ac primogenitus, unigenituſque ex utero Matris prodierit. Phraſi enim Scripturæ ſacræ, *aperire vulvam* dicitur, quicumque primus naſcitur, quòd viam aliis

Ratramni ſententia, & durior de Chriſti nativitate locutio explicatur.

aliis poſt ſe naſcituris aperire videatur. Unde lex illa in Exodo ſcripta & in Evangelio repetita: *Omue maſculinum adaperieus vulvam, Sanctum Domino vocabitue*. Quam Auctores laudati, non de apertione ipſa, ſed de apertionis effectu intelligunt, cùm eam Chriſto accommodant. Quaſi dicant, Chriſtum via communi natum, integro licèt vulvæ virgineæ ſigillo: & ut ſignificent ipſum ſolum propriè aperuiſſe matris vulvam naſcendo, quia ſolus clauſam invenit: cùm alii infantes propriè non aperiant, quam corruptâ jam matris virginitate apertam inveniunt. Haoc fuiſſe *Ratramui* mentem conſtat ex Cap. 8. ubi adducto S. Gregorii loco Homilia 26. in Evangelia dicentis: *Illud Corpus Domini introivit ad Diſcipulos januis clauſis, quod videlicet ad humanos oculos pee nativitatem ſuam clauſo exiit utero Virginis:* ita reponit. *Dicitur quòd quemadmodum Dominus Jeſus Chriſtus poſt reſurrectionis gloriam cum corporis veritate diverſorum Diſcipulorum, non pee parietem, nec per poſtica, ſed per januam, non tamen reſeratam ingreſſus eſt: ita de matris alvo pecedens, non aliunde, ſed per vulvam, clauſam tamen, exivit*. Hac in re ſibi contrarium eſſe *Ratramnum P. Mabillonius* ait. Nam, inquit, ſi Chriſtus vulvam aperuit, ut in ſuperioribus probat, quomodo per clauſam exivit? Et hoc ſanè videtur hominis noo ſatis ſibi conſtantis aut ſincerè agentis effugium: inquit Vir Eruditus. At non magis ſibi contrarius hac in re fuiſſe videtur *Ratramnus*, quàm *S. Hieronymus* ſibi contrarius fuerit, lib. 2. contra Pelagianos ſcribens: *Solus Chriſtus clauſas portas vulva Virginalis aperuit, qua tamen clauſa jugiter permanſerunt*. Quia ſcilicet non verè aperuit, ſed tam verè exiit, ac ſi aperuiſſet.

* In Præfat. II. P. Sæc. IV. Benedict. C. III.

Ratramnus Deipara virginitatem perpetuam ut dogma fidei confitetur.

Cæterùm integerrimam etiam in partu Deiparæ virginitatem ut dogma fidei coofitetur ac propugnat *Ratramnus*, quod a Calviniſtis ejuſdem perpetuæ virginitatis hoſtibus obſervari velim. „ Intellige taodem vecors præſumptio, *inquit Cap. 2.* quoniam ſi per quamcumque Virginei Corporis partem ortus Salvatoris potuit fieri ſine damno integritatis, conſequenter & hoc potuit per januam vulvæ. Quòd ſi hanc fuerat violaturus, nihilominus quacumque eſt egreſſus violavit. At Catholica Fides de Virgine Salvatoris Matre confitetur, quòd Virgo fuerit ante partum, Virgo in partu, Virgo poſt partum . . . Propter namque inviolatam pudoris aulam, Virginitatem prædicat & ante partum, & in partu, & poſt partum; & propter veræ nativitatis exortum, verum parientis partum confitetur. . . . Non peperit autem, ſi partus aliter quàm per naturæ januam proceſſit. Siquidem jam talis ortus non Virgioi eſt partus, ſed proprius videlicet ipſius infantis egreſſus. Obmuteſcat igitur hujuſce commentum falſitatis, & Catholica Fides inconcuſſa teneatur, quæ & verè natum de Matre confitetur Chriſtum, & verè Virginem Mariam concepiſſe, peperiſſe, & poſt partum, id eſt, poſt editum filium, credit, prædicat, & veneratur permanſiſſe Virgioem.

Tandem ita Libellum concludit: „ Ergo omnifariam adverſario devicto, teneamus vera fide, confiteamur ore veridico, Verbum Carnem factum, per miniſterium vulvæ naturaliter natum, & ſecuodùm rationis conſequentiam, & ſecundùm divinarum teſtimonia Scripturarum, & ſecundùm Doctorum non contemnendam auctoritatem: ſatis abundèque, ut æſtimo, monſtratum eſt, Dominum Salvatorem de Virgine ſicut hominem natum; noo ut integritatem violaret illa nativitas, quia Maria Virgo fuit ante partum, Virgo io partu, Virgo manſit & poſt partum. Sed ot qui de Virgine corpus aſſumpſit, & intra gremium Virginale concrevit, per aulam quoque Virgineam naturaliter naſceretur.

Ratramnum edito libro impugnavit Paſchaſius, qui de hoc argumento accuratiùs loquitur: Verumtamen Ratramni mentem non videtur aſſecutus?

Ratramno adverſatus eſt *Paſchaſius Radbertus* Corbejenſis pariter Monachus, ejuſque Libello *De Nativitate* Chriſti, alterum oppoſuit *De partu Virginis*, quem *Matrona Chriſti*, id eſt, *Theodrada* Abbatiſſæ, & *Sacris Virginibus Veſona*, hoc eſt Sueſſione, *Monaſticè degentibus* dicavit. *Matrona Chriſti* nomine ſignificari Abbatiſſam, quæ olim in ſeculo conjugata fuerit, (qualem fuiſſe *Theodradam* conſtat ex Vita S. Adalhardi Abbatis) obſervat P. *Mabillonius*; adeoque eam cootroverſiam natam eſſe ante annum 746. quo *Imma* Abbatiſſa *Theodrada* matri ſuæ ſucceſſit. Huoc autem librum, qui Tomo XII. Spicilegii editus eſt, ideo ſcripſit *Paſchaſius*, quòd Ratramni libro obliquè & ex conſequenti perpetua Deiparæ Virginitas impugnari ipſi videretur. *Dicunt*, inquit, *non aliter Beatam Virginem Mariam parere potuiſſe, neque aliter debuiſſe quàm communi lege natura, & ſicut mos omnium fœminarum: ut vera nativitas Chriſti poſſit dici. Alii autem inquiunt: Si non ita natus eſt ut cateri naſcuntur infantes, vera nativitas non eſt. Et ideo ne phantaſia putetur, aut ne ſicut aqua, per alveum tranſiiſſe, ita per uterum Virginis abſque naſcentis ordine natus credatur; pium eſt ſentire ſic eum lege natura natum fuiſſe, quomodo cateri naſcuntur infantes; & eum ſic peperiſſe, ſicut reliqua pariunt mulieres. O caca pietas, qua tam impiè ſentit de Maria Virgine! & caca preſumptio, qua tam impiè loquitur de Chriſto.*

„ Non dico quòd dicant virginitatem amiſiſſe, quæ neſciens virum Virgo concepit, Virgo peperit, & Virgo permanſit; ſed quia id ipſum quod confitentur, negant, cùm dicunt eam communi lege naturæ puerperam, filium edidiſſe. *Et infra:* Audiant igitur novi diſputatores & inveſtigatores oovi & inauditi partùs. Audiant & intelligant primùm quia viri ſunt, quomodo bene diſputare queant de natura & ſexu mulierum; deinde recogitent ot quid naturam requirunt, & communem legem oaſcendi, ubi totum divinum eſt & ioeffabile, divina virtus quod operatur. . . . . Hinc ergo colligitur, quod ſuperſtitioſa ſit iſtorum cunctatio, & ſuperflua diſputatio, qui dicunt oſtia ventris & vulvæ eum aperuiſſe, & colluvione ſanguinis, ut cæteri omnes, & ſecundas ſpurcitias poſt ſe traxiſſe; in quibus omnibus gemitus & dolor multiplicantur, triſtitia & ærumnæ augentur, &c. *Laudat* S. Leonem *aſſerentem*, Chriſtum nova nativitate natum ex Virgine, ſine paternæ carnis concupiſcentia, ſine maternæ integritatis injuria; quia futurum hominum Salvatorem talis decebat ortus, qui & in ſe haberet humanæ ſubſtantiæ naturam, & humanæ carnis inquinamenta neſciret. *Laudat* S. Petrum Chryſologum *dicentem*: Stulte, onde ſordes in Virgine Matre, ubi non eſt concubitus cum homine patre? Unde ſordes in ea, quæ nec concipieodo libidinem, nec parieodo eſt paſſa dolorem? Unde ſordes in domo, ad quam nullus hoſpes acceſſit, ſed ſolus ad eam fabricator Domious venit, veſtem quam non habebat, induit, eamque, ſicut invenit, clauſam reliquit? Et ſicut ille natus eſt ſolus inter mortuos liber, ſic iſtius, ex qua natus eſt, matris pudor ſolus integer eſt. Et ideo nemo veſtrùm judicet humano modo, quod divino geritur ſacramento. *Laudat* S. Ambroſium *in Hymno ſacro ita canentem*, Veni Redemptor Gentium,

Oſten-

„ Oſtende partum Virginis, Miretur omne Sæcu-
„ lum, Talis decet partus Deum. Talis utique,
inquit; qualem Chriſti confitetur Eccleſia, non
qualem iſti autumant, & confingunt ſibi mendo-
ſè: non qui materna corrumpat viſcera ſed qui
corrupta reſtauret, & innovet univerſa. Laudat
„ S. Auguſtinum *dicentem*: Quid enim in homi-
„ ne, qui a Salvatore noſtro aſſumptus eſt, non
„ novum fuit? Conceptus, nativitas, partus,
„ infantia, doctrina, vita, virtutes. *Tandem ſic*
„ *Virgines ſacras compellat*: Nolite obſecro, cum
„ iſtis perſcrutari latebras Virginei partûs, quaſi
„ corruptas: quia & ipſi defecerunt ſcrutatores
„ ſcrutantes ſcrutinium vanitatis; quia talia ſentiunt
„ qualia Domini Matrem non decent. Sed ve-
„ nite cum gaudio & videte procedentem Do-
„ minum pleniſſima fide, tamquam Sponſum de
„ thalamo ſuo; non, ut iſti garriunt, doloribus
„ virginea membra corrumpentem, nec genita-
„ le matris ſecretum violantem ſed divinitus ex-
„ ultantem, ut Propheta canit. At *Ratramni*
mentem non eſt aſſecutus *Paſchaſius* ipſique tri-
buit, quod non admittebat, & quod ex illius ſen-
tentia non conſequebatur, B. Virginem cum do-
lore peperiſſe, & genitale matris ſecretum fuiſſe
violatum. Sed nec Germanos illos contra quos
Libellum *De Nativitate Chriſti* compoſuit Ratra-
mnus, veriſimile eſt ſenſiſſe quòd Chriſtus non per
viam communem, ſed per aliam corporis partem
prodiiſſet.

§ IV.

Qua occaſione librum DE ANIMA *Ratramnus ſcri-pſerit?*

HUnc librum, qui Manuſcriptus extat in Codice membraneo Bibliothecæ *S. Eligii* Noviomenſis *Odoni* Epiſcopo Bellovacenſi inſcriptus *Ratramnus* edidit contra Monachum quemdam Corbejenſem, qui unam in omnibus hominibus animam eſſe contendebat; quam opinionem hauſerat a *Macario* Scoto. Occaſionem autem erroris ſumpſerant ex loco malè intellecto *S. Auguſtini*, in libro *De Quantitate Animæ*, in quo Sanctus Doctor de unitate animæ in diverſis hominibus dubitanter ſcripſiſſe videtur. *Macarium*, qui hanc excitarat quæſtionem, per deridiculum *Barbarium* vocat Ratramnus; *Quoniam non beatus*, inquit, *ſed ſtultus & ebrius talia ſomniavit*. Non abſque ratione, *Macarii*, Diſcipulique illius ſententiam ſeu errorem impugnavit *Ratramnus*, cùm non ſolùm Philoſophiæ, ſed etiam Fidei repugnaret, & a Scripturæ ſenſu alieoa eſſet, quæ vel plures animas paſſim innuit, vel ſingulas propriè tribuit ſingulis ac diverſis diverſas. Hinc Averrois, unicum omnium hominum intellectum aſſerentis, errorem S. Thomas & omnes poſt ipſum Theologi confutarunt. Hinc Leo X. in Concilio Lateranenſi V. contra quoſdam qui unicam in omnibus hominibus animam eo tempore aſſerere audebant; *Omnes id aſſerentes, vel etiam vertentes in dubium, ſe reprobare* denuntiat, & *pro corporum, quibus infunditur, multitudine ſingulariter multiplicabilem & multiplicandam* credi oportere decernit, ut & *omnes hujuſmodi erroneis aſſertionibus inhærentes, tamquam Hæreticos, & puniendos, & vitandos*.

DISSERTATIO XIV.

De Joanne Scoto, ejuſque Operibus, & erroribus.

§. I.

Joannes Scotus Erigena Æthelingienſis in Anglia Abbas non fuit.

TRibus id argumentis probatur. Primum eſt, quòd *Joannes Erigena* erat *genere Scotus*, teſtibus *Nicolao I.* Pontifice Maximo in Epiſtolâ *ad Carolum Calvum*, *Hincmaro* lib. *De Prædeſtinatione*, Cap. 31. ubi *Joannem Scottigenam* appellat, id eſt, a Scotis genitum, a Scotia ſeu Hibernia ortum. Quo etiam nomine eum vocat *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Epiſtolâ ad *Carolum Calvum* De Areopagiticis, in qua Joannes *Scottigena* Verſionis librorum S. Dionyſii Areopagitæ Auctor, dicitur *Barbarus, in finibus mundi poſitus*, quod homini Hiberno convenit. At *Joannes* Æthelingiæ Abbas genere erat Eald-Saxo, id eſt, e Saxonia veteri ſeu Germanica oriundus, ut teſtatur *Aſſerus* Bancorenſis Abbas, tum Schireburgenſium Epiſcopus, cœvus Auctor, in lib. De Rebus geſtis *Ælfridi* Regis. *Cum*, inquit, *de neceſſitate animæ ſuæ ſolitò cogitaret, inter cætera diurna & nocturna bona, quibus aſſiduè & maximè ſtudebat duo Monaſteria conſtruere imperavit, unum Monachorum, in loco qui dicitur Æthelingaëg..... In quo Monaſterio diverſi generis Monachos undique congregavit. Primitus Joannem Presbyterum Monachum, ſcilicet Eald Saxonum genere, Abbatem conſtituit.* Eald-Saxo dicitur ab *Aſſero Joannes* Æthelingienſis, non Eaſt-Saxo: non enim ex Eaſt Saxonia, ſeu ex Anglo-Saxonibus Orientalibus ortus erat, ſed ex antiquis Germaniæ Saxonibus, quos Eald-Saxonum nomine *Aſſerus* indigitat, ut ex illius verbis conſtat ad annum octingenteſimum octogeſimum-quartum. *Eodem quoque anno magnus Paganorum exercitus de Germania in regionem antiquorum Saxonum, quod Saxonicè dicitur Eald-Saxum, ſupervenit. Contra quos, adunatis viribus, iidem Saxones, & Friſones ibidem in uno illo anno viriliter pugnavere, in quibus duobus bellis Chriſtiani, divina opitulante miſericordia, victoriam habuere.*

Secundum argumentum quo *Joannis Scoti* a *Joanne* Æthelingiæ Abbate diſcrimen demonſtratur, eſt quòd ille *Presbyter ac Monachus* ab *Aſſero* dicatur, *Ælfredo* Regi *A Sacris*. At *Joannes Scotus* a nemine Auctorum iſtius ætatis Presbyter aut Monachus dicitur, nec in ſuorum Operum inſcriptione, aut alibi hæc nomina uſurpat, ſed *Extremum Sophiæ Studentium*, vel ſimpliciter *Joannem*. Nuſquam in Monaſterium aliquod ſe recepit, ſed ſemper in Palatio *Caroli Calvi* Regis Francorum verſatus eſt.

III. Argumentum ex eo petitur quòd *Joannes Scotus* ſponte in Angliam e Galliis trajecerit, quòd infamiam nomini ſuo ob errores aſperſam ferre diutiùs non poſſet, ut *Simeon Dunelmenſis* ad annum, 882. *Matthæus Weſtmonaſterienſis* ad annum 883. & *Rogerius de Hoveden* teſtantur. At *Joannes*, *S. Grimbaldi* ſocius, *Ælfredi* Regis Præceptor, ac deinde Æthelingienſis Abbas, ab eodem Rege e Gallia in Angliam honorificè vocatus eſt per Legatos, ut *Aſſerus* ad annum 884. *Matthæus Weſtmonaſterienſis* ad annum 872. & *Florentius Wigornienſis* ad annum pariter 872. teſtantur.

IV. At-

IV. Argumentum hinc eruitur, quòd *Joannes* Saxonicus ante annum octingenteſimum octogeſimum-quartum in Angliam non trajecerit; quòd ſub annum octingenteſimum nonageſimum-quintum eum duobus ſicariis luctatus ſit, ab iiſque necatus; quòd *bellicoſæ artis non expers* fuerit, ut *Aſſerus* memorat. Hæc autem *Joanni Scoto* convenire non poſſunt; qui cùm ſub initia regni *Caroli Calvi* in Galliam acceſſerit ex Hibernia, jam vir factus & literis inſtructus, uſque ad annum octingenteſimum nonageſimum quintum pervenire non potuit, multò minùs com duobus Clericis luctari.

V. Argumentum eſt, quòd *Joannem Scotum* ab *Ælfredo* Rege in Angliam e Galliis accitum non fuiſſe, perſuadeat *Aſſeri* ſilentium, qui inter Viros doctos ab *Ælfredo* Rege e Galliis advocatos *Grimbaldum* & *Joannem* Eald-Saxonem, *Vverfritum*, *Plemundum*, *Æthelſtanum*, ſeque ioſum; nuſquam *Joannem Scotum* commemorat. Unde conjicere licet, erraſſe *Vvillelmum Malmesburienſem* cum aliis nonnullis, & Auctorem Anonymum Chronici, qui in anno milleſimn centeſimo trigeſimo ſeptimo deſinit, apud *Duchesnium Tom.3. Hiſtoricorum Francia*, apud quem leguntur hæc verba: *Rogatu Ælfredi Joannes Scotus rediit a Francia, ubi erat cum Carolo Calvo*. In hoc quoque falſus *Ingulfus* Abbas, qui *Joannem Scotum* cum *Joanne* Æthelingiæ Abbate confudit. Falſus & *Harpsfeldius*, qui Joannem Saxonicum & Joannem Scotum ab *Aſſero* memoratos ſcripſit.

VI. *Anaſtaſius Bibliothecarius* Joannem Scotom excuſans quòd Opera *S. Dyoniſii* e verbo ad verbum Latinè reddidiſſet, de eo ceu de homine jam vita functo loquitur. *Quod eum*, inquit, *non egiſſe ob aliam cauſam exiſtimo, niſi quia, cùm eſſet humilis ſpiritu, non præſumpſit verbi proprietatem deſerere, ne aliquo modo a ſenſûs veritate decideret. Unde factum eſt, ut tantum virum* [*Dionyſium*] *intra cujuſdam labyrinthi difficilia irretiret, & in antris profundioribus inviſibiliorem quodammodo collocaret; & quem interpretaturum ſuſceperat, adhuc redderet interpretandum*. In MS. Codice Bibliothecæ PP. Societatis Jeſu Bruricenſium, datæ hujus ab *Anaſtaſio* ad *Carolum Calvum* Epiſtolæ tempus conſignatur X. Kalendas Aprilis Indictione VIII. id eſt, anno Chriſti 875. ſex annis poſt Octavam Synodum Oecumenicam, cujus meminit. Quod argumento eſt, Joannem *Scotum* non fuiſſe *Ælfredi* Regis Præceptorem, qui in ſtudia literarum non incubuit ante annum 884. adeoque a *Joanne* Æthelingienſi Abbate, qui *Ælfredi* Regis Præceptor fuit, diſtinguendum. Sanè incredibile eſt *Ælfredum* Religioſiſſimum Principem, eum ſibi Præceptorem aſſumpturum fuiſſe, qui hæreſeos infamiâ laboraret, & e Galliis, poſtulante *Nicolao I.* Pontifice Maximo, fuiſſet ejectus.

§.II.

Joannes Scottus Bedæ diſcipulus, & Alcuini ſocius non fuit, nec Univerſitatis Pariſienſis Conditor.

POſſevinus in Apparatu Sacro, *Arnoldus Vvion*, & alii quidam, *Joannem Scottum* Bedæ Venerabilis diſcipulum, condiſcipulum Alcuini, & unum e primis Pariſienſis Univerſitatis noſtræ conditoribus fuiſſe ſcripſere: Alii, ut *Trithemius*, *Balæus*, & P. *Cellotius*, duplicem *Joannem* Scottum diſtinguendum cenſent; unum *Carolo Calvo* familiarem, qui Opera *S. Dyoniſii* Latinè reddidit; alterum *Bedæ* diſcipulum, qui *Carolo Magno* Imperante, Univerſitatis Pariſienſis cum *Alcuino* fundamenta jecerit. Nituntur Anonymi teſtimonio, apud *Vincentium Bellovacenſem*, *in Speculo Hiſtoriali* lib.23. C.173. *Alcuinus*, inquit, *Studium de Roma Pariſius tranſtulit, quod illuc a Græcia tranſlatum fuerat a Romanis: fueruntque Pariſius Fundatores illius Studii quatuor Monachi Bedæ diſcipuli, ſcilicet Rabanus, & Alcuinus, Claudius, & Joannes Scottus.*

Verùm utraque hæc ſententia falſi convincitur. Prior quidem, quia *Beda* vivere deſiit anno Chriſti 735. *Joannes* autem *Scottus* adhuc ſuperſtes erat anno 870. Quomodo igitur *Bedæ* diſcipulus eſſe potuit, integro ſæculo ipſo poſterior? Secunda ſententia æquè corruit. Auctor enim Anonymos, quem unum teſtem advocant illius ſententiæ vindices, *Joanni Scotto*, quem Univerſitatis Pariſienſis cum *Alcuino* conditorem facit, *Rabanum* Archiepiſcopum Moguntinum adjungit, cujus obitos anno 856. conſignatur: & *Claudium Taurinenſem* Antiſtitem, qui adhuc ſuperſtes erat anno 839. ot teſtatur *Ferdinandus Ughellus in Italia Sacra* Tom.2. quod argumento eſt hunc Anonymum de altero *Joanne Scotto* non loqui, quàm de eo qui vulgò *Erigena* cognominatur; quem *Bedæ* Diſcipulom non fuiſſe, ratio temporum demonſtrat. Accedit, quòd *Alcuinus* Pariſienſis Academiæ conditor non fuerit, nec Pariſiis publicas Scholas moderatus ſit umquam, ut obſervavimus in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sæculi VIII. de *Alcuino* & ejus Operibus agentes. In Univerſitate tamen noſtra turbas excitavit *Joannes Scottus*, ejuſque alumnis errores ſuos afflare conatus eſt: a qua ut hanc peſtem averteret *Nicolaus I.* rogavit *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum, ut eum Romam mitteret, nec deinceps morari Pariſiis pateretur. *Dilectioni veſtræ*, inquit, *vehementer rogantes mandamus, quatenus Apoſtolatui noſtro prædictum Joannem repræſentari faciatis; aut certè Pariſius in Studio cujus olim Capitale fuiſſe perhibetur, morari non ſinatis; ne cum tritico ſacri eloquii grana lolii & zizania miſcere dignoſcatur, & panem quærentibus, venenum porrigat.*

§.III.

Joannes Scottus Martyr non fuit.

JOannem Scottum martyrio coronatum fuiſſe *Vvillelmus Malmesburienſis*, *Simeon Dunelmenſis*, *Rogerius de Hoveden*, Matthæus Vveſtmonaſterienſis, Vincentius Bellovacenſis, & *S. Antoninus* ſcripſere, quos plerique recentiores ſecuti ſunt. Id cùm primus omniom *Vvillelmus* tradiderit, aliique ex ipſo exſcripſerint, ſatis erit, quæ ipſe ſcripſit, expendere. Sic autem habet lib.2. De Geſtis Regum Anglorum C.4. *Hoc tempore creditur fuiſſe Joannes Scottus, vir perſpicacis ingenii, & multæ facundiæ, qui dudum concrepantibus undique bellorum fragoribus, in Franciam ad Carolum Calvum tranſierat … Succedentibus annis, munificentia Alfredi allectus, venit in Angliam, & apud Monaſterium noſtrum, a pueris, quos docebat, graphariis, ut fertur, perforatus, etiam Martyr æſtimatus eſt, quod ſub ambiguo ad injuriam ſanctæ animæ non dixerim, cùm celebrem ejus memoriam ſepulchrum in ſiniſtro latere altaris, & Epitaphii prodant verſus, ſcabri quidem & moderni temporis limâ carentes, ſed ab antiquo non ita deformes:*

Clauditur hoc tumulo Sanctus Sophiſta Joannes;
Qui ditatus erat jam vivens dogmate miro.
Martyrio tandem Chriſti conſcendere Regnum
Quo meruit, Sancti regnant per ſæcula cuncti.

Hac

Digitized by Google

Hac in Hiſtoria diſtinguendum, quod ex antiquis Malmesburienſis Eccleſiæ monumentis refert *Vuillelmus*, ab iis quæ ex propriis conjecturis addidit. Prioris generis eſt vetus illud Epitaphium quod recenſet, poſterioris eſt illius ad *Joannem Scottum* accommodatio. *Joannem Malmesburienſem* qui *Sophiſta* ſive *Sapiens* nuncupatus eſt, inter Martyres conſcribendum eſſe conſtat non ſolùm ex Epitaphio a *Vuillelmo* laudato; ſed etiam ex *Gotzelino* in Catalogo Sanctorum in Anglia ſepultorum, quem duodecimo ineunte ſæculo edidit, paulò ante quàm Hiſtoriam ſuam *Vuillelmus* vulgaret. Sed *Joannem* illum *Sapientem*, Martyrem Malmesburienſem, cum *Joanne Scotto* incautè confudit *Vuillelmus*; & ſicut lapſus eſt, cùm *Joannem Scottum Ælfredi* Regis Præceptorem fecit, quemadmodum eſt a nobis ſuperiùs obſervatum, ita & cùm eumdem Martyrio coronatum ſcripſit. Quamquam illa toties repetita dubitantis verba, *ut fertur*, *æſtimatus eſt*, *quod ſub ambiguo ad injuriam ſanctæ animæ non dixerim*, ſatis indicant hunc Hiſtoricum, qui ſimiles loquendi formulas adhibere non ſolet, de *Joannis Scotti* martyrio certum non fuiſſe.

Præterea nullus ante *Vuillelmum Malmesburienſem Joannis Scotti* Sanctitatem & Martyrium jactitavit: non ipſe *Berengarius*, qui ejus auctoritate nitebatur, quique ad *Richardum* ſcribens, Regem ejus numini patrocinari debere, ipſum rogandum ait, non ut Viri Sancti & Martyris, quod non prætermiſiſſet, ſed ut viri docti memoriam tueatur: *Erudito verò Joanni illi*: & ut defunctum contra calumniatores defendat. *Unde ferat oportet defuncto patrocinium contra calumnias nunc viventium*. Extat hæc *Berengarii* Epiſtola Tomo II. *Spicilegii*.

Tertiò *Aſcelinus Joannem Scottum* Hæreticum fuiſſe, cumque pro Hæretico ſemper ſe habiturum, ad *Berengarium* non ſcripſiſſet, ſi tunc temporis Sanctus & Martyr fuiſſet exiſtimatus. Majori certè reverentia de ipſo ſcripſiſſet vir pius & doctus: Librum quidem ejus de Euchariſtia damnandum hæreſeos ſcripſiſſet, non *Joannem* ipſum.

Quartò nec Eccleſia Romana cæterarum Mater & Magiſtra, cujus eſt Martyres vindicare, & Sanctos proclamare, nec ulla alia Eccleſia *Joannem Scottum* ſacris Faſtis adſcripſit. Quamobrem *Hectori Boëtio* Hiſtoriæ Scoticæ Auctori haud ſatis accurato nulla fides adhibenda, qui *Joannem Scottum* Auctoritate ſacrâ Pontificum in Martyrum album relatum fuiſſe aſſerit: cujus teſtimonium abſque diſcuſſione ſecutus *Molanus*, ipſum ut Sanctum celebravit in Appendice ad Martyrologium *Uſuardi*, quam vulgavit Antuerpiæ anno 1583. Qua Appendice oſcitanter lecta; Arnoldus Vvion *Ligni Vitæ lib.* 3. ad 10. Novembris duplici errore ſcripſit, *Joannis Scotti* nomen inſertum eſſe Martyrologio Romano typis edito Antuerpiæ anno 1583. Molanum errantem ſecutus eſt *Sauſſaius* in Martyrologii Gallicani Supplemento, & in Appendice.

Legatur P. *Pariſii* Ordinis Canonicorum Regularium S. Auguſtini Congregationis Gallicanæ Diſſertatio *De Joanne Scotto*, ad calcem prioris Voluminis *De perpetua Eccleſia Catholica Fide circa Euchariſtiam*, *contra Claudium Miniſtrum*. Legatur etiam Elogium Hiſtoricum *Joannis Abbatis Æthelingienſis* P. II. Sæculi IV. Benedictini: ubi P. *Mabillonius* obſervat, alium *Joannem Scottum* Epiſcopum Magnopolitanum & Martyrem ab *Adamo* Bremenſi Canonico Cap. 139. 167. & 206. Hiſtoriæ commendari, ejuſque mortem conſignari IV. Idus Novembris; quo ipſo die *Joannes Sapiens* Malmesburienſis Martyr in Anglicanis, & in *Gregorii* Papæ XIII. Martyrologio Antuerpiæ excuſo commemoratur. Quod forſan errore nominis factum eſt. Forſan etiam poſteri vulgatam *Joannis Scotti* eruditionem, *Joannis Æthelingiæ Abbatis* mortis genus, ac demum diem obitûs *Joannis Scotti* Magnopolitani Antiſtitis, aptarunt *Joanni* illi Sophiſtæ ſive Sapienti, qui apud Malmesburienſes ſepultus erat.

§. IV.

De Joannis Scotti Operibus, Erroribus, & Damnatione.

Librum de Euchariſtia ſcripſit *Joannes Scottus*, quo *Berengario* cœteriſque Sacramentariis præluſit: Docuit nimirum, *Quòd Sacramenta Altaris non verum Corpus & verus Sanguis ſit Domini, ſed tantùm memoria veri Corporis & Sanguinis ejus* [inquit *Hincmarus lib. De Prædeſtinatione* C. 31.] *De Joanne Scotto* & ejus libro *Aſcelinus* Monachus ad *Berengarium* ita ſcribebat: *Joannem verò Scottum nec inconſideratè, nec impiè, nec indignè Sacerdotio meo habeo: quem toto niſu, totâque intentione ad hoc ſolum tendere video, ut mihi perſuadeat, hoc videlicet quod in altari conſecratur neque verè Corpus, neque verè Chriſti Sanguinem eſſe. Hoc autem aſtruere nititur ex SS. Patrum Opuſculis quæ pravè exponit, Quorum illam Sancti Gregorii, Orationem hîc annotari ſufficiat: Perficiant in nobis tua, quæſumus Domine, Sacramenta quod continent: ut quæ nunc ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus. Quam exponendo prædictus Joannes inter cætera fidei noſtræ contraria; Specie, inquit, geruntur iſta, non veritate.* Adrevaldus Floriacenſis Ordinis Benedictini Monachus veterum Patrum Sententias *De Corpore & Sanguine Chriſti, contra ineptias Joannis Scotti* collegit. Quæ ſententiæ eò collineant omnes, ut Corpus Chriſti & Sanguinem verè in Euchariſtia contineri probetur. Collectaneus ille *Adrevaldi* Libellus excuſus eſt Tomo XII. Spicilegii. *Joannis Scotti* librum plurimùm laudavit *Berengarius*, ut qui ipſius patrocinaretur errori. De ipſo ita ſcribebat ad Lantfrancum, *Pervenit ad me, Frater Lanfrance, quiddam auditum ab Ingelranno Carnotenſi, in quo diſſimulare non debui admonere Dilectionem tuam. Id autem eſt, diſplicere tibi, immo hæreticas habuiſſe ſententias Joannis Scotti de Sacramento Altaris, in quibus diſſentit a ſuſcepto tuo Paſchaſio. Hac ergo in re ſi ita eſt, Frater indignum feciſti ingenio quod tibi Deus non aſpernabile contulit . . . Si hæreticum habes Joannem, cujus ſententias de Euchariſtia probamus, habendus tibi eſt hæreticus Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, ut de cæteris taceam.* Et in Epiſtolâ ad *Richardum*, ſcribit: *Injuſtiſſimè damnatum Scottum Joannem in Concilio Vercellenſi.* Ejus quippe *Liber de Euchariſtia* in illa Synodo *lectus eſt ac damnatus in audientia omnium qui de diverſis hujus mundi partibus illuc convenerant*; teſtibus *Lanfranco* lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, Cap. 4. & Anonymo coætaneo in Opuſculo *De Berengarii Damnatione multiplici*. Damnatus etiam eſt idem *Joannis Scotti* Liber in Concilio Pariſienſi anno ML. teſte *Durando* Abbate Troarnenſi lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, P. IX. *Damnato*, inquit, *communi ſententia talium Auctore, damnatis ejus complicibus, cum Codice Joannis Scotti, ex quo ea quæ damnantur, ſumpta videbantur, Concilio ſoluto diſceſſum eſt.* De hoc Joannis Scotti libro poſt Synodum Vercellenſem ad Berengarium ſcribebat Aſcelinus: *Pudeat te patrocinari librum, quem Vercellis in Plenaria Synodo damnatum, te quoque propter eum hæreſis maculâ notatum audivimus.* Hunc *Joannis*

Scotti

Joannes Scottus Libro De Corpore & Sanguine Domini, *Sacramentariorum Hæreſim præformavit.*

Hoc plurimùm uſus eſt Berengarius.

Hic liber multis in Conciliis damnatus.

Scoti librum in Synodo Romana ſub *Nicolao II.* anno MLIX. *Berengarius* comburere coactus eſt Pontificis & Patrum Decreto, ut *Guitmundus*, & *Lanfrancus* teſtantur. Excidit omnino pravus ille *Joannis Scoti* liber.

Joannis Scoti liber De Prædeſtinatione, *erroribus ſcatens.*

Librum præterea unum ſcripſit *De Prædeſtinatione*, quinque *De Naturis*; alium *De Viſione Dei*. Librum *De Prædeſtinatione* edidit *Mauguinus Præſes*: illum *S. Prudentius* Trecenſis Epiſcopus, & *Florus Magiſter* confutarunt, quorum lucubrationes idem *Mauguinus* vulgavit. Has præſertim Propoſitiones reprehendunt:

1. *Quadruvio Regularum quatuor totius Philoſophiæ, omnem quæſtionem ſolvi.*

2. *Prædeſtinationem & præſcientiam Dei ejus eſſe eſſentiam, ſicut voluntatem, ſapientiam, veritatem.*

3. *Præſcientiam & Prædeſtinationem unam & idem eſſe.*

4. *Prædeſtinationem Dei unam eſſe.*

5. *Subſtantiam hominis eſſe tria, eſſe, velle, & ſcire, & hanc peccando non amiſiſſe.*

6. *Nullam naturam poſſe perire.*

7. *Velle homini a ſe per naturam eſſe, inchoare verò, poſſe, & perficere, nonniſi per gratiam.*

8. *Deum, ſicut neminem compellit peccare, ita nec bene vivere.*

9. *Nullum peccatum, nullamque ejus pœnam aliunde naſci, niſi propria hominis voluntate, libero malè utentis arbitrio.*

10. *Dei præſcire, aut prædeſtinare peccata, vel mortem, vel pœnas, hominum, vel Angelorum, a contrario intelligendum.*

11. *Omne malum peccatum, & ejus pœnam eſſe, & hæc nihil eſſe.*

12. *Mortem, miſeriamque ſuppliciorum æternalium omnino nihil eſſe, ac per hoc nec præſciri, nec prædeſtinari.*

13. *Non eſſe Dei Prædeſtinationem, niſi de his qui præparati ſunt ad æternam fœlicitatem.*

14. *Abuſivè, tranſlatèque dici, præſcire Deum & prædeſtinare.*

15. *Omnem præſcientiam Dei prædeſtinationem eſſe, & omnem prædeſtinationem præſcientiam.*

16. *Nullâ naturâ naturam puniri.*

17. *Nihil aliud eſſe pœnas peccatorum, niſi peccata eorum.*

18. *In igne æterno nihil aliud eſſe pœnam, quàm beatæ fœlicitatis abſentiam.*

19. *In illo igne nullum eſſe, qui non habeat inſitam ſibi naturaliter abſentis beatitudinis notionem ejuſque deſiderium.*

20. *Habituros miſeros fœlicitatis & veritatis notionem, atque ſcientiam, ac per hoc non eſſe miſeros, nec puniri.*

21. *In primo homine non peccaſſe naturæ generalitatem, ſed uniuſcujuſque individuam voluntatem.*

22. *Ex nullo bono malum eſſe.*

23. *Deum ubicumque fuerit præſentiâ, ibi eſſe habitatione.*

24. *Intra hanc domum cœli & terræ malos in aëre, bonos in æthere conſtitui.*

25. *Ignem æternum ad urendum Diabolum & Angelos ejus, non homines, factum.*

26. *Diabolo, poſtquam æthere detruſus ſit, ubi in æthereo corpore non poterat pœnas ſentire, additum corpus aëreum, in quo ignem ſentiret.*

27. *Non eſſe ignem illum pœnam, neque ad eam præparatum, vel prædeſtinatum.*

28. *Eumdem ignem ſedem factum eſſe impiorum, in quo non minùs habiteat beati, quàm miſeri.*

29. *Miſeriam nullam eſſe, niſi mortem æternam; mortem æternam niſi veritatis ignorantiam, & ubi ignoratur veritas, ibi nullam vitam.*

30. *Errorem geminæ Prædeſtinationis ex liberalium diſciplinarum ignorantia, & Græcarum literarum inſcitia ortum eſſe.*

31. *Deum non prædeſtinaſſe mortem & pœnas, quia nihil ſunt.*

32. *Nihil appetere impiorum omnium, & diaboli nequitiam, niſi ab eo, qui eſt ſumma eſſentia, recedere, in tantùm ut eorum natura, ſi lex divina ſineret, in nihilum rediret.*

33. *Invitos Deo ſervire impios; non naturam, quam in eis fecit, & in eis non punit: ſed malam voluntatem, quam in eis non fecit, & in eis punit in eo quòd ei inviti ſerviunt, puniti in ſe ipſis ſuâ pœnâ. De qua pœnâ quos juſtè non liberet ad eam illos quodammodo præparet, dum eos, ad eam ſeipſos præparare permittat.*

34. *Ignem æternum eſſe ipſum quartum mundi elementum. In eo corpora Sanctorum in æthereum mutari qualitatem, impiorum verò in aëream qualitatem tranſitura. In eodem igne, naturarum intra ſe mirabile perfici gaudium, malarum verò voluntatum ineffabile tormentum.*

35. *Ipſum ignem omnibus corporibus fieri gloriam.*

36. *Impiorum Angelorum & hominum corpora pulchritudinem & naturalem incolumitatem habitura & refulſura.*

Joannis Scoti librum De Prædeſtinatione *confutarunt S. Prudentius Epiſcopus Trecenſis, & Florus Magiſter.*

De Joannis Scoti erroribus in libro *De Prædeſtinatione* ita *S. Prudentius* præfatur: *Deprehendi quantùm divinitus inſpiratus potui, Pelagii, Cœleſtii, eorumque ſequacis ac defenſoris acerrimi Juliani per omnia ſectatorem, Joannem videlicet Scotum, tantâ impudentiâ Orthodoxæ Fidei Patribuſque Catholicis oblatrantem, ac ſi unus ſpiritus Julianum, Joannemque docuerit: nam idemque ſpiritus in eis fuerit, nec diſpar ſpiritus per eorum linguas tot tantaſque blaſphemiarum nauſeas evomuerit. Nam & gratuitam Dei Gratiam pariliter impugnant, & Dei juſtitiam ſimiliter denegant, & originale peccatum, quod naſcentes trahimus, quoque non niſi cœleſti gratia per myſterium baptiſmatis ſolvimur, indiſſimili garrulitate diſſuadent, argutiiſque Dialecticis ſimillima vanitate deſipiunt. Rectiſſimum etiam Sanctarum Scripturarum intellectum, Patrumque Catholicorum ſenſum ſaniſſimum tam eminna varietate pervertunt, ac ſi numquam adverſùs eorum errores quippiam fuerit actitatum.*

Ita verò præfatur *Florus Magiſter*, in eumdem *Scotum* Eccleſiæ Lugdunenſis nomine ſcribens:

,, Pervenerunt ad nos, id eſt, ad Eccléſiam Lug-
,, dunenſem, cujuſdam vaniloqui & garruli ho-
,, minis Scripta, qui velut de Præſcientia &
,, Prædeſtinatione divina humanis, & ut ipſe glo-
,, riatur, Philoſophicis argumentationibus diſpu-
,, tans, nullâ ratione reddita, nullâ Scripturarum
,, ſive Sanctorum Patrum Auctoritate prælatâ,
,, velut ſequenda & tenenda ſola ſua præſum-
,, ptione definire auſus eſt: Quæ a Fidelibus, &
,, in doctrina ſacra exercitatis lectoribus, (eo
,, quòd ſint vaniſſima, & contra Fidem ac veri-
,, tatem Dei plena mendacii & erroris) Deo opi-
,, tulante, facillimè judicantur & reſpuuntur,
,, immo etiam contemptui & riſui habentur. Sed
,, quia a multis, (ut audivimus,) idem homo
,, quaſi Scholaſticus & eruditus, admirationi
,, habetur, & talia garriens, ſive ſcribens alios
,, ad hæſitationem deducit; alios, quaſi magnum
,, aliquid dicat, erroris ſui ſequaces efficit; o-
,, mnes tamen auditores, & admiratores ſuos ina-
,, ni verboſitate, & ventoſa loquacitate perni-
,, cioſiſſimè occupat, ut non divinis Scripturis,
,, non auctoritatibus Paternis ſe humiliter ſub-
,, mittant, ſed ejus potiùs phantaſtica deliramen-
,, ta ſequantur: neceſſarium omnino duximus, ut
,, ſtudio caritatis, & debito noſtri loci atque

Or-

„ Ordinis, ejus inſolentiæ, auctore Domino, reſponderemus: ut quicumque hæc cum Dei timore, & cura ſalutis ſuæ, fideliter legere voluerint, agnoſcant veraciter quantùm neceſſe ſit in his maximè periculoſiſſimis, & extremis temporibus, inhærere firmiter Scripturæ Sanctæ immobili veritati, obedire humiliter Sanctorum Patrom ſundatiſſimæ auctoritati: claudere & obſtruere auditum indiſciplinatæ & vaniſſimæ verboſitati.

Eccleſia Lugdunenſis, lib. *De tribus Epiſtolis*, in Reſponſione ad ſecundam, dolere ſe ſignificat, quòd *Hincmarus*, aliique Antiſtites, *Joannem Scotum* ad ſcribendum de Prædeſtinatione compulerint, virum in Scripturis Sacris hoſpitem & peregrinum, & fœdos in errores prolapſum. Et, quod majoris eſt ignominiæ atque „ opprobrii, *inquit*, Scotum illum ad ſcribendum compellerent: qoi, ſicut ex ejus ſcriptis veriſſimè comperimus, nec ipſa verba Scripturarom adhuc habet cognita; & ita quibuſdam phantaſticis adinventionibus & erroribus plenus eſt, ut non ſolùm de Fidei veritate nullatenus conſulendus; ſed etiam cum ipſis omni irriſione & deſpectione dignis Scriptis ſuis, niſi corrigere & emendare feſtinet, vel ſicut demens ſit miſerandus, vel ſicut hæreticus anathematizandus.

Liber Joannis Scoti De Prædeſtinatione *a Conciliis Valentino, Lingonenſi, & Tullenſi damnatur.*

Librum Joannis Scoti *De Prædeſtinatione* damnavit Valentina III. Synodos, Canone IV. „ Porro Capitula quatuor, *inquit*, quæ a Concilio Fratrum noſtrorum minùs proſpectè ſuſcepta ſunt, propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati: Sed & alia XIX. ſyllogiſmis ineptiſſimè concluſa, & licèt jactetur, nulla ſeculari literatura nitentia, in quibus commentum diaboli, potiùs quàm argumentum aliquod fidei deprehenditur, a pio auditu Fidelium penitus explodimus, & ut talia & ſimilia caveantur, per omnia, Auctoritate Spiritus Sancti interdicimus. Novarum etiam rerum introductores, ne diſtrictiùs feriantur, caſtigandos eſſe cenſemus.

„ *Et Canone IV.* Ineptas autem quæſtiunculas, & aniles pene ſabulas, Scottorumque pultes, puritati fidei nauſeam inſerentes, quæ periculoſiſſimis & graviſſimis temporibus, ad cumulum laborum noſtrorum uſque ad ſciſſionem caritatis miſerabiliter & lacrymabiliter ſuccreverunt, ne mentes Chriſtianæ inde corrumpantur, & excidant a ſimplicitate & caſtitate fidei, quæ eſt in Chriſto Jeſu, penitus reſpuimus, & ut fraterna caritas cavendo a talibus auditum caſtiget, Domini Chriſti amore monemus. Recordetur Fraternitas malis mundi graviſſimis ſe urgeri, meſſe nimia iniquorum, & & paleis levium hominum ſe duriſſimè ſuffocari. Hæc vincere ferveat, hæc corrigere laboret, & ſuperfluis cœtum piè dolentium & gementium non oneret: ſed potiùs certa & vera fide, quod a Sanctis Patribus de his & ſimilibus ſufficienter proſecutom eſt amplectatur.

Hanc damnationem Lingonenſe Coocilium, cujus Decreta in Concilio Tullenſi XII. Provinciarum relecta & confirmata ſunt, ratam habuit. „ Ita enim ſanxit Canooe IV. Porro Capitula numero XIX. ſyllogiſmis ineptiſſimè ac mendaciſſimè a quodam Scoto concluſa, ubi non argumentum Fidei, ſed potiùs commentum perfidiæ patet, nulla omnino philoſophiæ arte, ut arroganter a quibuſdam jactatur conſtructum, ſed inani fallacia & deceptione imperitiſſimè confuſum, a pio Fidelium auditu penitus explodimus, &c.

Liber Joannis Scoti De Naturis, ab Eccleſia damnatus.

Libros Joannis Scoti *De Naturis* damnavit Provincialis Synodus Senonenſis ab *Honorio III.* Pontifice Maximo confirmata, anno milleſimo duceenteſimo vigeſimo-quinto, ut ex *Alberici* MS. Chronico Viri Eruditi pridem obſervarunt. Libri illi ſunt inediti, ut & Tractatus *De Viſione Dei*.

Approbatio librorum qui de Dogmatibus Eccleſiaſticis agunt, ad Sedem Apoſtolicam maximè pertinet.

Verſionem Operum *S. Dionyſii* de Græca in Latinam linguam, & Scholiorum *S. Maximi* in quædam loca *S. Gregorii Nyſſeni*, Joaones Scotus adornavit. Hanc ad Sedem Apoſtolicam mitti examinandam juſſit *Nicolaus I.* Pontifex Maximus, tum quòd librorum cenſura juris ſit Pontificii, tum quòd ſuſpectæ fidei eſſet illius Verſionis Auctor. *Relatum eſt*, inquit, *Apoſtolatui noſtro, quòd Opus B. Dionyſii Areopagitæ, quod de Divinis Nominibus, vel Cœleſtibus Ordinibus, Græco deſcripſit eloquio, quidam vir Joannes, genere Scotus, nuper in Latinum tranſtulerit. Quod juxta morem nobis mitti, & noſtro debuit Judicio approbari: præſertim cùm idem Joannes, licèt multæ ſcientiæ eſſe prædicetur, olim non ſanè ſapere in quibuſdam frequenti rumore dicebatur. Itaque quòd hactenus omiſſum eſt, veſtra induſtria ſuppleat, & nobis præfatum Opus ſine ulla cunctatione mittat: quatenus dum a noſtri Apoſtolatus Judicio fuerit approbatum, ab omnibus incunctanter noſtrâ Auctoritate acceptius habeatur.*

DISSERTATIO XV.

De Fide Chriſtianorum X. Sæculi circa Eucharistiam.

ASSERTIO UNICA.

Sæculo X. nihil in Fide & Doctrina Eccleſiæ de Euchariſtia novatum eſt.

CAlvinianæ ſectæ Miniſtri, *Albertinus*, *Claudius* & *La Roque*, poſtquam *Paſchaſium Ratbertum* Auctorem doctrinæ de præſentia reali Corporis & Saoguinis Chriſti in Euchariſtia fuiſſe effutierunt, ipſique magni nominis adverſarios oppoſuere, *Frudegardum*, *Rabanum Maurum*, *Amalarium*, *Bertramum* ſeu *Ratramnum*, *Joannem Scotum Erigenam*, *Erigerum*, doctrinam illam fidemque *Paſchaſii* ab exitu noni Sæculi ad initium uſque undecimi, omnium hominum mentes toto terrarum orbe invaſiſſe comminiſcuntur, faventibus decimi ſæculi tenebris; ita ut inſequenti ſæculo quamvis literatiores facti, hac tamen opinione unà cum lacte imbuti, illam tamquam veram confidenter obtruſeriot. Cùm itaque jam demonſtraverimus *Paſchaſium* contra receptam de Euchariſtia fidem non adinveniſſe novam, ſed Eccleſiæ de hoc Sacramento fidem ac doctrinam expoſuiſſe & propugnaſſe; cùm oſtenderimos etiam *Rabanum Maurum*, *Amalarium*, *Bertramum* ſeu *Ratramnum*, *Herigerum*, a *Paſchaſio* non diſſenſiſſe de ſumma Fidei, circa Euchariſtiam; reliquum eſt ut aliud Miniſtrorum Calvinianorum figmentum evertamus, probemoſque omni ſpecie veritatis deſtitutum eſſe illorum ſyſtema, quo mutationem circa fidem Euchariſtiæ decimo ſæculo ſenſim ſine ſenſu in omnium Chriſtianorum animis per totum Occidentem, factam fabulantur: ita ut nono ſæculo Antiſtites omnes, Clerici, Laici, Chriſti Corpus & Saoguinem ab Euchariſtia reipſa abeſſe, ſolamque illius figuram & virtutem in ea extare crediderint; undecimo verò ſæculo ineunte omnes Eccleſiæ Ordines Euchariſtiam eſſe verum Chriſti Corpus & Sanguinem ſecundùm ſubſtantiam, velut dogma fidei profeſſi

ſuerint, Cujus ſabulæ abſurditas cùm a viris doctiſſimis, qui hoc argumantum copioſè & luculenter tractarunt, convicta ſit, eorum rationes ſtrictim proponemus, noſtramque ſymbolum etiam addemus, ne id ad Hiſtoriæ decimi ſæculi complementum deeſſe videatur.

Prima igitur ratio hæc eſto. Abſurdom eſt & ab omni rationis ſpecie penitus alienum, ut adeo ſtupenda novitas, adeo immanis error, quo religionis & Fidei Chriſtianæ fundamenta concuti Calviniſtæ ſupponúnt, plurimorum animos occupaſſet, contradicente nemine, imò nec advertente. Itane a Fide Patrum diſcedera facile eſt? Itane dogmata ſummam Religionis ſpectantia, quibus ſemel imbuti ſunt animi, abjiciuntur? Siccine aliorum Myſteriorum, & Incarnationis præſertim Dominicæ fides ſtabilita & propagata eſt? Adversùs ejus Prædicatores orbis pene omnis inſurrexit, perſecutiones concitatæ adversùs eos qui Chriſtianam fidem ſunt profeſſi; prædicationibus, diſputationibus, ſcriptis, miraculis, martyriis fundata & confirmata Eccleſia eſt. Hiſque fuit opus ad vincendam ſenſuum, rationis, Philoſophiæ oppugnationem, ad evertenda omnium ingeniorum præjudicia. Quis igitur ſibi perſuadeat orbem totum, ſi (ut Calviniſtis Miniſtris placet) nono ſæculo credidiſſet Corpus & Sanguinem Chriſti reipſa in cœlo dumtaxat eſſe, non in Euchariſtia, illamque meram eſſe ſignram, Corporis & Sanguinis Dominici ad ſummum virtute fœcundatam; quis, inquam, ſibi perſuadeat, totum orbem hac imbutum fide ac doctrinâ, ad doctrinam ſenſim ſioe ſenſu traductum fuiſſe, quæ Corpus & Sanguinem Chriſti in Euchariſtia reipſa & ſecundùm ſubſtantiam præſentia profitetur ac propugnat; idque nemine doctrinam tam ſenſibus adverſam, tam imperviam rationi, tam novam & inſolentem (ut Calviniſtæ loquuntur) prædicante, nemine ipſam ſcriptis aſſerente, aut miraculis confirmante, nullatenus repugnantibus Eccleſiæ Paſtoribus, nec obſiſteotibus Principibus raligioſiſſimis, nec viris ſanctiſſinis, quibus decimum ſæculum non minùs abundavit quàm ſuperiora, religionem ac fidem antiquam defendentibus? Sanè decimi ſæculi Eccleſiam non ita ſterilem fuiſſe, ut popularis habet opinin, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ moonmenta teſtantur. Italiam ſcilicet per ea tempora illuſtrarunt *S. Nelus* Abbas ſanctiſſimus, origine quidem Græcus, ſed in Calabria natus, ubi diu in eremo vixit, ac deinde in Campaniam cum ſuis deſcendit ob futuram Saraeenorum in Calabriam irruptionem, ac Monaſterium *Vallis lucis* habitandum a Caſſinenſibus Monachis ſuſcepit. *Romualdus* Camerinenſis, *Amicus* Rumibonenſis, *Guido* Pompeſiaous, *Firmanus* Firmienſis, & complures alii Epiſcopi, *Sancta converſationis ſtudio floruerunt, ſuper quorum veneranda cadavera, ex Sacerdotalis Concilii Auctoritate, ſacra ſunt altaria erecta, ubi Divina Myſteria miratulis exigentibus offerebantur:* ut refert B. *Petrus Damiaus* Epiſtolâ XVII. Florere cœpit eodem ſæculo *S. Romualdus*, qui ab *Honeſto* Ravennate Archiepiſcopo Monachi habitu indutus eſt anno nongenteſimo ſeptuageſimo-primo, & in Mooaſterio Claſſenſi prima Vitæ Monaſticæ tyrocinia poſuit; deinde Vitam Anachoreticam ſectatus eſt, & poſtea Cœnobio Claſſenſi ab *Ottone III.* præfectus Abbas, poſtulantibus unanimi conſenſu Monachis. Sæculo verò undecimo ineunte novum inſtituit Ordinem, ſanctiſſimoſque diſcipulos habuit. Ex Romualdi Schola prodiit *S. Boniſacius* Ruſſorum Apoſtolus & Martyr: cujus glorioſum agooem cùm Romualdus accepiſſet, Martyrii cupiditate & ipſe incenſus, Apoſtolatum ad Gentes a *Joanne XIX.* Pontifice Maximo poſtulavit; ſed morbo impeditus, ab itinere, quod ſuſceperat, reverti coactus eſt, Deo ipſum aliis providentiæ ſuæ conſiliis exequendis ſervante. Germaniam illuſtrarunt admirandæ ſanctitatis Præſules *Udalricus* Auguſtanus Epiſcopus, *Adalbertus* Magdeburgenſis, *Bruno*, *Herbertus*, & *Anno* Colonienſes, *Vuolfangus* Ratisbonenſis, *Bernardus*, & *Gothardus* Hildesheimenſes, *Harduicus* Salisburgenſis. Inſignis fuit *Ottonum I.* & *III.* Imperatorum pietas, & in Chriſtianam Religionem Eccleſiamque amor, ut eorum geſta ab Auctoribus coævis literis mandata teſtantur. Sanctitate etiam in Germania floruere fœminæ Principes, *Mathildis* uxor *Henrici I.* Germaniæ Regis & *Ottonis I.* matar, cujus eximias virtutes *Vuitikindus* lib. III. celebrat: *Editha* uxor *Ottonis I.* cujus ſanctimooiam & miracula commendat *Ditmarus*; & *Adelais* ejuſdem Imperatoris coojux altera, cujus Vitam ſcripſit *S. Odelo* Cluniacenſis Abbas.

In Septemtrionalibus regionibus Antiſtites etiam ſanctiſſimos habuit Eccleſia, *Hogerum*, & *Unni* Hamaburgenſes Archiepiſcopos, necnon *Libentium*, quem *Adam Bremenſis* lib. 2. c. 19. *Virum litteratiſſimum, & omni moram probitate decoratum* appellat: *S. Adalbertum* Pragenſam Archiepiſcopum, Ungarorum, Pruſſorom, & Lithuanenſium Apoſtolum & Martyrem. In Ungaria hoc ſæculo imperavit Rex Sanctiſſimus *Stephanus*, qui & Chriſtianam Raligionem in Regno ſuo ſtabilivit, & Tranſilvanos ad fidem adduxit. *Olaph* Norvegiæ Rex & inſigni pietata vixit, & Martyrii coronam adeptus eſt, occiſus a Magis, quos a ſuis ditionibus axterminare nitebatur; & poſt mortem miraculis claruit, ut *Adam Bremenſis* lib. 2. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. IV. commemorat.

In Anglia decimo ſæculo pariter ſidera Sanctitatis radiarunt, *Odo*, & *Dunſtanus* Cantuarienſas Archiepiſcopi, *Oſuvaldus* Vvigornienſis, *Ethelvuoldus*, & *Elphegus* Vvintonientes. Reges etiam pietate inſignes in Anglia dominati ſunt, *Ælfredus*, *Eduardus Senior*, *Æthelſtanus*, *Edmundus*, *Edgarus*, & *Junior Eduardus*: qui novercæ occiſus inſidiis, Martyris appellationem cultumque promeruit. Horum Principum pro Chriſtiana Religiona ſtudium, amoremque in Eccleſiam, Leges Sanctiſſimæ ab ipſis conditæ taſtantur.

Hiſpanica Eccleſia, quamvis ſub Saracenorum tyrannide & inſeſtationibus gemens, haud ſterilis fuiſſe & obſcura decimo ſæculo cenſenda eſt, quam ſcilicet Martyres non pauci ſanguine ſuo fœcundarunt; quam ſanctitate ſuâ nobilitarunt *Gennadius* Zamorenſis, *Attilanus* Aſturicenſis, & *Rudeſindus* Compoſtellanus, Epiſcopi; quam Catholici Reges *Alfonſus Magnus*, *Ramirus II.* & *Veremundus Podagricus*, pietatis exemplis illuſtrarunt.

Gallicana Eccleſia Epiſcopos eo ſæculo haboit in curandis Eccleſiæ rebus noo ſegnes, ut variæ apud Troſleium habitæ Synodi teſtantur. In ea quæ anno nongenteſimo-nono celebrata eſt, Remenſis Provinciæ Præſules de Græcorum confutandis erroribus iniere conſilium, ſecundùm ſanctiſſima *Sergii Tertii* Romani Pontificis monita, qui Gallicanorum Antiſtitum pro tuenda fide ſacrum ardorem noverat. Id conſtat ex Cap. XIV. cujus verba in Synopſi deſcripſimus. *Herveum* Remenſem, & *Adalberonem* Metenſem, ſtudium reſtaurandæ diſciplinæ celebres fecit. *Radbodus* Trajectenſis Epiſcopus, *Geraldus* Aureliacenſis Comes, *Berno*, *Odo*, *Aimardus*, *Maiolus*, & *Odilo*, Cluniacenſes Abbates, *Abbo* Floriacenſis Abbas, & Martyr, *Robertus* Rex Chriſtianiſſimus, Gallicanam Eccleſiam ſanctitate eximiâ decimo ſæculo illuſtrarunt. Num, amabo, tot Præſules, Abbates, Principes, in omnibus occidui orbis regionibus pietate conſpicui, Fidei ac Diſciplinæ Chriſtianæ tuen-

ſuendæ ac promovendæ ſtudioſi, Eccleſiæ imprimis amantes, priſcam fidem adulterari paſſi eſſent, novamque introduci hæreſim, & ſiluiſſent, ac diſſimulaſſent?

II. Non minores ſanè tempeſtates excitaſſet mutatio fidei & doctrinæ circa Euchariſtiam, ſi quæ decimo ſæculo ſacta fuiſſet, quàm excitatæ ſiot ſuperiori ſæculo, cùm *Lutherus, Zuinglius* & *Calvinus* fidem ac doctrinam quam in Eccleſia invenerant, immutare & evertere aggreſſi ſunt. Eſt coimvero longè faciliùs ſenſim ſine ſenſu in Lutheranom aut Calvinianum dogma prolabi abjectâ Eccleſiæ Doctrinâ, quàm hujuſmodi Hæreticorum repudiatis erroribus ad Eccleſiæ Catholicæ Fidem accedere; cùm ſenſus illorom dogmatibus faveant, noſtris repugnent. Cogita verò quos turbines Lutherana hæreſis in Germania, Calviniana in Galliis & in Belgio excitarint. Quot ioter Theologos diſputationes? Quot libri a variis partibus editi, aut ad toenda antiqua, aut ad aſſerenda nova dogmata? Factiones impiæ conventiculis clandeſtinis roboratæ, tandem in apertum ſchiſma eruperont: intonuere adversùs Hæreſiarchas eorumque ſectatores ac fautores, Eccleſiæ fulmina: celebrata Concilia: diſſenſiones circa dogmata obſtinatæ bella acerbiſſima inflammarunt. Et perſuadebunt *Albertinus*, *Claudius*, *La Roque* Miniſtri, viris cordatis, factam eſſe innovationem in Doctrina Eccleſiæ circa Euchariſtiam, non ſubitò, ſed ſenſim, abſque tomultu, abſque contentiooibus, Eccleſiæ Regnorumque pace haud minimùm turbatâ? Epiſcopos, Presbyteros, Monachos, Laïcos de ſumma Fidei diſſentientes, quorum alii alios ut idololatras execrari, iſti illos ut hæreticos & impios fugere debuiſſent, ſi eodem affecti fuiſſent modo, quo nunc ſunt homines, ſimul communicaſſe, habitaſſe, & pacificè convixiſſe in iiſdem Eccleſiis, Cœnobiis, domibus? Neminem conatum eſſe revocare confratres & proximos ab errore? Neminem inventum qui ingenii doctrinęque vires adhiberet ad hæreſim confutaodam? Neminem Præſulum anathemate damnaſſe novæ doctrinæ Auctores & Sectatores, aut de congregando Concilio ad eam exſcindendam curaſſe, ante qoam latiùs ſerperet? Stipitem eſſe oportet qui id ſibi perſuadeat.

III. Summum præterea omnium Scriptorum de hujuſmodi doctrinæ innovatione ſilentium, illam nuſquam fuiſſe probat, ſed e ſolo *Albertini*, *Claudii*, & *La Roque* Miniſtrorum Calvinianorum cerebro natam. Enimvero ſi a nono ſæculo præcipitante ad undecimi exordia, Chriſtianorum Fides & Eccleſiæ Doctrina circa Euchariſtiam immutata eſt, hujus immutationis auctores fuerint oportet, qui tum Eccleſiam regebant Sancti Antiſtites. Omnes qui aliqoâ ſcientiæ & pietatis famâ tum in Eccleſia celebres erant, in tantæ molis opus totis viribus incobuiſſent: eorumque ſtudia ac labores in deſtruenda, quam putabant hęreſi; in ſtabilienda & propaganda fide, quam ſolam veram eſſe cenſebant, commemmoraſſeot & commendaſſent Auctores, qui illorom Acta literis mandarunt, vel Hiſtoriam Eccleſiæ & Imperiorum ſcripſere. Quòd enim omnes in hujuſcemodi rerum ſilentium conſpirarint, abſurdiſſimum eſt. At altum eſt de hocce negotio ſilentium apud eos, qui Geſta Sanctorum X. ſæcoli, vel Hiſtorias ſcripſere; ſcilicet in Vita *S. Rudbodi* Trajectenſis Epiſcopi, apud *Surium* die 29. Novemb. in Vita. *S. Dunſtani* ab Osberto ſcripta, apud eumdem *Surium* die 19. Maji, in Vita *S. Ethelvoldi* ibidem die 1. Auguſti, in Vita *Bernardi* Hildeſheimenſis Epiſcopi, apud *Brouverum*, in Vita *S. Rimucli* a *Noigero* Leodienſi Epiſcopo ſcripta, apud *Surium* die 3. Septemb. in Vita *S. Mauri* Ceſenatis Epiſcopi, & *SS. Odilonis*, & *Romualdi* a *Petro Damiani* ſcriptis. Celeberrimorum ſoi temporis Antiſtitum cum laude meminit *Ditmarus* Merſeburgenſis Epiſcopus, ſcilicet *Sigiſmundi* Halberſtatenſis lib. 1. pag. 23. *Brunonis* Virdonenſis lib. 2. pag. 23. *Geronis* Colonienſis lib. 3. pag. 28. *Udalrici* Auguſtani, quem *Gemmam Sacerdotum* vocat ibidem pag. 29. *Adalberti* Magdeburgenſis, ibidem pag. 30. *Tagmonis* ejuſdem urbis Archiepiſcopi lib. 5. pag. 58. & lib. 6. pag. 75. *Gotſeſchalci* Friſingenſis lib. 6. pag. 16. & 63. *Lievizonis* Bremenſis, ibidem pag. 80. *S. Brunonis* Pruſſorum Apoſtoli & Martyris, pag. 82. *Eidi* Miſnenſis, lib. 7. pag. 91. *Bernardi* Virdunenſis ibidem. Hos verò, aut alios quos commemorat Antiſtites, laboraſſe in confutandis erroribus qui circa Euchariſtiam irrepſerant, in ſtabilienda vel propaganda *Paſchaſii* doctrina, in revocandis ad fidem præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti ſub Sacramento populis, ne leviter quidem innuit. Sanè cùm in Germanicis Eccleſiis eâ ætate divinæ humanæque leges maximè vigerent, & Epiſcopi Eccleſiaſticam & Monaſticam Diſciplinam curarent diligentiſſimè, incredibile eſt ipſus circa res Fdei indormiiſſe. Ipſorum vigilantiam commendat hujus Sæculi Scriptor Vvitikindus lib. 1. Annalium. *Igitur*, inquit, *cùm bella inteſtina externaque ceſſarent, Leges divina atque humana auctoruli vigore pollent. Graviſque perſecutio Monachis oritur in diebus illis, affirmantibus quibuſdam Pontificibus, melius arbitrari paucos vita claros, quàm plures negligentes ineſſe Monaſteriis oportere.*

His de converſiooibus populorum a priſca doctrina, ad Paſchaſianam (ut Miniſtri Calvinianī loquuntur) par ſilentium eſt in Chronico *Flodoardi*, quod rerum geſtarum ab anno nongenteſimo decimo-nono ad nongenteſimum ſexagegimum-ſextum hiſtoriam complectitor, & in Hiſtoria Remenſis Eccleſiæ ab eodem Auctore ſcripta; io Chronico *Odoranni*, quod ab anno ſexcenteſimo ſeptuageſimo-quinto ad aonum milleſimum trigeſimum-ſecundum excurrit; in Annalibus *Hepidani* Mooachi Sancti Galli, quos ab anno ſeptingenteſimo nono ad milleſimum quadrageſimum-quartum perduxit; in Chronico Hildesheimenſi, quod exordiom duxit ab anno ſeptingenteſimo decimo-quarto, & definit in milleſimo centeſimo trigeſimo octavo; apud *Glabrum Rodulfum*, cujus Hiſtoria res decimo ſæculo geſtas commemorat, & initio undecimi, uſque ad annum ſcilicet milleſimum quadrageſimum-ſextum: in Chronico *Hermanni Contracti*, quod ad annum quinquageſimum-qoartum ſupra milleſimum progreditur; & in Chronico *Mariani Scoti*, quod ad annum milleſimum octogeſimum-tertium continuatum eſt. Merum itaque figmentum eſt, & abſurdiſſimum quidem, quod *Albertinus*, *Claudius*, & *La Roque*, Calviniani Miniſtri, obtroſerunt de immutatione fidei & doctrinæ omniom Chriſtianorum circa Euchariſtiam decimo ſæculo.

IV. Licèt pauci admodum Sæculo X. ſcripſerint Auctores, quæ tamen reliquerunt aliqui de rebus Divinis & Eccleſiaſticis monumenta luculenter probant tum credidiſſe Eccleſiam ut modò credit, & ab initio credidit, Chriſti Corpus & Sanguinem verè & reipſa in Euchariſtia ſecundùm ſubſtantiam contineri. Id probant Collationes *S. Odonis* Abbatis Cluniacenſis Lib. II. ubi poſtquam præmiſit graviſſimum eſſe illorum peccatum, *Qui Sacroſanctum Myſterium Dominici Corporis temerare præſumant: Hoc enim beneficium majus eſſe inter omnia bona quæ hominibus conceſſa ſunt, & hoc eſſe quod Deus majori caritate mortalibus indulſit; quia in hoc Myſterio ſalus mundi tota conſiſtit. Et dum indignè tractatur, per*

hoc maximè divina quotidie Majeſtas injuriatur. His, inquam, præmiſſis, multiſque de præparatione ad Sacrificium & ad Communionem præclarè dictis, multis etiam *Paſchaſii* locis ex libro de Corpore & Sanguine Domini deſcriptis, ſubdit: *Hæc & alia multò plura Paſchaſius ex dictis Patrum ad reverentiam tanti Myſterii commendandam, atque majeſtatem ejus demonſtrandam conſcripſit. Quæ ſi quis liberè ſtudioſe legerit, tanta, credo, diſcet, ut de hoc Myſterio parum ſe antea cognoviſſe putet*. Cùm in probanda præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Eucharistia *S. Odo* non verſetur, nec ea proferat *Paſchaſii* loca quæ ipſam evidenter adſtruunt, ſed ſolùm agat de diſpoſitionibus ad Euchariſtiam percipiendam neceſſariis, & de gravitate criminis indignè communicantium, argumento eſt unam eamdemque fuiſſe doctrinam ac fidem Chriſtianorum omnium de hoc Myſterio. Alioqui non contra indignè tractantes & ſumentes dumtaxat, ſed contra non credentes ſtylum acuiſſet; nec ſolùm impietatem hominum, ſed etiam infidelitatem arguiſſet. Sed cùm *Paſchaſii* librum commendet, ſatis ſuperque ſignificat, ſe & Eccleſiam omnem ſui Sæculi, eamdem de Euchariſtia fidem ac doctrinam tenuiſſe, quam *Paſchaſius* & Eccleſia tota ſuperiori Sæculo tenuerat. Et lib. 1. cap. 11. ait: *Per manus juſti aut injuſti Sacerdotis oblationem conſecrat ipſe Chriſtus, & ſicut Joannes in Homilia de Proditione Judæ diſſerit, Nunc ipſe Chriſtus præſto eſt, & non ipſe Sacerdos Corpus Chriſti conſecrat, ſed ipſe Chriſtus per ipſum*, &c.

V. Idem probat *S. Adelaidis* Imperatricis Vita ſcripta a *S. Odilone* Cluniacenſi pariter Abbate, in qua de pia ejus ad mortem præparatione ſic loquitur: *Tum Sacri olei Unctione peracta, Sacramentum Dominici Corporis humiliter & devotiſſimè adorando percepit; in quem ſemper crediderat & ſperavit*. Adoravit certè Euchariſtiam ex ritu & more Eccleſiæ. Adoratio autem, fidei præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia teſtimonium eſt. Credebat igitur Eccleſia decimo ſæculo Corpus & Sanguinem Chriſti reipſa ſecundum ſubſtantiam in Euchariſtia contineri.

VI. Idem probant Antiquæ Conſuetudines Monaſterii Cluniacenſis, a *S. Udalrico* conſcriptæ undecimo cadente ſæculo, in quibus *Euchariſtia Corpus & Sanguis Domini* perpetuò nuncupatur, & maximam ſemper non ſolùm in ipſa Sacrificii actione, ac perceptione Sacramenti, ſed in præparatione etiam omnium quæ ad illud ordinabantur, & præcipuè in confectione Hoſtiarum, Religionem ſanctiſſimæ Congregationis viros adhibuiſſe ab illius exordiis ad hæc uſque tempora, compertum eſt. Ex quibus, evidenter patet, Cluniacenſem Congregationem decimo ſæculo realem præſentiam Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia credidiſſe, nec mutaſſe ſententiam orta *Berengarii* hæreſi, ut mentitur *La Roque* Miniſter, id ineptè colligens ex eo quòd die Paraſceves, poſt generalem Communionem, quicquid Hoſtiarum conſecratarum reſiduum erat, a Sacerdotibus conſumeretur: & ex eo quòd Corpus Domini Sanguine intinctum Monachis qui Sacerdotes non erant porrigeretur; cùm ejuſmodi conſuetudines nullam cum fide realis præſentiæ connexionem neceſſariam habeant, & ex earum mutatione fidei mutatio colligi ſapienter non poſſit. Sed mirum eſt quòd Miniſter ille Vitriacus colligat Congregationem Cluniacenſem non credidiſſe præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, ex eo quòd apud illam in conſuetudine poſitum eſſet, ut calix deforis tergeretur, ne fortè quid vini vel aquæ exteriùs remaneret, *& conſecratum periret*: Et quòd patena, ſuper quam Domini Corpus fractum fuerat, & calix, diligentiſſimè inſpicerentur a Subdiacono, *ſi quid fortè vel minutiſſimum de Corpore Domini remanſiſſet*. Perire autem & in minutiſſimas particulas dividi non convenit Corpori & Sanguini Domini vero, ſed typico, ſcilicet pani & vino. Sed ea tribui Corpori & Sanguini Chriſti metaphoricè quæ ſpeciebus conveniunt, propter realem ipſorum ſub ſpeciebus præſentiam & intimam cum illis conjunctionem, evidens eſt. Verùm his Miniſtri argutiolis, quæ reſponſionem non merentur, dimiſſis, mirum eſt quantum ſibi in eadem pagina contradicat. Aſſerit Cluniacenſes Monachos ſententiam Eccleſiæ Romanæ de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia fuiſſe amplexos, ſtatimque *Berengarii* opinio a Romanis Pontificibus ceu hæreſis damnata eſt. At cum antiquas Conſuetudines Cluniacenſis Cœnobii Scriptis commendavit *Udalricus Berengarii* ſententia hæreſeos damnata erat ab Eccleſia non ſemel. Itaque Cluniacenſes, ut & reliqua Eccleſia, credebant realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, ut fatetur Vitriacus Miniſter. Secum itaque pugnat & ſapientibus omnibus ludibrium debet, cùm ex populatibus illis loquendi modis, *Si quid fortè vel minutiſſimum de Corpore Domini remanſiſſet, ſi particula eſt minutiſſima, & atomo ſimilis*, & aliis ſimilibus uſurpatis ab *Udalrico*, concludit Monachos Cluniacenſes non credidiſſe verùm Chriſti Corpus in Euchariſtia contineri: hoc eſt id non credidiſſe cùm illud credebant. Tandem cui tam religioſa cautio, ne aliquid pereat de hoſtiis & vino conſecratis, non perſuadeat ipſos exiſtimaſſe Euchariſtiam meram figuram non eſſe?

VII. Idem probatur ex *Herigero* Abbate Lobienſi, qui ſub finem decimi ſæculi floruit, in libro de Corpore & Sanguine Domini; in quo ipſum a *Paſchaſio* non diſſentire in doctrina & fide præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, in anteceſſum oſtendimus Diſſertatione X. de *Paſchaſii* Scriptis & doctrina §. 4.

VIII. Idem probat Epiſtola *Ratherii* Veronenſis Epiſcopi ad *Patricum* Sacerdotem, in qua de Euchariſtia ſic loquitur; *Sed fortè tranſitoriè accipis, aut etiam figuratè te dicere ipſe putas dum accipienti loqueris*: Corpus Domini noſtri Jeſu „ Chriſti propitietur tibi in vitam æternam. *Quod ſi ita eſt, cæcitas tui intellectus magis eſt dolenda & inſtruenda, quàm miranda & irridenda, quòd ſcilicet præſumptionis foveam declinare neſcieris frequentare quod ignoras cujus virtutis ſit, maximè cùm ſis. Sed crede, Frater, quia ſicut in Cana Galilææ vinum Dei imperio verum & non figurativum fuit ex aqua factum; ita illud Dei Benedictione vinum, verus & non figurativus efficitur Sanguis, & Caro panis. Quòd ſi ſapor idem manet, & color ita ſe haberi diſſuadent tibi aliud. Credis Auctoritati Scripturæ, quæ dicit hominem de limo terræ formatum? Non dubito credere te reſponſurum. Noſti præterea dictum*: Pulvis es, & in pulverem reverteris? *Novi, reor, ais, & credo ita eſſe. Ergo pulvis eſt homo quem coram vides & cinis. Eſt utique, inquis, quia de limo eſt factus. Quæ igitur hæc figura limi? Nulla: Terram potiùs vocitem. Terra aliqua? Non aliqua, & tamen terra eſt. Quid de limi figura? Transfiguratum eſt operante ſapientia. Manet tamen ſubſtantia? Manet. Ita ergo & hic manente colore atque ſapore, eadem ſapientia operante, veram Carnem & Sanguinem quod percipis eſſe crede; ſicut e contra mutata limi ſpecie hominis creatione, limi tamen ſubſtantiam manere non diffiteris. Sed cujus corporis ſit illa, rogas, in quo*

ſuc-

Digitized by Google

ſuttiſa, & ſi deleta ipſa, & panis forſitan inviſibiliter mutatae, aut ipſe panis in carnem mutatas. Iſte etenim ſunt, ut eene, lapides quibus beſtia, id eſt, carnale eoe, & animalie homo, qui non percipit ea qua ſunt ſpiritùs Dei, lapidatur, ſi montem Myſteriorum Dei tangere præſumat. Evangelium itaque interrogemus. Accipiens, *inquit*,
,, Panem Jeſus, gratias egit & dedit eis dicens,
,, Accipite & comedite; Hoc eſt Corpus meum.
,, Similiter & Calicem poſtquam cœnavit, di-
,, cens: Hic eſt Calix Sanguinis mei, novi &
,, æterni teſtamenti, myſterium fidei, qui pro
,, vobis & pro multis effundetur in remiſſionem
,, peccatorum, *Habes cujus ſit Corporis Caro iſta & Sanguis, tantò certiùs, quantò Veritatis ejuſdem qua loquitur voce inſtructas. De cæteris, quaſo, ne ſollicitiveris, quandoquidem myſterium eſſe audis, & hoc fidei: Nam ſi myſterium eſt, non valet comprehendi: ſi fidei, debet credi, non diſcuti.* Ratherius, & qui ſupra laudati ſunt, *Odo*, & *Odilo*, vixere cum hominibus plurimis qui aliquam ætatis ſuæ partem nono ſæculo tranſegerant, vel ſaltem a Doctoribus & Sacerdotibus noni ſæculi fuerant inſtituti; viri erant doctiſſimi & piiſſimi, ut eorum Scripta teſtantur: alienum igitur eſt ab omni ſpecie veri, quòd aliam de Euchariſtia doctrinam ac fidem propoſuerint, quàm quæ ipſis tradita fuerat a noni ſæculi Doctoribus.

Objicit *Matthæus La Roque* Vitriacos Miniſter, teſtimonium *Ratherii* Veronenſis Epiſcopi, *lib. De contempta Canonum* P. I. ubi cum verba *S. Zenonis* retulit, quibus Corporis Dominici manducatio ad ſolos Juſtos reſtringi videtur, hæc ſubdit: *De ſubſtantia verò corporali quam ſumit, cùm ſit mea nunc quæſtio, mihi nunc quoque ipſi loquar, ita ſuccumbo; cum ſit enim dignè ſumenti vera caro, panis licèt quod olim fuerat, videatur, & ſanguis, quod vinum, indignè ſumenti, id eſt, non in Deo manenti, quid ſit, nedum dicibile, incogitabile fateor mihi, &* Altiora te ne quæſieris, &
,, profundiora te ne ſcrutatus fueris, *dictum pu-*
,, *tare hinc quoque mihi.* Ex quibus colligit Miniſter, non crediſſe *Ratherium* quod Euchariſtia eſſet realiter & ſubſtantialiter vera Caro Chriſti & Sanguis; non dubitaſſet enim quin hoc eſſet impiis æquè ac juſtis.

Reſpondeo, Illum loquendi modum non ſignificare dubium *Ratherii* de reali præſentia & veritate Carnis Chriſti in Euchariſtia & de illius ſumptione ac manducatione corporali ab impiis, ſed de ejus operatione & efficacia in ipſis. Cùm enim illis non præſtet ut in Chriſto maneant, ac in ipſis viciſſim Chriſtus maneat, nedum dicere, ſed neque cogitare ſe poſſe aſſerit, quem in illis producat effectum. Non negat igitur impios veram Carnem Chriſti recipere, ſed negat ipſis eſſe veram Carnem, ſeu illos recipere fructum veræ Carnis, ſicut ii qui dignè ſumunt. Hanc eſſe *Ratherii* mentem ſequentia demonſtrant, quæ inſigni fraude ſuppreſſit Vitriacus Miniſter, *Sed audiamus*, inquit, *quid inde quidam*, id eſt, Joannes dicat Chryſoſtomus: *Forſitan enim conjectare hinc aliquid poterimus*, Nemo, *inquit*, ſit Judas in men-
,, ſa: Hic Sacrificium cibus eſt ſpiritalis. Nam
,, ſicut corporalis cibus, cùm ventrem invenerit
,, adverſis humoribus occupatum, ampliùs lædit,
,, magis nocet, nullum præſtat auxilium; ita &
,, iſte ſpiritalis cibus, ſi aliquem reperit maligni-
,, tate pollutum, magis eum perdet, non ſuâ na-
,, turâ, ſed vitio accipientis... *Auguſtinus quo-*
,, *que:* Quod accepit Judas bonum fuit, ſed ma-
,, lo ſuo bonum accepit. Non mirum ergo ſi da-
,, tus Judæ panis Chriſti per quem manciparetur
,, Diabolo, cùm videas e contrario datum Paulo
,, Angelum Diaboli per quem proficeret in Chri-
,, ſto. *Hoc itaque ſenſu mihi videtur idem eſſe hoc Sacrificium bono, quod malo: digno, quod indigno; ſed non idem poteſtate. Digno videlicet, quia vitam; indigno quod tribuit mortem; digno quòd gratiam, indigno quòd iram. Ita enim & continet Pſal-*
,, *mus:* Adhuc, *inquiens*, eſcæ eorum erant in
,, ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos: *De manna utique ceſerens faſtidito; quod intelligi minimè obſtat de Sacrificio Domini indignè accepto, cùm & Juda hoc demonſtret perditio, & in ſermone Domini aliquid ſubintelligi oporteat: hoc eſt*, Qui
,, manducat Carnem meam *dignè*, & bibit meum
,, Sanguinem *dignè*, in me manet, & ego in eo.
,, Hæc Ratherius. Neque hic ſolùm, ſed in Sy-
,, nodica etiam ad Presbyteros, veram Carnem Domini ab impiis in Euchariſtia ſumi agnoſcit.

Omni ergo Dominica, inquit, *clamat nobis Apoſtolus*, Itaque epulemur, *id eſt*, *Carnem Domini manducemus, & Sanguinem ipſius bibamus: ubi ſunt autem qui quotidie Miſſam celebrant, quotidie Paſcha faciunt, id eſt, Carnem Agni comedunt, & Sanguinem ejus bibunt, & ut cætera ſileam, de coitu adulterino filios & filias generant? Ubi qui eſternam ebrietatem vel crapulam, ante Altare Domini ſuper ipſam Carnem vel Sanguinem ructant Agni?*

IX. Eadem hoc Sæculo fuiſſe Eccleſiæ Græcæ cum Romana Communione junctæ fidem, Vita *Lucæ Junioris* Anachoretæ, cujus Excerpta Combefiſius noſter Tomo II. Actuarii Bibliothecæ Patrum edidit, locupletiſſimè teſtatur. Ipſum enim quæſiviſſe refert ab Archiepiſcopo Corinthiorum; *Amabo, o Domine, quâ nos ratione, qui propter multa peccata noſtra montes colimus ac ſolitudines, horrenda Myſteria poſſimus percipere? Video enim ut nedum Collecta, ſed neque Sacerdos ſuppetat.* Archipræſulem verò *Luca* reſpondiſſe: *Bene, Pater, deque bona re ac maxima interrogaſti. Nam bonum quoque, ut ajunt, non bonum eſt, ut non bene fieri contingat. Primò igitur ac principaliter, Sacerdotem adeſſe decet. Quod ſi ille neceſſaria omnino ratione abſit, reponendum ſacra Menſa Præſanctificatorum vaſculum, ſiquidem eſt Oratorium; ſin autem Cella, ſcamno mundiſſimo. Tum explicans velum minus, propones in eo Sacras Particulas; accenſoque thymiamate, Typicorum Pſalmos, aut Hymnum tee Sanctus cantabis, cum Symbolo Fidei; terque genuum flexione adorans, manus quidem contrahes, ore autem ſacrum pretioſi Chriſti ac Dei noſtri Corpus ſumes, dicendo, Amen. Loco autem ſacri Laticis, vini poculum bibens.... Rurſum verò reliquas particulas in vaſe linteolo colliges, omnem diligentiam adhibens, ut ne margarita decidat, ac conculcetur.*

X. *Dunſtani* Cantuarienſis Archiepiſcopi, & Anglicanæ Eccleſiæ de Euchariſtia fidem Sæculo decimo, teſtantur quæ de ipſo commemorat *Oſbertus* in ejus Vita. *Reverſus*, inquit, *ad Altare, panem & vinum in Corpus & Sanguinem Jeſu Chriſti immaculata benedictione convertit. Ubi verò ad benedictionem ſuper populum ventum eſt, iterum populo prædicaturus, ab Altari digreditur, & ebriatus Spiritu Dei, ſic de veritate Corporis Chriſti, ſic de futura reſurrectione & vita perenni tractavit, ut ipſum perpetes vitæ civem loqui putares*; Odoni ſucceſſerat *Dunſtanus*, de quo *Vuillelmus Malmesburienſis* Lib. 5. *De Geſtis Pontificum Anglorum* ſcribit, ipſum plurimos quorum in animis Euchariſtiæ myſterium dubia quædam excitarat, in fide præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti miraculo confirmaſſe. *Plurimos*, inquit, *de veritate Dominici Corporis dubitantes ita roboravit, ut Panem Altaris verſum in Carnem, vinum Calicis in Sanguinem propalam oſtenderet, & denuo in genuinam ſpeciem verſa, uſui humano conducibilia faceret.*

Hæc accepit *Vuillelmus Malmeſburienſis* ex Vita ipſius

ipſius *Odonis* ab Auctore pervetuſto ſcripta, cujus iſtud fragmentum refert Domnus *Mabillonius* in Diſquiſitione De Confeſſione Fidei ſub Alcuini nomine edita, Tom. I. Veterum Analectorum pag. 207. *Quidam Clerici maligno errore ſeducti aſſervare conabantur, panem & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem in priori ſubſtantia permanere, & ſignum tantummodo eſſe Corporis & Sanguinis Chriſti, non verum Chriſti Corpus & Sanguinem. Quorum enormem perfidiam B. Odo deſtruere cupiens, dum quadam die in conſpectu totius populi Sacroſanctis Miſſarum ſolemniis devotus intenderet, expreſſis lacrymis Dei omnipotentis potentiam in ſuo miniſterio adſore poſtulavit, quæ ad depellendos hominum errores ſubſtantivam divinorum Myſteriorum declararet proprietatem. Cùmque ad confractionem vivifici panis ventum fuiſſet, confeſtim inter manus Pontificis, fragmenta Corporis Chriſti tenentis, ſanguis guttatim defluere cœpit.* Addit, hoc miraculo perculſos Clericos errorem ſuum ſtatim abjeciſſe, Pontificem verò cum ſuis in magna gratiarum actione lætitiam egiſſe, *Propterea quòd omnis error de Dominico Corpore in pectore ſuorum abolitus fuiſſet, nec ultra panem in altari poſitum verum Chriſti Corpus eſſe diffiderent, qui verum ſanguinem inde manare conſpexiſſent.* Sæculo itaque decimo *enormis perfidia errorque* cenſebatur, ſi quis de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia dubitaſſet. Ex quibus occurrit non levis dubitandi ratio an Sermones Anglicè in Eccleſia per annum recitandi, & præſertim Sermo *De Sacrificio in die Paſchæ*, quem *Abrahamus Vvelocus* Proteſtans Anglus in Notis ad Librum V. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Gentis Anglorum Venerabilis Bedæ Anglo Saxonicæ inſeruit pag. 462. ſint decimi Sæculi fœtus. Quamquam revera Catholicæ Doctrinæ non adverſetur ille Sermo, ſicut nec *Ratramni* liber de Corpore & Sanguine Domini, ex quo magnam partem deſumptus eſt; & eodem modo explicari poſſint quæ ex illo objicit *La Roque* Miniſter, quo expoſuimus ea quæ ex libro *Ratramni* a Miniſtris objiciuntur. Sanè Calvinianis non favent hæc Sermonis illius verba: *Quare ergo vocatur Sacra illa Euchariſtia Corpus Chriſti aut Sanguis ejus, ſi non ſit id verè quod vocatur? Panis quidem & vinum quæ per Miſſam Sacerdotum conſecrantur, rem aliam humanis ſenſibus foris oſtendunt, remque aliam fidelibus animis intus declarant. Foris videntur panis & vinum, cùm in ſpecie, tum in ſapore: ſunt tamen verè poſt conſecrationem Corpus Chriſti, & Sanguis ejus, per ſpirituale Sacramentum:* Id eſt, ſub Sacramento, in quo modo ſpirituali exiſtunt. Idem etiam ſenſus eſt alterius Sermonis, qui *Vulſino* Epiſcopo Sariſberienſi a quibuſdam, *Ælfrico* ab aliis tribuitur, cujus fragmentum refertur ab eodem *Vveloco* in Notis ad Cap. 24. Libri 4. Saxonicè & Latinè. *Dominus*, inquit, *qui conſecravit Euchariſtiam ante Paſſionem ſuam, dixitque panem Corpus ſuum fuiſſe, & vinum reverà Sanguinem ſuum, ipſe quotidie conſecrat per manus Sacerdotis panem in Corpus ſuum, vinumque in ſanguinem ſuum, in Myſterio ſpirituali; ſicut in libris legimus.* Verba verò illa quæ ſequuntur: *Panis ille vividus non eſt utcumque idem Corpus quo Chriſtus paſſus eſt neque vinum illud ſacrum Servatoris erat Sanguis, qui pro nobis fuit effuſus, in re corporali, ſed in ratione ſpirituali:* nihil aliud ſignificant, quàm non eſſe idem Corpus & eumdem Sanguinem quoad ſtatum paſſibilem, quia Corpus eſt & Sanguis Chriſti a mortuis redivivi, nec ampliùs morituri: non eſſe eadem quoad modum exiſtendi, quia Chriſti Corpus non eſt in Euchariſtia viſibile, palpabile, loco circumſcriptum, membrorum ſuorum functiones exercens, ſed modo ſpirituali, & ineffabili: non eſſe eadem ſecundùm ſpeciem externam; quamvis ſint eadem ſecundùm ſubſtantiam. Uno verbo, ad eum ſenſum reducenda ſunt hæc verba, quo Algerus Lib. 1. Cap. 11. ait: *Poſt Reſurrectionem Corpus Chriſti ſicut incorruptibile, ita & inviſibile fuit: quia ut ait Apoſtolus, non animale ſed ſpiritale ſurrexit: & quale prodiit de ſepulchro, tale eſt in panis & vini Sacramento.* At licèt *ſpirituale & inviſibile Corpus Chriſti* in Euchariſtia adſtruat, docet tamen *eumdem* nos Chriſtum *habere ad tuitionem noſtram in Viatico, quem ad glorificationem habituri ſumus in præmio, ut ſubſtantialiter & verè in Sacramento ſuo eſſe credatur, quo ipſe nobis, & nos ſibi unimur.* (Cap. 12.)

XI. Sub initia undecimi ſæculi exectandus error ab Eccleſia cenſebatur negatio præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia. Anno enim decimo ſeptimo ſupra milleſimum, Concilium in Urbe Aurelianenſi celebratum eſt, in quo damnati ſunt Hæretici quidam præſente *Roberto* Rege Chriſtianiſſimo, qui inter alia errorum capita negabant *Panem & Vinum, quod ſuper Altare manibus Sacerdotum Sancti Spiritus operatione effici videtur Sacramentum, converti poſſe in Corpore & Sanguine Chriſti.* Id conſtat ex Hiſtoria iſtius Concilii *Tom. II. Spicilegii*. Idem probatur ex errore *Leotherici* Senonenſis Archiepiſcopi, qui probationem in Corpore Domini pro quibuſdam cauſis poſtulabat, id eſt examen per Corpus Domini, non autem probationem præſentiæ realis Corporis Chriſti in Euchariſtia, ut inſcitè fingit *Claudius* Miniſter. Quem hujus Antiſtitis errorem Rex Chriſtianiſſimus *Robertus* iis verbis emendavit, quæ ipſum & totam Eccleſiam Gallicanam ſenſiſſe demonſtrant, Euchariſtiam eſſe ipſum Corpus Domini, non meram figuram. *Leotherico Senonenſi Archiepiſcopo* (inquit *Helgaldus* in Epitome Vitæ *Roberti* Regis) *de Domino non bene ſentienti, & quærenti pro quibuſdam cauſis probationem in Corpore Domini noſtri Jeſu Chriſti, indignè tulit Rex amator bonitatis & ſcripſit ei in his verbis: Cùm ſit tibi nomen ſcientiæ, & non luceat in te lumen ſapientiæ, miror quâ ratione quæſieris, pro tuis iniquiſſimis meritis, & pro infeſtato odio quod erga ſervos Dei habes, examinationem in Corpore & Sanguine Domini. Et cùm hoc ſit quod a dante*

„ *Sacerdote dicitur:* Corpus Domini noſtri Jeſu Chri-
„ ſti ſit tibi ſalus animæ & Corporis; *Cur tu temerario ore & polluto dicis:* Si dignus es, accipe; *cùm ſit nullus qui habeatur dignus? Cur divinitati attribuis ærumnas corporis, & infirmum doloris humani divinæ connectis naturæ? Juro Domini fidem, Princeps Dei: Privaberis*, inquit, *honore Pontificii, niſi ab his reſipueris, & damnaberis cùm eis qui dixerunt Domino, Recede a nobis. His verbis Præſul non bene doctus a Rege pio & bono ſapienter inſtructus, quievit & ſiluit a dogmate perverſo, quod erat contrarium omni bono, & jam creſcebat in ſæculo.* Robertus Rex Sanctus & eruditus annos triginta decimo ſæculo vixerat, atque ab iis fuerat inſtitutus, qui ſub illius ſæculi exordia orti erant. Illi verò a Doctoribus noni ſæculi Chriſtianam fidem fuerant edocti. Quod adhuc evidentius eſt de Gallicanis Epiſcopis, quorum plurimi ætatis erant provectæ. Ipſos itaque non fugiebat quænam fuiſſet Eccleſiæ fides & doctrina circa Euchariſtiam nono ſæculo: & ſi quæ fuiſſet ea de re diſſenſio ſæculo decimo, ſi quid in doctrina novatum, ſi ab antiquis erroribus abducti Sacerdotes & Populi. Cùm igitur nihil hujuſmodi a Rege, aut Præſulibus dictum, aut ab Hæreticis in Concilio Aurelianenſi damnatis in ſui defenſionem prolatum Hiſtoriæ tradant, argumento eſt innovationem illam circa doctrinam

& ſi-

& fidem de Euchariſtia X. Sæculo a Miniſtris Calvinianis ſolo veritatis obnubilandæ ſtudio eſſe confictam.

IX. Undecimo denique Sæculo *Berengarii* hæreſim, ut primùm exorta eſt, omnis damnavit Eccleſia. Qui ipſam impugnarunt Doctores *Berengario* & ejus Sectatoribus exprobrarunt, quòd a fide univerſalis Eccleſiæ defeciſſent. Nullum undecimi aut decimi Sæculi Auctorem laudarunt Hæretici ut ſui patronum erroris. A ſuis Paſtoribus hanc ſe doctrinam accepiſſe nemo illorum dixit: ſed præſidium omne ſuum in aliquibus *S. Auguſtini* locis, & in libro *Joannis Scoti Erigenæ* pene collocabant. Catholicis exiguum numerum ipſis objicientibus non reſponderunt; ſe tunc quidem paucos eſſe, at initio decimi Sæculi ſuam in Eccleſia prævaluiſſe doctrinam, ſuique dogmatis aſſertores fuiſſe & numero & merito longè ſuperiores. Nullus ſcilicet inter Berengarianos *Albertinus* erat, nullus *Claudius*, nullus *La Roque* homines perſpicaciſſimi, qui, ſi ſuperis placet de rebus decimo Sæculo geſtis fœliciùs vaticinentur, quàm eas cognoverint undecimi Sæculi non admodum provecti homines, qui partem ætatis decimo Sæculo tranſegerant, vel fuerant educati & inſtituti a parentibus & magiſtris qui ſub initia decimi Sæculi vixerant. Hinc apparet vanitas illius inſomnii recentiorum Miniſtrorum.

Quænam autem eſſet Eccleſiæ totius de Euchariſtia fides ſub hæreſeos Berengarianæ exordia, conſtat primò ex *Fulberto* Carnotenſi Epiſcopo, cujus auditor fuerat *Berengarius*, Epiſtolâ 1. ad Adeodatum. *Tria*, inquit, *nobis ſunt ad profectum Chriſtianæ Religionis propoſita, ſed ad conſummatam juſtitiam perinde neceſſaria, ut in his tota humanæ ſalutis ſumma conſiſtat, Horum primum eſt intelligere, & firmiter tenere myſterium Trinitatis, & unius veritatem deitatis. Secundum, ſalutaris Baptiſmi rationem noſſe vel cauſam. Tertium, in quo duo vitæ Sacramenta, id eſt, Dominici Corporis & Sanguinis continentur. In his tribus multi nimis carnaliter intuentes, dum plus carnalem ſenſum, quàm fidei arcana myſteria contemplantur, in abruptum perniciosi erroris præcipitium devoluti, nec rerum veritatem, nec Sacramentorum virtutem percipiunt: & ideo ab unitate Eccleſia diviſi, dum fieri nolunt diſcipuli veritatis, magiſtri ſunt erroris.*

Et infra: *Chriſtus adverſùs quotidianas noſtræ prolapſionis offenſas, Sacrificii placabilis nobis providit expiamenta, ut quia Corpus ſuum, quod ſemel pro nobis offerebat in pretium, paulò poſt a noſtris viſibus ſublaturus ferrat in cœlum, ne ſublati corporis fraudaremur præſenti munimine, Corporis nihilominus & Sanguinis ſui pignus ſalutare nobis reliquit, non inanis myſterii ſymbolum, ſed compaginante Spiritu Sancto Corpus Chriſti verum, quod quotidiana veneratione ſub viſibili creaturæ forma invisibiliter virtus ſecreta in ſacris ſolemnibus operatur. De quo ſub hora Paſſionis ſuæ ipſe familiaribus ſuis ait:* Hoc eſt Corpus meum. Hic eſt Sanguis meus Novi Teſtamenti, qui pro vobis fundetur. *Et Alibi*: Qui manducat meam carnem & bibit meum Sanguinem, in me manet & ego in eo. *Qua veri Magiſtri Auctoritate animati, dum Corpori & Sanguini ejus communicamus, audenter fatemur nos in Corpus illius transfundi, & ipſum in nobis manere. In nobis ipſum manere dico, non ſolùm per concordiam voluntatis, ſed etiam per naturæ unitæ veritatem. Si enim Verbum Caro factum eſt, & nos verè Verbum Carnem cibo Dominico ſumimus, quomodo non naturaliter Chriſtus in nobis manere exiſtimandus eſt: Qui & naturam carnis noſtræ jam inſeparabilem ſibi homo natus aſſumpſit, & naturam carnis ſuæ ad naturam æternitatis ſub Sacramento nobis communicandæ Carnis admiſcuit?* .... Et infra: *Si ergo Deum omnia poſſe credis, & hoc conſequitur ut credas; nec humanis diſputationibus diſcernere curioſus inſiſtas, ſi creaturas quas de nihilo potuit creare, has ipſas multò magis valeat in excellentioris naturæ dignitatem convertere, & in ſui Corporis ſubſtantiam transfundere.*

Idem probat Epiſtola *Adelmanni* Scholaſtici, ad *Berengarium*, cum quo ſub *S. Fulberti* diſciplina Sacris Litteris ſtuduerat. *Ecce*, inquit, *ſcandalum, vel potiùs ſcandala, quæ occurrunt in ſemitis Hæreticorum viam pacis Catholicæ noſſe recuſantium. Avertat Dominus a te, Sancte Frater, ſemitas tales, & mendaces oſtendat, qui famam tuam tam fœda labe maculare nituntur, ſpargentes uſquequaque ut non ſolùm Latinas, verùmetiam Teutonicas aures inter quos diu peregrinor, repleverint, quaſi te ab unitate Sanctæ Matris Eccleſiæ divulſeris, & de Corpore & Sanguine Domini, quod quotidie in univerſa terra ſuper ſanctum Altare immolatur, aliter quàm Fides Catholica teneat, ſentire videaris. Hoc eſt, ut illorum de te dictis utar, non eſſe verum Corpus Chriſti, neque verum Sanguinem, ſed figuram quamdam & ſimilitudinem.* At ſi in Germania, Italia, & Gallia multi fuiſſent ante *Berengarium* realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam in Euchariſtia negantes, qui dogma iſtud a ſuis Paſtoribus didiciſſent, ut *Claudius* Miniſter contendit non adeo *Adelmannum*, & Germanos omnes commoviſſet perlatum ad ipſos de Berengariano dogmate nuntium.

Idem probat Epiſtola *Hugonis* Lingonenſis Epiſcopi ad *Berengarium*, quâ ſic ipſum convenit: *Dicis tu hujuſmodi Sacramento Corpus Chriſti ſic eſſe, ut panis & vini natura & eſſentia non mutetur: Corpuſque quod dixeris crucifixum, intellectuale conſtituis. In quo evidentiſſimè patet quòd incorporeum confiteris. Qua in re univerſalem Eccleſiam ſcandalizas, ipſumque tuum offendis Auctorem, qui palpabile obtulit quod incorporeum aſſirmas* ..... *Ne ultra quæſo argumenteris de omnipotentia divina. Sicut enim non capis quomodo Verbum Caro factum ſit, ſic non potes capere quomodo panis iſte mutetur in Carnem, & vinum in Sanguinem transformetur, niſi te docuerit omnipotentia fides. Alioquin luctaris cum Deo, ſed non in brachiis Patriarchæ: ſed neque cum aurora: imò etiam tota tua hæc luctatio nocturna eſt, magiſque videtur eſſe inſidiosè luctantis, quàm amicabiliter amplexantis* ..... *Deſiſte ergo fore erroris miles, deſiſte impugnare cæleſte Myſterium; perpende quòd Dei voluntas & verbum omni naturæ ſupereminet: & qui in facturis potens eſt, potentem transformare credas, ſicut ſcriptum eſt:* Mutabis ea, & mutabuntur. *Dei enim velle pro facto eſt. Exue igitur erroris involucrum, & cæleſti fidei velamine in mentem para. Memorare quod in Ambroſio legitur de Sacramentis:* * *Quia Corpus quod conficimus, ex Virgine eſt.*

* Lib. de Initiandis Cap. 9.

Idem probat Epiſtola *Deoduini* Leodienſis Epiſcopi ad *Henricum I.* Regem Chriſtianiſſimum. *Fama*, inquit, *ſupremos Galliæ fines prætergreſſa totam Germaniam pervaſit, jamque omnium noſtrûm replevit aures, qualiter Bruno Andegavenſis Epiſcopus, item Berengarius Turonenſis, antiquas hæreſes modernis temporibus introducendo, aſſerant Corpus Domini non tam corpus eſſe, quàm umbram & figuram Corporis Domini, &c.* Et infra, ſcribit non eſſe neceſſarium Concilium ad illam hæreſim damnandam. *Tunc quippe*, inquit, *Hæretici neceſſariò audiendi fuerunt, quando & hæc ipſa, & hujuſmodi quæſtiones, utpote quæ nondum ad unguem diſcuſſa fuiſſent, in dubium venire potuerunt, ut per congreſſum certaminis pateſceret utra pars ſtaret pro defenſione veritatis. Quod idem nunc profectò*

fieri

*ſieri non oportet, quia creberrimis SS. Patrum Con-
ciliis, tam etiam venerabilium Doctorum clariſſi-
mis ſententiis ita omnia ſunt eliquata, ut ne mi-
nimum quid reſederit de omni face dubitationis.*

Idem probat Epiſtola *Gozechini* Scholaſtici Mo-
guntini ad *Valcherum* Scholaſticum Leodienſem,
ſuum olim Diſcipulum, a Dom. *Mabillonio* edita
Tom. 4. *Veterum Analectorum*, in quà de Beren-
gario tum hæreſim diſſeminante ita ſcribit:
,, Quidam verò facti ſuæ cujuſdam inſtitutionis
,, Pſeudo-magiſtri, dum certum ignorant præſepe,
,, nec in ſua quæ non habent, ſe poſſunt recipe-
,, re, hàc illuc per villas, pagoſque, urbeſque
,, circumcurſant, novas Pſalterii, Pauli, Apoca-
,, lypſis Lectiones tradunt; juventutem novorum
,, cupidam, levitatis pediſſequam, Diſciplinæ re-
,, fugam, poſt ſe per voluptatum declivia tra-
,, hunt; reverentiam Diſciplinæ, ſubjectionem
,, obedientiæ, obſervantiam Religionis, poſtremò
,, omnia Regularis Vitæ munia, perditiſſimâ mo-
,, rum corruptione confundunt. Et ne fortè me
,, putes in hujuſmodi derogantis linguæ tela di-
,, rigere, & novorum, immo meliorum ſugilla-
,, tionem invidioſè texere, non omnino credas
,, verbis meis, crede potiùs oculis & auribus tuis.
,, Vide ſi placet quàm ſanæ doctrinæ, quàm ſa-
,, lubris Diſciplinæ Theologi de Turonenſi emer-
,, gant Academia, cui præſidet ille Apoſtolus Sa-
,, tanæ Berengarius. Vide, inquam, quàm peſti-
,, lentes, immo letiferi ſcorpiones & reguli de
,, cavernis erumpant tot us noſtri temporis Ba-
,, byloniæ: Qui Hæreſiarchæ ſui muſto ebrii, &
,, veneno delibuti, de ſacris ſacrilegas introdu-
,, cunt novitates quæſtionum, ad nihil utiles niſi
,, ad ſubverſionem audientium, quorum ſermo ut
,, cancer ſerpit; quia ſcientia quæ inflat, non
,, ædificat, ſed ſubvertit. Iſti de rebus ſacroſan-
,, ctis, de cæleſtibus ſcilicet Sacramentis, quæ
,, Sancti Patres, quoties ad ea ſe audebat tracta-
,, tus eorum attollere, videntes ea non ſolùm
,, ſermonem, ſed etiam humanam ſuperare ra-
,, tionem, & reverenter, ut oportebat, attin-
,, gebant, & ubi opus erat, habentes clavem
,, David, ſubtili diſcretione aperiendi, & clau-
,, dendi, quantum ad ſobrietatem ſapientibus
,, ſatis eſſet, ea Catholicè exponebant. De his,
,, inquam, rebus & Sacramentis & novas cudunt
,, a Fide intelligentias, & ipſa Sacramenta cæ-
,, leſtia, quæ in Altari conſecrantur, dicentes
,, umbram eſſe, non veritatem (quod lingua re-
,, fugit, & auditus perhorreſcit) obnoxia conten-
,, dens ventri & ſeceſſui juxta naturæ neceſſita-
,, tem; quæ ſcilicet naturæ Dominus in fœdere
,, humanæ reconciliationis omnipotentiâ ſuâ Sa-
,, cramentum fecit, & Chriſtianæ Animæ eſcam
,, ſpiritualem, ut in æternum vivat, dedit. Iſti
,, eumdem Agnum Paſchalem, qui eadem Sacra-
,, menta in ſe ipſum mirabiliter transformans, no-
,, bis condidit & conſecravit, crudum vel coctum
,, aquâ, non aſſum igni comedunt; & quod ejus
,, reſiduum eſt & ſemper erit (quia nullus um-
,, quam mortalis quantumlibet ſciens ad incarnati
,, Verbi arcanum plenâ intelligentiâ in hac vita
,, penetrare potuit aut poterit) igni non combu-
,, runt... Hanc mortiferi dogmatis peſtem ab
,, Eccleſia ſua Chriſtus Jeſus radicitus evellat,
,, priùs quàm modicum fermentum totam maſſam
,, corrumpat.

Idem conſtat ex *Durando* Troarnenſi Abbate,
Lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, Parte II.
,, Sed valde, *inquit*, incompetens videtur & ab-
,, ſurdum, ut abjecti ſpurcique homines, qui ne-
,, que honeſtate vitæ, neque ſcientiæ utilitate
,, aliquod Eccleſiæ Catholicæ contulerunt emolu-
,, mentum, catenus convaleſcant, ut tot Patri-
,, bus atque Doctoribus, quorum vitâ hactenus
,, & inſtitutione florere dignoſcitur Fides Ortho-
,, doxa, prædicatione quoque & inſtantia ſuccre-
,, viſſe, fructum ſui laboris auferant........
,, Abſit autem ut tam perverſis, & a veritate
,, ipſa tantum averſis pari jungamur perfidia, at-
,, que in ſancta Dominici Corporis ac Sanguinis
,, Communione minùs aliquid fateamur, quàm
,, Catholica per univerſum orbem prædicat Ec-
,, cleſia. In qua revera tam vera Chriſti caro,
,, veruſque ſanguis extitit, quàm verax eſſe ipſe
,, Chriſtus probatur, qui ea prior ſanctificavit,
,, ſuiſque demum auctoritatem formamque ſancti-
,, ficandi ſuâ poteſtate conceſſit.

Idem conſtat eſt *Lanfranco*, Cap. XXII. Libri
de Corpore & Sanguine Domini. ,, Si verum eſt,
,, *inquit*, quod de Corpore Chriſti tu credis &
,, adſtruis, falſum eſt quod ab Eccleſia ubique
,, gentium de eadem re creditur & adſtruitur.
,, Omnes enim qui Chriſtianos ſe & eſſe & dici
,, lætantur, veram Chriſti Carnem, verumque
,, ejus Sanguinem, utraque ſumpta de Virgine,
,, in hoc Sacramento ſe percipere gloriantur. In-
,, terroga univerſos qui Latinæ linguæ noſtra-
,, rumve literarum notitiam perceperunt. Inter-
,, roga Græcos, Armenos ſeu cujuſlibet nationis
,, Chriſtianos quoſcumque homines. Uno ore hanc
,, fidem ſe teſtantur habere. Porro ſi univerſalis
,, Eccleſiæ fides falſa exiſtit, aut numquam fuit
,, Catholica Eccleſia, aut periit. Nihil namque
,, efficacius ad interitum animarum, quàm perni-
,, cioſus error. Sed non fuiſſe, aut periiſſe Ec-
,, cleſiam, Catholicus nemo conſenſerit. *Et Cap.*
,, 23. Adversùs tam clara ipſius Domini, & San-
,, cti Spiritus ejus de Eccleſia, & de ſtatu Eccle-
,, ſiæ teſtimonia objicis tu, & objiciunt qui a te
,, decepti, alios decipere moliuntur. Itaque di-
,, citis: Prædicatum eſt Evangelium in omnibus
,, gentibus, credidit mundus, facta eſt Eccleſia,
,, crevit, fructificavit, ſed imperitiâ malè intel-
,, ligentium poſtea erravit, & periit; in nobis
,, ſolis, & in his qui nos ſequuntur, ſancta in
,, terris Eccleſia remanſit. Hanc ſacrilegam va-
,, nitatem evertit Evangelica veritas, & Prophe-
,, tarum atque Sanctorum Patrum non violanda
,, Auctoritas....... Falſum eſt igitur quod de
,, Corpore Chriſti a te creditur & adſtruitur. Er-
,, go vera ejus caro quam accipimus, & verus eſt
,, ejus Sanguis, quem potamus ,,. In confeſſo
igitur erat, cùm apud Catholicos, tum apud Be-
rengarianos, hanc fuiſſe ante *Berengarium* unam
Eccleſiæ univerſalis fidem, quòd Chriſti Caro &
Sanguis reipſa verè & ſecundùm ſubſtantiam in
Euchariſtia contineantur. Circa quam fidem ſi
novatum aliquid ſæculo decimo ſuſpicati fuiſſent,
id ante omnia objeciſſent.

Idem conſtat ex *Guitmundo* Archiepiſcopo
Averſano Lib. III. *De Euchariſtiæ Sacramento*,
in quo Berengarianos totius pariter Eccleſiæ per-
petuo conſenſu in fide præſentiæ realis Cor-
poris & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia premit.
,, Dum, *inquit*, attendimus quàm favorabiliter
,, ubique tanto tempore mundus iſta ſuſceperit,
,, quæ fuerit hactenus Catholica Fides de Corpo-
,, re Domini, latere non poteſt. Tanti quippe
,, temporis ſummè docti ſanctique Pontifices, eru-
,, diti Religioſique Abbates, Monachi, Clerici,
,, univerſuſque populus Dei ſi contraria rectæ fi-
,, dei iſta cognoverant, quare non damnaverunt?
,, Quare non deſtruxerunt, quare vel legi non
,, prohibuerunt? Atqui ipſi ea legerunt, ipſi di-
,, lexerunt, ipſi ob ædificationem fidei legenda
,, uſque hodie tradiderunt. Omnes favere, ne-
,, mo auditus eſt, nemo lectus eſt refragatus.
,, Non igitur contra fidem rectam eſſe ſentiebant.
,, Eam-

,, Eamdem igitur fidem de Corpore Domini o-
,, mnes tenebant. Aut igitur iſtis omnibus Umbra-
,, tici noſtri correcti conſentiant; aut iſtos omnes
,, contra ſe teſtes irrefragabiles damnandi perſen-
,, tiant.

Et infra: ,, Si illud quod ſemper Eccleſia te-
,, nuit; nullis munitum Conciliis, Apoſtolicum
,, eſt; quantò magis illud quod & ſemper tenuit,
,, & multis eſt Conciliis Generalibus confirmatum,
,, ex Apoſtolica Auctoritate traditum eſſe credem-
,, dum eſt? Sed panem & vinum Altaris Domi-
,, ni in Corpus & Sanguinem Chriſti ſubſtantiali-
,, ter commutari (non ſicut delirat Berengarius,
,, Corporis & Sanguinis Domini figuras tantùm
,, eſſe & umbras, aut intra ſe latentem Chriſtum
,, tegere) univerſalis Eccleſiæ conſenſione robo-
,, ratum eſt. Securâ igitur voce, gubernante Do-
,, mino Deo noſtro & Salvatore Jeſu Chriſto, id
,, a nobis aſſeri poteſt......... Notiſſimum nam-
,, que eſt hoc tempore, priùſquam Berengarius
,, inſaniiſſet, hujuſmodi veſanias nunquam fuiſ-
,, ſe. Sed ex tempore Chriſti Eccleſia in Apo-
,, ſtolis & Apoſtolorum Diſcipulis fuit: ſed ne-
,, que poſtea umquam deſiit. Mentiretur enim
,, Scriptura per Prophetas clamans: *Et regni ejus*
non erit finis. ,, Mentiretur & ipſa Veritas quæ
,, ait: *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummatio-*
nem ſæculi. ,, Sed abſit hoc ut mentiri poſſit Ve-
,, ritas vel in verbis propriis, vel in [illegible]nis te-
,, ſtibus ſuis. Numquam igitur poſt Chriſtum Ec-
,, cleſia Chriſti eſſe ceſſavit. Non ſunt igitur Ec-
,, cleſia Chriſti. Aut certè ſi ſe a Chriſto cœpiſ-
,, ſe, & hucuſque perſeveraſſe, impudentiſſimè
,, mentientes dicunt; oſtendant juxta Danielis
,, vaticinium, quatuor principalia Regna mundi
,, ſe contriviſſe, oſtendant ſe orbem terrarum
,, impleviſſe........ Quapropter Eccleſia no-
,, ſtra a Chriſto fundata, non a Berengario, ne-
,, que incœpta a Turonis vel Andegavis; ſed ſi-
,, cut præcepit Chriſtus, & Prophetæ prædixe-
,, runt, ab Hieroſolymis, in æternum valeat;
,, Berengariana verò veſania ad Eccleſiam Chriſti
,, non pertinens, in æternum confuſa conticeſcat.

Legatur Volumen primum *De Perpetua Fide Eccleſiæ Catholicæ circa Euchariſtiam*, Gallico idiomate a viro doctiſſimo *Antonio Arnaldo* conſcriptum adversùs *Claudium* Miniſtrum Calvinianum, toto libro 9.

DISSERTATIO XVI.

De Exauctoratione Joannis XII. a Romana Synodo.

QUÆSTIO UNICA.

Utrùm Joannes XII. a Romana Synodo anno 962. legitimè fuerit exauctoratus.

HUius Synodi hiſtoriam expoſuimus in Synopſi noſtrâ, Cap. I. Articulo XXI. quam legitimam fuiſſe & *Joannem XII.* jure depoſuiſſe, ac in ejus locum ſubſtituiſſe *Leonem VIII.* non dubitavit Auctor Appendicis ad Hiſtoriam *Luitprandi*, quæ ſex poſtrema libri 6. Capita complectitur. Non dubitarunt alii qui ipſum ſecuti ſunt, & Imperatoribus, vel Synodis particularibus plus æquo tribuerunt. Dubitavit *Otto Friſingenſis* lib. 6. cap. 23. ubi prudenter admodum ſcribit: *Otto miſſa Legatione Papam revocat, ſed eo venire nolente, collecta Synodo Epiſcoporum, Leonem ei in Pontificatu ſubſtituit. Quæ omnia utrùm licitè an ſecus acta ſint, dicere præſentis non eſt operis. Res enim geſtas ſcribere, non geſtarum rerum rationem reddere propoſuimus. Inveni tamen in quibuſdam Chronicis, ſed Teutonicorum, præfatum Joannem reprehenſibiliter vixiſſe, & ſuper hoc frequenter ab Epiſcopis, aliiſque ſubditis ſuis conventum fuiſſe. Cui rei durum videtur fidem accommodare, &c.* Nos verò in dubium minimè revocamus, quin *Joannes XII.* fuerit nequiſſimus Pontifex: nec fugere hanc quæſtionem volumus, utrùm legitimè fuerit depoſitus; ſed eam breviter diſcutere in animo eſt.

PROPOSITIO.

Exauctoratio Joannis XII. in Synodo Romana anno DCCCCLXII. illegitima fuit. Unde qui ipſi ſubſtitutus eſt Leo VIII. Antipapa cenſendus eſt.

Multis probat Illuſtriſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens omnia in illa Synodo contra juris ordinem acta fuiſſe, adeoque memorati Pontificis exauctorationem nullam fuiſſe & irritam. 1. Non fuiſſe teſtium ſufficientem numerum obſervat; Sed numerum LXXII. teſtium neceſſarium perperam arguit ex Synodo Sinueſſana ſuppoſititia in cauſa *Marcellini*. Melius dixiſſet nullos fuiſſe teſtes legitimos, ſed eoſdem accuſatores, & teſtes, & de uno eodemque crimine vix plures teſtimonium tuliſſe. 2. Sententiam latam non fuiſſe poſt trinam citationem; ſed bis dumtaxat fuiſſe vocatum, nec ullas datas eſſe inducias. 3. Epiſcopos ab Imperatore poſtulaſſe ut *Joannes* e Sede Apoſtolica expelleretur, aliuſque in ejus ſufficeretur locum, quod in Principis Laïci non erat poteſtate. 4. Nullam fuiſſe latam Sententiam, ſed una brevique Imperatoris interlocutione tantum negotium confectum eſſe 5. Conciliabulum potiùs quàm legitimum Concilium dicendum eſſe, quod abſque Pontificis conſenſu coactum eſt. Nam Epiſcopi, quotquot Romanæ Synodo in *Symmachi* cauſa aderant, conteſtati ſunt Synodum ab alio quàm ab ipſo, in cauſa etiam propria, convocari jure non potuiſſe. *Memorati Pontifices*, (ut habent illius Synodi Acta) *ſuggeſſerant, ipſum, qui dicebatur impetitus, debuiſſe Synodum convocare, ſcientes quia ejus Sedi primùm Petri Apoſtoli meritum vel Principatus; deinde, ſecuta juſſione Domini Conciliorum venerandorum Auctoritas, ſingularem in Eccleſiis tradidit poteſtatem.*

Sedis Apoſtolica Præſules ſuo ſine Quæſtione Deus reſervavit arbitrio.

Sed ratio palmaris ea eſt, quòd Superior ab inferiori judicari non poſſit. Id Antiſtites Romanæ Synodi in Symmachi cauſa congregatæ conteſtati ſunt dicentes: *Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem minorum numquam ſubjacuiſſe Judicio.* Quod & *Ennodius* in Apologetico confirmat. *Aliorum fortè hominum cauſas*, inquit, *Deus voluit homines terminare: ſed Sedis iſtius Præſulem ſuo ſine quæſtione reſervavit arbitrio. Voluit Beati Petri Apoſtoli Succeſſores cœlo tantùm debere innocentiam.* Id etiam confirmat *Avitus* Viennenſis Epiſcopus in Epiſtolâ nomine Gallicanorum Antiſtitum ſcriptâ ad Senatores Urbis Romæ dicens, Symmachum Papam, *Si ſæculo primùm fuerat accuſatus, Conſacerdotum ſuorum ſolatium potiùs, quàm recipere debuiſſe Judicium. Quia ſicut ſubditos nos eſſe terrenis Poteſtatibus jubet Arbiter cœli, ſtaturos nos ante Reges & Principes in quacumque accuſatione prædicens: ita non facilè datur intelligi, quâ vel ratione, vel lege ab inferioribus eminentior judicetur. Nam cùm celebri præcepto Apoſtolus clamet Accuſationem vel in Presbyterum recipi non debere, quid in Principatum generalis Eccleſiæ criminationibus licere cenſendum eſt? ...... In Sacerdotibus cæteris poteſt, ſi quid fortè nutaverit,* re-

reformari: At ſi Papa urbis vocatur in dubium, Epiſcopatus jam videbitur, non Epiſcopus vacillare, Lege Diſſertationem I. in Hiſtoriam Sæculi VI. Hoc fundamento, quòd ſcilicet major a minori judicari non debeat, nitebatur, *S. Cyrillus* Alexandrinus Patriarcha, cum in Concilii Epheſini Actione IV. de temeraria & præcipiti adverſùm ſe & *Memnonem* Epheſinum a *Joanne* Patriarcha Antiocheno lata depoſitionis Sententia, oblato libello conqueritur; nempe quòd adversùs *Majorem Thronum* pronuntiaverit. Sedes enim Alexandrina ſuperiorem locum præ Antiochena obtinebat, juxta Nicænam Synodum. Rationem illam non ſprevit Epheſina Synodus: immo ut vitium iſtius Sententiæ *Celeſtino I.* Pontifici Maximo probaret, hinc oritura diſcordiarum ſemina perſcribit, *Si majores Sedes* injuria afficiendi facultas detur (ut patet ex Epiſtolâ Synodi ad *Celeſtinum*, quæ extat Actione V.) In eamdem ivere Sententiam Calchedonenſes Patres, cùm inter præcipuas damnati *Dioſcori* cauſas hanc protulere, quòd excommunicationem adversùs eum deſignaſſet, *cui vinea cuſtodia a Domino credita eſt, quique indefeſſam unienda Eccleſia curam gerit*: id eſt, adversùs Romanum Pontificem; ut conſtat ex Relatione Concilii ad *S. Leonem*. Quam *Dioſcori* inſolentiam depoſitione ulti ſunt Patres: adeo ut *Anatolius* Conſtantinopolitanus dixerit: *Propter fidem non eſt damnatus Dioſcorus, ſed quia excommunicationem fecit Domno Archiepiſcopo Leoni.* Quibus ex momentis colligitur, Sedem Romanam, quæ omnium prima eſt, a cæteris Epiſcopis judicari non poſſe: Non potuit ergo Romana Synodus ex quibuſdam ſolùm Italiæ & Germaniæ Epiſcopis congregata *Joannem XII.* Pontificem Maximum judicare, & deponere.

Id confirmatur ex Purgatione Canonica *Leonis III.* qui cùm variorum criminum accuſatione peteretur, ea de cauſa coacta eſt Romana Synodus præſente *Carolo Magno*, & Francorum Proceribus, atque plurimis cùm Italiæ, tum Galliarum Epiſcopis, qui has in voces erupere, teſte *Anaſtaſio Bibliothecario*, in Vita Leonis III. *Nos Sedem Apoſtolorum, quæ eſt Caput omnium Dei Eccleſiarum, judicare non audemus. Nam & ab ipſa nos omnes, & ab ejus Vicario judicamur: Ipſa autem a nemine judicatur, quemadmodum antiquitus mos fuit. Sed ſicut ipſe Pontifex cenſuerit, canonicè obediemus.* Temerè igitur Synodus Romana *Joannem XII.* depoſuit.

Sedes Apoſtolica, quæ eſt caput omnium Eccleſiarum, a nemine judicatur.

Confirmatur iterum quod multis jam momentis probatum eſt, Synodum, de qua agimus, *Joannis XII.* exauctorationem temerè aggreſſam fuiſſe, ex Concilio Romano *ſub Hadriano II.* in quo Patres ita locuti ſunt. *Romanum Pontificem de omnium Eccleſiarum Præſulibus judicaſſe legimus; de eo verò quemquam judicaſſe non legimus. Licèt enim Honorio ab Orientalibus poſt mortem Anathema ſit dictum; ſciendum tamen eſt quia ſuper hæreſi fuerat accuſatus, propter quam ſolùm licitum eſt minoribus Majorum ſuorum motibus reſiſtendi, vel pravos ſenſus liberè reſpuendi.* Cùm itaque *Joannes XII.* hęreticus non fuerit, nec hęreſeos accuſatus, non licuit Italis & Germanis quibuſdam Epiſcopis in Romana Synodo congregatis, illum judicare ac exauctorare.

Denique idem confirmatur Auctoritate Synodi VIII. Oecumenicę Canone XXI. cujus hęc ſunt verba: *Si quis aliqua ſæculi Poteſtate fruens, vel potens pellere tentaverit præfatum Apoſtolicæ Cathedræ Papam, aut aliorum Patriarcharum quemquam, Anathema ſit. Porro ſi Synodus Univerſalis fuerit congregata, & facta fuerit etiam de Sancta Romanorum Eccleſia quævis ambiguitas & controverſia; oportet venerabiliter, & cum convenienti reverentia, de propoſita quæſtione ſciſcitari, & ſolutionem accipere, aut proficere: non tamen audacter ſententiam dicere contra Summos Senioris Romæ Pontifices.* Multò minùs id potuit Synodus & numero & merito infra Oecumenicam longè poſita, qualis ea eſt quæ contra *Joannem XII.* congregata eſt.

Ex his omnibus liquet, iniquam fuiſſe, & contra Canones tentatam *Joannis XII.* exauctorationem, adeoque *Leonem* qui dictus eſt VIII. ejus in locum ſuffectum, ex albo Romanorum Pontificum expungendum eſſe, quamvis Auctores plerique coævi, legitimum Pontificem ipſum dixerint, maximè Germani, *Ottoni* Imperatori ut adularentur; & legitimum Concilium cenſuerint, a quo exauctoratus eſt, ut Continuatores *Luitprandi* & *Reginonis*, quos Farfenſis Monaſterii Chronographus Anonymus, *Sigebertus*, *Martinus Polonus*, *Blondus Flavius* lib. 3. Decade 2. *Platina*, *Hartmannus Schedelius* in Ætate VI. Mundi, *Philippus Bergomas* in Supplemento Chronicorum, lib. 11. *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi, *Onuphrius* Annotatione in Benedicti V. Vitam, *Papyrius Maſſo* lib. 4. de Epiſcopis Urbis, in Joanne XII. *Dominicus Tempeſta* in lib. de Vitis Pontificum, & alii quos appellat *Launoius* in Epiſtolâ ad *Ludovicum Marcſium*: quamquam hi plerique omnes rem ut geſta eſt, commemorant, an rectè geſta ſit non expendunt. Sanè major eſſe debet Synodi Auctoritas in quâ reſciſſa ſunt Acta Synodi contra *Joannem XII.* & damnatus *Leo VIII.* ſe pro Pontifice gerens, quàm Synodi contra *Joannem* habitæ. Illam enim Imperator moderabatur, ipſe Actor, teſtis, & Judex: hanc Pontifex vitioſus quidem, ſed non ideo Auctoritate ſumma in Eccleſia privatus. Prior contra Canones omnia perperam egit: immo & propoſitionem contra fidem aſſeruit, Pontificem ſcilicet improbum ligandi & ſolvendi poteſtatem amittere: *Judas*, inquit, *quamdiu bonus inter Diſcipulos fuit, ligare atque ſolvere valuit: poſtquam verò cupiditatis veneno homicida factus, Vitam occidere voluit; quem poſtea ligatum ſolvere, ſolutum ligare potuit, niſi ſeipſum, quem infeliciſſimo laqueo ſtrangulavit?* At Synodus contra *Leonem VIII.* nuncupatum habita, Canones ſecuta eſt, & præcedentium Conciliorum exempla, *Leonem* deponendo, *Mœchum*, & *Neophytum* depoſuit, ut *Photium* Octava Synodus; *Mœchum* qui uxorem alienam, ſcilicet Romanam Eccleſiam vivente viro, *Joanne* ſcilicet XII. Papa, uſurparat; *Neophytum*, qui ſubitò abſque probatione & interſtitiis, ad omnes ordines, & ad omnium Ordinum apicem, Summum nempè Pontificatum provectus fuerat. Prima Synodus Eccleſiæ ingenium nullatenus ſapit, altera ſapit prorſus. Prima tumultuosè habita, ſecunda ordinatè.

Synodus contra Joannem XII. congregata non ſolùm contra Canones egit, verumetiam Propoſitionem contra fidem aſſeruit.

Unus *Launoius* in memoratâ ad *Marcſium* Epiſtolâ aſſerit Concilium Romanum quo damnatus eſt *Leo VIII.* pro Pontifice ſe gerens, ſuppoſititium eſſe. Argumento, ut ſolet, negativo ſolùm utitur: quòd nempe *Luitprandi*, & *Reginonis* Continuatores, *Flodoardus*, Farfenſe Chronicon, *Sigebertus* ad exemplar Gemblacenſis Cœnobii recenſitus, *Martinus Polonus*, *Blondus*, *Trithemius*, *Onuphrius*, *Platina*, &c. illius Concilii non meminerint. At *Launoium* Vaticanum iſtius Concilii exemplar antiquitate venerandum refellit, ex quo ejus acta edidit *Baronius* ad annum DCCCCLXIV, quæ Acta nec ipſi Centuriatores Magdeburgenſes in dubium revocare auſi ſunt, adeo ſapiunt antiquitatem. Unde exemplar *Sigeberti* probæ notæ a Baronio laudatum iſtius Concilii hiſtoriam ſummatim recenſet, ipſiuſque meminit *Vincentius Bellovacenſis*, Speculi Hiſtorialis lib. XXIV. Cap. LXXXVI.

Obji-

Launoii objectionibus reſpondetur.

Objicit Launoius cum Papirio Maſſono *Cedrenum* & *Curopalatam*, qui *Joannem XII. ad omne laſciviam ac mulum propenſum, ab Ottone Imperatorem expulſum, aliumque Eccleſiæ Paſtorem conſtitutum* ſcribunt. Addit Puellæ Saxonicę teſtimonium in Hiſtoria *Ottonis* Poëticè ſcripta. En carmina cauſam *Joannis XII.* ſpectantia:

Summum Pontificem quadam perverſa parantem,
Ejus nec monitis dignantem credere crebris,
Sedis Apoſtolicæ fraudari ſecit honore,
Conſtituens alium Rectoris nomine dignum.

Reſpondemus, *Cedreno*, *Curopalati*, & Poëtæ Saxonicæ, ſicut & Continuatoribus *Luitprandi* & *Reginonis* nos credere de perditis *Joannis XII.* moribus, & de Synodo contra ipſum celebrata, non de juſtitia illius depoſitionis, quam non attingunt *Cedrenus* & *Curopalates*. *Luitprandi* verò & *Reginonis* Continuatores ſupponunt quidem, ſed non probant, ſicut nec *Flodoardus* in Chronico ipſum juſtè fuiſſe depoſitum, & *Leonem VIII.* in ejus locum legitimè ſubſtitutum. Vitia *Joannis XII.* ipſum ita exoſum fecerant, ut magno Eccleſię commodo videretur exauctoratus, nec inquirerent plerique an jure id factum eſſet. Saxonicæ mulieris, quæ *Leonem VIII. Rectoris nomine dignum*, id eſt, Pontificia Sede canit, haud magna auctoritas eſt. Mulier eſt, Poëta, & Saxonica, *Ottonis* partibus addicta.

Objicit *Launoius*, *Leonem* qui ab anno milleſimo quadrageſimo-nono ad milleſimum quinquageſimum-quartum in Cathedra Apoſtolica ſedit, Sanctiſſimum Pontificem, in Martyrologio Romano ad XIII. Kalendas Maii *Leonem IX.* appellari, ſicque paſſim nominari ab omnibus. Si autem *Leo VIII.* qui *Joanni XII.* ſubſtitutus eſt, non fuit verus Papa, ſed Schiſmaticus, *Leo* ille Sanctus *Octavus* dici debuit, non *Nonus*.

Reſpondeo, Errorem in appellandis Pontificibus, vel proprio numero deſignandis ex conſuetudine ortum, non efficere ut veri fuerint Pontifices, qui revera non fuere. Sic *Felix Quartus* a pleriſque appellatus eſt atavus *S. Gregorii*, qui III. dici debet, cùm *Felix* dictus II. qui contra *Liberium* a *Conſtantio* Imperatore intruſus eſt e numero Pontificum ſit expungendus, ut probavimus Diſſertatione XXI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi Quarti. Veritatis ea conditio eſt, ut, *Nemo ipſi præſcribere poſſit, non ſpatium temporum, non patrocinia perſonarum, non privilegium regionum. Ex his enim ferè conſuetudo initium ab aliqua ignorantia, vel ſimplicitate ſortita, in uſum per ſucceſſionem corroboratur, & ita adversùs veritatem vindicatur.* Sanè *Benedictorum* Pontificum numerus in Eccleſiaſticis monumentis non quadrat, niſi, qui Joanni XII. ſubſtitutus eſt, & quem *Leo VIII.* nuncupatus tyrannicè depoſuit, *Benedictus V.* legitimus Pontifex habeatur. Emendandum itaque Martyrologium, & *S. Leo* qui *Damaſo II.* ſucceſſit anno MXLIX. *Leo VIII.* non *IX.* dicendus eſt.

Objicit *Launoius*, Incredibile eſſe eoſdem Epiſcopos ſubſcripſiſſe Concilio in quo exauctoratus eſt *Joannes XII.* & Concilio in quo reſtituto *Joanne*, in ordinem redactus eſt *Leo VIII.*

Reſpondeo, Incredibile non eſſe quòd Imperatore dominante & præſidente Synodo, Epiſcopi haud ſatis conſtantes & aliunde vitioſam *Joannis XII.* vitam meritò averſati, illius depoſitioni ſubſcripſerint, eoque in Sedem regreſſo, mutarint conſilium, ſeu tempori ſervientes, ſeu facti temerarii pœnitentes. Eos enimvero, qui mortuo *Joanne*, *Benedictum V.* elegerunt, ut Hiſtorici omnes teſtantur, nec *Leonem* ſuſcepere, niſi ab *Ottone* Imperatore Urbem fame & obſidione premente coacti, Synodo quæ *Leonem* exauctoravit, ſubſcripſiſſe haud incredibile eſt: Sicut non eſt incredibile eoſdem qui Latrocinio Epheſino ſubſcripſerant, Concilio Calchedonenſi ſubſcripſiſſe.

Nævos quoſdam ſermonis eo in Concilio *Launoius* arguit, qui ferre non poteſt quòd *Baronius* vexet Synodum contra *Joannem* habitam ob Italicos quoſdam idiotiſmos, & locutiones, quas inter temporum detrimenta & annorum vices ætas minùs integra pepererat. Cui reponere liceat, quod *Baronio* reſpondet: *Nonne unicuique ætati ſuus ſemper fuit & rectè, & minùs rectè ſcribendi modus, qui narrationi rerum ut veritatem non tribuit, ita & non adimit? Eleganter omnino & ſcitè Plinius Junior in lib. 5. Epiſtolâ* 8. Orationi, *inquit*, & Carmini eſt parva gratia, niſi eloquentia ſit ſumma: Hiſtoria quoquo modo ſcripta delectat. *Romanam noſtrum Concilium ad Hiſtoriam pertinet, non ad ſpecimen eloquentiæ.*

Joannes XII. contra Canones graviter peccavit.

Non eo tamen inficias, quin *Joannes XII.* contra Canones graviter peccarit, cùm recuſavit adeſſe Synodo. Etſi enim Sententia in Romanum Pontificem ferri non debeat nec poſſit, niſi in cauſa hæreſeos, aut ſchiſmatis, idque non a Sy[illegible] Nationali, ſed Occumenica, ut Octava Sy[illegible]s decrevit Canone XXI. ſupra laudato; ab Epiſcopis tamen in Synodo quacumque cum ejus aſſenſu congregatis moneri & argui, ſervatâ debitâ reverentiâ, poteſt: illiſque ſatisfacere tenetur, a ſe malè conceptam criminis ſuſpicionem amoliendo, aut, ſi facti reus teneatur, in meliorem frugem ſe recipiendo. Hanc regulam jus ipſum naturale dictat, firmarunt exempla *Leonis III.* & *Paſchalis I.* ſcripto edidit Synodus VIII. Canone laudato; luculentis demum verbis aſſeruit B. *Petrus Damiani* in Tractatu *De Correptione Epiſcopi & Papæ*, ſeu Epiſtolâ XII. ad *Alexandrum II.* datâ, quam nonnullis ſub hoc titulo laudare placuit; ubi de *S. Petro* ſic loquitur: *Si igitur iſte cùm a Diſcipulis culparetur auctoritatem, quam in ſancta ſortitus fuerat Eccleſia voluiſſet oſtendere: reſpondere potuerat, ut paſtorem ſuum oves, quæ ſibi commiſſæ fuerant, reprehendere non auderent. Sed ſi in querela Fidelium poteſtatis ſuæ titulum objeciſſet, Doctor profectò manſuetudinis non fuiſſet. Non ergo eos privilegii ſui auctoritate repreſſit; ſed humili potiùs ſatisfactione placavit: & tamquam ſolus ipſe ad faciendam fidem non ſufficeret, etiam teſtes adhibuit. Venerunt, inquit, mecum & ſex fratres iſti.* Ex quibus verbis, & aliis eumdem in ſcopum collineantibus colligit, titulum Præſulatûs non eſſe opponendum, quo minùs Eccleſiæ filiis, qui ſe gravatos aſſerunt, æquo judicio reſpondeator.

Synodo non licuit exauctorare Pontificem, admonere & arguere licuit, ſalvâ dignitatis Apoſtolicæ reverentiâ.

Porro quamvis Concilio non licuerit exauctorare Summum Pontificem, aliumque in ejus locum ſubſtituere, licuit ipſum admonere, arguereque ſalva Apoſtolicæ Dignitatis reverentia. Et Concilium ad hunc finem congregatum utile eſſe potuiſſet, ſi ſubſtitiſſet intra limites a jure poſitos. Ad hunc ſenſum revocandum eſt quod *Joannes* de *Turrecremata* Cardinalis, *Silveſter Prierias*, Sacri quondam Palatii Magiſter, & *Franciſcus Victoria* Pariſienſis Theologus & in Academia Salmanticenſi Primarius Theologiæ Profeſſor, ajunt de Synodo contra *Joannem XII.* congregata; & ſi quid aliud voluerint tria illa Ordinis noſtri Prædicatorum Lumina, cum ipſis non ſentimus. Sic *Turrecremata lib. 3. Summæ De Eccleſia*, Cap. X. *Quintò celebratio Conciliorum utilis eſt ad refrenandum exorbitantias quorumdam Pontificum, qui Pontificatum ſuum aut ſpretis SS. Patrum Regulis pro voluntate exercent aut ſimoniaca pravitate dehoneſtant, aut ſæculi vanitate, & vita ſcandaloſa confundunt. Hujus cauſa congregatum legitur Concilium Epiſcoporum Italiæ Romæ per* Im-

Imperatorem contra Joannem Papam XII. qui venator & lubricus publicus & incorrigibilis erat. Ut enim ait Hormiſdas Papa in Epiſtolâ Decretali ad Epiſcopos per Hiſpaniam conſtitutos: Difficile eſt ut cujuſquam cor ſic pravis cogitationibus induretur, ut ea ſe patiatur culpanda fieri, cùm noverit Judicium ſubeundum Concilii.

Ita *Silveſter* in Summa, verbo PAPA: *Quòd ſi Papa ſuis moribus deſtruit Eccleſiam Dei, poteſt convocari Concilium contra ejus voluntatem, ut per illud Papa moneatur, & Deus invocetur, & reſiſtendo malis remedium apponatur.*

Ita *Franciſcus Victoria* lib. *De Poteſtate Papæ & Concilii*, Propoſitione 23. *Propter injuſtas diſpenſationes, vel alia Mandata inſolentia, quæ in perniciem Eccleſiæ procedunt, poſſet convocari & congregari Concilium contra voluntatem Papæ, ut ei reſiſteret & obviaret.* Et laudat *Silveſtrum*, ac *Turrecremata*.

SCHOLION. I.

In hac Diſſertatione, pag. 580. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa vocatus ad Concilium Provinciale tenetur compar*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea, mihi perperam affingitur. Nec de Romano Pontifice abſolutè, indefinitè, & quicumque ſit; nec de Synodo Provinciali aut Nationali quacumque loquor eo loci; ſed de Synodo Italiæ, qualis congregari potuit in cauſa Joannis XII. graviſſimorum criminum accuſati, & de ipſo Joanne Duodecimo. Comparere autem debere Pontificem ſic accuſatum aut reum in ſimili Synodo, non ut judicetur, ſed ut vel canonicè ſe purget, vel monitus ab Epiſcopis emendationem ſpondeat, rectè aſſeruiſſe mihi videor. Scandalum enim amovere non minùs tenetur, immo multò magis Romanus Pontifex, quàm alius quilibet Chriſtianus. Cæterùm ſententiam ferri in Romanum Pontificem non debere nec poſſe niſi in cauſa hæreſis vel ſchiſmatis, idque non a Synodo Provinciali vel Nationali, ſed Oecumenica, ibidem ſcripſi, ac repeto. Quæ verò ſcripſi, ex Antiquitatis Eccleſiaſticæ Monumentis probavi.

SCHOLION II.

Diſſertationis ejuſdem pag. 581. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Contra Papam poteſt congregari Concilium, ipſo renuente, propter ejus exceſſus.*

R. Indefinita illa Propoſitio non eſt mea. Ita ſcripſi loco a RR. Cenſoribus notato: *Quamvis Concilio non licuerit exauctorare Summum Pontificem, aliumque in ejus locum ſubſtituere, licuit ipſum admonere arguereque ſalva Apoſtolicæ Dignitatis reverentia. Et Concilium in hunc finem congregatum utile eſſe potuiſſet, ſi ſubſtitiſſet intra limites a jure poſitos.* Ipſa tamen Propoſitio quam notant RR. Cenſores, eſt trium ex Ordine Dominicano illuſtrium Theologorum, Sedique Apoſtolicæ addictiſſimorum, ſcilicet *Joannis de Turrecremata* S. R. E. Cardinalis; *Silveſtri Prieratis* Sacri Palatii Magiſtri, & *Franciſci Victoria* Primarii in Academia Salmanticenſi Sacræ Theologiæ Profeſſoris, quorum verba deſcripſi. Ab illis tamen me diſſentire præmonui, ſi quid aliud velint præter id quod a me dictum eſt. Quamobrem ſi duriùs locuti videntur, id mihi tribui non debet. His tribus primi Ordinis Theologis adjungo Clementem Monilianum ex FF. Minorum Ordine S. R. E. Cardinalem, qui Joannis De Turrecremata ſententiam ſequitur & verba ipſa uſurpat in compendio Inſtitutionum Theologicarum, Cap. XIX. Clementis Moniliani librum approbavit Michaël Cardinalis Alexandrinus, qui poſtea fuit Summus Pontifex *Pius Quintus* ſanctitate & eruditione conſpicuus.

Nota.

ANtonius Pagi in Critica ad an. 964. duo hîc animadvertenda putavit. Primum eſt Joh. Beſlium in hiſtoria Comitum Pictavienſium, & Ducum Aquitaniæ ſcripſiſſe in ea temporum caligine, in qua plures de Pontificatu ſimul contendebant, Aquitanos ſub hac formula Pontifices deſignaſſe *Salomone regnante* an. . . . . . Cur autem eam uſurpaverint, incertum; niſi fortè deſignare voluerint ſupremam illam ſapientiam, quæ Eccleſiam regit, ac Sedem Apoſtolicam conſervat.

Deinde notat ſuppoſititiam eſſe illam Conſtitutionem, qua Leo Antipapa VIII. nuncupatus, dicitur conceſſiſſe Ottoni ejuſque Succeſſoribus facultatem Romanum Pontificem eligendi, ac inveſtituras epiſcoporum tribuendi. Eam ut genuinam defendit Goldaſtus *tom. 1. Conſtit. Imperial.* nec diſſentit de Marca, *de Concord. l. 8. cap. 12. & 29.* Verùm prorſus commentitiam putat Pagi, tum quia in ea mentio fit ſimilis conceſſionis ab Hadriano I. Carolo Magno factæ, quam omnino ſuppoſitam Hadriano invictiſſimis argumentis probat Baronius. Tum quia in eo exemplari quod ex Theodorico Niemo refert Goldaſtus, dicitur Leo Ottoni conceſſiſſe, quæ Eccleſiæ Romanæ advenerant a Juſtiniano Imperatore, & Ariperto Rege, qui tamen nihil eidem Eccleſiæ dedere. Additur & conceſſiſſe Corſicæ regnum, quod tamen nondum erat inſtitutum, & Ducatum Iſtriæ, & Dalmatiæ, quem Pontifices Romani numquam poſſederant &c. Alia etiam id genus mendacia adnotat; unde eum pudet immorari in hoc commento refellendo: *Hoc tantùm dicam*, ita concludit, *Marcam lib. 8. de Concord. cap. 12. ubi Leonis VIII. reſcriptum genuinum putat, illud juxta leges criticæ non examinaſſe, indeque Hadriani I. decretum de inveſtituris, quo diploma iſtud innititur, ut legitimum admiſiſſe, licèt merum Schiſmaticorum commentum ſit.*

Nota.

QUamvis nemo inficias eat regulariter ſolius Pontificis eſſe œcumenica concilia indicere, ab hac regula jure divino innixa aliqui diſcedunt, quoties aliter quidam extraordinarii caſus ſuaderent; ut ſi ita expoſceret imminens fidei periculum, & Pontifex Synodi convocationi, quæ tunc neceſſaria haberetur, nollet adnuere; vel ſi ita neceſſe foret ad vitia Pontificis compeſcenda, ex quibus maximum nocumentum Eccleſia pateretur. Tunc poſſe ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales Concilium indicere, ultra citatos a P. Natale, docent *Petrus de Alliaco t. de eccl. auctor. c. 3. Gerſon. lib. de auferibilit. Papæ, Duval. p. 4. q. 2.*

Verùm neque tunc, inconſulto, & non conſentiente certo ac legitimo Pontifice, jus eſſe penes Cardinales, aut Epiſcopos Concilium indicendi meritò alii obſervant. Non putant igitur Chriſtum illis auctoritatem contuliſſe remedium adhibendi, quod magis quàm morbus officeret, latiſſimam viam ſchiſmati aperiendo, quo uno ore docent PP. nil eſſe Eccleſiæ pernicioſius. Et re vera, ſi reluctante legitimo Pontifice Concilium adverſùs hunc coadunetur, facillimè Antiſtites, quibus morem gerere contemnat, ab eo deſciſcent; & cùm ex alia parte numquam legitimo Pontifici Aſſeclæ poſſint deficere, ſtatim eccleſiam in diverſas partes ſcindi neceſſe eſſet, quod & ipſa experientia non ſemel oſtendit. Abſque eo quòd

igi-

Digitized by Google

igitur admittantur præfatorum placita, quibus evenire poteſt Pontificum hoſtes in eccleſiæ perniciem abuti, dicendum potiùs ſupremum Pontificem J. Chriſtum, qui adversùs Eccleſiam ſuam portas inferi numquam prævalituras promiſit, minimè permiſſurum, ita ab ipſis Romanis Pontificibus oppugnari, ut neceſſe fiat adversùs ipſos generale Concilium convocare.

DISSERTATIO XVII.

De Septem Electorum Imperii Inſtitutione.

QUÆSTIO UNICA.

Utrùm a Gregorio V. Romano Pontifice inſtituti ſint?

GRegorius Quintus Pontifex Maximus Synodum Romæ habuiſſe dicitur ab Auctoribus plerisque non infimi ſubſellii, in qua ſeptem Principes Germanos Imperii Electores conſtituerit. Id aſſerunt *S. Thomas*, ſeu alius Auctor Libri III. *De Regimine Principum*, Cap. 19. *S. Antoninus* P. III. Chronici, Tit. XXII. Cap. V. §. XIII. *Philippus Bergomenſis*, Supplementi Chronicorum Lib. XII. *Blondus Flavius* Lib. III. Decadis II. *Platina* in Vita *Gregorii V. Joannes Nauclerus* Lib. II. Generatione XXXIV. *Albertus Krantzius* Lib. IV. Saxoniæ Cap. XXV. *Bellarminus* Lib. *De Translatione Imperii*, Cardinalis *Cuſanus*, &c.

Septem virorum Imperatoris Electorum inſtitutio longè poſterior Gregorio V.

Verùm Electoralis Collegii, ſeu ſeptem Virorum, penes quos ſolos eſſet Imperatoris eligendi poteſtas, inſtitutionem longè poſteriorem eſſe *Gregorio V.* probat primò veterum Auctorum, qui de rebus Germaniæ ſcripſere, *Vvitikindi*, *Ditmari*, *Lamberti Scafnaburgenſis*, *Reginonis Prumienſis*, *Ottonis Friſingenſis*, *Abbatis Uſpergenſis*, *Sigeberti*, & aliorum ſilentium.

Secundò, quòd Imperatores ab *Ottone* III. uſque ad *Fridericum II.* non a Septem dumtaxat Principibus præcipuis Officiis Imperii conſpicuis, ſed vel a populis per Deputatos ad Comitia convenientibus, vel a Principibus Imperii feudatariis electi ſint. *Henricus II.* Rex, & Imperator ejus nominis primus, qui *Ottoni III.* proximè ſucceſſit, *ab omnibus Regni Primoribus electus eſt* (ex Ottone Friſingenſi Lib. 6. Cap. 27.) *Conradus I.* defuncto ſine filiis Henrico *ab omnibus electus*, Imperium ſortitus eſt, anno Chriſti MXXV. Bambergenſem Epiſcopum inter ejus Electores Abbas Uſpergenſis nominat, qui numquam fuit in ſeptem Principum Collegium adſcriptus, ex quo ad eum numerum eligendi Imperatoris poteſtas devoluta eſt. *Henricus III.* morti proximus filium ſuum Henricum IV. *Romani Pontificis, cunctorumque Pontificum & Principum Regni electione* Imperatorem conſtituit anno MLVI. (ex Abbate Uſpergenſi) *Ad Henricum V.* poſt mortem patris *Optimates Imperialia detulerunt; eumque primò a patre electum, per impoſitionem manûs Apoſtolica Sedis Legatorum, cunctorumque electione Regem crearunt anno MCVI.* (Ex Ottone Friſingenſi Lib. VII. Cap. XI.) *Abbas Uſpergenſis* electum ſcribit in totius Regni Teutonici Conventu, cui aderant LII. Optimates, vel eo ampliùs, adeò ut ſolus Dux Saxoniæ propter graviorem ætatem abſuerit. Et infra: *Primùm*, inquit, *a Patre, deinde ab univerſis Germaniæ Principibus in Regem ſecundò electus, ab Apoſtolicis quoque Legatis per manus impoſitionem Catholicè confirmatus.*

Henrico V. Imperante forma electionis Imperatorum immutata eſt. Proceres namque & Deputati Urbium univerſi nominabant aliquem, & interdum plures Imperii Candidatos, & ad Principes Imperii Primarios electionem illius, vel unius ex illis referebant. Si verò illi alterum a Comitiis non deſignatum eligerent, electionem eorum frequentioribus Deputatorum ſuffragiis approbari neceſſum erat. Sic electus *Lotharius II.* ut *Otto Friſingenſis* Lib. 7. Cap. 17. teſtatur. Anno, inquit, MCXXV. *defuncto abſque herede Henrico V. Principes Moguntia conveniunt, ibique habito de Succeſſore conſilio, quatuor Regni Optimates, Lotharius Dux Saxonum, Fridericus Dux Suevorum, Leopoldus Marchio Orientalis, Carolus Comes Flandria, ad Regnum deſignantur. Tandem Lotharius natione Saxo, Patre Gebehardo, voto omnium, renitens valde ac reclamans, ad Regnum tractus, ſub præſentia Sedis Apoſtolica Legati.* De ejuſdem electione ita ſcribit *Robertus de Monte* Sigeberti Continuator, ad annum MCXXVI. *Menſe Auguſto, Legati Apoſtolica Sedis, & Archiepiſcopi, cum Epiſcopis & Optimatibus Imperii, ex condicto convenientes Moguntia, conſultant ſibi & toti Romano Imperio de ſubſtituendo Rege. Lotharius Dux Saxonum, omnium aſſenſu eligitur. Hic menſe Septembri cum eiſdem Legatis, & duobus Archiepiſcopis, & octo Epiſcopis, & multis Abbatibus, & cum eminentioribus Aula Regalis Primatibus, Aquiſgranum venitur, a Friderico Archipræſule Colonienſi in Regem benedicitur & ungitur.*

Anno MCXXXVIII. defuncto ſine filiis Lothario, *Conventus generalis Principum Moguntia in proxima Pentecoſte indicitur. Quidam autem ex Principibus timentes ne fortè in generali Curia Henricus Dux Noricorum per potentiam prævaleret, circa medium Quadrageſimam Conſilio habito, in oppido Galliæ Confluentia Conventum celebrant: ibique Conradum Imperatoris Henrici ſororium, præſente Theoduino Epiſcopo Cardinali ac Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Legato, Summi Pontificis ac totius Romani populi, Urbiumque Italiæ aſſenſum promittente XCIV. ab Auguſto Regem creant.* (Ex Ottone Friſingenſi, lib. 7. C. 22.)

Gregorius VII. ſcripſit [a] ad omnes Epiſcopos, Duces, atque Comites Teutonicos de novi Regis electione facienda, ſi *Henricus IV.* in Synodo excommunicatus non reſipiſceret. Tunc igitur ſoli Imperii feudatarii Principes, cùm Eccleſiaſtici tum laïci, iique Germani, magno tamen numero, in electione Imperatoris ſuffragabantur.

[a] Epiſt. 3. lib. 4.

Cùm mortuo *Henrico VI.* Germaniæ Principes inter ſe ſciſſi eſſent, aliis *Ottonem IV.* aliis *Philippum* Sueviæ Ducem eligentibus, utraque pars *Innocentium III.* Pontificem Maximum ad ſe trahere conata eſt ſcriptis Litteris, quas refert *Baronius* ad annum 996. ex quibus perſpicuum eſt, non penes ſeptem Viros dumtaxat fuiſſe jus eligendi, ſed penes omnes tam Eccleſiaſticos quàm Laïcos, feudatarios Imperii, in utraque Germania Principes.

Idem conſtat ex Cap. *Venerabilem*, *De Electione* quod ex Epiſtolâ *Innocentii III.* ad *Bertholdum* Zaringiæ Ducem poſt *Ottonis IV.* Imperatoris electionem datâ deſumptum eſt. *Illis Principibus*, inquit, *jus & poteſtatem eligendi Regem in Imperatorem poſtmodum promovendum recognoſcimus, ut debemus, ad quos de jure & antiqua conſuetudine noſcitur pertinere: præſertim cùm ad eos jus & poteſtas hujuſmodi ab Apoſtolica Sede pervenerit, qua Romanum Imperium in perſona Magnifici Caroli a Græcis tranſtulit in Germanos. Sed & Principes recognoſcere debent, & utique recognoſcunt [ſicut iidem in noſtra recognovere præſentia] quòd jus & auctoritas examinandi perſonam electam in Regem*

&

& promovendam ad imperium, ad nos ſpectat, qui eum inungimus, & coronamus. Eſt enim regulariter & generaliter obſervatum, ut ad eum examinatio perſonæ pertineat, ad quem impoſitio manus ſpectat. Numquid enim ſi Principes non ſolùm in diſcordia, ſed etiam in concordia, ſacrilegum quemcumque, vel excommunicatum, tyrannum, fatuum vel hæreticum eligerent, aut paganum, nos inungere, conſecrare, ac coronare hominem hujuſmodi deberemus? Abſit omnino.

Friderici Primi electionem, nec a ſeptem dumtaxat Imperii Principibus, nec a ſolis Germanis factam, conſtat ex *Ottone Friſingenſi* lib. 2. *De Geſtis Friderici*, Cap. 1. *Anno*, inquit, *MCLII. III. Nonas Martii, in oppido Francofurt, de tam immenſa Tranſalpini Regni latitudine, univerſum [mirum dictu] Principum robur, non ſine quibuſdam ex Italia Baronibus, tamquam in unum corpus coadunari potuit. Ubi cùm de eligendo Principe Primates conſultarent [Nam id juris Romani Imperii Apex; videlicet non per ſanguinis propaginem deſcendere, ſed per Principum electionem Reges creare, ſibi tamquam ex ſingulari vendicat prærogativa] Tandem ab omnibus Fridericus Suevorum Dux Friderici Ducis filius petitur, cunctorùmque favore in Regem ſublimatur.* Omnes Proceres cùm Eccleſiaſtici, tum Laïci, qui ad Comitia convenerant, *Fridericum* petiere, ſed Principes dumtaxat primariis Officiis Imperii inſigniti elegere, ut ex duobus Manuſcriptis diſcimus uno *Velberti* Capellani *Conradi III.* altero *Amadi* Amanuenſis *Friderici I.* quorum fragmenta profert *Paulus Vradikius* in ſuo *De Electoribus* Commentario Capp. 4. & 5.

Fridericus II. a Germaniæ Principibus, non a ſolis Septem viris electus eſt, ut conſtat ex *Abbate* Uſpergenſi. *Anno*, inquit, *Domini* 1210. *Otto excommunicatus denunciatur. Tunc Principes Alemanniæ, Rex videlicet Bohemię, Dux Bavarię, & Lantgravius Thuringię, & alii quamplures convenientes, Fridericum Regem Siciliæ elegerunt in Imperatorem coronandum.* Subdit, *Anſelmum* Legatum ab ipſis Romam miſſum, *ubi conſilio & interventu Domini Papæ obtinuit, ut a civibus & populo Romano Fridericus Imperator collaudaretur: & de ipſo factam electionem Papa confirmavit.*

Sub Imperio *Friderici II.* Germaniæ Principes jus eligendi Imperatorem Septemviris detulere, qui deinceps ſoli Electores ab Hiſtoricis numerantur. Horum ante *Albertum*, Stadenſem Abbatem, qui anno 1240. Chronicon ſuum ſcribebat, nemo meminit. En ejus verba: *Papa Gregorius IX. inſolentiis Imperatoris contra Eccleſiam motus, Principes ſuper electione alterius ſollicitavit, ſed nihil profecit; quia quidam Principum ei reſcripſerunt, non eſſe ſui juris Imperatorem ſubſtituere, ſed tantùm electum a Principibus coronare. Electio enim ad illos dignoſcitur pertinere. Ex prætaxatione Principum & conſenſu, eligunt Imperatorem Trevirenſis Moguntinus, & Colonienſis. Palatinus eligit, quia Dapifer eſt, Dux Saxoniæ, quia Mareſcalcus, & Margravius de Brandeburga, quia Camerarius. Rex Bohemiæ qui Pincerna eſt, non eligit, quia Teutonicus non eſt.* Regem Bohemiæ extra numerum appellat, quòd potiùs locum haberet Definitoris, ſi Electores diſcreparent, quàm unius Electoris. Eorum quoque meminit *Martinus Polonus* Ordinis Prædicatorum, qui ſub ejuſdem *Friderici II.* Imperio florebat, in Chronico, ubi de *Ottone III.* agit. *Et licèt iſti tres Ottones*, inquit, *per ſucceſſionem generis regnaverint; tamen poſtea * fuit inſtitutum ut per Officiales Imperii Imperator eligeretur, qui ſunt ſeptem, videlicet primi tres Cancellarii, Moguntinus Germaniæ, Trevirenſis Galliæ Colonienſis Italiæ. Marchio Brandeburgenſis Camerarius eſt, Palatinus Dapifer, Dux Saxoniæ enſem portat, Rex Bœmus Pincernam agit. Unde verſus:*

Moguntinenſis, Trevirenſis, Colonienſis,
Quilibet Imperii ſit Cancellarius horum,
Et Palatinus Dapifer, Dux portitor enſis,
Marchio Præpoſitus Cameræ, Pincerna Bœmus.
Hi ſtatuunt Dominum cunctis per ſæcula Summum.

** Tempore ſcilicet ipſius Martini Poloni.*

Ab his *Vuillelmus* Hollandiæ Comes in locum *Friderici II.* ab *Innocentio IV.* in Concilio Lugdunenſi excommunicati electus eſt anno 1248. Tandem ne hæc electionis forma cæteris melior aliquando mutaretur, *Carolus IV.* anno 1356. Bulla Aurea ſanxit ut firma in perpetuum maneret. Quo ex tempore Germani illi Principes ad quos ſolos eligendi Imperatoris jus ſpectat *Electorum* titulum, qui poſt Imperatoris, & Regis Romanorum nomen in Imperio illuſtrior eſt, ſibi aſſumpſere.

Ex hix evidens eſt, ſeptem Electores a *Gregorio V.* Pontifice Maximo inſtitutos non fuiſſe, multominùs ab *Ottone III.* ut quidam fabulantur. Nec veriſimilis ratio eſt cur Electores inſtituendi ipſe *Otto Gregorio V.* auctor fuiſſe videri poſſit. Quòd ſcilicet, cùm eſſet abſque liberis, & ſpes omnis adempta ut in filium [quod fecerant Deceſſores] transferret Imperium, ne poſt ejus obitum bellis civilibus Imperium conflagraret, in Electores eam refundere poteſtatem Imperatoris eligendi, auctoritate Pontificia ſatius exiſtimavit. Ita quidem *Baronius* ad annum 996. Num. 52. Verùm ſi attendiſſet Vir maximus *Ottonem* tum annos dumtaxat ſex ſupra viginti natum uxoremque duxiſſe, ex qua filios ſperare poterat, non exiſtimaſſet veriſimile ipſum eorum fortunam Electoribus commiſiſſe.

Baronius emendatur.

Nec veriùs alii ſeptem Electorum inſtitutionem *Innocentio IV.* in Concilio Lugdunenſi tribuunt. Quod ex Actis iſtius Concilii probandum infœliciter ſibi ſumpſit *Baronius*, ineptam *Matthæi Pariſii* Hiſtoriæ Anglicanæ Scriptoris digreſſionem pro Actis Concilii obtrudens. Præterea, cùm *Albertus* Abbas Stadenſis ſeptem illorum Electorum meminerit ad annum 1240. evidens eſt illos, ante Concilium Lugdunenſe, quod annis quinque poſterius fuit, inſtitutos. Dici moltò minùs poteſt, quod *Aventinus* Lib. 5. Annalium Bojorum, & ipſum ſecutus *Onuphrius Panvinius* Lib *De Comitiis Imperii* ſcripſere, in altero Concilio Lugdunenſi, quod poſt annos vigintinovem, ſcilicet anno 1274. celebratum eſt, ſeptem Electores Imperii creatos fuiſſe.

Septem Electores inſtituti non fuerunt in Concilio Lugdunenſi.

Non negandum tamen quin jus eligendi Imperatores a Sede Apoſtolica quodam modo emanaverit. Id enim Innocentius III. in Cap. *Venerabilem*, *De Electione*, Clemens V. in Concilio Vienenſi in Clementina, *Romani Principes*, *De Jurejurando*; Electores ipſi in Epiſtolâ ad *Nicolaum III.* Pontificem Maximum datâ anno MCCLXXIX. [a] & Juramentum fidelitatis ab *Alberto* Imperatore *Bonifacio VIII.* præſtitum, [b] disertè ac luculenter teſtantur. A *Joanne* autem XII. jus illud videtur conceſſum * Principibus & Optimatibus Imperii cum *Ottonem I.* Romæ Imperatorem coronavit. Dignitate namque Imperiali Germaniæ Regno conjuncta, jus etiam eligendi Imperatorem a jure eligendi Germaniæ Regem indivulſum eſſe cœpit. Qui *Leonis VIII.* Antipapæ Conſtitutionem deſcriptam, a *Gratiano* Diſt. LXIII. C. XXIII. *Ego Leo* genuinam eſſe putant, ab eo quoque jus eligendi Imperatorem *Ottoni Magno* & ejus Succeſſoribus collatum arceſſunt. *Silveſtro II.* id acceptum refert *Nauclerus* Auctor Germanus, Tom. 2. Generatione XXXIV. ejuſque eâ de re Decretum ſerva-

Jus eligendi Imperatorem Sede Apoſtolica quodam modo manavit.

[a] Apud Odoricum Raynaldum ad hunc annum Num. 56.

[b] Apud eumdem ad annum 1303. Num. 10.

** Apud Baronium, ad annum 996. & Bellarminum lib. 5. De Tranſlatione Imperii.*

vari ait in Tabulario Eccleſiæ Aquilejenſis. Ut ut eſt, duo ſunt diligenter in Electione Imperatoris diſtinguenda: unum quòd electus ſit Rex Germaniæ, cui adeo omnia illius Regni membra ſubeſſe debeant; alterum, quòd Imperialem Coronam a Romano Pontifice recipere poſſit, ac Imperator appellari, primum inter Chriſtianos Principes tenere locum, ut Eccleſiæ Defenſor ex Officio ſit & agnoſcatur. Primum immediatè a Deo habent Imperatores, & hac ratione de ipſis cum *Tertulliano* dici poteſt: * *Inde eſt Imperator, unde & homo antequam Imperator, inde illi poteſtas, unde & ſpiritus... Sentiunt Deum eſſe ſolum, in cujus ſolius poteſtate ſunt, a quo ſunt ſecundi, poſt quem primi, ante omnes Deos, & ſuper omnes homines.* Et in lib. ad Scapulam: *Colimus Imperatorem ſic quomodo & nobis licet, & ipſi expedit, ut hominem a Deo ſecundum, & quicquid eſt a Deo conſecutum, ſolo Deo minorem. Hoc & ipſe volet. Sic enim omnibus major eſt, dum ſolo vero Deo minor eſt.* Unde jus eligendi Regem Germaniæ, ad illius Regni Ordines pertinere cœpit, ex quo Regnum Germaniæ electitium factum eſt, ſicut in Polonia & quovis Regno electitio jus eligendi penes Ordines eſt, ſive Comitia. Jus autem illud Germaniæ Principes & Comitia Septem Electoribus poſtmodum detulere, qui non magis habent a Romano Pontifice jus eligendi Germaniæ Regem, quàm habuerint primùm ab eo Germaniæ Ordines & Comitia. Secundum verò quod in electione Imperatoris obſervandum eſſe dixi, quòd ſcilicet Germaniæ Rex electus jus habeat Coronæ Imperialis a Romano Pontifice recipiendæ, ut Imperator appelletur, ut primum inter Principes Chriſtianos locum teneat, ut Eccleſiæ univerſæ, & Romanæ præſertim Protector ſit ex Officio, &c. Id Romanis Pontificibus debent, qui ſe ad eum Imperatorem confirmandum & coronandum obſtrinxere, qui Germaniæ Rex electus eſſet; modò tamen nullus occurreret in electione defectus, nec eligeretur Paganus, Hæreticus, Tyrannus, aut quovis alio eſſentiali impedimento ad gerendam Rempublicam, & Eccleſiæ defenſionem incapax. Quod examinare ad Summum Pontificem ſpectat, ut conſtat ex Cap. *Venerabilem*, *De Electione*. Id ſi ſpectetur in Imperatoris electione, jus eligendi a Pontifice Romano Germaniæ Ordines & Comitia, & conſequenter Electores VII. in quos jus ſuum Principes cœteri & Comitia transfuderunt, ſe accepiſſe profitentur. Hæc occaſione Concilii Romani a *Gregorio V.* habiti paulò uberiùs tractata, ut perſpicuum eſſet quàm levi, immo nullo fundamento Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens, & Conciliorum Collectores, in eo inſtitutos Imperii Electores aſſerant.

* In Apolog.

SCHOLION.

In hac Diſſertatione Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa non inſtituit Electores Imperii...* Tota Diſſertatio expungenda, ipſorum judicio.

R. Mera Hiſtoriæ & facti Quæſtio eſt. Cæterùm hæc Propoſitio a me non aſſeritur, ſed ſolùm Septem Electores a Gregorio V. aut Innocentio IV. non fuiſſe inſtitutos, quod firmis argumentis probo. *Non negandum* (inquam) *quin jus eligendi Imperatores a Sede Apoſtolica quodammodo emanaverit*, &c. *A Joanne autem XII. jus illud videtur conceſſum Principibus & Optimatibus Imperii, cùm Ottonem I. Romæ Imperatorem coronavit.* Sic aſſero, quod me negare obſervant Indiculi Cenſorii Auctores. Sed etſi illud abſolutè dixiſſem, quod mihi Religioſi Cenſores affingunt, Viros Eruditos conſentientes haberem. De hoc Hiſtoriæ capite ita ſcribit *Franciſcus Fea* Doctor Theologus Pariſienſis, & SS. Gervaſii & Protaſii in Urbe Regia Paſtor, in Tractatu *De Legibus*, Quæſtione IV. Articulo IV. pag. 155. *Nec etiam, Imperatoris eligendi jus a Pontificibus fuit inſtitutum: ſibi quippe defuiſſent Pontifices, qui tam eximio jure ſemetipſos ſpoliaſſent. Scilicet Electorum inde profecta fuit neceſſitas, quòd cùm non ſupereſſent filii, qui jure hæreditario in Patrum locum ſuccederentur; aut cùm impares eſſent filii qui onus Imperii ſuſtinerent, graviſſimi motus & bella vulgò concitabantur a quo calamitates ut propulſarentur, Bullâ Aureâ cautum fuit, non Pontificum Auctoritate, ſed Imperii Principum & Ordinum conſenſione, ut Electorum jus quibuſdam deferretur. Unde cùm jus illud noſtro Sæculo Comiti Palatino fuit ademptum, & Bavarorum Duci conceſſum, iterumque tranquillitatis publicæ cauſa Comiti Palatino reſtitutum, ſimulque Duci Bavaro ſervatum; Pontificum nequaquam interceſſit Auctoritas, ſed Imperatoris ſimul & Imperii conſenſus; & inter Principes illos facta pactio pace Monaſterienſi firmata eſt. Nunc quoque temporis Duci d' Hanovre Electoratûs jus ab Imperatore fertur delatum, reclamantibus plurimis Principibus, qui non ad Pontificis Auctoritatem, ſed ad arma pro tuendo Imperii jure dicuntur confugere. Unde jus illud ex eorum ſenſu in ſola Imperii conſenſione poſitum videtur.* Hæc eruditus ille Theologus.

Nota.

SI inquiratur de tempore, quo jus Imperatores eligendi ad Germaniæ Principes tranſlatum fuit, fatendum eſt in re adeo incerta nos verſari, ut in varias Auctores ſe diſtraxerint opiniones, quarum unaquæque non modicas patitur difficultates. Latet etiam illud tempus, quo ſolis Septemviris tributum fuit, jus Imperatoris eligendi atque hanc inſtitutionem ad Clementem V. referre inter fabulas recenſet Pagi *in Critica ad an.* 996. *n.* 10. Ibi verò *n.* 15. putat dumtaxat medio circiter ſæculo decimo tertio ſolis ſeptem Electoribus poteſtatem aſſertam Imperium tribuendi, quod tamen potiùs adſcribendum credit Potentiorum uſurpationi, cùm nullibi legatur hujus electionis juri renunciaſſe alios Germaniæ Proceres, qui antea in eligendo Germaniæ Rege ſuffragabantur.

Porro, quidquid ſit de tempore, certum eſt Romanos Pontifices jus eligendi Imperatores ad Germaniæ Principes tranſtuliſſe, ut præter eos, quos dat Natalis, habet etiam Bellarminus *l.* 3. *cap.* 3. *de tranſlat. Imper.* Apertè etiam id fatentur Principes Electores in literis Marchionis Brandemburcici, Ducis Saxoniæ, & Comitis Palatini apud Baronium an. 996. n. 14. & expreſsè habetur in Principum inſtrumento ad Nicolaum III. an. 1279. indict. 7. & Rodulphi Imperat. an. 6. quod integrum habet Bellarminus loc. cit. Eiſdem conſenſit Imperator Albertus in literis ad Bonifacium VIII. Regni ſui V. 16. Kal. Aug. Demum Romanorum Pontificum beneficio conceſſum fuiſſe Germaniæ Principibus Regem eligere in Imperatorem poſtea promovendum, non ſolùm aſſeruit Innocentius III. *cap. Venerabilem de elect.* ſed & Clemens V. in Concilio Vienneſi an. 1311. *Clement. unic. de jurejur.* atque ita aſſeruit Clemens natione Gallus, Gallis ſuis addictiſſimus, coram Galliarum Epiſcopis, Regibuſque Galliæ Angliæ, & Arragoniæ. Cùm proinde omnino exploratum ſit a Romanis Pontificibus jus Imperatores eligendi in Germanos Principes derivaſſe, hanc facti veritatem neque ipſi Lutherani Centuriatores auſi ſunt in dubium revocare, ut videre eſt *Centur.* 10. *Cap.* 10.

Dum

Dum verò conſideremus quid crediderint Pontifices conceſſiſſe, dubio procul eſt ipſos putaſſe, non ſolùm tradidiſſe, ut electus aliquam dumtaxat particularem Imperatoris prærogativam conſequeretur, ſed quidquid ad Cæſaream pertinet dignitatem. Si rite perpendantur quæ habent Innocentius III. & Clemens V. locis paulò ante citatis, videre eſt judicaſſe ad Romanum Pontificem pertinere approbationem perſonæ ad Imperium evehendæ, in Electorum diſcordia juris eſſe Romani Pontificis unum eligere alio rejecto, omnique exuto auctoritate; ac in quibuſdam caſibus poſſe illum, quem Principes elegiſſent, reprobare; unde Antonius Pagi ſupra citatus ait: *Certum eſt tam ante, quàm poſt ſeptenarium illum Electorum numerum in uſum vocatum, Romanos Pontifices, a quibus renovatum Imperium occidentale, jus ſuum illæſum conſervaſſe, & electiones aut approbaſſe, aut reprobaſſe*: ex quibus ſatis conſtat autumaſſe non mutilum, ſed plenum jus eligendi Imperatorem potuiſſe Romanos Pontifices concedere. Hine factum eſt ipſos quandoque Imperatores, & eam quam habent temporalem poteſtatem, a Romano Pontifice dimanatam agnoviſſe; *Recognoſcens*, ait Albertus in literis ad Bonifacium, *quòd Romanum Imperium per Sedem Apoſtolicam de Græcis tranſlatum eſt in perſonam magnifici Caroli in Germaniam, & quod jus eligendi Romanorum Regem in Imperatorem poſtea promovendum certis Principibus eccleſiaſticis & ſæcularibus eſt ab eadem Sede conceſſum, a qua Reges & Imperatores, qui fuerunt & erunt pro tempore, recipiunt temporalis gladii poteſtatem &c.* Principes verò Germaniæ in Inſtrumento ad Nicolaum III. dicunt ob eccleſiæ auctoritatem quem ipſi eligunt *frana romani Imperii tenere*. Re vera igitur & Romani Pontifices plenum imperandi jus conceſſiſſe credebant, & ipſi Imperatores eàm, quâ potiebantur auctoritate, a Sede Apoſtolica agnoſcebant.

Nota.

Romanum Pontificem ampliſſimam, ac immediatam in omnem eccleſiam exercere poſſe jurisdictioonem certum eſt; ſi enim jure divino univerſalis Paſtor conſtitutus eſt, nollis limitibus illius poteſtas eſt coarctanda, adeont non valeat ubique eam exercere. Profectò juxta canones moderanda; at non quia hi adimere poſſint quod divinitus univerſali Paſtori conceſſum eſt, ſed ut pax inviolata inter Supremum inferioreſque Paſtores ſervetur. Cæterùm Glabri narrationem falſitatem redolere dixi *tom. 4. pag. 303.*

PANO-

PANOPLIA
ADVERSUS HÆRESES
IX. ET X. SÆCULI.

DISSERTATIO XVIII.

Adverſùs Photium, alioſque Gracos Schiſmaticos.

De Proceſſione Spiritûs Sanđi a Patre & Filio.

ASSERTIO I.

ERRORREM *Photii, aliorumque Schiſmaticorum Græcorum, negantium Spiritum Sanctum a Filio procedere, Scriptura Sacra, Patres Græci, & Latini, ab utraque Eccleſia in Conciliis recepti, refellunt, nec valida ratione propugnatur ullâ.*

Proceſſio Spiritus Sancti a Patre & Filio, Scriptura Sacra teſtimoniis demonſtratur.

Prima pars probatur ex verbis Chriſti Joannis XVI. *Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur a ſemetipſo: ſed quæcumque audiet, loquetur, & quæ ventura ſunt, annuntiabit vobis. Ille me clarificabit: quia de meo accipiet & annuntiabit vobis. Omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt. Propterea dixi: Quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Et antea de eodem Spiritu dixerat: *Si non abiero, Paraclitus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos.* Perſona divina quæ mittitur ab alia, & ab ea accipit, ab ipſa certè procedit: cùm divinarum perſonarum miſſiones non ſint ſecundùm imperium, aut ſecundùm conſilium, ſed ſecundùm originem intelligendæ. Præterea ex eo probat Chriſtus Spiritum Sanctum ab ipſo accipere, quia omnia quæ habet Pater, ſua ſunt: nihil ergo excipiendum, niſi id quo Pater eſt. Virtus itaque ſpirativa Spiritus Sancti communis eſt Filio cum Patre. Ideo dicitur *Spiritus veritatis*, id eſt Filii. Et ab Apoſtolo ad Romanos 8. & ad Galatas, 4. *Spiritus Filii* vocatur; congruè omnino, ſiquidem Chriſtus illum eſſe ſuum, & a ſe procedere, ſicut ſpiritus hominis ex ore ipſius procedit, proportione ſervatâ, disertè ſignificavit *Joannis* XX. inſufflans & dicens Apoſtolis: *Accipite Spiritum Sanctum.* Et quamvis eum a Patre procedere doceat, non tamen a ſolo Patre; immo *Joannis XV.* a ſe pariter procedere docet verbis æquivalentibus, cùm eum ſe miſſurum Apoſtolis a Patre pollicetur: *Cùm autem venerit Paraclitus quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis qui a Patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me.* Perperam itaque loco illo Scripturæ Sacræ & Chriſti verbis Græcorum Schiſmaticorum parens *Photius* in Epiſtolâ ſuâ Encyclicâ & in Epiſtolâ ad Aquilejenſem Patriarcham abutitur. * Denique Spiritus Sanctus accipit a Filio, non aliquid creatum, ut nos accipimus, ſed divinum eſſe; cùm nihil aliud poſſit accipere a Filio in Trinitate Sanctiſſima: Nam omne quod accepit, & accipit, & accipiet, id æternaliter habet. Et quod Filius a Patre audit, idem eſt quod ſcientia: Scientia verò in divinis idem eſt quod eſſe: & audire a Patre, juxta expoſitionem Græcorum ac Latinorum Patrum, eſt accipere eſſentiam & ſcientiam a Patre: atque ita Spiritus audiens accipit a Filio, & auditio ſcientia eſt, & eſſe & divina eſſentia, quæ omnia Spiritus a Filio accipit.

** Sic ratiocinabatur Joannes Provincialis O. Prædic. contra Græcos, Seſſ. 21. Concilii Florentini.*

Dogma Catholicum de Proceſſione Spiritus Sancti a Filio Græci Patres confirmant.

Probatur ſecunda pars teſtimoniis Patrum Græcorum, quos inter primus in aciem prodit contra Græcos Schiſmaticos *S. Athanaſius* in lib. *De humana natura ſuſcepta*, ubi pluribus e Scriptura Sacra locis allatis, in quibus Deus fonti, Spiritus Sanctus aquæ comparatur, ut Joannis IV. *Omnis qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterum. Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.* Et Cap. 7. *Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Hoc autem dixit de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum.* Et Pſalmo 35. *Quoniam apud te eſt fons vitæ:* Ex iis ita colligit. *Noverat enim* (David) *apud Patrem Filium eſſe fontem Spiritus Sancti.* Et in Epiſtolâ ad Serapionem: *Ergo*, inquit, *non ex creaturarum rerum genere eſt Spiritus Sanctus; ac demonſtratum eſt magis proprium ipſum eſſe Filii, neque alienum a Deo ... Quòd ſi Filius, quoniam ex Deo eſt, proprius eſt ſubſtantiæ ipſius, neceſſe eſt & Spiritum qui ex Deo dicitur, proprium eſſe Filii ſecundùm ſubſtantiam.* Et Oratione 4. adverſùs Arianos: *Non enim* (inquit) *& Filius particeps eſt Spiritus, ut propterea ſit in Patre: neque accipit Spiritum: quin potiùs hunc omnibus largitur. Neque verò Spiritus Verbum cum Patre copulat, ſed potiùs Spiritus a Verbo accipit ...*

Ipſe enim, ut dictum eſt, Spiritum dat; & quæcumque habet Spiritus, hæc habet a Verbo.

II. *S. Baſilius* lib. III. contra Eunomium. *Quid enim*, inquit, *neceſſe eſt, ſi dignitate & ordine tertius eſt Spiritus, tertium ipſum eſſe naturâ? Nam dignitate ſecundum eſſe a Filio*, * *ut qui ab illo eſſe habeat, & ab ipſo accipiat, & annuntiet nobis, & omnino ex illa cauſa pendeat, pietatis ſermo* * *tradit: verùm tertiam uſurpare naturam, neque a ſacris Literis edocti ſumus; neque ex ſupradictis conſequenter poteſt colligi. Nam ut Filius ordine quidem eſt ſecundus a Patre, quoniam ab eo eſt; & dignitate, quoniam principium & cauſa exiſtendi ipſi Pater eſt; tum quòd per ipſum acceſſus eſt & introductio ad Deum & Patrem; naturâ verò non eſt ſecundus, quia una eſt in utroque divinitas: Eodem modo Spiritus Sanctus, etſi poſterior Filio eſt ordine ac dignitate:* * *Non tamen perinde id, tamquam aliena natura ſit, habebit.* De iſto *S. Baſilii* loco inter Marcum Epheſium, & *Joannem* Doctorem Theologum & Provincialem Lombardiæ Ordinis FF. Prædicatorum, qui Latinæ Eccleſiæ quaſi ingenium & os erat in Synodo Florentina, Seſſionibus 20. 21. & 22. ejuſdem Synodi acerrimè diſputatum eſt. *Marcus Epheſius* mendoſos ac interpolatos Codices aſſerebat, ex quibus *Joannes* noſter hunc locum depromebat, & ejuſmodi quatuor vel quinque Codices Conſtantinopoli reperiri, ſed alios ibidem extare ſinceros ampliùs mille, qui illum exhiberent, prout a Græcis legebatur. Reſpondit *Joannes*, primò Codicem illum, quô uſus eſt, antiquiſſimum eſſe optimæque notæ; ut qui ante ſexcentos annos, quàm Florentina celebraretur Synodus, ſcriptus eſſet, in membranis, non in chartis; & a *Nicolao Cuſano* Cardinali Conſtantinopoli advectus. Secundò, hancce clauſulam, *Tradit fortaſſe pietatis ſermo*, non eſſe Baſilii, ſed particulam *fortaſſe*, in ejus textum eſſe intruſam demonſtrat hac ratione: Semper id per quod demonſtratur aliquid, eſſe debet notius eo, quod demonſtratur. In illo autem Cap. *S. Baſilius* conſequentiam *Eunomii* refellendam ſibi ſumit hoc pacto: Etſi tertius eſt dignitate Spiritus Sanctus, ut ex Scripturis Sacris *Eunomius* habebat, non ſequitur tamen ut naturâ quoque ſit tertius. Et toto Capite ex Scripturis colligit, Angelorum quoſdam eſſe primos, alios ſecundos, alios tertios dignitate & ordine; ſed non ſequi naturâ tertios eſſe. Si ergo dixiſſet: *Tradit fortaſſe pietatis ſermo, &c.* dubitaſſet de eo quod velut fundamentum ponebat ad confutandum *Eunomium*. Præterea de S. Baſilio dixit Calchedonenſis Synodus: *Iſte doctrinam magis exactam tradidit*. At accuratiſſimam non tradidiſſet doctrinam, ſi loquendo de perſona Spiritus Sancti & ejus origine, dixiſſet: *Tradit fortaſſe pietatis ſermo, &c.* Tertiò, quia *S. Baſilius* in Homilia *De Spiritu Sancto*, quam ex venerandæ vetuſtatis Codice a *Leonardo Aretino* prolato *Joannes* idem Provincialis FF. Prædicatorum laudavit, hæc habet: *Unum quidem Patrem, unum verò Filium, unum quoque Spiritum Sanctum, juxta divinam traditionem fateri oportet.* Deinde ſubdit: *Neque duos Patres dicendum, neque duos Filios; quandoquidem Spiritus nec eſt, nec nominatur Filius. Neque enim a Spiritu accipimus aliqua, quomodo a Filio Spiritus; ſed eo ad nos veniente & ſanctificante, ſuſcipimus divinitatis communionem, & filiationis communicatam poſſeſſionem, æternæque hereditatis arrhabonem, bonorumque primitias æternorum. Hæc ſunt quæ accipimus a Spiritu, & quæ in nobis creata ſunt & cauſata a Spiritu Sancto.* S. Baſilius ait, non eo modo Spiritum accipere a Filio, quo nos a Spiritu accipimus. Divinum eſt igitur quod Spiritus a Filio accipit. Nam quicquid eſt, aut divinum, aut creatum eſt: hoc nos a Spiritu Sancto accipimus: Spiritus verò Sanctus non eo modo, neque creata hæc accipit; ſequitur ergo ut accipiat quod divinum eſt. Cùm itaque tam disertè aſſerat *S. Baſilius* in iſta Homilia, Spiritum Sanctum accipere a Filio, veriſimile non eſt quod alibi ſcripſerit hoc ipſo de argumento loquens, *Tradit fortaſſe pietatis ſermo, &c.* Quartò, ſecunda vel tertia perſona non dicitur in divinis, niſi ab alia procedat. Igitur *S. Baſilius* hoc ipſo Spiritum Sanctum a Filio procedere ſignificavit, quo tertium dixit ordine & dignitate.

* Græci hæc verba ſuppreſſerant.

* Græci addidere, fortaſſe.

*Græci addiderunt, ut hoc omnino concedatur a nobis.

Hunc eumdem *S. Baſilii* locum profert contra Græcos *Manuel Calecas* Ordinis FF. Prædicatorum, & ipſe Natione Græcus, lib. 1. & de eo ſubdit; *Hoc autem ſi quis non eſſe Baſilii contendat, adjectumque Exemplaribus dicat, penitus delirat. Quippe in vetuſtiſſimis Codicibus ita ſcriptum invenitur; quos quidem Codices pro antiquitate ſua, antequam Schiſma oriretur, conſcriptos eſſe, nullus ambigere omnino poſſit: quorum obliterati nonnulli cernuntur: quibuſdam hoc illius Viri dictum quaſi adulteratum ſuſcipere nolentibus, ac ferro contra mutos apices impiè utentibus.*

Certè autem ſi tertium a Patre eſſe Spiritum Sanctum atque a Filio ſecundum, & a Doctoribus cæteris, & a Magno Baſilio accepimus: id autem numquam ita eſſet, niſi tertius eſſet ex primo per medium, hoc eſt, ex Patre per Filium procederet; quomodo id quod prmiſimus, non omni veritate fulcitur? Videlicet propter ſubſtantiales proceſſus perſonarum ad invicem apparere ordinem? Quomodo item non idem eſt, & per Filium procedere, quod dicitur, & a Filio eſſe habere, juxta S. Baſilium; quod etiam cauſam eſſe poſuit, ut a Filio ſecundus ſit? Quomodo autem & eſſe, & procedere non idem intelligatur, ſi quidem, quod cauſam eſſe conſtat ut a Filio Spiritus ſecundus ſit, quod per Filium ſcilicet procedit: pro hoc ille eum a Filio eſſe habere, dicere maluit? Quomodo item per Filium & a Filio æquabiliter ponens, non apertè ſignificat, ex *&* per *tantumdem in divinis valere?... Ex his igitur, quòd dicitur a Filio eſſe habere, conſtat Sancti Viri textum eſſe. Quin imò & ex his quæ calumniatores improbi in hac clauſula contra Magiſtri fidem, & veritatem addunt, manifeſtè quidem Sancti ſenſus elucet: ipſi verò per omnia malignitatis arguuntur, ut eorumdem ſit pro voluntate, & delere, & adjicere. Nam præter id quod in vetuſtiſſimis exemplaribus inferendam protinus malignitatem, & poſitione, & formâ literarum, poſtmodum adjectam eſſe, manifeſtè apparet, ait in ſubſequentibus Sanctus: Ut enim Filius ordine quidem ſecundus a Patre eſt, quoniam ab ipſo eſt: & dignitate, quoniam initium illi & cauſa ut ſit, Pater eſt, & quia per ipſum acceſſus & adductio ad Deum & Patrem nobis eſt, naturâ verò jam non ſecundus: Divinitas enim in utroque una: ita videlicet & Spiritus Sanctus, etſi Filio concedit ordine & dignitate, non jam tamen quaſi aliena natura exiſtens. Ubi ergo ait:* Etſi concedit Filio ordine & dignitate, *addiderunt:* Omnino & concedemus. *Ubi verò ait:* Tradit pietatis ratio: *Ipſi cum hoc adjectione legunt & dicunt:* Tradit fortaſſe pietatis ratio.

III. *S. Gregorius Nyſſenus lib. 1. contra Eunomium*, pag. 164. eidem Catholico dogmati ſuffragatur. *Porro*, inquit, *idem nobis & de Spiritu Sancto dicendum eſt; cujus in ſolo ordine differentia conſtituta eſt. Nam ut Patri conjunctus eſt Filius, & cùm ex illo eſſe habeat, non tamen poſterius exiſtit: ſic etiam Spiritus Sanctus proximè hæret Filio, qui ſola cogitatione, ſecundùm rationem principii, priùs conſideratur productione Spiritus. Nam temporum intervalla in illa vita, quæ fa-*

cu-

calum omne præcedit, locum non habens: adeo ut detractâ principii ratione, nullâ re Sancta Trinitas a ſe ipſa diſſideat. Docet *S. Gregorius Nyſſenus* 1. Spiritum Sanctum ab aliis duabus perſonis ſolo ordine differre; at hujuſmodi ordo non alius eſt quàm originis & proceſſionis. 2. Quemadmodum cum Patre conjunctus eſt Filius; ita ut licèt eſſe ab illo habeat, non tamen poſteriùs exiſtat: ſic cum Unigenito hærere Spiritum Sanctum. 3. Ratione principii, priorem conſiderari Filium, quàm Spiritum Sanctum. Quartò, ſublata ratione principii, nullam eſſe in Trinitate differentiam. Quam doctrinam & in Epiſtolâ ad *Ablavium* luculenter confirmat.

IV. *S. Epiphanius*, in *Ancorato*, Num. 8. diſertè eamdem veritatem docet. *Spiritus Dei*, inquit, *& Spiritus Patris, & Spiritus Filii, non compoſitione aliqua, quemadmodum in nobis anima & corpus, ſed inter Patrem Filiumque medius, ex Patre, & Filio appellatione tertius.* Et Num. 67. *Jam verò cùm Chriſtus ex Patre credatur Deus ex Deo, & Spiritus ex Chriſto, ſive ab ambobus; ut Chriſtus his verbis aſſerit:* Qui a Patre procedit: Et, Hic de meo accipiet. Et Num. 71. *Tu quis es qui contradicas Deo? Nam ſi Filium vocat eum qui ab ipſo, Spiritum verò Sanctum, qui ab ambobus &c.* Et Num. 72. *Igitur ſi a Patre procedit, & de meo, ut ait Dominus, accipiet, quemadmodum nemo novit Patrem niſi Filius, neque Filium, niſi Pater; ita dicere audeo: Neque Spiritum niſi Patrem, & Filius, a quo procedit, & a quo accipit: & neque Filium ac Patrem, niſi Spiritus Sanctus; qui verò glorificat, qui docet omnia, qui teſtatur de Filio, qui a Patre, & ex Filio.* Et Hæreſi 62. quæ eſt Sabellianorum: *Non alienus eſt a Patre & Filio; ſed ex eadem ſubſtantia, ex eadem divinitate, ex Patre & Filio, cum Patre & Filio ſubſiſtens ſemper Spiritus Sanctus.*

V. *Didymus* lib. 2. *De Spiritu Sancto*, exponens illa verba Chriſti. *Non enim loquetur a ſemetipſo,* ita ſcribit: *Hoc eſt, non ſine me, & Patris arbitrio: quia inſeparabilis a mea & Patris eſt voluntate: Quia non ex ſe, ſed ex Patre & me eſt. Hoc enim ipſum, quod ſubſiſtit, a Patre, & me, illi eſt .... Spiritus quoque Sanctus, qui eſt Spiritus veritatis, Spiritusque Sapientiæ, non poteſt Filio loquente audire quæ neſcit; cùm hoc ipſum ſit, quod profertur a Filio, id eſt, procedens a veritate, conſolator manans de conſolatore, Deus de Deo, Spiritus veritatis procedens.* Et infra, ubi protulit Chriſti verba ex Joannis 16. *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet:* Subdit: *Rurſum hic accipere, ut divinæ naturæ conveniat, intelligendum. Quomodo ergo Filius dans non privatur his quæ tribuit, neque cum damno ſuo impertit aliis: ſic & Spiritus non accipit quod ante non habuit. Si enim quod priùs non habebat, accepit, tranſlato in alium munere, vacuus largitor effectus eſt, ceſſans habere quod tribuit. Quomodo igitur ſuper de naturis incorporalibus diſputantes intelleximus, ſic & nunc Spiritum Sanctum a Filio accipere id quod ſuæ naturæ fuerat, cognoſcendum eſt; & non dantem, & accipientem, ſed unam ſignificare ſubſtantiam. Siquidem & Filius eadem a Patre accipere dicitur, quibus ipſe ſubſiſtit. Neque enim quid aliud eſt Filius, exceptis his quæ ei dantur a Patre: neque alia ſubſtantia eſt Spiritus Sancti, præter id quod datur ei a Filio.*

VI. *S. Cyrillus Alexandrinus* paſſim idem dogma confirmat. In lib. *De Recta Fide* ad Reginas: *Vivificatio*, inquit, *attribuenda eſt & jure quidem meritiſſimo, non ipſi utique naturæ corporis; & ſi id proprium Verbi fuerit, quod ex Deo natum eſt: ſed ſupremæ potiùs virtuti, ac creatas res omnes ſuperanti; [illegible] ex perſona Dei ac Patris, ex quo prodiit Filius, æqualis & ſimilis ipſi per omnia: Procedit autem per ambos & vivificans Spiritus.* Spiritum Sanctum a Filio procedere pariter aſſerit, ac Filium a Patre; non igitur temporaria dumtaxat miſſione, & ratione donorum quæ cum hominibus communicat, ſed æterna & ſubſtantiali. Et certè ſi Patrum teſtimonia Spiritum a Filio procedere aſſerentia, ad temporariam profuſionem & miſſionem Spiritus Sancti detorquere liceat; eodem jure loca omnia quæ a Patre procedere eumdem Spiritum docent, de donorum illius largitione, non ſubſtantiali proceſſione, intelligere licebit. Inane ergo eſt illud Græculorum Schiſmaticorum effugium.

Idem *S. Cyrillus* in Reſponſione ad Orientalium objectiones ad Anathematiſmum 9. æquè expreſſis verbis Spiritum Sanctum a Filio procedere affirmat. *Omnia*, inquit, *ex iſtene quæcumque eſt Pater, excepto eo ſolo quod Pater eſt: & propriam habens qui ex ipſo eſt, & ſubſtantialiter ineſt ei, Spiritum Sanctum, divina miracula faciebat.*

Et lib. XXXIV. *Theſauri*, in Cap. cujus ea inſcriptio eſt: *Ex ſubſtantia Patris & Filii eſſe Spiritum Sanctum:* hæc habet: *Cùm ergo Spiritus Sanctus in nobis exiſtens conformes nos efficiat Deo, procedat autem ex Patre & Filio; perſpicuum eſt divinæ ipſum eſſe ſubſtantiæ, ſubſtantialiter in ipſa & ex ipſa procedentem: quemadmodum utique flatus ille, qui ex ore hominis excurrit.* Ibidem: *Cùm igitur legem fert Chriſtus, Spiritus ipſe, utpote qui in ipſo, & ex ipſo naturaliter exiſtit, legem fert.* Ibidem: *Neceſſe eſt fateri Spiritum e ſubſtantia eſſe Filii. Nam ut ex ipſo naturaliter exiſtens, & in creaturam ab ab ipſo miſſus, renovationem efficit: complementum nempe Sanctiſſimæ Trinitatis. Quod ſi ita eſt Deus, ergo & ex Deo eſt Spiritus, & non creatura.*

Et in Epiſtolâ ad Neſtorium. *Quamvis enim Spiritus in ſubſtantia propria ſit, quatenus Spiritus eſt, & non Filius; eſt tamen ab ipſo non alienus, Profunditur autem ab ipſo, non minùs profectò quàm ex Deo & Patre.*

Et lib. X. Commentarii in Joannem. *Cùm*, inquit, *venturum ad vos Paracletum antea dixiſſet, Spiritum veritatis eum nominavit id eſt, ſuum: Ipſe enim eſt veritas. Nam ut ſcirent Diſcipuli non alienæ ac peregrinæ virtutis illapſum, ſed ſemetipſum tradendum polliceri, Spiritum veritatis, id eſt, ſuum, Paracletum appellat. Spiritus enim Sanctus nullo modo ab Unigeniti ſubſtantia alienus intelligitur, ſed ex ea naturaliter procedit, identitate naturæ aliud nihil ab ipſo exiſtens, licèt in propria perſona ſubſiſtere intelligatur... Cùm ergo venerit,* inquit, *Paraclitus, nihil a ſemetipſo loquetur... Nihil enim loquetur prorſus quod mihi non placeat, ſed nec peregrinam vobis doctrinam tradet. Nec enim ſuas vobis leges inferet, ſed cùm Spiritus & mens quodammodo mea ſit, omnino quæ in me ſunt loquetur.*

In eodem libro, *Ut enim Chriſtus in nobis,* „ *ita & Spiritus ejus. Idcirco ait:* Ipſe vos do„cebit omnia quæ ego dixi vobis. Nam cùm „ſit Chriſti Spiritus & mens ejus, non aliud „quiddam exiſtens ab ipſo naturalis identitatis „ratione licèt in propria hypoſtaſi intelligatur „ac ſit, omnia novit, quæ in eo ſunt.... Quo„circa ut qui novit omnia quæ ſunt in volun„tate Unigeniti, omnia nobis annuntiat, non „diſciplinâ comparatam ſcientiam habens, ne „Miniſtri vicem implere videatur, & alterius „ſermones deferre, ſed ut Spiritus ejus, & qui „citra Doctoris operam novit omnia quæ ſunt e„jus ex quo & in quo eſt, divina Sanctis reve„lat myſteria. Sicuti nimirum & mens humana „omnia quæ in ſe ſunt agnoſcens, enuntiativo „verbo ut foras emittat voluntates animæ mi-

niſtrat, cujus eſt etiam mens; aliud quidem ab ipſa nomine & conceptu, ſed alia ſecundùm naturam non exiſtens, ſed quæ veluti pars completiva totius, in ea exiſtit, & ex ea prodire creditur.

Et lib. 11. ,, Clarificat itaque Filium Paracletus, id eſt proprius ejus Spiritus, qui omnia poteſt, & omnia novit. Quomodo verò clarificat? Nam quæ novit ac poteſt Spiritus ejus, quomodo ipſe non noverit, aut quomodo non poſſit? Quòd ſi, ut ipſe ait, de ſuo Spiritus accipit, quamvis omnia poſſit & faciat, quomodo ipſe omnium rerum poteſtatem non habebit? . , . . . Quoniam conſubſtantialis eſt Filio, & modo Deo congruenti per ipſum procedit, omnem ejus perfectiſſimam in omnibus operandi vim atque efficacitatem habens, idcirco dicit: *Quia de meo accipiet*, Ipſum enim ſubſiſtere per ſe Spiritum credimus, & eſſe revera id quod eſt ac dicitur: inexiſtere tamen in ſubſtantia Dei, & ex ea procedere, omnia quæ ejus ſunt in ſe habentem naturaliter, Nec enim per participationem, neque per modum habitudinis, neque tamquam aliud quiddam ſit ab ea, quia proprius eſt ejus. Quemadmodum enim qui ex odoriferis floribus exiſtit odor, naturalem ſuam efficacitatem, ſeu odoriferam qualitatem extrinſecus edit, corporis partibus odorandi vi præditis illabendo: & quoad ex ſenſu colligi poteſt, videtur quid diſtinctum atque aliud eſſe a natura rei a qua emittitur: ſi verò in ſeipſo conſideretur, nihil aliud a rebus ex quibus & in quibus exiſtit, habet: ita de Deo & Spiritu Sancto intelliges, ſi tamen ſublimius exempli vim acceperis. Citra reprehenſionem igitur omnem dici poteſt, ab Unigenito quidam accipere Spiritum ejus, Nam cum per ipſum procedat naturaliter, utpote cùm ſit ejus proprius, unà cum omnibus quæ perfectè habet, accipere dicitur, quæ ejus ſunt.

In eodem libro. ,, At proprius quoque Unigeniti eſt hic Spiritus, conſubſtantialis enim eſt Patri. Quia ergo proprium eſſe videtur Deo ac Patri in ſuo Spiritu dignis revelari, & per ipſum quæcumque libuerit, operari, mihique illud naturaliter ineſt, eam ob cauſam dixi, Eum de meo accipere, & annuntiaturum vobis, Nemo verò turbetur, cum hic audiet accipiendi vocabulum: ſed illud potiùs in animum inducat, noſtro more enuntiari quidem res divinas, non ſic tamen intelligi, ſed modo noſtrum captum excedente: atque ita nos dicere Spiritum accipere a Patre & Filio quæ eorum ſunt, non quòd cognitionem & virtutem, quæ in eis eſt, aliquando non haberet, ac vix tum habeat, cùm habere cenſetur. Sapiens enim ſemper eſt ac potens Spiritus; immo verò ipſiſſima Sapientia ac Virtus, non ex participatione, ſed natura ſua: Quemadmodum aromatum fragrantiam noſtris naribus affuſam, diverſam quodammodo ab iis, ſed conceptu & cogitatione tantùm, non aliter tamen prodire putaveris, quàm ab iis, ex quibus eſt, accepta virtute, quâ ſe exerat, cum alia non ſit, propterea quòd ex iis & in iis exiſtat. Tale quid, imò verò ſupra id de Deo & Sancto Spiritu cogitabis. Eſt enim odor veluti quidam ſubſtantiæ ejus, vivens & efficax, qui, quæ a Deo ſunt, creaturæ tranſmittit, & ſupremæ omnium ſubſtantiæ per ſe ipſum participationem inſerit. Nam ſi aromatum fragrantia vim ſuam veſtibus imprimit, & in ſe ipſam quodammodo transformat ea in quibus fuerit, qui non poterit Sanctus Spiritus, ſiquidem naturaliter eſt ex Deo, divinæ conſortes naturæ per ſe ipſum eos reddere, in quibus ſit? Fructus igitur & character ſubſtantiæ Genitoris cum ſit Filius, omnia quæ ejus ſunt ſecundum naturam ſibi vendicat. Idcirco ait: *Omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt: Propterea dixi vobis quia de me accipiet, & annuntiabit vobis*, Spiritus nimirum, qui per ipſum, & in ipſo eſt: per quem Sanctis, ut ipſe, inhabitat. Nec enim diverſus eſt ab eo Spiritus ejus, licèt in propria perſona ſubſiſtere intelligatur.

VII. Non eſt audiendus hac in controverſia *Theodoretus*, qui nimio contentionis æſtu in *S. Cyrillum* abreptus, errorem de Proceſſione Spiritus Sancti a ſolo Patre primus omnium effudit in Confutatione 12. ipſius Capitulorum. Cum enim *S. Cyrillus* in Capitulo 9. dixiſſet, *Spiritum Sanctum Filii eſſe proprium*; Theodoretus ſic illum reprehendit: *Quòd autem Spiritum Filii eſſe proprium diſſerit; ſiquidem ut ejuſdem cum eo naturæ, & ex Patre procedentem dixit, aſſentiemur, & eam vocem tamquam piam admittemus. Sin hoc aſſerit, tamquam ex Filio & per Filium exiſtentiam habeat, velut blaſphemum hoc impiumque rejiciemus. Fidem enim adhibemus dicenti Domino: Spiritus qui ex Patre procedit; itemque divinissimo Paulo ſimiliter loquenti: Nos autem non Spiritum mundi accepimus, ſed Spiritum qui ex Deo Patre eſt*.

VIII. *S. Maximus* Martyr in Tractatu *De Candelabro Zacharia Propheta*, quem contra ſuos Græcos *Joannes Beccus* adducit, eorum errorem evertit his verbis: *Nam Spiritus Sanctus, quemadmodum naturâ Dei eſt, ac Patris ſecundùm ſubſtantiam: ſic eſt Filii ſecundùm ſubſtantiam: tamquam qui ex Patre ſubſtantialiter per filium genitum inexplicabili modo procedit*. Porro Spiritus Sanctus non poteſt dici Filii, niſi tamquam Principii. Hæc enim loquendi ratio relationem ſignificat; relatio autem nulla eſt in divinis, niſi ex origine petita, Deinde cum unum alterius dici, vel hoc hujus proprium in divinis, rejectâ materiâ, & iis quæ materiam conſequuntur, neque tamquam membrum, neque ut poſſeſſio, neque ratione alicujus excellentiæ, vel alterius cujuſpiam affinitatis queat: ſed ratione ſolâ principii, & ejus quod eſt a principio; in quo uno alterum ab altero diſcerni comprehendimus: perſpicuum eſt, cum dicimus, Spiritum Sanctum proprium eſſe Filii, id ſola illâ principii ratione dictum intelligi poſſe. Non enim ideo ita loquimur, quòd ſint ejuſdem ſubſtantiæ: quia ſi vera eſſet hæc ratio, non minùs Filius dici poſſet eſſe Spiritùs Sancti, quam Spiritus Filii. Quod cùm inauditum ſit, conſequens eſt, ideo Spiritum Filii dici, quòd a Filio procedat. Sed neque ob id proprius Filii dicitur Spiritus Sanctus, quòd ab illo donetur ac mittatur. Nam præter quàm quòd miſſio divinæ perſonæ indicium eſt originis ejus, quæ mittitur, a mittente, Donatio Spiritus Sancti fit in tempore: At proprium eſſe Filii Spiritum Sanctum, ſempiternum quidpiam eſt. Non poteſt autem, quod in tempore fit, cauſa illius eſſe, quod eſt æternum. Nam ſi homini, quod ei proprium eſt, ineſt ſemper quamdiu vivit: multò magis quod Filii Dei proprium eſt, ſemper ipſi ineſt, Ita ratiocinantur *Demetrius Cydonius* in lib. *De Proceſſione Spiritus Sancti*, Cap. 10. & *Manuël Calecas* noſter *lib. 2. contra Græcos*.

IX. Non repugnat huic doctrinæ *S. Maximus* in Epiſtolâ ad *Marinum*, in qua de Synodicis Romani Pontificis agens, in quibus ſcriptum erat, *Spiritum Sanctum etiam a Filio procedere*: ſic illud a Romanis intelligi ait, *Non ut cauſam Spiritus Sancti Filium faciant: Unam enim noverunt*

Filii

Filii & Spiritus eſſe cauſam.: alterius quidem ſecundùm nativitatem, alterius verò ſecundùm proceſſionem: ſed ut per ipſum procedere inſinuarent: Sicque conjunctionem eſſentia, & incommutabilitatem commendarent. Vult tantùm S. *Maximus*, quod etiam a Romanis intelligi & prædicari obſervat, Spiritum Sanctum ex Patre & Filio ceu ex uno principio procedere. *Ob id tamen quòd Filius ſit ex Patre ſine medio, Spiritus autem per Filium procedat, ac per ipſum Patri conjungatur, quodque Filii omnia ad Patrem referantur, Pater unum Spiritus Sancti Principium dicetur; quocirca ſolus quoque fons deitatis dictus eſt: fonſque & radix Filii & Spiritus, & ſolus cauſa dici poteſt, quòd nihil ante ſe cogitatum habeat, atque ad ipſum referantur omnia.* Conſonant ſequentia S. *Maximi* verba. Nam dicere: *Propterea ex Filio procedere dixerunt, ut per ipſum illum procedere ſignificarent;* nihil eſt aliud quàm dicere: *Idcirco ex Filio procedit, quia procedit per Filium: quia enim per Filium procedit, naturaliter ſcilicet atque eſſentialiter procedit. Ita quippe & eſſentia conjunctio & incommutabilitas declarabitur. Quòd autem per aliquod naturaliter atque eſſentialiter prodiit, ex ipſo etiam ſubſtantiam habet..... Sic itaque & qua in prædictâ Epiſtolâ poſita ſunt, veritati & ſibiipſis concinunt: & quo a S. Cyrillo, Latiniſque Doctoribus de Spiritu Sancto dicta ſunt, interroganti S. Maximo Romani allegaverunt. Impoſſibile namque eſt, Magiſtros Eccleſiæ, ex Filio eſſe, atque procedere Spiritum dicere: & rurſus per Filium eſſe, atque procedere: deinde cauſam a Filio auferre. Hoc enim eſt aperta contradictio.* Ex, *enim præpoſitio, &, maximè in divinis perſonis proceſſum cum cauſa commendat:* &, per *tantumdem valet.* Ita de hoc S. *Maximi* loco diſſerit *Manuël Calecas, lib. 3. contra Græcos.*

X. *S. Joannes Damaſcenus* lib. 1. de Fide Orthodoxa cap. 18. eidem dogmati ſuffragatur: *Imago,* inquit, *Patris eſt Filius, & Filii Spiritus: per quem Chriſtus habitans in homine, dat ipſi ut ad imaginem ſit.* Porro ex eò quòd Spiritus Sanctus Imago Filii nominatur, rectè colligit *Hugo Ætherianus* lib. 2. cap. 7. ipſum a Filio procedere: quemadmodum Filium a Patre procedere demonſtramus inde quòd illius imago dicatur. *Imago enim dicitur Filii Pater* (inquit S. Gregorius Nazianzenus Oratione 25.) *tamquam conſubſtantialis Patri, & quia ex illo eſt, non autem ex hoc Pater.* Secundò, ad imaginis rationem neceſſe eſt, ut originem habeat a prototypo. Alioqni non magis unum erit Imago alterius, quàm hoc illius. *Omnis imago* (inquit S. Auguſtinus in lib. Imperfecto de Geneſi ad literam) *ſimilis eſt ei cujus imago eſt. Nec tamen omne quod eſt ſimile alicui, etiam Imago eſt ejus...... Imago enim tunc eſt, cùm de aliquo exprimitur.*

S. Joannes Damaſcenus Græcorum Schiſmaticorum errori non favet.

XI. Objiciunt nihilominus Græci Schiſmatici teſtimonium *S. Joannis Damaſceni* velut eorum errori patrocinantis, lib. 1. *De Fide Orthodoxa.* Cap. 11. *Scire*, inquit, *oportet, nos non dicere Patrem eſſe ex aliquo; ſed ipſum dicimus patrem eſſe Filii: Filium verò non dicimus principium, neque Patrem: ſed eum dicimus ex Patre eſſe & Filium Patris. Porro Spiritum Sanctum tam ex Patre eſſe profitemur, quàm Patris appellamus Spiritum. Ex Filio autem Spiritum non dicimus, ſed eum Filii Spiritum nominamus.* Et Cap. 13. *Sed & Filii Spiritus eſt, non tamquam ex ipſo: ſed quòd per ipſum ex Patre procedat. Solus enim Pater principium eſt.*

S. Joannem Damaſcenum eodem mo-

Sed optimè reſpondet *Manuël Calecas*, lib. 3. contra Græcos, *S. Joannem Damaſcenum* ideo negare Spiritum Sanctum ex Filio procedere, quia particula, *ex*, principalem cauſam ſignificat; hoc eſt, eam, quæ ab alterâ producendi vim non accipit, ſed habet a ſeipſa. Ejuſmodi autem non eſt Filius, qui, quæ habet a Patre accepit omnia; & unum eſt atque idem cum Patre principium Spiritûs Sancti. At Spiritum Sanctum a Patre per Filium procedere docet *S. Joannes Damaſcenus.* Idem autem ſignificant hæ præpoſitiones, *ex*, & *per*, in Patre & Filio; perſonas dumtaxat diſcernunt. Ait enim Magnus *Baſilius* ad Amphilochium ſcribens, 5. Cap. *Unus Deus & Pater, ex quo omnia: & unus Dominus Jeſus Chriſtus, per quem omnia. Iſtæ non ſunt legem ponentis voces, ſed diſtinguentis potiùs ſubſtantias. Non enim ut alienam naturam introducat, ſed ut inconfuſam Patris & Filii intelligentiam commendet, ita pronuntiavit Apoſtolus.* Et Gregorius Theologus ait: *Ex quo & per quem, quod dicitur, non naturas ſcindentium eſt, ſed unius inconfuſæque naturæ proprietates exprimentium* Idcirco itaque *S. Joannes Damaſcenus* particulam, *per*, uſurpavit (inquit Calecas) ut conſubſtantialitatem, ſimul & perſonarum ordinem ac diſcretionem ſignificet ex ipſis Proceſſionibus apparentem. In quo ſanè ordine ac diſcretione Filii perſona medium obtinet locum: & ne vel una perſona Pater & Filius exiſtimetur propter Præpoſitionum ſimilitudinem; vel duo, & contra ſe diviſa ambo Spiritus principia videantur, taliſve eſſe Filii perſona, qualis & Patris eſt, nihil ante ſe cogitatum habens, quemadmodum & Pater. *Ex*, enim ſiſtit mentem, & ulteriùs ire non cogit principalemque cauſam quærere, cui præpoſitio, *ex*; principaliter attributa eſt. At præpoſitio, *per*, ad alteram perſonam, præter illam ex qua immediatè alia oritur, provehit mentem, principalemque illam deſignat cauſam, in qua hæc ponitur medium & primi, & ejus ad quem proceſſus, ſive operatio. Atque ita Trinitatem integrè nobis commendat præpoſitio, *per*, ſimulque proceſſionum ordinem ad invicem indicat.

de exponunt Nicephorus Blemmida, Oratione ad Jacobum Bulgaria Archiepiſc. de Proceſſione Spiritus Sancti, Beſſario Epiſt. ad Alexium Laſcarim Demetrius Cydonius, Opuſc. de Proceſſione Spiritus Sancti, Joſephus Metonenſis, & Gregorius Protoſyncellus, Apologia contra Epiſt. Marci Epheſii, Gennadius Patriarcha & pro Concil. Florent.

,, Addit *Manuël Calecas*, Aliud eſſe quòd aliquid non dicatur, & quòd revera non ſit. Eſſe enim Filium Patri conſubſtantialem, Deique Genitricem ſemper Virginem prædicari in Eccleſia: atque humanæ naturæ Filium Dei ſecundùm ſubſtantiam unitum eſſe, vera quidem ſunt: fuit tamen quando non dicebantur. Non tamen ideo falſa fuerunt. Nam poſtea, neceſſitate urgente, propter contraria dicentes etiam ut in Eccleſia publicè dicerentur, inſtitutum, & firmatum eſt. Quid ergo mirum ſi *S. Joannes Damaſcenus*, quod non pronuntiabatur, ut multa alia, & tunc, & priùs, non dici ait? Non enim per hoc oſtendit, quia non eſt; ſed hoc ſolùm, quia in conſuetudine dicto non proferretur.

,, Addit rurſus Vir Doctiſſimus, plurimos SS. Patrum eaſdem dictiones in Theologia, ſecundùm differentes intelligentias & ſuſcipere, & non ſuſcipere, & aliquando ſic aliquando aliter: ut Magnus *Baſilius* in Quæſtionibus ad Eunomium, *germen*, Filium dicentem non ſuſcipit: dictionem hanc imperfectioribus congruere exiſtimans quocirca eam maximè ponebat *Eunomius.* Verùm *Gregorius Theologus*, in primo libro de Filio, de eo & Spiritu Sancto loquens, ait: *Horum autem alterum quidem germen, alterum verò productum eſt.* Et cauſam quidem & cauſale in divinis perſonis dici vetat *B. Cyrillus* dicens: *Cauſam verò & cauſale ne nominare quidem fas eſt:* Si quis illud ſcilicet juxta creaturarum morem accipiat. Communis autem fides, omneſque Theologi [*Græci*] in ſola cauſa & cauſali (quibus nominibus intelligunt prin-

ci-

,, cipium & id quod eſt ex principio) divioas
,, perſonas diſtingui dicunt: majuſque quod dici-
,, tur Patri, cauſæ ratione plurimi Doctorum aſ-
,, ſignarunt: Juxta Opinionem autem Arianorum
,, ab Eccleſiæ ambitu repellitur. Nihil ergo mi-
,, rum, ſi etiam SS. Doctorum alii, quidem, *Ex*
,, principali cauſæ, & ante quam nihil cogitatur,
,, huic ſoli eam coogruere arbitrati, ex Patre
,, per Filium procedere Spiritum Sanctum, pro-
,, ductoremque Patrem per Verbum aſſeveraot:
,, quia Filii omnia ad Patrem referuntur, noo
,, tamen, *ex Filio*, dicuot. Alii verò & ei, qui
,, ex cauſa eſt, ut Filio, congruere ponentes,
,, cujus Pater principalis præcogitatur cauſa: eo
,, quòd unum principium, & una cauſa ſit Pa-
,, ter & Filius, ſicut & una eſſentia: ouoc qui-
,, dem *per Filium* eſſe ac procedere dicunt, nunc
,, autem *ex Filio* eſſe ac procedere: Per utraque
,, idem voleutes etſi ſyllabis differant. Hæc *Ma-*
,, *nuël Calecus*. Sed quid prolixiori expoſitione
,, opus eſt cùm *S. Joannes Damaſcenus* Cap. XV.
,, ejuſdem libri, de Patre ſermonem habens, ſub-
,, inſerat: *Et productor per Verbum explanantis Spi-*
,, *ritus*. Et his verbis *S. Joannem Damaſcenum*
,, Proceſſionem ab utroque cognoviſſe celeberri-
,, ma Græcorum Synodus ſub *Andronico* Impera-
,, tore celebrata Conſtantinopoli declaravit, de
,, qua *Pachimeres* Lib. VII.

Latinorum Patrum teſtimonia de Spiritus Sancti Proceſſione à Patre & Filio.

XII. In aſſerenda Proceſſione Spiritus Sancti a Filio Latini Patres cum Græcis coofpirant. Quos inter *S. Hilarius* lib. 2. de Trinitate ait: *Loqui de eo* [ſcilicet Spiritu Sancto] *non neceſſe eſt, quia de Patre & Filio auctoribus confitendus eſt*. Et lib. 8. *A Filio igitur accipit, qui & ab eo mittitur, & a Patre procedit: & interrogo utrùm idipſum ſit a Filio accipere, quod a Patre procedere. Quod ſi nihil differre credetur inter accipere a Filio, & a Patre procedere: certè idipſum atque unum eſſe exiſtimabitur a Filio accipere, quod ſit accipere a Pa-*
,, *tre. Ipſe enim Dominus ait:* Quoniam de meo
,, accipiet, & annuntiabit vobis. *Hoc quod accipiet, ſive poteſtas eſt, ſive virtus, ſive doctrina eſt, Filius a ſe accipiendum dixit* ... Ac mox: *Omnia qua Patris ſunt, Filii ſunt: & idcirco quidquid accipiet, a Filio accipiet ille mittendus, quia Filii ſunt univerſa, qua Patris ſunt.*

XIII. *Marinus Victorinus* Lib. 1. contra *Arium*, idem aſſerit. *Duo ergo & iſti*, inquit, *alius ex alio; ex Filio Spiritus Sanctus, ſicut ex Deo Filius, conrationaliter & Spiritus Sanctus ex Patre.*

XIV. *S. Ambroſius* idem planè docet *Lib. De Spiritu Sancto*, Cap. X. *Spiritus quoque Sanctus* (inquit) *cùm procedit a Patre, non ſeparatur a Filio*. Et lib. *De Symbolo*, Cap. 3. *Spiritus autem Sanctus verè Spiritus eſt, procedens quidem a Patre & Filio; ſed non eſt ipſe Filius, quia non generatur: neque Pater, quia procedit ab utroque, non genitus, non ingenitus, non factus.* Legatur & Lib. VIII. in Lucam, Cap. XXVIII.

XV. S. *Auguſtinus* idem prædicat variis in locis; ſed maximè Lib. XV. *De Trinitate*, Cap. XVII. ubi explicans quod præmiſerat, Spiritum Sanctum principaliter a Patre procedere, ait: *Ideo autem addidi, principaliter, quia & de Filio Spiritus Sanctus procedere reperitur. Sed hoc quoque illi Pater dedit, non jam exiſtenti, & nondum habenti: Sed quicquid unigenito Verbo dedit, gignendo dedit. Sic ergo eum genuit, ut etiam de illo Donum commune procederet, & Spiritus Sanctus eſſet amborum.* Idem confirmat Cap. XXVI. Et Tractato XCIX. in Joannem: *Cur ergo*, inquit, *non credamus, quòd etiam de Filio procedat Spiritus Sanctus, cum Filii quoque ipſe ſit Spiritus? Si enim ab eo non procederet non poſt Reſurrectionem ſe repræſentans Diſcipulis ſuis, inſufflans diceret: Accipite Spiritum Sanctum. Quid enim aliud ſignificavit illa inſufflatio, niſi quòd procedat Spiritus Sanctus & de ipſo?*

XVI. *S. Leo Magnus* idem tradit *Sermone II. de Pentecoſte*, verba illa Chriſti apud S. Joannem * * C. 16.
exponens: *Adhuc multa habeo vobis dicere, &c. Numquid ſeſe Dominus inferioris ſcientia volebat intelligi, aut minùs aliquid quàm Spiritum Sanctum a Patre didiciſſe, cùm ipſe ſit veritas, & nihil Patre dicere, nihil docere poſſit ſine Verbo, ideoque dictum ſit; De meo accipiet; quoniam quod accipit Spiritus Patre dante, dat Filius.*

XVII. *Gennadius* Maſſilienſis, Lib. *de Eccleſiaſticis Dogmatibus*, Cap. 5. Idem profitetur fidei dogma. *Spiritus Sanctus*, inquit, *ex Deo Patre, & Deo Filio Deus procedens.*

Sic & *S. Fulgentius* in lib. *De Fide ad Petrum*, Cap. 11. *Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, eumdem Spiritum Sanctum, qui Patris, & Filii unus eſt Spiritus, de Patre & Filio procedere.*

XVIII. Toletana Concilia, Primum, Tertium, Quartum, Octavum, Undecimum, Duodecimum, & Decimum-tertium, *Spiritum Sanctum a Patre Filioque procedere* aſſerunt. *S. Gregorius Turonenſis* idem prædicat in Profeſſione Fidei quæ extat initio Lib. 1. Hiſtoriæ Francorum.

XIX. Sic Auctor Symboli, quod Athanaſianum Vulgò inſcribitur: *Spiritus Sanctus a Patre & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, ſed procedens*. Synodus Forojulienſis ſub *Paulino* Patriarcha idem tradit in Symbolo Fidei.

XX. Ita ante Paulinum *S. Gregorius Magnus* Homilia XXVI. in Evangelia: *Spiritus Sancti miſſio, ipſa proceſſio eſt, quâ de Patre procedit & Filio.*

XXI. Quæſtio de Proceſſione Spiritos Sancti agitata eſt in Concilio Aquiſgranenſi ſub *Carolo Magno* anno DCCCIX. teſte *Adone*. Romam directi *Bernharius* Vvormacienſis Epiſcopus, & *Adalardus* Corbejenſis Abbas: anno ſequenti ab iis habita cum *Leone* Pôntifice Maximo Collatio. *Lectis per ordinem teſtimoniis* de Proceſſione Spiritus Sancti, *atque a Domno Apoſtolico diligentiſſimè auditis, ait: Ita ſentio, ita teneo cum his Auctoribus, & Sacra Scriptura auctoritatibus. Si quis aliter de hac re ſentire vel docere voluerit, defendo; & niſi converſus fuerit, & ſecundùm hunc ſenſum tenere voluerit, contrarie ſentientem funditus abjicio*. Ita referunt Acta Collationis a *Smaragdo* Abbate conſcripta.

Theodulfus Aureliaoenſis Epiſcopus hiſce temporibus Libellum *De Proceſſione Spiritus Sancti* juſſu *Caroli Magni* conſcripſit, in quo antiquorum Patrum colligit Sententias, qui Spiritum Sanctum a Patre Filioque procedere ſcripſerunt. Horum Indiculus ita texitor: Athanaſius, Cyrillus, Hilarius, Ambroſius, Didymus, Auguſtinus, Fulgentius, Hormiſda, Leo, Gregorius, Iſidorus, Proſper, Vigilius Afer, Proclus, Agnellus, Caſſiodorus, Prudentius. Quid intendat *Theodulfus* in Metrica Operis ad *Carolum Magnum* Præfatione ſic exponit:

Imperii veſtri, Rex Inclyte! juſſa ſecutus,
Deſero Theodulfus hac documenta libens.
Queis Patre ſeu Nato procedere Spiritus almus
Adſtruitur, Legis hoc reſonante tuba.
Hoc Evangelium, hoc promit Apoſtolus auctor,
Hoc canit unanimis vox pia ſacra Patrum.

Lege de eodem dogmate *Ratramnum* Corbejenſem Monachum, & *Æneam* Pariſienſem Epiſcopum, illum in Reſponſione ad Græcorum Oppoſita, iſtom in libro contra Græcos.

XXI. *S. Anſelmus* lib. *De Proceſſione Spiritus Sancti contra Græcos*, cap. 2. ſtatuit illud Principium, quo in hac dirimenda controverſia poſt

An-

Angelicum Doctorem plurimùm utuntur Theologi: *In divinis omnia ſunt unum, ubi non obviat relationis oppoſitio*. Sic autem habet: *Sequitur, ſecundùm unitatis Dei, quæ nullas habet partes, proprietatem, ut quicquid de uno Deo, qui totus eſt, quicquid eſt, dicitur de toto Deo Patre, dicatur & de Filio, & de Spiritu Sancto: quia unuſquiſque ſolus & totus, & perfectus Deus eſt. Supradicta verò relationis oppoſitio, quæ ex eo naſcitur, quia ſupradictis duobus modis Deus de Deo eſt, prohibet Patrem, & Filium & Spiritum Sanctum de invicem dici: & propria ſingulorum aliis attribui. Sic ergo hujus unitatis, & hujus relationis conſequentia ſe contemperant, ut nec pluralitas, quæ ſequitur relationem, tranſeat ad ea in quibus prædicta ſimplicitas ſonat unitatis: nec unitas cohibeat pluralitatem, ubi eadem relatio ſignificatur: quatenus nec unitas amittat aliquando ſuam conſequentiam, ubi non obviat aliqua relationis oppoſitio; nec relatio perdat quod ſuum eſt, niſi ubi obſiſtit unitas inſeparabilis*. Hoc poſito principio, *S. Anſelmus* colligit, neceſſe eſſe ut aut Filius ſit de Spiritu Sancto, aut Spiritus Sanctus de Filio: ſiquidem relationis oppoſitio oritur ex eo, quòd Deus ſit de Deo. At Filius non procedit a Spiritu Sancto; conſequens ergo eſt Spiritum Sanctum procedere a Filio ſimul & Patre, ſiquidem nulla id relatio originis impedit. Præterea, cùm dicitur Deus de Deo, aut ſignificatur totum eſſe de toto, aut partem de parte, aut partem de toto. Sed Deus nullam habet partem: impoſſibile igitur eſt ut ſi Deus eſt de Deo, totus ſit de parte, aut pars de toto, aut pars de parte. Neceſſe eſt igitur, ut ſi eſt Deus de Deo, totus ſit de toto. Cùm ergo Filius dicitur eſſe de Deo qui eſt Pater, & Spiritus Sanctus; aut alius totus erit Pater, alius totus Spiritus Sanctus, ut de toto Patre ſit, & non de toto Spiritu Sancto: aut ſi idem totus Deus eſt Pater & Spiritus Sanctus; ex neceſſitate cùm eſt de Deo toto, eſt pariter de Patre & de Spiritu Sancto, ſi non repugnat aliud. Eodem modo cùm dicitur Spiritus Sanctus eſſe de toto Deo, qui eſt Pater & Filius; aut alius totus erit Pater, alius totus Filius ut ſit de toto Patre, & non de toto Filio Spiritus Sanctus: aut cùm eſt de Patre Spiritus Sanctus, non poteſt non eſſe de Filio, ſi non eſt Filius de Spiritu Sancto. Nulla enim aliâ ratione poteſt negari Spiritus Sanctus eſſe de Filio.

Contra hoc ratiocinium objici poſſe ait *S. Anſelmus*, Non eſſe conſequens, ex eo, quòd Pater unus eſt totus cum Filio, & a Patre oritur Spiritus Sanctus, etiam a Filio hunc oriri: neque unitatem Deïtatis in Patre & Filio hanc habere vim conſequentiæ. Sicut ex eo, quòd unus Deus eſt Filius & Spiritus Sanctus, non ſequitur genitum eſſe de Patre Spiritum Sanctum, ſicut Filius gignitur.

Cui objectioni ſic reſpondet: *Habent utique a Patre eſſe Filius & Spiritus Sanctus, ſed diverſo modo: quia alter naſcendo, alter procedendo. Et ideo cùm naſcitur unus, non poteſt cum eo naſci ille qui per hoc alius eſt ab eo, quia non ſimiliter naſcitur, ſed procedit. Et cùm unus procedit nequit ille ſimul procedere, qui per hoc eſt alius ab illo, quia non ſimiliter procedit, ſed naſcitur. Et ideo non habet hîc unitas illa vim conſequentiæ: quia pluralitas obviat, quæ ex nativitate naſcitur & proceſſione. Nam etſi per aliud non eſſent plures Filius & Spiritus Sanctus, per hoc ſolum eſſent diverſi*. Id ſenſu cauſali intelligendum, non formali, ut Theologi de Schola loquuntur; ex diverſa enim Proceſſione diverſæ Relationes exiſtunt, & perſonæ diſtinctæ. Quæ Theologorum diſtinctio ex ipſomet S. Anſelmo accepta eſt, dicente: *Supradicta verò relationis oppoſitio quæ ex eo naſcitur, quia ſupradictis duobus modis Deus de Deo eſt, &c.*

Et Cap. V. probat Filium docuiſſe, Spiritum Sanctum a ſe procedere, cùm docuit ipſum procedere a Patre, his Domini verbis: *Paraclitus Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo*. Et: *Cùm autem venerit ille Paracletus, quem ego mittam vobis a Patre*, Quid porro eſt, *Mittet Pater in nomine Filii, niſi mittet Pater, tamquam ſi mittat Filius: ut in miſſione Patris, miſſio intelligatur Filii?* Quid verò eſt: *Ego mittam a Patre; niſi, Ego mittam tamquam ſi Pater mittat, ut una & eadem ſit miſſio mea & Patris?.... Unde enim Filio cum Patre dare ſimul vel mittere Spiritum Sanctum, & hunc eſſe utriuſque, ſi ſimul non eſt de utroque? Cur enim magis dat Filius Spiritum Sanctum, quàm Spiritus Sanctus Filium? Aut cur magis Spiritus Sanctus eſt Filii, quàm Filius Spiritûs Sancti: niſi quia Filius non eſt ita de Patre ſimul & Spiritu Sancto, ſicut Spiritus Sanctus eſt de Patre ſimul & Filio? Si ergo Spiritus Sanctus non de Filio, non datur a Filio, nec dicitur eſſe Filii: ſicut Filius non datur a Spiritu Sancto, nec dicitur eſſe Spiritus Sancti, quoniam non eſt de Spiritu Sancto. Si autem dicant, quia Spiritus Sanctus mittit etiam Filium, ſicut idem ipſe dixit per Prophetam:* Et nunc Dominus miſit me & Spiritus ejus: *hoc ſecundùm hominem quem gerebat, intelligendum eſt, qui Patris & Spiritus Sancti unâ voluntate & diſpoſitione mundum redempturus in mundo apparuit.*

Idem confirmat Cap. 6. ex illis Domini verbis de Spiritu Sancto: *Non enim loquetur a ſemetipſo; ſed quæcumque audiet loquetur*, Quid eſt, *Non loquetur a ſemetipſo*, inquit S. Anſelmus, *niſi ab alio habet quod loquetur?* Unde addidit: *Sed quæcumque audiet, loquetur*. Quid eſt, *Audire Spiritum Sanctum, niſi quaſi diſcere? Et quid eſt diſcere, niſi ſcientiam accipere? Si ergo ſcientia ejus non eſt aliud niſi eſſentia ejus ab illo habet eſſentiam, a quo audit ea quæ loquetur, & quæ docet: Quoniam idem eſt illi loqui, quod docere. Non audit autem, neque habet eſſentiam ab alio, niſi a Patre & Filio. Verùm ſi habet eſſe a Patre ſecundùm ſupradictam rationem, habet & a Filio. Unde & idem Filius dicit:* Ille de meo accipiet, & annuntiabit vobis. *Quippe quid eſt aliud hoc dicere, quàm me audiet? hoc eſt, a me ſciet, quod annuntiabit vobis? Cùm dixit:* Quæcumque audiet loquetur, *non determinavit a quo audiet. Cùm verò ait*, De meo accipiet; *ne quis ſoli Patri attribuat quod ab alio audit, apertè ſe eſſe a quo, ſicut a Patre, ſcientiam, ſive eſſentiam accipiat, demonſtrat. Sicut enim cùm dicitur:* Non loquetur a ſeipſo, ſed quæcumque audiet, loquetur, *ſignificatur ab eo eſſe & procedere, a quo audit; ita cùm profert Filius:* De meo accipiet: *Palam oſtendit eum de ſuo: hoc eſt, de eſſentiâ ſuâ eſſentiam habere & procedere*. His adde Julianum Pomerium, Vigilium Tapſenſem, Agnellum, Caſſiodorum, Iſidorum Hiſpalenſem, Alcuinum, quorum teſtimonia profert *Æneas Pariſienſis* Lib. adversùs Græcos, Tomo VII. Spicilegii.

XXII. Ex his *Photius* refellitur, qui tum in Epiſtolâ Encyclicâ, tum in Epiſtolâ ad Aquileienſem Archiepiſcopum, effutiit, Dogma de Proceſſione Spiritus Sancti a Patre & Filio blaſphemum eſſe repugnare Chriſti verbis, dicentis: *Spiritus qui procedit a Patre*: & Sacris Synodis & SS. Patribus, Athanaſio præcipuè, Gregorio Theologo, Baſilio, Chryſoſtomo, S. Leoni, adverſari. Si decem, vel viginti ex patribus dixerint Spiritum Sanctum a Filio procedere, ſexcentos id nequaquam dixiſſe. Quoſdam SS. Patrum *Photius refellitur.*

trum

trum multis in rebus ſæpe a rectorum dogmatum exactâ viâ receſſiſſe: in iis eos non admitti in aliis tamen recipi: Quod Dionyſii Alexandrini, Methodii, Irenæi, Papiæ probat exemplis. *Eodem etiam pacto*, inquit, *ſi qui illorum deducti ſunt ut dicerent Spiritum Sanctum a Filio procedere, illud quidem quod repugnat Dominicis verbis, non ſuſcipimus; ipſos tamen veneramur, & a Patrum numero non ſegregamus.* S. Leonem impudenter appellat velut errori ſuo faventem: quem tamen evertit, non ſolùm loco inter Probationes laudato, ſed etiam Epiſtolâ 93. ſeu 15. in Editione P. Quenellii, ad *Turribium* datâ, Cap. 1. ubi contra Priſcillianiſtas ſic loquitur: *Primo itaque Capitulo demonſtratur quàm impiè ſentiant de Trinitate divina, qui & Patris & Filii, & Spiritus Sancti unam atque eamdem aſſerunt eſſe perſonam; tamquam idem Deus nunc Pater, nunc Filius, nunc Spiritus Sanctus nominetur: Nec alius ſit qui genuit, alius qui genitus eſt, alius qui de utroque proceſſit.*

Græcorum Schiſmaticorum objectionibus reſpondetur.

Objiciunt Schiſmatici, in Synodo Epheſina *Chariſium* Presbyterum de confiсto Symbolo Neſtorii, quod *Anaſtaſius* & *Photius* Neſtoriani per *Antonium* & *Jacobum*, qui Teſſaradecatitarum hæreſi antea ejuratâ, *Neſtorio* ſe addixerant, publicarunt verba facientem, inter alia in eo contenta, hæc recitare: *Et in Spiritum Sanctum, qui cùm ſit ex Dei ſubſtantia, Filius non eſt, ſed ſubſtantialiter Deus; utpote ejus ſubſtantia exiſtens, cujus eſt Deus & Pater, ex quo quidem eſt ſecundùm ſubſtantiam peculiari ratione, præ univerſa creatura; quam non eſſentialiter, ſed conſultate creationis ex Deo cenſemus eſſe. Sed nec Filium illum putamus, neque per Filium ſubſtantiam ſortitum.* In hac Profeſſione Fidei, inquiunt, Spiritus, per Filium non eſſe aſſeritur. Illam Synodus audivit, diſcuſſit, reprehendit ea quæ reprehenſione digna erant; quod traditur de Sancti Spiritus origine, reliquit intactum. *S. Cyrillus* duodecim Capitula propoſuit *Neſtorio*, ejus erroribus oppoſita, quæ profiteri, & quibus ſubſcribere deberet: in quibus de proceſſione Spiritus Sancti ne verbum quidem habetur. Immo *Cæleſtinus* Papa, tum in Epiſtolâ ad *Neſtorium*, tum ad Clerum Conſtantinopolitanum, hunc *Neſtorio* errorem non exprobrat. Denique *Theodoretus* S. Cyrilli Capitula 12. reprehendens, Propoſitionem quæ *ex Filio*, aut *per Filium* Spiritum Sanctum exiſtentiam habere aſſerit, ut blaſphemam ac impiam rejicit. Cui objectioni *S. Cyrillus* nihil reſpondit omnino, *Theodoreti* ſententiam, quod in aliis ſibi objectis non fecit, ſilentio ſuo approbare viſus. Cùm itaque Proceſſio Spiritus Sancti ex ſolo Patre publicè lecta in Synodo & *Theodoreti* Scripto publicè contra *S. Cyrillum* defenſa, non fuerit a Patribus Epheſinis rejecta, ſententiam illam hæreticam non judicarunt.

Reſpondeo, Synodi Epheſinę Patres, non omnes *Neſtorii* errores examinaſſe ac damnaſſe, ſed eos tantùm quos in Myſterium Incarnationis evomuerat, parum ſollicitos ſi quid non ſatis cautè de Trinitate affirmaſſet. Quæ quamvis poſtea *Theodoretus* in pejorem ſenſum traxerit; attamen Sancta Synodus & *S. Cyrillus*, ne Eccleſiæ Chriſti novam inſerre controverſiam viderentur, in præcipuum & manifeſtum errorem ſubvertendum toti incubuere; quæ verò in rectum ſenſum trahi poſſe videbantur, neglexere. Verba porro Symboli quod a *Cariſio* Presbytero lectum eſt, ſenſum Catholicum patiebantur: Scilicet Spiritum Sanctum exiſtentiam per Filium non habere, id eſt, non fuiſſe factum, nec creatum a Deo per Filium, cum reliquis omnibus creaturis. Ideo hæc Propoſitio non eſt a Concilio reprobata. Sed cùm in eodem falſo Symbolo ſcriptum eſſet: *Primò quidem ac præcipuè Deum Verbum, qui ſecundùm eſſentiam Dei Filius & Dominus eſt, mente concipientes, mox verò in illo & cum illo quod aſſumptum eſt, hoc eſt, Jeſum a Nazareth, animo complexi, quem Deus Spiritu & virtute inunxit, tamquam in conjunctione cum Dei Verbo, filiationis & dominationis participem:* Ex quibus verbis dubium naſcebatur, an Spiritum Sanctum proprium Filii, vel alienum: & aliena, non propria virtute Chriſtum miracula facientem *Neſtorius* aſſereret; *S. Cyrillus* latenti veneno antidotum oppoſuit Anathematiſmo IX. docens *Spiritum*, per quem Filius in natura aſſumpta miracula patravit, *Proprium filii eſſe*. Quod *Theodoretus* ad Proceſſionem Spiritus Sancti converſum, calumniandi libidine reprehendit. Ejus verò criminationem *S. Cyrillus* non neglexit, ſed ejus objectionem confutavit ipſius Chriſti verbis, Omnia quæcumque habet Pater, ſua eſſe, &c. *Procedit enim*, inquit, *ex Deo & Patre Spiritus Sanctus, ſecundùm Salvatoris vocem: ſed non eſt alienus a Filio: omnia enim habet cum Patre; & hoc ipſe edocuit de Spiritu Sancto. Omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt. Propterea dixi vobis, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Manoël Calecas lib. 2. contra Græcos, ait *S. Cyrillum*, & Epheſinos Patres, ſapientiores Medicos imitatos fuiſſe, qui cùm infirmum gemino morbo laborare animadverterint adversùs eum qui perturbat magis, & ſectione indiget, etſi in ſuo genere minor eſſe videatur, prius armantur. Et Judices ſæpenumero reum aliquem nacti plurimis criminibus obnoxium, illud unum in quo deprehenſus fuerit omiſſis interim cæteris, illi maximè objiciunt. Ita in cauſa *Neſtorii* Patres ſe geſſiſſe, præcipuum errorem diſcuſſiſſe ac damnaſſe, alios qui non ita erant manifeſti neglexiſſe.

Objicit *Photius*, *Leonem III.* Romanum Pontificem immaculatam fidei doctrinam quibuſdam ancilibus quaſi clypeis conſtructis, & columnis erectis ſcripſiſſe, & ad Eccleſiæ valvas in conſpectu omnium collocaſſe, ut nullo modo Novatoribus pateret aditus depravandi Fidei Symbolum, & aſſerendi Filium ſecundam cauſam Spiritus Sancti præter Patrem. Ita ſcribit in Epiſtolâ ad Aquilejenſem Patriarcham.

Reſpondeo, Factum *Leonis III.* Photio non favere; qui tametſi illud, *Filioque*, addi Symbolo, & cantari non probaverit, nullâ causâ tunc id poſtulante, nullâ urgente neceſſitate, & Symbolum abſque illa additione in argenteis tabulis exaratum ſervari juſſerit ad memoriam poſteritatis ſempiternam: tamen Proceſſionem Spiritus Sancti a Patre & Filio ceu dogma fidei ab Eccleſia credi profeſſus eſt, ut conſtat ex Actis Collationis Legatorum Gallicanæ Eccleſiæ, & *Caroli Magni* Imperatoris, ex Synodo Aquiſgranenſi ad Sedem Apoſtolicam directorum, cum *Leone III.* quæ ex Abbate *Smaragdo* Sirmondus deſcripſit Tomo II. Conciliorum Galliæ. *Lectis enim a prædictis Miſſis* * *per ordinem teſtimoniis*, de Proceſſione Spiritus Sancti a Patre & Filio, *atque a Domno Apoſtolico diligentiſſimè auditis, ait: Ita ſentio, ita teneo, cùm his Auctoribus, & Sacræ Scripturæ Auctoritatibus. Si quis aliter de hac re ſentire, vel docere voluerit, defendo; & niſi converſus fuerit, & ſecundùm hunc ſenſum tenere voluerit, contraria ſentientem funditus abjicio.* Rogantibus deinde Legatis, cur non eſſet bonum inſerere Symbolo, & cantare, quod credere bonum erat: Reſpondet Pontifex: *Bonum certè & valde bonum, utpote jam fidei ſacramentum magnum, quod non licet non credere, quiſquis ad hoc valet pertingere.* Quærentibus rurſus Legatis,

** Bernario Vvormatienſi, Jeſſe Ambianenſi Epiſcopis, & Adalardo Abbate Corbejenſi.*

Num

Num Patrea qui in ſex univerſalibus præcipuis Conciliis ſederant, rectè non feciſſent, ſi quatoor tantùm addendo ſyllabas tam perneceſſarium fidei ſacramentum cunctia deiocepa ſæculis perſpieuum redderetur; Pontifex reſpondet: *Sicut non audeo dicere, non bene feciſſe, ſi feciſſent; quia proculdubio ſicut cætera quæ vel omiſerant, ſcientes utique, & non tam humanâ, quàm divinâ illuminati ſapientiâ fecerunt: ita quoque non audeo dicere iſtud eos nobis minùs intellexiſſe; perpendiſſe cur dimiſerunt, vel cur dimiſſum, ne ultra mitteretur, ſicut & cætera probibuere. Tu & tui videte quid ſentiatis de vobis. Nam & ego me illis non dico preferam: ſed etiam illud abſit mihi, ut coæquare præſumam.* Reponunt Legati, nec tam ſuperbos ſe eſſe, ut illis ſeſe non tantùm præferre, ſed vel coæquare præſumant. Sed inquiunt, *Quia præfatum Symbolum a quibuſdam ita cantari reperimus, & quod id Eccleſiaſticæ congruere fidei, ſicut ſentimus utique cognovimus: atque per hoc & nunc jam plurimos, doctos, & ſine fine uſque in finem ſæculi, de tanto myſterio, ſi ita teneatur, inſtruendos eſſe cognovimus, meliùs nobis viſum fuit cantando tantos inſtruere, quàm tacendo indoctos relinquere.* Pontifex ipſos interrogat: *Num univerſa hujuſmodi fidei myſtica Sacramenta, quæ Symbolo non continentur, ſine quibus quiſque, qui ad hoc pertingere poteſt, Catholicus eſſe non poteſt, Symbolis inſerenda, & propter compendium minùs intelligentium, ut cuique libuerit, addenda ſunt?* Legati reſpondent: *Nequaquam: quia non æquè omnia neceſſaria ſunt.* Et rogant Papam ut det aliquid æquè neceſſarium, quod Symbolo deſit, ac illud de Proceſſione Spiritus Sancti a Patre & Filio. Reſpondet ille: *Numquid magis ſalutare eſt credere, periculoſumve non credere, Spiritum Sanctum a Filio ſicut a Patre procedere, quàm Filium Sapientiam Deum a Sapientia Deo, veritatem Deum a veritate Deo genitum eſſe, & tamen utrumque unam ſapientiam, unam veritatem eſſentialiter Deum eſſe; cùm tamen conſtet id a SS. Patribus eidem Symbolo inditum non eſſe?* Objicientibus Legatis cantandi Symboli datam eſſe ab ipſo Pontifice licentiam, reſpondet ille: *Ego licentiam dedi cantandi, non autem cantando quippiam addendi, minuendi, ſeu mutandi: & ut expreſſiùs aliquid, quia vos cogitis, loquar, quamdiu vobis in hoc ſatis fuit, quomodo in hujuſmodi cantando vel celebrando Sacroſanctis Myſteriis Sancta Romana tenet Eccleſia, nequaquam aut nobis in talibus laborare, aut aliis laborandi occaſionem neceſſe fuit ingerere. Quod verò aſſeritis, ideo vos ita cantare, quoniam alios in iſtis partibus vobis priores audiſtis cantaſſe, quid ad nos? Nos enim idipſum non cantamus, ſed legimus, & legendo docere, nec tamen legendo aut docendo addere quippiam eidem Symbolo inſerendo præſumimus. Quæ verò prædictis Symbolis fidei tantùm non congruenter deeſſe cognoſcimus, non [ut ſæpe dictum eſt] inſerere præſumimus; ſed locis temporibuſve opportunis, quibus competit, miniſtrare curamus.*

Objiciunt *Photius*, cæterique Schiſmatici Synodum Conſtantinopolitanam ſub *Joanne VIII.* celebratam, in quâ Legati Apoſtolici Symbolo Fidei, quo Spiritus Sanctus tantùm dicebatur a Patre procedere, ſubſcripſere; & ne aliquid Symbolo Fidei adderetur, vetitum eſt.

Reſponden, Synodum illam non fuiſſe legitimam, cui *Photius* præfuit, depravatis Literis Romani Pontificis, Octavamque Synodum Oecumenicam damnavit, & in quâ Legati mandata Sedis Apoſtolicæ violarunt, & Eccleſiæ cauſam prodidere. Nec tamen ulla mentio de Proceſſione Spiritus Sancti, aut de adjectione ad Symbolum, hac in Synodo facta eſt. „ Si quis enim in extremo Geſtorum Synodi ipſius ordine de additione dictum putat, quòd ſcilicet non oporteat auferre vel addere; quod etiam quidam ad ſeducendos ſimpliciores obtendunt: ſciendum eſt hoc a quibuſdam poſtea Geſtis Synodalibus appoſitum, hinc oſtendere nitentibus, hujuſmodi additionem fuiſſe prohibitam. Hoc autem rationem non habere, perſpicuum eſt. Primùm quidem, quoniam in Geſtis hujus Synodi Commentariolum quoddam eſt, * eorum, quæ in eo Concilio erant diſcutienda, expoſitionem per ordinem continens, quod Legati Synodo propoſuerunt: Commentarium ſibi a Summo Pontifice datum aſſerentes, ut meminiſſent quæ in ea Synodo vel dicenda, vel facienda eſſent. Neque enim in eo quidquam de additione, vel de Symbolo omnino ſcriptum eſt. Et certè id in prima ſtatim fronte ponendum fuit, ſive a a Romano Pontifice illis de hoc fuiſſet quidquam imperatum, ſive etiam Synodus illa, quam quadringentorum fermè Epiſcoporum implebat numerus, blaſphemam hanc additionem putabat, cur non principaliter de illa verba fecit? Ita enim in præcedentibus Synodis de fide primo loco ſemper agebatur. Cur autem in Deum blaſphemantibus conveniebant, ipſiſque de concordia ad invicem tuenda obtemperabant, vel omnino ſub ſilentio ſe continebant? Quando verò nihil dixiſſe comprobantur, cui non perſpicuum ſit, veram eos illam additionem exiſtimaſſe? Neque enim dici poteſt eos ignoraſſe Latinos cum additione Symbolum legere, cùm id Oriens totus jam tùnc, ſaltem e B. Maximi temporibus didicerit? Deinde, ut concedamus, Photium additionem non admiſiſſe: rationabile certè non erat, poſteaquam a Romano Pontifice Patriarcha confirmatus fuerat, verbum de additione movere: ne vix tandem voti compos effectus, per illum rurſus abrogatus, amitteret omnia.... Et illud autem indicant adjectum a quibuſdam, quòd poſt plurima, Imperatorum anni, ſubſcriptioneſque Epiſcoporum annotatæ ſint, & gloria reddita ſit Deo pro Eccleſiæ unione. Quæ omnia in fine Geſtorum Synodalium ſcribuntur. Quod autem de non adjiciendo vel auferendo adjectum eſt, ſeorſim poſitum, & ab aliis apertè disjunctum & ſeparatum eſt. Non igitur ſuſcipiendum eſt, poſt eorum, quæ inquirebantur, enodationem, poſt compoſitas res, poſt finem denique Concilii, poſt illa quæ in fine Synodorum apponi conſueverunt, rurſum illos putare de his agere cœpiſſe, de quibus nulla eſſet facta mentio. Aut enim principaliter ea res agenda fuit, aut non ita prætereunter, & intempeſtivè, & præter locum debitum agenda „. Ita reſpondet Manuël Calecas lib. 4. contra Græcos.

* *Sive Commentarium Legatis datum a Summo Pontifice.*

Objicit *Photius*, Quis cultui initiatus Chriſtiano, ferre queat duplicem in Trinitate cauſam dari, Patrem nempe cauſam Filii & Spiritus? Spiritûs autem cauſam Filium? Hoc eſt, inquit, Monarchiam in duplicem Deitatem diſſolvere.

Præterea. Si proprium ſit Spiritûs ſolius, in diverſa principia relationem habere, ſolius erit Spiritûs principium habere multiplex & non unum.

Tertiò, Spiritus procedit a Filio? Utrumne eadem Proceſſione, an adverſa Proceſſioni a Patre? Si eadem, quomodo non communicantur proprietates? Si contraria, in Marcionis & Manetis hæreſim impingitur.

Reſpondeo, Non eſſe duplicem cauſam (ut Græci loquuntur) id eſt, Principium duplex Spiritus Sancti, quia vis eadem ſpirativa eſt Patris & Filii: ad quos unica relatione refertur Spiritus Sanctus, ut ad unum Principium, ſicut & eadem Proceſ-

ceſſione ab otroque procedit, ut amborum communis amor. Nec propterea communicantur proprietates, immo communicareotur, niſi Spiritus Sanctus a Filio procederet, quia nulla Filium inter & Spiritum Sanctum iotercederet relatio, quæ in ſola origine fundatur. „ Non igitur ſimpliciter aliqua duo ſunt Pater & Filius, ex quibus „ Spiritus Sanctus provenit. Nam oeque duæ res „ propriæ ſunt, ſed una; neque duæ ſubſtantiæ, „ ſed una; neque duo priocipia, ſed unum: ne„ que duo Dii, vel Domioi, ſeu Sancti, ſed unus „ Deus, unus Dominus, unus Saoctus, Unde pa„ tet, quòd ſecundùm quid duo dicuntur, Pa„ ter, & Filius; veluti duæ perſonæ, duæ hy„ poſtaſes. Igitur cùm hæ duæ perſonæ non „ ſint duo principia, neque duo ſimplicitet, ma„ niſeſtum quicquid ab iis provenit, ex duobus „ minimè prodire principiis, poſito & conceſſo „ Spiritum Sanctum ex utroque procedere. At„ que ideo impoſſibile eſt colligi duo principia „ eſſe Patrem cum Filio. *Id illuſtratur exemplis.* „ Eadem ſubſtantia ſemen, fructus, & eſca dici „ poteſt: ſemen, reſpectu ſerendæ telluris; „ fructus, reſpectu præteritæ meſſis: Eſca „ verò, ut io corporis permutanda ſubſtantiam. „ *Nec tamen rectè colligitur*: Si eſca ex ſamine „ & fructu proveniat, quod ex duobus ideo prin„ cipiis progrediatur. Quippe noo ſunt duo ſe„ men & fructus, oiſi ratione; quemadmodum „ aſcenſio & deſcenſio; via ſcilicet Thebis Athe„ nas, & Athenis Thebas .... Sic quidem Pa„ ter & Filius unum ambo principium exiſtunt „ Spiritus Sancti, neque ideo colligitur Patrem „ eſſe Filium, vel Filium Patrem, ſeu ambos „ duo principia „. Ita reſpondet *Hugo Etherianus* lib. 1. *De Hæreſibus quas in Latinos Græci devolvunt Cap.* 4. Qui & inde perperam colligi oſtendit perſonalium proprietatum confuſiooem. *Quemadmodum enim Pater, non in eo quod Pater, emittit: ita & Filius, non in eo quod Filius, cauſa principiumque Spiritûs.* Id exponit exemplo. *Si enim Dei & hominis Filius una perſona eſt, & divina humanaque natura unus Chriſtus: non debet inopinabile, duas perſonas unam Spiritus Sancti cauſam eſſe, videri.* Sic ille, lib. 2. *Cap.* 4.

Id turſus alio illuſtratur exemplo. Tres perſonæ mundum hunc, creataſque res univerſas producunt: neque tamen aut non perſonæ tres ſunt invicem diſtinctæ; aut cauſæ tres; priocipiaque ſunt. Eccur? Quia noo ea ratione res creatas producunt, qua mutuò differunt; ſed quatenus in eamdem eſſentiam & vim procreatricem conveniunt. Sic Pater & Filius, etſi duæ perſonæ ſint, non tamen principia ſunt duo Spiritus Sancti, quia unam eamdemque numero ſperandi vim habent. Id egregiè explicat *S. Anſelmus*, lib. De Proceſſione Spiritus Sancti, cap 9. „ Quemadmo„ dum igitur lacus non eſt de hoc, unde diverſi „ ſunt ab invicem fons & rivus; ſed de aqua io „ quà unum ſunt. Si ergo non magis eſt Pater „ hoc, unde Spiritus Sanctus eſt, quàm Filius, „ intelligi nequit, cur magis ſit de Patre, quàm „ de Filio. Quod ſi dicunt, non euo eſſe poſſe „ de duabus cauſis, ſive ex duobus principiis; „ Reſpondemus, Quoniam ſicut non credimus Spi„ ritum Sanctum eſſe de hoc, unde duo ſunt Pa„ ter & Filius, ſed de hoc in quo unum ſunt; „ ita non dicimus duo eius principia, ſed unum „ principium. Quippe cùm dicimus, Deum prin„ cipium creaturæ, intelligimus Patrem, & Fi„ lium, & Spiritum Sanctom unum principiom, „ non tria principia, ſicut unum Creatorem, non „ tres Creatores; quamvis tres ſint, Pater & Fi„ lius, & Spiritus Sanctus; quoniam per hoc, „ io quo unum ſunt, oon per hoc in quo tres „ ſont, eſt Pater, aut Filius, aut Spiritus San„ ctus, principium ſive Creator. Sicut igitur „ qamvis Pater ſit principium, & Filius ſit prio„ cipium, & Spiritus Sanctus ſit principium, non „ tamen ſunt tria principia, ſed unum: ita cum „ Spiritus Sanctus dicitur eſſe de Patre & Filio, „ non eſt de duobus principiis, ſed de uoo, quod „ eſt Pater & Filius.

Addit *Manuël Calecas* lib. 3. contra Græcos. „ Tantùm vero abeſt, ut Romani & Latini duo „ Spiritûs principia, duoſve proceſſos confitean„ tur, ut eos quoque anathematizent, qui talia „ dicere præſumunt. Denique in Lugdunenſi Con„ cilio, Græcis, Latiniſque congregatis, hæc ſeo„ tentia promulgata eſt: quam plurimis in locis, „ Græcis, Latiniſque inſcriptam literis & libris, „ facilè, qui quærit, invenit:

Gregorius X. in Generali Concilio Lugdunenſi. Fideli ac devota Profeſſione fatemur, quod Spiritus Sanctus æternaliter ex Patre & Filio, non tamquam ex duobus principiis, ſed tamquam ex uno principio, non duabus ſpirationibus, ſed unica ſpiratione procedit. Hoc profeſſa eſt hactenus, prædicavit, & docuit: Hoc firmiter tenet, prædicat, profitetur, & docet Sacro-ſancta Romana Eccleſia, Mater omnium Fidelium & Magiſtra: Hoc habet Orthodoxorum Patrum atque Doctorum, Latinorum pariter & Græcorum incommutabilis & vera ſententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis ignorantiam veritatis in errores varios prolapſi ſunt: Nos hujuſmodi erroribus viam præcludere cupientes, ſacro approbante Concilio, damnamus & reprobamus omnes qui negare præſumpſerint, æternaliter Spiritum Sanctum ex Patre & Filio procedere; ſive etiam temerario auſu aſſerere, quòd Spiritus Sanctus ex Patre & Filio, tamquam ex duobus principiis, & non tamquam ex uno procedat.

Objicit *Photius*: Si Spiritus Sancti ſpiratio commune quiddam eſt Patri & Filio, Spiritus Sanctus pluribus proprietatibus diſtingoitur a Patre, quàm Filius; ideoque proximior erit Paternæ ſubſtantiæ Filius quàm Spiritus Sanctus. Id Photiani ſchiſmatis hæredes alio modo proponunt apud Manuëlem Caleeam lib. 3. contra Græcos. *Si Spiritus Sanctus, etiam ex Filio procedit, major quidem Spiritu Filius erit, ſecundùm cauſam; eritque tertius a Patre, Ac Filius quidem ſimilior Patri utpote ex ipſo ſine medio exiſtens: Spiritus verò Patri diſſimilior: neque ita idem ſient & Filius. Erit etiam Filio minor, quippe qui per illum majorem connectitur Patri. Et Filius quidem minorem diſtantiam habebit ad Patrem: Spiritus autem majorem, maximè cùm nullius cauſa ſit.*

Reſpondeo, nego conſecutionem Antecedentis; Sola enim Proceſſione ſive Spiratione paſſiva diſtinguitur a Patre & Filio Spiritus Sanctus, Nec Paternæ ſubſtantiæ unus altero proximior eſt, cùm uterque a Patre immediatè procedat, ab eoque divinitatem totam accipiat, ſed ille naſcendo; iſte procedendo. Quamquam non ita immediatè ſe habeat ad Patrem Spiritus Sanctus, ſi perſonarum ordo ſpectetur. „ At iſta ſacris Do„ ctoribus potiùs imputanda ſunt, ſiquidem ab„ ſurda videantur. Ipſi quippe ſunt, qui Spiri„ tum a Patre tertium docent, ſumpta ſcilicet ab „ ipſo Domino occaſione in ſalutaris traditione „ Baptiſmatis, ac per Filium procedere dicunt, „ perque ipſum Patri conjungi. Majorem quoque „ Filium Spiritu Sancto, magnos ait Athanaſi„ us. Quòd ſi iſta a Sanctis dicta ſont: omnino „ nulla eos, qoi iſta dicunt, abſurditas ſequi„ tur. Prætereaque Spiritus Sanctus, ſi a Patre „ quidem alio proceſſu: a Filio antem alio pro„ cederet, eſſetque proceſſus ex ambobus duplex, „ fortaſſis haberet rationem, culpare differentiam

pro-

proceſſuum: quòd etiam differenter a Patre & Filio diſtaret Spiritus; ac propterea gradus in perſonis quoſdam cogitare. Sin verò nnus idemque ſibi ab utroque proceſſus eſt: ſimiliter etiam ad utrumque referetur. Itaque aut ſimiliter utrique æqualis erit, nihilque diſtans atque diſſimilis. Sed enim, quemadmodum Pater non magis perfectus eſt quàm Filius: quod ille cauſa, iſte cauſalis ſit: neque ideo ab illo diſtat, etſi ſecundus ab eo cauſæ ratione dicitur; Divinitas enim io utroque una: ita & Spiritus Sanctus, etſi juxta unicum ejus ſimplicemque Proceſſum, ex Patre per Pilium eſt, & ad Patrem & Pilium veluti ad unum productorem ſpirantemque refertur; quorum & Spiritus eſt, & ſpiraculom dicitur: non tamen minor eſt Filio: neque Patre minor erit, licèt per Filium Patri conjongatur: alioquin & Filius erit diſſimilis Patri, eo quòd cauſalis ſit; etſi non ita ſicut Spritus, juxta tamen proportionis rationem. Et ſicuti Pater, cauſæ ratione, Filio major a pleriſque Patribus aſſeritur, neque idcirco tamen Patre minor eſt Filius: ita & Filius, etſi major Spiritu dicitur, non tamen propterea Spiritus ipſo erit minor. Quocirca Magnus qnoque Baſilius dicebat: *Etſi Filio ſuccedit ordine & dignitate, non tamen aliena natura eſt.* Iſta enim propter cauſæ & cauſalis ad invicem ordinem & relationem dicuntur. Ordo autem & ad aliquid quomodolibet habere, naturarum non facit differentiam. Nam verbi gratia, eo quòd amicus ſit, vel vicinus, vel magiſter, nihil in ſe ipſum alicui accedit, ut propter habitum perfectior in ſe ipſo ſecundùm eſſentiam ſit. Neque ſi quiſpiam filium ac nepotem habeat, tertius maximè erit vel ſimilior, vel diſſimilior avo ſecundùm eſſentiam, quàm filius. Quòd ſi in rebus humanis ita contingit, multò magis in divinis perſonis, ubi una aſſeritur natura, ac præter ſolam, quæ ſecundùm cauſam & cauſale eſt differentiam, nulla alia diſcretio eſt. *Ita reſpondet* Manuël Calecas *lib.3. contra Græcos.*

Breviùs id explicat *Beſſario Cardinalis* in Refutatione Antirrhetici *Palamæ* adversùs duodecim *Joannis Becci* Capita. *Jam verò*, inquit, *ſi quis ad ſingularem emiſſionem, & identitatem Proceſſionis ex utroque reſpiciat; tum hoc animadvertat, Patrem eſſe fontem & cauſam divinitatis; immediatè ex Patre eſſe Spiritum inveniet; eoque pertinere quas affert ſententias. Sin ordinem conſideret, qui reipſa ineſt in Trinitate, nec ſolâ noſtrâ cogitatione conſtat; medium videbit eſſe Filium; & tertium a Patre Spiritum, ac per Filium a Patre procedentem, ac priorem ſe cogitatione habentem Filium: quemadmodum Patrem habet Filius.*

Objiciunt Schiſmatici: Una erit Patris & Filii perſona, ſi ſpiratio Spiritus Sancti ſit utrique communis, cùm perſonæ proprietatibus diſtinguantur.

Reſpondet *Gennadius* Conſtantinopolitanus Patriarcha, in Expoſitione pro Concilio Florentino, Cap. 1. Sectione 10. Id nequaquam eſſe conſequens, quia ſpiratio non eſt proprietas conſtitutiva Patris & Filii, ſive proprietas hypoſtatica, ſed notionalis. *Si*, inquit, *perſonale, ſive hypoſtaticum perſonæ Patris actum producendi poneremus, tunc utique id inconveniens ſequeretur, verèque eſſet Filius una cum Patre perſona conſtitutiva proprietatis eam eo communicans. Sed quia perſonæ Patris conſtitutiva proprietas Paternitas & generatio dicta eſt eſſe; producere verò proprietas, ſive notio quæ ſequitur perſonam conſtitutam ipſius; qua neceſſitas eſt eum qui cum illo communem habet eam proprietatem, quæ perſonæ ejus conſtitutiva non eſt, unam eſſe cum eo perſonam?* Nam *ſicuti communicans cum Patre Filius, ſcilicet Spiritum ejus eſſe, quemadmodum & Patris, & mitti ab eo, quemadmodum & a Patre; tamen non cum eo perſonas communicat, quia Spiritum dici Patris, vel ab eo mitti, non eſt Paternæ Perſonæ conſtitutivum; ſic neque qui productionem cum Patre communem habet in unam perſonam conjungitur, quia producere non eſt Paternæ Perſonæ conſtitutivum. Quòd ſi mirum eſt duas perſonas unum eſſe Principium & non conjungi; magis mirum erit quòd tres perſonæ ſint unum principium, nec conjungantur.*

Objicit *Photius*. Si Spiritus Sanctus a Patre procedit & Filio, io duplici ejus exiſtentiæ ſuæ cauſam relatus, non evadet quin & compoſitus ſit.

Reſpondet *Manuël Calecas* lib. 3. contra Græcos, primùm id ipſos Patribus objicere debuiſſe, qui id qood dicitur; *De meo accipiet*, pro eo quod eſt, *Ex Filio*, expoſuere. Deinde Spiritum Sanctum aliud a Patre, aliud a Filio non accipere. *Sive igitur per ſe quis compoſitionem vult, nihil aliud quàm eſſentiam, & eſſe, & quod eſt, accipit: Eſſe verò & eſſentia Sancti Spiritus, & quod eſt, unum quiddam & ſimplex eſt: ſive propter eos qui dant aut producunt, unum eſt Pater & Filius. Non enim in quantùm duo ſunt, ſed in quantùm unum, ex Patre & Filio eſt Spiritus Sanctus: ſed quemadmodum Filius totus ex toto; ita & Spiritus totus ex toto aſſeritur. Neque aliud quidem totum Pater, aliud autem totum Filius; ſed unum totum eſt juxta fidei poſitionem, gignendi ac naſcendi diſcretione ſervata. Nulla ergo modo compoſitionem cogitare licet. Quamquam etiam ſi pluſquam tres perſonæ eſſet Deus, nulla neceſſitas compoſitionis eſſet, & quod extremum, Proceſſionis ordine a ſingulis acciperet. Non enim dantium multitudine, ſed ex eorum qui dant, eorumque, quæ inſunt, differentiâ, compoſitio judicatur. Si autem, quæ dantur, differentia ſunt, & quæ inſunt differre neceſſe eſt: atque ita compoſitum erit, quod ex hujuſmodi conſtabit: quod in Sancto Spiritu nuſquam habet locum.*

Objicit Photius: Quorſum e Filio procederet Spiritus Sanctus, ſi Proceſſio a Patre ſit perfecta? Eſt autem perfecta; quia perfectus Deus a Deo perfecto. Quæ autem illa a Filio Proceſſio & quam ob rem?

Reſpondet *Beſſario* lib. *De Proceſſione Spiritus Sancti*, hanc objectionem erronco niti ſundamento, quòd nimirum Pater & Filius duo ſint diſtincta Spiritus Sancti principia, duæque ſint ſpirationes, quibus Spiritum Sanctum producunt. Sed cùm unica ſit & ſingularis vis ſpiratrix, ona & ſingularis ſpiratio, una & ſingularis Spiritûs ab utroque Proceſſio, nulla inter ipſos & eorum actiooes comparatio fieri poteſt.

Idem ante *Beſſarionem* reſponderat *Manuël Calecas* lib. 3. contra Græcos, additque eumdem Paralogiſmum poſſe in Græcos retorqueri. *Nam ſi perfectè a Patre mittitur Spiritus Sanctus, ſuperfluum erit & a Filio mitti: ſin autem imperfectè; non ergo perfectus eſt Pater. Et ſi perfectè omnia a Patre creata ſunt, quid neceſſe fuit dicere:* Omnia per ipſum facta ſunt? *ſin autem imperfectè; contra Patrem blaſphemia nihilominus ora laxabunt.*

Præterea viciſſim illi ioterrogandi ſunt, *An perfecta ſit mundi ex Patre creatio, vel non? Si perfecta, cur Filius & Spiritus Sanctus cauſa ejus ſunt? At ſi imperfecta, & idea Filius & Spiritus aſſumuntur, animadvertant quid affirment. Sed perfecta, ut arbitror, eſt ex Patre omnium productio, una & eadem numero Filii & Spiritus ad ea producenda operatio, neque alia eſt illius, alia horum. Sic ergo & his evenit. Perfecta eſt, & magis quàm perfecta eſt ex Patre Spiritus Sancti Proceſſio: una & eadem numero eſt, quæ eſt ex eodem Filio Proceſſio...*

... Cùm una & eadem numero poteſtate uterque producat.

Objicit *Photius*. Si omnia Patris & Filii communia ſunt, certè ea quæ Spiritum ſpectant, ſunt etiam communia; nempe Deus, Rex, Creator, Omnipotens, &c. Quòd ſi Proceſſio Spiritus Sancti ſit Patri communis atque Filio; tum a ſeipſo procedet Spiritus Sanctus, ipſe ſibi principium erit.

Reſpondeo, Abſoluta omnia attributa perſonis tribus eſſe communia, & quæ ad creaturas ordinem habent, ut Creator, Dominus &c. Non autem proprietates perſonarum. Harum enim quædam ſunt hypoſtaticæ, quas *Hugo Etherianus* vocat *perſonarum inſignitivas*, ſive quæ perſonas conſtituunt, cujuſmodi tres ſolæ in Deo reperiuntur, ſcilicet Paternitas, Filiatio, & Proceſſio. Aliæ ſunt notionales, quæ non conſtituunt, ſed indicant perſonas, & harum nonnullæ uni perſonæ tantùm conveniunt, ut eſſe ingenitum, Patri; aliæ duobus, ut ſpiratio activa Patri & Filio.

Nec verò conſequens eſt, etiam Spiritum Sanctum ſuæ Proceſſionis auctorem futurum; quia eamdem habet eſſentiam cum Patre & Filio. Siquidem non præciſè id eſſentiæ divinæ convenit, quà eſſentia eſt, ut producat Spiritum Sanctum, ſed eſſentiæ, quâ Paternitate, Filiationeque affecta eſt & modificata; quibuſcum ſpirandi proprietas complexa eſt, ut Theologia docet.

Objicit *Nicolaus Metonenſis*, apud Hugonem Etherianum, lib. 11. Si quia naturâ unum ſunt Pater & Filius, ideo ut ex Patre, ita ex Filio dandum eſt procedere Spiritum Sanctum; conſequens erit & Filium ex Spiritu Sancto, ſicut ex Patre generari, quia Pater & Spiritus Sanctus unum ſunt naturâ.

Reſpondet *Hugo Etherianus*, Latinos non ideo aſſerere, Spiritum ex Filio eſſe, quòd Pater & Filius unus Deus ſint; ſed propterea propugnare ipſius ex utroque Proceſſionem, *Quia æqualiter Filii atque Patris exiſtat, non conditibiliter, non naſcibiliter, non poſſeſſivè, ſed ſimiliter amborum eſt, nequaquam ut actus, & apud eſt hominis, ſed quodammodo ut radii alumen lum exiſtit & Solis... Quamobrem* conſequens non eſt ut Filius ſit ex Patre & Spiritu Sancto, propter unitatem naturæ, ſicut Spiritus Sanctus eſt ex Patre & Filio propter unitatem virtutis ſpiratricis. *In quibus enim nihil indignum nec indecens Divinas perſonas conſequitur, in his Patrem dicimus cauſam, & Filium concauſam; nec aliqua injuria Filio, Patrive, aut Sancto Spiritui irrogatur. Nam in legationibus & donationibus Spiritus, ſemper Patris Filius conſors eſt. At Spiritum dicere Patrem, ſeu Filium Spiritus appellare, execrabile, profanumque eſt. Sed propoſitio qua dicit, Emiſſionem Spiritus Patri & Filio communem eſſe, proprium Paternæ Perſonæ, qua aptus natus eſt inſignire Pater ſolus, non interimit;* Sicut interimeret proprietatem inſignitivam Filii Proceſſio ex Spiritu Sancto.

Objiciunt Schiſmatici Græci: Si ex Patre eſt Filius; ex Patre autem & Filio Spiritus Sanctus; nepos erit Patris Spiritus.

Reſpondent Catholici Doctores, Id non eſſe conſequens. Nam ut nepos quiſpiam ſit, gigni eum oportet a patre, & diverſa quidem generatione ab illa, quâ is, qui nepotem proximè genuit pater, a ſuo patre, nepotis avo, genitus eſt. At Spiritus Sancti proceſſio neque generatio eſt, neque Patris & Filii actio diverſa.

Objiciunt Græci Schiſmatici poſt ſuum *Photium*, illa Chriſti verba, Joannis XV. *Cùm autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit.*

Reſpondet *Hugo Etherianus*, lib. 3. Morem hunc eſſe Scripturæ Sacræ, ut quædam certis perſonis attribuat, quæ aliis æquo jure conveniunt. De Filio enim ſcriptum eſt: *Erat lux vera. Nec ideo falſa lux eſt Pater vel Spiritus: tres enim perſonæ unum lumen exiſtunt indifferenter & indemutabiliter: quia nihil minorationis habet Filius ex eo* ,, *quod dicit*: Omnia quæ dediſti mihi; *Sicut nec* ,, *Pater, ex eo quod ſcriptum eſt*: Cùm tradiderit ,, Filius Regnum Deo & Patri: *Quia non ei ut poſſeſſionem donando tribuit, ſed ut Filio & hæredi univerſorum quæ Patris ſunt, Chriſto ſcilicet qui eſt Dei virtus & Dei ſapientia. Ampliùs de conſummatione Salvator Diſcipulos inſtruens dicit:* ,, De die illa & hora nullus ſcit, neque Angeli in cœlo, niſi Pater ſolus. *Quis cogitet Filium exceptum eſſe, ſeu Spiritum, ab illa cognitione?.... Igitur ſicut falſum eſt, Dominum non habere conſummatiſſimam illorum temporum,* ,, *& illius diei ſcientiam quòd dixit*: Nemo novit niſi Pater ſolus; *Et*, Quæ Pater poſuit in ,, ſua poteſtate: *ita non eſt credendum, Filium non* ,, *emittere Spiritum quòd is dixerit*: Qui a Patre ,, procedit; *& non adjecerit, a ſe Filio. Quòd ſi pro eo quod ibi ſcriptum eſt, manifeſtè Spiritum ex Filio procedere credere non oportet; propter eamdem cauſam neque dicendum neque credendum erit, quod Spiritus apud Deum erat.* In principio erat, *Deus ex Deo erat lumen verum, terræ cœlique factor, & quòd Deus Trinitas ſit, tres quoque perſonæ unus Deus: cùm neque hoc nomen* Perſona, *neque hoc nomen*, Trinitas, *Sancti Symboli editio expreſſit. Ampliùs:* ,, Quicumque, *inquit Apoſtolus*, in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. *At nuſquam ſine Spiritu ſanctificatio perficitur, ſed in Filio Pa-* ,, *trem Spiritumque ſignificavit. Et alibi*: Nemo co- ,, gnovit Patrem niſi Filius, aut cui voluerit Filius ,, revelare, *Quo in loco Spiritus non nominatur & tamen intelligitur: Nam Spiritus Sanctus & Filium cognoſcit & Patrem. Apud Matthæum loqui-* ,, *tur Salvator*; Si ergo vos, cùm ſitis mali, ſci- ,, tis bona data dare filiis veſtris; quantò magis Pa- ,, ter veſter qui eſt in cœlis dabit bona petentibus ſe? *Ergo non dabit eadem Filius bona? Et iterum:* ,, Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Pa- ,, tris veſtri, qui loquitur in vobis. *Numquid dum Patris Spiritum eſſe profitetur; eumdem Filii abnegat eſſe? ſed ſcriptum eſt*: Spiritum Filii ſui miſit. *Si ergo in memorato capitulo ſcilicet*, Spiritus qui a Patre procedit, *intelligendum eſt*, ſolo: *hoc intelligendum eſt*, ſolius, *&* ſolum: *ut ſyllogiſtica neceſſitate inferri poſſit, Spiritum eſſe Patris ſolius, & non ſolius: & Filii ſolius, & non ſolius. Igitur ubicumque de Patre dicitur aliquid, niſi ad perſonalis diſtinctionem proprietatis vocabulum Patris proferatur ut eſt; Pater dicitur, quia generat, quo in loco non ſubintelligitur cum eo generare Filius: idem de Filio intelligi oportet, Unde cùm dicitur: Qui a Patre procedit*: qui non nominatur cum Patre ſubintelligitur neceſſariò.

Cæteras Græcorum Schiſmaticorum argutiolas, & levioris momenti paralogiſmos, ſcilicet *Photii*, *Nicolai* Methonenſis Epiſcopi, *Niceta* Philoſophi Byzantini, *Euſtratii* Metropolitæ Nicæni, *Maximi Planudis*, *Nicolai Cabaſilæ*, *Andronici Sebaſti*, *Nili* Theſſalonicenſis Archiepiſcopi, *Marci* Epheſini Metropolitæ, *Palama*, *Germani* Conſtantinopolitani Patriarchæ, *Metrophanis* Epiſcopi Smyrnenſis, *Maximi Margunii*, confutatos legere potes apud *Hugonem Etherianum*, in libris tribus de Hæreſibus quas Græci in Latinos devolvunt, *S. Thomam* in Opuſculo contra Græcos, *Joannem Beccum* Patriarcham Conſtantinopolitanum, *Demetrium Cydonium*, *Manuëlem Caleeam* in libris quatuor adversùs Græcos, *Joannem* Ordinis FF. Prædicatorum Provincialem Provinciæ Lombardiæ, cauſæ Latinorum in Synodo Florentina Patronum, cùm

in

Digitized by Google

in ejuſdem Synodi Actis, tum in Lib. de Proceſſione Spiritus Sancti. *Beſſarionem* Cardinalem Lib. de Proceſſione Spiritus Sancti, ad Alexium Laſcarim; *Gregorium* Patriarcham Conſtantinopolitanum, & *Gennadium* ejuſdem Urbis Patriarcham, in Expoſitione pro Concilio Florentino, Cap. 1.

Ex quibus omnibus compertum eſt, quàm rectè in Concilio Lugdunenſi I. ſub *Gregorio X.* & in Concilio Florentino ſub *Eugenio IV.* definiverit Eccleſia, Spiritum Sanctum a Patre & Filio procedere. Verba Lugdunenſis Concilii ſupra dedimus. Concilii Florentini verba in Definitione Fidei ſubjicimus. *In nomine Sanctæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti* (inquit Eugenius) *hoc ſacro univerſali approbante Florentino Concilio, diffinimus, ut hæc fidei veritas ab omnibus Chriſtianis credatur & ſuſcipiatur, ſicque omnes profiteantur, quòd Spiritus Sanctus ex Patre & Filio æternaliter eſt, & eſſentiam ſuam, ſuumque eſſe ſubſiſtens habet ex Patre ſimul & Filio, & ex utroque æternaliter tamquam ab uno Principio, & unica ſpiratione procedit; declarantes quòd id, quod Sancti Doctores & Patres dicunt, Ex Patre per Filium procedere Spiritum Sanctum, ad hanc intelligentiam tendit, ut per hoc ſignificetur, Filium quoque eſſe ſecundùm Græcos quidem cauſam, ſecundùm Latinos verò principium ſubſiſtentiæ Spiritus Sancti, ſicut & Patrem. Et quoniam omnia, quæ Patris ſunt, Pater ipſe unigenito Filio ſuo, gignendo dedit, præter eſſe Patrem, hoc ipſum quod Spiritus Sanctus procedit ex Filio, ipſe Filius a Patre æternaliter habet, a quo etiam æternaliter genitus eſt.*

ASSERTIO SECUNDA.

Additio verborum illorum, FILIOQUE, *ad Symbolum, jure facta eſt, nec Latini propterea violati Symboli rei dici poſſunt. Ratio igitur legitima hæc nequaquam fuit, cur Græci a Romana & totius Occidentalis Eccleſiæ Communione deficerent.*

REvocanda ſunt in memoriam, quæ de tempore hujus ad Symbolum factæ acceſſionis diſſeruimus Articulo III. Diſſertationis 37. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi IV. Legitur (ut diximus) in Concilio Toletano III. ſub *Recaredo* Rege, anno Chriſti quingenteſimo octogeſimo nono, in quo Symbolum Conſtantinopolitanum a Rege cum hac additione recitatur. In Concilio Toletano Quarto, anno Chriſti ſexcenteſimo triceſimo-tertio, legitur non quidem in Symbolo, ſed in expoſitione Fidei Cap. 1. In Concilio Toletano Sexto legitur pariter, non in Symbolo ſed Cap. 1. quo explicatur doctrina Fidei. In Concilio Toletano VIII. ſub *Receſuinto* Rege, anno Chriſti ſexcenteſimo quinquageſimo-tertio Symbolum recenſetur, prout in ſacris Miſſarum ſolemniis in Eccleſiis Hiſpaniæ recitari conſueverat, in eoque hæc habentur de Spiritu Sancto: *Credimus in Spiritum Sanctum, Dominum, vivificatorem, ex Patre & Filio procedentem.* Legitur & in Profeſſione Fidei edita a Patribus Concilii Toletani XI. In Symbolo recenſito a Patribus Concilii Toletani XII. anno Chriſti ſexcenteſimo octogeſimo-primo, & Concilii Toletani XIII. anno Chriſti ſexcenteſimo octogeſimo-tertio & Toletani XV. anno Chriſti ſexcenteſimo octogeſimo-octavo. Et 17. anno ſexcenteſimo nonageſimo-quarto. In Concilio Forojulienſi ſub *Paulino* Patriarcha, habito anno Chriſti ſeptingenteſimo nonageſimo-primo, in Symbolo fidei hæc de Spiritu Sancto leguntur: *Qui ex Patre, Filioque procedit.* De additione illâ Miſſi *Caroli Magni*, Bernarius, & Jeſſe, Epiſcopi,

& Adalardus Corbejenſis Abbas, anno Chriſti octingenteſimo-nono cum *Leone III.* Pontifice Maximo Romæ diſceptarunt. Quâ ex Collatione ſuperiùs nonnulla recenſuimus, & in Diſſertatione laudata Sæculi Quarti. Quæſtio de Proceſſione Spiritus Sancti agitata fuerat in Synodo Aquiſgranenſi, eodem anno, quam *Joannes* quidam Hieroſolymitanos Monachus commoverat, teſte *Adone* Viennenſi in Chronico, cui & *Regino* Abbas ſuffragatur.

Ludovicus Maimbourg. repellitur.

Sanctum Henricum Imperatorem auctorem fuiſſe Benedicto Octavo Pontifici Maximo, ut hæc verba *Filioque*, ad Symbolum adderet, illudque eo cum additamento juberet Romæ decantari, aſſerit *Ludovicus Maimbourg* in Hiſtoria Schiſmatis Græcorum, lib. 11. teſtemque laudat *Bernonem* Augienſem Abbatem in lib. de Rebus ad Miſſam ſpectantibus. At de hac addictione ſilet omnino Abbas *Berno*, cujus hæc ſunt verba Cap. 11. *Si ideo illum Angelicum Hymnum prohibemur in feſtivis diebus canere, eo quòd Romanorum Preſbyteri non ſolent eum canere, poſſumus ſimili modo, poſt Evangelium, Symbolum reticere, Quod Romani uſque ad hæc tempora divæ memoriæ Henrici Imperatoris nullo modo cecinerunt. Sed ab eodem interrogati, cur ita agerent, me coram aſſiſtente, audivi eos hujuſmodi reſponſum reddere, videlicet, quòd Romana Eccleſia non fuiſſet aliquando ullâ hæreſeos fæce infecta; ſed ſecundùm Sancti Petri doctrinam in ſoliditate Catholicæ fidei permaneret inconcuſſa: & ideo magis his neceſſarium eſſe illud Symbolum ſæpius cantando frequentare, qui aliquando ullâ hæreſi potuerunt maculari. At Dominus Imperator non antea deſiit, quàm omnium conſenſu id Domino Benedicto Apoſtolico perſuaſit, ut ad publicam Miſſam illud decantarent. Sed utrùm hanc conſuetudinem ſervent adhuc, affirmare non poſſumus, quia certum non tenemus.*

Romana Eccleſia in ſoliditate Catholicæ Fidei permanet inconcuſſa.

Non minus falſum eſt quod ibi aſſerit *L. Maimbourg*, BenedictumVIII. in Synodo Romæ celebrata, additionem verborum, *Filioque*, ad Symbolum approbaſſe. Nulla enim Synodi iſtius, aut Decreti in Monumentis Eccleſiaſticis mentio penitus occurrit, nec *P. Coſſartius*, Societatis Jeſu Presbyter, qui cœptam a *P. Labbe* Conciliorum poſtremam Collectionem ſtudiosè continuavit, ullam hujuſmodi memorat Synodum. Laudat *L. Maimbourg* ad marginem, *Hugonem Etherianum lib. III. de Hæreſibus* Cap. 16. & Concilium Florentinum Seſſione 7. Ferrariæ habita: Sed *Hugo Etherianus* ait, Antiquioris Romæ Antiſtitem Symbolo hanc dictionem, *Filioque*, appoſuiſſe, *Sanctorum plurium Epiſcoporum, & ſcientiſſimorum Cardinalium conſenſu habito:* Pontificem verò non nominat, qui hujus auctor fuerit, nec ullo modo indicat fuiſſe *Benedictum VIII.* aut quo tempore id factum ſit. Nec etiam quo auctore Pontifice, & quando hæ voces ad Symbolum additæ ſint, vel leviter innuit. En ejus verba: *Hac ratione coacta fuit Romana Eccleſia, cùm magnum videret impendere periculum: jam enim canebatur in Galliis & Hiſpaniis. Quare placuit Summo Pontifici, cum multorum Occidentalium Patrum conſeſſu, qui nec dignitate tenues, nec modici erant numero, illud explicare quod dicimus, & ſicut in Symbolo canimus. Nec verò exiſtimavit Romana Eccleſia temerè agere quæ dedeceret.* Et inferiùs: *Unde, Patres optimi, ſequitur, quod in Symbolo Romana dicit Eccleſia, neque additamentum eſſe, neque abrogatum: & juſtam explicationis illius cauſam fuiſſe, fidei veritatem, rei neceſſitatem, Romani Pontificis auctoritatem, tot tantorumque Patrum collectum Societatem.*

Additio vocis, Fil

Hanc in additionem, quocumque tempore facta ſit, velut in Symboli interpolationem, Græci

lioque *ad Symbolum*, *Conciliorum Decretis non repagnat.*

Schiſmatici impotenter debachantur, Latinoſque illius auctores in Sacræ Synodi Epheſinæ Decretum peccaſſe inclamant. Cùm enim *Chariſius* Philadelphiæ Presbyter Neſtorianam quamdam Fidei Expoſitionem ad Epheſinos Patres detuliſſet, ea perlectâ & diris devotâ, ſanxivere: *Alteram Fidem nemini licere proferre, vel conſcribere, aut componere, præter eam quæ definita eſt a SS. Patribus Nicæa congregatis cum Sancto Spiritu. Qui autem auſi fuerint aut componere Fidem alteram, aut proferre, vel offerre converti volentibus ad agnitionem veritatis, ſive ex Gentilitate, ſive ex Judaiſmo, ſive ex quacumque hæreſi; hos quidem, ſi ſint Epiſcopi, aut Clerici, alienos eſſe Epiſcopos ab Epiſcopatu, & Clericos a Clericatu decrevit; Si verò Laici fuerint, anathemati ſubjici.* Eadem repetit Synodus Calchedonenſis in Definitione Fidei.

Idem confirmant ex Epiſtolâ *S. Cyrilli* ad Joannem Antiochenum, quæ incipit, *Lætentur Cœli*, & Confeſſionem fidei Orientalium continet. *Nullo autem modo patimur*, inquit, *ut ab aliquo fides illa ſive Fidei Symbolum concutiatur, quod a Sanctis quondam Patribus Nicænis editum eſt. Neque enim aut nobis, aut ulli omnino alteri, vel unam vocculam ibi poſitam immutare, aut unam etiam ſyllabam præterire permittimus; memores ejus qui dixit;* „ Ne transferas terminos antiquos, quos poſuerunt Patres tui. *Non enim ipſi loquti ſunt, ſed ipſe Spiritus Dei ac Patris; qui procedit quidem ex eo, eſt autem non alienus a Filio exigente hoc eſſentiæ ratione.*

Id rurſus confirmant ex Synodo Calchedonenſi, quæ Nicænum & Conſtantinopolitanum Symbolum ſufficere aſſerit, nec alias voces ad expoſitionem Fidei cenſet addendas Symbolo. *Sufficeret quidem*, inquit, *ad plenam cognitionem & confirmationem pietatis hoc ſapiens & ſalutare divinæ gratiæ Symbolum: de Patre enim & Filio, & Spiritu Sancto perfectionem docet, ac Domini noſtri inhumanationem fideliter accipientibus repræſentat. Sed quoniam hi qui veritatis reprobare prædicationem conantur, per proprias hæreſes novas voces genuerunt: alii quidem Myſterium Diſpenſationis Domini, quæ propter nos facta eſt, corrumpere præſumentes, & vocem* θεοτόκος *de Virgine dici denegantes; alii autem confuſionem & mixtionem introducentes, &c. Propter hoc illis omnem machinationem contra veritatem volens claudere Sancta, magna, & Oecumenica Synodus, prædicationem hanc ab initio immobilem docens, decrevit ante omnia, Fidem integram, & intemeratam permanere trecentorum decem & octo SS. Patrum: & confirmat doctrinam, quæ de ſubſtantia Spiritus Sancti a Patribus centum quinquaginta poſtea congregatis in Regia Civitate, tradita eſt propter illos qui Spiritui Sancto repugnabant; quam illi omnibus notam fecerunt, non quaſi aliquid deeſſet prioribus, adjicientes; ſed ſuum de Spiritu Sancto intellectum contra illos, qui dominationem ejus reſpuere tentaverant, Scripturarum teſtimoniis declarantes, &c.*

Ne verò quis reſpondeat, prohiberi additionem quæ ſit contraria Symbolo, non quæ ejus expoſitio ſit, objiciunt Geſta Synodi Calchedonenſis, Actione II. ubi cùm Judices expoſitionem Fidei poſtulaſſent a Patribus, non quidem Symbolis Niceno & Conſtantinopolitano repugnantem, ſed conſentaneam; Reverendiſſimi Epiſcopi clamaverunt; *Expoſitionem alteram nullus facit. Neque tentamus, neque audemus exponere. Docuerunt enim Patres, & in ſcriptis cuſtodiuntur quæ ab eis ſunt expoſita, & citra ea dicere non poſſumus.* Et infra: *Iſta omnes dicimus: Sufficiunt quæ expoſita ſunt: alteram expoſitionem non licet fieri.* Rationem adducunt inferiùs: *In ſcriptis expoſitionem non facimus. Regula eſt, quæ præditat ſufficere quæ ſunt expoſita. Regula vult aliam expoſitionem non fieri, Ea quæ ſunt Patrum teneantur.*

Id rurſus confirmant ex Epiſtolâ *Vigilii* Romani Pontificis ad *Eutychium* Patriarcham Conſtantinopolitanum; quâ ſe Synodum Calchedonenſem ſuſcipere profitetur, quæ anathemate confixit eos, qui *aliud præter Symbolum* Nicænum a Patribus Conſtantinopolitanæ Synodi Oecumenicæ II. explicatum *præſumunt docere, aut exponere, aut tradere Sanctis Eccleſiis Dei.*

Idem prætereà confirmant ex Epiſtolâ *Agathonis* Romani Pontificis ad Imperatores, lecta & recepta in VI. Synodo, Actione IV. quæ ſic habet; *Quæ regulariter a Sanctis atque Apoſtolicis Prædeceſſoribus, & venerabilibus quinque Conciliis definita ſunt, cum ſimplicitate cordis & ſine ambiguitate a Patribus tradita Fidei conſervamus; unum ac præcipuum bonum habere ſemper optantes atque ſtudentes, ut nihil de eis quæ regulariter definita ſunt, minuatur, nihil mutetur, vel augeatur; ſed eadem & verbis & ſenſibus illibata cuſtodiantur.*

Idem demum confirmant ex Synodo VII. poſt Fidei Definitionem exclamante: *Nos legem Patrum cuſtodimus. Nos eos, qui addunt quid, vel adimunt, anathematizamus.* His momentis Latinos impugnabat *Marcus Epheſius* Seſſione V. Florentinæ Synodi, habita Ferrariæ.

Reſpondit *Andreas* Rhodius Antiſtes, cauſam agens Eccleſiæ Latinæ, Seſſione VI. Illius vocis, *Filioque*, poſitionem in Symbolo non eſſe propriè additionem, ſed explanationem & declarationem; nulla enim expoſitio ſeu declaratio alicujus ſcientiæ vel diſciplinæ, dicenda eſt additio; ſed vox illa, *Filioque*, continetur in altera voce, ſcilicet, *ex Patre*, cùm ſit explicatio illius; non eſt ergo additio. Quòd verò expoſitio non ſit additio, ſic probat: Omnis additio fit extrinſecus. Expoſitio verò non fit extrinſecus, ſed ex eis quæ in textu jacent. Quoties igitur fit explicatio alicujus quod in præjacente contineatur, non eſt additio. Si enim omnis explicatio eſſet additio, conſequens eſſet ad ſacram Scripturam multas factas fuiſſe additiones. Patres namque Nicæni Symbolo ſuo Scripturam expoſuere, inſerendo vocem *Conſubſtantialis*: & Patres Secundæ Synodi Nicænum explicuere Symbolum, cui tamen ipſos aliquid addidiſſe negat *Gregorius Nazianzenus* in Epiſtolâ ad Cledonium. *Nos*, inquit, *Fidei, quam SS. Patres Nicæam convenientes expoſuere ad improbandam Arianam hæreſim, nihil unquam aut prætulimus, aut præferre poſſumus: ſed illam tenemus ac tenebimus fidem, dilucidiùs explicantes quod de Spiritu Sancto minùs declaratum eſt; nondum enim mota erat hæc quæſtio.* Oſtendit ſubinde quid explicuerint Conſtantinopolitani Patres in Nicæno Symbolo. In illo ſcilicet non dicebatur; *Viſibilium omnium, & Inviſibilium*; nec illud, *Deum verum de Deo vero*; nec, *Spiritum Sanctum Dominum & vivificantem*. Et tamen Secundæ Synodi Patres, Poſitis illis vocibus, nihil ſe addidiſſe arbitrati ſunt. Prætereà, nulla eſt Synodus quæ non hoc modo aliquid adjecerit. Ita Synodus Chalcedonenſis, loco ejus quod in Nicæno habetur, *Natum ex Patre*, dixit; *Conſubſtantialem Patri ſecundùm Deitatem, & conſubſtantialem nobis ſecundùm humanitatem*, contra hæreſim Eutychetis. Tertiò ipſe *Marcus Epheſius* ad interrogationem, cur Patres Epheſinæ Synodi non meminerint Symboli Conſtantinopolitani, ſed Nicæni tantùm, rationem aſſignaverat; Quòd unum ſint illa, nec inter ea ſit ulla diverſitas; & tamen multa verba in Symbolo Conſtantinopolitano poſita ſunt, quæ in Nicæno non habentur; poſitio igitur aliquarum vocum in Symbolo explicandæ fidei causâ, non eſt propriè additio. Quòd verò vox illa, *Ex Filio*,

fit

ſit meta expoſitio illius, *Ex Patre*, cùm dicitur Spiritus Sanctus ex Patre Filioque procedens, probat *Andreas Rhodius* teſtimoniis Patrum Græcorum: ex quibus colligit, hanc vocem, *Filioque*, non eſſe additamentum, ſed interpretamentum. Porro licitam eſſe novarum vocum adjectionem ad Symbolum, ſi neceſſitas poſtulet, probat ex eo quod una ſit Eccleſiæ ab initio uſque ad finem ſæculorum Auctoritas: cùm itaque olim Eccleſiæ licuerit novas voces addere Symbolo, fidei explicandæ & contra hæreticos tuendæ gratiâ, id & poſtea licuit, & modò licet, licebitque perpetuò. Alioquin magnum Chriſtianæ rei damnum impenderet. *Exorientibus enim quovis tempore multis ac diverſis hæreſibus, neceſſe eſt Eccleſiam illis obſiſtere prædicatione & argumentis, &c.* Addit denique, adjectionem vocum, quarum ſit idem ſenſus, non eſſe *alteram Fidem*: adeoque non eſſe prohibitam a Synodo Epheſina. Seſſione verò VII. idem Præſul reſpondit, Epheſinos Patres vetuiſſe ne aliquid Synodo adderetur, quod attinet ad veritatem Fidei Chriſtianæ, non verò quoad explanationem. Et quemadmodum in unaquaque ſcientia omnia, quæ ejus ſcientiæ vel artis ſunt, virtute in ejuſdem principiis continentur; ita & Symbolum illud implicitè continet doctrinam omnem & fidem Chriſtianorum, non explicitè. Quando enim dicitur: *Et in Filium, &c. ex Patre natum*; hoc fecit contra Arium: Cùm dicitur: *In Spiritum Sanctum Dominum & vivificantem, qui cum Patre & Filio ſimul adoratur*; contra Macedonium, & Eunomium: Cùm dicitur, *Filius incarnatus & natus*, contra Neſtorium. Et ſi quis percurrendo inquirat nullam inveniet hæreſim natam vel naſcituram, cujus in illo Symbolo virtute non inſit everſio. Quoniam igitur Sancta Nicæna Synodus divinum hoc edidit Symbolum veluti fidei fundamentum, neceſſe erat ut nullâ mutatione affici poſſet: ſicut in ſcientiis Concluſiones mutantur, Principia verò nuſquam. Quod ergo adjectum eſt Symbolo, *Spiritum Sanctum ex Filio procedere*, cùm virtute contineatur in illa ſententiâ, *Qui ex Patre procedit*, quam Symbolum Conſtantinopolitanum ſenſu a Nicæno nullatenus diverſum (ut Græci fatentur) explicationis gratia habet, ejus adjectione corruptum vel mutatum Nicænum Symbolum dici non poteſt. Sanè Evangelium perfectam continet Fidei doctrinam, & tamen Græci, Latinique Patres illud multis modis explanarunt. Symbolum Apoſtolorum omnia credenda complectitur: & tamen Synodi Oecumenicæ & Patres illud explicarunt. Neque igitur ab Epheſino, neque a Calchedonenſi Concilio vetita eſt expoſitio Symboli, urgente neceſſitate, ſed alterius dumtaxat, ſive contrariæ fidei editio. Unde Synodus Calchedonenſis ait: *Sufficeret quidem ad plenam cognitionem & confirmationem pietatis, &c.* Non ait, *Sufficit*. Ratio eſt; quia ſi non emergerent hæreſes, procuidubio ſufficeret Symbolum Nicænum: ſed quoniam variæ exortæ ſunt hæreſes, manente eadem fide & eodem Symbolo, neceſſe fuit alias atque alias pro tempore fieri expoſitiones. Symbolum ergo perfectiſſimum eſt, & ſufficit quoad Fidem nulloque indiget additamento: non ſufficit quoad explicationem, propter hæreſes emergentes, quas non præviderunt Nicæni Patres, cùm futura non noſſent, utpote homines, non Dii. Addit, Decreta prohibentia additionem condita fuiſſe poſt recenſitum Symbolum, editaſque Fidei Definitiones; adeoque ad illas æquè extendi. Quamobrem ſicut in dies, novis emergentibus hæreſibus, novæ Definitiones fieri poſſunt, ita & novæ Symboli explicationes.

Ad id verò quod objiciebant Græci, Patres vocem, *Deipara*, non addidiſſe Symbolo, ſed in Definitionibus Fidei dumtaxat expreſſiſſe; reſpondet *Rhodius Præſul*: non fuiſſe neceſſarium ut Symbolo adderetur, quia manifeſtè ſatis innoteſcebat ex Symbolo B. Virginem eſſe Deiparam. In eo namque profitemur Filium ex Patre natum & conſubſtantialem Patri: ex quo evidens eſt Deum eſſe æquè ac Patrem: & rurſus, incarnatum & hominem factum, ex quo ſatis compertum eſt B. Virginem Deum & hominem peperiſſe. Eadem præterea vis eſt Definitionum Fidei, ac Symboli. Igitur vox, *Deipara*, æquè poterat addi Symbolo ab Epheſinis Patribus, ſicut addita definitioni eſt: & ſi addidiſſent, vel ipſi, vel Patres Conciliorum ſequentium, an ideo anathemati fuiſſent obnoxii? (inquit Julianus Cardinalis.)

Ad hæc Rhodii Præſulis, ſive Latinorum omnium, quorum partes tuebatur, momenta repoſuit *Beſſario* Nicænus Archiepiſcopus, ſemper quidem licuiſſe explicationes Fidei tradere, non autem eas inſerere Scripturæ Sacræ, vel Symbolo. Uſque ad ſecundum Concilium Oecumenicum fas fuiſſe Patribus Symbolum nonnullarum vocum additione explicare: ſed cùm ea facultate quidam in Religionis damnum abuterentur, Symbolaque pro arbitrio fabricantes, nova ipſis & perverſa dogmata infererent; ac in populos ſpargerent, Epheſinæ Synodi Patres hanc ſuo Decreto ademiſſe libertatem: ne ex mutatione vocum ad mutationem ſententiarum facilè veniretur. Id ſtatuiſſe primò Epheſinos Patres, ut conſtat ex Epiſtolâ *S. Cyrilli* ad Acacium Melitenenſem, in qua hæc habet: *Sancta quippe & Oecumenica Synodus, quæ Epheſi convenit, neceſſariò providit, non oportere aliam fidei expoſitionem in Eccleſias Dei inferri, præter eam, quæ jam extabat; quam Beatiſſimi Patres noſtri in Sancto Spiritu locuti definiverunt*. Ex quibus obſervat *Beſſario*, Synodum Epheſinam id primùm inhibuiſſe, quod ſignificat vox illa, *Providit*. Secundò, id ſanxiſſe neceſſariò. Tertiò, prohibuiſſe alteram fidei expoſitionem, non alterius fidei expoſitionem. Quartò, id univerſo Eccleſiæ corpori interdictum: hoc enim ſibi vult illud: *Non inferri in Eccleſias Dei*. Quibus obſervatis, ita colligit. Id primùm prohibuit Epheſina Synodus: atqui contraria exponere dogmata jam olim vetitum erat. Itaque vel ipſa vocum additio ad Symbolum, explicationis gratiâ vetita eſt. Hanc verò legem univerſæ Eccleſiæ impoſuere Patres, eamque religiosè ſervarunt; vocem, *Deipara*, Symbolo non addentes, etſi neceſſaria eſſet ad *Neſtorii* confodiendum errorem. Nec referre ait, quòd clariſſimè in articulis de Filii divinitate & incarnatione contineretur. Alia namque non ita perſpicuè in Symbolo contenta, novis emergentibus erroribus, Patres non addidere. Neque enim Epheſina ipſa Synodus unionem Verbi cum natura humana ſecundùm hypoſtaſim: neque duarum naturarum poſt unitionem inconfuſarum confeſſionem Calchedonenſis: nec duarum voluntatum & operationum in Chriſto prædicationem Sexta Synodus, addidere. Fidem quidem explicarunt contra Hæreticos, ſed Symbolum intactum ſervarunt. Tandem contra id quod *Rhodius Præſul* dixerat, Hanc vocem, *Filioque*, virtute in illis verbis contineri, *Ex Patre procedit*, objicit *Beſſario* non ideo fuiſſe addendam Symbolo. Omnia quippe ſacra dogmata ex fontibus Sacrarum Scripturarum haurimus, quæ ſunt principia & fundamenta noſtræ fidei: nihil tamen eſt ad illas adjectum, nec adjici poteſt. Ex quo eſt conſequens, ſacro etiam Symbolo nihil eſſe addendum, quoniam in Eccleſia locum obtinet principii. Licèt porro ſit eadem ſemper auctoritas Eccleſiæ: tamen, inquit *Beſſario*, antiquorum

Dc.

Decreta ſervari debent a poſteris: alioquin adverſùs ſe ipſam pugnaret, ſeque ipſam deſtrueret Eccleſia.

Beſſarionis confutationem aggreſſus eſt *Joannes* Forolivienſis Epiſcopus, Seſſione X. Probandum primò ſibi ſumpſit, harum vocum, *ex Filio*, poſitionem in Symbolo, non eſſe propriè additamentum. Duplici medio id probavit, primò ex eo quòd Novum Teſtamentum virtute contineatur in Veteri; ſecundò ex progreſſu ſucceſſionis in expoſitione articulorum Fidei. Quoad primùm, *S. Auguſtinum* laudat, lib. de Catechizandis rudibus, dicentem: *In veteri Teſtamento eſt occultatio novi, in Novo Teſtamento eſt manifeſtatio Veteris*. Et *S. Gregorium* Homilia VI. in Ezechielem, dicentem: *Rota in medio rota: Novum Teſtamentum in Veteri*. Si ergo ſecundùm *S. Auguſtinum*, tanta Myſteriorum Novi Teſtamenti copia, eorumque prædicatio, non dicitur additio, quia in Veteri Teſtamento continebatur: multominùs eorum explicatio propriè additio dicenda eſt. Quoad ſecundum medium, ponit illud *S. Auguſtini* principium: *Tempora variata ſunt, non fides*. In articulis tamen ſucceſſionem extitiſſe, obſervat aliquam, impliciti explicationem, & indeterminati determinationem. Id illuſtrat exemplo explicationis Fidei de humani generis per Chriſtum reparatione; quæ obſcuriùs Abrahæ revelata eſt Geneſis 22. his verbis: *In ſemine tuo benedicentur omnes gentes*. Deinde clariùs Iſaiæ revelata, & per ipſum expoſita, Cap. 7. his verbis: *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium, &c.* Poſtea lucidiùs adhuc explicata B. Virgini ab Angelo, his verbis: *Spiritus Sanctus ſuperveniet in te*. Ita in Articulo de Spiritu Sancto factum eſt. Apoſtolicis temporibus, Eccleſia ſuam de Spiritu Sancto Fidem his verbis profitebatur: *Credo in Spiritum Sanctum*. Quod verò poſtmodum in Synodo protulit, *Qui ex Patre procedit*; non fuit articuli novi additio, ſed clarior ejuſdem explicatio: ita cùm poſtea dictum eſt, *Ex Filio*, non conditus additusque eſt novus articulus, ſed idem magis explicatus. Hujuſmodi porro, ſi ita vocanda eſt additio, non eſt prohibita. Nam (ut ex *S. Bonaventura* obſervat *Beſſario*) triplicis generis additio eſt. Una cùm id, quod adjicitur, contrarium eſt; altera, cùm diverſum eſt: tertia, quando conſonum eſt. Prima eſt additio erroris, & eſt Hæreticorum: ut ſi quis diceret Patrem genitum, Filium non ingenitum, Spiritum Sanctum e nullo procedentem; Secunda temerariorum eſt: inſignis enim temeritatis argomentum eſt, in Fidei, & Sacræ Scripturæ dogmatibus diverſum ab eo loquendi modum uſurpare, qui in Eccleſia ſolemnis eſt; ut ſi quis Patrem dixerit Geometram, Filium Aſtronomum, Spiritum Sanctum Arithmeticum. Nam etſi ita loquens non multùm a veritate diſcrepet, cùm unaquæque divina perſona omnia poſſit, & omnia ſciat, quia tamen hic loquendi modus a modo loquendi Scripturæ Sacræ & Sanctorum valdè alienus eſt, abſque temeritatis nota non poteſt uſurpari. Tertia Catholicorum eſt, ut ſi dicam Patrem omnipotentem, æternum; Filium conſubſtantialem, coæternum; Spiritum Sanctum procedentem, ſpiratum; additamentum hoc pium & Catholicum eſt: Spectat enim ad doctrinam fidei; quandoquidem explicat quod implicitum eſt. Priores additiones duæ, quibus contrarium quid additur, vel diverſum, graviſſimæ pœnæ comminatione prohibitæ ſunt: (Apocalypſis ultimo) *Si quis appoſuerit ad hæc, apponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto*. Tertii verò generis additio commendatur potiùs quàm vetetur; ad eamque referri poſſunt hæc Salvatoris verba, Lucæ 10. *Quodcumque ſupererogaveris, ego cum rediero, reddam tibi*. At vox illa, *Ex Filio*, nec eſt contraria, nec diverſa, ſed conveniens & conſona Symbolo Fidei. Unde ſicut Proceſſionem Spiritus Sancti ex Patre Symbolo inſerentes Patres non violarunt Symbolum Apoſtolicum: ita Eccleſia Proceſſionem ejus ex Filio declarans & in Symbolo exponens, minimè violavit Symbolum Nicænum.

Triplicis generis additio.

His præmiſſis, addit Forolivienſis Præſul, Legem Eccleſiaſticam intelligendam eſſe ad mentem eorum a quibus lata eſt: Epheſinos verò Patres ſolam adjectionem contrariam fidei Patrum prohibuiſſe. Id ex Actis Concilii Epheſini probat. Actione enim prima Epiſcopi dixere: *Recitetur expoſitio Nicenorum Patrum, ut eam cum ſermones de fide conferamus; & ſuſcipiantur quidem quæ cum illis conveniunt; quæ verò diſcrepant, rejiciantur*. Ex quo liquet Synodum illud velle, ut fides conſona Patribus non prohibeatur, ſed quæ ab illis diſſentit. Unde patet quid verba illa ſibi velint: *Nulli liceat proferre alteram fidem præter eam quæ Niceæ conſtituta eſt*, hoc eſt, fidem diſcrepantem & contrariam. Poſt hæc lectum eſt Symbolum Nicænum. Lecta eſt & *S. Cyrilli* Epiſtola ad *Neſtorium*; de qua interrogati Patres dixere, eam cum Nicæno Symbolo convenire. Deinde lecta eſt Epiſtola *Neſtorii* ad *Cyrillum*, quam a Fide Nicæna penitus alienam judicarunt. Ex his conſtat, Epheſinos Patres, cùm prohibuere ne fides altera præter Nicænam proferretur, fidem intellexiſſe contrariam, pugnantem, diverſam, peregrinam, alienam a rectâ fide; non alteram expoſitionem fidei conſentientem.

Id egregiè confirmat *Julianus Cardinalis* Seſſione 11. occaſionem exponens quæ Patres Epheſinos impulit ad illud edendum Decretum. Scilicet recitata eſt a *Chariſio* Presbytero expoſitio fidei *Anaſtaſii & Photii* diſcipulorum *Neſtorii*, a quibus miſſus erat *Jacobus* quidam ad prædicandam *Neſtorii* hæreſim; qui etiam multos ſeduxerat, & aliud Symbolum infidelitatis potiùs quàm fidei tradiderat. Inter alia verò conqueſtus eſt *Chariſius*, fidem ſuam fuiſſe *Jacobi* & Symmiſtarum Criminationibus impetitam. Propterea fidei ſuæ expoſitionem præmiſit; tum *Neſtorii* Symbolum ſubdidit. Expoſitio autem fidei a *Chariſio* facta neque Nicænum Symbolum erat, neque Conſtantinopolitanum. Neque enim in ea legebatur: *Eos autem qui dicunt: Erat aliquando quando non erat, &c.* Quod in Nicæno habetur. Legebatur verò: *Et in Spiritum Sanctum conſubſtantialem Patri & Filio*: quod neque in Nicæno, neque in Conſtantinopolitano extat. Auditâ *Chariſii* fide, & Neſtorianorum Symbolo, Synodus ita ſanxit: *Nemini liceat proferre, aut docere alteram fidem*, Poſtmodum iis damnatis qui Neſtorianum Symbolum tenerent, nullam facit *Chariſii* mentionem, nec illius Confeſſionem improbat. Porro ſi Nicænum dumtaxat Symbolum atque Conſtantinopolitanum approbaſſet, non autem & expoſitiones fidei illis conſonas, *Chariſii* quoque Confeſſionem rejeciſſet.

Idem confirmat *Julianus Cardinalis* ex Calchedonenſis Concilii Geſtis. *Eutyches* in Synodo Conſtantinopolitana *Flaviano* Præſide damnatus, in Epheſina II. Pſeudo-Synodo cauſam ſuam agens, & ab hæreſi ſe purgare ſatagens, Nicænum Symbolum profeſſus eſt. Quò recitatò, dixit: *Hæc eſt fides Patrum, & in hac volo vivere & mori: ſed quia Fides Nicæna confirmata eſt per Epheſinam Synodum; ea verò prohibuit aliam proferri Fidem præter illam primam, decrevitque ut nihil adderetur, nihil minueretur; propterea dicebat: Ego rectam Fidem teneo; Flavianus autem non tenet rectam Fidem, cùm aſſerat Chriſtum ex duabus & in duabus*

bus

bus naturis; & in Symbolo Nicæno non dicatur Chriſtus habere duas naturas, vel eſſe ex duabus naturis. Quo audito, *Euſebius* Dorylei Epiſcopus exclamavit: *Mentitus eſt, nullus eſt Canon qui hoc præcipiat.* Reſpondit Dioſcorus: *Quomodo nullus eſt Canon? Apud nos duo ſunt Codices, & in omnibus legitur, Non licere quidquam addi Nicæno Symbolo.* Mox *Dioſcorus* contra *Flavianum* ſententiam tulit, ipſum inter alia reum agens violati Decreti Synodi Epheſinæ, quo ſancitum eſt ut Epiſcopus vel Clericus proferens aliam Fidem, aut addens, ſive detrahens Epiſcopatu deponatur. Et omnes Epiſcopi Prædatoriæ Synodi conclamarunt: *Oſtenderunt ſeſe ab omni Sacerdotali dignitate alienos Flavianus & Euſebius, qui aggreſſi ſunt addere vel demere de Sanctâ Fide per Nicænam Synodum expoſita, & per celebratam Epheſi comprobatâ. Quapropter juſtum eſt addentes vel detrahentes alienos eſſe Epiſcopos ab Epiſcopatu, & Clericos à Clero.* Cùm vero hæc relegerentur in Synodo Calchedonenſi dixerunt omnes: *Anathema Dioſcoro qui malè judicavit. Hac horâ damnatur Dioſcorus.* Tum Synodus omnia contra *Flavianum* in Prædatoria Synodo geſta reſcidit, nihilque ab eo commiſſum cenſuit contra Nicænam, aut Epheſinam Synodum: & verba illa quibus dicitur Chriſtus *ex duabus, & in duabus naturis*, etſi expreſsè non habeantur in Symbolo Nicæno, non eſſe contraria veritati; quia ex eo derivantur. Non eſt igitur increpatione dignus qui addit, vel explicat dum veteri fideique Catholicæ conſona profcrat. Decretum itaque Concilii Epheſini de iis intelligendum eſt, qui fidem contrariam tenent, aut a verà diverſam; ſeu Scripturam Sacram, aut Nicænum Symbolum immutant. Quamobrem cùm Eccleſia Latina inſerendo Symbolo hæc verba, *Filioque*, nihil contra Scripturam Sacram, nihil contra Nicænum Symbolum, nihil contra Synodorum Definitiones cæterarum, nihil contra veritatem addiderit, ipſi vitio verti non debet hujuſmodi additio.

Hanc additionem contra Græcos egregiè tuitus eſt *Retramnus* Corbejenſis Monachus, *Lib. II. contra Græcorum oppoſita*, Cap II. *Nicæna*, inquit *Synodus trecentorum decem & octo Epiſcoporum, poſtquam de conſubſtantialitate Filii cum Patre Symbolum dictavit, ubi ventum eſt ad Spiritum, ſic ait:* Credimus in Spiritum Sanctum: *Nihil vel majus, vel minus ſuper ejus vel ſubſtantiâ, vel Proceſſione decernens. Ubi ergo nunc Regula, quâ vos munici, vel Latinos arbitramini conſtringi, ut vobis liceat dicere procedentem a Patre Spiritum Sanctum Romanis non liceat dicere procedentem a Filio? Quòd ſi ſequentes auctoritatem Nicæni Concilii nihil ultra vultis addere, removete* Procedentem a Patre, *quia non continetur in Nicæni Concilii Symbolo. Et fortaſſis liceat removeri, quod a Romanis ſuperadditum eſt*, Procedentem a Filio. *Quòd ſi reſpondentes dixeritis, in Conſtantinopolitana Synodo a centum quinquaginta Epiſcopis qui Conſtantinopoli congregati ſunt, hoc poſitum eſſe; reſpondemus, Non licuiſſe quidquam Nicæni Concilii Symbolo de fide vel demere, vel addere, vel immutare. Quòd ſi dixeritis de Filii conſubſtantialitate non licuiſſe quod determinatum eſt in illo Conventu quicquàm ſuperaddi, de Spiritu Sancto verò quia perparum bene dictum eſt, licuiſſe propter futuras Hæreticorum quæſtiones ſecundùm Sanctarum auctoritatem Scripturarum: Reſpondemus, Hoc idem licuiſſe Romanis propter futuras Hæreticorum quæſtiones, ſecundùm divinarum auctoritatem Scripturarum. Nec enim convincere poteſtis, majorem Conſtantinopolitanæ civitatis auctoritatem, quàm civitatis Romanæ, quæ Caput eſt omnium Chriſti Eccleſiarum; quod Majorum tam veſtrorum, quàm noſtrorum teſtimonio comprobatur. Sed neque centum quinquaginta Epiſcoporum tanta conſtat auctoritas, ut univerſis totius orbis Epiſcopis præſcribere poſſit, ut quod illis licuit, non liceat tam Romano Pontifici, quàm univerſis Chriſti Eccleſiis. Addiderunt etiam illi Symbolo præfato,*
„ *dicentes:* Spiritum Sanctum cum Patre & Filio
„ adorandum, & conglorificandum, qui locutus
„ eſt per Sanctos Prophetas: *& alia plura. Hæc ſuperadjicientes, non proſcripſerunt Eccleſiis Chriſti, ſed exemplum dederunt, ſi quid ſecundùm Scripturas Sanctas ſuperaddere vellent de Spiritu Sancto, quod Hæreticos expugnaret, & fidem credentium roboraret. Quòd ſi malitis opponere, quòd inveniri non poſſit in Sanctis Evangeliis, ſive cæteris Divinis Paginis ſcriptum, Spiritum Sanctum procedentem a Filio; ſed tantummodo procedentem a Patre, ac propterea nolle vos recipere quod in Scripturis Sanctis ſcriptum non reperitur; quemadmodum Ariani nolebant recipere unius ejuſdemque ſubſtantiæ Patrem, & Filium quoniam Scriptura Sacra non hoc continebant; Dicite ubi legeritis quod Conſtantinopolitanum Concilium in Symbolo poſuit de Spiritu Sancto, dicens, Eum cum Patre & Filio ſimul adorandum & conglorificandum, & Qui locutus eſt per Sanctos Prophetas? Quòd ſi dicatis, in Scripturis Sanctis non nudis verbis iſta reperiri; ſed virtutem intelligentiæ in eis contineri, ut quomodo eſt unius cum Patre Filioque ſubſtantiæ, unius potentiæ, non diſſimilis majeſtatis, & propterea cum Patre Filioque ſimul adorandus & conglorificandus; eadem concedite Latinis Eccleſiis ut licèt nudis verbis Evangelia non dicant de Filio procedere Spiritum Sanctum, multis tamen modis oſtendunt Spiritum eſſe Filii, ſicut eſt Spiritus Patris, & a Filio procedere, ſicut procedit a Patre. Iſta cùm ſic ſe habeant, & de Spiritu Sancto Fides Catholica per Salvatorem & Apoſtolos fundata ſemper tenuit, nec prædicare omiſit, quod ejuſdem ſit cum Patre Filioque virtutis, & ejuſdem ſubſtantiæ, procedatque de utroque: Quid eſt nunc quòd Catholicam Fidem reprehendere nitimini: & contra Catholica dogmata neſcio quid moliri conamini? Fortaſſe vel Arium, vel Macedonium reſuſcitare tentatis, & eorum pravi dogmatis cineres olim ſopitos in Eccleſiam introducere. Numquid Majores veſtri neſcierunt quemadmodum de Spiritu Sancto Romana ferebat Eccleſia? Nec tamen aliquando a Romana Sedis communione ſeſe removere, ſcientes Catholicæ Fidei veritatem fore quod tenet & prædicat, nec meritò reprehenſioni patere, quod Sanctarum Scripturarum auctoritate conſiſtit.*

Uſque ad Arii tempus nulla confuſio vexabat credentes de Patris Filiique conſubſtantialitate, nec Omouſion prædicabatur. Virtus tamen illius verbi credentium mentibus inſita conſiſtebat, quoniam omnipotentem Filium in nullo diſſimilem Patri fore credebat, bene dictum Salvatoris recolens dicentis: Qui videt me, videt & Patrem. *Neque Chriſtum aliud quam creaturarum auctorem omnium, ſciens ex Joanne dictum*, Omnia per ipſum facta fuiſſe:
„ Nec tamen in Symbolo Apoſtolorum collatio-
„ ne facto, continebatur aliud, quàm quod no-
„ vimus omnes; Credere nos oportere in Deum
„ Patrem omnipotentem, & in Jeſum Chriſtum Fi-
„ lium ejus unicum Dominum noſtrum. Sufficiebat
„ iſta fides credentium ſaluti, quæ multorum ſan-
„ guine Martyrum, & innumerabilium ore Confeſ-
„ ſorum per univerſum orbem & approbata eſt,
„ & commendata. Verùm ubi Arius impugnator
„ veritatis cœpit in Chriſti divinitatem inſanire,
„ & blaſphema non pauca jaculari, Fidelium men-
„ tes ad pietatem incitantur, & veritatis arma
„ contra impietatis errorem proferunt, confodiunt
„ unà cùm Auctore impium dogma, quod Filium

Dei

„ Dei creaturam, & non de Patre genitom; Spi-
„ ritom quoque Sanctum minorem Filio blaſphe-
„ mabat. Poſt qoem Macedonius ſurrexit, de
„ Patre Filioque com Catholicis ſimilia ſentiens,
„ Spiritus verò Sancti perſonam non recipiens.
„ Adverſùs iſtum Catholici decertantes Epiſcopi,
„ Spiritum Sanctum probaverunt onum eſſe in
„ Sancta Trinitate conſubſtantialem tam Patri
„ quàm Filio, & de Patre procedentem, coado-
„ randum, & conglorificandum Patri Filioque.
„ Dein Ariana repullulante veſaniâ, volenteque
„ confirmare, non eſſe rectæ fidei Spiritum San-
„ ctum dicere de Patre procedere, hoc quia vi-
„ deretur eſſe blaſphemum, qooniam duorum
„ profiteretur Pater eſſe, id eſt, Filii ſeu Spi-
„ ritus Sancti: Hanc quoque blaſphemiam pro-
„ pelleodam decerneotes Eccleſiæ Doctores, ſu-
„ peraddidere Symbolo, Spiritum Sanctum de
„ Filio quoque procedere. Ne ſi de Patre tan-
„ tùm procedens diceretur, putaretor Filius, nec
„ diceretur Spiritus Filii, quod eſt impium &
„ blaſphemum, & adverſùs Evangelicam Apo-
„ ſtolicamqoe doctrinam veniens. Nam ſi velitis
„ dicere, quòd procedere verbum ſatis diſtin-
„ guat, ne Spiritus Sanctus putetur eſſe Filius;
„ ſcitote quòd etiam de Filio prædicetur; ait
„ enim ipſe in Evangelio Joannis: *Ego ex Deo*
„ *proceſſi & veni.* Si ergo ex Deo Patre proce-
„ dit Filius, procedit & Spiritus Sanctus, quid
„ erit quod Arianis ſilentium imponat, ne Spi-
„ ritum Sanctum Patris eſſe Filium blaſphement?
„ Hanc igitur intuentes cauſam Doctores tam Lati-
„ norum quàm Græcorum dixerunt Filium quidem
„ ex Patre tantùm genitum, Spiritum verò San-
„ ctum de Patre Filioque procedentem, qoomodo
„ Divinarum edocti magiſterio Literarum intel-
„ lexerunt tam Patris quàm Filii Spiritum eſſe,
„ ac prootetea de utroque procedere.

Hugo Etherianus lib.III. *De Hæreſibus, quas Græci in Latinos devolvunt*, Cap.XVI. de eadem additione ita diſſerit: *Si Conſtantinopolitana Synodus Nicæno adjecit Symbolo* In Spiritum Dominum & vivificantem, & ex Patre procedentem *Si Calchedonenſis Synodus quoque Conſtantinopolitano addidit*
„ *Synodo*, Perfectum in humanitate, perfectum in
„ divinitate, conſubſtantialem Patri ſecundùm Dei-
„ tatem, conſubſtantialem nobis ſecundùm huma-
„ nitatem: *Nullâ inſimulatione, nullâ reprehenſione, nullâque calumniâ notandus eſt antiquioris Romæ Antiſtes, quod, cauſâ interpretationis, dictionem unam* [*dico autem*, Ex Filio procedere Spiritum] *Sanctorum plurium Epiſcoporum, & ſcientiſſimorum Cardinalium conſenſu habito, appoſuerit. Licuit enim ei, ſemperque licebit fratres confirmare, Decreta edere, edere interpretationes, ſi ubi aliquid obſcurè ſcriptum ſit, & de voluntate Scriptoris argumentari, indicio voluntatis illius relicto facere hoc perſuadente. Is enim eſt, cui oves & agni commiſſi ſunt, & idcirco non ſolùm Scripti recitator eſſe debet, verùm interpres illorum quæ adſcripta non ſunt, ut Caput Ovium Dei Paſtor, &c.* Tum nonoullis de Romani Pontificis Primatu magnificè dictis, hæc ſubdit: *Verùm Chriſtus æqualem Petro conſortem nullum aſſociavit. Quæ in re manifeſtum, antiquæ eis Romæ Præſulem poteſtatem a Petro accepiſſe fidem renovandi, ut verbis Patrum utar, habendi curam & regnum omnium Sacerdotum; quin etiam omnium Chriſtianorum. Ergo qui reſiſtunt Primæ Sedis totius orbis Præſuli, Chriſti diſpoſitioni reſiſtunt, & niſi reſipiſcant, contumacia judicio plectentur. Propterea illud Evangelicum:* Qui a Patre procedit: *& ſalutare Symbolum, ut Calchedonis Synodus Conſtantinopolitanum, & ea Nicænum interpretata eſt, nullo modo Tertiæ Synodi Decreto contradicent, cujus tenor & inſtitutio talis eſt:* Conſtituit ſacra & univerſalis Synodus aliam Fidem non licere alicui conſcribere, aut componere, aut ſapere, aut docere aliter, &c. *Quod ſi propter interpretationem præfati Capituli enuntiantem ex Filio verè Spiritum procedere, cum omni cautela ſub SS. Patrum Athanaſii & Baſilii, Gregorii, Auguſtini, Ambroſii, Hilarii aliorumque plurium teſtimonio, aliam Fidem conſcripſiſſe aut docuiſſe Apoſtolica Eccleſia credenda eſt: Simili ratione congregati SS. Patres Conſtantinopoli aliud a Nicæno Symbolum ediderunt; & Calchedonem convenientes, aliam Fidem ab ea quam Conſtantinopoli SS. Patres perdocuere. Quale palam, ut puto, ſit ex his, nequaquam licere cupiam omnium calumniari Sanctiſſimam & magnam omniumque Principem Romanam Eccleſiam, quaſi aliam fidem conſcripſerit, aut compoſuerit, aut docuerit. Nam neque affert, neque perdocet, neque aliud tradit Symbolum, ſi editum a SS. Patribus interpretatur; non perpetiens Fidem labefactari, apud quos ſemper effulſit. Quæ licèt Primatum habeat, attamen humiliat ſeipſam, reſpondendo quod Calchedone celebrata Synodus quondam ſe calumniantibus reſpondit. Injuſtè*, inquit, *arguor, dum non Fidem, ſed memoriam renovo; non appoſui, non ademi ſalutari Symbolo, ſi dictionem occultam manifeſtavi. Renovavi enim, ut Patres antedicti, Fidem, & appoſui Nicæna Conſtantinopolitana, atque Calchedonenſi Synodis, ſed nullo modo illis contraria: quia dum illorum Patrum veſtigia perſequor, ſolummodo quæ tunc quæſita non ſunt, tempore poſt per interpretationem & appoſitionem verbi, quod non perſpicuè ab omnibus intelligebatur, enucleavi.*

Chriſtus æqualem Petro conſortem nullum aſſociavit. Qui reſiſtunt Romano Pontifici Chriſti diſpoſitioni reſiſtunt.

Eccleſia Romana, licèt primatum habens, humiliat ſe ipſam.

Cap. XVII. *Æquum igitur eſt ratum habere quod tanta Eccleſia decernit: quod tantus Pontifex enuntiat; ſine quo vigor calami omnis Eccleſiaſticæ Traditionis areſcit, ut memorandus inter ſanctos B. Junior Stephanus aſſerit, qui non modo apud Deum magnus, verùm apud omnem Græcam multitudinem Apoſtolica prædicatur ſanctitatis. Hic magnus Vir cuidam Synodo ſubſcribere invitatus, hujuſmodi voces rerum fiducia extulit:* Quomodo qui ſanctoaria profanaſtis, Sanctam conſtituiſtis Synodum? O nefas! Quomodo utique univerſalis vocetur Synodus, in qua Romanos Pontifex non complacoit, præter quem impoſſibile prorſos Canonica ſtabiliri? *Ei ergo vertices montium, & omnium turba Fidelium genua flectere debet, & pro bellicis increpationibus jugum complecti ſubjectionis, Namque Petri Coryphæi & Succeſſoris ejus gentium principatus & regna gubernaculo ſubduntur. Hujus Eccleſia de ſe ſplendorem emittit ſemper, & non teneboreſcit: a qua exit lex & judicium, ad quam homines undique terrarum conveniunt, & merito, &c.*

Sine Romano Pontifice impoſſibile prorſus eſt Canonica ſtabilire.

Romana Eccleſia de ſe ſplendorem emittit ſemper & non tenebreſcit.

Manuël Caleca lib.4. contra Græcos, de eodem argumento ſic differit: *Nam & qui additionem interdixere, adjectionem Fidei, corruptaque dogmata conſcribere prohibuerunt. Nam in Epheſina Synodo:*
„ Lecto, *inquit*, Nicæni Concilii Symbolo com-
„ muniter decernunt, jam nemini licere Fidem
„ aliam conſcribere, aut proferre, aut tradere
„ his, qoi ex Judæis, vel Gentibus, ſeu ex alia
„ quavis hæreſi ad Eccleſiam veniunt ... *Fidem*

aliam dixerunt ... Non igitur communem Fidem declarare interdictum eſt; ſed vel aliam, vel contrariam inducere, ut ipſa quoque litera teſtantur; ſive quibuslibet hominibus interdictum eſt, ne quiſque eorum paſſim proprium ſibi Symbolum conſcribens, & aliquos a communi confeſſione ſeparans, eùm hoc decepto baptizet, ſicutque Conventicula cujuſmodi tunc plurima ſiebant. Porro ipſa Eccleſia ſibi ipſi docendi atque aliis dictandi, quæ vera ſint & ſalubria, licentiam poteſtatemque non abſtulit. Non enim poſtmodum novis in dies blaſphemiis exo-

ptea-

** Id eſt, Definitionibus,*

*venientibus, in Fidei Terminis * adjiceret, quæ pios impioſque diſcrevarent. Aut enim neceſſarium eſt confiteri omnia tunc confeſſioni Fidei pleniſſimè adjecta, & ad futuras novitates earum ſufficere arcendas; & poſthac futuris Conciliis minimè licere de Fide ſtatuere: aut Eccleſiam initio quidem potuiſſe de dogmatibus ſtatuere, & alia quidem addere, alia auferre; poſtmodum verò hanc amiſiſſe poteſtatem. At primum quidem illud verum non eſſe, poſt hac Acta Concilia teſtantur, quæ profectò nunquam conveniſſent, ſi prima illa ſcandalis futuris ſatis obviaſſent. Dei enim eſt futura prænoſcere. Singula verò Concilia ad præſens periculum intenta, contra Hæreticos pugnant, non futurum propellunt. Hoc enim incertum eſt. Ex quibus & illud conſtat, poſtea Concilia utiliter & neceſſariò fuiſſe conſtata, quoties neceſſitas urgeret. Nempe enim eamdem vim Eccleſiæ non ſemper ac ſimiliter adeſſe exiſtimare Myſteria fidei tollentium eſt, maximè cùm Salvator dixerit, ſe eum illa uſque ad conſummationem ſæculi futurum. Si igitur primis ſufficientem habentibus, ad occurrendum periculis omnibus futuris, nulla poſtea neceſſitas fuiſſet Concilia cogendi: eamdem ſit quoque poteſtatem temporibus omnibus Eccleſiam habere, putandum eſt, alioqne hac libertate ſublatâ, non parva detrimenta, ſed ſummam perniciem ſequi neceſſariò, niſi liceret Eccleſiæ de Fide ſtatuere, ſcribere, atque definire.*

Ex quibus perſpicuum eſt, *Non adjectionem dictionis, ſed alterius Fidei conſcriptionem interdici: Eccleſiæque non ſibi ipſi, ſed hominibus ſingulis de fide ſtatuendi ademiſſe poteſtatem. Neque enim in Fidei Terminis deinceps a ſacris Conciliis quomodolibet fuiſſet adjectum, ſi ea ſe poteſtate privaſſet. Aliter enim qui iſta dicunt, eos etiam qui in Nicæno Concilio convenerunt, anathemati ſubjicerent, qui non pauca Apoſtolorum Symbolo addiderunt; & eos qui poſtmodum Conſtantinopoli convenientes, & ipſi Nicæno Symbolo adjeciſſe comprobantur quædam, quædam etiam abſtuliſſe, crimine inſimulantur, quia ſic viſum eſt. Nempe & reliqua deinceps Concilia adjeciſſe aliqua vel immutaſſe, quis neſciat, cùm hæc vel illa neceſſitates cujuſque requirerent? Porro Conciliorum de fide ſanctiones æquè ac Symbolum ſuſcepimus, quæ in ipſo complexè continentur. Sed & cùm B. Paulus dicat: Etiamſi Angelus evangelizaverit præter id quod evangelizavi vobis, anathema ſit: Conſubſtantiale tamen Patres adjecerunt: Cùm nemo tamen ante illos hanc dictionem tradiderit. Idcirco etiam a contradicentibus hanc non inveniri in ſacris libris arguebantur. Addiderunt tamen literæ ſenſum conſervantes, & contra adverſarios conſtanter dimicantes, juxta Theologum Gregorium, qui ait:* Non „ de verbis & nominibus pugnamus, dummodo „ ſyllabæ ad eamdem intelligentiam ferant. *Et certè non propter eamdem adjectionem Pauli ſubjiciuntur anathemati. Prorſus verò Synodus omnis pro reprehenſione blaſphemorum congregata, Fidei Terminum exponit, per id quod veteribus dictiones adduntur, nova dogmata reſecans. Ita enim ſe res habet. Siquidem eſſet poſſibile, ſine aliqua contradictione eorum qui communem fidem oppugnare volunt, manere Eccleſiam in antiquis principiis immotam, nulla fuiſſet neceſſitas aliquid quomodolibet adjicere; ſed ſuffeciſſet ad confeſſionem fidei compoſitum a SS. Apoſtolis ab initio Symbolum breve ſimul ac ſimplex. Quoniam verò primus Arius Dei Filium Patris eſſentiâ detrudere præſumpſit, quod in Apoſtolorum Symbolo ſcriptum apertè non fuerat, Filium ejuſdem eſſentiæ cum Patre eſſe; cùm hujuſmodi venenum per corpus Eccleſiæ ſerperet, eaque peſtis effunderetur in plures; qui in Nicæa convenere Patres, veritatis ac Fidelium curam habentes, Symbolo alio compoſito, & conſubſtantiale addiderunt, atque ante omnia ſæcula Filium ex Patre genitum, non factum, & ex Deo vero, Deum eſſe verum, & quæ tunc adjecerunt, cùm Apoſtoli natum ſolummodo ex Patre dixiſſent.*

Erant iſta ſic, videbaturque tunc abundè munita fides, cùm parvo poſt tempore contra Spiritus Sancti divinitatem ſe erexit impietas ... Convenerunt Conſtantinopoli Patres, & illud, quod nunc legitur Symbolum compoſuerunt. Cùmque Nicæni Concilii Patres ſolùm, Et Spiritum Sanctum, *credere dixiſſent, nihilque adjeciſſent ampliùs; iſti, quæ plura ſunt addita, appoſuerunt de Spiritus Sancti dominatione & deitate. In Calchedonenſi quoque Concilio congregati, pro his velati rationem reddentes, hos neque adjeciſſe ajunt Fidei Nicænorum Patrum, quaſi novum quidpiam & varium dicentes; neque quod ab illis fuerat relictum, hos impleviſſe, ſed illorum de Spiritu Sancto intelligentiam, contra eos qui illius dominationem auferre nitebantur, Scripturæ teſtimoniis feciſſe planiorem. Videmus autem & ipſos qui illic convenerunt, Symbolo Nicæno addidiſſe. Nam cùm illi Patri Filium Conſubſtantialem tantummodo dixerint, iſti addiderunt* „ Con„ ſubſtantialem Patri ſecundùm Deitatem, con„ ſubſtantialem nobis ſecundùm humanitatem; *Eutychetis in hoc opinionem corrigentes. Et qui Epheſi primùm convenerunt, Fidei Terminum expoſuerunt, quo Dei Genitrix B. Virgo prædicatur. Virgo enim ſolummodo Beata in Symbolo appellata fuerat. Etſi enim Symbolo id adjectum non eſt, nihilominus Definitionem illam veneramur, hujuſmodi vocabulum, illiuſque ſenſum ut rectiſſimè poſitum ſuſcipientes atque confitentes ...... Ex his perſpicuè conſtat, eos qui auferre aliquid vel addere prohibuerant, non adjectionem dictionis, ſed Fidei alterius editionem vetuiſſe, alioqui nullum eſſet Concilium a crimine immune.*

Multa deinde ſubdit *Manuël Caleeas* de tempore & occaſione iſtius additionis, in quibus aliorum potiùs opiniones refert, quàm propriam ſtatuat. *Joannem Scylacem* Byzantinum Hiſtoricum laudat. In eam propendet ſententiam, quæ vocem illam, *Filioque*, additam Symbolo vult ad eorum errorem refellendum, qui Filii Dei maieſtatem imminuentes, a ſolo Patre Spiritum Sanctum prodire propugnabant, & ad Nicæni Concilii Symbolum quicquam addendum eſſe negabant. Cæterùm hanc additionem ſchiſmatis occaſionem fuiſſe negat, cùm tempore *S. Maximi* & Sextæ Synodi Oecumenicæ jam factam, colligatur ex Epiſtolâ illius ad Marinum. *Propterea*, inquit, *rebus urgentibus, cùm quoſdam Occidentalis Eccleſiæ hæc peſtis paulatim ac ſenſim inficeret: conveniens Synodus, ex Filio etiam Spiritum procedere, Symbolo adjecit: ad quod Romani Pontificis ſuffeciſſet auctoritas, quâ etiam Synodos reliquas roborat. Neque ſanè mirandum eſt, Romanum Epiſcopum, Eccleſiæ Principem, convocato Occidentalium Epiſcoporum Concilio illud decreviſſe. Nam ſi Provinciæ ſæpe ſingula Concilia celebraverunt, eiſque auctoritas derogata non eſt: multò ſanè magis hoc ille potuit cum omnibus circum ſe Epiſcopis, qui Paſtor Primus, & Eccleſiæ totius Pater, univerſaliſque Chriſtianorum omnium Judex eſſe comprobatur.* Etſi verò Synodus illa totius Occidentis celebrata non fuerit, quam *Caleeas* noſter commemorat, hæc tamen additio jure fieri potuit a Romano Pontifice, conſpirantibus maximè cæteris Occidentis Eccleſiis, quarum nonnullæ etiam multo ante verba illa, *Filioque*, Symbolo inſeruerant, ut Hiſpanienſis & Gallicana.

Ad Particulam, Filioque addendam Symbolo, ſuffeciſſet, Romani Pontificis, Auctoritas

Quærit poſtea *Manuël Caleeas*, quid cauſæ ſit quòd iſta additio, cùm ſit antiqua, Symbolo ab Orientalibus inſerta non fuerit? Reſpondet, *Quòd debita ſubjectione ac reverentia Romano Pontifici, ejuſque Eccleſiæ, ſecundùm Eccleſiaſticas Regulas reddita,*

Græci non reguntur Symbolum, tam additione legere.

ditâ, nihil ex hoc in fide vel diſſeſre, vel contra ſentire putabantur, quod etiam verè ſic erat. Deinde neceſſe non fuit, ſectam & congruam de Filio & Sancto Spiritu intelligentiam habentes, cum additione Symbolum legere. Satis enim erat etiam ſine iſta legendo, non eſſe contrariæ opinionis neque putare eos, qui cum iſta legerent, fidei veritate excidiſſe, illiſque uniter eſſe. Nam & poſt antiquum ſchiſma cùm ſurſus utriuſque Eccleſiæ facta eſſet unio, Græcos Latini non coëgerunt Symbolum cum additione legere, vel aliis Eccleſiaſticis ritibus more ſuo uti; ſed tria ſolùm ab eis poſt factam unionem requiſita ſunt: Primum quidem ut Romani Epiſcopi memoriam in Diptychis, hoc eſt, in Canone Miſſæ facerent. Secundum, ut univerſalem Judicem Chriſtianorum omnium putarent, ei ſecundùm antiquam Eccleſiæ conſuetudinem reverentiam reddentes. Tertium, ut Romanam Eccleſiam in Eccleſiaſticis dogmatibus Matrem Fidelium atque Magiſtram ſanæ ſemper fidei eſſe crederent. Cætera locis ſuis manere permiſſa ſunt. Sed nunc quoque in Sicilia & ea quæ magna & antiqua Græcia dudum vocabatur, cùm Græci plurimi inhabitent, Orientaliſque Eccleſiæ moribus & ritibus utantur: quia ſolùm Romanæ Eccleſiæ ſubditi ſunt, non coguntur Symbolum cum additione legere.

Poſtea *Calecas* oſtendit eam additionem fuiſſe ab Eccleſia Græca in Concilio Lugdunenſi ſub *Gregorio X.* approbatam. *Communis*, inquit, *Synodus, ſive noſtris ad obedientiam priorem remeantibus, ſive de hujuſmodi additione doceri cupientibus, ſive per ſeipſos veritatem agnoſcentibus, Lugduni congregata eſt, & apertè ante plures annos conſummata. Ubi aderat quidem Romanus Pontifex per ſeipſum, illius convocationis auctor, atque cum eo quadringenti fermè Epiſcopi. Aderant autem & Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Legati, qui illorum implerent locum. Tunc igitur, ut patet ex illis ſcriptis commentariis, communiter ab omnibus eſt declaratum, Antiquiſſimam Eccleſiæ traditionem eſſe, & ad Sanctæ Trinitatis ſalubeſſimam & veram fidem ſummè neceſſariam, Græcorum Latinorumque Doctorum æqualiter dogmate & doctrinâ roboratam, Spiritum Sanctum ex Patre & Filio ſimiliter velut ex uno principio procedere. Damnant autem & anathematizant qui tunc convenere omnes, qui deinceps duo principia conarentur introducere ...... Nuſquam verò illic quiſpiam additioni indignari, ſed vera omnia, & voces, & actiones, quæ Lugduni tunc geſta ſunt; & qui ex noſtris adfuerunt Concilio, Legatique, & Epiſcopi confeſſi, fœderati redierunt, agentes Deo gratias cum omnibus pro communi fidei concordia, quâ in prædictis tribus Capitulis ſimul conſenſerunt. Cùmque animis conjuncti eſſent, coacti non ſunt Symbolum cum additione legere; ſed ſicut temporibus B. Maximi, ſic tunc ſe habebant res.*

Ex his liquet, Florentinam Synodum in Definitione Fidei meritò additionem illius vocis *Filioque*, ad Symbolum approbaſſe his verbis: *Diffinimus inſuper explicationem verborum illorum, Filioque, veritatis declarandæ gratia, & imminente tunc neceſſitate, licitè ac rationabiliter Symbolo fuiſſe appoſitam.* Legatur *Joſephi* Methonenſis Epiſcopi Reſponſio ad Libellum *Marci Epheſii* contra Florentinam Synodum, & *Gregorii* Protoſyncelli & Patriarchæ Apologia pro eadem Synodo.

Hac Diſſertatione, quâ Spiritus Sancti Proceſſionem a Patre & Filio, contra Græcos ſchiſmaticos propugnavi, Nono Decimoque Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sæculo finem imponens, eidem Adorando Spiritui humillimè, & qua poſſum animi devotione ſupplico, ut ſuis me donis cumulet, ut mentem illuminet, inflammet affectum, ſtudia mea regat, ſibique & Filio ac Patri ex quibus procedit, grata reddat, & Eccleſiæ utilia: Cujus in fide & unitate, atque etiam pro iis defendendis, mori velim. Supplex oro Divinam Majeſtatem tuam, Adorande Spiritus, ut hancce, quam mihi inſpiras, confirmes, ac in perpetuum conſerves voluntatem. Amen.

FINIS HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ SÆCULI DECIMI.

INDEX
RERUM PRÆCIPUARUM
VOLUMINIS SEXTI.
HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ VIII. IX. X. SÆCULUM CONTINENTIS.

A

Abbates in Eccleſia Orientali Ordines conferre poterant, 26. Abbatum officia, 49. Abbates Regulares, 284. Monachis Abbates Sæculares non præficiendi, *ibid.* Abbatum menſa, 256. Principes Abbates & Abbatiſſas nominarunt etiam Laïcos, 326. Abbates Laïcos execrata eſt Eccleſia, ſuiſque Canonibus & Decretis confixit, *ibid.* Abbatias Monachorum Clericis ſæcularibus vel Canonicis commendari Eccleſiæ & Principes prohibuere, *ibid.* & ſeq.

Abo Poëta Pariſienſis Monachus. Ejus Opera, 244. Duplex Abo diſtinguendus, *ibid.*

Abo Floriacenſis, 244. Pro Monaſtici Ordinis defenſione ſcribit S. Abo Floriacenſis, *ibid.* Opera ejus reliqua, *ibid.* De Abonis Floriacenſis operibus judicium, *ibid.*

Abſolutio per literas data utrùm ſit Sacramentalis, 238.

Abuſus. In emendandis abuſibus tempore & providentiâ opus eſt, 266.

Adalgaudus Sedi ſuæ quibus conditionibus reſtitutus, 280.

Adelardus, Abbas Corbejenſis, 228. Sanctitas ejus, eruditio, & opera, *ibid.*

Adelbertus. Mores ejus & errores, 33. Adelbertus in Synodo Sueſſionenſi damnatur, *ibid.* Damnationem ejus confirmat Zacharias Pontifex 33. Alterâ in Majoratu Carlomanni Synodo Adelbertus damnatur, 34. Rurſus in Synodo Romana condemnatur, *ibid.*

Adhelmus Abbas, 39. Opera ejus, *ibid.*

S. *Ado* Viennenſis Epiſcopus, 242. Ejus pro Eccleſiaſtica diſciplina ſtudium, *ibid.* Adonis Elogium & Opera, *ibid.*

Adrianus II. Nicolai I. in Petri Sede Succeſſor, 429. Synodus Romana Adriani II. contra Photium, *ibid.* Photii libri ab Adriano II. cremati, *ibid.* Adrianus II. Pontifex Maximus octavam Synodum œcumenicam celebrari jubet, *ibid.* & ſeq. Utrùm Adrianus VIII. Synodum Oecumenicam convocaverit, 430. Libelli ſeu formolæ a ſe miſſæ ſubſcriptionem exigit Adrianus II. ab Epiſcopis in Synodo Oecumenica congregatis, 431. A Synodo rejiciuntur Epiſcopi, qui Libello ab Adriano miſſo ſubſcribere nolunt, 432.

Adventus tempore abſtinentia & jejunium commendantur, 250.

Advocati temporalium Eccleſiæ negotiorum, 177.

Ælfredus a Leone IV. Pontifice Max. Angliæ Rex inauguratur, 384. Ælfredi bella varia, & fortuna, *ibid.* Ælfredi Regis pietas & Literarum amor, *ibid.* Rex Ælfredus maximam Regis credidit dignitatem nullam in Eccleſiis Chriſti habere poteſtatem, 385. Ælfredus caſtitatis cultor eximius, *ibid.* Ælfredi liberi, *ibid.*

Æquivocationes verborum damnantur, 285.

Æthelſtanus Eduardi Senioris filius Angliæ Rex, 386. Æthelſtani Religio & moderatio, *ibid.* Præclara Æthelſtani Regis ſententia, *ibid.* Æthelſtanus de cęde fratris pœnitentiam agit, 386. Regis Æthelſtani Leges & obitus, *ibid.*

Agapetus II. Monaſteriorum adversùs invaſiones Principum acerrimus defenſor, 203. Agapetus II. Legatum in Gallias miſit, 204. Agapeti Legatus Synodis Engilenheimenſi & Trevirenſi præeſt, *ibid.* Earum Acta, *ibid.*

Agobardus Lugdunenſis Archiepiſcopus, utrùm omnem Imaginum venerationem impugnaverit, 159. Agobardus Lugdunenſis Archipræſul, 223. Agobardus conjurationis adversùs Ludovicum Pium reus, *ibid.* Seditioſa Agobardi ſcripta, *ibid.* Epiſcopatu dejicitur Synodali Sententiâ, *ibid.* In gratiam Ludovici Pii redit, & Sedem ſuam recipit, 223. Peccatum pœnitentiâ eluit, *ibid.* Agobardi ſanctitas, 223. Opera, *ibid.* & ſeq. Inſulſas vulgi opiniones de grandine & tonitruis a Magis & Sortilegis excitatis Agobardus refellit, 225. Abſurdum aliud vulgi commentum ab Agobardo refellitur, *ibid.* Sanctos veteris Teſtamenti Chriſtianos fuiſſe probat Agobardus, 226. Nihil in divinis Officiis cantandum ſuadet Agobardus, quod non ſit e Sacris Scripturis depromptum, 227.

Abito Baſileenſis Epiſcopus, ſanctitas ejus, doctrina, & Opera, 214.

Aimoinus S. Germani a Pratis Monachus, 243. Ab Aimoino Floriacenſi diſtinguendus, *ibid.* Aimoini Pariſienſis opera, *ibid.* Hiſtoria Francorum cui Aimoino adjudicanda, *ibid.* & ſeq.

Aimoini Floriacenſis Opera, 243. 244.

Aiſtulphus Longobardorum Rex, 9.

Alcuinus, Patria ejus, Eruditio &c. 43. In Franciam a Carolo Magno vocatur, *ibid.* Alcuini illuſtres diſcipuli, *ibid.* Alcuini dubius Monachatus, *ibid.* Alcuini Opera, 43. Confeſſio Fidei non eſt Alcuini opus, 44. Liber de divinis Officiis Alcuino ſuppoſitus, *ibid.* Alcuini nævos, *ibid.*

Aleatores damnantur, & quare, 220.

Alexander, Baſilii Macedonis filius, & in Imperium ſucceſſor, 351. Mores ejus diſſoluti, *ibid.* Alexandri obitus & Imperium breve, *ibid.*

Alfonſus Caſtus Hiſpaniæ Rex a Mauregato Regno expulſus 91. Mortuo Mauregato Veremundus Rex Alfonſum ad Regni conſortium revocat, *ibid.* Alfonſus quare Caſtus dicitur, *ibid.*

Alfonſus cognomento Catholicus Rex Hiſpaniæ renunciatur, 90. Alfonſi Regis de Mauris victoriæ, *ibid.* Alfonſi Regis pietas, 90.

Alfonſus Magnus, Hiſpaniæ Rex 381. Alfonſi res præclarè geſtæ, *ibid.* Civilia bella, *ibid.* Liberi, *ibid.* Exauctoratio, *ibid.*

Alfonſus IV. Monachus cognominatus, Hiſpaniæ Rex 382. Rebus gerendis impar monaſticam veſtem induit, *ibid.* Abjecto cucullo regium nomen & inſignia reſumit, *ibid.* A Ramiro Fratre debellatur, & luminibus orbatur, *ibid.*

Almannus Benedictinus Monachus, 235. Opera ejus, *ibid.* & ſeq.

Altinenſe Concilium & quare celebratum, 253.

Amalarii duo, Trevirenſis Archiepiſcopus, & Metenſis Diaconus, Opera eorum, 215. & ſeq.

Amalarius Diaconus primùm & Abbas Metenſis, utrùm & cujus civitatis fuerit Epiſcopus, 542. Amalarii Opera, *ibid.* Eccleſia Lugdunenſis graviter perſtringit Amalarium *ibid.* Amalarius inter adverſarios Paſchaſii, & realis Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiæ impugnatores falsò ab Heterodoxis numeratur, *ibid.* Indecens & periculoſa Amalarii conſuetudo ſtatim ſpuendi poſt ſacram Communionem, 542. Durior Amalarii locutio, & Sterconiſtarum fœdo errori in ſpeciem favens, 353. Multa in libris Amalarii de Divinis officiis meritò reprehendit Agobardus, *ibid.*

Amolo Lugdunenſis Archiepiſcopus, Linguæ Latinæ & Hebraicæ peritus, 229. Opera Amolonis, *ibid.* & ſeq.

Anaſtaſius Abbas Monaſterii S. Euthymii in Palæſtina, 42.

Anaſtaſius Artemius Filippo Imp. primus a ſecretis, Imperator coronatur, indito Anaſtaſii nomine, 75. Anaſtaſius Imperii poſitis inſignibus Monaſticam vitam profitetur, *ibid.*

Anaſtaſius III. Patria eius, parentes, geſta, & obitus, 221.

Anaſtaſius Bibliothecarius, quo tempore floruerit, 235. Anaſtaſius Abbas & Bibliothecarius, cum Anaſtaſio Cardinali item & Bibliothecario non confundendus, *ibid.* Anaſtaſii Bibliothecarii Opera, 235. Utrùm omnium Vitæ Pontificum ſcriptæ ſint ab Anaſtaſio, *ibid.*

Anathematiſmus a Laicis etiam exigendus, quamvis de Fide quæſtio nulla ſit, 437.

Angeli. Trium duntaxat Angelorum nomina Eccleſia agnoſcit, 33. Falſa Angelorum nomina, 214.

Angelomus Luxovienſis in Burgundia Monachus, 233. Angelomi Opera, *ibid.*

Angliæ Reges IX. & X. ſæculo, 383. Miſſæ ſacrificium pro vivis & defunctis in Anglia nono ſæculo celebratum, 384. Quadrageſimale jejunium apud veteres Anglos, 385. Epiſcopis in Anglia magnus honor habitus, *ibid.* Jejunia Quatuor temporum & Sanctorum feſta religiosè in Anglia obſervata, *ibid.* Cœlibatus facris hominibus in Anglia imperatus, 387. Anglicana Synodus ſub Eduardo Seniore Rege ad Formoſi Pontificatum perperam refertur, 195.

Anſegiſus Fontanellenſis Abbas, 228. Anſegiſi quatuor Capitularium libri *ibid.* Anſegiſi Primatus, utrùm in Galliis agnitus & ſuſceptus, 289. & ſeq.

Antropomorphitæ, eorum errores, 213.

Aquæ. Ritus probationis per aquam frigidam, a quo inſtitutus, & quando, 178.

Aquiſgranenſis Synodus contra Felicis hæreſim celebrata, 37.

Aquiſgranenſe I. Concilium, quando & cur celebratum, 260. Hujus Concilii Conſtitutiones, *ibid.* & ſeq.

Aquiſgranenſis II. Concilii convocatio & celebratio, 264. Canonum Synopſis, *ibid.*

Archidiaconi. Capitula Archidiaconis ſervanda, 239. Archidiaconi juriſdictio nondum ordinaria nono ſæculo, 259.

Archimandritæ, Utrùm jus habeant ſuffragii in Conciliis Oecumenicis, 24.

Arelatenſem inter & Viennenſem Metropolitanos Controverſia de Provinciarum limitibus in Concilio Francofordienſi componitur, 54.

Arelatenſe VI. Concilium, 253. Summa Canonum, *ibid.* Conditos Canones Imperatoris judicio Epiſcopi ſubjiciunt honoris cauſâ, 254.

Aremoricorum Epiſcoporum depoſitio & defectio ab Archiepiſcopi Turonenſis juriſdictione, 273. Indiculus a Sirmondo editus, & vita S. Convvojonis ea de re conciliantur, 274. Aremoricorum Epiſcoporum in ſedes ſuas reſtitutio, *ibid.*

Argrimi Lingonenſis Epiſcopi reſtitutio, ipſique Pallii uſus conceſſus, 199.

Arnulfus Imperator a Formoſo Papa creatus & coronatus, 372. mors Arnulfi, *ibid.*

Arnulfi & Gerberti de Remenſi Archiepiſcopatu Cauſa, 208. Concilium Remenſe eam ob rem congregatum, *ibid.* Arnulfus Epiſcopatu ſe abdicat, *ibid.* Arnulfus ſedi Suæ reſtituitur, 208.

Arſenii Hortenſis Epiſcopi, & in Gallias legati Geſta in cauſa divortii Lotharii Regis & Teutbergæ Reginæ, 523.

Artaldus, abdicato Hugone Heriberti Comitis filio, Remenſis Archiepiſcopus deſignatur, 203. Pallium a Joanne XI. obtinet, *ibid.*

Aſſumptionis B. Virginis Octava, a quo inſtituta, 183.

Atto Vercellenſis Epiſcopus, 251. Actonis Vercellenſis Opera, *ibid.*

Avaritia ſub larva pietatis damnata, 356.

Auguſtana Synodi convocatio, Præſes, numerus Epiſcoporum, 186. Canonum Summa, *ibid.* & ſeq.

Aurelius Froilæ ſucceſſor. Hiſpaniæ Rex, 91.

Auriliacenſis Abbatiæ fundatio, 320.

Authpertus (Ambroſius) Abbas O. B. 47. Linguæ impeditus, linguæ facultatem & facundiam Deiparæ Virginis beneficio obtinet, *ibid.* Authperti Opera, 47.

Auxilius, Presbyter, cujus fuerit, 248. Auxilii Opera, *ibid.* nævi, *ibid.*

B

Balbus (Michaël). Poſt mortem Leonis Armeni Imperator proclamatus, 26. Michaëlis Balbi perſequutio in Catholicos, *ibid.* Michaelis Balbi Legatio ad Luduvicum Pium Imperatorem, *ibid.*

Balduinus, Flandriæ Comes, Juditham Caroli Calvi filiam ſibi rapit uxorem, 185. 365. Balduinus a Gallicanis Epiſcopis excommunicatus, *ibid.* Ad Nicolaum VII. Summum Pontificem confugit Balduinus, 365. Pro ipſo Nicolaus intercedit, *ibid.* Balduinus & Juditha Carolo Regi reconciliantur, *ibid.* Nec a Pontifice ab excommunicatione abſolvuntur, 185. Quomodo ſe geſſerint Hincmarus & Epiſcopi Gallicani in cauſa Balduini, 186.

Baptiſmi forma, 6. 7. Baptiſma in vino collatum utrùm validum ſit, 8. Baptiſmus ruſtico modo collatus, ratus habetur, *ibid.* Baptiſmus in Chriſti nomine collatus, 288. Opinio privata Nicolai I. de Baptiſmo in Chriſti nomine collato, *ibid.* Baptiſmi ſolemnis tempus, 254.

Bardas Theodoræ Auguſtæ frater, impietas ejus & crudelitas, 349. Bardus Cæſar Ignatium e Sede Conſtantinopolitana deturbat, Photium intrudit, *ibid.* Bardæ egregia facta, *ibid.* Bardæ infœlix obitus, 350.

Baſilius Macedo, genus ejus, 350. Imperium Michae-

chaëlis III. temulenti adoptione conſecutos, ejuſdem cæde ſibi firmat, *ibid.* Baſilius, Michaële cæſo, Imperator ſalutatur, 418. Baſilii Imperatoris Pœnitentia, 356. Baſilius Photium intruſum è Conſtantinopolitana Sede dejicit, 350. 418. Ignatium legitimum Patriarcham reſtituit, 428. Baſilius Auguſtus Synodum VIII. Oecumenicam convocat, 429. & ſeq. Photius mendaciis & adulationibus Baſilii animum ſibi conciliat, 448. & ſeq. Baſilii Imperatoris ope Conſtantinopolitanam Sedem Photius iterum conſcendit, magno Eccleſiæ damno, 449. Ruthenorum converſionem Baſilius procurat, 350. Baſilii Macedonis virtutes, & optima Reipublicæ gerendæ ratio, *ibid.*

Baſilius Bulgaroctonus, Joannis Tizmiſcis cæde, & hereditario jure Imperium obtinet, 352. Baſilius in Bulgaros victos crudelis, *ibid.* Baſilii avaritia, peſſimaque Reipublicæ gerendæ ratio, 353.

Beatus Presbyter & Opera ejus, 44.

Beda. Bedæ res, 39.

Beda Venerabilis, Presbyter & Monachus Giruvenſis, 39. Quo anno obierit, *ibid.* Statim ab ipſo obitu Beda ſanctus habitus eſt, & appellatus, *ibid.* Fabulæ quædam de Beda narrari ſolitæ rejiciuntur, *ibid.* Bedæ Opera, 40. Homiliæ dubiæ, *ibid.* Commentarius Bedæ in S. Pauli Epiſtolas nondum editus, 40. Alia Bedæ Opera, *ibid.* Bedæ martyrologium, 41. Opera ſuppoſititia vel dubia, *ibid.* Fabula de Romano itinere Bedæ, 41. Commentarius in S. Pauli Epiſtolas ſub nomine Bedæ vulgatus eſt Flori Diaconi, 40.

Bellovacenſis Synodus, quando & a quibus celebrata, 267. Capitula in Bellovacenſi Synodo condita, *ibid.* & ſeq.

Bellum. Pœnitentia illis impoſita qui in bello juſto Chriſtianos cum Paganis mixtos occiderant, 283. Quare, *ibid.*

Benedictina Regula, ſola in omnibus Galliarum, Germaniæ, & Italiæ monaſteriis in uſu nono ſæculo, 265. 316. S. Benedicti Regula commendatur, 279. 316. Ordo S. Benedicti a quo in Regno Francorum propagatus, 316.

Benedictus III. Pontificatum ſuſcipit invitus, 184. Electionis ſuæ Decretum ad Imperatorem miſſum, *ibid.* Schiſma exortum, & extinctum, *ibid.* Benedictus III. Hubertum Clericum Romam citat, 185. Simoniacorum Aremoricæ Epiſcoporum cauſam cognoſcit, *ibid.* Benedicti III. Ordinationes & obitus, *ibid.*

Benedictus IV. Joanni IX. Pontifici Max. ſubſtitutus, 200.

Benedictus V. Pontifex Summus, inconſulto Imperatore, eligitur, 206. Benedictus V. in exilium amandatur ab Otthone, *ibid.* Benedicti V. ſanctitas, *ibid.*

Benedictus VI. Pontifex creatus, 207. A Bonifacio cognomento Francone Diacono Cardinali in carcerem detruſus ſtrangulatur, *ibid.*

Benedictus VII. legitimis ſuffragiis Pontifex renuntiatur, 207. Bonifacium Antipapam Urbe & Sede Pontificia expellit, *ibid.* Legatum mittit in Gallias, qui Concilium Remis celebrat, 207. Benedicti VII. obitus, *ibid.*

Benedictus Anianenſis Abbas, origo, parentes ejus, profeſſio, 229. Opera & Obitus, *ibid.* Quædam Benedicti Levitæ Opera S. Benedicto Anianenſi tributa, *ibid.* S. Benedictus Anianenſis, omnibus Cœnobiis in Galliis Præfectus, 317.

Benedictus Levita Moguntinenſis & Opera, 228. Utrùm Concilii Meldenſis, vel Moguntini Archiepiſcopi juſſu Capitularia aggreſſus fuerit, *ibid.*

Beneficiorum pluralitas vetita, 27. 66. Beneficiorum pluralitas Eccleſiaſticæ Diſciplinæ contraria, 305. Beneficia Eccleſiaſtica utrùm ſæcularibus Perſonis de Republica benemeritis concedi poſſint, 504.

Beneficiarii laïci, 71.

Berengarius Italiæ Rex, 376.

Bernardus Pippini filius Rex Italiæ, 355. Perduellio ejus & damnatio, 358.

Bituricenſis Metropolis quando & a quo Primatûs dignitate aucta, 187. Bituricenſis Eccleſiæ Primatus & Auctoritas in Burdigalenſem, Auſcitanum, & Narbonenſem Archiepiſcopos, *ibid.* Quomodo tres illæ Provinciæ a Bituricenſi Primate defecerint, *ibid.* Bituricenſis Primatus hodiernus in quo verſetur, 188.

S. Bonifacius Germaniæ Apoſtolus, Sedis Apoſtolicæ per Gallias Legatus, 42. Martyrio coronatur, *ibid.* S. Bonifacii opera, *ibid.* 6. 7.

Bonifacius Archiepiſcopus Moguntinus. Zachariæ Summi Pontificis Reſponſa ad interrogationes plurimas Bonifacii, 6.

Bonifacius Antipapa, 206. Benedictum VI. Pontificem ſtrangulat, 207. Sedem Pontificiam invadit, *ibid.* Joannem XIV. Romanum Præſulem fame enecat, 208. Mors Bonifacii repentina, *ibid.*

Boſo Provinciæ Comes, Regium nomen affectat, 371. Boſo a Ludovico & Carlomanno victus, & in fugam deditus, *ibid.*

Bulgari ad Chriſti Fidem converſi, 349. 444. Bulgarorum Diœceſim in Conſtantinopolitani Patriarchæ ditionem Græci tranſcribere tentant, 444. Ignatius Conſtantinopolitanus Patriarcha eam contra jus retinet, 445. Bulgarorum Diœceſis Sedi Romanæ reſtitutio, 446. Quibus conditionibus, *ibid.* Nicolai I. reſponſa ad Conſulta Bulgarorum, 187.

C

Cabiloneſis II. Concilium, 258. Canonum Synopſis, *ibid.* & ſeq.

Canones. Præſcripta Sacris Canonibus remedia ad animarum curationem adhibenda ſunt, 237. Utrùm Synodorum Canones Imperatorum judicio ſubjiciendi, 254.

Canonicorum vita communis, 254. 312. Canonicorum Regula, 260. 312. Cannnicorum ſtipendia, 312. Canonicorum a communi vita defectio, 313.

Canonicæ Sanctimoniales, 261. *Vide* Moniales.

Cardinales Presbyteri. Quare ſic dicti, 62.

Cariſiaca Capitula quid ſint, & a quibus probata, vel improbata, 470. & ſeq. Utrùm Prudentius ea impugnaverit, 478. Lugdunenſis Eccleſiæ ſententia de Cariſiacis Capitulis expenditur, 479. Utrùm Valentinæ Synodi Decreta pugnent cum Cariſiacis Capitulis, 481. Hincmari pro Cariſiacorum Capitulorum defenſione lucubrationes, 483.

Carlomannus Ludovici Balbi Filius Rex cum Ludovico Fratre inauguratur, 370. Carlomannus a calumnia vindicatur, 370. Carlomannus ſolus regnat, 371. Mors Carolomanni Regis, *ibid.*

Carolomannus Pippini Regis Filius, 84. Carolomanni in Eccleſiam munificentia *ibid.* Carolomanni obitus, 85.

Carolomannus Major Domûs ſæculo renuntiat, 82.

Carolus Magnus Francorum Rex, 85. Caroli nuptiæ, *ibid.* Prima Caroli profectio Romam, *ibid.* Carolus Magnus Hadriani I. precibus adversùs Deſiderium Longobardorum Regem ad bel-

bellum ſe accingit, *ibid.* Carolus honorificè Romæ excipitur a Summo Pontifice, *ibid.* Carolus Magnus Longobardorum Regnum obtinet, 85. Varia bella ab eo ſuſcepta. *ibid.* & ſeq. Altera Caroli profectio Romam, 86. Saxonicæ Gentia ad Chriſtum converſio piis Caroli Magni curis, *ibid.* Tertia Caroli profectio Romam, 86. Sedem Apoſtolicam novâ donatione ditat Carolus, *ibid.* Cantores Româ in Gallias abducit, *ibid.* Bojoarios cum eorum Duce Thaſſilone ad obſequium reducit Carolus Magnus, 86. In Thaſſilonem perduellionis convictum juſtitiam clementiâ Carolus temperat, *ibidem.* Hunnos debellat, *ibid.* Roma cum Ducatu Romano ſponte Carolo Magno ſe dat, 87. Carolus amicitiam cum Romanis Pontificibus colit, 87. Scholas inſtituit in Aula, in Eccleſiis Cathedralibus & in monaſteriis, 87. Caroli Magni Capitularia, *ibid.* Auctoritatem condendi Leges, Eccleſiaſticas ſibi non arrogat Carolus Magnus *ibid.* Monaſteriorum reformationem Carolus Magnus promovet, 87. Leonis III. Reſponſum de Chorepiſcopis executioni mandari jubet, *ibid.* Opera ſervilia Dominicis diebus prohibet, 88. Carolus pietatis opera præcipit, *ibid.* Saxones qui Baptiſmum ſuſcipere nolebant contra pactorum fidem capite plecti ſtatuit Carolus Magnus, 88. Paganas obſervationes & ſuperſtitiones eliminat, *ibid.* In jejunii Quadrageſimalis contemptores pœnam capitis decernit Carolus Magnus, *ibid.* Præcepta Judicibus a Carolo Magno data, 88. Collectio Canonum integra a Carolo Magno ab Hadriano I. oblata, 14. Utrùm jus eligendi Romanum Pontificem ab Hadriano Carolo Magno fuerit conceſſum, 14. Hadriani mortem Carolus luget, 16. Epitaphium Hadriano I. a Carolo Magno poſitum, *ibid.* Caroli pietas erga Romanum Pontificem, 16. Caroli pia munificentia in Apoſtolicam Sedem, *ibid.* Caroli Magni beneficientia in Eccleſias & monaſteria Regni Ditionumque ſuarum, 88. Viri ſanctitate celebres, qui Caroli Magni temporibus floruere, 88.

Caroli Magni inauguratio, 333. 390. Graviſſima negotia quæ Carolum Magnum ad iter in Italiam ſuſcipiendum impulerunt, *ibid.* Caroli Magni Capitularia, *ibid.* & ſeq. Saxones victi & Chriſti jugo a Carolo Magno ſubditi, 354. Leo III. a Carolo Magno Remis exceptus, *ibid.* Carolus Magnus Regnum inter Filios dividit, *ibid.* Caroli Magni Lex de Pauperibus, 355. Sclavi a Carolo Magno domiti, *ibid.* Bellum Saracenicum ab ipſo fœliciter confectum, *ibid.* Synodus Aquiſgrani a Carolo Magno congregata, de Proceſſione Spiritûs Sancti, *ibid.* Caroli Magni Teſtamentum 356. Carolus pacem cum Græcorum Imperatore conficit, *ibid.* Concilia Caroli Magni juſſu celebrata, *ibid.* Carolus Magnus Ludovicum Filium Imperatorem deſignat, *ibid.* Præcepta a Carolo Magno Ludovico Filio data, 356. Mors Caroli Magni, *ibid.* Mores ejus, dotes, ac virtutes, *ibid.* Devotio Caroli Magni erga Eccleſiam Romanam, 357. Caroli Magni Filiæ ipſi chariſſimæ, *ibid.* Caroli Magni uxores, *ibid.* Diploma de Caroli Magni canonizatione, *ibid.* Utrùm Imperium a Græcis ad Carolum Magnum tranſlatum ſit, 390. An illud inter Filios diviſerit, *ibid.* Novæ ditiones Carolo Magno cum Imperatoris titulo non acceſſerunt, 390. Urbis Romæ dominus erat Carolus Magnus, antequam Imperator fieret, 391. Quid in illa Imperii tranſlatione ſeu communicatione Carolus Magnus acceperit, *ibid.* Cujus auctoritate, *ibid.* Utrùm nudus titulos Carolo Magno collatus ſit, cùm Imperator a Leone III. coronatus eſt, 392. Imperatoria dignitas in quo poſita, *ibid.* Caroli Magni Vita a Monacho S. Galli conſcripta, 343. Caroli Magni verba Principibus Chriſtianis inculcanda, 336.

Carolus Major-Domûs poſt Theodorici Regis obitum abſque Rege Franciam regit, 81. Quare Subregulus dictus, *ibid.* Caroli obitus, *ibid.* Refellitur fabula de Caroli Majoris Domûs damnatione, 81.

Carolini libri contra Synodum III. 57. Carolini libri & eorum de Imaginibus ſacris doctrina, 142. & ſeq. 146. & ſeq. Sanctis cum Chriſto regnantibus venerationem deberi agnoſcit Librorum Carolinorum Auctor, 142. Reliquias Sanctorum colendas cenſet, 143. utrùm Libri Carolini ſint opus cujuſdam hæretici, 144. Librorum Carolinorum Auctor quis ille ſit, *ibid.* & ſeq.

Carolus Calvus Burgundiæ & Neuſtriæ Rex, 363. Carolus Calvus Romæ Imperator coronatur, 291. 368. Caroli Calvi cum Lothario fratre bellum & pax *ibid.* & ſeq. Caroli Calvi religio, 363. nuptiæ, *ibid.* Lex Caroli Calvi prudenter lata, 364. Synodi & conventus a Carolo Calvo habiti, *ibid.* Carolus Calvus Rex Aquitaniæ inauguratur, *ibid.* Salutare conſilium Carolo Calvo datum, 364. Capitularia Caroli Calvi, 365. Defectio Francorum a Carolo Calvo ad Ludovicum Germaniæ Regem, *ibid.* Carolus Calvus Ludovicum expellit, 365. Pax inter Carolum Calvum & Ludovicum inita, *ibid.* Juditha Caroli Calvi filia a Balduino Flandriæ Comite rapta, *ibid.* Lotharius a Carolo Calvo Rege ad oſculum ſuſceptus, 365. Epiſcoporum juriſdictio a Carolo Calvo firmata, *ibid.* Carolus Calvus Lotharii Regnum invadit, 366. Pactio Aquiſgranenſis inter Ludovicum & Carolum Calvum Reges *ibid.* Utrùm excommunicari potuerit ab Hadriano II. Pontifice maximo Carolus Calvus ob occupatum Lotharii Regnum, 367. minæ a Carolo Calvo Hincmaro Remenſi Archiepiſcopo intentatæ, quòd ipſum urgeret, ut mandatis Hadriani II. pareret, *ibid.* Carolomanni Principis in Carolum patrem perduellio, 368. Carolus Calvus Carolomannum Filium ſuum Diaconum in Synodo accuſat, 368. Carolus Calvus in nepotes iniquior, ab illis vincitur, 368. Ab incurſibus Normannorum ſe Regnumque tributo redimere cogitur, *ibid.* mors Caroli Calvi, *ibid.* Caroli Calvi in Pariſienſem Eccleſiam munificentia, 369.

Carolomanni Principis & Diaconi in Carolum Calvum Patrem perduellio, 368. Carolomannus Hadriano II. Pont. Max. obrepit, *ibid.* Carolomannus in cuſtodiam traditus, Hadriani II. precibus liberatur, *ibid.* Carolomanni iterati motus & ſecunda cuſtodia, *ibid.* Carolomannus in Synodo a Patre accuſatur, 370. Synodi ſententiâ exauctoratur perduellis Princeps, *ibid.*

Carolus Craſſus Imperator creatus, 371. Caroli Craſſi bella, 372. Caroli Craſſi inſania & exauctoratio, *ibid.*

Carolus Simplex Rex Francorum inauguratur, 373. Cum Normannis ad Fidem converſis fœdus init Carolus Rex, & Neuſtriam ipſis concedit, 374. Omnes ferè Franciæ Proceres a Carolo conſpiratione factâ deficiunt, *ibid.* Heriveus Remenſis Archiepiſcopus Carolum ſimplicem cum Proceribus reconciliat, & Regno reſtituit, 374. Pactum Caroli Simplicis cum Henrico Germaniæ Rege *ibid.* nova in Carolum Regem con-

ju-

juratio, *ibid.* Caroli Simplicis exauctoratio & obitus, 374. 375.

Cathedrales. Scholæ in Eccleſiis Cathedralibus, 42.

Certamina ſingularia damnata, 224.

Childericus III. Merovingiorum Regum poſtremus, 82. Childericus III. exauctoratur & in Monaſterium recluditur, *ibid.* Tranſlatio Regni Francorum a Childerico Rege ad Pippinum Majorem-Domûs, a quo facta 96. Utrùm a Stephano II. *ibid.* An Zachariæ auctoritate Childericus depoſitus fuerit, 97.

Chilpericus III. Francorum Rex, & varia ejus certamina, 79.

Choreæ & Saltationes juxta Eccleſias in Sanctorum Natalitiis vetitæ, 178.

Chorepiſcopi. Capitularia de Chorepiſcopis. 354.

Chriſti mors pro omnibus, 475. Alia ratione mortuus eſt Chriſtus pro electis, quam pro reprobis, 482.

Chriſtophorus Presbyter Apoſtolicæ Sedis invaſor, 200. Poſt aliquot menſes per vim dejectus habitum monaſticum induere cogitur, *ibid.*

Chrodegangus Metenſis Epiſcopus Canonicorum Congregationis Inſtitutor, 63. Summa Regulæ Chrodegangi, *ibid.*

Claudius Taurinenſis, patria ejus, ingenium, errorea, Opera, 201.

Clemens, mores ejus, errores, condemnatio, 33. & ſeq. *Vid.* Adelbertus.

Clerici. Mores & honeſtas Clericorum, 55. Clerici vagi & inſtabiles, 26. Clericorum civilis habitus a ſæcularium veſtibus ex Eccleſiæ diſciplina diſtinctus, 62. Veſtimenta purpurea Clericis interdicta, 27. Clericorum ordinandorum ætas, 61. Clericalis Tonſura abſque ordinibus collata, 126. Veſtes clericales, 62. Clerici Epiſcopi & Eccleſiis certis addicti, *ib.* Duplex Clericorum genus, 63. Clericorum ſeminaria a quibus imperata, 177. Clericalis Diſciplina a Romana Synodo ſub Eugenio II. inſtituta 177. Tabernarum ingreſſus Clericis vetitus, 257. Clerici Bonorum Eccleſiæ non ſunt Domini, ſed Diſpenſatores 258. 338. Fœminæ ex ædibus Clericorum eliminantur, etiam conſanguineæ in ſecundo gradu 282. 287. Canes venatici Clericis prohibiti, 287. Canones de Vita & honeſtate Clericorum, *ibid.* Clerici in Seminariis inſtituti, 312. Clerici canonicorum Regulæ ſubditi, *ibid.* Clerici addicti Epiſcopis a quibus fuerant ordinati, & certis Eccleſiis, 313. Diſpenſatio Clericorum a Reſidentia ratione ſtudiorum, *ibid.* & ſeq. Clerici ab Epiſcopis ad nutum amoveri a ſuis Beneficiis non poterant, 314. Conditiones neceſſariæ ut legitima ſit Clericorum ab una Parochia in alteram migratio, 315. Clerici poſſeſſiones ex Eccleſiæ reditibus acquiſitas, aut reſiduas pecunias tranſmittere non poterant ad hæredes, 339. Clericorum immunitates & onera nono & decimo Sæculo, 341. Dona annua Regibus Chriſtianiſſimis a Clero oblata, 342. Hoſpitium & militia Regibus Chriſtianiſſimis a Clero olim ſuppeditanda, 343. Nemo invitus Clero adſcribendus, 356. Clerici cum delectu recipiendi, *ibid.*

Clotarius IV. Theodorici II. filius, 79. Carolus Major-Domûs Regiam dignitatem Clotario conferendam curat, & quare, *ibid.* Clotarii obitus, *ibid.*

Cloveshovia Synodus, 49. Canonum Synopſis, *ibid.* & ſeq.

Cluniacenſis Abbatiæ & Congregationis exordia, 317. Cœnobium Cluniacenſe pro iis maximè fundatum, qui nihil præter bonam voluntatem de ſæculo afferebant, *ibid.* Cluniacenſe Cœnobium Sedis Apoſtolicæ tuitioni commiſſum, *ibid.* Libertas eligendi Abbatis Fundationis Cluniacenſis Tabulis Monachis conceſſa, *ibid.* 325. Primus Abbas Cluniacenſis, & ejus proximè ſucceſſores, 317. Antiquæ conſuetudines Cluniacenſes, 318. Officia ad penſum addita, *ibid.* Miſſæ 319. Euchariſtia in aurea Columba ſupra Altare ſuſpenſa, *ibid.* Hoſtiarum magnitudo 319. Conſuetudines Cluniacenſes diei Paraſceves, & Sabbati Sancti, *ibid.* Silentii religioſa obſervantia, *ibid.* Novitiorum Cluniacenſium benedictio & profeſſio, *ibid.* Ordo Communionis, 319. Hoſtia ſacra ſanguine Chriſti intincta porrigebatur, *ibid.* Abbatis Cluniacenſis electio, *ibid.* Apud Cluniacenſes punitio reorum 310. Abſtinentia, 320. Extremæ-unctionis ritus, *ibid.* Ætas Monaſticæ Profeſſionis, 321. Ætas Profeſſionis & Conſecrationis Virginum, *ibid.* Cœnobii Cluniacenſis libertas & immunitas, 325.

Cœlibatus Sacrorum Miniſtrorum, 287.

Cognatio ſpiritualis Matrimonii impedimentum, 251.

Communio frequens, 44. 216. 217. 220. 233. Conjugati ad ſacram Communionem præparare ſe debent dierum aliquot continentiâ, 45. Frequens Communio quibus permiſſa, 50. Communio frequens quibus permittenda, 187. Indecens & periculoſum ſpuere poſt Sacram Communionem, 542. Mos frequentis Communionis excitandus, 265. Communio quater ſaltem per annum 250. Puerorum, Communio in Provincia Turonenſi ſublata, 257. Diſcretio in ſacrum Communione ſervanda, *ib.* Communio indignè. Chriſti Corpus ad judicium accipit, qui ab occaſione proxima peccati non receſſit, vel peccati affectum omnino non depoſuit, 526. Sacrilegæ Communionis pœna. *ibid.*

Compendienſis Synodus, & ejus Canones Matrimonium ſpectantes, 52.

Compendienſis Monaſterii privilegium, 325.

Concilii Oecumenici a Summo Pontifice confirmatio, 444. Concilium Oecumenicum Diſpenſationes a Romano Pontifice rogat *ibid.* Concilia Provincialia bis aut ſemel in anno celebranda, 268.

Confeſſio Regulæ ſecundùm quas modus tempuſque Pœnitentiæ peccata confitentibus imponi debent, 271. Secretiorum peccatorum confeſſio, 272. Documentum magnatum confeſſariis datum obſervatione digniſſimum, 379. Confeſſio proprio Epiſcopo aut Sacerdoti facienda, 214. Confeſſio Sacramentalis & debitæ confeſſionis conditiones, 217. 257. 250. Confeſſionis Sacramentalis neceſſitas & uſus, 219. Confeſſio initio Quadrageſimæ, 246. 250. Confeſſio Sacramentalis plena & integra, 259. Confeſſionis Sacramentalis Miniſtri, 262.

Confirmationis Sacramentum, a quibus adminiſtrandum, 262.

Confluentina Synodus, 286.

Conjugati matrimonii uſu abſtinere ſe debent aliquot diebus, antequam ad menſam ſacram accedant, 45. Conjugum officia, 219. Conjugatorum continentia, 250.

Conradus Germaniæ Rex, 375. Virtutes ejus, *ibid.*

Conſtantinopolitana Sedes Privilegium a Joanne XI. malis artibus extortum in gratiam Conſtantinopolitani Patriarchæ, 203.

Conſtantinopolitana Synodus, œcumenica octava, a quo convocata, 429. Quis huic præfuerit, 430. Quid geſtum ſingulis Synodi œcumenicæ octavæ Actionibus, 431. & ſeq. Canones Synodi Oecumenicæ octavæ, 437. & ſeq. Conſtantinopolitana Synodus, octava œcumenica, ab Eccleſia recepta, eſt, 447. Conſtan-

Digitized by Google

ſtantinopolitanæ Synodi a Romano Pontifice confirmatio, 444.

Conſtantinopolitana I. Synodus Latrocinalis contra Ignatium Patriarcham celebrata, 319. Conſtantinopolitana altera Synodus ſchiſmatica a Photio congregata, 424. & ſeq. Canones in Pſeudo-Synodo prima & ſecunda conditi, 420.

Conſtantinus Univerſalis Eccleſiæ Præſul, patria ejus, manſuetudo, 2. Felicem Archiepiſcopum Ravennatem conſecrat, *ibid.* Exauctoratus Felix & obedientiæ rediens a Conſtantino Sedi reſtituitur, *ibid.* Conſtantinopoli ab Imperatore vocatus, ab ipſo ſummo cum honore & pietate ſuſcipitur, *ibid.* Philippico Bardani Imperatori VI. Synodum abolere volenti fortiter reſiſtit Conſtantinus, 2. Conſtantini obitus, *ibid.*

Conſtantinus Antipapa quomodo in Sedem Apoſtolicam intruſus, 11. Quomodo ejectus, *ibid.* Acta Romanæ Synodi contra Conſtantinum, *ibid.* Conſtantinus a Synodo colaphis cædi juſſus in Monaſterium compellitur, 12. Utrùm ordinationes a Conſtantino celebratæ a Stephano IV. iteratæ fuerint, 12.

Conſtantinus Leonis Imp. filius cum Irene Matre Conſtantinus imperat, 77. Conſtantinus Synodum pro cauſa Fidei indicit, 77. Solus imperare tentat, 77. Domeſticum inter Conſtantinum & Imperatricem matrem diſſidium, 78. Conjurationem Nicephori Patrui ejus Conſtantinus detegit, & oculis privat, *ibid.* Conſtantini injuſtum divortium & illegitimæ nuptiæ, *ibid.* Conſtantinus Imperator Matris inſidiis captus & excæcatus, 78.

Conſtantinus Porphyrogenitus, 351. Conſtantini Duce & Patritiorum in Conſtantinum Porphyrogenitum conjuratio diſſipata, 351. Conſtantini nuptiæ, *ibid.* Conſtantinus Romanum Lecapedum ad Cæſaris primùm, tum ad Auguſti dignitatem evehit, a quo ipſemet deprimitur, *ibid.* Conſtantini Porphyrogeniti virtutes & nævi, *ibid.*

Conſtantinus Romani junioris filius & Imperator, 353. Vitia ejus & ſocordia, *ibid.*

Conſuetudo prava in jus Privilegiorum ab improbis trahitur, 502.

Convivia. Modeſtia Chriſtianorum in Conviviis, 27.

Copronymus (Conſtantinus) quare ſic dictus, 76. Ejus impietas. 20. Conſtantini Copronymi blaſphemia in Virginem Deiparam, *ibid.* Copronymus Pſeudo-Synodum cogit contra ſacras Imagines, 20. Copronymi perſecutio in Monachos qui ſoli pene tum cauſam Fidei tuebantur, 21. Stephanum Juniorem variis cruciatibus Copronymus enecat, *ibid.* Copronymi Imperium perſecutio continua Chriſtianorum, *ibid.* Artabardi a Copronymo deſectio, bellum, exitus, 76. Conſtantini Copronymi ſcelera, 76. Copronymi miſera mors, 76. Ob impietatem maximè in Deiparam Virginem igni æterno damnatus, *ibid.* Corpus Copronymi in Baſilica SS. Apoſtolorum ſepultum, poſtmodum effoſſum in foro crematur, 77.

Corbejenſis Abbatiæ Privilegia, 323. Concilium Pariſienſe Privilegium libertatis Abbatiæ Corbejenſi concedit, 323. Benedictus III. Abbatiæ Corbejenſis Privilegium confirmat & auget, 324. Corbejenſis Abbatia ab Epiſcoporum Juriſdictione prorſus immunis, 324. Nicolaus I. Abbatiæ Corbejenſis Immunitates roborat, *ibid.* Carolus Calvus & Carolus Simplex Chriſtianiſſimi Reges & Chriſtophorus Papa Monaſterii Corbejenſis Privilegia confirmant, *ibid.*

S. Coſmas Hieroſolymitanus, 41.

Creſcentius Tyrannus, Joannem Placentinum Epiſcoporum Antipapam creat, 209. Hujus criminis ultio, *ibid.*

Curatorum inſtitutio penes ſolum Epiſcopum, 60. Curatorum examen & inſtitutio ad Epiſcopum pertinet, 253. Curatorum reſidentia, 252. Curatorum miniſterium, 265. Ad ſeminaria per turmas & hebdomadas Curati convocabantur in Eccleſiaſtica Diſciplina inſtituendi, 312. Curati Canonici Regulares eſſe non poterant, niſi Beneficio ſe abdicarent, 315. Curati vitam Monaſticam profiteri poſſunt reſignatis Beneficiis, 315.

D.

Dagobertus III. Francorum Rex, 79.

Decima & Nonæ quid ſint, 72. Decimarum exactio maxima cum charitate facienda, *ibid.* Decimæ Eccleſiis ſolvendæ, 259. Decimę quibus debitæ, 282. Decimarum cauſæ, 287. Decimæ in cenſu Bonorum Monaſterialium computatæ, 340.

Defuncti. Preces pro Defunctis, 275. 363.

Deſiderius Longobardorum Rex, 9. Impietas, fraus, & malæ artes Deſiderii, *ibid.* 12.

Diaconorum manſio in Eccleſiis in quibus ſunt ordinati, 443.

Diœceſis ab Epiſcopo viſitanda, 49.

Dimiſſoria, literæ 177.

Dingolvingenſis in Bajoaria Synodus, 53.

S. Dionyſii Paſſio ſcripta a Methodio Patriarcha Conſtantinop. 214. S. Dionyſii Areopagitæ Vita ab Hilduino conſcripta. 222.

Diſciplina Clericalis, 177. Cauſæ cur collapſa ſit, 264. Diſciplina monaſtica, 178. 265.

Diſpenſationes a Romano Pontifice rogat Concilium Oecumenicum, 444.

Dominica dies. Quæ opera diebus Dominicis prohibita, 88. Religioſa Dominicæ diei obſervantia, 52. Dominicæ diei ſanctificatio, 49. Dominicæ diei obſervantia, 178. 187. 217. 250. 263. 272.

Dominica Oratio ab omnibus Fidelibus memoriter tenenda, 255.

Dominicum Corpus. *Vide Euchariſtia.*

Dominorum erga ſubditos clementia, 260.

Dona gratuita Regibus Chriſtianiſſimis a Clero oblata, 342.

Donus II. Romanus Pontifex, 207.

Drogonis, Metenſis Epiſcopi Primatus in Gallias & Germaniam a quo conceſſus & quare, 288. Utrùm Primatus ille Privilegium perſonale fuerit, *ibid.* An vim habuerit in Galliis, 289.

Chriſtianus Drutmarus Corbejenſis Monachus, Patria ejus, eruditio, 236. Cum Chriſtiano Drutmaro S. Germani Autiſiodorenſis Abbate non confundendus, *ibid.* Chriſtiani Drutmari Commentarii in Evangelium S. Matthæi, *ibid.* Stylus Chriſtiani Drutmari, 236.

Dudo S. Quintini Decanus & opera, 252.

Duellum. Deum tentat qui controverſiam aliquam per duellum vult decernere, 462. Duello pugnantium pœnæ, 272.

Dungalus Diaconus, Opera ejus, 215. Dungalus Sandionyſiani monaſterii recluſus de Imaginibus quid ſentiat, 162.

S. Dunſtanus Abbas, 387. S. Dunſtani pia libertas erga Eduinum Regem mulierosum, 387. S. Dunſtani exilium, *ibid.* S. Dunſtanus ab exilio revocatur, & Eccleſiæ Cantuarienſi præficitur, *ibid.* S. Dunſtanus Regem Edgarum adulterii reum arguit & pœnitentiæ addicit, 387.

S. Dun-

Digitized by Google

S. Dunſtanus Comitem inceſtuoſum recuſat abſolvere, jubente Romano Pontifice, niſi pœnitentiam agat, 388. Clericorum in S. Dunſtanum convicia morte plurimorum divinitus multata, 389.

Duziacenſe II. Concilium quando & cur celebratum, 279.

E

Eadmundus Eduardi filios alter, Angliæ Rex, 387. Eadmundi fortitudo & pietas, *ibid.* Leges *ibid.* Eadmundi mors infauſta, 387.

Ebbonis Præſulis genus, fortuna, 495. Ebbonis contra Ludovicum conſpiratio, *ibid.* Ebboois damnatio, 496. Ebbonis in Sedem regreſſus, *ibid.* Ebbonis ad Lotharium fuga, 496. Eiuſdem ad Sergium II. Papam confugium, *ibid.* Ebbo Epiſcopatum in Saxonia obtinet a Ludovico Germaniæ Rege, 497. Rabanus ab Steribaldo Autiſiodorenſi Epiſcopo de reſtitutione Ebbonis conſultus, *ibid.* Synodum Trevirenſem indicit Sergius II. pro judicio Ebbonis reſrieando, *ibid.* quo ſenſu ordinationes ab Ebbone poſt depoſitionem factæ irritæ declaratæ ſint, 497.

Ebrioſorum pœna, 255.

Eccleſia. Eccleſiarum Oeconomi, 26. Bonorum Eccleſiæ alienatio vetita, *ibid.* Eccleſiarum immunitates, 72. Feuda quædam & pecunia ſub precario & cenſu ab Eccleſiis & monaſteriis pręſtita in ſubſidium exercitus, 73. Dona gratuita Regibus conceſſa, 73. Eccleſia ſine Reliquiis Sanctorum non conſecranda, 26. Eccleſiæ infallibilitas, 436. Bonorum Eccleſiæ alienatio vetita, 439. Eccleſiæ poſſeſſio triennali præſcriptione firmatur, 442. Eccleſiæ negotiorum temporalium Advocati, 177. Eccleſia verbo Dei & Canonibus regitur, 208. nemo Eccleſiarum Dominium ſibi vendicare poteſt, 254. Reverentia Eccleſiis debita, 255. 264. Sepulturæ in Eccleſiis, 256. Eccleſiæ bonorum uſus canonicus, 261. Res Eccleſiæ patrimonia pauperum, *ibid.* 267. Cauſæ cur prolapſa ſit Eccleſiæ diſciplina, 264. Bonorum Eccleſiæ ſancta adminiſtratio & diſpenſatio, 262. 265. Bonorum Eccleſiæ adminiſtratio penes Epiſcopos, 333. Jus tuitionis Bonorum Eccleſiaſticorum Sede præſertim vacante Regibus Chriſtianiſſ. competens, 335. Bona & reditus Eccleſiarum vacantium futuro ſucceſſori reſervata. 334. Clerici bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſatores, non domini, 338. Bonorum Eccleſiæ Canonica diviſio, 338. Epiſcopi & Clerici quaſlibet poſſeſſiones ex Eccleſiaſticis reditibus proprio ac privato nomine comparare non poterant, ſed nomine dumtaxat Eccleſiæ. 339. Eccleſiarum immunitates nono & decimo ſæculo, 333. Poſſeſſiones tributis aliiſque oneribus obnoxiæ ab iis immunes non fiebant, cùm in jus tranſibant Eccleſiæ, 342. Eccleſiæ militibus prædia in beneficiom dabant, 345. Capitula pro Eccleſiæ bono in Bellovacenſi Synodo condita, 268. Rex Bonorum Eccleſiaſticorum defenſor, & cuſtos divinitus inſtitutus, 270. Eccleſiæ juriſdictio in cauſis matrimonialibus, 276. Rerum Eccleſiaſticarum pervaſio quàm grave crimen, 276. Eccleſia ſuo jure impedimenta matrimonii conſtituit, 284. Proſperitas Regni pendet a conſervatione Privilegiorum ſtatûs Eccleſiaſtici, 284. Principibus non licet in cauſas Eccleſiaſticas proſilire, *ibid.* quas ob rationes Regum Chriſtianiſſimorum tuitio & cuſtodia Eccleſiarum bonis neceſſaria, 335.

Eccleſiaſtica bona, ſtatus, jura. *Vid.* Eccleſia.

Eccleſiaſtici Auctores octavo ſęculo, 39. Eccleſiaſtica politia octavi ſęculi, 56. Eccleſiaſticorum booorum adminiſtratio, 71.

Edgarus Angliæ Rex Pacificus nuncupatus, 387. Edgari Regis potentia, *ibid.* Sanctus Dunſtanus Regem Edgarum in adulterium lapſum ſeverè caſtigat, & pænitentiæ addicit, 387. Rex Edgarus Clericos conjugatos & incontinentes ex pleriſque Anglorum Eccleſiis ejicit, & Monachos in eorum locum introducit, 388. Edgari Regis ad Epiſcopos pro Anglicani Cleri reformatione in Synodum congregatos gravis, vehemens, & pia oratio, *ibid.* Canones conditi cooperante Edgaro Rege, & Leges ab eo latæ, 388. Edgari Regis liberi, 389.

Edredus Angliæ Rex, pius, & juſtus, 387.

Eduardus Rex & Martyr. 389.

Eduardus Senior, Angliæ Rex 385. Eduardi Regis æquitas, & moderatio, 386. Eduardi Leges, *ibid.* Uxores & liberi, *ibid.* Filiorum educatio, *ibid.*

Eduvius ſive Eduinus Anglicanum Thronum conſcendit, 387. Eduvii petulantia, libido, levitas, *ibid.* S. Dunſtani libertas erga Eduinum Regem mulieroſum, 387. Eduini crudelitas & injuſtitia, *ibid.* Eduini pœnitentia, 387.

Egbertus Regis Inę abnepos Weſt-Saxię Rex creatur, 383. Regnandi diſciplinam a Francis accipit Egbertus, *ibid.* Plura Regna in unam monarchiam conjungit, 384. Dani ab Egberto fuſi, *ibid.* Egberti obitus, *ibid.*

Eginhardus et eius nuptię, 221. Pietatis monumenta, *ibid.* Opera ejus, *ibid.* Elogium, *ibid.*

Electorum Imperii inſtitutio, 565. Numerus, 566. Officia, *ibid.* Utrùm ſeptem Electores inſtituti fuerint in Concilio Lugdunenſi, 566. Utrùm Electorum Jus a ſede Apoſtolica manaverit, *ibid.*

Eleemoſyna præceptum & conditiones, 50. Quæ peccata eleemoſynis redimantur, 259.

Elipaudus Toletanos Epiſcopus. Errores ejus &c. 34. *Vid. Felix, Feliciana hæreſis*, Elipandus Neſtorii hæreſim de duabus in Chriſto perſonis propugnavit, 114. et ſeq.

Engilheimenſis Synodus a quo & quare convocata, 286.

Epiſcopi Jus Metropolitani in ordinationibus Epiſcoporum 58. A quibus fiebant Epiſcoporum electiones, 58. Epiſcoporum reſidentia, ejus antiquitas, & neceſſitas, 54. 59. Novorum Epiſcoporum octavo ſæculo inſtitutio a Romano Pontifice, 57. Judicia & depoſitiones Epiſcoporum, 8. 61. Epiſcopi in Synodo depoſiti vel ſuſpenſi, 61. Epiſcoporum tranſlationes factæ ob ſolum Eccleſiæ bonum, 59. Epiſcoporum judicia canonica. 8. 61. Scripturę Sacræ ſcieotia Epiſcopis neceſſaria, 26. Jure confirmandi Epiſcopos non utebatur Romanus Pontifex octavo ſęculo 58. Epiſcoporum reſidentia, 576. 305. Rationes a reſidentia diſpenſantes ad tempus, 305. Presbyterorum in Beneficiis, quibus animarum cura annexa eſt, inſtitutio ad Epiſcopum pertinet, 183. 253. Epiſcoporum ſimoniacorum Canonicum Judicium quo ſit ordine peragendum, 183. Epiſcopalis Juriſdictio contra ſæcularium magiſtratuum invaſiones munitur, 209. Epiſcopi in Regno Franciæ abſque Regio aſſenſu non ordinandi 202. Epiſcopi Orphanorum patroni, 254. Epiſcoporum menſa 256. Epiſcoporum ſtudia *ibid.* Prædicatio, & ſancta converſatio, 256. 270. 271. 273. 279. ſcientia 258. 260. Scholæ, *ibid.* Sanctitas, 258. 260. Vita, 264. 271. Epiſcoporum animus debet eſſe a litibus alienus, 258. Epiſcopalis viſita-

tio

Romani Pontificis auctoritas, 587. Græci non coguntur Symbolum cum additione *Filioque* legere, *ibid*. Additio *Filioque* ab Eccleſia Græca in Concilio Lugdunenſi ſub Gregorio X. approbata, 588.

Fiſcunenſis Abbatiæ fundatio, 380.

Flaviniaci Monaſterii poſſeſſio Adelgario Æduenſi Epiſcopo & ejus Eccleſiæ confirmata in Synodo Ravennenſi, 280.

Flodoardus, Abbas Remenſis, & Noviomenſium, & Tornacenſium Epiſcopus deſignatus, 251. Flodoardi Elogium, *ibid*. Opera, 252. Utrùm Flodoardus auctor ſit Chronici, *ibid*.

Floriacenſi cœnobio Privilegium ab Epiſcopis Gallicanis conceſſum, annuente Rege; 324. Privilegium Joannes VIII. Monaſterio Floriacenſi largitur, 275. 324. Utrùm hoc Privilegio immunitatem omnimodam ab Epiſcopi juriſdictione conſecuti ſint Monachi Floriacenſes, *ibid*. S. Abo Floriacenſis Abbas reſiſtit Aurelianenſi Epiſcopo Monaſterii ſui libertatem violare volenti, 375. Immunitatem a juriſdictione Epiſcopali eidem cænobio obtinet a Gregorio V. *ibid*.

Florus Lugdunenſis Eccleſiæ Diaconus, 230. Elogium ejus, *ibid*. Opera, *ibid*. Collectaneum ſub Bedæ nomine vulgatum in Epiſtolas S. Pauli, utrùm Floro Diacono tribuendum, 231.

Fœneratorum malæ artes, & crudelitas, 263.

Fœtum conceptum mulieres ejicientes, 278.

Formoſus Portuenſis Epiſcopus in Synodo Romana deponitur, 191. Ejus exauctorationis cauſæ, *ibid*. Formoſus in Sedem Portuenſem a Marino reſtituitur, 194. Formoſus legitimis ſuffragiis ſummus Pontifex creatur, 195. Tumultuaria Formoſi in Pontificem electio, *ibid*. Formoſus Photii damnationem confirmat, *ibid*. Synodus Anglicana ſub Eduardo ſeniore Rege, utrùm ad Formoſi Pontificatum referenda, *ibid*. Privilegium Eccleſiæ Remenſi a Formoſo conceſſum, *ibid*. & ſeq. Caroli Simplicis Regis Chriſtianiſſimi Jura Formoſus tuetur, 196. Utrùm Formoſus Arnulſum Germaniæ Regem creaverit Imperatorem, *ibid*. Formoſi obitus, *ibid*. Stephani VIII. in Formoſum ſacrilegium & immane facinus, 197. Quæſtio de ordinationibus Formoſi, *ibid*. Rationes quibus illas irritas eſſe quidam contendebant, *ibid*. Ordinationum Formoſi defenſio, *ibid*. Stephani VII. contra Formoſum Acta a Romano Pontifice reſciſſa, 199. Theodorus II. memoriam Formoſi vindicat, Actaque confirmat, *ibid*. Joannes IX. Acta Stephani VII. contra Formoſum damnat, *ibid*. Ordinati a Formoſo in proprios Ordines & Gradus reſtituti, *ibid*. Sepulturæ Formoſi violatores anathemate perculſi, 199. Sergius III. Formoſi Acta reſcindit, Ordinationes irritas dicit, 200.

Forojulienſis Synodus contra Felicianam hæreſim, 36. 55. Summa Canonum, *ibid*.

Franci. Francorum Gentis commendatio, 11. Francorum Reges IX. & X. ſæculis, 353. Francorum Regibus, domuique Regiæ hoſpitium ab Epiſcopis debitum, 343. Epiſcopi & Abbates nonnulli militiam Francorum Regibus ſuppeditare tenebantur, 343. Onera alia Cleri erga Reges Chriſtianiſſimos, *ibid*. Canoni XII. Synodi VIII. nominationes Epiſcoporum a Regibus Chriſtianiſſimis factæ non repugnant, 439. Jus Chriſtianiſſimorum Regum ne quis Epiſcoporum exeat e Regno propugnatur, & cum Synodi VIII. Canone XVII. conciliatur, 439. & ſeq. Francorum Annalium Auctor, qui Fuldenſes nuncupantur, 243.

Francofordienſis Synodus adverſus Felicis Urgelitani hæreſim congregata, 37. 53. Summa Canonum, *ib*. Controverſia inter Metropolitanos Arelatenſem & Viennenſem componitur, 54. Francofordienſis Synodi geſta contra Synodum VII. œcumenicam, 151. *Vid*. Synodus VII. Concilii Francofordienſis doctrina de Imaginibus, 151. 152. & ſeq.

Freculfus Lexovienſis Epiſcopus, 222. Freculfi Scripta, *ibid*. & ſeq.

Fredegarius, Ejus Opera, 46.

Froila Alfonſi filius, Rex Hiſpaniæ, 90. Froilæ res proſperè geſtæ contra Mauros & Vaſcones, *ibid*.

Froila II. Hiſpaniæ Rex, ignavia ejus & crudelitas, 382.

Fulcuinus Lobienſis Abbas, 250.

Fuldenſis Monaſterii Privilegium, 7.

Fuldenſes Annales, 243. Annalium Fuldenſium Auctor, *ibid*.

Furonenſis Conventus, 370.

G

Gallicani Canones qua in veneratione habendi, 224. Gallicanæ Eccleſiæ cum Romana conjunctio, 286. Gallicanorum Antiſtitum auxilium contra Græcos Nicolaus I. implorat, 427. Chriſtiani Lupi adverſùs doctiſſimos Gallicanæ Eccleſiæ Præſules inſultus repelluntur, 440.

Gentiliaci prope Lutetiam Synodus in cauſa Sacrarum Imaginum celebrata, 21.

Georgius Hamartolus, 42.

Georgius Syncellus, & Opera, 45.

Gerbertus & ejus de Sede Remenſi cum Arnulfo, contentio, 208. *Vid*. Arnulfus. Remenſis Archipræſul Gerbertus eligitur 208. In Concilio Remenſi deponitur, *ibid*. Gerbertus Eccleſiæ Ravennatenſi præficitur, 210. Ad Pontificiam Sedem evehitur, 211. Vid. *Sylveſter II.*

Gerbodi Ebroicenſis Epiſcopi depoſitio, 54.

Germanica Synodus a quo, ubi, & quare convocata, 48. Summa Canonum, *ibid*. Germanica Synodus a Zacharia Pont. Max. confirmatur, *ibid*.

S. Germanus Conſtantinopolitanus Patriarcha pugnat pro Sacrarum Imaginum cultu, 19. Edicto de abolendis Imaginibus ſubſcribere nolens, a Leone Iſauro Imp. e ſolio Patriarchico dejicitur, *ibid*. Prope centenarius Leonis juſſu ſtrangulatur, 19. S. Germani Opera, 41.

Gervilio Moguntinus Epiſcopus deponitur in Synodo Provinciali, 6. Depoſitionis ejus cauſæ, *ibid*.

Gloria in excelſis olim uno Paſchatis die a Preſbyteris; aliis diebus a ſolis Epiſcopis in Miſſa dicebatur, 23.

Gloveſhoa Concilium, 253. Quare celebratum, *ibid*.

Gothorum Imperium in Hiſpania a Mauris deletum, 89.

Gotteſcalchus, patria ejus, nomen, profeſſio, 461. Gotteſcalchi errores, 213. 461. A quo impugnati, 462. Gotteſcalchus erroris convincitur, & damnatur a Rabano in Synodo Moguntina, *ibid*. Gotteſcalchus in Cariſiaca Synodo damnatus, 464. Gotteſchalcus poſt damnationem in errore pertinax, 465. Duplex confeſſio Gotteſcalchi, *ibid*. Gotteſcalchi hæreticum ingenium, 466. Gotteſcalchi temeritas & ſuperbia caſtigatur, 467. Gotteſcalchi gemina confeſſio, *ibid*. Quomodo recluſus ſcribere, & ſcripta vulgare Gotteſcalchus potuerit, *ibid*. Eccleſia Gallicana duas in partes ſciſſa, aliis Gotteſcalchum impugnantibus, aliis ejus patrocinium ſuſcipientibus, 468. Opuſculum Hincmari contra Gotteſcal-

ſcalcum, *ibid.* Prudentius Trecenſis de Quæſtionibus a Gottefcalcho motis ſcribit, ac ſpecie tenus ipſi favet, *ibid.* Amalarius & Joannes Scotus ſcribunt in Gottefcalchum, infœlici uterque exitu, 470. Florus & Eccleſia Lugdunenſis errorem Gottefcalchi circa Prædeſtinationem exeerantur, 472. Sermo Flori magiſtri Gottefcalcho planè contrarius, 473. Amolo Lugdunenſis ſcribit ad Gottefcalchum, ejus errores execratur, eumque ad ſaniorem mentem nititur revocare, 473. Lupus Ferrarienſis de iis Quæſtionibus cum Rege Carolo Calvo collationem habet, 469. Ratramnus Gottefcalchi errori non favet, 470. Hincmari ad Amolonem epiſtola de erroribus & damnatione Gottefcalchi, 473. Eccleſia Lugdunenſis quamvis Gottefcalcho errore facti nonnihil patrocinata videatur, ejus tamen erroribus nequaquam favit, 473. & ſeq. Mors Gottefcalchi impia, 484. Quâ occaſione Hincmarus librum de non trina Deitate contra Gottefcalchum ſcripſerit, *ibid.* & ſeq.

Grandines, utrùm a magis & Sortilegis excitari poſſint, 225.

Gratuita dona ab Eccleſiis Regibus conceſſa, 73.

S. Gregorius a calumnia vindicatur, 141.

Gregorius II. Romanus Pontifex, 2. Sanctitas, ejus, doctrina, facundia, conſtantia, & ſtudium pro Fidei & Eccleſiæ rebus, *ibidem*. Summa Epiſtolæ Gregorii II. ad Bonifacium Anglum Presbyterum, 3. Iconomachorum hæreſim damnat Gregorius II., *ibid.* Reſtaurat Diſciplinam Eccleſiaſticam *ibid.* Illicita damnat conjugia, *ibid.* Ordinationes a Gregorio II. celebratæ 4. Gregorii II. moderationem erga Leonem Iſaurum Imperatorem ejus epiſtolæ probant, *ibid.* Gregorius II. Italiam omnem in officio & obedientia erga Imperatorem continuit, *ibid.*

Gregorius III. Pontifex maximus, 4. Virtutes ejus, *ibid.* Gregorius III. Iconomachorum hæreſim decretis & factis damnat, *ib.* Gregorii magnificentia & pietas, *ib.* Bonifacii Germanorum Apoſtoli quæſtionibus Gregorius reſpondet, 4. Baptizatos a Paganis denuo baptizari jubet; quomodo id intelligendum, *ibid.* Tertias nuptias diſſuadendas ſcribit Gregorius III. *ibid.* Gregorius III. Francorum auxilium rogat contra Reges Longobardorum, 5. Scribit libros pro cultu Sacrarum Imaginum. *ibid.*

Gregorius IV. Romanus Pontifex invitus eligitur, 179. Patria ejus, genus, forma, eruditio, ſanctitas, 179. Varia Gregorii IV. pietatis Opera, *ibid.* Gregorii IV. in Gallias iter, *ibid.* Utrùm defectioni Filiorum Ludovici Pii a patre Auguſto faverit, 179. Gallicanorum Epiſcoporum falſæ ſuſpiciones & diſſidium cum Gregorio IV. non probandum, *ibid.* Gregorii IV. ad Gallicanos Epiſcopos literæ graves & aſperæ, *ibid.* Gregorius IV. ſuggerit Epiſcopis Gallicanis quid Imperatori reſpondere pro ejus ſalute debuerint, 180. Adventus Gregorii IV. in Gallias pacificus, *ibid.* Gregorius IV. a Sententia miſſorum Imperialium in cauſa temporali ad ipſum Imperatorem appellat, 181. Gregorii IV. obitus, *ibid.*

Gregorius V. Sedem S. Petri occupat, 209. Humilitas ejus, *ibid.* Schiſma, *ibid.* Gregorius V. Otthonem III. Imperatorem coronat, 209. Roberti Francorum Regis cum Berta conſanguinea connubium improbat, *ibid.* Synodum Romanam in cauſa Roberti Regis congregat, *ibid.* Arnulfum Remenſem Archiepiſcopum Sedi ſuæ reſtitutum carcere ſolvi, ſuamque ad Eccleſiam remitti jubet Gregorius V. 210. Gerbertum Ravennatenſi Eccleſiæ præficit, *ibid.* Gregorii pro Eccleſiaſtica Diſciplina ſtudium, 210. Obitus ejus & beneficentia in pauperes, *ibid.*

Gregorii Siracuſani Epiſcopi damnatio. 418.

Gundobadus. Liber Agobardi contra Legem Gundobadi, 124.

Guntharius Agrippinenſis in Synodo Romana ſub Nicolao I. depoſitus, 521. Guntharii ſeditio & contumacia, 522.

H

Hadrianus I. ex Diacono Cardinali creatur Pontifex, 13. Hadriani virtutes, *ibid.* Deſiderii Longobardorum Ducis fraudes & inſidias detegit, *ibid.* Hadriani conſtantia & magnanimitas, 13. Collectio Canonum Carolo Magno ab Hadriano data, 14. utrùm Hadrianus I. jus eligendi Romanum Pontificem & inveſtituram concedendi ſingulis Epiſcopis Carolo Magno conceſſerit. 14. Capitulorum collectio ab Angelramno oblata, Hadriano I. ejuſdem Pontificis nomine falsò ab Hincmaro & aliis pleriſque inſcripta, *ibid.* Pſeudepigraphum Hadriani I. privilegium pro Monaſterio Turonenſi S. Martini, 15. Hadrianus dat veniam Canonum infractorum in Tharaſii Patriarchæ ordinatione, *ibid.* Hadrianus Legatos mittit ad Synodum Oecumenicam Septimam, 15. Felicis & Elipandi hæreſim damnat, *ibid.* Capitulari Synodi Francofurdienſis adversùs Synodum VII. reſpondet Hadrianus, *ibid.* Hadriani I. mortem luget Carolus Magnus Rex Chriſtianiſſ., 16. Epithaphium Hadriano I. a Carolo Magno poſitum, *ibid.*

Hadrianus II. Romanus Pontifex, 189. Hadriani II. ſanctimonia, *ibid.* Hadriani II. in memoriam Nicolai I. deceſſoris ſui reverentia, *ibid.* Hadrianus Photium damnat, *ibid.* Octavæ Synodo Oecumenicæ præeſt per Legatos, 189. Pacem & juſtitiam inter Chriſtianos Principes ſervari curat Hadrianus, 190. Illos pro officio monet, hortatur, corripit, *ibid.* Hadrianus II. ſuarum aſperitatem literarum Carolo Calvo Regi Chriſtianiſſimo excuſat, *ibid.* 511. Quid Hadrianus in cauſa Hincmari Laudunenſis cum Remenſi egerit, 511. *Vid.* Hincmarus. S. Athanaſii Neapolitani Epiſcopi contra Sergium ejus nepotem Hadrianus defenſionem ſuſcipit, 191.

Hadrianus III. Pontifex creatur, 194. Hadrianus Photii communionem execratur, *ibid.* Hadriani III. obitus, *ibid.*

Hæreticorum Libri vetiti, 26.

Halitgarius Cameracenſis & Attrebatenſis Epiſcopus, 219. Opera ejus & a quibus edita, *ibid.*

Haro. Jus illud Normannicum, quod patriâ linguâ vocatur *Clameur de Haro*, quid ſit, & unde fluxerit. 374.

Haymo Halberſtatenſis in Saxonia Epiſcopus, & Opera, 231.

Henricus Autiſſiodorenſis Monachus, 242. Opera ejus, *ibid.*

Henricus Auceps, Germaniæ Rex, 375. Quare ſic dictus, *ibid.* Pium Henrici votum, *ibid.* Victoriæ ejus, *ibid.* Filii, *ibid.*

Herardus Rex Danorum, Fidem Chriſtianam & Baptiſmum ſuſcipit, 205.

Herardus Turonenſis Archiepiſcopus, 240. Herardi Capitula, *ibid.*

Herigerus Lobienſis Abbas, pietas ejus, doctrina, & Opera, 250.

Herivæus Remenſis Archipræſul Carolum ſimplicem cum Proceribus, qui ab eo defecerant, re-

Digitized by Google

reconciliat, 374. Herivei perfidia, ibid.

Hilda Abbatiſſæ Monaſterium duplex, Virorum ſcilicet & Virginum ſub eadem Abbatiſſa, 68.

Hilduinus, S. Germani Pariſienſis, S. Medardi Sueſſionenſis, & S. Dionyſii prope Lutetiam Abbas, 222. Hilduini Abbatis Elogium, ibid. Hilduini Areopagitica, ibid. Cætera Hilduini Opera, ibid. & ſeq.

Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis, 237. Hincmari pro Monaſtica Diſciplina ſtudium, ibid. Quibus Conciliis interſuerit Hincmarus, ibid. Capitula Hincmari ad ſuæ Diœceſis Presbyteros, 237. Cætera Hincmari Opera, ibid. & ſeq. Quid ſentiendum de abſolutione ab Hincmaro data, per literas Hildebaldo Sueſſionenſi Epiſcopo, 238. Hincmari contra Gotteſcalchum labores 462. & ſeq. 468. 473. 477. 483. & ſeq. Vid. Gotteſcalchus. Cauſa Hincmari cum Rothado Sueſſionenſi Epiſcopo, 488. & ſeq. Cauſa Vvulſadi & Clericorum ab Ebbone Remenſi Archipræſule ordinatorum, cum Hincmaro ejus Succeſſore, 495. & ſeq. Vvulſadum & Concleriços ſuſpendit Hincmarus, 497. Sententia adversùs eos in Concilio Sueſſionenſi II. Hincmaro Auctore lata, ibid. Concilii confirmationem a Leone IV. fruſtra petit Hincmarus, 498. Obrepit Hincmarus Benedicto III. ibid. Nicolao I. ibid. Quatuor ſchedulæ ab Hincmaro Synodo Sueſſionenſi III. oblatæ contra Vvulſadum & Conclericos, 499. Epiſtolæ Synodi & Hincmari ad Nicolaum I. 501. Nicolai I. ad Hincmarum epiſtolæ increpatoriæ, 502. Vid. Wulſados. Hincmarus libertatis Eccleſiaſticæ vindicem ſe præſtat, 504. Hincmarus Regem Carolum Calvum graviter monet ne Eccleſiæ jura violare pergat, 505. Ipſi divinam ultionem comminatur, eumque excommunicationem mereri ſignificat, ibid. Beneficia Eccleſiaſtica ſæcularibus perſonis de Republica benemeritis concedi poſſe Hincmarus aſſerit, 504. Hincmari Remenſis cum Hincmaro Laudunenſi cauſa, ibid. Vid. *Hincmarus* infra. Hincmari liber de divortio Lotharii & Teutbergæ, 515.

Hincmari Laudunenſis Epiſcopi cauſa cum Hincmaro avunculo Remenſi Archipræſule, 503. Hincmaro juniori, ſeu Laudunenſi Carolus Calvus offenſus eſt, & quare, ibid. Rex in frequenti Procerum corona Hincmarum conviciis & opprobriis proſcindit, ibid. Hincmari levitas, ſuperbia, & mendacium, ibid. & ſeq. Hincmarus Laudunenſis ſchedulam Epiſcopis, & per eos Regi offert, 505. Sedem Apoſtolicam Hincmarus appellat, niſi Rex jus ipſi dixerit, ibid. Libellum ſatisfactionis Hincmarus offert Regi, 505. Ipſi ab avunculo reconciliatur, ibid. Hincmarus Laudunenſis de Rege imprudenter conqueritur apud Romanum Pontificem, 505. Nova Regis in Laudunenſem Hincmarum offenſio, ibid. Hincmari in Eccleſiæ propriæ Clericos ſævitia, 506. Hincmarus Remenſis Clericos ab Hincmaro Laudunenſi iniquè excommunicatos abſolvit, ibid. Contendit perperam Laudunenſis id ipſum præſtare non poſſe, ibid. Synodus Vermerienſis in cauſa Hincmari Laudunenſis habita, 506. Hincmarus Laudunenſis interjectâ ad Sedem Apoſtolicam appellatione, Synodi judicium declinat, ibid. A Rege aliquandiu, velut in carcere Hincmarus detinetur, 506. Synodus apud Attiniacum in cauſa Hincmari coacta, ibid. Fugit e Synodo & illuſoriam appellationem iterat Hincmarus Laudunenſis, 507. Ab electis Judicibus Eccleſiaſticis provocat ad ſæculares, ibid. Mendaciis & calumniis ſe excuſat, ibid. Hadriano II. Pont. Max. obrepit Hincmarus Laudunenſis, ipſumque commovet in Regem, & in Hincmarum Remenſem, 507. Synodus apud Duziacum contra Hincmarum Laudunenſem celebrata, 509. Carolus Rex Actorem ſe præbet contra Hincmarum, libellumque proclamationis offert Synodo, ibid. Hincmarus Remenſis libellum expoſtulationis Synodo offert contra Hincmarum Laudunenſem, 550. Hincmari Laudunenſis contumax ſilentium, ibid. Multorum criminum convincitur, 510. Damnatur atque deponitur, ibid. Hincmaro Laudunenſi ad Sedem Apoſtolicam appellanti permitti jubet Hadrianus II. ut Romam veniat, cæterùm ejus cauſam in Provincia finiendam edicit, 511. Hincmarus Remenſis, aliique Synodi Duziacenſis Epiſcopi jura Sedis Apoſtolicæ in cauſa Hincmari Laudunenſis venerantur, ibid. Nec legitimam appellationem prohibuere, ſed deſultoriam, ac fruſtratoriam, 511. Hincmari Remenſis & Synodi Duziacenſis ſententia in Hincmarum Laudunenſem a Joanne VIII. Pont. Max. confirmata, 513. Hincmarus Laudunenſis in exilium amandatus, ibid. Reclamatio Hincmari Laudunenſis in Synodo Tricaſſina II. 514. Non eſt reſtitutus in Epiſcopalem ſedem a Pontifice, nec reſciſſa ſententia in eum lata, ibid. Gratiâ tamen aliquâ Hincmarus donatus eſt, ibid.

Homicidium involuntarium, & omnino fortuitum Canonum cenſuræ non ſubjacet, 278.

Hoſtiarum antiquitus figura & magnitudo, 359. Hoſtia ſacra aliquando Sanguine Chriſti intincta porrigebatur, 319. Hoſtiæ quanta cum reverentia & diligentia conficiendæ, 320.

Hubaldus Muſices Scriptor, 236. Vitæ Sanctorum ab ipſo conſcriptæ, ibid.

Hubertus Clericus, Boſonis Comitis filius quibuſdam criminibus accuſatus Romam citatur, 185. Accuſationis contra Hubertum ad ſummum Pontificem delatæ capita, ibid.

Hugo Capetus Rex Francorum, 379. Hugonis Capeti genus, ibid. Jus Hugonis ad Regnum nullum, 380. Capetianæ ſtirpi Francorum Regnum cœleſti oraculo ad uſque mundi finem promiſſum, 380. Hugo Rex Robertum filium Regni conſortem facit, ibid. Hugo Capetus pietate Regnum firmat, ibid. Hugonis obitus, ibid. Hugo Capetus Ordinis Monaſtici ſtudioſiſſimus, ibid.

Hugo Rex Italiæ, 376.

Hugo Filius Heriberti Aquitaniæ Comitis, puer quinquennis, Remenſis Archipræſul eligitur, 202. Hugonis excommunicatio, 205.

I

Iconoclaſtæ, Iconomachi. Eorum origo, 58. Iconoclaſtæ a Gregorio II. in Synodo Romana damnati, 4. 19. A S. Joanne Damaſceno impugnati, 20. Romana Synodus contra Iconoclaſtas ſub Gregorio III. 20. Iconomachi Sanctorum venerationem edito canone non damnarunt, 21. Iconoclaſtarum hæreſim Gregorius III. decretis & factis damnat, 4. Miraculum ab Iconomachis confictum, 27. Iconomachorum fides circa Euchariſtiam, 509. Iconomachi realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam non negarunt, 110. Quo ſenſu Iconomachi Euchariſtiam appellaverint imaginem Corporis Chriſti, 112. & ſeq. Patres qui adverſus Iconomachos ſcripſere, nuſquam ipſis exprobrarunt, quòd in dogmatibus Eccleſiæ circa divinam Euchariſtiam aliquid innovaſſent, 113. Iconomachorum captioſa argumenta, 113. Iconomachi ab Oecumenica octava Synodo damnati, 436.

Jejunia pro neceſſitatibus publicis indicta, 214. Jejuniorum ſtata tempora ſervanda, 186.

Ignatius Conſtantinopolitanus Patriarcha, 417. Genus ejus, parentes, *ibid.* Ignatii exauctoratio & exilium, *ibid.* Ignatii invicta conſtantia, *ibid.* S. Ignatii pro Dei Lege ærumnæ, & labores, 418. Quid in cauſa Ignatii & Photii geſſerit Nicolaus I. 419. Synodus Latrocinalis contra Ignatium Conſtantinopoli celebrata, *ibid.* Ignatius Romanum Pontificem appellat *ibid.* Deo Ignatianæ innocentiæ vindice Conſtantinopolis terræ-motu ſolidis diebus quadraginta, affligitur, 420. Libertate Ignatio oblata, terræ motus ſiſtitur, *ibid.* Ignatii in ſedem regreſſus, 423. Rationes nullitatis in Ignatii depoſitione, 423. Conciliabula contra Ignatium facta jubente Baſilio Imperatore, igni traduntur, 436. Falſi contra Ignatium teſtes crimen offenſi, pœna canonica mulctati, *ibid.* Ignatius in retinenda Bulgarorum Diœceſi pertinax, 446. Utrùm illa de Bulgarorum Diœceſi contentio Ignatii ſanctitati nocuerit, *ibid.*

Imaginum cultus Religionis & pius probatur ex Scriptura Sacra, 118. & ſeq. Ex Patribus & Eccleſiæ judicio, 125. & ſeq. Utrùm uſus, cultuſque Imaginum Chriſti & Sanctorum pugnet cum Lege Dei, 118. 133. 138. 139. Imagines, quæ Lege Dei prohibitæ ſunt, 119. Pingendi & ſculpendi artes quando vetitæ, 122. 123. Quare Judæi in civitates ſuas nullos ſtatuarios vel pictores admiſerint, 123. Catholicis Sacrarum Imaginum cultoribus imperitè & iniquè objiciuntur, quæ a Patribus ſcripta ſunt contra Ethnicos ſimulacrorum adoratores, 124. Pagani ſimulacra eſſe Deos ſentiebant, non Deorum tantùm ſuorum ſigna & Imagines, 124. Eccleſiæ Fides & Diſciplina de cultu religioſo Sanctarum Imaginum a calumnia vindicatur, 129. De Benedictione Imaginum, 119. Imagines propter exemplar venerantur, *ibid.* & ſeq. Uſus, cultuſque Sacrarum Imaginum in Eccleſia Græca ſolemnis ante VI. Synodum, 130. & ſeq. Imaginum uſum ac venerationem Tridentina Synodus approbat, 132. Pictorum atque ſculptorum cohibenda in pingendis Imaginibus licentia, 132. Contra Imaginum cultum Dallæi objectiones petitæ ex Scriptura Sacra, 120. & ſeq. Ex Patribus quinque priorum ſæculorum 133. & ſeq. Ex S. Gregorio Magno, 140. & ſeq. Ex libris Carolinis, 142. & ſeq. Ex Concilio Francofordienſi, 151. & ſeq. Ex Synodo Pariſienſi ſub Ludovico Pio, 155. & ſeq. Ex Agobardi teſtimonio, 159. & ſeq. Ex Jona Aurelianenſi, *ibid.* & ſeq. Ex Vvalafrido Strabone, 163. & ſeq. Sacrarum Imaginum uſus tribus primis Eccleſiæ ſæculis apud Chriſtianos valde infrequens, 134. Imaginum uſus & veneratio actualis non eſt Dei Lege præcepta, *ibid.* Imaginum cultus variari in Eccleſia poteſt, 134. Everti, confringi, aut dehoneſtari non poſſunt Imagines, ubi earum uſus eſt ab Eccleſia receptus, *ibid.* Imagines Sacræ Gentilium ritu non colendæ, 135. Imaginum uſus legitimas ob cauſas aliquibus in locis ad tempus aboleri poteſt, *ibid.* Imaginum uſus utilis Chriſtianis, 134. Satius eſt virtutes Sanctorum imitari, quàm illorum Imagines coloribus exprimere, 138. Africanæ Eccleſiæ de uſu & cultu Imaginum Chriſti ac Sanctorum cum Romana conſenſus, 138. Imagines Sanctorum adorandæ, *ibid.* Catholici nullam vim divinam in Imaginibus Chriſti vel Sanctorum agnoſcunt, 140. In illis ſpem non collocant, nec iis ſupplicant, aut ab iis exaudiri ſe ſperant, *ibid.* Quis honor Imaginibus debeatur, 141. Sacris vaſis aut Divinarum Scripturarum Codicibus Imagines non ſunt æquiparandæ, 142. Carolini Libri ſolùm Latriæ cultum Imaginibus abjudicant 146. Synodi Francofordienſis doctrina de Imaginibus, 151. 152. Gallicanæ & Britannicæ Eccleſiæ de Imaginibus ſententia 153. 154. Triplex Græcorum Synodus in cauſa Imaginum fingitur, 155. Synodus Pariſienſis ſub Ludovico Pio prudentem & verè religioſam Imaginum venerationem non impugnat, ſed ſuperſtitioſam, 158. Græcorum ſuperſtitio de cultu Imaginum, *ibid.* Hincmarus religioſum cultum Imaginibus concedit, 159. De Sacrarum Imaginum cultu Agobardus quid ſenſerit, *ibid.* & ſeq. Jonas Aurelianenſis cultum Imaginibus debitum agnoſcit, 161. Dungalus Sacrarum Imaginum cauſam agit, 162. Imagines Sacræ a quibus impugnatæ, 4. 18. & ſeq. 22. A quibus defenſæ, 10. 20. *Vid. Leo Iſaurus.* Synodus Pſeudo Septima contra Sacras Imagines, 20. Gentiliaci Synodus in cauſa Sacrarum Imaginum congregata, 21. Synodus Orientalis pro Imaginum cultu, 22. Sacrarum Imaginum honor ſtabilitus in Synodo Romana ſub Stephano III. 22. Sacrarum Imaginum reſtitutio ſub Coſtantini & Irenes Imperio, *ibid.* & ſeq. Imaginibus honoraria adoratio, non vera latria exhibenda, 25. Leonis Armeni Imp. in Sacras Imagines perſequutio, 28. Michaël Balbus in Sacrarum Imaginum cultores ſævit, 29. Theophili Imperatoris adversùs Sacras Imagines, & earum defenſores bellum, *ibid.* Sacræ Imagines & earum cultus a Theodora Auguſta reſtitutæ, 30. Synodus ob eam rem celebrata, *ibid.* Orthodoxiæ feſtum in memoriam ſolemnis Sacrarum Imaginum reſtitutionis, 30. Conventus Pariſienſis Gallicanorum Præſulum in cauſa Sacrarum Imaginum habitus, 177. Cultus religioſus Sacrarum Imaginum in Octava Synodo Oecumenica commendatus, 437.

Immunitates Eccleſiæ Monachorum &c. *Vid. Eccleſia Monachi.*

Imperatores qui octavo ſæculo imperarunt, 74. Non eſt Imperatoris de Fidei rebus decernere, 28.

Imperium, utrùm a Græcis ad Carolum Magnum tranſlatum ſit, 390. & ſeq. Imperatoria dignitas in quo ſit poſita, 391.

Indulgentia. Varia in conceſſione Indulgentiarum diſciplina, 174.

Infantes a Matribus ipſis nutriendi, 188. Pueri Monaſteriis a Parentibus traditi, 277.

Inimicitias qui deponere nolunt excommunicantur, 278. 285.

Injuriarum condonatio, 185.

Interſtitia in Sacris ordinationibus facienda, 438.

Joannes VI. univerſalis Eccleſiæ Pontifex creatus, 1. Patria ejus, moderatio, patientia, charitas, *ibid.* Joannis VI. obitus, *ibid.*

Joannes VII. Summus Pontifex Canones Quini-Sextæ Synodi nec approbat, nec damnat, 1. Quare, *ibid.* Joannes VII. cauſam S. Wilfridi Eboracenſis Archiepiſcopi judicat, & in Sedem illum reſtituit, *ibid.*

Joannes VIII. creatur Pontifex, 191. Joannes VIII. Carolum Calvum Imperatorem coronat, ejuſque jura tuetur, *ibid.* Nova obtinet ab Imperatore privilegia 191. Vices ſuas Anſegiſo Senonenſi Archiepiſcopo committit, *ibid.* Formoſum Portuenſem Epiſcopum in Synodo deponit, 191. Joannes VIII. in Gallias venit, 192. Synodum Trecis celebrat, *ibid.* Acta Joannis VIII. in Synodo Trecenſi, 192. Utrùm Joannes VIII. vices ſuas Roſtagno Arelatenſi Epiſcopo per Gallias commiſerit, 192. Epiſtolæ Joanni VIII. falsò adſcriptæ, *ibid.* Hugonem Lotharii quondam Regis

Fi-

Digitized by Google

Filium Chriſtiana Commonione privat Joannes, *ibid.* Photium in Sedem Conſtantinopolitaoam reſtituit, 192. Poſtea damoat, *ibid.* De Matrimonii indiſſolubilitate Joannis VIII. teſtimonium, *ibid.* Joannes VIII. Moravis concedit ut linguâ Sclavonicâ divina officia ac Miſſam celebrent, 193. Carolum Craſſum Imperatorem coronat, *ibid.* Archiepiſcopum Ravennatem ſuſpendit, Romam citat, contumacem excommunicat, *ibid.* Æternum dedecus ex Photii reſtitutione, nomini ejus inuſtum, 449. Joannes VIII. Photiom, ipſiuſque Acta damnat, 452. Conſtitutio Joannis VIII. de S. R. E. Cardinalibus, *ibid.* Epiſtola Joanni VIII. ſuppoſita, 193.

Joannes IX. Pontificiis Infulis ornatur, 198. Joannes IX. congregatâ Romæ Synodo, Acta Stephani VII. contra Formoſum reſcindit, 199. Synodom Ravennæ Joannes IX. celebrat, ad ſuperioris confirmationem, *ibid.* Canonum ſeveritatem contra Normannos recèns converſos temperandam ſuadet Joannes, *ibid.* Joannis IX. obitus, 200.

Joannes X. Theodoræ meretricis artibus & potentiâ in Sedem Pontificiam intruſus, 201. Eccleſiæ Conſtantin. Cathedram Joannes X. reſtituit, *ibid.* Caroli III. Regis Chriſtianiſſimi jus in Epiſcoporum electionibus confirmat Joannes X. 202. Puerum quinquennem Remenſem Archiepiſcopom confirmat, *ibid.* Mors infauſta Joannis X. *ibid.*

Joannes XI. ex Maroſiæ & Sergii Papæ III. concubitu genitus, 203. Tuſciæ Marchionis & Maroziæ Matris potentiâ Pontifex conſtituitur, *ibid.* Privilegium a Joanne XI. malis artibus extortum in gratiam Conſtantin. Patriarchæ, 203. Joannia XI. obitus, *ibid.* Synodi a Joanne XI. celebratæ, *ibid.*

Joannes XII. anno ætatis 18. factus Pontifex 204. Primus Pontificom mutat nomen, *ibid.* Otthonem I. Imperatorem creat, *ib.* Gallicani Epiſcopi Joannem XII. conſulunt, *ibid.* Joannes XII. violat fidelitatem Otthoni Imperatori juratam, 205. Synodus in cauſa Joaonis XII. ab Otthone Imperatore Romæ congregata, 205. De Joannia criminibus habita quæſtio, *ibid.* Joannes ad Concilium vocatus minas excommunicationis Patribus intentat, 205. Joannes XII. depooitur, *ibid.* Utrùm Joannes XII. a Romana Synodo legitimè fuerit exauctoratus, *Vid. Romana Synodus.* Leone Antipapa pulſo Joannes XII. Synodum congregat, 205. Concilium Otthonis auctoritate celebratum Joannem reſtituit, Leonem damnat, *ibid.* Leonis ordinationes irritas declarat, 206. Infauſtus Joannis XII. obitus, *ibid.*

Joannes XIII. Summus Pontifex eligitur 206. Urbe expellitur, *ibid.* Legatum in Poloniam mittit Joannes XIII. 207. Synodum Ravennæ celebrat, *ibid.* Joannes XIII. juniorem Otthonem Imperatorem creat, *ib.* Legatum mittit ad Nicephorum Phocam Orientis Imperatorem, *ibid.* Comitem quamdam ab immundi ſpiritûs vexatione liberat, *ibid.* Obitus Joannis XIII. *ibid.*

Joannes XIV. Romanus Pontifex, 207. A Bonifacio in carcerem detruſus, fame enecatur, *ibid.*

Joannes XV. Pontifex maximus creatur, 208. Sibi metueos Româ fugit, *ibid.* A Romanis miſſa legatione revocatur, *ibid.* Legatum Joannea mittit in Gallias ad cauſam Arnulphi & Gerberti de Remenſi Archiepiſcopatu contendentium finiendam, 208. Remenſis Concilii Patrea ſacria interdicit, & quare, *ibid.* Joannia XV. mores & obitus, *ibid.*

S. Joannes Damaſcenus, patria ejus, parentes, munera civilia, 41. Sacrarum Imaginum defenſor, *ibid.* Dextra per calumniam Leonis Iſaurci amputata, Deiparæ Virginis ope divinitus Joanni reſtituitur, *ibid.* Joannis Damaſceni opera genuina, 42. Opera dubia, vel ſuppoſita, *ibid.*

Sancti Joannis Baptiſtæ caput Emeſſam translatum, 84.

Joannes Placentinus Epiſcopos, Antipapa creator, 209. Supplicium de hoc crimine ſumptum, *ibid.* & ſeq.

Joannes Diaconus, & Libri quatuor de Vita S. Gregorii Magni ab ipſo conſcripti, 235.

Joanna Papiſſæ fabula unde orta, 409. A quo primùm vulgata, *ibid.* A quibus impugnata, *ibid.* Papiſſę Joannæ fabula confutatur & evertitur, 409. & ſeq.

Jonas Aurelianenſis Antiſtes cultum religioſum Imaginibus adjudicat, 261. Ejus pro cultu Imaginum certamina, 219. Jonæ auctoritate abutuntur Heterodoxi contra Sacrarum venerationem Imaginum, *ibid.* ſomma Librorum Jooæ Aurelianenſis, *ibid.* & ſeq.

Irenes Leonis Imp. conjux. & Conſtantini Mater 77. Cum Conſtantino Filio poſt Leonis mortem imperat, *ibid.* Irenes Imperatrix Imagines & earum cultum reſtituit, 22. & ſeq. 77. Irenes Legatos ad Carolum Magnum Francorum Regem mittit, initque pacta, 77. Irene Synodum pro cauſa Fidei indicit, 77. Pacta cum Francis inita ſolvit Irenea, *ibid.* Domeſticom Irenem inter & Filium ejus diſſidium 78. Irenes ſola imperat, 79. Irene caſus, *ibid.* Ejus virtutes & vitia, *ibid.*

Iſaac cognomento *Bonus vel Pius* Lingonenſis Epiſcopus, 236. Iſaaci Opera, *ibid.* & ſeq.

Judæos S. Patres abominati ſunt, 223. Multò magis deteſtaoda & vitanda conſortia Judæorum quàm cæterorum Clericorum Hæreticorom, *ibid.* Judæorum ſuperſtitiones & commenta, 223.

Judicum vitia, 220. Judicum officia, 257.

Juditha Auguſta a calumniis vindicator 401. 496.

Juramenti religio, 285. Juramentum de re mala non ſervandum, *ibid.* Æquivocationes & reſtrictiones mentales in Juramento damnantur *ibid.*

Juſtiniani levitas, inconſtantia, crudelitas, 74. Juſtiniani infœlix exitua, *ibid.*

K

S. K*arileſi* Monaſterio Privilegium a Nicolao I. conceſſum, 322.

L

L*ando*, Pontifex Romanos, patria ejus, Ordinationes iniquæ & obitus, 201.

Landulfus ſagax, 233. Scripta ejus, *ibid.*

Lauriacenſis Synodus, 266. Hojus Synodi Præſes, celebratio, numeros Epiſcoporum, *ibid.*

Lazarus Monachus Pictor egregius, 29.

Leidradus Lugdunenſia Archiepiſcopus, 47. Leidradi ſcripta, *ibid.*

Leo III. omnium ſuffragio Summus Pontifex eligitur, 26. Leonis III. virtutes, *ibid.* Conjuratio in Leonem III. *ibid.* Ad Carolom Regem Chriſtianiſſimum Leo confugit, *ibid.* An oculi eruti, & lingua præciſa fuerit Leoni III. 17. Leo III. quiboſdam criminibua accuſatur, Leo III. in Synodo ſe purgat, 173. Leo Carolum Magnum Imperatorem coronat, *ibid.* Utrùm Leo III. S. Suitbertum in Sanctorum album retulerit, *ibid.* Quæſtio Romæ inter Leonem & alios Præſules habita de Symbolo Conſtantinopolitano cum additione *Filioque*, 274. Leo III. ſeptem vel novem Miſſas eadem die celebrat, *ibid.*

ibid Leonis III. ordinationes & obitus, 175.

Leo IV. Summus Pontifex, patria ejus, parentes, profeſſio, 182. Leo IV. inconſulto Imperatore conſecratus, 183. Sanctitas ejus, *ibid.* Octavam Aſſumptionis Deiparæ Virginis inſtituit, *ibid.* Leoninæ civitatis extructio, 183. Synodum Romæ celebrat Leo IV. *ibid.* Epiſcoporum Simoniacorum canonicum Judicium quo ſit ordine peragendum præſcribit Leo IV. *ibid.* Leo IV. Ludovicum II, Imperatorem ungit, 184. Regum Francorum Capitularia ſe ſervaturum Leo IV. profitetur, *ibid.* Leonis IV. obitus, *ibid.* Leo IV. miraculis clarus, *ibid.*

Leo V. Pontifex legitimus, a Chriſtophoro Preſbytero pulſus & in carcerem truſus, 200.

Leo VI. Rom. Pont. æmulorum factione in carcerem traditur, 202. Mors ejus, *ibid.*

Leo VII. in Pontificia Sede collocatus, 203. Leonis præclara ſententia, *ibid.*

Leo VIII. Antipapa in Sedem Apoſtolicam intruditur, 205. Leo Antipapa pellitur, *ibid.* Lata in Leonis ordinatores ſententia, *ibid.* Leonis ordinationes irritę declarantur, 206. Leo in Sedem Pontificiam rurſus intruditur, 206. Benedictum V. in exilium amandat, *ibid.* Suppoſititia Conſtitutio Leoni Antipapæ inſcripta, *ibid.*

Leo Armenus Imp. in Sacras Imagines, & earum cultores perſecutionem excitat, 28. Leo Armenus Monachis ſilentium imperat in quæſtione de cultu imaginum, 28. Nicephorum Conſtantinop. Patriarcham Orthodoxum Sede deiicit, *ibid.* Leo Armenus Catholicæ Religioni & Eccleſiæ noxius Princeps, 348. Leonis Armeni virtus civilis, & bellica, *ibid.* Leonis Armeni cędes, *ibid.*

Leo Conſtantini Copronymi filius Imaginibus Sacris, & earum cultoribus inſenſus, 77. Leonis ſacrilegium Deo vindice punitum, *ibid.*

Leo Iſaurus quare ſic dictus, 75. Patria eius, genus, fortuna, *ibid.* Imperium Leo Iſaurus obtinet, *ibid.* Leonis Iſauri impietas, 75. Graviſſima tributa a Leone Iſauro impoſita, *ibid.* Perſecutio in ſacras Imagines a Leone Iſauro excitata, *ibid.* *Vid.* Iconomachi.

Liberorum educatio, 219.

S. Liudgeri Epiſtola de Canonizatione S. Suitberti a Leone III. ſuppoſititia, 173. variæ illius Epiſtolæ ſuppoſitionis notæ, *ibid.* & ſeq.

Liptinenſis Synodus quo Auctore, quo Præſide celebrata, 48. Sinopſis Canonum, *ibid.*

Lobienſis Abbatiæ Privilegium, 325.

Lotharius Ludovici Tranſmarini filius, Rex Francorum, 377. Lotharius Rex Lotharingiam armis repetit ab Otthone II. Imperatore, *ibid.* Mors Lotharii Regis, *ibid.*

Lotharius Imperatoris Lotharii filius, regio jure & nomine Lotharingiam, adjunctaſque poſſeſſiones gubernat, 514. Lotharii impudici amores, *ibid.* Lotharius de repudianda Teutberga legitima uxore ſeriò cogitat, 515. Teutberga falſis criminibus a Lothario appetita, innocens declaratur, *ibid.* Duplex Synodus Aquiſgranenſis de Lotharii divortio, 515. Concilium III. Aquiſgranenſe in cauſa Lotharii & Teutbergæ, *ibid.* Epiſcopi Regni Lotharii ejus divortium approbant, novique ineundi conjugii dant ipſi licentiam, 515. Nicolaus I. ab Adone Viennenſi ea de re conſultus, ſecundùm Evangelii & Traditionis doctrinam contrarium reſpondet, *ibid.* Hincmarus librum ſcribit de divortio Lotharii & Teotbergæ, *ibid.* Iſtius libri Sinopſis, *ibid.* Concilium in cauſa Lotharii & Theutbergæ Metis indicitur & celebratur, 519. & ſeq. Lotharius ad Nicolaum I. ſcribit, 523. Arſenii Hoſtenſis Epiſcopi ad Lotharium Legatio, *ibid.* Arſenius Lotharium compellit ad recipiendam Teutbergam ceu legitimam conjugem, & Waldradam ejiciendam, 523. Lotharius Teutbergam peſſimè habens iterum a ſe depellere tentat, 524. Epiſcoporum Regni Lotharii zelum excitat Nicolaus I. ut Regem adulterum redarguant, *ibid.* Epiſtola Nicolai I. ad Lotharium, 525. Ejuſdem Epiſtolæ ad Ludovicum Germaniæ Regem eadem de cauſa, *ibid.* Hadriani II. geſta in cauſa Lotharii & Teutbergæ 525. Lotharius Rex Romam venit, 526. Quomodo ab Hadriano II. ſuſceptus, *ibid.* Lotharius Hadriano reconciliatur, 527.

Lotharius Ludovici Pii filius paterni Imperii conſors, 358. Lotharius Imperator a Ludovico Patre creatur, 359. Lotharius Romam a Patre miſſus, Eccleſiæ & Reipublicæ pacem curat, *ibid.* Conſtitutio Lotharii Imperatoris in Romanæ Eccleſiæ bonum condita, *ibid.* Lotharianæ conjurationis exordia, 360. Lotharius bello civili patrem laceſſit, *ibid.* Lotharius patri reconciliatur, 361. Lotharius mortuo patre in Fratres ſuos arma convertit, 363. Lotharius pacem fratribus offert, 363. quibus conditionibus, *ibid.* Lotharius Regnum paternum cum fratribus partitur, *ibid.* Abdicatio & mors Lotharii Imperatoris, 364.

Lotharius Italiæ Rex, 376.

Ludovicus Pius Caroli Magni filius a patre Imperator deſignatus, 357. Præcepta a Carolo Magno Ludovico filio data, *ibidem.* Ludovicus ſorores in monaſteria ſe cedere præcipit, *ibidem.* Leonis III. innocentia Ludovico Pio probata, 358. Stephanus Quintus a Ludovico Remis ſuſceptus, *ibid.* Ludovici Pii donatio Romanæ Eccleſiæ facta, *ibid.* Ludovicus Lotharium filiorum ſuorum natu maximum Imperii conſortem facit, 358. Bernardus Rex Italię perduellis a Ludovico Auguſto capitur & damnatur, *ibid.* Britannia a Lodovico Pio ſubacta, *ibid.* Ludovici Pii Capitularia, 358. Lodovici Pii ſecundæ nuptiæ, *ibid.* Ludovici Pii publica pœnitentia, *ibid.* Bella, *ibid.* Studium Ludovici Pii pro Eccleſiæ defenſione, & exaltatione, 359. Miſſas in privatis oratoriis abſque licentia Epiſcopi celebrari vetat Ludovicus, *ibid.* Ludovici Auguſti Capitolaria, bella, 359. Placita, *ibid.* Synodi indictæ, 360. Coniuratio in Ludovicum detecta & ſopita, *ibid.* Filii in Ludovicum Pium perduelles, *ibid.* Accuſationis capita adversùs Ludovicum Pium in Concilio Compendienſi prolata, 397. Utrùm ab eadem Synodo Ludovicus Pius exauctoratus ſit vel exauctorari potuerit, *ibid.* A Synodi Compendienſis calumniis Ludovicus Pius vindicatur, 299. Liber Apologeticus Agobardi pro filiis Ludovici Pii adversùs patrem diſcutitur & confutatur, 401. Paſchaſii narratio de Ludovici Pii exauctoratione ad examen revocatur, & refellitur, 403. Ludovici Pii exauctoratio, 360. Scelus Filiorum Ludovici Pii, 407. Ejuſdem reſtitutio, 360. Ludovicus Pius Eccleſiæ Romanæ defenſor, *ibid.* Ludovici Pii obitus, 361. Elogium, ibid. Fabula de Ludovico Pio confutata, 362. Bellum inter filios Ludovici Pii, 363.

Ludovicus Germaniæ Rex & ejus varia bella, 362. & ſeq. Romanus Pontifex Ludovicum Regem Germaniæ ab invaſione Regni fraterni deterret, excommunicatione intentatâ, 280. Ludovici Religio & pietas, 363. Obitus, 368.

Ludovicus II. Lotharii filius Imperator inauguratur, 364. Mors Ludovici II. Imperatoris, 368.

Ludovicus Balbus Caroli Calvi filius, Francorum Rex, 370. Utrùm Ludovicus Balbus inter Impera-

pera-

peratores ſit annumerandus, *ibid.* Ludovici Balbi mors, & filii, 370. Ludovici Balbi virtutes, *ibid.* utrùm Ludoviei Balbi filii legitimi ſuerint, *ibid.*

Ludovicus III. a Ludovieo Balbo patre Regni heres deſignatus, 370. Ludoviei tutores, *ibid.* Ludovicus a calumnia vindicatur, *ibid.* Ludovici III. bella & obitus, 371.

Ludovicus Tranſmarinus Rex Francorum, 376. Varia bello vario exitu confecta, *ibid.* Crudele in Richardum Ducem, Normannorumque gentem Ludovici Tranſmarini conſilium, 376. Ludovicus a Normannis profligatur, & eaptivus Rothomagnum abducitur, *ibid.* Ludovici Tranſmarini obitus & filii, 377.

Ludovicus V. Francorum Rex, 377. Obiit ſine prole, *ibid.*

Lugdunenſis Eeclesię ſententia de divina ſalutis hominum voluntate, 474. Septem Regulæ de præſcientia, & prædeſtinatione divina, ab Ecclesia Lugdunenſi expoſitæ, 474. Lugdunenſis Eccleſiæ doctrina de Chriſti morte pro omnibus 475. Utrùm Lugdunenſis Eccleſiæ Gotteſcalchi errori ſaverit 473. & ſeq. Lugdunenſis Eecleſiæ ſententia de Cariſiacis Capitulis expenditur, 479.

Luitprandus Cremoneoſis Epiſcopus, 252. Opera Luitprando verè vel falsò adjudicata, *ibid.*

Lupus Ferrarienſis Abbas, Eruditio ejus & pietas 231. Servatus Lupus oec Moguntinus Prebyter fuit, nec alius eſt a Lupo Ferrarieoſi Abbate, *ibid.* Lupus Carolo Regi gratiſſimus, *ibid.* Lupi Ferrarienſis monita ad Regem, 232. Præclara Lupi Ferrarienſis ſenteotia, de Pontificia & Regia dignitate, 231. Lupus Ferrarienſis de Prædeſtinatione, de Libero Arbitrio, & de redemptione Sanguinis Chriſtj cum Rege Carolo Calvo collationem habet, 469. Lupus Libellum edit de iis tribus quæſtiooibus, *ibid.* Hujus libelli ſumma, *ibid.*

Lupi (Chriſtiani) contra Gallicanos Præſules inſultus retunduntur, 440.

M

M*Acra*, Synodus apud S. Macram celebrata, & Canones in ipſa conditi, 281.

Magdeburgenſis Epiſcopatûs erectio, 207.

Manichai novi quando & quibus auctoribus exorti, 212.

Maria Nativitas in Galliis celebrari cœpta, 240. Mariæ Virginitas perpetua, a Ratramno ut dogma Fidei aſſerta, 548.

Marinus Pontiſex eligitur, 194. Difficillimæ Legationes quas obierat, *ibid.* Marinus Photium & omnia ejus Acta damnat, *ibid.* Formoſum in Sedem Portuenſem reſtituit, 294. Marini obitus, *ibid.*

Marinus II. Romanus Pontiſex, Patria ejus & diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſludium, 203.

Marozia. Natalitia ejus, 201. Maroziæ turpitudo *ibid.*

Martyrum Eccleſiæ certis diebus viſitandæ, 230.

Matrimonium. Eccleſiæ Poteſtas in ſtatuendis Matrimonii Impedimentis, 50. Impedimenta matrimonii ab Eccleſia conſtituta *ibid.* Matrimonium iodiſſolubile, 9. De ſœmina quę cùm altero Matrimonium contrahit, cùm vir ejus mortuus in longinqua Provincia ſalsò putabatur, *ibid.* Canon difficilis de Matrimonii indiſſolubilitate explicatur, 51. Matrimonia clandeſtina prohibentur, 55. Utrùm Matrimonium fornicationis causâ dirimi poſſit, 55. Matrimonii iodiſſolubilitas, 178. 192. Iopedimenta matrimonii, 214. Chriſtianorum matrimonia, & coojugum officia, 239. Cognatio ſpiritualis matrimonii Impedimentum, 251. Impedimenta matrimonii ſuo proprio jure Eccleſia conſtituit, 256. 259. 284. Inceſta matrimonia dirimuntur 270. Conſanguinitas in quarto gradu Impedimentum dirimens Matrimonium, 270. Eccleſiæ Juriſdictio in cauſis matrimonialibus, 276. Matrimoniales cauſæ quo ſenſu ad laicam juriſdictionem pertineant, 277. Affinitas ex illicita copula Impedimentum dirimens matrimonium, 278. Canon contra Matrimonii indiſſolubilitatem in ſpeciem pugnaos explicatur, 278. Impedimentum criminis, 284. Matrimonialis contractûs firmitas unde æſtimanda, 284.

Mauregatus Hiſpaniæ Regnum invadit, Patriam prodit, 91.

Mauri. Gothorum Regnum io Hiſpania a Maoris deletum, 89. Celebris Chriſtiaoorum Hiſpaoorum de Mauris victoria, 90. Alphonſi Regis de Mauris victoriæ, *ibid.*

Meldenſis Concilii convocatio, Præſes, Epiſcoporum numerus, 268. Meldenſis Concilii Canones, 268. 269.

Meliſſa (Antonius). Scripta ejus. 47.

Metaphraſtes (Simeon), genus ejus, opes, facundia, prudentia, 246. Quo tempore floruerit, 247. Metaphraſtes qoare ſic dictus, *ibid.* Opera ejus, & elogium, 247. Simeon Metaphraſtes a Simeone juniori diſtinguendus, *ibid.*

Metenſe Concilium, quando & quo præſide celabratum, 282. Concilii Metenſis ſumma, *ibid.*

Metenſis Synodus in cauſa divortii Lotharii Regis, & Teutbergæ Reginæ, 519. Concilium Romanum ſub Nicolao I. Synodi Metenſis Acta reſcindit, 521. Guntharium & Theutgaudum Archiepiſcopos deponit, *ibid.*

Methodius. Theophili Imp. in Methodium ſacrarum Imaginum cultorem perſequutio, 30. Methodius Patriarcha Conſtanlinop. creatur, *ibid.* Methodius Patriarcha Conſtant. pietas ejus & fides, 214. Paſſio S. Dionyſii Areopagitæ a Methodio ſcripta, *ibid.* Paſſio S. Dionyſii ex Antiquioribus Actis, ante Hilduini Areopagitica, a Methodio ſcripta, 255.

Metropolitanorum auctoritas, 57. Privilegia, *ibid.* 58. Metropolitanorum in omnes Provinciæ Epiſcopos juriſdictio, 57. Metropolitanæ Sedes a Romano Pontifice erectæ, 292. Metropolitanorom Privilegia auctoritate Sedis Apoſtulicæ confirmata, *ibid.* Metropolitanorum auctoritas in quo poſita, 292. Pallium Metropolitanæ dignitatis inſigne, *ibid.* Pallii conceſſione non eſt impoſita Metropolitanis a Romano Pontifice nova ſervitus, *ibid.* Metropolitaois extra præcipuas ſolemnitates & Miſſarum ſolemnia, Pallii uſus prohibitus, 280. Metropolitæ Patriarchæ ad Synodum vocanti vel aliaa ob cauſas Canonicas parere debent, nec a Principibus detineri, 439.

Michaël. Superſtitio circa miſſam S. Michaëlis, 250.

Michaël Balbus, quare ſic dictus, 348. Majeſtatis reus convincitur, *ibid.* Nondum ſolutis compedibus, e carcere ad ſolium evehitur, *ibid.* Michaëlis Balbi impietas, errores, & immanitas in Sacrarum Imaginum cultores, 348. Michaëlis Balbi obitus, *ibid.*

Michaël Curopalates, Imperator ſalutatur, 347. Pietas ejus & religio, *ibid.* Michaël Curopalates ſeveriorem ſed minùs probabilem opinionem ſpecie majore pietatis ſecutus, ſe Imperiumqoe in extremum diſcrimen coojicit, 347. Michaël Imperii ooeri impar purpuram exuit, *ibid.*

Mi.

Michaël III. Theophili filius, & in Imperium ſucceſſor, 349. Michaelis III. bella vitia & obitus, *ibid.*

Miriacenſi S. Maximini cœnobio Privilegium a Jona Epiſcopo Aurelianenſi conceſſum, 325.

Migrationes a minori ad majorem Eccleſiam Canonibus repugnantes, 281.

Milo Benedictinus Monachus, & opera ipſi adjudicata, 236.

Miracula ficta, illuſiones & illorum fons, 229.

Miſſa Sacrificium, 363. Miſſarum quotidiana olim multiplex celebratio, 174. Cujuſque Sacerdotis arbitrio & devotioni permittebatur unum pro multis offerentibus Sacrificium, aut ſingula pro ſingulis celebrare, 177. Oblationes ad miſſarum ſolemnia, 177. Superſtitiones circa miſſam, 250. Miſſa quibus in locis celebranda, 282. Miſſæ ſacrificium pro vivis & defunctis i Anglia nono ſæculo celebratum, 384.

Miſſaticus, & miſſaticum, 353.

Miſſi Dominici quod ſint, & quare ſic dicti, 353. Miſſorum Dominicorum honoris gradus, *ibid.* Adminiſtratio, *ibid.* Quibus de rebus miſſi Dominici cognoſcerent, 353. Miſſorum Dominicorum functiones, *ibid.* & ſeq.

Moguntiacum Concilium, 254. Quare congregatum, *ibid.* Tres turmæ in Concilio, *ibid.* Summa Canonum, *ibid.* & ſeq.

Moguntinum Concilium ſub Rabano Archiepiſcopo, 270. Concilium in duos ordines diviſum, *ibid.* Canonum ſumma, *ibid.*

Moguntinum Concilium ſub Arnulfo Rege celebratum, 281. Canones in eo conditi, *ibid.* & ſeq.

Monachi ad Epiſcopatum aſſumpti, 68. Monachi ad Epiſcopatum aſſumpti Regulam Monaſticam obſervant, 69. Veſtem Monaſticam non mutabant Epiſcopi ex Monaſteriis aſſumpti, *ibid.* Monaſtica ſtudia, 70. Monachorum ſtabilitas, 27. Monachorum & Monialium familiaritas vitanda, 27. Monachorum pro Sacrarum Imaginum defenſione certamen, 29. Monachorum diſciplina ſeptimo & octavo ſeculo, 49. Laicorum familiaritas vitanda Monachis, *ibid.* Monachorum ſobrietas & abſtinentia, 50. Modeſtia veſtium Monachis præcepta, 50. Monachi Epiſcopis ſubditi, 67. Privilegia Monaſteriorum, 67. *Vid. Monaſteria*, Monachi ad graviſſima Eccleſiæ negotia aſſumpti, 68. Monachi ſub Abbatiſſa militantes, 68. Fœminis olim interdictus in Eccleſias Monachorum ingreſſus, 69. Monachi hoſtes ſemper infenſiſſimos habuere, 243. Definitus Monachorum numerus in quovis monaſterio, 253. Commodum neceſſarium Monachis procurandum, 255. Monachi qui Fideles circumveniunt ut res ſuas monaſteriis donent, quomodo puniendi, 258. Monachorum animus a litibus alienus, 258. Monachis Sacerdotibus non licet ſæcularium confeſſiones audire ſine Approbatione Epiſcopi, 263. Monachorum ſeceſſus & quies, *ibid.* Monachi Parochialibus Eccleſiis præfecti, 270. Monachi Epiſcopis jure communi ſubditi, 287. 322. Immunitates & Privilegia Monachorum, 322. Monachi ad Eccleſiaſticas dignitates frequenter aſſumpti, 328. Epiſcopi ex Monachis aſſumpti habitum Monaſticum & Regularis vitæ normam ſervabant, 329. Divinitus puniti Monachi ab obſervantia ſtrictiori regulæ deficientes, 332. Monachi ab hereditate Parentum non arcebantur, 332. Opus manuum apud Monachos in uſu, 333. Monachi cum delectu recipiendi, 356. Monachis ſine ſuorum Superiorum licentia depoſitum recipere non licet, 385. Monachi ad Epiſcopatum promoti, Monaſticam veſtem exuere non debent, 443.

Monaſteria, Pecuniam pro ingreſſu Monaſterii exigere nefas, 27. 69. Scholæ in Monaſteriis, 40. 70. Aliquid Monaſteriis inſtar dotis dabatur ab iis qui in eis recipiebantur, 69. Seminaria in Monaſteriis, 70. Diſciplinæ Regularis in Monaſteriis conſervandæ Reges curam geſſere, 71. Regum poteſtas in Monaſteria Regiæ fundationis. *ibid.* Feuda ſub precario & cenſu a Monaſteriis præſtita in ſubſidium exercitûs, 73. Dona gratuita Regibus ab opulentis monaſteriis oblata, 73. Regularis Monaſteriorum diſciplina, 254. Immunitates, 322. Monaſteriorum reformatio, 256. 257. 259. 266. Monaſteriorum reformationes Reges curarunt, 329. Regum cura ſingularis de Regalibus Monaſteriis, 331. Monaſteria laïcorum poteſtati non permittenda, 266. Pueri Monaſteriis a Parentibus oblati, 277. 320. Qui Monaſteriis præficiendi, 282. Pecuniam pro Monaſterii ingreſſu retinere vetitum, 332. Decimæ in cenſu bonorum Monaſterialium inter Abbatem & Conventum, 341. Monaſteria Virginum. *Vide* Moniales. Nemo invitus Monaſterio adſcribendus, 356.

Monaſtica diſciplina, 178. 265. 287. Ad quem pertineat, 265. Monaſticæ profeſſionis libertas, 178. Monaſtici Ordinis defenſio, 243. Monaſtica profeſſio publicam pœnitentiam ſupplet, 245. Inviti Ordini Monaſtico addicti, utrùm in eo ſtatu manere cogendi ſint, 255. Monaſtica reformatio, 257. Monaſticus ordo a Deo inſpiratus, ab Apoſtolis fundatus, a SS. Patribus excultus, a Regibus propagatus, 266. Monaſticæ profeſſionis ætas, 321. Conſenſus Principum quandoque neceſſarius iis qui Monaſticam vitam profitebantur, *ibid.* Monaſtici ſtatus excellentia, 218. Monaſticæ Diſciplinæ reſtauratio, 284.

Moniales. Monachorum & Monialium familiaritas interdicta, 27. Modeſtia veſtium monialibus præcepta, 50. Monaſteriorum Monialium aditus abſque permiſſu Epiſcopi Clericis & Monachis prohibitus, 56. Profeſſionis Monialium ætas, 69. Clauſura Monialium, 71. Aditus ad Moniales Clericis & Monachis junioribus vetitus, 253. Monialium numerus in quovis Monaſterio definitus, 253. Regularis Monialium diſciplina, 260. Regula Monialium Canonicarum, *ibid.* Voto paupertatis non erant adſtrictæ Moniales Canonicæ, 260. Monialium Monaſteria ſine licentia Epiſcopi non adeunda, 263. 264. Parthenonum reformatio, 265. Quæ puellæ in Parthenonibus educandæ, 354.

Moralis Chriſtianæ Regula, 281. 285.

Mortui Oratio pro mortuis, 275. 363.

Moſes Barcépha Syrorum Epiſcopus, 249. Opera ejus, *ibid.* Moſes Barcepha cum Moſe Mardena non confundendus, *ibid.*

Mulierum conjugatarum prava conſuetudo, 188. Mulieres conceptum fœtum excutientes homicidarum pœnitentiæ ſubduntur, 278.

Murarabes Chriſtiani in Hiſpania, 89.

N

NEophiti ad Epiſcopatum non promovendi, 438.

Nicephorus Conſtantinop. Patriarcha Leonis Armeni Edicto contra Sacrarum Imaginum cultum lato ſubſcribere recuſat, 28. Nicephorus Sede detruditur, & in exilium deportatur ob cauſam Fidei, *ibidem*. Sancti Nicephori Conſtantinop. Opera, 218. Stylus, *ibid.* Utrùm Chronographia genuinum ſit S. Nicephori Conſtantinop. Opus. 215.

Nicephorus Logotheta, Imperator Orientis hæretico-

Digitized by Google

reticorum fautor, 347. Avaritia ejus inſatiabilis ac in Chriſtianos & pios omnes perſecutio, *ibid.* Crudelitas ejus, bella, impietas, & infelix exitus, *ibid.*

Nicephorus Phocas & ejus ad Imperium evectio, 352. Nicephori nuptiæ, *ibid.* Bellica fortitudo, *ibid.* Nicephori Phocæ ſordida indoles, *ibid.* Abſurdam impiamque Legem meditatur Nicephorus Phocas, *ibid.*

Nicolaus I. Pont. Max. & ejus in Eccleſiam merita, 185. Magni cognomen obtinet, *ibid.* Cognitionem cauſæ Ignatii Patriarchæ Conſtantinop. Nicolaus I. ſuſcipit, *ibid.* Quid in cauſa Igoatii & Photii egerit Nicolaus I. 319. Nicolai I. ad Michaëlem Imperatorem & Photium in Conſtantinop. Sede intruſum literæ, ejus pro Religione & Eccleſiaſtica Diſciplina ſtudium demonſtrantes, 422. Nicolaus I. Photianam Synodum in irritum mittit 421. Reſtituit Ignatium, *ibid.* Damnat Legatos prævaricatores, *ibid.* Minaces Imperatoris ad Nicolaum I. literæ, 423. Photius a Nicolao I. in Synodo Romana damnatus, 424. Nicolai I. epiſtola ad Imperatorem, 425. Nicolaus I. novos Legatos Conſtantinopolim mittit, *ibid.* Violata Sedis Apoſtolicæ legatio, *ibid.* Nicolaus I. Gallicanos Epiſcopos ad ſuccurrendum Eccleſiæ & Græcorum objectiones reſellendas adhortatur, 427. Baſilius Imperator Nicolai I. ſententiam exſecutus, Photium e Sede Conſtantinop. expellit, 428. Photii contra Nicolaum I. Scripta, Imperatoris mandato igne abſumuntur, 436. Depoſitiones Epiſcoporum inter majora negotia cenſendas probat Nicolaus I. 493. Nicolaus I. Balduinum & Juditham Carolo Calvo Regi Chriſtianiſſimo reconciliat, 185. Illos abſolvere non volt ab excommunicatione, quam in illos tulerant Epiſcopi Gallicani, *ibid.* Nicolaus I. cognitionem Divortii Lotharii, & Teutbergæ Reginæ ſuſcipit, 186. Nicolai I. in cauſa divortii Lotharii Regis & Teutbergæ Acta, 519. & ſeq. Nicolaus I. Acta Concilii Sueſſionenſis II. examinat ac reſcindit, 498. Nicolaus I. Synodum III. Sueſſionenſem indicit, pro Vvulſadi & Sociorum reſtitutione, 499. Caroli Regis ad Nicolaum I. epiſtola, 501. Epiſtolæ Synodi & Hincmari ad Nicolaum I. *ibid.* Nicolai I. ad Epiſcopos Synodi Sueſſionenſis & ad Hincmarum Epiſtolæ increpatoriæ, 502. Concilium Treeenſe in cauſa Vvulſadi & Sociorum, juſſu Nicolai I. celebratum, *ibid.* Rothadum Sueſſionenſem Epiſcopum Sedi reſtituit, 186. Vid. *Rothadus*. Summa Decretalis Epiſtolæ Nicolai I. ad Rodulfum Epiſcopum Bituricenſem, 187. Nicolai I. reſponſa ad conſulta Bulgarorum, *ibid.* Reſponſorum ſumma, *ibid.* Opinio privata Nicolai I. de Baptiſmo in Chriſti ſolius nomine collato, 188. Nicolai I. Sanctitas, 188. Nicolai I. Elogium, *ibid.* Nicolaus I. poſt mortem invocatus, 432.

Nithardus, genus ejus, parentes, profeſſio, & Opera, 222.

Normannorum incurſiones, 371. Normannorum ſtrages, 373. Normannorum converſio, 374. Primus Normannorum Dux, *ibid.*

Novitates vocum in tractandis Religionis myſteriis vitandæ, 481.

Novitii Cluniacenſes, 312.

Nuptiæ tertiæ diſſuadendæ, 11. *Vid.* Matrimonium.

O

OBlationes ad Miſſarum ſolemnia, 177. Oblationes ex pane & vino olim a Chriſtianis fieri ſolitæ, quando in pecuniarum eleemoſynam pro Miſſis converti cœptæ ſunt, 177. 240.

Odilbertus Mediolanenſis Archiepiſcopus, Opuſcula ejus, 47.

S. Odilo Cluniacenſis Abbas, 249. 318. Opera ejus, & a quibus edita, *ibid.*

Odo, Muſicus, Cluniacenſis II. Abbas, 248. Doctrina ejus, pietas, & opera, *ibid.*

Odo Rex Francorum, 373. Odonis Bellum civile cum Carolo Simplice, *ibid.* Odonis obitus, *ibid.*

Oecumenica Octava Synodus, 429. & ſeq. *Vid. Conſtantinopolitana Synodus*, & *Photius*.

Officia Divina. Nihil in Divinis Officiis cantandum vel recitandum, quod a Scripturis Sacris non ſit depromptum, 227.

Orationes aliorum quibus proſint, 50. Deus in omni lingua orandus, 55.

Ordinatio. Nemo ſolo facultatum Eccleſiis donatarum intuitu ordinandus, 26. Ordinationes ad certam Eccleſiam, 54. Ordinandorum ætas, 54. 257. Ordinandorum inſtitutio in Seminario, 257. Manſio in titulo ad quem ſunt ordinati, 257. Ordinandorum qualitates, 268. Interſtitia in Sacris Ordinationibus ſervanda, 438. Sacrarum Ordinationum iterationem Wulfadi & Sociorum cauſa non probat, 503.

Ordonius Hiſpaniæ Rex, 381. Ordonii bella, virtutes, & nævi, *ibid.*

Ordonius II. virtus ejus bellica & crudelitas, 382.

Ordonius III. Motus initio Regni ejus excitati, & ipſius armis & diligentia ſedati, 382. Ordonii III. nuptiæ, *ibid.*

Orthodoxiæ Feſtum in memoriam ſolemnis Sacrarum Imaginum reſtitutionis, 30.

Otto I. Magnus cognominatus, Imperator, & Germaniæ Rex, 204. 376. 377. Generoſum ac Religioſum Ottonis reſponſum, *ibid.* Ottonis nuptiæ utrùm ſint inceſtuoſæ, 378. Ottonis I. in Romanam Eccleſiam munificentia, *ibid.* Berengarium Tyrannum & Romam Otto in poteſtatem accipit, *ibid.* Græcos in Calabria & Apulia profligat, 378. Danos ſubigit, Sclavos domat, & utrumque ad Chriſti Fide perducit, *ibid.* Quæ Romani Pontificis canonicam electionem ſpectant ab Ottone ſancita, *ibid.* Joannes XII. violat fidelitatem ab ipſo Ottoni Imper. juratam, 205. Synodum in cauſa Joannis VIII. congregat, 205. Concilium Ottonis auctoritate congregatum damnatur, 206. Ottonis I. virtutes & nævi, 378. Ottonis I. obitus, *ibid.*

Otto II. Imperator creatus, 378. Otto a Græcis vincitur, *ibid.* Pietas ejus & obitus, *ibid.*

Otto III. Germaniæ & Italiæ Rex coronatus, 379. Otto III. uxorem ſuam impudicitiæ & calumniæ flammis addicit, *ibid.* Ottonis III. religio, *ibid.* Pœnitentia Ottoni III. a S. Romualdo injuncta, 379. Cœlitus deterretur ne canonicos in Baſilicam Romanam S. Pauli pulſis Monachis diſſolutis introducat, *ibid.*

Ovetenſis Archiepiſcopatûs erectio, 381.

P

PAllii uſus, 280. Inſolitum de uſu Pallii privilegium, 204. Pallium Metropolitanæ dignitatis inſigne, 292. Utrùm Palli conceſſione impoſita ſit Metropolitanis a Romano Pontifice nova ſervitus, *ibid.*

Pariſienſis Synodus ſeu collatio circa Imaginum Sacrarum cultum, 29. 157. & ſeq. Ejus Acta ad Eugenium II. Pont. Max. tranſmiſſa, *ibid.*

Pariſienſe VI. Concilium, 261. Quando & a quo coactum, *ibid.* Synodus Pariſienſis VI. ex quatuor Provinciis congregata, 261. Synodi Decreta, *ibid.* & ſeq.

Parochialis Eccleſia ſua cuique plebi Chriſtianæ frequentanda, 230. Parochiarum Presbyteri nocturnis horis ad matutinas laudes perſolvendas ſurgebant, 246. Monachi Parochialibus Eccleſiis præfecti, 270. Manſus Parochiis pagorum attributus, ab omni ſervitute liber, 341. Paro-

ehialis Eccleſiæ tituli Cardinales appellatæ, 268. Pœnæ decernuntur adversùs eos, qui voluntariè a Parochialibus conventibus ultra tres dies Dominicos ſe ſubtrahunt, 280. Decimæ Parochialibus Eccleſiis debitæ, *ibid.* Conditiones neceſſariæ ut legitima ſit ab una Parochia in aliam migratio, 315.

Parthenones. Vid. Moniales.

Paſchalis I. Rom. Pont. virtotes ejus, 276. S. Theodori Studitæ ad Paſchalem I. literæ, *ibid.* Paſchali I. conſpicuam ſe præbet S. Cæcilia, eique corpus ſuum revelat, 276. Lotharium Ludovici Pii filium Romæ Imperatorem coronat Paſchalis I. *ibid.* Obitus ejus *ibid.*

Paſchaſii Radberti patria, genus, parentes, profeſſio, & virtutes, 223. 528. Paſchaſii Radberti Opera, 528. Paſchaſii doctrina circa Euchariſtiam, 529. Paſchaſius contra receptam de Euchariſtia fidem non adinvenit novam, 531. Calviniſtarum Argumenta in Paſchaſium diluuntur, 535. A Paſchaſio circa dogmatis ſubſtantiam non diſceſſerunt, qui Euchariſtiam eſſe Corpus Chriſti natum de Virgine, eo ſenſu quo id ipſis aſſerere videbatur Paſchaſius negarunt, 537.

Paſchatis ſolemnitas, 286.

Paſtorum virtus præcellens, 55. Paſtores boni conſtituendi, 264. Paſtorali regimine quando liceat ſe abdicare, 245.

Patronatus jus 178. Jus Patronatus non eſt inter Laicos heredes dividendos, 259. Clerici idonei a Patronis laïcis oblati ab Epiſcopis non rejiciendi, 262. Patronorum Laicorum in nominationibus diſſidio remedium adhibetur, 283. Patronorum nominatio ad Beneficia, 314. Patronorum laicorum jura ab Eccleſia ſervata, 314. Eccleſia indignos a Laïcis nominatos rejicit, *ibid.* Si Patroni nullum qui dignus ſit, præſentent, jus ad Epiſcopum devolvitur, 314.

Patria, hoſtium pœna, 278.

S. Paulinus Aquilejenſis Patriarcha, 43. Opera ejus, *ibid.*

Paulus I. Romanus Pontifex, Manſuetudo ejus, & charitas, 10. Paulus II. auxilium Pippini Regis contra Græcos & Longobardos rogat, 51. Pauli ordinationes & obitus, *ibid.*

Paulus Vvarnefridi Aquilejenſis Diaconus Ingenium ejus & ſcientia, 45. Deſiderio poſtremo Longobardorum Regi a ſecretis, *ibid.* Caſſinenſis Monachus, *ibid.* Pauli opera, *ibid.*

Pauperum cura, 256. Poſſeſſiones Eccleſiæ Patrimonium Pauperum, 261. 267. Lex de Pauperibus, 355.

Pelagius Regii Gothorum ſanguinis, Princeps Hiſpaniæ, Rex creatur, 90. Celebris Pelagio Duce Hiſpanorum Chriſtianorum de Mauris victoria, *ibid.* Variæ Maurorum clades a Pelagio acceptæ, *ibid.* Pelagii liberi, 90.

S. Pelagius martyr, 382.

Pentecoſtes ſolemnitas, 286.

Perſecutio Leonis Iſauri, 75. Perſecutio Michaëlis Balbi, 29. Theophili Imp. 29.

S. Petri & Succeſſorum Primatus a Chriſto immediatè inſtitutus, 22. *Vid.* Romanus Pontifex

Petrus Siculus & Manichæorum Hiſtoria ab ipſo conſcripta, 242.

Philippicus Bardanes invadit Imperium, 75. Sextam Synodum impugnat, *ibid.* Alia Philippici flagitia, *ibid.* Conjuratorum manu oculis privatur, 75.

Photius. Genus ejus, parentes dignitas, ingenium, eruditio, facultates, 418. Photiani Schiſmatis initia, 417. Photii in Ignatium Conſtantinop. Patriarcham, & in Theodoram Auguſtam calumniæ, 418. Photius ſex dierum ſpatio ex laico ad omnes ordinum gradus promotus, 418. Photius in Sedem Conſtantinop. intruditur, 285. 418. Perſecutionem in S. Ignatium Photius movet, *ibid.* & ſeq. Quid in cauſa Ignatii & Photii geſſerit Nicolaus I. 189. 419. Marinus, 194. Hadrianus III. 294. Photii fraus 418. 425. Mendacia, 422. Photianam Synodum in irritum mittit Nicolaus, 421. Photius a Nicolao I. in Synodo Romana damnatur, 424. Multiplex ratio depoſitionis Photii, *ibid.* Photii in Romanam Eccleſiam objectiones & calumniæ, 425. Photius congregata Synodo Nicolaum I. Romanum Pontificem excommunicat, *ibid.* Photii impiæ artes, 426. Photius piorum legatorum ſolus diſpenſator Imperatoris Edicto conſtituitur, *ibid.* Photius ſe Patriarcham Oecumenicum inſcribit, 426. Altera Photii Schiſmatica Synodus adversùs Nicolaum I. 426. Photii famoſæ inſcriptiones adversùs S. Patriarcham Ignatium, 428. Photius e Sede Conſtantinop. expellitur, 428. Photii liber cum Anathemate flammis traditus ab Hadriano II. 429. Synodus Romana contra Photium, 429. Synodus Octava Oecumenica, & adversùs Photium congregata, 429. & ſeq. Photius citatur ut coram Synodo ſe ſiſtat 433. Photii ſuperbia, & inſolentia, *ibid.* Zacharias Calchedonenſis Photii cauſam agit, 434. Metrophanes Smyrnenſis evertit momenta, quæ pro Photio Zacharias profert, *ibid.* & ſeq. Chirographa omnia quæ Photius extorſerat, & ſcripta ejus contra Nicolaum Pont. Max. comburuntur, 436. Quo ſenſu Synodus Photii ordinationes irritas dixerit, 437. Defuncto Ignatio Photius in Sedem Conſtantinopolitanam iterum adrepit, 448. Fraudes & malę artes Photii, *ibid.* Photius a Joanne VIII. in Sedem Conſtantinop. reſtituitur, 445. Photius a Joanne VIII. reſtitutus Pſeudo Synodum adversùs Oecumenicam octavam celebrat, 450. Photius Romani Pontificis literas interpolat, *ibid.* Canones Photianæ Synodi, 451. Joannes VIII. Photianam Synodum, ipſumque Photium damnat, 452. Photii exauctoratio, 453. Utrùm Photius in Romanæ Eccleſiæ communione mortuus ſit 454. Cum Photio extinctum Schiſma, 454. Utrùm Schiſma Eccleſiæ Græcæ cum Latina ante Michaëlem Cerulárium revixerit, *ibid.* & ſeq. Photii Opera, 240. Præclara documenta Michaëli Bulgarorum Regi a Photio data, *ibid.* & ſeq. Photii Amphilochia, 242. Quare ſic dicta, *ibid.*

Photianum Schiſma, 223. *Vid.* Photius,

Pippinus Major-domùs & Regni adminiſter, 83, Tranſlatio Regni Francorum a Childerico Rege ad Pippinum majorem domus, 96. Utrum a Zacharia vel Stephano III. Romanis Pontificibus Francorum Regnum ablatum fuerit Childerico & Pippino collatum, *ibid.* & ſeq. Stephanus III. Pippinum abſolvit a perjurio in Childericum Regem admiſſo, 99. Pippinus ſecundùm morem Francorum Rex electus, *ibid.* Objectionibus Bellarmini & Baronii reſpondetur, *ibid.* & ſeq. Childerico Rege exauctorato Pippinus Regium ſolium occupat, 82. Pippinus Stephanum III. ſuſcipit, 7, 83. Rex ab eo ungitur, *ibid.* Pippini Regis erga Eccleſiam munificentia & donatio, 83. Pippini Regis commendatio, 81. 82. Taſſilo Dux Bajoariæ in Pippini Regis clientelam ſe confert, 83. Saxones a Pippino domiti, *ibid.* Deſiderium Longobardorum Regem, ad implenda pacta, & civitates Romano Pontifici reddendas compellit, 83. Walfarius cùm fœderatis a Pippino cæſus, *ibid.* & ſeq. Pippini obitus, 84. Liberi, *ibid.* Regni inter filios diviſio, *ibid.* Pippini vitium, 84.

Pœnitentiæ impoſitio, 214. Gravis pœnitentia pro Capitalibus peccatis, 257. Pœnitentia ſecundùm qua-

qoslitatem delicti imponenda, 284. Quas regulas ſequi debeat Sacerdos in Foro pœnitentiali 259. Pœnitentiæ modus, 262. 271. Pœnitentia moribundorum. 270. Pœnitentia publica pro publicis criminibus in uſu fuit Gallicanæ Eccleſię, nonn ſæculo, 238. 240. 246. 254. 256. Initium redemptionis pœnitentiarum, 284.

Pontifices qui Romanam & univerſalem Eccleſiam rexerunt octavo ſæculo, 1. & ſeq. Pontificatus omnium Eccleſiarum a S. Petro originem accepit, 194. Pontificiæ, & Imperialis dignitatis diſcrimen, *ibid.* 232.

Pontigonenſis Synodus a quo convocata, 279. Pontigonenſis Synodi Acta, *ibid.* & ſeq.

Prædeſtinatio. Septem Regulæ de Prædeſtinatione ab Eccleſia Lugdunenſi expoſitæ, 474. Gotteſcalchi error de Prædeſtinatione. *Vid.* Gotteſchalcus. Dei præſcientia & prædeſtinatio nulli homini neceſſitatem imponit, 481. Pœnam impiorum malum eorum meritum ſequentem Deus prædeſtinat, *ibid.* Eorum malitiam non prædeſtinat, ſed præſcit tantùm, 482.

Prædicatio verbi divini quibus demandata, 65. Quid populis prædicandum, *ibid.* Ad frequentem communionem Concionator adhortetur innocentes & continentes, 66.

Presbyterorum officia, 49. Cauſa criminalis Presbyteri a quo judicanda, 54. Verbi Divini prædicatio Præsbyteris demandata, 65. Presbyterorum manſio in Eccleſiis, in quibus ſunt ordinati, 443.

Primatus Bituricenſis Eccleſiæ, 287. Primatus Drogonis Metenſis Epiſcopi, 288. Senonenſis Primatus, 289.

Principis Officia, 240. & ſeq. *Vid.* Rex. Non licet Principibus in cauſas Eccleſiaſticas proſilire, 285. Principum conſenſus quandoque neceſſarius iis, qui Clero aut Monaſterio nomen dare vellent, 321.

Probationis ritus per aquam frigidam quando & a quo inſtitutus, 178.

Proceſſio Spiritûs Sancti. *Vid.* Spiritus Sanctus.

Profeſſionis Monaſticæ libertas, 578. Ætas, 355.

Provincialia Concilia ſingulis annis celebranda, 26. 262.

S. *Prudentius* Trecenſis Epiſcopus, 234. S. Prudentii doctrina de Prædeſtinatione explicatur, *ibid.* Utrùm Prudentius Cariſiacs Capitula impugnaverit, 478. An Gotteſchalcho faverit, 468. Prudentius librum Joannis Scoti erroribus ſcatentem refellit, 475.

Pſalmodia utilitas, 6.

Purgationis Canonicæ genus jure antiquatum, 277.

Q

QUadrageſimæ obſervantis. 187. Quadrageſimæ tempus quomodo tranſigendum, 217. Confeſſio initio Quadrageſimæ, 246. 250.

Quatuor Temporum jejunia, 255.

R

RAbanus Maurus Moguntinus Archipræſul, 235. Patria ejus, genus 539. Rabani vita, *ibid.* Rabani Opera, 232. 539. Rabani nævi, 540. Rabanus a fœdo Stercoraniſtarum errore vindicatur, *ibid.* & ſeq. Rabani doctrina circa Euchariſtiam, 541. Rabani errores de Cathecumenis 542. Rabanus Gotteſchalchi errores impugnat, 462. Lugdunenſis Eccleſia carpit Rabanum, & quare, *ibid.* Gotteſchalcus a Rabano erroris convincitur, & in Synodo Moguntina damnatur, 462. Quidam Rabanum Maurum temerè reprehendunt quòd ſuos de rebus divinis commentarios & Sanctorum Patrum ſententiis contexeret, 232.

Ramirus Hiſpaniæ Rex, 381. Bellum ab ipſo contra Mauros fœliciſſimè geſtum, *ibid.* Victoria de Mauris parta ope S. Jacobi, *ibid.* Ramiri votum in gratiarum actionem, *ibid.*

Ramirus II. Alphonſi fratris abdicatione, Hiſpanici Regni adminiſtrationem ſuſcipit, 382. Mauros profligat, *ibid.* Alphonſum fratrem tumultuantem reprimit, & luminibus orbat, *ibid.* Morti proximus Regno ſe abdicat, filioque Ordonio de manu tradit, 385. Ramiri pietas & obitus, *ibid.*

Ramirus III. Legionis Rex, Regni ejus initia, 383. Geſta & obitus, *ibid.*

Raptus Impedimentum Matrimonii, 269. Raptores pœnitentiæ publicæ ſubjiciendi, 269. Pœnę in Raptores latæ, 281.

Ratherius, Veronenſis Epiſcopus, 249. Ratherii pro fide & Eccleſiaſtica Diſciplina certamina, *ibid.* Ratherii Elogium, *ibid.* Opera, *ibid.* & ſeq. Heterodoxorum in Ratherium calumniæ, 250.

Ratiſponenſis Synodus contra Felicianam hæreſim, 36.

Ratramnus quis ſit, & varia ejus nomina, 234. 544. Ratramni Opera, 544. Liber de Corpore & Sanguine Domini ſub Bertrami nomine vulgatus, non eſt Joannis Scoti, ſed Ratramni, *ibid.* Sacramentariis non favet Ratramni liber, 545. Ratramni doctrina de SS. Euchariſtiæ Sacramento 545. A Paſchaſio non diſſenſit in ſubſtantia dogmatis de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtię Sacramento, & de Tranſubſtantiatione, *ibid.* Duriora Ratramni loca, *ibid.* Quâ occaſione ſcriptus Ratramni libellus de Nativitate Chriſti, 547. Ratramni ſententia & durior de Chriſti Nativitate locutio explicatur, *ibid.* Ratramnus Deiparæ Virginitatem perpetuam ut Dogma Fidei profitetur, 548. Qua occaſione Librum de Anima Ratramnus ſcripſerit, 549. Ratramni nævi, 547. & ſeq.

Ravennenſis Synodus quando & quo præſide celebrata, 280. Summa Canonum Concilii Ravennenſis, *ibid.*

Reliquiæ. Eccleſia ſine Reliquiis Sanctorum non conſecranda, 26. Reliquiarum ſacrarum cultus religioſus, 363. De incertis Reliquiis quid faciendum, 229. Reliquiarum tranſlatio, 256.

Remenſi Eccleſiæ Privilegium a Formoſo conceſſum, 195.

Remigius Autiſſiodorenſis, 245. Utrùm Epiſcopus fuerit, *ibid.* Quo tempore floruerit, *ibid.* An ipſi tribuendi ſint Commentarii in Epiſtolas S. Pauli, qui Remigii nomen præſeferunt, *ibid.* Utrùm Liber de Divinis Officiis qui inter Alcuini Opera annumeratur, illius Remigii ſit fœtus, 245. Opera alia quæ Remigio Autiſſiodorenſi adjudicantur, *ibid.*

Remigius Lugdunenſis, 234.

Reſidentia Epiſcoporum, 54. 229. Cardinalis Preſbyter ob violatam Reſidentiæ Legem a Synodo Romana deponitur, 185. Sacerdotum, *Vid.* Sacerdos. Clericorum Reſidentia, 313. *Vid.* Clerici. Romanus Pontifex de Reſidentia cum Archiepiſcopo diſpenſat, 55.

Reſtitutio. Præclara moralis Chriſtianæ Regula de rerum malè partarum reſtitutione, 281.

Rex. Regiæ poteſtatis fines, 19. Regularis diſciplinæ in Monaſteriis Reges curam geſſere, 71. Regum poteſtas in Monaſteria Regiæ fundationis, *ibid.* Pecunia ab Eccleſiis in ſubſidium exercitûs Regibus tradita, 73. Dona gratuita Regibus conceſſa, *ibid.* Fidelitas erga Regem ſervanda 251. Chriſtiani Regis Officia, 263. 265. Fides & obedientia Regi exhibenda, *ibid.* 265. Hanc violantium pœnę, *ibid.* Viri Eccleſiaſtici ſpirituale & temporale ſubſidium Regi-

Gggg 2 bus

bus ex animo offerunt, 266. Rex Bonorum Eccleſiaſticorum Defenſor & Cuſtos divinitus conſtitutus, 270. Epiſcoporum erga Reges Officia, 285.

Rhadualdus Nicolai I. Legatus prævaricator, 421. & ſeq.

Rhegino Benedictinos monachus, 246. Rheginonis Libri de Eccleſiaſticis Diſciplinis, *ibid.*

Richardus Senior, *Sine Pavore* nuncupatus, primus Normannorum Dux, 374. Richardi obitus & pietas, 380.

Robertus Francorum Rex, 380. Ejus cum Berta connubium, *ibid.* Synodus Romana in cauſa connubii Roberti Francorum Regis, 209. Roberti nuptiæ a Romano Pontifice dirimuntur, *ibid.* Bertâ dimiſſâ, ducit Conſtantiam, 381.

Rogationes, 255. 380.

Rollonis Ducis Normannorum pietas, & juſtitiæ ſtudium, 374.

Romana Synodus Adriani II. contra Photium, 420. Romana Synodus contra Joannem XII. congregata, utrùm ſuppoſita fuerit, 561. An fuerit legitima, 561. & ſeq. Synodus Romana contra Canones egit, Propoſitionemque contra Fidem aſſeruit, 562. Romanæ Synodo non licuit Joannem XII. exauctorare, admonere, & arguere licuit, 562.

Romanus Pontifex S. Petri & Succeſſorum Romanorum Pontificum primatus a Chriſto immediatè inſtitutus, 22. Romanus Pontifex Chriſtiani Sacerdotii caput 2. Quatora in Conciliis Oecumenicis Sedis Apoſtolicæ auctoritas 14. Romanæ Sedis Auctoritas aliarum Sedium Patriarchalium in Conciliis œcumenicis præſentiam ſupplet, 24. Legatorum Apoſtolicæ Sedis prærogativa, 25. In controverſiis Fidei quærendum Romani Pontificis reſponſum 29. Romanus Pontifex cum Archiepiſcopo de Reſidentia diſpenſat, 55. Germani & Gallicani Epiſcopi Romani Pontificis Primatum jure divino inſtitutum agnoſcunt, 154. Fovendæ cum Apoſtolica Sede & Romana Eccleſia communionis neceſſitatem prædicant, *ibid.* Patienter ac modeſtè cum Romano Pontifice conferendum 157. Facta hiſtorica quę a Pontificibus Romanis in eorum epiſtolis referuntur, non omnia vera ſunt, 105. Auctoritas convocandi Concilia œcumenica Romano Pontifici vindicatur, 108. Sedes Apoſtolica caput omnium Eccleſiarum a nemine judicatur, 173. 170. 562. S. Nicephorus Patriarcha Conſtantini & Theodorus Studita Romani Pontificis Primatum prædicant & colunt, 174. Romana Eccleſia fons illimis Orthodoxæ veritatis, 176. 432. 441. 510. Jus appellationum ad Romanum Pontificem in judiciis Canonicis Epiſcoporum, 180. Cauſæ majores ad Apoſtolicam Sedem referendæ, 181. 493. Gallicani Epiſcopi Gallicanam Eccleſiam omnium Eccleſiarum matrem & magiſtram agnoſcunt, 192. Se Romani Pontificis Diſcipulos profitentur, *ibid.* Gallicani Epiſcopi S. Petri auctoritatem in Stephano VII. pravo Pontifice reveriti, 198. Reverentia erga Sedem Apoſtolicam iniquis etiam temporibus, ſemper a Fidelibus ſervata, 200. Paucorum vitia Pontificum non excuſant hæreticos, qui Romanam Eccleſiam & ſummi Pontificis Primatum impugnant, *ibid.* & ſeq. Honor Eccleſiæ Romanæ, & Summo Pontifici exhibendus. 279. manſuetudo & humilitas erga Sedem Apoſtolicam ſervanda, 283. Plenitudo poteſtatis in Romano Pontifice reſidet, quamvis contra veritatem & juſtitiam nihil poſſit, *ibid.* Metropolitanæ Sedes a Romano Pontifice erectæ, 291. *Vid. Metropolitani.* Novorum Epiſcopatuum erectio auctoritate Romani Præſulis facta, 294. *Vid. Epiſcopi.* Devotio Caroli M. erga Eccleſiam Romanam, 357. Ludovici Pii donatio Romanæ Eccleſiæ facta, 358. Conſtitutio Lotharii Romanæ Eccleſiæ favens, 359. Sedis Apoſtolicæ & Romani Pontificis auctoritas & Primatus, 422. 508. Romani Pontificis Primatum jure divino inſtitutum Eccleſia Græca ante ſchiſma confeſſa eſt, 428. Romanæ Eccleſiæ Privilegia Chriſti ore firmata, 424. Catholica Religio in ſede Apoſtolica ſemper immaculata ſervata eſt, 431. Qui non conſentit ſedi Apoſtolicæ ſegregatus eſt a communione Eccleſiæ Catholicæ, *ibid.* Sedes Apoſtolica Eccleſiaſticorum negotiorum magiſtra, 432. Fides in Eccleſia Romana ſemper viguit, & Deo cooperante vigebit, 441. Romani Pontificis Auctoritati obediendum *ibid.* Synodus univerſalis ſententiam in Romanum Pontificem audacter non dicat, 442. Conciliorum Oecumenicorum confirmatio Romanis Pontificibus competens, 444. Diſpenſationes a Romano Pontifice Synodus Oecumenica petit, 444. Infractorum veniam Canonum & diſpenſationem a Romano Præſule, poſtulant Orientales Epiſcopi & Imperator, 453. Romanam Eccleſiam ſententias magnâ cum inquiſitione ferre decet, *ibid.* Judicia totius Eccleſiæ ad Sedem Apoſtolicam referenda 493. Ad Sancti Petri Sedem ut ad caput, majora Eccleſiæ negotia de ſingulis Provinciis referenda, *ibid.* Sedis Apoſtolicæ judicio omnium Auctorum Opera approbantur, vel reprobantur, *ibid.* 553. Sedis Apoſtolicæ decretis ab omnibus parendum diſcretione magiſtra, *ibid.* Sedis Apoſtolicæ auctoritas in majorum cauſarum judicio a Gallicana Eccleſia agnoſcitur & colitur, 424. Romanus Pontifex Chriſtianorum omnium & ipſorum Epiſcoporum judex, 495. Indecens eſt Sedi Apoſtolicæ ſubdolè ſcribere, 502. Romanum Pontificem cunctis Sacerdotibus Deus præeminere voluit, 508. S. Petri Privilegium, 509. Sedis Apoſtolicæ mandata Scripturis Sacris, prædicationi majorum, & ſacris canonibus conſona, in omnibus ſequenda & tenenda Rex Carolus profitetur, 509. S. Petri Sedes nec pravo aliquo dogmate feſellit, nec ab aliqua hæreſi falli umquam potuit, 510. Approbatio librorum qui de Dogmatibus Eccleſiaſticis agunt ad Sedem Apoſtolicam maximè pertinet, 553. Sedes Apoſtolica Caput omnium Eccleſiarum a nemine judicatur, 562. Qui reſiſtit Romano Pontifici, Chriſti diſpoſitioni reſiſtit, 586. Sine Pontifice Romano impoſſibile prorſus eſt Canonica ſtabiliri, *ibid.* Romana Eccleſia in ſoliditate Catholicæ Fidei inconcuſſa, 581. Confirmatio Judicii in cauſis Fidei ab Epiſcopis lati pertinet ad Romanum Pontificem, 493.

Romanus, patria ejus, parentes, 198. Summus Pontifex creatur, *ibid.* Stephani Deceſſoris acta contra Formoſum reſcindit, *ibid.*

Romanus Junior, Conſtantini Prophyrogeniti filius, & Imperator, 351. Indoles ejus & obitus, *ibid.*

Romanus Lecapedus, fortitudo ejus, fortuna, ambitio, avaritia, ſuperbia, ingratus animus, 351. Romanus Lecapedus a Filio exuitur, *ibid.*

Rothadi Sueſſionenſis Epiſcopi cauſa cum Hincmaro Remenſi Archipræſule, 488. Rothadus Hincmaro invifus, *ibid.* Occaſio ab Hincmaro captata negotii Rothado faceſſendi, *ibid.* Rothadus a Synodo Sueſſionenſi communione privatus, 488. Appellatio Rothadi ad Sedem Apoſtolicam, 489. Synodus altera Sueſſionenſis contra Rothadum a Baronio & Sirmondo prætermiſſa, *ibid.* Rothadus depoſitus, *ibid.* Rothadi appellatio ad Nicolaum I. Pont. Max. delata, 489. Nicolaus I. jubet Hincmaro, ut Rothadum reſtituat, aut Romam veniat cauſam dicturus, 490. Nicolai I. Acta & literæ ad Hincmarum pro cau-

Digitized by Google

cauſa Rothadi, *ibid.* Rothado conceſſa libertas Romam eundi, *ibid.* Hincmarus Legatos mittit contra Rothadum, 491. Proclamationis Libellum Summo Pontifici porrigit Rothadus, *ibid.* ſermo a Nicolao I. habitus de Rothadi cauſa, 491. Rothadus Nicolai I. & Romanæ Synodi ſententiâ reſtitutus, *ibid.* Epiſtolæ Nicolai I. ad Hincmarum, ut Rothado reddat Eccleſiam, 492. De Rothadi reſtitutione, ſcribit Nicolaus I. ad Galliæ Epiſcopos, 493. Clerum Plebemque Sueſſionicam adhortatur Nicolaus Pontifex, ut reſtitutum ſibi Rothadum Epiſcopum omni affectu excipiant, 494. Rothadus in Gallias reverſus ab Arſenio Sedis Apoſtolicæ Legato ſedi ſuæ reſtituitur, 186. 494.

Ruthenorum ad Chriſti Fidem converſio, 350.

S

SAbbathius Monachus Iconomachus, Prophetam ſe mentitur, 27. 28.

Sacerdotes ad quid inſtituti, 177. Quanta ſervanda ſit in Sacerdotali judicio moderatio, 180. Sacerdotes ab omnibus perturbationibus quieti eſſe debent, 281. Sacerdotum in Beneficiis, quibus animarum cura annexa eſt, inſtitutio ad Epiſcopum pertinet, 283. 253. Confeſſio proprio Sacerdoti facienda, 214. Honor Sacerdotibus exhibendus, 220. Peſtringuntur Laïci qui Sacerdotes contemptui, habent, 224. ſcientia Sacerdotum, 253. mortificatio & temperantia Sacerdotum, 258. Sacerdotes debent eſſe a litibus alieni, *ibid.* Quas regulas ſequi debeat ſacerdos in Foro pœnitentiali, 259. Sacerdotum modeſtia & mortificatio, 266. Sacerdotibus fas non eſt ſæcularium Confeſſiones excipere ſine approbatione Epiſcopi, 263. Sacerdotum in Eccleſiis ſuis aſſidua reſidentia, 268. Canes venaticos nutrire Sacerdotibus vetitum, 277. Sacerdos niſi ad certum locum ordinandus, 280. Fœminæ omnes a domibus Sacerdotum excluſæ, etiam mater & ſoror, 282. Juramentum a Sacerdotibus exigi prohibetur, 283. Sacerdotum caſtimonia, 285. Cœlibatus, 287. Præclara lex Caroli Magni de obedientia Sacerdotibus exhibenda, 308. Sacerdotes portione ſuâ uti ſobriè debent, 339.

Sacris rebus qui illudunt, excommunicatio inflicta, 437.

Salus. Eccleſiæ Lugdunenſis ſententia de divina ſalutis hominum volontate, 475. Deus vult omnes ſalvos fieri bonitate Creatoris, *ibid.*

Sanctimonialium profeſſionis ætas, 321. *Vid. Moniales.*

Sanctis cum Chriſto regnantibus venerationem deberi agnoſcit Librorum Carolinorum Auctor, 242. Reliquias Sanctorum colendas cenſet idem Auctor, & tota Galliarum ac Germaniæ Eccleſia, 243. Sanctorum omnium ſolemnitas, a quo inſtituta in Galliis 180. Sanctorum Baſilicæ certis & legitimis diebus cum devotione adeundę, 250.

Sanctius Craſſus Hiſpaniæ, Rex Regno pellitur, 383. Reſtituitur, *ibid.* Sanctii mors infauſta, *ibid.*

Sandionyſiani Cœnobii Privilegium a Concilio Piſtenſi confirmatum, 324.

Saracenorum in Franciam irruptio, 80. Saraceni profligati ab Eudone Aquitaniæ Duce, & Carolo Majore Domûs Francorum, *ibid.* Navalis de Saracenis victoria, 183.

Scottus (Joannes) Erigena utrùm Æthelingienſis in Anglia Abbas fuerit, 549. Joannes Scottus Bedæ diſcipulus, & Alcuini ſocius non fuit, 550. Nec univerſitatis Pariſienſis Conditor, *ibid.* Utrùm Joannes Scottus martyr fuerit, 550. Joannes Scottus Libro de Corpore & Sanguine Domini Sacramentariorum hæreſim præformavit, 555. Hoc plurimùm uſus eſt Berengarius, *ibid.* Hic liber multis in Conciliis damnatur, *ibid.* Joannis Scotti liber de Prædeſtinatione erroribus ſcatens, 552. A quibus confutatus, *ibid.* Quando & a quibus Conciliis damnatus, 553. Liber Joannis Scotti de naturis ab Eccleſia prohibitus, 553. Joannis Scotti errores, 223. 551. & ſeq. Joannes Scottus in Gotteſchalcum ſcribit infœlici exitu 470. Joannes Scottus a Prudentio refellitur, *ibid.* Propoſitiones erroneas ex libro Joannis Scotti excerptas confutat Florus Magiſter, 471.

Scriptura. Optima ratio interpretandi Scripturam Sacram, 236. Scriptura Sacra ſecundùm ſenſum SS. Patrum exponenda, 268.

Seminaria Clericorum, 312. Seminaria Clericorum imperata a Romana Synodo ſub Eugenio II. 277. A Concilio Turonenſi III. 257.

Senonenſis Primatûs initia, progreſſus, & interitus, 189. Utrùm Senonenſis Primatûs privilegium perſonale fuerit, *ibid.* & ſeq.

Senonenſi S. Columbæ monaſterio Privilegium ab Epiſcopis & Regibus conceſſum, 325.

Sepultura in Eccleſiis nono ſæculo ratæ, 238. Pro loco ſepulturæ nihil exigendum, 238. 251. 269. 283. De ſepultura quaſi hereditario jure non contendendum, 238. Qui in Eccleſiis ſepeliendi, 251. 254. 256. Sepulturæ locus non concedendus in Eccleſia quaſi hereditario jure, 269. Eccleſiæ Germanicæ Diſciplina circa ſepulturas 282.

Sergius II. Pontifex Romanus, patria ejus, genus, virtutes, 182. Sergius II. primus Romanorum Pontificum nomen mutavit, *ibid.* Ludovicum II. Lotharii Imp. filium Regem conſecrat 182. Drogoni Metenſi Epiſcopo vices ſuas in Galliis & Germania demandat, *ibid.* Sergii II. obitus, *ibid.*

Sergius III. in Sedem Apoſtolicam intruſus, 200. Sergius III. Formoſi Acta reſcindit, ordinationes irritas dicit, *ibid.* Sergii III. mores improbi & obitus, *ibid.*

Sergius Manichæorum hæreſim renovat, 212. Quomodo a muliere deceptus hujus errores amplexatus eſt, *ibid.*

Silo Hiſpaniæ Rex, 92.

Silveſter II. Pontifex Maximus, patria ejus, genus, parentes, profeſſio, 211. Silveſter II. a calumnia vindicatur, *ibid.* Utrùm fuerit ordinis Benedictini Monachus, 211. Privilegium Stephano Ungarorum Regi a Silveſtro II. conceſſum, *ibid.* Silveſtri II. obitus, *ibid.* Silveſtri II. excellens ingenium & eruditio, 212.

Simoniaca hæreſis impugnatur, 245. Simoniaca hæreſis vitanda, 258.

Siſinnius Romanorum Pontifex, 1.

Smaragdus Cœnobii S. Michaëlis ad Moſam Abbas, 228. Opera ejus, *ibid.*

Solemniacenſi Monaſterio Privilegium a Synodo Sueſſionenſi III. conceſſum, 324. Marinus Papa idem Privilegium Solemniacenſi Cœnobio confirmat, *ibid.*

Spiritûs Sancti Proceſſio a Patre & Filio Scripturæ Sacrę teſtimoniis demonſtratur, 569. Dogma Catholicum de Proceſſione Spiritûs Sancti a Filio Græci Patres confirmant, *ibid.* & ſeq. Latinorum Patrum teſtimonia de Spiritûs S. Proceſſione a Patre & Filio, 574. & ſeq. Græcorum Schiſmaticorum objectionibus reſpondetur, 876. Joannes Damaſcenus eorum errori non favit, 573. Utrùm Spiritus S. corporalia ipſa verba in ore Prophetarum & Apoſtolorum extrinſecus formaverit, 225.

Stauratius Nicephori Imp. filius & Imperii conſors, ac ejus in Monaſterium ſeceſſio, 347.

Stephanus II. Romanus Præſul, 7.

Stephanus III. Summus Pontifex creatus, virtutes ejus, 7. Stephanus III. venit in Gallias ut a Pip-

Digitized by Google

a Pippino Rege poſcat auxilium contra Longobardos, *ibid.* Stephanus a Pippino honorificè ſuſcipitur, *ibid.* Pippinum Regem Stephanus inaugurat, 8. Stephanus III. in Monaſterio Sandionyſiano gravi morbo correptus, inſigni miraculo ſanatur, *ibid.* Reſponſio Stephani ad varias quæſtiones, 8. Baptiſmum in vino collatum improbat Stephanus III. 8. Spem omnem in Rege Chriſtianiſſimo & Gente Francorum collocat contra Longobardorum Regum violentiam, & fraudes, 9. Privilegium ampliſſimum San-Dionyſiano Monaſterio a Stephano III. conceſſum, *ibid.* Pippino ſcribit novo exemplo S. Petri nomine, 9. Tranſlatio Regni Francorum a Childerico III. ad Pippinum utrùm facta ſit a Stephano III. 96. Pippinus per ſeſquiannum regnaverat, cùm Stephanus III. in Franciam pervenit, 97. Stephani obitus, 9.

Stephanus IV. Pontifex Maximus, 11. Romæ cogit Synodum contra Conſtantinum Antipapam, *ibid.* Duodecim Epiſcopi Gallicani Synodo Romanæ adſunt ſub Stephano IV. *ibid.* Acta Synodi contra Conſtantinum Antipapam, *ibid.* Utrùm ordinationes ab Antipapa Conſtantino celebratæ iteratæ fuerint a Stephano IV. 12. Michaëlem in Ravennatem Archiepiſcopatum intruſum Stephanus IV. exauctorat, *ibid.* Leonem conſecrat, *ib.* Stephanus Reges Chriſtianiſſimos Carolum & Carolomannum obteſtatur, ne cum Longobardis affinitatem contrahant, 12. Stephani obitus, 13.

Stephanus V. Pont. Max. 175. Stephani V. iter in Gallias, *ibid.* Ludovicum Pium Imperatorem Stephanus ungit, *ibid.* Dubium Stephani V. Decretum, *ibid.* Stephani V. Elogium, 176. Stephani V. obitus & miracula, *ibid.*

Stephanus VI. Romanus Præſul eligitur, 194. Stephani VI. Sanctimonia, *ibid.* Sermo Stephani VI. 194. Literis Baſilii Græcorum Imp. in Marinum & Hadrianum III. contumelioſis Stephanus VI. reſpondet, *ibid.* Stephanus VI. Concilium Vvormatienſe celebrari jubet in cauſa duorum Epiſcoporum de Eccleſia Bremenſi contendentium. 105.

Stephanus VII. primùm intruſus, dein accedento Eccleſiæ conſenſu, legitimus Pontifex, 196. Stephani VII. in Formoſum Deceſſorem ſuum ſacrilegium & immane facinus, 197. Error Stephani VII. converſationis fuit, non prædicationis, *ibid.* Stephani VII. improbi mores, 197. 198. Stephani VII. infauſta mors, 198. Stephani VII. in Formoſum Acta a Succeſſoribus reſciſſa, 199. & ſeq.

Stephanus VIII. Pontifex Max. virtutes ejus, 202.

Stephanus IX. Pontifex a Romanis electus, poſthabitis Cardinalium ſuffragiis, 203. Ludovici IV. jura tuetur, *ibid.* Stephani IX. obitus, *ibid.* Stephanus IX. poſt obitum miraculis clarus, 203.

Stephanus Ungarorum Rex, pietas ejus, 211. Privilegia Stephano a Rom. Pont. conceſſa, *ibid.*

Studiorum causâ diſpenſatio a Reſidentia, 313.

Sueſſionica Synodus a Pippino congregata, 49. In ea Adalbertus damnatur, *ibid.*

Sueſſionenſis II. Synodus, quando, & a quo, & quare celebrata, 272. 497. Hujus Concilii Hiſtoria, *ibid.*

Sueſſionenſis III. Synodus a quo & quare indicta. 499.

S. Suibeeti Canonizatio. 173.

Synodus Quini-Sexta. Utrùm Joannes VII. Canones Quini-Sextæ Synodi approbaverit, 1.

Synodus Septima Oecumenica a quo fuerit convocata, 22. 107. Quis Synodo Septimæ præfuerit, 108. Iconomachi milites adversùs Synodum ſeditionem excitant, *ibid.* In ſequentem annum Synodus differtur, 23. Hiſtoria ſingularum Actionum Synodi Septimæ 23. & ſeq. Hadriani dogmaticæ literæ a Synodo ſuſceptæ ex Officio, 28. Imaginibus honorariam adorationem non verò latriam exhibendam tradit Septima Synodus, 25. Canones Synodi Septimæ Oecumenicæ, 26. Carolini libri contra Synodum Septimam, 27. 142. Utrùm Concilium Francofordienſe damnaverit Synodum Septimam Oecumenicam, 27. 151. Quamvis Concilium Francofordienſe errore facti Synodum Septimam Oecumenicam damnaverit, ab ea tamen de ſumma Fidei non diſſenſit, 152. Gallicani Germanique Epiſcopi Synodum Nicenam, quæ Septima dicitur, pro Oecumenica non habebant, 153. Eadem fuit Eccleſiæ Britannicæ de VII. Synodo ſententia, *ibid.* Ex Germanorum Gallicanorumque Epiſcoporum geſtis contra Synodum Septimam Oecumenicam malè colligunt Calviniſtæ & Lutherani Tridentinam Synodum ad examen revocari poſſe; 155.

T

T*Emporalia* Regum. Vid. *Reges*.

Teſtamenti Veteris Sancti utrùm Chriſtiani fuerint, 226.

Teutberga Lotharii Regis uxor, 514. Divortium Lotharii cum Teutberga, & cauſa, *ibid.* Teutberga falſis criminibus accuſata, innocens declaratur, *ibid.* Tres Synodi de Lotharii cum Teutberga divortio, 515. Variæ variorum ea de re ſententiæ, *ibid.* Teutberga de repudio ſuo Nicolaum I. Pont. Max. appellat. 519. Synodus Metenſis in cauſa divortii Lotharii & Teutbergæ a Nicolao I. indicta & celebrata, *ibid.* & ſeq. Teotberga ceu legitima conjux a Lothario recepta, 523. Teutberga tædio victa contra ſeipſam ſcribit, 534. Ipſam arguit & ad conſtantiam hortatur Nicolaus I. *ibid.* Nicolai I. ad Carolum Calvum & ad Ludovicum Germaniæ Regem Epiſtola de Teutbergæ negotio, 525. Hadriani II. geſta in cauſa Teutbergæ, 525. & ſeq.

Tharaſius in Pauli Conſtant. Patriarchæ locum ſufficitur, 22. Quibus conditionibus munus illud ſuſcipit, *ibid.* Hadrianus I. Pont. Max. dat veniam Canonum infractorum in Pharaſii Patriarchæ ordinatione, 23.

Theganus Trevirenſis Chorepiſcopus, 221. Thegani ſtylus, *ibid.* Opera, *ibid.* & ſeq.

Ad Theodonis Villam ſynodus quo convocante & præſide celebrata, 266. Canonum ſumma, *ibid.*

Theodora Auguſta Theophili Imp. Conjux, poſt ejus mortem ſacras imagines & earum cultum reſtituit, 30. Pietas ejus & magnanimitas, 349. Ingenioſum reſponſum, *ibid.* Bardæ Fratris in Theodoram calumniæ, 417. Theodoræ exilium & obitus, 349.

Theodoricus IV. Dagoberti III. filius Francorum Rex, 80. Quare Calenſis dictus, *ibid.* Præliorum ab ipſo commiſſorum varii exitus, 80. Theodorici pietas, *ibid.*

Theodorus Studita fidei causâ vexatur, 28. Fidem tuetur adversùs Iconomachos, *ibid.* Theodorus ab exilio a Michaële Balbo Imp. revocatur, 29. Iterum Theodorus ab eodem in exilium amandatur, *ibid.* Theodorus ſtudita Sacrarum Imaginum cultum propugnat, 217. S. Theodori Studitæ varia pro Fide & Diſciplina Eccleſiæ certamina, *ibid.* & ſeq. S. Theodori Studitæ opera, 218.

Theodorus Adramyttenus Anaſtaſii Imp. ſucceſſor. 65. Sponte cedit Imperio quod invitus ſuſceperat, & in Clericum cum Filio detondetur, *ib.*

Theodorus Pſeudo-Patriarcha Conſtant. perſecutionem movet in Sacras Imagines & earum cultores, 28. Conciliabulum celebrat contra Imagines, & adversùs Synodum VII. Oecumenicam, *ibid.*

Theodorus II. Papa, 199. Theodorus memoriam Formoſi vindicat, *ibid.* Actaque confirmat, *ibid.*

Theo-

Digitized by Google

Theoderus Abucara Cariæ Archiepiſcopus, 242. Photii partibus adhæret primùm, dein a Photio deficit, *ibid.* Theodori Elogium & opera, 242.

Theodulphus, patria ejus 216. Theodulphi obitus, *ibid.* Theodulphus a calumniis vindicatur, *ibid.* Theodulphi opera, 216. & ſeq.

Theopaſchitarum hæreſis, eorum errores, & a quibus damnati. 213.

Theophanes (Georgius.) Patria ejus, genus, continentia ſanctitas, 46. Sacrarum Imaginum defenſor & cultor. *ibid.* In Samothracem Inſulam Leonis Armeni Imp. juſſu deportatus viginti poſt dies moritur, 46. Opera Georgii Theophanis, *ibid.* Multi hujus nominis Auctores Græci, *ibid.*

Theophili Imperatoris novum in Sacras Imagines, & earum defenſores bellum, 29. Theophilus Michaëli Balbo Patri ſuccedit, 348. Varia Theophili vario exitu bella, *ibid.* Theophili nuptiæ 349. Theophili virtutes domeſticæ & civiles, *ibid.* Theophili nævi & obitus 348. & ſeq.

Tiberii Apimari infelix exitus, 74.

Ticinenſe Concilium quando celebratum, 271. Canonum Synopſis, *ibid.*

Ticinenſis II. Synodus, & Capitula in ea condita, 279. & ſeq.

Tonitrua, Inſulſa Vulgi opinio de Tonitruis a magis & Sortilegis excitatis, 215. Tonitrua opus Dei ſunt non hominis, *ibid.*

Trecenſis II. Synodus, 280. Acta Concilii Trecenſis II, & ſeq.

Triburienſe Concilium quando & quo præſide celebratum, 282. Præcipuorum Canonum Summa, *ibid.* & ſeq.

Troſlejana Synodi & Canones, 284. & ſeq.

Tullenſe Concilium apud Saponarias, 273. Cur & quando celebratum, *ibid.* Summa Canonum, *ibid.* & ſeq.

Tullenſis II. Synodus apud Tuſiacum, 275. Canones in ea conditi, *ibid.* Utrùm diploma in gratiam Eccleſiæ S. Martini Turonenſis editum ſit in Tullenſi Synodo, 276.

Tzimiſces (Joannes) Nicephori Phocæ cæde Imperium adipiſcitur, 352. Joannes Tzimiſces pœnitentiam a Patriarcha Conſtantin. impoſitam ſuſcipit, *ibid.* Joannis Tzimiſcis præclaræ dotes *ibid.* Joannis Tzimiſcis in Virginem Deiparam pietas, 352.

V

V*Alfredus* & ejus errores, 213.

Valentinum III. Concilium, quando, cur, & quibus præſidibus celebratum, 272.

Valentinus Eugenio II. Pont. Max. ſubſtituitur, 279. Egregiæ Valentini dotes *ibid.*

Viduatorum Vitia, 220.

Veremundus Diaconus Hiſpaniæ ſolium conſcendit 91. Alphonſum ad Regni conſortium revocat, *ibid.*

Veremundus Legionis Rex Podagricus dictus, 383. Bellum Mauricum, *ibid.* Veremundi Regis Sanctum Edictum & obitus, *ibid.*

Vermerienſis Synodus, 50. Summa Canonum, *ibid.* & ſeq.

Vernenſe Concilium a quo convocatum quando celebratum, Epiſcoporum numerus, 51. & ſeq.

Vernenſis II. Synodus, quando congregata, 267.

Viennenſis Concilii celebratio & Canones, 282.

Virgilius Zachariæ S. Pontificis juſſu Sacerdotio exuitur, 7. Quare. *ibid.*

Virginum Monaſterii aditus Clericis & Monachis abſque Epiſcoporum permiſſu prohibitus, 56. Pœna Virginum Sanctum propoſitum ſeu votum violantium, 56. Ætas Profeſſionis & conſecrationis Virginum, 321.

Uſuardus Monachus S. Germani Pariſienſis, quo tempore floruerit, 235. Uſuardi Martyrologio Romana diu uſa eſt Eccleſia, *ibid.* Cui ſuum Martyrologium Uſuardus nuncupaverit 235.

Uſurarum reſtitutio neceſſaria ad ſalutem, 271.

Uxor. Utrùm ab uxoribus prægnantibus, & cum ſolita ſexui patiuntur, abſtinendum, 219.

X

X*Enodochiorum* cura Epiſcopis demandata, 271.

Z

Z*Acharias* Summus Pontifex creatur, 5. Zachariæ Reſponſa ad interrogationes Bonifacii Archiepiſcopi 6. Matrimonium Zacharias improbat, quod ex Gregorii III. Deceſſoris ſui diſpenſatione contractum dicebatur, *ibid.* Quæſtioni Baptiſmi formam ſpectanti reſpondet Zacharias, 6. Adalbertum & Clementem hæreticos damnat, *ibid.* Reſpondet ad varia capita, de quibus fuerat a Pippino Majore-Domûs Regiæ Francorum interrogatus, 6. Reſpondet ad varia Bonifacii Capitula, *ibid.* & ſeq. Virgilium Sacerdotii honore exui jubet Zacharias, 7. Quare *ibid.* Teldenſi Monaſterio privilegium a Zacharia conceſſum, *ibid.* Zachariæ pia munificentia, *ibid.* Utrùm Zachariæ auctoritate Childericus depoſitus fuerit, 96. & ſeq. Calomniæ Centuriatorum Magdeburgenſium in Zachariam Romanum Pontificem, 505. Zachariæ S. Pontificis obitus & Opera, 7.

Zacharias Nicolai I. Legatus a Photio Conſtantin. intruſo, corrumpitur, 419. & ſeq. Zacharias prævaricationem confeſſus deponitur, 422.

VV

V*Valafridus* Abbas Augiæ Divitis, 233. Walafridi Elogium, *ibid.* Opera, *ibid.* Utrùm Walafridus auctor ſit Gloſſæ ordinariæ, 233. An Walafridus Augiæ Abbas a Strabone Monacho Fuldenſi diſtinguendus *ibid.*

Walterius Aurelianenſis Epiſcopus 240. Capitula a Walterio condita, *ibid.* Nativitas B. Mariæ Walterio inſtituente, celebrari cœpta, *ibid.*

Wandalbertus diaconus & Monachus, & opera ejus, 233. & ſeq.

Wenilo Senonenſis Archiepiſcopus, violatæ Fidei a Rege in Concilio Tullenſi accuſatus, 273. Varia accuſationis capita adversùs Wenilonem propoſita *ibid.*

Wilfridus Epiſcopatu in Anglia depoſitus a Romano Pontifice Sedi ſuæ reſtituitur, 61.

Witikindus Benedictinus Monachus, 252. Witikindi ſcripta, *ibid.*

Witiza Ægicæ Regis Filius Gothorum Rex, 89. Witizæ Regis impietas, & libido, *ibid.* Mors Witizæ *ibid.*

Wormatienſis Synodus & Canones in ea conditi, 277. & ſeq.

Wulfadi, aliorumque Clericorum ab Ebbone Remenſi Archiepiſcopo ordinatorum cauſa cum Hincmaro ejus ſucceſſore, 495. & ſeq. Wulfadum & Conclericos ſuſpendit Hincmarus Ebbonis ſucceſſor, 497. Eorum cauſa ad Synodum Sueſſionenſem II. delata, *ibid.* Clericorum defenſio malam in partem accepta, 498. Nicolaus I. Synodum III. Sueſſionenſem indicit pro Wulfadi & ſociorum reſtitutione, 499. Quatuor Schedulæ ab Hincmaro Synodo oblatæ contra Wulfadum & Conclericos, *ibid.* Wulfadi & ſociorum reſtitutionem Romano Pontifici referunt Gallicani Præſules, 500. Concilium Trecenſe in cauſa Wulfadi & ſociorum, juſſu Nicolai I. celebratum, 502. Wulfadus Bituricenſis Archiepiſcopus creatus, *ibid.* Wulfadi & ſociorum reſtitutio ab Hadriano II. Nicolai I. ſucceſſore confirmata, *ibid.*

Explicit Index Alphabeticus.

Digitized by Google

INDEX

RERUM PRÆCIPUARUM

QUÆ IN NOTIS, ET ANIMADVERSIONIBUS CONTINENTUR:

S. AMbroſius non probat Baptiſmum in ſolo Chriſti nomine collatum, 189. Anaſtaſius non eſt inventor fabulæ de Joanna Papiſſa, 416.

BOſſuet perperam arguit erroris Jo. VIII. 2. Sicut & Gregorium III. 5. & Stephanum II. 10. Eò quòd Gallia VII. Synodum non ſtatim exceperit malè infert non ſatis fuiſſe definitum cultum SS. Imaginum, etſi auctoritas Pontificis acceſſerit, 32. Malè aſſerit in electione Pippini nonniſi Zachariæ Papæ conſilium interceſſiſſe, 106. Ex malè geſtis a quibuſdam Pontificibus peſſimè impugnat infallibilitatem in definiendo, 201. Non bene probat agnitam in Synodo VIII. ſubjectionem Romani Pontificis Concilio Oecumenico, 459.

CArolus Magnus, dum ſalutatus fuit Imperator, non accepit vacuum nomen Imperatoris, neque ſolùm officium Defenſoris Eccleſiæ, 395. Non fuit electus a Populo Romano, ſed a Leone III. 396.

Cauſæ Matrimoniales ab Eccleſia judicandæ. 277.

Concilium VII. Oecumenicum omnia decrevit ad nutum Hadriani I. 30.

Item Concilium VIII. omnia fecit, quæ præcepit Pontifex Romanus, 457.

Concilia etiam in graviſſima neceſſitate ab aliis non indicenda, non conſentiente Romano Pontifice, 564.

DOnatio Ludovici Pii ſuppoſititia, 362.

EGinhardus non ex ſuis adinventis Childerici depoſitionem conſcripſit, 107.

Electores Imperii quando fuerint inſtituti incertum eſt, 567.

Epiſcopi Galliæ quid ſenſerint de cultu SS. Imaginum, 32.

Epiſtolæ Decretales Romanorum Pontificum quomodo excipiendæ, 239.

Examen Definitionum Romani Pontificis non eſt argumentum, quòd de eis dubium potuerit oriri, 31.

FAbula de Joanna Papiſſa a quibus adinventa. 417.

Formoſus non fuit Auctor illius labis, quæ fæculo X. cœpit Eccleſiam deturpare, 196.

GOteſchalcus non fuit hæreticus, 485. Quàm maximè S. Auguſtini doctrinæ addictus, *ibid.* Habuit defenſores doctrinâ & ſanctitate præclaros, 486. Ab ipſis Synodis ipſius doctrina probata, 487. In quo fuerit culpabilis 488.

Gregorius II. videtur vetaſſe, ne tributa ad Leonem Iſaurum deferrentur, 96.

Gregorius III. ab errore vindicatur. 5.

HAdrianus I. quæ definienda erant in ſeptima Synodo præſcripſit, 30.

Hincmarus Remenſis animi fuit nimis ſibi addicti, & ſubirati, 239. Clarè innuit Romanum Pontificem canonibus non ſubeſſe *ibid.*

JO. VIII. in Photii reſtitutionem conſentiens quodammodo excuſandus 461.

Jo: VII. non probavit Synodum Trullanam, quamvis non emendaverit. 2.

LEo XIII. Antipapa non conceſſit Otthoni facultatem Pontificem eligendi, 564.

Leo III. non ſe declarat Conciliis inferiorem. 174.

Ludovicus Pius nihil donavit Eccleſiæ Romanæ. 362.

MArtinus Polonus non tradidit fabulam Joannæ Papiſſæ, 417.

Metaphraſtes, Simeon, an a propriis adinventis alienus, 247.

NIcolaos Papa ex privata ſua opinione erravit, 589.

ORdinationes contra Canones factæ non ſemper invalidæ habitæ fuerunt. 201.

PEtrus de Marca non bene dicit liberum fuiſſe Eccleſiæ Gallicanæ Synodos recipere, 32.

Pippinus in regem electus non vacuum regis nomen obtinuit. 107.

Pontifex Romanus a nemine in terris judicandus, 181. Non ſatis explicatur ipſius poteſtas, ſi dicatur miniſter, executor &c. Sacrorum Canonum 209. Paſſim eligebat Primates, 267. Ipſius univerſalis juriſdictio ab Epiſcopis non impugnata. 290. Non ſatis explicatur ipſius poteſtas, dum dicitur ſecundùm Canones dimetienda, 293. Conceſſit Germanis jus Imperatorem eligendi. 567.

Prædeſtinatiana hæreſis non fuit renovata a Gotheſcalco, 485.

RAbanus Archiepiſcopus Moguntinus nimis precipitanter damnavit Gotheſcalcum. 486.

SImeon. *Vid.* Metaphraſtes,

Stephanus II. non probavit poligamiam, nec Baptiſmum vino collatum. 10.

VOtum Caſtitatis Monachorum quondam non dirimebat Matrimonium. 56.

ZAcharias Papa qua ratione depoſitionem Childerici, & Pippini electionem ſuâ auctoritate promoverit, 106.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google